de la Comp.a de Jesus de Granada
R-10313
B.r

Lectori beneuolo S.

ILLVD APVD SEXT. Pomponium animaduertimus, candide Lector, vt, latis duodecim Tabularum Legibus, desiderari cœperit interpretatio: idque φυσικῶς euenire solere scribit. Quo fit, vt necessarios iuris interpretes, prudentúmque interpretamenta Reipubl. percommoda esse liquidò constet. Nullam enim artem sine interprete, & sine exercitatione aliqua disci posse non minùs verè, quàm eleganter existimat M. Cicero Oratorum iureconsultissimus. Iuris itaque libros doctorem, & lumen desiderare doctè colligit: quod & Imperatoris Iustiniani cōstitutione expressum nemo Iurisperitorum ignorat. Quibus adducti, eruditissimos Ioannis Turrecrematæi Sabinēsis Episcopi, Cardinalisq; meritissimi ad Gratiani *Decreta* Commentarios in tomos *tres* (vt par fuit) distributos studiorum tuorum iuuandorum gratia in publicum emittimus. Nam cùm eos iuris, sacróque sanctiorum literarum studiosis commodi plurimùm adlaturos intellexerimus, typis vel fidelissimis recèns procudēdos curauimus: effecimúsque, vt qui anteà temporum iniuria, incuriáve mutili, ac innumeris in locis deprauati erant, fidei suæ doctissimorum hominum opera restituti, atq; in pristinam integritatem vindicati in lucem optatissimam tuo vnius nomine prodeant. Ea verò diligentia, rerúmque cognitione (qua nec Thaleti cedit Milesio) illos conscripsit Turrecrematæus, vt nihil eorum, quæ ad rerum, verborúmq; significationem pertinent, prætermiserit. Sed & infinitos (penè dixerim) diuini, & humani iuris locos, & ἀντινομίας conciliat, & aperit, atq; ita explicat, vt quicquam desiderari nec possis, nec debeas. Quo in genere, vt illo Vergilii celebratissimo versu vtar adpositissimè,

Adparent rari nantes in gurgite vasto.

Tuæ igitur erit humanitatis, labores nostros æqui boniq; consulere.

Bene vale.

Reuerendi in Christo patris domini Joannis de turre Cremata, ordinis fratrum predicatorum, Sabinēsis episcopi, ac sacrosancte Romane ecclesie presbyteri Cardinalis, Tituli sancte Marie trans Tyberim: vulgo dicti Cardinalis sancti Sixti commentaria super librum causarum domini Gratiani feliciter incipiuntur.

AD commendationem doctrine tradite per venerabilem patrē magistrū Gratianum in hac decreti parte: que causarum intitulatur: quam nos sub confidētia diuini adiutorij [a] exponendū aggredimur occurrit verbum illud Canticorum.x. Collum tuum sicut turris Dauid que edificata est cū propugnaculis, mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium. Tanta profecto est donorum excellentia, ⁊ gratiarū ac priuilegiorū prerogatiua, quibꝰ vniuersalꝭ mater ecclesia ĩ diuersis suis mēbris est dotata diuinitus: ⁊ tā admirabilis ordinis venustate sapienter disposita, tanta deniq; varietate pulcherrime circumamicta, vt perfectionis copia ⁊ excellentia dignitatis eius vnico non possit. sꝫ multis necesse fuerit explicari noībus. Hinc diuina scriptura de ea loquens multis eam comparasse rebus perhibetur, nūc vinee, nunc naui: nunc sagene: nunc domui: nunc ciuitati, nūc tabernaculo, nunc tēplo: nūc horto concluso, nunc fonti signato, nunc colūbā vacat, nūc amicā, nūc vero sponsam appellat. Pro cuius sponse dignitatis excellentia plenius declarāda sapiētissimus Salomō mēbra eius a capite vsq; ad pedes studiosissime describere curauit illa mysticis noībus subtilissime atq; sapiētissime de capite eī eius loquēs ait Cant.v. Caput eius aurū optimū. gl. caput. i. xps, qui est caput corporis ecclesie. dicente apostolo ad Ephe.iiij. ipsum scꝫ Christū dedit scꝫ pater caput super omnem ecclesiam: que est corpus eius. Caput hoc dicitur aurum qr sapientia plenū. ad Colo.ij. in ipso sunt oēs thesauri sapientie ⁊ scientie dei absconditi. Et dicitur optimum, quia pre omnibus fulgentissimum. Est eñ speciosus forma pre filijs hoīm. ps. xliiij. Et Gregorius aurum optimum dr̄ quoniā ad cōparationē creatoris oīs creatura vilissima esse ꝑpendit. ab hoc capite regimē ⁊ prouidētia sensus ⁊ motꝰ fidei oībus eiusdē corporis mēbris trāsfundit. hm̄ illud Jo.j. oēs de plenitudine eius accepimus. Cōsequēter de eiusdē spōse collo loquēs idē sapientissimꝰ Salomon ita ait Can.j. Collū tuū sicut monilia. collū spōse. s. ecclesie ipsiꝰ ecclesie doctores sunt. qm̄ sicut ꝑ collū vox emittit, ⁊ mentiū archana foras declarant, ⁊ cibꝰ in corpꝰ traijcit sic ꝑ ecclesie doctores veritatis cognitio ꝑfert, ⁊ diuinorū secretorū notitia aperit. cibusq; salutaris doctrine in mēbra totiꝰ corporis reficienda transfundit. q ideo sicut monilia q̄ sunt pectoris ornamēta describunt. qr in monilibꝰ gēme in auro ponunt: ꝑ aurū sapiētia per lapides opera virtutum exprimunt. dicunt ergo sicut monilia, qr ecclesie doctores interius se sapientia induunt, et exterius virtutū opera exercent. ⁊ ita caste doctrine gemmis id est virtutū ornamentis decorati pectus ecclesie ornāt, ⁊ claudunt, ne adulter. i. diabolus manū inferat tētationis. prouer. j. dabit gratia capiti tuo, ⁊ torques collo tuo. Mira profecto in hac re diuine prouidentie dispensatio demonstratur. Sane quēadmodū ad mundialis corporis machine illuminationē in celo certa luminaria posuit Geñ.j. sic ad hoīm in credēdis ⁊ agendis illustrandas mentes quosdā ampliori sciētie claritate repletos, ꝑ quos diuinitatis sue archana hoībus reuelaret misericorditer prouidit, quibꝰ Matth.v. inquit. vos estis lux mūdi. ⁊ Esaie. xlij. dedi te in lucē gētiū. Et apl's ad Phi. ij. Lucetis sicut luminaria in mūdo. inter alios egregios ⁊ ꝑclaros ecclesie doctores qui sapiētia: ⁊ doctrina, ac virtutibꝰ claruerunt ⁊ per quos diuinitas sue sapientie archana hominibus communicare dignata est, fuit venerabilis pater magister Gratianus sapientia ⁊ doctrina ac religione clarissimus ꝑ quem tanquam per collum siue organū credit spiritussanctꝰ qui ecclesie corpus animat viuificat, perficit, atq; illustrat plurima fidelibus in hoc decretorū volumine, ⁊ maxime in tractatu causarū effudisse documēta prestantissime virilitatis ad fidē catholicam, ad religiosos mores ad felix reipublice regimen, ad lites dirimendas, ad perfidos veritatis confundēdos, ad pacem populi cōponendā, ⁊ ad eternam consequēdā

a Diuini adiutorij. Inuocatio diuini noīs sp fieri dꝫ. xxiij. dist. in noīe. et ibi Abb. Archi. ⁊ Jo. de Turre cremata. ⁊ xxvj. q. v. non lꝫ. j. q. j. cum paulꝰ. xxv. q. vij. nō obseruetꝫ. bartol. ⁊ Bal. ĩ pria cōstitutiōe ffor. in ꝑn. de offic. ꝑfec. aphri. l. ĩ noīe dñi. ĩ aut. de qd. in prin. col. vj. Bald. in proe. q̄rti libri codicis et in. c. cum terra. ⁊. c. cū vniuersas. de elec. ⁊ ibi pulchre pe. de Anch. ⁊ Spe. ĩ ti. de aduoc. §. vj. vꝰ. suppositis. et de instru. edi. §. ij. v. an oia. et in cle. j. §. nos. et ibi Car. Zab. xxvij. not. d iureiur. Feli. in. c. j. ver. sed q̄ nō sit de essentia. de fid. istru. do. Jason ĩ additio. ad christophorum por. in prin.

beatitudinem maxime opitulantia. vt merito de huius venerabilis magistri Gratiani doctrina in hoc causarum tractatu contenta dicere possumus verbum in prin. sumptū, scilicet. Collum tuum sicut turris Dauid ⁊c. In quibus quidē verbis scientia decretorum in hoc causarum tractatu ꝯtenta cōmendantur quadrupliciter. primo vt eminentissime authoritatis ibi cum dicitur, Collum tuū, vt etiā scdo altissime dignitatis ibi, sicut turris Dauid. tertio vt decentissime venustatis ibi, que edificata est. quarto vt amplissime vtilitatis ibi, mille clypei pēdēt ⁊c. Cōmēdatur in primis hec sciētia decretorū in hoc causarū tractatu cōtēta, vt eminentissime authoritatis cū dr, collū tuū. In collo aūt loquentis intelligit ipse spiritus loquens a quo principaliter vox ipsa doctrine formatur, et fistula colli per quā sicut per organuꝫ egreditur. Et ita duplex in verbo proposito multiplicatur causa efficiēs huiꝰ sapientie primaria scꝫ, ⁊ principalis. videlicet spiritussanctus qui loquutus est ꝑ ora sanctorū patrū, ⁊ doctorū spiritu enim sancto inquit apostolorum princeps loquuti sunt sancti Dei homines. ij. Petri. j. Et beatus Isidorus ĩ. c. hoc ipsum. xxxiij. q. ij. ait. Hoc ipsum non electione proprij arbitrij sancti patres sed potius ex sentētia diuini iudicij sanxerunt. Hinc sacri canones et sacratissime leges, q̄ per ora principum a lege eterna deriuate emanarunt, ex quibus conflatus est liber decretorum irrefragabilis censetur authoritatis vnde de canonum authoritate beatus Gregorius in ca. sicut di. xv. ita ait. Sicut sancti euangelij. iiij. libros, sic quatuor cōcilia suscipere ⁊ venerari me fateor. Et item protestatur Justinianus īperator in aut. de eccle. tit. de firmitate ⁊ authoritate sanctionū ap'lice sedis agatho papa in. c. sic omnes. dis. xix. Ita loquitur. Omnes apostolice sedis sanctiones accipiende sunt, tanq̄ ipsius Petri diuina voce firmate. quo circa iustissime vt beatissimus Damasus papa ait in. c. violatores. xxv. q. j. violatores canonum grauiter a sanctis patribus iudicantur ⁊ a spiritu sancto cuius instinctu ac dono dicati sunt damnantur. De legum imperialium [b] que euangelicis ac canonicis decretis non obuiant authoritate qualiter omniū reuerētia digne habende sint di. x. per totū habetur. Causa efficiens instrumentalis huius tractatus fuit venerabilis magr̄ Gratianus quē in vtroq; iure diuino pariter ⁊ humano eruditissimum fuisse ipsum decretorū aureū volumen, in quo tantarū admirandarum rerum diuinarū pariter ⁊ humanarū sapiētia cōtinet, luce clara demōstrat, ꝑ quē tanq̄ per collū spiritꝰ sanctꝰ creditur fuisse locutus. vt ipse magister posset in veritate dicere illud. ij. Regū. iij. Spiritus domini loquutus est ꝑ me. ⁊ illud ps. xliiij. Lingua mea calamus scribe. gloss. spiritꝰ sancti. Secundo commendatur hec scientia in verbis propositis vt altissime dignitatis cum dicitur, sicut turris Dauid. Cōparat aūt hec sciētia turri ꝑpter tria in quibus eius nobilitas demōstrat. Primo qr hꝫ instar turris altitudinē admirabilis speculationis, ⁊ hoc ratione materie de qua loquitur. Tractat eī de multis ⁊ varijs altissimis. ⁊ difficilibꝰ rebus. hic enim innumere sunt authoritates sacre scripture et mysteria figurarū. Hic latissimus sacrorum canonū campus. Hic amplissimus imperialiū legum cumulus. hic plurimorū doctorū admirād e snīe, in quibus profecto magna latet altitudo sapientie, vt etiā mentes sublimiū admiratione suspendat, vt congrue dicere posset, ego in altissimis [scꝫ contēplatione] habito. Eccle. xxiiij. Scdo in hoc causarū tractatu contēta sapiētia hꝫ instar turris inobliquabilē rectitudinem in dispensatione iudiciorū. Nā non declinans ad dextraꝫ nec ad sinistram omnia recto ordine ac iustissime docet diffiniri Tractat quidem potissime de in omnibus tenenda iustitia. cuius primū est teste beato Isidoro. timere deum, religionem venerari, honorem differre parentibus, patriam, diligere, cūctis prodesse, nulli nocere, superne charitatis vincula amplecti boni accepti necessitudinem rependere. equitatē in iudicio seruare, vt merito huic sciētie rōne sue inobliquabilis rectitudinis aptari possit. qd̄ idē Isidorus sacrā scripturā ꝯmēdās ait dicēs. Tu es q̄ a recto tramite nunq̄ discedis. Tu a veritate nunq̄ auerteris. tu via virtutis. tu inuentrix bonorum operum. ꝑ te cunctis viuendi regula dat. Si quid distortū tu corrigis, si quid corrigendum, tu emendas. Quo circa magistro Gratiano compilatori decreti cōuenire optime potest illud Canti. vij. Collum tuū sicut turris eburnea. Ebur enim candidum est ⁊ rubicūdū ⁊ solidum siue firmum. Sic turris huius sapientie est candida propter puritatem veritatis. Rubicunda propter ordinem charitatis. Solida propter firmitatē sue stabilitatis. Secundo instar turris hꝫ hec sapientia fortitudinem insuperabilis ꝓtectionis. Eos eī q ad eam

Isidorus. Grego. Justinianꝰ Damasus.

b Legū imperialium. Adde Pe. de ancha. in c. j. nuñ. 13. de resta. archi. in. c. lege ĩpatorū. nu. 12. et ibi Jo. de turre cre. x. dis.

Isidorus.

confugiũt in tuto locat. Prouer. xviij. Turris fortissima ad eam confugiet iustus, ⁊ saluabitur. Est enim inexpugnabile p̄sidium rei publice aduersus omnes hostiles incursus vt merito de ea dici possit illud psal. Turris fortitudinis a facie inimici ps. lx. ¶ Tertio principaliter hec scientia commendari dicitur in verbis propositis vt decentissime venustatis, cum dr̄ que edificata est cũ ꝓpugnaculis. Sane tractat⁹ iste causarum elegantius ac pulchrius ac sapiẽtius q̄ cetere ptes decreti est ordinatus. In alijs enim partibus puta distinctionum, ⁊ de consecratione simplr̄ absq₃ argumẽtorum preludio processum est veritatem declarando, diffiniendoq₃ aut agendorũ regulas tam pro disponendis diuinis ministerijs, q̄ p componendis moribus statuendo. In hac vero causarũ parte scientifice magis ac scholastice proceditur. qr proponũtur themata questiones eliciuntur. hinc ⁊ inde allegationes intromittuntur ⁊ tandẽ ventilata ad plenum veritate congrua submittuntur responsa. Hec sunt ꝓpugnacula cum quibus turris nostra edificata dr̄, ex quibus incursus hostium a longe proijciuntur, viriliter propulsantur, ⁊ tota res publica gloriose deffensatur, de quibus potest exponi illud Esa. liiij. Ponã iaspidem propugnacula tua. Per iaspidem enim qui alberto magno in de mineralibus teste multarum specierũ est multorũ colorũ. quid rationabilius potest intelligi, q̄ doctrina multarum questionum variarũ causarũ, que in hoc aureo volumine tradit a Gratiano. ¶ Quarto commendatur hec scientia in verbis propositis vt amplissime vtilitatis cũ dr̄, mille clypei pendẽt ex ea ⁊c. mille clypei ex hac sapientie turri pendentes sunt innumere sanctorum patrum irrefragabiles sententie, ⁊ doctrine, quibus hostes fidei, inimici iustitie atq₃ virtutis, ⁊ rei publice pacis perturbatores propelluntur. Omnis eñ sermo dñi quasi gladius ignitus sperantibus in se. puer. xxx. Super quo Beda ita loquit. Omnis sermo diuine authoritatis corda electorum ⁊ igne charitatis accendit, ⁊ lumine veritatis illustrat, de quibus clypeis, aptissime exponit illud. ij. Macha. ij. Refulsit sol in clypeos aureos, ⁊ resplẽduerũt mõtes ab eis. Clypei aurei sunt patrũ snie in hoc aureo comprehense volumine, in quibus refulgere dr̄. qr a sole iustitie deriuate censentur. ⁊ montes. i. pfecti in hac sciẽtia doctores resplendere perhibentur ab eis, qr per huius sapiẽtie adeptionẽ famosi et gloriosi in orbe reddunt. Sapientie. viij. habeo propter hanc (scʒ doctrinam siue disciplinam) claritatem ad turbas: ⁊ honorẽ apud seniores. Pendere insuper oĩs armatura fortium ab hac sapiẽtie turri dr̄ armatura quidem spũalis: quoniam arma militie nostre vt ait apostolus secũda ad Cor. iiij. nõ sunt carnalia: sʒ potentia deo. i. virtute dei ad destructionem errorũ consilia destruentes scʒ principũ tyrannorum: ⁊ omnem altitudinem: scʒ superborum se extollentem aduersus scientiam dei: quoniam vt ait Ambrosius. Ecclesia non armis secularib⁹ vincit aduersarios: sed armis spiritualibus: que sunt fortia ad destruẽdas munitiones ⁊ altitudinẽ nequitie spũalis: sobrietatem: ⁊ prudentiam docet: ⁊ iustitiam ⁊ virtutem quibus vtilius nihil est in vita hominibus. Sapiẽtie. viij. plane hinc pendet prudentia, qua principes populos sibi subditos optimis legibus in pace componant. hinc sapientia qua iurisconsulti recte pro re publica ɔsulant. Hinc splendor iustitie qua iudices causas iuste decernant. Hinc peritia, qua aduocati depulsis dubiorum tenebris veritatẽ illustrent. Hinc pendet magisterium ex quo procuratores versutias aduersariorum declinantes partes suas potenter defendant. Hinc vniuersitas pendet virtutum, ⁊ laudabilis rei publice salus. Plane quot in hac scientia sunt canones, quot leges, quot disertissime sanctorum patrum sententie, quot ibi virtutum ornamenta, tot ibi armorum spiritualium instrumenta sunt, tot presidia rei publice defensiones quibus cõtra errores veritas iustitia contra iniquitatem, contra vitia virtus defensetur. quam armaturam hortat nos apls sumere ad Ephe. vj. dicens. Accipite armaturam dei vt possitis resistere in die malo ⁊ in omnibus perfecti stare. Et iterũ. j. ad Cor. vj. in omnibus exhibeamus nos sicut dei ministros. Et sequitur post per arma iustitie Dei, qui est in secula benedictus. Amen.

Albertus magnus. — Beda. — Ambro.

¶ Causa prima.

1 Gratianus de criminibus tractaturus quare incipiat a crimine simonie.
2 Peccata quasi omnia complentur in simonia.
3 Simonia an conuenienter diffiniatur q sit studiosa volũtas emendi. ⁊c. ⁊ nu. 4.
5 Annexa spiritualibus que dicantur.
6 Spirituale dicitur dupliciter. communiter ⁊ proprie, et quid dicatur communiter.
Et quid proprie, ⁊ q sit duplex. nu. 7.
8 Spirituale dicitur etiam dupliciter per essentiam, ⁊ per causam.
9 Complementum peccati ⁊ virtutis cõsistit in electione.
10 Simoniaci proprie dicuntur ementes, giezite vendentes.

Quidam. Consummata parte prima huius aurei Decretorum voluminis sequitur secunda pars eiusdem operis que nomine causarũ intitulatur consummaturq₃. xxxvj. causis. vt tantum in prin. huius operis meminimus nos dixisse, magister Gratianus opus suum in tres partes distinxit. scilicet in distinctiones, in causas, ⁊ in tractatum de consecratione. in prima parte de ecclesiasticis egit ministris. In secunda de ecclesiasticis tractat negotijs. In tertia de ecclesiasticis tractaturus est sacramentis. Et ordine congruo post tractatum ministrorum subdit tractatum negotiorum. in illis enim animarum saluti, in his proximorũ consulitur vtilitati, paci, ⁊ quieti. in illis deo latrie cultus exhibetur vbi deus homini placatur. in his homo homini reconciliatur. Primo ergo egit de ministris nunc vero agit de negotijs, vt primo reconciliati deo per deuota ministeria secundo pacem habeamus per iustas negotiorum defensiones: fructus enim iustitie pax. Esai. v. prius enim vota sunt soluenda deo, ⁊ post foras in exterioribus vacandum est proximo, quod ex facto Moysi ostẽditur, qui prius in tabernaculum ad deum introibat, ⁊ postea foras exiens populo consulebat. Exo. x. ⁊ extra de renun. nisi cũ pridem. ⁊. xxxvj. di. si quis vult. Et in euangelio scribitur Mat. v. primo querite regnum Dei ⁊c. ⁊ post hec omnia adijciẽtur vobis. vbi notandum q in parte ista vbi de negotijs que inter homines vertuntur agit sicut mutat materiam. ita ⁊ modum tractandi. aliter enim tractando procedit in prima parte ⁊ in vltima, qr in illis simpliciter procedit absq₃ argumẽtorum preludijs diffiniendo veritatem, aut agendorum regulas, pro cõponendis moribus exponendo. in hac autem parte magis disputatiue procedit, themata preponẽdo, questiones eliciendo, hinc inde allegationes inducendo, ⁊ tãdẽ solutiões apponendo. cuius diuersitatis ratio est. vt dicit Hug. ⁊ Archi. qr in negotijs errare nullũ aut leue peccatũ est, in ministerijs errare est graue, ⁊ in sacramentis errare est pctm̃ grauissimũ ⁊ periculosum. ¶ Sed ista rõ saluo iudicio istorũ nõ vr̄ multum facere ad rẽ, qm̃ ẽt in negotijs errare de quibus hic agit quãdoq₃ est grauissimũ peccatũ, sicut ptʒ in simonia. de qua in principio agit ⁊ de alijs quibus in hac parte tractatur manifestũ est. Sʒ rõ potissima iudicio nr̄o est, qr doctrina tãʒ diuinorum ministeriorũ q̄ ecclesiasticorũ sacrorũ maxime innititur fidei. dicit aũt Ambrosi⁹ super lucam auferant argumenta vbi fides queritur in ipsis gymnasijs suis taceat dialecticus, qr piscatoribus creditur, nõ dialecticis. Et Gregorius in homilia. fides non hʒ meritum, cui humana rõ prebet experimentũ. Et ideo magister Gratianus in illis duab⁹ ptibus scʒ prima ⁊ vltima simplr̄ procedit absolute ⁊ clare proponendo que credenda aut agẽda sunt a fidelibus. Qr autem negotia humana siue actus humani cũ sint longe inferioris conditionis, pro eorũ varietate ⁊ mutabilitate quasi infinitis inuoluunt ambiguitatib⁹. iuxta illud Ecclesiastes. vij. d. deus fecit hoiem rectũ, ⁊ ipse se immiscuit infinitis questionib⁹. iõ merito Gratianus sicut mutauit materiã in hac scða parte ita etiã modũ tractandi mutauit. Tractaturus aũt magister Gratian⁹ de negotijs ecclesiasticis, quia negotia ecclesiastica quedã sunt criminalia alia vero sunt ciuilia. xiiij. q. ij. super. et xvj. q. j. sunt ⁊ criminalia ciuilibus ꝑponant. iij. q. vlt. prius. et C. qui accu. non pos. l. j. Recte in prioribus sex causis premittit de criminibus, ostendens qũo accusari, qũo excipi et quo pacto debeãt condẽnari. de ciuilibus negotijs in reliqs causis tractaturus.
1 ¶ Sed hic surgit questio. † quare Gratian⁹ de criminibus tractatur⁹ incepit a crimine simonie. Ad hoc Rñdetur dicendo. q hoc factum est multiplici ratione. primo quia. s. di. C. c. nouit. dictũ fuit, q pro pallij vsu non est pecunia danda, cũ sit res spiritualis. Ideo loquuturus de causis criminalibus primitus tractat de negotio simoniace prauitatis premittens cãm ⁊ qõnes de crimine simonie. ¶ Scðo quia

Hugo. Archidia. — Contra archidia. — Ambro. — Grego. — Ecclesiastes — Questio. Respõdet. Prima rõ. — Scða rõ.

sicut in cõstitutionib⁹ legis forensis precedũt crimina lese maiestatis tanq̄ grauiora, sic inter oĩa crimina ecclesiastica pricipatũ obtinet simonia, ita vt heresis nominet. vt. j. e. q. vlt. c. fi. Ideo merito de ea in principio tractat. ¶ Tertio. qr maius crimen est prioritate tpis. Nam cũ in veteri testamẽto esset dãnatũ, in ipsius noue legis auspicijs ante oĩa vitia recidiua quadã cupiditate ɔstat esse subortũ. Unde in eius detestationẽ xp̄s ementes ⁊ vendentes pre alijs peccatorib⁹ eiecit de tẽplo. Mat. xxj. ¶ Quarto. qr simonia est crimen maius sui peruersitate, qr cetera crimina personas indignas ordinibus faciũt. Hoc aũt crimine ipsi ordines indignissima humiliatione vilescunt. Satis enim vile est, q emptione cuiuslibet rei fieri põt. ¶ Quinto, qr simonia est maxime detestandũ crimẽ, qr nimis ecclesiã maculat dũ p pecuniã sacra vilipendũtur cũ pecunie pretio equent. Unde Petrus hoc detestans Simoni mago ait Actuũ. viij. Pecunia tua tecũ sit in perditiõe, qr donũ dei existimasti pecunia possideri. ¶ Sexto. hoc vitiũ primo erat detestandũ, qr diuinũ seruitiũ excessiue p eũ ledit, dũ beneficia per pecuniã possidẽtur, tũc eñ nõ meliores, nõ sufficientiores, sed indigni dumtũ ditiores pficiunt, ⁊ domus oratiõis fit spelunca latronũ.
2 ¶ Septimo. † qr in simonia oĩa quasi pctã cõplent, vt superbia, qua ambitiose honor emit. inuidia, qua non gratis ⁊ voluntarie, sed pecunie exactionẽ quasi tristabl̄r gradus proximo impendit. Auaritia, qua in opere spirituali pecunia, vel appretiabile pecunia exigitur. Ira, pro mala voluntate qua in proximũ simoniac⁹ furit, vt q̃ ipse expẽdit: ipse a proximo extorquere nitat. Gula, vt ex simoniaca pecunia epulose viuat, ex qua luxuria nascit. qr ƀm Hiero. venter ⁊ genitalia ppinqua sunt, ⁊ venter mero estuans cito spumat in libidinẽ. in. c. venter. xxxv. di. cupiditas quoq₃ acquirendi pecuniam, desidiam, ac omissionẽ circa spiritualia gignit, qr nemo põt deo seruire ⁊ mãmonẽ. Mat. vj. ¶ Pro pleniori aũt intelligentia dicendorũ circa hanc materiã venit querendũ circa
3 diffinitionẽ simonie. † Utrum congruenter diffiniat i glo. cũ dr̄, q sit studiosa volũtas emendi vel vendendi aliquod spirituale, vel spirituali annexũ. Et vr̄ q non discurrendo p singulas partes huius diffinitionis. Et primo q non sit voluntas. Per simoniã aliquis efficitur irregularis, sed pro sola voluntate nullus efficitur irregularis, ergo simonia non consistit in sola voluntate. ¶ Scðo sic. Omne peccatũ in electione principalr̄ cõsistit, sʒ volũtas eligẽs non est de impossibili, vt dr̄. iij. Ethic. Cũ ergo emere spũale sit impossibile, qr donũ dei pecunia nõ possidet. vt dr̄ Act. viij. ergo sequit q in diffinitione simonie non dicat conueniẽter q sit voluntas emendi ⁊c. ¶ Tertio arguitur circa illud quod dr̄ studiosa, Illa sola peccata fiunt studiose, q̃ ex certa malitia cõmittuntur: sʒ simonia nõ semp ex certa malitia cõmittit, sʒ qñq₃ ex infirmitate, ⁊ ignorantia, ergo in diffinitione simonie nõ debuit poni studiosa. ¶ Quarto ad fidẽ sic. Tullius dicit. qð studium sit vehemens animi applicatio ad aliquid cognoscẽdum, sed hoc cũ non fiat in emendis ⁊ vendendis spiritualibus, vr̄ q incõueniẽter ponat ĩ diffinitiõe simonie. ¶ Quinto arguit ɔ̃ illud emẽdi ⁊ vendẽdi sic. Simonia dr̄ a Simone mago, sed ille noluit vendere spũalia, sed emere, ergo non debuit poni venditio in diffinitione simonie. ¶ Sexto arguit ad idem sic. multe sunt alie volũtarie cõmutationes ꝑter vẽditionẽ ⁊ emptionẽ sicut pmutatio, transactio, ergo vr̄ q inconuenienter diffiniat simonia illo modo. ¶ Septimo sic cõtra illud spirituale querit quid vocet ibi spirituale. ¶ Octauo sic ɔ̃ illud qð dr̄ aut spirituali annexũ. Oẽ qð est annexũ spirituali est spirituale ergo superflue addit aut spirituali annexũ. ¶ Nono sic. omnib⁹ tẽporalib⁹ propter spiritualia vti debemus. si ergo in emptiõe annexorũ spiritualib⁹ simonia cõsistit, sequit q omnis emptio vel venditio temporaliũ erit simoniaca. quod falsum est. ¶ In oppositũ est glo. p̄sentis lr̄e. ¶ Rñdeo dðm q diffinitio siue descriptio assignata est conueniẽs. siue cõpetens, siue bona, cũ communiter assignet tam a theologis sicut est Alexander de halis, Albertus magnus, sanct⁹ Tho. ⁊c. q̄ a iuristis. que diffinitio manifeste colligitur ex. c. qui studet. j. ea. cã. ⁊. q. iij. qð dicit Gregori⁹ nazianzenus. Qui studet donũ dei pretio mercari a commu-
4 nione abscindat. diffinit ergo sic. † simonia est studiosa volũtas emendi vel vendendi aliqð spũale, vel spirituali annexũ. Quarũ partiũ cõuenientia sic oñdit. Qr eñ oẽ peccatum in actu voluntatis cõsistit. Ideo in diffinitiõe simonie tria ponunt. primũ est act⁹ hui⁹ pctĩ in communi, secundũ procedit ab actu interiori volũtatis cũ dr̄ voluntas studiosa ad eundum in op⁹. Nam q̄uis simonia inquãtũ est crimẽ committat sola voluntate sine actu exteriori, qr primus actor huius criminis non perduxit ad actũ. sed sola voluntate peccauit. sicut cõcupiscens mechat⁹ est: ⁊ qui odit fratrẽ suũ homicida est, ⁊ silr̄ est in alijs peccatis, tñ inquãtum est crimen ecclesiasticum. i. cuius cognitio ⁊ dãnatio siue punitio pertinet ad iudicẽ ecclesiasticũ qualiter coniuncta sunt ei infamia: irregularitas, suspẽsio, ⁊ hmõi pene. sic non cõmittitur sola volũtate, sed tñ exteriori parte: seu opere. qr homo videt que patent, deus aũt intuet cor. j. Regũ. xvj. hoc tamẽ intelligendũ est, vt dicit Alexander de halis in scðo, ⁊ dñs Ulrichus in summa sua de illis que scðm se sunt simoniaca, que iuriste vocant prohibita, qr sunt simoniaca. Nam quedã ex cõstitutione ecclesie sunt simoniaca que vocant simoniaca qr sunt prohibita: vt cum quis renuntiat ecclesie ea cõditiõe siue pacto: q det huic. in his enim sola voluntate nõ peccatur: nec etiaʒ voluntate procedente ad actũ simpliciter. Sed si volũtas ꝓcedat ad actũ scðm modum illuʒ scðm quẽ est prohibitũ scʒ sub cõditione ⁊ pacto, tunc simonia est. extra. de offi. iudi. dele. ex parte. Nã si sine hoc aliquis renuntiat beneficio, ea intẽtione vt ille q dignus est accipiat nullũ peccatũ est. De numero illorũ que sunt simoniaca qr prohibita sunt. vt dt idem domin⁹ Ulrichus vẽdere vicariã, castellatũ, economatũ aduocatiã, ⁊ hmõi. ¶ Secundũ est specificatio huius act⁹ cõis per actus proprios huic speciei peccati cum dicit emẽdi vel vendendi, in quib⁹ nominibus omnis ɔ̃ctus non gratuitus circa spũalia intelligit. Unde nec permutatio prebendarum vel ecclesiasticorũ beneficiorũ fieri põt authoritate partium absq₃ periculo simonie, vt iura determinant. põt tñ prelat⁹ ex officio suo pmutationes hmõi facere pro cã vtili vel necessaria vt dicit sanct⁹ Tho. prohibet etiã transactio intrinseca vel extrinseca. vt extra de transac. c. super eo. sed tñ amicabilis cõpositio est pmissa, vt dt Petr. de Palude. in. iiij. et ibi dicit glo. Preterea emptio vel venditio, non solũ in datione aut acceptione pecunie cõsistunt, sed etiã omniũ quorum pretium in numismate mensurat. Hoc aũt est oẽ bonũ tẽporale siue mobile siue immobile. j. q. ij. per totũ. vnde Augu. lib. de doctrina Christiana inqt, ⁊ habet. j. eo. q. iij. c. totũ. Totum quod homines habent in terra ⁊ omnia quorũ domini sunt pecunia vocatur, qr antiqui qð habebant in pecoribus habebant. Quicunq₃ ergo dat aut recipit pro spirituali, vel spirituali annexo aliqð tpale simoniã incurrit. ¶ Tertium est indebitum obiectũ huius actus ex quo hʒ rationem peccati cũ dicit aliqð spirituale scʒ per essentiam sicut sunt dona et virtutes, vel per cãm sicut sacra que dispositiue operant ad
5 gratiam vel spirituali annexũ. † Annexa dicunt q̃ sunt deputata ad vsum spiritualiũ vt vasa calices, ⁊ bona ecclesiastica siue añcedenter siue cõcomitãter siue ɔ̃nr. Ubi notãdũ scðm dñm Ulri. in summa sua ⁊ inducit Jo. in summa sua.
6 † Spirituale dr̄ duplr̄ scʒ cõiter ⁊ proprie. Cõiter dicit quadupliciter scʒ essentialiter vt gr̄e ⁊ virtutes, ⁊ similia. ¶ Secundo dr̄ aliquid spũale pticipatiue. vt ecclesie. ⁊ cemiteria, ⁊ vasa ministerialia altaris consecrata, hec eñ participant cõsecratione, que cũ spãli bñdictione fiũt. ¶ Tertio dr̄ spũale ordinatiue qr ordinat ad aliquid spũale, vt decime ⁊ primitie ⁊ oĩa beneficia ecclesiastica ordinant ad hoc vt ministri ecclesie his sustẽtati libere valeãt spiritualib⁹ intẽdere. ¶ Quarto mõ dr̄ spũale quod est primũ ad consequẽdũ aliquod spirituale, tertio modo dictũ sicut pñtatio, que rõne iuris patronatus cõpetit alicui: est via ad consequendũ p inuestiturã illud beneficium: ad q qs pñtatur. ⁊ hoc qdem dr̄ spũale inquantũ authoritas rei spũalis spũale est aliquo mõ. inquãtũ vero illa authoritas nõ est pncipalis: sʒ preparatiua ad actũ authoritatis pncipalis: ⁊ est extrinsecus adiũctũ spũali: cui premium est: sic vocat annexum spũali: nihilominus tamen hoc ẽt modo dictũ spũale vocatur etiam annexũ: sicut id q
7 ad alterũ adminiculãdo ordinat annexũ est eidẽ. † ¶ Spũale vero ꝓprie dictũ non est nisi id q essentialiter est spũale: ⁊ hoc est duplex qr vel est pure spũale: vt gratie: ⁊ virtutes: et dona: ⁊ hmõi: vel essentialiter spũale acceptum in elemento corporali: vt gr̄a sacramentalis. ⁊ sic p̄dicta tria vltima non sunt spũalia: sed spũalibus annexa. vnde Alexander tertius dicit ius patronatus esse annexum spũali. extra de iure pat. c. de iure. ⁊ in. c. quãto. de iud. Sanctus vero Tho. in. ij. ij. q. C. ar. j. in respon. ad. vj. ar. breuiter se expedit dicens. q sicut aĩa viuit p se ipsam: corpus aũt viuit ex vnione aĩe. Ita quedam sunt spũalia ƀm se ipsa: vt sacramẽta: ⁊ alia hmõi. Quedam aũt spũalia ex hoc q spũalib⁹ adherent. ¶ His habitis dicendum est ad rationes in oppositum. Ad primam satis pʒ responsio ex dictis, quia diffinitio data intelligitur

Tertia rõ. — Quarta rõ — Quinta rõ — Sexta rõ. — Septia rõ. — Hierony. — Questio. — Primũ ar. — Scðm ar. — Tertiũ ar. — Quartũ ar. — Quintũ ar. — Sextũ ar. — Septimũ arg. — Octauũ ar. — Nonũ arg. — Opponit ⁊ Respõdet. — Gregorius naziãzen⁹.

Alexander de halis. Ulrichus. — Ulrichus. — S. Thom. — Petrus de palude. — August. — Ulrichus. — S. Thom. — Ad primũ arg.

de simonia vt est crimen ecclesiasticū,qđ iam effectu ꝛ opere est ostensum ꝛ patefactū,non aūt prout est crimen tm̄.sic em̄ non inducit irregularitatē.vt extra.e.tit.c.vlti.vt em̄ optime
S. Thom̄.
dicit sanct⁹ Tho.iiij.hoīes iudicant ea q̄ foris patēt.sed de⁹ intueṫ cor.vt dr primi Reg.xvj.Et ideo simonia ꝛ in oībus alijs peccatis ex sola voluntate efficiṫ qs peccator scđm reatum pene,que ad iudiciū dei pertinet.sed non quantū ad reatum pene,q̄ ptinet ad iudiciū ecclesie vñ homicida voluntate incurrit reatū pene eterne.sed non irregularitatem . vel excōicationem vel aliquid hmōi. Et similiter dicendū est de simoniaco tm̄ voluntate.vt extra de simo.mandato nostro.
Ad scđm. S. Thom̄.
8 ❡ Ad scđam rñdeṫ iuxta sctm̄ Tho.ꝛ alios doctores † spirituale dr dupliciter.vno mō per essentiā sicut gratia ꝛ virt⁹ ꝛ pena taliū nō pōt esse cōtractus venditionis,aut emptionis nec p ꝯñs super his voluntas deliberata emptionis cadere pōt.Alio mō dr spūale per causam,sicut sacr̄a q̄ sunt cā gratie dispositiue,ꝛ talia inquātum sunt quedā res corporales vendi possunt de facto,lꝫ non de iure.ꝛ sic accipiuntur spiritualia in diffinitione simonie.❡ Ad tertiā rñdeṫ ꝙ studiosa
Ad tertiū.
ponitur in diffinitione simonie ad designandū electionem que principaliter pertinet ad virtutē ꝛ vitiū.cū aūt vnū
9 quodqꝫ debeat diffiniri scđm completum esse.† Cōplementū autē peccati ꝛ virtutis consistit in electione.Ideo electio poniṫ ꝛ in diffinitione virtutis ꝛ in diffinitione peccati. Et hāc electionē īportat studiosa voluntas,vt dr sanct⁹ Tho.
S. Thom̄.
tam.in.ij.ij.ꝙ in.iiij.Nec est verū ꝙ oīs qui peccat ex electione peccet ex malitia.❡ Ad quartā ptꝫ respōsio ex dictis ꝙ
Ad quartū
studiū non sumiṫ in sensu prout diffinit tullius.sed sumitur hic aut ꝑ electione,in qua cōsistit esse complemētū vitij aut virtutis,vt dictū est ex sn̄ia sancti Thom̄.aut pro diligentia adhibita ab ipso simoniaco.vt pficiat peccatū,vt dr Alber-
Albertus magnus. Ad quintū
tus magnus.in.iiij.❡ Ad quintam rñdeṫ negādo ꝙ Simō magus voluerit vendere spiritualia.Nam vt dicit sanctus Tho.tā.in.ij.ij.ꝙ.in.iiij.Simon mag⁹ ad hoc emere voluit spūalē ptātē,vt postea vēderet sicut dr vrbanus papa.j.e.cā. q.iij.saluator.Et ideo in emptione etiā venditio continebaṫ implicite,ꝛ propter hoc scđm cōem vsum loquendi vterque
10 vocatur simoniacus,ꝛ emens ꝛ vendens.† sed tñ si distincte loq volumus ementes dicunṫ simoniaci,vendentes vero gieʒite qꝛ giezi spūalia vēdere voluit.vt ptꝫ.iiij.reg.iiij. ❡ Ad
Ad sextū.
sextam rñdeṫ sicut iam dictū est in expositione diffinitionis simonie ꝙ noīe emptiōis ꝛ venditio nis intelligitur oīs contractus non gratuitus in spiritualibus.❡ Ad septimā rñ-
Ad septimū
deṫ ꝙ spirituale vocaṫ hic sicut supra expositū est in diffinitione simonie.❡ Ad octauā rñdeṫ sicut supra dictum est,ꝙ
Ad octauū
spirituale diciṫ aliquid dupliciter.communiter ꝛ proprie.Licet ergo annexum spirituali cōi vocabulo posset dici spirituale,ppꝛie tñ non sꝫ annexū spūali.❡ Ad nonā rōnē rñdeṫ
Ad nonū. S. Thom̄.
negando ꝯñam ꝛ ratio est ꝑm sanctum Tho.qꝛ non dicūtur spiritualibus annexa oīa,qb⁹ pōt quis vti in spiritualibus: sed illa tm̄:q̄ ad vsum spiritualiū sunt deputata,sicut sunt calices ꝛ bona ecclesiastica q̄ sunt deputata ad vsum ministrorum ecclesie.Lege tex.❡ [Quidā obtulit ditissimo.] factum
Exponit literam.
recitat.vnde subaudi maxime ad hoc.extra de simo.tua.quia in hoc crimine non excusat paupertas.vt extra.c.quoniam. [Exactus].i.requisit⁹:ꝛ male.vt extra de simo.non satis.in prin.Archi.vbi de hoc [puer]ordo.[per incremēta tpm ꝑuenit ad virilē etatē] ꝛ repete puenit ad gradū officiorum ꝛ sacerdotij.ꝛc.[suffragantibus].i.iuuantibus vel facientib⁹ [nonnullos].i.aliquos.[benedictionē].i.ordinem.Nota ꝙ in isto casu multiplr̄ simonia interuenit primo in ingressu et receptione ad monasteriū scđo in consecratione quo ad obsequium,quo ad preces,quo ad pecuniam.tertio in conferendo ordines per pecuniam.Et circa hanc materiam format. vij.questiones.prima sequitur ꝛ est hec.vtrum emere spiritualia sit peccatum.

1 ☞ Spiritualia emere vel vendere pro pretio temporali an sit peccatum.ꝙ sic.nu.2.

Quod autem. In hoc.§.resumit magr̄ Gratianus p̄mā qōnē q̄ est an emere spiritualia sit pctm̄.ꝙ tñ vt dr Arch.debuit alr̄ formare vcꝫ an pro spūalib⁹ aliqd dare vel accipere sit peccatū. Hoc em̄ in sequētib⁹ tractaṫ.Nota ꝙ hec questio diuidiṫ ꝑm Archi.in xv.partes.In quarū prima pbaṫ.xvj.authoritatibus , ꝙ ꝑ
Jo. de fantutijs.
ministerijs ecclesiasticis nihil dꝫ dari.Ioā.de fan.Alie vero partes in processu assignabunṫ. pbat ergo hic magister.ꝙ emere spiritualia sit pctm̄.ꝛ ondit ex hoc ꝙ ppter tale pctm̄ simoniaci dānanṫ qñqꝫ p ena depositionis,qñqꝫ excōicatiōis qñqꝫ in monasteriū detrusionis:quasi velit sic arguere.iustitia exigit vt pena rñdeat culpe.vñ Deut.xxv.dr ꝙ iuxta mēsuram peccati erit plagarū modus.sed simoniaci puniūtur grauissimis penis.ergo peccatū eorū est grauissimū. Hanc ergo qōnē tractat Gratian⁹ valde prolixe,ꝛ vt dicit Hu.valde cōfuse:ꝛ nr̄o iudicio ita est.facit.c.non afferamus.xxiiij. q.j.Gratian⁹ em̄ sciuit multa bona colligere,sed nesciuit bñ ordinare,cū tñ sapientis sit ordinare.vt hr̄ primo metaphy. facit ergo in primis qđ dictū est.Deinde ponit distinctionē simoniacorum qui sunt tolerandi,ꝛ qui non.Deinde subdit quot modis cōmittaṫ simonia.ꝛ qꝛ simoniaci heretici sunt,interserit multa.c.de hereticis,ondendo hereticorū,ꝛ simoniacorū ordinationes ꝛ sacr̄a esse inania,ꝛ falsa,ꝛ irrita.Et post multa allegata ꝛ multas solutiones subiungit veram ꝛ approbatam sn̄iam de sacramentis hereticorū,ꝛ simoniacoruꝫ j.e.q.§.opponiṫ.lau.hu.ꝛ Archi.❡ Pro pleniori intelligen
Questio.
1 tia huius qōnis nos repetentes eam querimus sic.† Utrum emere vel vendere spiritualia pro pretio temporali sit pecca
Primū ar.
tuꝫ.Et vr̄ ꝙ nō.Primo.nihil est magis spirituale q̄ regnū celorū.sꝫ lꝫ emere regnū celorū.Dicit enim Greg.in quadaꝫ homilia.Regnū celorū tantū valet,quantū habes,ergo lici
Scđm arg.
tum est emere spiritualia pro ptio tpali.❡ Secundo sic.oro est maxime spiritualis:sed aliquis potest dare pecuniam bonis viris,vt orent pro eo.ꝑm illud Luce.xj.facite vobis amicos de mămona iniquitatis.ergo licitū est pro spiritualibus
Tertiū ar.
tpalia dare.❡ Tertio sic.in missa conficitur eucharistia,in qua cōtineṫ sanct⁹ sanctorū,ꝛ vbi est fons toti⁹ spiritualitatis:sꝫ lꝫ missam cātare ꝑ aliquo ptio,qꝛ nemo stipēdijs suis
Opponit ꝛ Rñdet.
debet militare.j.ad cor.ix.ergo ꝛc.❡ In oppositum sunt plurime authoritates sanctorū cōtēte in hac qōne.❡ Respon-
2 sio.dicendum sub ista conclusione.† ꝙ emere vel vendere spiritualia pro aliquo tpali est illicitū ꝛ peccatum graue. Ista
S. Thom̄.
conclusio iuxta sanctū Tho.in.ij.ij.qđ.c.arg.j. sic probatur. Actus aliquis est malus ex genere:eo ꝙ cadit sup materiaꝫ indebitam sed emptionis ꝛ venditionis materia idebita est res spūalis.ergo vera.maior pꝫ.minor ꝑbatur triplici rōne Primo quidē:qꝛ res spiritualis non pōt aliquo ptio terreno cōpēsari,sicut de sapiētia dr.,puer.iij.Pretiosior est cunctis opibus:ꝛ oīa que desideranṫ huic non valent cōparari. Et hanc rōnem tangit beatus Petrus condēnans simoneꝫ primatem simonie.Act.viij.dicens.pecunia tua tecum sit in perditionē:qꝛ estimasti donū dei pecunia possideri.❡ Scđo illud tm̄ potest esse materia debita venditionis:cuius vēditor est dñs.vt manifeste patet.j.qđ.j.eos.ibi,tolerabilior. sed prelatus non est dñs spūaliū rerū:sed dispēsator ꝑm illō.prima ad cor.iiij.Sic nos existimet homo:vt ministros Xp̄i , et dispensatores ministeriorū dei.ergo nullo modo est licitum talia vendere.❡ Tertio sic.vēditio repugnat scꝫ spiritualiū origini:q̄ ex gratuita dei volūtate ꝑcedit.vñ ꝛ domin⁹ dicit Matt.x.Gratis accepistis:gratis date.ergo aliqs vendēdo aut emēdo res spūales peccat cū irreuerentiā exhibeat Deo ꝛ rebus diuinis.vnde peccat pctō irreligiositatis.vt dr sanctus Tho.❡ His habitis dđm est ad rōnes in oppositum.
Ad primū argu. S. Thom̄.
Ad primā respōdetur ꝙ ꝑm sanctū Tho.regnum celorum non diciṫ emi proprie sed metaphorice siue largo modo noīe emptionis sumpto ꝑm ꝙ accipit ꝑ merito qđ tñ non pertingit ad rationē emptionis.Cum primo qꝛ non est equiualēs premio.Non enim sunt cōdigne passiones hui⁹ tpis,nec aliqua dona nostra vel opera ad futurā gloriā,que reuelabitur in nobis.vt dr ad Ro.viij. Cum scđo qꝛ ex merito nr̄o nihil deo accrescit.Cum tertio.qꝛ meritum non consistit principalr̄ in exteriori dono:vel actu,vel passione.sed in interiori.Cū quarto.qꝛ regnū celorū nō emiṫ ppꝛie ꝑm Alber.ma-
Albertus magnus.
gnū.qꝛ emptū ppꝛie transit de dñio vendentis in possessionē ꝛ dominiū emētis.Hic autē emens regnū celorū trāsit in dñium vendētis ipsum,vt possideat,ꝛ hunc ꝛ ementē dñs regni celoꝝ.Cum qnto ꝑm eūdē:qꝛ emens sic nihil Deo dat: qđ suum nō fuerit:sed tm̄ ordinat ad Deum:ꝙ inordinatuꝫ fuit ex peccato.ꝛ hoc est opus virtutis:quod oīs homo facere debet. ❡ Ad secūdam rñdetur ꝙ oratio nullo modo sub
Ad scđm.
ptio venit cum sit spūale:nec illi qui dāt pecuniā pauperib⁹ vt pro illis orēt orōnē emunt : sed aīos pauperum alliciunt ad orādum pro eis:ꝛ eos faciūt sibi debitores. ❡ Ad tertiā
Ad tertiū. S. Thom̄.
pariter rñdetur iuxta Sāctum Tho.ꝙ facere pactionem de missa dicendum est simoniacum semp.Si tamē non hꝫ alios sumptus ꝛ nō teneṫ ex offō missam cātare:potest accipere denarios sicut cōductitij sacerdotes faciunt:nō quasi pretium misse:sed quasi sustētamentū vite.ꝑ missa ergo vel anniuersario

Durādus.
sario:oratione publica,vel priuata sicut ait dominus Durādus non est licitum accipere aliquod temporale vt pretium, sed vt aliquid ordinatum ad sustentationem ministri.vnde super illud.j.ad Timo.v.qui bene presunt presbyteri ꝛc.Di
August.
cit gl.Augu.accipiunt necessitatem a populo,mercedē vero dispensationis a deo.

1 ☞ Pecuniam dare vel accipere pro sacramentis an sit licitum.ꝙ non nu.2.
3 Gratie natura est ꝙ gratis detur.alias non est gratia.
4 Consuetudo non preiudicat iuri naturali diuino.
5 Contraria contrarijs conueniunt.
6 Ordo si digne ꝛ gratis suscipitur,suscipitur cum eo gratia, si non gratis ꝛ indigne habetur peccatum mortale operāte spiritu maligno.

Gratia. Hec est prima authoritas quā inducit Gratian⁹ ad ꝑbandū ꝙ emere aut vēdere spūalia sit pctm̄.ꝛ est authoritas leonis pape,vbi leo papa arguit:ꝙ nō sit licitū spiritualia vt puta sacr̄a emere qꝛ ꝯct⁹ vēditiōis aut emptiōis repugnat nature ipsi⁹ grē:q̄ īde nomē accepit,ꝙ gratis deṫ.
Diuisio.
vñ diuidiṫ hoc.c.in.iiij.ptes.In prima ponit rōnē noīs grē. In scđa.ex hac pte arguit:ꝙ q sacr̄a(q̄ gr̄a vocanṫ.Cuꝫ qꝛ vasa dispositiua ad gr̄am.Cū. qꝛ gratis data) nō recipiūt gratiā ad quā sacr̄a disponūt,nec ꝑ ꝯñs alijs tribuūt,qbus nō grat̄ sacr̄a distribuūt.In tertia ondit,qd tales simoniace sacr̄a ministrātes dēt,ex quo gr̄am nō dāt.qꝛ.s.dāt spiritū mendacij.In quarta ꝑbat hoc authoritate scđa ibi simoniaci aūt.tertia ibi:qd ergo dāt.quarta ibi,qūo hoc probamus.
Questio.
❡ Pro pleniori intelligētia hui⁹.c.ꝛ multorū sequētiū q̄riṫ.
1 † Utrū licitū sit pro sacris pecuniā dare,vel accipere.Et vr̄
Primū ar.
ꝙ sit licitū ꝑ sacris pecuniā dare vel accipe. Primo sic.baptismus est ianua sacrorū,sꝫ lꝫ vt vr̄ in aliquo casu dare pecuniā ꝑ baptismo:puta qñ sacerdos puerū moriētē sine ptio baptizare nō vellet.ergo nō semp est illicitū emere vel vende
Scđm arg.
re sacr̄a.❡ Scđo sacrm̄ pnīe est sacrm̄ necessitatis:qđ precipue in absolutione cōsistit.sꝫ qdā absoluētes ab excōicatiōe pecuniā exigūt.ergo nō semp est illicitū emere vel vēdere sa-
Tertiū ar.
cr̄a.❡ Tertio.matrimoniū est quoddā sacrm̄.sꝫ mr̄imoniū aliqñ ꝯhiṫ interueniēte pactiōe de aliqua pecunia soluenda
Quartū ar.
sine pctō.ergo sacr̄a licite pñt vēdi.❡ Quarto.ꝯtingit ꝙ aliqs malitiose īpedit aliquē ab epātu obtinēdo vel aliqua alia dignitate sed lꝫ vnicuiqꝫ redimere suā vexationē.ergo licitū erit in tali casu pecuniā dare ꝑ epātu,vel aliquā alia ecclesia
Opponit ꝛ Respōdet.
stica dignitate.❡ In oppositū ē tex.pñtis.c.❡ Rñdeo dđꝫ
2 † ꝙ sacr̄a nullo mō pñt licite vēdi,aut emi.ꝛ ita nec lꝫ dare aut accipere pecuniā ꝑ eis.Ista conclo lꝫ satis ꝑbata sit ex superiori qōne:vbi inducte sunt tres rōnes ꝑ quas ostensum est,ꝙ res spūalis nō poterat cadere sub ptio quocūqꝫ terreno ꝑbaṫ tñ sic in sequēdo dictū leonis in pñti.c.Sacr̄a noue legis sunt maxime spūalia,inquātū sunt spūalis gr̄e cā.sed gratia pretio estimari non pōt:ꝛ eius rōni repugnat,ꝙ non gratuite deṫ.ǧ nullo mō est licitū ꝑ sacris in quibus gr̄a daṫ digne suscipiētib⁹ pecuniā dare:aut recipere.Et cōfirmatur sic.Ille ꝯct⁹ est illicit⁹,in quo natura rei repugnat ꝯctui.sed sic est in venditione ꝛ emptiōe sacrorū.ergo talis vēditio est illicita.maior pꝫ de se.qꝛ natura rei dꝫ ꝯgruere ꝯctui ꝛ econuerso.minor ꝑbatur,qꝛ accessoriū sequiṫ naturā sui principalis.sacr̄a sunt accessoria ad gratiā , sicut cā dispositiua ad
3 eā ꝛ sequunṫ eius naturā.† Natura aūt gr̄e est ꝙ gratis deṫ, alioq nō est gr̄a:vt hic dr leo papa.ꝛ hr̄ ad Rom̄.xj.Natura aūt vēditionis ꝛ emptionis est : ꝙ sit ꝯct⁹ nō gratuit⁹. Natura ergo sacrorum noue legis repugnat emptiōi vel venditioni.ꝛ ita pꝫ cōclusio.Est tñ hic notandū vt tangit sanctus
S. Thom̄.
Tho.in.ij.ij.vbi.s.ꝙ sacr̄a dispensanṫ per ministros ecclesie quos opꝫ a populo sustētari ꝑm illud apl̄i.j.ad cor.ix. Nescitis qm̄ q sacrario operanṫ:q̄ de sacrario sunt edūt,ꝛ q altario deseruiūt:cū altario pticipant.Sic ergo dđm est:ꝙ accipere pecuniā ꝑ spūali sacrorū gr̄a est crimē simonie , quod
4 nulla cōsuetudine pōt excusari.† qꝛ cōsuetudo non preiudicat iuri naturali vel diuino.Per pecuniam aūt intelligiṫ oē illud,cui⁹ ptiū pōt pecunia estimari,vt phs dr in.iiij.ethic. Accipere aūt aliqua ad sustētationē eorū q sacr̄a ministrant scđm ordinationē ecclesie ꝛ cōsuetudines approbatas nō est simonia:nec pctm̄.facit.c.ad apl̄ica.de simo.Nō em̄ accipitur tanq̄ ptiū mercedis:sꝫ tanq̄ stipēdiū necessitatis.vñ sup il-
August.
lud.j.ad ti.v.qui bene presunt ꝛc.dr gl.Aug.vt ēt supra iductū est,accipiāt sustētationē necessitatis a pplo:mercedē dispensationis a deo.❡ His habitis dđm est ad rōnes in op-
Ad primū argu. S. Thom̄.
positū.Ad primā rñdeṫ iuxta sctm̄ Tho.ꝙ in casu necessitatis qlibet pōt baptizare.ꝛ qꝛ nullo mō est pctm̄ dādo illi pro ipso baptismo pecuniā,ꝑ eodē est hñdū si sacerdos absqꝫ pretio baptizare nō velit,ac si non esset qui baptizaret.vñ ille q gerit curā pueri in tali casu licite posset eum baptizare,vel a quocunqꝫ alio facere baptizari,posset tamen licite aquam a sacerdote emere,que est pure elementum corporale.Si auteꝫ esset adultus qui baptismū desideraret ꝛ immineret mortis periculum,nec sacerdos vellet eū sine pretio baptizare debet si posset ꝑ alium baptizari:qđ si non posset ad aliū habere recursum nullo modo deberet pretiū pro baptismo dare sꝫ potius absqꝫ baptismo decedere.Suppleṫ em̄ ei baptismo flaminis qđ ex sacr̄o deest.hec sanctus Tho.❡ Ad secundam
Ad scđm.
rñdeṫ ꝙ pro absolutione non debet exigi pecunia, sed bñ potest ei qui absoluitur imponi pena pecuniaria,quasi pena culpe precedentis,pro qua fuit excommunicatus.vnde non licet aliqd exigere quasi pretiū absolutionis.qꝛ hoc esset simoniacū.sꝫ quasi peccati pena:in quo tñ cauendū est.ne talis exactio magis cupiditati q̄ correctioni ascribatur.❡ Ad ter
Ad tertiū.
tiā rñdeṫ.ꝙ quidā dicunt,ꝙ pro matrimonio licet pecuniaꝫ dare:qꝛ in eo nō conferṫ gratia.sed hoc non est vsqꝫquaque verū,vt alias ostendeṫ deo dante.Et ideo dđm est alr̄ iuxta
S. Thom̄.
sanctū Tho.ꝙ matrimoniū nō solū est sacrm̄ , sed etiā nature officiū.Et ideo ex parte illa qua est sacrm̄ i dispensatione ministrorū ecclesie cōsistēs,non cadit sub emptione.vñ scđm canones cōmittit simoniā,q pro bñdictione nubentiū pecuniā exigit,sed ex illa pte qua est officiū nature nihil prohibet pro matrimonio pretiū accipere,vel conditionem de re tpali accipienda interponere,sicut in alijs officijs ciuilib⁹ ꝛ corpo
Ad quartū
ralib⁹ fit.❡ Ad quartā rñdeṫ ꝑ distinctionē.qꝛ si nondū est ius acquisitū in epātu:vel quacūqꝫ dignitate:siue prebēda ꝑ electionem,vel prouisionē,seu collationē,simoniacū esset aduersantium obstacula pecunia redimere.sic enim per pecuniam pararet sibi viam ad rē spiritualē obtinendam.Postquā vero ius est adquisitū,pōt dare aduersario aliqd,vt desistat,non vt pretiū prelationis,sed in redēptionē vexatiōis proprie iniuste.extra de simo.dilect⁹ fili⁹.Lege tex.❡ [Gra-
Exponit literam.
tia] repugnat enim gratie,ꝙ non deṫ aut nō recipiatur gratis:cū gratia a gratuito actu dicatur.vnde ad Rom̄.xj.Si gratia iam non ex operibus,alioqui gratia iam non est gra-
Ambro.
tia.vnde Ambrosius in pastorali dicit.Cur gratia tali vocabulo nuncupaṫ pro eo qꝛ gratis daṫ gratia vocaṫ.gratiā aūt hic vocare vr̄ in principio oīa sacr̄a ꝛ spiritualia,que cū gratis non conferuntur,videntur perdere nomen gratie.vt proprie iam non dicantur spirituales gratie,cōsequenter ꝑ gratiam intelligere gratiam gratum facientem videtur. vñ iste duplex modus accipiendi gratiam immediate notatur cum subiungiṫ in scđa parte.Simoniaci non gratis accipiunt.s. ordines siue sacramentum ordinis.Ecce ꝙ sacramentum dicitur primo gratia.sequitur igitur gratiaꝫ que ꝛc.ibi gratia dicitur gratia gratum faciens,que est res sacri,que in ecclesiasticis ordinibus ad digne ꝛ meritorie exequendum ordinum officia maxime operatur si non accipiunt non habent. j.ad Cor.iiij.quid habes,quod non accepisti.Si autem non habent gratiam que in ordinatione digne suscipienti confertur:nec gratis nec non gratis illam gratiam dare possunt. qꝛ ꝑm philosophū primo elenchorū nemo dat,quod non hꝫ. Et loquitur hic leo de his que scienter ordinantur a simonia
Archidia.
cis.Notat hic Arc.ꝙ habere dare,ꝛ accipere dicta de rebus ecclesiasticis ꝛ spiritualibus ex diuersis adiūctis diuersa significant.dr em̄ quis habere aliquid.i.eius vsum vt prebēdā dr clericus habere dicitur etiā quis habere aliquid.i.eius dispensationem vt episcopus res ecclesiasticas ꝛ dignitates, hꝫ enim eas ad ministrandū,sed nō ad vsum.Dicitur etiaꝫ aliqs hr̄e aliquid quo ad ministeriū vt virtutes.ꝛ sic dr hic.
Joannes.
Dicitur ēt hr̄e quo ad signaculum ꝑm Io.[Quid ergo]tertia pars.[spm̄ mendacij.] ex quo enim non habent spiritū dei per gratiā,necessario hñt spiritū diaboli per culpam.de quo Io.viij.dr.mendax est ꝛ pater ei⁹[quomodo hoc.]quar
5 ta pars.[qꝛ si spirit⁹]a contrarijs probat.† Contraria em̄ ꝯrijs conueniunt.ar.di.ix.c.j.ꝛ.xxiiij.q.ij.sane. [spiritus:] Io.xiiij.Ego rogabo patrē ꝛ aliū paracletū dabit vobis spiritum veritatis,qui a patre procedit.bene ait dabo.s.gratuite.vñ xp̄s q est veritas.Io.viij.ait Io.xx.accipite spiritū sanctū.nō ait emite.[gratis.] Mat.x.gratis accepistis.gratis date.[spūs mendacij.]clara est ꝯña.qꝛ homo si nō est in gratia:est in culpa,si in gr̄a hꝫ spm̄ sanctū q gratis datur. Si vero est i culpa simonie,hꝫ spiritū diaboli,qui mēdax est

Archid. 6

Jo. viij. [qui nõ gratis accipit] quasi diceret sicut dt Hug. ⁊ Archi. ꝑ sicut ordo cũ suscipitur digne ⁊ gratis cum eo habetur vel suscipitur gratia, sic cum accipitur non gratis et indigne cum eo habetur peccatum mortale operante spiritu maligno.

1 ☞ Episcopus simoniacus an valeat aliquem ordinem vendere: aut verum conferre.
2 Simonia vt est crimen ecclesiasticũ ⁊ sequit illã ecclesiastica pena, non committitur sola voluntate sed voluntate effectui ⁊ operi coniuncta.

Quicunque. Sequitur secũda authoritas ad probandũ partẽ affirmatiuã q̃onis: ⁊ est beati Gregorij ad epm augustudunẽ. In quo breuis 9clo ẽ ista. ꝙ inaniter dicit sacerdos q simoniace ordinẽ suscepit. breue est. ¶ Pro

Questio. 1 Primũ ar.

pleniori intelligẽtia hui⁹.c. ⁊ similiũ querit. ꝑ Utrũ eps simoniacus aliquẽ valeat ordinẽ vẽdere, aut verũ ordinẽ cõferre. Et vr ꝙ nõ ex p̃nti.c. vbi dt Gregori⁹. Quicũq studet pretij datiõe sacrũ ordinẽ accipere, nõ est sacerdos, s3 inaniter tm̃ dici concupiscit. ergo p simoniã verus ordo nõ põt suscipi. ꝗ nec p 9ñs simoniac⁹ eps dare.

Scdm ar.

¶ Scdo idẽ arguit ex.c. precedẽti. vbi dr, ꝙ tales simoniaci non suscipiunt nisi spm mẽdacij. ergo vr ꝙ nõ est verum sacrm qd suscipiũt.

Tertiũ ar.

¶ Tertio sic dona spiritussancti sunt in ptãte dei: non hoĩs ergo nemo pt habere ea nisi spiritu sancto. sed spiritussanct⁹ cũ sit liberalissim⁹ nihil põt vẽdere: nec vẽdit. ergo eius dona nec pecunia pñt vendi: nec ptio cõparari. Si ergo donũ spiritussancti ĩpossibile est ptio vẽdi vel emi sequit ꝙ a nullo simoniaco posset vẽdi vel emi.

Quartũ ar.

¶ Quarto in sacris ordinib⁹. s. diaconatu: ⁊ sacerdotio dat spiritussanct⁹ qd patet p hoc qd dr ibi accipe spiritũ sanctũ. sed spiritussanct⁹ nõ põt vẽdi. ergo nec ordines sacri q in eius datione cõferunt. pbat minor. qd põt emi: põt in seruitutẽ redigi. sed spiritussanct⁹ nõ põt in seruitutẽ redigi ergo ⁊c.

Quintũ ar.

¶ Quinto defect⁹ intẽtionis euacuat sacrm sed ille q pretio intẽdit aliqd acqrere in susceptiõe ordinis nõ intẽdit suscipere qd ecclesia tradit: q2 illud non cadit sub ptio. ergo vr ꝙ talis nõ suscipit ordinẽ.

Opponit i cõtrarium.

¶ In oppositũ arguit. nihil phibet: nisi qd fieri est possibile, alioqui frustra phiberet. sed sacri ordinis venditio prohibet. vt p3 per multa.c. hui⁹ cause. ⁊.q. seq. ergo ⁊c.

Scdm ar.

¶ Scdo sic. qd põt furtiue accipi, põt pecunia emi: sed ordo sacer põt furtiue accipi, sicut p3 extra de eo q furtiue ordines suscepit. ergo ⁊c.

Respõdet. Bonauen. S. Thom.

¶ Rñdeo ad pdictorũ intelligẽtiã est notãdũ iuxta dñm Bonauẽturã ⁊ sanctũ Tho. q2 spirituale dr multiplr vno mõ qd est spũale pure: vt gr̃a ⁊ virtutes: ⁊ dona. de isto spũali ponitur ista cõclo ꝙ tale spũale nec de iure nec de facto vẽdi põt, nec emi. ista cõclo p3 sic. in oĩ venditione res vẽdita põt trãsferri in emẽtẽ de iure vel de facto. sed gr̃a ṽtutes ⁊ dona ⁊ hmõi q̃ sunt pure spũalia nõ pñt trãsferri de vno in alterũ, nec de iure, nec de facto. ergo sup talib⁹ volũtas deliberata emptionis aut vẽditionis cadere nõ põt. ⁊ ita nec in vẽditione taliũ põt cõmitti simonia. ¶ Scdo mõ dr spũale p cãm sicut sacra que l3 sint essentialiter spũalia: tñ sunt accepta in elemento corporali. Et de istis est conclusio. ꝙ ista licet de iure vẽdi nõ possent, sicut in prima q̃one ostensum est ⁊ circa.c. precedens gr̃a de facto. tñ vẽdi possunt inq̃tũ sunt corporalia. Ista cõclusio pbat sic illud qd est in dispensatione humana põt emi ⁊ vendi: sicut ⁊ liberaliter ministrari. Sed ordinũ collatio in humana dispẽsatione cõsistit: ⁊ etiã aliorũ sacrorũ, ergo pñt vendi, vel emi, ⁊ ita simoniace dari. ¶ Scdo sic. character ordinis stat cũ quacunq culpa ⁊ malitia. ergo ⁊ ptãs ordinandi ⁊ ordinẽ suscipiẽdi. ergo quãtũcunq sit in aliquo simoniaca prauitas: nõ vr dationẽ vel susceptionẽ ordinũ vel ẽt aliorũ sacrorũ impedire.

Bonauen.

¶ Ad ordines ergo veniendo de quib⁹ principaliter mota est qd dicit dñs Bonauentura ꝙ in illis aliqd est de primo gñe spũalis. s. gratia sanctificãs, ⁊ aliquid de scdo gñe. s. ptãs siue operatio ministerialis per aliquod signũ exterius dispensata cui inseparabiliter est adiũcta. primã impossibile est pretio cõparare nec vendere. secundã vero possibile est p pretio dari q2 inseparabiliter est adiuncta exteriori sacro. ⁊ cũ illud possit pecunia dari põt et illa ptãs vẽdi. Et sic p3 ꝙ simoniacus simoniace ordines potest dare.

Ad primũ ⁊ scdm arg.

¶ Ad rõnes in oppositũ. ¶ Ad primã ⁊ scdam rñdet iuxta dñm bonauẽturã ꝙ lõquit hic Gregori⁹ ⁊ leo papa d gratia gratũ faciẽte, q̃ nõ põt nisi gratis dari, ⁊ nõ q̃tũ ad potestatem que cõiuncta est rei exteriori posite in hoĩs dispẽsatiõe.

Ad tertiũ.

¶ Ad tertiã rñdet ẽm eundem. ꝙ duplr est loqui de huiusmodi donis gratis aut rõne sui aut rõne annexi. Et scdm h duplicẽ hñt dispẽsatorẽ. q̃tum ad se habent dispensatorem spiritũ sanctũ, qui characterẽ imprimit, vel totã trinitatem. quãtũ vero ad annexũ dispẽsatorẽ hñt hoiem primũ ⁊ prim⁹ nunq vendit. sed secundus vendere põt annexũ illi, quod est quodãmodo spũale: ⁊ ppter illud emit. Et ideo ipsa dona dr vendere, ⁊ potest cũ in eius potestate cõmissa sunt dispensanda.

Ad quartũ

¶ Ad quartã vbi obijcit ꝙ spiritussanct⁹ nõ põt redigi in seruitutẽ rñdetur scdm eundẽ. ꝙ spiritussanctus in seipso vendi non põt: tñ eius effectus vendi pñt pro eo ꝙ sunt i humano dñio 9stituti.

Ad quintũ S. Thom.

¶ Ad quintã rñdet iuxta sanctũ Tho. in. iiij. di. xxv. ꝙ simoniac⁹ nõ intendit emere illud, qd est per se spũale, vt characterẽ, s3 operationẽ ministerij, q̃ est corporalis ⁊ cã sacralis rei spiritualis. Ex quibus patet concedendum esse veros ordines a simoniacis posse dari: quis nõ dẽtur nec recipiantur ad vtilitatem sed potius ad dãnationẽ. vñ bonũ cõuertit eis in malũ.

Exponit literam.

Lege tex. ¶ [Quicunq studet] .i. studiosa voluntate cũ effectu quãuis interiori voluntate fiat quis mentaliter simoniacus. Nam vt supra in principio circa diffinitionem simonie diximus distinguẽtes de simonia, prout erat crimen tantum. Sic enim sicut cetera pctã sola voluntate cõmittitur, ⁊ etiam per voluntariã
2 penitentiam remittebatur ꝑ simonia vero vt est crimẽ ecclesiasticum, ⁊ sequitur illam ecclesiastica pena. nõ cõmittit sola voluntate, sed voluntate effectui ⁊ operi coniuncta, quõ tractatur de ea hic ⁊ hoc est quod importatur cum dicitur. [studet] .i. studiosa volũtate cũ effectu hinc ab isto loco sumpta est illa communis diffinitio simonie supra posita ⁊ exposita. simonia est studiosa voluntas emendi, vel vendendi aliquod spirituale, vel annexum spirituali. [Sacrũ ordinẽ] .i. sacerdotalem. vel sacerdos accipit pro quolibet clerico. hu. [Sacerdos non est.] Licet em̃ simoniacus verũ ordinẽ recipiat ⁊ quo ad characterẽ ⁊ ordinẽ verus sacerdos sit, non tñ est sacerdos merito ⁊ gratia cũ non spiritũ sanctũ qui gratis dat suscipiat, sed spiritũ mendacij, vt ait leo papa in superiori.c. Tum etiã non sacerdos dicitur, q2 nõ habet officij executionem cum sit suspensus, ⁊ ab officio deijciendus. Et ideo dicitur inaniter concupiuisse dici sacerdos id est, frustra siue vane cum nec gratiã sanctitatis in eo susceperit, ⁊ ab eo deijciẽdus veniat.

1 ☞ Simoniace dans vel accipiens ordines an ex hoc ipso fiat hereticus.
2 Sacramentum aliquod emere vel vendere per pecuniã graue ⁊ enorme peccatum est.
Et potest esse heresis, ⁊ non esse nu. 3.

Presbyter. Sequit ad idẽ tertia authoritas q̃ est beati Gregorij i registro. in qua ponit duo. in prima pte ponit penã ei⁹, q ecclesiã aut ecclesiasticã administrationẽ simoniace obtinuerit. dicẽs, ꝙ talis nõ solũ ecclesia priuãd⁹ est, s3 ẽt dignitate spoliãd⁹. In scda assignat rõnẽ quare tal3 ita puniẽd⁹ est. scda. ibi, q2 altare.

Diuisio.

¶ Pro pleniori intelligen-
1 tia huius.c. ⁊ similiũ. Querit. ꝑ Utrum sit verũ ꝙ dans vel accipiẽs ordines simoniace ex hoc ipso fiat hereticus.

Questio. Primũ ar.

Et vr ꝙ sic ex presenti.c. vbi Gregorius ait. altare vel decimas et Spiritumsanctum emere vel vendere simoniacam heresim esse nullus dubitet.

Scdm ar

¶ Secundo ad idem est.c. sequens vbi idem Gregorius dicit benedictio illi in maledictionem vertitur, qui ad hoc vt fiat hereticus pmouetur.

Tertiũ ar.

¶ Tertio sic. oĩs q existimat donũ dei pecunia possideri est hereticus iudicandus, sed omnis emens vel vendẽs ordines vel ecclesiasticas administrationes existimat dona dei pecunia possideri. ergo ⁊c.

Quartũ ar.

¶ Quarto. Nullus est maior error circa naturalia quã vni contrario attribuere suum contrarium, vt si qs ponat album nigrum. ⁊ circa mores nullus maior error, quam ponere bonum malum. ergo nec circa diuina est aliqs maior error, quã ponere dei gratiã non esse gratiam. Hoc aũt ponit omnis qui eam emere vel vendere contendit. ergo ⁊c.

Quintũ ar. August.

¶ Quinto sic. Heresis est attribuere deo, quod sibi non conuenit, vt dicit Augustinus primo de tri. Sed volens emere aut vendere spiritũ sanctum attribuit deo quod sibi non cõuenit. sc3 ꝙ sua dona sub ptio ponant ergo ⁊c.

Opponit i cõtrarium.

¶ In oppositũ arguitur primo sic ad Titum vlt. super illud. hereticum hominẽ post primã ⁊c. dicit glos. heretici sunt qui per verba legis legem impugnant. sed tales nõ sunt simoniaci ergo ⁊c.

Scda opp.

¶ Scdo sic. dicit Augu. Et ponitur. xxiiij. questio. iij.c. hereticus. Hereticus est, qui pro alicuius tẽporalis commodi et maxime

maxime glorie pncipatusq sui gratia falsas aut nouas opiniones vel gignit. aut sequit. sed talia non facit simoniacus ergo ipse non est hereticus.

Respõdet. Prima cõclusio. 2

¶ Respõdeo dicẽdũ sub aliquibus cõclusionib⁹. prima. ꝑ Emere aut vendere aliqd sacramentum per pecuniã graue ⁊ enorme peccatũ est. patet ista cõclusio ex superioribus. Tum q2 spirituale quod ex sola liberalitate pro sui dignitate dandũ est: mercat: ⁊ facit illud vile. Tu3 q2 illud quod erat inappretiabile: sub pretio ponit quod nullo modo potest fieri quin fiat contumelia spiritui sancto.

Scda conclusio. 3

¶ Secunda cõclusio. ꝑ Emere vel vendere sacramẽtũ vel ecclesiã vel hmõi põt esse heresis proprie ⁊ stricto modo capta: ⁊ põt nõ esse proprie heresis.

Bonauen. Tertia cõclusio.

Pro quo notandũ iuxta distinctionẽ dñi Bonauenture: ꝙ ille qui emit: vel vendit hmõi spiritualia: aut credit ea pretio posse estimari: ⁊ valori rei terrene equari ⁊ per pecuniam possideri. ⁊ sic est conclusio ꝙ hec est heresis manifesta ⁊ talis emens vel vendens est proprie hereticus. ⁊ sic existimauit Simõ Magus. vnde Petrus hãc heresim ei improperãs ait. qm̃ donũ dei existimasti pecunia possideri. Patet conclusio. qm̃ talis errat in fide: qui credit gratiã non esse gratiã.

Quarta cõclusio.

aut ille qui vendit: ⁊ emit nõ credit quod gratia dei per pecuniam cõparetur. s3 tñ ardens auaritia nititur assequi aliquid vel etiã per pecuniã impetrare: quod humanam spectat dispẽsationẽ. Et tũc est 9clo. ꝙ emere vr vẽdere spũalia nõ est pctm̃ pprie fidei: s3 morũ. qm̃ talis poptime nouit qd male facit, sicut ⁊ ille q fornicatur sciens fornicationem esse peccatũ: non errat in fide. sed in via morum. ⁊ sic simoniacus est auarus ⁊ in pessima specie auaritie: nec est hereticus proprie: s3 tamẽ a sanctis vocatur hereticus. siue q2 ad modum heretici operat: siue q2 vt heretic⁹ proijcitur de seruitio ⁊ cultu ppter enorme scelus.

S. Thom.

Cõcordat sanct⁹ Tho. tã in scda scde. q̃ in. iiij. ita dicens aliqd attribuit alteri duplr, vno modo simplr alio mõ p similitudinẽ sicut dicit phs. vij. Eth. ꝙ incõtinẽtes q̃nq dicũtur intẽperati. q2 faciũt q̃ intẽperata sunt. s3 nõ eodẽ mõ sicut etiã dicit: ꝙ milesij stulti non sunt sed operantur qualia opera operantur stulti: scdm hoc dicendũ est ꝙ simoniaci nõ sunt pprie ⁊ per se loquendo heretici: cũ non habeant aliquã falsam opinionẽ de credibilibus: sed dicũtur heretici ppter similitudinẽ actus. q2 ita operãtur ac si estimarent donũ spiritussancti pecunia possideri: que estimatio esset heretica.

Gregorius

vñ Gregorius in registro dicit. Qis auaritia idolo2 est seruitus. Quisqs hanc in ecclesiasticis dignitatibus dãdis non precauet: infidelitatis perditioni subijcit: etiam si fidẽ quã negligit tenere videatur.

Albertus. Ad argu. Ad tertiũ.

Concordat etiã Alber. ⁊ Alexã. ⁊ Pe. ¶ Uñ ad rationes in oppositũ dicendum est ad primã ⁊ secũdã Responsio p3 ex dictis. ¶ Ad tertiã rñdetur negando minorẽ. dicimus enim ꝙ licet operetur ac si estimaret ita esse, non tñ estimat sic esse: sed vt dicit Alber. vult illud possidere qualiter põt.

Ad quartũ ⁊ quintum.

¶ Ad quartã respondet negando minorẽ. Licet enim se habeat ad modũ ita credentis non tñ ita credit sicut p3 ex dictis. Et similr rñdet ad quintã.

Exponit literam.

Lege [presbyter priuet] iusta pena est vt priuetur eo ꝙ male contra voluntatẽ dñi acquisiuit. sic ꝙ illo priuetur in quo delinquit: q2 iuxta mẽsuram delicti erit plagarum modus. Deutero. xxv. [Sacerdotij ordine spoliet] subintelligitur nisi dispẽsatiue agatur cũ eo. vt. j. ẽ. q. v.c. j. ⁊. ij. in odiũ enim criminis simoniaci recte quis remouetur ab omni ordine: etiã quem canonice ante acq̃sierat. vt. j. ea. q. vij. si quis dẽm Hug. [altare.] pprie vel altare. i. ius percipiendi ea: que offeruntur altario. vel [altare] .i. officiũ: ⁊ administrationẽ altaris vt. j. e. q. iij. altare vel altare. i. ecclesiam [⁊ decimas] .i. ius decimãdi. Hu. [spiritũsanctum] .i. ordines ecclesiasticos, ⁊ cetera officia ecclesiastica que sunt dona spiritussancti. [Emere] q̃tũ in se est. Archi. [Heresim] pprie dictã. si talem estimationẽ habuit: vt dona spiritussancti possent pretio terrene rei equari. ⁊ per pecuniam possideri: vel [heresim] ẽm similitudinẽ actus tantum. vt. s. exposuimus.

1 ☞ Ut coniunctio est consecutiuum.

Benedictio. Sequitur ad idẽ. iiij. authoritas ⁊ est eiudẽ beati Gregorij. in registro. breue.c. est: ⁊ non diuidit. p3 sensus.

Exponit literam.

Lege tex. ¶ [Benedictio] .i. sacramẽtũ ordinis: ꝙ in se sanctũ est: ⁊ benedictũ. vel quod cũ benedictione põtificali confertur. [vertitur in maledictionẽ] .i. illi ad dãnationem, q2 sancta malis obsunt. de conse. di. ij. ⁊ sancta. [Abusio enim benedictionis] .i. ordinis. quo debuit effici dign⁹ benedictione, cõstituit eũ dignũ maledictione: qua dicetur. Ite maledicti in ignẽ eternũ. Mat. xxv. vnde dicitur malach. ij. maledicã benedictionibus vestris. [qui ad hoc promouetur vt fiat he-
1 reticus.] ꝑ Ly vt dicit Hu. ⁊ gl. cõsecutiuũ est ⁊ nõ causatiuũ. Simile est illi vbi dicit Apostol⁹ ad Ro. v. lex subintrauit vt abundaret delictum.

S. Thom.

vbi dicit sanctus Tho. ly vt nõ ponitur causaliter, s3 consecutiue. Nõ enim ad hoc data fuit lex: vt peccatũ abũdaret: qm̃ potius lex, q̃tũ in se fuit peccatũ phibuit ẽm illud p3.

ps. cxviij. b

In corde meo abscondi eloquia tua: vt nõ peccem tibi. Sic hic ly vt tenet cõsecutiue, quasi dicat ex tali ordinatione sequitur ꝙ talis sit hereticus, eo tñ modo sicut in precedẽti c. explanauimus. [Hereticus] .i. sacramẽto2 ⁊ dono2 dei peruersor. Cũ enim sit institutum: vt bñficia ecclesiastica ⁊ ordines gratis cõferantur, hunc ordinẽ peruertũt simoniaci: cũ nõ nisi pretio dato hec largiantur vel accipiant. Hu.

1 ☞ Peccat mortaliter qui crimẽ alterius ꝙ probare potest occultat.

Diuisio.

Quisquis. Sequitur. v. authoritas ad idẽ propositũ. Et est eiusdem beati Greg. in quo duo ponit. ẽm q̃.c. põt diuidi in duas partes. In prima dicit qd in.c. precedenti dicit: qd quisquis per pecuniam ordinat, cõsecutiue sit hereticus. in. ij. ponit: ꝙ tanta labes huius criminis, vt oĩo hõ pro officij sui loco tenetur sub pena damnationis ad eã extirpãdã inardescere. ij. ibi: quisquis. patet.

Exponit literam.

Lege. ¶ [Quisquis. vt fiat] consecutiue. vt. s. quasi diceret sic promouetur. ꝙ hereticus efficit. Hu. [quisquis] .ij. pars. [cõtra neophito2 heresim] neophiti .i. nuper ad fidẽ vel clericatus religionẽ veniẽtes cũ per industriã sciẽtie ⁊ merito perfectionis vite quã nondũ habebãt sacros ordines habere nõ possent: p pecuniã illos impetrabant ⁊ ideo simonia dicta est heresis neophitorũ, ⁊ merito. q2 in nouo testamẽto: ⁊ a nouiter cõuersis: vt a Simone Mago: q nouiter cõuersus erat ⁊ Philippo baptizat⁹: originẽ sumpsit et a nouis fidelibus exercebat. Hu. [Exarserit] odio criminis: ⁊ amore iustitie. lxxxvj. di. odio. ⁊. xxiij. q. v. cũ homo. ⁊ hoc vel iuxta preceptum euãgelicũ denũtiando ecclesie, si põt pbare als nõ nocet ei taciturnitas. ij. qd. vij. plerique. ⁊. ij. q. j. si peccauerit vel si nõ põt pbare faciendo.

August.

ꝙ Augu. dicit. xxij. q. v. hoc videtur vel si pbare põt ⁊ timeat scandalum faciat ꝙ Augu. dicit xxiij. q. iiij. forte vel ammonendo: si aliud facere non potest. vt
1 xxiiij. q. iij. tã sacerdotes. ⁊ est ar. ꝑ illũ peccare mortaliter, qui crimen alterius quod probare põt: occultat. vt. j. q. v. non vos ⁊. xxij. q. j. si quis per capillũ. Hu. [p loco sui officij] .i. ex debito sui officij. iuxta enim qualitatẽ persona2 q̃ alios corrigunt varia est adhibẽda forma correctionis. Aliter enim prelatus debet corrigere delinquentes: quia increpando, ⁊ puniendo. vt xxiiij. q. iij. tam sacerdotes. ⁊ aliter socius q2 admonendo: vel saltem corde reprobando. vt. xxiij. q. iiij. ecce inquiũt recedite. [S3 quilibet] pro modo sui officij tenet ad corrigendũ alios. vt. xxiij. q. iiij. duo ista. Hug. [piaculare] .i. qd piaculo. i. pena sanguinis est puniẽdum. pprie enim piaculare dr: ꝙ pena sanguinis est puniendũ. i. purgãdũ. Nec hoc dicit hic Greg. ꝙ ecclesia pena sanguinis puniat simoniacos, vel alios. s3 dicitur hoc ad detestationẽ criminis. q2 hoc crimen non est minus: s3 maius illis que sanguine puniuntur. Hu.

1 ☞ Argumentum a contrario sensu quando possit sumi efficaciter.

Diuisio. Exponit literam.

Quos. Seqt ad idẽ ppositũ. vj. authoritas et est pape pelagij: vbi penã ponẽs simoniaci emẽtis aut vẽdẽtis dignitatẽ ecclesiasticã dicit. ꝙ talis si fuerit cõuict⁹ deponat. Et diuidit i duas partes. In prima ponit ꝙ dictũ est. In scda assignat cãm. ij. ibi: q2 dantẽ p3. Lege tex. ¶ [Quos indignos meritis] vacat
1 hic ar. a cõtrario sensu. ꝑ tunc enim ar. tale põt sumi efficaciter cũ cõtrarius sensus canonis alij canoni nõ sit cõtrarius. non ergo. h. d. vt ex 9trario det intelligi ꝙ si digni pretio mercant dignitatẽ sacramẽta [nõ debeant arceri] .i. deponi. s3 q2 indigni ⁊ mali cũ alias nõ possunt promoueri frequẽtius hãc mercationẽ faciũt. Hug. [mercatos.] sc3 vẽdendo vel emẽdo. Nã ⁊ q emit ⁊ q vendit mercat. de hoc hic intelligitur: alias nõ congrue sequeret causa sc3 [q2]. secũda pars [lectio] Act. viij. Simoni Mago ait Petrus. pecunia tua tecum sit in perditionẽ tuam: q2 donum Dei ⁊c. vt in.c. seq.

1 ☞ Usus consuetudo vel multitudo non excusat a crimine.
2 Succidi proprie quid dicatur.
3 Simoniacus an sit ipso iure anathematizatus. quod sic. numero. 4.

Reperiuntur. Sequitur ad idem. vij. authoritas que secundū aliquos dicit esse Ambrosij ſm alios Leonis Pape. vbi notandū ſm Hug. q ante tēpus beati Ambrosij crimen simonie multū fuerat vsitatū: et frequēter punitum. sz q repullulauerat. Ideo triplici pena ipsum condemnat. scz excōicationis: depositionis: et in monasteriū detrusionis. vñ. c. hoc diuidit in. iiij. partes. In prima narrat excessum In. ij. punit illos pena excōicationis. In. iij. pena depositionis et intrusionis in monasteriū. In. iiij. adijcit penam contra amicos domesticos et consiliarios ordinatoris: qui eo ignorante accipiunt pecunias ab ordinando. ij. ibi proinde. iij. ibi q si aliquis. iiij. ibi, illi vero. Lege. ¶ [Reperiuntur. velle.] hoc intellige de voluntate ad actū aliquē exteriorē producta: alias non est suspensus ab ingressu ecclesie: et sic intellige. j. e. qui studet. et. s. e. quicunq. et. xxxiiij. di. eps. et extra de simonia tanta. gl. [obliti verborum Petri]. i. obliti damnationis et maledictionis date a Petro contra Simonē. Act. viij. [Proinde]. ij. ps [tantū malū] cuius cōparatione cetera mala pro nihilo repu-
4 tant. vt. j. e. q. vl. [vsitatum]. Ecce † q vsus et consuetudo: siue mos vel multitudo non excusat a crimine. ar. j. e. q. c. nullus. et qō. iij. si quis prebendas. et. xxxiiij. qō. vij. flagitia. licet; q̄nq a pena. vt dist. iiij. deniq. vbi hec melius inueniuntur distincta. Hu. [mucrone]. i. seuera adnimaduersiōe. [succissuz] quasi nō ad plenū eradicatum. vnde semper postea repullulabat: et tractum a plātis et presertim de illis que ita succidunt: q aliquid
2 remanet: vnde postea repullulāt. † Est ergo succidi ita incidi et extirpari: quod aliquid remaneat: qō postea sepe pullulat
a [vulneri canceroso][a]. i. vitio et morbo simonie ad modum cancris serpenti et pullulanti. dicit de morbo canceroso. q nunq̄ curari possit nisi ferro ignito putride carnes exurātur. ergo ignitum ferrū vocat discretam sniam excōicationis: vel depositionis: vel in monasterio detrusionis. Hu. et Arch. [ferrum.] xvj. qō. j. in canonibus. [opprobrio anathematis condēnari.]
3 ¶ Sed hic surgit questio. † Utrum simoniacus sit ipso iure anathematizatus. Et videtur q sic. Tum ex presenti litera. ij. j. e. q. placuit. et. c. quicunq. ¶ In oppositum est q nunq̄ reperitur in iure q sit anathematizatus qui simoniā committeret sicut factum legitur in alijs heresibus. Preterea ante beatuz Ambrosiū et post multi sunt anathematizati pro isto crimine. Itē multi canones etiā post beatū Ambrosiū dicunt simoniacos esse anathematizandos: qō non dicerent: si ipso iure sunt anathematizati. vt. j. e. qui studet. et. q. iij. ex multis. et. qō. vij. si quis omnem. ¶ Respondeo dicendū. licet aliqui doctores dicant q simoniacus ipso iure sit excōicatus nobis ſm Hu. videtur dicendum q non. vnde dicit q anathema non dicit hic separatio a corpore et sanguine Xpi. et ita talis dicit opprobrio condēnatus [anathematis]. i. suspensionis ab officio: et separationis a corpore et sanguine Christi. vnde subdit exponendo. [atq]. i. a participatione corporis et sanguinis Xpi [alienum] i. remotū ipso iure: et hoc in notorio crimine simonie: nō alias: vnde subdit [ex quo constat] per euidentiam facti. Hu. Cōcordant alij doctores. vnde Raymundus loquens de pena simoniaci dicit. q simoniacus in ordine suscepto non recipit executionē: sed est ipso iure suspensus quo ad se: et quo ad alios, siue sit occultuz: siue manifestum, sicut et notorius fornicator. extra de simo. tanta. et. xxxij. dist. §. verum. et sic dicit intelligi. c. hoc. reperiūtur. et hoc q characterē habet furtiuū. Idē dicit Inn. in glo. super dicto. c. tanta. Item punitur depositione et infamia: si de crimine iudici aliquo modo etiā per inquisitionē vel denūtiationem constitit. xv. q. iij. sane. et extra. de accu. inquisitionis. Item non pōt repetere pecuniā quā dedit: nō q alius bene accepit: sed q iste turpiter dedit. xiiij. q. v. non sane. Concordat dominus Ulricbus in summa sua addens qō iste talis sit suspensus ab actibus oīm ordinū: et non solum illius quē simoniace accepit, et dicit, q hoc sit anathema. de quo Ambrosi. loquitur in presenti. c. dicens talē anathematis opprobrio condemnatum. Qualiter autem capitula illa intelligantur q̄ in-
4 ducta sunt pro parte contraria dicemus in suis locis. † sz nūc per extrauagantes Martini et Eugenij sunt excōicati omnes simoniaci. quod nobis ppter multitudinem talium videt graue et periculosum multum in ecclesia, vt nunc hac ratione quasi totus mundus videat innodatus excōicationibus. Utinaz summi pontifices intelligerent et attenderent quāta pericula nascantur ex huiusmodi excommunicationibus. ¶ Sed hic surgit questio alia. cum hoc. c. videatur esse date sententie ſm dicta contra simoniacos quo ad suspensionem ab officio, et separationem a corpore et sanguine Xpi: quomodo potuit per Ambrosium poni siue constitui qui solum mediol. ecclesie erat eps. Rñdeo ſm Hu. q beat⁹ Ambro. potuit hoc instituere in suo archiepiscopatu: et licet generaliter non valuerit: eo q constitutū siue prolatū sit ab Ambrosio. tñ valuit generaliter, vel q authoritate Pape hoc protulit vl q post ab ecclesia et summo pōtifice est approbatū et receptū generaliter. Hu. [accusator eius] sic suspensi et remoti a sacramentis ecclesiasticis. sed in notorijs licet admonitio sit necessaria, vt. j. ea. q. vlt. patet. et xxiiij. q. iij. de illicita. accusatio tamen ibi non est necessaria. vt ij. q. j. manifesta. Hu. [In monasterio] in quo dum vixerit laicā tātūmodo accipiet cōmunionē. vt dist. l. si eps [perenni] scz vsq ad mortem duratura. vt. j. e. q. si qs neq. [Illi vero]. iiij. pars. Loquitur non de ordinatoribus: sed de amicis et domesticis, et cōsiliarijs epi: qui eo ignorante ab ordinādo pecuniaz susceperunt [mulcent] intellige vt le. et no. extra. de simo. c. penul. et dixi. s. dist. xxxij. ad hec. ibi videas. Archi. [anathemate perpetuo] scz quousq emendauerint et satisfecerint. Simile xxvij. q. j. de viduis. et arg. ij. q. v. quanto. vel anathema dr hic separatio a corpore Xpi et tūc exponitur [anathemate perpetuo]. i. perpetua separatione a corpore et sanguine xpi vsq ad finē vite: etiam si ante peniteant: et hoc in odiū criminis. simile ij. qō. iij. si quis epm. et. xxvij. q. j. que Xpo. sed in fine penitenti nulla est deneganda eucharistia. vt di. l. penitentes. Hu.

Diuisio.
Exponit literam.
a ¶ Uulneri. canceroso. Adde Jo. de ana. in. c. accusatū. de simo. Archid.
Questio.
Opponit i cōtrarium.
Rñdet.
Raymūd⁹.
Ulricbus.
Nota.
Questio.
Respō let.

1 ☞ Pena que sit eius qui ordinem vel beneficium contulit simoniaco aut eius qui fuit mediator.

Si quis eps. §. sequit ad idē octaua authoritas q̄ ex concilio calcedonensi sumitur. Cōtinuat aūt ſm glo. sic ad precedentia. Superius magister Gratian⁹ induxit capitula de simonia, que fit a suscipiente. Nunc introducit capitula vsq ad. §. q tā de dante: quaz de suscipiente ordinem vel aliud spirituale. ſm Hu. sic. In premissis capitulis dictum est de pena illorū qui simoniace ordinant. In hoc ca. agit de pena epi ordinātis vel etiā mediatoris. Et diuidit in tres ptes. In pma statuit, q si qs eps aliquē ordinē vel ecclesiasticā dignitatē sine administratione rex ecclesiasticarū alicui p ptiū ꝯtulerit ꝯuict⁹ deponat. In. ij. statuit, q ille qui pretiū dedit: ordinem vel dignitatē sic habitam amittat. In. iij. ponit: q si quis huiusmodi prauitatis simoniace mediator extiterit si clericus fuerit proprio gradu cadat. si laicus anathematizetur. ij. ibi: et qui ordinatus est. iij. ibi, si quis vero. ¶ Pro pleniori intel-
1 ligentia huius. c. queritur † que sit pena eius qui ordinem vel beneficiū cōtulit simoniaco: aut etiam eius qui fuit mediator. Respondeo ſm Ray. q si est occultū crimen: illud tunc talis est suspensus ipso iure quo ad se tm. sicut et quilibet criminosus, non tamen quo ad alios extra. c. et si qōnes. et. c. veniens. et. c. ex tue. Si vero est manifestū: tūc ipso iure suspensus est, etiā quo ad alios. extra. c. accusatū. et. c. quoties. xxxij. di. §. verum. Itē Inno. vbi supra. Itē Ulricbus vbi. s. predictā penam. est pena hic posita q si conuictus fuerit talis deponit: sicut pz ex presenti litera. Lege tex. ¶ [Si quis eps. ordinationē] ordines conferēdo. vnde subdit [sub pretio contulerit gratiā spūssancti]. i. aliquē ordinem ecclesiasticū in quo spūssancti gratia representat et sepe confertur. Hu. et Arch. [que vendi nō pōt] i. non debet. Non enim dicitur posse fieri quod iuste non fit. vt xxij. qō. ij. faciat. Si legat de gratia quā ordo significat. et cum eō sepe confert: sic intelligas. [redegerit]. i. putauerit redigendā [que non pōt vendi]. i. per vēditionē vel emptionē cōferri: vel haberi: sed prima expositio habet preualere. vñ subdit exponendo quid intellexerit noīe gratie: [pmouerit]. i. ordinauerit. Hu. [etiā dispensatorē]. i. economū, vel qnēlibet ecclesiasticarū rerū administratorem [quēlibet regule.] scz ecclesiastice. expositionē horū verborū habes. j. e. q. iij. saluator. vbi de simonia contrahēda vel nō cōtrahenda in emēdo vel vendendo administrationes rerū ecclesiasticarū inuenies distinctū. Hu. [pro sui turpis lucri cōmodo.] Idē esset si pro lucro alterius hoc faceret. sed sepius et potius hoc facit quis pro suo, quā p alieno lucro. Et ideo non est argumentum a contrario sensu. simile. s. ea. q. quos. [Et qui ordinatus est.] scda pars [proficiat] retinendo. [dignitatem] quantum ad ordinem [solicitudinem]. i. administrationem rerum ecclesiasticarum. [Si qs] tertia pars. [Mediator]. iste etiam simoniacus est. Et nota infamie pertollitur. vt. j. e. q. iij. c. vl. [Anathematizetur]. Expone. sicut in fine precedentis. c.

Cōtinuatio.
Diuisio.
Respōdet. Raymūd⁹
Ulricbus.
Exponit literam.

Qui per pecuniam. Ad idem sequitur. ix. authoritas q̄ sumpta est ex septima synodo. breue est et sententia tota continetur in rubro. Lege text.

Qui

¶ [Qui a sacerdotio.] quo noīe qlibet ordo ecclesiasticus intelligit. vt. j. e. q. si quis. et. c. nec. et. c. null⁹ eps. et. q. vij. si qs oēm. et presertim sacri. vt di. lxxxj. si quispiā. et. xxiij. q. iiij. Guillisarius. Hu. cadat ac [sit alien⁹]. i. fiat per depositionē vel sit ipso iure per canonis suspensionem. B. Archi.

Sanctorum. Sequit ad idē. x. authoritas: q̄ est calixti Pape. Et diuidit hoc. c. in duas ptes. In prima statuit: q nemo p pecuniā in ecclesia pmoueat. in scda punit pena puationis tales pmotos. tertia ibi, si qs vero in ecclīa. planū est. Lege. tex. ¶ [Sāctorum innouātes.] illa exēpla Hu. [ordinari.] ad aliquē ordinē promoueri: ad aliquā administrationem prelationem: vel officium. [ecclesiasticū]. i. ad Archidiaconatum vel prepositura m: et huiusmodi. Hu.

Exponit literam.
Diuisio.
Exponit literam.

1 ☞ Dispensatio nulla admittitur in retinendis ordinibus quos quis emit.
2 Filius non potest ministrare in ordinibus a patre emptis eo ignorante: nisi ex magna benignitate ecclesie.
3 Excommunicari quis non dz pro voluntate que extat contenta finibus suis: et nullo vtitur conamine.
4 Medico an sit licitum recipere pecuniam pro conferenda sanitate.
5 Magistro an sit licitum suscipere pecuniam pro sciētia administranda scholaribus.
6 Naaman an peccauerit dando munera Giezi pro domino suo.
7 Judas vendendo Christum an commiserit simoniam.
8 Uendere sacerdotem seruum an sit simoniacum. et nu. 9.
10 Christus quare potius eiecit de templo ementes et vendētes quam alios peccatores.

Qui studet. Sequitur ad idē propositū. xj. authoritas. q̄ est bti Gregorij nazianzeni. Et diuidit hoc. c. in duas partes. in prima statuit: vt qui emit donū spūssancti irreparabiliter ab ordine ecclesiastico deponat et a cōione separet: q emere donū spūssancti est mortale peccatū: et simoniaca heresis. in scda ostēdit q hoc peccatū est grauiter punitū in vtroq testō. et ad hoc inducit quatuor exēpla. scda ibi: qō q̄ detestabiliter. omnia patent ex dictis. Lege tex. ¶ [Qui studet mercari]. i. sic dat operā: q mercat. q vba cū effectu sunt accipiēda. vel [studet]. i. studiū et operā dat ad hoc, lz effectus non sequatur. Ex quo enim quis vult emere spūssanctū: et operaz ad hoc impēdit: et per eū non stat simoniacus iudicat etiā quo ad ecclesiam. Simō enim emere voluit: et nō emit et tñ a Petro cōdemnatus est tanq̄ simoniacus. q eius volūtas nō fuit contēta suis finibus. qō si fuisset quo ad Deū fuisset ille simoniac⁹ et non quo ad ecclesiā ſm Hu. [in sacro.] presertim vel sacro. i. ecclesiastico [ordine.] non dicit beneficio. Hoc autē ideo dicit
1 † q in ordinib⁹ retinēdis: quos qs emit nulla admittit dispen
2 satio. vt. j. ea. erga. et extra de simo. nobis. in fi. † cū etiā in ordinibus a patre emptis filio ignorante nō posset filius ministrare nisi ex maxima benignitate ecclesie. vt. j. e. qō. v. c. vlti. sed in beneficiorum detētione sec⁹. Cum enim empto beneficio quis renuntiauerit: ex misericordia pōt in eodē bñficio vel in alio tolerari: vt. j. e. q. v. c. j. Hu. et glo. [a cōione.] corporis et sanguinis Christi vel etiā fidelium: si cessare et satisfacere noluerit: nec excōicatur pro sola volūtate: sed pro voluntate et actu sequēte vt dictum est. vel pro voluntate et studio: et opera quā adhibuit lz
3 non sit secutus effectus. † Pro volūtate vero que extat contēta finibus suis et nullo vtitur conamine: nō dz quis excōicari. q pro tali volūtate non scandalizat ecclesia. cum non prodeat ad actum: nec etiā lz q latentia pctā non habent vindictā. ar. xxxij. q. v. christiana. Et solus Deus iudex est secretorum cognitor. vt di. xxxij. erubescant. et. xxiiij. q. iij. deus qui. [capitale]. i. mortale: vel dignum depositione et simoniaca heresis eo modo quo explanauimus. s. circa. c. quicūq studet. [quodq̄.]
a scda pars. [Giezi.][a] primū exemplum. Legit eñ. iiij. Re. v. c. q Naamā syr⁹ postq̄ a lepra mūdat⁹ est ab Heliseo ibat. Giezi aūt puer Helisei vidēs: q nihil dñs acceperat: claz cōcurrit post Naamā: vt aliquid acciperet ab eo dicēs. Dñs meus misit me ad te dicens venerunt ad me duo adolescentes de mōte Effraim ex filijs pphetarum: da eis talētum argēti: et vestes mutatorias duplices. At ille duo talenta: et vestes duplices tradidit ei: et etiā pueros q deferrent. Cūq venissent iam vesperi tulit ea de manu eorum: et reposuit in domo et remisit pueros. Cūq vespere staret corā Heliseo: ait ei Helise⁹. vnde venis Giezi qui rñdit non iuit seruus tuus quoquā. At ille ait. Nōne cor meum in psenti erat qñ reuersus est homo de curru suo in occursum tibi. Nunc ergo accepisti argētū: et accepisti vestes vt emas possessiones. sed et lepra Naaman adherebit tibi: et semini tuo vsq in sempiternum. et egressus est ab eo leprosus. Non legitur ad literam Giezi filium fuisse leprosum: nec posteros Certū est de Giezitis: q lepra simonie respersi sunt. [gratiā sanitatis vendidit.] quātū in se fuit ex cupiditate hoc fecit: et eo intuitu: q dñs suus cōtulerat ei sanitatem. Hu. not. hic gl. super ver. vēdidit. Nota inquit q dicit vendidit: et tñ qñ iste exegit munera iam ille gratiā ꝯsecutus. et ita est ar. cōtra illos q non exigunt ante collationem beneficij: sed post. ar. j. eo. in ca. eos. in fi. vbi de hoc. et. q. iij. si qs obiecerit. [gratiā sanitatis.] que nec emi: nec vendi potest. i. per pretiū haberi: vel conferri Hu. ¶ Sed hic surgit duplex questio prout tangit Hugu. et
4 gl. primo est vtrum † licitum sit medico recipere pecuniā p cōferenda sanitate. Et videt q non. q videt simoniam ꝯmittere vendendo sanitatē. ¶ In opposi. arg. q nemo inuitus de suo cogitur facere beneficium. vt habet. x. q. ij. precarie. ¶ Secun
5 da est. † vtrum licitū sit magistro suscipere pecuniā pro sciētia administranda scholaribus. Ad primā rñ. ſm Hu. et gl. q licitum est medico intuitu laboris sui accipere aliqd: nec in hoc cōmittit simoniam. q non sanitatem sz operam suam vendit. Si vero intuitu sanitatis recuperande aliqd accipit: et ex cupiditate simoniacus est inquit Hu. q q̄tum in se est sanitatē vēdit. Eodē modo rñdetur ad. ij. q. de magistro intuitu laboris aliquid accipit a discipulo nō peccat: q operam suam et laborē vēdit: et non scientiā qō lz. q sicut dictū est nemo inuitus de suo cogitur facere beneficium. x. q. ij. precarie. Si vero intuitu sciētie habite per doctrinā eius aliquid accipit: peccat et simo
6 niam committit ſm Hu. ¶ Sed hic surgit qō. † vtrū Naamā peccauit dādo illa munera Giezi pro dño suo. Rñ. q non peccauit in dando. Et rō est q non dedit pro sanitate sibi collata sed pro honore et reuereñ. et benedictione ipsius: et stipendio et eleemosyna. vt. j. e. qō. indices. ſm Hug. [eandē gratiam.] simplex est relatio quasi dicat ille sanitatē quaz habebat perdidit [Judas.] scōm exēplū. [vendidit]. xxx. argēteis. Mat. xxvj. et proiectis illis laqueo se suspēdit. Mat. xxvij. gratiā nō obtinuit: q non vere penituerit: sed desperās laqueo se suspendit q nemo de iure pōt retinere qō vēdidit qn illud det vel aliud pro eo. Res eñ que vendit non remanet in vendente. q ea se denudat per venditionē. ergo qui Xpm et eius gratiā vēdidit gratia Xpi se denudauit: nec sibi eā retinere potuit qua p cul
7 pam indignus fuit. ¶ Sed hic surgit qō. † vtrum Judas vendendo Christum cōmiserit simoniā. dicendū est q sic. qō aperte colligit ex presenti. c. cum enim premittat. q hoc crimen detestabiliter sit vindicatum in vtroq testamento: et subijciatur ad hoc probandū exemplum de Giezi: et Juda: et Simone mago. cōstat Judam simoniam commisisse. Alioqui exempla probationi non congruerent. argu. hic. j. ea. eos qui ergo. vendere Christum vel corpus Christi fuit simoniacum ſm Hu. Idem dicit glo. simoniam quia rem sacram vendidit. ¶ Sz hic sur
8 git illa questio quam tangit etiam glo. † vtrum vendere sacerdotem seruum esset simoniacum. Et inducit gl. opi. dicens primo q lex dicit q dominus non potest vendere seruum iam ordinatum: sed cōmutare poterit vel alio genere cōtractus alienare. Secundo dicit q alij dicunt contrarium: et horū opin. est Hugu. qui ait: q non est simoniacum: lz ordo sit ei adiunctus.
9 ¶ Sz insuper surgit qō. † Quid si eo intuitu emo illum vt ministret in sacerdotio. Rñdetur q nec tūc est simonia: sicut nec tunc cum emo terram vt ibi edificem ecclesiam. ar. dist. liiij. generalis. imo nec debet sacerdos ordinari nisi promittat: quod officium suum bene exercebit. ar. di. xxiiij. q̄q̄. et dist. L. c. in ea. [Simon.] tertium exemplum. [aperto.] Act. viij. [in perditione]. i. cum perditione quasi diceret pecuniam tuam habeas. et pro ea eternam penam luas. et hoc dicit Petrus non ex voluntate vltionis: sed intuitu iustitie. vt. xxiiij. q. iij. cum san. Hug. et Arch. [dñs.] quartum exēplū. Matt. xxj. eiecit vēdentes de
10 templo. et Joā. ij. ¶ Sed hic surgit qō. † quare potius emētes et vendentes de tēplo eiecit q̄ alios pctores. Rñdet q hmōi potest esse multiplex rō. prima est q negotiatio maxime impedit deuotionē orationis: q nemo pōt Deo seruire et Mamone. Luc. xvj. Et hanc rōnem tāgit saluator cū ait scriptum est scz Esa. lvj. domus mea domus orationis vocabit vos aūt fecistis eam speluncā latronū. ¶ Scda est q simoniaci emendo et vendendo spūalia directius peccant in Xpm et ecclesiā p contemptū donorum spūssancti. et ideo tāq̄ cōtemptores ecclesie eiecti ab ecclesia cōtēnunt. ¶ Tertia est: q digna culpe pena est vt simoniaci qui pecunia gradus et officia in ecclesia iniuste vsurpant ab eis iuste priuentur et inde eijciantur. ¶ Quarta ratio accipitur ex textu capituli. Nam qui sunt in templo

Exponit literam.
Historia naamā.
a ¶ Giezi. ad de gl. in ca. sicut p certo. de simo. originalr. iiij. reg. v.
Questio. j.
Scda qō.
Rñdet ad primā qō.
Ad scdam questio.
Questio. Respōdet.
Questio. Respōdet.
Questio. Rñdet.
Questio. Respōdet.
Questio. Respōdet.

debēt esse tēplum spūs sancti.de quibus dicit Apl's.j.ad Cor.vj.templum spūs sancti qd estis vos.Simoniaci aūt a se expellunt spm̄ sanctū eius dona contēnendo:vnde in eis nō manet spūs Dei:sʒ spūs mendacij vt supra dictum est.in.c.gratia.ergo dignū est:vt qui a suo tēplo eijciunt spm̄ Xpi:ꝙ Xps eos expellat a templo sue ecclesie. ¶ Quinta ratio ad significādū ꝙ vēdentes ⁊ emētes gratiā spūs sancti.i.ordines ⁊ dignitates.quos vel quas ꝯcomitaꝛ:vel cōcomitari dʒ grā spūs sancti sint eijciēdi de tēplo quantum ad literā.s.ab ecclia separādi per excōicationē ⁊ beneficij priuationē:vel spūaliter de tēplo qꝛ ab vnitate ecclesie sunt separādi:vel iam separati vel de tēplo sunt eijciendi.s.de celesti Hierl'm:qꝛ in ea nō erūt.ßm Hu.

Quicunqꝫ. Sequiꝛ ad idē ꝓpositū.xij.authoritas.que est beati Grego.

Diuisio.

Et pōt diuidi in duas ptes.In pma ponit:ꝙ emētes ⁊ vēdētes sacros ordines sacerdotes esse nō possunt.i.nō possunt exequi officium ordinis.In scda adducit ꝓbatiōes ad hoc.scda ibi:vñ scriptū est.

Exponit literam.

Lege tex.¶[Quicūqꝫ sacros].Large accepto noīe.sic.j.e.§.quoslibet.Arch.[Sacerdotes esse non possunt]digne ⁊ de merito vite non possunt exercere officiū sacerdotis.vt.s̄.e.q.p̄sbyter.vel non possunt remanere in ordine sacerdotali:quē emerūt.qꝛ in empto ordine tolerari non possunt.vt.s̄.e.qd.qui studet.Hu.[scriptum est] scʒ in Niceno concilio.v.j.e.q.placuit.vt de ordinatione clericorū ⁊c.[Anathema sit danti:anathema accipienti].pōt esse canon date snīe quo ad suspēsionē:⁊ separationem a corpore ⁊ sanguine Xpi:cū notorium est crimē simonie:sicut diximus.s̄.ea.q.reperiuntur.Hu.⁊ Archi.vel[anathema].i.anathematizetur qui.s.dat:⁊ qui accipit aliquid pro ordine:vel alio spirituali.Et expone anathema sicut supra.in fine illius capit.reperiūtur.

Archid.

Hu.[hoc inq̄ tale pctm̄ est simoniaca heresis]vt.s̄.e.q.qui studet.[sanctificare].i.sacra cōferre possunt digne:et de merito vite.Hu.⁊ Arch.Cum enim tales etiā sint suspensi sacramenta ecclie ꝯferre non possunt[⁊ cum in corpore Xpi] scʒ ecclesia que corpus Xpi est[nō sint] merito vite et vinculo charitatis:licet ibi sint corpore:⁊ sacroꝝ participatione.[quo modo corpus Xpi]scʒ verū tradere vel accipere possunt quasi diceret non possunt:scʒ digne.⁊ de vite merito.licet possint ex officij sui ordine.vt.j.ead.q.quid dicam.⁊ de cōsec.di.iiij.quō.[maledictus].i.vltima maledictione dignus.xxiiij.q.j.audiuimus.⁊ not.in eadē.q.in summa.Arch.[Benedicere].i.bene dicta conferre:vel accipere potest digne:⁊ de merito vite.Hu.⁊ Archidiacono.

Cum liqueat. Ad idē seqꝛ authoritas xiij. Et eiusdē Gregorij In qua beat⁹ Grego.detestaꝛ vitiū simonie:⁊ illud cōmittētes ex duob⁹.Primo ex eo ꝙ ipa simonia in sui origine illico fuit ap'lica authoritate dānata.Scdo ex eo.ꝙ ipsa simonia est heresis ⁊c.

Exponit literam.

Lege tex.¶[Cū liqueat hāc heresim].i.simoniā.[ante omnes]scʒ hereses post ascensionē Xpi Hu.Nec valet ꝙ quidam dicūt ante oēs hereses in nouo testamento.qꝛ heresis de manducanda carne Xpi.prima fuit tpe quo ad nouū testamētū.vt de conse.di.ij.prima.Melius ergo dicitur[ante oēs].i.pre omnibus quo ad dilationem ⁊ reputationem.qꝛ plus omnibus alijs dilata est:⁊ ei⁹ respectu alia crimina pro nihilo reputantur.vt.j.e.q.c.vl.c.fin.Patet si litera habet ante omnia.subintelligiꝛ alia crimina.Et est idem sensus.vel dr heresis ante omnes.i.pre alijs surrepsisse ꝯtra ecclesiam.qꝛ frequentius cōmittitur in reb⁹ ⁊ psonis ecclesiasticis: q̄ in alijs.Et qꝛ per eam ordines ⁊ dignitates ecclie vilescūt.satis enim vile est qd emptum cuiuslibet fieri potest.Hu.[Et in ipsa origine.]post ascensionē Xpi.vel q̄tum ad nouū testm̄ quasi in principio ⁊ circa initium noui testamēti.Lʒ enim Iudas antꝫ cōmiserit simoniam:vt dictum est.s̄.e.q.c.qui studet.nō tñ fuit dānata ap'lica authoritate.⁊ vtraqꝫ fuit in nouo testamento.In veteri aūt testamento:non ap'lica sʒ prophetica fuit dānata.[auꝛ.apostolica] Petri apostoli.dum dixit simoni.Pecunia tua tecū sit ī perditionē. Act.viij.[Benedictio.] expone sicut.s̄.e.q.benedictio.[Ut fiat hereticus.]Expone ly vt consecutiue:sicut expositum est in.d.c.benedictio.

Cum ordinaretur. Ad idē sequiꝛ authoritas.xiiij.⁊ est beati Ambro.

Diuisio.

Et pōt diuidi in duas partes scdm duos effect⁹ quos ꝯsequunꝛ ordinatus ⁊ ordinator simoniace.Primus pdit aīam.Scds accipit leprā.scda ibi:cū aliū.

Exponit literam.

Lege tex.¶[Cū ordinareꝛ.] Interuentu muneris a manu.[Aurum]generaliter poniꝛ pro quolibet munere a manu.Hu.⁊ Arch.[Cum alium.]Scda pars.[Ordinaret] subaudi sibi interuentu.[lepra fuit].i.cū lepra.i.cū pctō datū ⁊ acceptū fuit.Ordinator enim ad instar Giezi auꝝ accipiēs leprā ꝯsequiꝛ simonie.iiij.Reg.v.nec ordinatū mūdat:sed polluit ⁊ lepra inficit.vñ iste qꝛ sic dedit:⁊ ille qꝛ sic accepit factus est leprosus.i.macula simonie infectus.Qualiter talis eps puniatur habetur extra de simo.c.j.Archi.

Gratiam. Ad idē est authoritas.xv.⁊ est eiusdē beati Ambro.Breue capitulū est ⁊c.

Exponit literam.

Lege.¶[Gratiā].i.ordinis executionē.Arch.[Cū ordinares]p pecuniā.Arch.[nō suscepisti]sed tm̄ ordinis sacr̄m.qꝛ gratuito eam nō meruisti:vt ex interpretatione nominis apparet.s̄.e.c.j.

1 ☞ Crimē simonie an sit peius aut maius quam crimen idolatrie.quod non.nu.2.

3 Peccatum quodlibet est remissibile in hac vita:⁊ expiari pōt.

Cito. Ad idē seqꝛ ista authoritas:que pro ista parte est vltima:⁊ est beati Ambro.in q̄ beatus Ambro.vr̄ ꝯparare simoniā idolatrie ßm aliq̄s doct.ßm Hu.⁊ Arc.⁊ gl.⁊ quodāmodo eam grauiore ōndere q̄ sit idolatrie crimē.

Archid.

Et hoc ex duobus cap. Primo ex parte subiecti.qꝛ scʒ crimē simonie Giezi corpus ⁊ aīam maculauit.Scdo ex parte diuturnioris pene.qm̄ per heliseum in facto Giezi tota eius posteritas dānata est in perpetuū:sed ad tps legitur.de dānatione istoꝝ duoꝝ populoꝝ ßm vnā trāslationē quam hic sequitur Ambro.scʒ vsqꝫ in tertiā ⁊ quartā gñationē.⁊ ista ꝓsequiꝛ vsqꝫ in fin.c.

Diuisio.

Diuiditur autē hoc.c.in tres partes.In prima comparat pctm̄ Giezi peccato moabitaꝝ:⁊ amonitaꝝ ⁊ argumentaꝛ illud fuisse mai⁹. Scdo dicit pctm̄ Giezi deriuari in posteros imitatores eius.In tertia ꝯcludit:ꝙ auari simoniaci accumulāt sibi thesaurū dānatiōis eterne.scda ibi:p̄sertim.tertia ibi:ergo oēs.¶Pro ple-

1 niori intelligētia huius capi.q̄riꝛ.¶†Utrū hoc sit verū.s.qd crimē simonie sit maius aut peius quā crimē idolatrie.

Questio. Primū ar.

Et vr̄ ꝙ sic.qꝛ cuius pena maior est:illud peccatū maius esse arguiꝛ. Quis em̄ dubitat scelerati⁹ eē cōmissum:ꝙ grauius vindicaꝛ sicut hr̄.xxiiij.q.j.nō afferam⁹.⁊ Deut.xxv.ßm mensurā delicti erit plagaꝝ modus.Sʒ pena simonie grauior est: q̄ pena idolatrie:sicut beatus Ambro.deducit in lr̄a pn̄tis.c.ergo ⁊c.

Scdm arg.

¶Scdo sic.ad grauitatē pctī pertinet ꝙ sit incurabile vnde ⁊ pctm̄ in spm̄ sctm̄ qd est grauissimū dr esse irremissibile,sed vitium simonie vr̄ esse inexpiabile.vt dr in lr̄a pn̄tis.c.ergo ⁊c.

Opponit ī cōtrarium. Rn̄det.

¶In oppositū est:ꝙ Leui.xv.sup illd qd dr de imūdicia mulieris patiētis fluxū sanguinis dicit gl.Omne pctm̄ est imūdi-

2 cia aīe:sed idolatria maxime.¶Rn̄sio dicendū†ꝙ crimen simonie nō est maius crimē q̄ idolatrie:imo multo min⁹. Ista conclusio pʒ qꝛ cū grauitas pncipal'r peccati attendaꝛ ex parte ipsi⁹ pctī:manifestū est pctm̄ idolatrie esse grauissimū peccatorum.

S.Thom̄.

Sicut enim vt inqt sctūs Tho.in scda scde.in terrena re publica grauissimū esse vr̄:ꝙ aliq̄s honorē regiū alteri impēdat:q̄ vero regi.qꝛ q̄tū in se est totū reipublice pturbat ordinē.Ita in pctīs que ꝯ Deū cōmittunꝛ que tñ sunt maxima grauissimū esse vr̄:ꝙ aliq̄s honorē diuinū creature impendat qꝛ quātū in se est:facit aliū Deū in mūdo:minuēs principatū diuinū ꝙ sit p idolatriam.

Cōtra glo. ⁊ sequaces.

¶Pro rn̄sione ad rōnes in oppositum presupponemus duo salua reuereñ.⁊ gl.⁊ expositorum aliorum.Primū est ꝙ beatus Ambro.nō cōparat hic crimen simonie absolute:sed penā Giezi simoniaci:qui cum fuisset famulus Helisei crediꝛ fuisse de numero fideliū:q tunc erāt filij Israel ad penā moabitarū.¶Scdm est ꝙ pena illa que ponitur Deut.xxiij.moabitaꝝ:⁊ amonitaꝝ:nō est pena eis data rōne idolatrie:sed ꝓpter duo q̄ numeranꝛ in eodē.c. Primū est qꝛ noluerūt occurrere filijs Israel exeūtib⁹ de Egypto cū pane ⁊ aqua.Scdm est qꝛ cōduxerūt Balaā filiū Beor vt malediceret filijs Israel.Istis p̄suppositis.Rn̄deꝛ ad rationes.

Ad primū arg. Ad scdm.

¶Ad primā rn̄deꝛ negādo.ꝙ illa pena moabitaꝝ fuit eis imposita rōne pctī idolatrie:sʒ pp ea q̄ iā dicta sunt in scda suppositiōe.¶Ad scdam rn̄deꝛ negādo minorē.Et ad ꝓbationē rn̄deꝛ.ꝙ nō dr in lr̄a ꝙ pctm̄ simonie absolute sit inexpiabile:

3 siue irremissibile.qꝛ in hac vita†quodlibet pctm̄ est remissibile ⁊ expiari pōt.de pe.dist.vij.nemo.⁊ Eze.xviij.sed dicit inexpiabile.i.nō expiatū q̄tum ad Giezi.qui nō legitur penituisse:⁊ ei⁹ successionē spūalem qꝛ ineternū adherebit semini eius ßm precationē Helisei.vt dicit Hu.

Exponit literam.

Lege tex.¶[Cito.]qꝛ eadem die.Hu.[Turpem sequeꝛ lepra mercedē.]quā Giezi accepit a Naaman[male]id est simoniace.[acquisitam]a Giezi.[Corp⁹ cōmaculat]vulnere lepre[aīamqꝫ]labe criminis Giezi dānaꝛ ab Heliseo[successio heredis].i.eius spūalis posteritatis ⁊ oēs ei⁹ heredes spūales.Oēs em̄ q sunt heredes.i.imitatores

tatores Giezi ī hoc vitio dānanꝛ lepra peccati.Agit em̄ hic de filijs p imitationē:nō p prorogationē[culpa venditi ministerij].s.ꝙ Helise⁹ exercuit in sanatiōe lepre Naamā.De⁹ em̄ pncipal'r ⁊ authoritatiue sanauit.Helise⁹ vero ministerio v̄tute Dei.[inexpiabilis].i.nō expiata q̄tū ad Giezi:⁊ q̄tū ad successorē ei⁹ spūalē.vt supra dictū est.[vindicta.]p Heliseū nūtiata.Hu.[Celestis grē].i.sanitatis a Deo collate ipsi Naamā.Hu.[trāsijt in posteros].s.in imitatores Giezi.Hu.vl' iō dr qꝛ(vt sequiꝛ)Helise⁹ semini illius leprā in ppetuū imprecatus est.Arch.[Deniqꝫ moabite ⁊ ceteri].i.amonite.Hu.exierūt de Moab.⁊ Amō:quos genuit de filiab⁹ proprijs Loth. Hu.[In tertiā ⁊ quartā generationē].Alia editio hʒ vsqꝫ ad decimā.quia tūc penitus erat antiqui opprobrij memoria extincta.Hu.[In hoc loco ingressus]cū ceteris in tēplū vl' in atrium mūdoꝝ aque accersebātur quidā in eternū:quidā ad tēpus:scʒ vsqꝫ ad aliquē terminū suoꝝ dieꝝ vel vsqꝫ ad terminū successionū sicut hic.Hu.Sʒ Hebre⁹ verius tradit dicēs ingredi in ecclesiā Dei esse de filiab⁹ vel filijs Israel ducere vxores.vel accipere virum.⁊ sic in se ⁊ in gñe suo fieri de populo Dei.Hu.[vt simplicius].i.simpl'r ad literā.simile.xvj.q.vij.⁊ hec.in prin.Nā mystice pōt esse alia interpretatio sicut tāgitur in gl.sʒ Ambrosius prosequiꝛ simplicē.i.literalē sensum[multiplicis successio[a] generationis].s.vsqꝫ septimā vel decimā generationē.qꝛ tūc sicut dictū est:est extincta memoria antiq opprobrij.[Cū illi].s.moabite ⁊ ammonite.[In quartā ⁊ tertiā] ⁊ nō vltra:qꝛ nō in eternū sicut successores Giezi.[ꝓphetica.] scʒ Helisei.iiij.Reg.v.vñ ex hoc colligit Ambrosi⁹:nō ꝙ peccatū simonie absolute sit graui⁹ crimine idolatrie.sʒ hñ crimē simonie Giezi fuit graui⁹ peccato ꝓpter ꝙ moabite videꝛ puniti.Hu.tñ nō multū cōmēdat argumētationē istā Ambrosij. [Presertim]scda ps.[Per lauacri.]p baptismū em̄ oīa peccata delētur:⁊ oīs culpe sordes abluūtur.[Cur ergo gñis carnalis].culpa em̄ Giezi extēdi intelligēda est ad eos:q ei⁹ culpā imitātur[semē.]illi q hñ agūt filij regni pdestinati heredes dei ⁊ coheredes Xpi.ad Ro.viij.dicūtur bonū semē.Et isti dicūtur filij promissionū:qꝛ ad promissa bona vite eterne pertinēt.Peruersi aūt dicūtur malū semē.Matth.viij.Nōne bonū semē seminasti in agro tuo.vñ ergo hʒ zizania.Rn̄dit inimic⁹ homo.i.diabol⁹ hoc fecit.[ex patre diabolo.]viij.[Non vtiqꝫ carnis successionis sed criminis]vt.xxij.q.ij.§.item opponiꝛ.⁊ de pe.di.j.q̄tūlibet.Hu.[ergo oēs.]tertia ps[cupidi ⁊ auari]isti imitātur Giezi in cupiditate ⁊ turpi acq̄sitione. Hu.Qui ergo sunt filij Giezi p imitationē recipiēt mercedis huius hereditatem[eterno supplicio]quo ad futurum seculū. [⁊ breui]quo ad istum mundum.Arch.

[a] ¶Successio.Successio in hñficio exparaꝛ successiōi in hereditate.Pe.de ancha.in cap.nulla.nu.5.de ꝯces.preben.

Quia ergo. §.est gratiā in quo recapitulat que dicta sunt in pcedētibus.⁊ facile est assignare quodlibet dictū.ad ꝙ.c.respicit ⁊ est suspēsiua constructio vsqꝫ ibi:qd aliud.vbi ipsemet Gratian⁹ seipsum ꝯtinuat: ⁊ semp repete qꝛ vsqꝫ ibi,cū sancti.Et ex inde repetas cū:quasi diceret qꝛ hoc ⁊ hoc est:⁊ cū hoc ⁊ hoc sit.

Archidia.

Hu.⁊ Arch.qꝛ ergo authoritate Leonis in illo.c.gratia.[Et qꝛ ßm Grego.sacerdotiū]in illo.c.qcunqꝫ.⁊ in illo.c.p̄sbyter.[Et qꝛ hñdictio] in illo.c.hñdictio.[⁊ qꝛ apud eos anathema].s̄.e.quicūqꝫ.ij.vs ꝙ ibi.j.e.ßm Ambro.⁊c.cū sancti nō sunt ⁊c.cū sint maledicti. Hec oīa in illo.c.qcūqꝫ sacros.[ßm Ambro.]in illo.c.reperiūtur.[Et cū accipiaꝛ aurū]in illo.c.cū ordinareꝛ[⁊ cū inexpiabilis]in illo.c.s̄.cito.[calcedoneñ.]s̄.e.q.si quis eps[ßm Helasiū]⁊.s̄.e.q.quos cōstiterit.[ßm Grego.nazianzenū].s̄.e.q.qui studet.[Et cum Heliseo ⁊ cum Petro.]Hec omnia in illo.c.qui studet.[Quid aliud ⁊c.]

1 ☞ Episcopus hereticus an possit dare veros ordines.ꝙ sic numero.2.

3 Ordinati ab episcopis hereticis an sint ordinati ⁊ possint alios ordinare.

4 Heretici seruantes formam ⁊ intentionem ecclesie lʒ conferāt veros ordines siue primum effectum sacramenti: non tamen vltimum.

5 Potestas quadruplex reperitur in ministris ecclesie.

6 Executio ordinis quid dicatur.

Qui perfectionem. Hic īcipit secūda pars huius di.ßm Arch.in qua magister Gratianus multa interserit de ordinationibus hereticorum:⁊ de ordinatis ab hereticis.

Diuisio.

Et diuiditur hoc.c.primum in duas partes.In prima parte ponit quod qui perfectionem spiritussancti.i.executionem ordinis[quam acceperant]perdiderūt per lapsum in heresim ordinatis per eos dare non possunt.In.ij. parte ponit quod qui ordinati fuerunt extra formam ecclesie sicut ordinem non acceperunt: ita nec dare possunt secunda ibi:Et iterum.¶Pro pleniori intelligentia huius capituli ⁊

1 multorum aliorum.queritur.¶†Utrum episcopus hereticus possit dare veros ordines.

Questio. Primū ar.

Et videtur quod non.primo sic.In nulla cōmunitate ille qui a communitate expelliꝛ pōt communitatis officia disponere.Sʒ ordines sunt quedā officia ecclesie.ergo ille qui extra ecclesiam ponitur:cuiusmodi est eps hereticus:eos cōferre non poterit.

Scdm ar.

¶Secūdo sic.in ordinis collatione exigitur benedictio.sed hereticus nō potest benedicere:quinimo benedictio sua conuertitur in maledictionem.vt.s̄.ea.quest.benedictio.⁊.c.cum liqueat.ergo videtur ꝙ talis non poterit ordines conferre.

Tertiū ar.

¶Tertio sic.plus est aliquem ad ordinem promouere:quam absoluere vel ligare.Sʒ eps hereticus nullū potest soluere vel ligare.ergo nullū pōt ad sacros ordines promouere.

Quartū ar.

¶Quarto sic inferior ptās nō potest agere:nisi per continuationem cum superiori ⁊ propria potestate.sed potestatis plenitudo est in summo pontifice,a quo separatus ⁊ disiunctus est hereticus precisus.ergo nihil dare potest de his:que spectant ad ecclesiasticas dignitates.

Opponit ī cōtrarium. Scda opp.

¶In oppositum est tex.presentis litere.in prima parte:vbi innuit ꝙ eps lapsus in heresim ordinem bene tribuit ordinando:sed non ordinis executionem.¶Secundo sic.si aliquis catholicus intra ecclesiam ordinetur:⁊ post in heresim labatur: si iterum reuertatur nō reordinatur.ergo ordines labendo in heresim non amisit.ergo pari ratione nec eps dignitatem siue gradum epalem.ergo existens hereticus habet illam dignitatem:siue excellentiam ordinis.ergo ⁊ operationem consequentem ipsam de facto.Si ergo ordinat ordinatus est.

Rn̄det. Pria opi.

¶Respōdeo.dicendū circa hanc materiā:vt etiā magister sentētiaꝝ tāgit in.e.di.xxij.⁊ alij doctores illum exponentes quatuor fuerunt opiniones.Prima est.ꝙ heretici quādiu ab ecclesia tolerantur.i.ante manifestam eorum dānationē ab ecclesia:⁊ precisionem hñt potestatem ordines conferendi ⁊ consecrandi.non autem postquā fuerint ab ecclesia precisi:⁊ similiter nec degradati ⁊ hmōi.Sʒ ista opinio stare non pōt. Et poniꝛ ꝯ eā ista

2 cōcl'o.†ꝙ hereticus dū tñ sit eps ⁊ formā ecclie ⁊ intētionē seruet quātūcūqꝫ sit ab ecclia dānatus siue pcisus veros ordines cōfert.Ista cōclusio patet sic.Omnis potestas que daꝛ cū aliqua consecratione nullo casu contingente tolli potest.sicut nec ipsa consecratio annullari.quia etiaʒ altare vel chrisma semel consecrata perpetuo manent consecrata.ergo cum episcopalis potestas cum quadam consecratione detur oportet ꝙ perpetuo maneat quantūcunqꝫ aliquis peccet:vel ab ecclesia prescindatur.

Scda opi.

¶Secunda opinio est dicentiū.ꝙ prescissi ab ecclesia qui in ecclesia potestatē habuerūt retinēt potestatem alios ordinandi ⁊ promouendi:sed promoti ab eis hoc non habent. Sed ista opinio etiam stare non potest.vnde contra eam po-

3 nitur ista cōclusio.†ꝙ non solum illi primi qui habent potestatem ordinandi:sed etiam illi quos ordinant veros ordines suscipiunt:⁊ potestatem alios etiam ordinandi.patet conclusio quoniā si illi qui fuerūt in ecclesia promoti retinēt potestatem quam acceperūt:non obstante quod lapsi sint in heresim ⁊ ab ecclesia prescissi:sequitur ꝙ etiam in exequendo suam potestatem veram consecrationem faciunt:⁊ ita vere tribuunt omnē potestatem:que cum consecratione datur ⁊ sic per consequens ordinati ab eis vel promoti habent eandem potestatem:quaʒ etiam ipsi.⁊ sic procedēdo de omnibus ordinatis ab eis in infinitum.vt.j.e.quod quidam.⁊.ix.q.j.ordinationes.dū tamen forma ⁊ intentio ecclesie seruata fuerit.

Tertia opi.

Et ideo tertia opinio fuit dicentiū:ꝙ etiam precisi ab ecclesia possunt ordines cōferre:⁊ alia sacramēta.dūmō formā debitā:⁊ intētionē ecclesie seruēt ⁊ quātū ad primū effectū qui est collatio sacramēti ⁊ quantum ad vltimum qui est collatio gratie.Sed ista opinio etiam stare non pōt.vnde manifeste est contra.c.presens.⁊ sequēs.c.

4 contra quam ponitur ista conclusio†quod heretici ⁊ prescissi ab ecclesia seruantes formam ⁊ intentionem ecclesie:licet conferant veros ordines siue primum effectum sacramenti:nō tamen vltimum scilicet gratiam:nec ordinis executionem his: q sciēter ab eis ordines suscipiunt.Ista cōclusio pʒ.isti ꝓpter heresim in quā lapsi sunt pdiderunt gratiā dei:⁊ executionem ordinis:q̄ hic dr plenitudo ⁊ perfectio.ergo ordinādo alios illā dare non pñt.dicit enim tex.noster.qui perfectionē spūsctī (quā acceperāt)perdiderūt:nō pñt dare plenitudinem eius. ¶Scdo sic.ex hoc ꝙ aliq̄s heretico preciso ab ecclesia in sacramentis cōicat peccat.⁊ ita fict⁹ accedit.sed talis gratiā conseq nō pōt:nisi forte in baptismo in articulo necessitatis:ergo sequiꝛ ꝯcl'o vera.Et iō est.iiij.opi.dicentiū ꝙ tales heretici et

Quarta opinio.

prescissi vera sacra conferūt:ꝛ ita veros ordines sꝫ cū eis gratiam non dant:non propter inefficaciam sacramentorum:sꝫ propter peccata recipientiū ab eis sacramēta cōtra prohibitionē ecclesie:nec etiā recipiūt executionē ordinū:vt possint in eis licite ministrare:ꝛ hec est vera opinio quam modo sequunt̄ oēs vt tangit̄ in glo.¶His habitis dicendū est ad rōnes in cōtrarium.

Ad primū argu.

Ad primam respondetur ꝙ differentia est inter officia. Quedā enim fundātur in sola authoritate iurisdictionis.ꝛ de talibus est verū assumptū.Quedā sunt que fundant̄ in ptāte ordinis:ꝛ de talibus lꝫ assumptum posset esse veruꝫ quātū ad executionē talium officiorum:non tamen ꝙtum ad veritatem sacramētorum.Et ita sicut diximus:illi qui ab hereticis promouent̄ ꝙuis accipiāt ordinem:non tm̄ executionē quā etiam illi a qbus promouentur perdiderunt.

Ad scōm.

¶Ad secūdam respōdet̄ ꝙ ideo dicitur benedictio cōuerti in maledictionē.qꝛ p sacramētum illud ordinatus non recipit gratiam:que est vltimus effectus sacramentorū.Concor.sanctus Tho.ꝛ Bonauētura.

S. Thom. Ad tertiū.

¶Ad tertiam respōdetur negādo consequentiam. Et ratio est:qꝛ non est simile:quoniam vt dicit sanct.Tho.ad absolutionē requiritur iurisdictio:quā nō hꝫ ab ecclesia prescissus non sic requirit̄ iurisdictio ad ordinationē faciendam:quare nō est simile.

Bonauen. 5

Pro quo no.iuxta dñm Bonauenturā ꝙ†ptās ꝗdruplex reperitur in ministris ecclesie.Quedā nāꝗ est fundata super ordinem principaliter:vt potestas conficiendi. Quedam sup iurisdictionē canonicā principaliter:vt ptās excōmunicādi.quedam super ordinē ꝛ eminētiā:vt ptās ordinādi. Quedā super ordinē ꝛ iurisdictionem.vt potestas absoluendi:ꝛ ligandi in foro penitentiali.Et qm̄ character auferri nō potest:potestas que cōsequitur characterem de facto auferri nō potest sed qm̄ iurisdictio descendit ordinate a superiori ad inferius: ita ꝙ plenitudo est in summo pōtifice.ideo potest eā auferre: ꝛ ptātem que consequit̄ ipsam.vnde pōt excōicādo auferre potestatem absoluendi ꝛ excommunicādi.sꝫ non ordinandi.Et p hoc ptꝫ rñsio ad quartū ꝛ multa similia.Et tm̄ ad pñs de ista qōne.

Exponit literam.

Lege[qui perfectionē.]in ista prima parte.c.sicut diximus in principio agitur de epis hereticis in forma ecclesie ordinatis:qui ordines conferunt:sed nō executionē cōferre pñt ex quo eam amiserunt cū ab ecclesia recesserunt. dicit ergo de istis[qui perfectionē].i.executionē ordinis:q est donum spūs sancti.ꝛ semper cum eo si digne accipiat̄ confert̄ aliqua gratia spūs sancti.Hu.[quā acceperūt]cū ordinati fuerunt canonice in ecclesia.[pdiderūt]cū ab ecclesia recesserunt.Hu.[plenitu-
6 dinē].i.executionē ordinis.†Executio enim[a] dꝛ pfectio:ꝛ ple-
a nitudo.quia sine executione ꝛ ordo ꝛ quelibet dignitas videtur esse imperfecta:ꝛ semiplena.sed cum executione videt̄ esse perfecta ꝛ plena.Hu.[Que maxime operatur in ordinationibus].i.in ordinibus conferendis:ꝛ recipiēdis quis enim vnꝗ vellet ordinem recipere,ꝛ eius executione nunquam gaudere [vel plenitudinem eius].i.gratiam:que est vltimus effectus sacramenti que dꝛ eius plenitudo.quia vacuum videtur esse sacramentum si non consequitur effectū suum principalem vltimum ad quē ordinat̄ sacramentum:ꝛ qui per illud significat̄. [Et iterum.]secūda pars.Jn qua vt diximus loquit̄ de ordinatis ab hereticis preter formā ecclesie.Et ideo de talibus dicit:ꝙ cum alios ordinant ordinem non conferūt.[qui non habuit].i.non recepit[honorem].i.ordinem aliquem in sua ordinatione.qꝛ nō est ordinatus in forma ecclesie.Hu.[honorem] i.ordinem.[dare non potuit cum non haberet].j.e.q.vlt.dilectum.ꝛ.s.e.q.gratia.ꝛ.j.e.q.ventum est.Hu.[Nec ille.]qui ordinatus est ab eo.[accipit aliquid sacramenti].i.aliquem ordinem.Hu.vel aliquid.i.nec effectum primum:qui est character nec vltimum qui est gratia.[qꝛ nihil erat in dante].i.nulla potestas ordinem conferendi forma ꝛ intentione ecclesie.non seruatis.[Sꝫ damnationem quam per prauam manuū impositionem habuit.]id est quam incurrit extra formam ecclesie tētando ordinare.Hoc tantum videtur hic nominari praua manus impositio.[dedit]qꝛ ordinauit.

a ¶Executio. Vide Bar.i.l.nō ex oibus.in pn.ff.de arbi.et i.l.iiij.§.duos.et §.seq.ff.de dā.infect.et in.l.iubere.de iurisdic.om.iudi.

1 ☞Redeūtes qui apud hereticos ordinati fuerunt:an possint remanere in suis ordinibus:vel ad vlteriores promoueri.
2 Tangere immundum quid dicatur.

VEntum est. Sequitur.c.hoc:ꝙ est Jnno.quod ad idem propositum magister Gratianus inducit:ꝛ mens domini Jnnocentij in hoc.c.est ꝙ ordinati ab hereticis nō debeāt in suis ordinibus remanere:vel ad vlteriores promoueri.

Diuisio.

Et pōt diuidi hoc.c.in.iiij.ptes in prima inducit aliquas rōnes ad hoc.Jn secūda obijcit ꝯtra hoc.Jn tertia soluit.Jn iiij.inducit ad confirmationem ꝓpositi legē siue ꝯsuetudinem occidētalis ecclesie.scđa.ibi:sed ꝫ.iij.ibi.sed dꝛ.iiij.ibi sed nře Lege text.

Exponit literam.

¶[Uētū est ad tertiā q̄ōnē] vt tāgit̄ i gl.ꝛ ab Hu. tres questiones inter alias fecerūt epi Macedones dño Jnnocentio quibus hec scribit.Prima est.vtrū ducens viduam in vxorē posset promoueri:vel factus clericus propter hoc debeat remoueri.cui⁹ determinationē posui supra dis.xxxiiij.is qui viduam.¶Secunda questio.vtrū dicendus sit bigamus qui ante baptismum habuit vnā:ꝛ post baptismum alteram.
1 Cui respondit Jnnoc.s.di.xxvj.c.deinde.¶†Tertia questio
b erat.An redeuntes qui apud hereticos[b] ordinati fuerint pñt remanere in suis ordinibus:vel ad vlteriores promoueri. Et de ista questione loquitur hic:ꝛ dicit ꝙ non.Et ad hoc inducit tres rationes.Circa primā loquitur metaphorice magnū vulnus sanari potest.Sed sine cicatrice vulneris non potest. Jlle qui ab heretico ordinatur:vulneratur. sed vulnus illud scꝫ vitium per penitentiam sanari potest.[sed quedam cicatrix].i.quedam nota ꝛ irregularitas remanet:qua impeditur in ordine remanere:vel vlterius promoueri. Est ergo prima ratio.quia sic ordinati ab hereticis habent caput vulneratū. quod non potest sanari:nisi per penitentiā talem:scꝫ publicā. postquam penitentiam in tali penitente ordinatio non habet locum.modo patebit litera.[Nos dicimus per illam]ab hereticis factam[manus impositionem]ordinariam.Hu.[Habere caput vulneratum].i.mentē culpe macula lesam.Hu.[medicinam.]scꝫ penitentie[sine cicatrice esse nō potest].i.sine nota quadam irregularitatis:que per penitentiam aboleri non potest.vt licite ordinem valeat recipere.vt di.xxv.primum.et di.l.illud.ꝛ.j.e.q.vij.si quis omnem.Hanc iste contraxit cum ab heretico se ordinari fecit:vel permisit[atꝗ]pro sed[penitentie]scilicet solennis siue publice.Joā.ꝛ Archi.[Ordinationis]scꝫ retinende vel faciende.[Habere non posse] dicimus
2 subaudi.[legit̄ in Leuitico].xj.ꝛ.xv.ij.ratio.[†Qui tetigerit] Tangere immundum est consentire peccatis illius.vt.xxiij. q.iiij.recedite.ꝛ.vij.qō.j.§.eum autem.[mundicia.]a presenti macula.[puritas]a preterita.Hu.[Rem enim sacramenti] sola puritas eius qui suscipit sacramētū consequit̄ a quocūꝗ sibi ministretur.[Sed contra hec].secunda pars.[Ex altera parte asseritur].Et sic opponebatur Jnn.hereticus qui istū ordinauit nihil habebat quod isti daret.ꝛ sic iste nihil in sua ordinatione accepit ab eo.Nihil est ergo quod impediat istuꝫ in ecclesia ordinari:qꝛ idē est ac si nihil esset actū.[acquiescimus] respondet Jnno:obiectioni concedendo propositiones assumptas pro parte:ꝛ negando ꝯñam.Concedit enim qđ qui ordinauit nihil quo ad executionem ꝛ rem sacramenti habuit. Et ideo ordinatus nihil ab eo accepit quo ad hec. sed ille habuit damnationē.Et hanc iste accepit ab eo.Et ideo in ecclesia iste promoueri non debet:vel tolerari.[qđ non habuit]scꝫ executionem ꝛ virtutem.siue rem sacramenti.[Dare non potuit.] Hoc regulare est.s.e.q.c.gratia.ꝛ.c.qui perfectionem.[dānationem].i.sacramentum:quod damnabiliter habuit ꝛ damnabiliter dedit particeps consentiendo hereticis:ꝛ faciendo vel permittendo se ordinari ab eis.Hug.[Damnationes:al's dānati.i.authoris iam damnati.Hu.[quomodo debeat]de iure. secus de misericordia.Hu.[Sed dicitur]hic ponitur alia obiectio facta Jnnocentio:ꝛ est quasi replica contra solutionem datam dicebat enim ꝙ vitium damnationis non impedit istū ordinari in ecclesia.quia ipsa ordinatio que fiet ab epo catholico auferet ab eo:ꝛ absterget omnē maculam:quam in heresi contraxerat.Hu.[legitimi].i.catholici.[vera forma.]ecclesie [iusta].i.canonica.[benedictio].i.ordinatio.que fit illi reuerso.vel qua reuertens ab hereticis reconciliat̄ ecclesie.Hu. Sꝫ hoc negat Jnnocē.ꝛ remouet ironice concludendo.ergo si ita est.Hu.ꝛ Archi.[Sed nostre].iiij.pars.[lex].i.consuetudo. alibi pro regula accipitur.vt.j.q.vij.si quis oēm.ꝛ dist.xxxj.nicena.[Ecclesie nostre].id est occidentalis.[Est arrianos]si illic fuerint baptizati per manus impositionē suscipere.[Sec⁹ orientalis]qꝛ per vnctionē chrismatis.vt de conse.di.iiij.ab antiqua.vnde Jnnocē.loquens orientalibus ait.[Lex nostre ecclesie].i.occidentalis[venientibus hereticis ꝛc.]quasi diceret. Non solum ordinati ab hereticis nō debent ordinari in ecclesia:sꝫ etiam qui sunt tm̄ baptizati apud eos.Jta ꝙ non ordinati.vt.j.q.vij.qui in qualibet.hoc tamen de adult.ꝛ discretionem habentibus intelligitur.Secus de infantibus. Nam infantes apud hereticos baptizati:cum ad ecclesiam redierint non prohibētur ad sacros ordines promoueri.vt.j.q.iiij.placuit.[vel].i.etiam[exigunt]quia nec ad minores ordines tales debēt promoueri. Jn hoc.c.vinū exprimitur iustitie.alibi oleum infunditur misericordie.vt.j.e.q.vij.conuenientibus.

b ¶Hereticos.hereticus quis dicat̄ vide pe.de ancha.in ca.firmissime.nu.5.de heret.ꝛ heretici ꝓhibētur recepta ri.idē in ca.sicut.nu.1.eo.titu.

Sed

Sed obijcitur. §.est:in quo incipit fm Arch. tertia pars questiōis.Jn qua querit an idem sit de simoniacis quod de hereticis.Et obijcit contra se Gratianus.Et respondet ꝙ idem sit ostendens ꝙ simoniaci sunt infideles.Et inducit ad hoc quatuor authoritates Jo.ꝛ Arch.

Exponit literam.

Lege tex.¶[Sed alij]a simoniacis[venalē] j.e.eos.[discernitur].s.e.qui perfectionem. Archidi.[infideliter]scilicet agentes.Nam licet simoniaci nō errent in fide catholica:de qua dicit apostolus ad Hebre.xj.ꝙ fides est substātia rerum sperandarum:argumētum non apparentium:quia fm Augusti.est de non visis errant tamen quo ad mores.spiritualia enim infideliter dispensant sibi diuitias cōtra volūtatem domini ꝛ furtim cū Juda appropriādo.cōtra quos Apostolus prima ad Corint.iiij.clamat.Jnter dispēsatores Christi iam queritur:vt quis fidelis inueniatur.Huius ergo infidelitatis pditioni subijciūtur simoniaci similes illi seruo malo qui talentū domini abscondit in terra.cui dominus iussit talentum auferri:ꝛ ipm eijci in tenebras exteriores.Matt.xxv. ꝛ bene simoniaco talētum aufertur:quia hec est iusta pena:vt beneficium siue aliud per simoniam acquisitum perdat: et sibi auferatur.ꝛ vltra nisi penituerit in tenebras inferni proijciatur.Guido.

Augusti. Guido.

1 ☞Artes magice deceptorie sunt ꝛ a demonibus docentur.

PEtrus. Hec est prima authoritas: que est beati Ambro.quam inducit Gratianus ad probandum:ꝙ simoniaci sint infideles: ꝛ probat ex eo ꝙ in Simone Mago a quo simoniaci dicuntur:non fuit recta fides.

Diuisio.

Et potest diuidi hoc capitulum in duas partes fm duo dicta distincta eiusdem Ambrosij.secunda ibi:item vides.

Exponit literam. August.

Lege textum.¶[Petrus magi-
1 ce artis]†magice artes deceptorie sunt ꝛ a demonib⁹ docētur et exercentur vt dicit Augustinus.xxj.de ciuitate Dei.c.vj.ꝗ quia mentes hominum seducunt:et a veritate abducunt:legibus imperatorum prohibentur:et puniuntur exercentes eas. vt dicit Augustin.viij.de ciuitate Dei.c.xix.[ꝛ putasset gratiā Christi per impositionem manus]id est quicūꝗ manū imponeret acciperet spiritūsanctū:ꝛ ei infunderetur gratia spiritussancti[cōpararet ad lucrū]hoc putauit Simō Magus. Et ideo hereticus est a Petro repulsus cum ait. [Nō est tibi sors in hac fide]scꝫ nostra catholica:quam tenemus nos apl'i: ꝛ vniuersalis ecclesia.Sed in actibus Apostolorū habetur in simone isto.vt.j.e.q.eos qui.vnde potest sic intelligi[in hac fide]id est tua credulitate:scꝫ in eo ꝙ credis obtinere vt ad impositionem manuū tuarū infundatur spiritussanctus.Hugu. [cor tuum]id est fides ꝛ credulitas.Hu.[apud Deū]id est coram Deo.xxvij.distin.quod interrogasti.Palea est.Archid. [Jtē]secūda pars.[condēnat]scꝫ Petrus[eo]id est propter hoc.Archi.[puram]miser iste blasphemus in spiritum sanctum:vt eum venalem diceret cuius blasphemia non meretur remitti,nec in hoc seculo,nec in futuro.Matth.xij.[ꝙtum est ex se]nisi esset immēsa Christi misericordia que etiam peccatū in spiritū sanctū remittit penitēti[purā cōscientiam habere non poterat]carens fide:que purificat corda.Act.xv.

CUm omnis. Ad idem subiungit hāc secundam authoritatem que est Gregorij in registro:plana est ꝛc.Lege tex.

Exponit literam. S. Thom.

¶[Cum omnis auaritia seruitus].i.idolatria.ad Ephes.v.ꝛ.vj.questio.j.quero.ꝛ.xxviij.questio.j.idolatria. Et hoc vt dicit sanctus Thomas tam in secunda secunde:ꝙ sup epistolam ad Ephes.v.Jntelligendum est fm quandam similitudinem,ꝛ non fm speciem peccati.Comparatur autem auaritia idolatrie fm similitudinem quia sicut idolatra subijcit se creature exteriori:ita ꝛ auarus non tamen eodem modo. sed idolatra quidē subijcit se creature exteriori:vt exhibeat ei cultum diuinū. Auarus autem subijcitur creature exteriori immoderate ipsam concupiscendo ad vsum:nō ad cultum. vnde non habet tantam grauitatem peccati:ꝙtam idolatra.[Jnfidelitatis]qꝛ infidelis dispensator existit:ꝙuis fidem informē habeat.vnde sequitur.[Nam ꝛ si tenere fidem verbis.] Auarus enim vt raptor ꝛ rebus alienis incumbēs potius vocatur fidelis:ꝙ fit.vt.xxiij.questione.iiij.forte.et. xxiiij. questione.ij. sane.et.viij.questiōe.j.sciēdum.[negat]factis.Hug.Simoniaci enim et si aperte non impugnent ecclesiam:fidem tamen dicuntur negare factis cōtrarijs.habitu enim interdum siue voce loquimur.vt distinctio.l.in capite.ꝛ distincti.xliij.sit rector. Jnterdum moribus.vt distinc.xlvij.c.j.ꝛ distinctio.lxxxj.c.nemo.Jnterdū simulatis operibus,siue voce mentimur.vt.xxij. q.v.cauete.Hug.

1 ☞Simonia an sit grauius peccatum quā heresis.
2 Macedoniani vnde dicantur:ꝛ quam heresim tenuerint.
3 Ordinem gratis suscipiens si postea munus aliquod corporale intuitu ordinis vel beneficij accepti suo ordinatori impendit,an committat simoniam.
4 Pecuniam ex pacto dans vel accipiens vt accipiat ordinem vel conferat,an sit simoniacum.
5 Electio:alienatio:ꝛ inuestitura,ita confirmantur ex consensu sequente,sicut ex precedenti.

EOs. Sequit̄ tertia authoritas ad idē.Et est ex epistola Gerasij Constantinopolitani episcopi ad papā Adrianū.qui in hoc.c.ostēdit simoniacos deponēdos esse,ꝛ ad hoc vtit̄ rōnibus ꝛ authoritatib⁹.scđa ibi.nā.ꝛ.xxix.canō.Rōnes vero sunt tres fm ꝙ simoniaci cōparant̄ trib⁹ cōditionib⁹ malorū hoīm scꝫ macedonijs hereticis:iudeis xpm blasphemantib⁹,ꝛ iude tra-
1 ditori.¶Pro pleniori intelligentia huius.c.querit̄.†Utrum simonia sit grauius peccatū ꝙ heresis.Et vr̄ ꝙ sic.Primo ex c.presenti:vbi dꝛ.Tolerabiliter est Macedonij impia heresis quam simonia.¶Secūdo sic.dicitur extra de simo.c.sicut.ꝙ simonia pestis sui magnitudine alios morbos vincit.morbi autem dicuntur peccata.ergo maius peccatum est quam heresis.Jdem.j.e.q.vlt.c.fi.¶Tertio sic.s.qui studet.e.q.dicit Gregori⁹ nazanzenus.vt emētes ꝛ vendentes huius grē expertes ostenderet dominus:cunctos peccatores per gratiam in templo dimisit,ementes ꝛ vendētes increpās:ꝛ flagellans de tēplo eiecit.ergo vr̄ ꝙ simonia grauius peccatū sit oībus alijs peccatis.¶Jn oppositum arguitur sic.Simonia fm se nō est heresis.ergo est minus peccatum ꝙ heresis.consequentia est bona,antecedēs pꝫ,qꝛ oīs heresis est ꝯ aliquē articuluꝫ fidei,de quo non recta opinio hr̄.sed aliquis simoniacus pōt habere rectā opinionem de omnibus articulis fidei.ergo non est heresis.¶Rñdeo dicendum iuxta Alexandrum de halis in secundo.ꝙ grauius dicitur aliquod peccatum alio vel propter maiorē pronitatē cū enormitate,vel dꝛ aliud graui⁹ alio qꝛ plus ꝯriatur fidei catholice.primo modo dicit ꝙ simoniaca pestis est maius pctm̄.¶Scđo vero modo dicitur ipsa heresis maius pctm̄,in qua fit diuisio principalis a fide summe veritatis.hec ille.Cōcordat dñs Ulrich⁹ i summa sua dicēs. vera sunt oīa ꝗ dicta sunt de magnitudine huius pctī, qm̄ est pfecta imitatio pctī simonis qđ fit cū infidelitate.Si vo sine errore infidelitatis qs cōmittit simoniā ex cupiditate honorū vel diuitiarū ꝛ nō ex malitia:tūc nō est hoc summū peccatorum. sed infidelitas est pctm̄ in spm̄ sctm̄:ꝛ in aliquo casu sacrilegiū sunt maiora.hec ille.Cōcordat sctūs Tho.in scđa scđe.q.c.articulo primo dicēs:ꝙ sicut religio ꝯsistit in quadā fidei ptestatione:quā tamē interdū quis nō habet in corde.Jta etiā vitia opposita religioni habēt quādam ptestationē, infidelitatis:lꝫ qñꝗ infidelitas nō sit in mēte fm hoc ergo simonia heresis dꝛ fm exteriorē ptestationē:qꝛ in hoc ꝙ aliqs vendit donū spiritussancti quodāmodo ptestat̄ se esse dñm spūalis doni : qđ est hereticū.Sciēdum tm̄ ꝙ Simō Mag⁹ preter hoc ꝙ ab apl'is spūsscti gratiā pecunia emere voluit,dixit ꝙ mūdus nō erat a deo creat⁹|sꝫ a quadā supna virtute:vt dicit Jsido.li.etymo. ꝛ fm hoc inter alios hereticos simoniaci cōputātur.vt ptꝫ in lib.Augu.de heresibus.hec sctūs Tho.Ex quibus ptꝫ:ꝙ illi soli simoniaci dicūtur heretici:qui imitātur simonē in infidelitate:vbi etiā cōmemorāda sunt ꝗ diximus.s.e.q.phr̄.vbi declarata est ista materia satis.¶Nūc ad rōnes in oppositū est dicēdū.Ad primā rñdetur iuxta sanctū Tho.in.iiij.di.xxv.ꝙ rōne false estimatiōis quā simoniacus in actu demōstrat dꝛ simonia esse grauior ꝙ macedonij heresis ꝗ ponit spm̄sctm̄ esse patris ꝛ filij seruū.Simoniaci aūt ostēdunt in suo actu se estimare:ꝙ sit seruus hoīs:ꝛ ab hoīe pōt emi vel vēdi:vel dicēdū ꝙ dꝛ graui⁹ pctm̄ ꝓpter ꝓnitatē ad ipm ex cupiditate humana:ꝛ ꝓpter nocumentū maius.qꝛ totū ordinē ecclie peruertit. Cōcordat magr̄ Alexāder vbi.s.dicēs.ꝙ dꝛ tolerabilior illa heresis:qꝛ indignius est spm̄sctm̄ estimare ꝓpriū seruū:ꝙ seruum dei patris.Cū tm̄ vtrūꝗ sit sceleratū valde:sed tm̄ p aliū ꝛ aliū modū fit hec estimatio.Nā Macedoni⁹ spm̄sctm̄ credidit creaturā esse ꝛ ita quo ad seruū ꝛ subiectū sicut creatura rationabilis vel intellectualis subijcit̄ deo.Nō sic aūt simoniac⁹: sed simoniacus sic agit vēdendo grām spūsscti in sacris:quasi spūssctūs in effectu esset subditus ei.hec ille.¶Ad secundam rñdetur ꝙ simonia dꝛ vincere alios morbos propter sui adherētiam.Difficile enim euellitur eo ꝙ oritur ex radice cupiditatis.Et quia vt diximus nocumentum maius infert ecclesie. ¶Ad tertiam patet responsio ex dictis in prefato.c.qui studet.vbi plures rationes assignauimus.quare magis venden

Questio. Primū ar. Scōm ar.

Tertiū ar.

Opponit i cōtrarium.

Respōdet. Alexander de halis.

Ulrichus.

S. Thom.

Ad primū arg. S. Thom.

Alexander de halis.

Ad scōm.

Ad tertiū.

tes ⁊ ementes in templo fuerint eiecti de templo quã alij. vn-
de dicitur non quia simonia absolute sit maximũ peccatorum
sed qꝛ maxime sacramẽtis ecclesie opponitur:⁊ peruertit totũ
ordinem ecclesiasticũ:vt dictũ est.Et hoc designauit domin⁹
in eiectione vendentiũ:⁊ ementiũ in templo.non ꝙ alij pecca-
tores nõ essent digni eiectione.vnde in detestationẽ huius cri
minis dicitur:ꝙ mox vt manifestum fuit de ecclesia debuit eli
Exponit literam.
mari ⁊ propelli.Lege tex.¶[Eos manus.]ordinatorias.Ar
chi.[Simonẽ]de quo habes Act.viij.Arch.⁊.ĩ.e.teneamus.
August.
[Macedonij.]horum heresim ponit Augustinus lib.de here
2 sibus.c.liiij.dicens.† Macedoniani a Macedonio Cõstãtino
politane ecclesie ex plumario episcopo: quos ⁊ pneumanicos
greci dicunt:eo ꝙ de spiritu sancto litigent.Nam de patre ⁊ fi
lio recte sentiunt:ꝙ vnius eiusdẽ sint substãtie siue essentie.sed
de spiritu sancto nolunt hoc credere creaturã eum dicẽtes.sed
isti cum apertissime contra scripturam sanctã errent:merito
sunt cõdemnati:vt in nostra disputatione super.c.canones di
stin.xv.apertissime⁊ multipliciter ostẽdimus.[Tolerabilior]
id est minus mala:aut minus digna:qꝛ facto vt diximus simo
niaci ostẽdere videntur:ꝙ habent spiritũ sanctũ seruũ empti-
tium:licet non sic credant.Sepe enim vero sic emẽtes ⁊ vẽdẽ-
tes possunt habere rectã fidem de persona ⁊ de diuinitate spi-
ritus sancti.vt diximus in questione.[Macedonij autem he-
resis credit spiritũ sanctũ creaturã ⁊ non Deum]vnde simpli
citer peior est heresis Macedonij:ꝙ simonia:licet hoc signo ꝑ
tendatur grauitas simonie sicut habitũ est.[ita ⁊ qui]secũda
ratio.[In beelzebub.]Qui enim dicũt spiritũ sanctũ dari ꝓ-
cio pecunie blasphemiã inferũt spiritui sancto[qui put:vult]
id est gratuite sua dona distribuit.vt dicit.j.ad Cor.xij.sicut ⁊
illi qui dicebant Christum in beelzebub principe demoniorũ
eijcere demonia.Mat.xij.[Atqꝫ vt veri⁹.]tertia ratio.[Iu-
August.
de.]Mat.xxvij.Augusti.super Io.homil.xlviij.qui de eccle-
sia aliquid furatur:sacrilegus est:⁊ Iude perdito cõparatur.
Simoniaci de ecclesia tollunt spiritualia emẽdo:vel vendẽdo:
sibi appropriãdo:vt Iude proditori similes dicantur:q etiã
in sacramẽtis Christum vendũt cõsubstãtialẽ spiritui sancto.
vnde cum Iuda dãnabuntur.⁊ hoc est quod dicitur eiusdem
proportiõis scꝫ cũ Iuda.[sanctitas].i.spiritualis gratia que
cum ordine solet conferri:si digne cõferatur. Hug.vel[sancti-
tas].i.licita executio sacerdotij vel alterius ordinis.Hu.[nõ
acceperũt]scꝫ cum ordinati sunt.Hug.⁊ Archi.non habẽt.ĩ.
e.q.gratia.[Simoni]Act.viij. [Nã ⁊ vicesimusnonus.] scõa
pars.vbi authoritatib⁹⁊ exẽplis arguit ad ꝓpositũ.[⁊ actus]
Archid.
eorum vbi agit de Simone Mago.Arc.[⁊ tertius liber]ha-
betur.iij.Reg.xiij.De rege Hieroboã:ꝙ quicũqꝫ valebat im
plere manum suam fiebat sacerdos excelsorũ.Et propter hãc
causam peccauit Hieroboam:⁊ domus eius euersa est:⁊ dele-
ta de superficie terre.[quartus]habetur quarti Re.v.de Gie
zi qualiter fuit punit⁹ lepra:qꝛ recepit munera Naaman.[alie
num].i.alienandũ de iure.Hug. [accipere enim quandocũqꝫ
accipere]scꝫ siue ante:siue post accipere.similiter impẽdere est
quãdocũqꝫ impẽdere:vt.ĩ.e.q.iij.si quis obiecerit.si quis pre-
bendas.Et intelligitur ex pacto precedẽti:vel subsequenti:vel
ea intẽtione interueniẽte:vt aliquod spirituale detur.vel quia
aliquod spirituale est datum vel acceptũ.In vtroqꝫ casu simo
nia cõmittitur:vt.ĩ.e.q.ordinationes.ſm Hugu.Et hic adde
quod legitur ⁊ nota.ĩ.e.q.ij.ꝙ pio.in fi.Archi.¶Sed hic sur
Questio.
3 git questio.†Utrum si gratis ordinem accepi ⁊ postea munus
aliquod corporale intuitu ordinis vel beneficij accepti meo or
Respõdet.
dinatori impendo:an simoniã cõmittã.¶Respõdetur ꝙ sic:
pꝫ hoc exẽplo Giezi:qui tñ post datã sanitatẽ Naaman igne
cupiditatis exarsit:et intuitu sanitatis ab eo pecuniã accepit:
⁊ iudicatus est simoniacus.ĩ.e.q.qui studet.⁊.c.scito.⁊ per con
sequens teneor illum ordinem vel ecclesiã sic acceptã renuntia
re ſm Hug.In odium huius criminis quod retrotrahitur.⁊
quod legitime actum est inficit ⁊ preterea simonie vitiũ quẽli-
bet simoniacũ deponit.vt.ĩ.e.q.decetero.⁊.c.erga.Hug.⁊ Ar-
4 chi.†Si ergo ex pacto do:vel accipio pecuniã:vt accipiã ordi
nem:vel conferã simoniacũ est.Similiter si ex pacto do:vel ac
cipio pecuniam qꝛ ordinẽ accepi vel cõtuli simoniacũ est.Itẽ
si ea intẽtione do:vel accipio pecuniã:vt ordinem vel conferã
vel iam accepi vel cõtuli simoniam cõmitto.sicut patet ex pre-
Archid.
missis.Sꝫ vt tangit Arch.Tãcr.dicit ꝙ sola pactio simoniã
Tancre.
facit.vt extra de simo.tua.in fin.⁊ extra vt eccle. benefi.vt no-
Uincẽtius.
strum.⁊ ad hoc facit extra de simo.mãdato.ſm Uincentiũ:qui
notat in predicto.c.tua.in fine.vbi de hoc.Sed Goffredus di
cit ꝙ simonia cõmittitur etiam sola voluntate.prout nota.in
summa.e.titu.Item queritur aliquis ⁊c.⁊ de hoc nota.ĩ.c.re-
periũtur.⁊.c.quicũqꝫ.Archi.Si võ ante vel post spõte vl' gra
tis datur vel accipitur licitũ est:sine peccato fit.vt.ĩ.e.q.ij.c.j.

⁊.ij.Si tamen de intentione illa inhonesta non constat ecclesie
quo ad ecclesiã non cẽsebitur simoniacus ille:sed quo ad deũ
qui ſm intentionem hominis iudicat.vt.xxij.qõ.v. humane.⁊
5 xxiiij.q.iij.deus.⁊ di.xxxij.erubescant.Et est hic ar.† ꝙ electio
⁊ alienatio ⁊ inuestitura ⁊ huiusmodi ita confirmantur ex cõ-
sensu sequente,sicut ex precedẽti.ar.xvj.q.j.c.vltimo.⁊. qõ.vij.
decimas.⁊.c.ecclesias.⁊ extra de iure pa.cura. pastorali. Pre-
terea mouet hic questionẽ Archi.Utrum eo tpe quo quis re-
cipitur in canonicũ põt aliquod temporale dare.De hac ma-
teria dicetur.ĩ.e.q.Emendari.

PLacuit. Ad idẽ sequit.c.hoc concilij bra-
charensis.Et diuiditur in duas p
Diuisio.
tes.In prima ꝓhibet sancta synod⁹ ne in ordina-
tionibus ɔferẽdis munera interueniãt,sꝫ gratis
conferant.In scõa infert:vt null⁹ ꝑ gratiã munerũ sꝫ bonorũ
operũ euidẽti testimonio cõprobatus in clericũ ordinet.scõa
ibi,qꝛ multis.Lege.¶[Placuit.]cõcilio,vt ordinatio cleri-
Exponit literam.
corũ non fiat datione munerũ:sꝫ gratis.Hug.[sicut scriptuꝫ
a est]ª Mat.x.[Diffinitio patrũ]i niceno cõcilio cõstitutorũ.
a ¶Scriptũ est.adde ca. saluator.⁊.c. cã.qõ.iiij.et c.res eccle. ea.cã.⁊.q. et in.c. in ecclesiastico.xiij. qõ.ij.et ibi Io.de turre cremata.
[anathema]sit[danti.]Expone vt.ĩ.e.q.qcunqꝫ sacros.[ꝓ-
pterea]subaudi:est statutũ.Hic dat intelligi ꝓpter solos in-
dignos fuisse statutã hãc ꝓhibitionẽ:scꝫ ne ꝑ pecuniã,qs or-
dinaret.Porrigit tñ ad oẽs vt dt Hug.⁊ gl.ĩ.e.q.iij.puenit.⁊
xviij.q.ij.due aliquanti.simile di.lj.c.j.Arch.[obruti].i.affli-
cti.siue oppressi.[discussione]vt di.xxiiij.nullus eps.⁊.c.si qs
presbyter.⁊ di.lxv.c.iij.[ꝑ testimoniũ] quia vt dicit aposto-
lus.j.ad Timoth.iij.Oportet episcopum ⁊ omnem in ecclesia
ordinandum habere bonum testimonium etiam ab his qui
foris sunt.

EX hac. ſ.est in quo Gratianus argumentat ex illis
c.scꝫ.c.petrus.⁊.c.cũ omnis.ꝙ simoniaci ita
exorbitant a fide:sicut ⁊ alij heretici.Et ideo idem de eis sicut
⁊ de alijs hereticis dicit debere discerni.Utrũ ⁊ qualiter verũ
sit ꝙ simoniaci a fide exorbitẽt:⁊ quã differẽter a modo exor-
bitandi aliorũ hereticorũ.iam diximus in superioribus.in.c.
Exponit literam.
presbyter.⁊ in.c.eos.Exponatur ergo sic iuxta Hugutionem
⁊ Archidiaconũ.[a fide recta ⁊ pura]per dilectionem ope-
rante non autem a fide.i.credulitate.Nam articulos fidei et
alia credunt,sed ⁊ etiam diabolus multa credit. Hug.

1 ☞Temporale aliquod an detur licite pro vsu prophetie. et numero.2.
3 Predicare pro pecunia intelligitur dupliciter.
4 Actus aliquis potest dici spiritualis dupliciter.

ITem obijcitur. ſ.est ⁊ quarta ps qõnis ſm Ioan.de fan.⁊ Archidiac.
In qua magr Gratian⁹ ad ꝑncipalẽ qõnẽ scꝫ an emere spũa-
lia sit pctm respiciẽs:opponit in ĩriũ:oñdẽs ꝙ emere spũalia
nõ est pctm.⁊ postea soluit.Hug.⁊ arguit probãdo ꝙ donum
prophetie qõ est donũ spiritus sancti a sanctis patrib⁹ vẽdi
Questio.
cõsueuerat.¶Pro pleniori intelligentia huius.ſ.⁊ sequẽtis
Primũ ar.
1 capli querit.†Utrũ pro vsu prophetie licite detur aliquod tẽ-
porale. Et videtur ꝙ sic.qꝛ sicut arguitur in presenti.ſ.j.Re-
gum.ix.legitur Saul.⁊.iij.Reg.xiiij.vxor Roboam:ꝙ attule
runt pretium sanctis prophetis.Hoc autem non fecissent:ni-
si fuisset licitũ.ergo vsus ꝓphetie qui donũ est spiritus sancti
⁊ nõ est dubiũ qn sit qd spirituale:põt licite emi vl' vẽdi.¶Se
Scõm ar.
cundo sic.ꝑdicatio est res spiritualis:sicut ⁊ ꝓphetie vsus:sed
Paul⁹ ꝑdicauit pro tẽporalibus:vt fierẽt collecte pro paupe
ribus:vt patet.j.ad Corin.vlt.ergo similiter pro vsu ꝓphetie
Tertiũ ar.
licite potest aliquod temporale dari vel accipi. ¶Tertio sic.
Scientia est quoddã spirituale sicut ⁊ prophetia.sed licet ma-
gistris artium aliquid recipere pro doctrina sua.ergo ⁊ ꝓphe
Opponit ⁊ Rñdet.
te prophetia sua.patet cõsequentia a simili.¶In oppositum
est determinatio in litera ⁊ in sequenti.ſ.¶Respõdeo dicen-
dum ꝙ sicut sacramẽta dicũtur spiritualia:qꝛ spiritualem cõ
ferunt gratiaꝫ.Ita etiam quedam alia dicũtur spiritualia:qꝛ
ex spirituali procedũt gratia.⁊ ad eam disponũt:sicut est pro-
phetie donuꝫ:⁊ alie gratie gratis date:que tñ per hominũ mi
nisterium exhibentur:quos oportet a populo sustẽtari:cui spi
ritualia ministrãt ſm illud.j.ad Cor.ix.Quis militat suis sti
pẽdijs vnqꝫ.quis pascit gregẽ:⁊ de lacte gregis nõ mãducat.
Et iõ vẽdere ꝙ spirituale est in hmõi actibus aut emere simo
niacum est.sed accipere aut dare pro sustentatione ministran-
tium spiritualia ſm ordinationẽ ecclesie:aut consuetudinẽ ap
probatam licitum est;⁊ ſm hoc ponitur conclusio respõsalis
2 ad propositum † ꝙ non est licitum dare aliquod temporale
ad emendum prophetie vsum.bene tamen est licitum dare ali-
quid in sustentationem ipsorum prophetarũ.¶Ad rationes
in oppo

Ad primũ arg.
in oppositũ.Ad primã dicendũ.ſm Hieron.super micheã.vt
ptꝫ in.c.se.qui tripliciter soluit. Primo qꝛ licet legatur ꝙ il-
li talia munera obtulerint:non tamen dicit scriptura ꝙ quasi
prophetis obtulerint. ¶Scõo soluit,ꝙ etiã si hmõi obtule-
rint:hoc ideo fuit:qꝛ hi qui ad ariolos cõsueuerãt ire ex mala
consuetudine voluerunt sanctis viris offerre qõ illis offerre
cõsueuerũt.sed prophete hoc non receperũt.vnde dr.iiij.regũ
viij.Benadab rex syrie misit munera heliseo:que tñ non rece-
pisse probatur per hoc ꝙ a Naaman recipere recusauit:vt ptꝫ
quarti regũ.v. ¶Tertio modo soluit etiam si illi obtulerũt ⁊
prophete acceperint:non fuerũt munera ꝓphetie.sed vt dixi-
mus fuerunt sumptus prophetarum, ⁊ stipes tabernaculi, ⁊
Ad scõm.
hoc ꝓbat ex paruitate oblatorũ. ¶Ad scõam rñdetur iuxta
S.Thom. 3 sanctũ Tho.in.iiij.† ꝙ predicare pro pecunia potest intelligi
dupliciter.Uno modo vt pecunia sit pretium predicationis,⁊
sic nullo modo licet pro temporalibus predicare. Alio modo
vt pecunie datio sit quedã res predicata,⁊ sic aliquis põt lici-
te predicare pro pecunia colligẽda pro aliquibus rebus pijs.
sicut licitũ est predicare pro alijs operib⁹ meritorijs:inquãtũ
meretur dans,⁊ subleuatur defectus recipientis. Et sic apo-
stolus pro collectis faciẽdis predicauit non tñ in pecunie col-
Ad tertiũ.
lectione est ponendus finis predicationis. ¶Ad tertiã rñdet
scõm eundẽ negando consequentiã. Et ratio.est simile de do-
ctrina ⁊ ꝓphetia.Pro quo no.† ꝙ actus aliquis põt dici spi-
4 ritualis dupliciter.Uno modo ꝙtũ ad suũ principiũ:qꝛ cõpe-
tit alicui ex aliquo spũali dono vel offõ sicut est vsus ꝓphetie
vel quantũ ad sui finem:vt qñ per actũ talẽ ad aliquod spũale
peruenit sicut est actus doctrine. In actibus autẽ qui primo
spũales sunt:qꝛ spũale est ex parte agentis nullo modo sine si-
monia potest aliquid locare actus suos.sed põt aliquid recipe
in sustentationẽ vite. In secũdis aũt actibus qꝛ spũalitas nõ
ex ex parte agentis potest etiã emere vel vendere operas suas
sed non vendere hoc spirituale.qõ ex eius actu requiritur.di-
cimus ergo, ꝙ quia docere artes liberales est actus spũalis.
scõo modo.ideo licet magistris artium vendere labores suos
sed nõ sciam siue veritatẽ:que spũalis est.vñ dicit ꝓuer.xxiij.
Exponit literam.
Noli vẽdere sapiẽtiã,⁊ doctrinã,⁊ gloriã.Lege tex.¶[Quod
prophetia est donũ spũs sancti]pꝫ.qm inter oĩa alia dona nu-
meratur.j.ad cor.xij.Diuisiones gratiarũ sunt:idem aũt spi-
ritus.⁊.ĩ.alijs datur gratia sanitatũ in vno spũ:alij operatio
virtutũ:alij ꝓphetia: Alij discretio spirituũ: Alij gratia lin-
guarũ:alij interpretatio sermonũ. Hec autẽ oĩa operat vnus
atqꝫ idẽ spũs diuidẽs singulis prout vult. [Saul] primi reg.
ix. [pro vaticinio.] expetendo. [pro recuperandis asinis]
perditis.[Uxor etiam].iiij.reg.xiiij.[xp̃s]Luc.xxij.Ex istis
exemplis arguit ꝙ licitũ sit dare aliquid pro spũalibus.[pre-
stare] qõ est cõtra ea que dicta sunt supra de ordinationibus
simoniace factis.Sed ad ista inducit Hieronymũ responden-
tem qui sicut in questione diximus tripliciter soluit.

1 ☞Siclus quid sit,⁊ quantum contineat.

IUdices. Hic inducit Hiero.sup micheã
solueñs prefatã difficultatẽ.Et di
Diuisio.
uiditur hoc.c.in.v.partes iuxta glo.in prima par-
te ostẽdit,ꝙ olim in pp'lo Israel iudices ⁊ sacerdo
tes ⁊ ꝓphete nõ exercebãt ista officia:nisi ꝑtio pro quo hier'lm
est destructa. In secũda ne aliquis crederet hoc non esse pctm
ostẽdit ꝙ esset peccatũ. In tertia excusat samuelẽ de.iiij.par-
te sicli. In quarta excusat prophetã Achab de panibus sibi
ab vxore Hieroboam oblatis. In quinta Heliseum de pecu-
nia quã Azael nũtius Benadab obtulit.ĩ.ij.ibi:poterat Pe
Exponit literam.
trus.iij.ibi:nec moueat.iiij.ibi:hoc ipm.v.ibi:vnde.in.v. Le-
ge tex.¶[Iudices.] Hoc scribit Hiero.super Micheã.c.iij.
lib.j.contra simoniacos Michee.iij.dr.[Iudices eius in mu-
neribus].i.pro munerib⁹.Hu.[Iudicabãt.⁊ sacerdotes eius
in mercede respondebãt] consulẽtibus[⁊ docebant ⁊ prophe-
te eius ⁊c.]⁊ in hoc peccatũ simonie cõmittebãt vendẽdo pe-
cunia donũ ꝓphetie;vt fecit Balaã.nu.xxij. [Diuinabãt] an-
nuntiando futura:vel reuelãdo occulta. [requiescebant super
dñm].i.se requiescere dicebant, ⁊ eius grãm se habere, ⁊ eius
ministros se esse dicebãt,⁊ credebãt.[⁊ dominus est in nobis ⁊
nõ venient super nos mala]:Unde quasi impunitatẽ sibi pro-
mittebant[propter hoc].i.qꝛ increduli diuine sñie nobis pro-
mittens impunitatẽ ⁊ ꝓpter alia peccata.qꝛ principes in mu-
neribus iudicant de quibus Esa.j. Principes tui infideles:
munera sequunt:retributio.qrũt.[Ideo quasi ager.] Hostili
vomere siue aratro.[rescindet] qõ factũ est a Romanis. Hu.
[⁊ hier'lm erit in custodia pomerij].i.deferetur sicut custodia

pomerij collectis pomis quasi aceruus lapidum erit:quia nõ
remanebit lapis sup lapidẽ.quin destruat. Luc.xix. [Nemo]
verba sunt Hiero.[subuersam]a romanis.vt.dist.lxxvj.ieiu-
niũ.Hu.[Petrus] scõa pars.actuũ.viij.[poterat] interro-
gatiue loquitur:quasi diceret nõ [nec vendi].i.nec per vendi-
tionẽ:nec per emptionẽ cõferri vel haberi põt.ĩ.e.si quis eps
Hu.[nec moueat] tertia pars.primi reg.xix.[Non enim scri-
ptum] prima solutio est.qꝛ non scribit ꝙ samuel aliquid acce-
pisset.scõa solutio.Dõ dato ꝙ accepisset non tñ in pretiũ pro-
phetie sed[in stipitẽ].i.sustentationẽ necessitatis tabernacu-
li,⁊ ministrorum eius.qꝛ talia non accipiunt a bonis viris in-
tuitu prophetie:sed in sumptus domesticos necessarios vsus
templi, ⁊ ministrorũ. Unde non est probabile ꝙ tam sanctus
propheta corruptus esset tam modico pretio scꝫ.v.obolorũ.
vt prophetiam vendere intẽderet. Cum de seipso dicat primi
reg.vij.vir ꝙ nullius rem cõcupiuit.vñ si accepisset non acce-
pisset sicut iam diximus in pretiũ prophetie:sed in stipitẽ ⁊ su-
stentationẽ necessitatis.sicut etiã apl'i fecerũt:qui accipiebant
vite necessaria ab his quibus euangeliũ enuntiabãt.j.ad Cor.
ix.⁊ tamẽ in hoc euangeliũ non vendebãt.vt dicit Aug. Silr
August.
in cõsecratione ecclesie nihil debet pro ipsa ɔsecratione accipi:
sed pro ipsa ꝓcuratione epi ⁊ suorũ licite aliquid exigit.extra
de simo.cum sit.cum nemo cogatur suis sumptibus militare
1 xij.q.ij.charitatẽ.Hu.⁊ Archi.[Siclus.] † Ostendit Hiero.
a quid sit siclusª.⁊ dicit ꝙ quarta pars sicli sunt.v.oboli[nostri a
¶Siclus. Sicl⁹ qd dicat.vid pulcre georgiũ vallã de expetendis et fugiẽdis rebus.li.x.et geometrie ꝑmo.c.xix.
ergo sacerdotes.⁊ columbam].i.donũ ⁊ gratiam spũs sancti.
[proponere quã venalem].i.vendere.Hu.[subuertit] Io.ij.⁊
Mat.xxi.[⁊ tñ ⁊c.nihil prorsus accipi.] concedit hic Hiero.
nihil quãtũcũqꝫ minimũ suscipi aut largiri pro dono siue grã
spũs sancti cõcedit:sed immoderatũ eccl'iarũ detrimentũ ve-
hementi indignatione in cupidos ⁊ auaros reprehendit.Di-
cit [vtinã]non ꝙ optet,ꝙ quidquã dent:aut accipiant:qꝛ non
solũ in magno:sed etiã in nũmo cõmittitur peccatũ simonie,
sed ideo hoc dicit.qꝛ propter.v.obolos raro aut nũquã com-
mitteretur simonia.Dicit ergo sic.vt modicitas rei ab illicita
venditione eos retraheret:pro re enim minima nullus vellet
tam graui facinore.inquinari. [hoc ipm].quarta pars.iij.reg.
ix.[Hec magister] ecce solutio.[In sumptus prophetie.]quã
⁊c.satis hoc arguitur ex paruitate oblationis.[Licet] est alia
solutio ꝙ isti hoc faciebant propter cõsuetudinẽ quam habe-
bant munera offerendi.[Euntes ad ariolos] diuinatoribus
⁊ malis prophetis volebant etiã sanctis viris pariter offerre
aliqua in signũ honoris,⁊ in necessitatẽ sustentationis eorum:
cum ad eos cõtingeret declinare [Diuinis].i.diuinatoribus
⁊ malis prophetis Hu.[vnde] quinta pars.arguit in cõtra-
rium.iiij.li.reg.c.viij.[ad azaelem] suum dispensatorem.Hu.
[⁊ omnia bona].i.aliqua de omnibus bonis.[Non est]hic sol-
uit dicens.Sed non est credendum accepisse illa munera:que
rex Benadab per Azaelẽ misit:sicut nec accepit munera:que
naaman curatus a lepra sibi offerebat.iiij.reg.v.[Cumqꝫ vim
faceret].i.multum instaret non acquieuit.

1 ☞Diuinatio pro maiori parte in malam partẽ accipitur.
2 Diuinator aliquando accipitur pro propheta.

NUnquam. Consequẽter inducitur item
Hieronymus ad ꝓbandũ:ꝙ
accipere pecuniã ex diuinatione que quasi semper
in malam partem accipitur peccatũ sit. Breue est.
Et patebit qõ dicitur ex litera. Lege text. ¶[Nunquã] pro
Exponit literam.
maiori parte dictũ est.i.raro.Nam quãdoqꝫ in bono accipitur
1 vt.ĩ.e.q.nonne.⁊.ĩ.e.eos qui. Hu.† Quod vero quasi semper
b in malam partemᵇ accipiatur ptꝫ.scribitur enĩ.nu.xxiij.Non b
¶In malã partẽ.Adõ pulchre pe. de anc.i.c.j. nu.ij.de sortile.diuinatiões i quot gñã distinguunt vide archi.in ca. illõ qõ per totum ca.x. xvj.q.iij.
erit auguriũ in Iacob.nec diuinatio in Isrl'.j.reg.xxviij.diui
na mihi in phytone.⁊ Leuiti.xx.dicit.vir siue mulier in qbus
phytonis,vel diuinationis spũs fuerit morte moriat.⁊ Eze-
chie.xiij.vident vana ⁊ diuinant mendacia.⁊.ĩ. diuinationes
non diuinabitis amplius.⁊ sic de alijs locis.vndẽ patet ꝙ di-
uinatio quasi semp in malũ sonat.Tales ergo diuini malefici
pro suis diuinationibus pecuniã exigebant.vnde balaã ario-
lus cõductus pecunia ⁊ muneribus ad maledicendũ populo
venit:vt ptꝫ.nu.xxij.sed boni ꝓphete non sic.vñ Heliseus re-
spuit dona Naaman.vt ptꝫ.iiij.reg.v.Et si aliqui legunt acce-
pisse sicut dictũ est in precedenti.c.non acceperunt in pretium
prophetie:sed tantũ ad vite sustentationẽ.[⁊ gratuite sibi esse
prophetie] proprie loquitur non dicit ꝙ tales corrupti pecu-
nia diuinatos sint vere prophete:sed dicit ꝙ videbantur sibi
esse prophete.qꝛ multi de se presumentes credunt se esse, quod
non sunt.eccle.iiij.stultus in via ambulãs cũ ipse insipiens sit:

omnes stultos estimat: ⁊ se ipsum sapientē solū [facta est eorū
2 prophetia.] Large accipiꝛ prophetia† prout diuinatoꝛ aliqñ dicit ꝓpheta. hiere. xvij. Diuinationē fraudulentā ⁊ seductionē cordis ꝓphetant nobis. vñ Hu. cum hic. dꝛ. Eorū prophetia facta est diuinatio. Exponit. i. debet dici diuinatio: non prophetia. qꝛ ista futura que gratis deberēt predicere: pretio predicūt: sicut diuini qui pretio ⁊ diabolico instinctu qñq; dicūt futura. Quid aūt sit diuinatio ⁊ quod sunt genera eiꝰ: siue species: ⁊ vnde dicatur. j. xxvj. q. iij. et ideo vsque ibi differam. ꝓm Inno. qui de hac materia plenius eloquitur.

Cum ergo. §. est in quo gratianus ex premissis probat: ꝙ in simoniacis nulla spūalis gratia cooperatur. qđ verum est quo ad meritū: ⁊ quo ad gratiam gratū facientē. qꝛ simoniacus sub pretio emens aut vendēs spūalia: ⁊ peccat: ⁊ caret gratia: ⁊ charitate. [In sacramētis]. Inducit probationē. Homo eñ sacramentorū minister est: qui ea que sacroꝝ sunt exterius operatur. Unde dicit. Hu. de sancto victore. ꝙ in sacramētis diuina vtus secretius opatur. Hec inducit magister. qđ sequitur. [Nec eñ qui plantat] hoc sumptum est ab apostol. j. ad Corin. iij. qui ait. Ego plantaui: et apollo rigauit: sed deus incrementum dedit. vbi August. ait. Ego paulus plantaui predicatione: scʒ ad fidē conuerti. apollo rigauit baptizando. sed deus nō nos incrementum muneris ⁊ gratie dat ex se. Et subdit apostolus. Itaque nec qui plantat nec qui rigat est aliqd. sed deus qui incremētum. vbi Aug. dicit. ꝙ paulus ⁊ apollo. non dant aliqd ex se: sed deus qui interius incrementum dat: scʒ grām dat ex se. qꝛ vero frustra operarius oīa moliretur extrinsecus: nisi creatoꝛ intrinsecus latenter operareꝛ. Hinc arguit gratianus. ꝙ vbi deus in sacramētis interius nō operaꝛ: frustra laboratur exterius. sed in his que simoniace fiunt per gratiā interius deꝰ non operatur. qꝛ grām non confert in opere simoniaco. ergo apud simoniacos invanum opus exterius datur: aut suscipiꝛ quo ad gratiā spiritus sancti. ⁊ hoc eñ qđ ait non licet. sed est ociosus. quāuis (vt supra dictū est) simoniaci seruata forma ecclesie ordinis characterē ⁊ ordinē suscipiant. ⁊ cōferāt. [Itē qđ dicitur de xpo]. Rñdet Gratianus ad obiecta de xpo. ⁊ respondet dupliciter. Primo dicendo ꝙ non est sile qđ pro filii induciꝛ ⁊ inducit magnā dissimilitudinē. qꝛ spūs sanctus nō est factus homo: vt xps qui vendereꝛ: nec spūs sanctus est factus homo qui crucifigi posset spūs sanctus non vult vendi ad sui reuerētiam quod xps voluit ad docendū patientiam, ⁊ rōne redēptionis humane. [⁊ hoc est certi ministerij causa.] potest etiā intelligi. Scđo soluit seruādo similitudinē dicens ꝙ sicut xpi vēditio nō profuit vendēti iude: nec illis qui scienter emerūt ⁊. xxx. argenteos dederunt Mat. xxvj. profuit tñ aliis per ignorantiam deficiētibus: pro quibus orauit Luce. xxj. dicens pater ignosce eis qꝛ nesciunt quid faciunt. sic etiam vendere spiritum sanctum nō prodest ementi: vel vendēti scienter: sed dat suam gratiam illis qui ignoranter a simoniacis suscipiant sacramenta. Litera patet.

Exponit literam.
Hu. de sancto victore.
August.
Argumētū gratiani.

1 ☞ Jacob quomodo pōt excusari quin fuerit simoniacus.
2 Supplantatio Jacob non fuit mala: sed a deo inspirata.

Item obiicitur. Hec obiecta sunt vana ⁊ sophistica ad excusationē simoniacorū Hug. Obiicit ꝙ licet malū sit eccl'iastica siue spiritualia emere tñ quandoq; ex malis principiis felices exitus proueniunt. Et ponit primo exemplū de Jacob: qui per sup-
Questio. 1 plantationē ⁊c. Hic surgit questio † quomodo potest excusari Jacob quin fuerit simoniacus. Nam de eo legitur. Geñ. xxv. ꝙ dixerit fratri suo Esau. vende mihi primogenita tua: primogenitura enim ante legem mosaicam erat quoddam annexum spirituali: qꝛ primogeniti erant sacerdotes. vt dicit glo. ad Hebre. xij. Et ideo tūc nō licebat vēdere: aut emere primogenitum. quomodo ergo excusatur.
Rñdet. Dicendum est ꝙ Jacob in hoc non peccauit. Certum est enim ꝙ ius primogeniture debebaꝛ Jacob deo ordināte: qui ait Geñ. xxv. maioꝛ seruiet minori, ⁊ ante eorum natiuitatem deus pretulit Jacob. malachie primo. Jacob dilexi: Esau odio habui. Unde vt dicit sanctus
S. Thom. Tho. in secunda secunde. q. C. Jacob non emit: sed quod suum erat accepit per pecuniam redimens iniustam vexationem: quod licet. Preterea ipse Jacob consilio matris parauit cibaria patri suo Isaac, ⁊ supplantās fratrem patris obtinuit benedictionem. Geñ. xxvij. qua ei benedictio primoge-
2 niture debebatur † vnde supplantatio illa non fuit mala sed a deo inspirata. vt inuenies distinctum. j. xxij. q. ij. §. Item opponitur. ar. xiiij. q. v. qui habetis. Hu.

1 ☞ Priuilegium quando impetratum est per ambitionē attenuantur vires eius.
2 Multa que possent secundum se tolerari reprobantur ne sint perniciosa exemplo.

Principatus. Quia in superiori. §. immediate pcedenti in excusationē simoniacorū dictum est. ꝙ qñq; que sinistra habēt principia felices habēt exitus. Inducit sequentes tres authoritates: ostendentes ꝙ cōiter est contrarium. Et in primis inducit hoc. c. quod est Leonis pape: vbi damnat principatum: siue prelationē per ambitum extortum: assignando rationem. qꝛ difficile est ⁊c. Lege tex. ¶ [Principatus.] generale est ad omnem prelationem ⁊ dignitatem ecclesiasticā de quo in ps. nimis confortatus est principatus eorum. [seductio]. i. tumultus popularis. Archi. sicut peccauit in filiis Chore. numeri. xvj. [ambitus]. i. aliquis per ambitionem: puta per pecuniam vel huiusmodi dādo: vel nimis. non propter deum sed ad vanam gloriam desiderando. vt dist. lxj. miramur. ⁊. j. ea. q. vj. sicut is. Hugu. Item est contra illud ad Hebr. v. Nemo sibi assumit honorē: nisi qui vocaꝛ a deo tanq̄
1 Aaron. Ex hac litera consueuit dici: † ꝙ vbi beneficium siue priuilegium impetratū est per ambitionem attenuantur vires eius. ad idem. C. de senat. consult. l. vna. ⁊ legitur. ⁊ not. extra. de transla. episcop. c. vlti. ad idem. ff. de minoꝛ. l. iij. Archi. [Non offendit ille] scʒ qui taliter ad principatum assumptus est. Hugu. ⁊ Archi. [est perniciosus exemplo.] Et ideo repel-
2 lendus. † Multa enim que possent scđm se tolerari reprobātur ne sint perniciosa exemplo. ar. di. l. de his vero. ⁊ di. lxxxij. plurimos. ⁊ dist. xcvj. bene quidem. ¶ Sed hic surgit questio. quomodo potest esse ꝙ monachus moribus ⁊ actibus non offendat cum vtiq; in peccato simonie deus offendatur, ⁊ proximus. Unde maledictio perditionis data fuit simoni mago. Act. viij. Respondetur ꝙ potest esse. ꝙ assecutio beneficij per simoniam sic exterius regendo beneficium ꝙ in regno neminem offendat, ⁊ de hoc datur exemplum. xiiij. q. v. neq;. Quod si aliquis agrum. ⁊ inde largas eleemosynas faciat: non multos offendit dando, ⁊ tamen non excusatur a peccato iniuste inuasionis: nec in dando aliena sic simoniacus non excusatur a peccato. licet per actus sui regiminis vlterius non offendat. Offendit tamen quia initium sui ingressus est perniciosum exemplo. [Difficile] nō dicit impossibile. Paulus enim male incepit ⁊ tamen bene finiuit. Matthe. ix. Bene ergo dicit difficile. quia nō est impossibile: potest enim penitere ordinatus: siue beneficiatus simoniace ⁊ fieri bonus.

Exponit literam. ps. cxxxviij. c
Questio.
Rñdet.

Cum paulus. Ad idē propositū subiungit hoc. cap. quod est beati Grego. antiocheno episcopo vbi authoritate apostoli probatur ꝙ opus per simoniam constructum non stat: cum sit absq; fundamento xpo: sine quo nullum opus bonum esse potest. Breue est, ⁊ non diuiditur. Lege tex. ¶ [Cum paulus]. j. ad Coꝛ. iij. [Xps]. i. fides Christi. que per dilectionem operatur. Hug. Opus enim quod edificant simoniaci non fundatur supra petram: que xps est. j. Corin. iiij. sed super arenam terrene auaritie. ⁊ ideo non manet. Unde assimilatur viro stulto: qui edificat domū super arenam descendit pluuia diuine indignationis: veniunt flumina, ⁊ venti iuste vindicte ⁊ fit sui arenosi edificij ruina magna. Matt. vij. qꝛ non edificauit super Christum: qui est fundamētum firmū. ij. ad tit. ij. [Nullum boni operis] scilicet vite eterne meritorij quia sine fide impossibile est placere deo. ad Hebre. xj. Et quia sine fide. reliqua inutilia reputantur ⁊ frustra iactantur. vt. j. ea. q. illi. xxiiij. q. j. vbi sana. Hugu. ⁊ Archi.

Exponit literam.

1 ☞ Eleemosyna an possit fieri de pecunia simoniace accepta quod sic. numero 2.
3 Meretrix de lucro meretricio potest facere eleemosynam.
4 Furari an quis licite possit: vt faciat eleemosynā extremam necessitatem patienti. Similis casus. nu. 5.

Non est putanda. Ad idem propositū sequitur ista authoritas eiusdem Gregorij. In qua ostēdit. ꝙ deo non placent eleemosyne propter quas fiendas commissa est simonia. Et diuiditur hoc. c. in tres partes. In prima ostendit: ꝙ nullus debet illicite accipere hac intētione vt inde elemosynas vel alia bōa valeat facere. qꝛ tales eleemosyne deo nō sunt grate. In scđa inducit ad ꝓbandū hoc tres auctates. In tertia instruit: ne quis honorē suscipiat. nisi quem se posse regere sciat.

Diuisio.

sciat. scđa ibi: ne ergo. tertia ibi: quisq; igiꝛ. ¶ Pro pleniori
Questio. 1 intelligētia huius. c. qriꝛ. † Utrū de pecunia simōiace accepta
Primū ar. possit fieri eleemosyna. Et vr̄ ꝙ nō rōnibꝰ sumptis ex pñti. c. Et primo sic. Nō est putāda eleemosyna si paupibꝰ dispenseꝛ qđ ex illicitis rebus acquiriꝛ: vt hic dꝛ a Gregorio. sed pecunia simoniace acquisita illicite est acquisita. ergo de tali nō vi-
Scđm ar. detur posse fieri eleemosyna. ¶ Secūdo diciꝛ prouer. iij. Honora dominum de tua substantia. gloss. non de aliena. sed pecunia simoniace accepta non est de substantia dantis. ergo ⁊c.
Tertiū ar. ¶ Tertio sic. prouer. xxj. Hostie impiorū abominabiles deo
Opponit i cōtrarium. que offerunꝛ ex scelere ergo ⁊c. ¶ In oppositum arguitur sic. pecunia per simoniam acquisita nō potest retineri licite ab eo: qui recepit. qꝛ contra iustitiā accepit. nec pōt repeti ab eo: qui dedit. qꝛ contra iustitiam dedit: ergo cum vterq; scilicet dans ⁊ accipiens iuste de tali pecunia priuandus veniat. ergo videtur ꝙ illa pecunia in eleemosynas sit eroganda: vel paupe-
Rñdet. ribus vel ecclesie in cuius iniuriā accepta est. ¶ Responsio.
2 dicendum. † ꝙ de pecunia per simoniam habita potest fieri eleemosyna. Pro cuius conclusionis pleniori intelligentia est hic videndum quid secundum doct. agendum sit de pecunia simoniace accepta. Pro quo notandū iuxta. c. de hoc autē extra. de simonia. ⁊ her. ibidē. ꝙ aut talis persona: que dedit pecuniam simoniace est secularis: aut transiit ad religionem: vel iam erat psona religiosa ⁊ transiit de illo monasterio ad aliud si est secularis persona tunc est conclusio. ꝙ nō est ei talis pecunia restituenda: sed illi ecclesie in cuius contumeliam data est a quocunq; accepta fuerit. extra. de simo. de hoc autem art. xvij. q. iiij. si quis in atrio. ⁊. xxvij. qđ. j. si quis rapuerit. ⁊ hoc cum pecunia datur alicui: puta prelato soli: vel alij cuicunque. Ita ꝙ ecclesia non est in culpa. Si vero transiit ad religionē: siue sit factus regularis: tunc est cōclusio. ꝙ nec tali restituenda est pecunia: sed scđo monasterio. ad qđ opꝫ eum transire: vt eo viuente habeat vsum illius. arti. xvj. q. vj. de lapsis. ⁊ in dicto. c. si quis rapuerit. quo defuncto postea proprietas ad propriam ecclesiam vel monasterium reuertetur. Et hanc opinio-
Bernardꝰ. Goffredus Hostien. Innocen. nem Bernardi in prefato. c. de hoc autem. sequitur Goffr. in summa. eo. tit. §. sed queritur cui. ⁊ Hostieñ. in summa. §. vlti. quid de pecunia. ⁊ Innoc. in glo. super. c. de hoc autē. dicit. Si dans pecuniā intraret religionem: de misericordia bonū esset
Questio. ei reddere. extra. c. veniens. ¶ Sed hic surgit questio. quid si ipsum monasteriū vel ipsa ecclesia tota fuit in culpa: vt si aliquis dedit pecuniam monasterio: vt recipiatur in monachum
Respōdet. vel ecclesie vt recipiatur in canonicum. Respondetur sub ista cōclusione. ꝙ in isto casu nō debet talis pecunia manere apud monasteriū illud: vel ecclesiā illā. qꝛ ex delicto fecit se hoc da-
Bernard. Guiliel. to indignum. nec dari danti. vt dicit Bernar. sed tunc est per dispensatorē superioris pauperibus eroganda: vt dicit Guil. in glo. Raymundi. Si autē sit possessio data in pecunia similiter authoritate superioris debet alij monasterio assignari: vel pretium illius pauperibus erogari. Si autem non totum collegium esset in culpa: sed abbas solus vel aliquis de collegio: qꝛ delictum persone non debet redundare in damnum ecclesie posset possessio illa vel pecunia relinqui penes monasterium: vel ecclesiā presertim cum in illius iniuriā data sit. Ita tñ ꝙ illi qui fuerunt in culpa quātum posset fieri alieni essent
Questio. a commodo illius pecunie: vel possessionis. ¶ Sed hic surgit alia questio. Utrū idem sit dicēdum de ordine: sicut de benefi-
Respōdet. cio. Ad hoc rñdetur, ꝙ hoc qđ diximus de beneficio intelligendum etiam est de ordine. Nam si aliquis dat pecuniā pro habendo ordinem: si habet beneficiū ad cuius titulū ordinatur: illi beneficio fit iniuria cū gratis ad ipsum debuerit ordinari. Et ideo tali beneficio pecunia illa restituēda est. Si vero ordo ille non habet beneficiū: debet pecunia cedere illi cathe-
Ubertus. Ulrichus. Alexander de halis. Albericus S. Thoñ. drali ecclesie: in cuius ignominiam data est: vt dicit Ubertus: ⁊ idem dominus Ulrichus. ceterum veniendo ad expositionē presentis litere pro solutione argumentorū est notandū iuxta Alexandrū de halis ⁊ Alberi. ⁊ sanctū Tho. in. iiij. ꝙ duplex fuit modus dicendi circa ea q̄ de illicitis sunt acquisita. Quidam eñ dixerunt, ꝙ de illicite acquisitis nullo modo eleemosyna fieri posset rationibus supra inductis. in princi. questionis. Sed alij dixerūt melius distinguentes de illicite acquisitis qꝛ aut in talibus transfertur dñium aut non si non transfertur sicut in rapina ⁊ furto. tunc est cōclusio. ꝙ cum tale restituendum sit: de tali non potest fieri eleemosyna. Ista cōclu-
August. sio est Augustin. ad macedoniū dicentis. qui contra ius societatis humane furtis: vel rapinis: calumniis: oppressionibus: inuasionibus: aliqua abstulerit reddenda potius: q̄ donanda censemus zachei exemplo publicani Luce. xix. Si vero transfertur dominiū, ⁊ tunc vel competit repetitio de talibus

ei a quo quis lucratus est ꝓm aliqđ ius: vt in vsura accidit: in qua vt quidam dicunt dominiū transfertur ⁊ tunc est conclusio. ꝙ de talibus illicite acquisitis non potest fieri eleemosyna. Si autem non competit danti repetitio propter turpitudinem sceleris ex parte dantis sicut in simonia accidit: tunc est conclusio ꝙ tale illicite acquisitum non potest retineri. sed debet de eo ad loca determinata: scđm dispositionem iuris in pias causas largiri. sicut diximus supra. Si vero non competat repetitio a quoquam: sicut est in meretricio lenonicio, ⁊ in histrionatu: ac aleatu potest fieri de tali eleemosyna. de quo in glo. in. c. ex transmissa. de decimis. ¶ His habitis dicendum est ad rationes in oppositum. Ad primam respondetur. ꝙ litera presens intelligitur de illis illicite acquisitis in quibus competit repetitio quod non est in presenti. ¶ Ad secundam respondeꝛ dupliciter. Primo ꝙ inquantū res data simoniace transiit in dominiū accipientis: talis res cū in pauperes erogat accipiens: quasi de sua substantia erogat: sicut ⁊ de meretricibus, ⁊ lenonibus, ⁊ aleatoribus cōmuniter diciꝛ. ¶ Secundo respondetur. ꝙ de huiusmodi illicite acquisitis nō possit fieri eleemosyna propria auꝛ. potest tamē dispensatione aut iuris: aut superioris fieri eleemosyna. iuxta superius dicta. ¶ Ad tertiam respondetur. ꝙ aliter loquendum est de oblatione ⁊ de eleemosyna. Nam dicti sanctus Thom. ⁊ Alber. licet de talibus lucris non debeat fieri oblatio ad altare: precipue manifeste propter scandalū ⁊ reuerentiā sanctorū, ⁊ sceleris abominationē: non tamen he cause prohibent quin ex eis posset fieri eleemosyna. Lege text. ¶ [Non est putanda eleemosyna]. vite eterne meritoria. Hugu. [quod ex illicitis rebus] id est ex illicite acquisitis. hoc verum est: vbi non transfertur dominiū. sed vbi transfertur potest licite tunc inde fieri eleemosyna. authoritates que prohibent eleemosynas de illicite acquisitis: intelligende sunt in eo casu: vbi non transfertur dominiū. vel sic soluitur dupliciter. Non debet quis facere eleemosynam de illicite acquisitis. i. non debet quis hac intentione illicite acquirere: vt inde eleemosynas faciat. ⁊ hec expositio ex hoc. c. habetur. vel secundo sic. [Non debet quis ⁊c.] id est non debet quis credere, ꝙ peccatum illicite acquirendo commissum expietur, ⁊ remittaꝛ: si inde fecerit eleemosynā: nisi de illo peccato digne conteraꝛ ⁊ peniteat. Et his duobus modis exponit Hug. literam presentem. Unde sequitur pro prima expositione qui hac intētione ⁊c. bene secundū opinionem non proficit mercedi eterne ad retributionem eternam consequendam. Hoc est verum: si ea intentione illa pecunia est simoniace accepta: vt hinc inde fierent. Hug. in pecunia tamen simoniace accepta non transfertur dominiū: vel trāsfertur in odium criminis prohibetur acceptoꝛ inde facere eleemosynā. vt dicit Hugu. ¶ Nos vero. s̄. diximus, ꝙ eam nec qui dat: nec qui accepit simoniace potest eam retinere. quia contra iustitiam vnus dedit ⁊ contra iustitiam alter accepit. idcirco vterque iuste tali pecunia priuatur: quare sicut dictum est: est ecclesie restituenda: in cuius iniuriam recepta est. aut pauperibus eroganda. [Ne ergo.] scđa pars. [scriptura.] prouer. xxj. [Hostie impiorū ⁊c.] impij aliquando offerunt qđ pauperibus abstulerūt, ⁊ restituere tenentur: vt que acquisierunt ex scelere rapine: furti: vel vsure, ⁊ tales hostias abominatur dominus. quia tales immolant dolose sanguinē alienum. Unde sunt viri sanguinum. ps. v. Uirum sanguinum ⁊ dolosum abominatur dominus. quorū sacrificiū ⁊ oblationē non vult deus: vt dicitur ps. xxxj. Et talium sacrificium et oblationem abominatur dominus Esa. primo. qꝛ manus eorū plene sunt sanguine. Hū sanguinē pauperū quos spoliant sugunt. vnde Eccle. xxxiiij. dicitur dona iniquorum non probat altissimus: nec respicit in oblationibus iniquorū. ex scelere tamen mere-
3 tricij pretiū iuste acquiriꝛ quāuis ex illicito concubitu. † Uñ
a meretrix[a] de tali lucro (sicut diximꝰ supra) pōt facere eleemosynam. prohibetur tamen sacrificium aut oblationem offerre deo de lucro meretricij. Deuꝛ. xxiij. Non auferes mercedem prostibuli in domum dei tui. ⁊ hoc vt. s̄. diximus. Tum propter scandalum. Tum reuerentiam sanctorū [irritat]. i. prouocat. Archi. [Scriptū est] prouer. iij. in nostra translatione habetur. Honora dominum de tua substātia. quasi diceret de non aliena. Sed Gregorius sequitur aliam: cum ait [de iustis laboribus]. i. de rebus iusto labore ⁊ licite acquisitis Hug. Nō remouet tamē quin ⁊ de aliis possit deū honorare. Hu. [Hinc quoq; per salomonem.] salua reuerentia beati Gregorij. non per salomonē: sed per Jesum filiū syrach. qui librū ecclesiasticum fecit ecclesiastici. xxxiiij. Hec scripta sunt. [Idem est ac si victimet] licet nō tantum peccet. Hu. [In conspectu patris carnalis]. Sic qui aufert pauperi, ⁊ offert deo videtur illum

Ad primū argu.
Ad scđm.
Ad tertiū.
S. Thom.
Albertus.
Exponit literam.

a ¶ Meretrix. que dicatur meretrix vid pe. de anc. in. c. iter opera. nu. 5. de spōsa. et an teneaꝛ soluere decimam de acqsitis ex lucro meretricario idem. in. c. ex transmissa. nu. 5. đ deci. Nota cōtra gregoriū.

interficere in conspectu dei patris.vt.xij.q.ij.qui xpi.⁊.xiij.q.
ij.qui oblationes.⁊.xiiij.q.v.immorans.Aliud est propter pec
catũ eleemosynas facere,qđ faciendum.crimina enim eleemo-
synis redimuntur.de pen.di.j.medicina.⁊ Daniel.iiij.peccata
tua eleemosynis redime.Et aliud propter eleemosynas faciẽ-
das peccata perpetrare qđ non est faciendũ: sed oĩno fugien-
dum.Non enĩ causa pietatis facienda est iniquitas:nec obten-
tu alicuius boni faciẽdum est malũ.vt.xiiij.q.v.forte.⁊.xxij.q.
Questio. 4 ij.primũ. ¶Sed hic surgit questio.† Nunqd licite qs possit
furari siue capere aliena:vt faciat eleemosynã extremã neces-
Rñdet. sitatẽ patienti.Ad hoc rñdet.ꝙ vbi aliũde haberi non posset
licentia dñi rei posset quis in tali casu capere vndecũqȝ posset
⁊ dare necessitatẽ patiẽti.Et ratio põt assignari iuxta sanctũ
S. Thom. Tho.in.ij.ij.q.xxxij.ar.vij.quia in casu extreme necessitatis
oĩa sunt cõia.vñ licet ei qui talẽ necessitatẽ patitur accipere de
alieno ad sui sustentationẽ:si non inueniat qui sibi dare velit.
Et eadẽ ratione licet habere aliquid de alieno.⁊ de hoc etiam
eleemosynã dare:qnimo ⁊ accipere si aliter subuenire non pos-
set necessitatem patienti:nec prouidet sibi de alieno.qꝛ necessi-
5 tas talis oĩa facit cõia.vnde nec ad restitutionẽ tenetur.† Et
idem dicendũ est de eo:qui nihil haberet nisi alienũ siue iniuste
acqsitũ:talis enĩ deberet pauperi in vltima necessitate existẽti
Alber. ma. prouidere:nec ad restitutionẽ tenetur.qm̃ vt dicit Alber.ma-
gnus.in.iiij.di.xv.talis a debito.est simplr absolutus per ius
nature:qđ ea q̃ sunt creatoris facit esse debita pauperi in tali
necessitate.[Quisquis.] tertia pars.[Ad elationis pompã.]
qđ si esset quãtũcunqȝ esset sufficiens non deberet accedere.vt
j.q.vj.sicut is.Hugu.⁊ Archi.[Honore.]nota verbũ.sic.viij.
q.i.illud. Archi.[metiatur.]sic.xlix.dist.§.j.in fi. [Impar.]
Nam ⁊ si est impar ⁊ suscipit ambitiosus presumit.vt distinc.
lxj.miramur.in fi.Hug.[sufficere] de hoc not.j.e.si quis neqȝ.
Grego. in glo.j.[Accedat]dicit Grego.in pastora.c.ix.iuxta fi.virtu-
tibus pollens coactus ad regimen veniat virtutibus vacuus
nec coactus accedat.ad hoc.viij.q.j.illud.in fi.Archi.

1 ☞Simoniaca heresis ꝙ fuerit prima in ecclesia an sit verũ.
2 Sacerdotes debent populũ orationis clypeo premunire con-
tra hostiles incursus.

Fertur. Hoc.c.est beati Greg.scribẽtis theo
derico ⁊ theodeberto regibus frãco
rũ.In quo notat eos,ꝙ in regno eorũ plurimũ do
Diuisio. minaret simoniaca heresis. Et põt diuidi.c.in.iiij.
partes.In prima parte narrat factũ:siue excessum huius cri-
minis in regno eorũ. In scđa assignat rõnes ꝑpter quas ipsi
reges deberent prebere auxiliũ ad eradicandũ pestẽ predictã.
In tertia ostendit,ꝙ culpa in prelatis ⁊ sacerdotibus in ma-
lum regni retorquetur.⁊ vbi creditur sacerdotũ orationibus
adiuuari:potius malorũ promotionibꝰ aggrauatur. In.iiij.
ostendit,ꝙ tales apud deũ hñt intercessores:qui ad se prouo-
cant iram dei:quem placare deberẽt.scđa ibi:cum sacerdoti-
Exponit literam. bus.tertia ibi, ⁊ post pauca.quarta ibi:vulnerato. Lege text.
¶[Fertur.prima pars heresis.]Qualiter aũt simonia dicat
heresis supra enucleauimus tam iuxta.c.pbr̃.quã circa.c.eos.
[Prima]¶Pro pleniori intelligentia huius verbi:qꝛ plu-
Questio. 1 ries repetit i ista qõne.†Querit vtrũ verũ sit,ꝙ simoniaca he-
resis fuerit ꝑma heresis in ecclia. Et videt ꝙ nõ ex.c.ꝑma.qđ
est Augu.⁊ habet de conse.di.ij.vbi dicit Augu.prima here-
sis in discipulis xpi velut ad duriciã sermonis eius facta est.
Cum enim diceret.Nisi quis mãducauerit ⁊c.Illi non intelli-
gentes dixerunt ad inuicẽ.Durus est sermo iste.quis enĩ põt
Nicolaus de lyra. audire eum. Io.vj.quasi dicerẽt:vt exponit Nicolaus de lyra
blasphemia est. ¶In oppositum vr̃ hic Grego.⁊.s̃.in.c.cum
Opponit ⁊ Respõdet. liqueat. ¶Rñdeo:licet in prefato.c.cum liqueat. dixerimus
iuxta Hug.qũo intelligendũ esset ꝙ foret prima ante oẽs he-
reses. Nihilominus volentes hanc quoqȝ subtilius indagari
videt nobis dicendũ.ꝙ tex.ꝑñtis.c.non cõtradicit.c.prefato.
prima.ꝙ dñditur multipliciter.primo ex eo.ꝙ in.c.prima dici
tur ꝙ illa fuerit heresis prima in discipulis xpi. Simon vero
magus primꝰ actor huius simoniace heresis in nouo testõ nõ
fuit discipulus xpi. ¶Scđo non ꝯtradicit:qꝛ heresis illa fuit
prima cõtra corpus xpi verũ. Ista võ prima ꝯtra corpus xpi
mysticũ.vnde notanter dicit Gregor.ꝙ simonia fuerit prima
contra dei ecclesiã. ¶Tertio non contradicit:qꝛ illa fuit pri-
ma xpo per se immediate ecclesiã gubernante. Hec vero fuit
prima:ipso per vicariũ petrũ post eius ascensionẽ ecclesiã re-
gente:vnde ait.zelo apostolice vltionis percussa ⁊ damnata.
Guido. ¶Quarto non cõtradicit.iuxta sententiã dñi Guidonis epi
Isidorus. eluen.heresis iuxta Isidorum dicitur a diuisione:prout quis

se secat ⁊ diuidit ab aliquo.Discipuli aũt qui se separauerunt
a xpo:de quibus Io.vj.intelligunt se a xpo separasse:nõ mẽ-
te per fidem:sed tm̃ corpore.qꝛ vt dicit Augu.sup Io. Homi.
August. xxv.illi nunqȝ coniuncti fuerunt xpo per fidem:qui non credi-
derũt ei:nec sermoni eius.Erant enĩ de numero eorũ quibus
ipse ait. Queritis me: non propter me:scȝ vt in me credatis:
sed qꝛ saturati estis. Ista ergo fuit prima discipulorũ diuisio:
que dicitur heresis a diuisione non fidei:quam ipsum non ha-
buerũt:sed a diuisione discipulatus. ¶Simon vero magus
post susceptũ baptismũ fidei sacramentũ:estimans contra fi-
dem spiritũ sanctũ pecunia possideri:diuisus est non solum a
collegio fidelium:sed etiam a fide recta.⁊ quo ad hoc dicitur
prima heresis in ecclesia.Hugu.vero exponit prima tempore:
post ascensionem xpi.vel prima.i.precipua super oẽs hereses:
omnino sic exponas hic prima:sicut.s̃.c.cum liqueat.est expo-
situm:inquit Hugu.⁊ Archi.[supplantatione].i.suggestione
[in ipo ortu].i.in ipsa origine. Hug.salubriter enim occurrẽ-
dum est: vt quãtotius põt heresis ne pullulet damnetur. Vñ
Hierony. Hero.de arrij heresi dicit.ꝙ quia modica scintilla in Alexan-
dria mox extincta non fuit:fere totum mundũ incendit.qꝛ ꝑm
pħm paruus error in princi.magnus fit in fine. [zelo aposto-
lice vltionis] id est a beato petro damnata est.act.viij.cum si-
moni mago ait.pecunia tua in perditione. [cum in] secunda
pars.[fides.] prima ratio. Quia enim ad Ro.j.dicit Iustus
ex fide viuit.⁊ ad heb.xj.Sine fide impossibile est placere deo.
Ideo in sacerdotibus est fides maxime eligenda , ⁊ cum fide
debent habere vite meritum per opera charitatis:qꝛ vt dicit
apostolus.j.ad Corin.xiij. Si fidem habuero:ita vt montes
transferam:charitatẽ autem nõ habuero:nihil mihi prodest:
quia fides sine operibus mortua est Iacobi.ij. [Que enĩ ope-
ra.] profecto non bona:non viua:non digna vita eterna: sed
damnatione eterna[que tanti ⁊c.per primũ].i.per pecuniam.
[post pauca.]tertia pars. Ostendit,ꝙ culpa sacerdotum re-
torqueatur in malũ regni.qꝛ pestis simoniaca nõ solum ordi-
natori ⁊ ordinato est nociua:cũ animabus illorum infligat letale
vulnus:verũ etiam intercessionibus quibus adiuuari debue-
rat apud deum:non adiuuatur:sed pregrauatur. Tum qꝛ in-
dignis sacerdotibus regnum repletur. Tum qꝛ vbi simonia
viget:nullus dignus ordinatur.qꝛ nemo dignus qui vult per
pecuniã ordinari cũ ex hoc efficiatur indignus. [Si enim is]
assignat rationes quomodo pregrauatur regnum ex peccato
simonie.prima quia si promotio ad ecclesiasticas dignitates
pretio tribuatur : iam non sufficienter non melior:nõ dignior
sed ditior quãuis indignior sublimabitur,⁊ nõ qui plus possit
proficere:sed qui magis poterit soluere, ⁊ sic non virtus:non
industria:sed pecunia oẽs honores possidebit.qđ est grauissi-
mum malũ in re publica. [Et dum vitia]. Alia ratio est:quia
turpe est,ꝙ qui ex vitio debet puniri:honore sublimetur.hoc
enim est iniustũ:vt qui proprijs peccatis venit vlciscendus.i.
pene subijciendus sublimetur ad alios.Preterea cũ honor sit
premiũ virtutis.j.ethi.male ⁊ turpiter prestat vitioso.puerb.
xxvj.Sicut qui mittit lapidem in aceruũ mercurij:sic qui tri-
buit insipienti.i.vitioso honorem qꝛ pro honore ⁊ benedictio-
ne reddat cõtumeliã.Eccl.xxix. [Atqȝ.] Hinc sequit.[bene.]
qꝛ sacerdotes sic sublimati per simoniã non ꝓficere:sed perire
iudicãtur. Tum quia oues non curant:sed malo exemplo in-
ficiunt.Tum qꝛ plus appetunt implere bursas:q̃ sanare ani-
mas.Tum qꝛ si videãtur proficere ex sublimationis superci-
lio:pereunt tamen suo vitio. [Vulnerato.] quarta pars.[quo
2 modo orationis clypeo.]fortis ratio:† Sacerdotũ[a] enĩ est cõ-
a tra hostiles incursus orationum clypeo populum premunire.
Orabat Moyses ⁊ vincebant hostes. Exo.xvij.Sed simonia
cus iaculis diaboli iacet vulneratus:non potest syncere clama
re ad dñm:nec manus leuare in celũ:cuius oratiões dominus
non exaudit:qꝛ manus eius sanguine plene sunt.[Si enim si-
moniacis dominus ait] Esa.j.Cum enĩ multiplicaueritis ora
tiones vestras:non exaudiam eas.qꝛ manus vestre plene san-
guine sunt. [Aut qualẽ] Item in detestationem simonie:ait.
[Aut qualem fructũ]simoniaci non possunt facere bonũ fru-
ctum quia habent infectã radicem.qꝛ per simoniacũ morbum
sacerdotiũ vsurparunt.Osee.ix. Radix eorũ exsiccata est.i.si-
ne humore gratie [maior ergo]. Concludit ergo ex dictis si-
moniacos non tolerandos esse:quorum vita deum nõ placat:
sed prouocat.vnde non sunt apud deum idonei intercessores:
Gregorius quos deus odit dicente Gregorio, ⁊ habetur in.cap.in graui-
bus.iij.q.vj.cum is qui displicet ad intercedendum mittitur:
irati iudicis animus ad deteriora ꝓuocat. Eis enĩ dominus
ait.Maledicam benedictionibus vestris.Malachie.ij.Bene
ergo dicit hic, ꝙ maior metuenda est in illis locis calamitas.
Sepe

a ¶Sacerdotum.Adde pet.de anc.in.c.j.nu.9.de cele.mis.

Sepe enim pro crimine vnius alij innocẽtes puniuntur,⁊ fla-
gellantur.vj.q.j.ex merito.Hugu.⁊ Archi.[prouocent]vt.j.
ij.q.vij.in grauibus.⁊.j.e.q.ipsi sacerdotes.
Cum ergo. §.est vbi Gratianus ex premissis col-
ligit,⁊ infert.ꝙ merito simonia sit ce-
leriter extirpanda vbicunqȝ regnare inueniat cum secundum
leonem in.c.principatus.non bono peragatur exitu, et secun-
dum Grego.s̃.e.in.c.cum paulus.nulli boni operis sequatur
edificium:nec est patanda eleemosyna ⁊c.s̃.e.non est vulnera-
to ⁊c.⁊ de infecta ⁊c.⁊ cum maior.que tria in proximo.c.prece-
denti.dicunt ergo:quis ergo.quasi diceret nullus.

1 ☞Phutiphar qui emit Ioseph ab hismaelitis quomodo
dicatur eunuchus.
2 Ignis sacrificij quis dicebatur.
3 Nephar interpretatur purificatio.

Sicut eunuchus. Subiũgit magi
ster Gratianꝰ in
detestationẽ simonie hoc.c.beati Augu.sup Gen.
in quo duobus exẽplis demonstrat per Augu.si-
moniacorũ sacr̃a vacua esse defectu diuine gratie.scȝ de vendi
Diuisio. tione Ioseph,⁊ de igne sacrificij. Et põt diuidi in duas par-
tes.scđm duo exempla:que inducit.Et quelibet pars põt di-
uidi:qꝛ primo ponit exemplum. Scđo arguit similitudinarie
Exponit literam. ex illo:partes patẽt.sequitur tex. ¶[Sicut eunuchus].Di-
cit ꝙ venditio Ioseph figura est simoniaci:quia sicut ille qui
Ioseph emit erat eunuchus virilibus priuatus : sic q p simo-
niam ordinat vel ordinat desiccatus est ab omni humore gra-
tie:vt fructu bone operationis careat.quia sine gratia non est
bona operatio fructuosa.vt ptȝ ad Ro.vij.¶Sed surgit hic
Questio. 1 questio.† quomodo iste phutifar q emit Ioseph ab hismae-
litis dicat hic eunuchus:cũ legatur habuisse vxorẽ filiã pha-
raonis, ⁊ ex ea accepisse filiam assenech : quam pharao dedit
Pria opi. Ioseph in vxorẽ.Ad hoc multiplex est responsio.quidam di-
cunt,ꝙ phutiphar post habitã vxorem ⁊ filiam castratus est:
cũ factus esset põtifex eliopolis.i.ciuitatis solis:vbi nullꝰ sa-
Scđa opi. cerdos erat nisi castratus.¶Alij dicunt vt Hebrei:sicut tan
git magister historiarũ ꝙ phutiphar videns Ioseph elegan-
tem:emit eum ad hoc vt ei commisceretur.sed dñs custodiens
Ioseph:illũ adeo infrigidauit,ꝙ deinde fuit impotens coire:
quasi esset eunuchus.sed ista respõsio non videt cõcordare li-
tere Aug.qꝛ Aug.dicit.ꝙ eunuchus fuit:qui cõparauit Io-
seph.ergo ante erat eunuchus.⁊ non post emptionem factus.
Tertia opi. ¶Tertio rñdent alij,ꝙ eunuchus dictus sit ab officio nõ ab
effectu.Officium enim eunuchorum erat custodire bona,⁊ res
dñorũ.Hic autẽ custos fuit omniũ bonorũ pharaonis.⁊ inde
dictus est eunuchus:licet non fuit castratus. Sed nec ista re-
sponsio cõsonat litere Aug.qui dicit siccis genitalibus.vnde
nobis magis placet prima respõsio.[Comparauit.]nõ a fra-
tribus:sed ab hismaelitis qui eum a fratribus emerant [gra-
tia spiritus sancti.mercatur].i.vendidit:vel emit semen boni
operis. [viuũ].i.viuificans,⁊ hominẽ dignũ vita eterna con-
stituens. Hugo.⁊ Archidi.[genitalibus siccis.] Respicit ad
metaphoram de eunucho.appellat ergo genitalia illa:ex qui-
bus procedũt bona opera.vt est fides:spes:charitas:iustitia,
⁊ cetere virtutes:que omnes in talibus sunt sicce.i.desiccate ⁊
mortificate.⁊ si que ex eis sunt sine humore gratie,⁊ si ex eis ge
nerentur aliqua opera:illa non sunt viua:nec eterne vite me-
ritoria.[Sic quoqȝ] secundũ exemplum.¶Pro intelligentia
2 huius exempli est notandũ† ꝙ ignis sacrificij dicebat qui in
prima vice qua Aaron sacrificauit post ꝯsecrationẽ suã semel
celitus missus:postea nutritus est ad cõsumẽda sacrificia:nec
licebat alium ignẽ apponi in sacrificijs.Vnde filij Aaron na-
dab ⁊ abiu:qꝛ imposuerunt ignem alienum desuper incensum
egresso igne a dño de sublimi extincti sunt.vt ptȝ Leui.x.⁊ de
pen.di.iij.§.siue autẽ.⁊ seruatus est ille ignis ꝑpetuus vsqȝ ad
transmigrationẽ Babylonis:tunc Hieremias cũ quibusdam
alijs illũ ignẽ acceptũ de altari in valle Iosaphat in quodam
puteo occulte abscondit:ita vt oĩbus ignotus esset locus.post
ea vero reedificata ciuitate post.lxxx.annos captiuitatis cũ
mensis vnus instaret qui fere totus est solẽnis apud eos.vt.j.
Esđ.vij. Neemias percepit ꝙ nõ haberẽt ignem de sublimi.i.
datũ a deo.⁊ traditũ est ei per relationẽ a senioribus,ꝙ Hie-
remias in diebꝰ captiuitatis abscõderat stipites altaris ⁊ pru
nas in inferioribus terre in valle Iosaphat.Cumqȝ venissent
ad locũ emundauerũt puteum,⁊ inuenerũt stipites:prunas,⁊
aquã crassam,⁊ tollentes ea sup struem lignorũ,⁊ hostias que
erãt sup altare ꝑiecerũt,⁊ erupit ignis,⁊ appellauit neemias

3 hunc diem † nephar.qđ interpretat purificatio ⁊ hic ignis:vt
August. dicit Aug.q.lxx.annis captiuitatis Babylonice vix erat ex-
tinctus est antiocho vendẽte sacerdotiũ.Nam procedẽte tẽpo
re cũ rex antiochus suscepisset regnũ syrie ⁊ dominaret iudeis
Iason obtulit ei.xl.talenta argenti,⁊ accepit ab eo summi sa-
cerdotij principatũ.ij.macha.iiij.⁊ cõtinuo ignis sacrificij ex-
tinctus est.[qđ significauit.] Explanat quid significat figu-
ra illa.[ignem].i.grãm sacr̃alem.vel executionẽ vel charitatẽ.
Hu.[in simoniacis]a.i.simoniacis vel simoniace celatis.Hu.
Quid in his. §.est.in quo magister Gratianus
colligit, ⁊ infert ex premissis quid
beatus Augu.ex illis duobus exemplis:scȝ eunuchi, ⁊ ignis
sacrificij sequatur.videlicet ꝙ sacr̃a simoniacorũ in forma ta-
men ecclesie tradita sint vera sacramẽta,⁊ quantũ ad effectum
primum qui est character:in his que characterẽ imprimunt.
[Inania tamen ⁊ falsa sunt quantũ ad effectum] scilicet quo
ad gratiam sacramentalem ⁊ quo ad executionẽ.quod tamen
intelligendum est de his que ex certa scientia ⁊ in cõtemptum
ecclesie a simoniacis aut hereticis sacramenta suscipiunt.
Sed obijcitur. §.est.in precedenti.§. Gratia-
nus dixerat sacr̃a simoniaco-
rum sicut ⁊ hereticorũ vera esse,quantũ ad formã:inania vero
⁊ falsa quantũ ad effectum. Nunc vero obijcit hec.c.vsqȝ ad.c.
etiam corde tardiores.Incipit ergo hic.v.pars huius qõnis.
Archid. In qua ꝑm Arch.vult probare,ꝙ a malis ministris possunt
sacramenta conferri cum effectu gratie:dũmodo non sit obex
Io. de fan. in suscipiente,⁊ hoc probat per.xviij.authoritates ꝑm Io.de
fan.dicit tamẽ hic Hu.ꝙ magister Gratianus multa hic pro-
lixe nimis ⁊ inordinate interserit de sacr̃is hereticorum.quod
verũ est.quoniã sicut sepe diximus Gratianus in multis fuit
superfluus in colligendo,⁊ in ordinando minus sapiens.

1 ☞Sacramenta per malos ministros ministrata an confe-
rant gratie effectum suscipientibus illa.
2 Sacramentum ministratum a malo ministro : qui est malus
inquantum minister:non dicitur verum.
3 Minister malus malitia moris potest conferre,⁊ confert ve-
rum sacramentum.⁊ nume.4.
5 Agens dicitur duplex.s.principale,⁊ ministeriale.
6 Actio corporis dicitur duplex.
7 Debitum esse aliquod in sacramento dicitur dupliciter.

Si fuerit iustus. Inducit i primis
hoc.c.qđ est Au-
Diuisio. gust.sup Io.Homil.v.qđ diuidit in duas partes.
In prima parte ponit,ꝙ sacr̃a a qbuscũqȝ sint col
lata in forma ecclie:ẽt per malũ ministrũ nõ maculant. In se-
cunda inducit ad hoc similitudinẽ de carnali.scđa ibi:qꝛ p illũ
Questio. ⁊c.¶Pro pleniori intelligentia huius partis preter disputa
1 ta in.iiij.di.de conse.circa.c.baptizat malus querit.† Vtrum
sacramẽta per malos ministros ministrata gratie effectũ con
Primũ ar. ferant suscipientibus illa. Et videt ꝙ non sic. Mali cum sint
immundi:non possunt alios mundare scđm illud eccl.xxxiiij.
ab immundo quis mundabit.ergo videt ꝙ mali ministri per
sacramẽta que ministrãt non conferãt effectũ gratie:que cul-
Scđm ar. pas emundet. ¶Scđo sic:tales mali grãm non habent.ergo
videtur ꝙ eam conferre non possunt:qꝛ nemo dat qđ non ha-
bet.s̃.e.q.c.qui perfectionẽ spũs sancti.ergo videtur ꝙ sacr̃a
per malos ministros collata gratiam conferre non possunt.
Tertiũ ar. ¶Tertio sic.tota virtus sacrorum deriuatur a xpo.sed mali
sunt presciffi a xpo:cũ non habeant charitatẽ:per quã mẽbra
capiti vniũtur scđm illud.j.Io.iiij.Qui manet in charitate in
deo manet,⁊ deus in eo.ergo videt ꝙ per malos sacr̃a cõferri
Quartũ ar. non pñt. ¶Quarto confirmando rationẽ factã in naturis sic
est ꝙ membrũ aridũ non hȝ actũ in corpore nec membrũ putri
dum.Cum ergo mali sint in ecclia sicut mẽbra putrida:sequi-
tur ꝙ nullũ actũ habebũt in corpore xpi mystico.⁊ p ꝯñs per
Quintũ ar. eos sacr̃a conferri non poterũt.¶Quinto.si desit aliqd quod
debitũ est esse in sacr̃is:non perficit sacr̃m:sicut si desit debita
forma vel materia.sed debitus minister sacr̃i est ille:qui caret
macula peccati.secũdũ illud.Leuiti.xxj. Homo de semine tuo
per familias qui habuerit maculã non offeret panes deo tuo.
Opponit ⁊ Respõdet. ergo vr̃ ꝙ si minister sit malus:nihil efficiatur in sacr̃o.☞In
oppositũ est.c.presens ⁊ multa sequentia. ¶Rñdeo.videnda
sunt hic duo.primũ est vtrũ mali ministri possint cõferre vera
sacr̃a.scđm est vtrũ conferãt rem sacr̃i dato ꝙ cõferãt vera sa
Durãdus. cramenta.Quantũ ad primũ est sciendũ iuxta dñm durandũ:
ꝙ differt esse bonum hominẽ bonitate moris:que est bonitas
de qua cõiter loquunt hoẽs,⁊ esse bonũ artificẽ:que est boni-

tas s̄m qd ꝛ cū additione. Aliqs eñ est bon⁹ artifex: puta faber: q nō est bon⁹ simplr, ꝛ ecōuerso. aliqs est bon⁹ simplr q nō est bon⁹ faber: sed malus. He eñ bonitates p accidēs se habēt ad inuicē: ita ꝙ nō licet ex diuisis inferre cōiunctū vel ex coniunctis diuisum: vt si dicat iste est bonus, ꝛ est faber, ergo est bonus faber. sed est fallacia accidētis oino. sic est de bonitate ministri inquantū est minister, ꝛ de bonitate hoīs que est bonitas simplr. Loquēdo ergo de bonitate ministri inqūtū mi-
2 nister est: sit ista conclusio † ꝙ a malo ministro: (qui est malus inquantū minister) nō est verū sacrm. Ista ɔclusio probat sic.

Prima cōclusio.

Nullus est malus minister: nisi sit defectuosus in his q̄ pertinent ad suū ministeriū: sed defectus eorū q̄ requirunt ad ministeriū euacuat sacrm. ergo a malo ministro inquantū hmōi non pōt cōferri verū sacrm. maior ptz, qꝛ cū malū sit priuatio ꝛ defectus alicuius rei debite: non potest esse malus minister: nisi cui deficit aliqd pertinēs ad suū ministeriū. minor probat qꝛ ad ministeriū cuiuscunqꝫ artis nō cōcurrūt in gn̄ali ex parte ministri nisi tria: scꝫ posse: scire, ꝛ velle: seu intēdere, ergo nō est malus minister: nisi qui est defectuosus in aliquo istorū sed quocunqꝫ istorum deficiente nullum est sacrm. quia si omnino nescit baptizare: qꝛ ignorat formā baptismi aut non intendit facere: qd facit ecclesia: aut nō pōt pferre verba: qꝛ mutus aut etiā immergere: qꝛ mancus: nihil fit. ergo a malo ministro: qui est malus inquātū minister non pōt cōferri verus baptismus nec aliud sacrm qd fuit conclusio. Hoc autem intelligendū est qn̄ est malus ꝛ defectuosus simplr: siue oino in his que requirunt de necessitate ad suū ministeriū: qꝛ si fuerit in talibus defectuosus: non simplr, sed s̄m quid. vtpote quia nescit ita bene sicut alius; qui est melior clericus: vel magis expertus: vel non potest ita bene proferre verba: qꝛ blesus: vel quia lingue latine ignarus; sicut ille de quo de cōse. di. iiij. retulerūt, qui dicebat baptizo te. In noīe patrias ꝛc. Nihilominus esset verū sacrm qꝛ defectus s̄m quid nō tollit effectum simplr. Est tū hic aduertendū vt no. dn̄s Pet. de palude. in. iiij. di. v. ꝙ licet in ministro respectu sacri baptismi non requirat vt dictum est: nisi velle: scire, ꝛ posse facti: respectu tamē aliorum sacramētorum scire velle ꝛ posse nō solū facti: imo etiā iuris sicut ad cōficiendum ꝛ ordinandū non solū sufficit, ꝙ sciat, ꝛ velit, ꝛ possit verba proferre. sed ꝙ receperit illa que sunt de essentia sacri ordinis ꝛ ɔsecrationis epalis. Ita ꝙ si aliqd de essentialibus desit nihil agit. Si autē aliqd eorū que sunt accidentalia: puta que non sunt de necessitate sacri: sed precepti: sine illis quidē confert sacrm: sed male confert quātum ad se: nec aliud si sciret de-

Petrus de palude.

Scđa conclusio.
3 beret recipere. ¶ Scđa ɔclusio †. malus minister malitia moris potest cōferre, ꝛ confert verū sacrm. Hec cōclusio concorditer ab oibus catholicis tenet. que cōclusio probat sic iuxta sanctū Tho. in. iij. parte. q. lxiiij. ar. v. Ministri eccl'ie instrumentaliter operantur in sacris: eo ꝙ quodā modo eadē est ratio ministri ꝛ instrumēti. sed instrumētū non agit s̄m propriā formam sed s̄m virtutē eius: a quo mouet. ergo accidit instro inquantū instrm est: siue indifferens est: qualēcunqꝫ formā vel virtutē habeat preter id, qd exigitur ad rationē ministri: sicut ꝙ corpus medici (qd est instrm anime habentis artē medicine) est indifferens ꝙ sit sanū: vel infirmū: vel fistula per quam transit aqua indifferens est, ꝙ sit argētea: vel plumbea: aut lapidea. ergo non requiritur necessario ꝙ ministri ecclesie sint boni vel mali moraliter. ¶ Scđo probat eadē conclusio iuxta dn̄m durandū. Illud qd consistit ex opere operato: non vitiatur ex demerito operantis. sed sacra consistunt in opere operato. ergo non vitiantur ex malitia ministri operantis dummodo concurrant que sunt de necessitate operis. Et hoc est quod dicit Augu. in presenti. c. vbi dicit. [qui vero superbus]. i. malus minister fuerit cum zabulo computabitur, sed non contaminabitur donū Christi. qꝛ per illū purus fluuius transit ꝛc.

S. Thom.

Durādus.

Scđs arti.
4 ¶ Circa scđm articulū sit ista cōclusio. † ꝙ ministri mali malitia morali obseruantes formā ꝛ intentionē eccl'ie non solum verū sacramentū: sed etiā rem siue effectū principalē sacramēti conferunt: nisi sit obex ex parte recipientis. Ista ɔclusio licet satis pateat tam ex presenti litera, q̄ ex conclusione supraposita nihilominus sic probat siue declarat iuxta sctm̄ Tho.
5 in. iiij. distin. v. † Pro quo notatur. ꝙ duplex est agens. vnum principale ꝛ aliud ministeriale. Agens principale cum agat sibi simile oportet ꝙ habeat formā: quā inducit per suā actionem in agētibus vniuocis. Sed agēs instrale non opꝫ ꝙ habeat formā: quam inducit vt disponentē ipsum sed solum per modū intentionis: sicut de forma scanni in serra patet. Agēs autē principale in sacris est ipse deus p auctem. ꝛ ipse xp̄s s̄m ꝙ homo: cuius meritū operat in sacramētis, ꝛ ex plenitudine diuine bonitatis ꝛ gratie Christi puenit gratia ad suscipientem sacrm.

Tertia cōclusio.
S. Thom.

Minister vero est tantū sicut agēs instrumentale. ergo non refert ad rem sacramenti percipiendā: vtrū ipse habeat gratiā vel non: cum sacramenta sint ex se sufficientia eam conferre. vnde Augu. cum baptizat malus: id qd datū est vnū est: nec impar propter impares ministros. sed boni baptizando conferunt sacrm ꝛ rem sacri. ergo ꝛ mali. Et ita ptz de secūdo articulo.

August.

¶ Ad rationes. in princi. dicendū est. Ad primam rn̄detur negando cōsequentiā. Et rō est iuxta sanctum Tho. ꝛ Alexandrū, ꝛ alios doctores. qꝛ sacra ipsa non habēt virtutē mundandi a ministro. sed a xp̄o sancto sanctorū actio etiam s̄m phm non attribuitur instro proprie: sed principali agenti. Unde proprie ꝛ per se loquendo iste malus non est qui mundat suscipientē sacrm: sed xp̄s de quo dꝛ Jo. j. Hic est qui baptizat.

Ad primū arg.
S. Thom.
Alexāder.

¶ Ad scđam ptz responsio ex dictis. ratio eñ procedit, qꝛ presupponitur in argumento, ꝙ minister hoīes accedentes ad sacramentū mundet a peccatis aut gratiā conferat sua virtute, qd non est verū. sed hoc facit xp̄s. Et ideo nō procedit ratio. vel dicendum scđo. ꝙ licet minister malus dispensando sacramenta non habeat gratiā per modum dispositionis: habet tamen gratiam per modum intentionis: sicut serra habet formā scanni cum mouetur ab artifice. ad faciendum scannū. i. iuxta modū sancti Tho. in prehabitis.

Ad scđm.

¶ Ad tertiam rn̄detur negando cōsequentiā. Et ratio est. qn̄ mali ministri non sunt oino a xp̄o separati: siue seiuncti quin ptāte ei cōiuncti sint. Licet eñ deo non vniantur per charitatē: vt ab eo vitam recipiant: sunt tamē ei coniuncti per quandā motionē in ipsa dispensatione sacramentorū pōt aūt aliquis operari per instrm carens vita, ꝛ a se separatū quantū ad corporis vnionē dum tū sit coniunctū per quandā motionē. Aliter eñ operatur artifex per manū ꝛ aliter per securim. Sic ergo xp̄s operatur in sacramentis, ꝛ per malos tanq̄ per instra carentia vita. ꝛ per bonos tanq̄ per membra viuētia.

Ad tertiū.

¶ Ad quartā respondetur. ꝙ membra arida aliquā actionē possunt habere in
6 corpore ecclesie. Pro quo notādū iuxta sctm̄ Tho. in. iiij. † ꝙ duplex est actio corporis. Una intranea sicut viuere, ꝛ sentire ꝛ hmōi. ꝛ tali actione nō participat membrū aridum. ꝛ similiter nec homo malus participat actione virtutū: que huic proportionatur. Alia est actio ad extra, ꝛ talis actio bene potest fieri per membrū aridū sicut percutere qd etiam in re oino inanimata fit vt baculo ꝛ huic proportionabiliter respōdet ministratio sacrorū.

Ad quartū
S. Thom.

¶ Ad quintā respōdetur. ꝙ assumptum est verū: si desit quod est debitum inesse sacramentis debito necessitatis: cuiusmodi non est minister bonus. Pro quo notan-
7 dū iuxta sanctū Tho. in tertia parte. ꝛ in quarto scripto † ꝙ aliqd est debitum esse in sacramēto dupliciter. vno modo sicut existens de necessitate sacramenti, qd quidem si desit non perficitur sacrm: sicut si desit debita materia ꝛ debita forma. Alio modo est aliquid debitū esse in sacramento s̄m quandam decentiam, ꝛ hoc modo est debitū vt ministri sacramentorū sint boni, qd quidē si desit non minus perficitur sacrm.

Ad quintū
S. Thom.

Lege text. ¶ [Si fuerit.] Si iustus fuerit minister xp̄i: erit verax ꝛ humilis. non alta sapiens; vt cum paulo in hoc cōputari possit: vt que agit nō sibi: sed dei gratie ascribat dicēs. [Laboraui.] non ego solus sed gratia dei mecū. i. ad Cor. xv. [Ego plantaui]. i. ad Cor. iij. i. ad fidē mea predicatione conuerti. [apollo rigauit]. i. baptismo absoluit: vel abluit. [deus autem.] non ego: non apollo. [incrementū gratie.] ꝛ virtutū ꝛ remissionem peccatorū. [dedit] interius operando. [qui vero superbus cū zabulo]. i. diabolo. iniustus vero minister qui sua querit non que Jesu xp̄i nō cum apostolo: sed cum diabolo computatur. quem in superbia imitat qui est rex super oēs filios superbie Job. xli. [Non cōtaminabitur donū xp̄i]. i. sacramentum. qm̄ vt ipse Augu. loquitur super Joā. homi. v. a quocunqꝫ detur baptismus siue bono siue malo semper est sacramentum xp̄i. in quo nisi aliud obsit scilicet defect⁹ forme: aut materie sacri: vel malitia ex parte suscipientis gratia spūs sancti cōfertur. qꝛ baptizat principaliter colūba. [quia per illum purus fluuius]. i. donū dei scꝫ ipsum sacrm vel gratia dei cū illo ꝛ respicit ad sequentē similitudinē. Hug. [fertilem] gratia dei Hug. [Scio qꝛ lapis.] ostendit patenter ꝙ si sacra xp̄i sint rite collata siue a bono siue a malo ministro: non impeditur fructus gratie. nec fedatur lux diuine puritatis: dum non sit obex in suscipiente. [lapis ex aqua]. i. aqua in lapide. Hugu. [sed per lapides ꝛc.] idem de radio solis, vt dist. xix. c. ij. [ꝛ de lexiuia.] vt dist. xxxiij. §. q̄q̄. Hug. [Areolas]. i. ad spatia terrarum. i. ad campos. Hug. ꝛ Archid. [Ortus.] aqua rigatus. Hug. ꝛ Archid. [Uirtus] sacramenti ab [illuminandis]. i. dignis illuminari: scilicet bonis ꝛ dignis. Hug. ꝛ Archid. [Non coinquinatur]. i. non impeditur malitia ministri: quin cū ipso sacramento conferatur dignis. Hug. ꝛ Archid.

Exponit literam.

August.

Ex catholica Eccl'ia. Ad idem subiungit hoc. c. eiusdē Augu. ad vincentiū donatistā. Breue est. Dicit eñ ꝙ eadem sacramēta xp̄i habēt donatiste cū catholicis. Cōmunia eñ habent sacra: sed in spū ꝛ vnitatis ac pacis vinculo cum catholicis nō cōueniūt cum sint extra ecclesiā. Lege text. ¶ [Ex catholica ecclesia sunt sacra dn̄ica.] ea eñ xp̄s in eccl'ia catholica instituit, ꝛ per eā ministrāda salubriter in vnitate fidei ꝛ pacis. vel ex catholica ecclesia sunt ꝛc. i. ab ea procedentia, ꝛ ab ea originē habētia: siue in capite: siue in membris. Et ideo nō sunt omittēda vbicūqꝫ sunt data tū in forma ecclesie: qꝛ forma ꝛ veritas omniū sacramentorū habent in ecclesia catholica. ꝛ hinc est, ꝙ sacra que a vobis hereticis donatistis dant vera sunt quo ad substantiā sacrorū: si sic habetis ꝛ datis: scꝫ in eadem forma. sicut habebatur priusquā [inde]. i. ecclesia catholica exiretis per heresim vel sententiam. Hug.

Exponit literam.

1 Sacrm cōsistit in duob⁹: corpali elemēto ꝛ vbo sensibili.
2 Esse in ecclesia dicitur aliquis tripliciter.
Et etiam tribus modis extra ecclesiam. nu. 3.

Diuisio.

Sic adest. Ad idē est idē Augu. cōtra donatistas. Et pōt diuidi in duas partes. In prima dicit ꝙ sic deus assistit sacris tribuendo illis virtutē, qd si in forma ecclesie dent: semp sunt vera siue intus siue extra ecclesiam dent. In scđa ponit similitudinē ibi: sicut. Lege tex. ¶ [Sic adest] cōferēdo virtutē suā sacris
1 ꝛ verbis. † Duo eñ sunt ex qbus cōsistit sacrm corporale elementum ꝛ verbū sensibile scđm illud Augusti. Accedit verbū ad elemētum, ꝛ fit sacrm. j. e. detrahe. [per quoslibet]. i. quoscunqꝫ. [recta]. i. recte. ꝛ in forma ecclesie tradita ꝛ pbata. Hu. [sicut] scđa pars. [nihil psunt] quo ad salutē Hu. ꝛ Archi. [intus]. i. in ecclesia [ꝛ foris] extra ecclesiam. Intus eñ ꝛ foris vera sunt sacramēta licet nō semp efficacia. Hu. [nec foris] ergo concludit ex dictis beati Augustin. [ex patre diabolo est] Jo. viij. ꝛ sunt illi: qui desideria patris sui diaboli volūt facere [in se vel in quoquā]. i. quocūqꝫ modo sit intus vel extra. Ar-
2 chi. Notat hic Hugu. † ꝙ aliquis dꝛ esse in eccl'ia triplr. primo per charitatis vinculū siue vnionē: quo modo sunt oēs boni ꝛ soli. Alio modo pro sacrorū participatione, ꝛ sic sunt oēs boni ꝛ mali multi. tertio per fidelium cōionē quō sunt in ecclesia
3 oēs fideles qui non sunt per anathema prescissi. † Et similiter tribus modis dicit quis extra ecclesiā catholicā. scꝫ qui non habēt charitatē: que dicit vinculū ecclesiastice vnitatis: ꝛ hoc modo sunt extra ecclesiā oēs mali, ꝛ soli. scđo qui sequestratus est sacramentis ecclesie vt publice penitētes: cathecumini: pagani: iudei. tertio qui cum fidelibus ecclesie participare non debent: vt anathematizati, heretici, ꝛ schismatici.

Exponit literam.
August.
Archid.

1 Heretici an conferant vera sacramenta. ꝛ nu. 2.

Sacramenta. Ad idē sequit hoc. c. qd est eiusdē Aug. ad demetriū in quo dicit ꝙ sacra xp̄i dūmodo non mutent nec quo ad formā: nec quo ad materiā a quocūque dent fideli siue infideli vera semper manēt ꝛ quantum est ex se ipsis efficacia ad salutē. Et diuidit in duas partes. In prima dicit qd dictū est: inducit exemplū de saule. scđa ibi: neqꝫ saul. ¶ Pro pleniori intelligentia huius. c. ꝛ aliorū precedētium ꝛ sequentiū dicendū apud hereticos vera esse sacra: pterea que
1 disputauimus de ɔse. di. iiij. circa. c. hi. ꝛ. c. q̄uis. † Hic querit. ¶ Utrū heretici vera sacra conferāt. Et videt ꝙ nō. Primo sic. dicit Cyprianus in epl'a contra hereticos. Omnia quecūqꝫ faciunt heretici carnalia sunt ꝛ inania ꝛ falsa. vt nihil eorꝫ que illi gesserūt a nobis debeat approbari ergo ꝛc. ¶ Scđo intētio ministri est necessaria ad sacri perfectionē: vt ptz. sed fides dirigit intentionē vt Aug. dicit contra Julianū. ergo si desit vera fides in ministro: non perficitur sacramētum. ¶ Tertio sic. Omne quod descendit ab aliquo in alium vel merito personali descendit in ipsum: vel merito ecclesie: sed in heretico nihil est de merito personali: nec de merito ecclesie: cum prescissus sit ab ecclesia ergo nihil descendit per ipsum. ¶ Quarto sacramenta non habent efficaciā nisi a capite in membrum non mortuū. sed hereticus nō est membrū aut si aliquo modo est: est mortuū. ergo per eū nulla influētia virtutis descēdit a capite in opus aliqd. ergo p hereticos nulla sacra vera dant. Quinto sic. per canale nō cōiunctū fonti nihil a fonte fluit. sed hereticus est sicut canale nō cōiunctū fonti. ergo nihil descēdit per ipsum, ꝛ p ɔn̄s per eū non dant vera sacra.

Diuisio.
Questio.
Primū ar.
Scđm ar.
Tertiū ar.
Quartū ar.
Quintū ar.

¶ In oppositum est Augu. in lr̄a p̄ntis. c. ꝛ sequentiū ꝛ aliquorū precedentiū. Rn̄deo. sic dicit dn̄s Bonauentura aliqn̄ fuit dubiū multum pclaros doctores. Utrū apud hereticos vera essent sacra. Tamē per illustrissimū doctorē Augustinū aperta est nobis
2 ꝛ patefacta ista qō, ꝛ declarata sub ista conclusione. † ꝙ sacra eccl'iastica apud hereticos q formā eccl'ie seruant ꝛ intentionē habent faciēdi, ꝙ facit eccl'ia: sunt quantū ad veritatē: quāuis non sint quantū ad vtilitatē. qꝛ sacra dispensant: sed tū fructū sacrorū nō reportant: pro eo ꝙ spūs sanctus non est extra catholicā ecclesiā. Et ideo in oibus sacris que habēt veritatem differētem ab vtilitate generaliter verū est, ꝙ apud hereticos p̄nt esse: oia autē sacra sunt talia preter sacrm pnīe: cuius res interior est cōtritio sine qua nulla vera est absolutio. Et quia nulla absolutio est vana vel inutilis. Ideo oia p̄nt dispensare ꝛ dispensant veraciter preter solutionē pnīe. ꝛ ideo nulla reiterantur preter illa: nisi forte vnctio extrema vt dicit dn̄s Bonanētura. cōcordat dn̄s Alber. in. iiij. di. xxv. Ita dicēs apud modernos non est dubiū de hoc quin ab hereticis siue adhuc intra ecclesiā existētibus cōferant sacra: dūmodo sint sacerdotes: vel epi: vel in illis ordinibus: in quibus ministrare possent sacra, ꝛ seruant formā, ꝛ ecclesie intētionē. Concordat sanctus Tho. iuxta quē i. iij. pte pfatā ɔclōnē vcꝫ ꝙ heretici p̄nt vera sacra cōferre: sic probauimus verā sicut diximus. §. e. c. si fuerit iustus ministri in sacris instraliter operant. non eñ agunt virtute ppria: sed in virtute xp̄i. Sicut autē pertinet ad propriā virtutē hoīs charitas: ita ꝛ fides. ergo sicut non reqritur ad perfectionē sacri, ꝙ minister sit in charitate: sed p̄nt ēt peccatores sacra cōferre: vt in prefato. c. si fuerit iustus. declaratū est. Ita nō requiritur fides eius: sed infidelis pōt verū sacrm cōferre: dummodo cetera assint: que sunt de necessitate sacri. ꝛ sic ptz cōclusio.

Opponit ꝛ Rn̄det.
Bonauen.
Albericus
S. Thom.

¶ Ad rōnes in oppositū. Ad primā rn̄detur iuxta sctm̄ Tho. in. iij. parte, ꝙ Cyprianus in illa snīa nō tenetur. vel dicendū ꝙ loquit de hereticis qui formā eccl'ie nō seruabāt. ¶ Ad scđam rn̄det negādo cōsequentiā. Et rō est s̄m eundē sanctū Tho. in tertia parte ꝙ pōt contingere ꝙ aliqs patiat defectū fidei circa aliqd aliud, ꝛ nō circa veritatē sacri, qd exhibet puta si aliqs credat iuramentū esse in oī casu illicitum, ꝛ tamē credat baptismū efficaciā habere in salutē. ꝛ talis infidelitas nō impedit intentionē cōferendi sacrm. Si vō patiat fidei defectū circa ipsum sacrm qd exhibet: licet credat p id qd agit exterius nullū sequi interiorē effectum: nō tū ignorat, ꝙ eccl'ia catholica intēdit p hmōi q̄ exterius agunt sacrm prebere. vnde non obstāte infidelitate pōt intendere facere qd facit ecclesia. licet existimet illud nihil esse, ꝛ talis intētio sufficit ad sacrm. qꝛ minister sacri agit in psona totius ecclesie: ex cuius fide supplet id, qd deest ministro. Et ita sufficit vt dicit dn̄s Durand. ꝙ fides ecclesie includat in intentione ministri: vt scꝫ intendat facere qd facit eccl'ia. licet ipse non credat illud aliquid valere.

Ad primū argu.
S. Thom.
Ad scđm.
Durādus.

¶ Ad tertiā rn̄det iuxta dn̄m Albe. ꝙ nec merito psonali nec merito eccl'ie fit sacrm: sed virtute instituētis qui dedit hāc ptātem homini: vt qn̄ seruaret formā ꝛ intētionem eccl'ie efficeret tale sacrm. ¶ Ad quartā rn̄det iuxta magistrū Alexan. de halis in. iiij. ꝙ hereticus licet sit membrum mortuū inq̄tū persona: non tū inquātū minister dn̄i. vn̄ in se est putridus: nō tū vt alijs ministrās. qꝛ virtutē hꝫ ministrandi: vel aliter sicut operator materialis q̄nqꝫ operatur solo mediante membro aliquo: vt manu: vel aliquo alio membro q̄nqꝫ operat mediante instro aliquo: vt baculo: vel securi: vel hmōi. Sic deus opat quidē opa virtutū mediātib⁹ mēbris. sed opa sacrorꝫ mediātib⁹ ministris. De pmis opib⁹ verū est. ꝙ nō habent efficaciā: nisi per influētiā a capite in membra. De scđis nō: vel dicendū ad minorē, ꝙ hereticus est mēbrū mortuū quo ad meritū: sed nō quo ad ministeriū si cōcurrāt in eo ea q̄ sunt de necessitate ministri. ꝛ hoc sufficit ad hoc ꝙ verū cōferat sacramētū.

Ad tertiū.
Albertus.
Ad quartū
Alexander de halis.

¶ Ad quintā rn̄det iuxta Alber. magnū, ꝙ hereticus est canale ɔiunctū eccl'ie per silitudinē forme ꝛ intentionis ꝛ hoc sufficit ad sacrm. vt dictū est. Lege text. ¶ [Sacra q̄ nō mutastis] a forma eccl'ie: in aliā formā. i. que s̄m formā ecclesie datis alijs vel circa vos in eadē retinetis vel nō reiterastis in aliā formā accipiēdo, qd qdā heretici faciūt [approbant a nobis]. i. in recōciliatiōe vr̄a. nō iudicant a nobis debere reiterari. Hu. ꝛ Archid. [ne forte ꝛc. deprauata]. i. in alia forma q̄ ecclesie collata, ꝛ ministrata: nō sunt [iniuriā] q̄ nulli sacro fienda est. fieret aūt si reiterarent. vt. j. e. q. qd quidā. ꝛ de cōse. dist. iiij. ondit. [neqꝫ saul.] scđa pars vbi inducit exēplū ad pbandū, ꝙ apud malos p̄nt eē vera sacra [nec saul] q̄q̄ esset valde malus: dānauerat vnctionē: quā acceperat a samuele. j. Re. x. ꝛ quāuis saul psequeret iniuste dauid: vnctionē tū non pdidit

Ad quintū
Exponit literam.

imo Dauid honorē regiū illi seruauit:siue exhibuit. Nam cū esset saul in spelūca vbi dauid latitabat, ꝛ dauid posset eū interficere deferens vnctioni regali:dixit ꝓpitius sit mihi dn̄s ne mittam manū meam in dn̄m meū xp̄m.i.vnctum dn̄i.j.reg. xxiiij.[Honorē quoqꝫ.] regi vnctiōis detulit dauid ipsi sauli. Nam altera vice cū saul ꝑsequeret̄ ipm̄ dauid in deserto ziph dūqꝫ dauid cū abisai descendisset ad locū vbi saul dormiētem inuenit.ꝛ abisai vellet ipsum saul lancea interficere.ipse dauid prohibuit dicēs.ne interficias eū.Quis enim extēdit manum suam in xp̄m,ꝛ innocēs erit.j.reg.xxvj.Hic adde quod ibi subdit Augu.dicēs.propterea ergo nos nō rebaptizamus:quia radicē nobis reddere cupimus:formam tamen prescissi sacramenti si non mutata est approbamus.que tn̄ quāuis integra: sine radice scꝫ vnitatis ꝛ pacis ecclesie non est fructuosa.

1 ☞ Fictus dicitur quis suscipere sacramēta quadrupliciter.

Sicut ficti. Ad idē sequit̄ hoc.c.qd̄ est eiusdem Augusti.ad donatistas: inducendo sic̄e de ficte suscipiētibus sacr̄m. Uerū in primis nota † ꝙ dupl'r quis fictus dr̄ suscipere sacr̄a. Uno modo qꝛ nō intendit aliqd accipere:nec credit ꝙ sit sacr̄m, ꝛ talis fictus nihil de veritate sacr̄i recipit. Scd̄o modo pōt dici fictus qꝛ ei placet esse in pctō, ꝛ nihilominus intēdit recipere qd̄ ecclesia tradit.ꝛ sic fictus verū sacr̄m recipit licet nō recipiat rē sacr̄i:que est gr̄a.ꝛ de sic ficto loquit̄ hic dicēs[ꝙ sicut ficti]id est ficto corde accedētes.modo iam scd̄o dicto [veraciter ꝛ nō ficte].i.nō false:sed veraciter.scꝫ quātum ad veritatē substantie ipsi⁹ sacr̄i:baptismū recipiūt. Et idē est de alijs sacr̄is.sed sequēs lr̄a loquit̄ de baptismo.Hu.[nec eorū baptisma reprobatur.] vt postea in eis reiteret̄. Hu.verū ꝙ rē sacr̄i nō suscipiunt.vn̄ sacr̄m eis nō valet ad salutē:nisi cū fictio illa de eorū corde recesserit.vt de cōse.di.iiij.valere.sic ꝛ illa sacr̄a. Hu.[nō aliter].i.nō alia forma[agūt].i.administrāt vel ꝯferūt:[ꝙ vera ecclesia].i.catholica ad nos veniūt redeundo ad ecclesiam. [non emendamus] iudicando illa irrita ꝛ debere reiterari. Hug.ꝛ Archid.[Sed approbamus.] quia reconciliant̄ tantum per manus impositionē:siue per innunctionē chrismatis. de conse.di.iiij.ab antiqua.ꝛ.j.e.q.vij.per illicitam.Archid.

Exponit literam.

1 ☞ Sacramenta an quis possit licite suscipere a malis ministris.
2 Puer non peccat suscipiens baptismum a malo ministro, ꝛ quid de offerente.ꝛ nume.3.
4 Baptismū recipiens scienter a ministro quem scit prescissum peccat mortaliter. Sed si minister non est prescissus : sed tantum peccator:non peccat.nume.5.
6 Pecunia nullo modo danda est pro baptismo.
7 Puer in necessitate ab offerente baptizandus est:si sacerdos non vult eum baptizare nisi pro pecunia.ꝛ nume.8.

Neqꝫ. Ad idē subiūgit̄ hoc.c.qd̄ est eiusdē Augusti.ꝯ petilianū:vbi ait.ꝙ nō dꝫ qs fugere malū ministrū in susceptiōe sacr̄i:sed suscipiat̄ a quocūqꝫ ministrat̄. Breue est. ¶ Pro pleniori intelligētia huius.c.ꝛ similiū preter dispēsata.de cōse.di.iiij.circa.c.nō in vobis.qrit̄.† Utrū qs a malis ministris licite possit suscipere sacr̄a. Et vr̄ ꝙ sic. Primū ex p̄nti lr̄a:vbi Augu. dicit,ꝙ nō est fugiendus malus minister in susceptione sacr̄i. ¶ Scd̄o sic,ab excōicato licet petere debitū.vt in.c.intelleximus,de iudi.ergo cū debeat filios parochianos suos baptizare:licet ab eo petere istud debitū. ¶ Tertio sic. Licet alicui pro sua vtilitate non solum in extrema necessitate mutuū accipere:ab vsurario sub vsuris. Et ille quidē fenerādo peccat. Hic aūt malo eius bene vtēdo nō peccat.sicut ꝛ q iuramentū per falsos deos recipit ab idolatra.ergo in ꝓposito licet a malis ministris sacr̄a petere. ¶ Quarto qd si in vna villa nō est nisi vnus solus curatus:nec sit vicarius:vtrum licet eo ipso se vel alium offerre alterius ville curato ad baptismū ꝛ similiter de alijs sacr̄is.ꝛ vr̄ ꝙ sic.sicut qn̄ ep̄s est suspensus a collatione ordinū:eo ipso licet ire ad aliū postquā innotuerit.extra.de temp.ordi.c.eos qui clericos.li.vj. ¶ Sed in oppositū non licet consentire malo qm̄ potius est oīa mala pati.extra de his que vi metus ve causa fiunt.c.sacris.ꝛ.iij.ethi.ꝛ ad Ro.j.non solū qui faciunt:sed etiā qui cōsentiūt.sed malus peccat sacr̄a cōferēdo.ergo ꝛ iste qui cōsentit petēdo vel recipiēdo. ¶ Respondeo dicendū ꝙ.c.p̄ns intelligendū est de sacr̄o baptismi sine quo non est salus.vn̄ est sumendū.etiā ab heretico tp̄e necessitatis:si alium non reperit a quo baptizet̄.ꝛ si formā seruet

Questio. 1 Primū ar. Scd̄m ar. Tertiū ar. Quartū ar. Opponit i contrariū. Respōdet.

ecclie talis baptismus valet.sed alia sacr̄a non dꝫ recipere qs ab eo:quē nouit hereticū: suspensum:vel excōicatū.qꝛ peccaret eis cōicando in re prohibita. Et ideo questio nostra circa sacr̄m baptismi singulariter versat̄.videlicet vtrū licitū sit petere vel accipere baptismū a malo ministro. Ad qd̄ rn̄dendū est distinctione tali iuxta dn̄m Durandū.in.iiij.di.v.ꝙ minister vel est prescissus ab ecclia qꝛ hereticus vel excōicatus aut nō.Si prescissus aut baptizādus est puer vel adultus.Si par-
2 uulus est ꝯclusio † ꝙ nō peccat cū nō habeat vsum liberi arbitrij:sed offerens illum peccat in illo casu:in quo adultus peccat offerendo se ipsum. Et vt dicit dn̄s Petrus de palude inquirēdo de verbis durādi non solū peccat tantū:sed etiā plus qꝛ adultus non pōt baptizare seipsum.vn̄ si alij non potest se ipsum offerre necessitat̄ ipsi prescisso se offerre. Sed si alium offert cum in necessitate possit alium baptizare:nō necesse habet excōmunicato offerre.Si autē sit adult⁹:aut latet eū pro-
3 babiliter talē ministrū esse prescissum,ꝛ tunc est conclusio.† ꝙ non peccat petendo ab eo baptizari.qꝛ talis ignorantia eum
4 excusat.aut non latet eum ꝛ tunc est cōclusio.† ꝙ peccat mortaliter recipiendo ab eo baptismū. Ratio est:qꝛ eodem precepto quo precipitur excōicato vel cuicūqꝫ ab ecclesia prescisso: ne se ingerat diuinis:precipitur cuilibet ne sibi cōmunicet in eisdē.sed prescissus in gerendo se administrationi diuinorum peccat mortaliter faciendo contra preceptū ecclesie.ergo recipiens ab ipso sacramēta peccat mortaliter faciēdo cōtra illud preceptū. Sed hoc intelligendū est nisi in casu extreme necessitatis.qui nō potest ab ecclesia ꝓhiberi.in quo casu pōt qui-
a libet recipere sacr̄m baptismi a iudeo pagano vel heretico.[a] Si autē minister nō est prescissus:sed tn̄ peccator tunc est cō-
5 clusio † ꝙ nō peccat recipiēs ab eo baptismū.qꝛ si aliquo modo peccaret hoc non esset nisi qꝛ videtur eum inducere ad peccandū petendo ab eo sacramentū.qd̄ ille non potest conferre nisi peccando.sed hoc non oportet qꝛ cū malus minister possit in momento penitere de peccato commisso probabiliter ignoratur ab eo qui petit baptismū:an ille penituerit vel non. Et in dubio est melior pars supponēda.et siue penituerit siue nō petens ab eo baptismū non inducit eum ad peccandum cum iste solum petat ius suum. Et ille si vult potest sine peccato ei exhibere. Si vero minister esset adeo malus,ꝙ non vellet sine
6 pecunia baptizare:tunc est cōclusio † ꝙ nullo modo esset pro baptismo pecunia danda.quia hoc esset simoniacū.ꝛ non sunt facienda mala vt bona sequantur.ad Roman.iij. Sed in hoc casu si fit,ꝛ non habet alium qui eum baptizet:sufficit ei contritio ꝛ fides ad salutem nec tamen propter hoc debet baptizare seipsum.quia nullum esset sacramentum.eo ꝙ sicut in generatione corporali alius est generans, ꝛ alius est qui generatur. Sic ꝛ in regeneratione spirituali:q̄ est baptismus. vnde quod dicit Innocētius tertius de quodam iudeo qui baptizauit seipsum.ꝙ si continuo decessisset ꝙ ad patriam euolasset intelligendū est ꝙ hoc non fuisset virtute sacramēti, quod nullum fuit:sed propter fidem ꝛ deuotionem quā habuit maxime cum exposuerit se periculo mortis:quando inter iudeos existens seipsum baptizauit.vt recitat̄ extra.de baptis.ꝛ eius effectu.c.debitum. Si autem sit paruulus quem sacerdos non
7 vult baptizare:nisi pro pecunia tunc est conclusio.† ꝙ puer baptizandus est ab offerente si sit necessitas, alioqui reseruandus est:quousque inueniatur minister qui eum gratis baptizet. Si autem sit necessitas , ꝛ offerens non habeat aquam consecratam nisi emat a sacerdote qui vult ratione consecra-
8 tionis eam plus vendere tunc est conclusio † ꝙ offerens non debet eam plus emere ratione consecrationis.quia hoc esset simonia.sed potest aquam vt aqua est qꝛ talis sufficit ad baptismum ratione sue indigētie quantūcunqꝫ carius emere:qꝛ etiam in quibuscunqꝫ alijs rebus augetur pretiū propter indigentiam rei. ¶ His habitis dicendū est ad rationes in oppositum. Ad primā respondetur iuxta iam dicta,ꝙ intelligitur de sacr̄o baptismi ꝛ in articulo necessitatis. ¶ Ad secundam rn̄detur iuxta dn̄m Pet.de palude ꝙ assumptū est verū de debito corporali ꝛ sp̄ūali qd̄ non est inhibitū soluere.vn̄ tenet̄ horas dicere:sed prohibitū est ei celebrare,ꝛ sacr̄a cōferre vn̄ hoc non est ab eo pro nūc debitū sed indebitū:nec propter hoc reportat ex malo suo cōmodū sed incōmodum. ¶ Ad tertiam rn̄det̄ negando cōsequētiā. Et ratio est ꝑm dn̄m Pet.de palude, ꝙ non est simile qm̄ non est prohibitum cōicare cum vsurario vel pagano.sed prohibitum est cōmunicare cum excōmunicato omnino,ꝛ magis in diuinis quā in alijs.vnde ratio non procedit. ¶ Ad quartā rn̄det̄ iuxta eundē dn̄m Pet. de palude ꝙ cum in isto casu non sit expressum in iure,ꝙ liceat ministrare sacramenta alieno parochiano recursus est habendus ad

Durandus. Petrus de palude.

a ¶ Adde docto.in.c.mulier.de cōse. di.iiij. Car. zaba. in cle. j.de baptis. Pet. de ancha.i.c.j.nu. 1.de baptis.

Innocen. Ad primū arg. Ad scd̄m. Ad tertiū. Ad quartū.

dus ad superiorē ꝛ habenda licentia eius. Lege text. ¶ [Nec in homine malo.] vt.j.e. sicut vrgeri pōt litera ista legi dupliciter. vno mō de malo ministro:fideli tn̄,ꝛ nō prescisso ꝛ respectu oīm sacramētoꝝ,ꝛ tunc intellige si adhuc tolerat̄ ab ecclia. Et si arguat̄ ꝙ qcūqꝫ cōicat alicui in pctō, ꝛ ipse est reus pctī ad ro.j.Sed mali admistrādo sacr̄a peccāt. g̃ ēt suscipiētes ab eis sacr̄a peccāt. Rn̄det̄ iuxta.s.Tho.in.iij. pte ꝙ ille q ad sacramēta accedit suscipit quidem sacr̄m a ministro ecclesie non inquātū est talis ꝑsona: sed inquātū est ecclesie minister.ꝛ ideo quādiu ab ecclesia toleratur in ministerio: ille qui ab eo suscipit sacr̄m nō cōicat peccato eius:sꝫ cōmunicat ecclesie: que eū tanquā ministrū exhibet.Si vero ab ecclesia nō toleretur:puta cū degradat̄:vel excōicat̄:vel suspendit̄ peccat qui ab eo suscipit sacr̄m.qꝛ cōicat peccato ipsius.hec ille. Sic etiā remouetur vt dicit gl.illud cōtrariū di.xxxij.nullus.pōt etiā secundo legi de malo ministro heretico ꝛ prescisso,ꝛ tunc exponitur respectu sacramēti tm̄ baptismi qd̄ in articulo necessitatis est suscipiendū etiā ab heretico: si ab alio haberi nō pōt vt.xxiiij.q. j.si quē. Secus de alijs sacramētis sine quib⁹ potest esse salus. qꝛ illa scienter nullus debet suscipere ab heretico vel excōicato.qꝛ cum talibus non lꝫ etiā cibū sumere.j.ad Corint.v.vnde de sacramento eucharistie expresse ponitur ꝙ etiā in morte de manu heretici sumi nō debet.vt.xxiiij.q.j.c.pe.ꝛ vlti.

Exponit literam. Opponit. Respōdet. S. Thom̄.

1 ☞ Ethnicus vnde dicatur.
2 Judei qualiter dicantur priores ethnicis.

Nonne. Ad idē est hoc.c. qd̄ est eiusdē Augu.in lib.de baptismo : vbi ponit ꝙ ꝓpter malitiā ministri nō fedant̄ in se sacr̄a.ꝛ hoc ꝓbat duob⁹ exēplis.primo exēplo sacramētoꝝ iudeorū:q lꝫ essent peiores sodomitis : vera tn̄ sacramēta erant apud eos. Scd̄m exēplū est de philosophis:qui lꝫ essent pagani gētiles:eoꝝ tn̄ bene dicta nō sunt a sanctis viris reprobata sed cōmendata.scd̄a ibi:nam ꝛ ipsi gentiles. Lege. ¶ [Nonne
1 ethnici.] id est gentiles.† Ethnos[a] dicitur gens inde ethnicus.i.gentilis. Archi.[de quibus.] Matt.vj. Orantes nolite multum loqui sicut ethnici faciūt. Oēs eīm extra cultum veri dei ꝛ extra circūcisionē ꝛ baptismū dicuntur gentiles. qꝛ sicut geniti absqꝫ fide ꝛ sacramentis viuunt de qbus dr̄.ad Ro.ij.
2 gentes que fidem nō habēt.[peiores.]† ideo sunt peiores illis qꝛ habētes notitiā scripturaꝝ de xp̄o eis nō credētes: Christi predicationem nō receperunt : nec eis ꝓmissum prophetā per moysen Deut.xviij. receperunt nec eorū saluatorem veniētem admiserūt.vnde nimia malitia excecati nec scripturis: nec miraculorum operationibus(que ei testimonium perhibebant) crediderūt in quo eorum culpa nimium aggrauat̄. vnde eorū culpam saluator exaggerans. Jo.xv.Si non venissem ait ꝛ loquutus eis non fuissem peccatum non haberent nunc aūt excusationem non habēt de peccato propter qd̄ dn̄s ait Matt. xj. Amen dico vobis. tolerabilius erit scelus terre sodomorū ꝛ gomorreorū in die iudicij quam ꝛc. Item iudei peiores sunt sodomitis qꝛ sodomite peccabant fornicatione carnali : iudei vero sp̄ūali per infidelitatē. Peius aūt peccatum est spiritualis fornicatiōis q̄ carnalis.ꝛ peccatum infidelitatis grauius omni peccato carnis. ꝛ ideo propheta Ezechiel.xvj. dicit ꝙ sodoma minor est in culpa quam iudas. qui malitias sodome ꝛ samarie superauit sceleribus suis . vnde ibi concludit propheta Ezechie.xvj.ergo tu confundere. ꝛ porta ignominiam tuam:que iustificasti sorores tuas.s.sodomam ꝛ samariā grauius peccando:quā sodoma ꝛ hoc est ꝙ dicit quibus propheta.[iusta].i.minus mala simile.viij.q.j.vereor. Hug.[nunquid ideo ipsa sacramēta diuina talia].i.mala quasi diceret nō erāt mala:licet ipsi essent mali. Hugu.ista expositio est ad mentem Aug.ꝛ non quā glo.aut Archi.ponit qm̄ ꝓpter iudeorū iniquitatem dei sacramenta in se non sunt polluta . quod probat ex eo. Tum primo:qꝛ christus illa suscepit ꝛ ad ea celebranda alios vt leprosos mūdando induxit non obstante ergo eorum nequitia christus sanctus sanctoꝝ Dan̄.xij.accipere dignat⁹ est eorum sacramenta. nam circuncisus est Luce.ij. in templo est presentatus cum muneribus Matth.ij. vt ea celebranda monstraret. Tum scd̄o quia ad ea obseruanda pro tunc leprosos mundatos per eum ire iussit dicēs.ite ostendite vos sacerdotibus. Luc.xvij.ꝛ Matth.viij. Leproso mundatos deu dixit vade ostēde te sacerdotibus, ꝛ offer munus:quod precepit moyses in testimonium illis preceperat enim moyses Leuitici xiiij.ꝙ leprosus mundandus adduceretur ad sacerdotem:qui purificatus offerret duos passeres viuos ꝛ lignū cedrinū ꝛc. Tum tertio. qꝛ angelum suum dn̄s misit qui zacharie stanti

Exponit literam.

a ¶ Ethnos. a Adde pulchre Hieronymū ꝯ Jouinianū.nec dr̄ ab ethna vt qdā falso putant.

Cōtra glossatores. Archid.

in templo,ꝛ sacrificanti astitit.ꝛ sibi nasci filium nomine ioannem pronuntiauit. Luc.j. Que predicta deus non fecit:nec illa sacramenta sic honorasset: si mala fuissent . vnde non obstante malitia iudeorum peiorū ethnicis bona erant,ꝛ veneranda:siue a bonis siue a malis ministrata existerēt seruata forma. [nā ꝛ ipsi.] secunda pars.vbi ait ꝙ veritas doctrine etiam a gentilibus dicta(vt aristotele:platone:socrate:sibilla alijsqꝫ pluribus)non improbatur a sanctis viris imo approbatur,et suis scriptis interseruerunt.vnde Augu.ij.lib.de doctri.xp̄iana.c. viij.dicit philosophi qui dicūtur si forte vera ꝛ fidei nostre accommoda dixerunt:dixerim non solum formidanda non sunt sed etiā ab eis tanꝙ ab iniustis possessoribus sunt nostro vsui vendicanda.Sic enim apl's dicta phoꝝ inuenit̄ suis ep̄lis ꝛ dictis interseruisse.act̄.xvij. deus est in quo viuimus mouemur ꝛ sumus.vt quidā nostrorū poetarū dixerunt ꝛ tit.j.dictum illius assumpsit qui ait.cretenses semp male bestie ꝛc. ꝛ Hiero. scribens ad magnum oratorē vrbis rome hoc diffuse ostendit ꝙ sancti vt moyses : salomon dicta philosophorū gentiliū nō abiecerūt : quāuis illi per suas superstitiones ꝛ idolatrias ꝛc. ergo malitia hominum non damnat veritatem : nec maculat sancta dei sacramenta.

August. Arat⁹ poe. Hierony.

1 ☞ Prophetia etiam in malis hominibus fieri solet.

Multe autem. Ad idem subiungit̄ hoc.c.eiusdē Aug.super epistolam ad Corin.vbi ostendit ꝙ vera sacr̄a sicut ꝛ prophetia possunt esse in malis: vt puta hereticis ꝛ prescitis:nō tn̄ charitas:nec alie virtutes que sine charitate esse nō possunt. Et pōt diuidi in duas partes. In prima premittit multas esse operatiōes siue dona spiritussancti in scd̄a ꝯcludit aliqua cōia esse bonis ꝛ malis quedā vero sicut charitas solis bonis ꝯuenire.scd̄a ibi:quodlibet horū ꝛc. Lege tex. ¶ [Multe apl's].j.ad Corin.xij.vnus atqꝫ idē sp̄s : qui est actor oīm gratiarū.ad Ephe.iiij.vnū corpus,ꝛ vnus spiritus ꝛ Sapien.iij.dr̄ ꝙ est sp̄s vnus ꝛ multiplex.vnus in substantia multiplex in gratia.[diuidēs ꝓpria vnicuiqꝫ].i. singulis. Sicut eīm nullū membrū est in corpore:qd̄ non participet aliquo modo sensum ꝛ motū a capite.ita nullus est in ecclesia : q nō aliquid de gratijs spiritussancti participet.ꝑm illud matt. xxv.dedit vnicuiqꝫ ꝑm propriam virtutē.ꝛ ad Ephes.iiij.vnicuiqꝫ vestrū data est gratia. Cū ergo aliud sit sacr̄m.s. baptismū simō habere potuit.qꝛ baptizatus est a philippo diacono.
1 Act̄.viij.† Aliud ꝓphetia que in malis hoībus fieri solet ista eīm dona que ibi enumerat apl's sunt gr̄e gratis date: q̄ p̄nt eē in malis hoīb⁹ ēt existētib⁹ extra charitatē: vt supponit apl's vt in saule de q̄.j.reg.x.vt.j.e.q.ꝓphetauit.ꝛ in balaā, ꝛ in caipha.q fuerūt mali ptꝫ.[aliud operatio].i.donū.[nisi boni.] vt xxiiij.q.j.vbi sana charitas eīm solū bonis ꝯuenit que.vt dicit Aug.xv.de trini.c.xix.diuidit inter filios regni ꝛ ꝑditiōis[qd̄libet horū.]ad alia respicit:nō ad charitatē:siue sacr̄m:siue ꝓphetiā:siue aliqd̄ aliud donū aliud a charitate:qd̄ sine charitate possit haberi.[opit.] Jaco.v.ꝛ.j.pet.iiij.ꝛ.xxij.q.iiij.q sacro ꝛ de conse.dist.iiij.ecclesie.ꝛ.xxiij.q.vij.quemadmodum. Hug.

Diuisio. Exponit literam. August.

1 ☞ Sacerdotes auari raptores ꝛ similes dispensatione sacramentorū an conferant suscipiētibus remissionem peccatorum ꝙ non vite merito.ꝛ nu.3.ꝛ nu.6. bene tamē vsu clauium si sint ab ecclesia tolerati.nu.4.
2 Ministro ecclesie tripliciter potest attribui dare remissionem peccatorum:aut ab eo negari.
5 Ministri mali ab ecclesia precisi ministerio dispensationis sacramentorum que in sola ordinis potestate fundantur conferunt digne sumentibus remissionem peccatorum.
7 Spiritussanctus quare dicatur columba.

Remissionem. Ad idē subiungit magi. Gratia.hoc.c.qd̄ est eiusdē Aug. Quia enim dixerat.s.in precedenti.c. ꝙ aliqua erant dona sp̄ūsancti cōia bonis ꝛ malis inter q̄ posuit collationē:siue dispēsationē sacroꝝ, ꝛ aliqua ꝓpria solis bonis:vt charitas ꝛ ea q̄ sine charitate esse non p̄nt: vt idoneitas ministrādi sacr̄m,ꝛ dignitas suscipiēdi effectū sacramēti.ideo mag. Grati.inducit hoc.c.in quo ostēdit ꝙ mali nec remissionē peccatoꝝ dāt merito vite:nec digni ministerio dispēsationis.sed solum boni. Itē ꝙ effectū sacramentorū nō suscipiunt: nisi qui digne accedunt. Et sic pōt diuidi hoc.c.in duas ptes. In pma facit ꝙ dictū est.in scd̄a declarat.ij.ibi foris qdē. ¶ Quia hoc.c.est obscurū. ꝛ i quo heretici receperūt

Diuisio.

ex mala eius intelligentia errorem perniciosum dicẽtes sacer⸗
dotes malos non habere vsum clauium. Pro pleniori intelli⸗
Questio.
1 gentia huius queritur.† Utrum auari ⁊ raptores ⁊ siles mali
sacerdotes dispensatione sacramentorum conferãt suscipien⸗
Primũ ar.
tibus remissionem peccatorum. ⁊ videtur ꝙ nõ. primo ex pre⸗
senti. c. vbi Augu. dicit ꝙ auari remissionem peccatorum non
Scdm arg.
dant. ¶ Secundo dicit ꝙ raptoribus ⁊ feneratoribus domi⸗
nus nõ dicit. s. illud Numi. xviij. Si cui dimiseritis pctã ⁊c. er⸗
go videtur, ꝙ si illis dñs non concessit potestatem dimittendi
Tertiũ ar.
peccata, ꝙ tales non dant remissionem peccatorum. ¶ Ter⸗
tio sic dicit. idem Augu. contra donatistas. Remissionem per
se ipsum facit deus: vel per colũbe mẽbra. sed existẽtes in pec⸗
cato mortali non sunt mẽbra columbe. ergo tales nõ cõferunt
suscipientibus ab eis sacramenta remissionem peccatorum.
Quartũ ar.
¶ Quarto sic. Jo. xx. vbi date suat claues dictum est. Accipi
te spiritũ sanctum, ⁊ quorũ remiseritis peccata ⁊c. ergo si ante
donationem potestatis dedit spiritũ sanctum: videtur ꝙ qui
non habent spm̃ sanctũ non habeant claues: nec per cõsequẽs
Quintũ ar.
dant remissionem peccatorum. ¶ Quinto sic. dicit Aug. cha⸗
ritas ecclesie pctã dimittit. ergo ministri qui sunt sine chari⸗
Sextũ ar.
tate nõ dimittunt pctã. ¶ Sexto sic. bonus distributor nulli
dat aliquã potẽtiã distribuẽdi: q est oĩo ĩdign⁹ sꝫ pctõr q est in
pctõ est oĩo ĩdign⁹ tã nobili ptãte. s. soluẽdi ⁊ ligãdi. hoc aptũ
est ⁊ deus scit, ⁊ ipse q hãc potestatẽ tribuit. ergo aut male di⸗
Septimũ arg.
stribuit dona sua aut ille talem suã ptãtem non hꝫ. ¶ Septi⸗
mo sic. contra totam naturam esse videt̃ hoc patet quia nihil
in natura inferiori monet operatione alicuius forme: quã non
habet per se: sed per accidens erit si sic mouet. verbi grã. cali⸗
dum calefacit. ⁊ nõ calidum non potest calefacere. ⁊ sic de alijs
ergo cum gratia sit perfectio nature: sequitur ꝙ in gratia etiã
aliter esse non potest. ergo peccator cum sit extra gratiam non
potest conferre remissionem peccatorum: que fit mediãte gra⸗
Opponit i cõtrarium.
tia. ¶ In oppositum videtur esse primo. c. s. eo. ꝙ nec in hoĩe
scdo dicit̃ Matt. xxiij. Sup cathedrã Moysi sederũt ⁊c. ergo
obediẽdũ est in sacrorũ ⁊ doctrine dispẽsatione etiã malis. sed
Respõdet.
hoc nõ esset nisi claues haberent ⁊ vsum clauiũ ergo ⁊c. ¶ Re
sponsio. qꝛ responsio ad questionẽ propositã dependet ex intel
ligentia dictorũ sanctorum doctorum circa hãc materiã ⁊ ma
xime Aug.† Est notandum ꝙ tripliciter potest attribui ali⸗
cui ministro ecclesie dare remissionem peccatorũ: aut ab eo ne
gari. primo quidem merito vite: sicut dicimus ꝙ sancti viri ꝑ
charitatem suã merentur alijs primã gratiã: per quam est re⸗
S. Thom.
missio peccatorũ. ⁊ hoc san. Tho. in. iiij. di. xix. rñdendo autho
ritatibus Aug. de ista materia dicit. ꝙ Augu. loquitur de re⸗
missione peccatorũ: sm̃ ꝙ sancti hoĩes cooperantur ad ipsam
non ex vi clauium: sed ex merito congrui. ⁊ ideo dicit ꝙ etiam
per malos sacramẽta ministrat, ⁊ inter alia sacra etiam abso⸗
lutio que est vsus clauiũ cõputari dꝫ. sed per membra colum⸗
be. i. per sanctos hoĩes facit remissionẽ pctõrum: inquãtũ eorũ
Alexander de balis.
intercessionibus pctã dimittit. ⁊ eodem modo dicit Alexã. de
balis. de ista solutione pctõrũ q̃ sanctis cõpetit. dicit Ambro.
Ambro.
in homil. i. aduentus de euangelio cum appropinquaret Je⸗
sus hierosolymis: ligatus erat pullus cum asina: nec poterat
solui: nisi iussu dñi. Soluit enim manus aplica talis actus: ta⸗
lis vita: talis gratia ⁊ esto talis: vt tu possis ligatos soluere.
3 Secundum istam expositionem est ista conclusio.† Mali non
dant remissionẽ pctõrum. s. vite merito cooperando ad ipsam
ista conclusio est apertissima in isto. c. vbi ait Aug. ꝙ auari ⁊c.
Secundo potest dici aliquis minister ecclesie dare remissionẽ
peccatorũ ministerio. Et iuxta hunc modũ sunt due cõclusio⸗
Prima cõclusio.
4 nes.† Prima ꝙ mali sacerdotes ab ecclesia tolerati dispensa⸗
tione vel administratione sacrorum ⁊ vsu clauium dant remis
sionẽ peccatorũ nisi sit obex ex parte accedẽtis ad sacrm̃. Ista
cõclusio ꝓbatur multipliciter ꝑ multa iam posita. s. patet qꝺ
potestas baptizandi ⁊ administrandi sacra est data ministris
bonis ⁊ malis sed per sacra datur remissio pctõrũ cũ in eis di⸗
Hu. de sancto victore.
uina virtus dicat̃ salutẽ secretius operari. vt dicit Aug. ⁊ Hu
go de sanc. victo. ergo mali ministri tam administratione sa⸗
cramentorũ q̃ vsu clauiũ remissionẽ dant pctõꝝ. ¶ Secundo
S. Thom.
sic iuxta sanc. Tho. sicut participatio forme q̃ est inducẽda in
effectum non facit instr̃m: ita nec subtractio talis forme tollit
vsus talis instrumẽti. ergo cum homo sit tm̃ instrumentaliter
agẽs in vsu clauiũ quãtũcũqꝫ per peccatũ sit gratia priuatus
per quã fit remissio pctõꝝ: nullo mõ priuat̃ vsu clauiũ: quãdiu
ab ecclesia tolerat̃. ¶ Tertio sic. iniqtas ministri nõ aufert li⸗
beralitatẽ dñi: sed sacerdos est solũ minister: ergo non põt sua
malitia donũ a deo trãsmissum ꝑ eũ in sacramẽtis a nobis au
ferre. ¶ Quarto sic. habẽs bonũ oculũ ꝓportionatũ nihil mi
nus videt ꝑ hoc qꝺ patit̃ ĩ pede: sic hñs bonã artẽ nihil peius
operatur per hoc ꝙ hꝫ malitiam in voluntate. sic videt̃ vt ar⸗
Petrus de palude.
guit Pet. de palude in ꝓposito de potẽtia characteris ⁊ iuris
dictionis, ꝙ ista habens ⁊ materiã debitã in nullo impeditur
ꝑpter malitiã volũtatis. ¶ Quinto sic. iuxta san. Tho. et do.
S. Thom. Bonauent.
Bonauen. si non haberet vsum clauiũ nisi iustus: cũ nemo nec
de se nec de alio sciat vtrũ sit iustus: nemo sciret vtrum soluat
vel liget, ⁊ vtrũ si quis absolut⁹: vel ligatus, ⁊ vtrũ esset in sta⸗
tu salutis vel nõ qꝺ est incõueniens. Nã perplexitas ⁊ dubita⸗
tio in ecclesia relinquerẽtur: qꝺ est cõtra bonã institutionẽ ec⸗
clesie q̃ dꝫ esse fundata in fundamẽto veritatis eterne. ¶ Sex⸗
to. si potestas clauiũ sequeret̃ sanctitatẽ cũ tota die fiat trans⸗
mutatio in sanctitate. qꝛ ille qui est minus sanctus fit magis
sanctus ⁊ ecõuerso. Et q modo subditus est fit prelatus, ⁊ mõ
prelatus subditus ergo nulla stabilitas esset in ecclesia qꝺ ab⸗
Secũda cõclusio.
5 horret fides recta. ¶ Secũda cõclusio.† Mali ministri ab ec⸗
clesia prescissi ministerio dispẽsationis sacramentorũ que in so
la ordinis ptãte fundant̃ cõferunt digne sumẽtibus remissio⸗
nem peccatorũ. ista ꝯclu. ptꝫ ex disputatis. s. e. in. c. q perfectio
Tertia cõclusio.
nem. ⁊ in. c. sacra. ¶ Tertia ꝯclu. Mali sacerdotes ab ecclesia
prescissi lꝫ ptãtem clauiũ habeant quãtũ ad essentiam insepa⸗
rabiliter: nõ tñ habẽt vsum clauiũ, ⁊ ꝑ ꝯñs ministerio suo non
tribuunt remissionẽ pctõꝝ. ista cõclu. quo ad primã ptꝫ. qm̃ vt
catholica doctrina hꝫ clauis ipsa q̃ est habitualis ptãs cũ cõ⸗
sequatur ordinẽ sacerdotij, ⁊ non confert̃ persone rõne qua est
bona vel mala. sed rõne qua dotata est dignitate ordinis sacer
dotalis semper manet in ministris quãtũcũqꝫ mutetur circa
mores. ¶ Scda pars ꝯclusiõis: in qua dꝛ, ꝙ tales prescissi nõ
habẽt vsum clauiũ patet. tum primo ex ꝑsenti. c. qꝛ ecclie cha⸗
ritas dimittit pctã. Charitas aũt est que facit vniõnẽ ecclesie
ergo ab ecclesia ꝑscissi nõ vident̃ habere vsum clauiũ ĩ remittẽ
S. Thom.
dis peccatis. ¶ Tum scdo iuxta san. Tho. clarissime ptꝫ sic
vsus clauiũ prelationẽ in vtente requirit respectu eius: in quẽ
vtitur ꝓpria authoritate materia in qua exercet̃ vsus clauiũ
est homo subditus, ⁊ qꝛ per ordinationem subditur vnus alij:
ideo etiam per ecclesie prelatos põt subtrahi alicui ille: q erat
ei subiectus. vnde cum ecclesia hereticos: schismaticos, ⁊ alios
hmõi prescissos priuet subtrahẽdo eis subditos: vel simplr̃ vt̃
quãtũ ad aliquid quãtũ ad hoc. ergo qui priuati sunt nõ pos⸗
sunt vsum clauiũ habere. ¶ Tertio mõ potest intelligi ꝙ ma⸗
li sacerdotes nõ dent remissionẽ pctõꝝ etiã ministerio dispen
sationis sacramentorũ. s. qꝛ non decẽter: nec digne: siue idonee
S. Thom. Bonauen.
siue non debite. Pro quo notãdum iuxta san. Tho. ⁊ dominũ
Bonauen. ⁊ alios doctores aliquid nõ requirit̃ de necessitate
ad vsum clauis, ⁊ aliqd quãtũ ad congruitatẽ ⁊ idoneitatem.
Quãtum vero ad necessitatẽ requirit̃ ordo ⁊ iurisdictio. ⁊ hoc
donum gratis datũ est tã in bonis q̃ in malis verum, ꝙ q̃tũ
ad iurisdictionem hoc est intelligẽdum de malis ab ecclesia to
leratis. Quãtum vero ad idoneitatem requirit̃ ꝙ authoritas
prelationis debeat esse cũ sanctitate. ptꝫ. qꝛ officiũ illud est of⸗
ficiũ mediatoris ⁊ reconciliatoris ⁊ authoritas ista est iudicia
rie ptãtis. Nullus aũt est bonus mediator: qui est inimic⁹ nul
lusque est bonus iudex in quo est reus in cã. ergo opꝫ ipsum
ministrũ esse mũdũ ⁊ sanctũ. Alioqui ⁊ si sit minister nõ tñ est
6 idoneus vel dignus. Et sm̃ hoc ponit̃ ista ꝯclusio.† Auari et
mali sacerdotes hoc modo. s. idonee siue digne siue decẽter nõ
dãt remissionẽ pctõꝝ. ista ꝯclu. ptꝫ ex pñti lr̃a sm̃ gl. q̃ sup ver.
nõ dãt. exponit. i. indigni sunt dare. de ꝯse. dist. iiij. quõ. Item
Grego.
ptꝫ ex eo qꝺ dicit Grego. in dialogo. petri vicẽ in ligãdo ⁊ sol⸗
uẽdo obtinẽt q locũ scti regiminis vita ⁊ morib⁹ tenẽt. qꝺ in⸗
Alexander de balis.
telligẽdũ est: vt dicit mag. Alex. de ba. quãtũ ad dignitatẽ me
August.
riti. Eodẽ mõ intelligit̃ qꝺ dicit Aug. sup illud Jo. me aũt nõ
semp habebitis ⁊c. dictũ est petro. tibi dabo claues sm̃ ꝙ ge⸗
rit typũ bonoꝝ. pro cui⁹ ꝯclusionis ⁊ ẽt supioris pleniori noti
Durãdus.
tia est notãdũ iuxta dñm Duran. in. iiij. dist. xix. ꝙ aliud est q̃
qs aliqd põt, ⁊ q̃ bñ põt. ⁊ sm̃ presupponit primũ lꝫ nõ ecõuer
so sicut bñ posse ꝑsupponit posse. lꝫ ptãs clauiũ est ad posse ab
soluere ĩ foro pnie. grã aũt nõ reqrit̃ ad aliquẽ actũ nisi ꝑpter
bñ. ergo ptãs clauiũ nõ ꝑsupponit grãm: nec quo ad acqsitio⸗
nẽ: nec q̃ ad vsum. lꝫ reqrat eã quo ad debitũ vsum ex pte vtẽ⸗
tis. vñ ptꝫ ꝙ ministri mali in pctõ mortali existẽtes cũ nõ ha
beãt debitũ vsum clauiũ vere dicunt̃ nõ dare remissionẽ pecca
torũ digne: debite: siue decenter. lꝫ simplr̃ dẽt. ¶ His habitis
Ad primũ argu.
dicẽdũ est ad rõnes in oppositũ. Ad primã ptꝫ rñsio ex dictis
hoc em̃ qꝺ ꝑmo dicit Aug. ꝙ auari remissionẽ pctõꝝ nõ dãt:
põt exponi vno triũ modoꝝ de qb⁹ dixim⁹. vel ꝙ nõ dãt. s. vi⸗
te merito. vel scdo nõ dãt digne. vel tertio nõ dãt loquendo de
Ad scdm.
ꝑscissis, ⁊ ꝑ vsum clauiũ. ¶ Silr̃ rñ. ad sm̃ vbi dicit ꝙ raptori
bus ⁊ feneratorib⁹ nõ dicit dñs ⁊c. itelligit̃ de ꝑscissis ab eccle⸗
Ad tertiũ.
sia. ¶ Ad tertiã rñsio etiã patet ex dictis. dicimus enim iuxta
sanctum

S. Thom. Alexander de balis.
sanctum Tho. ⁊ Alex. de balis. ꝙ verbum Aug. sic intelligi⸗
tur de remissione: que fit nõ vsu clauium: sed vite merito sicut
melius patet. j. ea. q. sicut vrgeri. qꝛ viri sancti cooperant̃ ad re
missionem peccatorũ. vt. s. explanauimus. scdo intelligitur de
illis qui digne vtuntur clauibus. tertio vt dicit san. Tho. au⸗
gusti. mẽbra columbe nominat oẽs ab ecclesia non prescissos:
qui em̃ ab eis sacra suscipiunt gratiã cõsequũtur: non aũt qui
recipiunt ab illis sciẽter: qui sunt ab ecclesia prescissi. qꝛ ex hoc
ipso peccant excepto baptismo quẽ in casu necessitatis: lꝫ etiã
Albertus magnus.
ab excõicato recipere. concor. Alber. mag. dicens ꝙ membra
columbe sunt duplicia. s. quãtum ad motũ ⁊ quãtũ ad sensum
Mali vero ministri ab ecclesia tolerati sunt mẽbra colũbe q̃⸗
tum ad motum tantũ. qꝛ mouet tm̃ ad vtilitatem aliorũ: sꝫ nõ
sentiunt per experimẽtũ gratiã columbe viuificantis in spũ.
Ad quartũ S. Thom.
¶ Ad quartam rñ. negando cõsequẽtiã. qm̃: vt dicit sanctus
Tho. recipere spm̃ sanctum precedit remissionẽ peccatorũ nõ
ꝙ necessario exigatur sic ad vsum clauium, ꝙ sine dono spiri⸗
tussancti gratie gratum facientis fieri non posset. sed quia sine
eo incõgrue fit ex parte vtẽtis: quãuis subijciens se clauibus
Richar. de media villa
effectus clauium consequatur. Ad idem est Richar. de media
villa dicẽs. ꝙ in illis verbis determinãtur ea: que requirũtur
non tm̃ ad ptãtem. sed etiam ad vsum. qꝛ intentio conferentis
ordinem est: vt ille cui cõferũtur claues earũ vsum idonee exe⸗
Bonauen.
quatur. ad idem dñs Bonauen. dicens ꝙ loquuntur omnes
hmõi authoritates quãtum ad idoneitatẽ nõ quãtũ ad necessi
tatem: vel vt mag. Alex. de balis. ꝙ accipere spm̃ sanctũ prece
dit remissionem peccatorũ qꝛ spũssanctus dat virtutẽ clauiũ.
Ad quintũ
¶ Ad quintã rñ. sicut ad tertiã. Eodẽ em̃ mõ intelligit̃ hoc ꝙ
Alexander de balis.
dꝛ Aug. ꝙ charitas dimittit pctã ⁊ ꝙ ꝑ mẽbra colũbe dimit⸗
tit pctã. vel dicẽdũ: vt dicit Alex. de ba. ꝙ qdã dicunt, ꝙ illud
sit itelligẽdũ ex parte recipiẽtiũ. vnde ideo dicit̃ charitas peni
tere: qꝛ nulli remittuntur pctã: nisi recipiat̃ intra ecclesiasticã
vnitatẽ. Non em̃ dimittit̃ hereticis, ⁊ schismaticis. Et iste sen⸗
sus videtur cõsonus presenti litere Aug. vbi ait soluit̃ qui cũ
Ad sextũ. Bonauen.
columba fecerit pacem ⁊c. ¶ Ad sextã rñ. negãdo cõsequentiã
⁊ ratio est sm̃ dominũ Bonauen. qm̃ deus non dat potestatem
soluendi ⁊ ligandi indigno ꝑpter se: sed ꝑpter cõem vtilitatẽ
⁊ ideo quãuis malus nõ sit dignus: potest tñ esse vtilis. ⁊ ideo
ei cõfert. vel dicendum ꝙ deus hoc facit ad ostẽdendum abũ⸗
dantiam largitatis sue qua solem suum oriri facit sup bonos
Ad septimũ S. Thom.
⁊ malos. ¶ Ad septimam rñ. iuxta san. Tho. negando assum
ptum. Et ad ꝓbationem cũ dꝛ ꝙ nihil in natura inferiori ⁊c.
Rñdetur ꝙ hoc est verũ de eo qꝺ operatur per se, ⁊ vt princi⸗
pale agens. tale quidẽ in operando inducit similitudinẽ suam
non est aũt verum de agente instrumentaliter. hmõi enim non
est inducere effectum in similitudinẽ suã: sed principalis agen
tis. Cum aũt minister ecclesie sit sicut agens instrumentaliter
vt sepius fuit repetitum. patet ꝙ ratio illa non procedit: vel re
Albertus.
spondendum est iuxta dñm Alber. ꝙ lꝫ in inferiori natura pu
ta in elemẽtis vel elemẽtatis sit verum: qꝺ dꝛ nõ tñ in superio
ribus est verum. qm̃ vt inquit omnia excellentia in natura ope
rantia faciunt actum forme: qua nõ disponũtur: vt iupiter ca⸗
lefacit ⁊ humefacit, ⁊ tñ non est calidus nec humidus. ⁊ mars
immoderate calefacit, ⁊ exsiccat ⁊ tñ nec calidus nec siccus est
⁊ sic de alijs. Cum ergo principia gratie nõ sunt minus effica
cia principijs nature: potest quis operari ad peccatorũ remis⸗
Exponit literam.
sionem: cui pctã non sunt dimissa. Lege tex. ¶ [Remissionem
auari]. i. quilibet mali presertim ab ecclesia non tolerati. [non
dant]. s. vel merito vite. j. eo. q. sicut vrgeri. vel idonee ⁊ si sunt
prescisse non dant vsum clauiũ [que per colũbe]. i. per spiritũ
sanctum qui dicit̃ gemere. qꝛ nos gemere facit. ad Rom. viij.
quid oremus nescimus: sed ipse spũs postulat ꝓ nobis gemi⸗
tibus inenarrabilibus. glo. Augu. [ipse spũs postulat]. i. po⸗
stulare nos facit, ⁊ facit nos gemere plusquã dici põt pro pec⸗
catis proprijs, ⁊ aliorũ pro desiderio celestis patrie. vt. xxiiij. q.
7 j. §. si autem.† Et dicitur spũs columba. primo qꝛ spũssanctus
in baptismo xpi in specie columbe descendit Matth. iij. Luce
iij. Jo. j. ⁊ de conse. iiij. baptismus. secũdo qꝛ columba gemit, et
spiritussanctus nos gemere facit. tertio qꝛ spũsancto fecundã
tur mẽtes deuote virtutib⁹. Quicũqꝫ siue bonus siue mal⁹ ba
ptizet ad illi⁹ pacẽ. i. ad pacẽ ⁊ ad vnitatẽ spũsscti ptinẽt qbus
datur grã spũsscti. Ad pacẽ enim ⁊ vnitatẽ spũssancti nõ per⸗
tinet nec remissionem peccatorum recipere potest: qui gratiã
spiritussancti non recipit: quam extra vnitatem ⁊ pacem eccle
August.
sie nemo recipere potest: dicente Augu. ꝙ extra ecclesiam non
est salus. xj. q. iij. illud. ⁊ de consecra. distinct. iiij. ecclesie. [Non
enim raptoribus.] tex. iste obscurus est. Et ideo eget clara ex⸗
positione: ne sit aliquibus fouea erroris: sicut fuit quibusdam
hereticis. vnde exponi potest iuxta superius explanata tripli
citer. vno modo de omnibus peccatoribus siue toleratis: siue
non, ⁊ tunc hoc quod dicitur ꝙ raptoribus nõn dicit dñs ⁊c.
Matth. xviij. intelligendum est: nõ quantum ad substantiam
potestatis ligandi ⁊ soluendi: qꝛ illa sacerdotibus omnib⁹ bo⸗
nis ⁊ malis est communis: sed quantum ad idoneitatem vsus:
non enim talibus. sed apostolis ⁊ sacerdotibus illorum imita⸗
toribus dominus dixit. [Si cui ⁊c.] isti enim habentes spiri⸗
tum sanctum digne ligant, ⁊ soluunt. Qui autem sunt pecca⸗
tores: quãdiu ab ecclesia tolerãtur in suis officijs: possunt ab⸗
soluere ⁊ ligare. sed indigne, ⁊ indebite: qꝛ in peccato exercent
⁊ irreuerenter officium sacerdotale. Cũ enim sine peccato esse
debeat qui alium de peccato iudicat: dicente domino Jo. viij.
qui sine peccato est primus in eam lapidem iaciat. ⁊ apostolus
ad Roma. ij. in quo alium indicas: teipsum cõdemnas: eadem
enim facis. Clarissimum est ꝙ tales peccatores nõ sunt idonei
ministri. Secundo potest exponi de remissione: que fit merito
vite: siue dignitate meriti. Tertio potest intelligi de prescissis
tantum, ⁊ ita exponit Hug. ⁊ Archi. dicens per hos intelligũ
tur omnes mali ab ecclesia prescissi. ⁊ tunc text. est magis cla⸗
rus. [foris.] secunda pars. i. extra ecclesiam. extra enim eccle⸗
siam nullus potest solui vel ligari. quia extra ecclesiã non sunt
claues. vnde dominus Petro Matth. xvj. dixit. super hanc
petram edificabo ecclesiam meam. ⁊ sequitur. ⁊ tibi dabo cla⸗
ues. Primo edificanda promittitur ecclesia. deinde dande cla
ues: vt intelligatur, ꝙ in ecclesia sunt claues, ⁊ potestas ligan⸗
August.
di, ⁊ soluendi. vnde August. de agone christiano. c. xvj. dicit. ꝙ
Petrus in acceptione clauium personam ecclesie catholice su
stinuit. Hinc enim ecclesie claues regni celorum date sunt cum
petro date sunt. Patet ergo ꝙ ab his qui foris sunt per here
sim: per infidelitatem: per sententiam ecclesie nullus ligari po⸗
test: vel solui. Hoc enim ministerium ligandi ⁊ soluendi nemi⸗
nem prescissorum sequitur solũmodo in ecclesia est, ⁊ nõ extra.
Speciale quidem est in vnitate columbe permanentium. vt.
xxiiij. q. j. audiuimus. §. si autem. ⁊. c. manet. ⁊. c. quodcũqꝫ. [sol
uitur qui cum columba] per gratiam spiritussancti habet pa
cem. fructus enim spiritus pax est. ad Galat. v. vere talis est
absolutus. quia habet charitatem. Charitas autẽ operit mul
titudinem peccatorum. [ligatur.] qui pacem ⁊ vnitatem eccle⸗
sie per gratiam spiritussancti nõ habet siue sit aperte. [foris]
i. extra ecclesiam. siue intus esse videatur: qꝛ adhuc ab ecclesia
toleratur. Hu. manet ligatus funibus peccatorum. ps. cxviij.
funes peccatorum circumplexi sunt me.

1 ☞ Sacramenta multipliciter sumuntur.

Si ergo. §. est. in quo magister Gratia. ex premissis capitulis concludit eorum summã perstrin
gens ⁊ se continuans quasi diceret: si hoc ⁊ hoc. ergo patet ⁊c.
Exponit literam.
Lege tex. ¶ [Sacramentum vnctionis.] vnctionis sacramẽ
tum appellat sacramentum ordinis episcopalis: vel presbyte⸗
ralis: vel confirmationis. quia quodlibet eorum confertur per
vnctionem chrismatis: vel olei sancti. Hug. [Quãtum ad effe
ctum.] in casu verũ. s. cum aliquis ignorãter suscipit sacramẽ
1 ta ab hereticis: vel simoniacis.† vbi not. ꝙ multipliciter susci
a piuntur sacramenta[a] vno modo quo ad veritatẽ, ⁊ integrita⸗
a ¶ Sacramẽta. sacrorũ q sint effectus. vide Pet. de ancha. in. c. vestra. nu. 5. de coha. cler. ⁊ mul.
tem sacramenti, ⁊ sm̃ hoc nulla est differentia inter sacramẽta
hereticorum, ⁊ sacramenta catholicorũ. Alio modo quo ad li⸗
citam executionem administrandi, ⁊ quo ad rem sacramenti, ⁊
quo ad salutem ministrantis, ⁊ mysterium suscipiẽtis. ⁊ hec in
sacramentis hereticorũ non cõferuntur. qꝛ heretici hec nõ ha⸗
bent. Et ideo ea conferre non possunt. Si tamen quis igno⸗
ranter suscipit sacramentum ab heretico: vel scienter sacramẽ
tum baptismi in morte cum ab alio nõ potest suscipere: si alias
dignus est. hec consequitur: non quia ab heretico: sed ex vi sa⸗
cramenti quo casu competenter intelliguntur predicta. c. pre⸗
cedentia. immediate sic magister. j. eo. q. §. nemo. ⁊. c. spiritus.
Sed vt competentius ad solutionem accedat, et vt habeat oc⸗
casionem interserendi capitula tria sequentia facit distinctio⸗
nem dicens.

1 ☞ Sacramentorũ ꝙ quedam sunt generalia siue necessaria:
alia spãlia siue volũtaria. ⁊ q̃ dicant̃ gñalia. Que spãlia nu. 2.
3 Sacramẽtum dignitatis quare dicatur sacramẽta in plurali.
4 Ordo quid sit.

Sed notandum. §. est in quo iuxta Archi. incipit. vj. pars qõnis: in
qua facit differentiã inter sacramenta necessaria ⁊ voluntaria
1 Circa hoc not. Hug. ⁊ glo. ⁊ etiã tãgit Archi.† ꝙ sacramen⸗

torum alia sunt generalia siue necessaria: ⁊ alia spālia siue voluntaria. Generalia dicuntur que oēs ꝯtingunt: ⁊ oībus conueniunt. Necessaria dicuntur que sine eis vix aut nunꝙ salus esse potest, ⁊ sunt. v. scʒ baptismus confirmatio eucharistia penitentia: ⁊ extrema vnctio. Horum aliud est introeuntium vt baptismus. vnde ianua ⁊ introitus oīm sacramētorū dicitur vt dist. xxxiij. §. verū. Aliud pugnantiū vt confirmatio. vnde ad robur datur. vt de conse. di. v. spūssanctus. aliud ꝓgredientium. vt eucharistia. vnde ⁊ viaticū appellaꝛ. vt. xxvi. qō. vj. si quis de corpore. ⁊. c. qui recedunt. ⁊ de conse. distin. ij. iteratur. Aliud est redeūtium. vt pnīa: que redeūtibus datur. vñ scđa tabula post naufragium appellatur. vt de pe. di. j. c. scđa. aliud exeuntium vt extrema vnctio: que tm̄ exeuntibus de hac vita confertur, concor. istis san. Tho. in. iiij. di. ij. assignans nume-

S. Thom.

2 rum sacramentorum. † Specialia sacramenta sunt que nō oībus: sed quibusdā cōueniunt. ⁊ dicuntur voluntaria. qa ad ea nullus cōpellitur ea rōne qꝛ sine eis non sit salus: ⁊ sunt duo scʒ ordo: ⁊ cōiugium, istorū quedā dicuntur dignitatis: vt sacramēta ordinū, ⁊ hoc vel qꝛ a dignioribꝰ psonis in ecclesia cōferuntur, vel qꝛ ad ipsos non promouentur: nisi qui sint sine crimine: ⁊ sine infamia; ⁊ sine irregularitate, cū ad alia omnes indifferenter admittantur nisi qñꝙ rōne criminis repellanꝛ. Hu. ¶ Sed nunc surgunt hic tria dubia circa ista dicta iuristarum.

Primū dubium.

Primum est circa numerū sacramentorū necessitatis que ponunꝛ. v. scđm vero theologos tm̄ duo. s. baptismꝰ qui est ad emundationē originalis peccati: ⁊ pnīa que est contra actuale pctm̄. De baptismi necessitate dicit xp̄s Joan. iij. nisi quis renatꝰ fuerit ex aqua ⁊ spūsancto: nō pōt introire in regnum dei. ⁊ de pnīa dꝛ luce. xiij. Si pnīam non egeritis oēs simul peribitis.

Rñdet.

¶ Respon. vtrūꝙ dictū ⁊ iuristarum ⁊ theologorum bene intellectū est verū distinguendo de necessario prout distinguit sanc. Tho. in. iiij. di. vij. vbi querēs vtrum sacramentum confirmationis sit necessitatis: dicit ꝙ necessariū est duplex.

S. Thom.

vno mō dꝛ necessarium sine quo aliquis non potest conseruari in esse sicut nutrimētum. Alio modo sine quo non potest habere qđ pertinet ad bene esse: sicut equus est necessarius ambulare volenti: ⁊ medicina ad hoc ꝙ homo sane viuat. primo mō necessitatis sunt necessaria baptismus ⁊ pnīa sine quibus homo in spūali vita viuere nō pōt. Et hoc modo loquuntur theologi assignātes tm̄ duo illa sacramenta necessitatis. ¶ Scđo modo necessitatis sunt alia sacrā necessaria: vt pote sine quibus nō potest quis cōsequi effectum: qui est ad bene esse spiritualis vite. ⁊ hoc modo possunt intelligi iuriste: si eorum opinionē volumus saluare dicētes. v. sacrā esse necessitatis.

Alexander de balis.

concor. mag. Alex. de balis qui ait. ꝙ sacrm̄ confirmationis non sit sacramentū necessitatis proprie sumēdo necessarium eo mō quo dꝛ necessariū sine quo nō potest esse salus. sed bene extenso noīe necessitatis: eo modo quo vtile dꝛ etiam necessarium ad salutē.

Secūdum dubium.

3 ¶ Scđm dubium est, † quomodo in plurali sacramenta dignitatis dicantur cum tm̄ sacramētum ordinis qđ dꝛ sacramentū dignitatis sit vnū tm̄ sacramentū ⁊ nō plura.

Rñdet.

Ad hoc potest rñderi iuxta Alber. in. iiij. distin. xxv. ꝙ sacramentū ordinis simpliciter est vnū. fm̄ quid vero est plura: fm̄ eñ imperfectas potestates est plura, sed fm̄ perfectionem potestatis est vnum. ⁊ hoc modo loquiꝛ hic gratianus cū de eo loquens dicit sacrā.

Tertiū dubium.

¶ Tertiū dubium est; quare sacrm̄ ordinis dꝛ sacrm̄ dignitatis: cum non ideo; vt videtur vt dicit Hu. qꝛ detur a dignioribus personis, qꝛ hoc mō sacrm̄ confirmatiōis qđ solus pōtifex tribuit. vt in. c. manus, de cōse. di. v. dicendum esset sacrm̄ dignitatis. Preterea etiam ad aliorū susceptionem sacramentoꝝ requiriꝛ tam dignitas dispensantis quā suscipiētis.

Rñdet.

¶ Rñdetur ꝙ ideo sacrm̄ ordinis diciꝛ sacramentum dignitatis. qꝛ per eū homo adipiscitur spūalem ali-

4 quam ptātem: ⁊ collocaꝛ in gradu sublimi. † vnde ordo diffinitur sic apud mag. Senten. in. iiij. dist. xxiiij. ꝙ sit signaculum quoddā: p qđ spūalis ptās tradiꝛ ordinato. Assignans ergo Gratia. dr̄iam inter sacrā necessitatis: ⁊ dignitatis: dicit ꝙ sacramēta necessitatis ab hereticis etiā tradita post recōciliationem suo nō carent effectu. Sacrā vero dignitatis carēt. qꝛ non habent executionē etiā si peniteat. Cessant eñ ab officio administratiōis fm̄ locū: fm̄ tp̄s: fm̄ ꝓmotionē. Scđm locū vt tm̄ ibi ministret vbi est ꝓmotus nō alibi ꝑpter scandalū. fm̄ tp̄s vt ꝙdiu est necesse tm̄. i. vt vbi nō est necesse ñ mistret. fʒ ꝓmotionē: vt post heresim vlterius nō ꝓmoueaꝛ: lʒ ī eodē ordine in quo inueniꝛ ex mīa qñꝙ permaneat. Hug.

Exponit literam.

Litera. ¶ [Necessitas nō hʒ legē]. i. in necessitate positꝰ non subest legi. i. nō dꝛ legis trāsgressor. i. reus trāsgressionis: lʒ aliter faciat ꝙ pcipiat lex. vt de ꝯse. dist. j. sicut. ⁊ ex de ꝯsue. ꝙto. Hu. ⁊ Archi. [auferri vel amitti nō debent.] nec pñt. idem est ⁊ de omnibus alijs sacramentis: sʒ intelligiꝛ quo ad effectū. Hug. [rata]. i. suo effectu nō priuata: que sunt dignitatis vt ordines [dignitates esse desinūt] quo ad licitam executionē: ⁊ rem sacramenti etiam post pnīam quo ad executionem: nisi de mīa dispensetur veritas sacramēti. verū eñ remanet sacrm̄ sʒ executio administrādi interdiciꝛ post pnīam etiā. Hu. [loco ⁊c.] scʒ vt non ministret: nisi vbi est ꝓmotus tpe. s. ꝙdiu est necesse. [ꝓmotione] vt vltra non promoueatur. Archi.

1 ☞ Pseudo episcopi qui dicantur.

SI qui a pseudo.

Subiungit mag. Grati. hoc. c. leonis ad ꝓbandū: ꝙ de mīa aliqñ pro vno solo loco rata habeꝛ ordinatio ab hereticis, ⁊ est breue Lege

Exponit literam.

1 text. ¶ [Si qui a pseudo epīs.] † pseudoepiscopos vocat non canonice electos, ⁊ ordinatos in ecclesia catholicos tamē, ⁊ tolleratos ab ecclesia. vide distin. lxxiij. c. j. ⁊ inuenies quid hic appellentur pseudoepī. Hu. [rata] etiā quo ad executionem. ⁊ ita nō solum ordinatio facta a catholico potest rata haberi. vt. ix. q. ij. Lugd. sed etiam ab hereticis. vt hic Jo. de fan, ⁊ Archid.

Jo. de fan.

[in ipsis ecclesijs] in quibus fuerūt ordinati. Hu. Aliter si ibi non possunt esse. [vana.] qꝛ nō in alia ecclesia fm̄. B. Archid.

Archidia.
Opponit

quo ad executionē. j. e. q. v. c. j. Hug. sed cōtra ibi dꝛ ꝙ qui emerūt ecclesias ex misericordia pmittanꝛ administrare ī alijs ecclesijs: etiā in maioribus ordinibus siue in alijs possunt etiam esse in illis: quas emerūt, ⁊ tm̄ in minoribus ordinibus ministrare de mīa possunt.

Rñdet.

¶ Respon. Hug. quod etiā glos. tangere videꝛ vera solutio. ꝙ hec diuersitas nō fit nisi propter scandalum vitandū: si scandalum est ex translatione, ⁊ nō ex administratione in eisdem ecclesijs maneat nō transferaꝛ. vt. j. eo. q. v. c. j. Si ecōuerso transferaꝛ vt hic dꝛ.

Questio.
Rñdet.

¶ Sed surgit qđ. quid si vtrobiꝙ est scandalum. Respō. cesset vtrobiꝙ dispensatio: vel si fiat vbi est minus scandalū. scilicet si est minus in transmissione trāsferatur: vt hic dicitur. si minus in administratione in eisdem ecclesijs maneat: non transferatur vt ibi dicitur fm̄ Hug. [Ecce. §. est patet de se.

QUod pro necessitate.

Hoc. c. est Innoc. pape introducitur ad probandū. ꝙ de mīa dispensatur tm̄ pro aliquo tpe. s. necessitatis. ⁊ ita tēpore cessat ordinatio: qꝛ multa permittuntur tpe necessitatis ad vitandū peiora: que nō pmittuntur cessante necessitate propter quā permittebanꝛ. sed qꝛ habetur. j. eo. q. vij. ibi exponeꝛ. [Ergo]. §. est. ⁊ patet conclusio sua.

SI quis.

Sequitur. c. hoc qđ est leonis ad probationē ꝙ etiā cessat ꝓmotio. ita ꝙ si quādoꝙ de mīa dispensatur cum aliquo, ꝙ in ordine suo remaneat sic tñ vt vlterius non promoueaꝛ ptʒ. Lege tex.

Exponit literam.

¶ [Si quis heretice ꝓmotus maculauerit] pmittendo se ordinari ab hereticis. Hu. ⁊ Archi. [maneat.] excipit hic Hug. sex casus vcʒ nisi sit iterata vnctione maculatus. j. e. qđ. vij. saluberrimum. vel nisi simoniace vel a simoniaco sit ordinatus vt. ix. q. j. ab excōicatis. vel nisi fecerit iniuriam vnici lauacri. i. nisi fuerit rebaptizatus: vt de cōse. di. iiij. eos quos. vel nisi ad subuersionē fidei adheserit hr̄ticis: vel cū possit ordinari a catholicis in ꝯtēptū ecclie elegit ordiari ab hereticis. vt. j. q. vij. ꝯuenientibꝰ. In his eñ sex casibꝰ nō dispēsaꝛ cū talibꝰ etiā in proprijs ordinibꝰ. vt hr̄ ex palle. c. in alijs v͛o casibꝰ redeuntes ab hr̄ticis ex mīa bñficiū ordinis ⁊ honoris promereri valent. Not. ꝙ non inhibetur in hoc. c. ꝙ ex maiori dispēsatione ꝓmoueri nō possit ad vlteriorem gradum: imo potest. vt. j. e. q. vij. conuenientibus. Hug. Jo. de fan. ⁊ Arch.

Ecce.

Exponit literam.

§. est. [Nō eñ de hoc sacramēto]. s. ordinis singulare est in sacramēto ordinis, ꝙ nō solum culpa: sʒ infamia prohibet ⁊ interdicit multis dari hoc sacramentum. vt bigamis: viris illiteratis corpore vitiatis: infamibus, ⁊ huiusmodi: quibus tamen alia sacramenta nō denegantur. [Cōceditur.] di. l. penitentes. ⁊. xxxiij. q. ij. admonere. Hug. ⁊ Archi. [hoc]. s. sacramentum ordinis. Hug. ⁊c.

1 ☞ Puniendus aliquis est in eo in quo peccauit.
2 Episcopus sciēter ordinans indignum an peccet mortaliter.

SI qui epi.

Subiūgit magr̄ Gra. hoc. c. leonis in q̄ poniꝛ pena epi: qui consecrat ī epm̄ aut sacerdotē idignū: aut qūo canōes pmoueri vetāt breue est. Lege.

Exponit literam.

¶ [Si qui epi talē]. s. indignū. s. criminosum: bigamū: vel vidue vel corrupte maritū, ⁊ hmōi. q̄s apostolus prohibet ꝓmoueri. j. ad tit. iij. ⁊ ad ti. j. [proprij honoris]. i. epalis dignitatis. [ius ordinationis]. i. conferendi aliquem

aliquem honorem. Hug. [non habebūt.] nec illi sacramēto. s. ordinis generaliter: lʒ dicat illi. Est eñ simplex relatio. idē. s. distin. xxxvi. qui ecclesiasticis. ibi videas soluta argu. cōtraria Hug. [intererūt.] conferendo ordinando. Alij exponūt illi. s.

Bar. brixi.

non intererit illi ordini: quē contulit indigno fm̄ Bart. brixi. de quo no. in glo. Archi. [qđ immerito prestiterūt.] quasi diceret qꝛ ordinem indignis contulerunt in hoc puniētur. ꝙ de cetero nullum ordinem cōferent. ⁊ est ar. † aliquē puniendum esse in eo in quo peccauit. vt. xij. q. ij. de viro. qui ⁊ humanis et xvij. q. iiij. frater. ex presenti. c. satis aperte habetur responsio

2 ad. q. illam. † vtrum eps sciēter ordinans indignum peccet mortaliter. qđ videꝛ manifeste ꝙ sic ex qualitate ⁊ grauitate pene: que hic tali epo indignos ꝓmouenti assignatur. Quia de hac qōne diffuse disputauimus. s. dist. xxiij. circa. c. tales.

S. Thom.

solum hic commemorandum venit qđ sanc. Tho. dicit in. iiij. dist. xxiiij. ⁊ hic Arch. breuiter repetit cū a dño describatur fidelis seruus q est cōstitutꝰ super familiā: vt det illis in tēpore tritici mensurā non dubiū ꝙ infidelitatis reus sit: q alicui super mensuram eius diuina tribuit: hoc aūt facit qui idignū promouet. ⁊ ideo mortale crimen cōmittit: quasi summo dño infidelis. Et precipue cū hoc in detrimētum vergat ecclesie: ⁊ honoris diuini qui p bonos ministros ꝓmouetur. esset enim infidelis terreno dño qui in eius officijs aliquos inutiles poneret. Si plenius de hac materia cupis intelligere vide quod disputauimus. s. circa. c. tales. di. xxiij.

Ecce.

§. est in quo magr̄ Gratianus ostendit ꝙ maior cautela est ⁊ diligenda obseruāda ⁊ adhibēda circa collationem ordinū: quaʒ in alijs sacramentis.

Diuisio.

Et diuidiꝛ in duas partes. in prima ońdit qđ dictum est. in scđa assignat rationem. scđa ibi: cetera tm̄ sacramēta. Lege tex.

Exponit literam.

¶ [Ecce ꝑ negligentia.] videꝛ magi. Gratia. interpretari. c. precedens. s. cum per negligentiam ordinat eps indignū. Hu. ⁊ Archidi. [quia nec ita]. s. vt dʒ: ⁊ decet. Hu. [ratum] quo ad executionem. Hu. [perfectū]. i. collatū. [cetera.] scđa pars. [istud scʒ sacramentum] ordinis solum non ꝑpter se ⁊c. Hinc est ꝙ ordinati cū super alios prelati sint debent alijs non solū ratiōe sui: sed ratione alioꝝ pfulgere vita ⁊ doctrina: ne ex eis oriaꝛ scandalum in ecclesia. Hinc apl's pcipit ꝙ bonū testimonium habeant etiam ab his: qui foris sunt: ne in opprobriū incidāt ⁊ in laqueū diaboli. j. ad ti. iij. [Non solū vt presint ⁊c.] in presidentia ecclesie magis querit apl's fructum: ꝙ datum. ad phil'. iiij. ait. Non quero datum: sed quero fructum. vnde. j. ad ti. iij. Qui epatum desiderat: bonum opus desiderat: non (vt exponit Greg.) vt presit: sed prosit. ⁊ Hiero. ibidem dicit bonum opus desiderat opus vero non dignitatem laborem non diuitias vel delicias. [non crescere fastigio.] sed decrescere humilitate vt fiat seruus ⁊ minister hominum propter xp̄m.

Grego.
Hierony.

1 ☞ Assecle dicti sunt seruitores a sequendo.
2 Qui occasionem damni dat: damnum dedisse videtur.

HI quoscūque.

Ad idē propositū inducit. c. hoc qđ est hi Hiero. sup micheā. c. iij. in quo ostēdit ꝙ tales indignos ordinātes sunt rei pditionis multoꝝ: ⁊ eoꝝ q ordinātur indigne: ⁊ eoꝝ qui inde scandalizantur.

Diuisio.

Et diuidiꝛ in duas partes. In prima dicit qđ dictum est. in scđa ostendit qualiter sanctitate debeat excellere q alijs prelatione superior est. scđa ibi: re vera. Lege tex. ¶ [Hi quoscūꝙ]. i. aliquos in

1 dignos. [de assecli s]. i. seruitoribꝰ ⁊ comitatoribꝰ † assecle. i. a sequendo dicūtur. i. seruiētes. ⁊ qui comitantur magnos. Hu. [infidelitatis]. i. perditionis quā incurrūt cū scandalizantur

2 ex talibus: vt di. l. de his vero. Hu. † Qui eñ occasionem damni dat damnum dedisse videꝛ extra de iniur. ⁊ damno si egressus ignis. in glo. ⁊ in. c. fi. e. tit. [re vera.] scđa pars. [preeminere debent sanctitate.] vñ Ambrosi. dicit in pastorali.

Ambro.

Nihil in hoc seculo excellentius sacerdotibus: nihil epis sublimius potest reperiri: si etiam digne cognoscamus: quid sumꝰ: ⁊ quod sumus pfessione: actione potius ꝙ noīe demonstremꝰ vt nomen congruat actioni: ⁊ actio nomini respondeat ne sit nomē inane: ⁊ crimen immane. ne sit honoꝝ sublimis: ⁊ vita pcliuis ne sit deifica pfessio: ⁊ illicita actio. ne sit religiosus amictus: vt irreligiosus pfectus. ne sit gradus excelsus: ⁊ deformis excessus ne habeaꝛ in ecclesia cathedra sublimior: ⁊ ꝯscientia sacerdotis reperiaꝛ humilior. ne locutione simulemus colūbā: ⁊ mentem habeamus caninam, ne professionē monstremus ouinam: ⁊ ferocitatem habeamus lupinam. ne nobis per prophetaʒ digne respondeatur ad nō. ppl's hic labijs me honorat cor autem eoꝝ longe est a me. Esa. xxix. ⁊ Mattb. xv. ⁊ mar. vij.

1 ☞ Prestantior alijs prelationis honore an peccet mortaliter si non sit subditis scientia ⁊ sanctitate maior aut excellentior. ⁊ nu. 3.
2 Eligens aliquem in epm̄ non tenetur assumere meliorem simpliciter.
4 Laici si sint sancti an eorum prelati debeant esse sanctiores.

VIlissimus.

Ad idem subiungiꝛ hoc. c. qđ ē Symmachi pape. breue est. Pro cuius capl'i pleniori intelligentia. Que-

Questio.

1 ritur. † Utrum qui alijs prelationis honore est prestantior peccet mortaliter si nō sit subditis scientia ⁊ sanctitate maior: siue excellentior.

Primū ar.
Scđm ar.

Et videꝛ ꝙ sic. primo ex presenti. c. ¶ Secundo idem videtur ex illo Jo. vlt. vbi xp̄s cōmissurus pastorale officium petro ait illi. si se diligeret plus ceteris: sed ex hoc quis est ceteris melior: qđ deum plus diligit. ergo aliorum prelatus dʒ esse ceteris virtutibus prestantior.

Tertiū ar.

¶ Tertio sic. in quolibet genere minora p maiora reguntur: sicut corporalia reguntur per spūalia: ⁊ inferiora corpora p superiora vt Aug. dicit in de trinitate. ergo qui assumiꝛ ad regimē aliorū debet esse ceteris melior.

Opponit ⁊
Respōdet.
S. Thom.

¶ In oppositum est qđ hr̄ ex. de elec. cum nobis. ꝙ sufficit eligere bonū: nec opʒ eligere meliorem. ¶ Respō. nō dicēdum iuxta san. Tho. in. ij. ij. q. clxxxv. ar. iij. Circa assūptionē alicuiꝰ ad epatū aliqd est cōsiderādū ex pte eiꝰ: q assumiꝛ: ⁊ aliqd ex pte eiꝰ q assumit: vel eligēdo: vel ꝓui-

2 dendo loquamur. ponitur ista conclu. † ꝙ qui eligit aliquē in epm̄ vel de eo ꝓuidet non teneꝛ assumere meliorē simpliciter qđ est scđm charitatē: ⁊ per ꝯñs non tenetur assumere precxcellentem alios in sanctitate: ⁊ sciētia. sed sufficit assumere meliorem quo ad regimē ecclesie: qui. s. possit ecclesiā ⁊ instruere: ⁊ defendere ⁊ pacifice gubernare. Ista conclusio ꝓbaꝛ primo sic. qꝛ ex parte eius qui eligit aut ꝓuidet nō videꝛ aliud requiri: nisi ꝙ fideliter diuina ministeria dispenset: que quidem dispensari debent ad vtilitatē ecclesie. fm̄ illud. j. ad Corin. xiiij. ad edificationem ecclesie querite vt abūdetis. Non aūt mysteria diuina hoībus cōmittunꝛ ꝑpter eoꝝ remunerationē quā expectare debent in futuro. ergo sequitur ꝙ ex pte eligentis aut ꝓuidentis soluʒ necessario requiriꝛ: ꝙ melior eligaꝛ quo ad regimen ecclesie: non aūt qui magis excellat gratia sanctitatis. vt dictū est.

Hierony.

vnde cōtra quosdā Hiero. dicit ꝙ quidā nō querūt eos in ecclesia colūnas erigere quos plus cognoscunt ecclesie ꝓdesse. sed quos vel ipsi amāt: vel quoꝝ sunt exequijs dediti vel pro quibus maior quispiā rogauerit: ⁊ vt deteriora taceam: qui vt clerici fierent muneribus impetrarunt. hoc autem pertinet ad acceptionem personaꝝ que in talibus est graue peccatum.

Prima cōclusio.

Si vero loquamur ex parte eius qui assumitur sit ista cōclusio. j. ꝙ nō requiriꝛ ꝙ talis reputet se alijs meliorem. ptʒ qm̄ hoc esset superbum ⁊ ꝓsumptuosum: sed sufficit ꝙ nihil in se inueniat: per qđ illicitum ei reddaꝛ assumere prelationis officiū. vnde lʒ petrus interrogatus esset an dñm diligeret plus ceteris. In sua rñsione nō se ꝓtulit ceteris, sʒ re-

3 spondit simpliciter ꝙ xp̄m amaret.

Scđa conclusio.

¶ Secūda conclu. † Non peccat mortaliter prelatus si nō precellat scientia ⁊ sanctitate eos quos precellit honore. dum tñ sit sufficientis literature ⁊ vite polleat sanctitate. ista cōclusio ptʒ ex predictis. s. quia si eligentes aut ꝓuidentes non teneꝛ eligere meliorem simpliciter: quod est secundum charitatem: sed meliorem quo ad regimen ecclesie: qui quandoꝙ est inferior gratia sanctitatis. ergo nec prelatus ipse tenetur esse sanctitate prestantior ceteris quia hoc esset meliorem esse simpliciter: quod est scđm charitatem. Consequentia ptʒ. Preterea conclu. ptʒ ꝙ al's crescentibus subditis in scientia ⁊ sanctitate: nisi prelatus etiam supcresceret in scientia ⁊ sanctitate: vt semp prestantior esset omnibus subditis in sciētia ⁊ sanctitate dicēdꝰ esset peccare mortaliter: qđ non est dicendum. Item nemo prelatus sine peccato posset tenere subditū sanctiorē ⁊ sufficientiorē se qđ etiam est incōueniēs ⁊ experientia est in oppositum. ¶ His habitis dicendum est ad rōnes in oppositum.

Ad primū argu.
S. Thom.

¶ Ad primam de psenti. c. rñdetur primo iuxta san. Thom. vbi. s. ꝙ authoritas ista est intelligenda ꝙtum ad studium illius: q in dignitate est cōstitutus. dʒ enim ad hoc intendere: vt taleʒ se exhibeat: vt ceteros ⁊ scientia ⁊ sanctitate precellat.

Grego.

vnde Gregorius dicit in pastorali. tantum debet actionem populi actio transcendere presulis: quantum distare solet a grege vita pastoris. Non autem sibi imputandum est: si ante prelationem excellentior non fuit: vt ex hoc debeat vilissimus reputari. hec Sanctus Thomas.

Gui. eluef.

¶ Secundo respondetur iuxta Dominum Guidonem episcopum eluensem qui ita dicit. Non intelligo hoc de vtilitate culpe: quia non peccat: si bonus sit et suffi-

ciens:qui assumitur ad regiminis presidētiam: lз alij sint sub ipso sufficientiores:ꝛ meliores eo.vñ apl's non dicit eū qui preficitur debere meliorem ꝛ prudentiorem esse: sed dicit ꝙ sit sine crimine modestus:doctus ꝛc.hmōi in positiuo ꝛ non in cōparatiuo.j.ad ti.iij.ꝛ ad ti.j.sed intelligo:ꝙ sit vilitas.i.minoris honestatis.Nam hoc ad maiorem honestatem sui ꝛ ecclesie cederet:vt qui alijs preest in dignitate:eis pemineat in sciētia

Ambro.

vita ꝛ sanctitate ne vt dicit Ambro.in pastorali sit status altior:ꝛ vita declinior.¶Tertio potest rñderi iuxta Hugo.de qua in expositione litere videbitur.

Ad scōm. S.Thom̄.

¶Ad scōam rñdet iuxta sanctum Tho.ꝙ dñs in petro sciebat ex suo munere esse idoneitatem etiā q̄tum ad aliā ecclesiā gubernandi.ꝛ ideo de ampliori dilectione examinat ad ostendendum: ꝙ vbi al's inuenitur homo idoneus ad ecclesie regimen precipue attendi debet in ipso eminentia diuine dilectiōis.

Ad tertiū.

¶Ad tertiam rñdet negando cōsequentiā.ꝛ ratio est iuxta sanc.Tho.q2 sicut dicit j.ad Corin.xij.Diuisiones gratiarum ꝛ administrationes operationum sunt.vnde nihil prohibet aliquē esse magis idoneū ad officium regiminis:qui tñ non excellit in gratia sanctitatis.secus aūt est in regimine ordinis naturalis.i quo id quod est superius ordine nature ex hoc ipso hз maiorem idoneitatem ad hoc ꝙ inferiora disponat.Lege videndo tex.¶[Vilissimus cōputandus est nisi precellat ꝛc.Scōm dicta exponi potest tripliciter.primo sic.[nisi precellat.].i.nisi ad hoc intendat prelatus:vt talem se exhibeat.vt ceteros scientia ꝛ sanctitate pcellat.scōo sic.[vilissim⁹].i.minus decēter ac cōuenicter presidere nisi ꝛc.tertio modo vt exponit Hug.sic.[nisi precellat laicos ꝛ clericos subditos]intelligendū est de illis laicis vel clericis qui modicam vel nullā sciētiā vel sanctitatem habēt

Questio.

4 Sed surgit qō.† quid si laici ꝛ clerici subditi sunt sancti.ꝛ in scientia sufficienter instructi.Nūquid eorum prelati tenētur esse sanctiores eis:ꝛ meliores:nōne sufficit si sancti: ꝛ boni sint: et sufficienter in scientia instructi.nō em̄ bonitas vnius dз nocere alijs.ar.di.lxxv.c.vlti.ꝛ.iij.q.ix.necesse.Et ꝙ de talibus laicis vel clericis debeat intelligi habet.viij.q.j.nec sufficere.hu.vel intelligatur nisi precellat scientia.i.nisi habeat scientiā sufficientez:ꝛ sanctitate in qua ꝛ per quam vnus precellit alteri.nec enim prelatus tenetur esse melior subditis: si subditi tantam habeant dignitatem quanta sufficit prelatis.Hu.de hoc j.viij.q.j.qualis ꝛc.

1 ☞Sacramentum baptismi ita caret effectu si ex certa sciētia recipiatur ab heretico sicut alia sacramenta:nisi in casu necessitatis.

2 Baptismi sacramentum collatū in forma ecclesie a malo christiano tolerato ratum est.

Patet autem. §.est.in quo sm Archi.incipit vij.pars huius qōis in quo.§.gratianus elicit ex premissis qualiter intelligenda sint q̄dam dicta superius Aug.in illo em̄.c.§.si fuerit.ꝛ in alijs ibi se videtur dicere Aug.sacramēta per hereticos ministrata nō carere effectu.sed Leo ꝛ Inno.dicunt cessare loco ꝛ tpe ꝛ pmotione in illis capitulis.si quis a pseudo.ꝛ.c.ꝙ pro necessitate.ꝛ.c.si quis hereticus.inde refert.[patet ergo ꝛc.]Hu.[non de oībus.]Sed no.ꝙ etiā competenter intelligitur ꝛ de sacramē

Exponit literam.

1 to baptismi.ꝛ de alijs.†Ita em̄ sacrm baptismi caret effectu, si ex certa sciētia recipiatur ab heretico:sicut ꝛ alia sacramēta sic per hereticos ministrata nisi in casu.s.cū instante articulo mortis sacrm baptismi suscipit ab heretico.q2 ab alio suscipi non potest.tunc em̄ non caret effectu.vt.xxiiij.q.j.si quem.ꝛ de conse.dist.iiij.sanctū.sed alia sacra nec etiam instante articulo mortis recipienda sunt de manu hereticorum.vt.xxiiij.q.j.c.penul.ꝛ vlti.Hu.Scōm aūt ꝙ dictum est sm Arch.in hoc.§.in

2 cipit.vij.pars huius qōnis in qua dr ꝙ†sacramentum collatum in forma ecclesie a malo xpiano tolerato ratum est.Joā.de fan.quod probat per capl'a duo sequen.

Jo.de fan.

1 ☞Baptizati baptismo ioannis an debebant necessario baptizari.ꝛ nu.2.

3 Ebrius an possit baptizare.

Dedit baptismū. Inducit gratianus hoc.c.qō est Aug.sup.Jo.homil.v.In quo ostendit ꝙ baptismus in forma ecclesie traditus p malū ministrū ab ecclesia toleratū dum malitia suscipiētis nō absit valeat ꝛ nō est reiterabilis.Et diuidit in duas partes.In prima ostēdit hoc exēplis assignans differentiā inter baptismum xpi: ꝛ ba-

Diuisio.

ptismum ioannis.in hoc ꝙ baptizati baptismo ioānis iteruz baptizabantur baptismo xpi.Baptizati baptismo xpi nō.in scōa infert ꝙ malitia ministri nō maculat sacrm ecclesie.scōa ibi:sic ergo.Pro declaratione multorum que hic tractant de sacramentis plurima merito venirent disputanda:ꝛ exponēda:sed q2 hic non principaliter de sacramentis.sed tñ incidenter (principaliter aūt tractatur de cōse.de baptismo.de eucharistia.de cōfirmatione.de pnīa in tracta.de peni.) ideo nos supsedemus hic a multis.q2 iā de illis in superioribus tractatibus plurima circa pdicta sacramenta:que nobis pro intelligenda litera ꝛ gl.visa sunt necessaria copiose satis disputanim⁹.Verum q2 tam Hu.q̄ glo.hic non videnf recte dicere aut sapere circa baptismum ioānis.ideo pro declaratione pleniori presen

1 tis.c.querit.†Utrum baptizati baptismo ioannis necessario debebant baptizari baptismo xpi.

Questio. Primū ar.

Et videtur ꝙ nō.primo videtur authoritate Hiero.qui sup illud Joel.xx.Effundaз de spū meo.Dicit ꝙ hec est cā quare quidā baptizati a ioāne baptismo xpi iterū sunt rebaptizati a paulo act.xx.q2 fidem trinitatis non habebāt.q2 nec si spūssanctus est audierāt.ergo si hec est cā recta:ꝛ oppositum est cā oppositi.videt ꝙ si qui baptizati essent a ioanne fidem trinitatis habentes iterū nō debuerunt baptizari baptismo xpi.

Scōm ar.

¶Scōo sic.act.viij.dicit ꝙ apostoli in samariam veniētes:illos qui baptizati erāt in nomine iesu nō baptizabant.sed tñ manus imponebant.sed in noīe iesu sine collatione spūssancti fuit baptismus ioannis vt ꝙ baptizati baptismo ioānis nō baptizabanf baptismo xpi.sed tñ erat manus imponenda sup eos.

Tertiū ar.

¶Tertio sic.ad baptismum requirit aqua ꝛ spūssanctus.sed per baptismū ioannis erat facta ablutio aque.ergo non opз: ꝙ suppleret qō de erat.s.spūssanctus qō fiebat p manus impositionē.ergo videtur ꝙ baptismus ioānis cum manus impositione equipollebat baptismo xpi.

Opponit i cōtrarium.

¶In oppositum arguitur ex capi.presenti.vbi Augustinus generalem assignans differentiam inter baptismum ioannis ꝛ baptismū xpi dicit baptizauit iudas:et rebaptizatum nō est:baptizauit ioannes:ꝛ rebaptizatum est.

Albertus. Rñdet. Pria opi.

¶Respondeo dicendū ꝙ vt tangit tam Albertus:q̄ sanct⁹ Tho.ꝛ Alex.de halis:ꝛ dñs Bonauen.Circa hoc est duplex opinio.vna est ꝛ tangitur hic in gl.ꝙ baptizati baptismo ioannis:si nō habebant fidem trinitatis rebaptizandi erant.si aūt habebant fidem trinitatis:non oportebat eos rebaptizari.sed sufficiebat manus impositio.Et ratio huius positiōis fuit.q2 tales habebant ablutionē exteriorē:ꝛ habebant fidem trinitatis:qua interius insigniebanf:tanq̄ charactere.ꝛ habebant spm̄sanctū p manus impositionē:ꝛ ideo tales nō erāt necessario rebaptizandi si nolebāt.Et hec opinio roborari videtur authoritate.q2 act.viij.aliqui baptismo ioānis baptizati non sunt ab apl'is rebaptizati.ꝛ act.xx.aliqui sunt baptizati.Et istius opi.fuit magi.Senten.in.iiij.dist.ꝛ Hu.ꝛ Jo.in

2 glo.ꝛ aliorum quorundam.¶Alia opi.est†ꝙ omnes baptizati baptismo ioannis fuerunt rebaptizandi baptismo xpi.ꝛ hec est opinio quasi oīm modernorum doctorum: que multipliciter probatur improbando primam.primo sic dr Jo.iij.nisi quis renatus fuerit ex aqua:ꝛ spūssancto ꝛc.Sed baptismus ioan.regenerabat aliquo modo.vt Aug.dicit.ꝛ habetur.j.de consecra.di.iiij.c.non regenerabantur.ergo necessarium erat vt iterum baptismo xpi baptizarenf vt renascerentur.

August.

¶Scōo sic.in baptismo imprimitur character qui est fundamentū ordinis ꝛ aliorum sacramentorum: sed character non imprimebatur in baptismo ioannis:nec in impositione manuū: q2 non habebat cū illo aliquā similitudinem.Cū ergo tales semp carerent charactere nunquam eis valerent alia sacra.¶Tertio qō dicūt illi de prima opinione vcз, ꝙ fides ꝛ spes in Christū cum baptismo ioānis sufficiebat nihil est.qm̄ vt ait san.Tho.in.iiij.dist.ij.ꝛ concordat Alber.in eodē loco.

S.Thom̄. Alber.ma.

Cum sacramenta noue legis ex ipso opere operato efficaciam habeāt fides ꝛ spes illius(qui suscipit baptismū)nihil facit ad sacrm: q̄uis possit facere ad rē sacramenti impediēdam vel pmouendam.vnde quātūcunq̄ quis spem suā ad xpm referret baptizatus baptismo ioannis:baptismū noue legis nō cōsequebatur.ꝛ iō si baptismus noue legis est de necessitate salutis:oportebat ꝙ iterum illo baptismo baptizaretur.¶Tertio sic.hoc est generale in omnibus sacramentis, ꝙ si omittitur aliquid quod est de substantia sacramenti oportet illud sacramentum iterari.vnde cū nō esset forma debita in baptismo ioannis oportebat:ꝙ iteraref baptism⁹.ergo necesse erat vt baptizati baptismo ioan.iterū baptizarenf baptismo xpi.vnde opi.magri.nec glo.huius.c.nec Hu.nec aliorū sequentiū tenetur q2 non continet veritatem.¶His habitis dicendum est ad rationes in oppositum.

Ad primū arg.

Ad primā de authoritate Hiero.Respōdetur iuxta

S.Thom̄. Bonauen.

iuxta sanctum Tho.ꝛ dñm Bonauenturā.ꝙ Hiero.non vult tangere ibi cām rebaptizationis:sed insufficientiam fidei ipsorum ad salutē:vt patet ex verbis precedētibus.Premittit em̄ qui dicit se credere in xpm.ꝛ nō credit in spm̄ sanctum nōdum habet claros oculos.insufficientia aūt fidei non posset esse cā quare aliqui rebaptizarētur.sed quare instruendi essent sicut nunc fit.vel dicendum negando cōtrarium.Et ratio est iuxta

Alexander de halis.

magi.Alex.de halis.q2 lз Hiero.dixerit ꝙ illi, qui nō habuerunt fidem spūssancti rebaptizati sunt nō pter hoc ꝯsequēs est:ꝙ illi qui habuerunt nō erant rebaptizandi.Non em̄ intēdebat dicere cū prescissione.sed simpliciter.vnde magi.Sententiarum male intellexit Hiero.vt idem dicit Alex.ꝛ est communis opi.

Ad scōm. S.Thom̄. Bonauen.

¶Ad scōam rñdetur iuxta san.Tho.ꝛ dñm Bonauētu.ibi act.viij.agitur de samaritanis qui baptizati erant a philippo baptismo xpi.sicut innuit glos.ꝛ qō dr ꝙ non receperant spm̄ sanctū intelligit visibiliter:siue ad robur:prout in confirmatione datur.q2 ille nō fuit philippus apl's.sed vnus de.vij.diaconibus.Et ideo baptizare potuit,ꝛ predicare: sed non manus imponere ad dandū spm̄ sanctū visibiliter.vnde gl.viij.sup illud.miserunt ad illos petrū ꝛ ioannē.dicit philippus qui samarie euangelizabat vnus de septem erat.Si enim apl's esset manus imponere posset:qō solis epis conuenit.ꝛ ita patet opinio prima: que dicit ꝙ nō erant omnes rebaptizādi nō habet refulcimentū:nec ex scriptura:nec ex authoritate eni

Ad tertiū.

denti.¶Ad tertiā rñdetur primo.ꝙ ad baptismum requirit aqua non sola.sed cū debita forma verborū ioannes autem nō obseruabat formā xpi.ꝛ iterum nō erat ibi efficacia:sicut in baptismo xpi.ꝛ ideo q2 omittebantur ea: que erant de necessitate sacramenti oportebat iterū rebaptizari.ꝛ tñ pro nunc de ista qōne.q2 de eadem sermonē fecimus.de conse.dist.iiij.c.non re

Exponit literam.

generabantur.Lege tex.¶[Dedit ꝛ nō baptizatum post iudam].i.baptizati a iuda nō sunt postea rebaptizati.q2 baptizati sunt in forma euangelica.i.in euāgelio instituta a christo [dedit ioānes ꝛc.]i.baptizati a ioanne iterum baptizati sunt baptismo xpi.[quia] assignat rationē q2 baptismus datus a iuda[baptismus xpi est].i.in forma Christi traditus.s.in forma euāgelica:quā christus instituit vel quo xps interius operatur remissionem peccatorū.[qui a ioanne].s.traditus.[ioannes erat].i.sola in eo erat operatio ioannis.Non em̄ interius per eū remissio peccatorū cōferebatur:vt de cōse.di.iiij.nō regenerabantur.[item.]alia rō.[quos iudas baptizauit ꝛ christus].s.baptizauit.i.intus mūdauit: siue interius pctā dimittendo.alias rōnes assignauimus in qōne pter quas necessario baptizati baptismo ioannis erant rebaptizādi baptismo christi.Cuius etiā potissima rō est:q2 in baptismo ioānis non conferebatur gratia emūdans a peccatis.qō ptз:tum q2 gratia talis non cōfertur sine spūssancto.In baptismo aūt ioannis nō cōferebatur spūssanctus.sed aqua tñ.vt ptз act.j.ioannes quidē baptizauit aqua:vos aūt baptizabimini spūsancto.Tum scōo q2 non est idem effectus dispositionis ꝛ pfectionis sed beatus ioannes ad baptismū Christi disponebat:cuius est gratiam conferre.q2 gratia ꝛ veritas per iesum xpm facta est Jo.j.vnde ptз ꝙ baptismus ioannis non conferat gratiā.[sic

Questio. 3

ergo.]scōa pars.[ebrius.]Hic surgit questio.†Cum intentio baptizantis requirat in baptismo quō ebrius dr baptizare q intentionem habere nō potest priuatus vsu rationis.

Rñdet. S.Thom̄.

Ad hoc rñdetur iuxta san.Tho.ꝛ Hug.hic ꝙ ebrius non dr q sepultus iacet vino:siue qui actu ebrius est.sed noīe ebrij intelligitur hic peccator:qui tali vitio laborat.s.qui sepe inebriatur.et talis quāuis actu ebrius intentionem habere non possit:tamē cum actu non est ebrius intentionem baptizandi habere potest ꝛ baptizare.Alia patent.

Sicut vrgeri. Ad idē subiūgit hoc.c.qō est eiusdē Aug.cōtra donatistas qō.c.pōt diuidi in tres ptes.In prima Aug.cū ad instantiā quorūdā hereticorum.s.donatistarum ꝯcedere cogeret per hereticos dispensatione sacramēti baptismi remitti pctā.ꝛ ita per ꝯñs per malos catholicos declarat ꝛ exponit quō hoc sit cōcedendum siue accipiendum ꝛ quomodo nō.In scōa inducit rōnem.scōa ibi: illud enim sacramētum.in tertia probat per exempla.tertia ibi:vt si cuius

Diuisio.

Exponit literam.

Lege tex.¶[Sicut vrgeri videor.]Sic em̄ obijciebat Aug.Uerum baptisma traditur p hereticū.ergo peccatū per hereticum dimittitur.qō concedebat Aug.nō merito dantis: sed vi ꝛ virtute sacramenti.[vrgeri videor].s.per instātiam argumentationis.[cum iuste].i.in forma ecclesie baptizat.Hug.[ꝛ sic vrgeo.]hereticos replicando,ꝛ arguendo fortiori ratione idem de malis catholicis.[auarus.]ꝛc.[peccata dimitti.]Si per vim sacramenti declarat quō sit de illis et de istis intelli-

gendum.Hoc enim qō hic dicitur de heretico verum est cum puer baptizatur ab eo vel cum adultus: sed ignoranter vel in casu sepius expetito.s.in articulo mortis:si per meritum suū nec illo ꝛc.Tum q2 neuter dignus est conferre sacramentum per qō peccatum dimittitur.Tum q2 neuter hз gratiam gratum faciētem: quia quis potest ex merito alteri cooperari ad remissionem peccatorū.sicut.§.e.plenius exposuimus in.c.remissionē.[illud em̄ sacrm.] scōa pars.Ratio aūt quare vi sacramenti illius ferant remissionē peccatorū est:q2 sacramentū illud Christi etiā in malis hoībus ministrātib⁹ esse cognoscitur ꝛ ita hз effectum suū.sed qō vite merito mali pctā non dimittant:ratio est.q2 [in corpore vnice colūbe ꝛ immaculate.] i.in vnitate ecclesie catholice:[nec ille].s.hereticus.[nec iste.] scз catholicus malus inuenitur: lз videatur esse in eccl'ia corpore aut noīe.sed non est merito:aut munimine.extra aūt ecclesiam non est remissio peccatorum: nec meritum efficax ad illā [vt si cuius.]tertia pars.[verū quidem esset membrum]quātum ad speciē.vt.xxiij.q.vij.c.vlti.Hu.ꝛ Arch.[fides] Jac.et.j.pe.iiij.[item si in heresi.]Hoc cōe est in oī pctō mortali qō quandiu quis manet in eo:ꝛ ab eo non recedit nullo modo potest esse templum dei.quia tale peccatum excludit gratiam ꝛ charitatem: per quam homo fit templum dei: et ita patent cetera.

Ex his. §.est.In quo sm Archi.incipit.viij.pars q̄stionis.in qua dicit ꝙ baptismus in forma ecclesie datus a quocūq̄ tenet:sed prescissus baptizatus nō saluatur sicut membrum prescissum a corpore non hз spm̄ vite Jo.de.archi.sed idem Aug.lib.de baptismo econtra testatur.

1 ☞Sacramenti effectus dr executio vel res sacramenti.

Etiam. Ab isto loco(vt dicit gl.)inducit magister capitula: quib⁹ vult pbare:ꝙ heretici ꝛ si sacramenta conferre possint:nō tñ effectū sacramenti q̄nq̄ tñ inducit:ꝙ possint effectum sacramēti cōferre ꝛ sub ista altercatione venit vsq̄ ad finē qōnis fracto freno.Diuidi aūt potest hoc.c.in tres partes.In prima dicit ꝙ nulla peruersitas dantis vel accipiētis pōt violare sacramentum.in scōa distinguit inter sacramentū: ꝛ rem sacramenti:siue effectum sacramenti.scōa ibi:sed q2.tertia ibi:patet ergo.Lege.

Diuisio.

Exponit literam.

¶[Etiam tardiores.ad intelligendum:vel vt alij ad credendum.vt Archi.[posse violari].i.nulla peruersitas dantis:vel accipientis potest efficere:vt sacrm baptismi in forma ecclesie violetur.vt non sit q̄tum ad essentiam veruз baptisma ꝛ ad salutē valens: cum fictio de corde recesserit:vel reiteratione indigeat.his em̄ modis violari dr.s.qñ caret effectu:ꝛ qñ reiteratur:ꝛ qñ non datur in forma ecclesie.Hu.Jo.de fantu.ꝛ Archidia[Sed quia.]secūda pars.[ab effectu.]

Jo.de fan. Archid.

1 †Effectus sacramenti dicitur executio vel res sacramēti quorum vtrunq̄ est aliud a sacramento.vt de conse.distinct.iiij.quomodo.Hug.ꝛ archidia.[tum eos.] A minori ad maius quasi diceret si mali catholici(qui sunt in ecclesia: de quibus magis videtur)nō dant remissionem peccatorum:multo minus heretici qui sunt peiores ꝛ magis ab ecclesia separati [in vnitate.]nūero:non merito.nomine:non numine [perdite.] i.male pro quo sunt digni perditione.Hug.[non habere] q2 sua peccata eis non sunt remissa.[nec dare digne.]scilicet aut congruenter.quia non sunt digni vt conferant sacramenta: per que dimittuntur peccata[aut merito vite]cum nō sint in statu gratie in quo cooperari possent alijs merito congrui ad remissionem peccatorum.ita videtur nobis exponenda ista litera si ad propositum Augu.cum concordia precedentium sit exponenda.quia isti glossatores decreti: quandoq̄ nobis videntur multo longe a pposito discedere.qa non malignis.sed bonis dictum est.Matthei.xlviij.quod vt supra in.c.remissionem dictum est intelligendum est non quantum ad substantiam potestatis absoluendi: ꝛ ligandi quia illa sacerdotibus omnibus bonis ꝛ malis communis est:sed quātū ad idoneitatem vsus quā non mali:sed boni tantū habent.[patet ergo] quasi diceret.Sicut dictum est.§.si illi mali qui adhuc sunt in ecclesia:de quibus magis videtur non dant remissionem peccatorum minus videtur de hereticis ꝛc.patent alia.

Cōtra glossatores.

1 ☞Sacramentum quid sit.

Corporalia. Inducitur ad idem hoc ca.qō est eiusdem Augu.lib.de verbis domini super Matth.sermone.xj.Et potest diuidi in duas partes.In prima dicit:ꝙ mali lз possint recipere

Diuisio.

Exponit literam.

sacramentum:non virtutem gratie spiritussancti possunt recipere quãdiu manẽt in pctõ. In scda inducit exemplũ de membro abscisso a corpore.scda ibi:quẽadmodũ. Lege tex. ¶ [Corporalia sacramenta.] vocat sacramẽta corporalia: qꝛ dãtur in rebus sensibilibus. vnde idem Aug. Accedit verbũ ad elemẽtum,⁊ fit sacramentũ. vt in.c.detrahe.j.e.q. Item idem Aug.
1 diffinens sacramentum,dicit. †Sacrm est in quo sub tegumento rerum visibiliũ diuina virtus secretius operatur salutem.

Hu. de sancto victore.

Et Hug.de san.victo.dicit.Sacramẽtũ est corporale vel materiale elementum extrinsecis oculis suppositũ: ex institutione significans:ex similitudine representans: ex sanctificatione gratiam cõtinens. [formã pietatis].i.culture religionis christiane.[virtus vero inuisibilis].i.gratia inisibilis spũssancti. [in eis].i.in malis catholicis:siue hereticis esse nõ potest: quã diu manent in peccatis de suscipiẽtibus indigne manifestum est.de administrantibus vero ab ecclesia precissis etiã patet. qꝛ nec in eis manet gratia spiritussancti. nec ab eis confertur suscipientibus scienter sacramẽta ab eis:nisi in casu necessitatis baptismũ sicut sepe cõmemoratum est. [quemadmodum.] mẽbra enim abscissa a corpore nõ habent sensum nec vitam extra corpus vt de se patet.

Diuisio.

Non sanat. Ad idem inducitur hoc.c.qd est beati ambrosij. Et potest diuidi in duas partes. In prima dicit ꝙ baptismus hereticorũ q nõ seruãt formã ecclĩe nõ sanat. In scda hoc ꝓbat ex aplo.secũda ibi:qꝛ vt per apl'm dr. Lege tex.

Exponit literam.

¶ [Nõ sanat baptismus perfidorũ].i.hereticoꝝ:q baptismi formã nõ seruãt.talis em̃ baptismus nõ valet.qꝛ baptism⁹ nisi seruetur forma quã xp̃s instituit matth.vlti. baptizantes in noĩe patris,⁊ filij,⁊ spũssancti.non est baptismus vnde non sanat:nec abluit ab iniquinamento culpe: sed polluit ⁊ baptizantem perfidũ,⁊ baptizatũ si scienter per talẽ prophanũ recipiat baptismũ.

Ambro.

vnde Ambro.lib.de sacramẽtis.vidisti aquã sed non oĩs aqua sanat:sed aqua sanat que hꝫ gratiã xp̃i: non sanat aqua:nisi spũssanctus descendat ⁊ aquã illã consecrauerit.[qui in diluuio aquarũ multarũ]. Ad probandum ꝓdicta inducit Ambro.ibidem hoc qd habetur.ps.xxxj. qui scꝫ sunt in diluuio errorum.⁊ sectarũ ⁊ multiplicitate vanarum doctrinarum que sunt diluuiũ aquarum pessimarum. Tales em̃ vt dicit glo.nõ approximant ad deum. qꝛ dereliquerunt venam aquarum viuentiũ.s.sacramẽti veri baptismi. Hiere.xvij.que emanauit de fonte vite.i. de latere xp̃i percussi vñ exiuit sanguis redẽptionis,⁊ aqua emũdationis. Joan.xix.extra hanc aquam veri baptismi xp̃i nõ est aqua purificans:sꝫ sordidans [quia vt.] scda ps.ad Ro.xiiij.[quicquid ex fide nõ est.] quod

S. Thom.

sic intelligendũ est. vt dicit san.Tho.sup apl'm. Oẽ qd est contra fidem ⁊ contra scientiam pctm̃ est etiã si ex genere suo bonum esse videatur. puta si paganus ad honorẽ suorũ deorum virginitatem seruet:vel eleemosynam det hoc ipso peccat.

☞Baptisma dicitur vnum triplici ratione.

Diuisio.

Hi qui baptismum. Ad idẽ sequitur hoc.c.ꝙ est leonis pape:qd diuidit in duas partes. In prima statuit regulã,ꝙ baptizat⁹ ab hrticis in forma ecclĩe cũ recõciliat nõ rebaptizet.sed solam manus impositionem suscipiat. qꝛ ab hereticis verũ sacramentũ sed nõ rem sacramenti recepit:si sciẽter ⁊ extra casum necessitatis ab eis baptizatus est ob quã rẽ sacramẽti recipiendã.i.gratiã spiritus sancti imponitur ei manus.in scda dicit hanc regulã obseruandam esse in oĩbus ecclesijs. scda ibi, ⁊ hanc regulã. plana sunt oĩa.

Exponit literam.

¶ [Hi.] cum ante nõ fuissent baptizati. Nã si prius fuissent baptizati:clarũ est ꝙ ab hereticis nõ recepissent scdo verũ baptismũ.qꝛ baptism⁹ nõ cõfert nisi semel. Et ita exponit glo. dicẽs.qꝛ tũc nihil acceperũt ab eis.lxviij.di.§.hi vo.vel sic (vt dicit hu.) qꝛ si pusq̃ recessissent ab ecclĩa baptizati fuissent nõ fieret illis redeuntib⁹ ob hoc man⁹ ĩpositio ꝑ man⁹ ĩpositionẽ vt de ꝯse.di.iiij.ab antiq̃.[⁊ hãc regulã].ij.ps.[vt lauacrum.]

Archid.

i.baptisma in forma.[semel initiatũ].i.collatũ.Hug.⁊ Archi. [nulla iteratiõe violet.] dicẽte aplo.ad eph.iiij.vn⁹ de⁹. deut. iij.dñs de⁹ tuus vn⁹ est.⁊ ex̃ de sum.tri.⁊ fi.ca.c.j.[vna fides.]

S. Thom.

vbi no.iuxta san.tho.sup apl'm.fides qñq̃ sumit ꝓ ipsa re credita.ꝭm illud.hec est fides catholica ⁊c.i.ista debẽt credi. qñq̃ sumit ꝓ habitu fidei quo credit in corde. ⁊ de vtroq̃ põt hoc dici primo vt sit sensus.vna est fides.i.idẽ iubemini credere:⁊ eodẽ mõ operari.qꝛ vnũ ⁊ idẽ est:qd credit a cunctis fidelibus vnde vl'is siue catholica dr. [⁊ inde].j.ad Corin.j.dicit aplus. idipm dicatis,⁊ sentiatis oẽs. Alio mõ.[vna est fides].i.habitus fidei:quo creditur vna inquã non numero:sed specie. qꝛ similis dꝫ esse in corde oĩm.⁊ hoc modo idẽ volentiũ dr vna vo
1 luntas.vnum baptisma.†Dicit aũt vnũ vt dicit sanct.Tho. vbi supra triplici rõne.primo qꝛ baptismata non differũt ꝭm baptizantes:qꝛ a quocũq̃ cõferatur virtutẽ vniformã habet. Qui em̃ baptizat interius vnus est scꝫ xp̃s. Jo.j. scdo dr vnũ qꝛ in noĩe vni⁹ scꝫ trinitatis matth.vlt.baptizãtes eos in nomine patris,⁊ filij,⁊ spiritussancti. Tertio qꝛ iterari non põt. Rationes huius alibi assignate sunt. de conse.distin.iiij.c.ij. Cetera patent.

Si qui ab hereticis. Ad idẽ sequit hoc.c. qd est leonis pape.in quo dicit idem videlicet.Qd qui ab hereticis suscipiũt baptismũ sciẽter.s. ⁊ extra casum necessitatis ⁊ si verum baptismũ suscipiũt: nõ tamẽ sanctificationis virtutem.Breue est.Litera etiam patet.

1 ☞Arriani vnde dicantur,⁊ que fuerit eorum heresis.
2 Sabelliani vnde dicantur,⁊ que fuerit eorum heresis.

Archid.

Sed notandum §.est in quo magister gratianus soluit contrarietatem que videt esse in premissis capitulis:s.ꝙ baptismus qñq̃ habet effectum,⁊ qñq̃ non vtitur.⁊ quadam distinctione hereticorum.scdm vero Arch.hic incipit nona pars huius q̃nis in qua dr ꝙ quidã heretici nõ baptizant in forma ecclesie, ⁊ talium baptismus iterat. Alij vero qui in forma ecclesie dãt baptismum.⁊ taliũ baptismus non iteratur. Jo.de fan.⁊ Archi. Lege.

Exponit literam.

¶ [Sed notandũ heretici.] Clarum est ꝙ sacramentũ collatum ab hereticis nõ in forma ecclesie nõ est sacrm.qꝛ cum deficit forma deficit esse cũ forma q̃ dꝫ esse vt patet.ij. physico. ⁊.ij.de aĩa per quã viuere est viuẽtibus esse. Et ita sacramentum baptismi aut ordinis nõ seruata forma ecclesie non est sacramentum.vnde isto mõ baptizati ⁊ ordinati sunt denuo baptizandi,⁊ ordinãdi in forma debita qꝛ prius nihil receperunt nec fuerunt baptismo xp̃i baptizati:nec ordinati. [alij inequalitatem.] vt arriani.[Arriani] sunt de qbus dicit Aug.lib.de

August.

1 hereticis.c.xlix.† ꝙ dicũtur ab arrio presbytero q dicebat patrem maiorẽ filiũ minorẽ:⁊ spm̃ sanctũ filio minorẽ. Et ad huius erroris destructionẽ congregatũ est conciliũ nicenũ.vt di.
2 xv.canones.⁊ di.xvj.vi.[alij.] scꝫ sabelliani† sic dicti a sabellio heretico:qui posuit patrem ⁊ filiũ:⁊ spiritũ sanctũ non distinguit personis.sed dicit vnã personã esse sicut vnũ deũ.[⁊ sic sabelliani posuerunt indiscretionẽ].i.indistinctionẽ personarũ quorum error damnatus est in concilio vbi.s.[rebaptizarentur] improprie loquitur.quia extra formam ecclesie non est baptismus ⁊ sic non fuerunt baptizati.vt dici possent rebaptizati.vnde accipit rebaptizari.quia post falsum baptismum iterum verum baptismum receperunt.guido.

1 ☞Paulianiste vnde dicantur:⁊ que fuerit eorum heresis.
2 Cathaphryges qui dicantur.⁊ que fuerit eorum heresis.
3 Amittere dicitur aliquis quod non habet.

Diuisio.

Si quis confugerit. Ad idem subiũgit hoc.c.ex cõcilio niceno:vbi statuit qd habet in rubro. Et diuidit in quatuor ptes. In prima dicit ꝙ baptizati ab illis hereticis cũ redierint ad ecclĩã debeãt iterũ baptizari. In scda ꝙ si tales fuerint ab illis hereticis ordinati:⁊ idonei reperti fuerint ad ordines recipiẽdos ordinent de nouo baptismo in forma ecclĩe prius suscepto. ĩ tertia dicit ꝙ si tales nõ repiant digni ꝓmotione deponant ab eo ordĩe quẽ de solo facto videbãtur ab hereticis recepisse.in quarta dicit eadẽ regula obseruet circa diacones:⁊ alios quosq̃ similes.ꝙ scda ibi:si qui.tertia ibi:si vero.quarta ibi: sitr.Lege.

Exponit literam.

¶ [Si
1 qui,paulianiste.] † vt dicit Aug.li.de here.c.xliiij.dicti sunt a paulo samosatheno.⁊ dicebãt Christũ nõ semp fuisse.sꝫ in maria sumpsisse initiũ.vt.xxiiij. qd.iiij.quidam.hi errant ꝯ scripturã diuinã. Jo.j.in prin.erat verbũ ⁊c.i.ab eterno.⁊ ab eterno.tu es Deus.phil.ij. Cũ in forma dei esset non rapinã arbitratus est se equalẽ deo.sed seipsum exinaniuit formã serui ac
2 cipiens.[cataphrygis.] †q sicut dicit Augu.li.de here.c.xxvj. sunt quorũ authores mõtanus tanq̃ paracletus:⁊ due ꝓphetisse sue prisca ⁊ maximilla. hi pessime errabãt.primo dicendo purũ hoĩem.s.montanũ esse spm̃ sanctũ:q est deus vnus cũ patre ⁊ filio:q hi tres vnũ sunt.j.Jo.v.dicebãt etiã spm̃ sanctum non in aplos.sed in seipsos venisse.vt.c.quidã.xxiiij.q.iij. ⁊ qꝛ isti nõ habẽt vera sacra cũ in forma ecclesie nõ baptizẽt precepit sancta

pit sancta synodus .vt q de illis ad ecclesiã redirẽt:debeãt rebaptizari.i.de nouo baptizari.qꝛ preter formam ecclesie illi he
a retici baptizabãt[a]. Et ideo sacramentũ baptismi nõ ꝯferebãt dicit ergo rebaptizari:sicut diximus in superiori.§.improprie ꝓpter iterationẽ facti exterioris nõ sacramenti.ꝙ nullũ fuit. vel forme ecclesie,qꝛ si sacramẽtũ fuisset collatũ qꝛ non deberẽt rebaptizari.vt di.lxviij.c.j.⁊.j.c.q.arrianos.⁊.s.e.hic q.Hug. ⁊ Archid.] Si qui.] scda pars.[Si qui clerici.] de solo facto:⁊ solo noĩe.Hu.qꝛ ex quo baptizati non erãt:ordinari non poterãt.Cum enim baptismus ianua sit oĩm sacroꝝ,nullum sacramẽtũ põt cõferri nisi prius baptizato.[Siquidem inculpati] i.si alias nõ fuerint culpabiles ⁊ reprehẽsibiles.[rebaptizãdi] i.de nouo baptizandi.Hu.[Et rursus] ad factũ respicit.Hu. [Ordinentur] de nouo. Nõ põt enim quis aliquẽ ordinẽ recipere,nisi sit baptizatus vt dictum est.tertia pars.[Examinati min⁹ apti.] In suscipiendis em̃ ordinibus maior cautela est adhibẽda:q̃ in alijs sacramẽtis.vt notatũ est.s.eo.§.ecce.vel

a ¶ Baptizabant. baptizare an qlibet possit vid Pe. de anch.i.c.j.de baptis. nu.i. Et ibi nume.9. an vn⁹ possit simul plꝛes baptizare: et an plures vnum.

Archid.

vt dicit Hu.⁊ repetit Arch.ꝙ ista examinatio fit nõ ꝓpter crimen quod oĩno in baptismo deletur,⁊ postea non impedit promouendũ:sꝫ propter irregularitatẽ persone:q̃ per baptismum non tollitur.sꝫ etiã post baptismũ generat obstaculũ promouendo.vt di.xxvj.acutius.⁊ dist.xxxiiij.si quis viduã vel propter crimẽ forte fit hec examinatio.qꝛ facilius dispẽsatur vbi modicũ vel nullũ deprehenditur fuisse crimen:quã cũ illis q fuerunt magis criminosi,licet sint purgati per baptismũ [deponi] de solo facto.Hu.ab eo ordine quẽ apud hereticos videbatur habere.quasi diceret debẽt interdici:ne officium ordinis exerceant:cum ordinẽ nõ habeãt.vel depon.i.non promoueri.
3 †Et est ar.ꝙ aliqs dicit amittere ꝙ non habet.arg. dist.xxiij. quorũdã.⁊.xxiij.q.iiij.guillisari⁹.⁊.xxvij.qd.ij.§.ex his omnibus.Congrue ergo intelligit ⁊ de ordine quẽ videbant habere ⁊ nõ habebãt:⁊ de ordine quẽ habituri erãt:si digni inuenti fuissent.sꝫ nondum habebant.Hu.[Similiter].iiij.pars ptꝫ.

1 ☞Nouatiani vnde dicantur,⁊ que fuerit eorum heresis.
2 Nomina patris ⁊ filij ⁊ spũssanti quare dicantur tremenda.

Paulianiste. Ad idẽ sequitur hoc.c.ꝙ est Innocentij Pape vbi ponit duas sectas hereticorũ,scꝫ paulianistaꝝ ⁊ nouatianoꝝ quorũ qdam nõ seruãt formã ecclesie in baptizando:scꝫ primi.scdi sic. Breue est ⁊ planum.⁊c. Lege text.

Exponit literam.

¶ [Paulianiste] de quorũ errore diximus.s.c.si quis confugerit.isti non baptizant baptismo Xp̃i.qꝛ non in forma quam ipse dedit. Mat.vlti. Et ideo veniẽtes ad vnitatẽ ecclesie precipiuntur baptizari baptismo Christi sicut in prefato.c.dictũ
1 est.[Nouatiani].† nouatiani dicti sunt a nouato pꝛsbytero.vrbis rome.qui nouatus aduersus cornelium cathedram sacerdotalẽ conatus est inuadere heresim instituit volens apostatas recipere ⁊ rebaptizans baptizatos vt refert Isidorus.li. viij.etymo.⁊ habetur.xxiij.qd.iij.quidã aũt.[his nominib⁹] nouatiani rectã formã baptismi seruabant,qꝛ baptizabãt his noĩb⁹ scꝫ In noĩe pr̃is,⁊ filij,⁊ spũscti.verũ errabãt qꝛ rebaptizabãt baptizatos.

Isidorus.

Questio. Respõdet.

Sꝫ surgit hic qd.q̃re hoc faciebãt. Rñdet. Cũ pmo qꝛ credebãt ꝙ eoꝝ sectã ver⁹ baptism⁹ ab alijs non conferret.⁊ in hoc errabant. Hu.⁊ Archi.⁊ Guido.[Tre
2 mendis.] † Tremenda dicunt noĩa. Cũ qꝛ cum tremore inuocanda est sancta Trinitas. Tum qꝛ ea cũ tremore etiã ab Angelis adorat.vñ ecclesia cãtat.tremũt videntes Angeli.⁊ Esa. vj.Seraphin clamãt suppliciter dicentes.Sanctus Sanctus ⁊c.Thobie.viij.Cum tremore confitemini illi. Tum qꝛ in inuocatione istorũ noĩm tremũt demones.ꝭm Hug.[Nec apud istos.questio].i.dubitatio mota est. Isti enim nouatiani recte sentiebant de vnitate diuine essentie in trib⁹ personis credentes ꝙ pater ⁊ filius ⁊ spũssanct⁹ sunt vnus ⁊ indiuisus Deus. Sed qꝛ in alijs errabant dicentes.ꝙ baptizati ab alijs essent rebaptizandi:sunt merito condemnati.qꝛ qui offendit in vno: factus est omnium reus. Jacobi.ij.⁊.vij.q.j.deniq̃.

1 ☞Christus ꝙ in patria sua non poterat facere signum propter incredulitatem:an sit verum ⁊ rationabile.

Alij formam. §.est. Et ad precedentẽ.§. respicit.⁊ vult subdere capl'a de his q ex certa sciẽtia baptizant ab hereticis. Hug.qui enim ab hereticis aut schismaticis qbus in heresi aut schismate cõicãt baptizant in forma ecclĩe sacrm baptismi ⁊ characterẽ recipiũt.

Exponit literam.

sꝫ qꝛ ĩ pctõ recipiũt. ¶ [Virtutẽ].i.grãm spũscti nõ recipiũt q̃ pctõ aduersat.vñ talis q accipit a talibus sacramẽtum xp̃i sciẽter simulat se velle Xp̃o per fidẽ ⁊ dilectionẽ cõiungi.q tñ lõge est a Deo per pctm̃ ps.cxviij. Lõge est a peccatorib⁹ sal⁹ vñ talis fict⁹ est. Et de ipso recte dr illud Sapiẽ.j.Spũs sanctus discipline effugiet fictũ. Talis etiã cõicãs cũ hereticis in errore heretic⁹ siue infidelis est. Sine fide autẽ impossibile est placere Deo.ad Hebr.xj.[vñ].i.ad ostendendũ ꝙ sine fide in baptismo nullus ꝯsequit virtutẽ sacramẽti.Hu.[de dño dr] ꝙ in patria sua nõ poterat facere signũ ꝓpter incredulitatem

Questio.

1 eorũ. Mat.xiij. ¶ Sꝫ circa hoc surgit qd † vtrũ hoc dictũ sit verum ⁊ rationabile:ꝙ Xp̃s in patria sua non poterat facere signũ ꝓpter incredulitatẽ.

Primũ ar.

Et vr̃ ꝙ nõ.primo.qꝛ nõ est verum ⁊ rationabile:ꝙ in patria sua simpliciter non fecerit signum: imo fecit ibi aliquas virtutes.vñ Mat.xiij.in fine.c.dicit. Et non fecit virtutes multas.i.miracula propter incredulitatem eorũ.

Scdm ar. Tertiũ ar.

¶ Scdo nõ vr̃ verũ qd dicit non poterat.qꝛ illoꝝ incredulitas nõ diminuebat potẽtiã Xp̃i:qꝛ oĩpotẽs erat. ¶ Tertio non vr̃ illa ratio sufficere cũ ait propter incredulitatẽ eoꝝ. imo ista ratio vr̃ plus induxisse ad faciendum miracula.qꝛ vt ait apl's signa sunt non fidelib⁹ sed infidelibus.j.ad Cor.iiij.

Rñdet. Guido.

¶ Ad hoc dicendũ iuxta dñm Guid.ꝙ vt Chryso.dicit Homil.xlviij.super Mat.domin⁹ miracula faciebat nõ ad ostentationẽ sui:sed ad profectũ eoꝝ quibus predicabat.scꝫ ad infideliũ cõuersionẽ.intantũ ergo signa ⁊ miracula De⁹ facere voluit inquãtũ ad cõuersionẽ infideliũ proficere vidit:sed duꝫ ex miraculis vidit eos deteriores fieri:tunc cessauit,vñ qꝛ illi de patria sua erãt cõtemptores doctrine ⁊ miraculoꝝ eius ⁊ scãdalizabãtur in ipso:vt pꝫ in.c.predicto. Mat.xiij.⁊ Mar.vj. Et fiebãt deteriores intãtũ vt voluerunt eum ꝑcipitare de supercilio montis.vt dr Luc.iiij. Xp̃s cessauit a miraculis.quia noluit eos deteriores ⁊ magis incredulos fieri. Ideo dicit propter incredulitatẽ eoꝝ.i.propter incredulitatis obstinationẽ. ¶ His habitis dicẽdum est ad rõnes in oppositũ.

Ad primũ arg.

¶ Ad primã cum dr.nõ fecit signum. Rñdet ꝙ nõ intelligit absolute ꝙ nullum fecerit:sꝫ qꝛ paucissima respectu eorũ q̃ alibi fecit.vñ aliqua ibi fecit. Tum primo:ne salutẽ illoꝝ contẽnere videret. vñ Luce.iiij.sibi dicebant. Quãta audiuimus facta in capharnaũ.fac hic ⁊ in patria tua. Tũ scdo.ne mali excusationẽ haberent de pctõ prout Joan.xv.dixit. Si non venissem:⁊ fecissem eis:que nemo alius fecit: excusationem haberent de peccato. Tum tertio.ne eius potentia eis occulta esset ⁊ ignota: quam venit in mundo manifestare. Jo.xvij.pater manifestaui nomẽ tuum hominibus.quia manifestando se manifestabat patrem qui misit eum scilicet per opera. Joã.v.Opera que ego facio: testimonium perhibent de me.

Ad scdm.

¶ Ad secundam respondetur primo ꝙ ibi non negatur potentia faciendi miracula ibi:cum vt iam diximus ibi aliqua fecit. Sed dicitur non posse.qꝛ noluit, nec decuit propter incredulitatem.quia peiores inde fiebant.vt non negetur potentia absoluta:sꝫ ordinata.que disposuerat se non facturũ nisi pauca miracula,propter causam dictã.

Nicolaus de lyra.

vnde Nicola.de lyra super Marcũ. Marci.vj.super illud non poterat virtutẽ vllã facere. Dicit ꝙ istud non posse: non refertur ad potentiam eius absolutã.sed congruitatis ⁊ decẽtie:qꝛ non erat congruum ꝙ ibi faceret multa miracula. Cuius cã subditur propter incredulitatẽ eoꝝ. Et ita exponit hic Hu.[Non poterat].i.nolebat qꝛ sue potentie nõ congruebat: vt coram non credituris faceret signa.i.miracula. ¶ Simile. xxij.q.v.si Paulus.

Ad tertiũ.

¶ Ad tertiã respondet ꝙ signa sunt in fidelibus verum vt conuertant. Illi aũt non erant credituri. Et ideo talibus non erant exhibenda signa:sicut nec margarite ponende ante porcos.

3 ☞In sacramento baptismi tria considerantur.
5 Sacramenta noue legis sunt aliquo modo causa gratie.
6 Causa agens dicitur duplex.
7 Uirtus spiritualis ꝙ fit in aqua baptismali: ⁊ in alijs sacramentis.
8 Motus non est ens completum,sed via.
9 Baptismus vim habet abluendi cor a peccatis.
10 Instrumentum habet duas actiones.

Diuisio.

Detrahe. Subiungit consequenter magister Gratianus hoc.c.qd est Augu.super Joan.homil. In quo ostendit quod ad verum baptisma Christi requirantur duo.scꝫ elementum:⁊ verba a Christo instituta. que duo:sunt materia ⁊ forma sacramenti. Et potest diuidi in duas partes. In prima ponit in quibus consistit sacramentum baptismi. quia in verbo:⁊ in elemento. In secunda ponit quod efficacia ipsius sacramenti se extendit ad ablutionem cordis.ibi cum ita ait.

C

vnde iſta. Pꝛo plenioꝛi intelligentia huius. c. Querunt tria.

1 ¶ Pꝛimum eſt. Utrum ad perficiendum ſacramentum neceſſaria ſit acceſſio verbi ad elementum.

2 ¶ Scōm eſt vtrum aqua accedente verbo: fiat ſacramentum.

4 ¶ Tertium eſt vtrum tanta ſit virtus aque baptiſmalis: vt tangendo coꝛpus abluat a peccatis.

1 **Ad pꝛimum** ſic pꝛocedit. †Et videt ꝙ ad perficiendum ſacramētum non requiratur acceſſio verbi ad elemētū. *Pꝛimū ar.* Pꝛimo ſic. Sacramēta veteris legis erant ſigna noſtroꝝ ſacramētoꝛum, ſ; in illis non requirebat aliqua foꝛma verboꝝ. *Scōm arg.* ¶ Scdo ſic. pnīa ꝛ matrimoniū ſunt quedā ſacramēta. ſed de integritate eoꝝ non ſunt aliqua verba ergo ꝛc. *Tertiū ar.* ¶ Tertio ſic. ſacramētum eſt aliquid vnū. ſ; ex his que ſunt oīno ſeparata non videt poſſe fieri vnū. Cum ergo res ſenſibiles ꝛ verba huiuſmodi. videt ꝙ ad perfectionē ſiue integritatē vnius ſacramenti non requirantur verba cū reb' ſenſibilib'. *Opponit ꝛ Reſpōdet.* ¶ In oppoſitū eſt tex. pſentis. c. ¶ Rñdeo dicendum ſub iſta concluſione quod ad perfectionem ꝛ integritatem ſacramentoꝛum requiritur: ꝙ verba rebus ſenſibilibus adiungantur. Que cōcluſio pꝛobatur pꝛimo ex illo Apoſtoli ad Eph. vj. Xp̄s dilegit eccleſiā: ꝛ tradidit ſemetipſum pꝛo ea: vt illā ſanctificaret mundans eā in lauacro aque in verbo vite. *S. Thom.* Ratione vero triplici pꝛobatur iuxta ſanctum Tho. in. iij. parte ſecundum ꝙ ſacramēta ipſa poſſunt tripliciter conſiderari. Pꝛimo quidē ex parte cauſe ſanctificantis quod eſt verbum incarnatum. tunc arguit ſic. Sacra ex ſimilitudine repꝛeſentāt: ſ; ſacramenta repꝛeſentāt ea q̄ ſunt geſta circa Xp̄m ergo cū in Xp̄o fuerit verbū Dei rei ſenſibili coniunctum. op; ꝙ ſacramētum ei confoꝛmetur quodāmodo in hoc, ꝙ rei ſenſibili verbū adhibeat. ¶ Scdo conſiderant ſacramēta ex parte hoīs: qui ſanctificatur qui componitur ex aīa ꝛ coꝛpoꝛe. Et ex hoc arguitur ſic. Medicinā opoꝛtet pꝛopoꝛtionari moꝛbo. ſed moꝛbus peccati hoīem quātū ad aīam ꝛ coꝛpus infecerat. ergo in ſacramentis op; eſſe verba que reſpondeant aīe: ꝛ res ſenſibiles: que reſpondeant coꝛpoꝛi. ¶ Tertio conſiderantur ſacramēta ex parte ipſius ſacramētalis ſignificationis. Et ex iſta parte arguit ſic. *August.* Dicit Aug. in. ij. de doc. Xp̄iana. ꝙ verba inter hoīes obtinuerunt pꝛincipatum ſignificandi. qꝛ verba diuerſimode deſignari poſſunt ad ſignificādū diuerſos conceptus mentis ꝛ pꝛopter hoc per verba magis diſtinctē poſſumus expꝛimere qd̄ mente concepimus. Et ideo ad perfectionē ſacramētalis ſignificationis neceſſe fuit vt ſignificatio reꝝ ſenſibiliū per aliqua verba determinaretur. Aqua enim ſignificare pōt ꝛ ablutionē ꝑpter ſuā humiditatē: ꝛ refrigeriū pꝛopter ſuā frigiditatē. S; cum dicitur. Ego te baptizo. manifeſtatur: ꝙ aqua vtimur in baptiſmo ad ſignificādū emundationē ſpiritualē. ergo cōueniētiſſimum fuit vt verba cōiūgerent rebus ſenſibilibus ad perfectionē ſacramētoꝛum. ¶ His habitis dōm eſt ad rōnes in oppoſitū. *Ad pꝛimū argu. S. Thom.* Ad pꝛimā reſpōdetur negādo conſequētiā. Et ratio eſt iuxta ſctm̄ Tho. qꝛ nō eſt ſimilis ratio de ſacramētis veteris legis ꝛ noue. Nā quēadmodu; dicit Aug. contra Fauſtum. Alia debēt eſſe ſacramēta rei pꝛeſentis ꝛ alia rei future. Sacramēta autē veteris legis pꝛenuntia erāt Xp̄i vēturi. Et ideo nō ita expꝛeſſe ſignificabāt Xp̄m: ſicut ſacramēta noue legis que ab ipſo Xp̄o effluunt ꝛ quādā ſimilitudinem ipſius in ſe habent. vt dictum eſt. *Alexāder.* Cōcoꝛdat domi. Alexā. in. iiij. verūtn̄ vt dicit ſanctus Tho. i. iij. parte. In veteri lege vtebant aliquib' verbis in his que ad cultu; Dei pertinēt tā ſacerdotes qui erāt ſacramētoꝝ illoꝝ miniſtri ſm̄ illud Num. vj. ſic. Bñdicetis filijs Iſrael ꝛ dicetis eis. Benedicat tibi dn̄s ꝛc. q̄ etiā illi qui ſolis ſacris induebantur ſm̄ illud Deutero. xxvj. pꝛofiteoꝛ hodie corā dn̄o Deo tuo ꝛc. *Ad ſcōm. S. Thom. Albertus.* ¶ Ad ſecundā reſpondetur negando minoꝛē. Et ratio eſt iuxta ſanctum Tho. ꝛ Alber. magnum in. iiij. di. j. qꝛ matrimoniū licet ſecundū ꝙ eſt in officiū: ꝛ pnīa ſm̄ ꝙ eſt virtus, non habeant aliquā foꝛmā verboꝝ. Nihilominus ſm̄ vtrumq; eſt ſacramētum in diſpenſatione miniſtroꝛum eccleſie conſiſtens vtrumq; habet aliqua verba: ſicut in matrimonio ſunt aliqua verba expꝛimentia: conſenſum: ꝛ iterū benedictiones ab eccleſia conſtitute. In pnīa autē eſt abſolutio ſacerdotis verbotenus facta. *Ad tertiū. S. Thom.* ¶ Ad tertiā reſpōdet iuxta ſanctum Tho. in. iiij. ꝛ. iij. parte ꝙ ſacramentū eſt vnū aliquid in genere ſigni vel cauſe, quoꝛū vtrūq; impoꝛtat relationē. Non eſt aūt incōueniens: vt q̄ ſunt diſtincta ſcōm naturam rei: cōueniant in relatione ad aliquid vnum ſicut accidit de multis trahentibus nauē. q ſunt vna cā tractus nauis. ꝛ ſicut pater ꝛ mater ſunt vnum in generatiōe: ſic ꝛ verba ꝛ res ſunt vnū in ſignificādo: ꝛ cauſando. ꝛ per conſequēs efficiūt vnū ſacramētū. Et qꝛ virtus cauſandi eſt in rebus ex verbis ſignificātibus verba ſunt foꝛmalia per modum quo omne cōpletiuū dicit. Res vero ſenſibiles ſunt materia.

2 **Ad ſecundum** ſic pꝛoceditur. †Et videtur ꝙ aqua accedente verbo fiat ſacramētum. *Pꝛimū ar.* Pꝛimo ex pn̄ti litera. vbi dicit Aug. Accedit verbū ad elemētū: ꝛ fit ſacrm̄. *Scōm ar.* ¶ Scdo arguit ex diffinitione baptiſmi: quam dat Hugo de ſctō victoꝛe. Baptiſm' eſt aqua diluēdis criminibus ſanctificata per verbū Dei. *Tertiū ar.* ¶ Tertio ſic. Sacramētū eſt elemētū ex ſimilitudine repn̄tās. Sed elementum baptiſmi eſt aqua: ꝛ illa repꝛeſentat interioꝛē mundationem. ergo aqua eſt ſacrm̄. *Quartū ar.* ¶ Quarto ſic. Ablutio coꝛpoꝛalis tranſit baptiſmus autē permanet in baptizato. ergo videt qd̄ baptiſmus non ſit ablutio. ſed aqua ipſa. *Opponit i cōtrarium.* ¶ In oppoſitū eſt: ꝛ arguitur per illud eccle. xxxiij. Qui baptizatur a moꝛtuo: et iterum tāgit moꝛtuū quid ꝑficit lauatio eius. ergo videt ꝙ baptiſmus nō ſit ipſa aqua. ſed ablutio ſiue lotio. *Rñdet.* ¶ Reſpondeo dicēdū ꝙ aqua ipſa materialis non eſt ꝑpꝛie ſiue per eſſentiā ſacrm̄ baptiſmi ſed eſt ipſa ablutio ſiue lotio. que cōcluſio eſt beati Auguſtini dicentis. Baptiſmus eſt tinctio in aqua verbo vite ſanctificata. Pꝛo cuius cōcluſionis declaratione. †Eſt

3 notādum iuxta ſctm̄ Tho. in. iij. parte. *S. Thom.* ꝙ in ſacramēto baptiſmi eſt tria conſiderare. Aliquid ſc; ꝙ eſt ſacrm̄ tantum. Aliquid quod eſt res tm̄: et aliquid quod eſt res et ſacrm̄. Sacrm̄ autē tm̄ eſt aliquid viſibile exterius exiſtens quod eſt ſignum interioꝛis effectus. hoc enim pertinet ad rōnē ſacramēti. Exterius autē ſuppoſitum ſenſui eſt ꝛ ipſa aqua: ꝛ vſus eius qui eſt ablutio. Quidā aūt eſtimauerunt ꝙ ipſa eſt ſacrm̄. Qd̄ quidē ſonare videntur ipſa verba Hugonis de ſancto victoꝛe. *Hugo de ſctō victoꝛe.* Cui' etiā ſnīe videtur eſſe ipſe Huguitio in pn̄ti. c. ꝛ etiā Archi. qui ſequitur eius expoſitionē. S; iſti non dicunt verum. patet qꝛ ſacramēta noue legis cū ſanctificationē quandā operētur ibi ꝑficit ſacrm̄ vbi ꝑficit ſctificatio. in aq̄ aūt nō ꝑficit ſctificatio: ſed eſt ibi quedam ſanctificationis virtus inſtrālis non pmanens ſ; fluens in hoīe qui eſt vere ſanctificationis ſubiectum. Et ideo ſacrm̄ non perficit in ipſa aqua: ſed in applicatione aque ad hoīem que eſt ablutio. Et ideo magiſter ſententiarū. in. iiij. di. iij. dicit ꝙ baptiſm' eſt ablutio coꝛpoꝛis exterioꝛ facta ſub pꝛeſcripta foꝛma verboꝝ. *Alexander de halis.* Concoꝛdat magiſter Alexā. de halis in. iiij. vbi q̄rēs qd pꝛopꝛi' dr̄ baptiſm' vel aq̄ abluēs vel ipſa ablutio. dicit: ꝙ in baptiſmo tria ſunt: ſc; ipm̄ elementum: verbū ſanctificās. ꝛ ipſa tinctio. dicendum ergo: ꝙ in elemento eſt virt' regeneratiua: potentia ex cōtactu carnis Xp̄i que pꝛimo reducitur in actū per verbū ipſum ſicut coloꝛ eſt viſibilis potentia: ꝛ luce efficit actu viſibilis. ſ; in tinctione virt' regeneratiua effectū habet in homine. vn̄ id quod immediate operat pꝛincipalē effectū baptiſmi eſt ipſa tinctio. Cōcedēde ergo ſunt rōnes quibus oñdit ꝙ ꝑpꝛi' dr̄ tinctio baptiſm' q̄ aqua. Hec ille. Res aūt ꝛ ſacr; eſt character baptiſmalis que eſt res ſignificata per exterioꝛē ablutionē. ꝛ eſt ſignū ſacramentale interioꝛis ſignificationis que eſt res tm̄ huius ſacri ſignificata ꝛ nō ſignificās. ¶ His habitis dicēdum eſt ad rōnes in oppoſitū. *Ad pꝛimū arg. S. Thom.* Ad pꝛimā rñdet negādo ꝯſequētiā. Et ratio eſt: qꝛ non eſt ille intellectus authoꝛitatis Augu. ſicut quibuſdā videtur: qm̄ vt dicit ſanctus Tho. in. iij. parte. Accedente verbo ad elemētū fit ſacramētum. nō quidē in ipſo elemēto: ſed in hoīe: cui exhibet elemētū per vſum ablutionis. Et hoc ſignificat ipſum verbum: ꝙ accedit ad elementum: cū dr̄. Ego te baptizo. *Ad ſcōm.* ¶ Ad ſecūdā rñdet dupliciter. Pꝛimo modo ꝙ Hugo fuit illius opinionis. de quo non eſt curādū in hac parte. Secundo rñdet ꝙ cū baptiſmus dicatur aqua ſiue materiale elementū non eſt pꝛedicatio per eſſentiā. ſed per cauſam materialem. qꝛ aqua eſt materiale pꝛincipiū baptiſmi. *S. Thom.* vn̄ dicit ſanct' Tho. in. iiij. ꝙ hec eſt ꝑpꝛia pꝛedicatio. baptiſmus fit in aqua. Et hoc modo. verbū Hu. pōt eſſe verū. *Ad tertiū.* ¶ Ad tertiā rñdetur ꝙ aqua ſecundū ſe ꝛ in ſe non repꝛeſentat interioꝛē emūdationem: ſed in applicatione ſui ad hoīem: que eſt ablutio vt dictū eſt. nō ꝑ eſſentiā baptiſm' eſt ablutio ipſa ꝛ non aqua. *Ad quartū* ¶ Ad quartā rñdet pꝛimo ꝙ hac rōne etiā aqua non poſſit dici baptiſmus. Scdo rñdet iuxta ſctm̄ Tho. ꝛ Alex. de halis. ꝙ tinctio ſiue ablutio: licet tranſeat actu: manet tn̄ quo ad effectum maxime quo ad characterem: que eſt res ꝛ ſacrm̄: qui ſemper ꝛ indelebiliter manet. Et ita ratio non pꝛocedit.

4 **Ad tertium** ſic pꝛoceditur. †Et videtur qd̄ non ſit tanta virt' aque baptiſmalis: qd̄ abluēdo coꝛpus coꝛ mūdet a peccatis. *Pꝛimū ar.* Pꝛimo ſic. virtus ablutiua peccatoꝛū eſt virtus ſpūalis. Sed in aqua (cū ſit coꝛpus) non pōt eſſe virtus ſpūalis. nec ita ꝙ ſit ꝑpꝛia ei. qꝛ cū virtus fluat ab eſſentia rei non trāſcendit naturā rei. nec etiā pōt eſſe ita ꝙ recipiat eā ab alio. qꝛ vt ait Boethi'. Omne qd̄ recipit in aliquo recipitur in eo per modū recipientis. ergo in re coꝛpoꝛali

coꝛpoꝛali cuiuſmodi eſt aqua baptiſmalis nō pōt recipi virt' ſpiritualis. *Scōm ar.* ¶ Scdo ſic. Oē qd̄ eſt reducit ad aliqd̄ gen' entis ꝛ ad aliquē gradum boni. ſ; non eſt dare in quo gn̄e entis ſit talis virtus: vt p; diſcurrēti p ſingula gn̄a: qꝛ nō i gn̄e ſubſtātie nō i gn̄e q̄titatis. ꝛ nō q̄litatis nō relationis ꝛc. Silr̄ non pōt reduci ad aliquē gradū bonoꝝ. Nō eīm pōt ꝯputari iter minima bona. cū baptiſmus ſit de neceſſitate ſalutis. Jo. iij. Nec iterum inter media bona. cuiuſmodi ſunt potentie aīe naturales quib' hō bn̄ vel male vtit. Non etiā inter maxima bona. cū nec ſit gratia: nec virt' mētis. ergo talis virt' nō eſt aliqd̄ bonum ꝛ p ꝯn̄s nihil eſt. *Tertiū ar. pſ. xvj. b* ¶ Tertio ſic. ſuper illud pſ. Bñdicā dn̄m qui tribuit mihi intellectum. dicit gl. Deus per ſeipſum irradiat pias mentes. ergo cum illa irradiatio fiat p lumē gratie: ꝯſtat ꝙ gr̄a eſt a deo immediate: ꝛ nō a ſacramētis. ergo vr̄ ꝙ virtus aque non ſit tāta: ꝙ coꝛ abluat a pctis. qꝛ hoc nō fit niſi mediāte gr̄a. *Quartū ar.* ¶ Quarto ſic. Nullū coꝛpoꝛale pōt agere in rē ſpūalē, eo ꝙ agēs eſt honoꝛabilius patiēte. vt Augu. dicit. xij. ſuper Gen. ad lr̄am. ſ; ſubiectū gr̄e p quā fit ablutio pctōꝝ eſt mens hoīs: q̄ eſt res ſpūalis. ergo aq̄ baptiſmi nec aliqd̄ ſacramētū pōt coꝛ abluere a peccatis. *Opponit i cōtrarium. Reſpōdet.* ¶ In oppoſitū eſt beat' Aug. dicens in pn̄ti. c. vnde tāta vis aq̄: q̄ coꝛpus tāgat: ꝛ coꝛ abluat. ¶ Rñſio. dicendū, qꝛ determinatio pn̄tis q̄onis quodā mō dependet ab illa q̄ōne vtrū ſacra ſint cā gr̄e. Et qꝛ i auctoꝛitate pꝛedicta Aug. dr̄ vn̄ tanta vis ꝛc. De trib' hic agemus. pꝛimo an ſacra ſint cā gr̄e. ſcdo an in eis ſit aliqua virt' ſpūalis ad gr̄am inducēdā. iij. vn̄ aqua baptiſmalis ꝛ alia noue legis ſacra habeāt hmōi virtutē. Circa pꝛimū eſt concluſio

5 quā oēs catholici coguntur ꝯcedere †ꝙ ſacra noue legis ſunt aliquo mō cauſe gr̄e. Que ꝯclo p; qm̄ p ſacra noue legis hō Xp̄o incoꝛpoꝛatur: ſicut de baptiſmo dicit Apl's ad Gala. iij. Quotquot in Xp̄o baptizati eſtis: Xp̄m induiſtis. Non autē efficit hō mēbꝛū Xp̄i: niſi p gr̄am ergo ꝛc. ſcdo p; ex eo: qꝛ hec dr̄a cōiter aſſignat a doctoꝛibus iter ſacramēta noue legis ꝛ veteris: ꝙ ſacra noue legis efficiūt ꝙ ſignificāt: qd̄ ſacramentis veteris legis nō cōpetit. figurāt aūt ſacra inuiſibilē gr̄am ſi ergo ſacra noue legis gr̄am nō cauſant: non differrēt in aliquo a ſacramētis veteris legis ꝙ incōueniēter diceret. *S. Thom.* Uerū tāgit ſctūs Tho. tā in. iiij. ſniarū q̄ in. iij. parte diuerſimode ponūt ſacra noue legis cās eſſe gr̄e. Quidam enim dicunt, qd̄ non ſunt cauſe quaſi faciētes aliqd in aīa: ſed cauſe ſine quib' non. qꝛ increata virt' q̄ effect' ad gratiā ptinētes facit in aīa ſacramētis aſſiſtit, per quādā dei oꝛdinationē: ꝛ quaſi pactionē. Sic enim oꝛdinauit: ꝛ quaſi peregit Deus. vt qui ſacra accipiūt: ſimul ab eo gr̄am recipiāt nō ꝙ ſacra aliquid faciāt ad hoc. Et ponūt ad hoc exēplum de illo q afferēs denariū plumbeū accipit centū libꝛas ex regis oꝛdinatione: nō qd̄ denarius aliquid operet ad habēdum pꝛedicte pecunie q̄titatē, ſed hoc operat ſola voluntas regis. *Bernard.* vn̄ ꝛ. B. dicit in quoda; ſermone in cena dn̄i. Sicut inueſtitur canonic' per libꝛū, abbas per baculum: ep̄s per anulū. Sic diuiſiones gratiarū diuerſe tradite ſunt ſacramētis. Et qꝛ pactio talis non erat facta in ſacris veteris legis, vt accedēs ad ipſa i gratiā acciperēt, ideo dicuntur gratiā non cōferre ſ; ꝑmittere tm̄. *Cōtra ꝑdictam opi.* Sed ſi quis recte conſideret hec opinio non eſt vera. tū pꝛimo qꝛ non videt per hunc modū quē ponit de cauſalitate ſacramētoꝛum reſpectu gratie ſufficere ad ſaluādū dicta doctoꝛū, q̄ ſunt multū pōderāda in hmōi materijs. qd̄ p;. qꝛ cā ſine qua non: ſi nihil oīno faciat ad inducēdum effectum vel diſponēdo vel melioꝛādo quātum ad rationē cauſandi nihil habebit ſupꝛa cauſas per accidens. ſicut albū eſt cā dom': ſi edificatoꝛ eſt albus. Et ſcōm hoc ſacramenta eſſent cauſe per accidēs tantū ſanctificationis. Illa enim oꝛdinatio quā dicunt ſiue pactio nihil dat eis de ratione cauſe: ſed ſolum de ratione ſigni: ſicut etiā denarius plumbe' eſt ſolū ſignū indicās quid quis debeat accipere. Quod aute; eſt per accidens omittitur ab arte: nec ponitur in diffinitione vnde in diffinitione ſacramenti non poneretur cauſalitas pꝛedicta: nec ſancti multum curaſſent de ea dicere. Et tamē dicūt ꝙ ſacramēta non ſolum ſignificāt: ſ; cauſant gratiā. *Alexander de halis. S. Thom.* Et ideo eſt alius modus dicendi ſc; Alexandri de halis. in. iiij. ꝛ beati Thome tā in. iiij. ſentē. q̄. iij. par. ꝛ. iij. q. diſputatio de veritate ꝙ ſacramēta ꝛ ita baptiſmus cauſant gratiā inſtrumētaliter non vt pꝛincipaliter agentia. Pꝛo quo notandum iuxta ſctm̄

6 Tho. in. iij. parte †ꝙ duplex eſt cā agens. vna pꝛincipalis. alia inſtrumētalis pꝛincipalis quidem operatur per virtutem ſue foꝛme cui aſſimilatur effectus, ſicut ignis ſuo caloꝛe calefacit: ꝛ hoc modo non poteſt cauſare gratiā: niſi Deus qꝛ gratia nō eſt aliud q̄ quedam participata ſimilitudo diuine nature. ſm̄ illud. ij. Pet. iij. Magna nobis ꝛ p̄tioſa ꝑmiſſa donauit: vt diuine ſimus conſoꝛtes nature. Cā vero inſtrumentalis nō agit per virtutē ſue foꝛme ſed ſolum per motū quo mouetur a pꝛincipali agente. vnde effectus nō aſſimilatur inſtrumēto: ſ; pꝛincipali agenti. ſicut lectus non aſſimilatur ſecuri: ſed arti q̄ eſt in mente artificis. ꝛ hoc mō ſacramēta noue legis gr̄am cauſant. Adhibentur enim ex diuina oꝛdinatione hominibus ad gratiā in eis cauſandā. *August.* vnde Augu. ij. contra fauſtū. dicit hec oīa. ſc; ſacramentalia fiunt ꝛ trāſeunt virtus tn̄ ſc; Dei: q̄ p iſta operatur ingiter manet. Hoc aūt dicitur ꝑpꝛie inſtrumētaliter per quod aliquis operat. vn̄. ij. ad Ti. iij. dr̄. ſaluos nos fecit per lauacrū regenerationis. Et tn̄ dictū ſit de pꝛimo pꝛo iſto loco. qm̄ de hoc plenius diſputauimus circa cap. nunquid de cōſe. di. iiij. vbi pꝛincipaliter tractat hec materia. ¶ Circa ſcōm eſt notādū ꝙ vt recitat ſanctus Tho. *S. Thom.* illi qui ponunt qd̄ ſacramēta nō cauſant gratiā niſi p quandā concomitātiā ponunt, ꝙ in ſacramētis non ſit aliqua virtus que operet ad ſacramenti effectum. Et tn̄ vt dicunt virtus diuina ſacramēto aſſiſtens que ſacramentalē effectū operatur. Et ad authoꝛitates ſctōꝝ inductas que manifeſte dicunt virtutē eſſe in ſacramētis. Rñdetur ꝙ virtus illa nō eſt niſi quidā oꝛdo ad aliqd. Sed hoc nihil eſt dictū vt arguit ſanctus Tho. in. iiij. qꝛ virt' noīat pꝛincipiū alicuius ꝛ pꝛecipue pꝛout ſumitur hic pꝛo virtute cauſe. Ad aliquid vero ſiue relatio non poteſt eſſe pꝛincipium actionis vel terminus. vt pꝛobatur. v. phyſi. Et ideo ille oꝛdo non pōt habere nomen virtutis: nec rōnē pꝛopter qd̄ ſequendo iuxta ſuperius iā poſita ꝙ ſacramētū eſt cā inſtrumētalis gratie: neceſſe eſt ſimul ponere ꝙ in ſacramento ſit quedā virtus inſtrumentalis ad inducendum effectū ſacramentalē.

7 Eſt ergo cōcluſio †ꝙ in aqua baptiſmali ꝛ in alijs ſacramentis eſt virt' ſpiritualis: qua lauat anima a peccatis. Iſta ꝯclo pꝛobat ſic. Sacra medicine quedam ſunt. ſ; omnis medicina habet aliquā virtutē per quā ſit efficax ad ſalutem inducendā coꝛpoꝛalem. ergo in ſacramentis eſt aliqua ſpūalis virtus ponēda: qua ſint efficacia inducēdi ſalutē ſpiritualē. ¶ Scdo ſic. ſi ſacramēta noue legis nihil diſponerent nec cooperarentur ad ſalutē aīe eque bene ſine eis poſſet fieri ſalus. ſicut cum eis. ergo impoſita nobis ſacramenta noue legis potius dicenda eſſent onera: q̄ medicamina. ꝛ lex noua potius dicendā veniret oneris quā ſuauitatis. contra illud Mat. v. iugum meum ſuaue eſt, ꝛ onus meum leue. verum pꝛo intellectu huius concluſionis eſt notādum iuxta ſanctu; Tho. tā in. iij. parte q̄ in iiij. *S. Thom.* ꝙ virtus agendi pꝛopoꝛtionatur agenti. vnde alio modo opoꝛtet ponere virtutē agendi in pꝛincipali agente ꝛ alio modo in agente inſtrumentali. Agens enim pꝛincipale agit ſm̄ exigentiā ſue foꝛme. Et ideo virtus actiua in ipō eſt aliqua foꝛma vel qualitas hn̄s completum eſſe in natura inſtrumētum aūt agit vt motū eſt ab alio. Et ideo conuenit ſibi virtus pꝛo

8 poꝛtionata motui. † Motus autem non eſt ens completum ſed via in ens quaſi medium inter potētiā purā ꝛ actū purum vt dr̄. iij. phyſi. Et ideo virt' inſtrumenti inquātū hmōi ſm̄ ꝙ agit ad effectum vltra id quod competit ſibi ſecūdū ſuā naturā non eſt ens completum hn̄s eſſe fixum in natura. ſed quodā ens incōpletū. ſicut eſt virtus immutādi viſum in aere: inquātū eſt inſtrumētum motū ab exterioꝛi viſibili. Et qꝛ ſacramenta non faciunt effectum ſpiritualem: niſi inq̄tum ſunt inſtrumenta. Et ideo virtus ſpūalis in eis non eſt quaſi ens fixum: ſed ſicut ens incompletum. ꝛ hec ſufficiāt pꝛo pꝛeſenti loquendo incidenter qꝛ ſufficienter ſatis ꝛ plene loquuti ſumus de hac materia. vbi. ſ. de conſe. di. iiij. circa. c. nunquid. ¶ Cir-

9 ca tertium ſc;. †vnde baptiſmus[a] ꝛ alia ſacramenta virtutem

a habeāt abluendi coꝛ a peccatis. Eſt concluſio iſta. ꝙ ſacramēta eccleſie ſpecialiter virtutem ſuā habent ex paſſione xp̄i. iſta concluſio pꝛobat pꝛimo per illud quod ſuper illud ad Ro. v. in ſimilitudinem pꝛeuaricationis Ade. Dicit gl. ex latere xp̄i doꝛmientis fluxerunt ſacramenta: per que ſaluata eſt eccleſia. Et ita ſacramenta videntur virtutem habere ex paſſione xp̄i. ¶ Scdo ſic. Sacra ſunt medicine contra pctā. ſed pctā ſunt ablata per Xp̄i paſſionem qꝛ moꝛtuus eſt pꝛopter delicta nr̄a ad Ro. v. ergo ſacramenta a Xp̄i paſſione efficaciā ſuā habēt. Pꝛo cuius concluſionis plenioꝛi notitia eſt notandum iuxta ſanctum Tho. Qd̄ ſicut dictum eſt in pꝛecedentibus ſacramēta operātur ad gratiā cauſandā per modum inſtrumenti. Eſt autem duplex inſtrumentum. vnum quidem ſeparatum vt baculus. Aliud autem coniunctum. vt manus per inſtrumētum autem coniunctum mouetur inſtrumentum ſeparatum ſicut baculus per manum. Pꝛincipalis autem cā efficiens gratie eſt ipſe Deus ad quē cōparatur humanitas Chꝛiſti: ſicut inſtrumentum coniunctum, Sacramentum autem ſicut inſtrumentum ſeparatum. Et ideo opoꝛtet qd̄ virtus ſalutifera deriuetur a diuinitate Xp̄i per eius humanitatem in ipſa ſacra.

a ¶ Baptiſmus. Sacramentu; baptiſmi i quo cōſiſtat pulchꝛe pe. de anc. ſup ꝯtinuatiōe rubꝛice de baptiſ. nu. 1. et quis ſit baptiſmi effectus ide; in. c. gaudemus. nu. 4. de diuoꝛ.

gratia antē sacramētalis ad duo precipue ordinari videt vide
licet ad tollendos preteritoꝝ defectus pctōꝝ inquātū trās-
eunt actu: ⁊ remanent reatu. Et iterum ad perficiendum aīam
in his que pertinēt ad cultum Dei scđm religionē Xp̄iane vi
te. Manifestum est aūt: ꝙ Xp̄s liberauit nos a peccatis: preci
pue per suā passionem non solū efficienter ⁊ meritorie sȝ etiam
satisfactorie. Similiter etiā per suā passionem initiauit ritum
Xp̄iane religionis offerens se oblationē ⁊ hostiā Deo. vt dicit
ad Ephe. v. Et ita manifestum est ꝙ sacramēta ecclesie habēt
virtutē ex passione Xp̄i cuius virtus quodā modo nobis co-
pulatur per susceptionē sacramentoꝝ in cuius signū de latere
Xp̄i pendentis in cruce fluxerunt aqua ⁊ sanguis, quorū vnū
pertinet ad baptismum aliud ad eucharistiā q̄ sunt potissima
sacra. ¶ His habitis sic cursim dicendū est ad rationes in op

Ad primū argu.
S. Thom.

positum. Ad primā rūdetur iuxta sanctū Tho. ꝙ virtus spi-
ritualis non potest esse in re corporea per modum virtutis p-
manentis ⁊ complete. sicut ratio probat nihil tamen prohibet
in corpore esse virtutem spiritualem instrumētalem: inquan-
tum sȝ corpus potest moueri ab aliqua substantia spiritua-
li ad aliquē effectū spiritualē inducendū, sicut etiā in ipsa vo-
ce sensibili est quedam virtus spiritualis ad excitādum intel-
lectum hoīs. Et hoc mō vis spiritualis est in sacramentis in-

Ad scđm.

quātum ordinatur a Deo ad effectum spiritualē. ¶ Ad secū
dam respondetur ꝙ sicut motus in eo quod est actus imper-
fectus, non est proprie in aliquo genere: sed reducit ad genus
perfecti. sicut alteratio ad qualitatē. ita virtus instrumenta-
lis non est proprie loquendo in aliquo genere entis, sed reduci
tur ad genus ⁊ speciem virtutis perfecte que est qualitas vel
in qua esset si in genere esset. quia virtus increata non est in ali
quo genere. Et ita dicendum est de gradu bonorum: ꝙ sicut p̄
dicta virtus non est in aliquo genere entis nisi per reductio-
nem: ita nec constituitur in aliquo gradu boni, nisi per redu-
ctionem. Reducit autē ad bona maxime in quibus est gratia
que quodā modo est complementū ipsius virtutis, quasi finis

Ad tertiū.
Ad quartū

eius. vt dicit sanctus Tho. in. iiij. ¶ Ad tertiā respōdetur ꝙ
ratio illa non arguit nisi ꝙ Deus principaliter est causa gra-
tie. ⁊ hoc nos concedimus: sȝ cum hoc stat ꝙ instrumentaliter
sacramenta sint cause eius sicut dictū est. ¶ Ad quartam re-
spondetur ꝙ assumptum est verum de eo corporali, quod agit
virtute propria, sed non de eo quod agit vt instrumentū supe-

S. Thom. 10

rioris virtutis. Pro quo not. iuxta sanctum Tho. † quod in-
strumentum habet duas actiones vnam instrumentalem se-
cundum quam operatur non in virtute propria sed in virtu-
te principalis agentis. Aliam autem habet propriam que cō-
petit sibi secūdū propriam formam sicut securi competit scin-
dere ratione sue acuitatis, facere autem lectum inquantuȝ est
instrumentum artis: non autem perficit actionem instrumen-
talem: nisi exercendo actionem propriam. scindendo enim fa-
cit lectum. Et similiter sacramenta corporalia p propriā ope-
rationem quam exercent circa corpus quod tangunt: efficiūt
operationem instrumentalem ex virtute Dei circa animam:
sicut aqua baptismi abluendo corpus secundum propriam
virtutem abluit animam inquantum est instrumentum diui-
ne virtutis, ⁊ ad probationem cum dicitur. quod honorabi-
lius vel nobilius ⁊c. Respondetur quod agēs non est semper
nobilius patiente simpliciter loquēdo: sȝ inquantum est agēs.
Agit enim ignis vel ferrum in corpus humanum qđ est sim-
pliciter nobilius quo tamen ignis est nobilior inquantum est
actu calidus: ⁊ secundum hoc agit in corpus humanū. ⁊ sic nō
oportet quod res materiales que sunt in sacramētis sint sim-
pliciter anima nobiliores. sed secundum quid scilicet inquan-
tum sunt instrumenta diuine misericordie operātis iustifica-
tionē: nec iterum oportet ꝙ instrumentaliter agens sit nobiliꝰ
effectu. qꝛ effectus non proportionatur instrumento, sed prin-
cipali agenti qui quandoq; per vilia instrumenta nobiliores
effectus inducit: sicut medicus inducit ad sanitatem per cly-

Exponit literam.

stere. Lege textum. ¶ [Detrahe.] Ostendit Augustinus ne-
cessitatem obseruande forme euangelice quoniam illa detra-
cta ab aqua: aut non bene ⁊ recte prolata. [Quid erit aqua ni
si aqua]. i. nullius virtutis erit ad efficiendam salutem anime.

Hu. de sancto victore.

Nam sacramenta vt dicit Hu. de sancto victore ex sanctifica-
tione gratiam continent sed creatura sanctificatur per verbū
Dei. ij. ad Ti. iiij. ergo detracto verbo. aqua: vel quacūq; alia
materia alterius sacramēti nihil manet virtutis in eis. vnde
sacramentum ex duobus sicut dictum est necessario consistit
scilicet ex verbo ⁊ elemento. Et ideo sequitur [verbum] forma
sȝ verborum a Xp̄o instituta. Matth. vlti. Baptizantes. In
nomine patris ⁊c. [Accedit ad elemētum]. i. ad corpus sensibi
le aque, cum profertur super aquam cum intentione baptizā-
di [⁊ fit sacramentum] non quidē ipsa aqua sicut dicit Hu. hic

Cōtra hug.

⁊ non bene. sed ipsa ablutio sicut supra declarauimus est sacra
mentum: sicut etiam patet tam ex diffinitione Augu. quā ma
gistri sententiarum suprapposita. multa possent hic inquiri: ⁊
disputari. Sed quia iam discussa sunt. de conse. distin. iiij. vbi
principaliter tractatur de sacramento baptismi: nos superse-
demus a multis alijs gratia breuitatis [vnde] scđa pars. su-
pra explanauimus in. iij. articulo. Et possumus etiam dicere

S. Thom.

iuxta sanctū Tho. in. iiij. ꝙ tanta virtus aque baptismalis et
materie aliorum sacramentorum est ex tribus sȝ ex institutio
ne diuina: sicut principali agente, ex passiōe Christi sicut ex cā
prima meritoria. ⁊ ex fide ecclesie: sicut ex continuante instru-
mentum principali agenti [que corpus] hominis suscipientis
baptismum. [tangat ⁊ cor] sȝ ipsius baptismum suscipiētis.
[Abluat]. i. mundet a peccato per gratiam ad quam inducē-
dam instrumentaliter operatur nisi malitia suscipientis impe
diat. Ecce quomodo Aug. tangit duplicem operationē aque
sicut supra circa primum articulū diximus: ꝙ duplex est actio
instrumenti. primo tangit operationem naturalē quam aqua
habet ppria virtute cum dicit corpus tangit. scđo tangit ope
rationem instrumentalem quam non habet virtute pprie na-
ture: sȝ virtute diuina cum ait. Cor abluit. [Et nisi]. i. hoc nō
fit ꝙ actu aque mundetur cor a peccatis [nisi faciente]. i. ope-
rante instrumentaliter [verbo]. i. predicta forma euangelica
verborum sit infusa: ⁊ impinguata vt ita dicam diuina virtu-
te [nō qꝛ dicit] sȝ tm̄ [sed qꝛ credit] a suscipiente baptismū vel
offerente: vel saltē ab ecclesia. vt de conse. di. iiij. paruuli. neces-
saria est enim fides in suscipiente baptismum vel personalis si
sit adultus ⁊ rationis compos. vel saltem ecclesie vniuersalis
si sit paruulus: ad cōsequendam ablutionem a peccatis. Pro

S. Thom.

quo notandum iuxta sanctū Tho. in. iij. parte. ꝙ duo efficiun
tur in anima per baptismuȝ sȝ character ⁊ gratia. dupliciter
ergo aliquid ex necessitate requiritur ad baptismum. vno mō
sine quo gratia haberi non potest: que est vltimus effectus sa-
cramenti. Et hoc modo recta fides ex necessitate requirit ad
baptismū qꝛ sicut dicitur ad Ro. iij. Iustitia Dei est per fidē
Iesu Xp̄i. ⁊ Marci. vlt. dicitur. Qui crediderit: ⁊ baptizatus
fuerit saluus erit. Alio modo requiritur aliquid ex necessitate
ad baptismum sine quo character baptismi imprimi non po-
test: ⁊ sic recta fides baptizati non reqrit ex necessitate ad ba-
ptismū sicut nec fides baptizantis: dūmō assint cetera: q̄ sunt
de necessitate sacramenti. Non enim sacramētum perficit per
iustitiam hoīs dantis vel accipientis: sȝ per virtutem dei. vn̄

August.

Augustinus dicit ꝙ prorsus fieri potest vt aliqui verum ba-
ptisma habeant ⁊ non habeant veram fidem: in paruulis aūt
sufficit fides ecclesie ad vtrūq; effectū suscipiendū. [Aliud est]
assignat rationē eius quod dicit. [Transit] sȝ ipsa verboruȝ
prolatio. Hu. [Aliud est virtus manens]. i. efficacia ipsius sa
cramēti siue ipsa interior mūdatio. Hu. [quā ipm̄ sacramentū
causat suo modo] sȝ instrumentaliter. Nota ꝙ sicut supra pa-
rum ante diximus efficacia sacramentorū pendet. iij. ex fide ec
clesie sicut ex continuante instrumentum principali agenti.

De his etiam.
§. est: ⁊ respicit ad precedentem §. Et vult magister Gratianus
subdere capitula que loquuntur de illis: qui ex certa scientia
baptizantur ab hereticis.

Firmissime.
De istis loquēs Aug. li. ij. de fide ad petrū dicit ꝙ ba
ptismꝰ collatus extra ecclesiā etiā in forma ecclesie
non confert gratiā: sed potius est ad perniciē susci-
pientiū. Breue est. Lege tex. ¶ [Firmissime. extra ecclesiam]

Exponit literam.

i. vnitatem ⁊ pacē ecclesie. vel extra ecclesiā. i. pretermissa ⁊ in
contēptū ecclesie: ⁊ sciēter ab hereticis baptizatis. Hu. Gof. ⁊
Archi. [In perniciē] vt de conse. di. iiij. Quis. Et hoc ideo: qꝛ
irreuerentiam ⁊ contēptū sacramento faciunt. vnde q̄tum in
eis est sacramētū polluūt: ⁊ fedant. Et ideo sacramētū ipsum
non ad salutē dicunt suscipere. de conse. dist. iiij. ecclesia solet.
hinc patet quod baptismo non saluat baptizatus cum ibi nō
datur: vbi oportet: vt detur scilicet intra ecclesiā si debeat va-
lere ad salutem.

1 ☞ Melior non debet quis iudicari qꝛ facit miracula.

Teneamus.
Ad idem subiungitur ca. hoc eiusdem Augustini su
per Exod. vbi in condemnationem vnitatis ⁊ pa-
cis ecclesie dictus: quod bona que fiunt extra eccle-
siam non valent ad salutem. Et per consequens patent que in
prece. c. dicta sunt: quod baptismus extra ecclesiam receptus
non

Diuisio.

non valet ad salutē. pōt aūt hoc. c. diuidi in duas partes. In
prima dicit ꝙ dictum est. In scđa probat per exempla. in qui-
bus ostendit ꝙ licet quis faciat plura miracula extra ecclesiā
quā alius: qui est in ecclesia: non ex hoc arguit melior vel eque

Exponit literam.

bonus. scđa ibi: in vnitate erat. Lege tex. ¶ [Teneamus vni-
tatē] non inde exeundo per schisma vel heresim. Hu. ⁊ Archi.
[preter vnitatem qui facit miracula nihil est (quo ad merituȝ
vite eterne. Iste gratie gratis date sine charitate) que vincu-
lum est ecclesiastice vnitatis] nihil valent ad vite eterne meri-
tum. i. ad Corin. xiij. Si linguis hoīm loquar ⁊ Angelorum: si
habuero prophetiam: ⁊ nouerim oīa mysteria, ⁊ omnē scientiā
si habuero oēm fidem: ita vt montes transferam: sȝ operādo
miracula: charitatē autē non habeā, nihil sum. ergo preter vni
tatē ecclesie que est p charitatē operari miracula, nihil est ad
meritū vite eterne. vt de pe. di. iij. §. pōt. ⁊ etiam. c. si quis autē.
[In vnitate]. ij. pars. multi enim non faciūt miracula, qui tm̄
sunt in vnitate pacis ⁊ charitatis ecclesie. Exēplificat pmo de
filijs Isrl. ij. de Petro ⁊ Simone Mago: ⁊ alijs fidelibꝰ. pmo
dicit in vnitate fidei ⁊ pacis ecclesie. [erat ppl's] notus in Iu

ps. lxxv. a

dea Deus: ⁊ in Israel magnū nomen eius. in ps. [Et non fa
ciebat miracula] quibus eorū sȝ Hu. [preter vnitatē erāt ma
gi Pharaonis:] qui non vnius Dei veri fidē habebāt sȝ erāt
pessimi idolatre. [similia.] vt. xxvj. q. v. nec mirū. magis enim
illi arte demonū operabantur signa quātū Deus permisit, vt

August.

patet Exod. vij. ⁊. viij. vnde August. viij. de Trinitate. c. viij.
dicit. quod magi verterunt virgas in serpentes virtute de-
monum: qui non debent dici creatores. sed pro subtilitate sue
cognitionis semina istaꝝ rerum nobis occultiora nouerunt: ⁊
eas per congruas tēporum rationes elementoꝝ latenter sper
gunt: atq; ita ⁊ gignendarū rerum ⁊ accelerandarum incremē
torū prebent occasiones. verū demones nō possunt nisi q̄tum
Deus iuste pmittit. vnde magi Pharaonis defecerūt in. iij.
signo dicentes. digitus Dei est hic. i. spiritussanctus [an q nō
1 faciebant] ar. † ꝙ non debet iudicari melior quis quia miracu
la facit: cum hec bonis ⁊ malis sint cōia. vt diximꝰ de gratijs
datis. de quibus. j. ad Cor. xiij. [Petrus.] scđm exēplū. [resu-
scitauit] Act. ix. [Simō Magus] arte demonum multa mi-
ra operatꝰ est vt in legēda Apostolorū Petri ⁊ Pauli legit
[gaudebāt]. Luc. x. dominꝰ Apostolis ⁊ discipulis suis dixit
ꝙ in operatione non gauderent miraculoꝝ, dicens. in hoc no-
lite gaudere: quia spiritus subijciuntur vobis: gaudete auteȝ
qꝛ noīa vestra scripta sunt in celis: sȝ p predestinationē: ⁊ per
presentē iustitiā: per hoc certi sunt de vita eterna habēda, nō
autem ex operatione miraculorum. verum qꝛ de miraculis lo
qui alius locus erit aptior, ⁊ magis ad propositū nihil de eis
nunc loqui disposuimus.

1 ☞ Baptismus ꝙ nulla reiteratione violetur an sit conue-
nienter institutum. ꝙ sic. nu. 2.
3 Baptismum iterans magis peccat quam qui ficte accedit.

Hanc regulam.
Sequitur hoc. c. qđ est Leōis Pape: in
quo statuitur obseruandum per oēs ecclesias: vt ba
ptismus in forma ecclesie a quocunq; sit collatus

Diuisio.

nullo pacto reiteretur. Et diuidit in duas partes. In prima
statuit quod dictum est. In secunda inducit ad probationem
eius apl'm. ij. ibi: dicente aplo. Licet de ista materia. de consec.
dist. iiij. circa. c. nō pōt quis. plene diximus. Nihilominus pro
pleniori intelligentia huius. c. ⁊ eorum que de hac materia lo-

Questio. 1

quunt hic querit. † Utrū hec regula sit conueniens: qua preci-
pitur: vt baptismus nulla iteratione violetur. Et videt ꝙ nō.

Primū ar.

Primo sic. Sacramētū eucharistie est perfectius sacramentū
ꝙ baptismus: vt manifestū est. sȝ sacramentū eucharistie reite
ratur: ⁊ precipitur reiterari. ergo multomagis baptismꝰ pōt

Scđm arg.

reiterari. ⁊ ita videtur inconuenienter prohiberi. ¶ Secundo
sic. š. e. c. si quis. ex concilio Niceno habetur: ꝙ si quis confu-
gerit ad ecclesiā de paulianistis ⁊ cataphrygis: ꝙ tales reba-
ptizent. ergo incōuenienter ponitur regula hec precipiens: vt

Tertiū ar.

baptismus nullo modo reiteretur. ¶ Tertio sic. possibile est
aliquem baptizari qui nihil recepit gratie per baptismū. ergo
si nō est via ei salutis preclusa: debet ⁊ potest iterari isti baptis

Quartū ar.

mus. ¶ Quarto sic. confirmādo rationē factā duo dantur in
baptismo: character ⁊ gratia sȝ q̄uis character indelebilis sit
gratia tm̄ que videtur esse principalis effectus est delebilis. er

Opponit ⁊ Rūdet.

go saltem ratione gratie potest etiam ⁊ debet reiterari. ¶ In
2 oppositum est. c. presentis litere. ¶ Respondeo †. qđ regula
illa posita de non reiterando baptismum fuit conuenientissi-
ma. patet ɔclusio. tum authoritate instituentis. Tum secundo
authoritate Pauli dicētis. vnus Deꝰ: vnū baptisma. i. vnicū
irreiterabile. tertio patet ratione sic. baptismus nō debet nec
pōt reiterari ergo regula illa est conueniēter posita ɔña pȝ. ⁊

S. Thom.
Bonauen.

antecedens probat ex multis iuxta sanctū Tho. Alexandrū:
⁊ dn̄m Bonauenturā ⁊ ceteros qui oēs in hac cōclusione con-
ueniūt. primo sic. Baptismus est spiritualis regeneratio. put
sȝ aliquis moritur veteri vite ⁊ incipit nouā vitam agere. vn̄
dicitur Ioā. iij. nisi quis renatus fuerit ex aqua ⁊ spiritusan-
cto: non pōt videre regnū Dei. vnius aūt non est nisi vna gene
ratio. ergo non pōt reiterari sicut nec carnalis generatio. vn-

August.

de Aug. super illud Io. iij. Nūquid pōt in ventrē matris ite-
rato introire ⁊ renasci. dicit sic. Tu inquit intellige natiuitatē
spūs: quomodo intellexit Nicodemus natiuitatē carnis quo-
modo enim vterus non pōt repeti sic nec baptismus. ¶ Secū
do sic. baptismus habet effectum suum a morte Xp̄i. vn̄ Apl's
quicunq; baptizati sumus in Xp̄o Iesu: in morte eius bapti-
zati sumꝰ. sȝ Xp̄s semel tm̄ mortuus est. ergo nos tm̄ semel ba
ptizari conuenit. vnde ad Heb. vj. contra quosdā rebaptizari
volētes dicitur. Rursus crucifigentes sibimetipsis filiū Dei.
vbi glo. dicit. vna Xp̄i mors: vnū baptisma consecrāt. ¶ Ter
tio sic. Baptismus imprimit characterem qui est indelebilis:
⁊ eius primus effectus. ergo sicut alie consecrationes non rei-
terantur in ecclesia: ita nec baptismus reiterari debet. vn̄ si rei
teraretur iniuria fieret sacramento. vt dicit Aug. ¶ Quarto
probatur sic. Baptismus principaliter datur contra origina-
le peccatum. ergo sicut originale peccatum non reiteratur: ita
etiaȝ nec baptismus reiteratur. vnde dicitur ad Ro. vj. Sicut
per vnius delictum in omnes homines in condemnationem:
sic per vnius iustitiam in omnes homines in iustificationem
vite. ¶ Quinto probatur ex parte efficacie in curando sic. Ba
ptismus absoluit a pena ⁊ culpa. ergo si baptismꝰ posset reite
rari: tunc quilibet posset impune peccare. quia facilitas venie
incentiuū preberet delinquendi. ergo ⁊c. ¶ Sexto patet. qꝛ ta-
lis est diuina institutio. dominus enim instituit vt pfectā vni-
cam haberet efficaciā baptismus: ⁊ semel tantum fieret. Si er-
go fit secundo nihil fit in anima. ⁊ ita cassatur sacramentū scie

Bonauen.

3 terꝰ. Et propter hoc vt dicit dominus Bonauentura iterans
baptismum nihil facit omnino: ⁊ magis peccat: q̄ ille qui ficte
accedit. quia facit contra ordinationem diuinam. facit contu-
meliam sacramento. facit etiam contumeliam Xp̄o. quia quan
tum est de se filium Dei crucifigit. Et ideo patres granē pe-
nā imposuerūt rebaptizantibus: ⁊ rebaptizatis sciēter ppter
grauitatem culpe. quia rebaptizatio aut sapit heresim: aut si
nō sapit: grauissimū ɔtēptū Dei: ⁊ sacramēti inducit. ¶ His

Ad primū arg.
S. Thom.

habitis ad rationes in oppositum dicendum est. Ad primam
respondetur negando cōsequentiā. Et ratio est iuxta sanctuȝ
Tho. in tertia parte. qꝛ licet vtrūq; horum sacramentorū sȝ
baptismus ⁊ eucharistia sit representatiuū dn̄ice mortis ⁊ pas
sionis: aliter tamē ⁊ aliter. Nā in baptismo cōmemorat mors
Xp̄i: inquantū homo Xp̄o moritur vt in nouā vitā regenere-
tur. Sed in sacramento eucharistie cōmemorat: inquantū ipse
Xp̄s exhibetur nobis: quasi Paschale cōuiuiū. secundū illud
ad Ephe. v. Pascha nostrū immolatus est Xp̄s. Itaq; epule
mur. Et qꝛ semel nascit homo multoties vero cibat semel tm̄
datur baptismus: multoties autē eucharistia. Posset etiā re-
sponderi aliter negando cōsequentiam quia non est simile de
baptismo ⁊ eucharistia. Tū primo qꝛ baptismꝰ imprimit cha
racterem indelebiliter permanētem: qđ non facit eucharistia.
Secūdo qꝛ baptismus est contra originale peccatū: quod non
reiteratur. Eucharistia vero contra alios defectus qui reite-

Ad scđm.

rantur in hoīe. ¶ Ad secūdā respondet ꝙ ratio non procedit
quia cum prefati heretici non seruarent formam euangelicam
in eorū baptismo nō cōferebāt verū baptismū. Et ita per cō
sequens necesse erat venientes de illorū secta ad vnitatē eccle-
sie baptizari de nouo: sicut plenꝰ dictū est in dicto. c. ¶ Ad

Ad tertiū.
Alexāder.
Ad quartū

tertiā rūdet negādo cōsequētiā. Et ratio est iuxta Alexādrū
de halis. qꝛ per hoc ꝙ baptismus non reiteratur non preclu-
ditur via salutis qꝛ per pn̄iam gratia recuperat. ¶ Ad quar
tam dicendū est negando cōsequentiā. Et ratio est iuxta san-
ctum Tho. ⁊ Alexādrum ꝙ q̄uis gratia sit dignior effectus
baptismi q̄ character nō tm̄ est ita pprius effectꝰ eius. Et in
hoc non ita principalis quia gratia amissa etiā per alia sacra-
menta recuperari potest. Et ideo non oportet ꝙ ad ipsam re-
cuperandā baptismus reiteret, alias etiam de hoc disputa-

Exponit literam.

uimus. de consec. dist. iiij. c. non licet. Lege tex. ¶ [Hanc regu-
lā] pars est premissi capituli. [Hi qui ab hereticis.] Sȝ repe
tit Gratianus. quia in sequenti. §. vult determinare finē istiꝰ
c. sȝ nemo ⁊c. [dicente apostolo.] ad Ephe. iiij. secunda pars
[vnus deus]. Expositum est supra. e. hug. [qui baptisma qđ

hereticis nemo.] scz gratiam spiritussancti.

Exponit literam.

Nemo. §. est. vbi determinat quod dictum est in fine. c. precedentis. ibi vt quod ab hereticis nemo accipit &c. Ly nemo intelligendus est. qui in schismate vel heresi cõstitutus est. [Ceterum baptisma accepit] hoc est verum si accipiẽs baptismũ nõ sit hereticus: nec sciẽter ab heretico accipiat: vl' nisi i necessitatis articulo ꝯstitut⁹. vt. xxiiij. q. j. si quẽ ⁊ di. xxxij. §. verũ. idem est ⁊ cũ pueri baptizant ab hereticis. j. e. q. iiij. placuit. Hug. ẽm Archi. hic incipit quarta pars questionis. in qua dicit ꝙ baptismus potest dari a quocũq;. ⁊ hoc vsq; ad. §. hic agitur. Jo. de fan.

Archid.

Spiritussanctus. Ad idẽ propositũ subiũgit magister hoc. c. ꝙ est Leonis Pape in quo Leo Papa dicit. ꝙ etiã ꝑ malos ministros boni colligi pñt Breue est. Lege. ¶ [Spiritussanct⁹ gratiã]. i. bonus. [cũ palea]. i. cum malo vsq; ad diem iudicij cõmistum est granũ cum palea. i. boni cum malis: sed in iudicio qñ separabuntur boni a malis [tũc paleas]. i. malos igne cõburet [⁊ triticũ]. i. bonos ⁊ purgatos [ponet ĩ horreũ regni celestis] Mat. iij. ⁊. xxxij. q. iiij. recurrat. Hu. ⁊ Arch. [aspernet]. xxxij. q. j. apud. j. e. q. vij. si quis Arch. [fallatur] qꝛ falli nõ potest ⁊ si ei quandoq; mẽtiatur. vt de conse. di. ij. panem. ⁊. xxij. q. v. quacũq; probos colligat qui pura mente illa ministeria percipiat. vt. j. e. q. ita fit. in fin. Hug.

Exponit literam.

1 ☞ Baptismus an sit qui inuite ⁊ ludicre confertur.
2 Intentio baptizandi necessaria est in baptizante.

Exponit literam.

Ecce. §. est. ¶ [Quomõ ab hereticis] scz qñ ignorãter: vel in necessitate mortis in forma ecclesie accipit similiter cum a pueris suscipitur a paganis in forma ecclesie datum possit reiterari. de conse. di. iiij. a quodam. quia verum baptisma receperat: licet etiam iocose collatum fuisset. vnde ꝓbat exemplo. [Legitur in historia ecclesiastica] quam Eusebi⁹ composuit [Petri martyris] qui fuit episcopus percũctatur i. inquirit supple. non ob aliud nisi vt sciret quid intendissent facere. Et quia intendebant baptizare: ita baptisma ratũ habitũ fuit ab ecclesia. Arc. [Athanasiũ] propriũ nomẽ est mos est a sacerdotibus [adimpleri] scz vt a presbyteris perungantur chrismate in vertice. ⁊ ab epõ in fronte. vt de cõ. di. iiij. nullus. ⁊ dist. v. nouissime. non dicit de his que sunt de substantia sacramenti. illa enĩ dirimi per plures nõ possunt. vt di. xxiij. quorũdam. sed reliqua precedentia vel sequentia cõgrue qñq; inter plures diuiduntur. vt. vij. qõ. j. nihil. Hug. Hic soluitur questio in qua August. non fuit ausus precipitare sententiam
August. 1 scz qua queritur. † An sit baptismus qui inuite ⁊ ludicre confertur. quod vtiq; est. vt hic dicitur: dummodo baptizans ba
2 ptizare intẽdat. vt de cõse. dist. iiij. solet queri. † Intẽtio enim baptizandi necessaria est in baptizante: nõ autem in baptismũ suscipiente. sed hoc melius determinauimus. de conse. dist. iiij. c. predicto.

1 ☞ Character ordinis necessario presupponit characterem baptismalem.
2 Paganus si baptizat in forma ecclesie ⁊ cum intentione conferendi ꝙ ecclesia intendit verum baptismum confert.

Si quis per ignorãtiam. Subiũgit magister Gra. c. hoc Isidori: de his qui ordinant antequã fuerunt baptizati. Et diuidit in duas partes. In prima dicit ꝙ si quis per ignorantiã ordinatus fuerit: anteq; baptismũ susceperit: talis de nouo dꝫ baptizari. In. ij. remonet errorẽ quorũdam dicẽtium ꝙ baptizati a non baptizatis iterũ essent baptizãdi. ij. ibi: Sed roman⁹ pontifex. Lege. ¶ [Si quis ordinat.] de solo facto. Nam qui non est baptizatus ordinẽ recipere nõ põt. vt dictũ est supra. [per ignorantiã] hoc nihil operat qꝛ idẽ esset etiã si ex certa scia vel cũ crederet se esse baptizatũ ⁊ nõ esset. Nã siue credat, siue non credat nõ recipit ordinẽ añ baptismũ. Cũ enĩ baptism⁹ ianua
1 sit oĩm sacramentorũ † character ordinis necessario presupponit characterẽ baptismalẽ. extra de presbytero nõ bap. c. j. sed forte hoc dicit: qꝛ facilius postea dispensat cum ignorãte. Hu. Et merito: qꝛ talis contẽnit reuerẽtiã sacramentorũ ⁊ ecclesie quã si sciẽter fecisset: nõ ordinet; nisi post susceptũ baptismum nec tunc: nisi cũ dispensatione: quã facilius debet obtinere. qꝛ per ignoran. hoc fecit. [Sed romanus.] scda pars. Hoc inducit vt diximus ꝯtra errorẽ eoꝝ qui dicunt. ꝙ paganus nõ põt

Diuisio.

Exponit literam.

2 baptizare istud enim est falsum. † qꝛ paganus ⁊ infidelis dum baptizat in forma ecclesie ⁊ cum intẽtione ꝯferendi qđ ecclesia intendit verũ baptismũ cõfert. qꝛ romanus põtifex: in quo est ecclesia catholica nõ attendit personam baptizantis sed spiritumsanctum qui gratiam infundit in baptismo: etiã a pagano collato in forma debita: nec sic baptizatus est iterũ rebaptizandus. patet ergo litera tota.

Quod autem. §. est in q̃ dixerat magister Gratianus. s. e. q. in. §. patet ergo. ꝙ baptismus cum sua virtute tribuitur ab hereticis: sed non cetera sacramenta. Et illud probauit de sacramento baptismi: modo probat de alijs sacramentis, quod non tribuuntur ab hereticis aliquomodo. vel saltem non tribuuntur cum effectu suo. quasi diceret sacramentum baptismi cum sua virtute tribuitur ab hereticis. sed cetera sacramenta &c. non possunt quo ad essentiam. vel saltem quo ad effectũ gratie. Si autẽ Gratianus intelligat vt dicit Hu. quo ad effectũ gratie põt esse verũ qđ dicit. si quo ad substãtiã sacramentorũ nõ est verũ. Sed recurrendũ est ad ea: que dicta sunt supra ea. circa. c. si fuerit. ⁊ in §. patet ergo. ⁊ per alia capitula. ⁊ patebit lux veritatis. dicit aũt hic Arch. ꝙ capitula sequẽtia intelligunt de sacramentis hereticoꝝ in quibus forma ecclesie pretermittitur: vel qñ recipiuntur ab eis preter necessitatem ⁊ sciẽter ẽm Bar. brix. Sꝫ cũ non mõ de sacramentis loquant capitula ista: sed generaliter de sacrificijs ⁊ alijs operibus bonis ex specie sua: sicut sunt eleemosyna: ⁊ ieiunia: ⁊ huiusmodi non videtur ad propositũ multum facere verbum prefati Barto.

Archidia.

Bar. brixi.

1 ☞ Pacifica que sacrificia dicebantur.
2 Holocaustum quid dicatur.

Sic populus. Hic incipit inducere auctoritates sanctoꝝ Gratianus ad ostẽdẽdũ: ꝙ sacramẽta alia a sacramẽto baptismi ab hereticis collata sint irrita siue nulla: aut saltẽ inania ⁊ inutilia. Primo inducit hoc. c. qđ est Hieronymi super aggeũ ꝓphetã. c. ij. vbi dicit ꝙ oĩa que heretici faciunt ⁊ sacrificia ⁊ sacramenta que cõficiũt vel tradũt sunt cõtaminata ante conspectũ dñi q̃uis scdm speciẽ suã vident esse bona. Lege tex. ¶ [Sic. vota] que dño reddi debẽt. Deuter. xxiij. Cũ vo voueris dño Deo nõ tardabis reddere. ps. xxj. vota mea dño reddã in conspectu tuo. [vota] gñale est. Post subdiuidit in partes duas. [vel pro salute] Hu. pro salute. enĩ offerebant sacrificia dãda vel data conseruanda. Leui. ix. [pa
1 cifica.] † Sic vocabant sacrificia: que offerebantur pro pace adepta vel adipiscenda vel conseruãda. de quib⁹ Exo. xx. Altare de terra facietis: ⁊ offeretis sup eo holocausta: ⁊ pacifica Leuitic. vj. dabo pacẽ in finibus vestris [pro peccato] scz purgando. Hu. Leui. iiij. si turba per imperitiã fecerit contra mãdatũ dñi: ⁊ postea intellexerit. i. recognouerit peccatum suum:
2 offeret pro peccato suo vitulũ [vel holocausta] †. Holocaustũ dꝛ sacrificiũ: qđ totũ incendebat in odorẽ suauitatis dño. Leui. j. Et dꝛ ab holõ ꝙ est totũ ⁊ caustos ꝙ est incensum. Hugu. [contaminata] nõ in se: sꝫ qꝛ a cõtaminatis oblata. quasi ideo dicunt cõtaminata: qꝛ ipsi cõtaminati tractãt: ⁊ cõficiunt, ⁊ offerunt ea: vel dicunt contaminata. i. inutilia: ⁊ infructuosa quo ad premiũ eternũ. Nõ enim sacrificiorũ multitudinẽ sed offerẽtiũ merita causasq; diiudicat Deus. vt. xxiiij. q. j. odi. [Sãcta specie sui] sicut opus eleemosyne: opus ieiunij: ⁊ etiã sacramenta q̃tũ ad supficiẽ ecclesiastice obseruãtie tñ declarat ꝙ dictuz est q̃uo dicũtur polluta: non in se. Sed qꝛ a pollutis tractãtur sopho. ij. Sacerdotes eius polluerunt sanctum: qꝛ vt dicit ibi Hieronymus, sacerdotes in loco sanctuarij cõmiserunt sacrilegium: cũ cõtra legem facerẽt, ⁊ victimas offerebãt: ⁊ sic hoc nõ cõtradicit ei: qđ dictũ fuit. s. e. q. c. si fuerit. s. qđ virt⁹ sacramenti transiens per immundos non coinquinatur. quoniam hoc verum est in se. Hic aũt talia dicuntur pollui qꝛ a pollutis mala vita tractantur.

Exponit literam.

Hierony.

Odit Deus. Ad idẽ inducit hoc. c. qđ est Hieronymi sup Amos ꝓphetã. amos. c. v. pꝫ ex litera totum. Lege textum. ¶ [Odit]. Amos. v. c. dicit sic. Dixit dñs. Odiui ⁊ ꝓieci festiuitates vestras. ⁊ Esa. j. dñs ait. Nõ offeratis sacrificiũ frustra incẽsũm abominatio est mihi &c. vbi no. ꝙ hec de⁹ odire se dt nõ qꝛ hmõi passio odij aut ire sit i eo. sꝫ ad modum irati hois loquit. Nã sicut iratus hõ nõ acceptat opa se offendentis: sic De⁹. vñ qꝛ pctõres nõ acceptat. nec eoꝝ opera. ideo dicit abijcere a se. ⁊ odire [fetorẽ eorũ]. i. eorũ sacrificia fetida ꝓpter eos fetidos detestat. idem est in eo. [odit] proijcit: detestatur.

Exponit literam.

testatur. Et claudit. Loquit humana similitudine: per figurã q̃ dicit antropospatos. vt. xxiiij. qõ. j. odi. [claudit nares.] Nares proprie non hꝫ. vñ loquit sicut dictum est similitudinarie. i. aspernatur ea: ⁊ nõ approbat. sꝫ detestatur sicut hõ fetorem sentiẽs claudit nares suas. sic Hieronym⁹. ij. lib. super amos circa si. dicit. odisse aũt ⁊ proijcere ⁊ non odorari humana loquntur similitudine: vt nos effectum Dei nostris sermonibus cognoscamus. xxiiij. q. j. odi.

Exponit literam.

Illi. Ad idẽ subiungit hoc. c. quod est eiusdem Hieronymi sup Osee ꝓphetã. li. ij. pꝫ. Litera. ¶ [Illi] scz heretici ⁊ quilibet scelerati: ⁊ mali. Hu. [Sacrilegiũ] quãtũ ad ipsos vt di. xliij. c. si. Hu. ⁊ Arch. [vere]. i. cũ fide: ꝑ dilectionẽ operante. tunc enim opera nña placẽt Deo. vñ sequit. [Holocausta]. i. deo accepta. [Interpretor.] tũc enim cũ ex fide ⁊ charitate ꝓcedũt: placẽt Deo in odorẽ suauitatis. ps. lxv. Holocausta medullata offerã tibi: cũ incẽso arietũ. [sciẽtiã Dei]. i. fidẽ qꝛ ad Hebr. xj. Sine fide impossibile est placere Deo. [capite]. i. fide. Caput dicit fidẽ: qꝛ est substãtia ⁊ fundamẽtum virtutũ. s. e. cum paul⁹. quo destructo nullum remanet edificium. vñ dꝛ substãtia reꝝ sperandarum ad Heb. xj. vnde Aug. li. de doctrina Xpiana. c. vij. fide titubante languescit charitas. Nam a fide si quis ceciderit a charitate necesse est vt cadat.

August.

1 ☞ Marchion fuit hereticus ⁊ que fuerit eius heresis.
2 Basilides fuit hereticus: ⁊ que fuerit eius heresis.

Marchion. Ad idem sequitur hoc. c. ꝙ est ipsius Hieronymi super epistolã ad Gal. In quo ostẽdit ꝙ apud hereticos nec veritas euãgelij est nec aliqua bona profunt ad meritũm vite eterne. Et diuidit in duas partes. In prima ostendit ꝙ dictum est. In. ij. dando rationem dicti docet euangeliũ non in verbis consistere: sed in intellectu non in superficie sed
1 &c. ij. ibi. nec putemus. Lege tex. ¶ [Marchion]. † Iste hereticus fuit. ⁊ vt dicit Aug. lib. de heresibus. c. xxij. duo principia posuit scz bonum ⁊ prauum: siue malum. ab isto dicti sunt
2 marchioniste heretici. [Basilides]. † qdã ali⁹ heretic⁹ fuit. q vt dicit Augu. vbi. s. c. iiij. a quo dicti sunt basiliani. Isti non credũt Xpm crucifixum: sꝫ Simonẽ cyreneum: qui angariat⁹ sustulit crucẽ eius. vt. xxiiij. q. iij. quidã. [non habebãt euangeliũ Dei] heretici nõ hñt euãgeliũ Dei. cũ nõ credãt veraciter in Xpm: de quo maxime est euãgeliũ Dei: ⁊ sic fidẽ nõ hñt, nec spiritũsanctũ. vñ nõ diuinum sꝫ humanũ euãgeliũ ⁊ mẽdosuz annũtiat: ⁊ hunc sapiẽtie vba indoctas fabulas sequuti. qꝛ ergo aliud euãgelizãt heretici: q̃ euãgelizauerunt Petr⁹ ⁊ paulus: ⁊ alij apostoli sunt anathema vt dicit Apostol⁹ ad Gal. j. [Nec putemus]. ij. pars. [In verbis scripturaꝝ]. Nõ est veritas fidei. vñ Apls. j. ad Cor. ij. dicit. predicatio mea non in humane sapiẽtie verbis: sꝫ in ostensione spũs, ⁊ virtutis. vt fides nostra nõ sit in sapiẽtia hoĩm: sꝫ in virtute verba etiã non querunt ꝓpter se: sꝫ ꝓpter intellectũ cui⁹ sunt signa. vt dicit phs j. perihermenias. xxij. q. ij. his autẽ. vñ dicit Aug. ꝙ sermo dꝫ esse subiectus rei, non res sermoni. extra de ver. sig. intelligentia. ⁊ di. xxxviij. sedulo. ⁊. xxij. q. ij. ne quis. ⁊. q. v. humane [sꝫ in sensu.] vnde. ff. de leg. scire debes &c. [Non in superficie] &c. patet ex dictis.

Diuisio.

Exponit literam.

August.

Vide. Ad idem sequit hoc. c. ꝙ est Hieronymi ad marcellam. lꝫ hic dicat esse Ambrosij vbi snĩa est: ꝙ nulla bona alia ꝓsunt ad meritũ vite eterne sine charitate: imo merent penã sinistra intentione facta patet. Lege tex. ¶ [Vide]. Istud. c. pꝫ ex apli snĩa. j. ad Cor. xiij. vbi quasi totũ hoc. c. snĩaliter ponit. [Ita]. i. hac intẽtione [reliquis]. i. memoriã. Hu. ⁊ Arch. [Penã]. qꝛ hoc faciũt: vt videant ab hominibus. ideo receperunt hic mercedem vanitatis. Mat. vj. ⁊ in futurum recipient nisi penituerint de inani gloria penam.

Exponit literam.

Non oportet. Ad idẽ subiũgit hoc. c. ex cõcilio Laodiceñ. vbi ponit ꝙ benedictiones hereticoꝝ sunt maledictiones. Hug. Lege tex. Non oportet. Benedictiones. i. predicationes ⁊ dogmata que idiotis vident benedictiones. i. benedictionũ abusiones. Hu. [sunt maledictiones] ipsis hereticis, vel sciẽter ⁊ in ꝯtẽptũ ecclesie accipientibus eas. qꝛ taliũ bñdictiones. i. abusiones eoꝝ hoiem dignũ maledictione efficiunt ⁊ ꝯstituunt. qꝛ indigne ⁊ male ⁊ ꝓsumptuose ⁊ temerarie accipit eas a talibus. Hu. ⁊ Arch. vnde de talib⁹ benedictionibus dꝛ malach. ij. Maledicã bñdictionibus vestris. j. e. maledicã. i. quicquid a vobis bñdicet: erit maledictũ. vel forte bñ

Exponit literam.

Archid.

dictiones dicunt hic munuscula ⁊ encenia que ab hereticis ⁊ excommunicatis non licet accipere vt. xj. q. iij. excommunicatos. ⁊. xxiiij. q. j. cepit. Hu. ⁊ Archi.

1 ☞ Eulogia quid dicatur.

1 **Non liceat.** Ad idẽ ꝑ totũ est hoc. c. sumptũ ex concilio Pape Martini. Breue ⁊ planum est. ¶ [Eulogias]. † Eulogia vno modo dicit bona ꝑdicatio: ⁊ dicit ab eu qđ est bonũ. ⁊ logos sermo. quasi bonus sermo: bona predicatio. Si autem heretici suas pestiferas predicationes superbe extollunt vocantes eas [eulogias]. i. bonas ꝑdicationes in quo mẽtiunt cũ Apls de ipsis dicat. ij. ad Ti. ij. ꝓphana ⁊ vaniloqa deuita. multũ enĩ proficiunt. gl. i. efficaciã hñt ad impietatẽ i. ꝯtra cultũ Dei, ⁊ sermo illoꝝ. i. hereticoꝝ vt cãcer serpit. i. a paruo ad maius tẽdit paulatim: q̃ sana sunt corrũpendo ⁊ ad impietatẽ trahẽdo. scdo eulogia dicit bñdictio q̃ ꝑ munerib⁹ datis a ꝑdicante recipit siue dat siue ipsa dona q̃ ꝑ illo sermone dant. vt. xviij. de eulogijs. quomodocunq; autẽ sumant ab hereticis ⁊ excõicatis nõ dñt corripi. vt hic. Hu. Ioff. ⁊ Arc. nec cum hereticis qꝛ vitandi sunt. ti. iij. Hominem hereticum post primam ⁊ secundam correctionem deuita.

Exponit literam.

1 ☞ Celebrantes in heresi peccant, ⁊ eis cõmunicantes sciẽter sunt excommunicati.

In ecclesia. Ad idẽ subiungit. c. hoc qđ est Leonis Pape: i quo detestationẽ hereticoꝝ dicit ꝙ extra ecclesiã non sunt vera sacrificia. Breue est. Lege tex. ¶ [In ecclesia] que ecclesia corp⁹ Xpi est: ⁊ ipse caput. ad Col. j. dicit Apostolus ipse est caput corporis sui ecclesie. Itẽ. xxvi. q. ij. sed ⁊ illud nec rata quo ad effectũ. scz q̃tũ ad hñdã rẽ sacramẽti. ⁊ licitã executionẽ: qm si heretic⁹ eps formã ⁊ intẽtionẽ seruans ecclesie ordinet aliquẽ in sacerdotẽ ratũ sacerdotiũ efficiũt q̃tũ ad substãtiã sacri: vt ꝑ multa capl'a. s. e. est ostẽsum. lꝫ nõ q̃tũ ad effectũ diuine gr̃e. ⁊ licitã executionẽ vera sacrificia. Sil'r quo ad effectũ: scz vt sint salutifera offerẽtib⁹ ⁊ suscipiẽtibus. Hu. [Nõ vera]. dicit sanct⁹ Tho. veritatẽ fruct⁹ vera tñ ṽitate sacri. qꝛ si sacerdos heretic⁹ formã ⁊ intẽtionẽ seruãs eccl'ie: verba sacramẽtalia sup panẽ ⁊ vinũ proferat veꝝ sacrm ꝯficiat q̃tũ ad veritatẽ substãtie sacramẽti, qꝛ per heresim nõ ꝑdit characterẽ sacerdotalẽ. Cũ aũt dꝛ. ꝙ hereticoꝝ nõ sunt vera sacrificia aut intelligit: q nõ est sacerdotes ꝓsumũt cõficere: vel de illis q nõ intẽdũt dicere nec agere: ꝙ ecclesia intendit vel de illis q debitã formã aut materiã nõ seruãt vel dicunt non vera
1 q̃tũ ad effectũ. † vt dictũ est qꝛ in heresi celebrantes *peccant ⁊ a
a peccãt ⁊ eis cõicãtes sciẽter sunt excõicati ⁊ suspẽsi. Et iõ non recipiũt effectum scz spũssancti gratiã nec eoꝝ sacrificia quo ad hoc placẽt deo donec ꝑ Xpm q est ver⁹ põtifex. ad Heb. ix. fuerũt in proprietate sue nature recõciliati. Dicũt autẽ in proprietate sue nature recõciliari qñ ab heresi recedũt ⁊ per verã fidẽ cõuersi credunt xpm veꝝ dei filiũ eiusdẽ nature: cũ patre sibi coequalẽ ꝯsubstãtialẽ: ⁊ in spm̃sanctũ a patre ⁊ filio procedentẽ credẽtesq; xpm verum deũ ⁊ hoiem ⁊ cetera: q̃ ad veram fidẽ pertinẽt prout in symbolo ꝯtinent. Sine enĩ hac fide mediatoris nñi Iesu xpi nihil valet sacrificia: quo ad vitam eternã siue salutẽ cõsequẽdã. ad Ro. iij. quem pater proposuit propitiatorem per fidem in sanguine ipsius. i. que est de sanguine ipsius pro nobis effuso.

Exponit literam.

S. Thom.

¶ Celebrãtes. Celebrare ⁊ celebrari facere ⁊ simpl'r audire missaz differũt gl. in cle. j. ĩ fi. prin. de priuile.

Manifestum. Ad idẽ sequit hoc. c. eiusdẽ Leonis vbi inqt qual'r in alexãdria regnãtib⁹ heresib⁹ ⁊ homicidijs sacrificia indigne tractabant ⁊ cõferebant. ita vt lumen eoꝝ videret extinctum. Breue est ⁊ litera pꝫ. Lege. ¶ [Manifestum] pro quo notãdũ: ꝙ eo tẽpore multa homicidia patricidia fiebant in Alexandria. ⁊ arrius presbyter totam Alexãdriã sua heresi infecerat. ita vt sacra ĩdigne a clericis tractabant ⁊ conferebant ꝓpter hereses ⁊ a laicis indigne suscipiebant ꝓpter homicidiorũ ⁊ alioꝝ maleficioꝝ crudelitates. [In Alexãdria] vbi ignis arriane perfidie accẽsus est. vt. xxiiij. q. iij. resecande. [Lumẽ extinctũ] quo ad salutẽ ministroꝝ ⁊ suscipiẽtiũ. Hu. [vel extinctũ] qꝛ heresis cum ꝯiet fidei lumẽ fidei extinguit. [Intercepta]. i. ablata quo ad salutẽ istorum ⁊ illoꝝ. Hu. [deficit] quo ad effectũ [⁊ patricidalib⁹]. i. facinorosis vel homicidalib⁹. [subtrahere] quo ad effectũ ⁊ rem sacrorũ. i. ad gratiã ⁊ salutẽ mĩstroꝝ ⁊ suscipiẽtiũ indigne. Hu. ⁊ archi. ¶ Pro intellectu pleniori hui⁹. c. sciẽdũ est iuxta sanctum

Exponit literam.

S. Thom.
Tho.in.iij.parte.q.lxiiij.ar.ix.ꝙ hereticoꝝ quidam in collatione sacroꝝ formã eccl'ie nõ seruãt.⁊ tales nec sacr̃m ꝯferunt nec rẽ sacri. Quidã vero seruãt ecclesie formã ⁊ tales quidẽ cõferunt ecclesie sacr̃m sꝫ nõ ꝯferũt rẽ sacri.⁊ hec dico si sunt manifeste ab ecclesia ꝑcissi:qꝛ ex hoc ip̃o ꝙ aliqs scienter ab ipsis accipit sacra peccat ⁊ per hoc impedit ne effectũ sacri ꝯsequatur. Et hoc est ꝙ Aug.dicit.s̃.e.in.c.firmissime. Et Leo in p̄senti.c.cũ dicit in alexãdria sacroꝝ lumẽ esse extinctũ:scꝫ q̃tũ ad rẽ sacri nõ q̃tum ad ipsum sacramẽtum. Hec sanct⁹ Tho.

1 Heresis vnde dicatur.
2 Sacra sunt apud hereticos:⁊ conferuntur ⁊ conficiuntur ab eis vera quantum ad essentiam:sed non quo ad effectum.
3 Oleum triplex sanctificatur in ecclesia per episcopum.

Si quis. Ad idem subiũgit hoc.c.ꝙ est beati Cypriani ĩ epistola ꝯ̃ hereticos: in quo vr̃ Cyprian⁹ velle probare apud hereticos vera sacramẽta nõ esse:nec p̄ eos ministrari posse. qꝛ nõ pñt vt inqt baptizare:corp⁹ xp̄i ꝯficere chrisma ꝯsecrare:nec aliqua sacra ministrare. Et diuidit in tres partes. In prima parte facit ꝙ dictum est. In.ij.nitit illud rõne ostẽdere In.iij.exhortat nos a talib⁹ separari:ne ꝯsentientes factis simul cũ illis peream⁹:sicut perierunt q ꝯsenserũt chore dathã ⁊ abirõ.ij.ibi:cuꝫ hm̃oi.iij.ibi:quare qui hereticis.

Diuisio.

Questio.
Pro intelligẽtia p̄ntis.c.q̄rit. Utrũ hoc.c.fuerit ꝯuenienter positum hic a Gratiano ad ꝓpositũ suũ cõfirmãdũ. Et vr̃ ꝙ nõ cũ manifeste hoc.c.ꝯtineat errorẽ Cypriani:qui in hoc errauit dicẽs apud hereticos nõ esse vera sacra.vt.s̃.dist.xxxij.§.verũ.

Rñdet. Alexander de halis.
Rñdet ꝙ aliq volũt dicere vt dicit magister Alexãder de halis.ĩ iiij.ꝙ hoc.c.intelligat de hereticis q formã ecclesie non tenent. Et hoc pꝫ p̄ illud verbũ vbi dicit. Oĩa p̄ mẽdaciũ gerunt:illa dicunt geri p̄ mẽdacium q̃ extra formã ecclesie gerunt. Et ita c.est verũ ⁊ bñ ad ꝓpositum. Alij vero dicunt ꝙ Cyprian⁹ in tm̃ detestat⁹ est errores hereticoꝝ:vt diceret nullũ sacr̃m posse p̄ eos fieri seu cõferri sꝫ in hoc errauit:⁊ ideo ei⁹ sn̄ia non est tenẽda.

August.
vñ Aug.dicit martyrẽ cyprianũ q apud hereticos vel schismaticos datũ baptismũ nolebat cognoscere:tãta merita Cyprianũ vsq; ad martyriũ posita sunt,vt charitas q̃ excellebat lucis obũbrationi illa fugaretur,⁊ si quid purgãdum erat passionis falce tolleret. Alij vero dicunt exponẽdũ esse q̃tũ ad effectũ scꝫ rẽ sacri sacra nõ esse apud hereticos. Et ita verũ est. Exponẽda ergo venit lr̃a hui⁹.c.si tenẽda sit eius sn̄ia: aut de hereticis nõ seruãtibus formã ecclesie.aut qđ talis sit sensus ꝙ apud hereticos sacra nõ sint vera,veritate fruct⁹ salutis.qꝛ illã nõ cõferũt. Et in hoc dicunt mẽdacia.qꝛ nõ ꝯferunt id:ꝙ ꝯferre credunt.

Alexander de halis.
vñ Alex.de halis in.iiij.ait ꝙ sacra hereticoꝝ dicunt irrita:vel etiã dãnãda:falsa ⁊ inania:nõ q̃tũ ad se:cum sint sancta ⁊ vera:etiã ab hereticis celebrata.sꝫ tum qꝛ illicite dãtib⁹ perfidis sint ad iudicium. Tũ qꝛ illicite ab eis accipientibus nõ ꝯferunt sp̄m scm̃:irrita dicunt ⁊ nõ vera:qꝛ qđ promittunt ⁊ ꝯferre credunt nõ tribuunt. Et ideo dãnanda vt ea dari vel recipi ab hereticis nõ approbet:sed interdicatur.non em̃ q̃tũ ad se polluta sunt:q̃uis ab hereticis pollui dicant dicunt sacrilega ẽt qꝛ ipsi dispẽsatores ipsa dispẽsando sacrilegi ⁊ execrati efficiunt.⁊ silr̃ cũ illis cõicãtes ĩ eorũdẽ dispensatiõe. hec ille.⁊ si hoc mõ capitulũ hoc exponẽdo bñ ⁊ conuenienter introductũ est a Gratiano.

Exponit literam.
Lege tex. [Si qs presumptione].qꝛ ex superba p̄sumptione heresis nascitur.vñ Ap̄s.j.ad Ti.vj. Si quis aliter docet:⁊ nõ acquiescit sanis sermonibus dñi nr̃i Jesu xp̄i ⁊ ei que s̃m pietatẽ est doctrine: superb⁹ est nihil sciens:sed lãguescit circa q̃ones ⁊ pugnas verboruꝫ. Ex quibus oriunt inuidie cõtẽtiones:blasphemie ⁊c.

Gregorius
vñ Greg.in moral.c.xliiij. Omnes heretici sunt superbi: nisi em̃ interius intumescerent:nequaq̃ ad certamina praue assertionis venirẽt[a semetipso.]qꝛ ex propria electione in heresim dãnatã cadit

Hierony.
vnde Hierony.super epistolã.ad Gala.⁊ habetur.j.xxiiij.
1 q.iij.heresis † dicit ꝙ heresis ab electione dicit: prout vnusqsq; eam sibi eligit disciplinam:quã estimat meliorem. Et ideo ab ecclesia exit.qꝛ fidẽ ecclesie relinquit propria culpa:⁊ ab ea ⁊ eius cõione merito eijcitur sicut Adam de paradiso. Gen.iij. [Cum hm̃oi homine.]scđa pars.est ratio cypriani in summa sua.cũ tales sint excõicati:cũ eis nõ debem⁹ cibum capere. Si ergo cum eis cibus vel potus corporalis non est cõis nobis: multominus spiritualis cib⁹ vl potus est nobis cõis cum eis s̃m ap̄lm qui hoc dicit.j.ad Cor.v.[li. Reg.]iij. Reg.xiij. ille enim vir noluit comedere:nec bibere cum Hieroboam:sicut p̄ceptum fuerat Adon,sed inde recedens ⁊ in iudeam rediens obuiam habuit vnum ex prophetis:a quo circumuentus contra preceptum dñi comedit:quem leo inuasit,⁊ occidit.qꝛ contra preceptum dñi in terra idolatrie cibum accepit:nec ille excusatur qꝛ verba philosophie obtemperãs comedit. Magis enim obedire debuit Deo:q̃ hoĩ.vt dicit Petr⁹ Act.iiij.[salutare.] potest dici:sicut supra diximus.ꝙ hoc.c.intelligatur cũ heretici nõ ministrãt in forma ecclesie:⁊ hoc videtur haberi vbi dr̃.j.per mẽdacium.vel dicamus[sicut dictũ est]etiã ꝙ Cyprianus male sensit de sacr̃o baptismi ⁊ de alijs sacramentis ecclesie. Non enim distinguebat inter sacramentum ⁊ effectũ sacramẽti. Et qꝛ nõ videbat effectũ sacramẽtorũ esse apud hereticos:ideo asseruit apud hereticos non esse sacramẽta ecclesiastica nec per eos posse cõferri:nec etiam sacr̃m baptismi sed in hoc fuit redargutus ab Augu.⁊ alijs vt de conse.dist. iiij.quomodo.⁊ di.xxxvij.§.verũ.

Contra cyprianum.

Pro cypriano.
põt tñ dici ꝙ Cyprianus loquitur de sacramentis:que ab hereticis in forma ecclesie celebrant:q̃ tñ dicuntur non esse apud eos.⁊ dicuntur vana:falsa: sacrilega:inania:⁊ mẽdacia q̃tum ad effectũ.scꝫ q̃tũ ad rẽ sa-
2 cramentoꝝ:⁊ salutẽ ministrorum ⁊ suscipiẽtium. † Sunt ergo sacramenta apud hereticos ⁊ conferuntur ⁊ conficiuntur ab eis vera q̃tum ad essentiam:sꝫ non quo ad effectum.⁊ sepe est repetitũ. Et ꝙ ita debeat intelligi videtur per hoc ꝙ dicit sacramẽtũ salutare.quasi diceret apud eos est verũ sacramentũ sꝫ non salutare.i.gratiam conferens,vel ad salutem.vnde subdit[gratiam celestem] que cum sacramẽtis cõfertur:cũ digne suscipiuntur. Hu.⁊ Arch.[Nõ posse]quo ad effectũ. Hu.sicut
3 dictũ est[oleũ.] † Triplex oleũ in ecclesia sanctificatur p̄ ep̄m scꝫ infirmorum.de quo Jacobi.v.infirmatur quis ex vobis: inducat presbyteros ecclesie:⁊ orent super eũ: vngentes eũ in
a noĩe dñi. Itẽ oleum[a] cathecuminorũ quo vnguuntur baptizati. Item oleum mistũ cũ balsamo.quod est chrisma.⁊ consecratum per ep̄m quo inunguntur in fronte confirmandi ⁊ etiam baptizati in vertice.[Eucharistiam].i.sacramẽtum corporis dñi.[omnino non posse.]scꝫ quo ad salutẽ suscipientibus sciẽter ab illis.vel loquitur de hereticis non seruantibus formam aut materiam debitã:vel de hereticis non sacerdotibus p̄ mẽdacium quo ad effectum.vel loquitur de illis: qui preter formam ecclesie sacramenta ministrant. Hug.[vultum].i.formã ecclesie.[Ecce.]hinc habetur:ꝙ formã seruabant in sacramẽtis. Hu.[Sacrificari.]quo ad effectum,⁊ quo ad salutẽ. Hug. ⁊ Arch.[prosit.] Ad idem.s̃.e.fertur.[Nam cum his q displicet ⁊c.]iij.q.vij.in grauibus.cum similibus. Sed ar.contra.j. e.ipsi sacerdotes.vbi de hoc tangam. Archi.[Sacrilega.]propter ipsos sacrilegos qui ea celebrant. Hu.⁊ Arch.[carnalia] nõ spiritualia:nõ salutifera:⁊ inania. Hu.⁊ Archi.[falsa] quo ad effectum:vt dictum est. Hu.⁊ Arc.[Non statim]hec est responsio ad tacitã obiectionẽ:quasi diceret. illi in celebratione sacroꝝ ⁊ sacrificioꝝ seruant ordinẽ ecclesie,inuocãt dñm verbis vtuntur consuetis.quare videtur eis credendum esse. Sꝫ respondetur qꝛ propter hoc non est eis credendũ,nec recipienda sunt sacramenta ab eis:nec veneranda eorũ sacrificia. Non enim omni verbo doctrine credẽdum est.xxiiij.q.j.aduocauit. ⁊ dist.l.si quis prepostera.⁊.viij.q.j.sciendum.⁊.xj.q.iij.si quis ep̄s cũ alijs.du.⁊ Archi.[moliuntur]vt.xiij.q.ij.q̃ prepostere ⁊ extra de vsur.qꝛ frustra.[quare].iij.pars.[p̄ Moysem.]numeri.xvj.[Separamini.]

a Oleum. Oleum nõ sacrũ qñ cõmiscetur sacro q̃re non idigeat cõsecratiõe vide pulchre pet.de anc. in.c.ꝙ ĩ dubijs.nu.4. de conse.eccle. vel alta.

Nota historiam.
Pro itelligẽtia isti⁹ historie not.qđ legitur nume.xvj.ꝙ chore vidẽs Aaron honoratum sacerdotio.⁊ Moysen ducatu ppl'i:inuidit ⁊ murmurãs cõtra Moysen ⁊ Aarõ habuit secũ cõplices.ccl.de leuitis quos dignos sacerdotio preferebat.adiungit quoq; sibi Dathan ⁊ Abirõ potiores rubenitarum:quibus principatum populi deberi dicebat quia fuerant de Ruben primogenito.quib⁹ Moyses ait tollat vnusquisq; thuribulum suum:⁊ cras hausto igne super ponat thimiama.⁊ Aaron vobiscum.⁊ quẽ elegerit Deus aliquo miraculo ip̄e sit sacerdos.misit ergo Moyses mane vt vocarent Dathã ⁊ Abiron:qui dixerunt non venimus. Et conuocata omnium multitudine dixit Moyses ad chore.⁊.ccl. Tollite thuribula vestra ⁊ ponite thimiama sup ea ⁊ state coram domino.illis autem sic stantibus descendit Moyses cuꝫ senioribus populi ad Dathan ⁊ Abiron.⁊ dixit Moyses ad turbam. Separamini ⁊c.vt hic sequitur in litera. Hu.⁊ Arch. [in peccatis eorum].i.consentiendo peccatis eoruꝫ. Hu.[Sic etiam per Osee.]Osee.ix.[Luct⁹]non quãtum ad se:sed quãtum ad effectum.quia scilicet sumentes ea efficiuntur digni luctu.i.pena eterna. Hu.⁊ Archi.[Contaminabuntur]ex abusione eorum ⁊ ex presumptione ⁊ temeritate,qua accedũt ad ea sumenda:vnde videntur eorum errori consentire.vnde subdit [docens ⁊ ostendens.] Hu.[peccato eorum].i.consensu ad peccatum eorum vt.vij.q.i.§.cum autem.⁊.xxiij.qđ.iiij.ita plane. ⁊.c.si quis a catholica. Hu.

1 Locus veri sacrificij ꝙ non sit extra catholicam ecclesiã an sit verum.⁊ nũ.2.
3 Deus qualiter dicatur sacrificia hereticorum detestari.

Extra catholicam. Ad idẽ est hoc ca.qđ est beati Aug.in de baptismo ꝯ̃ donatistas.breue est.

Questio.
Pro pleniori ĩtelligẽtia hui⁹.c.qđ sepe idu
1 cit q̄rit.† Utrũ sit verũ ꝙ extra ecclesiã catholicã nõ sit loc⁹ veri sacrificij. Et vr̃ ꝙ nõ.

Primũ ar.
Primo sic. Sicut est sacrꝫ fidei vt baptism⁹ ita sacr̃m charitatis:vt hoc sacr̃m eucharistie.sed sacr̃m fidei qđ est baptism⁹ hꝫ locũ extra ecclesiã.ergo ẽt extra ecclesiã erit loc⁹ vĩ sacrificij:qđ est eucharistia.ꝯña vr̃ bona.

Augusti.
Et cõfirmat au c̃e beati Aug.dicẽtis in ep̄la ꝯ̃ permenianum.⁊ hr̃.j.e.qđ qdã.ꝙ sicut in hereticis:⁊ schismaticis baptismus est ita in eis ordinatio mansit integra.sed ex vi ordinationis sacerdos potest consecrare eucharistiam. ergo extra ecclesiã est loc⁹ veri sacrificij,cũ tales possint consecrare.

Scđm arg.
Scđo sic.s̃.e.c.sacra.immundum lucis ab immundis coinquinari non possũt:ergo sequit:ꝙ etiã extra ecclesiam sit locus veri sacrificij.ꝯña patet.

Tertiũ ar.
Tertio sic. Sacerdos conficit aut quia bonus,aut qꝛ sacerdos. Si qꝛ bonus ⁊ intra ecclesiam existens sed non est certus de bonitate eius.ergo nec certus est si conficiat.ergo cõficit qꝛ sacerdos.sed propter heresim non desinit esse sacerdos.ergo etiã extra ecclesiam existens conficit. Et ita extra ecclesiã erit locus sacrificij.

Opponit ĩ cõtrarium. Scđa opp. Tertia oppositio.
In oppositũ est tex.p̄ntis.c. Scđo.s̃.eo.c.odit deus.dt Hier. Odit deus sacrificia hereticorum:detestatur fetorem eorum ergo extra ecclesiam non est locus veri sacrificij. Tertio sic.xxiiij.q.j.in.c.audiuimus.dr̃ quicunq; ab vnitate ecclesie fuerit alienus execrare põt consecrare non valet.

Quarta op.
Quarto hoc sacr̃m pollui non potest.sed secundum Hiero.heretici panem pollutũ comedunt.ergo verũ sacrificium non hñt. Et ita extra ecclesiam nõ est locus veri sacrificij.

Quinta op.
Quinto ille qui est extra ecclesiam non vr̃ aliquid posse agere in persona totius ecclesie:sed sacerdos consecrans eucharistiã hoc agit in persona totius ecclesie:quod patet ex hoc ꝙ oẽs orationes proponit in persona ecclesie.ergo vr̃ ꝙ illi q sunt extra ecclesiam.s.heretici schismatici:⁊ excommunicati nõ pñt consecrare. Et p̄ ꝯñs extra ecclesiam catholicam nõ est loc⁹ veri sacrificij.

Sexta op.
Sexto sic. Hoc sacr̃m eucharistie est sacr̃m vnionis ecclesie.vnde ⁊ cõio dr̃.sed qui sunt extra ecclesiã sicut sunt predicti heretici ⁊c.carent hac ratione.ergo cõsecrare non possunt.

Respõdet.
Respondeo dđm.ꝙ quidam dixerunt ꝙ heretici schismatici,⁊ excõicati: qꝛ sunt extra ecclesiam non pñt conferre sacr̃m eucharistie.⁊ ita extra ecclesiã catholicã dñt non esse locũ veri hm̃oi sacrificij. Sꝫ isti decipiunt.

August.
Pro quo notandum ꝙ vt Augu.lib.ij.contra permenianum inqt.aliud est omnino non hr̃e:aliud autem non recte hr̃e. Et similiter etiam aliud est non dare,⁊ aliud recte non dare illi ergo qui intra ecclesiam constituti receperunt potestatẽ consecrandi in ordinatione sacerdotij:recte quidem hñt potestatem.sed non recte ea vtuntur si per heresim postmodũ aut p̄ schisma aut excõicationem ab ecclesia separentur qui autem sic separati ordinantur non recte hñt potestatẽm: nec recte vtuntur.ꝙ tñ vtriq; potestatẽ habeant per hoc pꝫ ꝙ sicut Augu.ibidem dicit,cum redeunt ad vnitatem ecclesie nõ reordinantur.sed recipiunt in suis ordinibus. Et qꝛ consecratio eucharistie est actus cõsequens ordinis potestatem illi q sunt ab ecclesia separati per heresim aut schisma aut excõicationẽ pñt quidem consecrare eucharistiam:que ab eis consecrata verum corpus xp̄i ⁊ verum sanguinem eius cõtinet,vt probant rões primo facte:non tñ recte hoc faciunt:sed peccant facientes. Et ideo fructum sacrificij non percipiunt qđ est sacrificium spirituale.dicimus ergo pro conclusione rñ-
2 siua † ꝙ extra ecclesiam est locus veri sacrificij veritate sacri non autem locus sacrificij veritate fructus.⁊ est veritas huius questionis prout dicit sanctus Tho. Concordat Alexãder Albertus ⁊ Bonauentura.

S. Thom. Alexander Albertus. Bonauen.
Pro responsione autem ad authoritates.⁊ rationes in oppositum est notandũ iuxta dominũ Bonauenturã in.iiij.di.xiij.ꝙ in sacr̃o duo attendunt .s.sacramenti veritas,que consistit quantũ ad rem primam:et sacri vtilitas q̃tum ad rem vltimã:que est incorporatio siue vnio ad corpus mysticum. Si de veritate sacri loquamur veritas sacri saluat vbi est ex p̄te ministri ordo:⁊ intentio:⁊ vbi prolatio:cum adest debita materia.sed hec sunt ĩ ministro ꝑcisso ab ecclesia.ergo sequit ꝙ veritas sacri erit extra ecclesiam. Si aũt loquamur q̃tũ ad vtilitatem dđm:ꝙ prescissus ad damnationẽ suam ⁊ omnium assistentium conficit. Quia in prescissis ⁊ hereticis manifestis priuatur sacr̃m omni fructu lꝫ ibi sit verũ corpus xp̄i. Ideo sic loquuntur sacri canones:⁊ authoritates sanctorũ ipsorũ sacrificia detestantes nõ rõne operis operati:sꝫ rõne dãni.⁊ sic soluuntur authoritates ille simul cũ hoc tñ dicet ad singulas per se.

Ad primũ argu.
Ad primã rñdet sanct⁹ Tho.in.iij.p̄te ꝙ omnes similes authoritates intelligende sunt q̃tũ ad hoc:ꝙ nõ recte extra ecclesiã existẽtes sacrificiũ offerũt.vñ extra ecclesiã non põt esse spirituale sacrificiũ qđ est verũ veritate fruct⁹.lꝫ sit verũ veritate sacri

Alexander de halis.
vel dđm prout dicit in.iiij. Alexander de halis. Quod cũ dr̃ extra ecclesiã ⁊c.sensus sit extra ecclesiã.i.formam ecclesie.vel i.extra ecclesiã nõ efficit,qđ figurat.qꝛ heretic⁹ ꝯficit.⁊ accipit ad suã dãnationẽ:⁊ confert alijs in simili errore positis. cõcordat ibidẽ sanct⁹ Tho.in.iiij.in.iij.parte.ꝙ oẽs siles.s. authoritates sunt intelligende quãtũ ad hoc:ꝙ non recte extra ecclesiã exñtes:sacrificiũ offerũt.vñ extra ecclesiã nõ põt esse spirituale sacrificiũ:quod est verum veritate fructus.lꝫ sit verũ veritate sacri.vel dđm prout dicit Alexãder de halis.in.iiij.ꝙ cũ dr̃ extra ecclesiã ⁊c.sensus sit extra ecclesiã.i. formã ecclesie.vel.i.extra ecclesiã non efficit,qđ figurat.qꝛ heretic⁹ conficit ⁊ accipit ad suã dãnationẽ ⁊ confert alijs in simili errore positis.

S. Thom.
Cõcordat ibidẽ sanctus Tho.in.iiij.dicẽs ꝙ Aug.dt.ꝙ extra ecclesiã non est loc⁹ veri sacrificij intelligendũ est q̃tũ ad effectũ.siue extra formã ecclesie.

Ad scđm.
Ad
3 scđam rñdet sicut.s̃.in eo.c.odit dictũ † est:ꝙ deus dicitur sacrificia hereticorũ detestari:nõ qꝛ nõ sunt vera veritate substantie sacri:sed qꝛ non acceptat ea:nec illorum opera ei sunt grata.sꝫ abijcere ⁊ odire dr̃ illa.

Ad tertiũ.
Ad tertiam rñdetur sicut ad primã vñ dt sanct⁹ Tho.in.iiij.ꝙ verbũ canonis illi⁹ intelligẽdũ est q̃tũ ad illos qui debitam formam non seruant, vel quantum ad executionẽ quã amittunt.non em̃ ius consecrandi hñt scđm ꝙ hoc solũ posse dicimur in iure: qđ iuste possumus.vel loquitur de consecratione qua ordines conferunt. Solent em̃ heretici consecrare se inuicẽ in ep̄os:vel archiepiscopos.xxiiij.q.iiij.pudenda.qꝛ ad damnationẽ poti⁹ q̃ ad sanctificationẽ recipiẽtiũ cedit.concor. Alexan.

Ad quartũ
Ad quartã rñdet vt dt sanctus Tho.ꝙ dr̃ panis pollutus nõ in se:sꝫ qꝛ ipsi ⁊ seipsos pollunt consecrando:⁊ sumendo:⁊ alios q ab eis sciẽter sacra.

Ad quintũ S. Thom.
Ad quintã rñdetur negando minorem dicim⁹ em̃ iuxta sanctũ Tho.in.iij.parte.ꝙ sacerdos in missa in orationib⁹ loquit in persona ecclesie:in cuius vnitate cõsistit sed in consecratione sacri loquit in persona xp̄i cuius vicẽ in hoc gerit p̄ ordinis p̄tatẽ. Et ideo si sacerdos ab vnitate ecclesie ꝑcissus missam celebret:qꝛ p̄tatẽ ordinis nõ amittit cõsecrat verum corp⁹:⁊ sanguinem xp̄i. Sꝫ qꝛ est ab vnitate ecclesie prescissus siue separat⁹ orationes eius efficaciã nõ hñt.

Ad sextũ.
Ad sextam rñdetur iuxta sanctum Thom.in iiij.ꝙ sacerdotes heretici:aut schismatici, siue excommunicati inquãtũ ordinẽ hñt ad vnitatẽ ecclesie pertinent quãuis quantũ ad aliđ possent ab ecclesia esse prescissi ⁊c.

Exponit literam.
Lege text. [Extra ecclesiã].i.extra vnitatẽ eccl'ie[catholicã.i.] vlꝫ. Hu.[Nõ est locus veri sacrificij]quo ad effectum gratie:et quo ad executionẽ dignã siue licitã. Uerum enim sacrificiuꝫ cum sit panis dans vitam eternam. Jo.vi.non est extra ecclesiam quo ad effectũ vite:qꝛ vt idem Augustinus dicit in epistola quadam ad donatistas.extra ecclesiam catholicã nõ est vita:⁊ separatus ab ecclesia non habet vitam spiritualem.s. qꝛ non habet fidem qua iustus viuit.ad Ro.i.

August.
Et ita q̃tum ad effectũ ⁊ salutem ministrantium ⁊ recipientiũ nõ est verũ sacrificium:nisi fiat in vnitate ecclesie.vt.xxiiij.q.j.qꝛ ex sola itẽ.s̃.e.firmissime.⁊ de conse.di.iiij.ecclesia paradiso.⁊ distin. xxiij.c.v.hu.sacerdos tñ hereticus.vt diximus.s̃.si conficiat in forma debita:⁊ materia:verum sacrificium offert, licet in hoc peccet celebrando.vel intelligendum est hoc cap.de quolibet sacramento.[quod extra ecclesiam] id est,formam ecclesie nullum est sicut supra.in responsione ad primam expositum est.

1 Sacrã cõionẽ an liceat suscipe ab hr̃ticis ⁊ schismaticis.
2 Eucharistiam non licet accipere de manu heretici etiam instante articulo necessitatis.

Superueniente. Ad idẽ sequitur hoc.c.qđ est Grego.iij.dia.c.xxxj.in q̃ õndit ꝙ de manu hereticoꝝ cõio nõ est accipiẽda. Pro cuius capl'i pleniori

Questio. Primũ ar.
1 intelligentia:q̄rit.† Utrũ liceat ab hereticis ⁊ schismaticis ⁊ excõicatis suscipere sacrã cõionẽ. Et vr̃ ꝙ sic. Prio au c̃e beati Aug.q ꝯ̃ cecilianũ dt nec in hoie bono,nec ĩ homine malo

Scdm arg. aliquis dei effugiat sacramenta.ergo licite potest a quolibet sacerdote recipi eucharistie sacrm.¶ Scdo sic.corpus xpi verū figuratiuū est corporis xpi mystici.sed a sacerdotib⁹ p̄dictis.s.hereticis ⁊c.verū corpus ɔsecrat.ergo vr:ꝙ illi q sunt de corpe mystico:pñt eorū sacrificijs cōicare.

Tertiū ar. ¶ Tertio virt⁹ diuina p̄ualet malitie humane.sed sacrm diuina virtute cōtinet gratiā:⁊ causat.ergo q̄tūcunqȝ sit malus ille qui dederit vel heretic⁹ cōsequet̄ grāz:q ab eo sacrm recipit.

Quartū ar. ¶ Quarto sic.iniqtas sacerdotis nō pōt ipsum corp⁹ xpi inquinare.sed hoc sacrm ex ipso operato:qd est corp⁹ xpi confert gratiam ergo ēt si aliqs sit excōicat⁹ vel hereticus:sacrm ab eo perceptum gratiā cōfert.

Quintū ar. ¶ Quinto ab istis.s.hereticis ⁊c.i vltia necessitate suscipiendū est sacrm baptismi ab adulto.ergo similiter vr dicendū de sacro eucharistie.

Sextū ar. ¶ Sexto arguitur: qr scdm hoc vr:ꝙ eadē rōne a sacerdote peccatore eucharistia non esset sumenda:qd tñ nō est verū.Et tñ videt̄ eadē rō hinc ⁊ inde.

Opponit ⁊ Respōdet. ¶ In oppositū est tex.pñtis.c.¶ Rñdeo dicendū sub certis conclusionibus.

Prima cō clusio. Prima ꝙ nō est licitū suscipere sacrm eucharistie ab hereticis.ista conclusio pȝ primo authoritate canonis.xxiiij.q.j.si quis dederit.vbi inducit̄ grauis pnīa suscipientib⁹ sacrā cōionem de manu heretici,quod non fieret si ab hereticis licitum esset cōionē suscipe.Itē idē pȝ ex canone.xxiiij.q.j.cepit vbi dr melius est mortē accipe, quā de manu heretici cōionē sacrā.itē patet ɔclo ex illo.Jo. in canonica.qui dixerit ei.s.heretico.Aue cōicat operib⁹ illius malignis.ḡ nō lȝ a talib⁹ cōionē.

Secūda cō clusio. ¶ Scda ɔclusio nō lȝ sacrā cōionē accipere a schismaticis:pȝ:qr vnitati ecclesie nō vr cōmunicare q schismaticis cōicat.xxiiij.q.j.schisma.Sed hoc sacrm non dȝ dispensari nisi cōicāti vnitati:⁊ a communicante vnitati.ergo non debet dispensari a schismatico:nec heretico.

Tertia cō clusio. ¶ Tertia cōclusio.ab excōicatis non est licitum sacram communionem accipere.pȝ conclusio.xj.qō.iij. sanctis quippe.itē eadē.q.c.sicut apl'i.vbi hr.ꝙ excōicatus est q excōmunicatis cōicat.sed specialissima cōicatio est in communicatione sacre cōionis.ergo q ab excōicato sacrā cōionē recipit,est excōicat⁹.⁊ p ɔñs nō licuit ab eo recipere.

Quarta cō clusio. ¶ Quarta cōclo a sacerdotib⁹ notorijs ɔcubinarijs nō est licitū suscipere sacrā cōionē.ista ɔclo pȝ ex canone.null⁹.di.xxxij.

Quinta cō clusio. ¶ Quīta conclo.a simoniacis non est licitū sacram communionem accipere.Ista cōclo patet extra de simo.tanta.vbi hr ꝙ quilibet peccator missam cantare potest preter simoniacū. Oēs iste conclusiones.v.probant̄ simul ratione sic.Quicunqȝ accedit ad sacrm eucharistie sumendum contra ordinationē ecclesie nō licite accedit:sȝ peccat per inobedientiā sed heretici schismatici simoniaci excōicati ex statuto ecclesie a dispensatione hui⁹ sacri sunt suspensi.qr sunt extra vnitatē ecclesie in qua sacra conferunt̄ sīr interdictū est concubinarijs notorijs sacerdotib⁹:propter spiritualitatē maximā:que in hoc sacro requiritur.ergo non est licitū a talibus sacrā communionē recipere.¶ His habitis dicendū est ad rōnes in oppositū.

Ad primū argu. Ad primā rñdet̄ iuxta sanctū Tho.in.iij.parte ꝙ i hoc ꝙ a talib⁹ refugim⁹ aut audire missam aut communionē recipere nō refugimus dei sacra sȝ potius ea veneramur.

S.Thom. vnde hostia a talib⁹ sacerdotibus consecrata est adoranda.⁊ si seruet̄ licite pōt sumi a sacerdote legitimo.sed refugim⁹ culpaȝ indigne ministrantiū.vel dōm ꝑm eundē sanctum Thom.in iiij.ꝙ sacerdos inquātū est malus nō fugitur:sed ꝑpter ecclesie prohibitionē.

August. vel dicendū ꝙ Aug.ideo dt ꝙ in malis hominib⁹ sacra non sunt fugienda.qr cognoscendū est etiaȝ ab eis verū perfici sacrm.

Ad scdm. ¶ Ad scdam rñdetur negando consequentiā.Et rō est iuxta sanctū Tho.in.iij.pte.qr vnitas corporis mystici est fructus corporis veri percepti.illi aūt q indigne ministrant priuant̄ fructu.Et ideo non est sumendum ex eorū dispēsatione sacramentū ab eis qui in vnitate ecclesie sunt.

Ad tertiū. ⁊ quartum. ¶ Ad tertiā ⁊ quartā rñdetur negando ɔñam. Et ratio est iuxta sanctū Tho.in.iiij.qr quāuis sacramentū virtutē suā non amittat:tñ in eo qui indigne accedit contra obedientiā ecclesie faciens effectum non habet.

Ad quintū ¶ Ad quintā rñdet̄ negando ɔñam.Et ratio est secundum magistrum Alexandrū de halis in.iiij.qr non est simile de baptismo, ⁊ sacro eucharistie.qr baptismus est sacramentum necessitatis.Jo. iij.nisi qs renatus fuerit ⁊c.sic autem non est de sacro eucharistie hinc ratio non procedit.

Ad sextū. ¶ Ad sextam respōdetur negando ɔñam ⁊ rō est qm̄ sicut supradictum est:nō ideo communio non est accipienda ab heretico ⁊c.qr peccator, siue qr malus:siue qr ɔ̄ prohibitionem ecclesie.que prohibitio non currit de omni sacerdote peccatore siue malo.Nam heretici ⁊ schismatici siue excōicati sunt per sniam ecclesie executione consecrandi priuati.Et ideo peccat quicūqȝ eorū missaȝ audit, vel ab eis accipit sacramenta.Non autem oēs peccatores sunt per sniam ecclesie executione priuati.⁊ sic q̄uis sint suspensi quo ad se ex snia diuina:nō tñ q̄tum ad alios ex sententia ecclesie.

S.Thom. Et ideo vt dt sanctus Tho.ad sententiam ecclesie lȝ ab eis cōionē accipere:⁊ eoꝝ missaȝ audire.vñ super illud.j.ad Cor.v.cum huiusmodi nec cibum nec simile.dicit gl.

August. Aug.hoc dōo noluit hominē ab homine iudicari ex arg. suspitionis,vel ēt extraordinario vsurpato iudicio.sed poti⁹ ex lege dei ꝑm ordinem ecclesie siue vltimo confessum vel accusatum ⁊ conuictū.his habitis exponenda est litera. Lege.

Exponit li teram. tex.¶ [Superueniente sacrilego] non q̄tū in se:sed propter sacrilegū : qui illam cōionē corporis ⁊ sanguinis xpi confecerat vel qui illam tractabat:⁊ ministrabat.vt.j.eo.q.§. op

2 ponitur in fi.Hug.⁊ pen.⁊ Archi.[repulit]est ar. †ꝙ nemo de manu heretici etiam instante articulo necessitatis eucharistiā sumere debet.vt.xxiiij.questio.j.si quis dederit.⁊ de cōsecra.distin.ij.vt quid.secus de baptismo.vt.xxiiij.questio.j. si quem.Hugut.

1 ☞ Arriani vnde dicantur:⁊ que fuerit eorum heresis.
2 Penitentia ꝙ non sit sacramentum.
3 Baptismus quare eo ipso ꝙ hereticus reuertitur ab heresi, ⁊ agit penitentiam habet effectum plenum acsi esset collatus in ecclesia:⁊ ordo non.
4 Tangere immundum quid dicatur.

ARrianos. Ad idem subiungit.c.hoc Innocentij pape.i quo ostēdit clericos ab arriana heresi reuertentes nō dre in dignitatib⁹ vel ordinibus quos hñt remanere, nec de cetero ad maiores ꝓmoueri.

Diuisio. Et diuidit̄ in duas partes.In prima dt qd dictū est.In scda assignat rōnes q̄tuor ad hoc.quarū prima est ibi in principio.qr eorū.scda ibi, qm̄ quib⁹.tertia ibi:q tetigerit.quarta ibi,q fact⁹ est particeps.

Exponit li teram.
1 planū ē.Lege.¶ [Arrianos] † Arriani ab arrio dicti sunt q negant patris ⁊ filij ⁊ spiritussancti vnitatē,⁊ equalitatem vt dt Aug.li.de here.⁊.s.di.xv.canones.⁊.xxiiij.q.iij.quidaȝ aūt[detestamur]in tñ[vt qr]prima rō q̄ stat in hoc:ꝙ si laici q lapsi sunt in heresim:⁊ in hoc minus peccauerūt q̄ clerici:quib⁹ est heresis magis imputanda q̄ laicis.Et tñ laici ipsi reuertentes ad ecclesiā tante pnīe humilitati subijciūtur longe magis clerici ab heresi reuertentes sunt puniendi ,et humiliandi ⁊ honorib⁹ ecclesie priuandi,⁊ humili penitentie subijciēdi:nisi ex misericordia exposcēte necessitate:⁊ vtilitate cōi al'r p ecclesiā fuerit prouisum.sequit̄[qr laicos]qui minus tenent̄:⁊ minus peccauerunt q̄ clerici : q fuerunt cū eis in eadē heresi[sub imagine].i.forma:⁊ impositione penitētie publice p impositionē manus reconciliatoriā:que toties est
2 necessaria quoties quis ab hereticis reuertitur † non em̄ est sacramentum.Et ideo reiterari non prohibetur.de conse.di. iiij.ab antiqua.[Suscipimus]quāto.s.magis clerici puniēdi veniunt:qui in eodem scelere fuerint cū eis.vnde sequitur [Non videntur ministerij].i.officij vel ordinis[quoniā]scda ratio.qr solum sacramentum baptismatis permittitur post reconciliationem[ratum].i.plenum effectu suo.quod non est de sacro ordinis:sine dignitatis in heresi sumpto.qr lȝ post reconciliationem ⁊ regressum ad ecclesiam nō careat effectu s.re sacramenti caret tamen executione:sicut ⁊ ante carebat, nisi de misericordia concedatur.⁊ sic non est ratū añ nec post quo ad effectum executionis.⁊ hec est differentia q̄ Gratianus assignauit.s.in.§.si ergo inter sacramenta necessitatis ⁊ sacra dignitatis vbi hec melius inueniunt̄ distincta.

Questio. ¶ Sȝ
3 hic surgit questio† quare baptismus eo ipso ꝙ hereticus reuertitur ab heresi ⁊ agit penitentiam:habet effectum plenū, ac si esset collatus in ecclesia ⁊ ordo non.

Rñdet. respondetur ꝑm hu. ꝙ duplex est ratio.prima qr sine effectu baptismi idest sine remissione peccatorū non est salus in adultis:nec in pueris.sed sine ordinis executione bene potest esse salus.secunda qr remissio peccatorum est solius dei ⁊ est a deo, ⁊ non ab hoie.vt j.eo.vt euidenter.nec in penitente potest impediri dicto vel facto alicuius.Sed executio pendet ex arbitrio alterius.s. prelati.Si ergo prelatus vel maior vult illam concedere de misericordia redeunti ab heresi:poterit ille executionem sui ordinis hre:alioq q̄tācunqȝ agat penitentiam:nunquā hoc ipso habebit:nisi de misericordia ab homine fuerit ei cōcessa. ar.bonum ad hoc.de pe.di.vj.qui vult.in fi.hu.pe.⁊ Archid. [in noīe patris ⁊c.]hec est forma baptismi q̄si diceret pmittim⁹ baptisma hrticorū eē ratū post pniam si collatū est i forma eccl'ie:al's nō.hu.[nec spm̄sctm̄].i.grāz spūssancti.siue rē sacramenti

sacramēti:siue executionē quo ad ordines.Hu.[ex illo baptismo] quē in heresi recipiūt[illisqȝ ministerijs].i.ordinibus: ⁊ honorib⁹ quos in heresi recipiūt:si in heresi ꝑmanent:qr vt dr sapiētie primo spūs discipline effugiet fictū.i.peccatorē:⁊ hereticū.Si vero loquat̄ de ɔferentibus etiā veꝝ est ꝙ tales nō habēt ex baptismo vel ordinū sacramētis in heresi ab eis collatis[spm̄ sanctū].i.non sunt eis ad salutē:sed potius illa ɔferūt ad sui dānationē.Hu.[etiā pfectionē].Hec lra exposita est.s.e.q pfectionē.hu.[plenitudinē]p officij executionē Archi.[eorū].i.arrianorū.hu.[quorū].i.qr [eorū ēt laicos] qui minus peccauerunt [imperfectis].s.in sacris in heresi receptis quorū non hñt effectū in heresi[qui tetigerit]tertia ratio hoc legitur Leui.xxij.tetigerit tactu mentis,vt inquit
4 gl.† Tangere immundū est cōsentire peccatis illius.xxiij.q. iiij.recedite.Hug.[Et qui factus particeps.]quarta rō.hec omnia exposita sunt.s.eo.q.ventum.Hug.he due vltime rationes probant eos de cetero promoueri.pe.⁊ Arch.

Exponit li teram. **Ex eo autem.** §.est.[Iterari precipit̄]quotiescunqȝ reuertit̄ ab heresi.vt.s.e.hi q.⁊.c.arrianos.⁊ de consec.di.iiij.ab antiqua.⁊.c.de arrianis.qño.hu.[sacrm nō esse.] Ratio ista siue ɔña facta p grānū hic,non est valida.vt dt Hug.⁊ glos.quoniam vt veritas habet quedam sacramenta sunt que iterari possunt,⁊ reiterant̄.vt vnctio infirmorū:penitentia:eucharistia: matrimonium:⁊ tñ sunt sacra.sciendum tamen ꝙ talis hereticorū reconciliatio quāuis nō ponatur inter sacra reducitur nihilominus ad sacrm pnīe.

Guido. vt dicit dominus Guido.eluen.eps.

1 ☞ Manus impositio an sit reiteranda.⁊ nu.3.
2 Manus impositio dicitur multis modis.

MAnus impositio. Ad idē subiungit hoc.c.qd est Aug.in quo ponit ꝙ manus impositio q̄ sit in reconciliatione hereticorū qñ ad ecclesiā reuertunt̄ q̄ dr recōciliatoria:pōt iterari ⁊ reiterat̄ lȝ baptismus nō reiteret̄ breue est.¶ Pro huius.c.pleniori intelligē

Questio.
1 tia q̄rit̄.† Utrū man⁹ ipositio sit reiterāda.Et vr ꝙ nō auce beati Aug.qui.j.e.c.qd qdā dicit ꝙ redeuntibus ad hrsi nō dȝ manus iterū imponi:ne non homini sed ipsi sacro fiat iniuria.

Rñdet. ¶ In oppositū est lra hui⁹.c.¶ Rñdeo dicendū.ꝙ vt
2 tangit.hu.⁊ gl.hic ⁊ Archi.† man⁹ ipositio dr multis mod[is] dr enim primo manus impositio in fronte baptizatorū facta chrismatio.Et hec man⁹ impositio dr ɔfirmatoria.Et d[e] ista

Prima cō clusio.
3 est conclusio prima† ꝙ talis man⁹ ipositio nō reiterat̄.pȝ cōclusio.qr sacrm cōfirmationis nō reiterat̄. Et cōuenit tantū epīs.de qua habet̄ de conse.di.v.c.ij.iij.⁊.iiij.¶ Scdo dr manus ipositio gñaliter qlibet ordo:siue q̄libet ordinatio , siue promotio.⁊ scdm hoc oibus clericis manus iponit̄ cum ordinant̄ ⁊ dr hec man⁹ ipositio ordinatoria siue cōsecratoria de qua apl's ad timo.nemini cito man⁹ iponas.i.nullū cito consecrabis.

Scda con clusio. Et de ista est conclo scda ꝙ talis manus impositio non reiterat̄.pȝ cōclusio.qr est sacrm ordinis:quod non reiterat̄,vt.j.e.qd quidā.¶ Tertio mō dr manus ipositio magis stricte collatio sacri ordinis prout in primitiua ecclesia dicebatur sacer,⁊ hec fit tantū diaconib⁹:p̄sbyteris:⁊ epis et ꝑm hoc subdiaconis non fit manus impositio,nec alicui inferiori,vt di.xxiij.acolytus.

Tertia cō clusio. Et de ista est tertia conclusio.ꝙ talis manus impositio nō reiterat̄.ptȝ conclusio eadem rōne qua precedens.¶ Quarto dr manus impositio sola manus extēsio sup penitētes cū inuocatione spūs paracleti,vel aliq oratiōe qual'r xps ⁊ apl'i legunt̄ credētibus manus imposuisse,⁊ hec dr reconciliatoria:⁊ fit hereticis.vt in prece.c.arrianos.⁊ excōicatis.vt.xj.q.iij.cū aliqs.⁊ penitentibus.vt di.l.penitentes.in capite.

Quarta cō clusio. Et de ista est conclusio quarta ꝙ repeti pōt.qr sacramentum penitentie est reiterabile.de solēni aūt penitentia illa non est reiterabilis:non ea ratione que ponit̄ in gl.ꝙ sit sacramentum:quia non est sacrm quod imprimat characterem.

S.Thom. sed vt in predicto.c.diximus iuxta sanctum Tho.inter alia rōne solēnitatis est q̄ repetenda non est. ¶ Quinto modo dr manus impositio q̄ sup energuminos extendit̄ adiurando ad exsufflationē demonū:⁊ dr exsufflatoria:⁊ cōuenit exorcistis.vt di.xxiij.exorcista.

Quinta cō clusio. Et de ista est ɔclo qnta ꝙ repeti potest.patet cum non sit sacramentum.¶ Sexto manus impositio dr quedā solēnis oratio siue benedictio:super quosdam abbates vel abbatissas facta.vt di.lxviij.quoniaȝ vidēm⁹.Et hec dicit̄ benedictoria : ⁊ quasi sacrm.

Sexta con clusio. Et de ista est cōclo sexta iuxta.Hug.ꝙ nō repetit̄ ad modū benedictionis nuptiarū.extra de secundis nup.c.j.⁊.c.vir.dt hic Arch. Audiui in curia:ꝙ ibi obtinuit ɔ̄ scȝ qr iterata fuit in abbate qui priori dignitati cesserat.sed potius ibi fuit factū quā ius.¶ Septimo manus impositio dr cū olei vnctione super infirmum facta,benedictio.Hec dr curatiua.Et est sacramētum de quo hr.di.xcv.§.oleo.al's sed istud.

Septima conclusio. De ista est.vij.cōclusio.ꝙ iterari pōt qd ptȝ cū iterū infirmari pōt qui prius infirmatus est:⁊ sanatus.⁊ non sit sacrm characterē imprimens.His habitis pȝ rñsio ad questionē:quoniā aliqua manus impositio reiterari pōt maxime reconciliatoria.de qua hic loquitur.Et aliqua reiterari non pōt,sicut est ordinatoria.de qua.j.quod quidam quod inductum est p argumēto.

Cum igitur. §.est in quo grā ex supradictis.c.cōcludit ꝙ alia sacra p̄ter baptismū in necessitate ab hereticis ministrari nō pñt quo ad effectum gratie.

Exponit li teram. Lege tex.¶ [Cū igit̄ innocē.]s.e.i.c.arrianos [⁊ Gregori⁹].s.e.in.c.superueniente.[cyprian⁹].s.eo.si qs inquit.[Cū Hiero.]s.e.sit populus[cum leo].s.e.in.c.cum ecclesia.[pȝ ⁊c.non pñt]digne:vel quo ad effectū alias nō dt verū.⁊ sequit̄ opi.erroneā.Hu.[Sȝ obijcit̄].s.ꝙ pñt lau.Et respicit ad illud:qd obiecerat.s.illud.c.si fuerit.Et cetera sequentia ad probandum ꝙ sacramenta hereticorum sint vera quantum ad effectum.Hu.Archi.

SIcut Christus. Inducit ɔ̄ predicta.c.hoc: qd est Hiero.ad luciferianū:in quo ostēdit:ꝙ pctōr sanctificat⁹ p baptismū:pōt fieri sacerdos : nisi aliud impediat pctm̄:maxime heresis.Breue est ⁊ pȝ ex expositiōe lre.

Exponit li teram. Casus. Lege textū.¶ [Sicut xps]pōt assignari casus.hic primo ꝙ luciferianus dicebat ꝙ qui ante baptismū est criminosus fur vel adulter lȝ postea in baptismo mudet̄ ab animi crimine:nō tñ pōt fieri sacerdos.hoc improbat Hiero.dicens. ꝙ qui i baptismo sanctificat̄ a peccatis,potest fieri sacerdos nisi aliud impediret.[Sicut xps qui baptizat]interius mūdando.Hug.Jo.j.q misit me baptizare in aqua:ille mihi dixit.Super quem videris spiritumsanctum descendentem:et manentem super eum:hic est qui baptizat spiritusancto[sanctificat]panem ⁊ vinum in corpus suum:⁊ sanguinem cōuertendi[aut sacrificandi].i.recipiēdi ordinem sacerdotalē:qui exigitur ad sacrificandum:vt.j.e.dictū est.[Licentiam].i.potestatem[cuius baptisma]quod accepit.Hug.[approbas] aut reprobes baptisma.quod accepit dicendo euȝ forte ficte accessisse:[quem non putas esse].i.posse fieri [sacerdotē]ratione criminū ante baptisma commissorum.Nec enim potest fieri:vt qui in baptismo [sanctus].i.sanctificatus:mūdat⁹ est hu.[peccator].i.indignus.ratione illorum criminū añ baptismum commissorum[ad altare].i.ad ordinem sacerdotalem suscipiendū.

Ali⁹ casus. ¶ Secundo potest poni casus:⁊ forte magis ad propositum Gratiani:ꝙ opinio fuerit luciferiani,ꝙ a degradato vel quolibet presciso non pōt confici corp⁹ xpi. sed sacramentum baptismi iuste potest ab eis ministrari.Cōtra hoc dicit Hieronymus ꝙ vel vtrunqȝ concedat sibi, vel qua ratione vnū negat,vtrunqȝ sibi deneget , cum ex officio vtrunqȝ habeat p̄sbyteri Gratianus hoc intelligit de malo catholico tolerato ab ecclesia forte dicebat ille:ꝙ mal⁹ sacerdos lȝ sit catholic⁹,potest baptizare:sed sacrificare nō potest Hieronymus contradicit dicēs.ꝙ sicut potest baptizare sic corp⁹ xpi cōficere.Et hoc vi sui ordinis dum tolerat̄ ab ecclesia:sed si depositus fuerit poterit ex misericordia dispensare.licet sacrificare inhibeatur.dis.j.qui sub gradu.secundum istū casum exponitur litera sic.[Cuius baptisma].i.officiuȝ baptizandi [reprobes eius baptisma] id est , officium baptizandi:vt dicas eum nō posse baptizare:quem non putas esse sacerdotē.i.posse offm̄ sacerdotis exercere.s.corp⁹ et sanguinē xpi conficere non potest fieri iure ordinis ⁊ officij.[sanctus in baptismo].i.dignus baptisma conferre.[Sic ad altare peccator].i.indignus sacrificare.Qua enim ratione sanctificat̄ eius ministerio baptismus:ea ratione nullo impediēte eius crimine:per eius ministeriū conficit̄ corp⁹ xpi.Et est ar.ꝙ ex duobus eiusdem iuris vno concesso alterū concedit̄ ar.iij.q.vj.hoc quippe.⁊.xvj.q.j.si monachus.⁊.q.ij.c.j.Hug. ⁊.C.de ord.cog.l.ij.Simile no.xxxj.dist.si laicus.Et extra.de offi.dele.preterea.Archi.

Exponit li teram. **Sed ⁊ hoc tantum.** §.est.¶ [Catholico.]ab ecclesia tolerato.Hu.⁊ Archi.Ecce qualiter gratia intellexerat p̄cedēs capitulū.[Cooperante ratū]non q̄tum ad se:sed quantum ad alios:quibus ministrat cū dicit.j.e.q.§.opponitur.in fin. [in Osee.] Osee.viij.sed nulla est contrarietas:vt ibi dicet̄: sȝ alibi.§.in malachia.Hug.vt sequitur.

Exponit literam.

Maledicam. Hoc ponit Hieronymus super.c.ij.malachie pphete. Breue est.ꝛ planum. Lege tex.[Maledicam vestris].s.qui estis heretici,ꝛ peruersi. Nā hoc intelligitur de hereticis: schismaticis: ꝛ excōicatis: quorum bñdictiōes fiūt maledictiones his, qui eorū sequunt errores. ergo a sensu ɔ̃rio benedicam benedictionibus vestris q estis fideles. secundum Ray. Arch.

Hoc igitur. §.est hec vel hec magis.s.caplm illō sacrificia eorū ꝛ.c.istud proximum maledicā.hug.[illud aūt ad luciferianū de ecclesiastico].i.ad huc ab ecclesia tolerato. de tali peccatore intelligit Gratian⁹ omnia sequentia capitula vsq ad proximum.§. Secundū vero Archidia.ꝛ Joan.incipit in hoc.§.xi.pars questionis, in qua probat quod malitia sacerdotis non nocet alijs in sacramentis, quamuis sibi noceant. et hoc facit vsque ad.§.ex his. ꝛc.

Archid.

3 ☞ Dictio exclusiua adiuncta principali agenti non excludit agens instrumentale.

4 Merita presbyterorum sunt necessaria cōsecrationi ad hoc ꝙ prosint ipsi consecranti.

Intra catholicam. Sequit primum.c.huius propositi: ꝛ est beati Aug.li.de corpore xpi.in quo dt, ꝙ malus sacerdos seruans formam ecclie ɔ̃secrat ita sicut bon⁹. lz sacrificiū obsit malo: ꝛ psit bono. Et diuiditur in tres ptes. In prima facit qd dictū est. In scda assignat ratioñ. In tertia ostendit ꝙ verbis xpi conficiant sacra corporis ꝛ sanguinis eius. secunda ibi, qꝛ non immerito. tertia ibi, credendū est. Pro pleniori intelligentia huius c.queruntur duo.

Diuisio.

1 ℭ Primum est vtrum sit verum. qd Aug. dicit hic. ꝙ in ministerio corporis ꝛ sanguinis xpi nihil a bono maius nihil a malo minus perficitur sacerdote.

2 ℭ Secundum est vtrum verbis formalibus huius sacramēti que dicuntur Christi verba conficiatur eucharistia.

1 **Ad primum** Sic proceditur.† Et videtur, ꝙ hoc dictum beati August. non sit verū. Primo sic. hoc sacrm sacerdotis bñdictiōe cōsecrat. sz benedictio sacerdotis peccatoris nō est efficax ad consecrationē huius sacri cū scriptū sit malachie scdo. ꝛ hr.s.e.c.maledicam. maledicā bñdictionib⁹ ꝛc. ergo in ministerio corpis ꝛ sanguinis xpi aliqd a bono maius pficit, ꝙ̃ a malo sacerdote. ℭ Scdo sic. dr in hoc.c. ꝙ p virtutē spiritussancti pficit h sacrm. Et damascen⁹ dt in.iiij.li.sentē. ꝙ panis ꝛ vinū p aduētū spiritussancti supernaturalr trāsit i corp⁹ dñi ꝛ sanguinem. sed gelasius papa dt, ꝛ hr.j.eo.sacrosancta. qūo ad diuini ministerij cōsecrationē celestis spiritus inocat⁹ adueniet si sacerdos q eū adesse pcat: criminosis plen⁹ actionibus cōprobet. ergo vr ꝙ p malū sacerdotē hoc sacrm pfici nō pōt. ℭ Tertio sic. ꝙ̃to sublimior est actus, tanto requirit perfectiorē agētem. Sed sublimissim⁹ est actus consecrandi corp⁹ dñi. ergo sublimissimū querit agentē. sed huiusmodi non est: cui deficit sublimitas vite. ergo ꝛc. ℭ Quarto sic. Minister ordinat sub illo cuius est minister, ꝛ authoritate ꝛ ptāte eius facit qd facit, sicut ballini regis authoritate regis ꝛ potestate faciunt q faciunt. sz mal⁹ sacerdos nō est ordinat⁹ sub deo ergo nō minister dei: nec ptāte dñi operat. ergo minus perficit ab eo i ministerio isto, ꝙ̃ pficiat a bono sacerdote. ℭ Quinto sic. in ministerio eucharistie nō solū est cōsecratio corpoꝝ xpi: sed etiā considerat fruct⁹ ꝛ efficacia sacri. Sed nō dubiū, ista magis perficiunt p bonū ꝙ̃ per malum. dicit enim papa Alexander.j.e.q.c.epi. ꝙ̃to sacerdotes fuerint digniores: tāto facilius in necessitatibus pro quibus clamant exaudiunt. ergo ꝛc. ℭ In oppositū est tex.c.pñtis. ℭ Rñdeo dicēdum ꝙ dictū beati Aug. est verissimū: ꝛ oppositū est heresis damnatissima veritas aūt dicti Aug. sic primo ostēdit iuxta sanctū Tho.in.iij.parte sacerdos (sicut dr hic in lra) cōsecrat h sacrm non vt virtute ppria, sed vt minister xpi, in cuius persona cōsecrat hoc sacrm. sed ex hoc ipso non desinit aliquis esse minister xpi: ꝙ est malus. Habet em de⁹ bonos ꝛ malos ministros seu seruos. vt Mat.xxiiij. domin⁹ dixit. Quis putas est fidelis seru⁹ ꝛ prudēs ꝛc. Et postea subdit. Si aūt dixerit mal⁹ ille seruu⁹ in corde suo ꝛc. Et apls dt.j.ad cor.iiij. sic nos existimet homo, vt ministros Xpi. Et tñ postea subdit. Nihil mihi cōscius sum: sz nō in hoc iustificatus sum erat ergo cert⁹ se esse ministrū xpi: nō tñ erat certus se esse iustū. pōt ergo aliqs eē minister xpi: etiā si iust⁹ nō sit. ergo eque a malo sacerdote pficit sacrm sicut a bono. ℭ Scdo sic. malitia sacerdotis nō minuit in aliq ptātē consecrādi ꝛ pficiendi ministeriū xpi. ergo eque pficit a malo sacerdote, sicut a bono. consequentia pz. añs pz qꝛ ptās consecrādi sequit ordinē sacerdotalē. Sed ordo sacerdotalis propter quācunq malitiā nō pōt amitti, nec diminui: cū inseparabiliter insit anime ordinari. ℭ Tertio sic. iuxta dñm Pet. de pa. ptās artꝫ sine bonitate morali, nihil minus operat, sicut patet in eo qui est bonus artifex ꝛ malus hō. ergo silr q hz characterē sacerdotalem lz sit malus: eque potēs est cōficere corpus xpi, sicut bonus. ergo ꝛc. ℭ Quarto sic. iuxta dñm Bonauenturā nihil quod in bonitate aut perfectiōe nō pōt crescere vel decrescere perficit a bono ministro maius ꝙ̃ a malo. sz corpus xpi nō pōt aut in bonitate aut pfectiōe crescere: aut decrescere ergo nō pōt maius a bono vel a malo pfici sacerdote. ℭ His dictis rñdet. Ad primā negādo ɔ̃ñam. Et rō est iuxta sanctū Tho.in.iij.pte qꝛ sicut eadē actio inquātum sit ex praua intētione ministri pōt esse mala bona aūt inquātū ex bona intentione dñi ita bñdictio sacerdotis peccatorū inquātū ab ipso indigne fit est maledictiōe digna ꝛ quasi infamia seu blasphemia. Et ideo nō oratio reputat inꝙ̃tū vero profert ex psona xpi est sancta ꝛ efficax. vñ signant dr maledicā bñdictionib⁹ vestris. ℭ Ad scdam rñdet negando ɔ̃ñam. Et rō est cōsiderata intētione ipsius gelasij. Nā vt dicit sanctus Tho. vbi supra. añ illa verba gelasius papa pmittit sacrosancta religio q catholicā cōtinet disciplinā tātā sibi reuerentiā vēdicat: vt ad eā quilibet nisi pura cōscientia nō audeat peruenire. ex q manifeste apparet eius intentionis esse, ꝙ peccator sacerdos non dz accedere ad hoc sacrm. vñ p hoc qd subdit qūo celestis spiritus aduocatus adueniet intelligi opz ꝙ non adueniet ex merito sacerdotis sz ex virtute xpi cuius verba pfert sacerdos. ℭ Ad tertiā rñdet iuxta dñm Alber. ꝙ rō ista nō pcedit qꝛ sacerdos nō agit actū illū nobilissimū virtute propria: sed xpi cui⁹ minister est: verba eius proferens. Ad ministrū aūt nō reqrit necessario bonitas moralis: vt dictū est supra. ℭ Ad quartā rñdet dicimus em iuxta magistrū Alexandrū de halis. ꝙ lz sacerdos mal⁹ non sit ordinat⁹ sub ratione bonitatis ordinis ꝛ officij. Malitia em vite non tollit bonitatē officij: nec ordinis. hec em malitia ꝛ hec bonitas nō sunt in eodē genere: nec cōueniunt adinuicē oppositione. vñ lz sacerdos iniustus non sit ordinat⁹ sub deo p bonitatē vite est: tñ subordinatus sub deo p ordinis dignitatē ꝛ excellētiā ptātis. Et qꝛ ꝙ̃tū ad hoc est sub deo: recipit ab eo influētias vnde pōt cōsecrare. ℭ Ad qntā rñdet ꝙ in missa duo est considerare. s. ipsum sacrm: qd est principale, ꝛ orationes q fiunt in missa p viuis ꝛ mortuis ꝙ̃tū ad sacrm ipsum principale nō min⁹ pōt sacerdos mal⁹ pficere ꝙ̃ bon⁹. ꝛ quo ad hoc loqtur Aug. in pñti.c. de alio aūt. s. fructu aut efficacia orationū non dubiū: qn fructuosior sit missa boni sacerdotis ꝙ̃ mali. Sed de hoc non est sermo.

Primū ar. — Scdm ar. Damasce. — Tertiū ar. — Quartū ar. — Quintū ar. — Opponit ꝛ Rñdet. S. Thom. — Petrus de palude. — Bonauent. — Ad primū argu. S. Thom. — Ad scdm. S. Thom. — Ad tertiū. Albertus. — Ad quartū Alexander de halis. — Ad quintū

2 **Ad secundum** sic procedit.† Et vr ꝙ verbꝫ formalib⁹ hui⁹ sacri q dicunt xpi verba: nō ɔ̃ficiatur eucharistia. Primo sic. dt Damascenus.iiij.lib.sñiarū suarū sola virtute spūssancti fit conuersio panis in corp⁹ xpi. sz virt⁹ spiritussancti nō est verba ipa formalia hui⁹ sacri ergo illis verbis non conficitur hoc sacrm. ℭ Scdo sic. Ambrosi⁹ dt sermo xpi cōficit sacrm. qs sermo xpi hic quo facta sunt oīa. iussit de⁹ ꝛ facta sunt oīa celū ꝛ terra. vides ꝙ̃ operari⁹ sit sermo xpi. sz vbū quo facta sunt oīa nō est verba formalia hui⁹ sacri cū illud sit eternū ꝛ increatum. de quo. Jo.i.in principio erat verbū. hec aūt verba sunt creata ꝛ tpalia. ergo ꝛc. ℭ Tertio sic. Si illis verbis formalibus huius sacri ɔ̃ficeret eucharistia: oporteret dicere, ꝙ in illis verbis esset aliqua virtus creata effectiua transsubstantiationis. sed hoc nō vr possibile. ergo ꝛc. probat minor. quia opus transsubstantiationis vr esse difficilius, ꝙ̃ op⁹ creationis. pz: qꝛ rō citius cōsentit operi creationis: ꝙ̃ huic cōuersioni: cū quidā ēt phi naturali rōne ducti creationē posuerūt sed nulla virtus creata secundum communem opinionem pōt deo cooperari in opere creationis. ergo multominus in opere huius cōuersionis. ℭ Quarto sic. nulla virtus creata pōt aliqd supra naturā. sed cōuersio panis in corp⁹ Christi est maxime supra naturā. cū non seruet modus naturalis cōuersionis. qꝛ non est subiectū cōe ꝛ terminus ad quē est preexistens actu. ergo nō pōt per virtutem creatam verbis formē collatam fieri hmōi cōuersio. ℭ In oppositū est tex. pñtis.c. vbi Aug. dicit. Credendū est: ꝙ in verbis sacramenta conficiantur. ℭ Rñdeo non dicendum. ꝙ quidam dixerunt nullam

Primū ar. — Scdm arg. — Tertiū ar. — Quartū ar. — Opponit i cōtrarium. Rñdet.

nullam virtutem creatā esse in predictis verbis ad transsubstantiationē faciendā: nec etiā in alijs sacrorū formis: vel ēt i ipsis sacri s ad inducendos sacramētorum effectus. Sed ista opi. vt dixim⁹ circa.c. sanctorū dictis repugnat: ꝛ derogat dignitati sacramentorū noue legis. vnde cum hoc sacramentum sit p ceteris dignius, ɔ̃ñs est. ꝙ in verbis formalib⁹ huius sacramenti sit quedam virtus creata ad conuersionē siue transsubstantiationē faciendā instr̄alis tñ. cū em hec verba ex psona Xpi proferantur ex eius mādato siue institutiōe virtutē consequunt instr̄alem a Xpo: sicut ꝛ cetera eius facta vel dicta hñt instrumentaliter salutiferā virtutem. vnde hec opi. scda melior est. ꝙ̃ dñs Alber. magister Alexander de halis. ꝛ sanctus Tho. sequunt. vnde magister Alex. de halis. in iiij. refutata prima opi. dt sic. ideo alr dōm ꝙ verba Christi. i. tradita a xpo hñt virtutem conuertendi elementa. i. panē ꝛ vinū in corp⁹ xpi, ꝛ sanguinē. ꝛ hmōi virt⁹ data est vbo creato a verbo increato. Nec hoc excludit, quin ibi virtus increata sit intime operans, sicut in oīb⁹ vbi cooperat virtus creata. hec ille. ℭ His habitis dōm est ad rōnes in oppositum. Ad primā rñdetur negando ɔ̃ñam. Et ratio est iuxta sctm

3 Tho. tā in.iiij. ꝙ̃ in tertia parte† qꝛ dictio exclusiua adiūcta principali agenti non excludit agens instrumentale. Nō em sequit solus hic faber fecit cultellū. ergo cultellus nihil ad h cooperatus est. Sic cū hic dr sola virtute spiritussancti panē in corp⁹ xpi ɔ̃uerti: nō excludit instrumentalis que in forma huius sacri. ℭ Ad scdam rñdet iuxta sanctū Tho. ꝙ Ambrosius loquit de eo in quo principaliter authoritas huius virtutis residet. s. in verbo icreato, ꝛ cui principalr actio illa tribuitur, nihilominus in verbo creato residet instrumentaliter tantum, vt dictum est. ℭ Ad tertiam rñdet negādo minorē. dicimus em ꝙ in verbis illis sit aliqua virtus vt dictū est. Et ad probationē rñdetur iuxta sanctū Tho. in.iiij. negando consequētiā. Et rō est: qꝛ virt⁹ creata presupponit materiā in qua operet qd cōtingit esse dupliciter. vno modo ita ꝙ sit mutationis subiectū sicut accidit in cōuersionibus naturalibus. Alio mō ita ꝙ subsit termino a quo: non autez mutationi sicut accidit in ista conuersione panis in corp⁹ xpi sz creatio neutro mō materiā psupponit. Et ideo magꝫ pōt virtus creata deo cooperari instr̄aliter in hac cōuersione, ꝙ̃ in opere creationis. Et ita non est simile. ℭ Ad quartā rñdetur ꝑm eūdem ꝙ verū est, ꝙ nulla creata virtus potest aliquid supra naturā, tāꝙ̃ principale agens, pōt tñ agere tanꝙ̃ agens instrumētale a virtute increata motū, qꝛ sicut creature inest obedientie pena, vt in ea fieret qcquid creator disposuerit ita vt ea mediāte fiat qd est ratio instr̄i. Lege textum. ℭ [Intra].i. in forma ecclesie catholice. Hug. ꝛ Archid. [in ministerio].i. in sacramento conficiendo. Hu. [nihil maius] quo ad hoc vt panis transeat in corpus xpi. ꝛ vinum in sanguinē xpi: nec quo ad effectū vel salutē [alijs] non sibi. Hug.

4 vt de di.ij. vtrū. [qꝛ non] scda pars. Assignat rō [non immerito] † merita em psbyterorū sunt necessaria consecrationi ad hoc ꝙ psint ipsi consecranti, non ad hoc vt panis vel vinum transsubstantiet in corp⁹ vel sanguinē xpi [sed in verbo perficitur creatoris]. i. creatore tradito in forma huius sacri s. hoc est corpus meū ꝛ virtute spiritussancti Jo.vj. verba q loquor vobis spūs ꝛ vita sunt. qꝛ spūs viuificat. [baptizat.] s. interius. s. christ⁹. Jo.j. ita ipse est q per spiritūsanctū hāc. s. substantiā panis. Hu. [suā efficit carnalē]. i. in suā trāssubstantiat carnē dicēdo. hic est calix ꝛc. [Credendum est] tertia pars. [verbis xpi] scz supra dictis. s. hoc est corpus meum et hic est calix ꝛc. [Cōficiantur sacra] corporis ꝛ sanguinis. de conse. di.ij. panis. Et dicuntur pluraliter sacra propter dualitatem materie huius sacramenti [cuius]. s. Xpi [creantur imperio] omnia per ipsum facta sunt. Jo.j. sic per ipsum omnia in melius recreantur. qui ait Apocalip.xxj. Ecce noua facio omnia.

Albertus. Alexander S. Thom. — Ad primū arg⁹ — Ad scdm. — Ad tertiū — S. Thom — Ad quartū — Exponit literam.

Omnia. Ad idem est hoc.c. eiusdem Aug. libro.ij.ɔ̃ permenianū. in quo dt, ꝙ mali pñt sacra offerre: ꝛ verbū dei predicare vtiliter quo ad alios: lz eis obsit. breue est, et planuz. Lege. ℭ [Oia] hoc.c. hr.j.ea.p Esa. [indigne obsunt]. i. ipa psumptio eorū qua indigne presumūt accedere ad illa: nocet eis: vt de cōse.di.ij. ꝛ sctā. ꝛ.j.e.p Esaiā. Hu. ꝛ Archi. [Sic et verbū dei]. i. predicatio, q si fiat ab indigno alijs prodest, sed sibi nocet. ar.di.lxxxiij.§.ꝙ̃ꝙ̃.ꝛ.xv.q.vlt.c.vl.ꝛ.s.e.q.si fuerit. Hu. verbū quidē dei prodesse, ꝛ si non male predicātibus, prodest tñ bono, ꝛ deuote audiēti. Luc.xj. beati qui audiunt verbū dei, ꝛ custodiūt illud. Tunc enim qualiscunq fuerit sator semē quod est verbū Dei si cadat in terram bonam id est, in corda eorum, qui audiunt, ꝛ intelligunt fructum affert. vnde dictum est. Mat.xxiij. a domino que dicunt bona, facite que faciunt scilicet, mala nolite facere infra, eadem. non quales. Hugut.

Exponit literam.

Prophetauit saul. Subiungit hoc.c. quod est Augu. in expositiōe eple Jo. homi.vij. in quo aperte pbatur. ꝙ mali hñt sacra, ꝛ alia dona dei, preter charitatem. vt.s.ea.q. multe. Breue est ꝛ planū. Lege tex. ℭ [Prophetauit saul]. j. Reg.x. dicitur insiluit spirit⁹ dñi in saul: ꝛ prophetauit in medio eorū [malus] quia lz certe quando prophetauit. j. Regum.ix.ꝛ.x. bonus esset a domino electus, ꝛ quandiu humilis fuit placuit in oculis domini: vt pz.j. Reg.xv. ipse tamen post superbiens ꝛ inobediens repulsus, ꝛ Dauid electus humilis vnctus est in regem.j. Regum.xv. malus etiam rex erat, quia iniustus innocentē Dauid (qui victor hostium triumphauerat) iniuste persequebatur.j. Reg.xviij. [saul malus] quia iniuste querebat interficere innocentem Dauid.j. Reg.xviij.ꝛ.xix. [malus] quia propter Dauid interfecit Abimelech sacerdotem. ꝛ.lxxxv. sacerdotes ꝛ totum populum ꝛ mulieres ꝛ paruulos impie.j. Regum.xxij. [malus saul] q affectu hariolādi accessit ad Phitonissam.j. Reg.xxix. [in noīe] Mat.vij. dicitur multi in die illa scilicet iudicij dicent nonne in nomine tuo prophetauimus ꝛc. [non noui vos]. i. non approbaui non nouit illos ad approbandum: sed ad reprobandum nouit. nō nouit ad gloriam: sed ad penā quando eis dicet. discedite maledicti a me operarij iniquitatis. Luc.xiij. ꝛ Matt.xxv. [spiritū ergo] malis etiam datur spiritus prophetie: vt patet in Balaam nu.24. patet etiam in caipha qui cum esset pontifex anni illius prophetauit. qꝛ xps moriturus erat pro gente. Joā.xj. [Non ad meritū] qꝛ mali non habent charitatē: q est rō ꝛ cā merendi. vnde Apls.j.ad Ti.xiij. Si habuero omnē prophetiam: charitatem aūt non habuero: nihil prodest. ꝑm glo. ad meritum, qꝛ vt dicit Aug.li.de gratia. ꝛ li.ar. Omne meritū est a gratia.

Exponit literam. — August.

Propheta. Ad idem inducitur hoc ca. qd est Hier. super aggeū prophetam: in quo ostēdit ꝙ per malos sancta sacrificia offerunt eis tamen non prosunt sed obsunt. breue est. Lege. ℭ [Propheta.] Dimissa expositione ꝙ̃ facit gl. de Babylonica captiuitate: que non vr nobis ad ppositum Gratiani. sensus litere iudicio nostro est. ꝙ sacrificās in altari tantum siue in domo domini tantum id est, exteriori obseruantia diuini cultus seruata sine interiori deuotione: licet sanctum sit quod offert, ipse tamen non sanctificatur ex hostijs: sed pollnitur. [Ex operibus mortuis.] id est, dignos morte eterna constituentibus: vt puta ex presumptione qua indigne ad altare accedere non veretur. de istis. s.e.q.c. fertur. ꝛ.c. sicut vrgeri. ꝛc.

Exponit literam. Cōtra glossatores.

1 ☞ Hereticorum societas dicitur dispersio.

2 Spiritussanctus non accipitur extra vnitatem ecclesie.

Ita fit. Ad idem subiungitur hoc.c. qd est etiam beati Aug. de verbis domini ꝑm Matt. sermone.xj. cuius sñia esse vr quod in spiritūsanctum peccare dr cū ex dispersione scz heresi aut schismate ad vnitatē ꝛ pacē ecclesie nunꝙ̃ venit. sz in schismate obstinat⁹ moritur. Et diuiditur i duas partes. In prima dicit qd dictū est. In secunda ostendit ꝙ si ad vnitatem ecclesie quis perueniret, etiam si per malum ministruz dum tamen ipse corde non ficto sed deuoto venerit, remissionem consequetur. secunda ibi, ad quam congregationem ꝛc. Lege. ℭ [Ita fit verbum] id est blasphemia ꝛ peccatū. Hu. [contra spiritum sanctum cum ex dispersione] id est dispersa hereticorum societate. Hug. ꝛ Archi.† Bene autem hereticorum societas dicitur dispersio. qꝛ ab vnitate ecclesie dispersi sunt. vnde Hiere.x. Omnis grex eorum dispersus est. ꝛ Eze.xxxiiij. disperse sunt oues mee. [ad congregationem] id est vnitatem ecclesie. de qua ps.cxix. Confitebor tibi in concilio iustorum et congregatione [nunquam venitur] cuiusmodi est qui de Dei misericordia desperans in peccato obduratus per finalem impenitentiam, que est peccatum in spiritumsanctum, quod vocat Joannes peccatum ad mortem. j. Joan.v. vsq ad mortem perdurat. vt de pe.di.j.§. potest ēt ꝛ di.iij.§. fine [que]. s. ecclesie [vnitas] siue congregatio [accipit spiritumsanctū] extra vnitatē ecclesie non accipit spiritussanctus: in cuius signū dat⁹ fuit spiritussanct⁹ nō disper-

Diuisio. — Exponit literam.

ks.sed congregatis.vbi erant discipuli omnes in eodē loco Act.ij.Itē xp̄s discipulis cōgregatis apparuit.Luc.xxiiij. ⁊ Mat.xviij.dr vbi sunt duo vel tres congregati in nomine meo in medio eorum sum[reprobos fugiat.] vt.s.eod.spiritussanctus.Hug.⁊ sapiētie id est spiritussanctus effugiet fictum id est, peccatorem[colligat]ad vnitatem ⁊ pacem ecclesie.

1 ☞ Extra ecclesiam potest quis esse dupliciter.

Diuisio.

Exponit literam.

VT euidenter. Ad idem sequit̄ hoc.c.qd̄ est Aug.li.de remissione peccatorū.vbi summa est q spiritussanctus principal'r remittit pctā:ministerialiter vero sacerdotes intra vnitatē ecclesie exn̄tes.Et diuidit̄ in duas partes.In prima ostēdit qd̄ dictū est.In scd̄a oñdit qs vere dr esse extra ecclesiā:⁊ qs intra.dr vere extra ecclesiā:lz in ecclesia toleret̄:cui xp̄s ostiarius nō aperit:⁊ dr esse in ecclesia, lz ab ep̄o iniuste expellat̄,cui ostiari⁹ aperit p gratiā introducendo.scd̄a ibi,pinde sicut.Lege.¶[Ut euidenter nō meritis hoīm].i.nō ab hoīb⁹.quātumcūq3 sint magni meriti.solus enim de⁹ principaliter remittit pctā nō hō.de conse.dis.iiij.nemo.⁊.xxiiij.q.ij.legat̄.⁊ de pe.di.j.verbū Hu.⁊ Archi. vbi tu vide,qm̄ nos ibi de hac materia plene disputauimus [quodam loco.]Jo.xx.[Spiritussanct⁹ principaliter]p suā gratiā dimittit pctā:⁊ in signū hui⁹ cū dedit ap'lis ptātē dimittēdi pctā insufflans in eis ait.Accipite:spiritū sanctum Et quorū remiseritis peccata remittunt̄ eis vt daret intelligere,q spiritussanct⁹ principal'r remittit pctā: ministerial'r vero sacerdotes,qb⁹ dn̄s ait. Quorū remiseritis pctā.⁊c.et Mat.xviij.Quodcunq3 ligaueritis sup terrā ⁊c.[Proīde] scd̄a ps.[sicut extra ecclesiā.]Quo ad charitatis vnionē.[et extra corp⁹.]Corp⁹ xp̄i est ecclesia cui⁹ xp̄s ipse caput est.ad Colo.j.extra dico.p sacrorū cōionē[ostiari⁹].i.xp̄s q est ostiarius,⁊ ostiū.Jo.x.⁊.j.ea.q.ordinationes[nō aperit gratiā] infundēdo.talis vere est extra ecclesiā saltē numero pro quo
1 sciēdū q † dupl'r pōt qs esse extra ecclesiā.vno mō cū est extra fidē sine qua nō sum⁹ mēbra xp̄i.scd̄o mō dr qs esse extra ecclesiā:q ⁊ si habeat fidē nō tñ charitatē,q̄ est vinculū ecclesiastice vnitatis.Et talis dr extra nō numero s3 merito.ita nō ideo extra ecclesiā est:⁊ nō est de corpore[si qs pastoris p̄iudicio]iniuste excōicātis.xj.q.iij.si ep̄s.hu.[Ecce.] iste est vn⁹ mod⁹:quo qs extra ecclesiā:dr quo ad hoīes:et non quo ad deū.vt cū est iniuste excōicat⁹:⁊ sic excōicatus debet patiēter sustinere:donec per superiorē fuerit prouisum.vt in predicto.c.si episcopus.

Diuisio.

Exponit literam.

Cōtra gratianum.

CUm scriptura. Ad idem inducit̄ hoc.c.ex Ambrosio lib.de ministerijs.vbi iuxta gratianū est intellect⁹.q deus nō merita psonarū,s3 sacerdotū officia cōsiderat.ita q nō pōt cōsecrare homo q̄tūcunq3 sit bon⁹,nisi sit sacerdos s̄m veritatē Amb.oñdit hic q de⁹ in sacris noue legis inuisibiliter operatur.sicut in veteri lege visibiliter operabat̄ vnde gratianus in hoc.c.reprehenditur etiam de mendacio,quia etiā in litera Ambrosij non continetur sicut ipse inducit.Et ideo nos iuxta veritatē exponemus eā. Et diuidit̄ in tres ptes in prima ponit qual'r ad p̄ces Hierobaal.⁊ Helie ignis visibil'r descēdit de celo sup eorū sacrificia in scd̄a ostendit q ignis ille visibilis significat virtutē sp̄us sancti inuisibilē operari in sacris noue legis.in tertia ɔcludit xp̄m ad inuocationē sacerdotū adesse ecclesie sacris.scd̄a ibi ign3 ille.tertia ibi:Credo ergo.Lege tex.¶[Cū scriptura testet̄]iudicū.vj.vbi dr:q Angel⁹ dn̄i apparuit Gedeoni q Hierobaal dict⁹ est,⁊ sup sacrificiū Gedeonis in petra accensus est ignis q carnes ⁊ panes sacrificij cōsumpsit. hic aūt Hierobaal q ⁊ Gedeō nō fuit mal⁹:s3 bon⁹.vñ falsus est tex.vbi dr ɔñr ad p̄ces Hieroboā q fuit mal⁹ rex Jsrael idolatra.vt p3.j.re.xij.s3 d3 dici Hierobaal.Qd̄ vero dt Hug. sup ver.Hieroboam ad p̄ces hui⁹ mali regis descēdit ignis de celo.qd̄ in nr̄a trāslatione nō h̄r.sed in alia quā Amb.hic sequit̄ non est verū.qr de Hieroboā rege pessimo in nulla trāslatione h̄r q ad p̄ces eius descenderit ignis cōsumēs sacrificiū.sed de hierobaal h̄r in nostra trāslatione iudicū.vj.vt dictum est.[⁊ helia]de quo.iij.reg.xviij.habetur,q orauit Helias dicens.dn̄e Deus Abraham Jsaac ⁊ Jsrael: hodie ostende:qr tu es Deus Jsrael.Ego seruus tuus ⁊ iuxta preceptū tuū fieri oīa verba hec.exaudi me dn̄e ⁊c.Et sequit̄ cecidit ignis dn̄i ⁊ deuorauit holocaustū.[datur intelligi, qd̄ deus nō merita ⁊c.]mendose oppositū est hoc a gratiano.vt dicit Lau.⁊ hu.q̄ verba ⁊ sensum Ambrosij voluit inuertere nec in l'ra Ambrosij inuenit̄ Hieroboā sed Hierobaal nō em̄ hic fit mētio malorū sacerdotū vt Gratianus interposuit,s3 duntaxat bonorū.s.Helie:⁊ Hierobaal:⁊ aliorum sanctorum quos in illo libro noīat.vñ ad p̄sentē materiam Gratiani nihil hoc.c.operat̄[ignis ille]secūda pars.verba sunt Gratiani[vt crederent].s.vt visibili signo inuitarent̄,⁊ attraherentur ad fidē.vel vt crederent fideles per hoc factū miraculum super illa sacrificia veteris legis[q ignis inuisibilis].i.virtus spiritussancti interius operet̄ effectū gratie in sacrificijs ⁊ sacramentis noue legis.vnde in litera Ambrosij sic h̄r.qd̄ dimisit quis dubitet spiritumsanctum adesse sacerdotū sacramentis cū scriptura testetur quod credimus sc3 omnes. s.tota ecclesia catholica.[Credo ergo]tertia ps[ait]Mat. xviij.in medio eorum sum qui Xp̄s principalis sacerdos in eternum sua virtute in sacramentis per ministerium sacerdotum secretius operatur.

1 ☞ Mysterium quid dicatur.
2 Sacramentum proprie quid dicatur.⁊ nu.4.
3 Sacrificium vnde dicatur.
5 Sacramentum corporis Christi an conuenienter inter alia sacramenta nominetur eucharistia.
Et quid operetur.nu.6.
7 Corpus Christi verum an sit melius quam corpus Christi mysticum.
8 Sacramentum dicitur malum vel pollutū quatuor modis.
9 Benedictio solet dici alicuius beneficij collatio.

Diuisio.

Exponit literam.

August.

MUlti. Ad idem sequitur hoc.c.qd̄ est Gregorij in registro.i quo Gregorius reprehendit laicos,q vitā sacerdotū tota die inuestigāt vt diffamēt,⁊ vituperēt,in quo graniter peccant. qr illorū sacrificia et sacra despiciūt,quos malos esse credūt. putātes sacra minus sanctificata esse p malos sacerdotes,q̄ p bonos. qd̄ non est verū.Et diuidit̄ hoc.c.in.iiij. ptes. s̄m gl.In prima pte reprehendit laicos,q vitā sacerdotū reprehendendo sacra ab eis collata contemnunt.In scd̄a pte dicit̄ q q̄tūcunq3 sit sacerdos malus sacra tñ per eū collata vera sunt,nec magis sanctificant̄ a bono. In tertia pte oñdit qd dicat̄ ministeriū.Quid sacrificiū.qd sacr̄m.In quarta ponūtur verba prophete Osee ⁊ Malachie:⁊ exponunt̄.scd̄a ibi, heu inq̄.tertia ibi mysteriū.quarta ibi,polluim⁹.Lege text. ¶[Multi seculariū hoīm.] hñ dt seculariū.qm̄ si sp̄uales essent, seipsos studerent iudicare nō alios[discurrāt] alias [discutiant]cā detrahēdi ⁊ diffamādi.Hu.[contēptiōis] vt cōtēnant diuina sacra[erroris foueā dilabunt̄] cadēdo deterius.qr ēt sacrilegiū incurrūt.vt.xxiiij.q.iij.nō in perpetuū. Hug.⁊ Arc.[Lederet]occasionaliter.qm̄ nec inde exēplum malū sumerent,nec eorū peccatis consensum prestarent: nec eorū sacrificia vel sacra contēnerent,nec eos indiscrete vituperarent.in his enim vita malorum sacerdotum occasionaliter solet ledere i aīa quosdā imperitos ⁊ stultos alias regulare est.quod crimen vnius non noceat alteri.vt.j.e. qd̄.iiij. c.j.nisi forte temporaliter ⁊ in corpore.vt.s. ea.q.fertur.[contemnant]quod non deberet esse nisi per sententiā sint condēnati,vel a canone suspensi.vt.viij.q.iiij.c.j.⁊.xv.q.vlt.c.vlt.et dist.xxviij.c.vlt.tunc licite quis ab officio talium abstineret vt dist.xxxij.nullus.⁊ dist.lxxxj.si qui sunt presbyteri.Hug. ⁊ glo.[Heu.]secunda pars.[plus ab alijs sanctificata]Cū enim.s.eadem.in.c.intra.dicat Augustinus quod in ministerio corporis ⁊ sanguinis Christi nihil a bono maius nihil a malo minus perficitur sacerdote.quia non merito cōsecrantis.sed in verbo perficitur creatoris.et virtute spiritussancti non dubium quin in magnum laqueum erroris cadāt q credunt maiorem sanctificationem esse in sacramento confecto per bonum sacerdotem,quam per malum.[cum vn⁹ idē spiritus]assignat rationem quia non plus sunt estimanda sanctificata diuina ministeria ab vno,quam ab alio.Qr vn⁹ ⁊ idem ⁊c.[incomprehensibiliter.] Non enim a nobis cōprehendi potest qualiter transsubstantiatio panis ⁊ vini in corpus ⁊ sanguinem xp̄i fiat,⁊ sic de effectibus aliorum sacramētorum Hu.[sanctificet].i.sanctificata efficiat, ⁊[bñdicat] id est effectum illis tribuat Arch.[mysterium]tertia pars.
1 vbi ostendit.vnde dicatur mysteriū.†mysteriū dicitur sacrū vel absconditū,vel presiguratio occulta:vel occultum secretum:vel qr occultā habet dispensationem,sicut dr hic.Et di-
a citur *a mystis vel a mysticē grece qd̄ est secretū latine.vnde mystic⁹.c.cū.i.sacer,occultus,figuratiuus.qr in se occultā et secretam

a ¶ Et dr.dic mysteriū dici authore Eusebio li.ij.p̄parationis euāgelice a mysos qd̄ latie scelus dr. hinc mysteria q̄ nisi sacerdoti fas scire.

secretam h3 intelligentiā.s.cum aliud dr.Et aliud intelligit̄.
2 Et idē est mysterium ⁊ sacramentū.† Sed sacr̄m proprie dr id qd̄ vr̄ mysteriū id qd̄ per illud significat̄.vel representat̄. Et generaliter omne sacrum secretū dr mysteriū, vt mysteriū incarnationis natiuitatis Xp̄i,⁊ hmōi.Qd̄ etiam sacr̄m similiter dicitur vt sacramentum incarnationis,natiuitatis ⁊ hmōi Hu.Arch.⁊ Ber.[Dispēsationē].i.virtutē siue gra-
3 tiā a deo[dispēsatā].i.collatā.hu.[Sacrificiū] † declarat vñ dicat̄ sacrificiū.Et dicit.q sacrificiū dr quasi satis factū, qr prece mystica cōsecratur pro nobis in memoriā dn̄ice passionis.ita dt etiā Jsidor⁹ Ety.lib.vj.vbi agit de officijs.s3 hoc pertinet ad corp⁹ xp̄i.Generalius aūt sumit sacrificiū paulo añ dicens.duo sunt q̄ offerunt̄,donū et sacrificiū.donū dicit̄ quicquid auro vel argento aut qual3 alia sp̄ē efficitur.Sacrificiū aūt est victima:⁊ quecunq3 in ara cremant̄ seu ponunt̄.
4 brito[sacramentū]assignat vnde sacr̄m dicatur.† Et notandū q sacr̄m iuxta etymologiam suam dr sacre rei signu3.Et hoc modo assignat primo hic significationē sacramēti dicēs, sacr̄m est in aliqua celebratione,cū res gesta ita geritur:⁊ fit vt aliquid significatiue.i.aliqd sacrū per illud significari accipiam⁹,siue intelligam⁹.qm̄ sacr̄m dr nō cuiuslibet rei signū s3 rei sacre signū.Et hoc est qd̄ hic dr.qd̄ sancte est accipiendū,sicut immolatio agni paschalis dr sacr̄m immolationis xp̄i alio mō assignat̄ rō sacri scd̄m suā propriam diffinitionē vt spectat ad presens.Et est sacr̄m inuisibilis gratie visibilis forma,ita vt eius similitudinē gerat,⁊ cā existat.vt diffinit magister in prin.iiij.sen.Uel sacr̄m est iuxta Augu.i quo sub tegumento rerū visibiliū diuina virtus secretius operatur salutē.Et ita scd̄o assignat̄ hic rō sacri.Cū ait[sunt antē sacra ⁊c.que ob id sacramēta dicuntur ⁊c.A secretis virtutibus.]Ↄ opinionē eorū qui in sacramentis non ponunt latentem instrumentalem virtutē ad effectus sacramentorum de quo disputauimus.s.e.c.intra.[Latenter.] qr inuisibiliter
5 operat̄[eucharistia].i.bona gr̄a.¶†S3 hic surgit qd̄ vtrū cōueniēter sacr̄m corporis xp̄i inter alia sacra noiet̄ sp̄aliter eucharistia.i.bona gratia.Et vr̄ q nō, qr nomē propriu3 dz alicui iponi ex eo q sit sibi propriū.S3 bonitas gr̄e est cōis omnibus sacramentis,ergo ex hoc non debet imponi nomē proprium vni sacramento,vt dicatur eucharistia.¶ Rñdeo dicendum.q conuenientissime ⁊ proprie hoc sacr̄m dr eucharistia.i.bona gratia iuxta dn̄m Bonauenturā in.iiij.Tū qr principaliter est;ibi ratio boni,qr bonum est diffusiuum ⁊ cōmunicatiuū.vñ cib⁹ q cōicat se pluribus p ptes est bon⁹,qui cōicat plurib⁹ tot⁹ ⁊ successiue est melior:vt verbū dei qd̄ predicat̄.Qui vero cōicat se plurib⁹:⁊ totus et simul est optim⁹. ⁊ talis iste cibus est.hic ēt est ille cib⁹ qui est summum bonū. s.xp̄s Deus.Et sic p̄cipue reperit̄ in eo rō boni.Reperitur etiā principal'r rō gratie.Tum per modum contentiui.Tu3 p modū effectiui.per modum contentiui:qr in hoc sacramēto continetur ille:q est theca.⁊ fons.vt dt Alber.oīs gratie.
6 Jo.j.plenū gr̄e ⁊ veritatis.[Rōne effectiui] †siue vt dt Alber.rōne multiplicis authoritat3:q̄ facit hoc sacr̄m.qm̄ hoc vt dt dn̄s Bonauētura multipl'r adiuuat.primo quidē quia est cibus incorporans capiti.Jo.vj.qui māducat carnē meā in me manet.secundo quia fortificat.ps.panis cor hoīs cōfirmat.tertio qr delectat.Sap.xv.panem de celo p̄stitisti eis omne delec.⁊c.quarto valet ad augmentū fidei.sicut dicitur. j.ad Cor.xiij.quinto ad subleuationem spei,Mat.vlti.Ecce ego vobiscum sum vsq3 ad consum.⁊c.Sexto ad dilatationē charitatis:qr est memoriale amoris.Matth.xxvj.Hoc facite in meam commemorationem.septimo ad remissionem venialiū sicut dt īuocatis.Albertus magnus in.iiij.addit aliā rationē quare dicat̄ eucharistia.i.bona gr̄a.s.qr principalis gratie.s.amoris est sacramētū in hoc q vnit nos capiti sicut charitas est vnitiua.¶ Quibus habitis ad rōnem in oppositū rñdetur q ab eo qd̄ est cōe aliqd bene authoritate denominari pōt.Et ita hic.[Et quid melius corpore et sanguine xp̄i]quasi diceret nihil.hoc pōt intelligi vel inter sacra ecclesiastica,⁊ tunc non est dubium qn oīb⁹ alijs sacris sit melius potius ⁊ perfecti⁹:ex eo q in eo cōtinet̄ ipse Christus sp̄aliter.In alijs aūt sacramentis continet̄ quedā virtus instrumētalis participata a xp̄o semper autem quod est per essentiā potius est eo,qd̄ est per participationē ⁊ sic intelligitur ⁊ nihil i sacrificijs ⁊c.Alio mō pōt intelligi dictū illud simpl'r.⁊ tūc
7 fit dubitatio ⁊ qd̄ apud doctores.† vtrū corpus xp̄i verū sit melius q̄ corpus xp̄i mysticum.Et arguitur q non.primo sic super illud.j.ad Cor.x.oīa in figura contingebant illis.dt gl.in bonis multo melius figurat̄ p figurā, q̄ sit ipsa figura Sed corpus Christi verum est figura corporis mystici.ergo mysticum est melius.¶ Scd̄o sic.Aug.dicit,q totus xp̄s est membra cū capite.Cōstat aūt q membra cū capite sunt aliquid melius,q̄ caput.solū ergo corpus mysticū est meli⁹, q̄ corpus Christi verū.¶ Tertio aīa Christi est aliquid melius q̄ corp⁹ ipsi⁹ xp̄i.ergo ⁊c.¶ In oppositū est tex.presentis litere.¶ Rñdeo dicendū.q corpus xp̄i verum meli⁹ est corpore mystico proprie loquendo.probatur ista conclo.causa simpl'r est melior suo effectu.sed cā corporis mystici est corpus xp̄i verū ergo meli⁹ est illo.¶ Scd̄o sic.pretium valens hoc ⁊ adhuc plus melius est quā hoc demonstratū.s3 corpus Christi verum est pretium valens ad redimendum totū corpus mysticum:⁊ adhuc plus.qr si infiniti mundi essent p sanguinē Christi possent redimi ergo ipsum est melius.¶ Tertio sic.Creator infinite distat a creatura pura.sed qd̄ est creatura vnita creatori medium est inter hec duo ergo sicut est minus bonum creatore: ita melius est creatura non vnita. Sed corpus Christi verum est vnitum creatori.⁊ corp⁹ Xp̄i mysticū nō.ergo corp⁹ xp̄i verū meli⁹ est corpore Xp̄i mystico.¶ Nunc dōm est ad rōnes in oppositū. Ad primam rñdet̄ iuxta Alber.⁊ sanctū Tho.in.iiij.di.xiij.q gl.illa ad cor. loquit̄ de illis:que sunt figure tantum. quorum vsus totus est in significando,⁊ non est in causando.sicut fuit agnus paschalis.Non aūt intelligitur de his que sunt signa causatiua rei cuiusmodi est corp⁹ xp̄i verū respectu corporis xp̄i mystici.¶ Ad scd̄am rñdetur iuxta Alber.q corpus Christi mysticum non dt proprie loquendo nisi membra adherentia capiti ⁊ tunc cū fit comparatio inter membra:⁊ caput in illa cōparatione caput intelligitur in altero comparatorū.Et ideo licet vt dicit Augu.totus xp̄s sit caput ⁊ corpus mysticū qd̄ est membra nō sequitur ex hoc:q corpus mysticū sit melius quoniam caput non intelligitur cū membris.vel dicendū vt alij dicunt distinguentes in corpore mystico.s.q potest dicere membra tantum.vel caput cum membris. Si primo modo dicunt melius esse corpus xp̄i verū quā mysticū.si secūdo modo tūc dicūt mysticū meli⁹ esse:q̄ verū.dicit antē sanctus Tho.i.iiij.si tñ corp⁹ xp̄i verū accipiatur sine diuinitate cui est vnitū.alias non.qr deus ⁊ omnes creature non sunt aliqd melius,q̄ de⁹ tm̄.¶ Ad tertiā rñdetur.q hic loquimur de corpore xp̄i cū anima ⁊ diuinitate que sunt sibi coniuncta reali cōcomitantia.Et ideo ratio non procedit.Sequitur in litera.[Quia spiritussanctus mystice].i.occulte[illud viuificat] id est,virtute sua conficit,⁊ perficit[visibilibus operibus]id est visibilibus speciebus, sc3 ignis,aut hmōi sicut Actuum.ij.⁊ Actuum.viij.⁊.x.⁊.xix.[quia nec qui plātat.] hoc dicit Apostolus.j.ad Cor.iij.cetera patent[polluimus] quarta pars.Ostendit hic Gratianus qualiter intelligātur iste authoritates,ne videantur contradicere huic veritati iā posite.[polluimus.]scilicet quando indigne accedimus id est polluta mente tractamus illud.vbi notat.Hug.⁊ repetit
8 Archid.quod.iiij.†modis dicitur sacramentum malum vel pollutum.primo scilicet quantum est in ipsis offerentib⁹.vt j.eo.quod quidam.⁊.xlix.dist.sacerdotes.⁊ de conse.di.iiij.q̄ris.⁊.xxij.qd̄.ij.§.Item opponitur.in fine.secundo quia ipsi mali ⁊ polluti tractant ⁊ cōficiunt ⁊ conferunt ea vt hic.et.s. ea.q.sicut populus.tertio per effectum.quia efficiunt effectū malum ⁊ pollutum non rei veritate sed occasionaliter.qr eorum abusio ⁊ temeritas qua quis temere ⁊ indigne accedit ad illa tractanda vel suscipienda hoc facit.s.eadem questio. si quis inquit.⁊.j.e.q.§.opponitur.in fi.quarto modo potest dici pollutum sicut ⁊ falsum,inane.scilicet quo ad effectum ⁊ rem sacramenti,quo carent in administrantibus indigne.s. eadem questio.si quis inquit.⁊.j.eadem questio.§.opponitur Epilogando ergo hos quatuor modos dicitur quis polluere sacramentum quantum in se est.[Item polluit]id est ipse pollutus administrat vel suscipit.Item[polluit]id est ipse ex temeritate ministrandi ⁊ suscipiendi polluitur.Itē quanto vel[polluit]quia effectum non habet circa ipsum ministrantem vel suscipientem.Hug.[Maledicam.]Hic exponit qualiter sit intelligenda secunda authoritas que est i malachia.Et ponit duas primas expositiones iuxta Hierony. ⁊ alias duas addit.Exponitur ergo prima sic[Maledicam bñdictionibus vestris].i.nō acceptas habebo benedictiōes vestras inquantum ex vobis scilicet procedunt.ita exponit sanctus Tho.in.iij.parte.secundo[maledicam]id est subtra-
9 ham vobis que meis benedictionibus possidetis.† solet em̄ benedictio dici alicuius beneficij collatio.Et econuerso maledictio subtractio.s̄m Hug.tertio maledicam ⁊c.puniā bñdictionibus quibus benedicitis sanctis.qr ex praua intētione procedūt.quarto maledica3 bene.s.adulationib⁹ q̄s pctō-

August.

Questio.

Rñdet.

Bonauen.

Albertus.

Bonauen.

ps.ciij.c

Albertus magnus.

Ad argu.

Questio. Primū ar.

Scd̄m arg.

Tertiū ar.

Opponit ⁊ Rñdet.

Ad primū arg. Albertus.

Ad scd̄m.

August.

S. Thom.

Ad tertiū.

Archid.

S. Thom.

ribus faciunt gratia fauoris humani aut diuitiarum consequendarum.

1 ☞ Christum obliuisci dicuntur qui Christo non obediunt.

Significastis. Ad idem sequitur.c.hoc qd̄ est fabiani pape:vbi reprehēdit eos:q ꝓpter malā vitā sacerdotū cōtēnūt ꝛ sacra ꝛ predicatiōes eorū. Et diuidit in duas ptes. In prima narrat quosdā laicos:ꝓpter malam vitā sacerdotū contēnere eorū sacra. In scd̄a pte reprehēdit eos. scd̄a ibi.o miseros. planū est. Lege. ¶ [Significasti] plerosq̄ laicos.hu.[Nō cōgruenter viuere ꝛc.] i. multorū i ecclesiasticis honorib⁹ positorū vitā nō ɔgruere p̄dicationib⁹. Sepe em̄ vita p̄dicatorū nō cōgruit p̄dicationi eorū: qd̄ esse nō dꝫ.ar.di.xl.multi.ꝛ di.xliij.c.j.ꝛ sacris ecclesiasticis quorū ministri scti esse debēt.qb⁹ dn̄s ait sancti estote:qm̄ ego sanctus sum.leui.x.[O miseros] scd̄a ps.[miseros] s.miseria culpe.puerbiorū.xiiij.miseros pp̄los facit peccatū[xp̄m obliuiscunt]† xp̄m obliuisci dicunt q xp̄o nō obediūt.de quib⁹ dr̄ ps̄.lxxvij.obliti sunt bn̄factorū ei⁹. Et Osee.xiij. dn̄s dt. Leuauerūt cor suū p superbiam:ꝛ obliti sunt mei[predixit] Mat.xxiij.de phariseis q verba legis docebāt seruāda:quā ipsi nō obseruabāt que inqt dicūt facite.i.ꝙ seruetis legem prout dicunt.sed que ipsi faciunt transgrediendo legem nolite facere.vbi xp̄s docet ꝙ legi obtēperet̄ q̄uis hoc a malis predicatoribus annuntiet̄ ꝛ dicat̄.[traditorē][a] dn̄s em̄ iudā q̄uis eū p̄sciret suū futurū p̄ditorē,tn̄ eū cū alijs.xj.misit ad p̄dicandū Mat.x.ꝛ lauit pedes ꝛ corp⁹ ꝛ sanguinē suum dedit. Jo.xiij. Nā apl̄i assignata rōne reprehēsionis illorū laicorū sumpta ex pte tā doctrine xp̄i,q̄ praxis eius. Nūc inducit ēt rōnē ex pte apostolorū quorum doctrinā ꝛ vitā imitari dꝫ popul⁹ xp̄ianus talē consuetudinē qualē hn̄t isti laici,qui tm̄ malā vitā sacerdotū attēdunt,ꝛ non bona q̄ dicūt,ꝛ bona ꝛ sancta que administrant siue dispensant.apostoli enim nō vitauerunt sacramenta nec vitanda docuerunt propter malitiam ministri. Et per consequens nec nos presumere vel inuenire debemus.ar.xxxv.dist.qui de mensa.ꝛ di.xlv.ep̄m.et dist.lv.si euangelica.ꝛ.ij.q.v.consuluisti.ꝛ.vij.q.j.c.j.ꝛ.xxx.q.j.quod si.

Diuisio.

Exponit literam.

a ¶ Traditorē. Traditio proprie vel improprie qualr accipiat̄ Spe. i tit. de emp. ꝛ vē.§.j.versi.tradere.ꝛ versi. sed et si plures.

Non quales. Ad idē sequitur hoc.c. qd̄ scribit papa Nicola⁹ Michaeli imperatori, ꝛ est planū totū quod hic dr̄.intendit duo dicere. Primū est ꝙ p malos pn̄t verba salutis p̄dicari,ꝛ ideo nō quales sacerdotes dn̄i sint sꝫ qd de dn̄o loquunt̄ ꝛc. scd̄o on̄dit ꝙ si dn̄s sedētes sup cathedrā Moysi etiam malos sed bene docentes precipit audiendos. Longe magis obtemperandum est sedentibus super cathedram Petri.

Dominus. Ad idem sequit̄ hoc.c.qd̄ est beati Augustini cōtra petilianū ostendens,ꝙ immūdicia sacerdotis nō aufert mūdiciā nec veritatē sacr̄i. Et diuiditur in tres ptes s̄m Hug. in prima on̄dit.ꝙ immūdicia malorū bonis et mundis non obest. In scd̄a ponit quādā obiectionē petiliani ꝛ eā soluit. In tertia pte rn̄dēdo obiectioni quorūdā hereticorū on̄dit,ꝙ si sacra in forma ecclesie ɔferant̄ a quocunq̄ dent̄ vera sunt. scd̄a ibi:petilian⁹. tertia.ibi.q aūt solo sacro. plana sunt oīa. Legē. ¶ [Dn̄s declarauit i vno cetu hoim.] scꝫ apl̄orū [eadē sacra sumentiū nō obesse bonis immundiciā malorū] dummō eis nō cōsentiant.vt.xxiij.qō.iiij.q̄sq̄s. Hu.ꝛ.vij.q.j.§.cū aūt. Arc.vn̄ apl̄is nō obfuit malitia iude. Non em̄ maculauit alios apl̄os.qb⁹ dn̄s ait.vos mūdi estis. sꝫ nō oēs.sciebat em̄ qs eū traditur⁹ esset. Et ꝓpterea dixit nō oēs. Jo.xiij.[petilian⁹] scd̄a ps.[dixit] obijciēdo. Hug. Opinio em̄ petiliani heretici erat.ꝙ mal⁹ sacerdos nulla sacramēta ɔficiebat:vel cōferebat:nec ēt volebat ꝓbare. Si qs nō est sacerdos ꝓferendo verba sacerdotis nō conficit sacr̄a nec efficit sacerdos:sed malus sacerdos nō est ver⁹ sacerdos ergo proferendo verba sacerdotis non conficit vel cōfert sacramēta. Ad hoc rn̄det Augus.ꝙ obiectio petiliani non est conueniens q2 non q̄rimus qs sit ver⁹ sacerdos, sꝫ quid sit verū baptisma.[vt em̄ sit qs verus sacerdos] incidenter ꝛ occasione obiectionis petiliani ostendit Aug. quid requirat̄ ad verū sacerdotem.vcꝫ ꝙ sit sacr̄o sacerdotalis ordinis insignitus.[ꝛ sit iustitia].i.omni virtute replet⁹:sicut ps̄.cxxxj. scriptum est.[Sacerdotes tui induantur iustitia].i.oī virtute. Nam vt ajt Aristoteles.v.ethi.iustitia est omnis virt⁹

Diuisio.

Exponit literam.

Uerum ista duo cadunt vt inquit Augu.in vero sacerdote.[vero.] inq̄.non tantum veritate ordinis sacerdotalis : quā veritate dignitatis officij vel meriti vite. Sicut dicit Chrysosto.sup Mat.ꝛ hr̄ in.c.multi.di.xl.multi sacerdotes:ꝛ pauci sacerdotes:multi noīe:ꝛ pauci merito vite.multi sacramēto ordinis insigniti.pauci idonei siue dignitati multi loco altiori sublimati,pauci virtutibus adornati.[Qui autē] tertia pars.[sacr̄o ordinis] sacerdotalis. Hug.[Caiphas] ille fuit sacramento ordinis sacerdos. Jo.xj.[verissimi].i.Xp̄i. verus enim fuit sacerdos Christus.cui pater vt refert apl̄s ad Hebr.v.ait illud psal.cix.b. Tu es sacerdos in eternū s̄m ordinem Melchisedech.quamuis iste verax non est veritate meriti vite id est,bonus vel idoneus,qualis deberet eē iuxta reuerentiam sacri ordinis,ꝛ credite sibi dispensationis [qd̄ dat] tamē verū est in essentia.ꝛ ēt in effectu,nisi malitia suscipientis impediat. Hug.[q2] assignat rationē.q2 nō dat suū sed dei.suum dico.qd̄.s.ex merito suo pendeat,sed ex virtute dei. sacra enim non merito sacerdotis sed verbo saluatoris conficiuntur vt.s̄.ea.intra catholicam.vel non dat suum.vt dt Hug.in sua forma.alia a forma ecclesie.[sed dei].i.in forma ecclesie[cretenses.] hoc allegat apostolus a malo ꝓpheta dictū tit.j.vn̄ arguit Augu.[Si ergo] si apl̄s veritatem dictam a malo ꝓpheta.s.ꝙ cretenses forent semper mendaces:ꝛ male bestie ꝛc.non abiecit sed acceptauit. Longe min⁹ propter malitiā sacerdotis debem⁹ abijcere veritatē xp̄i seu sacr̄orū ei⁹:q2 veritas a quocūq̄ dicatur a spiritusancto est, q2 ecclesiastici.j.dicitur. Omnis sapiētia a Deo est.ptꝫ ergo litera.[Si ego apl̄s nescio].s.per apostolū q2 apostolus illū non nominauit[vel nescio].i.non dico,non nomino. Hug.ꝛ Archidia.[attestatus est] tit.j.[Cur nos.] interpositio est vsq̄ ibi nō discernimus. Hug.[Non discernimus veritatē sacr̄i].i.verum sacramentum a veritate vel potius falsitate hoīs:non discernimus dico [sic nec ille].s.paulus non dixit illū veracē sed ait testimoniū eius verū est.[Nūquid ideo dicimus] quasi diceret. Non[vobis aūt necesse est vt erretis] id est,nō pōt esse vos non errare.q̄diu de sacr̄is ita sentitis. Hug.duo dicebant isti heretici,primū erat propter sacerdotū vitia sacr̄a esse iterāda.scd̄o ecclesiam que sacramēta ipsorum hereticorū nō violabat reiterando sue heresis:esse participē:ꝛ hec sequunt̄ in litera.primū[q̄diu ꝓpter hoīm vitia sacr̄a violatis]reiterando. Hug.s̄m[aut].i.an. Archi. [violari.]reiterando.[ēt vestri schismatis sacrilegium].i. vestrum schisma sacrilegum [assumere].i.approbare puritatis.hu.[baptismi q̄ puritas] id est, veritas quo ad essentiam.concludit ex dictis omnino distincta est.ita quod puritas hominis non tribuit veritatem illi sacramento.nec malitia hominis minuit eius veritatem,dummodo ecclesie forma seruetur.

Chrysosto.

1 ☞ Peccatum socij non imputatur alicui si ei displiceat,dū modo admoneat vt resipiscat.

Memento. Ad idem sequit̄.c.hoc eiusdē Aug.qui de eadē materia loquit̄,ꝛ sunt aliq libri qui hoc.c.non habent distinctū ɔ precedens.imo sub eadē diuisione cum precedēti.diuidit gl.sꝫ est.c.distinctū.s̄m hu.ꝛ lau. Diuidit̄ aūt hoc.c.in tres ptes. In prima ꝓsequit̄,ꝙ sacr̄a dei a quocūq̄ ēt malo ꝓferant̄ vera sunt. Probat exēplo saulis.in secūda on̄dit ꝙ quales sunt q sacr̄a suscipiūt,talia sunt illis ipsa sacramēta.in tertia refert duplicē cōclusionem ɔ duplicē opinionē petiliani,g̃ras agēs deo,ꝙ acqeuit petilian⁹ suis rōnibus.scd̄a ibi,itē nos dicim⁹ tertia ibi,p hāc sn̄iam. Lege tex. ¶ [Memēto. Nihil obesse] vt.j.e.q.per Esaiā [vel minus sancta] in se sil̄r ꝛ i effectu nisi malitia suscipiētis impediat. [Saul] ostēdit exēplo saulis,ꝙ veritas sacr̄i pōt esse in aliq̄ simul ꝛ malitia vite.q2 in saule erat sanctitas sacr̄i.i.veritas. non q̄ illū sanctificaret,sꝫ q̄ in se sancta erat,ꝛ in eo erat malitia:qn̄ ipse persequebatur Dauid innocentem. Hug.[sanctitatem sacramenti]id est sanctum sacramentum.i.vnctionem regni.[honorauit viuū]cū i spelunca potuit eū iterficere.ꝛ noluit.ꝛ ait nō extendā manū meā in dn̄ꝫ meū.q2 xp̄s domini est.i.vnctus a dn̄o.j.regū.xxiiij.ꝛ.ij.q.vij.ff.de his.[etiā vindicauit occisum.] vnde.j.regū.xxvj. Quis extendet manum suam in Christum domini,ꝛ innocens erit vn̄ Dauid illum qui occidit saul iussit interfici,q2 interfecerat xp̄m domini ac si non esset vnctus oleo.j.regū.j.c.[Et q2 trepidauit].i.grauiter doluit. Hug.[sanctitatē].i.veritatē.non qua esset sanctus, et hoc est non vite sue quia ista sine innocentia haberi

Diuisio.

Exponit literam.

haberi nō pōt sed sacramēti ꝛc.[sanctū est].i.verū[itē].iij.ps. Hic augustinus cōtra quosdā hereticos qui donato ep̄o adherant dicit:tale esse sacramētū baptismū accipiēti qualis ipse accipiens est scꝫ malo malū. bono bonū . vtriq̄ malo malum. vtriq̄ bono bonū.hu. [qualis accedit].s̄.e.q.§. ecce.ꝛ de conse.dist.ij.ꝛ sancta.archi.[Scriptū est] ti.j.oīa humanis vsibus cōcessa [de cibis loquitur mūdis].i.bonis q mūda mēte ꝛ intētione accedūt.hu.ꝛ archi.[p hāc].iij.pars[sentētiā veridicā] isti quibus loquit̄ augustinus cōsenserāt in heresi optato ep̄o heretico.ꝛ de manu eius receperunt corpus Christi.hi in duobus peccauerūt.scꝫ q2 scienter receperūt cōionē de manu heretici,ꝛ q2 cōsenserūt in heresi illius ep̄i:tn̄ se excusabant dicentes se accepisse pura ꝛ simplici mēte:ad eius cōionē ꝛ sacrificiū ei⁹ facta reprobātes. Et ideo dicebāt se non esse pollutos eius sacrificio. Ad hoc dicit Augustinus[p hāc sn̄iam] premissam [etiā vos]non solum illi:qui nullo modo ei participarunt[sacrificio Optati[propriū nomen heretici [non estis polluti] si eius facta displicebant vobis:qd̄ tunc constaret: si ad communionē de manu eius suscipiendā omnino inuiti ꝛ coacti fuissetis attracti:sed horū nihil est. Spōte em̄ ad illū accessistis.ꝛ in
1 heresi ꝛ in sacrificio eius cōicastis.hu. Et est ar.†nō imputari alicui pctm̄ socij si ei displiceat:dūmō ammoneat vt resipiscat ar.j.e.q.iiij.c.j.cū multis alijs.[Nā vtiq̄] quasi diceret displicere merito debuissent vobis facta ei⁹.[Nam panis illius] scꝫ optati heretici [panis luctus erat].i.doloris[sub cui⁹ iniqtatibus africa tota lugebat.] Bene lugebat.q2 in ea gladio schismatis i maxima multitudine pcussi mortui iacebāt.vel sic pōt legi.[Nā vtiq̄ panis].i.sacrificiū illius heretici optati[panis luct⁹ est].i.immūdus his:q ab eo sciēter sumūt illū:q2 vt.s̄. dictū est : tale cuiquā fit sacrificiū qualis accedit vt sumat.[sub cuius]scꝫ heretici.ꝛc.[Sꝫ panē luct⁹.]sensus est iuxta hu.panē luct⁹ p̄dictū cōem esse vobis.i. esse susceptū a vobis ab illo nō facit vos hereticos:aut schismaticos:licet i hoc peccaretis de manu heretici cōionē accipiēdo.sꝫ facit cōsensus vr̄ in schisma ꝛ heresim suā. Et hoc est qd̄ dicit[oīm vestrū malum schismatis facit]itē gratias[inuocatū nomē Christi] vel speciali: vel ḡnali inuocatione hoc petilian⁹ primo negabat: scꝫ orationes ꝛ inuocationes spiritus sancti a talib⁹ factas valere alijs. Hug.[ergo intellige.]ɔcludit principale propositū cū christi ꝛc.[Aliena peccata]dūmodo ɔsensus nō iteruenat. vt.xxiij. q.iiij.ita si quis ꝛ.xxxij.q.v.ita ne. Hu.

Alia lectura.

Christ⁹. Ad idē subiungit̄.hoc.c.qd̄ est eiusdem Augustini sup psalmo.x.p qd̄ exēplo christi qui iudā licet esset malus:tn̄ ad cōionē sui sanctissimi corporis admisit, ꝛ cū ceteris ad predicādū misit:ostēdit̄ ꝙ etiā p malos dona dei cōicātur eis: q ea bona fide ꝛ recta deuotione recipiūt. Breue est,ꝛ nō diuiditur. Lege text. ¶ [Christ⁹ primā.] primo em̄ cōsecratū fuit corpus dn̄i in cena [cōfectam manib⁹ suis] qn̄ cenātib⁹ illis accepit panē ꝛc.matt.xxvj.ꝛ ore suo cōmēdatā].i. cōsecratā dicēdo.hoc est corpus meū ꝛc.[vel cōmēdatā].i.laudatā cum diceret. Jo.vj.hic est panis de celo descēdēs:vt si qs ex ipso māducauerit:nō moriat̄ ꝛc. itē q māducat meā carnē, ꝛ bibit meum sanguinē:hꝫ vitā eternā.ꝛ ego.ꝛc. [sicut ceteris] matth.xxvj.ꝛ luce.xxij.dr. Ecce man⁹ tradētis me mecū est in mēsa.vbi Augustin⁹ sup io.dicit. lucas hoc expressit: vt ostēderet ꝙ iudas corpus dn̄i cū alijs accepit.ꝛ de ɔse.dist.ij.cū oē.[Quid nobis fecit christ⁹]nobis qppe dedit exēplū primo vt patiēter tolerēmus aduersarios ꝛ bn̄ faciam⁹ his q nos ꝓsequūtur.ij. vt occultos peccatores nō ꝓdam⁹ exēplo Christi. q ꝓditorē occultū q̄rētib⁹ apl̄is nō reuelauit.iij.vt occulto peccatori in mēsa altaris dn̄i corp⁹ petēti cū īstātia sibi dari nō negem⁹. q2 vt dicit Augustin⁹ li.de pn̄ia. Nos em̄ a cōione quēquā ꝓhibere nō possum⁹:nisi aut spōte cōfessum:aut in iudicio noīatū:aut conuictū[diabolū]christus em̄ iudā ꝓditorē diabolū noiauit. Jo.vj.vbi dicit. Nōne ego vos.xij.elegi,ꝛ vnus ex vobis diabolus est.dicebat aūt hec de iuda simonis scariotis [loculis fidē non potuit].i.noluit.iudas enim cū furaretur de pecunia loculorū Christi vt patet Jo.xij.infidelis minister erat.vbi Augustin⁹ super io.dicit. Ecce inter sanctos est iudas. Et ecce fur est iudas:fur ꝛ sacrilegus ꝛ nō qualiscunq̄ fur:sed loculorū:sed dominicorum:sed sacrorum ad predicandum vt patet Mat.xij. [vt demonstraret ꝛc.] omnia clara sunt.

Exponit literam.

August.

August.

Non nocet. Ad idē inducitur hoc.c.qd̄ est beati Gregorij in registro:in quo ostendit ꝙ malitia ministrantium sacramenta non nocet veritati sacramentorū. Et diuiditur in duas partes.in prima dicit qd̄ dictum est in.ij.parte assignat rationem dicēs. quia illorum virtus ꝛ perfectio est

Diuisio.

a deo.ij.ibi:q2 baptisma.planū est.lege tex. ¶ [Nō nocet] quo ad veritatē sacramentorū dūmodo forma ecclesie seruetur nec etiā quo ad effectū circa alios nisi malitia suscipientis impediat. Hug.ꝛ archi.[Nec ad cōsecrationem ecclesie] quominus sit consecrata.vt.vij.q.j.ep̄us. Licet in odiū cōsecrantis dicatur execrata.j.e.q.iiij.ecclesia. Hug.ꝛ gl.[Quia].ij.pars.[Sicut ꝛ eucharistia] licet indigne cōficienti vel sumenti nō fit ad salutem.vt.j.e.q.per Esaiam ꝛ.xxiiij.q.j.schisma. Hug.

Exponit literam.

Sed obijcitur. §.est ꝛ respicit.§.hec igit̄.ꝓxi.positū.vbi dicit. ꝙ sacramēta a malis ministrata catholicis rata sunt cui dicto obijcit ꝛ itersērit sex capitula sequētia: quedā directe qnedā a ɔtrario sensu:ad probādum ꝙ malus sacerdos nō possit conficere sacramēta ꝛ postea in sequēti.§.soluit dicens ꝙ in sacramentis catholicorum exigitur vita sacerdotum quo ad se: scilicet vt habeat effectum circa ipsos sed non quo ad alios. Hug.ꝛ glo.

1 ☞ Missa boni sacerdotis an sit melior quam missa mali.

Sacerdotes. Hoc est.j.c. eor que inducit gratianus cōtra predicta:ꝛ est hieronymi in sophonia ꝓpheta.c.iij.istud c.nō videtur esse cōtra:vt credit gratianus:nec rubrum vr̄ respōdere ad intellectū hieronymi.vn̄ sciendū ꝙ qdā sunt q assidua ꝛ crebra oblatiōe sacrificij se iustificari arbitrātur absq̄ vite sanctitate.sed decipiuntur cū poti⁹ grauētur tā p̄sumptiua temeritate sacrificādi.vn̄ apl̄us.j.ad Cor.xj. Qui indigne māducat ꝛ bibit:iudiciū sibi māducat ꝛ bibit, ꝛ de cō. di.ij.ꝛ sctā.ꝛ ɔtra tales hic loquitur hieronym⁹ s̄m hu.ꝛ arch. Et ad hoc vr̄ respondere scriptura leuitici.xx.q̄ infra inducit̄ sacerdos ꝛc. Exponatur ergo litera sic. Lege tex. ¶ [Sacerdotes.imprecātis].i.p p̄ces īuocātis.hu.[nō vitā bonā] quasi diceret.bona vita est necessaria cū forma verborū vt digne dispenset sine quantū ad salutē ministrātis.quasi diceret non ad hoc ꝙ cōficiat.sed vt ꝓficiat cōficienti.hu.[merita] Hic videt̄
1 †ꝙ melior sit missa boni sacerdotis q̄ mali. vt Archi.arguit. Sed dicas s̄m sanctū Tho. Albertū ꝛ dn̄m Bonauēturam ꝛ cōiter oēs doct.ꝙ de missa possumus loq dupliciter. Aut quātū ad id qd̄ est essentiale in ea:scꝫ ɔfectio corporis ꝛ sanguinis dn̄i. Et sic a quocūq̄ dicatur missa dum tn̄ sit sacerdos et seruet formā eccl̄ie:equaliter bona est. q2 opus operatum equaliter bonū est.ꝛ virtuosum.q2 vnū ꝛ idē ab oībus fit: vel quantū ad id qd̄ est annexū sacramēto,ꝛ quasi secundariū vt sunt orationes:p̄sonales obsecrationes,ꝛ deuot⁹ ꝛ mūdus affect⁹, ꝛ sic missa boni sacerdotis est melior q2 nō solum habet efficaciā ex opere opato sed ex ope operāte. Et hoc modo bene iuuāt merito sacerdotū.vt infra in.c.se. Et ideo ceteris parib⁹ meli⁹ est audire missam boni sacerdotis q̄ mali. de hac materia plura disputauimus.s̄.e.circa.c.intra catholicā.de quibus dicit̄ leuitici.xxj.[macula] mortalis peccati[Nō accedat] nec debet accedere:cū sit indignus,ꝛ magister grauaretur inde.de conseq. dist.ij.quotidie. Nihilominus si accedit non minus conficiet: licet non ad vtilitatem sibi. Hug.

Archidia.

Exponit literam.

S. Thom. Alber. ma. Bonauen.

1 ☞ Remissio peccatorum obtinetur precibus sanctorum.
2 Sacerdotes quō dicantur in se consumere peccata populi.

Ipsi. Ad idē sequitur.c. hoc qd̄ est Alexandri pape:vbi dicitur tāto facilius exaudiuntur sacerdotes quāto apud deum sunt digniores. Breue est. Lege text. ¶ [Ipsi sacerdotes comedunt.] Osee.iiij. Sequitur expositio. [Quia suis precibus ea delent:atq̄ consumunt] sic enim predestinatum est vt precibus sanctorum obtineatur remissio peccatorum. vt.xxiij.q.iiij.obtineri. Hug.ꝛ glo.[vel delent ꝛ cōsumunt] quia exemplo bone operationis ꝛ verbo predicationis homines corriguntur.ꝛ sic
2 eis peccata dimittuntur a deo. ¶ † Sacerdotes ergo quātū in se est peccata populi consumūt:cū sic laborāt:vt illi conuertantur ꝛ compungantur. hec eadem expositio habetur.j.iij.q.j.nulli. Est etiam alia expositio.[Comedunt peccata populi].i.oblata a populo pro peccatis . ꝛ hec expositio habetur.j.x.q.j.quia sacerdotes. Est etiam alia expositio.[comedunt peccata populi].i.oblata a populo percipiunt,ꝛ comedunt cum peccato hoc intelligitur de illis clericis:qui accipiunt partem ab ecclesia.cum propria sibi sufficiunt, ꝛ hec expositio habetur.j.questio.ij.pastor. Hug.[digniores.] mali enim non sunt boni intercessores ad deum iratum.dicit enim. Gregor. Cum is qui displicet ꝛc.vt.j.e.q.vj.ego.ꝛ in:qō.vij.in grauibus.ꝛ dist.xlix. §.ecce ꝛ.s̄.e.q.fertur.[Tanto facilius].i.tanto sunt exaudibi-

Exponit literam.

Grego.

liores. i. magis digni exaudiri.

Sacrosancta. Ad idem subiungit hoc c. qđ est gelasij pape. qđ *Diuisio.* diuiditur in duas partes. in prima dicit ꝙ talis est ecclesiastica disciplina: vt nullus ad sacramēta audeat accedere: aut dispensando: aut sumendo: nisi cum pura et munda conscientia. in .ij. assignat rationem dicens. Ad inuocationem criminosi sacerdotis nunquā venturum esse spiritū sanctū: scꝫ ad diuini ministerij consecrationē que sit salutaris *Exponit literam.* ipsi ꝯsecrāti. .ij. ibi: Nam quomodo. Lege. ¶ [Sacrosancta]. i. religiosa: sacrorū sacramētorū dispēsatio [que catholicam cōtinet disciplinā]. i. que debet esse ſm catholicam. i. ecclesiasticā disciplinam [tantā sibi. ⁊c. nō audeat]. i. nō debeat. Hug. [apostolo probibente]. i. ad Corin. xj. probet aūt seipsum homo: vt de pane. ⁊c. [Nam quomodo]. ij. pars: [adueniet] vt innocanti prosit: quasi diceret nullomodo. hug. ⁊ archi. Adueniet quidem ad ipsi⁹ sacramēti cōsecrationē, ⁊ eius effectū circa alios. sed nō circa ipsum: sed potius aduenit ad eius detrimētū: quā ad salutē. ⁊ de cōse. dist. ij. ⁊ sancta. Archi. Sanct⁹ vero Tho. in. iij. parte. dicit. ꝙ intētio gelasij pape in hoc dicto est. ꝙ peccator sacerdos nō debet accedere ad hoc sacramētū. vñ ꝑ hoc qđ subdit. Quomodo celestis spiritus aduocatus adueniet: intelligi oportet, ꝙ non aduenit ex merito sacerdotis: sed ex virtute christi: cuius verba profert. hec ille.

1 ☞ Anime fidelium dicuntur vasa domini.

Necesse est. Ad idē sequitur. c. hoc qđ est Gregorij in registro. vbi inquit ꝙ sacerdotes mūdi debent esse vt digne sacrificent ⁊ alios mundent. *Diuisio.* Et diuiditur in duas partes. in prima facit qđ dictū est. in .ij. cōfirmat illud authoritate *Exponit literam.* scripture. ij. ibi: scriptū nāqꝫ. Planū est. Lege. ¶ [Necesse est. manus]. i. mēs ⁊ ꝯscientia sacerdotis [munda] a mortali peccato: ad hoc vt sit digna aliena peccata delere: vel vt sibi prosit talia facere. hu. [ne tacta queqꝫ deterius inquinet] scilicet quātum ad se. i. ex presumptione: qua presumit illa tāgere ⁊ tractare amplius inquinetur. xlix. di. c. vltimo. Hug. ⁊ Arch. [si ipsa manus sordida sequēs vt mūdet lutū] tenet hu. ⁊ archi. [Scriptum]. ij. pars. Esa. v. [vasa dñi]. i. sacramenta: que sunt vasa dñi: in quibus virtus diuina medicinalis cōtinetur ad salutē
1 suscipiētium. vt. s. e. c. multi. vel [vasa domini]. i. † animas subditorū: quorū sanguis requiretur de manibus vestris. vasa dicuntur anime. dicit glo. ꝙ in eis dominus sedet: vel inhabitat deus. ad Ephe. iij. habitare christum per fidē in cordibus vestris. in charitate radicati ⁊c. vel dicamus: ideo dicuntur vasa domini: qꝛ in illis liquor diuine gratie infunditur. matth. xxv. prudentes virgines acceperunt oleū in vasis suis [ad interiora]. i. spiritualia ⁊ celestia. Hug. ⁊ glo.

2 ☞ Maius alio aliquid dicitur multipliciter.
3 Sacramentum vnum est maius alio quinqꝫ modis.
4 Verbum dei multos habet effectus.
6 Peccata non dimittuntur nisi venialia per corpus Christi.

Interrogo vos. Ad idē inducitur hoc. c. Augustini li. de corpore dñi. Et inducit ad hoc ꝙ sicut verbū predicationis prolatū per bonū aut malū ministrū *Diuisio.* proficit digne audiētibus: ita corpus Christi collatū siue per bonū siue per malū ministrū prodest suscipiētibus digne. Et diuiditur in tres partes. in prima mouet questionem quid sit maius an verbū predicationis an corpus Christi ⁊c. in .ij. respondet. in .iij. elicit correlarie, ꝙ tāta solicitudine est seruādū verbum dei: ne cadat de corde: quāta corpus Christi ne cadat in terram. ij. ibi: Si vultis verum. iij. ibi: Et ideo quāta. Pro pleniori intelligentia huius. c. qđ videtur pluribus valde difficile aut obscurum: queruntur duo.
1 ¶ Primum est vtrum verum sit ꝙ maius sit verbum dei siue predicatio verbi diuini quam corpus Christi.
5 ¶ Secundum est vtrum tantum peccatum sit verbum dei negligenter audire: quātum sit per negligētiam corpus Christi in terram cadere permittere.

Primū ar. 1 **Ad primū** sic pceditur. † Et videtur ꝙ corp⁹ christi sit maius. Primo. ex. c. s. eod. multi. vbi expresse habet ꝙ nihil melius corpore ⁊ sanguine Christi. *Scđm ar.* ¶ Secūdo maius est illud cui diuinitas est realiter vnita: ꝗ illud in quo est tm̄ significatiue sed diuinitas est vnita realiter corpori christi ⁊ ecōtra, nō aūt verbo ꝑdicationis nisi significatiue ergo ⁊c. *Tertiū ar.* ¶ Tertio ad hoc faciunt argumēta ꝗ fecimus in prefato. c. multi. ad ostendēdū ꝙ nihil est melius corpore, ⁊ sanguine Christi. *Opponit ⁊ cōtrarium. Rñdet.* ¶ In oppositū videtur Augustinus in presenti litera: vbi ait. ꝙ nō est minus verbum dei ꝗ corpus christi.
2 ¶ Rñ. dicēdū† ꝙ aliquid est maius alio multipliciter: sed ad p̄sens dicere possum⁹ dupliciter. Aut maius dignitate, ⁊ preciositate nature: aut maius maioritate necessitatis aut vtilitatis ad salutē. *Prima cōclusio.* Secundū hoc sit prima ꝯclusio ꝙ corp⁹ christi sit maius dignitate ⁊ p̄ciositate: atqꝫ nobilitate nature: ꝗ sit verbum dei p̄dicatū: siue verbū p̄dicatiōis, ⁊ p ꝯsequēs in maiori reuerētia habēdum est corpus christi: ꝗ predicatio diuini verbi. ista ꝯclusio est clarissima. nec Augustinus dicit cōtra: patet ex. c. s. multi. ⁊ ex disputatione nostra ibidē. *Scđa conclusio.* ¶ Secūda cōclusio. Maioritate necessitatis ad salutē aiarū mai⁹ vr̄ esse verbū dei: ꝗ corpus Christi. ista cōclusio que videt esse Augustini in hoc. c. pbatur sic. Predicatio actualis verbi dei est necessaria ad Christi fidē habēdā: sine qua impossibile est placere deo. ad hebre. xj. Et ad ro. x. dr. Corde creditur ad iustitiā ore aūt cōfessio fit ad salutē. Nō est aūt sic necessaria ad salutem aiarū actualis susceptio corporis Christi: aut p̄ntia ei⁹ in sacramēto. vt patet. ergo cōclusio vera. Cōsequētia patet, ⁊ aūs est notū. dicēte aplo ad ro. x. Ois em̄ q innocauerit nomen dñi: saluus erit: qūo autem audiēt sine predicatione. ⁊. s. ergo fides ex auditu est, ⁊ audit⁹ est per verbū dei. ¶ Secūdo sic. Nō derogat nobilitati sacramēti eucharistie, ꝙ aliqua alia sacramēta sint illo maiora aliquo mō ergo nec ꝙ predicatio diuini verbi. cōsequētia vr̄ bona. aūs pbat qm̄ tam *Alexander de halis. S. Thom̄. Bonauen.* Alexāder ꝗ sanct⁹ Tho.
3 ⁊ Bonauētura dicūt† ꝙ qnqꝫ modis vnū sacramentū est maius alio vno mō ꝗtū ad maioritatē effect⁹ ⁊ sic baptism⁹ q delet oēm culpā ⁊ aufert oēm penā ē maximū sacramētorū. Alio mō ꝗtū ad id qđ in eo ꝯtinet, ⁊ sic eucharistia est nobilissimū ⁊ maximū in quo ꝯtinetur ipse christ⁹. iij. ꝗtū ad gradū dignitatis in quo cōstituit, ⁊ sic ordo est dignissimū sacrm̄. iiij. ꝗtū ad ministrum ⁊ sic cōfirmatio ⁊ ordo sunt maiora ⁊ dignissima sacramēta. v. quātū ad significatū ⁊ nō contentum, ⁊ sic matrimonium est dignissimum. qꝛ significat cōiunctionem duarum naturarū in p̄sona christi. ¶ Tertio ex dictis pōt sic probari prefata cōclusio. Effectus ꝑportionatur sue cause: sed maiorē efficaciā in efficiēdo salutē aīe in nobis. vel ad illā disponendo hꝫ vt vr̄ verbū dei p̄dicatū ⁊ susceptum ⁊ custoditū: ꝗ corpus christi: qđ nō operat nisi in digne suscipiētib⁹ ⁊ prius mūdis a peccatis, ⁊ in gratia existētib⁹ remissionē venialiū ⁊ cōfirmationē in bono vt dicit inno. iij. qꝛ ex institutione hui⁹ sacri i eo sumitur corpus christi p modū nutrimēti: qđ nō cōpetit mor-
4 tuo in peccatis. ergo cōclusio vera. consequētia est bona. † aūs ꝑbatur ex multis effectib⁹ qui attribuūtur verbo dei. ¶ Primo quidem est verbū dei malleus cōterēs duriciē cordis p timorē. hiere. xxiij. Nōne verba mea quasi ignis ⁊ q̄si malle⁹ cōterens petrā. ¶ Secūdo verbū dei est cibus quo aīa sustentatur. mat. v. Panē nostrū quotidianū da nobis hodie. ⁊ Mat. iiij. ⁊ deut. Nō in solo pane viuit homo: sed in oi verbo qđ procedit de ore dei. ¶ Tertio verbū dei est gladius: quo aduersarius impugnat. ad ephe. vj. gladiū spūs assumite. qđ est verbum dei. ⁊ ad hebre. iiij. viuus est sermo dei: ⁊ penetrabilior oi gladio. ¶ Quarto verbū dei est aqua: qua estus vitiorū extinguunt. Ois vero caro fenum, ⁊ ideo timēdū. p̄s. Sicut ceru⁹ desiderat ad fontes aquarū: ita desiderat aīa mea ad te deus. *p̄s. xlj. a* ¶ Quinto verbū dei est sicut lumē: quo via mōstrat. p̄s. Lucerna pedib⁹ meis verbū tuū, ⁊ lumē semitis meis. *p̄s. cxviij. o* Et ideo p uer. xix. dicit. ne cesses fili mi audire doctrinā: ne ignores sermones scientie. ¶ Sexto verbū dei disponit ad suscipiendum spm̄ sanctū ⁊ inducēdū iħ, cor hominis. actuū. x. Cecidit spūs sanctus sup oēs: q audiebant verbū. ¶ Septimo est sicut clypeus: quo aduersitas patiēter sustinetur. puer. iij. Omnis sermo dei quasi ignitus clypeus sperantib⁹ in se. ¶ Octauo verbum dei est sicut medicina. sanatur em̄ aīa eo ſm id p̄s. misit verbū suū ⁊ sanauit nos. *p̄s. cvj. b* ¶ Nono est sicut ignis accendēs, ⁊ liquefaciens corda in amorē creatoris. vnde Luce. xxiiij. Nunqd cor nostrū ardens erat dū nobis loqueretur in via. ⁊ ardēs luce. xij. ignem veni mittere in terrā, ⁊ quid volo nisi vt ardeat. ¶ Decimo verbū dei dulcedo quedā aīe est. vnde p̄s. ꝗ dulcia faucibus meis eloquia tua: sup mel ori meo. *p̄s. cxviij. n* ¶ Undecimo verbum dei auditum ⁊ studium dignum reddit hominem beatitudine superna. Luce. xj. beati qui audiunt verbum dei ⁊ custodiunt illud. Super quo verbo Ber. de vtilitate diuini verbi loquens ita ait. *Bernard⁹.* vultis nosse ꝗ bene sonans in auribus aīe vox diuina cōturbat ⁊ terret ⁊ dijudicat. Si quotidie nō auerteris aurem viuificat: liquefacit: calefacit: illuminat, ⁊ mūdat. deniqꝫ ⁊ cibus noster est, ⁊ gladius, ⁊ medicina, ⁊ confirmatio, ⁊ requies:

⁊ requies: refectio quoqꝫ, ⁊ consummatio nostra. ex quib⁹ oib⁹ clarissima est necessitas ⁊ efficacia vtilitatis predicationis diuini verbi. Et ita patet quid sentiēdum de questione ꝑposita. *Ad argumenta.* ¶ Ad rationes factas in oppositum in prin. questionis patet responsio procedunt enim de corpore christi ꝙ sit maius quātum ad dignitatem, ⁊ nobilitatem nature. qđ ꝯcedimus prout in prima conclusione dictum est.

5 **Ad secundam** questionē sic pceditur. † Et videtur ꝙ maius sit peccatū per negligētiā pmittere cadere corpus christi in terram: ꝗ negligēter audire verbū dei. *Primū ar.* Primo sic. negligētia illa videtur esse maioris reatus: cū maius est qđ ꝑtermittitur. sed maius ⁊ maiori dignū est corpus christi: ꝗ sit verbum dei. ergo ⁊c. *Scđm ar.* ¶ Secūdo sic. Tanto aliquod peccatū est grauius: quāto magis est cōtra deum: sed permittere p negligētiā cadere in terram corpus christi est magis cōtra reuerentiā diuinā agere: ꝗ negligenter audire verbū dei. patet qm̄ corpus christi est vnitū diuinitati. *Opponit ⁊ cōtrarium.* ¶ In oppositū vr̄ esse Augustinus in p̄nti litera ad minus non est minor reatus ⁊c. Ad idē est Augustinus super exo. homil. xiij. vbi post multa ait. quomodo putatis minoris esse piaculi verbū dei neglexisse ꝗ corpus Christi. *Respōdet.* ¶ Respō. dicendum ꝙ in negligētia ista pōt ex duobus cōsiderari maioritas reatus. primo ex parte rei neglecte. Et sic cū maior videatur irreuerētia que cōmittitur circa digniora ⁊ nobiliora. Et conclusio ꝙ maior reatus esset ex negligentia permittere cadere in terrā corpus Christi: ꝗ negligenter audire: vel retinere verbum dei. patet ista cōclusio tam ex dictis in superiore q̄stione ⁊ ex ratiōe. ij. facta in prin. ij. pōt attēdi maioritas reatus ex parte damni qđ incurreret negligens ex negligētia facta circa rem neglectā. Et sic saluo meliori iudicio loquēdo cū *August. Origenes.* Augustino ⁊ origene nō minus imo vt videt magis est reus: qui verbum dei negligenter audit: quā ille qui corpus Christi sua negligentia ⁊c. Que cōclusio intelligendo eā qm̄ scꝫ ex tali negligētia audiēdi verbū dei deueniretur in errorē: aut ignorātiam agendorū: aut credēdorū de necessitate salutis pbatur sic. Quāto peccatum est magis nociuū: tanto videtur esse grauius. qꝛ sicut dicit Augustinus in enchiridion malum dicitur aliquid qđ nocet. sed qñqꝫ negligēter audire verbū dei potest esse magis nociuū aīe: ꝗ per negligentiā pmittere cadere corpus christi in terram. patet: qꝛ negligentia pōt esse aīe mortifera: cū verbū dei vt in superiori questiōe declaratū est sit cibus sustētationis aīe, ⁊ lumē directionis ⁊ vita aīe. ergo ⁊c. ¶ Secūdo pōt sic pbari. Negligētia circa id qđ est de necessitate salutis siue eius cui⁹ absentia ⁊ defect⁹ pōt vergere ⁊ mortē aīe est grauior: sed hmōi est negligētia: que est circa verbū dei. vñ *Grego.* Gregorius in quadā homil. Cibus mentis est sermo dei: acceptus cibus stomacho languente reijcitur: qñ auditus sermo in ventre memorie nō tenetur. sed quisquis alimenta non retinet huius ꝑfecto vita desperatur. ¶ Tertio posset sic argui pro cōclusione. minora mala minoribus penis puniri vident. sed negligētia qua permittitur cadere corpus christi in terrā minori pena punitur: ꝗ negligētia audiendi verbum dei: quo aīa viuit. ergo ⁊c. consequētia patet. maior est manifesta. minor vero videtur petere ex canone. de cōse. di. ij. si per negligentiā aliquid distillauerit ⁊c. xl. diebus peniteat. de pena vero negligentie audiēdi verbum dei dicitur ꝑuer. xix. Qui negligit vitam: mortificabit. i ita pro nūc sufficiūt. Ad rōnē ptꝫ ex dictis. *Exponit literam.* Lege tex. ¶ [Interrogo.] Cōparatio ꝗ fit in hoc capitulo inter corpus christi ⁊ verbū dei. i. inter sacramētū corporis christi ⁊ predicationē euangelij nō refertur ad res ipsas: cū in creaturis nihil sit meli⁹ corpore christi. vt. s. e. c. multi. [sꝫ ad nos] Nam verbum dei. i. predicatio euangelica non minus prodest nobis: imo magis sepe ad consequendam salutem quā corpus christi. Nam sepe audita predicatione homo conuertitur, ⁊ cōpungitur, ⁊ sic fidem suscipit. Et ita per fidem dimittuntur ei
6 peccata etiam mortalia. † sed per corpus christi non dimittuntur nisi venialia. vt de cōse. dist. ij. iteratur. Sicut ergo predicatio euangelica nobis nō est minor ad salutē: ꝗ corpus christi, ita nō est leuioris culpe: imo maioris si verbum dei auditū negligamus, ⁊ a corde nostro recedere ⁊ rapi sinamus; ꝗ si dñicū corpus nobis traditū in terram decidere negamus. Hug. ⁊ lau. ⁊ etiā in parte archi. [plus]. i. maioris efficacie ad salutē nobis [verbum dei]. i. predicatio euāgelica vel ꝑpositū bene operandi, ⁊ mādata dei custodiendi. Hu. ⁊ archi. [Si vultis.] ij. pars. [non fit minus] imo maius. i. maioris efficacie nobis ad salutē. Hug. ⁊ archi. *Archid.* Archidiaconus notat hic aliquos effectus verbi dei: sed nos etiā aliquos annotauimus in q̄stione. [Et ideo quāta]. iij. pars. [Aliud cogitamus] qđ fieri nō debet. de cōs. dist. ij. qñ. [negligēter audierit]. i. auditū neglexerit ⁊ de corde cadere ⁊ rapi permiserit. Hug. ⁊ archid. [in terram cadere.] Que autem sit penitentia imponēda habetur. de conseq. dist. ij. si per negligentiam. Hug. ⁊ archi.

1 ☞ Sacramētum eucharistie ad hoc vt rite offeratur: an requirantur illa tria de quibus in litera. ꝙ sic. nu. 3.
2 Rectum dicitur dupliciter.
4 Factum quid non intelligitur nisi sit rite factum.
5 Sacramentum eucharistie an prosit alijs ꝗ sumētibus illud.
6 Sacramentum eucharistie non solum est sacramentum: sed etiam sacrificium.

Neque enim. Ad idem sequitur hoc. c. quod est eiusdem Augustini ibidē: vbi ponit ꝗ sunt necessaria ad hoc ꝙ sacramētum altaris recte fiat. que sunt tria ſm que pōt diuidi hoc. c. in tres partes. *Diuisio.* Primū est ex parte ministri. vt q ministrat dignus sit ministrare. ij. est ex parte suscipiētis vt dignus sit accipere. iij. est ex parte sacramēti: vt in forma ecclesie celebretur. primū notatur cū dicitur nisi per sacerdotem iustum. ij. ibi: nec nisi. iij. ibi: atqꝫ idem. ¶ Pro pleniori intelli-
1 gentia huius. c. queritur. *Questio.* † Utrū sit verum, ꝙ ad hoc ꝙ hoc sacramētū rite offeratur: requirātur illa tria que dicta sunt. *Primū ar.* Et videtur ꝙ nō. Primo sic. s. e. in. c. intra habetur ꝙ nihil a bono maius nihil a malo minus sacerdote pficitur. ergo sequit ꝙ ad recte celebrandū siue offerendū hoc sacramētū nō requiratur in primis dignitas ministrātis. idē arguitur ex capitulis tribus sequētibus. *Opponit ⁊ Respōdet.* ¶ In oppositū est tex. p̄ntis. c. ¶ Rñ.
2 dicendum† ꝙ rectū pōt dici dupliciter. primo mō id qđ habet oīa ea: ꝗ pertinent ad veritatem, ⁊ integritatē sue nature. sicut hō dicitur quid rectū: qꝛ habet ea que ad veritatē ⁊ integritatē sue nature. scꝫ humane pertinēt. ¶ Secūdo mō dicit rectū quo ad fructum ⁊ efficaciam recte operationis. vt dicimus ꝙ iste est rectus vir: qꝛ recte ⁊ vere opera viri facit. Sic ⁊ offerre corpus christi rite vel recte si accipiatur primo modo ꝗtū scꝫ quātum ad veritatē ⁊ integritatem corporis christi: tūc est cō- *Prima cōclusio.* clusio ꝙ nō requiritur bonitas sacerdotis ad hoc: ꝙ rite offeratur: qm̄ sicut īductū est in argumēto nihil a bono maius nihil a malo minus pficitur sacerdote. inquit Augustinus. Si vero loquamur de recto secūdo mō scꝫ ꝑ fructu: vt scꝫ corpus
3 christi ꝑficiat celebranti ⁊ suscipiēti: tunc est cōclusio. ij. *Scđa conclusio.* † videlicet ꝙ ad hoc ꝙ rite siue recte offerat corp⁹ Christi tria sunt necessaria assignata in litera: primū est ꝙ sacerdos sit iustus ⁊ sanct⁹. leuit. c. xxj. panes dei sui offerunt: ideo sancti erūt. ij. est: ꝙ qui accipit etiā dignus sit, ⁊ sanctus: alias indigne accedēs iudiciū sibi manducat ⁊ bibit: nō dijudicans corpus dñi. vt dicit apl's. j. ad Cor. xj. iij. est ꝙ cōficiatur ⁊ cōsecret in forma ecclesie debita. qꝛ alias non efficeretur corpus Christi non seruata forma. *Exponit literam.* Lege tex. ¶ [Neqꝫ sacramētū altaris.] hu. [rite]. i. recte. vt dicit britto in summa sua. vnde cyprianus. vbi ait de aduerbio dicit. a rito verbo vel ritu rite ꝑ recte. qꝛ nihil in ritibus traducitur: nisi qđ rectum creditur esse. dicit aūt hic ar-
4 chi. ꝙ ex isto canone elici cōsueuit† ꝙ nō intelligatur qđ factū nisi rite sit factū. Ad idem. ff. de re iu. l. si se nō obtulit. §. cōdēnatū: [nisi ꝑ sacerdotē iustū] ecce primū. Aliter quo ad offerētem nō rite offert [nec]. i. non pōt rite offerri. nisi rite ⁊ digne accipiatur ab eis ꝑ qbus offertur. Ecce. ij. [accipiatur] digne sacramentaliter ⁊ realiter siue spūaliter: vel saltem tm̄ spūaliter: vt scꝫ sint digni accipere aliter non offertur quo ad eos rite. hu. [atqꝫ] ecce. iij. [sit]. i. celebretur sine vitio forme eccle. vt sic rite possit offerri pro vitiosis mūdandis. qđ generaliter est intelligendū vt dicit hu. ⁊ glo. vbi no. ꝙ ꝗuis peccatorib⁹ meritorie nō prosit sacrificiū ecclesie peccatis impedientibus: dū tm̄ sanctus ⁊ dignus sacerdos erat ⁊ sacrificiū offert pro peccatoribus vt deus eruat eos a peccatis: valet eis quo ad hoc vt deus mundet eos a peccatis ⁊ infundat gratiam suā. Jaco. v. Orate pro inuicem vt saluemini. multū enim valet oratio iusti
5 assidua. Uerū pro intelligentia huius partis. *Questio.* Querit. † Utrū hoc sacramentum prosit alijs ꝗ sumētibus illud. *Primū ar.* Et videtur ꝙ non. qꝛ hoc sacramentum est vnius generis cum alijs sacramentis. vtpote alijs condiuisum sed alia sacramenta non prosunt nisi sumentibus sicut effectum baptismi non suscipit nisi baptizatus ergo nec hoc sacramentum prodest nisi sumentibus. *Opponit ⁊ Rñdet.* ¶ In oppositum est text. presentis. c. ¶ Rñ. dicendum. *Prima cōclusio.* ꝙ hoc sacramentum prodest alijs ꝗ sumentibus illud sacramentaliter. patet ista ꝯclusio quoniam sacramēti fit pro multis deprecatio que frustra fieret: nisi hoc sacramētum alijs ꝑdesset. ergo conclusio vera ꝙ hoc sacramentum non sumentibus prosit. Pro cuius conclusionis declaratione sciendum

S.Thom.6 iuxta sanctũ Tho.in.iij.parte† ꝙ hoc sacramẽtũ nõ solum est sacramentũ sed etiã est sacrificiũ.inquantũ enim in hoc sacramẽto repñtatur passio christi:qua christus obtulit se hostiam deo:vt dicitur ad ephe.v.habet rationẽ sacrificij. inquãtũ vero in hoc sacramẽto traditur inuisibilis gratia sub visibili specie habet rationem sacramenti.Quo notato est.ij.conclusio.ꝙ

Secũda cõclusio.

hoc sacramentũ sumẽtibus ꝓdest ꝑ modũ sacrificij,⁊ per modum sacramenti.patet qꝛ oĩbus sumentibus offertur. vnde in canone misse dicitur.Quotquot ex hac altaris participatiõe.

Tertia cõclusio.

⁊c.¶Tertia cõclusio.alijs nõ sumentibus prodest hoc sacramẽtum per modũ sacrificij inquãtum pro salute eoꝝ offertur. patet cõclusio.vnde in canone misse dicitur.memẽto dñe famulorũ famularũq; tuarũ: pro quibus tibi offerimus hoc sacrificiũ laudis : ꝓ se suisq; oĩbus.pro redemptione aĩarũ suarũ:ꝓ spe salutis ⁊ incolumitatis eoꝝ ⁊c.Preterea vtraq; conclusio patet ex illo verbo dñi matt.xxvj.Qui pro vobis scꝫ sumentibus ⁊ pro multis alijs effundetur in remissionẽ peccatorum.

Ad argu.

¶His visis dicẽdum est ad rationem in oppositũ.Ad primã respõdetur negãdo cõsequẽtiã. Et ratio est qꝛ hoc sacramẽtũ pre alijs habet ꝙ est sacrificiũ. Et ideo nõ est similis ratio de eo,⁊ de alijs.Sequitur in text.[hec certe oẽs.]scilicet vt ꝑ hoc sacrificium mundẽtur a peccatis. archi.vnde in collecta misse dicitur sic.hoc sacramẽtum ablutio scelerum ⁊c. itẽ in alia.sacramenta que sumpsimus quesumus domine omnia crimina nostra detergant ⁊c.

Cum vita sacerdotum.

§.est in quo soluit ꝯtrarietatẽ premissorum capitulorũ:que dicere videntur vitam sacerdotum necessariã fore consecrationi eucharistie dicẽs,ꝙ nõ consecrationi necessaria intelligenda est:sed ad hoc vt digne,⁊ ad salutem suam sacerdos consecret ⁊ sumat [apl'i].j.ad Cor. xj.[dictum hiero.]s.e.sacerdotes.[Quod vero]reuertit gratianus ad materiam suam:scilicet ad ostẽdendum,ꝙ sacramẽta malorũ sacerdotum catholicorum sunt vera : etiam quo ad effectum Hug.⁊ Archi.

1 ☞Ministri ecclesie operantur ad effectum sacramentorum principalem:sed solus deus principaliter.
2 Sacerdos si cãtat missam vt deus perdat aliquos conficit verum sacramentum:sed venit puniendus.
3 Spiritussanctus est dator gratiarum.
4 Officium sibi concessum nullus debet presumere:quãuis sciẽtiam habeat:nisi sibi iniungatur.

Dictum est a domino.

Inducit gratia.ad probandum propositum suum hoc.c.qđ est Augustini li.q.no.⁊ ve.tes.per qđ probatur.ꝙ etiã per malos ministros tribuatur gratia hominibus. Et diuidi-

Diuisio.

tur in tres partes.in prima parte ostẽdit.ꝙ in ministerijs ecclesiasticis licet sacerdotes ministrẽt:deus tamẽ operatur effectum.in.ij.ostendit.ꝙ tanta sit dignitas sacerdotalis : vt eam respiciat ⁊ preferat multũ deus ⁊ non merita personarum. in iij.ostendit ꝙ benedicere nõ possit ex officio nisi ordinatus.ij.

Expont li teram.

ibi:quãta aũt.iij.ibi:vt quãuis,Lege tex. ¶[Dictũ est a dño in numeris]hoc quidem dictũ est a dño aaron ⁊ filijs eius.numeri.vj.[vos ponite].i.inuocate.hu.Sicut enim in nostra translatione habetur.inuocabũt nomẽ meũ super filios.⁊ ego benedicam eis.vt enim glo.ibi dicit.Sacerdotũ est nomẽ dñi inuocare dñi aũt qđ petitur pficere.vnde ps.xcviij.loquẽs de moyse ⁊ aaron.ac ceteris sacerdotibus ait . inuocabãt dñm,⁊ ipse exaudiebat eos.quos etiã propheta inuitat esa.lv.dicens: querite dñm dum inueniri põt:inuocate eũ dum prope est. ⁊ certe dñs prope est sacerdotib⁹ deuote orãtibus.ps.cxliiij.deus eñ ꝓpe est his:q inuocãt eũ in veritate.cuiusmodi sũt qui digne ⁊ deuote orant.deus enim prope est sacerdotibus ministrantibus sacramenta Christi:in quibus deus suam virtutem secretius operatur:qꝛ sacramenta digne suscipientibus dant vitã hiere. xxviij. inuocabitis me,⁊ viuetis. Sacerdotes exterius administrãdo sacramẽta ĩ formã eccl'ie oꝑant ꝑ suũ ministeriũ ⁊ inuocãt nomẽ dñi: qꝛ in noĩe sctẽ trinitatis sacramẽta ꝯferũt sꝫ de⁹ digne suscipiẽtib⁹ iteri⁹ suã grãm largit qualiscũq; fuerit sacerdos dummodo formã eccl'ie seruet.Tũc eñ mala vita sacerdotis non ob est ei : qui digne sacramentum suscipit,⁊ deposcit.qꝛ ei deus benedicit ⁊ gratiam sue benedictionis infundit qui ait numeri.vj. Ego dominus benedicam eos,i. effectũ benedictionis a vobis facte siue petitionis dabo illis.Hugu.⁊ archid.[vt gratiam].i. hoc dixit deus:vt ostenderet ꝙ gratiã infundat hominibus[per ministerium ordinati traditam]ar.

1 †ꝙ ministri ecclesie operãtur ad effectũ sacramẽtorũ[a] princi-
a palem:sed solus deus principaliter.[nec voluntas obest] si est mala.[aut prodesse posset]si est bona dummodo intendat tale officiũ exercere.alias nullũ sacramẽtũ cõferret.Sed si intẽdit licet nõ sit eius volũtas:vt prosit prodest tñ.vt de conse.di.iiij.
2 illud.hu.¶Sed'surgit qstio.†Quid si cantet missam vt deus perdat aliquos.Rñ,iuxta hu.⁊ glo.ꝙ talis cõficiet verum sacramẽtũ:sed venit puniendus. xxvj.q.v.quicũq;.sed meritum bñdictionẽ poscẽtis siue suscipiẽtis. [Quãta].ij.pars.hic probat Augu.ꝙ de⁹ sacerdotali dig.deferat cũ ait.Quãta ⁊c.exẽplo sumpto de caipha.indignus enim erat caiphas pre sua nimia malitia,ꝙ haberet spm̃ ꝓphetie : quẽ nihilomin⁹ habuit nõ suo merito : sed officio dignitatis sacerdotalis.de quo Jo. xj.habetur[de nequissimo] vere nequissimus fuit colligẽs cõcilium,⁊ querens quomodo christus innocẽs occideretur.Nequissimus etiam fuit cũ cõtra iustitiam sine veris testibus nõ cõuictũ cõdẽnauit.matt.xxvi.Nequissimus etiã fuit:qꝛ ꝑ veritate quã christus dixit:cũ ait se filiũ dei ipsum morti condem-
3 nauit[datorẽ gratiarũ.]†dator eñ gratiarũ est spũs sanctus: qui dona sua vnicuiq; diuidit ꝓut vult.[dona enim gratuita] .i.gratis data inter que numeratur ꝓphetia.j.ad Cor.xj.[non solum dignis.] sed etiã indignis: qui ea recipiunt sine gratia gratũ faciẽte ⁊ charitate.vt supponit apl'us.j.ad Cor.xj.⁊ patet in hoc nequissimo caipha. q donum habuit ꝓphetie. ⁊ hoc est qđ ait nõ sequitur ꝑsonã cõferẽtis ⁊ inuocãtis digni.aut in digni.sed ordinẽ traditionis:scꝫ sacerdotalẽ.¶Hic querit archi.vtrũ deus exaudiat peccatores orantes.de qua Rñ.iuxta sanctũ Tho.verũ qꝛ hec questio non habet hic locũ ordinariũ aut cõueniẽtẽ ⁊ nos in superioribus disputauimus supersedemus de ea.[vt quãuis].iij.pars.[nõ possit bñdicere]ex officio scꝫ predicare:orare:baptizare: sacrificare,⁊ hmõi.vt.x.qđ.j.qꝛ Hug.nisi fuerit ordinatus in ordine sacerdotali vel ep̃ali.Hu.
4 ar.optimũ ꝙ † officiũ sibi cõcessum null⁹ debet ꝑsumere q̃uis sciẽtiã habeat:nisi sibi iniungatur.Non eñ sufficit habere sciẽtiã:nisi habeat potestatẽ etiã exercendi tale officiũ.vt hic. Ad idẽ.lxviij.di.presbyteri.in fi.lxix.di.qm̃.⁊.xvi.q.j.adijcim⁹.vbi hu.notauit.ad idẽ.xx. di.in prin.archi,dei aũt est effectũ tanq̃ principalis agentis.vnde ad ro.viij.deus qui iustificat: solus enim deus peccata dimittit.vt.s̃.e.q.euidenter.

a ¶Ad effectũ sacroꝝ. Et ideo minister mal⁹ est cõtrari⁹ laudi Dei. Pe.de anc. in. c.j. nu.3. de his q̃ vi me.causa.

Questio. Respõdet.

Quod vero per hereticos.

§.est supra magister gratianus dixerat alia sacramẽta preter baptisma ministrata ab hereticis suo carere effectu in illo.§.cum ergo innocẽtius ⁊ quedam capitula ꝯtra illud huc vsq; obiecit ⁊ soluit qꝛ de malo catholico intelligũtur nõ de hereticis. Adhuc cõtra illud obijcit.c.anastasij.⁊ soluit hu.⁊ Arch.[Carere effectu]etiã quo ad veritatem sacramẽtorum anastasij. vt di.xix. [Sed hoc].ij.pars.soluit ⁊ male. qꝛ anastasius in illo.c. nihil dixit cõtra rationẽ:vel propter qđ reprobaretur secundũ eos: qui dicunt veritatẽ sacramẽtorũ esse apud hereticos,⁊ ideo sic soluit.Hug.⁊ Archi.de hac materia plura diximus circa presatum.c.ij.di.xix.vbi disputauimus vtrũ anastasius errauerit ratas habens ordinationes quas achacius hereticus cõstantinopolitanus patriarcha fecerat.ibi vide[ante anastasium] i.ante tempora anastasij siue antequã anastasius esset papa.qꝛ achacius mortuus fuit ante anastasium. ⁊ anastasius successit illis.Et ita cum successerit gelasio non fuit excommunicatus ab eo.nec a precedentibus.her.Archi.[vnde] quia scilicet asserebat ordinatos ab achacio:ordinem ⁊ executionem accepisse.Archi,in tractatu decretalium.j.dist.xix.anastasius.Hug. et Archi.item obijcitur contra hoc quod dictum est a gratiano ꝙ sacramenta preter baptisma: non possunt ministrari ab hereticis,

Expont li teram.

1 ☞Baptizatus in heresim siue ab ecclesia decedens an perdat ius baptizandi,
2 Baptizandi potestas potest sumi tripliciter.
3 Pars vnde dicatur.
4 Laici non habent ius siue potestatem baptizandi.
5 Rediens ad ecclesiam quis dicatur.
6 Ueniens ad ecclesiam quis dicatur.

Quod quidam.

Sequitur hoc.c. qđ est beati augustini ad permenianum de hereticis. Et diuiditur in duas partes in prima parte opinionem quorundam dicentium ꝙ baptizatus recedens.ab vnitate fidei ⁊ ecclesie retinet baptismum:sed amittit potestatem baptizandi reprobat quatuor rationibus,primam ponit ibi:primo qꝛ.ij.ibi: nam si quando.

Diuisio.

quando.iij.ibi:ꝙ ⁊ si laicus.iiij.ibi : enim alique.in.ij.parte dicit nullam remansisse questionem:quãdo illi qui sunt extra ecclesiam habeant sacramentum baptismi ⁊ dare possint licet ad sui perniciem habeant.ij.ibi de his qui ab ecclesie. ¶Pro

Questio.

1 pleniori intelligentia. huius.c.queritur.† vtrum baptizatus in heresim siue ab ecclesia recedens perdat ius baptizandi. Et videtur quod sic.Stomachus vel epar extra corpus hominis eiectum nullam potestatem habet amplius seruiẽdi membris remanẽtibus in corpore:sed recedens ab vnitate ecclesie est sicut membrum eiectum extra corpus hominis. ergo nullus talis habet ius.siue potestatem conferendi membris remanentibus infra corpus ecclesie aliquod sacramẽtum.¶Secũdo sic. ius baptizandi stat in vnitate ecclesie ergo qui recesserunt ab ecclesie vnitate nõ habẽt ius baptizãdi. ¶Tertio sic.dicit augustinus li.de baptismo cõtra donatistas.si hereticus ius baptizandi nõ habuit tñ christi est qđ dedit,⁊ illud Christi est qđ accepit:multa eñ cõtra ius dãtur nec tñ ideo vel nulla vel non data dicũtur. ¶Quarto sic.arguitur cõtra fundamẽtũ rationis augustini q ait ꝙ talis potestas baptizandi sit sacramẽtũ qm̃ hoc videtur falsum.vt in.c. sanctũ.de con.dist.iiij.vbi dicit ꝙ authoritas traditionis per dñm nostrum ad apostolos,⁊ ꝑ illos ad ep̃os,⁊ alios sacerdotes etiã laicos christianos translata est.Clarum est aũt ꝙ talis authoritas translata in laicos non est sacramẽtum.¶In oppositũ est text.Augu.in pñti.c. ¶Respondetur.dicendũ ꝙ Augustinus loquitur hic de his qui sacerdotalem ordinem habuerũt in ecclesia.⁊ postea in heresim prolapsi sunt. Et de istis est conclusio vera ipsius augustini videlicet.ꝙ tales sicut non amiserunt per recessum ab ecclesia baptismum: sic nec ius siue potestatem baptizandi . ista conclusio probatur per eundem Augustinum multis rationibus de quibus videbitur in expositione litere. ¶Uerum pro intelligentia pleniori ⁊ faciliori responsione ad argumenta est
2 notandum sicut etiã notat Hug.hic† ꝙ ius siue potestas baptizandi siue ordines cõferendi aut sacramẽtũ cõficiendi põt sumi tripliciter.vno mõ 4 potestate sacerdotali : cui ex officio cõpetit baptizare:sicut in.c.ꝯstat.de ꝯse.di.iiij.Et de tali iure siue potestate est cõclusio ꝙ amitti nõ põt.de cõse.di.iiij.ostenditur.⁊ in.c.pñ. ¶Secundo modo dicitur ius siue potestas dandi baptismũ vel ordinem ⁊ huiusmodi executio illius ordinis.vt de cõse.di.iiij.quomodo.⁊.s̃.e.q.si quis inquit . ⁊ de tali potestate potest esse cõclusio ꝙ talis amitti põt,⁊ amittit eam quilibet aperte prescissus ab eccle.nõ eñ de iure debet baptizare:nec ordinare,⁊ hmõi facere:licet tamẽ si baptizauerit:vel ordinauerit:verum baptismũ ⁊ ordinẽ cõferat. ¶Tertio mõ large.scꝫ dicitur.potestas siue ius dandi baptisma : permissio siue licẽtia dãdi baptismũ in articulo necessitatis.⁊ hoc modo sumitur in.c.sanctũ est.de conse.dist.iiij.¶His notatis patet respõsio ad rationes. Ad primã respõdetur negãdo cõsequẽtiã.Et est ratio secundũ Albertũ magnũ in.iiij.di.vj.qꝛ nõ est simile:qꝛ hereticus non est ex toto extra ecclesiã cum exerceat actum ministerij secũdũ formã ⁊ intentionẽ ecclesie. vnde non est in omnibus simile de dependẽtia membrorum spiritualiũ ad inuicẽ,⁊ de dependentia mẽbrorũ corporalium ad inuicem. ¶Ad secundã respõdetur ꝙ assumptũ est verum de iure siue potestate:que dicitur debita executio ordinis siue officij. Non aũt est verum de potestate primo mõ sumpta. inde est ꝙ istam non amittũt:sed bene illã.vnde Augustinus cõtra pmenianũ sicut habent in baptismo ꝙ per eos dari possit:sic in ordinatione ius baptizandi . vtrũq; quidem ad perniciẽ suã quãdiu charitatem nõ habẽt vnitatis ecclesiastice.¶Ad tertiã respõdetur iuxta magistrũ Alexandrũ de halis.in.iiij.ꝙ aliud est habere ius ex ordine sacerdotali,⁊ aliud ex vnitate fidei ecclesiastice vel ex vite congruitate. põt ergo habere vno mõ ius,⁊ alio mõ nõ habere.vnde Augustinus in isto.c.presenti loquit de potestate siue iure dandi baptisma:quod est ex ordine sacerdotali:qđ dicit etiam manere apud sacerdotes lapsos in heresim.in.c.vero inducto.li.primo ꝯtra donatistas loquitur de iure quod habetur ab vnitate ecclesiastica, et hec responsio est eadem cũ illa que data est ad tertiã rationem.¶Ad quartam respõdetur ꝙ in.c.sanctũ potestas sumitur vt dicit hic glos.et Hug.pro permissione siue licentia:que in articulo necessitatis laicis etiam datur. Lege.¶[Quod quidam]Tãgit hic beatus Augustinus opinionem quorũdam dicentiũ ꝙ sacerdos vel episcopus recedens ab ecclesia in heresim sacramẽtum baptismi non amittit:sed ius siue potestatem baptizandi: quam habet ex ordine amittit.quod Augustinus in hoc.c.improbat multipliciter.prima ratio est qꝛ sicut baptismus consecratione irreiterabili confertur:vt amitti nõ possit per heresim: nec reiterari,sic ⁊ ordo consecratione irreiterabili cõfertur vt nec

Primũ ar. — Scõm ar. — Tertiũ ar. — Quartũ ar. — Opponit ⁊ Respõdet. — Ad primũ arg. Albertus magnus. — Ad scõm. — August. — Ad tertiũ. Alexander de halis. — Ad quartũ — Expont li teram.

amitti possit:nec iterari:cum talis iteratio sacramẽto iniuriã irroget.ergo nulla ratio vel causa est,ꝙ qui nõ amittit baptisma possit ordinem amittere.[ius dandi].i.ordinem sacerdotalem.vnde sibi ex officio ius competit baptizandi. de conse.distin.iiij.ꝯstat[possit amittere.]vtrũq; eñ scꝫ baptisma.[⁊ ius dandi].i.ordo.vt dictũ est sacramẽtũ est.[quadam].i.propria. ⁊ singulari.Hu.⁊ archi.[Illud eñ.] scꝫ baptisma.[istud.] scꝫ ordo.Et ideo vtrũq; nõ licet:qꝛ nec baptizatus debet iterum baptizari:nec ordinatus iterũ ordinari. [Nam si qñ].ij. ratio sumitur ex ꝯsuetudine ecclesie.ar.eñ sic.Cum talis reuertitur ad ecclesiam, ⁊ dispensatiue toleratur in sacerdotali vel ep̃ali officio:nõ reordinatur.ergo oportet dicere,ꝙ existẽs in heresi ordinem retinuerit:alioqui reordinaretur quod ecclesia facere nõ cõsueuit.[ex ipsa parte].i.societate hereticorũ:que bene di-
3 citur† pars a partiendo.i.diuidẽdo. qꝛ diuisi sunt[a] ab vnitate
a ecclesie.hu.[prepositi].i.ꝑlati:vel sacerdotes hereticorũ [agebãt]olim ante heresim:vel in ipsa heresi.[integra.] etiam quo ad executionem,⁊ hoc ex dispensatione.hu.[qꝛ in prescissione] i.in diuisione ⁊ separatione ab vnitate ecclesie[fuerat vitiũ. qđ est correctum]per reuersionem scꝫ ad vnitatẽ ecclesie.hug.[nõ in sacramẽtis]fuit vitiũ.hu.[ipsa]vbicũq; sunt:siue intus:siue foris:a quocũq; dentur vera sunt,⁊ firma.vt iterari nõ debeãt sed manent.xxiij.q.iiij.quid faciet ⁊.xxxij.q.vij.c. vlti.⁊ archi. [nõ eis in populo].i.in ecclesia earum populo[manus impositio]scꝫ ordinaria:siue cõsecratoria.qꝛ nõ reordinãtur:sed hñ manus recõciliationis ⁊ inuocationis spũs sancti imponitur redeũtib⁹ ab heresi.supra.e.q.manus impositio[iniuria] que nulli sacramẽto facienda est:vt de conse.di.iiij. ostenditur,⁊.s̃. e.q.sacramẽta.iniuria aũt fit sacramẽto : cum reiteratur:sicut ex dictis elicit ꝙ sicut recedẽs ab eccl'ia vtrũq; retinet sic vtrũq; ꝑ eum dari potest extra ecclesiam: licet male ⁊ illicite.sed illa malitia tollitur.cum ille qui accepit ad ecclesiam reuertitur quod tamen datum erat non potest esse nõ datum: nec est reiterãdum:sed potius approbãdum,⁊ hoc probat triplici exemplo.dicit ergo[sicut]est verum[in baptismo].i. de baptismo. quod retinetur a recedentibus, ⁊ ꝙ per eos dari possit[sic]est verum in ordinatione.i.de ordine ꝙ[ius dandi est].i. ordo retinetur a recedentibus.⁊ per eos potest dari.⁊ ita vtrunq;.scꝫ sacramentum baptismi ⁊ sacramentum ordinis habent.xxiij. q.iiij.quid faciet.hu.[sed tñ]dico ꝙ habent ⁊ retinent vtrũq;: sed distinguitur inter non habentem qualis est qui nunq̃ fuit ordinatus:vel baptizatus,⁊ perniciose habẽtem qualis est qui postea factus est hereticus:vel in ipsa heresi recipit:vel etiam malus catholicus[⁊ salubriter habentem]qualis est qui in fide ⁊ sanctitate persistit,⁊ data distinctione cõcludit [quod eñ nõ habetur ⁊c.Qđ vero perniciose]pernicie heresis:vel schismatis.hu.[⁊ salubriter habeatur.] nõ vt reiteretur. hug.licet laicus non habeat ius dãdi.Alij dicunt:vt lau.⁊ Arch.ꝙ hic est tertia ratio.ait eñ sic.Bene dico ꝙ sacramentum in recedẽte ab heresi non est reiterãdum.[Qđ].i.qꝛ.[si laicus ⁊c.] alias in alio tempore.[hu.quomodo].i.qua forma.hug.[nescio].i. non approbo.[si quis dixerit repetendum: si fiat]scꝫ ꝙ laicus baptizet.[alieni muneris].i.officij.quia sacerdotalis ordinis est.vt de cõse.dist.iiij.constat.hu.[vsurpatio est.] Et ideo peccat.hug.[Necessitate]hic aperte colligitur:vt dicit hug.⁊ glo.
4 †ꝙ laici non habent ius baptizãdi:vel potestatem:sed si alicubi inueniatur(vt de conse.dist.iiij.sanctum)intelligitur ius siue potestas large.i.permissio:vel licentia. vt de conse.dist.iiij. constat.⁊.xxx.qđ.j.ad limina.[nullum aut veniale est.]hoc est philosophicum temperamentum:quia in veritate nullum est simile.xxij.q.ij.in quibus rebus[a quolibet detur]clerico: vel laico:heretico:vel catholico:masculo:vel femina.Hugu.[non potest dici]ar.ꝙ illicite ⁊ male fit tamen fit.ar.lxiij.distin. salonitane.xlv.di.de iudeis.⁊.vij.q.j.episcopus.⁊ de conse.distin. iiij.nullus autem.Hug.⁊ Archi.alia sunt plana.[si enim.]hic est ratio secundum alios ad confirmationem secunde rationis inducit.secũdum exemplum:scilicet publice monete vbi sic arguit.si quis latenter signum publice monete faceret in auro: vel argento cognita illa moneta non destruetur. sed cum tali signo in regalibus thesauris reconderetur. Sic si baptisma:vel ordo: furtim ⁊ extra ecclesiam alicui confertur cum redire vult:non ei aufertur illud signaculum : nec repetitur: sed eo approbato sociatur collegio fidelium.patet tunc litera [extraordinarie].i.extra ordinem publice constitutum : vel extra locum ad hoc publice deputatum. Hugu. [non monetis publicis].i.faciendo monetas non publice sed furtim,⁊ latenter. Hugu.vel vt dicit glos.[monetis].i.signis:vel sigillis: vel instrumentis monetã tundentibus.[punitis.]isti varijs penis puniuntur.C.de fal.mo.per totum . de hac materia legitur et

a ¶Diuisi sunt. Adde pe.de anc. in c. tuas . nu. 2.de spõsa. duorum.

Laurẽtius Archidia.

no.extra de iureiur.quāto.⁊ ibi Goff.⁊ hosti. Archi.[congre-
getur].i.coadunabit alij monete scȝ publice. [Si forte.] hic
idem probat tertio exemplo.scȝ per characterē militie.,et po-
nitur casus dupliciter: sicut potest colligi ex glo.vno modo de
eo milite qui fugit de bello pu.⁊ postea reconciliatus est im-
peratori: clarum est qđ in tali non repetitur militaris chara-
cter: sed agnitus approbatur. Et ita est de eo qui ab ecclesia
recedit sacro ordine insignitus: qui cum postea reuertitur ad
ecclesiam:ordo prius sumptus non repetitur:sed agnitus ap-
probatur. ¶[Secundo ponitur casus de eo qui preter autho-
ritatem principis adeptus est militie cingulum: qui cum po-
stea reconciliatur principi non reiteratur character militaris
sed character acceptus.primo etiam preter authoritatē prin-
cipis agnoscitur tanq̄ verus ⁊ approbatus.i. non reiteratur.
sic qui acciperet in heresi characterem baptismi vel ordinis ⁊
non ab ecclesia:si postea reuertitur: ille non improbatur: nec
immutatur.sed illo approbato ⁊ remanente ille ceteris fideli-
bus adiungitur.vt de cetero ecclesie militet secundum hūc in-
tellectum.hu.⁊ Archi.exponunt literam[characterem.] mili
tare signū est quod alibi dicitur cingulum.vt dist.lj. si qs post
acceptum. Hugu.Nam miles signabatur quadam figura vel
nota vt ab alijs dignosceretur.Jo.archi.[non militans].i. cū
non militaret. Hugu.[exhorruit]qr a principe non receperat
hug.[repetitur]quasi diceret nō approbatur:quasi diceret sic.
[An forte.] applicat propositum minus habent firmitatis:
aut stabilitatis[sacramēta christiana].i.christiane religionis.
[q̄ corporalis.hec nota.]scilicet character militie:vel signum
publice monete.[item de his].ij.pars ca.secūdum lau.Archi.
[separati]heresi:vel schismate: vel excommunicatione. Hug.
[sed perniciose]habent baptisma ⁊ ordinem alia patent:[ideo
redeunti non redditur].i.non reiteratur:quod tamen fieret: si
non haberet.vt.xxiij.q.vij.quemadmodum.⁊ de consec. distin.
iiij.sanctum est.⁊.c.nullus.Hu.[sic redeūti] ad ecclesiam.[non
redditur quod est foris].i.extra ecclesiā [habebat] scȝ baptis-
5 ma vel ordinem:vel vtrūq̄.hug.†Nota ꝙ redeuntem appel-
lat eum:qui in ecclesia fuit baptizatus, ⁊ ordinatus,⁊ post fa-
6 ctus est hereticus.†venientem appellat eum:qui in heresi fuit
baptizatus ⁊ ordinatus. Et idem iuris est in vtrisq̄ quo ad
reiterationem sacramenti habiti.Hug.[sanctitatem sacramē
torum].i.sancta sacramenta violanda per reiterationem.hu.⁊
archi.[permanere].xv. q.i.c.vlti.Archi. [dicuntur].s.eo. sic
populus.lxxxi.dist.maximianus. Hu.⁊ archi.[q̄tum in ipsis
est] vt eadem.q.iij.saluator.⁊ de conse.di.iiij. queris.hoc opti-
me dictum est.s.e.q.multi.[quo]quasi diceret ita mali domini
sacramenta non polluunt quātū ad ea:licet quātū ad se.[quo]
i.sicut.[non clarificant deum]sed magis eum clarum ⁊ glorio-
sum reddētes quātum ad eum qui magis clarus vel gloriosus
esse non potest: licet quo ad se.Hugu.[tam debita].i.magna ⁊
congrua.hu.[vt ⁊ si].i.quāuis[ab indignis.illa intemerata.]
quo ad se.hug.⁊ Archi.

Primus casus.

Secundus casus.

1 ☞Crassus interfectus fuit auro feruenti.
2 Depositus quis dicatur ⁊ quis degradatus.
3 Christus bis fuit transfiguratus.

Ex his verbis. §.est vsq̄ ad.c.per esaiam.Et se
cundum Arch.incipit.xij.pars
questionis.in qua intendit probare,quod sacramentum eccle-
sie tale est illi qui accipit: qualis est ipse qui recipit. Breuiter
dicimus ꝙ hic gratianus concludit ex verbis Augustini ꝙ
in hereticis ⁊ damnatis permanent vera sacramēta: quorum
vsus est eis damnabilis,⁊ noxius,⁊ mortiferus. qr etiam vsus
verorum sacramentorum in indignis mortem inducit:et hoc
probat gratianus multis exemplis.vel habentis vel dantis
vel accipientis indigne. Hugu.[perimant illa].i.illorum abu
sio:⁊ indigna cōtractatio,⁊ temeritas: qua indigne attēditur
ad illa tractanda:vel danda:vel recipienda,vt de conse.di.ij.et
1 sancta.[Crassus.] primū exemplum.† iste auro feruenti inter
fectus perhibetur[vero auro]ori infuso.[sicut ⁊c.]hug.de pre
fato Crasso legitur, ꝙ cum esset dictator romanorum missus
est cōtra parthos : qui promiserunt quod darent ei quidquid
ipse vellet,⁊ ipse petijt infinitam pecuniam:quam ⁊ illi promi
serunt se soluere. sed eum subdole comprehendentes infude-
runt aurum liquefactum in os eius: insultantes eius auaritie
⁊ dicentes,aurum sitisti:aurum bibe.Hu. [Aurum] secūdum
exemplum patet litera.[Gelasius.]hic apparet:vt dicit hu.et
glo.verba hec fuisse gratiani,⁊ non Augustini.Nam gelasius
fuit post Augustinū.Hug.[Opponitur autem.] Obijcit gra
tianus contra sententiam Augustini . sed obiectio gratiani

Exponit literam.

soluitur : quia Augustinus non dicit ꝙ heretici habeant exe-
cutionem conferendi sacramenta:imo dicit.quod in conferen-
do ⁊ suscipientes ab eis scienter si tamen conferant vera sacra
menta conferunt.[differunt] non dicit verum gratianus hic:
quoniam potestas illa ⁊ ius vnum ⁊ idem sunt.scilicet ordo sa-
cerdotalis ⁊ episcopalis,⁊ sic gratianus nō recte procedit op-
2 ponendo. [Suspenso enim vel deposito.]† depositus[a] est qui
a est priuatus officio ⁊ beneficio non solenniter.sed degradatus
dicitur qui est vtroq̄ priuatus solēniter:scilicet cum insignia
sunt ei ablata.xj.questio.iij. episcopus presbyter. Suspensus
est qui est priuatus vtroq̄ ad tempus non in perpetuum pe.
Quidam tamen dicunt hoc interesse inter depositionem: ⁊ su-
spensionem: quod inter deportationem ⁊ relegationem:vt sci-
licet sicut deportatio est in perpetuum sic ⁊ depositio. Et sicut
relegatio est ad tempus : ita ⁊ suspensio. secundum iof. Si de
hac materia vis habere pinguem notitiam vide quod not.in
Specu.in rub.de accusa.§. secundo loco.⁊c. Archidia.[nulla
potestas relinquitur]si intelligit per potestatem executionem
licitam:verum dicit gratianus.alias mētitur.Nam[potestas
sacrificandi].i.ordo sacerdotalis:in eo remanet.vt de cōse.di-
stin.iiij.ostenditur.Hugu.[degradatus episcopus non habet
potestatem.]Nō recte procedit gratianus:nec recte argumen
tatur:quia si potestatem vel facultatem vocet ordinem:nec hic
nec ibi amisit: si vocet executionem licitam , ⁊ hic ⁊ ibi amisit.
[Sed ne Augustinum] hactenus male exposuit:nec soluit:et
deterius . vagatur enim gratianus circa opinionem quorun-
dam.veram tamen solutionem soluit inferius.Hugu. [repro-
bemus.] Quis est iste:qui sic loquitur blaphemia inquit hug.
Qualiter augustinus potest reprobari de fide catholica, ⁊ ma
nifesta veritas[aliud]verum bene dicit,⁊ bene distinguit. sed
male assumit, ⁊ male concludit. Hugu.[qui intra.] ecce male
assumit,⁊ ponit quandam peruersam opinionem : que circa
ordinātionem hereticorum sic distinguit: qui in ecclesia acce-
perunt vltimam[manus impositionem].i. facti sunt episcopi
⁊ postea fuerunt heretici:ordines conferre non possunt: ⁊ qui
ordinātur a talibus nihil accipiūt. sed hec opinio reprobatur
ab vrbano.j.ix.questio.j.ordinatiōes.⁊ ibi in.§.j. inuenies hoc
melius distinctum.Hug.[recedentes] Hu.scilicet ordinati in
ecclesia.acceptam in ecclesia sacramenta tenus.⁊c. [non quo
ad executionem] quasi diceret ex quo recedunt ab ecclesia po-
testatem ordines conferendi retinent : sed non executionem.
Hugu.[Effectum].i.executionem. Hugu.[ab inuicem disce-
dentes]ex consensu:siue per votum communiter emissum: vel
per sententiam ecclesie facto diuortio quo ad torum propter
fornicationem . de his ergo accepta in ecclesia a catholicis lo-
quitur in capitulo quod quidam. Non autem loquitur de il-
lis qui in schismate ⁊c.hi enim (vt dicunt) ordinē conferre nō
possunt, ⁊ ordinati ab eis de facto non sunt re vera ordinati.
Ecce aperte gratianus videtur exequi opinionem predictam
quam ex toto reprobat vrbanus.j.ix.q.j.ordinationes. [Alio
quin.]scilicet si de talibus intelligeret : scilicet qui in schisma-
te.⁊c.[Calcedoneñ.]s.e.q.si quis episcopus.[⁊ innocentio].s.
e.q.qui perfectionem.⁊.c.ventum.[Quamuis.] Ecce vera so-
lutio canonica sanctorum authoritatibus roborata radice ve
ritatis subnixa quam ponit gratianus tandem post multam
euagationem ⁊ somniationē circa falsa.hug. [Non aliter].i.in
alia forma[salus nostra] scȝ dn̄s christ⁹:qui saluū fecit popu-
lū suū a peccatis eorū.matt.j.de quo ps.xxvj.dn̄s illuminatio
mea,⁊ salus mea.[buccellā]ipse quidem buccellā dedit iude ꝓ
ditori:qua accepta intrauit diabolus in cor eius. Jo.xiij. nec
dubiū qn buccella esset bona:quā ipse bonus dedit:sed malus
iudas male recepit sicut indigne suscipiētes bonū sacramētū
mali eñ male suscipiūt,⁊ iude obsunt eis.de conse.dist.ij.⁊ sctā
[dn̄s]hic gratianus ponit exempla ad ostendendum.ꝙ sacra
mēta ꝓsunt bonis,⁊ obsunt malis indigne suscipiētibus. pri-
mum exemplum ponit ibi.s.ipsa salus nostra.scd̄m exēplum
ad idem ponit hic[dn̄s nihil potuit].i.noluit.sicut.s.eo.§. alij
in fi.disputauimus,⁊ exposuimus[qr fidem] infidelitas enim
meretur cecitatem.es.vij.nisi credideritis:nō intelligetis. [ꝑ-
fidia illorū nō].i.non ꝙ perfidia illorū adimat virtutē,⁊ potē-
tiā in christo.sed iusta dei voluntas: qua perfidis gratiā suam
subtrahit,⁊ lumen sue veritatis non infundit vt sint videntes
sua presumptione,⁊ nō videāt,⁊ audientes non audiant.es.vj.
⁊ Jo.viij.vt videntes ceci fiāt. [Quod vt plane] tertiū exem-
3 plum[Bis transfiguratus] † prima enim transfiguratio do-
mini facta fuit Matt.xvij.vbi dicitur.assumpsit iesus petrū:
Jacobum, ⁊ Joannem, et ascendit in montem, et transfigu-
ratus est ante eos,⁊ apparuit facies eius sicut sol.ad astruen-
dam fidem credentium de celesti gloria beatitudinis tā anime
quam cor-

Cōtra gratianum.

a ¶Depositus . Adde qđ deposit⁹ reputat pro mortuo.pe. de an.in.c.licet. v̄. qnto q̄ro. de offi. delega. Et an talis debeat clericaliter viuere et habitum portare.idē i.c.ex parte nu.3. de cle. coniug. nec dr oī priuilegio clericali exutus Car. Zab. i.c.de adulterijs.nu.2. de iudi.

q̄ corporis nobis cōicādam.quod seminatū est in humilitate.
resurget in gloria vt dicit apostolus.j. ad Cor.xv.[in altera]
ij.trāsfiguratio fuit luce.xxiiij.qñ i specie peregrini apparuit
duobus discipulis euntibus in castellū emaus . quorum oculi
detinebātur aliena specie:ne eum cognoscerēt. in vtraq̄ trans
figuratione apparuit verus christus.in prima auxit fidem: vt
crederetur aliqñ resplendi in gloria patris absorpta morte in
victoria.in.ij.vero apparuit in veritate persone in aliena effi-
gie:ad disignādum incredulitatē illorū:quib⁹ ipse ait. O stul-
ti ⁊ tardi ad credendū.sicut enim veritas in vtraq̄ trāsfigura
tione apparuit in vna ad illuminādum:in alia ad obscurandū
⁊ non cognoscendum:sic veritas sacramētorū quibusdā est ad
salutē:alijs vero ad perniciem. vt lux solis sanos oculos dele-
ctat,⁊ egros offendit. vñde Augustinus.lib.vj.cōfess.Oculis
egris odiosa est lux:que puris est amabilis.Ex istis patet lite
ra. [Sacramentum ergo.]concludit ex dicto exemplo.[alijs]
scȝ digne sumētibus[ad salutem]qr.Jo.vj.dicitur.qui mādu
cat hunc panem nō morietur in eternū. ⁊ ibidem. panis quem
ego dabo:caro mea est pro mundi vita.[Alijs] scȝ indigne su
mentibus[ad iudiciū].j. ad Cor.xj. [fides etiam].iiij. exēplū
ponit in fide.Nā vera fides sine charitate non prodest.vt dicit
aplus.j.ad Corin.xiij.imo sine operibus mortua est.Jacob.ij.
que tñ fides cū charitate ⁊ gratia iustificat,⁊ saluat. ad ephe.
ij.gratia saluati estis ꝑ fidem : scȝ que per dilectionem opera-
tur.[Sic ⁊ oēs.]ponit.v.exemplū in.x. virginibus de quibus
mat.xxv.Oēs virgines carnis integritate virgines erāt : sed
merito ⁊ mentis sagacitate distinguebātur.quīq̄ eñ erāt pru-
dentes.⁊.v.fatue.[sicut etiam est es sonans] ponit sextū exem
plum.hoc sumptum est ex.c.j.j.ad Cor.xiij.Nā martyriū pati:
vel eleemosynam facere:est opus bonū ex genere: qđ tamē non
prodest sine charitate. imo inaniter quis se consumit sicut es
sonās:aut cymbalū tinniēs:nisi hoc fecerit cum charitate. Si
militer bonū sacramentū indigne sumētibus non prodest sed
obest.[Si vero.]Ad idem ponit.vij. exemplum de ceco duca-
tum prebente.Si cecus ceco lumen ministret : ceci non illumi-
nat cecitatē.vnde verū lumē portatum per cecum non prodest
ceco.de quo Mat.xv.[Si cecū.⁊c.Sic ⁊ malus.] hic applicat
predicta exēpla ad propositū.qr malus si malo vera sacramen
ta ministret:nihilominus tamen ei non prosunt ad salutem.qr
propter obiectionem peccati spūs sanctus donū suū.i.gratiā
in eis non operatur.qr nō est conuētio christi ad belial. Et ad
hāc sententiā concordāt dicta superius inducta summorū pō-
tificū,⁊ sanctorū patrū.vnde sequitur[innocentius].s.e.q.ar-
rianos. [Leo.]s.e.q.hi qui. [nemo] particeps heres.illorum
[Sciēdum]declarat quomodo sacramenta per hereticos col-
lata irrita damnāda falsa ⁊ inania,⁊ quomodo hoc sit patet in
litera.qr sunt vera in se.noxia vero ⁊ dānosa indigne conferen
tibus,⁊ indigne suscipientibus.vnde Gregorius.s.e.q.super-
ueniēte.⁊ innoc.s.e.q. qui perfectionē [efficiunt]consecutiue ⁊
occasionaliter sacramēta sicut nō sunt mala in se:ita nec quātū
ad effectū:sed dicūtur efficere malū nō ratione effectus: sed ra
tione cōsecutionis. qr ex eorū abusione sequitur malū in abu-
tētibus,⁊ ideo dicūtur efficere malū:cuius nō sunt cā efficiēs:
sed quedam occasio.hu. [q̄tum ad effectū] quod duobus mo-
dis intelligitur:sicut expositum est.s.e.si quis inquit. Oīa pa
tent[hinc etiam]scȝ est ostendendum ꝙ sacramenta malorum
⁊ hereticorum sunt vera ⁊ sancta in se:licet quātum ad effectū
videantur mala : si a malis vel ministrentur vel suscipiantur.
Hugu.⁊ Archi.

August.

1 ☞Vitulus in lege veteri aptus erat ad sacrificandum.
2 Simila vel similago quid dicatur.

Per esaiam. Hoc scribit Augustinus li.
ij. cōtra epistolā permenia-
ni:quod.c.inducit gratianus ad probādum sacra a
quocūq̄ ministrentur in se sancta esse,⁊ bona, et in
effectu esse talia:quales sunt qui ea ministrant: vel suscipiunt.
Et diuiditur vt dicit glo.in.iij.partes.in prima ponūtur ver-
ba pphete.in.ij. dicit Augustinus, ꝙ vbicunq̄ malus offert
sacrificiū perniciem sibi irrogat digne sumenti.in.iij.ponit, ꝙ
spiritus sanctus effugit fictum.ij.ibi:quilibet.iij.ibi : Si autē
fictus est. Lege text. ¶[Per esaiā dicit dn̄s]es.lxv.in nostra
translatione sic habetur.qui immolat bouem quasi qui inter-
ficit virum:qui mactat pecus:quasi qui excerebret canē, ⁊ qui
offert oblationem : quasi qui sanguinem suillū offerat.⁊c. hec
nempe prophetia plane reprobat veteris legis sacrificia post
sacrificium agni veri in cruce immolati, ⁊ quod in eius memo
riam quotidie sub specie panis ⁊ vini in ecclesia offertur ⁊ im-

Diuisio.

Exponit literam.

molatur: vt ibi tangit gl.tamen hec verba hic inducit Augu-
stinus ad ꝓbādum,ꝙ malorū sacramēta q̄uis bona sint : deo
tamen nō placēt. qr indigne cōferētibus ⁊ suscipiētibus ea nō
ꝓsunt:nec deo placēt quātum ad effectum tribuēdū. vnde ait
1 [facinorosus].i.vitiosus,⁊ facinorū plen⁹.[vitulū]† vitulus
eñ in lege veteri aptus ad sacrificādum erat.vnde exo.xxviij.
vitulum de armento tolles.⁊ leuiti.x. Offeret pro peccato suo
vitulum immaculatū dn̄o.[quasi canē occidat]quod erat ani-
mal immundum in lege.deutero. xxiiij. Non offeres pretium
canis in domo dn̄i dei tui.qr abominatio est apud dn̄m Deū
tuum.[Canem]quasi diceret.non acceptat Deus sacrificium
eius:sicut nec si canem occideret,⁊ sic de alijs. Archi.[Simila
2 ginem]† simila vel similago est flos candidissimus farine:[a] q̄ a
a in sacrificijs dn̄i offerebatur[coquit]quāuis eñ bona oblatio
⁊ mūda esset in se, ⁊ in lege veteri offerretur,ex immundicia tñ
offerentis facinorosi, ⁊ vitiosi pollutum ⁊ immūdum reputa-
batur.⁊ dn̄o non placebat:sicut nec carnes suille : siue sanguis
porcin⁹:que in lege immūde reputabantur. leui.xj. ⁊ deutero.
xiiij.[Thus.]sancta oblatio erat thuris. vnde thus incendi
⁊ offerri precipiebatur in lege.exo.xxx.⁊ leuitici.ij.⁊ tamē pro-
pter malitiā thurificantis abominabilis fit deo.sicut patet in
filijs achor : quos absorbuit terra.nu.xvj.[quilibet].ij. pars.
verba sunt Augustini.[vbilibet]scȝ in ecclesia:vel extra.hug.
Qui eñ corde malignō,⁊ prauis factis iherēs offert sacrificiū
non iam salutem:sed perniciē sibi infert. Et hoc est quod dicit
[mereatur audire sibi dictum esse] glos.[quod dicitur in pro-
pheta]scȝ in esaia[non illis bonis] boni eñ vera sacrificia of-
ferunt ad salutem.qui vt dicitur eze.viij.gerunt peccata. Si-
gna inquit thau.gementiū ⁊ dolentiū super cūctis abomina-
tionibus:que sunt in medio ciuitatis.His quippe non nocent
praua malorū[sacrificia ipiorū] q̄uis in se sancta sint : obsunt
tamen impijs:qui impie offerūt tale scilicet bonū:vel malū. vt
s.e.q.§.neq̄ nos.hug.qr vt dicit aplus ad gal.vj. vnusquisq̄
onus suū portabit.Et qui indigne māducat ⁊ bibit: iudicium
sibi manducat ⁊ bibit.j.ad Cor.xj. [Hec pene]ponit regulam
generalē:videlicet ꝙ oīa sacramēta in forma debita celebrata
bona ⁊ sancta sunt sub sanctis verbis consecrata siue a bono
siue a malo:quāuis malis obsint:ꝓsunt tamen digne sumenti-
bus[per eū].i.ꝑ eius ministeriū.hug. [mercedem] in salutem
[sempiternam].i.eternā retributionem.hu. [regeneratione]
vt infantiam:vel[edificationem] vt adultorum. [Consecran-
tur].i.baptizantur infantes:vel etiam adulti.hu.[euangelizā
tur]scȝ adulti.[Si autem fictus est. Scriptum est] sapientie.
j.[Spiritus sanctus]dator discipline [effugiet fictum.] scili-
cet hominem:qui non adheret ei per infusionem gratie . ⁊ hoc
est heret ei.per infusionem gratie.⁊ hoc est qđ dicit [desit qui-
dem saluti eius].s.eo.remissionem.glo.[et].i.vt auferat se.⁊c.
[eius] scȝ ficti:[q̄ sunt sine intellectu].i.sine ratione.vnde ari-
stoteles dicit.iij.ethi.ꝙ oīs malus est ignorās.⁊ ps.de peccato
re dicitur. Homo cū in honore esset non intellexit : compara-
tus est iumentis insipientibus,⁊ similis factus est illis [mini-
sterium tamen eius non deserat quo]scilicet ministerio.per eū
salutem operatur aliorum.vt.s.e.q.c.episcopus.Hug.

Constat ergo. §.est.Concludit gratianus suā
intentionem . in primo enim.c.
istius questionis dicit leo,ꝙ simoniaci non nisi spiritum men-
dacij accipiūt ⁊ damnationem.in.c.fertur.dicit Gregorius.ꝙ
simoniaci vulneratam habēt animam letali vulnere.in.c. ven-
tum est.dicit innocentius. ꝙ ordinati ab hereticis vulneratū
habent caput.infert gratiā.idem esse de simoniacis ⁊ de here-
ticis.quasi arguat.Si hec ita se habent.cōstat ergo vt Inno.
⁊c.Sed Hug.sue conclusioni dupliciter obijcit. primo ibi: sed
obijcitur.secūdo ibi imo etiam.Sed obijcitur solum quod nō
est in ordinatione hereticorum.glo.[reputetur.] verū est quā
tum ad characterem.glos.mens ergo gratiani est.ꝙ cum dici
tur ꝙ simoniaci sicut de hereticis habent caput vulneratum.
intelligendum sit quo ad hoc:scilicet ꝙ simoniace sacramenta
non sunt distribuenda.si tamen distributa fuerint: valebūt se-
cundum hug.sed hoc tamen ⁊c.

Baptizandis. Inducit ad hoc gratia-
nus primo hanc autho-
ritatem:que est gelasij pape.Et diuiditur in duas
partes.in prima precipit ꝙ non debet pretium exi
gi a baptizandis vel chrismandis hominibus:nec aliqua exa
ctionis molestia fieri . in secunda statuit penam depositionis
contrarium facientibus.secunda.ibi:certum habentes. Quia
de ista materia satis habitum est.s.e.q.in.c.gratia.vbi dispu-
tauimus vtrum licitum esset pro sacramentis pecuniam dare
vel accipere : transimus ad literam sine ampliori disputatio-

¶Farine. Adde tritice.hierony. gene . xviij. accelera tria sata simile cōmisce : et fac ⁊c.martialis . Nec potest simile dotes numerare nec vsus.

ps.xlviij.d.

Diuisio.

Exponit literam.

ne.Lege tex.¶[Baptizandis ⁊ consignandis].i.chrismādis.hu.⁊ idem est in quolibet sacramento extra de simo.cum in ecclesia.glo.[pretia.]sed nec numerus.Hug.[nec illationibus.] i.muneribus. [exagitare].i. molestare. [quoniā quod gratis ⁊c.mandamur.]Matth.x.gratis accepistis:gratis date.[Et ideo exigere]quasi diceret ab inuito extorquere.ff.de lega.iij. fideicommissam.§. si rem.de hoc.j.c.proxi. Archid.[moliantur].i. conentur. Archidia.[quo] assignat rationem : scilicet ad euitandum duo mala : que possent contingere ex similibus extortionibus. primum est scilicet ne pauperes deterreantur, ⁊ ita renuant suscipere sacramentum sue salutis. Secundum est ne diuites ex indignatione inde cōcepta ꝙ emere eos oporteat causam sue salutis retrahātur a baptismo. Et hoc est qđ dicit[vel paupertate cogente deterriti: vel indignatione] hoc refertur ad diuites.[redemptionis sue causas].i.sacramenta, ⁊ maxime baptismum. per quem homines redimuntur a peccatis.Hug.[iure]non intuitu sacramenti: sed turpis collationis,⁊ exactionis pretij[Certum].ij.pars.[Correxerint]quasi diceret ꝙ si per se noluerint corrigere:dimittendo male ⁊ simoniace quesita per ecclesiam cogantur hoc facere.ar.lxxxij. dist. plurimos. in si.xj.questio.j.petimus.cum suis similibus. Jo. de fan.[periculum subeant proprij honoris] quia pro tali peccato de iure debent deponi,⁊ maxime intelligitur: si honorem habuit simoniace acquisitū.vt.j.ea.questio.si quis nec hic tam glos.quam Hugu.⁊ Archi.mouent questionem de casu in quo occurrente necessitate baptizandi aliquem presbyter nollet baptizare nisi data pecunia.de isto casu nos respondimus.s.e.q. in.c.gratia.ibi vide.

Jo.de fan.

Diuisio.

NUllus. Ad idem sequitur hoc.c.qđ ex sexta synodo sumptum est.quod diuiditur in duas partes. in prima prohibet exigere pecuniam a percipiēte sacramenta ⁊ communionem. in secunda adiungit penam cōtrafacientibus.secunda ibi: Si quis vero.planum est.Lege.tex.¶[Nullus.aut diaconus]de licentia presbyteri vel eo absente.vt distin.xciij.diacones. [dispensat].i.distribuit.Hug.[nec enim vēditur].i.vendi debet. i.pretio dari:vel obtineri. [gratiam].i. corpus Christi.⁊ sanguinem:qđ dicitur eucharistia.i. bona gratia. vel qr est collatiuum gratie.vt.s.e.q.multi.Hug.⁊ Archid.[damus].i.dare debemus[sed dignus munere]scilicet tanto.qr nō nisi dignis conferendum est.j.ad Corin.xj. sine fraudulatione.i. sine fraudulenta exactione. Hug.[si quis vero]secunda pars.sicut inuitator.actuum.viij.

Exponit literam.

1 ☞ Negligentia prelatorum diuersimode punitur.

Diuisio.

QUidquid. Ad idē sequitur hoc.c. quod est ex concilio.xj.toletano. Et diuiditur in duas partes.in prima prohibet iuxta predicta ne aliquod sacramentum in quo inuisibilis gratia confertur:vel officium ecclesiasticum pretio conferatur.in.ij. subiungit penam contrarium facientibus.ij.ibi. Et ideo quicunq; . planum est totum. Lege text. ¶[Quidquid questibus].i.muneribus dicente domino Matth.x.[Et ideo quicunq;].ij.pars.[nisi voluntarie oblata] hec licite accipiuntur.vt.j.e.q.ij.placuit.⁊ distin.xviij.de eulogijs.[Susceperit] supple periculum sui gradus ⁊ proprij honoris subeat ⁊.s.eo. questio.baptizandis.Hugu.[Equidem.]subiungit qua pena sit puniendus episcopus qui negligentia duntaxat.i. qui nec pretio:nec precibus consentit corrigere negligit.Hugu.⁊ Archidia.[duobus mensibus]vt.x.questio.iij.vnio.⁊ dist.lxxxvj. tanta[excommunicationi.] idest.suspensioni: non enim talis negligentia simonia censetur . sed quia negligit tantum delictum corrigere[tam acriter punietur.]Notat hic Archidia.

Exponit literam.

Archid.

1 †ꝙ negligentia prelatorum diuersimode punitur in iure ꝺm diuersitatem ⁊ equalitatem eorum que negliguntur. Nam aliquando inuenio leuem penam imponi pro neglectu: scilicet excommunicationem duorum mensium, vt hic. aliquando grauem:scilicet penam depositionis.vt.lxxj.distin.dictum. vbi de hoc.⁊ melius in summa Hoff.⁊ de supplen.negli.pre.§.ij.ibi videas.[in sententia].i.cum sciret. Hugu.contempsit mala corrigere. [Ecce] hic minus punitur consentiens quam faciens sed consentiens intelligitur hic per negligentiam. Quadruplex enim inuenitur consensus : sicut melius reperies distinctum.xxiij.questio.ij.qui aliorum.Hug.[Si autem] subiungit penam aliorum [eodem nesciente] simoniam esse factam. Hug.Archi.[de].i.pro supradictis capitulis occultandis accipiēdum esse[sibi credidit].i.acceperit.vt tegat ne episcopus sciens corrigat quod simoniacū censetur.extra de simo. nemo. Hugu.⁊ Archid.[Si presbyter est competenti]depositionis. j.questio.iij.c.vlti. [⁊ debita excommunicatione] hic grauius punitur sacerdos:quā episcopus.ar.contra distin.xl. homo.et extra de cle.vena.c.j. sed hic vt dicit glos.presbyter in duobus delinquit.⁊ quoniam contemnit, ⁊ quia simoniam committit. episcopus autem tantum in negligentia.sic no.j.xxiiij.q.j. qui contra.in glo.vltima.Archi.

1 ☞ Ecclesia cathedralis si ita pauper est ꝙ non potest emere balsamum vnde fiat chrisma : potest exigi a presbyteris ruralibus.
2 Tremissis quid dicatur.

PLacuit. Ad idem sequitur hoc.c. quod ex concilio secūdo carthagineñ.sumptū est : in quo statuit:vt nihil exigatur a sacerdotibus pro balsamo qđ in chrismate ponitur. Breue est.Lege tex.¶[Placuit,ꝑ modico balsami.] Querit lau.

Exponit literam. Questio.

1 †quid si episcopalis ecclesia ita pauper est, ꝙ non potest emere balsamū vnde fiat chrisma.dic secundum eum ꝙ a presbyteris ruralibus potest exigi vnde ematur. Archi. [tremissem]
2 †tremissis vt dicit isidorus lib.etymolo.vbi loquitur de pōderibus est tertia pars solidi[exigere].s.eo.q.baptizandis[voluit]actuū.viij.[damnabiliter venundemur]diabolo ere peccatorum vt.xv.q.j.non est.Hug.

1 ☞ Qui occasionem damni dat:damnum dedisse videtur.

Diuisio.

PLacuit. Ad idem sequitur hoc.c.ex eodem concilio sumptum. Et potest diuidi in duas partes.in prima prohibet ne ab offerentibus paruulos ad baptismum aliquid violenter exigatur.in secunda assignat rationem.secunda ibi:Nam multi.planum est.Lege text. ¶[Placuit.voluntarie]not.s.eod. baptizandis. Archidia.[offerunt] dicunt quidam non tunc: sed postea . vt.j.c.proximo. ibi videas. [Nam multi] secunda pars.[perditis]qr eternaliter damnabuntur. de conse.distin. iiij.nulla.Hug.[requiratur quorum spolia].i.spoliationes.et
1 est ar.†ꝙ qui occasionē damni dat, damnū dedisse videtur. vt distin.l.studeat.quātum. sepe.⁊ dist.lv. si quis absciderit. cum multis alijs similibus.Hugu.

Exponit literam.

1 ☞ Numi ꝙ non ponātur in cōcham ecclesie ab his qui baptizantur:an fuerit conuenienter prohibitum.
2 Presumptio tribus modis editur.
3 Bonum aliquando prohibetur ratione temporis ne inducat malignandi occasionem.
4 Abstinendum est non solum a malis:sed ab omni specie mali.

EMendari. Ad idem sequitur.c.hoc:qđ est ex concilio eliberitano. in quo duo prohibet.primum est: ne baptizandi numos in concham ponant tempore baptismi:ne sacerdos videatur pretio dare. baptisma in secundo prohibet: ne baptizandorum pedes a clericis lauentur .secunda ibi nec enim pedes.¶ Pro pleniori intelligentia huius.c.posset que-

Questio.

1 ri.† Utrum conuenienter fuerit hic prohibitum non ponere numos in concham ecclesie ab his qui baptizantur. Et videtur quod non.primo sic.ponere numos in concham ecclesie est opus pietatis.ergo nulli videtur prohibendū ne faciat.¶ Secundo.s.in precedenti.c.non prohibetur si aliquis voluntarie pro voto suo aliquid vult offerre.⁊.j. eod.questio.ij.placuit. et extra de simo.cum sit romana.¶ Tertio sic. Licite quis cum ingreditur monasterium partem bonorum suorum vel omnia confert monasterio,⁊ nō est presumptio ibi aliqua simonie. ergo pari ratione videtur licitum,⁊ carere omni suspitione mala:si aliquis religionem christianam ingreditur : quod fit per baptismum:qui est ianua christiane religionis dat aliqua bona ecclesie. ¶ In oppositum est text.presentis.c. ¶ Respon. dicēdum. quod conuenienter prohibitio ista facta est.pro qua conclusione notandum est ꝙ multa ratione tēporis ⁊ loci prohibētur quasi illicita:que simpliciter sunt licita.vt.xxxj.q.j.relatū.⁊.s.di.lxxxj.in oībus.⁊.viij.q.iij.c.j.⁊.ij.⁊ dist.lxvij.si quis in egri.ar.ff.ad.l.Jul.de adul.patri. Et ita est hic qm̄ lꝫ opus sit pietatis ponere numos in cōcha ecclesie ꝑ sustētatione ministrorꝫ ⁊ manutētione luminariū ecclesie:nihilominus ratione tpis scꝫ baptismū suscipiendi: reprobatur.qr suspicionē simonie inducit.¶ Ad rationes in oppositū rñ.ad primā rñ.ne gādo consequētiam quoniā sicut dictum est ratione temporis etiam

Primū ar. Scōm arg. Tertiū ar. Opponit ⁊ Rñdet. Ad primū arg.

etiam bonū reprobatur : ne malignandi occasionem inducat.

Ad scōm.

¶ Ad secundā rñdetur ꝙ omnia illa capl'a:que sponte oblata permittūt recipi:intelliguntur excepto tēpore quo suscipitur sacramentū baptismi:aut cōfirmationis:vel aliud sacramentum ministratur.

Ad tertiū.

¶ Ad tertiā rñdetur negando cōsequentiā: quoniam non est simile.pro quo notādum iuxta Hu.in hoc.c.
2 †ꝙ ꝓsumptio tribus modis eliditur. Primo scꝫ per contrariam constitutionē.vt.j.e.q.ij.pastor. Scđo per legitimā probationē.vt.xxxv.q.iij.extraordinaria. Tertio per cōtrariam cōsuetudinē:vt in illo casu. Quia ergo romana ecclia in fauorem religionis vtitur:in cōtrariū permittendo cū intrāt monasteriū aliqd de suis bonis illuc cōferre. Eliditur etiā hmōi ꝓsumptio.ideo qr intrantes monasteriū hoc ipso se ⁊ sua dedicant deo.vt.xviij.q.iij.qr perlatū.Lege text. ¶[Emendari non mittant]ꝓsumitur enim de simonia.vnde subdit [ne pre-

Exponit literam.

3 tio distrahere] ⁊ est ar.sicut dictū est.† ꝙ rōne temporis etiam bonū reprobatur ne malignādi occasionē inducat.[videatur]
4 licet verū non sit.Et est ar.† ꝙ est abstinendū nō solū a malis sed etiam ab omni specie mali.s.dist.liiij.generalis. Hu.[Nec enim]tertia pars.[Lauādi].Quidā abutentes illo verbo domini:qui lotus est.i.baptizatus non indiget:nisi vt pedes lauet.pedes baptizatorū lauant:sed isti errant.qr ibi pedes non intelliguntur corporales : sed spirituales scilicet mentis affectus.de quib⁹ Paulus ad Ephe.vj.calciati pedes in preparatione euangelij pacis. Uerum iuxta hunc morem vt tangit tam gloss.quam Hug.Mediolanenses.dicuntur primo aqua consecrata puerorum pedes abluere, ⁊ postea baptizant,⁊ dicunt se facere authoritate beati Ambrosij.

1 ☞ Pecuniā dare vel accipere pro sepultura an sit licitum.
2 Sepultura multas habet significationes.
3 Uenditio sepulture potest intelligi dupliciter.
4 Castrum emēs cui est annexum ius patronatus alicuius ecclesie non committit simoniam.
5 Ephron quare reprehendatur in vendendo agrum.

Diuisio.

DIctum est. Ad idē est hoc.c.qđ ex concilio tiburieñ. sumptū est. Et diuiditur in duas partes.In prima narrat errorem quorundam.In secunda corrigit sancta synodus addendo penam facientibus.secūda ibi : hec simoniace. Uerum pro pleniori intelligentia huius.c.maxime qr nec

Questio.

1 glo.nec Archi.aliquid circa illud dicūt queritur.† Utrum licitum sit pro sepultura accipere vel dare pecuniā.Et videtur ꝙ sic. Primo.Sepultura nō videtur esse spūale:nec spirituali annexum.ergo licite pōt vendi.cōsequētia ptꝫ,⁊ antecedēs videtur manifestum. ¶ Scđo sic.Abraam emit speluncā duplicem in sepultura. Geñ.xxiij.⁊ non peccauit emendo.ergo dare pecuniā pro sepultura non est pctm̄. ¶ Tertio idem videt patere ex cōsuetudine diu in ecclia obtēta:semp enim dat aliquid pro sepultura, ⁊ vt habet extra de simo.ad apostolicā precipiūtur custodiri laudabiles cōsuetudines. ¶ In oppositum est tex.ꝓsentis.c. Rñdeo dicendū sub ista conclusione,ꝙ non est licitum aliquid exigere pro sepultura:qr hoc simoniacum esset:qr spūale sub pretio non ponitur.sicut patet in presenti.c.Nihilominus vbi est consuetudo de mandato superioris pōt aliquid peti. Patet cōclusio ista extra de simo.ad apostolicā.qđ allegatū est.Uerū notandū ꝑut notat Hoff.lib.iij.

Primū ar. Scōm ar. Tertiū ar. Opponit ⁊ Rñdet.

2 ti.de sepulturis.circa prin.†ꝙ sepultura multas habet significationes. Qñq; enim dicitur officiū qđ impenditur sepeliēdis,⁊ taliter accipiēdo sepulturam est prima cōclusio,ꝙ exigere pro sepultura pecuniā est illicitū:patet qr vendi nō potest. extra de simo.nō satis.vbi dicit ꝑ sepultura quoq;,⁊ chrismatis,⁊ olei pceptione nulla cuiuscūq; pretij exactio attentetur: nec sub obtētu cuiusquā cōsuetudinis reatū suum quis tueat: qr diuturnitas temporis non minuit pctm̄:sed potius auget. ¶ Scđo modo dicit ipsa terra. Et tunc si est de cemiterio est cōclusio secunda ꝙ vēdi nō potest:siue sit aliquis ibi sepultus siue nō.patet ista cōclusio.ff.de rei vendi.que religiosis. Circa

S. Thom.

3 hanc cōclusionē dicit sctūs Tho.in quarto.di.xxv.† ꝙ venditio sepulture pōt intelligi dupliciter. Uno modo ita ꝙ vēdatur terra cōsecrata in sepulturā, ⁊ de hac est similis ratio:que de venditione vasorū sacrorū:qr cemiteriū cōsecratū pōt vendi ratione terre in necessitate ecclesie sicut ⁊ calix ratione materie non autē potest vendi ratione cōsecrationis:vt scꝫ aliqs pro pecunia ibi sepeliatur.Alio modo dicitur vendi sepultura si pro officio qđ a sacerdotibus in sepultura funeris : dicit aliquid exigatur,⁊ hoc non licet.tamen si cōsuetudo est ꝙ aliquid detur : potest per superiorem correctio adhiberi in illos: qui negant dare quod consuetudo exposcit.hec sanctus Thomas.¶ Tertio sepultura quandoq; dicitur ipsa tumba marmorea: vel lapidea,⁊ de tali est tertia conclusio ꝙ vendi potest si nullus in ea sepultus sit. Si vero aliqs ibi sepultus sit iam locus factus est religiosus:nec pōt vendi.ff.de reli.l.ij.⁊.xiij. q.ij.questa.⁊.c.postquā.¶ Quarto dicitur quādoq; sepultura terra que deputata est ad vsum sepulture, ⁊ de tali est quarta cōclusio ꝙ talis potest vendi.patet cōclusio.xij.q.ij.aurū.Cōcordat his Hostiē.Concordat etiā satis Innocē.e.titu.super c.abolende.sed dicit, ꝙ si vas aliquod lapideum vel ligneum pro aliquo sepeliendo est factū:vendi potest:nisi sit factum sacrū per pontificē vel ad hoc specialiter deputatū.extra de religio.do.ad hec.Licet enim in aliquo loco sit sepultus aliquis sine pontifice non credimus locū sacrum ꝺm canones:licet secus sit ꝺm leges.ff.de reli.l.ij. Si autem loca predicta sint sacra.vel ad hoc deputata per episcopū:vendere non licet.vt in c.abolende.¶ His habitis dicendum est ad rōnes in oppositum. Ad primā respondetur negando assumptum: quoniam sepultura tribus primis modis sumpta est quid spūale aut annexum spūali.¶ Ad secundam respondetur multipliciter. Primo iuxta sanctū Tho.in scđa scđe.q.centesima.ar.iiij.ꝙ spelunca duplex quā Abraam emit in sepulturā non habetur ꝙ erat terra cōsecrata ad sepeliendum. Et ideo licebat abrae terrā illam emere ad vsum sepulture : vt ibi institueret sepulcrum.sicut etiam nunc liceret emere aliquē agrum cōmunem ad instituendum ibi cemiterium:vel etiā ecclesiā. Quia tamen apud gentiles loca sepulture deputata religiosa reputabantur sicut supra ꝺm Innoc.est inductū in.c.abolēde.nihilominus si ephron pro iure sepulture pretium intendebat accipere:peccauit vendens:licet Abraam non peccauit emens:quia non intendebat emere nisi terram cōmunem.vnde etiam licet nunc terram vbi quondā fuit ecclesia vēdere:vel emere:nisi in casu necessitatis sicut ⁊ de materia vasorū sacrorum dictū est. Secundo excusatur Abraam dato etiā ꝙ illa terra fuerit cōsecrata in sepulturam:qr Abraam vt dicit Alexander de halis in secundo.⁊ sanctus Thom.in quarto.emit agrum quendam magnum:in quo erat illa spelunca:in qua sepeliebantur mortui.Unde non peccauit : quia transiuit spelunca illa cum

Hostien. Innocen. Ad primū arg. Ad scōm. Alexander de halis. S. Thom.

4 vniuersitate:† sicut cum aliquis emit castrum cui annexū est ius patronatus alicuius ecclesie non cōmittit simoniam quia ius patronatus transiuit cum vniuersitate. ¶ Sed tunc sur-

Questio.

5 git questio.† quare ergo reprehenditur ephron : quia eadem ratione non videtur ipse peccasse vendendo sicut nec Abraā emendo.Ad hoc dicebat Prepositus ꝙ ager ille cōsecratus fuit vel etiam spelunca illa ad hoc benedicta,⁊ consecrata fuerat,⁊ nihilominus Abraam non peccauit emēdo : nec ephron vendendo. Mutatum est autem sibi nomen ⁊ reprehenditur: quia cecidit a bona intentione:quam prius habuit siue a statu perfectionis ad statum minus perfectum.prius enim voluit dare gratis, qđ perfectorum est.⁊ postea vendidit carissime. Unde primo dicebatur ephron.i.confirmatus,⁊ perfectus, ⁊ postea dictus est phran id est informis , ⁊ imperfectus.quia vt dicit Hieronymus non fuit perfectus qui potuit vendere memoriam mortuorum.quia vt dicitur Josue.xiiij. Adam maximus ibi sepultus fuit.Et ita locus factus fuerat illatis illuc corporibus sanctorum scilicet Adam ⁊ Eue:propter qđ dicit Ulrichus, ꝙ male soluunt hanc obiectionem de venditione vel emptione spiritualium:qui dicunt tantum Abraam emisse locum pro futuro cemiterio:vel sepulcro scđm Hieronymum . Abraam de emptione illa non reprehenditur quia locum intendit emere:non loci religiositatem. Peccauit autem ephron:quia propter religiositatem carius vendidit locum.Alij vero excusant Abraam emēdo ꝙ alius gratis obtulit:quia in hoc redemit suam vexationem:quia licet ephron ei non negaret agrum : tamen sciebat Abraam ꝙ ille moleste acciperet:nisi pretium daretur. Sed dicit sanctus Thomas ꝙ prius dictum melius videtur . ¶ Ad tertiam respondetur ꝙ aliud est exigere : aliud consuetudines laudabiles petere. Unum prohibetur : aliud conceditur.sicut patet in prefato.c.ad apostolicam . De istis etiam habebitur etiam.xiij. questione.ij.§.item queritur. Lege textum . ¶[Dictum simoniace heresis] secunda pars.id est hanc simoniacam heresim.[annathematizauit]id est sub pena ⁊ comminatione anathematis inferendi prohibuit. Hugu. [Ne pro sepultura] id est pro mortuo sepeliendo:vel in tale sepulcrum inferendo: vel pro exequijs mortuorum faciendis.Hug.

Preposit⁹ Hierony. Ulrichus. Ad tertiū. Exponit literam.

1 ☞ Episcopus an possit recipere aliquid temporale pro predicatione aut consecratione ecclesiarum.

2 Episcopus cum consecrat ecclesiam vel visitat episcopatum potest exigere procurationem moderatam.
3 Presbyteri non prohibētur dare episcopo pro luminaribus in confectione chrismatis necessarijs.

Statuimus. Ad idem est.c.hoc ex capitulo seu concilio cabiloneñ.sumptū vbi summa ponit in rubro. ¶ Pro pleniori intelligētia huius.c.queritur sic.

Questio. 1

† Utrum licite episcopus pro predicatione aut consecratione ecclesiarum possit aliquid recipere tēporale. Et videtur ꝙ non Primo ex presenti capitulo. ¶ Scdo sic.sicut sanctificatio in baptismo vel confirmatione est res spiritualis:ita ⁊ in consecratione ecclesie:sed pro istis operibus non est licitū aliquid suscipere.ergo nec pro illis. ¶ In oppositū videtur esse illud prima ad Cor.ix. Si seminamus vobis spūalia:nō est magnum si vestra carnalia metamus. Et iterū:quis militat stipendijs suis.q.d.nunquā.ergo licitū est epis aut p̄latis pro istis operibus exhibitis ꝓcurationē recipere.ergo ⁊c. ¶ Rñdeo dicendum iuxta Alexādrum de halis in scda. Et iuxta Raymundum.e.ti.ꝙ nihil pro consecratione ecclesiarū aut dedicatione pōt licite aliquid exigi:licet bene ꝓcuratio moderata.ptz ista cōclusio:q2 nō cōmittitur in hmōi simonia si exigitur ꝓcuratio moderata.

Primū ar. Scdm arg. Opponit i cōtrarium. Respōdet. Alexander de halis. Raymūd⁹

2 † Unde eps pōt licite cum cōsecrat ecclesiam vel visitat epatum exigere procurationē moderatā,qd apte habetur extra de simo.in.c.cū sit romana.vbi dicit Innocē.tertius epo vigiliensi. Nihil pro ecclesiarū consecratione potes vel debes preter ꝓcurationem exigere.ptz etiā ista cōclusio.x.q.iij.relatū.⁊ extra de prescrip.cū ex officij.⁊ extra de censi.sopite.in nouella. Hāc ꝓcurationē recipit eps:sed non pro aliquo sacramento:q2 hoc esset simoniacū.vt in p̄senti.c.statuimus.sed pro labore vt alij dicunt:vnde Goff.dicit,ꝙ non audet dicere ꝙ pro actu visitationis vel cōsecrandi eps aliquid exigat:sed pro labore vi⁊.⁊ dato vt dicit Archid.hic,ꝙ minus laboret in ciuitate sua in visitādo ⁊ cōsecrando:laborat tamen.sed Ber.in glo.in.c.prefato.cum sit romana.dicit,ꝙ nec pro labore sed ista ꝓcuratio permissa est a iure:sicut ⁊ ille procurationes que fiunt rōne visitationis. Unde nulla simonia cōmittitur:quia qui peccat nō peccat legis authoritate.xxiij.q.iiij.qui peccat. Et ista ꝓcuratio p̄stari debet ſm facultates ecclie sicut ⁊ alie.extra de cen.sopite.⁊.c.cum nuper.imo si ecclia ꝓcuraret non posset epm nutrire ipse suis sumptibus ecclesiam consecrabit x.q.iij.canendū.⁊.j.e.q.ij.placuit.ar.in auc.de mandatis principum.§.sit tibi ⁊c. Lege textū.

Goffredus. Archid.

Exponit literam.

¶ [Statuimus pro dedicandis] infra.j.q.ij.placuit.tunc tamē pōt exigi ab epo moderata procuratio vt dictū est extra de simo.cum sit romana. Hu. [pro luminaribus] in cōficiendo chrismate necessarijs. Hug. [accepturi].i.cum debēt chrisma accipere.tūc enim rōne temporis crederetur pro chrismate dari.licet nō esset verum, ⁊ sic presumeretur simonia interuenire ratione tēporis.vt.s̄.e.emendari.de alijs luminaribus nō videtur debere intelligi:que tamen si ecclesia pre nimia paupertate habere non potest: bene potest sacerdos exigere ⁊ compellere parochianos suos: vt
3 dent vnde illa ecclesia habeat luminaria. Hug.† Nota ꝙ non prohibētur presbyteri dare episcopo pro luminaribus in cōfectione chrismatis necessarijs:nisi quia accepturi sunt chrisma ⁊ tunc accepturi sunt. Hug.

Exponit literam.

Sicut ergo. §.est. Cōcludit Gratianus ex dictis ꝙ [sicut hec sacra] scz baptismus ⁊ chrisma que solebāt emi. Hu.[cōferunt] digne accipiēti. Hu. [supra dictum est].s̄.e.q.§.sed notādum.[illa] scz baptism⁹ ⁊ chrisma.[hoc] scz ordo. Archi. [Generare].xxvi.q.ij.nō exēplo.[vulneratū].s̄.e.q.ventū.[ignorantia] vt.j.in.c.si qui.⁊ in c.de cetero.[attractionis].j.e.constat.[simoniace].vt.j.e.§.de his. In hoc autem.§.secūdū Joan.⁊ Archidiac. Incipit.xiij. pars huius qōnis in qua intendit ꝓbare magr̄ Gratian⁹ ꝙ si aliquis ignorāter ordinatur a simoniaco:vel etiā cōpulsus, ꝙ dispēsat cū tali. Si aūt fuerit simoniacus vel ordinat⁹ a simoniaco nō dispēsatur cū illo,⁊ hoc probat per sex authoritates.

1 ☞ Pena simoniaci scilicet ꝙ priuetur eo qd per simoniam acquisiuit an sit conueniens.
2 Pena simoniacorum ꝙ sit multiplex.
3 Simoniacus ꝓprie non dicitur fur:sed hz similitudinē furis.
4 Simoniacus in beneficio passiue quis dicatur.
5 Simoniacus in ordine an sit suspensus quantum ad ea que sunt iurisdictionis.
6 Religiosi simoniace recepti an sint de suo monasterio repellendi.

Statuimus. Subseqtur.c.hoc, qd est pape Nicolai.vbi de pena simoniacorum loquitur, ⁊ maxime de ordinatis per simoniā: in quibus ſm trimembrē diuisionem quā facit de his qui simoniace ordinātur:ita penā tripliciter distinguit. Pro pleniori intelligētia huius.c.⁊ sequētiū multorū querit.

Diuisio. Questio. Primū ar.

1 † Utrū cōueniens pena simoniaci est:vt priuetur eo qd per simoniā acqsiuit. Et videt ꝙ nō. Primo sic. Simonia cōmittitur ex eo,ꝙ alicuius muneris interuentu spūalia acquirūtur:sed quedā sunt spūalia:que semel adepta non pñt amitti:sicut oēs characteres:qui per aliquā cōsecrationē imprimuntur.sicut maxime in ordinibus:de qbus in p̄senti.c.loquitur.ergo nō est cōueniens pena vt qs priuetur eo qd simoniace acquisiuit. ¶ Scdo sic. Cōtingit qñqz,ꝙ ille qui est epatum adeptus per simoniā precipiat subdito:vt ab eo recipiat ordines. Et videt ꝙ debeat obedire, quādiu toleraf ab ecclesia:sed nullus dz aliqd recipere ab eo:qui nō hz potestatē cōferendi.ergo eps nō amittit epalem potestatē:si eā simoniace accepit. ¶ Tertio sic. Nullus debet puniri pro eo,qd non est factū eo sciente ⁊ volente,q2 pena debetur pctō:q2 est voluntarium. Cōtingit autē qñqz,ꝙ aliquis simoniace cōsequit aliqd spirituale procurantibus alijs eo nesciente,⁊ nolēte.ergo non debet talis puniri per priuationē eius, quod ei collatum est. ¶ In oppositū est tex.pñtis.c.vbi simoniaci ordinati iubentur a ꝓprio gradu cadere ⁊ ab officio male accepto remoueri. ¶ Rñdeo dicendū,ꝙ conueniens pena inter alias penas (de quibus infra) est:vt eo priuetur qd per simoniam acquisiuit. Que cōclo ꝓbatur primo ex pñti.c.⁊ sequētibus aliqbus. Itē ptz ex.c.si quis eps.s̄.e.q.vbi dr ex calcedoneñ.ꝯcilio. Si quis eps per pecuniā ordinationem fecerit ꝓprij gradus periculo subiacebit,⁊ qui ordinat⁹ est nihil ex hac ordinatione vel promotione que est per negotiationē facta ꝓficiat sed sit alienus a dignitate:vel solicitudine quā pecunijs acqsiuit. Rōne vero cōclusio sic ꝓbatur iuxta sctm̄ Tho.in scda scde.q.c.ar.vj.nullus. Nullus licite retinere pōt id,qd cōtra volūtatem dñi acqsiuit:puta si aliqs dispēsator de rebus dñi sui daret alicui cōtra volūtatē ⁊ ordinationē dñi sui:ille qui acciperet licite retinere nō posset. Dñs aūt oīm eccliaꝝ quaꝝ p̄lati sunt dispēsatores ⁊ ministri ordinauit:vt spūalia gratis darent. ſm illud Matthe.x.gratis accepistis:gratis date. Et ideo qui muneris interuētu spiritualia quecūqz assumūtur ea licite retinere nō pñt. Et ita merito simoniaci in hoc puniūtur ꝙ eo priuantur, qd illicite acquisiuerūt. Est aūt circa penā simoniacorum

Scdm ar. Tertiū ar. Opponit i cōtrarium. Respōdet. S. Thom.

2 notandū † ꝙ multiplex est pena eorū:vna que est ſm institiā diuinā que est perditio dānatiōis eterne.de qua Act.viij.habetur:vbi Petrus ait Simoni:pecunia tua tecum sit in perditionem. Alia est pena ecclesiastice discipline.⁊ ista est multiplex. Pro quo sciendum ꝙ vel est laica vel secularis persona: que simoniam cōmittit:vel clericus secularis: vel persona religiosa. Si est persona laica que committit simoniam debet excommunicari vt in prefato.c.si quis episcopus.⁊ in.c.reperiūtur.eadem qōne. Si vō est clericus tunc vel est simoniacus in ordine vel in beneficio. Si in ordine:vel actiue vel passiue. Si passiue in ordine: scilz quia scienter simoniace ordinatus est: pena eius prima est,ꝙ est suspensus quo ad se: scilicet de executione sui ordinis, ꝙ scz se nō intromittat,⁊ quo ad alios.vt scilz nullus ei cōmunicet in ordinis executione: sicut exponit sanctus Thomas, ⁊ hoc siue peccatum illud sit manifestum: siue occultum.extra de simo.tanta.⁊.xxxij.distinct.§.verum. Et sic intelligitur.c.reperiuntur.s̄.e.q. Ratio autem predicte suspensionis:sicut dicit dominus Ulrichus nō est quia sic ordinatus non recipiat characterem vt quidam dicunt:q2 tunc nec ordinatus esset: eo ꝙ ordo non est sine charactere:sed quia hunc characterem furtiue suscipit dicente Gregorio.vij.j.ea.qōne.c.ordinationes. Ordinationes que interueniente pretio vel precibus vel obsequio fiunt falsas esse indicamus. quoniam tales non per ostium id est Christum intrāt:sed sunt fures ⁊ latrones. Joannis.x.sed furtū ibi sumitur parabolice: nō proprie. Unde sequit hoc prouerbium dixit illis Jesus ⁊c.

S. Thom. Ulrichus.

3 † Et ideo simoniacus non est fur: sed habet in predicto facto similitūdinem furis. Dicit sanctus Thomas: quasi furtiue suscepit characterem contra principalis domini voluntatem. Dicūt aūt aliqui iuriste, ꝙ habēt tales simoniaci characterē vitiosum:sed male dicūt q2 nullus character est vitiosus:sed factus vitiose:tñ hz eū simoniacus.vñ dicit sctūs Grego. Cū sacerdotalis ordo intus ortus occiderit foris quoqz diu stare nō poterit.supple quātū ad executionē. ¶ Et nota ꝙ talis simoniacus non solum est suspēsus ab ordine quē simoniace recepit:sed etiā ſm dñm Ulrichū in summa sua ab actibus oīm aliorum

S. Thom. Grego. Ulrichus.

aliorū ordinū. Idem etiā dicit Innocen.in glo.super.c.tanta. ¶ Secūdo punitur etiā talis simoniacus pena depositionis ⁊ infamie:si de crimine iudici suo aliquo modo siue per accusationē siue per denuntiationem siue per inquisitionē cōstiterit.xv.q.iij.sane.⁊ extra de accu.inqsitionis. Itē punit in hoc tertio ꝙ non potest repetere pecuniā quā dedit:nō q2 alius bene acceperit:sed q2 ipse turpiter dedit.xiiij.q.v.nō sane. Si vero actiue simoniacus sit in ordine:scz ꝙ simoniace contulerit ordinē est conclusio,ꝙ si crimē est occultū:talis est suspēsus ipso iure quo ad se tantum:sicut ⁊ quilibet criminosus:non tñ quo ad alios.ar.extra.e.⁊ si qstiones.⁊.c.veniēs.⁊.c.ex tue. Si vero crimē est manifestū est cōclusio,ꝙ tunc ipso iure suspēsus est: etiā quo ad alios.extra.e.accusatū.s̄.c.quoties.⁊ dist.xxxij.§.verū. Idem Innocen.vbi.s̄. Si vero sit simoniacus in bñficio iterū hoc vel actiue vel passiue. Si actiue scz in collatione beneficij cuiuscūqz vel fuit mediator simonie si crimē est occultū est cōclusio,ꝙ talis est suspēsus quātū ad se:sicut ⁊ qlibet constitutus in peccato mortali. Si vero est manifestū est suspēsus
4 quo ad se ⁊ quo ad alios.ex̄.e.accusatū.⁊.c.a qcunqz.† Passiue vero in beneficio simoniacus est:qui simoniace recepit[a] beneficiū,⁊ tūc est distinctio vel talis sit recepit simplex bñficiū, ⁊ tunc est cōclusio ꝙ simile est de eo:sicut de eo qui actiue est simoniacus in bñficio:q2 scz est suspensus eodē modo. Itē conuictus per accusationē deponitur per inquisitionē vel denūtiationē ammonetur ⁊ tenetur renuntiare bñficio,⁊ restituere oēs fructus perceptos, ⁊ qui ꝑcipi potuissent deductis expēsis:que fiunt querendorū cōgregandorū ⁊ cōseruandorū fructuū grā:que deducūtur tam a bone quā a male fidei possessore.xiiij.q.vj.si res aliena.⁊ extra de resti.spol.grauis.nisi illos quos expēdisset in vtilitatē ecclie:q2 generaliter omnis possidens sine titulo vel qui possidet tali titulo qui pro non titulo habetur.i.q2 turpiter ⁊ cōtra legum interdicta mercatus est: tenetur ad oīa dāna,⁊ lucra percepta,⁊ ꝑcipiēda.ff.de rei.ven.si nauis.§.⁊ generaliter.⁊ hoc intelligendū est in omni simonia ca receptione cuiuscūqz bñficij:vel dignitatis:siue ipse beneficiū recipiens fecerit simoniā:siue ipso sciente ⁊ cōsentiente facta sit:vel si statim cū sciuit nō renūtiauit.ar.e.ti.de simoniace.⁊ sicut tuis.circa fi.als si esset bone fidei possessor non teneretur de cōsumptis fructibus:sed de stātibus tm̄.C.de rei vē.certū. Si autē talis recepit dignitatē seu beneficiū habēs curam animarū tunc est cōclusio:ꝙ talis est suspēsus quo ad se, ⁊ quo ad alios. Ista cōclusio est Goff.e.ti.§.x. Unde cū executionem authoritatis sui bñficij nō habeat qcquid agit gerendo officiū sue dignitatis vel beneficij suspensus agit,⁊ decipit aīas subditorū.extra de elec.dudū.ecclia rboto. Idē etiā dicit Ulrich⁹ in summa.

[a] ¶ Simoniace recepit. Simoniace dans magis punit: ꝙ recipiēs i eodē gñe simonie. Pet.de anchara. in c.monachi. nu.5.de statu.mona.

Questio. 5

¶ Sed hic surgit qd.† Utrū simoniacus in ordine suspēsus sit quantū ad ea que sunt iurisdictionis:sicut est suspēsus quātū ad ea que sunt ordinis.ita scz ꝙ nō possit excōicare vel suspendere aliquē:sicut non pōt executionem ordinū dare. Rñdet Guil.ꝙ cū pene nō sint extēdēde potius dicendum est,ꝙ non est talis suspensus quātū ad ea:que sunt iurisdictionis per simoniā obtente.vñ si als hz iurisdictionē, ⁊ potest suspendere, ⁊ excōicare, ⁊ ab excōicatione absoluere. Concor. Jo.⁊ Ber. ¶ Pro pleniori autē intelligētia p̄missorum est sciēdum ꝙ aliqs est suspēsus quo ad se tm̄:qui scilicet iure diuino.indignus est actū sacramētalē exercere:sicut quilibet in pctō mortali existens suspēsus est a celebratione misse, ⁊ ab oībus actibus spūalis ministerij. Et ideo peccat eos exercendo. Alius vero est suspēsus ⁊ quo ad se, ⁊ quo ad alios.ita scz ꝙ nec licet exercere suū officiū ⁊ illi qui sciunt tenētur eum vitare,⁊ hoc ꝓpter sniam canonis vel iudicis:vt simoniacus ⁊ notorius fornicator. Alij vō minus ꝓprie siue large dicūtur suspensi quo ad alios:non quo ad se.vt sacerdotes peregrini ignoti. Illi enī ex deuotione priuata possunt celebrare:sed nō debēt permitti ꝙ celebrēt plebi.q2 nō est certum de eorū ordinatione:vt dicit Augustinus in sermone quodā ad populū.⁊

Rñdet. Guilielm⁹.

6 extra.e.titu.c.tue.† Si vō religiosi aliqui simoniace sunt recepti ſm Raymundū est cōclusio, ꝙ si recepti sunt ipsis scientibus ⁊ post generale cōcilium sine spe restitutionis de suo monasterio repulsi detrudantur in locū arctioris regule ad agendam perpetuā penitētiam:vel si non inuenitur arctior regula post puram ⁊ absolutā abrenūtiationem saltē ad tempus mutentur ad aliud monasteriū eiusdem regule, ⁊ postea eligātur de nouo mutato loco priori ⁊ inferiori assignato. Si vero ipsis scientibus:sed ante cōcilium tunc debēt in alijs locis eiusdem ordinis collocari:qd si cōmode non pōt fieri:tunc ne dānabiliter euagētur in seculo debent dispēsatiue recipi in eisdē monasterijs mutatis locis prioribus.extra.e.dilectus.⁊ de cōstitu.qm̄ simoniaca. Si vō facta est simonia ipsis ignorātibus siue ante cōcilium siue post renūtient simpliciter,⁊ postea in eisdē monasterijs possunt eligi de nouo mutatis tamē locis prioribus. Potest autē cum omnibus predictis eps dispensare vt dicit dñs Ulrichus. Et idem sctūs Tho.vt.s̄.e.ex insinuatione. Sed de ista parte infra circa.q.scdam pleni⁹ annotabim⁹.

Raymūd⁹. Ulrichus. S. Thom.

¶ His habitis dicēdum est ad rōnes in oppositū. Ad primā rñdetur negādo consequentiam. Et rō est iuxta sanctū Tho.⁊ veritatē,ꝙ ille qui simoniace accipit sacrum ordinē recipit quidē characterē ordinis propter efficaciā sacramenti:non tñ recipit gratiā:nec ordinis executionē:eo ꝙ quasi furtim suscepit characterē contra principalis dñi voluntatē. Et ideo ipso iure suspensus est quo ad se,⁊ quo ad alios, ⁊ sic licet non priuetur charactere:q2 indelebilis est:priuatur tamen executiōe eius.

Ad primū arg. S. Thom.

¶ Ad secundā rñdetur negādo minorē. Dicimus enim iuxta sctm̄ Tho.ꝙ nec propter preceptum nec etiam propter excōicationē debet aliqs recipere ordinē ab eo quē scit simoniace promotū, ⁊ si ordinetur nō recipit ordinis executionem etiam si ignoret eum esse simoniacū:sed indiget dispensatione quāuis quidā dicant, ꝙ si non pōt ꝓbare eū esse simoniacum debet obedire recipiēdo ordinem ab eo:sed nō debet exequi sine dispensatione. Sed hoc absqz rōne dicitur:q2 nullus debet obedire alicui ad cōicandum sibi in facto illicito. Ille aūt qui est ipso iure suspēsus ⁊ quo ad se ⁊ quo ad alios illicite confert ordinē. Unde nullus debet sibi cōmunicare recipiendo ab eo quacūqz ex causa. Si aūt ei non cōstat non debet credere peccatum alterius,⁊ ita cū bona conscientia debet ab eo ordinem recipere. Si autē eps sit eps aliquo alio modo:quam per promotionem suam simoniace factā pōt recipere ordinem ab eo:si sit occultū: q2 non est suspensus quo ad alios:sed solū quo ad seipsum.

Ad scdm. S. Thom.

¶ Ad tertiā rñdet,ꝙ ratio non ꝓcedit duplici rōne iuxta sanctū Tho. Tum primo:q2 ꝙ aliquis priuetur eo qd accepit non solum est pena pctī:sed etiā quandoqz est effectus acquisitionis iniuste.puta cum aliquis emit rem aliquā ab eo: qui vendere nō pōt. Et ideo si aliquis scienter ⁊ propria sponte simoniace accipiat ordinē vel beneficiū ecclesiasticū non solum priuatur eo qd accepit:vt scz careat executione ordinis: ⁊ beneficiū resignet cum fructibus inde ꝑceptis:sed etiā vlterius punitur:quia notaf infamia vt supra dictum est. Si vero nec eo volente:nec sciente per alios illius promotio simoniace procuratur. Caret quidē ordinis executione,⁊ tenef resignare beneficium qd est assecutus cum fructibus existētibus:non autē tenetur restituere fructus cōsumptos:q2 bona fide possedit nisi forte inimicus eius fraudulenter pecuniā daret ꝓ alicuius ꝓmotione:vel nisi ipse expresse cōtradixerit:tūc enī non tenetur ad renūtiandum nisi forte post modū pacto consenserit soluendo qd fuerit promissum. Lege tex.

Ad tertiū. S. Thom.

Exponit literam.

¶ [Statuimus] Trimembrem facit diuisionem simoniacorum. Tales enim aut ordinantur simoniace a simoniacis:scilicet quando simonia est ex vtraqz parte scilicet ordinatoris ⁊ ordinati:aut simoniace a non simoniacis scz qñ simonia est tantum ex parte ordinati:qui pretiū dat alicui cōsiliario episcopi ipso ignorante. Aut non simoniace a simoniacis:scz quādo tantū est simonia ex parte ordinatoris:siue in eadem ordinatione ipse cōmittat simoniā cum aliquo vice ordinati sibi dante pecuniā ignorante ordinato: siue ex alia causa sit simoniacus.⁊ in ista ordinatione non fuit aliqua simonia dūmodo ordinatus hoc nesciat. [A simoniacis.] Loquit de primo casu,⁊ dicit sine distinctione ꝙ tales a proprio gradu cadāt tam ordinatores quā ordinati [simoniaci quoqz simoniace.] Loquitur de secundo casu: similiter ab officio male accepto remoueantur.talis enim quo conscio pecunia data est: omnino ab ordine deponetur: sicut expositum est in questione. Si vero eo nesciente pecunia data sit vni de consiliarijs episcopi:omnino etiam debet abrenuntiare,⁊ postquam omnino abrenuntiauerit:si vtilitas ecclesie exigerit eodem ordine fungi poterit. vt.j.e.questio.v.vltimo. Hug. [Simoniace a simoniacis] tertius casus in quo sic distinguit. Hug. Aut enim ordinatur a simoniaco tolerato:aut prescisso. Si a tolerato non est quod sibi imputetur:quia licet sciat eum esse simoniacum:debet tamen ab eo recipere sacramenta.vt xv.questione vltima.c.vltimo.nisi sit notorium.vt distinctio.xxxij.§.verum. Et forte nisi testibus hoc probare posset,quod videtur haberi.s̄.eadem questione.quisquis. Si a prescisso aut ignoranter aut scienter si ignoranter ex pietate ecclesie illius ordinatio habetur rata.vt.j.c.proximo. Si autem scienter aut spontaneus:aut coactus. Si scienter spontaneus omnino irrita erit eius ordinatio.vt.j.cap.proximo. Si scienter ⁊ coactus si infra mensem cum potuerit ad ecclesiam non redierit erit reus vsurpate dignitatis.vt.j.ead.constat. [in officio] id est in executione. Joan.

Sed hoc intelligēdum. §. est. [hoc] Hoc respicit vltimam partem capituli precedentis, ⁊ probat hoc per sequens capitulum.

1 ☞ Ignorantiam allegans eam probare tenetur.
2 Ignorantiam qualiter quis possit probare.

SI qui. c. hoc est Urbani secundi pape: qui vt narrat Archidi. Anno incarnationis dominice. M.xcv. indictione tertia. celebrauit placentie synodū cū episcopis ⁊ abbatibus tam galliarum: quā etiam lombardie, ⁊ tuscie, ⁊ ibi statuta sunt plura. c. scilicet. c. qđ est. j. e. q. iij. ea que. Item. c. hoc si qui. Item. c. j. e. quicunqȝ. Itē. lxxvj. di. statuimus. Itē. lxx. dist. sctōꝝ. sicut hec in originali vidi contineri. Arch. Hoc autē. c. diuidit̄ in duas partes, ſm qđ loqtur de duob⁹ modis ꝓmotis a simoniacis. In prima ostēdit ꝙ si qui sunt ignorāter ordinati, nō simoniace a simoniacis: eoꝝ ordinatio habet̄ rata, si ignorantiam probauerit. In scđa dt, ꝙ si sciēter sunt ordinati, non simoniace a simoniacis: eoꝝ ordinatio irrita habet̄. scđa ibi: qui vero scienter. Lege text. ¶ [Si qui.] In declaratione huius. c. est differētia inter Hu. ⁊ alios. Nam vult Hu. ꝙ hoc. c. intelligat̄ de prescissis, q tn̄ nesciebātur esse prescissi. Nam opinio illius est, ꝙ si occultū est eū ordinatorē simoniacū esse, q2 tolerat̄ ordinatus suscipit executionē. vt. xv. q. viij. c. vlti. nisi sit notorium. vt di. lxxxij. §. verū. vel nisi testibus probare possit. s. e. quisquis. Et ideo nec habet locū scđm eū qđ sequit̄ [misericorditer ⁊c.] Et ideo dicit ꝙ necesse habet legere de prescissis. Oppositum vero dicit Jo. glo. vnde ait. Nos aliter sentimus dicit Jo. ar. j. e. quibusdā. ⁊. s. e. reperiuntur. ⁊ legimus. c. de occultis. Nam quantūcunqȝ occulti sint, ⁊ ignoret iste: nō consequit̄ executionē, ⁊ hoc in simoniaco in ordine. Tunc enim cū ipse ordinator non habeat executionē. extra de simo. tanta. eam dare alij non pōt. Jo. Archi. Et licet sine culpa istius ordinati cōtingat: indiget tn̄ dispēsatione, ⁊ hoc in detestationē criminis. Et ideo dicit licet misericorditer. ⁊ licet hoc ignoret ⁊c. vsqȝ in finē gl. hec no. Goff. vt not. in summa de tēpo. or. §. sed qd si ignorantem ⁊c. Archi. [A simoniacis] ⁊ intellige dānatis. Hu. [non simoniace] q2 nec in ꝓmotione, nec in promouente, nec in promouēdo interuenit simonia. Hu. [ꝓbare nescisse eos esse. ⁊c.]
1 ar. † ꝙ qui allegat ignorantiā eā ꝓbare tenetur. arg. ix. q. j. or-
2 dinationes. ¶ Sed surgit questio † qualiter qs probare pōt ignorantiā. Rñdetur ꝙ hoc ipso intelligit̄ quis probare eā: q2 non ꝓbatur eius cōtrariū, qđ optime inuenies distinctū. s. di. lxxxij. proposuisti. Hug. Dicit ergo [ꝓbare] qđ intelliguntur facere eo ipso, ꝙ non probatur contrariū. vel probare hoc ipso etiā. i. q2 tunc cū ordinati sunt ab eis. [Illi] sc3 simoniaci ordinatores habebātur pro catholicis: q2 predicabāt: cōsecrabant ⁊c. ⁊ oīa officia epalia faciebant: sicut catholici. Et ideo ab oībus reputabātur catholici. Non ergo dicit ⁊ tunc ⁊c. ideo ꝙ isti tenebātur ꝓbare duo: sc3 ignorantiā, ⁊ q2 tūc pro catholicis habebant̄ illi. sufficit enim probare ignorantiā. Et quod supponitur. [Et tunc est] per qđ maxime ꝓbetur ⁊ presumat̄ ignorantia sc3 q2 eorum officiū ab oībus audiebatur: ⁊ omnes habebāt eos catholicos ſm Hu. ⁊ Archi. habebātur ordinati: vel ordinātes secundū id, quod dicit̄ in glo. ꝑcedenti. in fine. Archi. [vita presens] vel preterita. Hug. [cōmendat] . i. commendabiles reddit. Hug. Joan. de fantu [Qui vero] secunda pars. Scienter ⁊ sponte a simoniacis ⁊ prescissis, ⁊ damnatis. [Consecrari] licet non simoniace. Hug. ⁊ Archidia.

Diuisio. Exponit literam. Questio. Rñdet.

1 ☞ Prescissus an possit deponi.

DE cetero. Ad idem sequitur hoc. c. eiusdem Nicolai, ⁊ est etiā Alexandri secundi in quo statuit penā eius: qui a simoniaco scienter se ordinari permittit. Breue est. Lege textū. ¶ [De cetero. Simoniacū] ꝓscissum ⁊ damnatū esse nō dubitat: quia est notorium. vel per sentētiam est prescissus vel damnatus. [Cōsecrari] etiā si nō simoniacē. Hu. [permiserit]
1 spōtaneus. Hu. [vterqȝ depositus.] ¶ Sed surgit qđ. † qualiter iam prescissus ⁊ damnatus, ⁊ depositus deponetur. Respondetur ꝙ cōfirmabitur eius depositio: vel iterato feretur sentētia depositiōis in eum ſm Hu. pōt aūt legi de simoniaco qui in notorio crimine iacet: cuius officiū nō est audiendū: nec sacrm̄ ab eo sumendū. vt di. xxxij. §. verū. vel de eo simoniaco: quē pōt ordinandus accusare, ⁊ habet testes p quos pōt eum conuincere, qđ si nō facit meret̄ dānari. vt. s. q. quisquis. Hug.

Exponit literam. Questio. Respōdet.

1 ☞ Episcopus potest cum simoniaco dispensare.
2 Promotus simoniace ad aliquem ordinem: si non est publicum sed secretum inducendus est per episcopum vt ordinem alicuius religionis assumat, ⁊ perpetuo ab officio quod illicite acquisiuit abstineat.

CIrga. Ad idem est hoc. c. eiusdem Nicolai: in quo dicit ꝙ simoniaco in dignitate seruanda nulla est impēdenda misericordia. breue est. Lege. ¶ [Simoniacos. Nullā] . j. e. si quis neqȝ. j. e. q. vij. requiritis. glo. [in dignitate] vel ordine quā vel quē simoniace p se adepti sunt. extra de simo. tāta. ⁊ not. extra de renun. post trāslationē. ⁊ de simo. de simoniace. ⁊. j. e. q. ordinationes. alioqui cōtradicit Urbano. j. e. q. v. c. j. ⁊. ij. Regulare qdē est, ⁊ ordinariū quēlibet emptorē vel vēditorē gratiarū spiritussancti oīno esse deijciēdū. vel si forte misericorditer tolerat̄ in reliquis: in ordine tn̄ vel dignitate per se simoniace adepta sustineri nō pōt: si ipse simoniacus cōuincitur. vt. j. e. q. si quis neqȝ. Non pōt dico ſm canones datos a papa: tn̄ cum quolibet simoniaco potest dispensare. Hu. Super ver. glo. non pōt
1 dispēsari. Dicit Archid. ꝙ dicit Uincētius † ꝙ eps pōt cum simoniaco dispēsare: nec inuenitur eis ꝓhibitū. lic3 quidā dicant cōtra p hoc. c. erga. sed hoc. c. intelligit. vitio nō purgato. vt extra de elec. si alicui⁹. vbi hoc ipse notat [ac deponendos.]
2 Circa istos no. iuxta Archi. hic. † ꝙ vbi qs simoniace ꝓmot⁹ est ad ordinē aliquē, ⁊ hoc nō est publicū sed secretū: inducendus est per epm vt ordinē alicuius religionis assumat, ⁊ perpetuo ab officio qđ illicite acqsiuit abstineat. ꝙ si ad hoc induci non poterit: eps poterit ei ad sustentationē illius aliqđ beneficiū consignare: ad hoc vt ab ordine taliter suscepto debeat perpetuo abstinere. vt hec oīa legunt̄ extra de simo. ex tue. in parte decisa. ¶ Sed surgit qđ. Nam hoc videt̄ simoniacū vel illicitū vt detur bñficiū spūale: ne faciat qđ nō debet: q2 ⁊ si ꝑmissum est tibi aliquid ne facias maleficiū nulla est obligatio ff. de pac. l. iurisgentiū. §. sed si. Et si tibi dedi aliquid ne mihi facias iniuriā repetā. ff. de condic. ob turpē causam. l. idem. §. quoties. Posset ad hoc responderi iuxta eūdem Archidia. ꝙ forte hic accipiens non versatur in turpitudinē: ex quo predicta decre. ex tue. sibi concedit: q2 ⁊ al's potest esse vtilis ecclesie: licet nō celebret. extra de eta. ⁊ qualita. queris. ⁊ de maio. ⁊ obedien. statuim⁹. sed si in nullo al's esset vtilis ecclie: peccaret accipiendo. ar. predicti. c. queris. Et sic episcopus posset ei dare beneficium ne peiora faceret. Ego autem dicit Archidia. non darem sibi cum intelligā eum indignū, ⁊ si ipse vult celebrare videbit q2 ego non possum aliquid facere cū sit occultū exemplo inde. ij. q. j. nihil. Nec etiā extendo casum illius. c. ex tue. ad alia crimina de quibus agitur extra de tempo. ordin. quesitū. In quibus acta penitentia pōt celebrare cum sint occulta ſm Uincentium qui ita notat in predicta decre. quesitū. Sed videtur nobis Archidiacono. in hac parte valde durus. vnde videtur nobis ꝙ vbi ille vellet acquiescere consilio episcopi licet alias nō esset vtilis ecclesie. Nihilomin⁹ q2 ex hac susceptione voluntaria salutaris consilij videtur effectus dignus ad susceptionem alicuius simplicis beneficij ad sustentationem sui: ne in opprobriū sacerdotalis ordinis quo semper manet insignitus mendicare cogatur: non peccabit suscipiēdo dictū beneficium etiam si decretalis expresse non concessisset. [Subaudiendum est] scilicet in premissis capitulis: vbi ordinatus a simoniaco scienter deponitur ⁊ eius ordinatio irritatur.

Exponit literam. Archid. Questio. Rñdet. Archid.

1 ☞ Ordinati ab heretico per violentiam si ordinationi tacite vel expresse non consentiunt excusabiles sunt.
2 Hereticorum qui dicantur maiores, ⁊ qui minores.

COnstat. Subiungitur hoc capitulum qđ est Innocentij pape: de his qui
1 violenter sunt ab hereticis ordinati: dicens. † quod ordinati ab hereticis per violentiam cui ordinationi si omnino non consentiunt expresse vel tacite excusabiles sunt. Et diuiditur in tres partes. In prima parte narrat factum damnabile quorundam hereticorum qui per violentiam multos ordinabant. In secunda ostendit quando tales ordinati sint excusabiles. In tertia ostendit quando non. secunda ibi: sed aliquis. tertia ibi: ceterum. Planum est. Lege textum. ¶ [Constat. attractos] violenta coactione, ⁊ ab-
a soluta [a]. Hugu. sed non est verum: quia tunc non reciperent characterem. extra de baptismo. maiores. Joan. de fan. Archidiac. [sed si aliquis] secūda pars. Subiungit ꝙ ad hoc ꝙ excusetur ordinatus ab hereticis per violentiam vt pateat ꝙ non volun-

¶ Absoluta. Coactio absoluta excusat a pena et a culpa. Pet. de ancha. in. c. sacris. n. 2. de his q̄ vi met. ve cā.

tarius: sed inuitus ab eis ordinē suscepit: debet hoc ostendere multipliciter. Primo, ꝙ non cōicauerit eorū errori: nec cōsenserit: imo toto posse eorū errorē fuit detestatus. vnde Deutero. vij. dñs ritus infideliū ꝑcepit a fidelibus detestandos. dicens: quasi spurcitiā detestabitur, ⁊ quasi abominationes ⁊ sordes habebis: q2 anathema est. Et hoc cū dicit: si post talem ordinationē nō interfuit: sc3 sponte cū illi cōficerent sacramenta, ⁊ si cōioni illorū participatus nō fuerit. j. ad Ti. v. Ne cōicaueris pctis alienis. ¶ Secundo ꝙ illorū errori abrenūtiauerit, ⁊ cōsilia illorū fugerit. ps. Beatus vir: qui nō abijt in cōsilio impiorū, ⁊ in via peccatorū nō stetit, ⁊ in cathedra pestilentie: sc3 erroris: nō sedit: adherēdo. sed in lege dñi fuit voluntas eius, ⁊ hoc est cū dicit si statim ⁊c. ¶ Tertio, ꝙ ad matrem ecclesiā reuertat̄ suā innocentiā ostendēdo cū ait ⁊ ad ecclesiā redierit. Sic ergo per hec tria inuitus creditur ordinatus, ⁊ habet colorē ⁊ sufficientem apparentiā excusationis: vt toleretur in eisdē ordinibus. Hu. ⁊ Archidi. [Ceterū] tertia pars. [post mēsem] . i. statim ꝙ̄ cito potuerint siue infra mensem siue postea. Si eñ statim potuit recedere, ⁊ nō recessit: videt̄ cōsensisse si nō potuit recedere etiā infra annū nō imputabitur ei. Posuit ergo infra mēsem gratia exēpli, qđ pōt contingere, ⁊ subintelligitur maxime: vel posuit mēsem ad ostendendā māsuetudinē ecclesie: que hoīm tarditati ⁊ periculis indulget. que Canti. viij. ait. Reuertere dilecte mi ⁊c. [Quāuis nihil] quo ad effectū grē vel executionis. Hu. ⁊ Arch. sequit̄. [tales] sc3 qui cōsenserunt hereticis per ignorantiā, ⁊ qui recesserūt statim, ⁊ etiā qui non recesserunt statim omnino tales qñqȝ de misericordia possunt tolerari: sed cū simoniacis nulla admittitur dispēsatio: nec fructuosam valent agere penitētiam: nisi rei quā simoniace adepti sunt prius renuntiauerint. vt. j. e. si qs neqȝ. ⁊. q. vij. reqritis. [sed dānationē legim⁹]. s. e. q. erga. ⁊. j. e. q. vij. c. vlt. [medicinā] . i. penitētiā. [authenticā] id est fructuosam: vtilem quo ad deū: nisi qđ emerint prius renuntiauerint agere: aut cōsequi nō valet [nō legimus] nisi facta prius renūtiatione [nisi qđ] quasi diceret in dignitate vel ordine quē ipsi emerint nō inueniemus dispēsationem: sed in alijs sicut cū minoribus donatistis inuenitur facta dispensatio ⁊ nō cum maioribus: vt sit sensus. Non legimus nisi ꝙ ⁊c. Ita sc3 ꝙ in ordinibus vel bñficijs a se nō emptis dispenset̄ ⁊ non in alijs: quasi diceret. in alijs non inuenitur dispēsatū: sed in his sicut cū maioribus hereticis nō est dispēsatum: sed cum minoribus. [vel nisi quod] quasi diceret in simoniace habitis nō inuenitur dispēsatiō renūtiatione nō facta: sed facta renūtiatione inuenitur in quibusdā: nō in oībus sicut dispēsatum est cū quibusdā hereticis. Hug. [Usurpatū] . i. extra vsum rigoris factū. Nam de rigore oēs heretici ⁊ simoniaci essent deponēdi. [minoribus] Ad vtrosqȝ refert̄ nouatianos, ⁊ donatistas. Et dicitur respectu aliorū de eisdem sectis qui maiores
2 erant. † In qualibet eñ secta hereticorū erāt quidā maiores, ⁊ quidā minores. Maiores qui erant authores illius secte: vel precipui defensores. Minores vero qui quadā simplicitate ducti eos sequebantur. Minores ergo nouatianos ⁊ donatistas dicit illos: qui non ex pertinacia contra ecclesiā armati: sed dūtaxat quadā simplicitate seducti nouati ⁊ donati heresim sectabātur. Hi cum ad ecclesiā reuertebantur ex dispensatione: in suis ordinibus recipiebantur. Maiores vō absqȝ oī respectu deponebantur. hec distinctio sumitur ex. c. illo. j. ea. q. vij. si qui p̄sbyteri. ⁊. xxiiij. q. iij. qui aliorū. In decimo etiā li. ecclastice historie legitur, ꝙ in Alexādrino cōcilio statutum est de lapsis ⁊ de hereticis: vt tm̄ ꝑfidie authoribus amputatis reliqui sacerdotes abiurato prius errore sue dignitati restituerent̄. Dicit ergo in nouatianis: vel donatistis. Non ipsis quidem omnibus: sed minoribus vtiqȝ hereticis [non canonice]. id est rigore iuris. ita vt etiā quasi diceret sicut ex dispēsatiōe predicti nouatiani, ⁊ donatiste cū ad ecclesiam reuertuntur in suis ordinibus recipiebātur. vt. j. e. q. vij. maximum: sed vltra nō promouebātur, qđ probat per subiectū. c. Ita cū simoniaci ad ecclesiam redeunt: in illis ordinibus in quibus inueniūtur ex dispensatione possunt remanere: sed ad superiores nō ascendent. [Remanere] dico si illos ordines simoniace non receperunt: quia si simoniace illos susceperint: in illis remanere non permittuntur. [Credunt] . i. in ipso factum ostendunt se credere [qua parte] id est in ea: in qua non separauerunt se ab ecclesia tenentes articulos fidei, ⁊ ecclesiasticam formam sacramentorum. [Cognoscantur] sine penitentia ⁊ sine iteratione sacramentorum: que dederunt vel susceperunt in forma ecclesie. vt. s. eadem questione sicut facti. ⁊ capitulo nec. ⁊ capitulo nonne. Hug. [Hinc] scilicet ad ostendendum ꝙ dispensetur cum hereticis redeuntibus. Hug.

OMnis. Sequitur. c. hoc ad propositū prefatum, ⁊ est Leonis pape ad Januariū episcopū: in quo habetur. ꝙ cum hereticis qui erroris sui damnatione ⁊ legitima satisfactione premissa ad ecclesiam redeunt dispensari poterit: vt in ordine quem habent maneant sine spe tamen promotionis ad superiores ordines. Breue est. Lege textū. ¶ [Omnis legitima] sic. l. dist. absit. Archidia. [damnatione] in libello suo cōprehensa. j. e. q. vij. quoties. ⁊. c. saluberrimum. Hugu. ⁊ Archidi. [ordine] si illū simoniace nō acquisierit. Hug. [ꝑmaneat] nisi in sex casibus dictis. s. e. q. si quis heretice. Hu. de his autem.

Exponit literam.

2 ☞ Pro prepositio dupliciter accipitur.
3 Dare aliquid pro sacramento an sit licitum.
5 Emptio ⁊ venditio in quibus consistant.
7 Munus a lingua dicitur triplex.
8 Prelati ordinantes vel beneficia dantes aliquibus principaliter ad hoc intendentes vt per fauorem humanum aut laudem popularem extollantur per vrbes sunt simoniaci.
9 Simonia quare nō committatur in precibus oblatis pro digno, ⁊ committitur si datur pecunia.
10 Prelatus si ad preces concedit quod alias non concederet: q2 supponit ꝙ rogans non nisi pro digno rogaret: ita ꝙ sue preces sint quasi testimonium: non est simonia.
11 Beneficium habens curam animarum potest quis petere pro se: si sit dignus.
12 Episcopi principaliter habent curam animarū omnium sue diocesis.
13 Simonie modi an sufficienter hic assignentur.
14 Simonie diuisio multipliciter assignatur.
15 Simoniarum quod sit grauius peccatum.
16 Sententia cōtra ius litigatoris lata transit in rem iudicatam si non fuerit appellatum.
17 Simoniacus in ordine suscepto non solum perdet executionem ordinis simoniace suscepti: sed etiam omnium aliorum.
18 Simoniacus dicitur fur dupliciter.

ORdinationes. Subiungit ad propositum iam dictū magister hoc. c. quod est Gregorij quarti in quo ordinationes que pretio vel precibus vel obsequio facte sunt falsas esse indicat. ⁊ potest diuidi in duas partes. In prima facit quod dictum est. In secunda assignat rationem. secunda ibi: quoniam qui. Pro pleniori intelligentia huius. c. ⁊ sequentium multorum in quibus fit mētio de triplici modo: quo committitur simonia: scilicet aut interueniente pretio: aut precibus: aut obsequio: vel munere a manu: vel ab obsequio: vel a lingua queruntur tria.

Diuisio.

1 ¶ Primum est vtrum per munus a manu in spiritualibus committatur simonia.
4 ¶ Secundū est vtrum per munus obsequij temporalis committatur simonia.
6 ¶ Tertium est vtrum per munus a lingua committatur simonia.

1 **Ad primum** sic proceditur. † Et videtur ꝙ per munus a manu non committatur simonia. Primo sic. Pro spiritualibus bonis habendis munera a manu deo offerre nō est simoniacū. ergo nec illa offerre hominibus. cōsequētia videtur bona. probat̄ p illud Gen. iiij. vbi dicitur, ꝙ respexit dñs ad Abel, ⁊ ad munera eius. Et dicitur Mat. v. Si offeras munus tuum ad altare ⁊c. ¶ Scđo redēptio peccatorū est qd spūale: sed pro illa est licitū dare munera a manu: scđm illud Daniel. iiij. peccata tua eleemosynis redime. ergo ⁊c. ¶ Tertio. Regnū celorū est maxime spūale: sed illud muneribus a manu emitur ſm illud Grego. Regnū celorū tantū valet: quātum habes ⁊c. ¶ Quarto cōsuetudo facit: vt nō sit peccatū id qđ al's esset peccatū. sicut dicit Augu. ꝙ habere plures vxores: qñ mos erat crimen non erat: sed est consuetudo ꝙ in cōsecrationibus episcoporū: benedictiōibus abbatum, ⁊ clericorū ordinibus pro chrismate vel oleo sancto ⁊ alijs hmōi aliquid detur. ergo videtur ꝙ hoc non sit illicitū. In oppositū est tex. presentis. c. Respondeo dicēdum ꝙ cum dicitur aliquod munus a manu dari pro spūali potest intelli-
2 gi dupliciter. ſm ꝙ illa propositio † pro potest dupliciter accipi. Uno enim modo accipitur prout dicit appretiationem siue cōmutationē: sicut dico do pecuniā p pāno, ⁊ tūc est conclusio rñsalis ꝙ munus a manu in ꝑtiū rei spūalis offerre est illicitū, ⁊ simoniacū. Ista cōclusio pt3 primo ex. c. presenti. vbi ordinationes que interueniente pretio fiunt false indicantur.

Primū ar. Scđm arg. Tertiū ar. Quartū ar. Opponit ⁊ Respōdet.

Ulrichus. S. Thom. Alexander de halis.

Prima cōclusio. 3

Archid.

S. Thom.

Scda conclusio.

S. Thom.

Tertia cōclusio.

Auguſt.

Quarta cōclusio.

Quinta cōclusio.

Sexta conclusio.

¶Secundo q̄ sit illicitū probatur rōne sic. Omnis ille actus dicitur malus, & illicitus ex genere: qui cadit super indebitam materiā: sed vēditionis & emptionis materia indebita est res spūalis: cum res spūalis nullo terreno recompensari possit. ergo sequit, q̄ illicitū sit dare munus a manu in pretiū cuiuscūq; rei spūalis. Ō vo sit simoniacū: ptz ex diffinitiōe simonie in principio hui⁹. q. posite. Jn qua dicitur: simonia est studiosa volūtas emendi vel vēdendi aliq̄ spirituale: vel spūali annexum. ¶Scōo modo prepositio illa pro quandoq; notat subsidij vtilitatē. vt dicit Ulrichus vel stipendium sustētationis: vt dicit sctūs Tho. in scōa scde. qūm rōnem vocationis ad amicitiā: vt dicit Alexāder de halis in scō. Et hoc modo loquēdo iuxta sacros canones, & egregios doctores tam theologos: q̄ canonistas dare munus a manu pro spūalibus non inducit simoniā: imo est licitū. vnde iuxta hūc modū pro pleniori intelligētia materie ponūtur certe cōclusiones per quas posset rūderi ad totidem qōnes. Prima cōclusio. † Licet aliquid dare pro sacramēto: non q̄ sacramentum ematur: sed q̄ gratis cōfertur ex deuotione cōcepta in perceptiōe sacramēti in subsidiū eius: qui ministrat sacramentū. Jsta cōclusio habetur. ē. e. q. iij. c. quicquid. vel ita dicit. concilium toletanū. Unicūq; deinceps clericus aut pro baptizādis assignādisq; fidelibus chrismate vel ꝓmotione graduū ptia quelibet vel premia nisi voluntarie oblata &c. sup hoc dicit Hu. Nec licite accipiuntur. vt. j. e. q. ij. placuit. Pro ista cōclusione & oīum aliarum facit q̄ dicit Archidi. di. lxiij. c. agatho. vbi notat. q̄ hec prepositio pro: qūm notat appretiatiōnē seu cōmutationem. Et ꝑm hoc nunc̄ est cōcedendū, q̄ tēporale detur pro spūali: vel ecōuerso. Quādoq; notat causam efficientē: qūm enim: q̄ ergo aliquis recipit aliq̄ sacramentū, & conferenti dat aliquod tēporale. Et dicit: iste dedit denarū pro sacramento: vel aliquid aliud. si hec prepositio pro notet appretiationē: falsa est inquit. Si aut̄ notet causam finalē: vt sit sensus. iste dedit denariū pro sacramēto. i. propter veneratiōnē sacramenti: siue propter venerādum sacramentū licite pōt hoc fieri & concedi. Similiter si notat causam efficientē: vt sit sensus. iste dedit ꝑ sacramento. i. pro deuotione quā habuit ad sacramentū licite pōt fieri hoc, & cōcedi: q̄ deuotio quā habet aliquis ad sacramentū licite potest eum monere ad dandū aliquid in receptione sacramēti. hec Archi. Jsta cōclusio est etiā sancti Tho. qui in scōa scde. q. c. ar. ij. ita dicit. Accipere pecuniam pro spūali gr̄a sacramentorū crimē simonie est. Accipere aut̄ aliqua ad sustentationē eorū qui sacramēta ministrāt ꝑm ordinationem ecclesie & cōsuetudines approbatas non est simonia: nec pctm. Non em̄ accipitur tanq̄ ptium mercedis: sed tanq̄ stipendiū necessitatis. hec sctūs Tho. ¶Scōa conclusio. hoc modo est licitū dare epis aliq̄ munus a manu pro cōsecratione & visitatione ecclesiarū. extra de censi. cū aplis. & extra de simo. cum sit Roma. x. q. iij. relatū. Jsta etiā cōclusio est sctī Tho. vnde in scōa scde. vbi. ē. dicit. Licet aut̄ platis accipere ꝓ curationes: q̄ subditos visitāt: nō quasi pretiū correctionis: sed quasi debitum stipendiū. Et idem est vt idē sctūs Tho. dicit in quarto. dist. xxv. de ꝓcuratione moderata quā accipere possunt epi in cōsecratione eccliarū ꝑm ecclie determinationē. ¶Tertia conclusio. Hoc modo licitum est dare predicatoribus pro predicatione. Que cōclusio satis aperte collīgitur. prima ad Corinth. ix. Nescitis q̄ qui in sacrario operantur que de sacrario sunt edunt. Et qui altario seruiūt, & de altario participāt. Jsta conclusio est sancti Thom. qui in quarto. vbi. ē. ita dicit. stipendia debētur ꝑdicantibus ad sustentationē victus: ne cogātur relinquere verbū dei: non aut̄ debētur eis quasi pretium predicationis, hec ille. vnde Auguſt. dicit q̄ apli gratanter panē accipiebāt ab illis quibus gratuitā predicationē impendebāt. ¶Quarta cōclusio. Hoc modo licitū est dare munus a manu sacerdoti celebrāti. ccij. q. ij. charitatē. Jsta cōclusio est sancti Tho. in scōa scde. vbi. ē. ita dicētis. sacerdos non accipit pecuniā quasi ptiū cōsecrationis eucharistie aut misse cantate. hoc enim esset simoniacū: sed quasi stipendiū sustentationis sue. ¶Quinta cōclo. Hoc modo licitū est ꝑ alijs operibus spūalibus dare aliquod munus a manu bis: qui ex officio ad illa non tenētur, ptz conclo ex. c. ꝓfato. charitatē. ccij. q. ij. Jsta cōclo est Raymū. & Boffre. & etiā 2clo sctī Tho. vbi. ē. scz cū datur in stipendiū sustētationis vite. ¶Sexta 2clusio. Hoc modo licitū est dare munus a manu pauperū⁹, & bonis viris ꝑ oratione. Jsta cōclo ptz. ē. e. q. ipsi sacerdotes. & ccij. q. ij. anime. & extra de testa. c. fi. Jsta conclusio est etiā sctī Tho. vnde in scōa scde. vbi. ē. ita dicit. Illi qui dant eleemosynas pauperibus vt orationum suffragia impetrent: non eo tenore dant: quasi intendentes orationes emere: sed per gratuitā beneficentiam pauperū animas ꝓuocant ad hoc vt pro eis gratis & ex charitate orent. vnde Luce. xvi. dicitur. Facite vobis amicos de mām̄ona iniquitatis &c. ¶Septima cōclusio. Hoc modo licitū est dare munus a manu ecclesie pro facienda processione: vel pro faciendo anniuersario: vel aliquo simili. Jsta cōclusio est sctī Tho. in scōa scde. ita dicit. Temporalia q̄ dantur deū laudantibus in celebratione diuini officij sine pro vllis sine pro defunctis nō quasi pretiū: sed quasi sustētationis stipendiū dantur. Et eo etiā tenore pro ꝓcessionibus faciēdis in aliquo funere alique eleemosyne recipiūtur. Si aut̄ hmōi pacto intercueniente fiant aut etiā cum intētione emptiōis vel venditionis simoniacum esset. hec sctūs Tho. Cui concordat Alexāder de halis in scō dicēs. Non est licitū pactione interueniente accipere redditus pro anniuersario celebrādo. Si tñ deuotio fideliū est in cōferendo redditū tenetur ecclesia ꝑpter deuotionē fideliū ipsorū celebrare pro illis pro quibus rogat. Idē dicit sctūs Tho. in quarto. di. xxv. ¶Octaua conclusio. Hoc modo licitum est dare aliq̄ munus a manu monasteriꝭ pro aliquarū psonarū receptione. i. ad sustentandū hmōi personas: vt melius possint in suis statib⁹ deo militare. Jsta cōclusio que est Raymun. & Ulrichi, & etiam sancti Tho. tam in scōa scde. ꝓ in quarto. vbi ita dicit. q̄ pro ingressu monasterij non licet aliquid exigere quasi pretium religionis. licet tamen si monasteriū sit tenue & non sufficiat ad tot psonas nutriendas: sed vt bēat monasteriū vñ possit ei puidere: si ad hoc non sufficiāt opes monasterij. ¶Nona cōclusio. Hoc modo licitū est ex deuotione & amicitia cōcepta ex beneficijs spūalibus liberaliter oblatis aliq̄ munus a manu gratis recompensare. Jsta cōclo est Ulrichi & ptz etiā ex. c. quicq̄. ē. e. q. x. c. quā ꝑie. & c. placuit. j. e. q. ij. ¶Decima cōclo. Hoc modo licitū est pro redimēda vexatione eius q̄ iure alicui cōpetit, & hoc constat certitudinaliter dare aliq̄ munus a manu. ptz cōclo. j. e. q. v. quicūq;. & extra de simo. c. dilectus filius. & extra de magistris. prohibeas. De ista cōclone dicit ita sctūs Tho. in iiij. di. xxv. Si aut̄ ei acquisitū ius pōt aliquid dare nō in pretiū plationis sed in redemptionē vexationis proprie. ¶Undecima cōclusio. Hoc modo est licitū dare munus a manu pro amotione impedimēti electionis fiende. i. impedienti ne electio aliqua fieret. Jsta cōclo est etiā dñi Ulrichi. ¶Duodecima conclo. Hoc modo licitū est dare munus a manu ad subleuandū onus consequētis spūale sicut pro matrimonio. vnde datur dos pro oneribus matrimonij. que conclo est dñi Ulrichi. & etiā sancti Tho. tam in scōa scde. ꝓ in quarto. de quo dicit, q̄ dare pecuniam pro matrimonio inquantū est in officium nature licitū est. ¶Tertiadecima cōclo est. q̄ hoc modo licitū est dare munus a manu ꝑ spūalibus in stipendiū laboris. patet ista cōclo ē. e. q. iudices. ptz etiā. Nā sacerdotes vt dicit Hostiē. in summa possunt locare operas suas si non habēt alīs vnde vīnant. vt. xci. distinc. j. & ij. & iij. & j. q. ij. c. penultimo. & x. q. iij. relatum. ¶Quartadecima cōclo est, q̄ hoc modo licitū est dare mun⁹ a manu scz engenia que nō extenduntur ad munerū quātitatē que cū fiant sine pacto & sine aliqua corrupta intētione nō inducunt simoniā. Jsta cōclo vt dicit Hostien. patet. ff. de offici. procōsul. solent. & nisi autem. & fi. Licite enim recipit esculētum & poculentū quod infra triduū potest cōsumi. ff. de offici. presi. plebiscito. vnde & que prophetis offerebātur magis estimabantur stipes tabernaculi quā munera prophetarū. ē. e. q. duces. Nota tamen q̄ si dubitetur vtrū gratis aut ex pactione vel cōrupta intentione munus a manu datum sit hec tria sunt maxime attendenda ꝑm Raymūdum scz qualitas dantis & recipientis: videlicet an pauper det diuiti: vel econuerso: diues diuiti: muneris quātitas: vt si magni vel minoris pretij res data esset & donationis tempus an scilicet tēpore necessitatis instante vel ante consecutionē rei spiritualis vel parum post seu alio tempore offertur, & secundū hec habenda est presumptio pro vel contra. extra de simo. & si questiones. Sed hec intelligenda sunt vt dicit Ulrichus in foro causarum: vbi accipitur presumptio de simonia ex multis. Jn foro aut̄ conscientie attenditur intentio. idem dicit Hosti. addens. Quicquid agant homines: intentio iudicat omnes: scz quo ad deū. ¶His habitis dicendum est ad rones in oppositum in principio questionis. Ad primā rūdetur negādo cōsequentiā. Et ratio est iuxta sanctum Tho. quia deus est dominus rerū spiritualium: homines vero non: sed tantum aliquarū rerū spiritualium dispensatores. ꝑm illud prima ad Corin. iiij. sic nos existimet homo: vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorū dei. ¶Ad secundam respondetur negando consequentiam: quoniā redimere ibi non ꝓprie dicitur. sed per quandam similitudinē: ꝓprie enim redemptio nō est: sed ideo redemptio

Septima conclusio.

Alexander de halis.

Octaua cōclusio.

Raymūd⁹

Nona conclusio.

Decima cōclusio.

S. Thom.

Undecima conclusio.

Duodecia conclusio.

Tertiadecima 2clo.

Quartadecima 2clo.

Raymūd⁹.

Ulrichus.

Hostien.

Ad primā argu.

Ad scōm.

Ad tertiū.

S. Thom.

Ad quartū

S. Thom.

Primū ar.

Scōm arg.

Tertiū ar.

Opponit & Rñdet.

Petrus de palude.

demptio dicit: q̄ sicut per donationē pretij homo retrahit a se alienatam hereditatē: sic homo dando eleemosynas pauperibus pro amore dei dispositine ad se retrahit diuinā amicitiam & ius participationis hereditatis eterne: a qua per sua peccata fuerat alienatus. ¶Ad tertiā rūdetur negādo cōsequentiā eadē rōne qua supra. qm̄ non est ꝓpria illa locutio: sed metaphorica vt dicit sctūs Tho. in quarto. Et ꝑ similitudinem emptionē vocat meritū, q̄ quidē emptio ꝓprie nō est: q̄ deo ex merito nostro nihil accrescit: sicut vendēti ex pretio aliquid accrescit. Item etiā meritū nostrū non est equivalens premio: q̄ non sunt cōdigne passiones huius tēporis nec aliqua dona nostra vel opera ad futurā gloriā: que renelabit in nobis. ad Rō. viij. ¶Ad quartā rūdetur q̄ consuetudo non ꝓiudicat iuri naturali vel diuino: quo simonia prohibetur. Et ideo si aliqua ex cōsuetudine exigantur quasi pretium rei spūalis cum intētione emendi vel vendendi est manifeste simonia, & precipue si ab inuito exigantur. Si vero accipiant quasi quedam stipendia per cōsuetudinem approbata: non est simonia: si tamen desit intentio emendi & vendendi: sed intentio referatur ad solam consuetudinis obseruantiam. Et precipue quando aliquis voluntarie soluit.

4 **Ad secundum** sic ꝓceditur. † Et videt q̄ munus obsequij tēporalis exhibiti ꝓ spūalibus non inducat simoniā. Primo sic. Dicit Grezorius. vtilitatibus deseruiētes ecclīastica dignū est remuneratione gaudere: sed seruire ecclīasticis vtilitatibus ptinet ad munus ab obsequio. ergo videtur q̄ licitū sit pro obsequio ecclesiastica bñficia largiri. ¶Scōo sic. Dicit idē Grezo. iustū est vt illi consequantur stipendiū: qui pro tpe sui reperiuntur cōmodasse obsequiū. ¶Tertio sic. Extra de ꝑben. c. significatum. dicitur, q̄ quidā canonici sacerdoti cuidā ꝓbendam in ecclīa dederūt: vt missam de bta virgine quotidie celebraret. Et papa cōfirmat illā pactionē. ergo idē q̄d ꝓius. ¶In oppositū est tex. ꝓsentis. c. a aliorū sequentiū. Rñdeo dicēdum q̄ illicitū est & simoniacū dare spūalia pro munere ab obsequio tēporali. Jsta cōclusio est ꝑsentis. c. Jsta etiā probatur dependere ex ꝓcedenti qōne sic iuxta sctm Tho. tam in scōa scde ꝓ in quarto. Simonia vt dictū est ꝓsistit in vēditione & emptione spūalium: vel eorū que sunt annexa. † Emptio aut̄ & venditio cōsistunt non solū in datione & acceptione pecunie: sed oīm eorū quorū pretium pōt numismate mēsurari. ¶Manifestū est aut̄ q̄ obsequiū hominis ad aliquā vtilitatē ordinatur: que pōt ꝑtio pecunie estimari. Unde etiā pecuniaria mercede ministri conducuntur. vnde idem est q̄ aliquis det rem spūalem pro aliquo obsequio tēporali exhibito vel exhibendo: ac si daret pro pecunia data vel promissa: qua illud obsequiū estimari posset. Cum ergo dando munus a manu pro spūalibus fit simoniacū: vt visum est in ꝓcedenti qōne pari modo erit simonia: si pro obsequio aliquo tempozali detur aliq̄ spūale. Pro cuius conclusionis pleniori intelligentia est notandū, q̄ obsequium aut est illicitū & inhonestū: vel etiā ad carnalia ordinatum: vt est seruitiū quo seruitur plato: vt inquit sctūs Tho. ad vtilitatē consanguineorū suorū: vel patrimonij sui: vel aliquid hmōi. Et tunc est cōclusio, q̄ pro munere a tali obsequio dare spūale est illicitū & simoniacū. Jsta cōclusio est ꝑsentis. c. & etiā sctī Tho. & omniū doctorū iurist arum & theologorum. Si vero obsequiū sit honestum aut tale est corpozale aut spirituale. Si corpozale vt puta q̄ aliquis vadit Romā pro negotijs alicuius eccīe vel alio honesto seruitio seruiat eccīe: vel episcopo: vel alij ꝓlato: tunc aut interuenit pactum & ly pro: dicat causam principaliter mouētem: tunc est cōclusio. q̄ dare spūale pro tali obsequio est simoniacum. ista cōclusio est nota. quo ad ꝓsumptionem iuris. Nam vt dicit Petrus de palude. ꝑm veritatē si propter seruitiū quāuis honestū quasi ꝑ mercede detur bñficiū simonia est. Et si aliquis propter hoc seruiat: vt pro remuneratione ꝓbendā acquirat: simonia est. Aut non interuenit pactum. & ly pro: vel propter: non dicit causam principaliter: sed secundariā. quam quidā vocant incitatiuam que excitat affectū dantis aliquod spūale ad amorē obsequentis: vt potius ex liberalitate amoris cōferat illud spūale respiciens principaliter deū, & merita persone: que per talia obsequia & bona opera acquisiuit non est simonia. Jsta etiā est conclusio sancti Tho. qui vbi supra dixit sic. Si est honestū obsequiū ex ipso obsequio redditur quādoq; homo dignus beneficio ecclesiastico sicut & alijs bonis operibus. & tunc si pactio non interuenit potest absq; simonia beneficiū ecclesiasticū dare ei: qui obsequutus est. vt non habeatur respectus ad obsequium principaliter: sed ad dignitatē persone. Jsta etiam est sententia Alexandri de halis dicētis, q̄ si nō interueniat pactio, & persona sit digna & non principaliter habeatur animus ad hoc licet habeat secundaria: non cōmittitur simonia. Concordant Raymū. Boffre. Postiē. & Hu. & Archi. Concor. etiā dño Pet. de palude in quarto aliquid addens. Dicit enim q̄ cum re prelatorū probatoria sint clericoū: vt dicit quidā. vnde si aliquis non esset seruiturus prelato: nisi q̄ sperat ab eo habere prebendam: nō fit tamē q̄ hoc velit habere pro mercede: sed vult ostendere se dignū vt ꝑm meritum recipiat, & non ꝑm seruitiū, & prelatus det non remunerādo: sed tanquā digno: ex testimonio seruitij: quāuis als nō daturus: q̄ per hoc probat eum magis meritū nō est simonia. hec ille. Cōcordat Richardus de alta villa in quarto dicens, q̄ si sine pacto aliquis seruit alicui, & ille qui seruitiū recipit ipsum remunerat aliquod beneficiū ecclesiasticum cōferendo: si tamē als est dignus: non peccat: nisi principalē affectum habeat ad seruitiū q̄d ab ipso recepit. Clericus etiā seruiens epō in spe future remunerationis simoniā non cōmittit: si sine pactione & conditione seruiat: dūmodo principaliter hac intētione non seruiat: nec eps directe pro hoc seruitio ꝑbendā ei assignet. extra de simo. cū essent. in glo. Dicit cōsequenter q̄ si seruiat principaliter intētione obtinēdi beneficiū aliquod ecclesiasticum: nullo tamē pacto in terueniēte: quāuis grauiter peccet, & simoniam cōmittat: non tamē illā simoniā: que ad resignationē obligat beneficij ecclesiastici: q̄ simoniace adeptū est, q̄ potest probari a simili per illud q̄d habetur extra de simo. mandato. Si vero obsequium est spūale: est cōclusio, q̄ ex pacto vel ex cōditione non lz illud pro aliquo spirituali impendere. Jn cōtractu enim spūali non debet interuenire cōditio. Bene tamen si vacāte beneficio per statutū aliquod spūale obsequiū est impositū ipsi bñficio: ille qui recipit beneficiū tenetur impēdere illud obsequium. licut extra de ꝑben. significatum. Alexander tertius confirmat statutum de missa de bta virgine celebrāda ab eo cui quedā ꝓbenda fuit collata. Jsta cōclusio est domini Ulrichi in summa sua. Et est Alexandri de halis in secundo vbi querens. vtrum obsequiū spūale possit aliquis facere pro beneficio ecclesiastico interueniente conditione, & tenet q̄ non. Et respondens ad predictā decretalem significatū. ita dicit. q̄ cōditio illa conueniētius posita fuit in institutione ꝓbende & postea sequuta est confirmatio summi pontificis. Et ita illi ꝓbende adherebat tale officiū & res cum onere suo transiit. ita q̄ illud q̄d dicit in decretali predicta ad conditionē posita in constitutione refertur. Eiusdē sententie est sctūs Tho. in quarto. ¶His habitis dicēdum est ad rones in oppositum. Ad primā rūdetur iuxta sanctū Tho. q̄ Grezorius loquitur in casu in quo obsequium est honestum, & cum non interuenit pactio, & principaliter intentio non habetur ad obsequiū: sed ad deum, & ad merita persone. ¶Ad secundam respondetur eodem modo. ¶Ad tertiam respondetur negando consequentiam. Et ratio est: quoniā (vt dictum est parū ante, & dicit sanctus Tho. in quarto.) ibi non fuit aliqua pactio: sed illi ꝓbende annexum fuit illud officium cantandi missam talem.

7 **Ad tertium** sic ꝓceditur. † Et videtur q̄ ꝓ munus a lingua in spūalibus simonia non committatur. Primo sic. Illud q̄d fit ad preces alicuius gratis fieri videtur. Et ita non videtur locū habere simonia: que in emptione & venditione cōsistit: sed munus a lingua intelligitur si quis ad preces alicuius ecclesiasticum beneficium conferat. ergo hec non est simonia. ¶Secundo: vnusquisq; licite potest petere quod ei debetur de iure: sed ordinato qui nō habet beneficium competens tenetur de iure ordinator eius prouidere. sicut habetur extra de ꝓben. non liceat. ergo non peccat si petat beneficium: sed hoc vocatur munus lingue scilicet rogatio. ergo &c. ¶Tertio sic. Si fiāt preces pro digno: non cōmittitur simonia ex hoc sed preces sunt munera lingue sine fiant pro digno sive pro indigno. ergo munus a lingua nō semper facit simoniam. ¶In oppositum est capitulum ꝓsens & sequens. ¶Respondeo dicendum q̄ per munus a lingua in spiritualibus contrabitur simonia. Jsta cōclusio ꝓbatur eodem modo sicut in precedentibus probatū est, quod per munus ab obsequio committatur simonia quia similiter quod aliquis satisfaciat precibus alicuius ad temporalē gratiam querendam ordinatur ad aliquam vtilitatem: que potest pecunie ꝓtio estimari. Et ideo sicut contrabitur simonia accipiendo pecuniā aut obsequium: ita per munus a lingua. Pro cuius tamen conclusionis pleniori intelligentia est notandum, † q̄ munus a lingua tripleꝫ est. vnum est laus fame popularis, quod ideo addo quia si sit laus spiritualis: per quā qui gloriatur in domino: gloria illa non appetitur vitiose. de populari vero laude sit ista conclusio. Per tale munus

Ulrichus. Alexander de halis

Ad primū & secundum arg.

Ad tertiū.

Primū ar.

Scōm arg.

Tertiū ar.

Opponit & Rñdet.

a lingua in spūalibus cōmittitur simonia.ptʒ ista conclusio.
Tum qꝛ dicit Gregorius ⁊ habetꝛ.j.e.q.in.c.sequēti. Qui pro-
pter humanā gratiam vel fauorē ordinauit aliquē de impēso
officio sanctitatis minimū accipiūt fauoris. Tum etiā patet
S. Thom. cōclusio:qꝛ vt dicit sctūs Tho.talis fauor ad quē ꝑtinet laus
8 popularis sub ꝑtio cadit. Hinc sequitur corollarie:† ꝙ ꝑlati
ordinātes vel beneficia dātes aliquibus principaliter ad hoc
intendētes:vt per fauorē humanū aut laudem popularē siue
vt laudibus vanis siue garrulorū extollantur ꝑ vrbes sunt si-
moniaci scōm munus a lingua dicūtur ꝑces carnales. Et iste
sunt duplices.qꝛ aut porrigūtur ab alijs ꝑ aliquo aut ab ali-
quo pro seipso preces porrectas ab alijs pro aliquo alio ordi-
nando vel ꝓmouēdo dicimus carnales que veniunt ex carna-
li cōiunctione vel affectione, ⁊ tunc aut iste fiunt ꝑ digno:aut
pro indigno. Si ꝑ digno:aut elector vel ordinator hʒ princi-
palē respectū ad deum, ⁊ merita persone lʒ secūdaria eius in-
tentio referatꝛ ad ꝑces.tunc est ꝯclusio,ꝙ nō est simonia.vt ex-
tra de eta.⁊ quali.tuam.⁊.j.e.q.latorē. Concordant oēs quasi.
Questio. 9 ¶Sed hic surgit qō.† quare in ꝑcibus oblatis ꝑ digno non
Rn̄det. committatur simonia ⁊ cōmittitꝛ si offeratꝛ pecunia.¶Rn̄deo
Alexander de halis. iuxta Alexādrum de halis.ꝙ rō est:qꝛ preces sunt ad manife-
standum ꝙ cōgruit talē ordinari:vel bn̄ficiari. Ad hoc enim
est sermo deprecatorius pro digna ꝑsona. Pecunia vero non
est ad hoc:sed vt inordinate moueat affectū conferentis ordi-
S. Thom. nem:vel beneficiū.ptʒ etiā conclusio:qꝛ vt dicit sanctus Tho.
subest debita causa:ex qua illi pro quo ꝑces porrigūtur spiri-
tuale aliquid porrigatur. Sequitꝛ alia conclusio iuxta hoc se-
Petrus de palude. 10 cundū Petr.de palude in quarto.† ꝙ si ꝑlatus ad ꝑces alicu-
ius cōcedit,qō al's non cōcederet:qꝛ supponit, ꝙ rogans non
nisi pro digno rogaret.ita ꝙ sue ꝑces sint quasi testimonium
nō est simonia. Si vero principalē respectū habeat ad ꝑces,⁊
non ad deū:esset simonia quantū ad diuinū iudiciū:ꝗuis non
apud homines.Cōcordat Petrus de palu.in quarto. Cuius
est ista cōclusio,ꝙ si qs scit aut credit conferentē sibi cōtulisse
ordinē aut beneficiū principaliter propter obsequia vel preces
carnales a se vel ab alio interpositas.Si erat indignus debet
resignare qꝛ tunc succedūt loco pretij. Alioqui si erat dignus
nō tenetꝛ sed debet penitere de intētione corrupta si illud pro-
curauit.extra.e.mādato.⁊ de eta.⁊ quali.tua. Si vō ꝑces fiant
pro indigno tunc est cōclusio,ꝙ simonia est.patet cōclusio.j.e.
q.de ordinationibus.⁊.c.nōnulli. Patet etiā rōne:qꝛ cum ta-
lis ad ordinādum vel beneficiandum nō moueatur:nisi fauore
preces siue ipse fauor succedunt loco ꝑtij. Et ideo talis cū ma-
nifestū sit,ꝙ ad ꝑces videatur principaliter intēdere qui pre-
ces pro indigno exaudit simoniace ordinat vel promouet cum
dicat sanctus Tho.in quarto.qui dat aliqō spirituale pro fa-
uore vel laude habēda quē expectare videntur qui ꝑcibus ali
cuius satisfacit:non est dubium ꝙ simoniā cōmittit. Si vero
quis ordinatur aut promouetur proprijs ꝑcibus si ꝑces car-
nales faciat simonia est. Carnales aūt ꝑces dicimus quas ali-
quis porrigit pro seipso quādo scit se indignū ordine vel be-
neficio. Tunc enim non mouetur intentione spūali:sed vtili-
tate ⁊ commodo carnali. Talis enim non velit propter preces
solas ordinari:aut promoueri:qꝛ supponitur ꝙ al's indignus
sit:nō dubium quin simoniam committat. Si vero dignus sit
Pria opi. currit triplex opinio.vna est Hu.⁊ multorum aliorū, ꝙ simo-
nia sit quantūcunqꝫ sit dignus.pro qua opinione inducūt ca-
Scda opi. pitulum presens.⁊ in.c.scriptis.viij.q.j. Secūda opi.est Ray-
Raymūd⁹. mundi:qui distinguit de bn̄ficio:aut est simplex:aut dignitas
siue curā animarum habēs concordat cum opinione Hug.ꝙ
quātūcunqꝫ quis sit dignus simoniacū sit, ꝙ fundat ꝑ se pre-
ces pro tali bn̄ficio per iura allegata. Si est bn̄ficium simplex,
⁊ est dignus ⁊ indigens pōt absqꝫ metu simonie petere.extra.
eo.tuā.⁊ ar.extra de restit.tuā.⁊.c.ad aures.⁊ extra de preben.
S. Thom. cum scōm. Concordare videtꝛ sanctus Tho.in quarto.ita di-
cens si beneficiū habet curā animarū quia ꝑsumptuosum est:
nec tamē simonia est:nisi pro tanto qꝛ ex ipsa presumptiōe in-
dignus redditur.⁊ tunc preces sue hoc ipso ꝙ rogat pro indi-
Hostien. gno sunt. Concordat Hostien.in summa.iij.parte.ita dicens.
Si promouetur quis suis precibus ad prelaturā maxime que
per electionē confertur cōmittitur simonia. Et in hoc casu in-
telligo,ꝙ nullus debet sibi honorē assumere sed qui vocatur a
deo tanqꝫ Aaron.extra de elect.qualiter.viij.q.j.in scriptis.⁊
j.q.vj.sicut is.cum ista secunda opinione quantū ad reprehen-
Guiliel. sionem prime opinionis concurrit Guilielmus in glos. Ray-
mundi:qui ait ꝙ opinio illa Hug.sit dura ⁊ multoties fiat cō-
trarium. Idem dicit Jo.in glo.j.e.q.filium.vbi sic dicit. Ali-
quis potest pro se dignas preces offerre quod Hug.non con-
cedit in quo non credo eum bene dicere quia multos condem-
nat.hec ille. Pariter huius opinionis est magister Alexan- Alexander de halis.
der de halis in secundo.vbi sic de illa opinione inquit. Graue
enim est hoc dicere cū iura non sint de hoc omnino expressa, ⁊
multorū ꝑm hoc fieret damnatio. Pariter etiam huius opi-
nionis est dn̄s Ulricbus in summa sua. Tertia opinio est ali- Tertia opi.
quorū, ꝙ quis potest fundere ꝑces pro se si ꝑsumit se dignum
non solum pro bn̄ficio simplici:vt illi de secunda opinione di-
xerunt:sed etiā pro dignitate vel bn̄ficio habente curā anima-
rū. ⁊ hoc siue indigeat siue de suo patrimonio satis habeat qꝛ
nemo cogitur proprijs stipendijs militare.hec conclusio est
Guilielmi in glo.qui vt inducit Jo.in summa cōfess.ita dicit. Joannes.
11 Credo † ꝙ beneficiū habēs curā animarū annexam potest pe
tere pro se si dignus sit:exēplo Esaie qui dicit. Ecce ego:mitte
me. Esa.vj. Concordat cum eo Ulricbus in summa sua dicit Ulricbus.
tamen ꝙ si dignitatē vel curam animarū pro se petat ex tanta
presumptione que eum tali beneficio reddat indignū simonia
est:quia sunt ꝑces pro indigno.hec ille. Et videtur opinio ista
nobis magis rationabilis,⁊ magis pia. Precedens enim vi-
detur multos damnare:maxime nostris tēporibus:in quibus
quasi nunquā danꝛ bn̄ficia sine cura ⁊ cū cura nisi petentibus:
quod nullo modo curia Romana sustineret in bn̄ficijs curam
animarū annexam habētibus:si ita dānabile foret.sicut opin.
precedēs inquit.maxime cum ex hoc manifeste sequeretur,ꝙ
papa taliū supplicationibus condescēdens mortaliter pecca-
ret,qō durum esset asserere.vnde videtur dicendum iuxta pre-
fatum modū loquendi dn̄i Ulrichi, ꝙ vbi quis se estimat di-
gnum:scʒ doctum prudentē,⁊ exēplaris cōuersationis posset
pro se petere cum humilitate sperando in adiutorio altissimi
beneficiū cum cura:aut dignitatē citra episcopalē cui annexa
sit cura animarū. Nec hic videtur habere locum presumptio si
dignus sit: vel si sit modica erit ⁊ quasi nulla.primum patet.
Nam vt dicit sctūs Thom.in scda scde.q.cxxx.ar.j. Presum- S. Thom.
ptio est cū aliquis assumit ad agendum ea que preferūtur sue
virtuti. Si autē iste dignū ⁊ potentē se sentit quātū fragilitas
humana permittit ad explendū beneficiū habens curam ani-
marum:iam non assumit aliquid quod preferatur sue virtuti.
¶Secūdum patet.dicit enī idem sctūs Tho.in ar.se.ꝙ sicut
magnanimitas ita ⁊ ꝑsumptio in aliqō magnū tendere videtꝛ.
Non enim multū cōsueuit dici aliquis ꝑsumptuosus :si in ali-
quo modico vires suas transcēdat.ergo videtꝛ ꝙ vbi est par-
ua aut modica ꝑsumptio:vt in huiusmodi minoribus digni-
tatibus:aut bn̄ficijs curā habentibus animarū:nō reddatꝛ qs
ex ea indignus bn̄ficio:vbi alia cōcurrunt spectātia ad digni-
tatē persone pro tali bn̄ficio. Bene tn̄ cōcedimus cum prefa-
to dn̄o Ulricho,ꝙ ex tanta presumptione posset quis talē di-
gnitatē:aut beneficium curam animarū habēs petere ꝙ red-
deretꝛ indignus tali beneficio. Et forte hanc opinionē videtur
Hostiē.sentire quādo in summa sua.titu.de simo.ait. Si quis Hostiēsis.
promouetur suis ꝑcibus ad prelaturā maxime que per electio
nem confertur cōmittitur simonia. Et in hoc casu intelligo,ꝙ
nullus debet sibi assumere honorē:sed qui vocatꝛ a deo tanquā
Aaron.hec ille. Unde videtur ꝙ authoritates sanctorum que
videntur dicere,ꝙ prelatura non decenter appetitur sicut illa
Augusti.xix.de ciuitate dei:vbi ait. Locus superior sine quo
populus regi non potest,⁊ si administretur vt decet nō tamen
decenter appetitur intelligende sunt quando notabilis pre-
sumptio interuenit ⁊ de maioribus prelaturis siue superiori-
bus sicut sunt episcopales : quia sole tales dicuntur absolute
prelature. Unde sanctus Thomas in secunda secunde.que- S. Thom.
12 stione.clxxxiiij.ar.vj.dicit.† ꝙ episcopi principaliter habent
curam animarum omnium sue diocesis. Presbyteri autem
curati ⁊ archidiaconi habent aliquas subministrationes sub
episcopis.⁊ ita ad eos non pertinet principaliter pastorale of-
ficium.hec ille. Ista pro nunc sufficiant pro predicta opinio-
ne que magis pia nobis videtur iuxta communem practicam
ecclesie Romane que non est faciliter vniuersaliter damnāda.
¶Tertium autem munus a lingua sunt preces armate siue
violēte id est cum quibus infertur alicui timor cadens in con-
stantem virum:vt dicit Albertus magnus in quarto.vt cum Albertus magnus.
aliquis potēs potēter petit pro aliquo.de quibus sit ista con-
clusio,ꝙ si prelatus requisitus de dando ordinem aut benefi-
cium huiusmodi precibus propulsatus principalē respectum
habeat ad illas preces:scilicet vt euitet aliquod malū persone:
vel fame:vel rerum,qō probabiliter timetur:simonia est.patet
conclusio:quia cum carere malo sit quoddam bonum, vt dici-
tur v. Ethicorum.talis prelatus non dat gratis spirituale:
sed pro fauore principis habendo:aut periculo euitando.pa-
tet etiam ex illo, quod dicit Symmachus papa. Si quis epi-
scopatum desiderat:potētes personas minime sibi adhibeat:
nec ad

nec ad certū sibi faciendū adhibito cuiuscūqꝫ gn̄is timore cō-
pellat.¶Scda cōclusio.Si talis ꝑlat⁹ nō habeat principalē
respectū ad preces,sed ex suo duntaxat officio eum instituat
necessitate,vel vtilitate ecclesie exigente,licet secundarius re-
spectus habeatꝛ ad preces,simoniam non cōmittit.vt extra de
eta.⁊ quali.tua. Ista cōclusio est scti Tho.tā in.ij.ij.quā i scri-
pto. Et est Ulrichi i summa sua.⁊ Host.in sua.¶His habi-
Ad primū arg. tis dōm est ad rōnes in oppositū. Ad primā rn̄detꝛ negando
assumptū.qm̄ vt dictū est sub pretio cadunt ipse preces:ex q-
bus acqritꝛ fauor humanus,vel vt malū aliquod euitetꝛ. Et iō
si aliqs principalr̄ ad hoc intendat:non dubiū quin simoniaʒ
Ad scōm. cōmittat.¶Ad scōam rn̄detꝛ ꝙ ratio bene procedit:quando
Ad tertiū. dignus est ipse q petit.¶Ad tertiā cōceditꝛ.ꝙ preces nō sem
Exponit literam. ꝑ inducāt simoniā sed solum in casibus supradictis. Lege tex.
¶[Ordinationes.]que interueniente pretio vel precib⁹ vel
obsequio. Quia hic fit mētio modorū qbus simonia cōmittitꝛ.
Questio. 13 ¶Queritꝛ† vtrū hic ⁊ i sequēti.c.sufficienter assignentꝛ modi
Primū ar. qbus cōmittitꝛ simonia. Et vr̄ ꝙ nō. Primo quia in commu-
tationib⁹ dignitatū vel ecclesiasticorū beneficiorū committitꝛ
simonia.sed ibi nō est aliqō munus de ꝑdictis.ergo non suffi-
Scōm ar. cienter assignantꝛ modi simonie.¶Scōo sic. Aliqui ponunt
parentelā sicut cū quis alicui dat gratia cōsanguinitatis.ꝑm
illud. Laus parentela violenta negotiatio siue rogatio.dona
Opponit ⁊ Respōdet. obsequium vile.vēdunt ius spūale.¶In oppositū vr̄ ex text.
ꝑn̄tis.c.¶Rn̄deo dōm.ꝙ diuisio q̄ hic ponitꝛ penes munera
ꝑ q̄ cōmittitꝛ simonia est sufficiēs.que ꝯclusio pʒ ex ꝑn̄ti.c.⁊ ex
sufficiētia assignata ꝑ sctm̄ Tho.q̄ ponitꝛ infra. Est tn̄ hic no-
14 tandū.† ꝙ multiplr̄ assignatur diuisio simonie. Prima diui
sio est penes eos inter quos simonia committitur vt dt̄ Guli.
in summa.de vitijs. Nā alij cōmittūt eā emēdo:vt Simon ma
gus. Et isti ꝑprie simoniaci vocantꝛ. Alij vero committūt eaʒ
vēdēdo:q giezite vocantꝛ.aliqn̄ tn̄ large vocantꝛ simoniaci isti
⁊ illi. Scda diuisio est ꝑm diuersitatē munerū:ꝑ q̄ simonia cō-
Uersus. mittitꝛ.de qua hr̄ in ꝑn̄ti.c.q̄ cū aliorū additiōe in his versib⁹
cōprehenduntꝛ. Munus lingua timor caro cum fama popula
ri. Non faciunt gratis spirituale dare vel sic. Laus parētela
violenta rogatio dona. Obsequiū vile ius vendunt spiritua-
le vtrosqꝫ enī versus expedit hr̄e dicit dn̄s Ulricbus.qꝛ scdo
positi exponunt primos.⁊ insup nō sunt sufficiētes sine se iui-
cē. Primi enī ponūt munus a lingua:⁊ ēt famā popularē siue
laudē quorū alterū tm̄ ponitꝛ in scdis.scdi vero ponunt mun⁹
ab obsequio qō in primis non hr̄. Qualiter aūt omnia hec mē
bra sub predictis tribus mēbris cōprehendantꝛ ptʒ ex dictis
ꝑter solā carnē siue parentelā.i.qn̄ datꝛ aliquid intuitu cōsan-
guinitatis.sed hoc reducitꝛ ad munus a manu:qn̄ est simonia.
Nā si cōferens spirituale tm̄ scdariū respectum habeat ad cō-
sanguinitatē:⁊ principalē ad merita persone nō esset simonia:
sed de hoc infra videbitꝛ plenius. Sufficientia istorū colligitꝛ
sic a sancto Tho.in.iiij. Bonū tpale qō pōt qs ab alio expe-
ctare vel est ex ꝑte aīe,sicut amicitia aut fauor est ꝙtū ad hoc
est munus a lingua:vel est ex parte corporis:sicut aliqs actus
exercitus ⁊ ꝙtū ad hoc est munus ab obsequio:vel est aliquid
exteriorū bonorū:⁊ sic est munus a manu. Quātū ad primū cō
mittitꝛ simonia ꝑ munus a lingua:qꝛ ligua opinionē exprimit
⁊ gratiā cōceptā. Quātū ad ꝑm ꝑ munus ab obseqo. Quātū
ad tertiū per munus a manu. Hec sanctus Tho. Tertia diui
sio est scōm diuersitatē eorū:que vendūtur a simoniacis:qꝛ in-
ter bona spiritualia q̄ ipsi vendere volunt : quedā sunt spūa-
lia.vt dt̄ prefatus Guil.in li.de vitijs ⁊ virtutib⁹.qꝛ illis qritꝛ
spiritussanct⁹ vt orationes ecclesie. qdā vero qꝛ illis ꝯfertur ⁊
augetꝛ gr̄a spiritussancti,vt sacra ecclesie ⁊ societas ecclesiasti-
ca ⁊ officia vel dignitates ecclesie. Quedā vō dicuntꝛ spiritua-
lia qꝛ illis hr̄ spiritussanct⁹ vt sciētia ⁊ virtus. Scientia vero
hr̄ inquātū illuminans. Et ideo ꝓhibetꝛ vendi scientia in pro
Prouerb. xxiij.c. uerbijs.vbi dr̄. Noli vendere sapientiā doctrinā ⁊ intelligen
tiā. Et virtute hr̄ spiritussanct⁹ inquantū afficiens animam.
Quedā vero dicuntꝛ spiritualia qꝛ per ea ostenditꝛ haberi spi-
ritus:vt miracula. Quedā vero dicuntꝛ spiritualia large:quia
spiritualib⁹ exercitijs deseruiūt:vt vasa ⁊ vestes ecclie. Que-
dā vero spiritualia:qꝛ illis sustētatꝛ qui spiritualib⁹ exercitijs
sunt intenti,vt sunt decime. Sed ista duo vltima potius dicē
da sunt annexa spiritualib⁹ ꝙ spiritualia.¶Quibus habitꝫ
Ad primū argu. dicēdum est ad rōnes. Ad primā rn̄detur iuxta sanctū Tho.
ꝙ in cōmutationib⁹ siue permutationib⁹ non semp est simo-
S. Thom. nia:sed solū qn̄ pro aliquo terreno commodo vtriusqꝫ vel alte
rius cōmutatio fit. Si aūt pro aliquo spirituali:vt pote quia
hic in loco illo posset melius deo seruire nō est simonia.vn̄ tūc
Ad scōm. pōt fieri cōmutatio authoritate epi diocesani.¶Ad secundā
rn̄detꝛ ꝙ ēt nō semper cōmittitꝛ simonia dando consanguineis
bn̄ficiū aliqō etiā rōne cōsanguinitatis vt dictū est. Et pleni⁹
15 de hoc infra disputabimus.¶Sed surgit hic qō † .q̄ simonia Questio.
inter istos modos est grauius pctm̄.¶Respondetur iuxta Rn̄det.
Ulricbum in summa:⁊ deducit Jo.in summa confessorum.ꝙ Ulricbus.
in munere a manu.vn̄ dicit sic. Quāuis in oībus predictis sit
simonia. Tum qꝛ magis ꝑprie pretiū est munus a manu, quā
a lingua:vel ab obseqo. Ideo illa simonia est magis siue mai⁹
pctm̄ in hoc genere pcti. Et ideo legale sacerdotium ꝗuis ex
cōsanguinitate siue paterna successione acciperetꝛ : qꝛ potius
fuit vmbra sacerdotij spūalis : ꝙ aliquid spirituale tn̄ illicite
dabatꝛ ꝑ munere.vn̄ dt̄ Aug.⁊ hr̄.s.e.q.sicut eunuchus.quod August.
ignis sacrificij qui.lxx.annis babylonice captiuitatis sub aq̄
vixerat.ij. Macha.j.extinctus est antiquo Jasoni vendente
sacerdotium.ij. Machabeo.iiij. Sequitur in litera.¶[Pre-
tio]iam dato:vel retento vel promisso.glo.⁊ Hug.[vel preci- Exponit literam.
bus]ab ipso ordinando:vel ꝓmouendo, vel ab alio ꝑ ipso in
digno porrectis. Hug. Et vt dicit gloss.hoc intelligitur de ꝑ-
cibus pro indigno:⁊ carnali amore impēsis.vel a se porrectis.
alias non.de quo extra.de eta.⁊ quali.tuam.⁊.j.eo.§.nō itaqꝫ.
⁊.j.q.iij.saluator.in gl.j.precibus. Nos etiam supra in questio
ne sufficiēter hoc exposuimus.[vel pro obsequio.] ita ꝙ ly ꝑ
dicat cām principalr̄ mouentē ad dandū ordinē vel beneficiū
a sicut expositū est in qōne.tūc enī plane simonia est [a] : ⁊ hoc est
quod sequitꝛ ea intentione impense: scʒ vt qs ordinetꝛ vel pro-
moueatꝛ vel qꝛ est ordinat⁹ vel ꝓmot⁹:qꝛ sicut dictū est de ꝑtio
in pecunia.s.e.q.eos. Ita et de obsequio : scʒ quod ante ⁊ post
exhibetꝛ mala intentione:⁊ intuitu ordinationis iam facte,vel
fiende:⁊ vtrobiqꝫ cōmittitꝛ simonia ꝑm Hug. Idem dt̄ etiam
ea intentione:qꝛ potest fieri obsequium sine tali intentiōe.hu.
⁊ supra exposuimus:ꝙ aliqs sine tali intentione pōt alicui ꝑ-
lato exhibere honestū obsequiū,cui a ꝑlato conferetꝛ bn̄ficium
aliqō:non intuitu seruitij:sed meritorū suorū:vel que nō com
muni cōsensu:q debet iteruenire scōm antiquos canones.lxij.
di.c.j.⁊.lxiij.di.c.ꝙto. Arch.[Sanctiores.] ¶Sed hic surgit
questio.quid si forsan forma canonica non fuit seruata. Rn̄-
deo oīa supplentꝛ in confirmatione ꝑm Inno.sicut et defectus
16 per interlocutoriā.extra de elec.cū dilecti.ad fi.† Nam ⁊ sentē-
tia contra ius litigatoris lata in rem transit iudicatam:si non
fuerit appellatum.extra de re iudi.cū inter.in fi.ꝑm Host.qui
ita notat extra de accu.prela. Arch.[falsas]quo ad executio Questio. Respōdet.
17 nē nisi dispensetꝛ cū eis. Hug.⁊ Arch.† Et no.ꝙ simoniac⁹ in
ordine suscepto non solum perdit executionem ordinis simo-
niace suscepti:sed ēt omniū aliorum.ꝑm Inno.vt no.extra de
simonia.ꝑ tuas.⁊.s.nos hoc notauimus.[Non ꝑ ostiū.] hoc
sumptū est. Joā.x. Ego sum ostiū. Et q non intrat per me fur
est ⁊ latro.[Nō per ostiū].i.non canonice:nō ꝑ canonicā ordi
nationē vel electionē:sʒ ꝑ simoniacā prauitatē[vel nō itrant]
i.nō accedūt ad talē ordinē:vel prelationē.[ꝑ ostiū] .i.xp̄m.i.
ꝑpter xp̄m.[sed tanqꝫ fures ⁊ latrones]propter lucrū:aut ali
18 quod cōmodū tpale.vbi no.† ꝙ dupliciter potest dici simonia
cus fur.primo respectu eius:cui⁹ bona contractat eo nolente.
Scdo respectu pauperū quos bonis ecclesie defraudat.vn̄ cū
prelatus vicem xp̄i obtineat qn̄ simoniacus prelatus efficitur
latro,⁊ sacrilegus vice dei in ecclesia fungitꝛ, vt dt̄ Guliel.au-
thor libri de vitijs ⁊ virtutibus.dt̄ ēt gloss. Jo.hic super ver.
fures.vr̄ ergo cū simoniacus furi cōparetꝛ:ꝙ cū simoniaco nō
possit dispēsari:nisi renuntiet ordini:aut beneficio male susce
pto.vt.j.si qs neqꝫ.⁊.s.c.erga.⁊ extra.eo.ti.nobis.in fi.qꝛ nec
vitium furti purgatur nisi res furtiua reddatꝛ in ꝑtāte dn̄i.vt
xiiij.q.vj.si res aliena.

a ¶Simōia est.Simōia est crimen publicū,⁊ exparatur crimini lese maiestatis Bald.in.l.si quequā.C.d epis.⁊ cle.gl.in.§.ꝑ cōtrariū.insti.de heredi.q̄ ab intest.de fe.Alexā.in l.j.de publi.iudi.

1 ☞Pecuniam an aliquis dare possit alicui simoniaco ne dece-
tero faciat simoniam.
2 Pecuniam si aliquis offerat pro me vel promittat:an ego di
car simoniacus.⁊ nu.3.
4 Inimicus meus si dedit pecuniam me ignorante pro promo-
tione mea:an sim dicendus simoniacus.
5 Simoniacus an dicatur dans pecuniam si sine pecunia obten
turus erat ordinem vel beneficium.
6 Simoniacus an sim dicendus si soluo pecuniā promissam me
nesciente.
7 Munus ab obsequio indebite impensum est duplex.

Sunt nonnulli. Ad idē sequitꝛ h̄.c. qō est bti Grego.in homilia qrta sup euāgeliū in q̄ ponit tres species siue modos quib⁹ cōmittitꝛ simonia.de qb⁹ in precedenti caplo facta est ēt mentio. Et pōt diuidi in tres partes. Diuisio.
In prima reprehendit quosdā qui in collationib⁹ ordinū aut

beneficiorũ solũ vitabãt accipere munus a manu. In scđa ponit tres species muneris. In tertia infert: ꝙ nõ solũ cõmittit simonia p munus a manu: sꝫ ẽt p munus ab obsequio: ꝛ a lingua. scđa ibi: vñ bñ. tertia ibi: q ergo sacros ordines. ¶ Quia de istis oĩbus satis dictũ est ꝛ disputatũ in. c. prece. nõ est opꝰ alia disputatione circa has species. Uerum pro pleniori noti-

[Qđ prima.]

tia huius materie q̃runt aliqua. Primũ est cũ archidiacono in. c. p̃cedẽti.
1 † vtrũ aliqs possit dare pecuniam alicui simoniaco ne decetero faciat simoniã. [Rñdet.] Ad hoc respõdet dñs Hug. cardinalis. [Hugo cardinalis.] ꝙ sic sicut tpe dñi Alexãdri in quadã ecclesia erat quidam canonicus pessime conditionis nec poterat eũ expellere eps cõuentũ est inter ipsum ꝛ epm sup certo p̃tio de prebenda resignãda. Et cõsultꝰ papa rñdit purga ecclesiã tuã. [Scđa qđ.] ¶ Secũ-
2 dum est vtrum † si aliqs p viã ordinationis aut promotionis pecuniam offerat pro me vel preces vel promittat vtrum ego dicar simoniacus. [Respõdet.] Rñdet ꝙ nõ nec mihi obest si a prin. 5dixi. vt extra. e. sicut tuis. §. pe. ꝛ extra de homi. Petrus. secꝰ si sciui: ꝛ consensi: tunc enim dicor vt đt Host. in summa interponere voluntatẽ turbatã. Et ideo quantũcunqꝫ occultũ sit renuntiare teneor, si animã saluare volo memor illius verbi. Nihil prodest homini si vniuersum mũdũ lucret, aĩe vero sue detri-
[Tertia qđ.] 5 mentũ patiat. vt extra. e. Mattheus. ¶ Tertiũ est † vtrum si amicus meus me ignorante dedit pecuniã p promotiõe mea: ego dicendus sim simoniacus. [Rñdet.] Rñdet fm Host. ꝙ non sum inde simoniacus nihilominus teneor renuntiare: vt extra. eo. de
[Quarta qđ.] 4 simoniace. ꝛ. c. nobis. ¶ Quartũ est † vtrum si inimicus meꝰ dederit pecuniam volens vt ex hoc promotio mea indicaret simoniaca ꝛ sic impediret. [Rñdet.] Rñdetur iuxta Host. ꝙ non committit simonia quo ad me: nec mihi nocet, ne ille ex dolo reportet qđ intendit, vt in. c. sicut tuis. ꝛ. iij. c. nobis. extra. e. [Quinta qđ.] ¶ Qui-
5 tũ est † si aliqs sine pecunia obtenturus erat ordinẽ: vel beneficiũ: ꝛ tñ pecunia data fuit, vtrũ talis sit simoniacus. [Rñdet.] Rñdet scđm Inno. ꝙ si alius dedit pecuniã dũ tñ non ordinatori nõ est simonia. ar. j. q. vj. §. vlt. Si aũt ipse ordinatus dedit: simoniacus est. ar. j. q. ij. ꝑpio. ꝛ. q. iij. si quis. ꝛ. q. vj. c. j. Concor. Ul-
[Sexta qđ.] 6 ricus. ꝛ Hos. ¶ Sextũ est † vtrũ si pecuniã pro me: me nesciẽte promissam soluã sum simoniacꝰ dđs. [Rñdet.] Respondetur secũdũ [Hostien.] Host. in summa ꝙ simoniacꝰ debeo iudicari: qꝛ in maleficijs ratihabitio retrotrahit: ꝛ mãdato equarat sicut notat extra. e. sicut tuis. In hac tñ simonia fm Raymundum eps potest dispẽsare. [Exponit literam.] His habitis exponenda est litera text. Lege textũ. ¶ [Sunt nonnulli laudis humane] que in talibꝰ nõ est q̃rẽrenda. vt di. xxiiij. qñ. Hug. ꝛ Arch. [propheta.] Esaias. scđa pars. c. xxxiij. vbi sic đt. q ambulat in iustitijs: ꝛ loquit veritatem. qui proijcit auaritiã: ꝛ calũniã ꝛ excutit manus suas ab oĩ munere ꝛc. Sequit iste in excelsis habitat. [Ab oĩ] dicit vt oĩa particularia ꝛ singularia cõprehenderet. ar. di. xix. si Roma. [seruitus] indebite impensa ꝛ indebita. Nã si debita sit, ꝛ debite impendat: nõ phibet. Hug. Nota ꝙ vt đt Ulrichus [Ulrichus.]
7 † munꝰ ab obsequio indebite impensum est duplex: vel qđ fm se est indebitũ: ꝛ illicitũ ꝛ inhonestũ, vel qđ ex intentione impẽdẽtis seruitiũ est indebitũ. Qđlibet eñ obsequiũ indebite impẽdit: qđ pro aliquo spirituali acquisito vel acquirendo impẽditur. Ita ꝙ ly pro dicat causam principalr mouentẽ ad hoc. vñ in vtroqꝫ casu est simonia. Dicit ergo. impensa. i. ea: vt aliqđ spirituale acquirat. vel qꝛ est acquisitũ. Hu. [In diuinis] i. in ecclesiasticis vel spiritualibus. Hug. de istis satis disputatum est in precedenti. arti.

1 ☞ Simoniacus dicitur omnis ille qui ductus amore alicui indigno beneficium confert.
2 Negotia transformantes vt legi fraudem faciant non excusantur.
3 Res acquisita per simoniam dicitur furtiua.

S I quis nec. Ad idẽ sequit hoc aliud. c. eiusdẽ Grego. in registro: vbi đt: ꝙ si quis p simoniacã prauitatẽ ordinẽ vel dignitatẽ ecclesiasticã acceperit in eternũ peribit, nisi in vita reliquerit ꝛ finalr penituerit. Breue est ꝛ nõ diuiditur. [Exponit literam.] Lege tex. ¶ [Si qs pulsatione vocatꝰ] qđ dꝫ esse saltem pulsatio precũ. Licet enim qs sit valde dignꝰ: tñ nõ dꝫ se ingerere: sed cũ timore ꝛ deliberatiõe onꝰ sacerdotij subire. vt. j. e. q. vj. sicut is. ꝛ. s. e. q. non est. ꝛ dist. xiij. nerui. ꝛ di. lxi. miramur. [iniusto cordis amore] i. ex nimia cupiditate et ambitione.
1 † Ex hoc vt đt gl. collige oẽm illũ esse simoniacũ q ductꝰ amore alicui indigno bñficiũ ꝯfert. ar. extra de simo. nemo. [sacerdotalẽ] i. clericalẽ. gñalr accipit. vt. j. e. q. nullꝰ eps. ꝛ. s. ea. q. q per pecuniã. [vel sordibꝰ precibꝰ] a seipso factis. Sicut enim laus: ita ꝛ p̃ces in proprio ore sordescũt. Hu. [Comitatu] pacto vel in hac intentione adhibito. Hu. [manuali] i. ppria manu dato: vel labore ppie persone exhibito [fraudulẽto] p aliũ dato. vel alia occasione exhibito vel pmisso. Et est ar. 5 illos. q tpe sue ordinationis vel receptiõis aliqđ dant, quasi p vtilitate ecclesie: ꝛ 5 illos q rõne expẽsarũ factarũ aliqua ꝯferunt,
2 vel petunt: vel recipiũt: hoc multos fecit simoniacos. † Nõ eñ excusant q vt legi fraudẽ faciãt negotia trãsformant. ar. xiiij. q. iij. putat. ꝛ. s. ea. q. statuimꝰ. vbi notant illi, q pro chrismate seu p luminaribꝰ ecclesie dñt se pecuniã petere. Hug. [Nõ re-
3 liquerit] † est eñ res furtiua q̃ p simoniã acquirit. Et ideo nisi restituat p renũtiationẽ nõ agit pnĩa: sed simulat. vt. xiiij. qđ. vj. si res [sponte.] đt qꝛ si in ordine iudiciario cogeret relinquere: nisi volens dimitteret ei ad salutẽ aĩe non valeret. vt. xx. q. iij. presens clericꝰ. Hu. [mors] non vꝫ pnĩa ad salutẽ: nisi in ea quis saltem animo perseueret vsqꝫ in finẽ vite. vt de pe. di. j. §. his authoritatibus. Hu. ꝛc.

D E ordinationibus. Ad idem est hoc ca. eiusdem Gregorij scribentis Joanni episcopo vbi prohibet ne pro ordinibus aliquid recipiat. Breue est ꝛ planum. omnia patent ex superioribus. Lege textum. [Exponit literam.] ¶ [Discernimus] id est, discernendo districte interdicimus. Archidiacono.

1 ☞ Amittere quod aliquando quis dicatur quod nunquam habuit.
2 Simoniaci etiam occulti sunt ipso iure suspensi: non tamen sunt vitandi.
3 Simoniaci in beneficio occulti ꝛ criminosi licite celebrãt post penitentiam.
4 Preces carnales pro digno porrecte non faciunt simoniam.

Q Uibusdam. Ad idẽ est hoc. c. eiusdem Gregorij: vbi ostendit ꝙ nec pp̃ter cõmodũ vel premiũ tpale nec p gratiam humanam fauoris nec p p̃ces ordines ecclesiastici sint cõferẽdi sed tñ propter bone vite meritũ. Et assignat ad hoc. iiij. rões scđm quas põt diuidi in quatuor ptes sicut patebit exponendo literã. vel iuxta gl. potest diuidi in tres partes. [Diuisio.] In prima Greg. oñdit se dolere ꝙ in illis partibꝰ nemo p mouet ad sacrũ ordinẽ sine commodi datione. In scđa pbat authoritate dñi simoniacos ipso iure esse suspensos. In tertia parte phibet hoc de cetero fieri ꝛ statuit penã in cõmittentes scđa ibi scimus quippe. tertia ibi: Ideoqꝫ. Lege tex. [Exponit literam.] ¶ [Quibusdã flens dico.] hoc sumptũ est ex verbis aplĩ Phi. iij. flẽs dico inimicos crucis xp̃i. [qꝛ] prima rõ. [ortꝰ occidit] collatꝰ enim ordo p simoniã intus occidit. qꝛ cadit a luce gratie. ꝛ caret debita executione vt foris stare nõ possit ad debitũ officiũ
1 exercendũ. qꝛ executionẽ amittit † vbi no. ꝙ q̃uis executionẽ nunq̃ habuerit: eã tñ dꝛ amittere. ar. ff. vsufru. queadmodum ca. l. iij. §. j. lꝫ sit arg. contra. ff. de cõdi. ꝛ demon. titio vsumfructũ. de hoc le. ꝛ no. xvij. di. concilia. ꝛ. xxiij. di. quorundam. Archi. [Scimus] secunda ratio. [Ex euangelio] Mat. xxj. [per impositionem] Act. vij. imponebant manus super illos: et accipiebant spiritumsanctum: qui noĩe columbe intelligitur. qꝛ sub specie colũbe sup xp̃m baptizatũ descendit. Luc. iij. [ceciderunt] i. cadere meruerũt: vel significate sunt debere cadere. Hu. ꝛ Arch. scꝫ cũ cathedras. vel vendẽtium colũbas euer-
2 tit. hic gl. arguit. † ꝙ ipso iure simoniaci etiam occulti sunt suspensi: non tñ vitandi sunt cũ probari non potest eorum simonia. vj. q. ij. si tñ. ꝛ extra de simo. tanta. ꝛ. s. e. reperiuntur. Hic
3 no. quod dicit Inn. † ꝙ simoniaci in beneficio a occulti ꝛ cri-
a minosi licite celebrant post pnĩam. quia nec sunt suspensi a iure: nec impediunt exequi officiũ suum post pnĩam. sed beneficium simoniace acceptum recipere vel retinere non possunt. extra. e. de regular. Et hoc dicit esse verum in recipientibꝰ aliqua simoniace scꝫ ordinem vel beneficium, in dantibus autem aliqua simoniace seruatur qđ habetur extra. e. dilectus filius scđm Inn. qui ita notat extra. e. tanta. Illa autem decretalis accusatũ intelligit qñ crimen est notorium. Si vero est occultum: q̃uis sit suspensus quo ad se: sicut quilibet criminosus. vt. s. e. q. sacerdotes. non tamen quo ad alios est suspensus. ar. extra de simo. Mattheus ꝛ. c. ex tue. Arch. [qui videlicet] tertia ratio. [perducitur] i. promouetur. Archi. [prouectus] i. promotionis [radice]: i. principio. Archi. [paratior.] vide qđ đt gl. Quod noua testa. ꝛc. [Et vbi est qđ scriptũ est] Matth. x. quarta ratio. [Et cũ primo] i. ante alias hereses post ascensionem Christi. Hug. de hoc legitur ꝛ notatur. s. e. cũ liqueat. et. c.

[a ¶ In beneficio. Nã cũ in ordine ẽt post pactaꝫ penitentiã. Pe. de ancha. in. c. tãta. nu. 2. de simo.]

ꝛ. c. fertur. Archi. [vt hereticus fiat] consecutiue intelligitur vt. s. e. benedictio. ꝛ. c. quisquis. Hug. ꝛ Archi. quomodo aũt hoc sit verũ supra. ibi disputauimus. [ideoqꝫ] tertia pars. fm aliã diuisionẽ [gratia alicuius] humani fauoris. xxiij. dis. qñ. Hug. [supplicatione] carnali. Hugu. [nisi] i. sed. sic ponitur. xxxviij. di. sedulo. ꝛ de pe. di. i. sicut primi. Hug. ꝛ Archi. secũ-
4 dum gl. est hic ar. † Carnales preces pro digno porrectas non facere simoniam. Secus in pecunia aut in obsequio. vide qđ dicit gl. quia nos iam. s. e. q. circa. c. ordinationes. de hoc assignauimus rationem.

1 ☞ Magistratum petens apud laicos ambitione punit lege iulia pena centum aureorum.
2 Gradus altior grauius facit peccatum.

[Diuisio.]

N Ullus. Ad idẽ sequit hoc. c. quod est Symmachi pape. Et diuiditur in duas partes. In prima statuit, vt nullus per ambitionẽ permittatur accedere ad honorem ecclesiasticũ. In secunda assignat rationem propter quam hoc sit reprehensibile in clericis. secunda ibi. Nam cum hoc lege. [Exponit literam.] ¶ [Nullus per ambitum] id est, ambitionem, ꝛ cupiditatem. talis enim repellendus est. di. lxj. miramur. ꝛ. j. e. q. vj. sicut is. Hug. sicut. s. e. si quis. Arch. [Ad episcopalem] vel alium honorem ecclesiasticũ dicente aplo ad Heb. v. Nemo assumit sibi honorem: sꝫ qui vocatus est a deo: tanq̃ Aaron. vñ filij chore sacerdotiũ ambientes tanq̃ indigni sunt repulsi ꝛ graui morte a deo puniti. Num. xvj. [Nam] scđa ps. [Excessus] ambitionis [in laicali
1 culpetur] ꝛ puniatur. † qꝛ apud laicos si magistratum ambitione petierit: lege Julia punit pena centũ aureorũ. ꝛ efficitur infamis. ff. ad. l. iul. de ambitu. l. j. ꝛ. j. q. vij. sancimꝰ. gl. [In religiosis.] quo noĩe cõprehenduntur oẽs clerici. Hug. ꝛ est ar.
2 † ꝙ gradus altior grauius facit peccatũ. vt. viij. q. j. illud qđ. ꝛ. xj. q. iij. precipue. hu. ꝛ glo. [Opprobrium.] scilicet culpe ꝛ pene. qꝛ efficitur infamis.

1 ☞ Sublimari nõ debent aliq in ecclesia potentia aut precibꝰ: sed tantum scientia ꝛ bonis moribus.
2 Grauitas est a quinquagesimo anno vsqꝫ ad sexagesimum.

E Stote. Ad idem est hoc. c. quod est beati Gregorij in registro. vbi beatus Gregorius solicitus vt bone ordinationes fiant in ecclesia instruit prelatos. de. iiij. circa ordinatiões fiendas: Primo istruit circa etatẽ: vt prouectiores ad sacros ordines admittant. scđo circa vitã: vt mundi opere. tertio vt circa ordinãdos discussio ꝛ examinatio debita precedat. q̃rto vt nõ moueant ad aliquos ordinandos potentia aut supplicatione quarũcũqꝫ psonarũ: sed scientia ꝛ morũ honestate. Lege [Exponit literam.] tex. ¶ [Estote. ad sacros] stricte accipit hic [priꝰ eñ vitam] qꝛ non sufficit fides sine bona vita. vt. s. ea. fertur. in princip.
1 [Non vobis potentia] . j. e. q. vj. c. j. ꝛ di. iiij. c. multi. † Non eñ debent in ecclesia sublimari aliqui potentia aut precibus, sed tantũ scientia: ꝛ bonis moribus. Nam deus non multos potẽtes nec nobiles elegit sed infirma mundi: vt đt apls. j. ad Cor. j. nec ad preces matris filiorum Zebedei contulit, vt vnus sederet a dextris: ꝛ alter a sinistris in sede ecclesie. sed hos vult sedere in eis quibꝰ paratũ est a p̃re p vite sanctitatẽ: ꝛ doctrine claritatẽ [supplicatio] facta pro indigno. vel que sit principalis cã ordinationis: scꝫ vt magis expectet precũ affectio, q̃ ordinandi religio. Hug. extra de eta. ꝛ quali. tuã. Archi. gra-
2 ues. s. xxiiij. di. qñ. glo. † grauitas est a quinquagesimo anno vsqꝫ ad sexagesimũ vt notat Hu. lxxvij. dist. in singulis. ꝛ inde dꝛ senectus [adhibete.] quod debet fieri in examinatione ꝛ ordinatione clericorũ: ꝛ in alienatiõe rerum ꝛ in multis alijs. vt di. xxiiij. quando episcopus. ꝛ. xij. q. ij. sine exceptione. Hugu. [pensate] di. lxxxiiij. c. j. Archi.

1 ☞ Deus dicitur offendi in simonia multipliciter.

[Diuisio.]

C Leri. Ad idẽ sequit hoc. c. eiusdẽ Gregorij in registro: in quo statuit ne pueri ad sacros ordines promoueantur: ꝛ ꝙ nec fauore aut venalitate ad sacros ordines quis promoueat. Et potest diuidi in duas partes. In prima statuit qđ dictum est. In scđa assignat rõne qꝛ in talibꝰ simoniacis promotionibꝰ deus offendit. Pro pleniori intelligẽtia huiꝰ. c. duo venirẽt q̃rẽda. primũ est vtrũ pueri si ordinent reciperẽt sacrorũ ordinũ characterẽ. fm est de rõnibꝰ pp̃ter quas in simonia dicit deꝰ offendi. primũ expediuimus di. lxxvj. in. c. subdiaconꝰ. vbi
1 disputauimus hanc qõnẽ. [Questio.] † Circa fm no. ꝙ in simonia deus xij. offensis offendit, put trahit ex summa de vitijs: titulo de simonia. [Prima offensa.] Prima est qꝛ simoniacus q̃tũ in se est deũ vendit: qꝛ vẽdit gratiã spiritussancti. vñ sup illud Jo. xij. his q columbas vendebãt ꝛc. đt gl. spũs sanctꝰ in colũba apparuit. vñ per colũbã spũs accipit: quẽ simoniaci vendunt. Itẽ Greg. paulo ante. e. q. i. c. quibusdam. đt. colũbas vendere est de spiritusancto quẽ oĩpotẽs cõsubstantialẽ sibi p impositionẽ manũ hominibꝰ tribuit: cõmodũ tpale percipere. idẽ. j. ca. q. iij. saluator. [Scđa offensa.] ¶ Secunda offensa est. quia simonicus deum venditorem et dona sua pecunia aut pretio temporali venalia existimat. vnde Petrus dixit Simoni mago. quia existimasti donum dei pecunia possideri. vñ dñs Joan. ij. Nolite facere domũ p̃ris domũ negotiationis. ꝛ. j. e. q. iij. saluator. [Tertia.] ¶ Tertia offensa est qđ donũ dei cõtẽnit qui dona dei pretiosissima tpalibꝰ cõmodis nulliꝰ q̃si estimatiõis vẽdere aut emere cõtẽdit. [Quarta.] ¶ Quarta offensa est, quia simoniacus aufert a deo ostium ecclesie cuꝫ per violentiã siue contra voluntatem dei per aliud ostium q̃ per xp̃m presumit ecclesiã intrare. s. e. ordinatiões. [Quinta.] ¶ Quinta offensa est quia simoniacus procurat vt ecclesia que sponsa dei est: aliunde grauida sit: q̃ a sponso suo. Ecclesia eñ de spiritusancto solo concipere deberet: sed simonia facit vt ipsa cõcipiat de spiritu maligno. [Sexta.] ¶ Sexta offensa est ꝙ simonia facit deuꝫ nutrire filios adulterinos. [Septima.] ¶ Septima est ꝙ simonia filios exheredat a patrimonio suo scꝫ Christi: ꝛ filios suos diaboli ibi heredes constituit. [Octaua.] ¶ Octauo offensa est. ꝙ simoniacus celebrans pro pecunia videtur deum idolo offerre siue immolare: cũ pro pecunia celebrat. [Nona.] ¶ Nona offensa est, ꝙ simonia nulli loco nulli persone defert. alia peccata sanctitati locorũ deferunt. Nullus eñ fornicat in ecclesia vel iuxta altare, sed ipsa simonia altaria inuadit. vnde Hiere. xvij. dꝛ peccatũ iuda scriptum esse in cornibus ararum per peccatum Jude intelligitur peccatum clericorum, qui deberent vacare confessioni diuine laudis. [Decima.] ¶ Decima offensa est ꝙ eisdẽ vtit simoniacꝰ ad hoĩm inquinationẽ que xp̃s istituit ad eorum sanctificationẽ. [Undecima.] ¶ Undecima offensa est. qꝛ simonia fures. ꝛ sacrilegos facit obtinere locũ vicem dei in ecclesia simoniacus latro est. vnde Joã. x. qui non intrat per ostium in ouile ouium: sed ascendit aliunde: fur est ꝛ latro. s. e. ꝛ ordinationes. ꝛ Matth. xxi. fecistis eã speluncã latronum. [Duodecia.] ¶ Duodecima offensa est. ꝙ simonia ecclesiam iumentis ꝛ reptilibus replet suffodit eñ murũ ecclesie scꝫ prelatum precipue si terrenus sit. suffosso eñ muro ecclesie. i. corrupto per simoniã intrat multitudo iumẽtorum ꝛ reptilium. iuxta illud Eze. x. ingredere ꝛ vide abominatiões pessimas. Et ingressus vidi. Et ecce similitudo reptiliũ ꝛ aĩaliũ abominatio. Cum eñ aliqs luxuriosus in ecclesia beneficiat: porcus tunc in ecclesiam ingreditur. Cum aliquis amãs lites ꝛ rixas canis in ecclesiã ingreditur. Bene ergo đt Gregorius in tex. presentis. c. ꝙ proculdubio Deus offendit si ad sacros ordines. ꝛc. Lege. [Exponit literam.] ¶ [Pueri] nec ẽt adolescẽtes. vt di. lx. si nouamꝰ. ꝛ dis. xxiij. qñ. ꝛ di. lxxvij. p totũ. ꝛ di. lxxviij. qđ est. Hug. [Ad sacros] stricte accipit: scꝫ ad subdiaconatũ: ad diaconatũ, ꝛ p̃sbyteratũ: si tñ ordinant recipiũt ordines ẽt septẽnes, vel minores: dũtñ sint baptizati, vt đt Hu. ꝛ nos ita diffiniuimus. s. di. lxxvij. sed de epatu non fuimꝰ nec sumꝰ opinionis ipsius Hug. imo ipse in hoc non bñ đt, vt ostendimus [Cõtra hug.] supra loco iam dicto: vbi disputauimus istam materiaꝫ satis copiose. Et de his que tangunt hic in gl. ibi vide. De istis potes notare quid Inn. ꝛ Host. dicũt extra de eta. ꝛ quali. §. cui ꝛ in summa sua. Goff. e. tit. §. sed queritur. Arch. ne tanto periculosius vt di. xlviij. sicut. Hug. [Nam proculdubio] secũda pars. iam de hoc satis dictum est.

1 ☞ Papa potest cõmittere simoniam in generali sicut quicũqꝫ alius inferior prelatus.
3 Papa nõ põt cõmittere simoniã quo ad penã iuris positiui.
4 Penas iuris canonici non incurrit papa: nec ille qui ab eo emit beneficium vel ordinem.
7 Simonia dicta est a Simone mago.
8 Beneficium datur propter officiũ ad sustẽtationem ministri.
9 Instituere quid dicatur.
10 Papa sepe ad preces clericorum ꝛ etiam laicorũ ordinat: dispensat, confert, ꝛ tolerat aliqua: ꝛ permittit.

L Atorem. Inducit hoc. c. quod est beati Gregorij in registro: magister Gratianus contra ea que dicta sunt de precibus. In quo habetur qualiter ad preces vnius episco-

pi papa Gregorius quendam ordinauit in acolytũ. Breue est. Sed pro pleniori intelligentia huius.c.imo totius materie, quia hic fit mentio quomodo papa ad preces vnius episcopi contulit ordinem acolytatus cuidam:⁊ vt tangitur in gl.huius.c.sepe papa ad intercessionem clericorum ⁊ laicorum ordinat dispensat vel confert beneficia vel tolerat.queruntur hic tria.

1 ¶ Primum est vtrum papa possit committere simoniam.
5 ¶ Scdm est vtrum distinctio assignata a iuristis dicentibus quedam esse simoniaca de se quedam solum ex iuris prohibitione sit bona ⁊ conueniens.
6 ¶ Tertium est vtrum papa vendens canonicatum committat simoniam.

1 **Ad primum** sic pcediꝛ.† Et vr̃ ꝙ papa nõ possit cõmittere simoniã. Primo sic.

Primũ ar.

Statuta canonũ nõ ligant papã: sicut nec leges imperatorẽ. patet hoc.ff.de leg.l.princeps.⁊.ix.q.iij.cuncta per mundum. ergo vr̃ ꝙ papa nõ possit cõmittere simoniã in quibuscunq; phibitis p canones. ¶ Scdo sic. Jacob non cõmisit simoniã emẽdo hoc,qd sibi ex cõcessione debebaꝛ:sed potius Esau qꝛ hoc alio modo dare voluit.ergo cũ oĩa sint credita dño pape q̃ sunt ecclesiarũ:vr̃ ꝙ ipse nõ cõmittat simoniã accipiẽdo a psonis ecclesiasticis pro spiritualibus cum sibi alias darent.

Scdm ar.

Tertiũ ar.

¶ Tertio.nulla persona habet ius in bonis ecclesiasticis nisi per iurisdictionem domini pape.ergo sicut ipsa persona ecclesiastica accipit ex iurisdictione pape:ita papa potest accipere.

Opponit ĩ cõtrarium. Scda opp.

¶ In oppositum est quod simonia dicta est simonia a cõtractu,quem voluit facere Simon cũ Petro papa aplorũ.ergo multomagis cũ alijs papis potest cõmitti simonia. ¶ Scdo sic.iuxta Albertũ magnũ.iuuans ad peccatum mortale et nõ impediens cum possit impedire peccat pari peccato cum faciente:vt dicunt sancti.sed papa scit subditum posse committere simoniam:ergo si non prohibet non recipiendo quod offert:⁊ concedendo qd petit ipse pari peccato peccat.ergo simoniacus efficitur.

Respõdet. Prima cõ 2 clusio. S. Thom̃.

¶ Respondeo dõm sub certis conclusionibus.prima est:† ꝙ papa potest cõmittere simoniam in gñali sicut quicunq; alius inferior prelat⁹.quo ad culpam ⁊ graui⁹ peccat. Ista cõclusio est sancti Tho.in.ij.ij.qõ.c.ar.j.dt sic.papa põt incurrere vitium simonie sicut ⁊ quilibet alius homo. Peccatũ eñ tanto in aliqua psona est graui⁹ q̃to maiorẽ obtinet locũ. Quãuis ergo res ecclesie sint eius vt principalis dispensatoris,non tñ sunt eius vt dñi ⁊ possessoris. Et ideo si reciperet pro aliqua re spirituali pecuniã ex redditibus alicui⁹ ecclesie non caret vitio simonie. Et similiter etiam posset simoniã cõmittere recipiendo pecuniã ab aliquo laico non de bonis ecclesie. Ista cõclo est eiusdẽ sancti doctoris in.iiij.di.xxv. vbi ita dicit. Opinio illa erronea est,vcꝫ q̃ dt ꝙ papa non põt cõmittere simoniã. Si eñ papa pro aliquo spirituali munus acciperet:simoniã cõmitteret:sicut ⁊ alius homo.quia in ipso Petro cui papa succedit simonie vitiũ dãnatione inchoauit in nouo testõ. Hec ille.

Albertus magnus.

Ista ẽt cõclusio est Alberti magni.in iiij.di.xxv.vbi rñdendo qõni.Ita dt. In veritate bene puto. ꝙ papa bene põt cõmittere simoniã,nec vr̃ mihi hoc dubium qñ vendit spũale hec ille.

Vlrichus.

Ista cõclo ẽt est dñi Vlrichi in summa sua vbi dt sic.dñt quidã papã nõ posse committere simoniã,cũ quacũq; psona ecclesiastica:qꝛ nihil lucraꝛ cum omnes res ecclesiarũ sint sue.sed stultũ est hoc dicere.cũ origo ipsius heresis fuerit in voluntate ineundi pactũ cũ primo papa.i.cũ Petro.etiam tunc tpis quando omnibus fidelibus omnia erãt communia:nec res ecclesiarum sunt pape:nisi sicut scdm leges omnia sunt principis:scꝫ ad gubernandum:non ad possidendũ. Et si etiã scdo modo sint sue:tamen esset simonia. qꝛ non possidet eas actu:sed sibi debentur cũ voluerit accipere. Et qui debitori suo daret aliquod spirituale vt recuperaret quod suum est,simoniam committeret. Idem est ergo in proposito.

Durãdus. Petrus de palude.

Hec Vlrichus prefata conclusio est etiam domini Durandi.⁊ domini Petri de palude.in.iiij.di.xxv. Que cõclusio iuxta Durandum.sic probatur. Primo presupponitur quod omne peccatũ sit deuiatio ab aliqua lege naturali, diuina, vel humana recte posita.vnde Amb.dt ꝙ peccatum est dictũ vel factum vel concupitum contra legem. Quecunq; aũt lex loquitur his:qui sub lege sunt vt dr ad Ro.iij. Ex quo potest sic argui. Omnis homo faciens contra legem cui subiect⁹ est, peccat.sed omnis homo vẽdens spirituale pro temporali peccat contra legem naturalem,et diuinam cui omnes subiecti sunt tam papa quam alij.ergo talis peccat,⁊ non nisi peccato simonie.ergo ⁊c.maior ⁊ minor patent.consequentia est formalis.

Scda conclusio. 3

¶ Secunda conclusio iuxta eundem dominum Durandum ⁊ dominum Petrum de palude est ista.† Quod papa non põt committere simoniam quo ad penam iuris positiui.probatur conclusio.qꝛ sicut argutum est in principio sicut leges non ligant imperatorem:ita nec canones papam:sed potius leges hñt vim ex imperatore:⁊ canones ex authoritate pape ppter quod papa nõ ligaꝛ statutis pape:vt incurrat penã a canone taxatã.vñ nec suspensionẽ:nec hmõi penas iuris sui tꝫ sicut si percutiat clericũ excõicatus non est.quia princeps solut⁹ est legibus.ff.de leg.l.princeps.

Tertia cõclusio.

¶ Tertia conclusio iuxta dictos
4 doctores est.† ꝙ non solum papa sed etiam nec ille qui a papa emeret beneficium vel ordinem penas iuris canonici ĩcurreret.patet conclusio.quoniam sicut papa posset dispẽsare in penis iam incursis,ita ꝙ non incurraꝛ sicut posset dare priuilegium alicui:ꝙ percutiendo clericum non esset ex eo excõicatus:licet non libenter faceret. Quando autem dat aliqd spirituale alicui pro pecunia videtur dispẽsare ꝙ liceat retinere: sicut qñ scienter dat irregulari eo ipso dispensat cum eo.vnde qui habuit beneficium per simoniam in curia si habet consciẽtiam ꝙ emanauerit ex conscientia pape conferentis penitẽdo de peccato non tenetur renuntiare sed põt retinere.hec dominus Pet.de palude.

Ad primũ argu.

¶ His habitis ad rões in principio dicendũ est. Ad primã negaꝛ õña si loquamur quo ad culpã. Et ratio est:qꝛ facere contra prohibitiones tales canonũ in multis est peccare contra legem nature ⁊ legem diuinam quibus papa est subiectus. Si vero loquamur quo ad penam taxataꝫ per canones:bene conceditur sicut iam diximus, ꝙ illas non incurrit.

Ad scdm.

¶ Ad scdam rñdetur negando consequentiam. Et ratio est iuxta dñm Albert.in.iiij.qꝛ non est simile.qꝛ ius primogeniture datũ fuit a domino ipsi Jacob. Et ideo redẽptio fuit potius vexationis quod ipse fecit,quam contractus emptionis.sed bona ecclesiarum non sunt data a prelatis ad possidendum,sed ad defendendum ad vsus aliorũ scilicet pauperum.vnde nõ põt papa vendere,vel emere vel ẽt dare cui vult pro libito suo.sed ad necessitates ecclesie vel vsus pauperum vel personarũ ecclesie sunt expendende.

Ad tertiũ.

¶ Ad tertiã rñdetur negando õñam. Et rõ est ẽm Alber.vbi supra.qm licet veruꝫ sit ꝙ nullus habeat ius in ecclesijs:nisi per papam tñ non puto ꝙ sit ex eo ꝙ sint sua,aut conferat vt sua.licet ei collatũ sit patrocinium defensionis sicut etiam legislator dicit.quod omnia sunt imperatoris ad defensionem ⁊ tuitionem. Sicut eniꝫ dicit basilius ⁊ Aristoteles dixerat ante eum, tyrannus est q omnia retorquet in vsus proprios,et non querit vtilitatẽ subditorum. Et hoc de primo quesito satis dictum sufficit.

5 **Ad secundum** Sic pceditur.† Et videtur ꝙ distinctio assignata a iuristis ĩ qua dicunt ꝙ aliquid potest esse simoniacum dupliciter.vno modo de se. Et ideo prohibeꝛ de iure. Alio modo ex sola prohibitione iuris de se sunt simoniaca: que prohibentur vẽdi in nouo vel veteri testõ:vt sunt sacr̃a. Cetera vero sunt simoniaca,qꝛ prohibita.que distinctio hꝛ extra.de offi.iudi.deleg.c.ex parte.in gl.ordi.

Durãdus. Primũ ar.

Que diuisio:qd non sit conueniens nec vera argumentis dñi Durandi.in.iiij.dist.xxv.sic probaꝛ. Primo sic. Circa illud quod non est de se malum nisi quia prohibituꝫ non contingit peccare,nisi peccato simplicis inobedientie.qꝛ de talibus tota ratio peccati est ex transgressione prohibitionis.ergo videtur ꝙ nulla sunt simoniaca nisi sint ex sua natura talia quia ex prohibitione iuris non possunt esse nisi in sola inobedientia.

Scdm arg.

¶ Scdo sic. Simonia est venditio rei spiritualis pro temporali:sed prohibitio iuris non mutat naturas rerum:vt de temporali faciat spirituale aut econuerso.ergo vbi non est simonia ex natura rei non potest esse ex prohibitione iuris.

Tertiũ ar.

¶ Tertio per exemplum sic.quia comedere pluries in die non est de se illicitũ:sed ex prohibitione iuris quo ad dies ieiuniorũ:sed non peccat tunc comedẽs pluries in die:nisi peccato solius inobediẽtie.&c.

Quartũ ar.

¶ Quarto sic. Mẽtiri iocose est pctm̃ veniale.si aũt addiꝛ pceptũ plati ne qs mẽtiaꝛ tũc mentiendo nõ addiꝛ mẽdacio simplici,nisi pctm̃ soli⁹ inobediẽtie ⁊ sic est in oĩb⁹ qꝛ phibitio hoĩs vel iuris non addit nisi peccatũ simplicis inobediẽtie.

Opponit ĩ cõtrarium.

¶ In oppositũ est authoritas multorũ doctorũ iuristarũ ⁊ theologorũ. Iuristarũ qdẽ vt Ray. ⁊ Hoff.in summis suis.⁊ Ber.in gl.ordi.de off.dele.ex pte.ponit eã. Itẽ idẽ ponit eã extra de pac.cũ pridẽ.in gl.sup ver.illicite pactiõis.⁊ de iureiur.⁊ si xp̃s.in quadã gl. Ad idẽ est Jo.in gl.decreti.in.c.saluator.j.q.iij.sup ver.iudicio. Hãc qõnẽ cõmuniter scribentes in iure canonico ⁊ famosiores Inn. Host. Henric⁹ Boyc. Jo.in summa de casib⁹. Bernar. Pisanus in summa ⁊ plures alij. Theologi vero quos nos vidimus sunt Alex.de halis in scdo Pe.de tharentasia in.iiij. Vlrichus in summa sua. Pe.de palude.in.iiij.q̃s ita faciꝛ dãnare est valde durũ:cũ multi eorũ fuerint tã in iure diuino:q̃ canonico illuminatissimi.

Respõdet.

minatissimi. ¶ Rñdeo ergo.dicendũ ꝙ distinctio illa iuristarũ bene intellecta est cõueniens:⁊ vera.qd põt ostẽdi in triplici via.

Durãdus.

vna est iuxta Durandũ in.iiij.di.xxv.vbi postq̃ ĩprobauerat predictã distinctionẽ:dicit sic. Quia tamen predicta distinctio ponitur in iure ne videaꝛ totalr reprobari dictũ iuristarũ põt sic exponi:ꝙ illud qd non est simoniacũ de se est simoniacũ ex prohibitione : non quidem quo ad culpam : quia illud vt inquit non põt esse culpa simonie:sed inobedientie:vt dictum est.sed quo ad penã qꝛ faciens cõtra talẽ prohibitionẽ iuris simili pena punitur ac si esset vere simoniacus. Contingit aũt qñq; ꝙ illa peccata simili nomine censentur que simili pena puniunꝛ.hec ille. ¶ Scda via sustinendi distinctionẽ prefatã est : ꝙ illa que ex prohibitione iuris dicuntur simoniaca dicanꝛ simoniaca non proprie sed similitudinarie:quemadmodum simonia dr̃ heresis.ĩ.e.q.per multa.c.vt in.c.presbyter.et in.c.qsqs.⁊ in.c.qui studet.que vt in.c.psbyter.explanauimus nõ est heresis proprie dicta:sed p q̃dã similitudinem.qꝛ simoniacus talia operatur ac si estimaret dona spiritussancti posse pecunia possideri. ¶ Tertia via est que vr̃ magis esse ad propositũ:ꝙ vere ex cõstitutione aut prohibitione potest aliquid dici,⁊ esse simoniacũ:qd ante prohibitionem non erat non mõ quo ad penã:sed ẽt quo ad culpã.patet hoc:quoniam vt dicit Pe.de palude. Nõ oẽ prohibitũ emi vel vendi ex hoc fit simoniacũ sicut res ecclesie prohibentur vendi,nec propter hoc earũ vẽditio est simoniaca:nec positiua nec diuina.sed illa q̃ prohibenꝛ vendi vel emi a iure.qꝛ iuris reputatione ⁊ ordinatiõe pro sacris ⁊ spiritualibus hrĩ debuit:que de iure diuino non erant illa dicunꝛ simoniaca qꝛ prohibita:⁊ sunt simoniaca nõ solũ quo ad penã:sed etiã quo ad culpã.hec dominus Pet.de palude.

Petrus de palude. Vlrichus.

Que autem sunt huiusmodi in principio huius questionis notauimus iuxta dñm Vlrichum. Nos vero inducemus vnum exemplũ quod vr̃ satisfacere multum proposito ⁊ respondere fortioribus rationibus inductis in õriũ. Clarum est:ꝙ ordinatione ecclesie potest nunc prohiberi aliqs grad⁹ consanguinitatis,qui ante nõ est prohibitus.manifestum est ꝙ hoc dato qui copulareꝛ carnaliter cum consanguinea ĩ gradu nouiter prohibito non modo peccaret peccato luxurie : et peccato inobedientie : sed etiam peccato incestus.qui dicitur consanguineorũ vel affinium abusus.quod non faceret añ prohibitionem.

Hostiẽsis. S. Thom̃.

vnde Host.dt in summa ꝙ incestus modo non cõmittiꝛ in hoc gradu:⁊ sic deinceps. Et sanctus Tho.vr̃ dicere in.iiij.ꝙ incestus sit abusus consanguinearum affinium q̃ vxores simpliciter esse non possunt. Et hoc nimirum potest facere ecclesia vcꝫ ꝙ carnalis copula sit licita vel illicita ẽm diuersa tempora in diuersis gradibus consanguinitatis.qꝛ vt dt sanct⁹ Tho.sicut ⁊ officia humana determinantur legib⁹ humanis:ita contractus ⁊ officia spiritualia lege ecclesie.hec ille. Et ad idẽ propositũ dt in.ij.ij.q.cliiij.ar.x. Alie persone q̃ non coniunguntur ẽm se ipsas:sed p ordines ad parentes nõ habent ex se ipsis indecentiã sed variantur circa decentiã vel indecentiã secundũ consuetudinẽ ⁊ legem humanam vel diuinam. Non est ergo mirum ꝙ in officijs ecclesiasticis ex prohibitione iuris fiat aliqua mutatio:vt quod non erat simoniacum sit sicut ꝙ ex prohibitiõe iuris fiat aliqua species peccati,que non esset non facta prohibitione. ¶ His habitis dicendum est ad rationes in oppositum.

Ad primũ arg. Petrus de palude.

Ad primam respondetur primo iuxta Petrum de palude.in.iiij.negando assumptum. dicit enim ꝙ bene constituit transgressio illa aliud peccatum: q̃ inobedientie:quia in omni virtute medium coniecturatur rem non solum ex his que per se incidunt:sed etiam q̃ per accidens.vnde homo qñ comedit cibum vetitũ non tm̃ fuit ibi pctm̃ inobedientie:sed etiam gule.potest etiã secundo responderi per ea que diximus filium esse assumptũ:sicut patet de eo qui copulareꝛ nunc cũ aliqua consanguinea in quinto gradu si ecclesia prohibuisset. Clarũ enim est:ꝙ in pdicto casu copulari matrimonialiter cũ consanguinea in quinto gradu non fuisset malũ:nisi qꝛ prohibitũ.⁊ tamen non solum fuisset peccatum inobedientie sed etiã peccatum incestus.

Ad scdm.

¶ Ad secũdam rñdeꝛ iuxta dñm Petrum de palude:ꝙ licet prohibitio iurꝫ non mutet naturas rerum:mutat tñ secundum rationem : qꝛ aliqua dicuntur spiritualia ex sola iuris vel hoĩs ordinatione sicut omnia que ex consecratione ecclesiastica dicunꝛ sacra vt calices ⁊ talia. Quicquid autem nõ habet sanctitatem vel spiritualitatem:nisi ex statuto ecclesie potest per papaꝫ fieri non sanctũ vel spirituale ⁊ sic sine simonia poterit emi vel vendi amota illa spiritualitate.hec ille. Potest etiam responderi breuius ꝙ licet prohibitio iuris non mutet naturas rerum facit tñ qñq; speciem nouam in actu peccati sicut patet ex dictis.

Ad tertiũ.

¶ Ad tertiam respondetur iuxta dominum Petrum negãdo minorem imo dicimus ꝙ comedendo pluries in die nõ solum peccat peccato inobediẽtie,sed etiam peccato intemperãtie,siue gule,qꝛ sobrietas attendit medium nõ solum pensatis circunstantijs:que sepe concurrunt sed etiam que p tũc accidunt qñ agendum est.

Ad quartũ

¶ Ad quartam rñdetur iuxta prefatũ doctorem negando minorẽ.dicit enim ꝙ in mendacio iocoso precepto addito non solũ est peccatũ inobedientie:sed ẽt peccatum lingue. Aliqñ eñ est duplex deformitas in peccato:sed vna non est nisi alia supposita : sicut accipere rem alienam in ecclesia est duplex peccatum:scꝫ furti,⁊ sacrilegij.⁊ tamen nisi fuisset furtũ non esset sacrilegiũ qꝛ accipere rem suam in ecclesia nullum est peccatum:si sit prohibitum non solum est peccatum inobedientie sed etiam lingue.licet non sit lingue nisi presupposita inobedientia.

6 **Ad tertium** sic procediꝛ.† Et vr̃ ꝙ papa nõ possit cõmittere simoniã vendendo canonicatũ vel simplex beneficiũ.

Primũ ar.

Primo sic. Non minus est dominus papa in spiritualib⁹ q̃ imperator in tpalibus.imo pl⁹ vt vr̃.sed qꝛ oĩa sunt principis:ipse nõ põt cõmittere simoniã laicalẽ:q̃ puniꝛ p legẽ iuliã ambit⁹:vbi dr ꝙ lex iulia ⁊ ambit⁹ cessant in vrbe.ff.ad.l.iul.ambitus.l.vna.qꝛ scꝫ dignitates vrbis conferunꝛ per principẽ.ergo nec papa cõmittit simoniam conferendo bñficia ecclesiastica.

Scdm ar.

¶ Scdo sic. Illud qd non est simoniacũ de se sed solũ ex iuris prohibitione non ligat papã nec inferiores,cũ quibus papa dispẽsat,sed conferre simplicẽ canonicatũ cui non est annexa cura animarum nec sacer ordo: non est de se simoniacum:sed solum ex iuris prohibitiõe ergo ⁊c. Maior patet : qꝛ statuta canonica non ligant papam:nec illum cum quo papa dispensat sicut nec leges imperatorẽ probatur hoc.ff.de legi.l.princeps.⁊.ix.q.iij.cuncta per mundum

Hostien.

minor patet per Host.qui dicit hoc expresse extra de simo.super.c.vlt. Et probatur per rationem sic.qꝛ non videtur quod aliquid sit de se simoniacũ:nisi emptio vel venditio sacramentorum vt patet per illud quod legitur Actu.viij. vnde radix
7 simonie processisse videtur.† Simon enim a quo simonia dicta est pro pecunia voluit emere gratiã cõferendi spiritũ sanctum,quem videbat visibiliter dari in sacramento cõfirmationis per impositionem manuum apostolorũ.sed in simplici canonicatu vel bñficio sine cura nulla est obligatio ad susceptionem vel administrationem sacramenti.ergo emere vel vẽdere tale beneficium non est de se simoniacum.

Tertiũ ar.

¶ Tertio sic.quando spirituale ⁊ corporale sunt annexa, licitũ est ex venditione tpalis transferri spirituale si non augeatur pretiũ : vt ptꝫ de iure patronatus.c.cũ seculum.sed in simplici canonicatu sunt annexa spiritualia cum temporalibus:scilicet officium cũ prebenda.ergo cum prebenda posset vendi : videtur ꝙ cum ea posset transire canonicatus licite:dũmõ nõ vendaꝛ pl⁹ prebẽda propter canonicatum.

Quartũ ar.

¶ Quarta ratio. Non minus spiritualia sunt antecedentia ad sacr̃a q̃ sequentia.sed antecedẽtia ad sacr̃a vt vasa sacra pñt licite vẽdi:dũmodo non pl⁹ vendãtur ratione consecrationis.vt pꝫ.ergo quodcunq; beneficium ecclesiasticũ cũ sit consequens ad sacr̃m:vel natũ sequi põt licite vendi,dummodo nõ plus vẽdaꝛ rõne spiritualitatis. Et confirmaꝛ.qꝛ pure spũale nullo modo licitũ est vendere.tpale vero oĩno põt vẽdi.ergo qd est partim tpale et partim spirituale vt canonicat⁹ cũ prebẽda põt vendi.

Quintũ ar.

¶ Quito sic. Illa q̃ nõ fuerũt instituta tempore apostolorũ non videtur ꝙ eorũ venditio sit prohibita:nisi iuris tantum prohibitione, sed tituli beneficiorum ecclesiasticorũ (vt decanatus archipresbyteratus ⁊c.) non fuerunt tpe apostolorũ:sed videntur institutione humana fuisse inducta.ergo talium venditio non videtur esse prohibita:nisi iuris prohibitione.

Opponit ĩ cõtrarium.

¶ In oppositũ arguiꝛ ex illo Mat.xxj.⁊ Jo.ij.vbi dominus eiecit vendentes columbas:⁊ mensas numulariorum de templo.vbi vt dicit canõ ex multis.j.questio.iij.sicut per columbarum venditores illi denotantur qui sacramenta manus impositionem vendere conantur:sic per numularios ecclesiastici bñficij venditores designantur,qui domum dei teste euangelio,speluncam latronũ efficiunt.secundum q̃ verba canonis manifeste apparet,ꝙ vẽdere beneficium ecclesiasticum sit prohibitum lege diuina.⁊ p consequens patet ꝙ hoc non possit pape licere.

Respõdet.

¶ Respõdeo dõm ꝙ hic est duplex modus dicendi.vnus est qui dictus est videlicet ꝙ papa possit vendere canonicatum,vel simplex beneficium cui non est annexa cura animarum imo aliqui extendunt plus opinionem istam ad omnes titulos beneficiorũ ecclesiasticorum dicentes talia iure positiuo inducta esse.⁊ ideo venditio talium est solum ex iuris prohibitione:⁊ per õñs vt dt Bernar.in.c.cum pridem.extra de pact.ꝙ excusat authoritas pape, qui habet dispensare in talibus. Pro ista opi

nione (si opinio ꝛ non error dicenda sit) sunt rationes supra posite. Est alia opinio dicentiū ꝙ papa non possit vendere bñficium ecclesiasticum sine peccato ꝛ graui offensa dei. pro qua opinione sunt rōnes que sequunt̃ iuxta dñm Durandū ꝛ Petrum de palude.

Prima rō.

¶ Prima est. Maior spiritualitas est authoritas officiandi ecclesiā: q̄ authoritas docendi q̄cunq; humanam scientiā: sed authoritas siue licentia docendi non potest sine peccato vendi. vt extra. de magistris: ꝛ ne pro licentia aliquid exigatur. quasi ꝑ totū. ergo fortiori rōne authoritas officiādi ecclesiā. ergo ꝛc.

Scḋa rō.

¶ Scḋa est; venditio beneficij est ꝓhibita iure diuino in euangelio. Mat. x. non quidem in se: sed in suo simili. Non enī minus spirituale est authoritas eligendi epm: ꝛ officiādi ecclesiā: q̄ authoritas p̄dicandi. sed in simplici canonicatu est authoritas eligendi epm ꝛ officiandi ecclesiam. Cū ergo p̄dicatio prohibeatur vendi. ergo ꝛ authoritas eligēdi epm ꝛ officiandi ecclesiam. que est in simplici canonicatu.

Tertia rō.

¶ Tertia ratio. Conferre canonicatum pro pecunia est peccatum simonie siue simoniacum de se, ꝛ non solum ex iuris ꝓhibitione ergo papa nō pōt. consequentia patet. Antecedens probatur sic. In simplici canonicatu sunt duo. scilicet officiuȝ ad qḋ aliquis mancipatur: ꝛ beneficium temporale, quod inde
8 percipit̃. † beneficiū enī datur propter officium ad sustētationem ministri. Illud aūt beneficiū nō est aliud q̄ quoddā emolumentum tpale a fundatoribus ecclesiarum et alijs deuotis personis, loco, ꝛ officio pro sustentatione ministri qui debet in loco officiare. instituere autem ministrum pro tali officio ꝛ ꝓ tali loco pertinet ad prelatū cuius est iudicare de idoneitate ministri sed ꝙ institutus recipiat beneficium non est ex dono p̄lati: qui nihil iuris hȝ in beneficio: quo ad hoc sȝ ex dono fundatoris, qui tale beneficium dedit ministro in tali loco: ꝛ in tali officio. ꝛ hoc satis innuit̃ in aut̃. de sanctis. epis. §. si qs oratoriū ꝛc. coll. ix. vbi expresse dr̃. ꝙ fundatores ecclesiarū debent expeñ. ministrare clericis: sed clerici debent institui per epm ꝛ instituti debent obseruare. i. seruire suis ecclesijs: ꝛ adimplere ministerium ecclesiasticum. Ex quo sic arguitur. dare spūale pro temporali est simoniacum: ꝛ contra ius naturale ꝛ diuinū vt patet ex precedenti questione. sed vendere canonicatum est dare spirituale pro temporali. ergo est de se simoniacum: ꝛ cōtra ius naturale ꝛ diuinum. ꝛ sic nullus prelatus nec etiā papa pōt excusari a peccato ergo ꝛc. minor pȝ ex dictis: q2 prelatus non dat aliquod beneficium: nisi q2 instituit ministrum loco ꝛ officio. institutio aūt ministri ad diuinum officiū est pure spirituale: prout nunc loquimur de spirituali quod de iure vendi non potest ergo ꝛc.

Quarta rō.

¶ Quarto potest argui contra eos qui dicunt. ꝙ papa non recipit pecuniam pro beneficijs, sed ꝓ fructibus sic. Si hoc esset verū, ꝙ papa non conferret nisi fructus tunc omnis cui papa confert beneficium non habet titulum beneficij, nec deberet dici talis ecclesie episcopus, aut decanus: vel canonicus ꝛc. nec deberet exercere ea q̄ sunt illiꝰ officij. Preterea litere papales super talibus prouisionibus cōfecte patentissime declarant contrarium vbi prouidende persone institui mandant † instituere a aūt est ius canonicum in ecclesia. vel ecclesie beneficio conferre. vt in. c. ex frequentibus. de insti. ergo opȝ dicere: ꝙ non solum fructus beneficiorū qui sunt accessorij ad titulum vendantur, sed illud quod est mere spirituale ꝛ principale. scȝ titulus seu potestas exercendi tale ministerium, ꝛ etiā propter quod sunt tales fructus deputati. quod etiam clare ostendit canon si quis obiecerit. j. e. q. iij. vbi dicitur. quisquis horum alterum vendiderit sine quo nec alterum peruenit neutrum inuenditum dereliquit.

a ¶ Institue 9 re. Addō cardi. zaba. in cle. j. vj. q. in solutiōe. de supplenda negli. prela. a

Quinta rō.

¶ Quinto pōt argui sic. in. c. non satis. de simonia quod emanauit ex cōcilio Turoñ. ꝛ in. c. cū in corpore ecclesie. eo. titu. quod emanauit ex cōcilio lateranensi expresse legitur. Quicunq; receperit pecuniam pro epis: pro abbatibus prioratibus, seu quibuscunque personis ecclesiasticis ponendis seu introducendis in ecclesiā ꝛc. In primo dt. ꝙ ille qui dederit, vel receperit, vel consenserit, partem se cum Simone non dubitet habiturum. In alio dt. sciant se cū giezi portionē habituros: idē. j. e. q. iij. si quis. et in multis alijs. ergo nisi talia emere vel vendere fuisset dānatum lege naturali vel diuina in psonis Simonis ꝛ giezi, quō hoc possit esse verū qḋ ibi dr, nisi vendere vel emere beneficia ecclesiastica eēt pctm̄ eiusdē speciei, scȝ simonie cū peccatis eorū. qḋ sic est vnū similiū indiuiduorū est lege diuina vel naturali prohibitū. Oia similia pariter sunt prohibita. q2 idē de similibus oibus iudiciū. vt in. c. inter ceteras. de rescri. ꝛ in. c. inter corporalia. de transl. pre. Si autem nō sunt eiusdem speciei quō constitutio pape vel concilij posset efficere, ꝙ qui non peccauit eodem peccato vel eadem specie peccati cum giezi vel Simone debeat cum eis magis portioneȝ habere quam cum homicidis. aut cum eis similem damnationis penam incurrere, cum tamen non similiter cum eis peccauerit, ꝛ tamen dissimilium causarum dissimiles debent esse effectus. ¶ His habitis dicendum est ad rationes in oppositum.

Ad primū argu. Durādus.

¶ Ad primam respondetur. primo iuxta Durandum. ꝙ imperator vendens magistratum licet non peccet in legem iuliam ambitꝰ, peccat tñ in legem naturalem cui subijcitur. Et similiter papa si vendat qḋcunq; beneficiū ecclesiasticum licet non peccet in legem canonicam cui non subijcitur, peccat tamen in legē diuinā. sȝ ista rñsio quo ad id ꝙ dicit imperatorem vendendo magistratum peccare in legem naturalem siue diuinam non placet dño Petro de palude: cui vr̃ illud non esse verum per se. quia illa potestas est temporalis, ꝛ propter vtilitatem rei publice posset institui, ꝙ prepositure vēderentur sicut alicubi fit, dumtñ caueret̃. ꝙ mala inde non sequerentur, sic fit aliquando ꝑpter quod est malum per accidens sed non simoniacū vt dicit sanctus Tho. ad ducissam brabantie. hec ille.

Petrus de palude. S. Thom.

Et ideo iuxta alios rñdetur ꝙ tales leges ciuiles non sunt ad propositum. q2 ille loquuntur in dignitatibus ꝛ officijs secularibus, que multuȝ differunt a spiritualibus dignitatibus, ꝛ officijs. vt in. c. solite. de maio. ꝛ obe. Et ideo ab vno ad aliud non est validū argumentum. Nam sicut res temporales inquātum vsui nostro deseruiunt sunt in ptāte nostra, ꝛ ideo vendi ꝛ emi possunt, sic similiter iura ꝛ officia, ꝛ dignitates ordinate ad gubernationem seu dispositionē q̄cunq; taliū nature nō repugnat, ꝙ vēdantur, sed subsunt soli constitutioni principis. Sed ꝯriū est in spiritualibꝰ. q2 ista i nulliꝰ sunt dñio, nisi soliꝰ dei, sicut sunt virtutes spirituales: quarū nature repugnat venditio. j. qḋ. j. grā. cū nullū pretiū sit quo estimari pñt sic et officia ꝛ dignitates ecclesiastice q̄ cum disponant vel versentur obiectiue circa talia sunt eiusdē nature, vel sunt met spirituales quedā potestates. Nā quilibet titulus ecclesiasticꝰ est q̄dā spūalis ptās, seu ius spirituale ad exercendos aliquos actus spirituales.

Ad scḋm.

¶ Ad scḋam rñdet̃ ꝑ interēptionem minoris. de Host. aūt dicimus ꝙ non est necessariū sequi cū nisi quis voluerit. qḋ aūt subditur ꝙ in sacra scriptura non inuenit̃ esse aliqd dānatuȝ vt simoniacū, nisi venditio sacramentorū: ꝛ operatio miraculorum. falsum est. Matt. enī. x. prohibent̃ vēdi oēs actꝰ spūales ad quorū aliquem simplex canonicꝰ deputat̃. in lege enim veteri reprobat̃ ꝙ fieret minister per pecuniā. ꝛ hr̃. iij. Regū. xiij. quicūq; volebat replebat manū suā: ꝛ fiebat sacerdos. Si aliqs ꝯ istam solutionem vellet dicere primo ꝙ bene verū est ꝙ olim erat simoniacū: ꝙ quis fieret minister tēpli pro pecunia quia institutio ministrorum ecclesie erat de iure diuino. ꝛ sanctificatio sacerdotum ꝛ leuitarum q̄q̄ distinctio ꝛ ordinatio fuerit facta a Dauid: sed institutio canonicorum nō est de iure diuino. sicut ordinum ꝛ sacramētorum. Item authoritas illa inducta Mat. x. gratis accepistis: gratis date posset dici. ꝙ intelligatur de his que accipiuntur a Deo non ab homine vt sunt canonicatus. sed iste male responderet qm̄ spiritualis formaliter accidit: ꝙ habeat causam spiritualem diuinā: ad hoc ꝙ eius venditio sit simoniaca. vnde cū deputari ad diuinum cultū sit spirituale: sicut ꝛ ipse cultus a quocūq; fiat hec deputatio dum tamē ad illum pertineat potestate a deo deriuata: si deputare simoniacū est de se illam deputationem vendere siue a deo immediate siue ab homine habente potestatē dei fiat.

Ad tertiū. Durādus. Petrus de palude.

¶ Ad tertiam rationem respondet̃ negando consequentiam. Et ratio est iuxta Durandum ꝛ Petrum de palude. q2 non est simile de iure patronatus ꝛ de collatione beneficiorum: q2 ius patronatus transit vendita villa vel castro: et non venditur directe. Et primo quia super ipsum non cadit venditio: sed super villam. nec venditur etiam secundario: q2 non vēditur plus villa propter ius patronatus annexū: alioqui esset simonia. Sed si venderem beneficium ecclesiasticum venditio caderet directe super id quod est spirituale: quia prelatus non habet aliter beneficium conferre: nisi q2 habet instituere ministrum ad officium. Et ideo si quid venderet hec primo venderet: ꝛ ratione huius quodcunq; aliud annexū temporale. ꝛ sic caderet venditio directe super id ꝙ est spirituale. quod non posset esse sine vitio simonie.

Opponit

Sed q2 contra istam solutionem domini Durandi posset aliquis dicere: ꝙ non esset bona sicut dicit dominus Petrus de palude: quia posset dici ꝙ prelatus nō solū dat ius spirituale imo ꝛ temporale confert. Confert enim papa statim canoniā: que est ius spirituale: ꝛ cōfert sibi primam prebendam vacaturam: que est beneficium temporale vnde posset dicere ego confero tibi gratis canoniam. sed si cum hoc velis habere prebendam: dabis mihi tñ vnde dimidius canonicus quo ad ius spirituale est integer canonicus ergo si papa faceret eum canonicum integrum pro

Petrus de palude.

pro pecunia venditio caderet sup pure corporale. potest ergo iuxta Petrū de palude afr̃ dici. scilicet ꝙ accessorium sequitur principale: ꝛ non econuerso. vnde quando principale est de se corporale tunc super ipsum cadit venditio, ꝛ spirituale gratis consequitur: ꝛ sic est in iure patronatus. Quando autē est econuerso: sicut in beneficio: in quo spirituale est principale, tūc sicut ipsum dȝ gratis concedi, ꝛ nō vendi: sic nec accessoriū vñ cū de iure diuino sit ꝙ qui altari seruit de altario viuat: ꝯ ius diuinū esset si illud qḋ pro officio dr̃et hr̃e: nō daret̃ nisi ꝓ pecunia. Si aūt p̄latꝰ de facto sic diuisim ageret dicēs. do tibi gratis canonicatū: ꝛ vēdo tibi prebendā: ꝛ iniuste quidē ageret. q2 semel datū venderet. dando enī canonicatū dat per ꝯñs prebendā: sed nihilominꝰ cōmitteret simoniā. q2 nō vēdit fructus ipsos, sed ius percipiendi fructus ipsos. Ipsum autem ius est spirituale per essentiam: q2 est ideȝ re: quod canonia sicut dictū est.

Ad quartū Durādus.

¶ Ad quartam rationem respondetur negādo consequentiam. Et ratio est iuxta dñm Durandū. q2 antecedentia ad sacramenta vt vasa sacra pñt vendi licite, dummodo non plus vendantur ratione consecrationis. quia super illud quod est corporale cadit directe venditio. sed officium sequens ad sacramentum ꝑm se, est spirituale. ꝛ ideo vendi non potest, nec ratione temporalis beneficij annexi consequentis cum non transferatur. nisi prius translato officio, propter qḋ opȝ cadere vēditionem super officium quod est spirituale. Et per hoc patet responsio ad sequentem confirmationem. quia q̄ñ est aliquid partim corporale: ꝛ partim spirituale: potest aliquo modo vendi ratione corporalis: quādo vendens directe ꝛ per se potest illud corporale in alterum transferre, et non mediante spirituali: quod non est in proposito.

Ad quintū / Petrus de palude.

¶ Ad quintā respondetur negando ꝯñam quicquid sit de authoritate. Et ratio est: quia ad hoc ꝙ sit aliquid spirituale: vt dicit dominꝰ Petrus de palude ꝛ quod de se sit simoniacum vendere illud sufficit, quod sit in se spirituale spiritualitate: que est relatio rationis, nec opȝ ꝙ sit in eo spiritualitas: que sit ens reale naturale, vel supernaturale, sicut vendere calicem consecratū ratione consecrationis que in eo nihil reale ponit est de se simoniacū: sicut olim erat simoniacū vendere sacerdotium: vt dictum est. quod tunc nullum characterem imprimebat, sed puram relationem rationis. Ex quo sic arguitur. Non ideo vendere sacerdotium erat simoniacum: q2 sacerdotium erat a deo institutum. q2 tunc vendere omne ens esset simoniacum cum omne ens sit a deo institutum ꝛ creatum. sed quia sacerdotiuȝ a quo sit institutū ad dei cultum institutuȝ est, ꝛ ex hoc habet spiritualitatem, que tunc non erat relatio rationis. ergo cum per omne beneficium ecclesiasticum homo ordinetur ad diuinum cultum et seruitium ipsum ius canonie est spirituale ex ordinatione ad diuinū cultū, licet in se non habeat rem spiritualem. Ad hoc autem ꝙ aliquid de se sit simoniacū nō oportet ꝙ habeat cām spiritualem diuinā: sicut dictū est in responsione ad scḋam: sed sufficit ꝙ in se sit tale formaliter. Si enī papa fecisset calicem non esset propterea plus consecratus quā si faber fecisset: cum formaliter sua spiritualitas sit ex consecratione. vnde huiusmodi que sunt ex statuto ecclesie diuino cultui annexa: sicut sunt etiam tituli dignitatum: ꝛ beneficiorum sunt ex se formaliter spiritualia licet effectiue per ecclesiam. vñ sicut olim erat de se simoniacum vendere sacerdotiū quo homo ordinabat̃ ad dei cultū in cerimonijs: sic nunc de se simoniacū est vendere quodcunq; beneficiū ecclesiasticū: quo quis ordinatur ad dei cultū in ecclesiasticis officijs. Et hec ꝓ nunc de ista questione. vnde is expeditis ad literā veniamus.

Exponit literam.

Lege. ¶ [Latorem per intercessorem] cooperantibus meri
10 tis. Hug. † Sepe enim dominus papa ad preces clericorum ꝛ etiam laicorum ordinat, dispensat, confert, ꝛ tolerat aliqua, et permittit. vt dist. xxviij. de syracusane. ꝛ distinctio. l. clerico. et lxiij. distinctio. Salonitane. ꝛ. xxv. q. ix. veniam. Hugu. [proficere.] Extra de maio. ꝛ obedien. per tuas. ꝛ extra de tempo. ordi. cum in distribuendis. gloss. iste concordantie probant ꝙ iste sine licentia pape non poterat promoueri, ꝛ ad hoc inducuntur. Archi.

Filium nostrum. Ad idem est sequens. c. quod est eiusdem Gregorij in epistola Helie p̄sbytero, ꝛ Abbati. in quo principalr̃ innuit̃ ꝙ is quem papa in sacro ordine constituit nullus ei decetero manus imponet sine spāli licētia eius.

Exponit literam.

Lege. ¶ [Filiū mādastis] rogando et supplicando. Hug. [vt ad sacrū] scȝ ad diaconatū [factꝰ est] a nobis. Hu. [in hac] scȝ ecclesia romana. Hug. [sacrū ordinē acceperit] a summo pontifice [sacrū]. i. diaconatū, vel sacerdotiū: hi ordines soli olim habebant̃ sacri. vt di. lx. nullus. Ex quo enī Romanus pontifex aliquem in aliquo ordine ordinat nullꝰ decetero ei manū imponit: nisi de spāli lnia domini pape. Item ipse nō ordinat aliquē in diaconū vel p̄sbyterū quē cardinalē nō cōstituat. vñ nunq̄ ille inde egredient̃ nisi ꝑpter dignitatē vt alicui ecclesie p̄sit nisi papa illū egredi concesserit. vt di. lxiij. lr̃as. vel propter religionē: quod facere non potest sine licentia eiusdē. vt. vij. q. j. mutationes. Sed ordinatus a papa in subdiaconū vel infra ratione ordinis a papa recepti non cogitur esse in ecclesia romana. Et ideo hoc. c. non contradicit precedenti. quod loquitur de ordinato a papa in acolytum. Hug.

Non itaque. §. est in quo Gratianus soluit contrarietatem premissorum capitulorum. Nā offerre p̄ces pro digno, non carnali affectu, sȝ magis charitatiuo ꝛ spūali lȝ absq; vitio simonie. ¶ [Sed hoc demū]. i. tm̄. Hu. [affectu.] dic vt le. ꝛ no. extra de eta. ꝛ qua. tuā ꝛ. viij. q. j. Moyses. Arch. [Non solū] scḋa pars. hoc interserit Gratianus occasione precedentis. c. vbi probat: ꝙ summꝰ pontifex pōt monachos ad sacros ordines promouere. quod probat sequenti. c.

Exponit literam.

1 ☞ Clericus nullus potest intrare monasterium inuito domino papa.
2 Papa non potest inhibere quin clericus fiat monachus.
3 Papa potest prohibere ꝙ clericus non intret monasterium.

Dex principalem. Hoc. c. quod est Nicolai pape inuenies expositū. ix. q. vlt. Lege tex. ¶ [Cōuocare]
1 ar. † ꝙ nullꝰ clericꝰ pōt intrare monasteriū inuito dño papa. de epis certū est. vij. q. j. hoc. ꝛ extra de rl̃a. lȝ d alijs idē est. Nā si pōt eos extrahere: multo fortiꝰ pōt prohibere ne intrent. ar. optimū extra li. vj. ꝛ de regula. nō solū q̄ decretalē intelligūt curiales in regularibꝰ tm̄: de quibus loquit̃ non in
2 alijs qḋ hr̃. e. tit. constitutionē. dic vt ibi Archi. † Non tamen pōt inhibere qn fiat monachꝰ ipse clericꝰ q2 et in ꝑpria domo pōt fieri monachꝰ. de hoc legit̃ ꝛ no. xxvij. q. j. de viduis. Et si hoc prohiberet non esset audiendꝰ. xj. qḋ. iij. si qs epis. ꝛ. c. si qs
3 dñs. ꝛ. c. non enī. ꝑm Hu. † Et ꝙ papa possit prohibere, ꝙ cleri
a cus non intret monasteriū a facit optime extra lib. vj. de relig. do. religionū. nota sup illud ptātē. dicit gl. hoc idem pōt epis ij. q. vij. cum pastoris. ꝛ extra de cle. non resi. decetero. Idem tȝ Jo. de. Et hoc le. ꝛ no. lviij. distin. c. j. ꝛ. xj. q. iij. qui resistit. Archidiaco.

Exponit literam.

a ¶ Intret mōasteriū. Est enī papa oiȝ clericorū ꝛ ecclesiarū gubernator ꝛ arbiter cū libera administratiōe. pe. de ancha. in c. a nobis. nume. j. de deci.

Quolibet. §. est. Et hic incipit. xv. pars huius qḋ. In qua intendit probare magister ꝙ sicut ordines ꝑtio nō sunt dādi: ita nec ꝑtio restituēdi. Et ꝙ sit simoniacus, scȝ indirecte, ꝛ sacrilegus, qui promotionē vel alicuius electionē impedit, vel ecclesie consecrationē: vel fundationē: ꝛ hoc ꝓbat ꝑ tres authoritates sanctorū: vel ꝑ sex leges principū. Jo. de Arch. Lege tex. ¶ [Falsa]. i. inutilis. [sacri ordines] generaliter accipit ordines quoscūq;: siue inferiores vt. xxviij. q. j. nullus. ꝛ. vj. q. j. infames. ꝛ di. liiij. nulli. ꝛ. ꝯ. e. q. de ordinationibus quibusdā [redimendi] q2 sicut ecclesia nō pōt emi: ita nec redimi. extra de simo. querelam. sed ꝑm Vincen. et Goffre. Tancre. ꝛ Vbi. exponitur ibi [redimi]. i. pro pecunia resignari: vel transactione, vel aliq̄ nō gratuita pactiōe extra de pac. cum pridem. ꝛ extra de transl. constitutꝰ. ꝛ. c. sup eo. sed Jo. de exponit ibi [redimi] scȝ expsse. q2 primo ibi ecclesia gratis data fuerat: ꝛ sic intelligas. Et sic intelligendo vitabis ꝯria. j. q. iij. si quis obiecerit. ꝛ. c. saluator. ꝛ. c. ex multis. ꝑm Jo. de. ꝛ Archi.

Exponit literam.

1 ☞ Interdictus aut excommunicatus, aut suspensus ab officio et beneficio an possit pecunia redimere restitutionem sui beneficij, vel officij, vel absolutionem ab excommunicatione.
2 Seruitium notat angariam vel parangariam.
3 Prelati possunt exigere a clericis ꝛ abbatibus seruitia honesta ꝛ moderata.

Diuisio.

Nullus. c. hoc est Gregorij. vij. Et pōt diuidi i duas ptes ꝑm duo dicta que ponit. In pria statuit cū adiūctione pene ꝯ faciētibꝰ ꝙ nullus epis grauamē inhonestū siue insolitū sine necessitate iponat abbatibꝰ: siue clericis. In scḋa statuit ꝙ sacerdotale officiū iterdictū nō restituat̃ ꝑtio. scḋa ibi. vel inter
1 dictū. Pro pleniori itelligētia huiꝰ. c. q̄rit̃. Utrū † interdictus aut excōicatꝰ vel suspēsus ab offō ꝛ bñficio pōt pecunia redi-

Questio.

mere restōnē sui bñficij:vel officij,vel absolutionē ab excōicatiōe.Et vr ꝙ nō pmo ex.c.pñti.scōo.ex.c.qrelā.ex de simo.vbi dr ꝙ sicut emi nō potuit,ita nec redimi.tertio ex.c.nemo.c.ti.

Opponit & Respōdet.

¶ In oppositū vr colligi.j.q.iij.c.quesitum.¶ Rñdeo dōm sub ista conclusione.qm aut talis est iniuste excōicat⁹ & suspēsus & priuat⁹:aut iuste.Si iniuste tunc est conclusio.ꝙ non est simonia ex parte dantis,si datur aliquid pro restitutione officij,vel beneficij,vel cōionis:& pro absolutiōe.Ista cōclusio est Hu.in.c.presenti.& in.c.decimas.xvj.q.vij.vbi ait:ꝙ ex parte dātis pecuniā non est simonia:lꝫ ex parte recipētis bene.Nā dans nullū ius acquirit:sꝫ dat vt acquisitum sine vexatione in pace retineat,vel redimat:qd lꝫ.ar.j.q.iij.quesitum.& extra de vsu.c.j.& extra de simo.dilectus.Si aūt iuste excōicat⁹ est:vt interdictus &c.tunc est cōclusio.ꝙ in tali casu si detur pretium pro restitutione officij vel cōionis simonia est ex vtraqꝫ

Hostien.

pte:vt pꝫ p.c.presens.& extra de simo.nemo.Concordat Host.in summa.e.tit.q sic ait.Sed nunquid lꝫ mihi redimere iniuriā meam sine metu huius criminis.puta eps iniuste excōicat me,vel infert minas super beneficio auferendo:quod iuste possideo do sibi pecunias,vt sniam iniustā reuocet vel ab hac iniuriā desistat.Rñdet eqdē.Ego iuste ius meū redimo : lꝫ ipse illicite recipiat.ar.j.q.iij.quesitū.& extra de magistris & de vsu.c.j.redimamus ergo tēpus scōm apostolū.qm dies mali sunt.ar.etiā extra.e.ti.ad aures.& c.dilectus.cum alijs multis.et.j.Si vero iuste excōicatus sit quis:vel iniuste acquisiuit beneficium:tunc hinc & inde committitur simonia.arg.ex.c.presenti.& ex.c.supra inducto nemo.Cōcludit ergo redēptio rei spiritualis permittitur vexato iniuste & redimenti,sed prohibenti.sed prohibetur vexanti.& pro vexationis cessatione recipiēti.hec Host.¶ His habitis.dōm est ad ratiōes in oppositū.

Ad primū argu.

Ad primam respondetur ꝙ capitulum presens loquitur de eo qui iuste est excommunicatus vel interdictus aut suspēsus tūc em̄ ex vtraqꝫ pte cōmittitur simonia scꝫ dantis & recipientis.

Ad scōm.

¶ Ad scōam de.c.querelā.vbi vtrunqꝫ vr prohiberi scilicet emi & redimi rñdet:ꝙ nō facit ad propositū.qꝛ ibi exponit redimi.i.resignari.

Ad tertiū.

¶ Ad tertiā de caplo nemo.dr idē Host.nō obstare.qꝛ ibi nō redimit vexatio.sed emit absolutio 9m

Exponit literam.

2 Hof.Lege.¶ [Nullus seruile.] †seruitium notat angariam vel perangariā qd lex vocat sordidū munus.xvj.q.i.§.nouarum.gl.dicit ergo ꝙ null⁹ eps iponat abbatib⁹ &c.[seruile]vt
3 in angarijs & pangarijs & hmōi illicitus seruitijs.†Licita cū & honesta seruitia & moderata pñt exigere plati a clericis & abbatibus.vt.xviij.q.ij.seruitium.Hug.[ex vsu.]Nā ex necessitate poterit aliqñ moderatum grauamē imponere.vt.x.q.iij.cauendū.Hu.[vel ex vsu].i.preter hactenus cōstitutū.sꝫ solo vsu.i.ptextu longeui vsus & diuturnitate cōsuetudinis statuta patrū excedentis.sic em̄ indebitū solutū nō obligat.vt.x.q.iij.qꝛ.& C.de pact.si certis annis.hoc est dicere ex vsu pterito quasi ratione pscriptionis angarias & hmōi clericis nō imponat.Et intelligit de his q iure cōi non pñt peti,& a talib⁹ possideri.qꝛ in talibus nō currit prescriptio que nouū ius nō causat:sed causatū aduocat.vñ in oībus illis casib⁹ euanescit prescriptio:vbi nō est proditū ius cōe pscriptū:vel nō pscriptū.quo tales talia valeāt possidere vel petere.ar.di.c.ꝫ morem.et xxxiij.q.v.quod deo.& di.xciij.illud.& xvj.q.vij.decimas.Hu.vel non imponat.[Ex casu].i.nō assuescat quasi diceret.Et si contingat eum aliqñ hoc facere:non assuescat.sed prima expositio pualet.Hu.[vel interdictū] scōa pars.[Sacerdotale] i.clericale.vt.s.e.q.si quis neqꝫ.[pretio]precib⁹ pōt:vt dist.l.clerico.Hu.gl.mouet hic qōnē:q̄ primo disputauim⁹.[Subeat]tanqꝫ simoniacus cum non sit dubiū quin in hoc casu simonia interueniat.Hug.

1 ☞ Pecuniam dare episcopo vel prelato,vt non ordinet quis vel non conferat beneficium:vel non consecret ecclesiam an sit simonia.

Qui autem. §.est vbi Gratianus postqꝫ hactenus probauit multis authoritatib⁹ ꝙ peccant & simoniam cōmittunt:qui pecuniā accipiūt p ordinibus & beneficijs ecclesiasticis cōferendis:modo probat ꝙ ēt illi peccant,& simoniā cōmittunt,q pecuniam accipiunt,vt ordines ecclesiasticos & officia vel bñficia ecclesiastica non conferant:quibus cōferenda sunt Hug.sup quo inducit.c.sequēs & aliqs leges.¶ Pro pleniori intelligētia hui⁹.§.&.c.sequētꝫ

Questio.

1 qrit.†Vtrū dare pecuniā epo vel plato vt nō ordinet qs vel nō cōferat bñficiū vel non cōsecret ecclesiā sit simonia.Ad qd

Rñdet.

rñdet sub distinctione:qm aut iste cui episcopus ptio ductus non vult ordinem aut beneficium cōferre:est dignus:vel non est dignus.si non est dignus est conclusio.ꝙ tunc nō est simonia.Ista conclusio est Vincentij.Episcopus tamen turpiter recipit & dans repetere potest.arg.ff.de calumniatoribus.l.si quis ab illo.secundū Vincen.prout recitat Archi.j.eo.ij.quāpio.Si vero dignus:est conclusio iuxta Hugo.in hoc loco:ꝙ

Vincētius. Archid.

est simonia.vnde ait sic.Tales in hoc casu simoniam committunt:quod inde probatur quia qui pecuniam accipit:vt non ordinet ordinandum:vel vt non conferat beneficium ei qui dignus accipere:sic vult istum carere illo ordine:vel illo beneficio:vt alius quicunqꝫ habeat.hec ille.ponit etiam Archi.super glo.

Exponit literam.

Lege tex.¶ [Qui autem accepte pecunie rei]quia simoniaci.Hugo.& Archid.[Infames].j.ca.qō.iij.c.vltimo.& extra de simo.ex diligenti.Archi.

Sunt quidam. Inducit magister ad prefatū propositū.c.hoc qd est Paschasij pape scōi.in quo non modo simoniacos sed sacrilegos dicit iudicandos:qui ecclesias non permittunt regulariter ordinari.Breue est.Lege.

Exponit literam.

tex.¶ [Sunt fauore] vel pecunia recepta.ad hoc extra.eo.tit.de hoc secundū Ray.Archi.[non permittunt.]Et in hoc grauiter peccant:& grauiter sunt puniendi.vt.xix.qō.iij.quoniam a quibusdam.&.viij.q.iij.talia.& extra.de elec.cum in cunctis.Hug.[ordinari.]Aliqui.vt Archi.tangūt hic de eo:qui

Archid.

impedit electionem fieri:vtrum possit vexatio illa redimi.de quo nos supra disputauimus eadē questio.Ibi videas.[Sacrilegos]quasi diceret non solum vt simoniacos Hug.& idem secundum Ray.& Goffre.sed Hosti.intelligit hoc subaudien-

Hostien.

dum esse quando ex pacto violentia inferretur:alias non putat esse subaudiendum.vt idem in summa sua no.eo.titu.in.§.qualiter.in fi.Archi.Quod vero tales in hoc casu sacrilegiū cōmittant:inde patet.quia si ille qui frangit immunitatem ecclesie:vel quod inde aliquid eripiat sacrilegiū iudicatur : multofortius qui facit ne ecclesia ordinetur:vel ne ordines tribuātur:vel alicuius electio vel promotio impediatur.Hug.& glo.

1 ☞ Honorati qui dicantur.
2 Decurionatus quid dicatur.
3 Crimen concussionis quando committatur.
4 Iudex quicunqꝫ sit nihil debet accipere a subditis:neqꝫ eius domestici.

Iubemus. Consequenter magister Gratianus ad propositum suum pro parte inducit leges sequentes.Pro parte dicimus qꝛ dictū erat ꝙ peccant q pecuniā accipiunt vt ordines & alia beneficia ecclesiastica vel spiritualia tribuāt & ꝙ peccant q pecuniā accipiūt,vt ea nō conferāt illis quibus conferre debēt ad vtrunqꝫ istorum probādū inducit leges humanas:quib⁹ probat nō ꝙ ille q accipit pecuniā vel non accipit sit simoniac⁹,sꝫ ꝙ peccet & male faciat : & q accipit pecuniā vt faciat,qd facere non deberet,ex officio vel vt nō faciat.Si ergo ita est in reb⁹ humanis & secularib⁹ : multofortius peccāt qui accipiūt pecuniā:vt spiritualia cōferant,vel nō conferāt.Dicitur aūt in hac lege.ꝙ qcūqꝫ aliqd soluerit iudici vel magistratui qd nō dret & qcunqꝫ sniam ptio datā vl penā pretio inflictā:vel remissam:vel alio mō iudicē deuiasse exeat in publicū,& crimen deferat, & si probauerit remunerabit.vbi nota qualr he leges prohibētes ne in causis iudicialib⁹ munera interueniāt,cōformant legi diuine.Precepit em̄ dñs Moysi:vt tales eligeret iudices,q oderūt auaritiā.Exo.xxviij.qꝛ munera deuiare faciūt a vero iudicio auaros.Deute.xvj.In iudicio nō accipies psonas nec munera que excecant oculos sapiētum:qꝛ maledictus qui accipit munera,vt percutiat animam sanguinis innocētis.& Esaie.v.ve q iustificatis impiū p munerib⁹ qꝛ de his alias erit sermo.Lege.¶ [Iubem⁹:& horta-

Exponit literam.

mur]tēperat qd dixerat iubem⁹,ne videat iubere,aliquem inuitū accusare.Hug.& gl.Super hoc videas qd legit & no.iiij.q.v.quisquis.in fi.Arch.[Honoratorū] qui honorem gerūt [siccum].i.sine administratione tales specialiter honorati di-
1 cebantur.†licet generaliter honorati dicantur qui honorem habent cum administratione vel sine administratione Hugu.de istis etiā habetur.iij.qō.vij.§.apud vrbē.Archidiaco.
2 [Decurionū.] †decurionat⁹ est honor:quo fungebant q quasi de curia ciuitatis vel iperatoris nobiliores & maiores erāt.Hug.& Archidiac.[possessorū].i.quorūlibet aliqd possidentiū.Hu.& Arch.[colonorū]agros cōductos colentiū.Hug.& intelligit Bar.brix.de colonis rei publice.Arch.[cōcussus] i.grauatus in pecunia.Ber.Arch.vel[cōcussus].i.vi coact⁹,et

¶ Crimē cōcussionis.

Crimine cōcussiōis qs teneat vide in Spec.de execu.vs.sꝫ nūqd teneat & dō salar.§.j.vs.sꝫ qd si delegatus.bal.i.l.mis.in fin.C.de exac.tribu.li.x.Cardi.Zaba.post gl.in cle.ij.§.j.de here.

& exactus:vt solueret aliquid pro iudicando.quod crimen con-
3 cussionis est:quod in quadruplum punitur.†quod crimē cōmittitur cum magistratus vel alius in publico officio positus aliquid extorquet a subdito:quod non debet:& illud repetēdū est ab eo in quadruplum.vt.C.ad.l.iul.repe.l.j.li.ix.&.j.e.& duplum accipit spoliatus,& duplū fiscus.vt.C.de asses.l.iij.li.x.In quadruplo continetur id quod extortum est,& triplum est pena.Hu.[si quis scit sentētiam]de iure gratis dādam[fuisse venalem].i.pro pretio datam.quod non debet esse:vt.xi.qō.iij.non licet.&.xiiij.qō.v.non sane.[si quis penam remissam.]innocenti.Hu.[vel vitio cupiditatis].i.propter donū ex cupiditate acceptū[ingestam].i.illatam:& inflictam innocenti.Hug.& Archi.[Si quis postremo improbum].i.pretio contra leges iudicantem:vel contra modum a lege statutum multātem:vel alias pretio male iudicantē,vel p improbitatem aliquid ꝙ nō deberet exigētem.vt.ij.q.vj.§.diffinitam.&.§.certa.[vel administrante eo]si ille talis sit:quem in ius vocare non liceat.[vel post administrationē]si ille sit talis quem in administratione non possumus in ius vocare.Qui autem in administratione possint in ius vocari & qui nō inuenies diligenter distinctum ij.q.i.prohibent.quod hic assignatur pro contrario.sed ibi sol-
4 uitur.hu.[deferat.]†iudex quicūqꝫ sit nihil dꝫ accipere a subditis,neqꝫ domesticus,neqꝫ impularius eius.i.socius.nec serui eius.C.ad.l.iul.re.l.j.Et iudex super hoc accusatus:qui talem vel cōsiliarium suum per quē cōuinci posset subtrahit hic pro confesso habetur:& ablata in duplū reddere cogitur.vt duplum fiscus:& duplū habeat spoliatus.C.de asses.l.iij.&.l.nullus iudicum.Nec durāte administratione debet iudex siue administrator edificare,nec donationes accipere.p se,vel per interpositā personam,nec aliqs de suis alias totum tenetur restituere:& etiam si post administrationem is a quo recepit remiserit.C.de contra iudi.l.j.9m Host.qui hoc & alia de hac materia notat.extra de simo.& si questiones.iuxta fin.Habes hic ꝙ quis inuenitur ex maleficio deposito officio.& extra de imu.eccle.aduersus.vbi de hoc.&.ff.de acti.emp.l.iulianus.§.idem Archi.[Gloriam].i.gloriosam remunerationē,qꝛ rei publice consulere videt.C.de epis.& cle.nulli in fi.Arch.[Ecce]hic pretium promittitur ad accusandum.vt dist.lxxix.si quis papa.& iij.q.v.accusatoribus.cum multis alijs.Hu.

1 ☞ Annus vtilis quis dicatur.

Exponit literam.

In eum. Ad idē sequit ista alia lex vulpia.ff.de cal.l.iij.Intellectus patet ex expositiōe litere.Lege tex.¶ [In eum].i.negotiū siue cōtrouersiam.Arch.[faceret].quod facere nō deberet.vel non faceret quod de iure facere deberet.Hu.& Archi.[intra annū vtilem].i.a principio,post cōtinuū.ff.de calū.
1 annus†vtilis dicitur qui computatur tantum ex illis diebus in quibus habuit vel habere potuit copiam iudicis.Hug.[in quadruplum]in quo continetur rei persecutio:vt tm̄ triplum sit pena.hu.[post annum simplum]scꝫ vt tātū repetat quantū datū est.Hu.[Competit]non ei qui dedit:sed ei ad cui⁹ lesionem data est pecunia:cum ille ob turpeꝫ causam dederit,ne sibi negotium fieret:vt causa sanguinis.vt.ij.q.iij.preuaricator.Qd aūt non competat ei qui dedit:sꝫ ei cui facta est contumelia,& ad cuius lesionē data est pecunia,habet.ff.de calū.l.&.generaliter.§.illud erit.hoc verū est vbi pecunia data est vt negotium fieret.Nam si data est vt negotium non fieret:tūc competit actio illi,qui dedit.Hu.& Arch.

1 ☞ Iudicium publicum quid dicatur . Quid priuatū.nu.2.
3 Concussor quis dicatur.

Exponit literam.

Concussionis. Ad idē currit hec lex:que est marcelli imperatoris.ff.xlviij.titu.de concussione.sensus eius patebit ex litere expositione.Lege tex.¶ [Concussionis iudicium publicum non est]nec ordinarium:quia ad accusationē talis criminis non admittitur quilibet de populo:nec eius certa pena statuta est a lege:sed est priuatum,& extraordi-
1 narium delictum.†publicum ergo iudiciuꝫ erit vbi agitur de publico crimine:scilicet ad cuius accusationē admittitur qui-
2 libet de populo.†priuatum iudicium est vbi agitur de priuato delicto:scilicet ad cuius accusationem non admittitur qui-
3 libet de populo.†Cōcussor dicitur q subditos concutit vt pretium soluant pro eo ꝙ officio suo ipse acturus est : & generaliter qui a subditis aliquid extorquet,quod non deberet.vt di.xviij.quoniam quidem.&.xxiij.q.j.militare.&.ff.de concus.l.j.& ij.Hug.[minatus sit].i.vt cum quis minatur se accusare aliquem:nisi pecuniam ei dederit.Hu.& Arch.[Ex senatusconsulto]scꝫ volusiano,& libaniano.legis cornelie de falso.[ob accusandum]eū qui est accusandus.Sed aliter hec verba intelliguntur:vt diligenter inuenitur expositum.ij.q.j.prohibentur.& di.lxxix.si quis pecunia.Hu.[denūtiandū].i.proferēdū vel non denuntiandum.i.dicendum.Hu.

Lege iulia repetūdarum scꝫ pecuniarum.Ad idem inducitur hec lex:& lex iulia repetundarū dicitur que punit illos q in magistratu vel alio publico officio positi auferūt a subditis in qbus casibus non debent.ff.e.l.j.Hu.& Arc.& dicitur repetūdarum.s.pecuniarum qꝛ ab eo qui aufert repetendum est in quadruplū,& medietas datur spoliato & alia medietas dat fisco.Ipe etiā extraordinarie punit aliqñ capite aliqñ in insulā deportat.Hu.& Arc.[cū aliquē].ff.ad.l.iul.repetū.l.vl.[decernēdum].i.decretum faciendum.Archi.

Vel que magis. Hec est quarta lex.ff.e.tit.Arc. Ista satis clara & de se patent &c.

Exponit literam.

Eadem. Hec est.vj.lex.ff.e.ti.& habet quinqꝫ dicta breuia.Archi.¶ [Lege.]scꝫ iulia repetundarum. Arch.[Legendum].i.eligendum:scꝫ vt eligeretur:qui non debet:qꝛ non est idoneus:vel vt non eligatur:qui deberet.[mittēdum]qui nō est mittendus[dandum]approbandum[fideiussores]vel loco iudicis recusati[iubendum] vt iudicet[ob litem] estimandum scꝫ:vt pretio litem maioris vel minoris estimationis dicat:vel faciat[iudicium capitis]scꝫ capitalem irrogat penam.i.condemnationem de capite amittendo[pecunie].i.ciuilem & pecuniariam condemnationem vel penam secundum varietatem admissorum.vt.ij.q.iij.preuaricator.Hu.[hodie].ij.pars.[extraordinarie].i.pena ordinaria non punitur,scꝫ quod sit vna semper.imo qñqꝫ maior:qñqꝫ minor,vt subijcit.Et dic ꝙ etiā alijs modis potest puniri vt dicitur.ff.ad.l.iul.repe.&.ff.de calum.l.j.vbi de hoc not.Arch.Hu.vero dicit extra ordinem.i.extraordinarie.s.ad arbitrium iudicis 9m varietatem admissorum.vt.ij.q.iij.preuaricator.

¶ Questio. ij.

1 ☞ Pecunia an sit exigenda pro ingressu monasterij:aut exacta soluenda.& nu.2.
3 Religio continet votum continentie in professione sua.
4 Monasterium si est tanta paupertate depressum:ꝙ possessiones non sufficiant ad sustinendum plures personas:licite potest exigere aliquid ab ingrediente.
5 Taxatio quod ingrediens monasterium tantum soluat an sit licita.
6 Pactum facere de obseruando consuetudinem an sit licitum.
7 Persona postquam gratis est ingressa monasterium an sit licitum compellere eam ad seruandam consuetudinem.& nu.8.
9 Timens non recipi in monasterio dicit abbati si vultis me recipere dabo vobis bona mea,Abbas habito consilio recipit eum,& ille dat sua,an talis receptio sit simoniaca.& nu.10.simile.nu.11.
12 Regulares qui promittunt alicui ꝙ post biennium recipient eum si interim didicerit artem sutoriam vel similem &c.an sit simonia.
13 Seruitor regularium qui non vult eis seruire nisi promittāt ꝙ recipient eum post aliquod tempus,& sic illi promittunt an sit simonia.Similis casus.nu.14.

Diuisio.

Sequitur secūda questio. Hic intitulatur secunda questio , que diuiditur in duas partes . In quarum prima queritur vtrum pro ingressu ecclesie pecunia sit exigenda vel exacta persoluenda . In secunda parte ponit aliam questionem incidentem scilicet vtrum clerici diuites possint percipere partem de patrimonio Christi . Secunda pars ibi in.§.Item opponitur. Circa primam partem primo allegat & probat per tres authoritates:quod pro ingressu ecclesie possit aliquid dari siue exigi.Secundo soluit ibi : sed aliud est.¶ Pro pleniori intelli-

Questio.

gentia huius capituli & sequentium loquentium de ista mate-
1 ria . Queritur.¶ †Vtrum pro ingressu monasterij pecunia sit exigenda,& exacta soluēda. Et videtur multipliciter quod

Primū ar.

sic.Primo argumentis positis in litera.Nam Anna pro Samuele filio suo (vt reciperetur in templo .) dedit vitulos:

ac farinam:⁊ amphoras vini.j.Regum.j.⁊ tamen in hoc non
Scdm arg. culpatur.ergo ⁊c.¶Secundo arguitur de actibus Aposto-
lorum vbi Actuū.iiij.legitur:quod fideles ad vnitatem credē
tium recepti:pretia omnium que possederant ad pedes Apo
stolorum obtulerūt,⁊ quia Ananias partem pretij fraudauit
Tertiū ar. damnatus est.¶Tertio arguitur de hoc ꝙ in multis mona-
sterijs aliquid ab his que recipiūtur exigitur,⁊ tamen de hoc
Opponit ⁊ non comprehenduntur ergo ⁊c.¶In oppositū est litera pre-
Rñdet. sentis.c.⁊ sequentium aliquorum.¶Respondeo dicendum ꝙ
intelligendo per ingressum monasterij assumptionem status
Prima cō- 2 religionis sit ista ꝯclusio.†Non licet exigere aut excipere siue
clusio. dare pro ingressu monasterij aliquid quasi pretium religiōis.
Ista conclusio ex prima qōne huius cause probatur sic. Illi-
citum est spiritualia ⁊ annexa spiritualibus emere vel vende-
re:sed status religionis est spiritualis.patet cū religio sit que-
dam virtus per quam aliquis ad Dei seruitium ⁊ cultū ma-
Diony. xime se exhibet.vnde Dionysius.vj.c.celestis hierarchie.Re
ligiosos nominat dei famulos ex dei puro seruitio ⁊ famula-
3 tu vniri ad amabilē perfectionem.†Continet enim religio vo
tum continentie in professione sua.Constat autem ꝙ cōtinen-
tia sub voto est donum dei:quia vt scribitur Sapiē.viij.nemo
continens nisi dominus dederit.¶Secundo cōtinet votum
paupertatis,quo quis efficitur spiritualis discipulus christi:
⁊ vite ac perfectiōis euangelice sectator.vñ Mat.xix.Si vis
perfectus esse:vade ⁊ vende omnia:que habes:⁊ da pauperi-
bus:⁊ sequere me.¶Tertio votum obedientie per quā pro-
prie voluntati renuntiat:vt deo obtemperet,diuinis mācipa-
tus perseuerat semper in obsequio Christi.ergo sequit ꝙ exi-
gere vel accipere pecuniam vel dare quasi pretium religionis
Scda con- 4 est illicitum,⁊ simoniacum.¶Secunda conclusio.†si monaste
clusio. rium est tanta paupertate depressum vt possessiones loci il-
lius non sufficiant ad sustinendum plures personas,tunc lici-
te potest exigi aliquid ab eo:qui in loco illo vult seruire Deo:
non quasi pretium religionis,sed vt habeat monasteriū vnde
ei posset prouidere,nec hoc est simoniacum. Ista conclusio est
formaliter sancti Tho.in.iiij.di.xxv.Est etia in.ij.ij.q.c.arti-
Ulricbus. culo.iij.Ista cōclusio est etiam domini Ulrichi in summa sua:
qui dicit sic.ꝙ in isto casu nō solum monasteria possunt habe-
re intentionem accipiendi temporalia a recipiendo in mona-
sterium,sed etiam gratis exhibitis spiritualibus requirere tē
poralia:que sufficiant eorum sustentationi,⁊ possunt exprime-
re determinatā quātitatem,⁊ pacisci de hoc,ꝙ illa summa de-
tur de qua habeat vnde valeat sustentari:quod probat ex his
que inducit Gratian⁹ in presenti.c.Et nos induximus in prin
cipio questionis.Concor.hu.in presenti.c.dicens ꝙ non nota-
tur hic vitium cupiditatis ⁊ simonie.sed simpliciter declarat
Raymūd⁹ necessitas ecclie.Concordat Raymundus,⁊ glossator eius, q
ait.ꝙ licet exprimere nomina ⁊ quantitatem oblatorū.Et ad-
dit glo.ꝙ si huiusmodi recipiendus dicat vel alius pro eo da-
bo singulis annis pro expensis meis cētum solidos vel libras
videlicet ꝙdiu vixero,non est illicitum quādo non sufficit mo
Opponit ī nasterium.Concor.Hosti.⁊ Gof.Sed contra iam dictā cōclu
cōtrarium. sionem arguitur dupliciter.Primo ex decretali illa quoniam
Scda opp. extra de simo.vbi dicitur:sub paupertatis pretextu.¶Scdo
ex illo dicto Innocentij super.c.tua.e.ti.dicentis, ꝙ non licet
sub illa forma recipere aliquem.Recipimus te in fratrē si de-
tuleris vnde viuas:quia bona ecclesie nō sufficiunt nisi nobis.
Respōdet. Sed respondetur ad ista. Ad primā respondetur ꝙ illa decre
Ad primā talis non militat contra conclusionem predictam,quoniam in
oppositio. telligitur cum hoc dicebatur in fraudem fm Raymūdum vel
fm Host.quando non tacite conceditur:vt scilicet primo gra
tis conferantur spiritualia,et postea dicatur ei:ꝙ ferat secum
vite necessaria. sed potius recipientes pactum faciunt ⁊ cer-
Raymūd⁹. tum forum.Quocirca Raymundus subiungit. Consulēdum
est ingredientibus:qō que dant sine pacto darent et principa-
liter propter deum,⁊ ne essent onerosi illi domui.ar.vj.qō.vj.
de laps.fm Ray.cuius sentētia videtur fulciri per illud ꝙ no
tat Uincētius ⁊ Bernardus.extra de simo.non satis.⁊ in pre
Ad scdam. dicta decre.quoniā.vt dicit Archi.hic.¶Ad secūdā rñdetur
Raymūd⁹. fm fratrē Raymūdū.vt dicit Arch.hic.ꝙ decre.tua intelligi
tur quādo ecclia vel monasterium abundat.Secus aūt si mo-
nasteriū adeo tenue esset:⁊ paupertate depressum:ꝙ redditus
non sufficerent personis presentibus.quia illo casu possent di
Tertia cō- cere sicut dictum est in questione.¶Tertia cōclusio est,quod
clusio. si quis tali intētione inductus intrauerit monasterium aliqō:
⁊ receptus sit:qō aliquid daret si nullo pacto interposito in-
trauit:licet postea aliquid dederit,non cogitur renuntiare be
neficio:siue consortio taliter assecuto,nec recipiens reddere qō
recepit tenetur imo talis simonia per penitētiam aboletur,qr
hic non offenditur ecclesia,sed solus Deus,vt extra de simon.

c.vl.Ista cōclusio est in forma dñi Hosti.in summa in presenti *Hostien.*
titulo de simo.Est ꝑterea ꝯclusio.ista Raymūdi qui post pre- *Raymūd⁹.*
dicta dicit vt recitat Jo.in summa.ꝙ sic recepti intētione cor- *Joannes.*
rupta non tenētur renūtiare:nec recipientes restituere taliter
accepta.quia huiusmodi simonia mētalis per condignam pe-
nitentiam purgatur extra.e.mandato.Concor.Inno.super.c.
tua nos.Cōcor.Sanctus Tho.in.ij.ij.q.cētesima.ar.vj.⁊ in re *S.Thom.*
sponsione ad.vj.ꝙ quo ad Deum sola voluntas facit simonia
cum:sed quo ad ecclesiasticam penam exteriorem non punitur
vt simoniac⁹:vt abrenuntiare teneatur:sed debet de tali inten-
tione penitere.hec ille.¶Quarta conclusio.Si monasterium *Quarta cō*
est diues ⁊ potens etiā sine grauamine ecclesie repetere petēte *clusio.*
ingressum monasterij exigere aliquid pro receptione illius si-
moniacū est.Ista ꝯclusio est sancti Tho.in.iiij.xxv.di. Et est
ꝯclusio omniū doctorum.¶Sz hic pro pleniori intelligentia *Questio.j.*
huius materie occurrunt questiones decem soluende.Primo
5 queritur†.de monasterijs vbi nō fit pactū:sed taxatū est ꝙtū
ingrediens dz dare:vtrum talis taxatio sit illicita,vel non sed
simoniaca.Rñdet fm Host.ꝙ talis taxatio nō est licita.vnde *Respōdet.*
reprobat extra.e.sicut pro certo.⁊ in.c.intātū.in fine. ¶Scdo *Scda qō.*
6 querit vtrū†sit licitū pactū facere de obseruando consuetudi-
nē.Rñdet ꝙ nō:qr hoc est simoniacū.extra.e.veniēs.¶Ter- *Respōdet.*
7 tio qritur.†vtrū sit licitū postꝙ psona gratis est recepta com *Tertia qō.*
pellere eam ad seruandū consuetudinē.Rñdetur ꝙ non extra *Rñdet.*
e.audiuim⁹.⁊.c.Jacob⁹.Nihilominus si absqz omni cōditione
⁊ compulsione datur gratis quod consuetum est,nō est simo-
8 nia.sz de intentione deus indicat.¶Quarto qrit.†vtrū ꝯtra *Quarta qō.*
hoc possit aliquod remediū esse.Rñdetur fm Hosti.ꝙ sic.scz *Rñdet.*
vt puella gratis in monasterio recipiatur,et si pauperes tunc
agāt ꝯtra patrē pro alimētis filie,vel si mortuus est pr̄ agant
ad partē hereditatis sue,vt ī aut.de sanctissimis epis.§.nulla.
9 col.ix.¶Quinto qritur†de eo qui timens non recipi in mo- *Quinta qō*
nasteriū dicit abbati.Si velitis me recipere dabo vobis bona
mea.abbas habito consilio recipit eum:⁊ ille dat sua vtrum ta
lis receptio sit simoniaca.Rñdetur iuxta Guil.ꝙ siue ītuitu *Rñdet*
illius promissionis fuerit receptus,siue non:simonia est saltez
ex parte offerētis cum interposuerit conditionem dandi tem-
poralia pro sua receptiōe vt no.Tancre.extra.e.nobis. Con- *Tācredus.*
cor.Ber.⁊ Hosti.ibidem in glo.nec potest remanere in mona- *Hostien.*
sterio.nec data repetere,cum sit in turpi causa.Tenetur tñ ad
aliō monasteriū trāsire si ex illa sui obligatiōe obligat⁹ ē ad re
ligionē,si dedit se ⁊ recept⁹ sit ī monachū.⁊ fratrē qr hec ē qdā
10 ꝓfessio.ar.extra de regula.porrectū.¶Sexto qrit.†Quid si *Sexta qō.*
expssa fuit ꝯditio de tpalib⁹ habēdis ex parte recipiētiū ⁊ re-
cipiendus timēs repelli si ꝯtradiceret oīno tacuit ꝑponēs ni-
hil dare,sed ꝙ tm̄ ꝑpter deū reciperet,⁊ sic ingressus est.vtrū
talis pōt remanere in illo monasterio,⁊ ingressus ei⁹ dicatur
simoniac⁹.Rñdet fm Guil.ꝙ talis nō pōt remanere,⁊ ꝙ ta- *Rñdet.*
lis ingressus sit simoniac⁹:sicut ī ꝑcedēti casu.Ratio est qr ta-
citurnitas ei⁹ cū nō ꝯtradicit illicite pactioni ꝑ ꝯsensu habē-
da est.etiā ī foro penitētiali si ꝑpter hoc tacuit,vt dictū est.qr
11 timebat repulsam si cōtradiceret.¶Septimo qritur†quid si *Septia qō.*
interponat conditio ex vtraqz parte scz recipiētiū ⁊ recipiēdi
sed anteꝙ recipiat vel acceptetur recipi vtraqz pars penitet
de conditione apposita,⁊ eā reuocat,⁊ ille petit recipi propter
Deum ⁊ illi consentiunt.Nunquid ingressus est mundus a si-
monia.Respondetur iuxta glossam.Guil.quod credendū est: *Rñdet.*
quod liceat ⁊ ingressus valeat dum tamen intentio non sit cor
rupta.Si autem ante reuocationem huius conditionis iam
receptus fuisset aut promissa recepta eo ipso factus est indi-
12 gnus illo monasterio.¶†Octauo queritur de regularibus *Octaua qō*
qui promittunt alicui quod post biēnium vel triennium reci-
pient eum:si interim didicerit artem sutoriam, vel aliam me-
chanicam quando laicus est,vel quādo est clericus, si interim
studuerit in ista vel illa facultate,⁊ ex tunc recipiunt: sed no-
lunt eum recipere ad habitum nisi elapso termino et comple-
ta conditione.vtrum hoc sit simonia.Respondetur dicēdum. *Respōdet.*
quod non credatur simonia committi.nec est illicita huiusmo
di pactio vel conditio. quia perinde est ac si dicatur recipie-
mus te induendum tali tempore, vel tali dum tamen interim
reddas te idoneum ad hoc,vt recipiaris addiscendo tale arti-
ficium vel talem scientiam.Concor.Ulricbus.Et addit quod *Ulricbus.*
illud si tamen,quod sonat in modum conditionis non est con
ditio,sed potius admonitio ad id ad quod quis de iure et ex
statuto tenet scilicet quod sit aut fiat idoneus. ¶Nono que- *Nona qō.*
13 ritur†de seruitore regularium qui non vult eis seruire: nisi
promittant quod recipient eum saltem post aliquod tempus
certum et sic illi promittunt vtrum hic sit simonia. Respon- *Rñdet.*
detur secundum Guil.quod simonia est: quia omnis pactio
⁊ conuentio temporalium cessare debet.j.e.questione secunda.
ꝙ pio.

Decima questio. 14 ꝙ pio.¶Decimo queritur.†quid si aliqs familiaris vel ami
cus alicui⁹ monasterij rogatus ab aliquo ꝙ faciat sibi recipi
filium suum.vel filiam:vel neptem ⁊c.⁊ facit ꝙ gratis recipiat
quo facto iste amicus solicitat illum cuius filius aut filia susce
pta est:vt det aliquid illi monasterio.vtruz hoc sit licitum aut
Rñdet. sapiat simoniam.Respōdetur iuxta Guil.in gl.ꝙ si dictus fa
miliaris aut amicus aliter non interposuisset preces suas:nisi
speraret illum aliquid daturum monasterio illi,vel etiaz licet
a principio nihil tale sperasset ex post facto tñ post receptio-
nem persone de qua rogauit petit aliquid dari monasterio ꝑ
receptione illius:persone simonia est.Si vero als solicitat eū
ꝙ sit deuotus illi monasterio sicut debet esse:⁊ ꝙ ille ex deuo-
tione orta est huius receptione facta aliquid conferat mona-
sterio nō est simonia dū tamen intētio nō sit corrupta. ¶His
habitis dicendū est ad rationes in principio prime questionis
Ad primū ⁊ scdm arg. positas.Ad primam ⁊ secūdā bene rñdet Gratianus in litera.
pro quo notandum ꝙ exhibitio pecunie monasterio pōt fieri
dupliciter. vno modo ex pacto ⁊ in pretium ingressus mona-
sterij.Et isto modo est illicitum pecuniam offerre:vel recipere
vt dictū est.Alio modo pōt pecunia exhiberi monasterio non
ex pacto,nec intentione emendi:aut vendendi ingressum mo-
nasterij,sed gratuite ⁊ ex deuotione honorādi Christū in suis
membris.⁊ ministris:siue compatiendo paupertati monaste-
rij tanquā indigentibus pauperibus eleemosynam largiēdo:
⁊ hoc est licitum ⁊ opus pietatis.sic enim anna mater samue-
lis nō legitur vitulos aut alia obtulisse ex pacto,nec heli sacer
dos hoc exegit.vnde non fuit illud pecunia appretiabile exa-
ctum,nec solutum,sed mera liberalitate ⁊ ex deuotione Deo ⁊
templo oblatum,nec apostoli pro cōuersione credentiū exege-
runt quicꝙ.sz credentes paupertati multitudinis compatien
tes sua tribuebāt vt inde Christi pauperes sustētarētur.Ana
nias vero non ideo damnatus est quia noluit sua offerre: sed
qr spiritui sancto mētitus est pretiū agri:defraudando morte
punitus est.Et hoc ostendunt verba Apostoli.Act.v.qui ait.
Ananias cur tētauit sathanas cor tuū mētiri spiritui sancto
Ad tertiū. ⁊ fraudari de pretio agri.¶Ad tertiā rñdetur.ꝙ in monaste
rijs in quibus aliquid exigitur pro ingressu monasterij tanꝙ
pretiū religionis aut sine necessitate vrgente vt dictum est illi
citum est:⁊ male fit:⁊ debent subijci pene.de qua supradictum
Exponit li teram. est.q.j.circa.c.statuimus.Lege text. ¶[Sequitur.ij.questio.
Utrum pro ingressu]ista questio non habet dubitationem:qr
certum est:ꝙ pro ingressu monasterij.i.cuiuslibet ecclesie pecu
nia non est exigenda,⁊ si fuerit exacta persoluenda non est: qr
vtrunqz simoniacum est:scilicet exigere,⁊ exactum soluere si-
ue ante susceptionem siue post susceptionē.vtrumqz enim pro-
hibet.extra de simo.cum ecclesie.melius extra.e.veniēs.⁊ me-
lius extra.e.qm̄ simo.⁊.s.q.j.eos qui.⁊.j.e.q.iij.si quis preben.
nisi forte sicut dictū est monasteriū ita tenue esset, ꝙ nō posset
pluribus ꝙ ibi sunt sufficere:tunc enim licite potest dicere vo
lenti illā ecclesiā intrare. Ecclesia ista adeo est pauper:qō non
potest pluribus sufficere.Ideo te non possumus recipere,sed
si tu habes vnde posses viuere parati sumus te recipere,et tu
offeras ecclesie vnde ipa possit tibi etiam sufficere.hic eñ non
notat vitiū cupiditatis:sed simpliciter declaratur necessitas
ecclesie fm.Hu.[Hoc vtrumqz.]scz:ꝙ possit exigi:⁊ exactum
solui:arguit ꝙ licite posset fieri[comprobat]allegando dicit.
Arch.[Regum].c.j.⁊.xx.q.j.c.quicūqz.Arch.[In actibus.]
ij.authoritas.[ait].iiij.c. [possidebāt].i.detinebāt.sic.xij.q.ij.
quorū[vnus]scilicet Ananias.[mortu⁹].Actuū.v.[hinc liq
do]allegando dicit:vt statim sequitur.Arch.[Sed aliud].ij.
pars.Hic soluit ⁊ bene:iam de hoc dictum est[sponte].sponte
eñ oblata siue in ipso ingressu siue ante siue post presertim cū
intrantes monasterium hoc ipso se ⁊ sua intelliguntur trade-
re monasterio.vt.xix.q.iij.si qua mulier.Hu.

1 ☞Simonia an cōmittat in paruis munusculis que epī vel
eorum seruitores vel clerici consueuerunt accipere.
2 Procuratio quare detur episcopo pro consecratione ecclesie:
⁊ non pro ordinandis clericis.
3 Fundator ecclesie ex quo voluntarie se exhibet ad fundationē
intelligere similiter se exhibere ad debitum cultum exhiben-
dum dicte ecclesie.

Diuisio. **Placuit.** Inducit hoc.c.ad ostēdēdū ꝙ lici
tū sit sponte oblata suscipere,⁊ est
capitulū Bracharēn.cōcilij.Et diuidit in duas p-
tes.In prima parte statuit,ꝙ ꝑ ꝯsecratione eccle-
sie nullū munus exigat.In scda statuit ꝙ nulla basilica cōse-
cret ab epō:nisi dos ei fuerit assignata.ij.ibi:hoc tñ.Quia iam
vtrū pro consecratione ecclesiarū episcopus possit aliquid exi
gere disputauimus.s.e.q.j.iij.c.statuimus.Ideo ad literā ex-
ponendam accedimus.Lege tex.¶[Placuit.munus aliqō]
indecens:⁊ inhonestum,⁊ non debitum:scz pecuniam:equum: *Exponit li teram.*
⁊ huiusmodi.vt.s.q.j.statuimus.⁊.c.placuit.ij.sed procuratio
nem moderatam sibi ⁊ suis exigere potest.Dignus est enim
mercenarius mercede sua:⁊ nemo cogitur militare stipēdijs *Luc.x.b.*
suis:⁊ q spūalia alicui ministrat licite ab eo temporalia exigit *j.Cor.ix.a*
vt.xij.q.ij.charitatē.⁊.xiij.q.j.§.j.⁊ extra de simo.cum sit.Hu.
1 ⁊ Arc.¶Sed hic surgit vna qstio.†Quid iuris de alijs par-
uis munusculis q episcopi vel eoꝝ seruitores vel clerici quasi *Questio.*
ex debito consueuerunt accipere.Rñdetur ꝙ non debent exi-
gi:sed oblata licite suscipiuntur,⁊ forte quia modica sunt ⁊ ex *Respōdet.*
antiqua consuetudine solent accipi ⁊ excusantur recipientes.
Hu.[A fundatore]vel etiā ab ecclesia ꝙuis opulēta.Hu.[sz
ipse]vel etiā ecclesia pollens diuitijs[ex suo voto.]scz sponte
⁊ voluntarie.Hu.[non reseruatur].i.recipi non prohibemus.
vt.j.e.q.sicut.[Si vero.aut ⁊c.]i.si egestate detinet ꝙuis gra-
tis offerat[nihil exigatur].i.recipiatur quasi exactum cū pau
pertas vel necessitas illū vel ecclesiam excuset.ar.x.q.iij.cauen
dum.vnde si ecclesiā paupertas vrgeat talis ecclesia ad hospi-
talitatē seruandam aut iura episcopalia persoluenda non te-
netur:nisi forte aliquid noīe cathedratici.ar.ad hoc.de con.cū
olim.⁊ extra de offi.ordi.cōquerende.§.j.ver.synodum.nec ta-
lis ecclesia epm ꝑcurabit.x.q.iij.cauendū.quousqz perueniat
ad pinguiorem fortunam.extra de consu.cū dilectus.fm Ho-
sti.qui ita notat.extra de consecr.ecc.vel al.c.cum sicut.Arch.
2 ¶Sz circa superius iam dicta surgit questio.†Cur dat ꝑcu *Questio.*
a ratio[a] epō pro cōsecratiōe ecclesie ⁊ non ꝑ ordinandis clericis
simili rōne.Rñdet iuxta Archid.ꝙ ratio est scdm quosdam:
qr potest ordinare clericos suos:⁊ debet in ecclia sua.ar.lxvij.
di.c.j.⁊.lxxv.di.ordinationes.⁊ facile potest habere expēsas de
domo sua: in qua habet victualia,sed illa victualia nō potest
cōmode ferre secū ad aliā ecclesiā.vnde necesse est ei de victua-
libus prouideri alibi cū aliā visitet aut cōsecret ecclesiā. Arc.
Sed vide quid dictū sit.s.q.j.[statuimus hoc.tamē].ij.pars.
[dotem.]ex qua clerici valeāt habere sustētationē.Hu.[Obse
quium].i.vnde obsequiū luminariū ⁊ alioꝝ possit esse in eccle
sia.de conse.dist.j.c.nemo.⁊ in aut.vt nullus fabri.domum.§.j.
3 col.v.†Fundator eñ ecclie ex quo volūtarie se exhibet ad fun
dādam ecclesiā:intelligit se volūtarie obligasse ad ea que sunt
necessaria ad debitum cultū exhibēdum in dicta ecclesia: sicut
Salomō.iij.Re.vj.cum edificauit templum prouidit de lumi
naribus,ministris,⁊ alijs,que in templo ad dei seruitiū erant
opportuna.[Chartule].i.per chartulam donatiōis manu ta-
bellionis ⁊ roboratam.Hu.vel per donationez chartule.i.per
chartulam donationem manifestantē,non tamen minus valet
etiā sine chartula.C.de pactis pu.ꝙ ho.Ideo ergo fit charta
vt obuiet sibi propria scriptura.j.e.qō.vij.saluberrimum.⁊.ff.
de pig.cōtrahitur.Jo.de fan.Archi.[siue spirituali].i.susten
tatione cōsistente in substātijs:⁊ possessionibus:quibus lumi-
naria fiant:⁊ sustententur seruiētes ecclesie.[priuata].i.priua
torum vsibus:⁊ non diuinis assignata.Hu.

a ¶Procuratio.Nota ꝙ ꝑcuratio ñ est spūalis: lz visitatio sit spūalis. pe.de anch. ī.c.cū a nobis.nu.3.de arb.Nec exigitur ꝑ epz ex oratorijs, lz aliqñ ī eis celebret.idē ī.c. authoritate.num.1.de censib.

1 ☞Pecunia aut aliqō tēporale an possit licite dari pro indu-
ctione ad fidem,aut ad religionem,aut ad gubernationem ali
cuius ecclesie secularis aut regularis.
2 Temporale datur pro spirituali quando datur in conuersione
ad fidem vel religionem.
3 Nota Deo frequenter sunt ignota hominibus.
4 Spiritualia seu spiritualibus annexa gratuite,⁊ non ex mu-
nere debent conferri.
5 Eleemosyna danda est excommunicato indigenti.

Quam pio. Sequit ad idē hoc.c.ꝙ est bo
nifacij pape: vbi papa rñdet
cuidā ꝯsultatiōi quorūdā monachoꝝ petētiū:vtrū
pro plato habēdo in monasterio liceret dare pecu-
niā.Pōt aūt diuidi in.iij.partes.In prima papa exordit rñ- *Diuisio.*
sionē suā.In scda rñdet ꝯsultationi:ꝙ nullo mō ꝯuenit inter-
ueniēte aliquo pacto aliquē ad religionē nec ad fidē nec ad ec-
clesie regimē suscipere.In tertia ꝯsulēdo,dicit,ꝙ omni pacto
cessante subsidij gratia pauperi monasterio aliqd ꝯferri siue
erogari pōt.ij.ibi:dubitationi autē vestre.iij.ibi: verūtamen.
1 ¶Pro pleniori intelligentia hui⁹.c.Querit.¶†Utrū ꝑ in- *Questio.*
ductione ad fidē:aut ad religionē,aut ad suscipiēdam guber-
nationē alicui⁹ ecclie secularis aut regularis possit licite dari
pecunia:aut aliqō tpale.Et vr̄ ꝙ sic ꝑmo ī.c.q syncera.di.xlv. *Primū ar.*
dicit beatus Greg.q syncera ītētiōe extraneos a xp̄iana reli-

giõe ad fidẽ cupiũt rectã adducere:blãdimẽtis debẽt nõ aspe-
Scdm arg.
ritatib⁹ studere. ¶ Scdo sic ex.c.vl.xxiij.q.iiij.vbi dicit gl.qd
in spũalibus licite fit pactio:vbi agit̃ de ꝯuersione alicuius ad
Tertiũ ar.
fidem. ¶ Tertio sic. Licitum est pecunia redimere hominem
de captiuitate corporis etiã pacto interueniente,imo est opus
pietatis.ergo similiter licitum erit pro redemptione aĩe a pec
Opponit ꝛ Rñdet.
catis dare pecuniam vel aliquid tẽporale. ¶ In oppositũ est
c.p̃sens. ¶ Respõdeo dicẽdũ, ꝙ hic est varius modus dicẽdi
Raymũd⁹.
vt tangit Archi. Raymũdus dicit ꝙ quis põt trahere infide
les ad fidem promissionib⁹,ꝛ muneribus,ꝛ etiã per grauiores
exactionem pensionũ faciendam in principio locationis.vt in
predicto.c.vltimo.xxiij.q.iiij.ꝛ.e.causa.q.vj.iam vero. Et hãc
sententiã tenet Ioã.Vincẽ.ꝛ Phil.ꝛ Ber.extra de simo.dile-
ctus. Alij dicunt:ꝙ nec ad fidem,nec ad religionẽ aliquis tra
hẽdus est per munera danda, propter fidem recipiendam vel
ingressum religionis ex pacto.ꝛ huius opinionis est Hug.in
presenti ca.qui ait. Ita in factis ꝛ munusculis ꝛ exenijs pos-
sumus ꝛ debemus blandiri infidelibus:vt ꝯuertantur:sed pa
ctum debet abesse.vt hic dicitur.non ergo prohibetur hic nisi
pactio.hec ille. Dicunt autem isti,qd si aliquis infidelis vellet
baptizari nisi timeret paupertatem inter christianos vel si qs
desiderans intrare religionem si esset solutus a debitis:aut si
studuisset per aliquot annos vt capacior esset ad intelligendũ
que legeret in religione ab aliquo sciente eius propositũ reci-
peret pecuniam,vel redditus q̃tum ad primũ casum vel libe-
ratur a debitis aut reciperet expẽs.in scholis.q̃tũ ad secũdũ
casum:licitum esset dum tamen non pro pretio rei spũalis:sed
ad aliud adminiculum impedimenti tollẽdũ daretur illud vel
Archid. Hostien.
reciperetur. Sʒ Archi. volens mediare dicit,ꝙ forte ẽm Ho-
stiẽ.potest dici ꝙ aliud est in baptismo sine quo non est salus.
vt extra de sum.tri.c.j.§.penult.ꝛ tunc posset dari pecunia,vt
supra dictũ est in opinione Raymũdi. Aliud est in religiõe,si-
ne qua salus esse potest.xxij.qd.iiij.§.vl.ꝛ tunc non potest dari
pecunia pro hoc,vt scʒ aliquis ingrediatur monasterium,ꝛ sic
ipse Hos.scripsit in predicta decr.dilectus. Dicit autem sctũs
S. Thom.
Tho.circa hoc in.ij.ij.q.c.ar.iij.ꝙ licitum est aliquem ꝓuoca-
re ad deuotionem monasterij per temporalia beneficia, vt ex
hoc inclinetur ad monasterij ingressum licet non sit licitum ex
pacto aliquid dare vel recipere pro ingressu monasterij:vt ha
betur.j.q.ij.q̃ pie.hec sanct⁹ Tho. ¶ His habitis dicẽdũ est
Ad primũ arg.
ad rationes in oppositum. Ad primam respõdetur ẽm primũ
modũ dicẽdi:ꝙ cõceditur ꝙ ad fidem possint infideles induci
promissionibus ꝛ muneribus.iuxta vero illum modũ dicẽdi.
Respõdet ꝙ lʒ id quod dicit Gregorius verum sit:nihilomi-
nus pactum nõ debet interuenire in aliquo predictorum. ¶ Ad
Ad scdm.
secũdã respõdetur ꝙ loquit̃ iuxta primũ modũ loquẽdi Ray-
mundi ꝛ etiam Host. ¶ Ad tertiam respõdetur negãdo con-
Ad tertiũ.
sequentiam. Et ratio est:qꝛ in redemptione hominis de capti
2 uitate corporali datur temporale pro tẽporali. † In cõuersiõe
vero ad fidem vel religionem si daretur temporale, daret̃ pro
spirituali. Et hec pro nunc sufficiant. Lege tex. ¶ [Quã pie.]
Exponit literam. Casus.
Pro intelligẽtia huius.c.est sciendum ꝙ cum longo tempore
quoddam monasterium caruisset abbate,quendam monachũ
sibi in abbatem de alio monasterio pauperrimo elegerunt.sed
ille venire recusabat.vel monachi illius monasterij illum non
concedebãt,nisi illi monachi gratia beneficij suo pauperi mo-
nasterio aliquid conferrent cum sibi esset vtilis. vnde prefati
monachi Bonifaciũ Papã super hoc an esset licitũ cõsulue-
runt. Et respondit ꝙ non exemplo apostolorum ꝛc. ¶ [Ro-
mana cõpatiat̃ ecclesia.] Sancta quippe Ro.ecclesia que cun
ctorum fidelium mater existit:quos in vtero sacramẽtalis re-
generationis amat,ꝛ diligit,eis in eorum aduersitatibus affe
ctuose cõpatitur nec põt iuxta illud Esa.xlviij.obliuisci mu-
lier infantẽ suum:vt non misereat̃ filio vteri sui. [Compatie-
batur.] quia longo tempore illud monasterium destitutũ erat:
3 ꝛ in multis diminutum.hug. [Incognitum.] † quia que deo
nota sunt frequenter hominib⁹ sunt incognita.cognitori om-
nium ad hebre.iiij. Omnia nuda ꝛ aperta sunt oculis ei⁹. [Du-
bitationi].i.inquisitioni hu. [Dubitatio reddit anxium.] iro
nice loquitur. Dubitatio enim monachorum non ex difficul-
tate reddebat papam anxium nec ineptum ad respondendũ.
Nouit enim sedes apostolica:ꝙ nemo assumendus est ad eccle
siastica beneficia:pecunia seu munere interueniente. [reddit
anxium.] quia scilicet in hoc dubitatis vbi dubitandum nõ est.
extra de simo.ꝛ si questiones.ꝛ ex anxietate ineptum: quia ipi
in tam manifesta simonia dubitauerant.vnde postea loquitur
4 ironice cum dicit caute. [Nunquam].ij.pars. † probat exem-
plo apostolorum spiritualia seu spiritualibus annexa gratui
te et non ex munere seu pecunia debere conferri. [muneris in
teruentu] apostoli enim ꝛ Christi discipuli predicatione ꝛ mi-
raculis iudeos et gentiles ad fidem conuerterunt.vt patet de
Petro:qui vna die tria millia,ꝛ alia die quinq; millia anima
rum conuertit,non muneribus. Actuũ.ij. vnde sanãs claudũ
ait. Aurum ꝛ argentum non est mihi:quod autem habeo hoc
tibi do.in nomine Iesu Xp̃i Nazareni surge ambula [de pau-
perum alimento.] quod dabant apostoli pauperibus conuer-
sis. Hu. [quis commune.] quia inutilis ꝛ incongrua est oppo-
sitio Hug. [Quorum].i.qꝛ eorum nulli cuiuscũq; professionis
essent victualia negabant necessaria ad vite sustẽtationem. Et
5 est ar. † ꝙ etiã excommunicato indigenti est danda eleemosy-
a na.[a] ar.xj.q.iij.quoniam.ꝛ.xvj.qd.j.si cupis.cum alijs. Hugu.
[Restat ergo] a contrario sensu argumẽtat̃ vt.s̃.e.q.j.ꝛ.xxiiij.
q.ij.sane.pro aliqua susceptione scilicet vt pretio inductus su-
scipiat ecclesiam [donum Dei].i.donum voluntatis bone: qd
a Deo est [venũdet] cum sine pretio ecclesiam nõ vult suscipe
re. Hu. [munus autem largiens] illi quem vult pretio cõduce
re ad suscipiendum ecclesiã. [Emat.] Et ita vterq; est simonia
cus:vt habetur.j.ea.q.iij.audiuimus [ambiguum] derisorie ꝛ
ironice loquitur vel ambiguum.i.periculosum. Hug.ꝛ Arch.
[omnis pactio] illicita:simoniaca.nõ enim remouetur nisi pa-
ctio inhonesta,nõ autem honesta.ar.xxiij.qd.iiij.q̃q̃.ꝛ dist.L.
in ea synodo.ꝛ.xviij.q.ij.eleutherius. Hugu.glo. Quid autem
concludi necesse non est:quoniam manifestum est de vendito-
ribus.patet.iij.Reg.v.de Giezi:qui importune accipiens pro
dono Dei:quo curatus fuerat Naaman pecuniã accepit leprã
pro se ꝛ in sua posteritate. De emptoribus etiam in Simone
Mago,qui qꝛ voluit emere gratiã Spiritus Sancti a Pe-
tro: maledict⁹ interijt Act.viij. [Verũtñ].iij.pars.] ac post-
modum] quasi diceret nõ ante ne presumatur simonia:vbi no
tat.ꝙ quãdoq; licet aliquid post:quod non licet ante.vt in se-
quenti capitulo.ꝛ.viij.q.iij.c.j. Quandoq; aliquid licet ante ꝙ
nõ post.vt di.iiij.in istis.ꝛ.ij.q.vj.quoties.ꝛ.viij.q.ij.dilectissi
mi.quandoq; quod non licet nec ante,nec post.vt.s̃.e.qd.j.eos
qui. [gratia subsidij].q.diceret non eo intuitu,ꝛ ea intẽtione:
vel pacto vt ille ad vestram ecclesiam assentiat venire.ꝛ sic re-
mouetur hic assignatum.s̃.ea.questione prima.eos qui.ꝛ.j.ea.
q.j.ex multis. Hic enim ex sola gratia subsidij.aliquid dari cõ
ceditur,ibi ex pacto vel ea intentione vel eo intuitu dari pro-
hibetur. Hu.ꝛ glo.

a ¶ Eleemosyna. Adde plene Cardi. Zaba.in clemen.j.§. ideoq;.d re liq.ꝛ venera.san. Collecta.i.c.nu per. nu.13. §.sed nũqd excõicato indigenti. de sen.excom.

Nullus abbas. Ad idem sequit̃ hoc c.ꝙ est vrbani Pape.
Breue est ꝛ planũ ex dictis:palea tamen in aliq ui-
bus. vnde Hu.nec gl.nec Arch.tangunt illud:ꝛ in
seq.c.quasi idem continetur. Sũma eius est:ꝙ nec pro ingres-
su monasterij,nec pro ordinatione,nec pro chartis siue instru
mento aliquid est dandum.

1 ☞ Notarius an possit aliquid temporale exigere pro literis ordinationum.ꝛ nu.2.ꝛ.3.
4 Notarius si petat pro laborib⁹ suis aliquãtulũ plus ẽm facti magnitudinem aut grauitatem nõ videtur prohiberi.ꝛ nu.6.
5 Literarum numerus seu scriptura non sunt consideranda:sʒ magnitudo ꝛ grauitas contente materie.
7 Notarius si aliquid sibi offertur gratis ꝙ beneuolentiam aut pietatem sapiat potest licite accipere.
8 Venditio verbum non continet gratuitum contractum.
9 Offerri an possit aliquid gratis et sine pacto ante ordinationem sicut post.

Sicut episcopũ. Sequit̃ ad idem.c. hoc Gregorij in re
gistro. In quo ostendit ꝙ pro ordinatione nec ab
epo nec ab Archidiacono nec a notario est aliquid
exigendum. Et diuiditur in duas partes. In prima ostendit
Diuisio.
quod dictum est. In secunda dicit quod si aliquid gratis obla
tum fuerit post acceptas chartas ꝛ pallium non prohibet re-
cipi.ij.ibi:is autem. ¶ Pro pleniori intelligentia huius.c.cir
1 ca notarios. Queritur sic. ¶ † Utrũ notarius pro literis ordi
Questio.
nationum possit aliquod temporale exigere. Et videtur quod
Primũ ar
nõ. Primo ex presenti capitulo quod etiam ponitur extra de
Scdm ar.
simon.capitulo primo.vbi prohibetur. ¶ Secundo arguitur
ex.l.in authen.de sanctis.epis.§.quando.vbi idem prohibetur.
Tertiũ ar.
¶ Tertio ex.c.non sane.xiiij.questiõe quinta.vbi prohibetur
aliquid pro ferendo testimonio recipere. Cum autem litere il
le testimoniales sint ordinationũ sequitur ꝛc. ¶ In oppositũ
Opponit ꝛ contrariũ.
videtur militare ꝙ in curia romana notarij sciente romano
pontifice ꝛ non prohibente recipiunt pecunias de literis tam
pallij:quam beneficiorum:quam dispensationum. ¶ Rñdeo
Rñdet.
dicendum

dicẽdũ hic sunt duo articuli declarãdi.primus est de scriptu-
ra notariorum:an pro illa possit aliquid licite exigi. ¶ Scdo an pro
sigillo episcopi:aut prelati:aut iudicis:sit aliquid exigendum.
Circa primum articulum est duplex opinio seu modus dicen-
di extremi.prima opi.est Hu.in p̃senti.c.ꝛ Ber.in.c.j.de simo.
ꝛ aliorũ sequẽtiũ eos.iuxta quorum opinionem firmantur se-
Prima cõclusio.
2 quẽtes conclusiones. Prima est † ꝙ si certum salarium est no
tario constitutum:vt tale officium agat scilicet vt dictet ꝛ scri
bat literas epi:vel alterius prelati,nõ dʒ aliquid exigere intui
tu officij:sed laboris sui. Ista conclusio patet hic:ꝛ extra de si-
Secunda conclusio.
3 mo.c.j.ar.xxiij.q.j.militare. ¶ Scda conclusio. † ꝙ si salarium
non est sibi aliquod pro labore hoc constitutum, potest exige-
re cõgruum sui laboris pretiũ,ꝛ accipere.que ꝯclusio probat̃.
Cum primo.quia vnicuiq; licet locare operas suas. Cum se-
cũdo quia de suo nemo cogitur inuitus facere beneficium. vt
x.q.ij.precarie.et.xij.q.ij.charitatem. Cum tertio potest per-
suaderi prefata ꝯclusio sic. Non minus spũale est ecclesias con
secrare:ꝛ pollutã reconciliare,quã chartam ordinum scribere
imo magis.sed eps pro consecratione et reconciliatione eccle-
siarum exigit:ꝛ accipit procurationem:ꝛ similiter in visitãdo.
vt.s̃.e.q.j.placuit.ergo scriptor pro literis ordinum laborans
potest exigere pecuniam,ꝛ recipere pro suo labore, presertim
quando tali scriptori non est assignatum certum salarium.
Tertia conclusio.
4 ¶ Tertia ꝯclusio. † ꝙ si notarius petat pro laborib⁹ suis ali-
quãtulum plus scdm facti magnitudinem aut grauitatẽ non
Quarta cõclusio.
5 videtur prohiberi. ¶ Quarta ꝯclusio. † In laborib⁹ huiusmo
di literarũ nõ est habenda consideratio tantum ad numerum
linearũ:siue chartarũ scripture:sed ad magnitudinem ꝛ gra-
uitatem contente materie.patet ꝯclusio.qm̃ in talibus aliqui-
bus opus est magni studij:ꝛ vigilantie plurime. Non enim est
labor solius copiste:sʒ quandoq; bene docti viri.vnde pro tali
bus literis componẽdis ꝛ dictandis aliquid plus accipere q̃
sit labor scripture non videtur illicitum. ¶ Quinta conclusio.
Quinta cõclusio.
6 † est circa atramẽtum est chartam ꝙ si pro eis inueniẽdis aut
emendis est assignatum salarium:aut si ordinatus vel benefi-
ciatus emit illa:ꝛ notario exhibuit:tunc pro illis notarius ni-
hil debet exigere.patet. Si vero ipse notarius debuit inueni-
re:ꝛ emere:potest iustum pretiũ illorum exigere. Ista cõclusio est
Sexta conclusio.
7 Hu.in p̃senti.c. ¶ Sexta cõclusio. † ꝙ si aliquid gratis offert̃:
quod beneuolentiam aut pietatem sapiat:potest notarius ac-
cipere.patet ꝯclusio. Cum primo ex.c.presenti. Cum ex.c.dile
ctus.ij.ꝛ.c.ad apostolicam.extra de simo. Aliorum vero opi-
nio est:sicut Laurẽtij vt testatur Ber.in.c.j.de simo.vcʒ: ꝙ si
etiam notarius nihil recipiat de publico:nihil debet recipere
de tali scriptura:quia simoniam committeret,ꝛ est speciale in
odium simonie ne fraus posset procurari. Hunc sequi vide-
tur Io.in gl.huius.c.sic dicens. In collatione ordinis non est
distinguẽdum an habeat salarium vel nõ. Nam dicit ꝙ in col-
latione ordinis nec pro labore:nec pro charta debet aliquid re
cipere.sed eps procuret vt sine muneris cuiuscũq; acceptione
scribatur. Sed videt̃ nobis:ꝙ istud esset graue dñis epis:ma
xime habẽtibus paucos redditus satisfacere laborib⁹ scripto
rum notariorũ in huiusmodi:ꝛ dare chartas ꝛ ceram ꝛ alia ne
cessaria pro omnib⁹:qui ordines suscipiunt,aut beneficia,aut
alia spiritualia,in quib⁹ litere cõscribende venirẽt necessarie.
vnde prima opinio plus nobis placet.verum ista scda opi.po
test habere veritatem:si in literis predictis consideretur tan-
tum:ꝙ sunt testimoniales:quẽadmodũ em̃ pro testimonio red
dendo nihil recipiendum est:vt in.c.non sane.predicto.ita nec
pro hmõi literis inquãtum hmõi videtur aliquid exigẽdum.
¶ Circa scdm articulum de sigillo dñi epi vł iudicis pro quo
aliquãdo ad partem capitur pecunia vltra scriptorũ laborẽs
Petrus de palude.
dñs Pet.de palude in.iiij.di.xxv.dicit sic. Cum sigillum iudi
cis non sit nisi ad testificationem sui iudicij non apparet quo-
modo pro sigillo suo iudex possit aliquid petere, nisi forte ex-
pensas cere:ꝛ sigillatoris:ꝛ clericorum ad hoc deputatorum.
Ad primũ ꝛ scdm ar.
¶ His habitis pro nunc dicendũ est ad rõnes in oppositum.
Ad primã rñdetur ꝙ.c.hoc intelligit̃ cum notarius habet sa-
Ad tertiũ.
lariũ de publico. ¶ Ad secũdã similiter rñdet̃. ¶ Ad tertiã
respondet̃ ꝙ licet pro testimonio reddendo nihil sit exigendũ
nihilominus tamen testis potest petere expẽs.quas fecit ve-
niendo ad locũ iudicij:ꝛ redeundo.ita in presenti: licet pro li-
teris inquãtũ testimonium reddunt ordinationum siue hmõi
actuũ spũaliũ nihil sit exigendũ. Nihilominus tamẽ pro labo
rib⁹ tam mentalib⁹ q̃ corporalib⁹ qui interueniũt in hmõi li-
teris:q̃ pro expẽs.necessariorũ vbi publico non est statutum
sufficiens salarium licitũ videt̃ aliquid recipere saluo semper
meliori iudicio.ꝛ hoc modo excusant̃ notarij curie romane:vi-
delicet quia non habẽt salariũ a Papa.ẽm Abb. Alij vero ex-
cusant eos dicentes:ꝙ simonia non habet locum in curia ro-
mana:sicut nec lex iulia de ambitu.ff.ad.l.iul.de ambitu.l.vna
ẽm Gof.quod vt dicit Hosti.est verũ in simoniacis quia pro-
hibita:vt ipe notat.extra de simo.c.ij.quia vt dicit in istis ex-
cusat excusatio pape seu sciẽtia,sed de istis pro nũc ista sufficiãt.
Exponit literam.
Lege. ¶ [Sicut eps manũ].i.ordinatoriã,vel cõsecratoriam
imponit in consecrationib⁹ eporum de sacra vnc.c.vno. ꝛ in col-
latione sacrorum ordinũ.de sacra.non ite.c.j.ꝛ fi. [minister].i.
Archidiacon⁹ qui examinat promouẽdos vocem quam emit
tit vocando ordinandos de offi.arch.ad hoc. [vel minister].i.
diaconus. [vocem].i.lectionem euangelicam:qꝛ legitur euan-
gelium in ordinatione. Hu.ꝛ in gl. [in ordinatione ei⁹].i.quã
facit eps. Hu. [Notarius calamũ].i.scripturam:quã ordina-
tus recipit ab ordinatore in testimoniũ sue ordinatiõis,ne du
bitetur de eius ordinatione,qd in multis locis fit:ꝛ vbiq; de-
8 beret obseruari regulariter.vt.ij.q.j.legum.hu. [vẽdere] † ver
bum venditionis non continet gratuitum ꝯtractum.qꝛ vẽdi-
tio non procedit sine pretio.ff.de contrahẽ.emp.l.ij.§.sine pre-
tio.ꝛ.C.e.ti.l.empti fides.ꝛ insti.e.ti.§.pretiũ. Bernard.super
primũ.extra de simo.q hic ponit duas supra notatas opinio-
nes de notario. [Is aũt].ij.pars. [palliũ.] quo ad archiepos
hoc em̃ nõ dabatur nisi pro pretio:sʒ postea fuit prohibitũ. vt
di.C.nouit.hu. [causa tãtũmodo gratie].i.benignitatis ꝛ me-
re liberalitatis.hoc ideo dicit quia si pacto interueniẽte vel ea
intentione daret:qꝛ susciperet ordinẽ simoniacus esset.s̃.e.q.j.or
dinationes.siue ante siue post.s̃.e.q.j.eos qui. Hu.ꝛ Arch. Sʒ
Questio. Rñdet.
9 hic surgit questio. † Nũquid possit aliquid gratis ꝛ sine pacto
offerri ante sicut ꝛ post. Rñdet̃ ꝙ vtiq;:sed citius presumitur
malum ante q̃ post.ꝛ ideo hoc sepius permittitur expressum.
secundum Hu.ꝛ Arch.

Authoritate. §.est. Epilogat ea que dicta sunt:
ꝛ tandẽ inducit obiectionẽ cõtra.
Exponit literam.
Lege tex. ¶ [Bonifacij].c.q̃ pie. [ad ꝯuersionem].i.ad fidẽ
ꝛ cultum Dei. Hu. [Gregorij].c.sicut episcopum. Hu.
1 ☞ Diuites non debent sumere de bonis ecclesie.
1 **Itẽ opponitur.** Hic incipit.ij.pars qõnis in
qua pbat. † ꝙ diuites non de-
bẽt sumere de bonis ecclesie,ꝙ intellige de illis q corporal'r nõ
seruiũt ecclesie:ꝛ hoc pbat p quatuor authoritates sanctorum pa
Exponit literam.
trũ ẽm Io.Arc. Lege tex. ¶ [Opponit̃] scʒ ꝯtra id ꝙ dixe-
rat:scʒ ꝙ p ingressu ecclie nihil est exigẽdũ a suscipiẽdis, vel
susceptis sʒ oẽs quotquot recipiunt̃ debẽt gratis recipi,ꝛ su-
scepti pasci de rebus ecclie:exceptis talib⁹ de quib⁹ loquunt̃
sequẽtia. A talibus enim videt̃ posse exigi:vt bona sua confe-
rant ecclesie:vt abstineatur a sumptibus ecclesie.
1 ☞ Vidua vnde dicatur.

Viduas. Ista est pma authoritas:quam in
ducit ad probandũ ꝙ diuites non
debeant sustẽtari de bonis ecclesie,ꝛ est authoritas
Exponit literam.
pauli.j.ad ti.v. Lege tex. ¶ [Viduas honora.] nõ
solũ reuerẽtiã exhibẽdo:sʒ etiã necessaria. Hec em̃ duo intelli-
gũtur in hoc vbo honora.vñ in pcepto honorãdi parẽtes:in-
telligit̃ etiã de subuẽtiõe,quasi dicat in necessarijs pinde vt ex
ponit sctũs tho.sup aplm.hic etiã dicit hu. [viduas honora]
i.sumptib⁹ ecclie sustẽta:non tñ oẽs, [sʒ q vere vidue sunt].i.q
1 sicut a viris ita reb⁹ ꝛ amore mũdi sunt destitute. Hu. † vidua
dr quasi a viro idua.i.diuisa. Nã vidua vere est illa,q nõ habet
al's psonas a qb⁹ sustẽtet̃:ꝛ huic necessaria dabant̃ de eleemo
S. Thom.
synis fideliũ:vt exponit sctũs Tho.vbi supra.ꝛ hoc ptʒ hic in
litera:cũ exponit [q vere vidue nõ sunt].i.q suis ꝛc. [non reci-
piant̃] vt sustẽtent̃ sumptib⁹ ecclie:psit qdẽ recipi:sed recepte
nõ debẽt sustentari bonis ecclie.hu. [vt ecclia sufficiat].ar.qd
clerici alicuius ecclesie non debent recipere aliquem vltra quã
facultates ecclesie sufficiunt.ar.de consec.di.j.omnes.ꝛ dist.lx.
sanctorum.ꝛ.x.q.iij.vino.Hu.

1 ☞ Clerici quibus de proprijs aut parẽtum bonis subest sustentationis sufficientia:an possunt licite suscipere ab ecclesia vite stipendia.ꝛ nu.2.ꝛ.3.
4 Diuites de patrimonio proprio,ꝛ beneficiati in ecclesia licite ꝛ sine peccato possunt petere ꝛ exigere stipẽdia ab ecclesia. Et quid si accipiunt causa cupiditatis.nu.6. Nec prelatus potest eis ea denegare.nu.5.
7 Clericus diues quantum possit accipere ab ecclesia cum proprijs.
8 Litere an debeãt facere mentionem de bonis proprijs in impetratione beneficij.

Clericos. Subiũgit magr̃ Grañ⁹ ad pfatũ
ppositũ scdam authoritatẽ que est
Hierony.in epl'a ad damasum papã.hoc.c.est ps illi⁹

Diuisio. c.xvj.q.j.quoniā.Hu.Capitulū hoc pōt diuidi in duas ptes. In prima ponit ꝙ illos clericos conuenit ecclesie stipendijs sustentari quibus parentum ⁊ propinquorum subsidia nō suffragantur. In scōa adiungit damnationem eorum, qui de proprijs opibus sustentari possunt:⁊ bona pauperum accipiunt. ij.ibi:qui autem bonis. ⁋ Pro pleniori intelligentia istius.c. ⁊ sequētis.

Questio. 1 Queritur sic. ⁋ †Utrū hi quibus de proprijs aut parentum bonis subest sustentationis sufficientia possint licite suscipere ab ecclesia vite stipēdia.

Primū ar. Et videtur ꝙ nō. Primo ex.c.p̄senti:vbi Hieronym⁹ dicit hoc esse sacrilegiū.

Scōm ar. ⁋ Secūdo idem arguit ex.c.sequenti.vbi prosper dicit:illud esse grande pctm̄.ergo videtur qd hoc non sit licitum.

Tertiū ar. ⁋ Tertio idem arguitur ex.c.precedēti.vbi sole vere vidue.i.vere pauperes ⁊ humano subsidio desolate debent de sumptibus ecclesie sustentari vt dicit Apostolus.

Quartū ar. ⁋ Quarto arguitur.quia videtur ꝙ in hoc bona pauperū defraudant,cum dentur non indigentibus.vt in.c.sequenti.

Opponit ī cōtrarium. ⁋ In oppositū arguit ex consuetudine ecclie:in qua non modo pauperes sed etiā diuites ad ecclastica beneficia promouētur,⁊ de stipendijs deputatis p̄fatis officijs sustentantur.

Rūdet. ⁋ Rūdeo dicēdū sub certis cōclusionibus quas nos ponimus saluo semp meliori iudicio.

Prima cōclusio. 2 Prima est† ꝙ illi quib⁹ sua sufficiunt aut qui propinquorū auxilijs possunt sustētari:si canonice ad beneficia ecclesiastica assumant:vel p̄moueant,⁊ seruiāt in eisdē ecclesijs licite possunt stipēdia prefatis bñficijs deputata recipere:et viuere honeste de eis. Ista ꝯclusio que est dñi Inn.⁊ Ulrichi ⁊ Host.⁊ Hu.multipliciter pꝫ tā naturali rōne,q̄ humana lege,q̄ humanis ꝯsuetudinibus,q̄ ordinatione diuina.ptꝫ ergo.j.naturali ratione.Tū qꝛ nemo cogitur de suo inuitus alteri facere beneficium:aut seruitiū.x.q.ij.p̄carie. Scōa qꝛ nemo cogit proprijs stipēdijs militare.j.ad Cor.ix.⁊ extra de simo.cum sit.⁊ de prescri.cum ex officij. ⁋ Tū scōo humana lege pꝫ,qm̄ qui ecclesie seruit, dignū est vt inqt Gregori⁹ in registro,vt ecclesiastica remuneratiōe gaudeat.xij.q.ij.charitatē.⁊ i.c.ecclesiasticis vtilitatib⁹.⁊ j.e.q.c.vl. ⁋ Tertio pꝫ ex consuetudine generali:qua qui pascit gregē de lacte ei⁹ manducat.j.ad Cor.ix. ⁋ Quarto ordinatione dñi. Ordinauit enim Deus vt q in sanctuario operātur que de sanctuario sunt edant,⁊ qui altario seruiūt:cum altario participēt.j.ad Cor.ix.⁊ dñs in euāgelio.Mat.x.⁊ Luce.x. Dignus est mercenarius mercede sua.

Scōa ꝯclusio. 3 ⁋ Scōa cōclusio. †ꝙ tales diuites de patrimonio proprio ⁊ beneficiati in ecclia licite ⁊ sine pctō possunt petere ⁊ exigere stipendia ab ecclesia. patet conclusio. Tū ex dictis. Tū qꝛ non exigunt nisi sibi debitū.iuxta.c.ꝙ debetur,xiiij.q.j.

Tertia cōclusio. 4 ⁋ Tertia cōclusio.† Talib⁹ prelatus non potest denegare stipendia ecclesie. patet qꝛ cum stipēdia sint illis debita:prelatus ea denegās faceret ꝯtra iustitiam:q̄ vnicuiq; reddit ꝙ suū est.

Quarta cōclusio. 5 ⁋ Quarta ꝯclusio.† Tales de stipēdijs ecclie licite viuūt,q̄q̄ de p̄rimonio aliunde habeāt viuere ad sufficiētiā.pꝫ ꝯclusio.tū p̄mo.qꝛ iure suo vtūt. Tū scōo ptꝫ.qꝛ sicut supradictū est:de⁹ ordinauit vt q altario seruit de altario pticipet.j.ad cor.ix.

Quinta cōclusio. 6 ⁋ Quīta ꝯclusio.† Illi q ita diuites sunt:vt ex pprijs aut parentū siue ppinquoꝝ sufficientiā vite habeāt:si causa cupiditatis scꝫ augendi diuitias ppinquos ditādi vel si vitio prodigalitatis faciāt:vt supflue ⁊ luxuriose viuāt,stipendia ecclesie accipiūt grauiter peccant. Patet tum ex dictis. Tum quia quod pauperum est cum nō indigeant per auaritiam rapere videntur.vt di.xlij.c.j.⁊ dist.xlvij.sicut.patet etiam ex.c.p̄senti,⁊ se.⁊.xij.q.j.illi.⁊.xvj.qō.j.qm̄.

Ad argu. ⁋ His habitis dicēdū est ad capitula inducta:vbi notandum ꝙ vt colligit tam ex his que hic dicit gl.⁊ Hu.⁊ Arch.⁊ Host.in summa multipliciter respondet ad dictū Hieronymi.

Pria opi. Quidam enim excusantes excusationes in peccatis, dixerunt ⁊ scripserunt:ꝙ capitula allegata de consilio loquuntur.quod vtiq; credere dicit Host.si iura inducerent que non habent:sꝫ etiam ista responsio nulla est,qm̄ in ipsis capitulis continetur contrarium. Nam in primo.c.dicit Hieronymus ꝙ tales committunt sacrilegium. Et in scōo dicit prosper,ꝙ non sine grādi pctō tales accipiūt ecclesiastica stipendia:quod non esset verum:si capitula illa loquerentur tantum de consilio.

Scōa opi. ⁋ Scōi dicunt:ꝙ est preceptum:sed intelligitur de his qui occasione diuitiarū patrimonialium vagantur,⁊ nec per se,nec p alios seruiunt ecclesie. Sed isti licet bene dicant in hoc.ꝙ dicunt,qd sit preceptum:nihilominus non bene dicunt:ꝙ intelligantur capitula illa de illis:qui vagantur,et non seruiunt per se:nec per alios ecclesie.et etiam hoc commune est omnibus clericis siue diuitibus,siue pauperibus : qui vagantur et seruire contemnunt ecclesie.vt extra de cle.non resid.

Tertia op. ⁋ Tertij dicunt:ꝙ loquuntur de his qui vsurpant quartam partem decimarum pauperibus assignatam,nec isti videntur sufficienter soluere qꝛ capitula predicta generalius loquuntur q̄ de vsurpatione quarte partis.

Quarta opinio. ⁋ Quarti respōdent ꝙ intelligant in eo casu: in quo ecclesia non sufficit omnibus,tūc enim quibus propria sufficiunt debent cessare a sumptibus ecclesie cum sit casus in quo deberent potius de suo subuenire.ar.lxxvj.dist.pasce.⁊ extra de censi.cap.licet.

Quīta opi. Ulricbus. ⁋ Quinto dñs Ulricbus respondet in summa sua sic.ꝙ hoc intelligendū est cum extrema necessitas pauperum hoc requirit,vt etiam sua eis quisq; pro sua facultate communicet.

S. Thom. hec est etiaꝫ sentētia sancti Tho.qui in.ij.ij.q.clxxxv.ar.vij.dicit ad istam authoritatem Hieronymi ꝙ nō omnia bona ecclesiarum sunt pauperibus eroganda,nisi forte in articulo necessitatis:in qua etiam pro redemptiōe captiuorum ⁊ alijs necessitatibus pauperum vasa cultui diuino dedicata distrahūtur,vt Ambrosius dicit.⁊ in tali necessitate peccaret clericus:si vellet de rebus ecclesie viuere:dūmodo haberet patrimonialia bona,de quibus viuere posset.hec ille. Itēꝫ idem.q.clxxxvij.ar.iiij.in respōsione. Ad primū ar.dicit ad p̄dictas authoritates Hieronymi,⁊ prosperi,ꝙ authoritates ille sunt itelligēde tpe necessitatis qñ scꝫ nō posset aliter pauperibus subueniri,tunc enim tenerentur nō solū ab eleemosynis suscipiendis desistere , sed etiam sua(si que haberent)largiri ad pauperum sustentationem.hec ille. Circa quam intelligentiā dicit Hu. Ego autem dico ꝙ sit preceptū:⁊ ꝙ si tales accipiūt stipendium ecclesie vt suis honestis vsibus prouideant ⁊ pauperibus tempore necessitatis subueniūt bona est eorū intentio:et sine peccato possident sua : et percipiunt ecclesiastica stipendia sibi assignata.

Questio. Rūdet. 7 ⁋ Sed hic surgit questio.†quantum potest quilibet accipere cū proprijs. Rūdet Hu. Dico ꝙ q̄tū sibi assignatum est canonice:vel hoc pro honestate persone:et qualitate moderandum est. Ista pro nunc sufficiant quia sepe occurret huiusmodi materia.

Exponit literam. Archid. Lege. ⁋ [Clericos.] Nota ꝙ vt notat hic dñs Arc. Rodof.intelligit hoc.c.⁊.xij.q.j.illi.⁊ similia.ꝙ loquant scōm statū primitiue ecclesie,quādo exiles erāt reddit⁹,⁊ distribuebant de facultatibus ecclie,put cuiq; opus erat.xij.q.j.c.ij.⁊.c.qꝛ tua. Arc. Sꝫ iste vr̄ nobis nimis grosse itellexisse,qm̄ Hierony.⁊ psper cū nō fuerint tpe stat⁹ p̄mitiue ecclie nō loquunt p̄m illū. [Sacrilegiū.] Si ex auaritia ⁊ cupiditate hoc faciūt tales em̄ qb⁹ sua sufficiūt ī hoc sacrilegiū cōmitterre intelligunt,qꝛ circa stipēdia dedicata deo ⁊ deputata ecclesie ad sustentationem ministrorū eius:⁊ pauperū Christi: que etiam sacra dicūtur:delinquūt cum ea accipiant ea intentione corrupta:vt diuitias accumulent:vt edificia magna construant:vt parentes ditent ⁊ exaltent:vt superflue ⁊ luxuriose viuant.

Questio. 8 ⁋ Sed hic surgit questio quam mouet Arc.†vtrum in impetratione beneficij debeant litere facere mentionem de bonis pprijs. Et videtur ꝙ non:qꝛ hoc videtur innui ex eo ꝙ apostolicus non respondet consultationi sibi facte super hoc extra de rescrip.postulasti.⁊ hoc ibi approbant Inn.⁊ Ber.⁊ compost.ad hoc.ar.xxx.di.hoc autem.vnde dicebat Inn.non credimus ꝙ qui habet beneficiū viuere debeat de patrimonio sꝫ de altari.extra de preben.cū p̄m apostolum. Non obstat.c.j.proxi.qꝛ ibi author canonū intendit prohibere,ne quis de patrimonio auare thesaurizet ⁊ bona ecclesie expēdat.alias autē bene licet sua conseruare heredib⁹,⁊ bona ecclesie expēdere.et hoc ipse Inno.not.extra de preben.eps. Sed Uincen.notat in predicto.c.postulasti.ꝙ non valent litere,nisi faciant mentionem de paterna hereditate. Et hoc ideo quia talis indigne petit beneficiū.xvj.q.j.qm̄.⁊.xij.q.j.illi ⁊ hic. Et idē tenet Phil. eadem ratione.sed hoc simpliciter dicere non placet.vnde dicum dño Gof.ꝙ ista locum habent,quando quis est ordinat⁹: ad titulum patrimonij sui.extra de prebē.tuis. Et hoc ipe notat in predicto.c.postulasti.alias credo verū,quod tenent Innoc.⁊ sequaces. Arch.[per abusionem]abusio est quādo cum ea corrupta intentione que dicta est stipendia ecclesie querūt: ⁊ accipiūt:alias si accipiunt:vt bene dispensent:⁊ vt sibi ⁊ suis prouideant.⁊ vt pauperes tempore necessitatis sustentent,nō peccant.vtuntur enim iure suo,⁊ sibi debita accipiunt, vt dicit Hu.[iudicium.ar.]manifestum ꝙ.c.hoc nō intelligatur de consilio:sed de precepto.

Diuisio. **Pastor.** Ad idem sequitur hoc.c.qd est prosperi li.de vita contemplatiua cap.x. Et diuiditur in duas partes. In prima ponit: qd prelati ecclesie his quibus sua sufficiūt non debent stipendia ecclesie erogare. In secunda parte assignat aliquas rationes ad hoc.secunda ibi:quandoquidem.intelligentia huius capituli satis patet ex disputatis in superiori. Et nihilominus dicemus aliquid in litera.

Exponit literam. Lege. ⁋ [Pastor non debet]scꝫ cum ecclesia nō potest omnib⁹ existētib⁹ sufficere. Ista ratio tāgitur.i.ad ti.v.⁊ in p̄cedēti cū dicitur . ꝙ vidue q̄ suis vel parentum opibus sustentari possunt, non recipiantur : vt scilicet sustētent stipēdijs ecclesie:vt ecclesia sufficiat his : que

vere vidue sunt.vel intelligitur in eo casu cum clerici extrauagātur:⁊ incumbūt proprijs:⁊ non seruiunt ecclesie.vel intelligitur in eo casu in quo clerici reseruāt sua mala intentione:scilicet vt diuites sint:vt diuitias accumulēt:turres extruāt:propinquos ditent:vel ipsi luxuriose viuant. tales enim non debent tali intentione exigere vel recipere. Hug. Sciendum tamen qd ista verba pastor ecclesie non habent in originali prosperi:sed quod sequitur in hec verba nec illi qui sua possidentes dari sibi aliquid volunt sine grādi peccato. [Quandoquidem].ij.pars. Prima ratio tangitur.ibi grādi peccato.vnde grāde quoniā panis egentium vita pauperis est:qui fraudat illum homo sanguinis est.ix.q.v.c.ij. Cum autem graue peccatum non committatur nisi ex transgressione alicuius precepti:cum prosper dicat.grāde esse peccatum quod habens diuitias accipiat bona ecclesie:ex quibus pauper victurus erat patet ꝙ dictū tā Hieronymi q̄ prosperi est in precepto : sicut superius dictum[de clericis].ij.ratio. [Spiritus sanctus.] Osee.iiij.[peccata populi].i.oblata a populo.[percipiūt ⁊ comedunt cum peccato.]vide plenius.s̄.e.q.j.c.vbi sacerdotes. vbi exponitur. Hugu.[Non alimenta.]sua tantum:sed suscipiunt[aliena peccata].i.cum peccato suscipiunt ea : que alijs debentur:quasi diceret,non suscipiunt ea tantum in vsum alimentorum.i.vt sint eis alimenta tātum,sed peccata:qꝛ peccāt, qꝛ suscipiunt aliena[aliena].i.alijs debita.vt dist.xlij.§.j.⁊ di.xlvij.sicut. Hug.

Uerum. §.est in quo Gratianus exponit de quibus diuitibus intelligatur,ꝙ non sint recipiendi vt ecclia in eius stipendijs alātur,⁊ qui recipi possunt:videlicet qui relinquentes propria pro Deo est verum quod dicit Hug.⁊ Joffredus.ꝙ Gratianus non videtur recte procedere cum premissa capitula quibus id confirmat loquantur de iam receptis:⁊ ipse concludit de recipiendis. Sed sic pōt concordari:vt ꝙ hic dicit prohiberi suscipi:intelligat.i.susceptos ali siue ꝙ prohibeantur suscipi vt pascant de rebus ecclesie,si aliūde habent.[Petrus]. Mat.iiij.[Mattheus.] Mat.ix. [Paulus.] Act.xiiij.[Zacheus] Luce.xix.[pedes Apostorum.] Actu.iiij.⁊.ix. Arch.[residentes.]cum sint clerici:⁊ debeāt esse in ecclesia:⁊ ei seruire. Hu.⁊ Archi.[de quib⁹].i.qualibet.⁊ loquitur prosper expresse in sequentibus.c.sicut ⁊ in p̄misso de susceptis:lꝫ magister Gratianus in.§.suo concludat de suscipiendis. Hu.

1 ☞ Perfectior an sit qui se mundi rebus propter Christum spoliat:aut qui in mūdo nihil habuit:nec habere desiderat:q̄ ille qui multa possidet:⁊ de illis ecclesie aliqnid prestat.

Diuisio. **Si quis.** Ad idem propositū subiūgit hoc c.Gratianus:quod est p̄speri vbi supra. Et diuiditur in tres partes. In prima dicit ꝙ qui relinquere sua non vult de rebus ecclesie sustētari non debeat. In scōa assignat rōnes quare hoc sit graue pctm̄. In tertia parte ostēdit.ꝙ si quis diues de suis facultatibus ecclesie cōferat:nō propter hoc est preferēdus pauperi voluntario.qui nec diuitas hꝫ:nec diuitias diligit:sed pauper de reb⁹ ecclie pascitur.ij.ibi. Non est meum.iij.ibi:ꝙ si aliquid. ⁋ Pro pleniori intelligentia eius quod in tertia parte continetur q̄ritur.

Questio. 1 ⁋ †Utrū perfectior sit:qui se mūdi rebus ppter Xp̄m spoliat,aut qui in mūdo nihil habuit,nec habere desiderat:q̄ ille qui multa possidet,⁊ de illis ecclesie aliquid p̄stat.

Primū ar. Et arguitur quod non. Primo sic perfecti⁹ est dare eleemosynā:q̄ petere. Dicitur enim Act.xx. Beatius est dare q̄ accipere.ergo videt ꝙ perfectior est qui habet vnde det ecclie q̄ qui nihil vnq̄ habuit,sꝫ semper ab alijs recipit,⁊ habetur in.c.cum marthe.extra de cele.miss.

Scōm arg. ⁋ Scōo sic.virtus in medio consistit:vt dr.j.Ethicoꝝ.sed ille qui omnia dimittit propter voluntariam paupertatem non videtur in medio ꝯsistere:sꝫ magis in extremo.ergo non agit virtuose,⁊ per ꝯsequēs non est in hoc perfectior alijs.

Tertiū ar. ⁋ Tertio sic.dare eleemosynaꝫ est opus maxime deo acceptum:⁊ sicut chrysostomus dicit est medicamentum:quod maxime in penitētia operatur:sed paupertas talis vt quis nihil in mundo habeat:excludit eleemosynarum largitionem.ergo videtur ꝙ talis paupertas nō faciat ad pfectionē ⁊ per consequens ex tali paupertate null⁹ dicendus est habentibus aliquid ⁊ dantibus de eis aliquid ecclesie perfectior.

Respōdet. ⁋ Responsio.dicendum.quod perfectior dicitur ceteris paribus qui se mundi rebus spoliat ppter Deum aut qui in mundo nihil habuit:nec habere desiderat q̄ ille qui multa possidet:⁊ de illis ecclesie aut pauperibus aliquid prestat. Ista ꝯclusio pꝫ.p̄mo authoritate hui⁹.c.ij.authoritatib⁹ Augustini:quas inducit hic Archi.

August. Primo em̄ Augusti.dicit li.de bono cōiugali.bonum erat ꝙ faciebant q de sua substātia Christo ⁊ discipulis ministrabāt necessaria:sed meli⁹ q substātiā suā dimiserunt,vt expeditiores dñm sequerētur.itē lib.de ecclesiasticis dogmatibus dicit idē Augustinus.bonū est facultates cum dispensatione pauperibus erogare:melius est pro intētione seruiendi dño omnia simul donare:⁊ absolutum a solicitudine egere cum Christo.

Grego. Tertio ptꝫ authoritate beati Gregorij qui.iiij.moraliū dicit. Sunt nonnulli iustorum qui ad comprehendēdum culmē pfectionis accincti dum altiora interius appetūt:exterius cuncta derelinquūt. Quarto pꝫ rōne sic. Ad perfectionem charitatis in qua substātialiter pfectio consistit maxime appropinquat homo cum affectum suū abstrahit ab effectu terrenorum.ptꝫ. Tum ex illo Mat.xix. Si vis perfectus esse:vade:⁊ vende omnia:q̄ habes:⁊ da pauperibus,⁊ sequere me.

August. Tum ex illo Augustini.x.confes.loquētis ad Deum:minus te amat qui tecum aliquid amat : ꝙ non propter te amat:qui etiā li.lxxxiij.q.dicit.ꝙ nutrimētū charitatis est minutio cupiditatis perfectio : vbi nulla cupiditas. Ex hoc aūt ꝙ aliquis res mundanas possidet.alligatur animus eius ad earum amorē.vnde Augustinus dicit in epl̄a ad paulinum ⁊ therasiā.ꝙ terrena diliguntur arctius adepta q̄ concupita.ergo sequitur ꝙ perfectior sit qui se propter Deuꝫ mundi rebus spoliat:q̄ qui multa mundi bona possidet, etiā si de illis aliqua ecclesie aut pauperibus prestet. ⁋ His habitis dicendum est ad rōnes in oppositum .

Ad primū argu. S. Thom. Ad primā rūdetur negādo consequentiā.dicimus em̄ iuxta sctm̄ Tho.in.ij.ij.qd lꝫ ceteris paribus pfectius sit dare:q̄ accipere,tñ dare vel relinquere omnia sua p christo ⁊ modica accipere ad sustētationem vite melius est q̄ dare particulariter aliqua pauperibus vt ex dictis patet.

Ad scōm. ⁋ Ad secūdā rūdetur negando minorē. Et ratio est iuxta sctm̄ Tho.vbi supra.qꝛ mediū virtutis p̄m philosophū.ij.Ethicoꝝ.accipitur secūdum rationem rectam:nō secundū quātitatē rei. Et ideo quicquid potest fieri secundum rationem rectam non est vitiosum ex magnitudine quātitatis sed magis virtuosum. Est autem preter rationem rectā si qs omnia sua consumeret in intēperantiā:vel absq; vtilitate. Est aūt scōm rōnem rectā ꝙ aliquis diuitias abijciat:vt contēplationi sapientie vacet.ꝙ etiam philosophi quidam fecisse legūtur.vñ multomagis scōm rectā rationem est vt homo omnia bona sua relinquat ad hoc ꝙ Christum pfecte sequatur.vnde Hieronymus dicit in epistola ad rusticum monachum. Nudū Christum nudus sequere.

Ad tertiū. ⁋ Ad tertiā rūdetur negādo consequētiā. Et ratio est iuxta sctm̄ Tho.vbi.s̄.qꝛ abrenūtiatio p̄priarū diuitiaꝝ comparatur ad eleemosynaꝝ largitionē sicut vniuersale ad particulare:⁊ sicut holocaustum ad sacrificium.

Gregorius vñ Gregorius dicit sup Eze.ꝙ illi qui ex possessis rebus subsidia egētibus ministrāt:in bonis q̄ faciūt sacrificium offerūt qꝛ aliquid deo immolant:⁊ aliquid sibi reseruāt. Qui vero nihil sibi reseruant offerunt holocaustum quod est maius sacrificio.

Hierony. vñ Hieronym⁹ ꝯtra iulianū dicit. Quod aūt asseris eos melius facere qui vtuntur rebus suis:⁊ paulatim fruct⁹ possessionum pauperibus diuidāt,non a me eis sꝫ a Deo respondetur. Si vis pfectus esse ⁊c. Et postea subdit. Iste quem tu laudas secund⁹ ⁊ tertius est:quē ⁊ recipimus,dūmodo sciam⁹ prima secūdis ⁊ tertijs pferēda. Et ideo ad excludēdum errorem vigilātij dicitur de ecclesiasticis dogmatibus quod superius induximus. Bonum est facultates cum dispēsatione pauperibus erogari:sed melius est pro intētione sequēdi dñm insimul donare ⁊ absolutum a solicitudine egere cum Christo.

Exponit literam. Lege. ⁋ [Si quis.]clericus. Hu.[ppter hoc non vult.]quod facere non dꝫ.vt.xxiij.q.vij.ꝙ autem.⁊.xij.q.j.illi aūt.⁊.xij.qō.j.expedit. Hu.[vt quid multiplicat sua pctā pctis alienis].i.vt qd multipliciter peccāt suscipiēdo res ecclie alienas.i.alijs debitas ⁊ cōicādas. Hu.[Nō est meū.] Assignat rōnes duas ꝙ hoc sit grande pctm̄:qꝛ facultates ecclie q̄ deberēt cedere in vsus pauperū deuorāt.⁊ rapiūt,⁊ ī hoc pauperes defraudāt. Scōa rō est:qꝛ eccliā grauāt,q̄ deberēt si Deū ⁊ p̄rimū diligerēt suis facultatib⁹ adiuuare.[ī ꝯgregatiōe.] Cōgregatio taliū est velut ꝯgregatio tauroꝝ de qb⁹ ps̄.lxvij. Hu.ꝯgregatio tauroꝝ.i.diuites q abūdāt ī vaccis pploꝝ ī tpaliū supabūdātia velut vacce ī lacte,dū bona ecclie suscipiūt excludūt pauperes:q pbati sunt carere auro ⁊ argēto,hi em̄ tāq̄ indomiti tauri pauperū pascua īuadūt,ī taliū ꝯgregatiōe nō viuit grā spūs scti.vt ī illa sctā ꝯgregatiōe.de q̄ Act.iiij.dr ꝙ multitudinis credētiū erat cor vnū,⁊ aīa vna.vbi nemo sibi ppriū dicebat:sed erāt illis omnia cōia : ⁊ distribuebat vnicuiq;: put opus erat. ibi pauperes pascebantur : nec qui plus tribuebat inaniter extollebatur nec contemnebatur qui minus offe-

rebat.[Qd si aliquid.]iij.pars.[non se preferant clerici]ob hoc.Hu.[pfectior.]Renera initiū maioris pfectiōis hȝ.Nā i/choatiue pfectio ꝯsistit in pauptate volūtaria:essentialiter vo i seq̄la xp̄i iuxta illud mat.xix.Si vis pfect⁹ eē vade ⁊ vēde ⁊c. Et sequit̄ sequere me.vel pfectior.i.expeditior ad seruiendum deo.hu.[iactat.]dicit Gregori⁹ in pastorali in captiuitatē vir/tus ⁊ pulchritudo traditur in manus inimici cū decepte mēti antiquus hostis ex boni operis elatione dominatur.ad hoc.§.e.q.j.vide quantum.Arch.

1 ☞ Relinquens sua amore Christi de bonis ecclesie inter a/lios pauperes licite accipit.
2 Pauperes sunt in multiplici differentia.
3 Clerici possunt diuidere beneficia ecclesiastica: vt in priuato percipiant ꝙ in communi soliti sunt habere.
4 Distributiones quotidiane que dicantur.⁊ nu.6.
5 Impetrans literas ꝙ habeat quotidianas distributiones nō habebit panem ⁊ vinum ⁊ talia.

Sacerdos. Ad idē sequit̄.c.hoc:ꝙ est eius/dē prosperi in quo ostenditur ꝙ clerici deserentes oīa sua propter Deū vel pau/peres seruientes ecclesie possunt licite de fructib⁹ ipsi⁹ sustētari.lȝ gloriosi⁹ sit abstinere:⁊ ꝓpriis laborib⁹ sustē/tari. Et diuidit̄ in tres partes. In pma ondit ꝙ clerici q oīa reliquerunt ꝓpinquis, aut pauperib⁹ distribuerūt, aut rebus eccl'ie adiūxerūt licite pn̄t viuere de reb⁹ eccl'ie. In scd̄a ondit ꝙ clerici quos natiuitas pauperes fecit:licite possunt de reb⁹ eccl'ie viuere:siue i domib⁹ suis existētes:siue i ipa cōmorātes. In tertia ondit quō hoc non obstāte Paul⁹ de euāgelio no/luit viuere:sȝ de labore manuū suarū.ij.ibi clerici q̄q̄.iij.ibi: apl'is tn̄. Plana sunt oīa. Lege text. ¶ [Sacerdos.]scȝ eps vel ali⁹ ecclesie plat⁹.hu.[dispēsat]sibi ⁊ aliis:⁊ ne itelligat̄ de quolibet sacerdote subdit de quo debeat intelligi.scȝ q reliq̄/rit laude, qꝛ laude pietatis extollēd⁹ ē:q amore pfectiōis pro/pria relinqt: ⁊ dispēsat cōes eccl'ie facultates, prudēs ac fide/lis seruus quē cōstituit dn̄s sup familiā suā.mat.xxiiij.⁊.xxv. [accepit] vt det illi cibū in tpe:sic laudat psper in li.de vita cō/tēplatiua pascinū nolēsem ⁊ Hylariū arelateñ.epos q amore pfectiōis propria reliquerūt:⁊ facti epi facultates eccl'ie ꝯmu/nes dispēsarunt, ⁊ auxerūt, ⁊ pauperib⁹ distribuebāt, ꝓut op⁹ erat[pauptatis amore.]bene dicit pauptatis amore, qm̄ vt di/cit hu.nō videt̄ pfectio:cū aliq oīa sua relinquūt ꝯsanguineis vel distribuūt paupib⁹:⁊ assumūt pauptatis habitū, nō amo/re paupertatis.sȝ vt possint ad aliquas dignitates ꝓmoueri nō ꝓpter deū:sȝ ꝓpter humanā laudē.vel vt ditēt ꝓpinquos

Diuisio.

Exponit literam.

1 [pauper]volūtari⁹.†Qui eñ sua amore pfectionis reliquit se/quēs xp̄m pauperē paup de bonis eccl'iasticis iter alios pau/peres laudabiliter accipit sic apl'i q oīa dereliquerūt mat.xix. [de bonis multitudinis credētiū.]q̄ erāt cōmunia ei.vt in cā. dilectissimis.xij.q.j.laudabiliter:[ꝓut opus erat acceperūt]. Act.iiij. Et in signū hui⁹ xp̄s loculos habuit Jo.xij.vt dedu/cit Augustin.sup Jo.homil.viij.⁊ ponit̄.xij.q.viij. Exēplum dn̄i accipite.[Talis quoqȝ].ij.pars.[Natiuitas.] Notat hic
2 hu.⁊ Archi.differentiā inter pauperes.†Nā quidā sunt quos natiuitas pauperes fecit:quā tn̄ paupertatē diuino ītuitu vo/lūtarie patiunt̄. Alij sunt pauperes, q diuino ītuitu siue amo/re seipos xp̄i pauperib⁹ adiūxerūt, ⁊ oīa bona sua ꝓpter Deū reliquerūt:vt apl'i q relictis oīb⁹ sequuti sunt xp̄m:vel paupe/rib⁹ erogauerūt:vt Zacheus:vel ecclesie reb⁹ adiūxerūt, pau/ptas istoꝝ volūtaria dr̄. Sūt alij paupes sola cupiditatis ha/bēdi voracitate, vt hypocrite. Istoꝝ pauptas dr̄ simulatoria. Sunt alij pauperes contra voluntatem suam dolentes ꝙ nō sunt diuites, vt mendici, ⁊ istoꝝ paupertas dicitur necessaria.
3 [In domibus].ar.†ꝙ clerici possunt diuidere beneficia eccle/siastica.vt in priuato percipiāt qd̄ in communi soliti sunt ha/bere.arg.xxxij.di.si qui vero.⁊.xij.q.j.quia. Sed dico ibi ⁊ hic loquitur de clericis indigentibus, quibus tenetur ecclesia pro/uidere sicut alijs pauperibus. Isti tales accipiunt ab ecclesia non qꝛ clerici:sed qꝛ pauperes, non quasi prebendam sibi assi/gnatam ratione clericalis officij, sed tanq̄ eleemosynam. alioq contradiceret.xij.q.j.necessaria.⁊.q.ij.vobis.⁊ de conse.dist.v. in omnibus. Hu.de talibus. scilicet de primis:qui omnia reli/querunt parentibus.aut pauperibus ⁊c. [Apostolus].j.ad Cor.ix.[In sacrario.]vt.xiij.q.j.§.qꝛ ergo.⁊.xvj.q.j.c.penult. Hu.⁊ gl.[participent.] Ad horum declarationem notādum iuxta dn̄m Archi.hic ꝙ quedam sunt ecclesie in quibus dant̄
4 quotidiane portiones.extra de preben.dilectus.j.in fin.†⁊ ille appellantur quotidiane distributiones:que tamen dantur il/lis qui intersunt horis diuinis:⁊ in ecclesia residentibus.vt ex tra.e.ti.licet. Et isti qui talibus intersunt dicuntur adesse ad opus sanctum:vt patet.xix.di.c.vl.sunt etiam quedam eccle/sie: que habent prebendas que tantum residentibus de com/muni conferuntur. Habent etiam manualia beneficia: vt pa/
5 tet extra de verbo.signi.olim.secundum Host.†Nota tamē qd̄ si quis impetrat literas, ꝙ habeat quotidianas distributio/nes propter hoc non habebit panem ⁊ vinum ⁊ talia sȝ intelli/guntur quotidiane distributiones tātum denarij, qui dantur his qui intersunt horis diuinis: vel quid aliud ꝑm consuetu/dinem quarundā ecclesiarū. Et sic intelligunt doctores extra
6 de preben.licet.sic etiam tenet curia ꝑm hoñ.†Nota tamen qd̄
a quotidiane distributiones[a] aliquando vocātur victualia, et in predicta decre.olim. Et ꝙ ista pro eo accipiantur patet extra lib.vj.de cle.non resi.consuetudinem.in principio. Sed hic ab Archidiacono monetur questio. vtrum qui ad horas canoni/cas et exequias mortuorum et similia potius pro denario vel pro ventre replendo, q̄ pro deo ad officium accedunt commit/tāt simoniā.sed nos plene istam questionem disputauimus.§. distin.xcj.c.clericus.ibi vide vbi copiosius diximus q̄ Arch. [hic apostolus].iij.pars. Quis enim euangelium copiose pre/dicaret:⁊ potestatē haberet, vt de euangelio viueret:⁊ victum acciperet ab his quibus euangelizabat sicut ⁊ ceteri apostoli: non tamen est vsus hac potestate.vt dicit.j.ad Corint.ix.imo sibi ⁊ alijs acquisiuit manibus laborando, ⁊ operando. vnde j.ad Cor.iiij.ait. Laboramus manibus nostris.⁊.j.ad Thess. ij.ait memores fratres estis laboris mei: ⁊ fatigationis quia nocte ac die operantes ne aliquem vestrum grauaremus.glo. in expeñ. Hac autē potestate qua poterat viuere de euangelio Apostolus non est vsus.vt dicit.j.ad Corinth.ix.⁊ hoc primo ne offensam poneret in euangelio, ne crederetur eius euange/lium venale. Secūdo ne meritum sue gratie vacuaret.magna enim gloria est predicatori sumptus non querere de predica/tione si aliter potest transire:qꝛ per hoc compatitur infirmis: ne habeāt occasionem detrahendi. Tertio qꝛ ex hoc ꝙ non ac/cipit sumptus videtur ex charitate magis euangelium enun/tiare.[mori] vel ad literam.[vel mori].i.affligi.glo.[gloriam meam euacuare] non tamen prorsus extingui sed minui Ar/chid. Uel euacuare dicit gloriam suam: si sumptus acciperet: qꝛ non supererogaret. Non enim ei esset tantum meritum vel tanta gloria si de laboribus manuum suarum non viueret, sed ab alijs reciperet temporalia:quibus spiritualia ministrabat. Et est ratio Apostoli talis.gloria que est premium superero/gationis non debetur operibus necessitatis ad que tenemur ex precepto.ergo ex hoc quod sumptus reciperet ex euangelio non habebat gloriam supererogationis, sed potius ex hoc qd̄ non accipiebat sumptus ꝑm sanctum Tho.super Apostolū qui ita exponit.

¶ Distributiōes q̄tidiane. Uide floria.bal.⁊ angel.in.l.si partē fundi ff.de seruit. rusti.predi. Inno. in.c. cū.M. ferrariēsis.de ꝯsti.⁊ ibidē pet.de anc. ⁊ Card.zaba.bart.cepo.in tract. de ser.rusti. ꝑdio.tit.de aqueductu Et quid veniat distributionū appellatione. Cardi.zab. in cle.ij.§.j. q.xv.de eta. ⁊ quali.

1 ☞ Clerici bene ⁊ fideliter ac vigilanter deseruientes ecclesie de bonis ecclesie iuxta eorum merita vite stipendia licite susci/piant.

Clerici. Ad idem sequitur capitulum hoc. quod sumptum est ex concilio Aga/teñ. In quo dicitur.†ꝙ clerici bene ⁊ fideliter ac vi/gilanter deseruientes ecclesie de bonis ecclesie iuxta eorum merita vite stipendia licite suscipiant. Breue est. Lege textum. ¶ [Clerici omnes.]per istud signum vniuersale om/nes dicebat Joā.de.quod clerici diuites de patrimonialibus dummodo seruiant ecclesie:iuste recipiunt stipendium ab ec/clesia.argu.x.q.ij.precarie.⁊.xij.q.ij.charitatem.⁊.c. ecclesias. ⁊ ca.quicunqȝ. Nam qui ad onus eligitur non debet repelli a mercede.extra de preben.cum secundum Archidia. Sed con/tra hoc argutum est.§.ea.qd̄.clericos.⁊ ibi expositum est:⁊ so/lutum.⁊ dicetur.j.Deo duce.xij.q.j.illi.[qui ecclesie fideliter ⁊ vigilanter.] Ecce forma et modus deseruiendi ecclesie, scilicet fideliter:fidelis seruus et prudens quem constituit dominus super familiam suam. Luce.xij.[vigilanter.]. Ecclesia.xxxix. Justus cor suum tradit ad vigilandum diluculo.dicit glo.qd̄ quia clerici infirmi deseruire etiam intelliguntur beneficijs ec/clesie non priuantur.vt extra de cle.egro.c.j.[stipēdia suis la/boribus debita].j.ad Corin.ix. Nescitis quod hi qui in sacra/rio operantur, que de sacrario sunt edunt: et qui altario ser/uiunt de altario participant.i.partem habent de his que al/tario offeruntur. Hoc enim vt dicit Ambrosius ratio natu/ralis habet:vt inde viuat vnde laborat: Hoc etiam dominus ordinauit. Luce.x. Dignus est operarius mercede sua.i.cibo suo. Mat.x.de hoc etiam.x.q.iij.c. penul.⁊.xij.q.ij. charitatē. ⁊.c.

Exponit literam.

⁊.c.quicunqȝ.⁊.c.ecclesiasticis. Hu.⁊ Archi. [meritū.] vt.xij. q.ij.vulterane.⁊ di.lxxiiij.consuluit. Sed contra.xvj.q.vij.c.j. sed preter illud quod ibi dicitur ⁊ soluitur addit hic Archi.ꝙ hic.⁊ in.c.predicto.vulterane.xij.q.ij.loquitur de his que ex possessionum redditibus vel ceteris huiusmodi proueniunt ibi de decimis:que tantum spirituali iure solummodo veniūt equo iure omnibus distribui precipiuntur vel ibi prohibetur ne nō dignioribus ⁊ non magis meritis alijs amplius detur hic vero precipitur vt in dando locus ⁊ meritum discernatur vel ibi dicitur vt nulli pro suo personatu.i.intuitu carnalis nobilitatis vel affectionis:vel ipsius psone plus detur. Joff. Archi.[meritum seruitij.]vt presbyteri plusquam alij perci/piant.§.dist.lxxiiij.consuluit.

¶ Questio.iij.

Multorum. Hic incipit questio ter/tia: magister Gratia/nus post digressionem quam fecit de bonis ecclesie conferendis:vel non conferendis: re/uertitur ad conclusionem intentam: videlicet ꝙ qui pro ingressu monasterij siue ecclesie si/ue prebende pecuniā dant: vel recipiunt:simoniam cōmittūt.

1 ☞ Prebendas ecclesie emere an sit simoniacum.
2 Canonia quid dicatur.
3 Prelatus an possit vendere fructus beneficiorum suorum ad totum tempus quo venditor tenet beneficium.
4 Clerico an liceat locare ecclesiam suam in totum.
5 Beneficium an possit vendi vel locari vltra tp̄s vite locantis.
6 Prelatus locauit ad tempus, ⁊ ante tempus decessit:an suc/cessor eius teneatur stare contractui locationis.
7 Prelatus vel rector vendit omnes obuentiones ecclesie:quid erit de eo quod prouenit ex iurisdictione.
8 Rector ecclesie presbyteris quos ipse conducit:vel illi cui lo/cat fructus ad tempus curam an animarum possit cōmittere per idem tempus.
9 Prelatus an possit sub annuo censu vices suas concedere.
10 Episcopus nec archiepiscopus non possunt sub annuo censu vel pretio concedere alicui vices suas.⁊ nu.11.
12 Prelatus si pure ⁊ simpliciter committat alicui vices suas,⁊ tali vicario constituat salarium non est peccatum.
13 Prelatus si dicat ego pro salario tuo dabo tibi centum, ⁊ tu exerceas iurisdictionem hanc,⁊ dabis mihi totum lucrum li/citum est.
14 Laicus an possit licite recipere pecuniam pro pulsando cam/panas.
15 Clericus vel laicus licite pro officio pulsandi campanas ha/bendo potest dare pretium.
16 Juris idem est in vno coherentium, quod in altero.
17 Ostia claudere dicitur dupliciter.
18 Laicus licite pōt accipere pretiū pro claudendo ostio ecclesie.

Sed obijcitur. Sicut dictū est hic tractatur .iij.q.que est an ingressum mo/nasterij vel prebēdas ecclesie emere sit simoniacū.prima pars huius.q.scilicet de ingressu monasterij expedita est in prece. qōne:vbi determinatū est, ꝙ dare aliquid pro ingressu eccle/sie siue monasterij vel emere ingressum qd̄ idem est: sit simo/niacum. Nunc videndum est de alia parte.s.an prebendas ec/clesie emere sit simoniacum. Disputabimus ergo nūc in prin/
1 cipio pro intelligentia pleniori oīm dicendorū.querit̄.† Utrū prebendas ecclesie emere sit simoniacū.⁊ videtur ꝙ sic primo ex presenti.c.vbi inducit̄ authoritas malachie ꝓphete. ¶ Se/cundo arguit̄ sic.ꝑbende sunt cōiuncte sacris officijs ecclesie. vnde qui ꝑbendas emit eoipso videt̄ officia ecclesiastica emere sed emere officia ecclesiastica est simoniacum ergo emere pre/bendas ecclesie simoniacum est. ¶ Tertio arguitur ex.c.quo/niam.extra ne prela.vices suas ⁊c.vbi prohibetur ecclesiā sub annuo censu cōcedi. ¶ Quarto arguit̄ ex.c.j.⁊.si quis obiece/rit.vbi manifeste habetur, ꝙ nullus emat ecclesiā:vel preben/dam:vel aliqd̄ ecclesiasticū:nec pastellum:nec pastum ante vel postea. ¶ In oppositum est.c.vlti.extra ne prela.vices suas. ¶ Respon.not.dicendum iuxta Hu.ꝙ in prebēdis vel bene/ficijs ecclesie duo sunt.s.ius prebendarū ⁊ bñficiorū,⁊ fructus ex ꝑbēdis pcepti vel pcipiēdi:ius ꝑbēdarū intelligitur esse ad iunctum sacro officio:qꝛ sine eo non habetur:vnde ⁊ laici:quia non possunt habere ius prebendarum qd̄ solis clericis conne/nit ratione officij clericalis:ipsi quoqȝ clerici si sua culpa pri/uentur omni sacro officio priuati etiam intelligunt̄ ecclesie sti/pendio, vt dist.xxviij.decernimus, nisi ex mīa beneficium qn̄qȝ

Questio.
Primū ar.
Scd̄m arg.
Tertiū ar.
Quartū ar.
Opponit ⁊ Rn̄det.

tribuatur ablato officio:sicut colligitur dist.l.studeat.⁊ qꝛ ius prebende sic est adiunctum sacro officio.ideo si quis ius pre/bende emit:ipsum quoqȝ sacrū officium intelligitur emere, ⁊ sic simoniam cōmitteret fructus autē percepti vel percipien/di non sunt sacris officijs adiuncti:qꝛ etiam a laicis pn̄t habe/ri.⁊ ideo possunt vendi ⁊ emi sine simonia. Secūdo nota quod etiam tangit glo.in presenti.c.ꝙ prebēda quādoqȝ dicitur ius quoddam spirituale percipiendi ecclesiam,⁊ ipsam prebēdam Et hoc mō capiēdo prebēdā est cōclusio, ꝙ emere ꝑbendā est illicitū ⁊ simoniacū.ista cōclusio ptȝ ex rōnib⁹ inductis in pn. qōis. Qn̄qȝ vo dr̄ ipsi fruct⁹ prebēda,⁊ hoc mō capiēdo pre/bendā non est simoniacū emere prebendā.ista conclu.ptȝ ex.c. vlti.extra ne prela.vices suas. Sed ista conclu.deficit in vno casu ꝑm Hu.vt si quis cum intrat ecclesiam dat pecuniam in/tuitu fructuū dicens. Ego nō do pro ecclesia:vel prebēda.sed pro fructibus:qui sunt ibi pcepti ⁊ collecti:vel pro his q sunt percipiendi. In hoc casu simonia cōmittitur.qꝛ intelligit̄ iste emere ecclesiam vel ingressum ecclesie:vel ius prebende.quod proculdubio simoniacū est. Sed cum gratis quis iam ingres/sus est ecclesiam:vel adeptus prebēdam, ⁊ fructus ex preben/da vel ecclesia percipit poterit iste sine simonia fructus perce/ptos vel percipiendos vendere ⁊ alij ab eo possunt licite eme/re,⁊ hoc exemplo summi pontificis qui fructus oblationū al/taris sancti petri infeudat:vēdit,⁊ impignorat. Omnis ergo huiusmodi questionis authoritates vt subiūgit. Hug.que de non emendis vel vendendis prebendis vel beneficijs ecclesie loquuntur intelligende sunt de iure prebendarum vel benefi/ciorum:vel de fructibus non emendis ab ingressuris:nec ven/dendis ingressuris:tunc enim videtur ingressum ecclesiarum ⁊ iura ipsa emere prebendarum, qd̄ vtrūqȝ simoniacū est.ergo nec in ingressu ecclesie nec in adeptione prebēde:licet dare pe/cuniam intuitu fructuum propter hoc.cum gloss.dicit ꝙ fru/ctus emere non esset simoniacū subiungit:nisi quis forte fru/ctus ipsos ab initio sue ordinationis vel institutionis in eccle/sia emeret.vt habeat dum vixerit.vt.j.e.si quis obiecerit.⁊.c. saluator. Tunc enim ita sunt annexa vt qui priuatur officio,⁊ beneficio.vt dist.lxxi.si quis sacerdotum.hec glo. ¶ His habi/tis dicendum est ad rationes in oppositum. ¶ Ad primā de c.presenti.respōdetur ꝙ ex.c.presenti non habetur, ꝙ fructus prebende modo assignate vendi nō possint aut emi sicut etiam licet officium ostiarij non possit vendi: nec emi sine simonia ipsa tamen executio eius.s.ipse actus excludendi ostia ecclesie potest bene committi laico.⁊ laicus si non habet salarium cer/tum constitutum pro isto actu potest recipere pecuniam:qꝛ li/cite potest locare opas suas:vt dicit Hug. ¶ Ad scd̄am rn̄/detur.ꝙ prebenda prout dicit ius spirituale est coniuncta di/uino officio:vt dictum est.⁊ sic capiendo prebendam vendi nec emi potest sine simonia. ¶ Ad tertiam respondet̄ iuxta gloss. vlti.c.e.tit.que soluit per distinctionē de ecclesia:vbi inter alia dicit.ꝙ aliquādo ecclesia dicitur ipse obuentiones ecclesiasti/ce prouenientes ecclesie: vt hic ⁊ in hac significatione ecclesia conceditur ad firmam sub annuo censu reddendo, quod licet quia nullū spirituale loquatur.⁊ ideo non contradicit capitu/lum proxi.hec glo. ¶ Ad quartam respōdetur iuxta dominū Ulrichum in summa sua.vbi ita dicit. Hoc intelligendum est secundum ꝙ prebenda dicitur ius quoddam spirituale perci/
2 piendi prouentus in ecclesia ex canonia descendens.† Nam canonia est ius spirituale in choro in capitulo ⁊ in alijs quorū est vsus communis quod ex receptione vel ex electione in ca/nonicum, ⁊ in fratrē oritur:vel de nouo creatur, quod nullus debet habere sine prebenda. Si vero prebenda vocetur ipsi fructus:tunc inquantum annexi sunt officio:ita ꝙ qui priua/tur officio priuatur ⁊ ipsis: non possunt vendi sine simonia: simpliciter autem ⁊ per se ⁊ nō vt annexi spirituali:sed vt res temporalis emi ⁊ vendi possunt:vt in.c.allegato.extra ne pre/la.vices suas.hec ille. Et isto modo conclusiones suprapositę intelliguntur.sed hic surgunt aliqua dubia siue q̄stiones.pri/
3 ma est.† vtrum prelatus vel clericus posset vendere fructus beneficiorum suorum ad totum tempus quo venditor tenet beneficium. Ad hanc questionem respondetur sub istis cōclu/sionibus.prima est, ꝙ licitum est vēdere fructus perditos ad modicum tempus.ista conclu.est Raymundi.extra ne prela. vices suas.c.querelam.⁊ patet ex precedentibus. ¶ Secunda cōclusio.ad totum tempus quo venditor tenet beneficiū ven/dere predictos fructus non est simoniacū: nec legitur probi/bitum non tamē est honestum.⁊ hoc ita intellige, ꝙ nihil spi/rituale interueniat.extra de re.permu.ad questiones. ¶ Alia
4 questio est.† vtrum liceat clerico locare ecclesiam suam in to/tum.ad quam respondetur ꝙ sic. Nam si loco tibi ecclesiā cum sis presbyter, ⁊ tu per consequens locas operas tuas: vt ibi officies non habiturus alias ibi aliquam iurisdictionem non

Ad primū arg.
Ad scd̄m.
Ad tertiū.
Adquartū
Questio.
Rn̄det.
Questio. Respōdet.

committis simoniam:nec als peccas.ar.xij.q.ij.charitatē.Tñ nota, ꝙ sicut dicit Guil.non habet in talibus locum locatio, ⁊ conductio : sed presbyter debet gratis facere officium, ⁊ ille
Questio. Rñdet. 5 gratis debet expensas prouidere. ℭ Item alia qstio.† vtrum beneficium possit vendi vel locari vltra tps vite locātis. Respōdetur ad hoc ſm Gof.ꝙ non potest.⁊ ratio est qꝛ clericus in beneficio vsufructuario comparatur:qui non est nisi ad vi
Questio. Respōdet. 6 tam.xvj.q.vj.illud. ℭ Item est alia qstio.† si prelatus locauit ad tempus ⁊ ante tempus decessit:vtrū successor eius teneat stare contractui locationis. Ad hoc rñdetur iuxta Inno.aut locatio est facta nomine ecclesie aut nomine proprio illius prelati,si nomine ecclesie.Aut in vtilitatem ecclesie:aut nō. Si in vtilitatem ecclesie est cōclusio.ꝙ successor tenetur.extra de solu.c.j.⁊.x.q.ij.hoc ius.⁊.xij.q.ij.quicunque suffragio. Si vero non in vtilitatem ecclesie : aut seruata fuit forma in alienationibus rerum ecclesiasticarum seruanda:aut non.si sic tunc est conclusio.ꝙ ecclesia tenetur stare cōtractui. Si vero lesa fuisset ecclesia restituitur.extra de in inte.restit.c.j.si vero non fuerit seruata est cōclusio.ꝙ ecclesia non tenetur stare contractui. Si vero nomine proprio prelati non intendentis obligare ecclesiam tunc est cōclusio.ꝙ non tenet successor : nec heres eius tñ si conductor vel emptor aliquid soluerit:tunc ſm Hosti.tenetur successor eius habere ratum:inquantum pecunia versa est in vtilitatem ecclesie.⁊ hoc verum est:vt dicit Inno.in habente administrationē siue in prelato ecclesie.s.ꝙ successor tenetur habere ratum quod factum est a predecessore. Item no. ꝙ lȝ rector ecclesie possit ipsam ecclesiā locare vltra tēpus vite:nunquā tñ canonicus vltra vitā suam potest locare:licet de illa possit agere,⁊ conueniri pro prebenda sua:sicut legitimus
Questio. Rñdet. 7 administrator. ℭ Item est alia questio.† pono ꝙ aliquis prelatus vel rector vendit oēs obuentiōes ecclesie:querit qd erit de eo qd prouenit ex iurisdictione. Rñdetur ſm Hosti.ꝙ cōmodum iurisdictionis transit cū alijs : nisi fuerit excepta iurisdictio per secum iurisdictio vendi non possit : nec debeat.
Questio. Rñdet. 8 ℭ Itē est alia questio.† vtrū rector ecclesie presbyteris quos ipse cōducit:vel illi cui locat fructus ad tēpus curā animarū possit cōmittere per idem tempus. Rñdetur ſm Hosti.puto ꝙ sic.dum tñ gratis ⁊ sine pactione, ⁊ authoritate dñi episcopi interueniēte.extra de offi.vica.c.ad hoc.etiā videtur ꝙ hoc possit ad modicū tempus cōmittere sine epi authoritate profectione necessaria imminente.s.per vnum : duos:vel paucos dies:sed diu nō.x.q.j.per totum.qꝛ nec peregrinari potest rector ecclesie sine licentia epi.de conse.di.v.non opȝ. ℭ Item est
Questio. Rñdet. 9 alia questio.† vtrū prelatus possit sub annuo cēsu vices suas concedere. Ad hoc rñdetur sub istis conclusionibus. Prima
Prima cō clusio. 10 est.† ꝙ nec eps nec archieps nec alius prelatus potest sub pretio annuo:vel censu concedere alicui vices suas.i.prelationem vel iurisdictionem.ista cōclu.habet extra ne prela.vices suas c.j.ij.⁊.iij. Est etiam Raymundi in summa.eo.tit.ptȝ ratione qꝛ cum tale ius sit spūale:non est dubium pro eo dare vel acci
Scda con clusio. 11 pere pecuniam simoniam esse. ℭ Secunda conclu.† ꝙ vbi aliquid datur vel retinetur non pro iurisdictione sed in signum subiectionis antique:non est simonia.vt extra de reli.do.con
Tertia cō clusio. 12 stitutus. ℭ Tertia conclu.† si prelatus pure ⁊ simpliciter cōmittat alicui vices suas,⁊ tali vicario constituat salariū:non est peccatum:sed potius ad hoc tenetur.xij.q.ij.charitatem.⁊
Quarta cō clusio. 13 c.quicūqȝ. ℭ Quarta conclu.si dicat prelatus sic.† Ego ꝓ salario tuo dabo tibi centū,⁊ tu exerceas iurisdictionem hanc ⁊ dabis mihi totum lucrū licitū est.ptȝ.xij.q.ij.charitatē. Concor.his Gof.⁊ Hosti.qui dicit.ꝙ sicut pro iurisdictionis commissione non lȝ certam pecunie quātitatem:ita minus lȝ recipere quotam vel partē prouentus.cōcor.etiam Archi.in hoc
Questio. Rñdet. 14 c. ℭ Ultima qō.† vtrum licite possit laicus recipere pecuniā pro pulsando campanas. Respōdetur ꝙ sic.ſm Hug.⁊ ratio est:qꝛ pulsare campanas non est proprium officium alicuius ordinis,quod no.xv.q.ij.c.j.in glos.⁊ ideo sine simonia,⁊ clericus ⁊ laicus potest accipere pecuniam pro pulsatione campanarum.Et de consuetudine ecclesie est,ꝙ inde accipiatur aliquid.vnde videtur iam quasi debitū posse exigi : sicut dicitur de procuratione episcopi in consecratione ecclesiarū si tamen hoc officium est deputatū clerico vel laico ⁊ certum salarium est ei ob hoc constitutum non potest ille pretium inde accipe
Questio. Rñdet. 15 re sine simonia. Hu. ℭ Sed hic surgit alia questio.† Utrum clericus vel laicus potest licite pro tali officio habendo dare pretium. Respondetur ſm Hu.ꝙ non. Et ratio est:quia tale officium in ecclesia non potest vendi vel emi sine simonia.ſm Hug.Lege. ℭ [Multorum.sed adhuc obijcitur his itaqȝ re
16 spondetur annexa.] ar.† ꝙ idem iuris est in vno coherētium quod est in altero.vnde qui priuatur officio:priuatur ⁊ beneficio.ar.dist.xxviij.⁊ di.lxxxi.si quis amodo.⁊.c.si quis facer. ⁊.c.eos etiam. Contra di.l.studeat. Hug.ad hoc facit qd not.

s.e.q.j.sicut Christus.⁊.iij.q.vj.hoc quippe. Archidi.[malachias]malachie primo[in vobis].i.inter vos.[gratuito]quasi diceret nullus[non est]supple.⁊ ideo.Archi.ostia claudere non est officium sacri muneris.[officium] intransitiue.i.sacrū munus.s.ordo:qui confertur ostiario qui quandoque dicitur
17 munus vel officium. Hu.vel dicendum.† ꝙ ostia claudere dicitur dupliciter.s.officium vel ius claudendi ostia. Et hoc officium ordinis est adiunctum ordini:qui cōfertur ostiarijs.vnde in ordinatione eorum traduntur eis claues,⁊ Archidi.dicit eos ad claudendum ⁊ aperiendum ianuas ecclesie : ⁊ pulsandum campanas : cum ab episcopo ordinantur,⁊ hoc non potest emi : vel vendi:vel per pecuniam exerceri sine simonia. Item dicitur ostia claudere ipse effectus illius officij:vel ipsa executio eius.s.ipse actus claudendi ostia.Et hoc non est predictum officium:sed ei adiunctum:vt dicit magis. Gratianus nec hoc similiter ostiarius potest pretio exercere : vel emere:
18 vel vendere sine simonia. ℭ Sed surgit hic questio.† Quid de laico. Respondetur ꝙ licite potest accipere pretium : scilicet vt ostia claudat. Hoc tamen intelligo si laico non est certum salarium ob hoc cōstitutum.tunc enim licite potest locare operas suas,⁊ sui laboris iustum pretium exigere,⁊ accipere.sed si laicus est deputatus ad tale officium ⁊ certum salarium ob hoc est cōstitutum:non potest inde accipere pretium sine simonia:sicut.s.diximus. — Questio. Respōdet.

1 ☞ Papa debet audire que sunt periculosa ⁊ damnosa animabus fidelium:vt per eius prouidentiam succurratur.
2 Simonia quare dicatur sacrilegium.
3 Constitutio quare trahatur ad preterita.

Adiuuimus. Ad propositum principale videlicet,ꝙ ecclesie prebende vel beneficia non sint pretio danda:vel accipienda.sequitur hoc.c.quod est Gregor.ad episcopos hispanie:in quo Gratianus duo genera simoniarum notat.s.illos qui dant pecuniam pro habenda ecclesia,⁊ illos qui accipiunt pecuniam pro ecclesia adeunda. Et in vtroque casu dicit simoniam ⁊ quasi sacrilegium committi. Et potest diuidi in tres partes. In prima narrat factum detestabile. In secunda parte admiratur illud non fuisse per eos correctū duabus rationibus. In tertia illud corrigi precipit.secunda ibi: quod quidem. Et prima ratio admirationis ibi iuste. secunda ibi:a sacrilegio. tertia principalis pars ibi : quare fratres — Diuisio.
1 charissimi.Lege tex. ℭ [Audiuim⁹ oportuit.]† oportet enim summum pontificem que ecclesie sunt damnosa ⁊ animabus fidelium periculosa audire:vt per eius prouidentiam succurratur.qꝛ vt idem Gregori.dicit. Jacula que preuidentur minus feriunt.⁊ ideo dicitur Sapien.j.Auris zeli audit omnia. qꝛ audire debet zelum dei habens ⁊ ecclesie,quod verum est:si posset, ⁊ maioribus non fuerit impeditus.⁊ ideo se excusans Gregorius ait.[Audisse oportuit:sed audisse profecto nō libuit.] vt cum apostolo diceret. Non enim quod volo bonum hoc facio.Guido.[quod quidem.]secunda pars.[iuste.] prima ratio admiratiōis.[vterqȝ].s.⁊ qui largitur:vt ecclesiam habeat, ⁊ qui presumit accipere.s.eadem questione secunda quam pie.Hugo.⁊ Archidiac.[iste].s.qui largitur. [hic autem].s.qui presumit accipere.[donum dei.]Et ꝙ sit illud do — Exponit literam. Gui.eluen.
2 num habetur.s.e.q.ij.quam pie. [a sacrilegio.]† Et bene sacrilegium dicitur simonia:qꝛ de sacro altari pecuniam accipit velut iudas ⁊ sacrilegus de loculis dñi furabatur. Jo.xiij.vt inducit Augu.super Joā.homil.xlviij.[gratis.] vt qui gratis in episcopū est ordinatus gratis debet alijs conferre.[sic enim saluator ait.] Matth.x.gratis accepistis:gratis date. [Causabatur].i.damnabiliter fiebat.[Quare fratres.]tertia
3 pars. [facta sunt.] hic videtur † ꝙ constitutio trahatur ad preterita.sed hoc ideo:quia cōstitutio iuris naturalis ⁊ vtriusque testamenti pagina cōdemnatur.argu.extra de vsuris. quia in omnibus.⁊.c.cum tu.Joan.de san.Archi.[reffellite], id est irritare.Archidiac.

Si quis. Ad idem sequitur hoc.c.eiusdē Gregorij in registro Rothomageñ.episcopo.vbi inuehit contra ecclesiasticorum beneficiorū emptores ⁊ venditores.Et diuiditur in duas partes. In prima tales dicit esse simoniacos,⁊ ita nō excludi a pditiōe simonis magi. In secūda parte statuit tales nisi restituerint, quod simoniace acceperunt : anathematizandos esse.secunda ibi,⁊ si etiam perseuerauerint.Lege tex. ℭ [Si quis ⁊c.] Congrue intelligitur hoc.c.de illis de quibus dictum est in proxi.c.precedenti videlicet de illo qui dat pecuniā : vt habeat ecclesiam vel ecclesiasticum beneficium,⁊ de illo qui a clerico alicuius ecclesie accipit pecuniam:vt ad illam tantū ecclesiam veniat seruiturus — Diuisio. Exponit literam.

niturus.[dator vel acceptor] pecunie[que prebendas vocāt] vt.j.e.q.si quis.[susceperit.] Et determinat de vtraqȝ subdēs [siue in dando] pecuniā. [siue accipiendo] pecuniam. [vendiderit].s.donum dei.s.e.q.c.proxi.[a simonis].s.e.quest.j.quisquis.de quo simone habetur Actu.viij.qꝛ donum dei estimasti pecunia possideri.[si etiam.] secunda pars.[perseuerans] vt non resipiscat:vt non renuntiet,qd male acquisiuit [multetur].i.anathematizetur. [⁊ meritum perdit.] qꝛ simonia damnabilis culpa aufert meritum vite eterne, ⁊ indignum reddit suscepto beneficio.[cogitur.]acceptor. [iniuste].i.simoniace.[restituere.] non emptori : vel venditori in detestationem culpe eorum : sed aut ecclesie in cuius ignominiam data est ⁊ accepta:vel authoritate superiorū eroganda est pauperibus. Si enim pecunia data inde a iudeis nec iudei retinuerunt:nec iude remansit:sed data est in cemiterium pauperum peregrinorum:vt patet Matth.xxvj.de hac pecunia disputationem fecimus.s.e.q.j.non est putanda.ibi vide.

1 ☞ Quod iuris est in toto,⁊ in tota parte.

Si quis episcopus. Ad idem subiungitur hoc.c. qd est Gregor.vij.pape. In quo statuit vt episcopus beneficia ecclesiastica vēdens deponatur. Et potest diuidi capitulum hoc in duas partes. In prima ponit qd dictum est. In secunda assignat rationem, propter quam dignus sit tali pena.secunda ibi : dignum est. Lege. ℭ [Si quis episcopus vel aliter.]puta ibi instituendo indignos,⁊ non idoneas personas.vt di.lix.si officia.⁊.s.e.q.j.hi quoscunqȝ. Hu. ⁊ Archi. [Suspendatur].i.deponatur :⁊ deijciatur.vt dist.lxxviij.c.j.⁊ sic etiam sumitur.xxvj.q.v.si quis episcopus.instū est enim vt qui turpiter itrauit, turpiter eijciat:sicut ille qui ad nuptias intrauit non habens vestem nuptialem. Mat.xxij. [gratis] — Diuisio. Exponit literam.
1 Mar.x.gratis accepistis ⁊c.[Membra.]ar.† qd iuris est in toto ⁊ in tota parte.sicut enim totum sic ⁊ pars eiusdem iuris censetur.ar.xij.q.ij.cognouimus.⁊ dist.lxiij.in synodo.iij.q.ix. pura. [distribuat].xvj.q.vij.c.nullus omnino.⁊ extra de instı.cum venissent in prin.nota de hoc Archid.

1 ☞ Census quid dicatur secūdum ius canonicum. Quid secundum ius ciuile.num.2.
3 Simonia an dicatur si aliquis laico nullum ius habēti in electione:sed malitiose impedienti det aliquid vt cesset a tali impedimento.

Quesitum. Ad idē sequit hoc.c.qd sumptum est ex cōcilio vrbani pape habito in aluernia.qd potest diuidi in tres partes. In prima ponitur questio de quibusdā excessibus quorundā episcoporū:qui iura monasteriorum pecunia redimi compellebant.in secunda prohibet ne vlterius fiat. In tertia moderatur,ꝙ quecūqȝ hmōi.xxx.annorū prescriptione monachi possederunt sine molestia vlterius possideant:saluo tamē iure episcoporū.secunda ibi:nos autem.tertia ibi porro. Lege tex. ℭ [Quesitum.] Casus est iste:vt tangit gl.⁊ Hug. Quidā episcopi cōtulerant quasdā ecclesias cū omnibus iuribus suis quibusdam monasterijs:in quibus ecclesijs monasteria ipsa constituebant rectores:quibus autem mortuis vel mutatis cum monasteria ibidem alios vellent rectores constituere:episcopi nolebāt dare assensum sine pecunia. Monasteria vero potius ꝙ ius suū amitterent:munus pecunie vel aliquid aliud dabant.qd vt pote simoniacam prauitatem detestatur hic vrbanus papa decernens ipsa monasteria ad quorum iura spectabāt ecclias illas regere:nihil deinceps sub tali auaritia eporum.i.sub obtentu iuris epalis persoluere nisi annuū censum nō obstante longeui tēporis prolixitate quā episcopi allegabant:licet enim episcopi vltra centū vel vltra annorum spatia ab ipsis monasterijs vel eorū ecclesijs tali obtentu pecuniam extorsissent. Nullum tñ ius per simoniam sibi acquirere potuerunt. Monasteria tamē crimen simonie non incurrebant:qꝛ compulsi ius suum redimebant.[quesitum] in concilio. Hu.[altaria].i.ecclesias:vel decimas. Hu.que ideo sic dicuntur qꝛ ratione sacramentorum que in altari pro salute nostra ministrantur decime cōferuntur. Jo.de san.Archi. [date]canonice ab ipsis epis:vel antecessoribus:vel clericis alijs pro redemptione animarum suarum. Hu.⁊ glo.[Simoniace prauitatis vsus]ex parte episcoporū non monachorum.quia ius nouum non acquirebant:sed suū redimebant.[palliata.] quasi sub obtentu iuris sue ecclesie ⁊ defendendo ius sue ecclesie.xvj.q.ij.c.j.ad fin.[nos autem] secunda pars. [ex ministerijs].i.officijs.Hug. [sic etiam venundandas] vt.xij.q.ij. — Diuisio. Exponit literam. Casus.

alienationes. [interdicimus].j.ea.si quis obiecerit.[porro.] tertia pars. [supra hmōi redemptione.] etiam a.xxx.annis.⁊ s.per qd forte videtur aliquod ius esse acquisitum epo.qꝛ per xxx.annos ⁊ vltra accepit hmōi redemptionē a monasterijs: quasi diceret quāuis monachi per.xxx.annos ⁊ vltra sic dederint epis:tamē deinceps non tenentur inde dare epo:qꝛ nullū ius inde est sibi acquisitum. Non enī iure prescriptionis hanc redemptionem eps sibi potest acquirere.nā qꝛ simoniace possedit:non prescripsit cū vbi simonia:ibi furtum. ⁊ res furtiua prescribi non potest iure canonum. [saluo censu annuo.] vide qd no. xvj.q.ij.c.ij.in gloss.si queras. [quem ex eisdem:] quod non est contra ius.vt.x.qd.iij.relatum. ⁊.xvj.q.ij.statuendum.
1 Gu. Ex hac litera consueuit elici diffinitio census.vñ dic † qd census est annua pensio:que epo de prouentibus ecclesie debetur:vel hic ſm Goff.⁊ Hosti.qui Hosti. dicit ꝙ quicquid annuatim prestatur in quantitate:vel summa vocari potest cen
a sus.[a] ff.de censi.etatem. cum duabus legibus sequen. ad hoc
2 extra eo.tit.olim causam.⁊.c.cum canonicis.ſm Host.† Census vero in iure ciuili sic diffiniri potest.census est quedā prestatio que a persona seu predijs percipitur.vt dicit Jo.s.bene
3 Archi.mouet hic qōnem super ver.vexationē. in glo.† Quid si aliquis laico nullū ius habenti in electione sed malitiose impedienti det aliquid vt cesset a tali impedimento:vtrum sit simonia.⁊ videtur ꝙ sic.extra eo.titu.de hoc.Item quia vterqȝ habuit voluntatem studiosam laicus vēdendi:⁊ clericus emēdi.s.ea.q.j.qui studet.⁊.j.e.saluator.In oppositum videtur ꝙ non sit simonia.qꝛ talis dedit vt redimeret vexationem suam qd est licitū vt hic dr.⁊ habetur extra eo.tit:dilectus. Respondetur in hac questione dicit Raymundus ꝙ dubitari potest. Credit tñ simoniam cōmissam:quia nōdum erat eis ius quesitum:postꝙ enim esset ius quesitum secus diceret:in quo casu loquitur qd vltimo allegatum est pro parte contraria : ſm Ray.Archi.de ista questione.s.determinauimus quasi idem ex sententia sancti Tho.sub distinctione illa. Aut erat ius acquisitum:aut non ibi videas.

Eaque. Ad idē subiūgitur.c.hoc qd est beati Greg.vbi statuit siue declarat:qd quicquid data vel pmissa pecunia in ordinibus sacris acquiritur irritū habeatur. Et pōt diuidi in duas partes. In prima cōfirmat aplica authoritate:ea que a sanctis patribus in simoniacis statuta sunt.in scda statuit vt quicqd in sacris ordinib⁹ vel ecclesiasticis rebus vel data vel promissa pecunia acquisitū est:irritum esse habendū:scda ibi: quicqd igitur planum est:⁊ litera patet.gl.autē multa loqtur de transactionibus:⁊ Archi.prosequitur.sed quia hic ad tex. presentis litere beati Gregorij non videtur pertinere : ideo transimus vsqȝ ad alium locum magis ad propositum.

[a] ℭ Uocari census. adde ꝙ cēsus est signum subiectiōis ⁊ exēptiōis Inn. in.c.ꝓterea.d trās act. gl.xj.q. j.magnum. xxij. q. viij. tributū:baldū i marg. ṽ.cēsus. angel. in.l.iij. de nat. libe. abb. i.c.ij.d cēsi.⁊ ibi panor.i ṽ.subiectiōis. ange.cōsil.xxiiij.iiij. vol. Bal.i.l.data.C.q acc. nō pos.et in aut.quibus mo. na. effi. sui.§.si qs.

1 ☞ Pecunia vocatur quicquid possidetur.
2 Pecunia dicta est a pecudibus.

Totum. Quia sepe dictū est, ꝙ pecunia pro spūalibus data vel pmissa simoniā inducit:iō magr Grati.iducit hoc.c.qd est btī August.sup Geñ.⁊ in lib.de doctri.xpiana:in quo do
1 cet quid noie pecunie accipiat.† Et dicit ꝙ quidquid possidetur pecunia vocat.ff.de ver.sig.l.pecunie.⁊ pecunia dicit quid quid pro pecunia accipitur.ff.de calū.l.j.§.vlti.⁊.l.vlti. Est autem hoc.c.cōuenientissime introductū ad remouēdas excusationes eorum qui excusabant se dicentes,ꝙ pro beneficijs:nec accipiebant nec dabant pecuniam:sed alias res:puta seruos agros:vasa,⁊c.hmōi:que pecunia sunt appretiabilia.qꝛ etiam id his cōmittitur simonia.cum ſm Augu.hec oīa nomine pecunie intelligant:qꝛ ſm phm.iiij.ethi.pecunia intelligit omne qd pecunia est appretiabile.Sic enī dicit pecunia est quidquid
2 numismate appretiatur.[pecunia.] † a pecudibus dicta est:qꝛ antiqui diuitias in pecudibus habebāt:vt Abraā:loth:geñ. xviij.⁊ geñ.xxvj.Jacob etiam geñ.xxxj.Et sic ptȝ tota litera.

1 ☞ Regula posita hic in litera an sit vera.
2 Ecclesia quare dicatur corporalis.
3 Spirituale sine corporali perpetuo consistere non potest.
4 Beneficium ecclesiasticum emere vel vendere est simoniacum quia malum.

Si quis obiecerit. Ad propositū principale subsequitur.c.hoc,quod est Pascalis pape.vbi ostendit, ꝙ annexa spūalibus sine quib⁹ spiritualia esse non possunt : non possunt vendi : nec emi sine spiritualibus, ⁊ per cōsequens sicut cōmittit simonia in emptione ordinis:vel

beneficij:ita cõmittit in emptione iuris percipiendi res pro-
Diuisio. uenientes ex ordine:vel beneficio. Et diuidit in tres partes.
In prima ponit quãdam obiectionem seu magis excusationẽ
quorũdam.in scða improbãdo illam dicit qð dictum est assi-
gnando rationem eius.in tertia elicit cõclusionem:prohiben-
do ꝙ nullus emat ecclesiã vel prebendã ⁊c.scða ibi:nam cum
Exponit literam. corporalis:tertia ibi:nullꝰ ergo.Lege.¶[Si quis obiecerit]
Circa hãc regulã gñalẽ ꝙ ponit pascalis papa cũ ait.Quisqs
horũ alterũ vẽdiderit sine quo nec alterũ puenit neutrũ inuẽ-
Questio. 1 ditum reliquit.Queritꝛ † vtrũ hec regula sit vera.Et videtur
Primũ ar. ꝙ non.qꝛ ius patronatus est adiunctum fundo inseparabili-
ter.ergo si ista regula est vera:cũ ius patronatus sit spiritua-
le,non possit vendi sine villa:impossibile erit, ꝙ fundus ven-
Scðm ar. datur sine simonia.qð est falsum. ¶Scðo potest argui de eo
quod determinatũ est.s.e.q.iij.in prin.circa.§.qð obijcitur ꝙ
Opponit ⁊ fructus prebende vendi possunt. ¶In oppositum est litera
Respõdet. presentis.c.¶Respon.dicendũ ꝙ hec regula intelligitur:aut
de iure rerum corporalium:aut de ipsis corporalibus rebus.si
de iure corporaliũ.i.percipiendi res corporales: puta de iure
prebende intelligatꝛ:ptꝫ esse simoniã vendendi vel emendi. Si
de ipsis rebus corporalibus qñqꝫ est simonia:qñqꝫ non est au-
tem tũc simonia:qñ quis promouendus ad ecclesiam vel ordi-
nem fructus prouenientes ecclesie vel ordinis iure perceptos
vel percipiẽdos emit:presumitur enim ecclesiam vel ordinem
emere:alꝭ fructus percepti vel percipiendi licite emi,⁊ vendi
possunt:sicut in prin.huius qõnis distinximus, ⁊ disputaui-
mus:potest etiã regula intelligi de rebus ecclesie sacratis:que
laicis non possunt vendi in sua forma simonia.ar.j.ca.proxi.⁊
xvij.q.iiij.si forte. ¶Ad rõnes in oppositum dicendũ est.qð
Ad primũ arg. regula intellecta sicut dictum est bene est cõueniẽs. ¶Ad pri
Bonauen. mam rationem respon.iuxta dñm Bonauen.in.iiij.dist.xxv.
in expositione litere.ꝙ nõ loquitur hic papa de temporalibus
quibus annexa sunt spũalia:sed ecõtra de spũalibus qbus an
nexa sunt tẽporalia:sicut est prebẽda. Et in talibus hꝫ locum
regula illa:non in primis.fundus eñ non est annexus iuri pa-
tronatus:sed magis ecõuerso.⁊ ideo ratio nõ procedit vel di-
S.Thom. cendũ iuxta.s.Tho.in eodẽ loco.ꝙ regula illa est intelligenda
de illis quorũ vnum quod venditur ordinatꝛ ad alterum:quod
sub pretio cadere non põt: sicut beneficia ecclesiastica sunt ad
ministrorum ecclesie sustentationem.⁊ ita non procedit instan
tia de iure patronatus,qð per se nõ venditur:quãuis trãseat
cũ venditione ville:qꝛ dñium ville non est ordinatũ ad ius pa-
Ad scðm. tronatus.¶Ad secundã rationem rñdetur ꝙ ratio nõ est ad
propositũ:qꝛ fructus prebende non sunt ita annexi sacro offi-
cio,ꝙ sine eo haberi non possent sicut in prin.huius qõnis ha
bitũ est.qð etiam hic cõmemorat Archid.ꝙ in prebendis vel
beneficijs ecclesie duo sunt.s.ipsum ius prebendarũ, ⁊ benefi-
ciorum,⁊ fructus ex prebendis capti vel percipiendi ius pre-
bendarum intelligitur esse adiunctum sacro officio:qꝛ sine eo
non habetꝛ.⁊ ideo vt hic dicitur in litera:non potest vnũ vendi
qñ aliud intelligatur venditum fructus autẽ prebendarũ nõ
sic sunt sacro officio adiuncti.⁊ ideo de eis litera non procedit
Litera. sequitur tex. ¶[Si qs cõsecrationes].i.ordines:dignitates,
⁊ officia ecclesiastica.Hu.[sed res] corporales Hu.[ex ꝯsecra-
tione].i.ex ordinibus:dignitatibꝰ.⁊ officijs ecclesiasticis.Hu.
[cum corporalis ecclesia.]secunda pars.i.domus in honorem
dei ab episcopo edificata:vel designata:siue sit sacrata:siue nõ.
2 †Et dicitur corporalis ad differẽtiam spũalis:que est fideliũ
congregatio.vt de cõse.di.j.ecclesia.[eps].i.epalis dignitas.
[abbas].i.dignitas abbatis.[Aliquid tale] vt archidiacona
tus,⁊ decanatus,⁊ huiõi.Hug.[in nullo proficiat.] ad hoc vt
3 exerceatur sine illis.Hug.† verum est ꝙ spũale sine corporali
consistere non potest.s.perpetuo.sed ad tẽpus bene posset.C.
dist.optatum.fm Gof.qui ita not.extra de preben.dilecto.in
fi.Arch.[sicut aĩa corporaliter.]bene quippe ait corporaliter
Nam aĩa rationalis cum separatur a corpore per mortẽ hoĩs
viuit sine corpore:cum sit spũs spũaliter,⁊ nõ corporaliter:qꝛ
vt saluator ait Luce.xxiiij.Spiritus carnem ⁊ ossa nõ habet.
[vendit]quisquis horum intelligitur sicut dictum est de spi-
ritualibus:qbus annexa sunt corporalia.siue vt dicit.s.Tho.
de illis quorum vnum quod venditur ordinatur ad aliud:qð
sub pretio cadere non potest: sicut sunt beneficia ecclesiastica
que sunt ordinata ad sustentationem ministrorũ ecclesie.[nul-
lus ergo.]tertia pars.⁊ est conclusio ex dictis. Et etiam est ex
positio prefate regule:de quibus intelligatur. [nec pastellũ.]
est diminutiuum de pastu.ante vel post.] vt.s.e.q.j.eos.Hug.
[soluat]ex pacto vel ea intentione:nec etiam obtentu consue-
4 tu dinis.vt.j.e.q.c.vlti.Hu.† Ex his manifestum est ꝙ aperte
errent qui dicunt ꝙ emere vel vendere ecclesiasticum benefi-
cium non sit simoniacum:nisi qꝛ prohibitum.hoc enim falsum
est: imo est prohibitum.qꝛ malum in se, ⁊ simoniacum. Cum
enim beneficium sit propter officium:nulli persone potest esse
debitum qui non sit ad officiandum obligatus.vt.j.c.proxi.⁊
distinc.lxx.sanctorum.

1 ¶Pseudo grece latine decipiens.
2 Vitia:peccata:schismata,⁊ hereses quare dicantꝛ porte iferni.
3 Necessarium nomen dicitur multipliciter.
4 Vtilitas que elicitur ex heresibus est multiplex.
5 Vendere res ecclesiasticas an sit simoniacum.
6 Laicus an peccet plus quam clericus in peccato simonie.
7 Clerici plus peccant quam laici per se ⁊ simpliciter in pecca-
to simonie.
8 Vicedominus ⁊ economus sunt eiusdem officij.
9 Laicus potest esse defensor ecclesie.
10 Syndicus quis dicatur.
11 Castaldus quis dicatur.
12 Consuetudo facit licitum quod alias esset illicitum, ⁊ ecõtra.
13 Simonia committatur si aliquis dat pecuniam: vt fiat mo-
nachus.
14 Monachus si aliquis factus fuerit per pretiũ in aliquo mo-
nasterio an debeat habitu spoliari vel priuari monachatu.
15 Vniuersalis colligitur ex indefinita.

SAluator. Ad idẽ sequitꝛ hoc.c.qð est vr-
bani pape.⁊ est notãdũ in prin. Contra rubrum.
ꝙ rubrica istius.c.falsa est.vt dicit Hug.qꝛ nõ cõ-
gruit ipsi.c.si qꝛ non respõdet continẽtie ipsius ca-
pituli forte.respõdet sequẽti huius.c.que hic nõ est.Casus ca- Casus.
pituli est iste.Prepositus sancti vincentij talem questionẽ sibi
obiectã a quibusdã fecit vrbano pape. An scꝫ vendere rẽ ec-
clesiasticam sit simonia. Nunc vrbanus super hac questiõe re-
scribit ei:respondendo ꝙ est simonia.Et diuidit hoc.c.in qua Diuisio.
tuor partes.In prima premittit tam ex verbis dñi:quã apo-
stoli ꝙ circa finem mundi multe debent esse hereses in ecclesia:
non camẽ preualiture:quibus boni prelati se debẽt opponere
murum pro domo israel.In secunda ꝙ vendere rem ecclesia-
sticam sit simonia probat multiplici authoritate.Tum ex ver
bo petri ad simonem. Tum secũdo authoritate concilij calce-
doñ.Tum tertio authoritate paschalis pape.In tertia par-
te probat authoritate beati Aug.ꝙ omnes simoniaci vendũt
vel emunt spiritumsanctũ:non re vera sed quãtum in se est.in
quarta parte probat simoniacos grauiter puniendos exem-
plo Christi:qui de tẽplo eiecit ⁊ grauiter increpauit illos:qui
vendebant ⁊ emebant offerenda in templo.secunda ibi igitur
quia metuisti.tertia ibi,quod vero.quarta ibi:pensandum est
qꝛ omnia que tanguntur hic pro magna parte sunt disputa-
ta supra transiuimus ad explanationem litere. Lege textum. Exponit literam.
¶[Saluator in euangelio.] Matth.xxiiij.[circa fi.seculi] di
cit tamen Chrysostomus super Matth.Homo in morte fan- Chrysosto.
tasias multas aspicit:sic ⁊ mundus in exitu suo multos patie
tur errores.dicitur enim Matth.xxiiij.Surgent multi pseu-
do prophete,⁊ seducent multos. Pseudo eñ est falsus ⁊ sub-
1 dolus.† quia pseudo grece latine dicitur decipiens: siue fal-
sus: qui nomine verorum surgit, ⁊ se transfert ac si esset ve-
rus ⁊ bonus cum sit malus,⁊ imitator sathane:qui transfigu-
rat se in angelum lucis.de quibus apostolus.j.ad Corinthi.
xj.[pressuras.]hoc sumptũ est ex verbis Christi qui discipu-
lis dixit. Jo.xvj.in mũdo pressuram habebitis.[portas] hoc
sumptum est ex verbis Christi(qui discipulis dixit Joã.xvj.)
Loquentis de stabilitate ecclesie.⁊ fidelium in ea vbi dicit su-
per hanc petram.hoc est per seipsum qui firma petra est.j.ad
Cor.xj.petra autem erat Christus.Edificauit ecclesiam suam
⁊ porte inferi non preualebũt aduersus eam:videlicet nec ty-
rannice potestates: nec heretice prauitates contra ecclesiam
preualebunt.imo finaliter succumbent.qꝛ firmum stat funda-
mentum veritatis.Prouerbi.xij. Labium veritatis firmum
erit in perpetuum.⁊.ij.ad tit.ij.Firmum fundamentũ dei stat
2 †Dicũtur autẽ vitia, ⁊ peccata schismata,⁊ hereses: porte:qꝛ
per eas ad inferos intratur:que non preualẽt ecclesie:qꝛ sem-
per aliqui boni sunt in ecclesia.ar.xxiiij.q.j.a recta.⁊.c.puden-
da.[apostolus].j.ad Corint.xj. Oportet hereses esse. ¶Sed Questio.
hic surgit questio. Vtrum hoc sit verum. Quod non.primo Primũ ar.
quia alꝭ heretici venirent commendabiles, ⁊ non extirpandi
vel fugiendi contra apostolum ad Ti.iij. ¶Secundo sic.non Scðm arg.
dicimus de alijs peccatis ꝙ oporteat aut necesse sit ea esse vt
furtum aut fornicationem vel superbiam ⁊c.ergo nec oportet
esse hereses.¶Tertio hereses sunt maximi nocumẽti.sic ha- Tertiũ ar.
betur.ij.ad tit.ij.⁊ prophana ⁊ vaniloquia deuita. Multum
enim proficiunt ad impietatem, ⁊ sermo eorum vt cancer ser-
pit.ergo non est necesse hereses esse.¶In oppositum est text. Opponit ⁊
apostoli.⁊.c.presentis.¶Respondeo dicendum iuxta magi- Rñdet.
strum

5 strum Alexã.de halis in.ij.† ꝙ nomen necessarium dicitꝛ mul-
tipliciter. ¶Vno modo dicitur necessarium qð impossibile
est aliter se habere, ⁊ hoc modo necessitatis non oportet nec
necesse est hereses esse. ¶Alio modo dicitur necessariũ quod
secundũ se est expediẽs,⁊ hoc modo necessitatis etiã nõ opor-
tet aut necesse est hereses esse.¶Tertio modo dicitꝛ necessariũ
qð scðm accidẽs est vtile.⁊ hoc modo necessitatis dicitꝛ Mat.
xviij.necesse est vt veniãt scandala.veruntamẽ:ve homini illi
per quẽ scandalũ venit.⁊ hoc modo dicit hic apostolus opor-
tet hereses esse:vt qui probati sunt manifesti fiant.deus enim
sua pia ⁊ sancta volũtate pmittit mala fieri:que fieri non per-
August. mitteret nisi inde eliceret bona:vt dicit Aug.in enchiridion.
4 c.xj. † Vtilitas autẽ que elicitur ex heresibus:est multiplex.
prima faciũt enim ad maiorem declarationem veritatis fidei
catholice.vñ dicit Aug.in glo.ab aduersario mota questio di-
cendi extitit occasio. Multa quippe ad fidem catholicam per
tinentia dum hereticorum callida inquietudine exagitãtur, ⁊
considerantur diligentius,⁊ intelliguntur clarius, ⁊ predican
tur instantius. Vnde Prouerb.xxvij.dicitur. Ferrum ferro
acuitur,⁊ homo exacuit faciem amici sui.¶Secunda vtilitas
est: Valent eñ ad excutiendam pigritiã doctorũ ecclesie, ⁊ vt
inuigilent,⁊ insistant contra versutias hereticorum. Vnde in
gloss.ibi:apostoli,dicitꝛ. Vtamur hereticis, nõ vt eorũ appro-
bemus errores:sed vt catholicã doctrinã aduersus eorum in-
sidias asserentes,vigilantiores,⁊ cautiores simus.Prosint er
go heretici nobis, nõ verũ docendo, qð nesciunt: sed ad verũ
querendũ,⁊ aperiendum catholicos excitãdo. permittat ergo
deus hereses:vt pigritiam excutiamus,⁊ diuinã scripturam
noscere cupiamus.¶Tertia vtilitas est:valent enim ad ma-
nifestandã firmitatem in his qui recte credũt.cum ait vt qui
probati sunt manifesti fiãt in vobis.i.inter vos probati enim
qui in Christi fide feruent:habẽtes eloquia dñi casta:argentũ
doctrine charitatis igne examinatũ ⁊ probatum septuplum:
vt dicit ps.xj.per hereticorũ malitiam clarius manifestãtur.
¶Quarta vtilitas est:qꝛ prosunt doctoribus catholicis eccle
sie ad meritum.qꝛ dum doctores circa conuersionem hereti-
corum ⁊ expugnationem eorum errorum laudabili studio la-
borare satagunt, ⁊ de sibi creditis talentis conantur lucrũ do
mino reportare:accrescunt eis merita quibus ad beatitudinẽ
perducantur. Dañ.xij.qui ad iustitiam erudiunt plurimos
quasi stelle in perpetuas eternitates. ¶His habitis dicendũ
Ad primũ argu. est ad rationes in oppositum. ¶Ad primam respon.ꝙ ratio
procederet si aliquo duorum primorum modorũ necessitatis
Ad scðm. necesse esset hereses esse:sed sic non est:vt visum est. ¶Ad se-
cundam respon.negando consequentiam,⁊ ratio est fm Alex.
de halis.quia non est simile omnino in alijs peccatis,⁊ in isto.
Alia enim peccata ⁊ si in se mala sint, ⁊ ex illis aliqð bonũ eli-
ciat deus:non tñ tantũ quãtum ex isto. Occasione enim istius
peccati acquiritur exercitiũ ecclesie sicut ex persecutione que
August. a tyranno infertur.vnde Aug. Omnes inimici ecclesie vel er-
rore excecati vel malitia deprauati prosunt:qꝛ si accipiunt po
testatem corporaliter affligendi exercent eius patientiam.si
vero malefaciendo aduersentur: exercent eius sapientiam.
Ad tertiũ. ¶Ad tertiã rñ.ꝙ procedit de primo ⁊ secundo modo necessi-
tatis:non autem de tertio.vnde ratio nõ procedit.sequitur in
Litera. litera.[Oportet nos cum propheta ex aduerso ⁊c.] Ezechie.
xiij.dñs p prophetã increpat senes prelatos:qui se non oppo-
nunt contra hereticos dicens ve prophetis insipientibus ⁊c.
Non contenditis ex aduerso.nec opposuistis vos murum do-
mus Israel,⁊ dist.xliij.c.j.⁊.vij.q.j.cum vero.⁊ cum apostolo
Act.xiiij.[passiones.] ad Ro.viij.[ad futuram gloriam].s.
promouendam.Hu.[ergo quia.] secunda pars.Hic post pre-
5 missa vrbanus papa descendit ad propositã questionẽ † scili-
cet vtrum vendere res ecclesiasticas sit simoniacum.⁊ respon-
det ꝙ sic.Et pbat hoc primo authoritate apostoli petri Act.
viij.qui ait simoni mago.pecunia tua ⁊c.donũ dei est spiritus-
sanctus.Luc.xj.dabit spiritũ bonũ petentibus se.per hoc do-
num ineffabile dantur omnia bona.j.ad Corin.xj.vbi enume-
ratis multis donis.ait apostolus.Hec omnia operatur vnus
spiritus: diuidens vnicuique: prout vult.donum dei est ipsa
res oblata ecclesie.ad Hebre.v. Omnis nãqꝫ pontifex ex ho-
minibus assumptus pro hominibus constituitur in his que
sunt ad deum.vt offerat dona.s.oblata a fidelibus deo pro pec
catis.ita ꝙ dona dei sunt res deo ⁊ ecclesie oblate que non de-
bent pecunia possideri.[vel donum spiritussancti].i.officium
faciendi miracula. vt.s.e.q.j.quisquis. [ad fidem accessit.] hã
baptismum accepit ficte tamen.vt.xxvij.q.ij.qð interrogasti
in palea.Archidi.[scriptum est.] Sapien.j.[effugiet].s.e.q.j.
per Esaiam.⁊ de conse.dist.iiij.ostenditur.[fieri non posse] vt
s.e.q.j.quisquis. [idolorum.] ad Colo.iij.⁊.s.e.questio.j.cum
omnis.[pculit].i.percussit.Archid.[quisquis ergo res eccle-
siasticas que].i.quia.Hu.[dona dei sunt.] hic dicit Hu.ꝙ si-
cut in prece.c.distinctũ est potest hoc intelligi de iure pcipien-
di res ipsas:vel de ipsis rebus corporalibus in casu supra assi-
gnato.s.in ingressu ecclesie:vel promotione ad aliquem ordi-
nem:vel ad aliquod officium ecclesiasticum: tunc enim simo-
nia committitur:si ille qui ingreditur ecclesiam:vel promoue-
tur ad ordinem vel officium ecclesiasticũ emit res ecclesiasti-
cas ad illam ecclesiam ordinem vel officium pertinentes po-
test etiam hoc secundo intelligi de rebus ecclesie consecratis
que si vendantur laicis in eadem forma simonia committitur
vt.xvij.q.iiij.si forte.vrbanus tamen videtur dicere ꝙ quicũqꝫ
res ecclesiasticas contra iuris authoritatẽ alienat: simoniam
incurrat dicens non est mirũ si iuris prohibitio illum consti-
tuat simoniacum.qꝛ etiam sacrilegum,⁊ furem:vt.xvij.q.iiij.
omnes.⁊.xxiij.q.iiij.quid ergo.sed Hug.non credit.qui dicit
ꝙ litera ista qsquis res ecclesiasticas ⁊c.potest intelligi de re-
bus ecclesie consecratis:que si vendantur laicis in eadem for-
ma simonia committitur.vt in predicto.c.si forte.fm Hugu.
Pro isto intellectu facit.j.eo.c.in fi.vbi videtur loqui contra
alienatores rerum sacrarũ.item pro Hug.facit.j.e.non solum
ibi in ecclesiam spiritualẽ.Archi.[quicunqꝫ.]potest esse expo-
sitio precedentium:vel hoc dicit de ordinibus,⁊ dignitatibus
officijs,⁊ sacramentis ecclesiasticis.Hug.⁊ Archi.[propria.]
idem esset ⁊ si propter aliena.Hugu.[lucra.]idem esset,⁊ si ob
aliud sed sepius ⁊ potius quis facit hoc propter lucrũ quam
propter aliud,⁊ potius propter suum quam propter alienum.
Et vacat hic ar.a contrario sensu.vt.s.e.q.j.quos si quis epi-
scopus.[lingue].i.precibus quas pro se nõ potest quis offer-
re.fm Hu.vt no.j.q.j.sunt nonnulli.[indebiti obsequij.]vt.s.
ea.q.j.sunt nonnulli.[alioqui.]secundo probat hoc authorita-
te Calcedoneñ.concilij.alioqui.i.si illi qui emunt vel vendunt
res ecclesiasticas non sunt simoniaci.[cur synodus].s.e.q.c.
vlti.[milites ecclesie].i.clerici isti deo militant in ecclesia qui
intelliguntur per hoc qð premisit ꝙꝙ regule subiectum.Hu.
⁊ Archi.[precelluntur] puniuntur ⁊ damnãtur.[non milites
ecclesie].i.laicos qui sunt milites seculi:non ecclesie qui intel-
liguntur nomine procuratoris ⁊ defensoris.Hug.[damnabi-
6 lius.] Sed hic surgit questio. † vtrum in peccato simonie plus Questio.
peccet laicus quam clericus.Et videtur ꝙ clericus:quoniam
magis tenetur clericus vitare hoc delictũ.Tum ratione ordi-
nis: vel officij, ⁊ dignitatis, ⁊ gradus altioris.⁊ qꝛ a clericis
plus exigitꝛ,qꝛ plus eis committitꝛ. In oppositum videtur ex
presenti litera.¶ Respondeo dicendũ sub duabus conclusio- Rñdet.
7 nibus.prima† ꝙ per se ⁊ simpliciter clerici plus peccãt ꝑ quã
to maioris sciẽtie ⁊ maioris status sunt ⁊ ad diuina honoran-
da magis obligati que per simoniam contemnunt que cõclu-
sio satis colligitur distin.xix.nulli fas.⁊.vij.q.j.illud.⁊.xxxij.
q.v.qui viderit.⁊.xl.di.homo.⁊.xj.q.iij.precipue. ¶Secunda
conclusio est.ꝙ laici extensiue plus peccant:qꝛ in pluribus sci-
licet in duobus clerici vero in vno. Laici emendo spiritualia
vel vendendo peccant:qꝛ presumunt ⁊ tractant ea que sibi ha-
bere vel tractare non licet.⁊ in hoc ꝙ simoniam committunt.
Clerici vero in hoc tantũ delinquunt:qꝛ simoniam cõmittunt
Simile.xxij.q.j.monet.Hug. Alij exponunt. [damnabilius]
i.damnabiliter.simile.xxvij.q.ij.coniuges.vt tangitur in glo.
[sed beatus.]tertio hoc probat per dictũ predecessoris sui pa-
schalis.[de consecratione.] supple loquens in superiori.capi.
Hu.[peruenit].i.non debet peruenire:qꝛ nec ordo sine bene-
ficio debet conferri.lxx.distin.c.j.⁊.ij.nec canonia sine preben-
da.extra de prebend.relatum.nec beneficium ecclesiasticũ sine
ordine.qꝛ non cadit in laicum.extra de trans.ex literis.Archi.
[prepositum.]hic in quibusdam ecclesijs administrat tempo-
ralia canonicorum:in quibusdam etiam spiritualia.Hu.[eco-
8 nomum vicedñm.] † vicedñs ⁊ economus sunt eiusdem offi-
a cij.sed vicedñs est in rebus episcopalibus [a].s.qui res episco- a ¶In rebꝰ epalibꝰ.ad- de hal.s.ad- di.Spec.de his q alic. no. in iudi. inter ꝟ.eco- nomꝰ.⁊ qͥli- ter cõstitua tur idẽ in.l. oẽs ppli.C. de episco.et cleri.
pales disponit ⁊ ministrat.lxxxix.dist.volumus.economus in
rebus canonicorum, ⁊ tamen sepe vnum ponitur pro alio fm
9 Hugu.[defensorem.] † hic potest etiam esse laicus.vt.lxxvij.
dist.in singulis.Hug.[aduocatum].i.patronum in causis.vel
10 aduocatum.i.procuratorem siue syndicum † syndicus dicitur
11 actor vniuersitatis siue defensor.Hu.[Castaldum.] † Castal-
dus in ecclesia dicitur procurator siue dispensator ecclesiasti-
carum rerum temporalium. Forte castaldia dicitur illa procu
ratio que potest concedi ⁊ clerico ⁊ laico.sed potius laico con-
sueuit cõcedi. Hic circa istam materiam queritur.vtrum ista
officia hic assignata possint pretio vendi siue concedi sine si-
monia. ¶Respondeo dicendum.quod vt recitat hic Hugu.
quidam dicunt.ꝙ clerico non debet concedi pretio.sed laico
licite venditur.⁊ hoc dicunt de omnibus istis ministerijs: si-
ue procurationibus:siue administrationibus rerũ ecclesiasti-
carum temporalium:que per laicos exerceri possunt. Ego au-

tem dico dicit.Hu.cum vrbano ꝛ calcedoñ.concilio ꝙ hec mi-
nisteria nec laico nec clerico debent vendi.i.per pretium con-
cedi.ꝛ si sic conceditur clerico: vel laico simonia committitur
ꝛ huius opinionis est etiam Bart.ꝛ hoc vt dicunt est simonia
Raymūdꝰ — cum:qꝛ prohibitum.Aliorum vero vt Raymun.ꝛ sequacium
est opinio.qui consuetudini adherentes:vt tangitur in glos.ꝛ
Joan.tangit in summa cōfessorum probabilius dicunt ꝙ tūc
tantum est simonia in empta administratione vel dignitate
huiusmodi si talis est que habeat spirituale aliquod sibi an-
12 nexum:alias non.† Sepe enim cōsuetudo facit licitum:quod
alias esset illicitum ꝛ econuerso.extra de cog.spirituali super
Ulrichus. — eo.ꝛ.ix.q.iij.conquestus.ꝛ his concord. Ulrichus.ꝛ addit ꝙ
tria predictorū.s.aduocatus:castaldus:iudex potest esse lai-
cus,ꝛ tunc nihil spiritualitatis habet annexum.his etiā con-
Archid. — cordat Archi.in.j.c.huius questionis:ita dicens.Officia autē
temporalia vt castaldaria si pro pecunia cōcedatur:licꝫ alias
sit turpe lucrum: vel turpis questus: non tamen est simonia:
nisi habeat spirituale annexum.ꝛ sic intelligitur.c.saluator.se-
Innocen. — cundum Inno.qui ita notat extra ne prela.vices suas.c.j.hec
Archi.concor. Guil.glo.Raymundi dicens semper est illicitū
talia vendere:qꝛ prohibitum,ꝛ cōsuetudo talis corruptela est
dicit autem Hu.ꝙ si episcopus vel aliqua persona ecclesiasti-
ca pro labore vitando vellet concedere laico vel clerico totum
vnum redditum alicuius loci pro tanto annuatim:non est si-
monia.verbi gratia:dicit episcopus tantum redditū annua-
tim debeo habere de hac villa concedo tibi castaldiam illius:
si tantum mihi vis reddere singulis annis.si ille sic accipit:
non est simonia in clerico: vel laico: sed si vltra aliquid datur
simonia est. qđ nos credimus. licet sit turpe lucrum:cum ni-
hil spiritualiter habeat annexum.[iudicem.]quem debet ha-
bere quilibet prelatus ecclesie si potest vt causas quarum ipse
est iudex ex delegatione eius ꝛ mādato tractet.ar.xj.quest.j.te
quidē.ꝛ.xij.q.j.duo. Et hic potest esse clericus,ꝛ laicus.Hug.
[in subiecto vero regule archiepiscopum ꝛc.]prefati ministri
non dicūtur subiecti regule.qꝛ circa negotia secularia eorum
consistit administratio.vnde ab illa regula eximuntur ꝛ non
ea ligantur. Nemo enim militans deo ꝛc.vt dist.lxxxviij.[de-
creuit] horum autē administratio circa spiritualia versatur
vnde illi regule sunt subiecti,ꝛ illa eos ligat cum sint ecclesia-
13 stico mancipati officio[monachum.] †Ecce si qs dat pecuniā
vt fiat monachus in illa vel in illa ecclesia:simonia committi-
Questio. 14 tur.¶Sed hic surgit questio.† vtrum si quis per pretiū mo-
nachus in aliquo monasterio fuerit factus debeat habitu spo
Rñdet. — liari vel priuabitur monachatu. Respondetur iuxta Hu.hic
ꝙ non debet priuari habitu: nec monachatu, ꝛ ratio est quia
vt dicit est pena ei: sed illo monasterio priuabitur. Credo ta-
men ꝙ ꝛ beneficio monachali debet de iure priuari: sed habi-
tum ꝛ vitam monachalem tenebit, ꝛ omnia que illius profes-
sionis sunt, ꝛ que sunt oneri.concord. Joff.ꝛ ru.qui vt dicit
Archid.hic dicunt.ꝙ non priuabitur cum habitus sit ei pena
sed monasterio priuabitur. Non enim propter habitum: sed
propter monasterium dedit pretium.sicut si aliquis dedit pe-
cuniam vt ordinaretur episcopus: non amitteret sacrum or-
dinem:sed dignitatem propter quam solam obtinendā ꝛ non
propter sacramentum pecuniam dedit.non enim de sacramen
to curaret:si sacramento dignitas obsisteret ſm Joffr.ꝛ Ru.
Archi.[Quod vero spiritū sanctum.]tertia pars[quantum
in se est.]quod fit cum conatur ꝛ vult eū vendere:nec per eum
stat quando fiat:vt de consecra.distinc.iiij.queris.ꝛ.xxij.q.ij.
§.item opponitur.in fi.[Augu.super Jo.]scꝫ homi.x.[fecer-
nunt].i.pretio distribuunt.non reprehendit qꝛ tot erant: sed
quia per pecuniam omnes erant vel cum prius non essent nisi
certi per simoniam erant innumeri.[rogatus.]proprium no-
men. Archid.[prepositum].i.prepositurā habet pro pretio
acquisitam:vel habet quasi venalem: vt.s.illam pretio confe-
rat:si inuenit qui velit pretium dare. Hug.[Ecce venerabilis
Augu.nomine columbe.]vt.s̄.e.q.j.quibusdam. [spiritussan-
cti.]qui super Christum in specie columbe descendit.Mat.iij.
[pensandum vero est.] quarta pars.[si cum flagellis.]Jo.ij.
[fecisti.]vt distin.lxxxviij.consequens.[si tantum indefinite.]
15 †Nota ex indefinita colligi vniuersalem.ar.xix.dist.si Roma-
norum.cum multis alijs.in gloss.non adijciens.ergo nec nos
debemus adijcere: vel aliquam determinationem facere. Ex
quo enim a canone nihil excipitur vel adijcitur:nec nos debe-
mus excipere:vel adijcere.ar.ij.q.v.consuluisti.ꝛ.xxxj.q.j.ꝙ si
dormierit.ꝛ dist.lv.si euangelica.ꝛ multis similibus.

1 ☞Simonia ostenditur detestabilis dupliciter.
2 Simoniaci difficile saluantur duabus de causis.
3 Prophanum dicitur quasi procul a phano.
4 Mercari verbum comprehendit emptionem ꝛ venditionem.
5 Auari non sunt eligendi in ecclesia.
6 Preferendus plus debet pollere moribus:quam scientia.
7 Scientia necessaria est in eligendis.

Ex multis. Ad idem subijcitur hoc cap. quod est Alexandri pape scri-
bentis episcopo luceñ. Et diuidit in quatuor par- — Diuisio.
tes.In prima reprehendit Alexander papa con-
suetudinem:que in luceñ.ecclesia inoleuerat scilicet quod nul-
li quantumcunque digno aliquod beneficium ecclesiasticum
concedebatur nisi interuentu pecunie. In secūda ostendit eos
qui emunt ecclesiastica beneficia ita esse damnandos sicut eos
qui emunt ordines ecclesiasticos ad quod significandum eie-
cit de templo ementes ꝛ vendentes ꝛc.in tertia statuit ne de-
cetero interuentu pecunie conferat aliquod beneficium eccle-
siasticum.in quarta statuit penam depositionis contra trans-
gressores huius constitutionis.secunda ibi:calcedoneñ.tertia
ibi:quapropter ego.quarta ibi,ꝙ si aliquis.Lege tex.¶[Ex — Exponit literam.
multis detestabile.] merito simoniam detestabilem dicit:tum
quia vt dicit Damasus papa. Omnia crimina ad compara-
tionem simoniace heresis quasi pro nihilo reputantur.j.eo.q.
1 vltima.c.vlti.in quo verbo † dupliciter detestabilis ostendi-
tur.primo qꝛ ostenditur excedere cetera crimina.secūdo quia
heresi comparatur.qđ etiam per alia sanctorū dicta superius
ea.q.j.patet:in quibus heresis vocatur.secundo est detestabi-
lis simonia qm̄ ipsa est gratie cōtraria.proprie enim facit con
tra illud Matth.x.gratis accepistis:gratis date.tertio dete-
stabilis demonstratur ex zelo:quē Christus ꝛ sancti leguntur
habuisse cōtra eam sicut de Christo legitur Joā.ij.ꝛ habetur
in presenti.c.ꝛ habet.iiij. Re.v.de Heliseo qui dixit Giezi le-
pra naaman adherebit tibi, ꝛ semini tuo in sempiternum.pe-
trus etiā magnum zelus habuit quādo dixit simoni.pecunia
tua tecum sit in perditionem. Act.viij.Item quantum zelum
habuerunt sancti viri contra hoc peccatum satis hoc aperte
colligitur ex capitulis positis in hac prima causa, ꝛ per titu-
lum de simonia in decretalibus. ¶Quarto detestabile malū
est simonia.reddit enim hominem exosum deo ꝛ hominibus
vnde ecclesiastici.xx.Qui potestatē sibi assumit:indigne odie-
tur glo.a deo,ꝛ hominibus frequenter.licet simonia sit occul-
ta: tamen hominem reddit exosum hominibus. punit enim
deus in hoc eos: vt apud homines gratiam non habeant.
¶Quinto detestabilis est simonia qꝛ ipsa vitiat radicē.vnde
ea que sequuntur venenata vel saltem inutilia reddit ad quod
potest referri illud Ozee.ix.radix eorū exsiccata est:fructum
2 nequaquā faciet.¶Sexto detestabilis est.† qꝛ simoniaci diffi-
cile saluantur.ꝛ hoc duabus de causis.primo propter magni-
tudinem peccati.secundo qꝛ oportet resignare beneficium:qđ
simoniace acquisiuerunt.vt.s̄.e.q.si quis dator.qꝛ aliter non
saluatur.vnde diligenter debet homo cauere quomodo intrat
ecclesiam:nisi enim sibi caueat:quasi in inferno ponit pedem
suum.ideo dicit Ecclesia.iiij.Custodi pedes tuum ingrediēs
domum domini.ad hanc difficultatem pertinet qđ petrus ait
simoni mago. Penitentiam age ab hac nequitia tua. Et ro-
ga deum si forte remittatur tibi hec cogitatio cordis tui. Jn
felle enim amaritudinis ꝛ obligatione iniquitatis video te esse
3 [prophano pecunie.]† prophanum est quasi procul a templo
Simoniacus enim prophanus est, ꝛ procul a templo eijcien-
dus.procul qꝛ deus ementes ꝛ vendentes.s.simoniacos eiecit
de templo. Mat.xxj.vnde de simoniacis dicitur ps̄.lxxxviij.
prophanasti in terra sanctuarium eius munus enim simonia
cum prophanum est:qꝛ procul debet esse ab ecclesia.prouer.x.
Qui odit munera viuet.[calcedonense.] secunda pars.s̄.e.q.
j.si quis eps.vnum ex principalioribus.vt.s̄.distin.xvj.c.san-
cta.Hu.[simili pena.]vt.xv.q.iij.sane.[sacram manus impo-
sitionē.]Hu.i.ordinē vel dignitatē ecclesiasticā. [mercari].i.
4 vendere:vel emere.†vtrāꝗ hꝫ significationē.vt.s̄.e.q.j.quos
cōstituerit.Hu.ꝛ Arch.[authoritate inexpugnabili.] quo ad
retinēdā rē emptā simoniace simile.s̄.e.q.j.cito. Hu.[illos].s.
emētes ecclasticū bñficiū[istos] .s.emētes sacrā manꝰ ipositio
nem. Hu.ꝛ glos.[vnde].i.ad significandum. [redemptor.] scꝫ
dñs Jesus Christus. Matt.xxj.ꝛ Joā.ij.Simoniam oñdens
se nimium detestari.[corripuisse.] sicut tunc. Hu. [cū non so-
lum ꝛc.eliminauit de templo.]vt.xvj.q.vij.ꝛ hec.ꝛ.s̄.e.q.j.qui-
busdam. Hu.[non sicut ceteri peccatores] quos omnes tunc
templo dimisit.ꝛ.s̄.e.q.j.qui studet.Cetera enim peccata pro
nihilo reputantur.vt.j.e.q.vlti.patet.Hugu.[Quapropter.]
tertia pars.[indignus].s.tanto honore causa humilitatis ꝛ
vitande iactantie.hoc dicit.[ita credens].xxij.q.ij.cum humi-
litatis. Archi.[sanguis.] hoc sumptum est de eze.vbi domi-
nus cōminans prelato ꝛ preposito ecclesie:si subditis non an-
nuntiauerit peccata ea corrigendo:dicit sanguinem eorum de
manu

manu tua requiram.[sanguis].i.vindicta vel perditio vel pec
catum.ix.q.iij.epo. Hug.[iniquorū].i.simoniacorū. [ylla ve-
nalitate] bene dicit:qꝛ multiplex est.vt.s̄.e.q.j.sunt nonnulli.
5 Hu.[maiores sacculos].ar.† ꝙ auari nō sunt eligendi in ec-
clesia:sed morum ꝛ scientie prerogatiua prediti.ar.dist.lxxxv.
6 Archi.†Nota ꝙ moribus dicit primo, ꝛ postea scientia vt de
notet mores scientie esse preferendos.vt.s̄.dist.xxxviij. sedulo
7 ꝛ.C.de profes.l.magistros.† sciētia tñ est necessaria[a].xxiiij.di-
stin.qm̄. Joff.Arch.[audeat aliquid conferre.]ex pacto:vel ea
intētione ante vel post:vel tunc vt.s̄.e.q.j.eos. [fabricis]qua-
si diceret ea occasione ꝙ fabrica ecclesie indigeret reparatione
vel qꝛ ipsa ecclesia inops est in vasis:vel in alijs vtensilibus, ꝛ
thesauro:vel qꝛ debeat dare pauperibus.[scriptura.]qꝛ apo-
stolus dicit.ad Ro.ij.Non sunt facienda mala:vt eueniāt bo-
na:nec bona dici possunt.vnde philosophus dicit.ij. Ethico.
ꝙ que malis sunt inuoluta bene fieri non possunt. [vel scri-
ptura].s̄.ea.q.j.non est.ꝛ.xiiij.q.v.forte.Hug.[qđ si aliquis.]
quarta pars.[nec ministrare.]non enim in ordine vel benefi-
cio quod quis simoniace acquisiuit debet tolerari.vt.j.ea.q.
vij.requiritis ꝛ.s̄.e.q.j.si quis neque.Hug.

[a] ¶Scientia est necessaria. Que scientia reqratur i electo vide pet. de anch. i.c.cū nobis oliꝫ. nu.3.đ elec. ꝛ ꝙ expers scientie non est idoneus ad beneficia obtinenda. idē in.c.cōgregat. nu. 2.eo.titu.

2 Crimen concussionis quando dicatur.
3 Judex delegatus si est pauper: vel oportet eum facere labo-
res ꝛ expensas ꝛc. potest petere expensas ad huiusmodi ne-
cessarias.
4 Judex ordinarius nihil potest exigere a partibus.
Bene tamen moderata exenia sponte a partibus oblata ac-
cipere.nume.5.
7 Sententia etiam iusta si per pecuniam data fuerit nullius est
momenti.

Vendentes. Ad idem est hoc.c.quod est beati Grego.in homil.qua
dam:in qua beatus Grego.dānat duo genera ho-
minum:primo simoniacos.scđo iudices sniam ven-
dentes,ꝛ eos qui pretio alios contra iustitiam defendunt.se-
cunda ibi:item in templo. ¶Pro pleniori intelligētia huius
secunde partis queruntur hic duo.
1 ¶Primum est vtrum iudex possit capere pecuniam pro iu-
stitia facienda.
6 ¶Secundum est vtrum iudex pretio dans sententiam etiam
iustam sit simoniacus.
Primū ar. 1 — **Ad primum** sic procedit.† Et videtur ꝙ iudex possit capere pecuniam pro iustitia
facienda sicut iudex tenetur ad dandam iustam sentētiam.ita
aduocatus ad iustum patrocinium,ꝛ iuriscōsultus tenet dare
rectum consilium:sed tam aduocatus pro suo patrocinio:quā
iuriscōsultus pro suo cōsilio possunt recipere pretiū ꝛ salariū
iustum:vt dicit Aug.ad macedoniū ergo etiā iudex pōt reci-
pere pretium,ꝛ salarium iustum:vt dicit Aug.ad macedoniū
ergo etiam iudex poterit pro iustitia ferēda pecuniā recipere.
Scđm arg. — ¶Scđo sic.xxviij.q.j.iam nunc.Nemo cogit proprijs stipen-
dijs militare.ergo videt:ꝙ iudices si indigent possunt pecu-
Opponit i cōtrarium. — niam recipere.¶In oppositum est primo illud Exodi.xxiij.
Non accipies munera:que etiā excecant prudentes ,ꝛ subuer-
Rñdet. — tunt verba iustorum.tum scđo est litera p̄sentis.c. ¶Respō.
dicendum ꝙ hic nō querimus an iudex possit habere stipen-
dia taxata a principali dño:siue a republica.qm̄ de hoc nulla
difficultas est qn debeat habere,ꝛ possit recipere talia stipen-
dia:qꝛ nullus militat proprijs stipendijs.j.ad Cor.ix.vñ Gre-
gorius sup illo verbo Luc.iij.contenti estote stipendijs vr̄is
dicit ꝙ stipendium dñs appellat puisionē imperialē deputa-
tam per legē dignitatibus ministrantibus.Est ergo qđ vtrū
iudex vltra stipēdia sibi a dño vel cōitate deputata licite pos-
sit a partibꝰ litigātibus aliqd recipere pro iustitia ferēda vbi
distinguendū est:qꝛ vel sunt iudices ordinarij:vel iudices de-
legati.de iudicibus ordinarijs sit ista cōclusio.iuxta dominū
Alexander de halis. — Alex.de halis in.iij.ꝛ Ulrichum in sum.ꝛ etiam san. Tho.in
iiij.di.xxv.ꝙ iudex non potest licite recipere a partibus vt iu-
Ulrichus. — dicet siue vt sententiā proferat.imo iudex nolens iuste iudica-
S.Thom. — re nisi pro pecunia:grauiter peccat.patet conclusio.qꝛ ex offi-
cio suo tenetur iudicare,ꝛ bene iudicare,ꝛ gratis.vñ turpiter
peccat ꝛ crimen cōcussionis cōmittit.vñ ad illos se extēdit il-
lud Luc.iij.neminē cōcutiatis:cōtenti estote stipēdijs vestris
vbi dicit glo.Ambro.ꝛ Aug.ne dū sumptus querit pdo cras-
setur.lxxxvj.dist.non satis.ꝛ.xxiij.q.j.militare. Qđ vero pec-
Ulrichus. 2 — catū concussionis cōmittat:ptꝫ qꝛ vt dicit Ulrichus† crimen
cōcussionis est cū quis in officio cōstitutus extorquet aliquid
per metū a subditis:vel qñ extorquet pecuniā pro eo qđ gra-
tis dꝫ impendi.aut cū aliquis officialis:vel miles vltra stipē-
dia sibi cōstituta aliqd extorquet:vel cū aliqs accusat vel desi-
stit ab accusatione propter pecuniam.Jn secundo istorū pec-
cat iudex accipiēdo pecuniā pro iusto iudicio.qꝛ vt dicit Au-
gu.ad macedoniū,ꝛ habetur in.c.licet.xj.q.iij.non licet iudici
iustum iudiciū vendere,ꝛ si liceat aduocato vendere iustū pa-
trocinium,ꝛ iuriscōsulto rectum cōsilium.vñ tenetur ad resti-
tutionem:ꝛ si is qui dedit predictā pecuniam bona fide dedit
scꝫ vt ius suū ꝛ quietē seruaret debet iudex restituere eidē. Si
vero dedit ei:vt animū suum corrūperet tunc iudex vel resti-
tuet ei in cuius iniuriā accepit:vel dabit pauperibꝰ sicut aliud
turpe lucrū. ¶Scđa conclusio.quāuis nullus iudex ordina- — Secūda cōclusio.
rius pro iusto iudicio pretiū accipere debeat:seu munera vt di
3 ctum est in prima cōclusio.† iudex tñ delegatus si pauper est
vel si opꝫ eum facere labores ꝛ expensas vel si propter insuffi-
cientiam suam opꝫ eum conducere assessores:potest petere ex-
pensas ad hmōi necessarias ꝛ nihil vltra.pꝫ conclusio. Quis
enim militat suis stipendijs vnquā.j.ad Cor.ix. Dum tamen
nullam partē propter hoc acceptet:nec aliqd faciat in fraudē
Et hoc dicunt iuxta decretalē cum ab omni.extra de vi.ꝛ ho.
cle.ꝛ in.c.statutum.§.insuper.ꝛ extra de rescript.libro vj.idem
etiam Inno.in glo.ibidem.idem etiam Hosti.vbi etiā cōsulit — Innocētiꝰ.
iudici ꝙ habeat assessorem de cōsensu partiū.dicit etiā in hoc — Hostiensis.
ꝙ si papa alicui prelato causam delegauit:non videt:ꝙ etiam
expensas potest petere:si tñ sibi stipendia sua sufficiāt nisi for-
te ipsum extra domum exire oporteat.qꝛ tunc plus expendit
quam domi faceret puto ꝙ repetere possit.x.q.iij.cauendū est
sane.ꝛ sic concordari possunt iura:que de hac materia loquun-
tur:sed si pauperes sunt litigantes nihil habebit.vt in aut.de
4 manda.princi.§.sit tibi.colla.iij.¶Tertia conclusio.† Ordi- — Tertia conclusio.
narius vero iudex cū propter iustitiam tenendā habeat suam
dignitatem ꝛ reditus assignatos:nec expensas potest exigere
a partibus.alias vt diximus crimen concussionis incurrit.
5 ¶Quarta conclusio iuxta Ulrichum † potest iudex ordina- — Quarta cōclusio.
rius moderata exenia sponte oblata recipere que nō exten-
dātur ad munerū quantitatem.vt pote potulentū,ꝛ esculentū
qđ statim consumitur ꝛ similia si sponte offerantur.quā con-
ditionem addo:qꝛ nec ista possunt iudices exigere:nec debent
etiam oblata recipere ab his qui non spontanea liberalitate:
sed in lite constituti iudicij ad captandam beneuolentiā iudi-
cis videntur ea offerre non debēt dico suscipere ppter vitan-
dam suspitionem:nisi adhibitis illis conditionibus ſm quas
etiam in spiritualibus licet accipere gratis oblatū:ꝛ non pro
re spūali datum:quas.s̄.tetigimus sepe.vnde.ff.de offic.cōsu.
l.solent.dicit ꝙ a nemine recipere inhumanū:passim vero vi-
lissimum est,ꝛ per oīa auarissimū. Hoc etiam satis colligitur
dist.xviij.de eulogijs.¶His habitis dicendū est ad rationes
in oppositū. ¶Ad primā rñ.negando cōsequentiam.ꝛ ratio — Ad.j.argu.
est iuxta san.Tho.in.iiij.di.xxv.qꝛ iudex ex officio suo tenetur
iudicium reddere.similiter ꝛ quilibet tenetur ex hoc ꝙ est iu-
dici subditus ad verū testimoniū reddendum:sed aduocatus
non tenetur patrociniū suum ideo prestare:nec iurisperitus
dare consiliū.ꝛ ita non est simile de iudice,ꝛ de aduocato,ꝛ iu-
risconsulto.ꝛ ideo sicut dicit Augu.ad macedoniū non dꝫ iu-
dex vendere verum iudiciū:aut testis verū testimonium:quia
aduocatus vendit iustū patrocinium ꝛ iurisperitus verū con
silium.¶Ad secundam patet responsio ex dictis.iudex enim — Ad scđm.
ordinarius iam habet stipendia ordinata.ꝛ ideo non est opus
alia petere.delegatus vero si pauper est potest expensas iuxta
secundam conclusionem petere ꝛ nihil vltra.
6 **Ad secundum** † respōdetur p verba san.tho. qui in.iiij.dist.xxv.ita dicit.iu- — Rñdet. S.Thom.
dex vendēdo verum iudicium simoniam cōmittit:si sit spūa-
lis iudex:alꝭ non cōmittit simoniam:sed grauiter peccat. Et
similiter dicendū est de teste.hec san. Tho.Hoc idem videtur
dicere. Hug. hic.concor. Ulrichus dicens sic si iudex ecclesia- — Ulrichus.
sticus pro reddendo iure in spūalibus aliqd accipit:simonia
est.idē dicunt etiā de tēporalibus.qꝛ rōne ecclesiastice iurisdi-
ctionis ad hoc tenet.vñ dicūt ꝙ si laicus aliqd accipiat in si-
mili casu lꝫ grauiter peccet:non tñ cōmittit simoniam.qꝛ sua
iurisdictio tpalis est nō spūalis.ꝛ hāc opi.dicit Ulrichus esse
veram.Lege tex.¶[Vendentes.] duobus modis vt partim — Exponit literam.
tetigimus intelligūtur verba euāgelij:vbi dicitur.ꝙ christus
eiecit de templo ementes ꝛ vendentes. primo de simoniacis.
secundo de alijs grauiter peccantibus.s.de iudicibus senten-
tiam vendentibus.ꝛ de illis qui pretium acquirunt, ꝙ alios
contra iustitiam defendant.Hu.ꝛ Arch.[eliminauit.]Mat.
xj.[quia vel]pro ꝛ.[impositionem manus].i.ordinem vel pro
ꝛ.Hu.[item.]secunda pars. [qui hoc].s.iustā cām. [institiā.]
de illis intelligit:qui cum ex officio suo debent singulis iusti-
tiam facere:hanc nisi dato pretio nolunt adimplere.Et est ar.
7 † ꝙ sententia etiam iusta si per pecuniam data fuerit nullius
sit momenti:vt.ij.ques.vj.§.venales.ꝛ ꝙ sententia etiam iusta

per pretium ferri non debet:vt.xi.q.iij.qui recte.τ.xiij.quest.v. non sane.Hugu.[ementes vero.]de illis hoc dicit: qui dum aliquid alicui debent:dant pretiũ aliquibus qui eis cõtra rationem defendunt. Hug.[qd iustũ est].i.qd dz [patronis].i. aduocatis: defensoribus dato vt illos defendant contra ius. [emunt peccatum].i.defensionem acquirũt cum peccato:non dicit [de patronis] .i.aduocatis in causis quibus lz certum salarium dare.vt.xi.q.iij.non licet.τ.xiiij.q.v.non sane.sed dicit de aliquibus magnatibus: qui sua potẽtia eos contra ius defendunt ne faciant quod debent. Hug.de aduocatis alias erit locus dicendi magis proprius:quam hic sit.

1 ☞ Magistri doctores τ alij docti viri in liberalibus artibus an possint licite vendere scientiam suam.
2 Spiritussanctus habetur duobus modis.

Non solum. Ad idem sequitur hoc.ca. quod est bede.Et diuiditur in duas partes. In prima dicit,ꝙ nõ solum simoniaci sunt qui ordines τ beneficia ecclesiastica pretio largiuntur:sed etiam qui officium sue dignitatis vel scientie vel alterius doni nolunt in ecclesia exercere: nisi causa retributionis humane. In secunda infert ex hoc ibi:quicũque.

Questio. 1 ¶ Pro pleniori intelligentia. huius.cap. queritur.† vtrum magistri doctores τ alij docti viri in liberalibus artibus possint licite vendere scientiã suã,τ videtur ꝙ sic.
Primũ ar. ¶ Spũale eñ est quo habetur spũssanctus vel datur vel significatur haberi sed liberalibus artibus nec habetur spũssanctus:nec dat:nec significatur haberi.ergo hmõi scientie non sunt spũalia: nec spũalibus annexa.ergo possunt vendi.
Scdm ar. ¶ Scdo dicit prouer. xxiij.veritatẽ eme.sed qd libere potest emi potest vendi.ergo hmõi scientiarũ veritates possunt vendi.
Tertiũ ar. ¶ Tertio sic.consilium potest:ergo τ scientia vendi.consequentia videt not.añs est Aug.in episto.ad macedoniũ dicentis ꝙ iurisperitus põt vendere rectum cõsilium.
Opponit τ Rñdet. ¶ In oppositũ videtur tex.presentis litere. ¶ Respõdeo dicẽdũ sub certis cõclusionibus iuxta magi. Alexã.de halis.τ san. Tho.τ Vlrichũ.
Prima cõclusio. ¶ Prima est ꝙ quãquã liceat magistris vẽdere suos labores vendere tñ sciẽtiã est illicitũ τ est simoniacum.ista cõclusio ptz.primo ex text. presentis.c.qz cum donũ dei sit non est licitũ vendere.dicitur enim Matth.x.gratis accepistis:gratis date.scdo ptz ex illo Prouerb.xxiij.Noli vendere sapientiam:τ doctrinã,τ intelligentiam. Ex qua authoritate manifestum est,ꝙ hmõi non cadunt sub venditione τ emptione. Tum tertio ptz qz dicit lex ꝙ ciuilis sapientia non est pretio numario comparanda.ff.de var.τ extraor.cog.l.j.§.j.ergo multofortius nulla alia scientia rationalis est pretio comparanda.
Scda conclusio. ¶ Scda conclusio.magistri artium qui pro scholis regendis habent stipendium sufficiens ab ecclesijs ẽm cõstitutionẽ eugenij.xxxvij.dist.de quibusdam.vbi etiã tractatur ista qõ.τ postmodũ Alexandri in cõcilio lateraneñ.τ innocentij in cõcilio generali.extra de magistris:ne aliquid exigant.c.quia nonnullis.siue sint doctores liberalium artium:qui ẽm statutum innocẽtij debent poni in omnibus collegiatis ecclesijs quarum facultates ad hoc sufficiunt:siue sint doctores theologi:qui debent esse in singulis ecclesijs metropolitanis: simoniã cõmittunt:si exigunt aliquid a pauperibus scholaribus:vel a clericis eius ecclesie:a qua recipiunt beneficium vel que sunt de alia ecclesia:vel si festum de iure vel cõsuetudine colendum nolunt concedere scholaribus colendum:nisi data sibi pecunia:vel ecõuerso:dũ non colẽdum concedunt colendũ pro pecunia simoniã cõmittunt.ptz cõclusio.qz cũ de labore suo habeant sufficiens stipẽdium ab ecclesijs:nihil vendũt nisi scientiã:que est donũ spũale:vt arguit in presenti litera beatus Grego.ista cõclusio est etiam san.Tho. tam in.iiij.quã in.ij.ij.
Tertia cõclusio. ¶ Tertia cõclu.Si magistris prefatis non sufficiant stipendia ecclesie vel si etiã nullum stipendium habent ab ecclesia possunt exigere salariũ moderatũ non pro scientia:sed pro labore.ar.xij.q.ij.quicunque.τ.c.ecclesiasticis. nisi sint insufficientes ad docendũ:qz tunc non est eis ex debito prouidendum:vel si sponte offertur possunt recipere etiam si sua sibi sufficiunt.x.q.iij.priscis.hoc dicunt Innoc. Hosti.τ Vlrichus.Similiter si pro pecunia cõcederet mgr scholarib9 vacationẽ aliquo die festo propter recreationẽ dicũt quidam esse simoniam:sed turpe lucrũ:qz illa recreatio nõ est spirituale sicut est celebratio festi.huius snie videt esse Raymũ.τ Vlrichus.vt dicit Jo.in summa. ¶ His habitis dicendũ est ad rõnes in oppositũ.
Ad primũ argu. Alexander de halis. ¶ Ad primam respon.minorem.τ ad pro-
2 bationem dicit iuxta Alexã.de ha.in scdo ꝙ spũssanctus habetur duobus modis.s.vt lux illuminãs intellectũ.τ sic habetur in quacũqz sciẽtia:qz vt dicit beatus Ambr.veritas a quocunqz dicat a spũsancto est: aut vt color inflãmans affectũ,τ sic habetur per virtutes et sacramenta ecclesie.
Ad scdm. ¶ Ad secundam respon.ꝙ authoritas non facit contra.qm̃ loquit de emptione spũali:vt dicit Alexã.de ha.non eñ cognitio veritatis emenda est pecunia: sed eo modo quo docet Prouer.iiij.vbi dicit principiũ sapientie posside sapientiã quasi diceret.si vis habere sapientiã:accipe illã qz ipsa se offert querenti. Si enim quesieris eam tanquã pecuniã,τ quasi thesaurũ inuenies eam. de illa emptione dicit Prouer.xxij.Quid pdest stulto habere diuitias:cũ scientiã emere nõ possit.
Ad tertiũ. ¶ Ad tertiã respon.concedendo,ꝙ etiã ille qui non hz salariũ deputatũ:aut nõ sufficiens:potest pro labore suo (sicut dictum est)aliquid accipere non tñ pro scientia:sicut iuriscõsultus pro cõsilio.qm̃ cũ dicit Aug.ꝙ iurisperito vel assessori licet vendere rectũ cõsiliũ non est intelligendũ de ipso cõsilio in se:qz hoc non lz vendere vel pro ipso nõ lz aliquid accipere:sed de opera τ labore quem hz in studendo,τ disputando siue cõferendo cũ alijs ad notitiam cause habendã τ instruendã.vñ dicunt aliqui.τ credo ꝙ bene ꝙ pro consilio in quo sine labore rñderi põt nihil recipere dz cũ quilibet ex charitate teneat pximo subuenire:qñ hoc facere potest sine pprio detrimẽto.vt dicit dñs Vlrichus.τ idem
Vlrichus. in glo.in.c.non lz.xi.q.iij.lz aliqui dicant cõtrariũ.vt Joã.an.
Exponit literam. Lege. ¶ [Non solum].s.simoniaci sunt τc.[qui gradũ].s.dignitatis.[gratiarũ.]alicuius scientie:vel alicuius doni. Cum enim sunt literati τ alijs donis prediti:nolunt nisi intuitu humane retributiõis hec exercere in ecclesia.vt.s.e.q.ij.quã pio. [contra illud petri].s.petri.iiij.[qui loquitur quasi sermones dei]q.diceret. Si quis hz scientiam lõquendi non sibi:sed deo imputet:in eius seruitio illã exerceat solius dei intuitu.vnde glo.ordin.sup illo verbo apli.ita dicit.si quis habet sciam loquendi nõ sibi:sed deo tribuat:timeat ne preter voluntatẽ dei vel sacrarũ scripturarum vel preter vtilitatẽ fratrum doceat: vel ne quod docendum est taceat.[qui ministrat]. Sequitur in glo.biblie.i.eleemosynam:vel aliud bonum opus humiliter ministrat,τ impendit:tanquã ex virtute τc.sequit in glo.quia nihil habet a seipso quod inpendat:sed a solo deo.τ ideo intuitu illius hoc faciat.[quicunqz.] secunda pars.[veniente.] ad iudiciũ.Hug.τ Archid.[de ecclesia.]celesti τ triumphante vel ecclesia presenti τ militanti,[veniente domino].i.sententia excommunicationis lata authoritate domini pape. Hug.

1 ☞ Res ecclesie non sunt proprie:sed communes.
2 Simoniacus tenetur de vi.

Res ecclesie. Ad idem sequitur hoc.ca. qd subiungitur vrbani pape. Verba ista precedentia sunt verba gratia.vsqz ibi quis scdm veriorem opinionẽ:in quibus satis exprimit intellectus totius capituli. Lege text.
Exponit literam. ¶ [Res que ex consecratione].i.intuitu consecrationis.i. dignitatis: vel ordinis vel officij ecclesiastici habentur.[in ius suum].i.pro-
1 prium.† res enim ecclesiastice non sunt proprie sed cõmunes. Et ideo non debemus eis vti tanquã proprijs.vt.xij.q.j.res
2 ecclesie nulli.Hu.ar.hic vt dicit glo.† ꝙ simoniacus sit violẽtus detentor,τ sic tanquã violentus tenetur de vi.τ verum est: ꝙ violentiam committit:qz non gratis accipit τ quodam modo ab inuito extorquet.Joan.de san.τ Archid. Nota tamen ꝙ timor non inducit simoniam:vt not.j.q.vj.si quis.in gloss. vlti.Archidia.[quisquis.]Hucusqz vt dictum est sunt verba gratiani.secundum Hug.τ Archidi.τ guidonem,τ hoc habetur.s.e.saluator.[gratis].Matt.x.gratis accepistis τc.[sermone.]Actuum.viij.Archid,

2 ☞ Jus accipiendi decimas ad solos clericos spectat.
3 Res que nomine decimarum dantur possunt dari laicis ex causa.nume.4.
7 Prelatus dans beneficium cõsanguineo suo qui sit idoneus: imo preferens eum eque idoneis non peccat.τ nu.8.
9 Prelatus si prefert consanguineum ratione consanguinitatis in collatione alicuius spiritualitatis beneficij aut dignitatis dignioribus:dicitur acceptio personarum.
10 Prelatus cõferens beneficiũ cõsanguineo motus principaliter ratione cõsanguinitatis solũ intendens ad prouidendum sibi non cõmittit simoniã in prouidendo:licet grauiter peccet. Similis casus.nume.11.

Peruenit. Ad idẽ sequitur hoc.c.quod est Gregorij.vij.i quo dãnat epos: qui decimas τ oblationes cõferunt laicis aut ɔsanguineis,Et diuidit in tres partes.
Diuisio. In pma narrat detestabile factũ.In scda phibet.in tertia subiungit punitionẽ.scda ibi:vnde si qs.tertia ibi: Et sicut vicena.pro pleniori intelligen

intelligentia huius.c.queruntur tria.
1 ¶ Primum est vtrum sit licitũ dare decimas seu oblationes altaris laicalibus personis.
5 ¶ Scdm est vtrum damnabilius sit dare decimas cõsanguineis q̃ extraneis.
6 ¶ Tertium est vtrum dare beneficiũ siue prebendam consanguineis ratione consanguinitatis sit simoniacũ.

Ad primum sic procedit.† Et vr̃ ꝙ sit licitũ dare decimas laicis personis ex consuetudine ecclie que ex causa qñqz dat regibus τ principibus decimas τc. ¶ In oppositũ vr̃ ex lr̃a presentis.c.
Rñdet. S.Thom. ¶ Rñdeo dicendũ iuxta sanctũ Tho.in.ij.ij.q.lxxxvij.ar.iij.ꝙ circa decimas duo sunt cõsyderãda:scz ipm ius accipiendi decimas: τ ipe res que noie decime dant.τ ẽm hec sunt due cõclusiones
Prima cõclusio. 2 Prima.† Jus accipiẽdi decimas ad solos clericos expectat: τ solis illis sunt dande. Ista ɔclusio pbatur aucte:τ ratione. Aucte dicit.nu.xviij.Leui dedi oẽs decimas israel in possessionẽ pro ministerio:quo seruiunt mihi in tabernaculo . sed filijs leui succedũt clerici in nouo testõ.ergo solis clericis debẽtur. Ratione sic. Jus accipiendi decimas siue oblationes est qd spũale.Consequitur eñ illud debitũ quo ministris altaris debent sumptus de ministerio. τ quo seminãtibus spũalia debent tpalia: qd ad solos clericos pertinet habẽtes curã aĩaꝝ ergo solis illis cõpetit hoc ius habere . ergo per ɔñs tale ius nõ est ɔferendũ quibuscunqz laicalibus personis.
Secũda cõclusio. ¶ Scda cõ-
3 clusio.† Res que noie decimaꝝ dant possunt dari laicis ex cã ptz qz cum iste corpales sint:possunt in vsu quorũlibet cedere τ sic possunt etiã ad laicas personas puenire. Ista cõclusio est glo. in presenti. c. que ita dicit. Nota ꝙ fructus bene possunt dari laico ex causa:sed ius decimale nequaquã. Nam aliud est ius:aliud ipsa res. Est etiã ɔclo Alexãdri de halis in secũdo. Est etiã Hu.hic.Sed vtrũ possint dari decime in feudũ relinquemus vsqz ad.xvj.q.vij.in princ.vbi ista materia hz ppriũ locũ.
Ad argu. Alexãder. ¶ Ad rationẽ de.c.presenti.rñdet iuxta iam dicta: et vt in forma rñdet magister Alexãder in scdo ꝙ dictũ illud gre-
4 gorij itelligit de iure decimali:nõ de ipis fructib9. † fruct9 eñ ipsi possunt ab ecclia aucte prelati cõcedi ex causa ipis laicis sicut militibus pter defensionẽ ecclie in fauorem xpianitatis sicut concedebant militibus quibusdã in regno Aragonie:ꝙ decimas oim locorũ que possunt perquirere expellendo paganos perquirerẽt. Sed si hoc est non percipiunt eas perpetuo de iure cõi:sed ex priuilegio τ concessione ecclesie quãdiu extat cã.si eñ postea ecclesia enormiter grauaretur:vel non iuuarẽt sed impugnarent vel priuilegio abuterentur non perciperent licite ipsas decimas.

Primũ ar. 5 **Ad secundũ** sic pcedit.† Et videt ꝙ non sit magis damnabile dare decimas cõsanguineis:q̃ extraneis qz vt dicit August.lib. de doctrina xpiana.c.xxxiij.equaliter indigentibus preferendi sunt cõiunctiores extraneis.ergo hoc nõ est peccatum:sed est magis charitatis offm̃.
Opponit τ Rñdet. ¶ In oppositum vr̃ esse tex.pñtis lr̃e. Rñdeo. dicendũ ꝙ nõ est grauius aut dãnabilius peccatum: sed minus dare consanguineis res ecclie:q̃ extraneis psonis. ptz ratiõe iam dicta.Et ad lr̃am pñtez rñdet:ꝙ non dicit ꝙ sit grauius peccatũ dare res ecclie ɔsanguineis . sed est grauius scz dãnũ vt dicit Hu.τ glo.qd ptz sic. Magis eñ tenemur vt dictum est subuenire consanguineis:q̃ extraneis . qz hec est ordinata charitas.ergo min9 peccatũ est dare res ecclie cõsanguineis: q̃ extraneis sed qz prelati puidendo ɔsanguineis enormiter ledunt eccliam.Jdeo dicit ꝙ grauius est dare consanguineis id est dãnosius:qz inde grauiorẽ sentit lesionẽ ecclia. Tum qz proniores sunt ad dandũ ɔsanguineis:q̃ extraneis: τ profusiores sunt illis q̃ istis.Et ita apparet: vt dicit glo. ꝙ minus peccatũ pter adiunctum grauius punit. minus eñ pctm̃ est dare cõsanguineis:q̃ extraneis.lxxxvj.di.nõ satis.sed qz prouidendo cõsanguineis enormiter ledunt ecclias: idcirco dicit ꝙ grauius est dare ɔsanguineis τc.vel dicendum ꝙ ideo dicit
Guido. grauius:vt dicit dñs Guido.qz dum ad ditandum τ nõ ad sustentandũ bona ecclesie cõsanguineis effundunt magis carnali affectu,τ maiori cupiditate ad consanguineos prelatus inclinatur: sitqz ꝙ plura largiuntur consanguineis:q̃ extraneis. Et sic in eis plus grauatur ecclesia,τ pauperes xpi:quã in extraneis. vel vt dicit Alexander de halis in secundo. grauius quia difficilius euellitur,τ propter pronitatem maiorem patitur ecclesia lesionem τc.

Primũ ar. 6 **Ad tertium** sic proceditur.† Et videtur ꝙ prelatus dans prebẽdam alicui ɔsanguineo tñ causa consanguinitatis cõmittat simoniã primo ex.c. precedẽti vbi dicit Beda.vẽditores columbarũ sunt qui gradum vel gratiam in ecclesia spũalem quã dño largiente perceperunt non simplici intentione:sed cuiuslibet hũane causa retributionis.Sed prelatus dans prebendã ɔsanguineo causa consanguinitatis non simplici intentione facit: sed causa humani fauoris:aut honoris.ergo simoniã cõmittit.
Scdm arg. ¶ Secũdo sic.Simonia cõtrahitur per amorẽ pecunie ergo pari ratione contrahit per amorẽ carnis.ɔñia videt bona .
Tertiũ ar. Versus. ¶ Tertio qz in versibus vbi exprimunt modi simonie ponit etiã caro. Vnde versus sunt isti. Munus:lingua:timor:caro:cum fama populari:Non faciunt gratis spũale dei. Vel sic. Laus parentela violentia rogatio dona:Obsequiũ vile vendũt ius spũale.ergo sequitur ꝙ dare ratione parentele cõsanguinee sit simoniacum.
Quartũ ar. ¶ Quarto sic. Jste non dat gratis:qui rõne carnis dat ergo simoniã committit.ẽm illud Matt.x.gratis accepistis: gratis date.
Opponit ĩ cõtrarium. ¶ In oppositũ arguit. ibi. Non est simonia vbi non recipit aliqd temporale in pretium conferendo spũale.sed cũ prelatus confert ratione cõsanguinitatis prebendã cõsanguineo:aut ratione carnalis affectionis alicui amico non interuenit aliqd pretiũ pro spũali ergo τc.
Rñdet. Prima cõclusio. ¶ Rñdeo dicẽdum
7 sub certis cõclusionibus. Prima est† ꝙ prelatus dans beneficium consanguineo suo qui sit idoneus imo preferens eum alijs eque idoneis non peccat. Jsta conclusio est probata in disputatione quã feci satis plene.di.lxxxix.in.c. decent. Tum primo.qz ẽm rectũ ordinẽ charitatis homo plus debet diligere sibi coniunctos:τ per ɔsequẽs magis puidere. Tum scdo qz si hoc esset illicitũ videret ex eo ꝙ talis puisio nõ esset vtilis ecclesie:sed nociua.sed hoc nõ.qz nihil deperit ecclie prouidendo sic suo cõsanguineo: cũ eque idoneo prouideat. Licitũ est eñ circa hmõi prouisionem etiã amori naturali satisfacere qui inclinat ad hoc:cum nõ sit charitati cõtrarius.ergo videt
Secũda cõclusio. 8 conclusio vera. ¶ Scda ɔclo.† prelatus ɔferens beneficiũ cõsanguineo hñs respectũ pncipalẽ ad merita psone: secũdario
Tertia conclusio. 9 tñ ad ɔsanguinitatẽ non cõmittit simoniã. ¶ Tertia ɔclo.† Si plat9 ɔsanguineũ rõne ɔsanguinitatis ĩ collatiõe alicuius spũalitatis bñficij aut dignitatis pferret dignioribus eẽt acceptio psone q̃ vt dicit aug.sup illõ Jac.ij.fres mei . Nolite ĩ psonaꝝ acceptiõe τc.lz ĩ qbusdã reuerentijs tolerabilis tñ ĩ dignitatib9 eccliasticis ĩtolerabilis est:τ nõ leuis culpa. pcipue si idign9 pfert digno.ẽm illud miche.tertio . qui edificatis sion
Quarta cõclusio. 10 in sanguinib9.scdm Vlrichum. ¶ Quarta conclusio.† prelatus conferens beneficium consanguineo principaliter motus ratione consanguinitatis solum intendat ad prouidendũ sibi non cõmittit simoniã in prouidẽdo:licet grauiter peccet.patet conclusio que est sancti Tho. in. iiij.dist. xxv. τ Vlrichi in summa.quia non vendit cum nihil accipiat prelatus conferẽs
Quinta cõclusio. 11 beneficium spirituale. ¶ Quinta ɔclusio.† Prelatus conferens beneficium consanguineo principaliter motus ratione consanguinitatis:τ intendens ex huiusmodi promotione non solum prouisionem persone promote: sed etiam vtilitatem ex illa prouisione transeuntem in ipsum:scz ꝙ ipe conferens per hoc magnificetur vel sit potentior : vel vt domus eius exaltetur:τ nobilior reddatur:vel aliquid simile talis simoniã committit.patet qz sic conferens spirituale accipit pro eo vtilitatem temporalẽ:vel accipere sperat: vnde reducitur ad mun9 a manu:vt dicit sanctus Tho.τ Vlrichus. Jsta etiam est sententia Alexãdri de halis.in.ij.τ etiam Raymundi in summa. ¶ His habitis dicendũ est ad rationes in oppositũ.
Ad.j.argu. Ad primam respondetur:ꝙ dictum bede intelligitur vbi est retributio humana: vel expectatur propter gratiam scientie vel doni alicuius. Et in talibus debet esse simplex intentio:vt nõ requiratur muneris retributio . In presente autem proposito ĩ casu vbi non est retributio:nec expectatur: non est simonia.
Ad scdm. ¶ Ad scdam respondetur negando consequentiam. Et ratio est iuxta Alexandrũ de halis in scdo.quoniã quando fit amore pecunie intentio est: ꝙ transferatur aliquid ad ipm conferentem aliquo modo ab eo cui confertur. Non sic autem est cũ fit amore carnis immo non tantum fiet in eo cui confertur.
Ad tertiũ. Ad quartũ Ad quintũ ¶ Ad tertiam respondetur. ꝙ continetur sub illis versibus in casu in quo loquitur quinta ɔclusio. ¶ Ad quartã respondetur.negando assumptum . dicimus enim ꝙ in primis casibus gratis dat: quo ad hoc quia pro nullo pretio dat. et de istis pro nunc sufficiat. Lege textum.
Exponit literam. ¶ [Peruenit. sacerdotibus]qui debentur.nume.xviij.[Laicalibus]quod fieri non debet.vt extra de decimis.prohibemus[quibus etiã.] nec ecclesiastica beneficia sunt committenda.vt dist.lxxxix.iudicatum.Expositum est:ꝙ debet intelligi de iure spirituali recipiendi decimas siue oblationes . [quod grauius est] superius disputatum est de veritate huius litere: τ datus est sensus verus.[Nicena].s.e.q.j.quicunqz.Hug.[et qui dat decimas]tamen que ad ipsos episcopos pertinẽt dare pñt epi laicis quo ad fruct9.Hu.[Jure semper.]apud ipos epos retento vt.s.diximus sed alias decimas aut clericorum:vel pauperum non possunt[laici.]vt.xvj.q.vij.c.j.Hug.

Altaria. Ad idem sequit hoc.c. qd est paschalis pape.ij. Summa est q oblationes & decimas per pecunia dare sit simoniacu. Breue est. pro pleniori tamen intelligentia queruntur tria.

1 Primu est vtru decime possint vendi laicis sine simonia.

2 Secundum est vtrum laici possint percipere oblationes datas ecclesijs.

3 Tertium vtrum liceat redimere decimas laicis.

1 **Ad primum** Sic procedit.† Et vr q decime no possunt vendi laicis sine simonia.
Primu ar.
Primo ex.c.proximo precedenti vbi dr, q si aliqs amodo inuentus fuerit: qui decimas &c. inter hereticos & antixpos habeatur.
Scdm et tertiu ar.
Scdo arguit ide ex.c.pnti. Tertio ide habetur ex.c.querela.extra.de simo.
Opponit i cotrarium.
In oppositu arguit.qr fructus decimales sunt tpales. Res aute tpales possunt vendi, & emi sine simonia.ergo non est simoniacu vendere decimas aut oblationes.
Rndet.
Respodeo dicendu sicut dictu fuit in prima questione.c.precedentis sub duabus coclusionibus iuxta sanctum Tho.& magistru Alexa.de halis.
Prima coclusio.
prima q ius percipiendi decimas non pot vendi laicis nec cuicuqz. Ista oclusio patet: qr tale ius percipiedi decimas est annexu spirituali: scz ordini sacro. Soli eni clerici habet ius percipiendi decimas. Sicut habetur ex concilio rauenate. prohibemus. Sed simonia est voluntas emendi vel vendedi spuale: vel annexu spuali. ergo simonia est vendere vel emere ius recipiendi decimas.
Scda conclusio.
Secunda conclusio. Fructus epi qui noie decime dantur: possunt vendi & emi etia laicis sine simonia.patet oclusio ex ratione supra assignata cum res teporales sint.
Ad argu.
Ad rationes in contrarium respodetur vnica responsione, q illa capitula intelliguntur de iure decimali: no de ipsis fructibus: sicut plene dictum est circa precedens capitulum &c.

2 **Ad secundum** sic procedit.† Et videt q laici no possint accipere oblationes datas altaribus siue ecclesijs.
Primu ar.
Primo sic.dicit Damasus papa in.c.hanc consuetudinem.x.q.j. oblationes que intra ecclesiam offeruntur nullo modo sub dominio laicoz detineantur.
Scdm ar.
Secudo oblationes quas xpiani offerut pro peccatis suis ad hoc offerunt: vt pro populo oret.sed non est officiu laicoru: sed sacerdotum orare pro populo.vt in.c.qr sacerdotes.x.qo.j.ergo no est licitu ipsis laicis recipere oblationes.
Tertiu ar.
Tertio in veteri testameto prohibitu fuit filijs Israel: ne comederet panes sanctos preter aaron vt in prefato.c.hanc cosuetudine: sed multo nobilius est qd offertur in noua lege: q qd offerebatur in veteri testamento.ergo non est licitum laicis in nouo testameto recipere oblationes datas ecclesie.
Opponit i cotrarium.
In oppositum arguit. Oblationes ille in sui substatia sunt res tpales. sed licitum est laicis habere dominiu rerum teporaliu. ergo licitu est eis recipere oblationes.
Rndet. Prima coclusio.
Rndeo dicendu iuxta magistru Alexandru de halis sub duabus conclusionibus.prima est. q laici nullu ius habet percipiedi oblationes ecclie: nec per ons est licitu eis percipere illas que fiut in altari. Ista oclusio ptz eisde rationibus quibus superius est probatu: ius decimaru non couenire laicis.
Scda oclusio.
Scda oclusio possunt oblationes prefate dari laicis ex causa: sicut de decimis diximus vel ad reparatione ecclesie vel ad alique vsum honestu. Ita tamen q nullum ius per hoc vedicetur ab eis. Ad rationes in oppositum patet respo ex dictis. quonia procedunt iuxta prima conclusionem de iure percipiendi oblationes siue decimas.

3 **Ad tertium** sic procedit.† Et videtur q no pnt redimi.
Primu ar.
Primo sic decime non pnt vendi: vt patet in.c. presenti.& xvi.q.vij.decimas.& extra de simo. querelam ergo no pnt redimi.
Scdm ar.
Scdo sic. Non pnt permutari pro re temporali. extra de re.permu.ad questiones ergo per cosequens nec redimi.
Tertiu ar.
Tertio iniuste laici possident decimas: vt dicit Gregorius.ergo vendere non possunt. ergo per cosequens clericis non est licitum ab eis emere.
Opponit i cotrarium. Rndet.
In oppositum est glos.presentis.c. vbi dr redimere decimas non est simoniacu cum rei ecclesiastice libertatis. Rndeo dicedum q decime a laicis redimi possunt: sicut & vendi. Ista conclusio est Raymundi & Alexandri de halis dum tn fiat aucte epi: ad cuius dispesatione spectant decime. Multu eni valet auctas iudicis in talibus casibus. extra.de preben.& dig.nisi.et extra de re permu.quesitum. Ide dicit Goffr.& Hosti. Sed Guil.in glo. Raymundi addit q si parochialis ecclesia vellet decimas ab hmoi iniusto detentore redimere: non est necessaria auctas epi: qr cuilibet licitu est redimere ius suum: nec est aliqua simonia ex parte redimetis: qr no dat tpale pro spuali. sed tn temporale pro tpali: scz pro fructibus decime detente iniuste a milite siue laico. iusqz spuale percipiedi decimas no redimit: sed semp remanet apd ecclesia a quocuqz fruct9 iniuste vsurpent. Sed nec et hmoi miles lz als peccet comittit simonia accipiendo inde pecunia: qr nihil spuale vedit. pt tn esse simoniac9 intetione sola & volutate no re ipsa: scz si intendit vendere aliqd spuale. Si aut alia ecclia parochialis velit hmoi decimas redimere necessaria est auctas epi. His habitis dicedum est ad rones in oppositu.
Ad primu arg.
Ad prima rndet dupl'r. Primo q sicut non licet emere decimas: ita nec redimere intelligendo pro re spuali. Scdo modo rndet iuxta Alexandru de halis negado ona. Et ratio est fm eum: qr licet no sit licitu simpl'r emere vel vedere decimas. Licitum tn est pter ius qd habet ibi ecclesia, & id qd redimit non est nisi pter impedimentu iuris tollendu.
Ad scdm.
Ad scdam rndet fm eunde q hic non est permutatio inter spuale vel annexu spuali, & inter tpale.sed inter temporale qd obtinere poterat laicus, & tpale.vnde tpale redimitur in tali casu.
Ad tertiu.
Ad tertiam rndetur negando ona. Et ratio est qm licet laicus no possit licite vendere si iniuste tenebat contra voluntate ecclesie fructus decimarum: tn qui redimut iuste redimunt redimentes iniustam vexationem: vel (vt dicit Alexader de halis) iuste redimut. qr aliquo tpe ex concessione ecclesie propter causam necessaria interueniente vtilitate & authoritate superioris poterant laici ad tepus fructus decimarum percipere, & ita cadit in cotractu.
Exponit literam.
Lege tex. [Altaria] ad litera.vel altaria.i.ecclesia.vt.s.e.quesitu. Hugu.[& spiritu sanctum].i.dona spiritussancti. Hug.[nullus].s.e.q.j.pbr si.

1 ☞ Prelatus an possit licite conferre ecclesias siue beneficia retentis sibi fructibus vel aliqua parte eorum.& nu.2.

3 Auaritia habet ardorem ad acquirendum, & ad conferendum diuitias fruendo & malo affectu.

4 Consuetudo etiam longeua non excusat in delictis in his que sunt contra ius naturale.

Si quis prebedas. Ad ide subiugit hoc. c. qd est Innocetij pape.ij.
Diuisio.
Et diuidit in duas ptes. In prima papa Innocetius statuit, q ementes & vendetes bnficia: honores ecclesiasticos: aut sacra, & etia interuetores cum nota infamie veniat deponedi. In scda q pretextu cuiuscunqz consuetudinis nullus presumat pro aliquo talium pecunia exigere aut dare.scda ibi. Neqz sub obtentu. Pro pleniori intelligentia huius.c. Queritur.
1 † Utru licite potest prelatus ecclesias siue beneficia coferre retentis sibi fructibus vel aliqua parte eoru.
Primu ar.
Et videt primo q non ex presenti.c. vbi dicit q libere & absqz diminutione dignitates & beneficia sunt coferenda.
Scdm ar.
Secundo idem arguitur.ex.c.si monachus.xvj. questio.j.vbi habetur.si monachus ad clericatum promoueatur: beneficia et plene & annone & decime absqz vlla numero ratione donentur.
Tertiu ar. Opponit &
Tertio idem videtur haberi extra vt ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur. In oppositu arguitur de annatis quas licite vt creditur recipit papa. que sunt partes fructuum beneficiorum.
Rndet. Raymud9 Innocen.
Responsio dicendum.iuxta Raymundum & Innoc.extra. vt ecclesia.be.&c.sub
2 aliquibus conclusionibus.
Prima coclusio.
Prima est† si prelatus antequam conferat beneficiu non percipit fructus beneficij: sed ex collatione ipsius consequitur q ipsi prouetus eiusdem beneficij in toto vel in parte participet vel pcipiat: est simonia.patet conclusio.
Secunda conclusio.
Si talis prelatus etia ante collationem beneficij percipiat fructus: nihilominus couenit cu illo: cui vult coferre beneficiu: vt beneficio ei ocesso prelatus pcipiat fructus est simonia. Conclusio ptz rone pacti siue couetionis.
Tertia conclusio.
Tertia oclo. Si prelatus ante datione siue collatione beneficij percipit illos fructus siue prouentus, & ex iusta ca & necessaria costituat maxime ad vtilitate coem ante donatione vt ipse retineat illos fructus ad tps cuicuqz illud bnficiu oferat hoc sine simonia fit & licite. He oclones patent extra.vt eccliastica beneficia &c.in fi.& extra.de censi.phibemus. & in glo.pntis.c.cocor.
S. Thom.
sanctus Tho.in.iiij.di.xxv.in fi.vbi: ita dicit. In hoc distinguendum est qr si ante donatione prebende percipiat prouetus pro aliqua iusta ca, & no interuenit aliqua iusta pactio cu eo cui donare disponit no est simonia. Si aut pactio interueniat: vt ante receptione vel post recipiat simoniacum est.hoc sctus Tho. Ite dicit dns Ulrich9 in summa. Ide Host.in summa. lib.iij. rubrica.xij.vt eccliastica.v. quis aut. Ide et gof.e.ti.
Ad argu.
His habitis patet rnsio ad rones in oppositu.qm licet ita vt dictu est sine diminutione beneficia sint oferenda: nihilominus iusta ex ca nulla tn pactione intereniete pot prelatus vacantiu beneficiorum prouentus pro parte reseruare vt patet ex dictis.
Exponit literam.
Lege. [Si quis prebendas].s.e.qo. si quis dator vel acceptor.&.c.ex multis. Hug.intellige.vt dicitur.s.e.q. si quis obiecerit. Archid.[promotionem.] ad ordinem: vel dignitatem: vel officium ecclesiasticum.vt.s.questione.j.quidquid. Hugu.
3 [Chrisma].s.ea.questione.j.multi. [ardore.]† Auaritia enim habet ardorem ad acquirendum & ad conseruandum diuitias fruendo & malo affectu: de quo eccle.xxiij.anima calida.i.estu auaritie quasi ignis ardens interuentor.s.e.q. si quis eps.&.c. saluator. Hu.[procellant.] per sniam. Archi.[neqz] scda pars
4 [Consuetudinis.] Est ar.† q cosuetudo etiam longeua non excusat in delictis & in his que sunt otra ius naturale. Et in his in quibus non currit prescriptio ar.di. viij. si consuetudinem. & di.C.nouit.& ix.q.iij.conquestus.&.s.e.q.j. reperiuntur. cum multis alijs. Hug.nec valet ad excusatione simonie. extra de simo.cum ecclesia[ante vel post].s.q.j.eos.&.q.iiij.si quis obiecerit. Hugu.[dare] ex pacto: vel intentione.s.e.q.j.ordinationes. Hugu.& Archid.[Diminutione].xvi.q.j. si quis monachus.&.qo.vij.quicunqz. [de secunda & tertia questione] verba sunt gratiani.

1 ☞ Puniatur an quis licite pro peccato alterius.

2 Pena temporalis est duplex.

Questio quarta.

Nunc ergo. Hic intitulatur quarta qstio.videlicet vtru quis reus sit criminis qd eo ignorante pater comisit. & ratione huius introducit questionem: vtru teneatur filius pro paterno crimine.
Diuisio.
Et diuiditur hec questio in quatuor partes fm Jo.de Archi.in prima ostenditur.ix. authoritatibus, q filius non teneatur pro paterno crimine. In secuda inducit in cotrarium.iiij. authoritates. In tertia assignat.vij.causas propter quas aliqui puniunt propter alioru peccata. In.iiij. p clariori rnsione ad principale qone distinguit inter ignorantiam iuris & facti.scda ibi: in.§.sz obijcit.iij.ibi: his ita.iiij.ibi: notandu quoqz.
Questio.
Pro pleniori intelligetia materie q tangit
1 in hac questione venit disputadu.† Utru quis licite puniatur pro peccato alterius. Veru qr de ista materia copiose disputauimus.s.dist.lvj.circa.c.vndecunqz.parum hic de ea tractabimus nisi quatum ad presentem materiam spectat. Et vt tangit glos.
Primu ar. Scdm arg. Tertiu ar.
Arguitur ergo.q nullus licite puniatur pro peccato alterius.primo arguitur ex multis authoritatibus que ponutur in litera. Scdo qr pena suos debet tenere authores. vt habet extra.de his que fi.a ma.par.ca.quesiui. Tertio sic dicitur Eze.xviij.filius non portabit iniquitate patris.sed portaret si pro peccato patris puniretur ergo &c.
Quartu ar.
Quarto pena debetur peccato.ergo non peccanti non debetur pena ergo &c.
Opponit & Rndet.
In oppositum sunt multa capitula que in hac questione infra ponutur. Respodeo dicendum.pro pleniori intelligentia huius materie iuxta Hug.& glo.huius.c. & Raymudu & Hosti.in summis titulo.de penis. Est sciedum q pena quedam est eterna: queda temporalis. Loquendo de pena eterna. Est conclusio.q pena eterna non punit pro peccato alterius. Ista conclusio ptz. Tum primo ex primis.c.huius.q. Tum scdo ex c.vndecuqz.& alijs sequetibus.di.lvj. Tum tertio ex illo. Eze. xviij. Filius non portabit iniquitate patris. Tum quarto ex illo apli.ad gal.vj.vnusquisqz onus suu portabit. vnde Aug. super Josue. Non est crededum in penis que post morte irrogant: aliu pro alio posse danari: sed in his tantu rebus hic irrogari penam: que fine fuerant habiture.ergo sola pena[a] temporali vnus pro alio iuste punit.
2 † Pena vero temporalis est duplex. Queda est corporalis. Queda est spualis. Corporalis quide respicit corpus propriu. Et de ista est oclusio.q sepe punitur qs p pcto alteri9. Ista oclo ptz. Tum pmo.j.e.q.ij. Ite p pcto.vbi dr pro pcto egyptioru possessiones eoru gradu tradite. Iumeta & pmogenita eoz morte osumpta sunt. Et sequitur de multis alijs sacre scripture exeplis. Ite ptz.ij.oclo ex. c.turbat ibide. Ite tertio pz.xxxiiij.q.iij.his itaqz rndet.qrto ex illo exo.xxj. Ego sum deus zelotes: visitans iniqtate patru in filios in.iij.& iiij.gnatione. Alia pena corpalis tagit statu: vt est seruit9 & infamia. Et de ista est oclo.q ista pena sepe punit vn9 p pcto alteri9.ptz oclo.vj.q.j.§.veru.&.xv.q.si.cu muliere & ex de fi.presby.lras.& qsi p totu.& ex de pur.c.accedes.pena aut tpalis spualis est: qdruplex.prima est pena excoicationis. Et de ista est oclo.q pena excoicatiois nunq punit vnus pro alio. Ista oclo patet.xxiij.q.iij.si habes.&.j.e.q.no imputant. Et est dictu aug.vbi dicit, q p pctis parctum spuali pena no sunt plectedi filij, & de hoc intelligit.vt dicit ta glo.q Alex.de halis de pena spirituali que est excoicatio maior que separat a suffragijs & a perceptione sacramentorum. Secunda est pena interdicti. Et de ista est conclusio. q pena interdicti sepe punitur vnus pro alio. que oclusio satis patet extra.de spon.no est nobis.& de offic.delega.sane. tertia est pena remotio ab oblationibus. Et de ista est coclusio. q tali pena quadoqz punitur vnus p alio.patet oclo.xvij.q.iiij.miror.quarta pena est ordinis. Et de ista est oclo. q tali pena qnqz punit vnus pro alio. ptz. Nam maritus repellit ab ordinibus pter delictu vxoris xxxiiij.di.si cuius. Ite si pater emit ecclesiam p filio ignorante ipso: licet no repellat ab ordinibus: ecclesiam tn amittere dz.j.q.v.c.j.& extra de simo.de regularibus. & duob9.c. sequetibus.
Ad argumentum.
Ad rones in oppositu dicendu. Ad oes simul respodet q auctes ille intelligunt.aut de pena eterna aut pena aie spuali. Istis eni penis nullus punit pro pcto alterius. vel dicendum: q intelligunt ille auctes regulariter.vt eni dicit hic Hu. regulariter & ex ordine nulla pena dz infligi vni pro peccato alterius nisi in casibus ceteris.de quibus dictum est.

a Pena. a Penaz genera sunt septé de iure ciuili.pe.de anc.in.c.veniés. nu.11. de accusa.

Nullius. Subiungit magister Gratianus capitula ad probadu: q qs non sit reus criminis: qd eo ignorate per patre suu vel alios commissum est. Inter que primo ponit hoc.c.qd est Augu.in quo quid dicat patet in rubro.
Exponit literam.
Lege tex. [Nullius] scz alterius. [macula nesciente].i.ignorante: no cosentiente: no approbantem. Hug.vt.s.e.q.j.dns.&.xxiij.q.iiij.nimiu.&.vij.qo.j.s. cum autem. [Nesciente] intellige de ignoratia inuincibili: que oino tollit inuoluntarium: vt patet.iij.ethi.

1 ☞ Infantes qui ante vsum rationis ab hereticis sunt baptizati no pter hoc incurrut irregularitate: dumodo facti maiores errorem illorum abhorreant, & manus impositionem suscipiant in ecclesia.

Placuit. Ad ide inducit hoc.c.ex ocilio africano: in quo & in sequeti statuit† q
1 infantes q ante vsum ronis ab hreticis sunt baptizati no pter hoc icurrat irregularitate: dumodo facti maiores errore illoz abhorreat & manus impositione suscipiat in ecclia. Breuia sunt.
Exponit literam.
Lege tex. [Placuit pmoueatur].s.e.q.j.vetu est. Cotra.j.e.q.vij. qui in qualibet.
Opponit & Respodet.
Solutio est triplex. Prima q in illo.c.loquat de baptizatis apud hereticos.in adulta & discreta etate: sz hic de illis q infantes apud eos baptizati sunt. Scda solutio.q hic & ibi loquant de infantib9 sed ibi de illis q postea i adulta etate heresi osenserunt hic de illis qui nunqua osenserut. Tertia solutio q ibi obseruat rigor hic misericordia, & dispesatio.qr licet hi pueri sint innocentes: tn in odium heresis non debent promoueri.

Qui apud. Sequit de eode hoc.c. ab eode ocilio sumptu. Breue est & planu.
Exponit literam.
Lege text. [Qui erroris interitu].i.errore q est interitus. Hu.& Archi.[Ordine antiquo].i.fm antiqua regula vel cosuetudine ecclesie.vt.s.e.q.j. Hi qui.& de conse.di.iiij.ab antiqua[impedire] vt di.lvj.vndecunqz. Hug.

1 ☞ Papa non solum clericorum sed etiam laicorum debet curam gerere: & ipsorum vtilitatibus intendere.

2 Suspectus cogendus est se purgare per iuramentum.

Quia presulatus. Sequitur ad idem hoc.c. quod est leonis pape quarti. In quo vult.q cosanguineoru maleficia.nullomodo obsint illis: qui nec illa sciuerut nec illis cosenserut.
Diuisio.
Et potest diuidi in tres partes. In prima papa premittit: q officij sui sit solicitu esse de vtilitate omniu fidelium no modo sacerdotu: sed etia seculariu. In scda narrat casum. In tertia prouidet.secuda ibi: propterea.tertia ibi: q si ita est.
Exponit literam.
1 Lege tex. [Quia seculariu.]† Summus pontifex non solu clericoru sed etia laicoz dz cura gerere: & ipsoz vtilitatib9 intendere: cum sit pastor gregis dnici successor petri: cui dns ait Jo.vlt. Pasce oues meas: inter quas no solu clerici: sed etiam laici coprehendunt. [Propterea.] scda pars. [excoicatione.] Erat eni excoicatus pro eo qd infra sequit. Et ideo dicit p ordine: als no sufficeret.extra de offic.ordi.ex parte.& de sen.ex.c. pro causa.&.c.officij.fm Joffr. Archi.[psumpsit.] Et ideo ob honore ecclesiastico priuadus.vij.q.j.eu qui.& extra.de conces. prebe.c.j. Arch. [Parctes eius.] scz primi pbri] absqz sua
2 voluntate] ar.† q cogedus est aliqs qui suspectus habet etia voluntate purgare.scz per propriu iuramentu: cu de snia eius querat.extra de homi.significasti.vbi de hoc.& extra de senten. ex.si vero. Si tn laborat infamia: sibi no crederet: nisi cum purgatoribus.extra de purga.c.ex tuarum. Jo.de fan. Arch.[sine consilio].l.di.si quis vidnam. [Quod si ita est] tertia pars.

Crimen. Ad idem sequit hoc.c.qd statuerut gratian9 imperator & theodosius augu. Breue & planu est.
Exponit literam.
Lege. [Filio]. hoc cocordat sacre scripture eze.xviij.hoc vel intelligit.de pena eterna: vel pena aie: sicut dictu est in prin.hui9 qonis: vel intelligit regu-

lariter.qꝛ hoc regulare est,ꝛ ex oꝛdine est.vt di.lvj. vndecunq3. ꝛ.c.nasci.ꝛ.c.satis. in casu tñ q̃nq3 aliter inuenit̃ de tpali pena vt.s̄.iam in pꝛinci.exposuimus,in multis exēplis.Hug.[Admisso].i.delicto.Archi.[foꝛti].i.pene.Hug.[nec alieni.]dum mõ nõ sit imitatoꝛ:nec tũc punit̃:nisi pꝛo ꝓpꝛio delicto.Hug.

Diuisio.

Iudei. Ad idē sequit̃.c.hoc ex ꝯcilio.iiij. toletano.vbi ꝯcilium statuit:vt perfidia parentum filijs fidelib⁹ obesse nõ possit. Et diuidit̃ in duas partes.in pꝛima statuit qđ dictũ est. in scđa authoꝛitate sacre scripture cõfirmat.scđa ibi:qꝛ scriptũ est.Lege tex. [Iudei quelibet pena.] sc3 percussionũ ꝛ tributoꝝ exactione: vt ipsa exactionis pena cõpellant̃ ad rectitudinē festinare. vt.xxiij. q.v.iam vero.[Excludi non opoꝛtebit] nec ipsi parentes siue baptizati sint : siue non filios fideles excludere possunt ab hereditate extra.de iudeis.iudei.Sed.C.de aposta.l.j.cõtra.Sed respõdet̃.ꝙ legi pꝛeiudicat̃ a canone.Hug.vnde glo.dicit hic. ꝙ nihil speciale cõstituit̃ circa iudeos.Idem enim fit in filijs alioꝝ damnatoꝝ.C.de bo.dam.aut̃.bona.nisi in dãnatis crimine lese maiestatis.vt.vj.questione.j.§.verũ. ꝛ in crimine heresis. extra de here.cũ ſm.lib.vj. [qꝛ scriptum]eze.xviij.ꝛ.iiij. reg.xiiij.ꝛ.xxiiij.q.iij.his itaq3.Archi.

Exponit literam.

Diuisio.

Iam itaque. Ad idē sequit̃.c. hoc ꝙ est beati Aug.ad bonifaciũ: in q̃ dicit.ꝙ peccata q̃ a parētib⁹ cõmittunt̃:nõ imputant̃ filijs iam ab eis ꝑsonaliter diuisis siue separatis. Et põt diuidi in duas ptes. In ꝑma dicit qđ dictũ est. In secũda rñdet ad quãdã tacitã questionē.scđa ibi:vt autem possit.De hac materia plura disputauim⁹. de cõse.di.iiij. circa pꝛinci.ibi vide.Lege text. [Iam itaq3.alter est effectus] id est personaliter ab eo diuisus sine sua ꝯsensione:nec tunc dꝛ teneri alterius peccato de suo:sc3 cum consensit ad peccatũ alterius.s̄.di.lvj.vndecunq3.[traxit ergo reatũ].i.cãm reatus a parēte. Hoc dicit de peccato oꝛiginali, qđ cõtrahunt filij ex parētib⁹ descēdentib⁹ ex massa Ade : quo peccante oēs in eo, inquo erat tota natura humana,descēdētes ab eo per generationē viri ꝛ mulieris peccauerũt:dicēte Aplo ad Rom.v.ꝙ ꝑ vnum hominē intrauit peccatũ in oēs, in quo omnes peccauerunt.de conse.distin.iiij.firmissime tene, ꝛ nullatenus dubites omnē hoiem qui per concubitũ viri ꝛ mulieris cõcipitur cum oꝛiginali peccato nasci[qñ qđ contraxerit admissum est].i.receptum ꝛ contractũ.Hug.tunc iste erat vnus[cum illo]sc3 patre.nondum personaliter ab eo diuisus. Et in illo naturaliter existens.Hu.[aia.]Exo.xviij. [vt aũt.scđa pars rñdet vt dixi.Ad tacitã questionē diceret quis.Tu dicis, ꝙ nullũ peccatum maculat aliũ nesciētē.Ego autem video ꝙ per officium aliene voluntatis quis nesciens regeneratur.ergo a simili per alienũ peccatũ quis nesciens inquinat̃.Rñdendum est,ꝙ non est simile:qꝛ puer nesciens per aliũ adhibētem officiũ pietatis regeneratur non habet hoc ab ipso sed ab vnitate ecclie ꝛ spũ sancto:per quem in fide creatur.de conse.dist.iiij. queris a me. Hug.[Consecrãdus].i.baptizãdus[vnus spũs]ꝛ idē in oib⁹ vbi glos.dicit. Ex his põt colligi ꝙ aliud fit in malis, ꝛ aliud in bonis.Nã nõ põt qs peccare per aliũ licet possit saluari per alium.vnde de pe.di.j.tres.ꝛ de conse.di.iiij.queris. Dicit aũt apls.ad ro.v.Non sicut delictũ:ita ꝛ donũ.Si enim vnius delicto multi moꝛtui sunt:multomagis gratia dei,ꝛ donũ in gratia vnius hominis Iesu christi in plures abundabit.

Exponit literam.

1 ☞ Iniquitas patris non nocet filio.

Homini. Ad idē est.c.hoc:qđ est beati Gregoꝛij.xxvij.moꝛalium vbi docet.ꝙ solũ imitatoꝛib⁹ nocet alioꝝ impietas aut iustitia iuuat.Breue est.Lege tex. [Homini.]verba ista sunt iob.Iob.xxxv.vsq3 ibi[humana] ꝛ exinde sunt vba Gregoꝛij Iob exponētis[nocebit]exēplo.Hug.† filioꝝ eñ nocet iniquitas patris,ꝛ ꝓdest iustitia aut bona vita. qꝛ filij ex cõuictu ꝛ conuersatione parentũ vitã siue bonã siue malã plerunq3 vt frequentius imitant̃.[ꝛ filiũ hominis]sc3 similē tui.Hugu. non adiuuabit iustitia tua.quasi diceret.imo. vnde sequuntur verba Gregoꝛij que exponunt humana impietas nocet exemplo.quē peruertendo ad malũ coinquinat[immutat]sc3 exemplo.vt.ij.q.vij.Paulus.ꝛ.xxvj.q.ij.sed ꝛ illud.Hug.

Exponit literam. 1

1 ☞ Deus quare dicatur zeletos.
2 Zelus dicitur inuidia,ꝛ amoꝛ.
3 Deus quare dicatur visitare in tertiã ꝛ quartã generationē.

Contra. §.est.Postq̃ magister gratianus superius pꝛobauit per multas sanctoꝝ authoꝛitates peccata parentũ nõ nocere filijs. Inducit in contrariũ multa dicta sacre scripture,ꝛ sanctoꝝ.Et pꝛimo illud Exo.xvj. vbi

1 dñs ad moysem ait.Ego sum deus zelotes.† Dicitur autē zelotes deus non passione aliqua : cum passio zeli non cadat in deum:sed dꝛ se habere ad modum zelantis: qꝛ bono ꝛ pio affectu misericoꝛdie cupit nos.ad ipsum cõuerti.ꝛ expectat ad penitentiã,ꝛ hoc dicit Augu.xxij. contra faustũ.c.xvij.zelus inquit accipit̃.cum cõiugis adulterio animus turbat̃:ꝯtabescit ꝛ sic non cadit in deũ.Aliqñ accipit̃ cum seruãde pudicitie cõiugalis custodia diligēs adhibet̃:qđ deũ facere cũ plebē suam

a tanq̃ coniugē alloquit̃.quã foꝛnicari per multos falsos deos[a] non vult:nõ solũ sine dubitatione:verũetiã cũ gratiarũ actione nobis vtile est confiteri. Et ideo exponenda est litera sic. [Zelotes].i.exactoꝛ castitatis a fideli anima:sicut sponsus

2 a sponsa sua.† zelus dꝛ inuidia. Dicit̃ etiã amoꝛ ꝛ ꝓpꝛie amoꝛ viri ad vxoꝛē:pꝛo quo sustinere non põt alterius accessum ad eam iuxta hoc dicit.[Ego sum zelotes].i. ex nimio amoꝛe non patioꝛ sponsam meam.i. fidelem aiam foꝛnicari post deos alienos.sunt hec verba dñi in Exo.ꝛ habent̃.xxiij.qđ.iiij.ex his. ꝛ xxiiij.qđ.iij.§. his ita. ꝛ extra.de renuntia.nisi cum.§.persone Arch.[qui visito peccata patrũ]non ꝙ dñs imputet peccata patrũ in filios:que patres actualiter contraxerũt quo ad culpam licet peccata patrũ puniat in filios pena coꝛpoꝛali:aliqñ pꝛout dicit August.li.vj. contra iulianũ peccauit eñ cain ꝛ in eius filiũ chanaam vindicta pꝛolata est geñ.ix.pꝛo peccato salomonis filius eius regni diuisione punitus est.iij.reg.xj.pena tamē spirituali sc3 gratie vel vite eterne filius nõ punit̃ ꝑ peccato actuali patris iuxta illud Eze.xviij.Anima que peccauerit:ipsa moꝛietur.filius nõ poꝛtabit iniquitatē patris. de quo supꝛa satis diximus.ꝛ di.lvj.circa.ꝛ.c.vndecũq3 plenius. [In

3 tertiã ꝛc.]†Sed cur dꝛ visitare in tertiam ꝛ quartã generationem.Rñdetur qꝛ cõiter ꝛ frequēter parentes vident filios in tertiam ꝛ quartã generationē.ꝛ filij ex cõuictu imitantur parētum vitam quos si imitantur in mala vita suis pꝛopꝛijs culpis puniunt̃.Sed dicunt̃ peccata patrũ qꝛ in filios per imitationem descenderũt.[Augu.]sc3 super epła. ad gal.hoc aperit.[Non in equalitate iudicij]quasi diceret. Hoc ꝙ dñs dicit non est inequale iudicium: tunc eñ esset inequale si hoc esset ꝙ vnus peccaret,ꝛ non ipse:sed alius pꝛo illo pctõ puniret̃. Sed hoc dicit dñs de magnitudine clementie sue.Hec enim est magnitudo clementie dei:sc3 [dñ semper expectat].i. toto tēpoꝛe vite sue q̃nq3 ꝛ sepe.qđ in pꝛima generatione delinquitur. [nõ pꝛius coꝛripit].i.punit. [nisi tertia ꝛ quarta generatio euenerit].i.nisi cũ vitã finierit vel ad seniũ venerit.vnde ſm Augu. pꝛedicta authoꝛitas vult hoc dicere ꝙ sepe deus nõ punit immediate peccata patrũ tēpoꝛaliter:s3 expectat eos vsq3 in tertiam ꝛ quartã generationē.ꝛ si coꝛripiunt̃ ꝛ penitēt parcit eis. Alioqui post longã expectationē punit etiam in posteris pena:scilicet tēpoꝛali sicut pꝛius dictum est, ꝛ hoc pꝛofecto tam longa expectatio opus clementie ꝛ maxime est pietatis.

a [Per falsos deos.zelus domus dei dz nos cõedere pe. de anch. in c. relinqui. nu.3.de custo.eucha.

Questio. Respõdet.

Cum ergo. §.est in quo magister Gratianus incipit soluere questionē quasi diceret. sicut ignoꝛantia excusat infantes ab hereticis baptizatos : ita etiam excusare videtur eum:cui ignoꝛanti pater ecclesiam pꝛetio acquisiuit.vel sic.Si filio nõ debet nocere patris impietas. ergo nec isti impietas patris ementis pꝛetio ecclesiam.sed interserit diuersas authoꝛitates,ꝛ exempla:quibus pꝛobare videtur,ꝙ aliena peccata vident̃ alijs imputari,ꝛ semper supponit questionē,ꝛ cõcludit,ꝙ in pꝛincipio questionis ꝓposuerat. sc3 ꝙ ignoꝛantia istum excusat ꝛ continuat se sic. [Cũ ergo.] quas dicere.Cum hoc inquã sit[ergo patet.]hug.Inno.[scribat legē]ꝛc.s̄.e.q.placuit.[Itē sicut Aug.scribit post natiuitatē]vt denotet peccata actualia de quibus.s̄.e.q.iam itaq3 loquutus est idē Augu.[pena spũali.]sc3 que vergat in defectũ gratie aut vite eterne[vel pena spũali.]vt exponit Hu.excõicatione qua spũs hoīs ledit̃: occidit̃,ꝛ diabolo tradit̃.vt.xj.q. iij.audi.[offõ ꝛc.spũalis pena est.]verba sunt gratiani sophistice ꝯcludētis,ꝛ equiuocãtis in noīe spũalis pene.pꝛimo enim spũalis pena in verbis Aug.dꝛ excõicatio.Hec eñ nulli infligit̃ pꝛo alio. In ꝯclone vero quã facit gratian⁹ pena spũalis adeptio rei spũalis: sc3 que pꝛiuat ꝛ remouet a donis spiritualibus.vnde filio infligit̃ pꝛo quo pater dedit pecuniã: vt oꝛdinaret̃.Hugu.ꝛ Archi.[si excusat̃.vꝛbani].s̄.e.q.j.si qs a simoniacis.Hug.[Excusandus est.]Excusatur a reatu criminis: sed non qñ pꝛiuetur beneficio.vt.j.q.v.c.j.ꝛ.c.pꝛesentium. glo.

Exponit literam.

Item obijcitur. §.est Gratiani: ꝛ scđa pars huius questionis. In qua pꝛobat contrariũ per quatuoꝛ auctes.Et dicit. Obijcit̃.sc3 ꝙ filius non puniatur pꝛo peccato patris.Et obijcitur quia ecclesia que est res insensibilis per simoniam tamen consecrata punitur ex peccato consecrantis:vt dicatur non consecrata et aialia irrationabilia pꝛo peccato alterius occidant̃ ꝛ thesauri anathemate

anathemate damnantur.Et multa alia que inducit.

1 ☞ Cõsecrare ecclesiam ex pactione pecunie est potius execratio ꝛ pꝛophana actio quam consecratio.

Exponit literam.

Ecclesia. Ad idē pꝛobãdũ inducit hoc.c.qđ est beati Gregoꝛij in registro.Breue est.Lege tex. [Ecclesia q̃ per pactionē].i.per interuētũ pecunie ex pacto ꝓmisse ꝑ ipsa consecra

1 tione:qđ nõ l3 [execrata]†qm̃ ꝯsecrare ecckiam ex pactione pecunie est poti⁹ execratio ꝛ ꝓphana actio q̃ ꝯsecratio. Nã talē consecrationē Deus execrat ꝛ abominat̃.vnde Esa.j.dñs ait. Incēsum abominatio est mihi.ꝛ ꝓuer.xxviij. [Oꝛatio eius] sc3 simoniaci erit execrabilis.[Execrata.] Sed contra vñ.s̄.e. q.j.non nocet.Sed respõdetur ꝙ non dꝛ sic execrata,ꝙ reuera non sit consecrata ecclesia:que per pecuniã fuit consecrata: dũ mõ debita foꝛma ecckie fuerit obseruata.sed dꝛ execrata nõ in se:qꝛ locus sctũs est:s3 in detestationē illi⁹ q eam pactione cõsecrauit vt dicatur execrata q̃tum ad eum cui obest actus talis consecrationis, ꝛ transit in eum maledictio execrationis . sic mala.ij.dicit dominus indignis sacerdotibus.Maledicã benedictionibus vestris:non ꝙ benedictiones in se essent maledicte:sed qꝛ fiebant ꝛ transibant in maledictionē benedicētis. nec in hoc loco pꝛopꝛie ecclesia punitur.sed magis populus ex causa in detestationē simoniace prauitatis. Itē ꝑ peccato cõsequenter inducit multa exempla de sacra scriptura.pꝛimũ de ciuitate hierico. [anathematizati] sic eñ dominus ait Iosue. vj.sit ciuitas hec sc3 hierico anathema: ꝛ omnia que sunt ī ea. [dño].i.a dño anathematizata ꝛ maledicta a dño. vnde achoꝛ q recepit de hoc anathemate lapidatus est Iosue.vij.Itē ponit ſm exemplũ de amalechitis.[saul].j.reg.xv.[Itē]tertium exēplũ de egyptijs:quib⁹ dñs immisit plures plagas.Exo.ix. ꝛ.xj.Itē quartũ exēplũ de peccato israelitarũ : ob qđ arca dñi capta fuit per philisteos.j.reg.iiij. Ex quibus ꝯcludit gratianus.ꝙ si hec inaiata aia(saltem rationali) deus execratus est: consequens est,ꝙ ignoꝛantia non excuset culpam simonie[ve

a luti.[a]]hoc pꝛobat etiã exēplo. qꝛ ditatus ex latrocinio patris filius per ignoꝛãtiã nõ excusat̃,ꝛ licet quãdiu filius latrocinia patris ignoꝛet ignoꝛantia inuincibili: credēs se iusti patrimonij heredem esse excusetur a culpa:ex quo tamen ad notitiam eius peruenerit,ꝙ pater inique per latrocinia siue furta acquisierit:nõ excusatur quin talia reddere teneatur,ꝛ si extunc non reddiderit,ꝛ occupauerit sic male possessa,ꝛ extũc paterni criminis particeps est. qꝛ scienter detinet aliena, ꝛ patris latrocinio consentit,ꝛ sic peccat.qꝛ ſm apostolicum ad Ro.ij. nõ solum qui male faciunt:sed etiã qui eis consentiunt peccant.Itē aliud exēplum ex peccato achoꝛ.quãuis plebs israelitica peccatũ achoꝛ in furto anathematis ignoꝛaret:nihilominus plebē israeliticã dñs puniuit, ꝛ inimicoꝝ manibus percussi sunt de eis quasi tria milia pugnatoꝝ. Iosue.vij. Itē ponit aliud exemplũ filioꝝ heli.filioꝝ enim heli sacerdotis peccato populus israeliticus cesus est:ex quib⁹ ceciderũt de Israel.xxx. millia peditũ.j. reg.iiij.Itē aliud exemplum.[peccato plebis.]qꝛ pꝛopter peccata plebis Israel sancti daniel ananias ꝛ azarias ꝛ misael sunt ducti cum multis alijs in captiuitatem Dañ.j. [Similiter ezechiel pꝛopheta]ezeł.j.Ex quibus patet.ꝙ pꝛopter peccata alioꝝ quis punitur pena coꝛpoꝛali, ꝛ tempoꝛali.

a [Veluti. Dictio ista qd īpoꝛtet vide Bart. in l.pen. circa fi. de interdic. matri.iter pu. et tuto.

1 ☞ Esau alio nomine dicitur Edom:vnde idumei.

His itaque rñdetur. Hic est tertia pars q̃stionis:in qua gratianus rñdet mystice exponēdo pꝛedicta exempla assignãs septem causas:quib⁹ alij pꝛopter alioꝝ peccata puniuntur.pꝛimo scilicet causa sacri.i.figure sicut lapides ꝛ thesauri hierico. ꝛ aialia amalechitaꝝ.scđo cã flagelli. vt ꝑmogenita ꝛ possessiones egyptioꝝ.tertio cã detestandi criminis:vt pecunia simonis magi.quarto cã experiētie ꝛ pꝛobationis: vt electi ꝛ ꝓphete.quinto cã puniendi in quo deliquerunt:vt dauid:qui populum numerauit. qꝛ in lata gente gloꝛia regis in diminutione plebis cõtritio pꝛincipis.sexto causa diminuēde pene. vt paruuli sodomitarum.septimo causa exēpli ꝛ coꝛrectionis vt giezi ꝛ cham.Io.de.Archi. [Causa sacri].i.figure.quia vt ait apłs oia in figura ꝯtingebãt illis.Hug.[Figura] exponit̃ in litera ꝛ omnes alie cause[in detestationē peccati pecunia simonis]act̃.viij. [Sanctificationē cõsecrationis.] Hoc fecit Gregoꝛius qꝛ foꝛmã ecclie arriani heretici ī ꝯsecrãdis ecclesijs nõ seruauerũt.Nã si ꝯsecrassent in foꝛma ecclesie:non erat ꝯsecratio reiterãda.vt.s̄.e.q.ecclesia. [Sic ꝛ]scđa pars.vt dicit. Archi.in qua redit gratianus ad pꝛopositũ pꝛincipale vt pꝛobet alios puniri pctõ alioꝝ.Et hoc ꝓbat nouē exemplis ſm her. [Nauicula Ione.]pꝛimũ exēplũ Io.j.ꝛ mat.xij. [fugitiuus] sc3 ipse Ionas:qui fugiebat a facie dñi in tarsis[depꝛehēsus] a nautis.[fluctib⁹ maris immergeret̃]ab ipsis nautis.Arch. [filij israel].j.reg.iiij.ſm exēplũ.[poꝛtãtes].i.tolerantes[pctã sacerdotũ]sc3 ophni ꝛ phinees filioꝝ heli.[in manib⁹ hostiũ] philistinoꝝ sc3: qñ fuit arca capta,ꝛ hec histoꝛia recitari ꝯsueuit.xxxvij.di.legãt.Hug.ꝛ Archi.[Itē dauid.] tertiũ exēplũ dauid eñ superbe:nõ dãs gloꝛiã deo.pplm numerauit : cuius pctõ ppłs ab angelo percussus est,ꝛ ceciderũt.lxxij.milia virorum.ij.reg.xxiiij.[in lata gente]hoc sumptũ est ex illo pꝛouer. xiiij.In multitudine populi dignitas regis,ꝛ ī paucitate plebis ignominia pꝛincipis.Dauid ergo inaniter gloꝛiãs in multitudine motus est ad pplm numerãdũ,ꝛ subtractione populi punitus est:vt in quo gloꝛiabat̃:in hoc etiã toꝛqueretur.[Itē paruulos.] quartũ exemplũ.[Sodomitarũ.]geñ.xviij.Nõ solum maioꝛes sodomitarũ puniti sunt: sed eoꝛum paruuli eoꝝ ignoꝛãtia non obstante: qꝛ filij pꝛo peccatis patrũ:vt dictũ est coꝛpoꝛaliter hñ puniunt̃ diminuta est pena:qbus successio paterni sceleris[est adēpta].i.remota.diuina eñ pꝛouidētia que pꝛescit,ꝛ ꝓuidet qualis quisq3 debeat esse futur⁹ ꝓuidebat eos si ꝑmãsissent paterni sceleris imitatoꝛes futuros. Et ideo per hoc maioꝛ pena illis diminuta est qbus successio paterni sceleris est adēpta.[Dathan.] Quintũ exēplũ. Dathan ꝛ abiron. nu.xvj. Eos eñ cũ suis paruulis terra absoꝛbuit: vt pateat ꝙ pctis parētum filij coꝛpoꝛałr puniant̃.Et ne filij viuētes pctã parentũ imitarent̃. [Itē] sextũ exēplũ[cham.]de quo habet̃ geñ.ix.ꝛ di.xv.maledicit̃ a noe.[giezi.] septimũ exēplũ de quo hr̃.iiij.reg.v.ꝛ.s̄.e.q.j.cito.[Iudeis]octauũ exēplũ. [Clamantib⁹]sanguis ei⁹ Mat.xxvij.[relige]eoꝝ[addite pene].i. ꝓpter moꝛtē xp̃i: sc3 ꝑ titũ ꝛ vespasianũ q hierl̃m destruxerunt: ꝛ oēs iudeos ꝑdiderũt vel interficiendo:vel per diuersas partes mũdi dispergēdo[achab.] nonũ exēplũ de quo,iij.reg.iij. iste fuit rex.x.tribuũ ī samaria.Hic accepit iezabel filiã regis synodioꝝ in vxoꝛē.Et cũ ea coluit baal deũ sydonioꝝ.Et iđ fecit eũ deus occidi:qñ ibat cũ Iosaphat rege duarũ tribuũ ad expugnãdũ ramoth ciuitatē q̃ est in galaad[hui⁹ achab filiã] sc3 athaliam Ioꝛam filius Iosaphath rex iuda duxit ī vxoꝛē cuius filius nepos,ꝛ ꝓnepos:sc3 ozias:ioas,ꝛ amasias:qui et ipsi succedētes sibi inuicē reges iuda fuerũt ī ḡnatione a mattheo pꝛetermittũtur.sed a Ioꝛã transitũ facit euangelista . ad ozochiã:q fuit quart⁹ post eũ. Et ideo dicit tex.hic:ꝙ a genealogia xp̃i sunt exclusi:vt patet Mat.j.qꝛ dictum erat per heliseum pꝛophetam in thꝛono regni tui quēquã non esse sessurũ de domo achab:nisi in quarta generatione. [Sed hic surgit q̃stio.None illi tres ꝑtermissi sederũt ī thꝛono regni:rñdetur ꝙ sic:sed ideo dicunt̃ hic non sedisse: qꝛ nõ sederũt merito vite cũ oēs fuerint mali.dicit ergo[de semine eius.] sc3 de athalia filia eius ꝛ vxoꝛe Ioꝛam. Hic ex ea genuit ezechiam:Ezechias genuit ioas.ioas ge.amasiã.amasias ge.osiã [vsq3 ad purgatã]sc3 quartã ḡnationē.[Exclusi].i.pꝛetermissi a mattheo sc3 illi tres pꝛedicti.Illi eñ tres fuerũt mali,ꝛ ideo in generatione dñi pꝛetermittunt̃:vel ideo qꝛ Ioꝛam se miscuerat generi iezabel.Et ideo memoꝛia eius tollitur a generatione dñi in filio,ꝛ nepote ꝛ pꝛonepote.sed purgata labe gentilis familie in quarta generatione numerat̃ in osia:qui fuit quartus post eũ Hug.[Odiũ quoq3 esau.]decimũ exēplũ[ad idumeos] qui ex

Exponit literam.

Questio. Rñdet.

1 eo nati sunt.† Nã esau alio noīe vocat̃ Edom. vñ dicunt̃ idumei quasi edomei:ad quos testante malachia transiuit odium dñi.malachi.j.[Sed his exēplis.] sc3 postremo positis sc3 de cham,ꝛ giezi, ꝛ achab ꝛ esau nõ pꝛobatur ex peccato alioꝝ nisi qui eoꝝ mala imitantur. videlicet quãtũ ad culpã vel subtractionē gratie aut vite eterne. Hac enim pena nemo punit̃: nisi pꝛopꝛia culpa tempoꝛali vero ꝛ coꝛpoꝛali bene:vt sepe cõmemoꝛatum est punitur quis aliena.

1 ☞ Apostoli passi sunt tēpestatē in naui petri malitia iude.

Diuisio.

Turbatur. Ad idē subiũgit hoc.c. qđ est beati Ambꝛosij sup lucã:ī quo continuat ꝓbãdo ꝙ pctm̃ vnius nocet alteri.ita ꝙ iustus q̃nq3 punit̃ ꝑ impio.Et diuidit̃ ī duas partes.In pꝛima ostēdit,ꝙ coꝛpoꝛali pena aut ꝑsecutiõe q̃nq3 iustus punit̃ demeritis maloꝝ q in eadē societate sunt.In scđa elicit:ꝙ nõ sit re⁹ criminis simonie dicēdus: ꝑ quo data est pecunia ipso ignoꝛãte.scđa ibi:Nõ itaq3.Lege. [Turbat̃ nauicula petri in qua erat iudas] cũ petro.xxiiij.q.j. non turba

1 tur.† Ex malitia eñ iude apłi in naui petri passi sunt tēpestatem.Nauicula eñ hec q̃ agitabat̃ fluctib⁹ erat nauicula petri: in qua erat iudas cum alijs.Et significat ecclesiam que bonos habet ꝛ malos que ecclesia sancta suis meritis firma est,ꝛ fundata super firmã petrã : vt pꝫ Matt.xvi.que frequēter alienis peccatis ꝯcutit̃, ꝛ tēpoꝛaliter exagitat̃ ꝑsecutionib⁹ multis:quã xp̃s velut a somno excitatus post ꝑsecutiões ad pacē

Exponit literam.

et trāquillitatē reducit[ignorabat] clarū autem est ꝙ petrus ignorabat peccatū proditionis inde.vñ Jo.xiij. cū xps dixit. ꝙ vnus ex discipulis suis eum traderet tanquā ignorās quis traditurus esset dixit simon petrus Jo.quis est de quo dixit ꝛ tñ ignorantia peccati inde non excusauit petrū ꝛ alios:quin paterētur maris turbationem ꝛ periculū naufragij absqꝫ suo peccato:vt pateat ꝙ ex peccato alterius quāquā ignorās corporaliter punitur.[Non itaqꝫ.] secunda pars.Tales quidem sunt simoniaci:qui rem simoniace per alios acquisitam possident,ꝛ eam debent amittere: sed non sunt simoniaci.i. peccato simonie rei vel infecti.

2 ☞ Ignorantia iuris est triplex.
3 Ignorantia iuris naturalis neminem excusat a peccato qui vsum potest habere sciendi.
4 Ignorantia iuris diuini in his sine quibus nulli est salus: neminem excusat qui scire potest.
5 Ignorantia iuris canonici nō excusat a peccato episcopos seu superiores prelatos.
6 Ignorantia iuris canonici quo ad sacramentorū cōmunium dispensationem ꝛ ad canones penitētiales ꝛ ad sanctorum legendas non excusat a peccato sacerdotes.
7 Ignorare nulli licet ea que publice facta sunt.
8 Ignorantia iuris canonici in his que pertinēt ad officium est peccatum,ꝛ neminem in officio constitutum excusat.
9 Ignorantia iuris ciuilis quos excuset.
12 Ignorantia iudeorum qualiter conuincatur damnabilis.

Notandum. §.est in quo gratian⁹ occasione sumpta principalis questionis ostēdit: ꝙ nō omnis ignorantia excusat:nec oīs ignorantia nocet: distinguendo in genere de duplici ignorātia iuris scilicet ꝛ facti. Pro pleniori intelligentia huius queruntur tria.
8 ¶ Primum est vtrum ignorantia iuris excuset a peccato.
10 ¶ Tertiū est vtrum ignorantia facti excuset a peccato.
11 ¶ Tertium est vtrum ignorātia posset ligare ad penam: licet excusat a culpa.

1 **Ad primum** sic procedit.†Et videt ꝙ ignorantia iuris excuset a peccato: primo sic.dicit cyprianus vt in.c.consuetudo. viij.di. Ignosci potest simpliciter errātibus:sicut de ipso dicit Paulus. Qui prius fui blasphemus ꝛ persecutor; sed misericordiā consecutus: qꝛ ignorans feci. ¶ Secūdo arguitur ex.c.presenti:vbi habetur: ꝙ non potest probari reus criminis cuius ꝯsciam nō habuit. Et loquit de eo q habuit beneficiū p simoniā per alios perpetratā. ¶ Tertio sic.Omne pctm̄ est volūtarium.vt dicit Augu.ergo qd tollit vel diminuit rationē voluntarij excusat: vel alleuiat pctm̄.sed ignorātia iuris est hmōi. qꝛ inuoluntarium per ignorantiā causat:vt phs dicit. in.iij.ethi.ergo ignorātia iuris excusat. ¶ In oppositum est magister.in.§.pñti: in quo ostēdit:ꝙ ignorantia iuris qñqꝫ nō excusat. ¶ Rñdeo de ista materia an ignorātia excuset plene disputauimus supra. circa prin.di.xxxviij. Et iō ibi vide. Nā de hac cā breuiores hic erimus.
2 Dicēdū quātū spectat ad pñs† ꝙ ignorātia iuris distinguit triplex.s.iuris naturalis: iuris diuini,ꝛ iuris humani canonici.s. siue ciuilis. Quo pposito supposito sit ista pma ꝯclo
3 †ignorātia iuris naturalis neminē excusat a peccato: q vsum pōt habere sciēdi.ista ꝯclusio est magistri.in.§.presenti:vbi sic dicit ignorātia iuris naturalis oībus adultis damnabilis est. Adultis dico q habēt vsum rōnis:ppter furiosos ꝛ amētes,ꝛ hmōi vt exponit magister Alexā.de halis.in secūdo qꝛ in talibus iuris naturalis nihil interest in vitio decipere vel decipi vt.xvj.qō.j.si cupis.ꝛ.C.de in ius.vo.l.ij.Et de hac dicit igno-
4 rans ignorabitur:vt dicit glos.ꝛ Hug. ¶ Scda ꝯclo.† Ignorantia iuris diuini in his sine qb⁹ nulli est salus neminē excusat qui scire pōt. Ista etiā cōclusio est pñtis.§.Est etiam beati Augu.in enchiridion sic dicentis. Longe tolerabilius est in his que a religione seiuncta sunt mentiri: ꝙ in his sine quorū fide ꝛ notitia deus celi nō pōt falli. Sed hoc est dictū qꝛ ignorantia in his que spectant ad salutē est dānabilis.vnde est malus actus:qui per ignorantiā taliū perpetratur: nec habet ex-
5 cusationē. ¶ Tertia ꝯclo.† Ignorantia iuris canonici nō excusat a peccato epos seu superiores prelatos. Ista ꝯclo que est magistri Alexandri de halis.in scdo patet per illud qd celestinus.di.xxxviij.de epis loquēs ait.c.nulli.Nulli sacerdotum liceat canones ignorare.ꝛ ibi. in.c.oēs psallentes.ex.vij. synodo precipitur. ꝙ inquiratur diligenter an promouendus in epm in promptu habeat ꝛ sacros canones, ꝛ sanctū euangeliū, ꝛ librum apostolicū: quorū expositionē vide nostrā ꝛ disputatio-
6 nes nostras. ꝛ intelliges pleni⁹ pbatiōes ꝯclonis. ¶ †Quarta ꝯclo. Ignorātia iuris canonici quo ad sacrorū cōiuni dispēsationē ꝛ ad canones pnīales ꝛ ad sanctoꝝ legēdas non excusat a pctō alios sacerdotes:si faciunt ꝯtra statuta patrū. Ista ꝯclo ptꝫ ex.c.que ipsis.qd est beati Aug.di.xxxviij.vbi Augustinus ponit ea q̄ sunt necessaria scire sacerdotibus sine quib⁹ non habent cōuenienter nomē sacerdotis ibi vide. ¶ Quinta ꝯclo. Ignorantia eoꝝ que publice pmulgant de his q̄ ptinent ad statū laicorū non excusat a peccato:qd in illis per ignorantiā ppetrat. Ista ꝯclusio est magistri Alexā.vbi supra:ꝛ patet qꝛ nulli ignorare permittit ea:que publice fiunt. Hoc aūt maxime de clericis intelligendū est: sicut habet.di.xvj.c.si.vbi dr ꝙ penes vos ꝛ in vestris regionibus actū est: ꝛ oīs ecclesia recipit:qua rōne cōueniat:vt hec sancta ꝯstātinopolitana eccle-
7 sia non reciperet: vbi dicit glos.ar.† ꝙ nulli liceat ignorare ea que publice facta sunt.xij.qō.ij. qui ꝛ humanis.ꝛ. viij.q.j.licet
8 cū multis alijs ibi inductis simil⁹. ¶ Sexta ꝯclo.† Ignorantia iuris canonici in his q̄ pertinēt ad officiū est pctm̄,ꝛ neminem in officio ꝯstitutū excusat:nisi sit ignorantia inuincibilis. ptꝫ ꝯclo.per illud qd ait leo papa.dist.xxxviij.in.c.si in laicis. Si est in laicis intolerabilis ignorantia eorū que.s.tenent scire sm cōgruentiā suorū officiorū:sicut sunt qui in dignitatib⁹ cōstituti sunt:de quib⁹ habes exemplū.di.lix.si officia.quātomagis est intolerabilis in his qui presunt: scꝫ in ecclia:scꝫ sacer-
9 dotibus,ꝛ epis qui debent alios docere. ¶ †Septima ꝯclusio. Ignorātia iuris ciuilis quosdā excusat: scꝫ eos qui nō tenent scire,ꝛ quosdā nō:scꝫ qui tenent scire iuxta qualitatē dignitatis:aut officiorū: qb⁹ sunt deputati. Ista ꝯclo ptꝫ ex presenti tex.vbi ait,ꝙ ius ciuile alijs pmittit ignorare.alijs nō ꝛc. Ista sufficiāt ad pñs. ¶ Dicendum est ad rōnes in oppositū. Ad primā respōdet iuxta Alexandrū de halis.in scdo ꝙ ex hoc ꝙ ignoscebat aplo non ostendit non fuisse peccatū: qd ignoranter dr fecisse:sed bene qd ppter ignorantiā excusationem quādam habuit:ppter quā minuebat peccatū. Ignorabat em̄ ea que a pphetis de xpo fuerant pnuntiata:tunc fuisse cōpleta,ꝛ hoc modo erat de illis de qbus dicitur act.iij.Scio ꝙ p ignorantiam fecistis ꝛc. ¶ Ad scdam rñdetur sm eundē Alexandrum ꝙ licet talis non sit reus criminis:sm ꝙ crimē dr qd est dignū accusatiōe: Nihilominus tñ nō est immunis a pena:scꝫ priuatione beneficij:qui per ignorantiā simonie parentū adeptus est beneficiū. Hoc aūt est ppter enormitatē criminis. Et qꝛ possidet qd suū nō erat. ¶ Ad tertiā respōdetur ꝙ ratio bene pcedit de ignorantia iuris inuincibili. Hec aūt bene excusat:nō aūt de oī ignorātia iuris. qm̄ in aliquibus quodāmodo est volūtaria:sicut ea que est in potestate sciētis q̄ dr ignorātia vincibilis:vel affectata. Et ista nō excusat:sꝫ aggrauat poti⁹.

Primū ar. — §.Tim̄.i.c — Scdm arg. — Tertiū ar. — Opponit ꝛ Respōdet. — Prima cōclusio. — Secūda cōclusio. — August. — Tertia cōclusio. Alexander de halis — Quarta cōclusio. — Quinta cōclusio. — Alexander de halis. — Sexta cōclusio. — Septima conclusio. — Ad primū argu. — Ad scdm. — Ad tertiū.

10 **Ad secundum** sic procedit.†Et videt ꝙ ignorantia facti non excuset.primo ex eo ꝙ vt dicitur hic in litera. Ignorātia facti nō excusat iudeos qui non credunt xpm venisse. ¶ In oppositū vr de illis qui comedunt idolaticū ignorantes dicit apostolus.j.ad Corin.x.ꝛ habetur etiā.in.§.presenti.vnde dicit apostolus. Si qs infidelium vocauerit vos ad cenam,ꝛ ire vultis:quidquid appositum fuerit vobis:comedite: nihil interrogantes propter conscientiam. ¶ Item arguitur idem de his qui per ignorantiā baptizant ab hereticis vel etiam ordinant a simoniacis cū nesciant esse simoniaci: sicut dicit Urba.ꝫ.q.j.in.c.si q. Si qui a simoniacis non simoniace ordinati sunt: si probare poterūt se nescisse eos simoniacos: tūc pro catholicis habeant,ꝛ taliū ordinationes sustinemus misericorditer ꝛc. ¶ Respondeo de hac materia satis diximus.dist.xxxviij.circa principium.nihilominus quātum spectat ad locum presentem breuiter sic dicimus iuxta distinctionem quam gratianus facit: de ignorātia facti. Et cōmemorat Alex.de halis.in secūdo.quoniā quedam est eius qd oportuit scire tūc est ꝯclusio prima ꝙ si est adhibita diligentia debita excusat a toto. ¶ Secūda conclusio.si debita diligentia non est adhibita non excusat a toto: licet bene a tanto. ¶ Tertia conclusio. si ignorantia est supina non excusatur: imo graue peccatum est: sicut exemplatur in litera de iudeis:qui dicuntur habere ignorantiam de Christo,quod iam venerit.dicit enim magister Alexander de halis in secundo ꝙ istorum ignorantia est supina. possent enim scire. Tum ex operibus Christi. Tum ex operibus discipulorum Christi. Tum ex collatione scripturarum propheticarum. Preterea non est simile vt inquit idem magister Alexander de iudeis illis qui penituerunt in primitiua ecclesia:qꝛ nōdum erat plene veritas:que latebat in prophetis. Loquendo autem de ignorantia facti quod non oportuit scire est conclusio quarta ꝙ talis ignorantia excusat sicut patet in exemplo posito in litera de cibo idolatico.de quo habetur prima.ad Corin.x. Ad aliud vero quod de ordinatis a simoniacis non simoniace inducitur respondetur. qd talis ignorātia: licet excuset a culpa: nihilominus tamen in detestatione criminis tales priuantur executione

Ad primū arg. — Opponit i cōtrarium. — Scdā opp. — Rñdet. — Alexander de halis.

executione ordinis, et indigent dispensatione. Simoniacus enim occultus ipso iure suspensus est. Paruuli vero qui simpliciter habent ignorantiam excusantur a culpa: cum baptizantur ab hereticis in forma ecclesie. Et sic patet solutio ad totum.

11 **Ad tertium** sic proceditur.†Et videtur ꝙ ignorantia que excusat a culpa nō liget ad aliquā penam. primo sic. Pena em̄ debetur pro culpa. Si ergo ibi non incurritur culpa:vt patet.videtur ꝙ non debeat quis obligari ad penā. ¶ In oppositum arguitur.ex.c.cos.j.e.q.v.vbi dicit vrbanus loquens de his quibus ignorantibus cupiditate parentū collati sunt ordines:aut bñficia,ꝙ ignorātia tales excuset a reatu criminis non a fructu emptionis. Respondeo dicendum iuxta Alexandrum de halis.in scdo ꝙ iudicandum est in huiusmodi sicut in alijs enormibus peccatis in quibus ad detestationem criminis puniuntur: qui nō delinquunt. Unde ponitur conclusio.ꝙ iuste istis ꝛ similibus imponitur pena priuationis acquisiti: licet ipsi a culpa sint immunes. Ista conclusio ex multis superius dictis patet. Patet etiam. Tum quoniam ex alieno dolo.non debet quis commodum reportare.ff.de eo per quem fac.est.l.vlti. Tum secūdo qꝛ ab initio nō habuit canonicum ingressum. Et ideo in hoc puniendus est:vt possessione priuetur. Et hoc dictum sit ad presens. Lege tex. ¶ [Notandum ignorantia] distinguit gratianus de ignorantia facti,ꝛ iuris. Et de ignorantia facti subdistinguit. Quoddam em̄ factū est qd scire non oportet:sicut ponit exemplū de cibo apposito vtrum sit idolis immolatū: aut non de quo apostolus.j.ad Corin.x.scribit. Et quoddā est qd oportet scire sicut est ignorantia iudeoꝝ respectu aduētus xpi ꝛ aliorum que pertinēt ad salutem: vt sunt dicta pphetarum: qui de xpo pronuntiarunt. Hec em̄ pertinent ad fidē: sine qua impossibile est placere deo, ꝛ fide saluamur. Unde apostolus ait.ad ephe.ij.gratia saluati estis per fidem. Et qꝛ iudei dictā prophetarum ignorant: excecati in sua infidelitate manent increduli ꝛ blasphemi.[iudeis.] iudei quidem saluatorem expectant futurum:quē nos aduenisse firma fide credimus,ꝛ gaudemus de quo tempore esaias prophetauerat Esa.xij. dicens. Exulta ꝛ gaude filia sion: quia magnus in medio tui sanctus
12 israel.†Et si queras.vnde conuincitur damnabilis ista ignorantia iudeorum. Respondemus ꝙ ex quatuor potissime. Ex quibus manifeste colligit.ꝙ saluator noster qui pmissus erat iam venerit:ex quibus iudei cognoscere potuerunt,ꝛ cognoscere possent:qui nondum credunt eum aduenisse. Primo ex determinatione temporis aduentus sui designata. Daniel.ix.in hebdomadibus.lxx.abbreuiatis. Secundo ex signis datis aduentus eius:sicut de trāslatione regni: vt habetur Gene.xlix. Tertio ex qualitate ꝛ modo aduentus eius:quia in humilitate,ꝛ paupertate:sicut prophetatum erat zach.ix. Quarto ex excellentia operum quib⁹ doctrinam suam confirmabat soli deo possibilibus propter qd ait. Jo.xvj. Si opera non fecissem in eis que nemo alius fecit: peccatum non haberent scilicet infidelitatis in me. Et ista sufficiant ad presens: qꝛ de istis sermo copiosus alium locum expectat. [ignorantia] prosequitur de ignorantia iuris dicendo ꝙ alia iuris naturalis. Hic ius naturale appellat qd natura introduxit:vt quod tibi nō vis fieri:alij ne feceris.vt.ꝫ.di.j.humanū genus. Jo.de fan. Hug.et Archi.[naturalis oībus adultis damnabilis est.][a] scꝫ vsum rationis habentibus videas.de pe.di.ij.§.qd ver.bona conditā ꝛc. Archid.[alia ciuilis.] Large accipitur scꝫ legalis quod scꝫ a lege humana introductū est. Hug.ꝛ Archi. Et assignās differentiā iuris ciuilis contra ius naturale dicit,ꝙ ius ciuile alijs permittitur ignorare:vt pupillis ob beneficium etatis,ꝛ rusticis propter cōmodū agriculture,ꝛ militibus qui propter rem publicā occupant in castris: quos magis arma vult scire imperator:ꝙ leges. sed non oībus hoc ꝯcessum est militibus sed minoribus quibus aliud officium non cōmittitur: nisi vt pugnent:sed maiores ꝛ nobiliores milites non debent ignorare ius cum sepe cognoscant de causis. Hug.ꝛ Archid. Excusat ignorantia iuris ciuilis mulieres,ꝛ hoc propter sexum:sed hoc non semper. sed in velleiano. Hug.ꝛ Archi.[Ignorantia iuris ciuilis nemini obest] in damno vitando:quia in dāno vitādo omnibus prodest.vt.ff. de iuris ꝛ fac.igno.l.iure.gl.[Si negotium cōtigerit] quia facilius succurritur in negotio quā in delicto. Et tamen vt dicūt legiste casus sunt in quib⁹ nocet iuris ignorantia etiam in damno vitando,ꝛ in negotio. Hug. [quā delictum est] dicit Goff.ꝛ Hug.ꝛ Archi.cōmemorat,ꝙ hoc exemplum non est congruū qd magister ponit de negotio ꝛ de delicto:cum dare mutuam pecuniam siue in maiore siue in minore sit negotium:nō delictum:nisi ideo velis eum id dixisse:quoniā leges nisi in casu non permittunt maiorem a filio familias petere cū effectu propter exceptionē senatuscōsulti macedo.cū dederit mutuū:sed minori propter etatē permittunt. Prohibet enim senatuscōsultū macedo.filiofamilias dare pecuniā mutuo:vel aliud in fraudē senatuscōsulti maced. Et qui ei crediderit petere nō potest:sed si minor fuerit qui crediderit cessat senatusconsultū.sm Goff. Hu.ꝛ Archi.[Item si successionem.] hic est tenor leg.C.de iuris ꝛ fac.igno.sed potest vsqꝫ ibi.[vel si id.] ꝛ loquitur hec lex in constituto herede cum quodam extraneo. Et dicit ac.ꝙ iste errauit in facto. Credebat em̄ testm̄ habere.vij.testes:cum tñ haberet.vj.placētinus aūt dicebat,ꝙ iste errauit in iure,ꝛ nondū tradiderat iste alij partē hereditatis,ꝛ sm eū dic[obtinebit] scꝫ retinēdo alioqui nō repeteret:cū naturaliter esset debitū cuius per ignorantiā soluti repetitio non cōuenit.C.de iuris ꝛ fac.igno.l.cū quis. de hoc videas.in.l.si post. Sed ꝙ in errore facti loquat hic notat Goff. dicens,ꝙ iste credebat in testō se habere coheredē: qd credidit iure factū:cū nō esset qm̄ falsum vel iniustū vel irritū erat ipm testamētū. Et tūc habet locū qd hic dr. Et idē notat hic Hug. ꝛ Archi.[Successionē].i.hereditatē. Nam cum putares te habere coheredē in testamēto:qd credidisti iure factū: cū nō esset solida tibi successio defert. Et si diuiseris cū eo sine iudice poteris repetere quā obtinebis. Nā si cū iudice nō repetes. Hug. [obtinebis] qꝛ poteris iure repetere,ꝛ obtinebis. Hug.[vel si id qd si nullo iure] qd em̄ nec naturali iure nec ciuili debet: vel naturali nō debet quāuis ciuili debeat solutū per ignorātiam repetitur promissum reddi nō cogitur:naturaliter tātum debetur pacto ciuiliter tm̄ chirographo naturaliter ꝛ ciuiliter: mutui numeratione:vel stipulatione:ciuiliter tātū obligatus sum:vt in hoc casu pmisisti mihi denarios mutuo.ego fēci tibi chirographū de debito reddendo:nō das mihi postea denarios obligatus sum tibi ciuiliter tm̄:scꝫ ex chirographo.sed si petis habeo exceptionē nō numerate pecunie[repetis] qd per ignorantiam soluisti condictione indebiti.[vel repetis] liberationem condictione incerti: quia si sine causa ob incerti condictionem consequi possunt vt liberētur.vt.ff.de condi.sine cau.l. qui sine causa. Hug.[Non ita si delictum cōmittitur] ex ignorātia hug. Incidit in cōstitutionem hanc.scꝫ si quis in tantā: que est.C.vnde.vj.ꝛ.xvj.placuit.sed infra.ij. questione.vij.placuit.ꝛ latro.cōtra. Sed ibi soluitur de delicto congruum exemplum ponit Gratianus. Hugu.[In hoc autem.] Hic gratianus reuertitur ad propositam questionē videlicet ꝙ ille puer qui ingressus est monasteriū simoniace ex culpa patris quam iste ignorabat. Et dicit ꝙ iste puer excusat dupliciter propter ignorantiā facti qd non tenebatur scire. Secundo propter etatis infirmitatem qua non poterat scire.

Primū ar. — Opponit i cōtrarium. — Respōdet. Alexander de halis. — Exponit literam. — Questio. Respōdet.

[a] ¶ Dānabilis est. adde Spe. in tit. de sum.tri. ꝛ fide cath. nec ignorātia iuris diuini. Card. Zaba. i cle. j.q.vj. de cō san.ꝛ affi.

1 ☞ Dispensatio an possit esse circa simoniacos.
2 Papa potest dispensare in omnibus ꝛ cum omni simoniaco. In aliquibus tamen non consueuit.nu.3.
4 Episcopus potest dispensare cum simoniace ordinato si crimē perpetratum est nescientibus ordinatis postquā simpliciter renuntiauerit executioni ordinis.
5 Episcopus potest dispensare si simonia non est commissa cum episcopo sed cum collaterali suo episcopo ignorante.
Et cum illo qui scienter recepit ordines simoniace:non tamen ministrauit in eis:in ordinibus rite ante susceptis.nu.6.
Et cum religiosis quibus ignorantibus in receptione eorum simonia commissa est in fauorem religionis.nu.7.
8 Abbas in quibus casibus simonie possit dispensare.
9 Episcopus potest dispēsare in minoribus speciebus simonie.
10 Dispensatio simonie cōtracte in beneficijs fit quatuor modis.
11 Episcopus potest dispensare si simonia est cōmissa ignorante eo:cui beneficium acquiritur,ꝛ ignorante episcopo.ꝛ nu.12.
13 Episcopus non potest dispensare si simonia cōmissa est sciente ordinato:sed solus papa.
14 Episcopus potest dispensare si sola intentione seu voluntate commissa est simonia.
Et cum illo qui cōtulit beneficiū vel ordinē simoniace: vel fuit mediator simonie:dum tamen sit occultum.nu.xv.
Et cum illo qui resignauit beneficium post debitam penitentiam.nume.16.
17 Episcopus non potest dispēsare cum simoniaco in dignitate. Nec cum electo simoniace.nu.18.

¶ Questio.v.

Quod vero. Hic intitulatur qnta questio. scꝫ an liceat ei esse in ecclesia: vel fungi ordinatione:quā paterna pecunia est assecutus. Et diuiditur in tres partes. In prima probat,ꝙ filij nō pñt tenere beneficium emptū a patre cū esset puer

Diuisio.

Jo.de. In scda probat, ꝙ de rigore iuris deberent deponi si-
moniaci quocunqȝ modo. Jo.de. In tertia dicit, ꝙ si ordina-
tus fuerit inuitus simoniace eo ignorante cum eo dispensatur
Jo.de.ꝛ Archid.scda ibi.in.§.hoc autē.tertia ibi.in.§. ex hac.
Est aūt notandū vt dicit Hu. Et tangit gl.huius qōnis: duo
sunt articuli. Primus est an liceat ei esse in ecclesia: quā pater-
na pecunia est assecutus. Scds est si pater nō emit ei ecclesiam
sed ordinē: an liceat ei illo ordine fungi. Ad primū rn̄detur.in
c.seq. Ad scdm.in.c.presentiū.e.q. ¶ Pro huius.c. intelligen-
Questio. Primū ar.
1 tia pleniori. Querit sic.† Utrū circa simoniacos possit esse di-
spēsatio. Et vr̄ ꝙ nō maxime circa simoniacos in ordine.simo
niacus necesse habet renuntiare ei: qd simoniace acquisiuit.vt.
s.e.q.j.si quis neqȝ.sed ordini nullus posset renuntiare: cū aīe
imprimat indelebiliter.xxxij.q5.vij.licite. nec executioni.quia
illā non habet.vnde hoc vitiū nō videt posse purgari. xiiij.q.
vi.si res. Et ꝙ idem fit de simoniaco in beneficio videtur ex eo
qꝛ calcedoneā.conciliū adeo condēnat simoniacū in beneficio:
Opponit ꝛ Rn̄det.
sicut simoniacū in ordine.vt.s.ea.q.iij.ex multis. ¶ In oppo-
situm est litera capitulorū huius qōnis. ¶ Rn̄ ideo dicendū.ꝙ
aliqui volunt dicere, ꝙ papa nō possit dispensare cū simonia-
cis in ordine maxime, ꝛ multominus epi. sed isti non bene di-
cūt. Pro qua materia plenius elucidanda ponētur alique cō-
Prima cōclusio.
2 clusiones. ¶ Prima† ꝙ papa pōt dispensare in oībus ꝛ cum
omni simoniaco. ptȝ ꝯclusio. qꝛ istud est de iure positiuo.totū
aūt ius positiuū in potestate pape est.dicit vlrichus. Hug.di-
cit hic. Credo ꝙ papa pōt in ordine empto,ꝛ in quolibet alio
casu si vult simoniacis dispensare.qꝛ nō subest canoni: licet ꝑm
Scda conclusio.
3 canonem viuere debeat. ¶ Scda ꝯclusio.† Licet papa de ple-
nitudine potestatis possit cū simoniacis in ordine dispensare
etiā si ipsis scientibus cōmissa sit.non cōsueuit tamē: sicut nec
Uersus.
in alijs casibus: qui in sequētibus versibus cōtinent. Siue his
ordo datur vel baptismus repetat.scȝ scienter. Siue vt euerta
tur fidei status ordo petat. Et vterqȝ simoniam operet. Ut di
spēsetur spes irrita prorsus habet. Declaratio horū versuum
est, ꝙ papa raro aut nunquā dispensat. Primo qñ his sciēter
se baptizari pmisit.de cōse.di.iiij.eos.ꝛ.c.si his. Et idē si igno-
ranter. Et postea cū sciuit ratum habuit. Secūdo sir̄ qui bis
sciēter recipit eundē ordinē.j.e.q.vij. saluberrimū. Idem etiā
intelligas de recōfirmato.ar.lxxxviij.dist.c.j.ꝛ de cōse.di.v.di-
ctum. Tertio cum quis ad subuertendū fidē se fecerit ab here-
ticis ordinari.j.e.q.vij.cōuenientibus. Quarto.cum quis ordi-
netur: ita ꝙ simonia interueniat tam ex parte ordinati: quā ex
parte ordinatoris.ix.q.j.ab excōicatis.ꝛ.s.e.qō.j.si quis epus.
In istis nō cōsueuit papa dispensare, ꝛ hoc rationabiliter vt
Ulrichus.
dicit Ulrichus: qꝛ in oībus istis.iiij.casib⁹ iniuria fit sacramē-
to ordinis. Et ideo merito in eo punit quis: in quo delinquit.
Tertia cōclusio.
4 ¶ Tertia ꝯclusio.† Cum simoniace ordinato si crimen perpe-
tratū est nesciētibus ordinatis tunc postꝙ̄ simplr̄ renuntiaue
rit executioni ordinis potest eps dispensare. Patet conclusio
ista extra.de simo.c.de simoniace.qd intelligendū est: si nō fue-
rit data pecunia epo. Nam si epo fuisset data: non posset ipse di
spensare propter turpitudinem suam: sed solus papa.s.e.q.j.si
quis neqȝ.ꝛ.j.e.q.presentiū.vel vt dicit glos.guil.ꝛ vlrich⁹ etiā
successor eius vel alius eps in cuius diocesi ordinatus haberet
beneficiū: vel domiciliū: vel metropolitanus vt etiā dicit Ray
Quarta cōclusio.
5 mundus Concor. Inno. Goff.ꝛ Hosti. ¶ Quarta ꝯclusio.† si
simonia non est cōmissa cū epo sed cum collaterali suo ipso epo
Quinta cōclusio.
6 ignorante eps pōt dispensare. ¶ Quinta ꝯclusio.† Cū illo qui
scienter recepit ordines simoniace nec tn̄ ministrauit in eis: po
test eps dispensare in ordinibus rite ante susceptis. Non autē
in illo quem simoniace recepit: nec pōt dispensare, ꝙ recipiat
alios ordines ante dispensationē: qꝛ promotus esset per saltū
Sexta conclusio.
7 di.lij.c.j. ¶ Sexta cōclusio.† Cum religiosis quibus ignoran-
tibus in receptione eorū simonia cōmissa est in fauorē religio-
nis: eps dispensare potest,ꝛ in ordine ꝛ in loco. Ista conclusio
est raymūdi,ꝛ vlrichi. De religiosis vero exemptis qui habēt
priuilegium dispensandi cum suis subditis nisi in casibus in
Septima conclusio.
8 quibus est apostolica sedes merito cōsulenda: est cōclusio.† ꝙ
in oībus casibus predictis possunt dispensare: qꝛ pro casu quē
eps expedire potest nō de necessitate papa adeundus est. Ista
Octaua cōclusio.
conclusio est dn̄i petri de palud.in.iiij.di.xxv. ¶ Octaua con-
9 clusio.† Eps potest dispēsare in minoribus speciebus simonie
scȝ que committuntur in exequijs mortuorū: in benedictioni-
bus nubentium: in cemiterij consecratione: in sacrorum vaso-
rum ac vestimētorum benedictione: in receptione chrismatis:
in aque benedictione: vel salis seu panis benedicti venditione.
Ulrichus, Guilielm⁹, Raymūd⁹.
Ista cōclusio est vlrichi. Concor. Guil.in gl.ꝛ Ray.in summa
ti.de magistris. Item Hosti.ꝛ Goff.eo.ꝙ non prohibetur.ar.
extra.de sen.excō.ex eo.nuper. Nec ob.s.e.q.j.ergo.quia loqui-
tur in simoniaco in dignitate secundū Goffre.ꝛ Hostien. No-
10 tat etiam hoc Archi.s.e.q.j.statuimus.† Circa dispensationē
simonie cōtracte in beneficijs est imprimis notandū, ꝙ illa fit
quatuor modis. Est enim dispēsatio parua: vt habeat laicam
cōmunionem.i.que laicis datur in pascha: vel alijs solēnitati-
bus vt dicit glo. Guil.sanctus Tho.ꝛ Ulrichus. Magna: vt
post penitentiā in alia etiam in suo ordine remaneat maior: vt
remaneat in eadem ecclesia sed in minoribus ordinibus maxi-
ma vt in eadem ecclesia etiam maiores ordines exequitur: non
tamē prelationem accipiat.j.e.q.c.j. Item sanctus Tho.in se-
cunda secunde.q.centesima.arti.vlti. Qua distinctione habita
Prima cōclusio.
11 sit ista prima conclusio.† Si simonia est cōmissa ignorante eo
cui beneficium acquiritur,ꝛ ignorante epo: potest eps dispen-
sare.vt postquā pure ꝛ simpliciter illi beneficio renuntiauerit.
Idem beneficiū de nouo ei conferatur. Ista ꝯclusio colligitur
Scda conclusio.
satis apte extra de simoniace.ꝛ extra de elec.si alicuius. ¶ Se-
12 cunda conclusio.† si eps scienter eidem contulit beneficiū: eps
tunc non potest dispensare: sed superior potest dispensare. pa-
tet.ar.j.e.q.c.j.ꝛ extra.de cle.coniu.diuersis fallacijs. Ista con
clusio est Raymundi.ꝛ Archi.s.e.qō.iij.ex multis. Et dicunt
aliqui.dicit Archid.ꝙ idem posset successor epi sic beneficium
Tertia conclusio.
13 conferentis. ¶ Tertia cōclusio.† Si simonia cōmissa est scien
te ordinato eps non potest dispensare sed solus papa. extra.e.
de regularibus. Hec conclusio est sancti Tho.in scda secunde
vbi supra.ꝛ vlrichi. Scdm glos.vero Guil.intelligit hoc,ꝙ cū
talibus non possit dispensari: nisi per papā: nec in illo benefi-
cio nec in alio: si remanet in seculo. Concor.tan.extra.e. nobis
Quarta cōclusio.
14 ꝛ similiter Hostiē. ¶ Quarta conclusio† si sola intentione seu
voluntate cōmissa est simonia potest eps dispensare. Ista con
clusio est Rayn.ꝛ Ulrichi. Uel potius vt dicit Ulrichus non
est necessaria dispensatio: sed per condignam pniam liberatur
ex toto.ar.di.l.de his vero.ꝛ est etiam expressum extra.e.man-
Quinta cōclusio.
15 dato. ¶ Quinta conclusio.† Eps potest dispensare cum illo
qui contulit beneficiū: vel ordinē simoniace: vel mediator fuit
simonie: dum tamen sit occultum, ꝛ cum illo qui carnales pre-
ces interposuit pro indigno: nulla alia interuentione condi-
Sexta conclusio.
16 tione vel pacto. ¶ Sexta conclusio.† Cum eo qui recipit simo
niace beneficium postquam resignauit in executione ordinum
post legitimā penitentiam potest eps dispēsare si sit immunis
ab illo peccato. Alioqui metropolitan⁹ debita discretione ad-
hibita in penitentiali iudicio potest dispensare. Et hoc quādo
ex consuetudine metropolitanus habet audire in confessione
Septima conclusio.
17 subditos suffraganeorū suorū. ¶ Septima conclusio.† Eps
nō potest dispensare cum simoniaco in dignitate. Ista conclu-
sio est Inno.extra.e.nobis.imo etiam cū nullo simoniaco scien
ter in dignitate: etiā pro qua non fecit simoniam.s.e.q.j.erga.
Octaua cōclusio.
18 ¶ Octaua cōclusio.† Eps nō potest dispensare cū electo simo
niace, ꝙ postea eligatur si electio probata est iuridice per simo
niā facta: etiam quā electus ignorauit: nec postea ratā habuit.
Nihilominus potest eps dispēsare de simplici beneficio: scȝ qd
nō est dignitas: nec habet dignitatē annexam ꝑm Inno. Guil.
ꝛ Ulrichū: si ignoranter recipit per simoniacam prauitatē: vt
post liberā resignationē ei cōferat extra.de elec.si alicuius.qd
Ad argu.
etiā dictū est.s.e.circa cōclusionem primā. ¶ His habitis di-
cendum est ad rationes in oppositum.cū dicit de ordine, ꝙ nō
potest dimittere ad quā respōdetur iuxta. Archi.ꝛ Hosti.ne-
gando ar. Et ratio ꝑm eū. Tum qꝛ potest talis se vltro offer-
re ad depositionē.xxj.dist.nunc autē sic ꝙ pōt renuntiare quā
tum in eo est. Cum etiam ratio non procedit: qꝛ si papa secum
dispenset purgatio vitiū ordinis.j.e.q.presentiū. Nam ꝛ vitiū
furti purgatur re furtiua apud furē manēte domini volunta-
te.ff.de vsucap.si fur.ꝛ.s.q.j.quod quidam. De beneficio autē
planum est ꝙ renuntiare posset.

1 ☞ Filij si nolunt credere parentibus ꝙ sint simoniace pro-
moti: quid iuris.
2 Mutatio loci aliquando valet.

Quicūque. Inducit hic magister Gratia-
nus ad oppositum questionis
pposite capitulū hoc: qd est vrbani pape, ꝛ distin-
guit tres casus ꝑm quos capl'm hoc diuidit ī tres
Diuisio. Exponit literam.
ptes.scda ibi: illi vero.tertia ibi: si qui aūt. Lege tex. ¶ [Qui-
cūqȝ.] Primus casus de illis qb⁹ paruulis existētib⁹ parētes
eorꝫ ecclesiā vel eccl'iastica bn̄ficia p pecuniā acqsiuerūt: de istis
dicit ꝙ post renūtiationē si canonice viuere voluerint ibidē: ex
mia pn̄t remanere: nec ab ordinibus acceptis remouebuntur.
[parentū.] vel etiā aliorꝫ. Hu.[paruuli.] Un̄ presumit bn̄ficio
etiam ꝙ fuerūt inscij. Simile.s.e.q.iiij.placuit. Idem esset de
adultis si paterne emptionis inscij fuissent. Hug.[vel eccl'iarū
partes.] scȝ prebendas vel alia eccl'iastica bn̄ficia. Hu.[postꝙ̄
oīno] i.libere.extra.de simo.ex insinuatione Archid,vel oīno.
i.quo ad officiū ꝛ bn̄ficiū.hug.[Dimiserint] supple: ꝙ̄ totius
potuerūt. Alioqui si postꝙ̄: hoc statuerint tacite vel expresse
consentiunt

consentiant videntur ratificare: ꝛ eis nocebit: extra de simon.
Questio. Rn̄det.
1 de simoniace. Archi. ¶ Sed surgit hic qō.† qd si filij nolunt
credere parētibus. dicunt quidam, ꝙ si non habēt inde lesam
conscientiā securi sunt oīno.ar.ff.de his qui sui vel alie.iu.sunt
l.filiū. Alioqui si faciunt cōtra cōsciētiam edificant ad geennā
extra de pres.c.vl. Quod verisimiliter credit: nisi in hac pte ac
quiescant verbis parentum, de quibus nō est verisimile ꝙ fal-
sum dicant.ar.extra de presum.afferte.ꝛ.c.literas.vn̄ eis om-
nino credēdum est.extra qui ma.ac.poss. Satis pōt dici ꝙ ta-
les sunt in hac cōsciētia nimis duri: prout in casu consimili no
tat Host.extra de pe.ꝛ re.officij. Ad hanc materiā facit quod
le.ꝛ no.extra.de simo.p tuas.ij. Arch. Sed dic iuxta Hug.qui
super ver.dimiserunt.dicit.i.statim postꝙ̄ sciuerunt: dum tn̄ si
lius nescit pecuniaȝ esse a patre datam pro illa ecclesia: quā hȝ
non peccat: ꝛ si statim vt cognoscit dimittit: excusatur a pecca
to: ꝛ ex misericordia toleratur ibi: si statim non dimittit peccat
ꝛ irreparabiliter tanꝙ̄ simoniacus directe deponit.arg.s.e.q.
j.cōstat.ꝛ.xx.q.ij.c.j.ꝛ.ij. Hu. [Si canonice].i.regulariter.ho-
neste: ꝛ religiose [pro magna misericordia.] Nam de rigore iu
ris oīno deponi merent.s.e.q.j.presbyter.debent enim amitte
re rē emptā non pro culpa sua: sȝ qꝛ rem furtiuam habent per
emptionem sibi indebite acquisitam.nisi ergo prius purgetur
vitium quod fit eam dimittendo retinere non pn̄t. ergo tales
in odiū simoniaci criminis de iure deponūtur ecclesiastico bn̄
ficio [nec a satis].i.ecclesiasticis [ordinibus] acceptis vel acci
piendis.[remouemus] hoc sir̄ ex misericordia respectu odij
criminis simoniaci.aliter vr̄ potius hoc esse debere de iure cōi
Hu.ꝛ Arc.[illi vero] scda pars.ꝛ est secūdus casus q satis pȝ
in litera [maioris etatis] per ꝙ presumitur quod sciebant ꝛ in
telligebant quid agerent.ꝛ est presumptio contra eos ratione
2 etatis.simile.j.ea.qō.vij.qui in quolibet. [Si in alijs.] † valet
interdū mutatio loci: vt dist.lxxxi.valet.s.e.q.j.si qui a pseudo
[seruatis proprijs ordinibus] quos.s.post emptionem ecclesie
canonice receperunt. Hu. [Pro magna misericordia] sicut.s.
Quod si ad alias ecclesias non poterunt forte propter scanda
lum: vel propter aliqd aliud. Hu. [ꝛ in eis].s.ecclesijs emptis
ad sacros ordines.i.ad ministeriū sacrorꝫ ordinum quos post
emptionem ecclesie canonice susceperūt. Et ita aggrauat eorꝫ
pena in ecclesijs emptis qm̄ in illis ab officio ꝛ executiōe illo-
rū ordinū debēt cessare. Hu.ꝛ gl. [salua tn̄ in oībus apostoli-
ce sedis].i.pape.[authoritate] vt.s.papa possit dispēsare si ve
lit: vel vt hanc reuocet si iterum ei videbit expedire glo. [si qui
tn̄] tertia pars.tertius casus qui est iste.si q an̄ emptionē eccle
siaꝝ fuerunt canonice ordinati, si postꝙ̄ ecclesias quas emerūt
dimiserint: voluerint canonice viuere: ex misericordia cōcedit
in eadē eccl'ia remanere in oībus suis ordinibus: ꝙ non est in
ꝑcedēti casu.s.cū ordinati sunt postea. Et hoc iō: qꝛ cū eēnt cri
minosi: pmiserunt se ordinari: in quo multū peccauerunt: ꝛ sic
plus peccauerunt isti: [nisi forte hmōi ecclesia sit].s.illa empta
[vbi primū locū].i.locū prelationis.forte adeo pauper est: ꝙ
nō pōt ibi esse nisi ꝑlatus cū aliquo clerico [primū enim].i.sin-
gularē vel [locū prepositura].i.ꝑlationis. Hu. [Nō enim locuȝ
regiminis in ecclesijs emptis obtinebunt] simile di.xij.nos cō
suetudinem.isti enim sermones prelationem designant nō infe
riorem dignitatem. Hu.ꝛ Arch.

Hoc autem. §.est.ꝛ scda pars: in qua ꝑm Archi.
dr̄ ꝙ de rigore deberēt deponi simo-
Exponit literam.
niaci quocunqȝ modo. Jo.de. Lege tex. ¶ [Hoc canonum] si-
moniacos deponentium. Hu. Jos.ꝛ Arch.

Eos qui. Ad idē pbādū īducit magr̄ Gra
nus hoc.c.ꝙ est eiusdē vrbani pa-
pe: vbi dr̄.ꝙ cū eo q ecclesiā simoniace emit: si ad re
ligionē trāsiēs ibi laudabiliter ꝯuerset dispēsat mi
Exponit literam.
sericorditer cū illo. Lege. ¶ [Eos q ecclesiam] vel ecclesiasti-
cū beneficium [vita].i.bonorꝫ meritorꝫ ꝑrogatiua: vt.j.e.q.vij.
tali.ꝛ.s.e.q.j.si q a simoniacis.[in monasterijs] vt dist.lvi.pre-
sbyterorꝫ.ꝛ.§.vn̄. Hu. [ministrare ꝯcedimus] vt di.l.vt consti-
tueretur [preiudicio] vt di.lv.prescriptis. Hu.quasi non de iu
re communi sed ex dispensatione.gl.ꝛc.

Ex hac. Hic incipit tertia pars.in qua dr̄: ꝙ si ordina-
tus fuerit simoniace ipso ignorante cū eo di-
Exponit literam.
spensat. Jo.de.ꝛ Archi. Lege tex. ¶ [Ex hac.] hoc.c.respicit
s.e.qcunqȝ.ꝙ est vrbani,p ꝙ determinat qstionē p pmissaȝ au
thoritatē ꝯcunqȝ. Hu. [Non a fructu] qꝛ ecclesiā sic emptā reti
nere nō pn̄t. Nā fructū quē sperabāt emptores non habēt. [il-
lud idē] scda pars.ꝙ.s.dictum est de eo qui ecclesiā cōsecutus
per paternā pecuniā.s.ꝙ excusetur a crimine Hu.ꝛ Jos.ꝛ Ar
chi. [Ex principibus].i.familiaribus episcopi. Arch.

1 ☞ Simoniacus non dicitur quo ignorante ordo vel eccle-
sia empta est.
2 Discretio pertinet ad prudentiam.
3 Episcopus an debeat requirere consensum sui capituli in om-
ni dispensatione.

Presentium. Ad idē probādum qd di
xerat magister Gratian⁹
Casus.
inducit.c.hoc: ꝙ est vrbani pape.ij. Casus huius.c.
est data pecunia cuidam amico vel familiari epi q-
dā ordinatus est p̄sbyter ab epo: vtroqȝ ignorante pecuniam
esse datā: q p̄sbyter ex quo factū cognouit, rogauit epm: vt eū
deponeret.vn̄ papa epo sup hoc cōsulēti rescribit dicens: ꝙ ex
misericordia lȝ de rigore deberet deponi, tolerer in eodē ordi-
ne cesset tn̄ ab offō illius ordinis.si vō postea vtilitas ecclesie
hoc exigeret: vt locū regiminis accipiat ex ꝯcessione epi sacer
Diuisio. Exponit literam.
dotale officiū exerceat. diuiditur ergo.c.hoc in duas ptes. in
prima narrat factū.i scda prouidet casui: scda ibi lȝ. Lege tex.
¶ [Presentiū parētū icuria].i.negligētia: ꝛ quedā stulta mi
seria forte non credebant hoc esse peccatū, nec curiosi: nec soli-
citi fuerūt vt hoc a sapiētibus inuestigarēt.vel iniuriā vocat
cupiditatē promouēdi filiū.qua excecati nesciebant quid face
rent.[Non epo] qꝛ si epo tunc in odiū ipsius ordinatoris non
ita facile dispēsaretur cum eo p̄sertim cū tunc simonia esset in
promotione ꝛ promouēte. Hu.[inuitū].i.ignorantē. Hug.vel
inuitū.i.renitētē,ꝛ nolētē illum ordinē accipere. Hu.[deponē-
dum] in odium simoniaci criminis.vt.s.e.q.j.pn̄tium. sanci-
tum.[culpam istā] nō ꝙ hic esset culpa cum actus iste illo ne-
sciēte ꝛ nolēte sit ꝯmissus. sȝ qd al's solet esse culpa.s.vbi quis
sciens factum ꝛ volens ordinaret,ꝛ est improprietas.simile di.
xxxiiij.si quis viduā.ꝛ di.lvj.c.vl.cum multis alijs. Hu.vn̄ im
proprie dr̄ culpa act⁹ [vel culpa].i.defectū. Arch. [vel nesciēs]
i.ignorans istam culpam, quā cōmiserant parētes [ꝛ coactus]
Questio. Rn̄det.
i.nolēs suscipe ordinē illum. ¶ Sȝ hic surgit qō.si coactus re
cipit qn̄o dr̄ nesciēs. Ad hoc dicit Arch.ꝙ quidam dicunt ne
sciēs quantitatē vel qualitatem culpe: q ignorantia iuris fuit:
ꝛ ideo non excusauit maxime in lucro captando.ff.de iur.ꝛ fac.
ignoran.l.iuris error.vel dic ꝛ melius, quod inuitus ordinem
suscepit ꝛ simoniam ignorauit.ista etiā est sn̄ia Hug.[commi-
sit].i.in canonē simoniacos deponentem incidit. Hu.vel com
misit proprie loquitur.dicit Archi.vn̄ expone.i.ordinem pro
quo cōmissa est culpa recepit.ita etiam exponit. Hu. Et nota
1 ꝙ Lau.dicit† ꝙ talis non est simoniacus quo ignorante ordo
vel ecclesia empta fuit.extra de simo.de simoniace. Nec est indi
Opponit ꝛ
gnus qui alieno vitio laborauit.C.de natu.libe.l.lege. ¶ Sed
obijcit ꝯ hec: si non est simoniacus in quo est necessaria dispen
Rn̄det.
satio.vt.s.ea.q.c.j.ꝛ extra.e.ex insinuatione. Ad hoc rn̄det qd
cum vitiosam hȝ prebendam vel ordinē nisi p dispēsationē ob
tineret non valeret.vt in hoc.c.pn̄tiū.ꝑm Tancre.ꝛ Uincen.q
ita notant in pdicto.c.ex insinuatione Arch.[supplicauit] vn̄
mitius cum eo agēdum fuit.arg.di.l.si quis ꝑpostera.ꝛ.c.quia
te.ꝛ.xiij.q.ij.non dicatis. Hug.hic videas qd no.extra de elec.
2 si alicuius.in glos.j. Archi.[discretionis.]† discretio enim ad
prudentiam ptinet p quam oēs virtutes dirigunt ꝛ mēsuram
hn̄t [bonitatis] ꝑm ꝙ prudentie obsequuntur.vt pȝ p phm.ij.
ꝛ.vj. Ethi.vn̄ phs primo magnorꝫ moraliū dicit.ꝙ prudentia
ꝯparat alijs virtutibus sicut architector oparijs.architector
in ope est magister quasi princeps opis dirigētis alios,ꝛ pci-
piētis manu operarijs qualiter operētur, sic prudētia ceteris
virtutibus prout opȝ secundum rectam rōnē imperat, ꝛ eas
dirigit qualiter in suis actibus laudabiliter inclinent virtuo
Grego.
sum [mater] dicit enim Gregori⁹ scdo moraliū. Cetere virtu-
tes nisi ea que appetūt prudēter agant virtutes esse nequaꝙ̄
possunt [misericordie viscera] hoc sumptū est ex v̄bis Zacha-
rie. Luce.j.q ait.p viscera misericordie Dei nostri.ꝛ Apostol⁹
ait ad Colo.iij.induite vos sicut electi Dei viscera misericor-
die. Et certe misericorditer cū isto dispēsatū est. primo qꝛ hoc
ignorauit.secundo qꝛ coactus a parētibus ordinē recepit.ter-
tio qꝛ sponte cum sciuit defectum in ordinatione confessus est
ꝛ epo reuelauit. Quarto quia obediens sacris canonibus pe-
tijt humiliter a sic suscepto ordine deponi. Quinto qꝛ prom-
pte penam suspēsionis impositam suscepit.ꝯcor. Hu.[suspe-
ctus]. Lȝ enim sic ordinatus non fuerit in culpa: in detestatio
nē tn̄ criminis simonie ecclesie disciplina sic ordinatos ab ordi
num executione suspendit: donec cum eis p sedē apostolicam
fuerit dispēsatum. Et pȝ hic sedis apostolice cōsideratio [di-
scretionis] primo mitigando penam suspēsionis, q est subleuā
da propter penuriam sacerdotum, propter quam diuinū offm̄
impediretur, ꝙ est preferendum tali pene. Dictat enim vera
discretio: vt ad maius periculum vitandum id quod minus
est omittatur scdo in conferendo digno gratiam, vt si sic ordi-
natus ecclesie vtilis fuerit: ꝛ dignus pacta pnia, ad curam ani
marum possit assumi ex concessione epi cum consilio suorum

fratrum.[Ex ↄcessione epi]dicit Hu.hic.ar.ꝙ eps potest dispensare cum simoniacis qd ipse Hu.non credit:nec hic habetur ſm eũ.cum hoc spãliter indultũ sit ei. Nam qlibet potest sic dispensare vbi a papa ei indulgeret.ſm Hu.Circa verbũ

Questio.

3 fratrum.pot queriẽ vtrum eps in omni dispensatione debeat requirere consensum capituli.Et vr vt dicit gl.ꝙ sic.ꝛ ita episcopus in tali casu dispensare non pot sine consensu fratrum, ꝛ authoritate.Nam in omni dispensatione consensus capituli requirendus est.Ad hoc facit ꝙ no.di.l.ex penitẽtibus.in gl. ij.ꝛ.lxxxi.si qui sine.in glo.j.iuxta fi.Sʒ ad hoc pot dici,ꝙ eps dispensare non potest sine consilio capituli in magnis bñficijs vt in.c.presentium.secus in minimis.extra de elec.si alicuius. ſm Host.qui ita not.in summa de his que fi.ab epo sine cõsensu.c.plura in ca.j.huius questionis diximus de dispensatione episcoporum:ibi vide.

1 ☞ Decretum quid dicatur.

¶ Questio.vj.

Diuisio.

QUid autem. Hic ĩtitulaẽ.vj.qo. Et potest diuidi in duas partes.In prima pte qr qstio illa sexta (que erat)an ordinati ignoranter a simoniacis essent abijciẽdi,vel nõ expedita est,s.e.q.j. si q a simoniacis remittit ad illud.c. In scda interserit aliã qõnẽ.vtrũ ꝑ electione aut decreti ↄfirmatione vel subscriptione dare pecuniã sit simoniacũ.scda ibi,nũc aũt de illis.Lege tex.¶[Quid aũt]i.c.vrbani.circa qd ꝛ alia similia potest dici.ꝙ illa.c.que dicunt simoniace ordinatos in ordine suo non recipiendos loquuntur de rigore.Que aũt dicunt eos posse in ordine suo recipi de misericordia,vel illi de quorũ cõuersatione bona non dubitatur in ordine suo pñt recipi. Alij vero de quibus aliter sentitur non debent recipi.Hugu. [nunc autẽ]scda pars vbi incidenter moueẽ alia qo:vt soluat

Exponit literam.

1 [decretũ]†decretũ est scriptura ↄtinens electionẽ, ꝛ ordinem electionis,ꝛ noĩa eligentium ꝛ electi,ꝛ subscriptionem eligentium:ꝛ cõsensus coꝝ.[Non enim vr]arguit ꝙ non sit vitiosa electio propter hoc iudicanda[sed sicut]in oppositum arguit ꝛ determinat ꝙ sic[ecclesiasticarũ rerũ emptores]ꝛ eis participes:vt prebẽdarij fiant simoniaci[iudicantur].s.ea.qo.iij.si quis obiecerit[per electionem venitur ad ꝛc.]vt dist.gl.sicut viri[perinde]vt.gl.q.in.c.sane.Hr ex quibus ꝛ ex multis superius dictis patet ꝙ non solum emere spiritualia sed annexa spiritualibus est simoniacum.ꝙ etiam probat Gratianus per sequen.capitula.

1 ☞ Electio nec pretio nec potentum suffragio nec timoris impressione debet esse.
2 Timor an inducat simoniam.

SI quis autem. Ad probationem ꝛ confirmationẽ solutionis date ad incidentem qõnem propositam inducit hoc.c.symmachi pape.in quo statuit
1 †ꝙ electio nec ptio nec potentum suffragio nec timoris impressione dʒ esse nec confirmari.planũ est.Lege[si qs suffragatrices] hoc em̃ ꝓhibeẽ.vt.s.e.q.j.estote.ꝛ.xvj.qo.vij.si quis eps.ꝛ dist. lv.nullus penitentem.ꝛ.viij.q.ij.c.j.Hu.[ciues]laici em̃ maiores presertim qui inuitanẽ debẽt subscribere se in decreto.non vt eligentes:sed vt consentientes.vt.vij.q.j.eps de loco.ꝛ dist. lxiij.vota timore.hic vide qd no.per Innocen.extra de elec.ꝙ sicut.in glo.ꝙ si contempti iuxta finẽ.ver.si aũt electio sit aliqua.

Exponit literam.

Questio. Rñdet.

2 ¶Sʒ hic surgit qo.que tangitur in gl.†vtrum timor inducat simoniam.rñdet gloss.ꝙ non peccat tamen mortaliter q per timorem obtinet beneficium.idem dicunt hic Ber.Laur. ꝛ Jo.de fan.sed videtur contradicere quod le.ꝛ no.s.e.q.j.sunt quidam.Archi.

EGo autem. Ad idẽ subiũgiẽ.c.hoc qd est Grego.in quo hr ꝑ conclusione:ꝙ simoniacus est qui vt eligatur pecuniã largiẽ.breue est.Lege tex.¶[Ego]hoc aũt meli9 intelliges.si legeris supra di.lxiij.salonitane.ꝛ.j.ij.q.v.quanto.qr de isto agiẽ ibi.Hug.ꝛ gl.[si in illis criminibus]que sunt illa tractatur per ordinem a.xxv.di.vsq ad.l.Arch.[liber intercessor]vt dist.xlix.§.ecce.ꝛ.s.e.q.j.fertur.ꝛ.iij.q.vij.in grauibus.Hu.

Exponit literam.

1 ☞ Dignitates ꝛ beneficia conferenda sunt refugientibus: ꝛ non his qui se ingerunt.

SIcut is qui. Ad idẽ subiũgitur hoc ꝙ est beati Gregorij ad sergiũ epm:vbi inqt:ꝙ sicut ordiatio clericoꝝ: ita electio vel ↄsensus sine venalitate esse dʒ.Et diuidit in duas ptes.In prima parte dicit,ꝙ ad dignitatem assumẽdus sit qui refugit illam assumere,ꝛ repellẽdus q illã vltro ambit ꝛc.In scda ꝑcipit vt in sacerdotibus ordinandis synceritas vigeat simplex sine venalitate consensus.Et idem in electionib9 epoꝝ seruetur.scda ibi:itaq frater charissime.Lege.

Diuisio.

1 ¶[Sicut renuit]†Nam refugientibus ꝛ non his qui se ingerũt dignitates ꝛ bñficia sunt ↄferẽda.vt de eccl'ia oĩs ambitio expellaẽ[renuit]nõ ↄstãter:nõ ꝑseuerãter qr si semp renueret inuit9 ordinare nõ deberet.di.lxxiiij.eps.sʒ faciendũ est:vt de nolẽte fiat volẽs:ꝛ tũc licite ordinaẽ.vt.xxiij.qo.iiij.displicet.ꝛ di.xl.aũ oĩa.ꝛ.viij.q.j.in scripturis.ꝛ.C.de epi.ꝛ cle.si quecq̃.hugu.[q vltro ambit]vt.xvj.q.j.vos aũt.ꝛ di.lxj.miramur.ꝛ.s. e.q.j.neq[decrescat.]Nã casum appetit:q ꝑ abrupta qrit ascẽdere.vt di.lxviij.sicut ꝛ.s.e.q.j.pueri.Hu.[Summũ sacerdotiũ]i.epalẽ dignitatẽ.ij.q.vij.accusatio.ꝛ no.de conse.di.v.de his.sed Dei.viij.q.j.si ergo.in fi.ꝛ.vij.q.j.suggestum.in fi.Archi.ꝛ hoc sufficit.

Exponit literam.

SI autem pecunia. §.est Grani postq̃ dictũ est.s.qd iuris de illo ꝑ quo ignorante pecunia data est ab alio vt ordinareẽ:vel eligereẽ,ꝛ ꝑpter hoc est ordinat9 vel elect9 in.§.vero isto dicit qd iuris sit de illo ꝑ quo penit9 ignorãte data est pecunia,vel ꝑmissa,q tñ nõ ꝑpter illã pecuniã,sʒ al's est canonice electus: vel etiã ordinat9:ſm Hu.ꝛ Arch.Et dicit.ꝙ in nullo nocet ei: nec ob hoc repellaẽ ab illo ordine,vel illa electiõe,ꝑ qua data est pecunia,ex quo al's futura nullaten9 adminiculãte ꝑtio canonice est celebrata.Alioq qlibet posset impedire,ꝛ repellere quẽ vellet.vt dicit.Hu.Sʒ gl.arguit ↄtra dicit ꝙ pecunia data semp nocet:nisi cũ data est ab aduersario.Sʒ iõ hic excusaẽ qr nihilomin9 fuerãt al's eũ electuri.sic extra.e.ꝛ si qõnes.Ad idẽ.e.ti.tua.§.lʒ.Sed Inno.vt recitat Arch.hic dicebat hanc sñiam esse verã alio dãte pecuniã nõ ordinato,vel bñficiũ obtinẽs pecuniã differt etiã si sine pecunia habitur9 erat ordinem: vl' bñficiũ simonia est,s.e.q.c.j.ꝛ.s.e.q.ij.ꝙ pie.ꝛ.q.iij.si qs obiecerit[tãta]ibi tñ Host.dicit ꝙ si qs obtinet ordinẽ vel bñficiũ dãdo pecuniã sʒ non ordinatori sʒ alij ꝙ obtẽtur9 erat etiã si pecuniã non dedisset,nõ est simoniacũ.ar.in hoc.§.si aũt.non erat al's obtẽturus vel etiã obtẽturus erat sʒ ordinatori dedit simoniacum est,vt in iuribus allega.ꝑ Inno.ꝛ.s.e.q.iij.questum.Sed ar.contra.extra de simo.nobi.Sed ibi Host.approbat.ꝙ supra dictum est.Et ibi videas.de hoc ibi notatur per hea.in gl.Archi.

3 ☞ Hereticos recipi ab ecclesia intelligitur dupliciter.
4 Heretici cuiuscunq sint conditionis renuntiantes heresi sue sunt ab ecclesia recipiendi ad vnitatem.
5 Hereticus ad ecclesiam reuersus de rigore iuris non est ad ordines nec ad aliquam dignitatem promouendus.Et quid de illo qui nunquam fuit relapsus nu.6.
7 Heretici relapsi renuntiantes heresi lʒ ad vnitatẽ ecclesie sint recipiendi non tamen quo ad conseruationem vite aut bonorum suorum temporalium.
8 Dispensatio quadruplex adhibetur circa hereticos ↄuersos.

¶ Questio.vij.

NUnc autem. Hic ĩtitulatur qo vij.s.an renũtians sue heresi sit recipiendus in epali dignitate. Et idẽ intellige de quolibet ordine,an.s.clericus renũtians heresi sit recipiendus in suo ordine.Et idem de rigore iuris oẽs sunt deponẽdi,ꝛ ab oĩ ordine deponendi,sʒ ex dispensatione pñt tolerari in suis ordinibus.verum ꝙ raro fit dispensatio in sex casibus,quos tetigimus supra in principio quinte qstionis.ꝛ.s. j.q.j.si qs heretice.ſm Hu.Et ſm Arch.Et diuidiẽ hec qo in vij.partes.in prima probat ꝑ duas authoritates,ꝙ nõ est cuʒ talibus dispensandũ.In scda probat:ꝙ tales sunt recipiendi de mera ↄsuetudine canonũ.In tertia oñdit authoritate Leonis pape,ꝙ simoniacus in ordine in ppetuũ est suspensus.In quarta probat ꝑ multas authoritates ꝙ dispẽsatiões fiũt sex modis.In quinta oñdit qñ debeat dispensari.In sexta qrit vtrũ ordinati ab hereticis sint iterũ ordinandi.In septima ponit pena simoniacoꝝ q̃ est infamia depositio ꝛ dãnatio pecuniaria.scda ibi:cõuenientibus.tertia ibi in.§.ex hac.iiij.ibi in §.nisi.v.ibi in.§.ecce quibus.sexta ibi:in.§.breuiter.septima

Diuisio.

ibi:sancimus.Pro pleniori ꝛ sũmaria intelligentia huius septime questionis queruntur duo.
1 ¶Primum est vtrum heretici renuntiãtes sue heresi sint ab ecclesia recipiendi.
2 ¶Secundum est vtrum heretici tales reuertentes sint ab ecclesia recipiendi in ordinibus siue dignitatibus suis.

1 AD primum sic procediẽ.†Et vr ꝙ heretici reuertẽtes ad ecclesiã non sint recipiẽdi.

Primũ ar.

Primo sic.tales deliquerũt circa fundamẽtũ ecclesie ꝙ est ipsa fides sʒ delinquẽtes ↄ fundamẽtũ ecclesie indigni sunt gr̃a ecclesie.ergo non sunt recipiẽdi.

Scdm ar.

¶Scdo sic.hr Exod.xx. Maleficos non patiaris viuere.vbi gl.per maleficos intelligit peccantes pctõ heresis.ergo ꝛc.

Tertiũ ar.

¶Tertio sic.extra de hereticis ad abolẽdã.dr ꝙ si aliqui post abiurationẽ erroris vel post purgationẽ factã ab epo de infamia illius criminis deprehensi fuerũt in abiuratã heresim recidisse seculari iudicio sunt relinquendi.ergo tales non sunt recipiendi ab ecclesia.

Opponit ĩ cõtrarium.

¶In oppositum est istud Hiere.iij.ex persona dñi.Tu fornicata es cũ amatoribus multis:tñ reuertere ad me dicit dñs:ꝛ ego suscipiam te:sʒ iudiciũ ecclesie est iudicium Dei.ſm illud Deuter.j.ita paruũ audiatis:vt magnũ,nec accipietis cuiuscunq personã.qr iudiciũ Dei est.ergo si aliqui fornicati sunt ꝑ infidelitatẽ que est spiritualis fornicatio si conuertũtur sunt recipiendi.Solutio ꝛ prosecutio patebit in seq.ar.

2 AD secundum sic proceditur.†Et vr ꝙ tales heretici renũtiantes heresi sue ꝛ ad ecclesiam reuertẽtes sint recipiendi in ordinibus ꝛ dignitatibus suis vel etiã ad maiora promouendi.

Primũ ar.

Primo sunt ad hoc multa dicta sanctorũ patrũ apud nicenã synodũ:vt refert synodus Meldeñ.j.ea.q.ↄuenientibus.

Scdm ar.

¶Scdo sic.dominus Matt.xviij.mandat Petro.vt fratri peccãti dimittat nõ solum septies:sed vsq septuagesies septies.per ꝙ intelligiẽ ſm expositionẽ Hiero.ꝙ quotiescũq peccauerit:est ei dimittendũ.ergo quotiescunq aliquis peccauerit in heresim relapsus est ab ecclesia suscipiendus.

Tertiũ ar.

¶Tertio sic.dicit Ambrosius.ꝙ pnĩa res optima est:que omnes defectus reuocat ad perfectũ sed hoc non esset:nisi ad ordines ꝛ dignitates amissas restitueret:ergo vr ꝙ tales heretici renũtiantes heresi:ꝛ vere penitẽtes facti debeãt recipi in ordinibus suis:ac dignitatibus ꝑus habitis.

Opponit ꝛ Rñdet.

¶In oppositũ est cap'lm pñs.¶Rñsio.simul dicendũ ad ambas qõnes sub certis conclusionibus.primo notandũ est ꝙ de hereticis possumus loqui dupliciter.Aut de sim-
3 plr hereticis ꝑmo aut de hereticis relapsis.†scdo notandũ ꝙ recipi hereticos ab ecclesia pot intelligi dupliciter.vno mõ ad vnitatẽ eccl'ie.scdo ad conseruationem vite siue restitutionez ꝛ

Prima cõclusio.

4 cõseruationẽ bonoꝝ suoꝝ istis notatis sit ista prima ↄclusio†. Oẽs heretici cuiuscũq cõditionis sint renũtiantes heresi sue sunt ab ecclesia recipiẽdi ad vnitatẽ,ꝛ ad pnĩam ꝑ quã cõsequi possint aĩaꝝ saluationẽ.ista cõclusio pʒ.Tum primo qr ecclia q̃ pia mater est nulli claudit gremium reuertẽti.C.de sum.tri. inter claras.circa fi.Tum scdo qr delicti veniam peccantibus non negamus dicit imperator.C.e.ti.manicheos.ꝛ de pe.dist. iij.adhuc instant.Tũ tertio qr heresis est qdã spẽs infidelitatis.sʒ alij infideles volentes reuerti ab ecclesia recipiuntur ergo ꝛ heretici sunt recipiendi.quarto sic.salus anime ex ordine charitatis est oĩbus appetẽda ꝛ ꝑcurãda,non solũ ad amicos sed ad persequentes ꝛ inimicos.ſm illud Matt.v.diligite inimicos vestros,ꝛ bene facite his:qui oderunt vos.ergo cũ sine vnitate eccl'ie salus esse non possit.sequiẽ oẽs q̃tũcunq peccatores ꝛ quotiescũq etiã fuerint reuertẽtes ad ecclesiã sunt ab

Secũda cõclusio.

5 ea recipiẽdi ad eius vnitatẽ.¶Secunda conclusio†hereticus ad ecclesiã reuersus de rigore iuris non est ad ordines nec ad aliquã dignitatẽ promouendus.conclusio pʒ qm̃ ſm Aplm.j. ad ti.iij.opʒ epm bonũ testimoniũ habere ab his q foris sunt vt non in opprobriũ incidat ꝛ in laqueũ diaboli.Non cõuenit autẽ illũ in epm sublimari,q in tñ opprobrium ecclesie cecidit vt relicta veritate fidei ꝛ vnitate ecclesie hereticus fuerit ignominiose noĩatus.Item scdo pʒ ↄclusio ex.c.pñti:vbi dicit Cyprianus satis habeant ꝙ admittũtur ad pacẽ,q hostes pacis extiterunt,nec debere eos reuertentes ea apud nos ordinationis ꝛ honoris arma retinere,qbus ↄ nos bellarunt qd etiã pʒ

Tertia cõclusio.

6 ꝑ sequens cap'lm.¶Tertia cõclusio†heretici q nunq̃ fuerũt relapsi de misericordia ꝛ dispensatiue postquã fuerunt recepti ꝛ debitã pnĩam egerint,si ecclesie necessitas aut vtilitas exigat pñt ꝛ ad ordines assumi,vel ordinũ executionẽ hr̃e,ꝛ ad dignitatẽ pontificalẽ sublimari.pʒ.vñ paulus ꝑus incredulus:ꝑsecutor:ꝛ blasphemus:correctus ꝛ veniã cõsecutus in vas electiõis:ꝛ in Aplm est ꝑmotus.Actu.ix.sic ꝛ Aug.q post heresim manicheoꝝ laudabilr est ↄuersus:doctor vitatis heresum destructor exposcẽte necessitate ꝛ vtilitate eccl'ie in hyponẽsem epm est sublimat9.Et ita pʒ de multis alijs.Et ꝙ dr de epis

Quarta cõclusio.

7 idẽ est de alijs clericis ordinatis.¶Quarta ↄclo†hr̃tici relapsi renũtiãtes heresi lʒ ad vnitatẽ ecclesie sint recipiẽdi:nõ tñ quo ad ↄseruationẽ vite aut bonoꝝ suoꝝ tpaliũ.pʒ ↄclo.quo ad ꝑmã ptẽ ex prima cõclusiõe.Quo ad scdam.pʒ extra.de here.ex.c.ad abolẽdã.vbi dr:ꝙ illos quos post abiurationẽ erroris deꝑhẽsi fuerint ĩ abiuratã heresim recidisse seculari iudicio sine vlla penit9 audiẽtia decernim9 relinquẽdos.ꝙ Guil.ĩ gl.dicit intelligẽdũ cũ post hmõi abiurationẽ vel purgationẽ deprehẽdiẽ in heresi siue ꝑ facti euidẽtiã:aut ꝑ ↄfessionẽ ꝑpriã vel ꝑ testes ĩ quo casu nõ parciẽ ei:nec quo ad vitã nec quo ad bona.si aũt absq hmõi deꝑhẽsione occulte recidit ꝛ occulte penitẽs reuertaẽ ad ecclesiã parciẽ ei quo ad vtrũq.Que cõclusio quo ad ambas ptes declaraẽ.sic iuxta sanctũ Tho.in.ij.ij. q.xj.ar.iiij.Ecclesia em̃ ſm dñi institutionẽ charitatẽ suã extẽdit ad oẽs,nõ solũ ad amicos,sʒ etiã ad ꝑsequẽtes ꝛ inimicos. ſm illud Mat.v.diligite inimicos vestros:bñfacite his q oderũt vos.ptinet aũt ad charitatẽ:vt aliqs bonũ pximi ꝛ velit ꝛ opereẽ.Est aũt duplex bonũ.vnũ quidẽ spũale.s.sal9 aĩe ꝙ pncipaliter respicit charitas.hoc em̃ ex charitate dʒ alij velle vñ q̃tũ ad hoc heretici reuertẽtes quotiescũq relapsi fuerint ab ecclesia recipiũẽ ad pnĩam:ꝑ quã recuperaẽ via salutis.Aliud aũt est bonũ ꝙ scdario respicit charitas.s.bonũ tpale,sicut est vita corporalis:possessio mũdana,ꝛ bona fama ꝛ dignitas ecclesiastica vel secularis.hoc em̃ bonũ tpale nõ tenemur ex charitate alijs velle:nisi ĩ ordine ad salutẽ eternã ꝛ eoꝝ ꝛ alioꝝ.vñ si aliqd de hmõi bonis exñs in vno impedire posset eternã salutẽ in multis nõ opʒ ꝙ ex charitate hoc bonũ ei velimus:sed potius ꝙ velimus eũ illo carere.Tũ qr salus eterna ꝑferenda est bono tpali.Tũ qr bonum multoꝝ prefertur bono vnius.si aũt heretici reuertentes semp reciperẽtur,vt conseruarenẽ in vita ꝛ in alijs bonis tpalibus posset in preiudiciũ salutis aliorũ hoc esse.tum qr si relaberentur alios inficerent.tum etiã qr si sine pena euaderent alij in heresim securius laberentur dr em̃ ecclesiastici.ix.Ex eo ꝙ non cito proferẽ ↄ malos sñia absq vllo timore ꝑpetrant filij hoĩm mala.Et ideo ecclesia ꝑmo q dem reuertentes ab heresi nõ solum recipit ad pnĩam,sʒ etiaʒ conseruat in vita:ꝛ interdum restituit eos dispensatiue ad ecclesiasticas dignitates quas prius habebãt:si videanẽ vere cõuersi.ꝛ hoc pro bono pacis frequẽter legiẽ esse factum.vbi no.

S. Thoṁ.

8 iuxta Hosti.†ꝙ circa tales adhibeẽ quadruplex dispensatio[a]
a s.semiplena vt recipianẽ in ordinibus iaʒ susceptis ablata eis imposterũ oĩ spe promotionis.s.e.q.j.si quis heretice plena:vt possint sacerdotes.fieri ꝛ non vltra.j.e.q.conuenientibus plenior vt possint esse epi,nõ tñ primates.xij.di.nos cõsuetudinẽ. plenissima:vt ad omnes ordines ꝛ dignitates promoueantur. xxiij.q.iiij.ipsa pietas.idẽ oĩno dicit Gof.ꝛ etiã Ray.Sed qñ recepti interdũ relabuntur vr esse signum incõstantie eoꝝ circa fidem.Et ideo vlterius redeũtes recipiunẽ quidẽ ad pnĩaʒ non tñ vt liberenẽ a sñia mortis.Et hoc fit vt dicit Alexan.de halis in scdo propter criminis abominationẽ ꝛ vt alij timeãt simile attentare.

a ¶ Dispẽsatio. Quid ꝑprie dicaẽ dispensatio vide Pe.de ancha.in.c.qd sup.nu.2.de fid.instru.et qño debeat ꝓbari Car.Zaba.in.c.fin.nume.2.de schismati.

¶His habitis dicẽdũ est ad rationes in oppositum.Ad primã ↄ primam qõnem rñdetur negando consequentiã.Et rõ est iuxta Alexandrũ de halis in scdo qr lʒ delinquat ↄ fundamentũ ecclesie:tñ si velint reuerti suscipiũẽ ad minus ad vnitatẽ ecclesie:ꝛ ad pnĩam,ꝑ quã possent consequi aĩe saluationẽ sicut dictũ est.¶Ad secũdã rñdeẽ ꝙ intelligẽdum est illud de hereticis relapsis.de alijs vero prima vice tãtum peccantibus propter bonũ pacis aut pietatis suscipit ad vitã.Si vere ↄuertanẽ ꝛ vere penituerint.¶Ad tertiã rñdeẽ ꝙ loquitur decretalis.vt pʒ de relapsis:qui lʒ recipiantur ad pnĩam ne peant in aĩa,non tñ ad vitam tpalem rationibus supra assignatis.¶Ad quartam que est.prima in scda qõne rñdeẽ ꝙ oĩa dicta illorum patrum intelliguntẽ de prima vice peccantibus:ꝛ non de relapsis.secundo ꝙ illud fuit ex misericordia dispensatiue factũ.¶Ad scdam eiusdem rñdeẽ iuxta Alexandrũ de halis.ꝙ illud nõ intelligiẽ de peccantibus peccato heresis.hoc em̃ est peccatũ in quo iniuria fit ecclesie.intelligiẽ aũt de illis peccatis:qbus frequẽter fit ꝑsone iniuria,ꝛ tunc si petaẽ venia dimittendũ est:ita tñ ꝙ competens fiat satisfactio sanctus vero Tho.concor.dicens.ꝙ dñs loquitur Petro de peccato in eũ commisso:quod est semp dimittendum non autẽ de peccato in proximum vel in Deum cõmisso: ꝙ non est nostri arbitrij dimittere vt Hieronymus dicit.sʒ in hoc est lege modus statutus scdm ꝙ congruit honori Dei:ꝛ vtilitati proximorum.¶Ad tertiam respõdetur iuxta sanctum Tho.in iiij.pnĩa dr oẽs defectus reuocare,qr ꝑ eam restituunẽ omnes virtutes.Non aũt ꝙ per hoc ad alia bona tpalia aut honores aut dignitates perditas restituat.vnde Hieronymus.qcũq dignitatem diuini gradus non custodiunt contenti fiant ani-

Ad primũ arg. prime qõnis.
Ad scdm.
Ad tertiũ.
Ad primũ arg. scde questionis.
Ad scdm.
Alexander de halis.
S.Thoṁ.
Ad tertiũ.

mam saluare. Reuerti cum in pristinum gradum difficile est ⁊ patet. j. e. q. si quis omnem.

1 ☞ Antichristi dicuntur omnes heretici: ⁊ quare.

S I quis presbyteri. Inducit Gratianus hoc. c. ad probādū φ heretici reuertētes nō sint recipiēdi in dignitatib⁹ aut ordinib⁹ suis: sꝫ sufficiat eis si recipiant. vt laici. Et

Exponit literam.

est caplm bti Cypria. breue est. Lege tex. ¶ [Si qui antichristis.] Antichristos vocat pseudos epos de qbus Jo. in can. j.
1 Jo. ij. nūc antichristi multi sunt gl. † antichristi sunt oēs heretici q fidē xpi (φ ꝯfitent) destruūt actib⁹: oēs xpo ꝯtrij qꝛ vēturo suo capiti reddūt testimoniū qꝛ ministeriū iniqtatis iā operātur. ⁊ Mat. xiij. Surgēt pseudo xpi [pmoti sunt] ad aliquos ordines vel dignitates ⁊ hoc i ꝯtēptū ecclie, cū talib⁹ nō dispēsat. Hu. [ꝯ altare]. i. ꝯ. ecclesiā. Hu. [falsa] quo ad effectū: vel pter formā. Hu. ⁊ Arc. [sacrilega.] non in se: sꝫ propter ipsos sacrilegos. xlix. di. c. vl. Arch. nec debere. j. xxiiij. q. iiij. ipa pietas. Cōtra rñdet iuxta Hu. ⁊ gl. φ ibi oleum misericordie hic vinum discipline: illud ex pietate matris. istud de rigore discipline. in quibus nota aliquem esse puniendum in eo: in quo delinquit. ar. xij. q. ij. q. iij. ⁊ humanis. Hu. ⁊ glo.

1 ☞ Transgressor cōsuetudinis ita punitur sicut transgressor legis scripte.
2 Multi qui ante baptismū fuerunt magni peccatores φ postea sint facti sacerdotes an sit verum.
3 Gerōtocomium quid dicatur. Quid xenodochium. Quid orphanotrophium.

Diuisio.

S I quis omnem. Subiungit ad idē hoc. c. sumptū ex. vij. synodo. Et pt diuidi i. vij. ptes. In prima dr: φ si qs ordinauerit vel ordinat⁹ fuerit per pecuniā deponat ⁊ nō restituat. In scda obijcit. s. φ de⁹ p pniam recipit peccatorē. Et hoc ꝯcedit ⁊ oñdit p multa exempla. sꝫ tñ nullus taliū (q ita grauiter peccauit) legit post factus sacerdos. In tertia dicit audacter, φ si quis ordinatus est per simoniā deponat. In quarta. φ infectus peccato fornicatiōis post baptismum nō ordinet. In qnta rñdet ad obiectionē, φ lꝫ de⁹ suscipiat ad pniam omnem penitentem nihilominus simoniace ordinator ⁊ ordinatus alieni sunt a sacerdotio. In sexta dicit de epo percussore φ deponat. In septima dicit φ qui per ptātes seculares dignitatē obtinuerit deponat. scda ibi: sꝫ dicunt quidā. tertia ibi: sꝫ qd. quarta ibi: ⁊ si in fornicatione. quinta ibi: itē epm. sexta ibi: pcussor eps aut presbyter. septima ibi:

Exponit literam.

qui p seculares. Lege tex. ¶ [Si qs oēm]. i. aliquā de oibus. simile. j. xv. q. j. mulier. [Non scriptā] vt ꝯsuetudinē. vt dist. xj.
1 ecclesiasticar. ⁊. c. catholica. ⁊ di. xij. illa. Hu. ⁊ Arc. ar. φ † trāsgressor cōsuetudinis ita punit: sicut transgressor legis scripte vt di. xj. in his. ⁊ di. xij. ꝯsuetudo. Hug. [anathema]. i. dignus anathematizari. hu. ⁊ Arc. [a sacerdotio cadat] large accipit i. clericali ordine ⁊ ecclesiastica dignitate. simile. ꝯ. e. q. j. qui pecuniā. Hu. [Sꝫ dicunt] scda ps obijcit [pniam agimus p peccato, ⁊ Deus indulget illud] quasi vellet dicere: φ ex quo qs p pniam a peccato mundat: iam propter illud non dꝫ deponi: imo si est depositus debeat restitui, ⁊ si non est promotus pōt postea pmoueri. Sufficit enim ad purgationē delicti sola pena pnie [ita ⁊ ego.] rñdet Gratianus. [⁊ indulget] p penitentiam. vt. xxij. q. iiij. actione. ⁊ di. l. is vo [David p pniam recepit]. ij. regū. xj. Non edificabis mihi domū. j. pal. xxij. ⁊ de conse. di. j. c. j. [vir sanguinū]. i. homicida. Hu. [manassem] de quo hr. ij. paral. c. xxxiij. de quo legit. φ fuit malus: ⁊ male opatus est: propter qd captiuus ductus est in babylonē, qui postφ angustiatus est orauit dñm Deum suū ⁊ egit pniam, ⁊ respexit eū deus ⁊ reduxit in regnū suū. de pe. di. ij. §. itē manasseꝫ. [scio meretrices] Mariā Magdalenā: cui Deus dimisit peccata Luce. vij. [telonarios] vt recepit Mattheū Aplm Mat. xj. ⁊

Questio.

2 Zacheū. xix. [añ baptismum]. ¶ Sꝫ hic surgit qō † an hoc sit verū qm multi q añ baptismum fuerunt magni pctōres: facti

Rñdet.

postea sacerdotes sicut de Paulo. ⁊ Mattheo. rñdet Hu. primo φ intelligit de his q peccauerūt enormiter: sicut in homicidio, adulterio, incestu, ⁊ simonia. ⁊ dicit φ vacat obiectio de Mattheo ⁊ Paulo q peccauerunt añ baptismum, ⁊ tñ postea facti sunt sacerdotes epi. qꝛ vt dicit non legit φ peccauerunt in hmōi enormib⁹. Sꝫ salua pace gratia. non est ita. Tum qꝛ plures alij i pncipio ecclesie q pmo fuerāt idolatre, ⁊ pessimis criminibus irretiti: conuersi ad fidē non mō sacerdotes. sꝫ epi facti sunt. pterea nōne in lapidatione stephani pōt argui paulus de homicidio, cū de illo i legēda sup illo vbo: deposuerunt vestimēta sua sec⁹ pedes adolescētis q vocabat saul⁹ dicat cui nō sufficiebat vt ipse suis manib⁹ lapidaret: imo oēs alios iuuaret. scdo soluit φ synod⁹ nō dt hoc nō debere fieri. sꝫ dt non vidisse, nec scire. Sꝫ ista rñsio vr mihi mirabilis, φ synod⁹ illa scta cui nota erāt euāgelia ⁊ historie ecclesiastice diceret se nescire. vñ va solutio meo iudicio est, φ ista vba sunt Grani ab illo vbo. sꝫ dicūt ⁊ nō est mix, φ Gran⁹ in hoc falsum dixerit: q ēt i multis alijs defecit. Preterea an alij peccauerint grauiter ēt post baptismū fuerint ad sacerdotiū post pniam assumpti ⁊ etiā dignitate epali sublimati nō est dubiū. vñ alij apli q

Augusti.

a xpo vt aug. ait i epla. ad gloriā ⁊ silētiū fuerūt baptizati. Et tñ petr⁹ post baptismū peccauit xpm negādo, ⁊ p pniam reductus ⁊ reconciliatus, ⁊ tandē apostolor summus est ꝯstitutus ⁊ sic de multis alijs [monachos] simlr lꝫ reperiātur multi tales monachi: q non fuerunt sublimati nihilominus reperiunt alij qui in seculari vita lasciui fuerūt: ⁊ post ꝯuersionē bona ⁊ sancta vita claruerunt: ⁊ inter sacerdotes: ⁊ epos sublimati sunt ⁊ connumerati: qꝛ docti, vt proficere possent populo [raro] in quo dictū suū vniuersale corrigit. qꝛ in aliquibus dictū suum deficit spāliter in Mattheo q post relictū teloniū inter Apostolos ⁊ sacerdotes est cōnumeratus. [Nulla tñ lex]. i. ecclesiastica regula. quasi diceret: ⁊ si aliquibus talis pmotio facta est ex cā, non tamen est trahēdū ad ꝯñam. vt per hoc dicatur esse regulare ⁊ de iure cōi. priuilegia nāφ que singulariter fiūt vel pro psonar certar vel certor locorū religione a iure cōi non pñt alios eximere sm Jof. Archi. sꝫ hoc φ dicit [φ nulla lex] dicit Guido φ nō oportebat etiā φ de hoc fieret lex: aut talis regula expsse daret. Et hoc propter tria. primo qꝛ dignus est ceteris paribus φ q post baptismum grauiter non peccauit pponat ei: qui post baptismum publice peccauit. scdo qꝛ si de hoc regula vel lex expressa esset, multi fingerent in monasterio se preclaros in vita, qui in veritate non essent, nec ad sacerdotium ⁊ dignitates promouerētur. tertio qꝛ salua reuerētia sufficit illa lex ecclesie qua docti monachi pñt ad sacerdotiū promoueri [nouimus diaconissas.] de quib⁹ hr. xxvij. q. j. diaconissam. inter istas nō est cōputata Maria Magdalena qꝛ caruit virginitate [sꝫ qd] tertia ps. [per simoniā alien⁹ est]. i. dꝫ esse a sacerdotio. Hu. [caiphe traditio]. i. adiūctio ⁊ machinatio, qua per simoniā sacerdotiū obtinuit ipse enim interuentu muneris summū pōtificatū p romanos acquisiuit. Hu. [Et si in fornicatiōe.] quarta ps [lapsus est] ⁊ īfamia sordescit: vt di. xxv. primū. ⁊ di. lxxxj. apls. si quis eps. Hu. [sacerdotiū nō recipit.] Nā ob hoc dꝫ deponi. lxxxj. dist. psbyter. sꝫ de rigore iuris: de misericordia secus. Nā de bñ emēdato ⁊ correcto. ⁊ cui⁹ fama redolet secus. Et hoc. c. nimis rigorosum est, cui⁹ rigor temperat. ꝯ. dist. xxxiiij. fraternitatis. vñ dicit Ber. φ verum est: φ hic dr lꝫ durior sit. Tū tñ dic sm Bar. standum esse ei qd hꝫ extra. de tēp. or. qsitū. ⁊ extra de accus. inquisitionis. Arch. itē epm. qnta ps. [p pniam recipit] vt di. l. illud. ⁊. xxij. qō. iiij. actione [omni petēti]. C. de summa tri. lꝫ igitur. sꝫ qm lꝫ iuxta Aplm. j. ad Ti. iij. [sacerdotio]. i. clericatu. extra de coha. cle. si quisφ. gl. [quicūφ] quasi diceret. lꝫ pnia vt dictū est ad grām dei reducat, sꝫ nō ideo hoiem ad pristinā dignitatem reuocat: nec ad pristinū statū i quo poterat promoueri restaurat: vt. d. l. illud. Hu. [tharasi⁹.] Cōfirmat hoc authoritate tharasij patriarche. [de misericordia sacerdotali]. i. clericor. sic large sepe accipit. vt. ꝯ. e. q. j. q p pecuniā [si qs neφ]. Hu. [vel p dispē-
3 satione]. i. administrationē. Hu. [gerōtocomior] † * locus est
a vbi senes recipiebantur. Hu. [xenodochior.] locus est vbi recipiūtur pegrini [orphanotrophior] locus est vbi recipiunt orphani. Hec oia reperies distincta. xxiij. q. viij. §. quānis. Et in authē. de sanc. episc. §. sꝫ nec pene. [si vo conuictus] vt. xxv. q. viij. si qs psbyter. Hug. Nota φ durius agitur cū conuictis φ cum sponte confessis. xiiij. q. iiij. nec hoc. Et rō est: qꝛ sponte cōfessus magis vr penitere de peccatis: ⁊ non sit illo ꝯuictus [est pcussor] sexta ps. [timeri:] vt. ꝯ. di. xlv. qd autē [epm q per seculares] septima pars. per seculares. vt. xvj. q. vij. si quis deinceps: ⁊ di. lxij. omnis electio. Hu. ⁊ gl. vbi pꝫ: φ etiā emēdo domū hospitalis vel monasterij in qua monachus vel rector efficiatur simoniam committit. Guido.

a ¶ Gerōtocomiorum. Tu dic qd gerontocomiū dr loc⁹ vbi alimonie subministrant senib⁹ virib⁹ ob etatē senectā destitutis. xenodochiū hospitale: hoc est vbi hospites recipiūtur. Orphanotrophiū vbi filij orphani a parentib⁹ priuati nutriunt. Author baptista pius in annotatiōibus posterioribus. c. xlij.

C Auendum. Ad idē iducit hoc. c. sumptū ex concilio meldeñ. in quo interdicit epis ⁊ regibus vt p simoniā nullus promoueatur. breue non diuiditur. Et planum est vt non indigeat explanatione.

1 ☞ Concilia vniuersalia que dicantur que localia.
2 Abbates debent interesse concilijs.
3 Ordinatus ab heretico in forma ecclesie est vere ordinatus.

Monastelite

4 Monastelite qui dicantur. ⁊ que fuerit eorum heresis.

C Onuenientibus. Ad idē sequitur hoc ca. qd ex eadē synodo dr sumptū: ⁊ est scda pars: hui⁹ qōnis. in quo oñdit qui redeūtes ab heresi recipiendi sunt: ⁊ q non. sup quo congregati sunt pres in. vij. synodo tractauerūt qliter epi ab hereticis veniētes deberēt recipi. Et diuidit hoc in tres ptes. In prima pte ponunt vba notarij. In scda ponunt snie patrū dicētium φ tales sint recipiendi ab ecclesia. In tertia excipiunt aliqui casus: in qbus nō deberet fieri dispēsatio. scda ibi: ꝯstitutio ecclesiastica. tertia ibi: sufficienter. Lege. ¶ [Cōuenientibus. Petro Archidia.] i. cardinali: q oim leuitar locum vēdicat [apocrisarijs]. i. nuntijs: siue legatis [sediū oriētalium]. i. Alexādrie Antiochene. ⁊ Hierosolymitane. Hu. [vt de futuris inquiramus] ⁊ constituam⁹ aliquid ad cantelā futuror ꝯtra futuros casus: q his possent cōtingere: ⁊ hoc dꝫ fieri. vt di. xxiij. c. j. ⁊ di. xxxj. ante. ⁊ di. xxj. deniφ. ⁊ lxiij. di. Adrianus. Hu. [cōstitutio] secūda pars. hic lo-
1 quit pater basili⁹ eps anchire. [vniuersalib⁹ ⁊ localibus] † vr iste innuere: φ vniuersalia concilia dicant solū octo pncipalia. vt di. xvj. sancta octo. Reliqua oia dicant localia: vel omnia dicant vniuersalia, q hñt locū in vniuersa ecclesia. Localia vo q non excedunt prouinciā vbi facta sunt vel vniuersalia dicunt quib⁹ interest romanus pontifex vel eius legatus. Localia q faciunt primates: vel metropolitani epi: absφ pñtia dñi pape ⁊ eius legati. Hu. Vel qꝛ ante istā non fuerunt nisi sex vniuersales synodi, iō de sex tm fecit mentionē scripto vt si aliud vellent qñφ dicere propria scriptura eis debeat obuiare. vt. j. e. q. saluberrimū. Et est generale. φ oēs ab hrsi reuertētes ad fidē catholicā scripto debēt negare heresim suam. vt. j. ea. quoties
2 ⁊. c. si qs. ⁊ de ꝯse. di. ij. ego Berengarius. [monachi.] argu. † φ monachi interesse debent synodo. qd verum est in abbatibus: vt di. xviij. episcopus. ⁊ vide φ le. ⁊ no. xviij. q. ij. abbates. Archi. [Item cōstantinus. indigere doctrina.] Nam sm Aplm. j. ad Ti. iij. opꝫ epm doctorē esse [sꝫ alior] vt di. lxj. in sacerdotibus. ⁊. ꝯ. e. q. vilissimus. [Malor mala est] qꝛ non pōt aliud tradere. xxiiij. q. j. cū beatissimus. Et iō ab illo addiscendū est de quo dr. ꝯ. di. xxxv. relatū. alias fiunt magistri erroris. xxiiij. q. iij. qd aūt. [Heresis separat oēm hereticū ab ecclia.] lxxiiij. q. j. c. j. ij. ⁊. iij. heresis dr secta, a secādo, qꝛ secat hoiem a radice fidei ⁊ vnitate ecclesie. [Macharius] antiochenus eps [a sctā sexta synodo est exulatus]. i. exilio deputatus [rome] vt ibi esset in exilio vel ibi a dño papa est deportatus exilio coacti. admonendo: vt resipisceret: siue ab errore eum reuocaret. Hug. ⁊ Archi. [tharasius de anathalio] epo ꝯstantino. [in qrta synodo]. s. calcedonen. [factus est princeps]. i. canonū pmulgator ⁊ actor. vt di. xxxvj. sexta [ab impio dioscoro:] vt di. xxj. in tm [vox dei est.] Eze. xviij. qsi diceret lꝫ parētes fuerit authores heresis, nō tñ iō filij in heresi suscepti ⁊ ordinati cū ad ecclesiaꝫ reuertunt minus sunt recipiendi in suis ordinibus [qm ordinatio.] a catholico. vel ab heretico facta in forma ecclesie [plu-
3 res] ex plurib⁹ locis huius. c. aperte colligit: † φ ordinatus ab heretico in forma ecclesie est vere ordinat⁹. Hu. [qui]. s. sergi⁹ pyrrhus paul⁹. [fuerūt pncipes hereseos monastelitar] de q-
4 bus. ꝯ. di. xvj. habeo librū. † monastelite dicunt qui in Xpo dicebant tm vnam voluntatē. s. humanam. [Sufficienter] tertia pars [sponte vadit ad subuersionē fidei] accipit in contēptuꝫ ecclesie cū possit ordinari a catholicis. isti sunt duo casus de illis sex: in quibus non dispēsatur cū reuertentibus ab heresi: sicut dictū est. ꝯ. e. q. j. si quis heretico. ⁊ in principio qōnis qnte cum presentes. vt. xxiiij. q. j. si quem presumpserunt in contemptum ecclesie cum possint ordinari a catholicis. Hu.

E x hac authoritate. §. est: in quo Gratianus determinat ex premissa authoritate. vij. synodi: q redeūtes ab hreticis pñt recipi in suis ordinibus, ⁊ q nō. [Cypriani]. ꝯ. e. q. si q psbyteri. Hu. [nō tamen fidem impugnant voce] sꝫ opere. ⁊ facto [Innocentij]. ꝯ. e. q. j. arrianos. ⁊. q. iij. c. vlti. ⁊ aliorum. ꝯ. e. q. j. presbyteri. ⁊. c. qui per pecuniā. ⁊. c. qui studet. ⁊. q. iij. si quis dator ⁊. c. si quis episcopus. Hu.

1 ☞ Simoniaci an mereantur per dignam penitentiam in ordinibus ministrare: aut omnino deijci.

R Equiritis. Ad idē sequit. c. hoc. qd est Leonis qrti. in quo leo papa rñdet qōni sibi facte ab epis britānie. vcꝫ an simoniaci ꝯuicti ⁊ quor crimē simonie est notū pñt facere pniam ⁊ remanere i suis ordinib⁹. Et diuidit i duas partes. in pma papa ponit qōnē de q est requisit⁹. in scda rñdet φ nō. scda ibi, φ nos. Lege. ¶ [Reqritis vēdere] illi colūbas in

Exponit literam.

tēplo vēdūt, q dona spūs sctī qui in colūbe spē descēdit supra xpm mat. x. vēdūt. Et iō dt Hiero. in cōmēto sup mat. absurdū est φ vēditores colūbar. i. donor spūs scti. sedeāt in cathedris ecclie qꝛ i cathedris magistror iudicat dignitas: q ad nihilū rediget, cū mista fuerit lucris [q sua acta] emēdo: ⁊ vēdēdo. ⁊ sic loquit de emptorib⁹ ⁊ vēditorib⁹ ꝯuictis, ⁊ quor crīa sunt nota [in ordine] male accepto. vt in lra rubra. Arc. vel in ordine nō empto. s. vt remaneat in administratiōe sui ordinis: nec hoc esse dꝫ: nisi ex dispēsatiōe [extra ordinē]. i. ministeriuꝫ sui ordinis. Hug. [sacerdotalē]. i. ecclesiasticā, vel clericalē: vel pprie sacerdotalē: qꝛ qñφ inhibet offm sacerdotij, ⁊ nō aliorū ordinū [fieri]. i. existere: vel remoueri. Hug. vel hic pōt esse qō
1 † vtrū simoniaci p dignā pniam mereant i ordinib⁹ ministrare: an oino deijci. Et rñdet φ oio sunt deijciēdi qtūcūφ agāt pniam, ⁊ hic est ver⁹ intellectus hui⁹. c. Et ad hoc introducit a Gratiano [qd] rñsio. [qd]. i. sꝫ Hug. Sꝫ simoniac⁹ ꝯuictus [⁊ his quor]. i. quor crīa sunt nota. ⁊ publica. Hu. [nulla penitētia] nisi gradib⁹ suis prius amissis: ⁊ dimissis: ⁊ abrenūtiātibus, si intelligat de gradib⁹ emptis planū est. vt. ꝯ. q. j. si qs nec. Hu. [vel nulla] subuenire qn deijciant. vt. ꝯ. e. q. si qs oēm. pnia em ad grām dei reuocat: sꝫ nō ad pristinā dignitatē hominē reformat. vt de pe. di. vj. §. qui vult obuiare. xv. qō. j. sunt quidā. ⁊. c. contra statuta. Hu. sed in illorum sentētia: vt. s. de iure deponantur. vt. ꝯ. e. q. si quis omnem.

Questio.

2 ☞ Rigor quid dicatur.
3 Jus quid dicatur.
4 Equitas quid dicatur.
9 Dispensatio quando admittatur in factis: quando in faciendis: ⁊ que sit facilior.

N isi rigor. §. est in quo incipit quarta ps qōnis in qua probat p septē authoritates φ dispēsatiōes fiunt sex modis. Jo. de. Arc. Lege tex. ¶ [Nisi] respicit ad pñs hoc. c. ⁊. c. si qs oēm. quasi diceret. dictum est in illis duobus capitulis φ simoniaci omnino sunt deponendi, et non sunt tolerandi: dictum est etiā in. c. si qs oēm. φ grauiter delinquentes post baptismū non possunt pmoueri: est verum nisi rigor ⁊c. Verum lꝫ de dispensationis materia plura dixerim in superioribus sicut di. xiiij. sunt quidam. ⁊ di. xxxiiij. circa. e. lector. ⁊ di. l. in. c. si quis presbyter. ⁊ in. c. vt constitueret. ⁊ di. lxxxij. c. presbyter. ⁊ di. lxxxix. c. domini. nihilominus qꝛ hic in summa. in gl. ⁊ per Hug. fit mentio, nos iuxta illos aliquid summarie de materia dispensationis prosequimur: ⁊ hoc circa sex articulos.

Exponit literam.

1 ¶ Primus erit quid sit dispēsatio quid rigor. quid equitas.
5 ¶ Secundus erit vnde dicatur dispensatio.
6 ¶ Tertius erit que sunt illa circa que non pōt dispēsatio cadere siue que sunt indispensabilia, ⁊ que sunt dispensabilia.
7 ¶ Quartus erit quando illa que sunt dispensabilia possunt dispensari: ⁊ quando non.
8 ¶ Quintus erit penes quos est potestas dispensandi.
10 ¶ Sextus erit quis sit effectus dispensationis.

Rñdet. Raymūd⁹

1 **A d primum** articulum † respōdet φ dispensatio iuxta Raymūdū est iuris relaxatio. vnde canon vocat eā vulnus. xxiij. q. iiij. ipsa pietas. circa finē. iuxta vero Host. dispensatio est rigoris iuris. p eum ad quē spectat misericors canonice facta relaxatio, vt colligitur ex psenti. c. ⁊ sequentibus gl. hic diffinit sic. dispēsatio est iuris cōis relaxatio, facta cū cōi cognitione ab eo qui hꝫ ius dispen-
2 sandi. ar. xj. q. j. §. ex his. † rigor est vt dicit Host. districtio iuris siue excessus ⁊ austeritas iuris scripta aliquoties ad terrorem. scdm hunc rigorē dicit canō, φ non est danda cōio etiā in fine vite his: q defecerunt in accusatione clericor. ij. q. iij. si qs epm. Item φ non oretur p illo: q psbyter noiauit tutorem in testō filie sue. lxxxviij. di. neφ. sꝫ iste rigor non est seruandus. nisi vbi timetur exēplum mali. di. xlv. §. illud. quandoφ tamē rigor idē est φ subtilitas iuris. sic ponitur. extra de rest. spol.
3 c. lras. ⁊. c. sepe cōtingit. ¶ † Jus sm eundē Host. est ars boni ⁊ eq: cuius merito nos qs sacerdotes appellat. i. sacrorum pre-
4 ceptorum ministros. ff. de iust. ⁊ iure. l. j. §. ius. † Equitas vero sm Host. est media inter rigorē ⁊ dispēsationē siue misericordiam. C. de iud. placuit. Hec aūt a Cypriano sic describit. equitas est iustitia dulcore misericordie tēperata: vel dic, φ eqtas est motus rōnalis regēs misericordiā ⁊ rigorem. hec enim est quā iudex q minister iuris est: semp dꝫ hre pre oculis. ff. de eo q cer. loc. da. pro. qd si ephesi. in fin. vt. s. sciat hoies bonos remunerare, malos punire via regia, incedens, nec declinans ad

dexterã: nec ad sinistrã. ff. de iust. ⁊ iur. l. j. §. j. iustitiã nãq; coli/mus, ⁊ di. xlv. disciplina. vbi dr disciplina vł misericordia mul tũ destituit: si vna sine altera teneat. Itẽ de hoc in. c. q emẽdat. itẽ di. l. põderet. i si. vbi dr. ꝙ snia q̃ miam necat: nõ est solũ te/nẽda: sȝ nec audiẽda. ⁊. c. dño sancto. itẽ. xxvj. q. vij. alligãt. vbi dr: ꝙ meli⁹ est de misericordia q̃ de seueritate dare rõnem. Et hoc intellige ꝑm Raymundũ, nisi ex iusta cã seruet rigorẽ: vel faciat dispẽsationẽ ea q̃ ꝑdicta sunt de eqtate ꝑm Host. (Hostien.) Raymund⁹ (Raymũd⁹) attribuit iuri: de quo dicit ꝙ incedit via regia, ⁊ semp dȝ haberi pre oculis ⁊c. que predicta sunt. Utrum autẽ dispẽsatio sit ius disputauimus di. l. vt constitueretur.

Rñdet. 5 **Ad secundum** articulum† rñdet iuxta Hu. dispensatio dr ꝑ similitudinem a procuratione familie: sicut em̃ ibi fit dispẽsatio cũ diuersis di uersa pensant. i. penso equitatis ⁊ discretiõis ꝑcurant ⁊ distri buunt, ita in familia ecclie ꝑ diuersitate ꝑsonaꝝ ⁊ reꝝ ⁊ tẽpoꝝ diuerso mõ relaxant iura. ꝯcor. sctũs Tho. (S. Thom.) in. ij. ij. q. lxxxviij. ar. iiij. vel dr dispẽsatio quasi diuersoꝝ pensatio. Qui enim di/spensat diuersa dȝ pensare, ⁊ ꝯsiderare. s. quid magis vel min⁹ expediat: vel secundũ ꝙ viderit magis vel minus hoc expedi/re: quam illud dȝ pensare. cui Host. (Hostien.) concor. in summa.

Rñdet. 6 **Ad tertium** articulum in quo q̃rit q̃ sint dispen sabilia ⁊ que non† rñdet iuxta Hu. hic: ꝙ indispensabilia sunt q̃ nullo modo ⁊ nullo casu debẽt di spensari ab homine: sicut sunt precepta decalogi, ⁊ euangelia ⁊ generaliter que spectant ad articulos fidei: ⁊ ad gñalem statũ ecclesie: ⁊ ad formã sacramẽtoꝝ: de quibus precipue tractaue/runt apostoli. ⁊ quatuor principalia cõcilia, ⁊ generaliter ea si ne quibus homo saluari non potest. in his enim vel in aliquo istoꝝ nulla admittit dispensatio a quibuscunq; sint statuta. vt di. xiiij. sicut quedam. ⁊ di. xv. sicut sancti. ⁊. j. e. qõ. ⁊ si illa. ⁊. xv. qõ. j. sunt quidam. ⁊. c. contra patrum. ⁊. qõ. ij. si quis dogmata cum multis alijs. reliqua vero sunt dispẽsabilia: q2 in eis sepe rigor temperat, ⁊ relaxatur a quocunq; sint statuta. verbi grã in concilio Niceno statutũ est ne bigamus promoueat. vt dist. xxxiiij. cognoscamus tñ postea Martin⁹ instituit. ꝙ vsq; ad subdiaconatum possit promoueri. vt di. xxxiiij. lector. silr apo stoli statuerũt ꝙ presbyter propter fornicationem deponeret ꝙ postea immutatum est per Syluestrum, ⁊ grangense conci/lium. vt di. lxxxij. presbyter.

Rñdet. 7 **Ad quartum** articulum in quo querit qñ pos sit fieri dispensatio † rñdetur ꝑm Hu. ꝙ non est facienda nisi ex magna causa. s. necessitatis: vel vtilitatis cõis, sed necessitate vel vtilitate vel vtroq; exigente fieri põt. j. e. qõ. si illa. nisi aliqd impediat, puta scandalum vel enormitas ꝑsone. s. si est publicus homicida q vult fieri cleric⁹, vel enormitas rei. s. si consobrinus vult ducere vxorẽ consobri nam, ⁊ similia que pro nulla necessitate vel vtilitate facienda sunt. Hec distinctio põt colligi ex sequen. c. ⁊ si illa. ⁊ ex illo di. xiiij. sicut quidam. concor. Host.

Rñdet. 8 **Ad quintum** articulũ in quo q̃rit penes quos est ptãs dispẽsandi † rñdet iuxta Hug. hic. ꝙ penes dñm papã ⁊ penes epos, ⁊ penes simplices sacerdotes: sed differẽter in oib⁹ dispẽsabilib⁹ plenã ptãtẽ hȝ aplicus romanus interpretãdi: ⁊ dispẽsandi, prout sapiẽtissi/mo ꝯsilio suo decreuerit. vt. xxv. q. j. sunt qdã. inferiores autẽ antistites ⁊ epi eatenus dispẽsare pñt: q̃tenus eis a iure pmit/tit. Quantũ vero eis a iure pmittat supra disputauimus di. l. c. si qs ꝑsbyter. Et etiã an romanus pontifex possit dispẽsare in oibus statutis canonũ disputauimus singulariter di. xiiij. c. sicut qdã. simplices vero. i. minores sacerdotes sicut ⁊ epi: si/cut dicit Hu. pñt dispensare ⁊ mitigare oẽs canones pñiales q satisfactionẽ iniungũt pro peccato ꝯfesso in pñia. ar. de pen. di. j. mẽsuram. ⁊ dist. l. de his clericis. hi q. ⁊. xxvj. q. vij. tpa. sim plices sacerdotes vltra hoc ptãtem dispensandi non habent.
9 Et no. iuxta Hu. hic† ꝙ dispensatio qñq; in factis. s. vt que fa cta sunt tolerentur, qñq; in faciendis. s. vt q̃ non sunt facta fie/ri pmittant. tamen facilius admittitur in factis: q̃ in faciẽdis facilius em̃ dispensatiue tolerant facta: q̃ ꝙ fieri pmittantur que facienda non sunt, vt pȝ in copula consanguineorum, ⁊ in filio sacerdotis: qui facilius toleratur factus sacerdos: q̃ fieri permittatur. ⁊ sic de alijs, ꝑm Hu.

Rñdet. 10 **Ad sextum** articulũ† rñdetur iuxta Host. in sum/ma, ꝙ q̃tuor sunt effectus dispensatio nis: primus est: vt digne recipiantur sacra ⁊ beneficia. secun/dus effectus est: vt iã promotus suum offm̃ licite exequat. ter/tius est vt beneficiũ ꝙ alias illicite retineri non põt: licite reti neat dispensatione obtẽta. quartus est ꝙ sup illo crimine sup quo dispensatũ noscitur non possit qs decetero accusari. hec ꝑm Host. sine allegationibus sunt posita.

1 ☞ Dispensanda pro tempore vel pro persona vel pro pieta te vel euentu rei: referuntur ad necessitatem vel vtilitatem.

Necessaria. Inducit magister Gratianus hoc. c. gelasij pape ad oñdendũ ꝙ pro tpe rigor canonũ tẽperat. breue est. Lege text. (Exponit literam.) ¶ [Necessaria] necessitas tẽpoꝝ. vt di. xiiij. sicut quedem. ⁊. j. c. proxi. Arc. Ecce ꝙ Gratianus dicit pro tpe continet sub ne 1 cessitate† oia em̃ que dicit dispensanda pro tpe: vel pro perso/na: vel pro pietate, vel euentu rei referuntur ad necessitatẽ: vel vtilitatem. Hu. [diligenti] quasi diceret non sine cãe cognitio/ne. de hoc satis notat Innocẽ. extra de sta. mo. cum ad mona/sterium. in glo. nisi ex causa. in fi. Et no. ꝙ siue agat de clericis siue de laicis qñcũq; fit aliquid contra ius necessaria est dispẽ satio ꝑm Inn. ⁊ Host. qui ita notãt extra de eo q cog. consan. vxo. sue. c. ij. Arch. [Temperemus]. i. relaxemus dispẽsando. vt. xj. q. iij. quoniam multos. Hu.

1 ☞ Dispensatio cogit a iure communi deuiare.
2 Constituta ob certam causam non excedunt causam.
3 Dispensatio semel facta non est amplius reuocanda.

Quod pro remedio ⁊c. Ad idẽ indu cit hoc. c. ꝙ est Inn. pape: vbi dr ꝙ cessante necessi/tate debeat cessare pmissio. Et diuidit i duas ptes. (Diuisio.) in pma ponit ꝙ dictũ est. in scda assignat rõnẽ. scda ibi: q2 ali⁹ est ordo planũ est, ⁊ maxime hãc materiã disputauimus. s. di. lxj. neophyti. Lege text. (Exponit literam.) ¶ [Qd pro remedio] hoc ẽt hr. s. e. q. j. ꝙ ꝑ Arc. ꝙ. i. dispẽsatio. Hu. [ꝙ ergo]. s. dispẽsationẽ repete i. fieri cõpulit [necessitas dȝ] cessare [illud]. s. dispẽsatio. [qd]
1 i. q̃ dispẽsatio [vrgebat recedere] a cõi iure† dispẽsatio em̃ co/git a iure cõi deuiare. Hu. vel [qd]. i. q̃ dispẽsationẽ [fieri vr gebat ipsa necessitas] necessitas large hic itelligit. s. periculũ schismatis vel multoꝝ dispẽdiũ: vel scãdalũ. ⁊ hmõi, vt. j. e. q. dispẽsationes. ⁊ cõis vtilitas. vt. j. e. q. tali. sic ergo [ꝙ vrgebat fieri] necessitas vel ꝙ vrgebat recedere a iure cõi. idẽ est sen/
2 sus quasi diceret ꝙ ꝯ ius extortũ erat: cessabit. Et est ar.† ꝙ q̃ ex certa causa ꝯstituta sunt cãm nõ excedunt, sȝ ea expirãte ex pirare debẽt. ar. di. lxj. §. his oibus. ⁊. c. neophyti. ⁊ dist. xxviij. de syracusane. Nota hic ꝙ simplex relatio nõ ꝑsonalis est i hoc c. cũ dr. [Qd ergo necessitas ⁊c.] dȝ em̃ sane sic intelligi. vcȝ qd cessante necessitate, similis dispensatio nõ fiat: non ꝙ si quis ex
3 necessitate promot⁹ est cessante necessitate debeat deponi.† Nã dispẽsatio semel facta nõ est ampli⁹ reuocanda. extra de filijs presby. ex tua. sicut nec venie remissio. xxiij. q. iiij. si illic. dicit er go ꝙ cessante necessitate cessare debeat promotio in cõsimili/bus: nisi loco necessitatis succedat vtilitas. tũc em̃ nõ cessabit ꝙ fieri necessitas cõpellebat verbi gratia cogẽte penuria cleri corũ permissum est, vt monachi ad clericatũ promouerentur. cessante hac necessitate nõ cessat hodie promotio monachorũ: q2 loco illius necessitatis vtilitas ecclesie de eorum promotio/ne successit [vsurpatio]. i. dispensatio. Hug. [Tempus]. i. ne/cessitas temporis. Hu.

1 ☞ Nouatiani vnde dicantur ⁊ que fuerit eorum heresis.

Si qui. Ad propositum principale hui⁹ que/stionis. vij. de reuersione hereticorum ad ecclesiã inducit Gratianus hoc. c. qd dr esse con/cilij niceni. Et diuiditur in duas partes. (Diuisio.) in prima statuit: quod si aliqui ex nouatianis ad ecclesiam redierint ex misericordia ordinent. si prius ordinati non fuerint, aut si fue/rint extra ordinẽ ecclesie ordinati ab hereticis. in scda vt ante oia cõfessionẽ suã ꝑ scripturã dẽt. scda ibi, ante oia. Lege text. (Exponit literam.) ¶ [Si q nouatianis.] † Nouatiani vt dicit Aug. li. de here. dicti sunt a quodã nouato hr̃tico. q dicebat xpm eundẽ esse pa trẽ ⁊ spm̃ sanctũ. vñ ordinati ꝑ eos extra debitã formã sunt de nuo ordinãdi [ordinent]. i. pmoueant: ad honores, vel ordinẽ/tur si añ nõ fuerint ordinati vel fuerint ab hereticis extra for/mã ecclesie ordinati, ⁊ vtriq; ad ecclesiã reuertentes ex miseri/cordia ordinent per scripturã. vt. s. e. q. conuenientibus. ⁊. j. e. q. maximum. ⁊. c. donatum Hu. [fateantur] vt. j. e. q. saluberri/mum. ⁊. xxiij. q. vl. pessima.

1 ☞ Regressus quando timetur cum abundantiori cautela fa ciendum est.
2 Pena promittenda est ab eo qui reuertitur ab heresi.
3 Excommunicare an quis possit seipsum. tenet ꝙ non.
4 Papa vocatur vicarius sancti Petri.

Quoties

Quoties. Ad idẽ sequit hoc. c. ꝙ est Gre/gorij in registro in quo docet: q̃li ter debeãt vitare reuertẽtes ab hr̃ticis. (Diuisio.) Et diuidit in duas ptes. in pma parte assignat rõ ꝯgruitatis quare talis debeat abiuratio i scriptis fieri. in scda dat forma cõfessionis abiurationis ⁊ pmissionis. scda ibi. Et iõ postq̃. (Exponit literam.) 1 Lege text. ¶ [Quoties magna cautela.] Et est ar.† ꝙ cũ abũ dãtiori cautela faciẽdũ est in quo timet regressus. di. xxiij. q̃q̃ ⁊ di. xxviij. de his. ⁊. xx. qõ. ij. c. vl. [ideo ⁊c.] scda ps. [Sub casu
2 mei ordinis] ar.† ꝙ pena pmittẽda est ab eo q reuertit ab he/resi: vt hic. ⁊ de ꝯse. di. ij. ergo silr obligat aliqs sub pena hñfi/cij sui. extra de. elec. cũ dilecti. in fi. sic se qs obligat sub pericu/lo cãe. extra de fal. c. fi. Arc. [anathematis] hic surgit questio.
Questio. 3 † vtrũ quis posset se ipm excõicare. Et ꝙ sic vr colligi ex pñti lrã. Preterea vt hic narrat Arc. Gof. ⁊ Host. dicũt ꝙ aliquis põt volũtarie subire sniam excõicationis: vt hic cũ cõcor. hic alle. (Respõdet.) Et istã sniam vr seq Jo. Uincẽ. Tanc. Gof. Phil. Ber. ⁊ Inn. ⁊ Host. extra. de elec. cũ dilecti. Sȝ oppositũ est veꝝ ꝙ. s. null⁹ põt se ipm excõicare: sicut nec superiorẽ. Et rõ est iuxta sanctũ Tho. (S. Thom.) in. iiij. di. xix. q2 excõicatio est actus iurisdictiõis vnde in quem quis non hȝ iurisdictionẽ, non potest illum ex/cõicare. per iurisdictionem aũt cum quis constituatur in gra/du superioritatis respectu eius in quem hȝ iurisdictionem: q2 est iudex eius nullus in se ipm vel superiorẽ vel equiualentem hȝ iurisdictionem. Et per ꝯñs nullus põt se ipsum excõicare vel superiorem: vel equalem. vnde melior ⁊ verior est opinio di centium ꝙ nullus potest se ipsum excõicare. vnde salua pace (Contra iuristas.) iuristarum: multi eorum errant circa materiam clauium. dicẽ dum est ergo ꝙ hic imprecatio est. Non enim quisq̃ potest se excõicare: silr est imprecatio. de con. di. ij. ego. Ber. xj. q. iij. si is qui. Hu. ⁊ gl. vnde pȝ vt diximus ꝙ falsa est opinio dicentium ꝙ aliquis põt se excommunicare vt pȝ. de qua hic Arch. loq/
4 tur [ac vicario eius.] Nota† ꝙ papa vocatur hic vicarius san cti Petri. sic etiã habet in legenda beati Jo. Pape ⁊ marty/ris vbi eodẽ modo vicarius beati Petri nũcupatur. sic. j. e. q. j. non quales. ⁊. lxiij. di. ego. vbi disputauimus qño hoc veraci ter diceretur ibi vide: [ꝑ Deum oipotentẽ, ⁊ ꝑ hec. iiij. euange lia: ⁊ ꝑ salutẽ] hic in conculcatione vsus est vt prius iustus mi sericors sanctus benignus vnum ⁊ idem dicit. ⁊ est sensus. per dñm iuro. ⁊ ita per authorem sancte doctrine quatuor euange liorum. ⁊ per authoritatem salutis dñoꝝ nostroꝝ. i. q dñantur in terris nostris. Hu. [cũ cõsensu] illi ꝑsbyteri fuerũt schisma tici, ⁊ erant clerici eius qui in sua reuersione se obligauerunt: si cut isti subscripserunt se professioni eius. ⁊ hoc est [dicam] di/co cum cõsensu etiã illoꝝ clericorum qui secuti sunt me in hac vnitate: scȝ redeundo ad vnitatẽ ecclesie obligantes se prona voluntate similiter sicut ⁊ ego. quod ideo dicit, ne quis crede/ret ꝙ eos ad hoc cogeret. Hu. ⁊ Arc. [suscripturi]. xij. q. ij. cũ redemptor. ⁊. xx. q. j. vidua. Hu. [acta ⁊c.] sic. xij. qõ. ij. cum re/demptor. Arch.

Ceterum. §. est. in quo inducit in contrariũ statutũ ꝙ est actũ in concilio niceno. ꝙ. s. e. q. si q voluerint: positũ est: qd inducit hic papa felix statuens: ꝙ qui extra ecclesiam baptizati sunt, aut rebaptizati ad ecclesiasticã militiam non admittantur.

(Diuisio.) **Qui in qualibet.** Sequit. c. hoc. Et diuidit in duas p/tes. In pma ponit statutũ. In scda punit ꝯueniẽ/tes. scda ibi: qsquis ⁊c. (Exponit literam.) Lege text. ¶ [In qualibet etate] adulta vel discreta. Et sic soluitur illud cõtrarium. s. e. q. iiij. placuit: Sed ⁊ aliter ibi soluitur. Hu. [rebaptizati] sciẽ ter ⁊ voluntarie. Circa istos nulla admittitur dispensatio. vt de conse. di. iiij. quibus eos. ⁊ distinc. lj. c. vlti. Hug. [Ad eccle/siasticam militiam]. i. clericatum. vt. s. ead. q. j. ventum ⁊ dist. l. confirmandum. Hu. [indicium]. i. damnationem. Hug. ⁊ Ar/chi. [Quisquis] secunda pars. [Ex eius cetu]. s. heretice socie tatis. Hu. ⁊ Arch.

Pro persona. §. est. in quo ponit Gfanus qua/liter rigor iuris qñq; relaxatur ex ꝯditione ꝑsone. i. intuitu simplicitatis, aut senectutis eius ⁊ sic hoc refert ad necessitatẽ, qua Grego. coactus est eũ pro/pter simplicitatẽ ⁊ senectutẽ tolerare. (Exponit literam.) Lege. ¶ [Pro ꝑsona] scȝ temperatur rigor canonum. Jof. ⁊ Arch.

Tanta. subiungit ad probationẽ. §. iam dicti c. hoc: ꝙ est beati Grego. hoc. c. est po/situm di. lxxxvj. tanta. ⁊ ibi expositum.

Pietatis. §. est in quo ostenditur ꝙ rigor canonũ quandoq; relaxat intuitu pietatis. (Exponit literam.) [de illiteratis.] lxxxvj. di. c. j. [corpore] dic: vt not. di. lv. in princip. ⁊ extra de corpore vitiatis. c. fi. Arch.

1 ☞ Illiterati non debent suscipi ad curam animarum.
2 Litere quando dicantur subreptitie.
3 Illiterati ꝙ ex misericordia in suis ordinibus tolerentur quo modo intelligatur.

Si qui. Sequit. c. hoc ad idẽ probãdũ, ꝙ est pape gelasij. Breue est. Lege. (Exponit literam.) ¶ [Si tales]. i. illiterati, vel corpore vitiati, de talib⁹ em̃ loquit gelasius in parte, q̃ nõ est hic, alioq mẽtitur
1 Gratian⁹. Arch. [Suscepti] notandũ est† ꝙ illiterati ad curã aiarum non debẽt suscipi, vel institui etiã authoritate literaꝝ apostolicaꝝ extra. de eta. ⁊ q̃li. cã te. Et hoc dicas esse veꝝ: nisi ex certa sciẽtia facta mẽtione ꝙ pro minus literato papa scri/beret, tunc secus ad hoc. xvij. qõ. iiij. §. qui vero. ꝑm Innocen.
2 † item no. ꝙ q̃tumcũq; impetrans habilis sit quotiescũq; sup hñficijs obtinendis aliqd supprimit vel exprimit quo expsso vel suppresso princeps moueri posset ad petitionem gratie re pellendã ⁊ litera ⁊ dispẽsatio surreptitia est iudicãda, q2 in hoc casu non est persone habilitas: sȝ potius veritatis suppressio vel falsitatis expressio attendẽda. Et sic in sua determinatione dicit dñs clemẽs. vt no. hic Host. extra de rescript. postulasti. ⁊ idẽ no. in spe. de offi. dele. §. vidẽdũ restat. Archi. [miseratio/
3 ne]† nota illiteratos ex misericordia in suis ordinibus tolera/ri. vñ colligit a ꝯrio sensu: eos de iure cõi debere deponi. ꝙ ve/rũ est ꝑm plerosq; doctores. sȝ ar. cõtra. di. xxxviij. sedulo. vbi de hoc. ⁊ ibi dixi. Sȝ hoc intellige de penitus illiteratis. ꝑm id ꝙ legitur ⁊ no. xxvj. di. c. j. ibi videas. ita ꝙ nesciũt facere offi/cium: ad ꝙ tenentur. ꝙ dic: vt ibi dixi. Arch.

Necessitatis. §. est: vbi magister Gratianus oñ/dit: ꝙ necessitatis ituitu rigor etiã canonum relaxatur qui. s. est propter scandalum vitandũ [ne in vtroq;]. s. episcopo ⁊ metropolitano. Hu. ⁊ Arch.

Quoniam. Inducit ad hoc. c. hylarij pa/pe in epistola sua. Breue est. (Exponit literam.) ¶ [Quoniam ad veniam peruenire] simile di. iiij. deniq;. Hu. [vel consensum] quod ratio exigit. vt di. lxv. c. ij. ⁊. iiij. Hu.

Quoties. Inducit hoc. c. ꝙ est Innocentij pape, in quo ostendit, ꝙ propter multitudinẽ mitigatur rigor canonũ. Breue est. (Exponit literam.) Lege. ¶ [Quoties a populis] vt di. xliiij. comessa tiones. ⁊ di. l. vt constitueretur: ⁊. ix. q. j. ordinationes. ⁊. xxiij. q. iiij. ipsa non potest. Hu. [multum] non ꝙ sit vel minus sit pec catum ꝙ a pluribus committitur: sȝ ideo indultum trãsit sal/tem quo ad excommunicationem vel propter scandalum ꝙ ti metur: vel q2 ignoranter an omnes habuerunt voluntatem il/lud committendi. Hu. [dimittenda dei iudicio]. i. non sunt de rigore puniendi. Hu. ⁊ Jof.

1 ☞ Consensus sepe presumitur ex colloquio.
2 Ecclesia pacifica studet ad vitandas contentiones.

Didici. Ad idẽ inducit hoc. c. ex epistola cy rilli sumptũ vbi oñdit, ꝙ ex dispẽsa tione q̃dã tolerant q̃ canonũ rigor ꝯdẽnat. Et in spãli. (Casus.) Casus est iste. Joãnes de quo hic loquit erat eps antiochen⁹ q in nestorianã heresim incidẽs induxerat tan dẽ Joannes eps rediit ad heresim: sȝ popul⁹ ecclesie sue quem subuerterat nõ ex toto adhuc redierat. Et ideo maxim⁹ diaco nus cui hic scribit cyrill⁹ nolebat Joãni adhuc cõicare. Mo/net ergo eũ patriarcha Alexãdrinus scȝ beatus cyrill⁹ vt quã nis aliq de ecclesia antiochena secuti fuerint, vel adhuc sequã/tur heresim nestorianam: nihilominus tñ ipse complectatur cõionem Joannis. (Diuisio.) diuiditur ergo. c. in duas partes. in prima narrat factum. in scda prouidet. secũda ibi: probet ergo. Lege text. (Exponit literam.) ¶ [Didici probet] secunda pars [tua modestia] quasi di/ceret. probet an post renuntiationem ipsius heresis: ⁊ reuersio nis ad ecclesiam manifeste ⁊ inuerecunde congregentur cũ he reticis, ⁊ loquantur cum eis: ⁊ eis ꝯsentiant nunc: alioq vitan/di non sunt. Hu. ⁊ Arch. [colligi]. i. congregari, ⁊ consentire nunc [nude]. i. manifeste ⁊ publice [irreuerenter]. i. inuerecun/
1 de. Hug. ⁊ Arch. ⁊ inuicem colloquantur † sepe enim ex collo/quio ꝑsumitur cõsensus. vt. xxvij. q. j. nec aliqua, quasi diceret probet ⁊c. vt dictum est, quia alioqui vitandi non sunt: lȝ aliqñ [cauterica]. i. vulneratam. ⁊ adustam ignito erroris cauterio. anteq̃ redirent ad fidẽ. Hu. [colligantur aũt nunc] ad vnita/tẽ ecclesie. [cõfiteri] certe hereticus ad fidem reueniens si pu/blice hereticus fuit dȝ publice confiteri absq; erubescẽtia suũ peccatum: ⁊ qui publice deum offendit ⁊ fidem publice here/sim suam detestetur ⁊ confiteatur veram fidem. ad ro. x. corde

credit ad iustitiā.ore aūt confessio fit ad salutem[contētionē] ad vitandum enim cōtentionē salubriter rigor canonū est per misericordiā mitigand⁹,ꝛ propter necessitatē vitāde contētio-
2 nis indulgētia conceditꝛ.ꝛ culpa silētius pertrāsit.†Ad vitandas enim contētiones studet pacifica ecclesia.ad Phi.ij.nihil faciētes per contentionē.ꝛ ad Ti.iij.contētiones ꝛ pugnas legis deuita.[non subtilius].i.secūdum subtilitatem ꝛ rigorem iuris.Hu.[multum].i.magnum.Hu.

1 ☞ Archimandrita quis dicatur.

Dispensationes. Ad idem sequitꝛ hoc c.quod est eiusdem cyrilli scribētis ad ianuariū.Lege.¶[Archimandritā].i.archiepm
1 †dicitꝛ em̄ archimādrita ab archos:ꝙ est princeps:ꝛ mādros:ꝙ est ouis quasi princeps ouiū. Erat em̄ antiochenus patriarcha.Hug.dicitꝛ ergo in hoc.c.qñqȝ propter maius bonum assequendū dispensatur:ꝛ relaxatur rigor canonum.Et diuiditur in duas partes.in prima dicit ꝙ dictū est. in scda probat hoc exēplo.scda ibi:sicut em̄.Hu.Lege.¶[Dispēsationes].i.a iure cōi:ꝙ dr debitum.qr omnibus cōiter debetꝛ:ꝛ ab oībus cōiter dȝ teneri,nisi ex cā.Hu.[sicut]scda pars [Tempestate]hoc exēplum ꝯmēdat Arist.iij.Ethi.dictat em̄ ratio:vt aliqua perdanꝛ propter pluriū salutem,ꝛ salubriter mēbrū abscinditꝛ:ne totum corpus inficiatꝛ:ꝛ perdatꝛ ꝛ hoc est qđ subditur ne cunctorum.xxiij.q.iiij.ipsa pietas.Hu.

Diuisio. Exponit literam.

Utilitatis. §.est.consequenter Gratianus ostendit:ꝙ etiā vtilitatis intuitu rigor canonum relaxetur.

1 ☞ Matrimonium potest contrahi inter raptorē ꝛ raptam.
2 Dispensatio non admittitur priuata vtilitate.
3 Dispensatio fit causa necessitatis.

Tali coniugio. Inducitꝛ hoc.c.ad pbādum:ꝙ dictū est:ꝛ est ꝯcilij meldeñ.vbi tria ponit pp̄ter q̄ȝ rigorem iuris dispensatꝛ.primū est ecclesie vtilitas.scdm est necessitas.tertiū est ꝓrogatiua meritoꝝ in psona.vñ sanctus Bernar.ad eugeniū papā li.de ꝯsideratione nunqd prohibes dispēsare.Nō sum tā rudis vt ignorē positos vos dispensatores sȝ in edificationē nō destructionē.deniqȝ q̄ritꝛ inter dispensatores vt fidelis qs inueniatꝛ.vbi necessitas vrget excusabilis dispēsatio est ꝛ vbi vtilitas ꝓuocat dispēsatio laudabilis.vtilitas dico cōis nō propria.Nam cum nihil boꝝ est non dispensatio sȝ crudelis dissipatio est.Lege tex.¶[Tali cōiugio]vr loq scdm eos q dicunt inter raptorē ꝛ raptā nō posse esse ma-
1 trimoniū.†Sȝ cōior ꝛ verior opinio est,ꝙ inter eos licite matrimonium potest contrahi.xxxvj.qō.ij.tria.ad hoc de rapto. cū cā.Hu.non ergo.hic dr coniugium matrimonium,sȝ cōtubernium:ꝛ illicita coniunctio carnalis[non applicentur]regulare quidē est ꝛ ordinariū,ꝙ spurij.i.male nati.s.ex adulterio: vel incestuoso,vel illicito coitu ꝛ serui ad sacros ordines non promouentur.vt di.liiij.c.j.ꝛ.ij.ꝛ se.ꝛ di.lvj.c.vlt.nisi euidens meritorum ꝓrogatiua eorum deprehēdatur:vt si in monasterijs probate vite conuersationis fuerint:vt hic.ꝛ dist.lvj.c.j.ꝛ §.vñ.ꝛ extra.de fili.psi.qđ super his:nisi grauis necessitas aut vtilitas instet:vt hic dr.Hug.[vtilitas].s.publica vel ecclesie.
2 †priuata em̄ vtilitate non admittitꝛ dispensatio cui cōis vtilitas est pferēda.vt.vij.q.j.scias.ꝛ.xxv.q.j.q̄ ad ppetuā[neces-
3 sitas]†cā necessitatis fit dispensatio.multipliciter.s.qñqȝ respectu peccantis:vt in sacerdote fornicante.lxxxij.dist.c.vlti. qñqȝ respectu peccaturi:vt in anglicis qbus concessum est in tertia vel in quarta generatione ad deteriora vrgerentur.vt xxxv.q.iij.q̄dā.ꝛ.c.qđ scripsi.ꝛ.q.v.ad sedē.qñqȝ respectu presidētis:vt cū prelatus est negligēs.vt di.c.qm̄ qdā.ꝛ.xxiij.qō. iiij.quidam cuȝ bonoꝝ.Qñqȝ exēplo salutis:vt in hereticis:q tolerabantur in suis ordinibus:vel promouebantur cum ad ecclesiā redibant,vt alij facilius attraherentur.vt.s.e.q.conuenientibus.qñqȝ propter multitudinis scandalū euitandū. vt.s.e.q.quoties a populis.ꝛ di.l.vt ꝯstituerentꝛ,ꝛ.xxiij.qō.iiij. non potest.his cessantibus sepe dispensatio cessat.Hu.Goff.ꝛ Arch.[meritorum]hic habes quod fit gratia ob personam. sic di.lxiij.valentinianus.ꝛ.vij.q.j.petisti.ꝛ.c.non autem.ꝛ extra de presumptio.mandata.ꝛ sic extra de concessio.prebend. constitutus.

Bernard. Exponit literam.

Pro euentu. §.est in quo Gratianus ostendit:ꝙ pro euentu rerum etiā rigor canonum temperatur ꝛ relaxatur.[pro euentu]hoc ad necessitatem vel vtilitatem refertur.Hu.ꝛ Arch.

Exigunt. Ad idē ꝓbādū inducitꝛ hoc.c.ꝙ est leonis pape:in quo oñditꝛ:qđ q ex laicis nō seruatis interstitijs ꝓmoti sunt nimis pcipitanꝛ i epos ꝛ si de iure deberēt deponi,ex mia tñ dicit esse tolerādos illos:qb⁹ nihil aliud reprehēsibile inuenitꝛ,nisi ꝙ nimis festināter ex laicis facti sunt epi. Et diuiditꝛ i tres.In pma ponit dictū.In scda ꝯcedit tolerātiā in casu.in tertia ꝓhibet hoc regulꝛ licere.scda ibi,illos ergo.tertia ibi:nec hoc ꝙ potuit.Lege.[Utcūqȝ].i.quocūqȝ mō.Arc.[illos ergo]scda ps.[rephēsionis]reprehēsibile est:si interstitia statuta nō obseruenꝛ.vt di.lviij.si officia.ꝛ di.lxxvij.in singulis.Hu.[electi].i.postulati.lxj.di.osius.Arc.[regulas tales] ex rigore iuris deponētes.Hu.qr remissio peccati nō dat q̄tū in se est,vel nō dat.i.nō dȝ dare.i.nō dȝ qs inde sumere occasionē:ꝛ ꝯfidētiā peccādi ampli⁹:vt hic dr:quāuis de facto sumat [vel remissio pcti].i.ipunitas pcti,ꝛ dispēsatio:qua ipune peccatū dimittitꝛ[nō dat licētiā].i.laxamētū delinquēti in ꝯsimilibus,qr lȝ indulgeat,nō tñ ꝯcedit,ꝙ qs de cetero licite ipune cōmittat talia.vñ subdit[ne qđ]tertia pars.q̄si diceret dispēsatio contēperata est suis finibus,nec qr aliqd impune dispensatiue dimittimus:credat qs sibi licere cōcilia facere impune. vt de pe.di.iij.§.sȝ verba.ꝛ.c.sane.ꝛ.§.itē qđ frequēter.Hu.

Diuisio. Exponit literam.

1 ☞ Donatiste vnde dicantur ꝛ que fuerit eorum heresis.

Maximum. Ad idem inducit hoc capit. eiusdem Leonis pape.Lege. ¶[Maximū]propriū nomen est.iste factus fuit eps nimis festinanter.s.nō seruatis interstitijs tē-
1 porū[quoquo mō]minus canonice[tñ si donatista]†donatiste dicti sunt a donato heretico isti enim in africa se a catholica ecclesia separauerūt:ꝛ baptizatos a fidelib⁹ rebaptizabāt, contra quos scriptis ꝛ imperatorijs auxilijs sanctus Augu. multipliciter:ꝛ efficaciter insurrexit.[Non repellimus]ꝛ hoc de misericordia:vl' pp̄ter necessitatē,qr de rigore iuris deponi deberet:sicut i pcedēti.c.vt di.lxj.qd proderit[libello]qr em̄ in heresim deciderat:ꝛ iā redierat:ꝛ ideo p scripturā heresim negare debebat:ꝛ fidē catholicā profiteri vt in proximo.c.se.ꝛ.s. e.q.quoties.petit ergo pape vt talē libellū faciat:ꝛ ei mittat: vel si olim cū abnuntiauerit heresi illū libellum fecerat.nunc petit papa illum sibi mitti.Hug.

Exponit literam.

1 ☞ Iudicandum non est secundum canones dispensationem continentes:sed secundum eos qui ius continent.

Donatum. Ad idē est hoc.c.ꝙ est einsdē leonis pape:ꝛ diuiditꝛ i duas ptes.in prima narrat factū.qualiter donatū dudū hereticū sȝ iam ad fidē cōuersum ex cā in sua sede suscepit.in scda declarat:qr hoc nō est trahendū in ꝯñam.secunda ibi:q̄ aūt nūc.Lege.¶[Donatū]ppriū nomē est[que aūt]scda pars[constituēda].i.cauēda:vel tenenda:vt in anti-
1 quis regulis est cōstitutū.Et est arg.†ꝙ nō est iudicandū ꝼm canones dispensationē cōtinētes:sȝ ꝼm eos qui ius continēt. ar.di.lv.priscis.ꝛ.s.e.q.exigunt.ꝛ.ix.q.j.ordinationes.

Diuisio. Exponit literam.

Saluberrimum. Ad idē est.c.hoc qđ est einsdē leonis.Et diuiditꝛ in duas ptes.in prima oñdit saluberrimū esse:vt hi qui ab heresi redeūt ad ecclesiā hr̄im scriptis publicis abiurēt.in scda ꝙ cū talib⁹ poterit de grā dispēsari:vt in susceptis ordinib⁹ maneāt.si tñ iterata vnctiōe.i.ordinatione non fuerūt maculati.scda ibi:circa quos. Lege.¶[Saluberrimū fateāt]libello.vt supradictū est.hu. [ceperit obuiare]vt.xxvij.q.j.oēs femie.ꝛ.s.e.q.j.oīs[iterata vnctiōe].i.i eodē ordine reordinati.idē si fuerint rebaptizati. vt de cōse.di.iiij.q bis eos q̄s vel si ad subuersionē fidei adheserint hereticis vel si in cōtēptū ecclesie cū possent ordinari a catholicis fecerūt se ordinari ab hereticis.vt.s.e.q.cōueniētibus.vel si simoniace.vel a simoniaco sunt ordinati.vt.ix.qō.j. ab excōicatis.hu.ꝛ gl.in istis casibus papa reseruat sibi dispēsatione:ꝛ in casu quē hēs.extra de apost.c.vl.ꝛ ibi de hoc:ꝛ qđ ibi dr intellige in casu:in q̄ loqꝛ.s.qñ qs i apostasia recepit ordinē sacrū:sȝ si recepisset nō sacrū:non dico ꝙ recipiat executionē:sȝ in hoc casu papa nō retinet sibi dispensationē illi⁹:sȝ in sacro tantum vbi maius est periculū.scdm Uincen.Arch.

Diuisio. Exponit literam.

Si quis episcopus. Ad idē subiungitꝛ hoc.c. ex cōcilio pape Martini:vbi hr̄ ꝙ clerici redeuntes ab heresi debent abiurare in cōcilio hr̄i siue in scriptis.Et diuiditꝛ in duas ptes.In prima statuit qđ dictum est in clericis. in

Diuisio.

in.ij.extendit illud ad laicos.ij.ibi:hoc idē.Lege tex.¶[Si quis in cōi.concilio]olim non recipiebanꝛ heretici:nisi in concilio.ar.di.l.de eo.hu.dt gl.[Sufficit solus eps]extra de her. ad abolendam.§.quia vero.ꝛc.

Exponit literam.

Ecce. §.est:ꝛ incipit hic quinta pars:in qua ostendit qñ debeat dispensari quod probat per.c.sequēs Iof. Archidia.

Et si illa. c.hoc est Gelasij pape l quo agitꝛ qñ dispensandū est:ꝛ qñ nō. Et pōt diuidi in duas partes.In prima agit de his q̄ dispēsari pñt.In.ij.de his q̄ dispēsari nō pñt:aut nō debent.ij.ibi,q̄tomagis.Lege.¶[Et si illa.]scȝ dispensabilia.hu.[Nonnunq̄.]scȝ qñ necessitas vel vtilitas suadet:et nihil impedit sinenda sunt.Hugu.[q̄ ceterorū]q̄ dispensari pñt.gl.[constat integritas].i.rigoriteger.ª Hu.[nocere]statui ecclesie.Hu.vel reuerentie canonū Arch.illa tñ precauenda sunt:ne per dispensationē relaxenꝛ:ꝛ ita nullo modo fiant. Hug.ꝛ Arch.[decoloratione].i.detrimēto:ꝛ depressione:vt si publicus homicida vel adulter fieret eps[ꝛ si ea ipsa]scȝ dispensabilia non debēt dispensari:nisi ex magna cā:ꝛ instante necessitate:vel vtilitate ecclesie:multomagis ea q̄ nō sunt dispensabilia:nō dñt dispēsari.ꝛ est ordo scripture sic.[Et si ea ipsa q̄ aliquotiēs indulgenda credunꝛ nullo detrimēto]ꝛ que sunt illa scȝ[q̄ vt rerū vel temporū intuitus].i.consideratio cogit fieri:vel respect⁹ accelerate prouisionis excusat si fiant. Si inq̄ ea nullatenus sunt mutilanda:nisi ex magna cā:ꝛ certa consideratione[q̄to magis illa].ij.pars scȝ indispensabilia nullatenus mutilanda[que nec prorsus extorquet].i.dȝ extorquere.Hu.hec sunt indispēsabilia Hu.pōt aūt hec vltia ps etiā legi de dispensabilibus:vt dicit Hug.ꝛ nobis videretꝛ magis ad ꝓpositū:ꝛ ostenderetꝛ qñ i illis dȝ dispēsari:ꝛ qñ nō. Et est lr̄a ad hūc sensum reducēda:quasi esset ibi qñ vbi est q̄ sic cōstrue.Et si ea ipsa:q̄ aliquotiēs indulgēda credunꝛ nullo detrimēto sunt mutilāda:q̄.i.qñ rerū vel tēporū intuitus.i. si cōsideratio cogit mutilari vel respectus excusat si mutilenꝛ i.dispensenꝛ.quantomagis illa eadem:scȝ dispensabilia nullatenus sunt ꝛc.i.dispensanda:quē.i.quando ea[nec illa.]ꝛc.pro necessitate.vij.q.j.mutationes.ꝛ.c.scias.ꝛ.ix.q.j.ab excommunicatis.di.l.placuit.ꝛ.s.e.q.tali.Hu.[Precepta]quadam:nō omnia.Hug.ꝛ glo.

Diuisio. Exponit literam. ¶Integer. a Integre vbū qd iportet vide pulchre Pe. d ancha. in.c. lȝ. nu.3. de preben.

His breuiter. §.est.Nunc aūt mouet incidentē omnē.Hic incipit.vj.pars,in q̄ queritꝛ si ordinati ab heretici sint iterū reordinādi.Et dicēdū est:ꝙ nō si in forma fuerint ordinati:ꝛ hoc ꝓbat p tres authoritates.Jo.de.ꝛ Arch.Semel enīȝ cōsecrat⁹ in forma ecclesie a quocunqȝ habente ordinē qui exigitꝛ ad collationē talis ordinis siue sit catholicus siue hereticus.Iterum consecrari non debet:vt dicit Gregorius.

Sacramenta. Probat item qđ dt authoritate beati Augu. ꝛ hꝛ.s.e.q.j.qđ qdā.Sȝ illō Gregorij nō bñ soluit Gratian⁹:qr a quocūqȝ epo qs sit ordinat⁹ in quocunqȝ ordine i forma ecclesie nō est reordinād⁹ in eodē ordine. s.e.q.j.sacra.ꝛ.c.qđ qdā.ꝛ.lxviij.di.c.j.hu.vñ dic ꝙ hoc allegādo dt als nihil diceret Lau.Arch.[Nihil ab hereticis]mētitꝛ inqt hu.nisi intelligat de ordinatis ab hereticis pter formam ecclesie:vel si intelligat ipsos ordinatores fuisse ordinatos preter formam ecclesie:quo casu ordinem non receperūt nec ordinē conferre possunt vt in sequenti.c.Preterea hoc nō est plus verum de minoribus ordinibus:quam de maioribus.

Daibertum. Ad idem inducitꝛ hoc.c.qđ est vrbani:vbi oñdit:ꝙ qui ab hereticis sunt ordinati preter formam ecclesie ꝛ ita alios ordinare nō poterat.Cōtigit postea Daibertū ordinari ab eo in diaconū:sȝ qr illū ordinare nō poterat daibert⁹ nihil ab eo accepit.In scda pte ꝓuidet cū illo daiberto dispēsat faciens ordinari in diaconum.scdo ibi nos igitur. Lege.¶[Daibertū ordinatū]de solo facto:qr vt dictū ē ille nezelon ordines cōferre nō poterat[innocētij].s.e.q.j.q in pfectionē.ꝛ.c.vētū[ab hereticis]ordinatū epm pter formā ecclesie.Hu.[nihil habuit]quo ad episcopalē ordinē.Hugu.[nihil dare].s.e.q.j.grā.de cōse.di.iiij.quō.[damasi]vt in seqnti. c.[reiterari]quo ad factū.i.de nouo fieri in forma ecclesie.hu. [oportere.]Ad hoc vt qs veraciter hēat sacrm ordinis[ex integro].i.de nouo[non iterationem]vbi nihil est factū:vel collatum:vel vbi nescitur esse factum vel collatum.vt de cōse. dist.j.solēnitates.[Integraui].i.nouam ꝛ primariam.Hug. [qui]nezelon[nihil habuit]quo ad episcopalem dignitatem [nihil dare]quo ad ordinem diaconi.Hug.

Exponit literam.

1 ☞ Honor ordinis quid dicatur.

Per illicitam. Inducit ad idē.c.hoc damasi pape:ꝛ planū est cū dicat idē qđ pcedens.Loquitur em̄ de illis q apud hereticos sunt ordinati:preter formam ecclesie:ꝛ qr nihil ordinis sic acceperāt reordinādi sunt.i.in eodem ordine ordinādi.Lege text.¶[Per illicitā]man⁹ ipositionē ordinatoriā factā sibi ab hereticis pter formā ecclesie.[Caput vulneratū].i.mentē culpe macula lesam ꝛ infectam hu.[accepisse aliqd].i.aliquē ordinē.Hu.[vuln⁹]peccati.hu.[medicina]penitentie.Hu.[reiterari]quo ad factū:ꝛ de nouo fieri scȝ collationē ordinis vel de nouo conferri:scȝ ordinē.Hug.Sed vera litera est iterari ꝼm Iof.Archi.[necesse est]ad hoc ꝙ tales habeāt sacrm ordinis[necesse est ꝙ legitime].i.canonice.
1 [Nam quō honorē]scȝ ordinis.quē nō accepit † honor ordinis pōt dici executio vel officiū ordinis vel ipse ordo honorabilis hu.[potestatē]quo ad executionē:q̄ ipse ex ecclesiā ñ habebat nec dare poterat[vel dādi]sic preter formā ecclesie:vel forte ꝛ ipse ordinator p̄ter formam ecclesie erat ordinatus.et ideo potestatem ordinandi non habebat[accepit]de facto. quia preter formam ecclesie Hug.[Legitime]id est,canonice.Huguti.

Exponit literam.

Sancimus. Hic incipit.vij.ps hui⁹ qōnis:i qua ponitꝛ pena simoniacorū:q est infamia:ꝛ depositio:ꝛ dānatio pecuniaria.Jo.de Arch.Et legē istā inducit Gratianus ad probādū ꝙ ordinatiōes ecclesie p pecuniā dari nō debent.qr pro spiritualib⁹ adipiscēdis dari pecunia ꝓhibetꝛ.B. ꝛ Iof.Hug.ꝛ Arch.Hec lex est iperatorū theodosij ꝛ valeriani:q i hac lege dicūt tria:ꝼm q̄ diuiditꝛ.c.in tres ptes.in prima dñt:ꝙ ad prouincias regēdas nō debēt accedere hoīes ambitione:vel ptio,sȝ boni testimonij pconio.In.ij.ꝙ debēt iurare ꝙ pro illa administratiōe nihil dederūt,vel dabunt per se:vel aliā personā aliq̄ excogitato mō:ꝛ ꝙ i administratiōe vl' post p facto aliquo qđ in administratiōe fecerūt ex suo officio:excepto salario nihil accipiēt.In.iij.ꝯcedit ꝙ si hoc nō obseruauerint:quilibet hȝ ptātē accusandi eos tā dantes:quā recipiētes tanq̄ de publico crimine:ꝛ ꝙ cōuictus in quadruplū puniatur.ij.ibi:itaqȝ.iij.ibi:ꝛ lȝ.¶[Sancim⁹.ꝓuincias]vt sunt presides.Hu.ꝛ Arc.[ambitione]hec culpatꝛ in clericis.vt di. lxj.miramur.ꝛ.s.e.q.j.nullus itaqȝ.Hu.[sedis tue.]loquunꝛ prefecto.Hu.[iurari]quod ꝛ clerici qñqȝ facere cōpellunꝛ.vt dist.xxiij.q̄q̄.ꝛ.viij.q.iij.talia.ꝛ.c.artaldus.[Inter gesta].i.p instrumenta redacta in actis.Arch.vel dic gesta:vbi iudicia exercebanꝛ.ꝛ in actis redigebanꝛ.Hu.[postmodū]vt.s.e.qō. j.eos.ꝛ.q.iij.si qs.Hu.[interpositā]quasi noīe alteri⁹.vt dist. xlvj.sicut non suo.ꝛ.ff.de calū.[ꝛ gñaliter salarijs constitutis] scȝ q̄ de publico pro officijs suis percipiebāt:hec licite accipiūtur.vt.xxiij.q.j.militare.ꝛ di.lxxxvj.nō satis.Hu.Arch.[tanquam publicum crimen.]idem est in ecclesiasticis personis de simonia impetitis.vj.q.j.paro.Hug.

Exponit literam.

1 ☞ Simonie peccatum dicitur maius quolibet alio crimine multipliciter.

Uetet. Capitulū hoc est pape pelagij:in quo tria ponunꝛ de simoniacis.ꝼm q̄ pōt hoc.c.diuidi in tres partes.primū est simoniacos tanq̄ precipuos hereticos ab oīb⁹ esse respuēdos scdm est:ꝙ si admoniti noluerint dimittere q̄ male emerunt: opprimanꝛ ēt si ab exteris ptātib⁹ vbi ptās ecclīastica p se nō pōt.tertiū est,ꝙ oīa crimina ad cōparationē simonie quasi ꝓ nihilo reputanꝛ.ij.ibi.ꝛ si cōmoniti.iij.ibi:oīa enim crimina. Qr de istis disputatū est.s.e.q.j.scȝ vtrū simonia sit heresis.ꝛ vtrū sit ceteris maius crimē:accedim⁹ ad litere expositionem. Lege.[Pȝ primos].i.maximos.Hu.hereticos simile.s.ea.q. j.fertꝛ.in prin.ibi videas.Arch.[Et si cōmoniti].i.pars.Ecce ꝙ in accusatiōe simonie admonitio debet precedere:quod quidā tñ negāt[nō respuerūt.]dimittēdo,q̄ male emerūt[ab exteris].i.secularib⁹.ex q̄ ptās ecclīastica p se hoc nō pōt:vt di. xvij.nec licuit.ꝛ.xxiij.q.v.pncipes.de liguribus[administratores.oīa enim].iij.pars.[pro nihilo]hoc in odium ꝛ detestationē hui⁹ criminis dr.ar.di.xc.neqȝ.ꝛ.s.ea.q.j.cito.ꝛ.xxxij.q. vij.quid in oībus.nō solū.ꝛ extra de simo.tāta.vbi nota iuxta
1 Hu.ꝛ Arch.†ꝙ hoc peccatū simonie dicitꝛ mai⁹ quolibet alio crimine multiplr.Primo qr spāliter committitꝛ circa ea q̄ deo sunt deputata ꝛ dedicata,scȝ res ꝛ dignitates ꝛ sacra ꝛ officia ecclesiastica.arg.xvij.q.iiij.sicut qui.ꝛ.xxviij.q.j.nuptiarū.ij.dr maius qr per ipsum nō solū deus offenditꝛ:sȝ ꝛ ipse de⁹ venditꝛ ꝛ emitur:ꝛ tanq̄ res venalis ad vendēdū exponitur.ꝛ qđ grauius est:seruus efficitur.vt.s.ea.q.j.eos.iij.dicitur maius ratione peruersitatis:qr cetera crimina psonas ipsas indignas ordinib⁹ ꝛ officijs ecclīasticis faciunt vilescere.satis em̄ vile est

Diuisio. Exponit literam.

qđ emptū cuiuſlibet poteſt eſſe.quarto dꝛ maius dilatatione
quia pꝛe omnibus alijs videtur dilatatum.quinto dicitur ma
ius ratione cōmittentiū qꝛ a clericis : ⁊ ab eccleſiarū pꝛelatis
ſepius cōmittitur.ſexto dicitur maius alijs ratione loci:qꝛ in
eccleſia cōmittit̃.ſeptimo dꝛ maius reſpectu rerū in quibus
committitur:qꝛ in rebus ſpiritualibus ⁊ eccleſiaſticis et do
nis ſpirituſſancti.Hug.⁊ Archi.

His breuiter. §.eſt.tranſitu vtitur Gratianus ſcʒ illo coloꝛe rhetoꝛico : quo di
cta dicendis ⁊ dicenda dictis continuat ſummatim dicta per
ſtringens.Hug.

¶ Cauſa ſecunda.

1 Hominem de homine iudicare in re publica an ſit licitum.
2 Judicium quot modis dicatur.
3 Judicium quid ſit.
4 Judex dicitur quaſi ius dicens.
5 Judicia pꝛout iudicium dicit inueſtigationem aut examinationem veritatis ſecundum oꝛdinem iuris ſunt licita ⁊ neceſſaria in re publica.
Et ſecundum quod iudicium dicit diffinitionem iuſti . numero. 6.
7 Epiſcopus in cuius dioceſi aliquis delinquit efficitur eius ſuperioꝛ ratione delicti etiam ſi ſit exemptus.
8 Judicium coꝛrectionis facere conceditur pꝛelatis de conuictis vel confeſſis.
9 Judicium temerarium interdicitur homini.
Et dicitur temerarium dupliciter.nu.10.
11 Judicium iniuſtum ſiue peruerſum non eſt conceſſum hoī.
12 Judicium dicitur iniuſtum tripliciter.

QUidam epiſco-
Continuatio. pus.Hic intitulat̃ ſcđa cā.Et cō-
tinuat̃ ſic ad pꝛecedentem in ſupe
rioꝛi cā crimē ſimonie docuit eſſe
cōdēnandū:⁊ puniendū.Sʒ quia
crimina ſine oꝛdine iudiciario pu
niri nō debēt:ideo congrue hanc
cauſam annectit in qua de oꝛdine
iudiciario ꝑtractat.In hac ergo
cauſa quedā ad iuris oꝛdinē pertinētia pꝛoſequit̃:q̄ vt ipſa et
alia cōpetētius agat ponit thema ſuū:de quo ꝑ oꝛdinem octo
elicit q̄ones qđ quidē thema tale eſt.Quidā eps de lapſu car-
nis.⁊c.¶ Pꝛo plenioꝛi intelligētia dicēdoꝛū:qꝛ vt dixim9 hic
Queſtio. 1 fit mētio de iudicio.Querit̃.Utrū † in republica licitū ſit ho-
Pꝛimū ar. minē de hoīe iudicare.Et vr̃ ꝙ nō multiplr̃.Pꝛimo ſic.Nul-
lum eſt dōm licitum pꝛo quo infligit̃ pena.ſʒ iudicātib9 immi
net pena q̄ nō iudicātes effugiūt ſm illud Matt.vij. Nolite
iudicare:⁊ nō iudicabimini.ergo iudiciū hoīs de hoīe eſt illici
Scđm arg. tum.¶ Scđo dꝛ Jo.v.pr̃ oē iudiciū dedit filio.⁊ ad Roꝫ.ij.
dicitur.Scimus qm̄ iudiciū eſt Dei in eos,qui talia agūt.⁊c.
Tertiū ar. ¶ Tertio dꝛ.j.ad Coꝛ.vj.Jam quidē oīno delictū eſt ī vobis.
ꝙ iudicia habent̃ inter vos.ergo ſequit̃ ꝙ non ſunt licita iu-
Quartū ar. dicia hoīs īter hoīes.¶ Quarto ſic ſcribit apl's ad Ro.xiiij.
Tu qs es q iudicas ſeruū alienum dño ſuo:ſtat aut cadit.ſed
Quintū ar. dñs omnium eſt deus.ergo nulli hoīm lʒ iudicare.¶ Quinto
Idē apl's ait.j.ad coꝛ.iiij.nolite aū tps iudicare quouſq: dñs
Sextū ar. veniat ergo idē.¶ Sexto ſic.peccāti nō lʒ iudicare aliū.ſm
illud ad Ro.ij. Inexcuſabilis es o homo q iudicas.In q̄ eñ
alterū iudicas:teipſum cōdēnas,eadē eñ agis:q̄ iudicas,ſed
null9 homo eſt ſine peccato:ſm illud.j.Jo.j.Si dixerimus ꝙ
pctm̄ nō habem9:nos ipſos ſeducim9 ⁊c.Ergo nulli hoīm eſt
Opponit ī cōtrarium. licitū iudicare de alio.¶ In oppoſitū eſt pñs.c.⁊ lr̃a toti9 di
ſtinctiōis ſequēt̃.Itē illud deute.xvj.iudices ⁊ magros ꝯſti
tues in oībus poꝛtis tuis:vt iudicēt pplm̄ iuſto iudicio.ergo
iudicia īter hoīes ſunt licita.ptʒ qꝛ alr̃ nō cōſtituerent̃ a Deo
Rñdet. iudices īter hoīes niſi iudicia eſſent licita.¶ Rñdeo in pmis
2 notādū eſt † quot modis dicat̃ iudiciū:vt ſciat̃ qualr̃ capiat̃ in
pñti loco.ſm eñ ꝙ notat.hu.iij.c.habuiſſe de.xxxiij.⁊ Goff.⁊
hoſ.in ſummis eoꝛū.iudiciū qñq: ſumit̃ ꝑ diſcretiōis.vñ fu-
rioſi ⁊ infantes dicunt carere iudicio.vt ī.c.ex pte.de coꝛ.viti.
⁊.iij.q.vij.§.tria.⁊.ff.de iud.cū ptoꝛ.qñq: ꝑ examinatiōe ⁊ deli
beratiōe.lix.di.c.j.qñq: loc9 iudicij dꝛ.vt.ij.qđ.viij.qſqs.qñq:
ꝑ authoꝛitate.lxij.di.c.j.Qñq: ꝑ pena.l.di.c.expurgabit.qñ-
que ꝑ inſtātia,vel oꝛdinatione cauſe diſcutiēde:⁊ ptib9 ei9.C.
de iud.l.ꝑperādū.§.j.⁊ extra de iud.venerabilis.⁊ de ver.ſig.
3 foꝛ9.⁊.x.q.iiij.c.j.Et in hac ſignificatiōe vr̃ ſumi hic.†Et hoc
mō diffinit̃ varie a diuerſis.Hoſt.ī ſumma dt.ꝙ pōt ſic deſcri Hoſtienſis
bi:ꝙ eſt act9 legitim9 triū ꝑſonarū,ſcʒ iudicis:actoꝛis,⁊ rei q
reddit̃ ī inuitū.vt differat ab arbitrio ſm Azo.¶ Scđo dñs Ulrichus.
Ulrich9 diffinit ſic.iudiciū eſt trin9 act9 ꝑſonarū ſuper ciuili
vel criminali cā coꝛā iudice cōtēdentiū.he aūt tres pſone ſunt
actoꝛ:ſiue accuſatoꝛ:q conat̃ cām amplificare.Reus qui nitit̃
cām attenuare.iudex q laboꝛare dʒ ad inueſtigādū veritatem
hic aūt noīe accuſatoꝛis non intelligit̃ tm̄ ꝑſona accuſans:ſed
oē illud qđ ſufficit ad hūc actū:⁊ hoc in notoꝛio crimē eſt ipſa
facti euidētia.qꝛ euidētia patrati ſceleris nō indiget clamoꝛe
accuſationis.vt dt Aug.ſup illud Gen.iiij.vox ſanguinis fra
tris tui clamat ⁊c.vt hr̃ in.c.euidētia extra.de accu.⁊ ī iudicio
inq̄ſitionis fama hʒ locū actoꝛis.¶ Tertio diffinit̃ ſm Azo. Azo.
in ſumma.⁊ Gaſpar.de cal.ꝙ iudiciū eſt cā ꝑ iure reddēdo ne Gaſpardo.
ceſſario poſita:cū interpoſitione perſonarū.¶ Alij diffiniūt. Calde.
iiij.ſic.vt eſt dñs cardinalis Frācīſc9 de Zabarellis ꝙ eſt in- Cardinalis
ueſtigatio q̄ facit iudex ſm iuris oꝛdinē ꝑ varios modos ad Zabarella.
veritatē eliciendā ⁊ elicitā cuſtodiēdā.¶ Quīto diffinit̃ ſic vt Abbas.
ab abbate.Judiciū eſt cauſe diſcuſſio:q̄ coꝛā iudice merito fit.
¶ Alio mō capit̃ ꝑut dt diffinitionē vel determinationē iu-
ſti.Pꝛo quo notādū eſt iuxta ſctm̄ Tho.ī.ij.ij.q.lx.ar.j.ꝙ iudi S. Thom.
4 ciū ꝓpꝛie noīat actū iudicis inquantū iudex eſt † iudex aūt dꝛ
quaſi ius dicēs.ius aūt eſt obiectū iuſtitie:⁊ iō iudiciū ipoꝛtat
ſm pꝛimā noīs impoſitionē diffinitionē:vel determinationeʒ
iuſti ſiue iuris.Qđ aūt aliqs bene diffiniat aliqd in operibus
virtuoſis.pꝛopꝛie ꝓcedit ex habitu virtutis:ſicut caſus recte
determinat ea q̄ ꝑtinēt ad caſtitatē.Et iō iudiciū qđ ipoꝛtat
rectā determinationē ei9 qđ eſt iuſtū pꝛopꝛie ptinet ad iuſtitiā
ꝓpter qđ dt phs.v.ethicoꝛū.ꝙ hoīes cōfugiūt ad iudicē ſicut
ad quādā iuſtitiā aīatā. Et de hoc iudicio dꝛ in pſ. rectū iu- pſ.cxviij.
diciū tuū.Hoc mō iudiciū ſumit̃ in.c.habuiſſe.di.xxxiij.⁊.ij.q.
vj.placuit.vbi iudicium dꝛ ipſa ſnīa.Eſt aūt oꝛdo inter iſtos
duos modos vltios iudicioꝛū:ꝙ iudiciū ꝑut dꝛ diſcuſſio aut
examinatio veritatis ſm oꝛdinē ſe hʒ ad iudicium : pꝛout dt
determinationē iuſti ſiue iuris ſicut añs ad ꝯñs,ſiue ſicut via
ad finē.vel ſicut cā ad effectū.Quib9 notatis fit iſta pꝛima cō Pꝛima cōcluſio.
5 cluſio † iudicia ꝑut iudiciū dt inueſtigationē aut examina-
tionē veritatis ſm oꝛdinē iuris ſunt licita:⁊ neceſſaria ī repu
blica iſta concluſio eſt manifeſta:qm̄ vt hr̃ ī.c.ꝑfato habuiſſe.
di.xxxiij.Cū in ambiguis nō debeat eſſe iudiciū neceſſario dʒ
ꝓcedere ſnīam examinatio veritatis.vñ Job.xxix.dꝛ.Cām q̄
6 ignoꝛabā inueſtigabā diligēter.¶ Scđa cōclō † iudicia pꝛout Scđa cōcluſio.
iudiciū dt diffinitionē iuſti ſiue iuris.ſunt licita ⁊ neceſſaria ī
re publica.iſta cōcluſio eſt manifeſta.Tū pꝛimo ex illo deute.
xvj.iudices ⁊ magiſtros cōſtitues in oīb9 poꝛtis : vt iudicent
pplm̄ iuſto iudicio.¶ Scđo ex illo:ꝙ ſine iuſtitia nō pōt con
ſiſtere res publica.Hic ſapiētie pꝛimo dꝛ.Diligite iuſtitiā , q
iudicatis terrā:ꝓpter qđ a pho.v.ethic.Juſtitia dꝛ ꝓclariſſi-
ma virtutū:⁊ ꝙ nec heſperus nec lucifer ita admirabilis eſt.⁊
Tullius.li.j.de off.dt ꝙ iniuſtitia virtutis ſplēdoꝛ maximus Tullius.
eſt:ex qua boni viri noīant̃.Hui9 virtutis ſcʒ iuſtitie act9 eſt
reddere vnicuiq: qđ ſuū eſt.vñ dt Amb.pꝛimo de offi. Juſti- Ambꝛo.
tia eſt q̄ vnicuiq: qđ ſuū eſt tribuit:alienū nō vēdicat: vtilita
tē ꝓpꝛiā negligit:vt cōem eq̄tatē cuſtodiat.¶ Tertio iudicia
hmōi ſunt neceſſaria ad defenſionē innocētie ꝯ ipꝛobos ⁊ per
uerſos.vt in.c.q̄ lothari9.j.e.q.⁊ ꝓuerb.xiij.c.dꝛ.iuſtitia cuſto
dit innocētis viā.¶ Quarto iudicia ſunt neceſſaria in re pu-
blica ad punitionē ⁊ coꝛrectionē ⁊ maloꝛū.vt in.c.ꝑfato q̄ lo-
thari9 iuſtitia eñ hʒ oꝛdinare de oꝛdinata:⁊ rectificare obliq̄-
ta:⁊ errātia reducere ad viā eq̄tatis.vñ ſicut Iſidoꝛū iuſtitia Iſidoꝛus.
eſt oꝛdo ⁊ eq̄tas:q̄ hō ī vnaquaq: re bñ oꝛdinat̃.Et anſelm9 dt Anſelmus
ꝙ iuſtitia eſt rectitudo volūtatis pp ſe ſeruata.Hinc dt aug. Auguſt.
iiij.de ci.dei.amota iuſtitia qd ſunt regna niſi magna latroci
nia.¶ Quīto iudicia ſunt ī re publica:ad terminādas lites ⁊
cōpꝛimēda iurgia:q̄ effrenata cupiditas ſui ꝓdiga pac̄ emu
la:mr̃ litiū materia iurgioꝛū quotidie inter hoīes generat:q̄
vt dicit̃ in pꝛologo decretaliū niſi iuſtitia conat9 eius virtu-
te ſua repꝛimeret:⁊ q̄ones ipſas multiplicatas explicaret:ius
humani federis litigatoꝛum abuſus extingueret:et dato li-
bello repudij cōcoꝛdia extra mundi terminos exularet.Hinc
apparet manifeſte:quod iudicia fieri inter homines per ho-
mines quibus a deo poteſtas iudiciaria data eſt:ſit neceſſa-
rium humane conuerſationi:ſine quibus homines ſibi pacifi
ce cōuiuere nequeūt:eo qđ opus iuſtitie eſt pax Eſa.xxxiij.
Et in pſ.dicit̃. iuſtitia et pax oſculate ſunt.vbi dicit gl.due pſ.lxxxiiij.b.
ſoꝛoꝛes ſunt iuſtitia ⁊ pax.Si hanc non habes:illam non ha-
bebis.Et ſic patet concluſio reſponſiua ad queſitum videli-
cet qđ licitū ſit in re publica hoīeʒ de hoīe iudicare.¶ Uerū
qm̄ intelligamus de iuſto iudicio ſiue pꝛout eſt actus iuſtitie.
Eſt notandū ꝙ ad hoc ꝙ iudiciū ſit act9 iuſtitie tria requirunt̃
vt dicit

vt dicit ſanctus Tho.in.ij.ij.vbi ſupꝛa.pꝛīo vt pꝛocedat ex in
clinatiōe iuſtitie.ſcđo ꝙ pꝛocedat ex authoꝛitate ꝑſidētis.iij.
vt firmet̃ ſm rōnē pꝛudētie.Quodcūq: aūt hoꝛū defuerit eſt
iudiciū vitioſum ⁊ illicitū.qđ cōtingit tripl̃r.vno quidem mō
qñ eſt ꝯ rectitudinem iuſtitie:⁊ ſic dꝛ iudicium peruerſum,vel
iniuſtū.Alio mō qñ hō iudicat in his,in quibus nō hʒ autho
ritatē:⁊ ſic dꝛ iudiciū vſurpatū.vñ dꝛ.ad Ro.xiiij.Tu qs es,
qui iudicas alienū ſeruū.Null9 eñ pōt iudicare aliquē niſi ſit
aliq̄o ſubiect9 ei9.vel ꝑ cōmiſſionē:vel ꝑ poteſtatē oꝛdinariā.
7 † Eps tñ in cui9 dioceſi aliqs delinquit efficit̃ ſupioꝛ eius rō-
ne delicti etiā ſi ſit exēptus.niſi foꝛte delinqt in re aliqua exem
pta.puta in adminiſtratione bonoꝛū alicuius monaſterij.Sʒ
ſi aliquis exēpt9 cōmittat furtū,vel homicidiū,vel aliqd hu-
iuſmodi pōt per oꝛdinariū iuſte ꝯdēnari.Tertio mō eſt iudi-
ciū illicitū ⁊ vitioſum:qñ deeſt rectitudo rōnis:puta cū aliqs
iudicat de his q̄ ſunt dubia vel occulta ꝑ aliquas cōiecturas:
⁊ ſic dꝛ iudiciū ſuſpitioſum vel temerariū.Eſt ergo reſolutio
Alexander de halis. ꝑñtis materie iuxta magiſtrū Alexādrū de halis in.iij.ꝙ iu
diciū oꝛdinatū cōcedit̃ hoī.⁊ hoc duob9 modis.Eſt eñ iudi-
ciū diſcretiōis ⁊ eſt iudiciū coꝛrectionis.de pꝛimo eſt cōcluſio
ꝙ iudiciū diſcretiōis in manifeſtis ⁊ certis cōcedit̃ hoī.iſta cō
cluſio manifeſte accipit̃ ab aplo.j.ad coꝛ.ij.vbi ait:ſpūalis hō
iudicat oīa:⁊ ipſe a nemine iudicat̃.de iudicio coꝛrectionis eſt
8 concluſio. † ꝙ tale iudicium facere conceditur ꝑlatis de con-
pſ.ij.c. uictis tñ:vel confeſſis.patet concluſio ex illo.pſ. Erudimini
qui iudicatis terram.Et ſap.j.Diligite iuſtitiam:qui iudica
Tertia concluſio. 9 tis terrā.¶ Tertia cōcluſio † iudiciū temerariū interdicitur
homini.pʒ iſta cōclō authoꝛitatib9 inductis ī pꝛin.q̄onis vbi
10 notādū eſt.† ꝙ temerariū iudiciū dꝛ dupl̃r:⁊ ex parte iudican
tis:⁊ ex parte rei iudicate.ex pte iudicātis temerariū iudiciū
eſt tribus modis.ſcʒ ꝑ vſurpationē:per indignitatē:⁊ ꝑ igno
rantiā.ꝑ vſurpationē ſicut dt gl.ſup illud.Matth.vij.nolite
iudicare.gl.temerarie iudiciū eñ temerariū eſt qñ qbus non
eſt cōmiſſum iudicant.ſm quem modum Auguſt.ſuper illud
Ro.xiiij.qs es tu q iudicas ⁊c.dt.Noluit hoīem ab hoīe iudi
cari extraoꝛdinario extirpatoq: iudicio.ij.ex parte iudicātis
dꝛ temerariū iudiciū ꝓpter indignitatē illius:ſicut dꝛ ad ro.
ij.in quo alterū iudicas teipſum cōdēnas. Eadē eñ agis q̄
iudicas.⁊ Mat.vij.dꝛ hypocrita qd vides feſtucā ī oculo fra
tris tui ⁊c.iij.ex pte iudicātis dꝛ temerariū iudiciū pp ignoꝛā
tiā.ſm ꝙ dꝛ Daniel.xiij.Sic fatui filij Iſrael : non iudicātes
nec qđ verū eſt cognoſcētes cōdēnaſtis filiā Iſrael. His tri-
bus temerariū eſt iudiciū ex pte iudicātis.Ex pte vero rei iu-
dicate ſilr̃ eſt temerariū iudiciū trib9 modis.ſcʒ cū iudicatur
ꝑſona q̄tū ad euētū futurū vel cū iudicat̃ intentio:vel cū iudi
cat̃ factū occultum. De pꝛimo dt gl.ſup illud Mat.vij.noli
te iudicare.neſcim9 qualis futurus qui nūc apparet mal9 : de
cuius coꝛrectione deſperare temerariū iudiciū eſt.de.ij.ſcʒ cū
iudicat̃ intētio incerta dt etiā ꝑdicta gl.ſunt quedā incerta:q̄
quo aīo fiāt de qb9 iudicare temerariū eſt.vñ ad Roma.xiiij.
Māducās non manducantē non iudicet.de.iij.ſcʒ cū iudicat̃
factū occultū:dt apl's.j.ad coꝛ.xiiij.nolite aū tps iudicare : q̄-
vſq: dñs veniat ⁊c.vbi dt Augu.Noluit apl's hoīem iudicare
Quarta cōcluſio. 11 ex arbitrio ſuſpitionis.¶ Quarta cōcluſio † iniuſtū ſiue puer
12 ſum iudiciū non eſt cōceſſum hoī.pʒ qꝛ tale non eſt licitū. † dꝛ
aūt iniuſtū tripl̃r ſcʒ ex peruerſitate animi:ex peruerſitate oꝛ
dinis:ex peruerſitate cauſe:ſicut iuſtū iudiciū dꝛ ex animo , ex
cauſa:ex oꝛdine.¶ His habitis dōm eſt ad rōnes ī pꝛincipio
queſtiōis lʒ ex gloſſis inductis ſatis poſſet patere reſponſio.
Ad pꝛimū arg. Ad pꝛimā rñdet̃ ꝙ dñs ibi Mat.vij.non pꝛohibet vniuerſa
liter oē iudiciū:ſed iudiciū temerariū:qđ eſt de intentione coꝛ
dis.vel de alijs incertis:vt gloſſ.Augu.ibi hʒ.vel dōm ꝙ ibi
pꝛohibet iudiciū,quod non ex beneuolentia:ſʒ ex animi ama-
Ad ſcđm. ritudine pꝛocedit vt dt Hilarius.¶ Ad ſcđaʒ rñdetur quod
authoꝛitas illa Joā.v.intelligit̃ de occultis ⁊ incertis vt dicit
Alexander de halis. Alexāder de halis vel loquit̃ de iudicio vltimo vniuerſali.in
quo pater dedit filio iudiciū facere q̄tū ad ſolēnitatē pꝛeſidē-
di:vt in foꝛma qua iudicatus eſt,⁊ deſpectus pꝛeſideat cū apo
ſtolicis viris:ex quoꝛū decretis ſnīa ſalutis vel eterne damna
tionis vnicuiq: ꝓmulgat̃.Mat.xvij.in regeneratione cuʒ
Ad tertiū. ſederit fili9 hoīs ⁊c. vt exponit do.Alb.ſuper Jo.¶ Ad ter
tiā rñdet̃ ꝙ apl's ibi ꝑ iudicia ītelligit cōtētiones,ſiue litigia
Nicolaus de lyꝛa. vt exponit magiſter Nicola9 de lyꝛa.vel.ij.rñdetur iuxta dñʒ
vlrichū in ſumma ſua.ꝙ apl's loquit̃ de tali iudicio:qñ aliqs
Ulrichus. per occupationes pertinentes ad iudicia intendit pꝛoximum
ita fatigare:ꝙ ipſa pꝛo redimēda vexatione compellit̃ cedere
Ad quartū iuri ſuo.¶ Ad quartā rñdet̃ ꝙ iudex qui iudiciū pꝛofert nō
ſua ſed authoꝛitate dei facit.Judex enim ꝯſtituit̃ vt miniſter
dei:vt dt deute.j.Qđ iuſtū eſt iudicate:⁊ poſtea ſubdit.qꝛ Dei
Ad quintū eſt iudiciū.¶ Ad quintā rñdet̃ iuxta ſupioꝛa qđ apl's loquit̃
ibi de occultis ⁊ incertis.¶ Ad.vj.rñdet̃ iuxta ſctm̄ Tho.in Ad ſextū.
ij.ij.vbi ſupꝛa ꝙ illi q ſunt in grauib9 pctis nō debēt iudicare
eos q ſunt in eiſdē pctis:aut maioꝛib9 : vt Chꝛyſoſtomus dt Chꝛyſoſto.
ſup illud Mat.vij.nolite iudicare.⁊ ꝓcipue hoc eſt intelligē-
dū:qñ peccata ſunt publica.qꝛ ex hoc gñat̃ ſcādalū in coꝛdib9
alioꝛū.Si aūt nō ſunt publica ſʒ occulta:⁊ neceſſitas iudicādi
immineat ꝓpter offm̄:pōt cū humilitate ⁊ timoꝛe vel argue-
re:vel iudicare:vt eſt ſnīa Augu.li.de ſermone dñi in monte.
Lege text.¶ [De lapſu impetit̃].i.accuſat̃ ⁊ hinc elicit̃.viij. Exponit literam.
q.[a laico.] Hinc elicit̃.vij.q.[peregrinari] ⁊ ideo appellat.
Hinc elicit̃.vj.qđ.[ventilatione].i.excōicatione.hinc in.iiij.v.
qđ.elicit̃.[Expoliat̃.] ſcʒ ſuo epiſcopatu.hinc elicitur.ij.qđ.
[Notoꝛium.] Hinc elicitur.j.q.ſecundum.Archi.

1 Damnari an aliquis valeat ſine iudiciario oꝛdine.
2 Oꝛdo iudiciarius quis dicatur.
Et quod dicatur duobus modis.nu.3.
4 Caſus ſeptem in quibus oꝛdo iudiciarius non eſt requirend9.
5 Sententia ꝙ ſit multiplex.
6 Sententia diffinitiua que dicatur.
7 Sententia interlocutoꝛia que dicatur.
8 Sententia excommunicationis non debet pꝛoferri ſine oꝛdine iudiciario.
Aliter tamen lata tenet.nu.9.
10 Sententia ſuſpenſionis que dicatur , ⁊ ꝙ regulariter non ſit pꝛoferenda ſine oꝛdine iudiciario.
11 Cognitio cauſe ſemiplena requiritur in ſentētia miſſionis in poſſeſſionem.
12 Sententia pꝛecepti que dicatur.⁊ quod tenet,⁊ valeat ſine oꝛdine iudiciario.
13 Clericus in dubio tenetur obedire pꝛelato.

¶ Queſtio pꝛima.

QUod autem nullus.
Hic magiſter Gratianus reſumit pꝛimā q̄o
nem ⁊ eā pingui9 ſiue gñali9 ꝓſequit̃ quā in
themate eaʒ poſuerit.Hec aūt qđ diuiditur
in.v.partes ſm Arc.in quarū pꝛima pte ꝓ-
bat:ꝑ.xiij.authoꝛitates.ꝙ null9 ſine iudice ⁊ accuſatoꝛe deat
ꝯdēnari:niſi ſit canonice ꝯuict9.Et durat vſq: ad.§.his oīb9.
In.ij.oñdit ſiue ꝓbat,ꝙ in notoꝛijs nō ſeruat̃ oꝛdo iuris:nec
accuſatoꝛ eſt neceſſari9:⁊ durat vſq: ad.§.ſciēdū.in.iij.ꝓbat ꝙ
ſi q̄ ſunt nota tm̄ iudici.i.tanq̄ hoī nō dñt ſine examinatione
feriri.Et hoc ꝓbat duob9 caplis.In.iiij.vult ꝓbare ꝙ ſi notū
eſt alijs:⁊ nō iudici nihilomin9 cā eſt examināda ibi:qñ vero.
In.v.oñdit̃.ꝙ ſi notoꝛiū eſt oīb9:⁊ iudici ſi ꝑ euidentiā facte
ſunt pōt iudex illū punire ibi:qñ aūt.Circa pꝛimā ptē dt qđ
null9 eſt cōdēnād9 oꝛdine iudiciario nō ſeruato.ad qđ īducit
xiij.authoꝛitates ſequētes.¶ Pꝛo cui9 ptis plenioꝛi intelle-
1 ctu.Querit̃.Utrū.† aliqs ſine iudiciario oꝛdine dānari valeat Queſtio.
Et vr̃ ꝙ nō authoꝛitatib9 multiplicib9 in lr̃a poſitis.¶ In Opponit
oppoſitū arguit̃ de multis.pꝛimo de notoꝛijs.qm̄ in talib9 pu
nit̃ ſine oꝛdine iudiciario ꝑuio.vt.j.e.c.manifeſta.⁊.c.q̄ lotha-
ri9.⁊.c.de manifeſta.ij.arguit̃ qꝛ q eſt ꝯtumax ꝑ abſentiā ꝯdē-
nat̃ ēt non reſeruato oꝛdine iuris.vt.iij.qđ.ix.decernimus.⁊c.
2 ¶ Rñſio notādū eſt in pꝛimis qd vocet̃ oꝛdo iudiciari9.† Et Rñdet.
dōm eſt iuxta.Hu.ꝙ oꝛdo iudiciari9 dꝛ vtqs apud ſuū iudicē
cōueniat̃ ⁊ ad cām ternis edictis vel vno perēptoꝛio ꝑ oībus
ltime citet̃:⁊ citato ltime dent̃ inducie:⁊ accuſatio ſolēniter,⁊
in ſcriptis fiat:⁊ teſtes ltimi citent̃ ⁊ ꝓducant̃ ⁊ ꝓducti ltime
examinent̃.⁊ ſnīa in ſcriptis ꝓferat̃:⁊ nō niſi in cōuictū vel cō
feſſum,⁊ cetere ſolēnitates iuris canonici,vel legalis obſeruē
tur.vel vt alij dñt oꝛdo iudiciari9 in.iiij.cōſiſtit pꝛincipalr̃.ſcʒ
in terna citatione ad cām vel vna ꝑ oībus perēptoꝛia.in litis
cōteſtatione.in teſtiū ꝓductione triplici:⁊ eoꝛū diligēti exami
natione in ſnīe diffinitiue pꝛolatiōe.¶ Scđo eſt notādū iuxta
3 pꝛefatū.hu.† ꝙ oꝛdo iudiciari9 dꝛ duob9 modis:ſcʒ ſimpl̃r:et
ſm qd.ſimpl̃r cū qs cōdēnat̃ ſeruata integritate oꝛdinis iudi
ciarij.Scđm qd eſt cū qs cōdemnat̃ nō obſeruata integritate
oꝛdinis iudiciarij.¶ His notatis fit iſta pꝛima cōclō.Licet Pꝛima cōcluſio.
regulare ſit:ꝙ null9 cōdēnād9 ſit nō obſeruato oꝛdine iudicia
rio vt deducit̃ per multa.c.in hac.q.nihilominus in notoꝛijs
⁊ manifeſtis nō eſt neceſſariū obſeruare integritateʒ oꝛdinis
iudiciarij.iſta concluſio quo ad ſecundam partem patet. Tū
pꝛimo ex determinatione magiſtri Gratia.quā fecit inferius.
Tū.ij.patet ratione ſic.Pꝛimo ſm philoſophū pꝛimo retho
rice ī negotio iudiciali.iiij.gña perſonaꝝ requirunt̃. videlicet
iudex qui diſcutiat ⁊ cognoſcat ac vnicuique quod ſuum eſt

reddat iustitiam faciẽdo.vñ idẽ phs dicit.v.ethicorũ.Ad iu-
dicẽ cõcurrũt partes vt ad iustitiã aiatã.requirit ẽt actor im
petens accusans aut denũtians.tertio reqrit reus q se defen-
dit cõtra impetitionẽ actorum.requirunt etiã testes:qui men
tem ꝛ cõsciẽtiã iudicis informẽt,vt notitiã habeat de facto:et
possit iuste iudicare in veritate: vt scribit prouer.xij.iudex q
iudicat quod nouit iudex iustitie est.ꝛ phs.j.ethic.dt,ꝙ vnus-
quisqꝫ bene iudicat de his que nouit ꝛ horũ optim⁹ iudex est.
Sed certũ est:ꝙ in manifestis nõ est op⁹.ꝙ iudex per testes in
formet:cũ sibi iã constat ꝛ partib⁹.ergo in huiusmodi manife
stis nõ requiritur integritas ordinis iudiciarij.scdo sic ordo
iudicialis in causa requiritur:vt inquirat veritas per quam
iudex partibus reddat iustitie cõplementum.Sed vbi veri-
tas pꝫ ꝛ est manifesta:non est opus inquisitiõe.ergo circa ma-
nifesta.ꝛ notoria non est requirend⁹ ordo iudicialis.iij.gl.Ge-
ne.iij.super illo vox sanguinis ꝛc.dicit ꝙ euidẽtia patrati sce
leris non indiget clamore accusatoris,et per consequens non
4 est reqrend⁹ ordo iudiciari⁹.vbi nota ꝙ notant cõiter † .vij.
casus in quib⁹ ordo iudiciarius nõ est requirendus.primo in
notorijs sicut supra dixim⁹.scdo in contumace absente qui ni
hil de absentia dꝫ lucrari,vñ non seruato ordine dãnat.vt.iij.
q.ix.dãnam⁹.ꝛ.c.decernim⁹.tertio ꝑpter scãdali vitatiõe.vñ
cleric⁹ publice infamat⁹ de crimine lꝫ nõ sit cõuict⁹ vel cõfes-
sus suspẽdit tñ pp scãdalũ ppli.vt.j.e.q.vbi presbyter.quarto
ꝑpter suspitiõe dilapidationis.Suspectus enim de dilapi-
datione bonorũ ecclesie remouet ab administratione anq̃ co-
gnoscat de cã.iij.q.ij.qr ea.Quinto ꝑpter defectũ iudicis:pu-
ta cũ aliquis est intrusus in sede aplica:tũc eñ qr non inuenit
superior iudex corã quo conueniat non obseruato iuris ordi-
ne expellit.vt.iij.q.j.§.pꝫ.Sexto in calũniatore.vt.j.q.iij.§.no
tandũ.vij.in falso teste.vt.C.de testibus.l.nullum. Preterea
qr nõ oẽs snie reqrũt vniformiter ordinẽ iuris est notandum
5 circa gl.† ꝙ multiplex est snia.Quedã eñ est diffinitiua.Alia
est interlocutoria:sub qua cõprehendunt vt vult gl.snia excõi
cationis:suspensionis:ꝛ missionis in possessionẽ.tertia dr sen-

a ¶ Snia diffinitiua.ad de gl.in clemẽ. vnica ꝛ ibi Cardi. Zab.de seqstra. poss.et fruc.Petr. de ancha.et Pan.in rubri.de sen.ꝛ re iudi.

6 tentia preceptionis siue ꝑcepti.† Snia aũt diffinitiua ª scdm
Ray.dr qñ principalis qd diffinit.ff.de re iud.l.j.vel ꝑm Ar-
chi.est proprie iudicialis diffinitio q̃ cõtrouersie finẽ imponit
ꝑnũtiatione iudicis cõdẽnationẽ vel absolutionẽ continens.
ff.vbi.s.Nã oib⁹ cõtrouersijs finẽ iponit:vt ibi.ꝛ.C.de iurein.
l.j.§.j.ꝛ.ff.de arbit.qualẽ.de tali snia sit ista conclusio ꝙ in tali
snia reqrit vt obseruet ordo iudiciari⁹ ita ꝙ si diffinitiua snia
fuerit lata omisso ordine iuris ipso iure nulla est.pa tet ista cõ
clusio.j.e.q.v.§.diffinitiua.q̃ cõclusio intelligitur regulariter
qr in casibus aliquib⁹ de quib⁹ supra in princ.dixim⁹ hꝫ exce-
ptionẽ.Preterea si talis snia ꝯ solitũ ordinẽ fiat processus tꝫ
nisi talis sit ordo:q sit de substantialibus.als vbi non est cõis
ordo iudiciorũ sed specialiter a papa prefixus.si quis hũc or-
dinem non seruat nihil valet processus.Et est ea rõ; qr fines

Scda conclusio.

mãdati sunt obseruãdi.ff.mandati diligenter.ꝛ extra de resc.
cũ dilecta.vbi Inn.sic notauit.ꝛ extra de app.ex ratione.i gl.
7 iuxta principiũ.ibi videas Arch.† Snia interlocutoria dicit
iuxta Ray.illa q̃ nõ sup principali:sꝫ sup alijs qõnib⁹ ꝑfert,
scꝫ inter principiũ cause:ꝛ finẽ vt est de aliq̃ teste repellẽdo vel
recipiẽdo:vel danda dilatione:vel nõ.vel põt dici ꝑm eundem
ꝙ interlocutoria dr qr inter partes loquẽdo ꝑfert sine scriptu
re solẽnitate.Scdm vero Arch.hic interlocutoria est semiple
na snia:q̃ ꝑfert inter principiũ ꝛ finẽ:nõ sup principali,sꝫ sup
incidẽtib⁹ qõnib⁹ vel emergentib⁹ extra.de app.significãtib⁹
ꝛ extra de testi.significarũt.ꝛ de offi.deleg.cũ olim.Et ꝙ inter
locutio nõ sit plena diffinitio p ꝑdictas concordãtias pꝫ ꝛ p-
bat.ff.de arb.l.qualẽ.Sub ista cõprehendit gl.vt iã diximus
sniam excõicationis:siue interdicti,sniam suspẽsionis:ꝛ sniaꝫ
in possessionẽ.ꝛ hoc iõ vt vr.qñ poti⁹ trahunt ad naturã iter
locutorie q̃ ad naturã diffinitiue.cũ possint p iudicẽ reuocari.

Joan. and.

Et istud de excõicatione.idẽ sentit Jo.an.in.c.j.de sen.exc.lib.
vj.ꝛ multi alij doc.Et isto mõ põt saluari.gl.ista.Et idem hꝫ

Tertia conclusio.

8 gl.in.c.sacro.extra de sen.exc.Quo habito sit ista cõclo † snia
excõicationis sine ordine iudiciario nõ dꝫ ꝑferri.pꝫ cõclusio.
Tũ primo.j.e.c.nemo.ꝛ.xxiiij.q.iij.de illicita. Tũ rõne.qr nõ
dꝫ excõicari nisi p ꝯtumacia.vt.j.xj.q.iij.nemo.ꝛ.c.ceterũ.Sꝫ
null⁹ est cõtumax:nisi primo trib⁹ edictis vocatus venire ne-

Quarta cõclusio.

9 glexerit:vt.ff.de re iud.l.cõtumacia.† Alia cõclo ꝙ ẽt aĩr lata
tꝫ.vt.j.xj.q.iij.si eps forte.dũmõ ꝑferat a suo iudice:ꝛ ante ap
10 pellationem.vt.j.e.q.nemo.ꝛ.xj.q.iij.si eps.† Sentẽtia suspen
sionis est:qñ suspendit aliquis ab officio:vel beneficio vel ab

Quinta cõclusio.

vtroqꝫ.Et de ista ponit talis cõclusio ꝙ talis nõ est regulari
ter ꝑferenda sine ordine iudiciario pꝫ cõclo.j.e.q.nomẽ ꝛ i pre
fato.c.sacro.ꝛ eo.titu.romana.§.sed nec.lib.vj.Arch.item ex-
tra de app.reprehensibilis.Excipit tamẽ casus qñ aliquis est
infamis:tũc eñ potest suspendi propter scandalũ populi vt.j.

Sexta conclusio.

11 e.q.v.presbyter.† de snia missionis in possessionem est conclu-
sio in glo.ꝙ in ea requiritur,semiplena cause cognitio extra
vt lite non conte.qñ frequenter.in fi.Et nihilominus vt dicit
glo.siue fuerit talis ordo seruatus siue non si absens potest ꝑ
bare forte per iur̃m propriũ:ꝑm ꝙ notatur extra de in integ.
resti.ex literis.in gl.hoc ideo ꝛc.qd est tutius ꝑm Arch.se nõ
fuisse contumacẽ talis snia retractabit.vt extra de sen.ꝛ re iu

Septima conclusio.

12 di.cum her.cum alijs in gl.† sentẽtia ꝑcepti dicit ipsum ꝑce-
ptũ plati ꝛ improprie dr snia.de ista est ꝯclo ꝙ talis bene tꝫ et
valet sine ordine iudiciario.qr semp in dubio parendũ est pre-
cepto prelati.vt.j.xxiij.q.j.quid culpatur.Sed si certũ est esse
contra deũ:non est parendũ.vt.j.xj.q.iij.qui resistit.nec disti-
13 guimus vtrum sit clericus,vel laic⁹:† qr ẽt in dubio non tene
tur clericus obedire prelato.de ista snia precepti etiã hr extra
de ver.sig.ex parte.in glo.vlti.ꝛ de elec.dudum.in gl.sed pone
ibi videas.ꝛ.xj.q.iij.in summa.Archi.His habitis ad rões
patet responsio ex dictis.Lege.¶ Quod autem nullus.Lite
ra de se patet.

2 ☞ Sententia condẽnationis vel excommunicationis non est ferenda nisi in conuictũ vere vel interpretatiue vel confessum vere vel interpretatiue.
3 Conuictus dicitur quis tripliciter.
4 Testimonium facti notorij hominem conuincit.
5 Confessus dicitur dupliciter.
6 Absens per contumaciam interpretatione iuris habetur pro conuicto.
7 Contumax habetur pro conuicto ꝛ confesso.
8 Judex in proferendo sententiam potest vti verbis pluralis numeri.
9 Confessio vt preiudicet debet esse spontanea.
11 Cõfessio facta a pupillo sine authoritate tutoris est nulla ipso iure.ꝛ nu.13.
12 Pupillus si lesus fuerit an restituetur contra confessionem suam in casibus in quibus habet legitimam personam standi in iudicio.
14 Confessio solius tutoris siue curatoris an noceat pupillo siue minori.
15 Confessio aduocati an noceat illi pro quo aduocat.
16 Confitens quando dicatur perseuerare in cõfessione:vt timor tormentorum non excuset.

Nos in quemquam.

Ad probandum ꝙ nullus debeat condẽnari ordine iudiciario non
seruato:inducit magister i primis hoc.c.quod est
beati Aug.lib.de pnia.Et ponit in gl.j.ad cor.v.in quo beat⁹
Aug.ait ꝙ dãnari non valet:nisi aut conuict⁹ aut sponte cõ-
fessus sit.Breue est ꝛ non diuiditur.Pro pleniori intelligen-
tia huius.c.queruntur duo.
1 ¶ Primum est vtrum sententia possit ferri in aliquem ipso
non conuicto aut sponte confesso.
10 ¶ Scdm est vtrum omnis confessio preiudicet confitenti.

1 **Ad primum** sic procedit.† Et vr ꝙ snia possit
ferri in aliquem ipso nõ ꝯuicto nec
confesso.Primo sic qr snia suspensionis sepe fert hoc omisso.

Primũ ar. Scdm ar. Tertiũ ar. Quartũ ar.

vt.j.e.q.v.pſbyter.¶ Scdo arguit de snia:q̃ fert in absentem
p contumaciã.¶ Tertio arguit ex.c.de illicita.xxiiij.q.iij.vbi
excõicat qs absqꝫ cõfessione vel cõuictione.¶ Quarto potest
argui ex.l.illa.q̃ dt ꝙ nulle sunt ptes iudicis in cõfitẽtẽ.ff.ad

Opponit ꝛ Rñdet.

l.aqui.proinde.§.vlt.¶ In oppositũ est tex.pñtis lre.¶ Rñ
2 deo dõm sub ista cõclusione.† ꝙ snia cõdẽnationis vel etiã ex-
cõicatiõis nõ est ferẽda nisi i cõuictũ vere vel iterpretatiue vel
confessum vere ꝑprio ore principalr:vel interpretatiue.ista cõ
clusio pꝫ primo est text.pñti:ꝛ multorũ caplorũ sequẽtiũ q̃ de
hmõi sentẽtijs loquunt.Rõne pbat sic.talis snia vt ptꝫ ex.§.
ꝑcedẽti reqrit ordinẽ iudiciariũ:sꝫ ordo iuris hꝫ vt hmõi sen
tẽtia nõ proferat i queq̃:nisi cõuictũ vel cõfessum.vt.j.e.mul
ti.ꝛ.c.nemo.ꝛ extra de app.reprehẽsibilis.in prin.ꝛ.c.cũ spẽli.
in prin.ergo ꝛc.Pro cuius cõclonis pleniori itelligentia sunt
3 notanda aliqua.iuxta gl.† qd quis dr cõuictus tripl̃r.scꝫ vere
ꝛ interpretatione:ꝛ violẽta suspitione.vere vcꝫ vel per testes.
vt extra de resti.spo.cũ ad sedẽ.§.nos igit.ꝛ.j.e.q.vij.pleriqꝫ.
vel p instr̃a:vel p facti euidentiã.vt extra de coha.cle.c.tua.et
4 j.e.que lothbarius.† Testimonium enim facti notorij hominẽ
conuincit.ar.di.xxviij.priusq̃.ꝛ.xxx.questione secunda de his
et infra eadem de manifesta.secundo interpretatiue conuict⁹
dicitur absens per contumaciam.vnde talis conuict⁹ dr iter-
pretatione iuris.Et ideo contra eũ potest ferri sentẽtia.vt.iij.
q.ix.

q.ix.decernimus.qd intellige ꝑm ibi notata.tertio modo di-
citur quis conuictus violenta suspitione.vt.xxxij.q.j.dixit.et
C.de adul.aut.si quis.dic tamẽ vt de hoc no.extra de presum.
5 in.c.in literis.in gl.Jo.de fan.¶ Scdo notandũ est † ꝙ con-
fessus etiã dr quis dupl̃r.vno mõ vere proprio ore presentia-
liter ꝯfitẽdo:vel etiã vt tangit gl.si aduocat⁹ alicui⁹ cõfiteret
aliqd:ꝛ illud principalis cui⁹ ille aduocat⁹:vel ꝑcurator est:
nõ reuocet cõfessionẽ illã.vt extra de cen.olim:vbi de hoc.ꝛ de
appel.cũ cãm.ꝛ.xxxv.q.ix.§.his ita.Arch.scdo dr cõfessus in
terpretatione per cõtumaciã pro cõfesso hr.vt.iij.q.ix.decerni
mus.ꝛ condẽnatur tanq̃ pñs.vt.xxiiij.q.iij.de illicita. Hug.

Ad primũ argu.

¶ His habitis dõm est ad rões in prin.qõnis.Ad primaꝫ
rñdet ꝙ vt dt Hug.ꝛ Archid.tex.iste nõ loquit de oi snia:sed
tñ de snia excõicatiõis ꝛ cõdẽnatiõis.Et iõ qd arguit de snia

Ad scdm.

6 suspensionis nõ hꝫ locũ.¶ Ad scdam rñdet:† ꝙ absens per
cõtumaciam interpretatione iuris pro cõuicto habetur.vt di

Ad tertiũ.

7 ctũ est.¶ Ad tertiã rñdet ꝙ ille excõicabat.qr ꝯtumax.† Cõ
tumax aũt pro conuicto ꝛ confesso hr.vt.iij.q.ix.decernimus.

Ad quartũ

¶ Ad quartã rñdet preter rñsionẽ glo.q̃ est.quod nulle sunt
quantum ad examinationem cause:sunt tñ alique quãtum ad
probationẽ snie.dicimus iuxta Arch.ꝙ nihil obstat ꝛ aliã sen
tentiã dari:sicut ex iureiurãdo dat actio in factũ.vt.C.de iu-
reiurã.l.in factũ.ꝛ.l.actorĩ.ꝛ tñ postea sequit snia.Item notat
gl.iñ.d.l.certũ.in fi.ꝛ cõiter tenet idẽ per doct.de quo in.l.vni-

Exponit literam.

8 ca.de confes.Jo.de fan.Lege tex.¶ [Nos.] Nota ar.† quod
iudex in proferendo sniam potest vti verbis pluralis numeri
dicendo nos iudex.qd cõi practica obseruatur.de quo habet
per glo.in.c.cũ ab vno.de reg.iu.lib.vj.[In q̃q̃]criminosum

Jo.de fan.

occultũ.Jo.de fan.[sniam]diffinitiuã depositionis:vel cõdẽ-
nationis:vel etiam excommunicationis.qr ꝛ de hoc.c. loquit.
j.e.multi.qr ꝛ illa ordinẽ requirit.vt.j.e.nemo.ꝛ extra.de app.
reprehensibilis.in prin.cũ alijs.sed sententia suspensionis.se-
pe hoc pretermisso profert.vt.j.e.q.v.presbyter.Hug.ꝛ Arc.
[Non possumus]potestate iuris.Nã illud dr quis posse: qd
de iure põt.ad hoc xxij.q.ij.faciat homo.[nisi conuictũ] vere
9 vel interpretatiue.[aut sponte.] † spontanea enim debet esse
confessio.vt preiudicet.vnde confessio facta metu vel coactio-
ne extorta.non preiudicat.vt.xv.q.vj.c.j.ꝛ.xxxj.q.ij.lothbarius
de quo plenius in questione se.

10 **Ad secundum** in quo querit.† vtrũ oĩs cõfes-
sio preiudicet confitenti dãnis-

Respõdet.

so preludio argumentorũ respondetur sub ista conclusione.ꝙ
non oĩs confessio preiudicat confitenti.sed oportet ꝙ concur-

Versus.

rant multa ꝛ maxime decem que tanguntur his versibus que
ponuntur in gl.vcꝫ.Maior:sponte sciens:contra se:ius sit,ꝛ
hostis.Nec natura neget:fauor.ꝛ lis:ius ve repugnet.q̃ oĩa si-
gillatim per ordinem discurrentes exponemus. Primũ aũt
quod requiri dicitur iuxta gl.est.ꝙ confitẽs sit maior.xxv.an
11 nis.† qr cõfessio a pupillo facta sine authoritate tutoris nulla
est ipso iure.ff.de confes.certũ.§.in pupillo.Verum quoniam
aliqui casus excipiũtur in quibus confessio minoris quãdoqꝫ
tenet.Est notandum sequendo doctores solennes et maxime

Hostiensis.

Host.in summa:ꝛ Abbatẽ.ꝙ talis confitens aut est ifans scꝫ
minor septẽnio.ꝛ tunc est cõclusio ꝙ confessio talis nõ vꝫ etiã
cum authoritate tutoris.patet ista conclusio.qr etas illa quic-
quid videat:ignorat.C.de fal.mo.l.j.ꝛ extra.de cor.vj.c.ex pte.
Si vero cõfitẽs sit puber.vt.j.septennium.ꝛ.xiiij.annum con
stitut⁹.si est mascul⁹.si femina.j.xij.tũc distinguitur aut hꝫ tu

Prima cõclusio.

torem:aut nõ.Si nõ hꝫ sunt due cõclusiones.prima est ꝙ i ca-
sibus in quibus hꝫ legitimã personã standi in iudicio:vt si a-
gatur de momentanea possessione,valet eius cõfessio.vt.l. mo
mentanee.C.qui le.perso.stan.in iu.l.vlt.tenet confessio.Et rõ
est secundum Host.ne litigantes authoritate principis deci-
piant.qd esse non debet.C.de his qui ve.eta.impet.l.j.Sꝫ hic

Questio. Rñdet.

12 surgit questio.† vtrum pupillus in his casibus restituet con-
tra confessionem si lesus est.Rñdet ꝑm Host.ꝙ sic.ff.eo.certũ

Scda conclusio.

§.minorẽ.ꝛ.§.in pupillo.¶ Scda cõclusio est.ꝙ in casibus in
13 quib⁹ non habet legitimã personã standi in iudicio confessio
sua non vꝫ:siue confiteat in iudicio : siue extra.Si vero talis
hꝫ tutorẽ subdiuidit.Aut eius confessio fit cum authoritate
tutoris:aut non si sic est conclusio ꝙ confessio talis valet.Re-
stituit tñ si enormiter ledit.Si vero non fiat cum authoritate

Tertia conclusio.

tutoris est cõclusio.ꝙ talis cõfessio nõ preiudicat.l.certũ.§.in
pupillo.iam ille.ꝛ.l.si curatorẽ hñs.C.de in integ.resti.Si ve-
ro confitens est adultus:puta.in.xiiij.anno.si est masculus,si
femina.in.xij.tunc subdistinguitur.qr aut talis habet curato
rẽ:aut non.si nõ tunc est conclusio prima.ꝙ confessio talis vꝫ
per viam voluntarie iurisdictionis.patet conclusio qñ talis
ex contractu suo obligat : licet posset petere restitutionem in
integrum,si enormiter est lesus.d.l.si curatorem.ꝛ institut.de

Quarta cõclusio.

cura.post princ.¶ Scda conclusio est ꝙ per viam contentiose
iurisdictionis.vt in iudicio in casibus in quib⁹ hꝫ legitimam
personã standi in iudicio vꝫ eius confessio, vt si agit de nuda
possessione:vt.d.l.momentanee cum ibi notatis.Conclusio pꝫ
qr si(vt dictum est) in talibus valet:in pupillo fortius vale-

Quinta cõclusio.

bit in minori adulto.¶ Tertia cõclusio est ꝙ in alijs non vꝫ.
patet conclusio.qr minor xxv.annis non potest esse in iudicio
sine curatore.d.l.clarum.insti.de cura.post prin.Fallit in cau-
sis spiritualibus:in quibus adultus potest esse in iudicio.vt

Questio.

d.l.si annum.¶ Sed hic surgit qd. An restituetur in istis si
leditur ꝛ alijs in quibus habet legitimam personã standi iu-

Rñdet. Hostien.

dicio.Rñdetur iuxta Hos.in summa:ꝙ sic.Si vero habet cu
ratorẽ:ꝛ cõfitet cũ authoritate sua indistincte est conclusio qd
talis confessio valet:sed restituitur ratione lesionis:si sine au-
thoritate curatoris confitetur.tunc est conclusio prima quod
in his que tendunt ad ordinãdũ iudiciũ non vꝫ talis cõfessio
ratio est:qr in istis cõcernentibus solẽnitatẽ iudicij inspici dꝫ
solẽnitas persone.d.l.inter clarũ.¶ Scda cõclusio qd in con-
cernentibus indaginem veritatis valet confessio.ratio est qr
ex quo agitur ad veritatẽ inuestigandã non est de solẽnitate
persone curandũ seu disputandũ.l.si fideiussor.§. quadam.ff.
man.ꝛ.C.de eden.l.is apud quem.Hinc contingit vt dt Abb.
ꝙ minor non iurat de calũnia.Cũ enim habeat etatis defectũ
non habet sufficiens iudicium discernendi.l.ij.§.qd obserua-
ri.ꝛ.C.de iura calum.sꝫ de veritate dicenda bene interrogat.
Ad hoc est quod nota.in.d.§.quod obseruari.facit etiam lex.

Questio.

14 j.§.impuberes.ad sol.¶ Sed hic surgit questio† de confessio
ne solius tutoris siue curatoris:vtrum talis confessio noceat

Rñdet.

pupillo siue minori.Rñdet iuxta Abbatẽ ꝙ cõiter distingui
tur in.l.vna.ꝛ in.d.§.in pupillo.Quod si emanat confessio ad
ministratoris sponte non per viam contentiose iurisdictiõis:
vt si interrogo tutorẽ noĩe administrationis ꝛ dico qd minor
tenetur mihi tantum ꝛ administrator respondit confitẽdo est
conclusio quod non preiudicat minori.Casus est scdm cõmu-
nem intellectum in.d.l.certum.ff.de confess.Et ratio satis pꝫ:
qr ex quo sponte confitet:vr donare qd nõ põt.l.ꝯ iuris regu
las.ff.de pac.Aut confitetur per viam contentiose iurisdictio
nis:vt qr vocat ad iudiciũ ꝛ in rñsionibus ibi aliquid confitet
in preiudiciũ pupilli:est cõclusio ꝙ vꝫ.ar.in.l.iij.ff.de re iu.Et
idẽ dicũt in cõfessione prelati,vel alteri⁹ administratoris:pro
quo facit tex.c.ex parte.de confe.ꝛ.c.suborta.de re iu.ꝛ.c.dile-
ctus.de capel.mo.iũctis no.p gl.fi.in.c.vlti.de pre.quod no.et
adde notata in.c.ij.de test.lib.vj.¶ Itẽ nascit hic qd de cõfes-

Questio.

15 sione aduocati † vtrũ noceat illi:pro quo aduocat ad hãc qd-
nem q̃ tangit in.c.cũ cãm.de app.ꝛ in.c.olim.de censi.ꝛ.xxxv.
q.ix.ff.his ita.Conclusiue ita rñdetur sub distinctione iuxta

Rñdet.

Dñicũ de sancto Geminiano.in presenti.c.qr aut confessio ad
uocati non est facta sub noĩe cliẽtuli:ꝛ tunc est conclusio.ꝙ ta-
lis cõfessio non preiudicat clientulo.Ista conclusio est Jo.an.

Jo.and.

in predicto.c.olim.Aut fit noĩe cliẽtuli.ꝛ tũc aut fit eo nõ ꝑsen
te:nec consentiente:ꝛ in tali est cõclusio quod non preiudicat.
ista cõclusio pꝫ in.l.j.C.de erro.aduo.Aut fit eo presente:ꝛ in-
telligente:ꝛ tũc est conclusio.ꝙ si cõfessio aduocati per clientu
lum nõ reuocat ei ꝑiudicat.cõclusio ista pꝫ in.d.c.olim.Si ve-
ro cõfessio reuocat ꝛ fiat reuocatio incõtinenti vel eadẽ die est
cõclusio ꝙ nõ preiudicat.pꝫ cõclusio in predicto.c.cũ cãm.Si
vero cõfessio reuocat eadẽ die:tũc si cõfessio est facta circa or-
dinatoria litis:ꝛ pars non prosequit ad aliquẽ actũ iudicialẽ:
p quẽ videatur confessionẽ aduocati approbare:tunc est con-
clusio ꝙ reuocare põt cõfessionẽ etiã prima die.Aut processit
ad actũ:per quẽ vr approbare cõfessionẽ aduocati puta qr per
confessionẽ aduocati inducta est litis ꝯtestatio.ꝛ pars postea
producit testes vel facit actũ:q tñ fieri debet post litis conte.
ꝛ tũc est cõclo ꝙ nõ põt cõfessionẽ post talẽ actũ reuocare.Et
ita intelligit gl.in.d.c.cũ cãm.Si vero fiat cõfessio circa litis
decisoria:tũc si est error iuris tũc est ꝯclo ꝙ põt reuocare vsqꝫ
ad sniam vt vult Jo.An.in addi.Spe.in.d.§.fi.de cõfes.et in
c.cũ olim.de censi.Aut est error facti:tũc si interrogat⁹ an ve-
lit ratam habere confessionẽ aduocati:dixerit ꝙ sic.tũc est cõ-
clusio.ꝙ reuocare nõ põt,nisi probet errorẽ.vt.s.de erro.ad-
uo.l.j.¶ Sequit de scda conditione:ad hoc ꝙ confessio preiu-
dicet cũ dr:sponte.Exigit scda ꝙ confessio emanet spõte ꝛ nõ
coacte.quoniam confessio per extorsionem aut violentiam ha-
bita non preiudicat.vt.xxxj.q.ij. Lothbarius.ꝛ.xvj.c.j.ꝛ.j.q.v.

Hostien.

i.c.quidam.hoc tamen est verum:vt dicit Hostien.nisi in con-
fessione perseuerauerit post depositionem tormentorum.ff.de

Questio.

questi.l.j.ꝛ.l.diuus.ꝛ.l.si quis vltro.¶ Sed hic surgit questio
16 † quando dicendus est confitens perseuerare in confessione

Respõdet.

vt sic timor tormentorum non excuset.dicit Abbas quod
Barto.in.d.l.diuus.dicit:hanc questionem solui per textum

in. l. ij. C. de cust. re. opz eni vt ibi innuit: q post cõfessionem factã in tormẽtis reducat i loco publico iudicij ⁊ ibi corã psonis publicis ⁊ notario ꝯfiteat: qd nota. ⁊ ita obseruat de facto. hec procedũt in confessione in tormentis. Sed in facta aliqua violentia dico sufficere: q cessauerit violentia: vel calor iracũdie. tũc enim sufficit perseuerantia tacite vel expsse. ad hoc est qd not. in. d. c. j. ¶ Sequit tertia cõditio cũ dr: sciens. vz q confessio talis ex certa scientia emanauerit, ⁊ non per errorem. qr si ꝯfiteat p errorẽ ⁊ pbet se errasse: nõ preiudicat talis cõfessio ff. de confes. l. non fatemur. Et. C. de iuris ⁊ fact. igno. l. error. ¶ Sequit. iiij. cõditio: Cõtra se. vz exigitur: q cõtra se confiteatur: qr pro se non vz. xiij. q. ij. §. j. vñ hoc est regulare. sz fallit in aliquibus casibus. primo in foro anime creditur confitẽti. extra de bo. significasti. Itẽ in cõcernentibus cõscientiã suã qñ alr pbari nõ põt. de sen. excõ. si vero. ⁊ de excep. pastoralis. cũ similibus. Limita tñ sm gloss. notabilẽ in cle. cupientes. de pe. ¶ Sequit quinta conditio vbi ius fit. exigitur enim quod confessio fiat in iudicio, ⁊ coram iudice. qr confessio facta extra iudicium non preiudicat. vt. j. xv. q. v. presbyter. ⁊ extra. de iudi. ⁊ si clerici. Dictũ est ⁊ corã iudice, qr non sufficit q fiat in iudicio: nisi fiat corã iudice. ¶ Sz h surgit qd.

Questio. Rñdet. Hostien.

An sit necesse q tunc iudex sedeat p tribunali ⁊ fiat in figura iudicij. Rñdetur q sic: vt no. in. l. iubemus. C. de libe. cau. de quo per Cy. in l. j. C. de confes. in. vj. q. vbi vr tenere q sic. Idem dicit Hostiẽ. in summa. inducẽs. iij. q. iij. §. puaricator. Preterea nõ sufficit vt confessio fiat corã iudice, sz opz vt corã iudice suo. qr vt dt Host. nõ sufficit q iudex pro tribunali sedeat: ad hoc q confessio obsit: nisi ⁊ iudex propri9 sit. Confessio ergo corã nõ suo iudice facta: nõ obest. C. de lib. cã. interrogatã. ⁊ extra de iudi. at si clerici. vz aũt cõfessio extra ius facta: si fiat cũ cã. Et pbatur post modũ illa confessio p testes. vt dt Abbas. ⁊ Hostien.

Abbas. Hostien.

¶ Hic tangit. vj. cõditio. q est vt cõfessio fiat pte presente: al's non preiudicat. vt. l. certum. §. si quis absente. ⁊. ff. de confessio. Sufficit tñ vt dt Hostiẽ. q procurator sit presens: vt ibidẽ. ff. de interro. ac. l. fi. Verũ est aũt q regulariter confessio non nocet, nisi fiat presente aduersario. §. si quis. intelligit qñ est absens: sed non contumax. l. vero. qñ est cõtu. ¶ Nec natura neget. Sequit. vij. cõditio. Exigitur eni: q confessio nõ sit cõtra naturam: vt si confiteatur interfecisse hoiem: qui viuit. vel esse mihi filium: qui maior me est etate. ff. de interro. ac. l. confessionibus. Fauor. sequit octaua cõditio. Exigit enim vt confessio nõ fiat in cã stat9: siue q fiat ꝯ libertatẽ. vñ si qs ꝯfiteat se esse seruũ talis: non nocet ei sua cõfessio. C. de lib. cau. interrogatã ibi professa fuit se ancillã apud acta. ⁊ hec cõfessio defensionez libertatis nõ excludit. vt ibi sed Host. cui non plz hoc exẽplũ dt q ibi confessio facta fuit extra ius: al's preiudicaret. vt. e. titu. l. iubemus. vel sm Bar. fuit facta apud iudicẽ: sz nõ i iudicio liberalis cause. Et eodẽ mõ intelligit gl. in. l. iubem9. quod fuit facta corã tabellione: vbi nõ erat iudex. vel corã iudice nõ in figura iudicij. Arch. ⁊ Jo. de fan.

Jo. de fan.

¶ Lis. sequit nona conditio. Exigit enim q cõfessio de re litigiosa fiat. sec9 si nõ põt esse in litigio. vt si confessus sum liberũ esse seruum meũ: nõ piudicat mihi cõfessio in actiõe noxali. vt in. l. cõfessionibus. de interr. act. ¶ Ius nõ repugnet. Sequit decima cõditio. Exigit eni q cõfessio nõ sit ꝯ ius. vt si xpianus cõfiteat se esse seruum iudei: qd iure pbibet. C. de iude. l. fi. vel se maritũ ifidelis xxviij. q. j. caue. de hoc nota. extra de ꝯfes. c. vlt. ⁊. C. de confes. l. vnica. Arch. Et tñ dictum sit pro nunc de qõne ista. Nibi in alijs poterit esse sermo de aliquibus particularib9 ipsius confessionis amplior ⁊ subtilior.

1 ☞ Iudex cognoscens de crimine debet de eo diligenter examinare.
2 Criminosi non sunt recipiendi in testimoniũ: nisi in criminib9 exceptis.

IUdex. Cõsequẽter magister Gratianus ad idẽ inducit hoc. c. qd ꝯtinet legẽ constantini iperatoris: q tñ nõ reperit nec in. ff. nec. C. vt dt Lau. ⁊ iducit Arch. Breuis est lit. ista ⁊ plana. Lege. ¶ [Iudex. criminosum]. i. criminalẽ. Jo. i gl. [discutiẽs]. i. examinãs. Hu. No.

Exponit literam.

1 † q iudex de crimine cognoscẽs dz de eo diligẽter examinare: nec reũ cõdẽnare: põt nisi sit cõuictus ⁊ cõfessus vt in pcedẽti. c. Et id sequit sñiam ꝯdẽnatiõis vel excõicatiõis. hu. ⁊ Arch. dic vt in. c. pxi. suprapositio. Excipit si sit notori9 p innocẽtes saltẽ opinione: ⁊ si non re. Si eniz mal9 sit sz occult9 qr bon9 credit põt testificari. vt. xxiij. q. iiij. ipsa pietas. ⁊. c. forte. Sufficit eni in talib9 ne mal9 sit vel credatur. vt. xvj. q. vlti. monasteriũ. intellige ergo large qd dr per [innocẽtes]. i. per idoneos: scz tales: qui non repellant aliquo

2 obiectu. Et est ar. † q criminosi nõ sunt recipiendi in testimonium quod verum est: nisi in criminibus exceptis. vt. iij. qd. v. constituimus [testes.] vel etiã p instrã. qr idem iuris est de instrumentis per que similiter posset conuinci. qr in exercendis litibus par est fides testium ⁊ instrumentorum. vt. C. de fide instru. l. in exercendis. vel per facti euidentiam. Hug.

2 ☞ Sententia interlocutoria si non sit appellatione suspensa statim est ad instantiam partis executioni mandanda.
3 Sententia diffinitiua in causa criminali si non sit appellatiõe suspensa statim est exequenda nisi in casibus exceptis. nu. 4.
6 Executio sententie potest fieri in ferijs hominum causa introductis.
Et in ferijs repentinis. nu. 7.
8 Executio sententie non debet fieri in ferijs inductis in honorem domini.
Nisi contra publicos latrones. nu. 9.

SIcut sine. Ad idẽ sequit hoc. c. quod est beati Gregorij in registro Sñia plana est. Breue est. c. continens duas conclusiones. prima est qd nemo sit condẽnandus sine ordine iudiciario: ⁊ sine cause cognitione. secũda est quod cum sententia est iuste lata sine excusatione aliqua est executioni demandanda. Pro pleniori intelligentia huius. c. maxime circa conclusionem veniunt aliqua querenda.
1 ¶ Primum est vtrum sñia iuste lata sit statim exequenda.
5 ¶ Secundum est vtrum executio sententie possit fieri in die feriata.
10 ¶ Tertium est vtrum dabitur libellus in executione.
11 ¶ Quartum est vtrum in executione sentẽtie requiratur cause cognitio.

1 Ad primum sic pcedit. † Et videtur q sñia etiã iusta nõ sit statim executioni demãdanda. primo ex. c. apud. xj. q. iij. vbi statuit qd sñie principuz sup animaduersione prolate in diẽ. xxx. differant. ergo nõ statim sñia est exequẽda.

Primũ ar.

¶ Scdo idẽ arguit ex. l. ij. ⁊. iij. C. de vsu rei iu. ⁊ hr extra de offi. iudi. dele. c. querenti. vbi quadrimestre datur ad soluendũ. ergo non statim ⁊c.

Scdm arg.

¶ Tertio p illud inst. de offi. iudi. §. j. vbi sñia post. x. dies. pcipit mãdari executioni. ergo non statim est mandanda.

Tertiũ ar.

¶ In oppositũ vr esse tex. psentis. c. ¶ Rñdeo dõm. q dupl'r. loq possum9 de sñia: aut de in-

Opponit ⁊ Rñdet.

2 terlocutoria, aut de diffinitiua. † Si de interlocutoria loquamur sit ista cõclusio. q talis sñia si nõ sit appellatione suspẽsa statim est ad instantiã ptis executioni mandanda. ista cõclusio duplici ratione ostendit rationabilis. primo qr talis sñia cuz non transeat in rẽ iudicatã quo ad iudicẽ quin possit eã reuocare si sit iniusta. vt de app. cũ cessante. non est pindicialis. secũdo qr si talis sñie executio impediret nunq̃ esset finis litiũ cõtra. c. finẽ. extra de do. ⁊ cõ. Si vero sñia diffinitiua: aut est in
3 cã criminali: aut ciuili. Si in cã criminali est cõcl'o † q regulariter est verũ q sñia talis si nõ sit appellatione suspensa est statim exequẽda. ista cõclusio colligit primo sm vnũ intellectum
4 ex presenti. c. ij. C. de pe. l. cũ reis. † Excipiunt aũt ab ista multi casus. aliq tãgunt hic in gl. ⁊ aliq in glo. in. c. apud. xj. q. iij. ¶ Primus est cũ princeps ex iracũdia aut ex arrupto iusserit aliquẽ seueri9 puniẽdũ: q̃ debeat sñia talz nõ est statim exequenda: sz differẽda vsq ad. xxx. dies. vt in. c. alleg. apud. ⁊. C. de pe. l. si vẽdicari. ¶ Scds est de muliere pregnãte cõdẽnata in opus metalli: talis sñie executio ẽt differt vsq peperit. vt. ff. de pe. l. pgnãtis. ¶ Terti9 est in seruo cõdẽnato ad mortem differt eni talis sñie executio quousq reddat dño rõcinia. vt C. de bo. prescri. l. j. ¶ Quartus casus in condẽnato ad relegatione. Similiter eni differt sñia donec a principe ei insula assignet. vt. ff. de interdic. ⁊ releg. l. relegatorũ. ¶ Quintus casus est si qs est ꝯfessus de crimine. C. de custo. reo. l. ij. ⁊ hoc ideo: qr nõ stat cõfessioni, nisi cõfitẽs perseueret. vt. ff. de questi. l. j. §. diuus. ⁊. §. si qs vltro. vt dt Archi. ¶ Sextus casus est qui tangit hic in gl. si pbat q sñia illa lata sit p falsa instrã aut falsos testes: vt extra de re iu. de cetero. ⁊ de cri. fal. sup eo. C. si ex fal. iudicati. ¶ Sed hic surgit qd. An de tali exceptione cognoscet executor. Rñdet iuxta. B. cõpostellanũ vt hic iducit Archi. quod nõ: qr nõ est iudex. vt extra de offi. deleg. pastoralis. põt tñ ad sui instructionem seu informationẽ aliqua de falsitate audire: vt si qua videat q ipsum moueant suspendat: ⁊ superiori referat secundum compost. quod etiam tenet Innoc. extra de re iudic. decetero. idem etiam habetur per dominũ an. Et licet exceptiones que reddunt iudiciũ retro nullũ possint post sñiam opponi. C. de iu. ⁊ fac. igno. l. j. hoc tñ verũ est scdm ipsum compo. coram iudice competenti: qui alias cognoscere habet

Questio. Rñdet. Archid.

hz inter partes: nõ corã executore. de quo in. d. c. decetero et p consequens executor nõ tenet exceptiones illas admittere, si corã eo proponant cũ ad ipsum non spectet de illis cognoscere: vt dt idẽ cõpostel. ¶ Septimus casus est in cã nullitatis q̃ si opponens siue obijciens vult probare incõtinenti impedit executionẽ snie. ff. vt in pos. le. l. si is a quo. al's non. C. ad. l. corne. l. satis. de hac materia vide notata extra. de resti. in inte. suscitata. Si vero loquamur in causa ciuili: aut loqmur i personalibus aut realibus si in personalibus est cõclusio q differẽda est sñia vsq ad quatuor mẽses: vt in. d. c. querenti. extra de offic. dele. nisi iudex ex causa iuxta tps abbreuiet. vt in. c. q ad cõsultationẽ. extra de re iudi. Si in realibus tunc conclusio q differẽda est executio vsq ad. x. dies. qr anteq̃ transeat in rem iudicatam non est exequẽda. pz in. c. cũ dilectus. extra de elec. ⁊ extra de testi. significasti. ⁊ de iureiuran. venientes. in fi. Sed hoc verum est: si sententia est talis nature a qua appellari põt si vero sñia est talis nature a qua appellari non potest de iure vt in notorijs tunc est conclusio: quod non est expectandũ decendium antequam exequatur sententia. Et ratio huius conclusionis est: qr cum illi decem dies dentur ad deliberandum si velit appellare vel non vt patet in. §. anteriorũ. j. q. vj. ⁊ certũ est: q non potest appellare. ergo non est differenda executio snie in tali casu. Ista cõclusio est Jo. an. in addi. Spe. in ti. de exe. sententie. §. videndũ.

Jo. and.

Hoc dictum intelligit esse verum d. an. de butrio. in. c. vestra. de coha. cle. quando sñia lata super notorio non potest suspendi per sequentem appellationẽ qr si talis sententia potest suspendi tunc esset exequenda vt de in. venientes. ⁊. c. non, solũ. de app. li. vj.

Anto. de Butrio.

¶ His habitis põt rñderi ad rationes in principio questionis. Et respondetur ad omnes simul tripliciter. primo q tex. intelligatur regulariter nihilominus sunt aliqui casus quos supra assignauim9 in quibus differenda est ad tempus. ¶ Secundo responderi potest iuxta Hug. q tex. iste intelligitur in eo casu: cum si inhibita est appellatio. vel cũ iam in eadem causa bis appellatum est. ¶ Tertio potest responderi sm eum ⁊ melius iudicio nro. q tex. noster dicit qd non est differenda sñia. mõ sic est q nõ dicitur sñia differri quousq pẽdet. j. tps legitimũ prediffinitum scz triennij. vel decennij: in quo lz appellare: nec sententia est mandanda executioni. Et ita interim non dicitur differri sed pendere sed postea debeat mandari executioni ⁊ nisi mandet dicitur differri.

Ad argu.

5 Ad secundum in quo queritur † vtrum in feriatis diebus possit fieri sentẽtie executio. Rñdet sub aliquibus conclusionibus. Prima cõ-
6 clusio est. † q in ferijs hoim causa introductis potest fieri. q conclusio probatur ab aliquibus scz vincen. ⁊ Phi. per hunc tex. vbi dicitur sine excusatione. ⁊ per id. de pe. di. j. Adam. et hoc not. Bart. in. l. j. §. nuntiatio. ff. de no. ope. nun. ⁊. l. omnes.
7 C. de ferijs. ⁊ Bal. in. l. fi. C. de ferijs. † Tenet etiã cõclusio in ferijs repentinis. vt no. hic Archi. C. de ferijs. l. j. Et hoc idẽ de in. c. vlt. etiam nota. vbi etiam notat. B. Goff. ⁊ Hostiẽ. q vbi iurisdictio est finienda tempore feriato propter messes ⁊ vin-
8 demias potest procedi. ¶ Secunda conclusio. † q in ferijs in honorem dñi inductis regulariter non debet fieri sñie executio. ista conclusio est Bart. in predicta. l. omnes. C. de ferijs. et Bald. in. l. fin. supra alleg. ⁊ ibi est casus. ¶ Tertia conclusio.
9 † q vbi executio est fienda contra publicos latrones potest fieri executio etiaz in ferijs ad honorẽ dei introductis. vt no. Bar. in. l. prouinciam. C. eo. ⁊ ibi est casus. Conclusiones predicte sunt etiam Jo. an. in addi. Spe. eo. tit. de libel. concep. §. nunc dõm. ver. ⁊ hoc. vbi ait. q vbi res est tempore peritura: vel immineat periculũ aiarũ: põt etiã in ferijs ad honorẽ dei introductis executio fieri. si vero nõ est tpe peritura: tũc preceptum de exequẽdo non potest fieri: nisi in ferijs repentinis, et causa hominum introductis. non autem in ferijs ad honorez dei introductis. nisi cõtra publicos latrones ⁊ nocturnos depopulatores agrorũ. Et idem notat Anto. de iu. c. fi.

Rñdet. Prima cõclusio. Secũda cõclusio. Tertia cõclusio.

10 Ad tertium in quo querit † an executione sentẽtie libellus sit dandus. Rñdet non. ista cõclusio est Inn. ⁊ Host. extra. de libel. obla. c. j. ⁊ ratio eorũ est: qr al's nõ esset litiũ finis. Lz aũt ipsi videant notasse alibi ꝯtrium ista tñ est cõclusio q cõiter obseruat. ne vt dictum est finis vnius litis sit initium alterius. C. de fruc. ⁊ lit. expen. Et C. de re. cre. si quis ⁊ probat sñia facit bene. c. presens. ⁊. c. Adã de pe. di. j. sm Archi. Et hanc opinionem etiam tenet Inno. ⁊ Hostien. extra de exceptio. venerabilis. secundum eundem Archidiaco. hic.

Respõdet.

11 Ad quartum in quo q̃rit † vtrum in executione snie requirat summaria cause cognitio, dt Arch. sic rñdendũ distinguẽdo sm Inn. ⁊ Hostien.

Rñdet.

Aut eni petit sñia demãdari executioni in reb9 alijs, quam in illis q adiudicate sunt ⁊ tũc est cõclusio. q ipsa summaria cãe cognitio reqrit. ff. de re iud. l. a diuo pio. §. si sup. Aut nõ in rebus alijs: sz in illis tñ: q adiudicate sunt siue sup quibus est sñiatũ tũc est cõcl'o q summaria cognitio reqrat. vt de re iu. cũ sup. Et rõ sm Host. est. qr in cã principali iam plene cognitio facta est. ⁊ hoc ipsi notãt in predicta decre. cũ sup. idẽ nõt. Jo. an. in. c. veniens. de testi. ⁊ Host. in. c. qr. Hec sunt vera: qñ est actũ iudiciũ spãle. sz qñ iudiciũ fuit vle: vt qr hereditas est petita: ⁊ est adiudicata p sñiam tũc qñ fit executio super particularibus rebus hereditatis, requirit summaria cause cognitio. vt no. Inn. in. c. cõquerẽte. de offi. ord. Lege tex. ¶ [Sicut sine iudicio]. i. sine ordine iudiciario. Hu. iudiciuz appellatur hic quicquid sñiam pcedit alibi cõdẽnationẽ significat de con se. di. ij. c. timorẽ. alibi discretionẽ. vij. q. j. tria. Lau. ⁊ Archid. [iuste]. i. scdm ordinẽ iuris. gl. vj. q. iiij. qd bene. [Cõdẽnari.] pena ordinaria scz depositionis, vel cõdẽnationis. sz ad suspẽsionẽ vel pniam sine hoc qñq qs cogit differri, qñ mãdet executioni. hu. scz post legitimũ tps diffinitũ. qr añ lz dicat pẽdere: non dr differri. vt diximus in rñsione tertia ad rões prie qõnis. Et est ar. ꝯ iudices malignos: q differũt, ⁊ nolũt sñiam mãdare executioni: cũ pbata in prõptu debeãt vlcisci. ix. q. iij. in cunctis. hic ⁊ Arch. Dicit aũt hic gl. q lz executor sciat sententiam esse iniustã q̃tũ ad ius litigatoriũ: nihilominus eam exequit. extra. de offi. dele. pastoralis. Nã vt dicit Archi. q̃tuz ad ipsos litigãtes ius ⁊ sñia factũ fuit: postq̃ in rẽ trãsiuit iudicatã. extra de re iu. cũ inter. in fine. [excusatione] nisi incõtinenti obijciatur exceptio etiam nullitatis quã si obijciẽs vult incontinenti impediet executionem. ff. vt in pos. l. si is a quo. alias non. C. ad. l. cor. de fal. satis aperte. Archi.

Exponit literam.

1 ☞ Damnandus an quis sit sine legitimo accusatore.
2 Iudex potest sine accusatore hominem reum condẽnare si crimen est euidens.
Non tamen si non est euidens. nu. 3.
4 Iudex regulariter non debet dãnare sine accusatore.
5 Sacerdos conuictus ciuiliter de crimine nõ debet deponi vel condemnari pena ordinaria.

NIhil. Ad idẽ iducit hoc. c. qd pape eleutherij in q hr q null9 sine legitimo ⁊ idoneo accusatore est dãnãd9. Et diuidit i duas ptes. In prima dt qd dictũ est. In. ij. pbat illud exẽplo dñi. ij. ibi. ita ⁊ dñs. ¶ Pro pleniori intelligentia hui9. c. Queritur.

Diuisio. Questio. Primũ ar.

1 † Vtrũ qs sit dãnãd9 sine legitimo accusatore. Et vr q sic qm sup illud Geñ. iiij. vox sanguinis fratris tui. ⁊c. dt gl. q euidẽtia patrati sceleris accusatore nõ eget. q põt iudicari homo de manifestz sine accusatore. Itẽ Ambr. vt. j. e. §. his oib9 authoritatib9. dt manifesta accusatione nõ indigẽt. ¶ Scdo sic. humana iustitia deriuat a diuina. sz de9 pctõres iudicat: ẽt si nullus sit accusator q vr q ẽt hõ possit in iudicio aliũ ꝯdẽnare: ẽt si nõ sit accusator.

Scdm ar.

¶ Tertio accusator requirit in iudicio ad h q deferat crimẽ ad iudicẽ. sz qñq pt crimẽ ad iudicẽ deuenire alio mõ: q̃ p accusationẽ sicut p denũtiationẽ: vel p ifamiã, vel ẽt si ipse iudex videat. ergo iudex põt aliquẽ ꝯdẽnare sine accusatore.

Tertiũ ar.

¶ In oppositũ est tex. pñtis. c. ⁊. c. de manifesta. j. e. Rñdeo dõm p distinctionẽ. aut eni crimẽ est manifestũ ⁊ eui-

Opponit ⁊ Rñdet. Prima cõclusio.

2 dẽs: aut nõ. Si est euidẽs tũc est cõcl'o prima. † q iudex põt sine accusatore hoiem reũ cõdẽnare. Ista cõcl'o pz qm sicut non sunt q̃rẽdi testes ad pbationẽ: ita vr q nec accusator ad denũtiationẽ. In his eni q sunt notoria p euidẽtiã facti q requirit iudicialis ordo q̃tũ ad iudicij defensionẽ: qñ scz aliqd est manifestũ nõ solũ iudici: sz sibi ⁊ alijs. ita q re9 in illo mõ crimen inficiare seu negare põt. sz statim ex euidẽtia facti conuincit. vñ gl. geñ. iiij. ⁊ hr in. c. euidẽtia. extra de accu. euidẽtia patrati sceleris nõ idiget clamore accusatoris. vñ amb. j. ad cor. v. de fornicatore cognito ope pellẽdũ illũ apls defectu fraternitatz cẽsuit oẽs eni crimẽ ei9 sciebãt. ⁊ arguebãt. publice eni nouercã suã loco vxoris hẽbat: i q re nec testib9 op9 erat: nec tergiuer-

Ambro.

3 satiõe aliq crimen tegi poterat. ¶ Scda ꝯcl'o est. † q crimen nõ sit euidẽs iudex nõ poterit sine accusatore aliquẽ ꝯdemnare. ista ꝯcl'o est pñtis. c. ⁊ pbat rõne sic iuxta sanctũ Tho. j. ij. ij. q. lxxxvij. ar. j. iudex est iterpres iustitie. vñ sicut dt phs i. v. ethi. ad iudicẽ ꝯfugiũt: sicut ad q̃dã iustitiã aiatam. Iustitia eni est ad alterũ. vñ opz q iudex iter aliqs duos dijudicet, qd qdẽ fit cũ vn9 est actor: ⁊ ali9 est re9. Et id in criminib9 nõ euidẽtib9 ⁊ notorijs tñ nõ põt aliquẽ iudicio ꝯdẽnare iudex: nisi hẽat accusatorẽ. sm illd act. xxv. Nõ est ꝯsuetudo romanis dãnare aliquẽ hoiem priusq̃ is qui accusatur psentes habeat accusatores: locũq defendẽdi accipiat ad abluẽda crimina: q ei

Secũda cõclusio. S. Thom.

obiiciebantur.pōt aūt simplici vna cōclusione rñderi ad qōnē propositā vcz.quod vniuersaliter verum est: ꝙ nemo sine accusatore dānandus est aut locū tenente vel supplente vicem accusatoris.¶ Hic habitis dicendum est ad rationes in oppositū.

Ad primū arg. Ad primā respondetur dupliciter.primo ꝙ tex.pñtis c.non loquitur de manifestis siue notorijs: sed de occultis.vt dicit Hug.ꝛ Arch.hic.Scdo rñdet.ꝙ ipsa euidētia patrati sceleris est loco accusatoris.idem rñdetur ad dictū Ambro.

Ad scdm. ¶ Ad scdam respondetur iuxta sanctū Thom.vbi supra.qd deus in iudicio vtitur conscientia peccantis quasi accusatore ſm illud ad Ro.ij.inter se inuicem cogitationum accusantiū aut etiam defendentiū.vel etiā euidentia facti quātū ad ipsuz ſm illd Gen.iiij.vox sanguinis fratris tui abel clamat ad me de terra.

Ad tertiū. ¶ Ad tertiā rñdetur ꝙ rō nō procedit. Tū primo qꝛ publica fama habet locū accusatoris.vt in.c.euidentia.s. alleg. In denuntiatione vero quia non intēditur punitio peccantis,sed emendatio nihil agitur contra eum cuius peccatū denuntiatur:sed pro eo.Et ideo non est ibi necessarius.

Exponit literam. Lege tex.¶ [Nihil ꝯ quēlibet accusatū]dum peccatū est occultuz. Arch.¶ [Legitimo accusatore]extra de accu.c.j.vbi de hoc. Et nota ꝙ antequam accusatio admittat debet discerni de psona eius an sit legitima.[fiat]diffiniendo.† quoniā iudicis
4 nō est sine accusatore dānare.j.e.de manifesta.ar.†ꝙ sacerdos
5 conuict9 de crimine ciuiliter ob hoc non debet deponi.vel condēnari pena ordinaria.cū sine accusatione nemo sit condēnandus.j.e.de manifesta.ꝛ.xxiij.q.iiij.si quis.credo tū ꝙ possit ad pniam cogi,ꝛ si penitere noluerit:ꝑpter contumaciam potest excōicari:ꝛ tandē deponi.[Nā iudam].ij.pars.[Sciebat.] Matth.xxvj.ꝛ.vij.q.j.cū aūt.[Sed qꝛ non est accusatus] in forma iudicij[non est eiectus]imo quicquid egit inter discipulos pro dignitate ei cōmissa:ratū fuit.vt.s.di.xix.ſm Archi.ex hoc qd inducit de iuda pꝫ qd loquitur de occultis. Latentia enim ꝛc.xxij.q.v.Christiana.in quo casu intelliguntur omnia ista capitula secundum Hug.

1 ☞ Episcopos an possit deponere alius: ꝙ papa,ꝙ non sine eius licentia.nu.2.
3 Sententia data contra ordinem iudiciarium ipso iure est nulla ꝛ irrita.

PRimates. Ad idē inducit magister hoc c.quod est felicis pape in quo felix papa instruit primates qualr in iudicio episcoporū se debeāt habere.

Diuisio. Et diuiditur in tres partes.In prima statuit regulā in iudicijs obseruandam.In.ij. irritat ꝯ factum.In.iij.prouidet quomodo subueniatur oppressis:ꝛ condēnatis nō seruato iuris ordine.ij.ibi:alr.iij.ibi, ꝛ idcirco.

Questio. ¶ Pro pleniori intelligentia huius.c.ꝛ eorū que tāguntur in gl.Queritur.

Primū ar. 1 † Utrū alius ꝙ papa possit deponere epos.Et vr̄ ꝙ sic ex presenti text.

Scdm arg. ¶ Secundo idem arguit extra de cle.non resi.ex tue.vbi videtur,ꝙ legatus cardinalis potest deponere episcopum.

Tertiū ar. ¶ Tertio arguitur ex ca.sancta romana ecclesia.dist.xxv.vbi describunt damnati multi episcopi heretici.idē.xj.q.iij.c.si quis eps ꝛc.

Opponit ꝛ Rñdet. ¶ In oppositū est c.ꝙuis.iij.q.vj.¶ Respondeo dicendum.hic sunt varie opiniones.Quidā enim sicut tangit Hug.hic dixerunt.ꝙ primatibus lꝫ deponere epos;ꝛ non metropolitanis.Alij dicunt ꝙ olim licuit:sed nūc non licet condēnare epm sine cōscientia pape.Sed istorum neutra opinio vꝫ:qm̄ a tpe apostolorū hoc obtinuit:ꝙ causas depositionis epoꝝ primates ꝛ metropolitani ꝛ episcopi possunt examinare,sed non diffinire sine licentia pape.vt.iij.q.vj.ꝙuis.Est ergo conclusio responsiua ad que-
2 stionem.† ꝙ prelati inferiores papa sine licentia siue mandato pape non possunt deponere epm cum licentia tū ꝛ eius authoritate possunt.Pro prima parte faciunt capitulū.ꝙuis.ꝛ c.multum.ꝛ.c.dudum.iij.q.vj.pro secunda parte faciunt.c.nulla.j.e.q.iiij.ꝛ.c.lator.q.vij.Dicendum ergo.iuxta Hug.ꝛ Archi.ꝙ vbicunqꝫ inuenit ꝙ alij prelati papa inferiores condēnauerint epos,vel ꝙ possint eos deponere, intelligendum est ex delegatione ꝛ spāli mādato dñi pape.vt hic in alleg.c.j. eo. ¶ His habitis dōm est ad rōnes in oppositū.

Ad primū argu. Ad primā rñdet:dimissa solutione glo.q̄ nō vr̄ cōsona textui:ꝙ isti primates hoc faciebāt ex delegatione dñi pape.vt dicit Hug.

Ad scdm. ¶ Ad scdam rñdetur ꝙ nec cardinalis legat9 de latere pōt epm deponere:vt pꝫ extra de transl.pla.c.j.ꝛ de offi.dele.ꝙ translationem.Et ad decretalē ex tue.rñdet ꝙ legatus ibi fecit illud de spāli mādato pape.ſm Inno.ꝛ Host.ibi in Archi.hic de hoc no.xv.qō.j.frater noster.

Ad tertiū. ¶ Ad tertiā rñdetur ꝙ cōcilia que epos deposuerūt fecerūt hoc authoritate pape.cui9 authoritate fulciunt.vt di.xvij.p totū.vñ legimus episcopos depositos per epoꝝ concilia sine licentia pape:a papa esse restitutos,vt de beato ignatio.di.lxiij.c.ij.ꝛ dist.xcvj.satis.

Exponit literam. Lege. ¶ [Primates discutientes].i.examinantes.[dānationis.]hoc verbū fuit gl.ſm Hug.[Confiteat.]scꝫ sponte.[per innocentes].i. p idoneos.ꝛ bonos.[Canonice].i.sigillatim[examinatos]de hoc no.j.e.q.vij.querendū.ꝛ extra de testi.cū cām.[Aliter].ij. pars[irritā.]ipso iure.Hug.ꝛ Arch.cum sit lata pter ordinem iudiciariū.[Et idcirco].iij.pars.[A synodo] generali. Jof.Archi.[Retractandā.]

Questio. ¶ Sed hic surgit dubitatio,qꝛ non vr̄ ꝙ hic retractatio sit necessaria:postꝙ dixit:ꝙ sentētia ipso iure esset nulla:vt in.c.p tuas.de sen.excō.id eñ qd est nullum:rūpi nō pōt nec aliꝙ inducit obligationē ergo nō est necessaria liberatio.

Respōdet. ¶ Ad hoc rñdetur iuxta gl.ꝙ dr̄ retractāda de facto sicut si aliqs absoluit de facto.extra de app.ad pre
3 sentiā.qꝛ vt dr̄ hic Hu.ꝛ Arch.† snīa data ꝯ ordinem iudiciarium ipso iure nulla irrita est:nec indiget retractatione maioris:qꝛ non tenet. Dicit aūt hic Archi.ꝙ hec facti retractatio de actu qui de iure nō tꝫ locū hꝫ cū simplices aliqualiter tenere credunt snīam: puta cū iudex ordinarius profert snīam in ecclesiam exemptam:que tū nō est in sua diocesi.alias non est curandū de huius retractatione vel idē est qñ snīa hꝫ aliquid validitatis quo ad factū,lꝫ nō valeat quo ad ius.ꝛ tunc est reuocatio curāda:ꝛ requirit ad hoc de re.eccle.non alie.c.si quis presbyteroꝝ.ꝛ.c.ad audientiā.Sec9 est si nihil facti hꝫ, sicut snīa excōicationis:que tū iuris est:ꝛ non requirit retractatio, vt in.d.c.per tuas.ſm lau.ꝛ Arch.Attende ꝙ ex hac glo.

Jo.de fan. Jo. coniuncta textui habes:ꝙ nulla est sententia:in qua non sunt recepte probationes:ꝛ in qua est omissa cause cognitio.quod intellige inqt Jo.de fan.qñ est defect9 ex parte iudicis,qui sic ex arrupto:non assignato termino partibus ad probandum pronuntiauit.alias secus.Oppressis.i.dānatis non obseruato ordine iuris.

1 ☞ Peccatum mortale quid dicatur.
2 Peccator occultus non est vitandus.

UNus. Ad idē sequit hoc.c.qd est beati Augu.super Jo.homi.lviij. Cuius conclusio est qd ante condemnationē iudicialē q̄ solum fertur in conuictū vel confessum vt.s.e.nos.nō dꝫ ab homine vitari,licet a deo sit diuisus per culpam mortalē.

Diuisio. ꝛ ita inducitur ad propositum questionis.diuiditur aūt in tres partes.In prima ponit authoritas xpi.In.ij.declaratio ei9. In.iij.applicatio eius ad propositū.ij.ibi:benedixit.iij.ibi, tale est.plana sunt omnia.

Exponit literam. Lege.¶ [Unus.] Mat.xxvj.[Benedixit.ij.pars.[Ex vobis quidem est a quibus pre.ꝛc.exclusus non est]non aūt ex deo: qꝛ vt sequitur ex persona dei[a me vero:qui nullius indigeo argumētis].i.probationibus.quia omnia certissime noui.ad Hebr.iiij.Omnia nuda ꝛ apta sunt oculis eius.vt.j.e.deus oīpotens.[separat9 ꝛ diuisus est.] scꝫ per pctm̄ mortale.quilibet ēt existens in peccato mortali separatus ꝛ diuisus dicit a deo.xj.qō.iij.audi.Ber.Ad idē.de pe.di.iij.c.sunt plures.ver.scio.pctm̄ eñ mortale separat ꝛ diuidit a deo.ſm illud Esa.lix.iniquitates vestre diuiserunt inter
1 me ꝛ vos.pꝫ etiā hoc ex diffinitione illa Aug.†qua peccatum mortale diffinit qd est auersio ab incōmutabili bono,ꝛ conuersio ad commutabile[tale est]tertia pars.[Dānatū.] ad hoc di.xxxij.erubescant.Lau.Archi.[sustinete] p tolerantiā.xij.
2 q.j.exemplū.s.Occultus eñ peccator nō est vitandus.vñ xp̄s hac rōne iudaꝫ sustinuit nec a cōione separauit,cui cum alijs corpus ꝛ sanguinē dedit Luce.xxij.In quo exemplum nobis dedit,quod occultum peccatorem non vitemus a publica cōmunione.extra.de offic.ordi.si sacerdos.Mali enim spiritualiter sunt non corporaliter vitandi.xxiiij.q.iiij.ecce.

1 ☞ Crimina ꝙ varios habeant effectus depositionum.
2 Crimen quodlibet quod non inducat depositionem,vel suspēsionem,vel deiectionem.
3 Scandalum inquantum possumus vitare debemus:nisi veritas periclitetur.
4 Monasterium est locus penitentie:ꝛ carcer.
5 Expense continentur nomine dānorum.
6 Agitur de crimine extra iudicium tribus modis.
7 Infames non admittuntur ad accusationem vel testimonium.
8 Inimicus testis vel accusator repellitur.
9 Sententia debet dari in scriptis,nisi ex causa:ꝛ debet recitari vtraqꝫ parte presente.

Sententia

10 Sententia an sit valida si alter litigantium mortuus fuerit.
11 Sacrilegium est publicum crimen.
12 Serui non recipiuntur ad testimonium vel accusationem: nisi in casibus exceptis.
13 Uita presens perpenditur ex preterita.
14 Testes non sunt recipiendi absente aduersario.

IN primis. Ad idē inducitur hoc.c.qd est beati Gregorij i registro.in quo capitur ad propositum currētis questionis ista conclusio ꝙ priuatus a nō suo iudice vel iuris ordine nō seruato in locum suum restituendus est, ꝛ ille qui ei substitutus erat remouendus,ꝛ puniendus cum ordinatorib9 suis.vbi notādum ꝙ in hoc.c.agitur de tribus personis principaliter:scilicet de quodam presbytero ianuarij epi, ꝛ de ipso ianuario episcopo malachitane ecclesie ꝛ de stephano episcopo.quos ob metum ꝛ fauorē cuiusdam principis quidam episcopi deposuerūt ꝛ ab ecclesijs suis expulerūt: ꝛ alios loco eorum substituerunt.Scribit aūt Gregorius Joanni defensori ꝛ legato,ꝛ ei causam istorum trium cōmittit examinandam,et

Diuisio. diffiniendam.Et diuiditur hoc.c.in.iiij. partes. in prima instruit eum qualiter in causa presbyteri debet procedere.in.ij. qualiter in causa ianuarij episcopi.in.iij. qualiter in causa stephani epi.in.iiij.de eisdem tribus repetit ꝛ eodem ordine. scilicet primo de presbytero.ij. de ianuario.iij.de stephano.ij.ibi: de epi vero persona.iij.ibi:qꝛ igitur stephanus.iiij.ibi,ꝛ de psona presbyteri.plana sunt oīa.

Exponit literam. Lege.¶ [In primis.de persona presbyteri dilecti fratris]iste genitiu9 presbyteri transitiue construitur cum sequentibus genitiuis.hu.[Si ita est]hec est illa cōditio que in rescriptis apponitur:vel intelligitur etiam non apposita vt.xxv.q.ij.§.rescripta vniuersa.ſm Hug.quod dic:vt le.ꝛ no.extra de re.c.ij. [sicut petitio.] quā ianuari9 miserat pape pro se presbytero suo.[continet] scꝫ ꝙ iniuste ꝛ sine causa fuit eiect9 ꝛ spoliat9.hug.[loco suo].i.officio.

Questio. ¶ Sed hic surgit questio quomō eps iste admittit pro presbytero illo: cū nullus debeat admitti pro alio sine mandato.

Rñdet. Ad hoc pōt primo dici,ꝙ ista questio non habet hic locum: qꝛ eps iste nō videtur aliud egisse p presbytero illo;nisi ꝙ ꝯquestus est de iniuria illata sibi ꝛ suo presbytero.qd poterat iuste facere.cū eps ꝛ clerici sui videant facere vnū corpus.vel dicēdum,ꝙ presbyter ille nō erat extraneus:sed subditus epi,ꝛ pro tali absqꝫ mādato poterat eps admitti ad agendum pro iniuria clerico suo illata vt hic vr̄ expressum.Et ad idē est extra de pba.licet.i si. Et quod notat ibi hosti.ꝛ de appel.dilectus.Et quod ibi notat inno.ꝛ de ma.ꝛ obe.inter.Et ratio est ſm archi.qꝛ in molestatione subditi intelligitur dñs molestari.itē ipsius interest subditos habere locupletes.in auth.vt iudices sine quoquo suf.§. cogitatio.coll.ij.Et hoc idem notat inno.extra de penis psbyteri.[iniuste dānatus].i.a non suo iudice.Jo.de.archi.[Reuocetur].i.restituatur.[modis oībus].i.cum oīb9 fructibus.vel modis oīb9.i.oī excusatiōe ꝛ appellatiōe remotis.

Questio. ¶ Sꝫ h surgit qstio.Quomō hic papa primo mādat ingri,ꝛ pcedi:vt si iniuste fuerint epi ꝛ sacerdotes dānati: scꝫ quo ad causam restituat eos:cū iure cōi añ ingressum cause debuissent restitui,ꝛ restituti tāto tpe gaudere pacifica possessione:ꝙto fuerint i spoliatiōe.iij.q.ij.c.j.ꝛ.c.ꝙdiu.ſm Goff.q ita notat ex̄ de offi.dele.

Rñdet. venerabili.ad hoc respondetur ꝙ licet de iure cōi ita debuisset fieri:ꝑpter tū scādalū principis sedādū fuit hoc omissum.Simile.iij.q.vj.hec quippe.vt dicit archi.ꝛ glo.tāgit: vel forte nō ītēdebāt possessoriū de iure suo cōfidētes.Si aūt intēderēt:restituerent cū hic sit ordo iuris:vt prius de possessione agatur ꝙ de rei ꝑprietate.vt.C.de rei.ven.l.iuris est.

Questio. Respōdet. ¶ Item surgit hic alia qstio quomō papa mādat hūc restituedū: cū nō fuerit petita restitutio p eū:nec p epm qd appareat. Ad hoc dicēdū iuxta archi.ꝙ postꝙ constat de spoliatiōe dꝫ subseq restitutio ꝛ iudex cogere debet spoliātē vt rē cū effectu restituat. ad hoc est qd le.ꝛ no.s.j.q.iiij.qꝛ psulatus.sic.j.e.notū.Et rō est:qꝛ cōstat spoliatorē mortaliter peccasse,ꝛ in publicis ꝛ enormib9 criminib9 qs cōpellit ad penitētiam.di.xvij.nec licuit.ꝛ.xxxv.q. viij.incestuosi.cū similib9. Et in hoc casu nō pōt agi pnīa nisi restituta.xiiij.q.vj.si res merito.ergo ita debuit gregori9 mādare qdqd in hoc puncto mussitent ignorātes,ꝛ hoc scdm canonicā equitatē:q̄ rigori iuris pfert.vt de trāſ.c.si. ſm Arch. [Si aūt dictū fuerit]scꝫ ab aduersario ei9.arch.[mota.fiue].i. ꝛ pbata nō ei sufficit moueri:nisi pbet.ar.viij.q.iij.nōne.ꝛ.xv. q.vlt.c.vltimo.ꝛ ex̄ de re iudi.cū sup.ꝛ.c.suborta.in si.ſm.Hu. lau.ꝛ archi.vel mota,ꝛ nō pbata. ob quā infamatus noluit se purgare.vñ meretur qs deponi:quasi esset inde conuictus.ar. j.e.q.v.c.vlt.ꝛ ex̄ de simo.hoc aūt.Siue[pbata.] ordine iuris: scꝫ p testes:vel instrumēta:vel euidētiā facti.hu.[subtiliter].i. diligēter:discrete,ꝛ distincte ſm papiā.arch.[ipso pñte]aliter causa nō dꝫ tractari:nec diffiniri:nisi esset absens per cotumaciā.ar.j.e.q.v.sup causā.ꝛ.iij.q.ix.absente. ꝛ extra de accu.qualiter ꝛ qñ.hu.[pñte] ꝛ itelligēte.aliter nō dr̄ pñs.extra de ver. sig.corā. [gen9 cause].i.qualitas cause.scꝫ vtrū fuerit ciuilis: an criminalis ꝛ si criminalis qualis criminalis.Ciuilis eñ nō inducit depositionē:nec oīs criminalis. vt di.lxxxj.aplus.ꝛ.v.
1 q.iiij.in loco.[vel genus cause].i.qualitas criminis.† Quedā eñ crimina inducunt depositionē: vt di.l.si eps. si quis viduā accedens.q̄dam suspensionē vt.j.e.qō.v.psbyter si epo.Quedā priuationē officij ꝛ bñficij ppetuo. vt di.lxxxj.c. si quis admodum.ꝛ.c.si quis sacerdotū.ꝛ.c.eos.Etiā q̄dam ad tempus. vt di.lxxxij.psbyter.ꝛ.xxj.q.ij.placuit.Quedam officij tm̄.vt dist. xxviij.psbyterū.ꝛ di.l.studeat. Quedā beneficij tm̄.vt.vij.q.j.si quis de ordine.Quedā neutrius:sed qs dñtaxat.vt dist.xxxv. añ oīa.ꝛ di.lv.nullus.ꝛ.vij.q.j.eps. ꝛ de cōse.dist.j.nemo. Quedam aliam penā inducunt.vt di.lxviij.sicut.ꝛ.xv.q.iij.placuit. [Modus pbationis].i.cōuictionis. scꝫ qualiter sit ei pbatū crimē:scꝫ vtrū ciuiliter:vl criminaliter.qꝛ si ciuiliter non ob h deponitur.ar.s.e.nihil.ꝛ.s. de offi.custo.c.j.ꝛ extra de fideicō. puenit.ꝛ de iureiur.querelam.Et vtrum apud secularem iudicem:vel ecclasticū:qꝛ si corā seculari nihil ei pjudicat.vt extra de iu.at si clerici.ꝛ si coram ecclesiastico vtrū corā suo an coram alieno.Si corā alieno nō obest.xj.q.j.in ecclasticorū.Et si corā suo vtrū sit confessus vel cōuictus.Aliter eñ agēdum est cum cōfesso.qꝛ mitius,ꝛ aliter cum cōuicto qꝛ seuerius.vt.j.q.vij.si quis oēm.ꝛ.xv.q.viij.qui amiserit.ꝛ.c.si quis psbyter.ꝛ si sit cōuictus adhuc pōt facere drīam vtrū sit conuictus per testes: vel per instrumēta:vel per euidētiā facti: vel per psumptionē. Et vtrū ista sit temeraria:ꝛ tunc non obest.vt.j.e.q.iiij.primo. vel probabilis que probationē inducit.vt.j.ca.q.psbyter si.vel violēta.q̄ snīam inducit.vt.xxxij.q.j.dicit hug.[in exilio].i.in eiectione extra solū ecclie sue:quasi in spoliatione ecclie sue: vl in insula:vel in alio loco extra eccliam suā.hu.ꝛ arch.vel exilio i.i monasterio qd dicitur exiliū clericorū.qꝛ ꝑpter peccata sua in eis detruduntur.vt dist.lxxvj.donū.[de epi vero psona].ij. pars:in qua incipit tractare de ianuario[q̄ digna est exilio].i.
2 ecclie deiectione:vel depositiōe ab officio.ꝛ est ar.†ꝙ nō quodlibet crimē inducit depositionē:vel suspensionē:vel deiectionē ar.di.lxviij.sicut.ꝛ.v.q.iiij.i loca.hu.ꝛ.j.e.§.de epi psona.

Laurētius Archid. Lau. archi.[peruerse.]Quid iuris sit de hoc habes.iij.q.ix.in summa.de hoc etiā no.ex̄ de do.ꝛ contu.veritatis.in nota.ꝙ pñtia ꝛ absentia dicitur multis modis.put no.ff.de procu.pñs.ꝛ cōtra canones.vij.q.j.nō furē.ꝛ.c.eum qui.ꝛ extra de concess.preben.c.j.vbi de hoc.[repellatur.]

Questio. Rñdet. ¶ Sed hic surgit qstio vtrū iste de cetero habebit aliam eccliam.Rñ.secundū lau.ꝙ non.ꝛ ratio est qꝛ adulteriū spūale ꝯmisit,ꝛ mortaliter peccauit.xxv. di.c.vlti.Ad idem.iij.q.ij.audiuimus. archi.[qui ꝛ eidem tradendus est.]

Questio. Sed hic surgit questio.quomodo hoc papa precipit, ꝙ aduersarius aduersario: inimicus inimico tradatur ad custodiā.

Rñdet. Rñdetur ꝙ nō tradatur vt iudicet eū.vt.j.iij.qō. v.qꝛ suspectus.nec vt puniat eum:sed vt custodiatur quousqꝫ per nuntium vel per literas dñs papa significet ei: quid de eo agendum sit:quod congruo factum est.ar.di.xix.in memoriā. Et sit hoc in penā illius qui ita grauiter peccauit:vl qꝛ cauti9 illum custodiret ꝙ alius,ꝛ ideo potius ei traditur.ar.xxvij.q. j.si quis rapuerit.hu. [Custodia.]authoritate pape.ꝛ.xxiij.q. viij.vt pridem.archi.[Epi qui eum]substitutum[consentientes].j.eo.notum.in si.ꝛ extra de offi.dele.c.j. [cōione priuari.]

Questio. ¶ Sed hic surgit qstio,Cum isti epi eū ordinauerint indignū ꝛ indigne quare nō sunt depositi:vel saltem priuati potestate ordinādi.xxxvj.di.qui clericis.ꝛ.lxij.di.c.ij.ꝛ di.lj.aliquantos, ꝛ.j.q.j.si qui epi.

Rñdet. Ad hoc rñdetur secundū hu.ꝛ lau.ꝙ sunt tolerati.Tum qꝛ multitudo epoꝝ erat in causa. Tum propter metū ꝛ scandalū principis qui fuerat causa depositionis psbyteri,ꝛ epoꝝ.Multa aūt ꝑpter scandalū pretermittuntur. vt
3 xxiij.q.iiij.non pōt.†Scandalū eñ inquātū possumus vitare debemus nisi veritas periclitetur.vt extra de reg.iuris.q scā-
4 dalizauerit[penitētiam] in monasterio.†Nota ꝙ monasteriū est locus penitentie imo carcer est.extra de pe.tue.Archid.[decernātur].xvj.qō.v.de laps.[non negetur] si digne peniteant. Nulli eñ penitēti est viaticū denegādū in morte.vt di.l. penitētes[metu iudicis].i.principis:vel psidis puicie:p qd excusantur in parte:sꝫ nō in toto.qꝛ potius debuerant mori: ꝙ malo consentire.vt.xxxij.q.v.ita[sua sponte.]quasi nō p coactionē. Mitius eñ agitur cū spōte cōfessis.ar.di.l.psbyterū. hu.[tēpus]sex mēsiū.[modus.]quo ad asperitatē.hug. [Si vero qꝛ leuioris culpe vr̄].i.psumit.loqtur ſm psumptionē: qꝛ magis psumitur primus cōsensisse in depositione epi, ꝛ sciuisse illum esse iniuste deiectū,ꝙ secund9.Et ideo magis prim9 puniēdus

H

venit:ꝙ secũdus[interdicatur]vix eñ dispẽsatur cũ aliquo in
ecc'lia male acqsita.ſ.e.q.v.c.j.de hac materia tñ nota.ex̃ de ele.
si alicui⁹.ꝛ de renũtia.post trãslatio.in glos.qꝛ ergo.[sacerdo-
te].i.epo.xciij.di.legim⁹.archi.[ad malachitanã] cuius ecc'ie
eps erat ianuari⁹[nunꝙ̃ reuersur⁹]nisi authoritate dñi pape.
Nã illi ecc'ie habẽti maritũ dedit fidẽ ꝛ copulat⁹ est.vñ nõ pot
illã habere in vxorẽ etiã mortuo marito illius.idẽ est in matri
monio carnali.vt.xxxj.q.j. relatũ.sed aliã ducere nõ ꝓhibetur
[gloriosus cõmitiolus] ꝓpria noĩa sunt.qꝛ binomius erat ille
vel comitiol⁹ est appellatiuũ ꝛ diminutiuũ vñ dr paru⁹ comes
vñ papa nõ vocat absolute comitẽ ꝓpter suã iniquitatẽ.[Ex-
pendisse]scꝫ dando ꝓ iniuria repellẽda ꝓ se defendẽdo: ꝓ dã-
no vitãdo.hu.[vel dãnũ ptulisse]iste eñ comitiolus fecerat eũ
expelli,ꝛ post ei⁹ expulsionẽ inuaserat bona ecc'ie ipsi⁹,ꝛ ipsius
5 epi.hu.vel dicẽdũ iuxta archi.†ꝙ hic noĩe dãnorũ cõtinentur
expense[a] [dato sacramẽto] legato dñi pape cõtra aduersariũ
suũ:q eũ spoliauerat,ꝛ ei⁹ heredes.vt.xvj.q.vj.si epm.hu.[cõ-
firmauerit]cũ taxatione tñ iudicis.de hoc no.iij.q.iij. qd fieri.
hu.ꝛ arch.[restituere]reus actori:victus victori cõdẽnandus
est in expensis.ar.C.de indi.ꝑperãdũ.[Quia igit̃].iij.pars.in
qua incipit tractare de stephano epo ẽm hu.ista litera pendet
ad inferiora sic.qꝛ stephanus eps asseruit ꝛc.igitur diligenter
querẽdũ est.Et ostẽdit quid sit primo q̃rendũ secũdũ eundem
hu.secũdũ vero ioff.est alius casus similis priori.Et arguit a
simili.qm̃ quidẽ ita diximus discutiẽdã causam ianuarij. igit̃
eodẽ mõ mãdam⁹ examinãdã causam stephani.[Capitulis].i.
criminibus.archi.[ordinaliter]quo ad ordinẽ citãdi ꝛ exami-
nãdi[diligenter q̃rendũ est.primo si iudiciũ ordinaliter] alias
nihil põt ordinaliter agi.extra de accu.qualiter.arch.[Si alij
accusatores ꝛ alij testes.]quod regulare est. vt.iiij.qd. iiij.c.j.ꝛ
ij.ꝛ extra de ver.sig.forus.[Causarũ qualitas]hoc supra dixit
genus.hug.vel scꝫ vtrum in modum accusationis vel alio mõ
6 †Nã trib⁹ modis agitur de crimine.extra de accu.super his.ꝛ
c.qualiter.ij.ꝛ extra de simo.lꝫ beli.archi. [Exilio].i.deiectio-
ne ecclesie.archi.[si eo ꝑsente.] ❡Hic surgit questio.Nã vide-
tur hic innui:ꝙ testes debẽt dicere testimoniũ ꝑñte aduersa-
rio.qd nõ est verũ.extra de testi.venerabili.Rñdetur ꝙ illud
tale non innuitur hic:sed tñ ꝙ iurare debẽt corã eo.Nã testes
iurare debent presente vtraqꝫ parte : vel altera per ꝯtumaciã
absente.vt extra de testi.in noĩe.sꝫ testimoniũ nõ debẽt dicere
corã partibus exẽplo danielis qui scelus secrete q̃rebat a testi
bus.j.q.iij.§.his ita.vnde litera construẽda est ẽm hu.ꝛ Arch.
[Si testimonium ꝯ eum dictũ est sub iuramẽto].scilicet facto
eo ꝑsente.ꝛc.i.in iudicio.[q accusatus est si scriptis].i.si est ac-
cusatio facta in scriptis:al's non est accipiẽda regulariter.ſ.e.
q.viij.c.j.ꝛ.ij.hu.[licẽtiã].i.inducias canonicas:q̃ semp dande
sunt accusatis in.q.j.in.c.j.ij.ꝛ.iij.ẽm hu.Ad hoc facit qd leg.ꝛ
7 no.extra de dila.c.ij.arch.[Cuius opinionis.]†Nã infames ꝛ
male opinionis nõ admittũtur ad accusationẽ:vel testimoniũ
vt.iij.q.v.cõstituimus.similiter.ſ.e.q.ij.ꝓhibent̃.ꝛ.q.vij. si qui
sunt.querẽdũ.[Cuius cõditionis.]an liberi:vel serui.qꝛ nõ ad
mittunt̃ serui.iij.q.v.nullus seru⁹ ꝛ.iiij.q.iij.testimoniũ.] ino-
pes.]qꝛ inopes ad testimoniũ non admittũtur.ſ.eo.ꝓhibẽtur.
qd verũ est:si ꝓpter inopiã sunt suspecti.sicut ribaldi vagi.sed
si pauper sit ꝛ bone opinionis:admittũtur ad testimoniũ sicut
ꝛ ad tutelã.vt.ff.de suspe.tut.§.vlt.ar.de testi.si qui.Et ita de-
terioris cõditionis sunt pauperes ꝙ̃ diuites quo ad hoc[ini-
8 micitias]capitales.nec postea interuenit recõciliatio†Nã ini
micus testis vel accusator ita repellitur.extra de simo.ꝑ tuas.
ꝛ in aut̃.de testi.§.si vero qs odiosus.ꝛ insti.de excu.tu.§.inimi
citie.ꝛ.iij.q.v.accusatores.[Cõtra prefatũ]scꝫ Stephanũ[ex
auditu dixerunt]tale testimoniũ non dꝫ recipi regulariter.vt
iij.q.ix.testes.Excipiunt̃ aliqui casus vt ĩ m̃rimonio.extra de
testi.quoties.ꝛ in baptismo.de ꝯse.di.iiij.placuit.ꝛ in pnĩa.vt
xxvj.q.vj.qui recedũt.ꝛ antiq operis memoria.vt.ff. de proba
tio.si arbiter.[An certe specialiter].i.specificãdo.ꝛ assignãdo
suorũ dictorũ causas:ꝛ rõnes ꝛ circũstãtias.Nõ eñ sufficit te-
stibus dicere.Nos scimus nisi assignẽt qualiter sciãt locũ:tps:
ꝛ ceteras circũstãtias:que in talib⁹ exigũtur legitime ostẽdẽ-
9 do.vt.ſ.iiij.q.iij.solam.[Si in scriptis]†snĩa enim in scriptis
dꝫ dari:nisi causaliter similiter ꝑsente vtraqꝫ parte debet reci-
tari.alioq nullius est momẽti.nisi forte ꝑ cõtumaciã altera vel
vtraqꝫ pars sit absens.vt.iij.q.ix.caueant.ꝛ.c.absente. ꝛ. c. oĩa
ẽm hu.Sed de hoc disputabit̃ in se.c. ❡Sed hic surgit que-
10 stio†vtrũ snĩa sit valida si alter litigãtiũ mortu⁹ fuerit.Rñ.ꝙ
nõ.ff.q̃ sen.sine app.l.plꝫ.ꝛ.ſ.e.q.viij.l.vlt.nisi decretũ in ꝑsona
mortui cõceptũ sit fauorabile.tũc eñ ad heredẽ trãsit.ff.de fi-
deius.heredũ.l.quasi.ẽm lau.ꝛ arch.[Qd si forte hoc solẽniter]
i.nisi ꝑdicte solẽpnitates sint adhibite:snĩa nõ valet:nec eget re
medio appellatiõis ad hoc vt retractetur.ẽm hu.Et sic nota.

a ❡Cõtinẽtur expense Adde bal.i l. termiato. C.de fruc.et lit. expẽsis. idẽ in.l.fi.ff. si qs ius di. non obtẽp.

Questio.
Rñdet.

Questio.
Rñdet.

ꝙ si ordo iudiciarius nõ seruatur:nõ valet snĩa.Et videas qd
no.iiij.q.iiij.§.in scripto.i prin.archi. Sed hic surgit q̃stio cur
papa iubet hec oĩa inquiri:cũ snĩa nõ teneret.ad hoc eñ ꝙ re-
uocaretur irritũ qdqd circa hos factũ fuerat sufficiebat ꝙ isti
tres expulsi ꝛ depositi fuerãt a iudicib⁹ non suis, ꝛ suspectis,ꝛ
inimicis . sufficiebat etiã ꝙ irritaretur quidquid actũ fuerat
circa epos.qꝛ expulsi ꝛ depositi sunt ꝑter spãlẽ licẽtiã ꝛ autho-
ritatẽ pape.qd nõ licet.vt.iij.q.vj.accusatus.ꝛ.c. q̃nis.ꝛ.c.du-
dum.❡Rñ.iuxta hu.ꝛ arch.q seqtur eũ:ꝙ papa. Gregorius
qꝛ videbat nõ posse qd factũ erat irritare ꝑter piculũ schisma
tis,ꝛ ideo ꝓpter scãdalum ꝛ metũ principis dissimulauit:que
cõtra ius facta erãt,ꝛ pmisit ꝙ snĩa iniusta teneret ꝓpter scan
dalũ,ꝛ iussit tot ꝛ tanta inqri ꝓpter tria. prima vt si cã depõsi
tionis inueniretur in eis licet alias cõtra ordinẽ iuris factum
esset:depositio cã vitãdi scãdali firmaretur.iij.q.vj.hoc quip-
pe.ij.vt si nõ inueniret̃ minus molestaret̃ princeps si factũ re-
uocaret̃ ex quo videret in tot articulis esse factũ cõtra ordinẽ
iuris:siue rõnem.iij. vt plenã daret notitiã ordinis iudiciarij
ẽm hu.ꝛ arch.[exilio].i.remotiõe ecc'ie.ꝑ.[depositiõe] scꝫ ab
officio.ꝑ.[hi vero excõicati].i. cõione corpis ꝛ sanguinis chri
sti ꝑuati.vt.s.bert.]Nõ neget̃]si sint vere penitẽtes.ex̃ de pe.ꝛ
re.qd in te.in ꝑnc.ꝛ de sen.ex.ꝑmittim⁹.ĩ fi.sic di.l.penitẽtes.in
fi.ipe aũt eccl'iastico.iij.q.ij.audiuim⁹.[Custodia]dic:vt supra
expositũ est epi.ꝛc.sicut supra.[ꝙ si]ver.[de obiectis.] scꝫ cri-
minib⁹[aliqua]scꝫ sequẽtia.Utrũ aũt q diffinit in minori: sit
admittẽdus postea ad maiora.ſ.declarabit̃.iij.q.iiij. ĩ summa.
[diffinitionẽ].i.snĩam.archi.[gloriosus innocẽs]supple maxi
me.Nam ꝛ si innocens inueniretur: tñ delictum ꝑsone non de-
bet reuerti in dãnũ ecc'ie.c.cũ venerabilis.de except.Hug.Si
sit cõtinua.Hug.dico si eps innocẽs apparuerit absoluat̃.Si
autem nocens eius depositio confirmetur ꝛ tamẽ comitiolus
res ecclesie reddere compellitur : vel eius heres si ipse mortu⁹
est,ꝛ hoc est.[Si autem epm.]sed qꝛ hoc ca.alibi ponitur in de
cretis intercidit gratianus hoc.c.ꝛ ponit cõcordãtiam vbi est
scꝫ.est[prima causa monachorũ.]videlicet.xvj.q.vj.si epm ẽm
Hug.[de persona].iiij.pars.Ab isto loco repetit de eisdẽ tri-
bus ꝛ eodem ordine:quo prius tractauit de his ꝛ qꝛ hoc capi-
tulũ de persona est alibi noluit gratianus hic ponere sꝫ posuit
concordantiã vbi sic scꝫ in causa que incipit.clericus.xj.qd.j.de
persona.ꝛ totũ qd sequitur vsqꝫ ad.c.legum:est vnũ.c. Grego-
rij.sed propter prolixitatẽ . multis locis gratianus intercidit
ẽm Hug.[de persona] ianuarij. verba sunt gratiani vsqꝫ ibi.
11 de persona [sicut maiestatis] ar.† ꝙ sacrilegium[a] est publicũ
a crimen qd verbum est:ꝙ sacrilegus ad instar illius qui cõmi-
sit crimen lese maiestatis debet puniri,ꝛ accusari ẽm leges. vt
xvij.q.iiij.§.qui autem[constitutione.]xj.q.j.longe. [de perso-
na episcopi nec inuictus.]Sed nõne iudicium redditur inui-
ctum.ff.de verb.obli.inter stipulantem.sed intellige ad iudiciũ
alienũ.qꝛ ad suũ iudicium inuictus trahi potest. Et vacat hic
ar.a cõtrario.qꝛ nec homines ꝑñt in aliũ iudicem ꝯsentire:nisi
de licentia sui iudicis.ẽm hug.qd dic:vt legitur ꝛ not.extra de
fo.compe.si diligenti.ꝛ.c.significasti.[Alieni concilij].i.alteri⁹
prouincie.Archi.[Contra hoc si dictũ fuerit]scilicet qd sequi
tur.ꝙ nec metropolitanũ nec patriarcham habuit.Hic vacat
argumentatio a contrario.Nam ꝛ si haberet non posset ab eis
condẽnari.posset quidẽ ab eis examinari.sed non diffinire sine
mandato pape.iij.q.vj.quãuis.secundũ hug.ꝛ.c.accusatio.vbi
de hoc.Et no.etiã.s.e.primates.[petijsse dinoscitur]implorã-
do audientiã pape:vel forte appellando:licet non esset ei neces-
sarium ante sententiam cum iudicaretur a non suo iudice.nec
post sententiam qꝛ sententia non tenebat:cum esset lata a iudi-
ce non suo,ꝛ a suspecto.ꝛ sine authoritate pape . secũdum hug.
[Alieni concilij].i.alterius prouincie.[a nõ suo iudice nihil.]
vt.iij.q.viij.accusatores.ꝛ.ix.q.ij.c.j.ꝛ.xj.q.j. in clericorum. hu.
[accusatus dicitur] dicebatur ꝙ conspirauerat in mortẽ prin
cipis comitioli.Archi.[audiri minime debuerunt] vt.iij.q.v.
12 nullus seruus.ꝛ.iiij.qd.iij.testimonium.†Non enim serui reci-
piuntur ad testimonium vel accusationem:nisi in casibus exce
ptis:puta in crimine lese maiestatis,ꝛ hereseos,ꝛ simonie:ꝛ hu
iusmodi.Sed in his criminibus differentia est inter clericos ꝛ
laicos.Nam contra laicos ꝛ serui ꝛ infames ꝛ criminosi ꝛ qui-
libet recipiuntur in huiusmodi casibus.Sed circa clericos di-
stinguit̃.Si eñ sunt vel fuerunt male opinionis:hactenus : vt
videatur verisimiliter eos talia commisisse indifferẽter in hu-
iusmodi criminibus recipiuntur contra eos in accusatione vel
testimoniũ quilibet sicut contra laicos. Si vero fuerũt hacte-
nus bone opinionis: vt non videatur verisimiliter talia com-
misisse tunc nõ recipiũtur in his casibus contra clericos serui
infames:criminosi:laici, ꝛ generaliter quicũqꝫ nõ recipiuntur
cõtra eos in alijs criminibus. vnde sequitur.[Si vita vel opi-
nio eius

a ❡Sacrilegiũ.Sacrilegiũ dicit̃ quasi sacrilediũ . idest sacre rei violatio vl' vsurpatio bal.l l.si nõdũ.in ver.qnto q̃ ro quot regrantur.C. de fur.ꝛ qd. sit sacrilegiũ vide gl.i.c. sacrilegiũ. xvij.q.iiij.ꝛ ibi pulchre Jo.de turre cremata. plura de sacrilegio.

nio eius antea talis.]scꝫ vt videretur verosimile eũ tale crimẽ
nõ commisisse.idem colligitur.ſ.eo.q.vij.accusatio.Et est arg.
13 †ꝙ ex preterita vita presens perpẽditur,ꝛ de ea iudicatur. ar.
di.xxviij.qꝛ sunt.ꝛ di.lxj.miramur.ꝛ.j.q.vij.tali.hu.ꝛ ex̃.de pre
sump.scribatur.vbi de hoc.ꝛ di.xl.multis. Arch.[se absente.]
14 †Testes eñ absente aduersario nõ sunt recipiendi.ar.iij.q.ix.
oĩa que.hu.[Nullius est momẽti] extra de testi.c.ij.archi. [di-
scussione].i.tormento.iiij.qd.iij.si res.ẽm hu.ꝛ archi.[Eodem
titulo].i.rub.de sen.ex peri.reci.ꝛ statim sequitur. Archi.[vt
sentẽtia.]Nota ex hoc.c.iuxta arch.ꝙ snĩa que nulla est autho
ritate ꝑncipis habetur rata.quod dic vt plene no.ix.q.ij. ꝛ dic
[sententia] scꝫ diffinitiua. Secus esset si esset cõstitutio sub pe
na posita:que ligat licet non sit scripta. qꝛ scriptura non facit
ius:sed verba.ẽm io.de.ꝑut not.in questionibus[nec nomen]
ergo nec effectũ.ſ.e.q.vij.§.quibus.ꝛ.C. de fer̃.a nullo. Archi.
[meretur]sic ex̃.lib.vj.ꝛ de re iudi.ꝛ si snĩa.vbi dicitur ꝙ a tali
sententia non est necesse appellare.Archid.de hac materia di-
sputabitur in sequenti.c.pro pleniori informatione.

2 ☞Sententia interlocutoria lata sine scriptis tenet.
3 Sententia diffinitiua debet proferri ꝛ redigi in scriptis.nisi in aliquibus casibus.nu.4.
4 Causa breuis que dicatur.
7 Episcopus appellatur legatus dei.
Et pupilla oculi dei.nu.8.
9 Judices debẽt sedere nõ solum cum diffinitiue pronuntiant: sed etiam cum res que agitur plenam cognitionem desiderat.

Statutis. Consequenter inducit ad ꝓpositum superioris.c.hoc.c.in quo lex imperialis continetur:que dicit. ꝙ sentẽtia diffinitiua debeat a iudice de scripto ꝓferri. alias est nulla.nec est ab ea necesse appellari. Et potest diuidi in duas partes.in prima lex statuit sub qua forma snĩe diffinitiue a iudicibus sint proferende.in.ij. addit illi aliquid ad pleniorem ipsius legis doctrinam.ij.ibi:hinc addimus. Pro pleniori intelligentia.huius.c.ꝛ finis precedentis queruntur duo.

Diuisio.

1 ❡Primũ est vtrum semper sententia scriptis sit comendanda ꝛ scripto proferenda.
6 ❡Secundum est vtrum semper iudex per se debeat proferre sententiam.

1 **Ad primum** sic ꝑceditur.†Et videtur ꝙ non.ꝛ
arguitur tribus argumentis.glos.
in fine precedentis.c.primo.Nam eps inter suos subditos sine
scriptura indicat. vt.xj.qd.j. si quis cum clerico.ꝛ.C.de sent.ex
peri.reci.au.nisi.❡Secũdo qꝛ etiã iudex secularis in modicis
causis indicat sine scriptura:vt ibi dicitur. Et in authenti.de
manda.prin.§.sit tibi. ❡Tertio partes possunt illud mutuo
consensu remittere. vt.C. de episc.ꝛ cle.ergo videtur ꝙ non sit
necessarium ꝙ sententia feratur in scriptis. ❡In oppositum
videtur finis.c.precedentis,ꝛ text.c.ꝑñtis,ꝛ sequentis.❡Rñ.
dicendum. distinguendum est de sententia. Aut loquimur de
sententia interlocutoria aut de snĩa diffinitiua. Si de interlo-
2 cutoria:sic est cõclusio prima.† ꝙ nõ est necesse illam ꝓferre de
scripto.imo sine scriptis lata tenet.patet cõclusio.ff. de appel.
l.ij.in fi.Et hanc cõclusionem tenet accur.ꝛ guido,ꝛ Jo.an.ex-
tra de re iudi.c.fi.li.vj.pro qua conclusione facit optime ipsum
c.in ꝑn.qm̃ dicit.Et si sentẽtia diffinitiua postꝙ̃ scripta fuerit.
quasi diceret sicut ibi dicit Jo.an.Sec⁹ de interlocutoria.Sed
arguitur cõtra hãc ꝯclusionem ex.c.qm̃ cõtra falsam.extra de
probatio.Ad hoc respõdetur ẽm. eundẽ Jo.an. ꝙ interlocu-
toria bene debet redigi in scriptis:sed nõ est necessariũ ꝙ pro-
feratur vel recitetur de scriptis.Poterit ergo iudex interloq
ꝛ postea interlocutoriã illam tabellio rediget in scriptis. Nec
est etiã de necessitate,ꝙ redigatur in scriptis:sed alias nõ cre-
deretur iudici:nisi id pateat per scripta actorũ vt ibidem. Si
3 vero loquamur de snĩa diffinitiua tunc est cõclusio.ij.†ꝙ talis
snĩa regulariter dꝫ redigi in scriptis, ꝛ de scriptis ꝓferri que
cõclusio patet.Tũ qꝛ que in scriptis agũtur maturius:magis
deliberate : solidius ac ꝑmanẽti⁹ ꝛ in memoriam diuturniorẽ
fiunt ꝙ̃ q̃ solo verbo.qd faciliter dicitur,ꝛ trãsit. Quare cum
snĩa diffinitiua debeat multa maturitate decoqui,ꝛ ꝑmanẽtis
firmitatis esse rationabiliter in scriptis redigi ꝛ inde proferri
debet. Tum patet etiã cõclusio ex ꝑcedenti.c.ꝛ ex ꝑñti ꝛ sequẽ-
ti.patet etiam.C.de sen.ex peri.reci.l.ij.ꝛ.iij. ꝛ in.c.allegato.ꝛ si
4 snĩa.de re.iu.li.vj.❡Tertia ꝯclusio† ꝙ licet vt dictũ a regula
riter snĩa diffinitiua redigi ꝛ ꝓferri de scripto sit necesse nihi-
lominus in aliqb⁹ casib⁹ deficit.puta vt dicit Jo.an.vbi supra
5 qm̃ breues sunt cause:maxime vilium ꝑsonarũ:† ꝛ breuis pote
rit dici duorũ aureorũ.ff.de dolo.l.idem.ꝛ.l.ꝑcedẽti.in fine. in-

Primũ ar.
Scdm ar.
Tertiũ ar.
Opponit ꝛ Rñdet.
Prima cõclusio.
Opponit ꝛ Rñdet.
Scda ꝯclusio.
Tertia cõclusio.

spiciat̃ aũt qualitas ꝑsonarũ, ꝛ relinquat̃ iudicis arbitrio. ff.
de iure deli.l.j.ꝛ ex̃ de offi.dele.de caus.in fi.vel inspiciatur con-
suetudo loci:vel fori.xj.di.cõsuetudinis.❡Secũdus casus est
cũ eps de causa ciuili iudicat inter clericos suos.xj.q.j.si quis
cũ clerico.ꝛ hoc habet.C.de sentẽ.ex per.reci.auth.in fi.qd alle-
gatũ fuit arguẽdo.❡Tertius casus est cũ ꝑses deposito offi-
cio cõuenitur:vt reddat administrationem.in aut.vt iudi.sine
quo suff.§.necessitatẽ. ❡Quartus casus est cũ papa ꝑ se ꝓnũ
tiat.valet eñ lꝫ nõ tulerit in scriptis. ipse eñ solut⁹ est legib⁹.
C.de legi.digna vox.Et qꝛ ei⁹ ꝑñtia oẽm supplet solẽnitatem.
C.de testi.l.oĩm. ❡Quĩtus casus est ẽm quosdam in quo sen-
tentia lata valet sine scripto est in causa matrimoniali.per de-
cretalẽ.albericus.ex̃ de testi.ꝛ hoc videtur ibi tenere Ber.Jo.
Goff.ꝛ Inno.sed hosti.intelligit.ꝙ ibi bene fuerat snĩa lata in
scriptis:sꝫ nõ in publicũ.ꝛ hoc teneas ꝑ ꝯstitutionẽ cle.de ver.
signi.sepe contingit.circa fi.vel dic distinguẽdo.an iudex pro-
cessit ex officio an in figura iudicij: vt in primo casu teneat sen
tẽtia sine scriptura.in.ij.nõ.vel an ꝓcedat ĩ figura iudicij vtra
ꝙ pte pñte:vel altera ꝑ cõtumaciã absente.vt in primo valeat
in secũdo nõ.ꝛ hoc dixit verissimũ:allegat vt lite nõ contest.c.
j.ꝛ.c.qm̃.❡His habitis dicẽdum est ad rationes in principio
q̃stionis.Ad primã ꝛ secundã patet responsio. qꝛ tãgũt casus
in quib⁹ vt dictũ est ꝯclusio deficit siue fallit. ❡Ad tertiã rñ-
detur.Qd ꝛ est iste casus ĩ quo fallit ista ꝯclusio qñ partes mu
tuo cõsensu remittũt. siue renũtiant ordini iudiciario.vt vult
hu.lau.ꝛ Jo.de fan.ꝛ glo.hic. Uerum ꝙ her.ꝛ hosti.videntur
dicere oppositũ ex̃.de offic.dele.de caus.de quo per Jo.and.in
cle.sepe.in vlt.glo.de verb.signi.ꝛ de re indi.c.fi.in glos.vbi ita
dicit hosti.fatetur ꝙ partes bene possunt renũtiare:ita vt nec
locus esset liti:nec prolationi snĩe,ꝛ de plano inquireretur ve-
ritas,ꝛ mandata sua daret:vel aliter vt sibi videretur ordina-
re.ff.de offi.ꝓcõsul.nec quisquã.§.de plano.ꝛ.C. de temp.app.
l.fi.sed ꝙ iudicando ꝛ ꝓnũtiãdo omittatur scriptura:dicit fie-
ri nõ posse ꝛ dant doctores cõsilium,ꝙ iudex in ipsa snĩa dicat
his scriptis.C. de testi.auth.hoc inter.ꝛ.C. de fide instru.con-
tractus. Et dicunt quidam aliter sentẽtiam latam nõ valere.
C.de sen.ex peri.reci.l.ij.ꝛ vlt.quod nõ est verũ. Sufficit enim
ꝙ in scriptis feratur.ar.de testamẽtis.cũ antiquitas.§.fi. stan
do in causis in quibus proceditur simpliciter,ꝛ de plano : sine
strepitu,ꝛ figura iudicij.vt in consti.cle.de ver.signi.sepe.circa
fi.dicit tamen hic hu.ꝙ in plerisqꝫ locis de consuetudine indif
ferenter quelibet sententie ꝛ presertim ecclesiastice recitantur
sine scriptis,ꝛ valent secũdum eum: quod etiam recitat archi.
6 **Ad secundum** sic proceditur.† Et videtur ꝙ
sententia debeat semper ꝓferri
a iudice ꝑ se ꝛ nõ ꝑ aliũ:ex.c.ꝑñti.vbi ait ꝙ vltimas diffinitio-
nes de scriptis recitationem ꝓferant scꝫ ꝑ se ꝛ nõ ꝑ aliũ vt cõi
ter exponitur.itẽ.ij.patet.C. de sen.ex peri.reci.l.ij. ❡In op-
positũ arguitur.de.c.vltimo.de re.lib.vj.❡Rñdetur sub ista
cõclusione iudex ꝑ se debet proferre sniam:nisi esset de illustri-
bus.de istis habetur.ij.q.vj.anteriorũ.§.ille.in fi.ꝛ in authẽ.vt
ab illustri.ꝛ qui super eos sunt.col.v.Et nisi esset epus q ꝑ di-
gnitatis prerogatiua ꝑ aliũ recitare põt.vt ex̃.li.vj.de sen.ꝛ re
7 iu.ꝛ si sententia.†Nam eps appellatur legatus dei.vij. qd.j. si-
8 cut.in fi.ꝛ.xxj.dis.in nouo.ij.q.vij. si accusatio.in fi.†Alibi epi
dicunt̃ pupilla oculi dei. Item dicũtur aliqñ colũne ecc'ie san
cte dei.itẽ aliqñ summi sacerdotes. vt in prealle.c.accusatio. ꝛ
de cõse.di.v.de his.ꝛ ibi no.quare dicũtur summi sacerdotes.
Aliquando dicitur,ꝙ episcopus habet imperium christi . itẽ
ꝙ est vicarius eius.xxxiij.q.v.mulier. Et ideo sunt plus cete-
ris honorandi ob reuerentiam sacri officij quod exercent. Et
ideo merito prerogatiua tante dignitatis epi: sicut ꝛ illustres
excipiuntur ibi:habetur etiam in predicto.c.vlti.ꝛ si sententia
9 ꝙ snĩa dꝫ ꝓferri ꝛ nõ stãte.†Sedere eñ debẽt iudices nõ solũ
cũ diffinitiue ꝓnũtiant: sed etiã cum res que agitur plenã co-
gnitionẽ desiderat.ff.quis or.iuris in bo.posse.seruetur.l.ij.§.
dies.in authẽ.vt ab illustri.ꝛ qui sup eos sunt.§.sanctissimus.
coll̃.v.vnde ibidẽ dicitur.ꝙ si snĩa nõ fuerit a iudice partibus
recitata: sꝫ ipsis tñ in scriptura data fuerit vel ab ipso iudice
non sedẽdo.sed stando prolata fuerit . nullius est penitus mo-
menti.❡Sed surgit hic questio.Quid si sunt plures iudices.
Rñdetur.ꝙ sufficit ꝙ vnus recitet alijs ꝑñtibus ꝛ mãdanti-
bus.eo.titu.cum ab vno.li.vj.Ex dictis patet responsio ad ra
tiones. Lege.❡[Statutis.reddendi].i.exercendi iuris.ꝛ fa-
ciende rationis.hu.[diffinitiones].i.diffinitiuas snĩas : ꝛ etiã
in causis in quibus debet procedi summarie,ꝛ de plano. vt in
cle.sepe.de ver.signi.vbi vide glo.super ver.in scriptis. de sen-
tentia interlocutoria dictum est in conclusione prima, ꝙ non
erat interesse in scriptis redigi,ꝛ inde proferri.[de scriptis re
citationem].i.cum recitatione scripti.i.recitando scriptum.i.

Innocẽ.
Hostiensis
Ad primũ ꝛ scdm arg.
Ad tertiũ.
Primũ ar.
Opponit ꝛ Respõdet.
Questio.
Respõdet.
Exponit literam.

sentētiā scriptā. hu. ⁊ archi. [proferant] per se: nō p aliū. quod intellige: vt. iij. q. ij. diximus. [Hinc]. ij. pars. [nec nomē quidē sniē habere mereatur.] hoc nō tenet in snia principis. vt nota. xxv. q. ij. institutionis. archi. [recisionem]. i. cassationē [pperā decretorum]. i. peruerse sniē: que nullius est momenti. Et ideo non est opus appellatione. hug. [vnde appellationis] male iudicatorū.

Questio.

¶ Sed hic surgit questio vtrū sit verum qđ dicit gl. videlicet ꝙ si appellatur prosequi debeat appellationem quoniam appellatio confirmat sententiam. de hoc no. ex̄ de re iud. c. j. vbi bar. bri. in hoc articulo dicebat, ꝙ sentētia que nulla est ipso iure: nō cōfirmatur per appellationē: nec obstat lex. §. falsus. qꝛ ibi snia tenuit quātū ad ꝓcuratorē. i. erat valida in preiudiciū falsi ꝓcuratoris. Quod hoc sit verū patet. ff. de re iud. si se nō obtulit. circa principiū. Tutius tn̄ est ſm ipm ꝓponere de nullitate sentētie, ⁊ subdere, ꝙ si que est: appellat. arch. determinatio huius glos. est contra legem si expressim. ff. de app. bar. ibi dicit ꝙ. §. falsus non obest. qꝛ ibi snia erat nulla ex defectu cōsensus dn̄i. Sed demum appellando dicitur cōsentire, ⁊ ipsam confirmare: dum tamen iniustam. in. l. sed expressim. nulla erat ex alio defectu. qꝛ partis consensu non suppletur.

1 ☞ Casus in quibus requiritur scriptura.

Legum. Palea dicitur esse. Hug. in hoc. c. ex cōcilio apud sanctū medardum sumpto. magister gratianus ostendit multis exemplis ecclesiastice cōsuetudinis: nec accusationē nec sentētiam sine scriptura debere proferri. ⁊ sic facit ad propositum suū principale. videlicet ꝙ ordo iudiciarius est obseruandus. qꝛ ad ordinē iudiciarium spectat vt accusatio fiat in scriptis ⁊ sententia feratur in scriptis.

Diuisio.

Et diuiditur in duas partes in prima ponit obseruantiā generalē. in. ij. ostendit illā per exēpla plura. ij. ibi: adeo.

Exponit literam.

Plana sunt omnia maxime attentis que in precedēti. c. disputata sunt. Lege. ¶ [Legum. in causis gestorū]. i. causis ⁊ negotijs: que gerunt̄ in eccl'ia: vel scriptura [gestorū]. i. in his: q̄ in ecclesia geruntur. hu. ⁊ Archi. [adeo] ij. pars. vbi enumerat casus aliquos: in quibus semp scriptura requirebatur. ⁊ primo exemplificat in baptismo. Ad sacrū fontē]. s. baptismi. [baptizādus. dare nomē in scriptis.] vt de conse. dist. iiij. baptizandi. ⁊ de conse. dist. ij. qꝛ passus. Sed hoc nō obseruatur nūc vbiqꝫ: sed olim generaliter vbiqꝫ obseruabatur. Hug. [ad summū] hic ponit exemplum in ordinatione eporū: [sacerdotiū]. i. epatum. hug. ad hoc. j. e. q. vij. accusatio. ⁊. s. dist. xviij. si eps metropol. lix. distin. si officia. ⁊. vj. q. j. infames. in fi. cum multis alijs. archi. [decreto] quod fit in electione epi. vt di. lxj. eps. ⁊ di. lxiij. q̄to. ⁊ di. lxvij. de petro. hug. [roborato.] subscriptione eligentiū. vt ex̄ de elect. innotuit. vbi de hoc. Sed nec ista scriptura est de substātia electiōis: sed est ad cautelam. vt dicit hu. [sc; vt infirmior sit electio] arg. xxv. q. ij. postea q̄. ⁊ si resilire voluerint: incipiat eis obuiare. vt. j. q. vij. saluberrimū. ⁊. xxvij. q. j. oēs. vnde inuenitur in cōcilio carthagineñ. Si quis contra suā professionem vel subscriptionē venerit in aliquo ipse se honore priuabit. Non est ergo de substātia electionis. Ad electionē eñ sufficit cōsensus eligentiū, ⁊ electi: sicut in matrimonio carnali. vt. xxvij. q. ij. §. j. potest ergo eē sine scriptura, ⁊ eque competēter pōt roborari p testes: vt per scripta secūdum hu. [Ordinatus.] Ponit exemplum in collatiōe ordinis. [Literas.] Olim qui ordinabat literas a suo ordinatore recipiebat: ne dubitaretur de eius ordinatione. Sed hoc nūc nō obseruatur vbiqꝫ: nisi dicatur de his qui ordinant̄ a non suis epis. ⁊ qui transeunt ad alios epatus: qui sine literis cōmendatitijs vel dimissorijs nō recipiūtur. vt di. lx. extra neo. hortamur. ⁊ di. xcviij. nullus trāsmarinos [excessu.] ponit exemplum in excessū maiorū criminū. [excessu] pro heresi vel adulterio vel hmōi. Nam de excōicatione non potest intelligi: qꝛ de ea postea subijcit hu. vel si de excōicatione quis hoc vellet intellige referendū est ad antiqua tempora. Antiquit⁹ eñ hoc fiebat qñ excōmunicatio vicinis epis manifestabatur vt. xj. qō. iiij. cure. Hodie vero in hereticum obseruatur: quoniam non reconciliatur sine scriptura vt. s. j. q. vlt. ⁊ sic oīa hmōi. Nā aut recipitur: aut deijcitur. xj. q. iij. debent. de adulterio vero ⁊ criminibus huiusmodi non est consuetum, ⁊ tamen inuenitur fuisse statutum. vt. xxx. qō. v. qualis. vbi dicitur, ꝙ penitentia adulteri per scripturā est recipienda. ſm Hug. ⁊ Archi. [Accusatur] vt. j. ea. q. vlti. c. j. [excommunicatur] vt. xxiiij. q. j. miramur. [reconciliatur] vt. xj. q. iij. debent. ⁊. xxiiij. qō. iij. si quis de potētibus. [in cōmonitorio misso]. i. in epistola in qua aliquid commoneatur. xxxj. q. v. lotharius. hoc commonitorium fuit premissum. c. scilicet in premissis. vbi notandum primo. ꝙ aliqui casus notati sunt in. c. precedenti vbi scriptura non est
1 necessaria. ¶ Secundo no. † ꝙ etiā ⁊ alij casus sunt in quibus

a scriptura[a] exigitur sc; in professione monachali. vt. xxj. q. j. vidua. ⁊. xxvij. qō. j. oēs. item in infantium expositione. vt. distin. lxxxvij. si expositus. item in legatione. vt di. xcvij. nobilissim⁹. item in manumissione. vt di. liiij. nulli. item in beneficij renūtiatione. vt. vij. q. j. §. ecce.

a ¶ Scriptura. Et qđ si scriptura ꝫ dicit scripture pulchre Pe. de anch. in. c. imputari. nu. 2. de fide instrumen.

1 ☞ Inquiri an possit sepius de eodem crimine.
2 Deponi an quis possit pro simplici fornicatione.
3 Nisi dictio ꝙ ponatur exceptiue.

Notum. Inducit magister consequēter ad probandum intentum: videlicet ꝙ nullus sine ordine iudiciario debeat condemnari. hoc. c. quod est Nicolai pape. vbi precipit, ꝙ restituatur: quem nec cōuictum nec cōfessum constat esse eiectum.

Diuisio.

Et diuiditur in duas partes. in prima narrat querelā presbyteri christofori. in. ij. prouidet precipiēdo, ꝙ restituatur sue ecclesie. ij. ibi: idcirco. plana sunt oīa. Lege tex.

Exponit literam.

¶ [Notū presbyter christoforus] Nota casum. iste pauper clericus corā archiepo turoneñ. fuit accusatus ad suggestionem quorūdam: qui ab eo petebant aliqua: qꝛ ipse vel nolebat vel nō poterat dare. que cum ipsi accepissent ab alio p̄sbytero in tātum psuaserunt ipsi archiepo: ꝙ prefatū christoforum non cōuictum: non confessum: officio suo priuauit, ⁊ ei ecclesiā abstulit, ⁊ illā alteri presbytero concessit. ⁊ ob hoc christoforus fuit dn̄o pape conquestus. Scribit ergo papa illi archiepo, ⁊ mandat ei: vt illum restituat sue ecclesie: ⁊ officio ſm Hug. ⁊ archid. [impetitum]. i. accusatū: nec conuictum testibus vel instrumentis vel euideñ. facti. hu. [Confessum] ore: vel cōtumacia. hu. [dictum] hic non apparet: ꝙ petierit directe restitutionem. ⁊ tamen papa mandat eum restitui. sic. vij. q. j. pn̄tium. de hoc no. s. j. q. iiij. qꝛ presulatus [tua diligentia]. i. per tuā diligentiā. archid. [per tres vices.] inquisitione facta vbi dicit gloss. Nota sepius posse de eodem crimine inquiri. vt. j. e. q. v. habet hoc. ⁊. c. mēsa. ¶ Sed
1 hic surgit questio. † vtrū hoc sit verum. Et videtur ꝙ non ex̄.

Questio. Rñdet.

de collu. dete. c. vlti. Ad hoc dicunt quidam, ꝙ bene sepius inquiritur de eodem qñ fuit condēnatus: sed nō qñ fuit absolutus. ex̄. de accu. de his. de hac materia notat inno. ex̄ de purga. ca. c. cū dilectus. Sed respondendū videtur sic distinguendo. aut proceditur p viā accusationis, ⁊ tūc sine ex ea sequatur absolutio: siue cōdemnatio: non est amplius querendum de codē delicto. gl. est de hoc. j. e. phibētur. in ver. ab alio. ⁊ ex̄. de accus. de his. ⁊ quod ibi no. Aut per viā inquisitionis: ⁊ tunc aut est determinata inquisitio p sniam, ⁊ nō hoc casu dic intelligi hoc c. ⁊ ex̄ de pur. can. c. cū dilect⁹. vbi de hoc innocentius ptractat.

Innocēti⁹.

Et ita videtur intelligere Hoff. extra de accu. qualiter. ij. ⁊ in sum. eo. tit. Aut absolutoria, ⁊ tunc secus. ar. predicti. c. de his. Aut non est per sniam inquisitio terminata, ⁊ hoc casu sepe q̄ri pōt. Et ita etiam possumus intelligere hoc. c. non obstante: ꝙ publicate sint attestatiōnes. vt extra de testi. cum clamor. de hoc etiā no. in spe. tit. de inquisitione. §. j. v. iij. [Nec de fornica-
2 tionis crimine.] Consueuit hic querit̄ vtrū pro simplici fornicatiōe quis deponi possit. Et videtur ꝙ sic. lxxxj. di. maximianus. vbi de hoc. ⁊. j. e. q. iiij. cum autem. ¶ In oppositum tamē colligitur. j. e. q. vj. lator. vbi glo. dicit ꝙ non. ¶ Rñ. dicēdum ꝙ hodie pro simplici fornicatione nō deponitur. vt. lxxxij. dist. presbyter. nisi de rigore factum fuerit: vt. lxxxj. di. si quis eps. de hoc le. ⁊ notatur. e. dist. maximianus. ſm Hoff. ⁊ extra. de vita ⁊ ho. cle. vt clericorum. de hoc etiam notatur. j. e. q. vij. si qs
3 oēm. [nisi] † istud nisi nō ponitur hic exceptiue: vt dicit glos. ⁊ hu. dicit ꝙ vsualiter ⁊ vulgariter loquitur. sicut vulgariter solet dici non ob aliud acciderunt mihi tot mala: nisi qꝛ bene faciebam. vnde non excipit aliquid illud nisi. simile. viij. q. iij. artaldus. vel supple. nec aliquid fuit propter quod deijceretur. Hug. [egit]. i. dedit ea: que petebantur [te forte ignorante] qꝛ forte quibusdam consiliarijs eius data fuit pecunia. [idcirco] ij. pars. [Monemus tuam pietatem] de reddendo. ad hoc tamen faciendū tenebatur: sed sic loquitur charitatiue. [Simile]. xxviij. q. j. si enim. Hug. [giezita]. i. simonia a giezi qui primus fuit simoniacus in veteri testamento. hic surgit questio. vtrum papa conueniēter precepit istum restitui ante cause cognitionem. Et videtur ꝙ non: quia cum iste spoliatus fuisset a suo iudice non debebat restitui: nisi constaret de iniusta spoliatione. Et propter hoc dicit gloss. super prefato ver. restituēdo. causa prius cognita. Sed respondetur prius iuxta Hug. ⁊ Archi. ꝙ bene verū est ꝙ iste spoliatus erat a iudice suo. sed quia preter ordinem iuris ⁊ de hoc constabat ideo restituitur ante cause cognitionem. Non ergo papa committit cognitionem cause: sed ⁊ mandat vt eū restituat. Sine ergo ab eo appellauerit siue non: iterum surgit hic questio. quomodo iste presbyter

Questio. Opponit ⁊ Respōdet. Questio. Rñdet. Questio.

Respōdet.

presbyter remittitur ad eum: a quo appellauit: cum nullus remittendus sit ad eum: a quo appellauit. vt. j. e. qō. si eps. ⁊. C. de appel. l. eos. Rñdetur ad hoc primo. ꝙ iste p̄sbyter non est remissus ad archiepm ad hoc vt de causa cognoscat: sed vt eum restituat. ¶ Secūdo respōdetur ꝙ vt credit hu. iste sacerdos non appellauit: nec fuit ei opus: qꝛ nullum fiebat ei preiudiciū cum snia archiepi ⁊ factum eius ipso iure nullius fuerit momēti. Sed ad huius dicti declarationē videas quod le. ⁊ notatur vij. q. j. pn̄tium. ⁊ extra de resti. spo. cōquerente. archi. [Canonica] que dicunt neminem dānandum. sine iuris ordine. p. [cōtēni]. xxv. q. j. generali. [permittas] forte dicebat iste archiepiscopus, ꝙ non fecerat hoc. ideo papa dicebat, ꝙ non ex hoc excusatur. qꝛ nisi corrigat: consentire videtur [qꝛ consentientes] hoc sumptum est ex verbis apostoli. ad ro. j. vbi dicit. qui talia agunt digni sunt morte: nō solum qui ea faciunt: sed etiam qui consentiunt facientibus. verum hoc tenet cum possunt prohibere sine peccato: alias non tenētur. vt. xxij. qō. ij. primū. [par] i. similis. vt. xvij. q. iiij. oēs ⁊. xxxj. q. iij. nō oportet. ⁊. xxxiij. qō. iij. non inferenda. [Constringit] leui. xx. ⁊ in alle. c. oēs. vbi notat gl. ꝙ multipliciter dicitur aliquis consentire. vnde est cōsensus authoritatis: cōsilij: cooperationis ⁊ intelligētie. alias de hac materia copiose. s. ⁊. c. j. de offi. deleg.

1 ☞ Sacerdotes parochiales an possint excōmunicare.
2 Papa iure ordinario potest excōicare omnes christianos.
3 Prelatus inferior episcopo qui de iure vel consuetudine habet subditos citare, ⁊ in foro ecclesiastico contentiose ius reddere potest excommunicare.
4 Consuetudo dat iurisdictionem.
5 Curatus simplex non potest excōmunicare de iure.
6 Abbates etiam non benedicti dū tamen sint confirmati possunt excommunicare.
7 Prior etiam conuentualis per electionem positus potest excommunicare.
8 Cardinalis non episcopus in ecclesia sui tituli pōt fulminare.
9 Officialis episcopi ⁊ cuiuscunqꝫ archidiaconi qui habet curiā de consuetudine potest excommunicare.
10 Prior collegio assignatus qui sine abbate totaliter regit conuentum in spiritualibus ⁊ temporalibus extra abbatiam principalem potest excommunicare.
11 Guardianus qui solet esse per electionē quando fit per prouisionem superioris potest excommunicare.
12 Legatus potest excommunicare infra prouinciam sibi creditam, ⁊ non extra.
13 Decanus an possit excommunicare aliquem de capitulo.
14 Delegatus pape potest excommunicare.
15 Uisitator missus non solum ad simplicē requestam faciendam ⁊ referendam: sed ⁊ ad corrigēdum ⁊ puniendum: potest etiam excommunicare.
16 Prior claustralis non potest excommunicare.
17 Excommunicatio licet iniusta tenet, ⁊ ligat.
18 Jus sibi dici nemo debet spernere: quod in alium dixerit.

Nemo. Consequēter magister gratianus subiungit ad propositum de obseruantia ordinis iudiciarij in causis hoc. c. quod est de libro constitutionum. vbi statuitur vt nullus debeat excōmunicari: nisi prius causa probetur alias superior absoluet ⁊ punietur excōmunicans.

Diuisio.

Et potest diuidi in tres partes in prima ponit dictam prohibitionem. in. ij. prouidet si cōtra fieri contingat. in. ij. punit contrafacientes. ij. ibi: si quis. iij. ibi: is
1 autem. ¶ Pro pleniori intelligeñ. huius. c. Queritur † vtrum sacerdotes parochiales possint excōicare.

Questio. Primū ar.

Et videt̄ ꝙ sic. primo ex pn̄ti. c. vbi ait. Nemo eps. nemo presbyter excōicet. arg. vt ait glo. ⁊ hu. ꝙ simplex sacerdos potest excōicare.

Scdm arg.

¶ Secūdo arguitur sic secundum philosophum. Cuius est potentia: est actus. sed potentia est clauis ⁊ actus eius est ligare ⁊ soluere per excōicationem ⁊ absolutionem. ergo oēs habentes claues possunt excōmunicare.

Tertiū ar.

¶ Tertio sic. sacerdos parochianus habet iurisdictionem super plebem sibi commissam, ⁊ per consequens coercionem quia iurisdictio sine coercione nulla est. extra de offi. dele. ex literis ⁊. c. pastoralis. Sed coercionem non potest habere nisi per vincula spiritualia: que sunt excommunicatio, ⁊ alie pene spirituales. ergo excōmunicare potest.

Quartū ar.

¶ Quarto illi possunt excommunicare: qui habēt potestatem iudicandi in foro exteriori. sed hoc possunt parochiales sacerdotes. extra de iudi. decernimus. ⁊. xv. qō. iiij. nullus eporum. ergo ⁊c.

Quintū ar.

¶ Quinto prelati possunt excommunicare. extra. de offi. ordi. cum ab ecclesiarum. Sed plebani sacerdotes sunt prelati. extra de cle. egro. c. tua. ergo. ⁊c.

Sextū arg.

¶ Sexto sic. magis est iudicare in foro penitentie seu cōscientie: q̄ in foro exteriori. sed primum possunt parochiales. sacerdotes ergo. ⁊. ij.

Opponit i cōtrarium.

¶ In oppositum arguitur sic. xvj. q. ij. visis in fi. dicitur. ꝙ excommunicatio est mucro epi. ergo videtur ꝙ excōicare sit proprium epo per authoritatem. ⁊ non conueniat inferioribus.

Rñdet. S. Thom.

¶ Rñ. dicendum ꝙ circa hanc questionem est duplex opinio. vt tangit sanctus Tho. ⁊ alij doctores ⁊ etiam tangitur in glos. pn̄tis. c. Quidam eñ dixerūt ꝙ oēs prelati ecclesiarum de iure cōi excommunicare possunt: nisi epi contra multos prescripserint: ⁊ ita presbyteri parochiales cum prelati sint suorum subditorū per ꝯsequens dicunt ꝙ possunt excōmunicare subditos suos: nisi inquātum contra eos epi prescripserunt. Alij vero dicunt episcopū ꝓpria authoritate ⁊ prelatos habētes iurisdictionē in foro exteriori posse excōicare: presbyteros parochiales non nisi ex cōmissione eis facta: vel in aliquib⁹ casibus: sicut in furto, ⁊ in rapina, ⁊ huiusmodi. in quibus est eis a iure cōcessum: ꝙ excōicare possunt: vel ratione consuetudinis approbate. et hec opinio (vt dicit sanctus Thom. ⁊ Albertus ⁊ Alexander de halis ⁊ quasi oēs theologi doctores) est rationabilior licet iuriste sicut minus intelligentes materiam clauium dicāt contrarium.

Albertus. Alexander

Nos vero hanc opinionem sequentes ponimus pro conclusione rñsiua id: quod iam dictum est. Pro cuius conclusionis declaratione ⁊ probatione est notādum cū sancto Tho. in. iij. di. xviij. ꝙ in foro conscientie cā agitur inter hominem ⁊ deum. in foro autem exterioris iudicij causa agitur inter hominem ⁊ hominem. Et ideo absolutio vel ligatio que vnū hominem obligat quo ad deum tantum pertinet ad forum penitētie. sed illa que hominem obligat in comparatione ad alios homines ad forum publicū exterioris iudicij pertinet. Et qꝛ per excōicationem homo a cōione fidelium separatur: ideo excōicatio ad forum exterius pertinet. vnde in. c. pn̄ti habetur. ꝙ nemo excōicet anteq̄ causa probetur: propter quā ecclesia ⁊ canones hoc fieri iubēt. Et ideo illi soli possunt excōicare: qui habēt iurisdictionē in foro iudiciali: cuiusmodi sunt episcopi vnde in. c. peruenit. xi. q. j. dicitur. ꝙ si quis cōtra quēlibet clericum causam habuerit epm eius adeat. vnde in. c. corripiant̄ xxiiij. q. iij. dicitur. ꝙ excōicatio quam facit iudicium epale ⁊c. ergo videtur ꝙ soli epi propria authoritate ⁊ prelati habētes talem iurisdictionem possunt excōicare, ⁊ nō presbyteri parochiales: nisi ex commissione eis facta: aut in certis casib⁹: sicut dictum est contra cōmittentes furta, ⁊ rapinas in generali dicendo sic. excōico illum: qui talem rem furatus est: vel rapuit. ¶ Secundo probatur sic ratione prefata conclusio iuxta eundem sanctum Tho. Ea in quibus eminet periculum sunt maioribus reseruanda. sed pena excommunicationis est valde periculosa: nisi cum moderamine fiat. ergo talis non debet committi cuilibet sacerdoti: sed maioribus eccl'ie tm̄ reseruari. Uerum pro pleniori intelligentia huius partis ad vidēdum qui possunt excōicare, ⁊ qui non ponentur certe cōclusiones iuxta dn̄m Petrum de palude in. iiij. dist. xviij. Et primo circa eos qui possunt iure ordinario excōicare. Secundo circa eos qui
2 possunt iure alterius. ¶ Circa primum sit ista ꝯclusio. † papa qui habet iurisdictionē iure ordinario super oēs christianos ⁊ quilibet eps super oēs subditos de diocesi non exemptos potest excōicare iure ordinario. patet ista cōclusio Tum ratione supradicta. Tum qꝛ excōicatio est proprius mucro. xvj. q. ij. vi
3 sis. in fi. ¶ Secūda ꝯclusio. † inferior prelatus epo qui de iure vel consuetudine habet subditos citare, ⁊ in foro contentioso ecclesiastico ius reddere: potest excommunicare. patet qꝛ iudicium redditur in inuitum. ⁊ sine coercione nulla est iurisdictio extra de offi. dele. ex literis. vnde eo ipso habet excōicare sicut archidiaconus habēs curiam, ⁊ sicut decanus ruralis: si ⁊ ipse curiam habeat, ⁊ similiter decanus si nō solum curam aīarum sed ⁊ cause cognitionem ⁊ decisionem: per quam facit ius actori de reo canonice coram eo conuento. Aut succentor vel alius ad quem per modum iudicij vel fori cōtentiosi pertinet iurisdictio super clericos chori. Si autem talem curiam sic iudiciarie cognoscentem non habent: per consequens excommunicare non possunt. cum excommunicatio sit iurisdictionis, ⁊ fori
4 contentiosi. † Cōsuetudo enim dat iurisdictionem: iurisdictio autem sine modica coercione nulla est: quam interpretatur papa excōmunicationem. de offi. dele. c. ex literis. ¶ Tertia con-
5 clusio est † ꝙ curatus simplex. quia talem iurisdictionem non habet: potest enim vt arbitror parochianos suos pacificare non vt iudex: ideo non potest excommunicare de iure: sed quia consuetudo potest dare iurisdictionem integram. ix. q. iij. conquestus. ⁊ fortiori ratione dimidiam. inde est ꝙ quātum habēt de consuetudine facere possunt, ⁊ non plus. puta vt supra diximus: pro certis casibus manifestis in generali non in specia-
6 li: vt extra de off. or. c. ij. ¶ Quarta conclusio † ꝙ abbates etiā

S. Thom. Petrus de palude. Prima cōclusio. Scda conclusio. Tertia cōclusio. Quarta cōclusio.

non benedicti: dum tamen sint confirmati possunt excõmuni-
care.extra de simo.c.sicut.⁊ extra de offi.or. cũ ab ecclesiarum.
patet rõne conclusio.qꝛ isti iudices sunt monachorũ suorũ per
Quinta cõclusio.
7 electionem instituti. ❡ Quinta cõclusio† prior etiã cõuentua-
lis per electionem positus põt excõicare. patet ꝯclusio. extra
de maio.⁊ obe.cũ in ecclesijs:vbi loquitur de priore cui iuraue-
rant. Secus de priore claustrali qui sine electione ponitur ab
abbate licet nõ possit amoueri sine causa:nec habet authorita-
tem:nisi quantum abbas sibi cõmittit cuius est delegatus.sed
abbate mortuo prior eius vicem gerit per legem, ⁊ similiter
supprior vicem prioris qui est per electionem. vnde tunc iure
suo possunt excõmunicare:sicut ⁊ capitulum vacante sede. qñ
gerit vicem in spiritualib⁹ epi mortui. de maio.⁊ obe.his qui.
Sexta conclusio.
8 ❡ Sexta conclusio.† Cardinalis non eps in ecclesia sui tituli
potest fulminare vt ex eodem capitulo. ❡ Septima conclusio
Septima conclusio.
9 †ꝙ officialis epi, ⁊ cuiuscũqꝫ archidiaconi qui habet curiã de
cõsuetudine põt etiã excõicare.ex̃.de solu.c.iij. ❡ Octaua cõ-
Octaua cõclusio.
10 clusio.†ꝙ prior collegio assignatus qui sine abbate totaliter
regit cõuentum in spũalibus ⁊ temporalibus extra abbatiam
Nona cõclusio.
11 principalem videtur posse excõicare. ❡ Nona conclusio† ꝙ si-
militer guardianus qui solet esse per electionem qñ fit per pro
uisionem superioris põt excõicare.patet conclusio.qꝛ simile est
de eo,⁊ epo qui est per prouisionem. qꝛ hoc accidit dignitati.
Decima cõclusio.
extra de offi.or.c.iij.in gl.⁊.c.quãta.in glo. ❡ Decima conclu-
12 sio.† legatus põt excõicare infra ꝓuinciam sibi creditam ⁊ nõ
extra etiam si sit ex latere.extra.de offi.le.nouit.sed etiam lega
tus simplex hoc põt nisi quãdo legatus a latere superuenit.de
Undecima conclusio.
offi.le.volentes. ❡ Undecima conclusio.ꝙ licet cõtra illud qꝺ
habetur de appella.c.dilectis:tamen licet nõ possit ponere in-
13 terdictum.vt ibi dicitur:† tamẽ excõicare potest istum vel il-
lum de capitulo.qꝺ minus est.vel loquitur de decano:qui non
habet curiam:vel nõ põt ponere interdictum in populum sibi
nõ subiectum:sicut nec excõicare aliquem de illis sꝫ in collegiũ
suũ sic:qñ in quẽlibet per se habet iurisdictionem.⁊ hoc circa
Secundus articulus.
primum articulum. ❡ Circa secũdum articulum videlicet qs
posset excõicare iure alterius sine delegato.sunt tres cõclusio
Prima cõclusio.
14 nes.† Prima ꝙ delegatus pape ⁊ subdelegatus ab eo potest
excõicare. item officiales vt dictum est sed magis iure alteri⁹
ꝙ̃ suo.item delegatus cuiuscũqꝫ ordinarij: qui põt excõicare:
Scda conclusio.
quia hoc est iurisdictionis, ⁊ ideo potest cõmitti. ❡ Secunda
15 conclusio.†ꝙ visitator missus non solum ad simplicem reque-
stam faciendam ⁊ referendam sed ⁊ ad corrigendum ⁊ punien-
dum qꝺ sine censura ecclesiastica bene fieri non potest.põt etiã
Tertia cõclusio.
16 excõicare.ex̃ de off.dele.ex literis. ❡ Tertia ꝯclusio.† ꝙ prior
claustralis nõ habet excõicare:qꝛ habet abbatẽ p̃ñtem: q hoc
potest.vnde nisi specialiter sit sibi cõmissum ab abbate aut ha
beat de ꝯsuetudine nõ habet fulminare sed disciplinare. vnde
⁊ vicarius vel firmarius curati sui ex toto ⁊ per totũ annũ vi-
ces suas itegre cõmisit hoc põt qꝛ sic habet ꝯsuetudo. ❡ His
Ad primũ arg. Alexander de halis
habitis dicẽdũ est ad rationes in oppositum. Ad primam re-
spõdetur iuxta Alexandrũ de halis in.iiij.ꝙ ibi p̃sbyter dicit
archipresbyter siue talis qui habeat iurisdictionem in foro ex
teriori,⁊ nõ quicũqꝫ p̃sbyter.ex̃ de offi.iu.or.cum ab ecclesiarũ
ij.rñdetur iuxta superius posita in questione ꝙ capitulũ hoc
⁊ alia iura similia intelligenda sunt nõ absolute:sed in casibus
aliquibus tñ in quibus a iure vel cõsuetudine seu ab homine
Ad scdm. Albertus magnus.
habent iurisdictionem concessam. ❡ Ad secundam responde
tur negãdo ꝯsequẽtiã.Et ratio est triplex.iuxta Albertũ ma-
gnũ in.iiij.di.xviij.prima.qꝛ excõicare est actus potestatis cõ-
plete:nõ aũt potestatis diminute.diminuta autẽ potestas cõ-
sideratur ex ordine solo.⁊ nõ ex iurisdictione.Et ideo non oĩs
habens clauem habet excõicandi potestatẽ cũ nõ oĩs sacerdos
habeat iurisdictionem talem sicut requiritur. vt diximus scꝫ
in foro exterioris iudicij ad posse excõicare. ❡ Secunda ratio
est qꝛ actus excõicandi magis est clauis iurisdictionis ꝙ̃ ordi
nis.Et ideo nõ sequitur ꝙ omnis habẽs clauem habeat excõi
candi ⁊ absoluẽdi potestatem. ❡ Tertia ratio est huius satis
pia.qꝛ cũ excõicatio sit maius dãnum qꝺ fieri põt christiano in
hac vita raro ⁊ cum moderatione facienda est ordo ⁊ ideo pau
cis ⁊ superioribus q presumunẽ discretiores talis potestas est
S. Thom. Ad tertiũ.
cõcessa.Concor.sanctus Tho.in.iiij.vbi supra ⁊ richardus de
media villa. ❡ Ad tertiã respõdetur ꝙ p̃sbyteri parochiales
habent iurisdictionẽ quantũ ad forꝫ cõscientie super subditos
suos.Nõ aũt quãtum ad forum iudiciale.qꝛ nõ possunt coram
eis cõueniri in causis contentiosis. Et ad illud qꝺ dicitur ꝙ
iurisdictio habet coercionem. Rñ.ꝙ verũ est de iurisdictione
in foro exteriori.Nõ aũt de iurisdictione in foro cõscientie:qñ
vt dicit alber.vbi supra multis alijs modis.scꝫ per exhortatio
nes ⁊ monitiões ⁊ cõminatiões põt parochian⁹ sacerdos sub
ditos suos auertere a malo.⁊ si hoc nõ valet põt recurrere ad

superiorẽ, ⁊ ꝑ illius authoritatẽ excõicatos denũtiare. ❡ Ad
Ad quartũ
quartã respondetur negãdo minorẽ.Et ad capitula illa indu-
cta respõdetur, ꝙ intelligunẽ vt dictum est in aliquib⁹ casib⁹
a iure vel ex cõsuetudine vel ex delegatiõe alicuius superioris
Ad quintũ
concessis. ❡ Ad quintam respõdetur ꝙ excõicatio solũ pro-
pria authoritate ꝑtinet prelatis maiorib⁹: vt supra ꝓbauim⁹
Ad sextũ. S. Thom.
cuiusmodi nõ sunt p̃sbyteri parochiales vt patet. ❡ Ad sextã
rñdetur negãdo cõsequẽtiam. Et ratio est iuxta sanctũ Tho.
in.iiij.qñ quãuis forũ penitẽtiale sit dignius tamẽ in foro iu-
diciali reqriẽ maior solẽnitas:qꝛ in eo oportet ꝙ non solũ deo:
sed etiam hoĩbus satisfaciat. ❡ Scdo rñdeẽ ꝙ etiã cõsequen-
Alexander de halis.
tia nõ valet.Et ratio est iuxta Alexãdrũ de halis qꝛ illud solũ
tenet. Uerum vbi maioritas ⁊ minoritas ordinate se habẽt vt
pote in eodẽ genere siue ordinatiõe cuiusmodi nõ sunt iste po
testates.qñ potestas excõicandi nõ est annexa ordini simplici
ter sed iurisdictioni ⁊ nõ cuicũqꝫ.sed iurisdictioni in foro exte
Exponit li teram. Cõtra gl.
riori.Lege. ❡ [Nemo presbyter] Nõ currit hic ar.qꝺ dicit gl.
⁊ iam respõsum est ad argumẽta oĩa que ibi gl.adducit ꝙ sim-
plex sacerdos habet potestatẽ excõicandi. vnde hoc nõ est ve-
rum vt ostensum est.[Excõicet.] dicit inno.in.c.j.de exces.pre
la.ꝙ hic poniẽ excõicatio pro suspensione.archi.[cã].i. contu-
macia.pro hac eñ sola est quis anathematizandus.ar.xj.q.iij.
nemo eporum.⁊.c.nullus sacerdotũ. Et dicitur tñ quis excõi-
cari pro homicidio:pro furto,⁊ hmõi.i.ꝓ cõtumacia in tali vel
tali crimine.vt.xj.q.iij.certũ.⁊.xx.q.j.predicandũ. hu.⁊ Arch.
videas qꝺ de hoc notatur.xj.q.iij.nemo eporũ.[ꝓpter quam]
pro parua ⁊ leui causa quis excõicari nõ debet.xj.q.iij. nullus.
⁊ no.S.in.c.in primis.in glo.pro modica ⁊c.Archi. [Si quis]
ij.pars.[aduersus eam].i.ꝓpter eam.i.ea scꝫ causa non proba
ta.vel eam.i.cõstitutionẽ:qua hoc cautũ est.hu.⁊ archi.[excõi-
17 catus authoritate maioris sacerdotis.⁊c.]ar.†ꝙ iniusta excõi
catio tenet,⁊ ligat:nec debet cõtemni:sed absolutio peti a ma-
iori.vt.xj.q.iij.si eps forte.⁊ dũtaxat tñ si sit ante appellationẽ
⁊ a ꝓprio iudice.⁊ est ar.ꝙ multa fieri nõ debẽt:facta tamẽ ra-
ta manent.ar.di.xxvij.quidã.⁊.c.si vir.⁊ di.xlv. de iudeis.⁊ di.
lxxiiij.vbi.⁊.j.q.j.quod quidam.cum multis alijs.hu.[is aũt]
iij.pars.[Nõ legitime] quidam intelligunt ⁊ per iniuriam ar.
xj.q.iij.c.illud.in prin.vbi de hoc ibi videas Arch.abstineat a
cõmunione sacramentorũ ẽm hug.[visum fuerit]dic:vt extra
18 de sen.ex.sacro.in p̃n.[iuste patiatur.]ar.†ꝙ nemo debet sper-
nere ius sibi dici quod in alium dixerit. ar.distin.viij.nec. ⁊ di.
xcv.esto.Hugu.

1 ☞ Iudicans alterius parochianum facit illi iniuriam.
2 Iudicis officium conquiescit pendente dilatione.
3 Episcopus non potest suspendere nec excõmunicare clericum
preter ordinem iudiciarium.
4 Contumax quãuis sit absens potest condemnari.

NOmen. Ad idem magister gratianus in-
ducit hoc.c.qꝺ est beati augustini
in epistola quadam in quo augustinus dicit se no-
luisse punire presbyterũ hunc accusatum ⁊ infama
tum:qꝛ nõ fuerat cõuictus:vel cõfessus.⁊ sic hoc.c.facit ad pro
positũ magistri:vt nullus cõdemnetur sine ordine iudiciario.
Diuisio.
Et põt diuidi in quatuor partes.in prima ponit ꝙ nõ fuit au
sus suspendere a cõione vel deponere prefatũ p̃sbyterũ sibi ac
cusatum.qꝛ scꝫ peccatũ illius erat occultũ:nõ notoriũ. in.ij.cõ
firmat lege diuina.in.iij.lege ciuili.in.iiij. lege canonica.ij. ibi:
ne diuine pietatis.iij.ibi:ꝙ nec in iudicijs.iiij.ibi:in eporũ.Le
Exponit li teram.
ge text. ❡ [Nomen.nõ ausus sum.]licet a multis fuerim insti-
gatus.hu.[supprimere].i.suspendere a cõione fideliũ per ex-
cõicationem:vel delere ꝑ depositionẽ,⁊ vt colligitur ex glo.tã-
git antiquã cõsuetudinem qñ noĩa ecclesiasticorũ in matricula
i.in tabula scribebantur:qñ suspendebantur vel excõicabãtur
nomina supprimebantur:vel cancellabãtur desuper:qñ depo-
nebãtur nomina irradebãtur.sic.di.l.contumaces.[ne diuine]
ij.pars.[diuine.]cui soli cõmissa sunt occulta.vj.q.j. si oĩa.hu.
[pendet]cũ eis delictũ adhuc occultũ sit.bertrã.xv.q.vj.c.j.ꝟ.
1 nõ põt.arch.[iniuriã.]Nota.ar.†ꝙ qui iudicat alterius paro
chianũ facit illi iniuriã:vel q de occultis iudicat iniuriã facit
deo.ẽm bertrã.qꝺ etiã sic ptꝫ.qꝛ cũ occulta iudicanda soli deo
referuenẽ:q occulta sicut manifesta nouit.Oĩa eñ nuda ⁊ aper
ta sunt oculis ei⁹.ad he.iiij.Homo de occultis iudicãs dei iu-
diciũ vsurpat.vñ apl'us.j.ad cor.iiij.dicit nolite añ tẽpus iudi
care:quousqꝫ veniat dñs,⁊ illuminabit abscõdita tenebrarũ,⁊
manifestabit occulta cordiũ.[ꝑuenire]presumptuose superbie
est velle in occultis diuinũ iudiciũ ꝑuenire.Tum qꝛ ꝑueniẽdo
indicat qꝺ verũ ignorat.Tũ qꝛ i hoc suũ iudiciũ ꝑfert diuino:
⁊ incertũ certo:in quo patet superb⁹ arrogãs indoct⁹.ꝓuerbi.
xxj.[qꝺ

xxj.[qꝺ nec].iij.ps.[deferẽ.]scꝫ ꝑ appellationẽ vł reuelationẽ.
hu.[pẽdẽte relatiõe].i.appellatiõe.q̃ iterposita.aliqd nõ est in
nouãdũ vt.j.e.q.v.innouãdũ.⁊.c.appellatiõe.vel[relatione].i.
ꝯsultatiõe.scꝫ nõdum recepto rñso a maiori.vt.iij.q.vj.multũ.
qñ eñ aliqs iudex cognoscẽs de aliq̃ causa,⁊ dubitat refert ad
maiorẽ iudicẽ:vt eũ certificet.hu.de quo dic:vt ex̃. de appel.in
2 timasti.archi.[Aliquid audeat.]hic no.†ꝙ pendente dilatio
a ❡ Officiũ cõquiescit. Adde ꝙ officiũ iudicꝭ nõ cõqescit pẽdẽte vna dilatiõe.pe. de anch.i.c. exposuit . nu.10.de di latio.
ne iudicis officiũ cõquiescit[a] ex̃.de appel.significãte.ẽm Ber-
tran.arch.[in eporũ].iiij.pars.[Cõuictus.]vel confessus.hu.
Et videtur hic ꝙ accusatus esset iste p̃sbyter: sed pendẽte cau
sa nondum condẽnatus vel forte sciebat Augustin⁹ eũ crimi-
nis esse reum:Sed qꝛ nec accusatus:nec cõuictus erat:sustine-
bat.ioff.Sed Bar.brixi.intelligit ꝙ erat accusatus ⁊ diffama
tus.Et huius sententie videtur esse Hugu.qui ait.iste presby
ter:de quo hic loquitur:accusabatur , vel infamabatur coram
Augustino.Sed qꝛ non erat conuictus : vel cõfessus non fuit
3 ausus eum suspẽdere vel deponere. [Suspendi]ar.†ꝙ nec su-
spendere:sicut nec excõicare põt eps clericũ preter ordinẽ iudi
ciarium.ar.S.c.proxi.⁊.j.e.multi.sed hoc intellige verũ esse : si
vult eos suspendere ꝑpetuo.secundũ hu.⁊ tũc cũ cõsensu capi-
tuli ex̃ de exces.prela.c.j.vbi de hoc per inno.io.an tñ. ẽm hug.
si vult eũ suspẽdere ad tẽpus quãdoqꝫ potest hoc facere:preter
ordinẽ iuris.j.e.q.v.p̃sbyter.archi.[representauerit].i. venire
4 cõtẽpserit.⁊ ar.† ꝙ cõtumax q̃uis sit absens potest cõdẽnari
qꝛ interpretatiue cõuictus,⁊ cõfessus intelligitur.ar.iij.q.viij.
decernimus.⁊.iiij.q.v.c.j.⁊.xxiiij.qꝺ.iij.de illicita.hu.si tñ iusta
causa absentie probata fuerit locum habet.extra de re iudi.cũ
bertoldus. Qualiter autẽ probetur ipsa causa secundum io.⁊
lau.not.iiij.q.v.c.j.in fi.archi.

1 ☞ Iudicare an liceat ex suspicione.
2 Suspicio est triplex.⁊ que dicatur violenta.
3 Suspicio probabilis que dicatur.
4 Suspicio leuis contingit ex tribus.
Et quando sit peccatum.nu.5.6.⁊.7.
8 Iudex tenetur iudicare ẽm allegata:non ẽm conscientiam.

PRimo. Ad idẽ ꝓpositũ inducitur hoc.c.qꝺ
est melchiadis pape: qꝺ potest diui-
Diuisio.
di in.v.partes.ẽm quinqꝫ documenta obseruanda
in iudicio faciendo. Primũ est preuia diligens in
quisitio veritatis.Scdm est vt diffinitio fiat cũ iustitia, ⁊ cha-
ritate.scꝫ zelo iustitie.⁊ cũ charitate nõ ex odio.tertiũ est nullũ
cõdẽnare sine ordine iudiciario.iiij.est nullũ ex arbitrio suspi-
tionis iudicare.v.est vt qꝺ nobis fieri nolumus:alteri ne facia
mus.ista patẽt ꝑ ordinẽ in litera.Pro pleniori tñ intelligẽtia
huius.c.maxime quo ad.iiij.documentũ de iudicio ex suspicio
Questio.
ne non habendo.quia etiam de hoc tangitur in glos.queritur.
Primũ ar.
1 †vtrũ liceat ex suspitione iudicare. Et videtur.ꝙ sic primo ex
Scdm arg.
capitulo.dicit dñs.xxxij.q.j.vbi suspitio inducit. ❡ Secundo
sic. Ex suspitione videtur esse opinio incerta de aliquo malo.
vñ philosophus.vj.ethico.ponit. ꝙ suspicio se habet ad verũ
⁊ ad falsum:sed de singularibus.cõtingẽtibus non potest ha-
beri opinio:nisi incerta.cũ ergo iudicium humanũ sit circa hu
manos actus:qui sunt in singularibus ⁊ cõtingentibus:videẽ
ꝙ nullũ iudiciũ esset licitum:si ex suspitione iudicare non licet.
Tertiũ ar.
❡ Tertio sic.ꝑ indiciũ illicitũ fit iniuria proximo. sꝫ suspicio
mala in sola opinione hominis consistit, ⁊ sic nõ videtur ad in
iuriam alterius pertinere.ergo nõ videtur illicitũ suspicionis
Opponit ⁊ Respõdet.
indiciũ. ❡ In oppositũ est tex.p̃ñtis.c. ❡ Rñsio.dicẽdũ iuxta
2 gl.p̃ñtis.c.†ꝙ triplex est suspicio.q̃dã eñ dicitẽ violẽta: q̃ pro
facto reputatur:vt si inueniatur suspect⁹ cũ suspecta in eodem
lecto:⁊ hmõi:⁊ de ista est cõclusio ꝙ licitũ est de ea iudicare. pa
tet ꝯclusio.qñ talis qñqꝫ inducit cõdẽnationẽ.vt.xxxij.q.j.di-
xit dñs.⁊ ex̃.de p̃sump.c.ij.⁊.C.de adulte. q̃uis. qꝺ aũt sufficit
3 ad cõdẽnationẽ alicui⁹ nõ dubiũ sufficere ad iudicãdũ†.ij.su-
spicio dicitur ꝓbabilis:q̃ cõsurgit ex suspitionib⁹ aliquibus:
⁊ fama crebrescẽte,⁊ de ista est cõclusio ꝙ talis nõ sufficit ad iu
dicãdũ nihilomin⁹ qñqꝫ purgationẽ ĩducit,ista ꝯclusio patet.
j.q.v.p̃sbyter.⁊.ff. qꝺ me.cã.l.vlt.⁊ ex̃. de pur.ca.si quis ex gra-
du.⁊ ex̃.de p̃sump.illud. Et ad vidẽdũ q̃ ⁊ qualis suspicio suffi
Io.and.
ciat ad inducẽdũ purgationẽ vide extra de offi.ordi.ex parte.
in vltima glo.⁊ sup ea.ꝑ Io.and.vbi dicit.ꝙ solius epi occulta
suspicio nõ sufficit:sꝫ ꝓbabilis epi ⁊ aliorũ sufficit.iij.est suspi
cio leuis q̃ in nullo mouet animũ iudicãtis vt in hoc.c.⁊.vj.q.
j.oues.q̃ ꝑsumptio surgit a malis hoĩbus,⁊ ex leuibus causis
siue iudicijs:puta vt si qs videret virũ semel loq cũ muliere,⁊
statim presumit de malo,⁊ mala presumit: qñ dubia in melio-
rem partẽ sunt interpretanda. ex̃ de reg.iur.estote. vt aũt no-
S. Thom.
4 tat sanctus Tho.in.ij.ij.q.lx.ar.iij.† ista leuis suspitio cõtin-
git ex trib⁹.vno quidem modo. ex hoc ꝙ aliquis in seipso ma
lus est.⁊ ex hoc ipso ꝙ cõscius sua malitia faciliter de alijs ma
lum opinatur.ẽm illud eccle.x.in via stultus ambulãs cũ ipse
sit insipiens oẽs stultos estimat. Alio modo prouenit ex hoc
ꝙ aliquis contẽnit vel odit aliquẽ:aut irascitur:vel inuidet ex
leuib⁹ signis opinaẽ mala de ipso. qꝛ vnusquisqꝫ faciliter cre-
dit:qꝺ appetit.tertio mõ prouenit ex longa experientia. vnde
philosophus dicit in.ij.rheto.ꝙ senes sunt maxime suspiciosi
qꝛ multoties experti sunt aliorũ defectus.prime due suspicio-
nis cause manifeste ꝑtinẽt ad ꝑuersitatẽ affectus.iij.vero cau-
sa diminuit rationẽ suspitionis:inquãtũ experiẽtia ad certitu
dinẽ proficit:q̃ est cõtra rationẽ suspitionis.de ista sic dicta le-
ui suspitiõe sunt aliqũe cõclusiões iuxta sanctũ tho.vbi supra.
Prima cõclusio.
5 ❡ Prima† ꝙ ex leuib⁹ indicijs:de bonitate alterius dubita-
re incipiat est veniale peccatũ patet. pertinet eñ ad tẽtationẽ
humanã:sine qua vita ista nõ ducitur.vt habetur in glo.super
Secũda cõclusio.
illud.j.ad cor.iiij.Nolite ante tempus iudicare. ❡ Secũda cõ-
6 clusio.†ꝙ aliquis ꝑ certo malitiam alterius estimat ex leuib⁹
indicijs si hoc sit de aliquo graui est peccatum mortale. patet
ꝯclusio qñ hoc nõ est sine cõtemptu ꝓximi.vnde glo.j.ad Cor.
subdit.Si ergo suspitiones vitare nõ possumus : qꝛ homines
sumus:iudicia tamen.i.diffinitiuas sñias continere debemus.
Tertia cõclusio.
7 ❡ Tertia ꝯclusio.†Non est licitũ ex talibus suspitionib⁹ ali-
quem iudicare:imo iudex ex talibus suspitionib⁹ procedẽs ad
aliquẽ cõdẽnandũ peccat mortaliter.patet ꝯclusio ex.c.presen
ti.⁊.c.oues.vj.q.j.Et patet ratione. qñ talis ex tali leui suspi-
tione ad condemnationem ꝓcedens manifeste cõtra iustitiam
egit. ❡ His habitis dicendum est ad rationes in oppositum
Ad primũ argu.
in prin.questionis. Ad primam respondetur:quoniam non ꝓ
cedit quoniam illud.c. loquitur de suspitione violẽta: que quã
doqꝫ sufficit ad iudicium faciendum.in capit.vero presenti fit
sermo de leui.de qua non licet ad iudicium procedere. ❡ Ad
Ad scdm.
secundam respondetur negando consequentiam. Et ratio est
iuxta sanctũ Tho.quoniam in humanis actibus bene inueni-
tur aliqua certitudo:licet nõ tanta quãta in demõstratis. inue
nitur tamẽ tanta sicut in tali materia sufficit.puta cũ aliquid
Ad tertiũ.
ꝑ idoneos testes probatur. ❡ Ad tertiam respondetur negã-
do minorem.dicimus enim ꝙ ex hoc ipso ꝙ aliquis malã opi-
nionẽ habet de aliquo sine sufficiẽti causa:indebite cõdemnat
Exponit li teram.
ipsum,⁊ per consequens iniuriatur ⁊c. Litera sequitur. Lege.
❡ [Primo.]diximus quandoqꝫ documenta obseruẽda a iu-
dicibus contineri in hac litera. Primũ est inquisitio diligens
veritatis ibi : diligenter ⁊c. quoniam aliter non possumus ad
veritatem peruenire.xxiij.q.ix.occidit. vnde iob.xxij.dicitur.
causam quam ignorabam diligenter inuestigabam. secũdum
est vt cause diffinitio fiat cũ zelo iustitie ⁊ desiderio correctio-
nis ⁊ salutis proximi non ex odij fomite.ibi cũ iustitia ⁊c. sap.
j.diligite iustitiam qui iudicatis terram.iij.est vt null⁹ condẽ-
netur non seruato ordine iudiciario ibi neminẽ ante. [aposto-
lus].j.ad corin.iiij. Nolite ante tempus iudicare.[Uerũ] quo
ad causam[iustũ]quo ad ordinem. [iudiciũ].i. probationem.
vt.j.e.q.deus.Hu.⁊ archi.iiij.est nullũ ex suspitionis arbitrio
iudicare[suspitionis,]scilicet temerarie siue leuis. vt.j.vj.q.j.
oues. [Probate].i. examinate. [legitimo tramite]iuris. Si-
mile.j.e.q.c.deus Alioqui idem esset iudex, ⁊ actor:sine accusa
tor.quod esse non debet.j.e.multi.⁊.iiij.q.iiij.c.j.⁊ extra.de ver.
8 signi.forus. Et est hic.ar.†ꝙ iudex non secundũ conscientiam
sed ẽm allegata tenetur iudicare.ẽm Hug.quod dic:vt no.iij.
q.vij.iudicet.⁊ extra.de offic.ordi.c.j. ⁊ de offi.deleg.c.pastora-
lis.§.qꝛ vero.Archid.[Charitatem].i. ex charitate causa cor
rectionis procedentem.v. est illud quod vobis ⁊c. ibi [qꝺ vo-
bis non vultis]hoc sumptum est ex verbis Thobie.iiij.vbi di
citur,ꝙ ab alio oderis tibi fieri:vide ne alij facias. hoc etiam
habetur.S.dist.j.c.humanũ genus.item.xlv.dist.c.iij.in fi.⁊ ex-
tra.de maio.⁊ obe.dilecti.

1 ☞ Accusare an quilibet possit.
2 Mulier regulariter repellitur ab accusando:nisi in casibus. ⁊
numero.15.
3 Pupillus regulariter prohibetur ab accusando.
4 Militare officium dicitur sacramentum.
5 Magistratum habens non debet accusare.
6 Fraus ẽm veteres dicebatur pena.
7 Magistratus delinquens an possit cõueniri durante officio.
8 Paupertas de se non est vituperanda.
9 Liberi ⁊ liberti etiam prosequendo suam iniuriam non pos-
sunt accusare parentes ⁊ patronos nisi in casibus exceptis:
quos ibi vide.
10 Abolitio quid dicatur.
Et ꝙ sit triplex.nu.11.

12 Consensus accusati an sit necessarius in danda abolitione priuata.
13 Accusatus ⁊ accusator si volũt ꝙ detur abolitio: an iudex debet eam dare.
14 Annone crimen quid dicebatur.
16 Mulier quãdo admittitur ad accusandum: an teneatur se inscribere ad penam talionis: an incidat in turpilianum.

Prohibetur. Ad idem propositũ inducit gratianus hoc.c. sumptum ex libro.ff.titulo.de accusa.⁊ in scrip.in quibꝰ numerantur.x.psone. q̃ ab accusatione repellũtur. nisi suam vel suorum iniuriam ꝓsequantur. *Continuatio.* Et cõtinuari põt sic ad precedẽtia. Supra.in.c.illo nihil dictum est. ꝙ nullus est cõdemnandus sine accusatore. Ne autem videretur. ꝙ quilibet ad accusandum admitti deberet: inducit magister leges istas in quibus ostendit qui sint repellendi ab accusatione. dicit aũt hu. ꝙ in hoc capitulo plenũ documentũ tradiť de ordine iudiciario: dum ostenditur qui nõ possint accusare. *Diuisio.* Et diuidi põt in quatuor partes hoc.c. in prima parte describit.x. personas que prohibentur accusare. in.ij. excipit casum: in quo accusare possunt: videlicet si suam vel suorũ iniuriam ꝓsequãtur. in.iij. limitat vnũ casum in quo quis nõ accusatur. in.iiij. ponit crimen speciale in quo alias prohibitus accusat.ij.ibi: hi tñ oẽs. iij.ibi: ab alio delatum.iiij.ibi: mulierem. ¶ Pro pleniori itelligẽtia huius.c. queritur†
Questio. 1 vtrum quilibet possit accusare. Et videtur ꝙ sic. dicitur leuitici.v. Cuilibet fideli si peccauerit oĩa ⁊ audierit vocem iurantis testisq́ fuerit, ꝙ aut ipse vidit aut cõscius est nisi indicauerit portabit iniquitatem suã. ex quo sicut dicit *August.* augustinus videtur lex dicere peccare hominẽ q̃ scit aliquem falsum iurare ⁊ tacet. ergo videtur ꝙ quilibet iure diuine legis possit imo teneatur accusare aliũ. *Opponit ⁊ R̃ndet.* ¶ In oppositum est textus p̃ntis.c. ¶ R̃nsio. dicẽdũ ꝙ qlibet accusare p̃t q̃ nõ prohibetur.ff. qui.ex cau.ma.necnon.§.quod eis prohibentur aũt aliqui sicut patebit in expositione litere que sequiť. *Exponit literam.* Lege. ¶ [Prohibẽtur] vbi nota ꝙ gratianus ponit hic simul quinq́ leges que segregatim ⁊ diuisim ponuntur in predicta rubrica: quarũ prima incipit qui accusare.ij.iij.⁊.iiij.incipiũt immediate post illam,l.accusare. Sequitur quinta que incipit mulierem.
2 [Alij ꝓpter sexũ: vel etatẽ: vt mulier.] †regulariter repellitur mulier: nisi ꝓsequať iniuriam suã. vt hic, sed fallit in certis casibus ẜm azo. quod dic ẜm dictam.l.qui accusare.ff.de accu.⁊ de
3 hoc etiam nota.xv.q.iij.de crimine.cũ sequẽti.c. ¶ †Scdo pupillus etiam regulariter prohibetur. qđ dic vt not.ff.de accus. l.ij.⁊.l.qui accusare. Et hoc dicũt quidam qꝛ discretione caret. iij.q.vij.xv.tria. ẜm Archid. ¶ Tertio alij propter sacramentũ vt milites qui astricti erãt reipublice. iurabãt eñ nõ se euitaturos mortem pro re publica,⁊ semper eius vtilitati intẽdere,⁊ ideo non admittebãtur ad accusationẽ: ne ob hoc impediti vtilitatem reipublice pretermitterẽt.⁊ sic periurium incur-
4 rerent.hu. Notat† ꝙ militare officiũ dicit sacramẽtũ. qꝛ charactere militari insigniunť: vt dicit *August.* Augustinus ad bonifacium vt qui stipendiũ quod de cõi milites consequebanť. vnde beatus Jo. dicebat militibꝰ. Contenti estote stipẽdijs vestris Luce.iij. Alij ꝓpter magistratũ nõ quãtũcũq́ modicũ: sed habẽ-
5 tem merũ imperiũ. vt est consulatus.† Magistratũ enim habens nõ debet accusare ne calũniam faciat ex sua potestate [si-
6 ne fraude], i. sine pena.† fraudem enim penã veteres interpretati sunt.ff.de redhibitoria.l.cũ autẽ.§.ij. Sed hodie aliud est fraus ⁊ aliud pena.ff.de ver.sig.aliud. [Nõ possunt] vnde puniũtur qui tales vocant. *Opponit ⁊ R̃ndet.* sed contra hoc videtur haberi.s.j.q. j.iubemus. vbi diciť ꝙ possunt vocari in ius. Sed respõdetur iuxta glo.⁊ hu.primo. ꝙ illud loquiť de perpetuis magistratibus: quos iniquũ esset nunquã vocari in ius. Hoc autem.c. loquitur de magistratibꝰ temporalibus: vel illud de minoribus: hoc autem de maioribus: vt dictum est: vel illud de commissis in administratione. iustum est enim: vt qui in administratione peccant: in ea puniantur. hoc de commissis ante. Hug. ¶ Ex
Questio. R̃ndet. 7 his soluitur questio qua queritur.† vtrum magistratus delinquens posset conueniri durante officio. Ad hoc respõdetur ꝙ aut loquimur de magistratibꝰ sola dignitate: sine administratione: vt comites,⁊ marchiones, et isti possunt. C. vbi sena. vel clari.l.ij. Aut cum dignitate ⁊ iurisdictione,⁊ tũc aut sunt minores.⁊ isti possunt cõueniri durante officio. vt.l. nec magistratibus. ff. de iniurijs. Aut sunt de maioribus, ⁊ tunc aut sunt perpetui,⁊ tales possunt conueniri: ne delictum maneat impunitum. vt no. in dicta.l.iubemus. Aut sunt temporales, ⁊ tunc si delinquunt circa officium possunt conueniri,⁊ sic loquitur.l. iubemus. aut extra officium.⁊ sic non possunt. vt hic. Alij propter delictum persone: scilicet propriũ. vt criminosi ⁊ infames tales enim merito prohibẽtur ab accusatione: quia viles sunt: ⁊ faciliter proni sunt ad commenta falsitatis. Admittũtur tamen in certis criminibus ad accusandũ et testificandum. Alij propter turpitudinem prohibentur enim alij propter suspitionem turpis questus: vt qui duos reos in diuersis iudicijs habet iudicio nondum finito: tertium accusare non potest nisi suam vel suorum iniuriam prosequantur. presumitur enim ꝙ is qui aduersus duos inscripsit ⁊ tertiũ vult accusare ex ipsa importunitate ⁊ desiderio accusandi videtur velle cum singulis reis configere: vel transigere: vt sic aliquid lucretur in vnaquaq́ transitione. [duo iudicia]. i. duas accusationes de diuersis criminibꝰ. ioff. archi. [numos]. vij. prohibentur ab accusatione qui ad accusandum vel non accusandum pretium accepit. Talis enim crimen concussionis committit: et tenetur ad restitutionem faciendam ei: qui dedit si non turpiter dedit. alias in cuius iniuriam datũ fuit ad accusandum eũ: qui non debet accusari. Hug.⁊ non accusandum eum qui debet accusari. Hu.⁊ archi. viij. alij propter conditionem: vt seruꝰ: vel propter reuerentiam quam tenent ex sua conditione exhibere aliquibus personis. vt liberi liberti contra patronos beneficiati serui familiares tales nõ possunt accusare patronos suos criminaliter: nec etiam ciuiliter.iij.q.vlti.§.vlt. nisi in criminibus specialibus: de quibus habes.xij.questio.ij.§.in criminali.ix. [Alij propter suspicionem calumnie subornati]. i. instructi in alia causa ad falsum testimoniũ dicendũ. Hug.io. [Nonnulli
8 propter paupertatem.] † Non ꝙ paupertas de se sit vituperã-
a da cũ non sit de genere malorum.[a] imo si voluntarie sumatur beatificat. Matt.v. beati pauperes spũ. hec est que perfectos discipulos Christi facit. Matth.xix.⁊ Luce.xiiij. Loquiť autem de paupertate quam quis inuite patiť: quoniam talis facilius corrũpitur: vel presumiť corrũpi: q̃ diues. qꝛ ad turpia cogit egestas. hoc patet primo ex illo qđ dicebat salomon. prouer.iij. diuitias ⁊ paupertatem ne dederis mihi ⁊.j. ne egestate compulsus furer,⁊ periurem nomen dei mei.⁊.s.eo. in primis. patet lege fori: vt hic.⁊.iiij.q.iij. testimoniũ. Si autem quis sit bone opinionis: vt nũquam pro paupertate credatur mentiri: licet sit pauper ⁊ minus habeat q̃ hic dicitur de.l. aureis. non repellitur. Hoc enim non fuit statutũ nisi propter malos qui corpꝰ animo,⁊ numũ preponũt deo. Hug. [hi tamen]. ij. pars. ẜm Jo. de fantu.⁊ est initiũ legis,⁊ durat vsq́ ad verbũ mulierem Arch. [Nõ excludũtur]. iiij. questio. vj. omnibꝰ. [omnes.]
9 Non comprehendit omnes supradictos.† Nam liberi ⁊ liberti etiam prosequendo suam iniuriam accusare non possunt parẽtes ⁊ patronos nisi in criminibꝰ exceptis: scilicet lese maiestatis: simonie,⁊ sacrilegij: heresis. nec etiam experiri contra eos interdicto vnde vi: vel huiusmodi. sed tantũ actione in factũ: nisi forte de atroci iniuria: de qua possunt accusare secundum quosdam. secũdũ alios non. sed agere ciuiliter. ne ergo intelligank comprehendi diciť [liberti] Hug.⁊ archi. [Conqueri.] verbis scilicet temperatis actione in factũ simpliciter proponendo. non famosam accusationem.ff. de in ius vocan.l. sed si. §.pretor. hoc est quod sequitur conqueri. scilicet ciuiliter velut si dicant ⁊c. sed non vt crimen violentie: nisi atrocem iniuriam fecissent inquit glos. [intendant] agendo contra eos criminaliter vel etiam interdicto vnde vi. Hug.⁊ Archid. [Nã ⁊ facilius] inducit ad hoc exemplũ. vnde si femina fingat se peperisse cũ non fuerit grauida, ⁊ supponat sibi partum alterius forte odio filij: vt paternam hereditatem insolidum non habeat: aut obtineat: non poterit filius accusare matrem.l.corñ. de fal. que talem mulierem dicit decapitandam. C.ad.l. corneł. de fal.l.j.⁊ sicut dictũ est non potest eam facere ream: poterit tamen conqueri de ipsa actione in factum: vel officium iudicis implorando. [sed eam ream facere], idest accusare. [cornelia.] de falsis. Hug. [ab alio delegatam], tertia pars. ab alio delatũ. idest accusatum [alius non potest deferre] idest accusare de eodem crimine. pendente et durante accusatione sed nec postea: quia aut absoluitur reus per sententiam a iudice quia vult ei parcere,⁊ cũ eo dispensare: licet sciat crimen eius ⁊ sit ei probatum: aut absoluitur ab obseruatione iudicij. puta quia aduersarius defecit in probatione. Aut absoluitur interueniente absolutione. in primo casu de tali crimine postea non replicabitur: nec accusabiť: nec ob hoc poterit repelli ab accusatione vel testimonio: vel promotione: vel publico actu quem alias posset exercere. in secunda similiter de tali crimine non poterit iterũ accusari: nec de amisso eiusdem hominis sepius queratur: nisi in duobꝰ casibꝰ. videlicet primo si primus accusatus cõuincať de preuaricatione,⁊ tũc aliꝰ admittiť,⁊ nõ ante vt.ff.de

a ¶ De gñe malorum. Ad de Spec. in ti. de teste.§. j.v. itẽ ꝙ est paup. Inn. in ca. sedes ap̃lica. de rescrip.⁊ excusat paupertas ẽt in foro cõsciẽtie vt ẽt excõicatus absoluať nõ fctã satisfactiõe ob pauptatẽ. i.c.cũ tu. de vsur.⁊ in c.a nobis.ð sen.excõ.⁊ i cle.j.§. vex.⁊ ibi Zaba. i cle. ij.§.j.p gl.⁊ car. zaba. de here. Et paupertas dr̃ eximia qñ qs stat i hospitali.l. si qs ad declinandã.C. ð epi.⁊ cle. Alex. i l. accusare. ff. de accu.

preuarica.l.ꝓuaricationes.⁊.C.de accu.si quis homicidij. Scdo si secundus accusator suorũ vel suã iniuriã ꝓsequatur. vt doceat se ignorasse accusationẽ ab alio institutã. vt.ff. de accu.l.si cui.§.hisdẽ.⁊ in his duobus casibus accusabiť ab alio,⁊ non ab eodẽ. In tertio casu scꝫ si absoluitur interueniẽte abolitione accusari potest de eodẽ crimine ab codem: vel ab alio: sꝫ differẽter. Et ideo videndũ est quid sit abolitio ⁊ quot
10 sunt genera abolitionis.† Abolitio autem est institute accusationis peremptio: que fit quãdo nomẽ rei siue accusati de nu-
11 mero reorũ aboletur.† Est autẽ abolitio triplex: aut publica: aut priuata: aut ex lege publica que fit ob diẽ insignẽ: vel rem prospere gestã: vel publicã gratulationẽ: puta nato principis filio: vel deuicta ciuitate: vel recuperata pace,⁊ propter hoc repentine ferie a principe inducũtur: nõ eñ de alijs sed de repẽtinis ferijs hoc est intelligendum: scꝫ ꝙ talis abolitio habeať: ⁊ tũc sua authoritate põt accusator desistere. priuata est quando accusator dicit se temeritate: vel errore: vel calore animi accusasse,⁊ petit a iudice abolitionẽ reo presente ⁊ consentiente. vt.C.de aboli.l.abolitio. Abolitio aũt ex lege fit cũ accusatore defuncto: vel iusta causa impedito. vt iam non possit accusare reus postulat nomẽ suum aboleri. vt.ff.ad turpil.l.abolitio.⁊ qualibet istarũ abolitionũ aboletur libellus accusationis. vñ si idem accusabit eundẽ postea de eodẽ crimine oportebit eum inscribere post qualibet istarũ abolitionũ admittitur accusator sed differẽter. Nã quo ad abolitionẽ publicã idem accusator reum petere põt finitis ferijs infra.xxx. dies. vt.ff.ad turpil.l.si quis.⁊.l.sequenti. In abolitione autẽ priuata ⁊ ex lege nõ admittiť ille qui destitit. vt.ff.ad.l.turpil.l.qui destitit. sed alius. Sed nec alius admittitur: nisi infra.xxx. dies vtiles. vt j.e.q.vlti. libellorum. Est ergo sensus ꝙ alius nõ potest differre: sed interueniẽte abolitione põt.⁊ hoc est ẜm eum qui ⁊c. [desistente morte] vel iusto impedimento. ẜm Hugu. [de reis]. i. de numero reorũ deferre nõ ꝓhibetur: sed tantũ infra.xxx. dies. vtiles ⁊ non postea. quis aũt petere possit abolitionẽ no.j.e.q.
Questio. 12 iij. ¶ Sed hic surgit questio multiplex.† Prima vtrũ in danda abolitiõe priuata sit necessarius cõsensus accusati. Ad hoc *Respõdet.* respõdent ꝙ si reus siue accusatus passus fuerit aliquas iniurias scꝫ tormentorum: vel carceris: vel fama ipsius aliquãtulum denigrata est: nõ dabitur abolitio sine eius consensu. imo tunc si reus voluerit accusator cogi debet: vt suã accusationẽ prosequatur: aut actionẽ: vt talionem recipiat ⁊ accusati fama clarescere possit. C.de aboli.l.fallaciter. Si vero nihil tale passus est etiã eo inuito dabitur abolitio,⁊ hoc infra.xxx. dies non autẽ
Questio. 13 postea. vt.C.de aboli.l.vlti. ¶ Sꝫ hic surgit alia qđ.† Ponať casus ꝙ accusator ⁊ accusatus volunt vt detur abolitio. Nunquid iudex debet eã dare: tunc indifferenter r̃ndeť iuxta Hu. *R̃ndet.* ꝙ non. Nã in maximis criminibus puta lese maiestatis ⁊ patrie prodite ⁊ hmõi non dabitur abolitio: quãuis vtraq́ pars velit. Itẽ si testes ingenui iam sicut verberibus vel tormentis suppositi: non dabitur abolitio: etiã cũ cõsensu vtriusq́ partis. Item accusatori fallaci ⁊ fallaciter accusanti abolitio non debet dari. hoc totũ habetur. C.de aboli.l.fin.⁊.C.de calũ.l.fallaciter. [Mulierem] quarta pars.⁊ est lex per se vsq́ in finẽ.
14 [ad annonã.] † Crimẽ annone dicebatur qñ quis publicã annonam: que debebat dari militibus defraudabat vel vt annona carius venderet faciebat. Ad accusationẽ eñ huius criminis ⁊ milites,⁊ serui,⁊ infames admittebãtur. vt dr̃ i hac lege.
15 [Admittũtur] ad hãc accusationẽ. Hu.† admittitur etiã mulier in crimine simonie. vt extra de simo.c.tanta. Et idem põt dici in alijs criminibus exceptis. Et idẽ in crimine lapidationis qꝛ exceptũ est vt.j.e.q.vij. quapropter.⁊ qꝛ equiparať crimen defraudate annone ad cuius accusationẽ admittiť femi-
Questio. 16 na. Sed hic surgit questio.† Utrũ mulier cum admittitur in his casibus ad accusandũ teneatur inscribere se ad penam ta- *Respõdet.* lionis: aut incidat in turpilianũ. R̃ndetur ẜm Archid. hic ꝙ non. allegat.l.j.§.accusationẽ.ff.ad turpil.⁊.l.mulier. Nec ob. e.titu.l.si femina. Nam ibi loquitur de femina: que destitit ab accusatione: puta corrupta. secundum Goff. quod dic: vt not. in summa de accu. in prin. Archid. [famosi milites] serui audiendi etiam contra dñm.ff.de iudi.l.vix. scdm Accur. Arch.

His omnibus. §. est in quo Gratianus cõcludit ex premissis canonibꝰ ⁊ legibus ordinẽ iudiciarium esse seruãdum: sed non in notorijs. vnde statim excipit,⁊ ratio est. quoniam vt in.§.sequẽti dicit: accusatio ⁊ cetera ad ordinẽ iudiciarium pertinentia sunt instituta vt reus calliditate aduersantiũ non possit opprimi,⁊ ne rei tergiuersatiõe crimẽ celetur. vt quia cessante causa: cesset effectus. ideo in notorijs (in quibus he rationes cessabũt) cessabit effectus. Et ideo in notorijs hec non sunt inquirẽda: nec exiguntur. ẜm Hugu. [incipit ergo] secunda pars huius questionis: in qua probat. ꝙ in notorijs non obseruatur ordo iudiciarius nec accusator est necessarius. Et hoc probat per tres authoritates secundum Joan. Archidia.

2 ¶ Fama diciť duplex,⁊ refertur ad bonam,⁊ ad malã. nu.3.
4 Fama quid sit.⁊ numero.5.
6 Rumor in minus se habet quam fama.
Et quid dicatur rumor. numero.7.
8 Occultum omnino quid dicatur.
Et quid pene occultum. numero.9.
10 Manifestum quid dicatur.
11 Notorium dicitur triplex: iuris: facti,⁊ presumptionis.
12 Notorium iuris quid dicatur.
Et quid dicatur notorium iuris duplici de causa. nume.13.
14 Notorium facti quid dicatur.
Et ꝙ sit triplex. numero.15.
17 Citatio ꝙ requiratur in notorio facti.
18 Sententia requiritur in notorio facti: licet non cum solennitate solita.
19 Ordo iuris non est necessarius in notorio presumptionis.
21 Probatio nulla requiritur in notorio facti permanentis.
22 Probatio plena requiritur in notorio facti transeuntis actu aut momentanee.
Et semiplena in notorio facti interpollati. numero.23.
24 Probatio requiritur in notorio iuris: si negetur.
25 Appellationi an sit deferendum in notorijs.
26 Crimen esse notorium quomodo possit sciri.

Manifesta. Ad probandum id qđ dictum est in.§.precedenti. videlꝫ, ꝙ in notorijs ordo iudiciarius non sit seruandus: inducit magister hoc.c. qđ est beati Ambrosij sup epistolam ad Corint. Breue est non diuiditur. Litera est plana. quoniam de his disputauimus.s.e.causa.⁊.q.ca.nihil. Nihilominus pro pleniori intelligentia huius.c. queruntur tria.
1 ¶ Primum est: vtrum notorium differat a manifesto.
16 ¶ Secundum est vtrum in notorijs sit ordo iuris seruandus.
20 ¶ Tertium est: vtrum in notorijs requiratur probatio ⁊c.
1 **Ad primum** sic procediť.† Et videť ꝙ nõ differat: primo ex.c.presenti manifesta. *Primũ ar.* ¶ Secundo ex duobus capitulis sequentibus. *Scdm ar.* ¶ Tertio idẽ patet infra.iij.questione.v. quia suspecti in quibus locis manifestum ⁊ notorium non differunt. *Tertiũ ar.* ¶ In oppositũ patet per doctores hic, ꝙ manifestũ non capiatur pro notorio. *Opponit ⁊ R̃ndet.* Respondeo dicendum manifestum ⁊ notorium differunt: sicut superius ⁊ inferius. Nam omne notorium est manifestum: sed non econuerso. Pro quo notandum iuxta Raymun.⁊ Hostien.⁊ *Raymũdꝰ. Hostien.* alios doctores differentiam inter ista nomina fama: rumor:
2 occultum omnino: pene occultũ: manifestum: notorium.† Fama vero vt dicit Hostiensis in summa duplex est: quia alia est fama que habetur de homine: alia est fama que habetur inter homines: quãuis hec de proxima predicare possit. Fama que habeť de homine sic describitur. fama est illese dignitatis: status vita, ⁊ moribus approbatus.ff.de varijs ⁊ extraordina. cogni.l.cognitionum. Et crudelis est: qui talem famam negligit.xij.questione.j.nolo. Sed quia hec videtur esse descriptio
3 tantum bone fame: non autẽ male † cum tamen fama referatur ⁊ ad bonam ⁊ ad malam. vnde appellatur quis famosus latro.l.capitalium.§.famosos.ff.de penis. describẽdo ergo fa-
4 mam in genere dominus *Abbas.* Abbas describit eam sic † ꝙ est communis locutio ex verosimilibus coniecturis: quia als proprie non esset fama: saltẽ quo ad iuris effectũ: sed sunt varie voces populi. de quo plene per Bartol.in.l.de minorum.§.tormenta.⁊ per gloss.⁊ docto.in.c.inquisitionis.⁊.c.cum oporteat. de
5 accusa.† Fama autem que habetur inter homines: sic describitur scdm *Hostien.* Hostiensem: fama est publica seu famosa insinuatio: vel proclamatio cõmunis ex sola suspitione vel incerto authore proueniens, vt de consecratio. distinctio.iiij. sanctum est.
6 † Rumor vero in minus se habet q̃ fama. vide bonã glossam iuncto titu. de eo qui cognouit consanguine vxor. sue. in.c. super eo.⁊.xxvj.questione.vj.si duo. Unde describitur sic secũdũ
7 Hostiensem ⁊ Specu.† Rumor est particularis insinuatio ex sola suspitione vel incerto authore proueniens. argumen. distinctio.c.super eo.s.allega. de eo qui cogno.consan.vxo.sue.
8 † Occultum omnino dicitur ẜm Hostien. quod nulla ratione potest probari,⁊ de quo nullus loquitur: quia nescitur ꝙ vindictam non habet in seculo.xxxij.questione.v.christiana. vnde relinquitur diuino iudicio.xxxij. distinctio. erubescant.⁊.vj. questione.j.si omnia. Suspendit tamẽ hominem quantum ad se,⁊ quantum ad deum. vt.xxxiij.dist.habuisse.⁊.j.q.j. sacerdo-

9 tes.† Occultū pene dicitur sm eundē qđ scitur ab aliquibus:
puta duob⁹: vel tribus.vnde est singularis ⁊ priuata insinua-
Abbas. tio:ex sciētia ⁊ certo anthore proueniēs.Uel sic sm Abbatem
dicitur id qđ probari pōt:sed cū difficultate. Unde dictio pe-
ne diminuit sicut dictio quasi.vt de cōfirma.vti.c.cum dilecta.
10 †Manifestū dicitur sm eundē publica seu famosa insinuatio
seu ꝓclamatio ⁊ cōis ex certa scientia ⁊ certis authorib⁹ pau-
11 cis tamen proueniēs.†Notorium aūt triplex est.scʒ iuris ⁊ fa-
12 cti,⁊ psumptionis † notoriū iuris sic describitur sm Hosti.est
volūtaria ꝯfessio:clara ꝓbatio:iusta ⁊ irretractabilis diffini-
tio facta in vero iudicio.dr autem spontanea ꝯfessio:qꝛ ex cō-
fessione spontanea in iure facta oriṫ notoriū.vt extra de coha.
cleri.⁊ mu.c.vestra.Et qꝛ ꝯfessus in iure pro cōuicto habetur.
extra de ꝯfess.ꝑ totū.⁊.C.de cōfes.l.vna.⁊.ff.ad.l.aquili.ꝑinde.
Item ex clara ⁊ indubitata probatione etiā oritur notorium.
vt.in.c.cū olim.de verbo.sig.Item ex diffinitione seu snīa non
pōt amplius retractari.vt extra de re iudi.c.cū inter.Nā res
iudicata pro veritate accipiṫ.vt in.l.res iudicata.ff.de re iudi.
13 ⁊ in dicto.c.cū inter.† Et dr notoriū iuris duplici ex causa.vel
qꝛ oritur in iure.i.ex his que in iudicio fiunt vel ex eo ꝙ iuris
14 arbitrio inducitur.† Notoriū facti describitur dupl'r.vno mo
do iuxta Archi.hic,ꝙ est crimē cui⁹ testis est populus,⁊ dissi-
mulationi nō est locus.ista diffinitio ꝓbatur.ff.de insti.actio.
sed si pupillus.§.pscribere.ff.de ritu nup.palā.in prin.lxi.dist.
sacerdotibus.in fi.⁊.ff.de vb.sig.palā.populum intelligo ma-
iorem partē ppli.ff.ad municip.qđ maior.sm Laur.⁊ ita hoc
intelligitur siue sit crimen notum omnibus:qui sunt in illo lo-
co:villa:vel parochia:siue maiori parti. Scđo describitur sic
sm Hosti.Est publica seu famosa insinuatio:vel ꝓclamatio,⁊
cōis ex euidentia rei proueniēs:que nulla pōt tergiuersatione
celari.qñ scʒ ita deprehensus est quis in crimine:vel ita patēs
⁊ certū est delictū oībus,ꝙ nō est locus inficiationi:qꝛ omnes
vel maior pars hominū hoc sciunt.vt extra de coha.cle.c.ve-
stra.in fi.⁊.c.tua.⁊.c.vlti.e.ti.⁊.c.euidētia.de accu.⁊.C.de penis.
15 qui snīam cū si.† Hoc aūt notoriū facti est triplex.Nā quoddā
est notoriū permanens facti:vt ꝙ palatiū dñorū est in platea:
siue vt cū quis tenet adulterā publice in domo:seu etiā concu-
binā.⁊ istud proprie debet dici notoriū.quasi res nota oībus
volentibus videre.ꝓbatur hoc in aut.qui semel.C.quomodo
⁊ qñ iudex.⁊ dicto.c.euidentia. Scđm est notoriū facti trāseū-
tis,⁊ nō redeūtis.vt si in cōspectu populi aliquis fuerit inter-
fectus.nā potest dici notoriū pro tunc:nō autē ꝙ sit notorium
pro nūc.Tertium est notoriū facti interpollatū exēplum in eo
qui est paratus semꝑ ad mutuandū sub vsuris. Nam nō semp
mutuat:sed interpollatim:licet possit dici habere actū conti-
nuum respectu aptitudinis:sed nō actus.Quartū est notoriū
presumptionis seu facti presumpti:sicut paternitas ⁊ filiatio.
Unde dr ꝙ est euidentia iuris vehemēter psumpta:cui crediṫ
facultate probationis deficiente:vt si aliquis publice est habi-
tus pro filio alicuius vel affine ⁊ hmōi. Et hec sufficiant pro
declaratione terminorū.patet etiā responsio ad.c.inducta.ꝙ
manifestum ⁊ notorium non differant:quoniam procedunt de
manifesto generaliter sumpto,quod quandoque ponitur pro
notorio sicut hic ⁊ in sequentibus capitulis:sed cum accipitur
proprie species est de per se differens a notorio,⁊ habet se in
minus quam notorium:vt dictum est.

Ad secundum sine argumentorum preludio.
Rñdet. Rñdetur per certas conclusio-
Prima cō- 16 nes.† Prima in notorio facti ordo iuris non requiritur: qui
clusio. aꝉs regulariter est obseruandus.ptʒ ista cōclusio ex.c.psenti.⁊
ex.c.infra.de manifesta.⁊ extra de accusa.euidentia.⁊ de iniur.
Scđa ꝯclu- 17 ad nostrā.¶ Scđa ꝯclusio.† in pfato notorio requiriṫ citatio
sio. que cōclusio colligitur ex prefato.c.ad nostrā. Uerū dicit Ni-
colaus abbas,ꝙ vbi factū est ita notoriū,ꝙ certum est absen-
ti nullā defensionem ei competere:tunc non est ei necessaria ci-
tatio qꝛ illa fit : vt se defendat,⁊ sic dicit intelligendum.c.cum
olim.de re iudi.⁊.l.ij.ff.de admini.re.ad ciui.perti.⁊.c.venera-
bilem.de elec.qñ vero potest cōpetere aliqua defensio quod est
quasi regulare,⁊ tūc requiritur citatio aꝉs non valebit senten
tia.Et ita intellige tex.in.c.fin.iuncto.c.j.de offi.deleg.lib.vj.⁊
Tertia cō- 18 clemē.pastoralis.de re iudi.¶ Tertia ꝯclusio † est ꝙ in noto-
clusio. rio predicto requiritur sentētia:licet non cum solennitate soli-
ta,⁊ sic intellige Inno.in.c.ex parte.de vb.sig. Et ꝙ requiraṫ
aliqualis sententia videtur tex.in.l.si confessus.ff.de custodi.⁊
exhi.reo.⁊.§.e.causa.⁊.q.nos in queꝗ. Litis vero cōtestatio ⁊
alius ordo iudiciarius solēnitatem respiciens necessario non
est obseruādus.pro hoc vide bonum tex.in clemen.pastoralis.
Quarta cō- 19 de re iudi.¶ Quarta conclusio est † ꝙ in notorio presumptio
clusio. nis non est necessarius ordo iuris:sed sufficit probare circun-
stantias ⁊ presumptiones:licet nō probetur factū.ar.extra de
presump.c.iij.⁊.c.tertio loco.⁊.xxxij.q.j.c.j.Dicit tamē abbas:
ꝙ in notorio presumptionis vbi agitur de consanguinitate
probanda seruatur ordo iuris:sed ibi est speciale:qꝛ ex proba-
bilibus coniecturis factum probatur.

20 **Ad tertium** in quo queritur.† Utrū in notorijs Questio.
requiratur probatio. Rñdeṫ sum- Respōdet.
21 marie per ꝯclusiones sequentes.† Prima est ꝙ in notorio fa- Prima cō-
cti permanētis nulla probatio requiriṫ.ptʒ cōclusio ex.c.pre- clusio.
senti ⁊ sequen.de manifesta etiā patet ex.c.euidentia.de accus.
22 ¶ Scđa cōclusio est,† ꝙ in notorio facti transeuntis actu aūt Secunda
23 momētanei requiritur plena probatio.¶ Tertia ꝯclusio.† in conclusio.
notorio facti interpollati requiritur semiplena probatio siue Tertia con
non multū plena.vt extra de vsuris.c.cū in diocesi.¶ Quarta clusio.
24 cōclusio:† in notorio iuris requiritur probatio si negaṫ.vnde Quarta cō
si nego snīam latā cōtra me debet plene probari.ptʒ cōclusio. clusio.
extra de re iudi.in.c.sicut. ¶ Quinta cōclusio,ꝙ in notorio p- Quinta cō
sumptionis requiritur ꝓbatio plena:si negatur:patet conclu clusio.
sio in.c.per tuas.de probatio.⁊ hec pro nūc de isto tertio capi-
tulo seu articulo. Lege tex. ¶ [Manifesta] .i.notoria. Hu.ex Exponit li
de accu.in.c.euidentia.vbi de hoc.⁊ de fil.presby.qm̄. Archid. teram.
[non indigent].xj.q.iij.eorum qui.[accusatione] ergo nec te-
stificatione tamē citatio necessaria est:vt diximus.xxiiij.q.iij.
25 de illicita.¶ Sed hic surgit questio.† Utrum in his notorijs Questio.
deferēdum sit appellationi. Respōdetur iuxta Hug.⁊ Lau.⁊ Respōdet.
Archi.ꝙ non.extra de appel.c.cū sit Roman.⁊.c.ꝑuenit.⁊.c.
consuluit.xxvij.q.j.si homo.⁊.c.si custos.¶ Itē surgit questio Questio.
26 †quo modo sciet crimē esse notorium. Respōdeṫ iuxta Tan- Rñdet.
⁊ Host.ꝙ per facti euidentiā;vel si per duos testes probatum
fuerit factum esse notorium:vel cum omnes de municipio:vel
maior pars clamant crimē esse cōmissum.vt.j.c.proximo.⁊.c.
zelus.sm quod nota.in.c.vestra.extra de coha.cle.Archid.⁊c.

De lotharius. Ad idem sequitur
hoc. c. quod est Ni-
colai pape:in quo dicitur sicut in precedenti,ꝙ no-
torium nō indiget accusatione. Etiā potest diuidi Diuisio.
in duas partes. In prima ponit,ꝙ crimē lotharij nō indige-
bat accusatione. In secūda assignat rationem:qꝛ manifestum
siue notoriū erat.secūda ibi:manifesta eñ.Lege text.¶ [Que Exponit li
lotharius] Notandum ꝙ lotharius rex nepos regis Karoli teram.
dimisit Tebergam vxorem legitimā,⁊ adhesit Gualdrade,⁊
sic fornicationē ⁊ adulteriū commisit.Item multa alia contra
predictā vxorem legitimā perpetrauit:propter que punitus
est Lotharius ab ecclesia. Rex Karolus (cuius nepos erat
ipse Lotharius) murmurabat,ꝙ sine accusatore fuerat puni-
tus.vnde papa hoc intelligens scribit ei prout hic habetur.j.
e.scelus.⁊.lxiij.di.porro.⁊.xj.q.iij. precipue.⁊.iij.q. iiij.c. engel-
trudam.⁊ in multis alijs locis. [Manifesta].i.notoria:q̄ ha-
bet testes gradiētes super terram.xxviij.dist. priusquā. Lau.
Archidia.[apostolo] ad Gal.v.manifesta sunt opera carnis:
que sunt ⁊c. Aliqua autem mouentur hic ab aliquibus:vt
vtrum in notorijs sit necessaria citatio. Uerum quia de hoc
in precedenti.c.dictum est satis transimus vlterius.

1 ☞ Callidus quis dicatur.
2 Tergiuersare proprie quid dicatur.
3 Crimen notorium quid dicatur.
4 Notorium an desinat esse notorium.

In manifestis. §.est,⁊ respicit ad finē proxi-
mi presentis.§.⁊ ad.c.proximi
precedētis.Archidia.vbi reddit rationem:quare in notorijs
non requiratur ordo iudiciarius:sicut in alijs.Lege. ¶ [In Exponit li teram.
1 manifestis] id est notorijs[calliditate] id est versutia.† Cal-
lidus enim dicitur versutus in disputādo ingeniosus:subdo-
lus.inde calliditas:sm papiā.⁊ Archidi. [Tergiuersatione]
2 id est dissimulatiōe:vel palliatione ⁊ ponitur improprie.† Nā
proprie tergiuersare est in totum ab accusatiōe desistere.vt.j.
e.q.iij.§.notandum.Hu.⁊ Archidia.[sua sponte]id est spon-
te rei.Hu[ingerat] Et ideo si ore neget:facti euidentia ipsum
conuincit.j.c.proximo.[qui] id est quia.[vt nec innocentia]id
est innocens insidijs ⁊c.[nec culpa] id est delinquēs.Hu.[sen-
3 tentiam effugeret.]¶ Sed surgit hic questio circa dicta:† qđ Questio.
vocetur crimen notorium ad hoc dicūt quidam.vt dicit Hu.
ꝙ omne crimen est vel efficitur notorium ex quo in iure con- Respōdet.
demnaṫ per sententiā iudicis:siue reus cōuincatur:siue confi-
teatur.⁊ presertim si cōfiteatur:sed hoc non videṫ verū.vñ vi-
detur dicendū,ꝙ nullū crimē sit notoriū ꝑ snīam iudicis.Di-
camus ergo ꝙ omne ⁊ solum illud crimē notorium est:qđ ipse
qui cōmisit vel committit illud cōfiteatur.⁊ est in publica no-
titia totius vicinie:sed cōfiteri intelligim⁹ vel ore publice vel
euidentia

euidentia facti. Nam si ore neget dūmodo euidentia facti ap-
pareat : nō minus dicitur notoriū:vt in fornicatore.de quo in
c.seq.qui publice nouercā tenebat dicitur. ꝙ crimē eius nulla
tergiuersatione celari poterat. Idē est etiā in sacerdote publi
ce tenente fornicariā,⁊ ex ea habente filios:licet eñ ore neget.
Ipsa tamē euidētia facti conuincit eum.ar.di.lxxij.ꝑposuisti.
⁊.xxxj. q.ij.de his.vñ falsum est qđ quidā dicunt,ꝙ quātūcūq
sit euidens factū dūmodo reus neget nō sit notoriū. ¶ Item
Questio. 4 insurgit hic alia questio:videlʒ † vtrū notoriū desinat esse no-
Rñdet. torium. Ad hāc qōnem respōdent quidā dicentes ꝙ sic.scʒ cū
cessatur ab actu peccādi,⁊ nullum superest vestigium peccati.
puta presbyter publice habēs cōcubinam,⁊ est notoriū dimit-
tit eam postea,⁊ penitet:desinit esse notoriū.Sed Hugu.vide-
tur dicere contrarium:qui ait. Ego autē dico,ꝙ ex quo semel
est notorium semper est notorium illis viuentibus:quibus est
notoriū.vt crimen corinthij fornicatoris nisi trāseat ad alium
locum vbi ignoretur crimē eius.vel nisi crimē eius ex toto ex-
cidat a memoria illorū.quod autē diciṫ de vestigio:scilicet ꝙ
illud vestigiū peccati apparere habeat:ad hoc ꝙ remaneat no
torium.vt filij publici fornicarij non approbo : qꝛ multa sunt
crimina quorum vestigia remanere non possunt.vt simonia:
homicidia,⁊ multa alia turpia peccata.secundum Hugu.

1 ☞ Duo licet sint plura:non tamen plurima.
2 Iudex non debet per sententiam cōdemnare sine legitimo ac-
cusatore peccatorem non notorium.
3 Fraternitas multis modis sumitur in iure.

De manifesta. Ad idem propositum:
videlicet ad probandū
ꝙ in notorijs non sit ordo iuris obseruandus indu-
Diuisio. cit magister hoc.c.qđ est Stephani pape.⁊ diuidi-
tur in duas partes. In prima dicit ꝙ in notorijs ordo iudi-
ciarius non requiritur. In secunda probat illud authoritate
Exponit li beati Ambrosij.secūda ibi:vt sanctus Ambrosius.Lege tex-
teram. tum. ¶ [De manifesta].i.notoria.Hugu.[⁊ nota] expone.i.
cognita.scđm papiam.[plurimis.] Nota non dicit pluribus
1 sed plurimis.† Nam licet duo sint plura:non tamen plurima
xxxiiij.dist.christiano.in prin.Unde dic plurimis.i.magna ex
parte sm papiā vel dic [plurimis].i.toti.vel fere toti vicinie
Bertrand. sm Hu.⁊ Bertran.Uerū hec sententia locum habet:vbi mul
ti sunt in parochia:tūc eñ attēditur fama vel infamia totius
vicinie vel maioris partis eorū de vicinia.extra de accu.c.in-
quisitionis.in fin.ac vbi sunt in populo tantū decē illi suffici-
Archid. unt.vt in hac glo.de hoc etiā dicā.x.q.iij.c.vnio.Archid.quasi
velit dicere ꝙ si in loco:vel in parochia sunt centum viri:non
sufficiet fama vel infamia:nec notitia quātū ad notoriū de de-
cem.Dicit autē hic Hugu.ꝙ in hoc numero plurimorū com-
prehenditur iudex.quoniā ⁊ si alijs crimen sit notum oībus ⁊
non iudici:iudex tamē non dictabit sententiā anteꝗ probetur
sibi crimen per cōfessionem rei:vel alio modo [vt sanctus] se-
cunda pars.[corinthios].j.⁊.v.c.[sentētiam] apostoli que est
in fine eiusdem.c.[iudicis] sine accusatore damnare in occul-
2 tis. Hu.⁊ Archi.† Iudex enim peccatorem non notoriū non
debet per snīam condēnare sine legitimo accusatore,⁊ hoc pro
lege allegat apostolus Acṫ.xxv.aduersus iudeos:qui postu-
labant eum morte dānari. Ait itaꝗ Paulus. Non est roma-
nis cōsuetudo dānare aliquem hominē:priusquā is qui accu-
satur psentes habeat accusatores:locūqʒ defendendi accipiat
ad abluenda crimina:que ei obijciuntur.gloss.tamen inducit
plures casus exceptos,⁊ alios habes in Specu.titu.de inqsi.
§.quando autem.in prin.⁊ ibi remittit Io.and.[minime abie-
cit] a ministerio apostolat⁹.vt patet Io.xiij.[cognito] quasi
diceret:sed in manifestis vt in facto corinthij:non est opus ac-
cusatore.sm Hu.[de cetu].i.cōmunione[fratrum].i.christia-
norum.Omnes eñ christiani vocātur fratres.xj.q.iij.ad mē-
Bertran. 3 sam.Bertrā.[censuit] ꝑma ad Cor.v.vbi notandū † ꝙ mul-
tis modis sumitur fraternitas in iure. Prima dr carnalis:q̄
est inter eos:qui carnali propagatione ꝓcedunt ab eisdem vel
eodem parente.de qua Geñ.iiij.inquit dominus ad Cain:vbi
est frater tuus Abel.de qua fraternitate.viij.q.j.olim.⁊.xxij.
q.ij.quod ait.⁊ de presump.lr̄as.⁊ de simo.in.c.⁊ si questiones.
⁊ in arbore. ¶ Scđa est fraternitas spūalis que est inter oēs
xpianos ex sacramēto baptismi:vt in dicto.c.ad mensam.⁊ de
iudi.nouit.qui vnū habēt patrem generantē:scʒ deum. Ioā.j.
dedit illis potestatē filios dei fieri.⁊ Matth.v.pater noster q
es in celis .Et vnā matrē regenerantē:scʒ ecclesiā quā nō ha-
bēt iudei:nec pagani.xij.q.ij.qui abstulerit. ¶ Tertia frater-
nitas dr cognationis spūalis que est inter duos filios duorū
compatrū:per quorū alterū ꝯtracta est cōpaternitas.xxx.q.j.
c.de his.⁊ de cog.spūali.c.j.⁊.iij. ¶ Quarta fraternitas est:ex
ordine sm quā omnes epi sunt fratres ipsius pape.vij.q.j.qꝛ
fratres.⁊.c.scias frater.⁊.xvj.q.j.frater.⁊ de dona.fraternita-
tem.⁊ de sepul.fraternitatem.⁊ de cri.fal.ꝗ graui. ¶ Quinta
fraternitas est humilitatis ⁊ reuerētie:sm quā prelati subdi-
tos fratres vocant.xij.qđ.ij.dilectissimis.⁊ de exces.prela.c.j.
¶ Sexta fraternitas dr officij sm quā cardinales permistim
de eis loquendo sunt fratres dñi pape ex vniuersalis regimi-
nis officio.de cōuer.coniu.dudum.in fi.⁊ de offi.lega.c.j.li.vj.
vbi de hoc. ¶ Septima fraternitas:est fraternitas institutio
nis sm quam intitulati in eadē ecclia fratres sunt.xij.q.ij.ter
rulas.⁊ de rescriptis.cū a deo.⁊.c.cōstitutus.⁊ de psump.c.fi.
¶ Octaua fraternitas religionis:qua oēs sub eadē religione
militantes fratres dicūtur.⁊ de hac in titul.de regul.⁊ de elec.
cū in veteri.⁊ de maio.⁊ obe.legebatur.qui cle.vel vo.insinuan
te.[omnes] scʒ corinthi.[nec poterat tegi] ⁊ si ore ille negaret
qꝛ euidētia facti ipsum ꝯuincebat absens.verba sunt apostoli
[spūs mei] solicitudinē,⁊ cura.[abest] a vobis.i.a cura ⁊ solici
tudine de vobis.Hu.[diiudicaui] absentē ⁊ irreqsitum.extra
de appel.cū sit.in fi.vbi de hoc Archi.[tradi sathane.] Circa
hāc condēnationis snīam tria notāda veniūt que ponit prima
ad Cor.v.vt notauit sctūs Tho. Primo penā ponit:cū dicit S. Thom̄.
tradere eū sathane.qđ potest intelligi corporaliter vexādum.
hanc eñ potestatē habebat apl's.vt quos excōicaret corpora-
liter vexarētur a diabolo.ar.xj.q.iij.absit.sm Hu.qđ sanctus
Tho.sic ostēdit sicut dr Matth.x. Dñs dedit aplis potesta-
tem spirituū immūdorū vt eijcerent eos,⁊ per eandē potesta-
tem poterāt imperare spiritibus immūdis:vt vexarēt corpo
raliter quos hac pena iudicarēt dignos.Mādauit ergo apo-
stolus vt eius authoritate traderēt predictū fornicariū satha
ne corporaliter vexādum. ¶ Scđo ponit huius snīe effectum
cū dicit[in interitū carnis].i.ad carnis vexationē ⁊ afflictio-
nem:in qua peccauit sm illud Sapiē.xj. Per que qs peccat:
per hec ⁊ torqueṫ. ¶ Tertio ponit fructū cum dicit [vt spūs
saluus fiat ⁊c.] id est vt spūs salutē consequatur in die mortis
vel in die iudicij.Alio modo pōt intelligi qđ dr tradere satha
ne hmōi:scilʒ per snīam excōicationis:per quā aliqs separaṫ
a cōione fideliū,⁊ a participatione sacramentorū, ⁊ priuaṫ ec-
clesie suffragijs:qbus munitur cōtra impugnatiōes sathane:
propter qđ de ecclia dr Canticor.vj.Terribilis vt castrorum
acies ordinata.i.demonibus.qđ autem subditur in interitum
carnis.i.vt ab ecclia separatus ⁊ tētationibus sathane expo-
situs liberi⁹ ruat in peccatū:sm illud Apoca.vlti.qui in sor-
dibus est:sordescat adhuc. Uocat autē peccata mortalia car-
nis interitū.qꝛ vt dr ad Gal.vlṫ.qui seminat in carne sua:me-
tet corruptionē.subdit autē vt spūs saluus sit.i.vt turpitudi-
nem pctōrū cognoscēs ꝯfundatur ⁊ peniteat ⁊ sic saluetur.sm
illud Hiere.xxxj. Confessus sum, ⁊ erubui.quoniam sustinui
opprobriū adolescentie mee:sm sctm̄ Tho.sup epl'am Pauli.

Sed sciendum. §.est:in q̄ incipit tertia pars
hui⁹ qōnis prime:in qua po-
nit magr̄ Gr̄anus tria gn̄a notoriorū.Primū genus est eox:
q̄ sunt nota iudici,⁊ nō alijs.Scđm est eorū q̄ sunt nota alijs:
⁊ nō iudici.Tertiū est eorū que sunt nota iudici,⁊ alijs. Circa
primū gen⁹ dicit:ꝙ hmōi q̄ sunt nota tm̄ iudici:scʒ tanꝗ hoī
non debēt sine examinatione feriri,⁊ hoc ꝓbat ꝑ duo capitula
sequeñ.scđm ꝑ tertiū capl'm.tertiū per quartum capl'm.Hug.

1 ☞ Corrigendi an sint omnes mali.
2 Mali vniuersaliter sunt corripiendi per admonitionem.
Sed non omnes puniendi per condemnationem.nume.3.
4 Mali puniendi sunt concurrentibus tribus.
5 Iudas quare fuerit a christo toleratus.
6 Excommunicatio quare dicatur medicinalis.
7 Condemnatus a iudice seculari an de hoc facto possit cōdem-
nari a iudice ecclesiastico vel econuerso.
8 Clericus si ꝯuincatur de crimine corā seculari iudice,⁊ de tali
qđ inducat depositionē an ecclia ob hoc possit eum cōdēnare.
9 Iudicium idem est de similibus.
10 Infideles non sunt directe de foro ecclesie:sed alieni a christo:
⁊ serui diaboli.
11 Condemnandus nullus est ex suspitione.
12 Fama quātumcunqʒ sit publica nō sufficit ad condēnationē.

Ulti. Inducit magister ad probandum qđ
dixerat in.§.precedenti in primo mem-
bro.hoc.c.quod est Augustini in homilia de peni-
tentia. Et diuiditur in tres partes. In prima po-
nit tria genera hominum.In secunda ostendit ordinem iudi-
ciarium esse seruandum in excōmunicatione:vt nemo a com-
munione fideliū separādus sit:nisi conuictus vel cōfessus sit.
In tertia monet peccatores de duobus.primo ne querāt sibi

comites ad supplicia. secũdo ne gaudeãt ꝙ plures inueniunt sibi similes.scða ibi:nos vero a cõione.tertia ibi: nõ ergo illi.

1 ℂ Pro pleniori intelligẽtia huius.c.queriꝛ. †Utrum omnes mali sint corrigendi.Et videꝛ ꝙ sic. Primo ex illo Exo.xxij. vbi lex p̃cepit punire malos.ℂ Secũdo ex illo p̃mi Reg.vbi Heli reprobatus est:ꝙ filios non corripuit. ℂ Tertio ex illo Matth.xviij.⁊ habetur in.c.se.Si peccauerit in te frater tu⁹: corripe eũ ⁊c.ℂ In oppositũ arguitur ex presenti.c. vbi Augustinus dicit.ꝙ aliqui corrigũtur:vt Petr⁹.⁊ aliqui tolerãtur vt Judas ⁊ multi nesciũtur.ℂ Rñdeo dicẽdũ sub certis cõclusionibus.

Primũ ar. / Scðm arg. / Tertiũ ar. / Opponit i cõtrarium. / Respõdet.

2 Prima cõclusio.

Prima est† ꝙ vniuersaliter mali sunt corripiẽdi per admonitionẽ. Jsta cõclusio pt3 primo ex duabus vltimis authoritatibus inductis in principio qõnis. Secũdo patet rõne sic.Nulli ꝓximo q̃tumcũq3 malo in vita p̃senti est denegãdum aliquid qð ad salutem eius sit vtile. ẽm illud Ecclesiastici.xvij.mãdauit illis deus vnicuiq3 de ꝓximo suo:s3 correctio per admonitionẽ charitatiuã est vtilis malis ad salutẽ: vt pt3:ergo omnes mali generaliter veniũt corripiendi p admonitionẽ charitatiuã. Tertio ꝓbatur per illud Exo. xxiij. vbi dicitur.Si videris asinũ odientis te iacere sub onere:non trãsibis:sed subleuabis cũ eo:sed homo magis tenetur subleuare ꝓximũ suũ in casu suo.ergo oĩs homo tenetur adiuuare ad minus monitione admonere ꝓximũ suũ existentem in casu peccati:vt inde surgat.

3 Secũda cõclusio.

ℂ Scða ꝯclusio.†Non oẽs mali sunt puniendi per cõdẽnationem.Jsta cõclusio pt3 ex p̃senti.c.vbi tãguntur tres cause:propter quas contingit:ꝙ pena nõ debet inferri malis:nec condẽnationis iudiciũ. Prima est quãdo mali nõ sunt nostri iuris:que notatur in text. cũ dicit: quid eñ mihi est de his qui foris sunt.Scða est quãdo illorum crimina ⁊ si nobis sint nota:manifestis tamẽ indicijs probari non possunt:que causa notatur ibi cũ dicitur in tex. in principio. Nos v̓o a cõmunione queq̃ prohibere nõ possumus:nisi aut sponte confessum ⁊c. Tertia est quãdo in malos sine maiori periculo disciplinã exercere nõ possumus:que causa tãgitur in tex.cũ dicitur.si per iudiciũ auferri nõ possunt:tolerantur potius ne peruerse malos euitando ab ecclesia ipse discedens ⁊c.

4 Tertia conclusio.

ℂ Tertia cõclusio.†mali sunt puniendi concurrentibus tribus:sc3 iurisdictione:cõuictione:⁊ pace salua ⁊ vnitate eccl̃ie. Jsta cõclusio patet per singulas partes de iurisdictiõe patet.

August.

Dicit eñ Augustinus sup illud p̃ma ad Cor.vj.de his qui foris sunt dñs iudicabit in his qui intus sunt.i. fidelibus putredo est resecãda de cõuictione.patet in p̃senti.c.⁊ Augu. super illud p̃ma ad Cor.xj.qui mãducat indigne ⁊c. sibi inqt Augusti.non tibi. Sane si iudex es:si apud te accusatur:si veritatis documẽtis testibusq3 cõuinciꝛ:coerce:corripe:excõica: degrada:de pace eccl̃ie.dicit idem Augusti.in epistola contra epistolam permeniani. quãdo cuiusq̃ crimẽ notũ est:⁊ omnibus execrabile apparet:si nõ tales habeat defensores p quos posset schisma contingere non dormiat seueritas discipline.

Ad argu.

ℂ Ad rõnes factas in principio pt3 ex dictis respõ.prime ꝓcedũt in casibus:in quibus sunt corrigẽdi per admonitionez: aut puniendi cõcurrẽtibus illis tribus iã dictis. Alie rõnes loquũtur in casibus in quib⁹ periculũ schismatis timereꝛ ⁊c.

Exponit literam.

Lege tex,ℂ [Multi corrigũtur] qñq3 simplici admonitione aliorũ:quãdoq3 etiã nullo corripiẽte:vel orante p ipsis: sicut factũ videtur fuisse de petro.xxiij.q.iiij.sicut. Hu. [vt petr⁹]

Cõtra Hu.

sed salua pace Hu. Petrus eñ negãs Christũ correptus est in aspectu Christi:in tãtũ ꝙ exiẽs fleuit amare.Matth.xxvj. ⁊ Luce.xix.vnde Augusti. Petrũ nisi dñs respexisset:nunq̃ penitẽtia motus amare fleuisset.[Tolerãtur] q2 eorũ crimina
5 tantũ iudici nota sunt.Hu.[vt Judas] †Judas eñ tolerat⁹ est:q2 peccator occultus erat soli christo vero iudici manifest⁹: ceteris oĩbus occultus ⁊ ignotus:per quem intellige similes occultos peccatores:qui tolerãdi sunt cum eorũ crimina sunt occulta.licet deo sint nota:vt hic.⁊.s̃.c.nihil. quidã etiã tolerãtur propter scãdalum. Hug.[Nesciũtur]vtrum sint boni:vel mali.Hu.[veniat]ad iudicium.Hu.[⁊ illuminabit] hoc sumptum est ex dictis apostoli.p̃ma ad Cor.iiij. qui ait. nolite ante tẽpus iudicare:quousq3 veniat dñs qui illuminabit abscondita tenebrarũ:⁊ manifestabit occulta cordiũ. [Nos v̓o]scða pars.[a cõione] ecclesie [ꝓhibere].s̃.ea.c.nos in queq̃. [non possumus]sc3 de iure.i.nõ debemus.Hu.[q̃uis nec prohibitio]a cõione ecclesie[nõdum]ante cõtemptum.xxiij.q.iij.no
6 tandũ.glo.[sed medicinalis]nisi contẽnatur:†medicinalis est se corrigẽti:sed non corrigenti se est occasio mortis eterne. vel medicinalis d̃r:q2 est occasio medicine.i.penitẽtie. Hu.⁊ ex̃ de sentẽ.excõ.c.cũ medicinalis.li.vj.Uel d̃r medicinalis:q2 est occasio medicine.i.penitẽtie.Hu.⁊ extra de sent.excõ.cũ medicinalis. lib.vj. Uel d̃r medicinalis quo ad intẽtionẽ excõicãtis. Qui enim excõicat non ea intentione excõicat: vt excõicatio sit causa mortis:sed medicine:sc3 vt spũs excõicati sit saluus in die dñi.vt.vj.q.iij.audi.⁊.xxiiij.q.iij.corripiãtur.Hu.[sponte] al's nõ preiudicaret ei cõfessio.vt.xxxj.q.iij.lothari⁹.[Cõfessum]in iure vere vel interpretatiue sc3 per ꝯtumaciã[nominatum].i.accusatũ:aut.i.cõuictum.sic habetur in si.Hu.[seculari.]Nota hic nõ loquitur de pena ordinaria:vel sñia condẽnationis:sed de sñia excõicationis:quã ecclesia infert.nõ quia sit condẽnatus a iudice seculari:sed pro contumacia sequenti ẽm Hug.Arch.[seculari iudicio.] Jsta lr̃a multipl'r exponiꝛ vt etiã tangitur in glo.⁊ tangunt Archi.⁊ alij. Primo modo vt iudiciũ seculare nõ a iudice:sc3 ꝙ iudex sit secularis:s3 a materia:sc3 de re seculari.vt de vinea:de prato:⁊ similibus.Et ita vocatur seculare iudiciũ eccl'iasticũ de re seculari.Et ita Lau. dicit: ꝙ per ablatiuos hic positos potius distinguit genera causarũ ecclesiasticarũ:q2 quoddã iudiciũ ecclesiasticũ seculare est:q2 de re seculari quoddã est ecclesiasticum.i.mere spũale. ar.ad hoc.j.xj.q.j.§.ex his. Et huic sñie applaudit Bertran.

Bertrãdus

Et hanc expositionẽ seqtur hic glos.dicẽs.[seculare].i. de rebus secularibus.Scðo exponitur vt iudiciũ seculare sumaꝛ a iudice:⁊ sic exponitur[seculari] pro laico ⁊ ecclesiastico. Pro eccl'iastico referẽdo singula singulis:videl3 laicũ iudicẽ respectu laicorũ: aut laici cõuicti corã eo.Tertio mõ exponitur de laico respectu laicorũ clericorũ:aut laici ⁊ clerici:⁊ tũc exponiꝛ sic[in seculari iudicio].i.corã seculari iudice:siue sit clericus:siue laicus:ex quo canonice est ꝯuictus vel ꝯfessus corã seculari iudice:⁊ ab eo ꝯdẽnatus pro ꝯdẽnato habetur ab eccl'ia: si de illa ꝯdẽnatione ꝯstiterit ecclesie:⁊ si efficitur sic infamis apud eccl'iam habetur infamis.ar.iij.q.v.de accusatoribus.⁊.xxxv. q.v.cõuentiones.Jsta sñia est etiam Hosti.in.c.at si clerici. de iudi.in gl.ij.vbi dicit Ala.ꝙ Ber.ꝙ cũ ciuiliter actũ fuerit de crimine:nõ debet dici infamis.sed istã sñiam dicit ibi Hostiẽ. corrigendã:q2 ꝙ talis clericus per sñiam est infamis.l.j.ff.de his qui not.infa.⁊.l.furti.ff.de furtis.[non potest].iij.q.vij.§. porro.ẽm Hosti.Et istam sñiam (sc3 ꝙ talis clericus sit infamis) ibi approbat Goff.⁊ Phili.per.l.supra dictã[non põt] tanq̃ a suo iudice legitime ꝯdẽnatus.

Alanus. / Hostiẽsis.

Et istã sñiam etiam hic approbat dñs Bernar.hispa.ar.predicte.de his qui no.infa. l.j.⁊ insti.de pe.te.liti.§.ex quibusdã.vj.q.j. infames. Archidi. debet ergo eccl'ia admonere eũ: vt satisfaciat ẽm ꝙ ꝯdẽnatus est:⁊ si nõ vult obedire post trinã admonitionẽ põt eum excõmunicare:⁊ tandẽ pro cõtumacia deponere si sit clericus. ẽm Hug.Hanc distinctionẽ videtur tãgere Jnn.in.d.c. at si clerici.de iudi.⁊ intelligit de infamato qui se nõ purgat.Sed Uincen.dicit:ꝙ loquitur q̃tum ad penitentiam.arg.de pe.di.j. q̃nis.q2 pena ecclesiastica poti⁹ absoluit q̃ ꝯdẽnet.de pe. di.j.§. cõtinuo.Uel ẽm eum melius loquitur cũ clericus conueniens laicũ recõuenitur ab eo ciuiliter corã laico.vt dicit Jo. and.in d.c.at si clerici.Prima tamẽ expositio posita in glo.plus placet Archi.

Bernard⁹ hispanus. / Archid. / Innocen. / Uincẽtius.

Jtem si sit clericus vel laicus vt dicit Hu.⁊ conuincatur de crimine ciuiliter corã seculari iudice:⁊ condẽnetur ab eo per sñiam ab eo: per illam sñiam fit fides eccl'ie:⁊ potest eũ cogere ad agendum penitentiam: al's excommunicabit eum.

Questio. / Rñdet.

ℂ Sed surgit hic questio.quid si faciat questionem de sententia dicendo eam esse iniquam. Respondetur iuxta Hug. ꝙ si velit id agere:⁊ conqueri coram superiore:non excõmunicabitur ab ecclesia:licet nolit parere sententie. Si vero simpliciter inde conqueritur ⁊ non vult inde agere coram superiore iuste excõmunicabitur:si non vult parere sententie ẽm Hu. ℂ Ce
7 terum consueuit hic ab aliquibus queri † an condemnatus a iudice seculari: ob hoc de hoc facto possit condemnari a iudice ecclesiastico: vel econuerso.

Questio. / Respõdet.

Hec questio nulla videtur esse: quia hoc esset cõtra omnes quia eãdem penam imponere non potest.Non enim deus iudicat his in idipsum aliam interponere non potest nisi ad illam agatur iterato. Si dicatur hoc haberi ex hoc loco respondetur ẽm Hug. Hoc non esse verũ: quoniam vt supra dictum est. Non enim hic dicitur de pena ordinaria vel sententia damnationis:sed de sententia excommunicationis:quam ecclesiasticus infert: non quia sit cõdemnatus a iudice seculari:sed pro contumacia sequenti.ℂ Jtem
8 solet hic moueri questio. † Utrum si clericus conuincatur de crimine coram seculari iudice: et de tali quod inducat depositionem: ecclesia ob hoc possit eum condemnare.

Questio. / Rñdet.

hec questio vt dicit Hug. friuola est:quia clericus criminaliter nõ potest conueniri coram iudice seculari:⁊ si ibi conueniatur:⁊ conuincatur inde vel confiteatur:illa conuictio vel confessio non preiudicat ei:tanq̃ facta non coram suo iudice.vt ex̃ de iudic. at si clerici.licet si ageretur ciuiliter potest quãdoq3 ibi ꝯueniri de crimine:vt in mutua recõuentione:⁊ si tũc cõuincitur inde nõ ob hoc potest deponi:quia etiam si conuictus foret coram iudice ecclesiastico non potest ideo deponi. vt. s̃. eadem. nihil.

Fit ergo

Fit ergo fides eccl'ie per seculare iudiciũ tã circa clericũ:q̃ circa laicũ condẽnatum canonice in seculari iudicio.ar.xxiiij.q.j. quisquis subdiaconus. Jta vt pro condẽnato habeatur apud ecclesiã,⁊ cogatur ab ea obedire sentẽtie,⁊ subire penitentiam si cõuictus est de crimine.Non autẽ ita vt ob hoc possit deponi ab eccl'ia:si clericus est.Similiter fit fides seculari iudicio p iudiciũ eccl'iasticũ.vt.x.q.j.statuimus.⁊ in aut̃.de sanctis.epis. §.si v̓o crimen. Uideꝛ innui ꝙ nõ:ibi eñ d̃r ꝙ depositũ ab ep̃o pro crimine iterũ iudex secularis debet examinare. Sed rñdetur iuxta Hu. Primo ꝙ p̃ualet canon authẽtice,⁊ p̃fertur ei. Scðo rñdetur ꝙ authenticũ intelligitur:qñ non liquet iudici seculari de causa,⁊ de his que gesta sunt in eccl'iastico iudicio. Hu.Quidã v̓o vt vitent oĩa ista dicũt in iudicio.i.de crimine: siue seculari:siue eccl'iastico.Crimina eñ sunt quedã secularia siue forensia:quedã eccl'iastica sicut melius distingueꝛ.j.iiij.q. j.c.ij.Hu.[Cõuictum] corã eccl'iastico iudice.Dico nõ possumus cũ nos soli sciam⁹ crimẽ ⁊ merito:q2 simul esse nõ possumus accusator,⁊ iudex.[qs eñ vtrũq3].vt.j.q.iiij.c.ij.⁊.iij.q. v.c.q2 suspecti.Hu.⁊ extra de v̓.sig.c.forus.Arch.[Hmõi regulã]sc3 nõ prohibere a cõione:nisi aut cõuictũ aut cõfessum. Hu.[in ep'la]ad Cor.j.c.v.[ad oĩa similia] qð eñ regulariter statuiꝛ in vno:ad oĩa similia extẽditur sepe.ar.xvj.q.iij.licet.⁊ xxxij.q.vij.⁊ ap'ls.⁊ extra de trãsla.inter corporalia.cũ multis
9 similib⁹ hic.in glo.⁊ Hu.† Nã de similibus idẽ est iudiciũ dicto.c.inter corporalia.§.j.ver.sicut ergo.ar.cõtra.xxvij.q.j.sic eñ.⁊ ver.p̃inde.⁊.xxvij.q.j.nuptiarũ.circa mediũ.Solue ⁊ dicas cũ Host.⁊ Goff.ꝙ statur similibus:nisi dissimilitudo notetur,⁊ ipsi notauerũt in p̃dicto.c.inter corporalia.Archid.[ait eñ scripsi vobis].j.ad Cor.[in ep'la] alia ab illis duab⁹ quas habemus:nec habemus illã primã epistolã in qua hec scripsit. Jlla enim vt dicit sanctus Tho.⁊ Nicolaus de lyra.nõ est in canone.Scripserat eñ in illa epistola:vt nõ cõmiscerẽtur fornicarijs.Quia v̓o text.iste obscurus ⁊ non plene exponitur in glo.notandũ est iuxta expositionẽ scti Tho.super epistolam primã ad Cor.v.q2 ap'ls induxerat supra in alia ep'la ad Cor. ad hoc ꝙ a se ipsis peccatorẽ separarent:qð quidẽ pretermiserant propter falsum intellectũ cuiusdã verbi,qð cõtinebaꝛ in epistola p̃dicta.⁊ ideo prauũ sensum quẽ prius cõceperãt nũc excludit.

Hostien. / Goffredus / Archid. / S.Thom. / Nicolaus de lyra. / S.Thom.

vnde circa hec tria facit:primo reassumit verbũ prioris epistole.scðo excludit falsum intellectũ ibi:nõ vtiq3 fornicarijs.tertio exponit verũ intellectũ ibi:nũc aũt scripsi.Dicit ergo primo:dixi vobis in epistola quadã alia que (vt dictum est)in canone nõ habetur ne cõmisceamini fornicarijs ⁊ nõ habeatis cũ eis societatẽ vel cõionem.ẽm illud Prouerbi.j.Fili mi nõ ambules cũ illis.Prohibe pedẽ tuum a semitis eorũ.⁊ Eccl'iastici.ix.Non des fornicarijs animã tuã in nullo.deinde cũ dicit.Nõ vtiq3 fornicarijs excludit falsum intellectũ p̃dicti verbi.Et primo ꝓponit qð intẽdit. Secũdo excludit ꝓpositũ ibi alioqui debueratis. Circa primũ considerandum est:ꝙ in dicto verbo ap'li dupl'r falsum intellectũ cõceperãt Corinthij. primo q̃tum ad hoc ꝙ intelligebant illud de fornicarijs esse dictũ:sc3 de fornicarijs infidelib⁹: sed illud excludit ap'ls ibi: nõ vtiq3 de fornicarijs huius mũdi.vocat aũt infideles nomine mũdi:ẽm ꝙ dicitur Joã.j.mũdus eũ non cognouit. Scðo cõceperant malũ intellectũ q̃tum ad hoc:ꝙ existimabãt prohibuisse apostolũ solum de fornicarijs:nõ autem de alijs peccatoribus.Nam ad hoc excludendũ subdit:aut auaris ⁊c. qui sc3 iniuste detinent aliena. Tales enim nõ habẽt hereditatem in regno dei:aut raptoribus: sc3 qui violenter diripiunt aliena.tales etiã nec regnũ dei possidebunt.prima ad Cor.v.[aut idolis seruiẽtibus]cõtra quos dicitur Sapieñ.ix. nephandorum idolorũ cultura oĩs malitie est initium:⁊ finis. Et est sensus.Nõ solũ prohibuit vobis societatẽ fornicatorũ: sed etiam omniũ aliorũ peccatorũ.Et est hic aduertẽdum ꝙ per fornicationem quis peccat cõtra se ipsum:per auaritiã aũt ⁊ cupiditatem cõtra ꝓximũ per idolatriã aũt contra deũ.⁊ sic in his que ponit omne peccati genus intelligitur. Alioqui assignat rõnem propositi dicẽs.alioqui sc3 intelligẽdum esset verbum predictũ de fornicarijs huius mũdi:debueratis de hoc mũdo exisse: q2 sc3 totus mũdus est talibus plenus.vnde non possetis tales fornicarios vitare:nisi de hoc mũdo exeundo. Diciꝛ eñ prima Jo.ij. Totus mũdus in maligno positus est:⁊ tunc legitur sic ẽm Hu. Alioqui.i.si precepisset infidelibus non cõmisceri[debueratis[.i.necesse esset[nisi cum ⁊c.] q2 vbiq3 sunt tales.Et loquitur apostolus ẽm tẽpus suũ ẽm Hu. [p̃terea.] Preterea est alia necessitas cõmunicandi cum talibus in colloquio: ⁊ huiusmodi.quia aliter non posset fideles lucrifacere Christo.vnde ⁊ dñs Luc.v. Nõ est inquit opus medicis bene habẽtib⁹:sed male.⁊ Matth.ix.[vel aliter debueratis de hoc mundo exisse] sc3 per mortẽ.melius est enim hominibus mori:q̃ peccatorib⁹ in peccatis cõsentire.vnde dicitur prima ad Cor.ix.melius est mihi mori:q̃ vt gloriã meam quis euacuet. Et ideo cõsequẽter apostolus adiungit.[Nunc aũt scripsi vobis]hic exponit eis verũ intellectũ.Nunc autẽ sic expono: qð olim scripsi vobis [nõ cõmisceamini] sc3 fornicarijs aut alijs peccatoribus.[Si quis aũt frater].i.christianus. Hu.[nominatur aut fornicator].i.excõicatur de fornicatione:vel hoc vel illo vitio. Hu. [maledicus].i.detractor assidu⁹ ebriosus vsu. [cum hmõi].i.cum his ⁊ alijs similibus.i.de alijs vitijs excõmunicatis scripsi ⁊ scribo:⁊ iussi ⁊ iubeo nec cibum sumere nẽdum orare. Et ita per hoc ꝙ dicit frater patet q2 nõ ꝓhibuit peccatoribus misceri infidelibus:sed fidelibus qui nominanꝛ fratres:⁊ sunt inter nos sctũs Tho.⁊ Hug. [Quid eñ mihi]

S.Thom.

10 probat qð dixerat[foris].i.extra eccl'iam.Hu.† Jnfideles eñ nõ sunt directe de foro eccl'ie:sed alieni a christo ⁊ serui diaboli.de quorũ quolibet dicit ap'lus. Quis es tu:qui alienũ seruũ iudicas.ad Ro.xiiij.Scðo q2 tales infideles iudiciũ ⁊ penam qua excluderẽtur a cõione fideliũ ⁊ eccl'ie non multũ curarent tanq̃ illi qui eccl'iam nõ venerãtur: sed contẽnunt. Tertio q2 per hoc infideles minus ad fidẽ traherẽtur qui magis alliciendi sunt q̃ terrẽdi.Nõ eñ vult deus violẽta seruitia:sed magis voluntaria: q2 hilarem datorem diligit deus. prima ad Cor. ix.[vñ infideles qui foris sunt].i.extra eccl'iã: ⁊ qui nũq̃ fidẽ susceperunt diuino iudicio relinquũtur. Sic ait ap'lus.de his aũt qui foris sunt deus iudicabit. Dicit autẽ hic sctũs Tho. sic. prelati eñ eccl'iarũ accipiunt spũalem potestatẽ super eos tantũ: qui se fidei subdiderũt.ẽm illud prima ad Cor.iiij. Jn p̃mptu habẽtes vlcisci omniũ inobedientiã adimpleta fuerit vestra obedientia.Jndirecte tamẽ prelati eccl'iarũ habẽt potestatẽ super eos:qui foris sunt inquantũ prohibẽt fideles ne illis cõmunicent:punire tamen corporaliter possunt. vt.xvij.q. iiij.cõstituit.vt dicit glo.Jtem etiã pecunialiter puniũt eos ecclesia:vbi sunt de sua iurisdictione.ex̃ de rap.c.in archiepiscopatu. Ber.Archi.Consequẽter adhibet similitudinẽ dicens. [None de his qui intus sunt vos iudicatis] quasi diceret eadem authoritate qua vos iudicatis:qua ⁊ ego. vnde vos non iudicatis nisi de vestris. Jta nec ego.sctũs Tho.[auferte malum]infert cõclusionem principaliter intẽtam dicẽs.

S.Thom.

Ex quo hoc qð dixi. Nõ cõmisceamini fornicarijs: intelligendũ est de fidelibus:nõ de his qui foris sunt. ergo auferte malum sc3 hominem sc3 illum fornicatorẽ a vobis ipsis.i. de vestra societate eijcite.ẽm illud Deutero.xiij.auferens malũ de medio tui. Notat hic sctũs Tho.ꝙ ex p̃missis verbis apostoli nõ prohibemur cõmunicare infidelibus:qui nunq̃ fidẽ receperũt propter eorũ penitentiã. Est tamẽ hoc cauẽdum aliquibus infirmis propter eorũ incautelã ne seducantur. Jlli vero qui sunt firmi in fidẽ possunt eis licite cõmunicare:⁊ dare operam conuersioni eorum.vt dicitur prima ad Corint.x. Si quis infidelium vocat vos ad cenam: ⁊ vultis ire:omne quod vobis appositum fuerit manducate. Jnfidelibus autem qui aliquãdo fideles fuerunt:vel sacramentum receperunꝛ sicut hereticis ⁊ apostatis a fide subtrahitur communio fidelium in eorum penam: sicut ⁊ ceteris peccatoribus qui adhuc subduntur potestati ecclesie.hec sanctus Tho. ibidem super epistolã Pauli. Sequitur in litera[quibus verbis satis ostendit] scilicet apostolus[per iudiciũ]id est ordinẽ iudiciarium.Hug.[ab ecclesie cõmunione]id est a societate[vt si per iudicium]scilicet ordinariũ [auferri nõ possunt] vt mali occulti tolerẽtur poti⁹; ne peruerse quod fit cum pastor ab ecclesia discedens etiã laicos deserit vt fugiat malos.Hu.[eos]scil3 malos [mittat ad geennam] id est penam geẽne id est sic occasio dãnationis eorum: quia ⁊ ad hoc scilicet ꝙ mali tolerentur si per iudicium non possunt auferri: probat Augustinus per exempla sacre a scripture[velut in messe.] Primum exemplum de quo Matthei.iij. Jn area enim ecclesie palee non separantur id est mali [a tritico]id est bonis[vsq3 ad vltimũ vẽtilabrũ] scilicet in fine seculi:quando separabit bonos a malis.de quo etiã Matthei.xiij.Aliud exemplum ponit sumptum a Matthe.xiij.de sagena per quam significatur ecclesia:in qua sunt boni ⁊ mali: donec separentur boni a malis[quando deducetur ad litus] id est ad fidem seculi. [Nõ enim est cõtrarium] apostolus ad Roma.xiiij.[suo domino stat]recte agendo:⁊ ita remunerandus[aut cadit] peccando.⁊ ita puniẽdus non ineptum est cõtrariũ quia nõ prohibet ibi apostolus absolute: vt homo hominem nõ iudicet:sed noluit hominẽ ab homine iudicari: vel
a ex arbitrio suspitionis[a] scil3 temerarie.† Ex suspitione enim
11 nullus est condẽnandus. argu.c.j.⁊.vj. questione.j. oues. [vel etiã extraordinario]id est ordine iudiciario nõ seruato. Bernardus. Et ꝙ ita sit probat dicens. [alioqui] id est si voluisset hominem iudicari ex suspicione. [cur dixisset.] prima ad

a ℂ Suspicionis.Suspitio q̃ dicaꝛ vehemẽs et q̃ leuis.vid Pe.de ancha.in.c.ex cõicam⁹.§.q aũt.nu.2.de hr̃ti. Et qð suspitio iudicis debet eẽ iusta et emissa ex ꝓbabili cã. idẽ in.c.cũ speciali.nu.3.de appel.

Cor.v.ſi quis frater noĩatur aut fornicator ⁊c.niſi qꝛ eam nominationẽ.i.que fit in iudicio per ſñiam ordine iudiciario ſer-
12 uato.[Nã ſi quelibet noĩatio].i.infamatio[ſufficit]eſt ar.† ꝙ fama quãtũcunq; fit publica:nõ ſufficit ad cõdẽnationẽ.valet quidẽ ad p̃ſumptionẽ ſed nõ ſufficit ad probationẽ.ar.xxxv.q.vj.ſi duo.⁊ de cõſe.di.iiij.ſanctũ.⁊.j.e.deus oĩpotens.Hug.⁊ extra de coha.cle.tua.⁊ de eo q cog.cõſang.vxo.ſue.c.ſup eo.in glo.⁊ legit̃ ⁊ no.extra de p̃ſump.afferte.Archi.ſed bene fama cũ alijs adminiculis.i.vnius teſtis ꝓbat.vt notat.iiij.q.iiij.ſepe ſit.⁊ extra de appel.c.j.Archi.[Nõ ergo] tertia pars.reſpicit ad principiũ vbi dictũ eſt ꝙ ꝓhibitio a cõione eſt medicinalis:qꝛ excõicatio eſt medicinalis.i.occaſio medicine.i.penitentie.Hug.extra de ſen.excõ.lib.vj.cũ medicinalis.Uel dic ſcdm Laurẽ.ꝙ ibi dixerat multos eſſe tales.Et ideo dicit ꝙ de ſua multitudine non cõfidant:qꝛ non minus ⁊c.ar.xxxij.q.vij.flagitia.⁊.C.de accu.l.nõ ideo.⁊.l.nõ accuſatiõis.§.nemo.❡Sed *Queſtio.* hic ſurgit qõ.qm̃ hoc nõ videtur verũ:qꝛ Hieronymus ſuper Eſaiã inquit,ꝙ ſolatiũ eſt malorũ inimicos habere ſocios penarũ. *Reſpõdet.* Ad hoc rñdetur iuxta Hu.⁊ Archi.ꝙ illud intelligitur de penis que in hac vita inferuntur: in quibus ſi quis habet inimicos ſocios eorum afflictio ipſum conſolatur,⁊ etiã quia leuius cõia tangunt.Hic autem loquitur Auguſti.de penis poſt diem iudicij vbi nullius afflictio alij ſolatium impendet.

2 ☞Homo ad hoc vt incedat in via ſalutis tria circa eũ ſunt facienda ab eo cuius cure commiſſus eſt.
3 Reduci ad mentem ſuam poteſt aliquis dupliciter.
5 Peccatum alicuius poteſt dupliciter conſiderari.
8 Correptio eſt duplex.
9 Correptio ex charitate pertinet ad omnes.
11 Actus virtuoſus debet eſſe moderatus debitis circũſtantijs.
13 Precepta negatiua obligant ſemper ⁊ ad ſemper.
17 Corripere fratrem de venialibus eſt conſilium.
19 Corripere poteſt aliquis alium dupliciter.
21 Peccatorum diuiſio.
22 Peccatum dicitur notorium tripliciter.
23 Peccatum penitus occultum eſt quadruplex.
24 Admonitio fraterna non requiritur in peccato notorio ſiue publico.⁊ nume.25.
Et quid ſi ſit notorium propter infamiam:non propter certitudinem.numero.26.
27 Admonitio debet adhiberi quando peccatum eſt occultum,⁊ ſperatur correctio.
28 Homo per peccatum duplex incurrit damnum.
29 Peccatum ſi eſt infectiuũ aliorũ eſt ſtatim p̃lato denũtiandũ.
Et quid ſi vergit in damnum corporale alterius.nume.30.
33 Prodere eſt non probanda malitioſe deferre: vel probanda non premiſſa admonitione.
34 Maria quare non dixit Joſeph ſecretum incarnationis.
35 Joſeph quare non petiuit a beata virgine:vñ es tu grauida.

Diuiſio. **SI peccauerit in te.** Ad idẽ inducit hoc.c.Auguſt.qõ in tres partes diuidit̃. In prima oſtẽdit authoritate euangelica:ſcilicet ſi peccauerit ⁊c.Matth.xviij.⁊ exẽplo Joſeph,ꝙ occulta nõ ſunt punienda: vel publicãda.Scdo oſtẽdit qualiter authoritas p̃dicta euangelica ſit intelligẽda:ſcꝫ ſi peccauerit in te frater tuus ⁊c.⁊ authoritas apl'i dicẽtis.Peccantẽ corã oĩbus argue,⁊ reducantur ad concordantiã. In tertia oſtẽdit idem documẽto ſui vel alicuius epi probi viri.ſcda ibi:ergo ipſa.tertia ibi:ſic agam⁹. Circa hanc materiã dñs Archi.pro pleniori declaratiõe materie de correctione fraterna: que tangit̃ in hoc capitulo,⁊ in glo.inducit multas queſtiones:quas ſumit de ſancto Thom. in ſecũda ſecunde,ſed cũ eas plene non deducat:nec per conſequens ſufficienter diffiniat. Nos gratia plenioris illuſtrationis preſentis materie diſputabimus aliqua dubia:circa correptionem fraternam. Et erunt tredecim articuli.
1 ❡Et primo queritur:vtrũ diffinitio qua fraterna correptio diffinitur,quod eſt admonitio fratris de emendatione delictorum ex charitate procedens:ſit conueniens.
4 ❡Secundo:vtrum fraterna correctio ſit actus charitatis.
6 ❡Tertiũ eſt:vtrum fraterna correptio cadat ſub precepto.
7 ❡Quartum eſt:vtrũ fraterna correctio pertineat ad omnes: vel ſolum ad prelatos ſuos.
10 ❡Quintum:vtrum ſubditi teneãtur corrigere p̃latos ſuos.
12 ❡Sextũ: vtrum correctio fraterna ſemper neceſſario ſit facienda:an aliquo caſu pretermittenda.
14 ❡Septimum:vtrum obligati ad correptionẽ teneãtur querere delinquẽtes:quos corrigãt,⁊ nõ expectare ꝙ occurrant.
15 ❡Octauum: vtrũ religioſi teneantur exire de clauſtris ſuis ad homines corrigendos proximos ſuos.
16 ❡Nonum: vtrum correctio fraterna ſe extendat ad omnia peccata parua ⁊ magna.
18 ❡Decimo queritur:vtrum peccator corrigere;debeat,delinquentem.
20 ❡Undecimũ:vtrũ in correctione fraterna ex neceſſitate precepti admonitio ſecreta debeat precedere denuntiationem.
31 ❡Duodecimum:vtrum teſtium inductio debeat precedere publicam denuntiationem.
32 ❡Decimumtertium:vtrum ſubditus teneatur obedire prelato p̃cipienti vt reuelet culpam occultam fratris alterius ⁊c.

1 **Ad primum** ſic ꝓceditur.†Et videt̃ ꝙ predicta diffinitio fraterne correctiõis qua dicitur,ꝙ frñna correctio ſit admonitio fratris de emendatione delictorum,ex charitate procedens. *Primũ ar.* Primo ſic.Admonere idẽ eſt qõ ad mentẽ reducere,⁊ ſic nõ eſt niſi oblitorꝫ:ſed fraterna correctio non eſt tantũ de peccatis oblitis: ergo non ponitur cõuenienter in diffinitiõe eius admonitio.❡Secũdo ſic. *Scdm arg.* correctio quãdam violentiã ſonat:qꝛ idem videt̃ eſſe corripere ꝙ ſimul rapere.ergo cũ admonitio in quãdam lenitatẽ ſonet:videt̃ ꝙ correptio non ſit admonitio.❡Tertio que grauiora ſunt magis indigẽt emendatiõe: ſed trãſgreſſiões ſunt *Tertiũ ar.* grauiores omiſſionibus in genere loquẽdo.Cum ergo noĩe delicti importet̃ omiſſio:nomine autẽ peccati tranſgreſſio: videtur quod magis debet dici fraterna correptio admonitio de emendatione peccatorum q̃ delictorum.❡In oppoſitum *Opponit ⁊ Reſpõdet. S.Thom. Durãdus. Petrus de palude.* eſt diffinitio cõmunis ⁊ magiſtralis.Reſpondeo:dico ꝙ predicta diffinitio eſt cõueniens.Pro huius cõcluſionis declaratione iuxta ſanctum Tho.in quarto.di.xix.⁊ dominũ Durã-
2 dum:⁊ Petrum de palude notãdum † ꝙ ad hoc ꝙ homo in via ſalutis incedat:tria circa ipſum ſunt facienda ab eo cuius cure cõmiſſus eſt.Primo debet in finem debitum ordinari:⁊ q̃tum ad hoc dicitur ſuperior inferiorem ſibi cõmiſſum dirigere.Secundo vt adhibeat cautelam:⁊ documẽtum ne a fine preſtito deuiet:vel diſcedat.et ẽm hoc dicitur eum corrigere: que correctio quandoq; ordinatur ad hoc: ꝙ rectitudo iuſtitie fiat ab ipſo:qui corrigitur: quod fit quando ille qui corrigitur ex cura ſibi impenſa melioratur.Et ad virtutis ſtatũ reducitur.Quãdoq; v̓o ordinatur correctio nõ ad hoc: ꝙ actus virtutis iuſtitie fiat ab eo:qui corrigitur: ſed magis vt iuſtitia fiat de ipſo ſicut quando pene ⁊ tormenta infliguntur: eſto ꝙ ille qui ſuſtinet non emendetur.Secundo notandum:ꝙ declinans a rectitudine virtutis duobus modis põt ad ipſam reduci ẽm philoſophũ.x.ethicorꝫ.ſcꝫ p odiũ ſiue terrorem turpis:vt cum quis abominatur vilitatẽ peccati:⁊ timet cõfuſionem inde cõſequentem.hoc enim modo procedit correctio: qꝛ eſt admonitio non de re oblita. ſed de peccato per qõ vt dicit phs homo excedit ab intellectu:vt reuertatur ad lucẽ intellectus regentis per vniuerſalia iuris qui nõ errat. vnde Eſa.xlvj.Redite preuaricatores ad cor.vt dicit Albertus ⁊ Ulri- *Albertus. Ulrichus.* chus.Secũdo per timorem ſiue odium triſtis.i. pene vel illate vel que timetur inferri.vt cum ille qui propter vilitatẽ peccati nõ abſtinet:ſaltem propter tormenta ratione peccati illata vel inferẽda reſilijt a peccato.Et quia iſte ſecũdus modus ſit cũ difficultate ⁊ violentia:ideo ꝓprie dꝛ correctio.p.c. quaſi vſq; ad rectitudinẽ virtutis p̃ducẽs.Sꝫ p̃mus modus dꝛ correctio p.p.Illa eñ rapi dicũtur:q̃ ſubito auferũtur.vñ ⁊ ſyllaba corripi dꝛ:q̃ raptim ⁊ ſubito ꝓñũtiat̃.Et iõ cũ hõ ex hoc ſolo ꝙ ei turpitudo pctĩ oſtẽdit̃:bonitas ac pulchritudo v̓tutis ip̃e p ſe ad virtutẽ monet̃:⁊ ad viã rectitudinis reuertit̃ corripi dꝛ.Ex quo ptꝫ ꝙ p̃mus modus ſolis p̃latis ꝯuenit:ſcꝫ correctio.quorꝫ v̓ba vim coactiuã hñt p inflictionẽ penarũ.ſꝫ ſecũdus modus ſcꝫ correptiõis p.p.p̃lationis ordinẽ nõ: q̃uis p̃latiõis ordo illũ reqrat qꝛ p̃mus modus adhiberi nõ dꝫ:niſi vbi ſcdõs locũ nõ hꝫ etiã a p̃latis. Et iõ correptio qñ p̃ter p̃lationis ordinẽ fit vocat̃ fraterna:q̃ in p̃dicta deſignatiõe notificatur p tria q̃ ibi ponũtur:ſcꝫ actus ip̃e.cũ dꝛ admonitio fratris.Finis cũ dꝛ de emẽdatione delictorꝫ.ꝑncipiũ cũ dꝛ ex fraterna charitate ꝓcedẽs.❡His habitis dicendũ eſt ad rõnes
3 in oppoſitũ.Ad primã rñdet̃ iuxta ſctm̃ Tho.† ꝙ aliqs põt *Ad primũ argu. S.Thom.* reduci ad mentẽ ſuã dupliciter.vno mõ q̃tũ ad cognitionem ſpeculatiuã.Alio mõ q̃tũ ad cognitionẽ practicã:que p ignorantiã electiõis ĩtercipit̃.⁊ ſic dupliciter aliqs ad mentẽ reducitur,vno mõ cũ coactiõe quadã vel factiõe:ſicut cũ qs punit̃ vel v̓bis habẽtib⁹ vim coactiuã:ſicut cũ aliqd alicui p̃cipitur: ⁊ hoc ad corrigentẽ ꝑtinet.Alio mõ p v̓ba tm̃:q̃ vim coactiuã non habẽt:⁊ talia verba admonitoria dicũtur.Et ideo cũ hic modus ad corripientes pertineat:correptio nihil aliud eſt: q̃ admonitio et eiuſdem potentie actus eſt cuius eſt imperium.

Ad ſecundã

Ad ſcdm. ❡Ad ſecundã reſpõdetur,ꝙ corripere dicitur hic a rapiendo quantũ ad hoc ꝙ ſtatim ⁊ ſubito rapina exercet̃: ſicut dicitur ſyllaba corripi:que ſtatim ⁊ ſubito pronũtiat̃. Non autẽ inquãtũ rapina violẽtiam aliquã habet:niſi quãtũ ad hoc,ꝙ corripiens a ſua volũtate qua peccauit auertere peccantẽ nititur.⁊ ſic eſt ibi aliquid ſimile violẽtie ẽm id qõ eſt cõtrariũ voluntati violentũ dicitur.❡Ad tertiã reſpondetur ẽm ſanctũ *Ad tertiũ.* Tho.ꝙ nullus mouetur ex odio vel timore turpi:niſi illi cui iam ineſt aliqualiter voluntas pulchri,⁊ boni.⁊ ideo cũ correptio ex hac via ꝓcedat:vt dictum eſt:proprie illi competit vt corripiatur:qui habet propoſitũ boni a quo tamen vel ꝓpter ignorantiã vel propter aliquã deſidiã auertitur. Et ideo magis proprie reſpicit omiſſionẽ:que etiã in ipſa conſiderari poteſt:quã trãſgreſſionis peruerſitatẽ.Et propter hoc cõuenientius dicitur delictorũ quã peccatorũ,⁊ hec de primo articulo.

4 **Ad ſecundum** ſic ꝓceditur.† Et videt̃ ꝙ fraterna correctio nõ ſit act⁹ charitatis. *Primũ ar.* Primo ſic.dicit eñ gloſ.Matth.xviij.ſup illud.ſi peccauerit in te frater tuus ⁊c.ꝙ frater eſt arguẽdus ex zelo iuſtitie:ſed iuſtitia eſt virtus diſtincta a charitate.ergo correptio fraterna nõ eſt actus charitatis ſed iuſtitie.❡Secũdo ſic.cor- *Scdm arg.* rectio fraterna vt dictum eſt in ſuperiori qõne fit per admonitionem ſecretã:ſed admonitio videtur eſſe cõſilium quoddam qõ pertinet ad prudẽtiã.prudẽtie eñ eſt bene cõſiliari vt dicit̃ vj.ethicorũ.ergo fraterna correctio nõ eſt actus charitatis ſed *Tertiũ ar.* prudentie.❡Tertio ſic.cõtrarij actus nõ pertinent ad eãdẽ virtutẽ:ſed ſupportare peccantẽ:eſt actus charitatis.ẽm illõ ad Gal.vj.alter alterius onera portate,⁊ ſic adimplebitis legem chriſti:que eſt lex charitatis.ergo videt̃ ꝙ corripere peccantẽ qõ eſt cõtrarium ſupportationi:nõ ſit actus charitatis. *Opponit i cõtrarium.* ❡In oppoſitũ arguitur ex diffinitiõe fraterne correptionis poſite ſuperius:in qua dicitur ꝙ eſt fratris admonitio ex charitate ꝓcedens. *Reſpõdet.* ❡Rñdeo dicendum,ꝙ correptio fraterna eſt actus virtutis charitatis.Iſta concl'o probatur ſic. Corripere delinquentẽ eſt eleemoſyna quedã ſpũalis.xlv.di.iij.in fi.⁊ extra de ſpon.inter opera.ſed eleemoſyna eſt act⁹ charitatis.di.xlij.§.j.⁊.c.quieſcamus.ergo ⁊ correptio fraterna. Pro cuius concluſionis pleniori intelligẽtia eſt notandũ iuxta ſanctũ *S.Thom.* Tho.in ſcda ſecũde.q.xxxiij.ar.j.ꝙ correptio delinquẽtis eſt quoddã remediũ,qõ debet adhiberi contra peccatũ alicuius.
5 †Peccatũ autẽ alicuius dupliciter cõſiderari põt. Uno quidem modo inquãtũ eſt nociuũ ei qui peccat.Alio mõ inquãtũ vergit in nocumentũ aliorũ:qui ex eius peccato leduntur:vel ſcandalizant̃.⁊ etiã inquãtũ eſt in nocumentũ boni cõis:cuius iuſtitia per pctm̃ hominis perturbatur.Duplex ergo eſt correptio delinquentis:vna quidẽ que adhibet remediũ peccato: inquantũ eſt quoddã malum ipſius peccãtis.Et iſta eſt ꝓprie fraterna correptio que ordinatur ad emendãtionẽ delinquentis.Remouere autẽ malum alicuius eiuſdẽ rõnis eſt ⁊ bonum eius ꝓcurare.Procurare aũt bonũ fratris pertinet ad charitatẽ:per quã volum⁹ ⁊ operamur bonũ amico.vnde etiã correptio fraterna eſt actus charitatis:qꝛ per eã repellimus malum fratris:ſi peccatũ eſt:cuius remotio magis ꝑtinet ad charitatem:q̃ etiã remotio exterioris dãni vel etiã corporalis nocumenti.Quãto cõtrarium bonũ virtutis eſt affine charitati: quã bonũ corporis:vel exteriorũ rerũ.vnde correptio fraterna magis eſt actus charitatis:q̃ curatio infirmitatis corporalis vel ſubuentio qua excludit̃ exterior egeſtas. Alia v̓o eſt correptio q̃ adhibet remediũ pctĩ delinquẽtis:ẽm ꝙ eſt malũ aliorũ,⁊ etiã p̃cipue in nocumentũ cõis boni,⁊ talis correctio eſt actus iuſtitie cuius eſt cõſeruare rectitudinẽ iuſtitie vnius ad aliũ.❡His habitis dicendum eſt ad rõnes in oppoſitum. *Ad primũ arg.* Ad primã rñdetur ꝙ gloſſ.illa loquit̃ de ſcda correctione:que eſt actus iuſtitie: vel ſi loquat̃ etiã de prima iuſtitia ibi ſumit̃ ẽm ꝙ eſt vniuerſalis virtus.put etiã omne pctm̃ eſt iniqtas. *Ad ſcdm.* prima Jo.iij.quaſi cõtra iuſtitiã exiſtẽs.❡Ad ſecũdã rñdet̃, ꝙ ſicut phs dicit.vj.ethicorũ.Prudentia facit rectitudinẽ in his que ſunt ad finẽ:de qbus eſt ꝯſiliũ ⁊ electio:tamẽ cũ p prudentiã aliqd recte agimus ad finẽ alicuius moralis virtutis: puta temperãtie vel fortitudinis:actus ille eſt principaliter illius virtutis ad cuius finẽ ordinat̃.qꝛ ergo admonitio que fit in correptione fraterna ordinat̃ ad admonendũ pctm̃ fratris, qõ ꝑtinet ad charitatẽ:manifeſtũ eſt,ꝙ talis admonitio principaliter eſt actus charitatis:quaſi imperãtis.prudẽtie vero ſecũdario:quaſi exequentis ⁊ dirigẽtis actum.❡Ad tertiam *Ad tertiũ.* reſpondetur negãdo minorẽ:videlꝫ ꝙ correptio fraterna opponatur ſupportationi infirmorũ.ſed magis ex ea cõſequitur tñ enim aliqs ſupportat p charitatẽ:inquãtũ ꝯtra eũ nõ turbat̃:ſed beneuolentiã ad eũ ſeruat,⁊ ex hoc cõtingit ꝙ eum ſatagit emẽdare:vt dicit ſctũs Tho.⁊ hec de ſecundo articulo.

6 **Ad tertium** ſic ꝓceditur.† Et videt̃ ꝙ fraterna correptio non cadat ſub precepto. *Primũ ar.* Primo ſic.Omiſſio diuini p̃cepti eſt pctm̃ mortale.ar.di.viij. que cõtra.⁊.xxxij.q.ij.flagitia.ſed omiſſio correptiõis fraterne non eſt pctm̃ mortale.ergo ⁊c.patet minor qꝛ talis omiſſio reperitur in ſctis viris.Dicit eñ Auguſti.primo de ciui.dei. *Auguſt.* Non ſolũ inferiores ſed etiã illi qui ſuperioris vite gradũ tenent:ab aliorũ rep̃henſione ſe abſtinent:ꝓpter quedã vincula cupiditatis nõ ꝓpter officia charitatis. ❡Scdo ſic. Omnia *Scdm ar.* precepta diuina ad p̃cepta decẽ decalogi reducũtur:ſed correptio fraterna non cadit ſub aliquo p̃cepto.ergo ⁊c. ❡Tertio *Tertiũ ar.* ſic.nihil qõ eſt impoſſibile cadit ſub p̃cepto:ẽm illud Hieron. maledict⁹ qui dicit deũ aliqd ĩpoſſibile p̃cepiſſe.ſed Eccl'i.vij. dicitur.Conſidera opera dei,ꝙ nemo poſſit corrigere quẽ ille deſpexerit.ergo correptio fraterna nõ eſt ĩ p̃cepto. ❡In oppoſitũ *Opponit i cõtrarium.* arguitur ex illo qõ ait glo.ſuper v̓.p̃ſentis.c.ſi peccauerit ⁊c.Dicit eñ ita peccat qui fratrẽ ſuũ peccare videt,⁊ tacet: ſicut qui peccãti non indulget:ſed ad indulgendũ peccãti oẽs ex p̃cepto charitatis tenẽtur.ergo ⁊ ad corripiendũ delinquẽtes.❡Rñdeo dicendũ,ꝙ correptio fraterna cadit ſub pre- *Rñdet.* cepto. Iſta cõcluſio ptꝫ authoritatib⁹ ⁊ rõnibus. Authoritate primo ptꝫ qꝛ in authoritate p̃dicta euãgelij dicit̃:vade,⁊ corripe.ergo cũ ſint v̓ba imperatiua cadunt ſub p̃cepto.ar.xiiij.q.j.c.qõ p̃cipitur.⁊ extra de v̓.ſig.in his.Scdo dicit Augu.li.de *Auguſt.* verbis dñi. Si neglexeris corrigere:peior factus es eo q peccauit.ꝓpter hoc factus eſt malus qꝛ fecit cõtra p̃ceptum.ergo negligẽs corripere qui fit deterior multo fortius facit contra preceptũ.⁊ ita patet ꝙ fraterna correptio cadit ſub precepto. Ratione ſic primo iuxta ſctm̃ Tho.⁊ dñm Durandum facere *S.Thom. Durãdus.* eleemoſynã pro loco ⁊ tpe cadit ſub precepto, qõ verũ eſt non ſolũ de eleemoſynis corporalibus ſed multofortius de ſpũalibus cum ſint potiores ⁊ magis neceſſarie:ſed corripere delinquentem eſt eleemoſyna ſpũalis.vt ptꝫ.Dicit eñ Ambroſius Paſce fame morientẽ:quẽ ſi non paviſti occidiſti.di.lxxxvj.c. paſce.ergo correptio fraterna pro loco ⁊ tẽpore cadit ſub precepto.❡Scdo ſic.per p̃cepta diuina ſufficiẽter ordinatur vita humana in his que ꝑtinent ad ſalutẽ:ſed non ſufficiẽter ordinaretur:niſi correptio fraterna caderet ſub p̃cepto.ergo ⁊c. minor declaratur ſic.Conuerſatio hominũ ẽm vitã humanam aſſimilatur exercitui.vnde Job.vij.dicit̃.Militia eſt vita hominis ſup terram. In exercitu aũt eſt duplex ordo.vnus quo oẽs de exercitu ordinãtur ad ducẽ:vt ei obediãt ⁊ ab eo regantur.Alius quo ſinguli de exercitu ordinãtur ad inuicẽ:vt vn⁹ alteri auxiliũ p̃beat.⁊ vterq; ordo neceſſarius eſt ad cõſequendũ finẽ:ſcꝫ victoriã:ad quã ex ordinatiõe ducis totus exercitus ordinatur.ergo in cõuerſatione vite chriſtiane,⁊ eorũ qui in aliqua cõitate viuunt eſt duplex ordo.vnus ad prelatũ qui hꝫ eos regere,⁊ cui oẽs tenentur obedire. Alius ſingulorũ ad inuicẽ:ex quo ordine vnus hꝫ alij auxiliũ inferre ad ꝯſequendam ſalutẽ. Sicut ergo p̃mus ordo cadit ſub p̃cepto:ratione cuius incumbit p̃latis vt ſubditorũ curã gerant,⁊ ſubditis vt ſuis p̃latis obediãt.Ita ⁊ ſecundus ordo cadit ſub p̃cepto:vt ſubditi ſibi inuicẽ auxiliũ ferant:non ſolũ in corporalibus:ſed etiã in ſpũalibus magis.Cum igitur maximũ auxiliũ in ſpiritualibus adhibeat̃ homini p correptionẽ fraternã:apparet ꝙ ipſa cadit ſub p̃cepto diuino:eſt rõ ſcti Tho.in.iiij.di.xix. Et repetit eã Durãdus.❡Tertio ſic.iuxta eundẽ Durã.⁊ Ri- *Durãdus. Richar.de media villa* char.de media villa.Sicut ſe habẽt mẽbra in corpore naturali ad actus naturales:ſic ſe habẽt fideles ad act⁹ charitatis:per quã ꝯnectunt̃ vt mẽbra in vno corpore. Hoc ptꝫ ex dicto apl'i ad Ro.xij.ſic dicẽtis.Sicut in vno corpore multa membra habem⁹:ita multi vnũ corpus ſumus in xpo.ſinguli aũt mẽbra. Sed in corpore naturali mẽbra ꝓ ſe inuicẽ ſunt ſolicita,⁊ vnũ pellit malũ alteri⁹ q̃tũ põt.ſicut dicit idẽ aplus.j.ad Cor.xij. Ergo fideles qui ſunt in eccl'ia:tãq̃ vni⁹ corporis mẽbra:ex ordine charitatis tenent̃ malũ aliorꝫ pellere quãtũ pñt.Hoc aũt fit p̃cipue p correptionẽ fraternã:Quare ptꝫ ꝙ ipſa cadit ſub p̃cepto.❡Quarto ſic.Qui põt iuuare ꝓximũ,⁊ nõ iuuat:conuincitur ſummũ nõ amare paſtorem.viij.q.j.in ſcripturis. Si ergo nõ diligit manet in morte.de peni.di.j.oĩs qui.ergo correptio ipſa fraterna(per quã auxiliũ p̃ſtat̃ ꝓximo) cadit ſub precepto.❡His habitis dicendũ eſt ad rõnes in oppoſitum. *Ad primũ arg.* Ad primã rñdet̃,ꝙ correptio fraterna p̃ceptũ affirmatiuum eſt,⁊ ideo obligat nõ abſolute:ſed circũſtantijs debitis obſeruatis:ſicut plenius declarabit̃ inferius.põt aũt iſta correptio omitti tripliciter: vt dicit ſanctus Tho.in ſecunda ſecunde. *S.Thom.* Primo meritorie quãdo ſcꝫ ex charitate aliquis correptionẽ omittit. *Auguſt.* Dicit eñ Auguſt.primo de ciui.dei.ſi ꝓpterea aliqs obiurgãdis ⁊ male agẽtibus parcit:qꝛ opportunius tempus inquiritur: vel eis metuit ne deteriores fiant: vel ad bonam

vitam ⁊ piam erudiendos impediant: vel infirmos premant, ⁊ a fide auertant: nõ videtur esse occasio cupiditatis: sed cõsiliũ charitatis. vnde quotiescũq; dimittitur propter bonũ spirituale pximi meritum est. ¶ Secũdo pretermittitur fraterna correptio cũ peccato mortali: quãdo formidatur vt ibi dicitur iudiciũ vulgi, ⁊ carnis excruciatio: vel peremptio: dum tamen dominent in animo ꝙ fraterne charitati preponãtur. Et hoc videt cõtingere qñ aliquis psumit de aliquo delinquente probabiliter, ꝙ posset eum a pctõ retrahere: ⁊ tamẽ ppter timorem vel cupiditatẽ ptermittit. ¶ Tertio talis omissio est peccatum veniale: scz qñ timor mũdanus ⁊ cupiditas tardiorem faciũt hominẽ ad corrigendũ delicta fratris: non tamẽ ita, ꝙ si ei cõstaret ꝙ fratrem posset a peccato retrahere propter timorem vel cupiditatem dimitteret: quibus in animo suo proponit charitatẽ fraternã. Et hoc modo qñq; viri sancti negligunt corrigere delinquentes. Et de hoc modo quo omittitur correptio fraterna loquit Augustin. in authoritate inducta, ⁊ tunc est solum pctm̃ veniale, quod potest esse in viris sanctis.

Ad scõm. S. Thom̃.

¶ Ad secundã respondetur negãdo minorẽ. Dicimus enim cũ sancto Thoma, ꝙ oĩa pcepta que pertinent ad impendendum aliqđ beneficiũ proximo reducũtur ad pceptũ de honoratione parentũ. Ponitur aũt expresse de honore parentum: qr hoc cadit statim in rõne cuiuslibet. Non aũt sic de alijs beneficijs. vt dicit sanctus Tho. in questionibus disputatis vbi de correctione fraterna.

Ad tertiũ.

¶ Ad tertiã respondet, ꝙ correptio fraterna nõ est impossibilis imo possibilis quia eam precepit Christus. Matth. xviij. ⁊ in c. psenti ad probationẽ respõdetur ꝙ pcedit quoniã non cõstat nobis qui sint a deo reprobati, ⁊ despecti. Hinc est, ꝙ vt Augustin. dicit li. de correc. ⁊ gratia nesciẽtes quis pertineat ad predestinatorum numerum, ⁊ quis non pertineat: sic affici debemus charitatis affectu: vt omnes velimus saluos fieri. Et ideo omnibus debemus fraterne correptionis officium impendere sub spe diuini auxilij.

7 **Ad quartum** sic pceditur. † Et videtur ꝙ correctio fraterna ad oẽs pertineat: vel solũ ad platos.

Primũ ar.

Primo sic. dicit enim Hierony. Sacerdotes studeãt illud euãgelij implere. si peccauerit frater tuus ⁊c. sed noĩe sacerdotũ cõsueuerant designari plati: qui habẽt curam aliorũ. ergo videtur ꝙ ad solos platos pertineat fraterna correptio.

Scõm arg.

¶ Scđo sic. soli Petro dictũ est si peccauerit in te ⁊c. sed Petrus est platus aliorum. ergo ex forma pcepti ad hoc nõ obligãtur nisi plati.

Tertiũ ar.

¶ Tertio sic. ille qui corripit aliũ mouet eum sua admonitiõe ad melius sed in rebus naturalibus inferiora mouẽtur a superioribus. ergo etiã ꝑm ordinem virtutis qui sequit ordinẽ nature ad solos platos ptinet inferiores corrigere.

Quartũ ar.

¶ Quarto sic. Curam impẽdit qui corrigit sed curã non hz nisi platus. ergo ⁊c.

Opponit i cõtrarium.

¶ In oppositũ arguitur dicit glo. sup illud Matth. xviij. si peccauerit ⁊c. Ita peccant qui vident peccare fratrẽ, ⁊ tacent sicut qui peccãti non indulget: sed oẽs equaliter maiores ⁊ minores viri ⁊ femine religiosi ⁊ seculares tenẽtur indulgere pximo peccãti. ergo similiter ad correptionẽ fraternam.

Rñdet. 8

¶ Rñdeo dicẽdum † ꝙ duplex est correptio. Una quidẽ que est actus charitatis que spãliter ad emendationẽ fratris delinquẽtis per simplicẽ admonitionem ordinatur.

Prima cõ 9 clusio.

Et de tali correptione ponit conclo prima † ꝙ huiusmodi correptio ex charitate ptinet ad oẽs siue ꝙ ad eã ex charitate oẽs tenẽtur. Patet ista conclo ex ipso tex. Dicit enĩ si peccauerit in te frater corripe. Sed noĩe fratris ibi intelligitur oĩs pximus. ergo etiã ex parte corripiẽtis oĩs homo supponitur rõne sic. Maior dz esse vnitas ⁊ cõiunctio membrorũ corporis mystici: q̃ corporis humani: sed in corpore humano vnũ membrũ tenet alij seruire, ⁊ ipm iuuare. ergo multofortius in corpore mystico: sed hec est prima defensio ⁊ facilior ꝙ dicat membrũ mẽbro. i. frater fratri defectũ suũ vt caueat. ergo quilibet qui vult esse membrũ christi ad hoc tenet.

Scđa conclusio.

¶ Scđa cõclo: ad correptionẽ istã ex officio tantũ tenẽtur plati. Ista conclo est Alber. in quarto. di. xix. ptz conclo ex authoritate inducta Hieronymi. Alia vo correctio est que est actus iustitie p quã intẽditur bonũ cõe, qđ non solũ pcuratur per admonitionem fratris: sed interdũ etiã per punitionẽ: vt alij a pctõ timentes desistãt.

Tertia cõclusio.

Et de tali correctione est cõclo tertia, ꝙ ista correctio ad solos platos pertinet. ptz pclo: qr soli isti ratione authoritatis non solũ habent admonere: sed etiam cogere puniendo.

Ad primũ arg. S. Thom̃.

¶ Nunc dicẽdum est ad rõnes in oppositũ. Ad rationẽ rñdetur dupliciter. primo iuxta sanctũ Tho. in quarto. ꝙ Hieronymus loquitur ibi de correctione scđa que fit non solum verbo: sed verbere. quod patet ex hoc quod subiungitur: que est enim misericordia parcere vni ⁊ omnes in discrimine adducere: que competit solum platis: qui habent vim coactiuã super subditos quã non habet frater in fratrem.

Albertus.

Cõcordat Albert.

S. Thom̃.

Scđo respõdetur iuxta sctm̃ Tho. in scđa scđe. ꝙ ideo solum sacerdotes nominat Hieronym. nõ qr ad solos eos pertineat preceptũ de correptiõe fraterna: sed qr specialius ad eos pertinet sicut diximus authoritate ⁊ officio:

August.

qr sicut dicit Augu. primo de ciui. dei. grauior est causa platorũ in correctione fraterna: q̃ aliorũ. sicut enĩ corporalia bñficia potius debet aliqs exhibere illis: quorũ curã corporalẽ habet: ita ⁊ bñficia spiritualia. Puta correctionẽ doctrinã ⁊ alia hmõi magis debet exhibere illis qui sunt sue spũali cure cõmissi. Non ergo intendit Hieronymus ꝙ ad solos sacerdotes pertineat preceptum de correptione fraterna: sed quia ad hos pertinet specialiter.

Ad scõm.

¶ Ad secundã respõdetur dupliciter. Primo ꝙ ideo ad petrum spãliter dictũ est si peccauerit ⁊c. quia prelati specialius tenẽtur (vt dictum est) ad correptionẽ videlz ⁊ ex charitate, ⁊ authoritate ⁊ officio. vt dicit Alber. mag.

Albertus magnus.

Scđo respondetur ꝙ dictum est Petro vt fratri equali: non vt gessit figurã plati. vñ dicit si peccauerit frater tuus ⁊c. nõ dicit subditus tuus.

Ad tertiũ. S. Thom̃.

¶ Ad tertiam rñdetur negãdo cõsequentiam. ⁊ ratio est ꝑm sctm̃ Tho. qr etiam in rebus naturalibus quedã mutuo in se agunt: qr quãtũ ad aliquid sunt ꝑm se inuicẽ superiora. prout scz vtrũq; quodãmodo est in potentia ⁊ quodãmodo in actu respectu alterius, ⁊ similiter aliqs inquãtũ habet sanũ rõnis iudiciũ in hoc in quo alter delinquit põt eum corrigere: lz nõ sit simpliciter superior sed ꝑm quid. ꝑm ꝙ dicitur ꝙ qui maiori ratione nititur superior esse videt. xx. di. §. j.

Ad quartũ

¶ Ad quartã rñdetur iuxta sctm̃ Tho. in quarto. ꝙ curã alicuius põt habere quis dupliciter: scz simpliciter ⁊ ꝑm quid. Simpliciter qdẽ curã alicui⁹ habet cuius dispositioni totũ regimẽ vite ipsius subditur: qr puidentia ⁊ cura respiciunt ordinẽ ad finẽ ad quẽ homo per totã vitã suã tendit ⁊ sic curã alterius nõ habet nisi prelatus qui habet propter hoc sup subditũ imperiũ. sed ꝑm quid quantum ad aliquid vt ad subueniendũ in aliquo particulari casu: quilibet habet curã alterius qr vnicuiq; mãdanit dñs de proximo suo. Eccli. xvij. ⁊ scõm aplm prima ad Corin. xij. per se inuicem solicita sunt membra, ⁊ sic patet rñsio: quoniam qui corrigit hz aliquã curã: vel simpliciter vel ꝑm quid.

10 **Ad quintum** sic pceditur. † Et videt ꝙ ad subditos nõ pertineat corrigere platos suos.

Primũ ar.

Primo sic dicit Exo. xix. Bestia que tetigerit montem lapidabitur. ⁊ scđi Reg. vj. dr. ꝙ ozã percussus est a dño: qr tetigit arcam: sed per montẽ ⁊ arcã significat prelatus: per bestiã ⁊ ozam: subditi. ergo plati non sunt corrigendi a subditis.

Scõm ar.

¶ Scđo sic. Dionysi⁹ in eplis suis redarguit Demophilum monachũ de hoc ꝙ sacerdotem corripuerat: qr erat eo superior. ergo fraterna correptio non se extendit ad superiores.

Tertiũ ar.

¶ Tertio sic dicit beatus Gregor. Superiorũ vitã corrigere non psumat: nisi qui de se meliora sentit sed aliquis non debet de se meliora sentire quã de plato suo. ergo plati nõ sunt a subditis corrigendi.

Opponit i cõtrarium.

¶ In oppositũ arguitur sic. noĩe fratris intelligitur oĩs homo: sed in forma precepti vtitur dñs noĩe fratris. ergo ad oẽs hoĩes extẽditur correptio fraterna.

Respõdet. S. Thom̃.

Rñdeo dicendũ ꝙ vt dicit sanctus Tho. in quarto. quidã dixerũt, ꝙ correptio fraterna nõ se extẽdit ad platos. Tum qr non debet homo ponere os in celũ. Tum qr de facili scandalizari prelati possent si a subditis corriperẽtur. sed hec opi. nõ est bona: nec id qđ inducitur aliquid valet. Tum qr plati inquantũ peccãt non sunt celũ. ⁊ ꝑm hoc eis correptio debetur. Tum qr is qui eos charitatiue corripit nõ ponit os in eos. i. cõtra eos: sed p eis: qr ad vtilitatẽ eorũ eos admonet. Tum quia nemo presumere debet de plato ꝙ iniuste scandalizetur: nisi cõtrariũ constet quia ipsi sunt in statu perfectionis. Scãdalum autẽ passiuum non conuenit perfectis: sed pusillis. Et ideo dicendũ est: ꝙ prelatus ex hoc ꝙ est persona publica, ⁊ vicem dei sup subditos gerens: non amittit ea: que sunt propria illius singularis persone. Et ideo omnia illa que debentur alicui ex affectu fraterno: qui ad omnes homines habendus est etiam prelato debentur sicut ⁊ ipse alijs ea que affectus charitatis expostulat nec ab his rõne prelationis excusatur. Et ideo est aliorum opinio vera, ꝙ preceptũ de fraterna correptione se extendit: etiam ad prelatos que etiam ratione sic probatur. Correptio fraterna cum sit spũalis eleemosyna opus misericordie est: sed misericordia plato debetur qui in maximo periculo cõstitut⁹ est. vnde Augusti. dicit in regula. Non solũ aũt vestri: sed etiã ipsius scz plati miseremini: qui inter vos: q̃to in loco superiori tãto in periculo maiori versatur. ergo correptio fraterna se
11 extẽdit etiã ad platos. † Uerũ notandũ ꝙ qr actus virtuosus debet esse moderat⁹ debitis circũstantijs. Ideo in correptiõe qua subditi corrigunt prelatos debet modus cõgruus adhiberi vt scz non cum proteruia ⁊ duricia: sed cum mansuetudine ⁊ reuerentia corrigantur. vnde aplus dicit pma ad Ti. iiij. Seniorem

Seniorez ne increpaueris sed obsecra vt patrem. Et ideo dionysius redarguit demophilũ monachũ. qr sacerdotẽ irreuerẽter correxerat: eum percutiens: ⁊ de ecclesia eijciens.

Albertus.

Concordat Albertus qui in. iiij. ait ꝙ ex sententia sapientũ moderamen est habendũ respiciendo ad q̃tuor. scz ad quantitatẽ culpe delinquentis ⁊ spem emendationis ⁊ statum persone q̃ admonetur: ⁊ zelum qui mouet corrigentem. Si enĩ culpa leuis sit: ⁊ timetur ne turbatio grauior sequatur, non tenetur corrigere qr penis suscitatur. ¶ Item si probabiliter speratur de emenda nõ tenetur corripere: nihil faceret nisi prouocaret ad peius. Item si status altus est persone cum reuerentia ⁊ excusatione delicti debet potius admonere q̃ corripere ⁊ rogare potius quã increpare. ¶ Quarto si videt ex rancore vel inuidia moueri vel aliqua alia radice tunc non debet facere qr tales cito prorumpunt in verba contumelie ⁊ tũc de minori malo factum est maius malũ. ⁊ hec distinctio est optima. hec Albertus.

Ad primũ argu.

¶ Ad rationes in oppositum dicendum. Ad primã respondetur ꝙ tunc prelatus inordinate tangi videtur quando irreuerẽter obiurgat: vel etiam qñ ei detrahitur. ⁊ hoc significat per cõtactũ montis ⁊ arce dãnatũ a deo.

Ad scõm. Ad tertiũ. S. Thom̃.

¶ Ad secũdam patet responsio ex dictis. ¶ Ad tertiam respõdet iuxta Sanctũ Tho. in. ij. ij. ⁊ i. iiij. ꝙ licet presumere esse simpliciter meliorez q̃ prelatus suus sit videat esse presumptuose superbie nihilominus estimare esse meliorem: quantum ad aliquid non est presumptionis. quia nullus est in hac vita qui non habeat aliquem defectum: ⁊ ita est presumptuosum quantũ ad aliquid factum: si prelatus non faciat illud si meliora sentiret. Et ita in illo facto potest licite corrigere prelatum.

12 **Ad sextum** sic proceditur. † Et vr̃ ꝙ correptio fraterna nunquam sit pretermittenda.

Primũ ar.

Et primo arguit ꝙ non sit pretermittenda propter timorem ne correptus fiat deterior. qr peccatum est quedam infirmitas aĩe ꝑm illud ps. Miserere mei deus quoniam infirm⁹ sum. sed ille cui imminet cura infirmi etiã propter eius contradictionem vel contemptum non debet cessare. qr tunc iminet maius periculũ: sicut pz circa furiosos. ergo multomagis dz homo peccantẽ corrigere q̃tũcunq; grauiter ferat.

Scõm ar.

¶ Scđo arguit ꝙ etiã nõ sit pretermittenda propter scãdalum eius q corripitur. qr ꝑm Hiero. veritas vite non est dimittenda propter scandalum. precepta autem dei pertinent ad veritatẽ vite. Cum ergo correptio fraterna cadat sub precepto. vt supra habitum est articulo. iij. ergo videtur ꝙ non sit dimittenda propter scandalum eius qui corrigitur.

Tertiũ ar.

¶ Tertio arguitur ꝙ non sit dimittẽda propter hoc ꝙ timeatur: ꝙ fiat corrept⁹ deterior sic ꝑm aplm ad Ro. iij. nõ sunt facienda mala: vt ide eueniant bona. ergo pari ratione non sunt pretermittẽda bona: ne eueniant mala. Sed correptio fraterna est quoddã bonum. ergo non est pretermittenda propter timorem, ne ille q corripitur fiat deterior.

Quartũ ar.

¶ Quarto arguitur ꝙ non est correptio pretermittenda propter iniuriam aut infamiam q̃ correptus corrigenti inferre posset. prouerbiorũ. xviij. dicit. Qui erudit derisorem: qui arguit ipsum maculam sibi generat. Noli ergo arguere derisorem ne odiat te. sed quilibet dz se pl⁹ diligere: q̃ alium. ergo cum hoc sibi timet accidere de correptione non tenet corripere.

Quintũ ar.

¶ Quinto arguit ꝙ correptio sit etiã pretermittenda propter dãnũ propriũ: quod sibi timet si corriperet. qr nemo tenetur militare proprijs stipendijs. vt dicit apostolus. j. ad Cor. ix. ergo multofortius nec dãno proprio.

Opponit i cõtrarium.

¶ In oppositum arguitur ex illo prouerbiorum. ix. Noli arguere derisorem ne oderit te. vbi dicit gl. nõ est timendum ne tibi derisor cum arguitur contumelias inferat. sed hoc poti⁹ prouidendum est ne coactus ad odium peior fiat. ergo aliquo casu cessandum est a correptione.

Respõdet.

¶ Respondeo dicendũ. ꝙ sepe dictum est ꝙ duplex est correptio delinquentis: vna quidem pertinens ad prelatos que ordinatur ad bonũ cõe. ⁊ habet vim coactiuã. ⁊ de tali fit ista conclusio. ꝙ talis correctio nõ dimittenda propter turbationẽ eius qui corripit. ptz ista conclusio iuxta sanctũ Tho. in. ij. ij. Tũ primo. qr ⁊ si propria sponte talis emendari non velit cogendus est p penas vt peccare dsistat. ar. di. iiij. facte sunt. ⁊ optime. xxiij. q. v. q vitijs nõ est crudelis. Tũ scđo. qr ẽt si incorrigibilis sit[a] per hoc ꝙ prouidetur bono cõi dũ seruat ordo iustitie: ⁊ vnius exemplo alij deterrentur. vnde iudex non pretermittit ferre sententiam cõdemnationis in peccantẽ: propter timorem turbationis ipsi⁹ vel etiam amicorum eius. Alia est correctio fraterna: cui⁹ finis est emẽdatio delinquentis: non habens coactionẽ sed simplicẽ admonitionẽ. Et de ista est talis conclusio ꝙ aliqñ pretermittenda est. Pro cuius conclusionis pleniori notitia est sciendũ: ꝙ correptio fraterna cadit sub precepto nõ negatiuo

a ¶ Incorrigibilis sit. Incorrigibilis qs dicat vid pet. de anc. in c. cum nõ ab hoĩe. nu. 18. de iudi.

sed affirmatiuo. Est aũt pro dñia ista considerandũ. ꝙ sicut pcepta negatiua legis prohibẽt act⁹ pctõrũ. Ita pcepta affirmatiua inducunt ad actus virtutũ. Act⁹ aũt peccatorũ sunt ꝑm se mali: ⁊ nullo mõ pñt bñ fieri: nec aliquo tpe: nec aliquo
13 loco: qr ꝑm se sunt cõiuncta malo fini. vt dr. ij. ethico. † Et ideo precepta negatiua obligant semp: ⁊ ad semp: sed act⁹ virtutũ non quolibet fieri dz sed obseruatis debitis circunstantijs q̃ requirunt ad hoc: ꝙ sit act⁹ virtuosus, vt scz fiat vbi dz: ⁊ qñ dz: ⁊ ꝑm ꝙ dz. Et qr dispositio eorũ que sunt ad finem attẽdit secundum rationem finis in istis circunstantijs virtuosi act⁹ precipue attendẽda est ratio finis. qui est bonum virtutis. Si igitur sit aliqua talis omissio alicuius circunstantie circa virtuosum actum, que totaliter tollit bonũ virtutis: hoc contrariatur precepto. Si aũt sit defect⁹ alicuius circunstantie: que non totaliter tollat virtutẽ: licet non perfecte attingat ad bonum virtutis: non est contra preceptũ. vnde dicit philosoph⁹. ij. ethic. ꝙ si parum discordatur a medio non est contra virtutem. Sed si multũ discedatur corrũpitur virtus in suo actu. Correptio aũt fraterna ordinatur ad fratris emendationez. Et ideo hoc modo cadit sub precepto secundum ꝙ est necessaria ad istũ finem. nõ aũt ita ꝙ quolibet loco vel tpe frater delinquens corrigatur. hinc est ꝙ aliqui casus sunt: in quibus pretermittenda est correptio. Unus est quando probabiliter estimatur: ꝙ peccator admonitionem non recipiat: sz ad peiora labatur: seu qñ probabiliter desperat de eius correptione.

Hũbertus.

siue vt dt magister Humbertus quando non est spes de fructu: vel propter defectum iudicis: vel assistentiũ. vel ppter malitiam corrigendi tunc enim non tenetur corripere.

Ulrichus.

nisi forte vt inquit dñs Ulrichus pctm̃ esset propter sui magnitudinẽ non sustinendũ vel vbi hoc redũdaret in malũ cõe: scz ꝙ aliq transgressio serperet in cõmunitatem alicuius collegij si passim dissimularetur. Alius casus põt assignari qñ culpa simpliciter est leuis ⁊ venialis ⁊ timetur ꝙ ex correptione sequat turbatio maioris nocumẽti q̃ sit vtilitas correptionis peccãtis tũc enĩ non tenet corrigere. Ali⁹ casus potest assignari qñ tps magis congruum et opportuni⁹ sperat.

August.

de hoc casu dicit Augu. de ci. di. si propterea quisq; obiurgandis ⁊ corripiendis male agentibus parcit. qr opportunius tps inquirit non est tepiditatis occasio sed cõsiliũ charitatis. Ali⁹ casus quando sunt alij pñtes: q tenent magis ad hoc ⁊ meli⁹ sciũt ⁊ efficaci⁹ pñt hoc facere: ⁊ faciũt saltem publice in cõi hmõi vitia obiurgãdo. vñ i hoc casu nõ obligat pceptũ de correptiõe fraterna. Iste casus assignat a magistro Hũberto sic. scz qñ prelatus ⁊ alij cõiter sciũt culpã corrigẽdi extra forũ confessiõis. Ali⁹ casus est: qñ p aliud fit negotiũ sufficiẽter. Alius casus qñ aliqs vacat meliorib⁹ vel eque bonis q̃ impediũt eum ab hoc facto prosequẽdo. Ali⁹ est obediẽtia q̃ trahit eũ ad alia et alij forte plures. Ali⁹ casus est. qñ qs nõ posset huic operi itẽdere: sine dispẽdio pprie salutis sicut religiosus: quẽ opz vagare in seculo: ⁊ deserere obseruantias regulares. vñ talis nõ tenet relinq̃re claustrũ aut sui ordinis statuta; vt querat delinquẽtes ad corrigẽdũ. qm̃ ordo charitatis est ꝙ qs pl⁹ intẽdat saluti aĩe sue: q̃ saluti alteri⁹.

Ad primũ arg. S. Thom̃.

¶ His habitis dõm ẽ ad rõnes in oppositũ. Ad primã rñdet negãdo ꝯñam. Et ad probationẽ ex silitudine medici corpalis dõm iuxta sanctũ Tho. ꝙ medic⁹ quadã coactiõe vtit in phreneticũ: qui curam eius recipere nõ vult. Et huic assimilat cura platorũ: q̃ hz vim coactinam non aũt simplex correptio fraterna. Et ita ratio nõ procedit.

Ad scõm.

¶ Ad scđam rñdet iuxta sanctũ Tho. ꝙ de correptiõe fraterna dat pceptũ ꝑm ꝙ est act⁹ virtutis. hoc aũt est ꝑm qđ pportionat fini. Et iõ cũ est impeditiua finis puta cũ efficit homo deterior iam nõ pertinet ad veritatẽ vite: nec cadit sub pcepto.

Ad tertiũ. S. Thom̃.

¶ Ad tertiã rñdet ẽt iuxta sanctũ Tho. ꝙ ea q̃ ordinant ad finẽ hñt rationem boni ex ordine ad finem. Et iõ correptio fraterna qñ est ipeditiua finis scz emẽdationis fratris iam nõ habet rationẽ boni. Et ideo cũ ptermittitur talis correptio nõ ptermittit bonũ: vt eueniat malũ.

Ad quartũ

¶ Ad quartã rñdetur ꝙ ppter solũ timorẽ iniurie aut molestie tpalis non est ptermittẽda correptio fraterna: q̃diu est spes emendationis fratris. Et cũ dr qđ plus debeã diligere me: q̃ aliũ. Rñdetur qđ verũ est in spũalib⁹: tñ pl⁹ debeo velle pfectũ fratris spiritualẽ q̃ meũ tpale lucrũ. Et p hoc pz rñsio.

Ad quintũ

¶ Ad quintã rõnẽ. Et cũ dr ꝙ nemo tenet pprijs stipẽdijs militare. Rñdet quod verum est: nisi in casu necessitatis. vnde dãnum corporale debemus sustinere in casu pro lucro alterius anime.

14 **Ad septimum** Sic proceditur. † Et vr̃ quod obligati ad correptionem fraternã teneant q̃rere delinq̃ntes: quos corrigunt ⁊ non expectare: qđ occurrant sic.

Primũ ar.

Correptio fraterna est in pcepto ꝑm

superi⁹ determinata.ğ ex tali p̄cepto cõstituit debitor fratris vt eum corripiat.sed homo qui debet alicui aliquod debitum corporale non dz expectare:qd sibi occurrat:sz dz eũ querere: vt ei reddat qd debet.ergo multomagis debet homo querere eũ quẽ corrigeret,ꝛ non expectare:ꝙ ei occureret.

Opponit i cõtrarium.

¶ In oppositum vr̃.q2 hoc esset inconueniens propter multitudinem peccantiũ:ad quorũ correptionẽ vnus hõ nõ posset sufficere.

Rñdet.

¶ Rñdeo dõm ꝙ obligati ad correptionẽ fraternã nõ tenentur querere quos corrigant:sed sufficit vt corrigant occurrentes. Et ad rationem in oppositum respondet negando consequentiam. Et ratio est:q2 nõ est similis ratio de debito corporali quod debetur certe persone:ꝛ certo tpe:qd nõ accidit circa correctionẽ fraternã. Pro cuius declaratione est notandũ

S. Thom.

iuxta sanctũ Tho.in.ij.ij.ꝙ illud qd debet alicui determinate psone ꝛ certe siue sit bonũ corporale siue spirituale opz ꝙ ei impendamus:nõ expectãtes ꝙ nobis occurrat sed debitã sollicitudinẽ hñtes inquiram⁹ eũ.vñ sicut ille qui dz pecuniã creditori dz eũ reqrere cũ tps fuerit vt ei debitũ reddat. Ita qui hz curã spãliter alicui⁹ dz eũ requirere ad hoc ꝙ eũ corrigat de pctõ.xliij.dis.ephesijs.ꝛ extra de re iu.c.fi. Sz illa bñficia q̃ nõ debent certe psone sz cõiter oĩb⁹ pximis siue sint corpalia siue spũalia nõ opz nos q̃rere quib⁹ ipendam⁹ sz sufficit ꝙ impendamus eis:qui nobis occurrũt. Hoc eñ quasi pro quadaz sorte habendũ est vt dicit Augu.in primo de doc.Christiana. Et propter hoc dt i libro de verbis dñi ꝙ admonet nos dñs noster nõ negligere inuicẽ peccata nostra.non q̃rendo quid reprehendas.sz videndo quid corrigas.alioqui efficeremur exploratores vite aliorum,contra illud quod dicit prouerbiorũ.xxiiij.ne queras impietatem in domo iusti: et non vastes requiem eius.

15 **Ad octauum** sic proceditur.† Et vr̃ ꝙ religiosi claustrales teneantur exire de claustris suis ad corrigẽdũ proximos delinquẽtes sic.

Primũ ar.

Homo propter votũ religionis nõ absoluit a preceptis diuinis sz homo quilibet tenetur ex p̄cepto diuino fratrẽ delinquentẽ corrigere ergo vr̃ ꝙ religiosi debeant exire ad corrigendum delinquentes seculares.

Opponit i cõtrarium.

¶ In oppositũ vr̃.quia ex hoc sequeret dissolutio religionis ꝛ ordinis obseruãtia periret.

Respõdet.

¶ Respõdeo dicendum ꝙ religiosi licet teneantur vt ceteri fideles proximos delinquentes corrigere, non tñ tenentur de claustris suis exire ad corrigendũ delinquentes.

S. Thom.

Ista conclusio est sancti Tho.tã in.ij.ij.q̃ in.iiij.ne scz icidãt in periculũ: a q̃ alios liberare tenent.que conclusio inde ptz q2 sicut superius tactũ est in articulo.vj.ordo charitatis est vt quis plus intendat saluti sue:quã aliene. ¶ Preterea sic religiosi vagarentur contra illud de sen.excõ.cũ illorũ.ꝛ.c.relatũ.ꝛ extra de off.or.q̃to.ꝛ extra de synd.c.vno.

Ad argumentum.

Hinc pz rñsio ad rationem in oppositũ quoniam licet preceptũ sit corrigere fratrem delinquentẽ non tamen dimittere sua ꝛ exire ad querendum delinquẽtes quos corrigant.

Primũ ar.

16 **Ad nonum** sic proceditur.† Et vr̃ ꝙ preceptum correptionis se extendat ad oĩa peccata tã parua q̃ magna.i.tã venialia q̃ mortalia ex illo quod rex noster inquit. Si peccauerit frater tuus ꝛc. Nõ distinguit aũt dñs de quib⁹:ꝛ de quibus non.ergo de oĩb⁹ est itelligẽdũ legis diuine p̄ceptũ.

Opponit i cõtrarium. August.

¶ In oppositũ vr̃ argui ex textu p̄senti vbi ait. Si te audierit lucratus es fratrem tuum. Augus.super hoc sermone.iij.sic faciendo lucraris:si non fecisses perierat.sed non perierat nisi per mortale.ergo fraterne correptionis p̄ceptũ de solis mortalibus intelligendũ est. Item idẽ colligitur ex illo quod sequitur sit tibi sicut ethnicus ꝛ publicanus. Nullus autem pro peccato veniali venit habend⁹ talis.

Rñdet.

17 ¶ Rñsio.dõm.† ꝙ corripere fratrẽ de venialib⁹ est consiliũ. Sed corripere fratrem de mortalibus est preceptũ.que cõclusio videtur tangi per Augu.de verbis dñi.sermone.xv. Audiuimus dñm admonentẽ ꝛ magna cura p̄cipiẽtẽ.vade corripe ꝛc.vt admonitio referat ad venialia ꝛ preceptum ad mortalia Et ratio huius est:q2 venialia ad plenum vitari non possunt. vnde p ipsa amittit frater.mortalia vero vitari possunt:ꝛ per hec frater amittitur quẽ si possumus recuperare tenemur.q2 etiã in hmõi tacet cõsentire videtur.

August.

vnde Augusti.in sermone de beato Stephano. Qui errantẽ non corripit de negligentia iudicat. Et sic pz cõclusio. Sz ista conclusio moderãda est nisi talia sint venialia que de proximo disponant ad mortale.

Hũbertus.

Pro quo notãdũ iuxta magistrũ Humbertũ supra regulam Augu.qñ venialia sunt dispositio ad mortale.ꝛ q̃dã sunt dispositio remota ꝛ quedã propinq̃ vel rõne multitudinis sicut i illo q assidue i hmõi sine numero cõmittit vel rõne magnitudinis sicut sunt aliq̃ mẽdacia ꝛ aliq̃ detractiones ꝛ similia.vel rõne cõnexionis cũ mortali sicut colloquia ꝛ risus vel impudicitia vl hmõi circa mulieres. Sicut ergo aliqs vidẽs aliquẽ incedentẽ:per viã per q̃ credit ꝙ statim incurrat periculum mortis peccaret nisi retraheret eum. Ita põt aliquis peccare mortalr nisi corrigat fratrẽ de hmõi venialib⁹:q̃ sunt dispositio valde propinqua ad certũ mortale. Tenemur ergo ad correptionem fraternã de venialib⁹ interdũ non inq̃tũ venialia.

August.

vñ Augu.in regula ait. Ne cepta progrediat. In alijs aũt casibus q̃uis hui⁹ correctio nõ sit de necessarijs ad salutẽ:tñ est de expedientibus.hec ille.ꝛ sic potest de talibus consiliuz esse.

Ad argu.

¶ Ad rationẽ i oppositũ pz rñsio.qd ex litera ipsi⁹ tex.apertissime datur intelligi ꝙ de mortalibus loquatur preceptiue sicut tactum est in argumento in contrarium.

18 **Ad decimum** Sic p̄cedit.† Et vr̃ ꝙ peccator debeat corrigere delinquentem ita ꝙ corrigendo nõ peccet.

Primũ ar.

Primo sic.dr.j.Jo.j. Si dixerim⁹ qd pctm̃ nõ habem⁹:nos seducim⁹. Si ergo pctõris nõ sit corrigere null⁹ poterit alterũ corripere.quod est contra tex.nr̃m.

Scdm ar.

¶ Scdo sic. Null⁹ ppter pctm̃ qd cõmisit a p̄cepto obseruando excusat.sed correptio fraterna cadit sub precepto:vt dictũ est.ergo vr̃ ꝙ ppter pctm̃ quod quis commisit non debeat p̄termittere hmõi correptionem.

Tertiũ ar.

¶ Tertio sic.eleemosyna spiritualis potior est q̃ eleemosyna corporalis.sz ille q est in pctõ nõ dz abstinere qn eleemosynã faciat ergo multominus debet abstinere a correptiõe delinquẽtis.

Quartũ ar.

¶ Quarto sic.pctõr tenet ad corrigẽdũ mala q̃ videt fieri:si ñ corrigit peccat:si corrigit cũ sit in pctõ peccat.ğ est pplexus.sz hoc est inconueniens ergo.

Quintũ ar.

¶ Quinto mai⁹ est docere sacrã scripturã q̃ aliquẽ singulariter admonere pz:q2 hoc cuiuslibet est:illd aũt nõ sz vt qui dã dicũt docẽs nõ peccat q̃uis in pctõ existat ergo multominus corripiẽs ex charitate fratrẽ peccat q̃uis ipse in peccato existat.

Opponit i cõtrarium.

¶ In oppositũ vr̃ esse illd Isidori li.de summo bono. Nõ dz vitia aliorũ corrigere qui est vitijs subditus. Et ad ro.ij.hr̃. In quo aliũ indicas te ipsum condẽnas. Eadẽ eñ agis q̃ iudicas.

Rñdet. S. Thom.

¶ Rñdeo dõm.ꝙ vt S.Tho.tãgit in.iiij.dis.xix. Hic est duplex opinio. Quidã eñ dñt:ꝙ existẽs in pctõ sili vr̃ maiori nõ põt sine pctõ aliũ corripere siue suũ pctm̃ sit occultũ:siue notoriũ.rõ eorũ est:q2 talis alterũ iudicando condẽnat seipm̃.ad Ro.ij. Et iõ talis corripiendo peccat. Alia opinio est dicẽtiũ ꝙ si sit pctm̃ occultũ põt aliũ sine pctõ corripere si sit notorium non. Sed concordande sunt iste opiniones.vnde notãdũ est vt dt idẽ S.Tho.in.iiij.di.xix.ar.ij. Ambe opiniones si bñ intelligant nõ ɔdicũt imo q̃tũ ad aliqd vtraque est
19 vera.† Sciendũ est ergo.ꝙ aliqs põt aliũ corripere dupliciter. Primo ex officio sicut corripiũt plati. Et sic vr̃ pria opinio vera:q̃ dt.ꝙ si plat⁹ sit in pctõ mortali notorio siue occulto si corrigat vt plat⁹ peccat mortaliter. Ista cõclusio pz.primo si sit in pctõ notorio.prima q2 dãs occasionẽ scãdali ꝛ ruine sciẽter ꝛ ex proposito peccat mortalr.sz iste sic facit fratrez eñ suũ scãdalizat.q2 iste qui corrigit vr̃ corrigere nõ ex charitate:sz magis ad ostẽtationẽ.

Chrysosto.

vt hz gl.Chrysostomi super illd Mat.vij.qũo dicis frater sine eijciã festucã ꝛc. Scdo sic.q2 veritatẽ sacre scripture extinguere est pctm̃.sz hoc facit iste q̃tũ in se est.ğ ꝛc.pbatio minor dt phs.x.ethi.ꝙ sermones q sunt de morib⁹ cũ dissonant his q̃ vident ad sensum in eo q eos dt contẽnunt.ꝛ interimũt veritatẽ.vñ talis q̃tũ in se est facit qd verbũ dei despectui ꝛ cõtẽptui habeat.

Grego.

vñ Greg. Cuius vita despicit restat vt ei⁹ docrina cõtẽnatur ppter qd talis peccat mortalr. Itẽ eadẽ ɔclo.pz q̃ ad illã ptẽ scz dato ꝙ eius pctm̃ sit occultũ:q2 qcunq3 sciẽter ꝛ solẽniter exhibet se indigne ministrũ ecclesie peccat mortalr.sz indigne exhibet se ministrum ecclesie.ergo peccat corrigẽdo.ꝛ faciẽdo vt minister qdqd ptinet ad suũ offm̃:ꝛ ita corrigẽdo peccat.ꝛ si nõ corripit ẽt peccat:nec tñ est pplex⁹.q2 põt pctm̃ suũ corrigere:vel offm̃ suuz resignare:vel humiliter pctm̃ suũ recognoscendo aliũ admonere:nõ p modũ corripiẽtis:sz p modũ rogãtis:ne exẽplo suo puocet ad peccãdũ:

Albertus.

vt dt Albert⁹ ꝛ Ulrich⁹, Scdo potest qs aliũ corripere ex zelo charitatis:nõ vt ecclesie minister:ꝛ tunc est cõclo.ꝙ hoc mõ corripiẽs lz sit in pctõ mortali occulto tñ nõ peccat hoc faciẽdo.pz q2 in tali nõ põt esse pctm̃ nisi rõne scãdali qd hic cõsurgere nõ põt cũ eius pctm̃ occultũ sit.q̃ cõclusio nõ solũ intelligẽda est de simplici psona q̃ nõ est prelat⁹ sz etiã de prelato dũ tñ nõ vt minister ecclesie sz ex zelo charitatis corripiat. ¶ Tertia cõclo.est ꝙ siue plat⁹ siue subdit⁹ ẽt in pctõ notorio exñs,si aliquẽ videret peccare põt admonere p modũ rogãtis vt exẽplo suo nõ excitet ad malũ: non p modũ corripiẽtis.ꝛ hoc ppter scãdalũ.

Ulrichus. Chrysosto.

Dicit eñ sup illd Matt.vij.hypocrita eijce primo trabẽ de oculo tuo. Chrysostomus. Cũ qua facie arguis pctm̃ fratris tui:ipse in eodẽ pctõ vel in maiori.

maiori consistens.imo peccat mortaliter corripiẽdo.precipue si procedat ad denuntiandũ ipsum iudici.vel iudicandũ.vnde dt Chrysostomus in homi.notandũ ꝙ vbicunq3 vult mõstrare magnũ aliqd pctm̃ a cõtumelia incipit:vt ibi:serue neq̃ oẽ debitũ ꝛc. Et ita hic dt hypocrita eijce primũ ꝛc. Qualiter autẽ hypocrisis in hoc cõsistat ostẽdit in libro de sermone domini dicẽs.accusare eñ vitia offm̃ est honorũ.qd cũ mali faciunt alienas partes agunt:sicut hypocrite q tegunt sub psona qd sunt ꝛ ostendũt in persona qd non sunt. ¶ His habitis dicendum est ad rõnes in oppositum.

Ad primũ argu. S. Thom.

Ad primam rñdetur negando consequentiã. Et ratio est iuxta S.Tho.in.iiij.q2 peccatũ veniale de quo loquit predicta authoritas inducta nõ reddit aliquẽ indignũ executiõe officij sacri sicut pctm̃ mortale.nec ita natũ est scandalizare q2 ab eo nullus inuenitur immunis. Et ideo existens in pctõ veniali nõ peccat ẽt si de eodem corripiat nisi probabiliter ex correptione scandalum sequi videat.

Ad scdm.

¶ Ad scdam rñdetur negando consequentiam. Et rõ est.q2 lz verũ sit:ꝙ null⁹ ex eo qd peccat absoluat a precepto diuino nihilominus in pctõ mortali existens illud exequẽdo peccat.

Ad tertiũ. S. Thom.

¶ Ad tertiã rñdet negando ɔñam. Et rõ est.q2 nõ est simile de eleemosyna corporali ꝛ correptione.q2 sicut dt S.Tho.in iiij.dicens. In eleemosyna nõ inuenit aliqs dissensus ad vitã qua viuit dans eleemosynam sicut fit in correptione cũ peccator corripit. Et ideo dans eleemosynã corporalem non scãdalizat:sicut facit corripiendo.

Albertus magnus. Ad quartũ

Concordat Albertus magn⁹ dicens.qd eleemosyne corporali nõ est coniunctũ scandalũ sicut correptioni:qua pctõr corripit. ¶ Ad quartã rñdetur:quod pecccator nõ est perplexus nec tñ absoluitur a precepto corripiendi.põt eñ pctm̃ dimittere:ꝛ corrigere vitam suam:ꝛ tunc corriget aliũ.vel si est prelatus officiũ resignare.aut ẽt humilr pctm̃ suum recognoscens alium admonere rogando:ꝛ tũc nõ peccat.vt dicit S.Tho.ꝛ concordat Alber. ¶ Ad quintam rñdetur qd docere sacrã scripturã contingit dupliciter.vno modo ex officio prelationis sicut qui predicat docet. Non eñ alicui licet predicare:nisi officiũ prelationis habeat vel ex authoritate alicuius plationẽ habẽtis. Ad ro.x.qũo predicabũt nisi mittant. Alio modo ex officio magisterij sicut magistri in scholis docent. Dicunt ergo aliqui quod ille qui primo modo docet:peccat mortaliter si sit in pctõ mortali notorio. Non aũt ille qui secundo modo docet sed hoc est falsum.

S. Thom.

quod pbat S.Tho.hac rõne.q2 idem est finis eorum qui docent sacram scripturam:ꝛ eorum qui ipsam ediderunt.vñ eius editio ordinatur ad hoc ꝙ homo per ipsam ad vitaz eternam perueniat. vt patet Jo.xx. Hec aũt scripta sunt:vt credatis ꝛc. Quicunque aũt impedit finẽ sacre scripture docendo peccat.impedit aũt qui sacram scripturã docet.q2 ore confitetur se nosse deuz facto autem negat. Et ideo dicendum est.qd ille qui est in peccato notorio peccat siue sic doceat:siue sic.

Grego.

vnde de prelato dt beat⁹ Greg.in pastorali. Nemo in ecclesia magis nocet q̃ q puerse agens nomẽ hz vel ordinẽ docentis ꝛc. De alijs doctoribus dr ps.peccatori aũt dixit deus. Quare tu enarras ꝛc.

August.

Nullus aũt a deo redarguit nisi pro culpa.vñ Augu.dicit ibidẽ. Nec sancta verba os pollutũ presumat docere.sz ille qui est in peccato occulto peccat:si primo modo doceat: scilicet ex officio prelationis q2 indigne vtitur officio suo docens. Non aũt peccat:si secundo modo doceat:scilicet vt magister.q2 non est ibi hec ratio. Concordat Ulrichus.

20 **Ad vndecimum** sic proceditur.† Et vr̃ qd in correptione fraternã nõ debeat ex precepti necessitate admonitio secreta precedere denuntiationẽ.

Primũ ar.

Primo sic.dr eñ prime ad ti.v. Peccantẽ coraz omnibus argue.sed in.c.p̄nti dt dñs.argue ipsum inter te:et ipsum solũ.qd est secrete admonere. Cum ergo dictum apostoli nõ ɔriet p̄cepto dñi:vr̃ qd non cadat sub p̄cepto vt frater sit prius secrete admonendus:ꝛ postea publice denuntiandus ecclesie. Sed dicat qd verbũ apl'i intelligat de peccatis manifestis q̃ publice arguẽda sunt.verbũ aũt dñi de pctis occultis. Contra hoc arguit sic.pctã occulta null⁹ dz publicare.sic eñ esset magis pditor criminis:q̃ correptor fratris. Sed dominus mãdat Mat.xviij.vt pz in p̄nti caplo qd si frater monẽtem in secreto nõ audiat:adducat vnũ vel duos testes:ꝛ tãdẽ dicat ecclesie.qd est pctm̃ publicare.ergo vr̃ qd p̄ceptũ domini nõ sit intelligendũ de pctis occultis.

Scdm ar.

¶ Scdo sic principaliter sicut Augu.dt.viij.de trini. Omnes regule veritatis deriuantur a lege veritatis eterne. Sed lex veritatis eterne hoc hz:quod deus non solũ publicat hoĩem de peccato occulto:sz etiam punit interdum nulla secreta admonitione precedente. ergo vr̃:ꝙ ẽt homo qui diuine veritatis debet imitator existere possit publice aliquẽ denuntiare secreta monitione nõ precedente.

Tertiũ ar.

¶ Tertio sic.sicut dicit Augu.li.contra mendacium ex gestis sanctorum intelligi potest qualiter sunt precepta sacre scripture intelligenda:sz in gestis sanctorum inuenitur ꝙ facta est aliqñ publica denuntiatio peccati occulti nulla secreta admonitione precedente.vt legitur Actu.v.qd petrus ananiã ꝛ saphirã occulte defraudantes de pretio agri publice denuntiauit nulla secreta monitione precedente.ergo non obligamur ex precepto xp̃i:vt secreta admonitio precedat publicam denũtiationẽ.

Quartũ ar.

¶ Quarto sic. Oĩs xp̃i actio nostra est instructio. Ipse eñ dt Jo.xiij. Exẽplũ eñ dedi vobis:vt quẽadmodũ ego feci vobis:ita ꝛ vos faciatis.sed xp̃s non legitur admonuisse iudam secrete:anteq̃ eum denuntiaret.ergo videtur qd etiam nos possumus publice denuntiare peccatũ fratris anteq̃ eũ occulte admoneamus.

Quintũ ar.

¶ Quinto sic.sicut denũtiatio fit in publico:ita ẽt ꝛ accusatio sed aliqs potest ad accusationem procedere nulla admonitione secreta prius facta.q2 ad accusationem preexigitur sola inscriptio vt dt decretalis extra de accu.qualiter.ergo videtur etiã qd denuntiare publice possit aliquis nulla admonitione secreta p̄cedẽte.

Sextũ arg.

¶ Sexto sic. Non videtur probabile quod ea que sunt in communi consuetudine religiosorũ sint ɔ̃ precepta xp̃i.sed in religionib⁹ est hoc cõsuetũ:qd in capl'is aliq proclamant de aliquibus peccatis nulla secreta admonitione premissa. Non ergo vr̃ quod sit de necessitate precepti secretam admonitionem premittere publice denuntiationi.

Opponit i cõtrarium.

¶ In oppositum videtur esse textus.nostri capl'i in quo ponitur iste ordo:item Augustinus sup idez verbum exponens illud. Corripe inter te ꝛ ipsum solum dicit studens correptioni parcens pudori. Forte enim preuerecundia incipit defendere pctm̃ suũ:ꝛ quẽ vis facere meliorẽ: facis peiorẽ. Hec est ergo rõ huius ordinis seruandi in correptiõe fraterna:vt parcatur pudori fratris ne deterior efficiat. Sed ad hoc tenemur per preceptum charitatis.ergo ordo ille correptionis fraterne vt admonitio secreta precedat ad denũtiationem cadit sub precepto.

Respõdet.

¶ Rñdeo dõm:hic est opus multi
21 plici distinctione.† Prima ꝙ peccatorum quedam parua et quedam sunt magna.parua vt excessus in risu:et hmõi:et ita annexa fragilitati humane. ¶ Scda est peccatorũ quedã sunt omnino occulta:quedam notoria.quia iam in multorum notitiam deuenerunt. Quedã sunt in proximo vt veniant ad noti
22 tiam. ¶ Tertia distinctio est† ꝙ peccatum dicitur notorium in presenti vel in futuro proximo tripl'r. Primo in se:q2 multi sciunt vel scient pctm̃ illud.secundum veritatem. Scdo rõne infamie.q2 scz factum est notorium:ꝛ persona ignota q̃tuz ad certitudinem laborat infamia contra ipsam. Tertio rõne facti solũ:q2 factuz est notoriũ:ꝛ persona omnino ignota sicut cum factum est homicidium in vico nec aliquis specialiter hr̃
23 suspectus. ¶ Quarta distinctio est.† ꝙ peccatũ penit⁹ occultum est quadruplex.vnũ quod non cedit in dãnum qdcunque nisi solius peccantis sicut blasphemia vel aliquid tale aliud:qd cedit in dãnũ alteri⁹ spirituale.ꝛ q2 est peccatũ multitudinis infectiuũ:sicut heresis.vel q2 est peccatũ qd exigit aliã psonaz sicut fornicatio. ¶ Tertiũ est qd cedit in dãnũ alterius corporale:quo ad bonũ nature:sicut cũ qs proponit occidere vel inuenenare. Quartũ est qd cedit in dãnũ alterius quo ad bona fortune:sicut qui proponit furari vel rapere aliquid alienum. ¶ His suppositis rñdet ad qõnẽ sub certis ɔclonib⁹. Si peccatũ est notoriũ in p̄nti siue publicũ qdcunq3 sit illd sit ista cõ

Prima cõclusio.

24 clusio.† In tali nõ requirit preuia fraterna monitio.vñ statiz dz denũtiari prelato:vt prelatus est.vt ipse publice corrigat:ꝛ sic edificent de pena q fuerũt scandalizati de culpa. Ista cõclusio accipitur extra de pe.ꝛ re.c.j.vbi dicitur manifesta peccata nõ sunt occulta correptione purganda:sed manifeste vt ei⁹ pena alij terreant.vñ apl's.j.ad ti.v.peccantẽ corã oĩbus argue: vt ceteri timorẽ habeant.

August.

quod vt dicit Augustinus li.de verbis domini. De publicis peccatis intelligitur. Que conclusio ratione sic probat. Ubi iam est perdita fama non habet locuz admonitio secreta. Sed qñ peccatũ alicuius est notorium:iaz est perdita fama.ergo hic non habet locum admonitio secre
25 ta.† Si vero non in presenti notoriũ:sed in proximo tamen est ꝙ veniat in notitiã.sic est scda cõclusio.ꝙ etiaz in tali casu nõ necessario requirit precedẽs admonitio:sz sine ea potest denũ

Secũda cõclusio.

26 tiari vt futuro scandalo occurrat.† Si vero sit notorium propter infamiam non propter certitudinem est tertia conclusio qd ẽt in tali sine preuia admonitione potest denuntiari ptz.q2 ex quo est de hoc infamia potest prelatus ad inquisitionem p̄cedere:ꝛ p ɔñs põt ei alius denuntiare.

Tertia conclusio.

Si vero sit notorium factum:ꝛ ignota persona:sicut in exẽplo supposito sicut factũ est homicidiũ in vico:ꝛ nescit oĩno qs hoc fecerit:est quarta cõclusio.ꝙ in tali casu nõ põt p̄cedere admonitio cum ignoretur

Quarta cõclusio.

persona.vñ pôt fieri denũtiatio de facto.⁊ potest sequi inqui-
sitio:ita ꝙ quilibet de vico interrogatus potest dicere verita-
tem de se vel de alio. Si aũt peccatũ sit omnino occultum:tũc
distinguit qꝛ aut probabiliter sperat correctio:aut non. Pôt
autem haberi coniectura de correctione futura vel nõ futura.
considerando vtrũ peccet quis ex electione:vel ex passiõe:si-
ue ex malitia:siue ex infirmitate.quod idẽ est:⁊ hoc pôt perpẽ
di ex cõditiõe peccãtis ⁊ iteratione actꝰ. Si eñ frequẽter ⁊ q̃si
sine freno peccatũ iterat signũ est:ꝙ peccat ex certa malitia:
siue ex electione:nec pôt facile corrigi. Si vero semel peccauit
habita opportunitate postea verecundatur:⁊ tristat:signum
est ꝙ peccauit ex passione:vel infirmitate:⁊ de facili corrigetur.
Si ergo speratur correctio ⁊ pctm̃ sit occultum tunc est cõclu

Quinta cõclusio.

27 sio quinta.† ꝙ admonitio dꝫ adhiberi ex precepto:nec debet
denũtiari:nec testes induci. Ista cõclusio capit ex pricipio ca-
pituli cũ dicit.si peccauerit in te frater tuus.vbi dr.j. Nos nõ
prodimus:sꝫ in secreto arguimus.vbi contingit malũ ibi mo
riatur.ad hoc est qd̃ ẽt hr̃.j.e.q.vij.accusatio.vbi dicitur ꝙ si
aliquis sacerdos ante secretã admonitionem accusare vel infe
stare presumpserit excõicet. Scdo pbat ꝯclusio rõne sic iuxta

S. Thom.

28 S.Thom.tam in.iiij.ꝙ in.ij.ij.† homo per peccatum duplex
incurrit dãnum:scꝫ dãnũ conscientie, dispendium fame, in-
ter que maius est damnum consciẽtie.tñ qñ pôt prouideri cõ
sciẽtie fama seruata:nullo modo debet ledi fama.qñ ergo pec-
catũ est occultũ:⁊ sperat correctio debet precedere secreta mo
nitio:vt seruet fama:que est summe necessaria. Tum ex parte
peccatoris duplici ratione. Primo fama est maximum bonũ
inter bona exteriora.prouerb.xxij.melius est nomen bonũ:q̃
diuitie multe:⁊ hoc est qꝛ fama reddit hominem idoneũ ad of
ficia humane cõuersationis.sed peccaret qui sciẽter:⁊ absque
necessitate dãnificaret proximũ ĩ bonis alijs exterioribꝰ ergo
multo fortius peccat qui sciẽter ⁊ absqꝫ necessitate ledit homi
nem in fama:peccatũ eius occultum alijs publicando. Scdo
propter cõseruationẽ fame homo sepe abstinet a peccato.⁊ iõ
qñ videt se infamem minus cauet sibi. Hier.ij. Frons meretri
cis facta est tibi noluisti erubescere.⁊ ideo seruãda est fama ne
fiat pronior ad peccandum.vnde Hiero.super Mat.seorsum
corripiendus est frater:ne forte si semel pudorem amiserit diu
tius permaneat in peccato. Est autem necessaria fama ex pte
aliorum etiã duplici rõne. Primo qꝛ hoĩes audiẽtes peccatũ
vnius hoĩs audiẽtes cõtẽnunt:nõ solũ ipsum:sed ẽt ꝑpter eũ
totũ collegiũ seu multitudinẽ.vñ Augu.in epistola.ad plebeꝫ
nicomẽsem dt. Cũ de aliq̄bus qui sanctũ nomen profitentur
aliqd criminis veri vel falsi sustinuerit instãter satagũt:⁊ am
biunt:vt de oĩbus hoc credat. Scdo qꝛ ex peccato vniꝰ publi-
cato multi ad siĩe ꝓuocant.j.ad cor.v. Modicũ fermentũ totã
massam corrũpit. Ideo preceptũ xpi est:vt non prius peccatũ
fratris prelato publice denũtiet:q̃ facta fuerit secreta moni-
tio. Si aũt non sit spes de emendatione. Considerandum est:
vtrum illud pctm̃ sit infectiuũ aliorũ:sicut heresis:fornicatio:

Sexta conclusio. Hierony.

29 ⁊ hmõi.† Si vero sit infectiuũ aliorũ tũc est sexta conclusio.ꝙ
statim debet absqꝫ precedenti monitione denũtiari prelato.vt
gregi suo prouideat. Ista cõclusio ptꝫ.dicit enim Hiero.que
mĩa est parcere vni:⁊ multos in discrimine adducere.polluit
populus ex vno peccatore sicut ex vna oue morbida totꝰ grex.
Ratione probat sic predicta conclusio, Semper bonum mul-
torũ debet preferri bono persone singularis,qꝛ bonũ q̃to cõ-
munius,tanto diuiniꝰ.sicut dr.j.ethico.vnde fama vnius de-
bet negligi,vt innocentia siue fama multitudinis conseruet.

S. Thom.

Optꝫ ergo in tali casu statim ad denuntiationẽ procedere. vt
hmõi nocumẽtũ ĩpediat nisi forte dt S.Tho.aliquis firmiter
estimaret:ꝙ statim per secretã admonitionẽ posset huiusmo-

Septima conclusio. Petrus de palude.

30 di mala ĩpedire.† Si vero vergit in dãnũ corporale alterius
est.vij.cõclusio.ꝙ in tali casu dꝫ fieri comparatio illius dam-
ni ad dãnũ fame:⁊ illi dãno est citius occurrendũ. Nã vt dicit
dominus Petrus de palude.si paruũ est hoc nocumentũ:qd
melius sit illũ ita parũ ledi q̃ istũ ita infamari.qꝛ si mõ nõ cor
rigit postea tñ si corriget.vt si esset ei furaturus aliqd modici
valoris:tunc non dꝫ reuelare. Si aũt est notabile nocumentũ
vt qꝛ vult occidere nocte aliquẽ:vel oĩbꝰ spoliare:cũ iaceat in
camera tunc dicẽdũ est.ꝙ melius seruare innocentẽ:q̃ isti ma
lo famam. Quis ⁊ illud dõm sit in secreto:ꝙ non possit agere
ad istius infamiã reuelando:nec per peccatũ ipsum denũtian
do sꝫ solũmodo ad suã cautelã. Si vero pctm̃ sit oĩno occultũ:
nec sit spes de emendatione propter simplicem admonitionẽ
vtrum vlterius sit ꝓcedẽdũ in sequẽti qõne videbit. Nunc

Ad primũ arg.

dõm est ad rõnes in oppositũ. Ad primã rñdetur.ꝙ verbum
dñi intelligit de peccatis occultis:sicut pꝫ ex ipso mõ loquen
di. Dicit eñ dñs si peccauerit in te frater tuus. Si eñ publi-
ce peccat:non solũ in te peccat:sed in oẽs videntes. Dictũ aũt
apl̃i intelligit de manifestis:vt beatus August.dicit in lib.de
verbis dñi. Ad replicã cũ dr:ꝙ peccata occulta nullus dꝫ
publicare. Rñdet ꝙ generaliter falsum est:vbi spes est emen-
datiõis fratris per publicationẽ.al's non:vt plenius videbit
in questione sequẽti.

Ad scdm. S. Thom.

Ad scdam rñdetur negando ꝯñam.⁊
rõ est iuxta S.Tho.tã in qõnibꝰ disputatis quam in.ij.ij.qñ
lꝫ oĩs veritas humane iustitie reguletur a veritate diuina hoĩm
tñ facta nõ eodẽ mõ cõparant ad iudiciũ diuinũ:⁊ ad iudiciũ
humanũ qꝛ ꝑm iudiciũ humanum quedã peccata sunt occul-
ta:in quibꝰ nõ est statim procedendũ ad publicũ. Quedã sunt
publica:⁊ hoc mõ cõparant oĩa peccata ad iudiciũ diuinũ.qꝛ
oĩa nuda ⁊ aperta sunt oculis eiꝰ vt dr ad Heb.iiij. Et iõ q̃tũ
ad iudiciũ diuinũ non reqrit ꝙ secreta admonitio precedat:
sicut nec in publicis in iudicio humano. Rñdet ꝑterea ꝙ ple-
rumqꝫ deus quasi secreta admonitione arguit interiꝰ inspi-
rando vel vigilanti vel dormienti.ꝑm illud Job.xxxiij. Per
somnũ in visione nocturna qñ irruit sopor inter hoĩes:tunc
aperit aures virorum:⁊ eos erudientes instruit disciplina,vt
auertat hoĩem ab his q̃ fecit.

Ad tertiũ.

Ad tertiã rñdet negãdo con
sequentiã. Et rõ est iuxta S.Tho.vbi supra.qꝛ pctm̃ ananie ⁊
saphire nõ deuenerat ad notitiã petri mõ humano:sed p reue
lationẽ diuinã. Et iõ in pctõ ille nõ processit ꝑm formã huma
ni iudicij:sꝫ ꝑm formã diuini iudicij:tanq̃ in hoc executor dei
exñs.

Ad quartũ

Ad quartã rñdet negando ꝯñam. Et rõ est.qꝛ Chri-
stus sciuit pctm̃ inde virtute diuina inq̃tũ erat cognitor ab-
sconditorũ. Et iõ statim ꝓcedere poterat ad publicãdũ pecca
tum. Et nihilominus tñ iste non publicauit:sꝫ obscuris vbis
eũ de peccato suo monuit.

Ad quintũ

Ad quintã rñdetur negando cõ
sequentiã. Et rõ est.qꝛ alia rõ est in accusatione:⁊ alia in denũ
tiatione.qꝛ in denuntiatione intendit correctio fratris. Et iõ
in tali ordine dꝫ fieri denũtiatio q̃ sit conueniens ad emenda-
tionẽ fratris.sed in accusatione intendit bonũ cõe:vt scꝫ serue
tur cõitas pura ab infectione peccati.et vt iustitia seruetur p
punitionẽ delinquẽtis. Et iõ in accusatione nõ requirit ꝙ pre
cedat admonitio.

Ad sextũ. S. Thom.

Ad sextã rñdet ẽt negãdo ꝯñam. Et rõ
est.qꝛ nõ est simile.qñ vt dt S.Tho.vbi supra proclamatio-
nes q̃ in capl'is religiosorum fiunt,sunt de aliquibus leuibꝰ,q̃
fame non derogant.vnde sunt quasi quedam commemoratio
nes potius predictarum culparum:quã accusationes vel de-
nuntiationes. Si tamen essent talia de quibus frater infama-
retur contra preceptum domini ageret q per hunc modũ pec
catum fratris publicaret.

31 **Ad duodecimum** sic proceditur.† Et vr qd testiũ inductio non
debeat precedere denũtiationẽ.

Primũ ar.

Primo sic. Ista testiũ iductio
aut itelligit de pctõ publico:aut de occulto. Si de publico nõ
opꝫ inducere testes.qꝛ manifestũ est.si de occulto non opꝫ ma-
nifestari nesciẽtibꝰ.qꝛ sic esset homo ꝓditor criminis vt Au-
gu,dicit in presenti.c. Sed q inducit testes pctm̃ fratris alijs
reuelat.ergo in occultis nõ debẽt induci testes.extra de accu.
qualr.j.in fi.

Scdm ar.

Scdo sic. Inductio testiũ aut fit respectu pcti
cõmissi:aut cõmittendi. Si inducant testes pro peccato cõmis
so nisi q̃tũ ille reuelauerit:nõ poterũt ꝯ peccatorẽ testificari.
Et ita denũtiatio sequẽs facta prelato erit inutilis.qꝛ nõ po-
terit aliqd ꝓbare:cũ vox omnium non esset nisi vox vniꝰ. Tũ
qꝛ in hoc sicut argutũ est in argumento superiori esset ꝓditor
criminis:nõ correptor pluribꝰ peccatum occultum intimãdo.
Secũ qꝛ talis reuelator exponeret se piculo:qꝛ si pctõr ne-
garet ꝯ imponentem potest conqueri superiori de eo:ꝙ denũ-
tians eũ infamauit ĩponẽdo corã pluribꝰ crimẽ qd nõ ꝯmisit.
sic talis merito puniẽdꝰ veniret pena talionis. Itẽ nec debẽt
induci testes respectu peccati cõmittẽdi. Tũ primo qꝛ si corã
peccatũ iterat:iam non erit pctm̃ occultũ:sꝫ tanq̃ manifestũ.
Scdo qꝛ nullꝰ tenet explorare facta aliorũ:nec ad ea testes
inducere sꝫ magis pctã ĩpedire. Et ideo isti testes magis de-
berẽt induci añ factũ vt pctõr eos pcipiẽs pctm̃ nõ committe
ret:q̃ vt ipsum solũ videãt peccantẽ ⁊ post per eos cõuincat.

Tertiũ ar.

Tertio qꝛ textꝰ euãgelij nõ loquit de pctõ cõmittẽdo.sꝫ iã
cõmisso vñ ait si peccauerit in te.i.te solo sciẽte. Tertio pn-
cipal'r arguit sic. Homo dꝫ diligere proximũ sicut seipsum sꝫ
nullꝰ ad publicationẽ sui criminis inducit testes.q̃ nec ad pec
catũ fratris dꝫ inducere.

Quartũ ar.

Quarto sic.dt Augusti.in rl'a.ꝙ
prius ꝓposito siue prelato est oñdere ecclesie.ergo testiũ indu-
ctio nõ dꝫ ꝓcedere publicã denũtiationẽ.

Opponit ⁊ Respõdet.

In oppositũ est
illud Mat.xviij. Si te nõ audierit adhibe tecũ vnũ vel duos
testes. Responsio dõm ꝙ testiũ inductio dꝫ precedere:nisi
in casibus in quibus non opꝫ secretã admonitionem precede
re.qui casus sunt expressi in questione precedenti.que ꝯclusio
osten-

S. Thom.

ditur sic iuxta S.Tho.in.ij.ij.conueniens modus eundi
ab extremo ad extremũ est trãsire p mediũ. In correptiõe aũt
fraterna dñs voluit,ꝙ principiũ esset occultũ dum frater cor
ripit fratrẽ inter se ⁊ ipsum solũ. Finẽ aũt voluit esse publicũ,
vt scilicet ecclesie denũtiaret. Et ideo conueniẽter ponitur te-
stiũ inductio.vt primo paucis indicet pctm̃ fratris:q possint
prodesse nõ obesse:vt saltẽ sic sine multitudinis infamia emen
det. Sicut eñ subite mutationes in humano corpore generãt
morbos ꝑm hyppocratẽ in aphorismis:sic subite mutationes
circa illũ q corrigẽdus est faciliter pñt generare morbos men
tales:vt morbũ impatientie:vel desperationis:vel nimie deso

Richar. de noua villa.

latiõis. Preterea vt arguit Richardꝰ de noua villa:semp ꝓ-
uidendũ est fame fratris,si possibile est sine ꝑiudicio spiritua-
lis boni sui ⁊ cõitatis. Minus aũt leditur fama fratris si cor-
rigat p duos vel tres q̃ si p denũtiationẽ factã eccl'ie.

Ad primũ argu.

His
habitis dõm est ad rõnes in oppositum. Ad primã rñdet ꝙ
vt tãgit S.Tho.qdã sic intellexerũt ordinẽ correptionis esse
seruandũ:vt primo frater in secreto sit corripiendꝰ.⁊ si audie-
rit bñ qdẽ. Si aũt nõ audierit dicebãt distinguendũ:qꝛ aut est
oĩno occultũ ⁊ tũc nõ est procedendũ vlterius. Aut incipit iã
ad notitiã pluriũ peruenire ⁊ tũc dꝫ vlteriꝰ ꝓcedi ꝑm qd dñs
mãdat. Sꝫ hoc nõ vr̃ esse verũ. Primo ꝑm intẽtionẽ euãgelij
qꝛ si illi q adhibent al's sciuissent non oporteret eos adhibere.
sꝫ statim p eos posset cõuinci. Scdo hoc nõ vr̃ verũ.dt eñ
Hiero.ꝙ non est mĩa pcere vni ⁊ oẽs in discrimine adducere.
qd fieret si pctm̃ qd est alijs nociuũ nõ publicat ad correctio-
nẽ.vñ pꝫ ꝙ si pctm̃ in detrimẽtũ aliorum vergat,dꝫ alijs dici
q̃tũcunqꝫ sit occultũ. Itẽ ẽt si nõ vergat in detrimẽtũ alteriꝰ.

August.

nisi illius q peccat nõ est verum illud qd dicunt.dt eñ Augu.
in regula. Si frater tuus vulnꝰ hꝫ in corpore ꝙ vult occulta-
ri dũ timet secari nõne a te crudeliter sileretur si nõ misericor
diter indicaret. Et iterum.innocentes non estis:si fratres ve-
stros quos indicando corrigere potestis:tacendo perire per-
mittitis. Et iõ alia distinctione opus est. Si enim probabil'r
possumus estimare.ꝙ vlteriꝰ procedendo eius emendationi
ꝓficiamꝰ debemꝰ vlteriꝰ ꝓcedere adhibendo testes q̃tũcunqꝫ
pctm̃ sit occultũ:⁊ denũtiando. Si vero ꝓbabil'r estimemꝰ:ꝙ
ex tali publicatiõe fiat deterior:nõ est vlterius ꝓcedendũ:pro
pter eñ hãc cãm a tota correptione fraterna:est desistendũ vt
dictũ est supra. Negat aũt ꝙ in predicto manifestando pecca-
tum occultũ nesciẽtibꝰ efficeret qs ꝓditor criminis:qꝛ nõ ma
nifestat crimẽ ad infamãdũ:sꝫ ad corrigẽdũ.

Ad scdm.

Ad scdam rñ
det negãdo ꝯñam. Et cũ dr aut inducunt testes respectu pcti
cõmissi:aut cõmittendi:rñdet ꝙ respectu vtriusqꝫ. Et cũ dr ꝙ
nõ respectu cõmissi ꝑpter tria inducta. Rñdet ꝙ nullũ illorũ
sequit:qñ qñ testes inducunt respectu pcti cõmissi nõ inducũ
tur.vt postea conuincat p eos in iudicio:sicut tangunt rõnes
facte ꝯ hoc.sꝫ vt moneat corã duobꝰ vel tribꝰ amicis charita
tiue:vt ꝑpter eorũ ꝑces vel verecũdiã resipiscat:q de admoni
tione vniꝰ nõ curabat. Et sic solute sunt tres rõnes q̃ fiebant
ꝯ hoc. Sũt ẽt inducẽdi testes respectu pcti cõmittendi scilicet
ad cõuincendũ si actus iteret:sicut dt Augu.in regula.ad cõ-
uincendũ si negauerit. Scdo ẽt vt possit corrigẽs ꝓbare ꝙ
fecerit:qd in se est.qꝛ ille q nõ premonuit fratrẽ repellit a denũ
tiatione.extra de accu.cũ dilecti. Ideo debuit ꝓbare ꝙ ipsuꝫ
ꝑmonuit.extra de iud.nouit ille.vñ dõm est ad rõnes factas ꝯ
hãc ptẽ. Ad primã rñdet.ꝙ iste meritorie pôt facere ꝙ pec
catũ fiat manifestũ propter correptionẽ non ꝑpter infamiaꝫ.
Ad scdam rñdet.ꝙ lꝫ non teneat explorare facta aliena:si
tñ exploret ꝑpter correptionẽ nõ peccat. Et cum dt:ꝙ magis
deberent induci ad impediendũ actum peccati. Rñdet ꝙ hoc
non esset ita efficax remediũ ꝯ pctã sequẽñ.qꝛ meliꝰ corrigit p
penã:quam per verecundiam.ex quo non sufficit simplex ad-
monitio.

Ad tertiũ.

Ad tertiã rñdet ꝙ euãgelium loquit de cõmisso
inq̃tũ est iterabile:⁊ tũc decet remediũ qñ timet ne semel com
missuꝫ pluries iteret. Ad tertiã principalẽ rñdetur negan
do ꝯñam.qꝛ nõ est siĩe qñ homo nõ indiget testibus ad emen
dationẽ sui pcti.qd tñ est necessariũ ad emendationẽ pcti fra-
tris propter rõnes iam dictas.vñ nõ est siĩs rõ de peccato p

Ad quartũ

prio ⁊ peccato fratris. Ad quartam respondetur negãdo
etiam ꝯñam.⁊ rõ est.qñ Augu.intelligit vt dñt doc.ꝙ dicat
prius prelato:q̃ testibus ꝑm ꝙ prelatus est singularis ꝑsona
q̃ potest magis prodesse q̃ alij non aũt ꝙ dicat ei tanq̃ eccle-
sie.i.sicut in loco iudicis residenti.hoc eñ mõ dicere plato seq-

Questio.

tur inductionẽ. Sed hic surgit qd.vtrũ cessandũ sit ab in-
ductione testiũ qñ nõ inueniunt nisi tales de quibus creditur
ꝙ si ostendit eis oberũt insultando delinquenti:⁊ similia faciẽ

Rñdet. Hubertus.

do. Item idem queritur quando iudex ⁊ assistens creduntur
tales ꝙ idẽ accidat. Ad hoc rñdetur iuxta magistruꝫ Hum-
bertum super regulam August.ꝙ quatuor possunt esse hmõi
testiũ procurandorũ differentie. Possunt eñ esse tales ꝙ cre-
dat probabiliter:ꝙ nec proderunt:nec oberunt,et in tali casu
potest supersederi. Aut erunt tales qui oberunt,⁊ non prode
runt:⁊ in tali casu debet supersederi. Aut tales qui proderũt
⁊ quo ad aliquid oberunt. Et in tali casu distinguendũ est cõ-
parando nociuum ad vtilitatem. Si enim maior vtilitas quã
dãnum procedendũ est.verbi grã.si ex indicatione culpe mor-
talis iste corrigitur:⁊ nõ confunditur nisi inter fratres suos.
maior est vtilitas q̃ damnũ:⁊ est procedendũ. Si aũt corrigit
⁊ totus infamatur in aliqua magna ciuitate meliꝰ est quo ad
bonum cõe nocumentũ:quam vtilitas.⁊ non procedendũ est.
Idem autem quod dicitur de testibus dici potest de iudice et
assistentibus. Hec ille.

32 **Ad decimumtertium** sic proceditur. † Et vr qd sub-
ditus teneat prelato precipienti:vt reuelet culpã occultã fra-

Primũ ar.

tris alteriꝰ.sic dt Hiero. Non dꝫ occultari culpa vnius in pre
iudiciũ multorũ:sꝫ ꝑsumẽdũ est ꝙ prelatus culpam vnius co-
gnoscere velit propter multitudinis bonum.ergo prelato pre
cipienti dꝫ culpa alterius reuelari.

Scdm ar.

Scdo sic.subditi tenent
obedire prelatis suis.ergo precipientibꝰ reuelare culpam fra
tris occultã.

Tertiũ ar.

Tertio potest argui.quia hoc videtur practi-
cari in visitationibus in quibꝰ prelatus dat preceptũ:vt reue
lent sibi ea q̃ merito sint corrigenda.sꝫ aliqua talia pñt esse se-
creta.ergo ⁊c.

Opponit in cõtrarium.

In oppositum est quod dicit Grego.quod ⁊
si aliquando propter obedientiam debeamus aliqua bona di-
mittere nullo tñ modo propter obediẽtiam debemus aliquod
malum perpetrare. Sed malum videtur culpam occultam de
tegendo aliũ infamare.ergo hoc propter obedientiã fieri non

Rñdet.

dꝫ. Rñdeo dõm.aut preceptũ prelati de reuelando peccatũ
fratris occultũ,aut fit extra iudiciũ,siue modo quo non debet
inquirere:vt puta si prelatꝰ inquirat aliquid sibi reuelari:vbi
nõ ꝑcessit accusatio:nec denũtiatio nec famosa vel clamosa in-
sinuatio:nec infamia illiꝰ:nec factũ est diuulgatũ:nec denũtia

Prima cõclusio.

tũ.⁊ tũc est ꝯcl'o.ꝙ tali plato nõ tenet qs obedire:vt de se aut
de alio aliquod occultum reuelet. Ista cõcl'o pꝫ.qꝛ talis prela-
tus cum non sit iudex occultorũ (sed solus deus) non habet
potestatẽ precipiendi aliquid super occultis:nisi inquantũ p
aliqua indicia manifestant:puta per infamiam:vel aliquas su

S. Thom.

spitiões vt ait S.Tho.in.ij.ij. Si vero prelatꝰ petit sibi reue-
lari peccatũ occultũ in iudicio:tunc dicitur iuxta S.Tho.in
quolibeto ꝑm ꝙ est triplex modus procedendi.vnus per de-
nuntiationẽ alius per inquisitionẽ alius p accusationẽ.in via
denuntiationis intẽditur correptio delinquẽtis ⁊ ideo ꝑm pre
ceptũ dñi Mat.xviij.dꝫ precedere fraterna correptio sicut di
ctum est supra. In inquisitione vero debet precedere infamia
siue clamorosa insinuatio. In accusatione vero debet precede
re ĩscriptio per q̃ ipse accusator se obligat ad talionem. Quia
aũt in inquisitione ⁊ accusatione intendit pena peccantis pro

Scda conclusio.

pter multitudinis bonũ sit ista ꝯcl'o scda.ꝙ.si accusator appa
reat in capl'o.qui se obliget ad talionem potest prelatus prece
pto exigere confessionẽ veritatis:sicut ⁊ iudex ecclesiasticꝰ exi-
gere iurm̃ de veritate dicenda. Ista conclusio est sancti Tho-

Tertia cõclusio.

me in quolibeto predicto. Tertia conclusio. Si precedat in
famia pôt prelatus precepto veritatẽ inquirere:⁊ subditi te-
nentur obedire. Ista conclusio est etiã sancti Tho.vbi supra.

Quarta cõclusio.

Quarta cõclusio. Si procedat p viam simplicis denuntia-
tionis nõ tenet religiosus plato ꝑcipienti culpã fratris reue-
lare:nisi ꝑcedẽte admonitione videat eũ incorreptũ.pꝫ conclu
sio.qñ talis ordo est datus a xpo in euangelio.vñ plus tenet
obedire religiosus deo:q̃ hoĩbus. Actu.iiij. Et magis euan-

S. Thom.

gelio quam prelato. Et ideo vt dicit S.Tho.in.ij.ij.qñ platꝰ
precipit vt sibi dicatur qd quis sciuerit ad corrigendum:itel-
ligendũ est preceptũ saluo ordine correptiõis fraterne:siue pre
ceptũ fiat cõiter ad oẽs:siue ad aliquẽ sp̃aliter:sꝫ si prelatꝰ ex-
pressiue ꝑciperet ꝯ hunc ordinẽ a dño cõstitutũ:⁊ ipse pecca-
ret ꝑcipiens ⁊ ei obediẽs:q̃si ꝯ preceptũ domini agẽs. Ad

Ad primũ argu. S. Thom.

rõnes in oppositum dicendum est. Ad primam respondetur
iuxta S.Tho.ꝙ de peccato preterito de quo iam aliquis cor
reptꝰ est ad secretã admonitionẽ vel de quo pôt sperari corri
gendꝰ:nisi ꝯriũ inueniat nõ pôt imminere periculũ multitu-
dini:sed de peccato futuro qd esset periculosum multitudini,
vel spiritual'r vel corporal'r procedit obiectio.tũc eñ non opꝫ
monitionẽ secretã expectare:sed statim periculo occurrrere.
vñ ⁊ dñs nõ dt si peccare intẽderit in futuro sed si peccauerit

Ad scdm.

in preterito. Ad scdam ptꝫ rñsio ex supradictis.qñ Act.
iiij.dr. Magis opꝫ deo obedire q̃ hoĩbus,⁊ euangelio plusq̃

Ad tertiũ.

mãdato prelati. Ad tertiã pꝫ etiã respõsio ex dictis.qñ in

visitationib⁹ pcepta data sunt intelligenda secundum ordinē correptionis fraterne:vt iam dictū est ex sancto Tho.in.ij.ij.

Exponit literam.

Lege text.¶[Si peccauerit in te ⁊c.Notandū hic vt partim tactum est in.ij.q.ꝙ duplex est correptio: vna que est ad peccantis punitionē propter conseruationem iustitie: ⁊ ista non ordinaṫ semp ad correptionē delinquentis.q2 aliquando sibi infligiṫ pena mortis.Et ideo principaliter est ad correctionē iustitie ⁊ terrorē aliorū.⁊ talis correptio non pertinet ad singulares personas:s3 ad personā publicā ad iudicē:ad quē ptinet conseruare iustitiam inter homines ꝑm illud.

Sap.j.a

Diligite iustitiam oēs qui preestis populis:⁊ propter hoc talis correctio est act⁹ iustitie.Alia aūt correctio est:q̄ ordinatur ad fratris peccātis emendationem.⁊ ideo est actus charitatis,⁊ pertinet ad oēs.q2 sicut dr in ecclesiastico.vnicuiq3 mādauit deus de proximo suo.Et ideo sicut quilibet teneṫ proximū ex charitate diligere:ita teneṫ defect⁹ ei⁹ charitatiue ad emendationē corrigere.Si tñ probabiliter credat:qđ ex sua correptione debeat se emēdare:⁊ de tali correptione loquiṫ hic saluator:nō de prima que est actus iustitie.Tangit autem debitum modū hui⁹ correptionis fraterne vt sc3 fiat in secreto.cum ait.[Si peccauerit in te.]intelligiṫ istud in te dupl'r.q2 vel te solum lesit:vel q2 te sciente solo peccauit.Si enim alios lederet:vel corā alijs peccaret non haberet locum quod subditur,[vade ⁊ corripe ⁊c.]Dicit ergo.[si peccauerit in te].i.contra te.vel te solo sciēte.[peccauit.]Et ratio huius est.Sicut eñ medicus corporalis si debito modo procedat nitiṫ inducere sanitatem cum minori dispēdio corporis,vt sine mēbri abscissione,ēt si fieri non pōt abscindit mēbrū minus nobile:vt cōseruet magis nobile vel totū corp⁹.Sic ille qui fratrē peccātē occulte corripit charitatiue:d3 tētare si possit emēdationē fratris sui sine dispendio sue fame.q2 fama reputaṫ inter maiora bona hoīs citra virtutes.Et iđ corrigēs fratrē suū d3 q̄tū pōt cōseruare ei⁹ famā:sicut superi⁹ pleni⁹ dictū est.Et iđ debitus ꝓcessus correctionis fraterne est:vt homo corrigat fratrē suum inter se ⁊ ipsum solū:vt sic possit eum saluare cū integritate fame sue.

33 [Nā si solus nosti.s3 proditor]†prodere est nō probanda malitiose deferre:vel ēt probanda non premissa admonitione:vel facta admonitione non amore correptionis:s3 ex odio vel sui iactantia,vel alia iniusta de causa deferre.hug.⁊ Jo.de fan.et Archi.Quot modis dicatur proditor habetur.xlvj.dist.clericus.[Attende probat exemplo Joseph.circa quod dixerat de ordine siue modo correptionis fraterne.¶Pro pleniori intelligētia eius quod dicitur hic de Joseph dubitante de conceptione beate virginis.

Nicolaus de lyra.

Est notandū.ꝙ vt dicit Nicola⁹ de lyra super Mat.c.ij.ꝙ emisso voto custodiende virginitatis per vtrumq3 scilicet Joseph:⁊ Mariā.Angelus Gabriel venit ad virginē ignorāte Joseph:⁊ impregnata est de spū sancto.vt hr̄ Luce.j.Et statim de lnīa Joseph abijt ad cognata3 suā sc3 sanctā Elisabeth:vt ei pregnāti seruiret ⁊ natū filij sui precursorē videret:⁊ ibi mansit tribus mensibus vsq3 ad peractā pcursoris natiuitatem.Ipsa aūt redeunte vidit Joseph vterum eius grauidū:⁊ incurrit ex hoc vehementē suspitionē nec fuit mirum propter Marie longam absentiam:ex alia tñ parte tñ tenebat de Marie sanctitate vt dt Chrysostomus:

Chrysosto.

ꝙ sibi videbatur impossibile eā cecidisse.Et hoc est quod dicit August.in lr̄a presenti.[Attende quemadmodum iustus Joseph ⁊c.]anteq̄ sciret vñ illa cōceperat:qđ postea per Angelum nouit cū dixit Mat.ij.Noli timere ⁊c.

Questio.

¶Sed hic sur-
34 git qđ duplex.†vna est quare beata Maria nō dixit Joseph hoc secretū.

Rñdet.

Rñdet magister Nicola⁹ de lyra ꝙ talia nō sunt reuelāda nisi inq̄tū se extendit voluntas diuina.Et iđ beata virgo tacuit tenēs firmiter:ꝙ sicut istud secretū fuerat reuelatū sancte Helizabet:vt hr̄ Luce.j.sic reuelaretur alijs cōpetenti tpe ex bñplacito diuine volūtatis.

Questio.

¶†Scđa questio est
35 quare Joseph non petiuit a beata virgine.vnde tu es grauida.

Respōdet.

Respondeṫ ꝑm eundē.ꝙ pro nihilo petiuisset:q2 ipse Marie pro se dicenti non credidisset.Et ideo ex diuina dispēsatione hoc factū est:vt per reuelationē Angeli ipse Joseph sic certificaretur:qđ de cetero nullo modo dubitare posset.Sequiṫ.[Sed q2 ipse non nouerat]rei veritatem.Hug.[certa].i.violenta[suspitio]quo ad se ipsum ob quam violentam suspitionē pōt vxor dimitti.xxxij.q.j.dixit.Arch.[Euāgeliū]Mat.ij.[Justus]ex cōsciētia.[pius]ex timore.Credebat eñ illam esse inculpabilē.s3 vñ esset vel quid esset ignorabat.⁊ ideo mediam elegit viam effugientē:vt nec innocentem proderet:⁊ in hoc iustus:quia conseruabat innocentē.neq3 rei incognite cōsentiendo se reum esse faceret coram deo.⁊ in hoc pius.Hugu.[traducere].i.propalare:vel diuulgare.q2 non erat certus de crimine,voluit occulte dimittere eam.Ne forte vt dicit magr̄ Nicolaus de lyra.ex opposita parte faueret sibi ī crimine.Et bene dixit qđ occulte:ne si palā eā relinqueret nesciret rñdere determinate cām dimittēdi eā hec q̄rentib⁹ cū hr̄et argumenta sibi insolubilia ex vtraq3 pte vt supra visum est.[ergo ipa] ij.ps.Cōcludit hic Augus.ꝙ pctā corā oib⁹ facta sc3 publice corā oib⁹:⁊ publice sunt arguēda:⁊ q̄ secreti⁹:secreti⁹ sunt corripienda.⁊ sic reducunṫ ad cōcordiā euangeliū:⁊ tex.aplic⁹.j.ad ti.v.peccātes corā oib⁹ argue:vt ceteri timeāt.distributiue tpa sc3 publica:⁊ secreta.sc3 qbus peccatur publice:⁊ quibus peccaṫ secrete.vt cōcordet scriptura:sc3 euāgeliū qđ loquiṫ de peccāte secrete,cū doctria aplī iā dicta q̄ loqṫ de peccāte publice[sic agamus].iij.pars.Hic Augu.documēto sui vel alteri⁹ epī probi ꝓbat hāc veritatē:vc3 qđ quoties peccatum fratris
a est occultum:⁹ vel pximi in secreto inter se ⁊ ipsum solū est corrigendū.⁊ nō alijs reuelandū vñ ait sic agam⁹ ⁊ sic agēdū est: sc3 qđ secrete debeam⁹ occulte peccātē corripere.nō solū qñ in nos peccaṫ.i.nobis solis scientib⁹ distributiue.i.ne vel te vel aliquo alio solo sciēte.Hug.s3 ēt qñ ita pecaṫ ab aliquo:vt omnino nesciaṫ ab altero.i.nec a me:nec ab aliq̄ hōe tñ certā ⁊ violētā suspitionē:qđ peccauerit.quasi in his duobus casibus ide3 iuris est:sc3 vt nō publice s3 secrete corripiā nescio.Hic applicat documentū suū ad propositū[nescio quē ego.]sc3 epš.Loquitur in persona epī[nolo eū publice corripere] q2 sol⁹ scio.[⁊ tu illum queris inscribere].i.accusare,quod non debēs facere.q2 non potes.⁊ qđ tamen sufficienter compleat mandatū dei de correptione fraterna sic celando:⁊ alijs non reuelando ostendit cum sequitur prorsus[nec]pro donec tñ negligo[q2 corripio]in secreto[pono ante oculos eius dei iudicium]cōminando sibi eternā penā.di.xliij.c.j.[terreo.]monēdo ipsu3 [cruentā consciētiā].i.iniquitatibus plenā persuadeo pniam p q̄ deus culpā remittit.[hac authoritate]sc3 euāgelica.alias charitate[prediti].i.instructi esse debem⁹.vt sc3 corrigamus in secreto occultū petōrē.Et ad idē inducit qđ sequitur.[alij hoīes produnṫ ab vxorib⁹ zelantib⁹ maritorum salutem.]⁊ hic est bonus zelus nō vt dicit Hug.⁊ Archi.⁊ gl.qđ argm̄ sit ꝙ malo zelo denuntians crimen fratris est audiendus.[querentibus].i.querelantib⁹[nos non prodimus]ad querelam ipsarū in publico.[nec possum⁹.] q2 testimoniū ex auditu nō v3 ī tali casu:nec cōfessio extra iudiciū nocet.hu.[ibi moriaṫ] i.occultū occulte:⁊ publicum publice.i.ꝙ si qs publice peccat publice corripiaṫ,⁊ si occulte occulte.[sanciatā].i.vulneratā peccatis.Ecce dictū est corripe inter te ⁊ ipsum solū.[si solus nosti crimen illius.]

a ¶Occultū. Quid dicaṫ occultū vid pet.de anc.in.c.vestra.nu.14.ꝺ cohabi.cleri.⁊ mulie.Et q̄ sit ei⁹ pena ibiđ.nu.15.

Questio. Respōdet.

¶Hic surgit qđ.vtrum silēdum sit ⁊ nō vlterius pcedendū si nō vult corrigi.Ad hoc dñt quidam vt tactū est in.xj.articulo:ꝙ silendū sit ⁊ non vlterius procedendum aut reuelandū alicui.ar.hic.⁊.j.e.q.vij.plerunq3.Sed q2 vt probauim⁹ in argumēto pdicto:hoc vr̄ esse 3 euangelium. ⁊ expresse contra Augu.in regula supra inducta ⁊ cōtra.c.hoc videtur.xxij.q.v.vr̄.Respondendum etiam ꝑm.Hu.hic ꝙ in tali casu non sit tacendum sed insinuandum est latenter talib⁹ personis,que possunt prodesse ⁊ non obesse.⁊ que eum latēter corrigere studeant puta patri:⁊ matri fratri sorori ⁊ vxori sacerdoti:⁊ hmōi.In quo casu loquitur.c.illud hoc vr̄.xxij.q.v. cū ergo dicitur hic vel alibi.ꝙ nulli debeat hoc dicere intelligitur diffamando:publicando:accusando:inscriptionem faciendo.vt dicit.Hug.

Quando vero.

§.est.Hic incipit.iiij.pars.huius qōnis ꝑm Jo.de fan.⁊ Archi.In qua vult probare:q̄ si crimen notū est alijs ⁊ nō iudici tanq̄ iudici:nihilomin⁹ cā est examināda:⁊ hoc probat per sequens caplm.Scđm vero Hug.hic gra.exequitur ꝑm mēbrū distinctionis:quam posuit.s.eo.§.sed sciendum.Lege text.

Exponit literam.

¶[Non iudici.]Jo.de fan.⁊ Archid.[feriendum]id est,puniendum:siue sententiandum.Archidia.[sententiam]scilicet diffinitiuam excommunicationis autem pōt ponere in genere.extra de offi.ord.c.ij.Arch.

1 ☞Sententia non est precipitanter ferenda.
2 Judex non debet iudicare de his que in secreto nouit.
3 Crimen sodomitarum qualiter erat notorium.
4 Judicare debemus secundum allegata.

1 **Deus.** Caplm est pape euaristi in q̄ dcl'o est.†qđ snia nō est pcipitanter ferēda,nec temerariū iudiciū proferendū cā nō discussa:⁊ sufficienter cognita.Et vtiṫ papa euarist⁹ in hoc.c.argumēto a maiori sic.Si eñ deus ī manifesto scelere sodomitarū noluit pcedere sine examinatiōe: multominus hō debet occulta

Diuisio.

occulta sine ꝓbatione condēnare.Et diuidiṫ in tres ptes.In prima inducit ad probandū tanq̄ fundamentum factū Dei.In scđa applicaṫ ad propositū:dicendo ꝙ sic fecerat deus ad instructionē nostrā.In tertia arguit per locū a maiori id qđ dictū est:ꝙ null⁹ d3 iudicare nisi prius diligēter fuerit cā discussa.ij.ibi:deus cui.iij.ibi:si enim deus.Lege text.

Exponit literam.

¶[Deus nuda.]Ad Heb.iiij.Omnia nuda ⁊ aperta sunt oculis eius.[sodome]Geñ.xviij.Dñs eñ q̄uis sciret peccata sodomorū non statim dedit sniam.sed ait.descendam:⁊ videbo vtrum clamorem qui venit ad me opere compleuerint: an non est ita vt
2 sciam.Ex quibus verbis docemur primo.†ꝙ iudex non d3 iudicare de his q̄ in secreto nouit.Scđo ꝙ debet iudicare de probatis ⁊ notis ne iudicet de ignotis ⁊ incertis.prouer.xij.q iudicat quod nouit iudex iustitie.Tertio ꝙ d3 iudicare cum magna maturitate:⁊ diligenti discussione.Job.xxviij.ibi descendā per angelos.i.mittā eos ad inquirendā veritatē ipsi⁹ enim dei ꝑm se non est descendere:nec ascendere:qui vbiq3 est. vnde propheta.Si ascēdero in celum tu illic es ⁊c.

ps.cxxxviij.b.

Descēdere ⁊ ascendere est locum mutare:et inferiorem vel superiorem locum mutare qđ ei non conuenit qui vbiq3 est.Quod vero dicit apostolus ad Ephe.ꝙ ascēdit sup oēs celos:⁊ hmōi:intelligendū est ꝑm humanitatē assumptā.vñ Damascenus li.iij.

Damasce.

c.xxx.dt.ꝙ ascendere celos a terra:⁊ descendere rursus actiones sunt circūscripti hoīs:vel corpis.Ita enim veniet ait ad vos.quēadmodū vidistis eū eūtē in celū[videbo].i.faciā videri ab hoīb⁹ qđ ego hic sciā:vel loquiṫ more humano in oīb⁹ his.[deus cui].ij.pars.[absconditū.]pš.xliiij.ipse nouit abscondita cordis.⁊ di.xxij.erubescāt.⁊.xxiiij.q.iij.deus.⁊ de cō.di.ij.panē.[manifesta]deo eñ oia sunt manifesta:ēt anq̄ fiāt. vñ Gene.j.In operib⁹ dei premittitur visio:⁊ prescientia dei anq̄ fiant.vidit Deus lucē ꝙ esset bona:dixit.fiat lux.⁊ facta est lux.⁊ sic de alijs.Et silr̄ prouer.ix.dr qđ deus anq̄ qdq̄ faceret:aderat eius sapiētia cū eo oia cōponēs[daret.]Nā omnis xpi actio nr̄e vite est instructio.vt hic.⁊.xij.q.j.exemplum.Ber.⁊ Archi.[Essemus].l.di.ponderet.in prin.Archi.[probare].i.examinare.s.eo.c.j.Hug.[Cui⁹ exēplo ⁊c.]ar.3 illos iudices q sunt pcipites in sententijs ferendis:qđ nō d3 eē.ar.xj.q.iij.summopere.⁊.xxx.q.v.iudicantē.[quoquo modo].i.interlocutorie,vel diffinitiue.Hug.⁊ Archid.[veritatis.]ipse eñ xp̄s ait.Jo.xv.Ego sum via:veritas:⁊ vita.nolite iudicare.Mat.vij.nō qđ malū sit officiū iudicis:cū ipse constitutus sit iudex viuorū ⁊ mortuorū:s3 vetat improbum ⁊ temerariu3 iudiciū:ac contra iustitiam crudele ⁊ noxium.vñ ait.[In quo iudicio iudicaueritis iudicabimini.] vult eñ Deus vt iuste iudicem⁹.pš.lvij.Juste iudicate filij hoīm.[Mala].i.pecca-
3 ta[passim]indistincte.[Si eñ de⁹].iij.pars.[ad celū]arg.†ꝙ crimen sodomitarū erat notoriū publicatione:⁊ euidētia ipsi⁹

Laurenti⁹.

facti omnibus manifesta erat ꝑm Hu.l3 Lau.dicat cōtra nec credere nec iudicare voluit:sc3 tanq̄ iudex sniam punitionis inferendo.[cum ipse ea cū fidelibus testibus].i.per Angelos duos quos misit sodomam non vt sciret: q2 omnia sciebat et scit.sed vt faceret homines scire quod ipse sciret hec omnia vt dictum est:⁊ vt suo nos erudiret exemplo.scilicet ne occulta ⁊ non probata crederemus:⁊ iudicaremus cum ipse ēt cognita noluit condēnare preter ordinem iuris.[nullū ante veram] q̄
4 ad causam[iustāq3.]quo ad iuris ordinem.ar.†ꝙ ꝑm allegata debemus iudicare.Hug.Paulo.Ro.ix.[alienū].i.occultū siue occulte peccantē:⁊ ideo ab alio iudicandū:sc3 a deo q eius secreta solus nouit[suo enim domino stat]sc3 remunerandus [aut cadit]sc3 puniend⁹.quasi diceret dñs eius:qui eius secreta nouit eum vel remunerabit vel puniet.

Questio.

¶Pro pleniori intellectu huius.c.est notandū.ꝙ gl.super verbo:fidelibus testibus.querit vtrum tantum honesti testes sint admittendi ī cā inquisitionis.Et arguit ad vtramq3 partem:quod sint tantū honesti testes admittendi.arguitur primo ex presenti.c.scđo ex decretali illa.extra de accu.qualiter ⁊ quando.vbi dr de puidis ⁊ honestis.

Opponit ī cōtrarium.

¶In oppositū videtur argui per.c.p tuas extra de simo.vbi dr:quod propter immanitatē criminis admittuntur criminosi.⁊ loquitur tamen in causa inquisitionis vnde respondendum est.

Rñdet. Goffred⁹.

Et vr̄ conuenienter dici iuxta Goffredum:vt tangit hic Archi.quod aut sit inquisitio cōtra certam personam aut sit generalis inquisitio circa statum ecclesie.Si fit contra certā personam:tunc est conclusio.qđ non debent admitti testes criminosi in causa inquisitionis:nisi essent iam de crimine emendati.In exceptis tamen criminibus bene admittuntur criminosi:nisi sint conspiratores,vel capitales inimici.extra de simo.per tuas.patet conclusio ex.c.testimonium.extra de testibus.vnde dicit Goffre.quod in isto casu sunt edenda capitula:super quibus inquiritur ei cōtra quē inquiriṫ:⁊ dabiṫ copia excipiendi 3 testes:⁊ seruabiṫ forma.c.qualiter.ij.extra de accu.§.non d3.Et hoc casu pōt hr̄e locum opi.Bar.Brixien.hic in glo.q̄ ponit conclusionē predictā.

Bar.brix.

Si vero fiat inquisitio generalis super statu ecclesie est conclusio.ꝙ admittuntur minus idonei testes,qualescunq3 haberi possint:dū tñ non sint inimici:aut corrupti,⁊ nec in tali inquisitione exprimunṫ capla:q2 general'r inquiritur de vita ⁊ honestate siue cōuersatione clericorū de officijs:⁊ statu possessionū:et reddituū ecclesie.⁊ tunc non excipiṫ 3 testes:sed recipiunṫ tales quales reperiunṫ in ecclesia.vt in.d.c.cū.J.⁊.A.in fi.de re iudi.Et est speciale in hoc casu:vt minus idonei admittantur vt dicit Archi.Et ratio specialitatis est:q2 que aguntur in.c.nō possunt sciri nisi per illos de capitulo.extra de test.veniēs.ij.sicut ea que fiunt domi sciri nō possunt nisi per domesticos.C.de repud.l.consensu.Et ideo quales inueniuntur tales recipiuntur.Hanc etiam opinionem de testibus minus idoneis admittendis cum de statu ecclesie agitur vt dt Archi.approbant Jo.vincen.Lau.Goff.⁊ Ber.extra de elec.per inquisitionem.Archidia.tamen credit Host.dicendum ⁊ recitat eius dictum Jo.an.in.c.cū.J.⁊.A.ꝙ qñ fit inquisitio generalis non est loc⁹ subtilitatibus positis ⁊ notatis per Jo.vincē.⁊ Ber.qui in idē conueniunt in predicto.c.cum.J.⁊.A.in fi.maxime quātū ad illos:qui penitentiam agere debent.

Archidia. Joannes. Vincen. Laurētius Jo.and.

Si tñ ex ea inquisitione veniret aliquis puta Abbas:vel prelatus ecclesie super cuius statu inquireretur ab administratione remouendus ille posset excipere 3 testes,nec crederet conspiratoribus 3 eum:contra quem conspirassent.vt in predicto.c.cū.J.⁊.A.Igitur canonici ecclesie contra quam fit inquisitio q̄tū ad agēdam penitentiam per conspiratores conuincētur:quia non est curandū quis in talibus testificetur:vel denuntiet ꝑm Hos.prout nota.extra de test.in oī negotio.⁊ de iud.nouit.In quo casu non est locus forsan huic forme, que traditur extra de accu.qualiter.§.d3.Tamē is qui specialiter est expressus,⁊ ab administratione remouēdus:de hoc conqueri potest.vt p3 in predicto.c.cum.J.⁊.A.vbi Host.hoc notat vt inquit Archi.⁊ hoc circa hanc questionem.argumenta patent per distinctionem datam.

Quando autem.

§.est:in quo ꝑm Jo.de fantu.⁊ Arch.incipit.v.pars huius questionis:in qua dicitur.ꝙ si notorium est omnibus ⁊ iudici,scilicet per euidentiam facti:tunc potest iudex illū punire.Et hoc probatur per sequens capitulum ⁊ sic reassumit secundum membrum notorij.de quo supra in.§.sed sciendum.Scđm vero Hug.magister Gratianus reassumit hic tertium membrū positū in.§.s3 sciendū.

Diuisio.

Et diuiditur.§.iste in tres partes.In prima loquitur de crimine noto iudici ⁊ alijs aliquib⁹ non tamen notorie.In secūda loquitur de notorio facti euidentia.In tertia parte hoc vltimum membrū coaptat authoritatibus Amb.⁊ Nicolai.ij.ibi:aliquādo.iij.ibi:itaq3 in hoc.

Exponit literam.

Lege tex.¶[Negat.]vr̄ hic Gratianus dicere: quod si crimē notum est iudici:⁊ alijs:⁊ reus inficiatur procedendum est ordine iudiciario.Et inde ponit exemplum.sed hoc non videṫ verū:⁊ est contra capitula superius posita manifesta ⁊ de manifestis.vnde credēdum est:quod non intelligit de notorio:ꝙ scilicet omnibus vel maiori parti ciuitatis ⁊ iudici notum est.Et ideo facienda est vis in verbo multorum.ita ꝙ non maioris partis ciuitatis:alias male diceret ꝑm Laurentium.⁊ ꝑm Hug.vnde dt Hug.forte facit vim in eo:quod dicit multorū: quasi non omnium:vel maioris partis de illa vicinia.

Laurētius

In quo casu sine dubio non est notorium.Dico ergo quod si quis in conspectu iudicis ⁊ presertim sedētis pro tribunali ⁊ hominū de vicinia illa aliquem interficiat:crimen notorium est ⁊ quāuis reus ex postfacto interficiatur.i.negauerit tamen condēnabitur tanq̄ de notorio dummodo idem iudex debeat eū iudicare:⁊ in eadē prouincia:q2 mutatio loci ⁊ iudicis ⁊ vicinie sepe facit:vt crimen ibi vel tunc non sit notorium.ꝑm Hugu.[aliquando.]secundum membrum.[quando opere publico.] si ore neget.Hug.⁊ Archi.[post correptionem]ar.vt dt glo.⁊ Hug.qđ in notorijs d3 pcedere admonitio.argu.xxiiij.quest.iij.de illicita.⁊.c.ecce.sed hoc non videtur generaliter verum.extra de simo.licet Heli.vbi habetur: quod in accusatione nō est necessaria admonitio.textus hoc etiam videtur probare.

Cōtra glo. et hug.

Et idem cum Ber.tenet glo.super verbo corripuisse:⁊ ibi dicitur ⁊ illi decretali statur:quidquid dicat.Hug.s.j.quest.iij.ex multis.de qua materia pauca hic loquimur.quoniam diffuse supra.in questione circa.xj.articulum dictum est[sine examinatione damnandus]id est,excommunicand⁹.P.⁊ Archid.[In hoc itaque].iij.pars.[Ambrosij]supra eodem.q.manifesta.[⁊ Nicolai].s.e.q.lotbari⁹.Ad idem adaptat authoritatē

pauli de fornicatore fornicator ille. de quo fit mentio. s.e.q. manifesta[apostolica] pauli scilicet[excōicatiōis publice]extra. de coha.cle.vltimo.[pro vxore].j.ad cor.Lotharius.de quo. s.e.q.Lotharius.

1 ☞ Rex dicitur a regendo.

Scelus. Hoc.c.est eiusdē Nicolai,ī quo ostēditur non solum ꝙ Lotharius publice vxorem dimiserit,& aliā superinduxerit. Uerum ēt ꝙ sine accusatore notoria peccata sunt feriēda. Et diuidit ī duas ptes. In prima narrat factū regis qualiter esset notoriū. In scda ostendit ēt duorū epōrum fautorum regi in suo crimine esse notoriū.ij.ibi:sz & dudum.ptz totū de
1 se. Lege tex. ¶[Scelus veraciter dici.] Rex em̄ dr a regēdo. vt di.xxj.cleros.qui ergo se non regit non veraciter nomen regis sibi presumit. vnde Ecclesiastic.iiij.dr. Melior est pauper & sapiens rege sene stulto.& Eccle.x.hr:ꝙ rex insipiens perdet populum suum. Indignū valde est & iniustum equalem equalibus principari:vt.dt phs tertio polit. Longe ergo magis iniustū & indignū est malum regē melioribus se preesse:cum melior ceteris esse debeat: cū ceteris principatur.vt dt phs vbi supra. Et sicut bonū regnare expedit sic nociuū est regnare. [qui].i.qr ipse.Hu.[Lubrica.]simile verbū.xij.q.j.c.j.[eneruatione.] Lubrica eneruatio dr fornicatio cū ipsa muliere.vñ Uersus. Eneruans neruum facit de principe seruum.[illicitis.]concupiscentijs.[motibus]carnalibus.[cedit].i.cōsentit.xj.q.iij.c.ita.Archi.[in duabus]hre plures vxores aliqñ licuit,vt dt Augu.de bono coniugali.c.xvj.q̄diu xps spectabatur,sz non lz post eius aduentū cū sit ꝯ naturā matrimonij qd ex sui institutione.Geñ.ij.&.ix.est vnius cū vna:vt sint duo in carne vna.vnde rex Salomō dānatus est ī multitudine mulierum:que cor eius peruerterunt.[Sed &].ij.pars.[Eum] scz regē.[atq3].i.preterea.[fautores].xj.q.iij.c.ita[pene].i.fere[in presentia]scz omniū:qui erāt in synodo.Arch.[depositi]scz ab officio.hu.[excōicati].i.separati.Hug.& Archid.hic colligebat quidā sicut Jo.fa.vt tangit glo.& Hug.ꝙ propter solam publicam famam quis potest condēnari criminis euidentia suffragante:quod non est verum sicut bene arguit Jo. in gl.vnde dicendū est cum eo.ꝙ isti duo epi ex propria cōfessione damnati sunt:suppletur enim alibi quod hic min⁹ dr.vt xj.qō.iij.[tengaldam.] Falsa est ergo notula magistralis qua dr hic est casus vbi quis sine accusatore dānatur ſm Hug.et Laurentium. Nam iudicis non est sine accusatore damnare.s. eo.de manifesta.

Diuisio. Exponit literam. Uersus. Cōtra Jo.

¶ Questio.ij.

Quod autem. Hic intitulatur.ij.qō:siue reassumitur:scilicet an spoliatus sit restituendus antequam iudicetur, vel ad causam venire cogatur. Ubi notandū ꝙ gl.ponit differētiā inter hanc questionem.&.j.iij.qō.j.dicens qd hic petitur restitutio in modum exceptionis &c. ¶ Scdo not. ꝙ omnia capitula intelligunt in eo casu:in quo quis spoliat⁹ est rebus vel possessionibus ab aduersario vel iudice non suo: vel iudice suo:sed preter iuris ordinem.& hoc constat secundū Hug.& Lau.Arch.G.secundum Jo.sententiam.ista capitula intellige ſm id quod legitur.& no.extra de restitu.spo.c.frequens.li.vj.Archi. ¶ Tertio nota.ꝙ quandoq3 spoliat aliqs officio:vt suspensus quandoq3 cōione fidelium.vt excōicat⁹. quandoq3 re sua:& de hoc vltimo modo in hac questione videtur tractari. Si spoliat⁹ est quis officio per suspensionem: et conuenire poterit ante restitutionem: & conueniri,nisi forte a prelato qui eū suspendit forte ante restitutionē conueniri non posset. Si spoliatus est communione fidelium per excommunicationem: si prestare vult cautionem de parendo ecclesie nec conueniri nec conuenire poterit ante restitutionem imo semp absoluendus est añ litis ingressum.vt extra de offi.ord.questum. Si vero cautionē pstare nō velit,sed contumax perseueret. Conuenire quidē nō poterit:sz poterit conueniri.vt extra de iud.intelleximus.qr de cōtumacia sua nullū cōmodū dz reportare.vt.xxx.q.j.dictū. Si vero spoliat⁹ sit re sua:si quidem iuste quo ad cām:& q̄tū ad ordinē iuris nō restituet. Si vero iniuste quo ad causam.sed iuste quantum ad iuris ordinem de cetero non potest restitui:nisi pretu falsi.s.si velit probare psonam iudicis circūuentam per falsos testes:aut falsa istrumenta. Si vero iniuste est spoliat⁹:& de h constet semp añ litis ingressum dz restitui:nullo criminis obiectu obstāte.vt extra de resti.spo.itē cū qs. Si vero nō cōstet ꝙ iniuste sit spoliatus sz vertat in dubiū:vt puta quia iudex dt se iuste spoliasse eum priusq̄ restituat recognoscet de hoc.ar.vij.q.j.pñtium.& dist. lxxiiij.quorundā. Sz hec & alia circa hec inquirenda pleni⁹ distinguent.j.iij.q.j.licet:qr ista materia magis pertinet ad iuristas q̄ ad theologos. Breuius nos eā percurrem⁹. Lege tex. ¶[Quod aūt.non possit.]quidam vt dicit Archi.verbū hoc accipiunt vt sonat.vt.j.eo.in scripturis.&.c.nullus.sed non est verum.sed debet intelligi non possit.i.non cogat.vt patet extra de or.cog.c.vltimo.

Exponit literam.

Antiquitus. Inducit magister ad probandū qd dicit in.§.precedenti.hoc.c.quod est Jo.pape.& est conclusio.ei⁹ sicut in rubro ponit:ꝙ ante litis cōtestationē spoliato cūcta sunt restituenda. Non diuidit. Lege. ¶[Antiquitus].i.antiquis canonibus.j.q.j.per totū.&.xxxiij.q.ij.historia.&.v.q.ij.c.vlt.ſm Hu.& Lau.[sublata sit].j.c.j.ij.iij.&.iiij. [possessori]olim.Hug.[cunctos fruct⁹]gl.medij temporis et percipiendos:omnis enim vtilitatis q̄ habuisset:si spoliatus non fuisset:ratio est habenda.vt extra de restit.spo.grauis.et x.q.iij.hoc ius.&.xij.q.ij.non liceat. Nota hic iuxta Hug.& Jo. de fan.ꝙ qualitercunq3 proponat spoliatio siue ī modū actionis:siue in modū exceptionis:semper dz proponi ante litis cōte.super petitione aduersarij nō deferet illud iudiciū ſm ber. in.c.ex conquestionē.de restit.spo.nec pōt ꝓponi hec exceptio post litis contest.etiam si postea fiat spoliatio:cū habeat aliud auxiliū:scz interdictū vnde vi.ſm Innoc.in.c.ij.extra de ord. cog. Recitat tñ:ꝙ alij dicunt ꝙ si de nouo fiat:vel de nouo veniat ad notitiam proponi potest.extra de offi.deleg.insinuāte. & extra de excep.pastoralis.&.l.si.C.de excep. De qua materia no.xxix.q.ij.hui⁹ rei.in glo.vlt.in fine.sed eo casu non poterit repellere aduersariū a principali: cum eā a pricipio omiserit. ſm Hug.& Lau.Archi.adde notabilem casum:in quo exceptio spoliationis proponitur post litis contestat.licet non de nouo venisset.in.c.ex conquestione.de restitu.spo.de qua materia ibi per gl.& doc.& Nico.in.d.c.insinuante.& Ang.in.l.si mulier.ff.sol.ma.faciunt ad hoc.c.inter monasteriū.de re iudi.&.c. pastoralis.de excep. Relinquimus alia alijs magis tritis in materia ista.

Exponit literam. Jo.de fantucijs. Innocen.

Omnes. Ad idem inducitur hoc.c.qd est Nicolai pape:qd clarissimum est & breuissimum. Lege tex. ¶[Omnes leges]q̄ de hac materia loquūtur:simile de pe.dist.ij.§.opponit.in prin.Lau.Arch.[vulgares].i.lombarde.Hu.[ablata.] sicut in.c.precedēti.vbi dt Hu.ꝙ añ litis ingressum:& añ citationē de crimine pro quo est spoliat⁹ faciēda est restitutio.ar. in oīb⁹.c.istis. Et nota ꝙ verbo restituēdi oīs realis vtilitas cōtinetur.ff.de ver.sig.cū pretor.Lau. Nā verbū restituat plenam habet significationem.ff.de vsu.l.videamus.ad hoc est ēt quod legitur.extra de offi.deleg.venerabili.

Exponit literam.

1 ☞ Spoliatus ante restitutionem an possit accusari de eodem crimine pro quo est spoliatus vel de alio.quod non.numero.2.
3 Juri suo si aliquis cesserit dolo iudicis vel cuiuscunque restituendus est.

Nullus episcoporum. Ad idē inducit hoc.c.quod est Stephani pape:qd in duas partes diuiditur. In prima statuit vt spoliatus ante inceptam accusationē debeat restitui. In scda modū restitutionis declarat.qr plene & integraliter.ij.ibi:ita vt oēs. ¶ Pro ple-
1 niori intelligentia hui⁹.c. Querit. ¶ † Utrū spoliatus añ restitutionē possit accusari de eodem crimine:pro quo est spoliatus:vel de alio.qd vr ex pñti caplo.& similibus alijs sequentibus. Qd vero sic vr qr alias multa delicta illius spoliati possent manere impunita:qd foret inconueniens ꝯ illud.c.vt fame.de sen.excō. ¶ Rñdeo iuxta hu.sub duab⁹ conclusionib⁹.
2 Prima ꝯclō est † ꝙ spoliatus nō pōt accusari ante restitutionem:nec de eodem crimine:pro quo fuit spoliatus:nec de alio a spoliatore.patet conclusio cum constet illum inimicū esse ei⁹. extra de resti.spo.c. Item cum quis.nisi suam vel suorum prosequatur iniuriā vel tale sit crimen:in quo quilibet admittat. ar.s.q.j.in primis. ¶ Scda cōclō est.ꝙ spoliat⁹ ab alio accusari pōt:nō tñ de eodē crimine:sz de alio.ar.v.qō.ij.si primates. vbi

Diuisio. Questio. Respōdet. Prima cōclusio. Scda ꝯclusio.

vbi sumit ar.a ꝯrio sensu.qd em̄ de vno negat.de alijs ꝯcedit. c.nōne.extra de psum.alioq3 delicta ipsi⁹ remanerēt impunita si de nullo crimine posset accusari:sicut supra argutū est,ꝙ esse nō dz. Expedit em̄ rei publice ne crimia maneāt impunita. extra de sen.excō.vt fame. Hoc aūt dicimus ad instar eius:qd dr de illo,q appellauit:q si medio tpe scz pēdente appellatione deliquerit,vel añ deliquerat:pōt iudicari ab eo,a quo appellauerit:si suus iudex sit excepto crimine super quo appellauit.c. ad hec.j.de appel.&.c.ꝓposuit.&.c.cū teneamur.c.ti. Ubicunq3 ergo inuenitur:ꝙ non pōt ante accusari intelligendum est de eodem crimine:vel a spoliatore. Et ita respōdetur ad.c.inductum.de quo vide in gl.j.e.c.in scripturis. Hoc etiam videtur intelligendū,si debeat conueniri criminaliter:qr vt colligitur ex.c.frequēs.de resti.spo.li.vj.si cōueniatur ciuiliter ab alio:q̄ ab ipso spoliatore non excusatur pretextu spoliationis.& hec de questione. Lege. ¶[Nullus epōrum]maxime.idē de alijs. Ber.Arch.[suis]scilicet proprijs:vel sibi cōmissis.puta ecclesiasticis.Hug.& Archi.[Accusari]a spoliatore.Hu.Bertrā. extra de resti.spo.frequēs.li.vj.[quocūq3 ingenio]fraude:vio-
3 lentia:metu:calliditate. Et est arg.†ꝙ si quis dolo^a iudicis vl cuiuscūq3 iuri suo cesserit restituēdus est.ar.j.iij.q.j.reintegranda.&.xv.q.vj.c.j.Hu.dicit Archi.adde cū dolus dedit causam contractui.Lau.de quo nota extra de emp.& ven.c.iij.in fi.&.c. cum causa.e.ti.[funditus].i.sine omni diminutione.vel funditus.i.integraliter:vel corporaliter.vt.j.iij.qō.j.reintegranda. Hu.& extra de iud.c.cum aliquibus.

Exponit literam.

a ¶ Dolo.dolus dās cāz ꝯctui quid operetur de iure canonico vid Bal.& Pe.de anchā.i.c.vnico.de plus peti.

1 ☞ Spoliatus ante plenam restitutionem nec iudicari debet: nec etiam ad concilium vocari.

In scripturis. Ad idē sequitur hoc.c.ꝙ est Eusebij pape.
1 In quo hec est ꝯclusio.†ꝙ spoliatus añ plenā restitutionē nec iudicari dz nec etiam ad ꝯciliū vocari. Et pōt diuidi.c.hoc in duas ptes. In prima narrat excessum factū ꝯ quosdā epōs. In scda īstruit tales epōs a ꝓprijs sedibus depulsos:& rebus suis spoliatos:nec ad synodū posse vocari nec in aliquo iudicari anteq̄ cuncta eis ablata restituant scda ibi:quos sciatis. Lege tex. ¶[In scripturis vestris.] Loquit epis alexādrinis:qui scripserant Eusebio pape,qualiter eorum epi aliqui tractati erāt sicut hic dicit a proprijs oib⁹. i.laicis.j.e.qō.vij.ones.Ber.[Ex suspitione]temeraria.Ber. [Certa rōne].i.certo crimine.Ber.[Et idcirco]hic pōt colligi:vt dicit Hu.ꝙ si propter crimē de quo accusat sit spoliat⁹ primo dz restitui.ergo a sensu ꝯrio colligitur ꝙ si ob aliud crimen vel aliā quācūq3 cām fuerit spoliatus:nō ob hoc qr accuset de alio crimine sit restituendus:de hoc iam dictū est supra circa.c.nullus.[Nec ad synodū]supple.cum effectu. Ita ꝙ rñdeat:tenet tamen venire ad allegandum priuilegiū suum.arg. ff.si quis cau.l.si qs eū.[prouincialem]vbi presidet metropolitanus,vel prima[generalem]vbi interest papa:vel eius legatus.Hu.iij.di.§.porro.Arch.[legib⁹].i.scdm ꝙ leges tradunt potestati.extra de re iud.c.cum aliquibus.Arch.

Diuisio. Exponit literam.

Nullus. Ad idem sequit hoc.c.Julij pape:vbi idem dicitur:quod in precedēti capitulo. Et diuidit in duas partes. In prima dicit:ꝙ spoliat⁹ ad causam non possit vocari:nec iudicari prinsq̄ fuerit restitutus. In scda parte assignat rōnem ibi:qr non habet. Lege tex. ¶[Nullus vocari]ad causam iudicari.s.e.c.proxi.&.iij.q.ij.si episcopus.Archi.[qr nō habet] scda pars.[priuilegiū]ista litera est constituenda sic ſm Hu. quia iam nudatus propter iuris ordinez habet priuilegiū:scz restitutionis[quo non possit].i.non debet exui si postulauerit hoc enim est priuilegium spoliati:quo non debet priuari si petierit:scz vt restituatur:vel vt ante restitutionem ad causam venire non cogatur.

Diuisio. Exponit literam.

1 ☞ Negotia ecclesiastica nō debēt tractari alibi:q̄ in ecclesia.
2 Judex dz prouidere partibus locum ad quem conueniant.

Preceptum. Ad idem inducit hoc.c.ꝙ est zephirini pape:vbi cōclusio est eadē cū conclusione precedētiū capitulorū.diuidit aūt hoc.c.in.v.partes secūdū.v.ꝓcepta que ponit. In prima parte dicit esse preceptū in antiquis statutis:vt eiecti & spoliati debeant ecclesias proprias recipere:& eis omnia sua reddi nec ante coguntur respondere. In secūda ponit aliud preceptum:ꝙ facta integra restitutione si quis alium iuste accusare voluerit:pena talionis interposita procedat. In tertia ponit tertium preceptum de iudicibus:qui scz esse debeāt:& dicit:ꝙ epi & non quicūq3 sz discreti & sapientes. In quarta ponit ꝓceptū de loco,in quo debeant ꝯuenire.scda ibi:& demū.tertia ibi:iudices.qrta ibi:& in eccl'ia.&c. Lege tex. ¶[Preceptū ī antiqs].s.e.c.j.in pn.[suis].s.e.c.iij.[Et demū]scda pars.[equo piculo]talionis.s.vt si non ꝓbauerit qd obiecerit talionē patiat.vt.j.e.q.iij.c.ij.&.iij.Hu.[iudices]tertia pars.repete ꝓceptū est iudices debere esse epōs.nō quoslibet:sz discernētes.i.iudicare[sciētes]& sapiētes[recta].i.prudentes:& iurisperitos.Hu.vbi nota q̄lis dz esse iudex.ad hoc xxj.di.§.j.vbi de hoc. Nā canones sunt p quos iudicant epi:& clerici iudicant.c.di.c.j.Arch.[In eccl'ia.]quarta pars repe-
1 te ꝓceptū est ar.†ꝙ negotia eccl'iastica non alibi q̄ in ecclesia debēt tractari.ar.xxiij.q.viij.cōuenior.arg.xj.q.j.testimoniū.&
2 extra de app.c.qua fronte.[vbi testes essent]scz securi.ar.†ꝙ ad officiū iudicis spectat ꝓuidere partibus locū ad quē conueniant.ar.iij.qō.ix.hortamur.& extra de appel.ex parte.& extra de offi.iudi.or.significauit.&.xxxiij.q.ij.fine.[nec prius] quinta pars.repete preceptum est:nec prius.

Diuisio. Exponit literam.

¶ Questio.iij.

1 ☞ Accusator in quinq3 peccare potest.
2 Calumniator tenetur ad penam talionis,& efficitur infamis.

Qua autem pena. Hic intitulatur tertia questio.scz qua pena sint feriendi. Et diuidit in quinq3 partes. In prima parte probat quatuor authoritatib⁹:ꝙ accusator calūniose dz feriri pena talionis. In scda ostendit:ꝙ si aliquis irato animo verba dixerit:non est habendum pro accusatione. In tertia dicit ꝙ si aliquis est deceptus in promissione testium parcitur ei. Si autem pecunia defecerit non parcitur. In quarta dicitur:quod si aliquem penituerit accusasse ante litis contesta.potest desistere. In quinta facit differentiā inter calumniatorem & tergiuersatorem & preuaricatorem.secunda ibi:in.§.aliud est accusationem.tertia ibi,sed aliud est. quarta ibi:notandum.quinta ibi:notandū quoq3 ꝙ indigno. Lege textum. ¶[Qua autem pena.] Notandū hic iuxta Hu.
1 & glo.†ꝙ accusator in quinq3 peccare potest, aut enim errore decipitur:aut temeritate seu calore iracundie ad accusationez prouocatur:aut calūniatur.aut preuaricatur, aut tergiuersatur:quicquid horum sit ab accusatione desistit impetrata abolitione in nullo punitur nec infamis efficitur. Si autem desistat impetrata abolitione distinguendum est:si deprehēdatur iusto errore deceptus.vel quadam temeritate,vel calore iracūdie prouocatus:siue ductus parcitur ei:& non punitur.vt.j.e. questione.§.notandum. Si vero deprehenditur calumniator: vel preuaricator:vel tergiuersator: punitur.vt.j.ea.questione
2 §.notandum.sed differenter.†quia calūniator tenetur ad penam talionis:& efficitur infamis.vt.j.j.ij.&.iij.capitulis. Preuaricator postea non accusat:& efficit infamis.vt.j.ea.questio. preuaricator. Tergiuersator punitur.v.libris auri:& efficitur infamis.vt.ff.de preuarica.l.iij.in fine. Et illud nota diligenter:vt dicit Hug.ꝙ nec calumniator nec preuaricator nec tergiuersator efficitur infamis:nisi per sententiam.vt.ff.de his q no.infa.l.athletas.§.calumniator. quid autem sit calumniari quid preuaricari:quid tergiuersari:aperte dicitur.j.e.q.§.notādum. Sequitur in litera.[qui in accusatione iam cepta.] Nā ante accusationem inceptam potest quis desistere[sine penā] i.non incipere.Hugu.[cum dispendio].i.estimatur infamis. Lau.[excipient].i.sustinebunt.Arch.de ista parte plenius.j. e.q.c.calumanitor.

Diuisio. Exponit literam.

Si quis. Ad probationē eius ꝙ dictum est in.§.precedēti. Inducit magister Gratianus quatuor capitula seq.quorū hoc.c.qd est Caij pape,est primū:in quo papa Caius dicit: ꝙ accusator calumniosus in accusatione deficiēs notatur infamia. Breue est & non diuidit. Lege tex. ¶[Si qs huiusmodi personas]de quibus erat sermo.Hug.vel ecclesiasticas personas.Joan.[non probanda].i.que probari non possunt.Hug. [detulerit]calumniose.Hu.[Sanctionis].i.constitutionis. [Jacturam].i.damnum.[estimationis]id est bone fame.Hu. argu.ꝙ tales erunt infames. ¶ Sed hic surgit questio. Utrū tales sint infames ipso iure:vel per sententiā.ꝙ non ipso iure sed per sententiam dicit hic Joan.in glos. Ad idem est Hug. Lauren. Alij dicunt quod ipso iure:qr aliud est secundum canones:& aliud secundum leges arg.hic.&.vj.questione prima. infames. Item huic sententie multum videtur fauere litera presens cum dicit authoritates huius sanctionis. Et ad idem

Exponit literam. Questio.

vr esse.v.qō.vj.c.j.τ.c.iuxta.v.Et tanq̄ re vera.Et hāc sniam vsus est etiā Gratian⁹ tenere.j.e.§.hinc.τ facit.l.j.in fi.C.vt.j. cer.tēpus.sed vt dicit Arc.ad ista pōt respondēri:ꝙ ista intelligant de infamia facti.Nā ex eo granata est illoꝝ opinio:vt ibi notatur in predicta.l.de hac infamia no.vj.qō.j.omnes.Et videas quid dicetur.j.iij.q.vij.infames.[impune].i.sine pena [insidiari]accusando.Arch.

1 ☞Calumniator deficiens in probatione recipit penam talionis.
2 Accusator deficiens in accusatione an semper sit puniendus pena talionis.τ nu.3.

Calūniator. Ad idē inducit hoc.c.Damasi pape.vbi est cōclusio
1 †ꝙ calūniator siue calūniosus accusator deficiens in accusatione talionē recipiat.Breue est τ nō diuidit.

Exponit literam. Lege.¶[Calūniator talionē].i.similē penā,quā accusatus si probatū fuisset crimen cōtra eū erat recepturus.Et vide ꝙ legit τ no.extra de elec.statuimus.in fi.li.vj.¶Hic queri

Questio. 2 tur.†vtrū semper deficiēs accusator in accusatione sit pena tationis puniēdus.Rñdetur ꝙ nō.vñ glo.hic excipit sex casus

Primus casus. †primus est in viro accusante vxorē de adulterio.talis eñ eximit a pena talionis cum accusat vxorē:scȝ quo ad separationē tori.Sec⁹ si ad penā legalē.Et hic casus tāgit in.c.hec imago.xxxij.questione.v.super quo vide quod ibi nota.in penultima glo.τ quod habes extra de procu.tue.

Secundus casus. ¶Secundus casus est quando accusatori non potest eadem pena imponi:que fuisset imposita accusato,si de crimine fuisset cōuictus.sicut cū subdiaconus accusauit diaconū.vnde iste non potest amittere gradum quem nō habet.vnde talis degradabitur a subdiaconatu:τ in supplementum pene verberibus publice castigatus in exiliuȝ deportabit.extra de calū.c.j.tñ satis punitur inquit glo.qui amittit sacerdotiū:qō recepturus erat:iste casus tangit.v.qō.vj.c.iij.

Tertius. ¶Tertius casus assignatus in eo q ꝓponit crimen ꝑ modum exceptionis.qui casus tangit extra de accu.super his.in quo distinguitur.vt ibi.

Quartus. ¶Quartus casus est in priuatis criminibus:in quibus si nō est instituta pena tūc punit extraordinaria pena.de quo.j.e.si quē.ibi videas.

Quintus. ¶Quintus casus est:qñ accusator licet deficiat a sufficiēti probatione probat tamen quoquo modo.Iste casus tāgitur.in.c.cum dilectus.extra de calū.Nam ibi temperatur pena,cū calūniator deponendus fuisset.sed ratio fuit ibi:quia τ si non sufficienter probatū esset:tamen probauerat quoquo modo: vt ibi patet. vbi dicit sufficiēter.τc.Nā ibi hoc inuit.Et hec est ratio quare ibi non priuatur:sed suspenditur,τ miti⁹ agitur.alias omnino condēnaretur.arg.in aut.de iudic.§.oportet.colla.vj.scōm Host.qui ita ibi notat.Arc.

Sextus. ¶Sextus casus.in inquisitione: vbi nō est pena ordinaria statuta,τ ideo arbitrio iudicis relinquitur.extra de offi.τ potesta.iud.dele.c.de causis.dicit Jo.de deo.hoc verum esse nisi super enormi crimine fieret inquisitio. extra de accu.inquisitionis.Arch.

1 ☞Accusator qui in accusatione defecerit an teneatur ad penam talionis.ꝙ sit calumniosus.nu.2.

Cū non. Ad idem inducit hoc.c.Adriani pape.Et idem dicit.breue est.Et non diuiditur.¶Pro cuius capituli τ similiū

Questio. 1 pleniori intelligentia.Queritur†vtrū accusator q in probatione defecerit teneatur ad penam talionis.Et vide

Primū ar. tur quod non.primo sic.Contingit enim quādoq̄ aliquem ex iusto errore ad accusationem procedere,in quo casu iudex accusatorem absoluit.vt.j.e.questio.si quis iratus.non ergo accusator qui in probatione defecerit,tenetur ad penā talionis.

Scōm ar. ¶Secundo sic.si pena talionis ei qui iniuste accusat sit iniungenda:hoc erit propter iniuriam in aliquē commissam.sȝ non propter iniuriā commissam in personam accusati.q₂ sic princeps non posset hanc penam remittere.nec etiā propter iniuriam illatam in rem publicam.q₂ sic accusatus non posset euȝ absoluere.ergo pena talionis non debet ei:qui in accusatione

Tertiū ar. defecerit.¶Tertio sic.eidem peccato non debet duplex pena secundum illud Naum.j.non iudicabit dñs his in idipsum.sȝ ille qui in probatione deficit incurrit penā infamie:quam etiā papa non videtur posse remittere ꝑm illud Gelasij pape.Quāq̄ animas per penitentiam saluare possumus:infamiam tamen abolere non possumus.ergo non tenetur ad penam talionis.

Opponit τ Respōdet. ¶In oppositum est tex.presentis.c.¶Rñdeo dicēdum sub
2 ista cōclusione†ꝙ accusator calūniosus deficiēs in probatione criminis iuste pati debet penam talionis.probatur conclusio.

Primo authoritate pñtis.c.τ precedētis.Rōne vero probat

S. Thom. sic iuxta sanctū Tho.in scda scde accusator in cā accusationis cōstituitur pars intendens ad penā accusati: ad iudicē autem ptinet:vt inter eos iustitie equalitatē cōstituat. iustitie autem equalitas hoc requirit:vt nocumētum qō quis alteri intentat ipse patiatur.scōm illud Exo.xxj.Oculum pro oculo:dentem pro dente. ergo iustum est vt ille qui per accusationem aliquē in periculum grauis pene inducit:ipse etiam similem penā patiatur.

Ad primū argu. ¶Ad rationes in oppositum dicēdum est. Ad primā respondetur ꝙ text.iste τ ɔclusio posita intelligitur de eo: qui calūniose accusat:non autem de eo qui non voluntate accusat: sed aliquo errore ductus.

Ad scōm. ¶Ad secūdam respōdet, ꝙ ille qui male τ calumniose accusat τ contra personam accusati peccat τ cōtra rem publicā.vnde propter vtrūq̄ punitur.Et hoc est quod dicitur Deuterono.xix.Cūq̄ diligentissime perscrutantes inuenerint falsum testem dixisse contra fratrem suum mendacium:reddēt ei sicut fratri suo facere cogitauit quod pertinet ad iniuriam persone,τ postea quātum ad iniuriam rei publice subditur.Et auferet malum de medio populi: cui vt audientes ceteri timorem habeant. Et nequaquā talia audeant facere specialiter tñ psone accusati facit iniuriā: si de falso accuset,τ ideo accusatus si innocēs fuerit potest ei iniuriā remittere:si nō calūniose accusauerit: sed ex animi leuitate.Si vero ab accusatione innocētis desistat propter aliquā ɔfusionē cum aduersario facit iniuriam rei publice,τ hoc non potest remitti ab eo qui accusatur.sed potest ei remitti per principem qui curam rei publice gerit.

Ad tertiū. ¶Ad tertiam respondet iuxta sctm Tho.ꝙ penam talionis meretur accusator in recompensatione nocumēti:quod proximo inferre intentat.sed pena infamie ei debetur propter malitiam,ex qua calūniose alium accusat:τ quandoq̄ quidem princeps remittit penam τ non abolet infamiā τ quādoq̄ etiā infamiam abolet.vnde etiaȝ papa pōt huius infamiam abolere.Et qō dicit papa Gelasius infamiā abolere non possumus:intelligēdū est vel de infamia facti:vel quia eam abolere aliquando non expedit. vel etiam loquitur de infamia irrogata per iudiceȝ ciuilem,sicut dicit Gratian⁹.

Exponit literam. Lege textum.¶[Qui non quod obiecerit]calūniose.Hug. quod presumitur ex eo ꝙ non probat ꝙ intulerit.vt legitur τ no.in.c.statuimus.de elec.li.vj.τ no.extra de calū.c.ij.τ no.C.de fruc.τ litium ex.l.non ignorat.τ plenius.C.de abol.in.l.prima. ibi videas.

Hostien. Goffredus. Et no.Hostien.in sum.de dolo.τ contu.§.qua pena.sub.§.sed si petatur.Sed hoc non placet Gof.j.e.q.§.notādum.ij.quod dic:vt plene no.in summa de calum.§.i.Archi. [Intulit].i.inferri voluit.Hugu.[patiatur]quasi similem si eiusdem ordinis alias obtinet quod legitur.τ no.v.q.vj.q₂ iuxta.e.q.c.ij.Arch.

1 ☞Pena imposita accusanti episcopum an sit sufficiens.

Si quis episcopū. Ad idē ꝓpositū inducitur hoc ca.eiusdē Adriani pape in quo statuit.ꝙ si qs episcopum aut τc.calūniose accusauerit τ in probatione defecerit:priuetur in fine vite sue communione corporis Christi.¶Pro pleniori intelligentia huius capituli queri

Questio. 1 tur.†Utrum hec pena sit conueniens.Et videtur quod non.

Primū ar. Primo quia in agathensi concilio:vt habetur in.c.penitētes. distin.l.vt viaticum nullis in morte denegetur.¶Secūdo videtur esse.c.eos qui.j.iij.q.x.¶Tertio.c.virgines.xxvij.qō.j.

Opponit τ Respōdet. ¶In oppositum est tex.presentis.c.¶Respondeo dicēdum ꝙ ista pena posita hic intelligitur,nisi talis penituerit,τ se correxerit, quia penitenti danda est iuxta alia capitula inducta. ad.c.vero presens respondetur tripliciter.Primo ꝙ hoc capitulum est positum ad terrorem,τ ex magno rigore,τ seueritate positum est in odiū huius criminis.mala enim mens non reuocatur nisi timore.¶Scdo rñdetur ꝙ capitula illa intelligūtur de penitente.Istud aūt de impenitente. ¶Tertio rñdet ꝙ hic deest quod in illis capitulis supplet.scȝ nisi penituerit pro quo notandum iuxta gl.ꝙ qñq̄ ponit tantum ius:vt in hoc loco.qñq̄ ius τ iuris interpretatio.vt in prefatis capitulis in contrarium.τ illa interpretatio est hic intelligenda vt sit sensus nec in fine ei dandam cōmunionem censemus subaudi nisi penituerit:τ se correxerit.Item interpretatio aliquando simul ponitur tota τ integra:vt in premissis.c.aliquando semiplena.τ imperfecta:τ tūc ex parte totum intelligitur esse apponendum.vt.vij.questione.j.§.j.ꝑm Hug.τ tantum de ista questione.

Aliud. §.est.Hic incipit secunda pars in qua dicitur: ꝙ si aliquis irato animo verba dixerit non habendū ꝓ accusatione.τ hoc probat per.c.sequens.Joā.de.τ sic distinguit

distinguit inter ɔuictū τ accusationē.In primo licitū est desistere.In scdo nō.τ sic soluit ɔdictio sequē.c.ad ꝓcedē.Joan.de

Exponit literam. fan.Lege tex.¶[Non implere]vt in premissis capitulis Hu. τ Archi.[non probare]vt in sequēti.c.[illud]scilicet accusationem non implere.[nulli sine abolitione licet hoc.]scȝ conuicium non probare omnibus licet.

1 ☞Conuicium fit etiam absenti.Et quādo sit habendum pro accusatione.

Si quis iratus. Ad probādū ꝙ dixerat in.§.ꝓcedenti magister Gratian⁹ inducit hoc caplm Fabiani pape.Cōclusio est.Sicut ponit in rubro,ꝙ nō omne

Diuisio. cōuicium pro accusatione habēdum est.Et diuiditur in duas partes.In prima ponit ꝙ dictū est.In scda interpretat illud

Exponit literam. scda ibi:sȝ permissio.Lege.¶[Si quis ɔuiciū].i.obiectio cō
1 uicij.Hu.†Conuiciū etiā absenti fit.vbi nota ꝙ nō tm̄ videt facere conuiciū q vociferatus est:sȝ τ ille q cōcitauit, vel submisit:vt vociferaret.ff.de iniur.l.itē apud labeonē.§.j.τ.ij.Hu. de quo dicā.xj.q.j.si quis sacerdotū.in gl.Arch.[Sȝ permisso.]scda pars.[per inscripturā].i.per inscriptionē.Hu.[Fa
2 teat.]si vult:ad hoc aūt dat deliberatio Hu.†τ tūc conuicium est habendū pro accusatione.scȝ qñ post deliberationē pseuerat in accusatione.Joā.de.[Aut]pro.i.[reiterare]cōuiciādo. hoc tñ nō dicitur ideo ꝙ si reiteret animo irato debeat ꝓpter hoc dici accusatio.sed q₂ grauius post reiterationē punietur. Hug.vel iterare.hoc ideo dicit:vt dicit glo.q₂ si iterauit cōuicium:non videtur ex iracūdia.sȝ ex deliberatione dixisse.[aut scribere]accusando,non vt reus criminis:scilicet calūnie. alias enim peccauit:sȝ calūnie non argueretur.ex quo non processit ad accusationē.sȝ si procederet puniretur si eius calūnia dep-

Opponit τ Rñdet. benderetur.¶Sed arguitur contra ex caplo si quis sacerdotum.xj.q.j.vbi dicitur.Si quis ɔuicia epō suo intulerit,depositus curie tradatur.Rñdetur.ꝙ ibi loquit de eo qui ex deliberatione,τ sepe contumeliā infert,τ non vult corrigi.Hic aūt de eo qui ex calore animi τ semel quod colligitur ex eo ꝙ hic dicitur noluerit iterare.ꝑm Hug.

Sed aliud est. §.est:in quo incipit tertia pars huius qōnis.In qua dr:ꝙ si aliquis est deceptus in promissione testiū:parcit ei.Si autē ꝓ eo pecunia defecerit non parcitur illi.τ hoc ꝓbat duabus autho-

Continuatio. ritatibus Jo.de.τ dicit Hu.ꝙ hāc distinctionem facit non de iure:sȝ de facto.τ tunc continuatur sic ad precedentia.Supra visum est ꝙ qui deficit in accusatione punit,τ infamis efficit. sȝ hoc non semꝑ fit,τ hoc est ꝙ hic dicit.sȝ aliud τc.Lege text.

Exponit literam. Bertran. ¶[Nō posse.]hoc prosequit.j.e.c.j.[aliud accusationē.]hoc prosequit.j.c.ij.[hinc qui promissione]testiū.Jo.de.[datur.] de facto.j.c.proxi.ꝑm Hu.τ intellige dispensatiue ꝑm Bertrā. vt ibi.Nam vt ibi notat Hug.cum illo Pau.de misericordia fuit dispensatū:lȝ inciderit in turpillianum.Archi.[Illi vero illatum].i.falsum:infamia irrogatur si de calūnia condēnetur.Hu.[vnde].i.ad ostendendum ꝙ huic datur venia.Hu. Grego.scribit.

Paulum. Ad probandū id ꝙ dictū est: inducit hoc capitulum:ꝙ est beati Grego.in registro vbi habet qualiter cuidā q ab accusatione ꝓmissione aliqua decept⁹ nō impetra

Exponit literam. Casus. ta abolitione destitit parcit.Breue est.Lege.¶[Paulum.] Pro pleniori itelligētia capli.Notādū,ꝙ casus est talis.Iste Paulus accusationē contra suū epm instituit,sȝ post litis ingressum corrupt⁹ ꝓtio sibi promisso ab accusatione abolitiōe nō impetrata destitit.Cū aūt die ꝓfixo nō veniret ad synodū: vt accusationē prosequeretur primas vel metropolitanus epi accusati q de illa causa cognoscebat cognita veritate istū paulum ab officio τ bñficio suspendit.sed Gregorius intuitu pietatis ei pepercit:τ officio τ beneficio eū restituit.[Cōfundat] q₂ fuit nimis credulus.Joā.de.[destiterit]abolitione non impetrata.[promissione]pecunie:vel alterius pretij.Hu.[deceptus]dicit quia promissum non erat sibi solutum.vel q₂ suggestū ei erat nō esse peccatū accusationē pecunia deserere.Hu. vel forte promissione testium,qui promiserāt se testificaturos contra epm.[tamen hanc culpam].i.penam depositionis: vel aliam:quā pro tali culpa meruerat.Et est ar.ꝙ culpa sit deserere accusationē promissione[ignoscimus]nō est sine vitio qō ignoscitur.xiij.di.nerui.in fi.Arch.

Omnis. Palea est.

1 ☞Plures an possint esse accusatores eiusdem: τ de eodem crimine.

Eufemiū. Ad idem inducit hoc.c.eiusdem Grego.Casus est iste.isti duo accusationē istituerūt ɔ epm suū: τ forte eūdē ɔ quē paul⁹.sȝ post litis ingressum corrupti receptiōe sacroꝝ ordinū quos eps eis ɔtulit vt ab accusatiōe desisterēt nō impetrata abolitiōe destiterūt:die ꝓfixo ad iudiciuȝ nō venerūt:vt accusationē prosequerent.vñ primas vel metropolitan⁹ q illius cause cognitor erat cognita veritate istos sic cōsecratos deposuit nūc aūt eoꝝ depositionē dñs apostolicus cōfirmat.nūc pȝ litera.Lege.¶[Eufemiū atq̄ Thomam.] *(Casus.)* *(Exponit literam.)*

Questio. 1 ¶Sȝ hic surgit qō†vtrū plures possint esse accusatores eiusdem:τ de eodem crimine.Et videt ꝙ sic.Primo ex presenti.c. ¶Scdo.s.e.q.c.in ꝓmis.¶Tertio extra de collu.c.j.vbi de hoc.¶Quarto.j.e.q.v.sup causam.τ.q.vij.lator.τ.xv.q.v.c.j.

Opponit τ Respōdet. ¶In opositū est.ff.de accu.l.si plures.¶Rñdeo dicendū iuxta Hu.ꝙ nunq̄ plures simul debēt admitti ad accusandū aliquē de eodē crimine.pȝ:qm̄ si plures simul accusarēt sequeret hoc incōueniēs.q₂ de eodē crimine simul qs ɔdemnaret:τ absolueret.si vnus deficeret,τ alter cōuinceret.τ arguit Hu. Si ergo plures velint aliquem simul accusare de eodē crimine:iudex non dȝ eos recipere:sȝ vnum tñ:quē videt magis idoneū τ ille solus inscribet.ar.ff.de accu.l.si plures.τ.ff.de libe.ho.ex vi.l.iij.§.hoc interdictū.τ ille solus recipiet penam talionis:si defecerit.τ ille q̄uis instinctu τ psuasione multorū hoc faciat non dicit accusare pro alio:q₂ nemo ꝑ aliū accusare pōt:vel accusari.vt.v.q.v.in criminalib⁹.Rñdet ergo ad capitula inducta ꝙ i illis accusatores dicunt infamatores maledictores ad accusandū instigatores:accusare volentes ꝙ nō oēs simul inscriberēt se.vnde super.c.j.de collu.supra inducto:dicit Goff. vt dicit Arch.ꝙ ibi vnus erat accusator:τ alij erant submittētes vel instigantes:qui incidunt in turpillianū sicut accusator si in calūnia deprehendatur.ff.ad turpilli.l.j.§.incidit.Et ꝑm hoc Goffr.intelligit hoc.c.eufemiū.τ extra de dolo τ contu.cū dilectus.in prin.vel dicendum:ꝙ isti accusatores fuerunt plures de facto:lȝ de iure non deberent admitti,vel ꝙ accusauerunt eundem non de eodem crimine,sed de diuersis.[depositi.]

Questio. Rñdet. ¶Hic iterū surgit qō quare isti duo fuerunt damnati, et non Paulus de quo in precedenti capitulo.Rñdet iuxta Hugu.ꝙ ideo q₂ isti grauius peccauerunt cū accipiendo spiritualia dona scilicet sacros ordines pro deserenda accusatione simoniam commiserunt.fuit ergo hac de causa cum Paulo dispensatum:τ non cum istis.Notat hic Arch.ꝙ pro deserenda accusatione aliquando aliquid promittitur sed non accipitur aliquando promittitur τ accipitur.Aut est munus spirituale aut corporale.quando pro deserenda accusatione aliquid promittitur,sed non accipitur:potest indulgeri sine damnatione τ infamia.vt supra.c.proximo.Si autē acceperit aliquod corporale munus:puta pecuniam:crimine concussionis damnabit.s.j.q.j.iubemus.Si aūt munus spirituale receperit:simoniace heresis reus erit.q₂ ergo eufemi⁹ τ Thomas pro desertione accusationis[munus spirituale]scilicet sacros ordines receperunt merito tanq̄ simoniaci condemnati sunt.Joan.de fan.Archi.

1 ☞Papa an possit abolere infamiam.ꝙ sic a clerico.nume.3. τ nume.8.
2 Infamie due sunt species.
4 Papa pōt restituere laicum ecclesie subditum,τ quos alios.
5 Papa non potest restituere laicum alteri suppositum.
Potest tamen si indiget eo ad clericatum.nu.6.
Et quid talis restitutio operetur.nu.7.

Hinc colligitur. §.est.In quo magister Gratianus illud caplm scȝ paulum satis facile ad intelligēdū vt aggrauat inutiliter vt dicit Hu.rñdens tacite obiectioni q̄ posset fieri ꝑm eū.scȝ qualiter Paulus ab accusatiōe destitit cum scōm leges ille sit infamis qui destitit ab accusatione nō impetrata licentia.Soluit ergo dupliciter.primo sic dicit.ꝙ Paul⁹ factus fuit infamis sȝ illā infamiam ei papa remisit. Contra quam solutionem videtur obuiare illud Gelasij.Quāq̄ animas per penitentiam saluare possum⁹:infamiam tamen abolere non possumus. Sed respondet ꝙ illi non loquūtur de infamia qualibet: sed tantum de ea per que iudicem ciuilem irrogatur.Scdo soluit ꝙ paulus q̄uis sic destitit propter hoc nunq̄ infamis fuit. Sȝ huic solutioni obijcit:quia vt dicit Stephanus q est infamis scōm leges:est etiam scōm canones.ad hoc respondet ꝙ ille qui hodie per canones ab infamia immunis efficit: ꝑ leges infamia non notatur cum leges non dedignentur imitari sacros canones.Sed vt dicit Hugu.τ nobis ita videtur: quicquid hic

Cõtra gratianum.
magister Gratianus dicit in hoc.§.falsum est:⁊ inutile ꝙ pōt perpendi ex his que diximus in princi.qõnis circa primum.c. ⁊ disputauimus.Non enim qui desistit ab accusatione non impetrata licentia efficitur infamis:nisi per sententiam.Lege.

Exponit literam.
¶[Hūc]scilicet quia papa pepercit Paulo[colligitur]imo non colligiꝫ.qꝛ nunꝙ cõstat ꝙ fuerit infamis.Hug.[Gelasij]

Questio. 1
¶Circa hanc partē venit querendū.†Utrū papa possit abolere infamiā.Et videtur ꝙ nō authoritate Gelasij hic posita.

Opponit ⁊ cõtrarium.
¶In oppositum dicit gl.hic.ꝙ potest per in integrum restitutionē vt extra de reg.iur.cum te.⁊ extra de here.si aduersus in fi.

Rñdet. 2
¶Rñdeo.Notandum primo†ꝙ infamie due sunt spēs. vna est infamia facti:q̃ prouenit ex cõmuni hominum locutione.Et de ista est conclusio talis.Non potest p papam nec p aliquē aboleri.patet qꝛ cum ista consistat in facto, oportet ꝙ facto contrario tollatur.Et de ista pōt intelligi authoritas Gelasij.Non enim potest facere papa nec princeps: vt facta habeantur pro infectis.l.in bello.§.facte.ff.de capti.⁊.c.si Paulus.xxxij.questio.v.nec potest mutare voluntates hominum: seu eorum expressiones:⁊ opiniones.xlvij.distinc.§.necesse.in fi.Sed bñ potest princeps disponere vt talis infamia facti nō habeat effectum,⁊ dꝫ facere vt dicit abbas cū viderit illam esse iniustam maxime ab emulis ortam.vt in.c.cū in iuuētute.de psum.⁊.ij.questio.v.menna.¶Scda spēs infamie est iuris.q̃ scilicet iure infligitur.vt.j.iij.q̃stio.vij.§.porro.Hoc modo dicitur infamis:quem ius ponit esse infamem,vt qui conuictus est de furto.vel qui pugnat i arena.⁊ plura huiusmodi.Et de tali specie infamie loquēdo respondendo ad q̃stionē de Papa sit ista conclusio.

Prima cõclusio. 3
Prima † ꝙ papa potest abolere infamiam a clerico siue potest fame clericum restituere.Ista conclusio dubitationē non habet.patet etiam ex.c.cum te.extra de re iudi. ⁊.j.ij.q.vj.ideo.

Secūda cõclusio. 4
¶Scda conclusio est†ꝙ papa potest restituere laicum ecclesie subditū ⁊ etiā eū qui nullius alterius iurisdictioni est subiectus,quo ad administrationē temporalem.ptꝫ conclusio ex.c.pdicto.⁊ in glo.⁊ in.c.per venerabilem.q si.sunt legi.vbi probatur:ꝙ in omnibꝰ terris subiectis ecclesie papa exercet omnia iura imperij.Ad idē.xcvj.di.Cōstantinus.⁊.c. fundamēta.de elec.li.vj.⁊ ex cle.pastoralis.de re iudi.

Tertia cõclusio. 5
¶Tertia conclusio.†papa non pōt restituere laicum alteri suppositum.Ista conclusio est Innocētij.in.c.cum te.extra de re iudi. ⁊ Arch.in hoc.c.qui ita dicit.nec papa potest restituere laicuꝫ non subditum sue iurisdictioni.vt in hoc.§.hinc colligitur.

Abbas.
Ista ꝯclusio est etiā Abbatis p qua inducit.c.causam.qui fil. sint legiti.vbi patet:ꝙ de istis temporalibus papa se impedire non dꝫ in terris aliorum.concordat.c.solite.de maio.⁊ obe. e.c.si imperator.xcvj.distinc.maxime:quia imperator hoc sibi reseruauit in prerogatiuam imperij.l.j.§.de qua.ff.de postul. Lau.probo.

Quarta cõclusio. 6 Innocētiꝰ.
¶Quarta conclusio.†papa potest laicum restituere alteri suppositum si indiget eo ad clericatū.Ista conclusio est Innocentij super.c.cum te.extra de re iudi.⁊ Archi.hic vnde solus papa potest talem restituere fame:vt sic restitutus possit ad clericatum assumi.liij.di.multorum.⁊.c.ex antiquis. vbi potest ecclesia seruum alterius assumere:dūmodo ius suū domino serui recompenset.cōcordat dominus Anto.⁊ etiam Abbas in dictis iuribus.

Antonius.
Quinta cõclusio. 7
¶Quinta conclusio est†ꝙ papa restituens laicum quo ad spiritualia indirecte siue per contumaciam videtur eum legitimare,quo ad tēporalia:presertim cuꝫ non tractetur de alterius preiudicio.patet conclusio.Tum ex c.p venerabilem.q filij sint legi.Tū ratione:quoniā mōstruosum videtur:vt quis censeaꝫ integre fame quo ad spiritualia: q̃ sunt digniora:⁊ non quo ad tēporalia:vt arguit ibi text.Et vide quod ibi notatur.Nā vt dicit Abbas:ibi est casus de ista questione cū legitimare ⁊ fame restituere iudicetur.

Abbas.
Sexta cõclusio. 8
¶Sexta cõclusio est†ꝙ potest abolere infamiam irrogatam p ciuilem iudicem:quātū ad promotionē ⁊ ad actus ecclesiasticos,sꝫ nō quātū ad seculares actus.Ista conclusio est Hu.in hoc caplo ista pro nūc sufficiant pro ista ꝯclusione.An vero alij ꝙ papa possent abolere infamiam videbiꝫ alias.⁊ vide Innocē.super c.cum te.⁊ Henricum boic,⁊ Abbatē qui octo questiones tractat de hac materia:

Ad argu.
ad authoritatē gelasij inductam in ꝯtrarium rñdet sanctus Tho.in scda scde.q.lxviij.ar.iiij. Primo ꝙ intelligatur de infamia facti.scdo ꝙ ly non possumus intelligatur non quia non posset.sed quia quandoꝙ non expedit. Tertio ꝙ intelligatur vt hic dicit Gratianus de infamia irrogata p ciuilē iudicem.Quarto rñdetur iuxta Hu.vt li.per penitentiam referatur ad vtrūqꝫ:tam ad saluare:ꝙ ad abolere.⁊ hoc est verum ꝙ peccatum bene aboletur per penitentiam:sꝫ infamia p penitentiā nunꝙ remittitur.[pronuntiant]non est aūt verum ante sñiam.vt.j.e.preuaricator.⁊.ff.de preuarica.l. si is.Hup.[quod]scilicet vt non sit infamis:licet leges hoc dicāt.infames dicimus.vt.vj.q.j.infames.[sed illud]soluit illud ꝙ obiecerat prime solutioni,nec multū approbaꝫ eius solutio Hu.[per ciuilē iudicē]si Gratianꝰ intelligit:ꝙ ecclesiasticꝰ iudex:inferior scꝫ metropolitanꝰ vel primas vel eps vel alius inferior nō pōt remittere infamiā a seculari iudice irrogatā.verū dicit.sꝫ de papa verū nō videꝫ:qm̄ aliquo modo is sicut tactum est in.vj.ꝯclusione pōt papa remittere infamiā irrogatam per ciuilē iudicē quātū ad promotionē,⁊ actus ecclesiasticos:sꝫ nō quātū ad seculares actꝰ ꝓm Hu.[de ea vero]hic soluit id ꝙ obiecerat solutioni scde.[nō videnꝫ]qꝛ derogatū est illi legi.Hu.[aplica].j.ad Cor.vij.vbi dꝛ:viro mortuo soluta est vxor a lege viri.vt nubat cui vult: tñ in dño.[⁊ canonica.] vij.q.j.sicut alterius.⁊ extra de secun.nup.c.penul.⁊.vlt.

Notandum. §.est.Hic incipit.iiij.pars huiꝰ qõnis:in qua habeꝫ:ꝙ si aliquem penituerit aliquē accusasse añ lit.conte.pōt desistere.Et pbaꝫ per quandā legem lombardā.Jo.de.Arch.Lege tex.

Exponit literam.
¶[Notandū]occasione aūt sequentis legis lombarde assignat magister Gratianus hanc differentiā,inter eū quē penitet accusasse innocentē,⁊ eū q a nocēte pecuniā accepit,vt ab accusatione desisteret.Hu.[ab innocente]qui conuenitur.

1 ☞Colludium quid dicatur.
2 Sententia lata per collusionem an teneat.

Si quem. Ad hoc subijcit hoc capitulum:qd sumptum est ex libro capitulorum legis lombarde.quod diuidiꝫ in duas partes.In prima ostendit:ꝙ si accusatorem peniteat fecisse accusationē, ⁊ se inscripsisse:⁊ desistit ab illa propter innocētiam accusati nō est talis puniēdus.In scda ponit ꝙ si colluserit cum accusato nocēte ⁊ culpabili debet puniri pena legitima.scda ibi,Si vero.

Diuisio.

Exponit literam.
Lege tex.¶[Si quem penituerit]cum se crediderit probaturum.Nam si calūniose accusasset:non posset impetrare abolitionem.C.de abol.l.fi.Lau.Archidia.[Absoluāt]iudicis tñ authoritate.ar.v.q.ij.sed primates.in principio.Lau.als nisi sic dicatur:non tꝫ hoc scdm Hug.scdm legem romanam secūdum quam nec reus nec innocens potest absoluere accusatorem siue impune.i.non impetrata abolitione.C.de aboli.l.ij. [Si vero]scda pars.[per obreptionem].i.latētem deceptionem.Hug.⁊ Lau.[Conuenerit].i.conuentionē esse factam cognouerit.Hu.[in eo.]scꝫ crimine:in quo transigi non lꝫ.Hu. ⁊ Lau.quod dic:vt plene nota.j.e.in omnibus causis.⁊ extra de collu.c.j.Archi.⁊.s̃.q.j.prohibētur.in gl.⁊ dic.[cōuenerit] ⁊ accepta pecunia a reo desistit ab accusatiõe.Ber.[colludio]
1 †Colludium est vt dicit Hu.ꝯuentio inter accusatorem ⁊ reū: scꝫ qñ accusator accepta pecunia a reo desistit ab accusatione, vel qñ reꝰ vꝫ accusator pmittit se corā iudice,accepta pecunia superari.Hu.⁊ Lau.[Excipiat reꝰ]⁊ accusator.vterꝙ eñ puniēdus est,
2 ¶Sꝫ hic surgit qõ.†vtrū teneat sñia p collusionē lata.Rñdeꝫ ꝙ nō:vt hic colligiꝫ.⁊.ff.de collu.l.cū nō iusto.vñ absolutio p collusionem facta non impedit quo minus iteruꝫ inquiratur.extra de collu.c.iij.in glo.vñ sicut als probata puaricatiõe denuo de eodē crimine accusaꝫ.ff.de pua.l.iij.sic pbata corruptione ⁊ collusione iterum inquireꝫ.vt extra.de collu. c.vlt.vbi ita notant Gof.⁊ Philip.Arch.

Questio.

1 ☞Calumniator tenetur ad penam talionis ⁊ efficitur infamis.
2 Tergiuersator efficitur infamis.
3 Accusatio an reddatur iniusta per calūniam, per preuaricationem:⁊ per tergiuersationem.
4 Accusatio redditur iniusta ⁊ iniqua tribus modis.
5 Preuaricator quis dicatur.
6 Desistere aliquē ab accusatione ordinate ꝯtingit dupliciter.
7 Error iustus accusatoris quis dicatur.
8 Judex qualiter debeat deprehendere accusatorem in euidenti calumnia.
9 Judex an debeat primo absoluere reum ⁊ postea inquirere de calumnia accusatoris.
10 Judex an possit licite reo penam totaliter relaxare.⁊ numero 12.⁊.13.
11 Penam relaxare,mutare,⁊ alterare quomodo differant.
14 Pene qñ diuerse imponunꝫ a iure pro vno eodēꝙ facto vtraꝙ vno ⁊ eodem tempore non est imponenda.
15 Pena si contrahatur ipso iure non potest illam iudex relaxare:vel commutare:aut alterare.
16 Judex delegatus non potest commutare vel alterare augēdo vel diminuendo penam in lege statutam.
Et quid de iudice ordinario.nu.17.⁊.18.⁊ nu.21.
19 Accusationis quis sit effectus.

Judex

20 Judex non potest commutare post prolatam sententiam penam in lege statutam.
22 Judex pōt exasperare ⁊ mitigare in penis extraordinarijs.
23 Pene indulgentia siue remissio non est facienda per iudicem homini incorrigibili:sed corrigibili.
24 Pena quando non est determinata a iure siue in lege statuta imponitur arbitrio iudicantis.

Notandum. §.est.Et incipit qnta pars huiꝰ q̃stionis.In qua facit differētiā iter calūniatorem:⁊ tergiuersatorem:⁊ preuaricatorem.Jo.de.Et

Continuatio.
cōtinuatur sic.Ut enim dictū est circa principiū huius qõnis ꝙ accusator quꝙ modis peccare pōt.s.aut qꝛ errore decipitur aut temeritate:aut calore animi ad accusandū duciꝫ:aut calūniaꝫ:aut preuaricatur,aut tergiuersatur.Et qꝛ.s̃.e.q.de calūniatore fecerat mētionem in primo.ij.⁊.iij.capi.⁊ in.c.Paulū. de tergiuersatione.Ideo hic declarat quis sit calumniator:qs sit preuaricator.⁊ quis sit tergiuersator,⁊ qua pena puniaꝫ.
1 scdm Hug.⁊ Barto.Brixi.†Calūniator tenetur ad penā talionis:⁊ efficitur infamis.vt.s̃.e.j.⁊.ij.⁊.iij.capitulis. preuari-
2 cator postea non accusat:⁊ est infamis.j.ea.preuaricator.†Et tergiuersator efficitur infamis:⁊ puniꝫ in.v.libris auri.vt.ff. de preuaricatori.l.si is.deceptus autem errore,vel calore,prouocatus in nullo punitur.

Diuisio.
Diuiditur autem.§.iste in quatuor partes.In prima assignat illum triplicem errorem accusatorum.In scda ostendit quis sit calūniator:⁊ quando debeat de calūnia puniri.In tertia ostēdit quis sit preuaricator:⁊ vnde dicatur:⁊ que sit eius pena interserens an liceat accusato se redimere.In quarta loquiꝫ de tergiuersatore interserēs de abolitione.scda ibi:sꝫ non.tertia ibi:preuaricator.quarta ibi:si qs autem.

Questio. 3
¶Pro pleniori intelligētia huius.c.queritur.†Utrū accusatio reddatur iniusta per calūniam,per preuaricationeꝫ ⁊ per tergiuersationē.Et videꝫ qd non.

Primū ar.
Primo sic.sicut enim dicitur in hoc.c.calūniari est falsa crimina intendere.sed quādoꝙ aliquis alteri falsum crimen obijcit ex ignorantia facti:q̃ excusat: ergo videtur ꝙ non semper reddatur iniusta accusatio:si sit calūniosa.

Scdm arg.
¶Scdo sic.In hoc capitulo dicitur:ꝙ preuaricari est vera crimina abscondere.sed hoc non videtur esse illicitum quia homo non tenetur ad omnia crimina detegenda:vt supra dictuꝫ est circa.c.si peccauerit.ij.questio.j.ergo videtur ꝙ accusatio non reddatur illicita,siue iniusta ex preuaricatione.

Tertiū ar.
¶Tertio sic.sicut dicitur in hoc.c.tergiuersari est in vniuerso ab accusatione desistere.sed hoc absꝙ iniustitia fieri potest vt patet.Nam dictum est in.c.precedenti.si quē.vbi dicitur.si quem penituerit accusasse criminaliter:⁊ inscriptionē fecisse de eo quod probare non poterit si.⁊c.

Opponit ⁊ Rñdet.
¶In oppositum est tex.presentis litere.¶Respondeo dicendum sub ista con-
4 clusione.†ꝙ accusatio redditur iniusta ⁊ iniqua istis tribꝰ modis:scꝫ calūnia preuaricatione ⁊ tergiuersatione.que cōclusio declaratur sic iuxta sanctum Tho.in scda scde.q.lxviij.ar.iij. accusatio ordinaꝫ ad bonū cõe:ꝙ intendiꝫ p cognitionē criminis.Nullus autem dꝫ alicui nocere iniuste:vt bonū cõe promoueat:⁊ iõ in accusatiõe duplici rõne cõtingit esse pctm̄.vno mõ ex eo:ꝙ iniuste agit ꝯ eū:qui accusaꝫ falsa crimina ei imponēdo qd est calūniari:alio mõ ex parte rei publice:cuius bonum principaliter intēdiꝫ in accusatiõe:dū aliqs impedit malitiose punitionē peccati:qd iterum cōtingit dupliciter.vno mõ fraudem in accusatione adhibēdo:⁊ hoc ptinet ad preuaricationē.

S.Thom.
5 †Nam puaricator dicitur quasi varicator qui aduersaꝫ partē fraudulenter adiuuat prodita cā sua.Alio modo totaliter ab accusatione desistendo.quod est tergiuersari.In hoc enim qd desistit ab hoc quod ceperat quasi tergum vertere vr̃.

Ad primū arg. S.Thom.
¶His habitis dicēdum est ad rõnes in oppositum.Ad primā rñdeꝫ iuxta sctm̄ Tho.vbi supra.ꝙ homo non dꝫ ad accusationem procedere:nisi de re omnino sibi certa in qua ignorantia facti locū nō habeat:nec tñ qui falsuꝫ crimē alicui imponit calūniatur:sed solum qui ex malitia in falsam accusationem prorumpit.Cōtingit enim quādoꝙ ex animi leuitate ad accusationē procedere,qꝛ scꝫ aliquis nimis faciliter credit quod audiuit:⁊ hoc temeritatis est.Aliqñ autem ex iusto errore mouetur aliquis ad accusandum.que omnia secundum prudentiam iudicis debēt discerni,vt non prorūpat eum calūniatum fuisse:qui vel ex leuitate animi vel ex iusto errore in falsam accusationeꝫ prorumpat.

Ad scdm.
¶Ad scdam respondetur ꝙ non quicūꝙ abscondit vera crimina preuaricatur,nec ita intelligiꝫ tex.iste sꝫ solum qui fraudulenter abscōdit ea de qbus accusationem ppo nit colludens cum reo proprias probatiões dissimulādo.⁊ falsas excusatiões admittēdo.

Ad tertiū.
¶Ad tertiā rñdeꝫ similr ꝙ tergiuersari est ab accusatiõe desistere oĩno animū accusandi depo-
6 nēdo:non qualitercūꝙ:sꝫ inordinate.†Cōtingit aūt aliquem ab accusatiõe desistere ordinate absꝙ vitio dupliciter.vno mõ si in ipso accusatiõis pcessu cognouerit falsum esse id: de quo accusabat:⁊ sic pari consensu se absoluerunt accusator ⁊ reus. Alio mõ si pnceps ad quē pertinet cura boni cõis ꝙ per accusationem intendiꝫ accusationem aboleuit.Lege.

Exponit literam.
¶[Notandum accusatorum].i.accusantiū.Hec est prima lex illius tituli.ff.ad turpillia.⁊ de aboli.⁊ durat vsꝙ ad illam.l.preuaricator.Arc.[Aut enim calūniantur]scꝫ scienter.secus si iusto errore ⁊ bona fide venit. qꝛ credebat bonas probationes habere.j.e.preuaricatorem.Bertrā.Archi.[preuaricari crimina] i.probatiões veras criminis inscripti.[tergiuersari i vniuersum].i.in totū ab accusatione non impetrata abolitione.Hu. Lau.[Sed non]scda pars.Ostendit qua pena sunt calūniatores puniēdi:⁊ interserit de deceptis errore:vel calore animi ad accusandum prouocatis postea:similiter de preuaricatoribus.[Nam eius rei.]scꝫ de calūnia[inquisitio]vtrum scilicet calūnietur vel non.Bertran.vel quo aĩo fecit.Archi.[cognoscētis].i.iudicis[qui].s.iudex[de accusatoris cõsilio].i.facto. Archi.[q̃rere summatim]ar.C.de iudi.l.iudices.Lau.[q̃ mēte].i.qua intētione:vel quo aĩo.Bertran.[Et si quidem iustū

Bertrand. Archid.
Laurētius
Bertrādus

7 eius errorem.]Large intellige.†Justus enim error accusatoris dicitur,qñ non ex calūnia accusat repererit supple probata per ipsum accusatorem probabili cā,⁊ sufficiēti,q̃ ipm a calūnie vitio excuset.extra li.vj.de ele.statuimus.in fi.vbi de hoc Archi.[absoluit]sꝫ cum cause cognitione.Bertran.[Si vero in euidenti calūnia].i.ꝙ calūniose mouet calūniam deprehenderit:in hoc tamen est differentia aliorum ad illos:q quadam necessitate inducuntur ad accusandum:vt tutores:curatores pro facto pupilli,mater,vel pater pro nece filij,heres pro nece testatoris.Circa istos non facile presumitur de calūnia qualiscūꝙ enim presumptio assit pro eis,sufficit.presumuntur enim non calūniari,nisi aliud in contrarium appareat.vnde nō patiuntur talionem:nisi euidentissima sit eorum calūnia.arg.de his qui accusa.non poss.⁊.C.de calū.l.mater.Circa alios vero ex quo deficiunt statim presumitur de calumnia,nisi aliud appareat.vnde non euadunt talionem. Hugu.[Legitimam].i. legibus statutam talionem.Hugu.¶Sed hic surgit questio

Questio.
8 †qualiter iudex debet eum deprehendere in euidenti calumnia.Respondetur iuxta Hug.ꝙ aliqui dicunt:ꝙ ordine iudiciario seruato.scilicet vt inscribat:⁊ testes inducat:qui calumniam obijcit.Ego autem dico potius dicit Hug.ꝙ iudex potest eum condēnare de calumnia ex officio suo non seruata solēnitate iuris puta absoluto reo iudex ex motu animi sui ⁊ ex dictis ipsius accusatoris vel accusati vel testium vel alijs cõiecturis debet statim diligenter inuestigare de calumnia eius:⁊ tunc si eum deprehenderit in calumnia sine solēnitate accusationis ex officio suo potest eum condemnare vt hic innuitur

Respōdet.

Questio.
9 [qui]scꝫ iudex[absoluto reo.]¶Sꝫ hic surgit questio† vtrū iudex primo debet absoluere reū: ⁊ post inquirere de calūnia accusatoris.ꝙ sic videtur ex isto loco:quia dicit absoluto reo: quod non habetur.C.de calūniato.l.j.Rñdeꝫ ꝙ iudex non dꝫ prius dare sñiam absolutionis:anteꝙ condēnet calūniatoreꝫ.

Respōdet.
Et ad tex.pꝫsentem rñdetur multipliciter primo iuxta gl.vt ly absoluto exponaꝫ.i.absoluēdo.scdo vt dicatur absoluto nō p sñiam:sed destinationē:qꝛ ex quo patet iudici de calūnia ppo nit in animo absoluere reum,sed anteꝙ pferat sñiam absolutionis ꝯdēnat calūniatorem.Et hec solutio etiam poniꝫ in gl. cum ait absoluto quo ad animum sicūt seruus dicitur fugitiuus animo ⁊ volūtate.ff.de ver.sig.l.fugitiuus.vel dic[absoluto]proprie vt siue antea parum tamen siue postea:incōtinēti iudex inquirat qua mente,qua intētione venit accusator ad accusandum.Et si inuenerit in calūnia condemnet eū:alioqui absoluat.ea enim que incontinenti fiunt inesse videntur.C.de pactis,potens.⁊.ff.si cer.peta.l.lecta.⁊ extra de elec.officij.ꝓm Goffre.qui ita notat extra de calūnia.c.j.vbi etiam dicit.quod ex interuallo hoc non licet:nisi instituta accusatione vt in predicta.l.prima.C.de calūnia.Et idem etiam hic notat Lauren. quod primo dicit Goff.qui etiam exponit[inquit inquirere] si reus hoc postulat implorando iudicis officiū. Nam si directo libello accusationem proponere vellet:quātocūꝙ etiā interuallo.ff.ad turpil.l.j.ar.C.de aduo.diuer.iudi.l.j.Lau. Archi.[alterutrū].i.vtrum absoluat:vel condēnet.Hugu.[Nam

Laurētius Archid. Questio.
10 facti questio.]¶Hic surgit vna grauis q̃stio videlicet† vtrū iudex potest licite reo penam totaliter relaxare.Et videtur ꝙ sic.Primo ex.c.omnis.di.xlv.¶Scdo ex.c.j.xxiij. questio.v. ¶Tertio ex.c.pene.de pe.distin.j.¶Quarto iudiciū humanum debet imitari diuinum iudicium.sed deus penitentibus relaxat:qꝛ non vult mortem peccatoris:vt dicitur Eze.xviij. ergo etiam homo iudex potest penitenti licite relaxare penā. ¶Quinto vnicuiꝙ licet facere:qd alicui pdest:⁊ nulli nocet.

fʒ absoluere reũ a pena ꝑdest ei:ꝛ nulli nocet.ergo iudex licite
Opponit ꝛ Rñdet.
pōt reum a pena absoluere.¶ In oppositum est tex.pñtis.§.
¶ Rñsio.Licet de hac qōne nos iuxta sctm̃ Tho.in.ij.ij.qō.
lxviij.ar.iij.respōderimus supra di.xlv.in.c.omnis.nihilomi/
nũs quia videtur aliqbus ꝙ sanctus Tho.dicat aliud ꝙ̃ iura
Henricus.
velint:vt Henricus boich videtur dicere in fin.qōnis sue:quã
mouet in.c.in archiepiscopatu.extra de raptoribus. Nos pro
ampliori illustratione materie ꝛ vt videatur qō beatus Tho.
recte iuxta iura dixerit:volumus eandem qōnem repetere ple
nius eam percurrendo.visis autem multis dictis doctorũ iu/
ristarũ:videẽ nobis opus esse hic multiplici distinctiōe. Pri/
11 ma est† ꝙ differentia est inter relaxare penã,ꝛ mutare,ꝛ altera
re.Nam relaxare penam alicui reo videtur esse totaliter eum
a pena absoluere:siue ei totaliter penã remittere. Mutare vo
est penã debitã in aliã cõmutare,vt penã mortis i penã exilij:
aut penã flagellorum in penã pecuniariam.Alterare vero est
penã augere aut mitigare:seu attenuare penã.¶ Scōa distin
ctio est ꝙ pena aut est in lege determinata aut non. sʒ iudicis
arbitrio relicta.¶ Tertia distinctio ꝙ pena statuta i lege aut
statuitur vt inferẽda:aut iam iure incursa.¶ Quarta distin/
ctio.alterare sententiã contingit dupliciter.Aut post latã sen
tentiã aut añ.¶ Quinta distinctio.alterare penã cõtingit du
pliciter.scʒ cum cause cognitione:aut sine cause cognitione.
¶ Sexta distinctio.reus aut puniẽdus ad instantiã accusato
ris iniuriati aut nō.¶ Septima distinctio iudex aut est ordi/
narius aut delegatꝰ.¶ Octaua distinctio.si iudex ordinariꝰ
aut est habẽs ptãtem dispẽsandi in crimine:de quo est reus ac
Prima cōclusio.
12 cusandus aut nō.¶ His habitis sit ista prima ꝯclusio† iudex
ordinarius ꝛ multominꝰ delegatꝰ nō pōt reo accusato ꝛ cõui/
cto laxare licite penã in lege statutã sup crimie de quo reus est
cõdẽnandus reo petente recõpẽsationẽ illate sibi iniurie. Ista
S. Thom.
conclusio quã credimus sancti Thome vbi supra patet primo
authoritate diuine legis.dr eñi Deutero.xiij.de eo q ꝑsuadet
seruire dijs alienis.nō parcat oculus tuus vt misereariꝭ ꝛ oc/
cultes eum:sʒ statim interficies eum.Et de homicida dicitur
Deutero.xix.morieẽ,nec misereberis eius. ¶ Scōo patet ex
§.presenti notãdum.vbi sic dicit.facti quidem inquisitio in ar
bitrio est iudicantis.pene vero prosecutio non eius voluntati
mandatur sʒ legis authoritati reseruatur nō arbitrio iudicis
committiẽ.ff. ad turpil.l.j.Et propterea dicitur in aut.de iu/
dicibus.§.oportet.ꝙ iudex non debet esse minor lege.ꝛ.ff.ad
municipa.l.ordine.ratione vero probatur prefata conclusio ꝑ
sanctũ Tho.vbi supra ex duobus que sunt circa iudicem con
sideranda.quorum vnum est ꝙ ipse habet iudicare inter accu/
satorem ꝛ reum.aliud est ꝙ ipse nō fert iudicij sententiã.quasi
ex propria sed quasi ex publica potestate.duplici ergo ratione
impeditur iudex ne reum a pena absoluere possit.Primo qui
dem ex parte accusatoris ad cuius ius quandoqꝫ pertinet vt
reus puniatur puta propter aliquã iniuriã in ipsum cõmissaʒ
cuius relaxatio non est in arbitrio alicuius iudicis.quia quili
bet iudex tenetur ius suum reddere vnicuiqꝫ.Alio modo im/
peditur ex parte rei publice cuius potestate fungiẽ ad cuius
bonum pertinet ꝙ malefactores puniãtur.sʒ tamen ꝙ̃tum ad
hoc differt inter inferiores iudices ꝛ supremum iudicem scilʒ
principem:cui est plenarie potestas publica cõmissa,iudex eñi
inferior non habet potestatem absoluẽdi reum a pena contra
leges superiorum sibi impositas.vnde super illud Joan.xix.
August.
Non haberes in me potestatẽ vllam.dicit Augustinus. Talẽ
deus dederat Pilato ptãtẽ:vt esset sub Cesaris potestate:ne
ei omnino liberum esset accusatum absoluere.princeps qui ha
bet plenariã potestatem in re publica,si ille qui passus est iniu
riam velit eam remittere poterit licite reũ absoluere,si hoc pu
Scōa conclusio.
13 blice vtilitati viderit non esse nociuum.¶ Scōa conclusio.† si
iniuriam passus consentit vt reo pena relaxetur:iudex habẽs
plenam authoritatem:potest licite reo relaxare penam in lege
statutã dum tamen hoc non sit nociuum aut scandalosum rei
publice.patet ista conclusio ex iam dictis beati Tho.¶ Ter/
Tertia conclusio.
14 tia cõclusio † pro vno eodemqꝫ facto diuerse pene de iure im/
ponũtur tunc vtraqꝫ pro vno ꝛ eodem tempore non est impo/
nenda.Ista conclusio pʒ extra de iudi.at si clerici.maxime vbi
vtraqꝫ per se sufficeret vt ibi nota.sʒ tunc minor est imponen/
da:qꝛ pene potius sunt molliẽde:ꝙ̃ exasperãde.ff.de pen.l.in/
terpretatiōe.ꝛ de pe.di.j.pene.vel locus erit gratificationi. ex/
tra de iure pa.cum autem.vel illa imponetur q̃ magis timeaẽ
extra vt lite non contest.qm̃ frequenter.in fin.qꝛ hoc solũ bene
agitur:vt vita hominum corrigatur.xxiij.q.v.prodest seueri/
Quarta cōclusio.
15 tas,cum similibus.¶ Quarta cõclusio est† si pena ipo iure cō
trahatur non potest iudex illã relaxare:aut cõmutare:vel alte
rare.pʒ ꝯclusio.qꝛ talis pena cũ iam quodãmodo inheret vi/
bus ipsius rei,non pẽdet ex iudicis arbitrio.Tum qꝛ vt Joã.

an.in.c.j.de sagittarijs ait.qñ pena imponitur ipso iure nō re
peritur alia pena ꝯdẽnatoria seu declaratoria delicti.¶ Quin
Quinta cōclusio.
16 ta ꝯclusio.† Penã in lege statutã non pōt cõ mutare vel alte/
rare augẽdo vel diminuẽdo iudex delegatus.Ista ꝯclusio.pʒ
qꝛ talis non pōt dispẽsare,sʒ iure cōi ꝑcedere cũ fines manda/
ti exacta diligẽtia sint seruãdi.de rescrip.cũ dilecta.Ista ꝯclu/
sio colligiẽ clare ex.c.de causis.extra de offi.dele.¶ Sexta con
Sexta conclusio.
17 clusio.† penã in lege statutã ꝑ aliquo crimine iudex etiã ordi/
narius non habens ptãtem dispensandi sup illo crimine non
pōt cõmutare:minuere:vel augere.Ista conclusio pʒ extra de
Septima conclusio.
18 penis.lʒ.vbi de hoc.¶ Septima ꝯclusio.† iudex ordinarius
habẽs ptãtem dispensandi sup crimine illo nō pōt penã statu
tam in lege mutare:aut alterare diminuẽdo,aut augendo sine
cã legitima:ꝛ sine cause cognitione.patet ista conclusio. Cum
Hostien.
ex pñti capitulo.vnde dicit Host.in summa.li.v.ti.de accusa/
19 tio.§.quis sit effectus accusationis.† Effectus accusatiōis est:
vt reo cõuicto imponatur pena ordinaria:ꝛ certa:si in iure sta
tuta inueniatur.Nã iudex qui molliorem aut duriorem penaʒ
imposuerit:ꝙ̃ scriptã repererit:graui infamia notaẽ.vt.C.ad
l.iul.de vi publi.vel priua.l.seruus qui.in fi.ꝛ.C.ne sanctũ ba/
ptisma reite.l.iij.ꝛ extra.de officio delega.c.de causis.§.j.ꝛ de
Octaua cōclusio.
20 trãsac.c.vltimo.¶ Octaua conclusio.† penam in lege statutã
iudex non potest cõmutare post prolatam sententiam.Ista cō
clusio patet ex tex.presenti qui vt ait Lau.ꝛ Arch.tex.iste ha/
bet locum post sententiã iam latam ꝛ.ff.de re iud.l.actori.Sed
contra istam conclusionem aliqui arguunt.primo de.c.veniaʒ.
xxxv.q.ix.vbi papa post sententiam penam cuidam tempera/
uit.Et idem de preside prouincie:qui etiam post sententiã po/
test multam impositam temperare.vt.ff.de offi.presi.prouin/
cie.illicitos.§.qui vniuersas.Sed rñdetur ꝙ spãle est in papa
ꝛ precipue qui vocati sunt in plenitudinem potestatis:ꝙ pos/
sint in criminali etiam post sententiam penã adiudicatam tẽ/
perare.Similiter ꝛ preses prouincie:qui etiam habebat maxi
mam potestatẽ.Et ideo ex hoc nō sequitur ꝙ regulariter om/
Nona conclusio.
21 nes iudices hoc possint facere.¶ Nona cõclusio† penã statu/
tam in lege de aliquo crimine potest iudex qui habet ptãtem
dispensandi super illo crimine cõmutare:augere:vel minuere
cum cause cognitione,ꝛ ante sententiã: vel in ipsa sentẽtie ꝑla
tione.Ista conclusio patet extra de rapto.in archiepãtu.ꝛ.ff.
de his q no.infa.l.quid ergo.§.pena grauior.ꝛ.C.e.ti.l.ꝛ si se/
uerior.In hac cause cognitione habetur consideratio locoruʒ
ꝛ temporum:personarum ꝛ cause ac etiam multitudinis,ꝛ eta
tis ꝛ scandali.Namqꝫ ex istis omnibus rigor iuris mitigatur.
vt colligitur manifeste extra de senten.excõmu.super eo.ꝛ de
transa.c.vltimo.ꝛ di.l.adeptus.§.si.cum multis alijs.Iteʒ cã
cognita.ꝛ ex predictis causis ꝛ iuribus poterit penã augmen/
tare,ꝛ etiam quia multis crassantibus vindicta opus est.ff.de
penis.l.aut facta.in vlt.§.ꝛ.l.capitaliuʒ.in vltimo.§.ꝛ in dicta
l.ꝛ si seuerior.Et per Innocẽ.de consti.c.j.ꝛ in.§.presenti satis
Decima cōclusio.
22 habetur.¶ Decima conclusio est.† In penis extraordinarijs
iudex potest exasperare,ꝛ mitigare. patet conclusio.ff.de pe/
nis.hodie.ꝛ de pe.dist.j.mensuram.in quibus extraordinarijs
tunc dicitur pena diminui vel augeri,cum iudex nō seruat id
quod in talibus seruari consueuit.ar.ff.de dã.infe.l.si finita.§.
Undecima conclusio.
23 j.ꝛ.ff.de flum.l.j.cum similibus.¶ Undecima cõclusio.† Ista
indulgentia siue remissio pene non est facienda ꝑ iudicem hoĩ
incorrigibili sʒ corrigibili.pʒ cõclusio est iniusta misericordia.
Duodecĩa conclusio.
24 xxiij.qō.iiij.¶ Duodecima ꝯclusio† qñ pena nō est determi/
nata a iure siue in lege statuta tũc imponitur arbitrio iudicã/
tis:q dʒ equitate seruata semp in humaniorem partẽ declina/
re.extra de trãsa.ex parte.Ista ꝯclusio pʒ.ff.de effra.l.j.ꝛ.ff.de
penis.l.hodie.ꝛ extra de offi.dele.de causis.ꝛ extra de transac.
Innocen. Hostiensis Henricus.
c.vlt.cum suis cõcor.Cũ his concor.Inn.Hostien.maxime in
summa.Archi.hic ꝛ maxime in.c.si ergo.xvij.q.j.ꝛ Henricus
boich.sup.c.in archiepãtu.extra de rapto.¶ His habitis di/
Ad primũ argu.
cendũ est ad rōnes in princ.Ad primã rñdeẽ.ꝙ.c.illud.oĩs.di.
xlv.intelligitur in his que iudicis arbitrio relinquuntur:non
autem in his que per legem diuinam aut humanam determi/
nata sunt.sicut dictum est.Simili modo respōdetur ad alias
Ad quartũ S. Thom.
duas authoritates.¶ Ad quartã respondeẽ iuxta sctm̃ Tho.
vbi supra negãdo cõsequẽtiã.Et rō est qꝛ deus hʒ supremam
ptãtem iudicãdi ꝛ ad ipsum pertinet quicquid contra aliquẽ
peccatur.Et ideo liberum est ei penam remittere precipue cũ
peccato ex hoc maxime debeatur pena quod est contra ipsum
non tamen remittit penam nisi secundum ꝙ decet suam boni/
Ad quintũ
tatem que est omnium legum radix.¶ Ad quintã respondeẽ
negãdo minorẽ.Nã dicimus.ꝙ si iudex remitteret inordinate
penam:nocumẽtum inferret ꝛ cõitati cui expedit vt maleficia
puniantur: ad hoc ꝙ peccata vitentur.vnde Deuteronomij
xiij.post penam seductoris subditur:vt omnis Israel audiẽs
timeat:

timeat:ꝛ nequaꝙ̃ vltra faciat quispiã huius rei simile. Nocet
etiã ꝑsone:cui illata est iniuria que recõpensationẽ accipit per
quãdam restōnem honoris in pena iniuriãtis:vt dicit sanctꝰ
Exponit literam.
Tho.Legat ergo sic.¶ [Facti quidẽ questio].i.ingrere de fa
cto:factũ examinare:ꝑnũtiare:ꝯdẽnare:ꝛ potest tacere si vult
ꝛ si nō inquirit nec condẽnat lex:nũꝙ̃ inquiret:ꝛ nunꝙ̃ condẽ/
nabit:qꝛ hoc ad legem non pertinet.sʒ lʒ iudex nihil dicat de
pena legis tñ ipse vel alius postea imponet ꝭm legẽ:ꝭm Lau.
ꝛ hoc est ꝙ dicit[sʒ pene per non eius ꝛc.]sic vt si velit de ea ta
cere,nō imponaẽ:quasi diceret penã imponere non pendet de
eius arbitrio:qꝛ ex quo condẽnat siue pronnntiat de pena,siue
non:lex ipsa eã per eũ vel per aliũ imponit:ꝙ̃tũ iudex cognita
cã pōt exasperare:vel mitigare:sicut dictũ est: nisi prohibeaẽ
expresse:vt in crĩe lese maiestatis:ꝛ in hmōi enormibꝰ.ꝭm Hu.
ꝛ Arch.[in arbitrio]in quibꝰ vel qñ hʒ locũ arbitrium iudi/
cis nota extra de do.ꝛ cõtu.finẽ.in gl.vl.[persecutio].i.execu/
tio.Arch.[Si aũt]tertia pars.ꝭm Arch.[temeritas].i.stul/
titia,ꝛ indiscretio:qua venit ad accusandũ.Jo.Hu.vnde hoc
intellige de temeritate:que ex errore processit:vel que aliquam
veniã mereaẽ.vt scʒ si accusat cognatum suum.C.de aboli.l.ij.
alias qui temere accusat incidit in turpil.ff.ad turpil.l.j.§.ac/
cusationem.Lau.ꝛ Arch.[facilitatis].i.facilẽ obtinet veniaʒ
[ꝛ inconsultus calor.]arg.non esse imputãda q̃ siũt cũ impetu
mentis.ar.s̃.ea.si qs iratus.ꝛ de pe.di.diuortiũ.Hu.[ob hoc.]
scʒ qꝛ iudex pronũtiauit eũ temerre accusare:vel qꝛ sic accessit
ad accusandum non est puniendus a iudice.licet alias pecca/
uerit.Hu.ꝛ Archi.

1 ☞ Judicium publicum quid dicatur.

Preuaricator. Hic tractatur de preuaricato
ribus.ꝛ dicitur preuaricator
duobus modis scʒ aduocatus:qui latenter adiuuat partẽ ad/
uersam prodita sua parte.Et accusator q vera crimina abscō
dit.sʒ ipse accusator magis proprie diciẽ preuaricator ꝙ̃ aduo
Diuisio.
catus.Et pōt hoc.c.diuidi in tres partes.In prima ponit qs
sit preuaricator:ꝛ vnde sit.In scōa agit de preuaricatiōe accu
satoris.In tertia de preuaricatione aduocati.scōa ibi:is aũt.
Exponit literam.
tertia ibi.Ceterũ.Lege.¶ [Preuaricator.]hec est prima lex
eiusdem ti.ꝛ durat vsqꝫ ad legem sequentẽ:sciendũ[quasi vari
cator]qꝛ variat.i.claudicat in vtraqꝫ parte:de qbus ps̃.xviij.
Claudicauerunt a semitis suis:quibus dñs ve imprecatur.ec
clesiastici.ij.dicens.ve duplici corde:ꝛ labijs scelestis,ꝛ peccato
ri terrã ingrediẽti duabꝰ vijs.qualis est preuaricator: qui ad
vtrãqꝫ partẽ se deflectit[qō nomen labeo a varia]quia varie
concertat scʒ ex ista parte publice,ex illa latenter. Hu.ꝛ Arc.
[Ex vtraqꝫ parte cõsistit qnimo]istud qnimo est correctiuũ.
de pe.dist.j.si eñi.Si ergo iudex ita pronuntiet condẽno hunc:
imo absoluo vltimo stabitur.emẽdabit eñi.ff.de manu.tes.l.sti
chus imo pamphilus.Lau.de hoc no.xvj.q.j.ꝑdicator.Arch.
[Ex altera parte]tm̃ mente:scʒ ꝛ viribus:pro sua qdẽ parte.
simulate ꝛ ꝙ̃tũ ad verba[sed pro altera]stat aĩo ꝛ intentione:
ꝛ pro viribus:cautelanter tamen ne dolus eius deprehendaẽ.
1 [Is autem[scōa pars.[publico]† publicũ iudiciũ dicitur vbi
agiẽ de publico crimine ad cuius accusationẽ quilibet admit/
tiẽ.Hu.vt adulteriũ homicidiũ ꝛ cetera similia.s̃.di.j.ius pu/
blicũ.Arc.[Accusauerit]ꝛ ea crimina occultauerit.Hu.i.ve/
ras probatiões omittẽdo.p.Arc.[Ceterũ]tertia pars[aduo
catus nō proprie diciẽ ꝑuaricator sʒ improprie].C.de aduoca.
diuer.iu.l.j.sed tñ quicqd hic dicatur diciẽ ad Hala.ij.si quos
destruxerit edifico:preuaricatorẽ me ꝯstituo.[qd ergo de eo]
scʒ aduocato preuaricatore priuato puta furti.Arc.[preuari/
catus sit.]Improprie dr:sicut dictũ est prōdiderit causam:vel
qꝛ reuelauerat secreta cause aduersario.vt.ff.de re.mili.l.om/
nem.§.exploratores.gl.hic.i.aduocatus.Arch.

Sciendum. Hec est scōa lex.e.ti.ꝛ est breuis ex/
traordinaria.ff.ad turpil.ꝛ in prima
tis.ꝛ.j.i.omissa tertia ꝛ quarta lege ipsius ti.pe.ꝛ Arch.
Exponit literam.
Accusator. Sequitur quinta lex eiusdem tituli : ꝛ
breuis est.¶ Non accuset.qꝛ īfamis est
ff.e.l.si is.Arch.[Non accuset]dico nisi forte suã vel suorꝫ pro
sequatur iniuriam:ꝛ in criminibus exceptis.ꝭm Hug.ꝛ.j.i.o/
missa penul.lege.Arch.

3 ☞ Transactio an habeat locum in criminibus in foro ecclie.

In omnibus. Hec est vltima lex eiusdem titu/
li,ꝛ est breuis.Pro pleniori itel/
ligentia huius legis queruntur duo.
1 ¶ Primum est vtrũ in crimine sanguinis.i.ꝙ irrogat penã
sanguinis liceat pacisci.
2 ¶ Scōm est vtrũ preter authoritatẽ iudicis liceat sic pacisci.
1 **Ad primum** Sic proceditur.† Et videtur ꝙ in
crimine quod irrogat penam san/
guinis non liceat pacisci.dicitur enim numeri penultimo. nō
Opponit ꝛ Respōdet.
accipies preciũ ab eo:qui reus est sanguinis.¶ In oppositũ
arguitur ex presenti lege.¶ Rñdetur sub duobus cõclusioni/
Prima cōclusio.
bus que sunt in hac lege.Prima ꝙ licet pacisci in criminibus
irrogantibus penam sanguinis preterꝙ̃ in crimine adulterij.
Ista ꝯclusio habeẽ ex pñti tex.ꝛ in gl.C.de trãsac.l.transigere.
Et ratione potest sic persuaderi.quia vnicuiqꝫ licet redimere
Secũda cōclusio.
sanguinẽ suum.vt.l.j.ff.de bo.eorꝫ qui si mor.¶ Scōa conclu/
sio est ꝙ in alijs criminibus in quibus non imponiẽ pena san
guinis non lʒ transigi,nisi in crimine falsi.Ista ꝯclusio habeẽ
in hac.l.ꝛ in.l.inducta.transigere.ꝛ.C.ad.l.iul.de adulte.de cri.
Versus.
de istis duabus cõclusionibus sunt versus sequẽtes.Sangui/
nis in penis sine metu trãsigat omnis.In ceteris nulli lʒ nisi
Ad argu.
crimine falsi.Ad authoritatẽ in oppositũ respondeẽ ꝙ ibi lo/
quiẽ de iudice:hic de accusatore,ibi ꝑhibet iudici colludere cũ
reo sanguinis.hic permittitur accusatori ꝛ reo.
2 **Ad secundum** In quo queritur† vtruʒ liceat
pacisci ꝛ transigere i tali crimi/
Rñdet.
ne preter authoritatẽ iudicis ꝛ recedere ab accusatiōe.Respō
Prima cōclusio.
deẽ iuxta Hu.hic sub duabus cõclusionibus.Prima est ꝙ ac
cusatori non licet cum reo pacisci vel litem contestari licet:sed
instituta accusatione nō lʒ sine abolitione impetrata ꝛ autho/
Questio.
ritate iudicis.¶ Surgit qō.qd si fiat.rñdeẽ accusator condẽ/
nabiẽ:ꝛ accusatus liberabiẽ i crimine sanguinis:vel falsi,i alio
Scōa conclusio.
habebiẽ pro ꝯuicto vt hic dr.¶ Scōa ꝯclusio.lʒ accusato paci
sci ꝛ trãsigere i tali crimie ẽt ꝑter authoritatẽ iudicis.pʒ ꝯclu/
sio.Statuerũt eñi ꝑncipes ei esse ignoscẽdũ,q sanguinẽ suum
q̃litercũqꝫ redemerit.sʒ accusatori nō lʒ vt dictũ est post litem
ꝯte.h̃ eñi trãsactio ꝛ pactio statuta est i fauorẽ accusati:nō ac/
cusatoris illũ releuat,ñ istũ.Si ergo accusator fctã trãsactiōe
desistit ab accusatiōe,nō ĩpetrata abolitiōe icidit i turpil.ꝛ pu
Exponit literam.
niẽ.Lege.¶ [In oĩbꝰ i sanguine].i.cuiꝰ pena est pena sangui
nis.Arch.[corrũpit]pecunia,vel alio quocũqꝫ mō.Hu.[ꝑ cō
uicto habeẽ]ꝙ̃tũ ad hoc vt incurrat istã penã,scʒ turpilliani.
Nō aũt vt cōdẽneẽ de crĩe ꝑncipali.ꝛ sic nō obstat obiectio de
Questio.
3 de collu.c.si.ꝭm Arch.¶ Sʒ surgit hic qō.† vtrũ i foro ecclie i
criminibꝰ habeat locũ trãsactio.Et rñdeẽ sub ista ꝯclusiōe.ꝑ/
mo ꝙ nō.pʒ ꝯclusio.qꝛ nō hʒ locũ trãsactio,nisi in crimine,qō
irrogat penã sanguinis.vt i hac lege i oĩbꝰ.ꝛ.C.de transactio.
trãsigere.In foro aũt ecclie nō agiẽ ad penã sanguinis. extra
ne cle.vel mon.c.sñiam.ꝛ.xxiij.q.viij.his a quibus.ergo sequiẽ
ꝙ transactio non hʒ locũ in foro ecclesie in criminibus.scōa cō
clusio ꝙ in foro ecclesie est gratuita pactio. Ista conclusio est
Hos.qui ita notat.extra de transac.c.vl.Arch.

1 ☞ Abolitio descendit ab aboleo aboles.ꝛ quid dicatur.
2 Judex non potest dare abolitionem nisi sedeat ꝑ tribunali.

Preuaricatorẽ. Prosequtur de ꝑuaricatore
ondẽdo qs sit dicẽdus ꝑua/
ricator:nō est hic initiũ legis.sʒ est.§.ꝑme legis eiusdẽ tituli:q
colludit accipiẽdo pecuniã,vl aliud a reo vt desistat ab accusa
tione.hu.[ꝑprias ꝑbatiões.]Ecce q̃lr dʒ itelligi,ꝙ abscōdit
vera criã.i.veras ꝑbatiões criminis iscripti.hu.[falsas vo ac
cusatiões].i.exceptiões.[admitteret].i.recipet tãꝙ̃ bonas.ar
chi.[Si qs aũt]q̃rta ps.hic agit de tergiuersatoribꝰ.hu.ꝛ ar/
Exponit literam.
chi.Lege.¶ [Si qs citra].i.sine.archi.[puniẽ.]nota infamie
ꝛ.v.libris auri.vt.ff.ad turpil.i ꝑuatis.ff.de ꝑua.l.ꝑuaricatiōi
1 bus.[abolitio]hoc habeẽ.ff.ad turpil.l.j.§.abolitio.† Nota ꝙ
abolitio descẽdit ab aboleo aboles.qō ꝭm papiam idem est ꝙ
abstergere:itẽdere:obliuisci:negligere:de memoria tollere: est
abolitio accusatiōis ꝑemptio.ꝛ hoc fit tribꝰ modis. vt no.s̃.e.
q.j.ꝑhibeẽ.Archi.[priuatim].i.priuata.vel[priuatim].i.nō
adhibita oĩ solẽnitate:q̃ solet in causis adhiberi.s.aduocatorũ
2 testiũ,ꝛ hmōi:nō tñ dʒ peti a iudice:nisi ꝑ tribũali sedẽti.† Nō
eñi pōt iudex abolitionẽ dare:nisi sedeat ꝑ tribunali.hu.[non
de plano].i.negligẽter in trãsitu.scʒ dũ iudex trãsit per viam:
sed cũ magna diligẽtia.simile.j.iij.q.iij.§.spatiũ.ꝛ di.lxj.in sa/
cerdotibus.hug.vel dic.i.sine cause cognitiōe,archi.[Hãc co
gnitionẽ]scʒ an debeat dare abolitionẽ an nō in ꝑpria ꝑsona
hoc debet facere nō per aliũ.est regula iuris que cognitionem
desiderant demandari non possunt.ff.de reg.iur.l.omnia que.
Exponit literam.
Si plura. §.est i eadẽ.l.ad turpil. Lege.¶ [Si plu
ra.]arg.ꝙ de pluribus criminibꝰ simul
ꝛ in eodẽ libello pōt qs aliquẽ accusare.ar.j.e.q.vij.lator.ꝛ.iij.
q.x.placuit.ꝛ.xxiiij.q.iij. de illicita.ꝛ.s̃.e.q.j. in primis.e.qō.j.

probibentur.in quarta.gl.[quid].i.aliqđ eorum.Hu.ꝛ Arch.[Eius]sc3 criminis de quo non petit abolitionē.Arch.[destitisse.]Hoc est lex vltima eiusdē tituli.[deposuit].i.deposuisse presumitur[permissu imperatoris]vbi videtur potius publica quam priuata abolitio.Hug.

Abolitio. §.est.ꝛ sunt verba Gratiani ꝛ intelligit de publica abolitione:ꝛ male dicit ꝑpter sequētem legē quā male intellexit.Hu.vnde Gratianus vt dicit Lau.fuit deceptus ex eo qđ sequit.ex.l.pñti eo ꝙ repit eā isertā in titu.de generali abolitione quā non alia de causa iurisperitus inseruit ibi:nisi propter similitudinem:q2 sicut abolitio infamiam tollit:ita indulgentia penam.ſm Lau.

1 ☞ Indulgeo verbum multa significat.

Indulgentia. Lex est:ꝛ breuis. Et introducit ꝑpter dicta in ṗcedenti.§.abolitio.in qua lege ondītur:qd afferat indulgētia qua idulget iperator alicui cōdēnato de crimine qđ irrogat infamiā.ꝛc. Lege tex.ℂ[Indulgētia].i.pene remissio,sine mētiōe infamie: aut restōnis in integrum.Hu.ꝛ Arch.Pro cuius vbi declaratiōe

Exponit literam.

1 est notādum†ꝙ verbū indulgeo multa significat. aliqñ enim
a ponit pro cōcedere,vt papa indulsit mihi hoc.Aliqñ ponitur pro dispēsare:vt.lxxvij.di.c.vl.in fi.Aliqñ vero ꝑ vacare siue operā dare:vt iste indulget gule.Aliqñ pro remittere vel ꝯdonare vt deus indulget peccata penitēti.Arch.[cōscripti]hec dictio ꝛ ṗcedens ponunt materialiter.vel sunt vocatiui casus i.senatores.[liberat]a pena[notat].i.notatos de infamia sicut añ relinqt,nisi spālr remittat ifamia vel i itegrū fiat restō.

a ℂ Verbuz indulgeo. Adde ꝙ vbū indulgemus ꝯtinet ius speciale nouū cle.si. cū glo.ꝛ ibi Cardi.zab. de cele.mis.

1 ☞ Restituo vbū a principe emanans plenā denotat restōnē.
2 Beneficiū imperatoris ꝛ pape est latissime interpretandum.
3 Restitutio nō intelligit cū ṗiudicio iuris alieni nisi exprimat.

Si autem. §.est.ꝑ se.als versi.sub.§.in quo ꝑpter legē ṗcedentē:vt ostendat differentiaз inter indulgentiā de qua in.l.ṗcedēti.ꝛ restōnē de qua in sequēti subiungit.[Restitutio]supradictū est ꝙ abolitio non tollit
1 infamiā:hic dicit ꝙ restitutio†vū verbum restituo a principe emanās plenā denotat restōnem vt hic[vū in eodē]ista est lex
2 prima huius tituli.[oībus ceteris.]ar.†ꝙ bñficiū imperatoris ꝛ apłici latissime est interp̄tandū.ar.xij.q.ij.q manumittit.ꝛ.xvi.q.i.frater noster.ꝛ.ff.de consti.princi.l.beneficiū. ℂ Hic
3 surgit questio†vtrū si aliud nō exprimat:hec restitutio intelligat cum preiudicio iuris alieni. Rñdetur iuxta Arch.hic qđ non extra de rescrip.li.vj.c.quamuis.

Questio. Rñdet.

ℂ Questio.iiij.

3 ☞ Purgatio vulgaris que dicatur.
6 Cōstitutus in certa dignitate vel ordine si sit infamatus de simonia de vēditione iustitie de incōtinētia:vel quouis alio crimine,non cogitur iurare q2 nunꝙ commiserit hec crimina vel alia ante suam promotionem.
9 Subdiaconi ꝛ alij inferiores qualiter se debeant purgare.

Questio.

Deficientibus. Hic ītitulatur quarta qđ. Sз immediate surgit qđ.quare Gratianus ꝑturbauit ordinē vt qntā ante quartā ꝓsequeret: nō pōt dici ꝙ ex obliuione fecerit,vel ꝙ sit vitiū scriptoris.Nec illa rō valet quā qdā inducūt videlicet: ꝙ hec qnta sit magis affinis tertie,q̄ quarte.Si ita est quare in themate nō fecit eā q̄rtā:vt arguit Hu.ꝛ Lau. vnde Hu.dicit.sibi ergo sit hoc secretū q2 non intelligo quare sic ordinem pturbauit.Verum Jos.dicit,ꝙ hoc iō fecit,q2 affinior est tertie qōni,q̄ sit quarta.Cū enim in tertia qōne:q̄ precessit sit tractatum de deficiente in ꝓbationibus accusationis quo casu poterat merito dubitari an re9 esset cogēdus se purgare,ꝛ ondere suā innocētiā.congrue igit hāc quintā qōnem: in qua de hoc agitur post illā ꝓsequit ante quartā.Arch.Diuidit aūt ista qđ in quatuor partes.In prima parte probat ꝑ q̄tuor autboritates:ꝙ sacerdotes ex leui causa iurare non debent.In scđa ꝓbat quasi ꝯrīū videlicet ꝙ ex iusta causa iurare pñt.In tertia q̄rit vtrū parētes debeant se purgare igne vel aqua filios nō oppressisse.In quarta q̄rit vtrū monomachia vel alia purgatio vulgaris sit cōcessa.scđa ibi.in.§.verū.tertia ibi.in.§.iuramēto.quarta ibi.in.§.sed q̄libet.ℂ Questio antē ista qnta est.vtrum deficiente accusatore reus sit cogendus ad purgationē.Et allegat pro vtraꝗ parte.Et primo ꝙ non sit cogendus:q2 clerici iurare nō debent.Et post arguit pro alia parte sc3 ꝙ sit cogendus.Et vt melius pateant sequēda vidēdum est de octo.

Diuisio. Questio.

1 ℂ Primo quid sit purgatio.
2 ℂ Scđo quot sint species purgationis:ꝛ que earum admittēda:ꝛ exigenda in ecclesiasticis iudicijs.
4 ℂ Tertio quando sit indicenda,ꝛ quando non.
5 ℂ Quarto qualiter fieri debeat.
7 ℂ Quinto vbi fieri debeat.
8 ℂ Sexto quot debent esse purgatores.
10 Septimo quales debent esse purgatores.
11 ℂ Octauo que pena sit eius qui in purgatione deficit.
1 ℂ†Ad primū rñdet ꝙ purgatio est ſm Ray.de obiecto crimine innocētie ostensio.sc3 ꝑ iuramētū vel alio modo ſm Gof.
2 ℂ†Ad scđm rñdet.ꝙ due sunt spēs purgationis:sc3 canonica que approbat in hac qōne,ꝛ de qua tractatur extra.de pur.
3 ca.ꝛ que indicit clericis:ꝛ laicis.†Alia est vulgaris a vulgo inuenta:q̄ fit per aquā feruentē,vel frigidā vel tactu ferri candētis:vel ꝑ monomachiā ꝛ hmōi.Hec ex toto relegata est ab ecclesia ꝛ generalr omni xp̄iano nec est indicēda alicui clerico:vt laico,libero,vel seruo.vt.j.ea.mēnam.ꝛ.c.cōsuluisti.ꝛ.c.monomachiā.vū si aliqua capitula videant idicere hāc purgationē. vt.j.e.q.v.nobilis.abrogata sunt.Est enim ꝯ preceptū dñi:sc3 illud nō tentabis dñm Deū tuū.Deute.vj.ꝛ Mat.iiij.ꝛ Luc. iiij.Et ꝯ illud.i ore duorū vel triū ꝛc.Mat.xviij.hec eñ fabri
4 cante diabolo inuenta sunt.vt.j.e.mēnam.ℂ†Ad tertium rñdet ꝙ reus deficiente accusatore aut laborat sinistra fama:aut nō.Si nō:nō cogit ad purgationē.vt.j.vj.q.v.ꝙ aūt.Si vero laborat sinistra fama distinguēdū est.Aut eñ oritur illa mala fama ex inimicorū cōfictiōe,aut ex maledicorū obtractiōe:aut ex probabili ꝛ verosimili ꝓsumptiōe.Si i primo casu.Si mala fama vagat tm̄ apud inimicos ꝛ maledicos,ꝛ viles non est exigenda purgatio.j.e.q.auditū.ꝛ extra de purga.ca.cū in iuuentute.ꝛ.xj.q.iij.in cūctis.Aut mala fama vagat apud graues ꝛ maiores de ꝑplo,ꝛ ꝑsertim apud iudicē suū ordinarium: tunc vndecūꝗ orta sit mala cogēdus est ad purgationem.vt extra de pur.ca.si qs p̄sbyter.ꝛ.c.quoties.ꝛ duob9.c.ṗcedentib9.ꝛ.c. nos inter alios.In scđo vero casu qñ sc3 mala fama,orta est a maledicis:idē est obseruādum.qm̄ si vagat mala fama apud graues,ꝛ maiores hoīes de populo indicēda est purgatio.In tertio casu nō est dubiū:quoniam cogitur talis infamatus ad
5 purgationē.vt.j.e.q.presbyter.ꝛ extra de pur.ca.vt.s̄.ℂ†Ad quartū sc3 qualr fieri debeat talis est forma ſm Host.in summa.e.ti.infamat9 iurabit se immunē ab eo:quo laborabat infamia.vnde si infamat9 sit quis ꝙ ad ecclesiā scti Petri simoniace p̄sbytero Petro dederit iurabit sup sācta dei euāgelia:ꝙ ꝓ ecclesia scti Petri p̄sbytero Petro danda nec aliqs ꝓ eo se sciente ṗtiū recepit,extra de pur.ca.quoties.Nec illud omitti
6 dз inqt Host.†ꝙ si qs i dignitate certa vel ordine cōstitutus: infamatus sit de simonia:de vēditione iustitie:de incōtinētia: vel quouis alio crimine nō cogit iurare,ꝙ nūꝙ cōmiserit hec crimina:vel alia añ suā ꝓmotionē.Sic eñ posset cogi ꝙ a tpe natiuitatis sue nō peccasset mortaliter,qđ esset iniquum.vt ꝓbatur.xxiiij.di.fraternitatis.ꝛ extra.de pur.ca.accepimus.§. j.sз sufficit.ꝙ iuret ꝙ a tpe ꝓmotiōis sue illa nō cōmiserit.ar. de eo qui cog.consan.vxo.sue.c.discretionē.c.penul.ꝛ de iureiuran.c.quēadmodum.in prin.Cōpurgatores vero iurabunt ꝙ credūt infamatum verū iurasse:vt in predicto.c.quoties.in fi. Non ergo iurabunt ꝙ immunis sit simpliciter : quia hoc esset periculosum.sed iurabunt q̄tum ad propriam cōscientiā sicut
7 dictum.ℂ†Ad quintum:sc3 vbi fieri debeat.Respōdetur ꝙ si apud populum est infamatus:in publico purgabitur:vt.j. e.questio.presbyter.Si vero apud paucos sit infamatus:tunc coram illis paucis ꝛ iudice debet fieri purgatio.vt.xv.questi. v.c.j.Si vero infamat9 fit publice inter laicos:corā ipsis purgabit se.Si vero inter clericos tantum infamatus sit:tunc coram ipsis tantū se purgabit.Nā vt dicit Augustinus vbi nascitur malum:ibi moriatur.s̄.ij.q.j.si peccauerit.scđm Hosti.
8 ℂ†Ad sextū,sc3 quot debēt esse purgatores rñdetur ꝙ eps purgat se manu duodena sui ordinis.i.cum.xij.epis.sacerdos sexta.i.cū sex sacerdotibus.diaconus terna.i.cū tribus diaconibus purgandus est.j.e.q.c.omnibus.ꝛ.c.si legitimi.ꝛ.c.presbyter.vnde versus.pontificē paruum purgat manus duodena.Sexta sacerdotē,leuitam tertia purgat.maior maiori:mi
9 nor est adhibēda minori.ſm Host.ℂ Sed surgit hic qđ.†qd dicendū est de subdiaconis ꝛ alijs inferioribus. respondendū est vt dicit Hug.non est expressum in iure.Sз credo ꝙ qlibet eorū simpla manu pōt purgari:ꝛ hoc argumēto illius ꝙ in cā criminali subdiaconus ꝛ quilibet inferior pōt iudicari ab vno solo epo.ꝙ non obtinet in superioribus.xv.q.vij.felix.Hugn.

Rñdet ad primum. Ad scđm. Ad tertiū. Ad quartū Hostien. Ad quintū. August. Ad sextū. Versus. Questio.

Circa

circa tamē hunc assignatū compurgatorū numerū:licet id qđ dictum est sit regulare:nihilominus hodie numerus ille arbitrarius est, ꝛ in arbitrio iudicis est.sc3 quota manu quis se purget.q̄ꝗ enim maior:q̄ꝗ minor taxandus est secundū ꝙ infamia vel crimē sit magis vel minus grauia.j.e.q.presbyter.ꝛ.c.oībus.in fine.vnde Inno.indicit cuidā decano purgationē cum.xiiij.sui ordinis.extra de pur.c.inter solicitudines. Et cuidā epo indixit purgationē cū duobus abbatibus tantum.extra de pur.ca.cū in iuuētute.ꝛ ad hoc.extra.de accu.cū p. ℂ Ad septimū.sc3 quales debent esse cōpurgatores.iuxta Hosti.in summa,ꝙ requirit ꝙ sint eiusdē ordinis siue dignitatis.si inueniri possunt.extra.de purg.c.inter solicitudines. est tñ notandū,ꝙ qñ hi qui eiusdem ordinis sunt inimici sunt infamati vel esse presumunt admittunt compurgatores ordinis inferioris.vt.j.e.q.c.si legitimi.ꝛ extra.de purg.ca.cum in iuuentute.§.fi.Idē videt si tot epi non inueniunt.vt in.c.quoties.quinimo ex eadē causa deficiētibus clericis laici admittentur.vt.j.e.q.oībus.in fi.vel etiā femine deuote ꝛ honeste.vt xviij.q.iij.in decima.in fi. Preterea tales requirunt compurgatores qui vitā ꝛ cōuersatione infamati cognoscāt,ꝛ presen
11 tem ꝛ preteritā vt in.c.predicto.inter solicitudines.† ℂ Ad octauū.sc3 qua pena veniat puniendus:qui in purgatione defecerit.dicit Hosti.Trado tibi regulā,ꝙ sicut puniret de crimine:de quo impetebat si cōuinceret:cōsiderato modo agendi:sic puniet si in purgatione deficiat.vnde si accuset quis de crimine qđ depositionem inducit,ꝛ indicatur purgatio in qua prestanda accusatus deficit deponet.extra.de simo.c.de hoc.ꝛ c.insinuatum.ꝛ extra.de accu.cum.p. Si vero purgationē rite perfecerit iudex sine mora, ꝛ difficultate debet suspēsionem si facta fuerit relaxare,ꝛ eū ab infamia criminis absoluere.extra.de pur.ca.ex tuarū. Lege tex. ℂ[Non cogit.] verū est:cū de iure cōi talia a talibus possidentur. Secus in alijs.tūc eñ oportebit possessorē probare titulū possessionis sue:vt si quis eps vel archieps vtatur pallio extra missarū solēnia.vt di.C. contra morē.ꝛ in decimis a laico possessis. Nam prescriptione se tueri non potest.ar.xvi.q.iij.§.sic ꝛ predia.Hug.[non cogitur] dicit Archi.verum est in simpliciter negāte:secus in excipiente:vt dicā.x.q.iij.q2.ꝛ de hoc in glos.[autboritate.] alia probatio.scilicet ꝙ sacerdos non est cogendus ad purgationem sic arguendo. Sacerdos vel alius clericus non debet iurare.sed purgatio non est recipienda nisi per iuramentū.ergo sacerdos ad purgationem non est compellendus.

Ad septimum. Hostiensis. Ad octauū Hostien. Exponit literam.

1 Sacramentum siue iuramentum regulariter non est exigendum a sacerdotibus.
4 Prelatus damnum ecclesie illatum repetens debet quantitatem damni iurare:

Sacramentum. Sequitur.c.j.quod inducit ad probandum presuppositum rationis sue:qđ fuit ꝙ sacerdos aut alius clericus non deberet iurare. Breue
1 est in quo conclusio ista ponitur † ꝙ sacerdotibus sacramentum siue iuramentum non est exigendū regulariter. Pro pleniori intelligentia huius capituli ꝛ sequentiū queruntur duo.
2 ℂ Primum est vtrū purgatio debeat fieri per iuramentum.
3 ℂ Secundum est vtrum ad purgationem possit aliquis cogi.
2 **Ad primum** Sic procedit.† Et videtur ꝙ purgatio non debeat fieri per iuramētum.primo per.c.presens ꝛ tria sequentia. ℂ In oppositum est.c.presbyter.j.e.q.ꝛ.c.l3.ꝛ per multa alia.c. ℂ Respōdeo dicendum est ꝙ purgatio canonica debet fieri per iuramentum. ista conclusio patet primo per diffinitionem purgationis supra positā qua dictum est. Scđo patet autboritate diuine legis.dicitur enim Leuit.xxj.vbi dicitur de inuento cadauere hominis occisi in aliqua ciuitate.ꝙ maiores natu ciuitatis illius venient ad interfectum,ꝛ lauabunt manus suas, ꝛ dicent manus vestre non effuderunt hunc sanguinem ne oculi vestri viderunt,ꝛ hoc super vitulā cesam.Ex qua lege manifeste patet autboritas purgationis per iuramentū. Conclusio etiam patet per multa capitula huius questionis.patet etiam extra de pur.ca.per totū. ℂ Ad capitula in cōtrarium inducta respondetur.ꝙ his autboritatibus vt dicit Alexander de balis in tertio non prohibentur omnimodo iuramēta fieri a sacerdotibus:sed tantum incauta ꝛ ea que pro qualibet causa temporali iudicio offerūtur.Cum autem populari infamia sacerdotes opprimuntur:tunc ad innocentie sue ostensionem iuramenta debent offerre.vnde Gregorius.si quis episcopus vel quilibet sacerdos a populo accusatus fuerit,ꝛ certi testes inuenti non fuerunt:qui criminis illati veritatem dicant:iusiurandum in medio faciat,ꝛ illum testem proferat de innocentie sue puritate:cui nuda ꝛ aperta sunt omnia.ad hebre.iiij.

Primū ar. Opponit ꝛ Rñdet. Ad argu. Alexander de balis. Gregorius.

3 **Ad secundum** sic proceditur.† Et videtur ꝙ ad purgationem nullus cogi possit. Primo sic. Nullus potest licite cogi ad id qđ diuina lege ꝛ apostolica prohibetur sed iurare prohibet Mat.v. Ego dico vobis non iurare oīno.ꝛ Jacobi.v.dicit ante omnia fratres nolite iurare ꝛc.ergo ꝛc. ℂ Scđo sic arguitur.ex.c.auditum.j.e.q.vbi Leo papa. Ego Leo papa sancte romane ecclesie purifico me in conspectu vestro:corā dño.ꝛ.j. Hoc autē faciens non legē scribo ceteris:qua id facere cogant. ℂ In oppositum est.c.j.e.qđ.si mala.ꝛ alia plura.c.sunt ad idem. Ista questio mota est.extra.de pur.ca.in.c.nos.ꝛ ibi soluitur:vbi Alexander tertius ita inquit. Quia nos tua fraternitas consulere voluit:vtrum eps parochianū suū ad purgationē cogere possit. Respōdem9.ꝙ si de aliquo crimine publica laborat infamia accusatore ꝛ testibus deficientibus ad purgationē est per epm cōpellendus:nisi forte super ipso ad superiorē iudicē duxerit appellandū. ℂ Ad rationes in oppositū rñdet. Ad primū rñdetur ꝙ per illud Mat.v.ꝛ per illud Jaco.v.non excluditur omne iuramentū:sed tantū incautū, ꝛ qñ non est necessitas.als periret veritas iustitie in multis:sicut als plenius dicet. ℂ Ad scđam rñdetur.ꝙ canon ille Leonis pape intelligitur de successoribus summi pontificis:q2 nō habēt superiorem iudicē:sed relinquunt dño iudicandi.ꝛ ista pro nunc sufficiant.alia iurisperitis relinquimus. Lege tex. ℂ[Sacramentum.a summis].i.epis.j.e.q.vij.accusatio.ꝛ.e.q.j.legum. Archi.[nisi pro recta].i.catbolica fide seruanda:sc3 cum redeunt ab heresi.tunc eñ iurare debent se obseruaturos fidem catbolicam.vt.s̄.j.q.vij.quoties.ꝛ de cōse.dist.ij.ego Berengarius. Hug.ꝛ Archid.[vel pro recta fide].i.pro canonica institutione:q2 fides canonica siue catbolica institutio appellatur.vt de conse.dist.iij.si non sanctificatur. Et ita exponit per aliquos q2 multi casus sunt:in quibus etiā a clericis exigit iuramentū qui notant per hos versus. Pax:ꝛ fama:fides:reuerētia:cautio damni: Defectus veri poscunt sibi magna caueri. Et dolus ꝛ dñs caput ꝛ conclusio litis.[pax] q2 pro pace quilibet iurare tenetur.vt.xxij.q.j.c.j.[fama] pro fama declaranda an est infamis sacerdos debet iurare.vt.j.e.q.si mala fides.vt redeuntibus ab heresi:qui iurare debent:vt dictū est.[reuerentia] qñ archieps impetrat pallium.pro reuerentia debet iurare pape obediētiam, ꝛ fidelitatem.vt de elec.significasti.ꝛ dist. C.optatum. Et idē dicendū videt de quolibet sacerdote: qñ ecclesiam recipit ab epo.vt extra.de iureiur.querelā. [Cautio
4 damni]†q2 prelatus damnū ecclesie illatū repetens debet quātitatem damni iurare.vt.s̄.e.q.j.in prunis.[defectus veri.]q2 propter inopiā testiū pro veritate dicenda cogitur testis testificari.vt.xvij.q.ij.ꝗꝗ.[dolus.]vt qñ timet de lapidatione ecclesie:tūc iurat prelatus.vt di.xxvij.de syracusane[dñs]pro fidelitate domino est iurandum.vt.xxij.q.v.de forma.[Caput ꝛ conclusio litis.]vt est iuramentum de calumnia:quod debēt facere clerici.vt extra.de iura.calum.c.penul.ꝛ vltima.sed non coram laico. Item sunt alij casus vt quando absoluitur ab excommunicatione.vt.xj.q.iij.cum aliquis.

Primū ar. Scđm arg. Opponit i cōtrarium. Respōdet. Ad primū arg. Ad scđm. Exponit literam. Versus.

Nos sanctorum. Istud est secundum ca.ad idem eiusdem pape. Lege text. ℂ[Prohibemus incauta].i.in casu illicito facta. Hugu.ꝛ Archid.

Exponit literam.

Sacramentum. Tertium.c. Et ad idē. Lege tex. Oblatū.i.sine causa. Hug.ꝛ Archi.vel refert se ad sua tempora qui cornelius antiquissimus fuit quando adhuc sacerdotes non sic iurabant. Hug.sed melius est vt exponatur sicut supra pro recta fide.i.pro canonica institutione nunquam fieri debet quantum in iurante est quia non debet se ingerere.vt.xxij.questione.j.si peccatum.

1 ☞ Clericus an possit conuenire laicum coram iudice ecclesiastico.
2 Laicus an possit habere controuersiam contra clericum.
3 Deferendum an sit magis clericis quam laicis.
4 Clerici qualiter iurent.

Si quis presbyter. Ad idē est hoc capitulū quartum ex concilio triburiensi cuius capituli cōclusio est ꝙ si sit casus ꝙ presbyter cōtra laicū:aut laicus cōtra presbyterum habeat controuersiam,ꝛ alterum expediat se purgare propter defectū plene probationis:laicus purgabit se per iuramentum,ꝛ presbyter per consecrationem suam se purgabit. Et diuiditur in duas partes. In prima dicit,qđ dictum est. In scđa assignat rōnē.scđa ibi:q2 sacerdotes. Ali

Diuisio.

Exponit literam.

qua parua dubia que sunt in hoc capitulo declarabunt in expositione litere. Lege text. ¶ [Si quis presbyter.contra laicum.] ¶ Hic surgit questio.† quomodo clericus cõuenire potest laicũ corã iudice ecclesiastico cũ semper actor debeat sequi forũ rei: siue propulsati.vt.j.xj.q.j.experientie. Respondetur iuxta Hug.⁊ glo.ꝙ loquit hoc.c.secundũ consuetudinẽ alicuius loci:vel locorũ:vbi episcopi habẽt potestatem super omnes.⁊ oẽs cause siue clericorũ siue laicorum ibi tractantur corã iudice ecclesiastico.sicut forte erat ibi:vbi factũ erat hoc conciliũ.als autẽ regulariter actor sequitur forum pulsati vt dictũ est vel refertur ad antiqua tempora:quando omnes cause referebant ad ecclesiam,⁊ presbyteri iudices erant negotiorum etiam laicorum.vt.xj.q.j.relatum.⁊.c.placuit.⁊ dist.xcv. ecce.vel forte loquitur de causa ecclesiastica:sicut de decimis. de iurepatronatus.que non debent tractari nisi coram ecclesia.vt.vj.q.ij.epũs.⁊ extra.de iudi.quãto. [Laicus cõtra presbyterũ.] ¶ Hic surgit questio † Utrũ laicus possit habere cõtra presbyterũ controuersiã. Et videtur ꝙ non.quia laicus non debet admitti ad accusationẽ clericorũ.c.decetero.extra de testi.⁊.c.cum.p.extra.de accus. ¶ Respondet iuxta.Hugu. qui videtur nobis bene dicere.ꝙ hoc intelligendũ est in causa ciuili:q2 de criminali intelligi non potest.cum laicus non recipiatur in accusatione clericorũ:vt dictũ est. Intelligit igit in causa ciuili:puta cũ laicus agit contra presbyterũ:dicens illũ debere sibi decem:sed non habet inde testes.⁊ tunc scdm arbitrium epi vel laicus iurabit tantũ ab eo sibi deberi:vel presbyter interrogabit. Et si respondet se non debere:eius responsio pro iureiurando reputabitur. Et referk hoc ad antiqua tempora:quãdo tante perfectionis erãt clerici,ꝙ credebatur simplici assertioni eorum.sed iam necessarium est iuramentum.de hac materia legit ⁊ no.extra.de iureiur.si xps.⁊.c.vlt. Archi. [Sine personarũ acceptione.] Sed hic surgit questio.† Nunquid magis deferẽdum est clericis:ꝙ laicis. Rũdetur ꝙ licet in aliquibus deferendum sit magis clericis quã laicis:sine tñ acceptione personarũ est snia danda.qm in iudicio non debet esse acceptio personarũ:vt patet Leuit.xxx.Deut.j.⁊.x.⁊.xvj. q2 vt scribitur prouer.xxviij.⁊.xxix.accipere personã in iudicio non est bonũ.vnde Hu.dicit,ꝙ hoc qd hic dicit est intelligendũ quo ad articulum sententie:in qua non est plus vni deferendũ:quam alij.ar.iij.q.ix.vere.⁊.xj.q.iij.summopere. Non quãtum ad alia q2 laicus iurat,⁊ nõ clericus.vt hic. Non ergo hoc verbo priuilegiũ alterius tollitur:sed gratia iustitie sic dicit.xj.q.iij.quater.⁊.c.quicũq3.Hug.[vice iuramẽti.] Hic surgit questio.† Nunquid etiã tunc iurat cum per consecrationẽ iuret:cum etiam per crucẽ non consecratã vel lapidem iuret. vt.xxij.q.v.qui periurat. Rũdetur iuxta Hugu.ꝙ iurat:sed non quãtum ad opinionẽ vulgariũ:qui non putãt hoc esse iuramentũ.ar.xxij.q.j.si autẽ.[q2 sacerdotes.] scda pars.[polluetur.] ¶ Hic surgit alia questio.quomodo dicende sunt manus sacerdotis pollui cum iuramentũ de se non sit peccatum: nec cõtra dei preceptũ.xxij.q.j.si peccatũ.⁊.c.in nouo. Respondetur.primo.ꝙ per hoc iam non polluitur manus sacerdotũ: sed hoc dicitur secundũ opinionẽ vulgarium:qui putant manum presbyteri pollui:si iurat tangendo librum:vel reliquias vel crucẽ:nec credunt aliquẽ iurare.nisi tangat hoc vel illud Hug.Lau.⁊ Archi. Uel scdo dicit ⁊ videtur nobis magis ad propositũ,ꝙ loquitur de illis qui pro leui causa:vel vili causa iurant. Unde isti tales bene possunt realiter dici pollui cum peccent. Et ad hoc videt induci authoritas euangelij:que inducitur Mat.v. Nolite omnino iurare.i.incaute.⁊ ex leui causa temerarie.vnde dominus hic nõ prohibet simpliciter iuramentũ:cum ipse dicat Hiere.iurabis in iudicio ⁊ in veritate ⁊ in iustitia:sed prohibet iuramentũ temerariũ[⁊ indiscretũ].i. absque veritate, ⁊ iustitia.[a malo].i.ab incredulitate ⁊ infirmitate eius cui iuratur.[vicem].distinc.xxj.in nouo.Hugu.

Questio. 1 — Rñdet.
Questio. 2 — Respõdet.
Questio. 3 — Rñdet.
Questio. 4 — Respõdet.
Questio. — Rñdet.

Uerum. §.est. In quo incipit scda pars questionis. In qua probat contrariũ eius: quod quasi premissum est.videlicet ꝙ ex iusta causa possunt iurare sacerdotes.puta in presenti materia sc3 ad purgandã infamiã. Et hoc probat per.xij.authoritates sanctorũ patrũ.Archi. Plane ista authoritatũ multiplicatio hanc compilationẽ gratiani magis dicit onerosam studentibus:quam vtilem. Diuiditur autem in duas partes.§.iste. In prima respondet ad capitula prima tria. In secunda dicit.ꝙ ex iusta causa scilicet ad purgationem fame possunt iurare sacerdotes.secunda ibi:cũ autem ⁊c. Lege tex. ¶ [His authoritatibus] scilicet trib⁹ precedẽtibus debere intelligi de iuramẽto incauto ⁊ illicito:puta si desunt sibi tres comites.scilicet iudicium discretionis:veritas,⁊ iustitia. Ad quartam vero nõ potest.sed satis remissum est.in fine illius.c.[Cum autem.] secunda pars. [populari.] id est publica.[opprimuntur.] id est infamantur.

Diuisio.

1 ☞ Clericus infamat⁹ a populo vel in populo si deficit probatio iuramento purgare debet infamiam sibi impositam.

Presbyter. Hec est prima authoritas,⁊ est beati Gregorij pape.in qua conclusio est sicut in rubro ponitur.† ꝙ clericus infamatus in populo vel a populo si deficit probatio iuramento purgare debet infamiam sibi impositam. Omnia plana sunt. Lege tex. ¶ [Presbyter.] id est episcopus. Hug. [vel quilibet sacerdos] forte vocat sacerdotem quemlibet clericum more seculariũ. Hug.ar.extra.de coha.cle.⁊ mu.si quisquam.sicut ⁊ nomine clerici quilibet episcopus vel sacerdos continetur.xj.q.j.de persona. [accusatus.] id est infamatus. Hug.[qui criminis.]de quo erat infamatus. Archi. [in medio populi.] apud quem infamatus erat:quasi in publico ⁊ in conspectu populi coram omnibus [fiat] cum numero solenni compurgatorem cui statuitur.j.e.q.si legitimi. Ber. [testem] scilicet deum.[cui aperta.]ad Hebre.iiij.

1 ☞ Diabolus dicitur antiquus hostis generis humani. Et quare homini inuideat.nu.2.
3 Purgatus debet denuntiari bone fame ⁊ bone opinionis: nec debet remanere aliqua dubietas de eius vita.

Habet. Sequitur scda authoritas,⁊ est eiusdem Gregorij in registro:in quo narrat qualiter Gregori.voluit:vt Leo episcopus infamatus licet inquisitione diligenti premissa repertus fuerat sine culpa. Nihilominus voluit ad maiorẽ cautelã ipsum iuramento purgari. Et diuidit in tres partes. In prima ponit exordiũ. In scda narrat casum. In tertia cõcludit: vt cum omni charitate ⁊ honore debito sit ab ipso imperatore suscipiendus ⁊ honorandus.scda ibi:quoniã igitur.tertia ibi: pro qua ⁊c. Lege tex. ¶ [Habet.hostis.] † diabolus antiquus hostis qui ab initio humano generi aduersatus est tanꝙ hostis.[a] vt patet Geñ.iij.de quo.j.petri.v.viriliter agite,⁊ cõfortamini in domino:quia aduersarius vester diabolus ⁊c. [Inuidia] † diabolus em inuidit homini: dolens ꝙ homo ascẽdit in celũ vnde ipse ceciderat,⁊ sub specie serpentis venenum homini propinauit.vnde mortem est assecutus. Gene.iij.sap.ij. Inuidia mors intrauit in orbẽ terrarũ. [deijcere] dum enim diabolus nõ potest sanctos diuino auxilio pmunitos deijcere in culpam conatur lacerare infamãdo.[qm igitur.] scda pars [contra sacerdotale propositum].i.que non cõueniunt sacerdotali aut episcopali dignitati. Hu.[cordi.ambiguũ].i.scrupulosum.omnis scrupulus auferendus est.C.de interdi.ma.l. iij.Lau. [Ex abundanti.] ideo forte dici:quia non erat infamatus apud bonos ⁊ graues:sed tantũ apud infames.⁊ ideo non tenebatur se purgare.vt.xj.q.iij.inter vel forte eum papa purgare cum pluribus quam exigeret ad infamiam illã purgandam,⁊ hoc fecit ad cautelam.sicut ad cautelam imponitur penitentia absolute coacto.dist.l.presbyteros.[⁊ furioso sanato].xv.q.j.si quis insaniens. Et credimus:ꝙ hec superabundans cautela fuit obseruata q2 apud imperatorem.iste eps videt infamatus.qm Gregorius hoc imperatori scribit. [sacramenta] dicit in plurali propter cõpurgatores plures concurrentes. Hu.⁊ Archi.[magna fuimus exultatione gauisi] quia gaudet prelatus in bona fama subditorum[pro qua re.] tertia pars.[suscipiat em sufficienter] q2 leo papa proprio iuramento se purgauit ab imposita infamia:mãdat papa ꝙ ad reuerentiam sacerdotalem.i.episcopalem suscipiatur. [nec aliqua.] ar.† ꝙ purgatus debet denuntiari bone fame, ⁊ bone opinionis : nec aliqua de eius vita debet remanere dubietas. vt.xv.q.v.c.j.⁊ de consec.dist.ij.ego Berengarius.⁊ extra.de pur.c.ex tuarum. [In eius persona.] In persona enim subditorum dicitur honorari cum illi honorantur. vt hic.⁊.iij.q.j.deus ergo similiter dicitur affligi:crucifigi : iniuriam pati: recipi:sperni:vendi:negari:pati:persequi:purgari : scandalizari.cum illi affliguntur crucifiguntur ⁊c.vt.xvj.q.j.reuertimini.⁊.iij.q.j.nulli.cum multis alijs ⁊ Luce.x.dicitur qui vos recipit me suscipit. Et qui vos spernit me spernit.

Diuisio.

a ¶ Tanquã hostis. diabolus quare dicat fortis vide archi.i.c.sunt plurimi.nu me.6.q.j.et ibidem.nu.7.quare dicat rugiẽs.

Archid.

Mennam. Ad idem inducit hec tertia authoritas:ꝙ est eiusdẽ gregorij in registro ad reginã francie. Casus capituli est iste. Iste eps menna erat apud reginã francie infamatus:propter quod ipsum transmisit ad papam.papa illo constituto corã eo fecit inquiri de his:super quibus erat infamatus,⁊ eo non inuẽto culpabili fecit illum purgari proprio iuramẽto.⁊ eum purgatũ ⁊ absolutũ misit ad propria. Et diuiditur hoc.c.in tres partes. In prima narrat quod dictum est. In scda committit ꝙ arbitrio regine deficiẽte accusatorẽ deberet se

Casus.

Diuisio.

beret se iterum purgare duobus sibi adiunctis sacerdotibus. In tertia prohibet ne vulgari purgatione candẽtis ferri vel ⁊c.purgetur.scda ibi:purgationem.tertia ibi : vulgarem deniq3.plana sunt omnia ⁊c. Lege tex. ¶ [Mennam.requirentes.] Hic surgit questio.qualiter absente accusatore cognouit de crimine vel cognoscere potuit. Ad hoc respondet Hu. dupliciter.primo ꝙ in hoc.ca.non dicitur accusator fuisse absens.secundo ꝙ credit ꝙ nõ fuit accusatus iste episcopus: sed tantũ infamatus, ⁊ apud sedem apostolicã delatus. Et idem sentit Joan.⁊ Archidi. Sicut hic ponit rationem eius quod premittitur.⁊ vsq3 ad locũ istum est tota litera siue cõstructio suspensiua. Archi.[affligere] clare innuit ꝙ infamia que precessit purgationem deinceps in nihilũ obsit.sic supra.c.proxi. j.e.mandastis.iuxta si. Nam per purgationem demonstratur infamiam siue accusationem fuisse falsam:que neminem pregrauat in aliquo.xxviij.dist.q2 sunt.in si. Archi. [Purgationem.] scda pars.[Duobus.] Hic surgũt plures questiones. Prima quomodo cum duobus purgatus dicatur:cum legitimus numerus compurgatorum sit.xij.vt.j.e.c.si legitimi.⁊ c.presbyter.⁊.c. omnibus. ¶ Respondetur dupliciter.primo iuxta Hugu.⁊ Archi.ꝙ cum hoc hodie sit arbitrariũ:sic placuit pape. Secundo ꝙ forte iam coram papa se decima manu purgauerat,⁊ postea coram regina cũ duobus,⁊ sic legitimus numerus episcoporum fuit in purgatione sua. ¶ Secunda questio quare coram seculari iudice ad purgationem compulsus est. ¶ Respondetur iuxta Hug.ꝙ hoc non prohibetur in canonibus:scilicet clericos in presentia laicorũ purgari:si apud eos infamati fuerint.sed bene prohibetur ne a seculari iudice iudicentur.aut ad purgationem compellant. Iste autem episcopus a papa est compulsus,⁊ nõ ab aliquo seculari. ¶ Tertia questio quare bis ad purgationẽ est compulsus. Respondetur ꝙ quadam necessitate factum est:vt bis purgaretur infamatus. Infamatus enim erat apud dñm papã, ⁊ apud reginam,⁊ vtroq3 simul non poterat se purgare. Et sic quadam necessitate factum est:vt bis purgationem subiret. [vbi].i.ex quo.[cessauerit.]olim [coram nobis].i.non apparuerit scdm Hug. Sed Goffr.exponit.i.si nullus cum accuset.ergo innuit ꝙ post primã purgationem admittitur accusator.ar.xxxiij.q.ij.admonere.vbi post penitẽtiam permittitur accusari. Item sicut post absolutionem fit purgationis indictio.vt extra de accu.veniens. Ita videtur ꝙ post purgationem admittitur accusatio.vt.s.c.proximo.vbi post purgationem oriri potest dubietas. Archi.[Uulgarem.]tertia pars.vulgarem a vulgaribus non a legum vel canonum peritis introductam, ⁊ vsitatam.Hug.[cuiuslibet].i.alterius. Hug.[inuidia].i.diabolo inuido. Hu.[prohibemus] ergo derogatũ est illis capitulis:que videntur inducere vulgarem purgationem. Hugu. Uerum de ista vulgari purgatione plenius.j.dicemus.

Exponit literam. Questio. Rñdet.
Questio. Rñdet.
Questio. Rñdet.
Questio. Rñdet.

Quanto. Sequitur ad idem.extra authoritates eiusdẽ Gregorij in registro. Ista duo capitula sc3 presens ⁊ sequens loquunt de eadẽ materia. Casus est iste. Maxim⁹ salonitanus episcopus dicebat venisse ad episcopatũ per simoniã:infamabatur etiã de fornicatione.excõicatus etiã a Gregorio missarũ solẽnia celebrauerat.scribit ergo Grego.notario suo rauenne cõmoranti,ꝙ si ille purgatus est de illa simonia per sacramentũ ⁊ de illa fornicatione ⁊ de alijs que ei obijciebant dixerit se innocentẽ,⁊ penitentiam egerit:de eo ꝙ excõicatus missam cantauerat debeat ei dare epistolã Gregorij:in qua prefato maxime reddebat suam gratiam ⁊ cõmunionem. Et potest hoc.c.diuidi in tres partes. In prima Gregorius reddit attentũ ipsum notariũ:cui scribit. In scda imponit mãdatum. In tertia subiũgit rationẽ ipsius.scda ibi:prouide.tertia ibi: quia sicut. Lege text. ¶ [Quanto.] Subaudi plus. Archidi. [Creditur].i.cõmittitur tibi. Hug.[necessarias].i.vtiles, ⁊ magnas.Hug.[iniungi.]tibi a nobis als[credi.] Et est idem sensus. Hug.[tanto.]subaudi.[magis strenuũ].i.fortem:efficacem:vigilantem.strenuus forte dictus est quia sternẽdo aduersa renuat ẽm papiam Archi.[prouide.] scda pars.simoniaca.v.s.j.q.j.fertur.in prin. Archid.[prestito sacramento.] ¶ Hic surgit questio.an habuit cõpurgatores. Respõdetur iuxta Hug.dupliciter. Primo ꝙ forte habuit licet non exprimatur in capitulo isto. Scdo ꝙ non habuit nec fuit necesse ꝙ hanc gratiam ei papa voluerit facere. ¶ [De alijs.] sc3 tẽporalibus[malis.]scilicet fornicatione vel adulterio ⁊ huiusmodi.dist.lxiij.salonitane.scdm Hu.quod.c.loquit de eodem ẽm Bart.brix. Archi. ¶ Sed hic surgit questio.quare de istis se non purgauit. Ad hoc quidam dicũt,ꝙ de grauioribus quis debet se purgare per iuramentũ. De leuioribus creditur simplici ⁊ nude assertioni eius ⁊ responsioni. Dicit autem Hug. Ego potius credo,ꝙ de illis non erat ita diffamatus:vt indigeret purgatione.quod verius videtur. Nam cum obijceretur fornicatio si fuisset infamatus publice cũ iuramento debuisset purgari.extra.de purg.ca.si. Et idem sentit Joã.in glo.se.dicens.ꝙ fuit exilis infamia. Archi.[tantũmodo inquisitus.] quasi non cõpulsus ad sacramentum.Hug.[Respondet] ar. ꝙ vni soli de se creditur.quod fit cum alterius causa non leditur.de conse.dist.iiij.placuit.⁊.c.cum itaq3.[de inobedientia.] qua excõmunicatus diuina celebrare presumpsit.vt dist.lxiij. salonitane.[deputauimus.] id est mandauimus. Hinc videtur ꝙ sequens.c.precessit istud:scilicet ex eo quod ibi dicitur. vt scripsim⁹ pt3 ꝙ hoc precessit.[quia sicut] tertia pars. [seueros.]xxiij.questione.iiij.precepta.in fin.cum tribus capitulis ibi sequentibus. Archi.[non debemus]scilicet de honestate.ar.ꝙ dispensatio est facienda, ⁊ ꝙ cum penitentibus mitius est agendum.ar.dist.l.dño sancto.⁊.xj.q.iij.de illis. Hug.

Casus.
Diuisio.
Exponit literam.
Questio. Rñdet.
Questio. Respõdet.

1 ☞ Episcopus an possit dispensare sine authoritate pape eũ qui contempsit celebrare diuina suspensus. Et quid si ignorauit se suspensum.nu.2.

Qua de causa. Quinta authoritas est ad idẽ, ⁊ est eiusdẽ Gregorij scribentis de eadem causa archiepiscopo rauenateñ. In quo talis est conclusio.ꝙ si ille episcopus purgat se sic ⁊ sic respondit iniungat penitẽtiam de eo ꝙ excõmunicat⁹ diuina celebrauerit.patẽt omnia. ¶ Lege tex. ¶ [Qua de causa carthulario.]vt di.C.non multũ. Hug.cõmittimus. ¶ Sed hic surgit questio. Nunquid iste de iure veniebat deponendus:etiam irreparabiliter.vt dist.l.accedens. ⁊ xj.questione.iij.si quis episcopus. Et in multis alijs.quomodo hic arbitrio archiepiscopi pena eius relinquitur. Respondetur, ꝙ verum est de iure:sed hic loquitur dispensatiue. In illis iuribus loquitur de rigore scdm quem debuisset deponi hic de dispensatione non tamen hic dicitur ꝙ nõ deponatur.
1 ¶ Item surgit questio.† Utrum episcopus possit dispensare cũ tali sine authoritate pape.ꝙ sic videtur.ar.extra.de cle. deposito ministran.ca.j. ¶ In oppositum videtur quia irreparabiliter iubetur deponi.in.cap.prefato.si quis episcopus. vnde respondendum videtur ꝙ non quoniam cõtemptus celebrare diuina post excõmunicationẽ est maximus ⁊ papa videtur hoc reseruasse.extra.de cleri.excõ.mis.c.clerici.in glos.⁊ in.c.j.de eo.qui fur.or.reci.⁊ hodie est expressum.in.ca.cũ eterni.de re iudi.lib.vj.⁊ in.c.cum medicinalis.de sententia excom. lib.vj.de quo etiam per Joan.an.in dicto.c.clerici. ¶ Sed hic
2 surgit questio.† Utrum episcopus possit dispensare cum eo: qui ignorans se suspensum celebrauit. Ad hoc respondetur iuxta Bar.brix.in quadã sua questione dominicali:que incipit.Clericus quidam.ꝙ sic.patet quia dispensat cũ ignoranter simoniaco.extra.de simo.de regularibus. Et ad hoc fecit quod nota Hostien.extra de cleri.excom.mi.clerici.vbi dicit, ꝙ licet ille de quo loquitur illa decret.incurrit irregularitatẽ. Si tamen potius paratus est corrigi dispensare potest episcopus cum tali.ar.illius decre.⁊.e.titu.fraternitati. Et hoc sapit stylus penitentiarie curie romane:scdm quam talis clausula apponitur si per simplicitatem ⁊ ignorantiam ⁊ non per contemptum clauium ⁊c. Archidia. Not.tamen ẽm eum ꝙ in talibus probabilibus ignorantia excusat.quod dic vt not.extra de cleri.excõ.mis.apostolice[qua] subaudi penitẽtia.id est pena. Archidia.[ordinatum.] sc3 scdm deum.⁊ est ar.apostolicum debere obseruare quod ab eius legato statuitur.secundũ deum obtinet enim vicem ⁊ locum eius,⁊ vt ipse debet honorari ⁊ recipi.vt dist.xciij.precipimus.⁊.xiiij.valde. Hug.

Exponit literam. Questio. Rñdet.
Questio. Oppponit.
Questio. Rñdet.
Bar.brix.

1 ☞ Papa diffamatus de crimine an teneatur se purgare.ꝙ non nisi de heresi.num.5.⁊.7.
2 Diffamatus de crimine non tenetur ad purgationem canonicam:nisi indiceretur sibi per superiorem.⁊ nu.3.
4 Infamatus de crimine per quod impeditur a promotione ordinum seu beneficiorum necessitate conditionata tenetur purgationem subire,⁊ illam sibi indici procurare.
6 Papa quando esset infamatus apud multos honestos populos fidelium de aliquo crimine honestum esset ꝙ se purgaret.
8 Concilium sacerdotum non potest congregare nec imperator nec aliquis laicus:nisi de mandato ⁊ de licentia pape.

Mandastis. Sequitur sexta authoritas. ad idem ⁊ est beati Sixti pape:qui de crimine diffamatus purgauit se in concilio. Et diuiditur in tres partes. In prima papa repetit scripta ab episcopis super purgatione sua. In secunda respondet narrando casum. In tertia protestatur se per hoc

Diuisio.

nolle dare legẽ ſucceſſoribus.ſcḋa ibi:ſcitote.tertia ibi:ſed nõ. *Queſtio.* ¶ Pro pleniori intelligentia huius capituli ⁊ ſimiliũ. Que-
1 ritur.† Utrum papa de crimine diffamatus teneatur ſe pur- *Primũ ar.* gare. Et videtur ꝙ ſic multiplici ratione. Primo ſic. Quilibet chriſtianus tenetur quãtum in ſe eſt famam ſuam illeſam ſeruare,⁊ leſam vel perditam recuperare. Et ſi aliter non poteſt quam per purgationẽ tenetur ſi infamatus eſt ſe purgare.ſed ſummus pontifex non minus ſed magis tenetur famã ſuam illeſam ſeruare.ergo ipſe tenetur etiam ſi leſa eſt eius fama ſi aliter non poteſt eam recuperare purgationem ſubire. antecedens patet.quoniã qui negligit famam ſuam:crudelis eſt.xij. queſtione.j.nolo.⁊.xj.q.iij.non ſunt.⁊ conſequentia eſt *Scḋm ar.* bona. ¶ Secundo ſic. Non debet papa minus ſatiſfacere bonis ⁊ modeſtis apud quos grauiter diffamat̃:quã detractoribus maleuolis.ſed innocens a detractoribus maleuolis mendaciter diffamatus ipſis modis omnibus ſatiſfacere debet: vt colligitur de dicto Gregorij.xj.queſtione.iij.inter verba ergo multo fortius ſi papa apud graues ⁊ honeſtos homines ſit diffamatus:licet mendaciter tenetur modis omnibus ſatiſfacere,⁊ per conſequens ſi non poteſt aliter quã ſe purgando ſatiſfacere debet. *Tertiũ argumẽtum.* ¶ Tertio ſic,papa nõ minus quã alij peccatum mortale vitare tenetur,ſed qui diffamatus de crimine recuſat ſe purgare cum non poteſt innocentiã ſuam aliter declarare:eſt peccatum mortale.cum hoc ſit ſcandalizare pupillos,⁊ infirmos.quod prohibetur Matt.xviij.qui ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis minimis ⁊c.ergo papa tale ſcandalum vitare tenet̃ de neceſſitate ſalutis. Et ita debet ſe purgare ſi non poteſt aliter ſuam innocentiã declarare. *Quartũ ar.* ¶ Quarto ſic.Qui ex debito charitatis tenet̃ proximo exhibere illud: quod minus vtile eſt ſibi tenetur etiam quod magis eſt vtile exhibere:ſi eſt eque facile,⁊ nec ſibi nec alteri eſt preiudiciale in aliquo magis quã illud qḋ eſt minus vtile.Sed papa ex debito charitatis tenetur veſtire nudum:cibare famelicũ.ſed magis eſt vtile fidelibus ꝙ papa diffamatus de hereſi ſuam innocentiam ſe purgando declaret quã corporaliter veſtire:aut paſcere proximum.ergo ſi papa ad hoc tenet̃ magis ad purgationem que non immerito eleemoſyna ſpiritualis eſt cenſenda:ſi eque faciliter abſq; damno ⁊ periculo eorũ proprio eam valeat exhibere. *Opponit i cõtrarium.* ¶ In oppoſitum arguitur ex text.preſenti. ⁊ ex.c.auditum.j.ea.queſtio.vbi expreſſe ponitur.ꝙ Sixtus ⁊ Leo papa licet ſe purgaſſent ad hoc tamen minime tenebantur. *Reſpõdet.* ¶ Reſpondeo dicendũ ſaluo ſemper meliori iudicio ſub
2 *Prima cõcluſio.* certis concluſionibus. Prima eſt † ꝙ nullus fidelis de crimine aliquo diffamatus tenetur ad purgationẽ canonicam: niſi indicetur ſibi per ſuperiorem ſuum. patet ſic iſta concluſio. Tum aperte ex.c.ſi quis preſbyter.extra.de pur.ca.Tum ratione ſic.Id non tenetur quis actu ſubire ſiue ſuſcipere,quod non pendet ex eius arbitrio: ſed alterius ſcilicet ſuperioris Sed purgatio canonica nõ pendet ex voluntate ⁊ arbitrio infamati:ſed ex arbitrio iudicis aut prelati.vt patet.j.e.queſt.c. omnibus.⁊ per notata per doctores,in.ca.quoties.⁊ in.cap.ex tuarum.e.tit.⁊ extra.de ſenten.excõ.c.alma mater.⁊.§.adijcimus.lib.vj.⁊ per Nico.⁊ Abb.in.c.in iuuentute.ergo ſequitur ꝙ ad ſubeundam purgationem canonicam quãtumcunq; ſit infamatus de aliquo crimine:non eſt obligatus niſi a ſuperiori ſuo indicetur ſibi.Et ita patet concluſio.ſcḋo patet concluſio.quia licet tam chriſtus quã apoſtoli de criminibus fuerint infamati:non tamen leguntur purgationem aliquam feciſſe. vnde apoſtolis dicentibus ꝙ phariſei ſcandalizati erant de xpo.ait. Sinite eos:ceci ſunt ⁊ duces cecorum. Matt.xv. Et apoſtolus de ſeipſo ſcḋa.ad Cor.vj.ait.p arma iuſtitie a dextris ⁊ a ſiniſtris per gloriã ⁊ ignobilitatẽ.per infamiã ⁊ bonã famã.Idem vr̃ ſentire ex eo qḋ dicit Innocen.ſuper.c.nos inter.e.titu.ad hoc ꝙ poſſit laico epiſcopus indicere purgationem de crimine:oportet ꝙ tale ſit crimẽ:cuius cognitio ad eccleſiam ſpectet.quod probatur ex eo inquit ꝙ purgatio nunquã indicitur niſi deficiẽte probatione.extra.de teſti.tam literis.Si ergo coram eo prius non indicãtur probationes:quia non pertinet ad eum cognitio quomodo indicetur purgatio ſed multe cauſe ſunt ſiue peccata quorum punitio ⁊ cognitio non ſpectat ad eccleſiam.ergo ſequitur ꝙ tales non tenentur
3 *Scḋa ꝯcluſio.* ad purgationem canonicam. ¶ Secunda concluſio.† de neceſſitate ſalutis tenetur ſubire purgationem canonicam cui iuſte a prelato ſiue iudice eſt impoſita. Iſta concluſio patet. Tum quia alias redditur ſuſpectus de crimine obiecto aut infamato:vt patet in.c.in omnibus.j.e.q.⁊ extra de accu.cum p.⁊ extra.de ſimo.de hoc.⁊.c.inſinuatum.Tum quia de neceſſitate ſalutis eſt : vt inferior obediat ſuo ſuperiori in licitis ⁊ honeſtis. iuxta illud apoſtoli. obedite prepoſitis veſtris ad Hebrẽ.xiij.⁊ extra.de maiorita.⁊ obedien.cum inferior,⁊.xxj.
4 *Tertia concluſio.* diſtinct.inferior. ¶ Tertia concluſio.† infamatus de crimine per quod impeditur a promotione ordinum ſeu beneficiorum neceſſitate conditionata:tenetur purgationem ſubire, ⁊ illam ſibi indici procurare. Iſta concluſio ſatis aperte colligitur.extra.de purga.accedens.⁊ facit.c.cum iuuentute.e.titul.
5 *Quarta cõcluſio.* ¶ Quarta concluſio.† papa extra caſum hereſis infamatus de alio crimine non tenetur ad purgationem canonicam. Iſta concluſio probatur primo ſic ex preſenti.cap. ¶ Secundo ſic papa ſolutus eſt legibus: vt in.c.ſignificaſti.de elec.⁊ in.l.princeps.ff.de le.⁊.l.digna vox.C.de legi.⁊ inſtitu.quib.modis teſta.infir.in fi.c.propoſuit.de conceſ.preben.ergo papa non tenetur ad canonicam purgationẽ.conſequentia patet. ¶ Tertio ratione ſic. Nullus tenetur ad purgationẽ canonicam niſi a ſuperiori indicetur ſibi: vt patet ex cõcluſione prima.ſed papa non habet ſuperiorem in terris.extra caſum hereſis.vt in c.ſi papa.xl.diſtin.⁊.c.nemo.⁊.c.cuncta.ix.queſti.iij.ergo concluſio vera. ¶ Quarto hoc.Nullus videtur obligari ad purgationem canonicam:niſi is qui ſi defecerit in purgatione poteſt puniri ⁊ vindicari.patet quia iſte eſt effectus purgatiõis. vt extra.de primo.de hoc.⁊ extra.de accuſ.cum.p. Sed papa etiam deficiens in purgatione canonica non poteſt ſubijci iudicio cuiuſcunq;:cum a nemine poſſit iudicari vt notatur in preſenti capitulo.⁊ in.ca.aliorum.ix.q.iij.cum alijs.⁊ extra de
6 maio.⁊ obe.ſolite.cum ſimilibus. *Quinta cõcluſio.* ¶ Quinta concluſio.† ꝙ vbi grauiter eſſet infamat⁹ apud multos honeſtos populos fidelium de aliquo crimine:honeſtum eſſet ꝙ ſe purgaret. Patet iſta concluſio.exemplo ſancti Sixti in preſenti.c.⁊ aliorũ ſummorum pontificum:qui hoc fecerunt.vnde Archidiac.in preſenti.c.ſuper.ver.ſatiſfaciens omnibus.dicit decuit eum facere:licet ad hoc non teneretur.ar.C.de teſta.ex imperfecto.ſecũ-
7 dum Lau. *Sexta concluſio.* ¶ Sexta concluſio.† papa grauiter infamatus de hereſi apud eccleſiã catholicam requiſitus a patribus eccleſie: vt ſe purget de hac infamia:tenet̃ ſe purgare tali declaratione:qua ſincera eius fides nota ſit eccleſie,⁊ infamia falſa. Iſta cõclo vr̃ eſſe manifeſta ex notatis.in.§.hinc ẽt.di.xvij.⁊ in.c.ſi papa.diſt.xl.Ratione ſic probat̃ illo caſu in quo papa ſubijcitur iudicio eccleſie in illo eſt obligatus ſequi leges eccleſie:ſed papa in caſu hereſis ſubiectus eſt iudicio eccleſie.vt in.dic.c.ſi papa.diſt.xl.ergo in illo caſu tenetur ſequi leges purgationis eccleſie.conſequentia videtur nota. ¶ Secundo ſic.in illo caſu tenetur papa ſe purgare in quo ſi nollet aut recuſat ſe purgare veniſſet reputandus ſuſpectus in fide ⁊ per conſequens cecidiſſe a iure papatus.ſed caſus in quo papa grauiter eſt infamatus in eccleſia apud multos honeſtos ⁊ graues patres de crimine hereſis eſt huiuſmodi.vt patet.extra.de accu.cum.p.⁊ extra de ſimo.de hoc.⁊.c.inſinuatum.ergo ſequitur ꝙ papa in tali caſu teneatur ſe purgare:taliter ꝙ notum ſit eccleſie ꝙ ſedeat in petra fidei. ¶ His habitis dicendum eſt ad rationes. *Ad primũ arg.* Ad primam reſpondetur negando conſequentiam. Et ratio eſt quoniã licet quilibet teneatur ſeruare famã ſuam illeſam: perditam recuperare. Hoc tamen fit principaliter bona operam faciendo, ⁊ abſtinendo ſe ab omnibus malis operibus que ſuſpitionẽ generare poſſunt malã de homine:vt manifeſte patet.in.c.ſi quis preſbyter.extra.de pur.ca.dicit ſic. Synodus agathenſis. Si quis preſbyter negligens vite ſue prauis exemplis male de ſe ſuſpicari permiſerit ⁊c.vbi ſuper ver.emendauerit dicit glo.j.negligentiam reddens ſe operibus bonorũ actuum:vt ſic ſuſpitionẽ prauã depellat. Et ad idem venit.c. non ſunt audiendi.xj.q.iij. *Ad ſcḋm.* ¶ Ad ſcḋm reſpondetur negando conſequentiã. Dicimus enim primo ꝙ ſatiſfit omnibus bene viuendo,⁊ cauẽdo:ne homo det occaſionẽ cuicũq; male ſuſpicandi de eo. Cum ergo talis eſt conſciẽtia:vt innocẽtes ſimus dimittendi ſunt ſtulti foris loqui:vt in eodẽ.c. Gregorius dicit.verũ vbi tales detractores perſiſterẽt in malo eorũ:vocãdi ſunt,⁊ admonendi(vt ibi dicit Gregorius)vt deſiſtant notificando eis,ꝙ ipſe infamatus ſit innocens, ⁊ vbi nolunt acquieſcere dimittẽdi ſunt tanq̃ ceci:vt ibi dicit Gregorius.ſed ex hoc nõ arguitur purgatio canonica. *Ad tertiũ.* ¶ Ad tertiam rñdet̃ negando minorem.Falſum enim eſt,ꝙ qui recuſat ſe purgare purgatione canonica:peccet mortaliter.cum ad iſtam nec teneatur aliquis:niſi indicetur ſibi a ſuperiori:nec etiã ille qui ſuperiorem non habet. Et cum dicitur , ꝙ hoc eſt ſcandalum prebere puſillis. Reſpondet̃ ꝙ falſum eſt.imo ſcandalũ phariſeorum cum ipſe nullã occaſionẽ dederit talia de eo ſuſpicãdi , ⁊ ita eſt ſcandalum ſuſceptũ,⁊ non datũ. Nec etiã propter hoc ꝙ papa in tali caſu quo de eo de aliquo crimine mendax fama aliqua currit:ſequitur ꝙ reddat ſe ſuſpectum de illo crimine:imo nec etiam alij homines mendaciter infamati apud aliquos etiam honeſtos ⁊ bonos viros propter hoc ꝙ ſe non purgant reddunt ſe ſuſpectos:dummodo a prelatis aut iudicibus eorum non ſit eis indicta purgatio. Si enim iſta forent vera:que aduerſarij arguũt papa, ⁊ omnes quaſi fideles maiores ⁊

iores ⁊ minores de qbus infamie mẽdaces:ſepenumero volãt per orbẽ quaſi omni die tenerent̃ currere ad ſe purgãdũ apud omnes populos:apud quos forẽt diffamati.qḋ ridiculũ eſſet *Ad quartũ* aſſerere. ¶ Ad quartam rñdetur.primo ꝙ in materia hereſis concederet̃ argumentũ iuxta.vj.cõcluſionẽ ſuperius poſitam. ¶ Scḋo rñdetur ꝙ ſicut papa non tenet̃ dare eleemoſynã corporalẽ omni petẽti:nec omni tẽpore:ſed pro loco ⁊ tpe.ſcʒ pro caſu extreme neceſſitatis.iuxta illud paſce fame moriẽtẽ.diſt. lxxxv. Ita in preſenti.qñ talis caſus occurrerit, ꝙ immineret eccleſie ſcandalũ aut pturbatio pacis, ⁊ vnitatis eccleſie:credimus ꝙ papa teneret̃ tunc declarare ⁊ oſtendere innocẽtiam ſuam:vbi fideliũ deuotio pro ſecuritate cõſcientiarũ ſuarũ ⁊ eccleſie pace expoſceret. Lege tex. *Exponit literam.* ¶ [⁊ ĩ mãdaſtis] verbũ eſt humilitatis in papa reſpectu inferiorũ. [adminiculo].i.adiutorio.Nota zelũ bonorũ epiſcoporũ ad honorẽ defendendũ ſummi pontificis. Naturale eñ eſt mẽbris ſe opponere ad defenſionem capitis [criminari.]paſſiue.[perſequi.]paſſiue.Hug.
8 [noſtra authoritate] † qr nec imperator nec aliquis laicus poteſt concilium ſacerdotũ congregare:niſi de licentia ⁊ mandato pape.vt di.xvij.§.hinc etiam.qr nec etiã intereſſe debet niſi inuitatus.vt di.xcvj.c.vbi.Nam legiſtis.vñ vbicunq; reperit̃ imperatorẽ congregaſſe conciliũ clericorũ:intelligit̃ eſſe factũ *Bernard⁹ Hiſpan⁹. Archid.* authoritate pape.Hu.⁊ ſcḋm Ber.hiſpa.Archi.[ſatiſfaciens oĩbus] decuit eum ſic facere:licet ad hoc nõ teneretur.ar.C.de teſta.ex imperfecto.ſm Lau. Archi.[licet euadere aliter potuiſſem.] poterat eñ dicere qui me iudicat dominus eſt. Non eñ papa põt iudicari ab hoĩe:vel ad purgationẽ compelli.vt ix.q.iij.aliorum.niſi de hereſi.vt di.xl.ſi papa. Hug.⁊ in gloſſ. [me purgaui.]ſic.j.e.q.vij.§.item Hiero. Archid. ¶ Nota ꝙ papa Sixtus ſe voluit purgare:licet non teneret̃ pter quatuor rationes.primo vt viſa eius innocentia in vniuerſali ſynodo teſtimonio tantorũ illius terminatoris nequitia pellere tur,⁊ Sixti innocẽtia probata firmaret̃. ¶ Scḋo vt a mentibus hominũ cõcepta mala ſuſpicio penitus tolleret̃. ¶ Tertio qr quãuis nõ teneret̃ ſe purgare:qr oĩbus ſuperior a nullo poterit iudicari.ix.q.iij.aliorũ.cũ alijs ſimilibus.tñ vt ſue fame ſe dilectorẽ oſtenderet qr prouer.xv.dicit̃ Bona fama impinguat oſſa, ⁊ maledictus qui famã negligit. ¶ Quarto vt in hoc alijs exemplũ daret.ſcʒ ꝙ propter bonã famam cuſtodiendã ſimile facerent.[ſed non alijs].i.apoſtolicis ſucceſſoribus meis.ſcʒ vt meo exemplo cogantur ad purgationẽ:ſi nolint ſe inferioribus purgationis neceſſitas indicitur vel non alijs clericis [generaliter.] ſcilicet in tali caſu ſcilicet cum infamantur ex confictione inimicorũ:quaſi diceret.licet me purgaui in tali caſu.non tamen volo vt aliquis in conſimili caſu compellatur ad purgationem:ſi ſponte nollet eam ſubire.hec Hug.vbi videbitur manifeſte veritas eorum que dicta ſunt circa queſtionem ſuperius diſputatam.

Accuſatum. Palea eſt.⁊ ponitur p grano.extra.de ſimo.accuſatum.⁊ ibi gloſſatur', ꝙ loquitur in publice infamato. Archidiac.

Super cauſa. Ad idẽ ſequit̃.vij.authoritas, ⁊ eſt Alexan.ſecũdi pape. *Caſus.* Caſus eſt. Quidã pſbyter noĩe guillaud⁹ de morte ſui epi erat infamatus,⁊ ſua ecclia ſpoliatus:mãdat papa.ꝙ ſi non eſt qui eum accuſet reſtituat̃.Et nõ *Exponit literam.* diuiditur.Lege tex. ¶ [Super cauſa ſi certi accuſatores de- *Queſtio.* fuerint.] ¶ Hic ſurgũt due queſtiones.prima eſt quare iſte cũ *Rñdet.* eſſet ſua eccleſia ſpoliatus non fuit a principio reſtitutus ante cauſe cognitionẽ. Rñdetur dupliciter.primo propter ſcandalum vel criminis enormitatẽ.quia de tam enormi crimine erat infamatus, ꝙ reſtitui ſine graui ſcandalo non poterat ſecundum Hug.⁊ Ioff.⁊ hoc notatur.iij.q.j.in ſumma.in prin.Secundo reſpondetur ꝙ ideo non fuit reſtitutus:qr nõ petiuit reſtitutionem ⁊ reſtitutio nõ datur niſi petenti.vt.j.e.queſtio- *Queſtio.* ne.ij.c.j.ſecundũ.Hu. ¶ Secunda queſtio eſt cum iſte eſſet in- *Rñdet.* famatus:quare non eſt compulſus ad purgationẽ.ſ.e.c.proximo.Reſpondetur vario modo ſm diuerſos.Quidã dicunt, ꝙ ideo nõ fuit cõpulſus ad purgationẽ:qr ſic erat infamatus, ꝙ cogeret̃ purgari. Alij dicũt,ꝙ forte ſpãliter fuit ei remiſſa purgatio.Alij dicunt ⁊ melius ſm Hu.ꝙ ſe purgauit,⁊ ſi eñ non exprimatur credendũ eſt tamẽ id fuiſſe ibi obſeruatũ, qḋ fieri debuit qḋ latenter innuitur:cum ſubditur:dictante iuſtitia.hoc enim dictat iuſtitia,ꝙ infamatus debeat ſe purgare,⁊ ei purgato omnia bona ſua ei reſtituantur.⁊ ſic capitulum facit ad propoſitum magiſtri aliter non faceret. Hug.⁊ Archidia. [ſiue enim controuerſia] quo ad hoc. Hugo. [ſacerdotium].id eſt officium ⁊ executionem ſacerdotij. Hugo ⁊ Lauren.[beneficia.] ſupple preſtita tamen purgatione ſecundum Bar.brix.Archidia.

1 ☞ Epiſcopi quot requirantur in depoſitione preſbyteri.⁊ quot in depoſitione diaconi.

Si legitimi. Sequit̃.viij.auctas ad idẽ que eſt ꝯcilij Agatheñ.vbi ponit regulã qualiter clerici de criminib⁹ diffamati ⁊ negãtes ſe ea cõmiſiſſe ſi per accuſatores ꝯuinci non poſſint:debeãt purgari. Et poteſt diuidi in duas par- *Diuiſio.* tes. In prima ponit de purgatiõe preſbyteri. In ſcḋa de purgatione diaconi.ſcḋa ibi:diaconi vero.Lege tex. *Exponit literam.* ¶ [Si legitimi non potuerint] per teſtes:teſtes eñ pprie probant:accuſator intendit crimen,⁊ probationes per teſtes ⁊ inſtrumenta exhibet.Hug.[Cum ſeptem] excepto qui eſt infamatus:quia
1 ipſe nõ eſt ſibi ſocius:nec collega † ſicut in depoſitione preſbyteri requirũtur ſeptẽ epiſcopi cũ proprio epo.⁊ in depoſitione diaconi tres epi:preter propriũ epm.vt.xv.q.vij.Felix. Hug. *Queſtio.* [ſui ordinis] ſacerdotalis. Hug. Surgit queſtio.quid ſi non *Rñdet.* poſſit habere ſacerdotes. Rñdet̃,ꝙ ſufficiunt alij:ſcʒ diaconi ſubdiaconi:vel etiam laici.ar.j.e.omnibus.⁊.xxxv.q.j.c.j.vt.ſ. diximus.in principio huius q̃ſtionis.[ſi valet ſe expurgare] id eſt ſi de innocentia ſua cõfidit.Hug.vel ſi valet tot inuenire Hug. ¶ Hic ſurgunt due queſtiones. Prima queſtio.quid ſi non poteſt inuenire. Rñdet̃ ſm Hug. Creditur ꝙ pauciores ſufficiant.Nam vt in principio huius queſtionis dictũ eſt numerus cõpurgatorũ nunc arbitrarius eſt.ſcʒ arbitrio iudicis. *Queſtio.* ¶ Scḋa queſtio.Quid ſi nullum reperire poteſt,⁊ ita deficit a canonica purgatione:vtrũ deponendus eſſet.videt̃ ꝙ ſic per c.de hoc.extra.de ſimo.qḋ inducitur.in glo.vbi dicit Alexander.iij.ꝙ talis deficiens in canonica purgatiõe deberet deponi : tanquã actor ſceleris illius :qui accuſabat̃ de ſimonia.⁊ ſimoniacus venit deponendus:vt in eodem.c.⁊ extra.de confeſ. c.cum ſuper.Sed ſm Hu.videtur diſtinguendũ hic,⁊ ſubtiliter diſcutiendũ a iudice quare talis infamatus non poſſit ſocios purgationis habere.aut ſcʒ qr vita eius nõ eſt ſatis nota ibi qr nouitius eſt,⁊ nouiter intrauit terrã illam.Aut forte qr ex alia cauſa vicini ſui habẽt eum odio:aut propter metum ⁊ potentiam accuſatoris: vel infamatoris:vel aliorũ.Et in his caſibus ſi iudex põt hoc: vel aliud perpendere:tẽperabit modum purgationis:ſcʒ vt vel pauciores exigat ſocios: vel etiã nullos : ſi ille nullos habere poteſt:ſed recipiet ſolũ iuramentum illius. Et ita non venit deponendus:ſed creditur ſuo iuramento.etiã ſm Lau.⁊ Archi.qḋ dic:vt no.extra de accu.c. cum.p.in gloſ.vltima.Et idem ſentit ibi Uincen.⁊ not.de hoc *Uincẽtius.* extra.de pur.ca.cũ in iuuẽtute.in fi.⁊.viij.q.iij.c.vlti. Archid. Si vero ideo nõ poteſt habere ſocios:qr eſt male opinionis,⁊ tam male conuerſationis ſe exhibuit vt merito prioris vite etiam de hoc peccato haberetur ſuſpectus:tunc venit cõdemnandus. Condemnabit enim tunc eum tanquam actorem ſceleris,⁊ hoc modo eſt intelligenda predicta decretalis Alexandri cum ſimilibus ſecundũ Hug.poteſt etiã intelligi in caſu: in quo deficit in purgatione.qr propter malitiam ſuam non poteſt inuenire compurgatores. Poteſt etiã intelligi in caſu cum deficit in purgatione.quia non vult ſe purgare:vel etiam quia non poteſt propter conſcientiam criminis : in quo caſu etiam ſimiliter debet condemnari ſecundum Hug.

1 ☞ Abſolutio ſpecialis an ſit neceſſaria poſt ſolutionẽ:cum aliquis ſuſpenditur quouſq; ſatiſfaciat. Et quid ſi ſuſpenſio fiat ad tempus.num.2.

Preſbyter. Nona authoritas ad idẽ,⁊ eſt ex cõcilio ilerdenſi. Et poteſt hoc.ca.diuidi in duas partes. In prima ſtatuit.ꝙ *Diuiſio.* preſbyter infamatus de crimine qḋ probari nõ põt ſuſpendat̃ ab officio:donec ſe canonice vel ad arbitrium epi ſe purget.In ſcḋa ponit formã purgatiõis.Lege tex. *Exponit literam.* ¶ [Preſbyter.a plebe.] tota vel parte eius decem mancipia plebẽ faciũt.x.q.iij.vnio.Hu.⁊ Arch. Sʒ hic nõ eſt faciẽda vis:qr infamat⁹ a duob⁹ vl̃ ẽt ab vno bono de plebe vr̃ cogẽd⁹ ad purgationẽ.ar.j.e.oĩb⁹.hu.⁊.ſ.e.q.mẽnam.[approbare non poterit].i.per approbationẽ cognoſcere non poterit [ſuſpendat̃.] hoc verum eſt:ſi officiũ eius ſcandaloſum eſt in populo.vt qñ ſcandalũ immineret ex eius celebratione:vt hic dr̃.⁊ extra.de coha.cle.c.tua.cum alijs in glo.alioqui non eſt ſuſpẽdendus:ſi vult habere inducias ad querẽdos cõpurgãtores.[ſatiſfactio
1 nem].i.purgationẽ. *Queſtio.* ¶ Sed hic ſurgit queſtio.† Utrũ ſcʒ aliquis ſuſpendit̃ quouſq; ſatiſfaciat.vt.xij.q.ij.de laicis.ſit ne- *Rñdet.* ceſſaria ſpãlis abſolutio etiã poſt ſatiſfactionẽ.Ad hãc rñdet *Archid.*
2 Archi.ꝙ ſic. ¶ Itẽ ſurgit alia queſtio.† ¶ Utrũ idẽ ſit ſi ſu- *Queſtio.* ſpendatur ad tps.ad hanc rñdet Archi.ꝙ nõ qr ſtatim ſinito *Rñdet.* tpe ceſſat ſuſpẽſio.ff.de poſtu.l.imperator.in fi. Que eſt ratio

diuersitatis.dicit Archid.ꝙ ea esse pōt q̄ qñ certū tps hȝ su-
spensionis[nec aliud exigit].i.nulla alia satisfactio ipso tpe fi-
nito nulla pōt esse dubitatio de absolutione. Sed qñ dr quo-
Innocē. Hostien.
usqȝ satisfaciat multe pñt esse dubitationes. Alij ꝯ ẜm Inno.
⁊ Host.qui ita notat.extra.de eta.⁊ quali.cū bone.Et pro istis
qui dicūt ꝯtra:facit hec lr̄a.⁊ qḋ notat.lxxxi.distin.si qui.adde
qḋ dixi.lxxxix.dist.de cetero Archi.sed ẜm Ioā.de fan.hic di-
cendū est ẜm glo.cle.i.extra.de decimis.in glo.sic suspensi.vbi
tenet primū membrū scȝ qñ ad determinatū tps est suspensio.
Sed circa scḋm scȝ ad indeterminatū puta donec vel quousqȝ
satisfaciat dicit ꝙ sine absolutione alia sufficit iudicis decla-
ratio sup satisfactione.⁊ per hoc vr̄ rn̄sum ad hunc text.quia
hic purgatio facta est corā iudice,⁊ sic declarata est purgatio
⁊ incertitudo redacta est ad certitudinē.[digna.] scḋa pars.
[sibi collegas.]quot.vij.ẜm canones siue plures siue paucio-
res ẜm arbitriū epi.i.e.oībus.vel forte dicit:q̄ ipsius est elige
re cōpurgatores:qñ purgādus nō vult eligere.vel vult elige-
re.sed nō idoneos.tūc ẜm arbitrium epi sunt eligēdi.⁊ hoc est
[adiūgit sibi.vij.collegas].i.eiusdē ordinis consortes.siue ẜm
canones.s.a se electos,⁊ idoneos:siue ẜm arbitriū epi electos
Hu.[Coram posito.]⁊ forte nō tacto.vt.xi.q.i.eps.⁊.xiiij.q.ij.
quāq̄.[crimē illatū]ar.ꝙ nō dȝ se purgare de alijs criminib⁹
quā de illatis siue obiectis:nisi hec velit ipse sponte facere.vt.
viij.q.iij. Artaldus.Hu.[de quo]nota apertū testimoniū.ex-
tra.de pur.ca.accepimus.[secure.] quo ad ecclesiam:que non
punit eum:nisi postea conuictus fuerit inde. Circa glo.huius
c.vbi ait.ꝙ prius est inquirēdū de crimine,quā sic infamatus
Archid.
ipso priuetur officio.ar.iij.q.ij.audiuimus. notat Archid.ꝙ
cautū ⁊ prouidū est:qñ aliquis est infamatus,ꝙ fieret duplex
inquisitio:prima de infamia:que appellari pōt indagationis
inquisitio:siue instructionis.vt extra.de presump.cū in iuuen
tute.⁊ extra.de accu.qualiter.ij.scḋa vero sup veritate crimi-
nis:vt ibi,⁊ de simo.licet heli.§.i.primo eñ inquirendū est de
Hostien.
infamia:postea de veritate.vt ibi.⁊.ȝ.e.q.i.deus.ẜm Hosti.qui
hoc notat in predicto.c.cum in iuuentute.⁊ de hoc plene notat
Inno.extra.de elec.c.bone memorie. Et no.ꝙ anteq̄ recipia-
tur infamati purgatio publicā denuntiationē faciet iudex:vt
qui voluerint accusare ꝓcedant.i.certū tps.extra.de pur.c.ex
tuarū.⁊ est simile.extra.qui si.sint le.lator.Et sequit hic in glo.
⁊ forte tps statutum erit canonicū.⁊ regulare:vel si placet.pre-
Vincen,
latus pro arbitrio suo poterit moderari secundū Vincen.qui
ita notat.in predicta decre.ex tuarum.⁊ satis de hoc in glo.
1 ☞ Clerici infamati quare se debeant purgare assignat tres
causas.

SI mala. Sequit.x.auctas ad idē propositū,⁊ est hismarij archiepi remorum,⁊ eius cōclusio est,ꝙ presbyter de crimine infamatus deficiēte ꝓbatione debet se purgare cū his sui ordinis quos sit vero simile non deierare.Breue est ⁊ nō diuiditur.Planū est.Lege
1 tex.¶[Si mala.]Nota † ꝙ in hoc capl'o assignant tres cause quare clerici infamati debeant se purgare. Prima est:ne corda infirmorū ledant:sed potius sanent. Scḋa ne ministerium nostrū vituperet.Tertia ne clerici licētius peccēt.vt.di.xxxij. §.verum.[defecerint]siue in accusatione siue q̄ non apparent. Hu.[ne cōtra apl'm.]ad Ro.xij.[de mala fama.]Ita ꝙ scandalū oriat.al's ꝑpter suspitionē siue infamiā non est indicenda purgatio vt legit ⁊ no.extra.de coha.cle.⁊ mu.tua. Et no-
Joannes. Jo.and.
tat idē Jo.⁊ Goff.⁊ Vincē.Arch.de hoc vide.de offi.or.ex pte in vltima glo.⁊ sup ea per Jo.an. Si per solā suspitionē sit indicenda purgatio[infirmorū] qui plus cōtēplant qualitatē ꝑsone:q̄ sanctitatē ministerij [pcutiat].i.scādalizent.[in pbr̄o] quē credūt peccatorē.[denciatis]scȝ a iure:scȝ qui sint sui ordinis,⁊ tot in numero [vel noīatis] ab epo[in eo] scȝ casu cū ipse non vult aliquos eligere:vel malos eligit: quos eps non dȝ recipere ẜm Hug.vel[noīatis].i.qui sint magni nois.i.q̄ purgatores dñt esse magni nois,i.bone opiniōis. vt extra. de pur.ca.ꝯstitutus[vicinis]q̄ illis melius credit:q̄ remotis:q
Questio, Rn̄det.
presumunt non ita scire factū vel vitā eius.¶Sed hic surgit questio.Quid si vicinos sacerdotes habere non possit:nunqd admittent remoti vel extranei. Rn̄det ẜm Hu. ꝙ sic:si haberi possunt:[se nolle purgare]debēt eñ esse bone fame:⁊ integre opinionis:⁊ qui vitā eius nouerint et mores.vt.c. cum dilectus,⁊ tales de quibus.eo.c.cū,p.⁊.c. constitutus. et ibi vide
Joan. and, Hostien.
Jo.an.super ver.condēnati.qui dicit post Hosti.ꝙ nō obstante criminis exceptione admittent purgatores: in quibus hec quatuor ꝯcurrāt.Primū ꝙ sint ab ecclia tolerati. Scḋm ꝙ sint bone fame. Tertium ꝙ sint in suis ordinibus ministrantes, Quartū ꝙ non sint in iudicio pro crimine condemnati. Ista quatuor exprimunt.in.c.ꝯstitutus.⁊ quītū est ꝙ pro moderno ⁊ preterito tpe notū habent quē purgāt. ⁊ hoc exprimitur eo.tit.inter.in fi.[Peierare.]ar.ꝙ expurgatores in ꝓpria aīa iurant:alioqui non deierarent.Non enim deierat:qui in aīam alterius iurat.Hu.Forma aūt iurandi vt superius circa principium questionis est positum:tam in principali persona:q̄ in compurgatoribus talis est.primo ꝑsona iurat se esse immunē ab illo delicto.scȝ ꝙ non fecit illud:nec fieri fecit: vel precepit vel consiliū vel auctem per se vel per alium prestitit vt fieret. Compurgatores etiam iurant: ꝙ ipsi credūt ita verum esse: sicut ille dicit.⁊ hec forma habetur.extra.c. quoties.

In premissis. §.est in quo magister id qḋ dicit allegādo vt habeat locū sequens capitulū leonis:vt ptȝ.i.eo.in.§.ecce si reus se purgare noluerit:vbi videt dicere:ꝙ purgatio nō indicit:nisi volēti purgari.sed hoc non est verum.vnde glo.excusat eum dicendo:ꝙ allegando non asserendo.hoc dicit ⁊c.

Diuisio.

AUditum. Ista est.xi. authoritas:⁊ est Leonis pape: ⁊ continet illud qḋ capitulum mandastis.supra positū. Et potest diuidi in tres partes. In prima narrat qualiter quidā mali hoīes grauia crimina contra eum cōfixerant. In scḋa qualiter ratione illius se purgauit.In tertia ꝓtestat se nolle p hoc dare legem purgatiōis successorib⁹.scḋa ibi:Quāobrē.tertia ibi:hoc aūt:

Exponit literam.

Lege tex.¶[Auditū quāobrē.]scḋa pars. [nec perpetraui: nec ꝑpetrari fieri:vel ꝑpetrari iussi]addit glo.nec cōsiliū dedi nec defendēdo me feci.supple excedendo modū defensionis:q̄ cum moderamine inculpate tutele fienda est. Archi. [nec volui.]hoc nō credit Jo.de deo.addendū esse cum cōsciam suam non teneatur quis purgare:nisi vbi a iure inueniat expressum vt in casu illius.l.C.de his qui ad eccle.confugi.l.presenti.cum si.Licet sit contra.ar.in aut.de fide instru.§. si vero moriatur de hoc dixi supra.eo.q.si legitimi.ibi videas Arch.circa.c.presulatus qḋ inducit glo.dicit Archi.ꝙ hoc non admittas: nisi de voluntate que processit ad actum: que dr cooperatio: siue consensus cooperationis.ar.xxiij.q. vlt.c.vl.⁊ ꝙ hoc membrū prout loquitur glos.non sit addendum vult Hugu.⁊ Archid.

Jo. de deo. Archid. Questio. Rn̄det.

¶Sed surgit questio.Utrum iurare habeat ꝙ non habuerit ratum qḋ factū est. Ad hoc respondetur secundū Joan.ꝙ nō licet bene iurabo,ꝙ non habeam ratum,ꝙ factum sit nomine meo.si factum sit nomine meo ar.ff.de nego.gest.l.si pupilli.§. sed si ego.ar.facit.extra. de senten.excom.cum quis.lib.vj. Et ita sufficit iurare,ꝙ non sit factum nomine meo.de ea ergo voluntate que sit punibilis per ecclesiā habet iurare de alia:non quia purgatio succedit in locum probationis fiende in foro iudicij:q̄ in eius defectu purgatio.Joan.de.

Hoc autem. Tertia pars. Hoc exponitur sicut in. c.ȝ. mandastis. Nullus eñ pontifex se tenetur purgare:nec potest accusari nisi de crimine heresis,vt.xl.di.c.si papa.

Ecce. §.est:in quo ex precedenti.c. infert magister gratianus allegando tamē satisfactionē purgationis esse in voluntate accusati:⁊ non in arbitrio iudicis.[Sed cū] hic corrigit qḋ in superiori.§.⁊ in presenti dixerat:asserens ꝙ ad purgationē est cogendus infamatus:⁊ ꝙ non in voluntate accusati sed in arbitrio iudicis consistit purgatio: ẜm Hu. [in concilio ilerdensi].ȝ.e.ca.presbyter.

1 ☞ Parenthesis quid dicatur.
2 Compelli an possit quis ad purgationem propter solam suspitionem episcopi.
3 Purgandus si vult probare bonam famam:an cesset necessitas purgationis.
4 Cōpurgatores si fuerint in alia causa inducti in testes ꝑpter crimina in modū exceptiōis obiecta repulsi sint a testimonio an propter hoc poterunt a purgatione repelli.
5 Purgatus an liberetur ab omni infamia.

OMnibus. xij.authoritas est ista:⁊ ē leonis pape scribētis ad Karolū regē:in quo capitulo ponunt tres conclusiones. Prima ꝙ sacerdos legitime accusatus ⁊ conuict⁹ puniēdus est.Scḋa est:ꝙ si accusator in legitima ꝓbatiōe defecerit ipse puniet.Tertia ꝙ si accusatus remāserit infamat⁹: subibit purgationē cū vicinis sacerdotibus ad arbitriuȝ epi. Et pōt diuidi hoc.c.in duas partes principaliter. In prima ponit proemiū siue exordiū.In scḋa parte ponit statutū.secūda ibi:statutū est.Ista vero scḋa pars subdiuidit in tres scḋȝ tres conclusiones iam positas. Patebit in expositione litere. Lege text.¶[Omnibus]tibi ⁊ subditis tuis.[visu et auditu.]Isti sunt sensus disciplinabiles[visu.]ex visis oritur sciētia:⁊ ex auditu acquiritur doctrina: ẜm phm scḋo de sensu et in primo metaphysice ex multis sensibus fit memoria: ⁊ ex multis memorijs fit experimentuȝ:⁊ ex multis experimentis fit ars

Diuisio. Subdiuisio. Exponit literam.

sit ars.[Auditu.] Nota ꝙ aliquid pōt esse notū per solū auditum:de quo in.c.cum causam.extra de testib.⁊.iij.q.ix.§. de his.[Hoste].i.diabolo.ȝ.e.habet.[ab his.] sacerdotib⁹. Hu. [dn̄i.]Nota:ꝙ licet papa non recognoscat superiorē: vt.ȝ.co. mandastis.aliū tn̄ vocat dn̄m:⁊ hoc ex humilitate sic. lxiij. di. nobis.⁊.xxiij.q.viij.scḋm.in prin. [Consultū.] leonis apostolici per scripta ipsius ipm mortuū ꝯsulimus:⁊ ab eo cōsilium accipimus.arg.ad hoc.xxx.q.i.peruenit.⁊.xxiiij.q.ij.sane.Leo eñ antecessor istius ⁊ multi alij super hoc iam dixerant.Hug. [cōsului].i.consyderatis sanctorum eius[romane ecclesie] scȝ occidentalis.Hug.⁊ repe.consului. Hug. [necnon.] hucusqȝ de mortuis.sequitur abhinc de viuis [vtriusqȝ ordinis].i. de ordīe clericali ⁊ laicali.Hu.⁊ Arch. [authoritate:⁊ ꝯsensu]nō ita intelligas hoc ꝙ summi pontifices aliorū auctē ⁊ consensu egeant:sed hoc dr q̄ aliqñ hoc exigit: vt cōsultius agāt.q̄ vbi multa consilia:ibi salus.prouer.xi.[statutū.] scḋa pars.[predicta].i.predictoꝝ.Hu.[omniū]clericoꝝ:scȝ ⁊ laicorū.Archi. [vt quoties.] Hic incipit prima ꝯclusio.[q̄ quales]parēthe-
1 sis:⁊ vsqȝ ibi si aūt.Hu.† Et nota,ꝙ parēthesis est vbi interponimus sn̄iam nostram:qua ex medio remota integer sermo
ꝑs.xvij.f.
perdurat.vt in pȝ.Clamauerunt nec erat qui saluos faceret ad dn̄m ⁊c.ẜm papiā.Archi.[Si aūt] Istud tenetur.hic coniunctiue,⁊ repetit propter interpretationē:quā fecerat scḋm Hu.[Approbare].i.cōuincere. Hu.[diuidit].i.puniat. [Si vero.] scḋa cōclusio.[pretextu].i.modo.scȝ cum legitimo virorum numero ⁊c.[approbare].i.conuincere.[minime.]poterit canonice [diiudicetur]vt si deprehendat in euidenti calūnia:puniat tanq̄ calūniator.Hug.[Ipse vero sacerdos.]ter-
Questio. 2 tia cōclusio.[suspitiosus.] ¶†Hic surgit questio. quā etiam mouet glo.Utrum propter solam suspitionem epi quis possit compelli ad purgationem.Et videtur ꝙ sic.primo ex presenti tex.ij.ex.c.mēna.ȝ.e.q.vbi ad suspitionē seu infamationē regine indicitur purgatio vni epo. tertio ex. c. ex parte. extra de
Opponit ⁊ Rn̄det.
offi.iudi.ordi.⁊.c.si.dist.xxx. ¶In oppositum est glo.hic. Et ad idē est.c.placuit.vj.q.ij. ¶Respondeo.aliqui dixerunt: ꝙ ꝑpter solā suspitionē epi quis poterat cogi ad purgationem.
Hostiensis
vnde Hosti.super illo.c.ex parte.dicit,ꝙ vbi non est diffamatus:potest eps indicere purgationē suo subdito ex sola suspi-
Innocen.
tione.Ad idē.extra de pur.ca.si quis de gradu.vbi notat Innocen.verosimilē suspitionē sufficere ad indicendā purgationem:etiā si non sit infamatus:sed sit tantū epo suspectus vt in hoc.c.omnibus.⁊ ita ipse notat.extra de accusa.ca.qualiter.ij.
Tancre. Vincen.
Sed alij videlicet Tancre.Vincen.Hug. Philip. Goffre.⁊ Ber.dicunt,ꝙ hoc non potest facere episcopus ex sola suspitione:nisi sit infamatus apud bonos ⁊ graues.extra de pur. ca.cum in iuuentute. Nec militat in contrariū decretalis illa. ex parte.quoniam ingens presumptio erat contra eos, ꝙ epi tacuerunt veritatem.⁊ hoc ipsi notant in hac decretali ex par-
Jo.and. Archidia.
te.Alij vero videntur dicere:vt videtur dicere Joann.⁊ Archi.ꝙ licet solius episcopi occulta suspitio non sufficiat:vero similis tamen suspitio apud episcopum ⁊ alios sufficit ad indicendā purgationē.⁊ sic vt Tancre.dicit decre.illa loquitur scȝ.c.si quis.extra de pur.ca.si quis.vt ibi patet in ver.ꝑpulsatus.quod exponunt Goffre.⁊ Hosti.i.infamatus.vnde nobis videtur.ꝙ suspitio episcopi nec etiam aliorū secum sufficiat ad indicendam purgationē:nisi talis suspitio habeat cōiunctam infamiam.aut ita sit vehemens:vt scandalum generaretur.que conclusio satis patet ex.c.si quis presbyter.extra de pur.ca.vbi episcopus propter suspitionē de presbytero nō indicit prius purgationē ei:quam esset detecta infamia eius.⁊ Hug.super ver.hic episcopo.aut reliquis.dicit.ꝙ ly aut teneatur copulatiue:scilicet pro ⁊,ne credatur ꝙ episcopus sibi soli suspectum possit compellere ad purgationem. ¶Quibus
Ad primū argu. Ad scḋm.
dictis dicendum est ad rationes in oppositū. Ad primam dicimus ꝙ tale non habetur ex presenti.c.imo contrarium.quia ly aut tenetur copulatiue:vt dictum est.¶Ad scḋam respondetur primo ꝙ nō fuit ibi sola occulta suspitio regine:sed vehemens apud illos de regno fuerat. ita suspitio de eo habet coniunctam infamiam.¶ Secūdo respondetur.ꝙ ar.non est simile quoniā per reges ⁊ principes citius nascuntur scandala:q̄ per episcopū.⁊ ideo tam ratione honoris regij q̄ ratione vitandi scandali ꝙ aliter fiat in suspitione regis quā episco-
Ad tertiū.
pi non est inconueniens. ¶Ad tertiā respondetur,ꝙ debent intelligi quando talis est suspitio:qualis dicta est vt quia aut infamiam habeat coniunctam:aut ita vehemens verosimilis sit:vt ex ea generetur scandalum apud alios.vt in predicto.c. ex parte tua.Legatur ergo litera sic.[Suspitiosus] scȝ propter famā malam crebrescentē:al's hoc esset periculosum. Jo. de.vel intellige.[suspicioso.]scȝ tali suspitione tam verosimili
Anto. Abbas.
aut vehementi, ꝙ generet scandalum:vt dictum est,⁊ videtur sententia dn̄i Anto.⁊ abbatis[bonis ⁊ iustis,]per hoc remouentur maledici ⁊ inimici:quorum suspitione vel infamatione non est cogendus quis ad purgationem. ¶Hic surgit que-
Questio. Rn̄det.
3 stio multiplex.† Prima est vtrum reo petente ꝙ vult probare bonam famā cesset necessitas purgationis. Ad istam quidam dicunt, quod non videtur prodesse probatio bone fame contra probationem infamie.quia si mille testes dicerent eum bone fame,⁊ centum dicerēt eum male fame:preualeret dictorum paucorum dictum.quia licet apud aliquos ⁊ multos sit bone fame: tamen propter illos apud quos est male fame debet in-
Tancre. Vincen.
dici purgatio.vt in hoc.c.tancre.⁊ Vincen.dicunt dictum plurimorum preferendum: dummodo eque probent bonam famam:sicut alij malam.ar.extra de accu.licet.in fine.⁊ in hoc.c. omnibus.⁊.lxxxj. dist.clerici.in aut.de monachis. §.cogitandum.⁊ sic no.spe.in spe.tit.de inq.§.tractemus.ver.quid si te-
Archid. Hostien.
stes ⁊c.Et huic accedit sentētia Archi.hic. Dicit autē Hosti. in hoc casu iudicem debere attendere vtrum cōmunis vox vicinorum exterior concordat cum fama:vel infamia,⁊ qualitatem testium:quibus ⁊ alijs circunstantijs pensatis postmodum super hoc arbitretur.extra de testi.in nostra.Jo.and.dicit.ꝙ vbi testes primi ⁊ secundi deponunt de fama vicinie:puto verum dictum tancre.Sed si primi deponentes de infamia licet pauci deponant de vicinia:secundi scȝ deponentes de fama licet multi non deponūt de vicinia.verum est dictū Inno.
Jo.and. Questio.
vide Joan.andre.in.c.cum oporteat.super ver.fama ipsius.⁊ in.c.inquisitionis.super vltima glo.de accu.¶Secunda que-
4 stio† si compurgatores fuerint in alia causa inducti in testes: ⁊ propter crimina in modum exceptionis obiecta repulsi sint a testimonio. Nunquid propter hoc poterunt a purgatione
Rn̄det. Tancred⁹. Roffre. Archidia.
repelli. Ad istam questionem dicit Tancre.ꝙ non.⁊ hoc per decretalem.extra de or.cog.cum dilectus.in fin.Et in hac sententia remanet Roffr.in quodam libello iuris canonici. Sed tu dic iuxta Archidiacon.ꝙ purgatores debent esse boni,⁊ iusti:vt hic.⁊ vita probati.extra de pur.ca.c.inter.⁊ etiam bone fame:nec in iudicio pro crimine condemnati.sed ab ecclesia tolerati.vt.e.titu.c.constitutus. Dicendū est ergo ꝙ iste purgator toleratus ab ecclesia si opponitur ei crimen, qḋ in alio iudicio fuit oppositum contra eum in modum exceptionis ⁊ probatum,⁊ ex illo aggrauata est eius infamia: tunc repellitur:non tantum propter istam probationem criminis:quantum propter infamiam:vt dicto.c.constitutus.in glos.fi.Aut non est inde grauata eius opinio,⁊ tunc non repellitur.vt in dic.cap.constitutus.a contrario sensu.⁊ extra de ord.cog.cum
Questio. Rn̄det.
dilectus secundum Hostien. ¶Tertia questio est circa illud
5 purgatum ecclesie reddatur.†Utrum purgatus liberetur ab omni infamia.Respondetur ad hoc ꝙ ab infamia iuris liberatur.ff.de his qui no.infa.l.quid ergo.§.pena grauior.sed ab infamia facti solus deus liberare potest secundum Roff.vt no.extra de pur.ca.ex tuarum.in fin.de hoc dixi.e.q.mennam. ⁊.xxxiij.distinct.laici.Archidia.

Juramento. Hic incipit tertia pars huius questionis.In qua queritur si purgatio vulgaris alicui sit indicenda.⁊ dicit ꝙ non.quod probat per sequentia capitula.

1 ☞ Purgatio vulgaris tanquam illicita an sit reprobanda. ꝙ sic.num.2.Causam triplicem assignat.num.3.
4 Puer si moriatur non in lecto:sed in cunis:an imputāda sit parentibus mors illius.
5 Purgatio saltem iuratoria an sit indicenda parentibus de oppressione non facta.
6 Adinuētio est triplex:supstitiosa:necessaria:⁊ vtilis. Que dicat superstitiosa.nu.7.Que necessaria.nu.8.Que vtilis.nu.9.
10 Crimen qualiter dicatur notum ante sententiam.
11 Occulta dicuntur que non publicantur confessione: vel conuictione.

COnsuluisti. Sequit primū. ca.ad hoc,⁊ est Stephani pape quinti in quo summa est.ꝙ in casu in quo pueri extincti in lecto inueniunt parētibus non est indicēda vulgaris purgatio:sed est eis imponēda penitētia.Sunt etiā admonendi:ne tales paruulos ponant secum in lecto.Et diuidi-
Diuisio.
tur in.iiij.partes.In prima exponit consultationem. In scḋa iniungit, ꝙ tales parentes sint admonendi:ne tales teneros pueros secum locent in eodem lecto. In tertia ꝙ talibus non sit indicenda vulgaris purgatio:cum talis videatur superstitiosa.In quarta ꝙ quia subijciuntur iudicio humano:imponatur illis aliqua moderata penitentia:cum homicidium incurrerint.secunda ibi:monendi.tertia ibi. Nam ferri.quarta ibi:spontanea.quinta ibi:hi autē.¶Pro pleniori intelligen-
Questio.
1 tia huius.c.⁊ sequentium.Queritur.† Utrum vulgaris pur-

Primũ ar.
gatio tanq̃ illicita sit reprobanda. Et videtur ꝙ nõ. Primo
Vulgaris purgatio habet ortũ ex diuina lege.ergo illa non
est probanda.cõsequentia patet.añs probat.nu.v.vbi dat lex
contra mulierẽ suspectã de adulterio,ꝙ offerat sacrificiũ zelo
typie,⁊ oblatio inuestigãs adulteriũ:de qua ad longum.in.§.
sequẽti.Hoc aũt.ergo videt ꝙ ex lege diuina viderent ꝓbari
Scdm arg.
examinationes per ferrũ candens ⁊ aquã feruẽtem. ¶ Scdo
ad idẽ arguit ex Josue.c.vij.vbi examinatio furti achor facta
Tertiũ ar.
est per sortes. ¶ Tertio idẽ arguitur.ij.reg.iiij.vbi inquisitio
inobedientie seu transgressionis Jonathe sic explorata est.
Quartũ ar.
¶ Quarto idem arguitur per plura capitula que ponunt in
fine huius questionis.in quibus ex canonibus sanctorum pa-
Quintũ ar.
trum videt concessa hmõi vulgaris purgatio. ¶ Quinto ra-
tione sic.Nullo modo credendũ est ecclesiam dei aliquo tempo
re in fide errasse:nec in decretis iustitie,sed in veteri testamen-
to cõcesse sunt hmõi examinationes. vt ptz per exempla,⁊ le-
ges ⁊ in nouo testamento per canonum sanctiones,ergo non
erit licitum aliquo modo dicere in examinatione taliũ conti-
Opponit ⁊ Rñdet.
neri aliquem errorem:nec erunt sic illicita reprobanda. ¶ In
oppositũ est.c.presens,⁊ extra de pur.vulga.per totũ. ¶ Re-
2 spondeo dicendum† ꝙ vulgaris purgatio est illicita,⁊ merito
reprobata.cõclusio ista patet primo ex.c.dilecti.extra de pur.
vulga.vbi honorius tertius de tẽplarijs qui in subditos hu-
iusmodi exercebant purgationes dicit.fratres templariorum
quosdam subditos qñ infamabantur eos ferri candentis iu-
dicium compellũt subire:quibus si qua exinde sequatur com-
bustio ciuilem penã infligunt.Cum igitur huiusmodi iudiciũ
sit penitus interdictum: vtpote in quo deus tentari videtur
3 mandamus quatenus ab hmõi oĩno desistant†Huius prohi-
bitiõis causa est triplex. vt supradiximus in principio huius
Hostiẽsis.
q.iuxta Hug,⁊ ita iuxta Host.in summa,eo.tit. Prima est:qꝛ
inuenta fuit diabolo fabricante,.ꝫ.e.q.mẽna.⁊ in hoc ca.secũda
qꝛ per eam deus tentari videt:vt in prefato.c.dilecti.tertia qꝛ
per eam is qui in nulla culpa est:sepe punitur.vt.e.tit.c.signi-
ficantibus.Ferrũ enim candens ita vrit innocẽtem:sicut pec-
Guido.
cantem.vnde non est probatio criminis.vt dicit dñs Guido.
S. Thom.
¶ Sanctus Tho.in scda scde.q.lxxxv.ar.viij.dicit ꝙ hmõi
iudiciũ ferri candentis vel aque feruide reddit illicitũ. Tum
qꝛ ordinatur ad iudicandum occulta:que diuino iudicio reser
uantur.Tum etiam quia hmõi iudiciũ nõ est authoritate di-
uina scitum.ad qõ facit qõ in presenti.c.dicit Stephanus pa-
pa.cũ ait ferri candentis vel aque feruentis examinatione ⁊c.
Ad primũ argu.
¶ Ad rationes dicendũ est.Ad primã in qua obijcitur sacri
Alexander de halis.
ficiũ zelotypie dicendũ est iuxta Alexandrũ de halis in tertio
ꝙ lex illa introducta est ꝓm permissionẽ:non ꝓm concessionez
ꝓm quam diuina lex ⁊ humana permittunt minora mala fieri
ne fiant peiora:ꝓm quem modum oblatio libelli introducta
est propter seuitiam iudeorum:qui erant proni ad interfectio-
nem vxorũ. Simili modo lex zelotypie ne inualescente suspi-
tione adulterij perimerent vxores quod autez per permissio-
nem introductum est:non debet trahi ad imitationẽ siue con-
sequentiam.dñs Guido Carmelita dicit in hoc ad illã ratio-
nem sic:ꝙ nunc in nouo testamento non est licita talis purga-
tio:sed tunc scz in veteri erat licita:vt mulieris adulteriũ vi-
taretur ⁊ prolis incertitudo excluderetur: nec erat purgatio
superstitiosa:qꝛ fiebat precepto dei dantis talẽ virtutẽ aquis
amarissimis.Nunc autẽ transit cum vmbra legis. Ad hebre.
Ad scdm ⁊ tertium. August. S. Thom.
iiij.Idem dicit Nicolaus de lyra.nu.v. ¶ Ad scdam ⁊ tertiaz
respondemus negando ꝯsequentiã. quoniam non est idem de
sortibus:quib⁹ aliquãdo põt licite quis vti: vt dicit August.
in epistolã ad honoratuz.Et deducit sanctus Tho.in scda.q.
xcv.ar.viij.de qua materia erit alꝰs proprior locus ad loquen-
dum.Et aliud est de purgatione vulgari ferri candentis:aut
Alexander de halis.
aque frigide:⁊ huiusmodi que nullo casu licz.Magister Ale-
xander de halis in tertio. respondendo dicit: ꝙ illa facta de
achor: ⁊ Jonatha: ⁊ similium scripta sunt non ad exemplum
rei faciende:sed in figuram rei future.j. ad Cor. Omnia in fi-
gura contingebant illis.Inquisitio autem per sortẽ que facta
est ad inuestigandũ peccatũ achor:⁊ inobedientiam Jonathe:
figurat futurum ⁊ generale iudiciũ:quod ex insperato pecca-
toribus superueniet:sicut iudiciuz quod per sortem est ab ho-
mine preuideri non potest.vnde.ij.Petri.iij. dicitur dies dñi
Nicolaus de lyra.
veniet sicut fur.Nicolaus võ de lyra.magis ad lrãm de achor
dicit Josue.vij. ꝙ Josue non peccauit hic vtens sorte. Tum
quia hoc fecit cum debita reuerentia: scz satisfactione popu-
li premissa. De canonibus respondetur.ꝙ omnes tales sunt
abrogati per.c.predictum dilecti. extra de pur. vulg. secundo
respondetur iuxta Alexandrum de halis. Qõ omnes illi ca-
nones sicut dictũ est de sacrificio zelotypie introducti fuerant
non scdm concessionem boni: sed per permissionem minoris
Ad quintũ
mali:ne peiora mala contingerent. ¶ Ad quintum respon-

Alexander de halis.
detur iuxta Alexandrum de halis in tertio.ꝙ verum est ec-
clesiam nunq̃ errasse:quia nec huiusmodi concessit:vt appro-
baret sed permisit:ne peius fieret scdm ꝙ etiam ipsa lex eter-
na facit que permittit multa mala fieri: non solum vt ex eis
Exponit literam.
eliciat bona:sed etiam ne fiant peiora.Lege text. ¶ [Consu-
luisti monendi.] secunda pars. Hec est monitio salubris. vt
periculum vitetur: quod ex negligentia custodie potest faci-
liter prouenire.ecclesia.iij.qui amat: id est non vitat pericu-
lum in illo peribit.[homicidij.] licet parentes dormientes
expressa voluntate: non oppresserint filios imo eis displicet
et dolent:tamen pro tanto dicuntur rei homicidij:quia negli-
gentia eorum et incuria illi sunt oppressi. Ideo totaliter non
excusantur a culpa homicidij. quia aliquid voluntarij fuit
secundum philosophum tertio ethicorum.nostre enim negli-
gentie domini sumus. ita quod potuerunt:et debuerunt vi-
tare negligentiam:⁊ dare operam: quod talis oppressio non
eueniret: quod faciliter potuerunt alibi eos cubando:et dili-
genti custodia vigilando. vnde super hoc eis non leuissima:
sed grauis culpa imponitur: et merito: quia vt dictum est:
quando non adhibet quis in facto suo. (vnde mors sequi-
tur.)vt distinc.l.sepe.cum multis alijs si.in glo. propter quaz
Questio. Rñdet.
eis grauis penitẽtia iniũgitur.[in charitate ieiunij.] ¶ Sur
4 git hic questio.†Utrum si contingat puerum mori non in le-
cto cum parentibus: sed in cunis imputanda sit eis mors
illius vt etiam dicantur rei homicidij. Respondetur: ꝙ non
nisi eorum culpa vel negligentia hoc contingat: puta tot
pannos super eum posuerunt: quod grauitate et pondere
eorum suffocatus est. secundum Hugutionem. [Nam ferri.]
tertia pars.[prohibetur purgatio vulgaris ferri ⁊c.] quoniã
rationibus supra assignatis illicita est et merito reprobata.
Questio.
5 ¶ Sed hic surgit questio. † vtrum saltem illis parentibus
sit indicenda purgatio iuratoria de oppressione non facta.
Rñdet.
Respondetur quod non duplici ratione. Tum primo quia
temerarium et dubium esset iuramentum prestitum: quod
hoc fecissent vel non fecissent dormiendo. Facile enim posset
incurrere periurium. iuramentum enim anceps est periurij
quod nulli esset indicendum.ff.de in litem iuran.l. videamus.
secundũ Hug.et Ber.Hispa.⁊ Archid. Pro quo facit etiam
quia de veritate iurare debet: qui se purgat. extra de pur. ca.
quoties. Tum secundo quia cum hoc dubium in meliorem
partem debemus illud interpretari:⁊ in dubijs quod certius
est hoc manu tenere debemus.distin.iiij.sicut.secunduz Hug.
[non censuerunt] imo prohibuerunt. vt supra. ead. questione
mennam. arg. quod eoipso intelligitur aliquid esse prohibi-
tum:quod non est concessum.vt distinc.xl. si papa.⁊. j.eo. mo-
nomachiam.et.ff.de colla.l.iij.cum alijs.in gloss. superstitiosa
damnosa:et superflua.arg.contra quosdam: qui nouas ⁊ su-
perstitiosas adinuentiones de ingenio suo faciunt.arg.distin.
Questio. Rñdet.
xxxv.relatum. ¶ Sed hic surgit questio. vtrum per hoc vult
remouere vtilem vel necessariam adinuentionem. Et respon-
6 detur ꝙ non.pro quo notandum. iuxta Hug. † quod triplex
7 est adinuentio scilicet superstitiosa:necessaria:et vtilis. † Su-
perstitiosa est cum super id de quo canones aliquid statue-
runt de nouo superflue aliquid inuenitur: et hoc fit duobus
modis.scz vel ius inueniẽdo sicut purgatio ferri candẽtis.vel
aque feruentis vt hic.vel vetus ius male interpretãdo. vt di.
8 xxxvij.relatũ†necessaria est:cũ super eodẽ de quo canones ni-
hil dixerunt aliquid de nouo statuitur.sicut sepe fit a domi-
9 no Papa ad diuersorum consultationes respondendo † vti-
lis est quando circa aliquid: de quo canones statuerunt ali-
quid immutatur: et hoc fit tribus modis: vel corrigendo:
vt cum aliquid per errorem introductum postea per mani-
festationem veritatis corrigitur.vt distin.viij.veritate. ¶ Se
cundo detrahendo. vt cum aliquid de rigore iuris per mise-
ricordiam dispensatiue relaxatur.vt distinctio.lv. priscis.et.j.
questione septima.exigunt. ¶ Tertio modo addendo.⁊ hoc
dupliciter.vel addendo religionem:vt distinct. xxxij. placuit.
et fere omnibus capitulis eiusdem distinct.vel grauamen pe-
narum.vt.lv. distinc.nullus.⁊. xv. questione.viij. cum multe.
Et nota quod adinuentio que fit corrigendo dicitur corre-
ctionis:que fit detrahendo dicitur misericordie: vel dispen-
sationis que fit addendo; dicitur prouisionis. Omnis ergo
talis adinuentio approbatur sed superstitiosa hic reproba-
tur. Concor.Archidiaco.[Spontanea.]quarta pars.[spon-
tanea.] aliter non preiudicat.ꝫ.ead.questione.j.c.j.et. xv. que-
stione. vj. c. j. ⁊. xxxj. questione secunda. lotharius, Hugu.
[Confessione.]in iure.Hugu.[testimonium.] Colligunt ali-
qui hic arg.quod per instrumenta non possit crimen proba-
ri. Sed contra.ij. questione sexta.§. sunt quorum. vbi nul-
Archidia. Jo.and.
lus homicidarum.ver.in occultis.⁊.q.vij.vbi dicam.Archid.
Et vide per Joan. andr. super regula.semel malus. de regu.
iuris.

10 iur.lib.vj.[publicata].ar.† ꝙ ante sententiam crimen dicitur
notum ⁊ publicatum. ⁊ hoc verum est quo ad probationẽ sen-
tentie. sed non quo ad penam inferendam. vnde si iudex post
confessionem rei vel conuictionem moriatur: antequã sentẽtiã
proferat alius potest ferre sentẽtiã. Hu.[pre oculis].C.de iu-
di.rem non nouam.[occulta.] vt dist.xxxij. erubescant.⁊.vj.q.
1 ij.† si omnia.⁊.xxx.q.v.incerta.⁊ est ar.ꝙ que non publicantur
confessione vel conuictione sunt occulta.ergo non sunt ab ho-
mine iudicanda. ergo per monomachiam crimina nõ publi-
cantur, ⁊ sic remanent occulta, ⁊ per consequens non possunt
puniri aut iudicari ab hoĩe.ꝓm Hugu.[qui solus nouit].ꝑs.
xliij.ipse nouit abscondita cordis.⁊.ij. Paralipo.vj.Tu dñe
nosti corda filiorũ hoĩm.⁊.xxiiij.qõ.iij.deus qñ.[hi aũt.]quin
ta pars.[probantur].i.conuincuntur per testes ꝯtingere po-
test. Hug.vel probantur.i.cõuincuntur propria confessione ⁊
i.confitentur ⁊c. [castiget.]per penitentie impositionem. [per
aborsum.] hoc verum est:si voluntate procuret aborsum, ⁊ fe-
tus fuerit animatus:vt homo dici debeat.vt.xxxij.q.ij.qõ ve-
ro ⁊.c.Moyses.quanto ⁊c.

1 ☞ Zelus quid dicatur.

Hoc autem. §.est:in quo magistr.Gratia. monet hanc qõnem. vtrũ prohibitio facta
vulgaris purgationis pertineat tm̃ ad hec duo.s.de ferro can
dente,⁊ aqua feruenti:an generaliter etiam ad oĩa genera pur
gationis vulgaris se extendat,⁊ arguit ꝙ nõ extendatur ta-
lis prohibitio ad alia genera: probat duabus authoritatibus
vna est beati gregorij, ⁊ alia est de sacrificio zelotypie: de qua
Exponit literam.
Nume.v.Sed qm̃ de ista materia iam disputauimus expone-
tur cursorie litera. Lege. ¶ [Hoc autem].s.prohibitio hic fa-
cta de purgatione vulgari:que canonũ documento sancita nõ
est.Hug.[purgationis]vulgaris.s.vt quelibet prohibita in-
telligatur.[an ad hec duo].s.de ferro candente,⁊ aqua feruen-
1 te.[zelotypie].i.zelogie,⁊ suspitionis de vxore.†Zelus dicitur
amor vel suspitio. Typus forma: siue figura:inde zelotypus
qui ex nimio amore quem habet in vxorem propter ipsius pul
chritudinẽ male suspicator de vxore. [illud Gregorij.]ista est
authoritas,⁊ habetur. xxxij.q.j.c.j.⁊.ij. sed ista authoritas nõ
est pro gratiano:vnde male intelligit illam authoritatem cre-
dens per verũ iudicium intelligẽdam esse probationem ferri
candentis,⁊ hmõi.sed sensus verus est[per verũ iudicium].i.
per legitimam probationem legitimorũ testium,⁊ sic male in-
troduxit hoc capitulũ. [in libro nãq; numeri].v. scda autho-
ritas[errauerit]adulterando cum alio.[appetitur].i.accusa
tur vel infamatur[sacci]nomen est mensure[farine ordeacee.]
non dicit siliginee: que erat farina delicatissima: sicut in alijs
sacrificijs: qꝛ istud est vile ⁊ ordeum est pabulum iumenti cui
adultera assimilatur.[non fundet oleum.]qꝛ est fomentum lu-
minis.adulterium aũt fit in tenebris[nec thus.] qꝛ significat
deuotionem hoc autẽ non offerebatur ex deuotione:sed ex su-
spitione adulterij.[statuet coram dño.] ad tentandũ si ex ter-
rore cõfiteretur adulteriũ.⁊ qꝛ offerebat pro eo sacrificiũ. [su-
metq;] aquam sanctam.dicit sancta qꝛ recipiebatur de labijs
eius: de speculis mulierũ deuotarũ facte. [⁊ pauillum terre]
Nic.de lyra.
qꝛ illud sacrificiũ fiebat pro vili causa.Nic.de lyra.[offeret igi-
tur eam].s.vxorem[sacrificium recordationis].i.quo rogatur
deus recordari adulterij qõ suspicatur esse ad vindictã[ama-
rissimas]non sapore sed effectu. Hug.non formaliter sed effe-
ctiue:qꝛ effectũ amaritudinis faciebat in muliere: qñ erat cul-
pabilis.Nic.de lyra.[non tenebũt te].i. non facient te teneri,⁊
deprehendi, ⁊ haberi ream adulterij. Hug.[ingrediantur ad
nocendum.]ista expositio est ad literam. Archidia.sequitur
quãdam mysticam multũ alienam: ⁊ ideo non curamus de ea.

Sed quelibet. §.est. Et icipit hic quarta pars huius questionis: in qua queri-
tur.vtrum monomachia vel alia purgatio vulgaris sit con-
cessa. Et respondetur quod non, ⁊ hoc probat per duas au-
thoritates sanctorum patrum sequentes,Jo.de deo.[stepha-
ni].ꝫ.c.proxi.

1 ☞ Monomachia quid dicatur.⁊ nu.4.
2 Duellum an sit licitum.ꝙ non nu.4.
3 Duellum capitur dupliciter.⁊ quid sit duellum.
5 Duellum offerens ⁊ qui sponte suscipit,⁊ iudex qui authorita
tem prestat,⁊ qui ex officio dant consilium:auxilium:vel fauo-
rem peccant mortaliter.
Nec vlla cõsuetudo generalis eos excusat.nu.6. Et si contin-
gat aliquem mori omnes fiunt irregulares,nu.9.
7 Duellantes non excusantur ratione multitudinis.
8 Sacerdotes qui dant benedictionem in duellis peccant mor-
taliter.
10 Domini dantes authoritatem duellis peccant.
11 Viaticum ꝙ non sit dandum duellantibus.

Monomachiam. Capitulum est Nicolai pape: in quo
prohibetur purgatio vulgaris: que fit per duel-
Diuisio.
1 lum: † que nomine monomachie intelligitur que
dicitur singulare certamen inter duos. Et diuiditur in duas
partes.In prima ponit prohibitionem. in secunda respondet
ad obiectionem de Dauid.secũda ibi:quam licet. ¶ Pro ple-
Questio. Primũ ar.
2 niori intelligentia huius materie. Queritur.† Utrum duel-
lum sit licitum. Et videtur ꝙ sic. primo ex facto ipsius Da-
uid:qui duellum voluntarie iniit: vt patet primi Regũ.xvij.
Scdm ar.
¶ Secũdo sic.licitum est vnicuiq; defendere se est enim de iu-
re naturali distinctio.j. ius naturale. Si ergo non potest ali-
ter defendere se quam duellum suscipiendo:videtur quod ta-
Tertiũ ar.
le duellum suscipere sit licitum. ¶ Item tertio idem videtur
colligi.ff. ad legem aquiliam.l.qua actione.§. si quis in collu-
ctationem. vbi habetur quod cessat actio penalis contra oc-
cidentem in duello: quando duo pugiles colluctantur. et ita
Opponit ⁊ Rñdet.
videtur lege ciuili permissum duellum. ¶ In oppositum est
3 tex.presentis.c. ¶ Respondeo dicendum.† ꝙ duellum potest
capi dupliciter: vno modo proprie, ⁊ sic duellum est singula-
ris pugna duorum: vt per victoriam vnius appareat iustitia
tanquam per diuinum iudicium,⁊ alterius iniustitia.isto mo-
do duellum secundum Raymundum. ⁊ Hostien.⁊ Goffre. in
summis eorum diffinitur quod est singularis pugna inter ali
quos ad probationem veritatis:ita videlicet vt qui vicerit ꝓ-
basse intelligatur, et si non vicerit defecisse in probatione pu-
4 tetur. Et dicitur duellum: quasi duorum bellum: † dicitur
Monomachia: quasi vnica ⁊ singularis pugna. monos vnũ
Raymun.
machia pugna. addit Raymun.dicitur etiam vulgo in ple-
risq; partib⁹ iudicium: eo quod ibi iudicium dei expectatur:
Prima cõclusio.
de duello sic sumpto: sunt plures conclusiones. prima quod
tale duellum est illicitum. Ista conclusio patet multipliciter.
primo iure diuino iure canonico iure gentium iure ciuili. pri-
mo patet sic.iure diuino.vnde formatur sic ratio. ille actus est
prohibitus iure diuino:per quem fit dei tentatio. sed per duel
lum huiusmodi fit dei tentatio. ergo est illicitus talis actus
consequentia patet. ⁊ maior patet Deuterono.vj. ⁊ Matth.
iiij.Non tentabis dominum deum tuum. Minor etiam patet
ex.c.presenti.⁊.xxij.q.ij.queritur.⁊ ratione sic patet: quia tunc
videtur tentari deus: cum perquiritur aliquid contra natu-
ram: quod non est producibile nisi diuino miraculo. Sic est
in proposito.nam naturale est quod fortior ⁊ ingeniosior vin-
cat minus fortem. sic igitur deus tentatur: vt miraculum fa-
ciat. ¶ Secundo patet. ꝙ scilicet iure canonico sit illicitum.
primo.c.presenti.secundo extra de purgatione vulgari.c. pri-
mo ⁊ secundo.ratione sic.ille actus est illicitus: qui est delicto-
rum occasio et ex quo animarum ⁊ corporum sepe proueniunt
scandala, ⁊ pericula: sed talia proueniunt ex duellis: vt ex-
tra de torneamentis. capitulo primo. ergo conclusio vera.
¶ Tertio patet conclusio. ex iure gentium sic. ille actus est
prohibitus iure gentium: qui repugnat naturali equitati sed
duellum est huiusmodi ergo ⁊c. maior patet minor ostendi-
tur sic. Nam equitas iuris gentium est delinquentes punire:
insontes absolui: sed in duello huiusmodi contingit quan-
doq; totum contrarium: vt docet experientia iure gentium
est etiam prohibitum. ¶ Quarto patet iure ciuili secundum
quod etiam prohibetur: vt.C. de gla.l.vna. Preterea nullus
bonus iudex debet permittere illos ad arma prosilire: quos
sua authoritate potest refrenare.l. equissimum.ff. de vsuris.
Scda conclusio.
5 ¶ Secunda conclusio. † qui duellum tale offert et qui spon-
te suscipit, et iudex qui authoritatem prestat, et qui ex officio
dant consilium: auxilium vel fauorem peccant mortaliter.pa-
Tertia conclusio.
6 tet conclusio ex precedenti. ¶ Tertia conclusio.† Nulla con-
suetudo generalis in duello excusat aliquem istorum a pecca-
to mortali: patet conclusio. Tum quia est contra preceptum
domini:vt dictum est. Tum quia vt Raymũdus, ⁊ Hostien.
quorum est ista conclusio. bene arguunt diuturnitas tempo-
ris non minuit peccatum: sed auget, extra de simonijs non
Quarta cõclusio.
7 satis,⁊ capitulo cum ecclesie. ¶ Quarta conclusio.† Isti du-
ellantes non excusantur ratione multitudinis: patet quia
non minus quis peccat fornicando: quia pauci inueniuntur
Quinta cõclusio.
sine tali delicto:vt distinctio.l.quia tua. ¶ Quinta conclusio.
Tales duellum exercentes: non excusantur per hoc: quod
papa sciat, et non videatur improbare: patet quoniam pa-
pa bene quidem istam consuetudinem improbat de iure: vt
hic. et supra eadem capitu.consuluisti. licet non de facto. sed

tolerat sicut meretrices,⁊ vsurarios in ciuitate:sed nō minus a peccato excusantur propter hoc meretrices, ⁊ vsurarij, ⁊ ita in proposito peccat mortaliter non tantum qui sponte suscipit duellum : sed etiam qui propter quecunꝙ metum suscipit licet attenuetur eius peccatū propter periculum ꝑsonarū vel rerum.xxxij.q.v.ita ne.⁊ extra quod me.cau.sacris. ¶Quin

Quinta cō clusio.

8 ta conclusio.† peccant etiam mortaliter sacerdotes qui dant in duellis benedictionem sicut alicubi est cōsuetudo.¶Sexta

Sexta con clusio.

9 cōclusio.† si in duello contingat aliquem mori:oēs supra dicti sunt irregulares.patet.xvij.qō.iiij.oēs. secūdo vt dicit Nico

Nic.de lyra.

laus de lyra disputans hāc questionē super.j. Reg.c.xvij.pōt accipi large duellum:prout est bellum singulare vnius cū alio absꝙ expectatione diuini iudicij:sed vt per virtutem:artē vel fortunam:vel omnib⁹ istis vel aliquibus eoꝝ concurrentibus aliqua controuersia inter eos criminalis vel ciuilis terminetur. Et circa hoc currunt due opiniones vt ipse inquit.prima est: ꝙ duellum etiam hoc modo sumptū est oīno illicitum:non solum ex parte offerentis:sed etiam recipientis:dicentes ꝙ magis quis deberet sustinere rerum suarū spoliationem,⁊ sue ꝑsone mortem:quā duellum recipere etiam dato ꝙ se sentiat innocentem:quorū motiua sunt que sequūtur.primum est : quia vt inquiunt intentio intrantis duellum est interficere aduersarium suum:qō nulli persone priuate est licitum.qr est contra dictamen legis nature,⁊ est contra preceptum dñi. ¶Secun

August.

do inducunt illud Aug.de li.ar.dicentis.quomodo possumus arbitrari istos carere libidine : qui pro his quoꝙ rebus gladiantur quas possunt amittere inuiti, ⁊ inter istas res secūdū ipsum vita propria ponitur : vt ibidem premittitur ergo ⁊c. istius sententie videtur esse Ray.Hu.Gof.⁊ Hosti.Alij vero sicut est Guil.super Ray.sunt quibus videtur prefata sententia nimis dura:maxime vbi innocens accusatur de crimine ad mortem:qui si duellum oblatum recusauerit:statim suspēderetur:durum enim videtur dicere,ꝙ talis teneatur potius sustinere se suspendi:quā se defendere in bello.vnde dicunt ꝙ si appellatus siue requisitus de duello non possit declinare : vt pote qr denegātur sibi probationes alie, ⁊ si appellet nō defertur appellationi sue potest licite se defendere duellando, ⁊ non solum in causa criminali pro vita sua defendenda:sed etiā in causa ciuili:qr sicut licitum est alicui bellare ad sui corporis defensionem:ita etiam ad rerū suarum conseruationem.⁊ isti nituntur respondere ad motiua prime opinionis.dicūt enim ꝙ non valet: quod dicebatur ꝙ intendere alium occidere sit dictamē nature.Respōdetur enim,ꝙ hoc verum est si per se intenderetur.sed in hoc casu nō intenditur:nisi per accidens si nō possit aliter vitam suam vel res suas seruare:ad quarum conseruationem per se dirigitur intētio sua:qō patet ex hoc ꝙ declinat duellum quātum potest ⁊ ad conseruationem vite proprie:magis inclinat natura propter qō argumētū quātum ad hoc videtur magis ad oppositum. Ad id vero qō consequēter dicebatur ꝙ esset contra preceptū domini. Respondetur ꝙ preceptum diuinū: non occides : intelligitur de occisione innocētis appellans autem in hoc casu non est innocens : nec per consequens iste se defendens de mandato et voluntate iudicis non videtur peccare: maxime pro sue vite tuitione. ¶Ad dictum vero Aug.respondetur ꝙ potest dici ꝙ loquitur inquisitiue ⁊ dubitatiue ⁊ non determinatiue. Dicunt consequenter isti ꝙ licet appellatus in duello in hoc casu excusetur a peccato appellans tñ,⁊ iudex authoritatē vel licentiam prestans semper peccāt mortaliter.Sed Nico.de lyra.vbi.s.dixit qr multi prin

Nic.de lyra.

cipes sancte vite ⁊ qui bonorū cōsilio vtebanť:aliqñ duella sustinuerunt:seu ꝯcesserunt:vt beatus Ludouicus rex francie ⁊ Karolus magnus, ⁊ plures alij ⁊ archiepi, ⁊ prelati iustitiam temporalem habentes : videtur durum duella condemnare in omni casu ex parte iudicū: ideo absꝙ assertione aliqua, ⁊ per modum collationis potest dici inquit,ꝙ in aliquo casu a iudicibus possunt permitti: vt pote qñ aliqui nobiles habent inter se guerram:quam non possunt remouere ex longa consuetudine:quāuis superiorem habeant:vt in pluribus terris ⁊ regnis.⁊ ex hoc vnus vastat terrā alterius ferro et igne: in quo subditi qui sunt innocentes:in rebus ⁊ corporibus multipliciter affliguntur.Et aliquando contingit,ꝙ vnus coram superiore principe prouocat alium ad duellum,⁊ alius statim recipit absꝙ alia recusatione si iudex in tali casu probabiliter videat ꝙ predicta vastatio subditorum innocentium per duellū istud debeat terminari:non videtur peccare tale duellum permittendo:quia ei qui habet curam alicuius communitatis licitum est minora mala permittere : ad euitandum maiora : sicut licite permittuntur meretrices in ciuitatib⁹:ne omnia turbentur libidinibus: vt etiam dicit Augu.Sic autem videtur esse in proposito:vt patet ex predictis : cui dicto videtur con

S. Thom.

cordare san.Tho.in sua summa.vbi dicit,ꝙ quando in duello non expectatur aliquis euentus miraculosus sicut est in proposito:vt patet ex supra dictis tunc tale duellū appropinquat ad communem rationem fortium: fortibus autem vti licitum est in pluribus casibus.Nobis autem saluo semper meliori iudicio magis placet opinio prima que est Ray.Gof.⁊ Hosti.et communiter iura illi fauent. Nihilominus pro pleniori intelligentia inducemus aliqua notanda. primo ꝙ duellum potest esse cum moderamine conflictus:ita vt non sit pugna cruenta tendens ad effusionem sanguinis,⁊ de tali nō loquimur : quia tale duellum posset esse licitum:vt pote cum ad exercitium armorum ⁊ bellice industrie:vt habeatur idoneitas bellandi pro fide,⁊ pace ecclesie fieret aliquando duellum est cruentum tendens ad effusionem sanguinis, ⁊ hoc aliquando fit odij exaggeratione.Aliquando propter gloriam in publico consequendam.aliquando ad purgationem alicuius criminis: vel veritatis inuestigationem, ⁊ duellum vtroꝙ modo sumptum videtur nobis omnino prohibitum. ista conclusio patet. de primo enim non est dubium:quia contra preceptum legis naturalis ⁊ diuine.s.non occides,⁊ diligēs proximum ⁊c.de duello: quod fit propter gloriam consequendam patet: quoniam hoc est vanum ⁊ illicitum ⁊ peccatum : de duello qō fit causa purgationis criminis aut experimenti alicuius veritatis patet quia in hoc tentatur deus : sicut supra inductum est. Ueniendo autem ad duellum quod dicitur largo modo sumptum:qō est pugna duorū absꝙ expectatione diuini iudicij : sed vt per virtutem artem aut fortunam terminetur aliqua controuersia inter ipsos:: sumus in eadem conclusione, ꝙ sit etiam hoc

Raymūd⁹ Goffredus Hostien.

a duellum illicitum.[a] vnde Alexan.de halis in.iiij.iij.questione qua queritur.Utrū pugiles sint ad communionem admittendi:post narrationem opinionum duarū dicit sic. Prima opinio securior est,⁊ illi assentio,ꝙ nullo casu licet duellum offerre:nec illatum vel oblatum suscipere.hec ille. Preterea nos petimus ab istis qui pro alia opinione loquūtur : quomodo per tale duellum terminabitur controuersia:aut sic ꝙ quicūꝙ vicerit intelligatur probasse habere rationem siue ius. Et si sic istud non est sine expectatione diuini iudicij: quia naturale est vt qui virtute prestantior est ⁊ arte belli doctior vincat minus fortem minusque peritum.aut terminabitur controuersia : vt qui vincat siue habeat ius siue non obtineat, ⁊ ista via est illicita ⁊ iniusta quia sepe contingeret,ꝙ sine culpa quis esset punitus:vt in.c.significantibus.de pur.vul.vnde ista via est malorum hominum ⁊ iniustorum de quibus dicitur Sapientie.j. fortitudo nostra lex iustitie . vnde videtur nobis ꝙ ex vtraꝙ parte scilicet tam petentis quam suscipientis est illicitū duellum,⁊ vterꝙ peccat licet minus qui causa metus suscipit. Et ista videtur esse sententia Augusti.libro de arbitrio : in signū huius talibus qui in duellis moriuntur denegatur eucharistia : tanquam suspectis de crimine . de consecra.distinctio.ij. hi qui.⁊.c. sepultura . ⁊ extra de tornea.cap.j.in fin. Et ad omnia que inducūtur pro secunda opinione faciliter respondetur:quod magna sit differentia inter suscipere duellum cruentum oblatum et inter resistere inuadenti volenti occidere: vel spoliare aliquem : quoniā hoc in casu ineuitabilis necessitatis est licitum.vt disputauimus.s.o.l.circa.c.de his clericis illud vero nullo casu videtur licitū : quia nec ibi ineuitabilis necessitas occurrit.Et ibi videtur etiam per se intenta victoria:su

Alexander de halis.

a ¶Duellū illicitū.adō ꝙ duellū cēsetur graue delictū pet. de anch. i.c. j.nuū.2. de corpo. viti. et quare sit ꝓhibitū in defectū ꝓbatiōis idē in ca.hēricus. nu.6.de cle. pugnan. in duel.

10 per alium per occisionem illius.† Ceterum idem videtur nobis:qō similiter peccant domini qui talibus duellis dant authoritatem : siue licentiam rationibus iam dictis: cum duella ipsa sint illicita:vt satis colligitur.extra de purg.vulg.capit. primo.⁊ vltimo. Et ex his que dicta sunt circa probationem prime conclusionis. Preterea licet qui habet curam communitatis tacite possit permittere minora mala : ad euitandum maiora : nunquam tamen videtur quod licite possit dare authoritatem malaculpe minora maxime mortalia faciendi : ad euitandū maiora.vnde non est simile qō inducit Nicola.de lyra de tolerantia meretricū. quoniam aliud est tolerare ꝙ sint meretrices:aliud licentiare,⁊ dare authoritatem qō alique fiant meretrices.vnde aliud est tolerare aliqua duella si contingat ꝙ fiant,⁊ aliud dare licētiam ⁊ authoritatem fiendi. Preterea qō dicitur de sancto rege Ludouico ꝙ concesserit aliqua duella fieri videtur esse contra ea que in eius legenda habentur. Laudatur enim de hoc inter cetera, ꝙ duella fieri prohibebat.Quod aūt dicit de sancto Tho.in.ij.ij.q.xcij. articulo vltimo.non est ad propositū eorū . vnde verba sancti Tho.sunt formaliter que sequūtur.Loquendo enim de purgatione vulgari:dicit sic.eadem videtur esse ratio de lege duellorū : nisi ꝙ plus accedat ad cōem rationē fortiū:inquantū nō expectať ibi miraculosus effectus : nisi forte qñ pugiles sunt valde impares virtute ⁊ arte.hec san.Tho.Ex quibus manifeste apparet oppositum quā propositum: quia cōiter ista imparitas inter pugiles

Nic.de lyra.

S. Thom.

pugiles inuenitur.raro enim reperiunť pares per omnia pugiles. ¶His habitis dicēdum est ad rationes in oppositum.

Ad primū arg.

Ad primā respōdetur negando cōsequentiā qm̄ Dauid vt dicit hic glo.illud duellum iniit per reuelationem diuinam.Creditur enim reuelatū fuisse Dauid a dño: ꝙ sic volebat indicare suam iustitiam contra philisteos.vnde ꝓcedens cōtra philisteum dixit:ego venio cōtra te in noīe dei viuētis ⁊c. Cui sententie adheret Nico.de lyra. vbi.s. ⁊ alij doctores catholici,et etiam Alexand.de halis.in.iij. ait sic. ꝙ ad hoc duellum factū est inspiratione diuina,⁊ in figurā rei future.significauit enim ministerium passionis dñice:in quo spūalis dauid.s.Christus de golia.i.diabolo velut duelli certamine triūphauit. ¶Ad

Nicolaus de lyra. Alexander de halis.

Ad scōm.

scōam rñdetur negādo consequentiā. lz eñ iure naturali quilibet licite possit contra inuadentem se casu occurrente ineuitabilis necessitatis se defendere,⁊ tueri nō tñ ꝓpter hoc sequitur ꝙ possit licite oblatum duellum cruentum ⁊ cū discrimine proprie salutis suscipere.¶Ad tertiam rñdetur.ꝙ lex illa intelligatur qñ duellum non est cruentum siue tendens ad effusionem sanguinis:vt cū aliqui brachijs colluctant : vel similibus modis, ⁊ hoc genus colluctandi non est inhibitū iure ciuili:imo permissum ꝓpter populi recreationem.C. de specta. per totum.lib.xi. de impensis Ludo.e.lib.Lege. ¶[Monomachiam].i.singulare certamen inter duos. Monos enim dicitur vnū,⁊ machia pugna interpretať.[non reperimus]arg. eoipso aliquid videri prohibitum:qr non est preceptū vel permissum.ar.s.consuluisti. Hug.[licet legamus].j. Re.xvij.ar. non esse argumentandum ab exemplis.ar.xxvi.q.ij.nō statim. ⁊.c.non exemplo.⁊ presertim veteris testamēti.vt.xij.q.ij. gloria.⁊.xiiij.q.v.dixit.item ar.ꝙ nō omnia exēpla vel facta sanctorum patrum esse trahenda ad consequentiam:nec in omnibus sanctos esse imitādos:vt ideo nos faciamus aliqua : quia ipsi fecerunt talia. ar.xxvi.q.ij.non statim. non exemplo.hug.

Ad tertiū.

Exponit literam.

11 [temperare.] ar.cōtra pugiles.†ꝙ viaticum non est dandum eis:cum peccent mortaliter: qr deum tentant: qō nō est faciendum.vt.xxij.qō.ij.queritur. Si enim admitteretur monomachia:tanquā licita:nullū peccatū remaneret occultū, ⁊ ita preueniretur dei iudicium : nec aliquid sibi reseruaretur ad iudicandum.Ex hoc capitulo aperte colligitur.dicit Hug.ꝙ monomachia est res illicita, ⁊ prohibita. mortaliter ergo peccat: qui eam precipit.⁊ qui eā facit: nec dāda est eucharistia volentibus eam cōmittere.de actore nullus dubitat . sed etiā reo nō debet dari:cū ei sit illicitū,⁊ ꝯtra deum potius debet tolerare quelibet mala:quam hoc facere.vt.xxxij.q.v.ita ne.Hug.

Contra in concilio.

§.est. Hic allegat in cōtrariū eius : quod dictum est de prohibitione vulgaris purgationis.Et inducit quatuor sequentia ad probandū,ꝙ vulgaris purgatio sit licita:cū reperiatur a sanctis patribus ꝯcessa ⁊ practicata.Et potest dici ꝙ hic incipit.v.pars huius questionis ꝭm archi.Solutio ad omnia ista capitula est vna : ꝙ omnia sunt abrogata per alia instituta sanctorum patrum que correxerunt illa.

Sepe contingit.

Primū illorum. iiij. capitulorū est istud:⁊ est cōcilij guarmaceñ.Summa eius est, ꝙ per corporis xp̄i susceptionē cū interpretatione quorūdam verboꝝ purgabātur monachi suspecti de furto. Et potest diuidi in duas partes.qm̄ in prima narrat excessum cōmissum.in secūda prouidet statuendo.secūda ibi:idcirco.Lege. ¶[Sepe ꝯtingit.] hoc.c.abrogatū est.vnde nō tenet nec obseruandum est tum qr in hoc videtur deus tentari.secundo qr suspectis non est dandum corpus xp̄i.vt de conse.dist.ij.hi qui.⁊.c. tribus. nec verba ista prout ad propositū gratiani inducta sunt possunt nisi malam habere intelligētiā,⁊ ideo de alia expositione que cum non posset esse nisi ficta supersedemus.

Diuisio.

Exponit literam.

1 ☞Laicus an possit compelli per episcopum ad purgationem sicut clericus.

2 Laicus quota manu purgetur.

Interrogatum.

Secundū.c.est eiusdem concilij.Summa est.ꝙ accusatus siue suspectus de adulterio debet se purgare probabili iudicio. Et diuiditur in duas partes.In prima ponitur consultatio.in secunda poniť responsio:quid sit fiendum in illo casu.secunda ibi:decretū est. Lege.¶[Interrogatū si duo.] masculus ⁊ femina.Hug.[decretū.]secūda pars.[probabili iudicio].i.vulgari.s. ferro candente:vel hmōi.⁊ ꝭm hoc derogatum est huic.c. sicut diximus ⁊ in hoc sensu introductum est a magi.Gratiano. Alio modo potest exponi:videlicet ꝓbabili iudicio.i.ecclesiastico.s.per iuramentum,⁊ per testes.⁊ ꝭm hoc nō est derogatū huic capitu

Diuisio.

Exponit literam.

1 lo.¶Sed surgit questio.†Utrum laicus possit compelli per episcopū ad purgationem sicut ⁊ clericus, ⁊ videtur qō sic ex presenti.c.secundo extra de purg.ca.c.nos inter. vbi simpliciter loquitur text.inter parochianum clericum a laico. ¶In oppositum videtur.qr laicus subijcitur iudici seculari : nō ecclesiastico. ergo nō videtur ꝙ possit compelli per ecclesiasticū epm ad purgationem. ¶Respondeo. hic sunt varie opiniones.quidam dicunt sicut facit Ber.qui in gloss.prefati.c. nos inter.distinguit,ꝙ aut crimen ecclesiasticū puta heresis ⁊ vsura vel etiam ratione misture est tale, ꝙ de eo potest ecclesiasticus cognoscere : quale est crimen sacrilegij:incestus,⁊ similia: vt traditur in.c. cum sit generale.de fo.compe.Et in hoc casu est cōclusio.ꝙ episcopus potest laicum ad purgationem compellere ⁊ ei purgationem indicere:patet qr de tali crimine pōt cognoscere.aut tale crimen non est ecclesiasticum:nec mistum, ⁊ tunc aut talis eps habet super laicū iurisdictionē temporalem:vt pote qr talis laicus est de dñio temporali ecclesie tunc sequitur scōa conclusio. ꝙ tali laico potest eps indicere purgationem.patet conclusio.ex.c. licet ex suscepto. de fo.compe.⁊ in c.cum io.de fi.instru.⁊ in.c.si duobus.extra de appel. Aut laicus non est de dominio temporali ecclesie:tunc est.iij.conclusio ꝙ eps tali laico super crimine qō non est ecclesiasticū: aut mistum non potest indicere purgationem.patet conclusio.qr non potest episcopus de tali crimine contra laicum illum cognoscere. istam opinionem sequitur Inno.qui probat:quod purgatio non indicitur nisi deficiente probatione. ergo illius criminis cuius probationes recipere non potest.qr nō habet cognitionem purgationem indicere nō poterit. Alia opinio est domini Archi.in.c.iij.de consue.lib.vj. qui tenet contrarium: dicens,ꝙ nō videt rationem distinctionis criminum. Primo quia episcopus qui subditorum suorum crimina non corrigit magis est dicendus canis impudicus:quā episcopus. lxxxiij. distin.nemo.⁊.j.qō.vij.qui nec. ¶Secundo quia dicta decretalis nos inter generaliter loquitur ⁊ non distinguit inter crimina. ergo generaliter est intelligenda. ¶Tertio quia opinatur quod omne crimen est ecclesiasticum,⁊ hanc opinionem Archidia.tenuerunt etiam aliqui alij.vt Mattheus in clem̄. de offic.ordi.⁊ Alanus.sed Hostien.concordat has opiniones sic. ꝙ prima opinio sit vera quantum ad temporalem penam imponendam. alias frustra videretur commissus gladius domino temporali:si ratione cuiuslibet criminis tota iurisdictio ad ecclesiasticum pertineret. vnde ecclesia nō cognoscit de crimine laici:nisi sit de suo dominio temporali:vel nisi sit ecclesiasticum:vel mistum vel nisi in defectum iustitie secularis vel ratione pacis : aut iuramenti : vel ex simili causa per quam laicus efficiatur de foro ecclesiastico. de quibus per doctores. in capi. licet ex suscepto. de foro competenti. ¶Secunda vero opinio. scilicet Archidia.et sequentium habet locum quo ad penam spiritualem,⁊ penitentiam . quia quo ad hoc de quolibet peccato mortali spectat cognitio : examinatio,⁊ correptio ad ecclesiasticum : de quo si quis infamatus est inquiret. vt in capitu.primo de officio ordinarij, ⁊ si probari non potest : indicet purgationem . Et hanc sententiam videtur Joan.andreas. ⁊ domi.Antonius sequi. ⁊ per hec patet ratio ad solu

Questio.

Opponit ī cōtrarium.

Respōdet.

Prima cō clusio.

Scōa ꝯclu.

Tertia con clusio.

Archid.

Matthe⁹ Alanus. Hostien.

2 tiones argumentorum.¶Sed hic surgit questio.† quota manu purgabitur laicus. Respōdetur iuxta. Hug.hic quod simpla manu : sicut subdiaconus,et reliqui inferiores clerici: qui in multis habentur ad similitudinem laicorum. argumen.v. questione.vj.quia iuxta.[presbyteri de adulterio.]inter se commisso. Et idē est de quolibet alio crimine:quod inter se aliqui commisissent. Hug.

Jo.and. Antonius Questio.

Statuit.

Sequitur tertiū capitulum eiusdem cōcilij:in quo summa est. qō si duo infamati sunt de adulterio,⁊ negant,⁊ petūt vnus pro vtroꝙ se diuino iudicio purget admittitur cum ista conditione, ꝙ vno conuicto ambo teneantur rei. Breue est.Lege text. ¶[Statuit duo.] masculus ⁊ femella. Hug.[de adulterio.] inter se cōmisso.Hug.[accusati].i.infamati.Hug.⁊ Archi.[orant].i.petunt scilicet purgatione vulgari videlicet ferri candentis:vel aque feruētis:vel monomachie,⁊ huiusmodi,⁊ ad hoc gratianus iducit hoc.c.⁊ sic est abrogatum. Hug.[vt alter illorū.] tanquā procurator. vt dist. lxiij.tibi domino.gl.[purget vtrosꝙ.]⁊ hoc potest esse in pur

Exponit literam.

a gatione[a] presertim vulgari.sed si directo accusarētur nō posset alter per alterum agere vel respondere.vt.iij.qō.ix. absens ⁊.v.q.iij.in criminalibus.Hug.

a ¶In purgatiōe. purgatōes quare sint inducte:vid pet. de ancha.in ca. significasti. nu.8. de adul.

Si epo.

Quartum.c.⁊ est eiusdē concilij statutū. summa est,ꝙ episcopus aut presbyter infamatus de pluribus criminib⁹: de singulis se debeat purgare: qui si defecerit in purgatione quinquennio a liminibus ecclesie dz arceri.breue est. Lege.

[Si epo pro singulis] de criminibus sibi imputatis. Hug. [celebrare ⁊ communicare.] abrogata sunt omnia ista. Hugu. [quinquennio.] sed hodie deponitur. vt extra de simo. de hoc vnde derogatum est huic capitulo per illam dicit presertim ea ratione. qꝛ ecclesia non debet tanto tẽpore vacare pastore: nec prebenda vel beneficium ecclesiasticum debet vacare vltra sex menses: vt extra de conces. preben. c. nulla. vel dicendũ ꝙ hoc capitulum concordat cum decretali: qꝛ presbyterum per quinquennium suspendere: est ipsum perpetuo remouere: qꝛ ecclesia nõ debet tanto tempore: vt dictum est ẽm Hug. ad hoc extra de cleri. non resi. qualiter. Archi.

Illud vero. §. est. s. in. c. presbyter. ⁊ c. omnibꝰ habitum est: ꝙ clerici sunt compellendi ad purgationem. sed qꝛ illa duo capitula mandastis. ⁊ c. auditum. videntur contradicere sicut magister superius allegauit: ideo ea hic determinat. Hug. ⁊ Archi. q. dicẽtes. ꝙ per exemplum: qđ ibi fecit papa non vult alijs legem prescribere. Uerum intellige dictũ magistri bene: qm̃ si intelligat, ꝙ papa ibi loquatur de successoribus verũ dicit. Si vero intelligat, ꝙ papa loquatur de omnibꝰ alijs clericis indistincte: ita ꝙ nullus eorũ cogi posset ad purgationem: male diceret: qꝛ capitula supra dicta que sunt a summis pontificibus tradita: dicũt contrariũ. si vero intelligat ꝙ etiam nullus clericus sit cogendus ad purgationem: nisi precesserit infamia: que sufficiat ad purgationem indicendam: verum etiam diceret.

Questio quinta.

2 ☞ Testimonium non tenetur ferre homo si nõ requiritur, ⁊ celatio veritatis nulli sit damnosa.
3 Subditus requisitus authoritate superioris an tenetur ferre testimonium. ⁊ nu. 4.
5 Homo quando teneatur ad testificandum.
8 Testimonium vnius sufficit in aliquibus casibus.
10 Testimonium duorum an semper sufficiat.
11 Casus in quibus desiderantur plures testes: saltem tres.

Diuisio.

Quod vero. Hic incipit qnta questio. Et diuiditur in duas partes ẽm Archid. in quarum prima querit: an ad condemnationem alicuius sufficiãt duo legitimi testes, ⁊ probat ꝙ sic: vsqꝫ ad. §. ex premissis. in ver. porro. Contrarium probat per duas authoritates. Joan. de. ⁊ Arch. Pro pleniori intelligẽtia huius materie veniũt hic quatuor querenda.

1 Primum est vtrum ad testimonium ferendum homo teneatur.
6 Secundum est vtrum liceat homini testimonium ferre de his que secreto ei sunt commissa.
7 Tertium est vtrum testimonium vnius sufficiat.
9 Quartum est vtrum sufficiat duorum vel trium testimonium ad condemnationem cuiuscunqꝫ persone: aut ad expeditionem causarum.

1 **Ad primum** sic proceditur. † Et videtur ꝙ homo non tenetur ad testimonium ferẽdum, primo sic. Ad ea que sunt de necessitate salutis omnes tenẽtur: sed clericis ⁊ sacerdotibus prohibetur ferre testimonium in causa sanguinis. vt di. l. si quis. ⁊ di. lj. aliquãtos. ⁊ extra ne cle. vel mo. c. sententiam. vnde canon fabiani pape. j. eo. q. vij. sicut sacerdotes vel reliqui clerici a laicorum excludũtur accusatione: ita ⁊ ab illorum sunt excludendi accusatione.

Primũ ar. — Scđm arg.

Secũdo sic. dicit synodus eugenij pape. xiiij. q. ij. quãquam testimonium sacerdotũ credibile habeat: tamen in ipsis secularibus negotijs pro conficiendis instrumẽtis ad testimoniũ non cogentur. quia eos talibus rebus interesse non conuenit.

Opponit i cõtrarium.

In oppositũ videtur esse Aug. ad casulanũ dicẽs qui metu cuiuscunqꝫ potestatis veritatem occultat: iram dei super se prouocat: qꝛ magis timet deum: ꝙ hominem. ⁊ j. vterqꝫ reus est. ⁊ qui veritatem occultat, ⁊ qui profert mẽdaciũ. qꝛ ille prodesse non vult. ⁊ iste nocere desiderat. ratione sic. Rationalis creatura humana debitrix est bonitati, ⁊ debitrix est etiã veritati, ⁊ sicut debet pro loco ⁊ tẽpore confiteri veritatẽ: sed testimoniũ nõ est aliud ꝙ veritatis confessio: ergo qlibet tenet pro loco ⁊ tpe testificari pro quocũqꝫ.

Respõdet. S. Thom.

Respõdeo dicendum sub certis cõclusionibus iuxta san. Tho. in. ij. ij. Aut eñ requirit testimonium alicuius aut nõ. Si nõ requirit, ⁊ celatio veritatis nulli est dãnosa ponit ista prima conclusio.

Prima cõclusio. 2

† ꝙ in tali casu nõ tenet homo ferre testimoniũ: isto mõ dicit Aug. in qõnibꝰ genesis ꝙ abraam dicẽs de vxore sua. soror mea est: veritatem velari voluit: nõ mendaciũ dici. si vero requiratur testimoniũ subdistinguit: qꝛ aut superioritate superioris: aut nõ. si sic tũc

Scđa conclusio.

3 est cõclusio secũda. † ꝙ subditus requisitus authoritate sui superioris cui in his que ad iustitiam pertinent obedire tenetur obligatur testimoniũ ferre in his: in quibꝰ ẽm ordinem iuris testimoniũ ab eo exigit: puta in manifestis, ⁊ in his de quibus infamia precessit. ista cõclusio est manifesta: imo potest cõpelli vt dicit Ray. ⁊ dñs Ulri. per censurã ecclesiasticã. i. per sententiam interdũ excõicationis: vel suspensionis, ⁊ hoc in ciuilibꝰ: vel cũ de crimine ciuiliter agit. Si vero de crĩe agit non dꝫ cogi: nisi forte in crĩe falsi: vt quidam dicũt. Si vero exigatur ab eo testimonium: in alijs puta in occultis, ⁊ de quibus infamia

Raymũdꝰ. Ulricbus. — Tertia cõclusio.

4 non precessit tũc est conclusio. iij. † ꝙ in hoc casu hoc non tenetur ferre testimoniũ. Si aũt requirat testimoniũ nõ tamẽ authoritate superioris: cui obedire tenetur: tũc distinguẽdũ est: qꝛ aut testimoniũ requirit ad liberandũ hoiem: vel ab iniusta morte seu pena: quacunqꝫ vel a falsa infamia vel ab aliquo dãno,

Quarta cõclusio. S. Thom.

5 ⁊ tũc sit ista conclu. iiij. † ꝙ homo tũc tenetur ad testificandũ. ista cõclu. est san. Tho. cui dñs Ulri. concordans ait: sine quibꝰ non potest aliqua res probari tenent potius testimoniũ perhibere: cũ sine suo dãno possunt: ꝙ si propter defectũ probationis pmittant proximũ suũ rem suam perdere: qꝛ equaliter ꝯtra charitatem est proximũ ledere omissione: vel cõmissione: hec ille. ista ꝯclusio est etiã Alexã. de ha. in. iij. ⁊ probat eam sic de lege naturali ⁊ euangelij quilibet tenet alij facere qđ sibi vellet fieri: sed si aliquis periclitaret in persona propter defectum testimonij veritatis vel amitteret rẽ suã: vellet pro se testimonium dici: ergo in consimili casu tenet testimoniũ dicere proximo.

Alexander de halis. — Quinta cõclusio. ps. lxxxj. a

Quinta cõclu. iuxta san. Tho. est ꝙ si etiam eius testimoniũ nõ requirat tenet facere qđ in se est: vt veritatẽ denuntiet alicui: qui ad hoc posset prodesse: dꝛ eñ in ps. Eripite pauperem, ⁊ egenum de manu peccatoris liberate. ⁊ prouer. xxiiij. Erue eos qui ducũtur ad mortem. ⁊ ad Rom. j. dꝛ. Digni sunt morte non solũ qui faciunt: sed etiã q ꝯsentiũt facientibus. vbi dicit glos. consentire est tacere cum possis arguere. ista conclusio est etiã Alex. de ha. in. iij. qui dicit, ꝙ cum cõfessio veritatis requirit in testimonio ad purgationem innocentie: si pro defectu testimonij veritatis condemnaretur innocẽs pro nocẽte tenetur quilibet ferre testimoniũ illo precepto quo dicitur. Erue eos qui ducũtur ad mortem, ⁊ qui trahũtur ad interitum liberare ne cesses. Prouer. xxiiij.

Alexander de halis. — Sexta conclusio. S. Thom.

si vero requiratur testimoniũ super his q̃ pertinẽt ad ꝯdemnationẽ alicuius sit conclusio ista. vj. Non tenet in his aliquis ferre testimoniũ nisi cũ a superiori suo cõpelleret ẽm ordinẽ iuris. patet conclusio qꝛ vt dicit san. Tho. si circa hoc occultaretur veritas: nulli ex hoc speciale damnũ nascitur: vel si immineat periculũ accusatori nõ est curandum: qꝛ ipse se in hoc periculo sponte ingessit. Alia eñ est rõ de reo cui periculũ imminet eo nolente. hec san. Tho.

Ad primũ arg.

Ad rõnes in ꝯtrium. Ad primã rñdet negãdo consequentiam. qꝛ lꝫ operari vel cooperari ad occisionem hoĩs non cõpetat ministris altaris, ⁊ per ꝯñs ẽm iuris ordinẽ compelli non possint ad ferendũ testimoniũ in cã sanguinis: non pter hoc sequit, ꝙ in alijs nõ teneantur ferre testimoniũ vbi necessitas exigeret.

Ad scđm.

Ad scđam rñdetur. ꝙ verũ est ꝙ nõ cogẽtur per iudicem secularem: sed per ecclesiasticũ bene: qñ pter defectum probationis res proximi amitteretur.

Primũ ar.

6 **Ad secundum** sic proceditur. † Et videt ꝙ nõ liceat testimoniũ ferre de his: que ei in secreto sunt cõmissa. Nulli lꝫ fraudulenter ambulare sed dicit Prouerb. xi. ⁊ v. q. v. q ambulat. Qui ambulat fraudulenter reuelat archana qui autem fidelis est: celat amici cõmissum. ergo non est licitũ alicui ferre testimoniũ de his que sibi secreto sunt commissa.

Opponit i cõtrarium.

In contrariũ est qđ. s. e. q. iij. c. si peccauerit determinatũ est: ꝙ denũtiatio occulti criminis poterat fieri sine preuia admonitione: qñ tale esset peccatum occultum: qđ poterat in re publica generare graue damnum spũale, siue tpale.

Respõdet. S. Thom.

Rñdeo dicendũ iuxta sanc. Tho. in. ij. ij. vbi. s. sub distinctione. qñ aut petitur testimoniũ ferre de his que homini sunt cõmissa in secreto per confessionem ⁊ tunc est conclusio prima: ꝙ de his nullo modo dꝫ quis ferre testimonium. patet conclusio. quoniam huiusmodi non scit homo vt homo. sꝫ tanqꝫ Dei minister: ⁊ maius est vinculum sacramẽti quolibet hominis precepto, aut petitur ferri testimonium de his que aliter homini sub secreto committũtur. ⁊ tunc est distinguendum: quoniam quandoqꝫ talia sunt que sunt in nocumentum proximorum spirituale vel corporale: puta si aliquis occulte tractet quomodo ciuitas tradatur hostibus vel si hereticus priuatim homines a fide auertat. ⁊ de istis conclusio. ij. ꝙ talia cũ ad notitiã hoĩs veniũt, hõ manifestare tenet vel testificando, vel denũtiando. vnde contra hoc debitũ obligari non põt p secreti commissum: qꝛ in hoc frangeret fidem: quam alteri dꝫ. aut sunt talia de quibus petit ferri testimoniũ que nullus prodere tenetur: vnde põt obligari ex hoc: ꝙ sub secreto

Prima cõclusio. — Scđa conclusio.

secreto committuntur, ⁊ de talibus est conclusio tertia ꝙ nullo modo tenetur ea homo prodere etiam ex precepto superioris: patet conclusio quia seruare fidem est de iure naturali: nihil autem potest precipi homini: contra id quod est de iure naturali.

Primũ ar.

7 **Ad tertium** sic proceditur. † ⁊ videtur ꝙ testimonium vnius sufficiat. pmo sic arguitur populus eo ꝙ in diuinis promissionibꝰ nõ credidit moysi. ergo ⁊ multo magis arguendus est: si in humanis actibus non crederetur testimonio Moysi. ergo in casu potest sufficere testimonium vnius testis.

Scđm arg.

Secundo idem arguitur ex. c. paruulos. de conse. distin. iiij. ⁊ c. cũ itaqꝫ. vbi creditur testimonio vnius: an aliquis sit baptizatus, ⁊ an ecclesia sit cõsecrata.

Tertiũ ar. — Opponit i cõtrarium. — Rñdet. — Prima cõclusio.

Tertio testimonium vnius sufficit in denuntiatione charitatiua. vt extra de testi. in omni ergo ⁊c. In oppositum est c. presens. vbi multiplici authoritate ostẽditur in ore duorum vel trium stat omne verbum. Respondeo dicendũ sub duabus ꝯclusionibus. Prima est ꝙ regulariter testimoniũ vnius non sufficit: nec vni soli testi est credendũ. ista conclusio primo patet lege diuina. dicit enim Nume. xxv. ad vnius testimoniũ nullus damnabitur. item deut. xix. Non stabit testis cõtra aliquem. qdquid illud peccati vel facinoris fuerit. Secũdo patet conclusio lege humana. dicit enim extra. de testi. c. veniens. j. qđ testimoniũ vnius non sufficiat ad condemnationem alicuius. Uox enim vnius vox nullius. item in. c. cũ a nobis. eo. tit. de testi. dicit Inno. iij. canonica ⁊ ciuilia iura sequentes districtius inhibemus: ne vniꝰ iudicio. i. testis quãtecũqꝫ fuerit authoritatis verbo credatur in causis ⁊c.

Secunda conclusio. 8 — Primus casus.

Scđa conclusio. † ꝙ in aliquibus casus sufficit testimoniũ vnius. ista cõclusio patet. Sunt enim multi casus in iure de hoc ⁊ bene. xiiij. prout numerãtur in summa: que dicit directoriũ iuris. Primus casus est in papa: cui nudo verbo credit ratione authoritatis: maxime in spiritualibꝰ. extra de testi. c. cũ a nobis. nec in litera sua subscriptio requirit: nec contra hoc probatio admittit. ar. C. de testa. l. omniũ. qđ verũ est de literis simplicibus. qꝛ in priuilegio subscribũtur cardinales. xij. qõ. cũ redemptor. ⁊ xxxv. qõ. ix. qđ quis. ẽm Ber. ⁊ Hosti. in. c. cum a nobis. ⁊ assertioni cardinalis ẽm consuetudinem curie statur de his q̃ dicta sunt coram eo: vel acta. ar. extra de app. constitutus. ij. vbi hoc not. Hosti. ⁊ hoc facit prerogatiua honoris. extra de offi. delega. c. si. lib. vj. in alijs autem non creditur. in extrauagan. bonifacij in. §. asserenti.

Secundus casus. — Tertius casus.

Secundus casus est qñ queritur. vtrum instrumentum sit confectũ per manũ alicuius tabellionis: quia soli tabellioni creditur in hoc casu. C. de fal. l. si quis decurio. Tertius est in his in quibus nulli paratur preiudicium vt cũ queritur an sit aliquis baptizatꝰ vel ecclesia consecrata. de conse. distin. iiij. paruulos. ⁊ c. cũ itaqꝫ. dũ tamen sit testis christianus. qꝛ iudeo vel pagano non crederetur. ẽm Jo. ibidem.

Quartꝰ ca. — Quintꝰ ca. — Sextus ca. — Septimus casus. — Octauꝰ ca. — Nonus ca. — Decimꝰ ca.

Quartus est vbi testator hoc expressit. ff. de dote prelegat. theopompus. Quintus est vbi interuenit cõsensus partiũ ar. C. de fideicõmis. l. vlti. Sextus casus est vt matrimoniũ impediatur contrahendum nisi: vt dicit Hosti. iam firmatum sit iure. extra eo. de testi. c. super eo. §. fina. Septimus est qñ queritur: an aliqs sit de crimine emendatus statur enim testimonio sacerdotis. extra de testi. c. testimoniũ. ⁊ extra de simo. nemo. Octauꝰ est in denũtiatione charitatiua p vnũ etiam probari potest: qꝛ aliter probari non potest. s. e. qõ. iij. si peccauerit ⁊ extra de testi. c. in omni. Nonus est in iuramenti delatione. extra de testi. in causis. ⁊ extra de iureiur. c. vlt. Decimus qñ queritur de alicuius conscientia. extra de testi. c. ceterũ. ⁊ c. tam literis. ⁊ de sen. excom. si vero. ⁊ de homi. c. significasti. j. §. si.

Undecimꝰ casus. — Duodecimus casus. — Decimustertius. — Quartusdecimus.

Undecimus est si vnus testis non facit probationẽ plenam inducit in presumptionẽ. lxxxvj. di. tanta. ⁊ xxviij. distin. de syracusane. ⁊ xxiij. q. iiij. inter. vel cũ fama sufficit. extra de testi. preterea. ⁊ c. fin. Duodecimus eũ querit: an aliquis decessit contritus. xxvj. q. vj. qui recedũt. ⁊ c. seq. Decimustertius cũ probat quis per vnum testem ex proprio iuramẽto causam sue absentie. extra de procur. ex insinuatione. ⁊. viij. q. iij. talia. Decimusquartus est in muliere volente nubere incognita veritate mariti peregre profecti: que si habet vnũ testem illi soli credendũ est. C. de repud. aut. hodie. ⁊ extra de spõsa. c. in presentia. ⁊ extra de secũ. nup. in. c. dñs. ⁊ ibi. B. ⁊ Hosti. ⁊ Pe. extra de testi. licet vniuersis.

Alexander de halis.

distinguit etiam hic magi. Alexã. de ha. in. iij. dicens. ꝙ duplex est status. vnus est in foro iudicij, ⁊ in illo (vt dictũ est in conclusione prima) non creditur regulariter vnius testimonio. Alius est extra iudiciũ et in illo statu vniꝰ probate psone testimonio credit sicut habet di. lxxxvj. c. tanta. vbi papa credidit cuidam abbati de delicto cuiusdam episcopi. ⁊ eũ grauiter punisset nisi simplicitati ⁊ senectuti pepercisset. His habitis dicendum est ad rationes.

Ad primũ argu.

Ad primã respondetur iuxta Alexand. de halis, ꝙ nõ arguit populus eo ꝙ non credidit homini soli. sed ex hoc ꝙ non credidit deo confirmanti verba Moysi sequentibus signis. vnde Nume. xiiij. vsqꝫ quo detrahet mihi populꝰ iste: quousqꝫ nõ credet mihi in omnibꝰ signis que feci coram eis dixit ad Moysem. Ad alias duas patet solutio ex dictis. Sunt enim casus speciales in quibus vnus testimonio credit vt supra dictũ est.

Primũ ar.

9 **Ad quartum** sic proceditur. † Et videt ꝙ testimonium duorũ vel trium non sufficiat. primo sic legitur. iij. Reg. xxj. ꝙ nabath ad dictum duorũ vel trium falso condemnatus est. ergo duorũ vel trium testimonium non sufficit.

Scđm arg.

Secũdo sic. j. e. q. presul. est canon beati syluestri. presul non damnetur: nisi. lxxij. testibꝰ. presbyter autem cardinalis nisi in. xliiij. testibꝰ non deponatur diaconus cardinalis vrbis rome non nisi in. xxvij. testibꝰ non cõdemnabitur. sed maius periculum est peccatũ eius: qui in maiori dignitate constitutus est, ⁊ ita minus est tolerandũ. ergo nec in aliorum condemnatione sufficit duorum vel trium testimoniũ.

Opponit i cõtrarium. Rñdet.

In oppositũ est. c. presens. vbi ponũtur tres authoritates ad hoc: vna veteris legis: alia Christi in euãgelio, ⁊ alia apostoli pauli. Respondeo dicẽdũ ꝙ testimoniũ duorũ vel triũ sufficit. ista conclusio patet authoritate diuina: dicitur enim Deut. xvij. in ore duorũ vel triũ peribit qui interficietur in terra. item. j. xix. in ore duorũ vel triũ stat omne verbum. item ad hoc sunt alie authoritates posite in. c. presenti.

S. Thom.

Pro declaratione huius conclusionis est notandũ iuxta sanctũ Tho. in. ij. ij. q. lxx. ar. ij. ꝙ ẽm philosophũ. j. ethicorũ certitudo non est similiter querenda in omni materia: in actibus enim humanis super quibꝰ constituũtur iudicia, ⁊ exigunt testimonia: non potest haberi certitudo demõstratiua: eo ꝙ sunt circa contingenda ⁊ variabilia, ⁊ ideo sufficit probabilis certitudo que vt in pluribꝰ veritatem attingat, ⁊ si in paucioribꝰ a veritate deficiat. Est aũt probabile, ꝙ magis veritatem contineat dictũ multorũ: quam dictũ vnius, ⁊ ideo cũ reus sit vnus qui negat quandoqꝫ: sed multi testes asserũt: idem cum actore rationabiliter institutũ est iure diuino, ⁊ humano, ꝙ dicto testium stetur. Omnis autem multitudo in tribus comprehenditur scilicet, principio medio, ⁊ fine. vnde secũdũ philosophũ primo de celo. omne et totum in tribus ponimus. ternarius quidem asserentium constituitur cum duo testes conueniũt cũ actore. vnde ad conuincendum aliquem de crimine seu ad cause decisionem requiritur binarius idoneorum testium: vel ad maiorem certitudinem vt sit ternarius: qui est multitudo perfecta in ipsis testibꝰ. vnde ⁊ Ecclesiastici. iiij. dicitur funiculus triplex difficile rumpitur.

August. — Ulricbus.

Aug. super illud Joan. viij. duorũ hominum testimonium verum est. dicit in hoc est trinitas per mysterium commendata: in qua est perpetua firmitas veritatis. concordat dominus Ulrichus in summa sua: quam subtiliter deducit ⁊ probat. Ait enim dicens numerus testiũ est quem prescribit lex diuina scilicet, ꝙ in ore duorũ vel triũ stabit. i. stabilis veritatis reputabitur omne verbũ. i. dictũ ⁊ consentit huic lex humana: tanquam deriuata a lege diuina: que est etiam lex naturalis, ⁊ ideo habet rationem naturalem ⁊ diuinam. Ratio diuina est qꝛ quando plures concordant in vno negotio ⁊ in omnibꝰ circũstantijs eius. tũc colligit eos in hoc veritatis que non dispergit: sed colligit. secũdũ illud Matthei. ix. Qui non colligit mecũ: dispergit. ⁊ ideo hoc dictũ super veritatem diuinam ineffabilem fundatur, et hoc est quod ipse dicit Matthei. xviij. Si duo ex vobis consenserint super terram de omni re quacũqꝫ petierint: fiet illis a patre meo: vbi enim sunt duo: vel tres congregati in nomine meo ⁊c. de hoc autem non habetur certitudo ex testimonio vnius.

Diony.

Ratio vero naturalis est: quia vt dicit Dionysius veritas vni et error disgregat. vnde cũ aliqui diuisi sunt in testimonium alicuius negotij et in omnibꝰ particularibus circunstantijs eius: patet quod non errant in testimonio eius: sed veritati inherent. vnus autem potest infinitis rationibus a vero siue scienter siue ignoranter deuiare. hec ille.

Ad primũ arg. S. Thom.

Ad rationes in oppositum iam dicendum est. Ad primam respondetur negando consequentiam. Et ratio est iuxta sanctum Thomam: quia licet quantacunqꝫ multitudo testium determinaretur posset quandoqꝫ testimonium esse iniquum cum scriptum sit Exodi. xxiij. Non sequaris turbam ad faciendum malũ: non tamen propter hoc qꝛ non potest in talibus infallibilis certitudo haberi: debet negligi certitudo: que probabiliter haberi potest per duos vel per tres testes: vt dictum est.

Ad scđm. S. Thom.

Ad secundam respondetur iuxta sanctum Thom. quod illud locum habet specialiter in episcopis presbyteris: diaconibus, ⁊ clericis romane ecclesie: propter eius dignitatem, et hoc triplici ratione. primo quidem ꝙ in ea tales institui debent: quorum sanctitati plus credatur: quam multis testibꝰ. Secũdo qꝛ hoies qui habent de alijs iudicare: sepe pter

iustitiam multos aduersarios habēt. vnde nō passi in credendum est testibus contra eos:nisi magna multitudo conueniat tertio qꝛ ex cōdemnatione alicuius eorū derogaret in opinione hoīm dignitati illius ecclesie,⁊ authoritati.qđ est periculosius quā in ea tolerare aliquē peccatorē:nisi valde publicum ⁊ manifestum de quo graue scandalū oriretur.hec san.Tho. cōcordat Alex.⁊ Vlricbus.⁊ cōiter doctores.Lege text.¶[Nō vero in euangelio].s.Jo.viij.[in lege vestra.] deut.xvij.[In ore duorū ⁊c.argumentat.]efficaciter enī dñs arguit cōtra iudeos.⁊ est ar.a minori.nam si duorum hoīm qui habent cognitionem paruā ⁊ possunt habere affectionem distortā verū testimonium est.i. sufficiens reputat ad credendum in veritate multo fortius dei patris,⁊ filij: qui xp̄s est quorum veritas infallibilis est,⁊ in quibus nō potest cadere defectus aliquis est magis susceptibile, ⁊ firmū reputari ad credendum.s. ꝙ xp̄s est dei filius verus deus.pater quidem testificauit. in ps.ij. vt introducit aplus.ad hebre.j.filius meus es tu : ego hodie genui te.⁊ Matt.iij.hic est filius meus. ipse quoqꝫ xp̄s testificauit se esse filium dei patris qui ait Joan.xvj. Ego exiui a pre: per eternam generationē.⁊ veni in mundum : qui etiā ait Jo. v.de se loquens.quecunqꝫ pater operatur: hec eadem similiter filius operatur.⁊ Joā.iij.pater diligit filiū.qui Joan.x.c. ait. ego ⁊ pater vnū sumus.vnum ait propter vnitatem substātie. Sumus ait ꝑpter distinctionē eorū in personis.vt alia sit psona patris:alia filij,⁊ in his destruit heresim arrianorū negantium essentie vnitatē. Confundit etiam perfidiam sabellianorum qui cōfundunt psonas dicentes vnā personā esse patris ⁊ filij:quorum errorē xp̄s destruit in suo valido argumento. nam si duoꝝ vel trium hoīm testimonium verum est : ꝯm legē multo magis verū est testimonium duoꝝ.s.patris : ⁊ filij.naꝫ si non essent duo pater ⁊ filius non curreret argu.legis: qđ nephas est dicere.ergo verum est.⁊ in veritate credendum ꝙ pater ⁊ filius sunt duo.non in natura:sed in psonis. [item pau
10 lus].ij.ad Cor.xiij.ad heb.x.¶Sed hic surgit q̄stio.† vtrū semper sufficiat testimonium duoꝝ. Ad hoc rūdetur ꝙ sunt plures casus in quibus desiderant tres testes ad minus : vt partim gl.tangit:⁊ plenius Archi. primus est qn̄ imperitus
11 literarum contrahit in scriptis.C.si cer.pe.l.fin.†secundus est in instrumento de quo fit cōparatio literarū.C.de fin.instru.l. penul.tertius qn̄ pater legitimat filium naturalē in instrumēto publico.in auē.vt liceat ma.⁊ auie.§.ad hoc. Quartus quādo mulier cōfitetur se aliquid recepisse pro intercessione. C.ad velle.antique.Quintus qn̄ quis vult infirmare testamentum qđ fecit post transcursum decēnij.C.de testa.l.sancimus.Sextus in inuentario.C.ad le.falci.auē.sed cū testator. Septimus est in priuata scriptura vt fidem faciat.C.qui po. in pig. hab. l.scripturas.Archi.

Alexander de halis. Vlricbus. Exponit literam. Questio.

Placuit. Inducit Gratia.ad idē hoc. c. qđ est cōcilij brachareñ.Et diuidit in duas partes.In prima dicit ꝙ ad cōuincēdum clericū fornicatorē duo testes sufficiūt. in scđa ponit ꝙ accusator nō ꝓbans puniatur pena talionis.scđa ibi : ꝙ si. Lege.¶[Placuit si quis clericus excōicationē].i.dānationem scꝫ talionē.s.e.q.iij.calumniator.nomīe enī excōicationis generaliter intelligitur sentētia excōicationis suspensionis ⁊ depositionis:⁊ cuiuslibet alterius cōdemnationis. Hu.[scđꝫ preceptum apl'i].ij.ad Cor.xiij.[ꝙ si.]scđa pars.[accipiat.] si in euidenti calumnia deprehendatur.Hu. ⁊ Laur. ⁊ Arch.

Diuisio. Exponit literam.

Ex premissis. §.est.⁊ incipit secunda pars huius q̄onis:in qua postq̄ magr̄ cōcludit ex premissis probat duabus authoritatibus contrarium eius:qđ premiserat.Sed non sunt cōtra:quia vt dictum est supra ista capitula loquūtur specialiter de clericis ecclesie romane secundum Rof.⁊ Jo.de deo.

1 ☞ Syluester papa an conuenienter instituerit priuilegium de clericis romane ecclesie.ꝙ sic.nu.2.
3 Priuilegium concessum clericis romane ecclesie an habeat locum indistincte in omnibus criminibus.

Presul. Prima authoritas est ista: ⁊ est beati Syluestri pape.in quo beatus syluester statuit circa clericos romane ecclesie speciale priuilegium ; vt. s. non possint damnari siue de crimine conuinci nisi in certo numero testium. Et diuiditur in duas partes. In prima ponit priuilegium : quod dictum est.in secunda describit quales debeant esse tam testes quam accusatores : qui contra eos sunt admittendi.secunda ibi: te
1 stes.¶Pro pleniori intelligentia huius.c.Queritur.† Vtrū conuenienter beatus syluester instituerit hoc priuilegium de clericis romane ecclesie.et vr̄ ꝙ non.Primo papa non potest statuere aliquid contra vetus testamentum ⁊ euangelium : et apostolum.vt patet in.c.sunt quidam.xxv. q. j.sed tam in lege veteri quam in euangelio . ⁊ in apostolo habetur : quod in ore duorum vel trium stat omne verbum.vt in.c.j.huiusmodi. ergo ⁊c.¶Secundo sic.si pro epo cardinali cōmittendo debeāt esse testes.lxxij. sequitur ꝙ pro papa debeant esse multo plures:ad minus immediate plures.s.Lxl. quod videtur derisorium.¶Tertio sic.episcopi sunt altioris dignitatis quā cardinales presbyteri:ac diaconi.sed epo non dantur nisi duodecim compurgatores.vt in sequenti.c.ergo inconuenienter dātur presbytero cardinali.lxiiij.⁊ diacono. xxvij. testes. ¶In oppositum est authoritas tanti sancti. ¶Respondeo dicen
2 dum sub ista conclusione.†ꝙ beatus sylnester cōuenienter instituit hoc priuilegium clericis ecclesie romane.vt presul si cardinalis sit non damnetur nisi cum.lxxij. testibus ⁊c. Et ratio triplex de hoc est assignata ex sancto Tho.s.j.arti.huiusmodi questionis. Assignatur etiam ⁊ alia causa. erant enim quidam improbi.⁊ mali:qui volentes obtinere locum in curia romana facile prosiliebant in accusationem cardinalium:⁊ clericorum roma.ecclesie.vt illis eiectis loca eorum obtinerent: cōtra quorum improbitatem statutuꝫ est sub numero tot testiū clericos romane curie accusari. qꝛ raro possunt tot testes inueniri ꝯm Hug.concor.Jo.his.⁊ Archi. Nota tamen ꝙ istud licet ex causa statutum sit:non tamen causa cessante cessat priuilegium : perpetuo enim hoc sibi vendicat romana ecclesia ꝯm Hu.vnde etiam tales ordinati a papa habent alia priuilegia.quod dic.vt extra de tempo.or.cum in distribuendis. Archi. ¶Ad rationes in oppositum dicendum.ad primam respondetur dupliciter. primo negando ꝙ hoc statutum sit cōtra legem veterem : aut euangelium : siue contra apostolum. Et cum dicitur ꝙ ibi dicitur ꝙ in ore duorum vel trium. Respondetur cōmuniter.ꝙ verbum illud intelligitur per negationem . in ore duorum : id est non paucorum . quia non paucorum quam duorum.i. non vnius testimonio condemnet aliquis:vel iustificetur.Licet enim sunt quedam cause que plures exigant testes:q̄ duos.vt in condemnatione clericorū ecclesie romane:⁊ in codicillis.v. ⁊ in testamento.vij.nulla tamē est que vnius tantum testimonio etiam legitimo contentetur vnde rationabiliter sic interpretatur alexander.extra de testi. licet vniuersis.non ergo negat quin plures aliquando requirantur. vel dicendum vt videtur melius ⁊ subtilius iuxta dominum Vlricbum in summa sua. qui dicit ꝙ hoc preceptum non ponit binarium vel trinarium ratione suarum specieruꝫ sed ratione sui generis qđ est numerus vel pluralitas . ⁊ ideo non cogit ad hoc ꝙ in omni negotio sufficiant duo : vel tres testes.sed semper seruatur hoc preceptum: dūmodo non stetur testimonio vnius. ⁊ ideo secundum exigentiam negotiorum plures testes ex constitutionibus iuris positiui requirūtur sicut iam dictum est.¶Secundo potest responderi iuxta Hu.ꝙ licet in ore duorum ⁊c.stet omne verbuꝫ . ad hoc vt eis credatur:non tamen ad hoc vt semper sententia proferat : nō ergo dicitur in presenti authoritate ꝙ omnis homo possit cōdemnari duorum vel trium testimonio id est semper sufficiēs sit testimonium duorum:vel trium tantum.sed stet : id est verum esse credatur testimonium eorum licet insufficiens : sit ad fidem faciendam iudici : tanquam iudici : ad hoc vt proferat sententiam.Hug.quasi forte velit dicere.Hug. quod effectus condemnationis ⁊ sententie est introductus a iure positiuo.Et ideo respectu eius potuit disponere numerum testiū et in nullo facit contra ius diuinum . ¶Ad secundam rationem respondet gloss. hic negando consequentiam dicendo ꝙ duo sufficiant in accusatione pape.⁊ in hoc est deterioris conditionis:quoniā ipse sine comparatione aliorū creatus est: et ideo sine spe venie est condemnandus vt diabolus.de peni. distin.ij.principium.hec gl.¶Sed ista glo.videtur nobis multum stulta:⁊ irreuerenter loqui de summo apostolico . et ideo non est curanda.vnde respondendum est negando consequentiam:et ratio est quoniam de numero testium qui requiruntur in accusatione pape nulla fit mentio:quoniam ipse nisi de heresi nec accusari nec iudicari potest . vt canunt sanctorum patrum canones.⁊.s.circa.c.si papa. distinc. xl. disputatione nostra disputauimus.Unde vt ipse Syluester in concilio presidens inquit:nemo iudicabit primam sedem : quoniam omnes sedes a prima sede iustitiam desiderant temperari : quia nec a clero:nec a rege:nec a populo aliquo iudex iudicabitur: et subscripserunt se.CClxxxiiij.episcopi:⁊ quadragintaquinque presbyteri:et duo diaconi.et Augustinus cum matre vt colligitur ex libro antiquo conciliorum et summorum pontificum . et nona questione tertia.habetur per multa capitula eadem sententia . Cum vero veniret accusandus : aut iudicandus ; vt a fide exorbitans non paucioribus testibus indicaretur

Diuisio. Questio. Primū ar. Scđm arg. Tertiū ar. Opponit ⁊ Rūdet. Ad primū argu. Vlricbus. Ad scđm. Cōtra glossatores.

indicaretur:q̄ alij minores.vnde nec tunc fieret deterioris cōditionis.¶Ad tertiam rūdetur negando consequentiam: qꝛ hoc est speciale priuilegium clericoꝝ romane ecclesie.vt dictū est iuxta Hu.⁊ Hof.Lege. ¶[Presul].i.eps cardinalis. [nō
3 condemnabitur.] Surgit hic qđ.†vtrum hoc priuilegium hꝫ locum indistincte in oibus criminibus. Ad hoc videt respondendum iuxta dñm Archi.ꝙ hoc priuilegiū hꝫ locum cū accusatur de criminibus:que cōmisit postq̄ fuit ꝓuilegiatus.i. assumptus in clericuꝫ ecclesie romane . secus aūt si de his que ante cōmisit.ff.de pe.l.j.[testes autē ⁊c.]scđa pars.[infamia.] de testi.habes extra de testi.super eo.⁊.c.testimonium. ⁊ de except.deniqꝫ.⁊.j.e.q.vij. testes.⁊.vj.q.j. qui crimen.de accusatoribus.i.denūtiatoribus habetur extra.de testi.cog.preterea.et de accusa.sicut olim.accusatores autem qui proprie suam iniuriam prosequuntur:non repelluntur propter infamiam.iiij.q. vj.omnibus.H.⁊ Archi.

Ad tertiū. Exponit literam. Rūdet.

Nullam. Hic est scđa authoritas, ⁊ est Leonis pape.iiij.qđ in duas partes diuiditur. In prima parte ponit numerū iudicū, et testiū:qui ad condemnationē cardinalis epi requirantur.in secunda statuit ꝙ eps ab alio q̄ a papa inuitus nō iudicetur.secunda ibi,⁊ si inter eos.Lege.¶[Nullam damnationem eporum].s.cardinalium de quibꝰ dicūt intelligi hoc.c. Hug.⁊ Bar.B.hispa.⁊glo.hic.[aut certe].i.⁊ hi.[sententia] i.causa.[probato.]crimine. Hug.⁊ Archi.[⁊ prius.]ar.s.e.q. j.in primis.⁊.iiij.q.iij.iurisiurandi.Hu.[nil falsum.] alibi habetur.ꝙ debent dicere veritatem pertinentem ad illud negotium.vt.iij.q.ix.hortamur . de quo plenius in glo. [⁊ si inter eos.]secunda pars adhuc loquitur generaliter tā de his epis q̄ de cardinalibus.Hu.[homines].s.ipsi epi iudices. Hugu. [petierint]appellando.Hu.nota modum appellandi . Naꝫ si quis eps dicat volo ꝙ papa de cā mea cognoscat: volo ab ipso audiri.hoc verbū habet pro appellatione.vt hic.⁊.j.eo.q. vj.quoties.B.Contra hoc opponit de.c. vt debitus. de app. ⁊ de.c.cordi.eo.ti.lib.vj.sol.dicit Archi.ꝙ tenendum est:quod ibi hodie habetur.que decretalis.ꝯm Host. tantum locum hꝫ in appellatione facta ad papam:vt ptꝫ ibi.Arch.

Diuisio. Exponit literam.

Sed hoc. §.est. ⁊ potest esse tertia pars questionis in qua soluit contrarietatē precedentium authoritatum quidquid dicat gratianus.ista vera solutio.qđ tantum illud intelligitur ob causam predictam de clericis ecclesie romane.

¶Questio sexta.

6 ☞ Appellatio debet fieri gradatim.
12 Prosecutio appellationis dꝫ fieri infra annum regulariter.

Sequitur. Hic incipit ⁊ intitulatur vj.questio. s. an appellationi illius : qui tm̄ cā dilationis appellat sit deferendum. Addit etiam mgr̄ Gratia. aliū articulum de quo non fecerat mentionem in themate scꝫ quo remedio causa vitiata subleuetur.Et diuiditur hec questio in.viij.partes.In prima probatur per nouem authoritates sanctorum patrū ꝙ quātūcunque quis grauatus fuerit poterit appellare ⁊ tenebit eius appellatio.ꝯm Jo.de.Arch.alie partes assignabuntur in ꝓcessu quia hic tractatur de appellatione.Pro pleniori intelligētia dicendorum querendum est summarie de pluribus.

Diuisio. Vide idem plene.d appel. quo qñ a quibus et q̄ tpe fieri debeant. Questiōes.

1 ¶Primo vnde appellatio originem habuit.
2 ¶Secundo quid sit appellatio.
3 ¶Tertio qui possunt appellare.
4 ¶Quarto a quibus sit appellandum.
5 ¶Quinto ad quos sit appellandum.
7 ¶Sexto quando sit appellandum.
8 ¶Septimo vbi sit appellandum.
9 ¶Octauo quoties sit appellandum.
10 ¶Nono qualiter sit appellandum.
11 ¶Decimo infra quod tempus debeat fieri appellatio.
13 ¶Undecimo quis sit effectus appellationis.
14 ¶Duodecimo quod sit officium iudicis a quo appellatur.
15 ¶Decimotertio quid sit officium eius ad quem appellatur.
16 ¶Decimoquarto quando necessaria sit appellatio ⁊ qn̄ non.
17 ¶Decimoquinto in quibus casibus appellatio inbibetur.
1 ¶Ad primam qua queritur.† vnde originem habuit appellatio.¶Respondeo iuxta hoc notandum quod in vrbe romana quādiu reges regnauerūt omnia per eos gubernabantur absqꝫ omni remedio appellādi.Regibus aūt expulsis duo cōsules constituti sunt ad rem publicam gubernadam,⁊ ne per omnia potestatem regiam sibi vendicarent: fuit statutum : vt ab eis prouocatio esset sicut scriptum est.ff. si quadru. pau. fe. di.l.j.§.cum arietes.⁊.l.ij.ff.de orig.iur. ¶Ad secundam qua
2 queritur.†qd appellatio.Rūdetur ⁊ dꝛ ꝙ appellatio vno mō est prouocatio inique sn̄ie querelam cōtinens.ff.de mino.l.prefecti.vel ꝯm Hu.appellatio est protestatio inique vel suspecte sententie date vel dande querelā cōtinens . vnde appellare est iniquam esse vel ferre sn̄iam proclamare:vel appellatio est ad audientiam maioris iudicis ꝓuocatio : vel audientie maioris iudicis postulatio.vñ appellare est ad audientiā maioris prouocare:vel audientiā maioris iudicis postulare. ⁊ ita videtur nobis essentialis diffinitio. Multe alie dantur:aut per cām: aut per effectus eius:sicut appellatio est iuris remedium contra iniquitatem:⁊ imperitiā iudicantiū.ꝓbatur.ff.de app.l.j. circa princ.⁊.ff.de mino.l.prestiti . qđ vero sit ad releuandum oppressos ⁊ iniuste damnatos:ptꝫ.j.eo.oīs oppressus. ⁊. c. ad
3 romanam.¶Ad tertiam q̄onem rūdetur.† ꝙ appellare pōt is cuius interest.i.cuius est causa:vel qui mandatum suscipit: vt procurator:vel qui negotium gerit:qđ reus ratum habiturus est vt gestor negotioꝝ.vt.j.eo.non solent. ⁊ extra de offic. deleg.sup eo.⁊ hoc est verū in cā ciuili. In causa autē criminali non solum condēnatus:sed etiā quilibet alius admittit appellans pro damnato ad mortē:etiam inuito cōdemnato. exigit enī humanitatis rō in tali casu quēlibet appellantē debere audiri:siue velit siue nolit condemnatus. vt. ff. de app. non tm̄.Et credo hoc obtinere in oī causa criminali tam ecclesiasti
4 ca q̄ ciuili.Hu.¶Ad quartam q̄onem rūdetur ꝯm Hu. † ꝙ ab oībus iudicibus. s. tam delegatis q̄ ordinarijs appellari potest:ab arbitris aūt non:nisi sint delegati. ¶Ad quintam
5 q̄onem respondetur ꝯm Hu.†ꝙ semper a minori ad maiorem iudicem est appellandum:⁊ nunq̄ ad minorem vel parem . vt j.eo.placuit.⁊ si quis appellat ad minorem vel parem nullius momenti appellatio est.⁊ si quis per errorē hoc facit. s. ꝙ appellet ad minorem:error ei nocebit.Si vero per errorē appellat ad maiorem.sed ad aliū quā deberet vel appellat ad parem error ei nō nocebit . nec preiudicat quominus cognoscat ille ad quem debuit appellari. vt. ff. de appel. l. j. §. si quis in
6 appellatione.†Appellatio etiam debet fieri gradatim. vt.j.e. anteriorum.⁊.C.de app.precipimus.hoc tamen non est de substantialibus appellationis.vnde ad papam omnibus medijs pretermissis appellatur.vt.j.e.c.ij.iiij.⁊.v.et hoc veruꝫ est in iudicibus ordinarijs.secus in delegato : in quo ꝯm quosdam sic distinguitur.vtrum sit delegatus generalis. s. ad aliquam totalem iurisdictionis vel specialis ad vnam.s.causam.si autē sit delegatus generalis ad iurisdictionem ⁊ ad oēs causas vt si eps eū delegauit ab illo delegato generali non appellabit: ad delegantē epm. sed ad eum ad quē a delegante appellaret scꝫ ad archiepm.vt.ff.qs ⁊ a quo app.l.ij. ⁊ ratio est. qꝛ hic idē est cōsistoriū delegati ⁊ delegantis.extra de app.romana. circa prin.lib.vj.Si vero sit delegatus sp̄alis ad causam.s.vnam specialē:tunc appellabit ab eo ad delegantē.vt.ff.quis ⁊ a quo app.liceat.l.j.⁊ vlti.dicit tm̄ Archid. hoc verū esse preterq̄ in casu.c.si duo extra de offi.dele.lib.vj.s. qn̄ iurisdictio subdelegata est mista cū delegata.Qđ vero supra dictum est intellige in delegatis epoꝝ vel aliorum preterq̄ in delegatis a papa in quibus aliud est.qꝛ si delegatus a papa aliū deleget ab illo secundo pōt appellari vel ad papā : vel ad primū delegatū pro arbitrio appellantis.Ad papā quidē qn̄ scđo delegato tota causa cōmittitur.Si vero pars vt pote audientia testium : et hmōi nō pōt appellari a scđo delegato nisi ad primū delega
7 tum.vt extra de offic.delega.super q̄one.¶†Ad sextā q̄onem Respōdetur cōiter ꝙ ꝯm leges appellatio debet fieri post sententiam.⁊ nunquā ante sn̄iam diffinitiuā:nisi in casibus.s. quādo iudex in causa ciuili vel criminali contra leges interloquit questionem esse habendam.vt.j.e.ante sententiā.⁊.c.nō solent. ⁊ extra de app.sup eo.ij.Scđm canones vero ante sententiam ⁊ post potest appellari, ⁊ q̄ncunqꝫ quis vult potest appellare
8 lite tn̄ cōtestata.¶Ad septimam.s.† vbi fieri debeat appellatio. ¶Respondetur quod coram iudice:a quo appellatur. si eius copia in publico haberi possit. ita ꝙ non tenetur appellans eum querere in domo:vel in hortis:nec in villa suburbana.alioqui sufficit appellare coram iudice : ad quem appellatur:non sufficeret autem si vtriusqꝫ copia in publico haberetur.§.qn̄ app.sit.l.j.§.dies.⁊.j.e.q.c.anteriorū.§. biduum. ver. quid ergo.Item si per iustum metum appellare omiserit reputabitur appellasse:dum tamen infra tempus appellandi ꝓtestatus fuerit,⁊ causas appellationis expresserit coram iudice:a quo appellare volebat vel si eius copiam habere non poterit corā bonis psonis.extra de app.c.si.⁊.C.qui per me.iudi. non app.l.ij.ff.de app.cum quedam. Et consulo ꝙ fiat vbi index solet pro tribunali sedere vel in alio loco publico coram iudice ecclesiastico vel seculari:vel personis publicis:ita quod

Rūdet ad primam. Rūdet ad scđam. Rūdet ad tertiam. Rūdet ad quartam. Rūdet ad quintam. Archidia. Rūdet ad sextam. Rūdet ad septimam.

poſſit probari: vide ad hoc text. in cle. j. de app. ar. C. de iudic.

Rñdet ad octauam.

9 l. ſi a pluribus. ¶ Ad octauam cum queritur quoties. † reſpō
detur ꝙ bis tantū in eadem cauſa poteſt appellari ſuper eodē
articulo. ⁊ ab eodem. ſ. reo vel actore. Nam reo licet appellare
bis. ⁊ actori ſimiliter bis. ⁊ ita in vna cauſa poteſt fieri quater
appellatio. Itē in vna cā ſunt qñqȝ plura capitula ſiue plures
articuli, ⁊ qñ ꝓ poteſt actor vel reus appellare nūc in iſto arti-
culo: poſtea in ſcđo. poſtea in tertio. deinde in quarto ⁊c. Sed
non in eodē articulo ſiue caplo. qđ dȝ tm̄ bis appellari pōt in
eadem cauſa. intelligendū eſt ab vno ⁊ in eodem articulo ſiue
capitulo. hoc dicit Hug. cōtinetur ergo in lege ⁊ in cā eccleſia
ſtica non appellabitur niſi bis ab vno, ⁊ ſuper eodem articulo
illud verbum canonis. j. eo. c. quoties. qđ videt̃ ſentire in con-
trarium. ſ. ꝙ appellēt quoties voluerint poſtea determinabi-

Rñdet ad nonam.

10 tur in ſuo loco. ¶ Ad nonam qua queritur. † qualiter debeat
fieri appellatio. Reſpondet̃ ꝙ durante iudicio ſiue ſedente ꝓ
tribunali iudice pōt nuda voce ſine ſcriptis appellari tam in
cauſa criminali: ꝙ̄ in ciuili. vt. j. e. §. litigatoribus. ⁊ tunc ſuffi-
cit ſi dicat̃ ego appello: adiecto tñ noīe ei⁹: ad quē appellatur
ſcȝ epm̄: vel papam. Extra iudicium vero non niſi in ſcriptis
appellandum eſt. ff. de appel. l. a ſentētia. §. vlti. ⁊ ſi appellatur
ad papam in iudicio vel extra ſuper interlocutoria vel graua-
mine dȝ obſeruari: qđ habes extra. de appel. cordi. lib. vj. ẜm
Archi. Que aūt ſit forma appellandi: vel ſub qua forma ſcri-
bēdus eſt libellus appellationis habet̃. j. e. §. forma ⁊c. ¶ Ad

Rñdet ad decimam.

11 decimā qua † querit̃ infra qđ tempus debeat fieri appellatio.
Reſpondet̃ ꝙ olim fiebat appellatio infra biduū: vel triduū.
Sed hodie iure nouo authenticorū tps. x. dierum poſt ſenten-
tiam indulgetur ad appellandū in ſcriptis, ⁊ computat̃ decen
dium continuū a recitatione ſnīe ⁊ tpe ſcientie ẜm aliquos vt.
j. ea. l. anteriorum. Nota etiam ꝙ poteſt appellari poſt. x. dies
imo qñqȝ ꝓ placet cū appellatur a ſententia excōicationis ẜm
Jo. ⁊ Vince. ſed B. contra. Sed dic vt no. extra de offi. ordi.
12 ad reprimendam. In gloſ. hoc ideo Archi. † Proſecutio vero
appellationis dȝ fieri infra annū, ⁊ ſi iuſta cā interuenit poteſt
differri vſqȝ ad bienniū. vt. j. ea. ſi quis appellat. iudex tamen
eccleſiaſticus, ẜm diſtantiam locorū ⁊ qualitatem tpis ſolet re-
ſtrictius tps moderari: infra qđ ſi appellator non fuerit proſe
cutus appellationē cogetur ſtare priori iudicio per text. extra
13 de appel. c. cum ſit romana. Hug. ¶ Ad xi. qua querit † quis

Rñdet ad vndecimā.

ſit effectus appellationis. Rñdetur ꝙ effectus appellationis
eſt: vt oia permaneant in eodē ſtatu: in quo erant tpe ſententie:
vel cū appellatum eſt. vt. ff. de app. l. imperatores. ſi tamen ap-
pellans poſſeſſor habeat̃ ſuſpectus ne dilapidet fructus pote-
rūt fructus ſequeſtrari. in cauſa vero criminali ſi reus qui ap-
pellauit non poteſt dare fideiuſſorem erit in cuſtodia quouſqȝ
veniat ad eū ad quē appellauit ſicut factum fuit de paulo qñ

Rñdet ad duodecimā.

14 appellauit ad ceſarem. Hug. ¶ Ad. xij. qua querit̃ † qđ ſit offi-
ciū eius a quo appellat̃. ¶ Reſpōdetur ꝙ officium eius eſt vt
appellanti dimiſſorias literas que apoſtoli dicunt̃ pbeat: quā-
uis non petat quarū formam magi. Grati. tradidit. j. ea. §. for-
mas. Officiū etiā eius eſt: atteſtationes ⁊ allegationes in prio
ri iudicio factas ⁊ ſnīam a ſe prolatam ſcribere, ⁊ litigatorib⁹
etiam non petentibus. j. xxx. dies a recitatione ſnīe offerre. vt
iudex ad quē fuerit appellatū his omnib⁹ viſis plene de cauſa
cognoſcere valeat. Hug. de quo. j. eo. qđ. c. poſt appellationem.

Rñdet ad tertiā decimam.

15 ⁊. c. iudicibus. ¶ Ad. xiij. qua querit̃. † qđ ſit officium iudicis
eius ad quem appellat̃. Reſpōdetur ꝙ officiū eius eſt audire
allegationes partiū: ſiue illas que in priori iudicio facte ſunt
ſiue illas quas de nouo facere voluerint inducere ⁊ ſic ſenten-
tiare: vel iam latā ſententiā infirmare: vel cōfirmare. vt. j. ea. §.
diffinitiua. in fi. ſȝ tu dic vt habet̃ in. c. vt debit⁹. extra de app.
⁊. c. non ſolum. eod. tit. lib. vj. ⁊ dȝ iudicare ẜm leges: que erant
tempore illo: quo lata eſt ſnīa. Hug. ¶ Ad decimāquartā qua

Rñdet ad quartādecimam.

16 queritur. † qñ appellatio ſit neceſſaria ⁊ qñ non eſt neceſſaria.
Reſpondetur iuxta Hug. ꝙ neceſſaria eſt cū ſententia lata te
net: neceſſaria vero non eſt: qñ non tenet ſententia. puta ſi vel
lata a iudice non ſuo: vel ſine ſcriptis: vel cōtra ius ſcriptū vel
contra iudiciarium ordinē: vel per venalitatem: vel ſi eſt ita la
ta ꝙ non continet condemnationem: vel abſolutionē ⁊ hmōi.

Rñdet ad quintādecimam.

17 ¶ Ad quintādecimā qua querit̃. † que inhibeant appellatio-
nem. Reſpondetur iuxta. Hugu. ꝙ octo ſunt per que inhibet̃
appellatio inhibetur quidem propter authoritatem: vt a ſen-
tentia domini pape vel imperatoris vel prefecti pretorio non
appellatur, ſed tantūmodo ſupplicatur. vt. ix. qđ. iij. cuncta. et
ff. a quib. appel. non licet. l. j. ⁊. j. eo. anteriorem. ſi quis in qua-
cūqȝ. quod ideo fit. quia appellare eſt ſententiam iniquam eſſe
proclamare. ergo propter excellentiam talis iudicis de quo nō
licet quidquā ſiniſtre ſuſpicari: deſiſtitur ab illo verbo appella
re ⁊ prorumpitur in verbum ſupplicationis. vt dignetur ſen-
tentiam ſuam retractare. ¶ Secūdo propter iudicis vilita-
tem: vt ab arbitro niſi ſit delegatus nō poteſt appellari. C. de
arbi. l. j. ⁊. j. eo. a iudicibus. qđ dic vt habetur in. c. ab arbitris.
de offic. delega. lib. vj. ⁊ hoc propter indignitatem ſuam: cum
infamis etiam arbiter eſſe poſſit: nec proprie dicitur iu-
dex nec proprie eius diffinitio meretur dici ſententia, ⁊ etiam
propter penam ſtatutam ſi non pareatur ſententie. ¶ Tertio
propter vilitatem rei. vt ſi de momentanea poſſeſſione ſenten-
tia feratur. vt. j. eo. diffinitiua. vel forte propter vilitatem rei:
quia pro modica re non eſt appellandū maxime ad maximos
medicos. vt. j. e. §. illud. Hug. ¶ Quarto propter rem que di-
lationem non capit. vt. ff. de app. vlti. ⁊ extra de rapto. c. in lite-
ris. vt ſi appelletur ne fructus maturi colligantur. ar. in. l. vlti.
ff. quorum app. non recip. ¶ Quinto propter pactum de non
appellando. j. ea. q. ſi autem fuerit. ⁊. C. de tempo. appel. l. fin. §.
vbi. ⁊. ff. a quib. app. non licet. l. j. §. j. ¶ Sexto propter imma-
nitatem ſceleris ſicut publicus latro vel homicida: vel ſacrile-
gus: vel raptor virginum: dux factionum: concitator ſeditio-
num: appellare prohibetur. vt. c. cū ſit romana. extra de app.
eo. tit. c. conſuluit. ⁊. c. peruenit. ⁊. l. ij. C. quorū app. non recip. et
j. eo. §. ſunt. ⁊. ff. de app. cōſtitutionis. ¶ Septimo ꝑpter con-
tumaciam: puta ſi quis trinis edictis vel vno peremptorio ꝓ
omnibus citatus non venit appellare non poteſt. ⁊ ſi appella-
uerit appellatio eius nō valebit: niſi forte inueniret iudicē ad-
huc ſedentem pro tribunali. vt. xxiiij. q. iij. de illicita. ⁊. l. diuus
ff. de in integr. reſtitu. qđ dic. vt habetur hodie in cle. ſi ante. de
dolo ⁊ contu. ⁊ ibi plene per glo. Hu. ⁊ Archi. ¶ Octauo pro-
pter prohibitionem ſuperioris. vt ſi ab imperatore vel papa
in literis cōmiſſionis inhibeatur appellatio: tunc nō licet ap-
pellare, ⁊ ſi fiat appellatio non tenet. de quo tñ quid operetur
a hodie clauſula appellatione remota[a] ſeu inhibitio appellatio
nis. vide in. c. paſtoralis. de appel. ⁊ ibi glo. ⁊ melius in. c. vt de
bitus. cum glo. eo. ti. ⁊ in. c. j. extra. de reſcri. iſta dicta ſunt ſum
marie. j. de multis eorum plenius dicetur. vbi in ſpeciali de eis
ſit ſermo.

a ¶ Appellatione remota. vide bal. in addi. ſpe cu. de app. ṽ. clā ap. re. Bar. in. l. ſi. C. de ſentē. Abb. i. c. ij. de mut. pe. pe. de anch. in. c. vt debitus. nu. 12. de appel.

LIceat. Proſequitur magiſter Gratia. que-
ſtionem illam vtrū aliquo remedio
poſſit cauſa vitiata ſiue iniuſta releuari. Et pro-
bando ꝙ ſic dicit hoc fieri per appellationem ⁊ in-
ducit ad hoc plures authoritates. Et prima eorū eſt hec que
eſt fabiani pape. Capitulum breue eſt ⁊ non diuiditur. Lege
text. ¶ [Liceat vitiatam]. i. male ⁊ iniuſte diffinitam. re vera
vel quo ad opinionem ſuam. Credit enim ꝙ ſit vitiata. i. iniu-
ſte diffinita, ⁊ ita appellat poſt ſententiam. [vel vitiatā]. i. ma-
le examinatam ⁊ tractatam, ⁊ ſentit ſe grauatum a iudice ſal-
tem ẜm opinionem ſuam. vt ſic appellat ante ſententiam. Hu.
⁊ Archi. [remedio.] Nam per appellationem extinguitur pro
nuntiatum. ff. ad turpil. l. j. §. fin. B. ſed dic [extinguitur]. i. ſu-
ſpenditur facit. de iureiur. venientes. ⁊ de re iudica. cum inter
circa ſi. Archi.

1 ☞ Reo an liceat iudicium declinare per appellationem.
2 Authoritas ſynodi ⁊ primatis maior eſt quā ſolius primatis.

OMnis oppreſſus. Ad idem ſequitur ſe-
cunda authoritas que eſt Anacleti pape. Et di-
uiditur in tres partes. In prima ponit ꝙ omnis

Diuiſio.

oppreſſus appellare poteſt ad ſuum ſuperiorem clerici ad ec-
cleſiaſticum, ⁊ ſeculares ad ſecularem. In ſecūda ponit exem-
plicando in clericis. dicit quod ſi coram epiſcopo ad quem eſt
appellatum forte ab Archidiacono. vel archipreſbytero. pro-
pter aliquam difficultatem cauſa non poteſt determinari re-
feratur cauſa ad metropolitanum vel primatem. in tertia po-
nit: ꝙ ſi ibi non poteſt determinari referatur ad cōcilium: vbi
interſit primas: ⁊ ibi coram primate decidatur. Secunda ibi
ſi autem. tertia ibi: ſi illic, ¶ Pro pleniori intelligentia huius

Queſtio. Primū ar.

1 c. ⁊ aliorum. Queritur. † Vtrum liceat reo iudicium declinare
per appellationem. Et videtur ꝙ non. dicit enim Apoſtolus
ad Roma. xiij. Omnis anima poteſtatib⁹ ſublimioribus ſub
dita ſit. ſed reus appellando recuſat ſubijci poteſtati ſuperio-
ri ſcilicet iudicij. ergo peccat ⁊ per conſequens non eſt licitum
per appellationem declinare iudicium. ¶ In oppoſitum eſt

Opponit in cōtrarium. Reſpōdet. S. Thom.

primo illud Act. xxv. vbi legitur Paulus ceſarem appellaſſe
item capitulum preſens. ¶ Reſpondeo iuxta ſanctum Tho.
in ſecunda ſecunde. q. lxix. ar. iij. quod duplici de cauſa contin-
git aliquem appellare. vno quidem modo confidentia iuſte
cauſe. quia ſcilicet iniuſte a iudice aggrauatur. Et hoc modo
ponitur concluſio. ꝙ ſic licitum eſt appellare. hoc enim eſt pru
denter euadere. et hoc eſt quod dicit in hoc capitulo beatus
Anacletus omnis oppreſſus libere ſacerdotum ſi voluerit ap
pellet iudicium, ⁊ a nullo prohibeatur. Alio modo aliqs ap-
pellat

pellat cā afferēde more, ne cōtra eū iuſta ſnīa proferat̃ ⁊ hoc ca
lūnioſe ſe defendere, ⁊ hoc modo ſit iſta. ij. cōcluſio ꝙ ſic decli-
nare iudiciū per appellationē eſt illicitū. pȝ cōcluſio. Tū qꝛ ſic
appellando facit iniuriā iudici: eius officiū impediēdo. Tum
qꝛ ſic etiā aduerſario facit iniuriā eius iuſtitiā quantū pōt ꝑ-
turbando. quorū vtrūqȝ eſt illicitū propter ꝙ merito. j. e. c. qui
cunqȝ. ⁊. c. oīs. dicit̃ omnimodo puniend⁹ eſt cuius iniuſta ap-
pellatio pronuntiat̃. ¶ Ad ratione in oppoſitū rñdet̃. ꝙ ap-

Ad argu.

pellās non recuſat ſubijci abſolute poteſtati cuicunqȝ ſuperio
ri: ſȝ inferiori a qua appellat ad ſuperiorē ptātē. inferiori autē
poteſtati intantum aliquis ſubijci debet: inquātū ordinē ſupe
rioris ſeruat a quo ſi exorbitauerit ei ſubijci non oportet. pu-
ta ſi aliud iuſſerit procōſul: ⁊ aliud imperator. vt patet per gl.
ad Ro. iij. Cum aūt iudex iniuſte aliquem grauat quātum ad
hoc relinquit ordinem ſuperioris poteſtatis ſecūdum quā ne-
ceſſitas ſibi iuſte iudicādi imponitur. ⁊ ideo licitum eſt ei: qui
contra iuſtitiam grauatur ad directionem ſuperioris poteſta
tis recurrere appellando vel ante ſententiam vel poſt. Lege.

Exponit literam.

¶ [Omnis oppreſſus.] ſiue cleric⁹ ſiue laicus. Hu. [libere ap
pellet iudicium] laicus laicorū ⁊ clericus ſacerdotū. i. epōrum.
⁊ de hoc proſeqtur ẜm Hu. [ab his] ad quos appellauit. pe. ⁊
Arch. [Si aūt difficiles]. ij. pars puta depoſitio epī vel diaco
ni que exigunt plures epōs: vel que alias pro ſui difficultate
ibi terminari non poſſunt. Hu. [ad maiorem ſedem] ſcȝ metro
politani vel primatis: vel limita caſum, ſcȝ ꝙ de epō appellet̃
ad metropolitanum. deinde referatur cauſa ad primatē inde
ad ſynodum primatis. Litera tunc ſic legitur oīs clericus op
preſſus ab epō per ſnīam vel ante ſnīam grauatus iniuſte [ſa-
cerdotum]. i. metropolitanorum, vel ſynodi vbi eſt metropo-
litanus cum ſacerdotibus. i. epīs [ad maiorem ſedem]. i. pri-
matis. di. xvij. multis [referatur.] per appellationem, vel con-
2 ſultationem. Hu. [⁊ ſi illic]. iij. pars. i. apud maiorē ſedē † ma-
ior enim eſt authoritas ſynodi ⁊ primatis ꝙ̄ ſolius primatis.
Et ideo cauſa ɔgrue refertur a primate ad talē ſynodū. Hug.
[vbi] quaſi tūc ſcȝ ibi vbi ⁊c. Hu. [p ſingulos]. xviij. di. qm̄ et
extra de accu. ſicut olim. ⁊ extra de iudeis. cum ſit Arc. [Corā
patriarcha aut primate] diſiunctiue ponitur. quia idē eſt pa-
triarcha ⁊ primas ⁊ eadē eſt forma illorum, licet diuerſa ſunt
nomina. vt di. xcix. prouincie. Hu. Hoc autem vult iſta litera.
ꝙ ſi cauſa delata ad ſolum metropolitanum vel primatem ibi
non poterit terminari, tunc referatur ad concilium, vbi inter-
ſit primas. ⁊ ibi coram primate cauſa decidatur. ẜm Hu. [Ec
cleſiaſtica]. i. ad eccleſiaſticos iudices pertinētia. hu. [Corā pa
tricio]. i. ſeculari iudice. Ad hoc enim adiungit de ſecularibus
iudicib⁹: ne quis credat oīa negotia tractanda coram eccleſia-
ſtico iudice. ⁊ quelibet negotia coram ſuis iudicibus eſſe per-
tractanda perdoceret. vel forte qꝛ laici qñqȝ veniebāt ad ſyno-
dum: ⁊ proponebant qñqȝ ibi eccleſiaſtica, qñqȝ ſecularia. Et
ideo erat ibi ſecularis iudex: vt de ſecularibus negotijs cleri-
corū cognoſceret. Hu. [in cōi]. i. cōe. quaſi ſinē acceptione per
ſonarū. vt extra de iud. nouit. Hug. ⁊ Arch. ¶ Sed hic ex hoc

Queſtio.

c. ſurgit queſtio. qꝛ videtur ꝙ licitum ſit ter appellare in eadē
cauſa. qꝛ primo dicitur: ꝙ quis appellat ad iudicium epōrum
inde queſtio referatur ad maiorē ſedē: poſtea ad ſynodū. Sed

Rñdet.

reſpondetur ꝙ. ij. ⁊. iij. relatio non dicitur fieri per appellatio
nem: ſȝ per conſultationem. Hug. idem etiam notatur. j. in. c.
omnes epiſcopi. Arch.

1 ☞ Appellatio poteſt fieri ad papam quolibet medio preter miſſo.
2 Appellari an poſſit ad primatem omiſſo metropolitano.
3 Metropolitanus eſt iudex ordinarius ſuorum epōrum.
4 Primas eſt iudex ordinarius metropolitanorum ſuorum.
5 Appellari an poſſit ad legatum pape omiſſo medio.

SI quis veſtrum. Ad idē ſequit̃. iij.
authoritas que eſt
Sixti pape, vbi habetur ꝙ quiſquis pulſatus fuerit
aliquo grauamine libere apoſtolicā ſedem appellet: que caput

Exponit literam.

eſt omniū eccleſiarum. Breue eſt. Lege. ¶ [Si quis.] Conclu
1 ſio huius capituli ⁊ aliorum quinqȝ ſequentium eſt † ꝙ quoli-
bet medio pretermiſſo poteſt fieri appellatio ad papam. Cu-
ius ratio eſt. quia eccleſia romana eſt cōe ⁊ generale forum oīm
clericorum ⁊ oīm eccleſiarum. ⁊ dñs papa eſt iudex ordinarius
oīm: quaſi nullo exiſtente medio. ⁊ ideo quolibet medio preter
miſſo poteſt appellari ad eum in his. v. capitulis dicitur. ⁊. ix.
q. iij. cuncta. ⁊. c. per principalem. ⁊ hoc eſt quod dicit hic text.
[Si quis veſtrum pulſatus]. i. grauatus. [licenter]. i. omnib⁹
omiſſis inter medijs. [Caput]. ix. qđ. iij. ipſi ſunt: ⁊. c. cuncta.

Queſtio.

2 ¶ Sed hic ſurgit queſtio duplex. prima eſt. † vtrum idem ſit
in alijs iudicibus: vt poſſit ad primatem omiſſo metropolita

Rñdet.

no appellari. Et ad iſtā rñdet̃ iuxta gl. ⁊ Hu. ⁊ gñaliter quaſi
oīm ſub iſta ɔcluſione, ꝙ non pȝ cōcluſio vt habet̃. j. e. decreto.
⁊. c. qſquis. ⁊. q. vij. metropolitanū cui⁹ cōcluſionis ratio eſt. qꝛ
3 † metropolitan⁹ eſt iudex ordinari⁹ ſuorū epōrum, ſȝ nō cleri-
4 corū eor. † Similiter primas ⁊ iudex ordinarius metropolita
norū ſuorum ſȝ non ſuffraganeorū: vel clericor. vnde cum cle-
ricus epī appellat, appellat ad archiepm̄ dicit̃ iudicari ab alie
no iudice tñ facto ſuo ꝑ appellationē. ar. vj. q. iij. ſcitote. Cū er
go appellatio debeat eſſe ſemp ad maiorē iudicē illius iudicis
a quo appellatur ſequitur ꝙ appellatio non debet eſſe ad pri-
matem metropolitano pretermiſſo. quia metropolitanus eſt
iudex ordinarius epī ⁊ nō primas. Preterea iniuria eſſet me-
tropolitano: q propinquior eſt clericis epiſcopi, quaſi primas.
Et ideo cauſe illorum primo ſunt referende ad eum: ꝙ̄ ad pri-
matem. vt. ſ. c. proximo. ⁊ diſt. xvij. c. multis. ⁊ di. xviij. de con-
cilijs. Et hinc eſt: ꝙ ſi appelletur ad papam: pretermiſſo quo-
libet medio: valet ⁊ tenet appellatio. Si vero appellet̃ ad pri-
matem omiſſo metropolitano, nec valet, nec tenet ẜm Hugu.

Queſtio.

5 ¶ Scđa queſtio eſt vtrum † etiā poſſit appellari ad legatum
pape omiſſo medio. Et videtur ꝙ non. ex. c. peruenit. xj. qđ. j.

Opponit ⁊ Rñdet.

¶ In oppoſitum eſt extra. de offic. legat. cum non ignoretis.
¶ Reſpondeo dicēdū ẜm Hug. ⁊ glo. ꝙ ſic. Et idem Ber. di-
cens ꝙ ſicut ex officio legationis pōt de oībus cauſis illos ab
ſoluere qui incidūt in excōicationē ob violētā manuū iniectio-
nem: ita ex officio legationis pōt de oībus cauſis que ad eum
pertinent cognoſcere. in hoc etiam concordat conſuetudo ẜm

Hoſtien. Archid. Guiliel.

Hoſſ. qui hoc not. in. d. c. j. de offic. lega. idem ſentit Hoſ. extra
de app. romana. li. vj. in gl. vj. Arch. etiā idē hic. Et etiā Guil.
in ſpe. de lega. §. ſupereſt. Et no. Jo. an. extra de offi. leg. quod
tranſlationem. ſuper magna glo.

1 ☞ Epſ tam in cauſa ciuili quam in criminali omiſſis medijs ad ſedem apoſtolicam poteſt appellare.
2 Appellare an quis poſſit pluries quam bis.

OMnes epi. Ad idē ſequit̃ quarta au-
thoritas: ⁊ eſt eiuſdē Sixti
1 pape. cui⁹ ſnīa eſt. † ꝙ epſ tā in cauſa ciuili ꝙ̄ criali
omiſſis medijs ad ſedē apoſtolicaȝ pōt appellare:

Queſtio.

quoties neceſſe fuerit. Pro pleniori intelligentia hui⁹ capitu

Primū ar.

2 li cum glo. queritur. † Vtrū pluries ꝙ̄ bis poſſit quis appella
re. Et videtur ꝙ ſic ex preſenti capitulo. vbi dicitur quoties

Secōm arg.

neceſſe fuerit. ⁊ idem ex. c. quoties. j. ea. ¶ Secūdo idem videt̃
ex. c. lotharius. xxxj. qđ. ij. vbi continetur. ꝙ theberga ter ap-

Tertiū ar.

pellauit. ¶ Tertio ſic. illud quod eſt ſemel licitum: ſemper
eſt licitum. ſed appellatio ſemel ⁊ bis eſt licita ſuper eodem. er

Opponit ⁊ Reſpōdet.

go etiam in tertio. ¶ In oppoſitū dictū eſt in ca. preſenti ⁊ in
glo. hic. ⁊. j. ea. c. ſi quis. ¶ Rñdeo dicendū ꝙ quidam dicunt:
ꝙ ante ſententiam ꝙ quicquid dicat lex ẜm canones pōt ap-
pellari ꝙ̄diu ſuperior inuenit̃. Alij dicunt ꝙ priuilegium eſt
romane ſedis, vt poſt ſecūdam vicem ad eam poſſit a papa: ſi
ad eam non eſt appellatū. arg. j. ea. ideo. Sȝ dicendū eſt qđ di-
ctum eſt in ſumma in princi. qōnis ꝙ nec ante ſnīam, nec poſt:
nec ad papā, nec ad alium poteſt appellari in eadē cauſa ſuper

Ad primū argu.

eodē capitulo. ſiue articulo vltra ſcđam vicē. ¶ Ad rationes
in oppoſitū. Rñdet̃ ad primū. de. c. pſenti. Rñdet̃ ꝙ ſic eſt in-
telligendū quoties. i. quacunqȝ cā. vel quoties. i. in quocūqȝ ca
pitulo: ſiue articulo ita vt ly quoties notet grauamina ſingu-
la, ⁊ non reiteratione appellationis ſuper eodē articulo inſi-
nuatā, quaſi diceret in ſingulis grauaminib⁹ appellare pōt. ij.
non vltra ẜm Hoſ. hic: ⁊ idem. B. vel quoties. i. quicunqȝ ſiue
ante ſnīam ſiue poſt dūmō nō vltra ſcđam vicē ſuper eodē ca-

Ad ſcđm.

pitulo non fiat. ẜm Hu. ¶ Ad ſcđam de. c. lotharius. Rñdet̃
pmo ꝙ nō fuit ibi appellatio ſiue ꝓclamatio vel ſi erat appel
latio nō fiebat appellatiōis ꝓſecutio qꝛ forte nō deferebat̃ ap
pellatum ⁊ ipſa deſiſtebat. Vel tertio rñdet̃ ꝙ ter appellauit
i. ter dixit appello. ſiue ter vocē appellationis emiſit dicēs ap-
pello appello appello. vt notat etiam. B. extra de appel. c. ſua

Ad tertiū.

quia forte ꝑpter tumultum nō poterat audiri ẜm Hu. ¶ Ad
tertiā reſpondet̃ iuxta ſctm̄ Tho. in. ij. ij. vbi ſupra negādo cō
ſequētiā qm̄ ideo nō eſt ɔceſſum vt. iij. quis appellet ſuper eo-
dē qꝛ nō eſt ꝓbabile toties iudices a recto iudicio declinare vt
dicitur hic in gl. ideo ne lites in infinitū extēdātur. Lege text.

Exponit literam.

¶ [Omnes ꝓpulſant̃ in ciuili] ⁊ ſimile verbū habet̃. j. e. q. vj.
pulſatus. Arc. [criminant̃]. i. accuſant vel grauantur cauſis
criminalib⁹ libere ſine impedimento iudicis medij. Jo. de fa.
[quoties.] Expoſitum eſt tripliciter in queſtione.

1 ☞ Appellatio fruſtratoria an ſit admittenda.

2 Appellationem esse legitimam quis debeat iudicare.
3 Clausula appellatione remota que ponitur in literis: quid operetur.

A D romanam. Sequitur .v. authoritas ad idē: ⁊ est pape marcelli. Sūma est ꝙ eps iniuste grauat⁹ omissis medijs ⁊ etiā pro sua cōsecratione habēda ad papā appellare pōt, ⁊ libere ad eū ire est pmittēd⁹. Breue est. Lege. ¶ [Ad romanā q voluerint.] ¶ Hic surgit qō. † An appellatio frustratoria sit admittēda. Et vide ꝙ sic. primo ex psenti. c. cōsuluit. extra de app. ¶ In oppositū est. qꝛ ius punit talē frustratorie appellātē. vt. C. de appel. procōsuli. ⁊ l. ab executore. C. quoꝝ app. nō reci. ¶ Rñdeo ad vidēdū cui appellationi sit deferendū cui nō, distinguēdū est iuxta Inn. ⁊ Spe. ꝙ appellationū quedā est manifeste rōnabilis ⁊ legitima, vt illa que fit ex cā in iure expressa: vt pꝫ extra de offi. dele. sup qōnū. §. si. ⁊. c. cum olim. de testi. cū multis alijs ⁊ de tali est conclusio prima. ꝙ tali debet ius deferre. patet qꝛ ius illam admittit: vt pꝫ hic extra de ap. significantibus cum multis si. Quedā vero est manifeste frustratoria. vt. c. ꝓposuit. de appel. ⁊. c. ad nostram. Et de tali est. ij. conclusio. ꝙ iudex non debet ei deferre. vt. c. pastoralis. de app. pꝫ ꝯclusio. qꝛ ius talē nō admittit. vt e. ti. cum sit romana. in fin. peruenit. ⁊ in ca. cum appellationibus. e. ti. li. vj. vnde si inuenis ꝙ frustratorie appellationi deferatur. dic frustratorie. i. q̄ postea apparet frustratoria ꝑm lau. vnde dic: ꝙ appellationib⁹ friuolis nec iustitia defert, nec est a iudice deferendū vt extra. e. ti. lib. vj. cū appellationibus. vbi dicitur ꝙ in hoc casu si appellans prosequitur talē appellationem superior de causa cognoscens eum appellationem remittere debet ad priorē iudicē sine difficultate, ⁊ eadē die condemnationē facere expēsarū. Arch. Quedā est latens frustratoria puta cum causa probabili sꝫ est falsa. de tali est conclusio ꝙ talis admittitur a iudice quousq; veritas pateat sꝫ a iure reprobatur. di. viij. veritate. ⁊ ca. sequenti. Quedam vero est dubia: quam Vincen. vocat naturalē: vt qñ appellatur ex causa: q̄ nō est in iure scripta. videt tñ rationabilis: vt si dico iudicem fore cōpatrē aduersarij vel patrinū. vel qñ dant dilationes q̄ dicūtur minus breues. vel qñ appellatur in causa vbi sunt diuerse opiniones. ⁊ tunc dicit Vincen. ꝙ si iudex dubitat an sit deferendum vel non in dubio est conclusio ꝙ debet deferre. Nam in dubio potius defertur appellationi quā sñie. vt extra ea. de appel. delicti. in si. ⁊. e. ti. ca. vt debitus. §. cum autem. Et notat Joan. an. in. c. penul. de eo qui mitt. in poss. causa rei ser. super ver. cautione. Nam si non admitteret appellationem, q̄ postea appareret legitima puniretur, nisi probabilis error eum excusaret. ar. extra de sen. exc. sacro. ꝑm Hos. in dicto. c. vt debitus.

Exponit literam. Questio. Opponit. Rñdet. Prima cōclusio. Scđa ꝯclu. Tertia conclusio.

Questio.

2 ¶ Surgit hic questio. † Quis iudicabit si sit appellatio legitima ad hoc respondet Jo. an. super predicto. c. vt debitus. dicens. ꝙ cum queritur an appellatio sit legitima consideratur arbitrium iudicis ad quem est appellatum, sed si male arbitretur: potest appellari ab eo. ij. ⁊ non. iij. vt extra de appella. directe. sꝫ si queritur an sit deferendum appellationi tunc hoc arbitrari habet iudex a quo. caueat tamen sibi. qꝛ si nō admittit appellationē legitimā punief: nisi sit priuilegiat⁹. extra de ap. pastoralis. j. vel nisi ꝓbabilis error eū excuset. extra de sen. exc. sacro. ꝑm Hos. Notat aūt Arch. ꝙ dicit Gof. ꝙ vbi dubiū est: an teneat appellatio pēdente appellatione, omnia sunt in suspēso. extra de offi. dele. pastoralis vñ nō trāsit in rē iudicatam. Et iō superior posset moderari sup quo fuit sñiatum. extra de testa. c. Raynaldus. ꝑm Gof. q ita not. extra de eo q mittit. in pos. c. iij. Archi. Surgit hic alia qō que tangif in glo. vꝫ
1 † quid operef illa clausula que ponif in literis qñq; appellatione remota. Sꝫ omissis multis: que dicunf in glo. respondef ꝙ clausula illa aliqd operaf vñ non frustra ponif. Reiectis ergo opinionibus quorundam dicendum est iuxta Hos. in summa. e. ti. §. quid vero. ⁊ ponit Joā. an. in. c. vt debitus. de appel. dicta clausula operatur sequentes effectus. primo quia ab eo cui est commissa causa cum clausula illa non potest appellari: nisi in casibus a iure expresse approbatis. extra de appell. pastoralis. vide ibi Joā. an. super ver. a iure. quia superior poterit nihilominus eo casu si ei videbif rationabilis causa in melius reformare. ¶ Secundo si talis delegatus committat alij negotium non in totum ad eum non ad papam appellari debebit. de offi. dele. super questionum. §. porro. dic tamen vt ibi super ver. maxime per Jo. an. ¶ Tertio quia si in scdis literis fiat mentio de primis sꝫ non de clausula ibi posita non valent secūde. extra de restit. spol. ex conquestione. ¶ Quarto qꝛ non obstan. appellatione interposita a sententia. ipsa sententia mandabitur executioni. extra de appel. c. nouit. nisi sit iam per superiorem recepta appellatio extra. de offi. deleg. pastoralis. §. preterea. ¶ Quinto qō non deferens appellationi per consequens non patitur penam. j. e. q. decetero. ¶ Sexto operatur: quia si cui concessum sit: qō in causa qualibet possit libere appellare ⁊ contra talem impetretur rescriptū cū hac clausula non poterit appellare vt cap. j. extra de rescriptis. ¶ Septimo operatur in reconuentione vt patet extra de mut. petitio. c. ij. ¶ Octauo operatur: quia vbi causa committitur pluribus cum hac clausula non cogitur collega subdelegatū collega sui admittere secundum ea que no. extra de offic. deleg. in c. super questionum. §. si vero. ꝑm Hostiē. Et tantū a nobis de ista materia scriptum sit. maiora ⁊ profundiora magis peritis relinquendo. Lege text. ¶ [Necesse] vt quia grauantur iniuste. Hu. [ꝯsecrationem.] de illis dicit: quos metropolitani sui nolunt vel differunt consecrare sine causa rationabili. vt. viij. q. iij. artaldus. ⁊. ix. q. iij. nunc vero. vel loquitur de his qui cuꝫ debeant consecrari a dño Papa: ⁊ volunt ab eo consecrari: et metropolitanus inhibet: ⁊ vult eos consecrare. Hu. [absq; custodia]. i. non ita in vinculis habeatur: vt appellationem non possit prosequi. Si autē fuerit causa criminalis: ⁊ timef de fuga eius: debet dare idoneos fideiussores: vel habeatur in custodia, donec perueniat ad quē appellauit: sicut in actib⁹ apostolorū legif de Paulo: qui cū cesarē appellasset: habit⁹ in custodia est donec ad eū puenisset. Act. xxv. Hu. [aut excōicatione: aut spoliatione] post appellationē facienda. qꝛ tūc ipso iure nullius esset momēti excōicatio vel damnatio. vel spoliatio. Sꝫ si ante esset excommunicatus: propter appellationem non absoluitur. Hug.

Rñdet. Hostien. Joan. and.

Exponit literam.

S I quis. Sexta authoritas. Ad idem est ⁊ est victoris pape. Conclusio est ꝙ si quis grauatur ab aliquo iudice inferiore: vt puta ab episcopo appellandum est ad superiorem sedem patent omnia. Lege. ¶ [Si quis putauerit] hoc hodie non sufficit ꝙ putet. imo dꝫ causa exprimi extra de app. vt debitus. ⁊. c. cum speciali. Arc. [dioceseos]. i. prouincie: illi⁹ [aut penes.] ergo licite appellatur ad papā quolibet medio pretermisso: ꝙ ex hac disiunctione aperte colligitur. Hu. [vniuersalis.] Mat. xvj. [Quodcunq; ⁊c.

Exponit literam.

A D romanam. Septima authoritas ad idem est Zephirini pape conclusio est sicut dicitur in rubro. ꝙ ad romanam ecclesiam ab omnibus grauatis appellari potest. Lege text. ¶ [Obliuisci.] ecclesia enim romana mater est omnium fidelium: vt dicit Aug. de maioribus ecclesie. c. xxxvj. que non potest obliuisci filiorum suorum. vnde Esa. xlix. Nunquid mater potest obliuisci filij sui quasi diceret non debet: ⁊ ideo ad eam confugitur: vt ad matrem per medium appellationis.

Exponit literam.

P Lacuit. Octaua authoritas ad idem est Julij pape. Cōclusio siue summa est qō semper appellādū est a minori iudice ad maiorem. planum. Lege. ¶ [Placuit ad alios.] non ad quoslibet sed ordinarios iudices illorum iudicum, qꝛ nō est appellandum ad alium metropolitanum, vel primatem sꝫ ad suum. Hu. ⁊ ratio est. quia gradatim debet fieri appellatio. extra de appel. dilecti. [ecclesiasticos] qꝛ non ad seculares. Non enim appellandum est ab ecclesiastico iudice ad secularem. sicut econuerso. extra eo. cum sacro sancta. ⁊ extra eo. ti. c. si duobus. §. deniq;.

Exponit literam.

1 ☞ Priuilegia quinque sedis apostolice.

I Deo. Sequitur ad idem. ix. authoritas. ⁊ est eiusdem romani pontificis. Sūma siue conclusio est sicut capituli supra si quis. Verum ꝙ explicat aliqua priuilegia apostolice sedis. Lege. ¶ [Ideo huic sancte sedi priuilegia.] † narrat specialiter.
1 v. priuilegia aplice sedis. primum est de cōgregādis concilijs: scꝫ vniuersalibus. quoꝝ congregādorū authoritas soli aplice sedi reseruatur. di. xvij. per totum. scdm est de iudicijs eporum quo ad depositionē: imitationē: vel exēptionē. Hu. de hoc nota. di. xij. c. ij. Archi. tertiū est de restitutionibus eporum. ar. ꝙ eps depositus non potest restitui, nisi per apostolicum. sicut nec deponi: nec mutari: nec eximi. vt dis. xij. preceptis. ⁊. xiij. q. vj. quāuis. ⁊. vij. q. j. imitationes. ⁊. xvj. q. j. frater noster. quartum priuilegium est cognitio ⁊ diffinitio de summis ecclesiaꝝ negotijs. di. xvij. multis Arc. Quintū est ꝙ oēs oppressi iniuste valeāt ad papā appellare omni medio intermisso. [Oppressi] qui scꝫ ante sñiam grauanf. ff. de minoribus. l. j. ⁊. ff. de offi. presi. illicitas. Archi. preter aūt hec priuilegia apostolice sedi concessa sunt plura alia: que sunt notata in ca. quod trāslationem

Exponit literam.

nem. extra de offi. lega. vt ibi in glo. mag.

C Um ergo. §. est. Et incipit hic. ij. pars huius q̄stionis ꝑm Archi. in qua querif. An sit licitum frustratorie appellare. Et vera solutio est: ꝙ nō. ⁊ q̄ dicit supficialiter dicit: ⁊ ad hoc probādū inducit. iiij. authoritates ꝑm Arc. ⁊ Vin. authoritates sanctoꝝ patrū secūdū Jo. de lig. cōiūgif cū verbo patet ꝙ sequif Arch. Et diuiditur in tres partes. in prima ex. c. ad romanā. j. ⁊. ij. infert appellationē voluntariā admitti. in. ij. exponit secundū quosdā illa capitula sic vt non probēt predictā illationē. in. ij. reuertitur ad primā illationē: siue intellectū: quē postmodū probat. iiij. authoritatib⁹. ij. ibi, q̄dā. iij. ibi: Sꝫ cum Greg. Lege. [Cū ergo.] cōcludit ex p̄dictis capitulis ꝙ qlibet potest appellare siue grauef siue nō grauef. [Zepherinus]. s. e. ad romanam. ij. [⁊ marcellus]. s. ad romanā. j. [denegāda] scdm iura antiqua: hodie secus. Arch. [Quidā]. ij. pars. Hic ponit opinionē quorūdā: ꝑm quā non licet alicui appellare, nisi grauef sed eā postea improbat. ⁊ quia. c. marcelli: ⁊. c. Zepherini multū videbātur contradicere tali opinioni, ponit determinationē illorum ꝑm opinionē istoꝝ male sentiētiū distinguūt ꝙ marcell⁹ dicit in. c. ad romanā. ab oppressis iniuste per sentētiā, sicut ipse postea exponit secūdū primā: qua dictū est oēs indifferēter scꝫ oppressos: vel nō oppressos posse appellare non oportuit dici hoc. qꝛ secūdū vtrāq;: ⁊ ante sententiā ⁊ post sentētiā possunt dici oppressi. iuxta. ij. qua dictū est: vt volētes ire ad cōsecrationē necessitatē patiētes ad oppressos referāt. Hu. ⁊ sic respicit. v. quidā tamē [ꝑm hanc]. i. vltimā: scꝫ secūdā [qua nō alij.] nisi grauati possunt appellare, ꝙ falsum est: qꝛ quilibet pōt appellare nisi sit aliqd ꝙ inhibeat appellationē. [Sꝫ cū]. iij. pars. Hic magister incipit improbare predictā opinionē: ⁊ ꝓbat authoritate Grego. Julij, ⁊ Nicolai. ⁊ Leonis. [appellāti] etiā causa frustratorie dilationis remediū appellatiōis non esse denegandū: ⁊ suspendif cōstructio vsq; ad illum. §. patet ergo ⁊ in titulo cuiuslibet capituli debet esse cum.

Diuisio. Exponit literam.

1 ☞ Episcopus accusatus coram suo primate potest appellare ad papam.

D Ecreto. Hec est prima authoritas q̄ inducit magr Gratian⁹ ad probādū propositū. Et est authoritas beati Gregorij in registro. sum
1 ma siue ꝯclo est † ꝙ eps accusat⁹ corā suo primate pōt appellare ad papā: in qua appellatiōe interposita inferior nō se dꝫ intromittere de cā, sꝫ per papā vel eius authoritate diffinif. et si cōtingat ꝙ inferior nō deferat p̄dicte appellatiōi, venit puniēdus pōt ergo diuidi hoc. c. in tres partes. in pma ostēdit epm vel aliū quēcūq; accusatū corā primate: seu aliquo suo superiore posse appellare ad papā: p quē vel eius authoritate tūc dꝫ cā terminari. ij. ostēdit ꝙ eo casu inferior nō pōt se introducere. in. iij. ponit penā nō deferētis appellationi. ij. ibi nulli⁹. iij. ibi, Si aūt. Lege. ¶ [Decreto.] Pro pleniori intelligētia capituli sciēdū est. ꝙ casus est iste. vt scribit hu. alderic⁹ cenomaneñ. eps timebat accusari corā suo primate: vel metropolitano ⁊ plus timebat ꝙ dicebaf ei: ꝙ si ꝯtingeret eū appellare ad papā eo casu iudex a quo appellaf: deberet cognoscere an iusta esset appellatio, vel nō ⁊ si deprehēderet eā iniustā nō deberet eā admittere ꝙ notificatū fuit Gregorio. Scribit ergo gregorius oib⁹ epis: ⁊ dicit hoc nō esse faciendum. Sꝫ si aliquis voluerit accusare aldericū: hoc faciat corā primate vel metropolitano suo: ⁊ tunc si voluerit appellare ad apostolicum, quācūq; de causa audiaf ⁊ amplius in causa non procedaf per inferiorem: sꝫ appellatio ad papā referaf vt per se vel per alios causa terminetur. [Emuloꝝ.] ¶ Sꝫ hic surgit questio quō si emuli erāt scꝫ inimici vel suspecti admittebātur ad accusationē, cū hoc canonib⁹ prohibeaf. vt. j. e. q. vij. si qs. ⁊ in. qō. v. c. ij. ⁊. iij. ⁊. iiij. ⁊. v. q. ij. primates. Respōdeo hic vocat emulos vulgariter accusatores: qui vulgo eo ipso putanf emuli, ꝙ accusant ⁊ presumuntur ꝙ stimulo inuidie agitati hoc faciāt. vnde canon vocat accusationē illaudabilē intentionē. vt. j. e. q. vij. si quis eps. vt in gl. ⁊ Hu. [damnabiliter]. i. ad dānationē ipsi⁹ alderici. i. de crimine qō inducit depositionē. Hu. vel. [dānabiliter]. i. criminaliter. Arch. [post auditionē] ergo nō ante. Et ita est ar. ꝙ ante litē contestatā nō est appellādū. vt. j. e. q. non ita. ⁊ de reprehensibilis: [primatū]. i. metropolitani ⁊ primatis: vel eporū ⁊ metropolitani siue primatis. nō enim sunt plures primates in vna diocesi. Hu. ⁊ Arch. [Si necesse] hoc ideo dicit: qꝛ posset esse ꝙ crimē nō ꝓbaref ei, ⁊ tūc nō esset ei opus appellare: ⁊ pmas vel metropolitan⁹ cū epis possent illū absoluere, q nō poterāt eū ꝯdēnare. itē si ꝓbaref ei crimen, ⁊ ipsi nollēt in cā ꝓcedere: sꝫ eā ad dñm papā referre: nō esset ei op⁹ appellatiōe. sꝫ si ipsi vellēt eū in examinatiōe grauare. vel ad sñiam ꝓcedere: tūc necesse esset illi appellare: si illoꝝ grauamē vellet vitare. ¶ Sꝫ hic surgit qō quare ei op⁹ esset appellare: si illi vellēt ad sñiam procedere, cū sñia ipso iure nulli⁹ esset momēti, cū nō possent depositionis sñiam dare. Rñdetur ꝙ ideo erat necessaria appellatio, qꝛ etiā ea que de solo facto tenēt grauāt opinionē alicuius. vel istis forte cōcessum erat a papa: vt in tali cā possent sententiare. Hug. [authoritate nostra.] aliter eñi non posset deponi eps. metropolitan⁹ eñi ⁊ primates possunt epm audire sꝫ non deponere. ⁊ eius cām criminalē examinare. sꝫ non illā ad depositionis sñiam diffinire. vt. j. iij. qō. vj. q̄uis. Hu. [nullus añ hoc] nō est argumentandū a contrario sensu. vñ nullus nec ante nec post pōt eū iudicare nisi papa vel eius legat⁹. Hu. [vt nihil prius]. ergo nec de ipsa appellatiōe cognoscere pōt vtrū sit recte facta vel nō ⁊ an sit frustratoria vel nō. ar. j. e. quoties. Hu. ⁊ sic facit ad ꝓpositū magistri Archi. de hoc nota ꝙ dictū est supra circa. c. ad romanā. j. per Archi. [non plenitudinē] ista est soli⁹ pape nō ergo ad similitudinē pape possunt alij disponere. ꝓ arbitrio suo. de omnib⁹ inferioribus. qꝛ nō de illis: qui subsunt sibi aliquo medio. ergo nec eps de clericis plebani inuito plebano: nec metropolitanus de clericis epi: ipso inuito. ergo nec primas de clericis metropolitani eo inuito. arg. ix. q. iij. conquestus. eius enim esset habere plenitudinē ptātis q̄ soli pape attribuif. Hu. [Si aūt secus] iij. pars. [Secus]. i. si quis remediū appellationis etiā frustra
a torie ei denegauerit [ab afficio] ecce pena iudicis[a] appellationi nō deferētis: dicit gl. dicit aūt Arch. hic addēdum esse: ꝙ si esset causa criminalis: locum habeat pena huius. c. ꝙ ita loquitur: si est causa ciuilis nō deponif iudex sꝫ mitti dꝫ ad curiam: vt satisfaciat de tāto excessu. extra de appel. de priore. Ibi tamē Alanus ⁊ Ber. approbant hoc dictū Jo. ⁊ hic etiā sequif eandē sententiā. Hug. ⁊ Lau. dicit etiā Ber. ꝙ pena hic posita hꝫ locū in clericis sed pena de qua in fi. gl. hꝫ locū in laicis. [ne lupi.] hoc sumptū est ex verbis saluatoris in. c. vij. dicentis veniunt in vestimentis ouiū intrinsecus autē sunt lupi rapaces. de quibus Ezechi. xxij. principes in medio eius quasi lupi rapientes predam. ⁊ soph. iij. iudices eius lupi vespertini [sibi fieri nolunt] quia sicut seipsum debet diligere homo, proximum suum. ⁊ hoc sumptum est ex Thobie. iiij. capitulo. vbi dicitur quod ab alio oderis tibi fieri. vide ne aliquando alteri facias.

Diuisio. Exponit literam. Casus. Questio. Rñdet. Questio. Respōdet. Archid.

a ¶ Judicis appellationi. Adde Pet. de ancha. in. c. venientes. nu. 1. de iureiur.

1 ☞ Appellationes interiecte ad Papam ⁊ cause episcoporum ⁊ maiorum causarum negotia reseruata sunt sedi apostolice.

1 Q Ui se scit. Ad idē est ista authoritas. ij. q̄ est iulij pape. Sūma est † ꝙ appellatiōes interiecte ad papā ⁊ cause eporum ⁊ maiorū causarū negotia sedi apostolice sunt reseruata. Et pōt diuidi in tres partes. In prima ponit exordiū: ꝙ est fundamētalis rō inferēde conclusionis. in. ij. infert. in. iij. cōminaf: siue adijcit penā trāsgressorib⁹. ij. ibi: vñ oim. iij. ibi cuius tramiti. Lege tex. ¶ [Qui se scit.] Pro intelligētia capituli ponendus est casus. Casus est iste. intimatū fuit pape. quomodo erant aliqui prelati: qui non deferebāt appellationibus interiectis ad papā. sed de illis cognoscebant: ⁊ de causis episcoporū ⁊ de maioribus causis se intromittebant. papa volens prouidere primo exordio: dicit. ꝙ quilibet prelatus (licet aliquib⁹ presit) debet scire: ꝙ supra se habet prelatū: scilicet papā ⁊ ecclesiā romanā. que primus est [qui se scit] scilicet eps vel metropolitan⁹. p. [alijs subditis] vel suffragancis. p. [aliquē] scꝫ dñm papā: vel ecclesiā romanā. j. e. qui scit se esse [ipsa ecclesia] scꝫ romana. [in partē solicitudinis] plenitudo aūt vniuersalitatis eccl'ie largita est petro: cui vniuersaliter dñs Jo. vlt. pasce oues meas. tunc enim ipsum non solum aliorum sed etiā episcopoꝝ prefecit caput. vnde Aug. de. q. noui ⁊ ve. testamēti q. lxxix. dicit. sicut in saluatore erant oēs cause magisterij. ita ⁊ post saluatorem in Petro omnes continentur: ipsum enim constituit esse caput eorum: vt pastor esset gregis dñici. ⁊ hoc quoq; origenes recolligit ex verbis dñi. dñs qppe Mat. xvj. petro ait quecūq; ligaueris super terram, erunt ligata ⁊ in celis. ⁊ quecunq; solueris super terram, erunt soluta ⁊ in celis. Sed cum idem dominus ait alijs apostolis Mat. xviij. non dicit in celis: sed in celo dicens quecūq; ligaueritis sup terrā erūt ligata ⁊ in celo. hinc dicit Origenes. dominus ait petro in celis pluraliter ad designandum in eum pluralem ⁊ maiorem plenitudinis potestatem. Alijs vero dixit in celo, singulariter: ad ostendendum minorem ⁊ magis arctam authoritatem [vnde omnium]. ij. pars. omnium ergo ⁊ illorum qui ap

Diuisio. Exponit literam. Casus. August. Origenes.

pellant causa dilationis.ꝛ ad hoc inducitur hoc.c.P.Archi. [Judicia.] de quocunqꝫ negotio vel crimine sit.Hu.[maiorū causarū]que ab alijs pro sui difficultate diffiniri non possunt vt dis.xvij.multis. vel non debent: quia solum cognitionem apostolicam desiderant.sicut est questio de fide.xxiiij.q.j.quoties.ꝛ depositio epōrum vel mutatio ꝛ huiusmodi.vt.iij.qō.vj. quāuis.ꝛ.c.multū.ꝛ dudū.ꝛ.vij.q.j.mutationes.ꝛ.xvj.q.j.frater noster.Hu.[cuius tramiti].iij.pars.i.authoritati. Arch. [causas].i.excusationes. Ber.[periculo.]q2 deponetur.vt.s. e.decreto.Ber.

Item. §.est vbi continuat:ꝛ inducit ad idem sequens capitulum qō est Nicolai Pape.ꝛ est tertia authoritas in ordine.

Diuisio.

Exponit literam.

Hostien. Archid.

Arguta. Conclusio intenta huius capituli ꝙ presumpta per iudicē a quo appellatur post interiectam appellationē veniūt per iudicem ad quem appellatur irritanda: reuocāda ꝛ corrigēda. Et diuidit in tres partes. In prima narrat detestabilē processum archiepi remeñ.cōtra epm rotardū q appellauerat ad papā. In.ij.reprehēdit eū ꝙ priuilegia apostolice sedis obliuioni tradidisset ꝙ nō debuisset. In.iij.reuocat facta per illū restituendo ad honorē suū epm:quē ipse archieps deposuerat.ij.ibi:priuilegia tñ.iij.ibi hoc qppe.Lege.¶[Arguta].i.callida:ꝛ astuta.[Utinā in bono].i.bono motu.B. [accepto fomite].i.ɔcupiscētia iudicādi:quasi diceret ex odio: vel maleuolētia innata hoc fecisti.q2 pronus eras ad condēnādū.Hu.ꝛ Arc.[depositionis].ix.q.iij.cōquestus[ab itinere] erat ergo in itinere:lʒ nō prouocasset verbo:facto tñ intelligit prouocasse.ꝛ plus est facto ꝓuocare:ꝙ verbo.extra de app.dilecti.Bertr.ꝛ Arc.[continuati].i.iterum ꝛ iterum.Arc.[priuilegio].ij.pars[iudicia.]scʒ maiorum causarum.[Hoc quippe].iij.pars.[operatos.]scʒ de infirmatione sententie in rotardum:ꝛ de restitutione eius.infirmauit enim papa sententiam depositionis epi,ꝛ eum restituit suo honori.ꝛ intelligo ꝙ de facto.q2 nō erat opus informatione sñie ipsius:vel restitutione.q2 ipsa sñia vel spoliatio ipso iure nulla erat.q2 post appellationem lata:vel facta,ꝭm Hu.ad hoc.extra de app.ad ꝑsentiam.ꝛ ꝙ habet.ꝛ notat.v.q.ij.si primates.[vt priuilegia] quasi diceret:ꝛ si causa esset tñ restituēdus propter priuilegiū romane ecclesie.Lau.

1 ☞ Prelatus quilibet debet exhibere maioribus suis eā obedientiam quam ab inferioribus suis exigit.

Qui scit se. Sequit.iiij.authoritas ad idē propositū:ꝛ est Leonis Pape.
1 Summa est.†ꝙ quisqꝫ prelatus eam obedientiam maioribus suis exhibeat quam ab inferioribus exigit. Casus ad intentionē magistri posset sic formari. Aliqui erant prelati inobedientes pape in appellationibus: que interponebantur ad eum: quia illis non deferebant. papa hoc intellecto respondit quod continetur in hoc capitulo. Lege. ¶[Qui se scit. prepositum].s.ea.qui se scit.[obedientiam] quippe iuris naturalis:vt que vult sibi fieri ab alijs:alijs faciat.vt precipitur.Matt.vj.quecunqꝫ vultis vt faciāt vobis homines:ꝛ vos facite illis.Hoc enim ad ius pertinet naturale.vt.s.di.j.humanum.ꝛ ꝭm.Grego.li.dialogorum.Non debet ab alijs obedientiam exigere:qui eam non nouit superioribus exhibere.[Sarcinas]non enim debent prelati vt tyranni subditos grauare.sed vt patres filios dulciter supportare:ne eis dicatur quod dominus scribis ꝛ phariseis dicit Matt.ij.imponunt grauia:ꝛ importabilia:ipsi vero nolunt ea digito mouere.[discipuli Christi sumus]qui ait Matth.xj.discite a me quia mitis ꝛc.

Casus.

Exponit literam.

Grego.

1 ☞ Appellare quis dicatur causa frustratorie appellationis.

Patet ergo. §.est. suspensiua constructio ab illo capitulo decreto.hucusqꝫ fuit:sicut superius dictum est ꝭm Hu.ꝛ Arch.q2 in principio cuiuslibet capituli ponitur cum,cōcludit ergo:ꝛ dicit patet ꝛc.quasi diceret.Cum Gregorius:Juli9:Nicolaus:ꝛ Leo in precedētibus capitulis ita dicant.vt.s.patet.qō nulli appellanti sint denegande inducie,scʒ ad prosequendam appellationem.et si iudex ad quem cognouerit appellationem frustratoriam esse in eo casu condemnabit appellantem secundum que duo dicta potest diuidi hic.§.in duas partes. In prima concludit ex premissis. In.ij.conclusionem modificat.ibi:ceterū.¶[Appellauit]frustratorie dilationis causa ꝭm Hu.Sʒ Lau.cōtra j.e.quicunqꝫ.Arc.sed illud.c.quicunqꝫ.dicit Hu.esse abrogatum. Cum enim iudex facta appellatione statim desinat esse iudex quo ad causam illam,ꝛ non possit postea de appellatione cognoscere.qua de causa sit facta qualiter poterit perpendere an cā dilationis:vel ob aliud sit interposita:vt ita possit eam repellere vel non.Hu.[Ceterum].ij.pars[frustratorie.]
1 †Nota ꝙ ille appellat causa frustratorie appellationis:q scit: iniustam causam fouere:nec ideo appellat: vt confidat de ratione:sed vt aduersarium sumptibus ꝛ litibus grauet.[Cōdēnabitur]scʒ appellās frustratorie:ꝛ in cā ꝛ in.l.libris argenti. vt.C.quorū app.nō reci.l.ab executoribus.De his aūt que circa expensas dicit gl.an sint vera:ꝛ si de repetitione expensarū vis habere plenā doctrinam:vide ꝙ not.Host.in sum.de dolo.rubricella de cōtumacia.§.que pena.vbi tractat de omni genere expensarum circa iudicium ꝛ illum.§.totum legas vsqꝫ ad finem ipsius.Archi.

Diuisio.

Exponit literam.

Hostien.

Tempus. §.est:ꝛ.iij. pars huius questionis secundū aliquos:i qua ostēdit qñ possit appellari:ꝛ dicit ꝙ ante sñiam.scʒ qñ fuerit quis grauat9:ꝛ post sententiā siue ab ipsa sñia pōt appellari.sʒ ꝭm Arc.in seq.§.scʒ q vero incipit.iij.pars questionis.Lege.¶[Tēpus appellationis faciēde.]ante datā scōm canones post datam tam secundū canones quam secundum leges.ꝛ hoc infra decem dies [quoties]in diuersis causis ꝛ capitulis ꝭm Lau.de hoc no.s.c.omnes.est expositum.Hu.

Exponit literam.

Si quis. Idē dicit.hic:ꝙ.s.e.in.c.si quis.ꝛ lʒ sunt diuersi authores tamen eadem verba sunt ꝛ sententia.Et ideo cū nō sit opus alia expositione:dic vt ibi.

1 ☞ Furtum non committitur in re immobili.
2 Excommunicatio facta post appellationem neminem ligat.
3 Pro nullo reputatur quod iure destituitur.

Quoties. Ad idē sequit.c.hoc ꝙ est Julij pape.ꝛ summa ei9 est.ꝙ habens iudicē suspectū aut qui a iudice est grauat9:libere pōt appellare:ꝛ accessum habere ad romanā sedē. Et diuidit in tres partes. In prima dicit ꝙ dictū est. In.ij. prohibet post factā appellationē aliqd innouari. In.iij.dicit ꝙ si interim innouatū aliqd fuerit:illud virib9 carebit.ij.ibi: ꝛ dum.iij.ibi:ꝙ si aliter.Lege.¶[Quoties]ita tamen,ꝙ tantum his super eodem articulo.vt dictum est plenius.s.ea.qō. oēs[a suis comprouincialibus vel].i.ꝛ metropolitano, ꝛ sic a concilio prouinciali.Archi.aut secundum alios.sic[a suis cōprouincialibus]quando forte mortuus est metropolitanus: tunc enim possunt epi comprouinciales concilium facere: vt di.lxx.ca.vlti.an qñ archieps est suspectus: vel causa iusta recusatus[putauerit]istud non sufficit.extra de appel.vt debitus.sed loquitur secundum tempus suum:in quo admittebatur appellatio frustratoria.supra.e.§.cum ergo.B. Arc.[pregrauari]in presenti[aut suspectus.]ne grauent eū in futuruʒ vel pregrauari post inceptam causam[suspectos]in principio cause.ꝛ tunc non proprie dicitur appellatio:sed recusatio, vel proclamatio.vt.iij.q.v.quia suspecti.vel idem est ꝛ inculcatio. hu.[mox].i.vsqꝫ ad.x.dies.prout no.xxij.q.ij.c.j.Arch.[libere].i.vt non impediantur ab aliquo.Hug.[Et dum].ij.pars. [Et dum].i.postqꝫ.Hu.ꝛ Arc.[aut ab ea audiri poposcerit] ergo sufficit si dicat posco audientiam apostolici quia non refert quibus verbis appellatio fiat. vt.s.eadē.qō.j.in primis.
1 [Subripere].i.occupare.†Nam in re immobili non committitur furtum.insti.de vsuca.ff.ꝙ autem.Lau.de hoc legitur ꝛ
2 no.extra de elec.dudum.ij.[Quod si].iij.pars.ar.†ꝙ excommunicatio facta post appellationem neminem ligat:nec tenetur quis ob hoc vitare cōmunionem alterius.vt extra de offi. dele.c.cum contingat.ꝛ de sen.ex.c.per tuas.ꝛ.e.ti.solet.lib.vj. ꝛ hoc inde contingit:quia per appellationem eximitur quis a iurisdictione illius iudicis quo ad illam causam.vnde si propter illam causam fert in eum sententiam excōmunicationis: vel aliam penam ipso iure nulla est.quia lata a iudice non suo dicit autem glo.hic.ꝙ potest nihil locus iste ad cautelam petere absolutionem.Hanc vero absolutionem dare potest quicunqꝫ superior iudex:non solum papa sed alius scilicet episcopus et archiepiscopus:dummodo immediate supersit et habeat ordinariam iurisdictionem.sed non etiam si sit delegat9 pape:nisi specialiter sit ei cōmissum.ꝛ sic sentiunt Inn.ꝛ Hosti.ꝛ pe.de.ꝛ do.Jo.car.extra.li.vj.in dicto.c.solet.de sen.excō. ꝛ sic intellige quod dicit ibi.h.Archi.in alijs tamen causis nō eximitur ob hoc a iurisdictione illius.[vnde postea].i.post appellationem interpositam potest eum iudicare,ꝛ excommunicare de crimine: pro quo non appellauit,siue illud crimen sit commissum

Diuisio.

Exponit literam.

Archidia.

Innocen. Hostiensis Petrus Joannes. Archidia.

commissum ante appellationem:siue postea.vt extra.de app. c.ad hec.ꝛ.c.preterea.ꝛ.c.proposuit.Hoc tñ qō dictū est de excōicatione est intelligendū cum appellatio tenet de iure.quia si non tenet: vt pote quia iniuste est appellatum, bene potest quis excōicari quāuis in vocem appellationis erumpat.puta cum appellat vt liceat sibi i morari i manifesto peccato:vel maleficio.ar.extra de app.c.ad nostrā.ꝛ.c.reprehēsibilis.et.xxvij. questio.j.si custos.ꝛ capitu.si homo.ꝛ his similibus.nec appellans ante sententiam est audiendus:nec sententia in aliquē lata suspenditur remedio appellationis.vt.xxiiij.q.iij.de illicita.ꝛ generaliter est obseruandum hoc vbi appellatio de iure non tenet.scōm Hugo.[viribus carebit] q2 ea que extra ius facta sunt oib9 viribus carere dicuntur.iij.q.iij.§.spatiū. vnde nuntiabitur irritū,ꝛ inane.extra de app.cū causam.in fi.archid.vñ talia attentata post appellationē maxime a sententia diffinitiua ipso iure carent effectu nec expectabitur sententia. vnde hu.sup ver.virib9 carebit.dt per hoc vr dari intelligi ꝙ tenebit nisi irritaretur.ꝛ sic deberet per sententiā irritari:sed hoc nō est verū.qm̄ nihil de iure tale tʒ,nec est op9 aliqua irritatione,nisi quo ad factū, si aliquid corporaliter est ablatum vñ ne propter hoc ꝙ dicit virib9 carebit:videretur ꝙ deberet irritari per sñiam cum ipso iure nihil sic subditur.[nil erit]
3 i.ipso iure.ꝛ est ar.† ꝙ illud pro nullo reputatur.quod iure destituitur.simile di.xvij.regula.ꝛ.iij.q.iij.offeratur.ꝛ.vij.q.j.factus.Hug.

1 ☞ Appellatio ad hoc vt valeat decem requiruntur.
2 Appellari an possit ante sententiam si causa ecclesiastica sit cōmissa laico.
3 Et quid si causa secularis sit delegata iudici ecclesiastico.nu.3.

Diuisio.

Exponit literam.

Non ita. Ad idē est hoc.c.eiusdē Julij pape:cui9 summa est.ꝙ ꝭm leges ante sñiam non appellat.ꝭm vero canones indifferenter añ ꝛ post qñcūqꝫ qs grauat.Et scōm hoc posset diuidi in duas partes.ij.ibi in ecclesiasticis.Lege.¶[Nō ita.]qtū ad appellationē.Hu.[Legib9].i.legitime.i.tribus edictis vel vno perēptorio ꝓ omnib9.Hu.[in foro.]ante quidē pōt vti exceptiōe fori:vel alia:vt notet ibi:agere cām.sʒ licite posset recedere.sʒ lite cōtestata nō lʒ ei vti exceptiōe fori.vt j.iij.q.vj.xv.exceptio.Hu.[ante pactā ꝑ sñiam].i.ante datam sñiam nec est excipiēd9 casus:quē quidā excipiūt.scʒ cū appellatur ab interlocutoria.Hu.[recedere]per appellationē in ecclesiasticis.Hu.[dicta causa]etiam si non peracta.i.lite nō cōtestata.ante enim nō est admittēda appellatio.ar.hic.et si aliquādo inueniatur ꝙ admittat appellatio ante ingressum cause.vt extra.de app.cū sit romana.ꝛ.c.consuluit.ꝛ cap.super eo. non dicitur ꝓprie appellatio,sed pape recusatio,vel ꝓclamatio.ꝛ si dicat appello:idem est:ac si diceret recuso.vt.j.e.c.placuit.ꝛ.iij.q.v.quia suspecti.ꝭm Hu.illi vero qui dicunt appellari posse ante litem conte.sic glossant[dicta causa].i.assignata aliqua ratione appellationis.sʒ hec expositio nulla est.scōm Hu.duplici ratione.prima quia appellans nō cogitur assignare causam appellationis.vt.s.e.ad romanam.ij.q2 ex vi locutionis hec dictio causa debet teneri in eodem sensu vtrobiqꝫ. ibi:ante peractam causam.ꝛ ibi dicta causa.q2 si ibi:non peracta.aliter intelligeretur:non videretur congruere.vnde sensus litere est:q dictus est.ꝛ est ar.ꝙ añ sñiam congrue appellatur.ar.vj.q.iij.scitote.ꝛ extra de appel.cū sit romana.ꝛ dicto.c. super eo.Hu.[recedere]per appellationem.Nota hic Archi.
1 †ꝙ.x.requirunt ad hoc ꝙ valeat appellatio,quorꝫ si alterum deficiat:nō valebit.primū est cā grauaminis illati vel cōminati.extra de appel.cū cessante.scōm est ꝙ sit legitima.e.tit.cum speciali.§.excessu.tertiū est ꝙ sit vera.e.ti.c.interposita.quartū est ꝙ sit expressa.e.ti.cū cā.quinto ꝙ nō fuerit admissa sua petitio vt in prealle.decretali interposita.sextū ꝙ ideo,q2 non admittebat fuit appellatum.e.ti.c.dilecto.§.vltimo.vij.est qō fiat in scriptis.viij.ꝙ petant apostoli.ix.ꝙ si appellatus hoc petierit:veniat instructus appellans.vt hec tria colligunt in c.cordi.de app.li.vj.x.ꝙ fiat.j.decē dies.vt.c.romana.e.ti.lib. vj.ꝛ.c.ꝙ ad cōsultationē.extra de re iudi.ꝭm Host.qui ita notat in.d.c.cordi.Arch.nō tñ oia predicta concernūt formā appellationis.sed aliqua concernunt effectū finalem appellationis de hoc per Jo.an.in.d.c.cordi.super ver.premissa.Sʒ circa superius dicta de differentia assignata inter seculares cau-
2 sas ꝛ ecclesiasticas venit querendū primo.†Utrū si cā ecclesiastica sit commissa laico:ante sñiam possit appellari.¶Scdo
3 querit † vtrū si conuerso cā secularis sit delegata ecclesiastico iudici a principe:vel ab alio iudice seculari:liceat appellari añ sñiam.Ad primū rñdet ꝙ potest appellari ante sñiam.Et rō est ꝭm Hu.quia prefatus commissarius residet in hac cā:non tanqꝫ secularis:sed tanqꝫ iudex ecclesiasticus.¶Ad secūdum respondet ꝙ in illo casu non potest appellari ante sñiam,q2 ille tanquā secularis residet.¶Sed tunc surgit alia questio ad quem appellabitur in his casibus.Rñdet ꝙ in vtroqꝫ appellabitur ab illo vel illo ad delegantem:ꝛ non a seculari ad secularem.vel ab ecclesiastico ad ecclesiasticum.Si dicatur contra. ꝙ non est appellandum a seculari iudice ad ecclesiasticum. vt extra de appel.c.si duobus.§.deniqꝫ.di.x.qm̄. Rñdet.ꝙ verū est qñ iste scʒ secularis residet vt secularis ꝛ ecclesiasticus tanqꝫ cleric9 ꝭm Hu.Concor.Lau.ꝛ Arch.dicentes.ꝙ si clericus in recōuētione conuenitur coram iudice seculari potest appellari ante sententiam.Econtra laicus reconuentus corā ecclesiastico ante sñiam appellare pōt.Itē clericus recōuētus corā seculari appellare debet ad secularem.Laicus vero coram ecclesiastico reconuentus.Itē si papa delegauerit laico appellabitur ad papam si imperator clerico ad imperatorem in aut. de sanctis.epis.§.si tamen ex imperiali.Lau.

Archid.

Hostiensis Archid.

Prima qō. Scda qō.

Rñdet. prime.

Respōdet secunde.

Questio.

Rñdet.

Opponit ꝛ

Rñdet.

Laurenti9. Archid.

Qui vero. §.est in quo ꝭm Joā.de.ꝛ Archi.incipit iij.pars hui9 questiōis:in qua dicitur ꝙ contumaces sunt puniēdi ꝭm magis ꝛ minus.tñ semper grauatus poterit appellare ꝛ hoc ꝓbat per tres authoritates sanctorum patrum.Jo.de.vult ergo dicere ꝭm Hu.licet recedere per appellationem sed si non vult appellare nec parere condēnabitur.

1 ☞ Contumacia debet probari:alias quis pro ea non est condemnandus.

Quisquis. Inducit ad ꝓbandū ꝙ dictuʒ est.c.hoc:ꝙ est Innocentij pape in cōcilio mileuitano.cui9 summa est in rubro. excōicet q iudicib9 suis obtēperare noluerit.breue est.Lege.¶[Quisqs]qm̄ de qb9 iudicib9 intelligit hoc.c.varie sunt opiniones:vt pʒ in gl.ꝛ i doctorib9.ꝛ qm̄ magis nobis placet expositio Hu.que magis est consona litere eiectis multis sermonibus exponemus literā iuxta Hu.pro cuius intellectu assignabimus casum qui videt esse talis.iudex dedit sententiam in aliquē,ille non appellauit.j.x.dies. nec vult parere sententie sepe monitus,tunc iudex hoc facit notū superiori iudici:scʒ metropolitano:vel primati, ꝛ tunc primas:vel metropolitanus excōicet eū:ꝛ faciat eū denuntiari excōicatū per oēs epos:ꝛ null9 ei cōicet donec obediat:vel pōt intelligi hec contumacia añ sñiam:scʒ ꝙ trinis edictis vel vno peremptorio legitime citatus venire contēpsit:ꝛ tūc fiat quod dictū est. ¶Sed hic surgit questio.nūquid in vtroqꝫ casu contumacie poterat iudex ille eū excōicare si sic vt quid recurrebat ad superiorem.Rñdetur ꝙ poterat quidem ex quo contumax est:ꝛ non vult appellare,sed timet vl propter scandalū:vel propter aliud.ꝛ ideo recurritur ad maiorem.vt.xij.q.ij.notoria[obedire]parendo sñie:vel veniendo ad iudicium. Hu.[iudicib9]ordinarijs:vel delegatis.Hug.Nā ꝛ delegati habēt coertionem ꝛ possunt excōicare in vtroqꝫ tali casu.Et ideo dico ꝙ non pl9 intelligit de ordinarijs:qꝫ delegatis.Preterea reuera non potest intelligi hoc capitulum de arbitris.q2 ibi pena statuitur: ꝛ pena soluta nō tenet sñia.Cur ergo postea excōicaretur.hu. Uerum ꝙ Arc.iuxta Lau.dicit in duobus casibus posse hre locū ꝓbatū per testes:vel instrumētū:vel citationes:q in scriptis redigende sunt.extra de ꝓba.qm̄.Bertran.Nā presumitur non vocatus,nisi probetur.vt legitur ꝛ no.extra de elect.
1 §.sicut.§.finaūt.Archi.[probatum.]ar.†ꝙ cōtumacia debet probari nec aliter quis est condēnandus pro ea: quod verum est:si quis vult aliquem impetere de contumacia commissa:ꝙ hñ inuenies distinctum.s.e.q.§.notandū.Hu.[epō presidis] i.metropolitano:vel primati.Hu.[literas]de excōmunicatione eius scʒ vt vbiqꝫ denūtiet:vt.xj.q.iij.cure.ꝛ.xxiiij.q.iij.si qs de potentibus.Hu.[obtemperet]sententie date vel citationi ad iudicium.Hu.

Exponit literam.

Casus.

Questio.

Rñdet.

Bertran.

Item. §.est iste.ꝛ duo sequen.respiciunt.§.tempus.s. eadem.ꝛ summa est.ꝙ appellari potest post sententiam.

1 ☞ Etiam dictio implicat.

Liceat. Inducit ad probandum quod dixerat hoc capitu.quod est Fabiani pape.cuius conclusio est. quod non modo in ciuilibus,sed etiam in criminalibus condemnatus(dūmodo tamen non fuerit cōuictus aut confessus)appellare potest.Breue est.ꝛ planū.Lege.¶[Liceat]reo:vel cuilibet alij

Exponit literam.

pro reo.Hu.[etiā]†hec dictio etiā implicat verbū appellare. quasi diceret nedū aliud facere:ƀm Hu.⁊ Archi.vel implicat ad verbū in crīalib⁹:quasi diceret nedū in ciuilib⁹.⁊ tunc dicit Hug.ꝙ improprie ponit̃ etiā qr multo magis lʒ ⁊ dʒ licere in crīalibus ꝙ̄ in ciuilib⁹[vox]dicit Jo.subaudi,nisi esset notoriū.ꝙ dic:vt legit̃.⁊ no.ī.e.§.null⁹. Arc.[supplicio].i.depositioni vel detrusioni vel in monasteriū:vel alij pene eccl'iastice vel si suppliciū dr cā sanguinis siue pena:ꝙ̄ eccl'iastici iudices inferre nō debēt.xxiij.q.vi.his a quib⁹.hec nō de appellatione sʒ quadā proclamatiōe faciēda ad iudices ecclesiasticos intelligas.vt hi sacerdotali authoritate admoneant seculares iudices ad veritatis inquisitionem:vel non loquitur de ecclesiasticis iudicibus sed ostendit quid debeat fieri in seculari iudicio. scʒ ꝙ in tali casu reo non denegetur appellatio ad suum iudicem.Hu.⁊ Arch.

Quod ante. §.est:⁊ respicit.§.tempus.ī.e.⁊ dic ante scʒ sententiam.

1 ☞Appellare potest qui sentit se grauari a iudice.

Si quis. Ad idem probandū inducit hoc.c.ꝙ est eiusdē Fabiani Pape.Breuis est conclusio eius.†Qō qui sentit se a iudice grauari poterit ab eo appellare.Breue est.Lege.[Si qs.aduersum] i.contrarium per sententiam vel grauamen. — Exponit literam. 1

Post datam. Hic incipit ƀm Arc.iiij.pars huius q̄ōnis:in qua queritur infra quod tempus sit appellādū.Et dicas qō infra decē dies.ī.eo.anteriorū.pbat tñ in quī legibus theodosianis.ꝙ infra triduū sit appellandum.sʒ ille leges sunt correcte per predictam l.anteriorū.Jo.de.Archi.Et continuat̃ iste.§.cū si.ī.e.patet.vbi fit mentio.de tēpore Arch.Lege.[Post datā literas] i.apostolos.Hu.[arripiat]⁊ perueniat.Hu.[ad quem appellauerit.]Hic videt̃ ꝙ iudex ad quē debet esse certus ad idem in.c.proximo.⁊.c.ab eo.§.forma.Arch. — Exponit literam.

1 ☞Apostoli quare dicantur litere dimissorie.

Propter. Ista lex theodosiana est abrogata.vnde non est curandum de ea.Nam licet secundū illa tempora dent̃ q̄nq3 dies ad appellandū.hodie tñ(vt dictū est)dant̃.x.ī.e.anteriorū.Itē no.ꝙ tps accipiēdi literas ad iudicē ad quē non est legale sʒ arbitrarium,⁊ per iudicē statuēdum extra de app.c.cū sit.⁊.c.personas.Itē not.ꝙ Apostoli.i.litere dimissorie 1 †q̄ ita dicunt̃ qr dimittunt̃.ad alium iudicē,vel remittunt̃ iudicibus.scʒ quibus est appellatum.ī.dies sunt petendi.vt.c.ab eo.extra de app.li.vj.⁊ dato termino ad ipsos apl'os recipiēdos.si nō venerit pars in termino pro apl'is.appellationi renūtiare videtur.vt in cle.q̄uis.de app.§.verum.cum gl.

Ab eo. Hec lex eiusdem etiam abrogata est.

Ista iam. Est.§.saltem gratia hu.[superi⁹.]non in isto volumine sed in theodosiano.C.Hu.

Quicunq3. Sequit̃.alia lex eiusdē in qua dicūtur duo.⁊ vtrunq3 est abrogatū.Primo qr est deferēdum appellationi facte cā dilationis tm̄.vt extra de app.c.ad nostram cuius cōtrariū habet̃ hic.scd̄o ꝙ appellatio eius qui tm̄ est cōfessus audienda est:sʒ si ꝯfitet̃ ⁊ ꝯuincit̃ non audit̃ appellans:vt.ī.e.§.sunt etiā quorū.Quidā tñ dicunt,ꝙ nullus confessus in iure pōt appellare ƀm quos non est abrogatū ꝙ hic vltimo dicitur Hu.[ne abdicet̃].i.ne puniat̃:vel iudicet̃. — Bertran. — Bertrā.vñ dicebat Jac.Bal.ꝙ confessus appellare non potest:qr iniquū est ꝙ quisꝙ̄ voce ꝓpria ꝯfessus est ⁊c.l.general'r.C.de non nu.pecu.⁊.c.per tuas.extra de proba.Sed super hoc videas qō legit̃ ⁊ no.extra de appel.cum speciali.§.porro.⁊.e.ti.li.vj.c.romana.§.si autem.vbi plene de hoc Arch.verū super ver.gl.appellās dicit Arc.nisi vellet probare errorē suū.Nā tunc audit̃ extra de confes.c.vl.⁊ not.in.d.§.porro.⁊ in.d.c.cū speciali.Archi.tūc enim tā in ciuili ꝙ̄ in criminali audit̃ appellās:vt not.gl.extra de appel.romana.§.si aūt.li.vj.Idē Vinc.in.d.c.cum speciali.Host.⁊ Jo.mo.Idem in.d.§.si autem.

Quoties. Ista lex est ēt eiusdē theodosij imperatoris.Cui⁹ summa esse videt̃ ꝙ possessore appellāte pñt fruct⁹ seq̄strari.Secus si fuerit petitor appellās.Idē in pēsionib⁹ edium mercedib⁹ mācipiorū:⁊ vectura iumētorū,⁊ naulo nauis.Lege.[Quoties]appellat a sñia diffinitiua.Sec⁹ si ante sentētiā.qr tūc non sequestrantur fruct⁹ lʒ possessor appellet nisi appareat manifeste,ꝙ ob malā cōsciētiā litis sibi mote dissipent̃ oīa:qr non caret suspitiōe:q nota sibi q̄ōne aliqua dissipat vel distribuit.hoc ƀm Bertrā.extra de seq̄st.c.fi.⁊ ƀm Arc.[seq̄strari.]cōtra.ī.xvj.q.iiij.volum⁹.⁊.ī.e.q.appellatiōe ibi enī dr ꝙ facta appellatiōe oīa debēt manere ī eodē statu.Rñdet̃ ƀm Hu.multipl'r.ꝓmo ꝙ spāle est in fructib⁹:vt si possessor hr̄ suspect⁹:vt ꝓpter inopiā vel aliqd aliō ꝯsumat eos:vel dilapidet:debēt ab eo seq̄strari quousꝙ cā appellationis finiat̃.vi.ij.dr ꝙ oīa debēt manere in eodē statu intelligat̃ de principalib⁹ ipsi⁹ cause fruct⁹ vero accessoria sunt.iij.pōt dici ꝙ hic posite.nec hoc dici est incōueniēs.Hu.[Seq̄strari.]a petitore qō nō hʒ simile.j.q.j.gratia p̄dia vrbana:vbi sunt edificia de rusticis Hu.[pēsiōes]quo ad p̄dia vrbana:mercedes quo ad mācipia:q̄ locāt operas suas:⁊ inde mercedē accipiūt.⁊ ita singula singulis referēda sunt.hu.[vectura.]Hoc refert̃ ad iumēta:q̄ vehūt onera:⁊ preciū inde receptū dr vectura.[Naulū]scʒ ꝙ dat̃ nautis ꝓ aliqua re ferēda in naui[deponi.]apud seq̄strū Hu. — Exponit literam.

1 ☞Habens iustam causam litigandi succumbens in causa appellationis an debeat condemnari in expensis.

Omni modo. Lex est etiam eiusdē imperatoris:Sūma ꝙ pronūtiata appellatione iniusta appellans tenetur reficere expēsas victori quadruplas.Breue est.Lege.[Omni modo.]quasi diceret siue habeat iustam causaʒ litigandi:siue non.Jo.de. — Exponit literam. — 1 Surgit questio.†vtrum habens iustā causam litigādi succūbens in cā appellatiōis:debeat cōdēnari in expēsis. — Questio. — Et videtur ꝙ non.extra de eo qui mitt.in pos.cau.rei ser.cum venissent in fi.⁊ extra de elec.c.j.li.vj.in fin.⁊.C.de re.cre.l.generaliter.§.si iudex.ver.sinautē.ꝓpter ista vt dicit Arc.hic dicunt quidam:ꝙ appellatus qui habuit diffinitiuā pro se si succubuit in cā appellationis non debet condēnari in expen.qr presumit̃ pro sñia.extra de re iudi.sicut.Nam iuste excusat̃ illā sñiam defendendo. — Archid. — Sed in cōtrarium est Archi.dicēs hoc non credo.qñ iudicat̃ ex actis ⁊ ꝓbationib⁹ prime cause principalis.Nā lʒ appareat iusta cā litigādi ipa sñia diffinitiua:non tamen est in veritate:cum potuerit sapientes consulere:an bñ esset sentētiatū.ad iura inducta pro alia parte dicit Archi.esse intelligēda:qñ nō pōt cognoscere ⁊ scire certitudinaliter de cā dubia:q̄ est iuxta.de hoc etiam no.ī.ea.q.j.in primus.in glo.de expen.in fi.ibi videas Archi.vide de reg.iuris.in regula ignorātia.lib.vj. — Jo.and. — idē tenet Jo.an.addēs.ꝙ qñ ex nouis ⁊ nō ex actis prime cause principalis lata sit sñia:nō ꝯdēnabit̃ in expensis[puniēdus.]merito talis venit puniēd⁹ punit̃ aūt ƀm.l.in cā.⁊ in.l.libris argenti.vt.C.quorum appel.non reci.l.ab executore.Hu.⁊ in gl.quadruplex.Hec pena non est ƀm leges romanas:sed pena duplici.iij.q.iij.libellum.Hu.Verū iā hoc hodie non tenet:sed simplex soluit:vt dicit gloss.Et hoc videtur verum:qr iura loquentia de expensis victorie loquuntur simpliciter de expensis vel de moderatis vel legitimis.extra de penis.c.calūniam.⁊ extra.de dolo ⁊ contu.c.finē a litibus[a].cum gl.⁊ de elec.c.j.in fi.li.vj.

a Finē litibus. Adde vide ibi pulchre Pe.de anch.in sua repet.inserta in lectu.

Premissis. §.est:in quo magister Gratianus dicit ex premissis authoritatibus posse vnumquēq3 appellare infra quinq3 dies.ꝙ tamē dicit esse correctum per Justinianum ⁊ concessum esse spatium.x.dierum ꝙ probat sequenti lege.

1 ☞Tempus appellationis an sit conuenienter mutatum.
2 Judex an possit sententiam exequi durante decendio infra qō potest appellari.

Anteriorū. Sequit̃ lex ad ꝓbādu3 quod dictū est:q̄ cōstitutio sumpta est de authēticis.de ap.col.iiij.hu.i qua hec est p̄ncipalis cōclusio ꝙ a sñia cuiuslibet iudicis appellat̃ regulariter.ī.x.dies:nisi sit de maiorib⁹ iudicib⁹,vt est prefectus pretorio.q dies sunt numerādi a recitatione sñie ⁊ hoc vult vsq3 ad.§.ad hoc. — Diuisio. — Diuidit̃ aūt in.iiij.partes.In prima exordit̃.In.ij.narrat ius antiquū.In.iij.ostendit causam noui iuris cōdēdi.In.iiij.explicat ipsum ius nouū.ij.ibi:antiquitati.iij.ibi.exterū.iiij.ibi:vñ necessariū.Lege.[Anteriorū acerbitati.]que spatiū appellādi infra biduū vel triduū arctabat.Hugu.⁊ Archi.[maxime hec].i.remedia[antiquitati].i.antiquis legibus.[damnosum]qm̄ propter illud multi perdebant causas suas:cum non possent infra biduum vel triduuʒ appellare:sicut dicit tex.[Unde necessariū].iiij.pars.secūdū diuisionem.ij.ƀm Archi.[procuratores.]cū mandato[defensores]sine mandato.Archi.[a recitatione sñie]hec est differētia — Exponit literam.

tia inter biduū vel triduū olim cōcessum,⁊ dicendū ꝙ nūc cōcedit̃.ꝙ biduū vel triduum nō currebat nec cōputabat̃ nisi a tēpore sciētie ex quo quis sciebat sñiam latā in se:vt.ī.e.biduū vel triduū vtile.⁊ ideo nō currebat nisi sciēti.sʒ nunc decendiū est cōtinuū.⁊ ideo currit etiā ignorāti:⁊ currit statim a tēpore date sentētie.ar.expressum hic ⁊ hodie cuilibet permittit̃ spatiū.x.diex a sententie recitatione numerandox:sʒ absens ex iusta ⁊ rōnabili cā postea restituit̃ ad appellādū.Hu.alij dicūt:ꝙ decēdiū non currit nisi a tempore scientie,⁊ sic intelligit̃ qō hic dicit̃[a recitatione]cū scit sñiam latā esse in se:vel a tpe sciētie cū primo ignorauit sñiam esse latā in se,puta qr absens erat.⁊ ꝙ hic dicit̃ dicūt intelligēdum esse,qñ dat̃ sñia ꝯtra presentē.Sʒ Hu.dicit ꝙ ea est veritas:quā prediximus:⁊ pro ea videt̃ esse.c.ꝙ ad consultationē.extra de re iud.⁊ currit de momēto in momētum:vt ibi not.ꝓ Joā.an.⁊ no.gl.in cle.sicut.de app.in gl.ergo videt̃.in prin.⁊ in.c.cōcertationi.e.ti.li.vj.⁊ probatur in.d.c.ꝙ ad cōsultationem ibi a prolatione sententie et hic a recitatione. — Joan.an. — Archi. — Notat vero hic Arch.qui videtur esse ꝓ alia opinione quo ad absentes:ꝙ aliquod est tempus vtile quo ad initium ⁊ progressum,vt tempus semestre,de quo extra de cōcessio.preben.c.nulla.⁊.c.quia diuersitatem.eo.titu.⁊.c.licet.de sup.neg.prela.⁊ tempus centum dierum quod datur ad petendum bonorum possessionem.C.qui admit.ad bon.pos.l.ij.aliquod tempus est ꝙ continuum quo ad initium:⁊ quo ad progressum,vt est tempus quatuor annorum ad petendam restitutionem in integrum.C.de temp.in inte.re.l.vlt.Aliquod est vtile quo ad initiū,⁊ cōtinuum quo ad progressum:vt temp⁹ decē dierum quod datur ad appellandum vt hic.qñ fertur sententia contra absentem ⁊ ignorantem:tunc vtiliter currit tēpus ad appellandum a tempore scientie.l.ab eo.C.quomodo ⁊ quando iudex.postꝙ̄ scit de sñia lata currit illud tēpus continue vt in aut̃.de appella.⁊ inter que tempo.coll.iiij.aliquod est tempus:quod est cōtinuum quo ad initium,⁊ vtile quo ad processum:vt est tempus.x.dierum:quando sententia fertur partibus presentibus.tunc enim.x.dies currunt cōtinuo a tēpore late sententie:⁊ post.x.dies vbi fuerit appellatum est annus vtilis ad prosequendum,⁊ etiam biennium ex iusta causa.vt in authen.ei qui.C.de tempo.appel.⁊.c.ex ratione.extra de ap.Arc.[offerri iudicibus].i.a quibus appellat̃.Hu.[ab his quorū interest].i.a litigatoribus condēnatis.vel eorum procuratoribus vel negotiox gestoribus.Hu.[minores]sicut illi iudices.Hu.[exceperūt sublimissima pretoriana]hoc refert̃ ad magnos siue maiores.Nam prefectus pretorio de maioribus est:⁊ ab eius sententia non appellatur:sed supplicatur.vt.ī.e.qō.si quis in quacunq3.Hu.excipitur etiam senatoria dignitas:quia a sententia senatoris non appellatur.similiter nec a sententia pape.vt.ix.qō.iij.cuncta.Hu.nec a sententia principis.ff.a quibus ap.nō lʒ.l.j.Arch.[vt liceat]redditio cause est quare nunc maius spatium conceditur ad appellādum.Hug.[deliberare.]Nam deliberatio sepe hominem retrahit:⁊ facit eum videre:quod ante deliberationem nō videbat.Sepe etiā facit eum videre bonum:quod ante videbatur malum.vt.ī.e.questio.iij.si quis iratus.⁊.xj.q.iij.illa.c.cum apud. — Questio. — Sʒ hic 1 surgit questio.†vtrum conuenienter mutatum est tempus appellationis vt de biduo detur decendium.Et videtur qō non qm̄ sicut non est facta mutatio de posse bis appellare ad posse iij.aut.iiij.appellare.ita non videtur ꝙ debuisset concedi maius tempus ad appellandum.Contrariū pʒ ex p̄nti capitulo. — Rñdet. S.Thom. — Rñdeo dicendū.ꝙ cōuenientissime additū est maius tempus.⁊ ratio est iuxta sanctū Tho.in.ij.ij.q.lxix.ar.iij.qm̄ equitas iuris ita debuit subuenire vni parti,ꝙ altera non grauaretur.Et ideo tempus.x.dierum concessit ad appellandum:quod sufficiens ad deliberandum,an expediat appellare.Si vero non esset determinatū tempus:in quo appellare liceret:semper certitudo iud'cij remaneret in suspenso:⁊ ita pars altera grauaretur.quod arguebatur in contrarium non est simile.Non enim est concessum vt quis appellet.iij.super eodē:qr non est probabile toties iudices a recto iudicio declinare.hec sanctus Tho. — Questio. 2 — Sʒ hic surgit alia questio†vtrum pendente illo tempore.x.dierū infra quod potest appellari,iudex possit sñiam exequi.Et videtur ꝙ non qm̄ iuris beneficium nouum est auferendū.xxviij.di.de his.⁊ extra.de scd̄is nup.c.penult.⁊ vlti. — Rñdet. Archid. — Respondeo breuiter iuxta Archi.hic.ꝙ pēdente illo tempore iudex non potest procedere in causa:quando est appellatum a diffinitiua.Et ratio est:qr talis nō potest.ī.x.dies executioni demandari.extra de iureiuran.c.venientes.in fine.Secus est in interlocutoria:qua lata iudex ad petitionem partis potest infra decendium in causa procedere.Et ratio diuersitatis est qr interlocutio non trāsit quo ad iudicem in rem iudicatam.vñ postea poterit quādo voluerit si sibi videbit̃ reuocare.ff.de re.iu.l.ꝙ iussit,⁊ extra de app.cū cessante.⁊ extra de accu.qualiter.j.Et sic obtinuit prout no.spe.in ti.de app.§.restat videre.in fi.[inspectionis].i.deliberationis.[indiscussos] i.indeliberatos.Arch.

1 ☞Consistorium quid dicatur.
2 Tribunal quid dicatur.
3 Proceres qui dicantur ⁊ quare.

Ad hec. §.in authētica.de ap.⁊ intra q̄ tem.col.iiij.Sūma siue casus. — Casus. — Cautū est in iure ꝙ infra bienniū cā criminalis terminet̃:ciuilis vero infra trienniū.querebatur vtrū si nō posset.ī.hoc tēpus terminari:qr non possent partes habere copiam iudicis deberet eis nocere,⁊ loquendo de causis que coram imperiali maiestate terminande sunt.Rñdet ꝙ non:qr hoc casu non est culpa litigantium:si culmen imperatoris occupetur:quod etiā ƀm Hu.idem intelligēdum est de quolibet alio iudice:ꝙ ita causam posset differre presertim de volūtate partiū.extra de offi.dele.de causis.Idem etiam est de electione:que q̄uis.ī.tres menses debeat fieri.vt di.lxxv.qm̄:tamen differri potest executio:etiam vsq3 ad annum.vt dis.xxviij.de syracusane.Concor.Ja.Bu.in.l.ad peremptorium.ff.de iudi.qui tenet:ꝙ in omnibus q̄ sunt reducibilia ad iudicē potest iudex cum causa augere vel minuere.Nam tempus instantie datum a lege potest ex causa abbreuiare.Lege.[Ad hec lis.] appellationis[in nostrū inferri]per appellationem[consistoriū.] — Exponit literam. — 1 †Locus est vbi sedet princeps[a] in audiendo ⁊ iudicando. a 2 †Sʒ tribunal est locus vbi ordinarius minor sedet audiēdo ⁊ iudicādo.de hoc hr̄.ī.e.§.illo⁹ vcʒ.Arch.[vocare pr̄es].i.proceres,qui ad imperiū sunt loco patrū.insti.qui.mo.sol.ius pa.po.§.filius.[periclitari in aliquo.]ꝓpter morā principis Hu.[vitiū].i.culpa.Hu.ergo patet ꝙ non dʒ fieri partib⁹ preiudiciū in hoc:nec in literis,nec in alijs.extra de rescrip.in ca.si qñ.arg.quod per me non constat non est mihi imputandum xliij.Ephesis.l.vltima.C.de condi.indebi.ar.vij.q.j.§.cū autē glo.⁊ Hu.[nolētē principē.]ergo princeps cogi nō pōt ad iudicandum[ad conuocandos patres].i.senatores.ī.ea.quia in 3 indulgentia.B.[proceres]†proceres dicti sunt a procedendo principes priores quasi precedentes ƀm papiam.eo ꝙ añ oēs honore precedāt Arch.[intacta].i.illesa ratione vsucapionis vel prescriptionis:vel alia de causa.ī.e.q.sed lis.Hu.⁊ Archi.Nam interim nō currit tempus annale,seu biennale.extra de appel.ex insinuatione.Et itē est qualitercunq3 impediat̃ prosequi appellationem suam.Nam sola negligentia imputatur:vt patet in authē.de appel.col.viij.argumen.optimum.extra de app.pe.ver.saluis.⁊.ff.de execu.tu.l.scire oportet.ƀm Hosti. — Hostiēsis. — qui sic notat in.c.ex insinuatione.⁊ ad hoc extra de appel.irreprehensibilis.ver.si vero.ibi forte neglexerit.⁊ ca.ex ratione ⁊ c.peruenit.in fi.Archi.[donec.]vtrum autem idem sit in quolibet iudice dictum est ex sententia Hu.quod sic:presertim voluntate partium.

a Sedet princeps.Adde gl.⁊ car.zaba.in cle.pastoralis.§.notoriū.in fi.de re ind.xxiij.q.viij.conuenior.de ap.ex insinuatione.

1 ☞Libya est duplex.

Illud etiam. §.est in authē.dicit Hu.⁊ Arch.ꝙ non valet multū ꝙ in isto authētico dicit̃.qr q̄dā hic dicunt̃ q̄ localia sunt,duo tñ vtilia hic continent̃ q̄ imperator hic intēdit specialiter oñdere.scʒ ꝙ ꝓpter nimias causas nō dʒ esse appellatio ad maximos iudices:sed ad medios.⁊ ꝙ appellatio non debet fieri ad equales iudices:sʒ semper ad maiores ⁊ superiores.⁊ tangit tria genera magistratuū vel iudicū.Alij enī sunt maiores:q ēt illustres dicunt̃ alij minores qui clarissimi dicuntur.alij medij:qui spectabiles dicūtur.scd̄m q̄ pōt diuidi.§.iste.Lege.[Illud tertio] i.in tertio casu huius cōstitutionis. — Exponit literam. — Arc.[hñ].i.scʒ gradatim esse appellādū.Arch.[neglexerit]qr fiebāt appellationes medijs omissis[magistrat⁹].i.iudices[digessit].i.ordinauit:siue distinxit[vt alij maiores]qui illustres dicunt̃[alij medij]⁊ isti dicunt̃ spectabiles[a maiorib⁹ iudicib⁹]isti dicunt̃ clarissimi.[ad maximos].i.illustres.i.patriarchas.ƀm canones Arc.[in dicū].i.ad iudicium mediorum iudicum:qui dicuntur spectabiles.Arc.[sacro auditorio].i.libro euangeliorum:vt scilicet sciant illi qui iudicant se non tam iudicare quā iudicari.vt.C.de iudi.rem non nouam.[hoc dereliquit]appellando etiam ꝓ minimis causis ad maximos iudices[maximi].i.illustres.archi.[sumptus iudiciales].i.ad victualia que dantur iudicib⁹.extra de vi.⁊ hon.cle.cum ab omni.glos.ideoq3 iste leges sunt 1 locales[vtraq3 libya.]quod ideo dicit.†qr duplex est scilicet maior:scilicet cyrenensis.et alia.ī.illam que dicitur cyreneica:

Questio. vt dicit papias.[Urbē] Constantinopolitanā.Arc.[venire.]
Opponit ¶ Sȝ hic surgit questio.Utrum pro minimis sit appellandū
Respōdet. Et videtur.ꝙ non ex hac litera.¶ In oppositum est extra de
app.c.de appellationibus.vbi habes.ꝙ deferendū est appella
tionibus:que etiā pro minimis causis interponuntur.¶ Re
spondetur ꝙ potest pro minimis causis appellari:nec hic pro
hibetur in talibus appellari simpliciter:sed ad vrbem siue ad
maximos iudices.vnde vt dicit Arch.si taliter appellaretur
non esset deferendū tali appellationi,cū fiat contra hanc lite
ram.Et ad hoc facit expresse quod legitur ⁊ not.extra de ap
pel.consuluit.vbi pȝ ꝙ appellatio que fit contra iura non est
admittenda.Et ad.c.appellationibus,respondet illud esse in
telligendum vbi non est interposita appellatio contra iura:
quia etiam in minimis negotijs appellandi facultas est.C.de
appel.l.⁊ in maioribus[augustalem]qui spectabilis est:⁊ pro
curator fisci in Egypto.Laur.⁊ qui tenet vicem imperatoris
P.Arch.[cognitores].i.imperatores.⁊ ab eo non appellat.
sicut nec ab imperatore.P.Arch.[nulla appellatione porri
genda]dicit hic Hu.ꝙ hic est specialis casus:vbi secundū le
ges non licet scda vice appellare.⁊ forte secundum hoc potest
intelligi illud quod dicitur di.xcix.prouincie.ibi.scȝ quib⁹ p
missum non erat ⁊c.[similiter modo.]quasi diceret ad similitu
dinem prefecti augustalis,de quo supra proxime dicit interce
dant.i.de causa cognoscant[orientales autem.]ver.[mittere]
supple statuimus.[simili modo].i.sine remedio appellatio
nis.Arch.

1 ☞ Marchiones dicuntur spectabiles.
Archiepiscopi dicuntur spectabiles.
2 Questores erant duo,⁊ eorum officium.
3 Appellatio quod semper debeat fieri gradatim an sit verum.
4 Casus in quibus appellatio non fit gradatim.
5 Appellans nulla facta mentione ad quem:ad quem intelligatur appellasse.
6 Error an noceat appellanti qui appellauit ad quem non debuit.
7 Appellatio an valeat facta hoc modo.appello ad archiepm:appello ad legatum:appello ad papam.
8 Delegatorum a principe si non ambo sunt illustres : sȝ vnus eorum tantum:an poterunt simul procedere in causa delegata:ꝙ sic acsi ambo essent illustres.
9 Lex precipimus.C.de appellationibus ꝙ corigatur per presentem legem.

Illo videlicet. §.est.Cōclusio ꝙ appellatio debeat fieri gradatim,scȝ de mino
re ad maiorem,deinde quod a quolibet iudice potest appella
ri ad prefectum pretorio,hoc in ordinarijs:in delegatis autē
hoc non tenendum est.quod similiter a ducibus vel spectabi
libus ad alios spectabiles non appellatur:sȝ a clarissimis(si
cut sunt presides)bene. Si autem delegati sunt illustres:vel
spectabiles appellandum est ad vrbem.Lauren.⁊ Archi.Et
Diuisio. potest diuidi in tres partes.In prima loquitur de ordinarijs
qualiter de vno ad alium appelletur.In.ij.de subdelegatis.
In tertia protestatur:ꝙ ea que prius statuta fuerunt manife
sta illibata.ij.ibi:sȝ a presidibus.iij.ibi:omnibus alijs.Lege.
Exponit literam. 1 ¶[Illo,obseruato].i.obseruādo[spectabiles]†vt marchio
nes in secularibus:archiepi in ecclesijs.Arch.[suas].i.a se re
ceptas:⁊ sibi porrectas:Hu.[ꝗtecunqȝ].i.siue magne siue mi
nime.Hu.⁊ Arch.[sȝ a minori].ar.ꝙ semper ad maiorē iudi
cem est appellandum.arg.ī.e.q.placuit.⁊.c.decreto.cum mul
tis alijs.Hu.[tribunal.] Locus est:vbi ordinarius minor pa
pa sedet in audiendo:⁊ iudicando.[prefecturam pretorianā]
i.qui prefectus est in pretorio.[vna].i.simul[pro tempore].i.
qui erit in illo tempore[vel pro tempore]quasi qui erit tem
2 poralis.†duo erant questores,vnus ad quem oēs questiones
a ¶ Questores. Questor multipliciter dr vid gl.⁊ cardi.zabar.in clemē.ij.in prin.de peni.⁊ remis. referebantur:⁊ per ipsum ad imperatorem.⁊ hic erat perpe
tuus.Ali⁹ qui per vniuersas terras tributa colligebat;⁊ hic
erat temporalis.Hu.[vtroqȝ officio]scilicet questoris ⁊ prefe
cti.vnde subditur.[tam officio de sacris scrinijs].i.questorie
quia questor preerat sacris.i.imperialib⁹ scrinijs ꝙ prefecto
rio.Hug.[more solito.]quia tales questiones ⁊ tales appella
tiones solent ad illos duos simul referri:et ab illis simul tra
ctari:⁊ terminari.Hu.[priuati].i.nullam administrationē ha
bentes.erant tamen honore spectabilitatis decorati,⁊ ita ab il
lis non liceat appellari ad alios spectabiles[repetiuit]quod
dixerat:vel ideo repetit vt ostenderet a quibus esset appellan
dum ad spectabiles:quod supra non dixerat.Hug.[non gra
Questio. 3 datim.]Sed hic surgit questio.†Utrum hoc sit generale: qȝ
appellatio debeat fieri semper gradatim ⁊ videtur quod sic
C.de appella.precipimus.Respondetur quod non est ita gene *Rñdet.*
4 rale quin in aliquibus fallat†.Fallit enim primo in papa.ad *Primus casus.*
quem potest appellari medijs pretermissis.vt.ī.e.q.ad roma
nā.Fallit etiā in patriarcha ꝯstātinopolitano ⁊ Alexādrino:
ad quos appellat omissis medijs.quod dic vt no.xxij.dist.re
nouantes.Item Hostiē.excipit quatuor casus.primus est si
consuetudo aliud inducat.de quo de appella.in cap.dilecti.et
de preben.c.referente.¶ Secundus est si hoc non patiatur iu *Secundus casus.*
ris absurditas:vt si metropolitanus conueniat subditum suf
fraganei coram suo diocesano,quo casu non ad metropolita
num licet sit immediatus superior:sed ad alium superiorem
vel ad papam.facit quod notant doctores in.c.si quis contra
de fo.competen.si a delegato episcopi recusati appellatur ap
pellabitur ad archiepiscopum.¶ Tertius casus est vbi iuris *Tertius casus.*
dictio mediata ⁊ immediata cōcurrunt:quo casu ad superio
rem qui mediate ⁊ immediate preest appellatio facta tantum
valet.potest poni exemplum de officio delegati.ca.si duo.lib.
vj.¶ Quartus casus est vbi proximus superior est excommu *Quartus casus.*
nicatus.quod dic vt ipse Hostien.notat in summa de appell.
§.a quo ad quem:sub.§.vt autem ver.excipere.cum ver.in se
5 quentibus.¶ Hic surgit questio†.ad quem intelligitur ap *Questio.*
pellasse qui appellauit nulla facta mentione ad quem.siue qui
dicit appello ad superiorem.Respondetur iuxta Arch.quod *Rñdet.*
ex hac litera aperte colligitur.quod talis intelligitur appel
lasse ad proximum superiorem:nō ad papam.Idem Joā.an. *Joan. and.*
extra de appella.c.vt debitus.super ver.superior.⁊ Barto.in
l.j.§.j.ff.de appella.Idem si dico ad superiorem vel ad maio
rem vel ad iudicem competentem.Et hoc idem notat Barto.
Brixiē.in questionibus suis in questione que incipit.Itē esto
[perperam.]quia a minori debet appellari ad maiorem vt hic
⁊ extra de appella.dilecti.vbi de hoc.¶ Sed hic surgit que
6 stio.†vtrum si quis per errorem appellet ad quem non debuit *Questio.*
talis error noceat appellanti.Respondetur sub duabus ꝯclu *Rñdet.*
sionibus.prima qȝ si per errorem appellet ad maiorem quē de *Prima cōclusio.*
buit vel ad parem talis error appellanti non obest.¶ Secun
da conclusio quod si appellat ad minorem error talis obest.pa *Scda conclusio.*
tet.ff.de appella.l.j.§.si quis ergo.⁊ ratio diuersitatis est.qȝ
in primo casu remittitur ad eum ad quē debuit appellasse.ff.
7 eo.tit.imperatores.¶ Item surgit alia questio.†Utrum va *Questio.*
leat appellatio qua quis appellat sic appello ad archiepisco *Respōdet.*
pum appello ad legatum appello ad papam omissa opinione
dicentium talem appellationem non valere.dicendum est qȝ
papa de tali appellatione cognoscet:vt hec notantur in spec.
de appellatio.§.tractemus.versicu.quid si per,⁊ versic.sȝ po
ne aliquis ⁊c.Et adde quod dixi supra ead.§.post datam Ar
chidiaconus.[Si autem.]ibi est secunda pars secundum Ar
chidiaco.licet non secundum diuisionem prius factam.dic ꝑm
Joan.de fantu.quod hic sunt actus separabiles:⁊ ideo inuti *Jo.de fan.*
lis adiectio non vitiabit.vt in regula inutile.de regulis iuris
libro.vj.[sȝ a presidibus]secunda pars[presidibus.]scilicet in
ferioribus[referat]ad spectabiles illustres.¶ Hic surgit que
8 stio.†quid si delegati a principe nō sint ambo illustres sȝ vn⁹ *Questio.*
eorum tantum.Respondetur quod idem est:etiam si vnus sit *Rñdet.*
illustris ⁊ alius non.C.de appellationi.l.precipimus.§.j.⁊ ita
inferior gaudebit priuilegio superioris.Et erit idem ac si am
bo essent illustres:vt ibi.Archidi.[dignitatem.sine ducatu.]
quasi diceret:qui non sunt duces.Hugu.[regia] constantino
politana.Archidia.[antiquo more]qui erat forte vt a specta
bili ad illustrem:⁊ ab illustri ad superillustrem appellaretur.
9 sȝ†secus esset secūdum leges,C.de appella.precipimus sed illa
lex corrigitur per istam:vt ibi notari consueuit in fin.secundū *Jo.de fan.*
Joan.de fantu.Archidiaconus.[omnibus alijs]tertia pars
[prosapiam].ff.de appel.vsqȝ ad titulum de iure fisci.per an
teriorum.C.de appel.vsqȝ ad ti.qui bonis cede.pos.P.Archi
diaco.[nostra].vt patet in multis legibus:que sunt sub predi
ctis titulis.

1 ☞ Sententia si lata fuerit sub conditione an tempus illud sit computandum a tempore late sententie.
2 Sententia lata sub conditione an sit valida.
3 Tempus appellationis interponende est vniforme a quocunqȝ actu interponatur in sententijs : vbi profertur sententia diffinitiua.
4 Judex si non fecerit sui copiam in publico an noceat appellatori.
5 Abesse dicitur qui est in hortis.
6 Abesse intelligitur qui non est in loco vbi petitur.
7 Causa propria que dicatur.
8 Auditur quis in quibus casibus ⁊ in quibus non.

Dominus

9 Dominus an possit appellare procuratore existente vere contumace:ita ꝙ ipse non audiretur appellans.
10 Contumacia procuratoris quid operetur.

Biduum. Istud.c.non est lex per se:sȝ est.§.prime legis.ff.qū app.sit cu
ius legis initiū hr.ī.e.ver.si quidem ⁊c.⁊ est totū
de eadem.l.vsqȝ ad legē illam.illud videam⁹ sum
ma est ꝙ tēpus interponende appellationis currit a tempore
late snīe:ēt si snīa sit conditionalis.⁊ diuiditur scdm Archid.
Exponit literam. 1 in.xj.partes.Lege tex.¶[Biduum]Casus† Si sententia] da
Casus. ta fuerit sub cōditiōe vtrū tps illud sit computandū a tēpore
Respōdet. late snīe vel cōditionis stantis.rñdet lex ꝙ non est ferenda sen
tentia cū ꝯditiōe:tū si ferat est vtilis stati post snīam cōputari
biduū in cā propria triduū in cā aliena.⁊ loquit ꝑm antiquas
leges:que correcte sunt.supra per authenticū anteriorū.i quo
qȝ fecerat mentionem de biduo vel triduo quod olim indul
gebatur ad appellandū ideo supponit[sane] sōluit [nō sub
conditione] vt si dicat condēno istum:vel absoluo:si hoc vel
Questio. 2 illud fecerit.¶ Surgit questio.†Utrum sententia lata sub
conditione sit valida.vr ꝙnon,qȝ non vr tenere quod de iure
non fit.sed sententia iure non debet dari sub conditione.vt hic
Opponit ⁊ Rñdet. ergo ⁊c.¶ In oppositū vr etiam ex eodem tex.vbi dicitur est
vtile.rñdetur iuxta Hu.ꝙ licet regulare sit:ꝙ snīa nō debeat
sub cōditione ferri:actus tū legitimi nō recipiūt diem nec cō
ditionē.ff.de reg.iur.actus legitimi.Nihilominus qñqȝ ex cā
fertur sub cōditione.vt.ff.de reg.iur.a diuo pio.§.j.vbi habet
ꝙ potest sententia ferri sub conditione:⁊ presertim sententia
excommunicationis:⁊ sic lata valet.ar.distinctio.l.si qua ⁊ di
stinctio.lxiij.Salonitane.⁊ distinct.xxxiij.habuisse.cum mul
Ad argu. tis alijs.¶ Ad argumentum in contrarium respondetur ꝙ
imo multa tenent licet de iure non fiant.vt distinct.xxvij.qui
dam.si vir.⁊ dist.xlv.de iudeis.⁊.vij.qō.j.episcopus.quid fiet.
[⁊ est vtile]scda pars[statim]a die sententie.ꝑm Hugut.et
Host.⁊ multos alios.vel a die extantis conditionis secūdum
alios.[quod autem in sentētijs] tertia pars:in qua videtur
3 dicere† quod tempus appellationis interponende est vnifor
me a quocunqȝ actu interponatur in sententijs,vbi profertur
sententia diffinitiua.Hu.⁊ Archi.[preceptum]id est statutū.
Hug.[pronocetur]contra de.l.j.C.de temp.appel.vbi dātur
duo menses ei qui est vocatus ad munus publicum.respon
detur quod ibi loquitur de tempore exercende appellationis:
quod non est vniforme in alijs negotijs,in quibus appella
tur.Hic aūt loquitur de tpe interponende appellationis.Jo.
Jo.de fan. de fantu.[hoc etiam in ceteris] scilicet in tutela:cura:⁊ hu
iusmodi.⁊ alijs ciuilibus muneribus.Hugut.[tamen opor
tet] quia nominatur quis ad talia,⁊ eius excusatio non ad
mittitur.Hug.[dies] quarta pars.§.est in.l.j.ff.quando ap
pel.fit.vbi ista videtur conclusio.quod tempus interponen
de appellationis,currit a die sententie: si est facultas ad
eundi iudicem a quo:vel ad quem.⁊ tunc videtur esse facul
tas : cum iudex in publico se ostendit.[vtiles esse ad ali
quid] scilicet et si non in totum tamen in partem: scilicet vt
possit quis habere copiam iudicis in publico. ita vt possit
appellare vt cum quis ponit exemplum in quibus ceteris est
obseruandum ad tutelam : vel alia. Hoc tamen interest in
ter tutelam ⁊ alia ciuilia munera quantum ad appellationem
quod in tutela appellatur non a nominatione sed ab excu
satione idest si non recipitur excusatio appellatur. ante qui
dem facta appellatio nulla est. scilicet ante excusationem. vt
institu.de excus.tut. qui autem.⁊.ff. quando appellan.sit.l.j.⁊
C.de excus.tu. quinquaginta. In alijs vero vt cum quis no
minatur ad dignitatem appellatur a nominatione. quia in
alijs non valet excusatio:nisi precesserit appellatio.ff.quando
appel.sit primo vel secundo.l.j.§.quis inter.Et ratio diuersi
tatis ea potest esse: secundū Hug.quia in alijs principaliter
publice studetur vtilitati.in tutela vel cura secundario , et
principaliter priuate vtilitati. Et ideo in alijs non recipitur
excusatio:nisi primo appelletur.In his autem sic.⁊ si non re
cipitur tunc est appellandum.si autem appelletur non valet,
ab illis tamen que principaliter respiciunt vtilitatem excipi
tur:cum quis eligitur:vt sit defensor ciuitatis.quia ibi nō ha
bet locum appellatio:vt hic dicit gloss.vt in authen.de defen.
ciui.§.item illud.Nota tamen quod vt dicit Hugu.ista litera
est multum inordinata : et debuit ita ordinari.appellari ta
men oportet : ⁊ potest:vt cum quis ad tutelam vel ad alia ci
uilia munera nominatur.⁊ eius excusatio nō admittitur: qua
si forte post sententiam statim dictam copiam sui non fecerit
⁊c.⁊ tunc litera est clara.⁊ sic ordinatam reperio in quodā an
tiquo decreto nostro.[Si forte.]quinta pars.[copiam sui.]in
trando domum vel aliter se subtrahendo.Hug.[nihil nocere
appellationi]dūmodo illud contestetur.ī.ea.post appellatio
Bertrand⁹ nem.Hug.⁊ extra de appel.iustus metus.Bertrandus dicit
Bartolus. Bar.in hoc.§.ff.codē.tamē consul.ꝙ hic protestetur ⁊ appella
tionem publice coram honestis personis interponat. allegat.
ff.de appel.cū quidā.⁊.C.de his qui per met.iu.non appel.l.ij.
Dicunt autem quidam nihil nocere:qȝ restituitur:⁊ hoc inuit
ibi subueniendū est.Sed tu dic ipso iure.vt.ī.sequitur secun
dum Lau.Arch.idem glo.in.§.isto.ff.eo.quod est verum ꝑm
Accur.⁊ dñm Bart.qū impedimentū est ex parte iudicis:sed
si superueniret in personam litigatoris:tunc tempus currit:
sed restituitur.allegat Barto.l.fina.ff.de in integrum restitu.
Jo.de fan. Joan.de fantu.[quid ergo]sexta pars.Mouet vnum dubiū
circa id quod dictū est supra.si forte.⁊ respondet quod simili
ter non nocebit appellatori : si iudex se per noctem receperit
[conditio hore]quia nox est[reciperet]scilicet in domum suā
[adeundi]septima pars.hic tradit regulā[ceterum si non fe
4 cerit]monet questionem† an nocebit appellatori si iudex co
5 piam sui non fecerit in publico.Et dicit ꝙ nō[in hortos]†⁊
ita abesse dicitur qui in hortis est:sicut qui in vrbe nō est.ff.de
6 damno infec.l.iiij.§.abesse.† Et intelligitur abesse qui non est
eo loco vbi petitur.ff.de verb.signi.absentem.quandoqȝ tamē
⁊ qui in hortis est presens intelligitur.ff.de procu.l.presens.sȝ
hoc exaudi quo ad hoc vt procurator non teneatur satisdare
Archidia. ex quo dñs est taliter presens:quis satisdabit.Archid.vel po
tes dicere ꝙ hic loquitur de actu:qui requirit presentiam per
sone.⁊ qui habet infra certum breuem terminū explicari: ibi
non erat termin⁹ cert⁹ in quo ad satisdandū arctaretur.quia
igitur hic de preiudicio magno agitur non currit terminus
quo ergo ad releuandum procuratorem ab onere satisdandi,
qui releuatur dño presente dicitur domin⁹ presens.sȝ quo ad
cursum termini qui datur ad explicandū actū qui requirit ve
ram presentiam persone non.ꝑm Jo.de fan.[magis].i.meli⁹
non debeat ipso iure:vt supradictū est Lau.⁊ Arch.[si quis]
octaua pars.hic ponit quid iuris sit si possit haberi copia iu
dicis ad quē:⁊ nō iudicis a quo appellare proponit[a quo ap
pellauerit]destinatiōe[siue proposito].i.appellare proposuit
⁊ voluit cū iam scriptum haberet libellum appellatiōis:quē
porrigere ei desiderat.prima quidem die sola voce postea in
scriptis est appellandū.⁊ hoc est vt ipse.s.appellans[daret ei]
i.iudicia quō vult appellare[libellos] appellatorios in qui
bus continetur appellatio.vel potest esse sensus[appellauit]
nec hȝ copiā iudicis:vt ab eo apl̄os petat debet adire eum:ad
quem appellauit.vt ei querimoniam istā proponat:alioq pre
scriberetur ei:qȝ tanꝙ non postulatis apostolis non audiret
⁊ iste est intellectus quem gl.hic in prin.iuxta Hu.sentit.⁊ ꝑm
hoc imponit necessitas appellatori petendi apostolos.ī.e.q.
ab eo.in fi.⁊.ī.ea.post appellationē.sȝ ⁊ iudici a quo appellat
imponitur necessitas.vt.ī.xxx.dies etiam non petenti aposto
los offerat.vt.ī.e.q.§.iudicibus.⁊.C.de app.eos qui.in fi.⁊ est
sensus appellauit iam voce:vel in scriptis vt ipse iudex a quo
appellauit[daret]scilicet.[libellos].i.apostolos ⁊ secundum
hoc est ar.appellationē sine apostolis exerceri posse.ar.ī.ead.
post appellationē.Hu.[pscribi possit].i.prescriptio tpis obij
ci in modum exceptionis alteri⁹.i.alterutrius:scȝ siue eius a
Innocen. quo appellatū est:siue eius ad quem appellauit.Hugu.pscri
ptio.s.decē dierū.de hoc nota.Inn.extra.de app.si iust⁹ met⁹
[palam].nona pars.quia dixerat in propria causa infra bi
duum appellandum ostendit que sit propria causa Hu.⁊ Ar
7 chi.† nota ꝙ illa dr propria cā:cuius damnum vel lucrū spe
ctat ad ipsum solum:nec cum alio venit cōicandum.vt hic.et
iij.q.j.reintegranda.in fin.⁊.xij.q.j.res ecclesie.dic vt ibi.[Si
aduersus] decima pars.[Absentem]non per contumaciam.
Hug.[scit.]xxij.q.v.hoc videtur.⁊ quod hic dicit tantum ha
bet locum in iudicio.Extra iudicium autem si quid fiat non
est necesse appellare.vt notat.Inno.⁊ Host.extra de cau.poss.
⁊ proprie.cum olim.in gl.j.iuxta fi.[quod autem.]ver.[defen
sus]aliquo modo vel legitime.Hug.[Nam si ille]scilicet pro
curator, qui eum defendebat:vt hic scilicet dominus audiat
ad appellandū[difficile est]quasi diceret auditur quandoqȝ
sed difficile.i.non ex leui causa:vel non sine causa cognita: qȝ
habēda est ratio absentie.vel[difficile]id est raro.i.in raris ca
sibus simile.iij.questione.ix.absente.Hugu.super hoc videas
quod not.extra de procurato.non iniuste.§.potuit.et.ff.quan
Questio. do appel.sit.l.j.in fi.Archi.¶ Sed hic surgit questio.quia di
citur ꝙ in raris casibus auditur dominus absens ad appel
8 landum.† queritur in quibus casibus auditur ⁊ in quibus nō
Rñdet. hoc respondetur iuxta gl.⁊ hu.distinguendo.aut domin⁹ erat

Prima cõclusio.
absens ante litis conte. aut post litis cõte. Si ante tunc est cõclusio. ꝙ tunc irritatur quidquid est factum cõtra eum patet conclusio, qꝛ non potuit ferri sentẽtia extra. vt lite non conte. per totum. ⁊ extra de offi. deleg. consultationibus. si post litem contestat. tunc aut fuit defensus: aut non. Si fuit defensus est
Secunda conclusio.
secunda conclusio. ꝙ in nullo restituitur: nisi fuisset absens cã rei publice quo casu tantum ad appellandum restitueretur, ff. de in integ. resti. l. fin. sed ipse appellans circa restitutionem non audiretur. Si vero non fuit defensus: ⁊ tunc aut fuit legi-
Tertia conclusio.
time citatus: ⁊ si sic tunc est tertia conclusio. ꝙ talis qꝛ fuit cõtumax non auditur appellans: nisi veniat stante figura iudicij id est, iudice adhuc sedẽte pro tribunali. j. e. §. sunt quorũ. ⁊ l. si. de in integ. resti. fingit enim ius ipsum non fuisse contumacem: ⁊ restituitur tantum ad appellandum: quia tunc estimatur: non sua culpa sed minus ex audita voce preconis defuisse. vt. ff. de integ. resti. l. diuus. Anto. Hug. Aut nõ fuit le-
Quarta cõclusio.
gitime citatus: ⁊ tunc est quarta conclusio ꝙ tunc non vꝫ sñia ff. de re iudi. l. de vnoquoq;. ⁊ extra de cau. pos. c. j. ⁊ ij. sed secũdum Accur. ⁊ doc. hic loquitur qñ absens post litem contest. non fuit defensus. sed fuit citatus ⁊ legitime sed citatio nõ venit ad eius notitiam. ⁊ sic fuit presumptiue cõtumax: ⁊ sic valuit sententia. sed quia nõ fuit vere contumax: auditur appel-
Questio. 9
lans. ¶ Itẽ surgit hic alia questio † vtrũ procuratore existente vere contumace ita ꝙ ipse non audiret appellans; domin⁹ possit appellare. Et vĩ ꝙ non qꝛ hic vĩ casus ꝙ contumacia procuratoris noceat dño. qꝛ si procurator non appellat domi-
Rñdet.
nus non auditur. Rñdeo dõm iuxta Inn. ꝙ sic. qui ita tenet extra vt lite non conte. c. j. ⁊ dñs Bar. in hoc. §. ⁊ ratio est quia vera contumacia procuratoris que habet excludere ab appellando est delictum: super quo non intelligitur datum mandatum ex virtute generalis mandati. ff. de condi. indebi. l. si procur. nec dolus procuratoris ⁊ vera contumacia eius facit dominum dolosum: vel verum contumacẽ. Cum ergo non appellare sit pena contumacis: hec pena non egreditur delictũ: nec extenditur ad dñm. extra de his que fi. a ma. par. c. qñuit. hinc est ꝙ propter dolum procuratoris licet posset procurator excõicari nõ tñ dñs dꝫ excõicari. extra vt lite non conte. c.
10 primo. ⁊ fin. Item secundum Bartolum † contumacia procu-
Bartolus. a
ratoris [a] bene facit ꝙ index possit procedere contra dominũ ꝑm solitum ordinem iudiciorũ. C. de procurat. eum qui. ⁊ C. de dig. l. quoties. lib. xij. sicut est ꝙ propter contumaciã procuratoris procedatur ad missionem in possessionẽ: vel ad diffinitiuam ⁊ similia: sed non operatur ꝙ extra solitũ ordinẽ iudiciorum contra dñm procedatur. hinc est ꝙ propter contumaciã ⁊ dolũ procuratoris index potest multam imponere procuratori: sed non domino. ff. si quis ius di. non obtemp. l. j. §. si procura. Ad propositũ propter contumaciam procuratoris q nõ appellat. j. decem dies non poterit dñs post. x. dies appellare: qꝛ hoc sequitur ꝑm solitum ordinem iudiciorum: sꝫ infra dies ĩfra q̃s alias de iure ⁊ dñs ⁊ procurator poterat appellare nõ obstãte vera ꝯtumacia procuratoris dñs appellabit: q nõ deliquit. vnde excluso ab appellatione infra. x. dies qua excludit verus contumax est solum pena delicti. extra de procurato. nõ iuste. §. potuerit. secundum hoc respondendum est ad istũ textum secundum eos. scilicet Innocen. ⁊ Barto. vbi dicitur difficile est vt hic scilicet dominus [audiatur] intelligendum est post decem dies.

a ¶ Cõtumacia procuratoris. Cõtumacia pcuratoris vel cuiuslibꝫ administratoris an noceat dño i expẽsis. Pet. de anch. i. c. ad hec de⁹. nu. 13. vt lit. non conte.

1 ☞ Preses prouincie aliquem damnauit ad exilium: nõ habens insulam sue iurisdictioni subiectam mandat imperatori sententiã condẽnationis: vt si approbaret sententiam eius insulam ei assignet casu isto quando sit appellandum.
2 Imperator inductus mendacijs si non approbat appellationem rei quid iuris.
3 Appellari ꝙ non possit a sententia quando quis papam de danda consulit ⁊ ei a papa rescriptum fuerit quam sententiam dare debeat.

Si quidem. xj. pars. §. est principium. l. j. ff. quando appellandum sit. Ad sciendum summam huius. §. est notandum ꝙ hic videntur nobis duo
Casus primus. 1
casus notari siue due questiones. Prima est † preses prouincie aliquem damnauit ad exilium. sed cum insulam subiectam sue iurisdictioni non haberet illi non assignauit insulã: in qua exularet, quia non poterat mandat imperatori sententiam cõdemnationis: vt si approbaret sententiam eius insulã ei assignet. Nunc queritur quando sit appellandum, vel statim: vel recepto rescripto imperatoris. ad hanc questionem lex consulit: quod statim. ⁊ hoc est quod sequitur. [Si quidem in insulam annotauerit] .i. indicauerit [deportãdum] aliquẽ, Hug. [deportetur] in talem insulam. Hug. ⁊ puto tũc esse appellandũ: cũ recipio eũ inter condẽnatos: siue in numero reorũ. ff. de custo. ⁊ exhi. reo. l. diuus. Lau. vel dic recipi in carcerem. vel in vinculis. [Ceterum ⁊c.] vĩ assignare rationẽ: quare statim appellandum sit. vt dictũ est. [rursus] scđs casus,
Exponit literam.
Secundus casus.
2 siue scđa questio. est † quid si imperator induct⁹ mendacijs ꝑ presidentem prouincie prohibet vel non recipit appellationẽ rei: ⁊ scribitur ab imperatore: ꝙ portet in insulã talem vel talem. rñdetur ꝙ etiam illo tpe quo imperator scribit appellandum est: nec huiusmodi appellatio est dicenda esse aduersus principẽ. sed aduersus calliditatem iudicis. qui eũ apud principem forte mendacijs onerauit. [onerauit] scilicet princeps prouincie [eum] scilicet reũ hu. [intercludat] qꝛ forte imperator prohiberet vel non reciperet appellationem eius, ex quo tot mala audiret de illo. ⁊ hoc scilicet cũ ab ĩperatore rescribitur vt deportetur [et illo] scilicet cum preses iubet eum recipi inter condẽnatos: iterũ ꝙ insula ab imperatore sit assignata: quasi diceret vtroq; tempore appellandũ: ⁊ cũ preses prouincie recipi iubet inter damnatos: ⁊ cum rescribit imperator
3 [qꝛ non aduersus principem] ar. † ꝙ si quis apostolicum de danda sententia consuluit: ⁊ ei a papa rescriptũ fuerit quam sententiam dare debeat ab illa sententia potest appellari. Nõ enim a sentẽtia pape sed a calliditate iudicis appellet. ⁊ sic potest appellari a quolibet rescripto: ⁊ mandato principis. vel pape: quod alicui iudici mittitur ad mandandum executioni: qꝛ in omnibus his non fit appellatio a sententia principis. sꝫ a calliditate iudicis ⁊ hoc intelligo generaliter verum esse: si in rescripto vel mandato non sit prohibita appellatio. Huguti. ⁊c.

Casus.
Illud. §. est ⁊ lex vltima ff. quando appel. sit. Casus est talis. Si litere presidis ad imperatorem in quibus sententia damnationis cum allegationibus ⁊ gestis continetur: fuerint ostense reo anteq̃ mitterentur: ⁊ ipse tunc non appellauit ⁊ rescribatur contra eum. Post non potest appellare ab illis literis scilicet presidis sibi primo ostensis. qꝛ illis semel consensisse videtur ⁊c. Lege tex. ¶ [Scriberet] a preside. [literarũ] cõtinentium gesta ⁊ sententiam presidis. Hu. [editũ] id est mõstratum Archi. [scriptum sit] scilicet principi pro eo deportãdo: vel a principe pro loco assignato [traditis] alias editis id est monstratis, Archi. [possit] dic ꝙ non Arch. qꝛ ⁊c. consensisse videtur. Nota qui tacet consentire videtur. Ber. de hoc. xxvij. di. diacono. ⁊ extra. de presump. nonne. Nam ex quo sibi monstratur: nec appellauit consensisse videt: nec credo ꝙ sufficeret contradicere sine appellatione: vt in casu consimili notat Inno. ⁊ Host. extra de re iudi. quod ad consultationem. in fi. ⁊ hoc satis probatur hic, Arch.
Exponit literam.

1 ☞ Procurator constitutus ad audiendam sentẽtiam an teneatur appellare,

Non solent. Hec est lex. j. ff. de app. recipien. Et est hic quinta pars qõnis: i qua ponit casus diuersos, Jo. de. Et ostẽdit in hac parte qs possit appellare. Diuidit autem in duas partes. In prima ponit quatuor casus: in quib⁹ quis potest appellare. In secunda circa quartum remouet dubium. secunda ibi: sed si mater. Lege. ¶ [Non solent audiri] in causa ciuili: secus in criminali. quia in criminali quilibet appellans admittit etiã inuito condemnato creat enim humanitatis ratio quẽlibet in tali casu prouocãtem audiri debere. ff. de appel. nõ tatum, Hu. [quorum interest] vt sunt dñi causarum Hu. [qbus mãdatum est] vt ꝓcuratores, Hu. ¶ Sꝫ hic sur-
Diuisio.
Exponit literam.
Questio. Rñdet.
1 git qõ † nũquid si constitui procuratorem ad audiẽdum sñiam nũquid appellare tenetur. rñdetur dicit Archi. puto ꝙ nõ. qꝛ vnum concedẽdo videor aliud ꝓhibere, ff. de iudic. cum ꝑtor. C. de procu. maritus. ꝑm Gof. q ita notat extra de procur. non iniuste. Arch. ⁊ ibi ponit Jo. an. sup ver. põt. [vel q negotiũ] vt negotiorum gestores, Hu. [ratum habeat] sponte; vel etiã coactus ꝑ iudicẽ: al's si dominus nõ habeat ratum, nec per iudicem cogitur habere ratum: totum irritabitur: ex quo nõ mandauit. ff. de nego, ges. sꝫ an vlti. ⁊ l. pomponius. Laurẽ. [Sꝫ si] secũda pars [ꝓuocauerit] pro filio ꝯdẽnato. Hu. sensus est: ꝙ quis mater a ꝑncipio non potest agere pro filio; tamen ꝑ eo condemnato potest appellare, ⁊ causam appellationis prosequ. [⁊ si litem] id est causam appellationis ꝓparandam prosequẽdo: scilicet appellationẽ [curare] .i. in propria ꝑsona exequi: et tractare. Hu. nõ videt intercedere. Et iõ non iuuat velleiano nec potest vti de exceptione velleiani: si succumbat. quia suum negotium

negotium videtur tractare ⁊ in proprio negotio nõ habet exceptionem velleiani. Hug. [sꝫ ab initio] .i. ante damnationem filij. Hu. [non potest] qꝛ tunc non damnificaretur: cũ esset tuta ipso iure: vel per exceptionem velleiani si succumbat quia intelligeretur tractare negotiũ alienum: ⁊ intercedere ꝓ alio. Non enim negotium filij ita videtur esse suum: ⁊ ad se pertinere: sicut post condemnationem ⁊ appellationem. Hug. Uel sic iuxta Abb. ⁊ Inno. pro filio non potest mater agere vel ipsum defendere quia hoc est virile officium. C. de procuratoribus. alienam.

1 ☞ Appellari an possit ab omni interlocutoria. et numero. 2.

Exponit literam.
Ante sententiam. Lex est. ij. ff. de appel. non reci. conclusio est † ꝙ ab interlocutoria que per appellationem a diffinitiua interpositam reparari nõ potest ꝑm leges appellatur. Breue est. Lege. ¶ [Ante sententiã diffinitiuã. hu. [si index interlocutus est in negotio] ciuili, vel criminali [questionem esse habendam] .i. tormentum esse habendum id est aliquẽ subijciendũ esse tormento: qui non deberet subijci puta de canone: qui non dꝫ subijci tormento: nisi casualiter forte. vt. C. de questionib⁹. l. decuriones. nec incipiẽdũ est a tormentis. vt. ff. de questionibus. l. j. in prin. ⁊ C. eo. titu. l. oportet. vel cum iudicat tunc esse habendum tormentum: cum non debet haberi. scilicet in prin. cause. Hoc enim seruandum est generaliter, vt nunq̃ a tormentis incipiat: nisi precedant aliqua indicia: nisi forte obijciatur de crimine lese maiestatis
Questio.
hu. [contra leges]. ¶ Sed hic surgit qõ. quõ stat in veritate iste tex. qꝛ si interlocutio sit ꝯ leges: ⁊ per ꝯñs nullius sit momenti: extra de sen. ⁊ re iudic. c. j. nõ erit opus appellatione. vt
Rñdet.
ibi. ⁊ j. e. §. diffinitiua. rñdet ꝙ sic est intelligendũ ꝯ leges. i. cõtra mentem legis, non contra verba legis: qõ est dicere cõtra ius litigatoris non contra ius constitutionis. Hug. ⁊ Archi. vel sic contra leges: non directe sed per consequentiã vt si dico istum subijciendum esse verberibus. ⁊ ipse quidem est decurio nec debet subijci: nec ego dico decurionem esse subijciendum sed istum directe. sed per consequentiam dico. Similiter dico istum statim subijciendum esse tormentis: nec ego dico esse incipiendũ a tormentis directo: sed per consequẽtiam. Nam si directo daretur: interlocutoria contra leges ipso iure esset nulla: sicut diffinitiua: nec opus esset appellatione vt dictum est. Ecce in hoc casu appellatur ab interlocutoria Hug.
Questio. Respõdet.
2 ¶ Sed hic surgit questio † vtrũ ab omni interlocutoria possit appellari. rñdetur iuxta Hu. ꝙ sic secundum canones. arg. ꝯ. e. qõ. ad Romanã. si quis putauerit. ⁊ c. quoties. ⁊ extra. de app. qua si per totũ. ⁊ c. cum cessante. ⁊ c. licet. ⁊ c. si a iudice. eo. tit. lib. vj. Scđm leges vĩ ꝙ non. qꝛ cũ specialiter concedatur in hoc casu: videtur in alijs prohiberi. quod enim de vno conceditur. ⁊c. xxxiij. q. v. qui sicut. Hug.

Casus.
Eius qui causam. Lex est. iiij. in e. tit. casus videt esse iste. Aliqs trahit in cã corã ordinario suo: ⁊ dt ꝙ nõ vult rñdere: sed ꝙ dent ei inducie: qꝛ ad papã misit pro eodẽ negotio: dt lex ꝙ nõ est audiẽd⁹. vel summa est ista. ꝙ propter supplicationẽ factã principi index inferior non impedit procedere. ⁊ ob eã cãm appellans nõ auditur. secũdũ
Diuisio.
Bar. Et põt diuidi in duas partes secundũ duo dicta. in prima parte ponitur casus. in scđa prohibetur eius appellatio recipi. secunda ibi, ⁊ si ob eam causam. Lege. ¶ [Ordo litere est iste [desiderium] scilicet ꝙ expectetur [eius prohibetur audiri qui ideo causam agere frustratur] .i. frustrando differt. Hu. [qui dicit se libellum] scilicet preces continentem. Hugu. [principi dedisse ⁊ sacrũ] .i. imperiale rescriptũ expectare. [et si.] secunda pars patet. dicit autem hic gl. ꝙ hoc omnes intelligunt cũ nuntiũ misisset. sꝫ aliud est si in propria persona ⁊ ante citationem iter arripuit. vt extra. e. de appel. c. meminim⁹. ⁊ c. suggestum: Sed contra inducit. c. cum causam. extra. de offi. deleg. ⁊ in fi. contra. c. vt debitus. extra de appel. vbi vĩ haberi ꝙ missio nuntij vel itineratio non operet aliquid super quo dicit Archid. ꝙ cum permissum sit iura iuribus concordare: vt in. c. cum expediat. de elec. lib. vj. probabiliter dici potest: quod omnia iura remanent in suo statu: ⁊ etiã decretalis. vt debit⁹. ⁊ post multas opiniones quas recitat circa prefatam decretalem. vt debitus. dicit. Tu dic ꝙ detur: vt debitus. loquitur in iudice ordinario: ⁊ sic eam intelligunt Jo. Uincen. Host. ⁊ pe. de sam. ⁊ hoc indicat finis ipsius ips⁹ decretalis: ibi saluis ⁊c. ⁊ hunc intellectum ponit gl. que incipit: ⁊ si propterea. in prin.
Exponit literam.
Joannes. Uincen. Hostien. Petrus de samprana.

ver. ratio huius ⁊c. Alia vero iura loquuntur in iudicibus delegatis: ⁊ sic non se tangunt. Noli igitur esse iuris peruersor seu corrector: sed saluator: quoniam hoc non est sana doctrina sed peruersa.

1 ☞ Apostoli vnde dicantur.
2 Libelli refutatorij qui dicantur.

Post appellationem. Lex est vnica. ff. de libel. dimis. Et diuiditur in duas partes. in prima dicit: ꝙ interposita appellatione index a quo dꝫ tradere petenti aplos dirigendos iudici ad quem. in scđa ꝙ si index non tradat aplos appellanti nullũ preiudiciũ generetur ipsi appellanti. secunda ibi: sufficit. Lege textum. ¶ [Post litere dande sunt.] Nota ꝙ iste litere aliquoties ap-
Diuisio.
Exponit literam.
1 pellantur apostoli. vt. j. dicitur. † Et dicuntur tales ab apo. ꝙ est de ⁊ stolos: qõ est missio: qꝛ sunt quibus quis dimittitur de potestate alterius ad aliam superiorem quo ad illam causam ⁊ est nomen grecũ. hu. Et ex hoc dicuntur apostoli vt hic. ⁊ ff. de appel. l. j. Aliquando dicunt libelli dimissorij. qꝛ per eos apparet. ꝙ index appellationi detulit. ⁊ sic prosunt quo ad hanc cãm [a suo manu] .i. potestate ⁊ iurisdictione dimittit ⁊ ipsam ad illũ ad quẽ appellatum est mittit. vt. ff. de libel. dimis. l. vnica. item dicũtur litere dimissorie. vt. j. sequitur. ⁊ ff. de app. l. j. quandoq; dicuntur reuerentiales: qñ scꝫ propter reuerẽtiam superioris defertur vt in aut. de no. ⁊ extra. de appel. c. cordi. cũ gl. lib. vj. Host. interdũ dicunt libelli refutatorij. C. de app.
2 eos. §. super his † ⁊ sunt hi per quos apparet ꝙ index non defert appellationi: sicut alia scriptura dr refutatoria. C. de rela. j. l. ⁊. C. de appel. qñ nonnulli. Host. Aliquando dicuntur libelli appellatorij. C. de appella. l. si quis libellos [sensus] qꝛ verba formarum melius ponuntur in. §. sequenti transimus nũc [sufficit] scđa pars [petijsse.] Nota ꝙ si non petuntur non valet appellatio. i. renuntiasse videtur siue reputatur non appellans. vt. d. c. cordi. extra. de appel. lib. vj. ⁊ eo. titu. c. ab eo. [intra tempus] scilicet intra. xxx. dies. vt. j. ea. q. §. iudicib⁹. Hu. [si istanter ⁊ sepius] sufficit eos peti vno contextu ⁊ sepius, et instanter. extra de appel. cle. quamuis. licet de hoc dubitaret in decretali. ab eo. e. tit. lib. vj. Jo. de san. [⁊ si non accipiat] qꝛ index non dat. Hu. [contestetur] coram multis: ⁊ in presentia multorum testiũ. [constitutiones] .i. leges. Hug. idẽ est etiam obseruandum in petendis literis dimissorijs: quibus cleric⁹ absoluitur a iurisdictione sui episcopi. vt dist. lxxij. eps. item ⁊ in petitione pallij. vt di. C. prisca. [ne noceat] dic hodie; vt in predicta. cle. quis. hodie statutum est: ꝙ is a quo appellatur apostolos appellanti tribuat requisitus: ⁊ si non exhibuerit: ex tunc si forte in causa procedit inualidus ⁊ irritus est processus, nisi ipsi appellationi fuerit renuntiatũ. vt extra. de appel. lib. vj. vt. ŝ. vbi notauit Inno. ꝙ illud erat ius nomini. Et ꝙ dicit requisitus: dic scꝫ tunc demum illud obtinere cũ ipse index super hoc cũ debita instantia ⁊ loco ⁊ tempore congruo requisit⁹ eos expresse denegat. vel infra. xxx. dies malitiose aut negligenter illi tradere pretermittat. vt extra. de appel. lib. vj. c. ab eo. Archidia.

1 ☞ Innouari ꝙ nihil debeat post appellationem an sit semper verum.
2 Appellatio an debeat recipi vel non quis debeat cognoscere.

Appellatione. Lex est. ff. nil innouari pendente appellatiõe. l. j. breue est. summa. ꝙ appellatione pendente inter litigantes ꝑ iudicẽ a quo nihil est innouãdũ. Lege tex. ¶ [Appellatione siue non fuerit recepta] a iudice a quo appellatum est cum tamen deberet recipi. hug. qꝛ si manifeste esset friuola posset in causa procedi, ⁊ appellans condemnari. extra de appella. cum sit Romana. [nihil innouari] alius potest conueniri. ff. man. l. creditor. in prin. Arc. ¶ Pro plenio-
Exponit literam.
Questio.
1 ri intelligentia huius queritur † vtrum hoc sit semper verum ꝙ post appellationem nihil innouari possit. Et vĩ quod sic ex presenti ca. ¶ In oppositum vero arguitur qñ appellatio nõ debeat recipi ⁊ ea pẽdẽte potest fieri innouatio. vt. l. j. ij. ⁊. iij. ⁊ quasi per totum. C. quorũ app. non reci. rñdeo ꝙ ista lex q̃ hic ponitur habet aliquas exceptiones: sicut patet in glo. vbi ponuntur multi casus. vnde singulariter intelligitur quando appellatio de iure tꝫ. Nam si de iure non tenet quamuis interponatur tñ index procedet in cã. ⁊ ita aliquid innouabitur et immutabitur: puta cũ ille appellat: qui est verus cõtumax. vt
Opponit i cõtrarium.
Respõdet.

xxiij.q.iij.de illicita.item si appellans est in notorio crimine vt.c.cum sit romana.de appel.⁊.xxvij.q.j.si custos.item si appellat inuasor ecclesie:vt extra de appel.c.exquiritur.⁊.j.eo.§.sunt.gloss.⁊ in multis alijs casibus in quibus appellatio non tenet:⁊ tunc non habet locum quod hic dicitur:ar.ff.de appel.l.constitutiones.sunt preterea certi casus: vt notat hic Archi.ex Innocen.maxime in quibus post appellationem a se factam iudex exercet iurisdictionem suam.vnus est extra de appel.personas.alius est.e.titu.c.si duobus.alius est.eo.tit.cum teneamur.vbi de hoc per Innoc.item est alius in.c.qua fronte.eod.titu.Nam ibidem iudex qui detulit appellationi recepit cautionem nomine ecclesie ⁊ absoluit.Alius est in.c.ij.extra.de matrimo.contracto contra inter.eccle.⁊ ibi de hoc per Innocen.item alius casus fm Hostien.extra de appella.peruenit.vbi de hoc ipse nota.in alijs casibus secus fm Innocen.vt not.in prece.c.de matri.contrac.contra interdict.eccle.c.ij.

Arcbid. Innocen. Innocen.

Questio. Rndet.

2 quod est notabile.¶ Sed hic surgit questio † quis debet cognoscere an debeat recipi appellatio vel non.dic qd superior ad quem est appellatum.vt no.ff.nil inno.appel.pen.l.j.⁊ not.per Io.and.post Innocen.⁊ Hostien.extra de offi.dele.pastoralis.§.preterea.¶ Sed qualis erit hec cognitio. Nonne per hoc cognoscetur de iustitia appellationis.respondeo q hec cognitio an appellatio sit recipienda an non precedit cognitionem fiendam super iustitia vel iniustitia appellationis.et erit hec cognitio summaria: et potest fieri etiam parte absente.ff.de admini.tutorum.l.chirographis.§.j.⁊.ff.de appel.reci.vel non reci.l.si cuius.⁊.ff.nil inno.appe.pen.l.ista.fm Innocen.⁊ est vbi.s.⁊ no.bart.in.l.sciendum.de appel.reci.vel non.Io.de fan.Nota hic iuxta arcbid.q non solum innouata post appellationem a diffinitiua sententia interiectam debet semper exceptis casibus in quibus post sententiam iura prohibent appellare ante omnia per appellationis iudicem penitus reuocari:sed ⁊ ea omnia que medio tempore inter sententiam et appellationem:que post modum infra decennium interponitur ab eodem contingeret innouari: ac non post appellationem eandem innouata fuissent.vt extra.lib.vj.de appel.non soluz.vbi videas.Nam ibidem exprimitur quid iuris de his que innouantur post appellationem ante diffinitiuam sententiam interpositam.arcbi.

Questio. Io.de fan. Arcbidia.

1 ☞ Sententia pro parte potest rescindi.

Si quis.

§.est vltimus.in.l.vnica.ff.nil.inno.ap.pe.Casus est talis.si codenat⁹ ex plurib⁹ criminibus propter queda tm appellat:si talia sint grauiora ei⁹ recipit appellatio:⁊ pena differtur pro alijs.als secus.Et diuiditur in duas partes. In prima mouet questionem. In secunda soluit per distinctionem, secunda ibi:si quidem.Lege.¶ [Si quis propter quedam appellauerit] ar.q ab vna parte sententie potest appellari,† ⁊ sic sententia pro parte potest rescindi.arg.j.c.si quis in quacunq.⁊ arg.ff.de mi.l.et si.§.ex causa.⁊ extra de preb.c.dilectus.[Et si] scda pars.varius intellectus dat in gl.huius legis.Sed iudicio nostro iste est ver⁹ intellect⁹ q cu quis pro grauioribus appellat differeda est omnis alia pena debita minoribus:que impedire posset prosecutione appellationis.exepli gratia qs peccauit duob⁹ peccatis:ppter vnuz grauius meret depositionem.propter minus priuatione bnficij:ne priuat⁹ bnficio no possit prosequi appellationem.itez quis propter grauius meret decapitationem propter minus deportationem appellatione facta a prima differt pena deportationis siue carceris q2 impediretur a prosecutione appellationis facte a codenatione mortis.⁊ sic de similib⁹.¶ Sz hic surgit qo duplex.vna est quid si paria siue equalia sint illa propter que appellauit:⁊ illa propter que non appellauit.ad hoc rndet hic glo.q idem credit.s.q pena esset differenda.Uerum dicit Hu.⁊ Archi.q in casu vr:q statim apponenda sit pena cum non a grauioribus appellauerit nisi quis dicat ex humanitate differendam:quasi interim aliquid fieri possit quod eu liberet.ff.de adul.l.denuntiasse.§.fi.xj.q.iij.cum apud.secundu Io.de fan.⁊ Arch.¶ Secunda qo est posito q vnus sit condenatus de duobus criminibus quoru vtriusq pena est decapitationis:⁊ appellat a minori vtrum sit decapitandus secundum hanc legem rndetur.q huiusmodi lex non loquit de huiusmodi criminibus sed de illis que puniuntur citra mortem sicut ad exilium ⁊ huiusmodi.

Casus. Diuisio. Exponit literam. 1 Questio. Rndet. Questio. Rndet.

Forma.

§.est in quo quia superius dixerat: quod in libello est appellandu:⁊ q dimissorie litere instanter sunt petende:ostenditur nunc horum forma.Et diuiditur in quinq partes.in prima ponit formam apostolorum.in secunda formam appellationis ante sententiam.in tertia formam appellationis post sententiam.in quarta formam appellationis plurium.in quinta dicit appellationes fiedas in scriptis.secuda ibi:forma vero.tertia ibi:si vero.quarta ibi.si autem.quinta ibi:huius.Lege.¶ De forma apostolorum loquens ait.[Ego ⁊c.ab obseruatione iudicij dimitto.] Hoc addit gratianus ex se.cetera a legibus habuit.Hugu. [forma] secunda pars.hanc formam potius habuit ex consuetudine: q ex authoritate.Hu.[sentiens me grauari] supple ex tali causa als non valet.extra.de appe.vt debitus.⁊.c.cordi.e.ti.li.vj.[romanam sedem appello.] sic.lxxx.di.c.j.vbi de hoc et s.eod.c.iiij.⁊.v.[Si vero] tertia pars.[anno incarnationis mil.cv.] hic potest colligi quantum tempus efluxit ex quo liber iste conditus est.Sed credo dicit Hu.literam esse falsam cum non videatur tantum temporis efluxisse:q liber iste fuerit compositus.fuit enim compositus docente Iacobo Bon. in legibus:vel Alexandro in theologia.qui postea fuit Alexander tertius.Et hoc fuit anno millesimo.cl.vt ex chronicis pz vt etiam dicit glo.hic.[Et si autem duo] quarta pars. [in scriptis] quinta pars.si appellatio iudici,a quo quis appellat in scriptis porrigitur non potest ex eo q non fuit lecta coram eo rationabiliter impugnari.vt extra.de appella.c.appello.libro.vj.Arcbid.de istis formis vide plenius in summa Host.eo.titu.

Diuisio. Exponit literam.

Ad iudicium.

§.est in quo dicit.q catholic⁹ no dz appellare ad fidelitate alteri⁹ fidei siue infidele.Et hoc subiungit ideo,q2.s.e.§.anterioru.§.j.⁊ vltimo.dictu est q iudex ad quem debet esse alterius gradus ne per hoc crederetur q possit appellari ad iudice alterius fidei,dicit.q diuersitas gradus est attendenda in iurisdictione non in fidei diuersitate.q2 semper iudex ad quem debet esse maioris authoritatis,quam iudex a quo,non tamen alterius fidei. ⁊c.

1 ☞ Christiano an liceat appellare ad iudicem infidelem.

Catholicus.

Ad probandu qd dixerat in.§.pcedenti inducit hoc c.ex carthagineñ.concilio.iiij.sumptum in quo statuitur:vt excoicetur catholic⁹: qui ad alteri⁹ fidei iudice puocat siue appellat.Breue est.¶ [Catholic⁹.] Pro
1 pleniori intelligentia queritur.† Utrum liceat Christiano appellare ad iudice infidele.Et videtur q sic exeplo Pauli qui vt hr Actuu.xxv.ad cesare appellauit.¶ In oppositu vr litera pns.¶ Rndeo dom:q aut catholic⁹ pot habere iudice: ad quem appellet catholicu aut no.Si pot hre tuc est conclo.q no est licitu appellare ad iudice infidele.ista coclusio pz primo ex presenti.c.ij.patet.j.ad cor.vj.vbi apls reprehendit fideles,q ad iudices infideles recurrebant cu poterant hre iudices fideles,dicens no est inter vos sapies quisq q possit iudicare super fratre suu.sed frater cu fratre contedit in iudicio ⁊ hoc apud infideles.quasi diceret.q vbi hr iudex fidelis ad illu est recurrendu.Tertio et pz coclusio q2 infidelib⁹ sunt interdicta officia publica.C.de iudeis.l.vlti.⁊.xvij.q.iiij.costituit.Si vero appellans non pot hre iudice catholicu:sicut in terris in quib⁹ infideles presunt prouincijs, sicut in Alexandria.vbi soldanus preest,vbi sunt multi Christiani,tuc est coclusio q licite tunc potest appellari ad iudice infidele.pz conclusio exeplo pauli,q appellauit ad cesare.Hu.vero dt hoc intelligendu esse si xpianus infidele coueniat sub iudice infideli, vel qn iudex a quo fidelis esset sub infideli.Et ita pz rnsio ad rones.[Excoicet].i.ad aliqd tps suspedat,⁊ separet a coione sacramentoru quousq desistat a tali appellatioe.Lz em talis appellatio de iure non teneat:sicut nec principalis ca teneret.ar.xj.q.j.inclyta.tamen.sicut de facto appellauit.ita ⁊ de facto vult prosequi appellationem,vel si velit desistere siue non,tamé in penam illius peccati q appellauit precipitur q excommunicetur.Hugu.

Exponit literam. Questio. Opponit ⁊ Rndet.

Notandum.

§.est,⁊ est.vj.pars huius qonis,in qua probat:q ab arbitris non est appelladu:⁊ licet de arbitris dicat in hoc.§.superficialiter tm inducit canones qui loquuntur in iudicibus ordinarijs electis a partibus ex causa excepto.c.seq.quod intelligitur in arbitro.secundum Io.de.Arch.

1 ☞ Appellari quod non possit ab arbitris an sit licite constitutum.
2 Arbitrium est actus trium personarum exequentium compromissum.
Et an ab eo possit appellari.nu.9.

Arbitri

3 Arbitri si sint plures quomodo sit proferenda sententia.
4 Sententia arbitri si sit iniqua aut iniusta an sit aliquod remedium.
5 Laudum continens peccatuz per partes irremissibile est ipso iure nullum.
6 Iniquitas laudi si est notoria competit parti exceptio doli.
7 Laudum quando est dolosum competit exceptio alteri parti.
8 Arbitramentum debet reduci ad arbitriuz boni viri si pars parata est probare lesionem.

A Iudicibus.

Ad probandu qd dixerat inducit.c. hoc: qd est cocilij mileuitani:cuius coclusio est q a iudicibus s.arbitris prouocari.i.appellari non dz.¶ Sz p pleniori intelligentia capli.Querit sic p modu disputationis
1 sequentis.Utru† licite sit costitutu q ab arbitris iudicibus appellari non possit.Et vr q no:qm maius est vinculu ordinarie potestatis:q proprie electionis.sed a iudicibus ordinarijs est licitu appellare:vt pz per tota ista qone.ergo et ⁊ multomagis ab arbitris.¶ In oppositu est tex.presentis capit.¶ Rndeo dom.q arbitri ad pns sunt i duplici dria.qda em sunt q copromissarij vocant.⁊ volutate adeunt:⁊ de qb⁹ hic fit metio:de qbus loquedo ponit talis coclo.q ronabilr fuit istitutu: vt a talib⁹ arbitris appellari regulariter no possit:nec est sile de alijs iudicibus ordinarijs.Et ro est iuxta S.Tho.in.ij.ij.q.lxix.ar.iij.q2 ex pprio defectu.vel negligentia pcedit q aliquis sua sponte se alteri⁹ iudicio subijciat de cuius iustitia non confidat.Leuis et animi esse videtur:vt homo non permaneat in eo qd semel approbauit:⁊ ideo ronabiliter denegat subsidium appellationibus a iudicib⁹ arbitrarijs,qui no habent potestate:nisi ex cosensu litigantiu.sed ptas iudicis ordinarij non dependet nisi ex consensu illius qui eius iudicio subdit.sed ex authoritate regis ⁊ principis qui eum instituit:⁊ ideo contra eius iniustum grauamen lex tribuit appellationis subsidium.ita q etiam si sit simul ordinari⁹ ⁊ arbitrarius iudex potest ab eo appellari.quia videtur ordinaria potestas occasio fuisse q arbiter eligeretur:nec debet ad defectum imputari eius,qui consentit sicut in arbitrum in eum que princeps iudicem ordinarium dedit.hec sanctus Thomas.Alij dicutur arbitri qui de necessitate iuris habent assumi de quibus in.c.ab arbitris.de offic.delega.libro.vj.⁊ de talib⁹ est coclusio.q a talibus bene appellat: vt in predicto.c.iudicibus.
2 a scilicet arbitris.hu.hic nota † q arbitriu [a] est actus triu personarum exequentium compromissum. Nam exequetur inquirendo veritatem actor vt obtineat.reus vt absoluat scdm Azo.Sed hoc idem vt arguit Host.est in iudicio : vnde non plene diffinitur hic.¶ Secundo diffinitur iuxta Innoce.sic arbitrium est causa in dicendo voluntarie posita : et recepta.vel tertio sic fm Hostien.Arbitrium est potestas data alicui et recepta ad pronuntiandum in lite prout arbitro visum fuerit aliqua certa pena illata:⁊ certis terminis limitata.arg.l.diem.§.stari.ff.de arbi.¶ Quarto iuxta gloss.sic diffinitur Arbitrium est tertius actus personarum super ciuili questio
3 ne in iudicio contendentium.¶ Sed hic surgit questio † multiplex.prima si plures arbitri sunt quo modo sit proferenda sententia.respondetur q cum ab vno arbitrorum vel iudicu alijs presentibus et mandantibus scripta sententia perinde habetur:ac si simul ab omnibus etiam recitata.oportet tame quod is qui recitat: non vtatur verbis singularis numeri: sed pluralis:vt dicat nos tales arbitri vel iudices pronuntiamus ⁊c.licet in arbitris super electione seruetur contrarium.Nam pronuntio per verba singularis numeri est facienda vt notat ipse Hostien.extra de elec.in genesi.facit ad hoc extra.de arbi.c.si ex tribus.lib.vj.in fi.Arch.Sed tu dic:vt in.c.cuz ab vno.de sen.⁊ re iudi.lib.vj.vbi text.de hoc.¶ Alia questio
4 surgit hic† vtrum sit aliquod remediu si sententia arbitri sit iniqua aut iniusta.Et vr q non qm vt hic dr a iudicibus arbitris non lz prouocari.¶ In oppositum est glos.in presenti c.vbi ponit:q per exceptione doli potest remediari.⁊ Inn.in c.ij.extra de arb.dt:q licet contra sententiam arbitri non sit remedium ordinarium:tamen potest implorari officium iudicis:si sit iniqua.respondeo dicendum sub certis conclusionibus.Prima est Archid.qui ita dicit hic.Si ergo peto arbitrium corrigi:⁊ postea peto arbitrium excommunicatum debet iudex pronuntiare compromissum ⁊ arbitrium nullum.et sic in curia inquit romana fuit pronuntiatum sepius de mandato domini pape.⁊ ita tenet ⁊ seruat curia Romana.Na illa verba arbitratu boni viri in seruum non cadunt.ff.de verbo.significa.l.illas.sed ⁊ bona.⁊ excommunicatus est seruus peccati.j.eodem questio.vij.§.quia ergo pro hoc facit expresse qd no.compo.extra de electio.in causis.in glo.vlti.ver.sed quid si vnus.⁊ ibi videas Archidiaco.¶ Secunda conclusio que est Hostien.est quod si euidenter liqueat quod dictum arbitri iniquitatem peccati contineat ordinarius ex officio hoc emendari faciet.extra de arbi.c.ij.⁊.c.exposita.⁊ capitu.iij.¶ Tertia conclusio.si euidéter apparet de lesione partis.⁊ per cosequés de peccato:non est standum legi.l.legi diuine.§.stari.ff.de arb.sed standum est canoni.Et hoc intellige quado.j.x.dies a parte conquerente fuerit contradictum:alioqui contra.eodem titulo capitulo per tuas.Et dicit tenendum pro constanti: vt ipse Hostien.notat extra de arbitr.capitu.ij.⁊ hoc etiam innuit glo vt infra sequitur Archidia.Dicit etiam hic Uince.credo ⁊ ita vult curia quod si arbitrium continet iniquitatez sit corrigendum.extra.de arbitr.exposita.⁊ hoc ipse notat de elect.causam que.Nam vbi liquet de iniquitate ipsius:corrigeda est:vel quia arbiter per sordes vel per exceptioné doli mali vel de eo quod non spectabat ad eum: vel excessit arbitratus est.vel si contra acta manifeste condemnauit me intolerabiliter.hoc ita notat in predicta decreta.exposita.Archidia.Concordare videtur Abbas:qui distinguens de laudo extra
5 de arbitr.capitu.primo ponit certas conclusiones.† Prima quod si laudum continet peccatum per partes irremissibile tunc est ipso iure nullum: siue pronuntians fuerit arbiter siue arbitrator pro hac conclusione videtur facere illud primum.c.de arbi.secundum expositionem glo.in eo quod exponit absoluas id est,absolutum ostendas.ad idem capi.fina.de re.permu.⁊ hoc casu no est opus vt fiat reductio ad arbitriu boni viri:q2 quando ad arbitramentum est nullum potest iudex simpliciter pronuntiare nullum:vt est text.in dicto.c.fin.⁊ in capitu.examinata.de confir.vti.nulla enim lex nec aliqs superior potest sustinere cum peccato.vt in ca.fin.de prescrip.et xj.qo.iij.qui resistit.⁊ in.c.Iulianus.⁊.xl.dist.c.j.⁊ in hoc casu indubie non habet locum.§.stari.nec hoc casu procedit restrictio Hostien.dicentis.vt infra decem dies reclametur.quia potest reclamari quandocunque sicut sententia iudicis non transit in rem iudicatam ratione peccati imminentis:vt in.c.lator.⁊ quod ibi notatur.de re iudi.⁊ bona gloss.in capi.inter monasterium.eod.titul.¶ Aut laudum continet remissibile per partes quia solum tangit preiudicium bursale:siue pe
6 cuniarum: † ⁊ tunc si iniquitas laudi est notoria est secunda conclusio eius q non solum ex officio iudicis potest retractari:sed etiam contra executionem competit parti exceptio doli. patet conclusio.quia omnis iniquitas notoria habet dolum presumptum.vt in.c.j.⁊ quod ibi nota.de presum.
7 et in cap.creditor.§.lucius.ff.manda.† sed vbi laudum est dolosum competit exceptio alteri parti.vt in.l.iij.et in.l.non distinguemus.§.cum quidam.ff.de arbitris.nec etiam in hoc casu est curandum vt dicit de lapsu decem dierum respectu exceptionis quia exceptio doli semper potest opponi aut laudum non continet euidentem iniquitatem : et tunc debet distingui inter arbitrium et arbitramentum . Si est arbitra
b mentum [b] est conclusio.† quod tale arbitramentum debet re
8 duci ad arbitrium boni viri,ex quo pars est parata probare lesionem.vt in ca.veniens.extra de iureiuran.⁊ in dicto.c.per
9 tuas.⁊ ibi nota.Si vero sit arbitrium tunc est conclusio † qd non est remedium: sed opus est patientia.vt in dicto.§.stari.Et ratio est quia ex quo non constat de euidente iniquitate non presumitur dolus: ⁊ sic nullum remedium competit.imputet enim sibi qui omisso iudice voluit adire arbitrum.⁊ tantum de hac questione.[consensus] in causa ciuili. Secus in causa criminali vbi sufficit consensus rei.vt.xj.questio.capitulo iudices.gloss. Et sic patet responsio ad contraria capitula.

Questio. Primu ar. Opponit ⁊ Rndet.

a ¶ Arbitrium.Nota q arbitriu dr circa substatia styl⁹ circa ordinez. Bar.in.l.j.ver.querit hic gl.C.de sacrosan.eccle.Azo. Hostien. Innocen. Questio. Rndet.

Questio. Opponit. Respodet. Prima coclusio. Archid.

Compostellanus. Scda conclusio. Hostien. Tertia conclusio. Arcbid. Abbas. Prima coclusio. Secunda conclusio.

b ¶ Si est arbitrametu. Adde q arbitrametu non emologatur cursu dece dieru sicut snia arbitri pet.de anch.i.c.qntauallis.nu.12.de iureiuran.

2 ☞ Authoritas iudicum ordinariorum in potestate seculari accipitur ex lege diuina.
Et in potestate spirituali.nu.3.
Et etiam authoritas iudicum arbitrorum.nu.6.
Et etiam delegatorum.nu.7.
4 Differentia ordinarie potestatis in nouo testamento accipit ex sacra scriptura.
5 Gradus secularis potestatis accipitur ex sacra scriptura.
9 Ordinarius vtroq iure pot in se recipere compromissum du modo partes in eum sponte compromittant.
10 Compromitti non potest in iudicem ordinarium tanquam in arbitrum:bene tanquam in arbitratorem.
11 Delegatus an possit esse arbiter.

Quod de arbitris.

§.est in quo magister Gratian⁹ determinat

Diuisio. inquo casu intelligatur.c.precedens.Et diuiditur in quatuor partes.In prima facit quod dictum est.In secūda distinguit iudices ordinarios ab arbitris. In tertia distinguit puros arbitros a mistis.In quarta circa mistos ponit opinionē suā secunda ibi:iudiciū.tertia ibi:alij.quarta ibi:ab his.Pro pleniori intelligentia huius.c.queruntur duo.

1 ¶ Primum est vtrum ista differentia iudicum scilicet ordinariorum arbitrorum ꝛ delegatorū ex lege diuina sumat authoritatem.

8 ¶ Secundū est vtrū iudex ordinarius possit esse arbiter illorum quorum est iudex ordinarius.

Rn̄det. 1 *Prima cōclusio.* **Ad primum** respondeꝛ sub certis conclusionib⁹ Prima cōclusio† authoritas iudicum ordinariorū in ptāte seculari accipiꝛ ex sacra scriptura siue lege diuina.pꝫ ista conclusio.accipiꝛ enī ex illo Exod.xvij. vbi dꝛ.ꝙ Moyses electis viris strenuis decūcto Israel constituit eos principes ppl'i tribunos,ꝛ cēturiones:in quinquagenarios ꝛ decanos:q iudicarēt populū dei.¶ Scđa cōcl'o *Scđa ꝯclusio* 3 † authoritas iudicū ordinariorū in ptāte spūali accipitur ex sacra scriptura.pꝫ ꝯcl'o.qm̄ ex illo nuū.3.vbi ponitur gradus summi sacerdotis Aarō ꝛ minorū sacerdotū subministrātiū Aarō.vn̄ dꝛ functiꝙ sunt sacerdotio Eleazar ꝛ Ithamar coram Aaron.itē subministratio leuitarū ꝑm grad⁹ differētes. vn̄ ibi dꝛ dabis leuitas Aaron:ꝛ filijs ei⁹: qb⁹ traditi sunt a filijs Israel in ministerio.Et iterum ibi dꝛ quō filij Gerson erāt sunt principe Heliasaph.filr filij Raaphat erāt sub pncipe Heliasaph.ꝛ principes principum leuitarū Eleazar filius Aaron sacerdotis.¶ *Tertia conclusio.* 4 Tertia ꝯcl'o.† dn̄ia ēt ordinarie potestatis ī nouo testō accipiꝛ ex sacra scriptura.pꝫ cōcl'o.Et primo q̄tū ad distinctionē ptātis sacerdotalis.Nā sicut dꝛ i.c.in nouo.di.xxj.ꝛ hꝛ in gl.Luce.x.Et dt Hug.de sancto victore. *Hu.de sancto victore.* pſbyteri vicarij sunt.lxxij.discipulorum q precedebāt dn̄m in oēm ciuitatē ꝛ locū quo erat vētur⁹ ipse sicut dꝛ Luce.vij.epi successores apostolorū q eliguntꝛ a Deo.Luc.vij.ꝛ Matth.x. Summus pōtifex successor Petri cui cōmittiꝛ plenitudo potestatis in clauib⁹.Matt.xvj.tu es Petrus ꝛc.Et tibi dabo claues ꝛc.ꝛ vl'is cura regiminis.Joā.vl.si diligis me Simon Petre pasce oues meas.sub ptāte vero pſbyterorū est ptās siue ordo diaconorū:q in archidiaconib⁹ hn̄t iudiciariā ptātē qđ sumptū est.j.ad Ti.iiij.vbi post descriptionē epi dt diacones si bn̄ ministrauerint gradū bonū sibi acquirēt.¶ *Quarta cōclusio.* 5 Quarta cōclusio†grad⁹ secularis ptātis accipiꝛ ēt ex sacra scriptura.pꝫ cōcl'o.Ait enī Petr⁹ prima ep'la sua subditi estote omni humane creature ꝛc.siue regi tanꝙ ꝑexcellēti:siue ducibus tanꝙ ab eo missis.ꝛ ad Ro.xiij.dꝛ.Ois aīa ptātib⁹ sublimiorib⁹ subdita sit.Et ita pꝫ ꝙ ex nouo ꝛ veteri testō accipiꝛ authoritas iudicū ordinariorū : siue secularium siue spiritualiū. *Quinta cōclusio.* 6 ¶ Quinta cōcl'o†authoritas ēt iudicū arbitrorū qui cōi consensu litigantiū in iudices eliguntꝛ accipiꝛ ex sacra scriptura. vn̄ Exo.xxj.vbi lex dt de illo:q percutit mulierē pregnātē:q facit abortiuū sꝫ ipsa viuit : ꝙ si pt⁹ nondū viuificat⁹ fuerit i vtero subiacebit dāno q̄tū marit⁹ petierit ꝛ arbitri iudicauerint.¶ *Sexta conclusio.* 7 Sexta cōcl'o † authoritas iudicū delegatorū ēt colligiꝛ ex sacra scriptura.pꝫ cōcl'o.hꝛ enī Exo.xxiiij.ꝙ ascendēs Moyses in montē senioribus ait.habetis Aaron ꝛ hur vobiscum.Si quid natum fuerit questionis referetis ad eos.et ex abdia propheta.vbi diciꝛ auditū audiuimus a dn̄o legatū ad gentes misit.

8 *Primū ar.* **Ad secundum** sic procediꝛ.† Et vꝛ ꝙ iudex ordinari⁹ siue ēt delegat⁹ nō possit esse arbiter eorū quorū est ordinarius in causa:in qua habet iurisdictionem ordinariam primo ex.§.tria.ver.cognitores.iij.q.vij.vbi in fine ita dicitur.si qs vero iudex sit arbitriū suscipere eiusdē rei:de q̄ iudex ꝛ in se cōpromittere iubere phibeꝛ. *Opponit ꝛ Rn̄det.* ¶ In oppositū est gl.hic.¶ Rn̄deo dōm ꝙ i hac 9 materia triplex occurrit opinio. *Prima opi.* Prima est:† vt ordinarius vtroꝗ iure tā ciuili q̄ canonico possit in se recipere compromissum dūmō ptes in eū sponte cōpromittāt.Et hāc opinionē sequiꝛ hic Jo.in gl.dicens *Joannes.* ꝑm canones.credo ꝙ ordinari⁹ ꝛ delegat⁹ pōt esse arbiter.de ordinario pꝫ extra.e.cū tpe.ꝛ extra de elect.cām.de delegato ptꝫ extra de presum.c. literas.et c.vlt.ꝛ extra de preb.nisi idem Jo.super.§.tria.j.iij.q.vij.vbi narrata opinione contraria sic ait.Ego credo ꝙ ordinarius nō possit esse arbiter.Nunꝙ enim precise inuenies ꝙ ordinarius possit esse arbiter.sed vbiꝗ dꝛ.ꝙ non pōt cogere ptes vt in se cōpromittāt.vn̄ licite in eū cōpromittiꝛ volētib⁹ ptibus. vt.ff.de tut.ꝛ cur.l.iiij.§.ptor.in fi.hec Jo.hanc opi.sequitur *Goffredus Vincen. S.Thom.* Goff.vincē.Ber.in gl.in pdicto.c.cū tpe.Phi.ꝛ Jo.Andr.ꝛ q̄si opi.canonistarū vꝛ esse opinio S.Tho.ij.ij.q.lxix.art.iij. in rn̄sione ad scđm.¶ *Scđa opi.* Scđa opi.est vt de iure ciuili nō posset esse ordinari⁹ arbiter.licet bene de iure canonico.Ista opinio est Inn.qui in.c.ex parte.extra.de arb.super ver.debuisti cognoscere.dt ar.ꝙ ordinari⁹ pōt esse arbiter.vt.s̄.eod.cū tpe.ꝛ hoc ꝑm canones.ꝑm leges aūt secus.ff.de arb.l.sed si seruum. *Innocen.*

10 ¶ *Tertia opi.* Tertia opinio est : † ꝙ in ordinariū iudicē nō pōt cōpromitti tanꝙ in arbitrū.nec iure ciuili nec canonico:sed bn̄ tanquā in arbitratorē.Et istam opinionē sequnt⁹ est hic Hug.q sic ait super ver.sue ditioni.Hoc ideo dꝛ:qꝛ iudex ordinarius aliquorū nō pōt esse arbiter eorū:nec ipsi pn̄t cōpromittere in eū:ꝛ si sponte vel coacti cōpromittunt non tꝫ cōpromissum:ꝛ si daꝛ sn̄ia non tꝫ nec dāda est pene prosecutio.vt.iij.qō.vij.§. cognitores.l.si qs iudex sit.sꝫ amicabiliter bn̄ pōt iudex ordinarius cōponere inter eos in cā in qua est iudex:si volūt ꝛ cōsentiunt.Et dt ꝙ iura videnꝛ velle posse in iudicē cōpromitti loquunꝛ non in arbitro:sꝫ in arbitratore.Lauren.sequnt⁹ est *Laurētius* hāc opi.ꝛ etiam Host.extra de arb.cū tpe.hec opinio quantū ad illam partem in qua dicit: ꝙ iudex ordinarius possit esse arbitrator ꝛ in eum vt in talem possit compromitti verissima est:ꝛ cōiter teneꝛ:ꝛ videtur probari de iure ciuili in auꝛ.si vero contingit.C.de iudi.de iure canonico non est dubium:vt in c.causam.de elec.Hoc etiam est verum in delegato:vt probatur in capitu.nisi.de preben.Quantum vero ad aliam partē: in qua dicit quod non possit ordinarius esse arbiter non tenetur.imo quod de iure canonico possit esse quasi omnes canoniste tenent:quam etiam Archidia. tenere videtur super *Archidia.* ver.suppositi.qui ibi supplet maxime:hanc etiam opinio.se- *Abbas.* quitur Abbas in predicto.c.ex parte.et in cap.cum tempore. *Ad argu.* Et ad istam nos inclinamur.¶ Ad rationem in oppositum respondetur.ꝙ per illam legem non prohibetur nisi ꝙ iudex ordinarius non compellat partes in eum compromittere nō ante quoniam si partes vellent possunt in eum compromittere.Et hec de ista questione.Lege textum.¶ *Exponit literam.* [Qđ de arbitris iudicum]secunda pars.[ab apostolico] vel ab alio quia episcopus potestatē habet a metropolitano:ꝛ metropolitanus a primate.Hugu.[arbitrarij.Nullam potestatem] saltem super eos qui in se compromittunt.Hug.[horum]tertia pars 11 [ordinarij]secundum canones dicit glo.† credo quod delegatus ꝛ ordinarius possit esse arbiter.vt supra inductū est.[Ditioni].i.iurisdictioni.Hu.[suppositi] subaudi maxime.vt expresse colligitur.extra.de arb.c.ex parte.ꝛ in.c.a nobis Arch. [valebit]dicit gl.ꝙ hoc falsum est.Et idem sentit Hu.ꝛ lau. qꝛ a compromisso non potest appellari siue alias sit iudex siue non.ꝛ sic sanctus Tho.videtur dicere contrarium vbi.s̄.circa.c.a iudicibus.

Sane. Inducit magister hoc.c.ad probationem eius qđ dixerat ꝛ est sumptum ex concilio tertio carthaginensi:vbi est conclusio.ꝙ a iudicibus qui eliguntur cōi consensu appellari non licet.Breue est.Lege.¶ [Sane]istud.c.varie exponitur *Exponit literam.* iuxta triplicem intellectū siue casum qui assignatur de eo.primus est papa volēs delegare causam aliquorū proposuit eis: vt ipsi eligerent sub quibus velint esse ipsi eligunt tres papa committit illis causam duo ex istis pronuntiant:est cōclusio quod ab istis licet eligantur consensu partium potest appellari non quia sint arbitri:sed qꝛ delegati:vt.j.e.§.iudicib⁹. Et hunc casum tangit Hug.Et hunc intellectum sequiꝛ Jo.de.dicit enim.ꝙ hoc.c.loquitur siue intelligatur de iudicibus electis:a quib⁹ appellatur.Et idem dicunt secundum eū duo.c.seq.Et tunc dic numero:qꝛ tres erant:ꝛ duo tulerunt sn̄iāꝫ.ꝛ ita tꝫ.ff.de re iudi.duo ex tribus.Arch.hoc intellige si terti⁹ erat presens.licet contradixerit.secus si absens.vt in.d.l.duo ex tribus qꝛ altero absente sententia lata non valebit:q̄uis si presens esset ꝛ contradiceret valet sententia lata a maiori pte. Et est ratio.quia sententia absentis sententiam presentiū potuit trahere ad se.vt etiam dicit Hos.Et sufficit si vnus alijs presentibus et mandantibus pronuntiet.extra.de re iudi.cuꝫ ab vno.de quo dic vt ibi.Sed caueat pronuntians dicit Hostien.quod non singulariter dicat.Ego talis.sed in plurali pro- *Hostien.* nuntiet dicens.Nos tales.ꝛ sic.ff.eodem,item si vnus.§.finali. Alius intellectus est.Septem episcopi debent esse in causa presbyteri:illum condemnant:ille condemnatus infra decem dies vult appellare:non potest omnes simul vel maiorem vel mediam partem illorum inuenire dicitur hic.quod potest appellare minore parte.scilicet quia a tribus:vel duobus:vel ab vno eorum.ꝛ tunc dic a paucioribus quam sint absentes.hug. Tertius casus aut intellectus.septem episcopi tractauerunt causam epi:quinꝗ condēnarunt eum:ꝛ duo absoluerunt bene potest appellari ab illis.v.licet minor si numerus quam fuerit constitutum ad diffiniendum.et tunc a pauciori numero quam

q̄ fuerit constitutū:qꝛ septē erāt constituti[appellari]subaudi maxime cū appellatio sit tempore peritura:non debet expectare coniudicem.ar.ff.de admini.tuto.tutor qui.§.j.ꝑm Lau. Archi.Hodie habes ꝙ si sunt plures iudices:a quib⁹ sit appellandum nō est necesse ꝙ coram omnibus simul appelletur maxime si omniū copia simul haberi non possit.extra de app. in cle.j.tn̄ forte fuit mens gl.ꝙ si sunt tres delegati tn̄ clausula appellatione remota eo ipso ꝙ duo procedunt sine ipso tertio:ꝛ intellige vbi non est clausula.si nō omnes potest ab illis appellari.Jo.de fan.

1 ☞ Episcopus an conuenienter deleget causam episcopo.

Placuit. Ad idem est.c.hoc sumptū ex cōcilio mileuitano:cui⁹ capituli casus iuxta Hugut.siue summa siue cōcl'o est ꝙ eps a subditis vt suspectus recusat⁹ deputabit partibus delegatū:quē elegerint a quo si appellari contingat appellabiꝛ ad primatem:vel conciliū sue prouincie:vel ad papā. scđm q̄ duo dicta pōt diuidi cap'lm in duas partes.scđa ibi: *Diuisio.* quod si.Lege.¶ [Placuit a iudicijs]futuris.Hu.ꝛ Arch. *Exponit literam.* [questi.]non per appellationē:sed per recusationem quia eos habent suspectos.Hug.questi.ergo qꝛ suspecti vicini epi forte nō erat metropolitan⁹.ꝛ ideo forte pꝛuinciales epi supplent *Questio.* 1 defectū metropolitani.gl.¶ Sed hic surgit questio† vtrū cōuenienter eps epo cām deleget.ꝛ vꝛ ꝙ non.qꝛ par parē non vꝛ posse delegare.extra.de elec.cū innotuit.¶ *Rn̄det.* Rn̄deꝛ iuxta Hu. ꝙ imo par hn̄ pōt delegare parē volentē:sed inuitū nō [adhibiti].i.electi.Hug.[ab eis]scꝫ litigatorib⁹.Hu.[ex cōsensu] i.volūtate eporū:q volūt ex q̄ recusanꝛ ꝑm hu.[vel ex ꝯsensu] i.commissione:ꝛ sic vꝛ intelligere Jo.si qđ videanꝛ eius gl.hic posite.[Qđ si]scđa ps.[ad africana]qđ ideo dt:qꝛ hoc concilium fuit ibi celebratū.ꝛ ideo sic specialiter statuit.hu.¶ Sed *Questio. Rn̄det.* hic surgit qō quare non appellant ad delegantes.rn̄deo qꝛ habent eos suspectos.ꝛ gn̄aliter vbicunꝗ delegans habeꝛ suspectus:vel est recusatus tanꝙ suspect⁹:non appellabiꝛ ad ipsuꝫ sed ad maiorem iudicem vel concilium.Hug.vn̄ gl.dt hic.casus vbi non appellaꝛ ad delegantē.hoc ideo qꝛ est suspectus. [ad transmarina].i.ad aliena iudicia.Archi.[cōionem suscipiant].i.suspendatur ad tempus a communione sacramentorum.Nā ob hoc non deponetur nec dꝫ excōicari vt cesset a tali appellatione qꝛ nulli⁹ est momenti.Hug.Aliqui volūt sic intelligere hoc capitulū:scilicet ꝙ si cleric⁹ conqueriꝛ de iudicio sui episcopi:potest appellare ad vicinos episcopos in cōcilio congregatos.qꝛ illi insimul collecti faciūt mai⁹ tribunal.Sꝫ hoc vt dicit Hug.non est verum:nisi metropolitanus intersit presentiali authoritate:alias enim episcopi per se congregati vel considerati nil possunt statuere de aliquo episcopo vel clericis eius:nec eorum superiores.Preterea litera ista contradicit vbi dicitur adhibiti ex consensu suorum episcoporum. Hug.nisi forte hec exceptio refertur ad finem capituli.Nā de illo loco:ꝛ quolibet alio ad sedem apostolicam appellatur.vt xxxiij.q.iiij.sicut excellentiam.ꝛ.ix.qō.iij.cuncta.Hug.vel intelligatur quod omisso medio potest appellari ad sedem apostolicam.

Is autem. §.est.ꝛ sunt verba Gratiani:in quo dt ꝙ appellans non debet remitti ad eum a quo appellauit.vt.j.e.§.ab eo.[remitti]inuitus sed voluntarius remitti potest.Hug.

1 ☞ Casus quatuor in quibus appellans remittitur ad illū a quo appellauit.
2 Delegatus pape ꝛ episcopi iudices ordinarij si dissentiāt cui sententie sit standum.

Casus. **Si episcopus.** Ad idē sequitur hoc.c. sumptū ex concilio sardiceñ.Casus huius cap'li est talis.eps accusatus corā epis sue prouincie dānat⁹:ꝛ a suo gradu deiectus est ab illis appellauit ad papā dubitatū fuit in concilio sardiceñ.nūqd cā appellationis esset remittēda ad eos : a qb⁹ fuit appellatū vel ad q̄s vbi forte papa p se nō vult cognoscere rn̄det cōciliū.ꝙ si papa appellationē receperit:poterit eam cōmittere epis prouincie vicine de qua erāt epi a qbus est appellatū:q eā determinent.ꝛ vbi hoc petierit appellās poterit papa aliquos de suo latere delegatos mittere qui authoritate pape cū epis dicte vicine prouincie iudicent,quod totū erat *Diuisio.* in ipsius pape arbitrio.Et ꝑm hoc pōt diuidi hoc.c.in duas *Exponit literam.* ptes.scđa ibi:ꝙ si is.Lege.¶ [Si eps.deiecerint.] credo hoc esse factum speciali authoritate dn̄i pape:alias non liceret.vt iij.q.vj.q̄uis.ꝛ.c.accusat⁹.Hug.ꝛ Archid.vel dicatur:ꝙ hoc capitulū loquiꝛ de suspensione q̄ preter cōscientiā pape pōt inferre epo metropolitan⁹ tn̄ p se nedū cū cōcilio.arg.dis.xij.de his.ꝛ.xij.q.iij.qꝛ cognouim⁹.ꝛ.xliiij.di.placuit.hu.[reuoceꝛ.] vj.q.iiij.si qs eps.S.Sꝫ ibi soluiꝛ in sequēti.§.hug.[dignetur] mittendo eis cām appellationis.ꝑm pet.Arch.[finitima].i. propinqua.ꝛ est cōculcatio verborū.Hug.[altera]ꝑpter hoc allegaꝛ.c.qꝛ nulli⁹ dꝫ remitti ad eū a quo appellauit.j.iiij.q.ij. ab eo aūt.qđ intelligo inuit⁹.qꝛ voluntari⁹ pōt Hug.ꝛ extra 1 de appel.accepta.¶ †Sed hic nota quatuor casus in quibus appellans remittiꝛ ad illū a quo appellauit.prim⁹ est qn̄ iniusta fuit appellatio:tūc in vindictā remittend⁹ est ad primū iudicē.extra de do.ꝛ cōtu.put.¶ Scđo qn̄ appellans hoc ipsuꝫ petit a papa.extra de spon.c.veniens.¶ Tertio qn̄ appellat⁹ prosequiꝛ appellationē:ꝛ non reliquus.c.j.extra de eo q cogn. consan.vxo.sue.¶ Quarto qn̄ papa de cā sententiauit:ꝛ executionē sn̄īe delegat iudici:a quo fuit appellatū.extra de preben.referēte.ij.q.j.notū.[diffiniant].i.cōfirment, vel infirmēt sn̄iam ꝑm Bertran.qđ dic:vt legiꝛ ꝛ no.extra de in inte.restit. *Bertran.* ex literis.in fi.Arch.¶ [Quod si]scđa pars.[Qui rogat].i. is qui appellauit ad papā.Arch.[monuerit].i.rogauerit[presbos].i.delegatos alias presbyteros.Archid.erit in potestate eius scꝫ pape.ꝛ vt habeant ēt authoritatē persone illius.ar.ꝙ si quis obtinet locū alteri⁹ eius reuerentia.ꝛ excellentia gaudere dꝫ.ar.dis.xciij.pcipimus.ꝛ.xciiij.valde.ꝛ.xcvij.nobilissimus.ꝑm Hug.ꝛ extra de off.deleg.sane.Arch.Et tunc pōt p aliū:qđ per se nō pōt.vn̄ subditus epm suspendere ꝛ deponere pōt.cū fungiꝛ vice ap'li.arg.dist.lxxiiij.honorat⁹.[epos cōprouinciales].s.de vicina pꝛuincia:nō de illa vn̄ erāt epi a quibus appellauit.Hug.[iudicauerit] .i.visum fuerit Archid. 2 ¶ Sed surgit qđ q̄ moueꝛ in glo.† si delegat⁹ pape ꝛ isti epi q *Questio.* videbantur iudices ordinarij dissentirent cui sentētie standū *Respōdet.* esset.Ad hanc rn̄det Archi.dicens in hac questione videꝛ qđ sententie delegati standum esset.quia papa eius personā elegit.ar.extra de offic.deleg.cū causa.ꝛ maxime hic:vbi est delegatus missus a latere pape qꝛ sententia dignioris dꝫ preferri.ff.de pact.l.maiorem.Sꝫ.P.dicit tutius esse:quia vtrinsꝗ sententia penderet donec competens iudiciū alteram confirmet.ar.ff.de re iudi.l.duo iudices.vt cū hoc sit natura delegate iurisdictionis:ꝙ cū diuerse sententie ferunꝛ pēdeat vtraꝗ: donec superior alterā cōfirmet.Et ideo vꝛ ꝙ in eo casu illud pēdeat ex arbitrio delegātis.ar.c.si.extra de re iud.ꝛ supposito ꝙ sint ordinarij qꝛ ibi ordinaria est iuncta delegate.dōm ꝙ sequatur naturam ipsius delegate:tanꝙ magis dignum trahat ad se min⁹ dignū.ar.c.quod in dubijs.ꝛ extra de consecra. eccle.vel alta.ꝛ.ff.de rei ven.que religiosis.Licet enim ordinaria iurisdictio sit firmior,tamen delegata est dignior.ar.c.sane.extra de offi.deleg.secundū Pe.cuius sententia approbatur.Jo.Archidia.

Arbitrarij. §.est.in quo magister Gratianus prosequitur distinctionem suam.Hug.et respicit.§.qđ de arbitris.s̄.ea.in ver.horū.vbi dixerat.ꝙ alij erāt ordinarij ꝛ arbitrararij.ꝛ de his est ꝑsecutus.Item dixerat ꝙ alij erant arbitrarij tn̄ : ꝛ de his hic prosequiꝛ dicēs,ꝙ arbitrarij tantum sunt qui nullā legitimā potestatē.i.ordinariam prius acceperūt ex toto vel saltē quo ad cām in qua sunt arbitri.Hug.[non lꝫ]nisi sint delegati.ꝛ hoc propter vtilitatem iudicis ꝛ propter metū signorū.ꝛ qꝛ arbitriū non proprie dicitur sententia ꝛ ꝑm leges ꝛ non appellatur nisi a sententia. Hu.[qꝛ eis].s̄.ea.q.a iudicibus assignata est ista ratio a sancto Tho.ꝛc.

Si vero. §.est in quo iuxta Archid.incipit.vij. pars huius questionis:in qua ponit sex casus in septem capitulis sequentibus:circa materiam appellationis qui particulariter assignabuntur in litera secundum Joan. de.Archid.Dicit autem in hoc.§.ꝙ si in causa appellationis sententia fuerit retractata hoc non oberit iudicibus : qui illam tulerunt nisi per inimicitiam vel per pecuniam corrupti id fecerint.

1 ☞ Iudex potest defendere suum processum siue sententiam.
2 Presumere semper debemus aliquem recte fecisse quando facit aliquid quod ex officio tenetur facere.

Hoc etiam. Ad probandum quod dixerat iducit magister hoc capitu.quod est sumptum ex concilio.iiij.carthagineñ.in quo manifeste ponit illā sententiā.Lege textum.¶ [Hoc etiam]multa iam statuta erant in concilio ꝛ *Exponit literam.*

postea fuit statutum:qđ hic dr.[Ad ecclesiasticos]arg.ꝙ non est appellandum ab ecclesiastico iudice ad seculařē nec ecōuerso.s.eo.placuit.⁊ di.x.qm̄ idē.Hu.[maior.]ar.ꝙ ad maiorē est appellandū.Hu.de hoc.s.e.anteriorū.§.j.[non eis obsit]quātum ad hoc:ꝙ puniantur:nulla enim iniuria fit illis per appellationē.C.de appel.l.a iudicib⁹[soluta sñia]p expositionez secundū quosdā:vel ipso iure ꝑm alios.[qr nō datur actio]in factum ex ea:cū non sit translata in rem iudicatā.Archi.[nō
1 potuerunt]ex hoc dicit Host.†ꝙ si iudex vult defendere suū processum siue sñiam ꝙ pōt.qr eius interest.ad idem extra de rescr.c.j.Et ibi ēt no.de quo ēt no.ber.extra de appel.c.cū spāli.in gl.sed qualiter.⁊ est expressum.s.e.quoties episcopi.iuxta fi.⁊.j.eo.si autem.de hoc etiam not.extra.de sent.excom.sacro.
2 ibi videas.Arch.[conuinci]ar.†ꝙ si quis facit aliquid qđ ex officio suo tenetur facere semper debemus presumere eū recte fecisse:nisi probetur contrarium.ergo quāuis iudex iniquam ferat sententiam nō tamen punietur inde:nisi probetur quod odio vel gratia hoc fecerit.argu.xj.q.iij.si episcopus forte.et di.xiiij.nerui.[cupiditate]vel metu.xj.q.iij.quatuor. Lau.et Archidiaco.

Queritur. §.est in quo incidenter Gratianus iterserit qōnē vtrū iudex a quo appellatur postea possit esse iudex in eadem causa in qua est ab eo appellatū.Et respondetur authoritate sequētis.c.ꝙ nō. hu.Lege.
Exponit literam.
¶[De hoc]scz iudice.⁊ est scđa pars huius.vij. partis questionis.Jo.de fan.

1 ☞ Judex a quo ante sententiam appellatur an possit esse testis in eadem causa.⁊ nu.3.
3 Judex deposito officio ante finem litis an possit esse testis in eadem causa coram alio iudice successore eius.
4 Judex a quo appellatur in aliqua causa an possit esse aduocatus in eadem causa.
5 Judex a quo appellatur si interim succedat loco illius ad quem fuit appellatum an debeat cognoscere de causa appellationis.
6 Procurator an possit esse testis.

Statuendum. Ad hoc inducitur.c.hoc ex concilio. v.carthagi.sumptū.Sūma est:q fuit iudex:assessor vel aduocat⁹ in principali causa non pōt esse testis in causa appellationis.Et diuidit in duas partes.in prima dt id qđ dictū in scđa ꝙ cleric⁹ non est ad testimoniū cogendus. scđa ibi nulla.Lege.
Diuisio.
Exponit literam.
¶[Statuendū]ista litera sic est construēda ꝑm Hug.⁊ sequit eū Archid.[statuendū]est vt non liceat alicui clerico vel laico:q in ecclesia].i.corā ecclesiastico iudice [voluerit agere]quālibet cāz [iure apostolico].i.canonico qđ ab apostolis primo incepit[imposito]ecclesijs scz vt eo regātur ⁊ disponant ecclesie,⁊ scđm illud ecclesiastice cause tractentur.⁊ terminent.[Et forsan decisio clericorū].i.iudicū.i.sententia q̄ ferūt clerici de causa cognoscentes[displicuerit vni pti] ⁊ sic appellabit.vel construe sic.vni pti clericorū puta qñ plures litigant ex vna pte[non liceat]inquantū q hoc egit [denotari]eum clericū:si est in litera denotari:sicut est in decreto nostro.[passiuū] ordo constructionis est reiectus ⁊ continu⁹ [⁊ qui]legitur infinite pro qcunqꝫ sensus tñ non mutat vt q.i.quicunqꝫ.⁊c.[Liceat]eū clericū denotari ad testimoniū:q in ea cā fuit[pses].i.presidiū ferēs scz assessor vel aduocat⁹ qr in ea causa in qua patrociniū prestitit testis esse non vz.vt.iiij.q.iij.testes.Hug.⁊ extra de test.Ro.lib.vj.vbi de hoc.⁊.eo.ti.cū a nobis.Arch.[Cognitor].i.iudex.⁊ ea est ratio quare h fuit statutum de aduocato ⁊ iudice seu assessore.aduocatus enim tantū alteram partem defendit.ergo si in eadem cā postea esset testis presumeretur vt memor sue aduocationis illam partem foueret.similiter si iudex vel assessor postea esset testis in causa illa presumeretur ꝙ vellet tantum illam partem fouere pro qua dedit sñiam sz testis pro vtraqꝫ parte dz stare ⁊ ferre testimoniū.vt.xiiij.q.v.non sane.Et eadē rōne.nec aduocatus potest ibi esse iudex:qr vellet ferre sñiam tantum pro illa parte quam defendit cum iudex inter vtramqꝫ partem recto tramite debeat procedere.vt.xiiij.q.v.nō sane.¶Sed hic surgūt
Questio. 1 plures questiones.prima est † vtrum iudex a quo ante sententiam appellat possit esse testis in eadē cā.Ad hanc respondet
Rñdet. iuxta Hug.ꝙ non.Et ratio est:qr solet iudex indignari quando appellatur ab eo.Preterea forte iam concepit pro qua pte ferret sententiā:⁊ multū presumitur ꝙ contra appellantez volebat sententiare.Et ideo non pōt in ea causa esse testis: qr presumeretur ꝙ corruptū ⁊ falsum ferret testimonium.¶Se
Questio. 2 cūda questio est † vtrū iudex prohibeatur testificari in qbuscunqꝫ alijs circa predictā causam factis in eius psentia:⁊ rñdet iuxta Hug.ꝙ solū prohibet esse testis in negotio pncipali in alijs eñ vt de facto suo.s.de sñia lata : de instrīs ibi corā eo exhibitis:de allegationibus:de attestationibus:de confessionibus alterutri⁹ ptis:⁊ de ceteris pter principale negotiū hñ potest testificari:si ibi dubitet.⁊ ita intellige pñs caplm vt no. extra de test.cū a nobis.in tertia gl.Et idē sentit Jo.an.extra de testi.dilecto.super gl.iij.⁊ gl.extra.de testi.Roma.lib.vj.in
Rñdet.
Jo.and.
3 scđa gl.post mediū.¶Tertia qđ est† vtrū iudex deposito officio añ finē litis possit esse testis in eadē cā corā alio iudice successore eius.rñdet iuxta Arch.hic ꝙ sic:vt pz extra.de testi.c. dilecto.⁊ in cōcordantijs ibi positis:vbi notat Bar.ꝙ hoc.c. loquit de iudice qui cognoscit de cā:de hoc not.C.de arbit.l.ne
Questio.
Respōdet.
4 in arbitris.§.si aūt.vbi vide Arch.¶Quarta qđ est† vtrum iudex a quo appellat in aliqua causa:an posset esse aduocatus in eadē causa.rñdetur iuxta Hugu.ꝙ sic.qr cum non inueniat prohibitum satis inde tum esse concessum.¶Quinta questio
Questio.
Rñdet.
5 † vtrū si iudex a quo appellatur interim succedat loco illius ad quē fuit appellatū debeat cognoscere de causa appellationis respondetur iuxta Hug.ꝙ nō:qr tanquam suspectus pōt recusari ēt in alijs.vt extra de app.c.proposuit.⁊ cā.preterea.
Questio.
Rñdet.
6 ¶Septima questio. † vtrū pcurator possit esse testis.rñdet ꝙ nō extra de test.Ro.lib.vj.qđ intellige:si fuit procurator in cā:vt ibi.Secus si fuit tm̄ procurator ad impetrandū vel ad certum articulum tantū:aut super alio defuncto poterit esse testis.ꝑm Fran.⁊ no.Jo.an.in.d.c.Romana. Jo.de fan.[Et nulla.] scđa pars.qr de ista materia:an quis teneretur ferre testimoniū satis disputauimus in pricipio quarte qōnis hui⁹ scđe cause:pauca sunt hic dicenda.dōm est ergo.ꝙ regulariter verū est ꝙ clerici non debent cogi ad ferendū testimoniuz in casibus tñ certis sic:vt gl.satis explicat.⁊ hoc authoritate suorū superiorū:vt puta cū timeret de magno scandalo.quod oriatur ex defectu testimonij.aut cū alr veritas sciri non posset:vel cum est fama si clerici illi sciant:⁊ dicant se scire:⁊ nolūt inde testificari:cogendi sunt per suos superiores:vel exponit nulla pulsetur a ciuili iudice.vt.xj.q.j.testimonium.vel intelligitur in eo casu:in quo loquit pñs caplm.s.ꝙ nullus dz cogi ad testimonium in ea causa in qua fuit preses vel cognitor : et est dictum per reduplicationem.i.nulla persona cuiuscunque clerici pulsetur ad testimonium dicendum in ea causa in qua fuit preses vel iudex.
Questio.

Ab eis. §.est:⁊ est tertia pars hui⁹ septime partis in qua ostendit non posse tertio appellari.

Si autem. Ad probandū qđ dictum est iducit hoc caplm ex cōcilio africano.qđ pōt exponi siue intelligi ꝑm duplicē intellectū.vnus intellect⁹ est:ꝙ a iudicibus tertio datis super eisdē articulis nō lz appellare.Et iste videt esse intellect⁹ Gratiani.Ali⁹ intellect⁹ est:ꝙ ab arbitris nō lz appellare:vt.s.e.a iudicib⁹.⁊.§.arbitrarij.Et ita exponit ꝑm duplicē intellectum.Lege.
Exponit literam.
¶[Si aūt pvocatū]iam scđo ꝑm gratianū.⁊ tūc iudex ad quē est appellatum vt papa de volūtate partiū:delegat causam aliquib⁹ iudicib⁹:a quib⁹ nō pōt appellari.[eligat.]scz iudicē ad quē appellatū est[cōsentiēte] ⁊ causam illis delegāte.hu.⁊ Archi.[nulli liceat prouocare]qr iam ab vtraqꝫ parte bis est appellatū. Hu.vero dt hic. Ego aūt credo:ꝙ loquat in eo casu cū appellator renūtiet appellationi facte ante sñiam:⁊ ipse ⁊ aduersarius eligunt arbitros, a quibus appellari non potest.ꝑm Hug.et secundum hoc exponitur litera sic.[prouocatum]⁊ postea appellationi renunciatum[eligat]si vult abrenuntiare appellationi:et aduersarius consentiat[iudices]id est arbitros[nulli liceat]prouocare.quia ab arbitris non appellatur.Hugut.Et nota.quod dicit eligat non tamen precipiendo:sed suadendo:⁊ hoc causa litium dirimendarum.Boni enim pretoris est lites diminuere.Hugut.

1 ☞ Causa principalis et causa appellationis an sit eadem.

Post secundam. §.est in quo magister determinat precedens capitulum secundum opinionem suam scilicet quando bis est appellatum in causa ciuili.¶[Intelligendum]scilicet quod dictum est in precedenti capitulo.in fine.[in vna et eadem causa] argu.quod eadem est causa principalis ⁊ appellationis.
Exponit literam.
1 ¶ Sed hic surgit questio.† Utrum hoc sit verum:quod eadem sit causa principalis ⁊ appellationis. Et videtur quod sic.s.eadem questio.omnis oppressus.et infra.iij. questio.vj. accusatus.¶In oppositum videtur.vj.questione.v.Q sius.
Questio.
Opponit ⁊ Respōdet.
Respondetur

¶Rñ.ꝙ aliqui dicūt:vt goff.ꝙ nō sit eadem:sed sit alia ⁊ alia Cum qr in causa.appellationis iterū est iurādum.extra de appel.interposita. ⁊ hodie est expressum de iuramento calumnie. in.c.in appellationis causa.lib.vj.licet sit iuratū in causa prin. Cum qr sit noua litis conte.vt in dicto.c. interposita.item in causa appellationis noue probationes locum habēt.C. de appel.eos.⁊ ex.de testi.c.fraternitatis.⁊ ita ipse notat de procuratoribus.c.nō iniuste.de hoc etiam nota.extra de testi.romana. li.vj.arch.ibi vide per glo.vbi notat:ꝙ nō tenetur aduocatus defendere causam appellationis. Cōmunis opinio est, ꝙ quo ad quid est eadem ⁊ quo ad quid est alia.vnde Hug.⁊ gl.videntur concordare, ꝙ est eadem causa.i. eadem questio ⁊ controuersia,⁊ idem negotium:sed non est eadem causa.i. idem iudicium quia alius iudex est, ⁊ aliam debet dare sententiam scilicet firmare vel infirmare sententiam prioris iudicis.vt.j.ea.q. §.ab eo.Hug.

1 ☞ Recusatio an inhibeatur vbicūqꝫ inhibetur appellatio.

Si quis. Ad probandum ꝙ in vna ⁊ eadem causa sup eisdē articulis non liceat tertio appellare inducit magister hanc legē:que est vnica.C.ne liceat in vna eademqꝫ causa.Et diuidit in tres partes in prima dicit ꝙ super eodē articulo non liceat tertio appellare.in.ij.ꝙ a sententia prefecti pretorio nec etiam semel liceat appellare.in.iij.dicit,ꝙ in.ij.ij. appellationis licet iudicē recusare.ij.ibi:vel sñiam.iij.ibi:licētia.Lege.¶[Si qs in quacunqꝫ lite].i.causa.Casus huius legis est iste secundum hu.imperator delegauit aliquam causam alicui iudici:aliquis litigatorum appellauit ab eo:postea delegauit eam imperator alij iudici. Et idem litigator appellat ab eo: imperator modo delegat eam tertio iudici:ab isto non potest iste appellare : sed potest eum recusare ante litis contest.⁊ implorare auxiliū delegantis. [iterum].i.secundo super eisdem.Nam super diuersis potest appellare.⁊.iij.⁊.iiij.⁊c.j.xxxj.q.ij.lotharius.hu.[sententiam excellentissimorū].ij.pars.[retractare.] per appellationem.a sentētia enim prefectorum pretorio non appellatur: sed supplicatur.s.e.anteriorū.hu. [arbitro dato].i. iudice delegato ⁊ forte arbitro dicit:quia de cōsensu partium dicit fuit electus.vt causa ei delegaretur.hu.[licētia].iij.pars.[innocare].i.inuocandi ⁊ implorandi ante litis cōte.qr postea nō posset.ar.iij.q.iij.offerat.⁊.v.q.qr suspecti.⁊.q.vj.§.exceptio. hug. [minime prouocationis]scz trine:sed recusationis sic.ff. de arbi.l.non distinguemus.§.vltimo.Jo.de fan.Archidi. ¶Sed
Diuisio.
Exponit literam.
Casus.
Jo.de fan.
Questio. 1 hic surgit questio.† vtrum vbicūqꝫ inhibetur appellatio inhibeatur recusatio.ꝙ sic videt extra de appel.c.super eo.⁊.c. cōsuluit.¶In oppositū videtur presens litera que inhibet appellationem,⁊ cōcedit recusationē. ¶Respōdetur primo ꝑm Hug.dicendū.ꝙ illud est falsum,ꝙ vbicūqꝫ ⁊c.Et ad decretales illas respondet ꝙ Alexāder qui fuisse videtur author illarum aut dicit illud tanquā magister recitās opinionem suam ⁊ nō tanq̄ papa.aut dicit tanq̄ papa. ⁊ non audeo reprobare sed nullo modo approbo. hec hug.gl.vero hic respōdit dic ꝙ inhibetur simplex recusatio,⁊ vaga vbicūqꝫ inhibetur:appellatio tamen expresse nō potest inhiberi remediū recusationis. vt.C.de sen.⁊ interlo. om.iu.l.vltima.vel dic ꝙ illa verba vbicūqꝫ inhibetur appella.⁊ recusatio:respiciūt modū ⁊ non causam:qr sicut accusatio repellitur sic ⁊ recusatio ⁊ sicut probabilis appellatio admittitur sic ⁊ probabilis recusatio nō appellatur a iudice : nisi grauet qui tamen recusatur si non grauet: appello a iudice in quem consensi quem tamen non recuso. ⁊c. vide Jo.an.in dicto.c.super eo.ij.super glo.iij.Jo.de fan.
Opponit ⁊ Rñdet.

Cum autem. §.est : ⁊.iiij.pars huius.vij.partis in qua ostendit ꝙ in causa status ⁊ in causa criminali etiam appellationis nō interuenit procurator sed per se ipsos agendum est.

1 ☞ Causa capitalis que dicatur.
2 Causa status que dicatur.
3 Procurator si fuerit admissus vbi interuenire non debebat: an valeat iudicium.

Si quando. Inducit.c.hoc.qđ est adriani ad probandum qđ dictū
Exponit literam. 1 est in.§.Lege.¶[Si qñ in causa capitali.]†Capitalis causa[a] dicitur vbi agitur de crimine. qđ irrogat penam capitis secūdum leges: secundum canones deportationem.Sed hic large dicitur pena capitalis quelibet crimi
2 nalis.†Causa status dicitur vbi agitur de libertate,⁊ seruitute alicuius . dicit ergo: ꝙ in causa criminali ⁊ in causa liberali
a ¶ Capitał cā.Adde ꝙ cā capitalis sumit trib⁹
post appellationem. Et idem intelligo ⁊ ante non potest quis agere per procuratorē sed per se ipsum.vt.v.q.iij.in criminalibus.in causa criminali excipit crimen iniurie:in quo illustris persona potest intendere ⁊ respondere per procurationem vt iij.qđ.ix.§.nisi.item in causa liberali distinguitur.Nam si sit in possessionem libertatis ⁊ petatur in seruitutem nedū in alijs. sed in hoc poterit habere procuratorem.Si autē de statu seruitutis proclamet in libertatem: in hac causa non poterit habere pcuratorē.sz in oībus alijs ciuilib⁹ pōt.vt.l.j.C.de asſ.tollen.⁊.ff.de procu.l.seruū quoqꝫ.§.eum.[interpellatū].i.appellatum:idem intelligo ⁊ ante appellationem . hu.vt in iuribus allegatis.in gl.ij.⁊ extra.de procu.tue.⁊ ex de accu.veniēs [per pcuratores]alias[exploratores].i.pcuratores.hu.glo.ponit
modis.pct. de anch.i.c. pterea . nu. 33.de dila.
3 plures casus exceptos.¶Sed surgit hic questio. † quid si admissus fuerit procura.vbi interuenire non debebat.Rñ.ꝙ valet nihilominus iudicium secundum glos.in.c.j. de iudi.lib.vj. quam glo.siue eius dictum sequitur guil.in spe.ti. de procu.§. j.ver.sed pone:ꝙ in causa tali.Et idem io.mo.⁊ Archid.vt ibi ponit Jo.and.Jo.de fan.hoc etiam sentit glos.in.l. quāuis.C. de adulte.
Questio.
Rñdet.

Tempus. §.est:⁊ est.v. pars huius.vij. partis questionis in qua ostendit quod est tempus exequende appellationis.Lege.¶[Justa causa.]⁊ ineuitabilis.in auth.de his qui ingre.de appel.in prin.⁊.C.de temp.appel.l.si.ibi summopere visum ⁊c.Archid.
Exponit literam.

Si qui.alias.Si quis. Inducit ad propositum magister hanc legem: que habetur.C. de temp.app.l.ij. vt dicit Archid. ⁊ est summa. ꝙ appellanti datur annus ad prosequendum appellationem, et ex causa biennium:quo elapso rata manet sententia.Lege tex. ¶[Si quis.impartiatur annus]ad prosequēdam appellationem.Hug.[ꝑm se].l.solus.i.cum ipse solus est in causa:ex vna parte[cōiterve].i.vel cū alio vel cū alijs scz cū cōis est causa sibi ⁊ alijs cum alijs : puta habet coheredem vel alium socium: vel socios in causa.hu.vel[secūdum se].i.solus scz absente aduersario.[cōiterve].i.cū aduersario pñte.hu.vtrūqꝫ enim pōt esse.C.de temp.appel.l.fi.§. illud. [iusta causa.]quare non potuerit litem exequi.Archi. [alius annus.] hodie tamen videt ꝙ in potestate ⁊ arbitrio iudicis ecclesiastici sit:vt possit restrictius tempus moderari.secundum distantiam loci, ⁊ qualitatem temporis : infra quod appellans psequitur appellationē vt si non fuerit infra illud tempus psecutus: cogat eum stare suo iudicio:vt extra.de appel.reprehēsibilis.⁊.e.ti.cū sit romana.hu.⁊ glo.[indulgetur.] de hoc dic:vt le.⁊ not.ex de appell. oblate.in gl.quo trāsacto.[lite incompleta].i.appellatione nō prosecuta,⁊ hoc culpa appellātis.hu.[sentētia manet rata.]qr fingitur non prouocasse.vt.C.de temp.appel.l.vltima. circa fi. gl.etiam si appellās cum appellato: vel appellatus per se postea prosequatur suā appellationē.ex de appel.cle.si appellationem.Jo.de fan.dicit etiā hic Archi.ꝙ si post lapsum anni vel biennij feratur sententia infirmationis prime sententie: obstabit exceptio rei iudicate ipsi petenti primā sententiā mandari executioni tanq̄ ratā per lapsum temporis.ꝑm Inno.qui ita notat extra.de appel.c.ex ratione.ibi tamē Hosti.notat cōtra. Nota tamē hic ꝙ excipiūtur tres casus in quibus sñia nō manebit firma siue rata:licet hoc spatiū trāsierit. prim⁹ est qñ calculus litis nō pōt pfiniri ,ppter occupationē imperatoris. vt s.e.anteriorū.secūdus est qñ ad arbitros partes ierunt,⁊ nō dederunt sententiā:possunt partes redire ad appellationē suā ne sit preiudiciū eis.vt in auth.coll.viij.C.de appel.in prin.tertius quādo ex euidentissima causa appellans nō potuit prosequi appellationem suam vt extra.de appel.ex ratione.
Exponit literam.
Archid.
Innocēti⁹.
Hostiensis

Appellatore. §.est:in predicta auth.ei qui. Summa est.ꝙ appellante suam appellationē nō prosequente appellatus potest eam prosequi cum de secundo fatali superest vnus mensis, ⁊ absens appellans etiā si in causa obtinuerit cōdemnabitur in expēsis.Lege.¶[Appellatore cessante.]prosequi appellationem. Hugu.[superest] hoc tempus locum habet cum non est tempus prefixum appellanti ad appellationem prosequendam . sed si est prefixum tempus:tunc parum superest intelligo secundum arbitriū iudicantis cū nō inueniam tempus adiectum. extra de offi.dele. c.de causis. Archi. [victori].i.appellato:qui est victor in spe. [licet ingredi].i.ire ad iudicem:ad quem appellauit: licet non expedit: quia si non ingreditur finito mense tenebit sententia lata pro ipso contra alium : sed potest si vult. [rescindatur].i. infirmetur[omni casu].i.vtroqꝫ.qr absens:siue vicat:siue vincatur semper in expen.condemnabitur.quia dolo ⁊ fraude aduersariū sumptibus ⁊ litibus fatigauit. Et ideo merito in ex
Exponit literam.

pensis condemnatur. vt extra de appella.reprehensibilis.⁊.c. Nicolao.⁊.c.quāuis.⁊.§.q.i.in primis.⁊.i.iij.q.iij.libellū.Hug. [Neutro occurrente].i.nec actore: nec reo veniente. [fm fatale].i.post.ij.annum.Et dicitur fatalis qꝛ factum.i.finem imponit cause.Hug.⁊ Archi.

Exponit literam.

Sed lis. Iste.§. est in auth.de appel.⁊ intra que tempora.⁊.§.e.§.anteriorum.§. ad hec habitus est.licet hic ponat breuius.Sūma est. Ubi causa appellatiōis est coram principe examināda nullo tempore limitatur.Lege. ¶[Sed lis.] Hoc inducit gratianus: ne distincte intelligatur quod dictum est in precedenti auth.scilicet:ꝙ causa appellationis non extendatur vltra biēnium.Hug.vnde lex ista notat differentiam quando princeps debet cognoscere:vel alius iudex.quia cum princeps debet cognoscere vel alius iudex nō perit lis tempore:in alio iudice secus.fm lau.⁊ Archid.[absq3 damno more].i.vt nō ob hoc periclitetur:quia protēditur vltra biēnium:ex quo enim stat per principem non est quod litigatoribus debeat imputari.Et est idem intelligēdum de quouis iudice:si per eū stat quominus causa tractetur infra tempus legitimum.Hug.[manet intacta].i.illesa. hug.quoniam quando quis non prosequitur suam appellationem: fingitur non prouocasse.C.de temp.appell.l.fi.⁊.c.cum sit romana.⁊ extra de appel.⁊ rata manet sententia. vt ibi,⁊.§.eo.appellatore. Archid.[introduci.] ergo postea secus. extra. de appell.cum sit romana.⁊.c. sepe.eod.titu.versi.saluis. ⁊.c. constitutus.⁊.c. oblate.Archi.

Exponit literam.

Si vero. §.est,⁊ est sexta pars huius septime partis in quo ostendit. ꝙ appellans possit penitere.Lege.¶[Si vero.]verba sunt gratiani.Hug.[non prohibetur]intellige si penitet cum nihil adhuc interest aduersarij. ff.de conditio.ob causam.si pecuniam.glo.que dicit consequenter.potest tamen interim appellare.extra. de appella.directe. quod intellige si in alio nouo articulo grauetur, ⁊ ita loquitur decretalis predicta directe secūdum vincen. Tan.⁊ goff.Archi.⁊ idem ibi Io.an.super.ij.glos.

1 ☞Appellans ꝙ possit ab appellatione recedere an sit semper verum.

Exponit literam.

Si quis libellos. Lege est.C. de appel.⁊ est ad idē ꝓpositum sicut precedens.¶[Si quis libellos,]hec sunt verba imperatorum.hug.[ingesserit]summa eius est.appellans potest penitere,⁊ ab appellatione recedere. [ingesserit].i.appellationem in scriptis iudici a quo appellat obtulerit.Hug. [commutandi.] quia penitet se appellasse.Licitum enim est in hoc casu,⁊ in alijs mutare voluntatem.vt.§. e.q.iij.si quis iratus.⁊.iij.q.iij.offeratur:hug. ¶Sed hic surgit questio.

Questio. Rñdet.

1 † Utrum hoc sit semper verum ꝙ appellās potest ab appellatione recedere. Respondetur ꝙ hoc est verum vbi ipsa appellatio nō habet vim citationis:vt patet in beneficialibus. Nam tunc secus.quia per talem appellationem appellato certum ius est quesitum, ⁊ per talem appellationem tam appellans q̄ appellatus ad curiam est citatus.vt extra de ele. statuimus.lib.vj.⁊.eod.titu.c.cupientes. huic ergo iuri sic per citationem quesito parti pars altera non potest per suam penitentiam preiudicare.ff.de regu.iuris.l. nemo.⁊.eod.titu.lib. vj.in regula mutare.Archi.Sed contra de elec.quāuis.lib.vj. Solutio.ibi vtraq3 pars cōsensit,⁊ a tali appellatione recedatur.vnde dicit partibus,⁊ non parti. Et de hac materia satis nota.per Io.moñ.in predicto.c.quāuis.⁊ per alios doct. Archid.per quod habes,ꝙ etiam vbi res non est integra: potest appellans penitere: dummodo satisfaciat aduersario de suo interesse. Et per hoc etiam quod not.in dicto.c.statuimus. in glo.hanc penam.Fallit tamen in causis maioribus:in quibus causis si res non sit integra: quia appellatio pape non est presentata: non poterit appellans etiam cum consensu appellati penitere:vt in dicto.c.quāuis.⁊ ibi not.per Io.and.super ver. per hoc.⁊ vide quod no.Io.and.extra de appel.dilectus.in fi. super ver.caruisse recuperandi dicit. Hug.Ego credo ꝙ appellans semper possit desistere:si primus iudex est ordinarius. Si vero est delegatus primus iudex, ex quo redit appellans ad delegantem,erit in arbitrio delegantis an velit ei concedere.vt liceat redire ad primum,⁊ an vellet ipse de causa cognoscere: vel eam alteri delegare:sed vbicūq3 eam tractet ita tractabitur quasi in ea appellatum non fuisset: ex quo vult desistere ab appellatione.Alij dicunt. ꝙ postquā appellans venit ad iudicem, ⁊ sub eo litigare repetit non potest desistere sine voluntate appellati: vt dicit Hug.pro qua opinione videtur facere extra.de appel.c.interposita.§.illa deniq3. arg.sumpto a contrario sensu. sed secundum eos semper ante potest.s.re integra. de hac materia plene notat Hostien.extra de cri.fal. c.fin.Et tangit Innocen.extra de appel.dilectis.iuxta fi.glo. mirum.quod ibi videas. Archi.[iuste penitudinis] quia iusta penitentia debet admitti secundum accur.de qua questione vide per inno.⁊ per Nico.in.c.ex parte.de rescriptis. ⁊ in.c. accepta.extra de ap.

Io.mona. Archid.

Est autem. §.est.⁊ vltima pars questionis: in qua vsq3 ad.§.etiā. ponit casus in quibus non est necessaria appellatio.Hug.

1 ☞Prelatus ecclesie si aliquid facit sine consilio clericorum in his in quibus eorum debet exigere consilium non valet.

2 Clerici absentes an sint vocandi ad electionem minorum prelatorum de quorum morte non viduatur ecclesia.

Exponit literam.

Nominationes. Inducit magister leges ad hoc ostendendum. Et inducit primo istam legem:que habetur.ff. de appel.Summa est. ꝙ a nominatione que est nulla non est necesse appellari.Lege.¶[Nominationes].i. electiones:ad ciuilia vel honores.vt decuriones.vel in alia dignitate. [libellis priuatis].i. priuatim conceptis, ⁊ conscriptis a tribus vel.iiij.vel.x.⁊ huiusmodi.Hug.[edictis publicis].i.publice factis a paucis tamen.Hug.⁊ Archi.[citra cō-

1 cilium publicum]ar.†ꝙ ipso iure non valet ꝙ prelatus ecclesie sine consilio clericorum facit in his in quibus eorum debet exigere consilium:vt in sententia,⁊ in alienatione,⁊ ordinatione,⁊ institutione personarum. arg.xv.questio.vij. episcopum. ⁊.xij.questio.ij.alienationes. propter glos.ibi: vocatis. Sur-

Questio.

2 git hic questio.† vtrum absentes clerici sint vocandi ad electionem minorum prelatorum: de quorum morte non viduatur ecclesia. vtpote Archi.vel canonici non debent vocari ad electionem.patet.extra de re iudi.c.cū olim. in fi.vbi dicit presentes fuerint in ecclesia ⁊c. vbi notat goff.ꝙ authoritate illi⁹ mandati eligent tantum presentes in ecclesia:sicut in vēditione seruatur.x.q.ij.hoc ius.Non obstant iura:que dicunt vocationem debere fieri: quoniam loquūtur in electione maiorum prelatorum.hodie de istis vocationibus tene quod habes extra de preben.cum in ecclesijs. lib.vj. ⁊ ibi no.Et an sint vocādi ⁊ de quo loco.Archid.

1 ☞Sententia diffinitiua que dicatur.

2 Sententia interlocutoria que dicatur.

Diffinitiua. Hoc habetur.C.de sen.⁊ interlocutoria.l.pñes. Et hic signabat Ioan.de.viij.partem questionis. Et ita videtur Archid.in qua ponit.xx. casus diuersos. Sed Ioan.de fan.dicit ꝙ melius est assignata in.§.precedenti.Est autem summa eius.ꝙ sententia diffinitiua que nō continet absolutionem aut condemnationem: aut vtrunq3 simul

Exponit literam.

1 nulla est.Lege.¶[Diffinitiua.]†Nota ꝙ diffinitiua sententia dicitur: que finem cause imponit plenissimum.vt.ff.de ar-

2 bi.l.qualem.⁊.C.de indi.l.certi iuris.† Interlocutoria vero dicitur omnis sentētia iudicis data inter principium cause ⁊ finem.Hugu.que condemnationem:vel absolutionē non continet. vt cum iudex dicit. Ego iudico ꝙ iste probauit illum esse debitorem suū.vel iudico ꝙ legitimos testes produxit:vel iudico ꝙ iste probet Ioannem debere sibi centum:vel iudico.ꝙ iste prestet iuramentum: nec addit qđ eo recusato vel prestito fieri debeat.vt.C.de sen.⁊ interlo.cum iudex.Omnis enim diffinitiua sententia debet continere alterum istorum:vel vtrūq3 vt.xj.q.iij.summopere.⁊.xxiij.q.iiij.illud etiam.Hug.

1 ☞Sententia lata contra solitum ordinem iudiciarium an sit nulla.

Item sententia. Lex ista ponit.C. de sen.⁊ interlo.l. prolatā.Summa est.,sentētia lata ꝯtra ordinē iudiciorū est nulla.vel sic.vbi peruertit ordo iudicij sententia nō valet.breue est.Lege.¶[Sentētia cōtra solitū ordinē iudiciorum].i.ꝯtra ordinē iudiciariū:vt si iudex ꝓnūtiat,⁊

Exponit literam. Questio.

1 post vult cognoscere.bu.¶Iuxta hoc surgit q̄stio†vtrū sñia lata cōtra solitum ordinem iudiciarium sit nulla.Et vr ꝙ nō. Cū primo qꝛ licet iudex primo ꝓferens sñiam de ꝓprietate q̄ de possessione:faciat qđ nō debuit nihilomin⁹ talis sñia tenet vt.C.de app.l.j. ¶Scđo sñia excōicatiōis etiā lata cōtra ordinē iuris tenet.xj.q.iij.si qs eps. ¶In oppositū est litera pñs.

Primū ar. Scđm arg. Opponit ⁊ Rñdet.

¶Rñ.notandū.ꝙ in sñia aliqñ omittitur solēnitas:vt qꝛ deficit scriptura:vel locus cōpetētis tribunalis ⁊ his similia tūc est ꝯclusio.ꝙ sentētia est nulla patet.C.de senten.ex peri.reci.l. pe.⁊.l.fi.C.de sen.cum sentētiā.⁊ extra de re iudi.c.fi.lib.vj.aliqñ omittitur substātia qꝛ deficit cōdēnatio vel absolutio.tunc est cōclusio.ꝙ similiter sñia est nulla.C.de sen.l.preses. vt.§.ea. diffinitiua.aliqñ nō preteritur sed subuertitur ordo tūc refert aut subuertitur ordo iudiciorū:aut causarū.primo casu est cōclusio.ꝙ sentētia est nulla.vt si iudex prius pronūtiat ⁊ postea scribit sentētiam:vel cognoscit vel testis primo testatur:q̄ iuret.vel primo iuratur de calūnia ⁊.ij.fit litis conte.⁊ tūc est cōclusio ꝙ nō valet sentētia:vt in presenti litera.ij.casu.sc3 qñ ꝑuertitur ordo causarū:vt qꝛ primo ꝓnūtiat de ꝓprietate.ij. de possessione tunc est cōclusio ꝙ sentētia tenet: vt hic dicit glos. sed est appellandū.C. de appell.l.j. Aliqñ subuertitur iustitia cōtra ius legis vel cōstitutionis ⁊ tunc est cōclusio ꝙ talis sententia nō valet ipso iure.aut cōtra ius partis. ⁊ tūc est ꝯclusio ꝙ sententia tenet.sed tunc est opus appellare.⁊ vtrūq3 horum patet.j.si sententia.⁊ extra.de re iudi.c.j.⁊.c. cū inter.⁊ sunt hec verba cy.C.de sen.⁊ interlo.l.prolatā.Io.de fan. ¶Ad rationes dicendū.Ad primā rñdetur ꝙ ibi non est cōtra ordinē iudiciorū sed causarū sicut dictū est.¶Ad secundam dicitur vt inquit hug.ꝙ speciale est in sententia excōicationis: vt valeat ⁊ teneat etiam contra ordinem iuris lata.dummodo feratur a iudice proprio ⁊ ante appellationem.xj.q.iij.si episcopus.

Ad primū argu. Ad scđm.

1 ☞Res quando dicatur iudicata.

2 Sententia profertur contra sententiam in notorijs:licet nullus libellus sit oblatus.

3 Sententia secunda lata fm primam sententiam an valeat.

Item si sententia. Uerba sunt legis que ponitur.C.quādo prouo.nō est necesse.l.j.Summa est Sententia lata ꝯtra rem iudicatā nō valet.Lege.

Exponit literam.

1 ¶[Item si sententia.contra res iudicatas.]†ꝙ res iudicata tūc dicitur:cum nullius remedio sc3 nec appellationis nec supplicationis pōt retractari.ff. de condi.indebi.l. eleganter.§.ij. Et hoc verū est post.x.dies. s3 ante simpliciter appellatur sententia.hu.⁊ archi.[cōtra res prius iudicatas.] vt si ali⁹ iudex dederit sententiam cōtrariā precedenti excipitur tamen casus inter alios in gl.qñ diceret prima sententia lata per falsas ꝓbationes.C.de fal.querelam.quod tamen intellige iuxta notata extra.de proba.c.licet.in.ij.glos.⁊ sup ea.p Io.an.qꝛ per viā exceptionis audietur perpetuo ad impediendū executionē: si de ea nō est cognitum per accusationem audietur vsq3 ad.xx. annos.ij.excipit qñ est spūalis causa:vbi vertitur periculū aīe que retractari pōt in infinitum:qꝛ nullus in ea numerus annorū currit.vt.xxxiij.q.v. qđ deo.⁊.xxxv.q.ix.§. qꝛ ergo.hug.itē dicit hug.hoc verū esse:quod hic dicitur cū causa agitur inter eosdem vel eorum successores,⁊ sententia fertur pro illo contra quem prima lata est:alias non est verum. qꝛ exceptio rei iudicate non nocet nisi ei vel eius successori:contra quē iudicatum est.vt.C.de excep.pro portione.item hic inquit idem hu. Credo ꝙ hoc dicitur esse verū cum iudex ex certa scientia profert sententiam contrariam prime. ⁊ nō recipit exceptionē rei iudicate.Nam si talis exceptio nō opponatur:credo tenere sententiam nisi appelletur. Litigatori enī imputandū est si nō opposuit illam exceptionem ⁊ passus est iudicari cōtra se.hug.[au-

Io.and.

2 thoritatem]† in notorijs sententia profertur cōtra sentētiam ⁊ si nullus libellus oblatus sit.extra de re iudi. cum olim. vbi hoc approbat hosti.Et nota ꝙ non pōt post sñiam cōpromitti:sicut nec transigi ꝑut inno.⁊ hosti.notant extra de arbi.ex-

Questio. Rñdet.

3 posita. ¶Circa questionē que solet hic moueri† sc3 an.ij.sñia cōtra primā sententiā lata valeat. Rñdendū est per distinctionem iuxta Io.de fan.qꝛ cū fertur sentētia contra primam.aut hoc fit per remediū appellationis:supplicationis: vel restitutionis in integrum aut sine tali remedio. in primo casu tūc est cōclusio.ꝙ secunda sententia valet.ff. de appel.l.j.⁊ extra de fi. instru.cum Ioannes. ⁊ extra de resti.in integ.cum ex literis.⁊ eo.titu.lib.vj.c.ij.Et est ratio.qꝛ hic nō proprie cōtra rem iudicatam:sed cōtra sententiā fertur.ij.sententia.in.ij. casu qñ nullum tale remedium interuenit aut prima sententia fuit nulla: ⁊ tunc est cōclusio.ꝙ valet secūda patet.C. de sent.que sine certa quā.ꝑfer.l.fin.⁊ extra de purga.vul.c.ij.⁊ extra. de re iu.inter. Aut prima fuit aliqua,⁊ tunc si secunda potest reputari diuersa ⁊ non contraria ratione temporis vel aliqua alia causa.vt si in prima fuit pronuntiatum me debere:vel rem meam.in secūda pronuntiatur me nō debere: vel rem tuam quorum vtrūq3 potuit esse suo tempore.ad hoc extra de testi.cum tu.⁊ de peniten.distin.j.periculose. tunc est conclusio. ꝙ tunc valet vtraq3. quia tempore.ij. cessauit causa prime. extra de renuntia.post translationem.ver.ceterum.ff.de excu.tu.l.ex ratione:aut.ij.est directe contraria prime ⁊ tūc aut fuit disputatum de viribus prime,ꝙ non valuerit:aut non. in primo casu est conclusio. ꝙ ij.valet.in.ij. autem casu aut is pro quo facit prima sententia scienter ⁊ dolose omisit illa vti:tunc est conclusio ꝙ.ij.valet secundum opinionem hic Ioan.philip.⁊ Hostiensis.per decretalem exceptionem.extra de exceptioni.vbi omittēs exceptionem excōmunicationis scienter vt aduersarius fatigetur cōdemnatur in expensis: aut scienter sed non dolose omisit vti tunc est conclusio ꝙ non valet.ij.aut omisit ignoranter.⁊ tunc secundū eum est conclusio ꝙ.ij. non valet. Nota autem hic fm Goff.ꝙ cum papa ex certa scientia cōmittit causam sciēs sententiam fore latam ipsam reuocare videtur.ar.extra de offi.de leg.pastoralis.§. preterea.⁊ in predicta decreta.i. inter monasterium.in ver.illo.que si fuisset ostēsa. Et hoc ipse goff.notat. extra de resti.in inte.cum ex literis.Archi.

Io. philip. Hostien.

Item si sententia. Lex hec sumpta est ex.l.ij. C.qñ prouo.non est necess.Summa.Lata sententia cōtra ius scriptū est nulla:nec ab ea opus est appellare.s3 si cōtra ius litigatoris esset lata valet,⁊ est ab ea necesse appellare.Et fm hoc habet duas partes.ij.ibi: Si vero contra ius.Lege.¶[Si contra ius scriptum].i.contra ius[constitutionis]sc3 directe.cōtra verba ipsius legis.puta,ꝙ error expressus est in sententia:vt si dicat iudex.iudico minorē.xiiij. annis:posse testamentum cōdere. vel dico vsuras vsurarū debere exigere:vl accipi,⁊ similia cū sic aliquis indicat ⁊ expresse pronūtiat contra verba legis sentētia ipso iure nullius est momenti:nec est opus appellatione:si ex certa scientia hoc faciat. hu.ff.que sen.sine appe.re.l.j.secundū inno.⁊.l.se.⁊ le.⁊ no.extra de re iudi.c.inter.in fi.⁊.c.j.⁊ hoc tenetur cōiter.Ad idem.§.eo. est autem.idem etiam in sñia excōicationis: sc3 ꝙ si ferat contra ius ⁊ exprimatur error in sñia:nō tenet secūdum goff.qui ita nota.extra de sen.ex.per tuas.Arch.Et facit extra de offi. dele.cū contingat.⁊ extra.de sen.ex.venerabilibus. in fi.lib.vj. [prouocationis.]extra de re iudi.c.j.vbi de hoc.archi.[Si vero].ij.pars.[Contra ius litigatoris].i.cōtra hoc ꝙ probauerit vel probare potuerit litigator: nec fuit error expressus in sententia tunc poterit appellari.

Exponit literam.

1 ☞Sententia data ab vno de pluribus delegatis simpliciter datis:alijs hoc non mandantibus vel presentibus est ipso iure nulla.

2 Iudices si sint plures ad vnam causam,⁊ vnus tātum vel minor pars pronuntiat sine voluntate et consensu aliorum: non valet sententia.

Et quid si maior pars pronuntiat alijs absentibus per contumaciam.nu.3.⁊ nu.4.

Et quid si sint pares ⁊ discordant.nu.5.

Item si plures. Uerba etiam sunt legis.C.qñ puo.nō

1 est necesse.l.cum magistratus.Summa.† Cū sententia data ab vno de pluribus delegatis simpliciter datis alijs hoc non mādantibus vel pñtibus est ipso iure nulla.nec est necesse appellare.Et potest diuidi in duas. in prima dicit quod dictum.est in.ij.assignat rationem.ij.ibi. Cum sententia.Lege.¶[Item si plures]siue sint iudices ordinarij:siue delegati:siue arbitri.glo.[vnus tantum.] sine mandato ⁊ presentia aliorum.alias secus.extra de re iudi.cum ab vno lib.vj.item intellige de datis simpliciter.Secus cum clausula: ꝙ si ambo.extra de offi.deleg.prudētiam.vel cū clausula. vos: vel alter vestrum.tūc enim vnus potest procedere altero irrequisito.⁊ hoc hodie habetur.extra.de offi.dele.cum plures.lib. vj.Et nota spe.in titu.de offi.dele.§.vltimo in fine.ver.quid si Archi. ¶Surgit hic questio.quid si iudices sunt discordes, aut etiam si non sint omnes presentes.Ad hoc respondetur

Diuisio. Exponit literam.

2 sub certis conclusionibus prima†ꝙ si sint dati plures iudices puta tres ad aliquam causam,⁊ vnus tantum vel minor pars pronuntiat sine voluntate ⁊ consensu aliorum: non valet. ista

3 conclusio est presentis litere. ¶Secunda conclusio.†Si maior pars puta duo pronuntiant absente vno non per contumaciam: sententia non valet.ista conclusio colligitur.ff.de arbi.item si.§.vltimo.⁊.l.se.⁊ extra.de offic.dele.causam. Sed inno.ibidem dicit siue ex iusta causa:siue per cōtumaciam vnus sit absens: nisi se excusauerit: vel alij delegauerit vices suas. quod verius videtur.quia omnes intelligūtur loco vnius qđ dicitur.vt no.extra.de offic.deleg.c.prudentiam.in glo.j.versi.

Questio. Rñdet. Prima cōclusio. Secūda cōclusio.

Tertia cōclusio. 4 in delegatis.Si vero sint presentes est conclusio† ꝙ sententia plurium valet.vt dist.lxv.c.j.⁊.ij.⁊.ff. de re iudi.duo ex tribus. cum multis alijs in glos.fallit tamen nisi in solo casu. vt dicit glo.que habetur extra.de rescriptis.pastoralis.Sed etiā vt dicit Archi.in causa epi in qua nō tenet sn̄ia:nisi oēs cōcordauerint iudices:quibus causa per papam cōmittitur.vj.q.iiij.c.j. ⁊.c.si quis.eps criminaliter. Et est etiā in causa epi speciale,⁊
Hierony. 5 sic notant her.⁊ Hosti.ex̄ de re iudi.non pōt.Archi.†Si vero iudices pares sunt ⁊ sint p̄ntes ⁊ discordes puta.iiij. ⁊ equaliter discordant: sc3 duo proferunt vnam sententiam, ⁊ alij duo aliam:tunc est distinguēdum iuxta glo.⁊ hug.q2 si iudices sint
Quarta cōclusio. arbitri.est conclusio ꝙ neutra sentētia valet.vt.ff.de arbitris. diem.§.si plures, ⁊ tunc iudex ordinarius coget arbitros aliquā personā eligere:cuius authoritati stetur. vt.ff. de arbi.itē
Quinta cōclusio. si.§.principaliter.Si vero iudices sint delegati:tunc est cōclusio.ꝙ pendebit sententia quousq3 delegans confirmet alteram vel cogat eos consentire vt.ff.de re iudi.si duo iudices.Si vero iudices sint ordinarij: tunc est cōclusio. ꝙ si dissentiunt pari numero semper tenebit sententia pro reo lata:nisi in tribus casibus.primo in liberali causa:in qua sententia lata tenet pro libertate:siue pro reo:siue pro actore.vt.ff. de re iudi.inter pares.⁊ ex̄.de probationibus.ex literis.item cum mouetur querela de inofficioso testamento semper sn̄ia lata tenet pro testamento.vt.ff. de inoffi.testa.l.si pars iudicātiū. Similiter in cā matrimonij sn̄ia lata pro matrimonio tenet.vt.xxxiij.q.j.si qs acceperit.⁊ extra.de spōsa.impu.c.cōtinebatur.Addas quartū casum in dote fauore ipsius dotis.q2 mulieribus multū fauoris debetur in dotibus suis. vt extra. de dote. post diuor.c. nuper hec enim quatuor sc3 libertas: testamentū, ⁊ matrimonium, ⁊ ipsa dos multum fauorabilia sunt. Et ideo sn̄ia data pro illo vel alio inter pares iudices potius tenet.vt vide tex.⁊ glos.magistralem.in.c.si.de re iudi.

☞ Multa dicitur pena pecuniaria.
2 Judices delegati an possint multare.
3 Sententia an possit tenere pro vna parte,⁊ pro alia non.

Item cuncta. Sunt ver.legis.l. certa ratione. C. quando prouo.non est nec.Summa.Ubi iudex excedit terminos sue iurisdictionis non valet sentētia. ⁊ ideo
Exponit literam. non est necesse appellare.Lege.¶[Itē certa rōne:⁊ fine] scilicet vsq3 ad duas vncias auri : si sint presides prouinciarū. alij vsq3 ad tres : vt speciales.alij vsq3 ad alias summas legibus
1 prefixas.Hug.[multare].i.pecunialiter puniret† multa enī est
Questio. 2 pena pecuniaria hu. ¶Sed hic surgit questio† vtrū iudices delegati multare possint.Et videtur ꝙ sic.extra de offi.dele.c. de causis.in fi.in ver.punire. vbi notat innoc.hic habes. ꝙ iudex delegatus pōt multare.⁊ hec sn̄ia videtur vera s̄m Tan.⁊
Opponit ī cōtrarium. ber.prout no.extra de offi.deleg.pastoralis.in fi.gl. ¶In oppositum.sunt alij dicentes ꝙ delegatus iudex nō recipit iurisdictionem nec potestatem censure : nisi censure ecclesiastice cu-
Respōdet. ius noīe nō venit multa. ¶Rū.dicendum.sub ista cōclusione ꝙ iudex delegatus pōt multare.s3 de parua multa intellige, ⁊ temperata non de magna,⁊ sic loquitur.C. de spor.l.ij. s̄m hosti.in.c.ij.de offi.dele.archi.de hoc plene vide.per Jo.an.in dicto.c.de causis.de offi.dele.post glo.[contra ius.]quasi non totum est infirmū[rescindi.]in eo quod est superfluum secundū lau.archi.videtur,ꝙ sententia teneat in parte: sed in eo quod excedit quātitatem prefixam non tenet.ar.di.lxxxix. indicatū.
Questio. Rūdet. 3 hu.¶Sed hic surgit questio† vtrum vna sn̄ia pōt tenere pro vna parte,⁊ pro alia parte non.Ad hoc respondetur iuxta archi.ꝙ qn̄ capitula sunt diuisa:nec actum est vt de omnibus simul pronūtietur tunc tenet pro parte sentētia,⁊ pro parte tenere non debet.⁊ sic potest intelligi extra de arbi.cū tempore. Secus si actū esset:vt simul de oībus p̄nūtiaret,⁊ sic loquit.ff. de arbi.quedam tn̄.Sed si capitula sunt coniuncta : vel vnum capitulū tantum esset in sententia:tunc nō posset in parte valere ⁊ in parte nō.vt.ff.famil.hercisc.l. in hoc iudicio.secundum goff.qui ita notat in predicta decre.cum tempore.Archi.

Venales. Uerba sunt legis.C.quando prouo.non est neces.l.venales. Summa est.Sententia per pecuniā a iudice lata est ipso
Exponit literam. iure nulla.Lege.¶[Uenales.]scilicet pro quibus ferendis datur pecunia.hu. [in mercede].i.pro mercede.hug. [a corruptis]que puniuntur extra de sen.⁊ re iudi.l.cū eterni.
Questio. lib.vj. ¶Sed surgit hic questio.vtrum hoc sit verū in omni iudice:ad hoc respondetur ꝙ per.§.cum pretor.qui inducitur in glo.dicit glo.in predicta.l.venales.⁊ ibi.cy.An iudex qui tulit sententiam fuerit corruptus pretio.Et tunc videtur cōclusio.ꝙ sententia non valet:vt hic.aut gratia,⁊ tunc videtur cōclusio ꝙ sententia valeat:sed rescinditur per in inte.restitutionem.vt in dicto.§.cum pretor.⁊.l.diuus.de re iudi.in sententia autem arbitrij illa tenet:si etiam corruptus fuerit pecunia.sed datur doli exceptio.vt.l.iij. alle.in glos.⁊.ff.de arbi.l.ita demū. de quo nota.in dicta.l. venales . ⁊ de hoc secundo per cy.in dicta.l.iij.Jo.de fan.

Item si ꝑpter infirmitatē. Hoc habetur.C.e.ti.l.si propter.archi.Summa nominatio facta de inhabili propter defectū etatis est nulla ⁊ citra appellationē reuocatur.vel sic. Nominatio ꝑpter defectū etatis ipso iure inhabilitatur.⁊ ab ipsa nō appellatur. Lege tex.
Exponit literam. ¶[Si ꝑpter infirmitatem].i.fragilitatem.hu.vt q2 est minor xxv.annorū.vel forte nimis gaudemus.archi.[inhabilem.]vt q2 alias nunq̄ habuit honorē,⁊ nunc vocatur ad maiorem vel inuenitur continuare honorem quod non debet fieri : vt.ff.de mu.⁊ ho.l.ad rem publicam.p.archi.qō est verū:nisi suppleatur etas numero libertorū.ff.de mino.l.ij.q2 pro quolibet filio remitti debet vnus annus:vt ibi quo ad honores: non quo ad restitutionem in integrum.vt ibi.[nominatio].i.electio.archi.[appellatione.]quod cum ibi maioribus confert appellatio:hic minoribus minor etas.ff.de mino.preses. ⁊ lau.⁊ archi.

Sunt etiam §.est,⁊ sunt verba gratiani vsq3 ibi:nec enim.vbi gratianus ponit casus in quib⁹ non recipitur appellatio:nec tenet si fiat.hu.⁊c.

1 ☞ Contumax verus appellans non admittitur.
Et quid de contumace in non iurando de calumnia.nu.3.
2 Contumacia est triplex.

Neque enim. Hic est primus casus.Qui per cōtumaciā verba sunt legis.in.l.j.C.
1 quorū appel.non reci.Summa † verus contumax non audit appellans.[per contumaciam.] Cōtumacis enī appellatio nō recipitur.vt.xxxiiij.q.iij.c.de illicita.nisi inueniret iudicem adhuc sedentem pro tribunali.vt.ff.de in inte.restit.l.diuus.No-
Exponit literam. 2 ta hic:ꝙ Guil.in spe.distinguit † ꝙ triplex est cōtumacia.alia sc3 euidens siue notoria:vt cum citatus inuentus dicit se non venturum.alia est vera vt cum illum apprehendit citatio ⁊ nihil dicit vel dicit velle venire:non tamē venit maxime vbi bis vel ter fuit citatus:nec venit nec excusationem ꝑposuit.Alia ficta siue interpretatiua cum citatum citatio nō apprehendit. duobus primus casibus nō audit appellans tertio sic.de quo in spe.ti.de contu.§.j.v̄.no.ar.ꝙ vero dicit hic glos.ꝙ appellatio contumacis.qui p̄ns est bene auditur: intelligēdum est de eo qui est contumax in non restituendo.vel exhibēdo iura sua vel instrumēta ad mandatū iudicis. Lex hec loquitur de contumace in nō veniendo.⁊ est ratio q2 maior est contumacia nō venientis:q̄ non restituentis.q2 grauius est restituere : q̄ venire secundum cy.Aliam rationem nota in cle.si autem extra
3 de dolo ⁊ contu.¶Sed hic surgit questio.† quid de cōtumace in non iurando de calūnia.vtrum appellatio talis recipie-
Questio. Rūdet. tur.Ad hoc respondetur.ꝙ glo.in.l.j.C.quorum app.non reci.tenet:ꝙ possit appellari per.§.iussus.hic in gl.alleg.idē ibi Ja.bu.⁊ Jac.de rauen.pe.tenet contrarium per hāc.l.j.C.quorum appel.non reci.quia tantum grauis contemptus nolentis iurare:sicut nolentis venire.Cy.dicit forte ꝙ si nō allegat priuilegium:vel causam:propter quam nō debeat iurare verū sit dictum petri:alias primū dictum.Et hoc primū tenet etiā glos.in dicto.§.iussus.[negotio prius summatim perscrutato].i.examinato.archid.q2 antequā condēnetur de contumacia breuiter debet fieri inquisitio.[de negotio summatim].i. nō adhibita tāta diligentia ⁊ examinatiōe in dictis testiū vel in eis recipiēdis quāta haberet si venisset ⁊ presens esset.hu.

1 ☞ Conuictus de crimine ⁊ confessus non potest appellare ꝑpter immanitatem criminis.
2 Confessio extorta non preiudicat.
3 Criminosus notorius ad hoc ꝙ non possit appellare an requiratur simul ꝙ sit conuictus ⁊ confessus : vel sufficiat alterum tantum.
4 Lex secunda.C.quorum app.nō recip.an intelligatur in omni crimine:vel tantum in criminibus ibi expressis.

Nullius homicidarum. Uerba sunt legis secunde.C.quorum appella. non recipi.Hic ponitur secundus casus.Sūma.† propter immanitatem criminis conuictus de crimine ⁊ confessus
appellare

Exponit literam. appellare nō pōt.Lege.¶[Nullus.veneficorū]q veneno occidunt.C.de maleficijs.l.j.[maleficorū].i. magorū ⁊ incantatorum.Archi.[qui manifestam.]vt raptor publicus.arch.[argumentis.]que ꝑbant:prout notat ex̄.de here.excōicamus.§. vltimo.⁊ ex̄.de cle.peregri.inter.Archi.[ꝑpria].i. spontanea. [nō territus tormentis]vt in hac lege.[appellans.]dic:vt le.⁊ no.ex̄.de appel.romana.§.si aūt.li.vj.arch.[⁊ hoc in notorijs]
Cōtra gratianum. hoc de suo posuit gra.⁊ male:vt etiā dicit hu.⁊ lau.in notorijs enī non est opus testibus.s̄.e.qō.j.de manifesta.nec in notorijs appellari pōt.vt ex̄.de appel.cum sit romana. ⁊ ex quo qs iam cōuictus est,⁊ confessus crimen eius notoriū est quare iam nō potest appellare.C.quor3 appe.nō reci.l.ij.arch. [si de testib⁹.] Hic incipiūt verba legis post verba gratiani [aut formidine
2 tormētorū.]ar.†ꝙ extorta cōfessio nō preiudicat.xv.q.vj.c.j.⁊ xxxi.q.ij.lotharius.hu.[prouocandi licētia].i.facultas appel-
Questio.j. 3 landi.hu.¶Sed hic surgit duplex questio.prima† vtrum ad hoc ꝙ criminosus notorius non possit appellare : requiratur simul ꝙ sit conuictus ⁊ cōfessus vel sufficiat alterum tantum.
Scd̄a qō. Rūdet ad primā qōnē 4 ¶Secūda questio.† Utrum hec lex intelligatur in oī crimine.vel tm̄ in criminib⁹ hic expressis. ¶Ad primū rn̄det hug. sic.Si hec duo assunt sc3 conuictio per testes vel instrumenta: ⁊ confessio spontanea non recipitur appellatio.Si vero alterū deest:sc3 ꝙ vel cōfiteatur vel cōuincatur appellare potest.ff.de
Ad secūdā questionē. confes.cū fideicōmissum.Concordat glos.¶Ad secūdā q̄stionem respōdet idem hu.ꝙ hoc credit generale in quolibet crimine,ꝙ cōuict⁹ ⁊ cōfessus nō possit appellare,⁊ ꝙ de istis gratia exempli dicitur:nō q2 nō sit idem in alio quolibet.hu.vnde non est facienda differentia inter crimina per.c. romana.§. si aūt.de appel.lib.vj.q2 ille tex.generaliter loquitur de criminibus nec ponderat qualitatem criminis sed solum qualitatem conuictionis vel confessionis.Jo.de fan.

1 ☞ Debitor reipublice conuictus ⁊ confessus non appellat.

Nulli. Est lex.C.quorū appel.nō recip.Sūma
1 †debitor reipublice cōuictus ⁊ cōfessus nō appellat.Secus pro causa ciuili sui patrimonij
Exponit literam. fuerit condemnatus.Lege.¶[Nulli officialium]
2 †officiales dicūtur qui exercent aliquod officiū in curia: vt tabelliones:executores,⁊ huiusmodi. nullus talis potest appellare a sententia sui iudicis in causa criminali:quod intelligendum est cum condemnatur de crimine cōmisso in administratione,⁊ nō cum de alio.⁊ hec pena infligitur ei:q2 videtur iudicem offendisse:cuius reuerentia debuit eum a crimine compescuisse[ꝓuocatio].i.facultas prouocādi. hu.[a sententia] lata super crimine ab eo cōmisso in administratione. hu. [nisi tātū in eo negotio qō ciuili ⁊c].i. nisi ciuiliter litigauerit.i. nisi tm̄ in causa ciuili.hu.[super patrimonio]nomine patrimonij intelligit quālibet rem tēporalem.vnde causa ciuilis pōt esse inter aliquos.hu.⁊ archi. ¶Item no.ꝙ nō dicit simpliciter nisi litigauerit ciuiliter:sed addit super patrimonio.quod ideo facit:q2 si cōueniretur de aliquo crimine cōmisso in administratione:nō debet ei tribui ꝓuocatio.Siue ergo ciuiliter siue criminaliter agitur cōtra eum de tali crimine nō appellatur. sed cum de alia conuenitur ciuiliter appellat,⁊ hoc fit in odiū eius qui debuit a talibus abstinere:dum erat sub illo iudice. Hug. ⁊ Archid.

1 ☞ Debitor rei priuate imperatoris euidenter conuictus non appellat.

Quoties. Lex.est.C.e.ti.in.l. abstinendum archi.Summa.† debitor rei pu-
1 blice vel priuate imperatoris euidēter conuictus
Exponit literam. non appellat.¶[Quoties calculi].i.computationis.ad fiscum pertinentis,hu.vt q2 administrauit publica negotia[publici].i.fisci.arch.[atq3]pro idest[priuati].i.de proprio patrimonio imperatoris : qō respectu fiscalium priuatū dicitur[euidentis atq3 per].i.conuicti per testes.vel alio legitimo modo.⁊ sic inde fertur sententia.Hug.

1 ☞ Non appellatur ab executore facti : nisi quando debitor modum excedit.
2 Casus in quibus est appellandum ab executore.
3 Appellari pōt a iudice ordinario si excedat modum in pena.

Ab executore. Lex est. C. quo.appel. nō recip.Sūma est† ꝙ
Exponit literam. 1 ab executione facti nō appellatur nisi qn̄ executor modum excedit.Lege.¶[Ab executore.nō pōt.]

Unde q2 sn̄ia excōicationis tota cōsistit in executione:ideo nō releuatur per appellationē.hu.dicit aūt archi.ꝙ si est casus:in quo appellet ab executore deputato a delegato post diffinitiuam sn̄iam appellari debet ad eū q deputauit.⁊ hoc.j.annum. vt no.in spe.de appel.§.nūc tractem⁹.v̄. qō si lata sn̄ia. facit.c. q̄renti.ex̄ de offi.dele.modum excedat.vt si debet incidere vnā manū:vult incidere ⁊ alterā.si debet demolire medietatem domus:vult totā demolire.hu.qō dic: vt le.⁊ no.ex̄ de re iudi.qō ad ꝯsultationē.sicut in hoc casu:pōt appellari: ita ⁊ si ꝑueniat tēpus:vt notat inno.ex̄ de no.op.nunt.significantib⁹. ¶Sed *Questio.*
hic surgit q̄stio.qd si forma iniq̄ executori iniuncta sit. Rn̄det *Rn̄det.*
ꝙ nō ab executore q nō grauat:sed a cōmittente : q grauat est appellādū s̄m hosti.q ita notat extra.de offi.dele.sup q̄stionū. §.nos.Et idē sentit inno.e.ti.cū i iure.in gl.j.Nec obstat extra de appel.vt debitus.q2 nō loqtur in executore vel auditore sed
2 in iudice tm̄.†Sed pro declaratione pleniori q̄ritur vtrū sint aliqui casus in quibus ab executore sit appellandum. Ad hoc *Questio.*
respōdetur ꝙ sic.prim⁹ est si executor sit suspectus.C.quorum *Respōdet.*
appellatiōes nō recipiūtur.l. ab executore.⁊ ex̄.de app.nouit. secūdus si sit trāsactū post sentētiā.ar.ff.de in ius vocā.l. neq3 Tertius si executor aliqd iniuriose agat.C. de appel. si qs ꝑuocatione.iij.q.v.q2 suspecti.iiij.est si in integrū restitutio fuerit postulata.C.de in inte.resti.l.j.⁊ de appel.sicut quint⁹ si dolose aliqd egerit executor.ff.de ne.ge.l.iiij.§.si executor. Sext⁹ est qn̄ sn̄ia dolose obtenta fuit:vel cōtra absentē ex iusta causa lata sit.ff.de iudi.si pretor.§.j.⁊ ex̄.de re iudi.cum bertoldus.§. post.vij.qn̄ nō admittūtur exceptiones que post sn̄iam obijci possunt:de quibus no.ex̄ de re iudi.qō ad cōsultationē.itē nota ꝙ qn̄ ab executore appellatur est rōnabilis causa exprimenda:puta q2 forte modū in exequendo excedit . vt q2 exequitur in maiori q̄titate:q̄ sentētia cōtinet.vel qn̄ ante quadrimestre tempus exeqtur. vt. C. de appel.si quis prouocatione. ⁊ nota. in spe.ti.de appel.§.in quib⁹ ver.quinto.¶Surgit etiam hic *Questio.*
3 questio.Utrum hoc idem sit in iudice.† ꝙ si ordinarius iudex excedat modū in pena possit appellari ab eo cū alias nō pos- *Rn̄det.*
sit vt in prescriptis criminibus.Rn̄.iuxta hu.ꝙ nō. Et ratio est q2 iudex ordinarius inspecta cā potest penā exasperare : vt xxiij.qō.v.c.j.vnde si excedat in aliquo non ita de facili poterit ab eo appellari:sicut ab executore.nisi forte sine causa,⁊ minus vellet modum excedere.

1 ☞ Appellans ne testamentum defuncti aperiatur vel ne heres scriptus in possessionem mittatur ⁊ iudex appellationem recipiens sunt puniendi.
2 Sepultura ecclesiastica an possit interdici defuncto ex debito ad creditoris instantiam.

Si quis. Hoc etiā habetur.C. quorū appel.
1 nō reci.l.qsquis. Sūma.†Appellans ne testamētū defuncti aperiatur:vel ne heres script⁹ in possessionē mittatur , ⁊ iudex ipsam appellationē recipiens sunt puniendi.⁊c.Lege. ¶[Si quis rese *Exponit literam.*
retur].i.aperiatur.cū iudex precipit vt aperiatur.hu.⁊ archi. [mittatur]cum iudex precipit eos mitti..hu.Nā licet heredes ipso iure habeāt proprietatem.ff.de acqui.pos.l.cum heredes. mittēdi tn̄ sunt in possessionē.C.de edic.diui.adri. tol.l.ij.laur. ⁊ arch.[⁊ is.] sc3 iudex:ad quem appellatū est.in talibus enim res nō capit dilationē,⁊ ideo nō admittitur appellatio. Hug. [cōniuentiā adhibuit]quasi diceret tacitū cōsensum adhibuit archi.Notandū iudicem puniri q recipit friuolas appellationes.glo.tn̄ q2 in glo.sup ver.defuncti.inducitur decretalis illa
2 qua fronte.ex̄ de appel.pōt hic moneri q̄stio.† vtrū ex debito *Questio.*
ad creditorum instantiam possit defuncto interdici ecclesiastica sepultura.Et videt ꝙ sic.q2 Alexāder videtur in decretali *Primū ar.*
predicta dicere ꝙ sic.vnde vt dicit arch.in parte decisa habet: ꝙ interdum aliquo defuncto religiose persone interdum ecclesiastice seculares petebāt debita sibi solui.que defunctus debebat,⁊ nisi soluerētur appellabant,ne corpus defuncti traderet ecclesiastice sepulture,⁊ ibi respōdebatur a papa ꝙ nisi ab heredibus vel ꝯsanguineis defuncti sufficiēs cautio traderetur de solutione debitorum:dummodo sit in soluēdo corpus eius post appellationem non est tradendum sepulture. ¶In op- *Opponit ī cōtrarium.*
positū arguitur sic primo.qm̄ ei viuo cōicauimus.ergo ⁊ mortuo cōicare debem⁹.vt.xxiiij.q.ij.sane.⁊ extra de sepul.sacris.
¶Secūdo sic.alia sacramēta sunt ei cōcessa . ergo ⁊ sepultura *Scd̄a opp.*
nō debet ei negari.ad hoc.xcv.di.illud.¶Tertio res illa dila- *Tertia op.*
tionem nō capit.ergo nō tenet appellatio.l. vltima.ff. de app.
nō reci.¶Quarto leges expresse sunt etiam cōtra.C.de sepul. *Quarta op.*
vio.l.vltima.in auth.vt cum de appel.cog.§.meminimus.coll.
viij.¶Rn̄deo qō ꝑxi.dictum est:ius cōe ⁊ in p̄dicta decisione *Rn̄det.*

Vincen. *Laurẽtius* *Jo.de fan.*

dominus papa respondet ſm consuetudinem anglorũ, ⁊ hoc notauerunt ibi ra.⁊ alanus.quib⁹ in hoc tanq̃ anglicis est credendũ. Sed secundũ vincen.est distinguendũ an ex contractu tenerentur,⁊ tũc nõ debet impediri sepultura:an ex maleficio ⁊ tunc sic.vel secũdum tan.id habet locũ qñ defunctus fuit cõdẽnatus in vita de crimine:vt de furto:de rapina,⁊ vsura: vel crimẽ eius erat notorium,⁊ noluit satisfacere in vita ⁊c. vel secundum lau.cuius hec fuit glo.heredes ibi erant potentes.ita ꝙ de leui aduersarius nõ posset ius suũ cõsequi.⁊ ita quod dicitur in parte illa decisa: locum habet qñ presumitur de malitia heredum:qd̃ dicitur pro parte negatiua obtinet regulariter.illud autẽ decisum casuale fuit:vel locale.ſm tan.archi.vel dic ꝙ ex quo pars illa est decisa nõ obstat.Jo.de fan.Et ita si quis appellat ne defunctus sepeliatur non auditur.qd̃ intelligendum est:vt proxime dictum est.

1 ☞Non appellatur a sententia lata super possessorio.
2 Possessio quare dicatur momentanea.
3 Appellatio quare non habet locum in momentanea possessione.

Exponit literam.

De possessione. Verba legis sunt.C. si de mo.pos. fuerit app. l.j.Sũma.† a sñia lata super possessorio: nõ appellatur.Lege.¶[De possessione.⁊ eius].i.de posses-
2 sione momentanea:scilicet qñ alicui iudicatur restituẽda:†que scʒ ideo dicitur momentanea q̃ ex sui natura per momentum est duratura apud illum:cui iubetur restitui.verbi gratia.Legatarius sine herede cepit legatum. heres postulat possessionẽ sibi restitui a legatario: vt iudex falcidiã suã ante deducat. Legatarius cõtradicit:iudex interloquitur:vt illud restituat: si tũc legatarius appellat nõ valet imo restituitur heredi possessio que apud ipsum heredem dicitur momẽtanea q̃ parum apud eum durat:scʒ deducta falcidia vel aliter creditor rẽ sibi impignoratam postulat sibi dari a debitore:debitor contradicit:q̃ vellet sibi statim debitum soluere : iudex interloquendo dari precipit si appellet debitor non valet.q̃ cũ satisfecerit debitor statim possessionẽ recuperabit. hug.⁊ archi. [Si causa] i.sententia.[Ecõuerso.]qñq̃ sentẽtia ponitur pro causa vt.ĩ. e.q.iiij.c.nullam[que sententia.]verba sunt gratiani vsq̃ ibi: quãuis interlocutoria.

Opponit. *Soluit.*

¶Opponitur ꝙ nõ sit interlocutoria: sed diffinitiua.q̃ diffinitiua est:que imponit finem controuersie.ff.de re iudi.l.j.Sol.licet aliqui dicant:ꝙ sit interlocutoria: dic tamẽ ſm cõe dictũ legistarũ,ꝙ est diffinitiua, ⁊ sic stãdum est cõtrario.Et hoc tenet acc.za.hu.⁊ cy.in hac.l.⁊ est text.in.c. vlti.ex̃.de iudi.⁊ ibi.no.Etiã non ob.iste tex.q̃ sunt verba gratiani que posuit de suo:q̃ nõ sunt hec verba in lege.vnde sumitur:quãuis ꝓuocatio.

Questio. *Respõdet.*

3 ¶Sed queritur hic† quare appellatio in momentanea possessione non habet locum.Rñdetur secundum bar.qui dicit.ꝙ ratio quare nõ appellatur in momentanea possessione est:q̃ parat modicũ preiudiciũ. Et q̃ dãnum illatum põt reparari per iudicium petitoriũ. Et ideo dicit ꝙ si per sententiam in possessorio pararetur ꝓiudicium super quo nõ esset alio mõ cõsultũ tunc posset appellari. exemplum in.l.qui exceptionẽ.§.si pars.ff.de condi.indebi.ista etiã satis declarãtur per her.in decre.de resti.spo.cum ad sedem.in glos.

Bertrand.

vbi dicit ⁊ Bertran.cum eo.ꝙ in interdicto vnde vi.appellat. Et est ratio q̃ per talem sentẽtiam põt fieri preiudiciũ ꝓprietati:in alijs vero secus.vt legatario,⁊ creditore,⁊ scripto herede:ſm eos.concludo ex premissis ⁊ dico predicta vera esse:quãdo per causam possessionis nõ paratur preiudicium questioni proprietatis . bene ergo dicunt prefati doct. ꝙ in tali casu non appellatur. Archi.

1 ☞Quidam a suo aduersario petebat centum:iudex sententiã tulit ⁊ cõdemnauit aduersariũ in quinquaginta, ⁊ ab alijs quinquaginta absoluit:ab ista sentẽtia reus appellauit ⁊ nõ actor. Actor qui nõ appellauit coram iudice appellationis petit integra centum:an possit.

Quandoque. Verba sunt.C. si vnus ex pluribus appel.l.j.Sũma si ex pluribus vna sententia cõdemnatis vnus solus appellat:vel omnibus appellantibus vnus solus prosequitur.si idem est negotium,⁊ eadem causa defensionis:illius victoria iure cõi ceteris prodest.Secus si iure speciali.

Diuisio.

Et potest diuidi in tres partes.secundum tres casus:quos ponit.in prima enim loquitur in casu qñ ex pluribus condemnatis omnes appellãt sed vnus prosequitur. in secũda in casu quãdo vnus tantum appellat. in tertia quãdo restituit.ij. ibi: Si autẽ.iij.ibi:Quod si.Lege.

Exponit literam.

¶[Quãdoq̃ vnam] Secus si essent plures sentẽtie quibus diuisim cõdemnati essent plures habentes etiam cõem causam ⁊ eandem defensionem.q̃ vnius appellatio vel victoria alij non prodesset.ff.de appe.l.si qui separatim.⁊ no.io.an.ex̃ de appe.c.vna sñia.ꝑdicta sunt vera nisi fuissent oẽs conuicti ex eisdem probationibus.q̃ testes examinati cõtra vnũ fuerint ipsi idem examinati contra aliũ . q̃ tunc licet diuersis sententijs condẽnati sint sufficiet vna appellatio.⁊ sic intelligit ver.sed cũ a diuersis.in.l.si qui separatim. ibi vno titulo comprobatarum rationũ ⁊c. Jo.de fan.[diuersitatis factorum.]q̃ diuersa administrabant ⁊ diuersa fecerũt circa rem pro qua cõuẽti sunt.hu.[separationẽ.]sentẽtie.hug. ⁊ archi.vel sic.diuersitas personarũ scʒ q̃ plures sunt persone [separationẽ factorũ].i.sententie. vel factorũ ꝓprietatis quia idem fecerunt.hu.vt q̃ plures erãt tutores ⁊ oẽs cõueniebant ꝙ male egissent.vel oẽs q̃ nõ gesserant.Secus si vnus.q̃ male gesserat alteri:q̃ non gesserat.ff.de appel.l.si qui separatim §.si.vbi hec expositio probatur,⁊ sic exemplificatur.accur.C.si vnus ex plurib⁹.l.j.vnde hec verba sumunt.

Questio. *Rñdet.* *Bar.brix.* *Archid.*

¶Sʒ hic surgit
1 questio.†Quidam a suo aduersario petebat cẽtum:iudex sententiam tulit ⁊ cõdẽnat aduersariũ in.l.⁊ ab alijs.l.absoluit:ab ista sentẽtia reus appellauit, ⁊ non actor. Nunc actor qui non appellauit coram iudice appellationis petit integra centũ: q̃ritur vtrũ potest hoc facere.Et videtur ꝙ sic.C.de appel.ampliorem.Rñdeo ꝙ si ex eadẽ causa illa centum petantur,⁊ appellatum est a sñia:peti possunt integra centum coram iudice appellationis:vt in dicta.l.ampliorẽ.Secus si ex diuersis causis non cõnexis.ff.de mi.l.etiam.§.ex cã.C.si vnus ex pluri.appel.l.j.⁊ in hoc.§.Et ita sentit bar.brixi. in questione dñicali q̃ incipit.petebat quidã.ibi videas archi.[Si aũt tantum vnus appellauerit].ij.pars.verba sunt legis.C.si vnus ex pluribus appel.l.si in vna.[qui non appellauit] si cõi iure iuuetur.⁊ idẽ sit negotiũ ⁊ eadem causa defensionis:hec tria requiruntur:vt probatur extra de appe.c.vna sñia. ⁊ ibi no.Jo.and.Joan.de fan.[Quod si.]tertia pars. [Etatis auxilio.] quia est minor xxv.annis.Hug.

1 ☞Pena que sit iudicis non recipientis appellationẽ iustã.
2 Pena que sit iudicis non concedentis apostolos.

Iudicibus. Verba sunt legis.C.de app.l.iudicibus . hoc.c. continet tres partes.in prima dicit ꝙ iudex:etiã delegatus a quo appellatur tenetur appellationem suscipere. in.ij.parte ponit:ꝙ infra.xxx.dies a die sententie tenetur appellanti ap̃los tradere. in.iij. dicit idem esse in arbitro. delegato.ij.ibi:verum etiam.iij.ibi:similiter.Lege tex.

Exponit literam. *Questio.* *Rñdet.* *Questio.* *Rñdet.*

¶[Judici-
1 bus.necessitas imposita]surgit hic questio.† que pena sit iudicis non recipientis appellationẽ iustam.Respondet archi. dic vt dixi.ĩ.e.q.c.decreto.⁊ habetur in.l.qm̃ iudices.C.de ap-
2 pel.[Verũ etiam].ij.pars. ¶Hic surgit etiam questio.† qua pena veniat puniendus iudex qui apostolos non cõcessit.Ad hoc respondebat bonaguida vt dixi.ĩ.eo.post appellationem ibi vide archi.xxx.dierum extra.de appel.ab eo.lib.vj.[sentẽtie.]ergo nõ ex die appellatiõis.de quo nota in dicto.c.ab eo.⁊ in cle.ij.de app.in glo.s.xxx.[gesta coram se.]siue vt dicit glos. hic allegationes ⁊ attestationes vtriusq̃ partis.hu.[cũ relatione].i.cum responsionibus vtriusq̃ partis[vel cum relatione.i.cum apostolis:vel cum proprio suo scripto.hugu.[similiter].iij.pars.[si delegatus.]alias non licet appellare ab arbitro.hug.⁊ Archi.

1 ☞Appellans incontinẽti potest viua voce sine scriptis appellare tam in ciuilibus quam in criminalibus.

Exponit literam.

Litigatoribus. Lex est.C. de app.l.litigatorib⁹. Sũma
1 †ꝙ appellãs incõtinẽti põt viua voce sine scriptis appellare tam in ciuilib⁹ q̃ in criminalib⁹. Lege. ¶[Litigatoribus.illico].i.antequam diuertat ad extraneos actus.vt hic.⁊.ff.ea.l.ij.Alij dicũt ꝙ dũ sedet in tribunali hoc fieri potest.ar.ff.de in inte.resti.dynus.de hoc legitur,⁊ not.ĩ. e.q.§.forma in fi.Sed hug.dicit [die].i.eadem hora.Lau. vero dicit[illico].i.prima die.ff.de appel.quãdoq̃ supponit pro triduo.ff.de iudi.l.fi.secundum Lau.archi.

1 ☞Appellans nõ debet remitti ad iudicem a quo : sed iudex ad quem debet de appellatione cognoscere.
2 Judex cui cõmissa est cã appellatiõis postq̃ ꝓnũtiauit appellationẽ iustã an icipiet denuo cognoscere de ꝑncipali negotio.

Ab eo

1 **Ab eo.** Hoc habetur.C.de appel.l.eos.in ꝑnc. Summa.† appellans nõ debet remitti ad iudicem a quo:sʒ iudex ad quem debet de appellatione cognoscere ⁊ illam iustam vel iniustam pronuntiare.

Diuisio.

Et potest diuidi in tres partes.in prima dicit q̃s debet de appellatione cognoscere.in.ij. ꝙ appellans nõ debet remitti ad eum a quo appellauit.in.iij.ponit formam pronuntiandi in causa appellationis.ij.ibi:quapropter.iij.ibi:cum super.Lege tex.

Exponit literam. *Jo. de fan.*

¶[Ab eo.Litigatores.]inuictos.archi.extra de appel.accepta.itẽ sufficit ꝙ appellãs solus velit remitti. nõ obstãte cõtradictione appellati.quo casu tñ cõdẽnatur appellans in expensis appellato:quas ꝓpter hoc fecit.ex̃.e.interposita.§.ille deniq̃.de quo ibi vide Joã.de fan.[ad ꝓuincias].i. ad eundem iudicem a quo appellatũ est.archi.⁊ accur.[occasionem].i.licẽtiam.hu.[intelligant maiores].i.iudices: ad quos est appellatum[pronũtiare]sic ex̃.de resti.in inte.ex literis. in fi.vbi de hoc.potest etiã eam interpretari.ff.de appe.ab executore.⁊ supplere.ff.de re iudi.paulus[⁊ emendare]ar.C.de iure iur.l.⁊ generaliter.§.si autem lis.Lau.vel[iustam]imo aliquãdo ꝓnuntiat super nullitate sententie:vel ꝓcessus.ex̃ de appel. dilecti.j.⁊.ij.⁊.c.dilecto. Aliqñ quidquid fit post appellationẽ vt.e.ti.cũ causam.qñq̃ quidquid fit cõtra appellationẽ extra. de elec.cũ nobis.Qñq̃ reducẽdo in primũ statũ.extra.de app. bone.qñq̃ in statũ debitũ.extra.de except.dilecte. qñq̃ ad suũ statũ.extra.de elec.considerauim⁹.Et licet iste sentẽtie recipiãtur:q̃ sic erat petitũ:vt sententiaretur. tamen melior libellus est iste.peto ꝓnũtiari meam appellationẽ iustã secũdum innocen.qui ita notat in predicto.c.dilecti.ij.qui etiam dicit:ꝙ appellans nunquã debet petere reuocari:q̃dquid factũ est ⁊ eius annexa.extra de ꝑcu.auditis.⁊ extra de appel.solicitudinem.⁊ hoc notat ipse.extra.de appel.cõsuluit. Ad idẽ extra.de elec.cũ nobis.⁊ de appel.ad p̃ntiam.

Questio. *Innocen.* *Hostien.* *Vincen.* *Archid.*

¶Hic surgit questio que mouet
2 in glo.† Vtrũ iudex cui cõmissa est causa appellationis postquã pronũtiauerit appellationẽ iustã:incipiet denuo cognoscere de principali negotio.Et ꝙ nõ possit videtur ar.extra.de testa.raynutius.in fi.cũ alijs ibi.⁊ hoc sequit.innoc.⁊ hosti.⁊ inducũt prefatum.c.raynutius.⁊ de re.super literis.⁊ de app.romana.§. ꝙ si obijciatur. lib.vj. qd̃ non videtur dicere lex ista. itẽ vincen.qui dicit.ꝙ fines mandati sunt obseruandi.ff.mandati. diligẽter.⁊ extra.de re.c.cũ dilecta. ꝓpter qd̃ videtur sibi ꝙ sine nouo rescripto non possit de principali cognoscere nec etiam de alia appellationis causa:que non fuerit expressa Archi.dicit ꝙ Jo.an.extra de appel.vt debitus.super gl.hic patet.vbi de hoc ꝙ credit considerãda verba rescripti.in ordinario autẽ non est dubiũ.per.c.vt debitus.in appellatione a diffinitiua.hec questio non procederet:q̃ per illam deuoluitur statim totum negotium principale.

Hec omnia. §.est vbi ostendit magister gratian⁹ vbi oẽs leges inueniantur posite hic per eum [omnia].⁊.§.ĩ. si vero. vsq̃ ad locum istum preter.§. diffinitiua ⁊.§.proximum.per illum.archi.⁊ ⁊c. Et sic est finis huius questionis.

¶Questio.vij.

2 ☞Accusatores large qui dicantur.
4 Denuntiatio ⁊ accusatio qualiter differant.
5 Crimen si vergat in detrimentum reipublice quilibet tenetur ad accusationem.
Et quid si non redundet in multitudinem.nu.6.
7 Calumnia dicitur falsa criminis impositio.

Diuisio.

Quod vero. §.est in quo icipit.vij. questio: que ſm Joã. de.⁊ archi.diuiditur in.viij. partes.in prima parte probat per.xij. authoritates sanctorũ patrũ ꝙ laici clericos accusare non possunt. Tum quia laici sunt minores:Tum quia ad eundem ordinem promoueri non possunt:Tum quia ipsi laici clericos non recipiunt in sua accusatione:Tum maxime quia laici clericis oppido sunt infesti.Jo.de ⁊ archi.Quia de accusatione fit hic mentio: pro pleniori intelligentia dicendorum duo queruntur hic.
1 ¶Primum est quid sit accusatio.
3 ¶Secundum est vtrum homo teneatur accusare alium.

Rñdet. *Hostiensis*

1 **Ad primum** Rñdetur.† ꝙ accusatio potest sumi tripliciter. stricte large ⁊ cõissime.Stricte diffinitur ab Hosti.in summa.de accus.post goff. sic.Accusatio est criminis alicuius hominis apud iudicẽ competentem inscriptione interueniente legitime facta delatio.

Raymũd⁹.

2 †Large vt dicit Raymũdus accusatores dicuntur nõ solum qui accusant alium de crimine ad penam canonicam vel legalem:sed etiam qui denũtiant crimẽ alterius ad penitẽtiã agendam.Cõmunissime aũt dicunt accusatores etiam detractores ⁊ similes. de quibus dicit anacletus.j. Summa iniquitas est fratres detrahere,⁊ accusare.

Primũ ar. *Secũm ar.* *Tertiũ ar.* *Opponit i cõtrarium.* *Rñdet. S.Thom.*

3 **Ad secundum** sic proceditur.† Et videtur, ꝙ nullus teneatur accusare aliũ. Primo sic. Nullus tenetur cõtra fidelitatem agere quam debet proximo.sed accusare aliquem qñq̃ est contra fidelitatem quã quis debet amico. dicitur enim prouerbi.xj. qui ambulat fraudulenter reuelat archana amici.qui autem fidelis est:celat amici commissum . ergo homo non tenetur ad accusandum. ¶Secundo sic.dicit prouer.xxv.que viderint oculi tui ne ꝓferas in iudicio cito : ne forte emendare non possis. ergo cum prohibeatur ex sacra scriptura aliquem accusari: sumitur manifeste ꝙ nullus tenetur accusare.¶Tertio.de lege nature tenemur non facere alteri quod nobis nolumus fieri.sed nullus vellet accusari.ergo nullus debet alium accusare.¶In oppositum est fundamentum presuppositum in tota ista questione secundo sic.dicitur leui.v. Si peccauerit aĩa, ⁊ audierit vocem iurantis testisq̃ fuerit quod ipse vidit aut cõscius est : nisi indicauerit portabit iniquitatem suam. Ex quo sicut dicit Augustinus videtur lex dicere peccare hominem: qui scit aliquẽ falsum iurare,⁊ tacet.ergo videtur, ꝙ tenet accusare. ¶Rñ.
4 dicendum iuxta sanctum Thom.in.ij.ij.q.lxviij.arg.j.†ꝙ hec est differentia inter denũtiationem ⁊ accusationem,ꝙ in denũtiatione attenditur emendatio fratris.in accusatione autẽ attenditur punitio criminis:pene autẽ presentis vite non per se expectantur.q̃ non est hic vltimũ retributionis tempus : sed inquãtum sunt medicinales conferentes vel ad emẽdationem persone peccantis:vel ad bonũ reipublice:cuius quies procuratur per punitionem peccantium. quorũ primũ intẽditur in denũtiatione:vt dictum est.Secũdum autem proprie pertinet

Prima cõclusio. *August.*

5 ad accusationem.¶His notatis sit ista prima conclusio.†Si crimen fuerit tale quod vergat in detrimentum reipublice tenetur ad accusationem:dummodo sufficienter possit probare: quod pertinet ad officium accusatoris.puta cum peccatũ alicuius vergat in multitudinis corruptelã corporalem seu spiritualem.hoc etiã probatur sic.dicit Augustinus in regula sua. Non iudico vos esse maleuolos:qñ crimen alterius indicatis. Magis quippe innocentes estis indicãdo crimẽ q̃ si fratres vestros quos indicãdo corrigere potestis tacendo perire permittitis.sed quilibet tenetur ꝓcurare salutem fratris sui . ergo ipsum accusare vt corrigat. ¶Secũdo sic. Augustinus in eodem.Si frater tuus vulnus habet in corpore quod velit occultari:cum timet secari:nõne crudeliter a te sileretur,⁊ misericorditer indicaretur. quanto ergo potius debes manifestare ne deterius putrescat in corde.¶Tertio patet eadem conclusio.dicit enim in quodam sermone. Non osculatur pater semp filium:sed aliquando castigat.ergo quando castigatur qui diligitur circa eum pietas exercetur. Si ergo tenemur ad opera pietatis in proximũ:tenemur ad accusationẽ vt castigetur.

Secũda cõclusio. *Alexander*

6 ¶Secũda cõclusio.†Si tale non fuerit peccatũ quod in multitudinem redundet:vel si etiam sufficientem ꝓbationẽ adhibere nõ posset:non tenetur ad intẽtãdum accusationem patet cõclusio q̃ nullus ad hoc tenetur:qd̃ nõ põt debito modo perficere.Cõcordans magister Alexander de halis in.iij.dicit sic pro solutione argumentorũ, ꝙ aliud est ex charitate aliorũ crimina indicare:vt quos secreta correctione non possumus corrigere:cõuictos iudicis sentẽtia corripiat.Et aliud est insidiãdo falsa obijcere:vel insultando per contumeliam exprobrare: siue pretermisso iuris ordine in accusationem prorumpere.primum charitatis est:reliquũ vero iniquitatis siue impietatis officiũ.vnde de impositione falsi dicitur prouer.xij. qui quod nouit loquitur iudex iustitie est. Qui autem mẽtitur testis est fraudulentus,⁊ ad hec tendit illa prohibitio leui.xix. Non fa-
7 cies calũniã proximo tuo.†Calumnia est falsi criminis impositio.Et iterũ in prouerb.xij.verba impiorum insidiãtur sanguini ⁊c.de improperatione similiter in predicta authoritate. prouer.xxv.que viderunt oculi ⁊c. de omissione ordinis iuris dicitur Mat.xviij.Si peccauerit in te frater tuus ⁊c.

Ad primũ arg. *S.Thom.* *Ad secũm.*

¶Nũc dicendum est ad rationes in oppositum.Ad primum respondetur iuxta sanctum Tho.ꝙ reuelare secretum in malum persone est contra fidelitatem:non autem si reuelatur propter bonum commune : quod semper preferendum est bono priuato. Et ideo contra bonum commune nullum secretum licet recipere. ¶Secundo potest responderi iuxta eundem ꝙ authoritas nõ est ad propositum.quoniam non est omnino secretum quod per sufficientes potest probari. ¶Ad secundã respon-

cietur, ꝙ loquitur quando quis accusat alium nõ ex charitate: sed insultando per contumeliam, ⁊ vitia obiiciẽdo. Ad tertiũ. ¶ Ad tertiam videtur dicendum, ꝙ non est simile de se, ⁊ de alio. quoniã ad hoc ꝙ quis se ipsum corrigat non est opus accusatione: nec ꝙ inducat contra se testes: sed bene quandoq; ad correptionem alterius.

1 ☞ Laicus an possit accusare clericum, ꝙ non regulariter. numero.2.
3 Casus in quibus laici possunt accusare clericos.
4 Uita rectorum ꝙ disponatur a deo pro meritis subditorum an sit verum.
5 Uita subditorum aliquãdo depravatur propter peccata presidentis.

NOn est. Ista est prima authoritas que est Euaristi pape que inducit ad probandum, ꝙ laici in accusatione clericorum siue episcoporum non sunt recipiendi. Diuisio. Et potest diuidi in duas partes. in prima dicit, ꝙ laicus nõ est recipiendus in accusatione episcopi. in .ij. assignat rationem duplicem huius .ij. ibi: quia pro meritis. ¶ Pro pleniori intelligentia presentis Questio. 1 capituli ⁊ multorum sequẽtium queritur. † Utrum laicus possit accusare clericum. Primũ ar. Et videtur ꝙ sic. omne debitum ex charitate pẽdet: que est finis precepti. vnde dicitur ad ro. xiij. nemini quidquã debeatis: nisi vt inuicem diligatis. sed illud quod est charitatis homo debet omnibus laicis ⁊ clericis. sed homo laicus tenetur accusare proximum suum: vt probatũ est in prec. questione. ergo sicut laicũ: ita ⁊ clericũ. Scdm arg. ¶ Secundo sic. Correptio etiam extenditur vsq; ad clericos non solum actiue: sed etiam passiue. ergo sicut laicus tenetur corrigere fratrem suũ laicum: ita etiam fratrem suũ clericum. Opponit ⁊ Rñdet. ¶ In oppositũ argu. ex pñti. c. ⁊ multorũ sequentium. 2 ¶ Rñ. regulare est † ꝙ laicus non admittitur ad accusationem clericorum. Prima cõclusio. ista cõclusio authoritatibus probatur ⁊ rationib⁹. authoritates sunt plures in hac prima parte. patet etiam. xi. q. .j. clericũ cuiuslibet. ⁊ extra de accu. cũ. p. rationib⁹ etiam patet assignatis per diuersa capitula. prima ratio que ponitur in. c. presenti est: q2 pro meritis subditorum disponitur a deo vita rectorum. ergo si clerici sint mali laici debẽt suis meritis imputare. ¶ Secũda est que ponitur. ĩ. e. in. c. in sancta. q2 magnũ est laicũ accusare clericũ ⁊ cum rarum sit omne quod magnum hoc non debet fieri nisi raro. ¶ Tertia ratio que ponitur. ĩ. e. in. c. laicos. q2 laici oppido sunt infesti clericis, ⁊ ita presumuntur ex odio accusare clericos. ¶ Quarta est in eodem capitulo q2 vita clericorũ est separata quãtum ad cõuersationem a laicorũ actibus. vnde presumitur ꝙ falsa intẽdant contra clericos cũ eorum vitã ignorent. ¶ Quinta ratio est que ponitur. ĩ. e. in. c. sicut. q2 laici nõ admittũt clericos in accusationem sui, ⁊ per cõsequens nec laici admittendi sunt ad accusationem clericorum, ⁊ potissime cũ laici debeant revereri clericos tanquã patres. vij. q. .j. oues. ⁊. c. Scda conclusio. 3 sacerdotes. ¶ Secũda cõclusio. † in aliquib⁹ casibus: paucis tamẽ ⁊ cũ multo moderamine laici possunt accusare clericos. Prim⁹ casus. ¶ Primus casus videlicet vbi suã iniuriam prosequãtur. vel suorũ: patet. iiij. q. vj. omnib⁹. ⁊ extra de testi. de cetero. ĩ. e. q. .j. prohibentur. Sed hoc intelligendũ est: vt dicit Archi. solum agẽdo ciuiliter. ⁊ sic intelligit hug. ĩ. e. sicut sacerdotes. de hoc etiam no. ĩ. e. laicos. Et adde qd no. lxxxj. di. presbyter. vbi videas. ⁊. c. maximianus. archi. Secundus casus. ¶ Secundus casus est in criminibus exceptis: videlicet in crimine heresis. vt. ĩ. e. sacerdotes. ⁊. c. oues. ⁊ in simonia. ex̃ de simo. tãta. ⁊ in crimine lese maiestatis. xv. q. iij. sane. ⁊ in crimine sacrilegij secũdũ quosdam. xvij. q. iiij. §. qui autem. Sed nec in his criminib⁹ admittitur laic⁹ contra clericum: nisi duabus conditionibus concurrentibus. prima ꝙ laicus bono zelo denuntiet crimen. vt extra. de simo. licet heli. ij. si clericus accusatus fuerit suspectus talis vite: vt ĩ. eo. q. .j. in primis. q2 si accusatus fuerit suspecte vite admittuntur laici etiam male vite. Si autem fuerit bone vite admittuntur tantũ laici bone vite. extra de simo. p tuas. Ad argu. ¶ His sic breuiter visis dicendum est ad rationes in oppositũ. Ad primam et secũdam respondetur ꝙ procedunt in casibus a iure concessis: nec est simile de laicis ⁊ clericis cum sint alterius ⁊ alterius gradus ⁊ conditionis. Exponit literam. Lege. ¶ [Non est a vulgaribus] i. laicis Hug. [in ordinatus. in maiorib⁹] nisi esset simoniac⁹: vel hereticus: vel alio crimine excepto infectus. Hug. de quo iam diximus in questione. [quia] secunda pars. Et ponitur prima ratio [disponitur]. i. datur vita rectorũ. Questio. ¶ Hic surgit 4 questio † vtrũ hoc sit verum ꝙ pro meritis subditorũ disponatur a deo vita rectorũ. Opponit ⁊ Et videtur ꝙ nõ. quia nullus depravatur meritis aliorum: sed propriorum. ¶ In oppositum est tex. hic in. c. audacter. viij. q. .j. Rñdet. ¶ Rñ. dicendũ est text. iste non est ita intelligẽdus, ꝙ aliquis depravetur meritis alienis. sed quia quandoq; secundum merita subditorum dantur prelati siue boni: siue mali. boni si sunt merita bonorum subditorum. vnde Hiere. ij. dicit dominus dabo vobis pastorem. iuxta. cor meum, ⁊ mali si subditorum merita sint mala. iob. xxxiiij. qui regnare facit hypocritam propter peccata populi. ⁊ osee. xiij. dabo eis regem in furore meo. vbi nota ꝙ talis presidentia vt dicit dominus Bonauentura in vltima distinctione secundi sententiarum Bonauen. potest comparari vel ad meritum subiacentis populi, ⁊ sic est iusta. quia aut est ad bonorum probationem vel ad malorum punitionem, et isto respectu est a deo faciente, ⁊ ordinante iuxta authoritates iam positas. Aut potest comparari ad ipsum presidentem: seu prelatum: sic est iniusta, ⁊ est a deo permissiue: non approbatiue. propter quod dicitur osee viij. ipsi regnauerunt ⁊ non ex me principes extiterũt, ⁊ non 5 cognoui. † Preterea quandoq; ecõuerso propter peccata presidentis siue pro demeritis prelatorum depravatur vita subditorum: idest praui subditi ei subiiciuntur. Si ergo mali sunt subditi ⁊ malum habent prelatũ sibi imputent: quia non possunt eum expellere: nec accusare. vnde Gregorius in moralib⁹ Grego. de malis rectoribus ait. nullus qui talem peccatorem accuset: quia nimirum sui sint meriti peruersi rectoris subiacuisse ditioni. ideo hic assignatur alia ratio. quare a talibus non sit arguẽdus: vel accusandus episcopus [insidiator.] homo malus. Hug. [maculam] criminis: vel infamie [ponere]. idest imponere diffamando. Hug. nota etiam ꝙ vtraq; istarum causarum comprehendit omnes subditos: tam clericos quã laicos, ⁊ secũdum vtranq; etiam clerici non debent admitti, ⁊ hoc verum est: si sint tales: qui suis demeritis malum habent prelatum. Hugu.

NUllus laicus. Ad idem est ista secunda authoritas que est syluestri pape. Breue est ⁊ patet ex dictis. Exponit literam. Lege text. ¶ [Nullus inferre.] idest clericum accusare: nisi suam vel suorum iniuriam prosequatur. iiij. q. sexta. omnibus. Archidiaconus.

LAico. Ad idem est. iij. authoritas: que est marcelli pape. hoc. c. habetur. xj. q. .j. clericum. Archidiaconus.

1 ☞ Clericus qui est actor in causa ciuili potest iudicari a laico.
2 Clerici quare sint maiores ⁊ potentiores laicis.
3 Pontifices sancti non tantum debẽt fungi potestate antecessorum suorum: sed regulã doctrine ⁊ vite imitari.

IN sancta. Quarta authoritas ad idem que est Iulij pape. Et potest diuidi in duas partes. Diuisio. in prima ponit statutum, ꝙ nullus laicus in accusationem admittatur clericorũ. in secunda assignat rationes ad hoc. secũda ibi: nec illi. Exponit literam. Lege. ¶ [In sancta anathematizatus.] idest separat⁹ a conuersatione ⁊ professione clericali scilicet laicus ista videtur expositio ad propositum: quia si proprie retineatur vocabulum anathematis: nulla est dubitatio: quia nullus excommunicatus est admittendus ad accusationem: vel testimonium. quia infamis est: vt. iiij. q. .j. cap. .j. ij. ⁊. iij. q. iiij. nullus. Et ideo intelligendo proprie vocabulum anathematis pro laico. q2 separatus est a professione clericali prosequendo expositionem [nec illi.] scilicet laici. Secunda pars. est prima ratio, ⁊ est congrua. Sic enim clerici viderentur esse inferiores laicis si ipsi repellerentur ab accusatione laicorum, ⁊ laici reciperentur in accusatione clericorũ. ar. iij. q. iiij. accusatores [cum nos] secunda ratio. [constitutos.] vt. ĩ. distin. x. certum suscipitis. ⁊ dist. xxij. omnes. Hug. [⁊ sicut maior] sed hec ratio vt dicit Hug. parũ valet. q2 ꝑm hoc nullus posset accusari a minore. q2 non potest ab eo iudicari. extra de maio. ⁊ obe. cum inferior. ⁊ tamen minor accusat. infra eo. lator. Sed potest dici ꝙ intelligitur de criminosis. Ego autem dico ꝙ loquitur hic de laico, et sic debet restringi ad materiã de qua dixerat: dixerat enim, ꝙ laici non poterant accusare clericos, ⁊ ꝙ laici sint minores clericis. Hugu. [maior] scilicet clericus [a minore.] scilicet laico. Hugu. et Laurenti. [iudicari.] in causa criminali: vel ciuili. in qua clericus 1 est reus. † sed in causa ciuili in qua clericus est actor potest a iudicari a laico.[a] extra de foro competenti. cum sit. Uerum est tamen ꝙ regulariter maior a minori non potest iudicari. xxj. dist.

a ¶ A iudice laico. an ãt cleric⁹ cõueniens laicũ possit ab eo recõueniri corã iudice seculari vid pe. de anc. i c. ⁊ si clerici. nu. 9. de ir.

xxj. distinct. inferior. Hugu. [colligari]. i. accusari sed colligari dicit: q2 accusator vinculum inscriptionis arripit, ⁊ colligat ad penã talionis. ĩ. e. q. viij. quisquis. Hu. ⁊ Archi. [rarũ est] id est esse debet, qd magnum est: sicut accusare clericum ⁊ presertim prelatũ, ⁊ per consequens hoc ꝙ laicus admittatur ad accusationẽ clericorũ raro debet cõtingere: sc3 a raris hominibus: ⁊ in paucioribus casibus: sc3 in criminibus exceptis, ⁊ 2 si prosequatur suam vel suorũ iniuriã. Hu. [portamus] † causa est quare clerici sunt maiores ⁊ potẽtiores laicis, ⁊ ꝙ est magnũ clericos a laicis accusari. Hu. [portamus] suffragio orationũ: oblatione sacrificiorũ: dispensatione sacramentorum, ⁊ Archidia. illustratione doctrine veritatis. ꝑm Archidi. est hic ratio tertia: quasi diceret. Cum nos sc3 clerici ⁊ maxime pñbyteri portemus onera laicorũ: ab eis nõ accusari sed tanq̃ eorũ patres venerari debemus, ⁊ amari [portat in nobis beatus Petr⁹] sc3 nos suis precibus inuãdo ad supportãdum onus tanti re- 3 giminis [cuius] vite ⁊ cuius regula. † Nota ꝙ sancti pontifices non tantũ debent fungi potestate antecessorum suorũ: sed regulam doctrine ⁊ vite imitari [tueamur aduersis.] Matt. xvj. Tu es petrus, ⁊ super hanc petram edificabo ecclesiam meam, ⁊ porte inferi non preualebunt aduersus eam.

LAicos. Quinta authoritas ad idẽ est ista: que est Eusebij pape. Et cõtinet idẽ qd precedẽs. Diuisio. Et põt diuidi in duas partes. In prima ponit dictum. In secunda assignat tres rões. Exponit literam. secũda ibi: q2 nõ sunt. Lege. ¶ [Laicos episcopos maxime] q2 idem est de alio clerico. ĩ. e. laico. [Hactenus obseruatũ est ⁊ cõstitutum]. i. non tantum cõsuetudine hoc est sed etiã canonum authoritate firmatũ est. [Quia] secũda pars. prima rõ. q2 cõuersatio clericorũ est remota a laicis. vnde presumitur ꝙ falsa intendãt cõtra clericos: cum eorum vitã ignorent [oppido]. i. valde. Hu. ⁊ est secũda ratio. Archid. Archid. [quippe] repetit ⁊ prosequitur primam rationem. [secreta] a secerno secernis. i. separata quantum ad conuersationem. [remota] situ loci, ⁊ etiam maioritate bonitatis, ⁊ religionis. vt distinctio. iiij. statuimus. deniq;. Hug. [impeti debent.] Hic vacat argumen. a contrario sensu: secũdum Hug. [accusationibus] sicut in precedenti proximo capitulo ⁊ sequenti etiam proximo.

1 ☞ Clericus an possit accusare laicum, ꝙ sic coram iudice ecclesiastico. numero.2.
3 Clericus non potest accusare laicum quo ad vindictam publicam: etiam si non veniat imponenda pena sanguinis.
4 Clericus prosequens iniuriam suã aut ecclesie sue si pena sanguinis non venit imponenda potest licite accusare laicum. Et quid si venit imponenda pena sanguinis. numero.5.

SIcut sacerdotes. Sexta ad idem est authoritas ista que est Fabiani pape. Sũma. clerici nõ admittuntur in accusationẽ laicorũ. Diuisio. Et diuiditur in duas partes. In prima ponit dictum. In secunda assignat rationẽ. secunda ibi: quoniã sicut. ¶ Pro pleniori intelligentia huius Questio. 1 capituli querit. † Utrũ clericus possit accusare laicũ. Primũ ar. Et videtur ꝙ sic: q2 sicut laicus prosequens iniuriã suã vel suorum admittitur ad accusationem clerici corã ecclesiastico iudice: vt supra habitũ est. ⁊ habet extra de testi. de cetero. ita videtur, ꝙ clericus possit admitti ad accusationẽ laici corã seculari iudice si prosequatur suã iniuriã. Opponit ⁊ Rñdet. ¶ In oppositum videt esse text. presentis capli. Rñdeo circa hanc questionem: vt tãgit glo. in c. precedenti proximo sunt varij modi dicendi. Quidã enĩ dicunt ꝙ vbi crimen irrogat penã sanguinis: clericus nõ potest accusare laicũ. Et ratio est: q2 in causa sanguinis clericus esse non põt. vt. xxiij. q. vlti. his a quibus. sed si irrogat penã sanguinis: bene potest. Alij vero dicũt vt est Hu. Laurẽ. ⁊ etiam Inno. extra de accu. cũ. p. ꝙ in nullo crimine siue in nulla causa criminali recipitur clericus contra laicũ corã seculari iudice in accusatione. vt. xj. q. .j. clericum. Dicunt ergo isti, ꝙ si clericus vult prosequi suã vel suorum iniuriã corã seculari iudi- 2 ce agat ciuiliter tantum, ⁊ nunq̃ criminaliter. † Clerici tamen coram ecclesiastico iudice bene accusant laicos agendo contra eos criminaliter: sed laicus contra clericũ nunq̃ aget nisi ciuiliter ⁊ etiam coram ecclesiastico iudice. Hu. Dominus vero Abbas tractans hãc questionẽ extra de accu. in. c. cum. p. la- Prima cõclusio. 3 tius distinguens ponit certas cõclusiones: prima est. † ꝙ quo ad vindictã publicam clericus laicũ accusare non potest: etiã si non venit imponenda pena sanguinis. probat hoc rationi- Scda cõclusio. 4 bus positis in presenti. c. Secunda conclusio † ꝙ clericus prosequens iniuriã propriã aut ecclesie sue si tamen pena sanguinis non venit imponẽda potest licite accusare laicum. vt in. c. cum sit generale. de foro compe. ⁊ in. c. prelatis. de homi. libro 5 vj. ⁊ in. c. olim. Tertia cõclusio. Tertia cõclusio. † ꝙ si venit pena sanguinis imponenda etiã potest clericus accusare laicum pro iniuria propria. Debet tamen dicere ꝙ nõ intendit accusare: vt pena sanguinis emittat. de hoc in predicto. c. perlatis. de homici. li. vj. Exponit literam. Ex his patet responsio ad obiecta. Lege textum. ¶ [Sicut] patet prima pars ex dictis [quoniã] secũda pars. [Litigare] quãtũ in se est. Hug. verba sunt apostoli. secunda ad Ti. ij. nec per consequens accusationum questionibus se implicare [sed mitem]. i. tractabilem ⁊ mansuetum esse [ad omnes] etiã malos: vt sua mansuetudine ⁊ lenitate ad fidem eos trahant: non autem asperitate eos expellat, ⁊ terreat. vt. xlv. distin. qui syncera. Et ponit exemplum magister Nicolaus in hoc loco in beato Clemẽte. de quo legitur propter suam mansuetudinem non solum erat acceptus christianis: sed etiam gentilibus, ⁊ iudeis, ⁊ multos ex eis ad fidem conuertit.

1 ☞ Laici non debẽt accusare suos epõs nisi de crĩe excepto.
2 Episcopus si erret in fide an sit vitandus, ⁊ neganda ei obedientia ante sententiam. ⁊ numero.4.
3 Subditus potest recedere ab obediẽtia prelati si prelatus inciderit in heresim damnatã, ⁊ eam publice predicauerit: quãuis toleretur a suo superiore.
5 Clerici criminosi qui inciderunt in canonem late sententie an sint semper vitandi.

SAcerdotes. Ad idem subiungitur ista septima authoritas q̃ est 1 Clemẽtis pape. Breue est. † Summa. Laici nõ debent accusare suos episcopos: nisi de crimine excepto: videl3 nisi a fide exorbitauerint. Diuisio. Et ita diuiditur in duas partes. In prima ponit dictum: In secũda ponit exceptionẽ ibi: nisi ⁊c. Exponit literam. Lege. ¶ [Sacerdotes. diligere] ⁊ aliquo mõ plus ceteris sunt diligendi: sunt enim patres nostri spirituales. vñ diligendi sunt merito a subditis. Tum ratione principij: tum quia habent rationem eminentioris boni: tum quia deo similiores: cuius vicarij sunt [preceptis obedire.] ad Hebreos xiij. obedite prepositis vestris. in his tamen que sunt contra deum: non tenentur obedire. quia Act. iiij. habetur, ꝙ oportet obedire plus deo: quã hominibus. ⁊. xj. q iij. non semper. ⁊. c. si dominus. ⁊. c. qui resistit. [aliter agunt] quã debeant: vel precipiãt. vnde dominus Matth. xxiij. Super cathedrã moysi sederunt scribe ⁊ pharisei. Omnia ergo quecũq; docuerint vos facite. ꝑm vo opera eorũ nolite facere [nisi in fide]. Questio. ¶ Sed hic 2 surgit questio. † Utrũ si episcopus erret in fide sit vitãdus, ⁊ neganda ei obedientia ante sentẽtiam. Rñdet. Respondeo dicendum 3 iuxta glo. ⁊ Hu. sub istis conclusionibus. Prima cõclusio. Prima est † ꝙ si prelatus inciderit in heresim damnatã, ⁊ eam publice predicauerit: quãuis toleretur a suo superiori quacunq; de causa statim potest subditus recedere ab eius obediẽtia. ar. xvj. q. vij. sane. ⁊. xxiiij. q. .j. ait celestinus. ⁊. xix. disti. anastasius. Scda conclusio. Secunda con- 4 clusio. † ꝙ in nullo alio crimine ante sententiã maioris recedẽdum a prelato criminoso. patet. viij. q. iiij. nonne. ⁊. xv. q. vlti. c. vltimo. nisi forte incidat in canonem late sententie: quia tunc idem. xxxij. distin. nullus preter hoc. ⁊. xviij. q. i. ij. si quis suadente. Et ratio diuersitatis est: q2 qui incidit in heresim damnatam statim ipso iure est dãnatus, ⁊ sententia fertur in eũ ab ipso canone. xxiiij. q. .j. ca. .j. ⁊. ij. de quo dic: vt ibi not. in summa. Innocẽti⁹. in si. ⁊ per Innocen. extra de elect. nihil. Idem est etiam vbicũq; quis incidit in canonem late sententie, ⁊ ideo tunc possum recedere ab obedientia prelati: q̃uis maior taceat. sed in alijs criminibus non licet, ⁊ ꝑm hoc exceptio nisi refertur ad obedire, ⁊ sic capitulũ non videtur facere ad propositũ Gratiani: sed vt faciat referatur exceptio ad subintellectũ sic: quasi diceret plebs debet diligere episcopos suos, ⁊ eorum preceptis obedire, ⁊ in nullo accusare nisi in fide errent per qd intelligit quodlibet crimẽ exceptum: de quo laicus potest accusare clericum, ⁊ respicit hec exceptio tantum ad plebem. ⁊ hec est vera lectio. ar. ĩ. e. q. oues. Hu. ⁊ Archidia. Hunc vltimum intellectum videtur sequi. Questio. ¶ Item surgit hic questio circa ea 5 que dicta sunt † vtrũ semper vitandi sint clerici criminosi: qui inciderunt in canonem late sententie. Rñdet. Ad hoc respõdetur sub ista cõclusione ꝙ nõ: videlicet quãdo crimina eorũ sunt occulta. Prima cõclusio. Ista cõclusio est Inno. qui vt hic cõmemorat Archi. dicit: ꝙ si crimina pro quibus clerici suspendunt a iure sunt occulta q̃tũcũq; sint grauia vt simonia, ⁊ homicidiũ, ⁊ hmõi: temẽ euitari non debent in his que ab eis debẽt de iure recipi. extra de cohabi. cleri. vestra. ⁊ de consecra. distinc. ij. non prohibeat. Et idem videtur esse dicẽdum in occulte excõmunicato. extra de offi. ord. si sacerdos. ⁊. vj. questione. ij. si tantũ. Et ita nota.

Archid.
Scđa ɔclu.

in.c.preãlle.vestra. Et vide qđ notatur di.l.de his.in glos.j. in fi.⁊ quod dicã.xj.q.iij.rogo. Archidi. Item sm Innoc. vbi.s. ponitur alia ɔclusio: ꝙ etiã si esset occulta fornicatio vel aliud crimen licitū esset abstinere a ꝓprio sacerdote in officijs suis: que ab eo audire nõ cogitur: ⁊ in his sacramẽtis que ab eo recipere non cogitur. que qualia sunt habes de peniten. ⁊ remiss. omnis. Et hoc quãdo contra talem sacerdotẽ toleratū ex tali abstinẽtia scãdalum non generaretur: alˢ nõ est licitum. Nam ⁊ dñs inde corpus suū tradidit. de penitẽ. dist.ij. non ꝓhibeat. ⁊.c.sequẽ.⁊.vj.q.ij.placuit.⁊.c.si tãtum. sm Innocẽ. vnde dicit Hostien. abstinere licet in occulto ne fit contra. de sen. excõ. cū non ab homine. Tertia cõclusio. Si notoria sint per facti euidentiã crimina pro quibus ius aliquẽ suspẽdit ab officijs: vel quolibet actu: generale est ꝙ licitū est cuilibet ipsos sic suspensos in ꝑdictis vitare: etiã si a ꝑlatis tolerẽtur. Quarta conclusio. Idem est de irregularibus qui etiã a iure suspẽsi dici possunt sm Innocẽ. ⁊ recitat Io.and. super dicto.c.vestra. super ṽ.abstinere: ⁊ super ṽ.abstinentia. ⁊ ibi remittit ad ea: que not. ex de simo. tãta.⁊.c.per tuas.ij.⁊ in.c.tãta. dicit post Innocen. ꝙ q̃uis sit licitū audire officiū criminosoꝝ: q̃diu ab ecclesia tolerantur: etiam si sint homicide ⁊ excõmunicati occulti. arg. dicti.c.si tantum.⁊.c.non prohibeat. tamen a simoniaco nõ licet audire: qui equiparatur notorio fornicatori.xxxij. distinct. §.verum. vt dicit Io. de fantucijs.

Hostien.
Tertia conclusio.
Quarta cõclusio.
Io. de fan.

1 ☞ Peccatur plus in patrem spiritualem in eodem genere delicti q̃ in patrem carnalem.
2 Laicus an possit denuntiare crimen clerici ecclesie. ꝙ sic. nu.3.

QUalis. Ad idem subiūgitur ista octaua authoritas eiusdem sancti Clementis. summa est. ꝙ inferentes cõtumeliã suis ꝑlatis siue illos accusantes digni sunt graui punitiõe. Et põt diuidi in duas partes. In prima ponit dictū. In secūda probat exemplo sacre scripture. In tertia applicat ad ꝓpositum. secūda ibi: si enim. tertia ibi: multo. Lege textum. ¶ [Qualis condẽnatio diuina scriptura ostẽdit.] primo Deutero. xxvij. Maledictus qui nõ honorat patrem suum: ⁊ matrem suam. secūdo Leuit. xx. Qui maledixerit patri: vel matri morte moriatur. Tertio ostendit scriptura exẽplo cham. Geñ.ix. qui q̄ non cooperuit pudenda patris sui maledictus est in filio suo chanaam. Nota historiã distinc.xxxv.§.j. [multo ampliori] ter-
1 tia pars. ar. † ꝙ in eodem genere delicti plus peccatur in patrem spiritualem: q̃ carnalẽ. ar.xxx.q.iij. pitatiū. Hug. si tamen alie circūstantie sint pares: intellige patribus spiritualibus qui recte sunt sacerdotes. vt.vj.qđ.j. sacerdotes. Ecce ex his capitulis aperte colligit: ꝙ laici nõ possunt accusare cle-
2 ricos. ¶ Sed hic oritur questio. † Utrum laicus potest denūtiare crimẽ clerici ecclesie. Et videtur ꝙ non: q̄ talis denūtiatio videtur esse accusatio. ergo quibus prohibetur accusatio clericoꝝ eis videtur interdici denūtiatio. ¶ In oppositū videtur illud preceptum christi qđ generale est ad omnes proximos ⁊ fratres nostros se extẽdens. Matth.xviij. Si peccauerit in te frater tuus ⁊c. de quo.s.ea.q.j. amplissime disputaui-
3 mus. ¶ Rñdeo dicendū sub ista cõclusione † ꝙ laicus põt denuntiare crimẽ clerici: licet nõ possit regulariter ipsum clericū accusare. pro prima parte pꝫ cõclusio ex prefato textu euãgelij in quo omnibus dicitur ⁊ de quolibet fratre. Si peccauerit ⁊c. vbi nomine fratris quilibet fidelis: siue laicus: siue clericus: siue magnus: siue paruus intelligitur. pro scđa parte pꝫ ex dictis. Ad argumentū in oppositū rñdet negãdo cõsequẽtiam. ⁊ rõ est: q̄m denūtiatio nõ proprie dicitur accusatio: imo magna differẽtia vt in scđa qõne in principio huius.vij. questionis ex sententia sancti Tho. declarauimus. Preterea vt dicit hic Hu. Denūtiatio nõ est accusatio: q̄m denuntiatio fit sine inscriptione, ⁊ tantū corã iudice ecclesiastico. vt.j.e.q. quapropter. nec ibi accusator si deficiat recipit talionem: nec reus conuictus deponitur: nec pena alia condemnatur: nisi q̄ cogitur ad penitentiam ad emendationem fratris. ergo laicus sic licite denuntiat crimen clerici: sed non potest clericum accusare solenniter ad legitimam penam subeundam. Hug.

Diuisio.
Exponit literam.
Questio.
Opponit i cõtrarium.
Respõdet.
Ad argu.

PErsone. §.est. Hactenus de laicis habitū est nūc de clericis. Hug. Hic ergo tractat de inferioribus clericis an superiores possunt accusare. Et ad probandum ꝙ non: inducit capitula sequentia.

1 ☞ Clericus an possit accusare clericum: maiorem maxime.

CLericus. Hoc capi. dicitur Syluestri pape. Pro pleniori intelligentia huius capituli queritur.
1 † Utrū clericus possit accusare clericum: maxime maiorẽ. Et videtur ꝙ nõ per.c.presens. ¶ In oppositū videtur.j.e.q.lator. Rñdeo dicendū sub duabus cõclusionibus. Prima: ꝙ clericus si fuerit bone fame põt accusare clericum etiã maiorem: vt subdiaconus sacerdotẽ. pꝫ cõclusio extra de accu.c.ex parte.⁊.c.veniens.⁊.c.licet. Scđa cõclusio est. Si clericus fuerit male fame non admittitur in accusatione clericoꝝ ⁊ maxime superiorum. patet ex.c.presenti. sm intellectū gl.⁊ ex.c.cum dilectus. extra de accu. nisi in exceptis criminibus. ¶ Ad argumentū in oppositū respondet ꝙ capitulum hoc nõ tenet siue vacat q̄ est contra rationem: vt hic dicit glo.⁊ Hu.⁊ Archi. nisi intelligatur de clericis minoribꝰ criminosis: vel alˢ impeditis: qui plus ꝓmoueri nõ possunt: q̄ forte sunt bigami vel corpore vitiati: ⁊ hmõi: vel de illis qui malitiose publicant crimina aliorū: vt infament. Hu.⁊ Arch. patet litera ex dictis.

Questio.
Opponit ⁊ Respõdet.
Prima cõclusio.
Secūda cõclusio.
Ad argu.

MAiorum. Capitulum est zepherini pape. Et exponitur ad intellectū precedentis capituli. Lege. ¶ [Maiorum] scꝫ clericorum [minorum] scꝫ qui criminosi sunt. vt.j.e.q. presumunt. vel alˢ impediti qui plus ascendere non possunt. vt j.ea.q. sacerdotes.

Exponit literam.

SEntentia. Ad idem hoc capitulum qđ est Anacleti pape. breue est. ¶ [Sententia] .i. maledictione. Hu. xxiiij.q.iij.§. sed qui. Archi. [produ̅t] quod vitium notat: quasi diceret malitiose publicant: vt infament, ⁊ non corrigant. ⁊ isti tales excommunicandi sunt. vt di.xlv. accusatores. Hug.⁊ hic potest haberi tertia solutio duorum precedentium capitulorum scilicet vt intelligantur loqui de minoribus qui malitiose sine inscriptione publicant crimina aliorum. Hu.⁊c.

Exponit literam.

1 ☞ Subditi an possint accusare prelatos suos. ꝙ sic ex affectu charitatis. numero.2.
3 Ignoti prohibentur accusare prelatos.
4 Laici proprie dicuntur oues.

OUes. Ad idem inducitur hoc.ca.qđ est Eusebij pape. Et diuiditur in duas partes. In prima dicit ꝙ oues pastorem suum nisi a fide exorbitauerit accusare non possunt. In secunda assignat rationem. secunda ibi: quia facta. ¶ Pro pleniori
1 intelligentia huius queritur. † Utrum subditi possint accusare prelatos suos. Et videtur ꝙ non ex precedentibus capitulis scꝫ.c.qualis dãnatio.c.maiorum.⁊.c.sententia.⁊ ex.c.presenti.⁊ etiam ex multis alijs. ¶ In oppositū arguitur ex illo Gregorij. Sicut laudabile ⁊ discretum est reuerentiã ⁊ honorẽ prioribus exhibere: ita rectitudinis ⁊ dei timoris est: si qua in eis indigeant correctione nulla dissimulatione postponere: ne totum qđ absit corpus morbus inuadat si langor non fuerit curatus in capite. ¶ Respõ. dicendū iuxta Alexandrū de halis in tertio. Quidam dicunt, ꝙ sunt subditi boni ⁊ subditi criminosi: subditi criminosi ꝓhibẽtur ab accusatione ꝑlatorū: boni võ non. vnde August. dicit ⁊ habetur.j.e.q.c. presumunt. Presumunt prelati non debere se reprehendi: vel accusari: pro eo ꝙ canones passim non constituerūt eos accusandos: qđ tm̄ negatur solis criminosis. cū de se reprehendendo veritas ipsa cõstituat. Si male locutus sum testimoniū perhibe de malo. Sed cõtra istos opponitur: q̄ canones determinãt in quo casu pastores sunt a subditis accusandi. ergo in nullo alio casu poterūt accusare. Casus est vt exprimitur in ꝑsenti.c. cū exorbitant a fide. vnde iuxta Alexãdrum de halis dicendū est sub distinctionibus quibusdã. prima est, ꝙ accusatio facta ex affectu fraterne charitatis, ⁊ est accusatio ex affectu malignitatis. itẽ est accusatio facta a crimiosis. ⁊ est accusatio facta a bonis.
2 Dicendū est ergo † ꝙ ex affectu charitatis a bonis licita est accusatio ꝑlatorū. Ex affectu võ malignitatis ⁊ a criminosis est ꝓhibita. Et sm hãc distinctionẽ intelligūtur oẽs canones: quibus videtur prohibere accusatio prelatorum. vnde.j.ea.c. querendum. dicitur qui nõ sunt recte fidei ⁊ conuersationis, ⁊ quorum vita est accusabilis, ⁊ quorum fides ⁊ vita ⁊ libertas non scitur: non permittūtur maiores natu accusare: nec viles persone in eorum recipiantur accusatione. Ex quo sumit alia
3 distinctio: quia sunt accusatores ignoti ⁊ cogniti. † Ignoti ꝓhibẽtur accusare prelatos. Noti non cū distinctione predicta. Concor. sctūs Tho. in scđa scđe. q.lxviij. arti.j. dicẽs. Subditi ꝑlatos suos accusare ꝓhibentur: qui nõ ex affectiõe charitatis sed sua prauitate vitã eoꝝ infamare ⁊ reprehẽdere querūt: vel etiã si subditi accusare volẽtes fuerint criminosi. vt habet ij.q.vij. Alioqui si fuerint alˢ idonei ad accusandū: licet subditis ex charitate suos prelatos accusare. hec sanctus Tho. His

Diuisio.
Questio.
Primū ar.
Opponit i cõtrarium.
Rñdet.
August.
Io.xviij. Opponit.
Alexander de halis.
S. Thom.

Ad argu.

¶ His habitis dicendū est ad rõnes in oppositū. Ad primã ⁊ alia argumenta responsio pꝫ ex dictis. vbi visum est qualiter intelligendi sunt canones prohibentes subditos accusare suos prelatos. Ad id vero quod obijciebatur contra dictum Augustini dicentis: ꝙ canones quibus prohibetur accusatio prelatorꝫ intelligitur de subditis criminosis. ⁊ tamen canon Eusebij videtur determinare casuꝫ: in quo tantū reprehendẽdus est ꝑlatus: scꝫ exorbitationẽ a fide. dicendū iuxta Alexãdrum. ꝙ sm Augusti. canon Eusebij.i.presens. c. intelligitur de criminosis ⁊ infamibus. Oues enim criminose et infames pastorem suum accusare non possunt nisi a fide exorbitauerit. Ceterum si a fide exorbitauerit tanta est labes illius criminis: ꝙ ad eius accusationem serui aduersus dñm: ⁊ quilibet criminosi aduersus quẽlibet admittūtur. Lege. ¶ [Oues] si intelligatur de clericis sicut magister videt inducere capitulūꝫ hoc sic dico. Oues. scilꝫ criminose. Sed ego potius intelligo dicit
4 Hu. hoc capitulū de laicis: ⁊ tūc dic [oues] .i. laici. † Laici enī proprie dicuntur oues: ⁊ pecudes. clerici võ pastores. vt.j.q.j. fertur. sm Hu. Et idem Lau. Sed Innocen. videtur notare ꝙ loquat de criminosis clericis. in.c.cum.p. extra de accu. Archidia. [nec reprehendere] accusando vel imperiose redarguẽdo [nisi a fide] .s.e. sacerdotes. Archi. [q̄ facta] secūda pars. [oris gladio] .i. lingua. Archid. vel sententia ɔdemnationis. Hug. [nõ sunt ferenda] a subditis. [q̃q̃ reprehendenda] non a subditis tamẽ: sed a maioribus: vel etiam reprehendenda a subditis ex charitate ⁊ deuotione: ⁊ cū reuerẽtia: ⁊ timore: non autem imperiosa reprehensione que cõceditur maioribus: sed minoribus prohibetur. xxj. di. nolite. Hu.

Alexander de halis.
Exponit literam.

EX his. §. est: ⁊ hic incipit secūda pars questionis sm archi. in qua facit duo magister. Primo concludit ex authoritatibus ꝑmissis: ꝙ subditi siue laici siue clerici prelatos suos accusare nõ possunt. Scđo vult ꝓbare: ꝙ laici boni accusant clericos. sed hec ꝓbatio superficialis est q̄ aliter canones intelligūtur: hoc tamẽ ꝓbare nititur per octo authoritates sequentes. sm Io. de Archi. scđa ibi: verum ⁊c.

LAici. Hec est prima authoritas: que est anacleti. Et potest diuidi in duas partes. In prima ponit: ꝙ laici in accusatione suorum episcoporum sunt admittẽdi. In secūda assignat aliquas rationes. secunda ibi: quia oppido. Lege. ¶ [Laici nolunt imitari.] Ista est secunda ratio: ⁊ propter hanc Gratianus inducit hoc capitulum: q̄ si imitantur eorūꝫ grauitatem: possunt eos accusare sed non semper est argumentandū a contrario vel subaudi maxime. Hu. Idem Lau. hic vide qđ not. di.lxxxj. presbyter. in glo. cum capitur ⁊c. Archi.

Diuisio.
Exponit literam.

1 ☞ Remouetur quis propter suspitionem a testimonio: accusatione: ⁊ promotione.
2 Episcopi quare dicantur oculi.
3 Baratrum quid dicatur.

ACcusatio. Ad idem ⁊ idẽ scilicet Anacletus. Casus eius est: ꝙ sacerdotes ⁊ maxime episcopi nõ debẽt accusari a vilibus personis: nec a quibuslibet sed ab idoneis viris tm̄ crimine ⁊ suspitione carentibus. Diuiditur autem hoc capitulum in quatuor partes principales sm Hug. In prima ostendit: ꝙ sacerdotes non debent accusari a vilibus personis: nec a quibuslibet: sed tantum a clericis. In secūda ostendit ꝙ infamatores ⁊ detractores presertim sacerdotuꝫ dãnabuntur nisi resipiscãt. In tertia ostendit quare apostoli statuerunt: ꝙ sacerdotes nõ accusarentur a quibuslibet: ⁊ ꝙ nullus eos accusaret: vel etiã ciuiliter cõueniret: nisi premissa admonitione. In quarta ostendit: ꝙ si quis ꝑtermittit predictã admonitionem debet excõmunicari: quousq̄ satisfaciat. secunda ibi: paulo post. tertia ibi: sed si quis. quarta ibi: si autẽ aliqui ⁊c. Lege. ¶ [Accusatio eorum] scꝫ sacerdotuꝫ. Hu. [idoneis] scꝫ clericis. ⁊ sic intellige sm Io. de. sed sm hoc non facit ad intentionem magistri eo ꝙ in.§. dicit laicos non criminosos: vel viles admitti: ⁊ hic eos excludit sed sm superficiem litere facit Io.
a de fan. [suspitionibus[a].] Nota † ꝙ propter suspitionẽ remo-
1 uetur quis a testimonio ⁊ accusatione ⁊ a promotione. vt.j.eo. q. testes.⁊.iij.q.v. de accusatoribus. Hoc probat duobus exẽplis. primum est ibi: q̄ dominus arguit sic [ex signo] quasi sic argueret: ꝙ dominus sacerdotes qui tractant corpus suum consecrando: offerendo: sumendo: ⁊ dispensando alijs noluerit a vilibus ⁊ nõ idoneis personis accusari: patet ex signo ꝙ dominus sacerdotes veteris legis vendentes ⁊ emẽtes in tẽplo qui figura erant sacerdotum maiorum noue legis per seipsum: ⁊ non per alium eiecit de templo. ⁊ sic pꝫ lr̃a [tractato-

Casus.
Diuisio.
Exponit literam.
Io. de fantucijs.

a ¶ Suspitionibus. Suspitio quot modis capiat in iure vide glo. in c. dixit dñs. xxij.q.j. bartol. in.l.admonẽdi. in ṽsi. hoc premisso vidẽdū est qualiter. ff. de iureiuran.

res] .i. sacerdotes. Hug. [eiecit.] Io.ij.⁊ Marci.xj. [Calūniari] passiue .i. per calūniam accusari. Hug. [summi sacerdotes] id est episcopi. vt de conse. di.v. de his. vbi nota quare sic dicūtur [a deo] .i. ecclesiastico iudice. Sepe enim deus dicitur ecclesia. vt.xj.q.j.§. item constantinus. ⁊ diuinū dicitur .i. ecclesiasticum. vt.iij.q.v. q̄ suspecti. Item diuina dicūtur ecclesiastica: ⁊ sacerdotes etiam dij vocantur. vt.xj.q.j. sacerdotibus. Hu. et Lau. [per seipsum] licet perinde sit per aliū agere: ac si ipse ageret. ff. qđ cuiusq̄ vniuer. l. item.§.j.⁊.ff. de admi. tut. l. iij.§. gessisse. Archi. [Nullus.] Secūdum exemplum [reor] .i. suspicor [per prophetã] scꝫ zachariã. scđo capl°. hoc dñs sacerdo-
2 tibꝰ ait [tãgit] simile. viij.q.ij. qui vos. Archi. [oculi] † episcopi dicuntur oculi q̄ christus per ipsos speculatur ⁊ superintẽdit cure sui gregis. sic.vj.q.j. oues. Hu.⁊ Archi. [si detractores] secūda pars .i. infamatores. [dãnantur.] Naꝫ etiã ꝓpter hoc deponi possunt. vt di.xlvj. accusatores.⁊. vj. qđ.j. deteriores. [Iudicãtur] quia summa iniquitas est detrahere. vj. q.j. summa. [in perditionis laqueum] Matth. xxv. Archi. [laceratores] aperte [⁊ detractores] scilꝫ occulte [⁊ accusatores] id
3 est infamatores. Hug.⁊ Archi. [Baratrum] † nimie altitudinis nomen est: quasi vorago terre sm papiã. Archidi. [Hoc] scꝫ ꝙ homines futuri erãt faciles ad detrahendū. Hug. [constituerunt] ob cautelam futuri. ar.xxj. di. deniq̄.⁊ di.lxiij. cum adrianus. Hu. [ne facile] .i. ex leui causa: vel [ne facile] .i. a quibuslibet vel ab illis qui faciles sunt ⁊ proni ad detrahendum. vel [ne facile] .i. sine discussione accusatoruꝫ ⁊ testium. vt.j.eo. si qui sunt.⁊.c. querendū. Hu. [Successores] scꝫ epi. Hu. apostoli dicuntur colūne ecclesie. de quibus ps. lxxiiij. Ego cõfirmaui colūnas eius de Petro ⁊ Iacobo Paulus ait Gal.ij. Iacobus ⁊ Cephas. ⁊ Io. qui videbãtur colūne esse. de epis dicitur. iij.q.viij.c.j. Alibi etiã quilibet clerici dicūtur colūne ecclesie. vt.xij.q.ij. gloria. ⁊ presertim prelati. viij.q.j. moyses. Hu. [Sed si quis] tertia pars. abhinc dicunt aliqui: vt ait Hu. ꝙ loquitur de cõuentione ciuili: ⁊ non criminali: puta aliq̄s credit sibi cõpetere aliquid de ecclesia dicit sibi ius in eo ⁊ ꝓpria authoritate occupat: talis debet excõmunicari quousq̄ satisfaciat. Ego credo ꝙ loquitur de vtraq̄: sicut ex litera aperte colligitur: scilꝫ siue quis criminaliter siue ciuiliter velit agere cõtra clericos: debet premittere admonitionem: alioqui debet excõicari. Hu. [aduersus eos] ciuiliter agendo. Archid. Sed Hug. dicit criminaliter vel ciuiliter [vel ecclesias] agẽdo ciuiliter [cõmotus] quia forte lesus ab ecclesia: vel clerico: vel cõmotus ex charitate contra peccatum clerici. Hug. [recurrat] hoc intellige cum agitur in modum denuntiationis. extra de accu. super his. Io. de deo. Archid. [Si autem] quarta pars. [lacerare] apud maiores. Hug. [accusare]. Ecce loquit in causa criminali. Hu. [Infestare] in causa ciuili [ꝑsumpserit] sua authoritate in re ab ecclesia detenta sibi ius dicendo. Hu. [excõmunicentur ⁊ minime absoluantur] anteq̃ per satisfactionem ⁊c. ¶ Sed hic surgit dubitatio quomodo sciat hoc cum in romana ecclesia ante quis absoluitur q̃ satisfaciat. vt extra de senten. excõ. per tuas. Respõdetur ꝙ litera sic est intelligẽda sm Hug.⁊ Archid. [anteq̃] scꝫ voluerint ⁊ parati fuerint agere penitentiã de culpa: ⁊ satisfacere de offensa offenso: que ad christum pertinet. iij.q.j. nulli. sicut ⁊ honor eorum christi esse dicitur. s.e.q.j. habet hoc. Hu.

Questio.
Rñdet.

1 ☞ Admonitio precedens an sit necessaria quando agitur de crimine. ⁊ numero.3.
2 Admonitio precedere debet in sentẽtia excommunicationis.
4 Admonitio quando sit necessaria ⁊ quando non. ⁊ numero.5.
6 Episcopus an possit aliquem pro propria iniuria excõmunicare ⁊ punire.

SI quis. Ad idem sequitur hoc capitulūꝫ: quod est Alexandri pape. Summa. Nullus debet priuatim siue coram alijs querelam episcopi deferre: nisi prius illum charitatiue premoneat. Et diuiditur in duas partes. In prima põnit statutum. In secunda penam annectit. secunda ibi: si autem secus. Lege textum. ¶ [Si quis] hoc capitulum loquitur in causa ciuili. Hu. [actores economos] vicedominos syndicos. Hug. [se lesuꝫ] per hoc videtur loqui de causa ciuili: ⁊ per hoc ꝙ premisit actores: ⁊ per hoc quod sequitur si suam iustitiam ⁊c. Et tamen omnia possent retorqueri ad causam criminalem. Hug. [sepissime] id est tertio. vt.vj.q.vij. omnes decime. Hug. [Si autem secus] secunda pars .i. si non premonuerit .i. conuiciatus fuerit: vel ius sibi dixerit: ⁊ sua authoritate eos leserit: vel res eorum abstulerit. Hug. ¶ Hic surgit questio.
1 † Utrum quando agitur de crimine necessaria sit precedens admonitio. de hac in gl. precedentis capituli aliquid tactum.

Diuisio.
Exponit literam.
Questio.

Respődet. *Pria opi.* Circa quam questionē vt tāgit hic Hu.diuersi diuersa dixerunt. Quidā enim dicunt, ꝙ in causa criminali non sit necessaria admonitio:nec in omni crimine,qđ probāt:qꝛ in notorijs non est necessaria admonitio: similiter nec in illis:de quibus gradu seruato penitētia agi nō potest.vt in crimine simonie. vt.j.q.j.si quis.⁊.c.necꝫ.⁊.q.vij.requiritis. Similiter nec in illis in quibus omnes etiā infames admittuntur:vt in crimine lese maiestatis,⁊ heresis.nec in illis que depositionē inducūt. nec in accusatione adulterij ad separationē tori:qꝛ quis maritus vel vxor velit agere penitētiā de adulterio:ex quo admonetur tamē libere accusatur,⁊ dimittitur.ad quid enim opus est admonitione in talibus cū quis nō minus puniatur,⁊ cōstat de crimine. *Scđa opi.* Aliorꝫ opinio est,ꝙ in nulla accusatione opus est admonitione:sed in denūtiatione locū habet,⁊ intelligunt ista capitula de causa ciuili:scꝫ cū quis dicit sibi ius in re retēta ab eccl'ia,⁊ sua authoritate occupat eam. *Tertia opi.* Tertia opinio est Hu.hic dicētis,ꝙ in omni accusatione ⁊ in omni crimine etiā notorio,⁊ de quo quis nō potest agere penitētiam retento ordine est necessaria admonitio. *Questio.* Et cum queritur. Ad qd est necessaria admonitio in notorijs : vel in simonia:vel in alijs de quibus dictū est. *Rñdet.* Respon.vt satisfiat iuri,⁊ vt ordo iudiciariꝰ ⁊ disciplina ecclesiastica nō deseratur.ar.xxiij.q.v.excōicatorum.⁊ vt nō grauet aduersariū sumptibus ⁊ litibus.hec ille. Sed nos sequētes glo.capl'i.licet.de simo.⁊ Hostiē.⁊ Archi.⁊ Jo.hic ponimus sequētes cōclusiones.

Prima cōclusio. 2 Prima est † ꝙ in sn̄ia excōicationis precedere debet admonitio. ptꝫ cōclusio.xj.q.ij.indigne.⁊.xvj.q.vij.oēs decime.⁊.xvij.q.iiij.de p̄sbyterorū.⁊ extra de sen.excō.sacro. Cōsequēter loquēdo de admonitione partis tūc distinguitur:aut agitur in modū accusationis: aut in modū denūtiationis:aut in modū inquisitionis. *Scđa conclusio.* 3 Si in modū accusationis tunc est cōclusio † ꝙ tūc non debet precedere admonitio.patet cōclusio.ad qd enim fieret admonitio: cum vt argutū est in principio:etiā post penitētiam posset accusari,⁊ deponi:si esset conuictus.vt.xxxiij.q.ij.admonere.⁊ xxxv.di.primū.fm Ber.⁊ Hosti. Et idem Goffre.in predicta glo.c.licet heli.⁊ Archi.idem hic.licet Uincē.⁊ Hu.dicāt contrarium:sed opinio prima est verior. *Tertia cōclusio.* 4 Si vō in modū denūtiationis ad emendationē fratris seu correctionē sic est conclusio † ꝙ p̄cedere debet admonitio.vt in.c.precedēti ⁊ presenti.⁊.s.e.q.j.circa.c.si peccauerit.vbi disputauimus de hoc. *Quarta cōclusio.* 5 Si vō p̄cedatur per modum inquisitionis tunc est cōclusio.† ꝙ nō est necessaria admonitio : sed sufficit sola fama:vel clamor.vt in decretali.licet heli.extra de simo.que dicit in sola denūtiatione hoc esse faciendū:vt ibi notāt Jo. Goffre.Ber.⁊ Hostiē. Sed alij cōtra vt dicam.xij.q.ij.indigne. Archi. Ista sufficiant pro p̄senti.[ab ipsis vel ab alijs].i.epi ⁊ alij denūtient eum excōicatum a superiore:vel superior ⁊ alij ⁊ ipsi ab eius cōione abstineāt:sed non excōmunicatur ab ipsis sed a superiore. Hug.

Questio. Respődet. 6 ¶ Glo.hic monet questionē ⁊ etiā Hug. Utrum † ep̄s possit aliquē pro p̄pria iniuria excōicare ⁊ punire. Et soluit gloss.ꝙ si iniuria tangit specialiter prelatū:nō potest. Si vō ecclesiam tangit:potest:imo debet.xxiij.q.iiij.si is qui. Archidi. Sed licet ista solutio satis bene transeat, ⁊ nos etiam.s.di.xlv.in.c.⁊ qui emēdat.disputauimus. Et etiā an iudex possit punire delinquentes in se:nihilominus pro maiori cōplemento doctrine cōmemorabimus que dn̄s Innocē.dicit circa hāc partem. *Innocen.* extra de v̄b.sig.ex parte.vbi sic ait. Si loqmur de iniurijs puniendis si iniuria manifesta fit pape:potest eā vindicare.xxiij.q.iiij.guilisarius.⁊.c.seq. Si vero occulta fuerit:potest facere inquiri de ea.C.si qs impera.male.l.j. Si vō inferiori prelato fiat iniuria:vel verberibus vel cōtumelijs.si est manifesta iniuria videt ꝙ similiter possit eam in subditos suos vindicare: scꝫ excōicando:⁊ deponēdo:ar.ex p̄senti caplo.⁊ extra de offic.or.c.irrefragabili.⁊ in p̄dicto.c.guillisarius. Si autē est offensa occulta:non vindicabit eā:sed poterit eum apud superiorē accusare:vel denūtiare,⁊ nō punire.C.ne quis in sua causa.l.j.⁊ extra de offi.deleg.statuimus.lib.vj. Nam in p̄cedēti casu cū offensa sit notoria, ⁊ notoria p̄batione nō egeant.ij.q.j.manifesta.⁊ extra de appel.cū sit.nec ibi necessaria sit sn̄ia sup crimine vel iniuria:q̄ notoria est.nec est hic iudex in causa sua:qꝛ recusari non potest.extra de appel.nouit.hoc modo videtur dicendū si agitur de iniurijs.hec Innocē. Si vō agatur de iuribus siue de rebus:tunc sic est procedendum:vt idē Innocen. subiūgit:qꝛ si papa cōtra alium vel alius cōtra eū mouet questionem sup rebus aut iuribus:decens est,ꝙ eligātur arbitri vtriusꝫ:vt iudicium procedat sine suspitione.ar.xj.q.j.si clericus aduersus.⁊.iij.q.v.quia suspecti. Et licet hoc sit honestū: non negamus tamē quin papa possit causas huiusmodi delegare.ar.ad hoc quia imperator causas suas ⁊ imperij sui facit tractari per procuratores suos:qui sunt ab eo dati.C.de iure fis.per totū. Si autem loquamur in inferiore prelato:vt puta ꝙ episcopus vel alius inferior p̄latus agat de iuribus : vel de rebus suis:vel contra eum agatur coram competēti iudice est agendum.C.si non a cōpe.iu.per totum.⁊.xj.q.j.si clericus. et si ipse prelatus hoc casu arbitretur vel iudicet non valet.C.ne quis in sua causa.l.j.nisi notorium sit : ꝙ aliquis iniuriose vel violēter iura alicuius p̄lati occupet:vel retineat:quia tūc licet non possit cognoscere:nec habeat necesse.ex quo notorium est. ij.q.j.manifesta. Hunc tamen sacrilegum notorium monitiōe premissa potest excōicare:⁊ al's punire.vt in presenti.c.⁊ precedenti.⁊.c.si quis ab episcopo.hec Innocen.

S I qui. Ad idem sequitur hoc capitulum:qđ est euaristi pape. Summa est. Antequā aliquis ad accusationē clerici admittatur:debet iudex premittere summā cognitionē de p̄sona accusatoris ⁊ accusati. Et ideꝫ in sequēti caplo.ponit eū in hoc capitulo.x.consideranda circa qualitatē accusatoris:vt patebit in expositiōe litere. *Exponit literam.* Lege. ¶ [Si qui sunt accusatores].i.qui volunt accusare ep̄os:vel alios clericos. Hu. [aut vituperatores].i.cōuiciātur : ⁊ postea volunt accusare:⁊ intellige conuiciantur ex calore animi ⁊ semel : quo casu admittūtur postea ad accusationem.vt.s.e.q.iij.si quis iratus. Si autem conuiciantur ex deliberatione:⁊ pluries quasi de consuetudine non admittuntur postea:sed debent deponi.vt.xj.q.j.si quis sacerdotuꝫ.[discutiatur]premissa aliqua summaria cognitione:q̄ videtur fieri posse per iudiceꝫ sine partiū presentia.arg. extra de renūtia.super hoc.fm Inno. Et not.post eū per Jo.an.extra de accu.ex parte.super v̄.rebus monasterij.in prin. ⁊ dicit Archi.ꝙ si tamen non est qui excipiat:vel excipere possit probata intētione mea:obtinebo vt solet notari.C.de transl.l. vbi. ar.ad hoc.extra de dolo ⁊ cōtuma.cum olim.in prin. ⁊ ibi not. *Innocen. Jo.and.* Innocē.⁊ Goffe.[suspitio vel opinio] prima qualitas consideranda:quia suspectus ⁊ male opinionis non admittitur ad accusationē vel testimoniū.vt.s.e.q.j.in primis.⁊.j.e.q. testes. ⁊.iij.q.v.accusatoribus.⁊.c.suspectos.⁊.c.canonica. Hu. [qua intentione]scđa. Ex charitate quidē semper dꝫ esse accusatio: al's non est recipienda.vt.xxiij.questione.iij.tam sacerdotes. [qua fide]tertia quia infidelis : et qui rectam fidem non habet:non debet admitti contra fideleꝫ.vj. questione.j. infames. Hug.[ex temeritate.]quarta. Ex temeritate enim non est procedendum ad accusationē:quāuis parcatur ei.supra.e.q.iij.§. notandum.quia nec etiam ad qualēcūꝫ reprehensionem.xxj. distinctio.nolite. Hug.⁊ Archidia.vbi nota,ꝙ si aliqui presumuntur verosimiliter habere malū zelum non debet admitti contra personas eligētium:vel electi de crimine vel minus canonica electione. argu.hic.⁊.s.c. proximo.⁊.iij. questione. iiij. c.fina. Sed hoc tantum intelligendum est in criminalibus spiritualibus ⁊ ecclesiasticis causis.al's enim quisꝫ iniuriā suaꝫ potest prosequi.iij. questione.vj. omnibus. fm Innocentium ⁊ Hostien. *Innocen. Hostien.* qui ita notant extra de electio.bone.j. Archidiaco. [qua vita]quinta:scilꝫ bona:vel mala:nota:vel ignota.quia si est male conuersationis vel ignote non recipitur.vj. questio.j. infames.et.iij.questione.v.canonica.[qua conscientia] sexta. debet enim accusator conscius criminis esse:al's repellitur:nec sufficit si dicat se scire:nisi dicat ꝙ interfuit:vel viderit:vt.iiij. questione.iij. sola. Hugu. [merito]septima. quia si est vel fuit criminosus repellitur.vj.qōne.j.qui crimen. Hug. [pro deo] octaua.id est intuitu dei:⁊ ex charitate. Hug. [pro vana gloria]scꝫ acquirenda:vt laudetur quasi corrector vitiorum: ⁊ sic habeatur magni nominis. Hug.[Inimicitia vel odio]nona. quo casu non admittitur quis ad accusationem : vel testimonium.vt.iij.questione.v.c.ij.iij.et.iiij. Hug. [cupiditate] decima pecunie quam accepit vt accusaret:⁊ iste repellēdus est. s. eadem questione.j.prohibentur.

1 ☞ Iudex ecclesiasticus non debet admittere illum ad accusandum:qui libidine vindicte accusat.
2 Accusatus si vult admittere contra se accusantē criminosum an iudex debeat hoc pati.

Q Uerendum. Ad idem est hoc capitulum:quod est Calixti pape.Summa est eadem cum summa precedentis capituli. Lege. ¶ [Querendum.] A iudice.s. eod.c. proximo.potest enim iudex ex officio repellere testem : aut accusatorem criminosum:quia ad eius officium spectat : ne aliquis iniuste grauetur.ff. de officio presid. illicitas. *Exponit literam.* Bertrandus.[qui accusatur.]Sepe enim opinio alicuꝰ accusati considerat ad hoc: vt accusator admittatur : vel repellatur, supra eadem questione.j. in primis. *Bertran.* Hugu. [vita] prior : vel presens.

presens. Hug.[nescitur.] Ecce patet ꝙ loquitur de ignotis: qui ⁊ a promotione ⁊ accusatione ⁊ testimonio repelluntur:vt distin.xcviij.omnes.⁊.iij.q.v.canonica. Hu.[maiores].i.clericos:qui ⁊ si non natura:tamen dignitate sunt maiores:⁊ subintelligitur maxime:qꝛ nec alios possunt accusare. Hug.[nec viles]vbi dicit Innocē.ꝙ † iudex ecclesiasticus nō debet admittere illū ad accusandū : qui libidine vindicte accusat:quia peccat.xxiij.q.iij.sex.⁊.c.seq.⁊.q.iiij.in princi.⁊ hoc ipse notat extra de elec.dudū.ij.in ver.electionis tempore.vbi idē notat Hostiē.dicens.ꝙ hoc vtrum ex libidine:vel ex charitate procedat ex qualitate personarū:ferocitate:vel simplicitate vultus:prolatione verborum comminantium:vel placabilium,⁊ huiusmodi poterit arbitrari bonus iudex.ar.j.qđ.vij. sancimus.C.si minor se ma.dist.l.j.⁊.ff.quod me.causa.nō est verosimile.extra de no.ope.nuntia.c.ij.⁊ extra de procur.in nostra. ver.nos vero.⁊ de transf.c.j.in fi.

Innocen. 1 *Hostien.*

Questio. 2 ¶ Hic surgit questio.† Utrū si accusatus vult admittere accusantem criminosum contra: vtrum iudex debeat hoc pati. *Rñdet.* Respondetur iuxta Hu.hic ꝙ non.ar.j.e.alieni.non enim potest clericus abrenūtiare priuilegia eorum:que statuta sunt propter generalitatem clericorum:vt legitur ⁊ notatur extra de foro competen.si diligenti.⁊ extra de sen.excom.contingit. Hug.

A Ccusatio. Ad idem est hoc.ca.quod est Sixti pape.vbi summa est.ꝙ accusatio episcoporum non est de facili recipienda duobus tamen vel tribus testibus potest cōuinci. *Diuisio.* Et potest diuidi in duas partes. In prima ponit qđ dictum est. In secunda probat illud duplici authoritate:scilicet vna veteris testamenti,⁊ alia noui.secunda ibi:dicente dn̄o. Lege. *Exponit literam.* ¶ [Accusatio.facile].i.sine discussione accusatorum,⁊ testiū. Hug.[dicente domino] secunda pars. Exo.xxxiij.⁊ Osee.vij. *Cōtra Archidiaconū.* Archi.[Et apostolus]non vt Archi.ad Hebre.x.qui in allegationibꝰ biblie sepe errat.sed prima ad Ti.v.habet. [inscriptionem].i.accusationē. Hug.[nō esse recipiendā] cū effectu: qꝛ nullus pōt deducere accusationē ad effectū:nisi probet obiecta per testes.vel per aliqđ loco testiū.al's videretur ꝙ nullus posset accusare sine testibus:supple qđ non est verū. Hug. vel non esse recipiendā absꝫ inquisitione:scilicet accusatorū ⁊ testium fm Hug.⁊ Lau.sicut dictum est in summa capituli.

S I quis. Ad idem sequitur hoc.c.sumptū ex concilio aurelianeñ. Summa. Ex sola cōuentione qua quis cōuenit episcopū coram suo iudice volens ab eo vel eius ecclesia aliqd repetere:non venit excōmunicandus:dummodo nihil cōuicij aut criminis obiecerit. Breue est. Lege. *Exponit literam.* ¶ [Si quis. Si nihil conuicij.] *Questio.* ¶ Hic surgit questio que etiā tangitur in glo.vtrū a cōtrario sensu sequatur,ꝙ si aliquid conuicij intulerit cōtra episcopum:possit eum ep̄s excōicare. Et videtur ꝙ non per.c. inter querelas.xxiij.q.iiij.⁊.s.e.q.iij.si quis iratus. *Opponit ⁊ Respődet.* ¶ In oppositū videtur esse tex.presentis.c. Ad hoc respondet Hug.ꝙ credit ꝙ possit eum excōicare:si ex deliberatione processit cōuicium,⁊ redundat in ecclesiam, ⁊ admonitus nō vult cessare: al's non. Et ad capitulū respōdet ꝙ non semper argumentandum est a cōtrario sensu.glo.vero respondet tripliciter. Primo ꝙ hic non fuit tantum epi:sed ecclesie.⁊ ideo tunc potuit. Secūdo ꝙ intelligatur remouendus a cōione a metropolitano:nō ab ipso ep̄o. Tertio ꝙ si cōuiciū tantū redundat in p̄sonam epi:vt qꝛ vocatus est filius rustici, ⁊ tūc nō pōt.sꝫ si dicit eum simoniacū:qꝛ hoc redūdat in ecclesiam:bene pōt. De ista materia vide.s.e.q.c.si qs. Lege. [Pro sola cōuentione].i.qꝛ eum cōuenit ordine tamen iuris:scilicet admonitione premissa.ne sit contrarium.s.e.q.si quis erga. Hug.⁊ Archidia.

S Unt nōnulli. Ad idē est hoc.c.quod est Euaristi pape. Breue est. Summa eius est,ꝙ est tacita rn̄sio ad qōnem qua querit. Quare accusatio prelatorū non est facile recipiēda scꝫ sine discussione qualitatū tam accusatoris quā accusati. Respondet quia [sunt nōnulli qui prepositos suos] id est prelatos [peruerse reprehendunt] .i.accusant [vel] pro etiam [parum ipsis] scꝫ subditis [molesti extiterint] scilꝫ reprehendendo aut corrigendo.secūdum Joan.de.⁊ Archidia.

1 ☞ Psalterium quare dicatur liber soliloquiorum.

E x his. §.est. In quo magister concludit ex premissis qui p̄hibent accusare,⁊ habet opinionē quod tantum criminosi:qđ authoritate beati Augustini super p̄s. in sequenti probat. *Exponit literam.* 1 ¶ [Soliloquiorū] † id est psalterij qđ dicitur soliloquiū:quasi sp̄ussancti eloquiū.qꝛ instinctu sp̄ussancti ibi loquitur dauid. *p̄s.xliiij.a.* p̄s. Lingua mea calamus scribe.vel soliloquium:qꝛ solum de christo eloquium quia dauid apertius loquitur de christo:quam alij prophete. Hug.

P Resumunt. Inducit hoc.c. Gratianꝰ ad p̄bandū qđ dixerat,ꝙ soli criminosi p̄hiberent ab accusatione. Sūma est: ꝙ p̄lati a suis clericis nō criminosis possunt accusari. *Diuisio.* Et diuidit in duas partes. In prima reprobat quorūdā p̄sumptuosam opinionē. In scđa inducit exēplum de christo ad p̄positū.scđa ibi:cū de se. Lege. *Exponit literam.* ¶ [Presumūt.] No.p̄mo ꝙ hoc.c.intelligitur de clericis criminosis tm̄:qui suos prelatos accusare non possunt.nec eñ de alijs p̄latis loquebat hic Augu.nisi de p̄latis clericorꝫ,⁊ corꝫ subditis qui p̄prie dicunt clerici. Hu.[p̄sumūt] dicere ⁊ asserere [passim]licēter ⁊ indifferēter a qbuslibet. Hu.[qđ tm̄]scꝫ accusare p̄latos. Hug. [solis criminosis]scꝫ clericis. Hu.[Cū de]scđa pars. *Questio. Rñdet.* ¶ Sed surgit hic qđ.videt ꝙ hoc nō sit ad p̄positū:qꝛ deberet p̄bare de accusatiōe ⁊ inducit exēplum de testimonio. Rñdetur ꝙ non est diuersum sed quasi idē:qꝛ quicūꝫ admittitur ad hoc ⁊ ad aliud ⁊ ecōuerso. Et argumētatur a minori. Si eñ xp̄s contra se in accusatione sui testem criminosum recipit:multo magis nos recipere debemus non criminosos siue testes siue accusatores dummodo clerici sunt irregularitate non impediti.

O pponitur. §.est,⁊ cōtinuatur sic ad preceden. iuxta Hug.⁊ gloss. Dixerat magr̄ Gratianus in illo.§.ex his authoritatibꝰ.ꝙ subditi criminosi siue laici nō admittunt ad accusationē clericorū.vn̄ colligit a sensu cōtrario,ꝙ alij admittunt huic distinctioni false tn̄ q̄tū ad laicos hn̄ obijcit,⁊ postea fm suam opinionē soluit:q̄ talis est,ꝙ laici non criminosi possunt accusare p̄latos suos,qđ est falsum.de testi.de cetero. Lege tex. *Exponit literam.* ¶ [Opponit distinctio illa canonū] que habet.s.c.oues.⁊ in filibꝰ. Hu.[qđ ad eiꝰ accusationē.] Idē est in alijs criminibus exceptis vt simonie sacrilegij,⁊ crimine lese maiestatis.vt.xv.q.iij.sane. Hu.⁊ Archid.

A Lieni. Ad idē est hoc.c.qđ est Dionysij pape p̄ cōtrariū sensum p̄bat Gratianus ꝙ errātes a fide possunt accusari ab īfamibꝰ.dr eñ in hoc.c.ꝙ recedētes a fide nō possunt accusare recte credētes.quasi diceret ꝙ infideles ⁊ hereticos possunt. Et nota ꝙ ex tribus locis huius.c.argumētat a sensu cōtrario, ⁊ in seq.§. *Diuisio.* Hu.pōt diuidi hoc.c.in duas partes. In p̄ma ponit dictū. In scđa assignat rōnem.ibi:qꝛ infames. Lege. *Exponit literam.* ¶ [Alieni sociū].i.hereticū:siue infidelē. Archid.[vel alienatū]a fide. Hu.[recedentē].i.apostatā.quales sunt oēs clerici:qui relinquūt habitū:vel tōsurā.pōt ergo hoc intelligi vel de tali apostata:sꝫ a p̄posito monachali:vel clericali ⁊ hmōi.vel apostata a fide.⁊ est idē qđ dixerat.⁊ fm hoc vel tenetur[a] subdistinctiue. Hu.quot modis dicat apostata vide ex̄ de aposta.c.j.[voluntarie] qꝛ si coactus hoc faceret scꝫ recedere a fide vel p̄posito aliter esset:qꝛ mitius esset cū eis agendū.dist.l.p̄sbyteros.⁊ xv.q.vj.c.j.⁊ de cōse.di.iiij.eos. Hu.⁊ Archi.[Nō obedictē].i. inobedientē,⁊ ex cōtumacia contennentē eas.vt dist.xix.nulli. Hu.[suscipere] ad accusationē:vel testimoniū. Hu.[nec possumꝰ nec debemꝰ] qꝛ hec exceptio ad iudicē p̄tinet:vt infamē ⁊ hmōi repellat lꝫ accusatus velit eū recipere.ar.di.xlv.licet.⁊ si nō debemus:nō possumus. Non eñ pōt iudex facere:nisi qđ de iure pōt [ipetere].i.accusare[qꝛ] scđa pars.qꝛ suā fidē ⁊c. Ista lr̄a est vera sicut patet solū itelligēdo.p̄nt itelligit Bar. brixiē.videlꝫ vt sit sermo tantū de apostatis vel a fide xp̄iana vel a p̄posito clericali vel a proposito monachali. *Bar.brix.* Tales enim absꝫ dubio sunt infames. Si vero intelligat litera generaliter de omnibus preuaricatoribus:non videtur vera:vt dicit Hug.⁊ Archidia.nisi caderent in heresim damnatam.

[a] ¶ Uel tenetur. Add: Bal. in.l.si.lie.in.j.oppo.C.de colla.Card.zabarel. in clemen.iij.ij.q. de eta.⁊ qli. idē in cle.j. de iudi.

1 ☞ Iudeus olim baptizatus apostatās a fide suscepta non admittitur ad testimonium nec ad accusationem.
Et quid si non sit in fide suspectus:numero.2.

N On potest. Ad idē inducit hoc.c.cōcilij toletani.iiij. Sūma est in rubro. Christianos eñ accusare nō possunt:vel in eos testimoniū ferre:qui fidem acceptā deseruerūt. Uel breuius.† 1 Iudeus olim baptizatus apostatās a fide suscepta non admittitur in testimoniū ⁊ per consequens nec ad accusationem. Lege textū. *Exponit literam.* ¶ [Non potest].i.presumit ꝙ non possit: quia qui semel calūniatur:presumitur postea semper calūniari:nec vltra ad accusationem vel testimonium admittitur:nec ad promotionem.argu.iij.qōne.iiij.placuit.⁊.xxij.q.v.paruuli.⁊.xxiij.questione.v.si apud. Hug.⁊ Archidiac.[Extiterit.] Nota ꝙ dicit extitit:scꝫ quandoꝫ nec prodest si egerit penitentiam quo ad hoc:vt recipiatur ad promotionem vel accu-

fationem:vel testimoniũ.xxv.di.primũ.ꝛ.vj.q.j.crimen. Hu.ꝛ Archidi.[Non debẽt] ex quo testimoniũ diuinũ nõ habẽt vt xxiij.q.iiij.ipsa. Preterea tales infames fiunt.vt de ꝯse.di.iij. celebritatem.[annũtient] verbo:nõ facto. [in fide suspectos.]
Questio. Rñdet. 2 ¶ Hic surgit questio † quid si non essent in fide suspecti:puta ꝙ egerint penitentiã. Respõdit Hug.ꝙ adhuc nõ admittentur:qꝛ semel criminosi fuerunt,ꝛ vix potest fieri, ꝙ semper de cetero non habeantur quadam presumptione suspecti. Hug.

1 ☞ Differentia dꝫ esse in accusatiõe inter fideles ꝛ infideles.
2 Pagani ꝛ iudei in exceptis criminibus an audiantur contra christianos.

Exponit literam. S. Thom.

Pagani. Ad idẽ est hoc ca. Caij pape. Summa est in rubro ꝙ pagani ꝛc.non possunt accusare christianum. Breue est. Lege text. ¶ [Pagani.] Nota hic tres species infidelitatis: scilicet paganos:hereticos,ꝛ iudeos : que vt sanctus Thom. tangit in secũda secũde.q.x.ar.v.sic distinguũtur. Peccatum infidelitatis consistit in renitendo fidei, ꝛ hoc potest cõtingere dupliciter. Aut renititur fidei nondum suscepte, ꝛ talis est infidelitas paganorum siue gentiliũ:aut renititur fidei Christiane suscepte,ꝛ hoc vel in figura.ꝛ sic est infidelitas iudeorũ: vel in ipsa manifestatione veritatis,ꝛ sic est infidelitas hereticorum.hec sctũs Tho.[accusare]nisi suã vel suorũ prosequantur iniuriã.tunc eñi credo eos admittendos scꝫ paganos ꝛ iudeos:sed heretici in nulla causa si velint agere:debẽt audiri:si heresim damnatã sequũtur,ꝛ ita omnes tales sunt excõicati. vnde nullũ possunt vocare in causam,ꝛ in nulla causa possunt agere cõtra aliquem ciuiliter:vel criminaliter:nec etiã in propria iniuria:vel in criminib⁹ exceptis. Nota hic iuxta Archi. (Archidia.)
1 † ꝙ inter fideles ꝛ infideles debet esse ꝛ est discretio:siue differentia in accusatione ꝛ testimonio.vt.iij.q.iiij.c.j.ꝛ hic.ꝛ.c.seq. Item in cõiugio.xxviij.q.j.iam nunc.ꝛ.c.sic eñi. Item in cibis xxviij.q.j.nullus.ꝛ.c.omnes. Item in ieiunio.de conse.dist.iij. ieiuniũ. Item in cohabitatione.vt.xxviij. qõ.j.iudei.ꝛ.c.sepe. Itẽ in pscriptione contra christianos:qõ melius inuenies distinctum.xvj.q.iij.porro.qꝛ iudei vel pagani nõ possunt pscribere cõtra christianos.ſm Hu.ꝛ Lau.qui ita notauerũt.iij.q.
Questio. Rñdet. 2 iiij.c.j. Archi. ¶ Sed hic surgit questio.† Utrũ pagani ꝛ iudei in exceptis criminibus audirẽtur cõtra xpianos. Respondet Hu.credo ꝙ sic:qꝛ omnibus ibi equa conditio est:ꝙ iudei vel pagani agere possunt ciuiliter cõtra christianos,ꝛ inducere testes iudeos vel paganos nõ est dubiũ.vt extra de iudeis. iudei.qõ videtur etiam roborari per.§.ſ.e.huic oppositioni. Sed gloss.hic tenet contrariũ:qꝛ dicit decretalis licet extra de testi.expresse tenet contrariũ:dicens ꝙ testis debet esse fidelis. ꝛ in.c.testimoniũ.j.e.ꝛ.ff.e.titu.quesitũ.Sustinendo glos.diceretur ad.c.iudei.quod ibi in glo.ꝛ in.c.licet.e.tit.glo.ij.scilicet ꝙ iudei de facto vtũtur suis testibus cõtra christianos,ꝛ non de iure.ꝛ inducit.c.sequẽs.si hereticus.ꝛ.c.pcedens.nõ potest. Et ad.§.huic oppositioni dic, ꝙ nõ loquitur in infideli:sed in alias criminoso.vt dicit Jo.de fan. (Jo.de fan.) [Infamationis]vt scꝫ per hoc cogãtur ad purgationẽ. Debent tamen clerici presertim prelati ſm apostolum habere bonũ testimoniũ etiã ab his que foris sunt.vt.viij.q.j.licet.ꝛ de cõse.di.j.iubemus. Hug.ꝛ glos.
Questio, Rñdet, ¶ Sed hic surgit quest. Quid si non habent. Respõdet Hu. Credo ꝙ non debeant promoueri ad prelationem inter eos: quia sepe propter prelatorum austeritatem ꝛ vitam malam conuerti recusant:vt.xvj.q.iij.placuit. Hug.

In hoc. §.est:in quo magist. Gratianus ex tribus locis illius.c.alieni argumẽtatur a cõtrario sensu,ꝛ consequenter dat generalem conclusionem. Lege textum. ¶ [In hoc caplo].ſ.e.alieni. Hu.[non impetant].i.accusent. Hu.[impeti]de heresi:vel de alio crimine excepto. Hug.[Ex hoc]argumentatur inde sed male:qꝛ tales nisi de criminibus exceptis accusare non possunt. Et ita nõ est verum qõ Gratianus cõcludit in sequẽti argumẽtatione de inobediẽtib⁹. Hu. [par:vel superior]nõ est verũ hoc qõ dicit Gratianus.sufficit eñi ꝙ accusator sit bonus,ꝛ idoneus,ꝛ in minori ordine cõstitutus.vt.ĩ.e.lator.siue ergo dicat par:vel superior rõne ordinis vel dignitatis siue rõne vite:nõ dicit ver. Hu.Lau.ꝛ Arc.
Exponit literam. Cõtra gratianum.

1 ☞ Infidelis admittitur testis cõtra infidelem:sed non contra fidelem.

Exponit literam.

Si hereticus. Lex est. Summa † infidelis contra infidelem testis admittitur: sed non contra fidelem. Lege. ¶ [Si hereticus] hoc autem est falsum:qꝛ hereticus nunquam admittitur ad accusandum.v.ĩ.iij.qstion.j.c.j. [Si autem] secũda pars.[testimonium]ſm Laurẽ.ꝛ Jo.valet in casu:vt no.de peniten.distinctio.j.multiplex.ad fin.glos. Archidia.[orthodoxis] pars est legis precedentis:vbi aperte dicitur,ꝙ testimonium heretici non recipitur cõtra orthodoxum. Sed legiste distinguũt vtrum hereticus sit condẽnatus pro magna heresi vel minori:si pro magna non recipitur. Si pro minori in quibusdam recipitur , ꝛ in quibusdam non. Sed hec possunt esse vera secundum leges:sed secundum canones non credo testimonium heretici esse admittendum contra orthodoxum:nec contra aliquem. Hug.

1 ☞ Malus catholicus potest accusare hereticum de heresi: ꝛ de qua.

Diuisio. Exponit literam.

Sed queritur. §.est. In quo magister mouet incidenter vnam questionem circa.§.opponitur.ſ.ea. Ibi enim fuit dictum,ꝙ quilibet criminosus potest hereticum accusare. Nunc querit vtrum malus catholicus possit accusare hereticum de alio crimine:quã de heresi. Et diuiditur in duas partes. In prima format questionem. In secunda soluit.secunda ibi:huic. Lege. ¶ [Sed
1 queritur.] Uerum est † ꝙ malus catholicus potest accusare hereticum de heresi:non de illa pro qua iam damnatus est:qꝛ non est opus sed de alia. Similiter potest illũ accusare de alijs criminibus exceptis:sed de alijs criminibus puta homicidio: vel adulterio,ꝛ huiusmodi non potest accusare hereticum:sicut nec bonum catholicum. Hug.[inferior] videtur soluere questionem in qua Augustinus non audet precipitare sententiam vj.questione.j.quero. Nec congrue videtur respondere: nisi sic intelligatur [in eo] scilꝫ in regula fidei id est in his que sunt contra articulos fidei:scilicet in heresibus. Hugu.in eo: scilicet in conuersatione vite id est in his que sunt contra honestatem vite.ita ꝙ non contra fidem vt in homicidio,ꝛ adulterio:ꝛ huiusmodi. Hug.

Item quod. §.est:in quo magister determinat capitulum primum.ꝛ.ſ.e.questio ꝛ duplicem dat intellectum. Dicit ergo,ꝙ id quod dicitur ibi,ꝙ pastores sunt pro suis actibus tolerãdi:quã corrigendi intelligitur per respectum ad criminosos:a quibus non sunt corrigendi:vel per respectũ ad eos:qui probare non possunt.vnde ibi interpositio est vsqꝫ ibi.vel quia. Hug.[permittente]xxvj. questione.v.c.fina.iuxta.fi. Archidia.

1 ☞ Peccata latentia non habent vindictam.
2 Crimen an possit aliter probari quam per testes.

Exponit literam.

Plerumqꝫ. Quia in fine.§.precedẽtis dixerat magister,ꝙ qdã ob defectum publicorum instrumentorum cessant ab accusatione criminum : ad probãdum hoc subiungit hoc capitulum, quod est Augustini in homilia de penitentia. Breue est. Lege textum. ¶ [Plerũqꝫ.peccata] id est crimina ſ.e.§.proximo.in fi. Archidiac.[ꝛ carent] ex toto.vt.ſ.e.q.j. si peccauerit.vel dicunt secrete talibus qui possunt prodesse,ꝛ non obesse.vt.xxij.questio.v.hoc videtur.sed in publico in iure non debent talia proponere:ex quo non possunt probare. vt.ſ.ea.questione.j.si peccauerit.ꝛ.vj.questio.j.si omnia.ꝛ que-
1 stione.ij.si tantum.† Latentia enim peccata non habent vindictam.vt.xxiij.questione.v.c. christiana. Hug.[publicis documentis] id est testibus vel etiam instrumẽtis:vel dic[publicis documentis] id est testibus duobus:vel tribus.ſ.e.accusa
2 tio.ij. Et ſm hoc expeditur hic questio.† an crimen possit aliter probari ꝙ̃ per testes. (Questio.) Et videtur ꝙ sic ex pñsenti.c.quoniã nomine documentorum cõtinentur tam testes:ꝙ̃ instrumẽta. vt legitur ꝛ notatur extra de proba.quoniã.in fi.ꝛ habet idem vj.questione.ij.c.vltimo. Secundo arguit extra de restit.spoli. cum ad sedem.§.nos prioris.vbi dicit Hostien.optimum ar. ꝙ violentia potest probari per instrumenta. Et videtur expressum.xxiij.questione.iiij.forte.in fi.ꝛ.lxxxviij.distinc.c.fina. ¶ In oppositũ est Goffre. (Opponit.) qui tenet ꝙ violentia non probatur per instrumenta,ꝛ ꝙ crimen nõ possit probari per instrumenta videtur placere Ber. Uincen.ꝛ Innoc.extra de maio. ꝛ obedien.cum in ecclesijs. Sed prima opinio videtur placere Hu.vj.q.ij.c.j.ꝛ Joan.de fantu.ꝛ per.l.in exercendis.C.de fide instru. Et ad idem videtur nobis inclinari Arch. (Archid.) qui inducit ad hoc aliqua argumenta. Sed nobis videtur dicendum cum Jo.and. (Jo.and.) qui sup regula.semel malus.lib.vj.in mercu.determinãt,ꝙ p instrũm nõ pbet crimẽ directe siue formaliter vt meli⁹ diceret. Nã ꝛ in ꝫctibus non põt tabellio ꝫ me cõficere instrumentũ me non mãdante:vt in aut.de tabel.coll.iiij. Hec vera sunt:nisi pro me vel me volente ꝛ mãdante cõficiat instrumentum:per quod ipso facto crimen meum probetur. Indirecte autem

autem bene probat siue coadiuuat instrumentũ probationem criminis.puta te volo probare periurum. Inducam instrumentum:per quod probo iuramentũ,ꝛ ibi plene vide per Joannẽ andreã. Idem satis plene inducit dominus Abbas in dicto.c.cum in ecclesijs.extra de maior.ꝛ obed. [Iudicibus] iudici enim facienda est probatio : non aduersario.iiij.q.iij.§. item in criminali.ꝛ.j.q.j.si quis eps. Ad idem extra de proba. ex literis.in prin.ꝛ extra de elec.scriptum.§.verum.in princi.ꝛ de verbo.signifi.olim. Archidi.[non possunt] als eis imputabitur,quod dic:vt not.xxiij.q.iiij.quisquis.in fi. Archidia.

1 ☞ Maria quare percussa fuerit lepra,ꝛ non Aaron.
2 Rex licet possit filium suum regem facere : non tamen administrationem concedere.
3 Declinare i sacra scriptura aliqñ accipit i mala significatiõe.
4 Moyses qualiter duxerit in vxorem ethiopissam.

Exponit literam.

De his. §.est. Incipit ſm Archi.quarta pars huius qõnis:in qua agit de his qui accusant prelatos suos de crimine:qõ probare non possunt.vt dicit gloss.qõ non licet. Lege. ¶ [De his] scilꝫ qui soli sciunt,ꝛ tamẽ accusant,ꝛ infamãt. Hu.sentẽtia chan.Geñ.ix.vnde tales phibentur accusare peccata suorũ prelatorꝫ qui non possunt probare qui magis dicendi sunt pditores:ꝙ̃ accusatores. Item obijcitur triplici obiectione sibi obijcit, ꝛ postea soluit. Prima obiectio est de maria sorore moysi in Exodo.ca.xv.vbi maria soror Aaron prophetissa sumpsit tympanũ in manu sua:egresseqꝫ sunt oẽs mulieres post eã cũ tympanis ꝛ choris quibus precinebat dicens. Cantemus dño gloriose ꝛc.[murmurans] maria enim soror moysi loquuta ꝛ Aaron cõtra Moysem pter vxorẽ ethiopissam:indeqꝫ dñs iratus percussit eã lepra:
Questio. Rñdet. 1 scꝫ sororẽ Moysi. ¶ Sed hic surgit qstio † quare maria percussa fuit lepra ꝛ non Aaron. Rñdetur ꝙ multiplex est ratio. Prima qꝛ maria ardentiori animo ꝛ affectu seuiebat in ethiopissam:ꝛ in fratrẽ suũ Moysem:ꝙ̃ Aaron:qꝛ ad instigationẽ marie motus fuit. Ipsa eñi maria ante rixata fuerat cũ ethiopissa:vt ait magister in historijs.cuius odio induxit Aarõ vt detraheret moysi.vnde maria plus peccãs plus punit. Secũda ratio est:qꝛ Aaron futurus pontifex erat:ideo pro reuerẽtia pontificatus tali morbo ꝛ scandalosa turpitudine non fuit punitus:sed a dño fuit sufficienter redargutus. Tertia ratio est,qꝛ lepra qua quis eijcitur a castris ꝛ tabernaculo dñi intelligitur solẽnis ꝛ infamãs famosa penitentia,ꝛ ad denotandũ ꝙ sacerdotibus non sit imponẽda solẽnis penitentia Aaron macula lepre nõ est percussus.[Item in libro regum].j.Reg. xxij.secunda obiectio.ex quo exẽplo colligitur,ꝙ subditi non debent insurgere in suos platos:etiã si reprobi fuerint ꝛ mali. [Saul] ꝙ enim saul a dño fuerit reprobatus ptꝫ primi Reg. xv.qꝛ propter inobediẽtiã suã audire meruit per prophetam samuelem dicentem scidit.i.abstulit dñs regnum a te hodie,ꝛ tradidit illud pximo tuo meliori te.pmi Reg.xv.ꝛ.xvj.c.dñs ad samuelẽ dixit. vsquequo tu luges saul.cum ego proiecerim eum:ne regnet super israel. [Inuidia]. Cum eñi dauid interfecisset goliẽ,ꝛ ferret caput eius in hierusalẽ egresse sunt mulieres de vniuersis vrbibus israel cantãtes:atqꝫ choros ducẽtes in occursum regis:dicentes. Saul percussit mille,ꝛ dauid decẽ milia. Iratus est saul nimis,ꝛ displicuit in oculis ei⁹ iste sermo.dixitqꝫ.dederunt dauid decem milia,ꝛ mihi mille.quid ei superest nisi solũ regnum.nõ rectis ergo oculis saul aspiciebat dauid a die illa,ꝛ deinceps pmi Reg.xviij.[persequebat] saul eñi ex inuidia motus persequebat ipsum dauid qñ voluit eum lancea trãsfigere.pmi Regũ.xviij.ꝛ.xix.ꝛ.xx.ꝛ qñ dauid fugit[substitutus]reprobato eñi saule elegit dñs seruũ suum dauid:quẽ propheta samuel vngit in regem.primi Reg.xvj. [fleuit]pmi Reg.xxiiij.tũc eñi fleuisse dicitur:qꝛ cõpunctus corde in vestem sui dñi manũ misit:quẽ pro reuerentia vnctionis regie se honorare debere sciebat.quo exemplo arguitur ꝙ subditi etiã boni non debent suos prelatos etiam criminosos accusare[sola administratione.] Nã ꝛ dauid etiam bis vnctus erat a samuele.licet nõ solẽniter:sed tamen saule viuẽte nunꝙ̃
2 administrationẽ habuit. Hu. Et est ar.† ꝙ licet rex possit filiũ suum regẽ facere[a]:nõ tamẽ administrationẽ concedere.quidã enim sunt sine administratione.ar.C.vbi sena.vel clari.l.vlti. Lau. Sed contra.viij.q.j.moyses.vbi de hoc. Archi. [Itẽ legitur in libro Regũ] scdi Reg.vj. Est tertia obiectio:siue tertium exemplũ.vnde colligitur etiã precedens cõclusio ꝙ subditi nõ debent accusare prelatos suos etiã criminosos. Lege textũ.[percussus interijt] propter eius temeritatẽ:vel vt dicit Hug.quia forte indignus erat accedere ꝛ tangere arcam. [His itaqꝫ] Hic incipit respõdere tribus obiectionibus. Et

a ¶ Regẽ facere. Rex an possit donare aliq vl' alienare de regno non obstante iuramẽto.vide Pet.de ancha.in.c.itellecto.nume.2.de iureiurã.ꝛ de a rege per.vi ..p eñ pul .bram qõnem.in.c.lꝫ. nume.21.de voto. Cõtra Gratianum.

primo respondet vltime ꝛ pro nihilo laborauit in huiusmodi solutionibus : nisi forte qꝛ fuit in ea opinione, ꝙ laici possent accusare prelatos. Hug. Respondens ergo vltime obiectioni dicit:verũ esse per arcam significari prelatos,ꝛ per ozam subditos. Sed dicit falsum esse, ꝙ per inclinationem arce casus prelatorum intelligitur.qꝛ inclinatio vel descẽdere potest esse sine casu. Nam christus dicitur descendisse ꝛ inclinasse se:sicut patet in multis authoritatib⁹. Dicit ergo,ꝙ inclinatio ꝛ descensio humilitatẽ significat:qua spirituales cõpatiuntur infirmis,ꝛ ita per inclinationem arce non significatur casus prelatorũ:sed humilitas,ꝛ bonitas:qua condescendunt infirmis. Sed in hoc Gratianus nõ bene respondit:quoniã quãuis inclinatio arce possit exponi p humili ꝛ benigna misericordia: qua boni prelati condescendunt infirmis:quã frequenter mali ꝛ superbi reprehendunt:tamen non est inconueniens, ꝙ exponatur pro culpa ꝛ casu prelatorum.secundũ ꝙ inclinare potest accipi in bona ꝛ in mala significatione:presertim cũ in tex. dicatur quoniam calcitrauerunt boues,ꝛ declinauerunt arcã.
3 Declinare autem in sacra scriptura aliquando accipitur in mala significatiõe,qõ videtur ignorasse Gratianus:vt Deut. xxxj. Declinabitis cito de via quã ostẽdi vobis.ꝛ pmi Regũ xviij. Declinauerunt post auaritiam.ꝛ ps.xiij. Omnes declinauerũt simul inutiles facti sunt.ꝛ ps.cxviij.maledicti qui declinant a mãdatis tuis, ꝛ sic in multis alijs locis vbi declinari potest a via domini:est in peccatum labi.ꝛ ſm hunc sensum inclinatio siue declinatio arce potest exponi pro lapsu seu casu prelati in culpam. Et sic stat exemplũ seu obiectio:nõ obstante expositione Gratiani[nimis iustus]hoc scriptũ est Ecclesiastici.vij. Ille nimis iustus dicitur:qui nimio rigore vtitur: ꝛ vere iustitie in hoc moderamen trãsgreditur:qui misericordiam non seruat:quia vt dicit Gregorius (Gregorius) desinit esse iustitia sine misericordia,ꝛ vtraqꝫ destituitur si vna sine alia teneatur. [sic ꝛ illud Moysi.] Respõdet ad primam obiectionẽ hic dicimus quod in superiori diximus.ꝙ licet expositio Gratiani de maria ꝛ ethiopissa sit bona non reprobatur tamen ex hoc veritas exempli inducti:siue obiectionis virtus eliditur. Nam certum est ꝛ clarum etiam ſm literã,ꝙ per murmur marie intelligitur murmur ꝛ detractio subditi contra superiorẽ. Constat enim ꝙ Moyses rector ꝛ dux populi ac superior iudex a domino est constitutus, ꝛ per cõsequens murmur marie ꝛ detractio fuit inferioris ad superiorẽ. Quare euidenter sumitur Argu.efficax,ꝛ valida obiectio,ꝙ subditi prelatos suos accusare nõ possunt:saluo sano intellectu ibi moyses ethiopissam.
4 ¶ Surgit questio.† qualiter Moyses duxit in vxorẽ ethiopissam cum in lege esset prohibitum contrahere cum alienigena. (Questio.) Respõdetur,ꝙ lex adhuc data non erat que hoc phibuit: (Rñdet.) vel forte diuina inspiratione hoc fecit: vel Moyses de futuris nuptijs promisit si ad fidem conuerteretur,ꝛ postea illam cõuersam acceperit in vxorem.ꝛ hoc licitum est etiam nunc.vt xxviij.q.j.non oportet. Hug.[per saulem.] Respondit secunde obiectioni.idem dicimus hic:quia expositio Gratiani hic non reprobetur:nec tamen exemplum seu obiectio.prius posita per hanc expositionem excluditur. Est enim verum ꝙ saul toleratus in dignitate regia superior erat ipsi dauid:ergo cũ Dauid in superiorem manum imposuerit prescindẽdo oram vestimenti , ꝛ inde corde compunctus fuerit:non exorbitat a ratione si hoc facto ꝛ exemplo subditus non debeat se erigere contra superiorem. Et ideo non obstantibus expositionibus Gratiani manent predicta tria exempla seu argumenta ad probandum propositum:ad quod inducuntur.habet enim hoc fecunditas sacre scripture,ꝙ diuersis modis exponitur. vt per August. (August.) primo super Genes.ad literam.c.j.ꝛ sic potest ad diuersa veraciter applicari. [In qua solus dauid] hic dicit Hu.ꝙ mentitur Gratianus. Nos dicimus ꝙ dicit falsum: quod est certius : quia non solus Dauid iacebat in spelunca: imo vt veritas historie habet:socios habebat:qui etiã ei consuluerunt vt in saulem insurgeret,ꝛ interficeret,ꝛ ita ponit falsum:vt inueniat responsionem. Hu.

Item probatur. §.est. In quo adhuc obijcit sibi:sed male quia nõ facit ad propositum suum quod obijcit quia accusare ponitur pro infamare. Hug.ꝛ Laurent.als non est verum quod dicit: (Cõtra Gratianum.) scilicet ꝙ subditi sunt infames : quia accusant prelatos suos. Hug. ¶ [Infames fiunt eo ipso] non est verum nisi dicatur: (Exponit literam.) id est digni puniri pena infamie. Hug.[reprehendere] diffamando,ꝛ vituperando:vel calũniose accusando. Hug.[in patres armantur] verberando:vel calũniose accusando:vel infamando. vt.iij.questione.iiij.clericus.ꝛ questione. v.omnes.ꝛ vj.questione.v.sacerdotes.c.infames. Hug.ꝛ Archidia.supra dictum est in.c.duces. Hug.

His itaqȝ. §.est:in quo respõdere nititur precedenti obiectioni:qua ꝓbatur.ꝙ subditi p̄latos suos accusare non poterãt.Et rñdet ꝙ non omnes prelati pro prelatis habentur: quasi diceret eo casu accusari possunt quo pro prelatis non habent:licet sint prelati.Lege.¶[His] id est, quibus dicitur in precedenti obiectione ꝙ subditi non possunt accusare prelatos suos.in glo.⁊c.

Exponit literam.

Paulus. Inducit ad propositũ suum aliqua capitula: que sequũtur.istud aũt est primũ,⁊ est beati Gregorij in registro.Cõclusio est, ꝙ iuste prelatus reprehẽditur cuius vita alijs est in malũ exẽplum.Lege.¶[Paulus]pro intellectu lr̃e:est notãdus casus qui est iste. Januarius ep̃s die dñico ante missam ⁊ etiã post exarauit messem cuiusdã laici violenter:de quo cum papa eum reprehẽderet ille dicebat se non esse redarguendũ,⁊ ad hoc probandũ inducebat authoritatẽ Pauli dicẽtis [Seniorem ⁊c.]Cum rñdetur Gregorius vt in lr̃a cõtinet.[Paulus dicit] prima ad Ti.iiij.[seniorẽ] etate vel moribus.Hug. [ne increpaueris] arguendo verbis duris. Nicolaus de lyra. [sed obsecra vt patrẽ] vt caueat ab incidẽtibus sue senectuti. Nicolaus de lyra.Certe senior etate ⁊ moribus pro honore venerãde senectutis cuius vita immaculata ferendus est ⁊ obsecrandus:si aliqñ deficiat.Si vo senior sit etate: ⁊ iunior moribus:caret iam venerãda senectute:qr ẽm p̃hm p̄mo ethicorũ. Non refert iuuenis etate vel moribus:⁊ talis vt dicit Gregorius senior stultus vehementer est increpãdus:vbi eius malũ exẽplum corrũpit corda viuentiũ maxime si sit obstinatus in malitia:talis est acriter increpãdus.Sicut Daniel dure corã oĩb⁹ increpauit senes impudicos.Daniel.xiij.[feriendus]nõ dicit a quo:sed intellige a maiore:vel etiã a subditis si fiat ex charitate:⁊ humilitate:⁊ deuotione.Hu.⁊ Lauren.[Nam scriptum est]Esa.xlij.[Laqueus iuuenum oẽs vos]o p̄lati qr vestro exẽplo iuuenes illaqueantur vitijs.Hug.[⁊ rursus]Esa. lxv.[maledictus puer ⁊c.]id est maledictus sit ille: vel est ille: qui est centenarius etate:sed est puer aĩo ⁊ facto ⁊ cõuersatiõe.

Exponit literam. Casus. Nic.de lyra. Grego.

1 ☞ Prelati mali dicuntur sal infatuatum.

Non oẽs episcopi. Ad idem est hoc.c. quod est beati Hieronymi.Summa.nõ omnes ep̄i noĩe ⁊ ordine dignitatis sunt ep̄i vite merito:⁊ honore ⁊ fulgore virtutis.diuidi potest in duas partes. In prima parte ponit quod dictum est. In secunda inducit aliqua exempla. Lege.¶[Nõ omnes episcopi]noĩe ⁊ ordine dignitatis[sunt ep̄i]sanctitate:⁊ merito vite. sicut Chrysostom⁹ sup Matth. dicit multi sacerdotes pauci sacerdotes.s̄.di.xl.multi.Est eñ fictio canonis hic:⁊ in superiori caplo qr hic fingit non esse qd est:⁊ inesse qd non est:⁊ hoc ꝑpter malitiã vite.Hug.[attende]per exẽplum ostendit:ꝙ non oẽs ep̄i sunt boni:nec omnes clerici in quocũq ordine sint. Hu.[petrũ]bonum [iudã]malum [stephanũ] in ordine diaconorũ bonorũ.bonũ.[Nicolaũ] peruersum.Iste eñ inter septẽ diacones vnus electus est, vt pȝ Act.vi.postea a fide deuiauit.⁊ inde suborta est heresis nicolaitarũ:de qua Apoca.ij.hoc habes bonum quod odisti facta nicolaitarũ:que ego odi.[christianũ bonũ]⁊ sanctũ. Hug. vt.xl.di.nõ loca.[cornelius]de quo Act.x.[ethnicus].i.gentilis.cornelius eñ tũc nõ erat renatus in christo per baptismũ: sed postea a petro est baptizatus[p̄sbyteros] Daniel.xiij. [non est facile].i.valde difficile.[stare]scȝ digne.Hug.i. sicut sublimatus honore ⁊ officio:ita vite merito:⁊ sancte conuersationis exemplo cõtra malos p̄latos. Turpe est eñ fastigium dignitatis tenere sine virtuosa vita:qr vt dicit Ambro.in pastorali.nõ ꝯuenit ꝙ sit sedes alta ⁊ vita ima.vñ bene ait difficile. Difficilis eñ est vita virtuosa: qr virtus ẽm p̃hm est circa difficile:⁊ maxime imitari illos in vita:qui in eccl'ia fuerũt ex-
1 cellentissimi in vite sanctimonia.[infatuatũ]† mali p̄lati dicũtur sal infatuatũ,de hoc Marci.ix.sic habet. Si sal insulsum fuerit in quo illud cõditis,⁊ Luce.xiiij.sic dr.Si sal euanuerit in quo illud cõdietur:nec in terra nec in sterquilinio: sȝ foras mittẽdo.Sal quidẽ boni sunt p̄lati:per quorũ vitã ⁊ doctrinã salubriter subditi cõdiunt:⁊ p̄cauent a putrefactione peccati. vñ dñs ap̄lis ait.Matth.v.vos estis sal terre ⁊c.Sed cũ p̄lati euanescũt mala etiã vita ⁊ absq vera ⁊ bona doctrina fiunt sal insulsum:absq sapore doctrine ⁊ vite:vt dicantur sal infatuatum. Et de tali qui subditos suos nõ põt cõdire p̄dicatione: vel vite conuersatione ad nihilũ prodest:imo nocet ⁊ nihil inde debet fieri[nisi foras]id est ab ecclesia ⁊ eccl'iastica dignitate.Hug.[porcis].i.porcis enim tales sunt digni conculcari quo vite immundiciam imitantur.

Diuisio. Exponit literam. Chrysosto. Ambro.

1 ☞ Prelati mali comparantur coruis propter tria.

Non omnis. Ad idem est hoc. c. quod est Augusti.super Joan. homilia.vj.contra malos prelatos:quos comparat coruis: ⁊ bonos columbis in summa dicens: ꝙ non omnis qui dicit bona verba:est audiendus.Lege.¶[Non omnis.] Nota in principio:ꝙ per columbã intelligitur prelat⁹ siue bonus predicator.vnde dñs Matth.x.ait apostolis. Estote prudentes sicut serpẽtes:⁊ simplices sicut columbe.⁊ hoc propter tria.vt dicit hic Hu.propter mãsuetudinẽ:simplicitatẽ:⁊ parcitatẽ:
1 nõ eñ predicãt:vt viuãt:sed viuunt:vt predicent. † Mali vo prelati siue etiã predicatores cõparantur coruis etiã propter tria vt dicit Hu.scȝ propter nigredinẽ vitiorum:ꝑpter raucedinem predicationis:⁊ ꝑpter voracitatẽ oblationis fidelium:qr eas sibi vsurpãt:⁊ rapiũt:⁊ ad hoc predicãt vt viuãt.Glo.addit alia tria:scȝ ꝑpter fetorem spũs:ꝑpter garrulitatẽ:⁊ propter furorem.Dicit ergo.[Non oĩs]prelatus: vel predicator [qui dicit pax vobis].i.pacẽ affert:⁊ bona predicat:est recipiendus sine examinatione:cũ ibi vertatur periculũ aĩe. vt dist. xlij.quescamus.ẽm Hu.Et ita ẽm hoc loquitur capitulũ de ignotis:vel notorijs nobis al's toleratus tanq̃ colũba audiẽdus est.ẽm Lau.ad hoc.iij.q.vij.§.vlti.Et vere ẽm Hug.non quilibet est audiẽdus quasi columba:qr quidã est bonus:qdã est malus.Archi.[Corui].i.mali prelati:siue predicatores[de morte].i.de lucris male acquisitis per simoniã ꝑ sepulturis mortuorũ:pro dispẽsatione sacramentorum dispensandorum morituris:⁊ similibus sanguine peccati tinctis.[Hoc columba].i. bonus p̄latus:aut predicator[non habet].i. non vtitur cibo. [carnis mortuorum]siue cadauerũ[sed de frugibus].i.p̄mitijs: oblationibus pijs fidelium.[Innocens est victus eius].i.incruentus:sine sanguine. Hug. victus enim boni prelati ⁊ predicatoris est innocens:quia mundus est sanguine peccati: scȝ simonie:auaritie:⁊ luxurie.

Exponit literam. Archid.

1 ☞ Asina q̃ loquuta est balaã an intellexerit qd loquuta est.
2 Bosor interpretatur tribulatio.
3 Balaam interpretatur vanus populus siue precipitans.

Sequuti sunt. Ad idem est hoc capitulum: in quo Beda ponit verba apostoli in epistola.ij.⁊ cap'li.ij. ⁊ intẽdit ostẽdere:ꝙ clerici p̄lati possunt redargui etiam a laicis:quia Balaam qui significat prelatos redargutus fuit ab asina:que significat subditos etiam laicos: ⁊ tangitur historia que habetur Numeri.xxij.que patet. ¶[Qui mercedem iniquitatis amauit]vt ea ductus iret ad maledicẽdum populum dei.huiusmodi viam sequũtur mali prelati:qui intantum amant mercedem iniquitatis:vt pretio omnia faciant:scilicet predicent:iudicent:ordinent:excõmunicent:suspendant:instituant:⁊ huiusmodi.Et nota ꝙ verba Petri sunt vsq ibi plerũq.Et inde sunt verba Bede exponentis epistolam Petri. Hug.[sequuti]mali prelati.Hu.[Balaam] venientis [ex bosor]nomen est ciuitatis.Archidia.[correptionem]fac vim in verbo.Nam per hoc capitulum non probatur:ꝙ laici possint accusare prelatos suos.Nam asina nõ accusabat:sed reprehendebat qualis fuerit hec correptio:et qualiter intelligitur:habetur extra de here.cum ex iniuncto.circa finem. [subiugale] scilicet asinam:hominis voce loquentis. ¶Hic querit Hug.
1 †Utrũ intellexerit qd loquuta est. Sed quicquid dicant aliq iuriste ignari philosophie et theologie asina illa cum semper manserit infra terminos nature asinine: nec fuerit mutata in naturam intellectualem:non potuit intelligere illud quod loquebatur:sicut nec cythara ea que per ipsam decantant.[plerũq]sunt verba Bede.Hug.[Heretici]id est christiani in fide preuaricati.Hugu.⁊ Archidia.[sacramenta]id est secreta nota forte sibi sed incognita alijs et occulta.vt.xxiiij. qõne.j. scisma.Hug.⁊ Archidiaco.[Etiam paganorum]nedũ christianorum.Hugu.[Hebetent]id est obtusum reddant:et non intelligentem que dicunt ipsi heretici. Hu.[diuine cognitionis]id est fidei:per quam deus in hac vita agnoscitur. Hug. [illorum]scilicet hereticorum[insaniam]id est hereticam doctrinam.Archidia.[Et ꝙ peius]secunda pars.Archidiaco. [multi]prelati.[merito] id est exigentib⁹ meritis illorũ[redarguantur] non dicit accusentur.vt.s̄.ea.oues.[qui]scilicet clerici.Hug.[comparantur prophete]sicut laici,⁊ alij subditi asine[quibus]id est talibus prelatis,⁊ talibus clericis.Hug.
2 [†bosor] interpretatur tribulatio:siue carneus:aut pelliceus: quia prelati corrupti per auaritiam sunt in tribulatione ⁊ angustia quomodo diuitias acquirant: que eos vix dormire et quiescere

Exponit literam. Questio. Rñdet.

quiescere sinunt,affectus quoq diuitiarũ ⁊ abundantia ĩ carnis opera deflectit.vnde Luce.xvj.Diues epulabatur quotidie splendide:ad qd sequitur.ꝙ sit pelliceus id est luxurie deditus,qr ẽm Hier.ad nepo.venter mero estuans facile despumat in libidinẽ.[adulterari].i.corrũpere.[nec eñ q̃ hec cã.] scȝ qr[manciparunt] .i.ex toto dederũt:⁊ supposuerũt.quasi diceret.qr sequuntur cõcupiscẽtias carnis.⁊ ideo vt abũdantes in pecunia possint eis satisfacere:spiritualia vendũt p̄tio, ⁊ oĩa p pecuniã faciũt.Hug.Ista est vera expositio non illa q̃ Arch.ponit.Certe auar⁹ carnalib⁹ deditus van⁹ est:qr vanitatẽ sequit mundanã: q̃ Salomon vanitatẽ dt Eccle.j.Uidi cũcta q̃ fiunt sub celo:⁊ ecce vniuersa vanitas:⁊ afflictio spiritus.[agnitã.]qr meli⁹ erat illã nõ cognoscere.⁊c.xij.q.i.scim⁹. Hug.⁊ taliũ facta dicunt deteriora prioribus.de pen.dist.iiij.
3 si refugientes.Arch.[Et nomẽ ipsi⁹ Balaã]† qui van⁹ populus siue precipitãs eos interpretat.talib⁹ cõuenit apte sub dit scda Petri.ij.[⁊ fonte siue aqua diuine sapiẽtie]in eis eñ fracta est integritas fidei ⁊ euacuata aqua sapientie salutaris vt dñs eis dicat.dereliquerũt me fontẽ aque viue ⁊ foderũt sibi cisternas dissipatas:q̃ cõtinere nõ valẽt aq̃s.vel sine aqua salutari.i.non lauantes:sed potius inquinantes.qr ex eorum doctrina non lauatur quis:sed poti⁹ sordidat.Hug.⁊ Archi. [nebule]heretici nebule cõparant:q ventorũ turbinib⁹ agitãtur.qr turbine errorũ ⁊ vento superbie concutiunt.de quibus ecclesiastici.j.aduolauerũt nebule sicut aues.⁊ bene sicut aues: qr plus habent in garritu apparentie: quam in veritate existentie.tales enim turbinibus errorum agitati in se obscuri et alios obscurantes perpetuis tenebris infernalibus preparantur.

Hierony. Cõtra Archidiaconũ.

1 ☞ Infamis quilibet dicitur minui capite.
2 Capitis diminutio quid dicatur.
Quotuplex sit.nu.3.⁊ nu.7.
Que dicatur maxima.nu.4.
Que media.nu.5. Que minima. nu.6.

Quia ergo. §.est in quo magister resumit precedẽtia capitula.Et cõcludit:ꝙ cõtra malos prelatos propter eorum dignitatem non est cessandum ab eorum accusatione.qr ⁊ si sint officio superiores:fiunt tamẽ ex peccato serui.qr qui facit peccatum seruus est peccati.Lege tex.¶[Quia ergo]infert ex tribus ꝑximis capitulis in glo. [non omnes].s̄.ea.q.non omnes [a puero] Danielis.x.in.c. non omnes.[⁊ pax]in.c.omnis.s̄.ea.q.patet [alteretur] .i.in alterũ statum commutet.Hug.[Et vt ita dicã] qr non quilibet mortaliter peccans dicitur capite minui:secundũ leges. nec plectitur capite:licet ẽm canones quilibet talis dicat capite minui. Idcirco magister temperat dicens.[vt ita ⁊c.] secundum Pe.Archi.[capite].i.statu:⁊ dignitate.que quasi ca-
1 put hoĩs est.† Similiter quilibet infamis dicitur minui capite.ff.de var.⁊ extraor.cog.l.pe.Et videas quod dicam.vj.q.j.
2 infames.Arch.Sed hic merito surgit questio.†quid dicatur capitis diminutio ⁊ quotuplex dicatur.Ad primum respondetur quod capitis diminutio est.prioris stat⁹ commutatio.
3 † Ad scdm rñdet ꝙ est triplex scȝ maxima media: ⁊ minima:
4 † maxima est quando quis amittit ciuitatem:⁊ libertatem, et familiam:quod accidit in his:qui olim serui pene efficiebant. hodie autem ex pena nemo seruus efficitur.accidit etiam in libertis:qui propter ingratitudinem reuocantur in seruitutẽ ⁊ in his qui se patiuntur venundari ad pretium participãdũ.
5 † Media est cũ amittit ciuitatem:sed retinet libertatẽ:quod
6 accidit in relegatis:vel quibus aqua ⁊ igni interdicitur.† minima est cũ retinet ciuitatem:⁊ libertatem:sed familiam mutat.vt si quis arrogatur vel emancipat.vel alio modo de vna familia transit in aliam.Hu.Lau.habes hoc insti.de capi.di-
7 minu.§.vlti. † Secundum canones etiam triplex potest assignari.maxima cũ clericus traditur curie seculari:vel in monasterium detruditur media cum ciuitas interdicitur.i.cum quis extra ecclesiam per excommunicationem proijcitur.minima cum quis deponitur:vel suspẽditur.i.a cura familie ecclesiastice remouetur.Item quilibet mortaliter peccans dicit pati maximam capitis diminutionem.quia amittit ciuitatẽ celestẽ Hierusalẽ:⁊ libertatẽ.quia seruus peccati factus est.⁊ etiam familiam.qr a familia dei transijt in familiam diaboli. Similiter etiam quilibet infamis Hug.⁊ Archi.⁊ Laurẽ.de qua materia vide per Inno.extra de accu.qualiter.ij. Archi, ⁊ ibi Joan.Andre.super versicu.diminutionem.Joannes de fantu.[legibus diuinis]siue ecclesiasticis.Hugu.vel etiam humanis.Archidia.[seruus peccati]Joan.viij.nec põt dici Christo subiectus.de pe.dist.j.ecclesia.Archi.[tam in pena]

Exponit literam. Archi. Questio. Respõdet. Innocen. Jo.and.

quam pro peccato patitur ⁊ ei colla submittit[quã in culpa] qr cũ peccat peccatum ei dominatur. Hug.vnde Aug.respicit ad illud quod dictum est.s̄.si non omnes episcopi sunt ep̄i: ⁊ inde continuatur.Hug.Lau.⁊ Archi.

1 ☞ Prelatus peccata sua ⁊ aliorum non corrigẽs dicitur canis mutus.

Qui nec. Hoc.c.est beati Augu.contra parmenianum ⁊ respicit principium.proximi.⁊ est summa.ꝙ ep̄s q nec in se nec in alijs rationem regiminis habuit aut habet non est censendus episcopus sed canis impudicus:Lege.¶[Qui nec regiminis]quia nec se nec alios regere sciuit.de quibus dicit Daniel.xiij.Iniquitas egressa est a seniorib⁹ iudicibus:qui videbantur regere populum[sua delicta]male enim põt aliena corrigere:qui sua non cessat multiplicare:nec per pniam delere.ad Ro.ij.In quo enim alterum iudicas:te ipsum condẽnas.eadem enim agis que iudicas.[nec filiorum]scȝ spiritualium.i.subditorũ similis heli sacerdoti:qui filiorũ peccata nõ
1 correxerit.j.Reg.ij.[canis.]vt di.lxxxiij.nemo.† prelatus eñ peccata sua ⁊ aliorum non corrigens canis mutus dicitur.de quibus Esa.lvj.dicit canes muti:non valentes latrare.⁊ secũda Petri.ij.de tali prelato dicitur.canis reuersus ad vomitũ suum:⁊ sus lota in volutabro luti.[Impudicus.] Hoc sumptum est ex verbis Jo.apostoli.apo.xxij.vbi dicitur.foris canes ⁊ venefici impudici.

Exponit literam.

Quibus ergo. §.est.in quo ex tribus precedentibus capitulis scȝ.c.paulus.c. non omnes.⁊.c.non omnis.cõcludit.Et diuidit in duas partes.In prima elicit ex prefatis authoritatibus conclusionem suam.In secunda obijcit:⁊ soluit. Elicit autem quod prelati qui sunt re ⁊ nomine:accusari non possunt.alij vero qui licet sint maiores officio per peccatum tamen facti sunt minores merito:accusari possunt a subditis seu reprehendi.¶[Scriptura]Esa.lxv.[Item quod dicitur]secunda pars.s̄.e.qd. maiorum.

Diuisio. Exponit literam.

1 ☞ Paulus an conuenienter reprehenderit Petrum.quod sic nume. 2.
3 Minor meritis non potest reprehendere superiorem imperio se ⁊ publice.
4 Prelati possunt publice reprehendi a subditis vbi imminet periculum.

Paulus. Hoc.c.quod est Hiero.super epistolã ad Gala.inducit magr Gratianus:⁊ quatuor seq.ad probandũ:ꝙ lȝ aliqs sit minor dignitate alio:põt nihilomin⁹ esse aut par: aut superior vite merito.¶Uerum pro pleniori intelligentia
1 huius capituli.Queritur.† Utrũ paulus conuenienter reprehendit Petrum.Et vr ꝙ nõ qr vt habet.s̄.e.§.de his.⁊ hr̃.ij. Reg.vj.ꝙ oza percussus est a dño:qr tetigit arcã.sed p arcã intelligit prelatus.ergo Paulus qui erat subdit⁹ non rationabiliter aut cõueniẽter correxit aut rephẽdit Petrũ.¶Secundo sic.dt Gregori⁹ sanctorũ vitã corrigere nõ p̄sumat:nisi q de se meliora nõ sentit.sȝ Paulus non est credendus de se meliora sensisse:q̃ de Petro.ergo non debuit eum corrigere. ¶Tertio petrus nõ vr peccasse cũ hoc fuerit post cõfirmationẽ spiritussancti.ergo incõueniẽter reprehendebat a Paulo.¶Quarto vr ꝙ illud sit falsum qd dr hic:ꝙ Paulus non fuit ausus reprehendere Petrũ nisi se nõ imparem sciret.qm̃ Paulus sciebat certissime ꝙ impar erat Petro in officio ecclesiastice dignitatis.de puritate vite vtrũ esset par vel impar ipse nõ sciebat:cũ dicat Eccl.ix.Nemo scit vtrũ odio vel amore dign⁹ sit.Et ipse ap̄ls dicat.j.ad cor.iiij.Nihil mihi cõsci⁹ sum.xl.di.c.vlt.¶In oppositũ est tex.p̄ntis.c.⁊ hr̃ ad Gal.ij.
2 ¶Rñdeo dõm.† ꝙ Paulus cõuenienter reprehendit Petrum.pȝ ista cõclusio dt eñ beatus Paulus.ad Gal.ij.Cum aũt venisset Petrus antiochiã in facie ei restiti,qr reprehensibilis erat.pro cuius conclusionis euidentia pleniori est notãda historia.Petrus eñ cũ esset antiochie edebat cũ gentilib⁹: ⁊ nõ discernebat cibos,postea cũ quidã iudei venissent illuc a Jacobo: Petrus timẽs scãdalũ eorũ cepit se subtrahere a gẽtib⁹:⁊ comedere cũ iudeis discernẽdo cibos,qd vidẽtes multi ex iudeis ⁊ gẽtib⁹ credebãt viuẽdũ esse iudaice credẽtes obseruantiã legaliũ necessariã ad salutẽ:de q̃ reprehẽdit eñ Paul⁹. Petr⁹ nõ peccauit ex fctõ qd erat sibi licitũ:qr cũ añ publicationẽ euãgelij legalia lȝ essent mortua:nõ tñ mortifera licitũ erat cõuersis de iudaismo illa seruare:sȝ dr peccasse ex modo

Questio. Primũ ar. Secũ ar. Tertiũ ar. Quartũ ar. Opponit ⁊ Rñdet.

Nicolaus de lyra.

faciendi.q2 in hoc nimiā diligētiā adhibebat:ne iudeos offenderet vt dt Nicolaus de lyra.Ita ꝙ ex hoc sequebatur scandalum gentiliū in tantū ꝙ aliqui inducebant ad credendum: ꝙ talis abstinentia ciboꝝ in lege prohibitoꝝ esset necessaria ad salutē.⁊ propter hoc Paulus qui erat gentiū apostol⁹ ipsum publice reprehēdit:⁊ Petrus audito periculo gentiū sibi acquieuit:vbi vt ait Aug.in gl.dt ipse Petrus exemplum maiorib⁹ prebuit:vt sicubi forte rectū tramitē reliqssent:nō dedignent etiā a posteriorib⁹ corrigi.¶ Ad rationes alias dicendum est.

Ad primū argu. S.Thom.

Ad primam dōm est iuxta sanctū Tho.ꝙ tunc prelatus inordinate tangi vr:quando irreuerenter obiurgatur: vel etiā qū ei detrahitur.⁊ hoc significatur per contactum arce dānatum a deo.huiusmodi autem inordinatus contact⁹ nō fuit in reprehensione Pauli:licet ille excesserit modum fraterne correptionis:in eo ꝙ publice Petrū reprehendit.quod fecit propter periculū circa fidē:qđ imminebat sicut dictū est in quo casu ēt publice plati sunt arguēdi a subditis.

Ad scđm.

¶ Ad secūdam respondet ꝙ presumere simplr se esse meliorē ꝙ̄ prelatus suus vr esse presumptuosa superbia:sed estimare se meliorem quātum ad aliquid non est presumptionis.q2 nullus est ī hac vita qui nō habeat aliquē defectum.dicim⁹ enim:ꝙ lz Paulus non sensit de se ꝙ simplr esset melior quā Petrus:q2 hoc videbatur esse presumptuosum:sensit tamen se melius sentire circa illud:in quo Petrus veniebat reprehensibilis.⁊ hoc nō est presumptionis.

Ad tertiū.

¶ Ad tertiam respondetur.quod Petr⁹ sicut dictū est peccauit in modo obseruandi legalia ⁊ propter hoc vt dicit reprehensibilis erat:tñ peccatū veniale fuit.quod bene potuit esse in eo ⁊ in alijs apostolis post confirmationē spiritussancti.sicut dicit Jo.in canonica sua.j.c.Si dixerim⁹ ꝙ peccatū nō habemus nosmetipsos seducimus:⁊ veritas in nobis non est.

Ad quartū. Exponit literam.

¶ Ad quartam respondetur.non videtur nobis ꝙ sit exponendum sicut Gratianus ponit de vite sanctitate:sed vt S.Tho.ponit in.ij.ij.qđ.xxxiij.ar.iiij.ꝙ erat aliquo modo par petro:ꝙ̄tū ad fidei defensionē.⁊c.Lege.¶[Paul⁹ non imparem] Petro.quo ad meritū vite:non quo ad prelationem.dicebat tñ se minimū apostolorum exemplo humilita
3 tis.Et est ar.† ꝙ minor meritis non pōt reprehendere maiorem verū est imperiose:⁊ publice. Hu.vel dōm iuxta per nos dicta [imparem]scz quātum ad defensionē fidei. Et est arg.
4 † ꝙ vbi imminet periculū fidei prelati publice a subditis pñt reprehendi.vt patet in exemplo.

Exponit literam.

Hoc non. §.est.in quo Gratianus exponit quod dictum est.¶[Hoc]scz paulū non esse imparem Petro[dignitatis.] qua quis sepe est maior:sed tamē meritis minor.vel equalis.Hug.[sed de puritate] qua Paulus non erat minor Petro.Hug.[primatum]id est apostolatus principatum.xxij.dist.sacrosancta.Hug.[gerebat] Jo. vltimo.⁊ Mat.xvj.

1 ☞ Episcopatus est nomen dignitatis.
3 Maioritas in ecclesia est quadruplex.
4 Cardinalium status a Christo originaliter ⁊ primordialiter est institutus.
5 Consideratio triplex haberi potest de apostolis.
6 Cardinales quare nominentur cardines terre.
7 Cardinalatus ꝙ sit dignitas aut officium cum dignitate coniunctum.
8 Cardinales precedunt vniuersos alios ecclesie prelatos post romanum pontificē multiplici prerogatiua maioritatis.⁊ numero.9.11.⁊.12.
10 Cardinales dicuntur pars corporis pape.

Exponit literam.

Quemquam. Hec quatuor seq.capitula inducit Gratianus ad probandū:ꝙ lz quis aliqua platione sit maior meritis tñ est par vel minor.Lege text.¶ [Quēquā
1 epatus sit pſbytero maior] † q2 epatus est nomē dignitatis, pſbyter est nomē ordinis.xciij.di.legimus.Itē in epo cōtinet presbyter:⁊ nō ecōuerso.Ois eñ eps est presbyter non ecōuerso.vt in eodē.c.legimus.Hu.Aug.tñ Hiero.minor est quātū ad etatē.q2 minor eo erat:vñ Hiero.scribit in quadā epla ad Augu.dicēs.dimitte senē in cella sua.Itē minor ꝙ̄tū ad scientiā ⁊ notitiā scripturarū presertim propter peritiā diuersarū linguarū quib⁹ Hiero.prepollebat.Hug.⁊ glo.exponunt alr. [minor].i.meritis ⁊ cā humilitatis hoc dicit ⁊[ita credebat] i.nō credebat Jriū.alr eñ peccaret.Hug.vt.xxij.q.ij.cū humilitatis.Alij exponunt istā literā sit[minor Hieronymo] quia erat presbyter cardinalis:⁊ omnis presbyter cardinalis maior est quolibet epo non cardinali.Sed Hug.dicit.ꝙ nō credit ꝙ Hieronymus fuerit cardinalis.preterea dt ꝙ pſbyter cardinalis si non est legatus dñi pape:nō credit ꝙ sit maior epo. Et ita ſm eius expositionē minor intelligitur.scz meritis als vt inquit nō faceret ad intentionē magistri.Circa ista dicta Hug.surgunt duo dubia.
1 ¶ Primum est vtrum verū sit ꝙ sanctus Hiero.fuerit presbyter cardinalis.
2 ¶ Secundum est vtrum episcopus cardinalis absque hoc quod esset legatus domini pape sit maior episcopo non cardinali.

Rñdet.

1 **Ad primum** Respondet † ꝙ Hiero.fuerit presbyter cardinalis probat ista conclusio ex historia sua:q̄ cantat ꝑ vniuersam ecclesiā:⁊ acceptat ⁊ recipit ab oib⁹ ecclesijs:in qua sic habet.Cū annorum esset.xxxix.Romane ecclesie cardinalis pſbyter ordinat⁹ est:nō est aūt dubiū qn historia ista preferēda sit authoritati dicti Hu. ¶ Scđo idē arguit ex chronicis vbi legit.ꝙ fuerit ordinatus ī cardinalē a liberio papa sub titulo sancte Anastasie.¶ Tertio idē colligit ex picturis antiqs.Cōiter eñ ꝑ oēm Christianā religionē depingit Hierony.cum capello cardinalatus. ¶ Quarto arguitur ex.c.ecclesia.xvj.q.j.vbi ait Hieronym⁹. Ecclesia senatū hz.vbi dt Archi.qđ quidā intelligunt de ecclesia romana,que dr hre senatū.i.collegiū cardinaliū:qđ dicitur hre authoritatē senatoꝝ.ar.xcvj.di.cōstantin⁹.⁊ hanc sententiā tz Inn.extra de re iudi.cū re.Cū aūt verbū illud fuerit beati Hiero.⁊ dicat īfra nos senatū habemus:vr satis clarū esse ꝙ cōnumeret se numero cardinaliū.¶ Quinto vr hoc haberi clarissimū cū ab oib⁹ cōfiteat ordinat⁹ pſbyter ecclesie romane.pſbyteri aūt ecclesie romane sunt cardinales:vt vr colligi ex.c.constantinus.vbi ait imperator reuerendissimis clericis sancte romane ecclesie seruiētibus illud culmē singularis potentie:⁊ precellentis hre scimus ⁊c.vbi clarissime patet nomine reuerendissimoꝝ intellexisse dños cardinales:qđ nomē non cōuenit nisi viris cōstitutis in dignitate:vt pz in.c.in nomine domini.di.xxiij.itē in.c.nullam.ij.q.iiij.super ver.de clericis Romane ecclesie idem vr colligi.Non rñdemus vanis quorundā argumentis : qui non ob aliud Hiero.cardinalem negasse videntur, nisi quia in eorum codicibus non legerunt aut quia ita stulti sunt, vt quod Virgilius aut Tullius non dixit aut proprio sensui visum non fuerit nullius authoritatis esse putent.

Primū ar.

2 **Ad secundum** Sic procedit.† Et vr ꝙ presbyter cardinalis non existēs legatus dñi pape nō sit maior epo.Primo ex presenti caplo super quo dicit gl.pz ꝙ quilibet eps maior est presbytero cardinali. Item dicit Hug.in presenti loco.ꝙ cardinalis presbyter nisi sit legatus pape minor est epo.

Scđm arg. Diony.

¶ Secūdo dignitas epalis est suprema in ecclesia.vnde beatus Dionysius ordinem dt esse supremum in ecclesia:⁊ epi dicunt summi sacerdotes ⁊ pontifices maximi:vt in.c.cleros.di.xxj.ergo nō vr status presbyterorum cardinalium preferendus epis.Item cardinalibus ex institutione eoꝝ non vr alia prerogatiua attribuenda:quam explicetur in institutione eoꝝ:lz de beato Marcello qui fuit circa annos dñi.M.ccc.iij.legitur ꝙ cōstituit in vrbe Romana.xxv.cardinalatus siue titulos cardinaliū ad sepeliēdū mortuos:⁊ baptizandū infantes.

Opponit ī cōtrarium. Bernard⁹.

¶ In oppositū esse vr:ꝙ cardinales pars corporis pape esse censent.vt in.c.decreto.ij.q.vj. beat⁹ Gregori⁹ dicit ⁊ Ber.de eis ad eugenium loquēs lib.de consideratione illos vocat laterales pape:⁊ eius coadiutores nulli autem dubium:ꝙ his qui vna persona censent cum summo pontifice oibus alijs ecclesie platis honore merito veniūt preferendi.

Respōdet.

¶ Rñdeo pro intellectu huius qōnis est notandū
3 † ꝙ est q̄druplex maioritas in ecclesia dei.Prima ex tpe.xvij.di.§.hoc quoq.⁊.§.hoc verū.xcvj.dis.hñ quidē.⁊.lxxv.di.c.vltimo.⁊ de ma.⁊ obe.c.j.Scđa ex prerogatiua ordinis.extra de ma.⁊ obe.statuimus.Tertia ex prerogatiua ordinātis siue cōstituentis.extra de maio.⁊ obed.ꝑ tuas.⁊.ff.de albo scri.l.vlti. Quarta est rōne dignitatis seu maioritatis officij : hac rōne dr Archi.maior archipſbytero.scz in dignitate ⁊ offō:lz in ordine minor est.vt in.c.ꝑlectis.di.xxv.⁊ in.c.j.de off.Arc.Et sic diuersis respectib⁹ vn⁹ pōt esse maior ⁊ minor altero.vt in exēplo posito:⁊ probat.j.e.querit.itē in abbate in minoribus constituto.extra de eta.⁊ qua.tuam.sic in subdiacono electo ⁊ cōfirmato.extra de ele.transmissam.Item pōt esse maior ⁊ equalis sicut Petrus fuit maior aplis in dignitate seu offō:sed in aplatu seu ordine epali par fuit ⁊ equalis.j.c.proxi.⁊ di.xxj.in nouo.minor est.¶ Scđo vt de statu ⁊ dignitate dñoꝝ cardinaliū aliquid hic dicamus : lz in libro nostro de ecclesia circa finē primi libri ꝑ multa capla tā de origine eoꝝ:ꝙ de dignitate plura disputauerim⁹:est notandū.Qđ de dñis cardinalib⁹ conuenientissime

conuenientissime accipi pōt quod vetus illa anna Samuelis in cantico,(qđ occasione accepte prolis cōposuit) dixit.j. Regum.ij.Dñi eñ sunt cardines terre:⁊ posuit super eos orbē.ī quibus verbis status dñoꝝ cardinaliū triplr describit. Primo quantum ad nobilitatē institutionis.ibi cum dr.dñi enim sunt.scđo q̄ ad dignitatē officij ibi cū cardīes terre appellant. tertio quo ad vniuersalitatem authoritatis cū dr.⁊ posuit sup eos orbem.describitur quidem status institutionis dominorum cardinalium nobilitas cū dr:dñi sunt.scz per institutio-
4 nem.† Est eñ cardinaliū status a xpo originaliter ⁊ primordialiter institutus cū ipsi imediate ꝙ̄tū ad hunc statum succedunt sacerdotib⁹ leuitici generis in veteri testamento.sicut testatur Inno.tertius in.c.per venerabilē.extra q fi.sint le.vbi sic ait de eis papa.Sunt aūt sacerdotes leuitici generis fratres nostri:q nobis iure leuitico in executiōe sacerdotalis officij coadiutores existunt.de quibus sacerdotib⁹ leuitici gñis hr Deuter.xvij.Si difficile ⁊ ambiguum apud te iudiciū esse perspexeris inter sanguinē ⁊ sanguinē:cām ⁊ cām leprā ⁊ non leprā.⁊ iudiciū intra portas tuas videris verba variari:surge ⁊ ascēde ad locū quē elegerit dñs deus tuus:veniesq ad sacerdotes leuitici generis:⁊ ad iudicē qui fuerit illo tpe:queresq ab eis qui iudicabūt tibi iudicij veritatē:⁊ facies quecūq dixerint tibi:sequerisq sententiā eoꝝ ⁊c.¶ Scđo dñoꝝ cardinaliū status intelligitur institut⁹ a deo cū immediate accedat siue succedat statui apostolico.pro quo considerandum iuxta
5 quorundā sapientū doctrinam:† ꝙ de apostolis triplex cōsideratio haberi potest.Primo quidē vt xpo ante eius ascēsionem principaliter astiterūt quibus ait.vos estis qui māsistis mecū in tentationib⁹ ⁊ ego dispono vobis:sicut disposuit pater meus regnū:scz militātis ecclesie:vt sedeatis sup thronos iudicātes.xij.trib⁹ Israel.Luc.xxij.¶ Scđa cōsideratio apostoloꝝ est prout añ eoꝝ diuisionē ab inuicē:⁊ separationem a Petri presentia Petro tanꝙ̄ xpi vices gerēti in administratione papalis officij assistebant.¶ Tertia consideratio apostoloꝝ est:qñ ad xpi preceptū:quo dictum est illis.Euntes in mūdū ꝑdicate euangeliū oī creature.a Petro separati:eiusq authoritate suffulti per mundum dispersi sunt ad predicādū singulas prouincias in sortes predicationis accipiētes.Quātū aūt ad primā cōsiderationem ⁊ secundā apostoloꝝ stat⁹ dominoꝝ cardinalium [a] representat apostoloꝝ statum in hoc: ꝙ assistūt romano pontifici:q xpi vicari⁹ ⁊ Petri successor est tanꝙ̄ principales assessores cōsiliarij:atq cooperatores,⁊ in executione sacerdotalis officij coadiutores existunt iuxta verba tā Innocentij tertij in.d.c.per venerabilē.ꝙ̄ pape Bonifacij octaui ī.c.fundamēta.li.vj.de elec.vbi ita inquit.decet nāq ipsi romano pontifici per fratres suos sancte romane ecclesie cardinales:qui sibi in executiōe sacerdotalis officij adiutores existunt libera prouenire consilia.⁊ sic pz ꝙ in ordine Hierarchico:sicut cetui aploꝝ succedit ordo epoꝝ inquantū fuerūt epi:ita illi succedit sacer senat⁹ dñoꝝ cardinaliū ꝙ̄tū ad illū statum in quo apostoli assistebant Petro:anteꝙ̄ per orbē diuiderent vt dictū est.Et hoc tantum dictū sit de statu dñoꝝ cardinaliū institutione q̄ vocabat ī primo verbo beate Anne cū dicebatur domini sunt.¶ Scđo describitur status cardinalium quo ad dignitatem officij cum dicitur cardines terre.
6 † Nominant aūt sic multiplici rōne.Primo quidē dicunt cardinales ab ecclesia romana cui seruiunt que vt inquit sanctus Anacletus in.c.sacrosancta.di.xxij.caput ⁊ cardo est omniū ecclesiarū.¶ Scđo ꝙ sicut cardine ostium regitur:ꝑuer.xxv. ita dñoꝝ cardinaliū consilio ⁊ assensu:summus pontifex regit disponit atq gubernat vniuersalem ecclesiam.¶ Tertio dicunt cardinales.i.principales.vij.q.j.pastoralis.⁊.xxj.q.j.relatio.ipsi eñ sunt principales in ecclesia:quorum consilio ⁊ regimine tota ecclesia vniuersaliter disponitur et gubernatur. ¶ Tertio describit status dominorum cardinalium quo ad vniuersalitatē authoritatis cum subditur. Et posuit sup eos orbem terre.Authoritas nēpe dñoꝝ cardinaliū non respicit tantum diocesim vnam aut prouinciam sed vniuersum orbē. iuxta verbum beati Gregorij in.c.decreto.ij.q.ij.Alij autem prelati assumpti sunt in partē solicitudinis:isti vero in adiutorium gubernationis totius orbis.iuxta professionem supra positam summorum pontificum:scilicet Innocentij in.c. per venerabilem.⁊ Bonifacij octaui in.d.c.fundamenta.extra de elec.lib.vj.Quare conuenientissime accipiendum venit de eis qđ egregius Dauid ecclesie sancte loquens inquit ps.xliiij.ꝑ patribus tuis nati sunt tibi filij.i.cardinales.constitues eos principes super omnem terram.Tunc plane constituunt ꝑncipes super omnē terrā:cū a summo pontifice xpi vicario assumuntur ad assistendū sibi ⁊ cooperandū in regimine rei publice Christiane.

Bernard⁹.

Quo circa deuotus Bernardus libro de consideratione de cardinalibus loquens pape Eugenio.ita dt.Hi quoq qui tibi continue assistunt seniores populi orbis iudices ⁊c.magnū certe amplitudinis dignitatis dñoꝝ cardinaliū.Ex hmōi sancti viri verbis testimoniū colligit ex quibus apertissime conuincit error detrahentiū statui dñoꝝ cardina
7 liū.His notatis ponunt aliqua conclusiones.Prima est † ꝙ cardinalatus sit dignitas aut officiū cū dignitate coniunctū.

Prima cōclusio.

Ista conclo lz satis pateat ex ipso noie cardinalat⁹ qui ideo sic dicti sunt a cardine:q2 sicut ostiū cardine regit:ita eorum prudentia ⁊ consilio vniuersalis gubernatur ecclesia. nihilominus probat multiplr.Primo sicut dictū est:ꝙ dñi cardinales sunt sacerdotes leuitici generis.vt in.d.c.per venerabilez. ergo cardinalatus est dignitas.dicitur enim ecclesiasti.xlv.vt sit illi sacerdotij dignitas in eternū.¶ Secundo dñi cardinales vt dictū est sumunt adiutores summi sacerdotis xpi vicarij ad gubernationē ⁊ curā totius rei publice Christiane.ergo cardinalat⁹ est dignitas.ꝯña pz.dicit enim ecclesiasti.ij. curam illorum habe:⁊ coronā ⁊ dignitatē cōsequeris congregationis.¶ Tertio idē colligitur clarissime ex.c.constantinus. xcvj.di.vbi cardinales dicunt ceteris dignitatibus prefulgere.¶ Quarto idem arguit sic.dignitas importat quandā preeminentiā siue excellentiā in gradu secundū Inn.⁊ Hosti.sed cardinalatus inducit quādam preeminentiam.vt in.d.c.constantinus.vnde etiam in.c.officij nostri.de offi.leg.lib.vj.dicit Innocētius quartus.ꝙ cardinales honoris prerogatiua letant.ergo cōclusio vera.¶ Quinto idē arguit.cardinales cōparantur siue equiparantur patricijs:vt in.d.c.constantin⁹. sed patricionatus est dignitas magna.vt in.§.filius.instit.quibus mo.ius pa.po.tollitur.⁊.l.nemini.C.de consul.libr.xij. ergo conclusio vera.¶ Sexto cardinales cōparantur prefecto pretorio:sed prefectus pretorio prefulget dignitate.ergo conclusio vera.¶ Septimo cardinales sunt assistentes pape consulendo in rebus agendis tangentibus totam rem publicam Christianā:vt pz ex alle.c.venerabilē.⁊.c.fundamenta.lz esse consiliarium principis est dignitas.l.quisquis.C. ad.l.iul. vbi omnes consiliarij principis intelliguntur illustres.ergo conclusio vera.¶ Octauo sic.Electores īperatoris precipua dicūtur pollere dignitate.vt colligitur ex.c.venerabilē.de ele.ergo multomagis dñi cardinales dicendi sunt simplici fulgere dignitate qui electores Romani pontificis sunt:q dei regis re-
8 gum ⁊ principū vicē gerit in terris.¶ Scđa cōclo.† Cardinales multiplici ꝑrogatiua maioritatis precedūt vniuersos alios ecclesie prelatos post romanū pōtificem.

Scđa conclusio.

Primo ista cōclusio patet de prerogatiua antiquioris institutionis.Tū q2 cardinales:vt in.c.per venerabilē.qui filij sint legit.succedere vident sacerdotibus leuitici generis in veteri testamēto.Tū scđo q2 status apostolorum cui succedūt cardinales precessit tpe statū apostoloꝝ:cui succedit status epoꝝ.vt ostendimus in principio questionis.Qualis aūt est ordo in representationibus talis censet esse in representatis.ergo ex hoc capite cardinales preferendi sunt alijs prelatis.xvij.dis.§.hoc quoq.§.
9 verū.⁊ extra de maio.⁊ obe.c.j.¶ Tertia conclusio.† Cardinales prerogatiua dignitatis precedunt omnes alios platos.

Tertia conclusio.

Ista conclusio primo videtur accipi secundum vnam expositionem ex presenti.c.vt Augu.intelligatur maior Hiero.ordine minor tamen dignitate.¶ Scđo patet conclusio.ex.d.c.cōstantinus.vbi sic dicitur ꝙ reuerendissimi clerici.i.cardinales sancte romane ecclesie seruientes debeant hre illud culmē singularis potentie:⁊ preexcellentie cuius amplissimus noster senatus videtur gloria adornari.lz nulla reperit maior dignitas post imperialem:vt in.l.nemini.C.de consul.libro.xij.ergo
10 conclusio vera.¶ Tertio pz eadē cōclusio.† Cardinales dicunt pars corporis pape.vnde Host.in.c.antiqua.de priui.dt ꝙ licet episcopi iurent romano pontifici fidelitatem vt in ca. ego.de iureiur.tñ cardinales non iurant fidelitatem tanquam viscera ⁊ pars corporis pape.debent tamen reputare se pre ceteris astrictos ad seruandam pape fidelitatem ita enim dicit Host.ergo sequitur ꝙ omnibus alijs prelatis dignitate sint eminentiores seu maiores.¶ Quarta conclo.cardinales sunt maiores cunctis alijs prelatis post papam maioritate cure et administrationis.

Quarta cōclusio.

patet cōclusio quoniam vt in superioribus habitū est ipsi cū assistant ⁊ assumant vt adiutores Romani pontificis ad curā ⁊ gubernationē totius rei publice xpiane vt etiā aperte colligit ex.c.bone.extra.de postu.prela.vñ ideo cardinales nominant q2 sicut cardine ostiū regit ita istorum cōsilio prudētia:⁊ diligentia totius orbis xpian⁹ regit:⁊ gu-
11 bernat.sicut dictū est.¶ Quinta cōclo.† cardinales sunt ceteris platis maiores maioritate tribunalis.

Quinta cōclusio.

pz cōclusio.qm senatus siue collegiū dñoꝝ cardinaliū vna cum romano pontifice sunt maius tribunal ī ecclesia:vt colligit ex.c.ꝑ venerabilē.

a ¶ Cardinaliū. Cardinalis dr ꝑsona illustris. bal.in l. ad similitudinem.C. de epi.⁊ cle. ⁊ in.l.j.ff.de offi.pfe.vr. ⁊ in.c.cū accessissent.de cōsti. Alex.ī l.j.ff.de iurisdic.oium iudi.Jason de mayno ī l.j.ī princ.ff. de offi.eius. et ibi Alex. Et ꝙ cardinalis successit ī locū ꝑconsulis vel ꝑfecti. bal.ī l. a iudice. C.de iudic. Pet.de suno.in.l.cum ꝑtor.§.j.ff. eo.tit.Bar. in.l.j.ī ꝑnci. ff.qđ quisq iuris.Alex. in rub.ff.de iurisdi.omniū iudi.

extra. q fi. sint legi. ⁊ in. c. p3 pfecto. ix. q. iij. dicit Nicolaus pa-
pa: patet profecto sedis apostolice cuius authoritate maius
[Sexta conclusio.] 12 nõ est iudiciũ. ¶ Sexta ꝯclo. † Cardinales sunt maiores alijs
prelatis authoritate respectu causarum qbus presunt. p3: qñ
maioribus causis presunt. maiores eñ cause ecclesie ad papã
cũ cardinalibus referunt. vt in. c. maiores. extra de bap. ⁊. c. ꝙ
translationẽ. extra de offic. lega. ¶ His habitis dicendum est
[Ad primũ arg.] ad rõnes in oppositũ. Ad primã de glo. ⁊ Hug. respondendũ
ꝙ in hoc nõ bñ dixerũt. ¶ Ad scdãm rñdet. ꝙ rõ procedit de
[Ad scdm.] maioritate ordinis: scdm quã cõcedendum est epm maiorẽ esse
cardinali non epo: etiã si sit legatus. sed cum hoc stat qui in or
dine minor est: dignitate aut administratiõe sit maior. sicut de
[Ad tertiũ.] Archidiacono respectu archipresbyteri. ¶ Ad tertiã rñdet.
ꝙ illa nõ fuit principalis cardinaliũ institutio: l3 occurrente
multitudine tam conuersorũ ad fidẽ q̄ martyrum morientiũ
pro xp̄i nomine deputarent illis temporib⁹ etiam ad alia pie-
tatis officia attento maxime: ꝙ sepulture martyrum intende-
re qui fundatores fuerunt Christiane religionis ⁊ conuersio-
ni fidelium ⁊ dilatationi fidei: non minuit: sed potius augere
videtur statum dominorum cardinalium: cum inter pcipuas
laudes: que Luciano pape attribuuntur est: ꝙ proprijs mani
bus. cccxliij. martyres sepeliuit. Ista sufficiant hic: q2 plenius
et cum maiore mentis attentione locuti sumus in libro no-
stro de ecclesia.

1 ☞ Sancti qualiter dicantur pares apostolis.
2 Statutum a maioribus vel ab omnibus dicitur maioris au-
thoritatis.

[Exponit literam.] **Puto.** Ad idẽ sequit hoc caplm: qd est beati August. lib. de vnico baptismo. Lege.
¶ [Puto] aliqui vt Hug. ⁊ Arc. volunt argue-
re ꝙ Petr⁹ ⁊ Cyprianus ex hoc loco fuerũt equa
lis meriti: sed non vr̃ nobis qñ nulli credunt sancti pares fuis
se apl'is qui primitias spiritussancti dicũtur accepisse. vt ait
1 Paul⁹ ad Ro. viij. † sed bene pares. i. similes in corona mar-
tyrij nihilominus l3 corona martyrij pluribus sit cõis: non tñ
oẽs martyres in merito martyrij fuerũt pares. dicimus ergo.
[Cyprianus petro aplo cõparat quãtum attinet ad martyrij
coronã] q2 vtriq3 Petrus ⁊ Cyprianus martyres fuerunt: tñ
Petrus superior oĩbus epis fuit superioritate principatus,
caput ⁊ princeps omniũ eporũ. [Si eñ distant cathedrarũ]
i. dignitatũ [vna] tñ est ẽt in ipsis martyrib⁹ sicut in quolibet
alio ordine beatorũ. i. cõsimilis cõis. qñ ambo in gloria sunt:
l3 sit differens fm grad⁹ meritorũ: scdm illud Jo. xiiij. In do
mo patris mei mãsiones multe sunt. [Cũ Petrus reputat.]
scda pars. fm Arch. [posteriore] tã tpe cõuersionis ⁊ aposto
latus, quam dignitate [corrigit] Gal. ij. [pacis atq3 vnitatis]
q2 vnitas charitatis nõ est fracta inter eos: s3 mãsit inter eos
integra: nec superior ab inferiori dedignat⁹ est in doctrina ve
ritatis emẽdari. [q̄to facili⁹.] arguit a maiori. quasi diceret,
si Paulus posterior Petro in correptiõe preponit: multoma
gis statuta vniuersalis ecclesie cõcilio vnius epi, vel puincia-
le debent preferri: cũ maioris authoritatis sit vniuersalis ec-
clesia: q̄ vn⁹ eps: vel vna prouincia Hu. [vniuerse] i. vniuer-
salis: ⁊ generalis. [vel vniuerse] i. vniuersalis: sc3 Romane,
2 vtroq3 modo potest congrue intelligi. Et est argu. † illud esse
maioris authoritatis quod ab omnib⁹ vel a maiori parte sta-
tuitur. ar. distinctio. xvj. Isidorus. et distinctio. xix. in cano-
nicis. Hugut.

1 ☞ Filius licet non sit equandus patri in honore potest tamẽ
ei preferri in veritate.
2 Honor semper debetur maioribus licet non in omnibus.
3 Veritas a quocunq3 dicatur amplectenda est.

Queritur. Ad idẽ est idẽ Augu. Summa est. equari ⁊ preferri ẽt põt fili⁹
patri in merito vite: aut sanctitate. subijcit tñ rõ-
[Exponit literam.] 1 ne patrie ptãtis, vel sic. † l3 filius in honore non sit
patri equand⁹ in veritate tñ põt ei preferri. planum est. Lege.
[¶ Honorẽ. Addõ ꝙ honorẽ nemo d3 sibi assumere. Pet. de ancha. in c. qualiter. a nume. 2. de elect.]
¶ [Querit] i. cõquerit [de malo filio] displicet eñ patri ꝙ fi-
lius sit mal⁹. prouerb. xix. dolor patris stult⁹ filius. igit pr̃ re-
cte cõquerit de malo filio. [fili⁹ querit] i. conquerit. [de duro
patre] i. impio: siue crudeli. ecclesiastici. xlj. de impio pr̃e con-
querunt filij. de hoc no. xxiij. q. iiij. si ecclesia. Hug. ⁊ Arch. Et
vide qd no. extra de iud. c. fi. lib. vj. in gl. pe. in horũ tñ q̃rimo-
nia veritas est preferenda. q2 licet patri filius debeat honorẽ 2
vt probat philosophus. viij. ⁊. ix. ethicorum. vnde Exo. xx. ho
nora patrem tuũ: ⁊ matrẽ tuã: ⁊ deutero. xxvij. maledictus qui
nõ honorat patrẽ ⁊ matrẽ. ⁊ in hoc pr̃ preferendus sit filio: tñ
preferendus est filius in veritate: q2 vt dt phs. j. ethic. duobus
existentibus amicis sanctũ est phonorare veritatẽ. p3 ergo lr̃a
[seruam⁹ honorificentiã patri] i. dicim⁹ patrẽ esse honorãdũ
2 a filio [debet] rõne etatis: ⁊ rõne paternitatis. ar. † ꝙ semper
honor debet maiorib⁹ licet non in omnib⁹. ar. di. ix. neq3 [in ve
ritate] i. si filius meli⁹ sentit de veritate. i. si verum est qd di-
cit filius: ⁊ non est verum qd dt pater: in hoc preponendus est
3 filius patri. Et est ar. † ꝙ veritas a quocunq3 proferat ample
ctenda est sine differentia proferentiũ. di. ix. ego solis. idẽ est in
testibus: sc3 ꝙ semper potius credit ei: qui dicit verosimilius:
q̄ alteri licet sit honorabilior. ar. iiij. q. iij. si testis. Hu. [si pre-
ponimus filium pater in veritate] i. veritatẽ filij falsitati pa-
tris. [sic tribuimus patri honorem debitum propter etatẽ.] ⁊
quia pater est [vt non perdat equitas] filij id est iustitia ⁊ bo
nitas. Hugut.

1 ☞ Roma an conuenienter fuerit electa pro sede ⁊ residentia
summi pontificis. ꝙ sic. nu. 2. 3. ⁊. 4.

Beati. Ad idẽ inducit hoc caplm Ambrosij in quo ostendit quomodo Petrus et
Paulus fuerũt equales: ⁊ quomodo vnus maior
alio. Lege. ¶ [Beati eminent] Petr⁹ in preemi [Exponit literam.]
nentia dignitatis oĩbus preeminet vniuersorum prelat⁹ ⁊ pa
stor. Jo. vlti. pasce ⁊c. Paulus etiam qui ceteris plus labora-
uit in pdicationis officio ceteros antecessit [quis preponat]
clarũ est: ⁊ non est incertũ quo ad preeminẽtiam pastoralẽ: in
qua Petrus Paulo preponit: ⁊ in oĩbus alijs aplis. vt in. c.
in nouo. di. xxj. ⁊. c. in illis. di. lxxx. [sed incertũ] dicit quis alte
ri preponat quo ad vite meritũ: cũ hoc deo ⁊ beatis solis cer-
tum sit. nobis aũt sub opinione. ⁊ ideo dicit. [puto] i. opinor
[quos] i. q2 eos. assignat rationem opinionis sue [simul] vi-
demus per scripturã sc3 oculo mẽtis. Et ad hoc facit lex: que
dicit sciri: ⁊ indubitatũ esse: qd cõi auditu percipit de antiqs.
ff. de aqua plu. arcẽ. l. in summa. §. itẽ labeo. Archi. [vna die.]
xxj. di. quamuis. vbi de hoc. [passi sunt] post passionẽ domi-
ni. anno. xxviij. vt hr̃ in chronica. Archi. [p merito] vt paris
meriti fuisse ostendatur. Hug. [pro gloria] scilicet vt paris ⁊
excellentissime glorie eos fuisse ostendat. Hugu. [pro virtute]
sc3 vt parem virtutẽ ⁊ constantiã contra persecutionẽ in pas-
sione monstraretur habuisse: eũ ex seuitia persecutionis virt⁹
patiẽtie claruit in vtroq3. [pertulerũt] i. passi sunt. [vrbe] ca-
put. di. xxij. c. j. ⁊. ij. [mererent] ⁊ postea ibi ppetuo collocẽtur.
1 Hu. ¶ Circa hãc ptẽ venit querẽdũ. † Vtrũ cõueniẽter vrbs [Questio.]
romana fuit electa p sede ⁊ residẽtia summi pontificis. Et vr̃
ꝙ nõ. Primo sic. Ecclesia catholica (vt dt Isidorus) dicitur [Primũ ar.]
vniuersalis eo ꝙ non sint cõuenticula hereticorum: quibusdã
regionũ partib⁹ arctant. sed per totũ orbẽ terrarum dilatata
diffunditur. ergo videtur ꝙ summus pontifex qui pastor ⁊ re
ctor ecclesie catholice est ratiõe vniuersalitatis sue potestatis
non debuit aliquẽ specialẽ locũ pro sua residentia determina-
re. ¶ Scdo sic. i Xp̄o iuxta aplm ad Col. iij. non est acceptus [Scdm ar.]
grec⁹ aut gẽtilis siue iude⁹: circũcisio ⁊ preputiũ: barbarus et
scytha: seru⁹ ⁊ liber: sed oĩa ⁊ in oĩb⁹ xp̄s. ergo ẽt summus põ-
tifex non debuit magis in vna patria: quam in alia eligere resi
dentiam. ¶ Tertio. si eligere debuit specialem lcũ pro sua re [Tertiũ ar.]
sidentia videtur ꝙ debuit in Hierusalem eligere: in qua Chri
stus cuius vicari⁹ est residebat: ⁊ vnde ecclesia dicitur nata et
lex euãgelica emanasse. scdm illud. de Sion exibit lex ⁊ verbũ
de Hierusalem. ¶ In oppositum videtur tex. presentis capi- [Opponit ⁊ Respõdet.]
tuli. ¶ Respondeo dicendum sub aliquibus conclusionibus.
2 Prima † conueniens fuit vt summus pontifex aliquem spe- [Prima cõclusio.]
cialem locum haberet designatum deputatum cõi residentie
sue. Ista cõclusio patet exemplo Christi cuius vices gerit in
terris: qui in Hierusalem: ⁊ in circumadiacentibus partibus
residentiam suam elegit: scdm illud ps. cxxx. Elegit dominus
Sion in habitationem sibi. ergo ita decuit vt summus ponti
fex faceret. ¶ Scdo idẽ p3 ex illo Deutero. xviij. quod intro
ducitur in. c. per venerabilẽ. vbi dicitur si difficile ⁊ ambiguũ
apud te iudicium esse perspexeris sequitur. j. surge ⁊ ascende
ad locum quem elegerit dñs Deus tuus: veniesq3 ad sacerdo
tes leuitici generis: ⁊ ad iudicẽ ⁊c. Ecce ꝙ ex ordinatione di-
uina summus pontifex (qui iudicis nomine designat: ⁊ domi-
ni cardinales qui per sacerdotes leuitici generis intelligun-
tur) locum specialem deputatum debent habere ad iudicia
facienda: ⁊ dubia declaranda omnibus venientibus. ¶ Scda [Secũda cõclusio.]
3 conclusio † conueniens fuit vt iste locus non in partibus Ju-
dee: sed in partibus gentilitatis assignaretur. Ista conclusio
patet. qñ Judea propter incredulitatem eius et maxime sa-
cerdotum

cerdotũ eius qui potissimi fuerunt persecutores priuandi me
rito veniebant tam honore sacerdotij q̄ magisterij sacre do-
ctrine. sed gentilitas q̄ deuote suscepit predicationẽ fidei meri
to venit talib⁹ honoranda. quod manifeste innuit apostolus
cũ ait Actuũ. xiij. qñ dicit iudeis. vobis oportebat primũ loq
verbũ regni dei: sed q2 idignos vos iudicastis eterne vite: ecce
cõuertimur ad gentes. hoc vr̃ dñs nr̃ predixisse cũ ait Judeis
auferet a vobis regnũ: ⁊ dabit genti facienti fruct⁹ ei⁹. Mat.
[Tertia cõclusio.] 4 xxj. ¶ Tertia cõclusio. † Loc⁹ cõis residẽtie summi põtificis
conuenienter electus est vrbs Romana. Ista conclusio primo
patet sic. Christus elegit vrbem Romanam pro loco residen-
tie communis summi pontificis vicarij sui. ergo cõuenienter
⁊ sapienter fuit electus. consequentia notissima. q2 xp̄s cu3 sit
virtus ⁊ sapientia dei nihil operat quod non sit conuenienter
⁊ sapienter actum. antecedens patet. xxiiij. q. j. in. c. rogamus.
vbi sic inquit Marcellus papa scribens omnibus episcopis
per antiochiam constitutis. Petri sedes primitus apud vos
fuit: q̄ postea iubente dño Romam translata est cui ammini-
culãte grã diuina hodierna presidemus die. hec ibi. Hoc etia3
satis colligit ex. c. per venerabilẽ. extra qui filij sint legi. vbi sic
dt papa Inno. Locus eñ quẽ elegit dñs sedes apostolica est.
Cum enim Petrus vrbem fugiens exiuisset volens eũ domi
nus ad locum quem elegit reuocare: interrogat⁹ ab eo. domi-
ne quo vadis. respondit venio Romam iterum crucifigi. qd
intelligens pro se dictum ad locũ ipsum protin⁹ est reuersus.
hec ille. Preterea multiplex alia rõ seu ꝯgruẽtia accipit. Pri
mo nã hoc videbat cõgruere meritis aplorũ Petri ⁊ Pauli.
vt p honore ⁊ gloria eorũ loc⁹ sublimior in toto orbe terraru3
deputaret morti eorũ: ⁊ p ꝯñs residentie successorũ beati Pe-
tri. Hec rõ tangit hic cũ dt Amb. Dies ergo vna p merito: ⁊
locus pro gloria ppter qd dt Leo papa. In loco vbi pcipuo-
rum aplorũ glorificat⁹ est exit⁹: ibi d3 esse iustitie principat⁹.
¶ Tertio idẽ ondit ex verbis sequẽtib⁹. dignũ eñ fuit. vt vbi
caput ⁊ principatus erat nationũ: ⁊ caput superstitiõis: ibi cõ
stitueret caput xp̄iane religiõis. ¶ Quarto cõgruẽtia est vbi
gentiliũ principes habitabãt illic ecclesiarũ principes mora-
[Ad primũ argu.] rent. ¶ His habitis dõm est ad rõnes i oppositũ. Ad primã
rñdetur negando ꝯñam. licet enim summus põtifex vbicũq3
per orbẽ discurreret equalẽ vbiq3 potestatẽ haberet: q2 sicut
nullis humanis legibus arctat: ita nec locis. nihilominus ra-
tionibus supra assignatis cõgruit: vt locũ spãlẽ aliquẽ p cõi
[Ad scdm.] sua residentia deputatũ haberet. ¶ Ad scdãm rñdetur negã-
do ꝯñam. l3 eñ vt ibi dt apostolus apud deũ non sit acceptio
personarũ: sed recipit omnẽ venientẽ ad se per fidẽ. ita ꝙ nul-
la diuersitas nationis preiudicat sue vocationi: nihilominus
apud q̄dam nationẽ: ⁊ apud eiusdem nationis locũ aliquẽ po
test esse maior congruitas ad cõem residentiam summi ponti
ficis quam ad alia loca aliarum nationum vel etiam eiusdem
[Ad tertiũ.] nationis: vt visum est. vnde ratio no procedit. ¶ Ad tertiam
respondetur negando consequentiam ratione assignata: in se-
cunda conclusione.

Item penitentes. §. est. ⁊ est quinta ps qõnis: in qua magister di-
cit qd in qõne hac. sc3 qui pñt. vel qui nõ accusare sacerdotes:
sit tenendũ. ⁊ dt ꝙ si q sacerdotes nõ sunt nec esse pñt eos accu
sare nõ valẽt. qd ostendit p duo capl'a sequẽtia. Et inducit ma
gister Gratianus hoc quasi velit argumẽtari a sensu ꝯrio sci-
licet qd q sunt vel esse possunt sacerdotes eos accusare valeãt
quod verũ est de clericis: non autem de laicis alioqui videre-
tur quod laici possent accusare cum ad illum ordinem possint
accedere. Hugu. dicit ergo in hoc. §. quod penitentes scilicet
solenniter, et bigami, et generaliter qui non sunt sacerdotes
nec esse possunt non valent accusare sacerdotes: nec cõtra eos
testificari.

1 ☞ Diaconus vel subdiaconus sine culpa vitiatus in corpo-
re: ita ꝙ nõ possit amplius promoueri: an possit accusare pa-
rem vel superiorem.
2 Promotus ex dispensatione ad aliquem ordinẽ an possit ac-
cusare superiorem vel parem.
3 Toleratus in aliquo ordine cum grauiter deliquerit an possit
accusare parem vel superiorem.
4 Vinum nunq̄ bibens ex latenti causa an possit accusare sacer
dotem.
5 Clericus idiota adeo ꝙ non possit ampli⁹ promoueri an pos-
sit accusare sacerdotem.
6 Laicus vel clericus bigamus: an possit accusare sacerdotem
depositum vel clericum bigamum.
7 Clericus depositus an possit accusare alium clericum.

Ipsi apostoli. Ad probandũ qd dictũ est in. §. iducit magister Gratianus hoc caplm quod est pape
Fabiani. Breue est. Lege tex. ¶ [Ipsi apostoli] [Exponit literam.]
scda Timo. c. vlt. ⁊. j. Petri tertio. Arch. [nec esse pñt] s. rõne
criminis: vel rõne irregularitatis: sc3 bigamie vel alteri⁹. Et
intelligitur hec regula tñ de clericis. alioqui sicut dictum est
in. §. precedenti: videret ꝙ laici possent accusare sacerdotes cũ
possint illos ordines suscipere. cũ eñ laici alia regula sint ex-
clusi. s̃. e. q. ij. ⁊. iij. hic nõ debent cõprehendi. ar. ff. de ver. obl. l.
doli cã. ⁊. ff. de pe. l. sanctio legũ. Arch. sed nonne specialr exclu
sit etiam clericos. s̃. e. q. cleric⁹. ergo nec ad eos debet hec regu
la extendi. S3 dic: ꝙ non oẽs clericos ibi exclusit: scdm Laur.
⁊ Archi. q2 tantũ criminosos vel qui promoueri ad superio-
res ordines nõ poterant. [nec testificet.] Sed contra esse vr̃. c. [Opponit ⁊ Rñdet.]
tã literis. extra de testi. Sed dic: ꝙ hoc intelligitur qñ agitur
criminalr fm Tanc. Bernar. ⁊ Gof. qui ita notant in. d. c. vñ
Goffre. dt. c. illud tã literis. loquit qñ agit ciuiliter. ⁊ sic dt in-
telligendum. xv. q. iij. ex eo. Nam cũ opponitur crimen clerico
in modũ exceptionis admittunt laici ⁊ femine: vt ibi legitur ⁊
notat. idem in inquisitione. vt. e. ti. qñ. ¶ Sed circa capitulũ
1 presens surgunt multe parue qõnes. Prima est † vtrũ diaco- [Prima qõ.]
nus vel subdiacon⁹ sine culpa vitiat⁹ in corpore vt puta ami-
serit oculũ: vel aliqd aliud membrũ: ita ꝙ non possit amplius
promoueri valeat accusare parẽ vel superiorem. Et vr̃ ꝙ non
ex pñti caplo. ¶ In oppositũ vr̃ q2 alias pena verteret ei in [Opponit i cõtrarium.]
culpam quod esse non debet. dist. v. enixa. ⁊ afflictio daretur
afflicto. qd esse nõ debet. vij. q. j. cũ percussio. ¶ Rñdet iuxta [Respõdet.]
Hug. ꝙ superiorẽ nõ põt accusare: nõ propter culpã vel penã
sed propter irregularitatẽ ⁊ prohibitionem ecclesie. parẽ vero
vel inferiorẽ poterit accusare. q2 licite remanet in executione
illi⁹ ordinis. ar. di. lv. pcepta. ⁊. xxx. q. j. ad limina. ¶ Secunda
2 qd est † vtrum qui ex dispensatione promouetur ad aliquem [Scda qõ.]
ordinem ⁊ non vltra: possit accusare superiorem vel parẽ. Rñ-
detur ꝙ non superiorẽ: sed parẽ bene: vel inferiorem. vt dist. l. [Rñdet.]
3 hi qui. ⁊. c. quicunq3. ¶ Tertia qd. † de illo qui ex dispensatio [Tertia qõ.]
ne toleratur in aliquo ordine cum grauiter deliquerit ⁊ am-
plius promoueri non debet: vtrum talis possit accusare parẽ
vel superiorem. Rñdetur sicut supra: ꝙ non superiorẽ: sed bñ [Rñdet.]
4 parẽ aut inferiorẽ. ¶ Quarta qd † est de illo qui vinũ ex laten [Quarta qõ.]
ti causa nunq̄ bibit: ⁊ abhorret vtrũ possit accusare sacerdo-
tem. Rñdetur iuxta Hug. ⁊ gl. ꝙ non. Et rõ est: q2 talis non [Rñdet.]
debet pmoueri in sacerdotẽ: l3 possit promoueri ad alios ordi
nes ex dispensatione. Nã ex iure cõi talis ẽt promoueri non d3
cum omnes ministri ecclesie assistentes epo vel sacerdoti de-
beant semp cõicare corpori ⁊ sanguini xp̄i. vt de con. di. j. epo.
5 ⁊ di. ij. peracta. ¶ Quinta qd est † de clerico idiota adeo quod [Quinta qõ]
non potest amplius promoueri: vtrum possit accusare sacer-
dotem. Rñdetur iuxta Hu. ꝙ sic. q2 potest adijcere: nec spes [Rñdet.]
est ꝙ possit: dico ꝙ parem vel minorem accusabit nõ aũt ma-
6 iorẽ. ¶ Sexta qd † vtrũ laic⁹ vel cleric⁹ bigamus vel hmõi po [Sexta qõ.]
test accusare sacerdotẽ depositũ vel clericũ coniugatũ. Rñdet
ꝙ non. fm Hug. ⁊ gl. hic. ⁊ rõ est q2 talis clericus gaudet priui [Rñdet.]
legio clericali: ⁊ clericaliter tenetur viuere: ⁊ habere tonsurã.
vt dist. xxxij. si qui vero. ⁊ dist. lxxxj. dictum. ¶ Septima que-
7 stio est † vtrum clericus depositus posset accusare clericũ aliũ. [Septĩa qõ.]
Respondet gl. ꝙ non. Nam ex quo est de crimine condẽnatus [Rñdet.]
statim est notorium. extra de coha. cle. ⁊ mu. c. tua. ⁊. c. que-
situm. cum glo.

1 ☞ Accusator in causa criminali contra clericum debet habe
re quinq3.

1 **Testes.** Ad idẽ sequitur hoc capitulũ quod est damasi pape. Summa. † ponit.
v. q̄ accusator aut testis in cã criminali ꝯ clericum
d3 hr̃e lege. ¶ [Testes] primũ est: vt sit absq3 vlla [Exponit literam.]
infamia facti: vel iuris: vtraq3 eñ remouet a testimonio: ⁊ ab
accusatione: ⁊ a promotiõe. Hug. s̃. e. q. iiij. presul. ⁊. vj. q. j. qui
crimen. Archi. scdm est ꝙ sit absq3 suspitione odij vel inimici
tie vel criminis occulti. hu. tertiũ est vt sit absq3 macula crimi
nis manifesti. vñ dt manifesta. Hug. quartum est vt sint tales
quales ad sacerdotiũ eligi diuina iubet authoritas. j. ad Ti-
mo. iij. ⁊ Leui. xxj. non debent: q2 criminosi. Hug. quintum est
vt sint qui sacerdotes sint aut esse possint cuiusmodi non sunt
bigami aut corpore vitiati.

Sic ⁊ illud. §. est: in quo magister determinat ⁊ exponit. c. null⁹ laic⁹. s̃. e. ⁊ exponit laic⁹
qui in inferiori gradu est constitut⁹: ⁊ ad superiorem ascẽdere

Exponit literam.

nõ põt ille existẽtẽ ĩ superiori gradu nõ accusat.Lege.¶ [In inferiori gradu.] Si gratian⁹ intelligeret.gradu.i.ordine clericali sana esset expositio:licet non congrueret illi capitulo qd̃ vult interpretari.sed ipse intelligit[gradu].i.statu:siue clericali vel laicali ꝛ sic inquinat quod dicit:ꝛ soluit secundum suã opinionem.Hugu.

1 ☞ Prelatus quilibet an possit admittere contra se accusatorem criminosum.

Ecce ostensum est. §.est in quo principaliter duo facit.Primo cõmemorat qualiter rñdeatur authoritatib⁹ ꝛ rationib⁹ quib⁹ probabat subditos repellendos esse ab accusatione prelatorũ.

Diuisio.

Scd̃o ostendit quibus rõnib⁹ probent subditi admittẽdi ad accusationẽ prelatorũ:ꝛ qualiter per prelatos illis rñdeat.Secunda ibi:nunc demonstrandũ est.

Subdiuisio.

Itẽ ꝛ ista secũda põt diuidi in tres ptes scd̃m tres principales rõnes quas inducit pro subditis:subiungens responsiones ad singulas.scd̃a ibi,item Paulus.tertia ibi:itẽ cũ Petrus.Lege.

Exponit literam.

¶ [Ecce ostensum est rñdeatur.]scꝫ qñ tantũ intelligant de illis subditis:q criminosi aut infames vel tales qui ad illos ordines promoueri non possunt.Hug.ꝛ Archi.[nunc demonstrandũ est]secunda pars.Et no.ꝙ vtranqꝫ partẽ instruit.Hug.[xp̃s] prima rõ.[xp̃s]q ait Jo.x.ego sum pastor bonus.Jo.xvij.Si male locutus sum ꝛc.hoc xp̃s dixit illi:qui alapam sibi dedit.Matt.xxvj.ꝛ Jo.viij.[Quis arguet me ꝛc.] q.diceret.scio ꝙ nullus poterit:qꝛ nullũ cõmisi pctm̃:vbi ipse superior expetit inferiorem sui reprehensorem testẽ ꝛ accusatorẽ:vt per hoc pateat:ꝙ inferiores possunt arguere ꝛ accusare suos prelatos:ꝛ contra eos testificari.[His itaqꝫ respondetur duobus modis]respõdet predicte rationi siue obiectioni.Prima responsio stat in hoc:ꝙ licet xp̃s esset pastor ꝛ rex:ꝛ sacerdos:tamẽ tũc quo ad populum iudeorũ nõ vtebatur officio pastorali:nec regis:vnde dicebat Jo.xviij.regnũ meũ non est de hoc mũdo.ꝛ sic xp̃z accusabant,arguebant:ꝛ testificabantur contra eũ:nõ vt subditi prelatum:ꝛ sic tanꝙ priuata persona accusabatur ꝛc.[ecclesiastica officia maiora]scꝫ sacerdotiũ:ꝛ epatũ[respondetur ꝛ aliter.]scd̃a respõsio que stat in hoc:ꝙ xp̃s hoc passus nõ ex rigore aut obseruantia iuris:sed humilitatis causa:qua fact⁹ est obediens vsqꝫ ad m[or]tem.Phil.ij.vnde per hoc non probatur ꝙ subditi possent accusare prelatos.[permittuntur.]

Questio.

1 ¶ Hic surgit grauis questio† vtrũ quilibet prelat⁹ possit admittere contra se accusatorem criminosum.Et vr̃ ꝙ sic exemplo xp̃i.ꝛ ex presenti tex.

Opponit ĩ cõtrarium.

¶ In oppositum sunt multa capitula quibus cauetur:ꝙ litigator ꝯ se non possit admittere accusatorem criminosuꝫ:etiã si velit:ꝙ iudex eos repellat.quod enĩ publica vtilitate constitutum est siue introductum etiam partibus volentibus remitti non potest.vt.ꝫ.e.q.alieni ꝛ.c.si qui sunt.xxx.questione.vlti.iudicantes.ꝛ di.xlv.licet.

Rñdet.

¶ Respondetur ad questionem:ꝙ non potest quilibet prelatus nec ali⁹ homo admittere contra se criminosum accusatorem.Et rõ est assignata.vñ ad presentem tex.rñdetur iuxta Hug.ꝛ archi.ꝙ tm̃ hꝫ locũ in aplico:ipse põt admittere quos vult:qꝛ non est superior qui potest prohibere:sed in alijs qui supra se hñt iudices ordinarios:hoc non est verũ ipsi nõ possunt admittere contra se quos volunt.vñ si accusatus velit contra se admittere quoslibet testes:iudicis tñ officium est de illis diligẽter inuestigare:ꝛ si eos infames vel criminosos deprehenderit etiã contra voluntatem accusati poterit eos remouere:vt continetur in capitulis prealle.publice enim vtilitatis interest:vt repellantur nec hoc fit in fauorem eorũ:qui accusant.ſꝫ in odiũ criminosorũ.Hug.de hoc etiam no.ꝫ.ea.qd̃.querendum.et ibi videas.ꝛ melius in.c.alieni.[Item Paulus] secunda pars secunde partis principalis [reprehendit] ad Galat.ij.[qui princeps apostolorum]Joã.j.Tu vocaueris cephas.ꝛ Mat.xvj.[Tu es Petrus.] ꝛ Joan.vltimo pasce oues meas.Sed hoc hic respondet.[refellitur].i.falsum esse cõuincitur.[cogebat]non docentis imperio:sed conuersationis exẽplo.Hug.ꝛ Archi.[Latenter].i.nata alia occasione.Hugu.vt superi⁹.ea.questio.Paulus.de hac vide[par autem est]quo ad id qd̃ sequitur:quia nihil interest siue quis discedat a fide exemplo alicuius deuiantis a fide siue exemplo:alicuius non deuiãtis:sed aliquo suo facto occasione discedendi dantis vt faciebat Petrus.Ex quo enim facto Petri aliqui discedebant a fide nihil intererat quo ad eos an Petrus discederet a fide an non.Hugut.ꝛ Archidiacono.[Item cum Petrus.]tertia obiectio[intrasset.] Actuum.x.Cui obiectioni respondet per c.sequens.scilicet quod humilitatis dispensatione hoc Petrus premisit.

Petrus. Inducitur hoc.c.ad ostendendũ:ꝙ Petrus causa humilitatis et inspiratione spiritussancti reprehensionẽ subditorum sustinuit.ꝛ per hoc rñdit:ꝛ hñ ad obiectionez factã.

Exponit literam.

[Petrus potestatẽ]regendi.Jo.vlti.pasce oues meas[apostolorũ primus]Joan.j.Tu vocaberis cephas.cephas le grece:idẽ est ꝙ caput latine[cur ad gẽtes.] scꝫ corneliũ,et socios suos.Act.xj,respondit eandẽ gratiam dedit illis deus sicut nobis:qui credidimus in dñm Jesum.Et sequit.ego qs eram qui possem prohibere dñm:ne daret spiritumsanctũ credentibus in noĩe Jesu xp̃i.His auditis tacuerunt:ꝛ glorificauerunt deum.ꝛc.Concludit ergo ꝙ ex sustinentia huiusmodi reprehensionis causa humilitatis non potest sumi argumentuꝫ:ꝙ subditi licite possint accusare prelatos suos:ꝛ ad hmõi intelligentiã dicit exponendũ capitulum sequens:qd̃ est Leonis pape quarti.

1 ☞ Papa an possit se sic subijcere iudicio alterius:aut potestatem alicui committere vt aliquis tanquam iudex possit in eum claue vti exterioris iudicij eum excommunicãdo aut deponendo.ꝛ nu.2.ꝛ.3.
4 Papa non potest seipsum deponere.
5 Legatus de latere non potest se alicui subijcere infra dominũ papam nisi in iudicio anime.

Nos si incompetenter. Ad ideꝫ sequitur hoc caplm̃:qd̃ est Leonis pape quarti:in quo vr̃ colligi.ꝙ papa se subijci iudicio laici.

Casus.

Casus esse vr̃.relatũ est iperatori ꝙ papa aliq̃s suos subditos ꝯ iustitiã tractauerat:papa volẽs supinde suã ostendere innocẽtiã scribit iperatori:ꝙ si incõpetenter aliqd egit ꝛc.

Diuisio.

Et diuidit in quatuor ptes.In prima papa subijcit se iudicio imperatoris:ꝛ suorũ cõmissariorũ.In scd̃a assignat causam submissionis sue.In tertia exhortat imperatorẽ sup qualitate mittendorũ cõmissariorũ.In quarta ampliat submissionẽ.scd̃a ibi:qꝛ si nos.tertia ibi:ide magnitudinis vestre.quarta ibi:ꝛ non tm̃ hec sola.¶ Pro pleniori intelligentia huius

Questio.

1 capl'i ꝛ glosse venit querendũ.† Utrũ papa possit se subijcere sic iudicio alterius:aut ptãtẽ alicui committere:vt aliquis tã quã iudex possit in eũ claue vti exterioris iudicij eum excõicãdo:aut deponendo.Et vr̃ ꝙ sic.

Primũ ar.

Primo ex tex.presenti:vbi dt gl.hic papa se subijcit aliorum iudicio:quod facere potest:nõ tamen eum deponere possunt.ix.q.iij.nemo.ẽm Hu.vero possunt.quia ꝛ se ipsum põt deponere.vt.xxi.di.nunc aũt.hec gl.

Scd̃m arg.

¶ Scd̃o idẽ colligitur ex glo.c.si papa.xl.dist.que dicit idem.

Tertiũ ar.

¶ Tertio idem arguit ex gl.c.in synodo.di.lxiij.vbi dicit.qd̃ papa posset dare tantum imperatori:ꝙ deponeret ipsum,ꝛ de cõsensu cardinalium,imo in oĩbus põt se subijcere vt.ij.q.vij.nos.hec glo.

Quartũ ar.

¶ Quarto arguit.Ille q est supra oẽ forum põt se in secularib⁹ subijcere iudici seculari.patet qꝛ ille potest destruere forũ:ꝛ condere ꝛ diminuere.vt in hoc.c.nos si.ſꝫ papa est huiusmodi.ergo ꝛc.

Quintũ ar.

¶ Quinto summi pontifices de obiectis criminibus coram cõcilijs epõrum se purgasse leguntur.ergo videt ꝙ se iudicio eporum submiserunt.

Sextũ ar.

¶ Sexto papa se submittit in foro conscientie minori se:scꝫ suo confessori:qui vtitur ĩ eum claue.ergo videtur ꝙ etiam potest se submittere iudicio alicuius:qui possit in eum vti claue exterioris iudicij excõicando aut puniendo aut ꝛc.

Opponit ĩ cõtrarium.

¶ In oppositum videtur.c.nemo.ix.q.iij.ratione sic.papa est supremus prelatus ecclesie.ergo saluo iure sue dignitatis nõ potest se submittere alicui q iurisdictionem habeat supra eum.repugnantia videtur esse in obiecto cum sit omnibus superior.ꝛ sic submissus alteri tanꝙ superiori suo.vnde non videtur:ꝙ possit alicui in foro exterioris iudicij psonam suam submittere.

Rñdet.

¶ Respondeo dicendũ.ꝙ de causis pape possum⁹ loqui dupliciter.aut est causa quasi ciuilis de iuribus ecclesie romane:aut particularis ecclesie:su
2 per quibus verti põt ꝯtrouersie inter papã ꝛ alios dños.† Et

Prima cõclusio.

de istis põt esse conclusio.ꝙ papa põt ex humilitate sua ꝛ pro bono pacis submittere se iudicio alteri⁹ aut secularis aut cle
3 ricalis status.Ista ꝯclusio pꝫ ex isto.c.

Secũda cõclusio.

¶ Scd̃a ꝯclusio† papa nõ põt in causis personã suam tangentib⁹ siue in causa criminali submittere se iudicio cuiuscũqꝫ extra casum heresis.

S.Thom. Albertus magnus. Bonauen. Richard⁹.

Ista ꝯclusio est scti Tho.in.iiij.di.xix.ꝛ Alberti magni:ꝛ Bonauẽture:ꝛ Richardi de media villa.patet ꝯclusio.primo ex.c.inferior.di.xxi.Itẽ scd̃o dicit Augu.li.ij.de li.ar.maior est q iudicat ꝛ sublimior eo:de quo iudicat.vnde Apl's.j.ad Corin.iiij.Qui iudicat dñs est.sed papa nõ potest constituere aliquẽ superiorem se ac sublimiorem aut dominum sui.ergo conclusio vera.¶ Scd̃o sic.vicarius epi non videtur posse se subijcere iurisdictioni

iurisdictioni cuiuscunqꝫ alteri⁹ nõ superioris eo sine licentia epi:ad quẽ spectat iudiciũ eius.sed papa est immediatus vicarius xp̃i ꝛ generalis.ergo vr̃:ꝙ nullius iudicio sine licentia xp̃i potest se submittere.consequentia est bona.¶ Tertio sic.Nullus causam reseruatam iudicio sui superioris põt submittere iudicio alterius.sed causas presulis romani deus reseruauit arbitrio suo.vt in.c.aliorum.ix.q.iij.ꝛ.c.facta.ibidem ergo papa non põt ratione cuiuscunqꝫ cause tangentis personam suã se submittere alteri⁹ iudicio.¶ Quarto multis alijs rõnibus probauimus hanc cõclusionẽ in libro nostro de ecclesia circa finẽ scd̃i libri.Et qꝛ hic breuitati studem⁹:ista sufficiãt p nũc.¶ Ad rõnes in oppositũ dd̃m est.

Ad primũ arg.

Ad primam dicendũ ꝙ tex.iste loquitur de causis ciuilibus.vnde Hu.ꝛ Arch.dicunt quod capitulũ hoc loquitur in causa ciuili.vel dicẽdum:ꝙ ly iudicio:exponitur.i.discretioni.secundũ Uin.ꝛ Archi.ꝛ non iurisdictioni:vel potestati imperatoris.

Cõtra Hu.

Ad gl.Hug.dicimus ꝙ ipse non bene dicit nec plene intellexit excellentiã authoritatis romani pontificis:sicut patet ex gl.suis in multis
4 locis.† Quod vero dicit ibi,ꝙ papa potest se ipsuꝫ deponere: est falsissimũ.qꝛ nemo potest iudicare se ipsum.quoniam vt dt philosophus primo rhetorices.alia est persona iudicis et alia persona iudicanda ꝛ iudiciũ suscipiẽtis.nec probat Hug.dictũ suũ ex.c.nũc aũt.qm̃ cũ synodus epõrũ dicit,Marcellino:vt se suo ore iudicaret nõ accipit hic proprie iudicium condẽnationis sed confessionis ꝛ recognitionis aut discretionis qd super illo esset agendũ: aut qua pena veniret puniend⁹.vnde signanter tex.dt hoc pontifex se egisse cõfessus est.Et itẽ noli audiri in nostro iudicio.sed collige in sinu tuo id est,in secreto cõscientie tue cãm tuã vt sis arbiter eius.nec ipse dixit.Ego me depono:ſꝫ indico me.i.vr̃ mihi iuxta qualitatẽ peccati merito esse deponendum sed tamen non fuit tunc depositus, vt nos plenius declarauimus super predicto.c.nunc autem.dist.xxi.

Ad scd̃m ꝛ tertium.

¶ Ad scd̃am ꝛ tertiam glo.eodem modo rñdetur.

Ad quartũ.

¶ Ad quartam rñdetur.ꝙ si loquitur in causa ciuili: ita aliquomodo põt concedi sicut dictum est.non autem in causa criminali.vel rñdetur ꝙ assumptum est falsum:quoniam derogaret statui dignitatis sue.Si enim clericus non potest renuntiare priuilegio.si quis suadẽte.xvij.q.iiij.vt in.c.cõtingit.de sen.excõ.q̃ iuri publico derogare.non potest.de foro compe.si diligẽti.multo minus papa põt se subijcere iudicio alterius.hoc eniꝫ esset derogare iuri publico cũ priuilegia aplice sedis in fauorem totius ecclesie sint concessa.

Ad quintũ

¶ Ad quintã rñdetur negando consequentiam.quia purgationes ille:quas fecisse legũtur multi summi pontifices:nõ fuerunt per submissionem ipsorũ iudicio prelatorũ:quia hoc non poterant facere sicut notatuꝫ est supra circa.c.mandastis.ꝛ.c.auditum.ij.q.v.

Ad sextũ.

¶ Ad sextam respondetur iuxta sanctum Tho.in.iiij.negando cõsequẽtiã.Et ratio est:qꝛ iudiciũ exterius est ẽm hoĩes.sed iudiciũ ꝯfessionis est quo ad deũ:apud quẽ qs reddit minor ex hoc ꝙ peccat.non aũt apud hoĩem prelationes.Et ideo in exteriori iudicio null⁹ in seipsum sñiam excõicationis dare põt, nec alteri cõmittere:vt se excõicet:sed in foro conscientie põt alteri absolutionẽ cõmittere:q̃ ipse vti nõ posset.Lege tex.

Exponit literam.

¶ [Nos subditis] vestris.Hu.[iudicio].i.discretioni ẽm Uincẽ.q ita notat.extra de constit.ecclesie qꝛ ipse nõ credit:ꝙ papa possit se subijcere iudicio imperatoris.vñ vt ipse dt dꝫ exponi[iudi

Uincen.

5 cio].i.discretioni.Itẽ ipse Uincentius scripsit† ꝙ legat⁹ de latere non põt se subijcere alicui infra dñm papam:nisi iudicio aĩe:qd̃ est exceptũ.argu.extra de pe.ꝛ re.ne pro dilatione.ꝛ hoc ipse notat extra.de offi.dele.c.volentes.Archi.vel [iudicio]proprie sumpto.vt dt Hug.sed tantũ intelligitur hoc capitulum in causa ciuili non criminali.Hug.[quia si nos] secunda pars.[discipuli.]ꝫ.ea.questio.vj.qui se scit.Lau.ꝛ Archidia.[pre ceteris.] xj.q.iij.precipue.ꝛ.xxv.questio.j.nulli.Archi.[inde]tertia pars.[imploramus]ex humilitate nimia facit[non tantum]quarta pars.[examussim].i.indubitanter:ꝛ perfecte.

1 ☞ Reges quãuis presint in causis seculi:subsunt tamẽ sacerdotibus in causis spiritualibus.
2 Preerat verbum designat prioritatem.

Item cum Balaam. §.est:ꝛ incipit sexta pars ĩ qua adhuc prosequit qõnẽ illã:an subditi possint platos reprehendere:ꝛ accusare:ꝛ probat per multa exempla ꝛ authoritates sanctorũ patrũ.ꝙ sic.Lege.

Exponit literam.

¶ [Itẽ Balaam ariolus.] sic dr q circa aras idolorũ nephariasꝑcespremittit:ꝛ funesta sacrificia ibi offert.vt.xxvj.q.iij.igit.Hu.[iret]numeri.xxij.[his itaqꝫ rñdet renitendi].i.resistẽdi.Hu.[videte]supple vos ꝑlati.Archi.[eũ]scꝫ deũ ab incepto.i.ab eo qd̃ petitis[nõ ergo hinc].i.ex hinc.[cum Dauid] scd̃a historia:q̃ hr̃.ij.Reg.xj.ꝛ.xxij.ꝛ di.l.§.ecõtra.In eo enĩ ꝙ Dauid reprehensus est
1 per nathã prophetã plane patet † ꝙ reges q̃uis ꝑsint ĩ causis seculi subsunt tñ sacerdotib⁹ ĩ causis spiritualib⁹:ꝛ ab eis sunt corrigendi.vñ reges a prelatis ecclesie inunguntur vt ꝑ hoc pateat ptãs spiritualis superior tpali ptãte.[Sed notãdum]scd̃a pars.ẽm Arch.[ꝙ duo]di.xcvj.duo.ꝛ extra de maio.ꝛ obe.solite.ꝛ.x.di.qm̃[regum.]xxiij.q.v.rex.ꝛ.c.regũ.Archidia.[sacerdotum]x.di.c.qm̃.Arch.[Spiritualẽ penã]scꝫ excõicationis suspensionis depositionis priuationis officij,ꝛ beneficij,ꝛ etiã retrusionis in monasterium.Licet autem aliq̃ pene harum sint corporales:nihilominus oẽs pene clericoruꝫ illate ab ecclesia dicuntur spirituales.qꝛ spiritualibus id est,ecclesiasticis personis inferuntur.vel qꝛ propter ecclesiastica inferuntur:vel quia priuant ecclesiasticis.Hug.

Cõtra gratianum.

[preerat prophetis] hic mentitur Gratianus secundũ Cardinalẽ.sed dt Hu.ꝙ scd̃m sanũ intellectũ verũ est:qd̃ hic dt Gratian⁹.† hic
2 enim verbum preerat designat prioritatẽ:ꝛ dignitatem respectu sacerdotum:non iurisdictionem aliq̃ super eos:sicut dicit rex Francie est maior me:ꝛ preest mihi id est, est maior in dignitate quam ego:ꝛ tamen nullam iurisdictionẽ habet super me.nec est meus platus.sic hic ẽm Hu.qui exponit[in causis seculi].i.maior erat prophetis:ꝛ maiorem habet potestatem ꝛ iurisdictionẽ q̃ prophete in causis seculi non tamẽ super eos.

Petrus. Archi.

Et idem notat hic Pe.ꝛ Arc.[populi] alias seculi[vngebãtur].j.Regum.iiij.ꝛ.xvj.[expiabantur.] Osee.iiij.[sicut]tertia historia.[Ozias rex iuda percussus] scd̃i Paralip.xvj.vbi legitur qualiter rex Ozias in festo propitiationis indutus stola pontificali intrauit templum: vt incensum poneret super altare:pontifice azaria cum.lxx.sacerdotibus eũ ꝓhibente ꝛ dicente.nõ est officij tui Ozia,vt adoleas incensum dño.ꝛ cũ ille minaret sacerdotib⁹:factus est terremot⁹:ꝛ claritas solis valde resfulsit ꝛ icidit ĩ faciẽ regis:ꝛ percussus est lepra in facie.Cõsulant ergo sibi reges ꝛ principes qui officium eligendi ꝛ confirmandi sibi vsurpant in animas suas.Hugu.Et nota hic arg.contra reges qui dant beneficia ecclesiastica.ꝛ facit.xvj.q.vlt.si quis deinceps.Arch.[nathan] quartum exemplũ siue historia[redarguit regem].ij.Reg.xj.ꝛ.xij.[rege inferior]scꝫ in administratione temporalium:qꝛ non administrabat ea.Et ita in eis administrandis erat rex maior:quã propheta.Hugu.[sicut ꝛ beatus Amb.]ponit exemplum de beato Amb.[excõicauit] ꝙ excõicauerit theodosium habet.xcvj.di.c.duo.[gladiũ]hoc scriptũ est ad Ro.xiij.Claues enĩ quibus prelati ligant ꝛ soluũt arma sunt spiritualia ecclesie:de quibus dr.ij.ad cor.x.arma iustitie nostre non carnalia,sed spiritualia sunt.[idẽ Daniel]historia hr̃ Daniel.xiij.ꝛ.ꝫ.j.q.iiij.§.itẽ peccato.[nulla legitima potestate functus] istud est falsum:nisi loquat de humana qm̃ vt dt S.Tho.in.ij.ij.q.lxvij.ar.j.

S.Thom.

Daniel accepit potestatẽ ad iudicandũ illos seniores qd̃ commissum est ex istinctu diuino:qd̃ significat per hoc qd̃ ibi dr.ꝙ suscitauit dominus spiritũ pueri iunioris.[his itaqꝫ respondetur maxime veteris testamenti]de sacramentalibus ꝛ cerimonialibus hoc intelligitur:que veritate aduenĩẽte cessare debuerũt.vt.xxij.q.ij.si qs.ꝛ.xij.q.ij.gloria.Hug.ꝛ Arc.Et etiam in his,quibus contrarium precipitur in nouo testamento.aliquando enim licuit in veteri testamento sacerdotibus penã sanguinis irrogare:quod non licet sacerdotib⁹ noui testamẽti.[Samuel enim agag regẽ] historia hr̃.j.Regũ.xv.vnde specialia dei precepta non sunt ad consequentiã trahenda.[phinees]numeri.xxv.[sacerdos fili⁹ eleazari interfecit ꝛc.]quod modo non licet sacerdotibus[quod]scilicet subditos iudicare ꝛ cõdẽnare prelatos nulla authoritate permittitur:scꝫ regulariter vt dist.xxj.inferior.ꝛ.c.deniqꝫ.Hug.[magis ergo.]hic Gratian⁹ exponit sacram scripturam[spiritũ pueri iunioris] per prophetã Esaie.ix.[puer]in nostra trãslatione habetur sic.paruulus natus.ꝛc.ꝛ Esa.xlij.ecce puer meus quem elegi.qui iudices.Danielis.xiij.

Item Hieronymus. §.est in quo magister Gratian⁹ opponit ex tribus historijs summorum pontificũ.Prima obiectio est de Damaso papa:qui prius fuit a subditis accusatus ꝛ postea se purgauit.

Exponit literam.

¶ [Accusat⁹].i.diffamat⁹ nec tamẽ ob hoc tenebat se purgare sed purgauit se:qꝛ voluit.nec alijs legem prefixit.ꝫ.eadem.questio.v.mandastis.ꝛ.c.auditũ.Hug.Scd̃a historia est de symmacho papa.[Symmach⁹ in Romana synodo.]sic construe.[dignitate sua spoliat⁹]ab aduersa

rijs:sc3 a clericis suis:qui ab eo recesserant ante tps:vt in contrario hic assignato.xvij.dist.§.hinc etiam.vel forte a rege.et hoc ante synodum.postea in synodo est restitutus de facto.vt hic:⁊ hr̃ hic expresse ꝙ papa sine ordine iuris spoliatus restitui dз añ cause cognitionẽ:sicut ⁊ qlibet alius.de hoc no.xxiij.di.in noie.Et sic construe istã literã:ꝙ illa determinatio in romana synodo determinet verbũ ꝑcipit.alias decernit. Et sic ɔ̃trium quiescit.xvij.di.§.hinc etiam.⁊.iij.q.ij.si eps.⁊.s̄.e.q.v.omnibus.⁊.c.mandastis.⁊ sic ẽt Hu.⁊ Lau.intelligũt. Archi.[reddi pri⁹ statui]pristino.[⁊ tunc].i.ex quo esset restitutus.non añ.hoc enim denotat hic iste articul⁹ tunc.ar.ff.de condi.⁊ demon.l.iiij.§.si ita.[videret]sc3 si de heresi eum accusarent non eñ aliter recte videret:vt rñderet nisi accusaret de crimine hereseos.Hug.[rñderet].iij.qõ.ij.si eps.⁊ dist.xvij.§.hinc etiam.[digna res]quasi diceret iuste decreuerunt effectum.i.restitutus est:⁊ statutũ est vt rñderet si de heresi impeteretur.Hug.⁊ Arch.[Impeditus].i.impediri:⁊ calũniari iudicatus.Ber.hispa.Et postea cõperto:ꝙ nolebant eũ accusare de heresi sed de alio crimine vel cõperta eorũ calũnia absolutus fuit:sicut continet in ɔ̃trio hic assignato.xvij.dis.§.hinc etiam.Et nota ꝙ hoc totũ factũ fuit in eadem synodo:sc3 ꝙ fuit restitutus:⁊ ꝙ fuit sic statutũ:⁊ postea sic cõpertũ:⁊ ꝙ fuit absolutus,vt in predicto.§.hinc etiam.inuenies plenius ista distincta.Hug.Pe.⁊ Arch.

S Iquis. Hec tertia historia ⁊ hr̃ hoc a Gregorio in registro: in quo beatus Gregorius ex humilitate licentiam tribuit cõquerentib⁹ de eo:vt secũ apud sedẽ apostolicã contendant. Breue est. Lege. [Si quis super his] que illa fuerint nescim⁹.[sed si de heresi non fuerit]ex humilitate loquit. Archi.⁊ Hug.dt ꝙ sponte ⁊ causa humilitatis hoc fecit Gregorius[ad sedem apostolicam] quia actor forũ rei sequi debet. vel quia causa fidei erat: que est in ecclesia tractanda.xxiiij.questio.j.quoties.Hu.⁊ glos. [confessionem].i.scripturam. ait gloss.adde subaudi:que est sub altare:⁊ est vulgare secundum Lau. Archid.

Exponit literam.

Ex his. §.est: in quo ex premissis tribus capitulis a.§.item Hieronymus citra concludit colligi: ꝙ subditi possunt accusare prelatos suos. Scdo respondet ꝙ ille obiectiones siue allegationes debent intelligi ex permissione prelatorũ.qr prelati vt dt possunt dare subditis facultatez ipsoз accusandi sed tales accusationes recipere non cogũtur ipsi prelati:inducit exemplum de Christo. Sed contra istam responsionem arguit per.c.sequens.vbi ostendit: quod paul⁹ ille episcopus non voluntate suscepit accusationem propter quã fuit damnatus.[Et dispensatione.] quasi diceret.non ex permissione vel humilitate accusati:sed potius contra volũtatem suam accusatus est a subditis. Non ergo prelati possunt repellere subditos ab accusatione sua. Et ita hac authoritate expresse probantur subditi esse recipiendi in accusatione suorum prelatorum.

1 Malum proprie dicitur peccatum.
2 Accusari potest quis simul de pluribus criminibus.
3 Deponi an quis possit pro fornicatione.
4 Subditi an possint accusare prelatum suum.
5 Plures simul possunt esse accusatores.
6 Lapidator rerum ecclesie tenetur resarcire damnum de proprio.

L Ator. Inducit caplm hoc ad probandũ id qd dixerat:vc3 qd prelat⁹ a suis clericis etiã ɔ̃ volũtatẽ accusari pot:⁊ si cõuict⁹ fuerit puniet. Et pot diuidi.c.hoc i duas partes. In prima ponitur querela. In scda prouisio.scda ibi:fraternitas tua. Lege textũ. [Lator]pro cuius intelligentia ponatur casus. Casus est iste. Paulus eps de adulterio aut icestu fuit a suis clericis accusatus:⁊ conuict⁹:⁊ deposit⁹.⁊ ei fuit substitutus nemesion.postea Paulus armata manu intrauit epatum:⁊ expulso nemesion multa asportauit de reb⁹ ecclesie:de quo predictus substitut⁹ cõquestus est beato Gregorio. Gregorius audita querela mandat Joanni epo primati vt cognoscat an res ecclesie vel proprias exportauerit. Si res ecclesie: tunc oi mora cessante cõpellat restituere. Si res proprias quãuis male fecerit qr propria authoritate eas acceperit:tñ ne afflicto det afflictio eas hre permittat. Hug.[mala].i.peccata

Diuisio. Exponit literam. Casus.

Bertrand. 1 † malum proprie dicitur peccatũ.xv.q.j.illa. Bertrã.⁊ est ar.
2 † ꝙ de plurib⁹ criminibus pot quis accusari simul:qd est verum.iij.q.placuit.⁊.s̄.e.q.j.in primis.⁊.q.vj.§.si qs ex plurib⁹. Hug.[in corporali].i.in fornicatione. Hoc eñ peccatũ solum dr corporale vel carnale peccatũ dicente aplo. j.ad Corin.vj. Omne peccatũ quodcũq3 fecerit homo extra corpus est. Qui aũt fornicatur in corpus suum peccauit. Hu. Sed hic sur-
3 git questio.† vtrum pro fornicatione possit quis deponi. Respondet Hu.⁊ gl.hic.ꝙ non est dubiũ de rigore:vt dis.lxxxi.si qs eps.l3 quãdoq3 possit cũ tali dispẽsari:vt di.lxxxij presbyter.⁊ de hoc legit ⁊ no.di.c.maximianus. Et hãc sniam notat ⁊ sequit Goffre.extra de vita ⁊ ho.cle.vt clericorũ. Et hec fuit snia Bernar.⁊ Lau.Arch. Et de hac qõne vide que hodie habẽtur extra de iudicijs:at si clerici.§.de adulterijs.[a suis cle-
4 ricis accusatus]ar.† ꝙ subditi possunt accusare prelatũ suũ.⁊ in eũ testificari.quod verũ est:⁊ propter hoc inducit hoc ca-
5 pitulũ Hu.ar.ẽt † ꝙ plures simul possunt esse accusatores.i.infamatores:vel accusare volentes:vel ad accusandũ instigantes:vel plures pñt esse in principio s3 iudex dз vnum eligere qui idoneior videat sibi ad accusandũ.s3 hoc pleni⁹ est distinctum.s̄.e.q.iij.eutemium.vel sit vis in verbo a suis clericis accusatus,⁊ conuictus[ab vno.]sc3 accusatore[accusatus]ab alijs scilicet testibus conuict⁹.domestici eñ clerici bene ferũt testimoniũ pro clerico eiusdẽ eccl'ie ɔ̃ prelatũ propriũ sed nõ ɔ̃ extraneũ:quo casu intelligitur.ix.q.ij.super. Hug. Et ita no. ꝙ vbi aliqs de vniuersitate accusat prelatũ suũ:tunc quilibet de vniuersitate recipit in testẽ:vt hic.⁊ extra de test.veniens.⁊ c.ex pte.extra de accu.qr par affectio tollit causam suspitiõis. ff.de ritu nup.l.non solũ.§.de vno.⁊.C.de fur.cura.l.si.circa pncipiũ. In alijs tñ licet in ciuili admittat: secus tamen in criminali.xiiij.q.ij.super prudentia:⁊.iij.q.v. accusatoribus.et.c. accusatores.⁊ extra de accu.repellantur. Et ita not. Tancre. Philip. Innocen.⁊ Hostien.extra de testi.cum nuntius. Archi.[depositus]authoritate papali.alias eps deponi nõ poterat:cũ iudicia eporũ ad papã pertineant.iij.q.vj.Quis. Hug.[fraternitas.]scda pars.[quecunq3]sc3 ecclesie.vt vult litera sequens. Hu.[oi mora.]nisi interueniat appellatio. Hu.[excusatione]qd maxime seruat in personis.q propter excessus notorios:⁊ euidẽtes sine exceptione vel excusatiõe dãnant:vt h.⁊ di.xxiij.in noie dñi.xxi.q.ij.placuit.⁊.xxvij.q.j.si homo.scdm Goff.qui ita notat in summa.de offi.delega.§.⁊ est no.iuxta fi.rubrice. Arch.[A nobis vel metropolitano.] Loquit primati Joãni q primas erat.xvj.q.j.frater noster.fm Hu.q dicit ꝙ iste primas erat:⁊ legatus.⁊ audire poterat causas medijs intermissis.extra.de offi.lega.c.j. Sed surgit hic qd quare non fuit punitus:vt omnino cecidisset a iure suo. Respondet primo:ꝙ iste non fuit punitus. Hoc factum fuit ex misericordia:prout notant Hug.⁊ Lau.⁊ Jo.xvj.q.vj.placuit. Tamẽ nota ad huius dicti declarationem cum domino Archid. Qd quis eo quod violentiam commiserit non amittit proprietatem rei sue: quia hoc non est de natura interdicti vnde vi.sed est pena constitutionis.si quis in tantã.C.vnde vi.scdm Lau. Goffre.⁊ Bernar.qd dic:vt no.extra de cau.pos.c.pastoralis. vbi etiam notant predicti ꝙ si spoliator petat potest ei obijci quod amisit ius quod habebat ex illa constitutione.si quis.et ibi ẽt notat Gof.ꝙ ex violentia clerici vel prelati non dat conditio ex lege vel canone:nec exceptio ɔ̃ ecclesiam quo ad proprietatẽ:qr delictũ persone ⁊c.xvj.q.vj.si epm.⁊ extra de exce. si venerabilis.de quo no.s̄.di.j.ius gentiũ. Arch.lapidauerit.
6 ar.† ꝙ lapidator rerũ ecclesie tenet resarcire dãnũ de proprio. ar.xij.q.ij.diaconi.⁊.q.iiij.quicũq3. Quid si nihil h3:inanis est actio ⁊c.ipse tñ extraordinarie puniet. Hu. S3 hic surgit qd. Quid si ante dãnum resarcitũ moriatur. Rñdet ꝙ ab herede eius consulet indẽnitati ecclesie.ar.xij.q.ij.si eps q.⁊.xvj.q.vj.si ante epm. Hug.⁊ Ber.⁊ extra.de pig.c.iij.⁊ legit et no. extra de sepult.c.vlti. Nam omnia bona prelati sunt obligata ecclesie si male administrat.vt not.extra.de pign.ex literis.et xvj.q.j.similiter.

Questio. Rñdet. Questio. Rñdet. Questio. Respõdet.

1 Degradatus non potest iterum in episcopum promoueri.

Hoc edicto. §.est:in quo aliqua verba Gregorij q de precedẽti caplo pſciderat interserit. Ex qb⁹ ⁊ ex caplo pcedẽti infert determinationẽ ei⁹ qd sub dubio reliqrat in.§.pcedẽti.itẽ cũ Paul⁹ sc3 an ex dispensatione sine volũtate accusati an de iure fuerit Paulus eps a subditis accusat⁹. Et cõcludit ꝙ de iure:⁊ ex cẽsura canonu3. Lege tex. [Hoc edicto]sc3 pmisso.c. Hu.[psequit]sc3 Gre. hu.⁊ Lau.⁊ supple sic.vt si. Hec aũt sunt vba Gregorij vsque ibi:quẽ ergo.q Gratian⁹ pcidit de caplo pcedẽti: que i hoc.§. causa

Exponit literam.

1 causa determinationis annectit fm hu.[Si vltra].ar.† ꝙ degradatus nõ pot iterũ in epm pmoueri[a] di.l.postꝙ.xvj.q.vj. si epm. Et hoc verum est:nisi authoritas pape intercedat.hu. ⁊ Arc.[detrudat.]hoc nõ pcipit fieri pro pma offensa. Hug.⁊ Archi.[Quem ergo.]verba sunt magistri gratiani argumentantis ex premissis verbis Gregorij. Hu.[dispensatione].i. voluntate.⁊ vt ⁊c.

a Promoueri. Nec h3 pilegiũ canonis si qs suadẽte pe. de anc.in.c. ɔ̃tingit.nu. ii.de senten. excom.

M Etropolitanum. Prosequit Gratian⁹ ppositũ videlicet ꝙ subditi possunt accusare platos suos. Et hoc est capitulu3 eiusdẽ gregorij in registro:in quo dicit:ꝙ nõ licet suffraganeis subterfugere iudiciũ metropolitani sui:nisi cõtra eum causam aliquã habuerit de qua voluerint eũ impetere. Et diuidit in duas partes fm illa duo dicta.ij.ibi:excepto. Lege tex. [Metropolitanum.postponere.]subterfugiẽdo eius iudiciũ. Hu.⁊ Arch.vt nõ agatis causas vestras corã eo:⁊ respõdendo:⁊ ɔ̃ueniẽdo. Hu.hoc intelligendũ est ex ɔ̃tẽptu.vt dt glo.qñ alias omisso eo possunt adire papã.s̄.e.q.vj.c.ij.⁊.iij.[Excepto].ij.pars.[aliqd cause]criminalis:vel ciuilis.i.aliquã causam criminalẽ vel ciuilem.hu. ⁊ Arc.[aplice]vt coram eo accusetis vel ɔ̃ueniatis.hu. S3 hic surgit questio ex.c.si cleric⁹ aduersus.xj.q.i.vbi dr.ꝙ si h3 eps causam ɔ̃tra metropolitanũ causa illa dз referri ad pmatem.⁊ hic dr ad sedẽ aplicã. Rñdet.qd verum est qd ibi dicit: nihilomin⁹ pmate ptermisso pot referri ad papã:vel forte isti epi tunc temporis non habebant primatẽ.hodie tñ habẽt pisanum archiepiscopum primatem supra se.fm Hu.

Diuisio. Exponit literam. Questio. Rñdet

1 Reuerentia dicit honor qui cum pauore exhibetur.
2 Sacerdotes debẽt eẽ amatores ⁊ zelatores veritatis ⁊ iustitie.

S Icut inquit. Ad idẽ est cap.eiusdem Gregorij i registro. Casus est. Clementius primas ceterorũ epoꝝ delat⁹ fuit pape:super certis criminibus:papa cõmittit causam horũ criminũ ipsis epis:⁊ mãdat vt cũ omni solicitudine ea debeãt indagare:⁊ si vera fuerint canonice illũ puniãt. Diuiditur aũt hoc.c.in qnq3 partes. In pma ponit exordiũ. In scda ponit narrationem. In tertia cõmittit. In quarta exhortat ad diligẽter indagandũ veritatẽ. In quinta cõminat si negligẽtes fuerint.ij.ibi:qdã.iij.ibi:qñ.iiij.ibi: admonemus. v.ibi.nam si. Lege. [Sicut inqt]sc3 gregori⁹.⁊ est verbum gratiani sc3 hoc solũ[discretũ.]alias decretũ.lau.vt.xxiij.di.
1 hac igitur.in fi.[Reuerentiã]† que dr honor:qui cum pauore exhibet fm papã. Arch.[priorib⁹].i.maiorib⁹.hu.[nulla dissimulatione].i.negligẽtia.xxvij.q.j.si custos.c.si homo.⁊.xxiiij. q.j.officij.hu.[ne totum].vj.q.j.ex merito.[Corp⁹ subditoꝝ] sc3 clerũ ⁊ populũ.vt.j.q.j.fert. Hu.⁊ Archi.[morb⁹] spũalis hu.[in capite].i.prelato.hu.extra de his que fi.a prela.nouit. Arch.[Quedã eñ].ij.pars.[prelata sunt]sc3 a subditis suis. Et per hoc ca.facit ad propositũ gratiani[indiscussa.] Idem habet extra de collu.c.ij.qr crimina semel audita indiscussa remanere non debent.vt ibi. Ber.[fraternitatẽ].iij.pars.[recẽsentur a vobis.]ex nostra deliberatione. Hu.⁊ Arch.[Admonemus autem].iiij.pars.[sacerdotaliter].i.vt decet sacerdo-
2 tes. Hu.⁊ Arch.† qui debent esse amatores ⁊ zelatores veritatis ⁊ iustitie.[Nam si quis].v.pars.[ad perscrutandas].xxx. q.vl.iudicantem.

Casus. Diuisio. Exponit literam

H Ec si. §.est:in quo gratianus dicit.ꝙ si ex tribus capitulis pmissis dicat regulã nõ posse colligi:ꝙ subditi accusare possint prelatos suos.s3 dicit ea specialia esse.quasi diceret imo regula illa colligit ⁊ probatur per sequentia capitula. Lege tex. [Hec].i.q dicta sunt in trib⁹ capitulis pcedẽtib⁹. Hu.[audiat[qsi diceret:⁊ hoc nõ dicet:siue dicere nõ potuit.qñ manifeste capitula illa afferũt subditos posse accusare platos suos.

Exponit literam.

O Vapropter. Inducit hoc ad id pbãdum ꝙ est Gelasij pape. Summa.quilibet superiori denũtiare tenet nõ seruantẽ cõstitutionẽ de diuidẽdis redditib⁹ ecclesie: vel lapidantẽ bona ecclesie. Et diuidit in duas partes. In prima ponit ꝙ dictum est. In secũda comminat penã epo non facienti distributiones pdictas.ij.ibi:si vero.⁊c. Lege. [Quapropter.] In hoc.c.nõ agit de accusatiõe istituẽda[solẽniter] p inscriptionẽ:s3 agit de ipa denũtiatiõe que fit ecclesie ad penitẽtiã ex quo qs nõ vult corrigi. Et cõminat hoc capitulũ illi c.xij.q.ij.quatuor. Ibi eñ loquit gelasi⁹ de quatuor partibus de redditib⁹ eccl'iastic3 faciẽdis:⁊ qb⁹ debent itegre distribuẽdis. Nũc subdit idẽ gelasi⁹:ꝙ si qs clericoꝝ viderit ep3 vl aliũ clericũ in illis quartis distribuẽdis peccãtẽ:⁊ nõ denũtiauerit pape:vel alteri maiori intelligo grauiter offendit aplicã maiestatẽ. Addit ẽt ꝙ qlibet plat⁹ dз dicere i eccl'ia.ꝙ de redditib⁹ eccl'iasticis quatuor debẽt fieri portiões. Et ꝙ qlibet cleric⁹ i casu dз accusare platũ suũ in his sc3 statutis de quatuor portiõib⁹ faciẽdis:⁊ recte distribuẽdis.hu.[salubriter.]aliter nõ tenet qs obedire talib⁹ statutis.vt di.xij.pceptis[siue psbyterũ]si duas quartas male administrauerit.xij.q.ij.de redditibus. Lau.⁊ Arc.[Excedẽtẽ].i.peccãtẽ. Ber.⁊ Arc.[nõ protinus]post pmissam i tertiã admonitionẽ si ipse remãserit incorrigibilis.hu.[deferre].i.denũtiare.hu.[pbationib⁹]dũtaxat p hoc excludit inscriptio:qr q denũtiat ⁊ pbare dз:s3 nõ inscribere.⁊ ex tali denũtiatiõe q deficit nõ meret penã talionis:nec q ɔ̃uincit penã legitimã:s3 tñ cogit ad penitẽtiã.[Vltio.]Sepe eñ qs est puniẽdus ⁊ publice vt pena vnius sit met⁹ multorum.vt di.xlv.s3 illud.cũ multis alijs.[Sin vo.]dimissis varijs expositionib⁹ sequamur gl.[Sin vero].i.si nõ fecerit qd dictũ est de quatuor portionib⁹[sui elisor].i.faciet vñ videbit elidi.i.remoueri ab ordine suo ⁊ honore. Hug.[hec putauerit supprimẽda].i.nõ fecerit distributionẽ,⁊ retinuerit vel partẽ debitã vnico clerico de ecclesia vel toti corpi clericoꝝ eccl'ie vel forte ꝙ dз remanere pro fabrica.⁊ fm hoc hic in fine punit nõ distribuẽtẽ:siue nõ seruãtẽ illã ɔ̃stitutionẽ ⁊ in pncipio punit non denuntiantem. Et hic videtur verus intellectus.

Diuisio. Exponit literam.

S I quid. Ad idẽ est hoc.c.eiusdẽ gelasij. Breue est ⁊ planũ ⁊ loquit sitr de denũtiatione euangelica facienda maioribus.

C Lericos. Ad idẽ inducit hoc cap.ex ɔ̃cilio calcedoneñ. Sũma.null⁹ clericus aut laicus est passim admittẽdus i accusatione suoꝝ epoꝝ:nisi pri⁹ examinet cui⁹ vite ⁊ opinionis ante fuerunt. Lege tex. [Clericos.]Ordo litere.[Clericos accusantes].i.accusare volẽtes.hu.[epos.aut clericos decernim⁹ nõ esse recipiẽdos ad accusationẽ]⁊ statim distinguit laicos nõ esse recipiẽdos[passim].i.in quolibet crimine s3 tñ in exceptis:nec etiã in exceptis nõ esse recipiẽdos sine probatione ipoꝝ clericoꝝ q accusant.i.discussiõe ⁊ examinatiõe cui⁹ vite ⁊ opinionis ante fuerint.vel sint.vt in.c.sequenti exponit qd est palea:⁊ nõ recipiant.vt.s̄.ea.q.j.in primis.habita ergo discussiõe circa clericos laici recipiunt cõtra eos:vel repellunt in exceptis criminib⁹. Itẽ dico clericos non esse recipiendos nisi prius eorũ sc3 clericoꝝ q volũt accusare:⁊ intelligo hoc de clericis ignotis vel nõ bone fame:qr ⁊ ipsi discutiuntur vt admittant vel repellant.⁊ sic plana est litera ⁊ planus est intellect⁹:sc3 vt nisi referat ad clericos ⁊ faciat exceptionẽ tñ de clericis:passim vero ⁊ sine probatione referatur tantum ad laicos:vel econuerso:sub eodem sensu potest hoc referri passim ad clericos indistincte:⁊ indifferenter sine probatione ⁊c.⁊ nisi ad laicos.nisi prius eorum ⁊c. Hu.

Exponit literam.

1 Clerici non possunt nec debent ab alijs iudicari:nisi a suis episcopis.
2 Accusatio quare dicatur genus illaudabilis intentionis.

S I quis episcopus. Ad idem ex synodo romana. Sũma ꝙ qlibet cuiuslibet authoritatis sit volẽs clericũ accusare:dз ea i accusatiõe pponere: q legitie pbare poterit. Breue ẽ. Lege. [Si qs.apd epos] siue in synodo ɔ̃sidentes:siue nõ:nec est faciẽda vis in numero qr in accusatiõe subdiaconi ⁊ inferioꝝ sufficit propri⁹ eps cum
1 suis clericis.xj.q.vij.si aũt.hu.[nõ alibi].ar.† ꝙ clerici nõ possunt nec debẽt ab alijs iudicari nisi a suis epis.vt.vj.q.iij.scitote. Ipse eñ sol⁹ est iudex ordinari⁹ in parochia sua.ar.xj.qõ.j. de psona.⁊ di.xxj.cleros.⁊ di.xxv.plectis.[illaudabilis inten-
2 tiõis.] Hic surgit qd † quare accusatio dicat gen⁹ illaudabilis intẽtiõis. Ad hoc respondet.ꝙ multiplex ratio est quare ita dicatur tam ex gl.q ex Hu. Primo enim dicitur illaudabilis:qr non est appetibilis per se:sed propter fructum:qui sequitur ex ea.sicut solet dici de iuramento:quod est malũ vel bonum.vt.xxij.q.j.ita. Scdo dicitur illaudabilis qñ cause materiã criminib⁹ creare noscunt. C.de iud.properandũ. Tertia qr cõiter psumit ꝙ inuidie causa fiat accusatio,vt.vj.q.j.si oia. Quarta quia vix sine culpa expediri potest: ideo clerici ab ea debent abstinere:vt de pe.di.v.qualitas.s̄.e.q.vj.decreto.[dicẽda].i.ostẽdẽda. Hug.[documẽtis].i.instrumẽtis:vel ɔ̃iecturis:vel alijs pbatiõib⁹.qsi diceret talia dз dicere,⁊ opponere, q possit pbare vera esse p testes:vel alias pbatiões[qd sepe] iiij.q.iij.itẽ sepe.hu.⁊ lau. Et adde qd sepe dixi.s̄.e.plerũq3.archi.[iferre.]hoc vult dicere cũ accusatio ex odio fieri psumat sciat accusator se debere talia crimina iferre,q probationibus

Exponit literam. Questio. Respõdet.

⁊ documentis valeat demonstrare vera esse ẜm Hu.⁊ Bar.Et dic documentis euidentibus.C.de proba.l.vl.⁊.v.q.vl.epipha nium.non presumptionibus:nisi euidentibus.iij.q.j.dixit.ẜm Lau.Archi.

Exponit literam.

Sacerdotes. Ad idem est hoc capitulum Damasi Pape. Breue est ⁊ planum. Lege. ¶[Sacerdotes. authoritas].ẜ.e.ipsi apli.⁊.c.testes.⁊.j.ea.§.vl.⁊.vj. quest. j.c.j.[nec possunt]vt bigami ⁊ corpore vitiati vel alias impediti.Hu.⁊ Arch.

1 ☞Sacerdotes ⁊ prelati quare dicantur maiores natu.
2 Accusator debet esse presens ⁊ per se agere.
3 Acta publica que dicantur.

Criminationes. Ad idem est hoc ca.qđ est Higini pape.Sūma.Null⁹ accuset quecūq̨ ꝑ procuratorē nec is q inimic⁹ criminosus infidelis reprehensibilis aut suspect⁹ fuerit.Et pōt diuidi in duas partes.In pma dicit ꝙ nullus accuset ꝑ procuratorē ẜ ꝑ se ipsum.In scđa ꝙ tñ non quicūq̨ accuset:sed q digni ⁊c.ij.ibi:si tñ ipi digni.Le ge.¶[Criminatiōes].i.accusationes[maiores natu].i.sacer

Diuisio.

Exponit literam.

1 dotum.imo quorūlibet.†dicunt aūt sacerdotes ⁊ plati maiores natu:non q2 semp etate precedant:ẜ q2 morum grauitate pcedere debēt.vñ psbyter interpretaṫ senior:non tñ rōne etatis:ẜ ⁊ dignitatis:⁊ sapientie:⁊ grauitatis.vt dist.xxj.cleros.
2 Hu.[per alios.]scẜ procuratores.†ergo accusator dẜ esse presens:⁊ ꝑ se agere:⁊ nunq̄ ꝑ aliū.⁊ hoc generale est:vt.iij.qō.ix. absens.⁊.v.q.iij.in criminalib⁹.⁊.ẜ.e.q.vj.si qñ.[intendunt]ꝑ
3 se[actis publicis].i.corā iudice in iure.†acta eñ publica dicebātur scripta in qb⁹ allegationes ⁊ attestatiōes vtriusq̨ partis ꝯtinebantur:vel omnia negotia:que publice emergebant. vnde ⁊ q̄nq̨ dr̄ sic.Locus vbi cause tractātur ⁊ locus vbi acta reponūtur ⁊ ipe index corā quo fiūt.Hu.[vel publicis actis] i.manifestis probationib⁹:⁊ itelligiṫ hoc de suspectis:vel ignotis.q sine probatione admitti nō debēt.ẜ.e.q.querendū.Hug. de hoc no.Inn.extra de accu.c.cum.ꝑ.in gl.j.⁊.c.inquisitionis in gl.ex hoc loco.⁊c.Arch.

Colligitur. §.est:in quo magister ex premissis dicit colligi.ꝙ subditi possunt admitti in accusatione suoꝝ prelatoꝝ.Et ita cōcludit primā ⁊ tertiam partem questiōis elicite ex themate:videlicet de laicis ⁊ de clericis inferiorum ordinū.[Nūc aūt.]hic incipit.vij.pars q̄stionis:in qua ẜm hu.ostenso hactenus de clericis ⁊ laicis nūc subdit de monachis.Et querit an in accusatione epoꝝ sint admittendi:⁊ probat ꝙ non sequentibus capitulis.

1 ☞Monachus infamis vel criminosus nō admittitur ad accusandum sacerdotes.
2 Mors dicitur multiplex.
3 Vox funesta que dicatur.

Placuit. Inducit ad hoc.c.hoc ꝙ est adriani pape:hoc.c.habet bene triplicē intellectū ẜm varias lecturas.Scđm vnā lecturā q̄ tāgiṫ in gl.intelligiṫ de infamib⁹.ẜm hu.intelligiṫ de criminosis.ẜm tertiā scẜ Sfani intelligiṫ de monachis. Sūma ergo hui⁹ capituli ꝯtinēs vtrāq̨ lecturā est.†ꝙ monachus infamis vel criminosus nō admittiṫ ad accusandū sacerdotes.Lege.¶[Placuit.]Dicit hic gl.Et idē sentit Lau.ꝙ adrianus loquiṫ in hoc capi.de infamib⁹:⁊ inducūt.iij.q.iij.hi q.⁊.iij.q.v.canonica.dicit aūt Arch.ꝙ ista nō videṫ bona litera cū nullū istoꝝ capitulorū sit adriani:vt pẜ ex ipoꝝ suprascriptiōe Scđa lectura est hu.q dicit.ꝙ gratian⁹ intellexit hoc.c. de monachis:ẜ male.loquiṫ eñ tñ de criminosis qđ apte colligit.iij.q.iiij.hi q.⁊.iij.q.v.canonica.ẜm quā lecturā ordo litere est talis.[placuit vocē eoꝝ quos.⁊c.]vocem dico accusandi ⁊c.[obstruere].i.claudere.[quos]scẜ criminosos [mortuos.] nō humanis vocib⁹:q2 loquūtur sicut ceteri hoīes:vel humane voces dicūtur publici ꝯtract⁹:ad quos criminosi indifferēter admittūṫ.vt emptio:vēditio:pmutatio:locatio:ꝯductio:⁊ hmōi.[ẜ diuinis vocib⁹].i.accusatiōi,testificatiōi,q̄ dicūṫ diuine voces.q2 nō debēt fieri nisi ex charitate:⁊ ītuitu dei ⁊ pximi.⁊ ad has voces non admittuntur criminosi:nisi criminaliter.hu.[vocem funestā].i.accusationē,vel testificationem funestoꝝ.i.criminosoꝝ.hu.[interdici.]vel intercidi.hu.tertia vero lectura est ẜm mētē gratiani:scẜ intelligēdo de monachis ẜm quā sic legiṫ litera,quā sequiṫ Ala.⁊ Ber.[nō humanis vocibus]q2 loquunṫ sicut alij hoīes,[ẜ diuinis vocib⁹].i.ecclasticis actib⁹ ⁊ officijs.q2 antiquitus nō poterāt pdicare:baptiza

Exponit literam.

Alanus.

re:⁊ hmōi.vt.xvj.q.j.c.j.[mortuos.]Nota hic iuxta.Hu.⁊ Ar
2 chi.†ꝙ multiplex est mors.alia eñ est spūalis:vt in criminosis:vt hic.⁊.iij.q.iiij.hi q.⁊.q.v.canonica.Alia ciuilis:vt in deportatis.alia secularis.vt in monachis:q sunt mortui mundo deo aūt viuūt.xvj.q.j.placuit.vt q̄sq̨ eoꝝ dicere possit estimatus sicut mortu⁹ sup terrā.alia naturalis:siue carnalis.vt cuz
3 aīa separaṫ a corpore:siue a carne.[vocē funestā]†vox funesta dr̄:q̄ sonat sup fun⁹.i.lugubris.talis est vox monachoꝝ q2 ipi flent pro irriguo supiori:flēt etiā pctā sua:⁊ aliorū.xvj.q.j.monachus.hu.potest etiam legi hoc.c.de monachis cyrognagis. qñ inuito abbate exeunt claustrum ⁊ causis se ingerūt qui repellendi sunt sicut alij criminosi.

Archi.

Item. §.est:in quo magister gratian⁹ in fauorē itelligētie sue in pcedēti.c.inducit calcedonēse ꝯciliū.xvj.q.j.qui vero.Hu.⁊ Arc. ẜ non bene inducit.q2 ibi ad ecclesiasticas actiōes intelligitur.scẜ baptizare:predicare,⁊ huiusmodi. Non enim loquitur de accusatione.Hu.

Cōtra gratianum.

1 ☞Monachus nō potest esse procurator:nisi pro vtilitate sui monasterij abbate imperante.
2 Monachus potest esse procurator epī de licentia abbatis.

Nullus. Ad idē ꝓpositū suū īducit etiā hoc c.ꝙ est pelagij pape:ẜ nec hoc.c.loquiṫ de accusatiōe ẜm hu.⁊ Arc.⁊ est breue.Lege. Breue.¶[Null⁹ talia]qualia dixerat in superiori parte capituli:q̄ hic nō est.Hu.⁊ Arc.[secularia.]scẜ publica munera,puta tutelā curā.⁊ hmōi secularia officia.hu.[ecclesiastica.]baptizare,pdicare,⁊ hmōi.q̄ nō licebāt monachis. Hu. [vṫ negotia eccl'iastica].i.pcuratiōes ⁊ administratiōes reꝝ ecclesiasticaꝝ:⁊ hoc est veꝝ sine licētia epī vel abbatis:sine cui⁹ cōsensu eos litigare nō lẜ:q2 posuerūt illū sup caput suū.xij.q.j.
1 nō dicatis.Hu.ar.hic†ꝙ monach⁹ nō pōt esse pcu.vt.xvj.q.j. q vo.⁊ di.lxxxvj.puenit.ẜm Hu.Et ī auṫ.de sanctis.epis.§.aliū aūt.Et hoc veꝝ ē nisi ꝑ vtilitate sui monasterij abbate nihilo
2 min⁹ iperāte.xvj.q.j.monachi.ij.vbi de hoc.†pōt tñ monach⁹ esse procura.epī.ar.dicti.c.q vere.⁊.c.doctos.⁊.c.si monachus. tñ cū ꝯsensu abbatis.ar.lviij.di.c.j.Et ita notat Gof.extra de cēsi.sopite.Sẜ Innocenti⁹ dicit.ꝙ vbi est vtilitas monasterij monach⁹ pōt esse pcura.de mādato epī:vt in pdicto.c.q vere. ẜ non sine mādato epī:vel abbatis.Et ita plene no.de hac materia.extra de re iud.cum.J.⁊.A.super ver.ex parte.

Exponit literam.

Abbas. Innocen.

Sed aliud est. §.est:⁊ est.ij.pars hui⁹ septime partis questiōis.In qua distinguit an monachi accusent ex charitate.An vero ex p̄sumptione:⁊ per hoc soluit ꝯtradictionē sequētiū capituloꝝ.¶[Precipitur].j.e.cū pastores.Lau.⁊ Arc.debent eñ epī ad sue vite testimonium habere cubicularios electos.

Exponit literam.

Item illud. §.est.Hic incipit.viij.pars huius.q. in qua pbat ꝙ vnusquisq̨ teneṫ obuiare peccantib⁹ ⁊ eos corrigere inq̄tū poterit salua pace,al's tenetur ipse.Et ad hoc probandum inducit sex authoritates. Jo.de Arch.

1 ☞Prohibere an quilibet teneatur iniuriam proximo suo.
2 Prohibere qui potest verberantem clericum,⁊ non facit an incidat in canonem.

Negligere. Ad idē iducit hoc.ꝙ est eleutherij pape:ī quo summa siue ꝯclusio est:vt tāgiṫ ī rubro.ꝙ ꝯsentire ꝯuinciṫ q cū possit pueris obuiare negligit.Breue est.Lege.¶[Negligere.]sic ꝯstrue.[Negligere pturbare puersos].i.phibere ⁊ remouere puersos a malo cōmisso:vel cōmittēdo.i.q negligit pturbare malos a malo:videṫ eis ī malo ꝯsentire:cū possit cōmode aut sine pctō:al's nō peccat nō prohibēdo.vt.xxij.q.ij.pmū.⁊.c. faciat.hu.[fouere].i.curare:nutrire.Arc.[desunt]cum pōt sine
1 pctō[scrupulo].i.suspitiōe.arc.¶Sẜ hic surgit q̄stio.†vtrū qlibet phibere teneaṫ iiuriā a pximo suo.dicit hu.hoc eē pceptū q̄ ad oēs:ꝙ qlibet nō tñ plat⁹ teneaṫ ppulsare iniuriā.vt xxiiij.q.iij.tā sacerdotes.de quo ipsemet remittit ad ea : q̄ no. lxxxiij.di.error.ꝑ q̄ opiniōe facit exp̄sse qdqd alij dicāt.extra de sen.ex.c.dilecto.li.vj.v.⁊ qd.Arc.¶Sẜ hic surgit alia qō.
2 †Vtrū q pōt prohibere verberātē clericū:⁊ nō facit icidat ī canonē.Ad hoc rñdet Jo.an.ꝙ hoc finaliter tẜ Inn.⁊ Host.ꝙ q pōt prohibere ⁊ nō prohibet dūmodo dolose dimittat incurrit excommunicationem:alias non.q2 in illum casum vel aliū nullus incidit sine dolo,argu.ff.de sicarijs.l.j.⁊ patet extra de sen.excom.c.j.
1 ☞Simplicitas aliquando accipitur pro garrulitate.

Exponit literam.

Questio. Respōdet.

Questio.

Respōdet. Jo.and.

Sancta

Sancta. Ad idem induciṫ hoc.c.ꝙ est beati hierony.in epl'a ad paulinū:ẜ modicū aut nihil ad propositū magistri.q2 Hieronymus nō loquiṫ de monacho nō accusatore:ẜ indocto:q nescit hereticis rñdere:⁊ veritatē fidei defensare contra infideles:q fidē impugnāt.¶[Nō resistat]q2 q̄uis monach⁹ nō habeat officiū docentis:sed plāgētis:vt idē Hieronymus dicit in epl'a ad ripariū ⁊ ad desideriū:⁊ habeṫ.j.xvj.qō.j.c.monachus.tñ quisq̨ fidelis dẜ parat⁹ esse ꝑ defensiōe veritatis:⁊ fidei:⁊ morū.vñ Apl's.j.Petri.v.vt aduersari⁹ vr̄ cui resistite fortes in fide.Sẜ iuxta gl.⁊ docto.iuristas.Exponiṫ sic lite
1 ra.[Rusticitas].i.simplicitas.vbi not.Hu.⁊ Lau.⁊ Arc.†ꝙ simplicitas q̄nq̨ ꝑ garrulitate accipiṫ.xlv.di.§.j.q̄nq̨ ꝑ arrogātia.xxiij.q.v.de ligurib⁹.sic expone.i.plat⁹ sanct⁹ ⁊ simplex nō instructus[tñ nocet]negatiue intellige.i.non tantū pdest edificādo tñ:q̄tum edificādo ⁊ resistēdo.plus eñ proficit sibi ⁊ alijs edificādo ⁊ resistēdo:q̄ edificādo tñ.sil'e di.xliij.§.debēt ⁊ hu.[non resistat]cū possit:⁊ sine peccato.Hug.Ar.ꝙ actiua vita est pferenda contēplatiue,q2 multis illa hec sibi soli pdest ar.vij.q.j.scias.⁊.viij.q.j.in scripturis.⁊.q.ij.dilectissimi.Sed de ista qōne vtrū vita ꝯtēplatiua sit potior actiua:vel ecōuerso.alias erit sermo magis accōmodus:q̄ hic.lẜ gl.dicat hic ꝙ se habent sicut excedentia:⁊ excessa.

Exponit literam.

1 ☞Subditi non debent obedire prelatis suis plus quam expediat.

Admonendi. Ad idē induciṫ hoc capi. quod est Gregorij in pa
1 storali parte.iij.c.vj.Sūma.ꝙ†subditi nō debeant plusq̄ expediat obedire prelatis suis.Et diuiditur in duas partes.In prima ponit dictū illud.In scđa assignaṫ ratio.ij.ibi:ne cum.Lege.¶[Admonēdi.]imo inbendi:⁊ precepto cogendi:quo ad subiectionem in malo.Ratione quidez obedientie ⁊ subiectionis sepe bonum mediocre debet intermitti:sed nullum malum fieri.xj.q.iij.quid ergo.In his enim que sunt ꝯtra deum non est obediendum prelatis.xj.q.iij.non eñ semper.⁊.c.qui resistit.Hu.de quo extra de temp.or.ad aures.Arch.[ne].ij.pars.[vitia eoꝝ venerari].i.ꝑpter reuerētiam eoꝝ vitia eoꝝ diligere:quod non est faciendum.quia tūc culpa vehemēter in exemplum extenditur:cum pro reuerētia ordinis peccator honoratur.vt di.lxxxiij.nemo.Subditi ergo sic debēt subijci superioribus:ne fiant participes vitiorum:q2 plus oportet vitia odire,quā hominibus in vitijs complacere.de talibus enim apostolus ait.si hominibus complacerem: Christi seruus non essem.

Diuisio.

Exponit literam.

Cum pastoris. Ad idē est hoc capit. eiusdem Gregorij in quodam generali synodo,⁊ est.vij.pars huius septime partis questionis:in qua ponit vnum quod eīt valde notādū a prelatis de cubicularijs eorum:scẜ quales debeant habere cubicularios.q2 scẜ probos:⁊ honestos:sue vite testes:⁊ perfectionis imitatores.Et potest diuidi in tres partes.In prima narrat abusuẜ.In scđa prouidet.In tertia cām assignat.ij.ibi:de qua re.iij.ibi:vt is qui.Lege.¶[Cum pastoris.de qua re].i.propter quod.ij.pars.[Constituimus] [expone.i.precipimus.ẜ.e.§.sed aliud.Archi.[obsequantur] i.deseruiāt.[vt is].iij.ps.[testes.]ꝑpter hoc Gratian⁹ allegat cap.hoc ⁊ ex hoc vult probare.qđ monachi pñt accusare epos. Ideo eñ pcipiunṫ esse eorū cubicularij : vt eorū possint esse testes.Sẜ quicunq̨ pōt esse testis:pōt esse accusator.ergo cum monachi possint esse testes pro epo:⁊ ꝯ epm:⁊ ipsum pñt accusare.Sed lẜ hoc verū sit:hoc tamē nō pōt colligi ex p̄senti loco.q2 testimoniū hic dr̄ bona fama:⁊ testis qui bonā famā predicat de conuersatione alicuius ⁊ ad hoc adhibenṫ monachi:scẜ vt eorū presentia eps retrahaṫ a malo.⁊ eorū bona predicatione ⁊ testimonio eps habeatur bone opinionis. Simile xij.q.j.c.j.Hu.Exponit ergo gl.[testes].i.cōscios.multa alia tanguntur in gl.que non sunt de presenti capitulo.

Diuisio.

Exponit literam.

1 ☞Episcopus qui in sui familiaritate vel societate tenet per feuerantes in crimine venit reprehendendus.

Peruenit. Ad idē duciṫ hoc.c.qđ est eius
1 dē Gregorij.Sūma.†Reprehendēd⁹ venit eps q in sui familiaritate vel societate tẜ pseuerātes in crimine.Et diuidiṫ in duas partes.In pma narrat excessuẜ quē aggrauat.In scđa puidet.ij.ibi:ꝙ a vobis.Lege.¶[Peruenit] publica fama:vel alioꝝ veraciū relatiōe[prauos in sua societate.]ecce ex q̄litate

Exponit literam.

socioꝝ presumiṫ hic ꝯtra aliquē,q2 a ꝯuictu mores formātur. ⁊ a ꝯsortio maloꝝ etiam bona corrumpunṫ.vt.xxviij.q.j.sepe. ⁊ q̄nq̨ etiā p̄sumiṫ ꝑ aliquo,si honestos secū habeat.vnde presumiṫ ꝑ clerico vel laico:si morat⁹ sit in loco regulari:⁊ religioso.vt di.xxxiij.laici.⁊ di.lvj.presbyteroꝝ[qđ a vobis].ij.pars. iniungit vt puniat si ita inuenerit.

1 ☞Episcopi vacare debent orationi ⁊ lectioni:⁊ secum habere clericos boni testimonij.

Episcopi. Ad idē induciṫ.c.hoc quod est
1 paschalis pape.Sūma.†ꝙ epi vacare debeant oratiōi ⁊ lectiōi:⁊ secū habere clericos boni testimonij ẜm que duo pōt diuidi ī duas partes.Lege textū.¶[Epi.Lectiōi ⁊ orationi]hoc est vnum opus pontificis.Est ⁊ aliud.[docere gregē suum.]vñ apl's.j. ad ti.iiij.ait.Attēde lectiōi:⁊ exhortatiōi:⁊ doctrine.[vt scđm apl'm].j.ad ti.iij.oportet epm irreprehēsibilē esse:⁊ q alios reprehēdere dẜ:ipe irrephēsibilis existat.Rephēdiṫ eñ si malos haberet in societate sua:nec haberēt frontē reprehēdēdi alios ⁊ corrigendi.ar.di.xxv.primū.⁊ di.xlvij.§.necesse.Hu.⁊ Arc.

Exponit literam.

1 ☞Monachi an possint aliquem accusare sine licentia abbatis.⁊ nu.2.
3 Monachus potest accusare abbatem sine licētia petita ab eo. Et debet habere expensas a monasterio.si intersit monasterij. nume.4.
5 Monachus si est in scholis de consensu abbatis potest accusare:conuenire:⁊ respondere si impetitur:⁊ testificari.
6 Monachus si est in scholis sine licentia abbatis vel alias vagetur cogetur respondere si impetitur:licet non possit agere.
7 Monachus an posset sine licentia abbatis accusare prelatum cuius fuit cubicularius.

Item Joannes. §.est.⁊ est.iiij.pars huius vltime partis questionis in qua magister exemplo Joannis baptiste ⁊ diffinitione canonum ꝯcludit monachos posse accusare sacerdotes[scribas].i. magistros vinētes ẜm legē.[Redarguit]Luc.iij.⁊ mat.x.Et no.ꝙ nō dicit accusauit.Et ideo nihil facit ad ꝓpositū gratia. ẜm hu.[itē ex canonib⁹].ẜ.e.q.ipsi apl'i.testes.⁊.c.sacerdotes. vj.q.j.c.j.hu.⁊ arc.[diffiniṫ].i.diffinite colligiṫ a sensu tñ contrario.Nā iste affirmatiue assumit ꝙ ibi negatiue ꝓponiṫ.hu. [Cū ergo.]hñ ⁊ veraciter cōcludit verū esse:ꝙ monachi possunt accusare epos:⁊ alios.Circa ꝙ tñ notādū:ꝙ vt visum est multi canones inducti sunt q videnṫ dicere ꝯtrariū.ꝙ ꝯtingit accusare duob⁹ modis vt dicit magister Alexā.in.iij.vno mō ex p̄sumptione temeritatis:alio mō ex necessitate charitatis. Monachi aūt ex p̄sumptiōe accusare nō possunt:ex charitate vero cū imminet periculū salutis possunt.vñ ex canonib⁹ diffiniṫ:ꝙ illi sacerdotes accusare possunt:q ad eundem gradum ascendere valent.Constat autem ꝙ monachi possunt laudabiliter ad sacerdotij gradum ascendere. ergo possunt sacerdotes accusare.⁊ multo magis alios minores. Canones ergo prohibentes eos accusare intelliguntur de accusatiōe que est
1 ex temeritate ẜm Alexandrum.¶Sed surgit questio.†Vtrū monachi sine licentia abbatis possint aliquem accusare.Et videtur ꝙ non.ar.xij.q.j.nō dicatis.⁊.xvj.qō.j.monachi.¶Respondeo dicendum sub certis conclusionibus vt materia ple
2 nius intelligatur.†Prima est alios ab abbate sine prelato suo non potest monachus accusare sine licentia siue consensu abbatis.Ista conclusio patet extra de accu.ex parte. ¶Secun
3 da conclusio.†monachus potest accusare abbatem suum licentia nec consensu petita ab eo.imo etiam ipso abbate contradicente.patet ista conclusio.arg.xvij.q.iiij.quesisti.¶Tertia cō
4 clusio.†Monachus in accusatione abbatis habebit expensas a monasterio:si intersit monasterij illaẜ causam tractari:alias non.vt si causam suam prosequatur siue in possessorio siue petitorio agat ẜm Innocen.qui ita notat in predicto.c.ex parte. extra de accu.Et ista ratione videtur:quod non debet habere expensas si suam electionem prosequatur,cum tunc non agat noīe ecclesie:ẜ ius proprium ⁊ priuatū prosequatur vt dicunt Innocē.⁊ Host.ex de arbi.ex parte.in gl.Arch.¶Quarta cō
5 clusio est ista.†Monachus si de ꝯsensu abbatis est in scholis pōt accusare:ꝯuenire:⁊ rñdere:si impetiṫ ⁊ testificari.pẜ ꝯclusio.qñ cū abbas dat ei licentiā morādi in scholis dare p̄sumiṫ ei licētiā faciēdi predicta ⁊ hmōi:que non auderet nisi ex licentia sui abbatis non tamen est credēdum:qđ omnibus casibus generaliter posset se immiscere in scholis ex tali licentia abbatis:ẜ illis tantum que tangunt studium vel personam suam

Exponit literam.

Alexander

Questio.

Respōdet.

Prima cōclusio.

Scđa conclusio.

Tertia conclusio.

Quarta cōclusio.

Quinta cõ- 6 vel suoꝝ vel monasterii. ❡ Quinta cõclusio. †Si monachus
clusio. est in scholis sine licẽtia abbatis vel alias vagat̃ inuitus coge
tur respondere si impetitur licet non possit agere. arg. xvi. q. i.
Sexta con- 7 probinum. ❡ Sexta ɔclusio. †monachꝰ põt sine licẽtia abba-
clusio. tis accusare platũ cuiꝰ fuit cubiculariꝰ. Ista ɔclusio est Inno
centii. Nam cum ad hoc sit cubicularius vt sit testis dñi si vi-
derit eum malum licite accusabit eum. s. e. cũ pastoris. ⁊ c. per
uenit. quia nisi accusaret non exequeretur laudabiliter suum
officiũ: ⁊ etiã denuntiare tenet̃. saltẽ crimẽ cõmittendũ. s. e. san
cta. ⁊ c. negligere. ⁊ hoc magis ɔsuluit Innocẽtiꝰ vt not. extra
de accu. cum. p. dicens. Sꝫ hoc magis consulerem monachis.
Sꝫ nobis ista ɔclusio quo ad primã partem nullo modo pla-
cet nobis. Cum qꝛ cubicularii non dati sunt in testes proprie
sicut diximꝰ in. c. cũ pastoris. ibi: testis non capit̃ ꝓprie ẽm hu.
vnde posset argui. ergo potest cubicularius accusare prelatũ
cuius est cubiculariꝰ: in hoc enim videret̃ eps deterioris cõdi-
tionis. qꝛ magis videret̃ cubiculariũ habere insidiatorem vite
sue quasi obsequentẽ. Quo ad secundã vero partem: in qua di
citur ꝙ tenet̃ ad denũtiationẽ criminis cõmittẽdi quam In-
nocentius magis ɔsuluit monachis non videtur nobis etiam
vera de omni crimine ɔmittendo nisi esset tale qd vergeret in
damnum spirituale aut temporale communitatis.

❡ Questio. viij.

DE accusatione. §. est. Et inci pit. viij. qõ.
scꝫ qualr̃ fieri debeat accusatio: scꝫ an in scri-
Diuisio. ptis an sine scriptis. Et diuidit̃ in. iiij. ptes.
In pma ostẽdit: ꝙ accusatio debet fieri a pre
sente in pñtẽ ⁊ i scriptis. In scda allegat cõ
tra. In tertia soluit contradictionem. In quarta tradit for-
mam libellandi. ij. ibi: sꝫ Stephanꝰ. iij. ibi: sed calixtus. quar-
ta ibi: que vero.

1 ☞ Accusatio ꝙ fiat in scriptis an semper sit necessarium.
2 Accusatio est triplex.
3 Inscriptio necessaria est in accusatione propter tria.
4 Casus in quibus in accusatione non requiritur inscriptio.

A Ccusatorum. Ad probationẽ pri- me partis iducit ma
gister capitulum hoc: qd est calixti pape. ❡ Pro
Questio. 1 cuius pleniori intelligẽtia querit̃. ❡ †Utrũ sit ne-
cessarium vt accusatio semper fiat in scriptis. Et videtur qd
Primũ ar. non. Primo sic. Scriptura inuenta est ad subueniendum hu-
mane memorie circa preterita: sꝫ accusatio in pñti agit̃ ergo
Scdm ar. accusatio scriptura nõ indiget. ❡ Scdo sic in pñti capitulo
habet̃. ꝙ nullus absens accusare põt nec ab aliquo accusari. sꝫ
scriptura ad hoc videt̃ esse vtilis vt absentibꝰ aliqd significet̃:
vt patet p Augustinũ. x. de tri. ergo in accusatione non est ne-
cessaria scriptura presertim cũ. j. e. c. p scripta dicat Stephanꝰ
Tertiũ ar. papa ꝙ per scripta nullius accusatio suscipiatur. ❡ Tertio
sic. vt crimẽ alicuius manifestat̃ p accusationẽ, ita per denũtia
tionẽ. sꝫ in denuntiatione non est scriptura necessaria. ergo vi-
Opponit ⁊ detur ꝙ nec in accusatiõe. ❡ In oppositũ est capitulũ pñsens.
Rñdet. 2 ❡ Respõdeo notandũ in pmis vt notat hu. †ꝙ accusatio tri-
plex est. scꝫ quedã est infamãtis. alia denũtiãtis. tertia est cri-
men ordine iudiciario solenniter prosequẽtis. vl' aliter sic. Est
accusatio infamationis: denũtiationis: ⁊ inscriptiõis. Prima
improprie dr̃ accusatio. sꝫ proprie infamatio qñ scꝫ aliquis ac
cusat aliquem ei detrahẽdo latẽter siue occulte: ⁊ ab hac quili-
bet phibet̃ siue oibꝰ interdicit̃. vt. s. e. q. xi. clericos. ⁊ di. xlvi.
accusatores. Et nunꝙ ad eã prosequendã aliquis dꝫ compelli:
nisi in vno casu scꝫ in odiũ ipsius accusantis vt ipe non valẽs
pbare penã luat ⁊ fama infamati enitescat: tũc dꝫ compelli: vt
psequat̃. vt. v. q. j. c. j. al's aũt quicũꝙ ad talẽ accusationẽ prosi
liit dꝫ excõicari. ⁊ si clericus deponi. ⁊ si est laicus vlterius non
promoueri. vt. xlvi. dist. accusatores. imo plus credo qd teneat̃
ad penã talionis. ❡ Accusatio denũtiãtis siue denũtiationis
improprie similiter dr̃ accusatio: sꝫ ꝓprie denũtiatio. scꝫ cũ qs
sciẽs aliquẽ esse in tali crimine: ⁊ nõ valẽs eũ corrigere denun-
tiat crimẽ illud plato ecc'le simplici voce. Ad hãc accusationẽ
qlibet cogit̃ authoritate iuris diuini ⁊ canonici: vt in. c. si pec-
cauerit. ⁊c. mat. xviij. dic ecclesie. ⁊. s. e. q. j. In qua sunt. v. spã-
lia. primũ est qd dictũ est: ꝙ ad eã oẽs tenent̃ et maxime plati.
s. dicto. c. si peccauerit. ⁊ si qs eps. s. q. vij. Scdm est ꝙ vnꝰ te-
stis sufficit. extra de testi. c. i omni. Tertiũ est ꝙ deficiẽs i pro-
batiõe nõ punit̃. vñ nõ tenet̃ ad penã taliõis si deficiat. nec ad
legitimã penã: nisi penitẽtialẽ. Quartũ est ꝙ si ɔuincat̃ nemo
repellit̃: qꝛ sit bigamus vel corpore vitiatꝰ: vel laicus. qꝛ de pre
cepto euãgelico: qd omnes astringit emanauit. Quintũ est ꝙ
absꝙ inscriptiõe fit supra. q. xi. quapropter. ❡ Tertia accu-
satio dicit̃ inscriptionis. scꝫ cum quis solẽniter inscribit volẽs
agere ɔtra aliquẽ criminaliter hec dr̃ solẽnis accusatio ad dif-
ferẽtiã aliarũ. Ad istam nemo cogitur qꝛ nemo inuitus com-
pellitur accusare. C. vt nemo inuitus agere vel accusare coga-
tur: nisi in casu speciali sub conditione: scꝫ si quis vult heredi-
tatem habere cogitur accusare eum qui testatorem interfecit:
si scit ⁊ potest. al's amittit hereditatem. C. de his q. vt indig. l.
heredes. ⁊. l. cum fratrẽ. ẽm Hu. sꝫ qlibet q alias. nõ prohibet̃
S. Thom. pmittit̃. s. e. q. j. prohibẽtur. ⁊ qd ibi nota. ⁊. ff. de accu. q accusa
re. De ista accusatione loquens ponitur ista ɔclusio responsi-
ua qõni ꝙ talis accusatio regulariter dꝫ fieri in scriptis que
ɔclusio. est pñsentis capituli ⁊ alioꝝ sequẽtiũ. Est etiã sctĩ tho. i
ij. ij. q. lxviij. articulo. ij. ꝙ pbatur sic iuxta eundem sctm̃ Tho.
qñ in criminibꝰ p accusationẽ agitur accusator cõstituit̃ pars
ita ꝙ iudex inter accusatorem ⁊ eũ qui accusatur medius ɔsti
tuitur: ad examen iustitie: in quo oportet ꝙtum possibile est
ẽm certitudinem ꝓcedere. Qꝛ vero ea que verbotenꝰ dicũtur,
facile labũtur a memoria, nõ posset iudici esse certum quid: et
qualiter dictũ sit cũ debet ꝓferre sententiã nisi esset in scriptis
redactum. Et ideo rationabiliter institutũ vt accusatio sicut
⁊ alia q̃ in iudicio agunt̃ redigãtur in scriptis. hec sctũs Tho.
3 †Est ergo necessaria inscriptio in accusatiõe ꝓpter tria. Pri
mo vt iudex certꝰ sit de accusatoris verbis: ne possit aliqd va-
riare. Scdo vt accusatꝰ de verbis accusatoris possit certius re
spõdere. Tertio vt inter verba accusantis ⁊ defendẽtis iudex
ꝓposita p partes memoriter p scripta retinẽs securius valeat
Guido. 4 sententiare. ẽm dñm Guidonẽ. †Sunt aũt multi casus exce-
Hostien. pti quoꝝ quidã tangũtur in glo. Hosti. autem in summa po-
nit plures. Primus est si crimen sit leue. Nã hoc de plano iu-
dex discutiet. vt. ff. e. lenia. ꝙtomagis hoc i ciuilibꝰ locũ habet:
vt no. extra de libel. ob. ij. verum libellus. ver. ⁊ hoc verum est.
❡ Scds in his que executores denũtiãt. C. de accu. l. ea quidẽ
⁊. ff. de offic. prefec. vr. l. j. §. penul. ❡ Tertiꝰ qñ mulier accusat
psequẽdo suã iniuriã. vel suorũ. xv. q. iij. de crimine. ❡ Quar-
tus in crimine apostasie. C. de aposta. l. apostatarũ. ❡ Quintꝰ
vbi Xpianꝰ iudeã in vxorẽ duxisse accusat̃. C. de iudeis. ne qs.
❡ Sextus vbi maritus accusat vxorem iure mariti de adulte
rio infra. lx. dies. iiij. q. iiij. §. aliquando. C. de adul. l. ꝙuis. et. l.
iure mariti. ❡ Septimus in accusatiõe false monete. C. de fal.
mone. l. j. ❡ Octauus vbi tutores accusant de falso ꝓducentẽ
instrumẽtũ contra pupillum suum nisi manifesta calũnia dete
gatur. C. qui accu. non poss. l. iij. ⁊ hoc ideo: quia hoc faciũt ex
necessitate officii. Idem ergo vbi heres accusat de necessitate
vindicãdo mortem defuncti cui successit. vt. ff. de his quibꝰ vt
indig. l. tutor. ❡ Nonus in crimine abigeatus. C. de abigeis. l.
j. ❡ Decimus in casibꝰ in quibꝰ sine accusatore aliquis condẽ
natur: sicut in notoriis. iiij. q. iiij. §. aliqñ. istos ponit Hostien.
Alii ponunt alios. Unus est quando crimen obiicitur in mo
dum exceptionis: in exceptionibꝰ enim non inscribitur. extra
de accu. super his. Item qñ mulier accusat in illis casibus: in
quibus licitum est ei accusare, non tenetur inscribere. vt. xxv.
q. iij. §. de crimine. Nota hic qd quidam dicunt: qd in quolibet
debet fieri inscriptio propter rationes assignatas, sed nõ sub
scriptio. quia in inscriptione non fit obligatio ad talionem: sꝫ
in subscriptiõe. Et est subscriptio quoddam signũ forte crux:
vel aliquid tale. quod fit post inscriptionem in inferiori parte
chartule. et est nota obligationis ad talionẽ. ❡ His habitis
Ad primũ dicendum est ad rationes in oppositum. Ad primã responde-
argu. tur negando consequentiam. ⁊ ratio est quia difficile est singu
la verba propter eorum multitudinem: ⁊ varietatem retinere:
cuius signum est quia multi eadem verba audientes si inter-
rogentur non referunt eadem similiter etiam post modicum
tempus: ⁊ cum modica verborũ differentia sensum variat. Et
ideo etiam si post modicum debeat iudicis sentẽtia promulga
ri expedit tamẽ ad certitudinem iudicii: vt accusatio redigat̃
Ad scdm. in scriptis. ❡ Ad secũdã rñdetur etiã negãdo ɔsequẽtiã. Et
ratio est quia scriptura non tñ necessaria ꝓpter absentiã per
sone: que significat vel cui est significandum. sꝫ etiam propter
dilationem temporis: vt dictum est. Et cum dicit canõ: ꝙ per
scripta nullius accusatio suscipiatur intelligendum est de ab-
sente: qui per scripta accusationem mittat nõ tñ excludit̃ qn si
Ad tertiũ. pñsens fuerit necessaria sit scriptura. ❡ Ad tertiã rñdet̃ negã-
do ɔsequẽtiã. Et ratio est: quia non est sil'e de denuntiatione: ⁊
accusatione. qꝛ denuntiator non obligat ad probandum. vnde
nec punitur si probare nequiuerit. Et propter hoc in denun-
tiatione non est necessaria scriptura: sed sufficit si aliquis
verbo denuntiet ecclesie: que ex officio procedet ad emen-
dationem.

Exponit li- dationẽ fratris. Lege tex. ❡ [Accusatorũ. sine scripto]. i. sine
teram. inscriptiõe. i. nisi accusationem ꝓponat in scriptis, hu. [nũꝙ]
nisi in casibꝰ exceptis. hu. de quibꝰ dictum est [nec absente eo]
nisi absens fuerit p ɔtumaciam. vt. iij. q. ix. decernimꝰ. ⁊. xxiiij.
q. iij. de illicita. ⁊ extra de dolo ⁊ cõtu. veritatis. nisi in casibus
specialibus: quia officialis a suo iudice potest absens accusari
⁊ condemnari. Arc. nec talis auditur appellãs ẽm Accur. C.
quoꝝ appel. non reci. nulli. que habet̃. s. ea. q. vj. similiter in. §.
sunt quoꝝ. v̄. nulli. ⁊ loquit̃ de officiali in officio delinquente.
Fallit etiam ẽm Arch. j. iij. q. ix. §. nisi. loquitur in crimine in-
iuriarũ in quo illustris persona per procurationem accusat.

S Ciant. Ad idem videt̃ hec lex: qñ vt dicit Hug. non facit ad propositũ: nec vt
credit ꝙ debuit hic poni nihilominꝰ exponetur.
Sũma est ꝙ in criminalibꝰ requirunt̃ probatio-
Exponit li- nes apertissime. ⁊ est lex si. C. de probatio. Lege tex. ❡ [Sciãt
teram. in publicam notionem]. i. corã iudice. Ber. in criminalibꝰ cau
sis. Lau. Arc. [documẽtis]. i. scripturis. Old. sic supra. q. pro
xi. plerũꝙ. [indubitatis]. i: p se sufficientibus: ⁊ sibi innicẽ ad-
miniculantibꝰ: cũ plura sint. xv. q. iij. de crimine. Lau. Nam cri
men probat̃ per indicia. extra de here. excõicamus. el. j. §. vlti.
vbi de hoc. ⁊ de cle. pereg. c. ij. Arch. [Luce clarioribus]. iij. q.
vj. hoc quippe. in fi. v. q. vj. epiphaniũ. Et in hoc casu quo ad ꝓ
bationẽ fama publica cum vno teste sufficit prout notat Vin-
cen. Lau. Hos. extra de testi. veniens.

1 ☞ Accusatus de graui crimine quare incarceretur.
2 Crimen calumnie aliquando est ordinarium aliquando extra-
ordinarium.

Q Uisquis. Capitulum hoc sumptũ est de verbo ad verbũ ex. l. vl. C. de ac-
cu. Hu. ⁊ gl. Sũma est in rubro: sicut in. j. cap. ⁊c. Le
Exponit li- ge. ❡ [Quisqs. indicet] in libello Archi. [vinculũ
teram. inscriptiõis]. i. inscriptionẽ: i qua multa debẽt vniri ⁊ colliga
ri: vel i qua vinciat se ad penã taliõis: si nõ pbauerit. hu. vel dꝫ
inscriptionẽ facere: p ꝙ ad similẽ penã ligat̃. Accur. vel vt hic
in gl. ij. [similitudinẽ custodie]. i. sic accusatꝰ habeat̃ in custo-
dia: sicut ⁊ reꝰ. ambo eñi habẽdi sunt in custodia. Hu. sꝫ hoc in
telligo: nisi dederit idoneos fideiussores de ꝓsequẽda accusa-
tione in scriptis facta: vel immobilia habuerit: tũc relinquen-
dus est suo arbitrio. ff. de custo. ⁊ exhi. reo. l. j. ⁊. C. ad turp. l. j. ⁊
Lauren. C. q accu. nõ pos. l. iij. ẽm Lau. ⁊ Bertr. Habita tñ estimatione
Bertran. dignitatis. q eñi maioris est dignitatis: dignĩꝰ ⁊ honestius dꝫ
detineri q minoris vel nulliꝰ est dignitatis districtiꝰ: ⁊ non ita
honeste habebit̃. Hu. vt. l. j. ⁊. l. diuus. ff. de cust. re. ⁊ hac. l. Acc.
1 †Nota tamen ꝙ accusatꝰ de graui crimine icarcerat̃: vt custo-
diatur: non vt ligetur. vt no. C. de exhi. re. l. ij. ⁊ sic etiam debet
intelligi. extra de sen. ex. c. si clericos. li. vj. Arch. Circa hãc ma
Roffre. teriam dicebat Rof. bene. ꝙ anteꝙ accusator det libellum: de-
bet dare fideiussorem pro illa accusatione prosequẽda vt pro-
batur. C. qui accu. non pos. l: qui crimen. prestito fideiussore ab
accusatore ⁊ dato libello accusatus dabit fideiussorem iudicio
sisti: si tale sit crimen quod fideiussori sit cõmittendum. alioqui
si maximum sit crimen: puta capitale nõ committit̃ fideiussori
sed in carcerem detrudet̃. Et hoc etiã idem dico de accusatore
ꝙ si maximum sit crimen stabit in carcere, ⁊ tutius est ꝙ sepa-
retur ab accusato ꝓpter penã calũnie. ff. de custo. ⁊ exhib. re. l.
diuus. ⁊. C. de custo. reo. l. j. ⁊ dicit hoc Rof. in libro iuris cano
nici: in rubrica. qualiter fiat citatio. ⁊ ibi videas. ⁊ adde ꝙ dixi
xix. di. in memoriã. Arc. [similitudo supplicii]. i. simile suppli
cium ⁊ equale [poscat] si comprehẽdatur eoꝝ calũnia. Sꝫ hoc
2 verum est in ordinariis criminibus. †Crimen calumnie qñꝙ
est ordinarium: qñꝙ extraordinariũ extraordinarie punitur
pro qualitate intenti criminis. vt. ff. ad turp. ⁊ in priuatis. hu.
[concurrunt] quod faciunt qdam: vt aliorum crimina inuesti
gẽt. hu. [ad accusationẽ]. iij. q. v. constituimus. [admittendi]
imo debent penitẽtie subiacere. xxvj. q. v. c. j. Arch. ❡ Sꝫ sur-
Questio. git questio quare magis de his ꝙ de aliis criminosis dicit ꝙ
Respõdet. nõ sunt admittẽdi ad accusationẽ. Rñdet̃ ẽm hu. ꝙ potius lo
qtur de cõcurrentibꝰ ad tales sortilegos ⁊ magos. qꝛ sunt ali-
qui q vt possint alioꝝ crimina scire: ⁊ sic accusare, solent ɔcur-
rere ad tales ⁊ eorum oracula consulere.

1 ☞ Accusans debet se inscribere, ⁊ si non probauerit simili
pena punitur.

Q Ui crimen. Ad idẽ est hoc. c. ꝙ est Si xti pape. Sũma est. †ꝙ q
1 accusat dꝫ se iscribere, ⁊ si nõ pbauerit simili pena
punit̃. Lege. ❡ [Qui crimẽ. penã] similem illi pene. [quã in- Exponit li-
tulerit.] Quantũ in se est. i. inferre reo voluit. Hu. sic. s. e. q. iij. teram.
c. ij. ⁊. iij. vbi de hoc. Arch.

Sed Stephanus. §. est, ⁊. ij. ps huiꝰ qõ- nis: i qua allegat i cõ-
trarium: ꝙ accusatio non debet fieri in scriptis. Lege. ❡ [Vi Exponit li-
detur.] Bene dicit videt̃. qꝛ veraciter non est ɔtra ẽm Hug. ⁊ teram.
Arc. qꝛ in pmo. c. huiꝰ qõnis ꝙ respicit hoc habet̃. ꝙ accusa-
tio semp dꝫ fieri in scriptis. hic scꝫ. in. c. seq. dicit̃ ꝙ accusator
dꝫ esse presens ⁊ non per epistolam mittere accusationem. ista
autem non sunt contraria.

P Er scripta. Sũma. hic Stephanus pa pa vult. ꝙ p epistolã qs nõ
accuset alium: sed tãtũ presens presentem accuset.
Breue est. Lege. ❡ [Per scripta]. i. p epl'am mis- Exponit li-
sam. Et ita vt diximus hoc non est cõtrarium superioribus. teram.
[Legitima.] extra de accu. c. j. ⁊ condigna. s. e. qd. proxi. crimi-
nationes. Arch.

Calixtus. §. est: ⁊ est. iij. pars huius questionis: vbi
soluit cõtradictionem. ❡ [Precipit]. s. Exponit li-
e. c. j. [legat] si literas scit: si non alius pro eo. hu. [Stephanꝰ] teram.
supra. c. proxi. Omnia ex predictis patent. Et iterum patet ꝙ
non erat contradictio aliqua.

Q Ue vero. §. est: ⁊ est. iiij. pars huiꝰ questio nis: in qua docet formã libellan
di in accusatione libelloꝝ. ⁊ etiam ẽm canonistas.
Nã eodẽ modo formatur libellus ẽm eos prout in
fra in. l. proxima cõtinet̃: hoc excepto. ꝙ vbi in ipsa lege poni-
tur nomẽ imperatoris: debet poni nomen pape. Et vbi poni-
tur nomẽ ɔsulis: dꝫ poni nomen epi. Hu. in. l. libelloꝝ. ⁊ Arch.
hic de nomine pape ꝓponẽdo in instrumẽtis. Notat Jo. an. in Jo. and.
prin. decretalium. super ver. Gregorius.

1 ☞ Accusationis inscriptio qualiter formetur.

L Ibellorum. Lex est. ff. de accu. Sũ- ma. ponitur forma libel
li accusatorii sup crimine adulterii, ꝙ etiam exten
ditur ad quodlibet aliud crimen: de quo qs potest
accusari ꝙ potest diuidi in. v. partes. In prima ponit formam Diuisio.
libelli. In scda ꝙ si libellus fuerit male ɔceptus reus absoluit̃
ab instãtia iudicii. In tertia ponit: ꝙ accusator se dꝫ inscribe-
re p se vel p aliũ si literas nescit. In quarta ꝙ illud ꝙ dictum
est de forma libelli i crimine adulterii obseruãdũ est i aliis cri-
minibꝰ de qbꝰ qs poterit accusari. In qnta: ꝙ accusatore de-
functo vel aliter impedito rei nomẽ abolet̃. ij. ibi. Qd si libelli.
iij. ibi: subscribere. iiij. ibi: sed si aliud. v. ibi. si accusator. Circa
primã partẽ ad sciẽdũ que in libello accusationis cõprehendi
debẽt. Est notãdum ꝙ debet ibi poni ad ostẽdendum qñ fuit
instituta accusatio: annus dñi: ⁊ indictio: ⁊ nomẽ imperatoris
vel ap'lici in causis eccl'iasticis. ⁊ dies quo istituta est accusatio
ad ostẽdendũ vero qñ cõmissum fuit crimẽ debẽt ibi esse qua-
tuor: scꝫ dies. non aũt dies quo cõmissum est. Et locus vbi cõ-
missum est. Et nomẽ accusatoris: ⁊ nomẽ accusati: ⁊ nomen iu
1 dicis. itẽ in qualibet inscriptione debet esse subscriptio. †Sic
ergo format̃ inscriptio accusationis. Anno dñi tali: indictiõe
tali imperii talis sacratissimi principis anno tali. cõsulatu ta
li. pridie nonas aprilis. Ego talis. apud Martinũ vel ⁊c. iudi
cem vel comitẽ vel principẽ defero Richardũ vel Petrũ reũ
adulterii: ꝙ dico eũ cõmisisse adulteriũ cũ bertha mẽse tali, in
ciuitate Bononieñ. in domo tali. In causis võ eccl'iasticis cre
do ꝙ possit subiicere nomẽ impatoris ⁊ ɔsulis: ⁊ poni ibi no-
mẽ pape. ⁊ nomẽ epi illiꝰ loci. Subscriptio võ sic dꝫ esse. Ego
Joãnes ꝓfiteor vel ꝓfessus sum me hũc libellũ accusatiõis de-
disse vel me hãc accusationẽ fecisse. vel me paratũ subire penã
taliõis si nõ probauero. vel me hãc accusationẽ prosecuturũ. ⁊
vsꝙ ad finẽ ꝓducturũ. Hu. Lege. ❡ [Libelloꝝ.] q accusato- Exponit li-
rii dicunt̃. hu. ⁊ arc. [ɔsul]. i. nomẽ ɔsulis ibi scribatur: per hoc teram.
intellige nomẽ ap'li: vel imperatoris, ⁊ nomẽ ɔsulis vel epi lo-
ci. Hu. [dies.] inscribat̃ ibi similiter dies inquã istitute accusa
tiõis: nõ admissi criminis. Nã diẽ admissi criminis nemo inui
tus cogit̃ ɔprehẽdere in libello. vt. j. e. dr̃ [lege iulia.] hoc non
est apponendum ẽm canones. quia non requiruntur he subti-
litates. extra de iudi. dilecti. Lau. ⁊ Archi. [Caio Seio.] pso-
na exprimit̃: cũ qua: ⁊ hoc ideo: qꝛ posset esse talis psona: pro q̃
pctm̃ augmẽtaret̃. vt si esset monachalis vel vxorata. Hu. [lo-
cus.] rõne cuius aggrauat̃ peccatum: si sit sacer. de pe. di. v. ca.
j. [precipitur] inscribere. [ista differunt]. i. accusat̃ [diem] ad-
missi criminis. [horã] admissi criminis. hu. [a testibꝰ.] tamen
discretior inquisitio exigitur. Non enim sufficit ꝙ conueniãt

in domo:nisi ⁊ in tali parte domus si magna est:nec in mense: nec in tali die ⁊ forte hora. Si tamen de parte domus interrogati:vel de die: vel de hora diei:⁊ dicant se nihil inde scire vel non recordari. vel si vnus dicat inde aliquid:⁊ alter nihil non credo ob hoc esse repellendos. Sed si dicant se scire:⁊ inde discordant:credo eos debere repelli,non eñ debet esse in eis diuersitas locoꝝ:vel tempoꝝ.iij.q.ix.nihilominus. ⁊.xxxv.q.vj. de parentela.[ꝙ si libelli].ij.pars.[Legitime].i.sicut continetur in lege ista non fuerint inscripti.[rei nomē aboletur].i.de numero reoꝝ remouet:siue cācellat.sic vt iā nō dicat re⁹.Hu. ẜm quē si postea icōtinēti anteꝙ accusator corrigat libellū:accusat⁹ accuset ⁊ porrigat iudici:recipiet ei⁹ accusatio:⁊ pri⁹ tractabit etiā de pari crīe:ꝙ iā sepe factū est.Hu.[itē].iij.pars: [subscribere]libello inscriptionis professum esse:ita vt.s̄.scriptum est[sedet si].iiij.pars.respicit ad libellum:⁊ nō ad superscriptionē:quasi diceret sicut dixi de adulterio in libello comprehendendo:ita dico esse procedendū de quolibet alio crimine de quo vult eum accusare.[Adulterium.]quem acceperat ad custodiendum.Hu.[pro stupro.]q̄ nō licet pacisci in adulterio.Hu.⁊ Arc.[Si accusator].v.pars.[alia causa] scꝫ infirmitatis:vel captiuitatis:vel aliud iustū impedimentum.Hu. [si quid simile].q̄ interuenit publica nec priuata abolitio.hu. vel q̄ ferie repētine. Accur.[Alij]nō eidē accusatori ⁊ hoc verū est in priuata ⁊ ex lege abolitiōe.Nā in publica lꝫ eidem vel alij repetere eundē:sꝫ nec eidem vel alteri nisi tantū infra.xxx. dies vtiles.sꝫ hec omnia plene distincta sunt.s̄.e.q.prohibent. [xxx.dies.]post quos alius de eodē crimine accusare non poterit.Hu.ista breuiter decurrimus relinquentes ampliora dominis iuristis.

¶Causa tertia.

Episcopus. Hic icipit tertia causa q̄ sic cōtinuat ad superiora ẜm Hu.Nā in supiori causa magister Gran⁹ incepit tractare de ordine iudiciario. vt ergo plenior notitia de eo habeat, subnectit aliam cām in qua pleni⁹ de eo tractat ostēdēs q̄uō fieri debeat restitutio ⁊ q̄ dilationes sint dāde ante exordium cause:vel post:⁊ quales testes sint admittendi:⁊ ꝙ reus non est producendus extra prouinciam, et qualis esse debeat iudex:⁊ quomodo debeat iudicare, et quot iudices sufficiunt ad condemnationem epi:⁊ qualiter in absentē vox accusationis vel testificationis non debet admitti:⁊ ꝙ deficiēs in primo articulo siue capitulo ad sequētia non est admittend⁹. Ad vltimū ostendit quomodo accusatus pōt vertere accusationem suam in suū accusatorē.⁊ vt hec ⁊ alia competētius doceat:ponit thema suū.de quo.xj.elicit questiones.ẜm Hu.⁊ Lau.q̄m ista ꝯtinuatio videt rōnabilior ⁊ plenior ad totā materiā:al's omittentes venimus ad literam. Lege.¶[Eps quidā accusatores producunt testes.]si condemnandum est[inimicos]sibi scilicet episcopo.Hu.alia patent.

Exponit literam.

1 ☞Restitutio an sit semper facienda siue danda spoliatis.
2 Casus in quibus denegatur restitutio.

Quod restitutio. ꝯ.est i quo magister assumit primā questionez. Et diuiditur in tres partes. In prima ostēdit quēlibet spoliatuz esse restituendum ante cause iudiciū:⁊ etiaz anteꝙ citetur. In scōa allegat cōtra non canonice institutos. In tertia soluit cōtradictionem:⁊ concludit primū tenendum.ij.ibi:in.ꝯ.sꝫ obijcitur.iij.ibi:in.ꝯ.eodem sed hoc. Sed hic surgit questio in primis quia ista questio videtur esse eadem cum secunda q̄stione scōe cause. Et ita videt inutilis repetitio. Ad hoc respōdetur multipliciter. Primo ꝙ nō intiliter repetit:q̄m repetit vt addat de loco.q̄ omnia eis ablata sunt restituenda eis:⁊ in eodē loco corporaliter:vnde ablata sunt non eñ sufficit dare sentētiam de restituēdo nisi omnia corporaliter restituātur in eodē loco iudicis officio.j.e.q.reintegranda.Hu.⁊ Arch. Scōa solutio.ꝙ si subtiliter discutiatur. Alia est hec questio ⁊ alia illa, hic enim queritur an spoliati sint restituēdi ibi an spoliati sint vocandi ad causam ante restitutionem. Et ita ad aliud hic. et ad aliud ibi introducūtur capitula similia,⁊ quasi eadem.hu. ⁊ Lau.¶Pro pleniori intelligentia huius questionis prime ⁊ multorum que in diuersis locis dicuntur de restitutiōe spoliatorum. Queritur.¶†Utrum restitutio sit semper faciēda siue danda spoliatis. Q̄d non potest argui ex multis casibus qui ponūtur in gl.in quibus restitutio non est faciēda. Q̄d sic arguit in p̄senti capitulo ⁊ alijs quibusdā sequētibus. Rñsio hic erunt duo articuli. In p̄mo respondebitur quid regulariter tenendum est. In scōo ponētur casus:qui excipiūtur a regula.

Diuisio.

Questio. 1

Rñdet.

Circa primū est notādum:ꝙ spoliat⁹ aut spoliatur reb⁹ aut officio aut fraterna cōione. Si spoliatur reb⁹:aut spoliatur ab aduersario:aut a iudice. Si ab aduersario est conclusio ꝙ statim est restituendus ante cause cognitionē ⁊ litis ingressum.ꝯclusio ptꝫ ex.c.p̄senti.⁊ duobus seq.⁊.q.ij.per totum.nec est audiēda exceptio nō canonice institutionis vel iuste spoliatiōis:nec criminis obiect⁹ ab aduersario fact⁹.vt extra de res. spo.in literis.⁊.c.item cū quis.⁊ ca.j.⁊ fin.de ordi.cog.⁊.vj.q̄ō. iij.deniq̄ꝫ.de casibus in quib⁹ excipitur ab hoc infra dicemus

Prima cōclusio.

si vero spoliatur a iudice,aut a suo,aut a non suo. Si a nō suo est conclusio scōa.ꝙ non tenet q̄ō fit ab eo. extra de iudic.at si clerici.xj.q.j.⁊.vij.q̄ō.j.multi. Et ideo fienda est restitutio ante omnia:vt de or.cog.c.ij.⁊.c.fi. Et hoc non obstāte obiectu alicuius rei:vt.vj.q.tertia.deniq̄ꝫ.nisi scādalū oriatur aut timeat vt.j.q.vj.hoc quippe.⁊.s̄.ij.q.j.in primis.hug.

Secunda conclusio.

Si vero spoliatus sit a iudice suo:aut hoc fecit extra iudicium:⁊ tunc est conclusio tertia.ꝙ cū tunc presumatur ꝑ facto iudicis:faciēda est restitutio:ac si vt priuat⁹ homo hoc faceret.ar.extra de appel. bone.Henricus boich. Aut hoc facit iudex in iudicio: ⁊ tunc aut fuit spoliatus absens:aut presens. Si absens tūc aut fuit absens ex iusta causa.⁊ tunc est ꝯclusio quarta.ꝙ est restituendus causa tamen ante probata.vij.q.j.presentiū. Aut fuit absens ex cōtumacia.⁊ tūc aut in causa ciuili,aut in causa criminali. Si in causa ciuili tunc est conclusio quinta.ꝙ si offerat infra annum cautionem de stando iuri restituet.patet extra de offi.or.pastoralis.ꝯ.fi.cum suis concor. Si in causa criminali tunc est conclusio sexta.ꝙ nō restituitur,si tamen.j.annū purgauerit suam innocentiam a crimine audietur de iure petitorio:non de iure possessorio.vt.xj.q̄ō.iij.ca.rursus.⁊.c.quecūq̄ꝫ.

Tertia cōclusio.
Henricus boich.
Quarta cōclusio.
Quinta cōclusio.
Sexta conclusio.

Si vero presens spoliatus fuit a suo iudice tunc aut post legitimam spoliationē,⁊ tunc est ꝯclusio septima ꝙ restituit quasi nihil sit actum.vt.ij.q.vj.quoties ⁊ appellatiōe. Si vero ante appellationē,tūc aut seruato ordine iudiciario,aut p̄termisso. Si seruato:tūc est ꝯclusio octaua.ꝙ anteꝙ restituit nisi pars appellauerit:vel per querelā falsi:scꝫ si sententia sit lata ꝑ falsos testes:vel falsa instrumēta,⁊ tūc restituit postꝙ constiterit de iniqua spoliatione,vt extra de testi.ex parte,vij.q.j.presentiū.⁊ de rescriptis dilectus, Et videt incumbere spoliato ꝓbatio si dicit se iniuste spoliatū:ex quo ꝯstat eū spoliatum a iudice suo.vbi statim p̄sumitur:ꝙ iuste fuerit spoliatus:nisi aliud appareat. Sec⁹ si ab aduersario vel iudice nō suo,tunc eñ presumitur ꝙ iniuste. Si vero p̄termisso ordine indiciario a suo iudice fuit spoliatus,tūc est ꝯclusio nona.ꝙ statim restituitur si de hoc constiterit.vt.ij.q.j.notū.⁊ extra de res.spo.conquerēte.⁊.c.cum venisset.

Septima conclusio.
Octaua cōclusio.
Nona conclusio.

Circa vero spoliationē a beneficio aut suspensionē ab officio:distingue:aut est facta ab aduersario,aut a iudice non suo.vel a iudice suo post appellationem. et tunc est conclusio decima,quod talis spoliatio ipso iure nulla est: nec opus est restitutione,nec absolutione.quia nihil actum est vt de offi.dele.super questionum.et.ij.q.vj.appellationem. et extra de appel.ad presentiam.aut est a suo iudice ante appellationem,tunc est conclusio vndecima.ꝙ valet:⁊ tenet. Et idez est dicendum sicut dictum est supra circa cōclusionē quartam.

Decima cōclusio.
Undecima conclusio.

Circa vero spoliationem a communione fraterna, scilicet de excommunicatione:tunc distingue:quia aut est excommunicatus a non suo indice,vel a suo iudice post appellationem,tunc est cōclusio duodecima.ꝙ talis excommunicatio nulla est:nec est opus absolutione,cum nihil actum sit.ij.questione prima. in primis,et extra de senten.ex.per tuas. Si autē a iudice suo ante appellationem tunc est conclusio tertiadecima.ꝙ talis excommunicatio valet:et tenet.⁊ tunc semper ante litis ingressum.i.anteꝙ cognoscatur de causa excommunicationis iniuste vel iuste facte recepto prius iuramento mandatis ecclesie obediēdi absoluendus est ab eodem iudice vel superiore. Non eñ excōicatus ante absolutionem stabit tāquā actor in causa. xj.q.iij.cum aliquis.Hu.hec dicta sunt pro primo articulo de restitutione facienda circa spoliatos.que regulariter sunt obseruanda. Sunt tamen aliqui casus in quib⁹ ꝓhibetur restitutio.de quibus in sequenti articulo.

Duodecia conclusio.
Tertiadecima ꝯclusio.

2 **Circa secundum** articulū. Est notādū † q̄ō in glo.notātur plures casus. Uerū q̄ Hos.in summa,notat plures:⁊ diffusi⁹ enucleat sequētes ponūt.xxiij.casus in q̄b⁹ restitutio denegat.¶Primus est in eo q̄ occupat sedem aplicā. Nā si expellitur nō competit sibi restitutio:vt.iij.q̄ō.j.ꝯ.vltimo.et.xxiij.di.in nomine domini.⁊

Primus casus.

dñi.⁊ extra de elect.licet de euitanda.¶Scōs est si oriat scandalū ex restitutione.ij.q.j.in primis.⁊.iij.q̄ō.vij.hoc quippe.⁊ extra de pur.ca.inter solicitudines.ꝯ.j.⁊.ij.¶Terti⁹ est si petenti restitutionem obijciatur spoliatio in modū exceptionis extra de or.cog.c.cū dilectus.¶Quart⁹ est si opponat excōicatio:cum excōicat⁹ nō habeat personā stādi in iudicio. extra de iudic.intelleximus.etiam si non opponat:iudex tamen debet eum repellere si tū publico sit excōicatus.vt extra de excep.in c.exceptionem.¶Quint⁹ si apponat spōtanea renuntiatio in manu iudicis facta.secus si in manu aduersarij.¶Sextus si crimē enorme opponat.ij.q.v.super causa.puta lapidatio.iij. q.ij.q̄ ea.⁊ extra de accu.licet.⁊ hodie tamē ꝑpter suspitionez lapidationis solum non remouet quis a ministerio:nisi probet suspitio.extra de simo.licet heli. Secundū tamen Gof.pōt dari adiutor.ff.de offi.dele.venerabili.idē videtur si obijciat infamia.ij.q.v.presbyter.vel crimen simonie.extra de simo.accusatum.⁊.c.tanta.vel contumacia.iij.q.ix.decernimus vel crimen notorium.extra de diuor.significasti.vel exceptio rei iudicate. ij.q.vj.ꝯ.diffinitiua.de offi.dele.consultationib⁹.ẜm Tā.i quo includunt multi casus.¶Septim⁹ casus est:q̄ñ deducit petitoriū ⁊ possessoriū in iudicium,⁊ succumbit in petitorio.extra de cau.pos.⁊ proprie.cū dilectus.⁊.c.cum super.⁊.c.cū ecclesia. ¶Octauus est q̄ñ expulit me vi:⁊ incontinēti repuli violētiā extra de resti.spo.olim.q̄ vim vi.⁊c.¶Nonus est q̄ñ vir petit vxorē qua dicit se spoliatū,obstat ei adulteriū.extra de diuor. significasti.¶Decimus.obstat viro:si timet de ipsi⁹ seuitia q̄ capitali odio p̄sequit mulierem:q̄ō nulla cautione mederi pōt tū eñ mulier sequestranda est.vt extra de resti.spo.ex trāsmissa.⁊.c.literas.ꝯ.vltimo.e.ti. Idē etiā si virgo sit:⁊ timet de defloratiōe. Idem dicit Hos.de illa q̄ diu stetit cū aliquo deinde propria authoritate reliquit eū dicēs se virginē,⁊ volēs intrare religionē,maritus autē petit restitutionē eiusdem satis pꝫ ꝑ p̄dicta:ꝙ differēda est restitutio.⁊ per ea que no.extra de frigidis.ꝯ.qualiter.⁊ q̄ñ.v̄.⁊ qd si marit⁹.¶Undecimus casus est si obijciat gradus ꝯsanguinitatis prohibitus:⁊ probationes incōtinēti patēt.extra de res.spol.c.literas.ꝯ.preterea.vbi differtur restitutio quo ad carnis copulā:sꝫ in omnibus alijs fit.¶Duodecim⁹ obstat vero si nō vult habitare cū muliere sine contumelia creatoris.extra de diuor.gaudemus.hoc itelligas ex quo est facta fides:vel si notorium sit:vbi ibi.¶Tertiusdecimus est si de heresi vehemēter suspect⁹ sit:scꝫ ꝙ suspēdat carnis cōmerciū:sicut vides.ꝙ accusatione pendēte suspēditur clericus in hoc casu officio ⁊ beneficio.vt extra de purg. ca.c.inter.alias semp faciēda est restitutio vxoris:dūmodo cōstet de matrimonio legitime contracto,⁊ q̄ō cognita fuerit.vt extra de res.spo.ex transmissa.⁊ de hac restitutione tractatur xxxij.q.ij.de hn̄dicto.ꝑ totū. Quid ergo si q̄s dicat se aliqua ecclesia (quā possidebat tanꝙ beneficiū) spoliatū:videt ꝙ non sit restituend⁹,nisi probet ꝙ authoritate ordinarij ipsaz fuerit adeptus.ar.ex p̄dictis.⁊ extra de institu.ex frequētibus.Hos. ¶Quartusdecim⁹ si agit petitorio obest ꝯsanguinitas.xxvij. q.ij.agathosa ⁊ de or.cog.c.j.¶Quintusdecim⁹ qlibet spoliatus ex quo ꝯstat de spoliatiōe incōtinēti est restituēd⁹,nisi cōfessus de iure suo admittat probatiōes sup petitorio.vt extra de res.spo.c.i.ij.⁊.iiij. Secus si nō probat spoliationē.vt.e.titu. ex parte.⁊.c.olim.¶Sextusdecim⁹ frustra agit ꝯtra illū qui factus est non soluendo.extra de res.spoli.olim.¶Septimusdecim⁹ heretic⁹ nō pōt petere restitutionē rei eccl'iastice.q̄ nō pōt possidere.xxiij.q.vij.c.j.⁊.ij.¶Octauusdecim⁹ petere nō pōt pari rōne restitutionē decime ipse laic⁹.extra de prescrip. causam.¶Nonusdecimus differt restitutio.vbi nō soluendo est ille spoliatus.¶Uigesimus nō restituit q̄s ꝑ sentētiā vbi in modū exceptiōis q̄s tm̄ probauit spoliationē.extra de ord. cog.cū dilect⁹.¶Uigesimusprim⁹ obstat exceptio rei iudicate.ij.q.vj.ꝯ.diffinitiua.¶Uigesimussecūdus q̄s nō restituit: vbi q̄s sub ꝯditiōe possidebat.vt in p̄dicto.c.olim.¶Uigesimusterti⁹ nō restituit is:q̄ gratia vl' precario possidebat.ff.de vi ⁊ vi ar.cū fundū.⁊ de exces.prela.cum ad quorūdā.¶Uigesimusquart⁹ nō restituitur qui vt colonus possidebat,vt in.d. l.cū fundū.¶Uigesimusq̄ntus exceptio iurisiurādi ẜm quosdā:vt extra de res.spol.accepta.hec pro maiori parte.de Hos. in summa.ti.de res.spo.Concor.Hu.gl.⁊ Arch.

Secūdus.
Tertius.
Quartus.
Quintus.
Sextus.
Septimus
Octauus.
Nonus.
Decimus.
Hostien.
Undecim⁹.
Duodecimus.
Tertiusdecimus.
Quartusdecimus.
Quintusdecimus.
Sextusdecimus.
Septimusdecimus.
Octauusdecimus.
Nonusdecimus.
Uigesim⁹.
Uigesimus primus.
Uigesimus secundus.
Uigesimus tertius.
Uigesimus quartus.
Uigesimus quintus.

1 ☞Eps spoliatus rebus vel a propria sede eiectus debet integraliter ad omnia restitui:nec ante restitutionem pōt accusari vel ad iudicium vocari.
2 Spoliatus restitui dꝫ ante ingressum cause principalis.

1 **Episcopis.** Est p̄ma authoritas:ꝙ īducit magr̄ ad ꝓbādū propositū. Et est Caij pape. Sūma.†Eps spoliat⁹ reb⁹ vl' a propria sede eiectus:dꝫ integral'r ad oīa restitui: nec añ restitutionē pōt accusari:vel ad iudiciū vocari. Breue est. Lege.¶[Epis.spoliat⁹]ab aduersario:vel iudice nō suo: vel etiā suo,sꝫ p̄ter iuris ordinē.[suis].i.p̄prijs:vel sibi ꝯmissis.scꝫ ecclesiasticis hu.[legib⁹].i.ꝑ vel ẜm leges ecclesiasticas

Exponit literam.

2 vel seculares.hu.[reintegrāda.]†Nota ꝙ oīa iura q̄ dicūt spoliatū debere restitui ante cause ingressum:vt.ij.q.ij.per totū.⁊ in hac q̄stione per totū.intelligēda sunt ante ingressum cause principalis.extra q̄ fi.sint le.causam q̄ el.ij.nō ante ingressum cause:scꝫ restitutionis. Nam illam ingredi debet spoliatus. et ꝓbare se possedisse ⁊c.extra de of.dele.ꝯsultatiōib⁹.ẜm Goff. in.d.c.cām.adde ꝙ dixi.viij.di.quo iure.⁊.xiiij.di.c.j.in prin.super gl.simile ⁊c. Arc.[nullū crimē.]q̄ nec illud pro quo fuerūt spoliati nec aliud.hu.[obijci]ab ipso spoliatore.vel alio:sꝫ de alio crimine possunt accusari ab alijs:etiam anteꝙ restituātur.j.v.q.ij.si primates ⁊c.

1 ☞Spoliatus habet plures prebendas in diuersis quarum vna est spoliatus:⁊ in alio loco accusatur: an habebit exceptionem.
2 Spoliatus si malitiose omittit petere restitutionem ne postea accusetur de illo crimine:pro quo est spoliatus:q̄ maiorem penam meretur: quam sit spoliatio ipsa:an talis cogetur ad iudicium.
3 Spoliatus si ante restitutionem vocat spoliatorem suū in ius an sibi preiudicet.
4 Spoliator si non est soluendo:⁊ trahit spoliatum in causam: an sit audiendus.

Episcopi. Ad idē est.c.hoc:ꝙ est Fabiani pape. Eadē est summa cū p̄cedēti capitulo. Et pōt diuidi in duas partes. In prima dicit.ꝙ eps spoliatus dꝫ restitui ante in omnib⁹:anteꝙ ad synodale iudiciū vocet. In scōa assignat rōnē. ij.ibi:nulla eñ ratio. Lege.¶[Epi.a proprijs sedib⁹.[quo ad epales.[ecclesijs.]quo ad alias ecclesias.[sine authoritate.] Hoc ideo:q̄ nullus pōt epm̄ dānare:vel deponere:preter specialē authoritatē pape.vt.j.e.q.vj.Quis.Hu.⁊ Arc.[Expulsi]vi:vel timore.v.q.ij.c.vl.[vocent]scꝫ pro illis criminibus: pro q̄bus spoliati sunt.Hu.dic:vt extra de res.spo.c.frequēs. li.vj. Arc.[nulla ratio].ij.pars.[ab emulis.]scꝫ a spoliatore: ⁊ ab eo:qui est in possessiōe[obijci.]a spoliatorib⁹:vel etiā ab alijs de illis criminib⁹:pro quib⁹ sunt spoliati[nec quidꝙ maiorum].i.prelatorum[vel minoꝝ]subditoꝝ.vel maiores dicūtur existētes in maiorib⁹ ordinib⁹:minores existētes in minoribus.hu.

Diuisio.

Exponit literam.

¶Sed hic surgunt plures parue q̄ōnes.prima est

Prima q̄ō.

1 quid si quis haberet diuersas prebendas in diuersis locis:⁊ in vno fuisset spoliatus,⁊ in alio accusaretur an habeat hanc exceptionē.dicit dñs Arc.reperio quosdā antiquos scripsisse:ꝙ canones nō cogitauerūt de plurib⁹ beneficijs tū hoc nō fit de iure cōi.xxj.q.j.Cleric⁹. Et ideo dicūt:ꝙ eps corā quo accusat scribet alteri:vt faciat eū restitui:⁊ ita poterit accusari:q̄ ꝙuis in parē epm̄ null⁹ habeat ꝑtātē mutuū tū auxiliū debēt sibi adinuicē p̄stare.j.e.q.nulli.di.xc.p̄cipim⁹. Arc.vel standū esset.d.c.frequēs.de res.spo.li.vj.

Rñdet.
Archi.

2 ¶Scōa q̄ō.†vtrū si aliq̄s spoliatus malitiose omittit petere restitutionē ne postea accuset de illo crīe pro quo est spoliat⁹:q̄ maiorē penā meret ꝑ illa:ꝙ sit spoliatio ip̄a.vtrū talis coget ad iudiciū. Rñdet Hu.⁊ gl. hic. Credo ꝙ in tali casu vocandus ad iudiciuꝫ:⁊ accusandus est tam de illo crimine:ꝙ de alijs etiā ante restitutionē: si monitus non vult eam petere:ne fraus sit ei lucrosa.arg.extra de iudi.intelleximus.⁊.xj.q.iij.priuilegium. Sed si minorem penam de illo crimine meretur:non videtur esse accusandus de illo:cum sufficienter sit inde punitus.arg.ij.q̄ō.vj.ꝯ.si quis ex pluribus.

Scōa q̄ō.
Rñdet.

3 ¶Tertia questio.†quid si spoliat⁹ ante restitutionem vocat spoliatorem suum in ius.distinguendum est aut ad restitutionem faciendā:⁊ tunc nihil sibi preiudicat:si ob aliud scꝫ ꝙ nō pertineat ad restitutionem videtur sibi preiudicare: scꝫ vt iam non possit vti exceptiōe restitutionis:q̄ñ ꝯueniatur hoc enim ipso videt abrenūtiare iuri suo:q̄ illū traxit in ius. ob aliud non dico quando postea possit petere restitutionē:sꝫ ex eo pretextu nō poterit illū vel alios expellere postea ẜm hu.

Tertia q̄ō.
Rñdet.

4 ¶Quarta questio est†quid si spoliator non est in soluendo: ⁊ trahit spoliatū in causam:vtrum sit audiendus. videt iuxta Hu.ꝙ sic:⁊ expectandam esse restitutionē:vbi periculū immineat conuentori:vt q̄ actio sua sit expiratoria tēpore: vel ob aliud. Secundum alios distinguitur sic. Si culpa sua fact⁹ est non soluendo:sibi imputet:⁊ non est audiendus. Si sine culpa audiendus est.

Quarta q̄ō.

1 ☞Restituere plus est quam exhibere.

2 Possessio naturalis que dicatur. Que ciuilis.nu.3.

Sed notandum.

§.est:i quo magister declarat pcedētia dicēs nō sufficere solā restitutiōis sniam verbalē:sʒ regri restitutionē realē:⁊ in loco vbi facta est surreptio siue spoliatio. Lege. ¶ [Sʒ notādū psentialiter].i.corporalr. Hu.extra de re iud.cū aliqbus. Arc.[restituant] 1 †pl' est restituere ꝙ exhibere.ff.de ver.sig.plus ſm Lau.⁊ Arc.[naturalē].i.corporalē:nedū ciuileʒ. 2 Hu.vbi not.ſm eūdē ꝙ † naturalis possessio dr corporalis scʒ apprehēsio:vel oculatio.scʒ cū quis corporaliter rē apprehen- 3 dit vel eā oculis cōprehēdit.† Ciuilis possessio est animi,scʒ cū quis vult possidere ⁊ habere effectū possidēdi qualiter possidenť res etiā remotissime. Naturalis ergo possessio est corporis.i.cōsistit in corporali apprehēsione. Ciuilis vero possessio est animi.i.consistit in affectione animi. Hu.

Exponit literam.

1 ☞ Possessa illicite non prescribuntur.
2 Prescriptio non currit durante captiuitate.
3 Fructus restituendi eiecto a quo tēpore veniant computādi.

Reintegranda.

Ad idem est hoc ca.qđ est Io.pape Sūma. Episcopis spoliatis vel eiectis de rebus proprijs vel ecclesiasticis dolo:vi:vel quacunqꝫ iniusta causa destitutis sunt oīa reintegranda:⁊ ad eundem statuʒ reuocāda. Breue est. Non diuiditur. ¶ [Reintegrāda pōtificum].i.iudicum[in eodem loco].i.ad eundem locuʒ:vel statū Hu. ¶ Sʒ surgit questio. Quid si abstulit vltra mare. Rñdetur vt dicit Hu.⁊ glo.hic.ꝙ est ar.ꝙ debeant restitui illic p se vel per alium sumptib' spoliatoris.arg.xiiij.q.v.multi.⁊.ff.de rei ven.sui vero.[funditus].i.ex toto:scʒ vt nihil desit.hu.[cōditiōe tēporis.] forte guerra erat ibi:cui' occasiōe multa ablata sunt:vel tunc nullus poterat ibi habitare metu latronū:vel 1 alioꝝ malorū.⁊ est arg.† ꝙ illicite possessa nō pscribanť ⁊ ideo reddenda sunt.ar.di.c.contra morē.⁊.x.q.iij.qꝛ cognouimus. 2 Hu.[captiuitate.]† Ea enī durante nō currit prescriptio:nec pindiciū fit alicui in reb' eccľiasticis.xvj.q.iij.porro.⁊.xxxiiij.q.iiij.c.j. Hu.[dolo].i.calliditate ⁊ machinatiōe. Et ē ar.ꝙ siue vi:siue metu:siue dolo aduersarij sui siue quacūqꝫ circūuētiōe suis rebus qs priuetur:debet restitui. Si ergo dolo sui prelati vel alicui' aduersarij qs inductus suo iuri renūtiauit:restitui debet.ar.xv.q.vj.c.j.⁊.š.ij.q.ij.nullus epoꝝ.hu.[violētia.] hoc pōt esse sine dolo ⁊ calliditate: vt.xij.q.ij.quicūqꝫ.⁊.xvj.q.iij.per singulas.[iniustas.]quia nō subest crimē quare debeat spoliari:vel quia nō seruato ordine iudiciario spoliať:nec alia de causa iniusta. Hu.[pprias]attende idem ius esse in rebus proprijs:ꝙ in rebus ecclesie.ar.xij.q.ij.de laicis.⁊.xvj.q.j.similiter.⁊.lxxxvij.di.eos qui. Hu. Et nota ꝙ dr de epis spoliatis generaliter intelligitur de oībus personis ecclesiasticis. Hug. 3 ¶ Sʒ hic surgit questio† de fructib' a quo tēpore veniēt computandi.dicas ꝙ a tēpore pceptionis istius successoris.qꝛ tūc fingitur eiecisse sʒ primus qui eiecit tenetur a die eiectionis.ff.de vi ⁊ vi.ar.l.j.§.ex die. Arch.

Exponit literam. Questio. Rñdet. Questio. Rñdet.

Item Eusebius.

§.est ſm Hu.[Reintegrāda.]eodē modo vt in premisso capitulo. Eadeʒ enim sunt verba Eusebij ⁊ Io.vsqꝫ ibi reuocanda. Hu.⁊ Arch.

1 ☞ Familiares deo qui dicantur.
2 Christus dicitur pati ⁊ honorari in membris.

Nulli.

Ad idē est hoc.c.ꝙ est Alexādri pape.summa est:siue cōclusio.ꝙ epi debent sibi inuicem prestare auxiliū:psertim ꝯtra spoliatores:⁊ infiatatores ⁊ oppressores eoꝝ. Et diuiditur hoc.c.in duas partes. In pma narrat q̄liter sepe boni a malis psecutionē ⁊ molestias patiūtur. In scđa infert ꝙ oēs debent sibi ꝯ tales mutuū pstare subsidiū.ij.ibi:q autē. Lege. ¶ [Nulli psequūtur].i.persecutionem patiūtur.pš.cxviij.multi q psequūtur me:⁊ tribulāt me.sʒ beati q persecutionē patiūtur propter iustitiā.mat.v.vñ bonis ⁊ iustis dñs ait: Io.xv.si me psecuti sunt:⁊ vos psequentur[tribulanť.]vñ de bonis dr in pš.cvj.clamauerūt ad dñm cū tribularenť:sʒ a malis[humiliari] i.humiles fieri.hu.hoc sumptū est ex vbis petri.j.petri.v.vbi dr.humiliamini sub manu potēti,vt vos liberet in tpe tribulatiōis in text.biblie.vt vos exaltet i tpe visitatiōis.sʒ idē est.qꝛ hoc tps tribulationis dr tps visitatiōis qꝛ dū tribulamur visitamur a dño.[diabol'].j.petri.v.[nō cessat]inuit ꝙ sit solicitus nō negligens[circūire.]inuit ꝙ sit caut' ⁊ astut'. Qui enī vult capere castrū nō incēdit p rectā viā:sʒ circuit ex qua pte facili' capi possit.ita facit diabol' q̄rens quē deuoret. Hic innuit ꝙ sit crudelis hiere.vj. Crudelis est:⁊ nō miserebiť. Arc. Et ideo dr tanꝙ leo rugiēs.[maxime illos.]diabol' enī maxie illos tētare ⁊ tribulare satagit:quos meliores ⁊ sanctiores nouit:inde maiorē sibi sperās accrescere victoriā,si vincere poterit. Si enī sctm̄ Iob virū rectū ⁊ timētē deū cui nō erat silis i terra expetijt tētādum ⁊ affligēdū. Iob.j.sic quoqꝫ xp̄m post ieiunij abstinētiā admirabilē tētare psumpsit. Matt.iiij.dicit enī Gregori'. Illos diabol' tētare negligit:quos qeto modo 1 siue iure possidere se sentit familiares.† Illi enim familiares[a] a deo dicunť:q p sacros ordines ei' seruitio familiari' mācipāť deuotiusqꝫ ei ministerijs famulanť. Hi enī i ordine apľat' sunt ꝯstituti maxie epi:⁊ sacerdotes.di.xxj.in nouo. Hi enī sunt ministri xp̄i cū aplo:q ait.ministri xp̄i sunt:⁊ ego.[iterpellāt].i.orāt hi psonā gerūt moysi:q Deut.v.ait.sequester ⁊ medi' fui inter deū ⁊ vos.vñ ꝯstituti sunt sacerdotes ad orādū ⁊ offerendum hostias deo p se:⁊ pplo. Leuit.xiiij.⁊ ad Hebr.viij.[ppli pctā] Osee.iiij.ď sacerdotib' dr.pctā ppli mei comedēt.i.oblata a pplis pro pctis suis.vt.x.q.j.qꝛ sacerdotes.vł iō vt dr hic qꝛ suis precib' hť expositio supra.j.qō.j.ipsi.[sacerdotes debēt].i.ꝯferūt pplo sacramēta,p q̄ pctā dimittunť.vt ď ꝯse.di.iiij.quomō.hu.[Qui aūt].ij.pars.qꝛ ab vnitate sui collegij se scindit:⁊ sepat ⁊ talis est q suis collegijs ⁊ cōsacerdotib' maligne insidiať eisqꝫ detrahit:q diuisus est a fratrū ꝯcordia ⁊ vnitate rupto viculo charitatꝭ:q odio excecat' nō videt ꝙ bonū ⁊ ꝙ iocundū.pš.cxxxij.⁊ certe bonū est:qꝛ virtuosum:⁊ iocundum qꝛ delectabile. Act.iiij. Erat multitudinis credētiū cor vnū ⁊ aīa vna.[solatio]vicissim enī oēs tenenť sibi subuenire ⁊ alter alteri' onera portare.vt di.xc.precipim'. Et pter hoc allegať hoc capitulū:quasi diceret oīb' subueniēdū est:ꝯclusio ⁊ spoliatis eos restituēdo.qꝛ nullo modo melius alius iunat aliū:ꝙ sua sibi restituēdo.[insidias]vt eos spolient:ꝙ non est 2 faciendū[dñm crucifigunt]† dr enī xp̄s pati ⁊ honorari i mēbris.vt.š.ij.q.v.hʒ hoc. Et pter hoc videť etiā hoc capitulū facere ad capitulū gratiani. Hug.⁊ Matt.xxv.qđ enī vni ex minimis meis fecistis:mihi fecistis.⁊ Actuū.xij. Dicit Xp̄s Paulo. Saule saule cur me persequeris?

Diuisio. Exponit literam. Archid. Grego.

a ¶ Familiares. Familiaritas dr q̄druplex. pet. de anc. i.c.isinuāte. nu.3.de offi. deleg.⁊ in.c. in lřis. nu. 6.de testi.

Deus.

Ad idē sequiť hoc.c.qđ est fabiani pape. Sūma hortať oēs sacerdotes ad remouēdas iniustitias,⁊ psumēdas maloꝝ hoīm psumptiōes:⁊ ad pstādū adiutoriū calūniā patientibus. Lege. ¶ [De'.summo sacerdotio.]vt epi.ij.q.vij.accusatio.[vt iniustitias,]sic enī Abrahā de' ordinauit vt reges iiustos q Loth ⁊ alios p iniustitiā oppresserāt:fugaret:⁊ deuinceret:ac spoliaret. Gen.xiiij.sic Iosue opp̄ssores filioꝝ: Isrł q̄s p iiustitiā ipugnabāt ⁊ expugnabāt:sic sacerdos fili' aarō iiustū scortatorē pugiōe pfodit. Nu.xxv.sic Moyses idolatraꝝ.xxiij.milia iterfecit pter sue ifidelitatis iiustitiā. Exo.xxxij.sic Matthathias ⁊ fili' ei' Iudas summi sacerdotes viriľr expugnauerūt ifideles.j.machabeoꝝ.ij. Sic petr' ananiā ⁊ saphirā iiuste bona credētiū defraudantes morte puniuit. Act.v. Sic paul' iniustū fornicatorē tradidit sathane ad interituʒ carnis.j.ad Cor.vj.vt in his ppenderēt summi sacerdotes:qđ debēt posse iiustitias remouere,⁊ violentoꝝ psumptiōes pscindere:⁊ queādmodū de' presumētes de se humiliat.vt Iudith.vj.sic tenentes loca dei debent presumptiones ⁊ violentias p viribus extirpare:debent oppressis occurrere.vñ Hie.xx.dicitur eis.liberate oppressum de manu calumniatoris.⁊ Esa.j.subuenite oppresso.⁊ Hiere.xxj. Emitte oppressum de manu calumniatoris. Et loquēdo ad propositum gratiani sic exponitur.[iniustitias].i.iniustas spoliationes:que nunꝙ melius remouentur,ꝙ restituendo spoliatos vel prohibendo ne fiant Hu.⁊ Arch.[abscindatis]per excommunicationē:si nolunt cessare:vt satisfacere. Hu.

Exponit literam.

1 ☞ Cardinales an possint esse iudices pape intrusi.
2 Restitutio cui sit fienda si rem aliquā abstulerit aliquis a domino quam abstulit a predone.⁊ simul dominus ⁊ predo veniant ad repetendum.

Patet ergo.

§.est:i quo magister agit qnqꝫ secūduʒ que.§.iste diuideť in.v.partes. In prima elicit conclusionem ex predictis,⁊ satis clare. In secūda ponit obiectionē. In tertia subiūgit solutionē. In q̄rta ponit qd iuris si spoliat' ex iteruallo eijcit spoliatorē. In qnta ꝯcludit epos nō legitime istitutos spoliatos eē restituēdos ij.ibi:sʒ obijciť.iij.ibi:sʒ hoc.iiij.ibi:si aūt.v.ibi:si q̄. Lege text. ¶ [Pʒ ergo]ꝯña quā facit clara.[Sʒ obijciť].ij.ps. Obiectio talis est.q nō est legitie istitut',nō pt istitui q̄ nec restitui ⁊ per

Diuisio. Exponit literam.

consequens eiectus qui de facto tantum tenebat sedem non potest petere restitutionem.sed ista argumētatio presupponit aliqua nō vera maior ppositio: qm̄ dupliciter diciť aliquis institutus.s.de iure ⁊ de facto,⁊ sic dupliciter potest quis dici destitutus.s.de iure ⁊ de facto,⁊ similiter potest quis dici dupliciter restitutus.s.de iure ⁊ de facto:nō ergo sequiť,quod si non sit legitime institutus non sit destitutus,⁊ ꝙ non possit restitui.nam sicut fuit destitutus de facto:ita pōt restitui de facto. Hu.⁊ Archi.[sed hoc.] tertia pars:vbi soluit magister obiectionē:quā fecerat ſm Hu.dicens predicta esse intelligenda:cum apľica sedes per violentiā occupatur:tunc illi intruso non datur audientia:nisi ad satisfactionem.xxiij.distin.in nomine.⁊ hoc fit pter defectum iudicis.item dicit Hug.qđ id qđ dicit mgř tantū:non videť esse verum:nisi restringať tantum ad illos intrusos:quibus nihil officit ad restitutionē nisi quia non est superior iudex:coram quo possent conueniri.nam si essent suspecti de dilatione:vel timeretur scandalum non restituerētur quāuis haberent iudicem superiorem. ¶ Sed hic 1 surgit questio † nunquid cardinales tunc possent esse iudices intrusi. Rñdetur ꝙ non.⁊ ratio est ſm Hu.qꝛ cardinales licet obtineant vicem metropolitani in confirmatione,⁊ consecratione pape:vt in.c.in noīe dñi.xxiij.dist.non tñ in iudicij potestate:nisi cū papa deuiaret a fide. Hug.[si aūt.] quarta pars [non hello continuato].i.cum primū potuit.ff.ad tertu.l.ij.§.confestim. B.nam incontinenti stante maleficio lʒ repercutere ⁊ vim vi repellere. Hug.[renouato.] Si ergo ex interuallo deieci te:qꝛ non per iudicem repoposci:incidi in constitutionem si quis in tantam:si tñ agas contra me interdicto vnde vi:videtur,ꝙ possum te repellere ope exceptionis prime expoliationis.extra de ordin.cog.c.vlti.⁊.ff.qđ vi aut clam.si alius.§.bellissime.⁊.§.seq.ſm Hostien.qui hoc notat extra de restitut.spo.in literis.in fi.⁊ hoc videť tenere. B.prout no.eod.tit.c.ij. in gloss.contra hanc.in prin.sed Uincen.intelligit hoc verum esse de exceptione spoliationis facte alterius rei: non eius de qua principaliter agitur:vt dicit Archi.predoni:qꝛ secūdum rigorem iuris predo est restituendus.vt extra de restit.spo.in literis.hoc verū est: qñ dñs rei rem illam abstulit predoni ex 2 interuallo. Hug. ¶ Sed hic surgit questio.† quid si rē illā abstulerit alius a dño:quā abstulit a predone, ⁊ simul dñs ⁊ predo veniant ad repetēdum:cui fienda est restitutio primo Respondet Hug.crederem tunc ex equitate dominū esse preponendum,⁊ ei rem esse restituendā: lʒ de stricto iure videať esse reddenda predoni,⁊ hoc ad similitudinem eius,qđ dicitur de deposito. Ecce predo rem mihi ablatā deposuit apud aliquem ignarum hmōi facti:postea ipse repetit,⁊ ego.⁊ licet de stricto iure videatur esse ei reddenda:mihi tñ dʒ potius ex equitate restitui:vt.ff.de deposi.bona fid.§.incurrit.[si ergo episcopi.] quinta pars.[de iure] concludit Gratianus.secundum Hu.⁊ Archid.licet apľicus vix concedat alicui restitutionem si incontinenti quis sit paratus probare eum non legitime esse institutum:ita enim solet ponere in rescriptis suis. Hug.

Questio. Rñdet. Hostien. Uincen. Questio. Rñdet.

¶ Questio secunda.

1 ☞ Induciarum tria sunt genera in causa criminali secundum canones.
2 Inducie legales adhibentur in causa ciuili ecclesiastica. Et ꝙ sint quatuor species.
3 Peremptorium potest mitti pro omnibus edictis, ⁊ quid debeat tunc continere.
4 Inducie deliberatiue non habent locum in causa criminali.

De inducijs.

§.est:in quo intitulatur.ij.q. Et nota ſm Hu.ꝙ magi. Gratia.ij.⁊.iij.qōnem aliter formauit in themate, ⁊ aliter format eas in prosecutione.nam ibi dictum est,qđ.ij.qō. est an inducie sint dande tantū post restitutionē:an etiam post vocationes ad cām. Ista duo membra diuidit nūc in duas qōnes.s.ij.⁊.iij. Et est secunda an inducie sint prestande post restitutionē.tertia est an sint prestande post vocationē in themate fuit.iij.qđ.s.quo spatio inducie sint concedende,⁊ hoc mistum siue cōmuniter tractatur in.ij.qōne.⁊.ĵ.secūdum Hug.⁊ Archi.diuiditur autem hec questio in duas partes in quarum prima probat per octo authoritates,ꝙ inducie[a] post restitutionem sint dande spoliatis ⁊ restitutis: vt aliquādiu gaudeant commodo possessionis anteꝙ spoliatoribus respōdeant:que tamen arbitrarie sunt.in secunda excipit casum dilapidationis:in quo non videtur restituendus ante cause cognitionem:si fuerit de dilapidatione suspectus.secunda ibi in §.qđ si male. Uerum qꝛ de inducijs confuse loquuntur canones ⁊ leges. Notandum ꝙ in glo.notantur.v.genera induciarum. Hug.notat hene.vij.sed reducuntur ad illa.v. Hostien.vero in summa titul.de dilationibus multo plures sequimur 1 Hug.secundū quē notandū.† ꝙ ſm canones tria sunt genera induciarum in causa criminali.nam alie sunt restitutorie:alie expectatorie:siue citatorie:alie preparatorie.restitutorie sunt que dantur spoliatis post restitutionem anteꝙ ad cām vocētur ad respondendū emulis ⁊ spoliatoribus suis.⁊ he secundū antiquos canones videntur sic esse moderande:vt tanto tempore quis gaudeat restitutus quanto tempore fuit spoliatus: vt.j.e.quāto.⁊ hoc fuit statutum in odium spoliantis.sed quia hoc poterat esse periculosum,ꝙ aliquis maneret per quinquēnium in crimine:si per qnqꝫ fuit spoliatus,⁊ posset etiam spoliatus multum grassari in rebus ecclesie si tanto tempore deberet esse in possessione.ideo hoc correctum est,⁊ inducie huiusmodi limitate sunt.s.ad plus per annum ad minus per sex menses.ita ꝙ nec plus arctari:nec plus prorogari debeant.vt ĵ.e.q.eiectis.inducie citatorie siue expectatorie sunt: que dantur citatis ad causam ante litem contest.⁊ sunt vnius vel duorum vel triū mensiū.vt.iiij.q.v.c.v.inducie preparatorie sunt que dantur post litem contest.ad testes querendos,⁊ aduocatos ⁊ alios defensores ⁊ coadiutores ⁊ instrumenta ad litem preparādam conceduntur:hec videntur posse prestari pro arbitrio iudicis etiam ad litis contest.vt.v.q.ij.si primates.he inducie secundum quosdam debent esse vnius anni ⁊ sex mensium:secūdum alios sex mensium tantum.sed hodie hmōi inducie tam prime quā secūde ⁊ tertie sunt arbitrarie.i.arbitrio iudicis cōmisse:vt.s.in quibuslibet pro arbitrio suo moderentur minus vel maius spatium:secundum qualitatem temporis,⁊ persone rei ⁊ loci distantiam.ĵ.e.q.si eps.⁊.q.iij.de inducijs.⁊.iiij.q.v.c.j.⁊.v.q.iij.si egrotans. Et he quidem inducie 2 prestantur secundū canones in causa criminali.† in ciuili vero causa ecclesiastica adhibentur inducie legales.i.ſm leges humanas:harū aūt sunt quatuor genera:siue species. Alie enim sunt deliberatiue:alie citatorie: alie preparatorie:alie iudiciarie siue iudicatorie. deliberatiue dantur reo ante lit. contesta.porrecto sibi libello, ⁊ sunt.xx.dierum in quibus deliberet an cedat:an contendat.vt.ĵ.e.q.iij.offerantur. Citatorie fiunt siue lit.contest.siue non:quando reo vel actore absente iudex vocat eum trinis edictis: vel vno peremptorio.pro oībus:vnū edictum ſm antiquas leges continebat.x.dies.vt.ff.de inducijs per interuallum:nunc vero nouo iure authenticorum cōtinet 3 xxx.vt in auť.de litig.§.omne.† Et not.ꝙ peremptoriū[b] poteſt mitti pro omnibus edictis:pōt etiā mitti post primū edictum pōt post scđm ⁊ etiam post tertiū. vt.ff.de inducijs.non nunꝙ:cū pro omnibus mittitur debet continere tantū spatiū tria edicta.s.xc.dierum.⁊ illud dicitur vnum pro omnibus vt xxiiij.q.iij.de illicita.cum mittitur post primum debet continere quātum duo edicta.s.lx.dierū. Et cum post secundū quātum vnum.s.xxx.dierum. Cū vero post omnia debet similiter quantum vnum edictum.sed hodie totum de spatio istarū induciarum relinquitur arbitrio iudicis:inducie preparatorie sunt que lite contest.ex necessitate dantur ad querenda instrumenta:vel testes:vel alia necessaria. Si autē fuerint in eadem prouincia hec que queruntur.s.testes, ⁊ instrumenta dať spatium trium mensiū: si in vicina sex.si vero in transmarina nouem.inducie iudicatorie sunt que dantur reo condemnato vt satisfaciat iudicato.i.satisfaciat victori,⁊ sunt quadrimestres.vt extra de offi.deleg.querenti.causa tamen cognita potest iudex eas arctare:vel prorogare:prout not.extra de re iudic.qđ ad consultationem.⁊ in.c.cum sic.extra de appel.⁊ in.c.de cau-4 sis.extra de offi.dele.† Et nota ꝙ inducie deliberatiue nō habent locū in cā criminali.qꝛ super crimen nō opʒ deliberare ⁊ certus debet esse reus:vtrū velit cōfiteri crimen:an negare cū sciat se esse reū vel non.ad hoc facit.quod no.xxxiij.q.ij.historia Archi.item nec iudicatorie:qꝛ ibi pena non differť:nisi in casibus.xj.q.iij.cū apud.glo.idem not.hic Lauren.⁊ ad hoc.ij.questio.j.sicut Magister ergo tractaturus de inducijs in hac questione tractat de inducijs restitutorijs:ostendens quando sint prestande, ⁊ sub quo spatio.in proxi.questione tractabit: de preparatorijs.ĵ.iiij.q.v.quisquis.⁊.v.q.ij.presenti.⁊.q.iij.si egrotans.tractabit de expectatorijs. Hug.

a ¶ Inducie. Quid sint vide Aulū gelliū.li.j.c.xxv.⁊ an inducie iuris possint ampliari sicut a breuiari: vide Car.zaha. in ca.de causis. nu. 2.de off. deleg.

b ¶ Peremptoriū. verbū perēptorie qñ debeat apponi i citatione vide Pet.de ancha.in.c. interposita nu.6.de ap.

Laurētius

Quanto.

Primū capitulū ad propositū qđ est Ioannis pape.summa est spoliatus post restitutionē habebit inducias tāti temporis:quāto stetit spoliatus anteꝙ accusari poterit. Lege. ¶ [Quanto.] hoc modificatur per illud.c.j.e.q.eiectis.vel non notat omnimodā quātitatem temporis:sed similitudinem:vt sensus sit si longo tpe fuerunt spoliati:longo tpe sint restituti.[si modico.]modico pro arbitrio iudicis: vel ita vt non prorogenť inducie vltra annū:nec

Exponit literam.

O

arcentur.j.sex menses.hoc de regulari iure.sed inspecta causa iudex ⁊ prorogare ⁊ arctare potest.Hug.⁊ idem sentit Lau.

1 ☞ Spoliatus potest renuntiare iuri suo.

Cum ecclesie. Ad idem est hoc.c.quod est pelagij pape. Summa huius est eadem cū summa precedētis capituli:videlicet ꝙ eps spoliatus non pōt accusari antequam fuerit integraliter restitutus. Lege. ¶ [Cum ecclesie possessiones].id est predia,⁊ huiusmodi immobilia.Hu.[res] id est mobilia.Hu.⁊ Archi.[alijs detentoribus.] qbus spoliatores eius ea iam tradiderūt.Hu.[non sua sponte].s.Archiepiscoporū. Archid.ar.inquit glo.† ꝙ spoliatus pōt iuri suo renuntiare.extra de resti.spo.ca.j.[a quocūqꝫ] suo spoliatore vel contra quem petit restitutionem:ab alio vero potest quia res inter alios acta nemini preiudicat.sed non de illo crimine pro quo est spoliatus. Hug.[rerū omniū] qui oīa dixit nihil pretermisit.Hu.⁊ Archi.¶ Sed hic surgit questio quid si desit vnus denarius vel vnum ouum. Respondet Hug.ꝙ forte in paupere debet attendi res tam modica ⁊ non in diuite.vel vt dicit Archid.forte in talibus tam modica res non est attendēda pro primo dicto facit expresse.j.e.q.eiectis.⁊.c.si episcopus.ver.nullatenus.in prin.⁊.ij.q.ij.per totū.Archi.[legibus].i.secundum leges. [prefinito].i.in canonibus prefixo.s.ex quo transierit tantum tempus quāto tempore fuit spoliatus.Hug.[prefinita].i.prefata.Hug.⁊ Lau.

Exponit literam. — 1 — *Questio. Respōdet.*

1 ☞ Oportet verbum est consilij non necessitatis.

Oportet. Ad idem est hoc.c.quod est Stephani pape.summa est in rubro Et potest diuidi in duas partes. In prima dicit ꝙ spoliatus est restituendus antequam vocetur ad causam.in scda assignat rōnem.secunda ibi:qr nec. Lege. [Oportet.] Casus est iste ꝓm Hug.⁊ Lau.⁊ Archi.iste eps erat spoliatus, ⁊ non restitutus litigare volebat:cui scribit papa: vt hoc non faciat:sed prius faciat se inuestire petendo restitutionem.† Oportet est consilij:non necessitatis verbum.ar.xv.q.j. aliud secūdū Lau. Archi.[primū].id est ante vocationem ad causam.Hu.⁊ Lau.[te inuestiri facias.] petendo restitutionē. ¶ Sed hic surgit questio nunquid poterat papa restituere Respondet Hugu.tripliciter.primo ꝙ forte nō potuit de facto.secūdo ꝙ primo voluit cognoscere an ille per alium posset habere restitutionem:quā vteretur prerogatiua sua.arg.viij.q.iij.nunc vero.tertio ꝙ forte timebat scandalum,ideo nō fecit:licet posset.[quia] scda pars.alia ratio redditur.ij.q.ij.nullus.s.quia nō habet priuilegium ꝙ possit exui iam nudatus. Hug.hanc rationem ibi vidisti expositam.[inermes,] dic vt legitur ⁊ no.extra de restit.spo.frequens.lib.vj.

Exponit literam. Casus. — 1 — *Laurētius Archid. Questio. Rńdet.*

1 ☞ Episcopus spoliatus est ante omnia restituendus.
2 Infamatus quando possit restitui ante purgationem.
3 Ecclesia dicitur sponsa ⁊ vxor prelati.
4 Deponendus est perpetuo qui accipit ecclesiam vel prebendam vnde alius violenter est eiectus.
5 Delictum persone non debet teneri in dampnum ecclesiarum.

Audiuimus. Ad idem est.c.hoc quod est euaristi pape.summa,
1 † Episcopus spoliatus est ante omnia restituēdus ⁊ substitutus epo spoliato dꝫ inde cū nota infamie tanquam adulter remoueri. Et diuiditur in tres partes. In prima narrat excessum damnabilem.in secunda reprobat,⁊ prouidet.in tertia statuit audientiam dari querelam aliquam porrigentibus.secūda ibi:ideo hoc.tertia ibi:si autem. Lege.
2 ¶ [Audiuimus infamatus.] de facto.⁊ est ar.† ꝙ infamatus potest restitui ante purgationem.qd intellige cum est spoliatus quis iniuste ab aduersario : vel iudice non suo:vel etiam a suo:sed iniuste tunc potest restitui ante purgationem sed si est suspensus a suo episcopo propter infamiam purgādam:tunc ante purgationem non restituetur vt.ij.q.v.presbyter. Hug. ⁊ Archi.[qr alibi] reddit causam:qr dicit a ciuitatibus. [non possunt].i.non debent.[nō minimis.]ergo non in castellis nec in paruis ciuitatibus debent constitui episcopi.⁊ est ar.ꝙ non omnis ciuitas hꝫ epm.ar.dist.lxxx.epi.[⁊ alios].s.audiuimus Hu.[ideo hoc.]scda pars.[sponsas suas].spoliator.Arch.
3 †ecclesia enim dicit sponsa ⁊ vxor prelati.vt.vij.q.j.sicut vir.⁊ c.sicut alterius.⁊.xxj.q.ij.sicut in vna. Hu.[prefixo],i.prefato in superiori parte capli. Hu.[tenore].i.quadam similitudine: quia prelatus disponit de ecclesia ⁊ de rebus eius sicut vir de vxore ⁊ eius rebus,⁊ hec similitudo maxime perpēdit.vij.q.j. sicut vir.⁊.c.sicut alterius.Hu.[tenent] dicunt Innocē.⁊ Hostié.qd quicūqꝫ detinet presumitur possidere:nisi contrarium probetur.ar.xviij.q.j.hoc ita notant extra de priuil.cū olim.ij. Archid.pro hoc facit qd no.ff.de verbo.obliga.stipulatio ista §.hoc quoqꝫ.vbi notatur,ꝙ rusticus productus in testimonio ad probandum aliquem possidere interrogatus dicit,ꝙ vidit tenere debet intelligi.i.possidere.[infames.] per sententiam
4 Hug.⁊ Arch.[honoribus arceri.] ar.† illum perpetuo deponendum qui accepit ecclesiā vel prebēdam vnde alius violenter est eiectus,⁊ non canonice.qd intelligimus in eo casu vbi sciuit eius deiectionem iniustā:vel dedit operā vt deijceretur: sed si sciuit deiectionem ⁊ credidit illam esse iustam cessabit ab illa ⁊ prouidebitur illi in alia.similiter etiam si nesciuit.j.vij. q.j.presentiū.⁊.ij.q.j.in primis.Hug.idem hic Lauren.de hoc not.vij.q.j.eum qui.Archid.[si autem].tertia pars[aliquam querelam] ciuilē non tñ criminalē.Criminaliter enim nō possunt agere cōtra eos:cum sint eorum inimici:nisi sint reconciliati:nisi ꝓsequanẜ iniuriam suā vel suorū,⁊ in criminibus exceptis.sed facta restitutione ciuiliter agere possunt cōtra eos ar.hic.⁊.xvj.q.j.frater nr̄.⁊.vj.qd.j.placuit. ¶ Sed hic surgit questio.nunquid isti debuerūt cadere a iure suo.⁊ dicit.glo.ꝙ sic.Respōdet Hu.ꝙ isti non dicunẜ abstulisse aliquā rem:sed tantum personas repulerunt.sed pone ꝙ aliquam vel aliquas res abstulissent:dico ꝙ forte isti clerici erant:⁊ nomine ecclesie sue abstulerant illas res ecclesie sue:vel illorū sua authoritate non ideo tamē propria ecclesia amittit ius suū:qm̄ facta restitutione possit prosequi ius suum etiam per easdem.ar.xvj.q.j.
5 frater.⁊.xvj.q.placuit.† delictū enim persone vel personarum non debet teneri in damnum ecclesiarū. Si vero res proprias sua authoritate occuparūt isti siue laici siue clerici ceciderunt a iure suo:nec possunt inde postea agere cōtra eos.vt.C.vnde vi.si quis in tantam.Hug.

Diuisio. Exponit literam. Innocen. Hostien. Archid. Laurenti⁹ Questio. Rńdet.

Eiectis. Ad idē est hoc.c.Caij pape. Summa est in rubro vcꝫ, ꝙ spoliato vel eiecto:post restitutionē debent dari inducie vnius anni ad plus:vel sex mensiū ad min⁹.capitulū hoc vt dt Hug.limitat ⁊ modificat caplm ꝑmū ⁊ duo sequētia.vel corrigit ea,⁊ etiam hoc qd hic dicitur arbitrio iudicis cōmittitur arctandum vel prorogandum.ar.j.e.si eps.Hug.de quo dictum est in princi.in summa. [post integram] nota verbum sic.s.eo.q.ij.ibi vide Archidiac.[anniuersario.] ad plus.[sex mensium.] ad minus.Archidiac.

Prius. Ad idem est hoc.c. Eusebij pape. Litera patet ex dictis ⁊c.

Tam diu. Ad idem est hoc cap. Felicis pape cuius sententia per omnia est sicut precedentia.

1 ☞ Induciarum spatium prorogare vel expedire est hodie in arbitrio iudicis.

Si episcopus. Ad idē subinquirit hoc cap.eiusdem Felicis pape,⁊ est eiusdem sententie cū precedentibus. Lege. ¶ [Si eps tunc canonice].i.antequā vocetur ad causam. Hug. Et videtur ꝙ dum eps est expulsus a sede sua non possit accusari ad depositionem.qd quidā dicunt,⁊ male. sed vt dicit Hu.non potest accusari a suo expulsore:vel etiam ab alio de illo crimine:pro quo est expulsus. Hugu.sed hodie intellige:vt legitur ⁊ not.lib.vj.de restitu.spo.frequens.dic,ꝙ sicut spoliatus ante restitutionē non potest accusari.vt.s.ea. q.j.per totum.ita nec de eius criminibus inquiri : vt extra de offi.deleg.venerabili.⁊ ita ibi sentiunt Innoc.⁊ Hosti.Archi. [nisi ipso.]hoc non referẜ ad preiudicari:sed tm̄ ad conuocari Hu.[necessitate].i.cōmoditate,⁊ vtilitate.hu.nō tñ propter ea in alio iudicabitur.v.q.ij.vocatio,vel ideo dic sic,ꝙ necessario hꝫ venire saltē allegaturus forū suū.ꝓm Joā.de.Quidam dicunt,ꝙ spoliatus ante iudicē stare nō pōt.vt.ij.q.ij.in prin. ibi dixi,Archi,[iudicandus]subaudi:cū ꝑpter hoc nō venerit.Barto.brix.Arch.[integerrimē].i.plenarie.extra de offi. deleg.venerabili.[restituetur.]ergo ad oēs fructus perceptos ⁊ percipiendos. extra de restit.spo.grauis.⁊ ad omnē vtilitatem quā habiturus esset:si non fuisset spoliatus.ij.q.vj.per totum.ff.de vi ⁊ vi.ar.l.j.§.nō solus.⁊.§.qd aūt.ꝓm Gof.in predicto.c.venerabili.Archi.[possibilitas ea fuerit.]ꝓm qualita-
1 tem tpis:vel loci vel cause.ar.† ꝙ hodie est in arbitrio iudicis prorogare vel arctare spatiū induciarū prout viderit expedire.Hu.Si ita iuste videtur si iustum crimen ei obijcit. Bart. qr ita vile quid possent obijcere,ꝙ non audirētur:puta qr tali die nō surrexit ad matutinū:vel si sunt laici non audirentur nisi de

Exponit literam. Innocē. Hostiensis Archid. Joannes. Bar.brix. Archidia.

curia sua vel suorum ⁊ in criminibus exceptis.Hug.

Quod si male. §.est:in quo incipit secūda pars huius qōnis. supra enim generaliter dictum est spoliatos ⁊ expulsos esse restituendos,⁊ aliter non debere cogi rńdere. Hunc magister excipit casum:in quo quis non debet restitui ante cause cognitionē:puta si fuerit dilapidator suspectus. Hug.dicit ergo, ꝙ si eps male viuendo dispersit facultatē ecclesie:remouendus est ab administratione:donec de dilapidatione cognoscatur exemplo tutorum:qui si fuerint suspecti remouenẜ ab administratione:donec de suspectione cognoscatur.[submouendus.] ergo multo magis si semotus est:non debet restitui. Hug.

1 ☞ Prelatus suspectus de dilapidatione pendente cognitione suspenditur ab administratione. Et quid si velit dare cautionem de indemnitate rerum ecclesie, ⁊ quod bene ministrabit.num.3.
2 Suspecti de dilapidatione remoueri debent ab administratione:quousqꝫ de causa cognoscatur. Et interim vnde habebunt expensas.num.6.
4 Accusatus de dilapidatione si non sit suspectus an veniat remouendus.
5 Suspecto de dilapidatione permanente in ecclesia an possit veritas cognosci.
Et quid si appellat anteꝙ̄ remoueatur vel postea ante decem dies.numero.7.

Quia. Inducit ad cōfirmationē eius, qd dixit in precedenti.§.hoc.c.pelagij pape.
1 summa est† ꝑlatus de dilapidatione suspect⁹ pendente cognitione sup veritate illius ab administratione illius suspēdiẜ. Et diuidiẜ in duas partes. In prima ꝑmittit cām mouentē.in scda imponit mandatum.scda ibi:idcirco. Lege. [Quia maximiliani.] di.lxxxj.maximilianus. Lauré.⁊ Archid.[non facile cognosci.]qr si non amouerenẜ iudices corrūperet ⁊ alios,⁊ ita res ecclesie magis dilapidaret veritas cognosci non posset.[supponanẜ ergo.]Si aūt sunt supposite iniuste nō est restituendus:donec de cā co-
2 gnoscaẜ.Hu.hinc apte habeẜ.† ꝙ suspecti de dilapidatiōe remoueri debēt ab administratione:quousqꝫ de cā cognoscatur.
3 ¶ Surgit hic qd.† quid si velit dare cautionē de indemnitate rerū ecclesie,⁊ ꝙ bene ministrabit. Rńdetur ꝓm Hug.non est audiendus:sicut nec tutor suspectus : qr cautio vel satisdatio non mutat maleuolū animū tutoris:silr nec dilapidatoris vt insti.de suspe.tu.§.vlti.idē hꝫ glos.in.c.venerabili.de offi.dele.
4 ¶ Surgit hic alia qd.† qd de illo q nō est suspectus de dilapidatione:accusaẜ tñ de illa vtrū iste venit remouēd⁹. Respōdetur ꝓm Hu.ꝙ si est bone opi.non est remouendus:licꝫ inde accuseẜ:nisi sit inde suspect⁹,⁊ aliqua infamia respsus. ¶ Itē
5 surgit alia qd.† vtrū suspecto ꝑmanēte in ecclesia pōt veritas agnosci.vtrū talis sit remouendus ab administratione. Respondeo.quidam dicūt eum non esse remouendū.ar.sumpto a cōtrario litere:qr cum dicitur non facile videtur ergo si facile posset agnosci:non debet remoueri. Alij dicunt,ꝙ indistincte debet remoueri, ⁊ non sumitur hic ar.a contrario sensu.vnde Hu.dicit sic.Credo in quolibet casu esse remouendum.⁊ ratio est:qr illa cā que assignatur perpetua est.s.qr non facile saltem quo ad presumptionem.qr hoc semper presumi debeat,ꝙ non alias facile possit veritas deprehendi:qr si remaneret de facili posset (vt dictū est) corrumpere iudices,⁊ alios secūdū Hug.
6 ⁊ idem videtur sentire hic Lau. ¶ Surgit alia questio.† vnde iste remotus ab administratione interim ꝙ inquiriẜ veritas viuet siue habebit expensas. Respondetur ꝓm Hug.hic ꝙ de bonis ecclesie.idem dicit Laur.C.de or.cog.l.si.⁊ facit ad hoc qd not.ij.q.vij.§.ex his omnibus:imo in alijs clerici non debent discedere ab eius obediētia ante sn̄iam.viij.q.iiij.nonne.
7 ⁊.xv.q.vlti.c.vlti.Hu. ¶ Item surgit alia questio.† qd si appellet anteꝙ̄ remoueaẜ vel postea ante.x.dies. Rńdetur scdm Hug.hic ꝙ in premisso casu audiendus est,⁊ in scdo non ergo remouebitur:vel si est remotus restitueẜ, ⁊ agetur cū superiore.sed dicit Archid.ꝙ si dum possessio sequestraẜ appellet ne fiat non puto eū audiendū ꝑpter periculū more.ff.de ap.reci. l.vlti.⁊ ar.ad hoc.extra de app.consuluit nos. ¶ Item surgit alia questio,vtrum hoc qd dicitur hic intelligendū sit de quolibet prelato ecclesie:vel tantum de episcopis. Respōdetur secundum Hugu.quod de omnibus prelatis est intelligendum detineri illud patrimonium. Hugu.vel detineri si non potest dare idoneum fideiussorem.ar.s.ij.q.viij.quisquis. Hu.idem dicit Lau.excepto eo quod de fideiussore dicitur.Archid.

Diuisio. Exponit literam. Questio. Respōdet. Questio. Rńdet. Questio. Rńdet. Questio. Respōdet. Questio. Rńdet. Questio. Respōdet.

¶ Questio. iij.

Quod vero. §.est. hic intitulaẜ tertia questio scilicet vtrū post vocationem sint prestande inducie,⁊ sub quo spatio.agit ergo hic magister de inducijs preparatorijs. ⁊ probat ꝙ post vocationem ad synodum debent dari vocatis:vt veniant parati ad respondendum. Et diuiditur hec questio in tres partes.secunda ibi:in spatium tertia ibi:offeratur.

Diuisio.

Accusatus. Ad probandum qd dixerat in.§.iducit mgr̄ tres authoritates.quarū prima est ista q̄ est felicis pape.summa est.ꝙ vocato ad casum criminalē dātur inducie sine impedimento:q̄ iuxta sacrorū canonū institutionē debent cōcedi. Lege. ¶ [Accusatus.]inducie ꝑparatorie.Hu.[absqꝫ impedimēto cōcedanẜ.] ⁊ est ar.ꝙ ex quo aliquid mihi de iure cōi cōpetit:non dꝫ mihi denegari:nisi manifesta cā appareat ꝙ debeat denegari.xxx.q.v.iudicantē.Hu.⁊.ff.de re iud.l.si se non obtulit.§.si qs dānatus. Lau.⁊ Arch.[a se electi.]loquiẜ hic in casu.s.cū diaconus vel sacerdos aut eps accusaẜ ad depositionē:in qua cā exiguntur plures epi:quos accusatus pōt recusare,⁊ alios petere si electos a suo epo habuerit suspectos Hu.dicit hic glo.ꝙ hoc qd hic diciẜ obtinet in crimine.⁊ dicit Archi.ꝙ hec est vera sn̄ia ꝓm Pet.ad hoc.j.q.v.accusatores.

Exponit literam.

1 ☞ Inducie an possint dari altera parte nolente.
2 Inducie preparatorie quare maiores dantur in causa criminali:quam in causa ciuili.
3 Inducie citatorie quare dantur breuiores in causa criminali quam in ciuili.

De inducijs. Summa est. Agit de spatio induciaꝝ preparatoriarū dandarū epis aut alijs ecclesie ꝑlatis, ⁊ est.c.felicis pape. Diuidiẜ autē in tres partes. In prima super hoc spatio induciarū narrat diuersa cōstituta.in secunda approbat scdm modū dicēdi cū limitatiōe quadā.in tertia probat ꝑ locū a minori.scda ibi:in quo.tertia ibi:qr ⁊ si. Lege. ¶ [De inducijs eporū.] he sunt diaconorū ⁊ sacerdotū.xv.q.vij.si aūt.Hug.⁊ glo.[imperitorū] q arripiūt genus illaudabilis intētionis.ij.q.vij.si quis eps. Arch.[machinamēta].i.insidias. Arch.[cōfirmādos]per instra:vel alios testes:quos vult introducere[ad primos cōfirmandos].i.dicta primorū.
1 Hu.[consilia amicorū.] ¶ Hic surgit qd.† qd si altera pars nollet:vt ad talia denẜ inducie alteri parti:nisi ad testes ꝑducendos. Rńdeẜ ꝙ iudex nihilominus dabit:dꝫ tñ iudex sic inducias limitare:vt cā possit.j.bienniū terminari. Si ergo nō instat finis biennij:debet iudex facile dare hmōi inducias.sed quoties iudex dꝫ hmōi inducias in seq.§.determinabiẜ.Hug. [in quo plurimi] scda pars.ergo magis hoc est tenendū.⁊ est ar.pro multitudine.ar.dist.xvj.Isidorus.⁊ dist.xix.in canonicis:cū alijs.Hu.[qr ⁊ si laicis hec indulta sunt].s.hmōi inducie.iij.pars.[quanto magis].s.sunt indulgenda.⁊ est ar.a minori.si enim de quo minus vr̄ inesse inest, ⁊ de quo magis.ar. xxxiij.q.ij.historia.⁊ di.xxxj.tenere.⁊.j.e.q.v.qr suspecti.Hug. [cōicatores].i.epos cōprouinciales:q oēs cōiter interesse debent.vt.j.e.q.vj.si qs eporū.vel [cōicatores].i.amicos : q sibi debēt in causa cōicare:vel sic vocat gn̄aliter aduocatos etiam oēs qui sibi debēt adesse in cā. Certe ex lr̄a huius capituli videtur ꝙ hmōi inducie magis sunt metiēde ꝓm spatiū anni:ꝙ̄ sex mensiū:vel anni ⁊ dimidij:vel pōt dici ꝙ quodlibet horum teneẜ:vt sit cōcordia canonis ad legē. Si eñ testes vel instrumēta vel alia necessaria petunẜ ex eadē ꝑuincia:conceduntẜ inducie sex mēsiū:si ex vicina vnius anni:si ex trāsmarina anni ⁊ dimidij. ¶ Sed hic surgit qd.cū cā crīalis citius:qr biēnio est
2 termināda:ꝙ̄ ciuilis cā:q vsqꝫ ad trienniū pōt ꝑrogari † quare inducie ꝑparatorie maiores danẜ in cā criminali ꝙ̄ in cā ciuili. Rńdeẜ iuxta Hu.ꝙ id:qr in cā crīali diligētior dꝫ esse examinatio.peius est eñ innocētē de crīe ꝯdēnari:ꝙ̄ in pecunia vel alia re tpali.⁊ peius est pctm̄ non puniri:ꝙ̄ obligatū ad aliq̄ tpa-
3 lia ꝑstanda absolui. ¶ Itē surgit alia qd.† quare iducie citatorie breuiores danẜ in causa criminali ꝙ̄ ciuili. Rńdeẜ iuxta Hu.ꝙ forte ea esse pōt rō:qr cā crīalis.j.biēniū dꝫ terminari. sed ciuilis vsqꝫ ad trienniū pōt prorogari:vel forte etiā in hoc casu plus induciarū daẜ in cā crīali:ꝙ̄ ciuili.qr post datas tales inducias in cā crīali solent subijci ille que danẜ in cā ciuili.

Diuisio. Exponit literam. Questio. Respōdet. Questio. Rńdet. Questio. Rńdet.

1 ☞ Surreptio quid dicatur.

Inducie. Ad idē sequiẜ hoc.c.qd est eleuther⁹ pape.in quo instruit iudicē circa inducias preparatorias dicēs,ꝙ non sunt cōcedende

Exponit literam.
sub angusto tẽpore:sed longo spatio.vt vna queq; pars pos/sit de necessarijs sibi prouidere.Lege. ¶[Inducie nõ modi/ce.]sed prout sunt determinate in lege vel canone. Hu.[dan/de.]tam actori:ꝙ reo.hu.[ꝓprie].i.indeterminate,[nimis fe/stinanter.]a quacũq; parte siue actoris siue rei.Hu.[ꝑ surre/
1 ptionem eueniunt].i.euenire solent.† surreptio est decepto/ria ⁊ festinata alicuius falsitatis suggestio.Hu.Lau.⁊ Archi.

Inducie. Palea est:secũdum Archid.igitur omittimus illud ⁊c.

1 ☞ Continentes prouincie que dicantur.
2 Fretum dicitur mare ꝙ ferueat.
3 Dilationes quare plures dant in causa criminali ꝙ in ciuili. Et quare plures dantur reo quam actori.num.4.
5 Inducie an sint dande si causa sit modica: vel talis que dila/tionem non capiat.

Spatium vero. Hic incipit scda pars qõnis Jo.de. Arch.in qua tractat
Diuisio.
de inducijs ꝑparatorijs in cã ciuili,⁊ etiã in cã criali. Et diui/ditur in tres ptes. In prima moderat dilationẽ pro varietate locorũ.in scda tollit iudici arbitriũ.in tertia ꝓhibet ꝯcedi vl/tra vnã vicẽ.scda ibi:indicãtes.tertia ibi:sed earũdem. Lege
Exponit literam.
tex. ¶[Spatium.]dat formã dandi dilationẽ iuxta differen/tiam locorũ[vt si abhinc.] sunt verba legis.hu.[moderandi] dic ꝙ quãuis terminus ad ꝓbandũ a iure ꝑfigaṫ:vt hic index tñ ex officio suo põt illud moderari.extra de ꝓba.l3.⁊ de offi. deleg.prudentiã.§.sexta.⁊ de except.pastoralis.ad hoc facit qd le.⁊ no.per Inno.de testi.in.c.ꝑsentis.lib.vj. [ex cõtinẽtibus]
1 † vt est gallia:ꝓuincia:hispania:sardinia:sicilia,⁊ qlibet alia insula que ab Italia modico fretu disiungitur. Que autẽ pro/uincie generaliter sint cõtinentes italie habeṫ.ff.de vbo.sig.l.
Innocen.
notionẽ.Hu.⁊ Lau.⁊ de hoc ꝑ Inno.extra de testi.vltra Joã.
2 an.ibidẽ.† Et nota ꝙ fretũ dicit mare:quasi mare ibi ferueat [semꝑ sex menses.]nõ amplius. [ac indicãtes] scda pars hac rõne,s.q2 statutũ est debere dari sub tali vel tali spatio,Hug.⁊
Archidia.
Lau.⁊ Archi.[sed eandẽ.]tertia pars.si rerũ cõtingentiũ vel instrumẽtoꝝ:vel testiũ:vel alioꝝ:q necessaria sunt cause. Hu. [vrgentissima rõ.]vt si decessit que habuit inducias dabũtur alie successori.ff.de ferijs.l.oratione.Lau.[instructionis.] ge/neraliter eis qbus instrui põt index: siue testibus siue instrũis siue alijs.Hu.⁊ lau.[facile]q2 vrgẽtissima cã iteruenicte:iterũ
Lauren.
dilatio pt dari.hu.⁊ Lau.vel[nec facile].i.facile ⁊ temerarium esset dari vltra semel ꝑ singulis causis.ff.e.ti.l.oratione.⁊.l.si. [ac semel.]ꝙ semel in causis ciuilib⁹:põt tñ ⁊ in causis ciuilib⁹ iterũ dari dilatio:si necessitas exigat,⁊ ꝑsertim si aliqd inopi/natũ emergat:vt.ff.de ferijs.l.oratione.ex eo qd hic dicit pt3 ꝙ iste leges loqunṫ de inducijs in cã ciuili.nã in cã crimina/li tres inducie dantur reo,⁊ due actori.vt.ff.de fer.in pecunia/rijs.§.Hu.sed nota ꝙ nõ dicit in vno negotio tñ vnã dilatio/nem esse dandã:sed ꝑ vna cã emergẽte vnã tñ.nã si nulle cau/se iuste tñ emergerent in vno negotio:millesies esset dãda di/latio.sed pro illis singulis non nisi semel.i.pro qualibet causa emergente iusta tñ danda est dilatio:sed tñ semel pro illa,⁊ sic d3 intelligi ꝑm Hu.qd dr.ff.de ferijs.l.vlti.in criali vero cau/sa etiã pro vna cã emergẽte datur dilatio bis:vel ter,⁊ id dici/tur in ciuili cã non d3 dari nisi semel.in criali bis:vel ter.⁊ ꝑm hoc pluries põt dari dilatio in qualibet cã.hu. ¶Sed surgit
Questio. Rñdet.
3 questio,† quare pluries dantur in cã criali ꝙ ciuili. Rñdetur: q2 nõ sic est procedendũ in crialibus:sicut in ciuilibus.ar.ff.de questi.l.j.§.diuus.⁊.C.de reg.reis.l.j.Archid.vel q2 maius pe/riculũ in criminalibus,hinc est ꝙ clariores ꝓbationes ibi re/
Questio. Rñdet.
4 quirunṫ.ij.q.viij.sciant.ꝑm Za. ¶Itẽ surgit questio.† quare plures danṫ reo ꝙ actori. Rñdeṫ ꝙ id:q2 fauorabiliores sunt rei:ꝙ actores,Arch.vel q2 nõ ita instructus sicut accusator.l.
Jac. butri. Questio. Rñdet.
petende.C.de tẽp.in inte.resti.Jac.bu. ¶Itẽ surgit alia que/
5 stio.† si cã sit modica vel talis q dilationẽ non capiat:an tales inducie sint dande. Rñdeṫ ꝑm Hug.ꝙ nõ:si al's cã terminari valet,boni enim iudicis est quã citius potest litem terminare.

1 ☞ Reus si trahitur ad iudicium extraordinarium dilatio datur reo non actori.

1 **Si autem.** Est lex.si qñ.C.de dila.summa est.† qñ reus trahitur ad iudiciũ ex/traordinarium dilatio datur reo:non actori:vel sic qñ reus trahiṫ ꝑ rescriptũ impetratũ ab imꝑatore ad iudicẽ al's nõ suũ:reo daṫ dilatio ad ꝓbandũ precũ mendacia,⁊ alia ne/cessaria ad cãm ꝑferenda.sed actori nõ ad producendũ rescri/
Exponit literam.
ptum.ꝑm Pet.⁊ cy.⁊c.Lege. ¶[Si aũt dilatio.] preparato/ria.[denegãda].s.a iudice extraordinario. Laur.[rescriptũ]

impetratũ ab imperatore ad hoc:vt liceat sibi adire extraor/dinarium iudicem,⁊ ad eum trahere aduersarium.Hu.Lau/ren.[in iudicium.]extraordinarium.Hu.[mendacia precum] quibus impetrauit rescriptum illud.Hug.

Cum vero. Est lex cũ a nobis.C.de dila.summa facta relatione prin/cipi nulla datur dilatio.q2 negotium plene instru/ctum ad ipsum remittiṫ.Jaco.but.Lege. ¶[Cum
Exponit literam.
vero ad appellationẽ].i.propter cãm appellationis cõmitten/dam,s.cũ est a sentẽtia appellatũ ad eũ [siue] pro id est. [con/sultationem].i.relationẽ.i.ꝑpter cãm ei relatã [cõmittendã] s.qñ index dicit se insufficientẽ.⁊ ita refert cãm ad principem Hu.vel consultationẽ.s.appellationis.⁊ idẽ in relatione cause principalis.ꝑm Bar.brix.[siue.]pro id est. De.[rescriptũ] q2
Bar.brix. Questio.
prius cõmisit sñiam ferendã. ¶Sed hic surgit qd de hoc qñ non vr̃ conueniens qd hic statuiṫ:qñ si ita est,ꝙ corã principe vel eius legato nõ põt peti dilatio ad ꝓbandũ ꝑ testes q forte absunt:videṫ sequi ꝙ quis priuabiṫ iure suo qd esse nõ d3.fa/
Rñdet.
cit.c.ij.extra de consti.sol.iuxta.⁊ gloss.ꝙ lex ista loquiṫ qñ ne/gotium fuit remissum ad principẽ:postꝙ iã erat in causa ple/ne cognitũ,⁊ conclusum quo casu non datur dilatio. Secus si fuisset remissum antequã fuisset conclusum,⁊ fuit facta remis/sio vel q2 index nõ putabat se sufficientẽ ad hoc.⁊ ꝑm hoc ho/die est correcta per auṫ.vt iudi.nõ expri.§.j.vel q2 sola audien/tia sine ꝓnuntiatione sñie fuerat cõmissa ꝑm Accur.[nec pe/tita.]nec tributa supple:siue petita ⁊ tributa. Hu.eadẽ ratio/ne.[qua nec in iudicijs].i.sicut non datur quin prius cogno/scat de causa appellationis.vel qñ cognoscit sup causa ad eũ per relationem delata,⁊ debet hoc intelligi sicut diximus ⁊c.

1 ☞ Actus qui cause cognitionem querit nõ expeditur a iu/dice per viam ambulante.

Archid.
1 **A Judice.** Lex a precedẽte.C.de dila. Arch. Summa sine cõclusio.† actus qui cause cognitionẽ requirit nõ expediṫ a iudice pro/cedente.i.per viã ambulante,⁊ non sedente in iudi/cio.Lege. ¶[A iudice procedente].i.ambulante in via: non
Exponit literam.
in iudicio sedẽte.hu.⁊ Laurẽ.[tribuaṫ] .i.tribui petaṫ cogni/tio cause plenaria non interpellatione[sed considente iudice] i.alijs sapientibus in iudicio sedente,⁊ cũ eis deliberãte ⁊ con ferente an dilatio sit danda [legitime colligaṫ.] arg.ꝙ ea que cause cognitionẽ desiderant debẽt iudice sedẽte pro tribuna/li discerni.vt.ij.q.iij.preuaricator.⁊.q.vj.biduũ. Hu.⁊ gl.[im/probata] a iudice [suscepta questio].i.cã incepta ⁊ examinata Hu.[per sñiam.]hic nota sententiandũ sup emergenti.Laur. qd est indistincte verũ ꝑm canones.extra de elec.cum dilectus ⁊ qui fil.sint le.lator.⁊ de resti.spo.ex conquestione.quod dic:vt
Goffred⁹.
plenẽ not.extra de ordin.cog.c.j.⁊ not.Goffre.in sum.eod.tit.

1 ☞ Libellus non est recipiendus a iudice nisi actor det cau/tionem de lite contestanda infra duos menses.
2 Libellus an sit semper presentandus.

1 **Libellum.** C. de litis contesta. Summa †Libellus a iudice non est re/cipiendus:nisi actor det cautionẽ de lite contestan/da infra duos menses.Lege. ¶[Libellum].s.con/
Exponit literam.
uentionalẽ.Hug.[dirigat] iudici. Archi.[obnoxium].i. reũ. [executorem].i.iudicis officialem [cautionem] fideiussoriam: vel pignoratitiam:vel iuratoriam.Hug.⁊ Lauren.⁊ Archid. [contingens]culpa actoris.dum tamẽ cautio illa non excedat summã.xxxv.aureorũ.non enim plus debet damnificari actor pro damno illato reo:ante litẽ cõte.vt in auṫ.de executoribus.
Questio.
2 in prin.Hug.⁊ glo. ¶Sed hic surgit qd.† vtrũ libellus sem/per sit presentandus.⁊ vr̃ ꝙ nõ.vt.C.de episc.⁊ cle.l.generali/ter.vbi in fi.dr,ꝙ de cõsensu partiũ omisso libello per iusiurã/dum põt qd terminari. ¶In cõtrariũ est litera ꝑsentis.c.vbi
Opponit ⁊ Respõdet.
videṫ innui ꝙ libellus sit de substantia ordinarij. Respondeo dicendũ ꝙ per illã.l.gñaliter.⁊ ꝑ illã.C.de priui.scho.qui in sa.pa.con.lib.xij.dicunt quidã,ꝙ de cõsensu partium põt omitti libellus.ꝑterea quidã etiã dicũt,ꝙ si cõsuetudo est, ꝙ libellus nõ detur:q2 cõsuetudo valet in his q circa iudicia fiunt.vt.C. de priuile.scho.l.fi.in prin.sed breuiter dicas iuxta Archi.qd
Archid.
qñ agitur inter ptes:semp requiriṫ libellus:nisi lex dicat eum non dandum:vt in auṫ.de exhi.re.§.sancimus.colla.v.⁊ extra de libel.obla.c.j.vbi notat Innocẽ.⁊ hec est verior sñia ꝑm ca/
Innocen. Hostien.
nones cũ libellus sit de substãtia ordinis iudiciarij.vt ibi no. H.⁊ Hosti.⁊ extra de offi.deleg.de causis. Uerum ꝙ hoc non habet locũ coram papa.vt not.Inno.extra de lit.cõtesta.c.j.et
Archi.
Hosti.extra de re iudi.in causis.Archi.vide qd not.in cle.sepe in prin

in prin.de verbor.signi.in glos.per hoc.⁊ in.c.de causis de offi. delega.⁊c.

1 ☞ Libellus offertur vocato ad iudicium cum inducijs.xx. dierum ad deliberandum.
2 Beneficium si aliquis petat authoritate pape vel alterius nõ est necessarius libellus:nec lis contestata.
3 Sportule quid dicantur.Et an sint accipiende.num.4.
5 Libellus cui sit offerendus. Et quando.num.6.A quo.nu.7. Ubi nu.8.Et qualiter.nu.9.
Et cuius expensis debeat tradi.num.10.

1 **Offeratur.** Tertia pars huius questiõis Joã.de.⁊ Archi.summaṫ vo/cato ad iudiciũ offertur libellus cum inducijs.xx. dierũ ad deliberandũ,⁊ fideiussores prestanṫ,⁊ sine
Diuisio.
his lit.contest.non tenet. Diuidiṫ autẽ in quatuor partes lex ista. In prima docet qd h3 facere actor.in scda quid h3 facere reus.in tertia quid h3 facere index.in quarta ponit penam:si non seruatur forma hic posita.scda ibi,⁊ exinde.tertia ibi:de/
Exponit literam.
niq3.quarta ibi:lit.conte.Lege. ¶[Offeraṫ ad iudiciũ] quid sit iudiciũ patet in eo qd legiṫ ⁊ no.extra de verb.signi.forus.
2 Et no.† ꝙ si aliquis authoritate pape vel alterius petat bene ficium nõ est necessarius libellus:nec lis cõtestata.extra vt li/te non cõte.qñ.§.j.nam qñ authoritate literaꝝ pape petiṫ be/neficiũ:cum tunc sit potius executor: quã cognitor licet exce/ptiones aliquas admittere debeat.extra de rescrip.ꝯstitutus ⁊.c.capitulũ.lit.non contest.ꝓceditur.Item q2 actor nihil põt petere nisi qd cõtinetur in rescripto pape nec ex alia cã.⁊ ideo illud sufficit pro libello.ar.extra de dila.preterea.⁊ contradi/
Innocen.
ctio est pro rñsione:tñ tutius dare libellũ ꝑm Innoc.put not. extra de elec.dudũ.in glos.no.cõtestationẽ ⁊c.Archi.[exinde]
3 scda pars.[sportulis].i.muneribus solitis ⁊ debitis.† Spor/tule erant vasa muneraria vbi officiales reponebant ⁊ defere/bant munuscula:que ipsi accipiebãt a reo:quem vocabant ad cãm pro se vel pro iudice,⁊ est metonomia.poniṫ enim conti/nens pro ꝯtẽto.hu.⁊ sic vr̃ hic.ꝙ ordinari⁹ possit petere spor/
Laurẽtius Joannes. Goffredus
tulas.idẽ vr̃ asserere Lau.Joã. Gof.⁊ Bert.extra de vi.⁊ ho.
4 cleri.cum ab oĩ.⁊ hoc per literã.† Sed tu dic,ꝙ iste sportule in foro ecclesiastico non accipiunṫ:vt probat illa decretalis:cũ ab omni.[fideiussione.] sistẽdi in iudicio. Hu.[xx.dieꝝ.] he sunt inducie deliberatiue.que danṫ in cã ciuili.⁊ credo ꝙ cã cogni/ta ⁊ arctari ⁊ prorogari possint a iudice non tñ ex toto denega ri.Hu.[sociari iudici] ordinario vel delegato.[recuset] illum iudicẽ ordinarium vel delegatũ.[in initio] cũ accipit libellum tunc enim cũ accipit libellũ reus d3 subscribere in libello qua die eũ accepit:vt sic ex ipsius respõsione ⁊ libelli subscriptione appareat an.xx.dies transierint.Hug.Hodie aũt solus nota/rius scribit porrectionẽ siue diẽ porrectionis. ¶Sed hic sur/
Questio.j. Rñdet.
5 gunt alique qstiones pro intellectu materie.prima est.† cui est offerendus libellus. Rñdeṫ ꝑm doct.ꝙ offerẽdus siue traden/dus est iudici:ad hoc ꝙ index sciat an ⁊ sup quo debeat reum citare:vt.l.neminẽ.C.de requir.reis.⁊ hoc casu loquiṫ.c.j.extra de libel.obla.item tradendus est parti:vt possit deliberare:vt
Scda qd. Respõdet.
6 hic. ¶Scda questio est.† qñ tradẽdus est ad hoc.rñ.ꝙ aliqui dicunt ꝙ ante citationem:aliqui ꝙ post.dic ꝑm ꝑdictos ꝙ li/bellus qui datur iudici ille datur ante citationem ꝑm iam di/cta in prima qõne.ille vero qui datur parti datur post citatio/nem vt hic ibi innocato ⁊c.vel simul cũ citatione:q2 in citatio/
Tertia qd. Rñdet.
7 ne põt inseri.iuxta no.de dila.preterea. ¶Tertia qd.† a quo libellus est offerendus. Rñdetur ꝙ ille qui offerṫ iudici offerṫ ab actore.ille qui offertur reo offerṫ a iudice,vt no.in.c.j.de li/bel obla.vel ab actore:vel ab alio mandato iudicis: vt notat
Quarta qd. Rñdet.
8 Accur.in auṫ.offertur.C.de lit.conte. ¶Quarta qd.† vbi of/feratur. Rñdeṫ ꝙ si loquimur de eo:qui offerṫ iudici:tunc ro/boratum esset,ꝙ in loco iudicij vbi ꝯsueuit iudicare more ma/iorũ.ff.de iusti.⁊ iur.l.fi.tñ etiã alibi potest offerri.ff.de adul.l. miles.§.sexaginta.ff.de interrog.act.l.voluit.§.qd ait.si vero loquamur de oblatione:que fit pti adhuc idẽ.q2 ⁊ cũ citatione
Quinta qd. Rñdet.
potest ei offerri in quocũq3 loco reperiaṫ. ¶Quinta questio
9 est.† qualiter est offerendus. Rñdeṫ ꝑm Cy.ꝙ actor d3 osten/dere vel facere ostendi reo:non autẽ teneṫ dare sibi scriptũ vel
Sexta qd. Rñdet.
10 facere copiam:vt exẽplet. ¶Sexta qd põt esse † cuius expen/sis d3 tradi libellus.licet quedã glo.videaṫ dicere, ꝙ expensis actoris per hunc text.ibi offeratur.al's eñ nõ offereṫ.⁊ hoc te/net in cle.ij.de appel.in glo.sepius.item glo.in cle.in.c.cãm.de elec.⁊ in cle.sepe.de verbo.signi.tñ cõuenientius videtur dicẽ/dum, ꝙ libellus qui datur iudici datur expensis actoris.ille vero qui datur parti:datur expensis rei.q2 sua interest.[con/tra hoc indultum].i.statutũ.i.si citra hanc solennitatem facta fuerit nihil valebit,⁊ pro nullo reputabiṫ.⁊ dicunt quidam,ꝙ

ipso iure nulla est q2 facta contra legem.Alij dicũt ꝙ pro nul/lo reputabitur quantũ ad hoc vt res in iudicium deducta in/telligatur:sed quãtum ad interruptionem temporis, ⁊ actio/nem perpetuandam:pro aliquo reputatur.sed licet nõ omnes solennitates obseruẽtur:credo tamen ꝙ valet ratione cõsue/tudinis.nam qd dicitur de sportulis ⁊ de tali porrectione li/belli,⁊ de cautione prestanda non obseruatur hodie generali/ter:accipiunt tamen iudices pignora, ⁊ tutius est pignori in/cumbere:quam in personam agere.

Quod fieri. Hoc respicit ad superiorẽ legem condic.vbi dictũ est de eo qui trahit aduersariũ ad extraordinarium iudicem. summa est.coram iudice extra prouin/ciam impetrato reus respõdere non tenetur nisi impetrans satisdederit ꝓmittens certã quantitatẽ de prose/quendo vel si succumbat:qui si infra.x.dies.post terminũ non venerit reus ab obseruatione iudicij absoluitur, ⁊ qd promis/
Exponit literam.
sum fuerit exiget,⁊ id etiã qd vltra expenderit.h.d. Lege tex. ¶[Quod fieri non d3].s.aliquem trahi ad extraordinarium iudicẽ ratiõe rescripti principis.Hu.⁊ Arch.[actor.]qui reũ illicite trahit.Hu.[certam.] est melior litera.[decretã].s.a iu/dice delegato:vt pt3 in corpore auṫ. Laur.[promittens].s.in iudicio: quo futurus est reum deducere: vt patet in corpore auṫ.Lauren.⁊ Archid. [tempus prestitum].i.a iudice statu/tum. Archidia.[infra.x.dies.] ⁊ sic in extraordinario iudicio actor cõtumax non expectatur nisi.x.diebus.secundum Lau. promissum ab authore.Hug.⁊ Archid.taxatione iudicis.

Exceptio fori. Hic.§. repetitur.j. questio.vj.⁊ ibi glossatur.Et ideo hic vide/tur vacare.Joan.de fan.

¶Questio.iiij.

1 ☞ Infames nõ possunt accusare nisi in propria iniuria vel suorum,⁊ in exceptis criminibus.
2 Crimen lese maiestatis latius patet:quã crimẽ perduellionis.
3 Crimen perduellionis quid dicatur.
4 Non legitime coniuncti dicuntur duobus modis.

Quod vero. Hic intitulatur. iiij.q. scilicet an infames vel non legitime cõuicti possint accusare. Et pro bat per.xij.authoritates ꝙ excõmunicati in/fames non legitime conuicti in causis conspi/rantes nõ possunt esse accusatores vel testes.
Diuisio.
Joan.de.Archid. Et diuidiṫ in duas partes.in prima osten/dit,⁊ probat qd dictum est.in secũda notat differentiam inter excõicationem ⁊ anathema.secunda ibi:in.§.notandum.Lege
Exponit literam.
text. ¶[Et qui.] quasi diceret ostendam nedũ de predictis.s. infamibus ⁊ non legitime conuictis.sed etiam generaliter de
1 omnibus.† equidem infames nõ possunt accusare nisi in pro/pria iniuria vel suorũ ⁊ in exceptis criminibus.s.lese maiesta/tis:ꝑduellionis:simonie:heresis:fraudati cẽsus:fraudate an/
2 none,⁊ sacrilegij.† Et nota ꝙ crimẽ lese maiestatis latius pa/tet quã crimẽ perduellionis.dicitur enim quis cõmittere cri/men lese maiestatis:cum facit contra rem publicã Romanã,⁊ contra amicos, ⁊ collaterales imperatoris,⁊ cõtra imperato/
3 rem.† sed hoc crimẽ lese maiestatis qd cõmittitur in ꝑsonam imperatoris dicitur crimen perduellionis.q2 in hoc solo casu concedit Romana lex duellum fieri.sequitur de non legitime
4 coniunctis.† Equidem non legitime coniuncti dicũtur duo/bus modis.s.q2 sunt consanguinei:vel affines:vel al's illegiti/me persone ad contrahendum matrimoniũ inter se:vel q2 con iuncti sunt occulte:non adhibentes solennitates debitas ma/trimonio primi non admittuntur ad accusationẽ:similiter nec secũdi:donec constet de eorũ matrimonio.primi enim antequã matrimonium probetur presumuntur fornicari: vt.xxx.q.v. aliter.⁊ ideo ratione criminis presumpti repelluntur.Hug.

1 ☞ Fidelem tres species personarum non accusant.

Alieni. Sequiṫ prima authoritas ad propo/situ:que est igini pape,qd caplm ha/bitum.3.q. vij.alieni.i.alienati a fide.⁊ summa est, ꝙ nec hereticus:nec apostata:schismatic⁹ põt ac/cusare vel testificari cõtra recte credentẽ siue fidelẽ,⁊ sanctorũ
Diuisio. Exponit literam. Laurẽtius
patrũ iussionibus parentẽ. Et diuiditur in duas ptes.in pri/ma dicit qd dictum est.in scda assignat rõnem.scda ibi:quia. Lege. ¶[Alieni].i.alienati a fide. Archi.[sectantem].i.he/reticũ.[recedentem].i.apostatã.j.q.j.constat. Laur.potest ex/poni de eo qui recedit a ꝓposito monachali:vel clericali.[in/

obedientē.] ſubaudi contumaciter.lxxxi.diſt.ſi qui.⁊.xxv.q.ij.
1 ſi quis.arch.vel.i.ſchiſmaticū.† Et ſic ponit tres ſpecies pſo-
narum que non accuſant fidelē.videlicet heretici: ſiue infide-
les:apoſtate,⁊ contumaciter rebelles ſiue inobedientes man-
datis apoſtolice ſedis:ſuſcipere ad accuſationem vel teſtimo-
nium Hug.[impetere].i.accuſare. Hug.[quia].ij.pars.[ma
gna debet eſſe diſcretio.] de hoc aliquid dictum eſt ſupra.ij.q.
vij.pagani.Dicit autem hic Hug.ꝙ eſt inter eos diſcretio in
accuſatione ⁊ teſtimonio:vt hic,⁊ in predicto.c.pagani in con-
iugio.xxviij.q.j.iam nunc.[in cibis.] vt.xxviij.q.j.nullus.[in
cohabitatione] vt.xxviij.q.j.iudei.[in ieiunio] vt de conſecr.
diſt.iij.ieiunium,⁊ in preſcriptione.quia iudei vel pagani non
poſſunt preſcribere contra chriſtianos quod melius inuenies
diſputatum.ſ.xvj.q.iij.porro.Hugo.

1 ☞ Repellantur an aliqui licite ab accuſatione.
2 Calumnia dicitur falſi criminis impoſitio.
3 Inimici in nullo caſu admittuntur ad accuſandum.

BEatus. Ad idem ſequitur.ij.authoritas.que eſt anacleti pape. Sūma eſt ea-
dem cum precedenti capitulo. ¶ Pro pleniori in-
tellectu huius capituli ⁊ aliorum loquēdum de his
Queſtio. Primū ar.
1 quibus prohibitum eſt alios accuſare. Queritur.† Utrum li-
cite aliqui repellunt̄ ab accuſatione. Et videtur ꝙ non. Pri-
mo ſic.quanto quis accuſatur de grauiori crimine:tanto de-
bet habere liberiorem defenſionem. In criminali enim cauſa
requiruntur ⁊ canonice ⁊ diſtrictiſſime probationes.v.q.vlti.
Epiphaniū.ſed cum homo accuſatur de crimine hereſis non
poteſt repellere accuſatorē:quia in accuſatione talis criminis
quilibet criminoſi ⁊ infames admittūtur.ij.q.vij.preſumunt.
ergo multofortius in nullo alio caſu accuſatus poteſt repelle-
re accuſatorem.⁊ per conſequens nullus videtur ab accuſa-
Scđm ar.
tione repellendus. ¶ Secundo ſic.accuſatio non nocet niſi ac-
cuſanti ſi non probatur.ſed qualiſcūqꝫ ſit accuſans nullū pre-
iudicium fit accuſato. ergo ſequitur ꝙ nullus ab accuſatione
Opponit ⁊ Reſpōdet.
aliorum debeat licite repelli. ¶ In contrarium eſt capitulum
precedens ⁊ preſens ⁊ multa ſequentia. ¶ Rñdeo dicendum
ſub iſta concluſione ꝙ multi licite repelluntur ab accuſatione
Hec cōcluſio patet ex triplici capite: videlꝫ aut ratione modi
accuſandi:vt pote ſiquis accuſat de crimine ⁊ non vult preſen
tialiter accuſare.ſed per ſcripta.ſ.e.q.ix.abſentes.ſecundo re-
pellitur quis ab accuſando:quando non vult ſe inſcribere.qꝛ
ſicut dicitur.extra de accuſ.qualiter ⁊ quādo.ij.accuſationem
precedere debet legitima inſcriptio.tertio repellit̄ aliquis ab
accuſando: propter conditiones accuſantis quia multi ſunt
qui ſecundū iura ad accuſandum non admittūtur.ſicut patet
Alexander de balis.
in precedentibus. Pro quorum notitia ſciendum iuxta Ale-
xandrum de balis.in tertio ꝙ ad legitimam accuſationē re-
quiruntur multa. Requiritur enim diſcretio iudicij:eo ꝙ ter-
ribiliter dicitur matthei.vij. In qua menſura menſi fueritis:
remetietur vobis. Inde eſt ꝙ ſecundum leges ab accuſatione
repellitur mulier.paruulus propter defectum diſcretionis ge
neraliter:niſi in quibuſdam caſibus.ij.q.j.prohibetur. Item
requiritur zelus charitatis ad correptionē fraternam:qđ re-
ſpicit illa prohibitio:leui.xix. Non oderis fratrem tuū:ſed pu
blice argue illū. qua ratione repellūtur ab accuſatione odio-
ſi ſiue inimici:vel ſuſpecti de inimicis.qꝛ dicit anacletus papa
ſ.e.q.v.accuſatores.accuſatores eſſe non poſſunt:qui ante he-
ſternum diem inimici fuerūt. Hac eadem ratione excludūtur
conſanguinei:ac familiares aduerſarij, ⁊ qui de corruptione:
affectione:vel odio:vel timore:vel pretio ſunt ſuſpecti.quia ſi-
Gregorius.
cut dicit Gregorius quatuor modis iudicium humanum per-
uertitur.xj.q.iij.timore:dum metu poteſtatis aliquem perti-
meſcimus.Cupiditate.dum premio alicuius animū corrum-
pimus.odio:cum contra aduerſariū molimur,amore:dū ami-
co vel propinquo contendimus preſtare. Inde etiā eſt ꝙ pro-
pter ſuſpitionem corruptionis animi quatuor genera homi-
num ab accuſatione excludūtur:inimici propter ſuſpitionem
odij.amici aduerſarij ꝓpter ſuſpitionē mali amoris:ſerui ꝓ-
pter ſuſpitionē timoris.ſm legē canonizatā.ij.q.j. ꝓhibent̄.⁊
ij.q.vij.q̄redū.Cupidi turpis q̄ſtus.vt q ꝓpter pecuniā accu
ſant aliquē:ſicut dī i eodē. Itē requirit̄ in accuſatione verbum
2 veritatis.vnde dicitur leui.xix. Non facies calumniam.† Ca-
lumnia[a] eſt falſi criminis impoſitio. Et inde eſt ꝙ propter ſu-
ſpitionē falſitatis excluduntur ab accuſatione infideles, ⁊ de-
tractores.infideles propter peruerſitatem veritatis circa di-
uina.vt.ſ.e.q.iiij.reprobari oportet redargutionem:qui in re-
cta fide ſuſpecti ſunt.detractores excludunt̄ propter peruerſi-
tatem veritatis circa humana.vnde beat⁹ zepherinus.ſ.e.q.
detractores.qꝛ diuina authoritate eradicandi ſunt ſubmoue-

a ¶ Calumnia. Adde Pe.de anchar.ſuper cōtinuatione rubrice 6 calū.nu.1.

mus ab accuſatione ⁊ teſtimonio. Itē requiritur in accuſato-
re innocentia cōuerſationis ne replicetur contra eū:qui dicis
non mechandū mecharis.ad Ro.ij.qua ratione infames con
ſpiratores anathematizati ab accuſatione excludunt̄.⁊ crimi-
noſi infames.vt hic ⁊.ſ.e.q.v.⁊ criminoſi.vt.vj.q.j.qui crimen.
propter infamiā bonitatis conſpiratores.vt.ſ.e.propter con-
ſilia ad peruerſionē veritatis excōicati.vt.ſ.e.q.c.oēs.propter
contemptū poteſtatis iſta ſufficiāt quia ſatis diffuſe iſta ma-
teria tractata eſt ſupra.ij.q.j.prohibentur.ibi vide. ¶ Iſtis
Ad primū argu. Richar. de mediavilla.
habitis dicendū eſt ad rationes in contrariū. Ad primam re-
ſpondetur negando conſequentiā.Et ratio eſt ſm Richardū
de media villa.qꝛ quandoqꝫ crimen eſt ita periculoſum, ꝙ ad
eius deprehenſionē plures vie inueniende ſunt q̄ contra cri-
mina alia maxime quando eſt crimen notabiliter infectiuum:
ſicut eſt hereſis.quāuis tamen ad accuſandum de illo crimine
⁊ alijs criminibus exceptis ſicut ſunt ea que nominauimus in
prin.precedentis capituli.ſcilicet crimen ſimonie, ⁊ leſe maie-
ſtatis ⁊c.admittuntur criminoſi, ⁊ infames: non tamen niſi
contra infamatum de ſimonia.extra de ſimo.tanta eſt labes
3 in glo.† Inimici vero in nullo caſu admittuntur.extra de ac-
Ad ſcđm.
cu.cum.p.manconella.in gloſſ. ¶ Ad ſecundā reſpondetur.ꝙ
maior eſt falſa. Eo enim ipſo ꝙ aliquis de crimine accuſatur
coram iudice,⁊ admittitur accuſator iam aliquo modo nota-
tur accuſatus, ⁊ grauat̄ eius opin.ita vt interim ad honores
non debeat promoueri.extra de accuſ.omnipotēs deus.in tex.
⁊ in gloſſ.⁊.lxxxi.diſt.tantis.Et ita patet.ꝙ in multis caſibus
Exponit literam.
accuſatus poteſt accuſatorē repellere. Lege. ¶ [Beatus.ne-
glexerit dignitatem] ⁊ normam abijciendo.prohibita cōmit-
tendo.Hug.⁊ Arch.[apoſtate.]refuge a fide.i.retro abeūtes.
ij.q.vij.non obſeruetis.Hu.[ante reuerſionem]ſubaudi ma-
xime ſecundū Hug.⁊ Laur. Nam ante nec poſt recipietur in
accuſatione vel teſtimonio:ſed hoc dicit quia ante non debet
recipi ad communionem.Et ꝙ ita debeat intelligi eſt ar.l.di.
c.vlti.ſm Hug.⁊ Laur.vnde vacat hic ar.a cōtrario.quia ob-
uiat alia cōſtitutio.vj.q.j.qui crimen.Non enim ſemper a con-
trario eſt argumentandum preſertim vbi obuiat alia conſti-
tutio.xxxiij.q.ij.inter hec.⁊.c.admonere.ſm Hug.⁊ Archid.

1 ☞ Habitum dimittētes an gaudeant priuilegio clericorū.
2 Religionem intrans ſimulate nō obligatur per lapſum tpis.

SI quis. Ad idem ſequitur hoc capitulum quod eſt.ij.pape. Et idem continet
Diuiſio. Exponit literam.
quod precedens. Et diuidit̄ in tres partes.ſecun-
dum tria dicta.ij.ibi:reprobari.iij.ibi:fides. Lege.
¶ [Si quis a vero propoſito] honeſto:vel non ficto.hoc ideo
dicit:quia diſcedere ab inhoneſto negotio non eſt malum:ſed
profectus honeſtatis.vt.xxxij.q.ij.ancillā. Et quod dicit pro-
poſito:expone.ſcilicet fide catholica:vel monachatu:vel cleri-
catu:ſicut faciunt illi:qui dimittunt habitum:vel tonſurā cle-
1 ricalem.ſm Hug.† ⁊ tales quo ad perceptionē prebende non
gaudent priuilegio aliorū clericorū.ar.optimū.xl.diſt.non eſt.
Archidia.
ibi dixi.Arch.Et facit optime litera iſta pro illa ſentētia:que
2 habet.† ꝙ ſimulate intrans religionem non obligatur per la-
pſum temporis quod eſt verum:vt patet in eo,quod legitur ⁊
not.per Uincen.goff.⁊ ver.extra de priuil.tuarum.§.verum.
Innocen.
Et idem ſentit Inno.extra de reg.c.ij.Arch.[libēter].i.ſpon
te.⁊ ex contemptu. Hug.⁊ Laur. Secus ſi coacte,⁊ ex neceſſi-
tate.Hu.[reprobari] ſecūda pars.Archi.niſi purgētur.Hu.
vnde ſubditur[fides] ſecunda pars.[primum].i.anteq̄ reci-
piantur ad accuſationē:vel teſtimoniū.vt.ij.q.vij.ſi qui ſunt.
querendū.⁊.c.criminationes. Hu.[denuo].i.tūc demū.⁊c.hu.

1 ☞ Inceſtus preſumitur vbi matrimonium eſt clandeſtinū.
2 Contrahentes occulte an ſint infames.⁊ num.5.
3 Nuptie inceſte que dicantur. Que nepharie.num.4.
6 Infamia non deletur per penitentiam.

COnſanguineorū. Ad idē ſequitur hoc
c.qđ eſt calixti pape. Summa eſt.ꝙ conuicti in-
ceſtuoſi,⁊ coniuncti latenter ſine ſolennitate ma-
trimonij ⁊ eis cōſentientes ⁊ raptores, ⁊ qui im-
petunt ſeniores ſuos:remouētur ab accuſatione ⁊ teſtimonio.
Diuiſio.
Diuiditur autem hoc capitulum in.v.partes.in prima dicit
coniunctiones conſanguineorū illicitas eſſe. In.ij.remouet ab
accuſatione tales illegitime cōiunctos.in.iij.aſſignat rationē
huius.in.iiij.extendit hoc ad conſentientes.in.v.prerogat ad
raptores.iij.ibi:quiſquis.iij.ibi: quoniam.iiij.ibi:non ſolū.v.
Exponit literam.
ibi:ſimiliter. Lege. ¶ [Conſanguineorum cōiunctiones] ſci-
enter matrimonialiter:nec legitime ſunt:nec manere poſſunt:
niſi

niſi eccleſia diſpenſet cū illis.hu.[non legitime] qꝛ cū conſan-
guinea:vel affine:vel monacha:vel deuota.[Quiſquis]ſecun-
da pars.[abſqꝫ dotali titulo]dimiſſis varijs opinionib⁹ cir-
ca dotalem titulum an ſit de ſubſtantia matrimonij quod ta-
men credo non eſſe,⁊ benedictionē ſacerdotalem an peccatum
ſit nō adhibere illam.dicimus tales repelli ꝓpter ſuſpitionē:
quia talia cōiugia:in quib⁹ nec interuenit dotalis titulus:nec
benedictio publica.cū latenter ⁊ occulte facta ſint preſumūtur
non eſſe cōiugia:ſed fornicatio.xxx.q.v.aliter.[qm̄].iij.pars.
hoc tantū refertur ad conſanguineorū coniūctiones ſm Hu.
Lauren. Archid.
Lau.⁊ Arch.dicit tamē Hu.ꝙ poteſt referri ad vtrūqꝫ ꝑmiſ-
1 ſorū, ⁊ eſt pollutus reuera ⁊ preſumptiue.† preſumitur enim
inceſtus:vbi matrimoniū clandeſtinū eſt.eo enī ipſo ꝙ cōtra-
hunt occulte:preſumūtur conſanguinei vel affines,⁊ ideo oc-
culte cōtrahunt:quia palam non audent contrahere. ¶ Sed
Queſtio. Rñdet.
2 hic ſurgit queſtio.† An iſti ſint infames. Reſpondet̄ ſm Hu.
ꝙ ſic.quo ad hoc, ꝙ ab accuſatione ⁊ teſtimonio repelluntur
propter ſuſpitionem quaſi infames.Sed re vera non ſunt in-
fames,⁊ qui ſcienter cōtrahunt matrimoniū cum conſangui-
neis:ſed non credo eos etiā eſſe infames ipſo iure:ſed per ſen-
Laurētius Archid.
tentiā.Hu.hunc etiā vltimo cōcor.Lau.vt notat archi.xxxv.
q.iij.c.ij.⁊ prout no.e.q.de inceſtis.tales ſunt infames ipſo iu-
re infamia:que per ſentētiam aboletur.ſed infamia iuris non
niſi per ſententiam,⁊ illa per penitentiā non aboletur.de quo.
vj.q.j.infames.[inceſti macula.] ille cōmittit inceſtū:qui ſuis
conſanguineis vel affinibus abutit̄.vt.xxxvj.q.j.§.cum ergo.
3 ver.inceſtus.vbi no.pro declaratione eorū:que hic dicunt̄.† ꝙ
4 inceſte nuptie dicuntur inter collaterales: vel affines.† Sed
nepharie proprie inter aſcendentes ⁊ deſcendentes.inſtit.de
nup.§.item non omnes.ff.e.quoniā etiā.⁊.l.vlt.⁊.ff.de adult.ſi
adulterium. Sed alie nuptie que alijs modis ſiue rationibus
prohibentur:ſimpliciter dicunt̄ inutiles.⁊ hoc contingit.xiij.
modis:vt notat Accur.inſti.de nup.§.ſunt ⁊ alie.hoc ita no-
ta.C.de inceſ.⁊ inuti.nup.ſuper rubrica[infamis eſt]quo ad id
quod ſequitur ⁊ precedit. Hug.vt.ſ.[non ſolum].iiij.pars.
[conſentientes] approbando:defendendo:patrocinio preſtā-
do:quo caſu non minus peccant:q̄ facientes.vt.ij. q.j.votum.
5 imo magis.vt.xxiiij.q.iij.qui aliorū. Hu.⁊ glo.⁊ eſt arg.† ꝙ ſi
qui conſentiunt ſcienter:vt quis ducat cōſanguineam ſuam:⁊
poſtea ille velit accuſare matrimonium:non poteſt illos teſtes
introducere cum ſint effecti criminoſi ⁊ infames.[ſimiliter].v.
pars[ſeniores].i.dños ſuos:vel prelatos.vt.xxxiij.q.ij.qui-
cunqꝫ.[impetūt]accuſando. Hug.[hos.] ſcilicet raptores,⁊
qui impetunt ſeniores.⁊.ſ.e.q.vlt.ſi quis ex familiaribus.Hu.
[ſub infamie nota.] quaſi dimittēdo eos ita notatos infamia
6 ſicut ſunt.Hu.† infamia enim per penitētiam non deletur:ſed
per baptiſmū:vel per in integrū reſtitutionem.ij.q.iij.§.huic
autē.niſi aliquid ſpeciale dicatur de infamia canonica:que in-
Goffredus
fertur per excōicationē.Hu.Dicit autem Goff.ꝙ capitulum
hoc ⁊.ſ.c.hi qui.loquuntur de infamia per ſententiam irroga-
ta,⁊ hoc ipſe notat extra de ſimo.ex diligenti.Archid.

1 ☞ Conſpiratores non recipiuntur ad accuſationem.

COnſpiratores. Ad idem eſt hoc capitulum eiuſdē ca-
lixti pape.vbi dicit,† ꝙ cōſpiratores ⁊ excommu-
nicati non recipiuntur ad accuſationem. Lege.
Exponit literam.
¶ [Conſpiratores.]ſcilicet manifeſti:vel de tali crimine con-
uicti:vel ſi nunc conuincantur tales.Hu.[vox.]accuſandi vel
teſtificandi.Hug.⁊ Archid.

NUllus. Ad idem eſt.c.hoc quod eſt ſtepha-
ni pape. Concluſio eſt eadē cum pre
Diuiſio.
cedēti capitulo.Diuidi aūt poteſt in duas partes.
In prima ponit ꝙ nullus excōicatorū recipiat̄ ad
accuſationē vel teſtimoniū. In.ij.explicat quos nominat ex-
Exponit literam.
communicatos.ij.ibi:eos.Lege. ¶ [Nullus ſuſcipiat̄] ad ac-
cuſationem vel teſtimoniū.Hug.[dicuntur.vel inſcribūtur.]
accuſando [vel teſtificādo] Hug.ad hoc.xxxij.q.v.preceptum
vbi de hoc. Ratio autem quare ſcriptura ab excōicato confe-
cta non valet eſt:quia ſcriptura ſumit authoritatē ex perſona
Goffre.
ſcribentis.ſm Goff.in.c.pia.extra de excep.lib.vj.hoc intelli-
ge qn̄ excōicatio eſt notoria:ſecus ſi occulta vel manifeſta:que
probari non poſſet vt no.glo.extra de ſenten.ex.decernimus.
Jo.and.
li.vj.⁊ ſuper ea Jo.an.[eos].ij.pars.[ſuis ſcriptis] ſcilicet in
propria perſona:cū candelis:ſed ſcriptis dicit:qꝛ excōicatione
facta eps dꝫ ſcribere,⁊ eā per ſcripturā vicinis ſignificare.vt
xj.q.iij.cure.Hu.⁊ arch.[eorꝫ ſtatuto.] quaſi diceret qui inci-
dūt in canonē date ſententie:quaſi diceret id eſt qui excōican-
tur ſnīa iudicis:vel ſnīa canonis:ſiue ille canon ſit edit⁹ a pa-
pa:ſiue a ꝯcilio,⁊ illō vocat̄ ſtatutū epoꝝ i ꝯcilio exiſtētiū.hu.

OMnes. Ad idē ſequit̄ hoc.c.fabiani pape. Summa eſt eadē cū precedēti ca-
pitulo.ꝙ excōicati per ſtatuta ſanctorū patrū ad-
Exponit literam.
mitti nō debēt ad accuſationē. Lege. ¶ [Oēs tam
preteritis tēporibus anathematizant̄].i.anathematizauerūt
[quā in futuris tpibus anathematizāt.].i.anathematizabūt:
quaſi diceret.omnes in anathemate conſtituti ſunt remouen-
di:ſiue iam ſint anathematizati:ſiue ſint anathematizādi. Et
loquitur de his:qui inciderunt in canonem late ſententie:vel
incident:qui ⁊ tunc erunt remouendi.Hug.[ſubmouemus.] a
teſtimonio.Hug.i.ſubmouendos dicimus eſſe.Archid.⁊c.

1 ☞ Clericus qui calumnioſe epiſcopum ſuum accuſat: non
eſt recipiendus ad accuſationem.

CLericus. Ad idē eſt capitulū hoc ſtepha-
1 ni pape.Summa.† Clericus qui
calūnioſe epm ſuū accuſauerit nō eſt recipiendus ad
Diuiſio.
accuſationem.Et poteſt diuidi in duas partes. In
prima dicit qđ dictū eſt. In.ij.aſſignat rationē.ibi:qꝛ. Lege.
Exponit literam.
¶ [Clericus.accuſauerit]calūnioſe:vel infamando.Nam alꝛs
eū accuſare poteſt.Hu.⁊ gl.[recipiēdus]ad accuſationem:vel
teſtimoniū.[quia].ij.pars.[infamis effect⁹.]ſi inde cōdemna-
tus eſt per ſententiā iudicis.Hug.⁊ Laur.⁊ Archi. [recede-
re].i.deponi.[tradi].i.permitti ꝙ capiatur ſm Lau.⁊ loquit̄
Archi.
hoc capitulū de rigore nup.ij.Jo.de.archi. [ſeruitur⁹.]vt.xj.
q.j.ſi quis ſacerdotū.[ſtatuim⁹.] qđ intelligo tūc demū fieri:
cū ex toto incorrigibilis.ita ꝙ p eccleſiā iā corrigi nō pōt:ſm
Hug.⁊ de hoc no.extra de iudi.at ſi clerici.in glo.vlti. Archi.

HI qui. Ad idē eſt hoc capitulū Alexā.pape. Sūma eſt.ꝙ pſecutores ⁊ calūnioſi ac
cuſatores epoꝝ nō admittunt̄ in accuſatiōe,⁊ teſtifi
catiōe ꝯ illos:ſed notati infamia ꝑpetuo exilio ſunt
Diuiſio.
relegādi:aut ꝑpetuo carceri mācipādi.Et diuidit̄ hoc.c.i du-
as partes.in prima imponit notā infamie,⁊ penā exilij hmōi
pſecutoribus epoꝝ. In.ij.interdicit eis vocē accuſandi:ac te-
Exponit literam.
ſtificādi.ij.ibi:de quibus.Lege. ¶ [Hi qui a morte] corporali
inferēda per eccleſiā.eccleſiaſtico enī iudici nō licet agitare iu-
diciū ſanguinis.vt.xxiij.q.viij.his a quib⁹.hu.[dicente.] cꝫe.
xviij.⁊.xxxiij.q.ij.admonere.arch.[finitimo].i.finali.ſcilicet in
finē vite duraturo.vt in eo vitā ſuā finiat.ſm Hu. [exilio.] id
eſt deportatione:vel in monaſterium retruſione.vel [exilio].i.
peregrinatione perpetua.vt in nullo loco faciat morā:ſicut fa
ciunt quidā penitētes vel[exilio].i.excōicatione per quā quis
fit exul.i.extra eccleſiā eijcitur,⁊ tale exiliū durat vſqꝫ in finē:
niſi quis digne peniteat.Hu.[de quibus] ſecunda pars.id eſt
qui perſequunt̄ epos.Hug.⁊ archi.[decreta.]habemus.⁊ ſta-
tim ſubdit illa decreta.[ſi eoꝝ ⁊c.]hu.[nō humanis actibus]
vt ſunt publici cōtractus,⁊ hmōi hu.[diuinis.] ſcꝫ accuſatio-
ne ⁊ teſtificatione. Hu.hoc intellige de criminoſis,⁊ inuenies
hoc expoſitū.ſ.ij.q.vij.placuit.ſed ibi vocib⁹:hic actibus.hu.

1 ☞ Detractio an ſit peccatū mortale.qđ ſic in ſua formali ſi-
gnificatione. Et quid ſi ſumatur materialiter.num.3.⁊.4.
5 Detractionis nomē plus ſonat in mortale pctm̄:q̄ i veniale.

DEtractores. Ad idem eſt hoc capitu-
lū zepherini pape. Sum-
ma eſt.quod detractores ⁊ inſtigatores inimicitia-
rum ſunt repellendi ab accuſatione ⁊ teſtimonio.
Queſtio. Primū ar.
1 ¶ Pro pleniori intellectu huius capli.queritur vtrū † detra-
ctio ſit peccatū mortale.Et videt̄ ꝙ nō.ſ.di.xxv.§.nūc autem
nihil criminis.aug.inter peccata minuta ponit:qñ cum oī fa-
cilitate:vel temeritate male dicimus.ſed hoc pertinet ad de-
tractionē.ergo detractio nō eſt peccatum mortale:ſed veniale.
Scđm arg.
¶ Scđo ſic.ſuper illud puer.xxiiij.cū detractorib⁹ nō cōmi-
ſcearis.dicit glo.hoc ſpecialiter vitio periclitat̄ totū gen⁹ hu-
manū.Et Hierony.raro inuenies.qui ita irreprehēſibilē vitā
ſuā exhibere velit:vt non libenter reprehendat alienā:ſed nul
lum peccatū mortale in toto genere humano reperit̄.qꝛ multi
abſtinēt a peccato mortali.Peccata autē venialia ſunt que in
oībus hominib⁹ inueniunt̄.ergo detractio eſt peccatū venia-
le. Itē detractio ⁊ adulatio opponūtur.ſed adulationē cōtin-
git:tū eſſe veniale peccatū tū mortale.ergo per oppoſita con-
tinget detractionē qñqꝫ non eſſe mortale ſed veniale peccatū.
Opponit ⁊ cōtrarium. Rñdet. Prima cōcluſio.
¶ In contrariū videt̄ tex.preſentis capituli. In quo dicit̄.ꝙ
detractores authoritate diuina ſunt eradicandi.vnde puerb.
xxiij.dicit̄.oīs detractor eradicabitur.ſed eradicatio nō debe-
tur niſi peccato mortali.ergo detractio eſt peccatum mortale.
¶ Reſpondeo dicendū ſub tribus concluſionibus.prima eſt
2 † ꝙ detractio in ſua formali ſignificatione per ſe loquendo eſt

Scḋa ꝯclusio.
peccatū mortale. ¶ Scḋa ꝯclusio.† ꝙ detractio materialiter
4 sumpta qñq3 non est peccatū. ¶ Tertia ꝯclusio.† ꝙ qñq3 est
Tertia conclusio.
veniale peccatū tm̄.pro intellectu harū conclusionū est primo
notādū,ꝙ detractio ꝓprie loquēdo est denigratio aliene fame
per occulta verba.vñ eccł.x.dicit.Si mordeat serpēs in silētio
nihil eo minus h3:q occulte detrahit. Alij diffiniūt sic.detra-
ctio est mali seminatio occulte in iniuriā ꝓximi quod idē est.
S. Thom.
¶ Scḋo notādū est iuxta sanctū Tho.in.ij.ij.q.lxxiij.arti.ij.
peccata verboꝝ maxime sunt ex intētione dicētis dijudicāda.
detractio aūt scḋm suā rationē ordinat ad denigrādam famā
alicuius.vñ ille per se loquendo detrahit qui ad hoc de aliquo
obloquit eo absente vt eius famā denigret.auferre aūt alicui
famam valde graue est.qꝛ inter res corporales videt fama esse
pretiosior.per cuiꝰ defectū hō impedit a multis bene agendis
scḋm hoc dicit eccł.xlj. Curā habe de bono noīe. Hoc em̄ ma-
gis ꝑmanebit ꝙ̄ mille thesauri magni,⁊ ꝓtiosi.Et ideo detra-
ctio per se loquēdo est peccatū mortale. Et ita pꝫ prima con-
clusio:q̄ patet etiā ad Ro.j.detractores deo sunt odibiles.qḋ
ideo addit:vt dicit glo.ne leue putet ꝓpter hoc qḋ consistit in
verbis. Cōtingit tm̄ qñq3, ꝙ aliqs dicit aliqua verba:per que
diminuit fama alicuiꝰ:non hoc intendens:sed aliqḋ aliud.hoc
autē nō est detrahere per se ⁊ formaliter loquēdo:sed solū ma-
terialiter,⁊ quasi per accidēs. Et siquidē verba per que fama
alterius diminuit ꝓferat aliqs ꝓpter aliqḋ bonū:vel necessa-
riū debitis circūstātijs obseruatis:non est peccatū.⁊ sic pꝫ.ij.
ꝯclusio.Si aūt ꝓferant verba ex animi leuitate:vel ꝓpter ali
quod nō necessariū:non est peccatū mortale:sed veniale.Et sic
patet.iij.ꝯclusio.nisi forte verbū qḋ dicitur:sit adeo graue,ꝙ
notabiliter famā alicuius ledat,⁊ p̄cipue in his:que pertinent
ad honestatē vite:qꝛ hoc ex ipso genere verboꝝ h3 rationem
peccati mortalis,⁊ tenet ad restitutionē fame.sicut ad restitu-
S. Thom. Alexander de halis.
tionē cuiuslibet rei subtracte:vt dicit sanctus Tho.ꝯcordat
magister Alexand.de halis in.ij.dicēs.detractio aliquādo est
5 mortale peccatum:aliqñ veniale † nomē tm̄ detractionis plus
sonat in mortale sicut in scriptura sacra reperit. Est autē ve-
niale peccatū cū ex leuitate dicit malū de aliquo:nec est ibi vo-
luntas nocēdi:nec aggrauat ex circunstātijs.Si vero ex deli-
beratione diutina rationis fiat in nocumētū ꝓximi:graue di-
citur esse peccatū mortale.hec magister Alexā. ¶ His dictis
Ad primū arg.
dicendū est ad rationes in cōtrariū. Ad primā rñdetur iuxta
sanctū Tho.ꝙ Aug.loquit in casu illo:in quo qs dicit aliqḋ
leue malū de alio:nō ex intētione nocēdi:sed ex animi leuitate
Ad scḋm.
vel ex lapsu lingue. ¶ Ad secundam rñdetur primo.ꝙ ex illa
glo.bene ꝓbat.ꝙ aliqñ non sit peccatū mortale sed veniale qḋ
ꝯcedimꝰ iuxta ꝯclusionē tertiā positā vel dicendū iuxta san-
ctū Tho.ꝙ glo.illa ꝓuer.xxiiij.non dicit ꝙ detractio in toto
genere humano inueniat.sed addit pene:qꝛ stultorū infinitus
est nūerꝰ,⁊ pauci sunt q ambulēt p viā salutis.Tū etiā qꝛ pau
ci vel nulli sunt:qui nō aliqñ ex animi leuitate aliqd dicūt.vñ
in aliquo vel leuiter alteriꝰ fama minorat.qꝛ vt dicit Jacobi
Ad tertiū.
iij.Si quis verbo nō offendit hic ꝑfectꝰ est vir. ¶ Ad tertiam
rñdet primo modo ꝯcedēdo.ꝙ detractio aliqñ sit veniale:si-
Alexander de halis.
cut ⁊ adulatio.Scḋo rñdet iuxta Alexand.de halis.ꝙ non est
oīno simile de adulatione,⁊ detractione.qꝛ adulatio minꝰ re-
cedit a bono:quā detractio.eo ꝙ ex inclinatione nature est bo-
nū dicere de alio. Ex corruptione vero nature est malū liben-
ter de alio dicere. Et tm̄ nūc de hac questione sufficiat. Lege.
Exponit literam.
¶ [Detractores diuina authoritate] ꝓuerb.xxiij. Dis detra
ctor eradicabit.scꝫ a vita eterna:nisi peniteat[authores].i.in-
stigatores.hu.lau.⁊ arch.[inimicorū].i.inimicitiaꝝ.⁊ est neutri
gñis,⁊ tenet substātiue.hu. [Epali].i.clicali:imo a q̄libet.hu.

1 ☞ Infames ⁊ sacrilegi repellūt ab accusatiōe ⁊ testificatiōe
ꝯ quēlꝫ catholicū.Et an possint agere ciuilr ꝯ religiosos.n.2.

NUlli. Ad idē est hoc capitulū stephani pape.
1 Sūma.† infames ⁊ sacrilegi ab accusa-
tione ⁊ testificatione cōtra quēcūq3 catholicū sunt
Exponit literam.
repellēdi. Lege. ¶ [Nulli negotio]nisi in casibꝰ ex-
ceptis.iiij.q.vj.oībus. Et dic negotio criminali:alr sua repe-
tere possunt ꝰm Lau.⁊ Arch.[religiosum].i.catholicū bonū.
Nam cōtra hereticū vel simoniacū ⁊ hmōi reciperet.Hu.ij.q.
vij.sacerdotes.extra de simo.tāta.[sit ille] xp̄ianus.Hu.[ser-
Lauren. Archid.
uilis.]a seruiēdo.nō aūt ꝙ sit seruus ꝰm Lau.archi.vel etiā
si sit seruꝰ ꝓcedit hoc prout hic dr in prima glo.[ratione].i.de
causa ciuili.Hu.[inscriptione].i.in causa criminali:vbi actor
cogitur vinculū inscriptionis accipere.ij.q.viij.quisquis.ꝰm
Hu.⁊ Lau. Talis em̄ non admittit:nisi ꝓut legitur ⁊ not.iiij.
Questio. Rñdet.
2 q.vj.oībus.Hu.Arch. ¶ Sed hic surgit questio.† vtrū infa-
mes ⁊ sacrilegi possunt agere ciuiliter contra religiosos. Re-
spondet iuxta Hu.ꝙ si textus iste intelligatur de infamibus:
⁊ sacrilegis excōicatis:in nulla causa siue ciuili siue criminali
possunt agere contra aliquē religiosum:siue xp̄ianū:accusan-
do:vel testificando.alr in ciuili bene admittunt ad agendum.
In criminali autem non nisi si prosequatur suam iniuriam:⁊
in casibus exceptis.iiij.q.vj.omnibus.secundum Hug.de quo
vide extra de senten.excom.conquesti.⁊ ibi nota.

Continuatio.
Notandum. §.est,⁊ continuatur sic ad preceden-
tia ꝰm Hug.qꝛ fecerat mentionem
de anathemate:nūc Gratianus ponit hūc.§.vt assignet diffe-
rentiā inter excōicationē,⁊ anathema.Et est.ij.pars huius q̄-
Cōtra gratianum.
stionis ꝰm Archi.nec videtur nobis hic bene dicere Gratia.
nisi vellet distinguere anathema cōtra excōicationē minorem.
qm̄ excōicato maior non modo a sacris separat sed a corpore
xp̄i.i.societate fideliū.hoc dicit anathema.due em̄ species ex-
cōmunicationis distinguntur:scꝫ maior,⁊ minor.vt plenius vi-
debitur concedente altissimo.xj.q.iij.nemo.⁊.ca.si quis eps.

1 ☞ Excommunicatus potest iterum excommunicari.

ENgeltrudam. Inducit Gratianus
hoc capitulū Jo.viij.
pape:ad probandam differentiā quam ponit inter
excōicationē ⁊ anathematizationem sicut patebit
Exponit literam.
in expositione litere. Lege. ¶ [Engeltrudā] ista fuit excōica-
ta qꝛ regē lotbariū fouebat in sua malitia,⁊ eū induxit:vt di-
mitteret vxorē suā:scꝫ thebergam priuignā ipsius Engeltru-
de,⁊ filiā bosonis,⁊ acciperet gualdradā.vt habetur.xj.q.iij.
theugualdū.[vxorē bosonis].xj.q.iij.theugualdū huius bo-
sonis filia fuit theberga.xxxj.q.ij.lotharius.vnde colligit vt
dicit Hu.ꝙ Engeltruda fuit nouerca theberge,⁊ forte ob hoc
excōicabat:quia fauebat gualdrade contra thebergam. Hug.
[a fraterna societate].i.a cōione sacramētorū.in qua oēs fra-
tres dicunt.vt.xj.q.iij.ad mēsam.Hu.Et hanc fraternā socie-
Goffr.
tatē cōtrahimus in cōione sacramentorū ꝰm Goff.qui ita no
tat.extra de excep.pia.arch.[a corpore xp̄i].i.consortio ⁊ com-
munione fideliū. Hec eadem differentia potest colligi.j̄.iiij.q.
j.c.ij.⁊ causa.v.q.ij.p̄nti.⁊.xj.q.iij.nemo.⁊.xvij.q.iiij. quisquis.
1 Hug.[rescindit].i.diuidit [crebro].i.bis.ar.† ꝙ excōicatus
potest excōicari.qm̄ prohibitū pōt prohiberi:maledictū ma-
ledici,⁊ peccator peccare,⁊ separatum a deo separari. Hu.hec
vero ⁊ alia circa excōicationē deo concedēte plenius tractabi-
mus sicut diximꝰ.xj.q.iij.vbi ꝓprius locus est huius materie.

¶ Questio.v.

QUod vero. §.est: i quo intitulatur
v.questio. In qua duo
articuli cōtinent.vt dicit Hu.videlicet vtrū
domestici accusatores sint recipiendi ad testi-
monium pro eo. Et vtrū inimici rei sint con-
tra eum admittendi ad accusationem vel te-
stimonium.Et intelliguntur domestici generaliter cōsangui-
nei:affines:familiares:mercenarij:vasalli:filij:serui.ꝰm hu.ꝙ
vero tales non sint audiendi probat per.xiiij.authoritates.

1 ☞ Consanguinei vel familiares accusatoris recipiuntur in
accusationem contra extraneos.
2 Consanguinei qui dicantur.
3 Casus duo in quibus indifferenter domestici admittuntur
ad accusationem.
4 Testis conditio inspicitur tempore ferendi testimonij.

COnsanguinei. prosequitur authori-
tates:hec est prima,⁊
1 est calixti pape. Summa est † ꝙ consanguinei vel
familiares accusatores recipiuntur in accusationem
Diuisio.
cōtra extraneos.Et diuiditur in duas partes.In prima facit
quod dictū est. In.ij.ꝙ consanguinei accusatores possunt te-
stificari contra alios parentes:si volunt eos admittere.ij.ibi:
Exponit literam.
2 sed si volūt ⁊c. Lege. ¶ [Consanguinei]† consanguinei dicti
sunt ex eo ꝙ ex vno sanguine id est ex vno patris semine nati
sunt ꝰm papiam.[consanguinei].s.quos h3 in eius ꝑtāte:vel
qui propter affectionē debeant preponere gratiā veritati [ex-
traneos] in cā criali:in quo casu loquit hoc capl'm ꝰm Laur.
vel dic quod loquitur de infamibus: vel consanguineis:qui-
bus imperari potest:vel de suspectis: qui de facili deierarent
Hostien. Archid. Jo.and.
secundum Hosti.qui ita notat.extra de offi.delega.insinuan-
te.Archidiacono.Et ponit Joan.Andr.ibi super fin.gloss.non
dicant pro illo.Hug.[familiares].s.eius. Hug.[de domo].s.
eius.Hu.[prodeuntes].i.domestici eius.Hugu.istorū autem
quidam repellūtur quidā admittunt:vt ait. Hu.repelluntur
quidam

quidā:quibus imperari pōt ratione patrie vel dñice potesta-
tis.vt sunt serui,⁊ filijfamilias in potestate patris constituti:
de alijs dico,ꝙ bene possunt admitti pro eo ⁊ contra eum vo-
lentes tamen.iiij.q.iij.Item.l.iulia.nisi sint tales qui propter
affectionem debeant preponere gratiam veritati.iudex ergo
debet inspicere diligenter: an sint tales: qui propter affectio-
nem debeant veritatem tacere, ⁊ ita poterit eos repellere vel
admittere.Scḋm hoc ergo ⁊ frater pro fratre potest admitti,
⁊ oīno extraneus pōt repelli:si iudex videat fratrē non debere
declinare a veritate ꝓpter cōsanguinitatem, ⁊ illum extraneū
debere preferre gratiam veritati propter amicitiam, ⁊ hoc tā
3 in criminali:ꝙ̄ in ciuili debet obseruari.† Ab hac generalita-
te excipiūtur duo casus:in quibus indifferenter domestici ad-
mittuntur:scilicet in causa ecclesiastica ciuili.xiiij.q.ij.super et
in causa matrimonij coniungendi:vel disiungendi.vt.xxxv.q.
vj.c.j.⁊.ij.Hug.[prodeuntes dico.],vt ait glo.tempore iudicij.
quia secus si ante tempus iudicij fuisset domesticus: siue fami
4 liaris.sed tempore iudicij non est.† Et est ratio qꝛ conditio te-
a ¶ Ferendi testimonij. Adde pulchre pet. de anch. in.c.j. nu.4.de testib.
a stis inspicitur tēpore ferēdi testimonij[a].ff.de testi.l.iij.§. iulia.
[parentes].i.consanguinei.vulgariter loquitur.hug.[inuicē]
i.contra se:scilicet vnusquisq3 contra aliū.hug.[consenserint]
contra se inuicem testificari.Et hoc ideo dicit:qꝛ cogi non de-
bent.ar.iiij.q.iij.Item lege iulia.[Non in alios].i.non contra
extraneos.hug.

1 ☞ Repellitur quis ab accusatione vel testimonio nō solum
propter presentem inimicitiam:sed propter preteritam.
2 Inimici an sint repellendi ab omni accusatione.
3 Inimici rei an sint admittendi.

ACcusatores. Ad idem est hoc.c. qḋ est
anacleti pape.Sūma qui
nuper.i.parū ante fuit inimicus nec accusator nec
Exponit literam.
testis admittit. Lege. ¶ [Accusatores ⁊].i. vel te-
stes.Hug.[nudiustertius].i.nunc est dies tertius.i.ante heri.
Laurentiꝰ. Archi.
Et idem est si diu inimici fuerūt:dum tm̄ capitaliter . alias nō
ar.insti.de excus.tu.§.inimicitie.in aut.de testi.§. si vero.lau.et
Archi.⁊ componitur a nunc,⁊ dies tertius. Et qꝛ potuerunt
isti esse inimici longo tempore vel modico retro:voluit vtrūq3
specificare multo retro designatur per id qḋ dicit[ante hester
nū diem] modicū retro.per id qḋ dicit[nudiustertius.] hug.
1 ⁊ Archi.ar.† ꝙ quis repellitur ab accusatione vel testimonio
nō solū propter presentem inimicitiā: sed ꝓpter preteritam.i.
⁊ in crimine.ar.di.xxv.primū.⁊.vj.qḋ.j.qui crimen.Hug.Cre-
do tm̄ ꝙ iudex dꝫ inquirere quales fuerūt inimicitie.⁊ qualis
sequuta sit recōciliatio,⁊ ita poterit eū repellere vel admitte-
Questio. Rñdet.
2 re.[fuerūt.] ¶ Sed hic queritur.† Utrū ab omni accusatione
inimici sint repellendi. Rñdet ꝙ non. qm̄ in exceptis casibus
nō repellitur inimicus ab accusatione:scilicet si velit prosequi
causam pro qua inimicitia interuenit: vel aliam iniuriam suā
vel suorū ⁊ in criminibus exceptis. A testimonio aūt similiter
nō repellitur in exceptis criminibꝰ: sed in propria iniuria vel
suorū repellit. Hic cōcordat Archi.[ne irati,]olim. hug. [no-
cere cupiat]nūc hug.[nō suspectus]hec est causa: quare quis
repellit pro preterita inimicitia.Hug. Idē dicit Pe.de anch.
Questio. Rñdet.
3 Sed surgit questio.† Utrū inimici rei sint admittendi. Respō
detur ꝙ nec ad accusationem nec in testimoniū sunt admitten
di contra eum si reconciliatio nō interuenerit. Sed quid si re-
conciliatio interuenit. Credo dicit Archi.eos non esse admit-
tendos propter suspitionem:vt hic presertim si inimicitie fue-
runt capitales.

1 ☞ Proditor an sit dicēdus q facta alteriꝰ ecclesie manifestat.
2 Casus in quo accusator remuneratur:si obtineat.
3 Moliri quid dicatur.
4 Prelati possunt subditos punire pecunialiter.

ACcusatoribus. Ad idem sequitur
hoc.c.qḋ est symma
Diuisio.
chi pape. Et potest diuidi in tres partes. In pri-
ma dicit ꝙ inimicus vel cū inimicis cohabitās vel
suspectus nō potest accusare. In secūda penam imponit trās-
gressoribus synodalis statuti. In tertia remunerat eos:qui se-
cretas insidias illatas pontificibꝰ ad notitiā ꝓtulerit ecclesia-
sticam.Et minuat pena aduersa eis moliētibus.scḋa ibi:secre
Exponit literam.
tas. ¶ [Accusatoribꝰ inimicis]nūc vel olim.Hug.vt.s̄.c.pro
xi.Archi.[morant]si sunt in eius ꝑtāte:vel sunt tales: qui ꝓ-
pter affectionē debeant ꝓ̄ferre grām veritati. alr ob hoc non
repellunt hu.[suspecti.] de fide:vel crimine:vel inimicitia.hu.
[que hodie]nō comprehendit hic tm̄ premissa:sed quedā alia
premissa in alia parte capituli quoꝝ quedā enumerant.distin.
lxxix.si quis ꝓpter.hu.⁊ Archi.[si quis.]scḋa pars. [infrin-
gere].i.transgredi: diminuere ꝰm papiā[monachus]loquit
ꝰm antiqua tp̄a:qm̄ monachi nō erant clerici.vt.xvj.q.j. gene-
raliter. Ideo segregat hic monachos a clericis.P.⁊ hu.[pri-
Archid.
uetur].i.excōicet.Ber.Arch.[secretas.]tertia pars.[scitas]
tm̄ ab aliquibꝰ hu.[cōplectit.]condēnando:puniēdo.hu.[per-
tulerit]admonitiōe premissa,⁊ ꝓbauerit: alr premio nō gau-
debit.vt distin.lxxix.si quis propter.⁊.xij.qḋ.ij.§.in criminali.
Questio. Rñdet.
¶ Hic surgit questio.si ipse solus sciret, ⁊ probare non posset
⁊ secrete diceret ecclesie.Utrū veniret remunerandus. Rñdet
Questio. Respōdet.
1 iuxta.hu.ꝙ non. ¶ Sed iterū surgit q̄stio.† Utrū talis dicen-
dus sit proditor ex quo secreta alterius ecclie manifestat. Re-
spondet ꝙ non ꝰm eundem. Et ratio est: qꝛ manifestando ec-
clesie talibus manifestat:qui potius possunt prodesse:ꝙ̄ noce-
re.vt.xxij.q.v.hoc videt.[honore].i.honorabili premio.Hug.
2 † Et est casus in quo accusator remunerat: si obtineat. Et fit
hoc in odiū ⁊ detestationem criminis:sicut crimen simonie:vel
lese maiestatis.vt dist.lxxix.si quis propter:⁊.xvj.qḋ.j.§.verū.
Hug.[moliunt].i.molire conari.disponere, ⁊ aliquid cū mo-
3 ra agere:ꝰm papiam. † vel dic ꝙ moliri est cū difficultate co-
nari,⁊ proprie de rebus magnis machinari:parare:fabricare,
⁊ cogitare: disponere:vel aliquid cū difficultate ⁊ ingenio face
re,⁊ dicitur a moles molis qḋ est difficultas:magnū pondus.
vt dicit Hug.ꝰm pol.Archi.[exilio]monasterij vel [deporta-
tionis.]vel peregrinationis:vel excommunicationis: Hug.et
4 Archi.[sublatis.]est ar.ꝙ† prelati possunt subditos punire
pecunialiter.xviij.dist. qm̄ quidem.⁊.xxiij.di.ꝙ̄ꝙ̄. hug.simile.
xj.q.j.nullus eps.in fi.ibi vide,⁊ de hoc etiam not.extra de pe-
nis.licet.Archid.

SUspectos. Ad idē est hoc.c.qḋ est fabia
ni pape.Summa.est. Exclu-
dit sex conditiones personarū ab accusatione,⁊ te-
Exponit literam.
stimonio.breue est. ¶ [Suspectos] de fide: vel de
crimine:vel inimicitia.Hug.vj.q.j.infames.⁊.iiij.qḋ.iij.testiū.
⁊.j̄.e.q.similiter.C.de testi.si quis.Lau.Et idem habet.iiij.qḋ.
iij.testes.Archi.[facile litigātes.]isti repellūtur a promotio-
ne ꝰm regulam apostoli dicentis non litigiosum.vt distin.xvj.
§.j.⁊ ad tit.iij.Et ita ab accusatione ⁊ testimonio. vt hic.⁊.j̄.e.
similiter.Et est ar.contra garrulos, ⁊ omnes qui faciles sunt
ad contendendum.Hug.

DE accusationibus. Ad idem est
hoc capitu-
lum quod est beati eusebij pape. Summa. Accusa-
tiones quas seculi leges ꝓhibent iudices ecclīastici admittere
Diuisio.
nō debent.Et potest diuidi in duas partes. In prima narrat
quid apud romanā ecclesiam olim obseruatū sit. In secūda in
fert quid merito imposterū seruandū est.scḋa ibi:idcirco. Le-
Exponit literam.
ge. ¶ [De accusationibus.]vel accusatoribus [mandatis].i.
queritis.[sancta.]propter merita sanctorū:quorū corpora ibi
requiescunt.ij.q.vij.beati.Hug.⁊ Archi. [exterarū].i.extero-
rum.⁊ tunc vocat sequens verbū consuetudinū.Archi.[leges
publice].i.seculares:que pre ceteris de publicis iudicijs tra-
ctant.hug.⁊ Lau.[impugnādi].i.accusandi[submouemus.]
excipitur illa que nubit infra tempus luctus:que ꝰm leges est
infamis,⁊ non ꝰm canones.

1 ☞ Alienigena ⁊ ignotus quilibet est remouendus a testimo-
nio ⁊ accusatione.
2 Clerici vnius ciuitatis an possint esse testes cōtra clericos al-
terius ciuitatis.

CAnonica. Ad idem est hoc.c.qḋ est pelagij
pape.Sūma.Octo genera per-
sonarū excludunt ab accusatione epoꝝ ⁊ testimonio.
Exponit literam.
Lege. ¶ [Canonica.] sicut diximꝰ enumerant hic octo gene-
ra hoim:q repellunt ab accusatiōe epoꝝ.s.[ifames suspectos]
de crimine vel de fide.sicut.s̄.e.q.suspectos. [inimicos.] ⁊ eos
q nō sunt eorū.s.epoꝝ [gētis].i. q nō sunt de illa ꝓuincia. Et
1 est ar.† ꝙ alienigena ⁊ ignotꝰ q̄libet est remouēdus a testimo-
nio ⁊ accusatione.vt.j̄.e.q.c.ij. qꝛ etiā remouet a ꝓmotione. vt
Questio.
2 di.xxiiij.qm̄.⁊ di.xcviij.p totū. ¶ Sꝫ hic surgit qḋ† vtrum cle-
rici vnius ciuitatis possint esse testes contra clericos alterius
Respōdet.
ciuitatis. Rñdet ꝙ sic licet sint alienigene. qꝛ hoc.c.intelligit
de alienigena ignoto:scꝫ:cuius vita ⁊ fides ⁊ libertas nescitur
sed si est ex toto notus, ⁊ non dubitat de vita illius non credo
illū esse repellendū pretextu qꝛ est alienigena ꝰm Hug.cui sa-
Innocen.
tis concordat Innocē.dicens. ꝙ si sint ignoti vel de alia gen-
te non admittuntur:nisi primo probentur: vt in hoc.c.⁊.j̄.ea.
accusatores.debent em̄ esse noti ⁊ indici ⁊ alijs.ff. de iure deli-
beran.j.in aut.de fide instrumen.§. si vero. Hec et his similia
intellige in criminalibus: sed in ciuilibus secus quod dicitur

Archidia.

vt not.extra de accu.inquisitionis. in glo.ex hoc loco ꝛc.c.cum p.in glo.iuxta fi.ꝛ ibi videas Archid.[mortuos]in peccatis: scilicet publicos peccatores quos scriptura diuina vocat mortuos.Matth.viij. Dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Qui enim mortui sunt corporaliter nõ possunt alios sepelire. ergo mortuos dicit eos qui per peccatum mortui sunt in anima.huic sentẽtie cõcordat Hug.dicens. mortuos in peccatis: scilicet non monachos sicut gratianus intellexit:sed criminosos qui mortui sunt diuinis actibus: non humanis diligenter expositum est.s.ij.q.vij.placuit.

Diuisio. Exponit literam.

Accusationes. Ad idem est hoc capitulũ:qd est ex secunda synodo romana sub Adriano papa. Summa est. ꝙ queadmodum clerici non admittũtur in accusationes laicorũ:sic nec laici debẽt admitti in accusationẽ clericorum. Et diuiditur in duas partes. In prima ponit qd dictũ est. In scda assignat rationẽ.scda ibi:quia. Lege. ¶[Accusationes negotia].i.testimonia. Hugu.negotia accusatorũ dicit testimonia: q2 sicut in negotiatione augetꝛ vel minuitur pecunia:sic in testificatione accusator augetur infamia : vel minuitꝛ plus autẽ valet nomen bonum quã diuitie multe prouer.xxij. [Censemus repellere]a clericis supple ꝛ generaliter accusationes laicorũ censemus repellere a clericis. [Quia indignũ.] secũda pars. Et vere indignũ est,ꝛ iniustũ cõtra iustitiam naturalem:vt velit quis alteri ꝛ maxime superiori arrogare: quod ipse a superiori non vult sibi fieri:aut pati.vt.s.di.j. humanũ genus. Sunt autẽ clerici superiores ipsis laicis. Si ergo laici non admittunt clericos in accusatione sui:vt.ij.q.ij. in sancta laicos.ꝛ.c. sicut indignũ est vt laici admittantur in accusatione clericorum.

1 ☞Exemplum sumitur de malis.

Diuisio. Exponit literam.

Accusatores. Ad idem est hoc.c.quod est Stephani pape. Sũma est.accusationes quas leges seculi non admittũt:ac sancti patres prohibuerũt nos etiã non admittimus contra clericos. Et ita nec alienigena: nec seruus: nec libertus:aut suspectus:aut infamis admittẽdus est ad accusationẽ. Et diuiditꝛ in duas partes. In prima dicit in generali sumendos oẽs quos sumerent seculi leges. In secũda specificat de aliquibus.scda ibi:nullus alienigena. Lege. ¶[Accusatores leges.] dignũ est ꝙ quẽ leges seculi non permittunt ecclesiastica statuta non permittãt:q2 ecclesiastica disciplina maiori mansuetudine vtitur dicente dño.discite a me: quia mitis sum,ꝛ humilis corde. Matt.vj. ꝛ ezechiel.xviij. Nolo mortem peccatoris:sed vt conuertatꝛ ꝛ viuat.[Nullus.]scda pars.[alienigena] sc3 ignotus.de cuius vita ꝛ libertate nescitur. vt.j.ea.q.vj.leges.ad hoc est qd legitur.ꝛ no.s.e.q.canonica. Archid. [scriptũ]gene.xix.[Ingressus es.]verba fuerũt sodomitarũ ad loth.cũ instaret vt eis traderet angelos secum hospitatos. historia habetꝛ di.xiiij.qd ait.hu. Et licet ipsi mali essent, ꝛ ma-
1 lum dicerent:tamen ex dicto tali argumẽtatur.†Et est argumentũ ꝙ de malis sumitur exemplũ. Et argumentũ inde sepe trahitur.xxxvij.di.si quid veri.hug.ꝛ glo.[nostrorũ]sc3 clericorum.[nullus sit seruus ꝛc.] ab accusatione digne repelluntꝛ viles ꝛ infames persone:quia tales sicut propriam sic alienam paruipendunt infamiã:nec timent falsum testificari cõtra bonos:quibus insidiantꝛ.vnde prouer.xiiij.ambulans recto itinere ꝛ timens deum despicitur ab eo:qui infami graditur via.de his conqueritur sanctus propheta in persona Christi ꝛ bonorum.ps.xxvj. insurrexerunt in me testes iniqui, ꝛ mentita est iniquitas sibi ꝛc.

1 ☞Testis si erat testabilis tẽpore quo iurauit : sed tempore quo eius dictum recipitur intestabilis apparet quid iuris.
2 Infames an sint omnes hic enumerati.
3 Funestum quid dicatur.

Diuisio. Exponit literam.

Constituimus. Ad idẽ est hoc.c. eusebij pape. Summa numerat.xv.cõditiones hoim:q nõ admittuntꝛ ad accusationẽ: vel testimoniũ. Et diuiditꝛ in duas ptes. In pma specificat psonas repellẽdas ab accusatiõe. In scda assignat rõnẽ huius.scda ibi: Lege. ¶[Cõstituim⁹ malefici].i.incãtatores, [sortilegi]sc3 q pcurãt maleficia:vt qs non posset cognoscere vxorẽ suam:vel generare vel hmõi.[Venefici].i.q parãt venena,ꝛ tribuũt[infames.]hoc nõ referꝛ ad domesticos. Hu.[testimoniũ.]

Questio. Respõdet.

1 ¶Hic surgit questio.† qd si testis erat testabilis tpe quo iurauit:sed tpe quo eius dictũ recipitꝛ intestabilis apparet. Ad hoc respondetur iuxta Arch.ꝙ si eius crimẽ notorium non est:dictũ eius recipitur,ꝛ in tempus disputationis reseruabitꝛ. Si vero efficitꝛ notoriũ postq̃ deposuit:scilicet iuramentũ:non admittetur eius dictũ propter infamiam superuenientem.viij.qd.iij.talia.fatuus enim esset:qui illud reciperet. ar.hic.ꝛ.vj.q.j.infames. Alij dicũt initiũ spectandũ esse. extra de elec.dudum.j.qd dic:vt no.in spe.de testi.§.opponitꝛ. ver.qd si testis. Archid. Gui.de susa.in.l.iij.ff.de resti.tenet.ꝙ vtroq3 tempore:scilicet iuramenti,ꝛ depositionis debeat esse habilis. vt refert Jo.an.in dicto ver.quid si testis. Jo.and.in questione quã disputat super regula factũ legitime.de re.iu.lib.vj. tenet,ꝙ tẽpore depositionis debeat esse habilis:licet tẽpore iuramenti non valet eius dictũ,ꝛ si tũc est habilis licet tempore iuramenti fuerit habilis:dummodo tũc non fuerit exceptum,ꝙ valet ei⁹ dictũ:ibi vide[quia.]secũda pars.[infames.] ¶ Hic

Gui.de su. Jo.and.

Questio. Rñdet.

2 surgit questio.†Utrũ oẽs hic enumerati sint infames ipso iure. Respondetꝛ iuxta glos.ꝛ Hug.ꝙ non.vnde hoc verbũ non refertur ad omnia premissa:q2 non ad domesticos:q2 tales nõ sunt infames. sed illi tantum sunt infames qui inde sunt condemnati per sententiam:sed forte nec omnes tales condemnati de talibus criminibus sunt infames. nisi quodam respectu: scilicet quo ad promotionem ꝛ testimoniũ ꝛ accusationẽ:q2 re-
3 pelluntur ab istis tanquã infames. Hug.[funestus.]†funestũ dicitur qd a funere inquinatũ est. Et q2 vox falsi accusatoris ꝛ testis mendosi nititur famam proximi sepultam fetore maculare funesta vox appellatur. Guido.

Guido.

1 ☞Affinis non recipitur in testimonium pro affine.

Exponit literam.

Similiter. Ad idẽ est hoc.c. Julij pape. summa.ponuntꝛ octo conditiones hominũ:qui non admittuntꝛ ad accusationẽ in causis criminalib⁹. Lege. ¶[Similiter gratiosi] i.adulatores : q laudant malũ in aliquo:vel attribuunt alicui bonũ:qd non est in eo.hug.tales enim merito repellũtur: quia ore simulato,ꝛ conficto decipiũt.prouer.xj. Simulator ore decipit.ꝛ eccl.vij.stultorũ adulatio decipit [affines] scilicet ipsi⁹
1 accusatoris.hug.† affinis non recipitur in testimoniũ pro affine.vt.j.qd.ix.absens.qd verũ est:si est talis:qui gratiam preferat veritati propter affectionẽ.hug.[litigantes.]q2 amatores litium non curant siue vere siue false nisi imponere cõtra proximum.vnde possunt litigare:qd optãt.q2 prouer.xvj. dicitur homo peruersus suscitat lites. Guido.

Exponit literam.

Nullus. Ad idẽ est hoc caplm qd est Felicis pape.Summa ponit.ix.conditiones hominũ:quos excludit ab accusatione epõrũ. Lege text. [nullus.] De istis habitũ est sepe in superioribus capitulis. Rationabile quidem est:vt ecclesia repellat ab accusatione et testimonio quos leges seculi nõ admittũt.vt.s.e.accusatores.

Diuisio. Exponit literam. Archid.

Accusatores. Ad idem est hoc.c.quod est Calixti pape. Summa. suspecti familiares ꝛ consanguinei ad accusandum vel testificandum contra extraneos non admittuntur. Et diuiditꝛ in duas partes. In prima prohibet. In secũda assignat rationem prohibitionis.secũda ibi:quia. Lege text. ¶[Accusatores q2.] secũda pars.[amor carnalis] dicit fulgentius. amor cũ periculo sepe concordat,ꝛ dum vacat ad id quod diligit nõ potest videre id quod expedit. Archi.[timor atq3 auaritia sensus hebetant,ꝛ humanas peruertunt opiniones.]prouer.xvj. munera excecant oculos sapientũ. ꝛ prouer.xvij. Munera de sinu ipsius accipit:vt peruertat semitas iudicij. Et ideo exo. di.xix.dictũ est Moysi. ꝙ eligeret viros qui diligerent veritatem,ꝛ odirent auaritiam [questum] hoc sumptum est ex verbis apostoli.j.tit.vj.qui de auaris loquẽs ait. estimantes questum pietatem esse;cum tamen radix omniũ malorũ sit cupiditas[ꝛ pecuniam quasi mercedem prudentie.] Isti enim mali estimatores sunt:absit enim pecunia prudentiam estimari : cũ prudentia omnes thesauros superexcedat vnde prouer.xvj. prudentia preciosior est argento.

Diuisio. Exponit literam.

Omnes. Ad idem est hoc capitulũ Gelasij pape.Sũma. Qui cũ vitijs ꝛ calumnijs armantur in patres siue spirituales siue carnales nõ admittũtur in accusationẽ episcoporũ. Et diuiditur in duas partes. In prima dicit qd dictũ est. In secũda assignat rationem.secũda ibi:qm̃. Lege. ¶[Omnes patres]spirituales vel carnales.hug.[armantꝛ.] verberando:percutiẽdo: cõminãdo: vel infamando,ꝛ calumniose accusando.hug.ꝛ Archi.

Exponit literam.

Nulli. Palea est:q̃ habetꝛ p grano ex de accu. Lege. ¶[Nulli.]ꝛ ibi glossatꝛ intelligitꝛ vt dicit hug.tam de clericis,q̃ de laicis sed in excepti criminib⁹ potest etiam intelligi,ꝛ de alijs criminibus ꝛ tũc legitur tantum de clericis : quos epõs nõ potest repellere

repellere a sua accusatione:si eos habuit familiares. ꝛ a se non remouit:sed intelligit Hugu. Non potest ita facile: sicut si eos remouisset. Hug. De hoc etiam not.ij. questione.vij.§. in hoc. ꝛ ibi videas Archi.

1 ☞Officium iudicandi potest delegari,ꝛ fieri per alium.

Exponit literam.

Quod vero. §.est : in quo declarat quare inimici ab accusatione repelluntur. Et subiungit quomodo etiam si crimen alicuius sit manifestũ tamen inimicus ad accusationem nõ debet admitti:exemplo eius qd factũ fuit de anastasio episcopo: qui in calcedoneñ.cõcilio fuit sue ecclesie restitutus. eo ꝙ fuerat cõdemnatus a suo inimico. ¶[Quod vero calliditate].i.versutia: seu dolositate.ij.qd.ij. §.in manifestis.in prin. Archi.[Innocentia].i.innocens. Archi.[sed cum].q.d.ꝙ ideo prohibẽtur : sed licet epi sint criminosi sunt recipiendi in eorum accusationem:vel testimoniũ: q2 generaliter inimicus non est recipiẽdus in accusationem : vel testimonium. Et ꝙ inimicus nõ possit esse accusator vel testis probat a minori:q2 non potest esse iudex:qd est minus. Multi enim sunt qui possunt iudicare qui tamẽ nõ possunt accusare:
1 vel testificari.†Item officium iudicandi potest delegari,ꝛ fieri per alium:non tamẽ officiũ accusandi:vel testificandi. Laicus etiam potest iudicare clericum:non tamẽ accusare:vel in eum testificari. Hug.[anastasius]istũ anastasium vocauit patriarcha suus ad causam:iste recusauit:q2 habebat eum suspectum de inimicitia. Ille tamen cõdemnauit istum:sed postea a calcedoneñ.ɔcilio eius iudicium tanquã suspecti ꝛ inimici irritum est,ꝛ anastasius sue ecclesie est redditus.[vnde Nicolaus].i.ad ostendendum ꝙ anastasius sue cathedre est restitutus:q2 conquestus est de inimicitia patriarche sui.hug.ꝛ Archi.

1 ☞Argumentandum ꝙ sit ab exemplis.
2 Recusare an quis possit iudicem in notorijs.
3 Recusare an quis possit iudicem quem habet suspectum.
4 Judex an possit recusare post litem contestatam vel ante.
5 Judex recusat⁹ an possit cõmittere cãm nõ obstãte recusatiõe.
6 Arbitri electi ad cognoscendum causam suspitionis probata causa ꝛ super ea pronuntiato an cognoscant de principali.

Exponit literam. Casus.

Quod suspecti. Ad ostẽdẽdũ qd dixerat inducit Gratian⁹ hoc.c.in quo probat,ꝛ ostẽdit rationib⁹,ꝛ exẽplis,ꝛ auctib⁹,ꝙ suspecti ꝛ inimici iudices esse nõ pñt rationes inducit duas.quarũ pma est in pncipio ibi:nã qd.ij.circa finẽ ibi. Nam quodã.scdo pbat exẽplis duobus.primo exẽplo calcedoneñ.concilij ibi:veniamus. secũdo exemplo Joan. chrysostomi ibi:hinc sanctus Joannes. tertio probat idẽ authoritatibus tribus.primo authoritate cõstãtinopolitane synodi ibi,quod proinde secundo authoritate gelasij ibi:veniat tertio authoritate iustiniani ibi:sed ꝛ re vera. Hug. ¶Quod. Pro intellectu litere ponẽdus est casus super quo scribit papa nicolaus p quo sciẽdũ ꝙ ignati⁹ patriarcha ɔstãtinopolitanus fuit a michaele imperatore expulsus, ꝛ ob eius fauorẽ ꝛ metum a quibusdã suffraganeis ipsius patriarche eis suspectis et inimicis fuit depositus : papa Nicolaus hoc intellecto scribit ipsi imperatori ꝛ ostendit sibi ꝙ iste ignatius fuit iniuste damnatus ab ipsis suffraganeis suspectis ꝛ inimicis.quia nullus est damnãdus ab inimico vel suspecto. Et hoc probat hic rationibus : exẽplis, ꝛ authoritatibus vt diximus.de hoc facto ignatij loquitur hic Nicolaus.ꝛ.s. di.xxj. submittitur. ꝛ di.lxiij.c.ij.ꝛ.xcvj.di.satis euidenter. Hug.[quia].i. qd suspecti male habeant iudicare propter inimicitiã:vel amorẽ vel timorem vel cupiditatem. His enim modis iudex solet peruertere iudicium.xj.qd.iij.quatuor.ꝛ.c.quicũq3. Hug.[exemplis] supple ꝛ authoritatibus. Et est ar.† ꝙ ab exemplis argumentandum[a] est. Hug. ¶[Nam quidã] prima ratio.[ad impetendum].i.condẽnandũ:puniẽdũ q̃si cõmittere aliquẽ puniẽdum suo inimico[qd perinde]ecce prima authoritas.[Veniamus] Ecce primũ exemplum.[tertio vocatus].i.tribus edictis vel inducijs citatorijs que dantur in causa criminali tribus vicibus. Hug.[nõ occurrit]ibi morã faciẽdo:sed facta recusatiõe statim recessit.[vel nõ occurrit] in ppria psona s3 misit legatũ p quẽ se excusauit recusando iudicẽ.nã si nec in ppria persona venisset:nec misisset iuste dãnat⁹ eẽt. ex quo tertio vocat⁹ erat. xxiiij.q.iij.de illicita ꝛc.[Canonice] quãtũ ad cãm cõdẽnationis:que erat sc3 contumacia:que est causa condemnationis et depositionis.vt.j.e.qd.ix.decernimus.tertio eñ vocatus non venit, ꝛ ideo quasi contumax potuit condẽnari canonice quo ad hoc:sed quia ab inimico est condemnatus reuocata est sententia. Et ideo sequitur postea [denuo].i.iterum. sed credo ꝙ iste non fuit contumax:quia statim in prima vocatione clamauit eum esse inimicũ sibi,ꝛ recusauit eum. Lata ergo postea sententia in eum cum fuerit lata a iudice non suo:ipso iure nullius fuit momenti nec indigebat retractatione:sed sicut lata fuit de facto:sic reuocata de solo facto fuit. Lege ergo sic literam.[Condẽnatus canonice] quãtum ad causam:sc3 quãtũ ad crimina:que suberant ꝛ erãt manifesta. Et istam expositionem sequitur Lauren.ꝛ Archi.vel construe [canonice].id est fm ꝙ canones dicunt : scilicet per congrua interualla. Hugu. [reseruatur].s.q.ij.si episcopus. Lau.[denuo].i.in alio iudicio. Lau.vt notetꝛ iteratio iudicij ꝛ litis nõ cõiunctionis.hug. [recipere].i.retinere.ꝛ.xxvij.q.ij.priusq̃. Lau. [si anastasius] argumentatur Nicolaus ex facto calcedonensis concilij. hug. [Et si]id est q̃uis. Hug.[manifesta]per famam:non tamẽ notoria nec obtinet illud.s.qd.j.manifesta.vel manifesta.i.reprobata per testes coram patriarcha isto absente:sed nec talis probatio isti preiudicabit. quia facta erat coram iudice non suo,ꝛ

a ¶Argumẽtãdũ. adde pe.de anch. in.c. in his. nu.4.de v.isig.et ibi.ꝙ a triplex sit argumentatio. Et qd sit arg.vide cardi.zaba. in ca.forus. nu.3. eo.tit. Et qd argumẽtũ ab exemplo sit validũ idẽ i.c. venerabilẽ. §.obiectione3.nu.1.de elec.

Questio. Rñdet.

2 eo absente non per contumaciam. ¶Hic surgit questio† posito ꝙ crimina eius essent notoria : an in notorijs possit quis recusare iudicem. Respondetur iuxta hug. Credo ꝙ sic: quia tunc etiam grauiorem penam posset infligere si esset inimicus [officiant].i.obijciantꝛ,ꝛ opponantur a fama publica:vel per illos testes.hug.[q non]scilicet est depositus.hug.[a patriarcha]sc3 anastasius.hug.[existens patriarcha] est depositus a subditis.dist.xxj.submittitꝛ. Hug.[veniat]hec est scda authoritas sc3 gelasij [facundissimus sit] Nicolaus commendat eũ: vbi facit mentionẽ de illo di.xix.c.j.[nunc egrotantibus in fide] vitio schismatis.i. debilibus ꝛ infirmis : debiles enim illi greculi semper fuerũt,ꝛ mobiles in fide,ꝛ in alijs. Hug. [tũc] scilicet tempore suo gelasij [quero inquit]gelasius ꝛ sunt verba gelasij introducta a nicolao vsq3 ibi,ꝛ ꝙ si.hug.ꝛ Archid. [iudiciũ] forte loquitur de iudicio ad qd achatius hereticus patriarcha constantinopolitanus vocabat papam:vt de suo facto in concilio examinaret quia dicebat papam sine consilio non potuisse eũ condemnare : contra quem inuehit hic gelasius.ꝛ.xxij. distin.qua contradictionem. ꝛ.xxij.qd.j.c.j.ꝛ.ij. Hug.iudices.qd esse non debet.iiij. questio.iiij.c.j.ꝛ.ij.ꝛ.s.ij.q.j.multi. Hug. [Quod si]ista sunt verba Nicolai arguentis ex verbis gelasij. Hug.[quãtominus]ar.a minori:qd enim obtinet in minori obtinet ꝛ in maiori.arg.s.ea. questione.iij.de inducijs.hug.[Diuina].i.ecclesiastica.expositio notabilis ꝛ digna memoria. ꝛ secũdum hoc interpretamur diuino iudicio.i. ecclesiastico:non ferro candenti:vel aqua feruenti. vt.s.ij.q.v. interrogatũ.ꝛ.xvj.questio.j.plures.vnde sepe nomine dei designatur ecclesia.vt.ij. questione. vij.accusatio.ꝛ.xj.qd.j.§. item constanter. Hug. [quis sapiens.] hoc sumptum est ex ps.cvj. vbi dicitꝛ.quis sapiens custodit hec,et intelligit misericordias dñi[reuera.]Hic incipit.tertia auctas sc3 iustiniani dicentis. C.de iudi.apertissimi.[Suspectũ iudicẽ]anteq̃ lis inchoetur [recusare.]q2 postea non potest:nisi per appellationem. Hug.

Questio. Respõdet.

3 ¶Ex hoc pt3 solutio. fm Hug.questionis qua queritꝛ.†vtrũ quis possit recusare iudicem quem habet suspectũ.siue sit ordinarius siue delegatus. Quidqd dicant aliqui:dic ꝙ sic. Tum q2 ratio quã lex subijcit est generalis. Tũ patet hic ex dictis nicolai:q2 anastasius recusauit iudicem suũ ordinariũ: sc3 patriarchã suũ. Tum hoc idem colligitꝛ aperte.s.ij.q.vj.placuit. Tum etiam q2 habetꝛ ex canonibus, ꝙ si quis h3 metropolitanũ suũ suspectũ:debet recurrere ad superiorẽ iudicẽ:sc3 primatem vel papam:vt.s.ij.q.vij.c. metropolitanũ. Ex quibus omnib⁹ manifeste patet, ꝙ secure qs potest accusare iudicem suspectũ sibi tam ordinariũ,q̃ delegatũ.fm Hug. ¶Sed hic

Questio. Rñdet.

4 surgit questio.† an post litis contest.vel solũ ante possit iudex recusari. Respondetꝛ.fm Hug.ꝙ ante litis cõte.ꝛ post. Sed si ante recusatꝛ:non tenetꝛ quis probare causam recusationis vel suspitionis:sed sufficit ei solũ dicere recuso te : quia habeo te suspectũ. ita ꝙ solo verbo recusationis vel suspitionis ꝛ sola reclamatione potest quis recusare iudicem ante lit.contesta. Si vero post litem contest.quis vult recusare iudicem: potest dũmodo non sit in causa conclusum: tenetꝛ tamen quis recusationem assignare ꝛ probare si non est manifesta.puta q2 postea inimicitie inter eos emerserũt interfecit iste filiũ vel nepotem iudicis:vel in alijs offendit eũ:vel cõsanguineos suos,ꝛ hmõi vel econtra iudex vel eius consanguineus offendit istum grauiter: imo ꝛ si etiã ante acciderat offensa,ꝛ iste non recordabatꝛ in initio litis vel non sciebat tunc, ꝛ nũc recordatꝛ, ꝛ scit. Credo ꝙ possit hoc obijcere,ꝛ eũ recusare probata causa. Hug. Et forte per hanc distinctionẽ de ante lit.cõtest.aut post : põt saluari cõtrouersia : que videtꝛ esse ad.c.extra de app.scdo reqris vnde sup illud glos.nõ est necesse probare cãm suspitionis aut recusationis dicit Archid.ꝛ sic contra.c. extra de app.secũdo reqris. Et ibi notat Hoff.ꝙ istud olim obtinuit:qñ non recusatur ordinarius : in quo casu sufficiebat dicere iudicem esse

¶Pro intellectu.c. scdo requiris.de app. Archid.

suspectum: nec requirebatur probatio suspitionis: sed hodie
secus. extra de appel. cum speciali. ſm Goffr. de quo no. s. ij. q.
vj. non ita. Archid. no. hic ꝙ recusatio debet offerri scripta in
libello. vt. C. de iudi. apertissimi. Credo ꝙ etiam posset esse so-
la voce: sicut ꝛ appellatio. vt. ij. q. vij. §. litigatoribus. ar. hic:
Questio. vbi dicit sed solum qꝛ clamauit. ¶ Sed hic monet questioné
5 Archi. † an iudex recusatus possit cōmittere causam non ob-
stante recusatione. Respōdetur iuxta opinioné tam sub dua-
Prima cōclusio. bus conclusionibus. prima est ꝙ ordinarius potest. patet con-
clusio. extra de appel. cum speciali. Et ratio est qꝛ effectus re-
cusationis est: vt pbata suspitione ordinarius recusatus com
mittit negotium principale. extra de fo. compe. si quis contra
Scda conclusio. clericū. ꝛ. j. xj. q. j. peruenit. ¶ Scda ɔclo est: ꝙ iudex delega-
tus non pōt. patet ɔclo. qꝛ per recusationé desinit esse iudex: ꝛ
iurisdictioné habere. extra de offi. deleg. cū sup. ꝛ in. c. iudex de
offi. deleg. li. vj. nec cōmittere potest iurisdictionem: quā nō ha
bet. j. q. j. gratia. Et nemo inuitus cogitur ire ad arbitrum. ff.
Questio. de arbi. l. iij. §. j. ſm Archid. ¶ Item est alia questio eiusdem
6 Archi. † Utrum arbitri electi ad cognoscēdum causam suspi-
tionis probata causa ꝛ super ea pronūtiata cognoscāt de prin
Respōdet. cipali. In qua ipse Archi. recitata opi. Hosti. qui tenuit ꝙ sic.
ꝛ ꝙ procedet ſm formam literarum ad recusatum iudicem di
rectarū. per. l. apertissimi. C. de iudi. qui ita notat. extra de offi.
Hostien. Jo. and. dele. suspitionis. fatetur tamé Hosti. ꝙ cōmuniter tenetur cō-
trarium, ꝛ ꝙ etiam cōtrarium seruat curia. ꝛ Joan. and. dicit
in. c. ij. requiris. extra de appel. ꝙ opinio Hosti. non probatur
iure: nec de facto seruatur: qꝛ siue dicatur ꝙ sint ordinarij ipsi
arbitri sup causa suspitionis siue delegati: vt ipse tenet: tamé
causa principalis non est eis commissa: nec venit accessorie ad
causam recusationis: de quo etiam notat Jo. andr. in. c. suspi-
tionis. extra de offic. delega. [Nam quidā.] scda ratio. Et sunt
verba Nicolai. hu. [naturale] ratio naturalis indicat: vt qsqꝫ
refugiat inimicorū ꝛ suspectorū iudicia. Cum qꝛ nemo querit
subijci inimico: qué timet ex odio sibi velle nocere. Unde sicut
naturaliter qsqꝫ vitat nocumēta: sic vitat eū qué probabiliter
estimat ex inimicitia sibi velle nocere. Cū qꝛ odiū ꝛ inimicitia
irā cōmittere habet. Ipsa aūt turbat amicū, ꝛ exorbitare facit
a vero: dicente versu. Impedit ira animū ne possit cernere ve-
Uersus. rum. Et ſm philosophū. ij. elen. irati minus preuident falsum
ꝛ non verum iudicium. Cum qꝛ naturaliter quisqꝫ refugit p-
priam destructioné: sicut naturaliter appetit suum esse. ꝛ pro-
priū bonū. sed cōmuniter inimici volunt perdere eos: quibus
inimicantur. Hester. xiij. inimici volunt perdere nos. [hinc.]
Jo. chryso. ſm exemplum. [Jo. os aureum.] sic dictus est Jo. chrysosto-
mus propter ornatum verborū: ꝛ elegantiam loquendi. Iste
Joannes fauore archadij Imperatoris a sede sua fuit expul-
sus a quibusdam epis: quem imperatoré ob boc Innocentius
papa excommunicauit. xcvj. di. duo. Hug.

1 ☞ Reus an possit conueniri coram iudice in cuius prouincia habet domicilium: siue in loco domicilij.
2 Ecclesias habés duas in diuersis episcopatibus an vtrobiqꝫ intelligatur habere domicilium.
3 Clericus duorum episcoporum qui iniuriam fecit clerico alterius episcopi sub quo domicilium non habet: an possit conueniri coram episcopo qui eum ordinauit.

¶ Questio. vj.

Extra prouinciam. Hic est vj. que-
stio. scꝫ vtrum reus sit producendus ad iudi
Diuisio. cium extra prouinciam. Et potest diuidi hec
questio in tres partes. In prima ostendit: ꝙ
reus nō debet trahi extra prouinciam nisi in
certis casibus. In secunda ostendit ꝙ exceptio fori est dilato-
ria, ꝛ ante litem contesta. proponenda. In tertia ꝙ causa cri-
minalis epi licet audiri posset a metropolitano, ꝛ prouinciali-
bus epis in ɔcilio: tamen snīa reseruat pape. In quarta osten-
dit ꝙ papa aliqñ pro scandalo vitando sustinuit depositioné
epi factā sine licentia sua: dū tñ alias iusta sit. scda ibi: in. §. exce
ptio. tertia ibi: in. §. aliqñ. quarta ibi: aliqñ anté. ¶ Circa pri-
mā parté in summa est aliqñ notādū vt no. glo. ꝛ hug. Si enim
est causa ciuilis non est reus producendus extra prouinciam
ad alienū iudicé: nisi in quatuor casibus. scꝫ ratione rei: de qua
agit: vel rōne ɔtractus vel rōne appellationis vel rōne iussio-
nis maioris iudicis. Rōne rei puta. si res de q̄ agit est in alio
loco: vel epatu: cuius cognitio ad epm vel iudicé illius loci per
tinet. vt. j. ea. q. non liceat neminé. ꝛ. ij. q. iij. c. xj. ibi enim quisqꝫ
ɔueniri dꝫ actiōe reali: vbi res ɔstitute sunt ppter quas agit.
C. vbi in ré ac. l. vlti. Qd qdā intelligūt vt dicit Archi. habere
locū circa immobilia tm̄. Sed lex illa loquit in distinctione, et
alia. ff. de iudi. qd legatur. §. si aūt. ſm Gof. qui ita notat. extra
de foro cōpe. c. vlti. Et hoc tene. Et istud etiā tenet glos. in. d. c.
vltimo. Arch. hoc etiā ꝙ habeat locū in re mobili tenet Inn. Innocēti⁹.
ꝛ Hosti. vt refert Jo. and. in dicto. c. vltimo. ¶ Sed hic surgit Hostien.
1 questio. † Utrū in hoc casu potest reus conueniri coram iudice Joan. an.
in cuius prouincia habet domicilium: siue in loco domicilij sui
Hosti. tenet ꝙ nō. sed tantū coram iudice: vbi est res. per. c. sa-
ne. ꝛ. c. dilecti. j. extra de fo. cōpe. que simpliciter loquit de iudi-
ce. vbi posita est res. sed Goff. tenet ɔtrariū ibi: qꝛ talis conue-
niri potest vbi res est sita, ꝛ sub iudice domicilij. vt patet in. c.
si. de fo. compe. Et idé tenet Inno. in. c. dilectus. ij. de resti. pro
hoc est optimus tex. in. c. j. de priuile. lib. vj. §. j. ꝛ vt dicit Joan.
and. in. d. c. dilectus. legiste hoc tenent cōiter, ꝛ dicunt actores
posse eligere i quo loco vel domicilij vel loci, vbi posita est res.
Secūdus casus est ratione contractus: puta si cōtraxit extra
prouinciam. ibi eñi quis conueniédus est: vbi cōtraxit. vt. ff. de
indi. heres. §. si quis. intelligo inquit Archi. ɔtrariū pro oīm
cōtractu vel quasi: vt si qs gessit negotia alterius: vel tutelam.
vt. l. heres absens. ꝛ. l. oēm. ff. de iudi. ſm Goffre. qui ita notat.
extra de fo. compe. c. vlti. Et idem ibi Uincen. Et intellige de Uincen.
contractu facto: vel loco: vbi alias habet pergulā vel armariū
siue horreum: licet ibi habeat domiciliū. Nam si est mercator
aduena statim recessurus non cogitur ibi se defendere: etiam
si inde transeat: vt in dictis legibus heres. ꝛ. l. omné. ꝛ. l. inter-
dum. §. fin. ſm Uincen. Nec ob. tex. in. c. romana. §. ɔhentes. de Uincen.
fo. cōpe. lib. vj. vbi text. vult: ꝙ si ibi inueniat: posset conueniri:
quia intelligitur secūdum determinationem premissorum. Et
sic sentiebat ibi Pet. de samprana. ſm Archidia. Idem notat Petrus de samprana.
glos. in predicto. §. contrahentes. Sed super hoc articulo dic Jo. de fan.
scdm Joan. de fantu. ꝙ si quis contrahit extra domicilium, et
non discernet ibi solutionem: sed simpliciter contrahat. tunc si
viator ꝛ aduena est etiam si inueniatur ibi: postea non conue-
nietur ibi. sed si promisit ibi soluere: tunc bene dicitur ibi con-
traxisse, ꝛ si ibi inueniatur: ibidem poterit cōueniri. sed si sim-
pliciter ibi contrahat habés pergulam: vel armariū: tūc si ibi
inueniatur: poterit ibi conueniri. Et hoc colligit ex dictis su-
perius ex glos. supra allega. ¶ Tertius casus est rōne appel-
lationis puta appellauit ad maioré iudicé. vt. j. e. q. c. peregri-
na. ꝛ. vj. q. iij. scitote. Hug. ¶ Tertius est ratione iussionis iu-
dicis superioris. vt. j. e. q. vna queqꝫ. ꝛ. xj. q. j. iudices. Hug. Si
vero est causa criminalis: nec tūc reus est producendus extra
prouinciā: nisi in sex casibus: scꝫ rōne appellationis. vt. ij. q. vj.
qui scit: vel rōne criminis: qd soli pape reseruatur puniédum
vt. xvij. q. iiij. si quis suadente. vel examinandum: puta si quis
accusatur in articulis fidei: talis questio soli pape reseruatur
vt. xxiiij. q. j. quoties. vel ratione criminis alibi commissi. vt. j.
ead. q. qui crimen vel propter faciliorem deprehensionem rei:
de qua agitur. hoc locum habet in ciuili causa. vt. xxxiij. qd. ij.
siue. vel propter difficultatem questionis quo casu recurren-
dum est ad superiorem iudicem, ꝛ presertim ad papam. vt dist.
xvij. multis. ꝛ. xvij. q. iiij. frater noster. vel propter iussum ma-
ioris iudicis. vt. xj. qd. j. iudices. vel ratione persone: que accu-
satur: puta si est episcopus cuius causa pape reseruatur. vt. j.
2 e. quāuis. ¶ Sꝫ hic surgit questio de clerico † qui duas habet Questio.
ecclesias in diuersis episcopatibus: vtrum vtrobiqꝫ intelliga-
tur habere domicilium. Respondet ꝙ sic arg. extra. de rescri- Respōdet.
ptis. dilectus filius. ſm Joan. ꝛ Ber. qui ita notant. extra de
preben. quia intantum. in glos. j. in fi. Sed Goffre. dicit ꝙ ibi Goffre.
intelligitur clericus habere domicilium: vbi larem sibi con-
stituit: non vbi ecclesiam habet vel beneficium: vt in predicta
decre. dilectus. ꝛ extra de foro compe. postulasti. tamen Uin- Uincētius.
cen. ibidem tenet ꝙ clericus habet forum ratione domicilij
vbi habet ecclesiam, ꝛ istud non potest clericus habere: nisi in
vno loco vbi est intitulatus. distin. lxx. c. sanctorum. de quo. xj.
q. j. clericus. de quo etiam no. xiij. q. ij. §. quia vero. Archidia. Archid.
Joan. and. in. c. postulasti. dicit ꝙ imo clericus potest habere Jo. and.
domicilium in duobus locis, ꝛ allegat ad hoc extra de temp.
or. cum nullus. lib. vj. ꝛ in. c. statutum. §. cum vero. de rescript.
lib. vj. super glos. quia domicilium dicit ꝙ ratione beneficij: in
quo tenetur quis facere residentiam dicitur quis habere do-
micilium. habebit ergo vbi habet tale beneficium, ꝛ etiam vbi
habet larem. Nam clericus dicitur etiam habere beneficium:
vbi habet larem et patrimonium. etiam si habeat ecclesiam
text. est in dicto. c. postulasti. Joan. de fan. Iterum surgit hic Jo. de fan.
3 alia questio. † Quid de clerico duorū episcoporū qui iniuriam Questio.
facit clerico alterius episcopi sub quo domicilium non habet
vtrum possit conueniri coram episcopo qui eum ordinauit.
Respondetur. Innoc. dicit ꝙ sic. de priuileg. ex ore. qꝛ ratione Respōdet.
clericatus sortitur forum eius. C. de episco. ꝛ cle. aut. clericus.
secundum Archi.

Clericus

1 ☞ Clericus delinquens in aliena prouincia a quo sit iudicandus.
2 Forum alterius iudicis multis modis quis sortitur.
3 Episcopus cōmittens crimen in parochia sui plebani: an possit ab eo iudicari. ꝛ nu. 4.
5 Archiepiscopus si cōmittat crimé in parochia alteri⁹ archiepi vel epi suffraganei alterius epi an possit ab illo iudicari.
6 Eps generaliter anathematizat qui insciderit in tali sylua ex certa scientia: inscidit archiepiscopus suus vel alienus: an talis inciderit in excommunicationem.

Ibi semper. Ad probandum qd dixe-
rat iducit magister hoc ca-
pitulū quod est symmachi pape. Et cōtinet duo se
Diuisio. cūdum que diuiditur in duas partes. primū est ꝙ
causa criminalis debeat agitari vbi crimé cōmissum est. ij. est
ꝙ calumniator debet pena talionis puniri. ij. ibi: et qui non.
Exponit literam. Lege. ¶ [Ibi semper] nisi aliqua predictarū causarū interue-
niat: si dicat esse cōmissum in prouincia rei: planū est. Si vero
in alia, ꝛ ibi non conueniatur: reus trahēdus est illuc. sed hoc
verum est quando non potest cognosci de crimine: nisi ibi: vbi
cōmissum est. Idem qd hic dicitur in authētico. de iur. om. iu-
Questio. 1 di. authorita. qua in puincia. C. vbi de crimine agit oportet. l.
j. ꝛ. §. ij. qd. j. si peccauerit. Hug. ¶ Hic surgit questio† vtrū in
illo casu quo quis delinquit in alia puincia causa decidetur in
alia prouincia sub alieno iudice, ꝛ in hoc casu deponetur cleri-
cus ab alieno episcopo suo inuito vel ignorante: vel iudex p-
uincie de qua est reus precognoscet ꝛ postea remittet ad iudi-
Rñdet. cem vbi deliquit. Respōdet iuxta glos. ꝛ hu. ꝙ iudex illius p-
uincie. vbi deliquit cognoscere potest, ꝛ alienū etiā clericū cō-
demnare: nisi velit iudici illius deferre, ꝛ illum ab eo condem-
nandum ad eum remittere: sicut fit cū metropolitanus potest
absoluere excōmunicatū a suo episcopo: nec fert sententiam in
alienū subditū: sed in suū ratione criminis cōmissi. Nā ex quo
quis delinquit alibi: statim ratione delicti efficitur de foro iu-
2 dicis illius loci. † Nā multis modis sortitur qs forū alterius
iudicis. scilicet ratione delicti: ratione contractus: ratione do-
micilij: ratione rei: ratione obligationis: ratione negotiatio-
nis: vel administrationis, ꝛ alijs modis, ꝛ hoc est generale, et
in clericis ꝛ in laicis. Sic ergo secundū hoc Episcopus bono-
nieñ. potest deponere clericū mutinensis episcopi, ꝛ excommu-
Questio. 3 nicare. ¶ Sed hic surgit questio. † Utrū eps cōmittés crimen
in parochia sui plebani: vel archieps sui epi: vel primas sui ar
chiepi: possit iudicari ab illo in cuius parochia crimé cōmisit
Rñdet. vel excōmunicari. Respondet iuxta hug. ꝙ non. imo plus di-
co: ꝙ si eps cōmittat in parochia sui archiepi crimen: non po-
test ab eo iudicari quo ad depositionem: sed a solo papa potest
indicari: si agatur ad depositionem. ¶ Sed iterū surgit que-
Questio. 4 stio. † quid si non est tale crimen quod inducat depositionem.
Rñdet. Respondet iuxta hug. ꝙ tunc possit iudicari a suo superiore:
siue maiore, ꝛ non a suo inferiore: siue committat crimen in sua
Goffred. parochia: siue sui minoris. Idem tenet Goff. vt ipse notat ex-
Innocen. tra. de rap. c. j. ꝛ eandé sententiam tenet Innoc. ꝛ eadé ratione
ꝛ iure mouetur. extra de maio. ꝛ obe. cum inferior. vbi etiam di
cit. ꝙ plus etiam videtur: scꝫ ꝙ si eps haberet alium epatum
ex dispensatione extra puinciā suū metropolitanū ratione cri
minis vel contractus nō posset condēnare. ar. di. xxj. submitti
Questio. tur. ꝛ. c. vlti. xvj. qd. j. frater noster. ¶ Item surgit alia questio
5 † vtrū si archieps cōmittat crimé in parochia alteri⁹ archiepi
vel epi suffraganei alteri⁹ archiepi possit iudicari ab illo epo
Rñdet. vel archiepo. Respondet ꝙ talis archieps indicabitur ab illo
epo vel archiepo in cuius epatu delinquit. ar. di. xcvi. duo. vbi
ambrosius ratione criminis in sua parochia commissi excōi-
cauit imperatoré: qd alias non auderet. Et idé dicendū est de
Questio. epo: qui delinquit in epatu alterius epi. ¶ Ité surgit alia que-
6 stio. † Utrum si eps generaliter anathematizat qui insciderit
in tali sylua ex certa scīa. Inscidit auté ibidé postea alius eps
vel archieps suus: vel alienus: vtrū talis inciderit in excōica-
tioné. Et idé si facit statutū sub pena excōicationis vtrū ligā-
Rñdet. tur tales si transgrediant. Respōdet. dicit Hug. ꝙ sic dicit tñ
ꝙ tales nō ligant sententia iudicis: cum sententia a nō suo iu-
dice non valeat. vt. ij. q. j. imprimis. Sed anc̄te canonis sniam
excōicationis incurrunt qꝛ incidūt in factū iam dānatum. Et
quicunqꝫ facit factum iam per sniam excōicationis dānatum
indicatur a canone excōicatus. ar. xxiiij. qd. j. c. j. ꝛ. ij. ꝛ. iij. De
laicis tamen ꝛ minoribus clericis crederem, ꝙ tūc ligarentur
snia ipsius epi. qꝛ statim cum incidunt, ꝛ delinquunt in paro-
chia sua: hoc ipso intelligunt ratione delicti esse de parochia
sua. vnde tales licite intelliguntur excōicati. Sed quo ad pri-
Joan. and. mam partem responsionis de superiore Jo. and. in questione
quam disputant super regula cui licet. de regulis iuris, lib. vj.
tenet contrarium. dicit enim ꝙ canon vel statutū episcopi non
liget proferentem: nec superiorem, ꝛ ad iura que inducit Hug.
Respondit ꝙ loquūtur de facto iam damnato per ius cōmu-
ne, ꝛ sic non probat illa iura illum qui non est subditus ligari
facto damnato per singulare statutū: sicut ergo sententia non
ligaret superiorem proferentis: ita nec statutum quod a pari
potestate procedit prout ibi concludit Joan. andr. ¶ Item
surgit alia questio. quid si aliquis accusatus ꝙ cōmisit crimé Questio.
in loco alieni iudicis: vel conuenitur de contractu ibi celebra-
to, ꝛ negat se ibi crimen vel contractū commisisse, ꝛ cum iudex
illius loci non posset exercere in illum iurisdictionem suam:
nisi ratione delicti ibi cōmissi: vel contractus ibi facti: non vi-
detur sub isto posse conueniri: antequā constet de crimine vel
contractu ibi facto. Queritur ergo coram quo iudice hoc di-
scutietur. Respōdetur iuxta Hug. Credo ꝙ coram illo. Et ra- Rñdet.
tio est: quia videtur dubitari an iurisdictio sit sua. ar. ff. si quis
in ius vo. non ie. l. ex quacunqꝫ. et. ff. de indi. si quis ex alie-
na. Hugu.

Si quis. Inducit ad idé. hoc. c. quod est eius-
dem symmachi pape, ꝛ eiusdem sen-
tentie. Lege text. ¶ [Si quis. accusatur.] ad deposi- Exponit literam.
tionem, ꝛ forte in quolibet crimine idem est obseruandū. hug.
[ab omnibus] hoc regulare est. Si autem nō possunt omnes
adesse: saltem. xij. debent conuenire. vt. j. ea. questione. viij. sug-
gero. ꝛ. xv. questione. vij. Felix. Hugu. [Audiatur.] ꝛ discutia-
tur. xv. questio. vij. si autem. vj. questio. iij. c. ij. Archi. [prouin-
cia sit]. ix. questione. iij. saluo. dic vt ibi Archi. [In foro suo.] id
est coram suo iudice. vt. ij. q. j. in primis. ꝛ. xj. q. j. sylnester. ꝛ. j. e.
q. neminem. Hugu.

1 ☞ Exceptio stricte capta quid dicat. Et ꝙ sit duplex. nu. 2.
3 Cogitur quis respondere ratione incertitudinis.
4 Reus proponens peremptoriam exceptionem si deficiat in probatione an veniat condemnandus.
5 Terminus an possit statui ad proponendas omnes peremptorias.

Exceptio. §. est: qui sic ad superiora continuatur. Continuatio.
scdm Hug. Quia dictum est in preceden
ti. c. ꝙ non est cōueniendus quis alibi: quā in foro suo. quod est
quasi exceptio. Ideo occasione illius verbi interserit hic de ex-
1 ceptionibus. vbi no. iuxta Hosti. † ꝙ exceptio stricte capta di-
citur defensio que competit reo contra actioné actoris et ideo
exceptio dicitur exclusio actionis. Et hoc quandoqꝫ differt
2 quandoqꝫ ex toto perimit. † Hec autem duplex est. Alia est
dilatoria siue temporalis: scilicet que ad tépus causam differt:
nō perimit: vt pacti temporalis: scilicet ne agatur infra quin-
quennium, ꝛ falsi procuratoris ꝛ fori. scꝫ cum reus dicit. Non
teneor tibi respondere: quia peccatum fecisti de non petendo:
vel vsqꝫ ad tale tempus: vel non habes mandatum, et ideo
procurator non es: vel quia iste sub quo me vis conuenire non
est iudex meus, ꝛ huiusmodi peremptoria dicitur: que in ten-
tationem agentis imperpetuum perimit, et nocet imperpe-
tuum: vt prescriptionis vsucapionis: pacti perpetui, ꝛ rei iu-
dicate, ꝛ huiusmodi. Exceptio tamé rei iudicate. vt dicit Hu-
gu. non nocet nisi ei: vel eius successori contra quem indica-
tum est. vt. C. de excep. pro portione. De ista duplici specie ex-
ceptionis loquitur hic text. licet glos. tangat etiam alias duas
species exponatur litera. Lege tex. ¶ [Exceptio] dicit, ꝙ ex- Exponit literam.
ceptio fori dilatoria debet in initio litis opponi: siue propo-
ni. quia postea non recipitur. vt. C. de except. prescriptionem
dicitur. [fori] id est iudicij vel iudicis recusatio: vt si reus di-
cat non respondeo tibi: quia hoc non est forum meum. Notat
autem Archid. circa hoc ꝙ tria specialia tenet et seruat curia Archid.
in exceptionibus que exponuntur ante litis contesta. scilicet,
ꝙ excipiens iuret, ꝙ non calumnie causa proponat, ꝙ dare de-
beat cautionem idoneam aduersario de soluendo expeñ. si de-
fecerit in probando, ꝛ interdum auditores curie faciunt de-
poni vnam vel duas marchas argenti, et quod super exce-
ptionibus iuratur de veritate dicenda secundum Bo. qui ita
notat. extra de rescrip. ceterum. Archi. dicit autem glos. quod
exceptio predicta est in principio litis proponenda, ꝛ proban-
da: nisi exceptio illa de nouo ad notitiam eius peruenerit. di-
cit. Archidiaco. adde etiam nisi illa fuerit per iudicem salua-
ta: vt si dicat procedatur salua ista tua exceptione: prout no-
tat Uincen. extra. de elect. pastoralis. secundum Uincen. si di-
cat inde salua tua exceptione si postea probetur exceptio: non
obest responsio siue litis contestatio. ff. quib. mod. pig. vel hy-
po. sol. si debitor. §. j. Archi. Hoc etiam intellige post lit. conte.
ſm subtiliorem opinioné ſm Hosti. vt ptꝫ. extra de offi. deleg.
insinuante. Et idem sentit Philip. ar. de procurato. in nostra Philipp⁹.

Goffredus Innocen. Questio. Rn̄det.

quod sequitur goff.in summa.eo.tit.§.hoc sciendū est. Archi. hoc etiā sequitur innocēti⁹.in.c.prudētia. extra.de offic.deleg. Et ponit Jo.an.super dicta glo.vltima. ¶ Sed hic surgit q̄stio.
3 † quid si dubitetur de foro: an scilicet sit de iurisdictione illius iudicis. Respōdetur iuxta hug.ꝙ ratione incertitudinis cogitur respondere de hoc: scilicet vt cognoscatur de hoc sub eo.vt.ff.si qs in ius vo.nō ie.ex quacūqȝ.ꝛ.ff.de iudi.si quis ex aliena.Nam hac ratione ꝛ seruus potest agere contra dn̄m, ꝛ filius cōtra patrem,ꝛ aliquis sub iudice de cuius iurisdictione non est:si de hoc non dubitetur,ꝛ referatur questio: an scilicet sit seruus eius:vel filius eius:vel de iurisdictiōe eius:vt de hoc ipso cognoscat[pbari.]prius tamē actore fundante suam intentionē.vt dicit hug.ꝛ glos.vt.C.de except.siquidem.ꝛ.C.de proba.exceptionē.[perēptorias.]tangit aliā speciē exceptionis,ꝛ dicit sufficere illas in initio litis ꝯtestari. dicit hu.ꝙ nec hoc est necessariū: quia postea quandocunqȝ ante sententiam possunt obijci,ꝛ probari,ꝛ concordat glo.dicit autē Archi.super verbo:ante sentētiā,ꝙ hoc verū est de illis exceptionibus: quarū vis tollitur per sententiam:puta qꝛ solum competebat ius excipiendi,ꝛ non agendi. In alijs autem secus.vt in exceptione compensationis:qꝛ eius ius remanet saluū etiam post sentētiam.l.ꝙ in diē.§.j.ff. de compē.ſm Innoc.qui ita notat in.c.vlti.extra. de or.cog.arcbid.Nota ꝙ licet text.hic innuat peremptoriā debere ante litem contest.ꝓtestari:tamē istud nō est de necessitate sicut supra dixit Hugu.sed ex voluntate.vt in l.exceptionē.C.de proba.vbi etiam not.ſm Archi.¶ Sed hic
Archi.
Questio. 4 surgit questio.† Utrū reus proponēs peremptoriā exceptionem,ꝛ deficiat in probatione veniat condēnandus. Respondetur ꝙ non iuxta Archi.nisi actor probet intentionē suā. extra.de excep.cum venerabilis.vbi patet,ꝙ licet ꝓcurator monasterij excepisset,ꝛ non probasset fuit monasteriū absolutum quia episcopus non probauit.Arcbid.¶ Sed hic surgit alia
Questio. 5 questio.† vtrum possit statui terminus ad proponendas oēs peremptorias.Ita ꝙ post illum non audiatur volens peremptoriā proponere.Ad hoc Respondet ꝙ glos.in.c.pastoralis. in.j.glos.extra de except.videtur tenere,ꝙ non. Sed innoc.et hosti.tenent cōtrarium ꝛ compos.Idem in.c.ꝙ sicut.de elect. Dy.in relatiua.indultū.de regu.iur.lib.vj.dicit,ꝙ statui potest terminus causa cognita:alias non per.l.ij.ꝛ.l.iij.§.si quis. ff.de re iu. Et per hoc possunt concordari dicte opiniones.de hoc in spe.ti.de excep.§.dicto.ver.vtrum. ꝛ per Jo.and.super dicta glos.j.Jo.de fan.

Respōdet. Innocen. Hostien. Dynus.

Pulsatus. Ad. Idē seqꝛ hic.c.eiusdē symmachi pape. Sūma est. ꝙ citat⁹ corā suo iudice rn̄dere tenetur.non autem si coram nō suo iudice fuerit pulsatus. Et pōt diuidi in tres partes ſm tria dicta que ponit.ij.ibi:nō autē.iij.ibi:pulsatus vero.Lege tex. ¶[Pulsatus dicat]necessario.[nō autem].ij.pars[si voluerit.]videtur a contrario sensu,ꝙ posset respondere si velit.sed contra.j.e.quāuis non liceat.ꝛ.vj.q.iij.deniqȝ.ꝛ.xj.q.iij.inolita. Respōdetur,ꝙ in eo casu hoc intelligitur cū hꝫ cōsensum episcopi.alias nō licet ar.xj.q.j. clericum.ꝛ.c.nullus.sicut plenius dicitur.j.e.q.non liceat.ar.xj.qō.j.clericū.ꝛ.c.nullus. sicut plenius dicit.j.e.q.nō liceat.bug.[pulsatis vero].iij.pars.[quoties.]dum tamen vltra secundam vicem non appellet.vel dic. [quotiens].i.quacūqȝ causa vel quocūqȝ capitulo cause.bug. ꝛ archi.[appellauerit]cōfidentia iuste cause.ij.q.vj.quicūqȝ.et extra de appel.cum sit.§.fi.ꝛ.c.peruenit.ꝛ.c.se.archi.[inducie.] ad appellationem prosequendam.Hug.ꝛ archi.

Diuisio. Exponit literam. Opponit. Rn̄det.

Hoc autem. §.est:ꝛ respicit capitulū primū hui⁹ questionis,ꝛ determinat ꝙ illud qō dictū est supra.c.j. ꝙ in loco cōmissi criminis debet causa agi: habet locum qn̄ alibi nō potest veritas deprehēdi:vel qn̄ altera partiū recusat iudicem:scilicet domicilij:vel appellat ab illo.qꝛ tunc nō in loco domicilij agitur:sed in loco delicti: vel in loco iudicis ad quem.ꝛc. Lege. ¶[Hoc autē veritas cause.] Ex opposito datur intelligi,ꝙ alibi cognosci potest de illo crimine:qō dubium non est.Hug.[declinādo.]per recusationem vel appellando ante sententiā.bug.ꝛ arcb.[releuādo.]per appellationem.Lau.vel appellando post sententiam.bug.

Exponit literam.

1 Accusatio debet terminari intra prouinciam.

Ultra. Inducit ad hoc quod dixerat hoc capitulum: qō est stephani pape. Summa est† ꝙ accusatio intra prouinciam debeat terminari.Breue est,Lege.[Ultra ꝓuinciam.]vj.qō.iiij.c.j.ij.ꝛ.iiij.ꝛ.xj.q.j,experientie.lau.archi. [nisi.] ꝛ nisi in casibus positis supra in summa. ſm lau.vel nisi causa episcopalis fuerit ad depositionem.bug.archi.[nisi tamen.] alias tantum.archi.sed tunc exponit.bug.

Exponit literam.

1 Epi possunt audire accusationes epoꝝ: sed nō diffinire.
2 Episcopi ꝛ metropolitanus an possint deponere episcopos.

Accusatus. Inducit cōsequenter capitulum hoc calixti pape. Summat accusationes epoꝝ ꝛ summas ecclesiasticorū negotioꝝ cōprouinciales episcopi audire possunt: sed non diffinire inconsulto romano pontifice. Et potest diuidi in tres partes. In prima ponit. ꝙ eps iudicatus a comprouincialibus possit licite appellare ad papā.in.ij.prohibet comprouincialibus:ne interim quo ille prosequitur causam apud papam surrogent alium epm sine licentia pape.in.iij.assignat rationem.ij.ibi, ꝛ dum.iij.ibi:qm̄.Lege. ¶[Accusatus.iudicatus]varie exponitur sed vna expositio ꝛ magis consona litere est iudicatus.scilicet de facto non de iure.bug.[appellet.] ij.q.vj.si quis episcopus.archi.[qui.] scilicet pontifex.[negotium].i.examinationem cause vel sententiam.hu. [ꝛ dum].ij.pars.[iterato iudicio].vj.q.iiij.osius.arcbid.[non ponatur.] s.e.q.ij.audiuim⁹.archi.[qm̄].iij.pars.diffinire etiā vbi agit ad cassationem ratione contemptus facti in electione.Nam cū in hoc casu sit ammonendus: probato contemptu etiam post confirmationem ꝛ consecrationem. vt extra. de elect.ꝙ sicut. [hac ratione.] scilicet.ꝙ admonēdus est videtur ꝙ quodlibet consilium prouinciale de hoc possit cognoscere:non tamē diffinire.vt hic,ꝛ extra. de cleri.non residen.ex tue. ſm Innoc.qui ita sentit in predicta decretali ꝙ sicut Archi. ¶ Sed hic sur-
2 git questio.que tangitur in gl.videlicet† vtrū epi ꝛ metropolitanus possunt deponere epos. Et videtur ꝙ sic.vj.q.iij. deniqȝ.ꝛ.xxj.qō.v.si quis a proprio. vbi dicit. ꝙ primas vel eps deponit epm,ꝛ multa alia capitula possunt induci in cōtrariū est tex.presentis capituli. Respondet ꝙ nec epi nec metropolitanus possunt deponere epm sine speciali authoritate romani pontificis,ꝛ non modo nūc:sed a tempore apostolorum fuit vnde solutio cōtrarietatis predicte qua dicitur,ꝙ olim licuit: sed nūc non licet est mala . qm̄ a tempore apostolorum non licuit. vnde vt dicit archi.Melendus scripsit. ꝙ nec modo nec tempore apostoloꝝ fuit permissum diffinire : sed medio tempore bene permittebatur.quādo scilicet crebescentibus persecutionibus cause episcopoꝝ non poterant ad papam referri vt in hoc.c.xix.dist.si romanorum.ꝛ in eo casu intellexit omnia cōtraria sequētis capituli.quāuis.ſm lau. sed hu.dicit ꝙ hoc dicere est defendere falsitatem.vel si hoc verum fuit de licentia pape fuit,ꝛ est tex.illius.c.quāuis.ibi ab apostolis reprobatur predicta solutio contrarietatis predicte . scilicet ꝙ olim licuit sed nunc non licet sed a tempore apostoloꝝ hoc obtinuit scilicet ꝙ primates ꝛ metropolitani possunt causam epi discutere: attestationes recipere: merita cause examinare: sed diffinitiuam sententiam semper debent pape reseruare,ꝛ sic nunquam licuit eis deponere episcopos.

Diuisio. Exponit literam. Arcbidi. Questio. Respōdet. Melēdus.

Discutere. Palea est.Et habet eandem sententiam cum precedenti capitulo.

Quamuis. Ad idem propositum est hoc.c.quod eleutherij pape. Et habet eandem conclusionem quam precedens.Et diuiditur in duas partes. In prima loquitur de causis episcopoꝝ. In.ij.de causis alioꝝ clericoꝝ.ij.ibi : reliquorum,Lege text. ¶[Quāuis ventilare]imo ꝛ suspendere.ar. xij.di.de his.ꝛ.xviij.di.c.ꝓpter. [Archi.]diffinire.i.diffinitiua sententia.terminare ad depositionem.s.e.accusatus.v.q.ij. in fi.Archi.[authoritate.]speciali.Hug.ꝛ Archid.Nam sine eius authoritate generali habet.lxiij.di.ordinationes. ꝛ.lxxx. di.nō debere.bug.[ab apostolis.] de hoc dictū est supra.e.accusatus[antequā.]sed nec post nisi deponatur.bug.[terminetur.]s.e.accusatus[reliquorum].ij.pars.

Diuisio. Exponit literam.

1 Pendēte relatione facta ad maiorem iudicem nihil debet immutari de causa:nec est procedendum ad diffinitionem.
2 Contraria contrarijs conueniunt.

Multum. Ad idē est hoc.c. qō est leonis pape ad anastasiū epm thessalonicē. q erat primas siue metropolitan⁹ ſm bug.In quo qꝛ pdict⁹ metropolitanus quēdā epm suffraganeū deposuerat eo solo, ꝙ vocat⁹ ad cām nō venerat:pretēdēs excusationē infirmitatis;reprehēdit eū papa vehemēter de hoc. Et pōt diuidi in tres partes.In prima admiratꝛ ꝛ dolet: ꝙ tā vehemēter cōmot⁹ fuerit metropolitan⁹.in.ij.assignat primā rōnē:q̄re merito venit reprehēdēdus.l.iij. pte ponit ſm.ij.ibi: ꝓsertim.iij.ibi:sed ꝛ si qd.Lege.¶[Multū iudicaueris forte anī sniam scripserat sꝫ nō expectato rn̄so.dedit sniam ī eū ꝛ hic videtur

Diuisio. Exponit literam.

videtur dicere litera sequens.vel si ante non scripsit sensus est in sequenti litera.ꝙ primo debuit ei scribere : ꝛ eius responsum expectare.Hug.ꝛ Archi.vel forte est sensus . ꝙ nihil vltra inuestigauit de meritis cause.Jo.de fan.[excusationes.] iiij.q.v.c.j.ꝛ.vij.qō.j.presentium. Lau.ꝛ Archi.[ostenderet] per procuratorem:qꝛ causa absentie potest quis etiā per procuratorē allegare. ff.de iureiur.l.pe.si tn̄ non fecerit:et postea probauerit audietur.iiij.qō.v.quisquis.Et adde qō no.ij.qō. vj.si quando.ꝛ extra de accu.veniens.Arcb.[cōmoueri].xlv. dist.licet.[presertim.]scōa pars.prima ratio.[meretur]vnde damnari deberet.xv.q.vij.c.j.Lau. [rescriberemus]. ij. qō.j. nomen.[sed etiā.]scōa ratio.ꝛ tertia pars.[cōmitteret]quasi diceret debuisti expectare nostrum responsum siue mereretur depositionem:quia non venit:siue quia aliqō graue peccatum
1 cōmitteret:si ante sniam scripsit pape. Et hic est ar. † ꝙ pendente relatione facta ad maiorem iudicē nihil debuit immutari de causa nec ad diffinitionem est procedendum . ar. ij.q.j. notum.Si ergo iudex datis inducijs reo vel actori: vt consulat maiorem iudicem non potest pendente relatione procedere : sed si non datis inducijs reus dicat se sacrum rescriptum expectare non est audiendus . vt.vj.qō.vj. eius quem. Hugu. [Censura.]dicit.Inno.non videt nobis verum : ꝙ papa vel superior incipiendo cognoscere de causa videatur ꝓpter hoc ad se reuocare causam : que inter alios vertebatur : sed inter eosdem tn̄.ꝛ sic loquitur hic.ꝛ extra de offi.lega. licet. et extra de consti.cum.M.in fi. vbi hoc ipse not . Item predicta iura loquuntur quando ex certa scientia ad se reuocat:et non quādo ordine iudiciario procedit in aliquo negotio. secundū Innocen.sed Host.cōtra.extra de appel.vt nostrū. ꝛ extra vt lite pen.ecclesia.ij.ꝛ vide qō legitur ꝛ no.ix.q.iij.antiquis. Archi. [Credimus].i.commisimus.Arcbid.[in partem] .ij.q.vj.de-
2 creto.ꝛ.c.qui se scit.Archi.[letificat].ar.†ꝙ contraria cōtrarijs conueniunt.lxxxvj.di.cum multa.ꝛ.xiij.qō. ij. anime . vel quatuor.Hu.Lau.ꝛ Archi.

Archid. Jo.de fan. Lauren. Innocen.

1 Episcopi examinantes causam episcopi ꝛ inuenientes eū innocentem:an possunt eum absoluere.

Dudum. Ad idem inducit hoc capitulum:qō est Julij pape . Summa est i rubro. Et diuiditur in tres partes . In prima ponit ꝙ sine licentia siue conscientia romani pontificis nec vniuersale concilium celebrari potest:nec eps damnari. In scōa assignat rationem.In tertia dicit omnes maiores causas ad papam referēdas esse.scōa ibi:qm̄ romanā tertia ibi:ꝛ ad eam.¶[Dudum.preter sniam].i.authoritatem.Hu.[concilia.] vniuersalia:vel generalia.xvij.dist.regula.ꝛ.c.nec licuit. Hu. ꝛ Archi. vbi nos disputauimus hāc questionē satis plene ibi videas. [Quoniā.]scōa pars.[romanā sanctā eccl'iam.] Nota ꝙ romana ecclesia sancta dicit[primatiū] omniū ecclesiarum esse voluerunt.]non quidem instituendo : aut largiendo potestatem aliquam:aut primatum ipsi romane ecclesie : aut romano pontifici : quoniam nullis synodis institutis ceteris ecclesijs prelata est:sed euangelica voce dn̄i ꝛ saluatoris nostri primatum obtinuit.vt in.c.q̄uis.di.xxj.[sed voluerunt] voluntate acceptante dispositionem xpi.vt in.c.in nouo. vnde non videtur bene dicere glo.nec glossatores.vt Hu. ꝛ similes dicentes ꝙ secundario ecclesia romana habuerit primatum a cōcilijs: qm̄ nec primo nec scōo romana ecclesia in authoritate ꝛ eminētia pendet a concilijs sed concilia ab ea.[a] vt hic.ꝛ dist.xvij.per totum.ꝛ extra de elec.significanti . de quo circa.c.sacrosancta di.xxij.nos plene disputauimus.ibi vide.[voluerunt].i.gratum accipientes dispositionem xpi.[primus fuit] dignitate ꝛ authoritate:vtputa alioꝝ caput.vnde dictū est ei:tu vocaberis cephas:quod interpretatur caput.io.primo.[et rector: et pastor omniū]vnde sibi dictum est:pasce oues meas.Jo.vlti. [Ita prima].i.maior:et dignior.Nam tempore prima fuit antiochia:vt.xxiiij.q.i.rogamus[suo nomine consecrata:] hic capitur ar.ab aliquibus ꝙ ecclesia sancti petri sit maior lateraneñ.secundū lau.ar.xij.q.i.futurā.[Et ad eā].iij.pars.[maiores.]vt de articulis fidei:et de epoꝝ restitutione:et depositione et mutatione:et huiusmodi. Et si aliquid nouum emergat:quod alias diffiniri nō potest.vt dist.xx.de libellis. [iudicia epoꝝ]scilicet depositiones eoꝝ vel restitutiones vel mutationes:ꝛ hmōi vt.ij.q.vj.qui se scit.ꝛ dist. xij. preceptis. hu. [nec extra] .i.preter eius scientiā et mandatū. Ex his capitulis aperte colligitur dicit hu.ꝙ epi possunt causam epi examinare:sed non diffinire.¶ Sed surgit questio† vtrū epi examinantes causam epi:ꝛ inuenientes eū innocentem possint cum absoluere. Respondetur iuxta hu.ꝙ sic.q̄uis si reperiāt eum reum non possint condemnare;tunc enim dicunt causam epi-

Diuisio. Exponit literam. Cōtra glo. et Hug.

a ¶ Sed con a cilia ab ea. ꝙ eccl'ia romana preiꝫ beat autboritatē concilijs.concordat Pe. de ancb.in ca. significasti. nu.5. d elec. Non enī hꝫ superiorem Cardi.3ab. in cap.licet. nu.6.eo.tit.

Questio. 1

scopi referendam esse ad apostolicum: cum nocens inuenitur et culpabilis.

Aliquando. §.est:et hic incipit. ij. pars q̄stionis in qua dicitur:ꝙ q̄nqȝ ꝓ bono pacis et pro vitando scandalo sustinet papa epoꝝ depositiones alio modo factas:q̄ per eū dn̄ tamen subsit talis causa:ꝓ qua possit deponi a papa.et hoc per sequens capitulum. io. de.archi.eadem est sententia.hu.

1 Britannia duplex est:maior et minor.

Hec quippe. Hoc. c. est pape Nicolai . ꝛ scribit regi britonū: tūc enī rex erat nūc vero solū dux.Sūma est.Causa criminalis epi dꝫ a metropolitano cū.xij. epis cōprouincialib⁹ audiri,ꝛ ꝓ solū papā:vel ei⁹ authoritatē terminari.aliter snia lata nō tenet:q̄uis sit alias iusta ex causa nisi pro bono pacis fuerit per papam tolerata.Et potest diuidi hoc.c.in quatuor partes.In prima ostēdit turoneñ.archiepm esse metropolitanū regni britānorū,ꝛ hortatur regē:vt teneat ipsum archiepm turoneñ.ꝓ metropolitano,ꝛ mittat epos regni sui ad eū:tanquā ad metropolitanū.ij. dicit quid fiendum sit circa epos regni sui eiectos,ꝛ alios substitutos. in.iij. dat optionē regi: vt in dicto negotio epoꝝ eiectoꝝ si nō velit iudicium metropolitani,ꝛ eligat iudiciū pape,ꝛ eo casu instruit de personis mittēdis.in.iiij.reseruat de iure metropolitico inter archiepm turoneñ.ꝛ doleñ.qō dicit agitari debere coram papa. ij.ibi:cūqȝ.iij.ibi:sane.iiij.ibi:quia vero.Lege. ¶[Hec quippe]Pro intellectu litere notandus est casus.Casus est. Episcopi de quibus sit mentio de consilio ꝛ voluntate regis britānie eiecti ꝛ condemnati fuerant ab alijs epis, ꝛ ob fauorem et metum regium alij in locū eorum surrogati sunt qui sic eiecti petierunt a papa restitui:eo ꝙ spoliati fuissent a non suo iudice:papa propter scandalū regis noluit eos restituere:sed commisit archiepiscopo turoneñ.vt si in eiectis īueniret iustā causam deiectionis:confirmaret deiectionē illorum:licet factam a non iudice suo.alias eos restitueret remotis substitutis. Sed quia rex britānie non permittebat dictos episcopos sui regni fre ad iudiciū sui archiepiscopi propter discordiam : que erat inter ecclesiam turoneñ.ꝛ ecclesiā dolensem super metropolitatu : quia vtraqȝ dicit se esse metropolitanam totius britānie. ideo papa scribit ipsi regi, ꝛ hortatur et persuadet ac rogat: vt epos sui regni : scilicet eiectos ꝛ surrogatos permittat ire ad iudiciū ad archiepm turoneñ.si aūt hoc non vult permittere : mittat legatū suū vna cum duobus de eiectis ꝛ duobus de surrogatis ad curiam romanam:vt ibi cognoscatur:an illi canonice fuerint eiecti:de discordia vero metropolitane sedis dicit se cogniturū postea facta pace inter karolū regem francorū ꝛ ipsum regem.Sed si de hoc vult rex nūc cognosci: scribit papa : vt suos mittat legatos,ꝛ de hoc cognoscetur quia propter discordiam regū non debet ecclesia manere in discordia,ꝛ pati damnum,ꝛ hoc sufficiat de casu. [Ordinatio.] per sanctos patres qui prouincias distinxerūt.archi.[lex].i.cōstitutio.vel consuetudo. Hug.ꝛ arcbid.vel est lex.i.esse dicitur,ꝛ ꝙ ita intelligendū sit patet.j.e.ver.ꝙ si adeo.secundū lau.ꝛ archi.[ecclesie]scilicet romane vel vniuersalis.arcb.[mittere nō detractes].i.ire permittas.Archi.[indiciū.]Hic interloquitꝛ papa.Ber.[nō dedigneris.]hic iunge qō sequitur.j.ibi : cūqȝ [qō aūt.]hic sequit[ipse est enī]est interpositio.Hug. ¶ Sed hic surgit q̄stio.Utrū hoc dicat assertiue videt ꝙ sic.Sed nūqd talis interlocutio facit ꝑiudiciū.Rn̄deo ꝙ nō.rn̄det hu.ꝙ non agebat ad hoc vel de hoc:sed ita scribendo pronuntiauit. simile est in.l.ff.de his qui sunt sui vel alie.iuris.l. si iudex.ꝛ.ff. de his qui no.infa.l.lucius.ꝛc. Ego autē credo inquit Hug.ꝙ non loquatur assertiue: quia in fine capituli hoc ponit in dubio,ꝛ reuocat in questionē : sed loquit cōditionaliter quasi diceret si verum est quod in scripturis maiorum meorum inuenio,ꝛ hoc est,ꝛ fuit non simpliciter sed[fint conscriptiones].i. priuilegia,ꝛ scripta vbi hec continebantur, ꝛ ideo bene exponitur[est].i.esse dicitur.Sed nec hoc sufficit : quia ita ibi continebatur:quia poterant illi habere alia priuilegia: vel exemptiones,ꝛ de his papa non erat certus,ꝛ sic relatio siue recitatio sua non preiudicat veritati:nec facit alicui preiudiciū.xxv. q.ij.in galliarum.bug.Sed contra.ibi dicitur.ꝙ episcopi bri-
1 tānie subsunt ecclesie canturieñ.Respondetur iuxta. Hu.† ꝙ duplex est britānia : maior, ꝛ minor. maior est anglia. de qua ibi.minor est citra mare de qua hic.Hug. [qui predecessoris] mei.bug.[cūqȝ ab illo.]loco.[ipse enī ꝛc.]Hucusqȝ fuit interpositio,ꝛ hec coniunctio qȝ copulat ad precedentia:scilicet mittere non detractes,ꝛ iudicium postulare non dedigneris.[xij. episcoporū] preter ipsum metropolitanū ad minus tot debēt

Diuisio. Exponit literam. Casus. Questio. Rn̄det. Opponit. Rn̄det.

esse in causa criminali epi.j.e.qō.viij.sugg.ro.Lau.⁊.xv.qō.vj. si quis felix.⁊.c.si autem. Hug.⁊ Archi.[apparueritqꝫ.] ar.ꝙ spoliatus p̄ter ordinē iudiciariū nō restituit̄ ante cause cognitionē:sed hoc non est trahendū ad consequentiā.qꝛ hoc factum fuit pro scandalo vitando.Quidquid enī hic factū est ꝑpter scādalū factū est ꝺm Lau.[canonice].i.ex iusta causa:non ex canonum regula. vel.i.in oībus alijs:excepto ꝙ inconsulto romano pontifice electi fuerunt.Laud.sic.š.e.q.v.qꝛ.Archid.

Laurētius. Archid.

Nota hic iuxta Hug.ꝙ in duobus hic fit dispensatio ꝯtra ius tolerati propter scādalū principis.scꝫ primū.ꝙ spoliati a non suo iudice non sunt restituendi ante cause cognitionē. Scōm est ꝙ eorum eiectio ⁊ condēnatio facta a non suo iudice habet̄ rata: dūmodo crimina digna depositione inueniant̄ in eis. similiter.š.ij.q.j.imprimis. Et ideo que hic dicunt̄ nō sunt trahenda ad consequentiā. Hug.Nam cum generaliter loquitur de quibuslibet expulsis ⁊ de eis substitutis. Hug. [surrogari possunt] de facto non de iure.⁊ est arg.aliquid posse dici fieri: qō de iure non fit.ar.xxxij.q.vij.tm̄.in prin.ꝺm Hug.Dic cōtra:vt legit̄ ⁊ no.xxij.q.ij.faciat.vbi etiā dicam.Archi.[sane.] scōa pars.[ecclesie tue legato].i.a tua ecclesia directo. scꝫ dolensi.Hu.Archi.[nihil enī vel remouet] qꝛ nolebat criminalr̄ de crimine tractari corā se:vel remouet qꝛ nolebat tunc de crimine diffinire antiquā discordiā:sed postea.vñ subdit. [Quia vero] Hu.[quero.]scꝫ an iuste vel iniuste fuerint remoti. Archi.[quia vero.]Tertia pars.[apud britones.] Hoc facit ꝙ doleñ.contra turoneñ.Hug.[Licet nullius.]hoc facit pro turoneñ.contra doleñ.sicut in principio capituli. Hu. [vos] scꝫ gallus:in quorū generali vocabulo comprehendunt̄ etiā britones.Laur.Archi.[apud vos.]hoc multū facit pro doleñ.nisi dicatur.[apud vos].i.vobis Hu.[deinceps.] ¶Sed hic surgit questio:an interim denegabūt obedientiā debitā turoneñ.

Questio. Rñdet.

Rñdetur iuxta Hug.ꝙ sic si turoneñ.non erat in possessione. nō enim tpe litis tenentur obedire ei qui nūquā fuit nec est in possessione.ff.de ope.lib.l.opus.alias secus:si erat in possessione.ar.viij.q.iiij.nonne. Hug.[per discordias regnū.]ar. propter discordiam patronorū vel principū institutio ecclesie nō debet intromitti.ar.xvj.q.vlti.si plures.Hug.[studeant] simile.xj.q.iij.inter verba.Archi.

Alias autem. ꝭ.est hic incipit tertia pars questionis in qua ꝓbat ꝙ vnusquisqꝫ debet a suo iudice iudicari. Jo.de fan.Lege. ¶[Alias].i.nisi pro bono pacis,⁊ vitando scandalo.vel ob aliud tolerer̄ a papa.[irrita est]ipso iure depositio episcoporū vel [alias].i.nisi sñia authoritate pape transferatur in episcopū: vel ex dispensatione toleretur irrita est Hug.de Archi.

Exponit literam.

Irritam. Ad idē est hoc.c. qō est felicis pape. Summa.damnatio sine authoritate pape facta est irrita ipso iure, ⁊ de facto retractanda.Lege.¶[Irritā.]ipso iure.Hug.[damnationē episcoporū].i.sententiā damnationis latam contra epos sine authoritate pape Hug.[retractandā]de facto.Hug.qm̄ de iure nō:qm̄ qō nullū est nō retractatur. simile.ij.q.vi. quoties.⁊ extra de appel.ad presentiā.Archi.[Ita vt oppressis] pius pater subuenire debet oppressis. Jo.xij. eos qui oppressi erant. vnde Esa.v.dicitur subuenite oppresso.⁊ hiere.xxij. Liberate oppressum de manu calumniatoris.

Exponit literam.

Continuatio.

Quod autem. ꝭ.est:⁊ cōtinuat̄ sic ad precedentia ꝺm Arch.qꝛ dictū erat.š.ea.c.hoc quippe.ꝙ suffraganei ire debēt ad iudiciū sui metropolitani:ideo gratianus modo vult ostendere, ꝙ suffraganei iudicium sui archiepiscopi declinare non debent.

1 ☞ Judex superior ad quem appellatur ab inferiori iudice dicitur extraneus.

Peregrina. Ad ꝓpositū idē inducit magister gratianus.c. hoc sixti pape.Sūma est ꝙ nō debet qs corā non suo iudice trahi nisi fuerit appellatū:vel nisi ex delegatiōe pape.Diuidit̄ aūt in tres partes. Jn prima submouet peregrina iudicia.Jn scōa assignat rationē. Jn tertia excipit casum: scꝫ nisi fuerit appellatū.scōa ibi:qꝛ indignū.tertia ibi:nisi fuerit.Lege.¶[Peregrina].i.iudiciū peregrinorū,⁊ extraneorum,⁊ non suorū.Hug.vel.i.a non suo iudice facta.xxv.q.ij.c.j.in fi.Lau.⁊ Archi.vel[peregrina].i.extranea:nō suorū iudicia.vnusquisqꝫ enim nō ab extraneo sꝫ suo iudice iudicari debet.vnde Moysi qui nondū erat iudex iudeorū cōstitutus dictū est exodi.ij.quis te ꝯstituit iudicē sup nos. qꝛ nō hꝫ indicare qui nō est iudex cōstitutus a deo vel publica auc̄te[apostolica auc̄te].i.saluo quā si auc̄te pape traheret corā alias nō suo iudice.[ꝙ.]secūda pars. [ab extraneis.] nō a delegatis a romano pōtifice.ꝺm Bar.Laur.⁊ Archi.[electos.]cui sui ordinarij habent̄ suspecti,⁊ tūc possunt recurrere ad alios cū consensu tñ suorū.vt.ij.q.vj.placuit.Hu.[nisi fuerit.]tertia pars. Cū enim appellatur ad apl̄icam sedem ex iusta causa vel ab ea
1 deputant̄ iudices : cessat officiū ordinariorū. ar.† ꝙ iudex superior ad quē appellat̄ ab inferiori iudice est extraneus . Hoc certissimū est:⁊ cecus est qui de hoc dubitat. ar. vj. q.iij.scitote.excepto papa:qui est iudex ordinarius omniū. ar. ix. q. iij. cuncta.⁊.c.per principalē.⁊.ij.q.vj.decreto.⁊.c. qui se scit.Hu.

Diuisio. Exponit literam.

Leges. Ad idē inducit hoc.c.qō est anacleti pape:cuius capituli summa est eadem cum precedenti.Lege.¶[Leges].i.constitutiones. Hug. ii.xxxj.dist.nicena.Archi. [dñs] per spm̄ enim loquebatur moyses[qm̄ introduxit]gene.xix. [sodomitas] ita loquens ad loth.Hug.⁊ glo.

Exponit literam.

1 ☞ Cleric9 an possit adire alienum iudicem sine consensu sui episcopi.ꝙ non.nu.2.
Et an sufficiat consensus officialis.nu.4.
3 Clericus si consentit in alienū iudicē sine consensu epi : et ille ferat sñiam:an tenebit talis sententia.ꝙ non.
Et quid si accedat consensus inferioris: qui etiam de causa possit cognoscere.nu.5.
6 Clericus an possit renuntiare priuilegio ꝙ non possit conueniri corā alio iudice sine consensu sui epi.ꝙ non.
7 Clericus an possit cogi a suo epo:ꝙ adeat aliū iudicē. ꝙ non.
8 Cleric9 an possit adire metropolitanū sine cōsensu epi . ꝙ nō.
9 Jniuriā facit conueniens aliquem coram iudice non suo.

Non liceat. Ad idē est hoc.c.ꝙ est Jnnocentij pape.Summa est.Nō licet clerico relicto suo iudice adire aliū:nisi ꝑ appellationē vel ex pape delegatione . Et diuidit̄ in duas partes.Jn prima ꝓhibet qō dictū est.Jn scōa punit cōtrariū presumētes.scōa ibi:ꝙ si quis.Lege. ¶[Nō liceat sine ꝑiudicio tñ ecc̄ie ro.]hoc dico qꝛ oīb9 iudicib9 ordinarijs pretermissis ad ipsam potest fieri appellatio:⁊ quelibet causa referri.ar.š.ij.q.vj.c.ij.⁊. iij. Nam ipse est ordinarius omnium. extra de elec.cum nobis olim.Hu.[non licet expetere.] ꝗtuꝫ ad actorem.Hu.[pati] ꝗtum ad reum.Hic expresse habetur ꝙ clericus actor siue reus nō potest adire alienū iudicem nisi velit appellare : vel nisi habeat consensum sui epi. ¶Sed hic
1 surgit questio.Utrum hoc sit verū†ꝙ clericus nō possit adire alienum iudicē sine consensu epi sui. Et videt̄ ꝙ non sit verum.Primo ex.c.pulsantis.š. e. ꝙ vbi expresse videtur innui contrarium.¶Scōo sic.Laicus irrequisito suo iudice potest consentire in extraneū:⁊ per consensum alienū iudicem facere suum:⁊ tenetur obedire sententie late ab eo.vt.ff.de iud.l.j.ergo videtur ꝙ etiam clericus possit sine consensu sui episcopi. ¶Tertio sic.Clericus potest consentire in aliquē tanꝗ in arbitrum sine cōsensu epi:cum hoc non sit prohibitum . ad hoc extra de arbi.cum tempore . et notat glo. in. c. roma.extra de fo.compe.li.vj.ergo similiter potest consentire in aliquem tanquā iudicē sine consensu epi.Jn cōtrariū est primo tex.presen
2 tis.c.Respondeo dicendū † ꝙ clericus nec tacite nec expresse potest in alium iudicē ecclesiasticū consentire . Jsta conclusio est Hu.in presenti.c.cui concor.Jnnoc.dicens: vt narrat Archi.hic.ꝙ clerici cōsentientibus prelatis suis possunt in aliū iudicem vt in suum consentire: ⁊ non aliter : nisi habeant eorum consensum.extra de fo.compe.significasti: ⁊ hoc no. extra de arbi.contingit.ad hoc facit expresse.extra de fo.compe. romana.lib.vj.vbi de hoc Archi. hoc etiam probat Hug. multis alijs rationibus.primo clericus nō potest ordines ab alio accipere:sine consensu sui episcopi. ergo nec iudiciū quod minus est.vt.ix.q.ij.nullus primas epm̄.¶Secundo non potest petere ab alio:ꝗ a suo prelato iudicium anime:quod est occultum. ergo multominus iudicium corporis:quod est apertum potest ab alio recipere.vt de pen.distin.vj. placuit. ¶Tertio. sic quoniam si clericus posset sine consensu sui episcopi expetere alium iudicem : sicut placeret : euacuaretur tota iurisdictio episcoporum : si omnes consentirent in alium iudicem: quod magnum inconueniens esset: quam rationem approbat Joan.Goffre.⁊ Ber. extra de fo. compe. si diligenti . vt dicit
3 Archi.¶Sed hic surgit vna questio. † quid si clericus consentiat in alium iudicem sine consensu episcopi: ⁊ ille ferat sententiam nunquid tenebit talis sententia. Respondetur iuxta Hug.ꝙ non : nisi forte in odium eius dicatur tenere sententia lata contra eum:presertim si conueniat aliquem sub iudice illius.que enim culpa illius : si iste non impetrauit licentiā
4 sui episcopi.¶Item surgit alia questio† . Utrum sufficeret consensus officialis:ad hoc ꝙ clericus in alium ecclesiasticum possit

Diuisio. Exponit literam. Questio. Primū ar. Scōm arg. Tertiū ar. Opponit ⁊ Rñdet. Jnnocen. Archid. Questio. Rñdet. Questio.

possit iudicē consentire.Ad hoc videt̄ respondēdum,ꝙ nō,qꝛ tex.in.c.significasti.dicit ꝙ requirēdus est cōsensus epi diocesani:⁊ etiā tex.in.c.Romana.in prin.⁊ ibi hoc tenet Jo.an.sup ver.diocesanorū.qui etiā allegat ꝙ officiū officialis non se extēdit ad talia.de offi.vica.c.si.lib.vj.¶Surgit etiam hic alia
5 questio.†vtrū sufficeret ad hoc cōsensus inferioris:q etiam de cā posset cognoscere:ꝙ nō,ꝺm Egid.⁊ refert Jo.an.in.d.c.si-
6 gnificasti.super ver.epi.¶Jtē surgit alia questio.†vtrū clericus possit renūtiare huic priuilegio,scꝫ,ꝙ non possit cōueniri corā alieno iudice sine cōsensu epi sui:Respondet̄ ꝙ nō,ꝺm Hu.⁊ hoc duplici ratione.prima qꝛ inde fieret preiudiciū ⁊ iniuria epo.secunda qꝛ pro cōi vtilitate ⁊ fauore omniū clericorū introductum est,⁊ ꝙ pro communi vtilitate est introductum: renuntiari non potest.arg.ij.q.vij.alieni.¶Item surgit que-
7 stio†vtrum clericus possit a suo episcopo cogi ꝙ adeat alium iudicem.rñdetur iuxta Hu.ꝙ non nisi velit.ar.hic ⁊.ix.q.ij.ca.
8 j.⁊.ij.cum alijs.¶Hic surgit alia questio.†vtrum possit clericus adire metropolitanum sine consensu episcopi.respōdetur ꝙ non.vt in dicto.c.romana.in prin.¶His habitis dicēdum est ad rationes in princ.Ad primam dicendum ꝙ.c.pulsatus non militat contra hoc:vt tam Hu.ꝗ Arch.dicūt.Tum primo.Quia.c.illud intelligitur quando clericus habet consensum episcopi:sine tamen consensu iurare non potest.extra de iura.calum.c.j.vel secundo.dicendum ꝙ non semper arguendum est a contrario sensu . ¶Ad secundam respondetur negando consequentiam.Et ratio est.ꝺm Hug.qꝛ plus tenetur clericus epo suo:quā laicus iudici seculari.Laic9 enim potest iurare sine consensu sui iudicis . clericus vero non potest sine consensu sui episcopi vt dictum est.Qualiter ergo litigabit sine consensu episcopi cum in causis semper prestētur sacramenta de calumnia ⁊ alia.¶Ad tertiam respondetur negādo cōsequentiam.Et ratio est:qꝛ hoc est prohibitum,⁊ istud non vt dictum est arguendo.[Qō si quis.]tertia pars[submot9].xj.
9 q.iij.placuit.⁊.c.qcūqꝫ.Ach.[iniurie]nota†ꝙ si aliquis conuenit te coram alio ꝗ tuo iudice,facit tibi iniuriā,⁊ potes agere actione iniuriarum.Bertr.Arch.

Respōdet. Joan.an. Questio. Respōdet. Questio. Rñdet. Questio. Rñdet. Questio. Respōdet. Ad primū argu. Ad scōm. Ad tertiū.

Reuerentia. ꝭ.est ⁊ respicit.c.precedens.in principio[vnde Sixtus].š.in peregrina.Archi.

Unaqueqꝫ. Ad idē inducit testimoniū anacleti pape cuius sententia est.ꝙ null9 extra suā prouinciā siue ad non suū iudicē trahi possit.Et diuidit̄ in duas partes.Jn prima ponit qō dictum est.Jn secunda excipit ibi:nisi . Lege. ¶[Unaqueqꝫ decreuerit]ex delegatione vel dando rescriptū alicui:vt liceat ei expetere alienum iudicium:⁊ illic trahere aduersarium.Hug.de manda.princip.ꝭ.vt iudices.ꝺm Lauren. ⁊ Ber.Arch.

Diuisio. Exponit literam.

Neminem. Ad idē est.c.presens: qō scriptum est ex Romana synodo summa ꝙ de ꝓuincia ad prouinciā nō dꝫ quis trahi sꝫ actor dꝫ sequi forū rei:nisi ꝑ appellationē vel delegationē pape fuerit aliter dispositum ⁊c.Lege.¶[Neminē ad relationē iudicis maioris].i.respōsionem:vel iussionem puta postulat quis ab impatore vel papa : vt liceat ei trahere aduersariū ad extraordinariuꝫ iudicem,⁊ ille rescribit,vt hoc faciat vel postulat:vt cām alteri iudici deleget,⁊ ipe delegat eā vel ad relationem iudicis minoris.i.cuꝫ minor iudex refert eā ad maiorem.ꝺm Hu.Arch.qua pendēte nihil dꝫ innouari.ij. q.j.nomē.ꝺm Hu.[forum rei].xj.q.j.si quisꝗ Hu.⁊.c.christianus.Arch.⁊ extra de fo.compe.cū sit illa.hic de causis tangētibus prouinciam:⁊ dicit terminādam esse per synodū ipsius prouincie.¶Sed hic surgit questio.vtrum hoc sit verum ⁊ videtur ꝙ non.extra de excep.olim.vbi questio alterius prouincie.s.tuscie committit̄ mutineñ.primo:⁊ scōo. Bononieñ.episcopo,scilicet questio episcopi fesulani actoris ⁊ ciuitatis florētie reo.q̄ ciuitates sunt diuersarum prouinciarum.item extra de iudic.c.si.in supascriptione.in contrarium videtur.c.pñs. ¶Respōdeo dicendum.ꝙ hic est duplex opinio.prima est iuxta.c.pñs dicentium:ꝙ extra prouinciam non pōt qs accusari.istam sñiam innuūt ⁊ sequūtur Tāc.⁊ Ber.extra de app.ex parte.per ꝙ patet.ꝙ locus extra prouinciam non est idoneus ꝺm Uincē.Et hāc sñiam etiā probat Host,dicēs ꝙ priuilegiū hꝫ reus ne trahatur extra prouinciam suam vt hic:cū similibus.⁊ si trahat̄ pōt excipi:si trahatur authoritate inferioris a papa.vt hic.Si aūt trahat̄ authoritate pape:cessat istud antiquū priuilegiū.qꝛ in hoc.c.⁊ in similibus pape authoritas intelligit̄ excepta:⁊ hoc dicit esse verū:vbi papa certus est de facto.⁊ de hoc potest fides fieri alioqui cū limites prouinciarum ignorare ꝑsumat̄ qꝛ facti ignorātia prudentissimos fallit.ff.de iuris ⁊ fac.igno.l.ij.excipi potest.Et hoc ipse Hostiē.notat in summa rescri.ꝭ.que possunt obijci contra rescri.ver.cētesimo. ¶Scōa opinio est dicentiū:vt est Gof.⁊ Jo.an.dicit in.c.fin. de iudi.ꝙ Goff.in sua q̄stione.xxv.tenuit cōtrariū.s.ꝙ sufficit scōm tpa.c.nonnulli.de rescrip.rescriptū nō esse impetratum vltra duas dietas.Et Jo.an.hoc dictū tꝫ in.d.c.nōnulli.extra de rescri.super ver.duas.Hodie vr̄ clarum:ꝙ dūmodo vltra vnam dietam actor non trahat siue impetret rescriptum : qñ actor ⁊ reus sunt diuersarū ciuitatum siue diocesum , ꝙ possit etiā extra ꝓuinciā impetrare:ꝑ tex.in ca.statutū.ꝭ.cū vero.de rescri.li.vj.ibi libere impetrare valeat ⁊c.alias non esset libera impetratio.Jo.de fan.

Exponit literam. Questio. Rñdet. Uincen. Hostien. Hostien. Goffre. Jo.and. Jo.de fan.

Si quis. Ad idē inducit hoc.c.ꝙ est beati Sixti pape.Sūma ptꝫ qꝛ est eadē cū ꝑcedēti.Lege.¶[Si qs].xj.q.j.si qsꝗ.Arch. [exerceat].s.accusator,vel actor nō facit vim i plurali:vel pluralr̄.dicit qꝛ de pluribus criminib9 accusat.⁊ ideo plures actiōes intētat.Hu.vel[actiones].i.negotia:qꝛ in causis occultis non requirit̄ hodie illa subtilitas edende actiōis. extra de iud.dilecti.Hu.⁊ Archi.[Longius].i.extra prouinciam:vel vbi non sit forum suum:nisi aliquid interueniat propter ꝙ fieri debeat.Hu.⁊ Arch.

Exponit literam.

Qui crimen. Ad idē est hoc.c.Adriani pape.⁊ eadē summa ⁊ sñia est.Breue est.¶[Qui crimē admittit̄].i.cōmittit̄. š.e.c.j.⁊.C.de nox.ac.l.vl.⁊.ff.de off.presi.l.iij.C.vbi de cri.agi opor.l.j.Lau.⁊ Arch.

Exponit literam.

1 ☞ Judex non potest esse quem inficit par aut maior macula cum reo.
2 Criminosus an possit esse iudex.

¶Questio.vij.

Quod autem. Hic ītitulatur.vij. questio.s. an criminosus vel infamis possit esse iudex . Et inde sumpta occasione ponit tres ordines infamiū vsqꝫ ad illam.l.arcentur.Diuidas ergo questionem in.iij.partes.in quarum prima ponitur quod dictum est Jo.de Archi.qꝛ ponit tres ordines infa
1 mium.†Summa est.ille non potest esse iudex quem inficit par aut maior macula cum reo.¶Pro pleniori intellectu huius
2 ptis q̄ritur.Utrū†criminosus possit esse iudex.Et vr̄ qō sic. Nā Saul cū a domino esset reprobatus dei populū iudicabat ⁊ eius iudiciū oīs populus expectabat.vñ Dauid post reprobationē profitēs eū esse iudicē a domino dixit.propiti9 sit mihi dñs:vt non extendam manum meam in xpm dñi.j.Regū. xxiiij.¶Scōo sic.Dauid cū esset adulter ⁊ homicida a ꝓpheta sñiam in diuitem dedit:q ouē pauperis rapuit dicēs. iudiciū mortis viro huic redit in quadruplū.¶Tertio idē ptꝫ in Salomone cū amore mulierum deos gentiliū coleret sicut dicitur.iij.reg.xj.tñ vniuersus Jsrael ad eius iudiciū confluebat. ¶Quarto patet ex illo Matth.xxiij.vbi Deus ait de malis prelatis iudeorū q dicūt facite ⁊c.hoc arguit̄ ex illo prima pe. ij.serui subditi estote:⁊ in oī timore dñis:non tm̄ bonis ⁊ modestis:sꝫ etiā discolis.ergo relinquit̄:ꝙ sñie maloꝝ prelatoruꝫ sit parēdum a subditis.ergo tales iudices esse pñt.¶Jn oppositum est tex.presentis litere.⁊ multoꝝ.š.e.positorū.¶Respondeo dicēdū ponēdo quasdam distinctiones.prima est iuxta Hu.ꝙ q̄tuor modis dr̄ aliqd posse fieri.s.facilitate nota.iuris permissione:vite merito:officij debito.¶Secūda est iuxta glo.ꝙ criminosus aut infamis.aut non est toleratus ab ecclesia sꝫ est iam notatus per sñiam.Et de tali sit ista conclusio.ꝙ talis nō pōt esse iudex:nisi primo mō.s.facilitate nota non aūt iuris ꝑmissione nec vite merito nec ex debito officij.vñ nec ei9 sñia tenet:donec sit restitutus.Si vero talis criminosus sit ab ecclesia toleratus de tali sit ista conclusio.ꝙ talis pōt iudicare duobus modis tam facilitate nota ꝗ officij debito:⁊ sñia eius tenet.prohibetur tñ tūc iudicare nō qm̄ subditi eius iudicium debeat̄ expetere:sꝫ qꝛ cum sit malus:iudicat alios ad damnationē sui:⁊ alios iudicando sibi obest quo casu intelligunt̄ oīa capitula huius q̄onis preter primū.concordat magister Alexander de halis in tertio dicens.ꝙ est iudicare de officio ptātis de idoneitate siue merito ptātis.primo mō mali prelati dū ab ecclesia tolerant̄:pñt subditos iudicare.scōo modo nō:nisi boni.primū sine scōo dānabile est iudicanti.tñ salubre est subdito obtemperāti.hec ille.vñ authoritates facile soluunt̄ que inducūtur pro ⁊ cōtra ꝓcedūt enim vijs suis q̄dā intelligunt̄ scōm primū modū,quedā ꝺm scōm . His habitis exponenda

Diuisio. Questio. Primū ar. Scōm ar. Tertiū ar. Quartū ar. Opponit ⁊ Rñdet. Alexander de halis.

Exponit literam.

est litera. Lege. ¶ [Quod aut quem parum] idem intelligo si minor. dũ tagat mortalis; macula. Hu. [macula] criminis vel infamie. in glo.

1 ☞ Infamis non potest esse iudex; nec aduocatus.
Et an possit esse procurator. nu. 2.
3 Infamis potest esse arbiter.

1 **Infamis.** Ad pbãdũ ppositũ suũ gratian⁹ inducit in primis hoc. c. sumptũ ex synodo qdã romana. Sũma est† ꝙ infamis iudex esse nõ possit nec etiã aduocatus. Lege.

Exponit literam.

¶ [Infamis] infamia multiplr irrogat. vt. j. e. §. porro. [infamis] p sñiam: vel ipso iure: [pcurator]. i. aduocat⁹. in alio sensu nõ credo verũ esse: qꝛ quẽlibet infamem possum constituere procuratorẽ meũ. Hu.

Questio. Respõdet.

¶ Sꝫ hic surgit qõ. cur tã varie ꝙ aduocatus repellitur propter infamiã ꝛ nõ pcurator. rñdetur ꝙ iõ: qꝛ esse aduocatũ est honor: esse procuratorẽ est on⁹. vt dicit gl. in. l. j. §. hoc edicto. ff. de postu. Et hãc gl. sequit Accur. Ja. de bu. ꝛ Spec. de procu. §. j. versi. itẽ ꝙ est infamis.

Jac. but.

vel loquitur vt dicit Hu. de procuratore in causis epõrũ ꝛ alioꝝ clericoꝝ: q dꝫ esse bone opinionis. vt. j. v. q. iij. qꝛ. idem intelligo de procuratore vel syndico. i. actore cuiuslibet ecclesie. Verũ ad qstionẽ
2 † vtrũ infamis possit esse procurator: cũ iam habeamus hic ꝙ aduocatus esse nõ possit. rñdetur ꝙ si procurator est infamis p sñiam repellitur. vt dicit ista gl. j. ꝛ. ij. Si autem est infamis infamia facti: tunc aut est parua ꝛ tunc non repellitur: vt in. d. §. vltimo. si magna repellit. vt hic Jo. de fan.

Jo. de fan.

[cognitor]. i. iudex. ex officio ordinario vel delegato: nõ ex arbitrio.
3 † Nam infamis potest esse. vt. j. ea. q. §. cognitores. ꝛ. ff. de arbi. l. pedius. sꝫ iudex non: vt hic. ꝛ. ff. ad. l. iul. de vi priua. l. j. Si tñ iudex est infamis ipso iure: ꝛ non per sententiã ꝛ adhuc tolerat ab ecclesia: rata est interim eius sententia. Hu.

1 ☞ Impedimenta assignata in litera an sint sufficientia.
2 Iudex debet conformari deo in tribus.
3 Persone que repellantur ab officio iudicis.
4 Etas que impediat aliquem esse iudicem.
5 Arbiter cõpromissarius non potest esse minor. xx. annis: quãuis partes consentiant.
6 Sententia lata a seruo qui putabatur liber an teneat.

Tria. §. est: in quo magister gratianus: qꝛ in primo capitulo fecerat mẽtionẽ de iudice ꝛ aduocato: ostẽdendo ꝙ infamis nõ põt esse iudex: vel aduocat⁹: inde sumpta occasiõe primo ostẽdit q̃ phibeãt aliquẽ esse iudicẽ: postea que phibeãt aliquẽ esse aduocatũ.

Diuisio.

Et hoc principiũ diuidit i duas ptes. in pma ponit tria: que impediunt iudicẽ fieri. in scõa soluit vnã ꝯtradictionẽ vsqꝫ ad. §. infames.

Questio. Primũ ar.

¶ Pro hui⁹ partis pleniori intelligẽtia.
1 Querit † Utrũ ista supra assignata in litera sint sufficiẽtia impedimẽta iudicẽ fieri. Et vr̃ ꝙ nõ. Et primo arguit de hoc ꝙ dr̃ ipedimẽto nature de pueris ꝛ minorib⁹ etate ꝛ pbat ꝙ hoc nõ ipediat qꝛ Hieremias adhuc puer ꝯstitut⁹ est iudex a deo Hiere. j. postq̃ dixit nescio loq qꝛ puer ego sum. dixit ei dñs Cõstitui te super gẽtes ꝛ regna: vt euellas ꝛc. itẽ ad idẽ arguit de Daniele. q diuina inspiratiõe fact⁹ est iudex senioꝝ; q voluerũt pdere Susannã. itẽ rõne sic. in aliqbus pueris malitia supplet etatem. Et eadẽ ratione in aliquibus pueris scientia priuat adultam etatẽ. Si ergo nõ est cã quare minor etate non debeat esse iudex nisi defectus scientie in iudicando ergo hmõi minores docti pñt esse iudices.

Scdm̃ ar.

¶ Secundo arguitur contra ꝑm de impedimẽto morum: vbi dr̃. ꝙ mulier non potest esse iudex primo qꝛ iudicum. v. le. delbora iudicasse Israel ꝛ post datam legem a Deo. ergo non est contra legem mulierem esse iudicem: ꝛ habetur in. §. j. xv. qõ. iij. ¶ Item ratione sic. Mulieres multe leguntur predite spũ prophetie: vt Maria soror Moysi. Exod. xv. itẽ Anna pphetissa. de q̃ Luce. ij. Si ergo mulieres p spm̃ pphetie assumpte sunt ad denũtiãdũ iudicia diuina: multo magis pñt assumi ad denũtianda iudicia humana.

Tertiũ ar.

¶ Tertio obijcit de hoc ꝙ dr̃ de seruis pmo sic. dr̃ ad Gala. iij. non est iudeus nec grecus: non est masculus nec femina ꝛc. oẽs eñ vos vnũ estis in Xpo. ergo seruilis ꝯditio in Xpiana religiõe nõ differt a libera. ergo seruus põt esse iudex.

Opponit ꝛ Rñdet.

¶ In oppositũ arguit. ex. c. pñti. rñdeo dicẽdũ ꝙ impedimẽta ista q̃ ponũtur in litera sufficienter impediũt regulariter fieri iudicẽ. Pro cuius cõclusionis declaratiõe est sciendũ. ꝙ vt dr̃ deutero. j. iudiciũ iudicũ est dei iudiciũ. vñ homo iudex gerit vicẽ dei in iudicando.

a ¶ Iudex. a iudicis qlitates vide

2 † Et iõ in tribus dꝫ ꝯformari deo q iudex est. s. in ptãte: veritate: ꝛ bonitate. scdm̃ ꝙ dicitur Exodi. xviij. puide de oĩ plebe viros potẽtes: ꝛ timentes deũ. Ecce ptãs, in quib⁹ sit veritas. Ecce veritas. ꝛ q oderunt auaritiã: ecce bonitas. ptãs in authoritate. veritas in iudicio siue discretiõe bonitas in rectitudine animi ꝛ vite. vñ Deuter. xvj. iudices ꝛ magistros ꝯstitues in oib⁹ portis. Ecce authoritas ptãtis vt iudicẽt populũ iusto iudicio. Ecce iudiciũ rectũ ne in alterã ptẽ declinẽt ecce rectitudo animi siue vite. itẽ hec tria silr ostẽdunt Deuter. j. vbi dr̃. date ex vobis viros sapientes ꝛ gnaros: ecce discretio veritatis. quoꝝ ꝯuersatio sit pbate. ecce rectitudo bonitatis. vt ponã eos principes. ecce authoritatis ptãtis.

aulũ gellij li. xiiij. cap. iij. car. ʒab, in clemẽ. ij. vt lite. pendẽ. bal. in. l. fin. C. de re indicata.

Ad sciẽdũ aũt q̃ psone repellant ab officio iudicis est notandũ. ꝙ quedã psone sunt inidonee siue inhabiles ad assumendũ personã iudicis: qꝛ nõ sunt idonee ad susceptionẽ authoritatis siue rõne sex⁹ cui post pctm̃ dictũ est sub viri ptãte eris. vñ. j. ad Cor. xiiij. dicit Apl's mulieres in ecclesia taceant nõ eñ pmittit eis loq: sꝫ subditas esse: aut rõne cõditionis fortune: vt seru⁹. j. Pet. ij. serui subditi estote in oĩ timore. alie vero
3 psone nõ repellunt ab officio iudicis: † qꝛ nõ sunt idonee ad iudiciũ veritatis. ꝛ hoc plurib⁹ modis vel pꝑter impedimẽtũ pmanens aut innatum aut contingens propter impedimẽtũ permanẽs innatũ prohibetur esse iudex surdus ꝛ mutus propter impedimẽtum pmanens cõtingens impeditur perpetuo furiosus. propter impedimentũ trãsiens impeditur minor etate. Item alie psone excludunt propter defectũ approbationis vite vel bonitatis: ꝙ contingit triplici de cã. vna est reprobatio vite: vel propter crimen erroris vt in hereticis aut scandalum cõuersationis: vt in his q sunt infames. aut propter cõtagionem cõionis. vt in excõicatis. Alia causa est ignorãtia conditionis psone, vt in extraneis. Tertia vero cã est suspitio probabilis malitie psone: vt si sit inimicus vel declinans a rectitudine iustitie qua ratione prohibẽtur oẽs qui sunt ex consanguineis actoris: vel inimici: vel aliqua alia iusta causa suspecti de istis authoritates sunt in litera de quibus in expositione litere videbit.

Ad primũ argu.

¶ His habitis dicendum est ad rationes in contrariũ. Ad primã de Hieremia: ꝛ Daniele pueris rñdet negãdo consequentiam. Et rõ est: qꝛ illud pertinet ad priuilegium gratie singularis: non ad exemplum imitationis sicut ꝛ quod Hieremie dr̃ anteq̃ exires de vulua sanctificaui te. Et qõ dr̃ Danielis. xiij. ꝙ suscitauit dñs spm̃ pueri minoris. priuilegia aũt paucoꝝ nõ faciũt legem cõem.

Alexander de balis.

¶ Ad rõnem vero etiã rñdet negando cõsequentiam. ꝛ rõ est vt dicit Alexã. de balis: in tertio. qꝛ iura que debẽt regulare gñalitatem hominũ non aptant his que raro cõtingũt: sꝫ in his que frequenter aut semper nec in his que contingunt in paucis: sꝫ in his que contingunt in pluribus. raro aũt contingit ꝛ non nisi per priuilegiũ superne gratie: ꝙ in pueris talis scientia inueniatur: qualis ꝛ quãta in iudicib⁹ requiritur. Requiritur enim sapiẽtia iuris ꝛ cum hoc experientia iudicij. vnde propter hoc signanter dictum est Deutero. j. date ex vobis sapientes, ꝛ gnaros. sapientes per iuris ꝛ legum notitiam gnaros. per experientiam. iterum inde est ꝙ Moysi dicitur Nu. xj. congrega seniores populi quos tu nosti: ꝙ senes sint populi, ac magistri. vt supportent onus tecũ ꝛ nõ tu solus graueris. hinc etiã est: ꝙ propter exemplum imitationis iudex oĩm Xps ad actus prelationis nõ pcessit nisi in etate pfecta. xxx. annorũ post baptismũ sicut hr̃. Luce. iij. ad ea q̃ inducunt de mulieribus dicendum ad id ꝙ dr̃ de delbora. ꝙ fuit iudex in Israel. rñdet negando ꝯñtiã. Et rõ est. ꝑm Alexã. de bal. ꝙ scdm̃ ꝙ dr̃. j. ad Cor. iiij. oĩa illis contingebant in figura. vñ qõ in veteri testõ dr̃ de delbora factũ est in ecclesie figura. figure aũt veteris testamenti non trahunt in nouo testõ in authoritate exempli. vnde ꝙ hoc non sit ad imitationem in nouo ostenditur. j. ad ti. ij. docere mulieres nõ pmitto: nec dñari in virũ. Ad rõnẽ in qua dr̃ ꝙ alique mulieres assumpte sunt ad grãm pphetie. rñdet negãdo ꝯñtiam.

Alexander de balis.

Et rõ est iuxta Alexã. de balis qꝛ nõ est simile. qꝛ grã pphetie nõ dat authoritatẽ mulieri sup virũ: nec mutat legẽ subiectionis: qua de iure diuino tenet mulier esse sub viro. qꝛ Gen. iij. dr̃ sub viri ptãte eris: ꝛ ipse dominabit tui. Sed authoritas iudicij daret dñium mulieri sup virũ: ꝙ repugnat diuine institutioni: quare aũt assumpte sunt ad gratiã prophetie dr̃ iudicũ. iiij. sup illud. Erat aũt delbora prophetes. ibi gl. adamantij dicit

Origenes.

prestat in hoc consolationem muliebri sexui ne pro infirmitate desperet se prophetie gratiam posse suscipere. sed credat ꝙ confert hanc gratiam mentis puritas nõ sexus diuersitas. preterea non iudicauit sola: sꝫ cum baraat. Tum qꝛ ipsa in penam filiorum Israel: quasi effeminatoꝝ data est ad iudicandũ vñ hoc ad consequentiam non est trahendũ. Ad id qõ vltimo arguebat de seruis rñdetur negando consequẽtiã quoniam in fide Christi nõ sit differentia serui ad liberũ in authoritate tñ siue officio iudicij multum differt an sit seruus vel liber. Lege.

Exponit literam.

¶ [Tria natura] hic incipiũt verba legis ꝛ dicit [natura] i. naturali

i. naturali morbo interueniente. ꝛ subijcit [mutus] hoc ideo, qꝛ necesse hꝫ sententiã recitare. C. de sen. ex peri. reci. l. j. ꝛ. ij. ad idẽ. xj. q. iij. summopere. in fi. Archi. [surdus ꝛ mutus] merito repellit. qꝛ naturaliter surdus ꝑm phm in lib. de sensu: ꝛ sensato est mutus. quia ex surditate indisciplinabilis vim verborũ non apprehendit, ꝛ ita modum loquendi nesciens manet mutus propter quod naturaliter surdus ꝛ mutus non potest esse iudex: qui non põt cãrum merita apprehẽdere: nec sñiam proferre nec verbo: nec scripto. [Et perpetuo furiosus] quia caret sensu: ꝛ discretione vt non possit discernere inter verum ꝛ falsum: bonũ ꝛ malũ: iustũ ꝛ iniustũ: idcirco merito ab offõ iudicis dꝫ repelli: qui perpetuo est furiosus: nec hꝫ lucida interualla. q etiã si haberet nõ esset tutũ ipsum iudicem fieri: cũ tãti tpis discretione sibi non suppetat: q̃ necessaria esset ad officiũ iudicis recte exequẽdum [impubes] q enim proprie iudicio discretionis caret: ex alterius iudicio regi dꝫ absurdũ est: ꝙ alioꝝ iudex ꝛ rector: quo mõ alios reget: ꝛ alioꝝ causas iudicabit: qui se ipsum regere non nouit. Quõ fiet magister: qui discipulus non fuit. Est eñ ꝯtra philosophi rõnẽ tertio poli. Quomodo ductor exercit⁹ fiet, q sub ductore in exercitu nunq̃ fuit. vñ ꝑm eundẽ poli. j. impubes cũ sit inualidi consilij, nõ dꝫ alijs pfici ad regendũ.

Questio. Rñdet.

4 ¶ Sꝫ hic surgit qõ†, que etas impedit aliquẽ esse iudicẽ. responsio: notandum ꝙ. iiij. etates hic attendẽde sunt. Primo impubes, qui impedit simplr esse iudex, vt hic. Item adultus vsqꝫ ad. xviij. annum non põt esse iudex: nisi in duobus casibus: qñ princeps facit eum ordinariũ vel delegatũ: item qñ partes eum scienter accipiunt delegatũ ff. de re. iu. l. quidã consulebãt. Item maior. xviij. annoꝝ vsqꝫ ad. xxj. põt esse iudex: sꝫ non cogit pronũtiare. ff. de arbi. cum lege. Itẽ maior. xx. annis põt esse iudex: ꝛ cogit pronũtiare, sꝫ potest petere restitui: vt. d. l. cum lege. plenius vide qõ leg. ꝛ notatur. extra de off. delega. cum. xx. ꝛ ibi remittit Archi.

Archi. Hosti.

Et ibi distinguit Host. ꝛ dicit: ꝙ si est maior. xxv. dari põt iudex inuitus ꝛ inuitis partib⁹: ꝛ cogit pronuntiare ꝛ minor. xxv. sꝫ maior. xx. põt dari inuitis partibus: ꝛ si sñiam dixerit tꝫ, non tñ cogit ꝑm Host. sꝫ ꝑm Inn. cogitur. idẽ Accur. sꝫ ꝑm eũ potest restitui minor. xviij. etiã partibus consentientibus nõ dat nisi a principe: si fuerit maior. xviij. minor tñ. xx. non põt dari nisi partes scienter consenserint: ꝛ p ꝯñs nec cogi: nec tꝫ sententia sed si consenserint valet delegatio: ꝛ sñia. sꝫ non cogitur illam

Innocen.

5 ferre. † arbiter vero cõpromissarius non potest esse minor. xx. annis: q̃uis partes cõsentiant: nec cogit ferre sñiam, nec lata tꝫ. Et rõ diuersitatis notat. in. d. c. cum. xx. qꝛ plura sunt remedia aduersus sñiam iudicis. q̃ non aduersus sñiam arbitri [qꝛ iudicio ꝛc.] i. discretione. insti. q. nõ est p. testa. §. preterea ac. ꝛ xxxij. q. iiij. origo. Archi. [motus] propter turpitudinem. ff. de sena. l. cassius. ac. vel etiã propter delictũ. Hu. dicit Arc. propter turpitudinẽ: quã in officio cõmisit ꝛ sic repellitur vt infamis. Et idẽ Accur. [femine] he iudicare non pñt. xxxiij. qõ. v. mulierẽ. dicit eñ phs. j. poli. praua est dñatio vbi femina dñatur: ꝛ vir subijcitur. qꝛ femina vt dicit est inualidi consilij. Sꝫ nota ꝙ femine prohibent iudicare per se: sꝫ non p alios, si sint regine, vel ducisse, vel comitisse, ꝛ hmõi. vt dicit Hu. [receptũ] a iure ciuili, a iuris peritis. Hu. vel [receptum]. i. statutum in iure ciuili. Archi. C. de iudi. l. seruus. ꝛ. ff. de reg. iur. l. ij. ꝛ. ff. ad velleia. l. j. Accur. [verumtñ] secũda pars, [dum putarem liber] verba sunt gratia. Hu. ꝛ hic in glo. vsqꝫ ibi: seruus. sꝫ ab inde sunt verba sumpta ex. l. ij. C. de sen. ꝛ interlo. om. iud. [tꝫ]

Archidia.

Questio.

6 ¶ Hic surgit qõ† vtrũ hoc sit verum ꝙ sñia teneat lata a seruo q putabat liber. Et vr̃ ꝙ nõ. Tũ ex. gl. tũ ex. c. vl. di. xix. in fi. vbi vr̃ loq de intruso: cui⁹ gesta irritant.

Opponit ꝛ Rñdet.

¶ In opposi. ꝛ qõ vr̃ esse tenendũ est Inn. ꝛ ꝯpos. qui dicũt: ꝙ hec exceptio tu es seruus: est declinatoria: ꝛ proponẽda aũ litis cõte. vt no. Joã. an. extra de rescri. sciscitatus sup. ij. gl. ꝛ hoc contra delegatũ: sꝫ contra ordinariũ nõ hꝫ locũ illa exceptio: q̃diu tolerat. viij. q. iiij. nonne. Sꝫ Inn. cõpost. ꝛ pe. ꝛ idem Guil. in spe. e. ti. §. excipitur. ver. sed nunquid Jo. de fan.

Jo. and. Jo. de fan.

1 ☞ An conuenienter arceantur ab officio aduocandi qui ponuntur in litera.
2 Impeditur aliquis ab aliquo actu duplici ratione.
3 Aduocatus vt sit legitimus que requirantur.
4 Postulare dicitur aduocare.
5 Aduocati an teneantur esse literati.
6 Tutela affectata vel illa que cito finitur non excusat.

Infames. §. est ꝛ sunt verba gratiani vsqꝫ ibi. sunt autem. postquam posuit ea que prohibent aliquem iudicem: nunc prosequit ea que prohibẽt aliquẽ esse aduocatum: ponendo tres ordines illorũ qui prohibẽtur ab officio aduocãdi. primus est eorũ qui in totum prohibent. secundus est eoꝝ qui pmittunt tm̃ pro se ꝛ his quoꝝ officium necessario gerunt. tertius est eoꝝ qui pmittunt tm̃ pro se ꝛ pro alijs phibent.

Diuisio.

Et diuidit in duas ptes. in pma ponunt verba gratiani. in scõa ponunt ṽba legis: q̃ tñ gratian⁹ qñqꝫ mutat: ꝛ qñqꝫ sua interserit ꝑm hu. scõa ibi: sunt aũt. scõa subdiuidit in. iiij. in pma dicit tres esse ordines eoꝝ q postulare phibent. scõo oñdit qd sit postulare. in tertia psequit illos tres ordĩes. quarto remouet duo dubia. scõa ibi: est aliqs. tertia ibi. Nã vt.

Subdiuisio.

Questio. Primũ ar.

¶ Pro pleniori intellectu hui⁹ partis de phibitiõe psonarũ
1 ab officio aduocãdi. Querit. † Utrũ cõueniẽter arceant ab officio aduocãdi isti q ponunt in lr̃a. Et vr̃ ꝙ non. primo sic. ab operib⁹ misericordie null⁹ dꝫ arceri. sꝫ patrociniũ prestare in causis ad opa misericordie ptinet: vt manifestũ est. ergo nullus dꝫ ab hoc officio arceri.

Scdm̃ ar.

¶ Scõo sic. homo dꝫ diligere proximum sicut se ipm. sed ad effectum dilectionis ptinet: ꝙ aliquis aduocatus alicuius cause patrocinetur. inconuẽnienter ergo aliqui: qbus ꝯceditur in p̃senti capitulo p se ipsis authoritas aduocatiõis prohibent patrocinari causis alioꝝ.

Opponit i cõtrarium. Rñdet.

¶ In oppositum est tex. p̃sentis. c. vbi multe persone arcent ab officio postulandi. ¶ Rñdeo dicendũ sub ista ꝯclusione ꝙ conueniẽtissime arcent ab officio aduocandi psone designate in hoc caplõ. Pro cuius cõclusionis euidẽtia est notandũ iuxta san

S. Thom.

2 ctũ Thom. in. ij. ij. q. lxxj. † ꝙ aliqs impeditur ab aliquo actu duplici rõne vno mõ propter impotentiã, alio mõ propter indecẽtiam. sꝫ impotẽtia simplr excludit aliquẽ ab actu. indecentia aũt non excludit oĩno. qꝛ necessitas indecentiã tollere põt. Sic igit ab officio aduocatorũ phibent quidã propter impotentiam: eo ꝙ deficiũt in sensu: vel interiori: sicut furiosi, ꝛ puberes. vel exteriori. sicut surdi ꝛ muti. Et ratio huius est: qꝛ necessaria est aduocato ꝛ interior peritia qua possit ꝯueniẽter iustitiã assumpte cãe ostẽdere, ꝛ etiã loquelã cũ auditu, vt possit pronuntiare: ꝛ audire qõ ei dr̃. vñ qui in his defectum patiunt omnino prohibent: ne sint aduocati, nec pro se: nec pro alijs. decentia aũt huius officij exercendi tollit dupliciter. vno modo ex hoc ꝙ in rebus maioribus obligatus. vñ hac ratiõe monachos ꝛ p̃sbyteros non decet in quacũqꝫ cã aduocatos esse: nec clericos i iudicio seculari. qꝛ hmõi persone sunt rebus diuinis astricte. scõo mõ propter persone defectũ vel corporalẽ: sicut pꝫ in cecis: q conuenienter iudici astare non pñt: vel spũalem. nõ eñ decet vt alteri⁹ iustitie patrocinijs existat: q in seipso iustitiam contẽpsit. Et iõ infames infideles ꝛ damnati de grauibus criminibus nõ decenter sunt aduocati. Uerũ qꝛ hmõi indecentie necessitas p̃fert: propter hoc hmõi persone pñt pro se ipsis vel personis sibi cõiunctis vti offõ aduocationis. vnde ꝛ clerici pro ecclesijs suis pñt esse aduocati, ꝛ monachi pro causa monasterij sui: si abbas preceperit. cõcor. magister Alex. in

Alexander

3 tertio vbi q̃rit. † q̃ requiruntur ad legitimũ aduocatũ. Ad qõ rñdens dicit. ꝙ ad offm̃ legitimi aduocati requirunt persona cõgrua: cã iusta, modus debitus, ꝛ effectus piũs. Circa psone
a cõgruitatẽ dꝫ cõsiderari bonitas status, gradus, offm̃, [a] propter defectũ bonitatis phibent infames, heretici, pagani, excõicati. vñ in p̃senti ca. infames non pñt esse procuratores vel cãrum patroni. Et iterum. iiij. q. j. c. j. ꝙ omnes infamie macula aspersi. i. histriões: aut turpitudinib⁹ psone subiecte, hr̃tici, pagani, siue iudei. ab accusatiõe phibent. Et pari rõne ẽt ab aduocatione. itẽ propter pfectionẽ status prohibent monachi xvj. q. j. placuit. nisi forte in cã sui monasterij. ꝛ hoc abbate imperante, sicut dicit Innoc. extra de postu. c. j. Et idem intelligitur de canonicis regularibus. item propter idoneitatẽ gradus prohibentur clerici in sacris ordinibus cõstituti: ꝛ etiã in minoribus beneficiati. ꝛ hoc coram iudice seculari. vt extra de pos. c. j. coram iudice ecclesiastico dicunt non esse prohibitum ab aduocatione, nisi sacerdotes solos. extra de pos. cum sacerdotes. item propter distinctionẽ officij prohibetur iudex. qꝛ sicut dicit Damasus Papa, accusatores ꝛ iudices nõ idẽ sunt. iiij. questio. iiij. nullus. Et hec distinctio habetur secundum canones. de distinctio. aũt que habet ꝑm legem de quã in pñti. c. videbit in expositione lr̃e. Ex parte cãe reqrit iustitia, vt non foueat cãm iniustã. vñ habetur Leuitici. xix. Non facies ꝙ iniquum est. ꝛ Eccle. iiij. pro iustitia agonizare. Et si ignoranter cãm iniustam defendendam accepit, dꝫ oĩa relinquere, postq̃ hoc sciuit. Ex parte modi debiti requiritur iustus ordo ꝛ modestus sermo. iustus quidem ordo: vt faciat qõ precipitur iuste, qõ iustum est exequeris. in quo precipitur iustus ordo. vt non p falsa iura aut leges iniquas. aut falsas rationes, aut ordine iudiciario omisso. modestus sermo etiã reqritur ꝑm ꝙ p̃cipitur Ecclesiastici. xxviij. aurum ꝛ argentum tuum confla: ꝛ verbis tuis fac staterã, ꝛ frenos ori tuo rectos ꝛc. ꝛ hoc vt seruet modestiam ꝛ veritatem, ꝛ legalitatem. modestiam quidem:

a ¶ Officiũ. Qõ sit aduocati offm̃ vide pet. de ancha. in. c. pastoralis. nu. 2. de iudi. Et in qbus sint priuilegiati aduocati vide eũdẽ super rubrica de postu. in. l.

vt nõ ꝓcaciter vl' ꝯminãdo ꝓponat nisi quatenꝰ litis exposcit vtilitas. qꝛ dicit lex: ꝙ nõ opprobrijs sꝫ rõne certãdũ: vt sit opus iustitie pax: ⁊ cultꝰ iustitie silẽtiũ. Esa. xxxij. veritatẽ vero vt nõ mẽtiat᷑. ⁊ vt nõ producat falsos testes nec falsa instrumẽta nec alleget falsas leges: aut falsas rõnes vt cauillatiõe non ptat᷑. nec dilatiões nõ necessarias petat in grauamẽ partium. Legalitatẽ aũt vt fidel'r q̃tũ iustitia pmittit cãm sui clientuli foueat: nihil de ꝯtingẽtibꝰ omittẽdo. Ex parte modi debiti requirit᷑ iustꝰ ordo. itẽ reqrit᷑ p̃ter p̃dicta effectꝰ piꝰs. vt. s. pauperes ⁊ pupillos oppressos tueat᷑. ꝯm ꝙ p̃cipit᷑ Esai. j. Subuenite oppresso: defendite viduã. Et inde est: ꝙ p̃cipit᷑ in lege. Exo. xxiij. Si videris asinũ odiẽtis te iacere sub onere: nõ pertransibis sꝫ subleuabis cũ eo. Si ergo hec lex seruabat᷑ in asino odiẽtis oppresso: multo magis est seruãda in p̄sona paupis, ⁊ pupillo p iniuriã oppresso. Ex hac ergo lege tenet᷑ aduocatꝰ oppressum pauperẽ releuare, vt postea pleniꝰ videbit᷑. ¶ His habitis dicẽdũ est ad rõnes in oppositũ.

Ad primũ arg.

Ad primã rñdet᷑ negando assumptũ imo vt dicit sctũs Tho. ab operibꝰ misericordie interdũ aliq ꝓpter impotẽtiã impediunt᷑, ⁊ etiã ꝓpter indecẽtiã. Nõ enĩ oĩa opera misericordie oẽs decẽt: sicut stultos non decet consilium dare, nec ignorantes docere ⁊ sic in proposito.

Ad scdm.

¶ Ad scdam rñdet᷑ negãdo ꝯñtiã. Et rõ est ꝯm sanctũ Tho. qꝛ nõ ita imminet necessitas patrocinari causis alioꝝ: sicut ꝓprijs. qꝛ alij possunt sibi aliter subuenire. vñ nõ est similis rõ. Et tñ de ista q̃one.

Exponit literam.

Lege. ¶ [Infames ꝓcuratores vel]. i. patroni id est, aduocati. hec sunt verba gratiani: sꝫ deinceps sunt verba legis: lꝫ gratianus qñq ea mutet ⁊ sua interserit. Hu. [tres ordines] scda pars. quoꝝ primꝰ in totũ prohibet᷑ postulare siue pro se: siue pro alijs. secũdus pmittit᷑ postulare tñ ꝓ se, ⁊ pro illis quorũ curã vel tutelam gerunt. tertius permittit᷑ postulare pro se ⁊ qbusdã alijs personis: q̃ postea submittunt᷑ pro alijs aũt qbusdã prohibent᷑. [Est aũt postulare i iure]. i. in
4 loco iuris. i. in foro coram iudice. † Et not. ꝙ postulare dr̄ hic aduocare: patrociniũ in causis p̄stare. Hu. [exponere] tã in iure q̃ in facto. qd negotio expediat. C. de postu. l. quisquis. §. an-

Questio. Respõdet. S. Thom̃.

5 te oĩa. ¶ Hic surgit qd. † vtrũ aduocati teneant᷑ esse literati. Rñdetur ꝙ sic. pꝫ qꝛ aduocatus dꝫ de iure dicere. C. de postu. l. nec ceterorum. Tum pꝫ ex dictis sancti Tho. positis in q̃one vbi inqt: ꝙ debẽt hr̃e peritiaꝫ literaꝝ, ⁊ practicã. Accur. ff. e. l. in prin. tꝫ ꝯrĩũ: qꝛ illiteratus põt hr̃e peritiam, ⁊ consuetudinẽ aduocãdi sicut iudex iudicandi. C. de iudi. l. certi. Sꝫ doctores tenent cõtrarium: ⁊ bene ꝯm Bar.

Bartolus.

vnde aduocati debẽt examinari a doctoribus: vt. l. neminem. C. de aduo. ciui. iudic. ergo debent esse literati. facit. l. penul. ⁊. l. quisquis. C. de postu. Nec obst. qd dr̄ de iudice: qꝛ ille põt habere peritiã per assessores suos. ꝯm Bar. [Nam] hic prosequitur illos tres ordines. [quidam] primus ordo. [omnino] nec pro se, nec pro alijs [qui prorsus non audit]. Nam si est surdaster non repellit᷑. hu. [alij] prosequitur ꝯm ordinem eoꝝ. s. q pro se tantum postulant: ⁊ ꝓ alijs prohibent᷑ [vt femine] femine ꝓhibent᷑ propter verecundiã ⁊ pudicitiã sequi cõgruẽtẽ, ne alienis causis se immisceãt: ⁊ ne virilibꝰ fungant᷑ officijs: ⁊ emanauit hec ꝓhibitio tpe calphurnie, q̃ inuerecũde postulãs ⁊ magistratũ inqetãs causam dedit edit edicto. ff. e. l. j. §. sexũ. hu. [orbati] lꝫ ceci pro alijs aduocare nõ possint: ⁊ magistratũ habere: sꝫ nõ postq̃ sunt tales p̃nt ad talia officia ascẽdere. sꝫ si primo habẽt talia officia: p̃nt ea retinere: q̃uis postea vtroq lumine orbent᷑. vt. ff. de iud. l. cecus. ⁊. ff. de postu. l. j. §. cassum. Hu. [muliebria.] vt sodomite ꝯ quos iura armant᷑. C. de adul. l. cũ vir. ꝓpter quoꝝ peccatũ insurgũt fames: ⁊ terremotꝰ ⁊ turbines, vt in authoritate. vt nõ luxu. cõtra naturã. §. qm̃. coll. vj. ⁊ hoc pessimũ est crimẽ. vt pꝫ xxxij. q. vij. adulteri. ⁊. c. flagitia Arc. [passi.] idẽ intelligo in agẽtibꝰ. Hu. [vi p̃donũ.] tũc enĩ non dꝫ imputari quo ad hoc ar. xxxij. q. v. apud deũ. ⁊. c. ille aũt. [Capitali.] Capitale dr̄ crimen hic illud solum: ꝓ qd qs amittit vnum istoꝝ. s. vitam: vel ciuitatẽ: vel libertatem. ff. de penis. l. capitalium. Arch. [Locauerunt vt cum bestijs]. s. ferocibus: q̃ adhuc retinent suam ferocitatem. Hu. hoc intelligo: siue pugnauerint: vel non postq̃ locauerũt. ff. e. l. j. §. item senatus. Secus si pugnauit: ⁊ non locauit siue pugnat causa ostendende virtutis: siue ob aliud. vt in. e. §. Hu. ⁊ Arch. [in arena] hoc id dicit, qꝛ si quis locat operas suas: vt extra arenã tenet᷑: vel vt expugnet ferã, q̃ regioni nocet, non expellitur, nec notatur infamia. vt. ff. de postu. l. j. §. sed si quis. Hug. [arena.] est locꝰ in quo fiunt isti ludi, ⁊ in quo quis facit spectaculum sui. facit. l. ij. §. vlti. ff. de his qui notã. infa. [his personis]. s. secundi ordinis. [non affectatam]. i. desi-
6 deratam. Hugu. † Nam affectata tutela[a] vel illa que cito finitur: non excusat: insti. de excusa. tu. §. item tria. Arch. [Sꝫ necessariam] hi sunt tutores ⁊ curatores quibus necessitas incũbit postulare: ⁊ alia officia exercere pro illis: quoꝝ tutelam vel curã gerunt. Hu. [alij enĩ oẽs] hic prosequitur tertiũ ordinem eoꝝ: q pro se ⁊ quibusdam alijs permittuntur postulare: sꝫ ꝓhibentur ne pro oĩbus postulẽt [pro certis ꝑsonis]. s. inferius notatis, ⁊ pro illis quoꝝ tutelam ⁊ curam gerunt [pro parente]. s. filius [pro patrono]. s. libertus [pro liberis]. s. pr̃. Arch. [pro furioso.] hinc ⁊ ꝑsonis. s. numeratis datur curator. ff. de postu. l. fatuo. Archi. [oẽs aũt] hoc in. l. puto. ff. e. [funguntur officio] vt tutores, ⁊ curatores. Accur. Arch. [Et si]. i. q̃uis. [affinitates] hoc est. ff. e. l. iij. §. j. Archi. [ꝓpositio] solet accedere vt prosocer, absocer, aduter, trisuter, prosocrus, absocrꝰ, adsocrus, trisocrus, pronurus, abnurus, ⁊ trinurus, ⁊ sic de similibus. Aliqua notat hic grammaticalia de ꝓpositione Archi. que nos dimittimus: qꝛ parum proficiunt presenti litere.

a ¶ Affectata tutela. Adde pulchre Pe. de ancha. in. c. cũ ad mõasterium. nu. a xviij. de statu mona.

2 ☞ Aduocato non licet pacisci cum litigatore pro quota parte litis. ⁊ nu. 4.
Potest tamen pacisci de certa re ante lit. contest. nu. 3.
5 Portio canonica non debetur de relictis pro fabrica: vel pro alijs pijs causis: seu pro singularibus personis.
7 Salarium moderatum assessoris ⁊ aduocati debet attẽdi secũdum quatuor.

Exponit literam.

Arcentur. Hic incipit: ꝯm Jo. de. ⁊ Arch. scda pars q̃onis. in qua ponit. xiij. articulos legales vsq ad. c. q fine. ⁊ hucusq posuit leges officioꝝ. nunc ponit leges codicis. C. de post. in. l. j. si q aduocatorũ. summa. aduocatus q facit pactũ de quota litis repellit᷑ a postulando [arcentur] ipso iure, ac imo p sñiam ꝯm doctores. qꝛ dicit tex. arceantur. inuenitur. C. de postu. [si qui honorariorũ]. i. salarioꝝ. honorarium velato vocabulo dr̄ salarium quod datur aduocato. Hug. [certe partis]. i. quote: scilicet medie. vel tertie: vel quarte. vel ⁊c. Pro pleniori intelligẽtia huius partis querũtur tria.
1 ¶ Primum est vtrum licitum sit aduocato pactum facere cum litigatore de quota parte litis vel rei que petitur: vel defenditur.
6 ¶ Secundum est vtrum liceat aduocato pro suo patrocinio pecuniam accipere.
8 ¶ Tertium est vtrum aduocatus recipiens immoderatũ salarium teneatur ad restitutionem.

Primũ ar.

1 **Ad primum** sic proceditur: † Et vr̃ ꝙ sit licitum aduocato pactũ facere cũ litigatore de quota parte litis: vel rei que defenditur: aut petitur. pro sic. idẽ vr̃ iudiciũ de aduocato spirituali puta sacerdoti licitũ est quartã vel mediã portionẽ petere de bonis relictis ab eis vt patet extra. de sepul. c. j. ⁊. c. certificari. ergo eodẽ mõ lꝫ aduocato tpali petere mediã: vel quartã portionem rei: q̃ defenditur: vel petit᷑.

Scdm arg.

¶ Scdo aduocatus põt licite ꝯuenire cũ litigatore de salario ꝯm determinatã q̃titatẽ. ergo eodẽ modo vr̃ ꝙ licitũ sit ei pactũ facere de determinata parte litis. q̃ defendẽda assumitur.

Tertiũ ar.

¶ Tertio sic. qñq nullũ pactũ interuenit inter aduocatũ ⁊ litigatorem. ergo in tali casu de aliqua parte litis licite põt ⁊ dꝫ aduocato ꝓuideri.

Opponit ⁊ Rñdet. Prima cõclusio.

¶ In oppositũ est text.
2 presens. ¶ Rñdeo dicẽdũ sub tribus ꝯclusionibus. prima † ꝙ non licet aduocato pacisci cũ litigatore ꝓ quota parte litis vt dicat volo mihi ꝓ salario meo siue ꝓ patrocinio mediã vel tertiã vel q̃rtã ptẽ vel ⁊c. istius rei puta hr̃ditatis quã petis vel deffendis. ista cõclusio est p̃ntis litere. ⁊ eadẽ ꝯclusio. currit de ꝓcuratorẽ. vt. ff. de pactis sumptus. Ista ꝯclusio pꝫ etiã qꝛ ad aduocatus nõ inducit᷑ in cã vt particeps iuris. sꝫ vt adiutor ⁊ locator operis artis sue ꝓ rectũ ꝯsiliũ, ⁊ rectũ patrociniũ. vñ licite ad reprimẽdũ cupiditatẽ ⁊ turpe lucrũ aduocatorũ prohibitũ est eis: ne pactũ faciant de quota pte litis.

Scda conclusio.

¶ Scda cõclusio
3 est † licite aduocatus põt ante litẽ pacisci cũ litigatore de certa re pꝫ ꝯclusio. arg. de sen. si debitor. vbi habes. ꝙ est differentia inter rẽ certam: ⁊ aliquotã ptẽ hr̃ditatis. vel simile. Ad idẽ in-
4 sti. de fideicõ. hr̃. §. si qs.

Tertia conclusio.

¶ Tertia cõclusio. † ꝙ nõ lꝫ aduocato post litẽ incohoatã pacisci cũ litigatore: quẽ in ꝓpriã recepit fidẽ. ptꝫ ꝯclusio ex textu p̃ntis lr̃e. ¶ His habitis dicendum est ad rõnes in oppositũ prime q̃onis.

Ad primũ arg.

Ad primam rñdet᷑ negando ꝯñtiam. Et rõ est: qꝛ nõ est simile qd inducitur. Nã de iure naturali ⁊ diuino est vt administrans spũalia portionem aliquã bonorũ tpaliũ illoꝝ qbus administrat recipe possit mediã vel tertiã vel q̃rtã ptẽ ꝯm ꝯsuetudinem loci. vñ de iure naturali: vt eligentes sepulturam alibi q̃ in parochiali ecclesia: ipsa parochialis ecclesia canonicaꝫ portionẽ hꝫ de relictis ab illis defunctis pro aĩabus suis illi eccl'ie: in qua eligũt sepultu-
5 rã. de relictis dico pro funeralibus exequijs. † Nam de relictis pro fabrica: vel ꝓ alijs p̃js causis seu pro singularibus personis canonica portio non debetur. ⁊ hoc nisi papa qui est supremus

mus in ecclesia duxerit aliqd ordinãdũ. Sic aũt non est de aduocato tpali cui lꝫ debeat᷑ salariũ non tamen sub quota portione litis seu rei: q̃ queritur siue defenditur.

Ad scdm.

¶ Ad scdam rñdet᷑ negando consequentiã quoniã vt habitũ est circa scdam cõclusionem dr̃ia est inter certã rem ⁊ aliquotam partẽ hr̃ditatis.

Ad tertiũ.

¶ Ad tertiam rñdetur negando ꝯñtiam ratione iam dicta.

Primũ ar. Scdm ar.

6 **Ad secundum** sic proceditur. † Et vr̃ ꝙ non liceat aduocato pro suo patrocinio pecuniã recipe. primo vr̃ ex p̃nti. c. vbi prohibetur aduocatis aliquotã ptẽ rei de qua litigat᷑ accipere. ¶ Scdo sic. sicut habitum est supra. j. q. j. circa. c. qui studet. simonia est studiosa voluntas emẽdi vel vẽdendi aliqd spũale ⁊c. sꝫ patrociniũ p̄stitũ ab aduocato vr̃ esse qd spũale cũ sit vsus sciẽtie iuris. ergo vr̃ ꝙ nõ lꝫ aduocato vẽdere patrociniũ suũ siue ꝓ eo pecuniã accipere.

Tertiũ ar.

¶ Tertio sic. opera misericordie nõ sunt intuitu humane remuneratiõis faciẽda vt apte colligit᷑ Luc. xiiij. Sꝫ p̄stare patrociniũ cause alicuiꝰ ptinet ad opa misericordie. ergo nõ lꝫ aduocato recipe retributionẽ pecunie ꝓ patrocinio prestito.

Quartũ ar.

¶ Quarto sic. sicut ad iudiciũ ꝯcurrit p̄sona aduocati. ita etiã p̄sona iudicis ⁊ p̄sona testis. sꝫ ꝯm Aug. ad macedonianũ ⁊ hr̃. xj. q. iij. nõ lꝫ. non dꝫ iudex vẽdere iustũ iudiciũ: nec testis verũ testimoniũ. ergo nec aduocatꝰ poterit vẽdere rectũ patrociniũ.

Opponit i cõtrarium.

oppositũ innuit᷑ in p̃nti tex. ibi q sub noĩe honorarioꝝ. i. salarioꝝ itẽ ad idẽ est Aug. vbi. s. vbi ait. ꝙ aduocatus licite vẽdit iustũ patrociniũ suũ: ⁊ iurisꝑitꝰ verũ ꝯsiliũ.

Rñdet.

¶ Rñdeo iuxta Alex. de bal. in tertio distinguit᷑ circa officiales. aut enĩ hñt iustũ stipẽdiũ sibi assignatũ aut nõ habent. Si habent est ꝯclusio. ꝙ nihil oĩo p̃nt recipere siue extorquere. s. nec a litigãtibus, nec ab alijs subditis eadẽ rõne: qua nec iudicibus est licitũ. ista ꝯclusio colligitur ex verbis Aug. de verbis dñi vbi super illud Luce. iij. neminem cõcutiatis ⁊c. dicit qcunq stipẽdia publica de certo consequitur: si amplius querit tanq̃ calũniator ⁊ cõcussor Joannis sñia cõdemnatur. Si vero non habent tunc est cõclusio. ꝙ tales recipere p̃nt. ista cõclusio probatur sic iuxta sanctum Tho. in. ij. ij. q. lxxj. ar. iiij. ea que qs non tenetur alteri exhibere iuste potest pro eorum exhibitione recõpensationem accipere. manifestum est aũt ꝙ tales officiales vt assessores ⁊ aduocati de publico non salariati non semꝑ tenentur patrocinia prestare aut cõsilium dare causis aliorum. ergo tales vendentes patrocinium suũ siue ꝯsilium nõ agunt cõtra iustitiam. Et ita non peccant. Et eadeꝫ rõ est de medico opẽ ferente ad sanandũ: ⁊ de oĩbus alijs hmõi p̄sonis: vt dicit

S. Thom̃.

sanctus Tho. dũmodo moderate accipiãt ꝯsiderata cõditione p̄sonarũ, ⁊ negotiorum, ⁊ laboris, ⁊ consuetudine patrie. Et

Grego.

confirmat᷑ prefata conclusio authoritate beati Greg. dicentis iustũ est vt illi consequantur stipendium: q pro tpe suum reperiuntur cõmodare obsequiũ concor. Alexã. de balis. vbi. s. di-

Alexander de balis.

7 cens † ꝙ moderatum salarium assessoris ⁊ aduocati dꝫ attendi ꝯm cõsiderationẽ hoꝝ. iiij. primũ est q̃titas cause. scdm est laboris. tertiũ est scientia in assessore, ⁊ facũdia in aduocato. q̃rtũ est consuetudo regionis. scdm hoꝝ quatuor cõsiderationẽ salariũ maius vel minus dꝫ taxari. Sicut enĩ dicit beatus Leo lxj. di. in. c. miramur. pro laboribus multis: ꝓ moribus castis: pro actionibꝰ strenuis p̃miũ meret᷑. itẽ dicit lex canonizata in p̃nti loco arcẽtur a professione aduocatoꝝ: qui cũ graui dãno litigatoris ⁊ depdatione poscẽtes inueniunt᷑. ¶ His habitis dicẽdũ est ad rõnes in oppositũ.

Ad primũ arg.

Ad p̄mã rñdet᷑ negãdo consequẽtiã qm̃ lꝫ ꝓhibeat᷑ aduocatis pacisci pro quota ꝑte litis non tñ pro certo stipẽdio siue salario moderato tamẽ vt dictũ est.

Ad scdm. S. Thom̃.

¶ Ad secundã respõdetur negãdo cõsequẽtiam. Et rõ est ꝯm sctm̃ Tho. vbi. s. qꝛ ⁊ si sciẽtia iuris sit quoddã spũale: tñ vsus eius fit opere corporali. Et id ꝓ eius recõpensatione licet pecuniã accipere: alioq nulli artifici liceret de arte sua lucrari

Alexander

concordat Alex. dicẽs ꝙ lꝫ iustũ cõsiliũ ⁊ patrociniũ res spũales sint scdm se: considerato tñ labore in disceptãdo, ⁊ disputãdo de his que pertinent ad iuris consultum, ⁊ ad cãe patrociniũ, corporalia sunt.

August.

Et ideo rõne istoꝝ dicit Augu. ꝙ aduocatus põt vendere iustũ patrociniũ, ⁊ legisperitus iustũ cõsiliũ.

Ad tertiũ.

¶ Ad tertiã respõdet᷑ negãdo cõsequentiã. Et rõ est ꝯm sanctum Tho. qꝛ nõ semꝑ q̃ homo põt misericorditer facere, tenetur facere gratis. alioqui nulli liceret aliquã rem vẽdere. quia q̃libet rẽ põt homo misericorditer impẽdere. sꝫ qñ eã misericorditer impendit nõ humanã sꝫ diuinã remuneratiõnẽ querere dꝫ. Et sil'r aduocatus qñ causas paupeꝝ misericorditer patrocinat᷑, non dꝫ intendere remunerationẽ humanã: sꝫ diuinaꝫ

Ad quartũ

nõ tñ semꝑ tenet᷑ gratis impendere. ¶ Ad quartã rñdet᷑ negãdo etiam cõsequentiã qm̃ non est simile de vno ⁊ de alio. Et ratio est iuxta sanctũ Tho. vbi. s. qꝛ iudex. ⁊ testis cões sunt vtrique parti. qꝛ iudex tenet᷑ iustam cãm dare. Et testis tenet᷑ veruꝫ testimonium dicere. iustitia aũt ⁊ veritas nõ declinãt in vnam partẽ magis quã in aliã partem. Et ideo iudicibus de publico sunt stipendia laboris statuta ⁊ testes accipiũt nõ quasi pretiũ testimonij: sꝫ quasi stipendiũ laboris expẽn. vel ab vtraq parte vel ab ea a qua inducuntur quia nemo militat stipendijs proprijs vt dicitur prima ad Cor. ix. Sed aduocatus alteram tantum partem defendit. concor. Alexan. de Halis. in tertio.

Rñdet. S. Thom̃.

8 **Ad tertium** in quo q̃rit᷑ † vtrum aduocatus recipiẽs immoderatũ salariũ teneat᷑ ad restitutionẽ. rñdetur sine aliquo preludio argumentorũ iuxta sanctũ Tho. vbi. s. ꝙ aduocatꝰ ꝓ improbitatẽ aliqd immoderate extorquens peccat cõtra iustitiã, ⁊ restituere tenet᷑. ista cõclusio pꝫ.

August.

dicit enĩ Aug. ad macedoniũ de officialibus ⁊ assessoribꝰ ⁊ aduocatis loquẽs ab his extorta ꝓ immoderatã improbitatẽ repeti solent: data ꝓ tolerabilẽ consuetudinẽ repeti non solent.

Vlricbus.

cõcor. Vlricbus in summa dicẽs. Si extorserit aliquid modicũ tñ ꝓ immoderatã improbitatẽ. ⁊ hoc modicũ est debitum scdm morem patrie reprehendunt᷑ quidem de improbitate. sꝫ non de accepto. qꝛ quando mos erat peccatum non erat. Et ideo nõ tenent᷑, ⁊ p̃nt inde facere eleemosynas. vt dicit Augu. Quid autem iudicandum sit modicũ vel magnũ limitandum est arbitrio boni viri. Hec Vlricbus. dicit autẽ idem in alio loco eiusdẽ summe tenetur ad restitutionẽ oĩm que amiserunt illi contra quos ipse defendit causam iniquam, ⁊ tenet᷑ in illis pro quibus postulauit si propter suã infidelitatem vel negligentiam vel ignorantiã amiserunt cãm: vel si extorsit salarium a quibus non debuit, vel vltra quam debuit.

Exponit literam.

Si quis. Lex est: q̃ hr̃. C. de postu. l. quisqs §. j. Arc. Et ponit tria dicta. p̃mũ est: ꝙ aduocatꝰ certare dꝫ rõne: ⁊ nõ opprobrijs: adeo ꝙ si qs fuerit ita ꝓcax. i. superbꝰ. ¶ [Vt nõ ratione] sꝫ opprobrijs putet esse certandũ opiniõis sue diminutionem patiet᷑. i. grauabit᷑ eius fama apud bonos ⁊ graues. ⁊ hoc nisi facerẽt ad causam. tunc enĩ posset. s. inquãtũ litis natura deposcit: vt si opponat ꝙ duxit testes falsos, aut ꝙ sit infamis. C. de postu. l. quisquis. Lau. Arc. [patietur] propter enĩ verboꝝ improbitatẽ ꝓ arbitrio iudicis est puniẽdus. ar. C. de testi. l. nullũ. Lau. Arch. [preterea.] scdm dictum est, ꝙ non lꝫ aduocare ante sñiam post litis ingressum cum primo non fuerat pactus cum eo ꝯm Hu. [cõtractum] ergo emere vel ꝯhere aliquis cum eo non põt. Et est ratio: qꝛ oĩa daret propter timorem litis: sicut infirmus propter timorem mortis. ff. de var. ⁊ extraor. cog. l. j. §. si cui. Accur. ar. xj. q. iij. non lꝫ. ꝯm Joã. de fan. Archi. ab initio enĩ lꝫ aduocato pacisci de salario, vt diximus. sꝫ pendente lite non lꝫ pacta innouare: sicut hic dr̄. Hu. tertium dictum est ibi [industria]. i. doctrina, studio, ⁊ vigilãtia [iurgium protrahere]. i. litẽ protelare. vt. C. de iud. l. apertissimis. ac. ꝙ si fecerit duas libras auri publicis rationibꝰ p̄stabit. vt. C. de iud. properãdũ. §. illo proculdubio. Hu. sic etiã erit in medico. ff. de var. ⁊ extraor. cog. l. medicus. Arc.

Lau. Arcbi.

Jo. de fan.

1 ☞ Honorati apud vrbem qui dicantur.

Questio. Respõdet.

Apud vrbem. §. est in ead. l. quisquis. Pro intellectu huiꝰ est primo sciendum † qui dicuntur honorati hic apud vrbem. Et rñdet᷑ ꝯm Lau. ⁊ Arc. ꝙ erant quidam iudices: q hoc honore erãt decorati ab imperatore, vt possent cognoscere de qualibet controuersia, si partes eos eligant: et erant iudices: alias nullã haberent administrationẽ. hinc tales dicebant᷑ iudices sicci: qꝛ nullã ordinariam habebãt iurisdictionẽ siue administrationẽ. de istis ergo loquens ait. ꝙ tales p̃nt aduocare gratia laudis querende sꝫ nõ propter turpe aut difforme stipendiũ.

Diuisio.

Et potest diuidi in tres partes. in prima ponit dictum. scdo illud limitat. tertio punit. scda ibi: vcꝫ. tertia ibi: nã si.

Exponit literam.

Lege. ¶ [Apud honoratis] scꝫ honore aliquo decoratis: cuiusmodi sunt iudices illi sicci de quibus dictũ est [orare]. i. aduocare. Hu. [vsq maluerit]. i. quousq tale officium voluerit exercere vñ nõ est hic arg. ꝙ aduocati tãdiu audiunt᷑: q̃diu volunt allegare: vt dicit Hu. ⁊ gl. qꝛ si aduocatus vellet tota die dicere iudex nõ mõ imponet ei modũ ⁊ mensuram. sed poterit remouere. vt hic gl. ⁊ Accur. [vcꝫ] scda pars. [vt non ⁊ stipem] stipes est modicum es. inde dicta sunt stipẽdia: scilicet vt pro vili mercede, hoc faciant vel melius vt non exigatur vltra centum aureos. Lau. ⁊ Arch. [arripiat] subaudi sꝫ laudis per eam scꝫ aduocationis augmenta querantur. C. de postu. l. quisquis. Lau. [Nã si] tertia pars [pecunia] modica. Arch. ⁊ glo.

Laurẽtius Archi.

1 ☞ Foro interdici plus est quam aduocatione.

S I vero. Est de.l.prouidédum.C.de postul. qñ ɔtingit:ꝙ aliqñ dñ aliqui liti⸗
gant altera pars(qꝛ forte potés est:vel diues)hꝫ
duos vel tres aduocatos meliores q̄ sunt in foro:
vel in iudicio:altera pars hꝫ leniores,ꝛ rudes,ꝛ minꝰ peritos
ꝛ forte etiá numero pauciores:impatoꝛ sapiétissime huic casui
puidés disponit:vt iudex ex offõ suo puideat ꝙ par sit distri
Diuisio. butio aduocatoꝝ.Et põt diuidi in duas ptes.in pma puidet
vt dictũ est.in scda punit aduocatũ:q̄ sine cã iudici in hoc non
Exponit literam. paruerit.scda ibi:si qs.Lege tex.¶[Si vero in adiutorio].i.
in adiutorio vniꝰ partis ꝛ ex alia sint rudes:vel ignorátes.C.
e.l.puidédũ[causidicoꝝ].i.aduocatoꝝ.[Si qs]scda pars.[ne
queat]ꝫ si esset iusta cã excusat.C.de excu.tu.l.humanitatis.
Archid. fm Accur.Arc.Sꝫ Petrus dicit ꝙ per sñiam.allegat.C.de
Petrus. here.ꝛ maniche.l.quicunqꝫ.in fi.fm Cy.in hac.l.prouidendũ
Cynus. ꝛ hoc vr verum,quia verbum careat est futuri temporis Joá.
Jo.de fan tucijs. de fan.[foro].i.officio.aduocandi in foro vel[foro]ex toto,vt
ei non liceat de cetero agere ibi de aliqua causa,vel esse in foro
aliquo mõ,nec procuratorio:nec aduocatorio, nec alio modo.
1 †plus enim est interdici foro q̄ aduocatione.ff.de penis.l.mo
ris.circa prin.fm Hu.[nunq̄].i.nullo tempore.fm Hu.ꝛ nul
lo loco fm Accur.[posse restitui]ab eodem.ar.ff.de questi.l.s.
§.fina.nisi esset princeps:vel prefectus.ff.de numero.l.prefecti.
ꝫ ab alio potest maxime a superiore,minori etiam a successo⸗
re:vt videtur.argumen.xj.qõ.iij.si episcopus.ij.Joan.de fan.
Archidiaco.

1 ☞Copiam aduocati subtrahens aduerse parti presumitur
fouere iniquam litem.
Et qua pena veniat puniendus.nu.2.

S I quis. Est de eadé.l.qñ qñqꝫ cõtingit:ꝙ aliquis litigatoꝛ cũ aduocatis lo⸗
ci sic tractat:ꝙ aduersario suo subtrahit copiã pa
ris defensionis promittendo eis aliquid, ne iuuẽt
aduersarium:cõtra iniquitatem ꝛ malitiam disponit impera⸗
1 toꝛ hanc.l.dicens.†ꝙ talis aduerse parti subtrahit copiã pa⸗
ris defensionis aduocati,presumitur iniquam litem fouere, ꝛ
Diuisio. merito veniet puniendus.Et ita diuiditur in duas partes.in
prima ponit dictum.in secũda cõminatur penam.secunda ibi:
Exponit literam. sciat sibi.Lege.¶[Si quis tractasse]promittẽdo eis aliqd:
vt nõ iuuent aduersariũ.Hu.[cum pluribus]aduocatis Ar⸗
chi.[defensionis].i.aduocati:qui sit par aduocato,quem ha⸗
het iste,qui habet de bonis de terra.Accur.[foueri]presumi⸗
Questio. 2 tur eẽ ɔ eum.¶Sed hic surgit qõ.†qua pena venit iste pu⸗
Rñdet. niendus.Accur.tꝫ in ista.l.ꝙ iste non aliter punitur,nisi quia
Richardꝰ malumbra. presumitur ꝙ habeat iniustitiam.Sꝫ Richar.malumbra vr
tenere ꝙ pdat causam.vt no.Cyn.in ista.l.ꝛ hoc per hũc text.
Cynus. per.l.si de possessione.C.de proba.que loquitur in subtrahen⸗
te probationem.Et idem vr tenere Ray.ꝛ Bart.a simili eius:
qui subtrahit probationem parti aduerse.ff.de iure fisc.l.iij.§.
j.ꝛ facit ad hoc.c.constitutus.de testi.ꝛ.c.peruenit.de testi.co⸗
gen.[indiciariam experietur].i.punietur extraordinarie a iu⸗
dice:quem voluit deludere:vt aduersarius aduocatum habe⸗
re non posset.Hu.ꝛ Arch.

1 ☞Aduocatus fisci in vna causa in alia causa potest contra
eum postulare.

Quãuis. Verba sunt Gratiani vsqꝫ ibi hodie.Et abinde sunt verba legis.C.de aduocatis
1 fis.l.ij.Summa est†ꝙ qui in vna causa aduocatus fuit fisci in
Exponit literam. alia causa potest etiam contra eum postulare.Lege.¶[Quã
uis prohibeantur]vt.C.de aduo.fis.l.j.ꝛ intelligitur in eadem
causa:in qua pro fisco fuerant aduocati,sicut postea subditur.
Hug.tamẽ[hodie ista q̄ sequunt]sunt verba legis:ꝫ corrũpit
ea gratianus.Hu.etiá aduersus fiscũ[priuatis]nedũ alijs.C.
de aduo.fis.l.ij.Hu.[dũ eá cãm]nisi suá vel filioꝝ:siue parẽtũ
suoꝝ:aut pupilloꝝ.quoꝝ tutelá gererent cãm agant.tunc cõ⸗
tra fiscũ stabunt etiam in eadem cá,in qua prius fuerant aduo
cati pro fisco.vt.ff.de postu.l.pe.ꝛ vlti.Hu.

1 ☞Licitũ est aliqd alicui ratione officij,qõ alias non liceret.
2 Judex delegatus an poterit proferre sententiam contrariam
illi sententie quam prius pronuntiauit.

S I contra. Breue est.Et iõ non summatur nec diuiditur.Et corrũpit ma⸗
Exponit literam. gister hic literá legis:q̄ hr.ff.de postu.l.vlti.Hu.Le⸗
ge.¶[Si cõtra patrẽ egisti]vt aduocatꝰ.Archi.vt dicit glo.
Cõtra gratianum. Gratianꝰ male ponit hic literá,q̄ est.ff.de postu.l.vl.Nã ibi ita
dicit a principe nostro rescriptũ est: nõ prohiberi tutorem ad
esse pupillo in negotio,in quo aduocatus ɔ patrẽ eius fuisset.
Arc.etiá si añ fuerat pro fisco ɔ patrẽ:poterit esse pro pupillo
1 ɔtra fiscũ:vt ibi in scdo rñso.ar.hic:vt dicit gl.ꝛ Hu.†ꝙ rõne
officij aliquid licet alicui,qõ alias nõ liceret,ar.di.xciij.pcipi⸗
Questio. 2 mus.¶Sꝫ hic surgit qõ†vtrũ iudex delegatus poterit ferre
sñiam cõtrariã ei sñie:quã prius pnũtiauit:vt arbiter.ad hoc
Rñdet. Goffredꝰ. rñdet:ꝙ sic fm Goffr.q̄ dicit ꝙ ex nouis rõnibus noua possit
ferri sñia:vt apparet in iudice appellationis.extra de fi.instr.
cũ Joánes.ꝛ.C.de tẽp.app.per hanc.ꝛ.ff.de appel.scio q̄situ.ꝛ
Hostien. ita eo.extra de presump.lras.vbi Host.securus hoc dictũ no⸗
tat.ꝙ sic seruat curia.Archi.idẽ abbas:ꝛ ponit Jo.an.in pdi⸗
Jo.de fan. cto.c.literas.super.j.gl.Jo.de fan.

C Ognitores. Verba sunt Grani,ꝛ re⸗spicit finem.c.prime que⸗
stionis.vbi dictum est, ꝙ infamis non potest co⸗
gnitoꝛ.i.iudex esse.sed ne aliquis ibi vellet compre
hẽdere ꝛ arbitrũ determinat illud:ꝛ dicit ꝙ nõ est intelligẽdũ
Exponit literam. de arbitro,qꝛ infamis põt esse arbiter.Lege.¶[Cognitores.
ex offõ].s.delegatiõis:vel ordinarie dignitatis.q̄si diceret qõ
ibi dꝛ tm̃ intelligit de iudice ordinario,vel delegato.hu.ꝛ lau.
[nõ ex arbitrio].i.nõ ex ɔpromisso partiũ:q̄si diceret nõ intel
ligit de arbitrio,qꝛ infamis põt esse arbiter.Hu.[nihil em re⸗
fert]pcedẽtia verba fuerũt gratiani.hec aũt sunt verba legis:
ꝫ in.l.habet parũ referre.ff.de arbi.l.podio.Hu.Lau.ꝛ Arc.

F Ilius. Sunt verba legis.ff.de arbi.l.quá⸗do.Breue est.Lege. ¶[Filiꝰ.iudi⸗
Exponit literam. cẽ]nõ ordinariũ:ꝫ delegatũ nisi in priuatis nego
tijs.s.nõ famosis:non criminalibus.vt.ff.de iuris.
om.iu.qui iurisdictioni.ꝛ.ff.de iud.in priuatis.ꝛ.ff.de arb.qñ
Innocen. etiá:ꝫ Jnn.intelligit literá istam in ordinario.prout no.extra
de offi.dele.insinuante.

S I quis vero. Verba sunt legis.ff.de ar⸗bi.l.ꝫ si.§.si quis.Hu.Bre
ue est:vbi nota, ꝙ hic duo prohibent.s.prohibet iu⸗
dex ordinarius accipere ɔpromissum.q̄uis promittere velint
litigátes.scdo phibet iubere cõpromitti in se,si ipsi nolũt hoc
ita ex primo.ppter quosdã nesciẽtes:qui non cõsiderant sin⸗
gula hmõi.l.ꝫ tm̃.illud.s.iubere.quasi nõ debeát iubere.ꝫ si il
lud volunt põt recipere.ꝫ hic vtrũ expresse prohibetur.s.reci
pere,ꝛ iubere põt tñ esse amicabilis compositoꝛ inter eos in ea
Lauren. Hostien. cá in qua est iudex.Hu.hãc sñiam tenẽt Lau.ꝛ Hosti.extra de
arbi.cum tpe.ꝫ Tã.Vin.ꝛ Bar.tenẽt sequentes dictum Jo.
hic in gl.vt extra de arbi.cũ tpe.de presump.lras.Archi.Le⸗
Exponit literam. ge.¶[Si quis seruus ver.libertinus põt].s.esse arbiter filr ꝛ
infamis.ꝫ seruus põt.ff.de arbi.l.pedius.Hug.ꝛ de hoc not.
xvj.q.j.de presentium.Arch.

1 ☞Infamia quibus modis irrogetur an cõuenienter assigne
tur in litera.
2 Fama ꝛ opinio ꝛ existimatio idem est.
3 Infamia quid dicatur.
Et que sit infamia facti,que iuris,nu.4.
5 Sycophanta quid dicatur.

P Orro. §.est:in quo magister qꝛ fecerat mentionẽ su⸗pra de infamibus oñdit quot modis irroge⸗
tur infamia.Et ponit.iiij.modos dicens.aliqñ em ɔhit gene⸗
re delicti.aliqñ gñe pene.ꝛc.aliqñ gñe pene ꝛ delicti declarati p
sñiam.aliqñ ipso gñe facti. ¶Pro pleniori intelligentia hu⸗
Questio. 1 ius.§.queritur.Vtrum†cõueniẽter assignent in lra modi qui
Primũ ar. bus irrogetur infamia.Et vr ꝙ nõ.Et primo arguit de scdo
mõ.s.gñe pene.primo sic.iste modus non vr distingui a tertio
Scdm arg. ergo inconuenienter ponit.ɔña pꝫ.¶Scdo sic.excõicatio est
maxima pena,ꝛ tñ hoc genere pene non irrogat infamia ergo
Tertiũ ar. ꝛc.¶Tertio pena q̄ infert ad inquisitionẽ veritatis non infa
mat.C.e.tit.l.nullá ergo ꝛc.scdo arguit de eo qõ dꝛ p sentẽtiá.
p sñiam arbitri nunq̄ efficitur quis infamis.vt.ff.de arbit.qd
Quartũ ar. ergo.§.ex cõpromisso.ergo incõuenienter dictũ est.¶Quar⸗
to sic.p sñiam cõtinẽtem errorem nullus etiá efficitur infamis
vt not.C.ex qui.cau.infa.irro.l.furti.in vlti.glo.ergo vr ꝙ in⸗
Opponitꝛ Respõdet. conuenienter dicatur absolute p sententiá.¶In oppositũ est
tex.gratiani.¶Respondeo dicendũ ꝙ cõuenienter assignan⸗
tur in litera presenti modi quibus irrogatur infamia.pro cu⸗
ius cõclusionis maiori euidentia est notãdũ in primis ꝙ sicut
2 dicit gl.†fama ꝛ opinio ꝛ existimatio idem est.de hoc no.C.ex
3 q.cau.infa.irroga.in.l.j.fm Archi. ¶Scdo not.†ꝙ sicut fa⸗
ma est illese dignitatis status moribus ac legibus approba⸗
tus.vt.ff.de var.ꝛ extraoꝛ.cogni.l.j.ita infamia est diminutio
status

4 status alicuius.¶Tertio no.†ꝙ infamia vt dicit glo.q̄dã est
infamia iuris.q̄dã facti.infamia facti est qñ qs infamat apud
bonos ꝛ graues.infamia iuris irrogatur multis modis qñqꝫ
ipso facto.s.cũ qs ɔmittit,date sñie vt cũ qs exerceret artẽ lu⸗
dicram:vel ludibriũ sui corporis cũ pugnat mercede in arena
cũ bestia feroci cũ exercet vsuras vsuraꝝ.Cum exigit vsuram
maiorem q̄ debeat ꝛ hmõi.ꝛ in his ꝛ similibus non expectata
sñia iudicis efficit quis infamis ipso facto:siue gñe delicti ec⸗
ce talis dꝛ infamis infamia iuris:ꝛ ipso genere delicti,ꝛ ipso fa
cto.ꝛ totum est idem.¶Scdo irrogatur infamia iuris gene⸗
re pene.s.cũ pena irrogatur pro delicto.qõ nec ipso facto per
sñiam infamat vt est crimen.vt dicit Hu.qõ descẽdit ex actio
ne nõ famosa:vt crimen cõcussionis ex ɔditiõe ob turpẽ cãm.
¶Tertio modo irrogat infamia gñe pene ꝛ delicti simul de⸗
clarati per sñiam.exempla ponunt in lra. ¶His habitis qꝛ
cetera patebũt in expositione lre dicẽdũ est ad rõnes in oppo.
Ad primũ arg. Ad primam rñdet.ꝙ negat ꝙ secũdus modus nõ distinguat
a tertio imo distinguit aliqualiter:vt dicit Hu.ꝛ Archi.ꝛ hoc
Ad scdm. sufficit.¶Ad scdam rñdetur ꝙ tex.pñs intelligitur de pena
corporali.vnde dicit Hu.hic ꝙ non efficit qs infamis ex irro⸗
Ad tertiũ. gatione pene nisi corporalis.¶Ad tertiã respõdetur.negan⸗
Ad quartũ do ɔñtiam qm̃ tex.pñtis lre intelligit nisi erroꝛ fuerit expres⸗
sus in sñia:qꝛ alr̃ sñia certa esset nulla.ff.de app.si expressum.ꝛ
tũc non irrogat infamiam.vt no.C.ex qui.cau.irro.infa.si fur
Exponit literam. ti.Lege.¶[Porro]exemplificans de primo mõ dicit veluti
cum iudex pronuntiat iniuriam fecisti.vide qõ no.extra de re
iu.cum te.in glo.ij.Et.C.ex qui.cau.infa.irroga.l.iniuriarum
Archi.[Expiasti].C.ex qui.cau.infa.irro.l.si te.Arc.[calum⸗
niatus es]in crimine publico,vel priuato infamante.s.ea.qõ.
Bernardꝰ hispanus. v.similiter.Ber.Hispa.ꝛ adde ꝙ dixi.s.e.q.infames.in gl.di⸗
cunt quidam.Archi.[aliqui genere pene]secundus modus.
[hoc membrum a sequenti]non vr discrepare,nisi quia in pu
blico.p executionẽ pene publicatur crimẽ,pro quo talis pena
irrogatur.Hu.ꝛ Arc.[damnantur]intellige in perpetuum.
fm Accur.ꝛ doc.[pristinum statũ]libertatis ꝛ ciuilitatis.hu.
ꝛ Archi.[alij]tertius modus[ꝛ post impletum]hec vba sunt
C.e.ti.ad tps.Archi.subijciũtur propter genus pene.qõ tale
5 est vt infamem faciat.fm Accur.ꝛ hoc facit gratianus†syco⸗
phantis vel sycophanta.i.comedẽs ficus.sycos enim grece la
tine dicitur ficus.phagin comedere,inde sycophanta.i.come⸗
a ¶Pro calumniatore Adde pulchre hic archidiaconũ nu.2. dens ficus:ꝛ ponitur pro calumniatore[a] propter factum cuius
dam greci:cui ficus recentes ablatas quidam seruus suus ser
uiens comedit postea cõquerebat:quid actũ esset de illis ꝛ qs
comedisset eas.ille q̄ comederat cepit inculpare sociũ ꝛ dicere:
ꝙ ipse comederat sociꝰ negabat:dñs vero istoꝝ physicã penitꝰ
nõ ignorás fecit vtrũqꝫ bibere aquá calidã,statim q̄ comede⸗
rat euomit ficus.vñ postea semp appellatꝰ fuit sycophãs.i.co
medẽs ficꝰ.ꝛ qꝛ ipse calũniatꝰ fuerat sociũ de comestione ficuũ:
quos ipse comederat inoleuit ɔsuetudo,vt calũniatoꝛ dicere⸗
tur sycophãta:ꝛ aliqd plus amaritudinis ꝛ ignominie impor
tat hoc nomẽ sycophãta q̄ hoc nomẽ calũniatoꝛ[aliqui]quar
tus modꝰ[ipso gñe facti.]non expectata sñia iudicis.hu.[im⸗
probum].i.modũ a lege statutũ:siue pmissum.Hu.ꝛ Arch.C.
e.ti.improbum.Archi.[infra tps].s.annum.post mortẽ mari
ti hec non est infamis iure canonico ꝛ apostolico.vt.vij.q.j.si⸗
cut alteri.ꝛ.xxviij.q.j.sit enim.Quare aũt vxoꝛ mortuo mari⸗
to iubeat a lege nõ contrahere.j.tps luctꝰ:inuenies.xxvij.q.ij.
§.item in legibus.Et nota ꝙ dicit matrimoniũ contraxit.Nã
sponsalia de futuro contrahere licite potest fm leges.ff.de his
qui no.infa.solet.§.que virũ.similiter potest contrahere spon⸗
salia de presenti,dũmodo ad domũ mariti nõ introducat. Nã
leges non dicunt ibi matrimonium,vel eam esse vxorem ante⸗
quam introducatur a viro.

1 ☞Peccatoꝛ an peccet quum orat:vel predicat:vel cãtat mis⸗
sam:ꝛ huiusmodi.

Idem testatur. §.est in quo magister inducit .iiij.authoritates:vnaꝫ felicis
pape.scdam euãgelij.tertiá psalmiste.quartá Grego.ad pba⸗
tionẽ eiꝰ ꝙ dictũ est in.c.j.huiꝰ qõnis.s.ꝙ infamis nõ põt esse
Exponit literam. iudex:ꝫ idoneꝰ correctoꝛ.Lege.¶[Idẽ]istud relatiuũ idem
refert ad primũ.c.qõnis.idẽ.s.ꝙ romana synodus in.j.c.Hu.
ꝛ Ber.Arc.Et aliq faciũt hic.vj.partẽ prime:in qua dicũt:ꝙ
reuertit ad principale propositũ.Jo.de fan.[eisdẽ verbis].Et
iõ.noluit hic ponere.c.felicis.Jtẽ in euangelio Luc.vj.Mat,
vij.[trabẽ].i.graniꝰ peccatũ.Hu.[nõ posse]de merito vite.ꝛ
si de debito officij.Hu.[festucã].i.minus peccatũ.Hu.ꝛ ita lo
quit de malis toleratis ab ecclesia:si loquatur de damnatis p
sñiam planum est.Hu.[item in psalmo].xlix.[Quare].i.quo
Questio. 1 vite merito.Hu.¶Sꝫ hic surgit qõ vtrum†peccatoꝛ peccet
cũ orat vel predicat vel cantat missam ꝛ facit hmõi.Ad hoc re
Respõdet. spondetur breuiter hic iuxta Hu.ꝛ Archi.ꝙ sacerdos ꝛ pre⸗
latus ecclesie exercendo talia:puta officia:ad que tenentur sa⸗
cerdotes:ꝛ prelati ecclesie.s.predicare.cantare missam,ꝛ hmõi
existentes in peccato mortali peccant:non dico faciendo talia:
ꝫ presumendo facere talia.argumen.dist.l.c.quid est hoc.ꝛ.c.
cũ exaudiero.Alijs quidem prodest,sed ex temeritate nocet si
bi.vt dist.lxxxiij.§.q̄q̄.ꝛ.xv.q.vlti.c.vlti.ꝛ.viij.q.iiij. nonne.ꝛ
j.q.j.si fuerit.Si vero aliter orat scꝫ priuatim,sicut faciunt lai
ci:vt Deus auferat velamen de corde, ꝛ dimittat ei peccata,
non peccat imo ad hoc tenetur.de peni.distin.v.falsas.Hug.ꝛ
Archid. Archi.de his no.quod le.ꝛ no.extra de temp.or.c.si.Archi.de
quo ꝛ habes extra.de cele.missa.de homine.[cuius vita despi⸗
cit].i.despicabilis.i.digna despectione.Hu.[restat]non dicit
ꝙ fieri debeat:sed ꝙ fieri soleat[restat].i.hoc sequitur de soli
to ꝛ consuetudine vulgarium.Hugu.[contemnatur]ab alijs.
quasi diceret hoc inde sequitur.s.ꝙ contemnitur : non tñ fieri
debet.Nam q̄uis sciã sacerdotẽ esse malum,non tamen debeo
contemnere eius predicationem ꝛ admonitionem.arg.j.q.j.si
fuerit.ꝛ.c.multi.xv.q.vlt.c.vlt.dũmodo toleretur ab ecclesia ꝛ
a canone alias iuste eius predicatio contemnitur.argu.distin.
xxxij.nullus preter hoc.§.verum.ꝛ dist.lxxxj.si qui presbyteri.
quod ergo hic dicitur,si dicatur de iam non tolerato,planum
est:qui ita debet fieri.Si dicatur de tolerato intelligitur tan⸗
tum consecutiue:quasi hoc inde sequitur ꝛ solet sequi licet nõ
deberet.Simile distinctio.l.de his vero.ꝛ.xij.questio.j.episco⸗
pus.Hug.

1 ☞Criminosus non potest criminosum iudicare vel condem⸗
nare vel accusare vel redarguere vel punire.

Q Ui sine. Hic incipit.tertia pars questio⸗nis:in qua probat per.v.authori⸗
tates:ꝙ criminosi iudices esse non debent.ꝛ secun⸗
dum allegata debent iudices iudicare fm Joá.de
1 fan.Archi.Summa huius.c.est scdm Hugu.†ꝙ criminosus
criminosum iudicare vel condemnare vel accusare vel redar⸗
guere vel punire non valeat.Et hoc ostendit duobus exem⸗
plis.nos de hoc supra disputauimus in princ.huius septime
Exponit literam. qõnis.Lege.¶[Qui sine]Jo.viij.[peccato].s.mortali:vt em
dicit Aug.si qõ peccatũ erat in eis criminale erat:qꝛ venialia
cõtinue remittebant eis p cerimonialia,vt de pe.di.vj.q vult
Hu.[lapidem mittat]de pe.dist.vj.c.j.ver.sacerdos:vbi dicit,
ꝙ iõ liberauit peccatricẽ,qꝛ ꝛc.Archi.Et est ar.pro repellẽdo
criminoso ab accusatione ꝛ testimonio.ar.ij.q.vij.criminatio⸗
nes.ꝛ.s.e.q.v.constituimus.Hu.[ad aliena]verba sunt Gre⸗
gorij.[corrigant]de pe.di.vj.c.j.ver.sacerdos.Arch.[huic]se
quit scdm exẽplũ ad probandum.s.ꝙ nullus dꝫ aliena pecca⸗
Nota historiam. ta redarguere,nisi prius sua purget.Hu.[Bẽiamin]historia
est iudicũ.xix.ꝛ.xx.hr ꝙ quidam leuita qui habitabat in late⸗
re montis Effraim rediens cum vxore sua a Bethleem hospi
tatus est in ciuitate Gabaa,que erat in tribu Bẽiamin,in do
mo cuiusdam senis:ꝛ cenantibus illis venientes viri ciuitatis
dixerunt ad dominum domus.Educ virum qui ingressus est
ad te: vt abutamur eo.cum instarent obtulit eis senex filiam
suam virginem:ꝛ vxorem viri pro viro.ipsi autem eduxerunt
vxorem viri:qua cum tota nocte essent abusi:dimiserunt eam
de mane:que tamen rediens ad hospitium expirauit ante ia⸗
nuam:ꝛ tunc vir eius ferẽs cadauer in asino:redijt in domum
suam:ꝛ cõscindens eam in.xij.partes misit p singulas tribus
Jsrael.ꝛ clamauerũt singuli nunq̄ sic factum est in Jsrael ex
quo ascenderunt patres nostri de Egypto,ꝛ egressi sunt oẽs
quasi vir vnus in masphat.Et dixerunt non redibit quispiã
in domum suam,donec vlciscamur in Gabaa.Et miserunt ad
omnem tribum Beniamin dicẽtes.tradite nobis flagitiosos
de Gabaa.i.actores huius flagitij qui noluerunt, imo dede⸗
runt eis auxilium.xxv.milium hominum.Et ascendens exer⸗
citus Jsrael in silo consuluit dominũ:quis ascenderet pnceps
certaminis contra Beniamin.Et respondit dominꝰ:Judas.
Et ascẽdẽtes filij Jsrael expugnauerũt Gabaa.Et egressi fi⸗
lij Bẽiamin de Gabaa prima die occiderũt de Jsrael.xxij.mi
lia sequẽti vero.die.xviij.milia.propterea filij Jsrael veniẽtes
in domum dñi flentes ꝛ ieiunauerunt die illa consulentes do⸗
minum,si vltra deberent procedere contra Beniamin ad pu⸗
gnam:quibus ait dñs.Ascendite cras tradam eos in manus
vestras.qui positis insidijs per circuitum inde gabaa ceperũt
pugnare ꝛ ceperunt vrbem : ꝛ incenderunt occidentes viros
ꝛ paruulos ꝛ mulieres idipsum facientes alijs ciuitatibus in
Beniamin de omni numero Bẽiamin soli sexcenti remãserũt

qui fugientes sederunt in petra Remmon.[peccatricē tribū] Beniamin[pene]propter illos sexcētos qui remanserūt dicit [qd est qō]nisi ꝙ prius ipsi purgandi sunt per quos ꝛc.ar.ꝙ post peractam penitentiam[a] possit quis reddi priori statui:et exercere priora officia.arg.dist.l.domino.ꝛ.c.qꝛ tua.Sed priora officia intelligo quo ad iudicandum:regendū:puniendum: hmōi alia ab officio accusandi:vel testificandi tale enim officium non potest criminosus exercere:etiam acta pnīa, nisi restitutus fuerit in integrum.ar.vj.q.j.qui crimen.Hu.ꝛ Lau.ꝛ Jo.in gl.Sꝫ Joā.de fan.dicit hoc esse falsum.Nam scdm eum idem est in vtroqꝫ:preterꝙ in piurio.extra de testi.testimoniū de hoc etiam no.ij.q.vij.ipsi apostoli.ibi videas.Arc.

a ℭ Post p~ actā pniaꝫ. Adde Pe. de ancha.in c. veniēs. el ſ.nume.3.de eo q cogn. cōsan, vgo. sue.eundem in.c.dilect⁹. el.ij.num.6. de simo.

1 ☞ Judex an debeat iudicare secūdum allegata ꝛ probata:vel secundum suam conscientiam.

2 Judex an possit licite condemnare innocentem si probetur esse condemnandus.

3 Judex in iudicando non dꝫ inniti proprie prudentie, sed legi ꝛ recte rationi.

Et qd si nulla lex loquatur ad ppositū illius negotij.nu.4.

IUdicet. Ad idem inducit hoc ca.quod est beati Ambrosij sup beati immaculati.Summa,merito vite criminosus iudex esse non potest.Et ꝙ iudex scdm iura ꝛ probata pronūtiare dꝫ.Et diuiditur in duas partes.in prima ostendit qualis debeat esse iudex scꝫ immunis a culpa simili vel maiori:qui alios iudicare hꝫ.in secunda ostendit scdm que pronuntiare hꝫ.scda ibi:post pauca bonus iudex.pro pleniori intellectu huius disputabimus de secūda parte qꝛ de prima satis circa huius qōnis principium diffuse locuti sumus.Querit ergo nunc

Diuisio.

1 primo.Utrum†iudex debeat iudicare scdm allegata ꝛ probata:vel sm suam ꝯscientiā.scdo vtrū licite possit iudex condemnare innocentē.s.si sm allegata pbet cōdemnādus. Et ad primū sic proceditur.Et vr ꝙ iudex debeat iudicare non sm allegata sꝫ scdm suā ꝯscientiā.primo sic.Deutero.xvij.dr de iudicibus:q presunt loco,iudicabunt iudicij veritatē.Sed qñqꝫ aliqua proponunt.contra veritatē sicut cū aliqd p falsos testes probat.ergo nō lꝫ iudici iudicare sm ea q proponunt,ꝛ probātur ꝯtra veritatē:quā ip se nouit.ergo in tali casu cōscientiam dꝫ iudicare.ℭ Scdo sic,dicit lex alia.s.Deutero.xiij.de idolatria vindicanda in alia ciuitate,ꝙ diligenter in veritate pspecta si inueniatur certum esse deleatur in ore gladij.ergo simi.i modo si iudex sciat certissime aliquem peccare,poterit ipsum iusto iudicio sm cōscientiam iudicare.ℭ Tertio sic,homo iudicando debet diuino iudicio conformari.qꝛ dei iudicium est: vt dr Deutero.j.sꝫ iudiciū Dei est sm veritatē:vt dr ad Ro. ij.ꝛ Esa.xj.dr de Xpō non scdm visionē oculoꝝ iudicabit:nec scdm auditum aurū arguet:sꝫ iudicabit in iustitia populum: ꝛ arguet in equitate pro mansuetis terre. ergo iudex non dꝫ sm ea q coram eo probant sniam ferre cōtra ea que ipse nouit. ℭ Quarto sic.idcirco in iudicio probationes requiruntur:vt fides fiat iudici de veritate.vnde in his q notoria sunt non requiritur iudicialis ordo.vt.s.ij.qō.j.manifesta.Si ergo iudex p se cognoscit veritatē,non dꝫ attendere ad ea q probant: sed sniam ferre sm veritatē quam nouit.ℭ In oppositū est Ambro.in ca.pñti.Rñdeo dicendum.ꝙ regulariter iudex dꝫ iudicare vel in iudicando sequi iura,ꝛ leges,ꝛ legitima documēta per instrumenta ꝛ alia huiusmodi,ꝙ conscientiam suā. ista conclusio patet ex presenti capitulo.ꝛ.ff.de offi.presi.illicitas, ſ.veritas.ꝛ.s.ij.q.j.Deus omnipotens.ꝛ.j.xj.q.j.illa.ꝛ.c.summopere.ꝛ.c.nunc vna.ꝛ.vj.qō.ij.si tantum.ꝛ.c.placuit. ℭ Secundo patet ex illo Deutero.j.precepi eis dicens.audite illos ꝛ quod iustum est iudicate,ita paruum audietis:vt magnum ergo secūdum audita debet iudex iudicare,ꝛ non sm quod nouit vt priuata persona.ℭ Tertio sic.probatur iuxta sanctum Thomam.in.ij.ij.qō.lxvij.ar.ij.iudicare pertinet ad iudicem sm ꝙ fungitur publica potestate.ꝛ ideo informari debet in iudicando non scdm id quod ipse nouit tanquam priuata persona,sꝫ sm id quod innotescit tanquam persone publice,hoc autem innotescit sibi ꝛ in communi ꝛ in particulari in communi quidem sm leges publicas ꝛ diuinas vel humanas contra quas nullas probationes admittere debet.in particulari autem negotio aliquo per instrumenta ꝛ alia huiusmodi legitima documenta,que debet sequi in iudicando, magis ꝙ id qō ipse nouit tanquam priuata persona.ex quo tamen ad hoc iuuari potest vt districtius discutiat probationes inductas vt posset earum defectum inuestigare. qō si eas non possit de iure repellere:debet sicut dictum est eas in iudicando sequi.Cōcordat Alexander de halis in tertio dicens quod est conscientia iure.ꝛ est conscientia facti. Conscientia iuris est que formatur ex.l.diuina.conscientia facti que formatur ex ipsa facti opinione vel scientia.sm hoc dicendum est dicit.ꝙ sm conscientiā iuris excluso errore qꝛ contingit esse errorē circa vtrāqꝫ ꝯscientiā iuris rectam non erroneā est iudicare sm allegata diligenter discussa.Et ita pꝫ cōclusio posita.cōcor.etiā dñs Petrus de taran.in.iiij.di.xxxvij.ℭ His habitis dicendum est ad rōnes in oppositum.Ad primam rñdetur. ꝙ authoritas non est cōtra.Nam ideo in authoritate illa cum dr venies ad sacerdotes qui iudicabunt ꝛc.de qōne facienda premittit: vt intelligat:ꝙ iudices debeant veritatē iudicare scdm ea que fuerūt pposita.Et simili mō rñdit Alexander,ꝙ iudex dꝫ iudicare non scdm cōscientiā facti:sꝫ scdm conscientiā veritatis iudicij.i.cōuictionis ꝛ pbationis legitime facte.vñ dicitur iudicabūt iudicij veritatem,ꝛ facies quecunqꝫ dixerint iuxta legem.ℭ Ad secundam rñdetur iuxta eundem Alexandrum. ꝙ loquitur illa lex in casu vbi precedit accusatio,ꝛ sequit postmodum legitima facti cōuictio:vt pꝫ ex ipsa serie text.ℭ Ad tertiā respōdet ꝙ non opꝫ in omnibus deo conformari qꝛ etiā non est possibile:ꝛ maxime in hoc qm vt dicit sanctus Thom. deo competit iudicare secundū propriam ptātem:ꝛ ideo in iudicando informatur secundum veritatem : quam ipse cognoscit:ꝛ non secundum hoc quod ab alijs accipit. Et eadem rō est de Christo qui est Deus ꝛ homo alij aūt iudices non iudicant scdam propriam ptātem,ꝛ ideo non est similis rō.ℭ Ad quartā rñdetur.ꝙ in iudicio probationes requirūtur:vt fiat fides iudici sꝫ etiam alijs,vnde quod dicitur de.c.manifesta.loquitur in casu:in quo aliquid est manifestum non solū iudici, sꝫ etiā alijs.ita ꝙ reus nullo modo crimen inficiari pōt.sꝫ statim ex ipsa euidentia facti conuincitur.Si aūt sit manifestum iudici,ꝛ non alijs,vel alijs ꝛ non iudici,tunc necessaria est iudicialis discussio.

Primū ar. — Scdm arg. — Tertiū ar. — Quartū ar. — Opponit ꝛ Rñdet. — S. Thom. — Alexander de halis. — Ad primū argu. — Alexander — Ad scdm. — Ad tertiū. — S. Thom. — Ad quartū.

2 Ad secundum sic procedit.†Et vr ꝙ licite iudex possit ꝯdēnare innocētem si pbet esse ꝯdēnandus.Et vr ꝙ sic ex pñti.c.vbi ait Ambro. iudex nihil paratū ꝛ meditatū de domo refert:sed sicut audit iudicat:ꝛ sicut se hꝫ cā discernit.ℭ In opposi.est illud Exod. xxiij.innocētē ꝛ iustū nō occides.ꝛ Leui.xix.dr.iuste iudica proximo tuo.Item qui facit cōtra ꝯscientiā peccat:qꝛ edificat ad geennam:vt dicit Apostolus.sꝫ iudex condemnans innocētē facit cōtra conscientiā.ergo peccat.ergo nō licite facit.ℭ Rñdeo.hic sunt varij modi dicendi.Quidā eñ dicunt:vt sanctus Tho.in.ij.ij.q.lxiiij.ar.vi.ꝙ iudex si scit aliquem innocentem qui falsis testibus conuincitur. debet diligentius examinare testes vt inueniet occasionem liberandi innoxium:sicut Daniel fecit.Si autem hoc non potest eum ad superiorem relinquere iudicandum.Si aūt nec hoc potest non peccat scdm allegata sententiam ferens:qꝛ non ipse occidit innocentem. sꝫ illi qui eum asserunt nocentem.minister autem iudicis condemnantis innocentem si sententia intolerabilem errorē cōtineat non debet obedire.alioqui excusarentur carnifices qui martyres occiderūt.Si vero non contineat manifestam iniustitiam non peccat preceptum exequendo,qꝛ ipse non habet discutere superioris sententiā,nec ipse occidit innocentem , sꝫ iudex cui ministerium exhibet.hec sanctus Tho.concor.d.Pe.de tarā. concor.Ray.qui ait ꝙ fere omnes doctores iuris canonici dicunt.ꝙ potest iudicare scdm allegata.Et.j.dicit in fi.ꝙ si aliquis in hoc casu cum dolore iudicaret ꝙ non auderet eum propter hoc condemnare:iniungeret tamen ei penitentiam aliꝙ ad cautelam:ne forte aliquid omisisset de contingentibus magis tamen consuluit quod causam alteri delegat:vel remittat ad superiorem.hmōi sententie est Ber.in gl.c.j.ꝛ in.c.si sacerdos.extra de off.ordi.Ad idem Innoc.super.c.venerabili,extra de censi.vbi dicit qñ episcopus cognoscit inter subditos tunc debet ordinē iudiciariū seruare:ꝛ scdm allegata potius quā sm veritatem iudicare.allegat hunc text.iudicet.ꝛ.ij.q.j. deus.ꝛ.xj.qō.iij.illa.ꝛ.ff.de offi.presi.l.illicitas.Non enim personam gerit priuatā in iudicando,sꝫ iudicis:ꝛ publice persone cuius non est iudicare nisi de probatis.vj.qō.j.si omnia.hec ille.Et hāc viam vr approbare hic Arch.ℭ Alius modus dicendi est aliorum sicut dñi Ulrichi:qui in summa sua.loquens contra prefatum modum dicendi dicit sic. Quidam dictum Ambrosij ꝛ Augu.(dicentium ꝙ bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit,sed sm leges et iura pronuntiat) in tantum sequuntur:vt dicant iudicem licite posse condemnare innocentem non solū in rebus sꝫ etiā ad mortē si oibus cōcurrentibus q sm iura ad hoc requirūtur pbet esse cōdemnandus.contra hoc dicit Ulrichus primo ꝙ hoc oino falsum est:cū sit contra ius naturale,ꝛ cōtra pceptū diuinum.Exo.xxiij.innocētē ꝛ iustū nō occides.ꝛ Leui.xix.iuste iudica proximo apparens aūt iustum non est iustū iudiciū.scdo dicit ꝙ id qō qdā prime opinionis dicunt,ꝙ potest eū mittere ad superiorem qui legibus proprijs

Primū ar. — Opponit i cōtrarium. — Rñdet. S. Thom. — Petrus de tarantasia. Raymūd⁹. — Arch'd. Ulrichus.

pprijs nō cōstringit.Et ideo pōt rigorē iustitie p misericordiam tēperare ꝛ qñtū pōt inducat illum ꝙ ipse ex mīa absoluat innocentē.dt ꝙ nec hoc est verū:qm tradendo eū superiori exponit eū discrimini mortis:ꝛ sic cooperat mīa dānationi innocentis.Et propter candē rōnē nō pōt substituere aliū iudicē q innocentiā eius ignorat.qꝛ qō ille faceret post substituens p substitutum faceret.dicit ergo pro opinione sua vlrichus qō si oino certitudinaliter scit accusatū esse innocētē:dꝫ per se ꝛ p alios prudētes diligētissime inqrere aliqd p qō possit eū arripere ꝛ personas:ꝛ dicta testiū ꝛ inueniēdo nouas ꝯiecturas q psumptionē faciāt p ipso:sicut fecit Salomō in iudicio meretricū.iij.reg.iij.Et tunc credo ꝙ impossibile sit.qm aliquā viā iuris inueniat liberādi innoxiū nisi sit ex sua ignorātia vel imprudētia vel negligētia.Sed si ponat p impossibile ꝙ nullam viā pōt inuenire:nec accusatorē:nec testes emollire pōt:ꝙ desistāt a cā dꝫ ptestari se nō hre cōsciētiā cōdēnandi eū : qꝛ scit eū innocētē.ꝛ hoc certis indicijs ostēdat pbabile:ita ꝙ communitas nō scādalizet:ꝛ sic absoluat se a suo iudicio:potestatē relinquēs eis:vt deferāt cām ad superiorē si voluerint, siue agat de reb⁹ siue de psona.Cōcor.dñs Elueñ.in pñti.c.sic dicens.ꝙ i tali casu oino dꝫ abstinere ab officio iudicādi.Cōcor. Hu.in pñti.c.sic distinguēs iuxta quosdā.ꝙ aut cā est ciuilis: aut criminalis.Si est ciuilis ꝛ in modica qñtitate dꝫ iudicare cōtra cōsciētiā sm allegata non enim vr magnū dānum si qs cōdēnet i istis tpalibus:q caduca sunt si est criminalis refert an debeat cōdēnare:vel absoluere si absoluere secure dat sentētiam contra conscientiā puta scio reū peccasse nō probatur ei crimē:debeo eū absoluere.Si condēnare non debet dare sentētiam puta scio veritatē reū nō cōmisisse illud crimē:probat ei tū non debeo dare sniam sed differre:ꝛ querere occasionē liberandi eū.Si vero via liberandi eū nō ptꝫ:delegēt cā.Idē ꝛ in cā ciuili magne qñtitatis. Sed ꝛ si modice sit qñtitatis credo idem esse faciendum tutius enim est mortē incurrere: ꝙ malo cōsentire.vt.xxxij.q.v.ita.Itē qui iudicat vel facit aliquid cōtrā cōsciētiā peccat:ꝛ qñqꝫ edificat ad geennam.vt.xxviij.q.j. ſ.ex his.Hu.Concor.cum ista opi.vt dt Jo.in summa confessorum.glo.Guil.super Ray.qui dicit ꝙ talis ad superiorem mittat:nec vr tutū nec credo hoc faciendū esse:sed potius debet oīa mala tolerare:ꝙ innocētē scienter ad mortem etiaꝫ ad mutilationē cōdēnare vel etiā exponere condēnandum.Et dt ꝙ iudicē in hoc condēnantē nō audet a peccato mortali excusare vñ dt credo ꝙ iudex inferior q scit veritatē nō dꝫ cōdemnare innocentē:etiā si pcipiat a superiore iudice:nec est cōtra extra de offi.dele.pastoralis.vbi dicit ꝙ ordinarius dꝫ exequi sniam latā a delegato ad mandatum eius qñuis idē ordinari⁹ sciat illā iniustā esse:nisi possit obtinere ab eodem delegato vt ab onere absoluat.qꝛ loquit de ciuilib⁹ causis ꝛ ecclesiasticis, vbi nullus dānat ad mortem.Et ideo non est tantum periculum sicut in casu proposito.hec ille.Sed de istis duob⁹ modis dicendi si quis vult tenere opinionē sancti Thom.que vr magis cōis:ꝛ magis iuribus cōib⁹ cōformis rñderi pōt ad ea q obijciunt ex parte alterius opinionis.Cū enim dicitur quod hec opinio sit falsa:qꝛ est cōtra ius naturale:ꝛ preceptū diuinū innocentē non occidere ꝛc.Rñdet negādo ꝙ in tali casu simpliciter loquēdo iudex occidat innocētē.Cū primo qm vt dicit S.Tho.in tali casu iudex non occidit innocentē:sꝫ illi qui asserūt nocentē.vel vt dt magister Alexander de halis.in.iij. in tali casu iudex non iudicat innocentem:sed conuictū nocentē.Ad aliud vbi dicunt ꝙ mittere talē innocentē ad superiorem esset eum exponere discrimini mortis ꝛc.Rñdet ꝙ mittendo eum ad superiorem debito modo.videlicet significādo ei casum plene notificando qualiter eū scit innocentē ppter talem:ꝛ talē cām:notificando etiā probationes factas ꝯ eum nō esset exponere discrimini:sed prouidere de salutari remedio. ℭ Nunc dōm est ad aliā rōnē in oppositum.vbi dr ꝙ talis iudex ageret ꝯ conscientiā.negat hoc.qm vt ait S.Tho.in.ij.ij. vbi.s.ꝙ homo in his q ad propriā personā ptinent debet informare conscientiā suā ex propria scientia.Sed in his que ptinent ad publicā ptātē dꝫ informare cōscientiā suā sm ea que i publico iudicio sciri pñt hec S.Tho.Et ita in hoc casu operatur sm conscientiā:ꝙ dꝫ hic hre.quā vocat Alexā.de halis conscientiā iuris.vbi.s.visum est.isto modo soluit hic glo.dicens ꝙ iudex iudicat in tali casu secundum conscientiam quā habet vt iudex:non vt homo.ar.extra de off.iudic.or.si sacerdos.ꝛ extra de off.iudi.delega.pastoralis.ꝛc.Lege.ℭ [Judicet.condēnet].i.ꝙ sit dignū condēnatione [in se ferat sententiam].i.in se aliquid faciat:pro quo debeat condēnari vel ab homine:vel a deo.sic.xj.q.iij.placuit.Cum enim aliquis malū operatur: deum instruit qualiter eum debeat condēnare.xl. di.multi simile.de pe.dis.vj.q vult.ver.sacerdos.j.qō.j.si quis inquit.ꝛ.iiij.q.v.c.j.hu.[Nullo odio.]vt.xxiij.qō.iiij.ea vindicta[nulla offensione]non enim iudex pro se sumere debet vindictam.vt.xxiiij.q.v.de occidendis.Hug.Ex predictis colligitur per ꝯtrarium sensum:ꝙ si quis habet in se quod condēnet i.mortale peccatum.vel agit id,quod in alio punit:vel si ducitur odio,quod est mortale peccatū non pōt iudicare de alijs hu.[post pauca].ij.pars.[nihil ex arbitrio].i.ex propria et

Guiliel. — S. Thom. Alexander de halis. — Ad argu. in oppositum. — Exponit literam.

3 ex domestica voluntate.Hu.† iudex eñ in iudicando non debet inniti proprie prudētie:sed legi:ꝛ recte rationi : nec dꝫ seq motū proprie voluntatis:si exorbitet a lege,vel recta ratione. qꝛ sm phm.ij.poli.hec vtiqꝫ oia melius fieri sm legē ꝙ secūdū hoim voluntatē.Et Amb.qui iudicat non voluntati sue obtēperare dꝫ : sed tenere qō legum est.non prohibet autem hic sequi motum animi sui rectū:ꝛ legibus ꝛ veritati consonū:sed deuium ꝛ trahentē eū contra ius ꝛ veritatem.vnde sequitur.

Ambro.

4 [Sed iuxta leges.]Sed hic surgit qō.†quid si nulla lex loquatur ad propositum illius negotij:de quo iudicandum est.Rñdetur ꝙ tunc de similib⁹ dꝫ pcedere ad similia.Quid si nulla similia inueniat aut ratio recta non appareat.Exquirat multorum consilia,qꝛ vbi multa cōsilia ibi salus.debet etiā cōsulere cōscientiā suā:ꝛ allegata:ꝛ scdm ꝙ sibi melius visum fuerit iudicare:dūmō nō iudicet ꝯ deū:vel statuta canonica siue legalia.ar.di.xiiij.sicut.Hu.Circa hoc iam disputauimus que disputanda videbant.[Scitis].i.regulis ꝛ statutis:sicut dr plebiscitū.i.scitū id est statutum plebis.[nihil paratū ꝛ meditatū de domo defert]qꝛ in domo nihil dꝫ parare,ꝛ meditari q debeat veritatē obūbrare:ꝛ falsitatē palliare postea in iudicio q aūt iusta ꝛ recta sunt dꝫ pmeditari.sicut audit hoc sumptū est ex Jo.euan.Jo.v.vbi saluator ait.sicut audio:sic iudico.et iudiciū meū positū est.qꝛ nō qro voluntatē meā:sꝫ eius q misit me pris.[audit]in examinatione cause siue a testibus, siue ab aduocatis,siue ab alijs [natura]scꝫ negotij.hu.[examinat merita cause].i.discutit qualē cām foueat iste,vel ille.vnde debeat condēnari:vel absolui:[ꝛ examinata non mutat] scꝫ vt dicat eum habere bonam causam,qui habet malam.vel econuerso,vel vt absoluat condemnandum:vel absoluendum condemnet[magis est]id est,esse debet.plus enim debet obedire veritati ꝛ legi : quam voluntati si voluntas est eis contraria. Cetera patent.

Questio. Respōdet

IN grauibus. Ad idē est hoc.c.quod est Gregorij in pastorali in quo cōtinuando propositū ostendit multa exēpla qualiter mali nō pñt iudicare : qꝛ non pñt apud deu pro alijs intercedere:nec offerre:vel sacrificare, nec orare:qꝛ deus nō audit orationes eorum.ergo nec iudicia eoꝝ Et diuiditur in duas partes.In prima dicit quod dictū est, In secunda inducit multas similitudines et exempla ad hoc secunda ibi:cunctis enim.Lege.ℭ [In grauibus].i.in mortalibus.[non diluit] de merito vite id est,non est dignus diluere.i.predicare:orationes facere:sacramēta offerre , ꝛ hmōi. per que peccata dimittuntur.Hug.[cunctis]scda ps[displicet]sic di.xlix.ſ.j.Archidiaco.[mittitur] vel eligitur presertim si ex certa scientia eligitur vel mittitur malus:cum possit haberi bonus.Hug. [irati.] scilicet Dei,vel etiam alicuius principis.Hug.[ad deteriora.] vel non exaudiendo vel penā infligendo:vel cadere permittendo.vt.j.q.ipsi sacerdotes.ꝛ.c. vulnerato.j.q.vj.ego.Hug.hoc item expressius inuenies expositum dist.xlix.ſ.ecce.Hug.[scriptum]prouerb.xv.[victime impiorum].i.ipsi impij offerentes victimas Hug.ꝛ Archid. [Sed a quo].i.ex quali intentione datoris procedit:non enim deus pensat incensum datum:sed affectum,ꝛ intentionem dātis.vt.xxiiij.q.j.odi.ꝛ.xiiij.q.vlt.c.vlt.ꝛ de conse.distinc.v.non mediocriter[neqꝫ inspicitur semper.]sed quādoqꝫ.cum enim aliquid datur vel offertur deo quandoque attenditur qd offeratur.vt dist.xlix.c.vlti.quandoqꝫ a quo offeratur.vt.hic ꝛ de peni.dis.v.consideret.quandoqꝫ pro quo offerat.vt.j. questio. prima dictum est.quandoqꝫ quid ꝛ a quo ꝛ pro quo offeratur.vt.j.questione.j.neqꝫ.[scriptum est] Gene.ij.[premisit.] argu.quod ex ordine verborum aliquid perpenditur.arg.dietio.xx.ſ.primo argu.distin.xliij.sit rector.in fin.ꝛ.j.questio.j. vt euidenter.Hug.ꝛ Archi.[se licite].i.non sine causa.Archidiaco.[non offerens.] id est intentio offerentis.Hug.[a muneribus].i.propter munera.Hu.[ab offerente].i.propter voluntatem ꝛ intentionem offerentis.Hu.[non probat]quo ad remissionem peccatorū.Eccle.xxxiiij.vel non probat iniquos offerentes ei Hu.[Longe]quo ad salutem:ꝛ gratiam conferendam.Hu.[iustorū]quasi diceret non malorū.ergo nec iudicia.Non ergo iudicare dñt mali vel orationes malorum non exaudit:quo ad salutē et gratiā dū mali perseuerant:quo ad bona autem tēporalia sepe Deus exaudit peccatores.licet in

Diuisio. — Exponit literam.

euangelio cecus adhuc rudis dixerit.quod peccatores Deus non audit.Hug.

1 ☞Judicantes alios debent esse spirituales.

Postulatus. Ad idem sequit.c.hoc qđ est eiusdē beati Gregorij primo moraliū.Sūma est ꝫm hu.ꝙ null⁹ dꝫ iudicare aliū:nisi sit bonus:vel vt est in rubro.Et diuidit in tres ptes.In prima ad ꝓpositū ꝑmittit exēpluz dñi.In.ij.ex illo nos instruit.In.iij.inducit ad idē et authoritatē apli:ꝛ exēplū dñi.ij.ibi:nos.iij.ibi:iuxta illđ.Lege.❡[Postulatus scribebat.]❡Hic surgit qđ.quid scribebat.Ad hoc rñdēt.ꝙ in prima scriptura quidā dicūt vt Aug.ꝙ scribebat snīam ꝙ ipse xp̄s ꝓtulit dicēs.q sine pctō est prim⁹ in illā lapidē ponat:p hoc dās exēplū imitationis:vt semp iudex suaz sententiam ferat in scriptis.š.ij.q.j.in primis.Sed Ambr.dt.ꝙ xp̄s scribebat illud propheticū Hiere.xxij.scriptum terra terra terra scribe hos viros abdicatos.Sꝫ expositio pma vr̄ magis consona:ꝛ ꝙ vr̄ sequi ꝛ Gregorius hic ꝛ magister Nicolaus super Jo.sequit.ij.vero vice cum iterū se iclinās scriberet in terra:dt Nicolo⁹ de lyra ꝙ scribebat peccata illorum accusantiū:vt eos ondēret ineptos ad examinationē hui⁹ sententie.[Nos].ij.ps.typico.]i.mystice.i.figuratiue.hu.[exculpemus].i.inuestigemus:ꝛ examinemus.Hu.Colligunt qdā hic ar.ꝙ ꝫm cōscientiā est iudicandū.sed hoc nō est verum hic colligi.qꝛ hic non dr:ꝙ in cōscientia cōsiderare debēt qualiter se hꝫ veritas:ꝛ qualiter debeat iudicare.sꝫ hic dr:scꝫ ꝙ cū qs dꝫ iudicare pri⁹ recurrit ad cōscientiā:ꝛ cōsideret an sit mūda an immunda:si viderit eā immundā:prius purget eā:ꝛ postea iudicet.Hu.[dirimamus]cōprobando bonū:ꝛ remouēdo malum[iuxta].iij pars.[preoccupat⁹.]hoc dt apls ad Gala.vj.

Diuisio. Exponit literam. Rñdet. Nicolaus de lyra.

1 [Uos qui spirituales estis.]ar.† ꝙ spūales esse debēt qui iudicant alios[q sine]ponit exēplū xp̄i.Jo.viij.[innocentes.] quia innocens esse debet:qui nocētem iudicat ꝛ condēnat.ps.xxj.Quis ascendit in montem domini.scilicet ad iudicādum.Respondetur innocens manibus ꝛc.id est,purus in operib⁹:qꝛ per manus opera intelliguntur.ꝛ mundo corde id est, mundus in cogitationibus.

Sacerdos. Ad idē sequitur hoc.c.qđ est beati Aug.ad bonifaciū comitem.Sūma est in rubro.Sacerdos enim pri⁹ sua peccata ꝛ postea alioꝝ detergere dꝫ.Lege tex.❡[Sacerdos sanare.]ne sibi dicat illud Luce.iiij.medice cura te ipsum,[Item euangelio.]Mat.v.id est,sacerdos:ꝛ quilibet prelatus ecclesie:qui sua conuersatione ꝛ doctrina alios debet condire[infamatus]peccatis.Hug.probat ergo Gratianus per hoc:ꝙ infamatus scilicet peccatis debet foras eijci:ꝛ sic non debet iudicare:sed repellendus est.Arch.[Ex quibus]hic infert ex dictis[condemnat]hoc sumptum est ex verbis Pauli.ad Ro.ij.

Exponit literam.

1 ☞Judex qui ex officio tenetur iudicare si sit mal⁹ ꝛ peccator quid iuris.
2 Sacerdos an possit dare penitentiam sue concubine.

Sed obijcitur. ȷ.est:in quo magister gratianus pro opposita parte vcꝫ ꝙ criminosus criminosum iudicare:allegat exēpla ꝛ authoritates.Et diuidit in duas ptes.In prima probat p quatuor exēpla veteris testi:ꝛ p authoritatē euangelij:ꝙ criminosus criminosum iudicare possit.In.ij.distinguēdo cōcordat allegata hinc ꝛ inde.ij.ibi:huic liqdo.Lege.❡[Sꝫ obijcit.]primū exēplū est de saule.j.rñ.xv.ꝛ.xvj.ꝫm est de Dauid:de cui⁹ iudicio scribit.ij.reg.xij.tertiū est de Salomone:de q̃.iij.reg.xj.et xxxij.q.iiij.salomō.iiij.exēplū est de achab.ij.re.xviij.ꝛ.xxij.q.iiij.vtile.iste fuit marit⁹ iezabel q̃ beliā fuit ꝑsecuta:ꝛ naboth te iterfici fecit.vt de pe.di.iij.ȷ.ecce.c.achab.hu.ꝛ lau.Arc.[in euāgelio.]scꝫ Mat.xxiij.[sup cathedrā]ar.p criminosis:ꝙ subditi nō dn̄t subterfugere iudicia ꝛ obediētiā eorū dū tolerant ab eccl̄ia.[Hinc.]ij.ps.[liqdo.]scꝫ ex allegatis p vtraꝙ pte.hu.soluit dicēs ꝙ mali iudicādo sibi nocēt:dū sine exēplo.ꝛc.ꝛ ita idign⁹ iudicatis.❡Sꝫ subditis obedientib⁹ ꝓsunt q dn̄t ēt malis iudicib⁹ obtēperare:ꝙdiu per ecclesiā tolerātur.

Diuisio. Exponit literam.

Questio. 1 ❡Sꝫ hic surgit qđ.pone ꝙ aliqs sit iudex:qui ex offō teneat iudicare:ꝛ sit mal⁹:ꝛ pctōr nunqd iste iudicabit,si non iudicet peccat qꝛ ad iudicandū tenet:vt supponit.Si iudicat,etiam peccat:qꝛ indign⁹ est adiudicādū:ꝛ sic si cōdēnat ꝫm aplm:ad ro.ij.Et ita vr̄ esse pplex⁹.Rñdeo dōm ꝙ talis iudex peccator nō est pplex⁹:qꝛ pōt ꝛ tenet de pctō penitere:ꝛ p penitētiā a peccato mūdatus pōt iuste ꝛ sine peccato iudicare:vt docet

Respōdet.

saluator.Jo.viij.qui sine peccato est,primus in eā lapidem iaciat.dt aūt hug.ꝙ solutio huius qōnis:ꝙ fecit hic Gratian⁹

2 innuit solutionem alteri⁹ qōnis:†scꝫ an sacerdos posset dare pniam sue cōcubine,vel cū qua adulteriū vel fornicationē cōmisit de illo pctō.Equidē pōt dū ab ecclesia tolerat:meli⁹ tñ facit:si eā delegat alij ꝑsbytero vt corā illo pl⁹ ruboris ꝛ verecūdie patiat:qđ est magna pars pnīe.vt de pe.di.j.ȷ.econtra.ꝛ c.quē penitet.Hug.hoc tenet etiam hic lau.sed vr̄ notari contrarium.xxx.q.j.omnes.ibi dicam.Archi.Sed nos istā plene disputauimus sequentes Hug.de pe.di.vj.c.sacerdos.

❡Questio.viij.

1 ☞Crimen obiectum electo consecrando quot requirūtur vt cognoscatur.
2 Episcopi congregati in concilio loco ordinarij sunt in omnibus causis que vertuntur inter episcopos ꝛ clericos.
3 Papa si delegat causam episcopi an eodem modo intererunt xij.episcopi.

Quod autem. Hic ititulat.viij.q.scꝫ an cā criminalis debeat audiri ꝛ examinari ab vno solo epo.Et rñdet ꝙ nō dꝫ.lꝫ ab oib⁹ epis illius ꝓuincie.vt.š.e.q.vj.si qs eporū.vel saltem a duodecī quos metropolitan⁹ dꝫ eligere vel ipse reus si electos a metropolitano habeat suspectos.vt.j.e.q.c.j.in numero aūt.xij.eporū non debet cōputari metropolitan⁹.sꝫ ꝑter illū dn̄t esse.xij.silr in cā ꝑsbyteri dn̄t esse sex epi.ꝛ in cā diaconi tres ꝑter ꝓpriū epm.vt.š.e.q.vj.hoc qppe.ꝛ di.l.studeat.ꝛ.xv.q.vij.Felix.ꝛ.c.si aūt.ꝫm Hug.ꝛ Laur.❡Sed

1 surgit hic questio.† qnot requirunt ad cognitionē criminis obiecti electo cōsecrando habes rñsionē ex canone dis.xxiij.c.illud.ꝫm Arch.Et vr̄ ꝙ sex ꝫm vnū itellectū:ꝫm aliū nō.facit qꝛ loquit a purgatorib⁹.dicit autem hic Hu.ꝛ etiam Lau.ꝙ metropolitanus ꝛ alij epi in cā epi resident tanꝙ ordinarij iudices:lꝫ metropolitanus ibi tanꝙ maior sedeat.❡Sꝫ surgit qđ.Utrū alij epi sūt assessores ipi metropolitano i tali cā.Rñdet iuxta hu.ꝙ sunt ei⁹ assessores:qꝛ assident ei sꝫ nō sunt sic ei⁹ assessores:qn sint ei⁹ iudices ordinarij cū eo.ar.vj.q.iij.scitote.

Questio. Rñdet. Questio. Respōdet.

2 vnde episcopi congregati in cōcilio loco ordinarij sunt in oībus causis que vertūtur inter epos ꝛ clericos.ij.q.vj.placuit.vt presbyteri.ꝛ.c.si episcopus.ꝛ.xj.q.iij.si episcop⁹ forte.ꝛ quatuor capitulis sequentibus.ꝛ extra de iud.c.j.ꝛ de libel.obla.c.j.Quinimo.ꝛ in omnib⁹ causis clericorū que ad concilium referuntur.xviij.di.c.j.ꝛ.ij.ꝛ in hoc.c.scitote.Et ita sentiūt Inno.ꝛ Host.extra de prebē.graue.Arch.❡Sed hic surgit qđ.

3 † Utrū si papa delegat causam epi.Utrum eodem modo intererunt.xij.episcopi.glo.videtur dicere ꝙ sic.Sed alij dicūt contrariū:nisi hoc sit expressum in commissione,hoc videtur sentire.Hu.expsse.j.e.c.j.Item.v.q.iiij.ȷ.quod vero.ꝛ de hoc no.di.xxiij.illud.in gl.Et ideo dic ꝙ hoc ex forma commissionis perpenditur secundum Jo.de fan.ij.q.vj.si eps.Arch.

Questio. Tertia qđ.

1 ☞Episcopi dicuntur columne ecclesie:ꝛ quare.
2 Testem productum pro me an possim refutare.
3 Reconuentio an procedat in causa appellationis.
4 Clericus agens coram iudice seculari an possit recōueniri coram eodem iudice.

Accusatores. Inducit.c.hoc ad pbādum ꝙ eps audiri ꝛ iudicari nō dꝫ ab vno epo tm̄.ꝛ h.c.est cōtinuū vsꝙ ad sequēs.c.suggero.Lex aūt.C.q̃ hic in aliquib⁹ libris interserit nō est de caplo:ꝛ vel nō dꝫ esse hic.vel dꝫ poni ꝛ legi post hoc.c.Et diuidit totum hoc.c.in.v.partes.In prima ponit.ꝙ accusans epm dꝫ carere oī suspitione.scđo dt.ꝙ snīa a nō suo iudice lata tꝫ.tertio ꝙ p reconuentionē fit iudex competens:qui non erat.iiij.ꝙ.xij.iudices causam criminalē epi audiant ꝛ cognoscant:sed per papā terminet.In quinta ponit:ꝙ absens iudicari nō dꝫ.ij.ibi:nullū.iij.ibi:cui⁹.iiij.ibi:iudices.xij.qnta ibi:nisi ex cōtumacia.Lege.❡[Accusatores.colūnas].i.epos.† Epi colūne ecclesie dicunt:qbus tanꝙ colūnis regit ecclesia.ij.q.vij.accusatio.Hu.de istis dr:ps.lxx

1

a iiij.Ego ꝯfirmaui colūnas ei⁹ hi sunt colūne:ᵃ qb⁹ dom⁹ ecclesie innitit iudicū.xvj.Hi sunt colūne de lignis setbin:q debēt esse iputribiles p mūdiciā.exo.xxvj.Hu.debēt cooperiri auro charitat:vt colūne tabernali exo.xxxvj.hi debēt ornari velut colūne argētee diuinorū eloquiorū:vt habeāt eloquia casta,et examinata:vt recta predicēt:ꝛ doceant.qꝛ primo ad Tim.iij. oportet

Diuisio. Exponit literam.

a ❡Hi sunt colūne.Episcopalis dignitatꝫ plura enumerat Pet.de ancha.in.c.accedētib⁹.nu.2.de exces.prela.

opꝫ epm doctorē esse.Hi colūne eree:de quib⁹.iiij.Re.xxv.qꝛ debēt esse erei p donū fortitudinis:vt sint fortes in bello hui⁹ pñtis militie.ꝛ pugnent cū antiquo serpēte.hi colūne marmoree:de quib⁹ hester.j.ꝛ cāticorū.v.qꝛ debēt esse albi p mūdiciā castitatis,ꝛ frigidi ꝯ ardorē luxurie,firmi ꝛ stabiles ꝯ aduersa.his tñ aliqñ passionib⁹ aduersantiū cōcutiunt:ꝛ agitantur de quib⁹ Job.ix.colūne eius concutient.vñ ne iniuste a malignantib⁹ epi passim impetant:prohibent epos accusare,ꝛ testificari:infames ꝛ viles persone[non a quibuslibet]quia nō a laicis:nec a clericis criminosis:ꝛ suspectis.hu.[agitari].i.accusari,vel iudicari.Hu.ꝛ Arch.[nullū.]etiā volētē.ꝛ est.ij.ps.Et hic no.ꝙ loquit in epo.Clerici enim ēt si velint nō pñt ibi eligere extraneum iudicē:ꝛ si eligunt sententia eius non tenet.ar.hic.ꝛ.š.e.q.vj.non liceat.ꝛc.Et propter hunc ver.gratian⁹ inducit sequentē legem.cuius ꝛc.Barto.ꝛ Hug.quasi diceret illud generale ꝛ regulare est:sed exceptionem hꝫ sicut potest videri per hanc legem.hoc enim per hanc legem dicitur ꝙ si conuenit aliquem coram iudice non suo:sed alio ꝛ ab eodē obiectum fuerit excipiēdo,vel alio modo:sub eodem iudice tenet rñdere illi:nec potest excipere:qꝛ iudex suus non fit.Et ideo sub eo non teneat rñdere:qꝛ suus iudex fact⁹ est,lꝫ prius non esset.Et hoc ea ratione:qꝛ eum conuenit coram illo.Generale enim est.quod actor forū rei debeat sequi.vnde tunc iudex rei effectus est iudex actoris quo ad causam illam.vnde actor tenetur ei respondere ꝛ ad exceptiones,ꝛ ad alia.vnde in tali articulo iudex delegatus ꝛ si ei non fit mādatū potest cognoscere de cā illa:si a reo aliquid fuerit obiectum:vel motum cōtra actorem.vt extra.Et no.ꝙ hec lex inuenitur.C.de sen.ꝛ interlo.ꝛ est pars.l.Papinian⁹.[Codice.]continuari debet totuz vsꝙ ad.c.suggero.quia ista lex non est de cōtextu:licet hic ponatur occasione illius verbi:nullum ꝛc.Et ita continuatur dictum est in ver.nullum.ꝙ snīa lata a non suo iudice non valet modo excipit hic per hanc.l.vnū casum,scꝫ in reconuentione ꝫm Hu.nec bñ inducit magister legē istā:qꝛ loquit in cā ciuili cū caplm loquat in cā criminali.Lau.vñ dt Hug.Si cā esset ciuilis ꝛ re⁹ vellet eū sub eodē iudice solēniter accusare:nō credo eū audiēdū:nisi ille als eēt iudex ordinari⁹ actoris.Archi.[cuius]tertia pars.hec lex non est de canonico.vel nō dꝫ esse hic.vel dꝫ poni ꝛ legi post hoc.c.accusatores.Hug.ꝛ Archid.

Continuatio. Cōtra gratianum. Laurētius

Questio. 2 ❡Hic surgit qđ † vtrū testē semel productū p me aut iudicē impetratū refutare possiz.Ad hoc rñdet ꝙ testes a me semel pductos nō solū in eadē cā:sed in alijs non solū si persona cōtra quē ipsos primo pduxi modo ꝯ me producat eosdem sed etiam si quecunꝙ alia ex quo ipsos semel approbaui non possum decetero reprobare.ar.iiij.q.iij.si quis testibus.idem est de iudice sentiendum.ar.huius.l.cuius in agendo.hoc tamen intelligendū est:vt dt Archi.qñ volo reprobare iudicem,aut testes ex causa:que ex me procedit.Nam ex causa que ex alio pcederet,bñ possem,verbi grā.patrē tuum in iudicem impetraui ꝯ aliquem:modo tu vis habere eū contra me:bñ possuz eū recusare ex illa cā:qꝛ pater tuus est.hec enim causa non ex me procedit:sed ex te secundū Inno.Et idem in teste.itē etiaz ex noua cā postꝙ eū pduxi orta eū reprobare potero ꝛ recusare.vt patet in eo qđ legitur ꝛ not.extra de excep.pastoralis.et de offi.deleg.insinuante.ꝫm Host.ꝛ Jo.An.c.cū venerabilis.

Rñdet. Archid. Innocēn. Hostien.

3 extra de excep.❡Surgit hic qđ † vtrum in causa appellationis procedat reconuentio.Solutio.dicit Archi.ꝙ licet hec litera sic indistincte loquat:nō tñ locus est reconuentioni corā iudice appellationis:ꝫm Host.ff.de iudi.l.ij.ȷ.legatis.ver.ei quoꝙ.ff.eū qui appel.in prouin.defer.in rubro:ꝛ nigro.istud tꝫ Host.ꝫm Archid.Sed dic plene ꝫm Jo.An.extra de mu.pe.c.j.vbi dicit.ꝙ secundū opinionē que habet reconuentionē non posset fieri post litis contest.ꝙ si est appellatū a diffinitiua vel interlocutoria post litis cōte.nō pcedit recōuentio vbi aūt est appellatū añ litis cōtes.[ꝙdiu pēdet articul⁹ appellationis].i.cognitio an sit bñ vel male appellatum non pōt fieri reconuentio:qꝛ nec tūc super principali proceditur.Si aūt pronuntiauit bene appellatū:ꝛ cepit de principali cognoscere tunc cum successerit iudici cause principalis bene procedit coram illo reconuentio.Si autem pronuntiauit male appellatum tunc reuertit ad iudicem a quo.ꝛ sic cū coram ipso iudice appellationis non fiat conuentio:ergo nec reconuentio.Joā.And.in.d.c.super ver.iustitiam.❡Mouetur etiam hic iuxta

Jo.and. Questio. Rñdet. Hostien. Archid. Joan.an. Joan.and.

Questio. 4 gl.questio.† vtrum clericus agens coram iudice seculari recōueniri possit coram eodē iudice.Respondetur sub tali distinctione:quod aut loquimur de ꝛ super spiritualibus:aut de et super causa temporali.Si primo modo est conclusio ꝙ nō patet cōclusio.qꝛ de his nō vꝫ iudicare laicus:vt de iud.decernimus.ꝛ.c.ꝙto.ꝛ de decimis.tua.j.ꝛ.ij.ꝛ de iure patro.relatum.ꝛ de exces.prela.graue.ꝫm Inn.ꝛ Hos.si loquamur de cā tpa

Respōdet. Innocen. Hostien.

li tunc aut reconuenit de crimine:ꝛ tūc aut est crimē canonicū seu ecclesiasticū:aut nō.Si sic tūc est cōclusio.ꝙ nō pōt super illo crimine recōueniri:qꝛ talia nō pt iudex examinare:ꝛ multomin⁹ iudicare:vt in aut.de mā.prin.ȷ.si vero canonicū.coll.iij.ꝛ in aut.vt clerici apud ꝓprios epos.ȷ.si vero epm.Si vero crimen nō est canonicū tūc aut reconuenit criminalr ad penā corporalē infligendā:ꝛ de tali ē cōclo.ꝙ nō pōt recōueniri.pꝫ cōclo.extra de iudi.at si clerici.aut reconuenit pro crimine qđ penā pecuniariā infligit,ꝛ tūc est cōclo ꝙ loc⁹ est reconuētionis clerici corā iudice seculari:ēt ad requisitionem iudicis secularis:si necesse fuerit eps snīam exequetur.extra de fo.cōpe.postulasti.ꝛ.ff.de re iudi.l.a diuo pio.ꝫm Hos.ꝛ Spe.rubrica de reconuentione.ȷ.dicamus.Est verum ꝙ Jo.And.dicit contrariū in.c.ex literis.de mu.pet.ꝛ de fo.comp.c.ij.vt refert Henricus:multa alia de reconuentione possent dici:que relinquent pro alio loco vel dimittemus magis peritis in hac facultate iuris[iudices.xij.]iiij.pars.hec solēnitas non exigit si cā epi corā papa vel eius legato vel delegato tractetur ipse enim sine alijs epis potest cām epi examinare:ꝛ decidere ad depositionem epi.vt in precedēti.c.diximus.idem pōt legat⁹ vel delegatus eius si ad hoc faciendū specialiter delegauerit ipm nisi papa velit illam solennitatem obseruari siue coram se,siue corā delegato.vt.š.e.q.vj.hoc qppe di.l.studeat.Sed tūc ex toto est obseruāda cum metropolitan⁹ ꝛ alij epi authoritate sua volunt examinare cām epi:ꝛ in hoc casu intelligit vbicunque inuenit.ꝙ.xij.epi vel plures debēt esse in cā epi.vt.j.v.q.iiij.c.ij.ꝛ.xv.q.vij.felix hu.ꝛ Arch.[si necesse.]hec cōditio necessitatis nō refert ad numerū eporū:vt dicat si necesse fuerit vt sint xij.hoc em̄ semp necesse est sed refert ad electionē accusati:scꝫ vt non dent ei metropolitano.sꝫ vt ipse per se eligat:necesse est aūt eū eligere si electos a metropolitano vel suos cōprouinciales hꝫ suspectos:ꝛ eos recusauerit.vel ita[si necesse fuerit].i.si aliqua ei incumbit necessitas:vt si non possit oēs de prouincia congregare:ad minus cōgreget tot scꝫ.xij.vt.j.c.proxi.dꝫ enim regulariter oēs de prouincia sua cōgregare:si essent mille.vt.š.e.q.vj.si qs eporū.hu.[iudicet].i.vētiletur:ꝛ examinetur.alias contradicet ei quod sequitur.[finis.ꝛc.]Hu.Lau.ꝛ Archi.[per se eligant].i.a se:si electos a metropolitano hēat suspectos.vel suos comprouinciales vt dictum est[regulariter.]quinta pars.[vocato.]alias vocatus.hu.ꝛ Lau.cōstrue sic.[vocatus primo]ad cōuētū suorū eporū[audietur]ꝛ p eos causa iuste ꝛ rationabiliter discernatur:ꝛ examinet.ꝫm Hu.ꝛ Archi.[finis.]scꝫ condemnationis:vel depositionis.non aūt finis absolutionis:qꝛ sine speciali licentia pape.ipsum pñt absoluere si videtur absoluendus:sicut sine eius speciali mandato pñt eius cām examinare.ar.š.e.q.vj.Quis ꝫm Hu.ꝛ Lau.[absens.]nisi ex contumacia:que pro presentia habetur.vt.j.e.q.ix.[decernimus]ꝛ.iij.q.ix.absens.C.vbi sena.l.fin.Hug.ꝛ Lau.ꝛ Archi.

Jo.and. Ulrichus. Lauren. Archid.

Suggero. Ad idē sequitur hoc.c.ex tertio concilio carthaginen.sumptū.Sūma est:ꝙ.xij.epi ad minus debēt causam epi criminalē audire.Breue ē.Lege tex.❡[Suggero cōciliorū].š.e.q.vj.hoc qppe.Arch.[in reatū].i.de reatu alicuius criminis fuerit accusatus.hu.Lau.Jo.de fantu.]non posse plurimos.]qꝛ oēs de prouincia debent interesse.vt š.e.q.vj.si quis eporū.hu.[in crimine.]Reuera in suspitione criminis.Hu.[a.xij.]excepto metropolitano.❡Sꝫ hic surgit qđ.Quid si in prouincia illa nō inueniant tot.Rñdet hu.quod debēt vocari de vicina prouincia.ar.di.lxv.si forte.ꝛ.vj.q.iiij.c.j.et.ij.

Exponit literam. Laurenti⁹. Jo.de fan. Questio. Rñdet.

❡Questio.ix.

1 ☞Procedi an possit contra absentem accusatum.

De accusatoribus. Hic intitulatur.ix.q.scꝫ an qs posset accusare absentē,et ꝯ eū testificari.Et diuidit in.iiij.partes.ꝫm Arc.in prima probat per.xij.authoritates sanctorū patrū:ꝙ absens nō debeat cōdēnari:nec absentes in eū testificari.in scđa tractat an valeat testimoniū de auditu.in tertia pbat:ꝙ testes dn̄t se concordare,et nihil falsum cōmiscere.in quarta tractat an cā criminalis possit tractari p procuratorē.ij.ibi in.ȷ.de his.tertia ibi.in.ȷ.simul aūt.Quarta in.ȷ.nisi crimen.Nota qđ vt dt Archid.ista questio habet duo capita.de primo scilicet de accusatorib⁹ tractat specialiter vsꝙ ad.c.j.e.testes.ꝛ ibi incipit tractare de se

Diuisio. Archi.

cundo capite:sc3 ꝙ aliquis non potest testificari contra absentes:imo potius ibi tractat ꝙ absens aliquis testificari nõ debet.quod quidã intelligunt in cã criminali tñ.Alij vero ide3 dicunt in ciuili.ꝛ hoc veriꝰ est.vñ sane intellige qȯ hic dicitur vel testibus in absentem vocẽ testificationis ꝛc.Archidiaco.

Questio. 1 ¶ Pro pleniori intellectu huius ptis.Queritur † Utrũ contra absentẽ accusatũ procedi possit. Primũ ar. Et vr̃ ꝙ sic.primo de iure ciui.C.de penis.l.ne diu.ꝛ.ff.de penis.absentẽ. Scõm arg. ¶ Scdo de iure canonico si procedaꝛ per viã accusationis.patet.iiij.q.v.c.j. Tertiũ ar. ¶ Tertio si per viã inquisitionis idẽ.qꝛ tunc contra absentẽ lite etiam non conte.recipiuntur testes. Quartũ ar. ¶ Quarto si agatur per viam purgationis contra infamatum idem arguiꝛ.extra de pur.c.cũ.P.ergo videtur:ꝙ contra absentem accusatũ ꝓcedi possit. ¶ In oppositũ sunt capitula multa huiꝰ partis.

Opponit ꝛ Rñdet. ¶ Respõsio.dicendum premissis aliquibus distinctionibus prima distinctio est.ꝙ absens aut est absens ex causa necessaria:puta causa reipublice.aut alias ex iusta causa ꝛ probabili:scilicet causa peregrinationis vel studiorũ.Et de taliter absente est cõclo.ꝙ ꝯ eũ nõ est recipiẽda accusatio vel testificatio nec sñia cõdẽnationis ꝯ eũ proferenda.in quo casu loquuntur fere oĩa capl'a huius qõnis.ꝓ cuius conclusionis veritate aptius vidẽda pñt induci alie rõnes.prima qꝛ facies hoĩs facies leonis:magis formidãt aduersarij falsa cõponere ꝛ cõfringere in presentia ꝙ̃ in absentia.scdo qꝛ dum accusatus principaliter videt:ꝛ audit aduersarios:põt ex verbis eorũ deprehẽdere qũo rñdere possit eorũ dictis,ꝛ obiectis,ꝛ se ꝯ eos ꝓmunire tertio qꝛ legis rõne fulcitur hoc:ꝛ cõcordat approbate cõsuetudini romanorũ per quã apl's ꝯ suos accusatores. Act.xxv. excusaꝛ a Festo:qui pro Paulo iudeis respondit dicens.Nõ est romanis cõsuetudo dãnare aliquẽ hoĩem:priusꝙ̃ is q accusatur ꝓsentes habeat accusatores,locũq accipiat ad abluẽda crimina:que ei obijciunꝛ.Si vero est absens ex causa voluntaria:sc3 ex contumacia,tunc sequiꝛ alia distinctio in glo.aut in cã criminali:aut ciuili.Si in causa criminali est.iij.distinc.aut est respondendũ ꝓm leges:aut ꝓm canones.Si respondẽdum sit ꝓm leges est.iiij.dist.sc3 aut ante litis conte.aut post.Si añ est ista conclusio.ꝙ de crimine nunꝙ̃ proceditur contra absentem lite non conte.nisi in casu contra apparitorem scilicet in officio suo delinquentẽ.Ista conclusio patet.C.de penis.l.ne diu.vnde taliter accusatus citari debet legitime:vt ad causa3 veniat.ꝙ si non venerit dãnabitur:non pro crimine:sed ꝓ cõtumacia:pro qua punietur pecunialiter.vt.ff.de penis.absentem.vel si fuerit crimen grauius eius bona conscribentur:et consignabuntur:siue annotabuntur in festum per interlocutoriam iudicis dicentis.oĩa bona talis citati ꝛ cõtumacis pono in banno fisci:ꝛ ea cõfisco:nisi venerit.ĩ.annũ.qui currit ex quo innotescere potuit illi annotatio recuperabit bona ꝛ procedetur in cognitionẽ criminis si nõ venerit.ĩ.annũ nõ audietur post sup bonis:sed super defensione criminis ꝑpetuo auditur.vt habetur.ff.de requi.reis.l.j.ꝛ ibi no.l.ij.ꝛ.l.annus.ꝛ.l.fi. hodie tamen scdm statuta ciuitatum Italie contumax exbannitus habetur ꝓ confesso:nec postea super crimine audiꝛ ꝓm Jo. de fan. Joan.de fan.in.c.veritatis.extra de dolo ꝛ contu.Si vero est absens post litem conte.similiter debet citari legitime,ꝛ si nõ venerit refert an iudici liqueat plene:vel possit liquere de causa:aut non.Si liqueat:vel potest plene liquere:est conclusio ꝙ talis cõdẽnabitur de crimine vel absoluetur:si fuerit absoluẽdus.Si non liquet:nec liquere põt:tunc est conclusio qȯ talis pro sola contumacia condemnabitur.Et hec quidem distinctio locũ h3:ꝓm leges:que de crimine incognito absentẽ ante vel post litis conte.non condẽnant.Sanctius enim dicũt esse facinus nocentis relinqui impunitum : quam innocentẽ condemnari.vt.ff.de penis.absentem.In minoribus tamẽ criminibus que penam relegationis vel damnum estimationis cõtinent:bene proceditur contra absentem:vt dicit gl.hic lite nõ conte. Bartolus. Sed accusator debet esse presens ꝓm Bar.vt.ff.de peñ. absentem.fallit vbi procediꝛ contra reum absente actore.C.de adul.ꝙ̃uis.vt dicit Archi. Archid. Sed dt Jo.de fan. Jo.de fan. quod ibi erat in causa conclusum,nec restabat nisi proferre sententiam:ꝛ accusator se absentauerat cã reipublice. Et est simile de procu.an ditis.vbi reuocatio procuratoris facta post conclusionem et notificata iudici vel aduersario non impedit probationẽ sñie. in casu autem in quo in causa conclusum est legiste distinguũt sic.aut tpe ferende sñie vterq est pñs accusator ꝛ accusatus,ꝛ tunc non est dubiũ qꝛ ferꝛ sñia cõdẽnatoria:vel absolutoria.vt C.de accu.l.vlt.Aut vterq est absens:ꝛ tunc nõ fertur aliqua sententia nec absolutoria:nec condẽnatoria.vt.C.de accu.l.absentẽ.Aut vnꝰ est pñs:ꝛ alter est absens : ꝛ tunc subdistingue: aut abest accusator:aut accusatꝰ.Si accusator abest:ꝛ reus est pñs,ꝛ tũc est ferẽda absolutoria:ꝛ ferri nõ pt cũ hoc casu puniri debeat pena talionis accusator q est abñs.C.de ca.l.j.aut est ferẽda sñia ꝯdẽnatoria ꝛ tũc ferri põt.vt.C.de adul.l.ꝙ̃uis. Si aũt abest reus,ꝛ accusator est pñs:tũc si sit ferẽda absolutoria põt ferri.ideo qꝛ cessat rõ quare sñia nõ possit ferri i absentẽ.ergo ꝛc.ff.de iure patro.l.adigere.§.ꝙ̃uis.ꝛ extra de ap. cũ cessante.ꝛ qꝛ fauore aliꝰ ꝛc.C.de leg.l.quod fauore.Si autẽ est facienda sñia cõdẽnatoria tũc ferri nõ põt.per dictã absentem.Si vero in cã criminali ꝓm canones rñdẽdũ sit qõni ꝓposite:vtrũ v3 cõtra absentẽ reũ procedi possit.Rñdeꝛ aut eõ tra criminosum ꝓcediꝛ per viã accusationis:aut per viam denũtiationis:ꝛ inquisitionis.Si per viam accusatiõis:tũc aut nõ liquet nec liquere põt de cã:ꝛ tũc est conclusio ꝙ siue lis sit cõte.siue nõ ꝓcediꝛ ad sñiam diffinitiuã sup crimine ꝯ absentẽ sed excõicabiꝛ.vt.iiij.q.v.quisquis.ꝛ.xj.q.iij.rursus.ꝛ.c. quicunq.Et tunc aut venit infra annũ:ꝛ tũc est cõclusio ꝙ tunc absolueꝛ ab excõicatione.aut audieꝛ super crimine illo.aut nõ venit.ĩ.annũ:ꝛ tũc est cõclusio.ꝙ post annum sup crimine illo nõ audieꝛ:qꝛ intelligiꝛ iuris interpretatione crimen confessus vt in.c.alle.rursus.ꝛ.c.quicũq.ꝛ extra de presump.nullus.ꝓm goff.ꝛ extra vt lite nõ cõte.c.j.ꝑ Spe.§.sequitur videre.ꝛ Jo.an.de here.c.cũ cõtumacia.in fi.lib.vj.ꝛ post annum huiusmodi excõicatio põt aggrauari.vt ꝓcedaꝛ ꝯ eũ ad suspẽsionẽ vel ꝑpetuã hñficij ꝛ officij priuatiõnẽ.vt ĩ.c.alle.rursus.vt notãt H.Inno.ꝛ Host.de eta.ꝛ quali.cũ hone.aut liquet seu liquere põt de accu.ꝛ tũc aut nõ est lis cõte.ꝛ tũc est cõclusio.ꝙ nunꝙ̃ est procedendũ ꝯ absentẽ lite non conte. Innocen. Hostiensis Nostri enim moderni doctores.vt dicit Archi. Archid. dicũt.ꝙ nunꝙ̃ est procedendũ cõtra absentẽ lite non cõte.extra de iudi.c.j.lib.vj.vbi de hoc, et dicas.ꝙ.c.predicta.rursus.quicunq.ꝛ.c.decernimus.ĩ.e. q.intelliguntꝛ lite conte.licet ex literis illorũ non colligatur secũdũ H.Archi.Aut lis est cõtestata.Et tũc est conclusio ꝙ pñt testes recipi ꝯ eũ:ꝛ si de cã liqueat sñia diffinitiua ꝓferri, sic intellige predictũ.c.decernimꝰ.ꝛ.xxiiij.q.iij.de illicita.ꝛ.xj.q.iij. rursus.ꝛ quicunq.que capitula loquunꝛ cũ directe per viam accusationis agiꝛ de crimine.Et ideo sicut dictũ est capitula intelliguntꝛ lite contestata.Si vero ꝓcedaꝛ ꝯ criminosum absentẽ ꝑ viã denuntiationis vel inquisitionis.Si per viã denũtiationis tũc est cõclusio ꝙ nõ requiriꝛ litis cõtest.vt est casus ꝓm vnã lect.glo.in.c.veritatis.de dolo ꝛ cõtu.Si deduciꝛ per viã inquisitionis:ꝛtũc si nõ pñt reperiri testes q deponãt sup veritate criminis:sed est ꝑpter infamiã indicenda purgatio, ꝛ inquisitus est cõtumax in se purgando,tunc est cõclusio , qȯ absq litis cõte.talis puniꝛ de crimine:ac si esset cõuictus.Et hoc voluit glo.hic:ꝛ clariꝰs glo.xxiiij.q.iij.de illicita.aut reperiunꝛ testes:qui probant veritatem criminis:tũc distingue aut sit inquisitio contra absentẽ ad instantiam partis,ꝛ parte instante:ꝛ tunc est conclusio non valet processus lite non cõte.sed debet procedi contra eum alias ad annotationem bonorum:vel alias prout no.in.c.decernimus.aut sit inquisitio cõtra eum ex puro ꝛ mero officio iudicis parte aliqua non instãte,ꝛ tunc aut est absens.ꝛ tunc est conclusio ꝙ proceditur contra eum super principali lite non contestata.vt in.c.alle.qñ.et c.qualiter.ij.§.debet.de accu.Aut est presens.ꝛ cõclusio est.ꝙ ordo iudiciarius est seruãdus.alias processus nõ valeret.extra de pur.c.cum dilectꝰ.ꝛ hoc notat de monte laudu. Guil.de mõte laudũo. extra.de offi.or.c.j.in cle.idẽ nota.H.in.d.c.qualiter.quo ad absentem in.ĩ.gl.ver.si vero.infamatus.ꝛc.Et quo ad ꝓsentẽ in.§.d3.vt dt Henricus Boych. Henricus boych. vel sic summatim posset dici ad qõnem predictã ꝓm quosdã:qȯ aut agiꝛ de proferendo sñiam diffinitiuam immediate ex delicto in iudicio deducto.aut ex alia causa orta ex iudicio accusationis:vt qꝛ fuit excõicatus ꝑpter cõtumaciã:ꝛ ipse perdurauit in illa per annum:sic illa contumacia transiuit in speciem delieti,ꝛ tũc est conclusio quod sine lite contest.propter illam contumaciam damnari poterit.Et ita potest alio modo intelligi tex.dicti.c.veritatis.Et hunc intellectũ posuit ibi gl.magna.in fi.Et fuit intellectus Joã.ꝛ ipse ponit in gl.ĩ.e.q.decernimus.Et ita potest intelligi.c.rursus. Joannes. ꝛ.c.quicũq.alle.in gl.aut agiꝛ de ferenda diffinitiua super crimine in iudicio deducto:ꝛ tunc aut crimen est notorium ꝛ tũc est conclusio.quod non requiritur litis cõte.Et ita potest intelligi tex.xxxvj.dis.tanta.vbi etiam de hoc.Nam ibi notorie ille episcopus venerat ad exarandũ messem illius.Aut delictum non est notorium,ꝛ tunc si est tale delictum ex quo periclitaretur publica vtilitas si non procederetur tunc est cõclusio quod lite non contest.potest procedi contra absentem sicut est in crimine lapidationis propter quod vtilitas ecclesie destruitur.Et est istud quod voluit gl.hic esse speciale in crimine lapidationis.[a] idẽ t3 gl.ij.q.viij.c.j.Et ex ista ratione ꝓceditur contra clericũ non residentẽ ꝛ absentẽ ad priuationem beneficij.ita dicit gl.magna ĩ prin.in dicto.c.veritatis.Et ista potuit

a ¶ Crimine dilapidationis . Dilapidatio fertur ad immobilia:qsi dilapidatio ad mobilis pe.de anch. in.c.licet he li. nu. l3. de simo.

potuit esse causa quare ꝓceditur lite non conte.in crimine lese maiestatis:vt in extrauagan.ad reprimendam.Et idem ꝛ sequereꝛ periculũ aĩarũ si non procederetur:ꝛ esset impossibile litẽ contestari:tunc etiã procederet super crimine lite non conte.Ita põt intelligi hec gl.de processu:qui fit contra hereticũ mortuũ ne ex eius opinione alij inducanꝛ ad errores:aut ex tali delicto non periclitatur vtilitas publica,vel immineret periculũ aĩarũ.Et tũc est cõclusio ꝙ requiriꝛ litis cõte.vt dt gl. hic ꝛ dt de iudi.c.j.ꝛ hoc probat optime.c.cũ.J.ꝛ.A.de re iud. cũ ibi no.Quãtũ vero ad sñiam an possit ferri cõtra absentẽ dicendũ vt.š.requiri cõtestationẽ litis.ꝛ si reus est absens añ cõte.litis planũ est,ꝙ nõ põt vt lite non cõte.ꝑ totũ. Aut sumus in casibus in quibꝰ nõ requiriꝛ litis cõte.vel reus est absens in alijs casibus post cõte.litis.ꝛ tũc si nõ liqt de cã de iure ciuili:nõ põt regulariter in criminibꝰ capitalibꝰ:vt dt glo. hic.fallit tñ in casu extrauagã.ad reprimẽdã:ꝛ alios quos ibi ponit Ber.In non capitalibꝰ vero põt.de iure aũt canonico gl.t3 hic ꝙ possit,s3 posset dici:ꝙ vbi esset imponenda pena: nõ afflictiua corporis:l3 sit ablatiua honoris qȯ posset sententia ferri ꝯ absentẽ:vt p3 in.d.c.veritatis.ꝛ facit de schisma.c.j. lib.vj.ꝛ de re.iur.lib.vj.apostolice.Si aũt pena afflictiua corporis esset imponẽda:vt pena degradationis actualis vel carceris:tũc regrereꝛ ꝓsentia rei.sic posset dici ꝙ idẽ esset de iure canonico:qȯ de iure ciuili:qꝛ sñia esset frustratoria nec posset sententia executionem habere : cum in personam sit facienda executio.Cum igitur hic sit eadẽ ratio de iure canonico:ideo erit idem ius.vt de constitut.translato.istud vltimum tenet Jo.de fan. Jo.de fan.ĩ.e.decernimus.super glo.ij.ibi in causa app.Hec pro nunc sufficiant.Ex his que dicta sunt patet responsio ad argumenta in principio questionis.

1 ☞ Probationes accusatoris non recipiantur absente reo.

Accusatori. Incipit inducere authoritates ad propositum cause proposite.Et ista est prima q̃ est thelesphori pape. Summa satis exprimitur in rubro.vc3 qȯ nisi presente reo accusator nõ audiatur.Et est sensus † ꝙ ꝓbationes accusatoris nõ recipienꝛ absente reo:sed vtraq parte presente est accusatio examinanda.Lege.¶ [Accusatori absente] Exponit literam. ex necessaria vel iusta causa ꝛ non per contumaciã.hu.[vtriusque partis]presentis Hu.

1 ☞ Sententia lata contra absentem ad quem citatio non peruenit an valeat.
2 Sententia lata contra absentem an retractabitur eo veniẽte ꝛ absentie iustam causam probante.
3 Citatio facta ab initio per procuratorem an sufficiat. Et an facta ad domum sufficiat.nu.4.
5 Judex surrogatus an possit procedere absq noua citatione contra absentem iam citatum ab eo cui successit.

Caueant. Ad idẽ est hoc.c.qȯ est eleutherij pape:ĩ quo summa est:ꝙ sententia data absente reo non v3.Et potest diuidi in tres partes. Diuisio. In prima dicit qȯ dictũ est.videlicet ꝙ sñia data absente reo nõ valeat.In.ij.punit proferẽtẽ illa3. In.iij.excludit ab accusatiõe ꝛ testificatiõe ꝓditorẽ.ĩj.ibi:imo etiã.iij.ibi:proditoris vero.¶ Pro intellectu tã capl'i ꝓsentis

Prima qȯ. 1 ꝙ̃ eorũ q̃ tãguntꝛ in gl.q̃runꝛ.v.qõnes.prima est † vtrũ ꝯ absentẽ ad quẽ citatio facta nõ peruenit sñia valeat.Et vr̃ ꝙ nõ ex hoc.c.vbi dr.ꝙ sñia lata ꝯ absentẽ irrita erit.vñ gl.ait:ar.hic ꝓ opinione eorũ q dicũt ꝙ sñia est nulla:cũ perẽptoriũ nõ venit ad notitiam absentis.vt.C.qũo ꝛ qñ.in.l.ea que.ff.que sñie sine appel.ĩ.§.cũ ex edicto. Opponit ꝛ Respõdet. ¶ In oppositũ est gl.huiꝰ opinionis sunt pleriq.sicut Azo:q dixit ꝙ si quis citeꝛ tribus edictis vel vno perẽptorio pro oĩbus:l3 ad eũ edicta nõ perueniãt: tenet sñia.qñ vt dt gl.vr̃ sufficere si absens sufficiẽter fuit requisitus ad hoc:vt possit ferri sñia l3 nõ sit inuentꝰ.vt extra q fi.sint leg.causam.ꝛ extra.de cle.non resi.ex tue.cũ alijs in glo.

Scda qȯ. 2 Rñdet. ¶ Scda qȯ est † vtrũ citato veniẽte ꝛ absentie sue iustã cãm probante retractabiꝛ sñia cõtra eũ lata.Ad hanc rñdet glo.ꝛ eiusdẽ sñie est Lau.ꝛ Azo.ꝙ sic.Nã nõ vr̃ cõtumax:q vocẽ ꝓconis non audiuit.ff.de in inte.re.l.diuus.vnde hoc certũ est: ꝙ siue citatio ad ipsum peruenit:siue non:si probauerit iustam causam absentie retractabiꝛ id qȯ factũ est.vt extra de sent.ꝛ re iudi.cũ Bertoldus.Qualiter aũt ꝓbari possit not.iiij.q.v. c.j.in fi.Qui de hac materia vult copiã ampliorẽ hr̃e: videat Innocen. Archid. Innocentium extra de eo qui mit.in possess.c.j. Archid.Nota tamẽ ꝙ si denũtiatione facta cõpareat ꝓcur.generalis petens inducias:infra quas dominum cõsulat:debẽt ei dari.vt extra de procu.dilectꝰ.Secus si esset specialiter constitutus : vt ibi notat Innocent. et Hostien. extra hoc etiam videas quod notat Inno.ꝛ Host.extra de app.vt debitꝰ.in gl.dñt quidam Arch.

3 Tertia qȯ. Rñdet. ¶ Tertia qȯ.† vtrũ sufficiat ab initio citatio facta per procuratorẽ.Rñdeꝛ ad hãc ꝙ nõ:vbi dñs est pñs ꝓm vincen. Et ponit Jo.an.in.c.fi.de do.ꝛ cõtu.ꝛ quãdo citatur quis ad sñiam est necesse:ꝙ perẽptoriũ exprimatur si fiat vna citatio no.extra de re iudi.cũ Bertoldus.in quarta gl.ꝛ super eam ꝑ Jo.an.ꝛ extra de offi.dele.cõsuluit.ꝛ gl.in cle.sepe.de ver.sign. ad finem.super ver.peremptorie.

4 Quarta qȯ. Rñdet. ¶ Quarta questio † vtrum ab initio sufficiat citatio ad domum.Ad hanc questionem respondet gl.ꝙ sic ita dicẽs.Hoc teneas:ꝙ sufficit ꝙ citetur aduersarius publice ad domum.vt extra de do.ꝛ contu. causam. ꝛ.c.vlt.hoc etiã patet per.l.ff.de excu.tuto.scire op3.§.oportet ibi:ad faciem vel ad domum.ꝛ hoc tenuit.ff.de lib.ag.l.j.§.j.s3 in.l.iiij.§.pretor.ff.de dã.infec.dt.ꝙ ita demum sufficiat citatio ad domum:si non põt hr̃i copia persone per dictum.§.pretor.ꝛ hoc tenet Inno. Innocen. extra de eo qui mit.in pos.in fi.ꝛ hoc tenet.in.c.causam.extra de dolo ꝛ contu.ꝛ hoc sequitur Bart.in d.§.pretor.Eius tamen quod dicit gl.ꝙ citatione facta potest cõtumax excõicari:ꝯrium tenet Inno.in.c.fi.de eo qui mit.in pos.vbi dt.ꝙ nõ sufficit ꝙ̃tum ad hoc citatio ad domum cum antequam quis excommunicetur:debeat moneri.de sen.excõ. sacro.Et idẽ t3 Uin. Uincen. de off.or.ad reprimendam.Et idẽ dicunt dñi de Rota cõclusione.cclxi.Et idẽ vr̃ voluisse gl.super ver. probabili.in.c.sacro.de sen.excõ.vnde ista gl.non vr̃ vera ꝙ̃tũ ad examinationem.

5 Quinta qȯ. Respõdet. ¶ Quinta questio est † vtrũ iudex surrogatus possit procedere absq noua citatione.contra absentem iam citatum per eum cui succedit.Ad hanc respõdetur quod non.Nã vt hic dt Archi.ꝙ̃uis iudex surrogatus succedat in cã.vt.ff.de iud.mortuo iudice.nõ tamen in edicto.imo requiritur ꝙ iterũ citet de nouo.ff.de iud.edictum.ꝛ.l.ꝛ post edictu3. Et hoc etiã notat Host.extra de accu.licet.vnde dic:ꝙ a successore erit citãdꝰ saltẽ semel:l3 predecessor miserit peremptorium:vt no.C.qũo ꝛ quando iudex.l.cõsentaneũ.Archi.vide Jo.an.in prealle.c.l3.super ver.accessisse.vbi dt distinguendũ in forma citationis ꝓm formã.c.significasti.de rescript.lib. vj. Et tñ pro nũc de istis qõnibus.

Exponit literam. Lege.¶ [Caueant].i.vitẽt ꝛ declinent Archi.absente nõ ꝑ cõtumaciã Hug.ꝛ Arch.irrita erit.i.irritanda maiori.Hu.vel irrita ipso iure puta si nunquã reus in cã.nec vnꝙ̃ fuit citatꝰ.daꝛ sñia ꝯ eũ nullius est momẽti qꝛ data est cõtra solitũ ordinẽ iudiciorum:vt.C.quomodo ꝛ qñ iudex.l.ea que.Hu.Et ita proprie stare põt qꝛ hic non dicitur ꝙ absens fuerit vocatꝰ.vel citatus.ꝛ licet gl.vel Host.velint ꝙ sñia lata ꝯ absentẽ nõ contumaciter teneat nisi appellationis vel restitutionis remedio releuetur per.l.ab eo.C.qũo ꝛ quando iudex.tamen distinguendum est inter citatum qui forte est contumax.ꝛ inter citatum.Primo casu verum dicũt secũdo casu sñia est nulla.ꝛ iste est proprie casus hic.ꝛ in hoc casu intelligiꝛ gl.extra.de re iu.tenor.in pe.glo.Jo.an.super predicta glo.ꝛ Jo.de fan. Jo.de fan. hic.[causam].ij.pars id est,penam vt probo.ꝛ.xxvij.q.j.de filia Hu.ꝛ Lau.[dabunt].i.sustinebunt. hu.[pro facto]tali.hu.[proditoris].iij.pars.sc3 q iam semel calũniatus est:vel proditor dicitur hic:qui spõte aliorũ crimina confitetur hic postea nõ debeat recipi in accusationem:vel testimonium.nisi casualiter:nec tamen sine tormento.vt.v.qȯ. v.illi qui vel gñaliter ꝓditor põt hic itelligi:qui vitio ꝓditionis laborat: Hu.[Calumnia].i.accusatio:sed calumnia dicit: quia semper presumitur cõtra eũ de calũnia.Hu.ꝛ.ff.de accus. si cui.§.hisdẽ. Joã.de fan.archi.[vox] sc3 testificationis. Hu.

Absente. Capitulũ secundũ ad idem,quod est calixti pape.Summa siue conclusio est,quod qui accusare voluerit:debet accusare non absentem:sed presentem:non per scripturam sed voce propria,ꝛ cum libello accusationis secũdum que potest diuidi hoc.c.Lege.¶ [Absente.]non per contumaciam Exponit literam. Hu.ꝛ archi.[sine scripto].i.libello accusationis. Hug.[difficile enim].id est nunꝙ̃ sine libello accusationis est audiendus accusator.vel difficile.i.ratio.quia in solis casibus recipitur accusator sine libello accusationis:de quibus.ij.q.viij.in summa.glos.ꝛ Hugu.ꝛ Lauren.ꝛ Archidiaconus.[per scripturam.].i.prohibet accusationẽ fieri.[per scripturã].i.per epistolam missam iudici:[vel ꝓcuratorẽ.] qui accusator nõ vult venire ad iudiciũ sed mittit procuratorẽ:vel epistolã iudici in qua accusat aliquẽ presentem:vel absentem.vnde non est audiendus.vt secunda questione vltima.per scripturam. Hug. quia per scripturam exponitur sicut prius.id est epistolam missam iudici:nisi sic exponas litera esset sibi contraria.vnde sic exponit Hugu.ꝛ concor.archidiaco. [Sed propria voce]

ꝛ presente eo.j.eo.charte.ꝛ.ij.q.viij.c.j.vbi de hoc Arch.

1 Processus quilibet factus per iudicē contra absentē non valet.
2 Libelli porrectio fieri potest absente accusato.

Diuisio. Exponit literam.

Omnia. Ad idē sequit tertiū caplm qđ est Cornelij pape. Summa est i rubro. Vel sic. † ꝙ processus qlibet fact⁹ ꝯ absentē p iudicē nō vꝫ. Et diuidit in duas ptes. In prima euacuat oia gesta ꝯ absentes. In.ij. assignat rōnē hui⁹. ij.ibi: qm̄ null⁹. Lege. ¶ [Omnia.] siue sint attestationes: siue cōdēnationes: siue allegationes: siue instrorū receptiōes: vel cōfectiones: ꝛ hmōi: q̄ in iudicijs fieri solēt: ꝛ exigi. Hu. ꝛ Archid. Hic attende vt nō intelligas p accusationes libelli porrectionē. qꝛ
2 illud nō est verū: † qm̄ libelli porrectio fieri pōt absente accusato. C. de req. reis. l. ij. ꝛ. v. q. vlt. Epiphaniū. ꝛ nota in. d. c. p scripta. sꝫ intellige prosecutione accusatiōis vel contestatione facta super ea. intellige de quolibet actu qui fit in iudicio. qꝛ non vꝫ in preiudiciū absentis nō vocati. [euacuet.] arg. ꝙ si testes producant ꝯ absentē: ꝛ allegationes recipiant: ꝛ snia det totū viribus carebit: ꝛ ipso iure irritū erit. vt. s. e. q. caueat. ꝛ. j. e. q. charte. [qm̄ null⁹] .ij. pars. [absentē] non p cōtumaciā. gl. hu. dt absentē intelligo: scꝫ q nunq̄ interfuit cause nec citat⁹ fuit legitime. [adijcit] .i. dꝫ adijcere. i. condēnare: pene supponere: adiudicare: destinare. hu. nisi post trinam citationē. j. eo. decernimus. Lau. [dānat] presertim seuerioribus penis. ff. de pe. absentem Hu. ꝛ Lau.

1 Accusatus damnari non debet nisi ei data copia defensionis.

Exponit literam.

Non oportet. Ad idē est hoc. c. iiij. qđ est Marcelli pape. Cōclusio eius est. † ꝙ accusat⁹ dānari nō dꝫ nisi ei data copia defensionis: ꝛ cū accusatore pn̄te fuerit cā ventilata. Lege. ¶ [Oportet] necessitatē importat hoc vbū. hic. vt no. xxv. q. j. c. j. Archi. [Locūq ꝛc.] Hoc exponit in sequenti. c. Hug. [Abluenda.] hoc sumptū est de. xxv. c. in actibus apostolorum.

1 Sententia non valet si citatio fuit facta nimis breuis: ꝛ sine inducijs legitimis.

Exponit literam.

Habetur. Sequit ad idē. v. caplm qđ est damasi pape: ꝛ hꝫ eandē sniam cū precedenti. Lege. ¶ [Habet sanctorū patrū.] s. c. proxi. [Canonice.] Examinatos. hoc locū hꝫ cū sunt ignoti: vel suspecti: ꝛ male opiniōis. vt. ij. q. vij. q̄rēdū. ꝛ. c. criminatiōes [inducias.] ar. sniam nō valere vbi nō pcesserunt legitime inducie. extra de dila. c. dilecti. Nota istam gloss.
1 † sniam nō valere si citatio fuit facta nimis breuis, ꝛ sine inducijs legitimis. vñ nō vr̄ legitima citatio: si iudex hodie citaret pcrastina die ad sniam audiēdā: cū in snia requirat citatio trina: vel vna pro perēptorio. iuxta no. xxiiij. q. iij. de illicita. Et talis citatio debet hr̄e interualla dierū. fallit tñ hoc in summarijs: vbi nō requirit peremptoriū: vt patet in cle. sepe. de ver. signi. dt aūt Hu. ꝙ hec pars capituli est contra iudices properos. ꝛ alle. xxx. q. v. iudicantem. ꝛ. xxxv. q. ix. graue.

Exponit literam.

Qui accusare. Sequit ad idē hoc sextū caplm: qđ est eiusdē damasi pape. ꝛ est eiusdē snie cū pcedētibus. Lege tex. ¶ [Qui accusare. pmissa] si vt absens accuset dic vt de hoc no. ij. q. viij. per scripta. Arch. [locūq.] v. q. ij. relatum. Arch. [ad abluenda crimina.] act. xxv.

1 Leges humane recipiende sunt in causis ecclesiasticis etiā criminalibus: nisi obuient canonibus.
2 Constitutio episcopi si imponat clericis penam statutorum laicorum an valeat.

Diuisio. Exponit literam.

Dignum. Ad idem est hoc. vij. c. quod est sumptum ex. vij. cōcilio toletano. Sūma est: ꝙ null⁹ iudicari dꝫ nisi idoneo accusatore pn̄te. diuidi pōt hoc. c. in tres ptes. In pma ponit regulā gnalē. In. ij. ex illa infert ppositū: vꝫ ꝙ si idoneus nō fuerit accusator: re⁹ nō cōdēnet. In. iij. decidit vnum dubiū ex pcedētib⁹ pueniēs. ij. ibi: iō. iij. ibi: ꝙ si idigna. Lege. ¶ [Dignū. inocētis.] Sanctius eñ est facin⁹ nocētis dimitti impunitū: q̄ innocētē cōdēnari. vt. ff. de pe. absentē. hu. [ideo] ij. pars. [legū.] humanarū. hug. [ꝛ canonū.] dꝫ eñ iudex diligenter īspicere ius diuinū ꝛ humanū: ꝛ postea iudicare. vt. xj.
1 q. iij. summopere. Et est ar. † leges humanas recipiendas esse in causis ecclesiasticis. ēt in criminalib⁹. ar. di. x. si in adiutoriū ꝛ. vj. q. iiij. sumitur. Et hoc verū est nisi cū leges obuiant canonibus. vt di. x. c. j. ꝛ. xxxiij. qō. ij. inter hec. Hu. Ex istis colligit
2 solutio vnius dubij. † Quid si constitutio episcopi imponat clericis penam statutorū laicorū. Rñdetur ꝙ talis constitutio valet dum tñ illa pena non sit contraria canonibus. [qđ.] iij. pars. [non iudicetur.] nec etiam fatigetur. extra de accusatio. c. j. Lauren.

Questio. Rñdet.

1 Absens contumax an condēnabitur pro sola contumacia ꝛ de crimine: aut de crimine tantum.
2 Contumax videtur confiteri de crimine secundum canones.
3 Confitetur quis tribus modis.
4 Condēnandus an quis sit pro omnibus obiectis: si tantū quedam illorum: ꝛ non omnia probentur.

Diuisio. Exponit literam. Casus.

Decernimus. Ad idē est hoc octauū capitulū: qđ est Bonifacij pape. Sūma absens post litis conte. citatus legitime cōdēnatur: si de de crimine liquet. Vel sic Contra absentē contumacē post litis conte. si liquet. de causa: potest diffinitiua promulgari. Et pōt hoc. c. diuidi in tres ptes. In prima papa pcepit synodū cōgregari: ꝛ audiri epm accusatū: si rñdere voluerit obiectis. In. ij. iustificat dictū suum. In. iij. rñdet cuidā tacito dubio. ij. ibi: nā manifestū. iij. ibi: nihil enim. Oia ista sunt plana ex dictis circa principium hui⁹ qōnis. Lege. ¶ [Decernimus.] pro intellectu litere ponēd⁹ est casus sm Hug. sic. Quidā eps accusabat: ꝛ sepe citatus ad cām nō veniebat. Scribit ergo papa: vt cōgreget synod⁹, ꝛ vocetur ille: ꝛ si vult adesse stet in cā: ꝛ rñdeat obiectis. Si nō venerit cognoscat de cā: ꝛ si deprehendat obnoxius cōdēnetur: q̄uis non omnia crimina possint probari: cum ipsa contumacia videat ea cōfiteri. [noluerit] ipse reus Hu. [dilatiōe snie.]

Questio. Rñdet. Lauren.

1 ¶ Surgit qō. † Utrū talis absens contumax cōdēnabit pro sola cōtumacia. ꝛ de crimine: aut de crimine. Ad hoc sunt varij modi respondendi vnus est hu. qui dicit hic snie tam p cōtumacia: q̄ pro crimine. Si enim condemnaretur de contumacia: ꝛ nō de crimine: dilatione snie pro absentia lucraretur. ar. xxiiij. q. iij. de illicita. in fi. ꝛ. lxiij. di. Salonitane. Alij dicūt ꝙ condemnabitur pro contumacia secundū notata. xj. q. iij. rursus. ꝛ. c. qcunq. ꝛ qđ nō cōdēnabit de crimine qꝛ cū sit ꝯtumax snia postea nō posset reuelari ēt p appellationē. vt in pdicto. c. de illicita. in fi. Alij dīt vt Laū. qđ condēnabit de crimine ex quo de eo cōstat. Sed opinio hu. vr̄ melior, q ait hoc. c. intelligo: cum liquet: vel pōt liquere iudici de cā: qđ pꝫ ex illo verbo. j. toties delegato. ꝛ ex eo: qđ sequit: scꝫ nihil ꝛc. Scdm ergo eū dum. qđ vbi nō liquet iudici de cā: non pōt reus condēnari de crimine principali: sꝫ tñ pro cōtumacia pro qua pōt dānari: vel tm̄ excōicari: ꝛ excōicat⁹ expectabit de crimine p annū. xj. q. iij. rursus. ꝛ. c. quicunq. vbi vero liquet sm canones pōt ēt de crimine condēnari, lꝫ non ita regulariter sm leges. Et huius diuersitatis rō ab aliquib⁹ assignat: qꝛ in lege criminalr agit ad sanguinis effusionē: scꝫ ad mēbrorū detrūcationē: vel decapitationē. ꝛ iō remissi⁹ est ibi procedendū: qꝛ tali pena inflicta nō est loc⁹ remedio: si ꝯriū appareat, vel indulgentiam circa ipsum velit operari. qꝛ de morte ad vitā nō est regressio: ꝛ mēbra semel detrūcata nō solēt iterū cōpaginari. Sed in canone cū agit criminalr: agit ad depositionē. Et ideo si postea ꝯriū appareat: vel maior velit indulgere loc⁹ est remedio: cuꝫ persona sit integra adhuc. Et ideo seuerius hic agitur. Sed hec ratio non videtur multum approbanda, quia non semper in lege criminaliter agitur ad effusionem sanguinis: imo sepe ad relegationē, vel deportationē. vñ ea potior est rō: qꝛ sola cōtumacia meret depositionē: ad q̄ agit in canonib⁹: ꝛ non sanguinis effusionē: vel mēbrorū detruncationē. ad q̄ agit in legibus. ideo p sola cōtumacia vr̄ puniēd⁹: qꝛ aū litis cōte. effici-
2 tur contumax. † preterea contumax[a] videtur confiteri de cri-
3 mine sm canones. non autem secundum leges. Et ideo hic cōdemnatur etiam de crimine: ibi de sola contumacia. Preterea secundum canones tantum punitur quis pro sola cōtumacia si quis in ea perseueret: q̄tū pro cōtumacia pro crimine quod nō est sm leges. preterea sm leges sentētia post. x. dies: transit in rē iudicatā: ꝛ preiudicat veritati: quod non fit sm canones in cā criminali. Et ideo potest sententia retractari qñcunque apparuerit contrarium. ar. xj. q. iij. eps Hug. [Nō lucretur] prius. [tamen citatus.] quibus edictis, vel vno perēptorio pro

a ¶ Contumax. Cōtumax ad hoc vt qs dicat qd regrat pe. de anch. in repetitione. c. finē litib⁹. nu. 7. et. 23. de dolo ꝛ ꝯtu. et ī ca. qm̄. §. in alij. nuū. 2. vt lite non contesta.

Questio. Respōdet. Questio. Rñdet.

pro omnib⁹ semp eñ anteq̄ in aliquē absentē aliqd statuatur dꝫ legitime citari. ar. xxiij. q. iij. de illicita. ꝛ. C. qño ꝛ qñ iudex. l. tres. hu. [Nā manifestū est.] ij. pars. [cōfiteri.] pro cōtumacia.
3 † Trib⁹ eñ modis confitet qs scꝫ facti euidentia. vt. xxiiij. q. iij. de illis. [ore.] lxxxij. di. presbyteri. [cōtumacia] vt hic. Hu. [toties delegato] ar. ꝙ de cā iam liquebat: cū toties cā esset delegata. sm hu. ar. xviij. di. non opꝫ. ¶ Sed hic surgit qō. vtrū ex hoc habeat ꝙ lis fuerit contestata. Respondet iuxta hu. ꝙ nō. sed nec ꝯriū colligit hic: ꝛ rō est quia potest esse, ꝙ litē fuerit contestat⁹: ꝛ postea semper se absentauit. Et pōt eē ꝙ licet sepe citat⁹ fuerit nunq̄ tñ venit ad iudiciū: vel si venit: potest esse ꝙ non fuerit litem contestat⁹. [purgandi se] qꝛ non venit ad iudiciū: vt se purget. hu. [Nihil.] iij. pars. quasi diceret: merito deberet condēnari: si inueniat obnoxi⁹: lꝫ nō oia obiecta
4 possent pbari. Sed hic surgit questio. † Utrū qs pro omnib⁹ obiectis condēnandus sit: si tm̄ quedā illorū ꝛ non oia probentur. Rñdet dupl'r. primo ꝙ nō: nec hoc hic dr. Sed bene dicit ꝙ est cōdēnand⁹ scilicet in probatis. dum tamen vt dicit glo. illa probata sint sufficientia ad dānationē: ꝛ sic vtroq casu: siue omnia sint probata: siue tñ quedā est damnandus. scdo respondetur. ꝙ de omnibus debet condēnari q̄uis non oia probentur, quia per contumaciam videtur de omnib⁹ confiteri, ꝛ hoc vult litera sequens. [nihil. ꝛc.] Hug. ꝛ Lau. [Comprobētur] .i. simul probentur. Hug. [cum ipsa professio] .i. cōfessio eius de crimine. Hu. ꝛ Arch. [ex procurata toties] .i. ex certa scientia habita: quasi diceret cū eo ipso: videat cōfiteri omnia crimina sibi obiecta: qꝛ toties citatus non se presentauit. hu. [constet] id est, sit certa: ꝛ manifesta. Hug. saltem per vehementem suspitionem. extra. lib. v. de here. cum contumacia. in princ. Arch.

Diuisio. Exponit literam. Jo. de fan.

Absente. Ad idē sequit hoc nonū caplm: qđ est felicis pape. Sūma est in rubro. Et diuidit i duas ptes. In prima ponit ꝙ absente reo accusator non audiat. In. ij. ꝙ absente aliqua partiū snia data nullā obtinebit firmitatem. ij. ibi nec. Lege. ¶ [Absente. nec] .ij. pars. [nullū obtinebit] quo ad effectū: vel ipso iure si absens nunq̄ fuit citatus. Hu. dic vt. s. e. caueant. Jo. de fan.

1 Judicium non est agitandum absente altera parte.
2 Clericus pro prosecutione appellationis an possit ire ad papam vel alium superiorem inuito suo episcopo vel prelato.

Diuisio. Exponit literam. Casus. Archi.

Reuera. Ad idem est hoc. x. c. qđ est Nicolai pape. Summa est i rubro. Vel pōt sic dici. † ꝙ absente altera pte non est agitādū iudiciū. pōt aūt diuidi in duas ptes. In prima facit qđ dictū est. In scda infert mandatū: qđ presbyter ille licet excōicatus sit sue appellationis prosecutione nō impediat. ij. ibi his itaq. Lege. ¶ [Reuera.] Pro declaratione litere assignat casus q talis est. Diocesanus excōicauit quendā suum presbyterū iste appellauit ad papā: volebat adire ipsum papā pro prosequenda eius appellatione: cū forte pars aduersa iam esset in prosecutione illi⁹ in curia: diocesanus hoc nō permittebat: psbyter de hoc fecit fieri querelā pape: qui hoc intellecto attēdēs ꝙ reuera iustus mediator non est qui vno litigāte ꝛc. monet ipsum diocesanum: vt si presbyter voluerit apostolicam sedem adire nullus eius iter presumat īpedire. [absente] concor. s. e. caueant. ꝛ. c. omnia. [his.] iij. pars. [excommunicationem] ꝛ forte vt dt Hug. ꝛ sequit Archi. ea erat causa dubitationis: quia videbatur, ꝙ excōicati nulla esset appellatio: cum per eam non releuetur. extra de appella. pastoralis. Sed secus est: vt hic pꝫ. ꝛ dt Hu. ꝛ Archi. qꝛ appellatio nō suspēdit excōicationē sed cognitionem ad superiorem deuoluit. de quo extra. de of. or. ad reprimendā. [impedire.] Ex isto

Questio. Rñdet. Innocen. Jo. de fan.

2 loco colligit solutio questionis qua queritur. † vtrum cleric⁹ pro prosecutione appellationis possit ire ad papam: vel aliū superiorem inuito suo epo: vel prelato. quoniam sic. Et idem pro vitanda oppressione alia. ij. q. vj. omnis oppressus. cū tribus. c. se. ibi tñ de honestate ad minus debet petere licentiam super sm Inno. qui ita notat extra de cleri. peregri. c. j. Arch. Et quod appellare possit: ꝛ prosequi excommunicatus habes extra de exceptio. dilecte. ꝛ. c. significauerunt. ꝛ. c. fina. Joan. de fantucijs.

Exponit literam.

Absens. xj. c. ad idem ꝛ est Zephirini pape. Summa est in rubro. Breue est, et planū. Lege. ¶ [Absens. iudicet] nec ēt absens excōicari dꝫ sm id qđ not. j. xxiiij. q. ij. sane. ij. in gloss. Sed videtur ꝛc. Si tñ fiat tenet. vt legitur ꝛ not. ij. q. j. de manifesta. ꝛ extra de appel. cum sit. in fi. Archi. [diem.] Act. xxv. Archidia.

Nisi. §. est: ꝛ sunt verba in aut. vt omnes obe. in. §. si vero. coll. v. vt dicit gl. in gl. in quo excipit ab eo: qđ dictū in precedenti capitulo. ꝛ in pluribus alijs: in quibus est dictum absentem iudicari non debere, vel contra eum non debere procedi, quia illud verum est, nisi absens fuerit per contumaciam, quo casu habetur pro presente Joan. de fan.

Diuisio. Exponit literam. Casus. Lauren. Archid.

Judicas. Ad idē sequit. hoc. xij. c. qđ est Nicolai pape. Summa. qđ absente eo de cuius preiudicio agit nō est ꝯ illū de cā cognoscendū. Et diuidi pōt in duas partes. in prima dicit: ꝙ absente accusato non potest cognoscere de causa. In. ij. assignat etiam alias rationes: propter quas merito debeat supersedere a discussione cause: vt puta qꝛ nondum erāt specificata crimina: de quib⁹ accusabat: ꝛ qua psumptio erat ꝙ accusat⁹ non sue mentis cum talia reus fecerat. ij. ibi. q̄uis Lege. ¶ [Judicas] pro notitia ponit casus qui talis est secūdum Hug. Eps hermānus corā isto archiepo saloneñ. fuit accusatus: ad apostolicū appellauit. vnde archieps indignatus scripsit apostolico: ꝙ ille erat accusat⁹ coram eo: ꝛ forte ꝙ erat conuictus, sed nō dixit de quib⁹ criminib⁹: rogauit etiam papam. vt statim cognosceret de cā: ex quo accusator illuc accederet: accessit accusator: sed non accusatus. Rescribit ergo papa ꝛ dicit: ꝙ absente accusato nō pōt cognoscere de causa. Et ꝙ ipse archieps adhuc non dixerat ei de quibus criminibus accusaretur ille. Et vtrū esset sane mētis cū talia faciebat ipse reus: q̄ facta tunc non debēt imputari, imo potius tali est consulendū ꝛ cōpatiēdū: q̄ sit puniend⁹. [persona propria] ipsius accusati. deest ex cā necessaria. vel alias iusta ꝛ probabili ꝛ nō per contumaciam: tunc enim posset de causa cognosci ꝛ ferri sententia. ꝛ ad hoc allegatur. c. Hu. ꝛ Archi. [q̄uis] .ij. pars. prima ratio. [nec dixeris] .i. significaueris in literis tuis. [nec accusator] adhuc proposuerat. hug. cū crimen sit specificandū de quo quis accusatur. ff. de iniurijs. l. pretor edixit. §. qđ autē. ꝛ. ff. de confes. l. certū. Lau. ꝛ Archi. [nec ostenderis] .i. in literis tuis non significaueris accusatorem ostendisse: ꝛ pbasse coram te. Ista est verior expositio cōsona casui [nec verū] .ij. rō. [sane mentis] alias eñ non ei imputarent ea eñ q̄ mēte alienata fiunt non imputantur. ar. xv. qō. j. aliquos. Et nota. ꝙ cōstabat archiepo illum epm fuisse furiosum qñq. Et ideo accusator tenebat probare: ꝙ iam ad sanā mentē redierat: ꝛ ꝙ sane mētis erat: cū talia cōmisit: ipse eñ allegabat sanū statum mentis eius. ꝛ iō pbare dēbat. hu. [Sācti⁹.] electiue. [interiꝫ] scꝫ anq̄ pbet, ꝙ sane mētis esset: cū talia fecerit. Hu. [Ad penam peccati.] quasi diceret dōm ꝛ credēdū est: ꝙ talis infirmitas sit pena pctī: ꝛ nō sit peccatū: ꝛ est sensus. ꝙ ea q̄ fecit detētus infirmitate tali nō sint ei īputāda: nisi aliud appareat. hu. ꝛ Archid. [cui] scꝫ infirmitati vel cui. scꝫ hermāno. sic infirmo [q̄ puniēdū] electiue. Hu. sic enim ei pena verteret in culpam: ꝛ afflictio adderet afflicto: qđ nō dꝫ esse. ar. di. v. cū enixa. ad eius. ꝛ. vij. q. j. cū percussio. Satis enim ipso furore punitur furiosus. vt. ff. de offi. presi. l. diuus. Hug.

1 Mutus an possit esse testis.
2 Cecus an possit esse testis.

Diuisio. Exponit literam.

Testes. Hic incipit determinatio scde ptis qōnis. vñ hoc caplm itroducit pro alia parte qōnis: scꝫ ꝙ nō dꝫ quis testificari in absentē. Hu. Et scdm aliquos hic incipit. ij. ps qōnis. Sūma huius. c. est ꝙ testes nō p scripturā deponere dn̄t de his q̄ sciūt: ꝛ facta sunt in eorū pn̄tia. Et pōt diuidi i tres ptes. in primis duab⁹ ponit duo necessaria i testib⁹ q̄ dicta sunt in. iij. vnum eis prohibet. ij. ibi: pn̄tes. iij. ibi: nec dicant. Lege. ¶ [Testes. p scripturā] missam iudicib⁹: si tñ testes non pn̄t adesse ppter infirmitatē: vel nō decet eos adesse ppter dignitatem dꝫ iudex ad eos mittere aliquos, q eorū testimoniū recipiāt. ar. xj. q. j. sꝫ iudex. idē est faciēdū si ob aliud tales psone dn̄t iurare. vt. ff. de iureiur. ad psonas. ¶ [Sꝫ pn̄tis] .ij. pars. [viderūt] .i. aliq̄ sensu corporeo pceperunt. ¶ Sꝫ hic surgūt

Qō prima. Rñdet. Scda qō. Rñdet.

1 aliq̄ qōnes. prima † vtrū mut⁹ pōt esse testis. Et vr̄ ꝙ sic. Naꝫ talis videt: ꝛ sensib⁹ percipit corporeis. Rñdet hu. ꝙ nō. Tū qꝛ nō pōt exprimere. tū qꝛ non audit. Omnis eñ naturaliter mutus est surdus: hoc verū est de surdo naturaliter. de surdo aūt ex alio casu qui tñ audierit aliud vt tangit in gloss. Talis enim bene testat. vt. C. qui testa. facere nō pos. discretis. ¶ Secūda qō est de ceco. † Utrū possit eē testis. Et vr̄ ꝙ nō cum nihil videat. rñdet Hugut. qđ pōt esse testis de his que postea

alio sensu corporeo percipit: sed non de his quorū notitiā habere non potuit: nisi per visum puta de interfectione hoīs. de excoriatione bouis de incisione arboris ⁊ hmōi. Sʒ ⁊ de talib⁹ pōt testificari si quoquo modo eorū potuit hr̄e notitiā p̄ter visum: qđ credo posse cōtingere multis modis. Hu. Et hoc idē notat Accur. in aut. de her. ⁊ fal. §. si vero absunt. in gl. no. testimoniū [sub eorū p̄sentia.] **Questio.** ¶ Sʒ hic surgit qō. quid si aliquid sit qđ fiat longe: ⁊ in aere sursum sicut est sol: ⁊ stelle: ⁊ tonitrua ⁊ hmōi. vel in terra vel monte remoto vt ignis, vel fumus: vel nebula: vel hmōi: ⁊ aliqs videat ea: q̄ auditu p̄cipiat: nunquid nō pōt inde ferre testimoniū. **Rn̄det.** Ad hoc rn̄det hu. vtiq̄ pōt. Nā ⁊ ea sub p̄sentia sunt vel fiunt eorū: q ea p̄cipiunt aliquo sensu corporeo. p̄ns enim dicit quidquid est nobis presentib⁹. i. pre oculis: ⁊ quidqd aliquo sensu corporeo percipimus q̄ntūcunq̄ sit remotū: longe positū: ⁊ oē tale dr̄ esse in presentia nostra. qr est nobis presens id est, pre oculis: vel alio sensu corporis a nobis percipitur. ergo quidquid odoramus vel gustamus vel audim⁹: vel tangim⁹: vel videm⁹ presens nobis est quātumcunq̄ remotū sit: etiā si sit in celo: vel vltra montes: vel vltra mare: etiam absens nobis dicitur quicquid non percipitur a nobis aliquo corporeo sensu: q̄ntūcunq̄ sit propinquum. ⁊ sic aliquid est remotissimum: quod est nobis presens ⁊ aliquid est propinquissimū: qđ est nobis absens id est, a sensib⁹ non perceptum. Hug.

1 ☞ Testimonium de auditu an valeat.
2 Audiri dicitur aliquid dupliciter. ⁊ nu. 3.
4 Testimonium de auditu iunctis adminiculis vocatur audit⁹ visus.
5 Probatio oculorum ⁊ visus requiritur in septem casibus.

De his. §. est. ⁊ incipit. ij. pars questionis s̄m Joā. de fantu. sed scōm alios vt diximus assignatur in. c. precedenti. **Continuatio.** Continuat aūt hoc primo ad precedentē s̄m Hu. in precedēti nāq̄ capitulo dictū est generaliter testes nō dr̄e dicere testimoniū nisi de his q̄ viderūt ⁊ nouerūt. nūc gratianus vult ostēdere casus, in quib⁹ ēt de auditu possit qs ferre testimoniū de auditu scʒ cū qs audit debitorē p̄fitentē se soluisse pecuniā creditori: vel recepisse eā a creditore: ⁊ debere illam illi. Et scōs casus est de auditu in matrimonio cōiungēdo per desposationē: vel dirimēdo p cōsanguinitatē vel affinitatē. Sed vt dt̄ hic Hu. ꝙ Gratian⁹ male dixit hic. qr isti non ferunt testimoniū de auditu: sed de his: que in eorū presentia peracta sunt: ⁊ ita de visu. Sed forte hoc ideo dicit gratian⁹: qr talia potius auditu q̄ visu p̄pendunt s̄m Lau. Nā si bn̄ inspiciat in lege sequēti nō est testimoniū p̄prie: sʒ de cōfessione facta in oculis eorū: q ad hoc vocant. de hac materia nota. xxij. q. v. hoc vr̄ Arch. ¶ Pro pleniori intellectu huius loci q̄rit
Questio. 1 † vtrū testimoniū de auditu valeat. Et vr̄ ꝙ sic. primo ex c. ij. leuitici. vbi dr̄. aīa q̄ audierit vocē iurantis testisq̄ fuerit ⁊c. ergo de auditu testimoniū est validū. ij. ex. c. p̄senti. iij. ex. c. presbyter. xv. q. v. ¶ In oppositū vr̄ ex. c. p̄terea. extra de test. ⁊ partim ex presenti. c. **Opponit ⁊ Rn̄det. Alexander de balis.** Respondeo dōm iuxta Alexandrū de balis. in. iij.
2 † ꝙ audiri dicitur aliquid dupliciter. scilicet per se ⁊ aliquid per accidēs. per se audimus sonos ⁊ verba. de his loquendo est conclusio. ꝙ testificari possumus vt si audiamus ꝙ aliquis dicat verba contumeliosa contra aliquem vel aliquem confiteri pecuniā talē esse solutā: vel tonitrua esse facta tali die in hmōi vere accipit probatio testimonij de auditu: p accidēs aūt factū aliquod: quod nobis aliquo narrāte refert. Et qr hoc nō pōt certissime sciri nisi alio modo fuerit cognitum: non valebit hmōi testimoniū de auditu. vn̄ quemadmodum dt̄ **August.** Augu. in libro ad paulinā de videndo deo. inter scire ⁊ credere his q̄ scimus nos ipsi testes sumus. His vero q̄ credimus alijs testibus mouemur ad fidē. in his ergo que vere p̄nt sciri per auditū vʒ testimoniū de auditu. hoc est in verbis qr taliū possumus esse veri testes. in his vero que solo alieno testimonio cognoscimus testes esse non poterimus. Concord. iuriste qui etiā plenius hanc materiā extendūt: iuxta quos scilicet s̄m **Archidia.** Arch. xxij. q. v. in. c. hoc vr̄ ⁊ **Henricus hoich.** Henricū hoich extra de testi. in. c. in literis. sic distinguit.
3 † ꝙ dupliciter loqui possum⁹ de auditu: aut de solo auditu. aut de auditu vna cum fama et alijs adminiculis. Si de auditu solo: aut de auditu visus: aut de auditu relatiōis. testimonium de auditu visus vocam⁹ hic auditū propriū. tunc aut agit de talib⁹ actib⁹: qui per sensus audit⁹ proprie percipi p̄nt: ⁊ percipiunt: vt sunt verba, ⁊ clamores: ⁊ voces. ⁊ tunc est cōclusio ꝙ vʒ ⁊ probat testimonium de auditis dūmodo alias sit sufficiens. vt probatur extra de censi. c. j. ⁊ de elec. tanq̄. ⁊ de suc. ab inte. fraternitatis. ⁊ in. §. presenti. ⁊ c. proxi. Et hoc testimoniū lʒ auditu p̄ceptū sit dr̄ perhiberi de visu: qr qn̄ noīe visus sensus corporis intelligūtur, vt pʒ in. c. fi. de success. ab intest. ⁊ ex eo: qđ hr̄ Jo. vl. palpate ⁊ videte ⁊c. Et Exo. xx. dr̄. videbant voces. i. audiebant. Si ergo queramus de huiusmodi auditu: an plene p̄bet absq̄ alio adminiculo: distinguendum est. aut audit⁹ iste non concernit actū certe persone: vt qr cū ageret de impedimento tēpestatis testes deponūt: ꝙ hodie audierūt tonitrua: ⁊ tēpestates magnas fieri in tali loco. vel cū ageret de violatione interdicti: deponunt ꝙ audierūt cāpanas: vel missas alta voce cantare in tali ecclesia. Et tunc vr̄ esse conclusio. ꝙ sic. Et ita pōt intelligi §. p̄ns. ⁊ c. alle. causam que. Aut iste auditus concernit actum certe persone: aut certarū personarū: vt qr tractatur de matrimonio titij ⁊ berthe: ⁊ testes deponunt se audiuisse verba contractus matrimonij: vel proponi contra titiū presbyterum. ꝙ ipse violauerit interdictū: ⁊ testes deponūt ꝙ audierunt in ecclesia ipsum pulsare cāpanas: missam celebrare: ⁊ tunc est conclusio ꝙ non sufficeret testimoniū de auditu solo nisi adesset adminiculū notitie vocis: seu loquele persone seu personarū. Sed cū notitia bene valet vt in iuribus superius alle. ⁊. ij. q. j. multi. ⁊. xv. qō. j. v. presbyter. aut agit de talib⁹ actib⁹: qui per sensus audit⁹ soli⁹ percipi nō p̄nt: vt est carnalis copula: ⁊ similia. Et tunc est conclusio. ꝙ tale testimoniū de auditu nisi
4 adminicula interueniāt nō p̄bat: vt in. c. alle. preterea. † Testimonium tn̄ de auditu iunctis adminiculis vocatur audit⁹ visus. vn̄ **Arcbid.** Arch. vbi. s̄. e. ait auditū visus appello: cum testes nō erant in presentia contrahentiū sed erant in medio parietes tenues muri subtiles: vel cortina: vel asseres: ita ꝙ videre nō poterant testes tn̄ audiebant voces contrahentium: et ipsos contrahentes cognoscebant vel p̄cipiebant coitum viri ⁊ mulieris ex euidentibus coniecturis: ⁊ presumptionibus violentis auditu intellectis: potius q̄ visu. ⁊ tale testimoniū hn̄ vʒ: vt extra de testi. preterea. ⁊ extra de presum. literis. ⁊. xxxij. qō. j. dixit. fallit tamen hoc vbi ageret criminalr̄: vt. s̄. in. c. proxi. ⁊ extra de testi. veniens. Istud etiā testimoniū: valet [a]: vt dicit Arch. ad probandos illos actus qui auditu percipiuntur: vt stipulationes: ⁊ promissiones, ⁊ contractus matrimoniales, q verbis contrahunt. extra de spon. tue. ⁊. ff. de ver. ob. l. j. ⁊ quasi per totum. Sed hoc fallit in his contractibus qui requirunt visum ⁊ oculos: in quibus actib⁹ probandis tale testimoniū de auditu non valet: vt datio annuli: numeratio pecunie: ingressus in possessionem: ⁊ huiusmodi.
5 † probatio oculorum et visus requiritur in. viij. casibus expressis in iure. prim⁹ est cū queritur de finibus. ff. de fu. re. l. si irruptione. Scōs est, cum queritur de etate. ff. de mi. l. minor. tertius est cuʒ queritur an aliqua sit virgo: vel corrupta. xxvij. q. j. nec aliqua. extra de p̄ba. proposuisti. ⁊. c. causam. quartus est cū queritur an aliquis sit sectus vel habeat aliud impedimentū in genitalibus. extra de frigi. l. laudabilē. in prin. q̄ntus cū querit an aliqua sit pregnans. ff. de ven. inspi. l. j. Sextus cū queritur: an aliquis sit infirmus. quo casu oculus medici requirit qui mittitur ad infirmum. C. de re. mi. l. semel. li. xij. septimus est cū querit: an pecunia sit numerata: ⁊ q̄ fuit illa pecunia. ff. de testi. l. testiū. Octauus est cū querit an aliquis hʒ maculā in oculo: vel aliud impedimentū corporale. extra de corpore vitia. c. ij. ⁊ vlt. Si vero loquamur de testimonio de auditu relationis est conclusio ꝙ non valet: nisi ad presumptionem faciendam nec talia probāt sed adminiculant intentū siue intentionem producentis. Sic pōt intelligi alle. c. preterea. ⁊. c. cū dilectus. extra de suc. ab intesta. Sunt tn̄ aliqui casus speciales: in quibus valet testimoniū tale. prim⁹ est in cōsanguinitate ⁊ affinitate probanda. extra. de testi. c. lʒ. ⁊. xxxv. q. vj. de parentela. scōs est cum agitur de fraude cōmissa ab herede. in aut. de her. ⁊ fal. §. si vero. coll. j. terti⁹ est vbi tractat de antiquitate que per libros antiquos probatur: vel per testes qui dicūt semper hoc audiuisse a suis maiorib⁹: ⁊ nemo est qui audiuerit vel viderit aliud. ff. de aqua plu. arcen. l. in summa. ⁊. ff. de aqua co. ⁊ esti. l. hoc iure. §. duct⁹ aque. ⁊. ff. de probatio. si arbiter. Et no. de hoc extra de prescr. auditis. alios casus speciales non inueni. Arch. ad ratiōes in oppositum patet responsio ex dictis.

a ¶ Testimonium valet. Adde ꝙ testimoniū de auditu sufficit hodie ad impedimētum matrimonij. petrus de ancha. i. c. j. nu. ij. de ꝯsang. ⁊ affi. Et qn̄ agit ad separationē matrimonij ratione cōsanguinitatis et affinitatis. idem in. c. lʒ. el. ij. hu. 2. de testi. et i. c. tua nos. nu. 4. de consang. ⁊ affini.

1 ☞ Testimoniū alicuius in testamento non valet nisi ad hoc fuerit specialiter vocatus.

Si debitum. Lex est: vt in suprascriptione tenetur ⁊ trāssumptiue. C. de testi. aut. rogati. Pro intellectu hui⁹. l. ponit casus. **Casus.** Creditor conuenit debitorē coram iudice: ⁊ petit debitū qđ in scriptis ꝯctū fuerat debitor dt̄ se soluisse vult p̄bare per testes solutionem dicti debiti: vel qn̄o creditor fuit confessus sibi esse solutū: quesitum est vtrum hoc posset

posset facere. Rn̄. tex. ꝙ tam solutio debiti in scriptis, ⁊ cōfessio creditoris de solutione debiti sibi facta ⁊ cōfessio debitoris se debere cōfitentis p̄bātur p testes. Et index debet hāc p̄bationē recipere: si testes p quos vult p̄bare fuerint ad hoc adhibiti: vel rogati interfuerint: alias nō. **Diuisio.** Et diuidit in duas partes hoc. c. in prima dicit, ꝙ supradicta probari possunt per testes. in. ij. ꝙ necesse sit vt ad hoc rogati interfuerint. ij. ibi: hoc aūt. **Exponit literam.** Lege. ¶ [Si debitū sit] in chirographo a debitore cōscripto, ⁊ creditori tradito. hu. cū hoc actum est: vt scriptura esset de substātia: siue cū partes cōueniūt vt nō: aliter cōtra hāc q̄ per scripturā. C. de fi. instr. l. cōtractus. lau. accur. **Archi.** archi. [a litigantibus] scʒ debitoribus. hu. ⁊ arch. [sine scriptura] scʒ qr solutio in scriptis nō cōtinetur. hu. [eam.] scʒ p̄bationem. hu. ⁊ arch. [ad hoc ipm.] hic est casus specialis: alias obtinet. xxiiij. q. ij. q̄q̄. **Laurētius** secūdū Lau. archi. scʒ qr regulariter non requiritur: ꝙ sint rogati: vel ad hoc adhibiti: vt ibi. ⁊. iiij. q. iij. ad fidem. et no. in precedēti. §. testes. vt. j. dicet. [pro facienda.] scʒ vt intersint solutioni, ⁊ illius solutiōis sint testes. hu. [⁊ pro memoria iam facte solutionis ⁊.] p idest p cōfessione [eius.] scʒ creditoris debitū suū se recepisse cōfitentis: vel debitoris se accepisse tantam pecuniam cōfitentis s̄m hug. ⁊ lau. [hoc aūt]. ij. pars. [Ex trāsitu]. i. ab eo q transiens ⁊ nō ad hoc vocatus aliquid vidit: vel audiuit: hu. ⁊ archi. [accepisse] quātū ad creditorem: q dicebat sibi forte solutū [aut debere] q̄ntum ad debitorem, ⁊ hoc inquātū testimonia p̄hibita sunt vel sic [cēsemus esse inania]. i. sine pondere, ⁊ nullius momenti, ⁊ nulla ratione valere. ⁊ hoc est speciale. qr in alijs casibus regulare est, ꝙ quis posset testificari de his q̄ vidit, ⁊ audiuit: vel alias nouit: quāuis ad hoc vocat⁹ nō fuerit: sicut aperte dicitur in ꝯtrarijs hic signa
1 tis. vt. iiij. q. iij. ad fidem. ⁊. xxiiij. q. ij. q̄q̄. † Sed in hoc casu ⁊ in testamento speciale est: vt non valeat testimoniū alicuius: nisi specialiter ad hoc vocatus fuerit. vt hic. ⁊. C. de testi. auth. rogati. Sed in testamento debēt esse. vij. testes. hic aūt. v. vt. C. de testi. l. testiū. Et not. ꝙ idem est in solutione pecunie: que in cōfessione facte receptionis vt aperte colligitur hic. ⁊. C. de testi. l. testium. auth. rogati. hug.

Simul autem. §. est: in quo icipit. iij. pars huius questionis: in qua p̄bat: ꝙ testes debent se concordare, ⁊ nihil falsi admiscere. Et hoc probat per tres authoritates s̄m Jo. de fan. archi. **Exponit literam.** Lege. ¶ [Simul] in eodem tempore, ⁊ similiter in eodem loco. hug.

1 ☞ Testimonium plurium qui in loco ⁊ tempore discordant an valeat.
2 Testis falsus tres offendit.

Nihilominus. Ad dictum propositū est hec prima authoritas: que est leonis pape. Summa est. testimoniū illorū esse inualidum: qui in tempore discordant. **Diuisio.** Et potest diuidi in duas partes. in prima dicit quod dictum est. in. ij. ponit ꝙ qui per calumniem testificantur sunt puniendi. ij. ibi: nec. ¶ Pro pleniori huius. c. intellectu ⁊ sequentiū que
Questio. 1 ritur. † vtrum plurium testimonium qui in tempore ⁊ loco discordant valeat. Et videtur ꝙ sic. Nam diuersitas temporis ⁊ loci non videtur vitiare testimonium. **Primū ar.** Primo euangeliste diuersis tēporibus testātur de crucifixione christi. Nam marcus dicit tertia hora. Lucas vero sexta hora, ⁊ tn̄ eorū testimoniū valet. ergo ⁊c. **Scōm ar.** ¶ Secundo vnus potest dicere aliquid factum esse tēpore sereno, ⁊ alius tēpore nubiloso, ⁊ tn̄ valebit testimonium ergo. ⁊c. **Tertiū ar.** ¶ Tertio sic. pōt cōtingere ⁊ contingit frequēter, ꝙ quis recordetur de facto, ⁊ nō de tempore hoc est de die vel mense: quo factū est, ⁊ tn̄ p̄pter hoc nō vitiatur testimoniū ergo. ⁊c. **Quartū ar.** ¶ Quarto arguitur de loco. Unus pōt dicere aliqd factum est in domo dealbatā: alius in domo alterius coloris: vel vnus dicit testamentū factum in domo, ⁊ alius in camera. Et nihilominus non videtur propter hoc vitiari testimoniū ergo. ⁊c. **Opponit ⁊ Respōdet.** ¶ In oppositū est tex. p̄ntis. c. ¶ Rn̄. dicendū iuxta Alexādrū de balis. in. iij. ⁊ sanctū Tho. in. ij. ij. q. lxx. ar. ij. ⁊ vlrichū in summa sua, ⁊ Hosti. in summa sua. ꝙ testes concordare debent in circunstantijs: que hoc **Versus.** versu cōtinentur. Res: persona: locus: gradus hec sunt consona tēpus. res. qr si vnus testificatus de vna re: vel vno facto, ⁊ alius de alia. Ex quo enī non conueniunt non probant. Sunt enim testimonia singularia. extra de elec. cum dilectus, ⁊ de proba. licet. persona: si testificantur de diuersis personis iterum non valet: quia singularia testimonia sunt si de diuersis personis testificantur. extra **Hostien.** de testi. rodulphus. ⁊. c. significante. dicit hosti. in rubrica de testi. §. viij. Locus etiam reddit testimonium inefficax: vt patet in exemplo danielis in causa susanne. danielis. xiij. gradus, qr in questione matrimonij si testes deponāt diuersas cognationes vel affinitates non valet testimoniū. extra. e. senex. ⁊. xxxv. q. vj. de parentela. hec sunt consona testimonio: tempus. vt varietas etiā temporis: vt cum vnius testificatur de vno tēpore ⁊ alius de alio: vt in p̄nti. c. habetur. ratio enī istorū est. qn̄ vbi est predicta varietas testiū sunt singularia, ⁊ lex diuina. ait deutero. xix. Non stabit testis vnus cōtra aliquem. quod dictū est de tempore intelligēdum nisi vnū tempus includatur in alio: vt si vnus dicat diem ⁊ alius dicat horam eiusdē diei: vel si sit factum durabile. Sic enī euāgeliste concordantur. quoꝝ vnus scʒ marcus dicit christū crucifixū hora tertia. Alius scʒ lucas dicit hoc esse factum hora sexta. dicunt etiā quidam vt etiam tangitur in glo. variationem temporis ⁊ loci obsistere in facto irreiterabili: vt est occisio hmōi hominis. qr ibi dictum vnius destruit testimoniū alterius. **Hierony.** Et vt dicit Hieronymus pōt esse verū ꝙ dissonat in facto vero iterabili: vt est adulteriū etiam cum eadem persona: dicunt diuersitatem loci, ⁊ temporis non nocere. qr licet non conueniant testes in facto secūdum numerum: tamen conueniunt in eodem crimine s̄m speciem. **Laurētius** Alij autem contradicunt, vt hu. ⁊ lau. per hoc, ꝙ daniel cōuicit per diuersitatē loci presbyteros falsum testimoniū dixisse de adulterio: quod est factum iterabile. inter hec autem ego dico: ait **Ulricbus.** dominus Ulrichus, ꝙ licet in ratione testimoniorū hmōi affirmationes nō sufficiant ad p̄bationē: qr sunt singularia: sufficiunt tamen in ratione signorū. qr faciūt presumptionē violentam. impossibile est enī ꝙ plures homines non suspecti in aliquo ⁊ cōtra quos nihil potest excipi, ⁊ quorū vnus nihil scit de dicto alterius: potius de hoc homine concorditer crimē testificentur certitudinaliter, ⁊ non ex suspitione: q̄ de alio homine, ⁊ cōueniant etiā in eadem specie criminis, ⁊ ꝙ ipse innocens sit. qr nec fingi potest ratio huius concordie: nisi veritas eos concordans: nisi pariter diuinarēt. Et hoc precipue verū est qn̄ non agitur de crimine in foro contentioso. vbi adhibere fidem dictis vnius partis est impedimentum alterius. sed qn̄ in foro conscientie: secundum formā fraterne ⁊ charitatiue correctionis: que ponitur matt. xviij. quia ibi totum iudicium ordinatur ad salutem rei, ⁊ non ad aliquod remedium actoris: vel testis sicut dn̄s dicit. **mat. xviij. b.** si te audierit: lucratus es fratrē tuū facilius habendus est pro cōuicto: q̄ si ageretur ad eius penā vel iniurie illate emēdam. sicut fit cū ciuiliter vel criminaliter agitur de crimine in foro contentioso. Nec ob. huic dicto exemplum danielis. qr illi senes testificati fuerant de vno facto cum vno adolescente, ⁊ in vno tempore: cū scʒ ipsi soli deambularēt in pomerio: hoc enī nō potuit fieri i diuersis locis. ¶ His habitis dicendū est ad rationes in oppositum. **Ad primū argu.** Ad primā patet responsio ex dictis: vbi diximus ꝙ vbi factū est cōtinuum siue durabile varietas in testibus non vitiat testimoniū sicut est in crucifixione christi: vel etiam in possessione alicuius rei. Et ita de alijs actibus durabilibus per plures horas. **Ad scōm.** ¶ Ad secūdā respondetur iuxta sanctum Tho. in. ij. ij. vbi. s̄. ꝙ discordia testiū in aliquibus principalibus circūstantijs que variant substantiā facti: puta in tempore: vel loco: vel in personis: de quibus principaliter agitur: aufert efficaciā testimonij. quia si discordant in talibus vidētur singulares esse in suis testimonijs vt. s̄. diximus. discordia vero in aliquibus circūstantijs non p̄tinētibus ad substantiā facti: puta si tēpus fuerit nubilosum: vel serenum: vel si domus fuerit depicta: aut non: aut aliquod hmōi: talis discordia non preiudicat testimonio. qr homines circa talia non consueuerūt multū solicitari. vnde facile a memoria delabuntur. qn̄ imo aliqua discordia in talibus facit testimoniū credibilius: **Chrysosto.** vt dicit Chrysostomus sup mat. qr si in omnibus concordarent etiam in minimis viderentur ex cōdicto eundem sermonem proferre: quod tamen iudicio iudicis relinquitur discernendum. **Ad tertiū.** ¶ Ad tertiam respondetur negādo consequentiam. Et ratio est. qr vt dicit Goffre. q̄uis testes dicere debeant de tēpore, ⁊ de alijs circūstantijs: vt extra de testi. cum causam. si tamen de tempore non dixerint: quia non recordantur: non tamē minus valet testimonium. extra de fi. instru. cum ioannes. Concor. alexāder de balis in tertio. **Ad quartū.** ¶ Ad quartam patet responsio ex dictis. Ad secundam dicit etiam Hug. ⁊ commemorat Archid. ad soluendū multas huiusmodi obiectiones, ꝙ eos intelligit discordare in tempore vel loco: qui ea tempora vel loca dicunt: quorum vnum non est pars alterius: vel non continetur in altero. vt in die lune: in die martis: in domo petri: in domo ioannis: cum nihil habeant commune. Si vero ea in tempora vel loca dicant quorum vnum est pars alterius: vel continetur in altero: non est dicendū eos discordare in tempore: nec ob hoc repellendos. vt si vnus diceret die lune, ⁊ alius diceret hora tertia: vel vn⁹ in domo petri: et alius in camera, vel si vnus in mense, ⁊ alius in septimana:

valet testimonium.idem est secūdum Lau.de istis satis plene

Exponit literam.

tractat inno.extra de accu.qualiter.ij.in prin.Lege.¶[Nihilominus ꝙ accusatores] quod dic:vt not.ij.q.iij.in summa. et xxiij.q.v.rex debet.⁊ dic.[Nihilominus].i.nihil eo minus.archi.[puniendi.]pena talionis . quasi diceret sint accusatores: si deprehendantur in calūnia puniūtur pena talionis.Similiter ⁊ testes.si deprehēdantur in calūnia:debent pati penam ta-

2 lionis,ar.hic ⁊.xxxiij.q.v.hec imago.†falsus enī testis tres.offendit:sc3 deum:iudicē,⁊ pximū.Et ideo triplici pene subijcitur.Offendit deum:qui est veritas:cū veritatem negat,⁊ subticet.vnde penitentie.vij.annorū subijcitur.vt.vi.q.j. quicūq;. Offendit iudicē:qꝛ eius presentiam deludit:cū coram eo mentiri nō erubescit.vnde fit infamis ⁊ postea ad testimoniū nunquā admittetur.vt.xxij.q.v.si quis cōuictus. Offendit etiam proximū quem ledit per mendaciū. Et ideo tenetur ad talionem:vt hic.⁊.xxxiij.q.v.hec imago.hug.[qui.ad].i. per.archi. [temporū diuersitas.] dicunt quidam ꝙ hoc.c. loquitur cum tempus est de substantia cōtractus.quod dic:vt videas quod not.in spe de inquisitione.§.j.ver.item si inducātur ad probandum.Archidia.

1 ☞Testimoniū debet continere puram ⁊ simplicem veritatē, ⁊ nihil de suo addere quod deniet a vero.
2 Testis dictum si in vno reprobetur falsum an totum sit reprobandum.

1 Pura. Ad idem sequitur.c.hoc:quod est beati ambrosij. Sūma.† ꝙ testimoniū debet continere puram ⁊ simplicē veritatē,⁊ nihil de suo addere: quod deniet a vero. alias totū testimoniū vitiatur. Et potest diuidi in duas partes, in prima ponit qd dictum est.in.ij.ex dictis elicit cōclusionem.ij.ibi: nihil igitur

Diuisio.

Planū est.¶[Pura ⁊ simplex.]pura sine admistione falsitatis,⁊ fuco mendacij.exo.xx.Non loqueris contra proximū tuū

Exponit literam.

falsum testimonium qꝛ prouer.xiiij. dicitur. testis fidelis non mentitur[simplex.] sine dolosa inuolutione ⁊ fraudulenta verborum colligatione ⁊ connexione.Vel[simplex]sine plica fraudis,⁊ admistione falsitatis.hug.⁊ hic simplicitas ponitur pro claritate,de hoc dixi.xxix.di.archi.[Ex suo pprio.]quasi preter veritatem,⁊ sumitur in mala significatione,vij.q.j. sciendū

Questio. Primū ar.

2 bu,[totam.]¶Hic surgit questio.†Utrum hoc sit verum ꝙ si dictum testis vel instrm in vno probetur falsum totū sit reprobandum. ar.ꝙ sit ex pnti.c. ¶Arguitur.ij.ex.c. si ad scri-

Scdm ar.

pturas sacras,di.ix.vbi de hoc per glo.⁊ archi.⁊ nos ibi aliqd diximus de hoc etiam habetur per inno.ex de here.fraternitatis.vbi dicit.ꝙ si instrumentū vel dictum testis in vno pbetur

Opponit I cōtrarium. Rñdet. Innocen.

falsum: totū est reprobandum. ¶In oppositum videtur argui per illud de reg.iur.li.vj.Utile p inutile nō vitiat.¶Rñ, dicendū iuxta inno.ꝙ qñ tabellio vel testis mentitur circa substantialia vel principales circūstantias negotij:de quo agitur puta si inter contrahētes agitur de boue,⁊ tabellio scripsit de asino.⁊ cum ageretur de pecunia argentea : scripsit de aurea. Cum ageretur inter petrum ⁊ io.scripsit inter martinū ⁊ Jacobum.Nūquā enī debet deponere instrumēto vel testimonio: nisi quod in veritate vidit:vel nouit:vt hic,⁊.§.e. testes,⁊.j.eo. hortamur. Sed si circa accessoria vel circūstantias non substātiales nihilominus valet quo ad substantialia: vt si dicat contrahentes esse de alia terra ꝙ sint:vel consanguineos: vel affines aliorum ꝙ sint. Nihil enī facit ad contractum vel testimonium vnde sint cōtrahētes.ar. ex de iudi.cum deputati.Et in his non consistit officium tabellionis:vel testis.quod est verū: circunstantie facerent ad casum.ar.extra. de rescri.significante.

Ad arg. in oppositum.

¶Ad argumentū in oppositum respōdet glo,ꝙ vtile non vitiatur per inutile:nisi in iure reperiatur expressum:sicut hic [Bonum].i.vtile.ad causam illam quo ad partem suā : sed denū a veritate. Et ideo periculosum ⁊ dānabile quo ad testem ⁊ inutile ⁊ malum quo ad testimonium licet sit vtile quo ad negotium sue partis bug.

Absens. Ad idem sequitur hoc.c. quod est felicis pape.Sūma. ꝙ absens nec accusat:nec accusatur : nec affinis testificatur. Et secundum ista duo dicta.c. diuiditur in duas par-

Diuisio.

tes.secunda ibi:nec affinis.de hoc habitum est.s.e.q.v. similiter.⁊.e.q.j.

Nisi. Hic incipit quarta pars questionis. Joan,de fan. Archi.Et excipit ab eo quod dictū est in precedenti.c.per procuratorē . si ciuiliter agitur de iniuria quilibet per procuratorem agere potest.ff. de iniurijs.l.nō solum.§.agere. ⁊ ibi no.Secus si criminaliter:quia tūc non interuenit procura.nisi in casu si fuerit illustris : vt hic.⁊ tūc formatur sentētia in persona illustris,⁊ nō procuratoris.C. de iniurijs.l.vltima.

Parte. Ad idem sequitur hoc.c.quod est pelagij pape. pro cuius intellectu ponitur casus:qui est iste secundū hug. Quedam causa tractabatur coram isto magistro militū:cui scribit papa:qui absen-

Casus.

te altera parte recepit testes ⁊ attestationes alterius partis. Causa delata est ad dnm papam per appellationem : vel consultationem,⁊ ei sunt transmisse ille attestationes : modo papa illis visis ⁊ examinato processu:scribit pfato magistro militum,⁊ dicit ꝙ nō potest recipere illas attestationes: qꝛ absente aduersario recepte fuerunt,⁊ ideo sunt inualide.hug.Lege.

Exponit literam.

¶[Charte,]attestationes secūdum predictum intellectū.vel potest legi etiam de libello accusationis:qui nō est recipiēdus cū effectu absente altera parte ⁊ nō per contumaciam.hug.primam expositionem sequitur bar.brixi. secundam lau.secundū

Bar.brix. Lauren. Archidia.

archi.ideo aūt dicit hug,ꝙ nō est libellus recipiendus cū effectu:qꝛ absente accusato bene recipitur libellus. iuxta not.s.ij. q.viij.per scripta.sed non cū effectu. qꝛ non debet sup illo procedi parte non vocata, ⁊ libello vel eius copia non data parti. s.e.q.iij.offeratur[lucidius] accusator.bar.brixi.Archi. [illo tēpore]sc3 qñ ille attestationes fuerunt recepte.arch.imo dic: qñ testes iurauerunt iuxta no,ex.de testi.in nomine dni. [illic] i.in iudicio.archi.[recēsuit].i.iudicauit,⁊ recitauit.hu.Et no. ꝙ licet latēter debeant examinari testes,⁊ attestationes recipi tamen aduersarius debet esse pñs in iudicio:nisi de voluntate sua aliter fiat.Testes vero nō debēt recipi vel iurare nisi eo pñsente.vt.ij.q.j.in primis.⁊.s.e.q.testes.bug.[Leges non recipiunt]nec canones.s.e.oia. vbi de hoc.archi.hic reprobat rubricam scilicet fm vnum intellectum scilicet primū quē ponit hug.hic.Sed lau.intelligit hoc.c.de libello accusationis.ar.C.

Lauren.

de requi.reis.l.ij,⁊ sic videtur sonare rubri,⁊ secūdum hoc non est falsa.Et hunc intellectum etiam innuit Hug.vt.s. patuit.

Archid.

Archidia.⁊c.

1 ☞Judex debet prestare securitatem testibus:si metu alicuius velint desistere a testimonio.

Hortamur. Ad idē inducitur hoc.c.eiusdem pelagij ad decoratū patricium.Casus est.papa certā causam cōmitit de-

Casus.

corato patricio,⁊ adijcit certam formā:in qua tria principaliter continentur secundū que capitulū hoc potest di-

Diuisio.

uidi in tres partes.prima est:vt ipse iudex testibus securitatē prestet.secūdū est vt ipsi testes in psentia iudicis tactis sanctis euangelijs iurent dicere veritatē.tertiū est vt ipse iuxta veritatem patefactam ⁊ legum venlentiam debent causam termi-

Exponit literam.

nare.de.ij.ibi,⁊ vestris.iij,ibi:vt patefactis.Lege. ¶[Hortamur.in negotio].i.in causa sibi cōmissa[amputari].i.remoue-

1 ri.hu.[personis].i.a personis.⁊ est ar.†ꝙ iudex debeat pstare securitatem testibus:si metu alicuius velint desistere a testimonio,⁊ omnibus personis necessarijs cause debet dare securitatem puidendo locum securum vel alio modo. ar.xxxiiij.q.ij.si ne.⁊.ij.q.ij.pceptum.⁊ ex.vt lite non contest,accedens.de elect. bone.⁊ ex.de appel.ex parte vin,no.fm archid.ꝙ reus citatus ad locum non idoneum:vel suspectum:si semel responderit nihilominus si iterato ibi citetur poterit excipere etiam post litis contest.tamen secundū vincen.in prima instātia in qua iam respondere incepit non potest opponere ⁊ intelligit instātiam tempus quod ab hora prime comparationis vsq ad datam licentiam partibus redeundi domū elabitur.quod dic vt notat ipse vincē.ex.de rescrip.dilectus.ij. vbi io.an.⁊ compos.e.titu. nonnulli ⁊ spe.de appel.§.restat videre circa fi.ibi not.Sacramento.qd a quolibet teste prestandum est ⁊ antequā dicat testimoniū ex.de testi.fraternitatis.⁊,iiij.q.iij.iuris ⁊.ij.q.iiij. nulla.hu.q in veritate norunt.ita vt veritatem totam aperiant qꝛ si partem veritatis omittant reputabitur falsum dixisse. arg. ff.de euic.l.si rem que apud.§.si fundum. Archi.pro hoc facit forma iuramenti quam ponit glo.vltima. extra de testi.fraternitatis,veritatem intelligo inquit Hug.que ad causam illam pertinet.Sed hic surgit questio vtrum tenetur testis iuramēto dicere se esse talem vel talem scilicet se esse infamē vel criminosum vel ieiunum vel diuitem ⁊ huiusmodi que ad negotium non pertinent si iudex de hoc eū interrogauerit, respondetur iuxta hug.ꝙ nō.de hoc vide qd no.extra.de testi.cum causam. in.iiij.glo.⁊ super ea.Jo.and.fm leges. sic.s.ea.dignum.⁊.xv. q.iij.§.cum autem.Archi.

1 ☞Acceptio personarum in iudicijs an sit peccatum. ꝙ sic. numero,2.
2 Judicium potest dupliciter considerari.

Necesse

Necesse. Ad idē sequitur hoc.c. quod est Nicolai pape. Summa. Utraq parte presente ⁊ equalitate partib9 hinc inde seruata dz agi iudiciū.¶Pro pleniori intellectu hui9 ca. qri-

Questio.

1 tur.vtrū† acceptio personarū in iudicijs sit peccatū. Et vr ꝙ non.Primo sic.acceptio psonarū opponit distributioni iusti-

Primū ar.

tie.patet. Cōsistit enī equalitas distributiue iustitie in hoc,ꝙ diuersis psonis diuersa tribuunt : fm pportionē ad dignitates psonarū:hoc nō obseruat in acceptione psonarū:sed iudicia maxime videnf ad iustitiā comitatiuā ptinere . ergo acce-

Scdm arg.

ptio psonarum nō hz locū in iudicijs. ¶Secūdo sic.pene fm aliqd iudiciū infligunt : sed in penis accipiunt persone absq peccato.qꝛ grauius puniunt:q inferūt iniuriā in psonas principū,ꝙ qui in psonas alioꝝ.ergo acceptio psonarū nō hz locū

Tertiū ar.

in iudicijs. ¶Tertio arguit ar.gl.ex.de do.⁊ cōtu.ex literis. vbi in penis inferēdis nō dubiū qn deferat dignitati ⁊ psone.

Quartū ar.

vt di.l.ꝯtumaces,⁊ ex.de offi.dele.pastoralis.§.⁊c. ¶Quarto eccle.iiij.dr in iudicādo esto populis misericors.sed hic vr accipere psonā. ergo acceptio psone in iudicijs nō est peccatum.

Opponit ⁊ Respōdet.

2 ¶In oppositum est tex.c.pñtis.Rñdeo† ꝙ in iudicijs acceptio personarum peccatum est.ista conclusio patet primo lege diuina. dicitur enī puerbiorū. xviij.accipere psonā in iudicio nō est bonū.item exo.xxiij.habetur pauperis quoq non miserberis in iudicio.item leui.xix. Non cōsideres psonā paupe-

Chrysosto.

ris.item patet authoritate Chryso.dicētis p nulla re renūtiemus iustitiam:sed oia pro hac faciamus.siue inops:siue diues fuerit quis:nō personas attēdamus:sed res sectemur. vltimo

S.Thom.

conclusio ratione ostenditur iuxta sanctū Tho.in.ij.ij.q.lxiij. ar.iiij.iudiciū est actus iustitie put iudex ad equalitatem iustitie reducit ea:que in equalitatem appositā facere possunt. per sonarū aūt acceptio inequalitatē quādam hz:inquātum attribuitur alicui psone preter pportionē suā in qua cōsistit equalitas iustitie. Et ideo manifestū est ꝙ p psonarū acceptionē in

Ad primū arg. S.Thom.

iudicijs sit peccatū qd erat cōclusio.¶Ad rationes in oppositum respondetur negādo cōsequētiam.pro quo no.iuxta san-

3 ctum Tho.vbi supra.†ꝙ iudiciū potest dupliciter cōsiderari. vno modo quātum ad ipsam rem iudicatam,⁊ sic iudiciū se hz cōiter ad cōicatiuā ⁊ distributiuā iustitiam . pōt enī a iudicio diffiniri qualiter aliquid cōe sit distribuēdū in multos,⁊ qualiter vnus alteri restituat qd ab eo accepit.Alio mō potest considerari quātū ad ipsam formā iudicij:prout sc3 iudex etiā in ipsa cōicatiua iustitia ab eo accipit,⁊ alteri dat.⁊ hoc pertinet ad distributiuā iustitiam,⁊ secundum hoc in quolibet iudicio

Ad scdm. S.Thom.

locū habere pōt psonarū acceptio. ¶Ad secundā respondet negando cōsequētiā.Et ratio est fm sanctū Tho.vbi.s. qꝛ cū punif graui9 aliqs ppter iniuriā in maiorē personā cōmissam nō est psonarū acceptio. qꝛ ipsa diuersitas psone facit qtū ad

Ad tertiū.

hoc diuersitatē rei.¶Ad tertiā patet responsio ex dictis. vel dicitur vt dicit hic arch.ꝙ loquitur.c.illud.ex literis.de penis inferendis:in quibus defertur dignitati.sicut argutum est. vi-

Ad quartū.

de de hoc ex.de trāsac.c.vlt.in gl.placet. ¶Ad quartā respondetur. ꝙ homo in iudicio dz pauperi subuenire qtū fieri pōt sine lesione iustitie:alioqui habet locū illud qd exo.xxiij.⁊ leui. xix.dicitur.que inducta sunt in pbatione questionis.Concor.

Alexander

Alex.in primo.sic dicens.in iudicio debet esse equalitas:vt in iudicio occasione huius psone vel illius sit declinatio a veritate:nec enī est ꝯtrariū quod dicitur in ecclesiastico vel ex.ibi enī dicitur ꝙ miserabiles psonas tueaf ab oppressiōe diuitū, ⁊ de manu potētiū ⁊ si amore vel timore potētiū vel sola rōne pauperes defuerint psone:q necesse sunt in instructiōe cause pauperis vel psone miserabilis iudex ex officio tenef subuenire. in

Exponit literam.

veritate aūt neutri parti dz parcere.Lege tex.¶[Necesse.sacrarū scripturarū.]docet enī scriptura sacra.ꝙ oportet accusatū ⁊ accusatorē pñtes esse.vñ deutero.xix.stabūt ambo:quorū causa est sc3 accusator ⁊ accusatus testis ⁊ contra quē testificatur.sc3 pñtes ante domū in conspectu sacerdotū ⁊ iudicū: qui fuerint in diebus illis.[audiri]qꝛ in iudicio nō dz esse acceptio psonarū.vnde deutero.i. scriptū est. ante illos, ⁊ qd instū fuerit iudicate.siue ciuis fuerit ille siue peregrinus. nulla erit distantia personarū.ita paruū assumetis vt magnū:non accipietis cuiusquā personam.qꝛ dei iudicium est.

¶Questio.x.

Quod vero. Hic ītitulatur decima qstio : sc3 an accusator deficiens in primo crimine obiecto sit admittendus ad sequētia.hu.⁊ pbat ꝙ nō: qd intelligo cū nō erat lis sup alijs cōteit.ff.de pu.iudi.is qui reus.Et hoc probatur per capitula sequentia.Jo.de fan.archi.Circa istā questionē hug.ponit triplicem opinionem.dicūt quidam ꝙ si sequentia sunt grauiora admittendus est:alias nō.Alij dicūt totaliter oppositū videlicet,ꝙ ad nullū crimē sequens debeat postea admitti etiam si sit de exceptis.qꝛ iam suspect9 est, ⁊ presumitur semp velle calūniari:ex quo semel calūniatus est.Ego aūt dicit hu.regiam viam tenens dico.ꝙ discretus iudex debet prius recipere probationē maioris criminis.sed siue hoc fiat siue omittatur imperitia iudicis:vel alia cā:dico ꝙ ad nullū sequēs est admittēdus:ex quo defecit in primo. qꝛ psumitur de eius calūnia : nisi in criminib9 exceptis:sc3 lese maiestatis:heresis.⁊c. in quibus oibus indifferenter oēs admittūtur.Nā in his nulla exceptione aliquis repellitur.Et hāc opinionē Bar.brixi.dicit esse vera : cū capitulū primū huius questionis indistincte loquatur.

Bar.brix. Archi.

Et ideo hec opinio fm eū est melior,ꝙ sequēs vt dicit Archi. plura que tanguntur in glo.relinquimus alijs.

1 ☞Accusans aliquem de pluribus criminibus,⁊ in vno deficiens ad cetera postea non admittitur.
2 Plures non possunt vnum accusare.
3 Accusari potest quis simul de pluribus criminibus.

Placuit. Inducit gratianus hoc.c.ad pbationem dicti sui,⁊ est.c.sumptum ex vij.cōcilio carthagineñ. Sūma est in rubro.videli-

1 cet† accusans aliquē de pluribus criminibus et in vno deficiēs ad cetera postea nō admittif. Et nō diuidif. Lege.¶[Placuit.clericis]idē de laicis.hu.[ab accusatoribus] nō est vis in numero.i.ab accusatore:vel dicit de plurib9 accusatorib9:quorū vnus accusat vnū,⁊ alter alterū,⁊ alius aliū.et quilibet de pluribus criminibus. hug.⁊ sic soluitur cōtrariū.

Exponit literam.

Laurētius Archid.

Lau.de quo no.ij.q.j.in primis.archi.in gl.j.accusator.vbi no.
2 †ꝙ plures non possunt vnum accusare.ff.de accusa.l.si plures
3 [multa.]ar.†ꝙ quis pōt simul de plurib9 criminibus accusari.qd verum est.aliter hec qd ⁊ hoc.c.nō haberēt locū.ar.ij.q.j. in primis.⁊.q.vi.si quis.⁊.q.vij.lator.hu.[obijciūtur]successiue.ita ꝙ prius de vno:ꝙ de alio : put statim seqtur ibi. de quo prius egerint.Lau.Ego aliter intelligo:vt in glo.sequenti dicit archi.[egerint].i.prius discusserint in iudicio.Nam hoc.c. intelligo:qñ simul pponunf plura crimina cōtra reū: s3 prius de vno discutitur in iudicio, ⁊ si deficit opponēs in probatiōe eius tūc repellitur ab alijs:vt hic.ad idē.ff.de accu.si cui.⁊ hoc etiam tangit glos.s.e.in summa.⁊ hoc elicio ex eo:qd habetur. j.e.§.vltimo.in fi.ad hoc facit ex.li.vj.de elec.si forte.archi.⁊ ibi

Jo.and.

super glo.Si vero dicit Jo.and.hūc verum intellectū esse huius.c.Jo.de fan.ad cetera sequentia.hug.nō admittanf.Et sic ex quo deficit in primo:non recipitur nisi in criminibus exceptis.⁊ hoc fit in fauorem accusati:de cuius inno.iam presumif ⁊ in odiū accusatoris:de cuius calūnia presumitur: ex quo defecit in vno.hu.⁊ archi.¶Sed hic surgit questiō.cuius est illud

Questio. Rñdet.

repellere:si ad sequētia velles pcedere. Rñdetur iuxta hu.hic ⁊ archid.ꝙ aduersarij est eum repellere,⁊ si ille vult pati iudex debet eum repellere.⁊ nō admittere.arg.ij.q.vij. querendū ⁊.c. alieni.⁊.xxx.q.v.iudicantem.fm hu.⁊ idem dicit lau.

1 ☞Calumniator repellitur a communione vsq ad exitum: nisi digne penituerit.

Eos. Inducit magister ad pbādum idē.c. hoc sumptū ex.iij.ꝯcilio arelateñ.Sūma est in rubro.†Calūniator repellif a cōione vsq ad exitū

1 nisi digne penituerit. Lege. ¶[Eos] Sed hic in

Exponit literam. Questio. Respōdet.

prin.surgit qstio.qūo hoc.c.faciat ad ppositū.vñ dicit hug.ꝙ nō multū pbat qd dictū est in.§.pcedēti ⁊ in pcedēti.c.Sed dicēdū ꝙ bene facit ad ppositū in hoc:qm cū isti excōicētur vsq ad exitū:ergo ad sequētia excōicati nō admittenf.arch.[falsi] sciēter:qd est calūniari.Nā iusto errore possunt excusari.ij.qd. iij.§.notandū hu.⁊ lau.[conuicti].i.per sniam cōdemnati vsq ad exitum inclusiue:quasi diceret:nec in exitu.hu.[nisi ⁊c.] Et est idem sensus quasi diceret:nisi ante peniteant : non dabitur eis communio vsq ad mortem.hug.

1 ☞Accusator calumniosus episcopi non admittitur ad accusandum vel agendum causas ecclesiasticas nisi prosequatur suam causam.

Si accusatorum. Ad idē sequitur hoc.c.quod est felicis pape. Sūma est† ꝙ calūniosus accusator epi

1 ad accusandū vel agendū causas ecclesiasticas non

Exponit literam.

admittitur nisi suā causam ꝓsequatur. Lege tex. ℭ [Si accusatorum] in iudicio. [epoꝝ].i.in cā siue accusatiōe epoꝝ: vel sic construe. si persone accusatoꝝ epoꝝ.i.eos q accusant epos. ⁊c.hu. Et hanc sequit archi. [culpabiles].i.calūniantes apparuerint p sniam.hu. [ad arguēdū].i.accusandum aliquē clericū: vel laicū: qꝛ tales effecti sunt infames [de cetero nō admittūtur nisi ꝓprias.] nō tñ ꝯtra eos criminales: [vel ecclesiasticas.] ⁊ hoc est speciale, ⁊ rōne ꝑsone ⁊ in fauorē epoꝝ, ⁊ in priuilegiū ep̄alis dignitatis. Nā ꝯtra alios bene poterūt agere si velint agere ꝓprias causas criminales vel ecclesiasticas. vt. ij. q.j. ꝓhibētur. ⁊ .iiij.q.vi. omnib⁹. qui duo casus hic sunt signata cōtraria: sed qd ibi dicit regulare est. qd hic dicitur est speciale in persona epoꝝ. Quidā volunt trahere hanc specialitatem ad oēs clericos: sc3 ex quo accusatoꝛ alicuius epi: vel alicuius clerici deprehensus in calūnia damnatur: licet valeat laicos suas iniurias ꝓsequendo accusare nō tñ clericos. Si ergo talis accusatoꝛ velit postea accusare eūdem: vel alium ep̄m de ꝓpria iniuria vel suoꝝ: nō auditur. pōt tñ de ep̄o agendo ciuiliter cōqueri. item si velit agere cōtra eūdem ep̄m vel aliū causam ecclesiasticam ciuilem non auditur cum causa ecclesiastica nō debeat agi: nisi p hominē bone opinionis. v.q.iij. qꝛ [sed de suis] proprijs reb⁹ [agere nō prohibetur.] cōtra quēlibet. hu.

Cum ergo. §.est: in quo magister gratian⁹ ex duobus capitulis precedētibus infert ad propositam questionem [prohibeantur]. s.c.ij. ⁊ .c. proxi.

ℭ Questio. xj.

1 ☞ Accusatus non potest accusare. ⁊ nu.3.
2 Infamis ⁊ quilibet criminosus potest repellere accusatorem obiecti criminis per modum exceptionis: sed non directe accusando.

AB accusato. Hic intitulat questio. xj. sc3 an accusatus pendente sua accusatione possit suum accusatorem accusare. Hug. que diuiditur in tres partes. in prima ꝓbat per tria capitula ꝙ accusatus accusare non pōt de minori: vel de pari: priusquam se probauerit innocentem. potest tamen libellum iudici porrigere. Jo. de fan. archi. in. ij. que incipit in. §. aliqñ ponit an q̄stio ciuilis p̄iudicet criminali vel ecōuerso. in iij. que īcipit in. §. cā vero. ponit an seruus vel libertus possint
1 dn̄m accusare. ſm Jo. de fan. ⁊ Archid. dicit ergo in isto. §. † ꝙ accusatus accusare nō pōt[a] qd ꝓbat p tria capitula seqnētia. Ad istam vero q̄stionē rn̄det in summa. glos. ⁊ hu. p distinctiones: distinguit eñ p̄mo. an accusatus ꝓponat crimē cōtra suū accusatorē in modū accusatiōis: aut in modū exceptionis. Si in modū accusatiōis distinguit an sit nomē receptū inter reos vel nō, ⁊ si nō: distinguit an de maiori crimine: vel nō. ⁊ si est exceptū an suā ꝓsequatur iniuriā: an ne. Si accusatus in modū accusationis ꝓponat ⁊ ipse iam est receptus inter eos: est ꝯclusio. ꝙ de nullo crimine pōt eū accusare. vt. ff. ad. l. iul. de adul. l. si marit⁹. §. ꝑscriptiōes. pōt tñ aduersus eū inscriptionē deponere, ⁊ post sniam eā cōsummare vt. j. c. ij. ⁊ .ff. de pu. iudi. l. is q. Si vero nō est receptus inter reos: tūc est ꝯclusio ꝙ nō pōt illum accusare: nisi de maiori crimine, ⁊ nisi ꝓsequat iniuriā propriā: vel suoꝝ. in his eñ ⁊ p maioritate criminis, ⁊ qꝛ cā ꝓpria cōi p̄iudicat dꝫ pri⁹ audiri ⁊ de cā cognosci: pōt tñ ⁊ de pari et de minori crimine ꝯ eū īscriptionē deponere etiā nō ꝓsequēdo ꝓpriā iniuriā: vel suoꝝ nō vt interim fiat iudiciū: sꝫ postea. vt j. e. neganda. ⁊ .ff. de pu. iudi. l. is q. Et hoc ītelligo dicit hug. si accusat⁹ als fuerit dignus. Nā si alias est infamis vel criminosus vel male opinionis ſm canones non pōt illū accusare etiā de maiori crimine: nisi de crimine excepto: qꝛ infames ⁊ criminosi ⁊ male opinionis nō recipiūtur ſm canones ad accusationē. vt. s. e. q. v. silr nulli cōstituim⁹. Si vero in modū exceptionis velit ei obijcere aliqd crimē: pōt illū repellere obiectu maioris ⁊ paris ⁊ etiā minoris criminis, ⁊ etiā eiusdē paris vł maioris criminis. vt. C. ad. l. iul. de adul. l. in. de adul. ⁊ .l. qm̄ alexādrū. hoc verū est gn̄aliter: nisi ī criminib⁹ exceptis: in qb⁹ nullus pōt aliū repellere ī modū exceptiōis: sꝫ directo accusando de maiori potest: vt tu accusas me de crimine lese maiestatis ⁊
2 ego te de crimine simonie vel heresis. † Et no. ꝙ etiā īfamis et qlibet criminosus pōt repellere accusatorē obiecti criminis p modū exceptiōis: sꝫ nō directo accusando. Nā in exceptiōe nō querit de iure accusati: sꝫ accusatoris. ꝓpterea q obijcit crimē in modū exceptiōis nō accusat. vt. ff. ad. l. cornel. de fal. l. falsi. et ff. de accu. hu. tñ ⁊ .ff. de adul. l. ij. §. extrane⁹. vñ ibi tales testes sufficiūt quales in cā ciuili nec inscriptio sit ibi: vt ex de excep. c.j. ⁊ ibi cōuict⁹ de crimine non punit: nisi qꝛ repellit. Sic ergo planū est in quo casu accusat⁹ possit vel nō possit accusare ac-
3 cusatorē suū. hu. ℭ Sed hic surgit q̄stio. † vtrū talis accusat⁹ possit accusare aliū. Rñ. ſm hu. Quidā dicūt, ꝙ si est recept⁹ īter reos nō pōt etiā aliū accusare: nisi forte ꝓsequat ꝓpriā iniuriā: pōt tñ inscriptionē deponere ꝯtra eū. Si vero nō est inter reos recept⁹ pōt accusare aliū, ⁊ de maiori ⁊ de pari ⁊ minori crimine: si tñ alias sit dignus. Et isti interpretātur leges: que vident generaliter eum prohibere ab accusando tantum de suo accusatore: sed ſm mentem rationum ⁊ etiam legum mihi videtur, ꝙ idem sit iudicium de alio qd dicitur de suo accusatore. vt. j. e. q. j. c. j. ⁊ .ij. ⁊ .iij. hug.

Diuisio. Arcbidia. Jo. de fan.

a ℭ Accusare nō pōt. ⁊ hec pēdēte appellatione nō tñ ab accusando: verū etiā a testificādo: ⁊ ordinū susceptiōe repellit. Pe. de anch. i. c. nō dꝫ. nu.3. de tes.

Questio. Respōdet.

1 ☞ Accusatus inter reos receptus pendente accusatione contra se non potest accusare accusatorem suum: nisi prius se probauerit innocentem.
2 Multa dimittūtur vel cōstituuntur ratione periculi euitādi.

NEganda. Ponitur prima authoritas: ꝙ inducit gratianus ad proban-
1 dum propositū, ⁊ est stephani pape. † ꝙ accusatus inter reos receptus pēdēte accusatiōe ꝯtra se non pōt accusare accusatorē suū: nisi prius se ꝓbauerit innocentē. Et pōt diuidi ī tres partes. in prima ponit dictū. i. ij. assignat rationē. in. iij. ꝯfirmat. ij. ibi: qꝛ. iij. ibi: qm̄. Lege. ℭ [Negāda. sc3 criminādi] ꝑsertim suos accusatores cautū ē: vt nō relatione criminis sed innocētia reus purgetur. ff. de publi. iudi. l. is q. hu. [accusatus] ⁊ inter reos receptus. vt. ff. de adulte. l. maritus. §. ꝑscriptiōes [criminādi]. i. criminis intētādi in pari vel in minori crimine. Lau. [ante litis conte.] vel etiā maiori post litis cōte. ſm bar. archi. [ꝑsumunt]. i. ꝑsumi credunt. hug. lau. [exuerūt] accusatorib⁹ deficiētib⁹: vel purgādo innocētiā suā: si fuerint infamati. hu. Et idē dicit lau. archi. [Quia]. ij. pars. [implicant]. i. implicari credunt. hu. [ꝓbauerint] altero p̄di-
2 ctorū modorū. hug. [qm̄ periculosa]. iij. pars. ar. † ꝙ ratione periculi vitandi multa dimittuntur: vel cōstituuntur. xxj. dist. deniq3. ⁊ .xxiij. dist. c. j. ⁊ .xxviij. di. de syracusane. ⁊ .lxiij. dist. cum Adrianus. hug. ⁊ Lau. [professio] rei accusati. hug.

Diuisio. Exponit literam. Lauren. Archi.

1 ☞ Accusatus pēdēte accusatione non accusat in pari vel minori crimine: nisi suam vel suorum iniuriam prosequatur: licet possit porrigere libellum accusatorium.
2 Prior in tempore potior est in iure in pari causa.
3 Accusatus finita accusatione an poterit prosequi in quolibet casu inscriptionem depositam pendente accusatione sua.

NEganda. Hec est lex. negāda. C. qui accu. nō poss. ⁊ summatur sic. † accusatus pēdēte accusatiōe nō accusat in pari vel minori crimine: nisi suā vel suoꝝ iniuriā ꝓsequatur: sꝫ libellū accusatorium porrigere possit. Et pōt diuidi in tres partes. in prima ponit dictū. in. ij. exceptionē. in. iij. imitationē. Partes patent. Lege. ℭ [Neganda. criminādi]. i. accusandi. ff. de accusa. l. j. ⁊ .ij. [suoꝝ.] hoc ergo casu licet sit de pari: vł de minori: possunt accusare suos accusatores: vel alios: antequā purgent. qd verū est si illi accusatores ꝓsequant suas causas.
2 † in pari eñ cā q prior est tpe potior est iure. ar. di. xvij. ep̄os. et xvij. q. ij. q duob⁹. hu. ⁊ archi. [in pari vel minori] qꝛ nō de maiori. hu. j. e. prius. Sed hic videas qd not. xxij. q. v. c. j. hu. [pri⁹
3 ⁊c.] ℭ Hic surgit q̄stio. † vtrū finita accusatiōe poterit accusatus ꝓsequi in quolꝫ casu inscriptionem depositā pēdēte accusatione sua. Rñ. iuxta hu. distinguo si fuerit absolut⁹ est ꝯclusio ꝙ poterit de crimine quolꝫ: nisi ob aliud impediat. Si vero fuerit condēnatus: sed ita ꝙ nō amittat libertatē: vel ciuitatē: idē erit: sꝫ ⁊ incohoatas accusationes poterit ꝑficere, ⁊ nouas incohoare. hoc verum est secundū leges interpretandas: in hoc casu sic. sc3 si fuerit condemnatus, ⁊ non infamatus per sententiam sed in causa sua vel suorum. Nam si fuerit infamatus per sententiam, ⁊ non in causa propria: vel suorum nouas accusationes incipere non poterit: alias poterit. secundum canones vero non. ex quo enim semel condemnatus de crimine siue factus sit infamis siue non: de cetero non admittitur ad nouam accusationem. ar. vj. q. j. qui crimen. Si vero ita fuerit condemnatus, ꝙ amittat ciuitatē: vel libertatem nouas accusationes non poterit incipere. de incohoatis vero distinguo. Aut fuerūt incohoate, ꝙ lis fuerit conte. vel nomen rei receptū inter reos tunc potuit eas postea exequi ⁊ cōplere. vt. ff. de publi. l. is qui Nec hic distinguitur vtrum fuerint incepte ante accusationē suam: vel ea pendente. Si vero fuerint incepte, ꝙ lis non fuerit conte. vel nomen rei receptum inter reos sed simpliciter inscriptio

Diuisio. Exponit literam. Questio. Respōdet.

scriptio fuerit deposita. tunc non potest eas exequi. vt. j. ea. q. prius. Hug.

NOn est. Ad idem est hoc. c. qd est Adriani pape. ⁊ idem continet ꝙ primum. s. e. Lege. ℭ [Non est rei]. i. accusati. archi.

Hoc autem. §. est: in quo magister gratianus. declarat capitula precedentia. Lege. ℭ [Hoc aūt.] sc3 ꝙ negāda est accusato licētia accusandi [intelligēdū est ī pari ⁊c.] i. habere locū qñ accusatus vult accusare de pari: vel de minori crimine. secus si de maiori qꝛ tūc pōt. Nota ꝙ qdā reprehēdunt hic gratianū, ꝙ male induxerit legē sequētē: cū. c. nō est. loquat de duab⁹ principalibus. Leges vero de vna principali ⁊ alia incidēti. Sed nos ad excusandū eū ponamus casum per singulas leges: vtroq3 mō. Archi. [si de maiori.] simile. ij. q. vj. si quis ex pluribus. Nā ibi recipit appellatio de minori, ⁊ nō de maiori. ſm hu. archi. [impetere]. i. accusare. ⁊ tractabit prius hec causa. Et hac occasione subdit magister de ordine iudicioꝝ dicens. aliqñ ⁊c. Hug. voluerit ante litis conte. bar. non prohibet si nondum nomē eius inter reos est receptum. Lau. ⁊ archi.

Exponit literam. Exponit literam. Archid.

1 ☞ Causa criminalis incidit ⁊ preiudicat ciuili.
Et criminali. nu.2.
3 Causa ciuilis incidit ⁊ preiudicat ciuili.
Et criminali. nu.4.
5 Crimen plagij quid dicatur.

Aliquando. Hic incipit. ij. pars q̄stionis. Jo. de fan. arch. in qua qꝛ superi⁹ est dictū ꝙ accusat⁹ de pari vel minori nō accusat, ⁊ sic vna questio criminalis alteri⁹ p̄iudicat. ideo inde sumpta occasiōe ponit hunc §. in quo tractat de p̄iudicio criminalis ad ciuilē ⁊ ad criminalem. pro quo no. iuxta hu. ⁊ gl. in summa ꝙ cū plures q̄stiones siue cause in iudicio principaliter mouent: tūc aut ille dicūtur principales, ⁊ tūc dicit vna cōcurrere alteri. Si vero vna principaliter, ⁊ altera incidētaliter: tūc vna dicit incidere alteri. videam⁹ ergo de ordine vtrarūq3: idest q̄ prius dꝫ tractari. ⁊ primo de ordine principaliū. Exqdē cū due sunt principales questiones se inuicem nō cōtingētes si ambe sunt ciuiles: q̄uis inequales vel si ambe criminales ⁊ equales regulariter: tūc locū habet regula illa. q prior appellat: prior agat. vt. ff. de iudi. qui prior. Si vero altera sit criminalis, ⁊ alia ciuilis: de criminali vtpote de maiori semp cognoscēdū est prius. Sequitur de ordine principalis, ⁊ incidēter ⁊ gn̄aliter cū vna q̄stio incidit alteri īcidēs q̄stio pri⁹ expedit: maxime si p̄ncipalis q̄stio aliter ꝑfecte nō pōt expediri. Casualiter tñ qm̄ aliter fit: vt iam patebit. īcidit aūt qñq3 criminalis ciuili: qñq3 criminalis criminali qñq3 ciuilis ciuili: qñq3 ciuilis criminali, ⁊ quecūq3 sic īcidit
1 p̄iudicat alteri. † Criminalis īcidit ⁊ p̄iudicat ciuili, vt si petas a me p̄diū, ⁊ asseras instrumentū: quo cōtineat illud p̄diū a me esse vēditū, ⁊ trāditū tibi: qd īstrumētū ego dico falsum, ⁊ sic te accuso de falso instr̄o. qd sciēs vtaris falso instr̄o, ⁊ quasi sciēs
2 cōposueris falsum instr̄m. † Criminalis incidit ⁊ p̄iudicat criminali: vt si accuses aliquem de adulterio, ⁊ ille obijciat tibi le-
3 nociniū: prius tractabitur de lenocinio tuo. † Ciuilis incidit ⁊ p̄iudicat ciuili: vt si petis a me hereditatē, ⁊ ego moueo tibi q̄stionē status, ⁊ dico te esse seruū meū, ⁊ ideo petere non posse.
4 hic pri⁹ cognoscet de libertate, ⁊ postea de hereditate. † Ciuilis incidit ⁊ preiudicat criminali: vt si accuses me plagij: quasi liberum hominem vel seruum tuum vendiderim. Ego autem dicam non liberum, ⁊ sic crimē non est commissum. prius que-
5 retur an seruus fuerit, ⁊ econtra. Et no. † ꝙ plagij crimen[a] dicitur quādo quis vēdit liberū hominē vel seruū alterius. Ex his q̄ dicta sunt facile est intelligere casus sequētiū legū. hu. de ista materia no. ex. de or. cog. tuā. vñ hac rōne explanabimus tū literā earū. Lege. ℭ [Ciuili.] vt qꝛ petebā h̄rditatē ex testō [de crimine.] vt qꝛ obijciebat testm̄ esse falsum. archi. [sepe] qꝛ nō semper. qꝛ cū ciuilis incidit criminali: fit ecōuerso. sc3 preiudicat ciuilis, ⁊ ita primo expeditur ciuilis. vt. j. e. si crimē. hug.

a ℭ Plagiū. plagium dꝛ furtū serui alieni. vt in l. pet. ff. ad l. fla. de plagi. ⁊ ī. l. vlti. C. ad. l. fla. d plagi. pañ. in. c. j. v. itez plagiuz. de iudi.

1 ☞ Secūdus qui accusat de maiori crimine prefertur primo qui eum accusat de minori.
2 Reconuentio an habeat locum in criminalibus.

1 **PRius.** Lex hec habet. C. q accu. non pos. Sūma † Secundus q accusat de maiori crimine ꝑfert p̄mo q eū accusat de minori, ⁊ ex euētu. ij. accusatiōis apparebit an in p̄ma debeat ꝓcedi. Et pt diuidi in duas ptes. i. j. dicit q̄ ex duab⁹ q̄stionib⁹ criminalib⁹ ꝑferat. in. ij. qd faciēdū est de altera expedita ea q̄ ꝑfertur. ij. ibi, ⁊ tunc. Lege. ℭ [Prius est]. i. eē dꝫ: vel ꝯuenit. old. arch. [vel. i.] op3 cy. [aduersario] q te reaccusabit de homicidio: cū tu eū accusares de furto. ſm hu. ⁊ ber. vnde dic [obijciūtur] sc3. ij. loco p. ij. accusationē [vulnerū] supple illatoꝝ aīo occidēdi. old. [respōdeas]
2 tu prim⁹ accusatoꝛ. † hic patet ꝙ in criminalib⁹ nō hꝫ locū recōuētio: nisi vbi iudex est cōis, ⁊ crimē recōuētiōis est mai⁹. qꝛ si iudex nō est cōis sed est tu⁹ ꝓpri⁹, ⁊ ego te accuso coram eo: si tu reaccusare me posses corā eo de maiori crimine p̄poneris, et ita possem ego cōdēnari, ⁊ deponi ab eo: q nō est iudex meus: nec me pōt ordinare. ꝯ illud. ix. qd. ij. nullus. ſm vincē. q ita notat ex. de or. cog. c. ij. Sed ꝙ recōuētio locū habeat in hoc casu vr̄. s. e. q. viij. c. j. in lege ibi inserta. cui⁹ in agēdo. ⁊ recōuētio facit iudicē q alias nō est: vt ibi. ⁊ sic not. C. de sen. ⁊ interlo. om. iudi. vt auth. ⁊ cōsequēter. de hoc no. ex. de mu. pe. ex literis. in glo. idē est ⁊c. archi. [⁊ tūc]. ij. pars. [tūc]. i. ij. q̄stione [examinata] quasi diceret lata snia sup grauiori crimine old. arch. [⁊ tñ ⁊ si]. i. quāuis. [inscriptionē]. i. libellū inscriptionis. ij. qd. viij. libelloꝝ. in si. old. Archi. vel. i. accusationē in qua accusatoꝛ se inscribit ad penam talionis. cy. [deposuisti] simpliciter scribēdo: non ita ꝙ lis esset contestata. hug.

Diuisio. Exponit literam. Oldrad⁹. Vincen. Archid. Cynus.

1 ☞ Cause preiudicales que dicantur.
2 Exceptiones preiudiciales ⁊ peremptorie qualiter differant.
3 Reconuentio non habet locum in preiudicialibus.

Aliquando. §. est: in quo ponit duo mēbra diuersa ab his q̄ sunt posita in p̄cedēti. §.
1 p̄iudicat. † Nota ꝙ p̄iudiciales sunt in qb⁹ q̄ritur de p̄iudicio ꝑsone vtrū sit liber: vel seru⁹: ingenu⁹: vel libert⁹. fili⁹: vel extra-
2 neus. insti. de actio. §. preiudiciales. † Et est differētia inter p̄iudiciales exceptiōes ⁊ ꝑemptorias. qꝛ p̄iudiciales ꝓponūtur et ꝓbant ante litis cōte. in p̄ncipali. C. de adul. qm̄. Quedā etiam p̄iudiciales locū habēt post sniam. ff. de iudi. l. nō idcirco. §. cū postea. ⁊ ex. de re iudi. ad ꝓbādū. Sed peremptorie exceptiōes q̄uis ꝓponi possent añ litis cōte. in principali: nō tñ ꝓbātur: nisi demū post litis cōte. C. de excep. si qdē. ⁊ .C. de longi temp. prescri. emptoꝛ. post sniam vero locū nō habet. vt ex. de re iud. inter. ⁊ .C. sen. re. nō poss. l. ꝑemptorias. ⁊ .C. de excep. ꝑscriptionē. ſm Goff. q ita no. ex de or. cog. c. j. Et adde qd dixi. ij. q. vij.
3 † Et nota ꝙ recōuentio nō habet locū in preiudicialibus vt in predicto. §. preiudiciales. ⁊ in actione restitutionis: que fauorabilis est, ⁊ preiudicialis videtur. extra. de resti. spo. in literis. ⁊ c. ex conquestione. secundum goff. archi.

Goffredus.

SI de hereditate. Est lex. ij. C. de or. cog. Breue est Casus. petebā a te hereditatē. Tu obijcis, ꝙ erā seruus: vel petebas me in seruū tuū. quesitū est que ex istis causis debeat agi prius. Et rn̄det ꝙ q̄stio status. Lege. ℭ [Si de hereditate.] quā a me petis. hu. ⁊ [libertate.] quā asseris tibi. Sed ego ꝯtradico, ⁊ dico te seruū meū, ⁊ ideo nō posse petere hereditatē. hu. [agi]. i. examinari: sꝫ nō semp diffiniri. diffinitio eñ liberalis cause duab⁹ de causis differtur: sc3 vel propter iudicē: qui de libertate cognoscere nō pōt: puta si est pedaneus. sed preses potest cognoscere de libertate. ff. de offic. p̄si. l. iij. ⁊ .l. oīa. vel qꝛ ille cui mouet questio status impubes est. quā op3 differri vsq3 in tempus pubertatis eius: nisi intersit eius eam questionem statim terminare. vt. C. de iudi. l. iij. ⁊ .C. de or. cog. l. ij. ⁊ .C. de carbo. edic. l. j. ⁊ .ij. ſm hug. ⁊ archi.

Casus. Exponit literam.

1 ☞ Questio ciuilis si preiudicet criminali in cognitione precedere debet.

SI crimen. Hec lex est. C. e. ti. sc3 de or. cogni. si crimē. Summa. † Si q̄stio ciuilis preiudicat criminali ciuilis ī cognitiōe p̄cedere dꝫ: ⁊ hoc scd̄m cōem intellectū. Et pōt diuidi in duas ptes. in prima ponit dictū. i. ij. assignat cām. ij. ibi qm̄ si. Lege. ℭ [Si crimē.] Pro intellectu litere: Casus ponēdus est q talis. Aliqs corā p̄side accusat de aliquo crimine: isti etiā mouet q̄stio stat⁹: in qua se dicit liberū: q̄situ est, q̄ cā pri⁹ debeat agi. Rñ. in hac lege. ꝙ cā stat⁹. qꝛ si delictū ꝓbaret erit necesse post scire an debeat puniri ⁊ ingenuus an sit seru⁹. Vel casus est iste ſm hu. aliquis credebat esse liber: ⁊ vt liber accusabatur postea ei mouet q̄stio status, hec q̄stio incidens: p̄mo debet tractari: qꝛ si postea cōdēnatus fuerit aliter punietur si fuerit iudicatus liber, aliter si seruus. hu. [preside] hic de libertate cognoscere ⁊ diffinire pōt. vt. ff. de offic. p̄si. l. iij. ⁊ .l. omnia [questioni] sc3 penam. Nam in eodem genere delicti aliter punitur seru⁹: ⁊ aliter liber. arg. xxij. q. v. qui compulsus. ⁊ .xxiij. q. j. qui contra pacem. Hu.

Diuisio. Exponit literam. Casus.

Qui confitetur. Non est lex: sed verba sunt gratia i quo loco ponit gratianus mentē.l.j.C.de or.cog.archi. Sūma. Qui patitur controuersiam status sui non accusat eum: qui controuersiam faciens si eius dominum dicit.

Causa vero. Uerba sunt gratiani ꝛ incipit hic.iij.pars huius questionis. Jo.de fan.ꝛ archi.in qua ostendit ꝙ seruus libertus ꝛ familiaris nō accusant dominum suum.

1 ☞Seruus familiaris vel libertus accusans dñm vel patronū de crimine pro quo imponēda venit pena capitis fame vel bonorū in ipsius accusationis exordio gladio vltore punitur.

1 **Si quis.** Hec lex est penul.C.q accu.nō pos. Sūmat sic.†Seru⁹ familiaris vel libert⁹ accusans dñm vel patronū de crimine ꝑ q̄ imponēda pena capitis fame vel bonoꝝ est in ipsi⁹ accusationis exordio gladio vltore feriat.fallit in crimine lese maiestatis.h.d.vsqꝫ ad finē q̄ōnis.Et pōt diuidi in tres ptes. in pma statuit.in.ij.rōnē assignat.in.iij.excipit.ij.ibi: vocē.iij. ibi:maiestatis tū.Lege. ℂ[Si qs ex familiarib⁹]nō intelligo de qbuslibet:sꝫ de illis:q ab infantia fuerunt cū eo:quasi ꝓprij famuli:vel itelligit de familiarib⁹: q manētes vulgo vocant q quasi serui sunt in domo.pōt etiā intelligi de illis familiarib⁹: q collecti de eccl'ia fuerūt:vel de alio loco cū essent expositi.hu. [estimationē].i.bonā famā.hug.ꝛ archi.[caput].i.mortē.hu.ꝛ archi.[fortunas].i.facultates.tria dicit.ꝙ si accusauerit dñm suū de aliquo crimine ꝑpter qd dñs cōuictus debeat amittere famā:vel caput vel fortunas.i.debeat infamari:vel interfici:vel prescribi,ꝛ priuari oibus bonis suis.hu.[ante exhibitionē].i.ante litis cōte.ſm bar.ꝛ archi.[funestam].i.mortuam.

Diuisio. — Exponit literam.

Similiter. Uerba gratiani sunt, ꝛ est lex vltima. C.qui accus.non poss.Et summatū est qꝛ idem iudiciū currit de istis sicut de seruis.in.l.precedenti. ℂ[Si liberti.]hoc verū est:si sunt liberti priuatorū:vel quorūcūqꝫ clericorum vel laicorum.Secus de libertis ecclesie: vel etiam aliorum:qui tamen fuerunt serui ecclesie.vt.xij.q.ij.episcopus qui mancipia.hug.ꝛ glo.

Exponit literam.

ℂCausa.iiij.

Quidam i excōicatiōe cōstitut⁹. Hic icipit.iiij.cā: q̄ ita ad p̄cedētes ꝯtinuat.ſm hu.ꝛ lau.Qꝛ eoꝝ q ab accusatiōe repellunt aliq repellunt pp excōicationē: aliq ꝑpter aliud.de illis q ꝑpter aliō repellunt tractatū est in supiori cā.Nūc subijcit de his q propter excōicationē repellūtur. Adijcit etiā in qua etate qs admittitur ad testimoniū: vel nō. Ex quo sumpta occasione incepit tractatū legalē de testib⁹: et multa alia icidētia ponit.Et vt hec ꝛ alia cōpetētius agat:ponit thema suū.Ex quo elicit sex q̄stiones. ℂ[Accusare disponit]hinc elicit prima q̄stio[infra.xiiij.annū.]hic elicit.ij.q̄stio [phibit⁹,]hinc elicit.iij.q̄stio.[Adolescēs.]hinc elicit.iiij.qō. [die statuta.demū]hic elicit.vj.qō.ſm arch.[hinc primū accusare valeat] dic ꝙ nō,j.e.c.j.ꝛ.ij.ꝛ.vj.q.j. beat⁹.io.de fan.archi. scdo qs possit in criminali cā.dic:vt in summa in prin.Et idē sentit Jo.de fan.archi.[iij.possit assumere] dic:ꝙ non.e.q.c.j. Jo.de fan.Et hoc est regulare cū sit suspect⁹.ex.de accu.cū.p. [iiij.accusator ꝛ testis]dic ꝙ nō.j.e.q.c.j.io.de fan.ꝛ ex.de v̄.si. forus.§.mod⁹.archi.[v.sit remouēd⁹.]dic:ꝙ sic:si fuerit cōtumax.al's nō.j.e.q.c.j.Jo.de fan.Et iusto impedimēto probato locū hꝫ ex.de re iud.cū ber.archi.[Sexto.culpabilis iuēta.]et de calūnia cōdēnata.Jo.de fan.[ad assertionē]scꝫ an decetero possit accusare.io.de.[sit admittēda] ꝛ dic ꝙ nō.io.de.dic vt legitur,ꝛ no.iij.q.x.c.ij.ꝛ.iij.arch.his aūt versib⁹ q sequunt: rūdet oib⁹ sex q̄ōnib⁹ p̄fatis.Cui cōio nō est accusare negat.Impubes nequit hic de crimine testificari. Cui nō deferre licet is nō testificet.Delator pariter,ꝛ testis non erit idē.Si qs adesse negt sibi tunc cōio desit.Qd culpabilis est ꝑ se ciuilia tractet.

Continuatio. — Jo.de fan. — Versus.

1 ☞Excōicatus an possit accusare post reconciliationem.
2 Excommunicatus an possit conueniri.
3 Excōicatus an habeat optionem respōdendi in propria persona:aut cogatur instituere procuratorem.
4 Debet verbū de sui natura ꝛ propria significatione vocabuli importat necessitatem.
5 Excommunicatus an possit reconuenire aliquem.
Et an possit excipere.nu.6.
An compensare.nu.7.

ℂQuestio prima.

De prima. §.est:in quo magister gratianus assumit primā qōnē an scꝫ in excōicatiōe cōstitut⁹ valeat accusare,ꝛ sine distinctiōe.dicēdū est ꝙ nō pt: siue iuste siue iniuste sit excōicat⁹: dūmō excōicatio teneat.ar.j.e.q.c.j.ꝛ.ij.ꝛ. xxxij.q.v.p̄ceptū. Qꝛ tū q̄stio ista nō vr̄ dubia:poti⁹ tractāda fuit:scꝫ an excōicatus post recōciliationē possit accusare sicut dicit hu. Et ob 1 hāc cām ista q̄stio ptractat i gl.ℂQuerit q̄ hic.†Utrū excōicat⁹ possit post recōciliationē accusare. Et vr̄ ꝙ nō rationib⁹ hu.quas gl.ꝯmemorat.Primo sic.iste semel fuit criminosus: qꝛ fuit excōicat⁹:sꝫ qlꝫ criminosus repellit.vj.q.j. qui crimē.ꝛ xxv.di.c.vlt.ergo.ℂSecūdo i veteri lege ꝯtumacia puniebat capite.xj.q.iij.absit. q̄ hodie repellit a ꝓmotione.liiij. di.multos.ℂTertio grauissima pena est ꝯtumacia.xxiiij.q.iij.corripiant.ergo grauissimū peccatū est.xxiiij.q.j.nō auferam⁹.imo est crimē idolatrie inobediētia.vt.viij.q.j.sciēdum.ergo maxima pena puniēdi.vt.xxiiij.q.j.nō auferamus. ℂIn oppositū est ar.xxxij.q.v.p̄ceptū.cū similib⁹.Rñ.dicēdū ꝙ vt tāgitur in glo.hic sunt tres opiniones.prima hu.dicēte.ꝙ talis semel excōicatus siue ꝑ crimine ꝛ cōtumacia: siue ꝑ cōtumacia sola de cetero accusare nō pt.inducit rōnes iam positas ꝯtra quā opinio est.ꝙ absolutio tollit qd inducit excōicatio.ij.q.iij.§.notādū.ex de elect.qd diligētia. ℂScda opinio est dicēdū sicut est Jo.de fan.ꝙ si est excōicatus ꝑ crimine ꝛ ꝯtumacia: tūc repellitur:etiā post absolutionē:pterꝙ i exceptis casib⁹ vbi oēs admittūtur:nisi restituat in integrū. Si ꝑ cōtumacia sola:qꝛ forte nolebat facere qd p̄cipiebat: fuit excōicat⁹ post absolutionē bñ pōt accusare. ℂTertia opinio est magis limitata.ꝙ si crimen ꝑ quo est excōicat⁹ infamat:tūc etiā post absolutionē accusare nō pt.ar.v.q.iiij.in loco.nisi fuerit in integrū restitut⁹. ij.q.iij.§.vltimo. Et hec opinio iter alias vr̄ verior ꝛ securior. ℂNūc dicēdū est ad rōnes.hu. Ad primā rñdetur negando: ꝙ excōicatio facit aliquē ita criminosum:vt faciat eū inhabilē post absolutionē ad accusandū:vel ad ꝓmotionē.sꝫ opꝫ,ꝙ excōicatio fuerit ꝑ crimine.vñ vt dicit archi.ad hoc ꝙ obsit excōicatio necesse est:vt ꝓbetur etiā culpa pro qua fuit ꝓlata.ar. ff.de his q no.ifa.l.ictus.Nā snīa excōicatiōis lata etiā iniusta tenet.xj.q.iij.graue.ergo graue esset,ꝙ ppetuā īfamiā irrogaret ſm ino.q ita not.ex.de testi.testimoniū.ℂAd secūdā rñdetur,ꝙ nō ois ꝯtumacia i veteri testō puniebat capite.sꝫ tm̄:vt dicit gl.qñ qs erat p̄uaricator legis.adde iuxta archi.vt qꝛ habebat heresim admistā ſm bar.lau.ad hoc: qd dicit glos.facit. xxiij.q.v.qd ergo.archi. Uel cū qs nō obediuit iudici in his q̄ spectāt ad iudicē vel vindictā malefactorū.vt.xxiij.q.v. miles. Si ergo aliquis pro alia contumacia minori excōicet:si absoluat acta penitētia ꝛ pmoueri,ꝛ accusare pōt.ꝑ ꝯriā eñ snīam oīa restituūtur ad statū pristinū.ij.q.iij.§.vlt.archi.vel etiā qñ in ꝯtumacia inest schisma.vij.q.j.deniqꝫ.arch.Nō aūt ꝑ oi cōtumacia plectebat qs pena mortis.Quis eñ diceret ingt glo. ꝙ talis ꝯtumax morte puniret:q nollet soluere pecuniā ad mādatū iudicis.ℂAd tertiā patet rñsio ex dictis.ex qbus patet assumptū nō eē verū vniuersaliter de oi cōtumacia.sꝫ de ea cui schisma cōiūgit.Cōsequēter gl.mouet aliquas qōnes.ℂPri- 2 ma est† an excōicat⁹ pt ꝯueniri. Et rñdet ꝙ sic p.c.itellexim⁹. ex.de iudi.ꝛ hoc ne crimina maneāt ipunita,ꝛ ne videat ex delicto cōseq emolumētū ne fauorabilis efficiat psona cū oīa licerēt ei impune,ꝛ vt ipsa vexatione cōpellatur ad rectitudinem ar.xxiij.q.vij.iam vero.hu.poterit aūt ꝑ ꝓcuratorē rñdere:vt in dicta decretali ꝛ si aliquis in dando ꝓcuratorē impedierit: poterit inde cōqueri ꝛ agere.Et similiter si vadit ad curiā pro iniectione manuū,ꝛ in via offendat: pōt inde ꝯqueri, ꝛ audiet extra de excep.venerabilē.ꝛ.ff.de iudi.l.si longius.ſm Uincen. qui ita notat in ista decre.intellexim⁹.ℂSed hic surgit q̄stio. 3 †Utrū sit in optione excōicati respondere in ꝓpria psona.vel compellitur instituere procuratorē. Et videtur ꝙ hic Archi. iuxta glos.ꝛ doct.in dicto.c. intelleximus.notat,ꝙ excōicatus si vult rñdere i ꝓpria psona:nec cōpellitur statuere ꝓcuratorē. Sed cōtrariū tenet ibi Gaspar.de cal.per illum tex.motus: q dicit.potest ꝛ debet, ꝛ sic non videtur esse in optione excōicati: an velit respondere per procuratorē. imo de necessitate debet 3 per alium respondere.†qꝛ verbū debet de sui natura ꝛ propria significatione vocabuli ipoꝛtat necessitatē,vt in.l. sepe audiui. ff.de offi.

Questio. — Primū ar. — Scdm ar. — Tertiū ar. — Opponit i cōtrarium. — Prima op. — Scda op. — Tertia op. — Ad primū argu. — Archid. — Innocēti⁹. — Ad scdm. — Archid. — Ad tertiū. — Pria qō. — Rñdet. — Questio. — Rñdet. — Gaspar calderinus.

ff.de offi.presid.ꝛ no.gl.in ver.debeāt.in cle.ij.de sta.reg.istam opinionem videtur tenuisse Goff.vt no.Jo.an.de procu.querelā.sup v̄.cogi.ℂSecūda qō:vtrū excōicat⁹ pōt recōuenire aliquē.ℂRñ.iuxta glo.ꝙ nō:vt patet ex.de here.vergentis. ꝛ.c.excōicam⁹.§.credētes.ꝛ.c.p tuas.ex.de sen.ex.hec pars gl. vera est.vt extra de excep.cū inter. ad fi.vbi habet:ꝙ excōicatus excipere appellare ꝛ oēm suā defensionem facere pōt. sꝫ recōuenire nō pōt. Et est ratio innocentij.iij. ne qd ad defensionis remediū sustinetur: ad impugnationem extēdatur. Et est ratio cōis qꝛ excōicatus cū nō excōicato nō debet participare item nec a iudice nec ab alio est ei excōicandum:nisi in his que spectant ad correctionem excōicati.vt.xj.q.iij.excōicatos.Sic ergo excōicat⁹ i nullo casu pōt agere criminaliter vel ciuiliter hu.ℂTertia q̄stio est.†Utrū excōicatus possit excipere.dicit hu.in.c.se.ꝙ poterit opponere exceptionem facti:scꝫ negando se debere:introducendo testes: defendendo se. Sed si velit opponere exceptionē de iure: scꝫ ꝙ velit aliquid obijcere in psonā actoris:vel accusatoris:vel testis,ꝛ velit probare non debet audiri.Sed ꝯtra hanc opinionē est glo.hic,ꝛ ex.de excep.cū inter.vbi de hoc.Nā ibi dicitur ꝙ excōicato legitima defensio reseruatur.Et ibi etiā de hoc plene per inno.ꝛ ibi no.dñs Goff. ꝙ ibi legitima defensio appellat tum realis scꝫ q̄ defendit cōuentum in eo:in quo cōuenitur:vt sunt oēs peremptorie exceptiones:q̄ rei coherētes dicūtur.vt.ff.de except.l.exceptiones. §.rei.ꝙ etiam personalis.que in personā iudicis est opponenda:vt recusatio. Et idem dicit goff.in omnibus declinatorijs iudicij q̄ opponi possunt: vel ratione tēporis feriati: vel rōne loci competentis: vel rōne rescripti per surreptionem obtēti: vel rōne inepti libelli.Et idē dicit in dilatoria solutionis:sꝫ nō ita in personali exceptione:q̄ in persona agētis opponitur. vt puta exceptio excōicationis de qua replicari nō pōt:qꝛ replicatio est ex parte inpugnantis.Ea aūt q̄ ad impugnationem faciūt non pmittūtur excōicato:vt in p̄dicta decretali.cū inter ꝛ ꝓbatur hec solutio.e.ti.dilecti. ſm Goff.archi.dicendū ergo ꝙ oīa pōt facere:q̄ pertinent ad suā defensionem ꝑut no.extra de iudi.intelleximus,ꝛ de excep.cum inter.vbi dicit Uincen.ꝙ sole ille exceptiones competunt excōicato: que faciūt ad cause defensionē:siue defensio cōcernat odiū actoris, ꝛ fauorē excōicati:qꝛ debet inspici equitas in iudicijs.vt in dicto.c. cū inter. vt plenius notat Hosti.de here.aduersus.Archi. ℂQuarta questio† vtrum excōicatus possit cōpensare.Et respondet gl. ꝙ nō potest.Et tenet idem vincen.ꝛ Goff.qꝛ q ꝯdemnatus est: vt petere non possit:nō pōt compensare.vt.ff. rem ra.ha.l.amplius.in fi.Et idem tenet ibi inno.p.l.quecūqꝫ. hic alle.in glos. idem tenet ber.in p̄fato.c.cū inter.vbi dicit excōicatus compēsare nō pōt:qꝛ qui cōpēsat quodāmō agit: sed si ageret repellere per exceptionē.ergo nō pōt compēsare.ff.de compen.quecūqꝫ.Sed bar.brix.in.q.veneriali:que incipit:vtrū excōicatus ꝛc.tenet ꝯtrariū:qꝛ videtur petere actor quod nō debet.archi. ꝛ anto.de butrio tenent distinctionē hosti.positam in dicto.c. cum inter.vt distinguatur.an debitū sit liquidum.Et si aduersarius ꝯsentit potest opponere cōpēsationem qꝛ tūc nō impugnat,ꝛ sic cessat ratio.c.cū inter. Secus si aduersari⁹ agat vel contradicit:ſm archi.Jo.and.ibi videt tenere, ꝙ nullo modo admittatur excōicatus ad recōpēsandum: distinguēs,ꝙ quedam sunt exceptiones:que habēt naturam solius defensionis, ꝛ he cōpetunt excōicato. Quedam sunt exceptiones que licet habeant naturā defensionis tamē habēt naturā actionis. qꝛ p illas consequūtur vtilitatem ꝛ iste sunt ꝓhibite excōicato.ꝛ de his est compensatio.Et tantum de istis questionibus.glo.

Jo.and. — Scda qō. 5 — Respōdet. — Tertia qō. 6 — Respōdet. — Opponit. — Goffre. — Archid. — Uincētius. — Hostien. — Quarta qō. 7 — Respōdet. — Bar.brix. — Archid. — Ant.de bu.

1 ☞Excommunicati:heretici:infideles,ꝛ histriones repelluntur ab accusatione.

1 **Diffinimus.** Ad ꝓpositū deducit magister hoc.c.ex.vij.cōcilio carthagineñ.† Sūma ꝙ excōmunicati ꝛ heretici ꝛ infideles ꝛ histriones ab accusatiōe repellūtur.Et diuiditur in duas partes.in prima ponit de excōicatis.in.ij.ponit de alijs.scꝫ histrionib⁹.ij. ibi,ꝛ oēs.Lege. ℂ[Diffinim⁹. adhuc in excōicatione]ar.ꝙ excōicatus post absolutionē non repellitur ab accusatione. Et hoc videtur satis aperte ꝓbari per hunc tex.cum dicitur[adhuc excōicatione constitutus]arguendo a contrario sensu.de quo diximus in prin.questionis in contrarium est hu.qui dicit hic.ꝙ vacat ar.a contrario sensu.vel dicendum secundum Archi.ꝙ litera ista intelligitur de his:qui ꝑpter cōtumaciam inobedientie tm̄ sunt excōicati, et tunc non vacaret.ar.a contrario sensu.secūdum Joan.de Archi. [Et oēs].ij.pars.[infamie] nam infamia repellit quē ab accusando.vj.q.j.infamis[histriones]non oēs: sꝫ qui ludibria corporis faciūt:vtpote qui gestus aliorū cum ludibrio sui corporis representat.hi ipso iure sunt infames.de conse.di.ij. pro dilectione.ſm hu.ꝛ talibus porte dignitatis nō patebūt.C.de digni.l.ij.§.ait pretor.ſm Lau.ꝛ ſm Archi.[heretici.]hi si sequunt heresim dānatā excōicati sunt ipso iure. si nouā que ad huc nō est dānata:nō sunt excōicati.vnde repelli non possunt: nisi primō constet,ꝙ sit heresis: vel aliud crimē.hug.[pagani siue iudei]hi non repelluntur propter infamiā. sed qꝛ sunt alterius secte,ꝛ in mortali peccato constituti: hi repelluntur ab accusatione catholicorū:sicut dictum est supra.ij.qō.vij.pagani. hug.ꝛ lau.ꝛ archi.

Diuisio. — Exponit literam. — Archid.

1 ☞Hereticus:schismaticus:excōicatus depositus:vel contra quem pendet accusatio repelluntur ab accusatione.
2 Excommunicatus omnis dicitur hereticus.

1 **Quod autem.** Ad idē subiūgitur hoc.c.qd ē nicolai pape. Sūma eius.†ꝙ heretic⁹:schismaticus:excōicat⁹ depositus:vel ꝯtra quē pendet accusatio ab accusatione repellūtur.Et potest diuidi in tres partes.in prima ponit qd dictū est.in.ij.ꝯfirmat illud authoritate.ij. vniuersalis synodi. in.iij.ostēdit:qualiter transgressores huius puniātur.ij.ibi: si vero ecclesiasticū.iij.ibi:quid autem periculi.Lege. ℂ[Quod aūt.]pro cuius intellectu sciēdū est,ꝙ multi erant excōicati ab ignatio patriarcha cōstātinopolitano: qui recepti sunt in accusationē ꝛ testimoniū contra eū,ꝛ ad condēnandum eū.ostendit ergo Nicolaus papa authoritate.ij.synodi vniuersalis, ꝙ hoc nō debuit esse.q iam in parte decisa.Archi.[ignatio.]di. xxj.submittitur.Lau.ꝛ archi.[excōicati].i.a cōione sacramentoꝝ separati.hu.[anathematizati].i.a cōione fideliū separati. Aliud eñ est excōicatio:aliō anathematizatio:siue anathema. iij.q.iiij.engeltrudam.hu.hoc etiā pōt colligi extra de iudi.cū nō ab homine.[nullam.]large intellige:scꝫ vel accusando:vel cōtra eū testificādo: vel sentētialiter condēnando.hu.[ex prefato in tempore]ex parte capituli: qd non est hic[vel p̄fato].i. alias prolato.archi.[Si vero].ij.pars.verba sunt synodi [ecclesiasticū]nota tribus modis secundū hu.dici crimē ecclesiasticū:scꝫ generaliter omne crimē.extra.de iudi.nouit. qꝛ quod libet ab eccl'ia reprobatur:vel condēnatur saltē quo ad penitētiā.secūdo specialiter.i. cuius examinatio ꝛ condemnatio proprie ad ecclesiā pertinet:vt heresis: simonia:adulteriū quo ad separationem tori.idem no.ex.de offi.ord.c.j.in glo.[canones. ꝛc.]ꝛ extra de fo.compe.cum sit.Et ad hoc facit extra vt ecclesiastica he.c.j.ver.Et ideo nos archid.iij.specialius:scilicet qd pro crimine reputatur secundum canones non secundū leges vt vsura.de his duobus vltimis habetur.xj.q.j.si quis cū clerico.[quod epo.]ignatio.ber.[probari].i. inquiri: an isti sint tales:qui accusare possint.ber.ij.q.vij.si qui.ꝛ.c.se.archi.[hereticis].i.excōicatis qui dicuntur heretici.i.ab vnitate ꝛ ecclesie sacramentis separati.extra de sen.ex.si quē.[archiepiscopos] supple maxime ex.de iudi.intelleximus.ꝛ ex.de except.pia.lib. vj.in prin.archi.[facere].i.intētare.archi.[negotijs].i.criminibus.hug.[sed ne hos.] scilicet ab ignatio excōicatos,ꝛ sunt verba nicolai.hu.[inquiunt sancti patres] in ꝯcilio ꝯgregati hug.[Olim.]a nostris predecessoribus [proiecti].i.separati a 2 cōione fideliū.arg.†ꝙ omnis excōicatus est heretic⁹.vt.xxiiij. q.iij.inter.[post].i.talem proiectionē ab ecclesia.hu. [a nobis anathematizati fuerūt.]porro verba sunt nicolai.hug.[aiunt sancti patres.]in cōcilio cōstituti.hu.ꝛ archi.[preter hos] scꝫ excommunicatos:qui fidem simulant: scꝫ in aperto cum tamē intus sequantur heresim.hu.vel dic ficte confitentur secūdum Ber.[schismaticos esse.]idest diuisos ꝛ separatos ab eccl'ia [ꝛ eos qui ꝛc.collectas].idest conuenticulas faciunt:scilicet schismatici sunt.vnde talibus non est audientia prestanda. xxiij.q. v.non vos.etiam excommunicandi sunt [si non excommunicati].xxx.dist.si quis extra.hug.ꝛ Archi.[super].i.pro. hug. cansis.[quibusdā]scꝫ predictis vel alijs.hu.[proiecti].i. separati.ber.[excōicati].i.anathematizati.hu.[vel proiecti.]ab officio:vel beneficio ecclesiastico.hu.[ordine].i.separati ꝛ remoti a communione siue clericorum tantum:siue clericorum ꝛ laicorum.hug.ꝛ lau.[Episcopum.]maxime:quia nec aliquē aliū 3.c.j.Ber.[primitus] regulariter repellitur excōmunicatus ab omni actu legitimo.extra. de exceptio.pia.lib.vj.[Similiter sub accusatione].i.pendente accusatione.Ber.[nō antea.] supple:maxime quātum ad hoc ꝙ dicit laicali.quia nec postea ſm Jo.de fan. [clericorum] maxime ber. [innoxios].i. inculpabiles ostenderit deficiētibus accusatoribus:vel per purgationem.ber.[quid autem].iij. pars.i. qua pena.ber. [regule.] huius constitutionis.

Diuisio. — Exponit literam. — Lauren. — Archidia. — Archid. — Jo.de fan.

¶ Questio.ij.z.iij.

Diuisio.

Secunda. Hic reassumit magister simul secūdā qōnem z tertiam. Et diuiditur hec pars in.iiij.partes in prima determinat magister secūdā z tertiam qōnem. Et hoc per duo capitula sequētia. in ij.parte ponit quatuor leges:in quibus pbatur que sunt attendēda in testib⁹.in.iij.ponūtur certe persone que in iure nō cogūtur ferre testimoniū, z quedā que accusare nō possunt.in.iiij.ponit quasdā leges: in quib⁹ probat quales testes faciūt fidem.ij.ibi in.§.in criminali.iij. ibi in.§.itē in le. iiij.ibi:itē qui false. Circa primā partē in primis respondet.ij. questioni q̄ est an.ꝟ.xiiij.annos qs sit admittēdus ad testimonium. Et respōdetur ꝙ in causa criminali nullus admittitur ad testimoniū ante.xx.annos.iij. qō est.an quicūqꝫ repellit ab accusatione:repellatur etiā a testimonio. Et hec questio vt dicit hug.nullam habet difficultatē. Certum est enim z regulare ꝙ sic:licet non in quibuscunqꝫ casibus:vt patet in glo.

1 ☞ Repulsus ab accusatione nō admittitur ad testimoniū.
2 In causa criminali non recipitur aliquid ad testimonium ante viginti annos.

Exponit literam.

1 Testes. Inducit ad probādū ppositū hoc.c. Sūma eius est.† ꝙ qui repellitur ab accusatione z domesticus z impubes non admittit ad testimoniū.patet.Lege. ¶ [Testes. nec ad accusationē.] scz ex vitio psone.[vel etiā quos accusator] de hoc le.z notat ex de testi.in literis. archi.z.3.iij.q.v. in summa.[ꝟ.xiiij. annū.] hoc ideo statutū est:qz tales sacramētū de calūnia pstare nō possunt:cum ante talem etatem nullus iurare debeat.vt
2 xxij.q.v.pueri.z.c.honestū. Et hoc verū est in cā ciuili.† in causa vero criminali nō recipitur aliquis ad testimoniū ante.xx. annos.vt.ꝟ.e.q.in testimoniū.districtius enī z diligentius procedendum est in causa criminali q̄ ciuili.illud aūt questiōe. nō est dignū:an quis post annum.xiiij.possit testificari de his que vidit vel nouit ante annum.xiiij. potest quidem licite.ar. dist. xxxvij.relatum.z de conse.di.iiij.placuit.hug.

1 ☞ Pretium siue pecuniam accipere pro testimonio an sit licitum.

Diuisio.

Placuit. Palea est,z habetur pro grano ex. de testi.c.j. Sūma.testis pretio conduci nō dz:sed dz esse fidelis, z ieiunus testimoniū dicere. Et pōt diuidi in tres partes ꝑm tria dicta, primū est vt pretio testis nō cōducat. ꝑm est ꝙ sit fidelis.iij. ꝙ sit ieiunus.ij.ibi,z vt quicqꝫ.iij.ibi,z vt nullus. ¶ Pro pleniori notitia huius.c.q̄ritur.

Questio. Primū ar.

1 † Utrū licitū sit p testimonio pretiū siue pecuniā accipere. Et videt ꝙ sic.qz.ꝟ.e. habetur lex canonizata dicēs. Uenturus aūt ad iudiciū p accusatorem aut ab his per quos fuerāt postulati:sumptus competētes ministrētur:etiam si in pecuniaria causa ab alterutra parte testes sint producendi,

Opponit z Rñdet.

¶ In oppositū est.c.presens. ¶ Rñ.dicendum. ꝙ non est licitum pro testificatione pecuniam recipere.ista cōclusio est beati augustini ad macedonium dicentis. Non debet iudex vendere iudiciū: nec testis verū testimoniū. itē idem ad eundē cū iudicia z testimonia: que nec vera nec iusta vendēda sunt iniqua:vel falsa vēdūtur.multo sceleratius pecunia sumitur.qz scelerate q̄uis a volētibus datur.

Alexander de halis. S. Thom. Grego.

vbi notandū ꝙ vt dicit Alexāder de halis in.iij.z sanctus Tho.in.ij.ij. aliud est p testificatione munus accipere:aliud sumptus necessarios percipere.primū enī nephas est,z preuaricatio.vnde dicit beatus Gregorius.si spes muneris subtrahitur: cōfestim a cōfessione iustitie recedunt acceptio munerum preuaricatio veritatis est vñ z de iusto dicit. Qui excutit manus suas ab oī munere: ille in excelsis habitabit.z hoc idē intelligitur de iudice sicut habetur.xj.qō.iij. abijt iudas,ꝑm vero.scilicet accipe necessarios sumpt⁹:licitū est:cū opz ad locū remotū p testimonio ferendo pcedere.Nō enī tenet ppriis stipēdijs militare. z sic patet rñsio ad obiecta.

Exponit literam.

Lege. ¶ [Placuit ptio.] qz eorū nō valet testimoniū qz ptio sunt corrupti.ꝟ.e.§.i criminali.v.itē testiū fides z de pba.licet, vt no.her.c.j.de test,[idonei.] idone⁹ reputabit ex quo p aliquā exceptionē non repellit.qz qlibet psumit:idoneus nisi pbet ꝯtrariū.de presump.dudū.z edictū de testibus prohibitoriū est:nec quilibet admittat:q nō repellit.ff.de testi, l.j.§.j.z hic.[Et fideles.] qz infideles nō admittuntur.ff.eo.l.j, z.ij.q.vij.nō potest[nisi ieiunus] z hoc de honestate non de necessitate sic.xxij.q.v.honestum,her,vbi supra,

1 ☞ Incontinenti fieri quando dicatur.

Item in criminali. Hic īcipit.ij.ps huiꝰ qstionis: ī qua ponit quatuor leges:in qbus pbat q̄ sunt attēdēda in testib⁹, z hoc vsqꝫ ad.l.illā.itē.l.iul.io.de archi. Sūma hui⁹ legis varie assignatur ꝑm varios intellectus ei⁹. Secūdū vero intellectū quē cōiter tenēt doctores pōt sic summari. falsus testis in vno iudicio in alio pduci nō pōt. Scōm vero ītellectū aliū summari pōt sic.ꝙ testis inductus semel cōtra aliquē in cā criminali nō poterit amplius induci ꝯtra eū:nec in illa cā:nec in alia. Secūdū vero aliū intellectū vel aliā lecturā pōt tertio sic summari. Testis q semel deposuit in cā nō possit post attestationes publicatas iterato produci in eadē cā sup eisdē capitulis. ꝑm gl.

Exponit literam. Uincen. Innocen. Archid.

Lege. ¶ [Item.] sequendo primū intellectū exponitur sic ꝑm hu.[reum].i.falsum testimoniū ꝯtra quē vel p quo nūc inducitur. Talis enī semp postea psumitur calūniari.z iste forte videtur verior intellectus vt dicit har.z idē videtur ꝑm Uincē. z Inno.put ipsi notāt in decre.illa alle.in gl.fraternitatis.ꝑm Archid.sequendo ꝑm intellectū.exponitur[reum].i.accusatū vel cōuentū. Talis enī q obtulit testimoniū cōtra aliquē: si iterum inducitur ꝯtra eūdē:nō dz admitti. qz hoc ipso videt suspectus,z eū persequi z odire,z hoc dicunt esse verum in causa criminali:vt dicit gratian⁹ z nō in cā ciuili hu. Et idē dicit gl. hic. Et hoc vr̄ tenere gl.extra de testi.fraternitatis.in.ij.gl.idē sentit gl.vltima ex.de accu.meminim⁹.

Hostiensis.

Et idē intelligit hosti. qñ quis sponte z sine coactione se obtulit:vel venit ad testificādum.Secus si p iudicē coactus fuisset: tūc enī bonū obediētie ab oī suspicione z calumnia excusaret.xxiij.q.j.qd culpatur de temp.or.ad aures.Jo.and.sup dicta gl.vltima. Et vide in spe. de testi.§.j.ver.itē ꝙ in alia causa criminali.Scōm vero tertiū ītellectū exponit.sic[q antea.] scz ante publicationē testiū pōt sed post publicatas attestationes nō vt in glos.qō pōt melius intelligi ponēdo talē casum.

Casus.

Unus testis iurauit,z postq̄ testificatus est:recessit:tandē publicate sunt attestationes: vel vni parti tm̄ vel vtriqꝫ:si postea velit iterū īduci ab eodē quasi aliquid additurus nō debet audiri:nisi velit aduersarius. qz psumitur instructus sz ante publicatas attestationes velit litigator eundem testem introducere.iterū credo,ꝙ possit iterum et iterū introducere:qz in prima vice nō habuit oīa in memoria z testes sic iterū ītroducti dicūtur reuersi. Et ꝙ sic iterū possint induci testes colligitur ex illo authentico de testi.§.qm̄ vero.et ff.de q̄stio.l.j.§.seruū.z.l.reperi.hu.item credo ꝙ iudex ex officio possit eū iterrogare iterū,z ante, z post publicata testimonia.hu.itē qñ testis obscure dicit. iudex qui ex officio inquirit pōt iterū examinare testes:qui obscure dixerunt post publicationē.vt ex de testi.cū clamor.vbi de hoc.z sic notat ibi Innoc.

Innocen.

speciale est in inqsitione:q̄ ex puro z mero officio fit: vt nō attēdatur ibi testiū publicatio q̄ntū ad hoc. qm̄ testis semp ibi producit cū ibi cesset subornatiōis timor. Et forte hec dilucidatio nō ē faciēda ad petitionē ptis:sz officio iudicis ꝑm Innoc. Et idē asserit her.ex de pba.in prin.z de testi.p tuas. vbi tan.not. ibidē.

Tācredus. Archidia.

Et facit ad hāc materiā qō le.z no.ij.q.j.notū. Et ibi dixi.archi. Testis a seipso pt corrigere dictū suū si id faciat incōtinēti.Sec⁹ si ex interuallo ex de testi.cogē.pterea.in fi. ¶ Sed

Questio. Rñdet. Hostien. Jo.and.

1 surgit qō.† qñ dicet fieri icōtinēti.rñdet hosti.ꝙ relinquit arbitrio iudicis. Cōiter tenet ꝙ anq̄ potuerit loq ptib⁹: vel ab eis instrui:an si sit obscur⁹ sit iterrogād⁹:vt illō declaret.dic:vt.ꝟ. z in dicto.c.p tuas.z p.io.an.in.c.cū clamor. in gl.magna ad fi.

1 ☞ Testi qui sibiipsi dissidet an sit fides adhibenda.
2 Testis vnus si cōtradicat alteri:vel pluribus:an eius testimonium sit validum:an euacuatum.nu.3.
4 Testibus plurib⁹ ex vna parte pductis z cōcordātib⁹ an semper sit fides adhibēda. Et qd si qdā aliud: alij aliud z in numero pari.nu.5, Et quid si sibi inuicem contradicant.nu.6.
Et quid si omnes sunt eiusdem estimationis:honestatis, z honoris.nu.7. Simile nu.8.z.9.
10 Testes si contradicant instrumento cui sit credendum.

Diuisio.

Si testis. §.est in.l.ob carmen.ff.de testi. Summa ꝙ si omnes testes in idem cōcordant. Et sunt eiusdē honestatis omnia testimonia sunt sequenda. Sed si discordant : non stabitur numero. sed eorū erunt sequenda testimonia que fuerint rei aptiora z vero proximiora. Et ꝑm hoc potest diuidi in duas partes secundū illa duo dicta.ij.ibi: si vero.quia hic tangitur in gloss.de contrarietate testimonium pro eius pleniori

Questio.j.

1 notitia veniunt hic querēda plura primum est istud.† Utrum testi qui sibi ipsi dissidet sit fides adhibenda. Et videtur ꝙ sic. Nam testis

Nam testis interrogatur de credulitate z de fama.sed per cōsiderationē differentē circūstantiarū probabiliter pōt moueri ad differētē credulitatē differēti tēpore interrogatus. Ponatur ergo ꝙ interrogatus de credulitate differēti tēpore diuersa respōdeat interrogat⁹ de visu,z scientia vniformiter respōdeat constās est, ꝙ ipse rñdeat ꝑm veritatē cōsciētie.ergo si sibi ipsi desidet:vt dictū est nihilomin⁹ erit fides sibi adhibēda.

Opponit z Respōdet. Ambrosij.

¶ In oppositū est hic glo. ¶ Rñ.dicēdū ꝙ si testis cōtraria siue diuersa diceret:testimoniū eius nō valet imo reprobatur,z cōuincit ore pprio. Ista cōclusio patet.iij.q.ix.nihilominus. Et est beati ambrosij.lib.de paradiso pura z simplex testimonij series intimāda est:plerūqꝫ testis cū ad seriē gestorū aliqd ex suo adijcit:totā testimonij fidē partis mēdacio decolorat. Eadē ꝯclusio patet.xxiij.q.vij.ꝙ autē.z extra de appel. solicitudinē.in fi.nisi faciat incontinēti corrigēdo se.extra de testi.cogen.

Hostien. Ad argu. Alexander de halis.

Preterea dicit Hostiensis ꝙ si ex parte falsus testis inueniat:in nullo creditur ei.dist.ix.si ad sacras. Itē.ꝟ.ea. in ver. Itē qui false. ¶ Ad argumentū in contrariū respōdet iuxta Alexandrū de halis in.iij.ꝙ predict⁹ nō est dicēdus sibi ipsi desidere.qz ꝑm conscientiā profert.q̄uis different ppter differens tempus z credulitatem.sed si respectu eiusdem temporis de scientia siue visu sibi contraria vel diuersa diceret: testimonium eius omnino non valeret.vt dictum est.

Scōa qō. Rñdet.

2 Secundo querit.† Utrū si vnus testis cōtradicit alteri:vel plurib⁹:eius testimoniū sit validum. Ad hanc questionē respōdet ꝙ si vnus ꝯtradicit alteri. Et nulla alia pbatio vel cōiectura appareat:ambo repellūtur:qz ad vocē vnius nō pōt ferri sentētia ꝑm Hu. Dicit aūt si nulla probatio vel cōiectura:qz aliud esset:vbi alter tm̄ esset melior:vel dignior,ꝙ pnocet iudicē ad iusiurandū deferendū.

Uincen. Jo.and.

C.de re.credi.l.in bonefidei. Uincen. Et ponit Joā.an.in.c.in nostra.extra de testi.sup prima glo.vbi de hac materia. Et vide in Spe.de teste.§.postquam.circa princi.vbi dicit Specu. ꝙ si duo tantū sunt producti z contradicūt non credit nisi aliter aptiora negotio dicat quo casu prodest ad presumptionē.

Tertia qō. Rñdet.

3 Tertio querit.† Utrū si vnus testis cōtradicat pluribus testimoniū sit euanatū. Ad hoc respondetur in glo.ꝙ non:dummodo aliū vel aliqui eorū duo scz vel tres concordēt.vt dicit Hu.qz talis cōtrarietas nō obstat:qz vnius testimoniū nec iustificat:nec condēnat:nisi contradicat pluribus cum quibus ipse est scriptus in aliquo instrumento.

Quarta qō. Primū ar. Opponit ī cōtrarium.

4 Quarto queritur.† Utrū pluribus testibus ex vna parte productis z cōcordātibus sit semper fides adhibēda. Et videt ꝙ sic.qz plures sunt z concordant z sicut dicit lex deutero.xix. In ore duorum vel triū stabit omne verbū. ¶ In oppositū videt qz possunt testes esse corrupti,z vnū z eundē meditatū sermonē dicent:ergo nō erit eis credēdum. Nam vt.ꝟ.ea.§.lex.ponit ꝙ in testibus considerandū est qui simpliciter testimoniū dicāt. Utrū vnū eundēqꝫ sermonē

Respōdet.

meditatū afferāt. Ad hāc questionē respondet per.l.presentē: in qua dicit si testes oēs eiusdē honestatis z estimationis sunt z negotij qualitas ac iudicis metus:cū his cōcurrit sequenda sunt oīa testimonia. Recurrendū est ergo ad cōditiones q̄ requiruntur ad testē idoneū. Et ita patet respōsio ad rationem.

Quinta qō. Rñdet.

5 Quinto queritur.† Si ex testibus productis quidā eorū aliud dixerunt,z alij aliud licet in pari numero quibus sit fides adhibenda. Ad hanc respōdetur per secundam partem legis presentis vbi dicitur. Porro siue diuersa seu contraria testes dixerint:credendū est dictis eorum: qui dicunt illud quod negotio non conuenit:aut quod inimicitie aut gratie suspitione caret.confirmabitqꝫ iudex motum animi sui ex argumentis z testimonijs : que rei esse aptiora z veritati proximiora esse comperit.

Sexta qō. Primū ar. Scōm ar.

6 Sexto querit.† Si testes ex vtraqꝫ parte pducti sibi inuicē contradicāt:quibus eorū fides sit adhibenda nō videt dicendū ꝙ illi parti sit fides adhibēda:ex qua parte sunt plures. Tum primo qz lex nostra dicit contrariū: scz ꝙ non oportet ad multitudinē respicere sed ad syncerā testimoniorū fidē quib⁹ lux veritatis assistat. ¶ Itē scōo possibile est multos esse viles z corruptos ex vna parte,z tm̄ numero esse plures.z tm̄ certū est,ꝙ tunc nō est standū taliū testimonio:qz sicut dicit beat⁹ Grego.ꝟ.q.j.in.c.in primis.si vilissimi

Rñdet.

testes sint exhibiti:nullius sunt momēti. Ad hāc respōdet ꝙ si plures testes cōtradicāt plurib⁹ siue sint oēs pducti ex vna parte siue ex oppositis partib⁹:iudex cōcordabit contrarietatem eorū:si pōt.sicut augustin⁹ ꝯcordat dicta euangelistarū:q̄ videntur cōtraria.extra.e.c.cū tu fili.si nō pōt regulariter testimoniū pluriū preualebit:nisi ex altera parte sit tāta dignitas ꝙ merito debeat preiudicare numero vel nisi pauciores dz verosimiliora z aptiora negotio:vel p pauciores plura probētur quā p plures. Et si plures testes probant me possedisse rē aliquā per.x.annos:pauciores vero me p.xl.annos possedisse,z cū hoc probāt titulū possidendi.tunc enim valet testimonium paucorū:vt patet ex psenti lege:vbi dicitur.ꝙ non oportet ad multitudinē respicere. Ista etiā responsio habetur Exo.xxiij. nō in iudicio plurimorū acquiesces snīe:vt a vero denies:nec sequaris turbā ad faciēdū malū.de hoc etiā ex de testi.in nr̄a.

Septima questio. Respōdet. Innocen.

7 Septimo queritur.† Si omnes testes producti ex vtraqꝫ parte sint eiusdem estimationis, z honestatis, z honoris:quibus credendum est. Ad hanc respondetur ꝙ stabitur pluralitati testium:sicut dicit Innocen. extra de testi.c.in nostra.vbi ad aliqua responsio habetur ad plenum ad istas duas proximas questiones.

Octaua qō. Rñdet. Alexander de halis.

8 Octauo queritur.† Si tot testes sint ex vna parte: quot ex alia,z eiusdem honestatis,z estimatiōis:vel ex vna parte plures,z ex alia digniores:ita ꝙ numero possit dignitas adequari z ecōuerso:quid tunc iudici faciēdum est. Ad hoc respondet iuxta Alexādrum de halis in tertio.ꝙ dicendū est ꝑm decretū Lucij tertij.extra de proba.c.ex literis tuis.vbi ait.si amborum partium testes sunt eque idonei possessoris siue rei pars alteri prefertur:cum promptiora sint iura ad soluendū:q̄ ad dānandū preterq̄ in liberali causa:in qua si vtriusqꝫ partis testes equales fuerint pro liberali sentētia proferat:generaliter ergo in iudicijs pro reo sententiandū est cum in testibus equalitas est.sequēdi enim sunt testes:qui ad humanam declinant snīam z hoc nisi fauorabilior sit pars actoris:qz videlicet stat pro libertate vel pro dote:vel pro testamento:vel pupillo:vel pro vidua. Hec enim declināt ad humanā sententiā ppter quod dicit Eccli.iiij. Esto pupillis in iudicādo misericors vt pater, z pro viro matri illorum.

Nona qō. Rñdet. Hostiēsis.

9 Nono querit.† Quid si neuter possidet rē sed vterqꝫ petit eam ab aliquo extraneo z testes predicto modo sunt pares. Rñdetur ꝙ diuidat res si pōt sicut fuit iudicium Salomonis inter meretrices.iij. Regū.iij.ar.de presump.afferte. Si autē non pōt diuidi pōt iudex gratificare,z dare cui vult.ar.extra de parochi.c.j.z de iure patro.quod autem.vel forte vt dicit Hostien.dirimet res sorte.ar.ff.de iudi. sed cum ambo.z.C.cōmunia de le.l.vlti.xxvj.q.ij.sors. Et videtur ꝙ iudex retinere posset.ar.extra de decimis.quoniam.

Decima q̄stio. Rñdet.

10 Decimo queritur.† Quid si testes ꝯtradicūt instrumento. Rñdetur ꝙ testes preualent instrumento:nisi in his que melius pbantur p instrumentū:q̄ p testes:vt snīa lata,z arbitriū,z cōmissio facta iudicibus,z nisi inuentario publice cōfecto.snā cōtra illud nō admittunt testes, z nisi in instrō:in quo mulier cōfitetur recepisse pecuniā p intercessione fideiussoris:tunc enī oīno credendū est instrō.sicut dicit.C.ad senatusconsul.vellei.l.antiqua. Oportet autē,ꝙ ad minus p quatuor testes reprobetur instrm̄:qz instrm̄ obtinet vicē duorū testiū. Et tabellio equipollet vel est maior vno teste.

Exponit literam. Bar.brix.

Lege. ¶ [Si testes.estimationis].i.fame. Et pōt hoc qō hic dicit intelligi de testib⁹ ab eadē vel vtraqꝫ parte pductis ꝑm Bar.brixiē. Archi.dicit Hu.ꝙ hec lex pculdubio intelligitur de testibus tm̄ ex vna parte pductis.[sequenda].i.iudicandū ꝑm Bar.brixiē.[testimonia] in idem z p eadē parte cōsentiētia sint vtriusqꝫ partis siue sint vnius cū altera nō pduxerit. Accur. Hoc vult dicere,ꝙ si testes sint equales:iudex dz ferre snīam p vtraqꝫ parte vel rē diuidere:vel dicere vti possidetis ita possideatis. Sed circa hoc videas qō legit z not.ex de pba.licet. Archi.[Si vo] scōa pars.[Aliud].i.cōtrarium. Hug.[dixerint] supple sub z alij aliud. Archi.[in pari numero].i.tot dicūt hoc:quot dicunt illud.vel sit vna dictio.i.q̄uis ples dicāt hoc,z pauciores illud:si tm̄ paucioribꝰ lux veritatis potius assistit eis:potius credēdū est. Hu.[suspitiōe careat]. iij.q.v.c.ij.z suspectos. Archi.[ex argumētis] que fidē faciūt vt patet in eo qō legit z not.extra de cleri.pereg.c.ij. Archid. [testimonijs].i.dictis testium. Archid.[vero].i.veritati.[ac proximiora] Hi enim potius credēdi sunt:vt dist.ix.ego eis. Hugu.non enim ad multitudinem.sic extra de testi.in nostra. Archid.[synceram].i.purā. [lux].i.veritas:que lucet in se,z facit alia lucere. Hu. Ber.z Archi.[vel lex veritatis].i.aperta veritas adest testimonijs:sed quia latet repelluntur. Hug.

Diuisio.

In testibus. Lex est.ij.ff.de testi. Et pōt diuidi ī duas partes ī.prima dicit ꝙ ī testib⁹ ꝯsiderāda sunt fides dignitas zc. In scōa infert,ꝙ testes q aduersus fidē vacillāt audiēdi non sunt

Exponit literam.

Lege. ¶ [In testib⁹ dignitas mores grauitas] hec tria sunt argumēta fidei,z ideo pcipiunt inquiri. vt fides potius adhibeatur. Hu.z fides intelligitur ex dignitate z morib⁹.ff.de tuto.z cura.da.ab his.l.scire oportet.§.penul.[moderanda] id est examinanda consideranda. Archid.[Et ideo] scōa pars.

[aduersus fidē vacillant].i.titubāt in ipsa ꝓlatione:qꝛ nec negant:nec asserūt firmiter:sed dubitanter ꝓponūt [non sunt audiendi] ⁊ multominus credendi. Hu.⁊ iuxta glo.vel sic aduersus fidem vacillant:quia cum sibi contraria dicunt:semetipsos excludunt.ff.quando appel.sit.l.fina.§.si alius. Accur. [audiendi] id est exaudiendi. Accursius.

1 ☞ Repellendus an aliquis sit a testimonio sine culpa.
2 Accusatus in aliquo casu potest excipere contra testes.
3 Notati in litera an conuenienter repellantur a testimonio.
4 Priuilegium paucorum non facit legem communem.
5 Pater non est idoneus testis pro filio:nec filius pro patre.

Item testiū. Hoc est principiū tertie legis.ff.e.in quo ponuntur aliqua:q̄ in testibus sunt examināda ⁊ considerāda. ¶ Pro cui⁹ materie pleniori intellectu sunt

Questio.j.

1 aliqua querēda.primū est.† Utrū aliqs sine culpa sit repellēdus a testimonio ferēdo.

Primū ar.

Et vr̄ ꝙ nō:primo sic. Quibusdā em̄ in penā infligit̄,ꝙ ad testimoniū nō admittātur:sicut patet in his q infamia notant̄.vt ptꝫ tā in p̄nti.c.q̄ extra.de testi.testimoniū.⁊ de verb.sig.forus.in fi.Sed pena nō est infligēda:nisi pro culpa.ergo videtur ꝙ nullus a testimonio debeat repelli: nisi ꝓpter culpā.

Scđm ar.

¶ Secūdo sic.de quolibet p̄sumendū est bonū:nisi appareat cōtrariū.extra de p̄sump.c.si.Sed ad bonitatem hoīs pertinet,ꝙ verū testimoniū dicat. Cū ergo nō possit cōstare de cōtrario:nisi propter aliquā culpā videt̄ ꝙ nullus a testimonio debeat repelli:nisi propter culpā.

Tertiū ar.

¶ Tertio sic.ad ea que sunt de necessitate salutis nullus reddit̄ non idoneus:nisi ꝓpter pctm̄:sed testificari veritatē est de necessitate salutis:vt supra visum est circa.c.qđ vero.ij.q.iiij.ergo nullus dꝫ excludi a testificando:nisi propter culpā.

Opponit i cōtrarium.

¶ Sed in oppositum est tex.p̄sentis.l.vbi serui ⁊ pauperes repelluntur a testimonio. Itē habetur.supra scđa.q.j.in primis dicit Gregori⁹: ꝙ si ep̄s accusatus fuerit a seruis suis : minime debet̄ audiri.

Rn̄det.

¶ Rn̄deo dicendū sub ista cōclusione,ꝙ cōuenientissime aliq repellūtur a testificatione:etiā sine culpa. Ista cōclusio patet. Cum qꝛ tam lex diuina q̄ canonica q̄ ciuilis aliquos repellit.

S. Thom.

Ratiōe ꝓbatur iuxta sctm̄ Tho.in scđa scđe.q.lxxx.ar.iij. sic.testimoniū hominū non habet infallibilem certitudinē:sed ꝓbabilē.Et ideo quicqd est qđ probabilitatē auferat in ꝯtrarium reddit testimonium inefficax. Redditur aūt ꝓbabile,ꝙ aliqs in veritate testificāda nō sit firmus qn̄q̄ quidē propter culpā:vt infideles ⁊ infames. Itē illi qui publico crimine rei sunt:qui nec accusare possunt. qn̄q̄ autem sine culpa ⁊ hoc ex defectu rōnis:sicut patet in pueris:in amētibus,⁊ in mulieribus:vel ex affectu:sicut patet de inimicis ⁊ de personis cōiunctis ⁊ domesticis:vel etiā ex interiori cōditione:sicut sunt pauperes serui,⁊ illi quibus imperari pōt.de qbus probabile est, ꝙ facile possent seduci ad testimoniū ferendū ꝯtra veritatem, ⁊ sic ptꝫ ꝙ testimoniū alicuius repellitur ꝓpter culpā ⁊ quan-
2 doq̄ absq̄ culpa.† Ex ista cōclusione sequitur corollarie,ꝙ licite accusatus in aliquo casu pōt excipere cōtra testes. Istud corollariū sequitur ex dictis sic.Testes inducuntur ad confirmationē veritatis incerte iudici:inquātum iudex.ergo contra oēs adductos in testimoniū.de quibus est probabile fm iura ꝙ de facili declinarent a veritate pōt excipere reus ad suā defensionē. ¶ His habitis dicendū est ad rōnes in oppositum.

Ad primū argu. S. Thom.

Ad primā rn̄detur iuxta sctm̄ Tho.ꝙ repellere aliquē a testimonio magis pertinet ad cautelā falsi testimonij vitādi:q̄ ad penā.vnde ratio nō sequitur. Uel dicendū ꝙ nō est verū vniuersaliter,ꝙ qs repellatur a testimonio semp propter culpā.

Ad scđm.

¶ Ad secundā rn̄detur iuxta eundem sctm̄ Tho.ꝙ de quolibet presumēdum est bonū:nisi appareat cōtrarium:dūmodo nō vergat in periculū alterius:qꝛ tūc adhibēda est cautela:vt nō de facili vnicuiq̄ credatur.fm illud Jo.iiij.nolite credere omni spiritui.

Ad tertiū.

¶ Ad tertiā respōdetur iuxta eūdem sanctum Thomā.ꝙ testificari est de necessitate salutis supposita testis idoneitate,⁊ ordine iuris.vnde nihil prohibet aliquos excusari a testimonio ferendo:si non reputentur idonei fm iura.

Scđa qō.

3 **Secundo** queritur.† Utrū ꝯuenienter repellātur multi a testimonio ferēdo qui repellunt̄ in litera:vtputa serui:mulieres:pueri:pauperes ⁊c.

Primū ar.

Et videt̄ ꝙ nō.Et primo sic de seruis.j.e.dicitur.serui responso tūc credendū est:cum alia probatio ad erudiendū veritatem non est. ergo seruus non est repellendus a testimonio generaliter.

Scđm ar.

¶ Scđo obijcitur de mulieribus sic.maius est incōparabiliter esse testem veritatis diuine:q̄ veritatis humane.mulieres autē inueniunt̄ idonee ad testimoniū veritatis diuine:vt Elizabet Luce.j.⁊ Anna Luce.ij.ergo multo fortius inueniūtur idonee ad testimoniū veritatis humane.

Tertiū ar.

¶ Tertio sic.beatus Brixius voce pueri.xxx.dies ab ortu habētis innocens ꝓbatus est.ergo multo magis voce pueri.xij.annorū vel.xiij.poterit testificādo dici.

Quartū ar.

¶ Quarto arguitur de pauperibus. Nam si pauperes sunt a testimonio repellendi.ergo sancti viri ⁊ religiosi ⁊ etiā apostolici erunt a testimonio ꝓhibendi:qui pauperes sunt nihil habētes.

Quintū ar.

¶ Quinto arguitur de hoc qđ dicitur de domesticis.Nā dicitur.xxv.q.vj.consanguineos extraneorū nullus accuset vel consanguinitatē in synodo cōputet: sed ꝓpinqui ad quorū notitiā ptinent vt pater,⁊ mater:soror, ⁊ frater:patruus , ⁊ auunculus:amita , ⁊ matertera.ergo domestici nō sunt a testimonio ꝓhibendi generaliter.

Opponit ⁊ Rn̄det.

¶ In oppositū est.c.presens cum aliquibus sequētibus. Respōdeo dicendum ꝙ cōuenienter.xij.genera hominū sunt ꝓhibita testificari cōmuniter:que tangūtur ꝑ magna parte hic.patet ista cōclusio. Cum qꝛ dixit lex dei Exo.xxiij. Nō acquiescas in iudicio plurimorū sententie. Et iterū Deutero.xix. Cū sacerdotes diligētissime perscrutātes inuenient falsum testem contra fratrē suū dixisse mēdacium:reddent ei sicut fratri suo facere cogitauit. Cum qꝛ canones, ⁊ etiā humane leges : rationē legis cōsiderantes omnes personas que haberi possunt suspecte de mēdacio in testimonio ferēdo:vel de veritate supprimēda inidoneas ad testimoniū censuerunt.ad hoc autem discernendū cōsiderauerunt quinq̄ in personis testificātium vt satis aperte colligit̄ ex istis legibus hic positis.

Alexander de halis. Ulrichus.

Et vt etiā Alexander de halis in tertio ponit,⁊ dn̄s Ulrichus partim tāgit in summa:scilꝫ mores:naturā:fortunā:animū,⁊ statum.Circa mores considerauerūt duo:propter q̄ fides nō debebat adhiberi testificāti:scꝫ errorē,⁊ malitiā.propter errorē dictat ratio ⁊ ius:vt infideles repellātur a testimonio ferēdo cōtra fidelē. vt.s.ij.q.vij.c.nō potest.qꝛ vt dicit ibi conciliū toletanum:nō pōt erga homines esse fidelis:qui deo extitit infidelis. Et idē in.c.seq.⁊ extra de testi.licet. Secūdo circa mores cōsiderauerunt malitiā in volūtate:ratio dictat ⁊ iura voluerūt infames repellendos a testimonio.vt.s.in.l.si testes. Si enim bona fama careat fide carebit.s.ij.qō.j.c.in primis.dicit Gregorius.

Gregorius

Si vilissimi testes sunt exhibiti ꝯtra ep̄m:nullius sunt momēti. Circa naturā considerauerunt duo scꝫ etatē,⁊ sexum. Hinc ratio vult,⁊ iura statuerūt:vt pueri[a] qꝛ in eis defectus etatis obnubilat rōnem minor.xx.annis in criminalibus nō admittatur.minor vero.xiiij.annis in ciuilibus etiam nō admittit̄. vt patet.s.e.c.testes.⁊.j.e.itē testimoniū. Preterea qꝛ in mulieribus sexus emollit voluntatē,⁊ qꝛ varium ⁊ mutabile profert semp femina. Ideo etiā mulieres nō admittūtur ad testimoniū.ex̄ de v.sig.forus.nisi in causa ciuili,⁊ in criminalibus si ciuiliter agat̄ de crimine.vt.xxxiij.q.v.mulierē. Tertio circa fortunā cōsiderauerūt duo:scꝫ conditionē seruitutis, ⁊ aduersitatē paupertatis.qꝛ v̄o seruitus hꝫ annexū dominationis timorē:vt sepe metu supprimat veritatē:seruus repellit̄ a testimonio nisi in defectu testiū:vel cum nec de dn̄o:nec contra dn̄m:sed pro facto suo interrogatur.vt ptꝫ in presenti litera. Quia v̄o pauptas hꝫ annexū tēporalitatis amorē:qꝛ timetur ꝙ lucri causa pauper cōprimat veritatē:repellitur etiā a testimonio. Hinc dicit hic lex,ꝙ exploranda est conditio:an sit locuples:an egenus. Quarto circa animū cōsiderauerūt etiam duo;principaliter scꝫ intellectū ⁊ affectum.in intellectu alienationē rōnis in affectu libidinē volūtatis. Itē libidinē discreuerunt per libidinē ire:que est in odio ⁊ libidinē concupiscentie:que est in desiderio. Itē libidinē concupiscentie considerauerunt quo ad se,⁊ quo ad alios. Et fm hāc distinctionē vitiorū cōtingentium ex parte als testificātis quatuor genera psonarū indigna testimonio decreuerūt:scꝫ furiosos ꝓpter alienationē rōnis:inimicos propter libidinē voluntatis in irascēdo:seu odiendo sicut dicitur.j.e.propter inimicitias testes repelli leges precipiūt.⁊ Gregorius.s.ij.q.vij.de psonis testificantiū querēdum est:ne forte aliqs inimicitias habuisset. Itē propter libidinē volūtatis in concupiscētia respectu alterius inidoneos ad testimoniū indicāt domesticos.vt.j.etiā iure ciuili domestici fides improbatur. Itē idoneus testis pater filio aut filius patri nō est. Itē.j.e.dicitur testes ad testimoniū nō admittēdos esse censemus:quos accusator de domo sua ꝓduxit. Itē ꝓpter libidinē concupiscētie respectu sui quēlibet testē esse inidoneū in re sua.vt.j.e.nullus idoneus testis in re sua itelligit̄. Quinto circa statū ꝯsiderauerūt duo:scꝫ statū psonarū extra iudiciū ⁊ statū psonarꝫ in iudicio. Extra iudiciū cōsiderauerūt statū laicorū ⁊ clericorū ⁊ consueta est emulatio status laicorū respectu status clericorū. Et ideo in criminali causa remouent̄ laici ab accusatione ⁊ testimonio clericorum fm distinctionē que iam dicetur.vt.ij.q.vij.querendū.item in iudicio considerauerūt distinctionem personarum:que consistunt in iudicio ⁊ conditiones causarum non concurrentes in aliquam

a ¶ Ut pueri. puer qs dicat̄: et q̄t modis sumat̄. Pe.d ancho.super ꝯtinuatiōe rubr.de delict.puero.nu.i.Et qđ possunt delinq̄re preterq̄ in delicto carnis idem in.c.j.nu.i.eo.ti.

aliquā vnā personā:fm ꝙ dicit btūs Fabianus in primo.c.sequentis qōnis:nullus vnq̄ presumat accusator simul esse ⁊ iudex ⁊ testis. ¶ His habitis dicendū est ad rōnes in oppositū.

Ad primū argu. Alexander de halis.

Ad primā de seruis rn̄detur iuxta Alexandrū de halis in tertio.aut seruus manet in seruitute:aut manumittitur trāsiens ad libertatē:si manumissus est:pōt recipi in testimoniū eorū: que vidit in tpe seruitutis : fm ꝙ dicūt leges humane.si vero est manens in seruitute aut interrogat̄ de his que ptinent ad suū dn̄m:aut de alijs. In primo casu nō est recipiendū eius testimoniū.vn̄.j.eo.serui nec pro dn̄o suo:nec aduersus dn̄m:sed pro facto suo interrogari possunt:exceptis tn̄ tribus criminibus:scꝫ crimine adulterij:crimine defraudati census:crimine maiestatis.vn̄.xij.q.ij.§.in patronos testificari nō possunt nisi in quibusdam casibus. Si v̄o interrogatus fuerit seruus de alijs:que pertinēt ad aliū q̄ ad dn̄m suū:aut est defectus probationis:aut nō. Si est defectus recipit̄ ad testimoniū.vt.j.e. dicit̄.serui respōso tūc credendū est:cū alia ꝓbatio ad erudiēdam veritatem non est. Si v̄o defectus ꝓbationis nō est:admittēdus nō est:vt de hoc exponēdo literā plenius dicemus.

Ad scđm.

¶ Ad secūdam de mulieribus rn̄detur ꝙ regulariter mulier ad testimoniū nō est admittenda:nisi in quibusdā casib⁹:in q bus mulieri cōcedit̄ accusare.vn̄ distinguit̄ in causis:si est criminalis nō admittitur:nisi suā vel suorū iniuriā ꝓsequat̄,⁊ in crimine lese maiestatis:in quibus casibus ꝑmittit̄ ei accusatio sicut habetur.xv.q.iij.§.ex eo.in glo. Si v̄o non sit criminalis cā:vt pecuniaria:vel matrimonialis admittit̄ mulier in testimoniū. Ad id v̄o qđ obijcitur,ꝙ mulier ad testimoniū veritatis diuine ⁊c.

Alexander de halis.

Rn̄detur iuxta Alexādrum de hal.ꝙ hoc nō est
4 generale:nec regulare.sed est priuilegiū gratie. † Priuilegiū eīn paucorū nō facit legē cōem. Datus est aūt sp̄us prophetie mulieribus ea rōne:qꝛ de muliere christ⁹ natus est:ne scꝫ cōtemnat̄ muliebris sexus. Et ne propter culpā Eue a dn̄o credatur reprobatus,⁊ ideo nō est ad cōsequentiā trahendū speciale priuilegiū mulierū.

Ad tertiū.

¶ Ad tertiā in quo obijcitur de pueris. Rn̄detur ꝙ pueri vt dictū est infra.xiiij.annū nō sunt recipiendi ad testimoniū quādiu sunt infra illā etatē. Cū v̄o illā pertrāsierint:possunt ferre testimoniū de his:q̄ in minori etate viderunt:queadmodū ⁊ docere ea:q̄ in minori etate didicerunt:sicut dr di.xxxvij.authoritate beati Clementis.c.relatū. absurdum nō est:si aliqs ex eruditione cōmuni ac liberalibus studijs que forte in pueritia attigit ad assertionē veri dogmatis inferat. Qđ v̄o dictū est de puero.xxx.dierū testificante innocentiā beati Brixij.

Alexander de halis. Ad quartū

Rn̄detur iuxta Alexādrum de hal.ꝙ miracula diuina sunt admirāda nō in exemplū humane actionis trahēda. ¶ Ad quartā vbi obijcitur de pauperibus,⁊.j. rn̄det Gratian.in fine huius qōnis ad hāc obiectionē respondetur iuxta eundem,ꝙ est pauper voluntate,⁊ pauper necessitate.pauper necessitate solum cupit diuitias.pauper v̄o spiritu seu volūtarius contēnit diuitias tēporales ꝓpter eternas. In primo paupere p̄sumptio est,⁊ vt ꝓpter pecuniā mentiatur,⁊ ideo est a testimonio depellendus. In secūdo vero paupere nulla p̄sumptio est:maxime ad testimoniū idoneus cum de eius fide ⁊ veritate maxime p̄sumatur.

Richar. de alta villa.

Ad idē est Richardus de alta villa:qui sic ait in quarto.di.xix.hoc nō est intelligendū de pauperibus illis:qui volūtarie propter deū statum paupertatis assumpserūt:qꝛ isti de ista acceptatione munerū minime sunt suspecti:cū ꝓpter deū reliquerunt:que habebant ⁊ habere poterāt.

Ad quintū

¶ Ad qntā rōnem in qua arguitur de do-
5 mesticis † ꝙ idoneus pr̄ filio vel patri filius testis non est:generaliter conceditur casibus tribus. Primus casus est in testamento.vnde pater potest esse testis in testamēto filij testantis. Secundus est in successione.pater enim ⁊ mater admittūtur ad probandū genus vel etatem filij sui fm ꝙ dicit decretalis.trāsmisse.extra qui fil.sint legi.que ponit casum de quodā qui nutriebat puerū quē dicebat filiū suū non legitimū:sed spuriū ꝓcessu tēporis duxit vxorem quandā mulierē:quā dū nutriret puerū tenebat in domo,⁊ susceptis ab eo liberis:predictus puer dixit se heredē,⁊ cū eis deberet hereditatē partiri:querit̄ quō hoc posset probari. Rn̄det papa ꝙ credendū est v̄bo mulieris ⁊ viri. Tertius casus est in matrimonio.vn̄ dicit decretalis.videtur nobis.extra qui mat.accu.poss.ꝙ parētes fratres ⁊ cognati vtriusq̄ sexus ī testimoniū filij ⁊ filie ad matrimoniū cōiungendū sunt admittēdi. ¶ His habitis veniendū est ad expositionē lr̄e:in qua superiora confirmabunt̄.

Exponit literam.

Lege. ¶ [Itē testiū. Explorāda] a iudice.vt.ij.q.vij.querendum.⁊.iij.q.v.c.vlti. Hu.[cōdito]an sit seruus:vel liber. Hu. [decurio].i.nobilis.ei em̄ potius creditur. Et est ar.ꝓ nobilibus.vt di.xlj.non cogantur. Hu.⁊ glo.[notatus] infamia vel crimine per sn̄iam. Hu.[sit egenus]a deo vel talis [vt admittat].i.admittere p̄sumatur. Non em̄ credo ꝙ quilibet pauper repelli debeat a testimonio. Hug.⁊ glos.hic.vnde interdū admittitur.vt dicit Accur.qꝛ non tam ex facultatibus:q̄ ex fide testis idoneus estimatur.in.§.vlti.legis alle.in glos.sed de hoc in qōne satis diximus, qđ intelligitur de paupere necessitate: nō de paupere voluntate. [vel est amicus] in tantū,ꝙ preponat gratiā veritati.als amicus bene admittit̄ in testimonium pro amico. Hu.de hoc.s.iij.q.v.in summa.eo.ti.[Nam si].i.qꝛ. Archi.[vel] pro id est ꝓpter causam que in rebus ⁊ personis cōsistit fm Hu.⁊ Bar.brixiē.qꝛ gratia:vel lucro:vel alio non corrumpetur. Arch.[sit admittendum] scilicet testimonium.

Bar.brix.

Lege iulia. Est.§.l.iij.ff.eo. Et incipit hic tertia pars qōnis:q̄ protēdit̄ vsq̄ ad.l.j.e.que false.in qua ponuntur certe psone que non cogunt̄ dicere testimoniū inuite. Et quedā que testificari nō possunt. Joā.de.Archi. Iste psone testes esse nō possunt. Libertus accusati:nec libertus parentū accusati.

Exponit literam. Archid.

¶ [In reū].i.accusatū. Accur.sensus est. Caueat̄ ne liceat dicere testimoniū in reum.i.accusatū.l.iulia.fm accur.⁊ Archi. qui volunt,ꝙ id qđ in hoc crimine dicitur examinādum est in quolibet alio:cū eadē sit ratio.⁊ qđ hic dicitur ponitur gratia exēpli. Est ergo idē in quolibet alio crimine,⁊ in causa etiā ciuili fm accur.in hoc.§.in prima glo.⁊ fm Bertrā.fm quā potius exp̄ssit hic de criminali:qꝛ maior cautela exigitur in criminali:quā in ciuili.C.de proba.l.vlti.[qui se] subaudi ei [qui liberauerit].i.ab ep̄o missus fuerit [publico iudicio].i.publico crimine.

Bertran.

Hug.⁊ Archid.ad cuius accusationē admittitur quilibet de populo. Idem credo,⁊ si priuato delicto:licet lex aliud videatur velle. Hu.[in vinculis]pro crimine,qđ per sententiā infamaret:vt dicit glo.vt.C.de infamibus.l.j.⁊ extra de accus.sup his.[vel in vinculis] qđ intelligo interim:dūmodo est in vinculis. Nam si prius fuit ab hoc nō repellitur purgatus. Hu.p̄sumitur enim ꝙ falsum testimoniū dicerēt pro aliquo:qui eis ꝑmitteret:se eos liberaturū a vinculis.[publica] propter priuatā enim custodiā non ideo minus recipietur in testem:qꝛ illa non iuste infertur.C.de priua.car.l.j.[que eorū] scilicet damnatorū publico iudicio.⁊ eos tantū respicit hec dictio eorum.fm Ber. Archi.quasi diceret non liceat alicui damnato publico iudicio ferre testimonium : qui tamen restitutus non sit ⁊c. Accur.[Locauerit]hic est ipso iure infamis.ff. de postu.l.j.§.remouet.accur.[qui questū] prostituēdo se:vel sua mancipia : vel loquit̄ de lenone:vel lena:isti sunt infames ipso iure.ff.de his qui notan.infa.l.athletas.§.ait ptor.accur. [feceritve] olim ante. Hug.[iudicatus]per sententiam iudicis[⁊ conuictus] per suam confessionem.extra de testi.s.eod.

Lege iulia. Lex est.ff.e.ti. Ponit aliquas que nō cogunt̄ ferre testimonium vsq̄ ad.§.cū autē.in.c.seq.qꝛ nō cogitur quis cōtra socrū ⁊c. Itē nec libertus aduersus patronū.

Exponit literam.

¶ [Lege iulia] sed volūtarius pōt ferre testimoniū talis cōtra talē.vt.iij.q.v.c.j.[priori].i.antecedenti ꝓpinquiori:vt frater:patruus:cōsobrinus. Hu.⁊ amitā adminiculū ⁊ materteram.accur.[De liberto]hoc est de eadē.l.vsque ad ver.cū autem.sic cōstrue. Item cauetur ne denuntiet̄ ipsius rei liberto, ꝙ cōuenitur vel accusatur:vel liberto liberorū eius:scꝫ rei vel [liberto] parentū eius:vel liberto [viri eius] scꝫ vxoris que cōuenit̄:vel accusat̄ vel[liberto vxoris eius]scꝫ rei ne inq̄ denuntietur liberto ipsius:vel illoꝝ:vel illius siue illius vt dicat testimoniū contra eum:quasi diceret non debet cogi dicere testimoniū aduersus eū libertus eius:vel libertus viri eius:vel libertus vxoris ei⁹. Hug.[Itē patroni patrone geniti] sunt singulares.⁊ est sic cōstruendum. [Cauetur ne denūtietur]id est precipiatur liberto patroni : aut patrone ferre testimoniū contra libertū patroni:vel patrone cōtra libertū suū. Accur. [Sed nec liberti cogātur] sed nec voluntarij ipsi liberti debēt admitti.C.e.l.libertorū.⁊.j.e.liberti. Hug.[Cum aūt] secunda pars.hoc habetur.ff.e.l.in legibus.archi.[sponsum] quasi diceret nedum maritum sponse:quasi diceret nedum vxoris.

Idonei. Est lex.ff.e.tit.l.idonei. ¶ [Imperari]a producente eorum aliquādo nullus idoneus testis esset:quia magistratus ei pcipere potest.C.de testi.si quādo. Item intellige[imperari posse] ratione potestatis patrie:vel dominice:vel obedientie: vel iurisdictionis in causa propria imperātis:nō sint testes qui de iurisdictione vel obediētia vel potestate sunt sed in causa vniuersitatis possunt. Et hac ratione imperabit abbas monacho vt ferat testimonium pro collegio.argumen.ff. de in ius vo.sed si hac.§.qui manumittitur. Accur.de hoc vltimo extra de testi.cum nuntius.

Exponit literam.

1 ☞ Testis qui non potest esse absolute secundario ⁊ accidentaliter potest sumi in testem.

1 **SErui.** Breue est.⁊ est lex.ff.e.ti. Sūma est† ꝙ qui absolute testis esse non pōt secūdario ⁊ accidētaliter in defectū potest sumi in testem. vt hic exēplificat de seruo. Lege. ¶ [Serui rñsio]. id est testimonio sed rñso dicit. Tū pmo qꝛ nō ꝓprie dꝛ testimoniū. Preterea scd̄o qꝛ seruus non pōt ferre testimoniū nisi interrogatus. Et ideo eoꝝ testimoniū dꝛ rñsum. Hug. [Credendū est] sine qōne tū,⁊ de facto suo. de alieno nō regulariter causaliter tū etiā de alieno testimoniū fert tormento tū prius subiectus.ar.v.q.v.illi. Hu.[alia ꝓbatio] plena scꝫ. Hu.⁊ Accur.ff.de ꝓba.l.cū probatio. Nā sicut dicit Hu.⁊ glos. q̄liscūq̄ p̄sumptio precedere dꝫ. Non eñ a tormētis incipiendū est.ff. de q̄stio.l.j. Si ergo nulla ꝓbatio nulla p̄sumptio p̄cedit: non admittit̄ seru⁹. Et est.ar.ꝙ ppt̄ inopiā ꝓbationū minus idonee probationes recipiuntur.ar.xiiij.q.ij.⁊.xxxv.q.j.c.j. Hug.

Exponit literam.

INuiti. Ad idem sequit̄ hec lex: q̄ hr̄.ff.e.tit. vbi specificātur octo p̄sone que inuite nō ferunt testimoniū. Lege. ¶ [Valetudinarij].i. longa infirmitate detēti. Hu.⁊ Accur.⁊ hoc etiā si veritas aliter sciri nō posset ꝑm Accur. Sed tu dic cōtra ꝑut no.extra de testi.si qui. Archid.in prima glo.⁊ idem Innocē.⁊ Hosti.[venire nō licet] ad aliquē locum: puta ad ciuitatem qꝛ eius interdictū est. Isti non prohibētur a testimonio: sed dicitur nec cogantur venire ad locū interdictū eis ad ferendū testimonium. Hu.[publicani].i.publicorum vectigalium exactores. vt fuit beatus Mattheus ⁊ huiusmodi officiales.hu.ff.de publica.l.j.§.j. Accur.⁊ habetur in.c.inuiti.ij.

Exponit literam. Cōtra Accursium.

IS qui. Hoc sumptū est de.l.īuiti.ff.e. Lege ¶ [Is] non dicit testimoniū inuitus [nō detractandi].i.euitādi: vel deferendi: scꝫ vt vitet vel differat testimonium,⁊ colligitur a sensu cōtrario, ꝙ si causa detractādi absit pōt cogi. qō verū est. Hu.

Exponit literam.

IS qui. Sumptū est de.l.inuiti.ff.eo. Lege. ¶ [Is] scꝫ nō cogitur dicere testimoniū inuitus [prebendā].i.victualia [cōduxerit] vehenda. Hug.⁊ Archi. vel qui exercitui romano victualia portare debet. Hug.⁊ accur. [pupillus] iste non potest testificari etiā si velit: fallit si est pximus pubertati,⁊ doli capax.ff.de libe.causa.l.fin. sed nō erit per hoc testis: sed faciet aliquod iudicium. accur.[reus].i.accusatus nisi prius purget innocentiam suam.vt.ff.de acquiren.here.patronus. Hu.

Exponit literam.

IN testimoniū. Sequitur ad idem lex ista: que hr̄.ff.eo.tit. Et pōt diuidi in duas partes ꝑm duo dicta que ponit scd̄a ibi: aut qui. ¶ [In testimonium citare non debet].i.nō debet facere citari. accur.[reus].i.accusatus. accur.⁊ glo.[aut] secūda pars.[minor.xx.] hoc est in criminali causa, qō ex eo patet, qō dicitur accusator. in ciuili eñ causa a.xiiij. anno admittitur,⁊ compellit̄ sed in criminali nec etiam volens admittit̄ ante.xx.annū. Hug. Idem accur.⁊ Archid.

Exponit literam.

1 ☞ Damnatus ob crimen siue ob libellum famosum siue in alterius infamis compositum non est testabilis.

1 **OB carmen.** Lex est.ff.eo.titu.⁊ est breuis. Cōclusio est:† ꝙ qui dānatus ob crimē siue ob libellū famosum siue in alterius infamiā cōpositū nō est testabilis.i.nō pōt testificari. vel facere testamentū. Ista ꝯclusio est iuxta duas expositiones lr̄e. Lege. ¶ [Ob carmē].i.crimē. Et intellige ꝑm hāc expositionē quā ponit archi. qñ crimen capitale fuit conscriptū vt ptꝫ in eo qō legitur ⁊ no.v.q.j.si quis. in glos. vlti. vel dic [carmen].i.libellum falsum in alterius infamiā compositū: qui punitur vt hic dicit. Et hoc patet in eo qō legit̄ ⁊ no. in causa.xxi.q.j.in summa. Et hoc idē sentiunt hic Hu.⁊ Lau. qui dicunt carmen famosum ad infamiam alicuius factum.v.q.j.c.ij. Archi.[intestabilis].i.inhabilis: nec testis esse possit: vt hic dicitur: nec testamentū facere.vt.ff.qui accū. non poss. is qui. Hu.⁊ Archi.

Exponit literam.

SI res. §. est in lege p̄dicta ob carmen.ff.e. Summa est. Ubi res siue defectus probationū exigit: nō solū priuate p̄sone: sed etiā publice testificari possunt. Lege. ¶ [Si res].i.si necessitas aut ꝓbationū defectus hoc exigat.xxiiij.q.ij.q̄q̄. Bertran.[priuati].i.nullum honorem habētes. Hu.[dicant] in alia cā: nō in illa cā: in qua sunt vel fuerūt iudices. Hug.[p̄tor] scꝫ qui nec est: nec fuit iudex in alia cā. tūc eñ non admittit̄.vt.ij.q.vj.statuendū. Hug. [si aūt cōditio rei].i.cause: scꝫ negotij: vel criminis puta cōuenitur qs de crimine lese maiestatis,⁊ hm̄oi: vbi indifferenter oēs infames admittūtur: nō tū sine tormēto. Hu.⁊ archi.[arenariū].i.qui in arena cū bestijs ferocibus pretio dato pugnauit: vel vt pugnaret operas suas locauit. hic ipso iure est infamis. Hu.[similē].i.eiusdē turpitudinis: scꝫ dānatū ob carmē famosum: vel qꝛ exercet ludibria sui corporis: vel al's infamis. Hu.⁊ est ar.ꝙ sicut infames ⁊ criminosi gñaliter recipiuntur ad accusationē in criminib⁹ exceptis: ita ⁊ ad testimoniū.hu.

Exponit literam. Bertrand.

TEstes. Lex est.ff.e. Summa est, ꝙ domesticus repellit̄ a testimonio. Lege text. ¶ [Testes] de domo maxime: si sunt tales quibus imperari potest. Hu.[placuit].iij.q.v.accusatores. iij.⁊ extra de testi. in literis. vbi de hoc Archi.⁊ de hoc.iij.q.v. in summa. Joan.de fantu.

Exponit literam. Jo.de fan.

1 ☞ Patroni scilicet aduocati ⁊ procuratores non possunt esse testes in eadem causa in qua sunt patroni.⁊ num.2.

1 **PAtroni.** Sumptū est hoc ex.l.vltima.ff.eo. Sūma† ꝙ patroni scꝫ aduocati ⁊ pcuratores nō possunt esse testes in eadē cā: in qua sunt patroni.i.patrociniū p̄stantes. Lege. ¶ [Patroni].i.defensores causarū: scꝫ aduocati. Hu.[p̄stant] vel etiā in cā p̄ricipali p̄stiterūt.vt extra de testi.li.vj.c.romana. vbi de hoc. Archi.[nō dicāt] de principali negotio: sed de his q̄ acta sunt in iudicio bñ possunt ferre testimoniū. Hu. quare autem aduocatus vel iudex nō pōt esse testis in cā in qua fuit aduocatus: vel iudex optime inuenies distinctū.š.ij.q.vj. statuendum. Hu. Sed ꝯ testis nō pōt esse aduocatus: qꝛ nō est prohibitū.ꝑm Lau. Et idē no.extra de testi.roma.lib.vj. ¶ Sed hic
2 surgit qō.† Utrū aduocatus qui nōdum p̄stiterit patrociniū cōuenit tū de salario: vel paratus erat p̄stare patrociniū: possit admitti ad testimoniū. ¶ Rñ.ꝙ bene pōt admitti etiā ad petitionē sue partis: cū hec lex vel alia nō repellat eū. Accur. vide eo.tit.romana.lib.vj. Joā.de fan.[qō ⁊ in executoribus] qui mādant causas executioni, qui ⁊ apparitores vocātur ꝑm aliquos ⁊ ꝑm veritatē dicūtur tutores: curatores,⁊ pcuratores,⁊ cōsimiles qui alioꝝ negotia tractant,⁊ gubernāt. Hu.

Questio. Rñdet. Jo.de fan.

QUi falso. Ad idē est hec lex.ff.e.breuis est. Et est hic quarta pars qōnis in qua ponit quasdā leges: ī qbus ꝓbat q̄les testes faciūt fidē,⁊ quales nō. Jo.de. Arch. Lege. ¶ [Qui falso] puta dixerūt qō non erat [vel varie] qñ idem negauerūt,⁊ cōcesserunt accur. differētiā inter variationē vacillationē ⁊ contradictionē. vide notata p Inno. extra de testi.cogen. p̄terea.[pdierint].i.reuelauerint vtriq̄ parti testimonia sua. Hu.⁊ Accur.[puniunt̄] non solū fides non adhibetur eis sed etiā puniunt̄ pena legis Cornel.de fals.si ordinarie accusent̄.ff.ad.l.cor.de fal.l.eos. vel ex officio pro metu iudicis sine accusatore. C.de testi.nullū. Accur. Hu.⁊ Archi. Et hoc videas qō no. Innoc. extra de testi.cogen. p̄terea. in glo.vlti. Archid.

Exponit literam.

PAter. Ad idē est lex.ff.eo. Summa est. inuicē naturaliter ꝯiuncti nō prohibent̄ pro extraneo esse testes Lege. ¶ [Pater] in eodē testimonio vel in eodē negotio extranei. Hu. adhiberi. ff.de testa.l.ad testium.in prin.⁊ insti.de testa.§.pater. Accur.

Exponit literam.

1 ☞ Hermaphroditus qualiter cognoscatur ꝙ magis accedat ad hunc sexum: quam ad alium.
Et an possit ordinari. numero.2.
Quid si duo sexus equales per oia inueniuntur in eo. nume.3.
4 Femine quare non admittūtur ad testimoniū in testamento.

HErmaphroditus. §.est in.l.repetendarū.ff.e. Summa est.[Hermaphroditus].i.qui vtrūq̄ sexū hꝫ: non admittit̄ ad testimoniū in testō vbi femina ꝑm leges testis esse nō pōt.[sexus incalescētis] qꝛ si magis incalescit in virū q̄ in feminā.i.in opa virilia: q̄ feminea. q̄si diceret si sexus virilis p̄ualet adhibet̄ ēt in testimonio: si femine⁹ nō admittit̄: qꝛ femina ī testō testis esse nō pōt. insti.de testa.§.
1 testes. ¶ Sed hic surgit qō.† qualr̄ poterit hoc cognosci: scꝫ an magis accedat ad hūc sexū quā ad aliū. Rñ.iuxta Hu.ꝙ p aspectū corporis vel ꝯuersationē: vel si hꝫ barbā,⁊ semp vult exercere opa virilia,⁊ nō feminea,⁊ semp vult cōuersari cū viris,⁊ nō cū feminis: signū est ꝙ virilis sexus in eo p̄ualet,⁊ tūc pōt esse testis vbi mulier nō admittit̄ scꝫ ī testō ⁊ ī vltimis vo
2 lūtatib⁹. ¶ Et si q̄rit̄† Utrū tūc ordinari posset. Rñdet̄ ꝙ sic: vt dicit Hu.h. Si ergo caret barba ⁊ semp vult eē cū feminis, ⁊ exercere feminea opa: indiciū est, ꝙ femine⁹ sexus ī eo p̄ualet, ⁊ tūc nō admittit̄ ad testimoniū vbi femina nō admittit̄ scꝫ in testō sꝫ nec tūc ordiari pt̄ qꝛ femīa ordinē nō recipit. hu. Preterea ad talē discretionē multū vꝫ inspectio genitaliū. ¶ Hic
3 surgit alia qō† qd si illi duo sex⁹ eq̄les p oia īueniunt̄ ī eo. Rñ. iuxta hu. Credo, ꝙ deberet iudicari de eo tāq̄ femine⁹ sex⁹ ī eo p̄ualeat vñ tūc vt dic̄ Guil.sup Ray. characterē suscipe nō pt̄. Si ergo ita est, ꝙ sex⁹ viril' ī eo nō p̄ualet tūc nō admittit̄ vbi
4 femina nō admittit̄: vt hic dicit̄. ¶ Sed hic surgit qō † q̄re femine nō admittūtur ad testimoniū in testamēto. Respōdetur ꝑm Hug.

Exponit literam. Questio. Respōdet. Questio. Rñdet. Questio. Rñdet. Questio. Rñdet.

scd̄m Hugu. quia sepe testamentum fit de nocte,⁊ in obscuris locis. Et ideo si mulieres adhiberētur facile cū eis posset aliquid inhonesti cōmitti: vel qꝛ maior stabilitas ⁊ robur exigit̄ in testamento: q̄ in alijs rebus: qꝛ ꝑpter lucrū citius qs nitit̄ corrūpere testes circa testamentū. Et ideo inde remouetur testimoniū femine: que cito corrumpitur ⁊ deuiat a vero. Hug.

Exponit literam.

TEstis. Lex est.ff.e.breuis est. Lege. ¶ [Testis pater filio] siue emācipato: siue nō: ī causis criminalibus: siue ꝯtractibus. ex qui ma.accu.pos. videt̄. in si. In castrensi tū peculio si filius ante missionē testamentū faceret pr̄ pōt testari. Hu. qꝛ tūc testat̄ iure militari,⁊ ex priuilegio: sed post missionē a militia siue exercitu testatur iure cōi. Et ideo pr̄ tūc testis esse nō pōt in testō, qō dic: vt nota.in.l. qui testō.alle.in glo.§.p ꝯtrariū. Arch. In cā aūt ciuili pr̄ ꝑ filio ⁊ ecōuerso ⁊ pr̄ ꝯ filiū ⁊ ecōuerso cōgrue recipit̄. hu.

Questio.

NUllus. Lex est.ff.e.breuis est. Sūma ptꝫ ꝑ cuius intellectu pleniori queritur. Utrū hoc sit verū ꝙ nullus sit idoneus testis in re sua. Et videt̄ ꝙ non. dꝛ ex̄ de testi.c.cū nūtius. dicit Alexāder tertius, ꝙ clerici nō sunt repellēdi a ferēdo testimonio sup negotio eccl'ie sue: nisi alia rōnabilis causa impediat. ¶ In oppositū vr̄ esse lex p̄ntis lr̄e.⁊ insti.de testamētis.§.lꝫ. C.de testibus.oībus. Rñdeo dicendū ꝙ lex p̄dicta stat in veritate intelligitur ꝙ nullus est idoneus testis in re sua.i.ꝓpria. Secus aūt vt dicit hu. si est sua.i.sibi cōmissa: vel ad suū vsum deputata: vt est ecclesia.ar.xiiij.q.ij.super prudētia.⁊ extra de testi.c.insup. Ad id qō dꝛ de decretali ptꝫ rñsio ex dictis. Uel pōt dici iuxta Alexā.de hal.in tertio. ꝙ cū clerici introducuntur testes pro sua ecclesia: nō intelligūtur esse testes in domestico negotio vel proprio: pro ecclesia que mr̄ est oīum pauperum. Et rō est qꝛ cā ecclesie: nō est cā singuloꝝ canonicoꝝ: sed causa xp̄i ⁊ pauperum. ꝑm ꝙ dicitur.xiiij.q.ij. Litera patet.

Opponit ⁊ Respōdet. Alexander de halis.

AD fidem. Lex est.ff.eo.⁊ breuis est summa ptꝫ. Lege. ¶ [Ad fidē] testis idoneus ēt non rogatus. Cū eñ negotiū aliqō fit ⁊ si tunc nō rogetur vt intersit negotio,⁊ videat ⁊ sit inde testis: tū si viderit a casu poterit postea inde esse testis.vt.xiiij.q.ij.q̄q̄. hoc generale est in quatuor casibus. sp̄ale est in quibus nō valet testis: nisi rogatus. nec creditur alijs testibus: nisi rogatis scꝫ in testō ⁊ in solutione pecunie siue a debitore: siue a creditore.vt.C.de testi.aut̄.rogati.⁊.iij.q.ix.§.de his.alle.in glo.⁊ in diuortio. Et nota ideo tantā diligētiā adhiberi in testō: scꝫ vt septē testes,⁊ rogati,⁊ virilis sexus,⁊ nō femina adhibeātur: ne aliqd falsitatis possit interuenire: presertim cum propter hereditatem ⁊ legata adipiscenda faciles essent ad corrumpendos quos vellent habere testes. Hug.

Exponit literam.

UBi numerus. Lex est.ff.eo.⁊ breuis est. Lege. ¶ [Ubi numerus. nō adijcit̄] noīatim a lege vel a canone vt in solutiōe pecunie,⁊ in testō,⁊ in alijs vltimis volūtatib⁹ clericis roma.curie.vt.ij.q.iiij.p̄sul.hu. [pluralis eñ locutio] qꝛ tm̄ est vt vnius testimonio nō credat̄: sed plurib⁹. Hu.

Exponit literam.

IN testibus. Est mens.§.j.l.iij.ff.eo.⁊ est breuis. Sūma est, ꝙ considerandū est in testibus: an scꝫ vnū ⁊ eundē premeditatū sermonē dicāt: quasi videant̄ instructi: an vero ex tpe verosilia dicāt. Lege. ¶ [In testib⁹.simplr̄].i.sine plica fraudis. Hu. vel simplr̄ vt dicit gloss. sine adiectione cause: vel simplr̄.i.non obscure.[vnū eundēq̄] vt easdē syllabas,⁊ easdē dictiones p̄ferāt. Hu.[sermonē] nō dicit factū: vel negotiū: qꝛ idem factū vel negotiū debēt asserere. Et rōnabiliter hoc venit cōsiderādum: qꝛ ex quo easdē dictiones ⁊ eodē ordine ꝓferūt p̄sumuntur esse instructi. Hug.[ex tpe] scꝫ ꝙ dixerit de nocte,⁊ non est vera solutio, ꝙ tūc factū fuerit. Archi, vel ex tpe.i.ex mora tēporis.i.cum deliberatione.vt.di.xlviij. quoniam multa.⁊ di.l. ponderet. Nam qui statim sine deliberatione respondet videtur instructus qualiter respondeat. Hu. cōcor. Bar,⁊ Archi.

Exponit literam.

1 ☞ Fama per se inducit presumptionem non probationem.

SEpe. Hoc est,ff.eo.ti.l.iij.§.eiusdē, Sūma est: ꝙ in ꝓbationibus alicuius rei nō semp requiritur scriptura: sed sepe p testes sine publica scriptura probat̄ veritas alicuius rei,⁊ eo casu probationē ⁊ fidē testiū adiuuat,⁊ ꝯfirmat aliqñ numerus testiū: aliqñ dignitas ⁊c. Et pōt diuidi in duas partes, In p̄ma ponit qō dictū est. In scd̄a ex dictis infert ꝙ iudex nō debeat se restringere ad vnā ꝓbationis speciē. scd̄a ibi: non ergo. Lege. ¶ [Sepe. Monumētis].i.instr̄is [publicis].i.a publico tabellione factis,⁊ cōscriptis. Hu.[numerus] qꝛ pl'es sunt: q̄ ex alia parte. Hu.[dignitas] scꝫ testiū: puta pl'es sunt ex alia parte: pauciores ex ista. sed sunt maioris authoritatis,⁊ dignitatis. istis sepe potius credit̄ si eis lux veritatis assistit.š.e.si testes. Hu.⁊ Archi. Idē dꝫ esse in testibus vnius partis: cū plures cōcordāt in vno,⁊ pauciores maioris authoritatis in alio. vt.š.e.si testes. Hu.[cōsentiēs].i.simul cū alio sentiens. Hug. [fama publica] ⁊ cōis illius loci [cōfirmat] nō dicit facit [sꝫ cōfirmat].i.cū alio firmat. Si eñ adest testimoniū vnius testis ⁊ adest fama publica fama est loco vnius testis,⁊ pōt tūc iudex sentētiare ꝑ parte illa delato ei iuramēto.vt.xxxv.q.vj.si duo
1 † al's fama per se inducit p̄sumptionē nō ꝓbationē. Hu. vide hic qō legit̄ ⁊ no.extra de app.c.j.⁊ de proba.cū cām.⁊ de testi. preterea. Archid. Est eñ q̄nq̄ casus vbi sola fama sufficit ad probationē: vt ī mr̄imonio separādo vel ꝯiungēdo: lꝫ nō semper: puta si quis diu tenuerit aliquā in vxorē,⁊ fama publica reputat eā vxorē: nō pōt eā repellere.ar.xxxij.q.iiij.dixit. vel si quis desp̄osauit aliquā de futuro,⁊ postea voluit eā ducere: qꝛ dicat se cognouisse cōsanguineā eius,⁊ hoc cōis loci fama habet absoluēdus est ab impetitione sp̄ose. [Non ergo] secunda pars.[alligare].i.astringere: siue arctare. Hug.⁊ Archi.[qō credat] arg.ꝙ iudex debet iudicare ꝑm conscientiam. Hug.

Diuisio. Exponit literam. Archid.

1 ☞ Testes debent esse presentes,⁊ coram iudice vel de mandato eius testificari.
2 Credendum magis est voci presentium testium: quam dictis absentium testium in scriptura redactis.

1 **ALia.** Hoc est.ff.eo.l.iij.§.idē. Sūma† ꝙ testes debēt esse p̄ntes,⁊ corā iudice vel de mandato eius testificari: vel ꝙ maior sit authoritas presentiū testiū q̄ testimonia absentiū redacta in scriptis sine authoritate iudicis. Lege. ¶ [Alia est authoritas p̄sentiū] scꝫ q̄ valēt. Archi. puta qꝛ sunt rite recepti [testimoniorū] subaudi que nō valēt,⁊ hoc intellige: qñ absentes nō testificātur authoritate iudicis: qꝛ tūc secus. C.de testi.cū apud.
2 Lau.arg.† ꝙ magis credendū est voci p̄sentiū testiū q̄ dictis absentiū testiū in scriptura redactis talib⁹ testimonijs in criminali cā nunq̄ est credendū. In ciuili autē q̄nq̄ credit̄: vt cū iudex mittit ad aliquē: qui non pōt: vel qui nō debet venire,⁊ facit eius iuramentū,⁊ testimoniū recipi vt in aut̄.de testit.§.⁊ quoniam.⁊.§.hec omnia. vel testimonia vocat verba nuda testium.i.sine iuramento: vel sine causa,⁊ circunstantijs negotij quibus credendū non est.vt.ff.de testi.l.iij.§.eiusdem. Hug.

Exponit literam. Archid.

1 ☞ Libertas siue ingenuitas probatur non tantum per testes: sed etiam per alias probationes.

1 **SOli.** Est finis.l.j.C.de testi. Sūma † ꝙ nō tm̄ per testes: sed etiā p alias ꝓbationes ꝓbatur libertas siue ingenuitas: quāq̄ alia fuerit intelligentia Grani: q̄ hic in glo.⁊ p Hu. rep̄hendit̄. Lege. ¶ [Soli].i.solū mō Accur.⁊ idē Hu.⁊ Lau. Archi. vel p̄pone negationē infra positā vt dicā nō soli testes sufficiūt ⁊c. ꝑm Bar.brixiē. Arch. Alijs eñ ꝓbationibus puta instr̄is ⁊ argumentis ꝓbat̄ ingenuitas ꝑm Accur. C.de fide instru.in exercendis [nisi instr̄is] verba sunt magistri: vt dicit Hu.⁊ glo. qui vt dicit Hu. Legē hanc cū alijs legistis male intellexit. sua ergo additione cancellata lex intelligitur: vt iam expositum est. vnde huic intellectui Gratiani contradicit. C.de fide instru.in exercendis.⁊ extra de fide instru.cū Joannes.ver.porro. Archid. idem Hug.

Exponit literam. Bar.brix. Archid.

ETiam. Lex est.C.eo.breuis est. Summa, ꝙ iure ciuili domestici a testimonio repellunt̄. Lege. ¶ [Etiā in iure ciuili].i.in cā ciuili: nedū in criminali. Hu. vel ī iure ciuili nō solū ī iure naturali: vl' diuino: siue canonico. Hu.[domestici] scꝫ taliū: qb⁹ pōt īperari rōne p̄rie vel dñice ptātis: vel q timore vl' amore p̄sumunt̄ p̄ponere gratiā vitati. Hu. q aūt dicant̄ domestici in hac lege tāgit Accur. dic: vt dictū fuit.š.iij.q.v.in sūma.

Exponit literam.

1 ☞ Accusatio sola quando dicatur.
2 Testis si non fuerit interrogatus de causa dicti sui,⁊ ob hoc nihil de ea dixerit: an eius dictum sit validum.

SOlam. Lex est.C.e. Summa est. Cum testis pductus deponit dictū suū,⁊ interrogatus de ratione sui dicti nullā assignauit: tale dictū nisi alijs adminiculis adiuuet̄ non sufficit ad
1 ꝓbationē cause. Lege. ¶ [Solā attestationē.]† Sola attestatio dꝛ qñ qs solis vbis reddit testimoniū scꝫ cū cām sue attestatiōis nō asserit: sꝫ simplr̄ dicit sic esse: vel nō esse: talis attestatio nullius est momēti. debet eñ testis specificare causas,⁊ circūstantias sue attestationis: scilicet locū: tempus: modum:

Exponit literam.

τ qualitatē sue sciētie: sc3 qualiter sciuerit.vt.ij.q.j.in primis. Itē sola attestatio dr̄ qñ testes sunt in alia ciuitate, τ scribunt sicut viderūt,τ audierūt absq3 iuramēto. τ illa talis scriptura dr̄ attestatio,τ nullius est momēti: si tñ scriberēt,τ iurarēt corā suo iudice:tūc vires haberet talis attestatio[τ causam approbatā] sc3 sola attestatione non alijs adminiculis[certū est

Questio. 2

nulli⁹ esse momēti.] ¶ Sz hic surgit qō quā tāgit gl.† Utrū si testis nō fuerit iterrogatus de causa dicti sui τ ob hoc nihil

Rñdet.

de ea dixerit:eius dictū sit validū.videt glos.respondere,ꝙ sic qz tali casu testis dicit oīa que nouit: licet nō causam oīum.ar. ad hoc.ff.de ope.no. nū.de pupillo.§.qui opus. Et idē Accur. in hac.l.τ glo.c.cum causam.extra de testi.

Exponit literam.

Eos. Lex est.C.e.Summa est ꝙ illi sunt idonei testes qui possunt coram iudice fidē proponere oī gratie τ potestatui.i. amori τ timori. ¶[Eos religioni iudiciarie].i.iudici: qz corā iudice fides vitatis seruāda est.Hu.vel iudiciarie.i.q̄ dz haberi τ conseruari in iudicio.hug. Et no.iudici faciendā esse pbationē.C.de edē.l.pcur.Accur.

Exponit literam.

Parentes. Lex est.C.e.τ est breuis.Sūma est,ꝙ parētes fm lineā ascēdentiū τ descēdētiū nō admittunt in testimoniū aduersus se:nec etiā p se regulariter.Lege. ¶[Parentes]sc3 pater τ mr̄:τ si arguat ex.c.j.iij.q.v.Rñdet, ꝙ ibi dicūtur parentes cōsanguinei,τ ideo nō obuiat vt in gl.τ hu.vnde parentes τ liberi hic intelliguntur in infinitum in recta linea ascendēti.hug.τ glos.[aduersus se]nec pro se nisi in casu.vt.ff. de probatio.l.fin.§.j.hug.

1 ☞ Actor non potest cogere aduersarium ad producendū instrumenta vel alia:quibus ipse actor probet intentionem suā.

1 **Qui intēdit.** Lex est sumpta ex.l.nimis graue.C.e.Summa est:† ꝙ actor nō pōt cogere aduersariū ad pducēdū instrumēta vel alia:quib⁹ ipse actor pbet intētionē suā.

Exponit literam. Innocen.

Lege. ¶[Qui intēdit]intendit.i.agit ciuiliter sine criminaliter.hu.τ arch.[auferre]hic videas qō legit τ no.extra de pba. c.j.τ ibi no.p Inno.τ de fi.instru.c.ppetuus.Archi.[eorū] sc3 suorū instrox.hu.[p que]instra[sibi negotiū fiat].i. actor suā intentionē fundet ꝯ eum:nō eñ pōt actor reū cogere: vt ei exhibeat sua instrumēta ad hoc:vt ex eis fundet intētionē suā:sz ea fundata potest.vt.C.de eden.l.j.τ.l. qui accusare.reus ad pbandam exceptionem suam cogere potest actorem:vt edat instrumenta.hug.Et idem in glos.

1 ☞ Seruus nec pro domino nec contra testificatur.

1 **Serui.** Lex est sumpta ex.l.seruos.C.eod.τ est breuis.Summa† seruus nec p domino nec ꝯ testificatur. Lege. ¶[Serui p dño.] Et rō est:qz cū testes debeant dicere veritatē p vtraq3 parte:si seruus ferret testimoniū pro dño vtiq3 τ cōtra ipsum qñq3 testificaretur qō phibetur hic,τ.C.de q̄stionibus, pridē. Hu.[neq3 aduersus dñm]nisi in crimine adulterij τ fraudati census τ maiestatis τ alijs exceptis.xij.q.ij.patronos. Hug.et excepto casu qui est.C. de iure deliber.l.fi.§.licentiam. Accur. [Pro facto suo]tam in causa criminali q̄ in ciuili: vt eū per eum res sunt deposite:vel cōmodate alij.vt.C.de questionibus interrogari.cum alijs.in glo.

Exponit literam.

1 ☞ Testis si deponit nō iuratus sed paratus est incōtinenti iurare vera esse que deposuit:an valeat eius testimonium.

Iurisiurādi. Lex est.C.e. Sunt in hac lege plures ꝯclusiones.prima ꝙ testi nō iurato nō credit. Scda ꝙ testib⁹ honestiorib⁹ potius q̄ alijs credit. Tertia ꝙ testimonio vni⁹ nō credit etiā si honore pfulgeat:fm quas cōclusiōes pōt diuidi hoc.c.in tres partes.scda ibi:τ honestiorib⁹. tertia ibi:vni⁹ vero testimoniū.Lege text. ¶[Iurisiurādi.pri⁹ coerceantur]prius eñ dz iurare τ postea testimoniū ferre: vt.ij. q.j.in primis,arg.ex de testi.fraternitatis. iurare quidē dz de dicenda veritate,τ tacēda falsitate:τ pro vtraq3 parte.iij.q.ix. hortamur.τ.ij.q.iiij.nullā.τ.xiiij.q.v.nullā.τ.xiiij.qō.v.non sane.hug.

Diuisio.

Questio. 1 Respōdet. Bar.brix.

¶ Sed hic surgit qō.† Utrū si testis deponit non iuratus sed paratus est incōtinenti iurare vera esse q̄ deposuit: valeat eius testimoniū. Hāc qōnem disputauit Bar.brixiē.dicens ꝙ hug.ei rñdit,ꝙ valet testimoniū si incōtinēti iurat.ar. xxij.q.j.c.j.Nā que incōtinēti fiunt inesse videntur.ff.si cer.pet. lecta.ex de elect.officij.Nā fm ipm hug.iste nō est talis ordo:q noceat.qō satis credit ipse Bar.si testis ille sit bone fame.Sed Tancre.cōtra.Et istud est verius fm Arch.vt hic.τ ex de testi.c.de testibus.ibi sup quo deponerent nō iurati τc. Et istud

Tācredus Archid.

vltimū tenēt doct.in dicto.c.de testib⁹. [Honestioribus] scda pars.quāuis paucioribus. Et itellige hoc esse verū tā ex vna parte:q̄ ex diuersis:puta plures sunt ex vna pte:pauciores ex alia:sz honestiores illis[dz]itē ex vna parte testes discordant honestiorib⁹ licet paucioribus.Credendū est vt.s.e.q. si testes Hug.[vnius]tertia pars.[testis admitti]ad decisionē cause. xxxiij.q.ij.admonere.hug.[non facile patiatur].i.nunq̄ aliqs patiatur : vel facile dr: qz olim qñq3 patiebat sed hodie nullo mō:nisi adsit alia pbatio.hug.vel dr facile propter tabellionē cui creditur.C.de fal.si qs decurio.τ in aut.de fi.instr.§. si vero moriant.Accur.vel dic facile ppter casum vbi nō fit pindiciū alij.de cōse.di.iiij.placuit.cū similib⁹. Jo.de fan.Arch.[audiatur]argu.cōtra.lxxxvj.di.tāta.vbi de hoc. τ de conse.dist.iiij. placuit.de infantibus.Archi.

Omnibus. Lex est.C. τ breuis et concordat cum.l. nullus.s.eadem.et ibi dictum fuit.

Liberi. Hic magr̄ licet multa tractauerit ponit mentē legis qm̄ liberi.C.e. τ videtur esse summa eius, ꝙ serui τ socij criminis τ muneris a testimonio repellant.Lege.¶[Liberi]dz eñ testis esse liber regulariter,τ nō seruus: qz quo ad ius ciuile attinet p nihilo reputatur.ff.de regu.iur. qō attinet.τ.C.e.aut.τ si dicatur.fm Accur.τ Cy.[Causas]pprie hic ponitur p criminali.ff.e.l.j. Accur.[alienas]nō ad pprias.vt.s.l.pxi.Accur.[socij τ participes]tales eñ nō debēt postulari : nisi i crimine maiestatis: τ alijs exceptis criminibus:in quib⁹ admittūtur etiā participes criminis. vt.xv.q.iij.nemini.hug.sup quo vide ex de testi. c.j.li.vj.Dicit aūt Archi.ꝙ hic loquit de illis:qui sunt participes ꝯsilij,τ muneris,τ sic etiā loquit ex de testi.veniens.j.fm Pe.hispa.[sed tñ]q̄uis liberi.hug.[fides].i. cā τ rō facti dz ab eis ingri:vt i cā aliena.ad hoc ex de testi.cū cām.hu.τ arch.

Exponit literam. Archidia. Pe.hispanus.

Centuris. Iste.§.sumptus est de.l. qm̄.C.e.Summa siue cōclusio est ꝙ in cā criminali siue ciuili testi debēt expēse ministrari a pducēte.Lege. ¶[Centuris]sc3 testibus.Hu.[p accusatorē] vel actorē si cā fuerit ciuilis.hug.[vel ab his]sc3 accusatis:vel cōuentis scilicet reis. [sumpt⁹ cōpetētes]in veniēdo:stādo,τ redeūdo.ex de rescrip. statutū.li.vj.§.pe.τ hoc rōnabile: qz nō dz testis suis expensis hoc facere:qz nō cogitur quis suis stipendijs militare:nec suū officiū dz sibi esse dānosum.ff. quēadmodū testa.api.l. si qs ex signatoribus.fm Cy.τ id de quo glo.in principio remittit.vide per Cy.C.e.l.qm̄.in penulti.τ vlti.q.Jo.de fan.

Exponit literam. Cynus. Jo.de fantucijs.

1 ☞ Liberti non compelluntur testificari contra patronos.

1 **Liberti.** Hic magr̄ ponit mētē legis libertor.C.e.τ summa est.† Liberti cōtra patronos non compelluntur testificari. Lege. ¶[Liberti.aduersus patronos pducere].i.testificari. Archi.sz nec pro eis admitterētur.C.de questio.l.pridē. Accur.qz cū testes pro vtraq3 parte debeāt dicere testimoniū quādoq3 cōtra patronos testificari cogerētur.Hug.[vocati] vt testimonium dicant aduersus patronos.Archi.

Exponit literam.

Si quis. Lex est.C.e. Sūma stat in duab⁹ cōclusionibus.prima est ꝙ testē quē pducendo semel approbaui:amplius etiā in alia cā reprobare nō possum.Scda est,ꝙ nō obstāte dicta tñ ipsius impugnare possum vel ex suis depositionibus : vel ex ipsius corruptione.Et pōt diuidi in duas partes. scda ibi:non adimendus.Lege.¶[Si qs vsus]pro se in sua cā.Hug.[nō licebit] qz qō qs recipit pro se: dz τ recipere ꝯ se.ar.dist.xix.c.j.τ.iij.q. viij.cuius in agēdo.[excipere].i. repellere:excludere. Hug.qō vt dicit Archi.intelligēdū est esse verū scilicet ꝙ nō possum reprobare testē: sc3 ex cā:que ex me pcedat:sed ex cā que ab alio pcederet possum:verbi gr̄a : patrē tuū induxi in testem ꝯ aliquē:modo si inducis eū ꝯ me bene reprobabo eū,τ etiā recusabo eū.ex te eñ pcedit cā quare recuso eū:qz pr̄ tuus est. Item si admitto aliquē ad vnum officiū: nō possum eū repellere ab alio officio:vbi consimiles psone admittūtur: siue requirūtur. Si aūt dissimiles:tūc sec⁹.ar.ex de accu.c.nulli.τ extra de eta.τ quali.accepimus.ff.de adul.si vxor.§.vlti.Et hoc fm Innoc.τ Hosti.q ita no.extra de exce.cū venerabilis . i ver.instrumētū. Et adde qō dixi.s.iij.q.viij.cuius in agendo.in ver.dedignet. Archidia.[nisi ostenderit inimicitias] capitales et magnas. ¶ Surgit hic questio.vtrum si alia noua causa supuenerit q̄ inimicitiarū possit testis reprobari.Respondetur ꝙ sic iuxta Hug.si sit iusta causa propter quā iuste debeat repelli:puta qz postea sunt facti infames:vel dānati de crimine:vel sunt excōmunicati:vel huiusmodi.Ergo gratia exempli dicit de inimicitijs:vel

Diuisio. Exponit literam. Archid. Innocen. Hostiensis. Archid. Questio. Rñdet.

citijs:vel per illas intellexit quamlibet iustam causam:ex qua possent repelli fm Hu.[non adimenda] secūda pars.[ex depositionibus eorū].i.testificationibus eorū scriptis τ depositis apud iudicem:qz licet testes non possit repellere:tamē aduersus testimonia eorum poterit dicere,τ redarguere redarguenda ex ipsis dictis eorum [sed τ si liquidis] hac exceptione repellit personas:non tantum dicta earum.Hug.

Sed obijcitur. §.est.dictū est.e.q.ca.j.ꝙ quis ante annū.xiiij.nō pōt testari. Contra hoc obijcit Gratianus:de eo qō legit de btō Bricio: qui fuit probatus innocens voce pueri:qui erat.xxx.dierum.τ soluit dicens, ꝙ miracula diuina sunt admiranda:non in exemplum humane actionis trahenda.ij.qō.vij.§.ex his ita.in princ.. Uel dicendum ꝙ deus qui est antiquus dierum tulit illud testimonium per puerum:tanquam per puerum.

¶ Questio.iiij.

1 ☞ Iudex an idem possit esse,τ accusator,τ testis.

Diuisio.

De quarta. Hic intitulatur quarta qō:scil3 vtrū quis simul possit esse accusator τ testis. Et diuidit i tres partes.In prima pbat duabus authoritatibus,ꝙ nullus dz esse accusator:iudex,τ testis. In secūda assignat casus in qbus inscriptio nō est necessaria.In tertia ostēdit,ꝙ testis vel accusator nō dz produci de domo iudicis.scda ibi:in.§.inscriptio.tertia ibi:in §.de domo. ¶ Pro pleniori intellectu huius qōnis. Querit

Questio. 1 Primū ar. Scdm arg. Tertiū ar. Quartū ar. Opponit τ Rñdet.

† Utrum idem possit simul esse iudex:accusator,τ testis. Et videtur ꝙ sic.pmo Daniel.xiij.habet,ꝙ Daniel fuit accusator iniqtatis seniox,τ iudex eorundē.ergo simul pōt qs esse accusator, τ testis. ¶ Scdo sic. Geñ.iiij.habet,ꝙ dñs fuit accusator Cain cum dixit.Ecce vox sanguinis τc.fuit etiā iudex inferens penā:cū dixit.maledictus eris sup terrā τc. ¶ Tertio dr Hiere.xxix.ex psona dei. Ego sum iudex τ testis. Si ergo iudex homo dz assimilari iudici deo:videt ꝙ idē homo pōt esse iudex τ testis.¶ Quarto arguit:qz idem pōt esse testis τ accusator in causa mr̄imoniali.vt no.xxxv.q.vj.c.j. ¶ In oppositum sunt capla sequē.Rñ.dicendū, ꝙ regulariter nunq̄ in eodem negotio pōt qs simul esse accusator τ testis:vel accusator τ iudex:vel testis τ iudex. Ista ꝯclusio pt3 hic p sequētia capitula duo.τ.s.ij.q.j.multi.τ.iij.q.vj.qz. Rōne etiam pt3.primo qz nemo in eodem negotio dz simul fungi pluribus officijs.vt xvj.q.j.pbros.τ di.lxxxix.singula. Scdo ratione pt3 sic:iudex est medius,τ ad ipm partes ꝯfugiunt:tanq̄ ad iustitiā alatā: sicut dicit phs.v.ethicorū.vt partibus iustitiā reddat. Uñ cū accusator stet ꝯtra reū,τ silr testis pt3 ꝙ iudex nō dz esse accusator aut testis. Silr accusator aduersus reū agit.τ ita non dz esse testis in cā sua.vnde alia dz esse psona accusatoris:alia testis:vt certius veritas sine oī suspitione habeatur:qz accusator merito habet suspectus. Tertio pōt sic rōne argui iuxta

Alexander de balis.

Alexādrum de balis,ꝙ iudex nō possit assumere personā accusatoris vel defensoris:qz est media psona,τ in nullā partem dz declinare.silr nec personā testis pōt assumere:ne habeatur suspectus de impositione culpe:cū ad ipsum ptineat snīa pene inferende. ¶ Ad rōnes in oppositū rñdetur. Ad primam iuxta Alexādrum de bal.in tertio.ꝙ Daniel in illo facto gerebat personā diuinā,τ humanā.diuinā in accusando:vbi dicit. ꝙ suscitauit dñs spiritū pueri iunioris.Humanā in iudicādo fm legē dei:qz cōuicit eos Daniel ore suo falsum dixisse testimoniū.Qō autē factū est inspiratione diuina nō est trahendū ad consequentiā.¶ Ad secundā τ tertiā rñdetur fm eundē,ꝙ nō est simile de deo τ homine in iudicādo.Nam deus iudicans non pōt a iustitia declinare.preterea ipse semp iudicat fm veritatem interiorē mentis:nō fm faciē vel intuitū hominis.vt dicit pmi Regū.xvj. Non iuxta intuitū hominis ego iudico. Homo eñ videt ea que patēt.deus autē intuetur cor. Et ideo diuino iudicio cōgruit:vt ipse idem sit accusator τ iudex τ testis:nō aūt sic est de hoīs iudicio sicut dictū est. ¶ Ad quartā respondet Hu.τ in glo.tangitur,ꝙ speciale illud est in matrimonio:vt idē sit accusator τ testis,quā sententiā Hu.multi tenent.ar.xxxv.q.vj.si duo.τ eā tenet Uincen.extra de testi.quoties.qui alleg.xxxv.q.vj.notificamus,τ.c.de parētela.τ.c.episcopus. Idē tenet Hostiē.ꝙ in matrimonio:vnus inuenit accusator, τ testis.hoc not.extra qui ma.accu.poss.noster.in fin. Idē tenet Innoc.extra de cōsangui.cōiug.Et ibi Jo.and.remittit ad ea:que no.in Spe.e.ti.super ver.in causa.Jo.de fan.

Ad primū argu. Ad scdm τ tertiū arg. Ad quartū. Uincētius. Hostien. Innocen.

1 ☞ Accusator τ testis nullus potest simul esse.
2 Personas oportere esse quatuor in quolibet negotio an sit

semper verum.

Nullus. Sequitur primū.c.qō est Fabiani pape ad probandum propositum.
1 Summa eius est† ꝙ nullus pōt esse simul accusator τ testis.Et diuiditur in duas partes.In prima dicit quod dictū est. In secunda assignat rationē.secunda ibi: cōiter in omni.Lege. ¶[Nullus.simul].i.in eodem negotio. Hu.[qm̄ in omni negotio quatuor personas semper]. ¶ Hic
2 surgit questio.† Utrum sit verū, ꝙ in omni negotio oporteat quatuor personas esse. Et videt ꝙ nō. Primo:quia sepe tractatur causa ecclesiastica sine testibus, τ tūc non sunt nisi tres persone.vñ etiā iudiciū cum diffinit nō dicit nisi trinus actus personarū.i.actus trium personarū.¶ Scdo in notorijs non est necessarius accusator:vel testis.vt.ij.qō.j. manifesta.τ.c.de manifesta.due ergo psone tunc sufficiūt. ¶ Tertio sic.si reus sponte cōfitetur non sunt necessarie nisi due vel tres persone. ergo nō videtur verū,ꝙ in omni negotio quatuor psonas esse oportet. ¶ In oppositū est.c.pñs. Idem etiā dicit Aristoteles primo rhetorice.τ Tullius in veteri rhetorica.Rñdeo dicendū ꝙ regulariter verū est,qō hic dicit,τ pro maiori parte. Causaliter tñ qñq3 aliter fit : sicut argutū est.vñ illa dictio in omni hic nō cōprehēdit singula generū:sed genera singulorū. [in omni negotio].i.in vtroq3 iudicio:sc3 tā crimiali q̄ ciuili: sed nec in oī criminali:nec in oī ciuili.sic.ij.q.vj.si qs appellat. v.oī casu.i.vtroq3.τ di.xlij.§.j.[id est ad oia].i.ad vtraq3:scil3 τ tpalia,τ eterna bona acquirēda.Hug.[semp].i.regulariter: licet qñq3 aliter fiat.Hu.[electos].i.congruos,τ iurisperitos. vel [electos].i.a partibus.fm Hu.τ ex ordine huius lr̄e videt ꝙ prius dz constare de iurisdictione iudicis:q̄ de pcuratione actoris:vel rei.sic extra de vb.sig.for⁹.§.in oī.qō credo esse verū.Archi.[accusatores idoneos] extra de accusa.c.j. [defensores].i.reos.τ videas qō dixi di.lxxvij.in singulis. Archid. [cōgruos] qui sc3 p se vel aduocatos suos causam suā ꝯgrue defendāt [atq3 testes.] Dic:vt legit τ no.s.e.q.ij.in prin. Archid.[iudices.veritate] p vtraq3 parte. Hu.xiiij.q.v.nō sane. Archidia.[intētione] sc3 introducēdo allegationes,τ rōnes: quas pōt ad assertionē sue partis. Hu.τ hec nō faciāt ꝯtra cōscientiā τ vitatē.sed hoc dicit:qz subtilitatibus τ argumentis laborare dz:vt iuste obtineāt fm Lau.Et adde qō legit τ not. xxiij.q.ij.dñs.in glo.iudex.Archid.τc.[estimatiōe] sc3 distinguēdo:vel repellēdo allegata aduersarij p cōtrarios canones: vel leges:vel rationes:siue allegationes. Et intelligo vtrosq3 debere facere talia:quatenus licet eis:in tm̄ debēt niti vt mentiantur:vt iudicem imperitum per aliquam legem circunueniant,qō male obseruant modo litigatores vel aduocati.Hu.

Diuisio. Exponit literam. Questio. Primū ar. Scdm ar. Tertiū ar. Opponit τ cōtrarium. Rñdet. Archid.

Nullus. Ad idem est hoc.c.qō est damasi pape. Et pōt diuidi in duas ptes. In prima ponit,ꝙ in iudicio nō dz esse acceptio psonarū. In secunda ꝙ idē nō possit esse accusator τ testis:scda ibi:accusatores.Lege. ¶[Nullus.psonalr].i.gerēs officiū pluriū psonarū vel poti⁹[psonalr].i.sub acceptiōe psonarū:qs̄i diceret circa itroductos in iudiciū nō dz haberi acceptio psonarū.ar.xi. q.iij.summope.Hug.hoc aūt intelligo quo ad examinationē:τ diffinitionē cause:non quo ad alia.vt.s.ij.q.v.si pbr̄. De acceptione psonarū in iudicio.s.disputauim⁹ circa.c.necesse.iij.q. ix.[accusatores]scda ps.[equa].xj.q.iij.sūmo.Arch.[iuxta] id est fm[nō idē sunt].iij.q.v.qz. Archi.[p se].i.alij.Hug.Ex hoc.c.τ pce.colligit ꝙ nullus dz fungi offō duox.ar.di.lxxxix. singula.τ.xvj.q.j.pbros.Sz vr̄ ꝯ.ix.q.iij.aliorū.vbi dicit,ꝙ in die iudicij idē erit iudex τ testis:sed illud intelligit de diuino iudicio qō extraordinarium est.Hug.Sed nos.s.in principio questionis declarauimus,ꝙ non est idem de iudicio diuino,τ humano.vnde non est contra [in suo ordine].i.officio. Hug.

Diuisio. Exponit literam.

Inscriptio. Hic icipit scda ps hui⁹ qōnis:in qua pmissa regula fiede pscriptionis ponit Gr̄anus q̄tuor casus:in qb⁹ nō est necesse fieri iscriptionē. Jo.de.arch.l3 fm hu.vba ista sunt ps pcedētis.c.[vt.C.]scda ps.Arch.vba sunt mgr̄i. Et credo eā nō debere esse h:nisi qs dicat ꝙ pmittit titulos.C.in qb⁹ inueniunt leges sequen.Hu.

Aliqñ. fm Hu.Uerba sunt Gr̄ani i qb⁹ excipit q̄tuor casus:i qb⁹ fm quosdā nō tenet qs iscribere:sz male excipit.Excipit eñ cr̄ia notoria:q̄ deferūtur p officiales sz male:qz i notorijs nō pprie dr accusatio.vt.ij.q.j.manifesta τ.c.de manifesta. Excipit ēt vbi marit⁹ accusat iure mariti,τ crimē abigeat⁹ τ crimē iniuriarū. Sed credo i his trib⁹ semp debere fieri inscriptionē si agat criminalr.Hu.Lege. ¶[Ea enim.] Ista sunt verba legis que habentur.C.l.viij.de accusa. ea quidem.Hu.[ea eñ].i.crimina[solēnia].i.sine inscriptione: que exigit in accusatiōe,τ hoc verū est si crimina sunt notoria: τ nō alr̄.qō pt3 ex sequētibus legibus:vbi inuenit hoc nomen

Exponit literam.

notoriũ.Talia eñ crimina sc3 notoria licebat officialibus denũtiare iudicibus:sine inscriptione:nec erat opus inscriptione:cũ non erat proprie accusatio:qꝛ manifesta accusatione non indigẽt. Et ideo per hoc non põt haberi casus vbi accusatio fiat sine inscriptione.Nota hic vt no. Archi.ꝙ eoipso ꝙ accusator ꝓfitetur se dedisse libellũ accusatoriũ statim intelligitur ligatus ad talionẽ.vñ dicebat Gof.ꝙ licet accusator nõ inscribat:ex natura tñ accusationis pena calũnie venit,⁊ hoc ipsum notat in summa.tit.de accus.§.item in crimine. Et de hoc not. C.qui ac.non poss.l.qui crimen.in glos.scribit enim ⁊c.Et not. hoc Roff.beñ.in libello iuris canonici.rubrica de libellis.qualiter in accusa.procedatur. Et per ea que dicuntur ibi intelligere potes hanc gloss. Joan.scilicet ꝙ nisi fiat inscriptio nihil valet qd agitur id est accusatus respondere nõ cogitur. Archi.

Goffredꝰ. — Roffredus beneuẽtanꝰ.

1 ☞ Maritus accusans vxorẽ de adulterio iure mariti non tenetur se subscribere.

SI maritus. Verba sunt legis.C.de adulte.q̃uis.Hu.⁊ Archi. Summa † maritus accusans vxorem de adulterio iure mariti se nõ tenetur subscribere.Lege. ¶ [Si maritꝰ:iure mariti] id est priuilegio maritali,qd triplex dicũt esse:sc3 vt possit accusare vxorẽ de adulterio sine metu calũnie,⁊ ex sola suspitione ⁊ sine inscriptione:sed in his oĩbus dico nõ notari nisi vnũ spẽale priuilegiũ mariti sc3 sine metu calũnie. Hug.Litera sic est intelligenda.[infra.lx.dies]vtiles computãdos:ex die diuortij,⁊ non currunt nisi scieñ.isti.lx.dies terminari debẽt infra quinquẽniũ continuũ a die cõmissi adulterij:qꝛ postea non recipitur accusatio de adulterio.C.de adulte.l.adulter.⁊.l.miles.§.adulterij.hoc autẽ intelligendũ est ad penã legis secularis:scil3 ad effusionẽ sanguinis:sed ad diuortiũ ecclesiasticum etiã post millẽniũ põt accusari adulter vel adultera.vt.xxxij.q.ij.admonere.Hug.[infra hos.lx.dies maritus accusat iure mariti].i.sine metu calũnie:quibus trãsactis accusat vxorẽ de adulterio iure cõi:nec euadit penã talionis.C.de adult.l.iure mariti.⁊.ff.de minoribus.l.auxiliũ.ßm canones võ maritus vel vxor accusatus ad separationẽ tori nõ potest pati penã talionis.vide de hoc.j.xxxij.q.i.§.hoc in mulieribus.ßm Hug. [valet facere ream].i.accusare. Hug.[ex sola suspitione] sine metu calũnie.Hu.vbi no.ꝙ non est priuilegiũ mariti accusare de sola suspitione:sed hoc sc3 accusare eã etiã de sola suspitione violenta.l.vt Bar.Goff.⁊ Innocẽ.notãt sine metu calũnie puta suspicatur adulteriũ vxoris:accusat eã deficit in ꝓbatione:nõ notatur de calũnia qd non cõtingit in alio ßm leges.verba ista legis sunt.vt.C.de adul.q̃uis adulteri.Hu. [nõ cõtinetur].i.coercetur [vinculo inscriptiõis].i.nõ coercetur,⁊ nõ conuincitur inscriptione ad penã talionis sicut alij inscribentes: quasi diceret periculũ calũnie:qd sentiũt alij inscribẽtes: non timet:licet inscribat.tenetur ergo maritus semp inscribere:vt tali casu nõ tñ nouo iure:vt ait glo.s3 etiã antiquo iure.vnde lex antiqua dicit,ꝙ solẽnia accusationis implere debet,⁊ porrigere libellũ.vt.ff.de adul.l.miles.§.qdã.Hu. Lau.⁊ Archi.

Exponit literam. — Bartolus. Goffred. Innocen.

ABacti. Lex est vnica.C.de abigeis.⁊ est breuis.Sũma ꝙ in accusatione criminis abigeatus nõ sit iscriptio necessaria. Lege tex. ¶ [Abacti].i.fugati:cũ qs abigit gregẽ:vel partem gregis abigũtur aĩalia qñ aliquo panno rubeo vel aliquo signo terroris a pascuis fugatur. Et ita capiũtur.inde dicuntur abigei:sc3 talia faciẽtes ⁊ illud est crimẽ abigeatus de quo hic agitur ßm Hu. In hoc crimine ßm Gratianũ ⁊ aliquos legistas non tenetur quis inscribere,⁊ dicũt sine ea obseruatione.i.sine inscriptione. sed hoc nõ est verũ,⁊ male excipit hic Gratianus: quoniam in hoc crimine tenetur quis inscribere vt dicũt qui apicibus iuris inuigilant cũ criminaliter agitur.vnde exponenda est litera sic cum inscriptionibus sc3 agendo criminaliter:sine ea obseruatione[agendo ciuiliter]quasi diceret de hoc crimine potest agi ⁊ criminaliter ⁊ ciuiliter.secũdũ Hu.⁊ glo.

Exponit literam.

1 ☞ Pedanei iudices qui dicantur.
2 Stationarij qui dicantur.

SI quis. Lex est.C.de accu.si quis se.vt in glos. Summa.ꝙ in causa iniuriarũ potest qs sine inscriptione accusare,qd quidã non admittũt vt dicetur.j.plenius.Lege.¶[Si qs in hoc casu]sc3 in crimine iniuriarũ voluit Gratianus neminẽ teneri inscribere:s3 dico in hoc crimine esse inscribendũ ⁊ sic lego literã. Hu.[ad stationarios].i.ad iudices fiscales:qui statiõibus ꝑsunt:qui solũ lites inter ꝑuatũ ⁊ fiscũ cognoscere pñt.vel stationarios vocat
1 pedaneos iudices qui minima ⁊ vilia negotia tractãt.†Et dicuntur sic a pede:quasi ab humiliori mẽbro.isti pedanei nullã habẽt iurisdictionẽ propriã:sed semp ab alio delegatã. Hi de libertatibus non cognoscũt sed de humilibus negotijs.vt.C.
2 de peda.l.iij.† Stationarij etiam dicuntur illi qui custodiunt fines imperij:ne hostes irruant.Hug.[libellos]inscriptionis quando vult agere criminaliter [querelas] tamẽ ciuiliter.potest enim in tali casu agi criminaliter,⁊ ciuiliter.Hug.⁊ gloss. [apud acta] id est iudicem vel in iudicio.Hug.

Exponit literam.

IN alijs. Hec est lex penul.C.de accus.ibi tñ non est in alijs. aut.sed incipit in causis criminalibus, ⁊ sic mendose ⁊ male. illud superadditur a Gratiano.Hug. Sũma ergo est ꝙ in causis criminalibus regulariter debeat fieri inscriptio.Lege. ¶[In alijs.dignũ est] ⁊ necessariũ:vt p3 in eo,qd no.s.e.§. inscriptio.Archi.[tẽpus]scil3 annũ vel mẽsem cõmissi criminis[alterutrã partẽ]sc3 accusatorẽ,⁊ accusatũ. Hu.⁊ Archi.

Exponit literam. — Jo. de fan.

DE domo. §.est.Hic incipit tertia pars huius qõnis. Jo.de fantu. Et respicit iste.§.duo prima.c.s.e.q.Nã ibi dictũ est,ꝙ nõ d3 esse idẽ accusator ⁊ iudex.Nũc dicit,ꝙ de domo iudicis nec accusator nec testis producatur ⁊c.ßm Bar.brixiẽ.Arch. In hac ergo parte ostẽdit: ꝙ etiã accusator vel testis nõ debet de domo iudicis produci.

Exponit literam.

COntra ritum. Ad probandũ qd dixit inducit hoc.c. qd est Nicolai pape.Lege tex. ¶[Cõtra ritũ].i.cõsuetudinẽ.Bar.[leges]scil3 romanas.xvj.q.iij.nemo. Hu.[de imperialibus].i.iudicialibus.i.iudicis:vel cũ imperator est iudex,⁊ est idẽ in quolibet alio iudice,⁊ est generaliter obseruandum vt nullus sit iudex in ea causa:vbi aliqs de domo sua est actor vel reus:vel testis:qꝛ videtur esse suspectus,⁊ si hoc cõtingat delegetur causa. Hug.⁊ Lau.[cui] sic cõstrue.⁊ cũ ille testis[cui] tanq̃ domestico imperari põt:adhibetur de domo iudicis ad falsum testimonium dicendum scilicet presumptiue. [custodes] id est iudices [fiunt] id est adhibẽtur esse [lupi] id est raptores ⁊ infideles.Hug.⁊ Archidia.

¶ Questio.v.

QE quinta. Hic intitulatur qõ.v.scil3 an vocatus ad causam ⁊ die statuta non occurrẽs debeat suspẽdi a cõmunione. Equidẽ sic:nisi iustũ impedimentũ ꝓbauerit.⁊ agitur hic de inducijs citatorijs siue expectatorijs:que dantur episcopis, ⁊ eedẽ dantur presbyteris ⁊ diaconibus.vt.xvj.q.vij.si autem. Hec autem melius inuenies distincta.s.iij.q.ij.Hug.

1 ☞ Causa si delegatur alicui terminanda infra certum terminũ spatium debet computari a die subscriptionis literarũ.
2 Absens si venerit in secundo mense ⁊ non probat iustum impedimentum an punietur de contumacia.
3 Excommunicatus in vna ecclesia est excõmunicatus in alia,

Casus. — Diuisio. — Exponit literam. — Bertran. — Jo. de fan.

QUisquis. Ad determinationẽ ꝑfate qõnis iducit magr hoc.c.qd sumptũ est ex.iij.cõcilio carthagineñ.Casus sic põt cõprehẽdi.Eps vocatꝰ ad cãm si die statuta sc3 infra mẽsem vnũ nõ venerit excõicabitur:sed si allegat iustũ ipedimẽtũ:quare nõ potuit venire:datur ei spatiũ alterius mẽsis:s3 remanebit excõicatus quousq ꝓbet iustũ ipedimẽtũ,qd ꝑ aliũ allegauerit.Si võ nõ venerit scdo mẽse finito cõdẽnabitur.Si võ accusator cũ eps sit ꝑsens:se absentet, ⁊ nõ veniat die statuta: d3 excõicari:si tñ iustũ impedimẽtũ ꝓbauerit:absoluetur,⁊ cãm agere ꝑmittetur.Hu.⁊ tãgit in glo. Et põt diuidi in duas partes. In prima tãgit cõtumaciã accusati. In scda tractat de cõtumacia accusatoris.scda ibi:accusator autem.vel ßm alios in quatuor.scda ibi,ꝙ si aliqs.tertia ibi:si aũt ad vniuersale.quarta ibi:accusator aũt ⁊c.Lege. ¶[Quisqs.ad ꝑmates].i.epos ij.q.vj.decreto. In vna eñ ꝓuincia non sunt plures primates. vel noĩe primatis ĩtelligit metropolitanũ,⁊ primatẽ illiꝰ ꝓuincie.Hu.S3 Bertrã.exponit plurale ꝑ singulari:qꝛ put dictũ est vnꝰ tñ ꝑmas d3 esse in vna ꝓuincia.xcix.di.ꝓuicie. Arch. [nec a cõione suspẽdit]vt dicũt qdã nisi fuerit infamatꝰ.ij.q.v.pbr.⁊ hoc approbat Jo.de fan.Arch.[crimẽ] sic.v.q.iij.c.j. Archi.[electorũ]a reo.iij.q.viij.c.j.⁊c.vel dic[electorũ].i.bonorũ,⁊ iurisperitorũ. Hu.[statuta] intellige ßm id qd hr.v.q.ij.c.j.Lau.[minime occurrerit] ergo si nõ venerit infra mẽsem: suspẽdetur a cõione,⁊ intellige sacrorũ. Hu.[ex eadẽ die.]Et est
1 ar.† ꝙ si cui delegatur cã terminãda infra certũ terminũ spatiũ d3 cõputari a die susceptiõis lraꝝ:nõ a die delegatiõis:vel cõmissiõis.sicut di.l.v.nullus.⁊.ij.q.vj.biduũ.§.⁊ in ꝑpria cã. Hu. [accepisse cõstiterit] vel ꝑ eũ stetisse:q̃minꝰ accepit.ff.de regul.iur.l.in oĩbꝰ causis.lau.archi.facit ex de ꝑbẽ.l3 eps.li.vj.⁊.e.li. de elec.

Questio. Respõdet. — Lauren. — Jo. de fan. — Opponit ⁊ Rñdet. — Jo.de fan. — Innocen. Archidia.

de elec.cõmissa.§.j.[ꝙ si].ij.pars.[cause sue dicende.] principalis.Hu.⁊ Bar.[post ßm mẽsem].i.post pricipiũ.ij.mẽsis. Hu.[donec purgentur]nõ de crimine obiecto:s3 cã in oñdendo q̃ occurrere nõ potuit:sc3 ꝙ nõ fuerit ꝑ cõtumaciã:s3 cã neces
2 sitatis.Hu.⁊ Lau.⁊ Arch.¶ S3 hic surgit qõ.†Si venerit ĩ scdo mense ⁊ nõ ꝓbat iustũ impedimẽtũ.Rñdetur ꝙ punietur de cõtumacia:siue de crimine cõuincatur siue nõ.Hug.Et nota ꝙ iste nõ excõicatur.i.anathematizatur:qd ĩde p3.qꝛ nõ tertio vocatur ⁊ qꝛ añ absolutionẽ audit ⁊ purgatur excusando absentiam suã. sed excõicatur id est a cõione sacramẽtorũ ⁊ forte clericorũ remouetur.hu.⁊ sic nõ obest:ꝙ qs nõ d3 excõicari:nisi post trinã citationẽ.xxiiij.q.iij.de illicita.⁊ etiã absoluantur alie questiões:que possent hic moueri rõne equiuocationis cõionis. [Si autem ad vrẽ].iij.pars.i.prouinciale.qꝛ in causa epi illius prouincie debẽt interesse.vt.iij.q.vj.si qs eporũ.Hu.⁊ Lau.[occurrere.] infra ßm mẽsem cũ nullo nr̃o impedimẽto ĩpediebatur.hu.[terminetur].i.examinetur.Hu.[nõ finiatur].iij.q.vi.accusatus.de hoc no.ij.q.i.primates.Arch.[ipse iudicetur.in se dãnationis sñiam dixisse].i.hoc ipse vr̃ cõfiteri de crimine commisso propter qd debeat dãnari vt.iij.q.ix.decernimus.⁊.xxiiij.q.iij. de illicita. Et loquitur ĩ eo casu.cũ liquet vel liquere põt iudici de cã alr̃s d3 differri sñia de crimine vsq ad annũ.vt.xi.q.iij.rursus.sed de cõtumacia statim põt cõdẽnari.⁊ hec lr̃a de eo põt intelligi [sic dixisse].i.aliqd fecisse ꝓpter qd debeat cõdẽnari ĩ crimine
3 cõtumacie ꝑstitisse.hu.[parochia].i.alia ecclesia.ar.†ꝙ excõicatꝰ in vna ecclesia ⁊ ĩ alia.S3 cõ vr̃ di.xviij.placuit. S3 rñdetur ꝙ in.c.placuit loquitur de excõicatiõe.i.separatiõe a cõione eporũ ⁊ aliorũ hic dr̃ de vera excõicatione.i.de remotione ⁊ separatione sacrorũ q̃ interdicta in vna ecclesia.interdicta sunt in qualibet alia.Cũ eñ ecclesia sit vna nõ põt simul qs esse intus ⁊ extra vt.xxiiij.q.j.didicimꝰ.⁊.c.loquitur.Hu.⁊ gl.[accusator] ij.pars.[principalis]vel quartã.[restituto.]nõ ob hoc tñ qꝛ accusator se subtrahit:nisi cõsurgeret cõtumacia.Lau.Et dicas restituto:cũ pñs fuerit accusator vel absens,⁊ citatꝰ cõtumax fuerit.ßm Jo.de fan.Nã ßm q̃sdã citari d3 accusator añq̃ absoluatur accusatꝰ.vt.C.q accu.nõ pos.q crimẽ.v.q.vlt.epiphaniũ.nõ obstañ.extra de accu.l3.qꝛ ibi erãt pñtes illi a quorũ accusatiõe absoluebatur accusatꝰ.⁊ ita ibi notat Innoc.⁊ ibi de hoc ꝑ Ber.Arch.hic nõ loquitur de absolutiõe ab accusatiõe s3 a suspẽsione lata ꝑ contumaciã.[ita tñ.]nota ꝙ si non ꝓhibet vt ĩ textu dr̃ admittitur facultas peragẽde cause.i.criminis intentandi:ex quo non venit ad diẽ:vt in hac lege.si ea.⁊ extra de accusa.l3.Et ita in criminalibus tradit ab agendo,qui ad diem non venit:⁊ vbi de crimine agitur criminaliter.ff.de iu.fisci.l.ij.§.Senatus.Secus in ciuilibus.C.de indi.properandum.secundum Lau.⁊ Arch.

¶ Questio.vj.

SExta questio. Hic intitulatur.vj. qõ. sc3 an accusator ĩ accusatione epi deficiẽs ⁊ de calũnia damnatꝰ an valeat postea admitti ad assertionẽ ꝓprie cause.Hu. Equidẽ ĩ causa ecclesiastica vel ẽt in criminali nunq̃ decetero d3 admitti cõ illũ vel aliũ epm: l3 velit prosequi ꝓpriã iniuriã vel crimen exceptũ.Cõtra alios vero non prohibetur agere ciuiliter:vel criminalr̃ in propria cã: vel crimine.s3 hec melius tractata sunt.s.iij.q.x.si accusatorũ.hu.⁊ ibi de hoc.Soluit aũt questionẽ hanc per capitula sequẽtia eodem capi. forte precedenti.

Exponit literam. — Jo.de fan.

ILlud. Istud.c.⁊.c.si accusatorũ.j.e.idẽ volũt qd.c.si accusatorũ.s.iij.qd.x.⁊ ibi summatũ est:⁊ expositũ.Lege. ¶[Illud vt cum agere ceperit accusator] i.exponeret.hu.[dãnabilis].i.calũniosa:⁊ de hoc damnata.Jo.de fan.Arch.alia vide.s.iij.q.x.si accusatorum.

Exponit literam. — Hosti. Innocen. Archid. Opponit ⁊ Rñdet.

OMnibus. Ad idẽ ex cõcilio.vij. carthaginensi. Sũma patet. Lege. ¶[Oĩbꝰ].i.idoneis ad agẽdũ.i.qbꝰ l3 loq ⁊ pticipare:⁊ sic nõ cõprehẽduntur hic excõicati:q nulla cã pñt stare actores.qꝛ eis nõ est pticipãdũ:nisi ĩ his q̃ spectãt ad eoꝝ correctionẽ.vt.xi.q.iij.cũ excõicato[in ꝓprijs.]vt.ij.q.j.ꝓhibentur.⁊.xi.q.iij.theugaldũ.hu.⁊ ne hoc.c.obuiet pcedẽti,supplẽdũ est hic qd ibi plꝰ dr̃:⁊ iterpretãdũ est hoc caplm ßm illd. hu.[accusandi]i.agẽdi criminalr̃:vl̃ ciuilr̃.Sic eñ large ⁊ cõiter hic accipiuntur hec vocabula:sc3 accusatio ⁊ accusandi.hu.⁊ Arch.Et nota ꝙ piurꝰ ad agẽdũ siue ad accusandũ admittitur ꝓ ecclesia sua:⁊ ad defendẽdũ vt notãt Ber.Hos.⁊ Inn.extra de excep.dilecti.Et adde qd dixi.ij.q.vij.si q sunt.Archi.[deneganda.]vt.ff.de iud.l.ij.§.s3 si agant.Lau. Sed cõ.iij.q.iiij. nulli.in fi.vbi infamis repellitur ĩdistincte.intellige illũ textũ loquentem generaliter secundũ limitationem huius tex.⁊ ibi etiam sic soluitur.Jo.de fan.

SI accusatorum. Hoc capitulũ habetur.s.iij.qd.x.⁊ ibi exponitur ⁊c.

¶ Causa.v.

Continuatio.

IN infamiam. Hic incipit.v.causa:q̃ ita cõtinuatur ad precedẽtia ßm Hu.Eorũ eñ q accusant quidã accusant manifeste,de quibꝰ dictũ est in superioribꝰ causis,qdã occulte,⁊ clãdestine,de qbus magister in hac cã ꝓsequitur. Adiungit ẽt de inducijs:tã citatorijs:q̃ ꝑparatorijs ⁊ qualr̃ exerceri iudiciũ eporũ debeat annectit etiã de aliorũ crimina indicantibꝰ:⁊ de calũniatoribꝰ:vt aũt hec alia ⁊c.Ponit thema ex quo per ordinem elicit sex questiones:vt infra patet.vnde ex verbo illo in publicũ elicitur prima questio.ex illo euacuatus. Secunda questio.ex illo per procuratorem.Tertia questio.ex illo absq synodali.Quarta questio.ex illo deũ ⁊c.cõqueritur. Quinta questio.ex illo deficit accusator.Sexta questio.

¶ Questio prima.

QE prima. Hic intitulatur prima qd. sc3 qua pena sit feriendꝰ qui famosum libellũ occulte scribẽs siue cõponens:⁊ ꝓbare negligit qd ibi scripsit siue qd lr̃is mãdauit.Et ꝓbat magister ꝑ q̃tuor capl̃a.ꝙ talis ⁊ q inuenit ⁊ nõ rũpit siue lacerat sunt infames,⁊ intestabiles:⁊ debẽt ꝑ.l.decapitari.ꝑ solutione huiꝰ qõnis plenarie opꝰ est distinctione iuxta Hu.⁊ gl. Aut eñ certũ est qs cõposuit:aut nõ.Si certũ est:aut sponte cõfitetur:aut cõuincitur.Si cõuincitur ßm leges capitali punitur.vt.j.e.l.si qs.vel forte deportatur:⁊ efficitur ꝑpetuo intestabilis.vt.iiij.q.iij.ob carmẽ.Scdm canones vero q vltimũ suppliciũ nulli irrogãt:subijcietur verberibꝰ.vt.j.e.c.j.Si vero spõte cõfitetur mitiꝰ agitur cũ eo.vt.j.e.q.c.ij.ĩ fi.si nõ est certũ qs cõposuit:ordo procedẽdi ponitur.j.e.c.ij.d3 eñ primo admoneri:vt ꝓdeat ĩ publicũ:⁊ ꝓbet qd scripsit qd si nõ fecerit:primo priuabitur ꝑticipatione corporis ⁊ sanguinis xp̃i.Si vero ex toto cõtumax fuerit tũc demũ ꝑcutietur mucrone anathematis.⁊ hoc ßm canones.ßm leges vero si capi ⁊ cõprehendi põt capite punietur. Si innocẽs illo libello infametur.secꝰ si nocens.vt dr̃ hu.Nã expedit pctã nocentũ nota esse.vt.ff.de iniu.eũ qui. Istam etiã sententiã sequitur Lau.⁊ Accur.in predicta.l.eũ qui.Arc.s3 d3 intelligi de criminibꝰ:q̃ detegi expedit rei publice.hec vera sunt de eo.dr̃ Hu.qui non vult probare qd inscripsit.Si vero vult ꝓbare:⁊ probat cõmendandꝰ est.si defecerit in probatione tenetur ad penã taliõis:⁊ ita ßm leges qñq punietur capite:qñq non secundũ qualitatẽ delicti in libello conscripti:vt.C.de famosis libellis.l.si quis.

Lauren. Archi.

1 ☞ Joculatores digni sunt pena capitis vel verberibus.

Exponit literam. — Lauren. Archi.

QUi in alterius. Inducit ad probãdũ ꝓpositum suũ gratianus hoc.c.quod est Adriani pape.Summa est.Qui scripturã vel verba in alterius infamiam in publico cõfixerit vel illas inueniens non lacerauerit ⁊ reptus non probet flagellabitur.Lege. ¶[Qui in alterius famam].i.cõtra bonã famã:⁊ opinionẽ.vel infamiã:vt sc3 infametur de facto.nõ eñ qs efficitur infamis propter famosum libellum cõpositũ de eo:sed facto q̃dã sinistro rumore aspergitur. [scripturã literarũ]literalr̃ cõpositã siue ꝓsaice:siue metrice, siue rhythmice.hu.[scripturã]subaudi cõpositã ĩ loco publico.Nõ eñ aduerbiũ publice refertur ad fictionẽ:s3 ad locũ posita ẽ hu.⁊ Archi.[aut vba cõtumeliosa.]cõposita vulgariter, puta canzones.Hu.Nã quocũq mõ talia cõponat tenetur.ff.de
1 iniur.l.lege cornelia.§.fi.Lau.Arch.Et est ar.†cõ ioculatores qui digni sunt pena capitis vel verberibꝰ eo ipo ꝙ hmõi carmina cõponũt.Et est iterũ ar.ꝙ hmõi accusatio cõsistit nõ tã in loquẽdo:q̃ in scribẽdo.hu.[nõ ꝓbauerit].i.ꝓbare noluerit hu.[flagelletur]conuictꝰ.Si vero spõte cõfitetur mitiꝰ agetur cũ eo.

c.proximo.⁊ dixi.supra i summa[flagellet.]dico nisi forte psona sit talis,q̄ verberib⁹ nequaq̄ attingi debeat : vt eps.⁊ hoc ꝑm miam canonicā ꝑm seueritatē legis punit capite.vt.j.si qs vel forte deportatur vel alia graui pena punitur:⁊ efficit perpetuo intestabilis.vt.iiij.q.iij.ob carmen.Hug.[causam].i.similem penam Hu.Lau.⁊ Archi.

1 ☞ Excommunicari nullus debet nisi contumax.
2 Denuntiationem non audiens an sit excommunicatus.
Et nominatim.nu.3.
4 Agendum mitius est cum sponte confitentibus.

Casus.

Quidam. Ad idē sequit hoc.c.Greg.Pro intellectu litere nota casuz. Quidam cōscripsit famosum libellū ꝯ notariū Gregorij:mō Gregori⁹ admonet eū:vt exeat ⁊ probet qđ dixit:vel saltē cōfiteat delictū suū:qđ si nō fecerit excōicat euz simplici excōicatione.ſ3 si nec sic exit.ſ3 in contumacie sua pseuerat ⁊ ponit eū sub anathemate.hu.

Diuisio.

Et sic pōt diuidi in duas partes principalr.In prima narrat detestabilē excessum.In scđa prouidet tā in casu cōtumacie:q̄ in casu in quo cōtumacia non affuerit.ij.ibi:qui si non.

Exponit literam.

Lege.¶ [Quidam maligni spūs cōsilio.]sicut spūs bon⁹ semp consulit bona.Sap.xij.O q̄ bon⁹ ⁊ suauis est spūs tu⁹ dñe in nobis.q? semp bona suggerit.vñ Jo.xiiij.saluator dt.paclet⁹ aūt spūs quē pr̄ mittet i noīe meo:ipe vos docebit oīa:⁊ suggeret vobis oīa:q̄cūq3 dixero vobis.sc3 fructuosa ⁊ aīe vba.Sic malign⁹ spirit⁹ diabolus cōsulit ⁊ suggerit mala ⁊ pctā[rñsalē.] Legat⁹ eñ erat:et sua rñsa ferebat ad alios:⁊ aliorū rñsa ferebat ad eū.hu.⁊ Archi.[i loco.]sc3 publico.hu.[cōtestationē].i.chartulā criminis in eū cōtestātē.Hu.⁊ Arch.[in].i.de hu.[asseruit]i illa cōtestatiōe.Hu.[eū]sc3 castorū ꝯdicentē mihi de illa ptāte:forte cū romanis.hu.[q si].ij.pars.vel cōfessus publice fuerit.

Questio.

¶ Sed hic surgit qđ.Utrum hoc sit licitū sc3 q̄ talis publice cōfiteri debeat pctm̄ siue secretū.Et vr̄ q̄ nō.q? null⁹ tenet publicare secretū siue pctm̄ suū:authoritate beati Chrysostomi dicētis de pe.dist.j.§.his authoritatib⁹.c.nō tibi dico.vbi ait nō tibi dico:vt te prodas in publicū.Et ita vr̄ q̄ nullus tenet publicare pctm̄ suū siue secretū.

Chrysosto.

Opponit ⁊ Respōdet.

¶ In oppositū est hic Greg. ¶ Rñdet iuxta Hu.q̄ licite p̄cipit hic Gregori⁹.qm̄ l3 persona esset incerta:crimē tñ publicū ⁊ manifestū erat.Et ideo nō cogit publicare crimē qa publicū erat.sed cogit crimē publice cōfiteri:qđ publicū erat:⁊ hoc nō ꝓhibet q? illa authoritas Chrysostomi loquit de secreto ⁊ occulto crimine,⁊ fit hoc vt iste puniat:⁊ alter ab infamia facti purget.Uel poti⁹ dico.q̄ in pnīa accipiēda nō cogit qs publice cōfiteri crimē occultum in q̄ casu intelligit authoritas Chrysostomi.In examinatiōe vero ad ordinē vel dignitatē tenet qs cōfiteri publice peccatū suū:sed in gnē.Item in iure vbi qs cōuenit ordine iudiciario tenet qs publice cōfiteri pctm̄ suū.ar.xv.q.vlt.c.j.⁊ pe.⁊ si non cōfitet peccat mortalr:cū negat interrogāti.vt.xj.qđ.iij.qsqs.

S.Thom.

Cōcor.S.Tho.in.ij.ij.q.lxix.ar.j.vbi rñdēs ad aucēm Chrysostomi dt:q̄ qñ aliqs ꝑm ordinē iuris a iudice iterrogat non ipse se ꝓdit:ſ3 ab alio ꝓdit:dū ei necessitas rñdēdi iponit p eū cui obedire tenet.hec S.Tho.de ista materia ēt disputauim⁹ sup tractatu de pnīa ibi vide.Greg.hic volebat vt i iure cōfiteret ⁊ ꝓsequeret accusationē:vel si nō posset ꝓsequi ꝯfiteret errorē suū.

Questio. Respōdet.

¶ S3 surgit hic qđ.nunqd sufficiebat q̄ cōfiteret ei in secreto.Rñdet q̄ nō.dicebat eñ talē cōfessionē esse manifestā:vt ex tali ꝯfessiōe fama accusati renitesceret apđ illos:apđ q̄s aliquātulū erat decolorata p talē libellū.hu.[vel ꝯsensu3.] q? faciētes ⁊ consentientes ⁊c.ij.q.j.notū.Ber.[priuatus sit] hic est simplex excōicatio qua qs priuat tm̄ pticipatiōe sacrorū.

Opponit Rñdet.

Sed ꝯ.ij.q.j.c.j.⁊.ij.So.ibi loquit de snīa diffinitiua q̄ non fertur:nisi in personam certam vel in conuictā,vel confitentē. Sed edicta vel banna ⁊ in psonas proponunt latitātes,⁊ incertas vt hic.de hoc vide qđ le.⁊ no.xxxiij.di.habuisse.Archi.[si vero]ver.

Archid.

Arch.[q? latet ⁊ q? nescit]verū q? est causa sequentis.Nā q? latet ⁊ q? nescit ideo non v3 teneri disciplina:q? latētia peccata nō hñt vindictā.vt.xxxij.q.vj.xpiana.Hu.⁊ Lau. [percutiat].i.sit pcussus.hug.[hic est anathema].i.a cōione fideliū separatio.

Questio. 1

¶ S3 hic surgit qđ.† qualiter talis pōt excōicari cum nullus debeat excōicari nisi cōtumax.vt.xj.q.iij. nemo epōrū.

Rñdet.

Ad hoc rñdet iuxta Hu.q̄ in tali casu ter d3 premitti admonitio excōicationis:⁊ si interim ille nō satisfecerit pro cōtumaci reputabit.

Lauren.

Cōcor.Lau.ad hoc est qđ no.extra de offi.dele.cū cā.i gl.vñ nō tenebat Arch.⁊ tūc talis iuste excōicat i hūc modū.Ego excōico illū qcūq3 fecerit hoc.

Questio. 2 Respōdet.

¶ Hic surgit alia qđ.† qd si talis nō audit denuntiationē:⁊ nescit se esse excōicatū.Rñdet iuxta Hu.q̄ nō est min⁹ excōicat⁹.nec enim excōicatur si nō audit denūtiationē vel excōicationē : siue hoc fiat callide:siue nō[debuit]debuit eñ scire ratiōe delicti futurā esse excōicationē:⁊ denuntiationē.vel dōm ꝑm Laurē.q̄ ipse amittit beneficiū admonitionis siue denūtiationis cū lateat.Arch.

Lauren.

Questio. Rñdet.

3 ¶ Sed hic surgit qđ.† Utrū iste dicet noīatim excōicatus.Rñdetur iuxta Hu.q̄ sic.Noīatim eñ dr̄ qs excōicat⁹ siue ꝓprio noīe exp̄sso sicut de fautorib⁹ engeltrude dr̄:q̄ noīatim excōicati fuerunt sub tali forma.excommunicam⁹ engeltrudā ⁊ oēs fautores eius.vt.xj.q.iij.theugaldū.tali modo excōicant fures cū cōstat de furtis:⁊ non de furibus.

Archid.

Concor. Archi.dicēs.talis sit excōicat⁹.noīatim dr̄ excōicatus q̄tum ad deū:⁊ si nō q̄tū ad ecclesiā qđ dic vt no.extra de off.or.c.ij. [Non sit priuat⁹]q? Greg.non excommunicauit eū pure, sed sub cōditione:si nō veniret in publicum:ex quo venit stati spirat illa cōditio.⁊ sic excōicatio iam locū nō h3.Credit hic hu. q̄ adiectū fuerit aliqđ tp̄s:sc3 si non exiuerit vsq3 ad tale tp̄s. exiens ergo añ illud tp̄s nō incurrit excōicationē:⁊ sic non est necessaria absolutio.

Questio. Respōdet.

¶ Sed hic surgit questio.Quid si nō exierit.j.illud tp̄s.Rñdetur iuxta Hu.q̄ transeunte illo tēpore excommunicatus est:⁊ si postea venerit : non recipietur ad accusatiōnē:nisi prius absoluat:⁊ si non vult accusare:⁊ cōfitetur crimē suū:absoluat si vult satisfacere:⁊ si ita cōtingit hic cōgrue pōt exponi nō priuat⁹ sit sc3 postea.ſ3 absoluat ⁊ recōciliet.

Questio. Respōdet.

¶ Sed hic surgit qđ nūquid puniet talis de crimine cōfesso.Rñdet iuxta Hu.q̄ forte puniet ꝑ arbitrio iudicis extraordinario.Sed hic dr̄.qđ debeat puniri,ſ3 ex quo hoc non
4 facit non debet excōicari.Et est ar.† q̄ mitius est agendū cū sponte cōfitentibus.ar.di.l.presbyterum.⁊.c.si quis presbyter ⁊.xij.q.j.non dicatis.

1 ☞ Pena que sit libellum famosum facientis et publicantis.

Si qui. Ad idē inducit hoc ca.ex cōcilio iliberitano.Sūma est in rubro.

Exponit literam.

Lege. ¶[Si qui inuenti]no.quo ad psonas:ſ3 q̄ ad crimina q̄ patēt.hu.[famosos libellos].i.ad ifamiā alicuius cōpositos.Archi.[anathematizent]si noluerint i publicū exire:⁊ docere q̄ scripserūt,vel spōte cōfiteri errorē suuz. Hu.ꝯ.e.c.primo.Ber.Tales eñ rōnabilr a corpore ecclesie ⁊ cōione corpis ⁊ sanguinis xpi:q? indign⁹ est sacro pacis:⁊ cōmunione fideliū:q pacē ꝓximorū nō h3.indign⁹ quoq3 eucharistia.i.bona gr̄a.Et qui odit famā ꝓximi:et psequit talis est pessim⁹ detractor.Et iō odibilis,⁊ grauiter peccat.detractores eñ sunt deo odibiles.Ro.j.vñ Jacob.iij.nolite detrahere alterutrū.q? ꝓuer.xiij.dr̄.q detrahit alicui:⁊ ipe i futurū obligat se ad culpā:qua iniuriat ꝓximo occulte famā velut serpēs mordēdo.Eccle.x.Si mordeat serpēs in silētio:non eo minus h3 q occulte detrahit:⁊ ad restōnē fame:vt eā restituat:q̄ per libellū famosum.i.diffamatoriū.⁊ in q̄ abstulit ⁊ ad penā subeundā legalē aut canonicā.

Questio. Rñdet.

1 ¶ Si vero q̄ris† q̄ sit pena libellū famosum conficientis vel publicātis.Dicēdū q̄ quadruplex. ꝑm q̄ quatuor modis pōt agi de eo.Et primo qdē si agit criminalr:⁊ ꝑm leges est pena tam ꝯ illū q fecit q̄ ꝯ illū qui inuenit:nisi ipm corruperit:vel cōbusserit,vel inuentū nulli reuelauerit.C.de famosis libel.l.vnica.de qua in se.c.si qs famosuz ⁊ qlibet populo accusare pōt talē qm̄ ēt accusatori cōstituitur pretiū pro mō substātie psone accusate:vel si erat seru⁹ producitur in libertatē.ff.de iniur.⁊ famo.libel.l.lex cornelia.§.fin.et C.e.l.vnica.Si agat ciuilr ꝑm iniuriarū q̄ nō publici ſ3 priuati iudicij continet q̄relā.C.de iniur.l.iniuriarū.⁊ sic punietur ꝑm iurm actoris:⁊ taxationē iudicis.inst.de iiur.§.pena.Tertio si agatur ꝑm canones sic q famosum libellū cōficit flagellatur:⁊ excōicatur:vt in p̄cedentib⁹ duobus.c.Et pōt deponi, cū sit crimen graue:⁊ dānatione dignissimū.vt.xxv.di.§.nunc aūt.Quarto in foro pnīali:q? tam isti q̄ detractores tenentur ad restitutionem fame.Hec sunt iuxta sententiā Raymundi. ⁊ Host.in summa.

1 ☞ Libellum famosum inueniens debet illum statim corrumpere alias punitur.

Si quis. Lex est vnica.C.de famo.libel.q̄ tñ vt dt Hug.gratian⁹ intercidit
1 in medio.Summat q famosum libellū īuenit illū statim corrūpat:alias si non fecerit ſ3 viui illi⁹ dolose manifestauerit,tanq̄ actor delicti capitali snīe subiacebit

Diuisio.

Et pōt diuidi in tres ptes.In prima statuit.In scđa punit. In tertia dubiū declarat.scđa ibi.Si vero.tertia ibi hui⁹ aūt. Lege

Exponit literam. Archid.

Lege textū.¶[Si qs stati].i.j.xx.dies.ar.extra de cri.fal.et dura.ꝑm Ber.Arch.[dolose.]hoc aduerbiū nō est in lege.vñ sumit.ſ3 credo esse intelligendū.Hu.⁊ Arch.Et intelligo dolose manifestauerit:vt sc3 infamet ille de quo libell⁹ cōscript⁹ est.dolose dt.q? si ex simplicitate:nō d3 ei imputari.Itē si bono zelo hoc facit nō d3 ei imputari:sc3 vt crimē illi⁹ puniat ſ3 hoc locū h3 cū ꝓbare pōt:q̄ talis:vel talis fecit talē libellū.ſ3 ad hoc non multum proficit conseruatio libelli.q? per libelluz non potest eū conuincere:nisi haberet testes ex forma literarū posset esse aliqua suspitio ꝯ eū:si ille est solitus facere talē scripturā.Itē si non pōt illum cōuincere q? sol⁹ scit ⁊ secrete reuelat sacerdoti:vel alij psone q̄ prodesse ⁊ non obesse possit talez libellum vt admoneant eum ne talia faciat non credo eū esse culpandū.Licite ergo talē libellū pōt quis seruare:vt colligitur ex illo ver.huius.l.aut nulli fatetur inuentum.hu.

Questio. Rñdet.

¶ Sed hic surgit qđ.quare ergo sub pena ita precipit Adrianus in j.c.vt inuētor rūpat.Rñdetur iuxta hu.q̄ sic est intelligendū i.dolose nō manifestet.vel vult forte papa.q̄ semp rumpatur: vel cōburat:ne qs inde infamet q? a te posset ad aliorū notitiā peruenire.hu.[capitali]multo ergo forti⁹ ille q cōposuit est tali pene subijciend⁹.hu.[hui⁹ aūt].iij.ps.[de iure.] ſ3 ne de facto.[ledere d3]l3 ledat qñq3.Hu.Credo q̄ velit hic imperator declarare:qđ ex hoc libello inuento nō debeat reputari infamis,nec lesa esse opinio eius:de quo ipse libellus est cōscriptus.Jo.de fan.

Jo.de fantucijs.

¶ Questio.ij.

Vocatio. Hic intitulat qđ.ij.sc3 quoties quis ad causam vocari debeat anteq̄ cōdēnet.Hu.ad quā terminandū inducit quatuor capl'a.Equidē in cā ciuili d3 qs citari tribus edictis,vel vno peremptorio p oibus.qñq3 ergo semel qñq3 bis quandoq3 tertio.quandoq3 quarto d3 vocari pro arbitrio iudicis imo ⁊ si iudici placuerit pluries vocabit i cā criminali. Idē obseruat de cōsuetudine⁊ ēt de iure canonico.xxiiij.q.iij. de illicita.vel pōt dici:q̄ in cā criminali d3 quis citari semel ⁊ scđo ⁊ tertio.vel pluries si necesse fuerit,⁊ hoc p diuersa spatia dilatiōis ꝑm diuersitatē personarū:⁊ distantiā locorū.Nā eps citat semel ⁊ dat ei spatium mensis:⁊ si necesse fuerit citatur secundo ⁊ datur spatiū alteri⁹ mēsis.vt.iiij.q.v.qsqs.Et si remot⁹ fuerit eps adhuc pluries vocabit.⁊ sic maius spatiū ei dabit.vt.j.e.q.iiij.si egrotās.Idē obseruat i psbytero ⁊ diacono:vt.xv.q.vij.si aūt subdiacon⁹ ⁊ inferiores citant pluries ⁊ p plura spatia sunt vt cōtinet in scđo.c.puniēdi.Et ad eorū similitudinē credo citari debere laicos ab ecclesiastico iudice.ar. j.e.q.vj.vt.ꝯ.dixi.he citationes ⁊ he inducie nunc non sunt in vsu:sed tm̄ ille de trinis edictis vel vno perēptorio.ar.xxiiij. q.iij.de illicita.hu.Nota q̄ in primo.c.agit de inducijs citatorijs omniū clericorū.In scđo de citatorijs subdiaconorum,et aliorū inferiorū clericorū.In tertio de inducijs p̄paratorijs. In quarto de preparatorijs ⁊ restitutorijs.hec omnia pleni⁹ sunt determinata.ꝯ.iij.q.ij.Hug.

1 ☞ Juri pro se introducto quis potest renuntiare.

Vocatio. Capitulū primum : ⁊ est damasi pape.Sūma est in rubro.vel q̄ qs d3 citari p lr̄as p spatiū cōgruū ⁊ canonicum.

Diuisio.

Et pōt diuidi in duas ptes.In prima ponit qđ dictū est:In scđa q̄ si qs nō canonice citat⁹ ob aliā cām necessariā venerit ad synodū:ibi rñdere inuit⁹ non cogit.ij.ibi:qa.

Exponit literam.

Lege.¶[Uocatio ad synodū]ad cōciliū prouinciale.q? olim omnes cause tractabant in cōcilio prouinciali.di.xviij.ppter. vel ēt epale.extra de accu.sicut Ber.Arc.[Canonica].xxiiij. q.iij.de illicita.Ber.[rōnabilib⁹ scriptis].iiij.q.v.c.j.Laurē. [canonicū].i.ꝑm formam a canonib⁹ prefixā.Hu.⁊ habes idē ij.q.vj.non ita.Sed ber.exponit[canonice].i.ꝑm illud qđ hr̄. xxiiij.q.iij.de illicita.Arc.Alibi dr̄ fieri canonice.i.ꝑm rigorē canonū.vt.j.xxxiij.q.ij.antiq.hu.[Quia].ij.ps.[quicunq3]necessitate alia,non vt respondeat illis.Et v3 multum in causis qđ hic dr̄:q? sepe aduersarius inuenit aduersarium corā iudice:⁊ vult eū statim cōuenire,ſ3 iste non tenet ei tunc rñdere cū legitime non esset citatus:nec ad hoc venisset sed ob cām aliā necessariam.Hu.⁊ hoc ēt ꝓbat.ff.de condi.⁊ demon.l.ij.in fi.⁊ ff.de iur.l.ij.§.legatis.S3 op3 ꝑm quosdā promittere:q̄ certa die rñdebit.ar.e.l.§.ſ3 si dubitet.⁊ sic de facto vidi in romana curia obseruari.de hac materia no.extra de dila.exposuit.i gl. cū eñ.alij vident ꝯhere:vt dixi.lxxij.di.ꝓposuisti.Archidia.

Primū dictū t3 Ho.vt ponit Jo.an.extra de fo.cōpe.c.si.sup
1 ver.demū.[nisi spōte]ar.q̄ † qs pōt renūtiare iuri ꝓ se introducto.ar.ij.q.v.mandastis.⁊.q.vij.nos si.Hug.[Rñdebit].i. respondere cogetur.j.e.§.vltimo.Arch.

Hostien. Jo.and.

1 ☞ Excommunicatio triplex est.

Presenti. Sequit ad idē hoc.c.qđ est beati syluestri.Sūma.danda dāde sunt dilatiōes citatis p ꝯpetētia interualla dierū ⁊ contumacia crescēte crescere debet pena.

Exponit literam.

Lege. ¶[Presenti.]vt supra dictū est.Hic agit de inducijs citatorijs:siue p̄paratorijs:q̄ dant subdiaconis:⁊ alijs īferioribus clericis.hu.[in primis].i.cū primū citant ad cām.hu.qdquid de citationibus dicat hic.⁊.ꝯ.c.j.hodie inducie citatorie arbitrio iudicis relinquunt.j.e.q.iij.si egrotās.ꝑm Bar.Brixiē.⁊ de hoc no.extra de pcu.dilect⁹.Arch.[paternaliter].i.ltime. ⁊ ꝑm statuta patrū.Hu.Ber.j.e.q.§.vl.Arch.[lnīa]q? adhuc in nullo puniunt.Pe.Arch.[Ecclesiā intrādi.]Nā cū alicui interdicit ecclesie ingressus:tūc itelligit priuat⁹ īgressu ecclie. vt nō solū nō liceat ei ministrare in ecclia i ordine suo:ſ3 ēt nō l3 ei in ecclesia iteresse diuinis:nedū cū alijs psallēdo: ſ3 nec ēt audiēdo.imo pl⁹ nec si ibi sit liceat ei orare:non tñ negat qn p ecclesiā trāsire possit extra ecclesiā tñ diuina officia celebrare pōt:⁊ ēt in officio suo.Et hoc satis ꝓbat ex propria significatione verborū ꝑm Inno.⁊ Host.extra de sentē.excō.sacro.Et de hac materia ipsi notāt.e.ti.cū medicinalis.li.vj.Et hoc vltimū satis colligit ex vi hui⁹ lr̄e.ibi:⁊ diuina officia audiendi. Arch.Et ad idē de sen.excō.is cui.lib.vj.Et idē notat i gl.iij. ⁊ sup ea.p Jo.And.de fan.[a pace ⁊ cōione sancte ecclie.]non pōt hoc intelligi de cōione sacrorū ⁊ pceptione: q? nunc nulla esset additio pene ⁊ bis idē diceret:q? eo ipso q̄ ecclesia interdicit alicui:⁊ officiū in ecclesia intelligit inhiberi: ei ⁊ p̄ceptio sacrorū.ar.xij.q.ij.de viro.⁊.xxxiiij.q.ij.latorē.⁊ cui ꝓhibetur minus:⁊ maius.vt di.xliiij.nulli.Itē nō pōt intelligi de cōione fideliū:q? de illa sequit in fine.Sed hic qđ intelligit de cōione fratrū in mensa:in caplo:in dormitorio:⁊ hmōi.⁊ est sensus [sunt suspēsi].i.remoti[a pace].i.collegio fratrū:qb⁹ nō cōicabunt ſ3 separatim ab alijs viuāt:vt di.lxxxij.psbyter.Hu.⁊
1 glo.† Sic ergo notat triplex excōicatio.In prima interdicit ecclesia:⁊ offm̄:⁊ pceptio sacrorū,⁊ hoc notat ibi interdicta ⁊c. In scđa interdicit participatio cū fratrib⁹ in caplo in choro. ⁊c.⁊ hoc notat ibi:a pace.In tertia interdicit pticipatio oīm fideliū.⁊ hoc notat ibi anathematis ⁊c.Hu.[deportent]vsualis est locutio.i.sustineant.vel expectent.hu.[mox feriat ꝑ cōtumacia]hug.

Bar. brix. Innocen. Hostien. Jo.and. Jo.de fan.

Questio. Respōdet.

¶ Sed hic surgit qđ qd de principali crimine. Rñdet iuxta hu.dico q̄ statim pōt inde dānari si liqt vel liq̄re pōt iudici de eo:alias debet differri snīa de crimine vsq3 ad annum.vt.xj.q.iij.rursus.Hug.

1 ☞ Accusare vel testificari nemo potest per epistolam missam vel per procuratorem.

Relatum. Ad idē inducit hoc.c.qđ est damasi pape:in quo hr̄ i summa.
1 † q̄ nullus pōt accusare vel testificari p epistolam missam:vel per procuratorē.⁊ q̄ null⁹ d3 ꝯdēnari anteq̄ habeat inducias p̄paratorias.

Diuisio.

Et pōt diuidi i tres ptes.In prima narrat factū displicibile.In scđa corrigit illđ. In tertia correctionem iustificat.ij.ibi:q̄ deinceps.iij.ibi, nec vnq̄.

Exponit literam.

Lege.¶[Relatū.p scripta.]missa:qđ fieri nō d3.ij.qđ. vlt.Ipsa tñ accusatio in scriptis fieri d3.vt.j.e.c.⁊.ij.qđ.viij.c. j.hu.[qđ deinceps].ij.ps.[ne vnq̄].iij.pars.prius l3 ⁊c.[per institutionē querelātiū].i.p illos sc3 officiales qui ad hoc sunt instituti:vt querelas accusantiū referāt:⁊ significēt accusat⁹. Ipsi eñ libellū accusatiōis ipi accusato deferūt siue porrigūt Hu.⁊ pe.Arch.[Canonice].i.p interualla canonica.⁊ nō per aliū sc3 procuratorē nisi sit illustris psona.hu.iij.q.ix.absens. ⁊.§.nisi agnoscat.iij.q.ix.c.iij.⁊.c.hr̄.⁊.c.q accusare.qđ.vj.[leges]vt.ff.de pub.iud.l.vltima.Lau.⁊.ff.de acc.p totū [patrū cōstituta].ij.q.viij.p totū.[p scripta].iij.q.ix.testes.Archid. [inscriptiōe]dic:vt.iiij.qđ.iiij.§.inscriptio.Arc.[ltimos].iij. q.ix.hr̄.Arch.[ira.]Nā tpe ire ⁊ cōmotionis nō discernit qs qđ iustū est.vt.xj.q.iij.illa.⁊.xxiij.q.v.pena.hu.⁊ gl.Cū autem ex hoc capitulo colligat:q̄ nulli licet ferre testimoniū p epistolam.

Petrus. Archid. Lauren. Archidia.

Questio. Rñdet.

¶ Surgit questio qūo epi perhibent testimonium clericis per eplam sc3 p literas cōmendatitias,vel dimissorias.vt di.lxxj.extraneo.hortamur.⁊ di.xciij.c.j.⁊.ij.Ad hoc respōdet iuxta Hu.q̄ illud non obuiat:tum quia non sit alicui preiudicium ibi. Tum quia non agitur ibi forma iudicij,nec illud

testimoniū est iudiciale quod perhibetur fieri per epistolā : s3 est bone fame:⁊ cōmēdationis:de quo testimonio dt apostolꝰ, Oportet habere bonum testimoniu3 ab his qui foris sunt vt viij.q.j.licet.preterea episcopus nō dat testimoniū per episto lam:sed ipsam instrumentum publicum facit ibi fidem:quod preualere videt testibus:vt.ff.de proba.l.census.secundū Hu.

1 ☞ Pacisci an liceat in solenni accusatione.

SI primates. Ad idē est hoc.c.qd est felicis pape. Sūma eiꝰ stat in duabus ꝯclusionibꝰ. Prima est:ꝙ iudices debēt ptes ad ꝯcordiā reducere:si pñt al's accusati debēt canonice ⁊ nō infra angusta tpa vocari:p literas con tinentes id de quo accusant. Scd'a ꝙ spoliati anteꝙ restituan tur non tenentur suis accusatoribꝰ rñdere:ſm quas cōclusiones capl'm hoc diuiditur in duas partes.ij.ibi.Nam si. Lege. [Si primates.]siue metropolitani.hu.[pacificare minime potuerūt]innuit a sensu ꝯrio:ꝙ debent eos pacificare:si possunt.sed vr̄ signari ꝯrium.s.ij.qd.vij.aqua propter. Rñdetur iuxta Hug.ꝙ nullū est ꝯriū.qr hoc.c.⁊ illud loquunt in diuersis casibꝰ:⁊ nō se tangūt.illud eñ loquit de denūtiatione ad ꝙ quilibet tenet. Hoc aūt loquit de solēni accusatione:ad quam nemo cōpellit:nisi casualiter. Sed hic surgit questio†nunquid in solēni accusatione licet pacisci.a Rñdet iuxta Hu. ꝙ sic añ litē cōte.s3 nō post litis cōtest,nisi de illo crimine de ꝙ primas vel aliꝰ platus ecclesie:q iudex est in illa cā pōt dispen sare:si crimē nō sit manifestū:⁊ tale qd generet scādalū in populo. Ego aūt intelligo hoc.c.de crimine iniuriarum : de quo l3 pacisci authore ptore. Cū eñ qs impetit aliquem de iniuria sibi illata:bñ pōt iudex se interponere et cōponere inter eos: siue agat criminaliter siue ciuiliter in quo casu intelligit ⁊ illō xxiij.q.iiij.si illic.⁊.q.vlti.si qs mēbrorū.⁊ dis.xc.studendū. hu. [accusatores].i.actores vel conuentores.vt.iiij.qd.vlt.oibus. [significēt]alias nō tenent venire:ſm id qd not.iij.q.ix.iudicas.in gl.⁊ ideo. Nā citatio q fit alr:ꝙ debeat temeraria est et nō arctat citatū.extra de elec.bone memorie.ij.in fin.⁊ vide qd no.ij.q.viij.p scripta.in gl.pōt tñ.Arch.[Nā si].ij.pars.cōtinua sic benedixi:canonice conuocent. Nā si vi ⁊c.vel ita:ꝙ hoc intelligat de illis q nō sunt eiecti vel spoliati.[Nā si aut ⁊c.vo cari]pro illo crimine pro quo sunt spoliati.hu.vel vocari.xv. q.ij.si eps.Archi.[emulus.]ergo alijs debent:qr qd de emulis negat ꝯñs interiꝰ p3 qr de alijs conceditur.vt di.xxv.qualis.⁊ hoc verū est de alijs ⁊ de illis pro quibus fuerūt spoliati. hu.[anteꝙ.]s3 nec postea possunt accusari a suis spoliatoribꝰ cum constet:quod inimici eorū sunt vel fuerunt.ar.iij.q.v.c.ij.

Diuisio. Exponit literam.

Questio. 1 Rñdet. a

a Pacisci paciscēs super crimie qd irrogat infamiā an fit infamis pe.de anch. in.c.veniēs nu.3.de iureiuran.

His authoritatibus. §.est:in quo cōcludit gratianus ex dictis capitulis,ꝙ nisi quis canonice fuerit vocatus l3 ppter alia negotia venerit ad synodum:nō tenetur rñdere. Que aūt sit canonica vocatio supradictū est in capl'o precedenti:qd est syluestri pape ⁊ in.c.presenti felicis pape. Lege text. [His seruato iterstitio dierū.]vij.⁊.vij.⁊.ij.⁊.j. Hoc non est verum nisi in subdiaconibus:⁊ inferioribus clericis vicinis, Hu.dic vt dixi.s.c.ij.in prin.Arch.[felicis].s.c.proxi.

Exponit literam.

Questio tertia.

QUod autem. Hic intitulat qd.iij.sc3 an quis per procuratorem cām suam agere valeat:q impeditus cause sue adesse non pōt. Et diuidit in duas ptes. In prima p parte argumētatiua ꝙ sic inducit duo.c. In scd'a soluit contra dictionem sequentiū capitulorū.ij.ibi ecce.in ver.sed legatus.

Diuisio.

1 ☞ Accusatus ad causam vocatus si impeditus fuerit aliqua graui necessitate debet mittere excusationem:alioqui tanqua3 contumax communione priuabitur.
2 Infirmus vel absens ex iusta causa an teneatur mittere procuratorem responsurum nomine absentis.

SI egrotans. Primum.c.hoc inducitur pro parte argumētatiua:⁊ sumptū est ex synodo romana sub papa adriano. Sūma est†accusatꝰ ad cām vocatꝰ si
1 impeditꝰ fuerit aliq graui necessitate excusationē mittat:alio qui tanꝙ cōtumax cōione priuabit. Et pōt diuidi i tres ptes i prima statuit. In scd'a excipit. In tertia exceptionē exponit. ij.ibi:nisi ad cām,iij.ibi:hoc nisi. Lege. [Si egrotās.] Sic construe iuxta hu.[Si eps cui crimē intendit fuerit egrotās, vt aliq alia cū grauissima necessitas tenuerit p se mittat lega tū.]nō ad accusandū s3 excusandū:⁊ significādū ipedimentū: quare nō potuit adesse.vt di.lxv.si qs. Nō ergo agit legatꝰ iste cām principalē:s3 excusabit absentiā epalē:ne a cōione suspen dat.sic.iiij.q.v.c.j.Arch.[Electorū].i.bonorū ⁊ iurisperitorū. hu.vel electorū ab eo:si suos prouinciales vel electos a metro politano hēat suspectos:⁊ ille recessit ante litis cōtest.nisi die statuta hoc est spatiū duorū vel trium mensium:vel eo ampliꝰ put cā dictauerit suspendat a cōione[nisi aliena].i.magna cā sc3 que cogat eū alienari ⁊ in tāto spatio. Circa vero qōne3
2 ꝙ mouet gl.vc3 † vtrum teneatur infirmus vel absens ex iusta cā ex necessitate procuratorē mittere rñsurū noie absentis. Ad istā qōnē dt Archi. Consueuit dici:ꝙ si quis est citatꝰ vt p se aut p pcuratorē cōpareat,l3 ipse timeat insidias persona les:q̃s nō timet pcu.nō est iusta cā absentie ista.imo p pcuratorē cōparebit vt apparet extra de do.⁊ cōtu.cū dilecti. Secꝰ esset si qs citat : vt p se personalr cōpareat:⁊ iuste insidias timeat l3 nō timeat pcu.ſm Inno.qui ita no.in preal.c.cū dilecti. Et sic vidi inqt Arch.iudicari bononie de cōsilio doctor p.d.g.portueñ.epm apostolice sedis legatū. Sed dt hic Jo.de fan.ꝙ primū mēbrū esset limitandū:nisi cā esset grauis qr illo casu nō arctat ad mittēdū procuratorē:si sit ipeditꝰ ſm Ber. extra de pcu.q̃relā.quē seqnit Inn.q ibidē notat:ꝙ in grauibus causis nō cogit qs pcuratorē cōstituere:nec citari:vt per pcuratorē cōpareat ⁊ rñdeat sicut lr̄a illius.c.plane sonat. Et rñdet ad decretalē illā cū dilecti: ꝙ spāle est ibi:qr ibi agit de electione propter periculū vacationis ecclesiarū.extra vt lite nō cōte.qm̄.§.porro.⁊ de appel.oblate.§.vlti.vel ibi nō hēbat iustā cām absentie:ibi tñ in decretali q̃relā Lau.⁊ Phi.sequūtur priorum sniam:⁊ eam ēt ibidē sequitur Goff.⁊ Archidia.

Diuisio. Exponit literam.

Questio. Respōdet. Innocen. Archi. Jo.de fan. Lauren. Philippꝰ. Goffre.

1 ☞ Accusatus de crimine capitali defendit se per procuratorem allegantem causam absentie.
2 Excusator non potest allegare causam absentie de iure.
3 Procurator potest proponere exceptiones dilatorias siue declinatorias.

1 **REos.** Lex est.C.de accu. Sūma.ꝙ†accusatꝰ de crimine capitali p pcuratorē allegantem cām absentie se defendit breuis est. Lege tex. [Reos].i.accusatos.hu.[defendi.]agēdo cām excusationis:non principalē. Isti eñ pcuratores excusationes absentiū allegabāt,q si iuste fuerint snia differt vt.ff.d
2 pub.iud.accusatore. Nota aūt hic ſm Inn.†ꝙ excusator non pōt allegare cām absentie de iure:puta talis nō tenetur veni re corā vobis,qr estis excōicatꝰ:vl' qr rescriptū nō v3. Hoc eñ nō p excusatorē:s3 p se ipsum vel pcuratorē pponere d3.extra de rescri.sup lr̄is.ſm Inn.Arch.s3 eius offm̄ sc3 excusatoris cōsistit in allegādo cās absētie facti:extra de pcu.q̃relā.et.ff. de iu.si ptor.ſm Inn.⁊ ponit Jo.And.i.c.veniēs.extra de ac
3 cu.in alle.i gl. Et qd dt hic gl.† ꝙ pōt procu.proponere exceptiones intellige de dilatorijs siue declinatorijs. Secꝰ in peremptorijs:qr ille cōcernūt cām criminis ad qd nō iteruenit p curator:s3 declinatoria est separata a cā criminis cū solū pcessum cōcernat ⁊ disputatur ⁊ terminatur separatū per se.C.de adul.l.qm̄ Alexandrū.secundū Ja.But.in hac.l. Et idē vult Jo.an.in.d.c.veniens. Jo.de fan.

Exponit literam. Innocen. Archid. Jac. butri.

ECce. §.est:in quo primo concludit ex premissis. Scd'o ibi:sed legatus conclusionē determinat:p quam determinationē soluit obiectionē sequentium capitulorū. Et ad probandum determinationem inducit duo.c.sequentia. [Ecce sed legatus.]legitime ⁊ canonice soluit. Hu.[expo nendam]ad hoc.lxv.di.si quis.in fi.Archi.

Exponit literam.

1 ☞ Uniuersitas vel collegium potest puniri non corporaliter vel spiritualiter:sed pena pecuniaria.
2 Causarum tria sunt genera.
3 Procurator non potest interuenire vbicunq imponit de iure canonico pena corporis afflictiua.

IN criminalibus. Ad idē inducitur hoc.c.qd est adriani pape. Sūma est in rubro.ponit duo dicta:ſm q possit diuidi in duas ptes. In prima statuit i causis criminalibꝰ:ꝙ accusator nō nisi p se valeat aliquē accusare. In scd'a statuit de accusato:qd p se debeat rñdere.ij. ibi:nec accusatus. Lege. [In criminalibus nec accusator.] Hic surgit qd vtrū hoc sit verū. Et vr̄ ꝙ nō:qr vt vr̄ accusatio in criminalibꝰ pt fieri p interpositā personā.vt.C.de re. mi.l.tā collaterales.i prin.lib.xij. In oppositū est text.pñs. dōm est:ꝙ verū est qd hic dr. Et ad ꝯriū rñdet:ꝙ illud loquit in

Diuisio. Exponit literam. Questio. Opponit ⁊ Respōdet.

in vniuersitate:q pōt p aliū accusare. Hic aūt loquit de singulari psona accusante ſm Rof.beneuētanū. Et ideo dt Archi. hic. Secꝰ si vniuersitas esset in cā[nec accusatꝰ defendere.]an aūt collegiū siue vniuersitas posset accusari:vel de eiꝰ crimine inquiri plene no.extra de simo.dilectꝰ.j.xij.q.ij.eps q.vij.qd.j. sicut vir.Arch.⁊ ibi per Jo.an.in.d.c.dilectꝰ.ij.super gl.sic su pra.⁊ ibi tāgit an vniuersitas possit accusari. Et ibi glo.dt ꝙ nō pōt accusari:s3 inqsitio pōt fieri de excessibꝰ collegij.⁊ ide3
1 Uin.Inn.⁊ Host.⁊ Guil.in Spe.de accu.i fi.† Et poterit vniuersitas vel collegiū puniri non capitaliter non corporaliter vel spiritualr.i.p excōicationē:cū sit corpꝰ inanimatū:s3 i pecuniaria pena:vel alia tpali vel spūali ad hoc apta puta inter dicti. Et erit spāle:ꝙ qs punit sine culpa:qr forte nō deliqt:s3 nō sine cā.qr illud fit:ne al's ppter difficultatē probatiōis delicta remaneāt ipunita.de sen.ex.vt fame. Uerū vt circa hanc
2 materiā tollat ois ambiguitas:† distinguo tria gña causarū. Primū capitale ⁊ est qñ imponit pena vsq ad relegationem dissensiue ⁊ exclusiue:⁊ in hoc non interuenit pcur.ff.an p aliū cause appel.l.j. Scdm est vbi imponit pena relegationis : aut admonitionis ab ordine ⁊ similiū. Et in hoc interuenit pcur. Et iō qr in hoc casu pōt dari snia in absentē.ff.de pe.l.absentē §.si sepiꝰ.ergo pōt p procuratorē defendi:cū hec duo ad paria iudicent.ff.de pcu.l.seruū quoq.§.publice.ibi vbicūq ⁊c. Itē alia rōne qr prohibet dari in capitali vsq ad relegationē:g in iferioribꝰ pmisisse vr̄.ar.ff.de iud.cū ptor.xxv.di.q̃lis. Tertiū est ciuiliū causarū:⁊ in hoc dari pōt procu.idistincte.ff.de pro cu.l.j.§.vsus.ſm Joā.de fan.qr ita notat in pdicto.c.si qñ. Et adde qd pleniꝰ dicā.xj.q.j.in summa.in prin.Arch.S3 hic ad uerte ꝙ ſm istā distictionē attēto scdo mēbro seqret ꝙ i omni crimine de iure canonico posset interuenire procu.qr in q̃libet crimine datur snia ꝯ absentē.iuxta notata per gl.s.iij.q.ix. in summa.⁊.s.q.proxi.relatū.⁊ tñ in cā criminali de iure canonico non interuenit procur.vt hic ſm Jo.de fan. Sed posset ad hunc tex.rñderi vt dt dñs dñicꝰ de sancto Gemi.† ꝙ vbicūq imponit de iure canonico pena corporis afflictiua:ꝙ tūc non posset interuenire procu.qr tūc posset ferri ꝯ absentē vt dr.s. ij.q.ix.in summa.⁊ est dictū Inn.de accu.qualr.ij.in gl.magna circa priui.qr tūc cōcludit rō quare procu.nō interuenit in cā criminali:qr snia nō posset exequi ꝯ procuratorē:cū pena dēat tenere suos authores:vt in.c.q sunt.extra.de his q fi.a ma.p. c.⁊ si reus non esset pñs frustra ferret sententia.vbi vero non esset imponēda pena corporis afflictiua potest interuenire p cu.in cā criminali.qr talis pena potest inferri contra absentē: vt de do.⁊ contu.veritatis.vnde dt Jo.And.in addi.Spec.in tit.de procu.§.j.ver. Itē ꝙ est cā criminalis faciēs regulam ꝙ vbicunq diffinitiua pōt pferri ꝯ absentē in cā criminali:ēt in criminibꝰ capitalibꝰ ⁊ ꝙtūcunq grauibꝰ pōt interuenire pro cu.p dictā.l.seruū quoq. Et ita ibi dt Dy.cōsuluisse. Et sic vr̄ ꝙ in his posset procurator interuenire. Sed huic conclusioni vr̄ fortiter obstare.c.veniens.de accu.vbi opponebant crimina ppter q veniebat imponenda pena nō afflictiua corporis, ⁊ tñ expsse dt text.ꝙ in illa non pōt interuenire procu. Dicas ſm dñm dñicū:ꝙ si qd est criminalis ⁊ reqrat: penā maiorē re legatione:non admittit procuratorē:nisi ad causas allegādas absentie:⁊ sic notabis istum tex.⁊.c.reos.⁊.c.veniens.extra de accu. Et vide Jo.an.in.d.c.veniens.super.j.gl.

Roffredus beneuentanus. Jo.and. Uincen. Jo.de fan. Archid. Jo.de fan. Dñicus de 3 sctō geminiano. Jo.and. Dynus. Dñicus.

1 ☞ Episcopi in causis ciuilibus ecclesiasticis debent agere p procuratores bone fame.
2 Laicus an possit esse procurator in causis ecclesiasticis ⁊ spiritualibus.
3 Crimen dicitur publicum tribus modis.

QUia episcopi. Ad idē sequit hoc.c.ꝙ est anacleti pape.
1 Summa eius est:† ꝙ epi ⁊ sacerdotes qr debēt in tēdere diuinis laudibꝰ in causis ciuilibꝰ ecclesiasticis siue pprijs nō p se s3 p pcuratores bone fame dēnt agere. In criminalibꝰ aūt per seipsos.⁊ ad hoc assignat duas rōnes vnā in prin.⁊ aliā in fine. Lege. [Quia epi vniuersiq sacerdotes.] Hic surgit qd.nunqd oēs sacerdotes debēt obseruare hoc:sc3 ꝙ in causis ciuilibus oēs sacerdotes debeāt hr̄e pcuratorē. Et vr̄ ꝙ sic ex pñti.c. Et si dicat ꝙ tm̄ intelligit de sacerdotibꝰ q sunt plati ecclie.vñ Arch.exponit[sacerdotes]vt sunt ppositi,⁊ decani ⁊ alij plati hoc nō vr̄ sufficere:qr prelatꝰ pōt esse ita pauper:vt nō possit hr̄e procuratore3.propter qd dōm est iuxta hu.⁊ gl.ꝙ hoc ꝙ dicitur quod nullus sacerdos qui est prelatus ecclesie debet agere causam ciuile3 in propria persona:sed per procuratorem intelligendum est si ecclesia sufficit habere procuratorē. Si enim non sufficit:stabit sacerdos in causa,⁊ aget nec poterit repelli obiectu istiꝰ capl'i:⁊ hoc ad similitudine3 qd dr.q̃libet ecclesia d3 hr̄e duos presbyteros si sufficit hr̄e.alias sufficit ꝙ vnus sit.dr etiā ꝙ quelibet ecclesia d3 hr̄e vnū ministrū si sufficit.vt.xxj.q.ij.sicut precipimus.al's due cōmittunt vni presbytero.vt.x.q.iij.vnio.vel legat.[Epi ⁊ ceteri.]sacerdotes superiores:sc3 q oēs tenent economū siue syndicū ad oēs cās agendas.vt.ix.q.iij.cū simꝰ.⁊.vj.q.vij. qm̄ in quibusdā.[Ad solā dei laudē] assignat rōnē:quare sacerdotes debeant in supradictis causis constituere procuratorē. qr ad hoc epi instituunt:⁊ sacerdotes, vt nisi instant diuinis laudibꝰ.vñ eis dr. Sacerdotes dñi benedicite dño in eternu3. ⁊ debēt supintendere populo:⁊ p bona opera populum reducere ad deum:velut boni pastores oues dñi reducant ad ouile xpi.Jo.x.tunc autem cura debita negligit:qñ pastor ad nego tia euagat.[Constituunt]a xpo.xxiij.q.vij.sepe.Arch.[suis actionibus] sc3 de proprijs rebus sui patrimonij. Similiter credo in causis ciuilibus:quarū ipse est iudex:d3 hr̄e iudicem qui eas ex sui delegatione ⁊ mandato pertractet.ar.j.q.iij.saluator[aduocatum].i.procuratorem:siue syndicum. S3 hic
2 surgit questio.† vtrū laicus pōt esse procu.in causis ecclesiasticis ⁊ spiritualibꝰ. Et qr hoc hodie est expeditū in.c.j.de pro cu.li.vj.ꝙ sic supersedemꝰ ab his q hic inducit Arch.pro ⁊ ꝯ.
3 Excepto crimine publico.† Nota ꝙ publicū dr tribus modis iuxta Hu.sc3 publicū.i.manifestū.sc3 in ore populi frequens. Scd'o publicū:ad cuiꝰ accusationē admittit quilibet de popu lo. Tertio publicū:de quo solēniter ⁊ publice potest quis accusari.sic accipit hic Hu. In hac ergo criminali causa d3 sacerdos p se ipsum adire iudiciū pro defensione,⁊ probanda innocentia sui.⁊ hoc tribꝰ de causis : primo ne videat famā suā negligere:ꝙ pōt melius cōscius sibi defendere ꝙ alter. Scd'o ne ex defectu defensoris contēnatur a plebe:⁊ indignus eorū regimen vilescit. Tertio ne per sui absentiā presumatur crimē cōmisisse:non male fame,sed vite laudabilis:et bone fame.ar. iij.q.vij.infamis.Hug.

Exponit literam. Questio. Archid. Questio. Archi.

Questio.iiij.

QUod autem. Hic reassumit magister Gratianus:sc3 an eps sit sine synodali audientia dānandꝰ.in qua facit tria ſm q diuidit hec qd.in tres partes. In prima soluit questionē magistri negatiue. In scd'a addit ꝙ papa solus sine synodo pōt dānare epm. In tertia ostēdit ꝙ in loco synodali d3 seruari silentiū ⁊ cessare strepitꝰ ⁊ tumultus.ij.ibi in §.qd vero.iij.ibi in.§.cū vero. S3 hic surgit qd cū ista questio sit plene determinata.iij.q.viij.quare repetit magister illa3. Rñdet qd ideo refricat:vt addat.addit aūt quod gl.dicit videlicet ꝙ romanus pontifex sine concilio potest episcopum condēnare:quod addit in.§.quod vero.

Diuisio. Questio. Respōdet.

1 ☞ Cause criminales eporum sunt pertractande in synodo.
2 Causa episcopi an possit audiri coram metropolitano in presentia synodi sine authoritate apostolica.

NUllus. Rñdēdo ad qōnē propositā negatiue vc3:ꝙ eps nō debeat cōdēnari nisi in synodali audiētia iducit hoc.c.qd est Julij
1 pape Cuiꝰ summa est.†ꝙ cause criminales eporū sunt in synodo ptractande. Et diuidit in duas ptes. In pma ponit statutū. In scd'a irritat ꝯ fctm̄.ij.ibi:si āt. Lege. [Nul
2 lus aplica authoritate spāli.] Sed hic surgit qd.† Nunqd cā epi pōt audiri corā metropolitano in pñtia synodi sine aplica authoritate. Rñdet ꝙ sic.ar.iij.q.vj.q̃uis. S3 qd hic dr respicit ad hoc:qd sequit iudicet:vel dānet.hoc eñ non l3 sine spāli mandato pape.ſm Hu. Lau.⁊ Arch.[fin].ij.ps.fin.i.si inter [ecclesiastica statuta.] qr non est condēnatus canonice.vt.ij. q.vj.quoties.xj.q.iij.non debet.Hu.⁊ Arch.

Diuisio. Exponit literam. Questio. Respōdet.

DUodecim. Hoc.c.est ps illiꝰ.iij.q.viij. c.j.hu.ibi vide. Sūma cām criminalē epi examinēt.xij.epi.s3 auctē tm̄ pape ter minat. ſm h dicta diuidit i duas ptes.ij.ibi: finis vo. Lege. [Duodeci si necesse fuerit]tūc ē necesse cū pmas suspectos elegit:vel ipse suspectos habuit. Lau.⁊ Arc.[iudi cet].i.examinet.Arch.[nec prius ipsi.]xij.epi.Arch.[regula riter].i.canonice.ordo litere vocatus ad conuentū suorū eporum primo audiat p eos cā eiꝰ iuste ⁊ rōnabilr ⁊c.[finis].ij. ps.cū eps quilibet sit psona illustris:cuiꝰ cā nō d3 examinari nisi a pncipe vel eiꝰ legato.C.vbi se.vel cla.q̃ties. Lau.⁊ Arc. [finiat.]finis est in cōdēnādo:aut i absoluēdo.xx.di.§.j.Arc.

Diuisio. Exponit literam. Lauren. Lauren. Archid.

1 ☞ Papa potest deponere episcopum sine alijs.

Quod vero. §.est:hic addit magister id propter qd repetit hanc qōnē.hu.⁊ pōt assi gnari.ij.pars qōnis.Sūma:ꝙ id qd dictū est de.xij.epis itel ligi dꝫ sine preiudicio aplice sedis:qꝛ roman⁹ pontifex potest dānare vel absoluere quoslibet absqꝫ ꝓcedēte synodali audiē tia.Et hoc probat duabus authoritatib⁹ scꝫ gelasij ⁊ adria ni.Lege.¶[Qd vero.q̄ sua authoritate.]scꝫ nulla precedēte

Exponit literam. 1 synodali audiētia vt.ix.q.iij.ipsi sunt.⁊.c.cuncta.ar.† ꝙ papa pōt deponere epm sine alijs.Idē credo de illo cui specialr ta lis cā a dn̄o papa delegat.Solēnitas ergo que in canonib⁹.de xij.epis ēt statuta sunt exigit cū metropolitan⁹ cū suis suffra ganeis vult cām epi examinare.⁊ finē cause:quo ad cōdēnatio nem ad apl̄icā referre:vt patēter colligit ex.c.ꝓcedēti.hug.dic

Archidia. ergo inqt Arc.ꝙ numer⁹ ꝓdict⁹ de.xij.epis reqrit qn̄ ꝓcedit ex ordinaria ptāte.Sec⁹ si ex delegatiōe.extra de dolo ex cōtu. veritatis.⁊ extra de accu.cū dilecti.nec obst.iij.questio.vj.hoc quippe.quia loquitur nō de necessitate:sed de honestate ⁊ cau tela:vel qd est meli⁹ illud mādauit papa ex spāli cā scꝫ ꝓpter scandalū regis vitādū.Et ideo nō est trahendū ad cōsequētiā

Innocen. Hostien. Archid. extra de cōcel.preb.cōstitut⁹.in fi.ꝭm Inn.⁊ Host.q ita notāt extra de preb.graue.de hoc ēt dixi.iij.q.viij.c.j.Arch.[senten tia excōicationis].ſ.xj.q.iij.ipse.hu.[Item adrianus]ver.pri matū.ix.q.iij.cūcta.

Lauren. Lau.[in niceno.]vt.iij.q.vj.neminē.ix.q. ij.non inuitati.hu.⁊ Lau.

Tum vero. §.est:in quo assignatur ter tia pars.vt dictū est in prin. Sūma.ꝙ in synodo in qua est eps accusatus non debet aliquis facere strepitum vel tumultum: nec contentiosis verbis agendum est:sed mitissima verborū rela tione proferatur quidquid proferendum est pro:vel contra.

1 ☞ Synodus quare dicatur locus benedictionis.
2 Risus varius designat stultitiam.

In loco benedictionis. Inducit ad ꝓbādū qd dictū est.c.hoc:qd sumptū

Diuisio. est ex.xj.concilio toletano.Et diuidit i duas ptes. In prima ꝓhibet ne tumult⁹ fiat,aut disceptatio tumultuo sa:ad qd inducit duas authoritates sacre scripture. In scdā

Exponit literam. 1 punit ɔtrafaciētes.ij.ibi,qcunqꝫ ergo.Lege.¶[In loco bn̄ dictionis].i.synodi.† Synodus eñ merito dꝛ loc⁹ bn̄dictiōis qꝛ ad hoc cōgregant ibi pres ecclesie:vt dn̄o bn̄dicāt: ⁊ bene dictionē tribuāt iustitie veritatis.ij.para.xx.Cōgregati sunt in valle bn̄dictiōis.qꝛ in eo cōgregati debēt inuigilare diuinꝫ mandatis,⁊ hymnis:⁊ psalmis:⁊ orationibus:⁊ deū bn̄dicere. vt dist.xviij.qm̄ qdē.[In discretis vocib⁹.]epoꝝ maturitas exigit q summa discretiōe graues esse debēt.vn̄ seniores vocā tur.vt eoꝝ cetu nulla indiscretio appareat:nec in factis nec i dictis.eccl.xxiij.Indisciplinate loqle nō assuescat os tuū.Est eñ in illa verbū pcti.⁊.c.capiaris.in verbo indisciplinato.Sy nodalis qdē epoꝝ cōgregatio dꝫ reputari sapiētū.Et iō iter eos nō dꝫ emitti vox idiscreta aut tumultuosa.[prestrepere.]

¶ Risus, adde Spe. a ⁊ Jo. an. in addi.de ad no.§.hic di cēdū.v.itē non rideat. 2 i.ꝑstrepēdo molestare hu.[risib⁹.] † risus eñ vari⁹ stultitiā designat,vel mētis leuitatē.eccl.xxj.fatu⁹ in risu exaltat vocē suā.⁊ puer.x.ꝑ risum stult⁹ operat:⁊ certe magis libet flere et cōpati q̄ ridere:cū eps incusat in opprobriū epalis stat⁹.[di sceptationib⁹]ad Ro.ix.Infirmū assumite sine disceptationi bus.decet eñ epos esse mites:qꝛ opꝫ epm modestū esse.j.ad ti. iij.[apls.]scꝫ Jacob⁹.Jaco.j.[cultū eñ.]nō eñ colit iustitia in tumultu ⁊ turbine.hu.[dicēte ꝓpheta.]Esa.xxij.Erit op⁹ iustitie pax:⁊ cult⁹ iustitie silētiū.i.in pace ⁊ quiete colit iusti tia.i.op⁹ iustitie tūc recte exerceri.hu.[Cōtentio.] hoc vitiū ēt in aduocatis seculi redarguit.vt.iij.q.vij.§.tria.ver.si qs a deo.hu.[de tumultu].i.ꝑ tumultu.⁊ ē ɔ̄ scholares q sepe sunt in tumultu ⁊ in susurrarijs:cū deberēt esse intēti lectionibus. Hu.[q̄cunqꝫ ergo].ij.pars.[iuxta diē legis.]hoc scriptuꝫ est puer.xxij.vbi sic dꝛ.Ejice derisorē:⁊ exilit cū eo iurgiū cessa buntqꝫ cause ⁊ cōtumelie.vn̄ librū puerbioꝝ hic vocat legem qꝛ cōtinet legē iustitie.[de cōsensiōe].i.de cōsilio:vbi consīdēt. hu.dicūt qdā manib⁹ etiā i eū appositis si al's nollet exire.ar. extra de sen.excō.veniens.Arch.[triū dierū]quasi separabit a cōione sacroꝝ:vel forte fratrū in mensa:in capitulo in consi lio.[per triduū.]vt di.xlv.neminē.Hug.[excōicationis sentē tiam.]quelibet enim separatio a cōione dicitur excommuni catio.quot enim sunt species cōionis tot sunt species excom municationis.Et notat excommunicationem dici sententiaꝫ. vt di.xviij.c.vlt.Hug.

¶ Questio.v.

1 ☞ Maleuolus an sit dicendus vel an peccet qui crimen alte rius reuelat siue indicat.

Nunc autem. Hic incipit.q.qd. scꝫ an ideo qs iu dicand⁹ sit maleuolus:qꝛ indicat crimē alte rius.Et pōt qd ista diuidit i tres ptes.In pri

Diuisio. ma probat:ꝙ accusatio seu denūtiatio frater ni criminis bono zelo facta nō sit culpanda sed laudanda.In scdā inducit authoritates in ɔ̄riū.In tertia soluit questionē per distinctionē.ij.ibi in.§.ex his.iij.ibi in.§. sꝫ illud.¶ Pro pleniori intellectu hui⁹.c.qrit iuxta literam.

Questio. Primū ar. 1 ¶†Utrū maleuol⁹ sit dicēdus vel an peccet q crimē alterius reuelat siue indicat.Et vr̄ ꝙ sic.dꝛ eñ prouerb.xj.q ambulat frauduléter reuelat archana.⁊ q fidelis est:celat amici cōmis sum.

Scdm arg. Tertiū ar. ¶ Scdō ꝓuerb.xxv.dꝛ que viderunt oculi tui ne ꝓferas in indicio cito,ne forte emendare non possis.¶ Tertio de le ge nature tenemur nō facere alij,qd nobis nollem⁹.Sꝫ null⁹ vellet vt crimen suū iudicaret alij.ergo ⁊c.

Opponit ⁊ Rn̄det. ¶ In oppositū est c.sequens.qd est beati Augu.¶ Rn̄sio.ad hanc qōnē rn̄den dum venit ꝑ distinctionē.est ergo notādū ꝙ ille q indicat cri mē alteri⁹ aut indicat crimē occultū:aut manifestū:qd pōt in indicio ꝓbari.Si eñ erit crimē occultū:⁊ scit in secreto subdi stinguendum est:qꝛ aut indicat in iudicio ⁊ iudici,aut indicat alicui ꝓbo q possit ꝓdesse:⁊ nō obesse vt pctōꝛ emēdet.Si eñ pctm̄ occultū est:⁊ qd scit in secreto indicat in iudicio iudici: sit ista cōclo.ꝙ talis peccat:⁊ maleuol⁹ est indicād⁹.ptꝫ conclo ista multiplr.Primo qꝛ sic faciēdo diffamat fratrē suū ɔ̄ bn̄ uolētiā charitatis.¶ Scdō qꝛ facit ɔ̄ ꝓceptū dn̄i de fraterna correptione.Mat.xviij.Si peccauerit in te frater tu⁹ ⁊c.de q̄ s.ij.q.j.c.si peccauerit.diximus plene.¶ Tertio qꝛ sic agēdo cō stituit se ꝓditorē:⁊ non correctorē.qꝛ ille vidēs se reuelatū de secreto negādo dicet falsum:⁊ periurabit ⁊ deterior efficietur. ¶ Quarto qꝛ q sic indicat exponit se periculo:vt succumbat cū hoc probare nō possit:⁊ sic sibi neqꝫ nulli erit bon⁹.nec bn̄ uolus dꝫ se maleuolus reputari.Si aūt pctm̄ occultū ⁊ in se creto scitū dico ꝓbo viro:vt priuate ꝑsone:⁊ non vt iudici,sed amico:q possit ⁊ velit ꝓdesse:⁊ nō obesse:⁊ hac itētiōe vt absqꝫ ifamia pctōꝛ corrigat:⁊ emēdet:est ɔclo.ꝙ talis nō dꝫ dici ma leuol⁹:sꝫ beneuol⁹.qꝛ ad bonū fratris charitatine mouet:et vt fratrē lucret:qd ptinet ad charitatē.Si pctm̄ est notorium , et possit probari dū hoc non ex odio:sed amore ⁊ zelo iustitie:vt peccator corrigatur:⁊ ne eius pctm̄ alios inficiat:aut obsit rei publice.sꝫ vt leso satisfiat:tūc est cōclo:ꝙ q hoc pctm̄ indici i dicat:nō maleuolus sꝫ beneuolus dicendus est.vn̄ apostolus notoriū pctōrē tradidit sathane ad interitū carnis:⁊ spiritus saluus fieret.j.ad cor.v.sic etiā.j.ad ti.v.ait.peccantē corā oib⁹ argue.Ad idē est hu.q ita distinguit hic.q crimen alteri⁹ indi cat:aut hoc facit cū ꝓmonitione.Itē aut bono zelo:scꝫ cā cor rectionis:aut malo:scꝫ cā infamatiōis:⁊ vindicte.Si hoc fa cit cū ꝓmotione,⁊ bono zelo:nō iudicatur maleuolus.Si autē sine ꝓmonitiōe:⁊ malo zelo:maleuol⁹ est.Sꝫ illud nota.ꝙ ex q̄ premittit admonitionē:⁊ seruat ordinē iudiciariū semper pre sumitur esse bonus,⁊ bono zelo facere,ēt si faciat malo ⁊ econ uerso si non adhibet admonitionē semp ꝓsumit facere malo zelo:⁊ si bono zelo hoc faciat.Et hec vera sunt tam in denun tiatione:q̄ in accusatiōe.Sed in hoc est differentia iter ista.qꝛ ad accusationē null⁹ tenet:nisi casualr.ad denūtiationē vero quilibet tenet.ibi tenet qs inscribere:hic nō.ibi patit qs penā talionis:hic nō ibi cōuict⁹ cōdēnat ⁊ punit:hic non nisi qꝛ co git ad pn̄iam ꝭm Hu.¶ His habitis dōm est ad rōnes in op

Ad primū argu. positū.Ad primā rn̄det ꝙ loquunt de eo q malo zelo reuelat archana siue crimina occulta proximi sui:nō de eo : q ex bono zelo ⁊ admonitione ꝓmissa.qd notat cū dꝛ qui ambulat frau

Ad scdm. dulenter.¶ Ad scdam rn̄det.ꝙ authoritas non est ad propo situm qꝛ cōmissum ibi dꝛ secretū.iuxta illud ecclesiastici.xxvij.

Ad tertiū. secretum extraneo ne reueles.¶ Ad tertiam respondet negā do minorē ⁊ dꝛ.ꝙ oēs bonus homo cupidus salutis sue debe ret velle ordine tm̄ iudiciario seruato et ex bono zelo iudicari crimen suum vbi ex tali denuntiatione sequeretur salus eius.

1 ☞ Maleuolus non est censendus qui correctionis zelo al terius crimen indicat.
2 Crimen fratris iudicans an sit magis dicendus nocens : q̄ innocens.
3 Peccatum quare dicatur vulnus. Et etiam graue.nu.4.

Non vos. Inducit magister pro parte nega tiua.qd.in ꝓmis hoc.c.qd est beati

1 Augu.in regula.Sūma.† Non censendus maleuol⁹ qui

Diuisio. correctionis zelo alteri⁹ indicat crimē.Et diuidit in duas ꝑ tes.In prima dt qd dictū est.In scdā ꝓbat exēplo vulneris corporalis.ij.ibi:si eñ.¶ Pro pleniori intellectu presentis.c.

Questio. Primū ar. 2 querit sic.¶†Utrū crimē fratris sui indicans sit magis no cens dōs:q̄ innocens.Et vr̄ ꝙ magis nocens.Primo sic qꝛ talis reuelās crimē ꝓximi solū sibi notū videtur iuxta Aug. supra in.c.si peccauerit.ij.q.j.magis erroris proditor q̄ corre

Scdm arg. Tertiū ar. ctor.¶ Scdō arguit ex illo Ecc.xxvij.q reuelat archana ami ci fidē perdat.¶ Tertio qꝛ talis reuelādo crimen proximi vr̄ peccare ɔ̄ ꝓceptū de dilectione proximi ledēdo ei⁹ famā.ergo talis dōs est magis nocere:q̄ innocētiā seruare.

Opponit ⁊ Rn̄det. Prima cō clusio. ¶ In oppo sitū est tex.pn̄tis.c.¶ Rn̄deo dōm sub duab⁹ cōclusionibus. Prima est:ꝙ q ex charitate crimē ꝓximi indicat:vt ille corri gat:⁊ a morbo pcti curet seruato ordine dato in superiori qō ne non est maleuolus dōs:sꝫ beneuol⁹:non nocens sꝫ proficiēs ⁊ vtilis proximo.patet ista cōclusio per Aug.in presenti.c.ptꝫ ēt rōne.qm̄ talis idicādo crimē ꝓximi zelo salutis illi⁹ operat erga proximū opus charitatis:⁊ pietatis:vt probat hic Au

Secunda conclusio. gu.exēplo de vulnerato.¶ Scdā cōclusio q tacet crimē ꝓxi mi vbi indicādo pōt illi prodesse merito dꝛ multiplr nocens. Primo eñ talis nocet sibi:qꝛ peccat.vn̄ Esa.xj.Lamētando dt.Ue mihi:qꝛ tacui.gl.qꝛ dn̄am ⁊ alios libere nō reprehendi.

Grego. vn̄ de talib⁹ beat⁹ Grego.terribiliter sententiat dicens.Qui proximi mala cōspiciūt.⁊ silētio ꝓtereūt:q̄si cōspectis vulneri bus vsum medicaminis subtrahūt:⁊ eo mortis actores fiūt,q̄

August. vuln⁹ qd curare poterāt nolūt.Itē Aug.Tu vulnus fratris tui cōtēnis:tu eñ perire vides:⁊ negligis peior es tacēdo quā ille cōmittēdo.¶ Scdō talis nocet illi:q est proclamād⁹ siue

August. indicād⁹:⁊ hoc duplr.Primo scꝫ bonū subtrahendo. Augu. in epistola ad Hiero.Obsecro te per mansuetudinē xp̄i: si lesi te dimittas mihi:ne me vicissim ledēdo reddas malum ꝓ ma lo.Ledes aūt si tacueris mihi errorem meum : quid in factis meis vel in dictis inueneris.¶ Scdō nocet malū inferēdo in terpretatiue eñ tot occidim⁹:quot ad mortē ire tepidi ⁊ tacen tes videm⁹.Itē talis crimē nō indicās nocet socijs q eoꝝ exē plo tacētes idē pctm̄ taciturnitatis incurrūt. Moris aūt est apud viros disciplinatos socios suos pro reuerentia superio res arbitrātes:ꝙ nō incipiūt libenter prius loqui.iuxta con siliū sapiētis Eccle.xxxij.Loquere tu maior natu:decet eniꝫ te primū verbū ⁊c.Patet ergo q̄tū sunt nocentes , q ex taci turnitate tā grauiter nocēt:⁊ sibi ⁊ proximo cui⁹ crimē celat:⁊ socijs suis vn̄ vere innocētes nō sunt sꝫ nocētes plurimū cum graniter errēt.Hoc tm̄ itellige qm̄ idicatio siue reuelatio cedere pōt ad correctionē.Et iō signant dt Aug.in litera:quos idi cādo corrigere potestis.¶ His habitis dōm est ad rōnes in

Ad argu. oppositū.Ad oēs pꝫ vna rn̄sio.qꝛ ꝓcedūt qm̄ malo zelo cā in famandi:⁊ cū nō seruato ordine debito qs indicat crimen pro

Exponit literam. ximi.Lege.¶[Non vos indicetis]ordine iuris scꝫ corā iudi ce accusando vel denūtiando.hu.⁊ Arch.[si indicatis]scꝫ nō ex odio sꝫ ex charitate.vt scꝫ ille corrigat:⁊ ad pn̄iam veniēs curet a morbo pcti.[Magis qppe nocētes non estis.] qdam libri hn̄t talē literā.[magis qppe nocētes estis si frēs ⁊c.]⁊ hec litera placet.alij libri hn̄t[nocētes non estis indicādo cri mē q̄ si fratres ⁊c.]⁊ hec litera sic legit.⁊ tenent aduerbia cō paratiua electiue[magis nocētes nō estis].i.indicādo crimē non estis innocentes sꝫ estis nocētes si fratres ⁊c.i.estis nocen tes tacēdo sicut expositū est in qōne corrigere.ecce in quo casu intelligit qd dt:qꝛ scꝫ indicatio cedere potest ad correctioneꝫ. [Si enim frater].ij.ps.ꝓbat exēplo:qd dicit q̄to magis ⁊c.

Questio. ¶ Circa hanc ptē aliud sciendū:vtrū pctm̄ conuenienter di cat vulnus:⁊ grauius q̄ vulnus corporis.Notanda sunt duo. Primū est quare pctm̄ dicat vuln⁹.Scdō qūo sit vulnus gra

3 uius multū vulnere corpis.† Circa primū nota ꝙ pctm̄ dicit vulnus ꝭm illud Luce.x.de latronib⁹ qui homini descēdēti de Hierusalē in hierico iposuerūt plagas:qd intelligit de pctis.

ꝓs.xxxvij. b. Un̄ aūt dꝛ peccatū vuln⁹ qd vulnus debilitat:⁊ pctm̄ silr. ps. Cor meū cōturbatū est in me.scꝫ ꝑ pctm̄.⁊ dereliqt me virt⁹ mea.Itē vulnus infert dolorē:ꝓpter qd dꝛ sup dolorē vulneꝝ meoꝝ addiderūt.Et ita pctm̄ ꝓpter qd dꝛ eccle.iij.Cor neqꝫ

ꝓs.xvij.a. granabit doloribus.⁊ in psalmo. dolores inferni circūdede runt me.tāta est iustitia dei:vt nunq̄ aīa cū pctō sit sine ama

ꝓs.lxxx viij.b. ritudine ⁊ angustia affligēte.Itē vulnus humiliat.ps. Tu

4 humiliasti sicut vulneratū supbū.† Circa ꝭm no.ꝙ pctm̄ non solū est vuln⁹.imo vuln⁹ valde graue.Tū primo vulnus eniꝫ tāto graui⁹ est q̄to ꝓfundi⁹.tale aūt est pctm̄.vn̄ ecclesia can tat pctā mea dn̄e sicut sagitte infixa sunt in me.q̄ scꝫ ꝓfunde

ꝓs.xxxvij. a. penetrat ita ⁊ pctm̄ vsqꝫ ad intima:⁊ est sumptū de ps.vbi dꝛ qm̄ sagitte tue īfixe sunt mihi.Tū scdō qꝛ vuln⁹ tāto graui⁹ q̄to in pte nobiliori:vt in corde:vel in cerebro.vuln⁹ aūt pecca 1 ti est in aīa:q̄ est nobilissima ps hoīs de cuius nobilitate dicit

Bernar. Bernar.Omnia insignita dei imagine decorata silitudine do tata spū redempta sanguine xp̄i:deputata cuꝫ anglis.Heres beatitudinis.Tū tertio vulnera tanto sunt grauiora : q̄to

Grego. magis abscondita:talia aūt sunt pctōꝝ vulnera vn̄ Gregori⁹ i pastorali:.Qui nescit esse occultiora vulnera cogitationū, q̄ viscerū.Tū quarto ostenditur grauius esse vulnus,cū ꝓpter sanctionem vulneris in membro minus nobili oportet facere vulnus in mēbro nobiliori.Ita est in proposito.Corpus eniꝫ xp̄i,qd est nobilissimum membrum vulneratum est ꝓpter vul nera alioꝝ membroꝝ sanāda.Esa.liij.Uulneratus est ꝓpter

Bernar. iniquitates nostras.Ad qd attendendum hortatur nos Ber nardus dicēs.Agnoscens homo q̄ grauia sunt vulnera illa, pro qbus oportuit xp̄m dn̄m vulnerari.Tū quinto vuln⁹ dꝛ grauius qn̄ non sanat:nisi ꝑ pretiosa ⁊ insolita remedia:ita est hic in pctō.Bernard⁹.filius dei iubet occidi,vt nostris vulne ribus pretioso illi⁹ sanguinis balsamo medeatur.Tum sexto graui⁹ dꝛ vuln⁹:qn̄ nō qlibet chirurgicus:sꝫ solū paucissimi ⁊ excellentes pn̄t subuenire.ita in pctō : cui nō pōt subuenire nisi deus.Eccle.xxj.quasi rōphea bis acuta oīs iniquitas:et plage illi⁹ nō est sanitas.scꝫ nisi a solo deo, sicut dꝛ de morbis desperatis,ꝙ nō pōt homo sanari:⁊ intelligit nisi a solo deo,⁊ nō ꝭm cursum nature ab alio.Cū igit pctm̄ sit vuln⁹ et gra ui⁹ omni vulnere corporali:bene arguit a minore sanct⁹ Au gu.dicens.Si enim frater tuus vuln⁹ hꝫ in corpore ⁊c. quāto eñ anima ꝓtiosior est corpore tāto infirmitas ei⁹ est peior.Et nota qd sequit ne deterius putrescat in corde.Sicut eñ vuln⁹ spūale deterius est,q̄ vuln⁹ corporale,ita ⁊ putrefactio ei⁹ est deterior.Dicit aūt hmōi vuln⁹ putrescere.qn̄ saniat per cor ruptionē:qꝛ vulnus putrescens corrūpit magis ⁊ magis to tum.ita ⁊ pctm̄ qd ꝑ pn̄iam non sanat.ꝭm illud.j.ad corint.v. modicum fermētum corrumpit totam massam.Item reddit fetorē,ita ⁊ pctm̄ nō pōt diu esse in corde qn aliquis fetor egre

Gregorius diatur.Greg.sicut bon⁹ odor ex virtute:sic fetor ex vitio. Itē sit grauius,qꝛ quasi insanabile per putrefactionē:ita est pctm̄ tāto grauius q̄to diuti⁹ detinet aīam infelicē : sicut decretal. si.de cōsue.Mira ergo fatuitas est:sic vulnerato celari plagā

ꝓs.xxxvij. a. propter qd dꝛ in psalmis. Putruerūt cicatrices mee a facie insipiētie mee.Mira crudelitas:scire hmōi vulnera , ⁊ nō in dicare sanāda propter qd optime dt Aug.in litera crudeliter hoc celari:⁊ misericorditer indicari alicui,q scꝫ ꝓdesse ponit.

Non omnis. Ad idē inducitur hoc.c. qd est eiusdē August.ad vincentium donatistam.Sūma eius est.Nō oīs q parcit est amic⁹:nec oīs qui corrigit est inimicus. Et nota ꝙ in hoc.c.⁊ in sequenti ponuntur multa prouerbia quib⁹ euidēter colligit:ꝙ non oīa q̄ vident habere speciē ma li sunt mala:nec oīa que vident hr̄e speciem boni sunt bona.ꝙ perpenditur vel ex personis quib⁹ fiunt,vel ex ꝑsonis q̄ agūt ⁊ similiter accusatio siue correctio licet videat habere speciem mali:nō tm̄ semper est mala:⁊ propter hoc allegantur hec duo

Exponit literam. capitula.Lege.¶[Non oīs.parcit.]prouer.xiij.qui pcit vir ge:odit filium[verberat]pater eñ verberat filiū quem dili git ⁊ nō est ei inimicus.deus etiā quē diligit castigat.ad Heb. xij.⁊ Apocalypsis.iij.quos amo hos corrigo : ⁊ castigo.[me liora.]hoc sumptū est ex prouerbio Salomonis prouer.xxvij. [melius]qꝛ prouer.xxvij.melior est correctio manifesta:q̄ ab sconditus amor[vtilius.]vn̄ tanto vtilius est animam verbo iustitie satiare:⁊ reficere q̄ pane corporali corpus,q̄to aīa me lior est corpore ⁊ cibus aīe vtilior cibo corporis.Quid eñ pro dest inquit saluator homini,si vniuersum mundū lucretur aīe vero sue detrimentū patiat.Igitur melius est esurienti ⁊ vti lius,ꝙ panis ei subtrahat,q̄ iustitia q̄ est sal⁹ aīe negligatur [seductus]securitate cibi.hu.[⁊ qui]aliud exēplū[quasi de⁹] ponit exemplū.de eo qui plusq̄ aliquis alius nos diligit dās nobis esse viuere:⁊ intelligere:⁊ beatitudinis participes effi cit.⁊ nihilominus nō tm̄ ꝓspera tribuit ad alliciendum,⁊ con solandum,sed etiam aduersa ad probandum,⁊ coronandū vt patet in Job:thobia,⁊ multis alijs sanctis:ēt ad puniendū et purificādū:⁊ ad cōuertēdū hoīes ad se.Mala eñ q̄ nos ꝓmūt

Grego. vt dt Gregori⁹:nos ire ad deū cōpellūt[exercet fame patriar chas]prefame Jacob ⁊ filij eius venerūt in egyptum. Geñ. xlij.ꝑ totū vsqꝫ ad.xlviij.c.ꝑ totum[ppl'm cōtumacē].s.filios Israel:multis afflictionib⁹ in egypto afflixit.Exo.v.⁊ libro. iudicū.ꝑ totū[ab aplo q dt.]j.ad cor.xij.dat⁹ est mihi stimul⁹ ⁊c.[stimulū carnis].i.dolorē capitis vel incentiuū libidinis vt.xxxiij.q.v.si paul⁹.hu.[ꝓficiat].i.ꝓfectū ostēdat.hu.[⁊ pa storē]bonus pastor ouem errantem reducit:exemplo illius q ouem perditam quesiuit.Mat.xviij.

☞ Correctio debita ⁊ correcte exhibita non est obedientis:sꝫ diligentis.

NOn osculatur. Ad idē ppositū inducit hoc.c. qd̄ est dcti Ambrosij ī quodā sermone cuiꝰ summa est.
1 ꝙ correctio debita ⁊ recte exhibita nō est odiētis sȝ diligētis, ⁊ ostēdit hoc exēplo patris ⁊ authoritate Salomonis. Lege. ¶ [Nō osculat filiū.prouerb.xiij.⁊.xxiij.[castigat].xxiiij.q.v.nō putes.⁊.c.nos vos.⁊.j.q.vij.patet. Archi. [propheta.] scȝ Salomon q propheta dr: qr multa pphetauit scȝ Salomon qui propheta dr, qr multa prophetauit de xpo ⁊ de eccl'ia: maxime in lib.cāticorū [ait] prouerb.xxvij.

Exponit literam.

Ex his. §.est. Et diuiditur in duas partes. In prima concludit ex premissis ꝙ melius ac vtilius sit proximorū suorū crimina ex charitate ⁊ zelo salutis indicare, ꝙ abscondendo fouere. In.ij.obijcit in contrarium ex verbis eusebij.in.c.seq.

1 ☞ Personarum tria genera que repelluntur ab accusatione episcoporum.
2 Confiteri sponte crimina aliorum qui dicantur.
3 Episcopus an debeat torquere propria manu.
4 Clericus verberandus an debeat verberari per ministrū ecclesie.⁊ nu.5.
6 Sacerdos publicās crimia alioꝝ celāda grauiꝰ peccat ꝙ aliꝰ.

Illi qui. Hoc statuit Eusebiꝰ cuiꝰ statuti summa est. ꝙ suspecti de fide catholica vel inimici ⁊ detractores ad accusationē epoꝝ nō admittunt nec ad testimoniū si tñ in casu aliq̄ detractores cōtingat admitti ad testimoniū: nō recipiūt sine tormētis. Et diuidit in duas ptes ꝫm duo dicta: q̄ ponit.ij.ibi: ⁊ ideo ⁊c. Lege. ¶ [Illi q.] Pro clariori itellectu huiꝰ lr̄e sciēdū est: ꝙ duplex est lectura huius.c. In prima pte vna ꝙ loquat tm̄ in accusatione: alia ꝙ ēt in testimonio. Scōa ps etiā hȝ duas lecturas. vna ꝙ loquat in accusatione: ⁊ hec non est vera simplr: sȝ in casu tm̄. ꝫm Hu.⁊ gl. ꝫm Lau. dic vt.j.in ver.⁊ iō. Alia ꝙ loquat in testimonio. Hanc sequit gl. Hug.⁊ Bar. Brixiē. Itē ꝫm vnā lecturā q̄ est cōis: loquit solū in cōfitentibꝰ spōte crimina aliorū: siue detractoribꝰ: ꝫm aliā etiā i suspectis de inimicitia. Hec aūt vera est ꝫm limitationē: de q̄ in ⁊ sup gl. hoc nō refert. sequit lr̄a [ad pulsationē].i.accusatione.hu.
1 † Nota ꝙ tria genera psonarū notant in hoc.c.q̄ repellunt ab accusatione epoꝝ: scȝ in fide catholica suspecti: ⁊ de inimicitia ⁊ illi, q spōte crimina aliorū cōfitent.i.detractores: q̄ tria gn̄a signant cōiter [in fide catholica].ij.q.vij.nō pōt.⁊ c.pagani.iij.q.iiij.c.j.ij.⁊.iij. Archi.ver.graui.vt legitur ⁊ no. extra de accu.cū oporteat.⁊ de hoc le.⁊ no.iij.q.j.c.ij. Art. [nec
2 illi q sponte cōfitent.] † Nota ꝙ illi dicunt spōte cōfiteri crimina aliorū: vt dicit hu. q falsa scienter obijciunt insidiādo vel vera facile exprobrant insultādo: ⁊ diffamando vel vt alijs detrahāt passim: ⁊ sine discretione crimina illorū deferāt. Isti nec ad accusationē: nec ad testimoniū sunt admittēdi ꝫ epos, nec ēt ꝫ alios. Si tñ crimē est magnū, ⁊ manifestū: ⁊ gn̄at scandalū: nisi puniat ⁊ aliq̄ sit psumptio ꝫ reū de tali crimine, ⁊ nō obstāt alie pbatiōes: vel si obstāt nō sunt sufficientes tūc recipiunt isti tales in testimoniū ēt ꝫ epos: prius tñ tormētis subijciant: sicut subijciunt arenarij: ⁊ hmōi persone infames, cū recipiunt ad testimoniū. ꝫm hu.⁊ Arch. merito aūt tales qui libenter crimina imponūt: ab accusatione repellunt. qr magis presupponunt ea īponere ex puersa volūtate: ꝙ ex charitate, ⁊ veritate. vnde Leui.xix. dr. non eris criminator ne susurro i populis: nec stabis ꝫ sanguinē proximi sui. [Et ideo].ij.ps. [replicāda].i.sepe ⁊ diligenter inqrenda a talibꝰ. veritas em̄ q̄to plꝰ q̄rit: ⁊ inuestigat sepiꝰ, tāto magis splēdescit in lucē. vt.xxv.q.ix.c.graue. [sponte].i.facile.i.sine cā: indiscrete. [in illis.] scȝ spōte confitentibꝰ.hu. [nō pōt].i.nō solet psumptione in ꝫtiū faciēte.hu.laud.Arch. [Hanc diuersis cruciatibꝰ.] scilicet leuibus: ⁊ virgis scuticis. ꝫm Hu.⁊ Lau.xxiij.q.v.c.j. ¶ Sed hic surgit qō. videt em̄ maledicere: qm̄ veritas nō vr extorquenda verberibus. vnde.xv.q.vj.c.j.hr̄, ꝙ cōfessio non debet extorqueri: ⁊ si fuerit extorta non est fides.i.nō dȝ facere fidē iudici. Rn̄det iuxta hu. ꝙ ista capitula non cōtradicunt, qm̄ in diuersis casibꝰ loquunt. Caplm em̄ illō.xv.q.vj.loquit de quibusdā tyrānis pessimis: q cū nō essent iudices: eorū clericos tñ p tormenta cogebāt cōfiteri ꝫ se: qd volebāt: qd oīno iniquū erat. [⁊ latebris.] nō dico ipsorū testiū sȝ veritatis.hu. ⁊ Lau.⁊ Arc. [Tortor religiosus].i.ecclesiasticus iudex: eps vel metropolitanꝰ: vel primas q religione sui officij de cōtingentibꝰ nihil debet omittere.ff.de testi.l.questitū. Joā.de sant.
3 ¶ Sed queritur. † vtrū eps manu propria debeat torquere. Rn̄det ꝙ nō lȝ hoc.vt di.lxxxvj.c.non liceat. sed per ministrū
4 hoc faciet. ¶ Sed hic surgit questio. † Si verberandꝰ est clericus vtrū p ministrū ecclesie debeat verberari. Rn̄det iuxta hu. Credo ꝙ sic: qr non vr honestū: vt clericꝰ verberet a laico. Preterea i tali casu cōstitutꝰ in minori ordine licite verberat cōstitutū in sacro ordine: ēt psbyterū.hu. Sed ꝫ pdicta vr esse qd hr.xxiij.q.vl.his a quibꝰ. vbi vr. ꝙ clerici nō debēt agitare iudiciū sanguinis: nec trūcationē mēbrorū facere: vel pcipere. Itē in cōcilio vrbico habito sub alano papa: sic statutū legit. Nō lȝ psbytero aut diacono: vbi rei torquent stare. qualr ergo eps erit pn̄s: ⁊ videbit hmōi testes torqueri ⁊ ab eis veritatē cruciatibꝰ extorqueri. Rn̄det ad hoc iuxta hu. ꝙ hmōi testes in iudicio ecclesiastico subijciunt tormētis nō illis seuerioribꝰ qbꝰ i iudicio forēsi hoīes qn̄q subijciunt: sȝ aculeis, vngulis, fidiculis: ⁊ hmōi. in quo intelligit pfatū.c.cōcilij vrbici sȝ verberibꝰ leuioribꝰ: virgis scȝ: ⁊ scuticis, ⁊ corrigijs: ⁊ hmōi. q̄ nō phibent fieri vel iuberi a clericis in hoc casu. Nā iste modꝰ cedendi ⁊ magistris liberaliū artiū in discipulos: ⁊ a parentibꝰ in filios solet adhiberi. vt.xxiij.q.v.c.j.⁊ di.xlv.cū beatus. Est q̄ sensus cruciatibꝰ leuibꝰ: scȝ sicut dictū est.hu. [exigere debet] scȝ a sponte cōfitentibꝰ.i.extrahere: ⁊ elicere.hu.⁊ Archi.
5 ¶ Sed hic surgit q. † vtrū hec pena habeat locum in clericis. Ad hoc dicūt qdā ꝙ non. Alij dn̄t ꝙ locū hȝ in clericis alijs, sȝ nō in psbyteris ⁊ diaconibꝰ. ar.j.e.qō.vj. psbyteri. Sed his obuiat pmo de clericis.ij.q.j.in pmis. vbi dr accusatores epoꝝ ⁊ testes torquēdos: quod nō vr posse intelligi nisi de clericis cū alij ad accusationē vel testimoniū ꝫ eos nō admittantur.ij.q.vij.ipsi apl'i.⁊.c.testes. facit ad hoc qr cū extra testimoniū licitū sit eos subijci verberibꝰ.xxxv.di.ante.⁊.xlv.di. cum beatꝰ. quare si vacillāt in testimonio vel viles sunt nō torq̄būtur.ff.de q̄stio.ex libero.iiij.q.iij.§.si aūt ea. vnde hu. dicit hoc in psbyteris: ⁊ in oībꝰ clericis hr̄e locū. Cū em̄ presbyteri tali vitio se subijciūt: vt non possint celare celāda merito ēt carere
6 dēnt puilegio i penā tal' delicti. † Grauiꝰ em̄ peccat sacerdos si publicat cria alioꝝ celāda: ꝙ aliꝰ.ar.iij.q.vij. sacerdos ⁊ de pe.di.vj. sacerdos.⁊ ex̄ de exces.pla. ꝙ sit graue. Nō obstat.j.q.xx. psbyteri. vbi dr. ꝙ psbyteri nō debēt pati iniuriā q̄stiōis i testimonio reddēdo. qr ꝫm hu. sic est intelligēdū. nisi scȝ incidāt in canonē spōte cōfitētiū: vel nō debēt pati iudicio seculari scȝ corā seculari iudice. sȝ nec aliqs clericꝰ est ibi torquēdus: ergo derogatū est illi legi. Quo ad id dr de alijs clericis: si itelligit eos esse torquēdos corā iudice seculari. Cauendū est aūt cum torquentur clerici ne adeo torqueantur ꝙ periculū vite immineat vel mēbroꝝ. extra ne cle.vel mo.sentētiā. Qd dic: vt Inn. notat extra de re iudi.in contemplatione. vbi videas Jo.and. si vis scire qui possint torqueri: ⁊ qui non.

Exponit literam. Diuisio. Laurentiꝰ. Bar.brix. Archid. Archid. Lauren. Questio. Rn̄det. Lauren. Archid. Questio. Rn̄det. Questio. Respōdet. Opponit ⁊ Respōdet. Questio. Rn̄det. Pro ītellectu.c. psbyteri.j.q.prima. Innocen.

Qui ambulat. Inducit ad idē has authoritates duas pma ponit puer.xj.ij.puer.xxv.⁊c. ¶ [Qui ābulat fraudulēter] scȝ q nō q̄rit vtilitatē pximi, vl' dilectionē tal. reuelat archana ad infamādū pximū. [Qui aūt fidel' ē celat amici cōmissū].i.pctm̄: nisi forte cā salut' illiꝰ: q tal' possit pdesse ⁊ nō obesse [reuelet q̄ viderūt] hoc scribit prouer.xxv.q̄ viderūt oculi tui mala de pximo tuo ne pferas. [in iurgio cito ne videaris pceps.] sȝ magis ecōtrario: sis modestꝰ: ⁊ corripe fratrē tuū inter te ⁊ ipm̄. Mat.xviij. Nā vt dr puer.xxx. totū spm̄ suū pfert stultꝰ. Sapiēs āt differt ⁊ reseruat i posterum. [cū dehonestaueris] p infamiā [nō possis] qr semel emissum euolat irreuocabile verbum.di.xliij.§.pariter quoq.

Exponit literam.

Sed aliud. §.est in quo gratianꝰ soluit ⁊ bn̄ ad argumēta posita cū distictione dicens, ꝙ accusare aliquē ex charitate ad hoc vt corrigatur est officiū pietatis, et ad bonos pertinet. sed falso accusare vel crimina falsa alicui obijcere, vel vera causa infamandi: est officium impiorum: ⁊ ad malos hoc pertinet. ⁊ hanc solutionem probat sex authoritatibus. quarum qnq sunt de prouerbijs salomonis. alia est Augu.in.c.se. prima salomonis est que sequit prouerbiorum.xij. ¶ [Uerba impiorum insidiantur sanguini].i. impij. non solum mente: sed etiam verbis machinantur mortem aliorū. hieremie.ij. In alis tuis inuētus est sanguis animarum. scȝ pauperum ⁊ innocentum [os iustorum.] siue docendo siue arguendo: siue etiam sub spe correctionis crimina iudicando eis qui prodesse possunt. [liberabit eos.] scȝ proximos infirmos: siue imperfectos, [qui quod nouit].ij. authoritas, que habet in eodem.c. scilicet prouerb.xij. qui quod nouit loquitur iudex iustitie est. Joā.iij. Nos que scimus loquimur. Seneca. vis sapiēter loqui: loquere que scieris. [Qui autem mentitur testis est fraudulentus. [scȝ fraudem faciēs auditoribus: quia facit eos credere quod falsum est. Tertia authoritas sequit in eodē in cōmendatione sermonis veri. [Labiū veritatis].i. vbū veritatis [firmū erit i ppetuū.] ⁊ iō ecc.xxxvij. dr verbū verax pcedat te: ⁊ an̄ omnē actū cōsiliū stabile i detestatione sermonis falsi [sequitur qui aūt testis est repētinus] i.subito

Exponit literam. Seneca.

i.subito testificās q̄ ignorat [ꝯtinuat lingua mēdacij].i.cōponit vba mendacij ad palliādū falsitatē suā. ꝫm illud ps. Lingua tua cōcinnabat dolos. Sequit q̄rta authoritas q̄ habet puer.xiij. [Qui custodit os suū: custodit aiam suā] ppter hoc orabat ppheta Dauid dicēs. Pone dn̄e custodiā ori meo: et ostiū circūstātie labijs meis [q icōsideratꝰ est].i.idiscretꝰ [sentiet mala] qr sicut dr sapi.x. stultus labijs verberat. exēplū.ij. Re. de illo q renūtiauit Dauid mortē Saul: ⁊ iō dr Jaco.j. sit oīs hō velox ad audiēdū tardꝰ aūt ad loq̄ndū. Seqt q̄nta authoritas q̄ hr eodē.c. scȝ puer.xiij. [vbū mēdax detestabit] qr os ꝙ mētit occidit aiam. sap.⁊ esa.v. ve q dicūt malū bonū [impiꝰ aūt ꝯfūdit].s.alios dceptiōe mēdacij dn̄ mala ⁊ falsa d eis seminādo [⁊ ꝯfundent] pena supplicij qr sicut dr puer.xix. qui loquit mēdacia pibit. ⁊ in ps. Perdes oēs q loquūt mēdaciū.

ps.xlix.d. ps.cxl.b. ps.v.b.

Si aliqn̄. Est.vj. authoritas: q̄ est beati Aug. sup ps.xxxiij. q̄ inducit ad pbandū solutionem suā. Lege. ¶ [Si aliqn̄ pedes].i.affectus. Hu. [Irrident impij] boni ⁊ iusti cōpatiūtur casibꝰ peccātiū proximoꝝ: impij vero irrident, ⁊ derident, dedignant, ⁊ despiciūt. Exemplū satis ad propositum est de illo qui incidit inter latrones. Luc.x. cui solus Samaritanus cōpatiens fuit sacerdote ⁊ leuita pertranseuntibus ⁊ non curantibus.

Exponit literam.

¶ Questio.vj.

Qui autē. Hic ītitulat.vj.qō.s.q̄ pena sit puniēdus q defecit in pbatione criminis: ꝙ obiecit. Sȝ hic surgit qō cū hec eadē qō fuerit tractata supra.ij.qō.iij. ⁊ ibi plene tractata sit ⁊ determinata: quare repetit eā hic Gratianꝰ. Ad hoc rn̄det iuxta Hu. ꝙ iō repetit: vt addat q̄dā capl'a de eadē materia: ⁊ vt ondat in calūniatore posse esse cōmutationē ⁊ recōpēsationē penaꝝ: scȝ vt si nō possit pati legitimā aliā loco eius patiat. Ad idē est Lau.⁊ Arc. Et diuidit hec qō in tres ptes. i quaꝝ pma pbat: ꝙ calūniator puniat pena talionis. Et hoc pbat p tres authoritates ⁊ hoc si sit capax illius. alioq addit alia in supplemētū. In scōa ondit: ꝙ nō solū calūniosus accusator: sȝ etiā calumniosus siue falsus testis dȝ puniri. In tertia ondit q̄r sint puniēdi q nō pbāt qd obijciūt. ꝫa ibi: pbr̄i. tria ibi: epiphaniū.

Questio. Rn̄det. Diuisio.

Omnis. Ista est pma authoritas: ⁊ est Adriani. Cuiꝰ summa pȝ. Breuis em̄ est: ⁊ nō diuidit. Lege. ¶ [Ois intulit] sciēter.hu. [ferat ifamiā] p sniam: al's qdē calūniator nō efficit infamis. Hu. sȝ alij ꝫ. qr ꝫm canones ipm factū infamat. vt le.⁊ no.iij.qō.iiij.cōsanguineoꝝ.in fi.⁊ facit optime.ij.q.iij.c.j.vbi de hoc. Arch. Sed ibi gl.tȝ ꝙ per sniam pro qua facit iste tex. que loquit p verba futuri temporis que non inducunt canonem late sententie iuxta notata per glo.in.c.si diligenti.de foro compe. de hoc disputauimus.s.ij.q.iij.in.c.si quis. vide ibi.

Exponit literam.

Qui calūniā. Ad idē seqt istud.c. qd est btī Greg.in regi. Breue est. idem dicit qd superiꝰ.c. ¶ [Qui calūniā illā].i.crimē calūniose obiectū [penā talē quā].i.qualem. Hug. quā sustinuisset reus si iste accusator pbasset. de hoc disputauimus an hoc sit iustum supra.ij.q.iij.in.c.calumniator.⁊ in.c.qui non. ibi vide.

Exponit literam.

1 ☞ Calumniator si non potest talione puniri infertur alia pena.⁊ nu.3.
2 Manus impositio quo ad consecrationem fit tantum in sacris ordinibus.
4 Ueluti dictio denotat similitudinem.
5 Fustigatus ex causa famosa efficitur infamis.
6 Judicium idem debet esse in similibus.

Qui iuxta. Ad idē est hoc.c. ꝙ est eiusdē Greg.in registro. Cuiꝰ sum-
1 ma est. † ꝙ si calūniator nō pōt talione puniri pena alia inferat. vn̄ subdiaconꝰ calūniose accusans diaconū subdiaconatꝰ offō cū infamia priuat. ⁊ in supplemētū legitime pene ꝙ ppter inequalitatē ordinū pati nō poterat: verberibus cū infamia castigat: velut laicꝰ ꝯuictꝰ de crimine. Et diuidit hoc caplm i duas partes. In prima facit qd dictū est. In scōa assignat rōnem eius siue iustificat illud. scōa ibi: nam cui. ¶ [Quia incurrere] dignū qdē est: vt qd alteri indigne p curauit: ipse iuste patiat. qr ꝙ sibi nō vult fieri: alteri visus est inferre ꝫ ius naturale. Thobie.iiij.⁊.s.i pn̄. decreti. ius humanū. [ac].i.idcirco. [qr subdiaconus] de subdiacono dicit: qr ita ꝯtingat. Nā idē est in alijs excepto epo: q in tali casu nō debet subijci verberibꝰ, nec supior. Hu.⁊ Arc. [qm̄ impositionē manus] scȝ ꝯsecratoriā. lȝ em̄ in alijs ordinibꝰ fiat manus imposi-
2 tio quo ad benedictionem.lxxix.dist.c.j. † manus tū impositio quo ad cōsecrationē fit tm̄ in sacris ordinibus. Et qr tpe Gregorij fuit ꝙ subdiaconatus non fuit sacer ordo. vt dist.xxx.c.j. dicit ꝙ subdiaconus non habuit impositionem manus: sed ex tunc fuit sacer ordo. [qua carere potuisset] si habuisset ratiōe pene talionis sibi debite [nō solum sacerdotio caruit].i.inhabilis factus est ad sacerdotiū ⁊ diaconatū. [sed officio caruit] i.executiōe sui officij. Hug. [⁊ tanq̄ reuera] ideo addit reuera ne quis crederet ꝙ tanq̄ designaret similitudinem tm̄. Hug. [infamis] per sniam: ⁊ ipso genere pene. Hug.iij.q.vij.§.por-
3 ro. Arc.⁊.s.e.c.j. [meruit] ar. † talionem vbi recipi non potest penis esse cōpensandum. ar.xij.q.ij. fraternitas ⁊.§. libertus.xiiij.q.vj.c.j. ꝫm Lauren.⁊ Arc. [castigari] verberibus: vt sic talis pena succedat loco legitime pene: quam pati non pōt qr a diaconatu deponi non potuit. [Nā cui] scōa pars [duobus vel tribus.] in hoc nulla est vis. qr etiā episcopus pōt cōuinci duobꝰ vel tribus testibus: nisi aliqd dicatur specialiter de cle-
4 ricis romane curie.ij.q.iiij.psul.hu. [veluti laico] † hec dictio veluti nō notat similitudinem in numero: cū vt dictū est etiam quilibet eps cōuinci possit duobus vel tribus testibus. sed in qualitate testium: scȝ vt tales recipiant ꝫ subdiaconos quales recipiunt cōtra laicos. Hu. [corporali infamie].i.verberibus
5 vbi ipso genere pene efficitur infamis. Hu. † Cū enim qs fustigat ex cā famosa infamis efficitur. vt.ff.de his q no.infa.ictus fustium.⁊.C.e.ti.fustibus. Pe. Archi. [ex similitudine iuris.] q̄ est inter clericos ⁊ laicos in numero: vel qualitate testiū: vel
6 forma iudicij. Et est ar. † ꝙ in similibus idē dȝ esse iudicium: ⁊ vbi sunt similia iura similis debet esse cēsura. ar.ij.q.j.multi.⁊ xvj.q.iij.licet. Hug. [fame plenitudine caruisse].i.subiacuisse verberibus: vbi ipso genere pene est effectus infamis. vt iā parum ante dictum est.

Diuisio. Exponit literam. Archid. Laurētius Archi. Petrus.

Presbyteri. Circa hoc.c. incipit scōa ps qōnis ꝫm Archi. in q̄ ondit ꝙ nō solū calūniosus accusator: sȝ ēt calūniosus siue falsus testis dȝ puniri: ⁊ est lex. vt i suprascriptione ꝯtinet. Diuidit aūt in tres ptes. In pma releuant psbyteri in dicēdo testimoniū a qōnibꝰ. In scōa dr: ꝙ ceteri iferiores clerici dicūt testimoniū ꝫm ius cōe. In tertia ondit ꝙ lȝ psbyteri sint releuati a qōnibꝰ: nō tñ ex post facto releuāt a pena: si falsuȝ dixerint. scōa ibi: ceteri. tertia ibi: salua tamē. Lege tex. ¶ [Presbyteri qōnis].i.tormētorū.i. ꝙ propter testimoniuȝ ferēdū nō debēt torq̄ri. Et intelligūt qdā hoc gn̄alr esse verū propter reuerentiā sacerdotalis ordinis. Ego aūt hoc intelligo esse verum: nisi inciderint in canonem sponte confitentium vt.s.e.q.v.c.illi. vbi de hoc. Hu.⁊ Archi. ēt si videantur vacillare in dicto. [ceteri] scōa pars.s. diaconi subdiaconi ⁊ reliqui inferiores sequunt i dissensu, qr infra eos sunt, ⁊ postea ad illū ordinē promouent. Hu. [prout leges precipiunt].i.in quibus casibus laici torquentur ad eruendā veritatē: ⁊ ipsi torqueant si oportet: puta sunt infames: sunt sponte aliorū crimina confitentes: sunt criminosi: ⁊ hmōi. quales non debent recipi ad testimonium. sed si necessitas cogat eos recipi, quia nō sunt alie probationes, ⁊ crimen est magnum primo torqueantur aliter non sunt recipiendi. ar.iiij.q.iij.si ea que.l.ob carmen.§.si ea.ff. de test. Hu.⁊ idem sentit Bart.brixien.in casu. idem etiā Pe. quod Hu.⁊ Archi. [salua tamen] tertia pars. ⁊ continuatur sic q̄uis presbyteri non torqueant [tamē accusatio falsi] id est de falso. sit salua litigantibus: si forte presbyteri qui sub noīe superioris [loci].i.dignitatis id est propter suum nomen.i.pter dignitatē sui ordinis [hoc ipso ꝙ nihil].i.nō [metuāt].i. nō metuūt torqueri [suppresserint vera].i.tacuerint vera: ⁊ falsa ptulerint: qr hac securitate qr nō torqueant: falsum testimoniū protulerunt lȝ litigator eos accusaret de falso. Hu. Construe. qd sequit sic. multomagis pena digni sunt psbyteri, qbꝰ plurimū honoris est delatū per nostrā iussionē: cū inueniūtur in occulto crimine: qr sicut maior precedit honore, ita ⁊ crimē. di.l.qr.⁊.xl.di.c.homo xp̄ianus. Arch. nota tamen ꝙ verbum magis non ponitur hic ad designandum quantitatem pene, sed ad maiorem euidentiam puniendi, non tamen vltra quam alij puniantur. de quo plene per Cy.in.l.nemo.C.de sum.tri.et ibi etiam Ja.But.

Diuisio. Exponit literam. Archid. Bar.brix. Petrus. Archi. Cynus.

1 ☞ Clericus si dixerit falsum testimonium siue in causa ciuili siue criminali est deponendus.

Presbyteri diaconi. Ad idem sequitur hoc.c. qd est in aut. de san.epis.§.presbyteros.C.de epis.⁊ cle.sup.l.pce.in lege ista ponit pena clericoꝝ dicentiū falsum testimoniū. Et diuidit i tres ptes ꝫm tria dicta. In pma ponit: ꝙ psbyteri ⁊ diaconi p falso testimonio platō i cā ciuili p trieniū suspēdunt ab offō. In scōa: ꝙ tales p

Diuisio.

falso testimonio plato ī cā criminali puniūr pena falsi.Jn ter-
tia ponit ꝙ alij clerici sine differētia al'q̄ cāe pro falso testimo
nio legitime puniāt.scđa ibi:si ī crīali.tertia ibi:ceteri clerici.
Exponit literam. Lege.[Presbyteri dūtaxat p tres ānos]hic surgit qđ vtꝝ
īperator potuerit penā hāc īponere clericis.Et vř ꝙ nō:vt pꝫ
Questio. dist.xcvj.bene oppositū vř ex.c.pñti.Rñdeo.dr vno mō scđm
Opponit ꝛ Rñdet. Hu.ꝙ īperator nō īponit hic penā clericis:cū ipse īponere nō
possit:sꝫ tm̄ indicat talē penā īponēdā esse ab eccl'iastico iudice
ꝛ ita.j.e.delatori.Uel scđo dōm est ꝙ statuta impialia non va-
lent ꝯ clericos puniēdos:vt in.c.pfato.bene qdē.roborata tm̄
apl'ica authoritate valent:vt in.c.ecclesie.ꝛ.c.victor.xcviij.dis.
Archid. Scđo no.ꝭm Arc.ꝙ quicqd dicaŕ hic puto ꝙ deponi pos-
sint:si i ciuili cā dixerint falsuꝫ testimoniū cū īdistincte eos pu
Bernard' hispanus. niēdos dicat.di.l.si eps.Ber.hispa.Arcb.[monasterio]sic.ij.
q.j.in pmis.Archi.[si in criminali]scđa ps[nudati].i.deposi-
ti ab epo.xj.q.j.si qs cū clerico.Hu.[subijciant]p ecclesiasticū
iudicē.Hug.[legitimis penis]q̄ sꝫ ꝭm leges sunt imponēde
1 pro crimine falsi.Et not.hic hu.†ꝙ si cleric' dixerit falsuꝫ te-
stimoniū.siue ī cā ciuili,siue ī criali:credo eū eē deponēdū ꝭꝫ ca
nones sicut supra notauerat Arcb.[ceteri]tertia ps.s.subdia
coni ꝛ reliq īferiores[siue dlectu cause].i.siue sit cā ciuilis:siue
criminalis:in qua ferūt testimoniū.Hu.ꝛ Arc.[legitime].i.
legitimis penis.Hug.[coerceantur]p ecclesiasticū iudicē.alia
notantur in gl.que cum sint clara remittimus ad illa ꝛc.

1 ☞ Accusatus contra quem non probatur debet reduci ad ho
norem status sui ꝛ loci.
2 Casus in quo quis cogitur ad accusationem prosequendam.

Epiphaniū. Hec est.iij.ps:ī q̄ ondit q̄-
liter sunt puniēdi q nō p-
bāt ꝙ obijciūt.Et ad hoc īducit duo capl'a Jo.de
Jo.de fan. fan.Arc.quoꝝ primū est istud:ꝙ est bti Gregorij:
1 ad iannariū epm.Cui' sūma est.† Accusat' ꝯ quē nō pbaŕ ho
Diuisio. norē stat' sui ꝛ loci reducíŕ absolut' ꝛ criator puniŕ.Et diuidi
tur ī duas ptes.Jn pma narraŕ fcm̄,ꝛ pape pcessus.Jn scđa
sub certa forma iubet puniri illū nō valētē pbare obiecta cria.
Casus. scđa ibi:cris.pro intellectu lr̄e noteŕ casus.Casus ꝭꝫ hu.ē iste.
Quidā absentes libellū accusatiōis vt epiphaniū infamarēt:
miserunt epo epiphanij.s.iannario:q pdictū epiphaniū cū illo
libello accusationis misit ad papā:tunc papa examinata cā,et
cognita innocētia epiphanij:ipm absoluit,ꝛ epo mandauit:vt
illos accusatores excōicaret:nisi venirent,ꝛ pbarēt:q̄ i dicto li
Exponit literam. bello obiecerāt epiphanio. Lege.[Epiphaniū criminal'r]
i.de crīe.vel cribus[accusatū].i.ifamatū.hu.lau.ꝛ archi.[cui']
sꝫ epiphanij[causas]qr forte multa crimina obijciebāt.hug.
[discutiētes].i.examinātes.nō ad dandā sniam cum accusator
nō esset pñs,ꝛ ꝯ abseutē nō valet pcessus.iij.q.ix.caueant.ꝛ.c.
Questio. oia.sed ad cognoscēdū de cā.Sed hic surgit qđ qual'r papa
hoc fecit:cū talis accusatio admittēda ñ fuerit:cū nō eēt cano-
nica.ꝛ ita nō recipiēda.vt.s.e.q.ij.relatū.ꝛ.ij.q.viij.p scripta.ꝛ
Rñdet. iij.q.ix.absente.ad hoc rñdeŕ multipliciter iuxta hug.ꝛ archi.
primo rñdeŕ ꝙ licet hoc regulariter verū sit:nihilomin' papa
voluit eā recipe:ꝛ cām examinare ex abūdanti:vt fama renite-
sceret epiphanij:q̄ erat aliqual'r denigrata sinistro timore p ta
lem libellū:sed pdicta de cā voluit cām examinari,ꝛ voluit vt
ille accusator pdiret in publicū,ꝛ legitimū libellū cōponeret.
Cui' inqͥ cām discutiētes nihil ī eo obiectoꝝ reperiētes absol
uimus eū:nō p sniam:qr postea nō esset locus accusationi saltē
eidē:sꝫ ab obseruatiōe iudicū:postqͥ nō minus est locus accu-
satiōi.hu.ꝛ gl.ꝛ arch.[criminis].i.criminatiōis:vel accusatio
Questio. nis:siue infamatiōis.hu.[ꝛ nisi is q eandē.] Hic surgit qđ
quare nūc loquiŕ singulariter cū primo locutus fuisset plura-
Respōdet liter dicēdo.quoꝝ dā sacerdotes,ꝛ authores.Respōdeŕ iuxta
hu.ꝙ iđ qr nō nisi vnus dꝫ admitti ad inscribēdū:qͥuis multi
vellēt iscribere.ꝛ sint authores talis facti.s.accusatiōis siue ifa
matiōis.hug.ad hoc facit qđ no.extra de pur.ca.q̄ties.ꝛ extra
de collu.c.j.archi.[districtissimis] hoc fit accusatiōe instituta
Archi. solēniter.Archi.[edocere]vel saltē errorē suū:vel pctm̄ publi-
2 ce cōfiteri si scit se nō posse pbare.vt.s.e.q.j.qdam.†Et est iste
spālis casus:vbi qs cogiŕ ad accusationē psequēdā,ꝛ si nō sit
lis ꝯtestata.ꝛ hoc fit duplici de cā.Cum in fauorē accusati:vt
eius fama clarificetur:q̄ ex libello vl' ex dictis accusatoris erat
aliquātulū denigrata.scđo in odiū accusatoris:vt dum nō p-
bat puniaŕ.ar.s.e.q.j.quidā.ꝛ.iiij.q.v.qsqs.hug.ꝛ Arcb.[nul
latenus]ꝛ sic psona incerta pter certū factū excōicaŕ.Lau.
Laurētius sic.s.e.q.j.c.ij.ꝛ extra de offi.or.c.ij.archi.Et no.ꝙ sic dꝫ ī hoc
casu excōicari sicut ꝛ in famoso libello.imo semp videtur quis
famosum libellū composuisse:qui libellum accusationis iudici
misit ꝛ ire noluit ad prosequendum accusationem.hug.

1 ☞ Papa siue iudex ecclesiasticus an possit precipere vel iniū
gere penam sanguinis.

Elatori. Ad idē seqŕ hoc.c.ꝙ sumptū est
ex decreto Adriani pape:in quo
ponit qual'r calūniose accusans sit puniēd'.Et di-
Diuisio. uidiŕ in duas ptes.Jn prima facit ꝙ dictū est.Jn
Exponit literam. scđa declarat q dicanŕ delatores.scđa ibi:delatores.[Dela
tori.]hec lr̄a legiŕ dupl'r.vno mō ad sensum lr̄alem.scđo mysti
ce.primo sic.[delatori]sꝫ ꝯfesso de calūnia.[Lingua ampute
tur].i.trūceŕ.Hug.aut ꝯuicto delatori:ꝯuicto dico de calūnia
Questio. 1 [caput].Sꝫ hic surgit qđ.†Utrū papa siue iudex ecclesia-
stic' possit pcipere vel iniungere penā sanguinis.Et vř ꝙ nō.
iij.q.iiij.hi q.ꝛ.xxiij.q.v.c.j.ꝛ.ij.ꝛ.iij.ꝛ.iiij.q.v.i his.arc.Jn
Opponit ꝛ Rñdet. oppositū vř hoc.c.sonare.Rñsio dicēdū:ꝙ nō.Et ad.c.pre
sens rñdeŕ iuxta hu.ꝛ gl.Ber.ꝙ papa nō imponit hic vel pci
pit talē penā,sꝫ indicat qualē penaꝫ iudex secularis imponit:
vel imponere debeat.vt.vj.q.j.infames.sic ecōuerso imperator
vel secularis ondit quā penā iudex ecclesiastic' possit impone-
re.s.c.pšbyteri.ꝛ diaconi.ꝛ.xxvij.q.j.si qs rapuerit.sꝫ nec leges
talē penā imponūt gñaliter calūniatori:nisi cū deficit in accu-
satiōe crimini:ꝙ talē penā exigit.Hu.scđo mō vř melius le-
gi lr̄a mystice sic.[lingua capuletur].i.officium lingue aufera
tur.i.priuetur executione officij retēto officio: dignitate.Hu.
ꝛ Archidi.[ꝛ caput].i.dignitas:ꝛ beneficium ei auferatur et
deponatur:ꝛ sic per amputationeꝫ lingue intelligitur amissio
beneficij:ꝛ per capitis amputationem amissio dignitatis:si e
beneficij:ꝛ depositio.ꝛ hoc si clericus est.Si vero laicus sit sic
expone.[Lingua capuletur].i.perpetuū silentium standi in
aliqua ecclesia imponaŕ:nisi in causa propria[caput].i.digni-
tas.[auferatur]si quā habet[caput].i.bona fama:quasi ppe-
tuo erit infamis.Hu.Et idē sentit Laurē.Arch.[delatores]
Lauren Archid scđa pars.declarat q dicunŕ delatores:vt intelligatur de quo
delatore intelligatur.c.presens.[inuidia]nota verbum:quasi
diceret delator non est.de quo hic loquiŕ,qui protegende cause
sue gratia aliquid ad fiscū denuntiat.ff.de iure fis.delator.cum
cōcordantijs ibi signatis.[inuidia pdunt]qui non probanda
defecerunt.ij.qđ.vij.de his.vbi dicitur ꝙ aliud est prodere:et
aliud accusare.Arc.

Elator. Palea est sumpta ex cōcilio ilibe-
ritano.Sūma ponit penitētiā ca-
Diuisio. lūniosi accusatoris si inde sequaŕ pena.Et diuidiŕ
in duas partes principales.qr pmo loquiŕ de calū
niatore fideli.i.iam baptizato.Jn scđa loquiŕ de nōdū bapti-
Subdiuisio. zato.scđa ibi:si cathecuminus.prima subdiuidiŕ.qr primo lo-
quitur in casu qr ex delatione delatus est grauiter puniŕ.scđo
Exponit literam. qñ leniter.scđa ibi:si lenior.Lege.[Delator cōmunionem]
qr em̄ talis maligne ꝛ iniq̄ pertulit contra charitatē indignus
est Christi gratia:ꝛ digne punitur vt a cōione sacramenti eu-
charistie.i.bone gratie:excludatur qui gratiam proximo non
seruauit[ad baptismū]nimis rigorosa est pena ista ꝛ pericu-
losa:ꝙ alicui subtrahatur tanto tempore baptismus sine quo
non est salus.Jo.iij.ꝛ Mat.vltimo ideo talis pena debet esse
arbitraria.vt in.c.seq.

Si quis. Ad idē est hoc cap.sumptū ex se-
xta synodo.Sūma est q innocen-
tē falso crīe maculauerit sacerdotis arbitrio peni-
Exponit literam. tētia diuturna se purget.Lege.[Si qs]lr̄a pla
na est per totum.intellige tamen hoc in foro conscientie.

Si quis vero. Ad idē sequitur hoc.c.
ex cōcilio agathen.Sū-
ma eius est.Secularis vel laic' qui ecclesiā vel cle-
ricum calūniose fatigauerit a cōione fidelium coer
ceatur quousqꝫ digne peniteat.Litera plana est.

Causa sexta.

Uo fornicato-
res ꝛc.Hic icipit.vj.cā:q̄ sic ad su
Continuatio. periores ꝯtinuaŕ iuxta Hu.Lau.
ꝛ Arc.Gñaliter ī superiorib' cau
sis scđa ꝛ tertia per plura capitu-
la magister Grān' edocuit,ꝙ cri
minosi ꝛ infames nō sunt recipiē-
di in accusationē,vel testimoniū.
Sed qr quedam crimina sunt ex-
cepta:in qbus quilibet infamis ꝛ criminosus admittitur:vt
crimen lese maiestatis:crimen perduellionis:crimen heresis:
crimen simonie:crimen sacrilegij:crimen fraudati census vel
annone:

annone:ꝛ qr huiusmodi crimē simonie magis frequentaŕ in ec
clesia:ideo magꝭ annectit hanc cām vbi ondit:ꝙ in crīe simo-
nie qlibet īfamis ꝛ criminosus admittiŕ ad accusationē.q̄ oc-
casiōe gñal'r repetit,ꝙ crīosi nō sunt recipiēdi ad accusationē
subiūgit etiā:ꝙ soli epo sup alicuū crimē credēdū non est:ꝛ ꝙ
nulli liceat expetere iudiciū alteni iudicꝭ.Et q̄dā alia annectit
Et vt h̄ ꝛ alia ondat pponit vnū thema ex q̄ elicit.v.qōnes.

Questio.j.

Uod autem. Hic intitulaŕ pri-
ma qđ.s.an infa-
mes ꝛ criminosi sunt admittendi ad accusa-
Diuisio. tionē epoꝝ in crimine simonie.Et diuiditur
hec qđ in quatuor ptes.Jn prima pbat.xvj.
authoritatib' sanctoꝝ:ꝙ criminosi infames
excōicati ꝛ inimici non pñt alios accusare.Jn scđa enumerat
oēs infames qui accusare non pñt.Jn tertia ponit penā per-
iurij:ꝛ specificat de infamib'.Jn quarta prosegtur questionē
vtrum infames possint accusare epm de simonia.scđa ibi in.§.
cum ita.ꝫ.tertia ibi:in.§.quicunqꝫ.quarta ibi:in.§.verum.

Si sacerdos. Hoc est capitulū primū pro
parte pme qōnis:ꝛ est Ana-
cleti pape.Sūma est in rubro,vcꝫ ꝙ ad accusationem
sacerdotis nec admittiŕ criminosus:nec is q ad sacerdotium
Exponit literam. pmoueri nō pōt.Lege.[Si sacerdos sine crimine.]qr.j.ad
Timo.iiij.oportet epm sine crimine eē.ꝛ.s.di.xxv.primū pce-
ptū ergo est apl'i ordinādū esse sine crimine.Hu.vñ ēt oportet
impetitores epoꝝ ꝛ sacerdotū sine crīe esse:vt q vult sacerdo-
tē emūdare a crīe:non sit criminosus,vñ anacletus sic arguit.
Sacerdos dꝫ esse sine crīe ꝭm Apostolū.ergo accusator ei' dꝫ
esse sine crimine.ꝯsequētia tꝫ.[a criminosis.]q sunt notorij:vl'
Lauren. Archid. pñt ꝯuinci,alias nō remoueŕ ab accusando.Lau.[aut calūnia
ri].i.p calūniam opprimi.Arch.[iusta].i.canonica.sic.ij.q.vij.
ipi apostoli ꝛ.c.testes.Arc.[q̄les eligi sacerdotes iubenŕ]i his
duob' maxime ꝭm Lau.s.in vite honestate:q̄ notaŕ cū diciŕ:si
ne crimine sint:ꝛ persone regularis integritate que notaŕ cum
dicitur:ꝛ iusta.i.canonica electione ordinari possunt.

Omnes vero infames. Ad idē
est hoc
c.qđ est Adriani pape.Sūma satis pꝫ ī rubro.Et di-
Diuisio. uidiŕ ī duas ptes.Jn prima ondit qui dicēdi sunt īfames.Jn
scđa assignat rōnē pter quā tales infames non debeant ad-
mitti ad accusationē sacerdotū.scđa ibi:indignū est em̄.Pro
pleniori intellectu huius.c.queruntur hic duo.
1 Primum est vtrum simpliciter sit verū ꝙ omnes infames
secundum leges sint infames secundum canones.
2 Secundum est vtrum omnes qui culpis exigentibus ad sa
cerdotium promoueri non possunt sint infames.

1 **Ad primū** Sic pcediŕ.†Et vř ꝙ nō sit simpliciter
verꝫ qđ dr hic.s.ꝙ oēs īfames ꝭm leges
sint infames ꝭm canones.qm̄ multi sunt īfames scđm leges,q
nō sunt īfames ꝭm canones ꝛ ecōuerso:vt ī muliere:q̄ nubit.j.
tps luct':q̄ est īfamis ꝭm leges.vt.iij.q.vij.porro.in fi.vbi de
hoc.ꝛ non ꝭm canones.vt extra de secū.nup.c.penul.itē aliqui
sunt infames scđm canones:qui nō sunt ꝭm leges.ptꝫ qm̄ ꝭm
Opponit ꝛ Rñdet. canones oēs criminosi sunt īfames.vt in.c.se.Jn oppositū
vř esse tex.pñtis.c.Rñsio.dicēdum ꝙ ista regula lꝫ sit re-
gulariter vera:nihilomin' patiŕ aliquas exceptiōes:vt in exē
plis datis:vt dicit Hu.vel rñdendum est,ꝙ verū est de legib'
quibus canonice sanctiones non aduersantur.

Primū ar. 2 **Ad secundū** Sic pcediŕ.†Et vř:ꝙ īfames nō di
canŕ oēs qui culpis suis exigentib'
ad sacerdotiū ꝯuebi nō pñt.Sic multi sunt culpis suis corpo
re vitiati pter qđ vitiū non pñt ad sacerdotiū pmoueri:ꝛ tm̄
oēs tales nō pñt dici infames.vt dicit hic gl.Jn oppositū
Opponit ꝛ Rñdet. vř capitulū pñs.Rñdeo dicēdū.ꝙ capitulū.h.d.verū.Et
Ad argu. ad argumētū in oppositū rñdeŕ ꝙ capitulū nr̄m sic itelligiŕ ꝙ
illi dicunŕ īfames:q culpis suis exigentib' ꝛc.i.q pter crimi
na aliq̄ repellunŕ a pmotione.vt.iij.q.v.ꝯstituim'.corpore vo
vitiati nō dicunŕ īmediate pp crīa eoꝝ repelli a pmotione:sed
propter defectum mēbroꝝ lꝫ defectus ipse deuenerit ex culpa
Archid. ipsoꝝ.vñ magis dicunŕ irregulares:qͥ īfames,vt dicit gl.Uel
dicēdū vt dicit Archi.ꝙ bigami ꝛ corpore vitiati ꝛ similes di
cūŕ īfames larga q̄dā appellatiōe.s.q̄ ad pmotionē.i.sunt ex-
Exponit literam. tra famā illoꝝ q nō obstātib' defectib' promoueri pñt.ꝛ q̄ ad
hoc solū tales dicūŕ īfames.Lege.[Oēs vero īfames q̄s le
ges seculi.Jtellige vt dictū est regul'r vel de legibus qbus ca-
nonice sanctiōes ñ aduersanŕ culpis.vt.j.e.illi īfames.ꝛ.iij.q.
iiij.si qs a suo.ꝛ.q.v.ꝯstituim'.cū multis alijs.hu.ꝛ Arc.indi-

gnū ē scđa ps[q eē nō pñt].s.suis cl'pis exigētib'.[ꝙ ipi sūt]
s.sacerdotes.vñ idignū ē vt q ex suo crīe phibeŕ ad sacerdotiū
pmoueri indicet siue criator sit sacerdotis.maiores a minori-
bus dignitate vel officio.[nō iudicāŕ.]vt di.xxj.īferior.hu.ita
nec maiores pñt criminari.i.accusari a minorib' sꝫ crimino-
sis.non est autem intelligendum de minoribus rōne ordinis.
qr tales q̄nqꝫ licitū est accusare maiores.sꝫ ordine.vt.ij.q.vij.
presumunt.ꝛ.c.lator.Hu.ꝛ glo.

2 ☞ Jnfamia dr quadruplex:facti:iudicis:iuris:excōicatiōis.
3 Jnfamia facti non potest remitti ab homine.
4 Jnfamia iudicis que dicatur:ꝛ an remittatur.
5 Jnfamia iuris que dicatur:ꝛ ꝙ non remittitur per peniten-
tiam aliquam:nisi per principem.
6 Jnfamia canonica est duplex.
7 Snia excommunicationis reuocatur ab eo qui eam dedit.
9 Jnfames infamia iuris canonici q̄ p solā penitētiā non remit
titur siue aboletur post peractā penitētiam non admittuntur
ad accusationem vel testimonium.
Non autem si per penitentiam aboletur.nu.11.
10 Jnfames infamia iuris ciuilis siue irrogetur ipso facto siue p
sententiam nisi restituti fuerint in integrum ab eo qui potest
sunt ipso iure priuati actibus legitimis.
12 Jmperator si restituit aliquē in integrum ꝛ sic remittit ei infa
miam an talis poterit promoueri:vel accusare:vel testificari.
13 Peccator notorius cōpellendus est ad faciendum emendam.
14 Jnuitus potest compelli ad bonum.
15 Meretrices quare non compellantur ad penitentiam.

Tali. Ad idē seqŕ hoc.c.qđ est Fabiani pape.Sū-
ma ē:ꝙ criminosi publici ꝛ excōicati sunt īfa
mes:ꝛ nō accusant quousqꝫ emūdati fuerint:ꝛ corre-
cti.Et sic pōt diuidi in duas ptes scđm ista duo dicta.scđa ibi
similiter.Pro pleniori intellectu huius.c.queruntur duo.
1 Primū est vtrū infamia p pñiam aboleaŕ:siue remittatur.
8 Scđm est vtrū infames infamia iuris canonici sint repellē
di ab accusatione ꝛ testimonio etiā post peractā penitentiam.

1 **Ad primum** Sic procediŕ.†Et vř ꝙ sic ex pre-
senti.c.a sensu contrario.ibi:nisi sa- Primū ar.
cerdotali authoritate eis subuentū fuerit.ergo vř ꝙ post penī
tētiā tales cessant esse infames.Jn oppositū est.§.hinc col- Opponit ꝛ Rñdet.
2 ligiŕ.ij.q.iij.Rñdeo dicendū ꝙ q̄druplex est īfamia.†Alia
em̄ est fcī:alia iudicis:alia iuris:alia excōicatiōis:q̄ ēt canōica
dr.de infamia facti:de qua agiŕ.j.e.c.sunt plurimi.q̄ melius dr
3 īfamatio sit ista ꝯclusio.†talis infamia nō pt remitti ab hoīe:
recepta tm̄ purgatiōe debēt admoneri ꝛ coerceri tales infama
tores:vt a tali rumore quiescant.vt.xv.qđ.v.de crimine.Jteꝫ
4 de conse.di.ij.Ego berengarius.†infamia iudicis est q̄ inferŕ
per sniam iudicis.vt.iij.q.vij.porro.Et de tali sit ꝯclusio ista.
non remittitur p penitentiā tātum nisi restitutus sit ab illo q
pōt restituere:vt a principe:vel senatu:vel ēt ab apl'ico.vt.ij.q.
5 iij.§.notandū.in fi.ff.de postu.l.j.§.de qua†infamia iuris est q̄
ipso iure.i.ipso genere delicti irrogatur non expectata snia iu
dicis.vt.iij.q.vij.§.porro.Et de ista infamia sit ꝯclusio.ꝙ ta-
lis infamia non remittiŕ per penitentiā aliquā:nisi per princi-
pem vel apostolicū.vt.ij.q.iij.§.hinc colligiŕ.Jn his duob' ca
sibus remittitur p principē psonis secularibus:p apostolicuꝫ
6 ecclesiasticis p restitutionē in integrū ꝛ nō p penitētiā.†Cano
nica infamia dicitur duplex.vna que irrogaŕ ex quolibet pctō
mortali.vt in.c.pcedēti.ꝛ hic.ꝛ.xxxij.q.v.pceptum.in fi.Et de
ista est ꝯclusio.ꝙ talis aboleŕ p penitentiā:vt hic.in.c.nostro.
Jntellige tm̄ istā ꝯclusionē verā esse de pctō,de q̄ nō est qs per
sniam ꝯdēnatus:nec inducit depositionē:qm̄ talis infamia nō
remittiŕ p penitentiā.ꝛ hoc sit rōnabi'le dictuꝫ.patet qr licet p
quodlibet peccatū mortale īcurraŕ aliq̄ infamia ꝭm canones.
vt in.c.pcedenti oēs.in gl.ꝛ ī.c.pñti.nō tm̄ omne pctm̄ mortale
quod homo cōmittit post sui promotionē inducit iam promo
ti depositionem.quia vt tenet ꝛ probat Host.in summa.tit.de Hostiēsis.
accu.vbi declarat qs sit effect' accusatiōis:nō oē ēt pctm̄ mor
tale qđ scđm canones inducit depositionē,esset tale ꝙ p ipsuꝫ
cōtrahatur ciuilis infamia:qđ pꝫ si diligenter considerenŕ cri
mina:per que cōtrahiŕ ciuilis infamia:que ponūtur.ff.de his
qui no.infa.Et crimina que scđm canones depositionem indu
cunt:quoꝝ multa refert Host.in ti.supra dicto.Jnfamia q̄
ēt dr canonica.Scđo mō est q̄ īferŕ p excōicationē.vt.j.e.q.īfa
mes.Et de ista sit talis ꝯclusio.ꝙ talis īfamia remittitur per
penitentiā ꝛ recōciliationē ecclesie.vt hic.ꝛ.xxxij.q.v.pceptuꝫ.
ꝛ.iij.q.iiij.beatus.ꝛ.xxxv.q.vj.si duo.Hug.Circa tamen hanc
cōclusionem quidam dicunt cōtra dicentes:ꝙ nec ista infamia
aboleŕ p penitentiam sꝫ tm̄ per restōnem in integrum factam

a papa.Et dicũt ꝙ oĩs excõicat⁹ etiã post recõciliationẽ remanet ĩfamis:nisi restituat̃ a papa.qḋ sic nitunt̃ ꝓbare.qꝛ si infamia p recõciliationẽ aboleret:quicũq3 posset excõicare:posset infamiã remittere.qꝛ põt recõciliare:ꝛ absoluere.ꝙ tñ non est verũ.qꝛ sol⁹ papa vel imperator põt infamiã abolere.qꝛ solus põt in integrũ restituere.Sʒ hoc non obstat ꝯclusioni posite.qm̃ bene ꝯcedim⁹:ꝙ de tali infamia canonica põt remittere eã alius.s.qcũq3 iudex:q illã excõicationẽ tulit.Et qñ dr̃ ꝙ solus papa vel imperator põt infamiã abolere.R̃ndet̃ ꝙ verũ est de infamia iudicis vel iuris.alia eñ rõ est in sñia excõicationis:ꝛ
7 alia ĩ alia sñia.†Sñia excõicatiõis reuocat̃ ab eo q eam dedit.vñ nõ est mirũ si p eius recõciliationem aboleat̃ infamia q̃ per eius sñiam est irrogata.sʒ aliã sñiam non põt iudex q eã tulit reuocare.Itẽ sñia excõicationis[a] ad tempus relegat:ꝛ repelli ab ecclesia:quousq3 satisfaciat aliqs.ergo finito tẽpore relegationis.i.facta recõciliatione infamia orta p talẽ sñiam abolet̃.vt.ff.de decu.l.ad tps.ꝛ.ff.ad muni.l.ordine.preterea licet inueniat̃ ꝙ qs sit infamis dũ est in excõicatione:nũq̃ tñ inuenitur ꝙ post imo inuenit̃ ꝯtrium.ergo nũq̃ dicendũ est ꝙ post recõciliationẽ qs sit infamis.Pro concordãtia tñ harum opinionũ distinguẽdũ de sñia excõicationis.aut eñ est lata p sola ꝯtumacia:aut inobediẽtia.de tali intelligit̃ cõclusio posita scʒ ꝙ talis infamia ex sñia tali excõicationis orta p reconciliationem tollit̃.vñ dicebat Vinc.ꝙ si obijciat̃ alicui,ꝙ fuerit excõicat⁹ sufficit ei ꝓbare absolutionẽ iuxta formã ecclesie ꝛ purgatũ esse totũ p absolutionẽ ecclesie.Alia est excõicationis sñia:q̃ ĩfert̃ rõne ꝑpetrati criminis:vt rõne furti,ꝛ hmõi.Et de tali non intelligit̃ ꝯclusio p̃fata.qꝛ talis infamia nõ solũ p absolutionẽ ab excõicatione non videt̃ abolita,sʒ reqrit̃ etiã absolutio a peccato.vñ dicit Arc.in.c.prece.ꝙ illa ĩfamia q̃ ex peccato est ꝯcta remanet:nisi p penitentiã aboleat̃.vt in.c.pñti.ꝛ ꝭm hoc nõ sufficit fidẽ facere de absolutione excõicatiõis:nisi ostendat̃ sanatio peccati:vt ibi colligit̃.ꝛ.ij.q.vij.accusatio.ij.ĩ fi.ꝛ.iiij.q.j.c.ij.iuxta fin.Nã licet qs per cordis ꝯtritionẽ sanet̃ quo ad deum:tñ nõ est ita:q̃tũ ad ecclesiã:vt patet in eo:qḋ le.ꝛ no.de pe.di.j.quãtũlibet.in prin.de hac materia no.iiij.q.j.in prin.vbi no.ꝙ q̃tũ ad exclusionẽ oĩm inductorum per excommunicationẽ sufficit facere fidem de sola absolutione nisi ostendat̃ alia causa:que de se habeat obstare.facit ꝙ not.j.e.qui crimen.ꝛ.c.omnes.Ad idẽ.xxxij.q.v.preceptum.in fi.Archi.his habitis patet responsio ad rationes in principio q̃õnis.quoniam loquuntur de alio:ꝛ alio genere infamie.

a ❡Sñia excõicatiõis. Dic ꝙ exparat̃ morti. Petr. de anch. in. c. p venerabilẽ. nu. 19. q filij sint leg. Et ex quib⁹ causis tal' sñia dicat̃ nulla. idẽ ĩ. c. apostolice. nu. 5. de except. Vincen. Archid.

Ad secundam questionem

Sic ꝓce
8 dit̃.†Et vr̃ ꝙ infames ĩfamia iuris canonici nõ sint repellẽdi ab accusatiõe ꝛ testimonio post pactam penitentiã.Primo ex capitulo p̃cedẽti.in gl.ꝛ p.c.pñs.vbi habet̃:ꝙ infamia canonica abolet̃ p penitentiã.ergo tales post penitentiã non sunt repellendi ab accusatiõe ꝛc.❡Scḋo sic.in.c.pñti dicit̃ de talib⁹:ꝙ infamia sunt notati anteq̃ sacerdotali authoritate sanẽtur.ergo vr̃ ꝙ post penitentiã cessant esse infames.ꝛ sic nõ sunt ab accusatione ꝛ testimonio repellendi.❡Tertio sic.apparet de eo q fuit infamis in excõicatione existens:q post absolutionẽ ꝛ reconciliationem ecclesie nõ repellit̃:imo recipit̃ ad accusationem.❡In oppositũ arguit̃ sic.q infamis ꝑpter piuriũ est:est infamis infamia iuris canonici.sed talis etiã emendat⁹ de tali crimine nõ admittit̃ ad testimoniũ nec ĩ cã criminali:nec ĩ ciuili:vt pʒ extra de testi.testimoniũ.in tex.ꝛ gl.ergo ꝛc.❡R̃ndeo dicendũ ꝙ rñsio huius q̃õnis pendet ex rñsione ad prece
9 dentem q̃õnem.vñ ponimus hmõi ꝯclusiones.Prima†ꝙ infames infamia iuris canonici q̃ p solã penitẽtiam nõ remittitur siue abolet̃ post peractã penitentiã non admittunt̃ ad accusationẽ vel testimoniũ sed repelluntur.patet ꝯclusio.vñ infamis ꝑpter piuriũ infamis est ĩfamia iuris canonici ꝛ tñ emẽdatus de tali crimine:nõ admittit̃ ad testimoniũ nec in cã criminali,nec ciuili.extra de testi.testimoniũ.ĩ tex.ꝛ in gl.❡Scḋa ꝯclu
10 sio.†infames infamia iuris ciuilis siue irroget̃ ipso facto:siue per sñiam:nisi restituti fuerint in integrũ ab eo q potest:sunt ipso iure priuati actibus legitimis.vñ repellendi sunt non tñ ab ordinũ susceptione,sʒ etiã ab accusatione,ꝛ testimonio etiã post peractã penitentiã de illo crimine,p quo facti sunt infames.patʒ ꝯclusio ista cũ p̃cedenti.qꝛ ea ꝑpter que iura ciuilia ꝛ canonica concorditer iudicant aliquẽ esse infamẽ,reddũt eum opprobriosum ꝛ vilem in reputatione hominum q̃uis egerit penitentiã:ꝛ sicut dr̃ extra de exces.pla.inter dilectos.ꝑsonis vilibus ꝛ indignis porte dignitatis patere nõ debẽt.Quãq3 tñ ꝑpter enormitatẽ criminis vt est crimẽ simonie ꝛ alia crimina excepta.simoniaci tñ testes recipiunt̃ de equalitate cuʒ de illo crimine ciuilr̃ agit̃ non recipiunt̃ tñ simplr̃:sʒ cũ alijs adminiculis:ꝛ cũ ꝑsona ꝯ quã inducunt̃ est male fame.extra de simo.

Primũ ar. Scḋm ar. Tertiũ ar. Opponit ĩ cõtrarium. R̃ndet. Prima cõclusio. Scḋa cõclusio.

11 p tuas.❡Tertia conclusio.†infames ĩfamia iuris canonici q̃ p penitentiã abolet̃,non sunt repellendi:sʒ admittẽdi ad accusationẽ:ꝛ testimoniũ,ꝛ alios actus legitimos.pʒ ꝯclusio.Tũ qꝛ iam noui hoĩes facti sunt.ꝛ pʒ etiã expsse.extra de tẽp.or.c.vlt.❡Quib⁹ visis dicendũ est ad rationes in prin.ad q̃s vna pʒ rñsio ex distinctiõe posita:quoniã prime rõnes ꝓcedunt de infamib⁹ ĩfamia,q̃ p penitẽtiã abolet̃.alia rõ de.c.testimoniũ procedit de ĩfamib⁹ infamia,q̃ p penitẽtiã nõ remittit̃:sed est necessaria restõ in integrũ p papã aut imperatorẽ.❡Surgit
12 hic qḋ.†Utrũ si imperator restituat aliquẽ in integrũ:ꝛ sic remittit ei infamiã:vtrũ talis põt ꝓmoueri vl' accusare vel testificari.❡Ad hoc rñdet̃ iuxta Hu.ꝙ põt qdem talis accusare laicos:nõ clericos:ꝛ testificari in illos:ꝛ nõ in hos nec põt promoueri.Et rõ est qꝛ ĩperator restituere nõ põt:nisi ad ea q̃ ad ipm̃ spectãt.s.ad accusationẽ:vel testimoniũ ꝯ laicos:ꝛ non ꝯ clericos.vel ad ordines.Ad hoc qdeʒ necessaria est cũ restõne impatoris etiã restitutio pape.ar.di.x.lege.ꝛ.xxiij.q.viij.quenior.Hug.Lege.❡[Illi.]primo loquit̃ de criminosis non excõicatis[qui pctã]vel aliqḋ taliũ.vide de cõse.di.ij.si nõ sunt.[ait]ad Gal.v.[valde cauendi sunt].i.repellendi a ꝓmotiõe:accusatione:ꝛ testimonio,ꝛ cõione sacramẽtorũ.ꝛ vere sunt cauenda:qꝛ infames.Hu.[Et ad emendationẽ].i.penitentiam.
13 Hu.ꝛ Arc.[cõpellendi sunt]etiã p excõicationẽ.Hu.†notori⁹ eñ peccator compellend⁹ est ad faciẽdũ emẽdam,maxime vbi offensa eius scãdalizata est ab ecclesia:aut emẽda fiẽda leso.qꝛ ꝭm Aug.ad macedoniũ non dimittit̃ pctm̃,nisi restituat̃ obla
14 tũ si restitui põt.Et est ar.†ꝙ inuit⁹ potest compelli ad bonũ.
15 ar.di.xlv.ꝛ q emẽdat.Hug.❡Sʒ hic surgit qḋ.†Ecce multe meretrices sunt ꝛ crimẽ earũ est manifestũ ꝛ notoriũ:q̃re ergo non ꝯpellunt̃ ad penitẽtiã,ꝛ si nolũt cur nõ excõicant̃.R̃ndet̃ iuxta Hu.ꝙ hoc malũ tolerat̃:vt vitet̃ graui⁹.qꝛ multa adulteria ꝛ incestus fierent in ciuitate,nisi essent ibi meretrices.sic etiã olim tolerabit̃ libell⁹ repudij.xxxj.q.j.hac.Sic ecclia tolerat ꝯsortiũ malorũ.vt.xxiij.q.vij.c.j.Sic ẽt tolerat vsurarios.Tolerat ẽt iudiciũ ferri candẽtis:vl'aq̃ feruẽtis:ꝛ q̃dã alia.vt xxxiij.q.ij.si qḋ veri⁹.[qꝛ ĩfamie]hoc pʒ in.c.p̃ce.publici enim peccatores,ĩfamie macula sordidant̃.vñ iudei publicos peccatores vitabãt.vt patet Mat.xviij.vbi ait dñs.si nõ audierit ecclesiã sit tibi sicut ethnicus ꝛ publicanus:[ꝛ in baratrũ]q̃si voratrũ ꝛ infernus a vorãdo.Nam baratrũ dr̃ quasi vorago:p̃cipitiũ geenne ꝓfundũ:puteus in quẽ precipitant̃ execratores.inde baratro baratronis leccator:q oĩa deuorat scḋm papiã.[nisi eis subuẽtũ]scʒ p penitentiã.s.sacerdotali bñdictiõe eis enim de⁹ ait Jo.xx.Quorũ remiseritis pctã:remittunt̃ eis[similr̃]scḋa ps.addit de excõicatis.[Et illi].s.excõicati:sunt vitandi qbus ait Apl's.j.ad Corin.v.qꝛ infamia sunt notati:anteq̃ satisfaciant:aut sanent̃ p penitentiã:ꝛ recõciliationem.[sacerdotali authoritate]qb⁹ vt dictũ est data est authoritas absoluendi.[extra nos].i.a nostra cõmunione p excõicationẽ.

Tertia cõclusio. Ad argu. Questio. R̃ndet. Exponit literam. August. Questio. Respõdet.

1 ☞Excommunicati post satisfactionẽ ecclesie possunt admitti ad accusationem ꝛ testimonium.

Omnes illi.

Ad idẽ sequit̃ hoc.c.ꝙ est Fabiani pape.Sũma est eadẽ cũ p̃cedẽti caplo vel vt ĩ rubro ꝛ diuidit̃ in duas partes.In p̃ma dicit oẽs illos criminosos eẽ repellẽdos ab accusatione:quos enumerat Apl's.j.ad Cor.v.In scḋa ꝙ excõicati nõ sunt recipiẽdi ad cõionẽ fideliũ:ꝛ p ꝯsequẽs ad accusationem anteq̃ satisfecerint:vel satisfacere iurauerint.scḋa ibi:Cũ his.Lege.❡[Oẽs.cõmemorat].j.ad Cor.v.vel sic ait.q frater nominat̃ iter vos:ꝛ est fornicator:aut auar⁹:aut idolorũ seruiẽs:aut maledic⁹:aut ebriosus:aut rapax:cũ hmõi nec cibũ sumere.hec Apl's.Seqt̃.[cũ his]scḋa ps.[nec cibũ sumere.]scʒ tales criminosi fuerint p ecclesiã expulsi p excõicationẽ.Nam vt dicit sctũs Tho.sup hũc locũ Apl'i.Nõ est intelligendũ p hoc sicut dicit Aug.ĩ li.ꝯ pmenianũ:ꝙ aliqs extraordinario iudicio dʒ a cõione aliorum separari:qꝛ freq̃ter posset errare.sʒ potius hoc dʒ fieri ꝭm ordinẽ ecclie:qñ aliqs a cõione repellitur:vel ꝯuictus vel sponte ꝯfessus.hec sctũs Tho.[ante satisfactionẽ]simile.xj.q.ix.excellentissim⁹.ꝛ.xvij.q.iiij.de p̃sbyterorũ.ij.q.vij.accusatio.ij.ĩ fi.Hu.ꝛ Arc.[vel iuramentũ]vt extra de sen.excom.p tuas.glo.ꝛ Hu.intellige tñ qñ iuramentũ non sufficit,vt dicat̃ absolutus:nisi sequat̃ absolutio.extra de sen.excõ.cũ desideres.sʒ hñ sufficit vt debeat absolui ab excõicatiõe scḋm tñ distinctionẽ capl'i.ex pte.de v̄bo.sig.[recipiendi.s.ad cõionem sacramentorũ.ar.di.l.c.vlti.vel dicatur.[reci
1 piendi]ad accusationẽ ꝛ testimoniũ.Et est ar.†ꝙ excõicati
b post satisfactionẽ ecclesie pñt admitti[b] ad accusationẽ ꝛ testimonium.Concord.xxvij.q.v.preceptũ.ꝛ.xxv.q.vj.si duo.ꝛ.iij.q.iiij.

Diuisio. Exponit literam. S. Thom̃.

b ❡Admitti excõicat⁹ vt admittatur ad cõionem reqrit̃ iuramentũ ꝛ absolutio.pet. de ancha.in ca. qḋ in dubijs. nu.1. d sen.excom.

q.iiij.beatus.ꝙ verum est de infamia que tollitur per penitentiam ꝛ reconciliationem ecclesie.Non autem de alia que nõ remittitur per penitentiam.iuxta distinctionem ꝛ determinata in.c.precedenti.

1 ☞Episcopos non possunt accusare criminosi:infames:laici:vel illi qui nec sunt:nec possunt esse eiusdem ordinis.

Beatus.

Ad idẽ sequit̃ hoc.c.qḋ est Clemẽtis pape.Summa est.†ꝙ crimino
1 si vel infames vel laici vel illi q nec sunt nec pñt esse eiusdẽ ordinis epos accusare nõ pñt.Et põt diuidi in quatuor ptes ꝭm quatuor gña ꝑsonarũ quas ab accusatione eporũ excludit.scḋa ibi:infames.tertia ibi:sʒ ꝛ laicorũ.quarta ibi:maiores.Lege tex.❡[Beatus Petr⁹]scʒ.j.Petri.j.ꝛ.ij.[dicẽte dño]cũ Joã.viij.de accusantib⁹ adulterã dixit.Qui sine pctõ est:prius in eã lapidẽ mittat:qḋ supra expositum est.iij.q.vij.vel illud.Eijce primo trabem de oculo tuo.Hu.[coequales]in ordine.[nõ erant]nec esse poterãt.Hu.ꝛ Archi.Sʒ no.ꝙ nõ exigit̃ ꝙ accusator sit eque bonus vt reus sʒ sufficit ꝙ sit vel credat̃ esse bonus.ꝭm Hug.[a coequalib⁹]i.ĩ ordinib⁹.hu.[infames]scḋa pars.[p̃mates].i.principes seculi.Hu.[nõ suscipiũt]in accusatiõe.[sed ꝛ laicorũ]tertia ps.[rogabat].i.p̃cipiebat.sic.xj.q.iij.rogo.glo.[subditos sibi].i.epis ꝛ clericis.hu.[ꝛ spũales atq3].i.sacerdotes.Hu.[carnales].i.laicos.ꝛc.Hu.[debere].ij.q.vij.in sctã.Arch.[qm̃]supple.nec tũc cũ tales fuerimus esse curandũ de laicorũ detractionibus ꝛ ꝯuicijs[qm̃ p minimo]hoc sumptũ est ab aplo:qui.j.ad Cor.iiij.dicit mihi aũt pro minimo est:vt a vobis iudicer:aut ab humano die.paruipendit Apl's eorũ iudicia:q inique ꝛ male iudicãt de xp̃i dispẽsatorib⁹:a talib⁹ scʒ qui sunt incorrigibiles,ꝛ parati rep̃hendere.nõ imitari.aliter enim q famã suam negligit est crudelis.ar.xj.q.iij.non sunt.ꝛ.xij.qḋ.j.nolo.[arguamur].i.cõnincamur:ꝛ iudicemur:nõ tñ in iudicio.Archi.[ab humano die].i.ab humano ꝛ carnali intellectu.hu.humanũ enim diem vt dicit Aug.Apl's vocat humanum intellectũ:qui nõ videt occulta ꝛ põt falli.vel ab humano die.i.ab hominib⁹ in hoc die:vbi sunt incerta:donec veniat dies dñi ꝛ tũc occulta cordiũ erũt manifesta,qñ illuminabit dñs abscondita.[maiores]q̃rta pars.maioritatẽ nõ dignitatis sʒ meritorum attendit.Non enim de⁹ acceptor est personarũ:sed meritorum ij.q.vij.maiorẽ.Lau.ꝛ Arc.[minoribus]criminosis.ij.q.vij:p̃sumũt.Hu.vel ad lr̃am.iudicari a minorib⁹.vt di.xxj.iferior.ꝛ.c.sumittitur.Hu.ꝛ Arc.dicebat.j.Petri.j.ꝛ.ij.Arc.

Diuisio. Exponit literam. Archid. Archid. August. Laurenti⁹.

1 ☞Criminosus non potest accusare.
2 Criminosus post acceptum baptismũ ꝛ peractam penitẽtiam an sit admittendus ad accusationem vel testimonium.
3 Parentes an veniant repellendi ab accusatione propter peccata filiorum.
4 Presumptio fit pro aliquo vel contra ex conuictu vel familia.
5 Iudeus si cõuertatur,sʒ nec vxor nec filij conuertuntur,an talis poterit promoueri:vel accusare vel testificari.

Qui crimen.

Ad idẽ sequit̃ hoc.c.qḋ est Adriani pape.Sũma est
1 †ꝙ criminosus accusare non põt:ꝛ ꝙ testis dʒ esse bone fame.scḋm que duo capitulũ hoc põt diuidi in duas ptes.scḋa ibi:testes.❡Pro pleniori intellectu hui⁹
2 c.ꝛ eorum que tanguntur in gl.queritur.†vtrum is qui criminosus fuit post acceptum baptisma post peractã penitentiam sit admittendus ad accusationẽ:vel testimoniũ.Et videtur ꝙ non ex isto tex.ꝛ ex.c.primum.di.xxv.ꝛ dist.xlviij.qm̃ multa.ꝛ di.l.illud.ꝛ multis alijs.❡In oppositum arguitur ex capitulis precedentibus.ꝯ.e.q.j.illi.ꝛ.c.omnes.iuxta determinata in p̃fatis capitulis.❡R̃nsio.duplex videt̃ esse opinio circa hanc materiam vt tangitur in gl.j.ꝙ qui post baptismum criminosus fuit:nõ posset promoueri nec ad accusationẽ ꝛ testimoniũ admitti:etiã post peractã penitẽtiã.Alia est ꝙ sic.Prima eñ videtur nimis dura,nam ꝭm illam pauci reperirent̃ idonei ad promotionem:nec ad accusationẽ ꝛ testimoniũ ferendũ.extra de renun.nisi cum pridem.§.propter cõscientiã.ꝛ.lxxxj.di.apostolus.vnde scḋa cũ rõnabilior ꝛ humanior censeatur:magis amplectenda videtur.vnde dicendum est ad questionem:ꝙ q fuit criminosus crimine de quo non est quis semel per sententiam condẽnatus:nec inducit depositionem post peractam penitẽtiam potest ꝛ promoueri,ꝛ ad accusationem ꝛ testimoniuʒ admitti.patet ista conclusio ex determinatis in prefato.c.illi.ꝛ habetur ex.c.fin.extra de tempo.or.ad.c.presens.respondet glo.hic dans quatuor intellectus capituli.vnus est ꝙ criminosus in hoc capitulo vocetur ille qui per sententiam conuictus est.ar.xlviij.di.quoniã.scḋs intellectus est:ꝙ ĩtelligat̃ de enormibus criminibus:que irrogant in famã ipso iure.ar.dicti.c.primũ.ꝛ di.xxv.tertius intellectus est ꝙ intelligatur de criminoso:qui pendente accusatione alium accusare vult:qḋ non lʒ iij.q.vltima.negãda.quartus intellect⁹ est:vt videt̃ scʒ qñ crimen est notoriũ.vnde tales nec ꝓmouent̃ nec accusare,nec testificari possunt scḋm omnes.scḋo rñdetur ad.c.presens iuxta expositionẽ.Hu.videlicet ꝙ non est propositũ.Nam vt idẽ dicit Hu.quidã intelligũt hoc.c.ꝛ hñ de criminoso.q adhuc non penituit ꝛ legunt sic.Si ante fuerit criminosus supple:ꝛ non penituerit quia periculosum est ꝛc.Alij intelligunt in eo casu:quando quis accusatur de crimine,qui nisi purgetur primo:ꝛ innocentiam suam ostenderit repellendus est ab accusatione.vt.iij.questione.xj.neganda.vt hic dicit Joan.Et isti legunt literã sic.ante fuerit criminosus.i.de crimine impetitus,ꝛ nõdum purgatus:sed adhuc existens sub accusatione.Hugu.ꝛ per hoc respondetur ad alia capitula.Lege tex.❡[Qui crimen intendit]criminaliter.Hugu.[agnoscendum est]ad hoc ꝙ repellatur.Hugu.ꝛ Archidia.[antea]id est a tempore baptismi.Hug.ꝛ Archidia.[criminosus]hic sumit arg.prima opinio.de qua dictum est:ꝙ si quis post baptismum fuerit criminosus:debet repelli a promotione ꝛ accusatione ꝛ testimonio.per.c.allegata in questione.Sed visum est de varia intelligentia huius.c.scḋm quam causam non est in fauorem prefate opinionis.[rei]id est criminosi.[professio]Hugu.[testes]scḋa pars.[sine aliqua infamia.]facti:vel iuris.vt.ij.questione.tertia presul.ꝛ questione.vij.c.testes.Hug.ꝛ Archidia.[filios habentes]scilicet habeant:habeant testes.Hug.[omnino]id est dictis ꝛ factis[Christum]scilicet vt sint in Christũ corde credentes:ꝛ eum ore confitentes.quia ad Roma.decimo dicit̃.Corde credit̃ ad iustitiam,ore autem confessio fit ad sa
3 lutem.❡Sed hic surgit questio.†Utrum propter filiorum peccata parentes veniant repellendi ab accusatione.Et videtur ꝙ sic.ex presenti.c.Sed respondendum est iuxta Hugu.et gl.ꝙ hoc quod hic dicitur:ꝙ debeant habere filios tales:intelligendum est q̃tum in ipsis est:scilicet ꝙ in eorum correctione non fuerint negligentes:nec omiserint aliquid de contingẽtibus:tunc enim illi quamuis mali sint:nõ est quod debeat imputari patribus:nec matribus.arg.distinctio.xliij.ephesis.et distioctio.xlvij.§.necesse.Sed si negligentes fuerunt circa eorum correctionem,imputatur eis,ꝛ presumuntur mali.vnde remouent̃ ab accusatione ꝛ testimonio.vt hic ꝛ a promotione:
4 vt.viij.questione prima.illud.Et est arg.†ꝙ ex conuictu ꝛ ex familia presumitur pro aliquo vel contra.ar.distinctio.lxxxj.tantis.ꝛ scḋa questione.vij.cum pastoris.❡Sed surgit alia
5 questio.†dato ꝙ conuertatur nunc iudeus sed nec vxor nec filij conuertuntur vtrum talis promoueri poterit vel accusare vel testificari.Respondetur iuxta Hug.ꝙ sic:si post conuersionem non fuit negligens in hoc circa conuersionem vel correctionem eorũ.Si vero fuerit negligens in hoc nõ debet admitti ad hoc post conuersionem.Ideo dixi qꝛ si negligens siue diligens fuerit circa eos ante conuersionem non imputatur ei.arg.di.xxvij.vnius.Hug.

Diuisio. Questio. Opponit ĩ cõtrarium. R̃ndet. Exponit literam. Questio. R̃ndet. Questio. R̃ndet.

Non solum.

§.est:in quo vult ostendere ꝙ null⁹ presertim laicus accusat clericum.Lege.❡[Non solum autem criminosi]clerici vel laici.Hug.ꝛ Archi.[sed etiam quilibet]scilicet clerici vel laici.[repellũtur]generaliter:cum crimen est occultum,ꝛ probari non potest.ad hoc allegat proximũ sequens.c.item aliqui laici repelluntur generaliter:siue crimen possit probari:siue non.Et ad hoc allegat.j.e.ij.ꝛ.c.Hu.ꝛ Arch.

Exponit literam.

1 ☞Accusans proximũ suum de occultis criminibus que probari non possunt:ꝛ que solius dei iudicio relinquẽda sunt potius ex inuidia quam ex charitatis zelo presumitur accusare.

Si omnia.

Ad probandum quod dixerat de occultis criminibus que probari nõ possunt inducit hoc.c.ꝙ est
1 anacleti pape.Summa est† quod accusans proximum suum de occultis criminibus que ꝓbari non possunt ꝛ que solius dei iudicio relinquenda sunt potius ex inuidia q̃ charitatis zelo presumit̃ accusare.Et potest diuidi in duas partes.In prima premittit.In secunda infert ex illis:ꝙ inuanũ laborat nec apud deũ grat⁹ est:qui de occultis que probari nõ possunt proximum suum accusat.scḋa ibi:ideo.Lege.❡[Si omnia]tam occulta:q̃ manifesta.i.que nõ possunt probari.Hug.[Locum diuina iudicia]quib⁹ occulta

Diuisio. Exponit literam.

crimina reseruanť.vt di.xxxij.erubescāt.Et q occulta vult ac
cusare:vel de eis iudicare:q̄si adiuuās iudiciū dei sup̄flue labo
rat.hu.[Impunita]p humanū iudiciū delinquūť occulta.illa
eñ hō non iudicat:q solū nouit q̄ in facie.i.exterius manifesta
sunt.s3 illa deus iudicat:q intueť cor.j.Reg.xvj.multa eñ re/
linquūť manifesta impunita:q̄ diuino iudicio punienť. auar⁹
epulo immisericors in hac vita impunit⁹ fuit:q post mortē se/
pult⁹ legiť in inferno:vbi flamma inextinguib ili cruciať.Lu.
xvj.⁊ Mat.xiij.⁊ ita alia inumera reseruāť diuino iudicio:cū
cūcta errata ⁊ ipunita adducet i iudiciū puniēda.Ecclesia.xij.
impijs ⁊ pctōrib⁹ reddet vindictā custodiēs eos i die vindicte
[Solem]sicut eñ inuanū laborat q lucē solis conať facib⁹ cla
rificare:ita infructuose laborat:q diē lucis iudiciū credit p̄ue/
nire.vnde Apl̄s.j.ad Corin.iiij.nolite añ tp̄s iudicare: donec
veniat dominus:q illuminabit abscondita tenebrarū.[ideo si
aliquis]scōa pars.[qui seruos]re vera vel putatiue[accusat]
de occultis:q̄ pbari nō p̄nt.ij.q.v.ɔsuluisti.⁊.xxxij.q.vj. chri/
Arcbid.
stiana.Hu.⁊ Archi.[dicit se hoc agere]cū tñ hoc nō agat.hu.
⁊ Archi.[inuanū laborat.]q2 eius intentio laudabilis non est
ij.q.vij.si quis eps.vel presumiť non esse:q2 frequentius malo
zelo q̄ bono accusauit homines:Archi.vnde sequitur[agita
tur].i.agitari presumitur.Hug.inuanum quippe laborat qui
quod deus statuit conať immutare:vt ante iudicet de occultis
vel de diuino iudicio reseruatis:q̄ deus preordinauit. Cū q2
ipsius dei consiliū est immutabile.ego inquit deus ⁊ non mu/
tor.Malach.iij.Cū quia qui sic cupiunt in sacerdotes seuire:
nō charitate:s3 inuidia mouentur.Ecclesia.xlv.propter inui/
diam circunderunt illum:sc3 sacerdotem maligne accusando.
Cū q2 tanta est plenitudo gratie ⁊ sciētie in deo: q̄ hominum
accusantium vel iudicantiū nō eget cōsilio:vt preueniať in iu/
dicādo.vnde apostol⁹ ad Ro.xj.Quis nouit sensum dñi: aut
ps.xv.a.
quis consiliarius fuit ⁊c.vtiq̄ nullus.vnde p̄s. Bonorū meo
rum non indiget.[nec vlla requirit commendationis vestre.]
que solet esse cum quis accusatur:⁊ conuinci nō potest.Hug.⁊
Arcbid.
Arch.per hoc.c.aperte probatur:q̄ tacere debemus que pro/
bare non possumus.ar.j.e.q.ij.si tantum.Hu.

1 Dignitas sacerdotalis que sit.

Sacerdotes. Ad idē est hoc.c.q̄ est Thelesphori pape.Summa est q̄
seculares siue laici non debēt detrahere sacerdotib⁹:
qb⁹ ab oibus debeť obediētia ⁊ reuerētia,⁊ q̄ ad eorū accusa/
Diuisio. Exponit literam.
tionē laici admitti nō debent:scōm q̄ duo pōt diuidi hoc.c.in
duas partes.scōa ibi:nec vulgus,Lege text.[Sacerdotes
q pprio ore]pbat primo ex sublimitate dignitatis sacerdota
lis:q̄ laici nō debeāt ei3 detrahere,nec accusare:s3 reuerentiā
exhibere.qm̄ pprio ore ɔficiunt sacramentū corporis xp̄i.Sa
cerdotes eñ verba ɔsecrationis sup panē triticeū ⁊ vinū vitis
dicēdo,hoc est corpus meū:⁊ hic est calix sanguinis mei ⁊c.ore
suo exprimēdo verū corpus xp̄i ⁊ sanguinē p̄ficiūt. quib⁹ dñs
ait,hec quotiescūq̄ feceritis in mei cōmemorationem facietis
1 Mat.xxvj.†Magna pfecto est hec sacerdotalis dignitas:q̄
etiā angelis data nō est:nec ceteris hoīb⁹ quātācūq̄ p̄fulgeāt
dignitate cōicatā.vñ rōne huius magnus honor ⁊ reuerentia
debeť sacerdotib⁹.vnde sequiť.[ab oībus sunt obediēdi]passi
ue.i.quib⁹ ab hoībus est exhibēda obediētia.Hu.Sunt enim
patres alioꝝ.Et iō puerbiorū.j.dr audi disciplinam p̄ris tui.
q2 vero habent claues:quib⁹ ligandi ⁊ soluēdi habēt potesta/
tē:sunt merito timēdi,nō dilacerandi ⁊ detrahendi.Exo.xxij.
dijs.i.sacerdotib⁹.nō detrahes.[q2]assignat rationem huius:
videlicet q2 sacerdotes sunt ministri salutis nr̄e per doctrinā
⁊ per dispensationē sacramentoꝝ.Et hoc est quod dicit bene/
dixi.⁊c.[arguere]imperiose:vel vt infament eos.Hugu.[nec
vulgus]scōa pars.[vulgus].i.populares laici in eorum accu
satione[debet suscipi populus]assignat rōnem.[docendus]
ipsi enim habent docere populum:quibus deus ait.Mat.vl/
timo.Euntes docete omnes gentes ⁊c.[Corripiendus]corri/
pere etiam habēt sacerdotes populum quibus dicitur prima
ad Thessa.v.Corripite inquietos discipulos.hoc saluator di/
cit Mat.x.⁊ Luce.vj.dei ergo ordinationē qui potestati resi/
stit inquit Apostolus.vel dei ordinationē accusat:quasi deus
Archidia.
non iuste ordinauerit sacerdotes in ecclesia.Hu.⁊ Arch.vt di
cunt multi heretici vt paternij dicentes non debere esse in ec/
clesia ordinem sacerdotum.Hug.

Si qui patres. Hoc fm Hu.est totū cō
tinuū cum litera precedentis.c.⁊ est totum vnum.c.⁊ tunc est hic scōa pars
Bar.brix.
fm Bar.brixi.In quo ponunť due ɔclusiones.Prima q̄ nō
recipianť ad accusationē,nisi q idonei sunt.Scōa ɔclusio q̄ q
aduersus patres sacerdotes armanť accusando:vel ɔuiciādo
⁊ diffamādo,sunt infames.fm quas pōt diuidi hoc.c.in duas
Diuisio. Exponit literam.
ptes.scōa ibi,⁊ oēs.Lege.[Hi qui patres]patres sp̄ūales
sunt sacerdotes,q ex vtero baptismi ⁊ euāgelio generant:pa/
scunt verbo doctrine:⁊ educāt exemplis cōuersationis. vnde
fm Apl̄m.ij.ad Timo.iiij.Non increpandi.s3 obsecrandi vt
patres armanť verberādo.vel cōuiciando vel infamando,⁊ ca
lumniose accusando.vt.iij.q.v.omnes.

4 Suspitio ⁊ iudicium qualiter differant.
5 Iudicare firma sn̄ia aliqō graue malum ex suspitione siue ex
leuibus indicijs de aliquo est peccatum mortale.
7 Iudicium est multiplex.
8 Suspitio est triplex.

Oues. Ad idē sequitur hoc.c.q̄ est Pij pape.
Summa est q̄ subditi vel inferiores nō
debeāt reprehēdere vel accusare suos prelatos siue
superiores:maxime ex suspitione.Et potest diuidi
Diuisio.
in quatuor partes scōm quatuor rōnes: quas inducit ad hoc
scōm ibi:quia nō est discipulus.scōa ibi,epi enim a deo. tertia
ibi nemo.quarta ibi:quātominus in suspitione.Quia vero in
hoc.c.circa finem reprehenditur iudicium suspitionis pro ple
niori intelligentia huius queruntur tria.
1 Primum vtrum omnis suspitio sit reprobanda.
2 Secundum an ex suspitione liceat iudicare.
3 Tertiū est vtrū iudiciū ex suspitione sit mortale peccatum.
6 Quartū est vtrū ex aliqua suspitione pōt esse iudiciū rectū.

1 **Ad primum** Sic pceditur†⁊ videť q̄ nō oīs su/
spitio sit reprobanda sic. Suspitio
Primū ar.
vť esse in genere opinionis:⁊ pōt esse de malo: q̄ sit malum,⁊
de bono qō sit bonū.ergo pōt esse suspitio.qd bonū. ergo non
Opponit i cōtrarium.
reprobādū.In oppositū vť esse tex.p̄ntis.c.scōo glo.sup il/
lud p̄s.amputa opprobriū qō suspicatus sum.q̄ dicit magnū
vitiū humanitatis est suspitio,cum sit vitium reprobanda est.
Respōdet. Alexander de balis.
Rn̄deo dicendū iuxta Alexādrū de balis in scōo q̄ suspi/
tio pōt accipi dupliciter.vno modo cōiter put dr esse opinio
vel de malo:vel de bono.Et scōm hunc modum pōt esse suspi/
tio bonū in genere.⁊ sic est ɔclusio.q̄ nō oīs suspitio est repro/
banda:s3 mala ⁊ temeraria.Alio mō accipiť suspitio put ap/
propriať ad opinionē scōm q̄ opinio mala est de bono. qō sit
Tullius.
malū:⁊ ecōuerso.fm q̄ Tullius diffinit suspitionē esse opinio
nē mali.Et scōm hoc est ɔclusio.q̄ oīs suspitio est reprobāda
⁊ fm hoc dicit p̄dicta gl.sup p̄s.q̄ oīs suspitio est reprobanda
q̄ est vitiū humanitatis.Et dicitur malū prout dicitur super
illud.p̄s.de necessitatibus meis erue me.glo.infinite sunt ne/
cessitates:vt nescire cor alterius suspicari bonū de amico infi/
deli.Et hoc modo loquendo de suspitione intelligitur qō dici
tur in presenti.c.q̄ sit reprobanda.

2 **Ad secundum** †Responsum est.s̄.ij.q.j.c.j.vbi
sufficienter dictum est.

3 **Ad tertium** Sic pcediť.†⁊ vť q̄ iudicium suspi/
tionis sit pctm̄ veniale,⁊ nō mortale
Primū ar.
p id qō dr in p̄s.de necessitatib⁹ meis erue me.Necessitas aūt
nō est mortale pctm̄.ergo iudiciū suspitiōis nō est mortale pec
Opponit i cōtrarium.
catū,⁊ est pctm̄.ergo veniale.In oppositū vť esse Aug.qui
ait sup illud apl̄i.j.ad Corin.iiij.añ tp̄s nolite iudicare.Si su/
spitiones vitare nō possumus:iudicia tamē vitare debemus.
ergo iudicium suspitionis est peccatum mortale.Itē glo.sup
illud.j.ad Corin.iiij.ante tp̄s.⁊c.dicit phibet nobis apostolus
Respōdet.
iudicia.q2 occulta sunt corda hominū.Rn̄sio.l3 ad hāc que
stionē satis patet quid dicendum sit ex dictis superius in p̄di/
cto.c.j.ij.qō.j.vbi iuxta sn̄iam scti Thome plene rn̄sum est ni/
Alexander de balis.
hilominus aliqd dicā nūc iuxta sn̄iam magistri Alexandri de
4 balis in scōo q satis ɔcordat cū sctō Tho.†dicimus ergo qō
differūt suspitio ⁊ iudicium scōm q̄ iudicium proprie dicitur
Hierony.
prout dicit beatus Hieronymus de dubijs non diffinias,sed
suspensam tene sententiam.Et hec est ɔclusio.q̄ suspicari vel
dubitari ex quadam pronitate:vel leuitate malum de bono est
peccatum veniale.quia ex glo.prehabita sup illud p̄s.de neces
sitatib⁹ meis erue me.q2 talis suspitio pertinet ad tentationē
humanā.sine qua vita ista nō ducitur:vt dicitur super illud.j.
ad Corin.iiij.Nolite ante tēpus iudicare.Cōcordare videtur.
Cācellari⁹ parisiensis
Cancellarius parisiensis in summa sua theologie dicēs.suspi
tio.vt sc3 nō includit aliquā assertionē non est aliquod pecca/
tum.vnde dicit idem dicendum est de suspitione,quod dicitur
de primis motib⁹ q2 suspitiōes sunt qdam mot⁹ primi ipsius
intellectus.Et ad illud Aug.q̄ suspitio sit maximū vitiū hu/
manitatis.Rn̄dit q̄ vitium appellat ibi eam:q2 de suspitiōe
qn̄q̄ venitur ad iudiciū temerariū:sicut de motu carnis qn̄q̄
venitur

venit ad fornicationem.vñ dr vitiū nō q̄ sit pctm̄:s3 q2 vitiat.
Et est via q̄dā ad vitiū siue pctm̄.Et dr maximū q̄tū ad vni/
Scōa conclusio.
5 uersitatē multoꝝ ⁊ nō q̄tū ad intētionē.Scōa ɔclusio†q̄ iu
dicare firma sn̄ia aliqō graue malum ex suspitione siue ex leui
bus indicijs de aliquo est pctm̄ mortale.pt3 cōclusio ex dictis
gl.j.ad Cor.iiij.sic itaq̄ suspitio:cū nō progrediť in sn̄iam fir/
mā ⁊ diffinitiuā veniale pctm̄ pt eē.Cū aūt pgrediť ē mortale.
Cū eñ hō moneť ex ɔiectura ad opinādū ⁊ nō extēdiť plus q̄
ɔiectura exigit,tūc ē humana tētatio.cū aūt min⁹ amat suam
sn̄iam:⁊ pl⁹ forte sibi ex malitia libidinose voluntatis diaboli
ca vť tentatio inqt ipe Alexā.de bal.Et ita p3 rn̄sio ad oīa.

Primū ar.
6 **Ad quartū** Sic pcediť.†Et vť q̄ ex nulla suspi/
tiōe possit pcedere iudiciū rectū fm
q̄ vniuersal'r oē iudiciū ex suspitiōe pcedens nō sit rectū dicit
enim Aug.in gl.sup illud.j.ad Corin.iiij.nolite añ tp̄s iudica
re.suspitiōes vitare non possum⁹:q2 hoīes sumus.iudicia aūt
vitare debemus.ergo videť ex hoc q̄ oē iudiciū ex suspitiōe
Opponit i cōtrarium.
nō sit rectū.Sed in oppositū arguiť sic.pōt enim aliqs ha/
bere vehementē suspitionem cū plura sunt signa mali:⁊ scōm
hoc iudicare.sicut videbať facere Apl̄s.Actuū.xxiij.cū dixit
principi sacerdotū pcutiat te deus paries dealbate.Et Mat.
iij.dicit Ioā.genimina viperarū ⁊c.Sed tale iudiciū vť fuisse
rectū.ergo ex suspitiōe iudiciū pcedens pōt dici rectū.Rn̄
Rn̄det. Alexander de balis.
7 sio iuxta Alexādrū de balis†q̄ multiplex est iudiciū. Est eñ
iudiciū quoddā eoꝝ que occulta sunt in opere.Et illorum que
sunt in opere quorūdam pōt esse pbatio ⁊ quorūdā non. qua
distinctione habita sit ista prima cōclusio.Occultorū cordis ⁊
occultoꝝ similiter opis nō est iudiciū faciendū p suspitiones:
vt homo solis suspitionib⁹ innitať.Et ita iudiciū ex talibus su
spitionib⁹ procedens non pōt dici rectū.vbi vero est opus qō
8 per signa probari pōt distinguendum est.†Est enim suspitio
triplex:sc3 quedā temeraria:sc3 quādo multa sunt signa boni
⁊ pauca mali.tunc est cōclusio.q̄ iudicare.i.cōdēnare ex tali su
spitione est peccatum mortale si fiat cū deliberatione,⁊ per cō
sequēs tale iudicium non potest dici rectum.Alia est suspitio
probabilis que est qñ multa sunt signa mali ⁊ pauca boni,⁊ de
tali est ɔclusio:q̄ ex tali iudicare peccatum est:sed non ita gra
ue:s3 veniale:dum stat in suspitione.Si vero veniat ad asser/
tionē firmā cū pertinacia presumiť esse mortale,⁊ ita nō rectū.
tertia est presumptio violēta cū oīa signa mali apparent nul/
la boni.tūc est conclusio q̄ ex talij suspitiōe iudicare nō est pec/
catū.Et ita apparet ex qua suspitione pōt pcedere rectū iudi
ciū.⁊ ex qua non.His habitis dicēdū est ad rōnes in oppo/
Ad argumenta. Alexander de balis.
situm.Ad ambas simul rn̄detur iuxta eundē magistrum Ale
xādrū de balis q̄ illud iudiciū q̄ fuit apostoli,vel bti Ioānis
ex inspiratiōe diuina credendū est esse:vel fuit verbū cautele:⁊
nō assertionis.quasi diceret si talis es:percutiet te deus ⁊c.Et
similiter intelligēdū est de predicatorib⁹ quorum est dicere in
vniuersali ⁊ non in particulari ne determinata persona scan/
dalizetur vel occasione illius scandalizentur alij.Lege textū.
Exponit literam.
[Oues.]Oues sunt subditi ⁊ inferiores.sic eñ Dauid ait
scōi Regum.xxiiij.Isti oues sunt:pastores vero sunt sacerdo
tes:qui ouili dñi presunt.de quib⁹ Hieremie.iij.Dabo vobis
pastores iuxta cor meum,⁊ pascent vos scientia ⁊ doctrina.⁊
Hiere.xxiij.In cunctis ciuitatibus tabernaculū pastorum:q2
in qualibet ciuitate est sedes ep̄alis:⁊ ecclia cathedralis.s̄.di.
lxxx.c.epi.⁊.xciij.dist.legimus.⁊ di.xcvj.qs dubitet.oues ergo
pastores audiant obediēdo:non insurgant detrahēdo popu/
lus siue plebs ep̄m suum nō reprehendat:sc3 imperiose vel ac/
cuset non cōuinciando arguat:quem estimare d3 suū doctorē.
quia.j.ad Timo.iij.Oportet ep̄m doctorē esse nec d3 a popu/
lo doceri.quia Mat.x.⁊ Luce.vj.Nō est discipulus supra ma
gistrū[Epi.]Sic ɔstantinus in synodo nicena epis dixit.vos
a nobis non estis iudicādi:q a vobis debemus iudicari.Uos
autem qui dñi estis debetis a deo iudicari, ⁊ sic eos ad pacem
reduxit:⁊ libellos famosos sibi porrectos a se non lectos: sed
visos cōcludit.vt refert Eusebi⁹ libro sue historie.c.j.[iudicā/
dis a deo].i.ab ecclesia.vt.xj.q.j.§.item cōstantinus.ij.q.vij.ac/
Arcbid.
cusatio.Hu.⁊ Archi.[Oculos elegit]q2 per eos contemplať
⁊ speculatur ⁊ supintendit custodie gregis sui.vñ ppheta Za
charias.Qui vos tangit,tangit pupillā oculi mei.Zach.ij.⁊
ij.q.vij.accusatio.⁊.viij.q.j.qui vos.Hu.⁊ Archi.vel sic epi di
cuntur oculi dñi:quia sicut per oculos dirigiť pes:vt nō offen
dat ⁊ totum corpus ne ruat:sic dñs elegit apostolos. Mat.x.
⁊ Luce.x.aut eorum successores episcopos:vt per eos tanq̄ p
videntes oculos[pedes].i.subditos ⁊ totum corpus ecclesia/
sticum dirigat:⁊ ducat per vias rectas,⁊ semitas iustitie,ne si
cecus cecum ducat:ambo in foueā cadant.Mat.xv.⁊ Luc.vj.
Ambro.
vnde Ambro.in pastorali sic ait.Oculorum in corpore officiū
in ecclesia voluntarius appetisti:vt reliquū per te corpus du/
catum lucis haberet:⁊ nūc quadam lippitudine ⁊ caligine vi/
tiorum obtenebratus: nec teipsum luci idoneū prebes:⁊ alijs
adimis lucem.si oculus tuus simplex fuerit,totum tuum cor/
pus lucidum erit ⁊c.Ex hoc vero q̄ dominus dicitur elegisse
episcopos oculos suos:clarissime elicit qō sequitur: videlicet
q̄ epi nō sunt accusandi aut rep̄hendendi a subditis.i.laicis.
Laici eñ dicunť subditi s3 clerici dicunť fratres:⁊ socij epoꝝ.
vt.viij.q.j.vt qd.⁊.x.q.iij.cauēdum.Hu.[aut praue vite homi
nib⁹]siue clericis:siue laicis[nemo faciens bonū].i.nemo bo/
nus nocere vult.Et hoc q2 vt dicit charitas nō agit perperā:
nec emulať.j.ad Corin.xiij.Nocere eñ alicui charitas nō pmit
tit:cū charitas patiēs sit:benigna:nec irritať:nec cogitat ma
lū:nō gaudet super iniqtate.cōgaudet veritati,⁊ oīa sustinet.
vbi.s̄.ergo charitas nō vult alicui nocumentum inferre.ergo
qui bonus est:non cogitat malum de aliquo:nec alicui nocere
Arcbid.
vult:de quo nullum malū d3 credi[quātominus]tertia.ratio
scōm Arch.[ille fidelis homo]sc3 qui fidem habet:⁊ est bon⁹
⁊ nō vult nocere alicui[d3 venire]in suspitione alicuius:sc3 q̄
aliquis suspiceť de eo,vt ipse dicat,aut faciat alicui ea:que ipe
nō vult pati ab alio:vel fieri siue dici sibi:q̄si diceret.Nō debet
qs suspicari vt talis noceat dicto vel facto.ius enim naturale
est vt nō faciat qs alteri:qō sibi non vult fieri.vt in prin.decre
ti.humanū genus.⁊ Thobie.iiij.Omnis suspitio temeraria ⁊
vana.Hug.⁊ Archi.De suspitione triplici tangiť hic in gl.⁊
nos de ea.s̄.ij.q.j.c.j.loquuti sumus:ibi vide.⁊ in qōne nūc di/
sputata fm theologos:satis dictum est.

1 Detractio an sit in remedium peccati:sc3 adulationis.

Ipsa autem. §.est.Q2 enim magister supra fece/
rat mentionē de detractione in illo
Continuatio.
c.sacerdotes.⁊ in.c.oues.ideo nūc subiūgit hūc.§.in quo osten
dit:q̄ l3 detractio mala sit:tamē de⁹ permittit detrahi bonis
⁊ iustis:sc3 vt non extollanť propter bonū qō habent:vel pro/
pter laudes alioꝝ:quasi diceret nō extollanť malo arrogantie
August.
sed remaneant in bono humilitatis.de⁹ enim vt dicit Aug.in
enchiridion.c.xj.summe bon⁹ ⁊ sapiens ⁊ iust⁹ mala fieri nō p/
mitteret,nisi inde eliceret bona.ipse qppe vitiū detractiōis in
bonos ⁊ sanctos pmittit vt probenť per patientiā coronenť:⁊
vt humana ifirmitas agnoscať.Pro pleniori intellectu hu
Questio. Primū ar.
1 ius queriť.†Utrū sit verū q̄ detractio sit in remediū peccati
sc3 adulationis.Et vť q̄ nō. Primo sic.detractio est sicut ve/
nenū.vnde Ecclesi.x.sup illud.si mordeat serpens in silētio.di/
cit gl.Sicut serpēs occulte mordens venenū infundit:sic q de
trahit.Sed venenum veneno non expelliť.ergo detractio non
Scōm arg.
est remediū peccati siue medicina morbi.Scōo sic.Sicut de
tractio opponiť adulationi:sic adulatio detractiōi.S3 adula/
tio nō est in remediū detractiōis.ergo nec detractio adulatio/
Opponit. Rn̄det. Alexander de balis.
nis.In opposi.est tex.p̄ntis capl̄i.Rn̄sio.dicendū iuxta
sn̄iam magistri Alexādri de bal.in scōo q̄ de detractione pos
sum⁹ loq dupliciter.vno modo ex parte detrahētis:vel ex par
te ei⁹ cui detrahiť.Cū ergo dr q̄ detractio sit i remediū adula
tionis:intelligiť respectu ei⁹ cui detrahiť.Cū enim iste aduer
tit sibi detrahi:cōuertit se ad considerationē sue infirmitatis:
si forte illud reprehēsibile est in eo:⁊ sic humiliať. vñ iā non est
venenū,s3 medicina.illi vero q audit detractionē si acquiescat
est venenū infusum a detrahēte.illi vero cui detrahiť nō dr es/
Ad primū arg. S.Thom.
se venenū,nisi ex ipso ɔbat nocumētū.Et sic p3 rō ad primam
rōnē in oppositū.vel dicendū iuxta sctm̄ Tho.in.ij.ij.q.lxxiij.
q̄ vtilitas q̄ est ex detractiōe puenit nō ex intētione detrahen
tis:s3 dei ordinatiōe:q ex quolibet malo elicit bonū.Et hec so
Ad scōm. Alexander de balis.
lutio est iuxta tex.p̄ntis litere.Ad scōam rōnē rn̄deť negā
do ɔn̄am.Et rō est iuxta prefatū Alexā.de bal.q̄ adulatio nō
permittit hominē videre suū imperfectū.detractio vero facit.
Et ideo adulatio nō dr esse i remediū quēadmodū detractio.
Exponit literam.
Lege.[Ipsa domestica].i.ppria ⁊ int⁹ innata.Hu. p̄sum/
ptio.i.p̄sumptuosa elatio domesticaꝝ psonaꝝ laudibus orta.
Hu.⁊ Arc.vel aliorum.s.non domesticorum.Hu.Arc.

1 Petrus quare tertio confitetur,⁊ tertio interrogatur de
dilectione dei.
2 Petrus negando Christum an peccauerit mortaliter.qō sic.
numero.3.
4 Surreptio accipitur dupliciter.

Imitare Petrū. Ad idē ppositū
iduciť ɔn̄s hoc.c.qō est beati Ambro.i quodā sermone.Sūma est i
Diuisio.
Ambro.Et diuidiť in duas partes.In prima istruit
ne aliqs de se nimis presumat. In scōa assignat rōnē q2 sepe

tales iusto dei iudicio pmittunt cadere,q̄ ⁊ ostendit in duob⁹
exẽplis Petri:sc3 ⁊ dauidis.scd̄a ibi:Nā ⁊ si petrus ⁊c.Lege.
Exponit literam.
Albertus.
¶[Imitare Petrũ]dicentẽ Jo.xxi.Tu scis dn̄e:q2 amo te.
ac si dicat vt exponit Alber.nosti plusq̄ ego Actuũ.j.Tu no-
sti dn̄e corda hoīm.[imitare]ergo dicit[Petrũ]quasi diceret
1 imitare eũ in cõfessione nõ in negatione.Hu.vbi not.†Qd̄ idõ
Petrus tertio confitetur ⁊ tertio interrogatur de dilectione
dei:⁊ tertio ei precipitur:vt pasceret oues:siue agnos:vl' quia
gregem sibi cõmissum fidẽ trinitatis debeat docere,vel q2 de-
beat pascere tria genera hominũ,sc3 cõiugatos,continentes,
virgines siue prelatos.vel quia gregem sibi cõmissum debeat
pascere:corde:ore:⁊ opere.i.voluntate:⁊ oris predicatione: et
operis exemplo.vel ideo tertio confitetur:quia tertio negaue
rat:vt sic trina cõfessione dilueret peccatum trine negationis
vt hic dicit Hug.Et ita dicit Aug. homil.cxxij.super Joan.
Questio.
⁊ de pe.di.j.§.his authoritatib⁹[negauit]Matt.xxvj.¶Hic
2 surgit qõ†vtrũ Petrus negãdo xp̄m mortal'r peccauerit.Et
Primũ ar.
vr̄ q non.dicit eñ quedã gl.q Petrus peccauit p surreptio-
nem:s3 peccatum per surreptionẽ est veniale:⁊ non mortale.
vnde primi motus qui per surreptionẽ fiãt sunt venialia pec-
cata.ergo Petrus negãdo xp̄m peccauit venial'r:⁊ nõ morta-
Scd̄m arg.
liter.¶Scd̄o sic.dicit Bernardus in li.de diligẽdo deũ: q in
Petro fuit charitas sopita:nõ extincta.s3 p pctm̄ mortale cha
Opponit i cõtrarium.
ritas extinguit.ergo Petrus nõ peccauit mortal'r.¶In op
positũ est.c.pñs.vbi manifeste ostendit:q Petrus in negãdo
xp̄m peccauit mortal'r.Ad idẽ scd̄o est beatus Greg.in mora-
lib⁹ vbi dicit.q̄ Petrus ab ipsis faucib⁹ eripit:s3 i faucibus
3 diaboli nõ est qs:nisi p pctm̄ mortale.†ergo Petrus peccauit
Rñdet.
mortaliter.Que cõclusio multipliciter pbat primo ex illo tex.
euangelij vbi dr:q Petrus fleuit amare.Culpa autẽ q̄ ama-
re fleta fuit diluenda manifeste deprehẽditur fuisse mortalis.
S.Thom.
¶Scd̄o sic.iuxta sctm̄ Tho.in quodam quolibeto Petrus
negauit fidẽ xp̄i:vbi periclitabat ⁊ eius ɔfessio requirebatur.
Ore autem confessio fit ad salutem.ad Roma.x.in quo videt
innui:q sit de necessitate salutis cõfessio fide in casu predicto.
¶Tertio sic.xp̄s aplis p̄cepit Mat.x.vt dũ starẽt añ reges
⁊ presides non timerent xp̄m confiteri,⁊ suum nomen portare.
S3 Petrus transgressus est hoc preceptum, ergo negando
August.
xp̄m peccauit mortal'r.¶Quarto sic mẽdacium in his q̄ fidei
sunt periculosissimum est.vt dicit August.libro de mendacio.
S3 Petrus negãdo xp̄m dixit mendaciũ in fide cõtra fidei
professionẽ,quia confessus fuerat xp̄m esse filium dei, pro qua
beatificauit eum xp̄s Mat.xvj.Ergo Petrus negãdo xp̄m
peccauit mortaliter.dicitur enim.perdes omnes qui loquun-
tur mendacium.¶Quinto sic.xp̄s non negat queq̄ corã pa-
tre ⁊ angelis eius:nisi ex culpa mortali propter quam quis ne
gatur fieri particeps glorie patris ⁊ angelorũ:s3 Xp̄s negan-
tem se negat.Mat.x.qui negauerit me coram hominib⁹: ne-
gabo eum coram patre meo.negari autem a xp̄o coram patre
est excludi a gloria:sed cum a gloria nemo excludat:nisi ppter
culpam mortalem:ergo Petrus peccauit mortal'r.¶Sexto
hoc patet manifeste qm̄ negationi addidit periuriũ ⁊ blasphe
miam:q2 vt dicitur Mat.xxvj.cepit detestari ⁊ iurare: q2 nõ
nouisset hominẽ:pseuerare aũt in pctõ dat incrementũ sceler.
Et qui minima spernit cadit in maiora.vnde manifestũ est:q
Petrus peccauerit mortaliter:⁊ tanto magis quãto plus de
se p̄sumpsit dicẽs cum eo paratũ in mortem:⁊ in carcerem ire.
Luce.xxij.⁊ in eo nunq̄ scãdalizari: nec se vnquam negaturũ
Mat.xxvj.Ad hanc cõclusionẽ induximus tot rõnes ppter
nouellũ errorẽ quorũdã dicentiũ Petrũ nõ peccasse mortal'r.
Ad primũ argu.
S.Thom.
¶Ad rõnes in oppositum dicendũ est.Ad primam rñdetur
4 iuxta sctm̄ Tho.in quolibeto†q surreptio dupl'r accipit.vñ
vno mõ bm q opponit deliberatiõi,⁊ sic primi motus dicunt
esse in surreptione.Si aũt Petrus ex surreptione non pecca-
uit.Alio modo accipit surreptio scd̄m q opponit electioni:⁊
sic Petrus ex surreptiõe peccauit.q2 non peccauit ex electiõe
q̄si ex certa malitia,s3 ex passione timoris.talis aũt surreptio
nõ excusat a mortali sicut patet in incõtinenti,q fornicat mo-
Ad scd̄m.
S.Thom.
tus cõcupiscẽtia cũ haberet propositũ cõtinẽdi.¶Ad scd̄am
rñdet iuxta eundẽ sanctũ Tho.q beatus Bernar.improprie
loquit.Et vt eius vbũ verificet.est intelligendũ de quadã dile
ctiõe familiaritatis:quã Petrus ad xp̄m cõceperat:que in eo
mãsit etiã post negationẽ vel si intelligitur de dilectiõe gratui
ta,intelligendum est:q nõ fuit extincta bm p̄destinationem di
uinam:que eius penitentiã preparabat:q̄uis esset ex se extin-
cta.sequitur in lr̄a.[negauit in nocte].i.in nocte culpe: siue in
tenebris peccator.Hu.[in die].i.in luce gratie:q2 diuina luce
inspirat⁹.[hec aũt].i.de ei⁹ negatione.hu.[dicta sunt]in exẽ-
plum[vt sciamus ⁊c.]vel[dicta sunt].i.facta[a deo].i.pmissa
a deo fieri a Petro[vt sciamus ⁊c.]hu.Et hec est vna rõ q̄re
deus pmisit Petrũ cadere.i.negare.s.vt daretur exemplũ:qd̄
nullus d3 se iactare:alia.rõ reddit.di.l.ɔsiderãdũ.Hu.⁊ Arc.
Archidia.
Nõ ergo mirandũ:si sancti ad sui humilitatẽ aliquãdo cadere
permittant:cum Petrus caput ⁊ princeps oīm aplorũ ita la-
psus est:vt xp̄m ter negaret[deniq3]scd̄m exẽplũ[dixerat]q̄si
arroganter de sua iustitia p̄sumens.ps.lxxxi.dicẽs.Ego dixi
in abũdantia mea.i.in confidentia mee abundantis bonitatis
non mouebor a tali bonitate.Hu.quã iactantiam sibi obfuisse
cõfitet.vnde plorans.ait ps.xx.Auertisti faciem tuam.i.p̄sen-
tiã a me:⁊ factus sum cõturbatus.i.infirmus:ecce q Petrus
⁊ Dauid se iactauerunt:⁊ ceciderunt.simile ingt Hu.vidi ho-
nonie de quodã,qui cũ multũ se iactaret de sermonib⁹ facien-
dis:tandẽ in penam illius iactationis obmutuit in medio cu-
iusdam sermonis:nec vltra procedere potuit.Hu.

Sunt plurimi. Ad idẽ sequitur hoc c.quod est beati Gre-
gorij in registro.Summa.est deus permittit quã-
doq3 bonos detractionibus malorũ percuti:vt in
humilitate semp cõsistant,⁊ ne vanis laudibus extollant.põt
Diuisio.
capitulũ diuidi i duas partes.In prima facit qd̄ dictũ est.In
scd̄a pbat illud exẽplo apl'i Pauli.scd̄a ibi:hinc est.Lege tex.
Exponit literam.
¶[Sunt amplius q̄ deberent laudant]sicut dicit gl.hoc est
veniale peccatum.xxv.dist.criminis.S3 qui commendant vi-
tia mortaliter peccant.xlvj.di.sunt nonnulli.Quando autem
adulatio sit peccatum mortale:⁊ quando non: disputauimus
circa.c.idem ibi vide.[ne qua].i.aliqua.[permittit] nihil eñ
est boni vel mali:quod non fiat deo volente vel permittẽte.vt
Archi.
xxvj.q.v.nec mirum.ver.nec ideo.Hug.Archi.[alteratione]
i.inuidiam,liuorem,emulationẽ,scd̄m papiam.Archi.[obiur
gatione]obiurgare est reprehẽdere bm papiam.Archi.[hinc
est]scd̄a pars.[doctor gentium] Paulus in cursu predicatio
nis sue,⁊ cursus hui⁹ studij inter laudes ⁊ vituperia ambula-
bat.ij.ad Cor.vj.[p infamiã ⁊ bonã famã]q2 ab aliqb⁹ fama-
bat:ab alijs diffamabatur:⁊ ab alijs verax dicebatur,ab alijs
S.Thom.
Gregorius.
autem seductor accusabat.vbi notãdum q vt tangit sanctus
Tho.super istũ locũ apl'i sanctus Grego.dicit q homo nõ d3
ex se causam infamie sue:sed potius d3 procurare bonam fa-
mã.iuxta illud Ecclesiasti.xxvij.Curam habe de bono noie:⁊
hoc propter alios.q2 oportet nos bonum testimonium habe-
re apud eos,qui foris sunt.j.ad Tim.iij.Si vero cõtingat ali-
quem incurrere infamiam iniuste,non debet esse ita pusillani-
mis:vt propter hoc derelinquat iustitiam.Si vero sit in bona
fama apud fideles:non debet inde superbire, sed debet inter
vtrumq3 medio modo incedere.

1 ☞Rugitus dicitur sonus terribilis.
2 Ut dictio tenetur consecutiue.

Uerum. §.est:in quo incipit quarta pars secundum
quosdam huius questionis in qua cõcludit
spirituales posse accusare carnales ⁊ non econuerso . Lege.
Exponit literam.
¶[Uerum hac authoritate.]scilicet Pij pape in.c.suprapo-
sito.oues quib⁹ in eodem capitulo.j.⁊ in inferiori parte eiusdẽ
Uersus.
capituli[capite ⁊c.]cui capitulo verba sequẽtia cõtinuant[ca
pite].i.plato languescente[facilius cetera]quia.Dum caput
egrotat cetera membra dolẽt.sicut scriptum est Esaie primo.
[Omne caput].i.maiores in populo Israelitico[cor].i.sapiẽ
tes[merens]pro peccatis aliorum[a plãta].i.a minimis.[ad
verticem]id est,maiores ⁊ prelatos.[in eo.]sc3 populo israeli
tico.Hu.[sanitas nõ est.]Ex eo eñ q caput erat languidũ:fa
cili⁹ ifirmitas animi inuaserat cetera mẽbra.hu.[quapropter
sicut leo]p̄ma Petri.v.Nota regula vba.p hoc eñ q dicit leo
inuit q sit fortis.vnde Job.xij.q non est ptãs in terra:que ei
valeat cõparari:per hoc q dicitur rugiẽs innuit,q sit terribi
1 lis.†Rugit⁹ enim est sonus terribilis.[circuit]Job.j.legit q
Gregorius
diabol⁹ a dño requisit⁹ vñ venis:Rñdit circuiui terrã,⁊ perã
bulaui eã:vt dicit Gregori⁹.Terram circuit q̄ terrena corda
circũuenit:vt bona tollat:⁊ mala iserat:inserta cumulet:cumu
Archi.
lata pficiat,⁊ pfectos in iniqtatibus socios secũ ad penas acq
rat.[querens quẽ deuoret]dic:vt dixi.iij.q.j.nulli.Archi.[vt
2 saltẽ.]†istud vt nõ est cansatiuũ s3 consecutiuum.sed põt esse
causatiuum si referat ad illud verbũ suadere.Ad hoc eñ dia-
bolus sic suadet:vt illi cadãt.Hu.⁊ Archi.ad ostendendũ aũt
q̄ graue sit peccatũ detractionis,⁊ infamatiõis suor p̄latorũ:
⁊ quãtũ malũ inde sequat in populo:subinfert dicẽs[multum
distant]q̄tũ sc3 distant minima bona a maximis.Bona enim
bm phm.j.Ethi.tripharie diuidunt.sunt bona corporis.sunt
bona exteriora.s.diuitie tẽporales.vñ q̄to aīo p̄cellit corpus:⁊
corpus exteriora tantum damna morum ⁊ virtutum distant a
damnis tẽporaliũ vt quasi p nihilo debeant estimari respectu
damnorum

damnorũ morũ,⁊ virtutũ que inferunt quantum in se est a de-
tractoribus ⁊ infamatoribus : vnde respectu detrimenti ani-
me nihil prodest:si vniuersum mundum lucretur. Matt.xvj.
[peius malũ.]q2 per hoc fructus animarũ negligitur:odia ⁊
rancores oriuntur crescunt violentie vt oberret grex in preci-
pitium tanquam oues errantes:neglecto pastore ezechielis.
xxxiiij.disperse sunt oues mee:eo q non esset pastor.

Quiescite. Sequit ad idẽ hoc.c.qd̄ est fe-
licis pape.scd̄i. Sũma. Absti-
nendũ est a p̄secutione,⁊ vexatiõe bonorũ prelato-
Diuisio.
rũ:siue etiã quorũcunq3 deo recte famulãtiũ.Et di-
uidit in duas partes.In prima ponit qd̄ dictũ est. In secũda
Exponit literam.
assignat rõnẽ huius.scd̄a ibi:q2 nõ decet.Lege. ¶[Quiesci-
te.] a persecutione ⁊ vexatione bonorũ prelatorũ,Hu.[nolite
persequi] infamãdo:detrahẽdo:accusando : ex quo boni sunt.
Hug.⁊ Archi. [Legibus].i.canonibus:que hic dicuntur le-
ges.⁊.s̄.di.xxxi.nicena.Archid.[q2 non decet.]scd̄a pars.[vt
carnales spirituales persequant.]Non eñ placuit deo q esau
malus persequebatur simplicem Jacob. Hoc nõ placuit deo
q peruersus Cain persequebat iustũ Abel. Displicuit etiã
ludus persecutionis hismael in Isaac filium sare.vc3 ecclesie.
que Gene.xxi.ait. Ejice filiũ ancille.per quẽ secundũ.c.signi-
ficantur carnales.Gal.iiij.Is qui secundũ carnem natus est:
persequebatur eum qui secundũ spiritum.Non ergo decet, q
carnales persequãtur spirituales : imo ab ecclesia tanquã filij
ancille sunt eijciendi. Ex isto.c.dicit Hug.haberi.q carnales
subditi prohibeantur ab accusatione sanctorũ prelatorũ. Et
hoc verum est si sint clerici.Si vero sint laici ex toto prohiben
tur a tali accusatiõe siue sint carnales: siue spirituales.omnes
tamen laici solent dici carnales ⁊ clerici spirituales.vt.s̄.ea.q.
beatus.⁊ dist.x.suscipitis. Et secundum hoc est violẽtum hic
ar.q laici non possunt accusare clericos.Hug.

1 ☞Prauus an quis efficiatur propter aliorũ crimina : aut
possit deprauari aut iustificari.
2 Episcopi suis proprijs peccatis praui ⁊ mali preficiuntur po-
pulo propter meritum ⁊ demeritum ipsius populi.

Ex merito. Ad idẽ sequitur hoc.c.quod
est autherij pape.Alij dicunt
Gregorij pape.Summa est, q subditi non debeãt
accusare suos p̄latos.q2 sepe ex merito ipsorũ sub-
Diuisio.
ditorũ dant eis prelati mali.Et põt diuidi in tres partes.In
prima assignat cãm:quare subditi nõ debeãt accusare suos p̄-
latos.In scd̄a oñdit:q̄ graue sit detrahere de alijs. In tertia
hortat ad vitandã detractionẽ.scd̄a ibi:deteriores sunt.tertia
Exponit literam.
ibi:caueat vnusq̄sq3.Lege.¶[Ex merito].i.demerito.hic sur
Questio.
1 git qõ.†Utrũ propter alior crimina quis prauus efficiatur:
Opponit i cõtrarium.
aut deprauari:aut etiã iustificari potest.Et videt q sic ex pre-
senti litera.¶In oppositũ videtur.s̄.j.q.iiij.crimen.vbi dicit
Leo papa:crimẽ vel pena paterna nullã maculã infligere po-
Rñdet.
test.Nam vnusquisq3 in suo dimisso sorti subijcitur:nec alieni
criminis successor cõstituit. ¶Rñsio.dicendũ q nullus pro-
pter aliorum crimina prauus efficit:aut deprauari põt:nisi sit
imitator illius sicut nec aliquis propter virtutes aliorũ iustifi
cari potest:nisi sit imitator eorũ.Ista conclusio est manifesta.⁊
colligit Ezechiel.xviij.vbi dñs ait.filius nõ portabit iniqui-
tatẽ patris. Et idẽ pt3.s̄.j.q.iiij.c.homini.vbi ait Gregorius
homini qui similis tui est : nocebit impietas tua,⁊ filij homi-
nis non adiuuabit iustitia tua. Humana impietas ei nocet:
quẽ peruertẽdo coinquinat,⁊ rursum eum adiuuat nostra iu-
Ad argu.
stitia:quem a prauis actionibus immutat. ¶Ad rationẽ in
contrarium sumptã ex presenti litera respõdetur,q talis non
est presentis litere intellectus.q propter meritũ alicuius ali-
quis possit iustificari.aut propter demeritũ deprauari.q2 so-
lum actione proprie voluntatis quis damnat:aut iustificatur
loquẽdo de deprauatione corporis:aut iustificatione.Sed in-
2 tellectus est:vt tam glo.q̄ Hug.tangit,† q epi suis proprijs
peccatis praui ⁊ mali preficiunt populo propter meritũ ⁊ de-
meritũ siue peccatũ ipsius populi.qui ppter peccata sua me-
retur habere talem prelatũ.hinc Job.xxiiij.dicitur.Qui facit
regnare hypocritã.i.fictũ ⁊ malũ:ppter pctã populi.[q̄ten⁹]
i.vt ⁊ teneat cõsecutiue.[cadãt] in pctm̄ [procliuius].i.facili⁹:
q̄ p̄lato existẽte malo:siue puerso facili⁹ cadit populus,q2 ta-
lis prelat⁹ nõ gubernat:sed tanq̄ mal⁹ pastor:s3 mala vita ⁊
exẽplo oues quasi lupus dispergit, ⁊ mactat.⁊ vbi non est gu-
bernator corruit populus,prouer.xj. [Capite languescente.]
infirmitate peccati[inficiunt facilius membra.]q2 vt ait glos.
cõponit orbis regis ad exẽplũ.[deteriores.] scd̄a pars q2 de-
terius agit famã bonam auferens:q̄ qui diuitias aufert.quia
melius est nomen bonũ quã diuitie multe,puer.xxij. Utrum
autẽ detractio sit peccatũ mortale disputauim⁹ circa.c.detra-
ctores.iij.q.iiij.[caueat.] tertia pars. Cauere d3 quilibet:ne
linguã suã laxet ad detrahendũ.ps.xxxiij.prohibe linguã tuã
a malo,⁊ labia tua ne loquant dolũ.q2 linguam mendacẽ odit
deus.puer.v.[aures.] q2 non solũ peccant qui loquũtur mala
de proximo:sed qui prebẽt aures ad hoc vt audiãt.vt.xj.q.iij.
non solũ.Hu.Tum q2 dãt audaciã detractori.Tum q2 osten-
dunt se non diligere famã pximi.Tum q2 ex suo auditu dant
occasionẽ:vt infamia proximi apud alios multiplicetur:sic fit
Bernar.
princeps impietatis de.quo.puer.xxix. Princeps qui liben-
ter audit verba mẽdacij:h3 ministros impios.vñ Ber.detra-
here vel detrahentẽ audire qd horũ dãnabilius sit non facile
dixerim cõtra quos audiẽtes libẽter detractores dr.Eccl.xx-
viij. Sepi aures tuas spinis, ⁊ noli audire linguã neq̄. [pru-
riẽtes.] de qbus apl's.ij.ad ti.iiij.coaceruabũt sibi magistros
pruriẽtes aurib⁹.[sedẽs.inquit.ppheta] dauid.ps.xlix. [par
cant singuli detractionis lingue sue.] ⁊ recte parcendum est,⁊
abstinendũ a detractione : tam ex parte detractorũ q abomi-
nabiliter peccant.q2 prouer.xxiiij.dr.Abominatio est deo hõ
detractor:ipm̄ eñ deus detestat.q2 ponit inter fratres discor-
dias.⁊ puer.vj.tam ex parte eius cui detrahit cuius fama de-
nigrat.vnde ppheta ɔtra tales detractores clamabat dicens.
Dñe libera aīam meã a labijs iniquis ⁊ a lingua dolosa.ps.
cxix.Hinc sapientie.j.dr. Custodite vos a murmuratione que
nihil prodest,⁊ detractioni pcite lingue.⁊ Jaco.iiij. Nolite de-
trahere alterutrũ:custodiãtq3 sermones suos.⁊ magna custo-
dia habenda est circa sermones.vñ ps.xxxviij.ppheta ait.di-
xi custodiã vias meas:vt nõ delinquã in lingua mea:posui ori
meo custodiã.⁊ ps.cxl.petebat.pone inquit custodiã ori meo:
⁊ ostiũ circunstantie labijs meis.Igit custodiẽdi sunt sermo-
nes.vñ eccl.v.sint pauci sermones tui.⁊ prouer.xvij.in multis
eñ sermonibus inuenies stultitiã.⁊ puer.xvij.qui moderatur
sermones suos prudẽtissimus est.[iudicabunt].i.condẽnabũ-
tur:nisi emẽdata fuerint in hac vita:quasi diceret ppriã ⁊ sin-
gularẽ sniam sustinebunt pro his q̄ hic sic male loquũtur:nisi
resipiscãt.Hu.Si eñ cũcta creata adducet deus ad iudiciũ,⁊
de omni verbo otioso reddent homines rationẽ in die iudicij
Mat.xij.quid ergo de verbis detractorijs.vtiq3 magis [ne-
mo.]reddit cãm quare culpabil'r peccat:qui libẽter audit ver-
ba detractor.q2 si libẽter nõ audit qs detractores:nõ erit qui
ei referat. [q2 nemo inuito ⁊c.] ⁊ sic cessabit detractio. Hug.⁊
Archi.[oculos castos.]q2 si nõ sunt casti:impudici sunt nun-
Archid.
tij siue signa.vt.xxxij.q.v.nec solo. Hu.⁊ Archi. Hinc pphe-
ta orabat dicẽs.auerte oculos meos ne videant vanitatẽ:con-
iecit Dauid oculos suos impudice in Bersabee,⁊ adulteriũ ⁊
homicidiũ inde cõmisit.ij.reg.xj.contra hoc est remediũ Esa.
xxxiij.Clausit oculos suos:ne videat malũ.⁊ Job.xxxj.pepigi
fedus ad oculos meos:vt nõ cogitarem de virgine. [sed ⁊ lin-
guam.] sc3 ne loquat iniqua.Job de se ait. Non inueni in lin-
gua mea iniquitatẽ [ne qd in cuiusquã domo.] videt loqui de
curiosis.qui nolũt causa correctionis accusare:sed vt infamẽt
inuestigãt ⁊ passim publicant aliorũ crimina.phibet ergo hic
Juuena.
Uersus.
curiositas:siue vitiũ curiosorũ:de qb⁹ Juuenalis ait.vt dicit
in glo.Scire volũt secreta domus:atq3 inde timeri.[simplici
tatẽ colũbe.]sic quippe deus aplis ait Mat.x. Estote prudẽ-
Grego.
tes:sicut serpentes, ⁊ simplices sicut colũbe.q2 vt dicit Greg.
in pastorali.In electorũ cordib⁹ d3 simplicitatẽ colũbe acuere
astutia serpẽtis:colũbe simplicitas tẽperare:quatenus ne se-
ducti per prudentiã caueant:ne ab intellectus studio per sim-
Hierony.
plicitatem torpeant.Et vt dicit Hieronymus sup Matt.per
prudentiã deuincẽt insidias,⁊ p simplicitatẽ nõ faciẽt malum.

Sapiens. Ad idem sequit hoc.c.qd̄ est Lucij
pape.Sũma.Non est sapiẽtis velle
nocere,vnde omnis qui nocet:nõ est sapiẽs.Breue est
Exponit literam.
⁊ non diuidit.Lege.¶[Sapiens non est] nocere eñ proximo
non prouenit ex sapientia:que de sursum est:que docet dilige-
re proximũ sicut seipm̄.Mat.xx.sed puenit ex sapiẽtia terre-
na:que est carnalis ⁊ diabolica:de qua dr Jaco.iij.si zelũ ama-
rũ habetis,⁊ contẽtiones sunt in cordibus vestris:nolite glo-
riari,⁊ mẽdaces esse aduersus veritatẽ. Non eñ est ista sapia
desursum descendẽs:sed terrena:als diabolica.que eñ de sur-
sum est sapientia pudica:pacifica:modesta:benigna:plena mi-
sericordie, ⁊ oībus bonis:q2 eã docet spũssanctus:cuius fru-
ctus sunt charitas:gaudiũ:pax:benignitas:bonitas:mansue
tudo,Igit nõ est sapiẽs hac sapiẽtia qui proximo nocet.Nam
innocens dicitur qui ignorat qd noceat.xxij.q.iiij.innocens.

1 ☞Detractor diminuit formam alicuius quandoq3 directe
quandoq3 indirecte.

Deteriores. Ad idẽ est hoc.c.qd̄ est anacle-
ti pape. Summa est.q detra-
ctores presertim prelatorũ ⁊ maiorum deteriores sunt

Diuisio. raptoribus bonorū exterioꝝ.quo circa tales merito sunt infames. Et diuidit᷑ hoc.c.in tres partes. In prima ponit qđ diximus:vcȝ ꝙ detractores sunt peiores his qui rapiūt res exteriores:puta diuitias. In scđa declarat vitatē hui⁹. In tertia infert,ꝙ ꝓpter hoc merito tales sunt infames.scđa ibi:ipsi
Exponit literam. enī.tertia ibi,ꝛ ideo iuste. Lege. ¶ [Deteriores qui doctorū] i.prelatoꝝ:qb⁹ cōmissa est auctas docēdi populū xpianū.ſm illud Mat.vlt. Ite docete oēs gentes ꝛc. Attende ꝙ maxime peccāt qui prelatis aut maiorib⁹ suis detrahūt. Et iō pcipue cauendū est a detractione eorū:qui patres spūales ꝛ magistri nostri sunt. vnde Geñ.ix.qꝛ Cham patris sui verenda derisit: ideo in semine suo maledictionē accepit. Itē Exo.xxij.dicit᷑. dijs nō detrahes.glo.cum oīs detractio perniciosa sit:in illis est perniciosior.ꝛ.ij.reg.vij.legitur de oza percusso a dño.quia manū ad arcam extendit.per arcam in qua erat māna:vga,ꝛ tabule significat᷑ prelat⁹:in quo dȝ ꝯtineri māna dulcis cōsolationis:virga correctionis,ꝛ scīa discretionis.ad quā arcam si detractor manū extenderit illi detrahendo percutiet᷑ a dño.
Grego. vñ Grego. Multi dū vitā sacerdotū plusquā suā discutiūt:in erroris foueā dilabunt᷑.ſ.j.q.j.multi[corrumpūt]infamando: detrahendo.[his qui substātias] hoc ptȝ hac aucte.ꝛ.c.quiescite.ꝛ.ca.ex merito.ſ.e.qm̄ fama bona prefertur oībus diuitijs vñ in de secretis secretorū dr, ꝙ non est pretiū nec thesaurus
August. quo quis valeat redimere bonā famā. Et August.dicit lib.de ope moabitarū. Nihil melius ꝙ̄ bone fame cōsulere. Itē nihil crudelius quā bone fame detrahere.qꝛ bona fama impinguat ossa.puer.xv. Et ideo crudelis est qui famā suam negligit:nec deterior qui eam auferre satagit[ipsi enī.]scđa pars.[Ea que extra nos.] pbat siue declarat id qđ dixit primo qꝛ qui aufert diuitias aufert que ex͂ sunt.sed detractor aufert bonos mores qbus laudamur,ꝛ famamur.vt dicit phs.ij.ethico.vñ vt
Bernard⁹. dicit Ber. Vere diuitie nō sunt opes:sed virtutes quas ꝯscia secū portat vt in perpetuū diues fiat.secundo qꝛ detractor armis seuit inimicitie.vñ dicit armant᷑ detrahēdo conuitiando infamando:vel verberando. Hu.[ꝛ ore decipit.] puer.xi. Simulator ore decipit.vnde dicit ꝓprie. [nos ipsos decipiūt].i. decipiendo ꝛ mentiendo ledūt quātū in ipsis est. Hug.vbi no-
S. Thom. 1 ta hic iuxta sanctū Thom.in.ij.ij.q.lxxiij.ar.j.† ꝙ detractor diminuit famā alicuius qñqȝ directe qñqȝ indirecte. Directe quidē quadrupl'r. Uno modo qñ falsum imponit alicui.scđo qñ peccatū auget suis verbis.tertio qñ occultū reuelat.quarto qñ id qđ est homini dicit mala intentione esse factum. Indirecte aūt vel negando bonū alterius.vel bonū malitiose reticēdo.[Et ideo.] tertia pars [infames sunt ꝛ extorres].i.merito ab ecclia repelluntur:tanꝙ̄ inimici dei.vñ ad Ro.j.dr.ꝙ detractores deo odibiles sunt[pro meritis igit᷑] quasi diceret ꝛ quia ita mali sunt:inde est ꝙ eis sepe datur malus prelatus. [depꝛauantur] expone.vt.ſ.ca.ex merito. depꝛauantur.i.ipsi praui proprijs peccatis preponuntur plebi:propter peccata ipsius plebis:qꝛ tales pastores meretur. Hug. Job.xxxiiij.facit regnare hypocritam propter peccata populi.

2 ☞ Detractio non est ita summa iniquitas:vt sit simpliciter maior omni alia iniquitate.ꝛ num.3.
4 Detractio minus est quam homicidium vel adulterium.
5 Bonum triplex est.
7 Famam alicui auferre potest aliquis tripliciter.
8 Detrahere prelatis dicitur summa iniquitas.
9 Homicidiorum tria sunt genera.

Diuisio. **Summa.** Ad idē sequit᷑ hoc.c.qđ est Alexandri pape. Sūma detractio est summa iniqtas. Et diuidit᷑ in duas partes. In prima dicit qđ dictū est. In scđa probat hoc siue assignat rōnē.scđa ibi vnde scriptū est. Pro pleniori intellectu huius querunt᷑ duo.
1 ¶ Primum est vtrum detractio sit summa iniquitas.
6 ¶ Scđm est vtrū detractor tenet᷑ ad restitutionē fame:ꝙ̄ lesit.

Primū ar. Scđm ar. **Ad primū** sic ꝓcedit᷑.† Et vr̄ ꝙ detractio sit summa iniquitas. Et primo ex lr̄a p̄ntis c. que expresse hoc dicit. ¶ Secūdo sic glos.sup illud ps.pro eo vt me diligerēt detrahebāt mihi dicit sic.plus nocēt in membris detrahētes xpo.qꝛ aīas creditorū interficiūt:ꝙ̄ qui eius carnē resurrecturā peremerūt. Sed summa iniquitas vr̄ esse
Tertiū ar. interfecisse xp̄m ergo ꝛc. ¶ Tertio sic. Tanto aliqđ pctm̄ est grauius:quāto grauiorē defectū inducit. Sed detractio inducit grauissimū defectū:scȝ excōicationē mētis:vt dicit Greg.
Quartū ar. ergo ꝛc. ¶ Quarto arguit᷑ sic.detractio est homicidiū:vt ha-
Opponit i cōtrarium. betur expresse in lr̄a.ergo dectractio est grauius pctm̄ oībus peccatis que in proximū cōmittunt᷑. ¶ In oppositū est veri-
Rñdet. tas qm̄ blasphemia ꝛ infidelitas sunt maiora pctā:ꝙ̄ detra-
Prima cōclusio. 2 ctio. ¶ Rñdeo dicendū sub certis cōclusionib⁹.prima † ꝙ detractio non est ita summa iniquitas vt sit simpl'r maior omni alia iniquitate:aut grauius omni alio peccato.ptȝ ista cōclusio qm̄ cum pctm̄ formaliter consistat in auersione a deo:tanto aliqđ peccatū dr grauius alio:ꝙ̄to per ipsum magis hō separat᷑ a deo:sed clarū est ꝙ hō per peccata aliqua alia vt per infidelitatem:per heresim:per blasphemiā.ꝛ per alia que cōmittunt᷑ in deū hō magis separat᷑ a deo:ꝙ̄ per detractionē vt ptȝ ergo sequitur ꝙ detractio non sit simpl'r grauior iniquitas ꝙ̄
3 cetera peccata. ¶ Scđa ꝯclo.† detractio nō est grauior iniquitas ꝙ̄ sint cetere iniquitates:aut pctā que cōmittūtur in ꝓximum.ptȝ ista cōclo ꝙ grauius est peccare facto:ꝙ̄ verbo.sed detractio est peccatū verbi:adulteriū ꝛ homicidiū sunt peccata in factis.ergo detractio non est grauius ceteris peccatis ꝙ̄ Scđa conclusio.
4 sunt in ꝓximū. ¶ Tertia ꝯclusio.† detractio licet sit grauius ex genere suo ꝙ̄ furtū:minus tñ ꝙ̄ homicidiū vel adulteriū. pro cuius cōclusionis pfecta declaratione. Est notandū iuxta sanctū Tho.in.ij.ij.q.lxxiij.ar.iij.ꝙ peccata que cōmittunt᷑ in proximum sunt pensanda per se quidem secundum nocumenta que proximo inferunt᷑.qꝛ ex hoc habēt rōnem culpe. Tanto Tertia conclusio. S. Thom.
5 autē maius nocumētum quāto maius bonū dimittit᷑.† Cum aūt sit triplex bonū hoīs scȝ bonū aīe.ꝛ bonum corporis ꝛ bonum exteriorū rerū.bonū autē aīe qđ est maximū non pōt alicui ab alio tolli nisi occasionaliter:puta ꝑ malā psuasionē que necessitatē nō infert:sed alia duo scȝ corporis ꝛ rerū exteriorū pñt ab alio violēter auferri. Sed qꝛ bonū corporis preeminet bono exteriorū rerum:grauiora sunt peccata quibus infertur nocumentum corpori quam ea quibus infertur nocumentum exterioribus rebus.vnde inter cetera peccata que sunt in proximum grauius est homicidiū:per qđ tollit᷑ vita proximi iam actu existens. Consequenter autē adulteriū qđ est cōtra debitum generationis humane:per quā est introitus ad vitā. Cōsequenter aūt sunt exteriora bona inter ꝙ̄ fama preeminet diuitijs eo ꝙ ꝓpinquior est spūalibus bonis.vnde dr puer.xxij. Melius est nomen bonū:quā diuitie multe. Et ideo detractio ſm genus suū est maius peccatū ꝙ̄ furtū:minus tñ ꝙ̄ homicidiū:vel adulteriū hec sctūs Tho. ¶ His habitis dicēdum est ad rōnes in oppositū. Ad primā de.ca.p̄nti.rñdet᷑ dupliciter ꝙ hic loquit᷑ papa Alexander de detractione que fit cōtra prelatos.ꝛ talis detractio dicit᷑ summa iniquitas.nō absolute: sed respectu detractionū ꝙ̄ fiunt contra minores:aut equales. Ad primū arg. Cum enī prelati sint vicarij xpi:ꝛ detractio ꝛ cōtumelia ꝙ̄ infertur eis videt᷑ inferri xpo.vnde Luce.x. Qui vos cōtemnit: me contēnit. Tum qꝛ quāto aliqua iniuria in plures redūdat ceteris paribus tanto grauius est peccatū. Et inde est,ꝙ grauius pctm̄ est detractio cōtra principem:siue prelatū:ꝙ̄ cōtra priuatā personā.qꝛ illa vt ptȝ ex.c.quiescite.ꝛ.c.ex merito.ꝛ.c. deteriores. Scđo rñdet᷑ ꝙ ideo dicit᷑ summa iniquitas detractio:non intentione grauitatis peccati:sed extensione.qꝛ quasi oēs inuadit.qꝛ vt dicit glo.puer.xxiiij.hoc vitio periclitat᷑ totum genus humanū sicut supra dictum est circa.c.oues.de suspitiōe que dr maximū vitiū hūanitatis. ¶ Ad scđam rñdet᷑ iuxta sanctū Tho.in.ij.ij.vbi supra.ꝙ ratio non ꝓcedit qꝛ illi qui detrahunt xpo impediētes fidē mēbrorū eius derogāt diuinitati eius cui fides innitit᷑.vñ non est simplex detractio:sed blasphemia. Et ideo merito talis detractio dr grauius pctm̄ ꝙ̄ fuerit occidentiū xp̄m.nō autē simplex detractio de qua loquimur hic. ¶ Ad tertiā rñdet᷑ ꝙ ratio non ꝓcedit:qꝛ vt dicit sanctus Tho.vbi.ſ.iste effectus ita potest sequi etiā alijs pctīs:que pertinēt ad odiū ꝓximi. ¶ Ad quartā rñdet᷑ iuxta magistrū Alexand.de halis in scđo.ꝙ homicidiū aliqñ dicit᷑ proprie:aliqñ large extendendo.s.nomē vocabuli. Et qñ dicit᷑ ꝙ detractor est homicida:vel detractio homicidiū:non est verum proprie:sed large extendendo nomē vocabuli. Ratio autē esse pōt:quare detractio dicat᷑ homicidiū.qꝛ quātū in ipso est aufert᷑ quedā vita:qua homo viuit in bona opinione alterius. Concordat sanctus Thom.in.ij.ij.q.lxxiij.ar.iij.dicens. ꝙ detractor dicitur homicida occasionaliter:inquātum scilicet per sua verba dat alteri occasionem vt proximū odiat vel contemnat propter qđ in epistola clementis dicitur detractores esse homicidas:scilicet occasionaliter.qꝛ qui odit fratrem suum homicida est.vt dicitur.j.Joan.iij.hec sanctus Tho.de his vide que nos diximus.de penit.dist.j.homicidiorum.

Ad scđm. Ad tertiū. S. Thom. Ad quartū Alexander de halis. S. Thom.

6 **Ad secundū** sic ꝓcedit᷑.† Et vr̄ ꝙ detractor non teneat᷑ ad restitutionē. Primo sic. nullus tenet᷑ ad impossibile. Sed pōt cōtingere ꝙ ille qui lesit famā alterius non pōt eā reparare.ergo non tenet᷑ in illo casu ad reparationē:sed nihil aliud est restitutio ꝙ̄ reparatio ergo nō tenet᷑ ad restitutionē. ¶ Scđo sic. Non est in ipso vt hoīes bonā opinionē habeāt de aliq̄.sed nullus tenet᷑ ad id qđ nō est in ipso.ergo null⁹ tenet᷑ ad restitutionē fame. ¶ Tertio sic.cōmittere pctm̄ null⁹ tenet᷑.qꝛ sic hō esset ꝑplexus:sȝ qñqȝ fama ablata non pōt restitui sine pctō.puta cum aliqs alicui famā abstulit Primū ar. Scđm ar. Tertiū ar.

abstulit verū dicēdo.ergo in tali casu nō tenet᷑ detractor restituere famā:quā lesit. ¶ In oppositū arguit᷑ sic.dicit᷑ prouer. Opponit i cōtrarium. xxij.melius est nomē bonū:ꝙ̄ diuitie multe. Cum ergo per detractionē auferat᷑ nomē bonū:sicut per furtū ꝛ rapinā auferūtur bona tpalia.sed auferens bona tpalia scȝ aurum:argentū ꝛ similia:tenet᷑ ad restitutionē. Non enī dimittit᷑ pctm̄:nisi restituat᷑ ablatū.vt dicit Augu.ꝛ.ſ.xiiij.q.vlt.c.j.ergo detractor tenet᷑ ad restitutionē fame:quā lesit. Eadem ratio pōt colligi
Rñdet. ex.c.deteriores.ꝛ.c.ex merito.ſ.e.q. ¶ Rñdeo dicendū sub ista cōclusione.ꝙ detractor tenetur ad restitutionē fame quam lesit ꝙ̄tū in ipso est. Ista cōclusio ptȝ ex dictis. Et ꝓbat᷑ sic.dicit enī Grego. Multū distāt dāna morū a dānis rerū corporaliū.cū ista extra nos sint:illa vero in nobis. Maius est bonū qđ est intra nos:quā qđ est extra nos.ergo q aufert illud magis tenet᷑ ad restitutionē.sed ille est detractor.ergo detractor tenet᷑ ad restitutionē. ¶ Ad rōnes ergo in oppositū dicendū
Ad primū arg. Alexander de halis. est. Ad primā rñdet᷑ negando pro parte minorē. Sicut enī dicit magister Alexand.de halis aliqd est possibile apud ipsum detractorē ꝛ aliqd impossibile. Apud ipsum est possibile bonū dicere de eo illis quibus dixit malū forte autē impossibile est
Ad scđm. ei minuere opinionē:quā illi ꝯceperūt. ¶ Ad scđam rñdetur ꝙ tenet᷑ facere qđ in se est.vñ ipse tenet᷑:vt bonū dicat sicut dixit malū,ꝛ ostēdat se deliquisse ex quo forte mutabitur opinio aliorū sicut enī exhibuit mēbra seruire iniquitati ad iniquitatem:ita tenet᷑ exhibere mēbra sua seruire iustitie in sanctifica-
Ad tertiū. tionē. ¶ Ad tertiā rñdet᷑ cōcedendo,ꝙ in aliquo casu sicut in casu posito:nō tenet᷑ quis ad restitutionē fame lese.ꝓ quo no-
S. Thom. tandū iuxta sanctū Tho.in.ij.ij.q.lxij.†ꝙ aliqs pōt alicui fa-
7 mam tripliciter auferre vno modo verū dicendo,ꝛ iuste puta cū aliquis crimē alicuius prodit ordine debito seruato.ꝛ tunc non tenet᷑ ad restitutionē fame. Alio modo falsum dicendo,ꝛ iniuste ꝛ tunc tenet᷑ restituere famā cōfitēdo se falsum dixisse. tertio modo verū dicēdo sed iniuste:puta cū aliqs prodit crimen alterius cōtra ordinē debitū,ꝛ tunc tenet᷑ ad restitutionē fame quātū pōt sine mēdacio tñ:vtpote ꝙ dicat se male dixisse vel ꝙ iniuste eū diffamauerit:vel si non possit famā restituere:
Exponit literam. tūc dȝ ei aliter recompensare. Lege. ¶ [Sūma detrahere.]scȝ
8 prelatis:qui xpi locū ꝛ vices gerunt in terris.† His enim detrahere dicit᷑ summa iniquitas respectu detractionis:qua detrahit᷑ alijs inferioribus:sicut exposuimus in questione.vel si loquat᷑ detractione in generali dr summa iniquitas:nō inten-
Hierony. siue:sed extensiue.qꝛ oēs serpit oēs inquinat.dicit enī Hieronymus.ꝙ lingua detractoris bestijs ferocitate:volucrib⁹ velocitate:serpentibus virulētia cōparat᷑.[accusare].i.infamare ꝛ est inculcatio verborū. Hu. Et ideo quidā exponūt [et] pro id est Archi. Et no.ꝙ detractores non admittunt᷑ ad accusationē eporum.iij.q.iiij.detractores. Archid. [Scriptū est].secunda pars. Scriptū est.j.Joā.iij. Omnis qui odit fratrē suū homicida est. Nō detrahit aūt qui diligit:sed qui odit detractor ergo cū aduerset᷑ charitati que ꝓximū diligit:dr homici-
9 da. Nota hic ꝙ sicut tangit᷑.de pe.di.j.homicidiorū.† Homicidiorū tria sunt genera. Unū est eorū qui manu proximū occidūt,ꝛ hoc dicit᷑ proprie homicidiū.de quo genere homicidij dicit᷑ numeri.xxv.homicida sub testib⁹ puniet᷑.scđm est largo sumpto vocabulo eorū:qui detrahūt. detractores enī fame ꝓximi occidūt ꝓximi bonā vitā.de quo puer.xviij.qui subtrahit aliquid a patre vel matre particeps homicide est. Ille enī qui patrē spūalem diffamat:vel virū virtuosum subtrahēdo sibi nomē ꝛ famā:particeps homicide est. Tertiū est eorū qui proximū odiūt:de quo est illud.j.Jo.iij. Qui odit fratrē suum homicida est. Et oīm istorū est vna pena in genere.qꝛ omnis homicida excluditur a vita eterna. Et hoc est hoc qđ sequit᷑. [Omnis homicida non habet partem in regno dei.]

Exponit literam. **Patet.** ſ.est:in quo Gratianus cōcludit ex premissis.ꝙ carnales nō possunt accusare spūales. Lege ¶ [Patet carnales].i.peccatores[ab accusatione spūaliū.] ꝛ etiam carnalium. Nam carnalis.i.malus ex toto probibetur ab accusatione nisi in criminalibus exceptis. Hug.

Continuatio. **Cum itaqȝ** hic incipit scđa pars huius.q.in qua enumerat oēs infames:qui accusare non possunt.ꝛ continuatur sic. Quia facta est mentio de infamibus qui ab accusatione repelluntur. Ideo ostendit qui ſm canones infames appellentur.ꝛ hoc ostendit.per.c.sequens.

1 ☞ Criminosi oēs hic enumerati an sint infames ipso iure.
2 Crimen capitale capitur tripliciter.

Diuisio. **Infames.** Hoc.c.est stephani pape. Et diuiditur in tres partes. In prima assignat.xx.species personarū infamiū. In scđa ponit alias personas:que ꝓpter irregularitatē vel alias causas non possunt ad sacros ordines ascendere:quas ab accusatione repellit.in scđa ponit alias personas:que ob aliā causam ꝙ̄ propter infamiā aut irregularitatē repellūtur ab accusatione.secunda ibi:nimirū.tertia ibi:nec serui. Lege. ¶ [Infames.no- Exponit literam.
1 tantur] ipso iure:vel per sñiam iudicis. Hic surgit qđ.† Utrū oēs criminosi hic enumerādi sint infames ipso iure.aliqui dicunt ꝙ nō.sed tantū illi:qui notati sunt per sñiam.qđ videtur ex eo,qđ dicit notanter.vnde Innoc.iij.in opere suo intelligit notanter per sñiam vel per facti euidentiā. Sed hoc non credit Hug.esse verū.ꝙ oēs condēnati de crimine sint infames: sed forte de hic enumeratis verum est. Si tñ simpliciter quis velit sequi lr̄am canonis:potest dicere.ꝙ oēs criminosi notati per sententiā sunt infames.imo ꝛ si non sunt notati per sñiam dicunt᷑ infames ſm canones.ſ.e.q.illi qui.ꝛ.iij.q.v.constituimus. Sed nec hoc credit esse verū. Hug. Et hanc sñiam visus est Laurē.sequi:dicit enī [notant᷑] a iure ciuili vel ecclesiastico vel seculari iudice. Nam notandū est de condēnatis hoc dici:dummodo notati sint scđm Laurē.de hoc.ſ.e.q.c.ij.ꝛ.c.qui crimen. Archi.[omnes.] per exempla specificat qđ generaliter dixerat Hu.[abijciunt]vt apostate:vt infideles,ꝛ heretici.hi infames sunt:qꝛ excōicati si a fide recedentes sequantur heresim damnatā.xxiiij.q.j.c.j.ꝛ.ij. Sub isto membro possunt cōprehendi ꝛ apostate clericatus:vel religionis habitū relinquentes. Hugu.iij.q.iiij.c.j.ij.ꝛ.iij.[Ecclesiastica statuta contemnūt] reprehendēdo,ꝛ dicendo,ꝙ talia statuta nō debeant seruari.ꝛ quod ecclesia nō potuerit ea statuere:tales ipso iure sunt heretici,ꝛ excōicati vt.di.xxij.oēs.ꝛ distin.xx.de libellis. Hug.[fures ꝛ sacrilegos.]vel cōiunctim:vel diuisim Archi. Hug.scȝ fures per sñiam efficiunt᷑ infames,ꝛ non aliter. Hu. Lauren. Archid.
2 [capitalibus.]† Capitale crimē capit᷑ tripliciter [a] primo lar-
a ge:scȝ quodlibet peccatū mortale.qꝛ deformat caput.i.mētem hominis.scđo stricte capitale crimē dr illud solū crimē:qđ inducit depositionē,ꝛ sic caput.i.dignitatē,ꝛ officiū homini aufert.tertio strictius. Capitale dr scđm leges illud crimē quod aufert vitā:vel ciuitatē:vel libertatē.[sepulchroꝝ violatores] frangendo:vel diminuendo:vel aliquo modo deformando:vel mortuos spoliando.hi ſm canones sic puniunt᷑. Si sunt clerici degradant᷑. Si laici septem annis penitent:tribus ex eis in pane ꝛ aqua:vt brocardus dicit lib.xj.c.si quis clericus.ꝛ si qs furtū. Secundū leges vero aliter puniuntur. Nam quandoqȝ morte:quādoqȝ verberibus quādoqȝ pecunia:quandoqȝ relegatione:vel deportatione puniunt᷑.sicut colligitur ex legibus ff.ꝛ.C.tit.de sepul.vio. Et hoc verū est in sepulchris ciuium,ꝛ illorū qui nō sunt funebres.ceterū sepulchra hostiū licet diruere,ꝛ inde lapides auferre.vt.ff.de sepul.vio.l.sepulchra hostiū Item no.tales esse puniendos:si dolo malo ꝛ causa cupiditatis id faciant. Nam si heres vel alius ad quē hoc pertinet hoc faciant:ne vestes pretiose sub terra putrefiant:non punitur a lege:vel canone.qꝛ dicit᷑ in lege ꝙ non debet quis sepeliri cum ornamentis. Circa tamen epos ꝛ sacerdotes hoc non obseruatur. Hug.[patres spūales.] vel etiā carnales. Hu.iij.q.v.oēs ꝛ.xj.q.iij.conspirationum.vel ad literā arma sumendo contra prelatū.de pe.di.j.si quis. Archi.[in omni mundo].i.in qualibet parte mundi. Hug.[notantur.]dummodo conuicti sint: vel manifesti:vel ꝑ illos q armant᷑ in patres itellige schismaticos ſm Inno.iij. Archi.[similiter ꝛ periuros]sup hoc vide qđ legitur.ꝛ no.ſ.e.quicunqȝ. Archid.[De bellis fugientes.] ſ.dist.j.ius militare. Et intelligo de bello licito,ꝛ iusto.aliter non debent puniri tales.hoc tamen crimen non est puniēdum ab ecclesiastico iudice seculari. Hug. Et de quibus hoc intelligatur no.ſ.j.q.j.quod quidam.ver.si idem ꝛc.in glo.qui forte. Et qđ ibi dicit᷑ tenet Innoc.iij.[Et qui indigna].i.indigne vt faciunt simoniaci. Hug.[auferunt] iniuste.xj.q.ij.c.j. Archid. [calumniātur].v.q.j.c.j.[aut] pro.i. Est enī expositio eius,qđ dixit.i.accusant calumniose. Hug.vel possunt dici calumniatores:qui per mundana aīos principū instigant cōtra subditos:qui si notorij sunt infames.scđm Innocē.iij. Archid.[Et qui contra ꝛc.ad iracundiā.] extra de homi.sicut dignū.ſ.illi vero.in gloss.[pulsos ab ecclesia].i.a sacramentorum participatione:vel sic idem qđ dixerat ecclesiastice leges vel seculi.ſ.e.q.omnes. Hug.excipit᷑ ea que nubit.j.tempus luctus. Hug.[nimirū.]scđa pars.omnes nec promoueri possunt nec accusare clericos[nec seruit]tertia pars.[ad legitimā libertatē].i. plenā.scilicet nullo iure patronatus in eis retento.vt di.liiij. quicunqȝ.aliter enī nec promouent᷑:nec aliquē possunt accusare.vt.ſ.sequitur[nec penitentes publice.]vel solēniter:vt dist. lv.c.j.ij.ꝛ.iij.[bigami] isti repelluntur propter defectū sacramenti a promotione:sed ab accusatione clericorū remouentur qꝛ non possunt esse eiusdem ordinis cum eis. Hu.[nec qui curie deseruiunt]dist.liiij.c.j.ij.glo.[vel non sunt integri corpe.] i.sunt vitiati enormiter:vel etiam qualitercunqȝ:si cumculpa

a ¶ Tripl'r. Adde Pe. de anch.i.c. pterea.nu.3.de dila.

Innocen.

vt di.lv.c.j.ij.⁊.iij.⁊.ca.in partem [sanā mentē vel intellectū] in scripturis sanctis: vel in articulis fidei: vt sunt heretici. pro eodē accipe hec duo. q₂ sequit postea. de furiosis. [Inobedientes] per contemptum. vt.xxv.q.ij.si quis dogmata. Hug. [vel inobedientes.] scʒ schismatici.xix.di.nulli.⁊.iij.q.iiij.c.iij. *Archi.* Archi. [aut furiosi] vt di.xxxiij.maritū.⁊.c.cōiter. Hug. intellige aūt de his: quorū furor aliquādiu fuit cōfirmatus. Tales aūt sunt irregulares: non infamia aliqua: sed pro pena sua: ⁊ pro scandalo. Scandalū eñ esset: si ille qui diu fuit furiosus celebraret in altari. q₂ posset timeri recidiuū ꝑm Innocē.iij. *Innocen.* Archi. [Sacros] id est ecclesiasticos. Quilibet eñ ordo eccliasticus large dicit sacer.j.q.j.§.quilibet.⁊.xxviij.q.j.nullus. Hug. [nec liberti.] isti prohibētur ordinari, ⁊ sic accusare. nisi pleno iure sint manumissi. vt di.liiij.c.vltimo. Hoc verū est de libertis priuatorū. Secus de libertis ecclesie: in quibus ius patronatus retinetur, ⁊ tamē libere ordinātur. liiij.di.qui ex famulis.⁊.xij.q.ij.de libertis. Hug. ⁊ Archi. nec suspecti de fide: vel de crimine: vel de inimicitia.iij.q.v.suspectos.⁊.cap.constituimus. *Archid.* Hug. ⁊ Archi. [Summos sacerdotes].i.epos.vt.ij.q.vij.accusatio. Et idem est de quolibet alio clerico. Hug.

2 ☞ Periurus periuramento assertorio non est infamis ipso iure nisi per sententiam.
3 Periurus periuramento assertorio licito ⁊ cum solennitate facto est ipso iure infamis.

Diuisio.

Quicunqʒ. Hic incipit tertia pars q̄stionis in qua ponit penā periurij. Est aūt hoc.c.fabia.pape. Et pōt diuidi in duas partes secundū duas penas: quas assignat periuranti. vna est ꝙ peniteat.xl. diebus in pane ⁊ aqua. scđa qđ nunꝙ ad testimoniū recipiatur: etiā post sententiā. secūda ibi, ⁊ nunquam pro pleniori intellectu huius.c. queruntur duo.
¶ Primum est vtrum periurus sit ipso iure infamis.
4 ¶ Scđm est vtrū ōis periurus repellat a testimonio ferēdo.

Primū ar. Scđm ar. Opponit ⁊ Rñdet.

1 **Ad primū** sic pceditur. † Et videt ꝙ periurus sit ipso iure infamis. primo ex.c. precedente. infames. ¶ Scđo idem videtur patere ex.c. presenti. ¶ In oppositū videt. q₂ vt habet. C. de re.cre.l.ij. iuramentū solum habet vltorē deum ergo non infamat. ¶ Rñdeo dicēdum. ꝙ vt tangitur hic in glo. ⁊ Archi. multiplex est hic modus dicēdi sed solū narrabim⁹ duos pŕcipales. *Raymun. Prima cōclusio.* Primus modus dicēdi videt esse Raymundi: qui iuxta duplicē speciē periurij scʒ iuramento assertorio, ⁊ promissorio: ponit duas conclusiones.
2 prima † ꝙ periurus iuramento assertorio nō est infamis ipso iure: nisi per sñiam. extra de excep. deniqʒ. ⁊ extra de or.cog.cū dilectus. in fin. vbi dicitur notent. scilicet per sñiam, ⁊ hic modus scđm Jo. de fan. colligit ex duabus legibus. ff. de crimin. stel.l.ij.⁊ vlt. *Jo. de fan. Secūda cōclusio.*
3 ¶ Scđa est † ꝙ periurus iuramēto pmissorio licito, ⁊ cum solennitate facto est ipso iure infamis. extra.e.querelā. ⁊ extra.e.ca.j.⁊.C. de transac.l.si quis. *S. Thom.* Cum isto modo dicendi concordat sanctus Tho. in.ij.ij.q.xcviij.artic.iij. ita dicens. primo ꝙ nō propter quodlibet peccatū mortale aliquis infamis efficit ipso iure. scđo ꝙ ille qui iurat falsum iuramēto assertorio: nō est infamis ipso iure: sed solū p sñiam diffinitiuā latā cōtra eū in cā accusatiōis. Et dicit in cā accusatiōis q₂ vt *Guiliel.* dicit Guil. sup Ray. Secus si p exceptionē opponit alicui: ⁊ repellat propter hoc a testimonio. q₂ nō preiudiciabit illi: nisi iterū probet contra eum. vt in dicto.c.cū dilectus. Scđo dicit sanctus Tho. ꝙ magis reputatur infamis ipso iure qui frangit iuramentū promissoriū solēniter factum. ¶ Scđs modus dicendi est Goffr. in summa. de iureiur.§. sed querit an periurus ⁊c. *Goffre, Hostiensis Jo. and.* Et sequitur eum Hosti. in summa. ⁊ Joā. an. Dicit eñ Goffr. ꝙ quāuis ꝑm leges de periurio distinguat de presenti: vel de preterito, ⁊ de futuro: tamen scđm iura canonica dicas periurū infamē esse: siue de preterito: siue de presenti: si sciēter falsum asserat sub iureiurando. Idem si iuramentū sit sponte prestitum de dando vel faciendo. Nobis vero magis placet opinio Raymundi ⁊ sancti Thome. Et ideo illam sequimur. Et respondentes ad capitula allegata dicimus ꝙ sunt intelligenda de periuris per sententiam notatis iuxta iam dicta.

4 **Ad secūdū** sic pcedit. † Et videtur ꝙ non omnis periurus repellat a testamento ferendo. *Primū ar.* primo q₂ vt ex predictis patet nō omnis periurus est infamis. ergo non ōis videtur repellendus a testamento cōsequētia videtur no. *Scđm arg.* ¶ Scđo sic. periurus nō repellitur a defensione sue ecclesie. vt extra de excep. dilecti. q₂ etiam ad agendum siue ad accusandū admitteretur. vt ibi notant Ber. Hostien. ⁊ Innocē. ergo ⁊ ad testimoniū. *Tertiū ar.* ¶ Tertio idem videt accipi. de c.cōstitutis. extra de testib⁹. *Opponit ⁊ Rñdet.* ¶ In oppositū arguit. ex.c. presenti. ¶ Rñdeo dicendū. iuxta Archid. hic qui dicit repulsis alijs opinionibus dicit hic distinguendū inter iuramentū licitū ⁊ illicitū. vnde ponit duas conclusiones. *Prima cōclusio.* prima ꝙ veniens cōtra iuramentū illicitū nec est infamis nec repellit a testimonio. extra de testi. constitutus.j. vbi de hoc, ⁊.eo.tit. intimauit. *Scđa ꝯclusio.* ¶ Scđa cōclusio. ꝙ si venit cōtra iuramentū licitū: tūc repellitur indistincte, ⁊ sic loquūtur iura alle.per. Ber. extra de testi. testimoniū. in glo. periurus eñ ⁊c. Et ibi host. ita sentit dicens idem esse si dubitet an licitū sit iuramentū. extra de elec. venerabilē.§. presbyteri. ¶ Ad rōnes in oppositū rñdet. *Ad primū argu.* Ad primā rñdet negādo cōsequentiā. Dicimus eñ ꝙ licet periurus nō semper sit infamis: semper tamē repellit a testimonio. vt in dicto.c. testimoniū. de testi. ⁊ no. glos. in.l. lucius. ff. de his qui no. infa. Et est ratio. q₂ ex quo semel deierauit: presumitur ꝙ iterum deieraret. de presumptio. scribam. ⁊. ff. de accu. si cui §. hisdem. Et q₂ in teste pura ⁊ simplex requirit veritas.iij.q. ix. pura. ⁊ iuramentū est cōseruatio veritatis. de iureiurādo. ⁊ si xp̄s. ver. quidā. ꝑm Jo. an. in dicto.c. testimoniū. super.iij.gl. *Ad scđm. Ad tertiū.* ¶ Ad scđam rñdet. negādo ꝯsequentiā. vnde etiā qđ ibi dicit intelligendū est de propria iniuria. ¶ Ad tertiā rñsum est.s. q₂ intelligit de eo. qui periurauit cōtra illicitū iuramentū. temerarie aūt iurans vt cōiter sentiunt oēs doctores non repellitur a testimonio: vt in dicto.c. constitutis. qđ tñ puto intelligendū: postquā penituit scđm Host. qui ita notat in predicta decretali testimoniū. vt dicit Archi. *Hostien. Exponit literam.* Lege. ¶ [Quicunqʒ sciens].i. ex certa scīa, ⁊ non coactus. Nam si coactus minus punitur. vt.xxij.q.v.c.j.ij.⁊.iij. Hu. [Xl. dies.] continue vel interpollatim pro arbitrio sacerdotis. Hu. ⁊ Archi. [vij. sequētes peniteat] sic.xxij.q.v.c.j. non in pane ⁊ aqua. Hug. ⁊ Archid. *Archi. Raymun.* Scđm eñ Raymundū debet agre pñiam. vij. annis. sicut pro alijs peccatis mortalibus. xxij.q.j. predicandū. tamē inspecto certo modo periurij, ⁊ qualitate persone, ⁊ ceteris circunstantijs: vel magis vel minus aspera pñia est imponēda. Concor. *Hostien.* Host. in summa. Et addit, ꝙ hoc crimē in pñia cōparat adulterio: vel homicidio sponte cōmisso. ideo si renuit agere penitentiam excōicatur: nec in domo alicuius recipiēdus est. xxij. q.v.c. vlt. Et intellige hoc de illo: qui scienter deierauit ponēdo falsum pro vero: vel ecōuerso. vel celando veritatem. extra de cri. fal.c.l. vel veniendo contra id, qđ iuramento firmauit, ⁊ hoc si iuramentū fuit licitū: vel seruandum. Nam si iuramentum fuit temerariū ⁊ simplex: in foro cōscientie imponet pñia vnius anni tantū. xx.q.iiij. qui sacramento. [sine penitentia]. id est dolore cordis, ⁊ compunctione quādo peccatū ad memoriam reuocabit. vt dist.l. clerico. ⁊.xxx.q.j. dictū. Hug. [nunꝙ in testimonium]. etiam post peractam penitentiam. Hugu.

Nos sequentes. Sequitur.c. hoc ad idem, qđ est eusebij pape, ⁊ est pars illius.iij.q.v. de accusatorib⁹. Hu. ⁊ Archid. Summa secundum canones ad accusationem nō recipiuntur quos leges seculi repellunt. Breue est. *Exponit literam.* Lege. ¶ [Nos. leges publice].i. seculares. Archidia. [impugnandi] id est accusandi. Hug. ⁊ Archid.

Sed licet. §. est in quo magister scđm Hugu. facta longa repetitione de criminosis ⁊ infamibus nō recipiendis ad accusationē: tandē accedit ad ppositum suū: scʒ ad soluendū cōclusionē in themate propositam: ⁊ dicit. ꝙ licet generaliter als repellant tñ in crimine simonie de quo accusabat eps iste: de quo in themate admittunt ad accusationē. Et probat ratione sequenti. scʒ q₂ hereticus siue simoniacus minor est quolibet catholico. Ber. vel pbat duab⁹ rōnibus. prima est infamis pōt accusare hereticos. sed simoniacus est hereticus. ergo ⁊c. scđa est. Licet minores nō accusent maiores scīa ⁊ moribus: equales tamē ⁊ maiores accusare possunt alios sibi equales: vel minores. Sed minor est simoniacus q₂ hereticus q̄ sit infamis. ergo eps simoniacus accusari poterat ab aliquo infami. *Exponit literam.* Lege tex. ¶ [Sed licet isti.] de quibus dictum est in themate. Hu. [ab hmōi.] scʒ epi simoniaci [hereticos.] prima rō. [hereticos]. i. simoniacos. de his eñ intendit Gratian. sed simoniacus pprie non dicit hereticus.i. male sentiens de articulis fidei: vt dicit hic. hu. Sed dr̄ hereticus.i. sacramentorū peruersor: q₂ peruertit formā ⁊ modum tribuēdi sacra: quia cum sint danda gratis: ipse pretio ea tribuit vel accipit. Nos vero qualiter simoniacus dicat heretic⁹ ⁊ qualiter non declarauimus.j.q.j. cura.c. pbr̄. [in ea.] ij.q.vij. alieni.⁊.§. in hoc. [itē.] scđa rō. [a minoribus]. i. criminosis. als non dicit verū. hu. [phibent]. ij.q.vij. maiorē. ⁊.§. qbus. in fi. [ab hmōi.] scʒ simonie. [catholico.] etiā fornicatore. ⁊ infami. hu. ⁊ archi. [Sed ⁊ hoc.] vcʒ, ꝙ hereticus sit minor quolibet catholico. Hu. ⁊ Lan. [generaliter] accipiendū sit aug. ⁊c.

1 ☞ Sententia in ambiguis non est precipienda.

Uero. Sequit.c. in quo Aug. mouet duas q̄stiones, ⁊ vtrāqʒ relinquit insolutā propter eaꝝ difficultatē. primā tñ vr̄ soluere sub cōditiōe
Secun

Scđam ex toto dimittit insolutā. prima est qs istorū grauius peccet. scʒ an lapsus in heresim ignoranter: an ille qui scienter deseruit auaritie. Scđa qđ est. Utrū hereticus cui nihil preter heresim pōt obijci sit preponēdus flagitioso ⁊ pessimo catholico. *Diuisio.* Et diuidit hoc.c. prima sui diuisione in duas partes ꝑm has duas qōnes. scđa ibi: itē vtrum. Circa primā qōnem prius allegat pro heretico: postea pro auaro: demū sub conditione soluit. sed tñ in hac partē declinat sub conditione, ꝙ sint equales. Dicit ergo ꝙ scđm illam regulā qua peccata sciēter facta preponuntur peccatis ignoranter perpetratis: auarus grauius videtur peccare. sed si forte tantum facit heresis magnitudo quantum auaritia scienter cōmissa equaliter peccāt. Bar. Quoniam ista responsio videtur nobis plene diffinire questionem propositam. pro pleniori intellectu huius.c. ⁊ solutione prefatarum questionum resumūtur prefate questiones.
1 ¶ Primo ergo queritur vtrum grauius peccet in heresim lapsus ignoranter: quam qui scienter auaritie deseruit.
2 ¶ Secundo vtrum hereticus cui nihil preter heresim potest obijci sit preponendus catholico flagitioso.

Rñdet. Guido.

1 **Ad primū** † ita rñdendū vr̄ saluo semper meliori indicio iuxta dñm guidonē eluēn. epm ꝙ iuxta triplicē ignorantiā est in pposito distinguendum: q₂ iste qui labitur in heresim per ignorantiā aut per ignorantiā oīno inuincibilē ⁊ que oīno excusat errantē: tunc talis non est hereticus: nec peccat: sed talis ignorātia locū non habet in eo qui inter catholicos nutritus cōuersat. ⁊ que fidei sunt quotidie audit: vel audire pōt. Et de tali ignorantia inuincibili loquendo est conclusio. ꝙ auaritie scienter deseruiens grauiter peccat, ⁊ talis ignoranter in heresim lapsus nec est hereticus: nec peccat. Et de tali vr̄ intelligi casus pñtis qōnis q₂ tex. vocat huc hereticū nescientē. Uel scđo talis labit in heresim per ignorantiā affectatā, ⁊ quā voluntarie eligit: vt liberius heresim sequat cū talis ignorātia aggrauet culpā est ꝯclo indubitata. ꝙ talis qui per talē ignorantiā labit in heresim grauius peccat: q̄ sciēter auaritie seruiēs. ptʒ cōclo q₂ grauius est peccare ꝯtra fidē: q̄ per auaritiā cū grauius sit peccatū qđ opponitur maiori bono. dicit enim Aristoteles. viij. ethico. ꝙ sicut bono opponit malū: ita optimo pessimū. Si vero iste labatur in errorē cōtra fidem per ignorantiā talem: q₂ potuit scire hoc esse cōtra fidē: sed neglexerit scire ⁊ petere: tunc est distinguendum aut eñ iste si sciret errorē suū paratus esset se corrigere: tunc est ꝯclusio. ꝙ talis licet non excuset a toto: tñ non est proprie inter hereticos cōputandus: vt scribit Augu. in epl'a ad *August.* gloriū ⁊ eleutheriū, ⁊ ponitur. xxiiij.q.iij. dicit apl'us. Si vero iste est in errore pertinax: ita ꝙ si sciret errorē esse cōtra fidem nihilominus errorē suū teneret: tūc cōclo ꝙ talis est verus hereticus, ⁊ sic errās grauius errat: q̄ sciēter auarus. ptʒ cōclo. Tū q₂ grauius sit peccare ꝯ fidē: q̄ libertatē. Tū q₂ grauius est peccare cōtra spūalia q̄ cōtra tpalia simplr̄: presertim vbi ignorātia nō excusat. Tum q₂ peccatū in morib⁹ de se minus est peccato infidelitatis. qđ cetera vincit: vt sua grauitate pre ceteris alijs dicatur infidelis iam iudicatus. Joan.iij. qui non credit iam iudicatus est. Tum q₂ in eo: (scʒ infideli) non apparet aliquod meritum: vt ait apostolus ad hebre.xj. sine fide impossibile est placere Deo. ⁊ hec de prima questione.

Rñdet. S. Thom.

Ad secundū Breuiter rñdetur iuxta sctm̄ Tho. qui in.ij.ij.q.x.ar.iij. sub ista conclu-
2 sione. † ꝙ hereticus talis: scʒ als nō peccans grauius errat, ⁊ peccat quocūqʒ alio peccāte catholico. probatur ista cōclo sic. Omne peccatū formaliter cōsistit in auersione a deo. vnde tanto aliqđ peccatū est grauius: q̄to p ipsum magis a deo elongatur. Sed per heresim homo magis a deo elongat q̄ p aliud peccatū in moribus: cū talis veram cognitionē dei nō habeat. ergo peccatū heresis est maius oībus pctis: que cōtingunt in peruersitate morū. Qđ aūt dicit Augu. hic, ꝙ nō audet precipitare sñiam dicendo quis sit alteri preponendus: ideo dicit vt dicit sanctus Tho. in prima solutione primi argumenti: q₂ nihil prohibet qđ est grauius ꝑm genus esse minus graue secūdū aliquas circunstātias. Et ppter hoc Aug. noluit precipitare sñiam de malo catholico, ⁊ heretico als non peccāte. q₂ pctm̄ heretici ⁊ si sit grauius ex genere (vt diximus) pōt tñ ex aliqua circūstātia alleuiari, ⁊ ecōuerso peccatū catholici ex alia circūstātia aggrauari. *Exponit literam.* Lege. ¶ [Quero. peccet grauius] an scʒ [qui nesciens]. i. ignoranter q₂ forte non credit esse pctm̄ vel esse tm̄. Hu. [ab auaritia]. i. idolatria. q₂ ꝑm apl'm. ad Col. iij. est idolorū seruitus. ⁊.s.j.q.j. cum oīs. ⁊.xxviij.q.j. idolatria Hugu. [nō recessit]. i. ex certa scīa deseruierit ⁊ inuigilauerit auaritie. Hug. ⁊ Archi. [ꝑm illā regulā.] Hic incipit allegare pro heretico. Archi. [preponunt] peccat mortaliter etiam nesciens. vt.xv.q.j.§. ex volūtate, merito minus tñ quā sciens vt hic. hu. ⁊ di. xxxvij.c. vlt. hu. [Conscīa.] q₂ ex certa scīa peccat [vincit].i. ligat auarū in scelere, qđ nō est de heretico nesciēte q₂ cōscīa non ligat eū. quasi diceret: ex eo ꝙ scienter peccat vr̄ magis peccare auarus. [vel cōscīa vincit auarū].i. facit auarū vincere, ⁊ superare hereticū in scelere.i. in pctō. vtraqʒ expositio est Hu. sed scđa est planior. [Sed si] nūc allegat pro auaro Et vr̄ eos parificare habito eñ respectu ad cōsciam vr̄ auar⁹ magis peccare. parificata ꝗ ⁊ pacificata ꝯscīa auari cū magnitudine peccati heretici: vident equaliter peccare [sceleris magnitudo.] q₂ heresis est de maiori genere peccati: q̄ sit auaritia. [Hereticus nesciēs] scʒ qui sequit opinionē: quā putat veriorē. xxiiij.q.iij. heresis. glo. [auaro scienti coequat] peior est si plus faciat heresis magnitudo. ar. di.xl. homo xp̄ianus. archi. [itē] scđa pars. Et est hic scđa questio. [preponere debeamus.] dicit Archi. scʒ meritorū estimatione. *Archid. Cōtra gratianum.* De hoc eñ hic querit male dicit. qm̄ istorū nulla sunt merita de quoꝝ cōparatione hic agat. sed intelligendū est de grauitate peccati: scʒ qs grauius dicat peccare [nō auaro.] sl'r: nec nos precipitemus:
3 q₂ licet nobis ignorare qđ ipse ignorauit. Et est ar. † ꝙ in ambiguis non est precipitanda sententia. ar.xj.q.iij. graue.

Uerum. §. est. Hic incipit.iiij. pars questionis scđm Archi. in qua querit vtrum infamis possit accusare epm: cū esset bone fame. Et primo dicit. ⁊ hec est vna solutio. sed postea impugnat qđ dixerat Joā. de Archi. *Exponit literam.* Lege. ¶ [Uerū] ostēdit magister Gratianus in quo cāsu intelligat qđ dicit Aug. in fine precedētis capl'i vcʒ, ꝙ nō audet precipitare sñiam qs illorū sit preponendus. Et sl'r ostendit: in quo casu est verū qđ dixit.s.e.§. sed licet. scʒ ꝙ infames recipiūtur in accusatiōe hereticoꝝ, ⁊ simoniacoꝝ hu. Dicit ergo Gratianus ꝙ de illis loquunt tam Aug. q̄.§. predictus quos cōstat esse hereticos per presumptionem. Et ideo quilibet infamis ⁊ criminosus cōtra eos admittit. Hic autem eps de quo in themate agitur in oibus religiosus apparet, ⁊ ideo infames ab eius accusatione repelluntur. Bar. ⁊ vide glo. hic preuiam ⁊c.

1 ☞ Factio quid dicatur.

Hoc licet. §. est: in quo magister Gratian. ꝑm Bar. allegat siue subijcit ꝯtra predicta. Et dicit ꝙ licet ea que dicunt in precedenti.§. videātur inniti rōne: tñ exēplo crimine lese maiestatis. vana.i. falsa intelliguntur. in quo nō querit: an cogitare cōtra animā principis sit maiestatem ledere: sed an de eius nece tractauerit. Eadē rōne nō videtur querendū an simonia sit heresis: sed an cōmiserit simoniā hic eps. Et ad hoc inducit legem sequentē. Ponitur ergo hic impugnatio: allegando ꝑm eū. Et idē glo. vlt. in fi.§. precedentis. *Exponit literam.* Lege. ¶ [Hoc licet. socius.] non q₂ nō sit infamis sed remittitur infamia: q₂ prodit delictū. Lau. Archi. [Factionis]
1 † factio est consensus ⁊ concordia in malo. Hug. [an cogitare] dico ꝙ ideo non debet dubitari: vel querere. Et ꝙ non debeat dubitari inducit legem sequentem secundum Lau. ⁊ Archid.

1 ☞ Senatores ⁊ alij qui assistunt ad latus principis dicuntur pars eiusdem corporis.
2 Filij emancipati an puniantur ex delicto patris.
3 Pater an possit emancipare filios post factum delictum.
4 Uxores an veniant puniende pro delictis maritorum.
5 Filij an puniantur tantum quantum filij pro delicto patris.
6 Filij illegitimi an puniantur pro delicto patris.
Et an filij clerici. num. 7.
8 Imperator si remittat infamiam criminosis: an filij eorū poterunt promoueri.
9 Infames ex proprio crimine: restituti ab imperatore an possint promoueri.
10 Filius illegitimus restitutus a papa an poterit succedere tāquam legitimus.
11 Papa si restituit infamem in suo foro an sit admittendus ab imperatore.
12 Casus in quo quis efficitur infamis ppter peccatū alterius.

Si quis. Lex est vt in suprascriptione ptʒ: in qua agit de penis eorū: qui de crimine maiestatis cōuincunt. Et dicit, ꝙ debēt puniri pena capitis, ⁊ oīm bonorū cōfiscatione: trāsit etiā pena ad filios q₂ ⁊ ipsi perpetuo sunt infames, ⁊ oībus bonis spoliātur, ⁊ de cetero nō recipiuntur ad aliquos honores: nec pñt succedere: nec ex testato aliqd capere. *Diuisio.* Et diuidit hoc.c. in quatuor partes. In prima premittit penas cōtra cōmittentes crimen lese maiestatis. In scđa ponit penā intercedētib⁹ pro illis. In tertia pmittit premiū reuelantibus in principio factionē initam contra principē. In quarta remittit penā reuelātibus factionem sero: ante tamē: quā sit cognita. scđa ibi: deniqʒ. tertia ibi: Sane. quarta ibi: vo. *Exponit literam.* Lege. ¶ [Si quis.] als qsquis. de pen. di.j. quisquis. Hu. [Barbaris]. i. hostibus. [⁊ scelestam]. i. sce-

lerată:vel facinorosam.Archi.[inierit] ɔtra principē.vt.ij.q.
j.in primis.iuxta si.§.si vero.Arch.[factionē].i.cōspirationē.
accur.Archi.etiā de nece virorū nō tantū principis.hu [pars
nostri corporis.]est enī princeps quoddā caput:ceteri sunt mē
bra.Ex quo capite ⁊ ex qbus mēbris constituit quasi quoddā
1 corpus.hu.†Nota ꝙ senatores ⁊ alij q assistūt ad latus prin-
cipis pars eiusdē corporis esse dicunt.facit.s.di.xcvj.ɔstanti-
nus[militāt].i.circa latus nostrū est in militia armata:vel in-
Accur. ermi.Accur.Archi.[cogitauerit]sacrm dando vel accipiēdo
Archid. vel aliud faciēdo.hu.[eadē in feneritate.] interpositio est.hu.
[voluntatē sceleris,] Sed hic surgit qō.quomodo sola cogi-
Questio. tatio siue voluntas punit cū illā solus deus iudicet.dist.xxxij.
Respōdet. erubescāt.⁊ de pe.di.j.cogitatiōis.⁊.xxxij.q.v.xpiana.rñdetur
iuxta hu.qdquid dicat archi.ꝙ qō hic dr intelligit de illa co-
gitatione,⁊ volūtate:que nō stetit in suis finibus:sed processit
ad actū exteriorē.licet nō sit cōsecuta effectū. Idē dicit accur.
scz ꝙ nō fuit sola cogitatio:sed ad actū deuenit:scz ad actū sa-
cramenti:puta dandū vel recipiendū.idē cy.in hac.l.q dicit.ꝙ
hic pcessit ad actū:als nō puniret.ff.de penis.l.cogitationis
Jo.butri. penā.idē Jaco.bu.de quo vide.s.j.q.j.quicūq studet.⁊ de hoc
no.in.c.j.de eo qui mit.in poss.causa rei ser.de hoc modo plene
disputauimus.in prin.de pe.dist.j.[adiectis].i.adiudicatis,⁊
applicatis.[paterno.]interpositio est,⁊ redditio cause.[in q-
bus].i.qr in eis.hu.Solet enī filius esse filis patri,⁊ genti sue
ar.di.lvj.si gens.Hic punit filius pro pctō patris:sed tpaliter
non eternaliter.qō sepe fit.ar.di.lvj.qr.Hug.Sepe enī ex facto
actoris damnat successio heredis.vt.j.q.j.hu. ¶Sed hic sur-
Questio. 2 git questio.† vtrū hoc sit verū de filijs emancipatis.rñdetur
Rñdet. fm Hu.hic ꝙ nō est verū de filijs emācipatis ante delictum:
sed de filijs qui sunt in ptāte.Nam si sui iuris sunt nō puniun
tur:nisi qr bona sua eis auferunt. ¶Sed surgit alia questio.
Questio. 3 † vtrū post delictū factū pñt emācipare filios.rñdet ꝙ non:qr
Rñdet. presumit fieri in fraudē:vt ī eos bona ɔferat pater delinquēs
⁊ sic nōn veniāt ad fiscum vt no.in hac.l.super ver.non valeat.
Questio. 4 ¶Surgit alia questio.† vtrū vxores veniāt puniende.rñdet
Rñdet. ꝙ non puniunt.sed recuperāt dotes suas. ¶Surgit alia qō.
Questio. 5 † vtrū filie puniant tm sicut filij.rñdet ꝙ filie inscie criminis
Respōdet. minorē subeūt sniam.Nam inde nō efficiunt infames:priuant
tm ex toto bonis paternis:sed falcidia tm de bonis maternis
eis permittit:qr ppter fragilitatē sexus minus credūtur au-
dere:q filij.Et ideo minus puniunt.Hec habent.C.eo.ti.l.qs-
Questio. 6 quis.¶Itē surgit qō.† vtrū hec pena habeat locū in filijs il-
Respōdet. legitimis. Ad hanc questionē rñdet ꝙ sic. Pro quo facit qō
no.extra de here.li.vj.in glos.per quā pbatur,ꝙ illegitimi in
cludunt.⁊ ita placet Archi.⁊ Jo.mo.Et ita dicit ibi Jo.car.
se sic ɔsuluisse.Nam si puniunt legitimi:multo plus illegitimi
Questio. 7 ⁊ odibiles.¶Surgit iterū questio.† vtrū hec pena extendat
Rñdet. ad clericos.rñdet fm Lau.ꝙ non.idē notat glos.lvj.dist.satis
peruersum.ꝙ filius clericus non priuat beneficio suo propter
crimē lese maiestatis cōmissum a patre qr cū sit clericus exem
ptus est a iurisdictione imperatoris.vt no. Joā.and.de here.
vergentis.sup.v̄.conseruata.Sed videt ꝙ si pater cōmitteret
crimen lese maiestatis cōtra papā:tūc credo ꝙ in hoc casu cle
ricus priuaret beneficijs.vt in.c.felicis.de penis.li.vj. ¶Itē
Questio. 8 surgit questio.† vtrū si imperator talibus criminosis remit-
Rñdet. tat infamiā vtrū filij eorū poterunt promoueri.rñdetur iuxta
Hug.ꝙ credit ꝙ sic.Ratio qr talis infamia ex pprio crimine
Questio. 9 non est eis irrogata.¶Itē surgit alia questio.† quid de alijs
Respōdet. qui infames sunt ex pprio crimine:sed restituti sunt ab impe-
ratore.Utrū valeant pmoueri.Rñdet ꝙ non:nisi interueniat
restitutio pape:sicut dictū est etiam.s.e.q.illi qui. ¶Item est
Questio. 10 alia questio †.Utrū poterit succedere tanq legitimus.Rñde
Rñdet. tur iuxta Hugu.ꝙ si ad oīa generaliter sit restitutus poterit.
ratio qr restitutio ⁊ legitimatio pape maior est,⁊ efficacior,⁊
extensior:quā imperatoris.sed si tantū quo ad ordines ⁊ offi-
cia necessaria ad accusationes ⁊ testificationes nō poterit.hu.
Questio. 11 ¶Item surgit alia questio.† Utrū si papa infamē in suo fo-
Respōdet. ro restituit:nunqd est admittendus ab imperatore.Rñdet ꝙ
sic.ratio qr imperator est minor ex quo ei maiora cōceduntur.
extra qui fi.sint legi.per venerabilē.fm Lau.Archid.Sequit
in litera. [ifamia paterna].i.pro peccato patris eis irrogata.
12 †Et est specialis casus in quo quis efficit infamis ppter pec-
catum alterius. Hu.[sacra militaria.] ⁊ est inculcatio:qr cum
dantur honores:sacra recipiuntur.i.quedā intersignia. Hug.
Questio. ¶Sed hic surgit questio. Utrū hoc teneat tantū in dignita-
Rñdet. tibus ⁊ honoribus secularibus. Rñdetur quidam enī dicunt
hoc tantū locū tenere in militaribus sacramentis,⁊ seculari-
bus dignitatibus:dicentes.ꝙ si filij talium als legitimi ⁊ di-
gni reperti fuerunt ad ecclesiasticos ordines ⁊ ecclesiasticas
dignitates:licite possunt promoueri.Sed isti male dicūt.quia
ex quo tales sunt infames fm leges,⁊ fm canones.ergo pro-
moueri non possunt.ar.s.eo.q.j.infames. Item patet ratione.
qr si eis interdicitur promoueri ad minores.i.seculares.mul-
tomagis ad maiores.i.ecclesiasticas.ar.di.xliiij. nulli.⁊.xxiiij.
q.j.miramur.[deniq.] Scda pars.Nota ꝙ quandoq probi-
betur supplicari pro aliquo.de pe.dist.j.predixerat.⁊ aliqd ex-
tra de here.ad abolendā.⁊.C.de transactio.si quis maior.Ber.
[Sane.] tertia pars.patet. [Is.] quarta pars.[absolutione
tantū] quasi diceret:non premio vel honore,⁊ est casus Hug.

1 ☞Crimen maiestatis quare dicatur crimen perduellionis.

Porro. Supra in.§.hoc licet.posuit magister Gra-
tianus argumentationis sue maiorē propo-
sitionem ⁊ fundamentalem:videlicet, ꝙ in accusatione crimi-
nis lese maiestatis omnes generaliter ⁊ etiam socij admittun-
tur.modo assumit minorem propositionem videlicet ꝙ accu-
satio simonie procedit ad instar criminis lese maiestatis secū-
dum.G. Hug.⁊ Bar.brix.quasi vellet elicere in conclusione. Bar.brix.
ergo in accusatione simonie etiā quilibet admittetur. Et po-
test diuidi in duas partes. In prima videtur inferre quod di Diuisio.
ctum est. In secunda limitat similitudinē illam habere locum
quantū ad accusationē non quātum ad penā.secūda ibi, qō de Exponit li
accusatione.Lege.¶[Porro.lese maiestatis.] crimen maie- teram.
statis dicitur crimen perduellionis.ff.ad.l.iul.maie.l.vltima.
1 † Et nō idcirco vocatur sic quia potest probari per duellum:
sicut quidam intellexerunt,⁊ male.sed dicitur perduellionis.
id est crimen hostis vel hostile.ff.de verb.signifi.quos nos ho-
stes.secundū Hoff.qui ita notat in summa de cle.pug.in duel- Hoffred.
lo.§.j. Archid.[si qq.] noluit ponere totam legem.sed finis
huius.l.vbi hoc cōtinetur habetur.xv.q.iij.sane.scilicet ꝙ ita
debeat procedi in crimine simonie sicut in crimine lese maie-
statis. Hug.[qō de accusatione.] secunda pars.i.ꝙ quilibet
admittatur hic:sicut ⁊ ibi.Hug.Archid.[vide].i.ad hoc pro- Archi.
bandum ꝙ differat in pena: qr aliter puniuntur rei maiesta-
tis,⁊ aliter simoniaci.illi ad mortem:isti ad depositionem.Si-
moniaci sepe restituuntur:illi non. Bona simoniacorum non
confiscantur : sicut bona illorum. Item in crimine maiestatis
torquetur etiam accusator,quod non fit in simonia.vt.C.ad.l.
iul.ma.si quis alicui. Item in crimine simonie quandoq tor-
quetur reus:quandoq testis:sed tantum vilis scz seruus vel
infamis ⁊ huiusmodi.Sed in crimine maiestatis torquetur ⁊
accusator,⁊ reus,⁊ testis,⁊ quicunq sit,⁊ quantūcunq sit no-
bilis in magna dignitate constitutus:nec auditur ibi aliquis
volens opponere exceptionem, ꝙ non debeat torqueri : sed in
simonia milites ⁊ decuriones ⁊ huiusmodi possunt opponere
exceptionem sui priuilegij:si iubeantur torqueri:preter licen-
tiam ⁊ consensum principis.Hug.

1 ☞In crimine lese maiestatis nemo cuiuscunq dignitatis
priuilegio excusatur a tormentis.
2 Fidicule quid dicantur.

Nullus. Lex est vt in suprascriptione ptz,⁊
inducitur ad probandū differētiam
in pena inter crimē lese maiestatis ⁊ crimē simonie
1 quod iam tactū est. Summa est,† ꝙ in crimine lese
maiestatis nemo cuiuscunq dignitatis priuilegio excusatur
a tormentis. Secus in alijs criminibus. Lege. ¶[Nullus Exponit li
2 tormenta].i.vt torqueantur.Hug.⁊ Arch.[fidicularū.] † fi- teram.
dicule dicunt parue chorde quibus caput stringit vel manus
ligantur vel quis verberatur. Hugu.[defensione].i.exceptio-
ne.excepta causa.i.crimine. Hu.[equa].i.equata.quia ibi non
est distinctio iudei vel Greci:maris vel femine:liberi vel serui:
nobilis vel ignobilis.[generaliter] tam in accusatione ꝙ in
defensione, ⁊ in testimonio omnes indifferenter subijciuntur
tormentis:si alias crimen non deprehendatur. Hug.

Sed cum omnes. §. est : in quo magister
Gratianus cōcludit ex
dictis hoc modo.cum simonia ⁊ crimen lese maiestatis in ac-
cusatione paria sint:ergo sicut in crimine lese maiestatis non
dubitatur:id est queritur an sit crimen lese maiestatis:sed an
commiserit illud.sic in crimine simonie non dubitatur simo-
niam esse heresim:sed an commiserit simoniam ⁊c. Lege text.
¶[Sed cum dubitatur].id est non queritur:vbi certum est Exponit li
esse tale crimen. Hugu.sic et hic simona [non negatur here- teram.
sis].id est esse.i.non queritur nec queri debeat:an simonia sit
heresis:quia constat. Hugu. Nam omnis simoniacus est he-
reticus.j.questione.j.ca.ij.Archid.[heresim]:id est simoniam.
Hugu.

¶Questio.ij.

Quod autē. Hic intitulatur.secūda
q̄stio.scilicet an soli epo
sit credendū:si accusationem vellet vertere in
accusatorē. Et dicit ꝙ non. Cum qr est hō,⁊
mentiri pōt. Omnis enim homo mēdax.ps.
cxv. Cum qr presumit ex odio suū accusato-
rem accusare. Dicendū ergo est,ꝙ quātumcunq fulgeat san-
ctitate ⁊ religione nō est ei soli credendum in isto casu:qr si est
accusator:non credatur ei sine testibus. Si est testis:non cre-
ditur ei soli. Et si aliqua lex vel canon hoc dicit derogatū est.
Exponit li xj.q.j.quicūq.vt dicit Hu.Lege. ¶[Eō aūt sancti patres.]
teram. vbi hoc diffiniant non habemus expresse:sed potest colligi.j.
xxxiij.q.ij.admonere.⁊.xxxv.q.vj.§.quod autem.⁊.ij.q.iiij.§.j.
1 ☞Clericus non potest accusare laicū corā iudice seculari.

Episcopus. Inducit ad pbationē eius
qō dixerat hoc.c.qō est gn-
ti cōcilij carthagineñ.Summa vt in rubro. Breue
Exponit li est.Lege.¶[Eps ad probationē] legitimā:scz vt
teram. pbet legitime per testes vel instrumēta:vel alio modo.qr sibi
Questio. soli nō credit.¶Sed hic surgit questio:que mouet in glo.qd
est eps accusans laicū cōuenit eum in synodo.i.corā iudice ec-
clesiastico cum actor debeat sequi forū rei.vt.xj.q.j.experien-
Rñdet. tie.Rñdetur iudex glo.⁊ Hu.ꝙ hoc intelligit de ecclesiastico
crimine.scilicet cuius cognitio ⁊ condēnatio spectat tantū ad
ecclesiasticū iudicem:vt crimen vsurarū simonie hereseos ad-
ulterij quo ad separationē tori de quo siue laicus cōueniat cle-
ricū siue clericus laicū coram ecclesiastico iudice.dz cōuenire.
Questio. Alie rñsiones assignant in glos. ¶Item surgit alia questio.
1 Nunquid generaliter traditur † ꝙ clericus non pōt accusare
Respōdet. laicum.vt.ij.q.vij.in sancta sicut sacerdotes.Rñdet ꝙ verum
Questio. est corā iudice seculari.xj.q.j.clericū fm Hu.⁊ Laur. ¶Sur-
Rñdet. git etiā hic qō de qua synodo intelligit hoc.c. Rñdet fm pe-
riorē intelligentiā lr̄e ꝙ non de synodo epali:in qua preest ipse
eps:cum ipse eps non possit esse iudex ⁊ accusator vel actor.

Sed obijcitur. §.est:in quo obijciendo querit
quid debet facere episcopus ex
quo ei soli nō creditur cum ipse solus nouit nec illud testibus
probare possit.Sed ad hoc respondetur per.c.sequens.

Si tantū. Sequit rñsio ⁊ est.c.cōcilij vareñ.
hoc dupl'r legit:vt tangit in glo.
dimissa autē prima qr videt nimis dura:scdō legit
Casus. sub tali casu.aliquis eps scit aliquē in canonē late
snie:sed illud probare debet priuate,⁊ si incorrigibilis existat:
illum secrete vitabit:non publice.ne sit proditor criminis.ex-
tra de sent.ex.cum nō ab hoīe.scdm quā lecturā exponatur li-
Exponit li tera sic ⁊ est plena.Lege. ¶[Si tantū alieni sceleris].i.aliene
teram. excōicationis propter scelus late Joā.de fan.Archi.[proba-
re].i.viderit sibi probari non posse. [nihil proferat].i.ad accu
sationē non prosiliat:nec alio modo publicet:qr tunc esset pro-
ditor criminis nō correptor.ij.q.j.si peccauerit.Et ita exponi-
tur de epo accusatore. Si vero loquat de ipso iudice:tunc dic
probare.i.examinare ⁊ cognoscere crimen illud [per testes nō
proferat] scz sententiādo:qr in crimen occultum sententiā iu-
dex ferre non debet.xxxij.q.v.xpiana [indemnatus est].i.non
damnatus permanebit in cōione omnium : preterquā ipsius
scilicet episcopi. Ista sunt vulgaria:ideo facit finem huius.c.

Placuit. Ad idē sequit hoc.c.qō sumptū est
ex cōcilio africano,⁊ est quasi consi-
Casus. milis casus vt dicit Hug.cū casu precedētis.c.nisi
ꝙ precedēs loquit de cōione priuata:hoc de publi-
ca. Ecce eps dicit se solum scire peccatū alicuius:per qō incur
rit excōmunicationē:vitat eum publice:dicitur hic, ꝙ in pu-
blico nō debet eū vitare:eius cōionem vel in sacramentis vel
in choro.vel in mensa.vel in officio ⁊ hmōi. Si aūt hoc fecerit
tam diu alij epi abstineant ab eis cōmunione publica. Lege.
Exponit li ¶[Placuit nō cōicauerit]publice. Nam priuate nō debet ei
teram. cōicare.vt.s.c.proxi.Hu.[Documētis].i.testib⁹.xj.q.iij.quā-
uis Lau.vel instrumentis.Hug.sic.ij.q.vij.plerūq.Archid.

¶Questio.iij.

Iudiciū vero. Hic intitulat.ter
tia qō.s.an liceat
epo expetere iudiciū metropolitani alterius
puincie.Ad qō rñdet ꝙ nō licet nisi de ɔsen-
su vel legatione aplici vel sui metropolitani.
vt.ij.q.vj.placuit.⁊.iij.q.vj.nō liceat.sicut ge-
neralr nō licz clerico expetere iudiciū alteri⁹ epi:nisi p appel-
lationē:vel delegationē sine cōsensu sui epi:nisi cā trāsferat ad
papā.Et ad hoc probandum ondit gñaliter:ꝙ nullus pōt iu-
dicare parochianum vel subditū alterius:ex quo satis ⁊ illud
ostēdit.ar.insti.de his qui sunt sui vel alie.iur.in prin.Archid.

1 ☞Predicare an quis possit parochianis alterius sine con
sensu illius plebani vel prelati.
2 Archieps pōt pdicare parochianis epoꝝ sue puincie libere.
3 Episcopus potest predicare in episcopatu alterius.

Scriptum. Inducit ad pbationē ei⁹ ꝙ nul-
lus gñaliter pōt iudicare paro-
chianū vel subditū alterius. Et hoc.c.est Greg.pape.
als Augu.in li.de qōnib⁹ sup librū Deut.q.xxiiij. Sūma ei⁹
est in rubro.Et diuidit in duas partes.In prima inducit au- Diuisio.
thoritatē sacre scripture ad pbationē. In scda exponit predi-
ctā authoritatē applicādo ad propositū.scda ibi:falcē. Lege. Exponit li
¶[Scriptū in lege.] deut.xxiij.vetabat in lege falcē mittere teram.
in messem alienā.per qō figuratū est:ne qs iudicaret nō suos
seu alienos,qō etiā vetat apl's.ad Ro.ix.[messem].i.epatū:vel
parochiā[falcē].i.iudiciū:vel sniam.[sed manu].i.predicatio
ne, ⁊ admonitione [spicas].i.parochianos alterius[ɔterere]
i.a vitijs purgare,⁊ expoliare sicut grana a paleis.[mandu-
care].i.eccl'ie incorporare.hu. [falcem eñ.] scda pars.exponit
mystice predictā auctem iudicij.Nota iuxta Hu.ꝙ semiplene
dicit:vel noīe iudicij intelligit tam diffinitiuā sniam:q sniam
suspensionis.⁊ excōicationis,⁊ collationē sacroꝝ oīm gñal'r:
que oīa inhibita sunt circa parochianos alteri⁹.vt.ix.q.ij.c.j.
⁊.iij.⁊.iiij.⁊.xiij.q.j.c.j.[sed per affectū.] licz enī nō possit alie-
num sua iurisdictione iudicare:pōt tñ ex affectu charitatis in
ducere illū exhortandū:vt pctā abijciat,⁊ ad actus virtutum
se cōuertat ⁊ declinet a malo,⁊ faciat bonū ⁊ tūc sic exhortans
lucrat aīam istius:quem inducit:vt ab area sui cordis palcas
vitiorū excutiat:frumēta bonoꝝ operū colligat,⁊ ad cōionem
ad vnitatē corporis xpi(qō est eccl'ia.) ad colo.j.per hui⁹ pre-
lati ad monitionē reducit.Dicit ergo[boni operi].i.predica-
tionis, ⁊ admonitionis.Nam predicare ⁊ exhortari opus est.
Hu.[quasi mandādo.] qr quasi masticādo fideles incorporan
tur ecclesie.vñ canti.v.predicatores dicunt gene.qr sicut p ge-
nas masticat cib⁹:ita p predicatores hoīes masticant,⁊ corpo-
ri eccl'ie incorporant ⁊ ad vnitatē eccl'ie reducunt.vt di.xliij.§.
1 pudicus. ¶Hic surgit qō.† Utrū qs posset predicare paro- Questio.
chianis alterius sine ɔsensu illius plebani:vel prelati.Ad hoc
rñdet breuiter pro nūc:qr al's erit sermo plenior,⁊ hoc sub ce- Rñdet.
2 teris cōcl'onibus.Prima est † ꝙ archieps pōt pdicare paro- Prima cō-
chianis epoꝝ sue prouincie libere. Ista ɔcl'o est glo.que ait ꝙ clusio.
prouinciales possunt qui insignia sua extra puinciā fecerūt ⁊
voluntariā iurisdictionē exercēt:vbi vide qō no.de offi.le.no-
3 uit. ¶Scda concl'o † ꝙ eps pōt predicare in epatu alterius. Scda con-
Hoc tñ vt dicit Hu.est verū ⁊ tangit in glo.non tñ quasi euā- clusio.
gelista vel tanq prelatus:vel cōgregādo ppl'm:quasi ius in eo
habēs, ⁊ solēniter ascendēdo pulpitū:nisi inuitet.vt.lxxj.dist.
hortamur.⁊.ix.q.ij.epm.⁊.vij.q.j.epi vel pbri. Aliorū est opi-
nio.vt tangit etiā in gl.ꝙ etiā solēniter predicare possit.Cum
qr primo modo:videlicet fraternaliter ad bonū admonendo:
sine solēnitate quilibet pōt facere:etiam monachus.xvj.q.v.c.
j.⁊.q.j.c.qr iuxta.Cū qr illud nō ɔsistit in iurisdictione cōten-
tiosa:nec refert qs predicet.xxix.di.serui.Cū qr vt dicit Lau. Lauren.
cuius est ista opinio:vbi de salute aīarū agitur:nō est de iuris
apicib⁹ disputandū.xix.q.ij.duo.⁊.ff.mandati.si fideiussor.§.
ij.poterit ergo predicare etiā solēniter:vt hic.⁊ in iurisdictio-
ne cōtentiosa intelligit.xlij.dist.quiescamus.cū filibus.nec fa-
ciet hoc quasi suo iure.xiij.q.j.secundū Laur.Archi.¶Ter- Tertia con
tia cōclusio.quicquid dicatur in glo.nullus videtur posse pre- clusio.
dicare solenniter parochianis alienis:nisi sit prelatus:aut ha
beat priuilegium predicandi:sicut predicatores ⁊ minores.vt
in cle.dudum.de sepul.nisi sit inuitatus ab eo: qui est ordina-
rius in loco.patet conclusio ex dictis.

1 ☞Cause omnes episcoporum ⁊ aliorū clericorum an debe-
ant referri ⁊ tractari in synodo.
2 Appellari potest ante sententiam in causis ecclesiasticis.
3 Clerico non licet sine causa declinare forum sui episcopi.

Scitote. Ad idē propositū principale iducit
hoc.c.qō est pelagij pape.vbi sum-
ma est,ꝙ a puincie sue iudicib⁹ est quis iudicādus:
⁊ nō ab alijs nisi fuerit appellatū. Et diuiditur in Diuisio.
tres partes. In prima describit puinciā,⁊ illius iudices. In
scda dicit ad illos causas esse deferendas. In tertia dicit non
referēdas ad alios:nisi fuerit appellatū.scda ibi:ad quorum.
tertia ibi:vñ.Lege. ¶[Scitote vnū regē.] hic alibi appellat Exponit li
iudex.vt.vij.q.j.in apib⁹.vr̄ ergo, ꝙ quelibet puincia dz ha- teram.
bere suū regem.sed imperator non dz esse nisi vnus qui oībus
regibus dz preesse.vt.vij.q.j.in apibus.Hug. [Tot idē pote-
states.] ergo in qualibet ciuitate dz esse vna ptās. Hu.[x.vel
xj.epos.]Hoc nō obseruat nūc.qr qdā plures qdā pauciores

habēt.Statutū tñ fuit satis cōueniēter vt vna puincia archi-
epalis haberet.x.vel.xj.ciuitates, ⁊ metropolitana vt sint xij.
Tum ad representandū num.xij.aplorum,⁊ sciant ipsi se con-
stitutos iudices loco Aplorū,quibus saluator ait Matt.xix.
Uos qui reliquistis oia ⁊ sequuti estis me sedebitis sup sedes
xij.iudicantes.xij.tribus israel. Tum etiam qr episcopi causa
est per.xij.episcopos decidenda est vtile vt sint.xij.in vna pro-
uincia episcopi, ⁊ metropolitanus ne oporteat extraneos ad
sua concilia conuocare.Nihilominus si in prouincia nō repe-
riatur prefatus numerus episcoporum:debent conuocari de
vicina prouincia:de quo nota.iij.questio.viij.in summa. [Iu-
dices] episcopos dico iudices:quia solus episcopus est iudex
ordinarius in suo episcopatu.ar.xij.q.j.de persona ⁊.xvij.qō.
vij.nullus omnino. Hug.[ad quorū iudicium.]scda pars.sic
enim Deut.xxj.dicitur accedent sacerdotes, ⁊ ad verbū eorū
pendet omne negotium,⁊ quicquid mundum vel immundum
est iudicetur.⁊ Exo.xxiiij.habetis Aarō ⁊ Ur vobiscū.si quid
ortum fuerit qstionis referetis ad eos. In figura ꝙ a prouin
Questio. cie episcopis ⁊ non ab alijs sint cause iudicande. ¶Sed hic
1 surgit questio.† Utrum omnes cause episcoporū ⁊ reliquorū
clericorū debeāt referri ⁊ tractari in synodo. Et videtur ꝙ sic
Rūdet. ex presenti litera vbi dicitur omnes cause. Ad hoc respondet
ꝙ non omnes. Et ad literam presentē dicimus iuxta Hug.ꝙ
intelligitur de cōibus causis:in quibus tam metropolitanus
quā suffraganei sunt iudices ordinarij:vt in causa psbyteri ⁊
episcopi,⁊ in alijs que cōmuniter pertinent ad generalem sta-
tum prouincie.Uel respōdetur,ꝙ qō hic dicitur intelligit di-
stributiue:scilicet vt cause episcoporū referant ad metropoli-
tanū. Cause istorum clericorū ad suum episcopū, ⁊ sic de alijs
Lauren. scdm Hugu.⁊ Lauren.[Consona voce].i.nemine discrepan-
te quo ad causas ipsorum.j.e.question.iiij.cap.j.⁊.c.si quis epo
Archid. criminaliter.⁊ le.⁊ no.extra de re iudica.c.non potest Archid.
in alijs sufficit ꝙ maior pars cōcordet:vt ibi no. [discernāt]
xj.questione.iij.si autem.⁊.iij.questione.viij.c.j.ver.⁊ regulari-
ter.Archid.[Ad maiorē authoritatē].i.ad personā maioris
authoritatis.Hug.⁊ Archid.[appellatū].ij.q.vj.placuit.⁊.c.
2 vt presbyteri.⁊.c.si eps.Archid.ar.† ꝙ in causis ecclesiasticis
ante sniam pōt appellari.ar.ij.q.vj.arguta.Hu.[Degradet]
vel.i.dehonoretur qō esset si nō haberet suos iudices:sed sem-
3 per oporteret recurrere ad iudices alterius prouincie.†Et est
ar.ꝙ non licet clerico sine causa declinare iudiciū sui episcopi
ergo non licet ei confugere ad metropolitanum pretermisso
proprio episcopo: nec licitū episcopo ad primatē pretermisso
metropolitano.Hoc enim esset quantū ad clericum vel episco
pum degradare episcopum vel metropolitanū.ar.ij.q.vj.de-
creto.⁊.q.vij.metropolitanū. Hug.⁊ Lau.⁊ Arch.[sed apud
semetipsum].xix.dist.c.j. Archid.[scdm ordines suos].id est
scdm tempus sue ordinationis:scz vt qui primo sunt ordina-
ti in synodo primum locū teneant in sedendo:loquendo,⁊ sub-
scribendo.vt distinc.xvij.episcopos. Hug.[non ab extraneis
nisi appellatum.]vel nisi alia iusta causa transferendi iudiciū
occurreret.vt.iij.q.vj.c.vnaqueqz. Hugu. ¶Sed hic surgit
Questio. questio de hoc quod hic aperte dicitur, ꝙ iudices ad quos ap
pellatur sunt extranei,⁊ non sunt iudices appellantium:vnde
videtur appellantes ab extraneis iudicari:cum tamen regu-
la sit: neminem a non suo iudice iudicandum imo sententia a
non suo iudice lata: neminem ligat.vt.ij. questione.j.in pri-
Rūdet. mis.Ad hoc respondetur iuxta Hugu.ꝙ regulariter verum
est preterquā in papa quia metropolitanus ad quem appel-
latur:non est iudex ordinarius nisi in parochia sua:quia licet
sit iudex ordinarius suorum episcoporum:non tamen illorum
qui subsunt episcopis.ar.ix.questione.ij.si autem.⁊.ca.nullus
primas.⁊.iij.questio,vj.peregrina.in papa tamen speciale est,
ꝙ iudex ordinarius est omniū: scilicet maiorum, ⁊ minorum
prelatorum ⁊ subditorū.ix.questione.iij.conquestus.⁊.cap.ipsi
sunt.⁊.ca.cuncta.Ipse enim solus habet plenitudinē potesta-
tis.vt.ij.q.vj.decreto.Ad argumentū vero in oppositum di-
Ad argu. cendū,ꝙ pdicti licet illi aā appellationē sunt extranei iudices
post appellationē tñ efficiunt appellātiū iudices ordinarij:q
primo erāt extnei:licet eēnt ordinarij ordinarioꝝ suoꝝ sm hu.

1 ☞ Episcopatui nullus potest renuntiare sine licentia domi
ni pape.⁊ num.6.
2 Renuntiatio facta in manibus alterius quam debeat:vel fa-
cta sine conscientia illius qui ad hoc exigitur non tenet.
3 Sententia lata a non suo iudice non tenet.
4 Comprouincialis sine primate vel metropolitano non exa-
minat causam episcopi criminalem.
5 Spoliatus a non suo iudice debet ante omnia restitui.

DEniqz. Ad idem sequitur hoc capitulū quod
est pape Nicolai. Summa est.ꝙ cau-
sam criminalem episcopi vel ipsius episcopi renun-
tiationem a comprouincialibus suis sine metropolitano au-
dire:vel sine authoritate pape terminare non possunt, ⁊ quod
ipsius episcopi renuntiationem recipere non licet. Et diuidi- Diuisio.
tur in duas partes.In prima reprehendit quod factū existit:
declarās quid fieri debuerat. Secundo prouidet.secunda ibi:
ꝙ quia. Lege text. ¶[Deniqz.] Pro intellectu litere poni- Exponit literam.
tur casus eius secundū Hugu.Casus talis est.Iste suffredus Casus.
episcopus dicens se esse criminosum vel languore impeditum
⁊ ideo volens renuntiare non adiuit primatem:vel metropo-
litanum suum : sed solum ad suos suffraganeos siue compro-
uinciales ⁊ coram illis comprouincialibus renūtiauit vel for-
te impetebatur de crimine, ⁊ ipsi soli episcopi comprouincia-
les sine metropolitano:vel primate:illum citauerūt, ⁊ causam
examinauerunt, ⁊ eius renuntiationem receperunt. Hoc si-
gnificatum est pape : qui hoc audito dicit reprehendendo, ꝙ
hoc facere non debuerūt illi episcopo sine metropolitano:vel
primate. quinimo si aliqua ambiguitas vel dubium super
hoc occurrisset: super hoc debebat expectari iudicium pape.
Et quia hoc omissum fuit, ⁊ quod factum est contra ius fa-
ctum est:precipit papa illum restitui suo episcopatui dicens.
ꝙ si aliquid dignum sit reprehensione:vel correctione in eo:id
postea diffiniatur. [priuari.] si ei probaretur. Hug. [prima-
tis sui.] Sed hic surgit qstio.quomodo ait primatis:qr me- Questio.
tropolitanus debuit adesse huic cause.s.e.scitote. Responde- Rūdet.
tur,ꝙ forte non habebat metropolitanum:vel nomine prima
tis intelligitur tam primas : quam metropolitanus.ij.questi.
vj.decreto. Et credo.ꝙ in causa episcopi consensus primatis
requiratur:sicut in consecratione episcopi.dist.lxv.de perso-
na.⁊.c.placet. Hugu. Laurē.de hoc no.j.e.q.proxi.si inter.ibi
videas.Archi.[dioceseos].i.prouincie.quasi diceret sine pri-
mate non debuit subire iudicium coepiscoporum sue prouin-
cie:quod fecit:sed contra ius.ar.dist.lxv.de persona.⁊.ca.pla-
cet.⁊ dist.lxxx.vrbes. Et nota ꝙ nō adiuit epos alterius pro-
uincie,qō quidam voluerūt dicere male intelligentes istam li-
teram scdm Hu.⁊ Archi.[Prestolari].i.adire ⁊ subire. Hu. Archidia.
[quod si.]quasi diceret.nō solum in premisso male factum est:
sed in hoc quod sequitur:scilicet eius renuntiatio fuit recepta
sine conscientia pape.Hugu.⁊ Archid.Si quelibet ambigui-
tas que non posset ibi terminari.vt dist.xvij.multis. ¶Sed Questio.
hic surgit questio.quare dicit si quelibet ambiguitas ⁊c.nun-
quid sine fuisset ambiguitas aliqua siue non debuit finis cau-
se referri ad apostolicum. Respondetur ꝙ non : puta in casu Respōdet.
in quo esset absoluendus : vel in casu in quo eius crimen non
esset tale,quod depositionem induceret secundum Hug.[exa-
minatione.]criminis.Hugu.[ex more]. Ex isto loco capiun-
1 tur plura argumenta primum † ꝙ nullus potest abrenuntia-
re episcopatui : sine licentia domini pape. vt.vij.questione.j.
2 mutationes. Secundum † ꝙ renuntiatio facta in manibus
alterius quā debeat vel facta sine cōscientia illius qui ad hoc
exigitur non tenet.Hug.nec videtur facere preiudicium.Ar.
xvij.questione.ij.cōsaldus.vt etiam ipse repetere possit quod
renuntiauit,ar.hic.Ex quo enim de facto quis respuit repete-
re poterat eum renuntiatio fuerit nulla.C.de repudi.vel ab-
sti.heredi.l.iij.sicut repeto quod dedi causa transactionis quā
non licebat mihi facere.ff.de condic.indebi.l.eleganter.§.j.se-
cundum Lauren.ar.optimum ad predicta.C.de institu.⁊ sub-
stit.reprehendenda.vbi probatur,quod ex quo nō tenet quod
agitur potest repeti quod est repudiatum. Archidiaco. Sed Opponit
contra hoc videtur quod inquit glo,⁊ Hugu.ꝙ talis repetere
non potest:quia renuntiatio tenet quantum ad ipsum sed ec-
clesia potest eum repetere.vij.questione.j.non oportet.⁊.c.eos.
Ad hoc respondetur iuxta. Archidi.ꝙ hoc est verum in pre- Rūdet. Archid.
laturis ⁊ beneficijs iam acquisitis:sed secus in acquirendis.
vt in.c.ex orc.extra de his que fi.a maio.par.ca.secundū Hos-
fre.qui ita notat in predicta decre.in dubijs. ¶Tertium ar-
3 gumentū qō colligit hic est † ꝙ non tenet sentētia lata a non
suo iudice.ar.ij.q.j.in primis.⁊.xj.q.j.in clericorū.⁊.ca.ad no-
4 strā.de cōsue.⁊.c.at si clerici.cū si. ¶Quartū argumētum.† ꝙ
cōprouinciales sine primate vel metropolitano non examināt
5 cām epi criminalē.iij.q.vj.hoc quippe. ¶Quintū argu.† ꝙ
spoliatus sine puat⁹ a nō suo iudice dz ante oīa restitui.iij.q.j.
in summa. ¶Scdm arg.sine licentia pape eps non renuntiat
etiā si als subsit cā cedendi.de renū.nisi cum pridē.[quodqz].
scda pars.[restituatur] integre extra.de renūtia.c.vlti.i.quo
ad administrationē ⁊ oīa.C.de sen.pass.l.j.⁊ vltima.sm Hosti. Hostien.
Archid.[Correctione].i.in paruo crimine.scz qō nō est tale, Archidia.
qō prohibeat eum stare in ordine suo.quia non inducit depo-
sitionem.Hugu.[vel digna animaduersione.] Nota hic iuxta
Archi.ꝙ aliud est cēsura ecclesiastica q̄ cōsistit circa spūalem
penā:vt extra.de.ṽ.sig.querenti.⁊ aliud censura canonica que
cōsistit circa penam tpalē:vt extra de penis.in qbusdā.⁊ aliud
ecclesia

ecclesiastica animaduersio:que consistit circa degradationē,et
Hostien. curie seculari traditionē.extra de verb.sig.c.nouim⁹. sm host.
qui ita notat in predicta decre.in quibusdā. sed hic non sumit
sic,⁊ dic animaduersione.s.si deprehēdatur in maiori crimine.
s.qō ex toto inducat ad depositionem.hug.

Est tamen. §.est.Or enim dictū est.s.in.c.j.ꝙ non
dz qs mittere falcē in messem alienam
siue iudicare parochianū alienū.sz qr est casus:in quo pōt iu-
dicare alienū parochianū.s.rōne delicti:in quo potest alienum
parochianum excōicare:vt patet per sequēs.c.⁊ ideo magister
Bar. brix. gratia.posuit hūc.§.vt ostēdat casum illū Bar.brix.⁊ nota ꝙ
licet magister exēplificet de crimine depredationis.idem tñ est
i quolibet crimine:qr ibi dz qs iudicari,⁊ ibi causa agi:vbi cri
men cōmittitur.vt.iij.q.vj.ibi.sed qr magister crimē depreda-
tionis inuenit expressum in sequenti.c.⁊ in sequenti palea:ideo
hunc casum expressit hic specialiter.

1 ☞ Episcopus potest excōmunicare alienum subditum de-
linquentem in sua dioceſi.
2 Excōmunicatus ab alieno epo an possit absolui a suo epo.
3 Communicans excommunicato ab alieno episcopo a quo de-
beat absolui.
4 Episcopus an possit punire exemptos delinquentes in sua
dioceſi.

PLacuit. Hoc.c.est primū:in quo tangit ca-
sus.⁊ est sumptū ex ɔcilio celebra-
1 to apud cōpēdiū.summa.† alienū subditū pōt eps
excōicare in sua dioceſi delinquētē : nec eps illi⁹ p
prius dz hoc moleste ferre cū hoc sit statutū pro cōi vtilitate.
Exponit literam. Lege. ¶[Placuit cā depredationis.] hoc idem intelligo de
quolibet alio crimine i aliena parochia cōmisso,⁊ sic nō est hic
aliqua spālitas in hoc crie:cū idē sit in quolibet alio.qr ibi cā
agi ⁊c.iij.q.vj.ibi semper:potest quedam spālitas assignari in-
hoc crie depredationis.s.vt oīa ibi restituātur:vñ ablata sunt
qō non est in alijs criminib⁹.hoc colligit ex.c.j.extra de rapt.
in si.⁊.j.in palea sequēti.[excōicauerit]quā excōicationem dz
notificare diocesano pprio delinquētis:vt illum euitet:donec
redeat illuc vbi rapinā cōmisit,⁊ oīa emendet. ¶Sed hic sur-
Prima qō Rūdet. 2 git qō multiplex.prima est † a quo talis excōicatus ab alieno
epo possit absolui an a pprio epo.Ad hoc rūdet Iuxta Hug.
Lau.⁊ Archi.ꝙ nō:sed talis excōicat⁹ debet absolui a suo ex-
Scda qō. Rūdet. 3 cōicatore. ¶Secūda questio † a quo debeat absolui q tali ex-
cōicato cōicauit. Rūdetur ꝙ nō nisi a pprio epo vel sacerdote
suo.pz extra de sen.excō.nuper.Et ratio diuersitatis est qr ille
excōicatus fuit per epm alienū.vnde ab illo debet absolui:sed
iste cōmunicās est ligatus per canonē.vnde nō potest absolui
nisi a suo epo vel pprio sacerdote.Et sic etiā notat hic Hug.⁊
Lauren. Lau.⁊ intellige de participāte als q̄ in crimine:qr tunc secus
sicut videt dicere pdicta decretalis nuper.vbi videt esse casus
ꝙ quis potest ligari sentētia non sui iudicis ⁊ absolui.Tertia
4 questio est †.vtrū eps potest punire exemptos delinquētes in
sua dioceſi.questio ista mouet in gloſſ.⁊ arguit multipliciter
Rūdet. ad vtrāqz partē.Ad hanc questionē glo.ponit duas solutio-
nes:sed secundā plus cōmendat q̄ est ꝙ si priuilegiat⁹ delinqt
circa rē non exēptam:vt in cōtractu vel in maleficio occidēdo
hoiem vel adulterādo cū aliqua:tale delictū potest punire eps
loci:qr ⁊ si persona sit exempta:tñ res in qua delinquit non est
exempta.⁊ ita not.in.c.j.de priuile.lib.vj.qr rōne delicti ⁊ con-
tractus celebrati ⁊ rei posite in loco nō exēpto potest exēptus
puniri per ordinariū loci.priuilegiū ergo exēptionis operat
solū quantū ad forū domicilij.vt in.d.c.j.Si vo delinquat cir-
ca rem exemptā : puta male gerendo se in officio suo:vel alie-
nando res ecclesie sue in his a solo papa punitur.vbi ergo fa-
ctum exempti preiudiciū affert non exempti:bene punit epus
loci.secus si non affert,⁊ hec distinctio probat.extra de priuil.
Archid. cum capella.glo.addit Archi.ꝙ in hac materia dicebat Inn.
ꝙ qñ membra nō sunt exempta:si abbas exēptus cui membra
sunt subiecta in mēbris delinquit:diocesanus abbatē exēptū
iudicabit ⁊ puniet,⁊ etiā deponet:vt in predicta decretali cum
capella.⁊ extra de foro cōpe.postulasti.seruata tñ forma cōsti-
tutionum.extra de priuile.volētes,⁊ de fo.compe.romana.sed
si non delinquat in locis non exēptis:sed delinquat in perso-
nis non exēptis:puta qr est negligens in regimine eorum vel
etiam qr iniuriā facit eis: tūc non hz ptātem diocesanus pro-
cedendi contra eū nō eñ sunt isti modi: quare diocesanus sor-
tiatur forū in personis exemptis, ⁊ plus dicit, ꝙ diocesanus
propter delicta predicta commissa in personas non exemptas
non potest eum priuare ecclesia non exēpta:vel eum suspende-
re:qō sic probat.qr hoc non potest diocesanus facere sine cau-
se cognitione.sed ipse nō potest cognoscere de peccatis perso-
ne exempte:ergo nec contra eum procedere.sm Innoc.qui ita Innocen.
notat extra de priuileg.ex orc.⁊ istam sniam sequebatur ⁊ ap-
probat bene.extra de priuile.cum capella.sed huic vltimo di-
cto videtur contradicere.qō ipse Inno.notat extra.e.c.perce-
pimus.ibi videas Archi.

DE illis. Ad idem subiungit hoc.c. sumptū
ex concilio meldensi:qō palea est hic
⁊ ponitur pro grano.de rapt.c.j.⁊ ibi glossat.sum-
ma pz ⁊ intellectus ex dictis.Lege. ¶[De illis ra Exponit literam.
pinā]quo ad res mobiles.Archi.[depredationes]quo ad res
se mouentes:vt aīalia.Archi.[excōicetur].s.ab illius loci epo
in cuius iurisdictione deliquerunt ex parochia.i. dioceſi. Ho-
sti.[digne].i.sufficienter,⁊ plene. Jo.an.[recipiat] imo sniam
faciat seruari.xj.q.iij.cure.⁊ extra de treu.⁊ pace.c.j.Jo.and.et Jo.and.
sic not.ꝙ iudex domicilij debet mittere delinquentem ad locū:
vbi deliquit puniendū,⁊ sniam latam per iudicē delicti debeat
facere obseruari in iudicio domicilij:vt in alle.capitulis.

¶Questio quarta.

PRo. Hic intitulatur.iiij.qō.s.cuius
iudicium sit expetendum si epi
comprouinciales in causa vel sententia epi-
scopi fuerint discordes,⁊ dicit ꝙ si sunt dele-
gati iudicium delegantis est expetendum : si
ordinarij iudiciū superioris.s. primatis vel
metropolitani ⁊ episcoporum vicine prouincie secundū Hug.
Et potest diuidi in duas partes hec questio.in prima soluit Diuisio.
questionem sicut dictum est.in secunda ostendit ꝙ si omnes epi
sunt concordes:rata manet sententia nisi ab ea appelletur. se-
cunda ibi:sed si omnium.

SI quis. Inducit ad propositum.c. hoc sum-
ptum ex cōcilio laodiceñ.summa. Si
comprouinciales episcopi iudices in causa criminali
episcopi fuerint in sententia ferenda discordes : metropolita-
nus vicine prouincie cum aliquot conuicinis epis suis conuo-
cetur:qui dirimat qōnem.non diuiditur:litera eñ tota patet.
Lege. ¶[Si quis si contingat epos].s.tot hinc: quot inde. Exponit literam.
[sententias]qr isti dicunt eum absoluēdum:alij condemnādū
sed nec isti absoluunt nec isti condemnant.hu.[reum].i. cōdē-
nandum.hug.⁊ archi.[aliquantos].i.duodecim pter hoc de-
bent.s.xij.conuocari cum metropolitano vicine prouincie.[vt
sit firmum ꝙ fit p oēs]qr alias non esset firmū:cum ad minus
xij.epi preter metropolitanum debent esse in criminali causa
epi.iij.q.viij.c.j.hu.⁊.v.q.iiij.c.j.Hu.⁊.v.q.iij.c.ij.Archi. Se-
cundum alios forte sufficiunt tot,quot in quātācunqz partem
declinent cū primis in idē declinātibus sint.xij.huius prouin
cie.s.vicine de qua vocatus est metropolitanus.Hu. vocatur
aūt ad examen cause epi metropolitanus prouincie vicine cū
aliquibus epis:tum qr cum vicini sint poterit de meritis cau-
se cito haberi informatio.tum qr citius per eos cōcordia in di-
scussione poterit haberi.

SI quis. Ad idem est hoc ca.sumptum ex
concilio Martini pape.⁊ summa
est eadē cū summa pcedentis.c.Lege. ¶[Si qs] Exponit literam.
idem dr in hoc.c.qō in precedēti minus tñ dicit ꝙ
precedens capitulū.facit enim tm mentionē de metropolitano
vicine prouincie ⁊ non de epis. Epi tñ intelliguntur quia so-
lus venire nō dz.Hu.[iudicatur].i.examinatur.Hu.[discre-
passe]pari numero.Hu.[iustificare].i.absoluere. Hug. [con-
demnare].i.condemnandum pronuntiare pro diffinitione hu
ius dissentionis dicas:ꝙ nec isti nec illi proferunt diffinitiuā
sententiam,sed isti condemnant.i.condemnandum.i.non ab-
soluendum absoluere quidem possunt sine conscientia pape:sz
non condemnare sm Hu.Arc.ista videtur vera:lz Lau.aliud
dicat circa absolutionem[metropolitanus]cum suis.xij.epis
sicut in precedenti.c.Hu.⁊ Arch.

Nisi. Ex eadem synodo:⁊ est quedā exceptio regule da-
te in precedentibus capitulis.Et dicit ꝙ in casu in
quo prouincia primatē habeat talis dissentio per eum termi-
nari hz,⁊ non debent conuocari epi vicine prouincie:nisi forte
non essent.xij.in illa prouincia.

SI inter. Sequit hoc.c.qō est bonifacij pa
pe.vbi ostēdit:ꝙ pmati debeāt re
ferri negotia:q̄ metropolitan⁹ explicare ñ vz. Et Diuisio.
diuidit i duas ptes.i pma pōit:ꝙ si iter duos epi-
scopos vni⁹ prouincie fuerit de aliq̄ negotio ciuili ɔtrouersia
metropolitan⁹ eorū cū aliquibus alijs episcopis illā termina-
bit.in scda ponit ꝙ si pdicta determinatione appellatū fuerit
deferat appellatio ad primatē qui appellatiōis cām decidat se
cūda:ibi:⁊ si.Lege. ¶[Si iter].no.j.ꝙ hoc.c. loquit tm in cā Exponit literam.

ciuili:vt patet ex ipsa litera.hug.⁊ Barto.brix.⁊ Archi.aliter oẽs epi prouincie debuissent interesse.iij.q.viij.c.j.⁊.ij.[eiusdẽ cõcilij].i.eiusdẽ prouincie: vel forte in ꝯcilio talis cõtrouersia mota fuit.⁊ no.ꝙ etiã propter ciuiles causas ꝯcilium cõuocatur:si sunt generales.i.ad statũ prouincie pertinẽtes:vt distin.xviij.propter ecclesiasticas.⁊.ix.q.iij.archiepũs.hu.[ecclesiastico iure.]hic aperte colligit̃,ꝙ hoc.c.loquatur de cã ciuili.hug.[cum alijs] alterius ꝓuincie vel etiã eiusdem quasi diceret nõ cum ipsis litigatoribus.hug.⁊ Archi.[⁊ si non acquiescat.]secunda pars.s.altera pars.sed ad primatẽ appellat.hug.[tũc] s.ex quo appellatur ad eũ:alias nõ liceret primati cognoscere de cã:ex quo diffinitiua sñia data est a metropolitano, ⁊ ab ea non appellat̃.qd vero sñia esset data patet per hoc ꝙ dr̃ iudicatis. Si aũt sñia non esset data posset cognoscere de cã illa:siue esset ad eũ delata per appellationẽ:siue per consultationem vt di.xviij.c.j.⁊ di.lxxx.c.j.⁊ dist.xcix.c.j.alias non.vt.ix.q.iij.conquestus.hug.[legib⁹ nr̃is].i.nostrorũ principũ:vel nostris.i.a nobis tacito saltẽ ꝯsensu ꝯfirmatis, ⁊ receptis.s. quecũqꝫ non obuiant canonib⁹.nã si obuiant reprobate sunt.vt di.x.lege.et

Archid.

xxxiij.q.ij.inter hec.hu.⁊ Archi.[calculo].i.rõni vel sententie Calculus dr̃ sñia, ⁊ ꝑsertim vbi sepe fit cõputatio ⁊ recõpensatio facta diuersa cõputatione vel cõparatione hincinde. hug. Et hinc patet,ꝙ hoc caplm loquat̃ de cã ciuili:qr in crĩali non fit cõputatio.[cõtradicere.]

Questio. Rñdet.

¶Sed hic surgit qd.vtrũ ꝑ hoc admittit̃ ptãs appellãdi. Rñdetur ꝙ nõ.sed dicit[ne].s.absqꝫ appellatione posset resistere.vnde intellige.[valeat cõtradicere]supple.s.nisi per appellationẽ.j.e.qd bene hu.⁊ idem sentit

Lauren.

Lau.dicẽs tex.habere locũ:nisi ad maiorẽ iudicem fuerit appellatum.⁊ idem etiam tenet Pet.Archi.

SI metropolitanus. Palea est,⁊ est Alexan.pape.summa est breuissima. ꝙ si negligẽs fuerit metropolitan⁹ ad exhibendũ iustitiã in causa in qua fuerit requisitus de iustitia faciẽda,ꝙ tũc conciliũ prouinciale debeat causam decidere ⁊ terminare.Lege tex.

Exponit literam.

¶[Si appellatus].i.aditus pro causa examinãda ⁊ iustitia exhibenda[statutum].i.sententiatum:vel diffinitum.

Sed si omnium. §.est: dictũ est in precedẽtibus capitulis ꝙ si comprouinciales concordauerint quid tenendum sit. Nunc vero dicit quid iuris sit:vbi omnes concordant.

SI quis. Inducit ad hoc ostendendum hoc.c. qd,sumptũ est ex antiocheno concilio summa est, ꝙ si aliqs eps accusat⁹ fuerit, ⁊ depositus ꝯcorditer ab epis ꝓuincie:decetero ab alijs iudicari nõ dꝫ sed sñia firma ꝑmanebit supple nisi appellet̃: vt.j.§.pxi.⁊c. Lege.

Exponit literam.

¶[Si quis.]hoc.c.expresse loquit̃ de relegatis a papa.vñ patet ꝙ prima duo capla silr̃ loquant̃ de delegatis iudicibus.hu. possunt etiã intelligi de illis q habẽt potestatem a papa deponendi epõs suos.Bar.brix,archi.manere:nisi dispẽsatiue restituatur:vt.xxxv.q.ix.veniam.vel nisi releuetur per appellationem.vt.ij.q.vj.si eps.vt subditur in.§.seq.

1 ☞Sentẽtia an extinguatur ⁊ desinat esse per appellationem.

Intelligendum. §.est: in quo magr̃ limitat qd dixerat in precedẽti ca.s.nisi ab illa sñia fuerit appellatũ.Lege.

Exponit literam.

¶[Soluta sentẽtia.] i.extincta:nisi sit sñia excõicationis:vel suspensionis:vel que ꝑ appellationẽ nõ releuat̃.hu.⁊ not.ꝙ dicit[soluta].i.extincta qr vt dicit lex sñia per appellationẽ extinguit̃, ⁊ desinit. vt.ff. ad turpil.l.j.§.vlti.

Questio. Primũ ar.

1 ¶Hic surgit qd.vtrũ hoc sit verũ.† ꝙ sententia per appellationẽ extinguat̃ ⁊ desinat esse.⁊ vr̃ ꝙ nõ. primo qr si appellans desistat ab appellatione:tunc tenet prima sñia: ergo est,⁊ ita nõ vr̃ ꝙ fuerit extincta.

Scdm arg.

¶Scdo sic.iudex appellationis q̃nqꝫ ꝯfirmat primã sñiam:a qua est appellatũ.vt.j.e.osius.⁊.ij.qd.vj.§.vlti.ergo tũc prima sñia est firma.ergo est,⁊ ita non est extincta.

Rñdet. Ad primũ arg. Ad scdm.

¶Rñdet̃ ꝙ ita est sicut dicit lex.⁊ ad argumẽta ista rñdet ad primũ dicit hug.ꝙ statim appellãs desistit ab appellatiõe suscitat̃ sñia, ⁊ in tali casu fingit ius eũ nũquã appellasse,⁊ sñiam extinctã nõ fuisse. ¶Ad ꝯm rñdet̃ ꝯm eundem,ꝙ iudex ꝯfirmare dr̃ primã sñiam,i.qd in prima dictũ est quasi facit id valere:qd in ꝑma dictũ est. sile insti.quib.mo.testa.infir.§.testm̃.vel[extincta]exponitur.i.suspensa.de iureiuran.venientes,⁊ de re iudi.cum inter.Archi.

1 ☞ Jurans parere sententie vel mandato alicuius an possit appellare sine reatu periurij.

Quod bene. Caplm hoc est Nicolai pape: summa ptꝫ ⁊ sepe repetita est in precedentib⁹.Lege.

Exponit literam.

¶[Qd diffinitũ].i.diffinitiua sententia decisum. hu.⁊ Archi.[deliberatũ].i.magna deliberatione terminatũ.hu.[interpositis iuramẽtis.]a iudice,⁊ respicit antiquũ tps:vt dicit hug.cũ iudices in initio cause solebant iurare,ꝙ recte iudicarẽt:qd modo non fit. sed loco illius iuramenti iudex dꝫ semp vsqꝫ ad finẽ ante se habere presentiã sacrorũ.s.euãgelioꝝ.vnde põt dici interpositis.i. ꝓpositis sanctis euãgelijs.nam presentia illorũ in iudicio dr̃ iusiurãdũ iudiciale.i.loco iuramẽti iudiciũ.C. de iudic.rem nõ nouam. sed nunc iudices nõ iurãt: nisi cũ suscipiũt officiũ iudicis a principe.in aut̃.vt iudi.sine quoquo suffr.§. iusiurandũ. sed ecclesiastici iudices nõ iurant:de qbus vr̃ loqui hoc.c.vel interpositis a iudice de facto ⁊ si nõ de iure.hu.⁊ Archi.vel[iuramẽtis]de calũnia vel desistẽdo iudicio:vel forte de stando sententie.hug.

Questio. Rñdet.

1 ¶Sed hic surgit qd que tangit̃ in glos.†vtrũ q iurat parere sententie vel mãdato alicui⁹ possit apparere sine reatu periurij.Ad hãc rñdet̃ ꝙ talis potest appellare ex iusta cã: vel propter graue mãdatũ iniunctum.ff.qui satisda.cog.l.si.Secus si subterfugij cã:vt in.c.qõni.ꝯm gl.in decretali ad hoc extra de appel.alleg.in glo.eiusdem sñie est Lau.hic dicẽs,ꝙ in tali sacramẽto non ꝯtinet̃:nisi ꝙ licitis pareret.ff.de pig.l.obligatione gñali. hu.vero ad hoc distinguendũ dicit, ꝙ si iusta est sententia : vel vr̃ sibi iusta dꝫ parere,⁊ nõ appellare.Si est iniusta vel vr̃ sibi iniusta:licite pt appellare sine reatu periurij:nec enĩ plura ꝯtinent̃ in illo iuramẽto,q̃ illa q̃ spãliter iuramẽto promisissent:vt in ꝑalle.l.obligatione.⁊ idẽ dicit de eo qui iurauit stare mandato epi,⁊ post ea eps precepit ei, ꝙ non appellet:vel precipit aliquid aliud:de quo non cogitabat̃ dicit ꝙ licite appellat.Archi.vbi ergo quis iurauit simplr̃ parere sentẽtie vel mandato vr̃ ꝯm hug.cogitatum de iusto,⁊ non de iniusto,⁊ sic hoc scdo casu:non tenet̃ parere. ⁊ idẽ sentit Hoff.⁊ Innoc.qui dicit in.c.quintauallis. de iureiur.ꝙ si iurauerit stare mandato vel arbitrio alicuius:si illud scit iniquũ põt nõ obstãte iuramẽto illud petere reduci ad arbitriũ boni viri:nec tenebit̃ parere nisi reductũ fuerit ad equitatẽ. Hosti.dicit hoc tenendum qñ est iuratũ gñaliter,⁊ simplr̃:sed si expressum fuit ꝙ etiã ille cui⁹ mandato iurauit parere posset dare de iure vnius partis alteri in totũ:vel in partẽ,⁊ ꝙ quãtũcũqꝫ inique pronuntiaret staret dicto illius:eo casu tenet̃ qs parere: alias deieraret nisi mandatũ esset ꝯ deũ:quo casu nõ tenet̃ iuxta not.de tẽp.or.ad aures.sed forte ꝯm eũ ex equitate iudex ex officio suo dꝫ occurrere iniquitati pẽsatis causis:locis tẽporibus, ⁊ qualitatibus personarũ vt patet in eo:qd legit̃.⁊ not.extra de arbi.c.ij. vide Joan.and.in.d.c.quintauallis.super versi.iuramentum.

Lauren. Archi. Innocen. Hostien.

1 ☞Judicium appellationis ꝙ sit aliud a principali.
2 Aduocatus non tenetur patrocinari in iudicio appellationis pro eodem salario.

Osius. Ad idẽ sequit̃ hoc.c. ex cõcilio sardicen.summa ẽ ꝙ si ꝯdẽnatus ad papã appellet est ab oĩb⁹ deferẽdũ.Lege.

Exponit literam.

¶[Osi⁹] hoc c.vt dicit hu.multũ illuminat prima duo capla huius qõnis ꝯm ꝙ intelligunt̃ de delega.⁊ loquitur silr̃ hoc.c. de delegatis[adiudicat⁹].i.male iudicat⁹.hu.[renouet̃]ꝑ appel
1 lationẽ.hu.[alterũ]ar.†ꝙ iudiciũ appellatiõis aliud est a pn̄cipali.hoc vex est:sꝫ nõ est alia cã. sꝫ hoc meli⁹ inuenies deter
2 minatũ.s.ij.q.vj.§. post scdam.⁊ est ar.†ꝑ aduocato.s. vt pro eodẽ salario nõ teneat̃ ꝓcinari in iudicio appellatiõis cũ sit aliud iudiciũ.hu.de hoc no.ij.q.vj.§.post scdam.ibi dixi.arch. de quo no.de ꝑcu.in.c.nõ iniuste.⁊ de testi.romana.li.vj. [sancti petri memoriã].i.romanã ecclesiã ⁊ in memoriã beati petri xix.di.memoriã.hu.[vt scribat̃]hic hr̃ qd sit officiũ iudicis a q̃ appellat̃:dꝫ enĩ allegatiões ⁊ attestatiões vtriusqꝫ ptis inscribere ⁊ sñiam a se latã,⁊ postea dare aplos.dist.xviij.c.j.⁊.ij.qd. vj.§.post appellationẽ.hu.[in ꝓuincia ꝑrima]cũ epi sue prouincie nolũt hoc facere.hu.[adiudicauerit papa det iudices.] scꝫ alios:nõ enĩ quis est remittẽdus ad illũ: a quo appellauit: vt.ij.q.vj.§.ij.inuitus intelligo:nam volens remitti potest[talem causam].i.sententiam latam in tali causa.bug.

¶Questio quinta.

Quod autem. Hic intitulatur. v.questio.s.an deficiente accusatore reus sit cogendus ad purgationẽ seu probationem sue innocentie. ⁊ dicitur ꝙ si inde laborat infamia: cogitur ad purgationem alias non: vt.ij.q.v. presbyter. vbi de hoc plene.qr hec questio eadẽ est cũ illa.hu.capitula sequentia loquuntur de his qui non sunt de crimine infamati.⁊ ideo non coguntur ad purgationem ꝯm Bar.brix.Lege text.

Exponit literam.

¶[Quod autem probationem].i.purgationem. Archid.⁊c.

Quod

Quod autem postulas. Ad probationẽ eius qd dixerat inducit̃.c.hoc:qd est beati Grego.in registro.summa est in rubro.

Diuisio.

Et diuiditur in duas partes.In prima ponit petitiones.in secũda premittẽs causam illam nõ admittit.secũda ibi:esset vt.

Casus.

¶Pro cuius capli intellectu notãdus est casus:q talis est iuxta hug. Quidam noĩe maximus accusabat̃ ab aliquo,⁊ in eius accusatione accusator defecerat,⁊ tñ iste maxim⁹ volebat se purgare, ⁊ qr quidam erat cũ papa quem iste volebat habere cõpurgatorem:qr ille sciebat innocẽtiam istius rogauit papã vt illum mitteret ad se vel forte rogauit papã: vt mitteret sibi aliquem cardinalem vel aliũ corã quo se purgaret. Hũc papa rescribit ⁊ dicit ꝙ sua petitio non est admittẽda.qr nõ cogebat̃ ad purgationem cũ non esset infamatus mãdat etiã ei vt incontinenti veniat ad se.Lege.

Exponit literam.

¶[Qd aũt qua].i.per quã:vel cum qua [possit esse ꝓbatio].i.purgatio:qr illa persona sciebat ex toto istum immunẽ:vel[qua].i.corã qua.i.presentia cuius.s. legati Hug.petebat forte iste maxim⁹,ꝙ papa mitteret legatũ salonium:qui cognosceret ibi de causa maximi quã habes.ij.q.v.

Archi.

quãto.⁊.lxiij.dist.salonitane.Jo.de.Archi. [esset vtcũqꝫ excusabile].i.posses audiri,⁊ defendi a tua stulta petitione.hu.[ꝓbationis] ꝑ testes vel purgationis ꝑ iuramentũ.hu. [prefati sũmus].i.prediximus.s.in alia epla.archid.[venire] ob aliam

Bar.brix.

causam.hug.vel forte se defensurus.ꝯm Bar.brix.Archi.

Accusatus. §.est:qr in proxi.c.dictũ est, ꝙ accusato nõ incũbit ꝓbatio.ideo ponit hũc §.in quo illud limitat dicẽs,ꝙ negationẽ non probat exceptione sic quasi diceret ꝙ reus suam exceptionẽ probare dꝫ.Lege.

Exponit literam.

¶[Accusatus non negationẽ.]qui simpliciter factum negat: non aliqd asserit sed exceptionẽ. ergo non oĩs qui negat excipit.hu.Nota hic qd dicitur,ꝙ reus in exceptionibus efficitur actor quo ad onus probandi.ff.de proba.l.in exceptionibus.⁊ ff.de except.l.j.

1 ☞Reus absoluitur nisi actor probet quod intendit.
2 Probatio negantis factum dicitur nulla.
3 Negatiua an sit probabilis.

Accusator. Lex est vt in suprascriptione patet. ⁊ ꝯm Lau.verior litera est actor.sed Bart.brix.dicit.ꝙ ad hoc vt lex faciat ad propositum magistri debet dici accusator. Archid.summa ꝙ onus probationis reo nõ incumbit vel sic. Actori incũbit onus probandi:qd asseuerat:quo nõ probante

Diuisio.

reus absoluit̃. Et diuidit̃ in duas partes.In prima ponit qd dictum est.in scda assignat rationem.scda ibi:cũ per.ꝯm quas
1 duas partes vt colligit gl.due regule habent̃ ex hoc tex.†vna
2 ꝙ nisi actor ꝓbet qd intẽdit reus absoluet̃. scda est† ꝙ negan
3 tis factũ nulla est ꝓbatio.circa scdam regulam est qd.† vtrum negatiua sit ꝓbabilis.

Questio. Respõdet.

Ad quã qõnem preter solutionẽ gl.per distinctionem triplicis negatiue.s.facti iuris, ⁊ forme sine qualitatis ⁊ negatiue facti.s. absolute ⁊ coacte põt sic rñderi ꝑ aliã distinctionem vcꝫ dicendo ꝙ quedã ꝓbatio naturalis, ⁊ directa,⁊ de tali ꝓbatione ponit̃ ꝯclusio.ꝙ talis probatio negatiua nõ est ꝓbabilis per rerũ naturã: ptꝫ ꝯclu.qr non hꝫ terminos sensu naturali apprehẽsibiles cũ nihil sit ⁊ nõ entium non sunt cause.vt.l. quidã referunt.ff. de iure codicillorũ. ergo.⁊c. ¶Scdo sic.ꝓbatio dꝫ fieri ꝑ differentias, ⁊ qualitates. sed ꝙ negat̃ non est.ergo tale caret substãtia.⁊ ꝑ ꝯñs qualitatib⁹: vt l.si qs vxori.§.nec vendo.ff.de furt.⁊.l.eius q.ff. si cert.pet.quedam est ꝓbatio naturalis. sꝫ nõ directa que capit̃ ꝑ aliqd medium.⁊ de tali fit ꝯcln. ꝙ tali ꝓbatione negatiua est ꝓbabilis si sit coarctata ad tps:vel locũ:vel pregnãs: qr hꝫ in se directã affirmatiuã:ptꝫ ꝯclu.nã affirmato ꝓbato reddit̃ negatiua ꝓbata.nã vbicũqꝫ sunt ꝯria ꝓbato ꝙ vnũ existat opꝫ aliud abesse.ista est natura ꝯriorũ:vt simul eidem inesse non possint ꝯm Aristotelẽ. ⁊ patet etiã.l. qd nerua.ff. depo.⁊.l. hec verba.ff.de verb.sig.Modo ad ꝓpositũ si dr̃ ꝙ certo die ꝯtraxi bononie: si probo me mutine tũc fuisse.hoc ꝓbato sequit̃ ꝙ non cõtraxi bononie.vel si dicat̃ me titiũ vulnerasse tali die in platea: si ꝓbo tũc me abfuisse:sequit̃ necessario me non vulnerasse:vel occidisse titium. Verũ qr dies nõ ponitur in accusatione:vel inquisitione : sed solũ mensis ne habeat ꝓbare per totũ mensem

Jac.but.

abfuisse fuit theorica Jac.but.ꝙ possum tẽpus restringere, et facere duo capla.primũ ꝙ tali die titius fuit occisus, item ꝙ illa die fui rome.⁊ sic facilius probabo. qr testis sui dicti ponit rationem necessario concludentẽ.vt.l.ob carmen.§.fin.ff.de testib.⁊ in.l.ij.§.si contra.si vero non possit reddi rõ dicti necessario concludens:aliqñ accipit̃ ea que probabiliter cõcludit dat̃ exemplum si volo ꝓbare quẽquã esse pauperem: lꝫ paupertas recte ⁊ necessario nõ probetur probabitur indirecte per coniecturas,⁊ per rões ꝓbabiliter cõcludentes.ar.l. ex cõsensu.C. de repu.sufficit ergo: si testis dicat ꝙ talis vadit male indut⁹ ⁊ calciatus,⁊ ꝙ nihil habet in domo.⁊ hoc sciũt eius vicini:qd nec bladũ vel aliud quidquã ipsi viderunt, ⁊ ꝙ ostiatim querit eleemosynas,⁊ debita cõtrahit : qr hec oĩa solent cõiter accidere pauperib⁹ nõ diuitibus ꝓbata est paupertas ⁊c. Quedam est probatio abusiua vel potius probationis releuatio:vt est cõfessio.qr non euidenter qd est declarat:sed releuat probare habentẽ ab onere probãdi.⁊ de tali ꝓbatione est cõclusio. ꝙ tali ꝓbatione probabilis est negatiua.de confes.c.j.lib.vj. et de pur.ca.accedens.cũ si.idẽ in probatione ꝑ iuramentũ : vt aut̃. de here.⁊ fal.in.§.si vero absunt.ꝯm Cõpo.qd est notandũ. im

Cõpostel.

probabilis ergo negatiua cõiter nisi alijs interueniẽtibus accidentibus,⁊ hoc voluit glo.in.c.bone.j.de elec.cũ dicit ꝯm cõmunẽ cursum causarũ dicit Jo.and.ibidẽ ꝙ negatiua põt esse sic coarctata ꝙ est ꝓbabilis.vide ibi Jo.an.Lege.

Jo.and. Exponit literam.

¶[Accusator non astringit]imo statim absoluit̃ reus:si actor nõ probat qd intendit:vt.C.de eden.l.q accusare.hu.⁊ archi.[negantis.] simpliciter.nam si aliquid diceret cũ ipsa negatione cogeretur qñqꝫ illud ꝓbare.s.si negaret nõ simplr̃ : sed cũ determinatione.hu.hoc dicit qr si negaret ius : puta emancipationem recte esse factã probare dꝫ illã nõ iure esse factã.vt.ff.de probat.l. ab ea.hug.[cũ per.]scda pars.[rerũ naturã].i. causarũ ꝯsuetudinẽ ⁊ frequẽtẽ vsum.causarũ enim cõsuetudo ⁊ vsus frequenter hoc exigit:vt ei qui dicit incũbat ꝓbatio . hoc ideo dicitur qr inspecta ratione naturali nõ potest ꝓbari id:qd ratio naturalis nõ apprehẽdit.naturalis enim ratio nõ patit̃ entia de non entibus predicari.ita nõ patitur negatiuam indeterminatam per testes probari:sicut dictum est.s. Et de hoc per Jo.an.in dicto.c.bone super glo.j.

Joan.an.

Hoc autem. §.est: in quo Gratia. Limitat qd est dictum.s.in.§. qd autẽ. dicens ꝙ id qd est,ꝙ deficiente accusatore reus nõ sit cogendus ad probationem seu purgationẽ:hꝫ locũ qñ reus non est infamatus: qr tunc hꝫ necessario se purgare.Lege.

Exponit literam.

¶[Hoc aũt].s.ꝙ deficiẽte accusatore non sit reus cogẽdus ad purgationẽ.hug.[tunc enim.]canonice soluit gratianus.hug.⁊ archi.[eiusdẽ gregorij.]vt.ij.q.v.presbyter vel quilibet.⁊.c.habet hoc.⁊.c.mẽna.et c.quanto.⁊.c.que de cã.hug.⁊ Archi.

¶Causa septima.

Quidam eps. Hic intitulat̃ ⁊ icipit.vij.cã:q̃ sic ꝯtinuat̃ ad precedẽtia ꝯm hug. qui meli⁹ ceteris videt̃: in superiorib⁹ causis tractatũ est : qualiter eps rõne criminis cõdẽnet̃ ⁊ deponat̃:quo casu alius eo viuẽte pt supordinari.inde sumpta occasiõe mgr̃ gratia. annectit hãc cãm: in qua ostẽdit in qb⁹ casis eps possit supordinari primo viuẽte. Ostẽdit etiã quib⁹ ex causis imitationẽ epoꝝ vel clericorũ fieri possint, ⁊ cuius authoritate fieri debeant:interponit etiã de quibusdã generibus persecutionũ vt aũt hec ⁊ alia cõpetẽtius doceat supponit thema:de quo elicit duas questiones. primã ex illo loco concessit. secundam ex illo qd sequitur ibi:postea vero.

Continuatio.

¶Questio prima.

Quod autem. Hic incipit prima questio.s.an viuẽte episcopo possit loco eius alius episcopus in eadẽ ecclesia substitui. Et diuiditur hec questio in.ix. partes ꝯm Archi.In prima probatur.xv.authoritatib⁹ ꝙ nullus dꝫ priuari iure sine culpa sua:nec etiam pro infirmitate: nisi ipse renuntiauerit nec alius potest eligi altero nõ renuntiante nisi de pape licentia speciali ꝯm Joan.de.Archi.alie designabũtur in processu.respondendo ergo qõni proposite inducit in primis diffinitionem concilij apud aluerniam celebrati, ꝙ nullus potest in ecclesia substitui: aut subordinari : nisi primus pro crimine remoueatur: aut sponte cedat ⁊ abrenuntiet cũ tñ authoritate pape:imo si subtiliter volum⁹ inspicere:nũqꝫ epo viuẽte alicuius ecclie põt ali⁹ substitui : qr ex quo qs rõne criminis remouetur:vel spõte abrenũtiat de authoritate pape statim intelligit̃ mortu⁹ quo ad illã ecclesiã:vñ illa statim põt nubere alteri cui voluerit:vt.j.e.q.sicut alterius.Et ratio huius rñsionis est:qr in vno epatu non pñt esse duo epi vt in nicena synodo legitur

Diuisio. Joannes. Archid.

statutū:sicut refert beatus Aug.in epistola excusatoria sua,et Ualerij:qꝛ ambo erant epi in hippona. monstruosa etiam res est ꝙ duo capita scȝ duo epi sint in vno corpore:scilicet in eodē epatu. Sed si anteꝗ primus sit submotus alius induceretur: essent duo epi in vno epatu:primus enim semper manet in suo epatu:donec mortuus:vel per sententiam finalē amotus inde. ergo primo viuēte:vel per sentētiam aplice sedis non amoto: nō potest alius subordinari vel institui. Lege. ¶ [Quod capitalis.]id est criminalis hug.ꝛ Gof.scȝ que sic digna amissione capitis ꝑm leges:vel amissione fame: que caput est mentis ꝑm canones.ꝑm Jo.de fan.archi. [vel culpe] qui de licentia pape renuntiauerit.hug.Bene datur coadiutor.vt in.c.seq.

Exponit literam. — Jo.de fan.

5 ☞Coadiutor datus epo an poterit conferre beneficia.
7 Presumendum non est ab aliquo quod non est concessum a canone.

Scripsit. Ad idem propositū sequitur hoc.ca. quod est Gregorij in registro.
1 Summat ꝙ eps qui propter infirmitatē officium epale exercere nō potest: nō propterea remouēdus est a prelatura:sed ei dādus est adiutor. Et diuiditur hoc.c.in tres partes. In prima narratur petitio, In scda reijcitur. In tertia prouidet.scda ibi: Quidam.tertia ibi: Sed suggerēdū. Pro pleniori intellectu huius capituli queruntur hic plura.

Diuisio.

1 ¶ Primū est vtrum prelatus propter senectutem aut infirmitatem sit remouendus a prelatura.
2 ¶ Secundum est vtrum prelato seni aut infirmo sit etiam nolente coadiutor dandus.
3 ¶ Tertium est a quo sit dandus talis coadiutor.
4 ¶ Quartum est ad quid se extendit authoritas coadiutoris.
6 ¶ Quintum est de tempore quo spirat officium coadiutoris.

1 **Ad primum** sic proceditur.† Et videtur, ꝙ prelatus propter seniū aut infirmitatem incurabilem siue perpetuā factus inutilis sit a prelatura amouendus:primo sic. Officia ecclesiastica habent similitudinem magnam cū dignitatib⁹ ꝛ officijs secularibus.C.de offi.preto.orientis.l.si quos iudices. habet ꝙ iudex vel magistratus si inutilis fuerit propter infirmitatē vel senectutem:remoueri debet. ¶ Item secūdo idem.ff.de iudi.si longius. ¶ Tertio in glo.c.precedentis. Dicit ꝙ ita est in leproso qui a dignitate remouetur ꝑpter scādalū,extra de cle.egro.tua. ¶ Quarto idem colligit ꝛ arguitur eo ꝙ abbates inutiles facti remouentur penitus:vt.xviij.q.ij.si quis abbas. ¶ In oppositū arguitur ex.c.presenti. ¶ Respōdeo dicendū ꝙ sicut tāgitur in glo.precedētis capli. qdam distinxerūt de egritudine, ꝙ quedam curabilis:alia incurabilis. Et de tali dixerūt ꝙ prelatus in incurabili egritudine laborans esset remouendus, ꝛ alius substituēdus. Et istius opinionis fuit Bar,cuius rōnes sunt prime que inducte sunt in questione. sed ista opinio ita simpliciter ꝛ absolute loquens reprobat. ex de cleri.egrotā.c.penul. prout etiā ibi notat Hosti,vt dicit Archi. Alioꝝ fuit opinio, ꝙ licet nō vniuersaliter ꝑpter quācūqꝫ infirmitatē incurabilem esset prelatus amouendus,ꝛ alius instituēdus: tamē propter lepram bene a dignitate remouetur, ꝛ hoc propter scandalum.ꝛ hec est opinio gl.in,c.precedēti. ꝛ inducit.c.tua. extra de cle.egro.Sed nec ista opinio placet. Unde Hosti.in predicto.c.tua.notat ꝙ propter leprā non remouetur eps. vt eo.tit. c.j.ij.ꝛ.v. Sed quilibet inferior bene remouetur. vt hoc.c.tua. Et ratio est:qꝛ facilius remouentur inferiores prelati:quā epi. arg.extra de trāslac.inter.ꝛ.c.licet.de accu.qualiter.ij. in fi.ꝛ de simo.per tuas.in fi. ¶ Secunda est quia eps nullo casu interueniēte remoueri potest:nisi per papam.iij.q.vj.multū stupro. Et hoc teneas.qd videtur etiam cōprobari per.c. presens. qd loquitur generaliter ꝑm Archi. Aliorū est opinio. vt est hug. ꝛ Goff.ꝙ nullus prelatus remouet propter leprā a prelatura sed ab officio administrationis bene,ꝛ nunquā substituitur aliquis viuo:nisi eo renuntiante:sed bene datur coadiutor per dictū.c.tua.ꝛ per.c.presens.qd loquitur generaliter in quocunqꝫ ꝛ.c.ij.ꝛ.c.qualiter.ꝛ.c.quāuis. Et inducūt ad hoc plures rationes. Prima qꝛ beneficiū canonice habitum sine culpa auferri non debet.vt.xvj.q.vij.inuentum. ¶ Secūdo qꝛ nulli est pena infligenda sine culpa:qꝛ ante peccatū nulli est penitentia infligenda.de pe.dist.ij.§.quod autē. ¶ Tertio ꝙ afflictis non est addenda afflictio.j.c. cū percussio.ꝛ in.c. ex parte.de cle.egro. ¶ Quarto ex similitudine matrimonij carnalis: quod per lepram nō dissoluitur.de cōiug.lepro.c.ij. Nec obstat ratio horroris,ꝛ abominationis:quia dabitur coadiutor.vt eo.ti.de rectoribus. Et idem dicendū est de sene.qꝛ nec ipse est culpa.vt.j. eo.petisti. ¶ His habitis dicendū est ad rationes in oppositū. Ad leges inductas respondet iuxta hug.ꝙ nō procedunt.

Primū ar. — Scdm arg, — Tertiū ar. — Quartū ar. — Opponit ꝛ Rūdet. — Cōtra bar, — Hosti, — Cōtra glo, — Archid, — Ad primū ꝛ scdm arg.

Et ratio est:qꝛ leges tales loquūtur de honore temporali. Canones vero de spūali ꝛ perpetuo.preterea alia est in secularib⁹ causis:alia in diuinis.vt de conse.dist.iij.celebritatē.ꝛ.ij.qō.vj. non ita. preterea leges debent imitari canones, ꝛ nō econuerso.vt dist.x.lege.ꝛ.ij.q.iij.§. huic aūt. item rūdet ꝙ dicte leges habent alias contrarias leges:in quib⁹ ꝯtinet, ꝙ ꝑpter furorem vel cecitatē superueniētē iudex vel magistratus nō debet remoueri.vt.ff.de sta.ho,l.qui furore.ꝛ.ff.de postu.l.j.§. casum ꝛ.ff.de iudi.l.cecus. ¶ Ad tertiā rūdetur ꝙ opinio glo.nō tenet ꝑm alios.s,hug.ꝛ Gof.ꝛ etiā hosti. ¶ Ad quartam de abbate inutili,ꝙ veniat remouēdus respōdetur, ꝙ lȝ hoc teneat Uin,ꝛ Hosti.vt dicit Jo.and.in.c.fi.de cle.egro.sup ver.paralytico.potest tū dici:ꝙ nō sit verū vniuersaliter qꝛ ꝯtrariū vꝛ notari dist.lxxv.qm̄.in glos.ij.vt dicit Archi.sed de abbate facto inutili culpa sua:prout no.extra de eta.ꝛ quali.c.j, vnde Joan. and,respōdendo ad.c.allegatū in glo.si quis abbas. dicit ꝙ loquitur de abbatibus vitiosis non autem de defectiuis.

Ad tertiū. — Ad quartū — Archid.

2 **Ad secūdum** †Respōdetur iuxta hu.ꝛ glos.qd cogēdus est p superiorē ꝑpter dispendium:qd ecclesia pateret:nisi daret adiutor, vnde cū eps grauatus vt dictum est nollet assumere adiutorē lȝ a caplo requisit⁹ sit nihil per.c.innouandū est, sed in hoc casu.c. significat pape conditionem epi ꝛ ecclesie, ꝛ sic epo inuito dabit.arg. extra de eccle.edi.ad audientiam. Lau.ꝛ sic not.extra de cle. egro.c.penul.ꝛ hoc not.j.e.§.ecce.Archi.idem tenet glo.de cle. egro.c.vnico.lib.vj.in glo.non est ergo ꝛc.

Rūdet.

3 **Ad tertium** in quo querit.† a quo sit dādus talis coadiutor. Rūdet dimissis opinionib⁹,ꝛ consuetudinib⁹ antiquis iuxta determinata per bonifaciū.viij.in.c.vnico. de cle.egro.in.vj. sub quatuor conclusionibus quo ad epos,ꝛ prelatos,prima ꝙ datio adiutoris epi vel superiorū prelatorū spectat ad solū papam:vel ei⁹ speciali authoritate deputatū,hui⁹ cōclusionis sunt due rōnes, vna ꝗ tangit in prefato.c.pastoralis. qꝛ talis episcoporū aut superiorū prelatorū datio est de causis maiorib⁹,ꝛ per consequens referenda est ad maiorē omnib⁹.s.papam. extra de transla.c.j. et de offi.dele.qd translationē. scda ratio:qꝛ si ꝑprie ad eū pertinet datio adiutoris:ad quē spectat destitutio vel cessionis admissio:manifestū est ꝙ ad papā spectat datio coadiutorū episcoporū:vel superiorū prelatorū cū ipsius solius sit destitutio vel cessionis admissio eoꝝ.vt extra de transla.per totū. ¶ Secūda ꝯclu.est ꝙ ꝑpter dispendia ecclesiarū vitāda papa concedit authoritatē:vt si eps senio vel valetudine corporali grauatus vel alias adeo impeditus perpetuo: vt officiū suū nequeat exercere possit de consilio ꝛ assensu capli sui vel maioris partis vnū vel duos coadiutores assumere ad dictū officium exequendū.ista conclu.patet ex.d.c.pastoralis. ¶ Tertia conclusio est.ꝙ si episcopus demens fuerit factus tunc caplm vel due partes eiusdem authoritate aplica assumāt vnū:vel duos idoneos coadiutores:qui eius officium exequant. ista conclu. est in eodem.c. pastoralis . expressa, et est valde rationabilis. ¶ Quarta conclu.est ꝙ si eps perpetuo impedimēto detētus: ita vt ad sui officij executionem reddat inutilis coadiutorem assumere noluerit etiā a caplo requisitus:tūc nihil p caplm innouet:sed referat ad sedē apostolicam casus ille ꝛ ꝯditio tā epi ꝗ ecclesie,ꝛ stetur determinationi illi⁹.ista ꝯclu.est etiam prefati.c.de inferioribus prelatis est conclusio.ꝙ datio coadiutoris aliorū inferiorū prelatoꝝ pertinet ad illū:ad quem spectat destitutio vel cessionis admissio.ista conclusio patet extra de cleri.egro,c.iij. ꝛ vlti.ꝛ sic dicit Egid.ꝙ coadiutor in inferiorib⁹ prelatis est assumēdus per prelatū ꝛ canonicos ecclesie indigētis:cum vtriusqꝫ contemplatione assumitur, ꝛ alleg, extra de his que fi.a prela.c.nouit.

Rūdet. — Prima cōclusio. — Secunda conclusio. — Tertia conclusio. — Quarta cōclusio. — Egidius.

4 **Ad quartam** qōnem in qua queritur† ad qd se extēdat authoritas coadiutoris. Rūdet iuxta Jo.and.ꝙ hec qd soluit ex forma dationis,vū si hū administrāti spūalia:sȝ dilapidāti tpalia dat coadiutor in tēporalib⁹ circa sola tpalia versabit:siue extendet se ei⁹ officiū,ꝛ ecōuerso.de offi.deleg.venerabili.ꝛ.j.c.ꝗuis.ꝛ.c.petisti.si vero seni demēti:vl his simili det simplr ei⁹ officiū:est tale quale est eius cui dat.pterea si simplr datus est : tūc pōt ea que poterat ille cui datur salua alienatione immobilium:vt in.d.c.pastora,
5 lib.vj.ꝛ de elect.is cui.e.li.Sed hic surgit qd. † vtrū talis coadiutor pōt beneficia cōferre. Ad hāc rūdentes Jo.moder.et Archi.in.d.c.vno.de cle.egro.li.vj.dicūt ꝙ non etiā in casu illius decretal.in quo dat authoritate aplica qꝛ in ꝯcessiōe gñali nō veniūt illa ꝗ non esset qs verisilr ꝯcessur⁹ ꝛc.ex de offi.vi. c.si.lib,vj.ꝛ rūdent ad dictam decre.is cui. ꝙ loquitur in visitatore:non in coadiutore.dicit Jo.and.tu dic ꝙ si coadiutor datur ad aliqd certū:puta ad administrationem tpaliū tantū non cōfert beneficia:qꝛ illa ꝯfert prelatus vt prius de cōsensu coadiutoris

Rūdet. Jo.and. — Questio. Respōdet. — Joan.and.

coadiutoris. Si vero datus est demēti vel simili sine authoritate pape : siue sine eius authoritate eo casu quo sic supra dixi dari potuit tūc beneficia confert nō obstāte dicta decretali vltima de offi.vica.quia loquitur in ꝑcuratore:vel vicario : per cuius potestatis defectū non impeditur prouisio : quā constituens facere potest:que vult ꝙ officialis vel vicarius epi generalis nō potest beneficia cōferre:nisi beneficiorū collatio eis sit cōmissa . sȝ hic secus.alias nimis posset retardari ecclesiarum ꝑuisio:qd esset nimis absonū.Nec obstat.c. vltimū.de supplē. negli.prela.lib.vj.vbi visitator datus cathedrali ecclesie vacāti ꝛ capitulo negligenti:vel malitiose administrāti: nō confert beneficia qꝛ ibi propter vacationē ecclesie impeditur prouisio: que sicut nō transit in capitulū:ita nec in visitatorem:ibi datū ab alio quā papa. Itē presumitur propter tēpora a iure statuta,ꝙ cito cathedrali ecclesie prouideatur:ita ꝙ illa in breui nō vacante non poterit prouidere illi ecclesie talis visitator.

Pro intellectu decretalis vltime de of.vica.

6 **Ad quintam** questionē in qua queritur† de tēpore quo spirat officiū coadiutoris. Respōdetur ꝙ mortuo illo. cui datus est:vt extra de supplen.negli.prela.grandi.in fi.lib.vj. Et hoc intelligit Jo.and. etiā in morte ciuili: vt quia ille renūtiat vel deponitur quo casu quo ad ecclesiā censetur mortuus:vt.j.ea.qd.§.ecce. De hac materia vide plene p Jo.and.de cle.egro.c.fi. Lege. ¶ [Scripsit me precipere] id est vt ego precipiam. Hugu.construe sic. Epm succedere Joanni epo.prime Justiniani sedis.i. salonitane.qꝛ Justinianus primo ibi resedit:alij dicunt rauennam,ꝛ non salonā esse primā Justiniani sedē.Sed hoc melius distinctum est supra dist.lxiij.§.his omnibus.hug.[Epi iura] id est epalia officia.hug.[ꝛ ꝙ nusquā]repetēda est constructio.sic et scripsit,ꝙ ego preciperem:vt eps succedat pro egritudine epi: qd nusquā canones precipiunt.i.permittunt:nisi ille primo re-
7 nūtiet.ar.†quod a canone non est concessum ab aliquo non est presumēdum.ar.ij.q.v.consuluisti.[suggerendū] id est admonendus ꝛ inducendus est:vt sibi coadiutorē dari petat:alias si nollet eoipso malignus apparet.vt.j.e.§.ecce dicam. Archid. [dispensator].i.coadiutor[curam omnē.ꝛ in tēporalib⁹ ꝛ spūalibus:si est eps qui ei acquirit alias oēm curā in tpalibus ꝛ illis spūalibus que possunt fieri a tali acquisito. Si enim nō est eps per vicinos epos administrabunt ibi epalia.j.e. pōtifices. hug.[offendatur]qd esset:si ille inuitus remoueret vel eo non renūtianti alter substitueretur.hug.[neglecta.] qd esset si adiutor ei non daretur.Hug.

Respōdet. Jo.and. — Exponit literam.

1 ☞Cause propter quas quis in presenti vita punitur.

Cum percussio. Ad idem est hoc.c. qd est eiusdem gregorij in registro. summa est in rubro. ꝛ videtur esse ratio eius qd dictū est in precedenti.c.s.ꝙ eps propter egritudinem nō erat remouendus. Lege. ¶ [Cum percussio.vtrū pro purgatione].s. alicuius peccati cōmissi. [pro vindicta.] ostendenda.i. pro demonstratione eterne vindicte que hic incipit ꝛ nūquā finitur:vel pro purgatione.i.pro ꝑbatione:vt.s.quis reddat purgatior.i.probatior ꝛ melior pro vindicta cōmissi pcti.hug. ¶ Pro intellectu pleniori hui⁹ partis
1 querendum venit.†quot de causis aliquis in vita presenti punitur. Et rūdetur.x.de causis: vt tam hug.hic ꝗ Albert⁹ magnus tangit sup Jo.c.ix.primo em̄ infligitur pena alicui propter reatū culpe: sicut maria soror moysi percussa est lepra ꝑpter peccatū murmuris. Nume.xij. ꝛ giezi propter simoniam iiij.Reg.v. ¶ Scdo ad virtutis ꝑbationem, ꝛ manifestationem:ne virtus eorū in aduersis lateat : sicut Job.j.ꝛ Thobie xij.qꝛ placuisti deo necesse est vt probatio te probaret. ¶ Tertio ad virtutis humilitatis ꝯseruationē:sicut in paulo cui datus est stimulus carnis : ne magnitudo reuelationum extolleret eū.ij.ad Cor.x. ¶ Quarto propter diuini consilij dispensationem. vt in xpō. Luce.xxiiij. Nonne sic oportuit pati Christum ꝛc. ¶ Quinto ad diuine virtutis in xpo latentis manifestationē:vt diuine virtutis operatio manifesta fiat causa salutis:vt in ceco nato. Jo.ix. ¶ Sexto vt in alijs gloria passionis impigra fiat.ad hebre.xij.considerate eum: qui talem a peccatoribus sustinuit contradictionē:vt nō fatigemini animis vestris deficiētes ꝛc. ¶ Septimo ad purgationem delictorū:vt paralytic⁹,ꝛ sicut multi hodie flagellant.ps.vj. infirmus sum sana me dn̄e ꝛc. ¶ Octauo ad initiū ꝛ ostensionem pene eterne siue vt mors iudicij eterni iam in ipsum preueniat.s. vt hic inchoet,ꝛ videat qd in futurū sequi debeat : vt in herode:de quo legitur ꝙ eius carnes in hac vita vermibus scaturire ceperūt sic etiā multi quotidie puniunt.s.vt initiū sue pene habeant,et in alia vita ei eternaliter subiaceāt:vt de pe.dist.iij.§.authoritas. ¶ Nono vt exemplū patiētie ꝛ similia sustinēdi alijs prebeant vt martyres. ¶ Decimo vt proficiāt sicut multi puniūtur quotidie [iudicium] quare deus det infirmitatem remotū est a cognitione nostra.qꝛ ps.xxxv. dicitur iudicia dei abyssus multa.vnde non dȝ ꝑpter infirmitatē eps amoueri:ne simus diuini iudicij ꝓsumptores:cui⁹ iudicia sunt imperscrutabilia. ad Ro.xj.qꝛ existente epo bono ꝛ probo deus sibi immittit tribulationes aliquādo:sicut Aug.de se ait primo de ciuit.dei.c. xxix.deus em̄ cū me aduersis rebus exagitat : aut merita examinat:aut pctā castigat:mercedēque mihi eternā pro toleratis pie malis tpalibus seruat.non ergo recte iudicatur,ꝙ patiens aduersa reprobet.ꝛ de hoc vide.j.e.aduersitas.[flagellatis]sufficienter.glo.de hoc legitur.ꝛ no.extra de iudi.at si clerici.in fi.Arch.[addi afflictio].s.vt epi egroti remoueantur ꝛ alij substituantur.hug.[ne nos offensa respiciat].i.culpa:qua deus offenditur.[respiciat].i.sequat nos,ꝛ arripiat:qꝛ si afflictis addimus afflictionem:peccamus.

Exponit literam. — Questio. Rūdet. Albertus. — August.

1 ☞Priuatus ecclesia propter non residentiam probata iusta causa absentie restituitur.
2 Clericus qui ab ecclesia sua se absentat quāto tempore debet expectari.
Et an possit priuari ecclesia absqꝫ alia admonitione.nū.3.
4 Episcopus si concedit vni aliquod beneficium: quod concedere non potuit,ꝛ illud illi remoueatur:an teneatur illi prouidere de simili.

Presentium. Ad idē sequit hoc.c.qd est eiusdē gregorij in registro.summa est ꝙ ꝑpter infirmitatē non est quis a suo statu amouendus:cū sit ei magis cōpatiendū
1 ꝗ iniuriandū.vel sic magis in spāli.† priuatus ecclesia ꝑpter non residentiā ꝑbata iusta cā absentie restituit,ꝛ sibi substitutus inde remouet : cui de alia ecclesia est ꝑuidendū nisi per simoniā fuerit substitut⁹:quo casu ab ordine est deponēdus. Et diuidit hoc caplm in duas partes. In prima ponit querelam. in scda ꝑuidet cām cōmittendo. secunda ibi:hortamur. Lege. ¶ [Presentiā.]pro hui⁹ intellectu notat sic casus iuxta hug. Adeodatus erat capellanus in quadā ecclesia,ꝛ petita licētia sui epi secessit ad quedā aliū locū:pro qbusdam suis negotijs ordinādis,ꝛ ibi infirmat⁹ est. Occasione tū infirmitatis defuit ab ecclesia sua duob⁹ mensib⁹:qua occasiōe qntianus eps eius aliū ꝑsbyterū in illa ecclia collocauit: de quo fctō Adeodatus cōquestus est Gregorio. Scribit ergo gregori⁹ clementio primati ipsi⁹ qntiani:vt cognoscat de ista cā. ꝛ si inuenerit istum fuisse ipeditū iusta cā iuste egritudinis:restituat ei eccliā suā ꝛ ille.s.ꝑsbyter substitut⁹ inde remoueat, ꝛ in alia ecclia ponatur:nisi p simoniā obtinuerit dictā ecclesiā quo casu deponat sequit i lra tex.[petitiōes Adeodati].i.petitorij.s.libelli quem obtulerat Adeodatus in quo continebat q̄rimonia,ꝛpetitio a deo dati:quā papa fecit scribi in fine huius eple quā misit illi: vnde sequit[subdite].i.subscripte huic eple.hu.[relaxatū].i.licentiatū.hug. [asserit.]a deo datus.[duorū mensiū]cū nec per tres septimanas qs deesse dȝ sue ecclesie.vt.j.e.si quis in clero. hug.[hortamur.]scda pars p hoc verbū nō dat iurisdictio.sic xviij.qd.ij. dudū.ꝛ.ij.qd.vij.sicut inqt.vbi de hoc Archi.ꝛ.j.e. q.qualiter.[manifeste egritudinis.]innuitur a ꝯrio sensu,ꝙ si sine necessitate:sed volūtarie a tāto tpe affuisset nō restitueret. [preiudiciū.]hic vide qd legit.ꝛ no.xv.q.vj.c.j.in prin.Archi. restitui.Nota ꝙ mādat restitutionē fieri,ꝛ tū hic nō fuit petita:nisi dicat ꝙ sufficiebat spoliato se spoliatū conqueri vt no. in.c.qꝛ ꝑsulat⁹.j.q.x.[volum⁹ eū ordinari.]hoc intellige si nesciuit esse spoliatū:vel putauit eū iuste spoliatū : alias ꝑpetuo dȝ remoueri ab officio.ij.q.j.in pmis.ꝛ.iij.q.ij. audiuim⁹.hug. ꝛ Arch.[priuet].j.e.sancitū.[repellēde].i.nō ad hoc vt repelleret necessitatē ecclie:vel repellēde necessitatis.i.nō vt satisfaceret ecclie in necessitate.hu. ¶ Pro pleniori intellectu eorū ꝗ
2 hic principalr tāgunt:tria veniūt q̄renda. ¶ Primū est† quāto tpe debeat expectari cleric⁹ : qui ab ecclesia sua se absentat.
3 ¶ Scdm est.†vtrū clericus se absentās vltra debitū tps pos-
4 set absqꝫ alia admonitione priuari ecclia. ¶ Tertiū est.† vtrū si eps ꝯcedat vnū beneficiū vni: qd ꝯcedere nō potuit, et illud illi remoueat teneat illi ꝑuidere de simili. ¶ Ad primū rūdetur iuxta distinctionē causaꝝ absentie iuxta Gof.ꝛ host.i summis eorū. Aut em̄ cleric⁹ absentat se ab ecclesia cā cupiditatis: vt qꝛ sine licētia sui superioris eā dimittit,ꝛ aliā accipit:tūc est conclusio.ꝙ talis carebit habita ꝛ ambita:vt.j.ead.q.c.si quis eps.ꝛ extra de transla.epi.c.quāto.ꝛ sic nullo tempore expectabitur nisi prima ecclesia eum reuocare velit. vt.j.c.q. nō oportet.ꝛ.xviij.q.ij.abbates. Si vero causa lucri puta negotiationis:tūc est conclusio ꝙ talis non expectabitur:si tamen placet ecclesie,ꝙ reuocetur citandus est arbitrarie scdm Hosti.in

Diuisio. — Exponit literam. Casus. — Archid. — Prima qō — Scda qō. — Tertia qō. — Rūdet primę qōni. — Hostiēsis.

summa ti.de cle.non resi.§.vlti.⁊ ita intelligitur,ꝙ per vnam
solam horam expectetur.xcij. di.c.vlti. vel per duos mēses vt
in presenti.c.vel per tres septimanas.vt.j.e.qō.c.si quis in cle-
ro:vel ꝑ quinqꝫ menses.c.di.qm̄.vel per tres mēses. lxxv. dist.
qm̄ quidem.vel per quinqꝫ annos vel per.x. extra de cler.non
resi.c.ij.⁊.c.ex parte.⁊.c.qualiter.Si vero cā rei publice vtpote
qꝛ est in seruitio epi:vel pape:tunc est conclusio,ꝙ talis excusa
bitur:quādiu tali seruitio epi vel pape insistit iuxta ea:que leg.
⁊ not.extra de cle.non resi.c. decetero.⁊.c. cum dilectus,⁊.c.ad
audientiam.si vero talis clericus se absentat ratione maioris
vtilitatis:vt qꝛ de licentia sui superioris dimittit eam, ⁊ pmo
uetur ad aliā:vt ibi maiores fructus faciat. vt extra de rerum
permu.quesitum.tunc est conclusio,ꝙ expectabitur:sicut est in
canonibus diffinitū hoc est donec habeat quietam possessionē
bonorū scde ecclesie,⁊ lapsum sit tēpus de cōsecrādis epis: vt
extra de elect.cū in cunctis.§.cum vero.⁊.xxj.qō.ij. si quis iam
translatus.si vero se absentat cā necessitatis:vtpote hostilita-
tis:aut infirmitatis:vel qꝛ aer infectus est,⁊ pestiferus: tūc est
conclusio,ꝙ talis expectabit quousqꝫ cesset hostilitas.vt.j.ea.
pastoralis.saluis his que notant.extra de renun.post transla-
tionem.vel donec cesset infirmitas : vt in presenti.c. tū si infir-
mitas sit perpetua:dabitur sibi coadiutor : vt in.c.precedēti.⁊
extra de cle.egro.c.penul.⁊ vlti.si vero cā humilitatis se absen
tet:vt qꝛ intrat religionē,⁊ tunc aut intrat ꝓpter crimē,⁊ tunc
est conclusio ꝙ nō resurget nec expectabitur amplius post in-
gressum:vt.j.e.q.hoc nequaquā:nisi ſm ꝙ distinguit. extra de
renun.post translationē.§.ꝙꝙ.aut intrauit ex alia causa,⁊ tūc
est conclusio,ꝙ expectabit per annum : vt extra de regula.sta-
tuimus,⁊ eo.ti.c.beneficiū.lib.vj. si vero absentat se cā volun-
tatis:vtpote qꝛ non offert consecrationi.j.sex menses. ⁊ tūc est
cōclusio que ponitur extra de transla.epi.c.inter corporalia.§.
sed nec.vbi habet ꝙ si electus.j.sex mēses per suā negligētiam
tenuerit ecclesiā viduatā:nec ibi nec alibi donū consecrationis
accipiat in metropolitani sui cadat iudicio. Si vero absentat
se cā voluptatis:tunc refert:aut hꝫ ecclesiā pro derelicta:vt qꝛ
duxit vxorē:vel factus est miles:his duobus casibus fingitur
Innocen.
habere ecclesiā pro derelicta:vt not.Innoc.de cle.non resi.c.si.
vel aliam vitam assumit prime contrariā.C.de muneri.puero.
lib.x.quo casu amplius non expectabit. extra de cle.coniug.c.
diuersis falla.aut non hꝫ ecclesiam pro derelicta, ⁊ tūc si hꝫ iu-
stum impedimētū : puta infirmitatis vel inimicitie:tūc est cō-
clusio.ꝙ excusat: vt extra de cleri.nō resi.inter quatuor. sꝫ ces-
sante impedimento:dꝫ redire ad ecclesiā. vt.j. ea.q.c. pastora-
lis.si vero absentat se cā probitatis:puta studij.vt.ff.ex q.cau.
in integr.resti.l.necnon.vel honestatis:puta cā peregrinatio-
nis:quā non dꝫ facere sine licentia sui superioris.de conse.dist.
v.non opꝫ: tūc est ꝯclusio, ꝙ si hꝫ licētiam expectabit quousqꝫ
finitū sit tēpus quo potuit reuerti.ar.ff.de verb.obli.ꝯtinuus
quo elapso citabitur:sed si nō hꝫ licentiā expectabitur per sex
menses.Si vero absentat se cā spālitatis: puta priuilegij : sibi
concessi:tunc est cōclusio,ꝙ excusatur nisi ex causa reuocetur.
Rn̄det ad scdam qō.
¶ Ad secūdam qōnem qua querit: vtrum clericus se abstās
vltra tempus assignatū ⁊ debitū tps possit absqꝫ alia admo-
nitione priuari ecclesia sua. Ad hoc rn̄dendum est sub ista cō-
clusione.ꝙ absens semper dꝫ moueri antequā priuet qualiter-
Hostiensis.
cūqꝫ sit absens.ista conclu.est Ber.⁊ Hosti.tam in.c.qm̄. extra
vt lite non contest.⁊ de cle.non resi.c.ij.⁊.c. ex parte.⁊.c. quali-
Prima cō-clusio.
ter.vnde iuxta hos doctores sit ista prima conclu.ꝙ si aliquis
est in loco:vbi possit citari:vel in studio vel in aliquo loco ma-
nifeste:ꝙ nō latitat prelatus ipsius ipsum legitime monere dꝫ
vt ad suam ecclesiam reuertatur infra tps cōueniens ſm loco-
rum distantiā,⁊ tpis qualitatem ab ipso prelato prefigendum
quod si nō fecerit poterit postmodum suo beneficio spoliari:
nisi rationabilē cām ostendat:quare venire nō possit. vt extra
de cle.non resi.c.inter quatuor.⁊.c.vlti.⁊ ex̄ de app.c.peruenit.
Scda con-clusio.
¶ Secūda conclu.si aliquis de licentia prelati sui se absentat
vsqꝫ ad tēpus sibi statutū infra qō reuertat : tunc si nō reuer-
Joan.an.
tatur ad terminū:eps potest illū priuare nisi iusta cā impedia
tur:vt manifeste colligitur ex.c.presenti.sed Jo.and.dicit hoc
Rn̄det ad tertiā qō.
intelligendum:qn̄ in termino expresso:vel tacito fuit monitus
sub pena priuationis ad reuersionē. ¶ Ad tertiam qōnē. Re-
spondetur per hanc distinctionem.aut vterqꝫ.s.conferēs ⁊ re-
cipiēs sciebant alium habere ius in beneficio:aut vterqꝫ igno-
rabat:aut alter sciebat,⁊ alter ignorabat.in primo casu est cō-
clusio. ꝙ eps non tenetur sibi prouidere:imo dolus cum dolo
compensatur.ff.de dolo.l.si duo.⁊ de compensa.l. si ambo ⁊ ex-
tra de adul.c.pen.⁊ vlti. ¶ In secundo casu venit distinguen-
dum.aut recipiens non est ordinatus ad beneficium seu ad ti-
tulum illius beneficij,⁊ tunc est conclu.ꝙ in nullo beneficio te-
netur illi eps prouidere.ar.ff.de edi.edic.l.ad res donatas cū
multis alijs.aut est ordinatus, ⁊ tūc est conclusio,ꝙ tenetur ei
episcopus assignare non dico equiualens: sed competens be-
neficium.i.necessariū:vt legitur ⁊ not.in.c.cum secundū apl'm.
extra de preben.⁊ dig. ¶ In tertio distinguendum est etiam.
aut recipiens scit,⁊ non conferens, ⁊ tunc est cōclu.ꝙ tali non
est prouidendum : qm̄ a seipso decipitur: vt in legibus ꝑxime
allegatis.aut eps conferēs sciuit,ꝙ ipsum donare nō poterat
⁊ recipiēs ignorauit, ⁊ tunc est conclu.ꝙ consimile beneficium
ei conferre tenetur:vt patet ex hoc.c.presentium. arg.extra de
preben.⁊ dig.c. inter cetera. ⁊ de iure patro.c. pastoralis. cum
alijs ibi allegatis, et tantum sit pro nunc dictum de ista con-
clusione.

1 ☞ Capitulum potest dare licētiā ordinādi vacante ecclesia.
2 Facta causa necessitatis nulli preiudicant.

Pontifices. Ad idē sequitur hoc.c.quod
est pape Nicolai.summa est
in rubro.diuidi potest hoc.c.in duas partes.in pri-
Diuisio.
ma dicit:ꝙ prelati non sunt a suis prelaturis pro-
pter infirmitatem remouendi.in secunda ꝙ etiam nō licet epi-
scopis ꝓpria authoritate suis prelationibꝰ renūtiare.scda ibi:
Exponit literam.
epos.Lege. ¶ [Pontifices egritudine.] curabili vel incura-
bili.[abijciendi nō sunt.]vbi dānatur opinio dicentiū,ꝙ pro-
pter egritudinem incurabilem eps debet ab ecclesia sua remo-
ueri:quorū opinio pessima est.ſm Hug.[subtracti]vel sponte
abrenuntiauerint. Hug.⁊ Archi. [concesso].i.epis infirmis.
hug.[conquerūtur]subditi.s.clerici: vel laici. Hug.vel etiam
episcopi:quod non possunt exequi.Hug.⁊ Archid.[que licita
sunt]ipsis sacerdotibus:vt missas cantare baptizare:predica
re,⁊ hmōi.ar.di.xcv.ecce.[que his] sacerdotibus. [presumere
non lꝫ.]vt est dedicatio ecclesiarū:ꝯsecratio virginum:ordina
tio clericoꝝ:cōfirmatio puerorū:confectio chrismatis ⁊ hmōi:
vt di.lxviij.ꝙuis.hu.[surrogent] a superiori. [ꝙ si nō metro-
politanum]ipsimet clerici surrogent : qō possunt. dist.xliiij.c.
vlti.hu.⁊ Lau.⁊ Archi.Alij dicunt, ꝙ ipsemet eps infirmus
hoc pōt.s.adiutorem associare ad tēpus:qō plus ptꝫ.⁊ hoc vi-
sus est sentire Ber.qui exponit. [surrogetur].i. postuletur.s.
Innocen.
ab ipso epo infirmante.⁊ hunc intellectū clare innuit Innocē.
de offi.ordi.qō sedem.vbi allegat hoc.c.ad probandum,ꝙ eps
cōmittit ea que sunt ordinis, ⁊ ſm hoc istud.c. non probat id
ad qō cōiter allegat.s. ꝙ vacante ecclesia capl'm possit conuo-
care vicinos ad talia subsidia impendenda:cū hoc capl'm non
loquatur in ecclesia vacante,⁊ hoc notatur ibi:vsqꝫ ad recipiē
Archid.
dam sanitatē.⁊c.que litera denotat ecclesiam non vacare. Ar-
1 chi.† hodie tamen vacante ecclesia: capitulum potest dare li-
centiam ordinandi.vt extra de tēp.ord.cū nullus.§.epo lib.vj.
archi.[cum cautele studio]hoc duobꝰ modis potest intelligi:
scꝫ vt singulis annis singulos inuitent epos:ne vnus veniens
singulis annis dicatur ei expresse a clericis nec aliqd sub hoc
pretextu sibi acquirere credat:simile dist.xxiiij.presbyteri. hu.
[per occasionē necessitatis].i. ministerij ad qō necessario vo-
cātur vicini epi.hug.Lau.[ambitio.]ne petant de iure postea
vocari illuc ad tale officiū:ad qō vocati sunt ex necessitate : qō
2 si facerent presumeretur de eorum ambitione.Et est ar.† ꝙ ea
que necessitate fiunt nulli preiudicant.ar.xvj.q.iij.prima.hug.
[Epos vero].ij.pars.[ab administratione eorum]scꝫ gregis.
Est enī nomen collectiuū.Hug.[talēti.] id est ministerij, ⁊ di-
spēsationis:siue dignitatis.Hug.Laur.[pulchritudo.]id est
meritū [certamine] id est labore,⁊ studio. [triplicetur.]i. cre-
scat triplici fructu.scilicet.xxx.lx.⁊ centesimo.Hug.

1 ☞ Occupatum verbum accipitur in bona significatione.
2 Prescissus aliquis dr eo ipso ꝙ se in locum viuētis intrudit.
3 Intrusus vel schismaticus vel excommunicatus non potest
disponere de rebus ecclesie.

Factus. Ad idem sequitur hoc.c. qō est Cy-
priani epi ⁊ martyris. summa huiꝰ
c.⁊ sequētis est.ꝙ epo viuente ⁊ nō remoto non de-
bet alius superordinari.Et nota ꝙ hec.v.sequētia
Diuisio.
capitula sunt einsdē:scꝫ Cypriani, ⁊ de eadē materia. Et pōt
diuidi.c.hoc in duas partes. In prima ponit canonicā fuisse
electionē Cornelij. In secunda ostendit omnem aliam factam
Exponit literam. Casus.
postea esse inualidā.Secūda ibi:quo occupato.Lege. ¶ [Fa-
ctus.]Pro declaratione notādus est casus.Mortuo quidem
Fabiano papa canonice electus est Cornelius,⁊ intronizatus:
quem noluerunt recipere quidam schismatici:sed elegerūt no-
uatianum in papam per intrusionem.Iste nouatianus sic in-
trusus cepit multum molestare Cornelium:intantum ꝙ Cor-
nelius volebat abrenūtiare.Loquitur ergo hic Cyprianus in
his capitulis de hoc facto, ⁊ detestatur factum Nouatiani:
ostendendo

ostendendo electionē illius prophanā,⁊ detestabilem ab omni
bus,⁊ tandem dissuadet cornelio:ne renuntiet.qꝛ hoc non po-
test esse sine periculo:quod ostendit in alio.c.j.e.quam sit peri-
culosum. sequit in litera.[factus est].i.electus: vel cōsecratus
hug.[eps].s.post mortē fabiani olim pape.vt sequitur. archi.
[pone.]hoc dicit ꝓpter schismaticos:qui non ꝯsenserunt eius
electioni.[locus petri].i. romana ecclesia.hug. [occupato].i.
1 canonice accepto.† ⁊ accipitur in bona significatione. siue dist.
2 v.ad eius.⁊.j.e.q.§.cū vero.hug.[foris.] ar.† ꝙ hoc ipso quis
est prescissus, ꝙ se in locū viuentis intrudit. ar.xxiij.di.in no-
Lauren. Archid. Innocētiꝰ. Hostien.
mine dn̄i.hu.⁊.xxiiij.q.j.didicimꝰ.Lau.arch. [ordinationem]
i.dispositionē.hu.archi. [non tenet vnitatē.] sic extra de app.
pastoralis.qō dic: vt plene not.Innocē.⁊ Hosti.extra de cleri.
3 non resi.ex tue.Archi.ar.† ꝙ intrusus vel schismaticus vel ex
cōicatus non pōt disponere de rebus ecclesie, ⁊ que ab eo sunt
reuocari,⁊ irritari possunt.ar.xij.q.ij. alienationes.⁊.c. preca-
rie.⁊ est ar.ad qōnem illā scholasticā: aliqs hꝫ beneficiū in dua
bus ecclesijs:excōicatur ab epo vnius:vtrū dꝫ amittere benefi
cium alterius:sic qꝛ nō debet gaudere de bonis ecclesie:qui ex-
tra ecclesiā est.ar.dist.viij.quo iure.⁊.xxiij.q.v.relegātes.hug.
[post primū].s.corneliū.i. eo viuēte.s.cornelio qui fuit electus
primo.Hug.[post vnū ordinem esse spectandū].s.vt qui prior
est tempore potior sit in iure.ar.di.xvij. epos.⁊.lxxv.di.c. vlti.
Hug.[nullus.]fictio canonis est.fingit enim non esse qō est,et
hoc in odium inuasoris.ij.q.vij. non omnes vel nullus est epi-
scopus quo ad illam ecclesiam.Hug.

1 ☞ Episcopi debent esse antiqui grauitate,⁊ quales esse de-
beant.
2 Schismatici an habeant aliquam potestatem.

Nouatianus. Ad idē inducit presens.
c.qō est eiusdem cypria-
Diuisio.
ni.summa eius est cū summa precedētis.c. Et diui
ditur in duas ptes. In pma parte improbat factū
nouatiani ostendendo eū non legitimū sed adulterū esse epm:
non catholicum sed extraneū.in scda concludit cōtra illum.se-
Exponit literam.
cunda ibi: qui ergo.Lege. ¶ [Nouatianus.] ꝓprium nomen
est illius:qui viuēte cornelio fuit intrusus.de isto hr.xxiiij.q.j.
didicimus.hug.⁊ Archi.[epis].i.cardinalibus.archi. [adul-
ter.]iste nouatianus ideo non dꝫ dici eps:primo qꝛ viuēte cor-
nelio epo est assumptus.scdo qꝛ violenter ⁊ ambitiose est intru
sus.tertio qꝛ hereticus,⁊ extra cōmunionem ecclesie. vnde qui
non erat filius:nō debet pater ⁊ caput ecclesie subleuari.quar-
to qꝛ forsan extra ecclesiam existens non fuit rite,⁊ in forma ec
clesie ordinatus.[a desertoribus].i.hereticis:siue schismaticis
qui vnitatē ecclesie deserunt,⁊ cū sit vna ecclesia. xps enī vnam
August.
ecclesiā de latere vnde exiuit sanguis ⁊ aqua formauit, vt dicit
Aug.super io.sicut formata fuit de latere viri eua.Gene.ij.hāc
sibi desponsauit vni viro virginem castam exhibere Christo.
j.ad Cor.vj.de qua ait xps canticorū.vj.vna est spōsa mea vna
est amica mea:colūba mea.[mēbra.]hoc sumptū est ex verbis
apl'i:qui.j.ad Cor.xij.ait.sicut vnū corpus est ⁊ multa membra
hꝫ: oīa autē mēbra corporis cū sint multa vnū corpus sunt ita
⁊ xps multa mēbra habet in suo corpore: qō est ecclesia de quo
Colo.j.ipse est caput corporis ecclesie epatus vnus est : multi-
pliciter exponit a diuersis. primo sic ſm Hug.⁊ archi. [vnus
est].i.dignitas epalis quātū in se est:vna est.s.ꝓpter identita-
tē officij,⁊ ordinis epalis:quasi nō habito respectu ad plurali-
tatem personarū.vt.xxiiij.qō.j.loquit.scdo exponit sic. [vnus
est.]qꝛ tota ecclesia ꝑ mūdū diffusa vnus epatus in vnitate fi-
dei,⁊ charitate dr sub xpo:de quo dr.j.Pet.ij.nūc ꝯuersi estis
ad pastorē,⁊ epm animarū vestraꝝ.tertio sic.[vnus est]qꝛ vna
est superintēdētia ⁊ vigilātia pape.⁊ eoꝝ prelatoꝝ quos i par-
tem solicitudinis recipit.s.ad perducēdū gregē xpi ad pascua
felicitatis eterne. ista est vna concordia,⁊ armonia dulcisona:
qn̄ princeps ecclesie supremus ⁊ alij princeps minores exerci-
tus ecclesie vnaniniter cōueniūt ad salubriter regendū ⁊ pro-
tegendū ab hostibꝰ ppl'm dei, ⁊ tunc enī ecclesie bene conuenit
Canti.vj.b
illud canticorū terribilis est:vt castrorū acies ordinata. [diffu
sus.] quātū ad diuersaꝝ personaꝝ officia siue ministeria.hug.
[ille post dei traditionē]qui vult ꝙ sit vnum ouile ⁊ vnus pa-
stor. Jo.x.post connexā ⁊ vbicūqꝫ cōiunctam catholice ecclesie
vnitatem que ꝯsistit post xpm in ordine ad vnū pastorem ⁊ re-
ctorem illius vice xpi fungētē: q cornelius factus erat per ca-
nonicā electionē : q̄ a deo per sanctos patres est instituta in.c.
in noīe dn̄i.di.xxiij.[humanā].i.non spūalē: quasi que habeat
fundamentū ab hoīe nō a deo. [ordinati sunt epi in etate anti
qua.]epi debēt esse antiqui[a] grauitate: nō tm̄ annorū etate ꝑ-
pter longeuā experientiā.sed etiā morū honestate quorū sene-
ctus venerāda:que nō annorū numero cōputat:sed cuius vita
immaculata.Sapi.iiij.vnde hac senectute dicunt epi seniores
sic Joā.de se scribit senior Joan.ij.io.j.⁊.iij.io.j.⁊ de tali dicit
apl's.j.ad tit.iiij.seniorem ne increpaueris:sꝫ obsecra,vt patrē
[fide integri.]tales esse debent epi:qui alios docere debent, et
informare in recta fide:quibus dr.j.pet.iij.parati omni poscē-
ti reddere rationē de ea que in vobis est fide.[⁊ in pressura pre
lati.]tales debent esse epi.quibus dr Jo.xvj.in mundo pressu-
ram habebitis:in me vero pacē : non debent quidē pressuram
metuere qui tenent alios in pressuris cōsolari,⁊ ꝯfortare.vnde
j.ad Cor.j.paulus ait.benedictus deus,⁊ pater dn̄i nostri Je-
su xpi:deus totius consolationis:qui cōsolat nos in oī tribu-
latione nostra:vt possimus ꝯsolari eos qui in oī pressura sunt
per exhortationē:qua exhortamur,⁊ ipsi a deo qm̄ sicut abun-
dant passiones xpi in nobis:ita ⁊ per xpm abūdent consolatio
nes nostre.[⁊ in tribulatione proscripti].i. constantes ⁊ firmi
tales enim debent esse epi:vt cū apl'o constanter dicant illud.j.
ad Cor.iiij.tribulationē patimur ⁊ sustinemꝰ blasphemamur
⁊ obsecramus.⁊.ij.ad Cor.iiij. in oībus tribulationē patimur
sed nō angustiamur ⁊c. Alios pseudo epos.s. falsos ⁊ peruer-
sos.[obstinatione].i.obstinata ⁊ ꝑuersa doctrina.hug. [para-
grare].i.instituere,⁊ imbuere.hu. [schismaticos.] qui corpus
xpi.s. ecclesiam nituntur ab vnitate per discordiā scindere[in-
ter initia feruere. Har.cōtra nouitios.s.magistros vel schola-
res vel milites vel cōsules ⁊ consimiles qui in princ.feruentes
sunt in suo officio vel studio : ꝙ postea: cū potius deberet esse
a ꝯtrario.ar.xxiij.q.iiij.displicet.⁊.c. non inuenit. imo a mini-
mis est incipiendū:vt ad maiora perueniat.ar.dist.xlviij.sicut
⁊ dist.lxi.statuimus,⁊ de pe.dist.ij.§.hinc que.hug.⁊ glos.[qui
ergo.]scda pars.[nec epi ptātē nec honorē.] epi enī nō debent
dici qui pacis vinculum rumpunt.Apostolis enim ⁊ epis dn̄s
ait Jo.xiiij.pacem meam do vobis,⁊ stans in medio eorum di
xit pax vobis.Luc.xxiiij.⁊ Jo.xx.vnde debent seruare vnita-
Questio.
tem spiritus in vinculo pacis.[potestatē.] ¶ Surgit hic que-
2 stio.†vtrum schismatici habeāt aliquā potestatem. ⁊ videtur
Primū ar.
ꝙ sic. primo. dicit enim Augu.in lib.contra donatistas. sicut
redeuntes ad ecclesiam qui priusquā recederēt baptizati sunt
non rebaptizantur:ita redeuntes:qui priusquā recederent or-
dinati:non vtiqꝫ rursus ordinātur.sed ordo est potestas que-
dam:ergo schismatici habēt ptātem aliquā:qꝛ retinēt ordinē.
Scdm arg.
¶ Scdo dicit Aug.lib.de vnico baptismo. potest sacramētū
tradere separatus sicut potest habere separatus:sed ptās tra
dendi sacramenta est maxima ptās.ergo schismatici qui sunt
Tertiū ar.
ab ecclesia separati:habent ptātem spūalem. ¶ Tertio sic.di-
cit vrbanus papa.ꝙ ab epis quōdam catholice ordinatis sed
in schismate ab ecclesia romana separatis consecrati sunt:eos
cum ad vnitatē ecclesie redierint seruatis ꝓprijs ordinibꝰ mi-
sericorditer suscipi iubemus:si eos vita ⁊ scientia commendat
sed hoc non esset nisi spūalis ptās apud schismaticos remane
Opponit i cōtrarium.
ret.ergo schismatici habent spūalem ptātem. ¶ In oppositū
est tex.presentis.c.⁊ idem colligitur.xxiiij.q.ij.⁊ extra. de schi-
Rn̄det. S.Thom.
sma.c.j. ¶ Respondeo dicendū iuxta san.Tho.in.ij.ij. ⁊ Ale-
xand.de halis in.ij.ꝙ duplex est spūalis potestas.vna quidem
sacramentalis.Alia iurisdictionalis.sacramentalis quidē po
testas est:que per aliquā consecrationem confertur. Oēs autē
consecrationes ecclesie sunt immobiles manente re que conse-
cratur:sicut ptꝫ in rebus etiā inaīatis.nam altare semel conse
cratum non consecratur iterum:nisi fuerit dissipatum.et ideo
talis potestas secūdum suam essentiam manet in homine qui
per ꝯsecrationē est eā adeptus quādiu viuit siue in schisma si-
ue in heresim labat.qō patet ex hoc ꝙ rediēs ad ecclesiā nō ite
Prima cō-clusio.
rū cōsecratur.⁊ ſm hoc sit ista prima ꝯclusio. Schismatici qui
prius per cōsecrationem potestatem aliquā ordinis sunt ade-
pti habent eandem quo ad essentiam: licet non quo ad licitam
executionem : quādiu extra vnitatem ecclesie manent. prima
pars conclusionis patet ex iam dictis. secunda pars sic osten-
ditur potestas inferior non debet exire in actum nisi secūdum
quod mouetur a potestate superiori:vt etiam in rebus natu-
ralibus patet. inde est quod tales vsum potestatis amittunt:
ita.s.ꝙ non liceat eis sua potestate vti si tamen vsi fuerint eorū
potestas effectum habet in sacramentalibus. qꝛ in his homo
non operat nisi sicut instrumētum dei.vnde effectus sacramen
tales nō excludunt ꝓpter culpā: quātūcunqꝫ ꝯferentis sacr̄m
potestas aūt iurisdictionalis est:que ex simplici iniūctione ho
minis ꝯfertur,⁊ talis ptās non immobiliter adheret.⁊ de hac
Secunda conclusio.
sit ista ꝯclusio.ꝙ talis ptās iurisdictionalis nō manet in schis
maticis nec i hereticis.vn̄ nō pn̄t absoluere nec excōicare nec
indulgētias dare:aut aliqd hmōi : qō si fecerint: nihil est actū
patet cōclusio qꝛ cū sint extra vnitatē ecclesie:nihil iurisdictio
nis habere possunt sup fideles q sunt ecclesie membra:vt satis
patet.extra de schismaticis.c.j.⁊ sic patet quid dicēdum est ad
questionem,⁊ sic patet responsio ad obiecta.

[a] ¶ Debent esse antiqui adde ꝙ debēt esse nati ex legitimo mrīmonio. Pet. de ancha.in.c.cū in.nu.3.de elect.et eps venit appellatiōe sacerdotꝫ.ꝺ.xxj. disti.cleros nisi in materia penali ⁊ odiosa abb. in.c.non potest.de re iudi.⁊ in rub. de vi.et ho. cler.⁊ in.c.si sacerdos.ꝺ offi.ordi.

Scire. Ad idem est hoc.c. qd est eiusdem Cypriani.summa satis patet in rubro: vel sic potest summari. Qui epi cōionem non hꝫ nō est dicendus esse in ecclesia. ⁊ ita hoc capl'm ostēdit, ꝙ ille qui viuenti ⁊ non remoto substituitur per intrusionem nō est in cōione epi, ⁊ ita non est in ecclesia, ⁊ ita facit ad propositum. Loquit̄ eñ de facto nouatiani ꝑm Hug.⁊ Archi. Lege tex. ¶ [Scire epm in ecclesia.] per gubernationem. preest eñ ei tanꝗ gubernator ⁊ caput: vel in ecclesia.i. in vnitate ecclesie sicut caput est in vnitate corporis, hug.⁊ Archi. [eccl'ia in episcopo.] per obedientiā ⁊ subiectionē. subest eñ ei tanꝗ membrum capiti. [vel in epo].i. gubernatione epi: qꝛ ab eo gubernatur ⁊ regitur. hinc accipiuntur duo argumēta. primum respondet. viij.q.vꝫ an conueniens sit ista que cōiter fit promotio epoꝝ̄ titularium, ⁊ videt̄ ꝙ non: qꝛ queadmodū monstruosum est, ꝙ caput non sit in corpore, ⁊ corpus nō habeat caput sic monstruosum esse videtur esse epm: qui nō est in ecclesia: nec habens fidelium congregationem contra eos qui epi fiunt sine ecclesia ⁊ plebe. vnde cum eps: vt dicit Aug. dicatur super intendens tales nō videntur proprie esse epi; qui non habent plebem cui superintēdant: nec quibus prosint, ⁊ tales non videntur desiderare epatum propter bonum opus: sed propter hoc vt nodus religionis in ipsis soluat̄. Scdm arg. colligitur per qd posset respōderi ad qōnem. vtrū conueniens sit exemptio: qua capl'a passim eximuntur ab epis: qm̄ monstruosum esse videt̄ vt qui est caput ⁊ rector omniū fideliū diocesis sue: non sit caput ⁊ gubernator aīarum, ⁊ negotioꝝ̄ capituli, ⁊ non presit eis: vt pater filijs nihilomin⁹ tñ vt al's duce deo disputabimus pro loco ⁊ tpe exemptiones sunt vtiles, ⁊ qñqꝫ necessarie. sequitur in litera. [cum epo].i. cū cōione epi [non sic de merito suo.] qꝛ.s. iuste eum excōicauit, ⁊ a sua cōione eum separauit. Si vero iniuste sit excōicatus ab epo: nō ideo est foris: quātum ad Deum licet bene quo ad perceptionē sacramētoꝝ̄ est enim in spūali cōione licet nō in sacramentali. vt.xxiiij.q.iij. si quis non recto. hug. [obrepunt].i. latenter vel contra ius cōicant. vnde sequit̄ [⁊].i. latenter. Hug. [credunt,] qꝛ nihil valet talis cōio: nec propter hoc sunt in spūali cōione ecclesie. Hug. [scissa non sit] qꝛ tota cōsistit in vnitate fidei. vt.xvi.q.vij. sicut ⁊ vnitas sectionem non capit. vt.xxiiij.q.j. loquitur.

Exponit literam. *August.*

2 ☞ Pape qui renuntiauerint papatui.
7 Jacob petendo sibi vendi primogenituram non commisit simoniam: nec peccauit.
8 Esau peccauit non solum peccato gule: sed etiam peccato simonie.
9 Jura primogenitorum que fuerint.
10 Renuntians honori suo non potest illum repetere.

Quam periculosum. Ad idē inducitur hoc.c. qd est eiusdē Cypriani. summa. periculosum est iuri suo renūtiare. qꝛ qui semel iuri suo renūtiat; amplius illud repetere non potest. Et diuidit̄ in duas partes. In prima ostēdit qd dictū est. in scda illud probat exēplo. secūda ibi: scriptura. pro notitia litere est sciendū qd cornelius papa ꝑpter schisma ⁊ tribulatiōes quib⁹ molestabatur a nouatiano intruso volebat papatui renūtiare. Cyprianus aūt eps hoc intelligens: dehortatur eū, ⁊ dicit ꝙ nō potest hoc facere sine suo periculo ⁊ alioꝝ̄; qꝛ alij etiam inde lederētur si dimitteret ecclesiā in tanta tribulatione in manu vnius intrusi ⁊ schismatici: nec posset postea repetere. ¶ Pro pleniori intelligentia huius.c. veniunt plura querenda.

Diuisio.

1 ¶ Primum est vtrum papa possit renuntiare papatui.
3 ¶ Secundum est vtrum papa possit instituere ꝙ papa non possit renuntiare.
4 ¶ Tertium est vtrum semper licitum sit pape renuntiare.
5 ¶ Quartum est vtrū clericus qui indebitis exactionibus grauatus ab epo; ira cōmotus in manibus eiusdem beneficio renuntiauit: post renuntiationem illud repetere poterit.
6 ¶ Quintū vtrū Jacob simoniam cōmiserit vendēdo eduliū esau, ⁊ esau renūtiando iuri primogeniture propter edulium.

Primū ar.

1 **Ad primum** sic ꝑcedit.† Et vr̄ ꝙ papa nō possit renūtiare papatui primo sic. potestas papalis est a deo sicut ptās characteris sacerdotalis: sꝫ nullus sacerdos renūtiare pōt ptāti clauiū ordinis: quin semper maneat verus sacerdos, ⁊ etiā verus eps si eps primo fuerit. ergo nec papa pōt papatui renuntiare. ¶ Scdo sic, maior est vnio summi pōtificis ad ecclesiā: ꝙ sit viri ad vxorem quia hec est corpalis: illa spūalis. sꝫ ɔsummato matrimonio vir nō potest separari ab vxore: nisi p mortē. qꝛ quos deus coniungit homo nō separet. ergo nec summus pontifex ab ecclesia potest separari. ¶ Tertio ⁊ confirmatur ratio precedens: fortius est vinculum spūale: ꝙ carnale: vt in.c. inter corporalia. extra de transla. epi. sed ɔsensu interueniente per verba de presenti vinculum matrimoniale tolli nō potest. ergo multominus vinculum contractū inter papā ⁊ ecclesiā. ¶ Quarto sic. Ois cessio vel renūtiatio dꝫ fieri in manu alicuius superioris dījudicantis cām cessionis vel renuntiationis. Nullus eñ dꝫ in sua causa iudex esse: nec etiā inferior dꝫ de superiore iudicare. sed summus pontifex superiorem non hꝫ. ergo renuntiare non potest. ¶ Oppositū colligit̄ ex p̄senti.c. in quo cornelius volebat renuntiare. ¶ Rñdeo dicendū, ꝙ papa pōt renūtiare. ista ɔclusio ostēditur vera tripliciter. s. authoritate exēplis, ⁊ rōnibus primo qdē ostendit̄ authoritate vl'is ecclesie in.c.j. ex de renūtia. lib.vj. vbi ista ɔclusio est iam determinata. ¶ Scdo exem-
2 plis patet.† nam legunt̄ summi pōtifices renūtiasse sicut beatus clemens: de quo.j.viij.q.j. itē beatus ciricus sicut patet in legenda.xj. miliū virginū. itē marcellinus. vt not.xxix.dist. itē celestinus. vt patet in p̄fato.c.j. de renū. lib.vj. ¶ Tertio ostenditur eadē cōclusio rōnibus. primo sic. non minor libertas est attribuenda summo pontifici in his q̄ pertinēt ad salutē suā: ⁊ in his que pōt vitare ꝑpter detrimētū ꝑprie salutis: ꝙ cuiuscūqꝫ alterius, sꝫ alijs prelatis ecclesie ꝑpter ipsoꝝ salutē ⁊ etiā subditoꝝ̄ cōceditur ꝙ in certis casibus renuntiare possint. vt habetur extra de renun. nisi cū pridem. ergo etiā papa pōt renūtiare. ¶ Scdo sic. ad ea que sunt impossibilia nullus dꝫ cogi. nam esse receptū est de re possibili. Cum ergo possit contingere papam electū sic esse vel fieri indispositū ad exercendum officium papale: aut rōne infirmitatis: aut rōne superuenientis facultatis: vt nō solū sit difficile: sed etiam impossibile talē electum dictū officiū exercere. ergo ɔsonū vr̄ rōni: vt nulli pape clandatur via quin renuntiare possit. ¶ Tertio rōne sumpta ex parte ipsius papatus arguit̄ sic. papatus nō est nomen ordinis: sed est nomē dignitatis vel officij. vnde aliquis est verus papa ante sui ɔsecrationē. nam potestas papalis nihil ordinis addit sup epalem: sed solū ptātem iurisdictionis. Talis aūt ptās mobilis est. ergo sequitur ꝙ tali ptāti pōt papa renūtiare quātum ex parte sua. ¶ Quarto sic arguēdo ex parte finis qui intendit̄ sic. Non est cōgruū rōni: vt id qd institutum est bono rei publice cōtra tale bonū debeat militare. qꝛ vt dicit iuriscōsultus in prin. ffoꝝ in titu. de legi. nulla iuris rō aut equitatis benignitas patit̄: vt q̄ salubriter pro salute hoim introducuntur: ea nos duriore interpretatione contra ipsoꝝ cōmodum producamus ad seueritatē. cū ergo officiū papatus a deo institutū sit pro vtilitate totius ecclesie: nō est consonū rationi: ꝙ si papa electus ad tale officiū exercendum efficiat̄ impotens; precludatur via: vt non possit renūtiare, ⁊ alius eligi potentior ⁊ sufficiētior ad tale officium pro vtilitate rei publice exercēdum. ¶ Quinto sic. ꝑm chrysostomū ois res per quascunqꝫ nascit̄ p easdē dissoluit̄, ⁊ hr̄ de reg. iur.c.j. qꝛ nihil tam naturale est: ꝙ qd per eadem in ɔ̄triū facta res ɔstituat̄, ⁊ destituatur. vñ phus in ethic. ait. ꝙ ex eisdē in ɔtrarium factis ois virtus generat̄, ⁊ corrūpit̄. sed summ⁹ pōtifex creat⁹ p electionem cardinaliū, ⁊ ipsius ɔsensum. ergo p ɔ̄triū.s. per dissensum sui in certis casib⁹ cū acceptatione cardinaliū renūtiare pōt, ⁊ cedere papatui, ⁊ si arguat̄ ꝙ sicut mō de matrimonio carnali: pōt dici, ꝙ sicut cōpletur p ɔsensum viri ⁊ vxoris. ita p eoꝝ̄dem dissensum separari posset. Nos ad hoc rñdebimus in responsione dāda ad rōnes in princ. qōnis factas. ¶ His habitis dicendū est ad rōnes in oppositū ⁊ breuiter qꝛ faciles sunt. ¶ Ad primā rñdet̄ dupliciter. primo negādo ɔsequētiam aīa eñ rōnalis a deo est infusa corpori hūano: nihilominus: tā naturaliter ꝙ violenter pōt depelli de corpore, ⁊ separari ab eo itē gratia gratū faciens est a deo p infusionē: nihilominus per pctm̄ mortale hō pdit eā. scdo rñdet̄ ꝙ rō nō procedit: qm̄ non est sil'e de papatu ⁊ ordine epali seu sacerdotali. qꝛ in talib⁹ imprimit̄ character in aīa; q nulla renūtiatione perdi pōt. sed potestas papalis nō est hmōi: cū ptātem non ordinis sed iurisdictionis ptātē dicat: q̄ sine aliqua ɔsecratione dat̄. ¶ Ad secūdam rñdetur negando assumptū loquendo de maioritate firmitatis: lꝫ eñ maior vnio summi pontificis ad ecclesiā sit maioritate dignitatis: qꝛ ista spūalis est; non tñ maioritate firmitatis ⁊ inhesionis. vñ hinc eps etiā post ɔfirmationē ⁊ ɔsecrationē transfert̄ de vna eccl'ia ad aliā: vt pꝫ ex̄ de trāsla. epis. et pōt renūtiare: nō sic aūt de carnali ɔiugio: maxime postꝙ fuerit ɔsummatū: pari mō rñdet̄ ad ɔfirmationē: i qua dr̄ ꝙ spūale vinculū forti⁹ sit, dr̄ eñ ꝙ vinculū dr̄ forti⁹ qꝛ plus stringit maiorē enim curā ⁊ maiorē diligentiā dꝫ hr̄e spōsus carnalis de carnali spōsa; sꝫ nō est forti⁹ tpis duratione, qꝛ carnale cōiugiū ⁊ si separari possit quātū ad redditionē debiti: vel quātum ad habitationē: nunꝙ tñ separabit̄ sic ꝙ vir habeat aliā vxorē ⁊ vxor aliū virū, iuxta id qd apl's dicit.j. ad Cor.vij. precipio non ego

Scdm ar. *Matt.xix.a* *Tertiū ar.* *Quartū ar.* *Opponit ⁊ Rñdet.* *Prima rō* *Scdā rō.* *Tertia rō.* *Quarta rō.* *Quinta rō. Chrysosto.* *Ad primū argu.* *Ad scdm ⁊ tertium.*

nō ego sꝫ deus vxorē a viro nō discedere. ¶ Ad quartā rñdet̄ ꝙ est vex vbi est superior, sꝫ hic ꝑpter impossibilitatē ius illud seruari nō pōt. vt dicit Joā. an. in.c.j. de renū. li.vj. vñ hoc referēdū est ad inferiores: q habēt supiores q iudicare debent de cā cessiōis, nō aūt ad summū pōtificē: q supiorē nō hꝫ. Alij eñ plati sicut ex ɔsensu electiōis de se facte nō habēt plenariā iurisdictionē administrādi: nisi ɔfirment̄ p superiorē. ita si volūt cedere opꝫ ꝙ cedāt eo modo quo p superiorē est ordinatū. Secus est de papa qꝛ sicut eo ipso ꝙ ɔsentit electioni, hꝫ administrationē papalem, ⁊ sufficit ad hoc suus liber consensus. ita ad liberam resignationem.

Ad quartū *Jo.and.*

1 **Ad secundam** qōnē qua querit̄.† An papa possit statutū facere ꝙ papa renuntiare nō posset. Rñdet̄ iuxta August. de anchona ꝙ nō. Tū qꝛ tale statutū esset ɔ̄ vitatē, ⁊ ɔ̄ rei publice vtilitatē vt ex dictis in p̄cedēti qōne pꝫ. Null⁹ eñ dubitare dꝫ: ꝙ talis possit eligi i papā, q nec sufficiētia nec experiētia sufficiēs esset ad regēdū totā ecclesiā: sicut aliqñ factū est. vñ si tali renūtiare nō liceret: ageret ɔ̄ vitatē ɔsciētie ⁊ ex qua sub ei⁹ regimine eccl'ia lāgueret, tale statutū esset ɔ̄ cōe bonū toti⁹ eccl'e. Eo ergo mō dicendum est papā tale statutū facere nō posse: sicut dicit Apostolus.ij. ad Cor.xiij. Nō possumus aliquid aduersus veritatem.

Rñdet. Augustin⁹ de anchona

4 **Ad tertiam** questionē qua queritur † vtrū semp esset licitū pape: quādocūqꝫ vellet renuntiare: sic procedit̄. Et videt̄ ꝙ sic. qꝛ lꝫ vnicuiqꝫ renuntiare iuri suo. extra de regularibus ad apostolicam.⁊.c. statuimus. ¶ In oppositū videt̄ tex. p̄ntis.c. vbi dicitur: ꝙ periculosum est: scꝫ q̄tum ad aīam vt exponit Hu.⁊ Archi. in diuinis reb⁹ vt quis cedat iuri suo. ¶ Rñdeo dicendū iuxta Hug. in p̄nti c. ꝙ renuntiatio aut nocet sibi ⁊ alijs: aut sibi soli. si nocet sibi ⁊ alijs siue tñ alijs: tunc est cōclusio ꝙ nō est licitū sibi renuntiare: imo mortaliter peccaret renūtiādo. ista ɔclusio est Hu. q̄ videt̄ vera. Si vero renūtiatio sibi soli nocet: tūc est conclusio quod licitum est ei renuntiare propter regulam iuris supra inductam. ad apostolicam.

Primū ar. *Opponit i cōtrarium.* *Respōdet.*

5 **Ad quartam** questionem qua queritur† vtrum clericus qui indebitis exactionibus grauatus ab epo ira commotus in manibus eiusdē epi beneficio renuntiauit: post renuntiationē suā statim vult illud repetere nunquid pōt. Rñdetur ꝙ potest dici ꝙ sic. sed si perseuerauerit aliquantulū: secus. ⁊ hoc ꝑm Hu. Sꝫ Tan. dicit ꝙ non potest vlterius repetere ꝑm Bar. brixiē. qui hanc qōnem disputat: ⁊ est q̄stio dominicalis ⁊ incipit: quidam clericus ⁊c. Sed vera solutio est iuxta Archi. ꝙ si aliquis renūtiat libera voluntate ⁊ eo aīo: ꝙ dñium illius rei habere non vult vlteri⁹: etiā absente illo cui renuntiatio prodest: illa renuntiatio oīno tenet ⁊ sibi preiudicat, ⁊ cuilibet parit exceptionem. arg. hic. ⁊ C. qui accu. non pos. accusationem, extra de prescri.c.pen. ff. de acqui. here. l.ij.⁊.l. is potest. ꝑm Inn.⁊ Hos. qui ita notant extra de renun. veniens ibi videas. ⁊ ꝙ Archi. dicit.xvij.qō.ij. consaldus.

Respōdet. Tācredus. Bar.brix. Archid. *Innocen. Hostien.*

6 **Ad quintam** qōnē qua querit̄† vtrū Jacob ⁊c. Rñdet̄ sub duabus conclusionibus. prima est† ꝙ Jacob petendo sibi vēdi primogenituram nō cōmisit simoniā, nec peccauit. Ista ɔcl'o sic deducit̄ iuxta sctm̄ Tho.ij.ij.q.c.ar.iiij.⁊ iuxta magistrū Nicolaū de lyra super Gene.c.xxv. qꝛ ius primogeniture erat ipsius Jacob de iure qꝛ ex diuina ordinatione: qꝛ minor fuit prepositus maiori. ꝑpter quod Malachie pmo dicit dñs. Jacob dilexi. Esau odio habui. Et apl's. ad Ro.ix. dicat ꝙ hoc dictuꝫ est de ipsis anteꝙ nati fuissent ex diuina electione. Et sic pꝫ ꝙ ex diuina sn̄ia debebat̄ ipsi Jacob ius primogeniture: ⁊ illud fuit sibi reuelatū a matre. Esau vō de facto primogeniturā possidebat. Et ideo licitū erat Jacob predictū ius ad se retrahere caute: ꝙ fecit: qñ vidit ipsum Esau ita lassum venientē de agro: ꝙ timebat mori. propter ꝙ tunc minus appretiabat̄ ius primogeniture sicut dixit. heu morior: qd mihi proderūt primogenita. vidit ⁊ ipsum concupiscētē: ⁊ petētē pulmentū ꝙ preparauerat: ⁊ per consequens tūc vidit tēpus ɔueniens: quo ius primogeniture sibi debitū p modum emptionis retrahere ad se poterat ꝙ ⁊ fecit. Nec in hoc peccauit: qꝛ nō intendebat emere rē sacrā: sed redimere vexationē suā. ¶ Scda conclusio est† ꝙ Esau peccauit nō solū pctō gule inordinate cibū appetēdo: sꝫ etiā peccato simonie: rē sacrā vendere intēdēdo. ista ɔclusio est tā sancti Tho. in loco prealle.⁊ magistri Nicolai de lyra. Sꝫ ēt est glo. in p̄nti.c. sic dicētis. Esau cōmisit simoniā: qꝛ illud ius spūale erat ꝙ vendidit. Sed Hu. dicit eū in hoc falsum dicere: qꝛ vt inqt nullū spūale vēdidit vl' emit. ¶ Scdo qꝛ Giezi primus cōmisit simoniā in veteri testō.j.q.j. qui studet. Sed salua pace. Hu.⁊ Lau.⁊ etiā Arch. qui eos videt̄ sequi: meli⁹ dicit in hac parte gl. vt patet ex prima ɔclusione posita. Rōnes vero Hu. quas facit contra glo. non procedunt. Non prima qꝛ falsum presupponit: tū dicit ꝙ nullū spūale vendidit, qꝛ tpe legis nature qd tunc currebat primogeniti erant sacerdotes. sacerdotiū vero semp fuit reputatum qd sacrū: ⁊ ita spūale. Et ideo Esau vēdēs primogenita merito dr̄ cōmisisse simoniam. scda ratio de.c. studet. nō militat etiā: qꝛ Esau nō fuit tpe veteris testamēti: sed tpe legis nature. in qua iste Esau fuit prim⁹ simoniacus: sicut tpe veteris testamēti Giezi: ⁊ tpe gr̄e Simō. ⁊ hec tñ de ista qōne pro nunc. Lege. ¶ [Quā periculosum.] q̄tū ad aīam. si timore laboris ⁊ honoris temporalis cedit: sicut cornelius facere volebat. Hu. [in rebus diuinis].i. ecclesiasticis: ⁊ spiritualib⁹. Hoc dicit ad differētiā tēporaliū siue corporaliū. habet enim cleric⁹ ius in spūalib⁹: ⁊ ius in tēporalib⁹ ius in spiritualib⁹ est officiū admonēdi, corrigendi, predicandi, diuina officia celebrandi, sacramēta ecclesiastica ɔferendi ⁊ hmōi. ius in tēporalib⁹ siue corporalib⁹ est ius percipiēdi temporalia: siue corporalia: scꝫ prebendā: stipēdiū ecclesiasticū. Ex primo iure tenemur consulere alijs. Et ideo nō possumus sine pctō renūtiare illi semp. scdm vr̄ respicere tñ lucrū nostrum. Et ideo ei sine pctō possum⁹ cedere, nisi forte cū inde sustentamus alios: q alias sustētari non p̄nt: nec al's eis sufficim⁹. Et de primo iure loquit̄ hic Cyprian⁹. vel pōt loqui de vtroqꝫ generaliter. ¶ [Quā sit periculosum] q̄tū ad repetitionē. qꝛ ex quo quis abrenūtiat ecclesiā pōt illā repetere. ꝙ probatur per Esau. Et ad hūc sensum melius operat̄ litera sequēs ꝑm hu. [declarat] Gen.xxv. [primat⁹ suos].i. iura pmogenitoꝝ. Sꝫ
9 hic surgit qd.† q̄ dicūtur fuisse iura primogenitoꝝ. dicēdū: qd primo erat dignitas sacerdotalis qua primogenitus pre alijs in festis offerebat sacrificia, ⁊ habebāt ad hoc vestē specialem. Itē ipse in solennibus cōuiuijs bñdicebat minorib⁹, recepturus finalē bñdictionē a patre. Itē sedebat ad dexterā patris ⁊ duplam ciborum portionem recipiebat [quod semel cessit.]
10 ar.† ꝙ ille q renuntiat honori suo illum repetere non pōt. arg. xvj.q.j. ne pro cuiuslibet. Hu.

Respōdet. Prima cōclusio. S.Thom. Nic.de lyra. 7 *Scda ɔclusio.* 8 *S.Thom. Nicolaus de lyra.* *Cōtra hu. Lau.⁊ Archidiaconū* *Exponit literam.* *Questio. Respōdet.*

1 ☞ Vnitas ecclesie an sit sacramentum.

Denique. Ad idē sequit̄ hoc.c. ꝙ est eiusdem Cypriani q cōtinuādo de facto nouatiani itrusi ⁊ schismatici loqtur ɔ̄ schismaticos ⁊ perturbatores pacis: ostēdēdo ꝙ grauiter errēt: ⁊ ꝙ grauiter veniāt puniēdi. Summa est in rubro. pōt autem diuidi in quatuor partes scdm ꝙ quatuor exēplis ōndit schismaticos grauiter peccare. primo exēplo.x. tribuū, q̄ propter schisma qd fecerunt captiuate sunt: ⁊ disperse: ⁊ percusse vltra montes caspios. scdo exēplo samaritanorum: ad quos ꝑpter pctm̄ schismatis xp̄s ꝓhibuit apl'os ire. tertio exēplo dathā ⁊ abirō: q propter pctm̄ schismatis absorpti sunt a terra q̄rto exēplo chore: ⁊ alioꝝ.ccl. q ꝑpter pctm̄ schismatis ɔsumpti sunt ab igne celitus misso.ij. ibi: Qd vero. Lege. ¶ [Denique vnitatis sacr̄m.] intrāsitiue.i. vnitas ecclesie: q̄ est sacr̄m. Hu.
1 ¶ Sed hic surgit qd.† vtrū sit verum ꝙ vnitas ecclesie sit sacramentū. Et vr̄ ꝙ nō. Nā vt dr̄ sacr̄m dr̄ sacre rei signū: vnitas aūt ecclesie ita dr̄ signata, ꝙ nō significans. Vñ iuxta Augustinū ⁊ Hieronymū magister sn̄iaꝝ. in.iiij. di.viij. dicit tria distinguēda in sacro eucharistie. scꝫ vnū qd est tñ sacr̄m alterum qd est sacr̄m ⁊ res. tertium ꝙ est res ⁊ non sacr̄m. Sacr̄m ⁊ nō res est species visibilꝫ panis ⁊ vini. Sacr̄m ⁊ res est caro xp̄i propria ⁊ sanguis. Res ⁊ nō sacramentū mystica ei⁹ caro q̄ est vnitas fideliū. hec ille. ¶ In oppositum vr̄ text. p̄ntis.c. ¶ Rñdeo dicēdū ꝙ tā Hu. ꝙ Arc. exponūt sacr̄m.i. sacrum signatū a corpore xp̄i. Sꝫ ista expositio nulla est. Tum qꝛ sacramentū dr̄ signum sacre rei, nō ꝙ significat̄ a sacra re. Tum qꝛ in iā dictis sanctoꝝ vnitas mystica ecclesie q̄tūcunqꝫ significet̄ a corpore xp̄i negat̄ esse sacr̄m. sed tñ dr̄ res significata ⁊ nō ɔtēta. vñ dicēdū est meo iudicio, ꝙ vnitas ecclesie dr̄ sacr̄m eo mō, quo sanct⁹ Tho. rñdet in tertia parte ad illud thobie xij. Sacr̄m regis abscōdere bonū est: ⁊ illud: ad Ephe.iij. q̄ sit dispēsatio sacri a seculis in deo. vbi dicit sic: ꝙ secretum regis solū dr̄ secretū, sed etiam sacrū, ⁊ sacr̄m. qꝛ scdm antiquos sancta vel sacrosancta dicebātur: quecūqꝫ violari nō licebat: sicut etiam muri ciuitatis: ⁊ persone in dignitatibus cōstitute. Et ideo illa secreta siue diuina siue humana q̄ non lꝫ violari quibuslibet publicādo dicūtur sacra vel sacr̄a. preterea etiam hac rōne iuramentū dr̄ sacr̄m. vt.xxij.q.v.⁊ ibi dicit̄ paruuli qui sine etate rationabili sunt non cogantur iurare. ⁊ q semel periuratus fuerit nec testis post hoc nec ad sacr̄m.i. ad iuramētum accedat. hec ibi. hoc ergo modo cum vnitas ecclesie violanda non sit: vt hic dicitur ɔtra schismaticos: merito cyprian⁹ eam

Diuisio. *Exponit literam.* *Questio.* *Primū ar.* *Opponit ⁊ Respōdet.* *Cōtra hu. et archidiaconum.* *S.Thom.*

vocat hac rōne sacramentū.i.rē inuiolabilē.vñ sequit[insepa
rabile.]q2 vnitas sectionē nō capit.vt.xxiiij.q.j.loqtur ⁊ schis
Hierony. ma.Hu.[in libro regno℞.]vt dicit Hierony.meli⁹ dr regū q2
nō agit ibi nisi de vno regno iudeo℞:sʒ de pluribus regibus.
hu.hoc est primū exemplū:ꝙ inducit ad probandū schismati
cos graui pena puniēdos esse.[a tribu iuda].Legit enim.iij.
reg.xij.⁊.ij.paral.vj.ꝙ mortuo Salomone ꝯgregati sunt filij
Israel ad Roboā filiū ei⁹ dicētes.minue paululū de graui iu
go ꝙ imposuit nobis pater tu⁹ ⁊ seruiem⁹ tibi.Qui rñdit.ite
⁊ redibitis tertia die ad me.interim ꝯsuluit seniores:qui dixe
rūt.Si hodie audieris eos leniter loquēs seruiēt tibi in eter
nū.postea ꝯsuluit adolescētes:q dixerūt imperiose loquere po
pulo cōminādo,⁊ timētes seruiēt tibi.redeūte aūt populo di
xit ad eos.digit⁹ me⁹ minim⁹ est grossior humero patris mei
pater me⁹ cesit vos flagellis.ego cedā vos scorpionib⁹, Nam
ego sum potentior patre meo:maiora faciā super vos; ⁊ indi
gnati cesserūt ab eo:⁊ tunc.x.tribus constituerūt Jeroboam
seruū Salomonis regē super se,⁊ recesserūt in samariā.due ve
ro tribus iuda ⁊ Bēiamin remāserūt cū Roboā.⁊ tūc separa
ta est monarchia regni iudeo℞ in duo regna:nec ampli⁹ redijt
ad vnitatē:⁊ dictū est regnū.x.tribuū Israel pro multitudine
sui:nomen tñ Jacob sui patris sibi vendicans, alterum vero
regnū dictū est regnū iuda ob dignitatē regie tribus.Hugu.
[rege suo.]scʒ Roboā filio Salomonis.Hu.[oī senū Israel]
i.x.tribub⁹ Hu.[in directionē.]q2 irreparabilr captiuati sunt
vltra mōtes medo℞ ⁊ psa℞.Hu.[A domo Dauid].i.Roboā
nepote Dauid.Hu.[alterū regē]scʒ Jeroboā seruū Salomo
nis.Hu.[⁊ tāta indignatio.hō Dei.]scʒ Abdia pphēta.Hāc
Lauren. historiā habes.j.q.j.si qs inquit.Hu.⁊ Lau.ibi vide[in euan
gelio]scōm exēplū:in euangelio Matt.xxvj.[manifestat]scʒ
Hu.[ꝙ ijdē]ar.ꝙ idē est populus:q fuit ante mille annos.sic
Questio. xvj.di.habeo.⁊.ff.de iudi.proponebatur.¶Sed hic surgit qō
quō dicant ijdē cū ille.x.tribus ante tp̄s xp̄i fuerunt captiua
te vltra mōtes caspios.nō ergo pōt dici:ꝙ ijdē essent rōne suc
Respōdet. cessionis.Ad hoc rñdetur iuxta Hug.primo ꝙ aliqui de illis
remāserāt in Samaria:pro quibus hoc dicitur.vel scdo rñde
tur ꝙ alij erant ibi schismatici:qui sequebant illos ī schisma
te ⁊ in alijs vitijs.Et ideo dicebant illi ijdē esse adhuc ibi ra
tione successionis:⁊ quo ad locum,⁊ quo ad vitia.q2 isti succes
serant ⁊ in loco:⁊ in vitijs[adequari.]non quidem quo ad rea
tum,sʒ quo ad phibitionē dñi.q2 ex verbis dñi equaliter intel
liguntur prohibita.[Dō vero]rñsio est ad tacitam q̄stionem
[nec hoc adiurare]quo ad vitam eternam:ꝙ forte inquit hu.
Archi. ⁊ post eū Archi.[id cōtingit]q2 schismatici hūc articulum nō
credunt:scʒ vnā sanctam ecclesiam.⁊ de talib9 dr.qui in vno
offendit factus est oīm reus,de pe.di.fratres.isti tales ⁊ si fidē
erga Deum habere videant:tñ erga dei ecclesiam nō tenetur
xxiiij.q.j.aduocauit.Sed q2 nullus errans in vno articulo fi
dem hʒ de alijs:lʒ hñ opinionē possit habere . ideo dicendum
est:ꝙ hoc dicit:q2 bene stat schisma cū vnitate fidei:licet schis
ma faciliter transeat in infidelitatē ⁊ heresim:vnde filij Israel
cū rege suo ad infidelitatis idolatriā sunt lapsi.iij.Reg.xix.et
hec expositio est melior.[Nam chore]tertiū exēplū:hanc histo
riam inuenies supra.j.q.j.si quis inquit Hu.[Nume.]xvj.di
uinitus percussi]q2 terra absorbuit Dathan:⁊ Abiron chore
vero ⁊ alios.ccl.de quibus est exemplū quartū ignis celit⁹ mis
sus cōsumpsit[thuribula]Nume.xvj.[ꝯflata.]vt de conse.di.
Archid. ij.⁊ dixit Hu.⁊ Archi.[producuntur].i.ꝯuertunt[affigūtur]
huiusmodi lamine.hu.[scriptura]Num.xvj.[nō fecerāt schis
ma.]fecerant quidem sed non sicut isti: ꝙ nunc hi faciunt scʒ
nouacianus ⁊ sui.Hu.

Non furem. Ad idē est hoc.c.ꝙ est Leonis quarti.summa est in rubro.Breue est.Lege.¶[Nō furē] vñ furē q2 vt dr Jo.j.Qui nō intrat p ostiū:sed ascendit aliunde il
Exponit literam. le fur est ⁊ latro.[viuentis.]⁊ non legitime remoti.Hu.⁊ Arc.
ꝙ non licuit vt.ij.q.j.in primis.⁊.iij.q.ij.audiuimus.Hu.⁊ de
cōces.preb.c.j.Arc.[pro donis.]notat simoniam interuenisse
in datione pecunie que facit cito hominem deuiare.xj.q.iij.qui
recte pauper.Hug.

1 ☞Similitudo inter matrimonium spirituale ⁊ carnale an ponatur conuenienter.
2 Episcopi dicuntur legati dei.

Sicut vir. Ad idē est hoc.c.quod est Euaristi pape.Sūma.ꝙ ep̄s nō dʒ
Diuisio. dimittere ecclesiā suā sicut nec vir vxorē.Et diuidi
tur in duas partes.In pma ondit:ꝙ opus absqȝ
legitima cā ecclesiam dimittere non pōt nec ecclesia ep̄m:quod
si fecerit p pniam sibi reconciliari cōpellit.In.ij.ondit ꝙ ep̄s
dʒ subditos instruere,⁊ ipsi ei⁹ doctrinā reuerēter suscipere.ij.
1 ibi:ep̄m.Lege.¶[Sicut vir].¶Hic surgit qō†vtrū conue Exponit literam.
niēter ponat similitudo inter matrimonium spūale ⁊ carnale. Questio.
Et vr ꝙ nō.primo q2 in matrimonio carnali vxor ppter for Primū ar.
nicationē separata a viro nō vʒ alij nubere.sʒ ecclesia ep̄o re Scdm ar.
moto ppter crimē renūtiāte,pōt aliū habere.ergo nō est ꝯue
niens similitudo.¶Scdo sic.vir vel vxor in nullo casu pōt si
mul habere plures vxores,vel plures viros.sʒ casualiter vn⁹
prelat⁹ pōt hr̄e plures ecclesias:⁊ vna ecclia plures platos.vt
di.lxx.sancto℞.⁊.x.q.iij.vnio ⁊.xxj.q.j.relatio.⁊.j.e.nō aūt.er
go nō est cōueniens similitudo.In oppositū est.c.pñs.⁊.j.e.q. Opponit ⁊ Respōdet.
sicut alteri⁹.⁊.xxj.qō.ij.sicut.⁊ di.xl.sicut.¶Rñdeo dicēdū ꝙ
cōueniēs est similitudo quo ad aliqua:sʒ nō quo ad oīa.ista cō
clusio ptʒ primo quo ad primā partē.Est enim similitudo in
hoc:sicut pʒ in litera.ꝙ sicut vir nō dʒ dimittere vxorē:sic nec
ep̄s ecclesiā. Itē in hoc:ꝙ sicut vir docet ⁊ regit vxorē:sic ep̄s
dʒ docere,⁊ regere ecclesiā.Itē ī hoc ꝙ sicut vir diligit vxorē:
ita ep̄s dʒ diligere ⁊ amare ecclesiā.itē in hoc ꝙ sicut vxor non
debet dimittere virum:vel illo viuēte alij copulari,⁊ si eum di
miserit,debet ei reconciliari:vel manere innupta . sic ⁊ ecclesia
non dʒ dimittere ep̄m:vel illo viuo alteri copulari:⁊ si eum di
mittat dʒ ei reconciliari vel manere innupta.Item in hoc qō
sicut vxor dʒ subesse ⁊ obedire viro:⁊ eum diligere sic ⁊ ecclesia
dʒ facere ep̄o. Quo ad partē scdam vcʒ ꝙ non est similitudo
quo ad oīa ptʒ cōclusio ex argumētis inductis[adulterare].i.
cū alia adulterium cōmittere vxore dimissa.Quāuis enim vir
in veteri testō posset libellū dare repudij permittente lege ad
vitandū vxoris homicidiū:vt pʒ Deutero.xxiiij.hoc tñ Xp̄s
vetat Matt.xix.dicens.quos deus ꝯiūxit hō non separet.vñ
non pōt quis vxorem dimittere quo ad torū.vt ptʒ Matt.v.
ne videat patronus scelerū:q̄uis possit eam sibi reconciliare
[ita nec ep̄s.]q2 factus spōsus ecclesie non dʒ eā dimittere,ni
si ex necessitate vrgente.[dimittāt]sua authoritate:vel in casu
non concesso.Hugu.[absqȝ ineuitabili].j.e.§.illud [regulari
extra de reg.lʒ.Archi.[⁊ alteri ambitus cā iūgat].j.e.§.ambi
tionis,⁊ sicut ⁊c.sed iuxta Aplm vxor cū non habeat potesta
tē corporis sui:sed vir:non debet per adulteriū a viro discede
re:⁊ si fornicata discesserit:debet innupta manere:aut viro re
conciliari.j.ad Cor.vij.sic ecclesia ⁊c.[dimittere ep̄m suū.]sine
causa iusta.hu,[viuente]subaudi ⁊ non remoto.hug.[⁊ alte℞
ep̄m.]nota ꝙ dicit ep̄m:pōt quidē accipere coadiutorem suo
ep̄o:sed nunq̄ ille coadiutor consecrabit in ep̄m illius ecclesie
illo viuēte:⁊ non remoto vel non renūtiante.ar.hic.⁊.j.e.q.q̄uis.c.petisti.hu.Et idē sentit hic Jo.Archi.[fornicationis.] Archid.
spiritualis.Et vocat hic idem fornicationem ⁊ adulteriū.hu.
[Si vero desiderauerat]cū effectu.hug.⁊ sic nō obstat.de pen.
di.j.§.cogitatio.[reconciliet ecclesia].i.restituat:vel recōcilie
tur ecclesia.i.clerici inter quos ⁊ ep̄m orta est aliqua discordia
[Ep̄m].ij.pars.Hoc sumptum est ex verbis apl'i.ij.ad ti.iiij.
pdica:insta opportune importune.[importune]quo ad rebel
les:⁊ audire nolētes.[opportune]quo ad deuotos:siue audire
volentes[docere]q2 opʒ ep̄m doctorem esse[regere.]quibus
dicitur Actuū.xx.Attendite vobis,⁊ vniuerso gregi,in quo
vos spūssanct⁹ posuit regere ecclesiā[amare,]q2 ep̄s vt pater
debet diligere subditos:vt filios:etiā amare ⁊ ecclesiā:vt spon
sus sponsam.sapientie.viij.Hāc amaui:⁊ exquisiui mihi assu
mere spōsam,⁊ vitā ꝯseq eternā.Iste dʒ esse finis cuiuslibet re
ctoris ecclesia℞:non vt lac ⁊ lanam colligat:sed vt gregē suū a
vitijs doceat abstinere,⁊ vt pascua eterne felicitatis cōsequa
tur:⁊ illā doctrinam.Sicut enim prelatus tenet predicare.ita
subditi tenentur eius predicationem audire ⁊ auditam tenere
⁊ defendere.vt di.xliij.dispensatio.⁊.xj.q.iij.nolite timere[vt
2 legatū dei.]†Ep̄i legati dei sunt in quorū persona dicit.ij.ad
Cor.v.pro xp̄o legatione fungimur[preconē.]Ep̄m dicit pre
conē:q2 vt dicit Grego.quicunqȝ officium sacerdotis suscipit Gregorius
preco dicitur.di.xliij.sit rector,⁊ in cle.j.de penis,in ver.episco
pi enim dicuntur sanctissimi Christi legati.

1 ☞Renuntiatio iuris vel beneficij ecclesiastici facienda est in scriptis.

Ecce. §.est.Concludit Gratianus ex premissis: ⁊ videt secūdū quedā intellectū hñ soluere,Dicere eñ vr
qō nullus ep̄s possit alteri substitui,nisi prius abrenūtiet:vel
alia iusta causa remoueat.Si sic magister Gratianus intelle
xit catholicus fuit:si aliter hereticus.Hug.Lege.¶[Ecce,sʒ Exponit literam.
illud Gregorij].s.e.q.scriptis[petierit].i.abrenuntiauerit nō
enim sufficit velle ⁊ petere alium sibi substitui,nisi ipse abrenū
tiet.Hu.[Si vero.]pars est illi⁹ capituli.scripsit,⁊ sunt verba
Gregorij

Gregorij.[petitionē].i.renūtiationē.hu.[scripto.ad hoc exi
git scriptura:nec postea factū reuocet in dubiū.vt si voluerit
repetere ppria scriptura ei incipiat obuiare vt.j.q.vij.saluber
1 rimū.Et est ar.†ꝙ renūtiatio iuris vel bñficij ecclesiastici fa
ciēda est in scriptis.ar.hic ⁊.j.e.qualiter.⁊ ca.q̄uis.⁊.xvij.qō.
ij.consaldus.hu.Archi.[cedendū].i.concedendū.[Non vale
Questio. mus.[Sed hic surgit qō quomodo ita dicit papa non valem⁹
nonne per principalē potestatē aplo℞ ⁊ prerogatiuā romane
ecclesie hoc poterat.ix.q.iij.nunc vero.⁊.c.per principalē.Rñ
Rñdet. det iuxta hu.⁊ Arc.ꝙ forte dicit nō valem⁹ de iure scripto:q2
in canonib⁹ non est cautū:vel nō aderat cā mutatio ep̄o℞ dʒ
esse hu.⁊ Arc.Ex hoc nota mutationes sediū non fiendas:ni
si ex iusta ⁊ rationabili causa.de transa.prela.quanto.

Hinc etiam. §.est.Sed non videtur cōgrue pendere ex premissis:in quibus dictum
est aliū posse substitui petenti ⁊ renuntianti.valerius quidem
non renuntiauit sed simul cū Augustino fuit in eodē ep̄atu:et
fuit hoc speciale in Augustino ppter ei⁹ probitatē eximiam:
⁊ maximā ecclesie vtilitatē.sed hoc non est ad consequētiā tra
hendum.Cū q2 monstruosum est:ꝙ in vno corpore sunt duo
capita in vna ecclesia duo ep̄i passim ⁊ indifferenter. Tum q2
hoc factum fuit speciale inspiratione ⁊ miraculo.vñ magis est
admirādū,⁊ nō sequendū.Tū q2 Aug.fatet ꝙ hoc factum q2
ipsi ignorabant,ꝙ statutū esset in nicena synodo.vt in vna ec
clesia nō possent esse duo ep̄i,vel continuetur tm̄ ad verbū pe
titionis ⁊ nō renuntiationis[hinc]q2 ep̄o volenti potest alius
substitui[beatus ⁊c.]q2 valerius hoc voluit aliter non esset ei
inuito datus accessor.Et iste videtur melior intellectus.

Non autem. Ad idē probādū inducit capl'm hoc sumptū ex ep'la
Diuisio. paulini.Sūma in rubro diuidit aūt hoc.c.in duas
partes.In prima paulin⁹ scribit q̄ grata fuerit p
motio hti aug.ad ecclesiā hipponeñ.In.ij.refert modū:q2 nō
p modū successionis:sʒ accessionis.ij.ibi:qui ad maiorē.Pro
pleniori intellectu huius.c.veniunt hic plura querenda.

1 ¶Primum est vtrū in vna ⁊ eadē ecclesia cathedrali authoritate romani pontificis possint esse plures ep̄i,aut prelati.
2 ¶Secundum est dato ꝙ sic:vtrum quilibet alium episcoporum insolidum iurisdictionem exercet.
3 ¶Tertium dato ꝙ sic vtrum legatus per vnum possit absolui per alium.
4 ¶Quartum est de ordine inter dictos episcopos:scʒ quis eorum in subscribendo ⁊ sedendo debeat precedere.
5 ¶Quintum vtrum possint esse duo apostolici siue pape in ecclesia vniuersali:sicut duo episcopi in vna ecclesia cathedrali.

1 **Ad primum** sic procedit.† Et videt ꝙ in vna et eadem ecclesia cathedrali etiam authoritate romani pōtificis possint esse plures ep̄i siue prelati.
Primū ar. primo sic ex.c.sicut.xxj.q.ij.vbi dr ꝙ vna ecclia non dʒ habere
nisi vnū presbyterū.ergo neqȝ quecunqȝ dioce.nisi vnum ep̄m.
Scdm ar. ¶Scdo ex.c.in illis.di.lxxx.vbi dr:ꝙ in vno ep̄atu nō dñt es
Tertiū ar. se plures ep̄i.¶Tertio rōne sic.ep̄s ecclie sibi cōmisse est spō
sus ppter ꝯnubiū spūale ꝙ ꝯbit inter ep̄m ⁊ ecclesiā:vt in.c.si
cut.s.e.q.Aut ergo simul dant duo spōsi vni ecclesie : aut suc
cessiue.Si simul tūc nō minus est q̄ vni spōse dant duo spōsi.
cui⁹ cōtrariū habet Gen.ij.Erūt duo in carne vna.Si succes
siue aūt sicut marit⁹ secūdarius viuēte primo dat⁹ vxori non
esset marit⁹ eius legitim⁹:sʒ sol⁹ primus:nec posset vxor ptātē
sui corporis alteri dare.q2 eā prius dedit priori ppetuo.ita nec
secund⁹ ep̄s dat⁹ ecclesie:nec dici posset ep̄s:sed adulter ⁊ ille
Quartū ar. gitimus.¶Quarto sic.Ep̄s est caput sue ecclesie:non interi⁹
influendo sed exterius gubernādo eā sicut caput naturale di
rigit per sensus in eo abundantes cetera eiusdē corporis mē
bra.sed nō pōt esse ꝙ idē corpus habeat duo capita nō subor
dinata.hoc tm̄ esset monstrum in natura.ergo nec eadem eccle
sia potest habere duo capita equalis potestatis per omnia.
Opponit ī cōtrarium. ¶In oppositū arguit ex pñti.c.vbi narratur de promotione
Augustini in ep̄m hipponensem viuente valerio ep̄o ⁊ com
Rñdet. mendat.Rñdeo dicēdū ꝙ authoritate romani pontificis ⁊ ex
rationabili cā pro cōi vtilitate ecclesie pñt in vna ecclesia ca
thedrali institui plures ep̄i:aut in ecclesia parochiali plures
presbyteri.ista conclusio pʒ ex facto:q2 hoc factū est : ⁊ non est
Ad primū. ⁊ scdm arg. reprobatum.ergo conclusio vera.¶Ad rōnes in oppositum
dicendū est ad primā ⁊ scdam rñdetur ꝙ illud est verū de iure
cōi.hoc aūt factū est nouo more:vt litera dicit.⁊ ita soluit Hu.
Ad tertiū. ¶Ad tertiā rñdetur negādo ꝯsequētiā ⁊ ratio est:qm̄ vt di
ctū est.s.e.q.iij.cap.sicut.nō est simile in oībus de matrimonio
carnali de quo fit mentio Gen.ij.⁊ de mrīmonio spūali.Nam
vbi dictū est vxor nullo casu pōt habere plures viros:vel vir
plures vxores.Causaliter tñ vn⁹ plat⁹ pōt hr̄e plures ecclias
⁊ vna ecclesia plures platos:vt ptʒ in hoc.c.¶Ad quartā re Ad quar[tam].
spōdet eodē mō negādo ꝯsequētiā.Et rō est:qm̄ inter caput
naturale qō influit mēbris vtroqȝ influxu interiori ⁊ exterio
ri:⁊ caput politicū siue mysticū,nō est omnimoda similitudo:ī
multis enim differūt:⁊ iter alia in hoc,qm̄ vni⁹ corporis na
turalis non pñt plura capita esse aliquo mō.Et ideo mōstruo
sum esset ꝙ duo capita haberēt.Corporis tñ politici siue my
stici pñt esse plura capita,vel subordinata inter se:sicut patet
ꝙ vn⁹ diocesis caput est ep̄s:et caput archiep̄s:⁊ caput papa.
⁊ vnius ciuitatis caput:rector immediatus:⁊ caput est etiam
rex.vel etiā q̄nqȝ equalia subordinata,tñ sub alio superiori vt
in exēplo pñtis.c.vbi vni⁹ corporis policiti,scʒ vnius dioce.
erant duo capita:scʒ valeri⁹ ⁊ Aug.sub vno tñ capite ordina
ta:scʒ papa:qui oīm ecclesia℞ est caput vnicū.⁊ hoc cum sit au
thoritate pape,⁊ pro cōi vtilitate ecclesie:non est mōstruosum
sed pulchrum:⁊ commendabile.

2 **Ad secundam** questionē sic pcedit † ⁊ videtur quod vterqȝ illorum episcoporū nō exercet iurisdictionē insolidū.Et vr ꝙ nō.ff.de re iudic. Primū ar.
pōponi⁹ als incipit.si vni.¶In oppositū est Hug.⁊ glo.hic. Opponit
¶Rñdeo dicēdū ꝙ hic est varia opinio.Quidā enim dicūt: Rñdet.
ꝙ nō est apud vtrūqȝ iurisdictio ita insolidū:vt vterqȝ per se
valeat exercere:vt hic tāgit gl.ad instar plurium iudicum . vt
ij.q.vj.§.diffinitiua.ver.plures.extra de offi.dele.q̄uis.⁊ capi.
cām.¶Alio℞ vero opinio est:ꝙ apud vtrūqȝ erit iurisdictio
⁊ quilibet erit index cum iurisdictio sit res indiuisibilis:vt.j.
xxiiij.q.j.loquitur.⁊.c.qm̄.xv.q.vij.sicut dñi.Et de hoc no.ex
tra de off.dele.prudentiam.in glo.j.Nota tñ pro pleniori intel
lectu huius iuxta Arch.hic:ꝙ vbi sunt plures ordinarij tunc Archid.
est ꝯclusio ꝙ quilibet insolidum iurisdictionē exercet.vt.l.j.ff.
de offi.consu.cū ꝯcor.alle.in glo.Sed hoc verū est in spiritua
libus quo ad penitētias:⁊ similia ppter naturā rei,⁊ pericu
lū aīarū.p hoc facit extra de pcu.§.si duo.§.sane.lib.vj.Sʒ in
tēporalib⁹ sec⁹:nisi hoc dictū sit a principe:vel a iure:ꝙ quili
bet iurisdictionē exercere possit : vel nisi vbi alter impeditus
est:⁊ de impedimēto ꝯstat:vel nisi de ꝯtraria cōsuetudine ap
pareat.Sʒ si vn⁹ capit vnā cām audire per se:alius de illa nisi
suo collega impedito nō dʒ se intromittere,ne finē cause impe
diri contingat:⁊ ne contumacia iudicij diuidat.arg.ad hoc de
offi.dele.li.vj.cū plures.Hec tñ differētia pōt notari inter or
dinarios ⁊ delegatos:q2 in ordinarijs sufficit ꝙ fiat fides de
impedimēto,etiā ex postfacto.q2 tum valebit quod alter fece
rit altero impedito.Secus aūt in delegatis:q2 ibi est necessa
ria,ꝙ prius ꝯstet de impedimēto fm Host.in dicto.c.prudē Hostien.
tiā de hoc quo ad delegatos vide Joā.an.de reg.iuris.eum q Jo.and.
li.vj.in mercur.gl.tñ in.c.prudētiā.⁊ in.l.pōpo.alias si vni te
nent simplr:ꝙ aliud in ordinarijs:q2 in eis quilibet hʒ exerci
tium iurisdictionis insolidū.Et hoc vr etiā sentire glo.in.c.si.
de ar.li.vj.ibi vide.Limita tñ dictū harū gl.Verū in ordina
rijs quibus vt singulis competit iurisdictio.Secus si vt plu
rib⁹:siue vniuersis.puta si iurisdictio cōpetat collegio,vel ca
pitulo:tūc quilibet de capitulo non exercebit iurisdictionē:sʒ
expedit vt simul collegialiter hoc faciant:vt ibi no.Et idē di
cit dñs Bar.in.d.l.si vni.Itē limita de ordinarijs hoc verum Bartolus.
nisi ambo ceperint de cā cognoscere:quo casu non pōt postea
vnus sine alio,vt in.d.l.si vni.⁊ ibi casus scdm vnā lecturam:⁊
ibi de hoc.¶His habitis dicēdū est ad rōnē factā in opposi Ad argu.
tum.respondetur ꝙ vt quidam dicunt lex loquitur cū aliqui
sunt iussi iudicare simul ibi vide.⁊.ij.q.vj.item si plures.

3 **Ad tertiam** qōnē qua q̄rit†vtrū absolut⁹ p vnū possit ligari per aliū vel econuerso.
Rñdet iuxta gl.ꝙ non q2 pares sunt.extra de re iudic.c.vlti. Rñdet.
vñ puto:ꝙ a sñia vnius alter nō absoluit,nisi ipse sit successor
vel superior.Et hoc quidā vt dicit Archi.de plano concedūt: Archid.
scdm ꝙ habet in.l.predicta.ff.de offic.cōsu.l.vna.vbi dr:ꝙ in
cepta per vnū cōsulē alter pficere nō pōt:nisi primo impedito
iusta de cā:⁊ hoc innuit ibi dñs Oldra.qui idē dicit in conten Oldradus.
tiosa iurisdictione:q ibi dr inuolūtaria.idē est etiā qñ mādat
aliquibus cū illa clausula:vt oēs:aut duo,aut alter eo℞ man
datum apostolicū exequat.iurisdictione vero perpetuata in
vno:in hoc casu perpetuata intelligitur quo ad omnes.vt hec
hodie habentur de offi.dele.cum plures.li.vj.Arc.

4 **Ad quartam** qōnē†qualiter dicti ep̄i si duo ponant esse in vna ecclesia debēt sub
scribere vel sedere in concilio Rñdet iuxta hu.ꝙ scdm tēpus Rñdet.
sue ordinationis:scʒ vt qui prius est ordinatus:prius subscri
bat:⁊ prius sedeat.ar.di.xvij.episcopos.

5 **Ad quintam** sic procedit.†Et vr ꝙ possint esse duo Pape in ecclesia vniuersali.
primo sic in vna ecclesia parochiali possunt esse duo p̄sbyteri. Primū ar.

Et in vna ecclia cathedrali duo epi: vt dictũ est in argumento primo moto circa hoc capitulũ. ergo etiã pñt esse duo pape in ecclia vli. ɔña vr bona: maxime qꝛ ex illis arguit sctũs Tho.
Scdm ar.
vnitatẽ romani põtificis. ¶ Scdo sic. vnitas ecclie vlis attendit ex ordine toti⁹ ppli xpiani ad vnũ caput: ꝙ est Xps saluator ⁊ redẽptor ipsi⁹: ⁊ cui fide spe charitate ɔiũgit: ⁊ nõ respectu alicui⁹ alteri⁹ sumẽda. vr ergo ꝙ si sint duo pape: nõ vr impedire vnitatẽ ecclesie: qn semp remaneat vna.
Tertiũ ar.
¶ Tertio duo imperatores pñt esse: cũ plures simul fuisse legant. ergo vr qd pariter pñt esse duo pape.
Opponit i cõtrarium.
¶ In oppositũ est gl. pñtis. c. q̃ ait: ꝙ si essent duo pape offenderet regła illa vnã sctãm ⁊c.
Rñdet.
¶ Rñdeo dicẽdũ sub ista ɔclusione ꝙ nõ pñt esse duo pape in ecclesia dei. ista ɔclo multipliciter deducit. pmo ex institutiõe diuina: q̃ mutari nõ põt de qua hr primo in lege dei: in qua vn⁹ solus sacerdos institut⁹ est: vt Aarõ: vel successor ei⁹ sicut Nume. xxv. legit. ¶ Scdo hr p ppheta Ezechiel. xxxiiij. vbi dñs ait. Suscitabo sup eos pastorẽ vnũ: ⁊ pastor vnus erit oĩm vestrũ. Eze. xxxviij. ¶ Tertio ptz eadẽ dei institutione Joã. x. vbi ait xps. Erit vnũ ouile: ⁊ vnus pastor. ¶ Quarto Joan. j. vbi vni soli scz Petro, ait. Tu vocaberis cephas. qd interpretatur caput. vt ait anaclet⁹ in. c. sacrosancta. di. xxij. ¶ Quinto habet idẽ Matt. xvj. vbi vni soli scz petro, ait xps. Et ego dico tibi qꝛ tu es Petrus, ⁊ sup hãc petrã edificabo ecclesiam meã.
Cyprian⁹.
ꝙ verbum pertractans Cyprian⁹ in. c. loquit. xxiiij. qd. j. ait. super vnũ edificat ecclesiã. ¶ Sexto idẽ habet Joan. vltimo. vbi vni soli curã ⁊ regimẽ toti⁹ gregis dñici cõmendans ait Petro. pasce oues meas. ¶ Septimo hmõi institutio diuina satis ondit cum vni soli scz petro: inquit Luc. xvj. duc in altũ.
Ambro.
vbi dicit Ambro. Et si alijs imperat. vt laxarẽt retia sua soli tñ Petro dr. duc in altũ. i. in pfundũ disputationũ. ¶ Secundo principalr eadẽ ɔclusio pbat rõne multiplici. primo ex parte vnitatis ecclesie. sic ecclesia dei vniuersalis vna est p totũ. cãticoꝝ. vj. vna est colũba mea. Et symbolo dr vnã sanctã. Cũq3 sacrm. vnitatis sit inseparabile. vt. s̃. e. q. ca. deniq3. inqt Cyprian⁹. ergo impossibile est ꝙ in vna ecclia vli sint duo pape: siue duo summi rectores. ista consequẽtia est beati Cypriani. s̃. e. qd. in. c. factus. vbi sic ait. Fact⁹ est corneli⁹ eps de dei ⁊ Xpi eius indicio: ⁊ de clericorũ pene oĩm testimonio. quisquis iam eps esse voluerit foris fiat necesse est: nec hz ecclesiasticam ordinationẽ: q ecclesie nõ tenet vnitatem. qsqs ille fuerit lz de se multũ iactans: ⁊ plurimũ sibi vẽdicãs pphanus est alienus. est: foris est. Et cũ post primũ esse nõ possit: quisqs post vnuz qui sol⁹ esse dz fact⁹ est: iã nõ scds illo: sz null⁹ est. hec Cyprianus. Et de hoc mõ arguit etiam gl. hic dicẽs. ꝙ dare duos papas est offendere articulũ vnam sanctam. ¶ Scdo arguit rõne ex parte ea: qua ecclesia dr vnũ corp⁹. j. Cor. xij. multi vnuz corpus sum⁹: impossibile esse sine mõstruositate in vno corpore dare plura capita nõ ordinata inter se: aut sub aliquo superiori: vt de se pz. sz dare duos papas in corpore ecclesie: est dare duo capita in corpore ecclesie: nec ordinata inter se: cum essent pares nec sub aliquo alio superiori visibiliter regente ecclesiã ⁊ gubernãte: qꝛ papa nõ hz in terris superiorẽ. ergo sine deformitate nõ possunt esse duo pape in ecclesia. Sz talis deformitas nõ est danda in ecclesia cũ tota sit formosa canticorũ iiij. ergo ⁊c. ¶ Tertio idẽ rõne ondit ex parte sui exemplaris sic. Ecclesia militãs est exẽplata ab ecclesia triũphãte sm illud Apocali. xxj. vide ciuitatẽ sanctã Hierusalẽ: nouã descẽdentẽ de celo: a deo paratã: sicut spõsam ornatã viro suo. Sz in triũphãte ecclesia sic vn⁹ presidet scz deus: ꝙ nõ pñt esse plures psidentes. ergo pariter in ecclesia militante sic vnus dz presidere: ꝙ nõ possint esse plures. ¶ Quarto idẽ arguit rõne sumpta ex parte vnitatis fidei sic. Ad vnitatẽ ecclesie requirit necessario vt oẽs fideles in fide cõueniãt. vñ prima ad Cor. j. inqt Apls. idipm dicatis oẽs: ⁊ nõ sint in vobis schismata. Est aũt fides a xpiane religionis fundamentũ scdm illud ad Heb. xj. sine fide impossibile est placere deo. Circa vero ea q̃ sunt fidei ɔtingit qões moueri. p diuersitatẽ autẽ sniarũ diuideret ecclesia, nisi in vnitate p vnius sniam cõseruaret. Exigit ergo ad vnitatẽ fidei in ecclesia cõseruãdã vt vnus sit q toti ecclesie psit vt doctor, ⁊ rector, ⁊ nõ plures ergo ɔclo vera. ¶ Quinto sic rõne sumpta ex parte nobilitatis politie xpiane: sicut nulli dubiũ esse dz quin ecclesie regimẽ fuerit a deo optimo ⁊ nobiliori gñe politie depositũ ⁊ ornatum: cuiusmodi est principatus regalis: dicẽte aristotele. iij. politicoꝝ ꝙ oĩm vrbanitatuz perfectissima est regnum. vñ Esa. ix. dr paruulus dat⁹ est nobis. ⁊ sequit. per soliũ Dauid ⁊ regnum eius sedebit. glos. j. ecclesiam ⁊ Luce. j. ⁊ regni eius non erit finis. Sed regnum est in quo potestas regiminis residet apud vnum toti multitudini presidentem: vt tam ex. viij. Ethicoꝝ. q̃ ex. iij. politicoꝝ aperte colligit ergo stante specie politie siue principat⁹ in quo de⁹

a ¶ Fides. Licet fides vna sit hz tñ diuersos ritus. Pet. d ancha. in. c. qm. nu. i. de off. ord. ⁊ q̃t modis dicatur fides card. zaba. in rub. d sum. tri. ⁊ fid. catho. nu. 3. et ibi nume. 8. quot sint eius species.

ecclesie regimẽ decẽtissime disposuit: nõ pñt esse in ecclesia duo pape: qꝛ iã nõ esset regimen: sz species politie mutaret ecclesie. ¶ Sexta rõne idẽ sumitur sumpta ex pacis ⁊ vnitatis in populo xpiano souẽde ⁊ cõseruande, quã dñs Jesus a fidelibus corporaliter discessur⁹ multipliciter illis cõmẽdauit dicẽs. pacẽ meã relinquo vobis: pacẽ meã do vobis. sic. vnitatis autem ⁊ pacis cõgruẽtior cã est vn⁹ q̃ plures. Cũ ergo maxime ecclesie vnitas paxq3 ⁊ cõcordia fideliũ sit cõseruanda: ⁊ pluralitas principatuũ sit dispẽdiosa pacis ⁊ vnitatis subditorũ. sequit qd in ecclesia vniuersali impossibile sit iuris impossibilitate duos esse papas: siue summos pontifices. vnde gl. super illud Matth. xvj. Tibi dabo claues ⁊c. dicit specialiter potestatem clauiũ xps Petro ɔcessit vt ad vnitatẽ nos inuitaret. ipse eñ eũ principẽ apostoloꝝ instituit. vt ecclesia vnũ principalẽ Xpi haberet vicariũ: ad quẽ diuersa mẽbra recurrerẽt: si forte iter se dissentirẽt: qꝛ si diuersa capita essent in ecclesia: vnitatis vincula rũperent. hec ibi. multe alie rõnes induci possent ad prefate cõclusionis pbationẽ: sz p nũc ɔtentamur de inductis in nr̃a summa de ecclesia circa prin. ij. li. plura induxim⁹ ad pposito. ibi vide. ¶ Nũc dicẽdũ est ad rões in oppositũ.
Ad primũ argu.
Ad primã rñdet negando ɔñam. Et ratio est qm aliquid põt in vna ecclesia particulari fieri in casu: ꝙ non in ecclesia vli rõnib⁹ suprapositis.
Ad scdm.
¶ Ad scdam rñdet negãdo antecedens quo ad illam partem in qua dr. ꝙ vnitas ecclesie nõ sit assumẽda ex ordine sine respectu ad aliũ: q̃ ad xpm. qm licet vnitas corporis xpi ꝙ est ecclesia principaliter sumẽda sit ex ordine ad Xpm: q principale caput eius est. Nihilominus ecclesie vnitas quãtũ ad gubernationẽ exteriorẽ scdm quam ex diuina institutione est ordo inter ecclesie prelatos ⁊ rectores: etiã assumenda est et assumit ex ordine ad vnũ principalẽ xpi vicariũ totius vniuersalis ecclesie pncipẽ, ⁊ pastorẽ, sicut satis habet ex dictis ⁊ maxime ex gl. allega. supra illud Matth. xvj. tibi dabo claues ⁊c.
Ad tertiũ.
¶ Ad tertiã rñdet pro nũc negando ɔsequẽtiã. Et ratio est. qm nõ currit tãta necessitas essendi vnũ presidẽtẽ in tẽporalibus in toto populo xpiano: sicut vnũ presidẽtem in spũalibus in tota vniuersali ecclesia: sicut manifestũ est. Verũ de hac materia pleni⁹ loquemur. j. e. q. circa. c. in apibus. Lege.
Exponit literam.
¶ [Non aũt nouo.] qꝛ nunq̃ legit añ vel etiã postea factũ: nec hucusq3 inuenit ꝙ debeat fieri Hu. ⁊ Arc. [incolumi] q̃uis sene: vt dr in. §. precedẽti. [coreps]. i. ɔiũctus: ⁊ vicinus eps scdm papiã. Et vt melius hoc intelligas scias q̃ ipse August. sic loquitur de seipso. adhuc in corpore posito patre meo ⁊ epo sene valerio eps ordinatos sum: ⁊ sedi cũ illo: ꝙ in ɔcilio niceno prohibitum fuisse nesciebam: nec ipse sciebat.

Hoc idem. Respicit ad illum. §. ecce. ⁊ congrue ei continuat. Hu. Quia supra in predicto §. ecce. ⁊ in. c. nõ autẽ. dictũ est: ꝙ vno epo postulãte põt ali⁹ ei substitui. Nũc vero probat illud authoritate Gregorij: qui ariminen. epo egrotante ⁊ rogãte substituit alium sibi in ecclesia ariminensi scribens. viij. vel pluribus visitatoribus illius ecclesie. Hu. ⁊ Arch.
Continuatio.

1 ☞ Petitio renuntiationis non debet fieri sine scriptis.
2 Compelli an quis debeat renuntiare.
3 Heptaticus liber quis dicatur.
4 Decretum debet semper fieri in electione.
5 Visitator debet esse vnus de eligentibus ⁊ se subscribere dz.

Qualiter. Sebuit dictũ Gregorij casus capituli est. Arimineñ. eps capitis molestia grauatus accessit romã vt forte ibi liberaret: quẽ dñ Gregori⁹ pape ad preces ariminẽsiũ exhortaretur: vt si sentiret se melioratu ⁊ ad suã reuerteretur ecclesiã ipse supplicauit vt quadriẽnio spectaretur. Et sic date sunt ei inducie quatuor annoꝝ: quo quadriẽnio elapso cum nõ cõualesceret cũ Grego. ad preces clericoꝝ ⁊ instãtiã ciuium ariminensiũ ipsum instanti⁹ hortaretur: vt rediret ad ecclesiã suã. iste renũtiauit supplicans pape: vt ibi aliũ epm ordinaret quapropter Greg. admonuit clerum ⁊ populũ: vt eligerẽt ibi aliquẽ idoneũ ⁊ sufficiẽtẽ: ⁊ scribit visitatorib⁹ illi⁹ ecclesie totã seriẽ rei geste, precipiẽs eis, vt illũ examinẽt: quẽ oẽs elegerint: sicut ⁊ ipsi postularũt: si inuenerint eũ dignum: mittant ipsum ad curiã cũ decreto electionis ad ordinẽ suscipiendum
Casus.
Diuisio.
quo casu sic declarato diuidit. c. in tres partes. In prima ponit exordiũ. In. ij. narrationẽ. In. iij. ɔclusionẽ. ij. ibi: quẽ dudũ. iij. ibi hortamur. Litera aũt ɔstruatur sic.
Exponit literam.
¶ [Qualiter] dudũ fraternitas vestra cognouit qualiter arimineñ. ecclesia pastorali hactenus ac sacerdotali sit regimine destituta: ⁊ hoc impediẽte molestia corporis [sacerdotis]. i. epi ordinati a nobis [cognouit dico] qꝛ id notũ est [⁊ ideo nõ latuit vos] Hug. [quẽ dudũ]. ij. pars. qui datis ei a nobis ad ipsius epi supplicationẽ Bar. [quadriduo.] factũ narrat, non prefigit formam spatij

spatij in tali vel consimili facto. Nũq3 eñ inuenim⁹ spatiũ anni datũ esse hmõi pbationi. xxxiij. di. cõiter. qñq3 spatiũ. xx. dierũ. j. e. q. ij. c. vl. vñ colligit ꝙ in articulo tali spatiũ est arbitrariũ. i. in arbitrio iudicis positũ. Hu. ⁊ Arch. [ciuiũ] pñt ergo laici denũtiare crimẽ vel impedimẽtũ epi sui cũ eorũ interest.
Lauren.
Lau. sic a superiore pñt platũ petere. extra de. sta. mo. qd Dei. Arc. [remearet.] vr: ꝙ esset ille eps apud papã: vł forte erat in
1 partib⁹ illis: apud aliquẽ medicũ hu. [datis scriptis.] ar. † ꝙ sine scriptis nõ dz fieri petitio renũtiationis. ar. s̃. e. §. ecce. hu. [cõpulsi] datiuus est: ⁊ legit sic litera sm hu. Visum est nobis cõpulsis pcibus illoꝝ: ⁊ renũtiatione hmõi facta: ex sui impossibilitate. ⁊ hec litera plana est. Alij legũt vt Lau. [Cõpulsi] ⁊ est gtũs singularis: ⁊ legit sic. visum est nobis precib⁹ illorũ et renũtiatiõe hmõi cõpulsi renũtiare. ¶ Sz tũc surgit questio.
Questio. Rñdet.
2 † vtrũ qs debeat ɔpelli renũtiare. Rñdet hic ꝙ nõ sz spõte dz hoc facere. sz sic intelligo: vt in litera dicit. Cõpulsi nõ ab alio vel ab aliquib⁹: sz ex sui impossibilitate qꝛ enim videbat: ꝙ amplius nõ valebat officiũ tale implere abrenũtiauit. Alij volũt ꝙ cõpulsi est noĩatiuus pluralis ⁊ ponit absolute vel cõstruit cũ verbo nõ destitimus admonere. [per literas.] ei nunc missas. [Hortamur]. iij. pars. [oẽs] vel maior pars. Hu. [poposcisse.] scz ꝙ eligerẽt: vel potius ꝙ vobis pñtaret: ⁊ sub vestro
3 examine examinaret. [heptatici] † heptatic⁹ dicit liber: in quo ɔtinent septẽ libri. scz pẽtateuc⁹. i. qnq3 libri Moysi: liber Josue: ⁊ liber iudicũ. Et dr sic ab hepta, qd est septem: ⁊ theca qd est positio: quasi repositio septem libroꝝ ibi cõtinet Leuitic⁹ in quo describũtur ea q̃ impediebãt hoiem venire ad ordinem clericatus: vt si fuerit torto naso ⁊c. Nõ ergo tm ea q̃ olim morte multabant: impediũt pmotionẽ, sed multa alia q̃ ɔtinentur in heptatico. vt di. liiij. multos. ⁊ di. lix. hinc. Sed ⁊ multa alia q̃ tũc non phibebant: hodie impediũt pmotionem: vt raptus: ⁊ retributio iniurie: ⁊ vsure. xxij. q. iiij. si quis peruentus. ⁊. xxiij. q. iiij. inter querelas. ⁊ dist. xlvj. seditionarios. ergo subintelligendum est hic maxime: vel supplendum est sic: si illa minime fuerint reperta nec als prohibita in canonib⁹, q̃ repellunt a promotione. Hu. [fidelium] imo etiã ab his q foris sunt debet habere bonũ testimoniũ. vt. viij. q. j. lz. Hu. [decreti vestri]. i. a vobis. i. cũ alijs facti: vel subscripti. hoc decretum dz
4 cõtinere electionẽ ⁊ clericoꝝ subscriptionẽ. Et est ar. † ꝙ in electione dz semper fieri decretũ. ar. di. lxj. eps. lxiij. q̃to. Hugu.
5 Itẽ ar. † ꝙ visitator dz esse vnus de eligentibus: ⁊ dz subscribere. [addita epła.] hec ɔtinere dz examinationes ipsius visitatoris, ⁊ testificationẽ illi⁹. ⁊ aliorũ de vita electi. Hanc semp dz mittere visitator vel quicunq3 examinat electum cum decreto clericorum ad papam. vt. xlvij. di. de Petro. ⁊ dist. lxvj. episcopus. ⁊. c. cathanien. Hu. ⁊ Arc.

1 ☞ Proniores debemus esse ad compatiendum ⁊ miserendũ: quam ad condemnandum.
2 Renũtiatio facta interuallo egritudinis vel furoris vz ⁊ tz.
3 Ratum dz haberi ꝙ facit eps furiosus tempore interualli.
4 Furiosus in interuallo furoris põt contrahere matrimoniũ.
5 Mente alienus potest vouere in interuallo alienationis.
6 Electus an possit ministrare res ecclesiasticas.
7 Episcopo viuente alius potest eligi. Et infirmus rediens ad sanitatem an poterit illum expellere. nu. 9.
8 Episcopus electus altero viuente an possit consecrari authoritate pape.
10 Clerici an possint accusare episcopum electum mortuo infirmo: ⁊ alium eligere.
11 Promissio an possit licite fieri de ecclesia vel beneficio non vacante.

Quauis. Ad idẽ sequit hoc. c. eiusdẽ Gregorij in registro. Summa. si viuente epo quem non culpa sed infirmitas impedit suum exercere officiũ: nõ dz nisi renuntiauerit alius eps surrogari: cui tñ renũtianti quousq3 vixerit dñt sumpt⁹ de ecclesia ipsa ministrari: ⁊ renũtiare non possit: qꝛ perpetuũ mentis patiat exiliũ: dabit administrator ecclesie q tñ illo viuente nõ cõsecrabit in epm.
Diuisio.
Et diuidit hoc. c. in tres partes. In prima exordit. In. ij. narrat. In. iij. prouidet. ij. ibi: peruenit. iij. ibi: ne ergo. Lege.
Exponit literam.
¶ [Quãuis.] Casus est. quidã eps propter passionẽ capitis factus fuerat mentis alienate ne ergo ecclesia illius lederet: scribit Grego. Eleucio epo, ⁊ dicit, ꝙ ex quo infirmitas ⁊ non crimẽ est in cã: nõ põt ibi alius eps subordinari: nisi spõte abrenũtiet: ⁊ distinguit sic. si hz lucida interualla scz vt qñq3 redeat ad sanũ statũ mẽtis: ⁊ vult abrenuntiare: recipiat ei⁹ abrenũtiatio, ⁊ eligat ibi alius, ⁊ ɔsecret. ipse tñ semper hz sumptus de ecclesia illa. Si vero nunq̃ redit ad sanum statũ mẽtis eligat ibi ali⁹: ⁊ cõmittat ei cura ecclesie: sz nõ consecretur illo viuẽte: sz eo mortuo cõsecrabit eps loco illi⁹ [po-
1 tius.] ar. † ꝙ pniores debem⁹ esse ad cõpatiendũ ⁊ miserendũ q̃ ad cõdẽnãdũ. ar. de pe. di. j. qꝛ diuinitatis. ⁊. xxxv. qd. ix. veniã. Hu. [peruenit]. ij. pars. [ne ergo]. iij. pars. [ab officio]. i. executione officij. Hug. [nõ crimẽ.] qꝛ si crimẽ eũ abduceret: ⁊ de hoc ɔuinceretur, nõ expectaretur ei⁹ renuntiatio: sz statim remoueret: ⁊ statim posset ibi ali⁹ eligi. ar. di. postq̃. ⁊. viij. qd. iiij. nõne. Hu. ⁊ Arch. [abducit]. i. remouet. Arch. [recusante] i. renuntiãte. [ordinari.] qꝛ nõ cõuenit epm hre tẽporale vt hic nisi papa hoc faceret ex plenitudine potestatis. vt. j. ea. pastoralis. Sed secus in presidib⁹ ⁊ potestatib⁹ secularibus, que eliguntur ad tps. ff. de offi. pconsu. meminisse. ⁊. ff. de offi. presi. si forte. cum si. sm Jo. de Ancho. qui ita notat in summa sua de elec. iuxta fu. §. sed nũquid põt quis. Arch. [Sz si] distinguit vt supra diximus interualla lucida. i. vt hñ sit in sua discretione, ⁊ deliberare valeat. Hu. [data] in scriptis petitione renuntiationis dico [si voluerit]. qꝛ non dz cogi. licite tñ põt rogari Hu. ⁊ Arc. [subuertẽte]. i. impediẽte. Arc. [fateat] si volue-
Archid.
Joãnes de anchona.
Archid.
2 rit. Hu. ⁊ Arc. ¶ Hic intelligunt multa argumẽta primũ † ꝙ renũtiatio facta in interuallo egritudinis vel furoris valet et
3 tenet. ¶ Scdm † ꝙ illud debet haberi ratũ quod facit eps fu-
4 riosus tpe internalli. ¶ † Tertiũ qd furiosus in interuallo furoris potest contrahere matrimoniũ, ⁊ si tunc contraxit tenet: licet non possit contrahere in ipso furore. vt. xxxij. quest. vij. hi
5 qui neq3. ¶ Quartum est † ꝙ ille qui est alienate mẽtis põt vouere in interuallo alienationis. ⁊ tunc factum votum tenet, lz factum in ipsa alienatione nõ teneat. ar. xvij. di. cõsald⁹ [persona eligenda.] in epm. non tñ consecranda ante mortẽ infirmi.
6 Hu. [Ecclesiasticaꝝ rerũ.] Sed hic surgit qd. † vtrũ elect⁹ possit administrare res ecclesiasticas. Rñdet ꝙ non est dubiũ vt dicit Hu. hic tñ nõ dicit: ꝙ debeat hoc facere ante cõfirmationem sm Hu. vñ dicebat Lau. hanc electionẽ fuisse confirmatã per metropolitanũ. de hoc not. lxiij. di. q̃to. in gloss. ex hoc loco ar. contra. xxviij. di. de syracusane. de quo vide de elec. qualiter. ⁊. c. transmissa ⁊. c. auaritie. e. ti. li. vj. item est hic argumen-
Questio. Rñdet.
Lauren.
7 tum † ꝙ epo viuente alius põt ibi eligi. arg. j. e. petisti. sed non
8 dz ɔsecrari vt hic. ⁊. s̃. e. si vir. ¶ Sed hic surgit qd † vtrum sicut põt eligi: vtrũ authoritate pape possit etiã cõsecrari. Rñdetur iuxta Hu. ꝙ sicut papa concedit posse eligi alio viuente, ita cõcedere consecrari. sed non vult. vt. s̃. e. nõ autẽ. ¶ Ite-
Questio. Rñdet.
9 rum surgit qd. † vtrũ si eps infirmus reuerteret ad sanitatem posset istũ aliũ expellere. Rñdet iuxta Hug. ꝙ non. qꝛ electus erat authoritate apostolica. credit tñ Hu. ꝙ in reb⁹ ecclesie gubernandis ⁊ tractandis ille debeat preesse. j. e. q. qꝛ frater. non tñ sine cõsilio istius dz ille aliquid inde disponere. ¶ Itẽ sur-
Questio. Respõdet.
10 git alia qd † vtrũ epo infirmo mortuo clerici possunt istum electũ recusare aliũ eligere. Rñdet iuxta Hu. ꝙ nõ. nõ eñ iã pl⁹ imo minus possunt in eum: quã possent si alias canonice post mortẽ epi esset ab eis electus: ⁊ a metropolitano confirmatus.
Questio. Rñdet
11 ¶ Sed hic surgit alia qd. † vtrum de ecclesia vel de beneficio non vacante licite possit fieri promissio. Et vr ꝙ sic ex presenti. c. ⁊ ex illo. j. e. petisti. ¶ In oppositum vr ius cõe. dist. lxxix. c. ij. ⁊ extra de cõces. prebẽ. ⁊ eccle. non vacã. nulla. Respõdetur iuxta hu. sub ista cõclusione. ꝙ in genere licita põt esse talis pmissio. scz q̃ primo vacauerit, sz non in specie. scz de ista ex quo vacauerit. Et ratio prohibitionis est ne quis desideret mortẽ primi in cuius locũ credit se successurꝝ. vt in predicto. c. nulla. ¶ Sed contra hãc ɔclusionẽ vr esse hoc. c. scz quãuis. ⁊. c. petisti que videntur loqui in specie de certa ecclesia vel prebenda. ¶ Ad hoc respondetur iuxta Hu. qd si subtiliter inspicimus hic nõ est pmissio de futura instõne in ecclesia vel pbẽda, sz est plena institutio: ⁊ pñs intitulatio in pleno beneficio percipiũt enim iam plene isti beneficiũ. ⁊ sic est hic institutio in prebenda non vacante: ꝙ prohibetur. preterea ex quo quis est institutus in pleno beneficio cõtra eum euanescit illa presumptio ꝙ desideret mortem illius. in cuius ecclesia vel prebenda intitulatur propter quod fuit prohibita promissio de ecclesia vel prebenda non vacante.
Questio.
Opponit ⁊ Respõdet.
Opponit ⁊ Rñdet.

Ne autem. §. est: in quo incipit. ij. pars qõnis: in qua dr. ꝙ vbi fuerat copia sacerdotum semper debent esse duo. ita ꝙ si vnus ceciderit alius ieiunus incipiat: vbi alius dimisit. Et respicit id quod dictum est in. c. precedenti ꝙ propter dolorẽ capitis quis quandoq3 alienatur a mente. ideo qꝛ hoc põt contingere in ipso officio iã incepto ostendit qualiter huic casui a canonibus sit pmissum. statutũ enim est ob hoc, ꝙ in quolibet officio plures sint sacerdotes vt si forte hic casus contigerit ministranti, ⁊ diuina officia celebranti: cepta officia per alium compleantur. Hu.
1 ☞ Mente alienatus an debeat sacrificare.

Diuisio.

Exponit literam.

Illud. Induciťur.c.prefate cōstōnis ⁊ est cōcilij.xj.toleta.Sūma est in rubro. Et diuidiť in duas partes.c.hoc. In prima premittit causam motiuā ad statuēdū. In.ij.ponit ipm statutum.ij.ibi:hmōi ergo.Lege. ¶[Illud.]pendet 9structio vsq; ibi:hmōi ergo ⁊c.⁊ pp̄ter lōgā interpositionē repetit id quod dixerat.sed alijs verbis.⁊ sic construe. ¶[Nos singuli precauentes illud diuini oraculi].i.illud diuinum oraculū[necessarium duximus ⁊c.illud]dico quod scribiť Eccl.iiij.[ve soli.]ad lrām.de sta.mo.di.lxxxj.in oībus.[qui cū ceciderit]singulariter.i.soli.Hu.[subito].i.ex improuiso[inopinate repente obrui].i.opprimi:affligi.Archid.[alienatione.]Hic surgit

Questio. Respōdet.

1 qō†vtrū qui est mēte alienatus debeat sacrificare. Respōdetur iuxta hu.ꝙ nō.Et ad.c.pñs rñdet:ꝙ loquiť de sanis:quibus qñq; talis passio subito accidit:vel si loquitur de epilepticis:loquiť de illis quibus raro hoc accidit:⁊ sine spume iactatione:vel vocis confuse emissione.Illi autē quibus frequenter hoc accidit:vel cū spume vel vocis 9fuse emissione ex toto arcendi sunt a celebratione misse.vt.j.e.qō.ij.c.j.⁊.ij.[hmōi ergo casibus].ij.pars[copia tēporis].i.opportunitas.quoniā tale tps pōt esse sc; impacatum:⁊ guerrosum:ꝙ sacerdos nō pōt vel non audet habere aliū secū[copia loci.]sc; sub eodē sensu pōt accipi vel[copia loci] q2 locus sit diues:⁊ copiosus,ita qō hn̄ pōt pati plures sacerdotes.ergo a sensu contrario.vbi nō est copia ⁊ sufficiētia rerū:nō cogitur quis hec obseruare.Hu.[cleri.]q2 forte est ibi copia clericorum.Bar.Arc.[vicem.]de conse.di.j.nullus eps.Lau.Archi.ergo talis debet esse adiutor qui licite cepta officia possit explere.

Archid. Lauren.

1 ☞Officium misse inceptum ab vno an sit necessarium compleri per eundem:an per alium.
2 Baptismus si inceptus fuerit ab vno an debeat per aliū pfici.
3 Episcopus si deficiat faciendo ordinationem: an debeat per alium perfici.
4 Sacerdos postq̄ incepit officiū misse si recordatus fuerit: qō non est ieiunus aut ꝙ sit excōicatus: aut in peccato mortali an debeat perficere conficiendo ⁊ sumendo.⁊ nu.5.
6 Sacerdos timens ne deficiat in missa an possit primo conficere corpus Christi:⁊ sumere:⁊ postea dicere solennia que debebant precedere.
Et an talis consecraret.nu.7.
8 Greci non habent ordinem misse quem habent latini.

Nihil. Ad pbationē hui9 ꝙ dixerat inducit capitulū hoc:ꝙ est cōcilij toletani.vij. cui9 summa est:ꝙ officia siue sacramēta cepta non dn̄t manere inexpleta:s; dn̄t expleri p illū q icipit: aut si propter euentū alicuius egritudinis non potest hoc esse debēt expleri per alium:vbi enim necessitas incumbit non interest an per eundē,an per aliū cōpleātur.postea ōndiť ꝙ nullus d; missam celebrare:nisi ieiunus.Tandē dicit illū excōicādū:qui preter necessitatē dimittit cepta officia inexpleta. Et diuidiť hoc capitulū in tres partes.In prima ponitur cā statuti.In.ij.ponitur statutū.In.iij.transgressoris pena.ij.ibi: censuimus.iij.ibi:nullus.Lege tex. ¶[Nihil ordinis].i.concilij.Hu.vel lege intrāsitiue.i.9tra statutū ordinē vel ordinatum statutū.Hu.[presumať]sc; vt nunq̄ mysteria relinquanť incōpleta ab eodē vel ab alio.vel vt prepostera dicantur. Hu. sed fiat.vt d2 de conse.di.j.nullus eps.Archi.[nec illa.]sc; sacramenta eucharistie:q̄ dicūtur in plurali sacramēta materialiter,qm̄ in duplici specie conficiť illud sacrm̄.que summa veneratione censentur esse facienda.[Sūma veneratione.]Quocirca inquit Ambro.O quāta cordis contritione,⁊ lacrimaꝝ fonte,quāta reuerētia,⁊ tremore,quanta cordis castitate:⁊ aīe puritate diuinū illud ⁊ ecclesie sacrificiū est venerandū.vbi caro tua in veritate sumiť:vbi sanguis tuus in veritate bibitur vbi ima summis cōiūguntur,vbi adest pñtia angeloꝝ: vbi tu es dñe sacerdos ⁊ sacrificiū mirabiliter ⁊ ineffabiliter.vel censentur esse summa veneratione cum in eos contineatur in veritate perfecte tot9 Xp̄s in vtraq; natura. Continet enim ex vi sacramēti ibi corpus verū xp̄i:⁊ eius sanguis ex reali vero cōcomitatione aīa xp̄i:⁊ diuinitas q̄ summa veneratione colenda est[soluātur].i.omittantur:quin compleātur saltē ab alio. postq̄ enim eucharistie sacrm̄ incipit celebrari,nulla occasione d; omitti ꝙ nō expleať.Et idē vt dicit Hu.est de quolibet alio sacro ⁊ de quolibet alio offō ecclīastico. S; hoc.c.spāliter loqť de offō misse.pcedēs vō capitulū de quolibet offō. ¶S;

Diuisio. Exponit literam. Archid. Ambro.

Questio. Primū ar.

1 pro maiori ⁊ pleniori intellectu huius.c.queritur†vtrum officium misse ab vno inceptum:sit necessarium compleri per eundem aut per alium.Et videtur primo ꝙ non.primo quia hoc sacrm̄ est vnitatis.ergo videtur primo ꝙ ab vno sit perficiendū.sed vnus pōt qñq; sic infirmari:vt explere non possit officiū totū.ergo non erit necessariū expleri per aliū. ¶Secundo sic.si ita est ꝙ officiū misse p aliū debeat expleri:si primus non valet explere queritur vbi ipse scōs debeat incipere. ¶Tertio si ita sit sicut hic dicitur:queritur quanto tpe est expectandus alius sacerdos ad explēdū officium misse:si deficiente primo alius sacerdos non sit presens:s; debeat queri. ¶In oppositum videtur esse.c.presens. ¶Respondeo dicendum iuxta sanctum Tho.in.iij.parte.qō.lxxxiij.ar.vj.sub ista.cōclusione.ꝙ si sacerdos morte aut infirmitate graui occupetur ante consecrationē corporis ⁊ sanguinis dñi:non oportet vt per aliū suppleatur.Si vero post inceptā cōsecrationē hoc acciderit.puta cōsecrato corpore añ cōsecrationē sanguinis:vel etiā cōsecrato vtroq; debet misse celebritas per aliū expleri. Ista cōclusio est pñtis.c. ¶Ad rōnes in oppositū rñdetur.Ad primam rñdeť in pñti.c.ꝙ l; plures sint persone:tñ propter vnitatē ⁊ identitatē fidei sunt quodā mō vnum.Et ita videnť ab vno confici ⁊ perfici illud sacrm̄.vt dicit Hu.⁊ Laur.qui ait ꝙ vnitas fidei vnitatē operať in personis. ¶Ad scōam rñdeť: vt dicit Hu.ꝙ generaliter vbi primus deficit ibi alter d; incipere si sciatur.Si aūt nesciť puta si defecit in secretis:sequens incipiat a capite secretoꝝ.gñaliter dico:nisi in verbis in quibus conficiť corpus vel sanguis xp̄i si in his deficiat,etiā si scitur vbi a principio eoꝝ debet icipere sequēs. ¶Hic surgit qō

Scōm ar. Tertiū ar. Opponit ⁊ Respōdet. S.Thom. Ad primū arg. Ad scōm. Questio. Respōdet.

2 †vtrū idē sit in baptismo.Rñdetur ꝙ sic:vt dicit Hu.q2 huiusmodi sacra sunt vnitatis:nec sectionē nec diuisionem recipiūt vt aliquod illoꝝ partim 9ficiať:vel conferatur ab vno:⁊ partim ab alio.ergo totū quod pertinet ad substātiā sacramēti ab vno d; pferri,nec inter plures pōt diuidi. Sec9 de alijs que ante vel post dicuntur in missa vel baptismo.ar.hic ⁊.j.q.
3 j.§.ecce. ¶Sed surgit hic qō†quid de ordinatione si eam faciendo deficiat eps.Rñdetur ḿm hu.ꝙ vbi nesciatur q̄ verba sunt de substantia ordinis.credo ꝙ debeat incipere ali9 eps a capite.ar.di.xxiij.quorundam. ¶Ad tertiā rñdeť iuxta hug. ꝙ si alius sacerdos non est pñs quacūq; hora diei haberi potest vsq; ad nonam suppleat.Si haberi nō pōt:vsq; ad illā ho
4 ram remanebit officiū inexpletū. ¶Item queriť circa hoc†si sacerdos postq̄ incepit officiū misse recordatus fuerit:ꝙ non est ieiunus aut sit excōicatus:aut in petō mortali.vtrum talis debeat perficere conficiēdo ⁊ sumendo.Ad hoc rñdetur iuxta sanctum Tho.vbi supra:ꝙ si sacerdos post cōsecrationē inceptam recordetur aliquid comedisse: vel bibisse nihilomin9 d; perficere sacrificium:⁊ sumere sacrm̄. Similiter si recordetur se peccatum aliquod cōmisisse:d; penitere cū pposito penitēdi:⁊ satisfaciēdi.⁊ sic non indigne sed fructuose sumere pōt sacramentū.Et eadē rō est si meminerit excōicatū quacunq; excōicatione.d; enim assumere propositum absolutionē petendi ⁊ sic per inuisibilē pontificē xp̄m Jesum absolutionē consequitur q̄tū ad hūc actum:qō peragat diuina ministeria.Si vero ante consecrationē alicuius predictorum sit memor tutius reputarem maxime in casu manducationis ⁊ excōicationis: qō missam inceptā deserat:nisi graue scandalū timeretur.hec san
5 ctus Tho. ¶Sed hic surgit qō.†Quid si talis sacerdos memor peccati mortalis aut ꝙ biberit ⁊ comederit nolit conteri nec propositum habere confitendi.Rñdet Hu.⁊ glo.hic qō talis conficiet:⁊ sumere debet licet peccet conficiendo.extra de cele.miss.c.de homine.pl9 tamē peccaret inquit Hu.si destiterit: q̄ si compleuerit[cum iussa sunt fieri].i.per alium cōpleri instante necessitate[ad hoc tm̄]supponit enim duas huius institutionis causas.sc; ne tantū sacrm̄ ⁊ tā necessariū interrūpať. ⁊ ne natura sacrificātis deficiat:si eum cōplere oporteat.⁊ hoc est scilicet[nec interrupta noscantur].i.inexpleta remaneant ⁊ etiā[ne natura]sacerdotis infirmantis:qui incepit priuetur robore sue salutis corporalis.Hu.pronētu languoris superueniētis si vellet niti ad effectum pducere.Hu.[sacris mysteriorum].i.sacris mysterijs.hu.[sic liberū]epo vel pr̄sbytero[exequi].i.perficere.arg.cā necessitatis aliquid fieri a pluribus ꝙ alias est faciēdū ab vno.ar.de conse.di.iiij.nullus ministrorū hu.[Non enim.]merito dico:ꝙ inceptū officium perficiať ab alio.ex quo primus non potest.q2 ad completionē officij misse hoc solū exigitur,vt cōpleatur:siue ꝙ debeat compleri p eūdē sacerdotē:siue p aliū.Hu.⁊ Archi.[initiatis].i.inceptis.hug. [q2 nec]rñsio est ad tacitā qōnē:vt dicit Hu.diceret eñ aliqs.
6 ¶†Si sacerdos timet ne deficiat in missa ⁊ primo 9ficiat corpus Xp̄i ⁊ sumat:⁊ postea dicat alia solēnia q̄ solent precedere in quibus si defecerit magis congrue poterit alius supplere. Ad hoc dicit hoc nō licere,nec debere fieri,q2 si prepostero ordine missa cātaretur nusquam completa esse videretur q2 hoc exigitur ꝙ sit completa ordine cōgruo,⁊ non prepostero.Hu.
7 ¶Sed hic iterum surgit qō†.Utrum si quis in officio misse non seruato ordine dato per ecclesiam inciperet missam a consecratione

Questio. Rñdet. Ad tertiū. Questio. Respōdet. Questio. Rñdet. Questio. Rñdet. Questio.

secratiōe eucharistie.⁊ de post prosequereť alia vtrū 9secraret Et videť ex pñti.c.cum gl.ꝙ nō.vñ glos.ait.ꝙ ordo turbatus factum irritat.lxj.di.miramur. ¶Rñdeo dicēdum,ꝙ l; ordo datus ab ecclesia seruādus sit in officio misse:nihilominus tñ si sacerdos postergato ordine consecret hostiam verum sacrm̄
8 conficiet.licet peccet ordinē non seruando.†vñ greci non hn̄t misse ordinē quē nos latini habemus:nihilominus cōsecrant. Et apostoli nō leguť hunc ordinē misse plene quē sancti patres postea successiue aliqua addentes instituerunt ⁊ obseruarunt sicut no.de conse.di.j.c.Jacobus.vnde dicēdū ꝙ ordo iste qui seruatur in misse officio non est ita necessarius, vt eo non seruato consecratio non fiat.[Cū enim oēs sumus in Xp̄o].j. ad Cor.xij.quasi respondeť vni obiectioni q̄ facta est in princi. qōnis videlicet:ꝙ sacrm̄ eucharistie est sacrm̄ vnitatis. ergo videtur ꝙ ab vno tm̄ sit perficiēdū.Rñdet ꝙ vnitas qua oēs vnū sumus in xp̄o:cuius virtute sacrm̄ perficiť vnitatē operatur in personis:vt quasi ab vno videať confici ⁊ perfici vt supra diximus.⁊ hoc est quod dicit litera.[cum enim oēs ⁊c.format].i.inducit.Hu.[efficaciā.]psperitatis sc; salutis[vnitas fidei repñtat].i.9plet.hug.[cōsultū].i.statutū[cūcti clerici].i. cuiuslibet ordinis[indiuiduū].i.obseruabile:nō ab eis diuidendū:q2 ab oībus d; hoc obseruari.Hu.⁊ Lau.[precedentibus]supple ⁊ deficiētib9.Hu.⁊ Arc.[nec tñ nature].i.presbyteri infirmātis.Hu.[9uertať in pernicie presumptionis].i.in perniciosam presumptionē:sc; vt quis audeat relinquere officia misse a se incepta ea occasione:q2 pñt perfici ab alio.hoc em̄ non permittitur nisi infirmo ⁊ hoc in necessitate.[Nullus] iij.pars[post cibū quātūlibet minimū.]in quo notať ꝙ ieiunium nature qō importat priuationē cuiuscunq; preassumpti p modū cibi vel pot9 requiriť ad hoc sacrm̄:⁊ hoc ob reuerentiam tanti sacramenti.vnde Augu.in li. rñsionū ad ianuariū ait.placuit spirituisancto:vt honorē tanti sacramēti:prius in os xp̄iani dominicū corpus intraret q̄ ceteri cibi.Et ideo nec post assumptionē aque:vel alterius cibi aut potus vel etiam medicine in quantūcunq; parua q̄titate licet accipere hoc sacramētū nec refert vtrū aliquid hmōi nutriat vel non nutriat aut per se aut cū alijs:dūmō sumať p modum cibi:aut potus: vt dicit sanct9 Tho.in.iij.parte qōne.lxxx.ar.viij.de hac materia disputauimus plene circa.c.sacra,de conse.di.j.ibi vide. [Excōicationis minoris]sc; separationis a sacramētis ad tēpus.de cōse.di.j.nullus.hu.⁊ Arch. ¶Hic surgit qō.quid de alijs officijs vtputa horaꝝ vtrū possint dimitti iexplete.Rñdeť iuxta hug.ꝙ officia illa non dñt dimitti inexpleta:sed dñt suppleri per eundem qui incepit vel aliū.vt.s.proximo.c. S; officiū misse non d; dimitti ab incipiente:nisi propter infirmitatē.s; alio iusto impedimēto superueniēte pōt prim9 in alijs officijs cessare:⁊ alius succedere:⁊ si non est qui succedat instāte etiam alia necessitate pōt quis desistere ab alijs officijs: q2 pōt ea supplere postea qñcunq;:vel in via:vel in lecto:vel ante vel post cibum:ꝙ non contingit de missa.Hu.

Rñdet. Opponit. Rñdet. Lauren. Augusti. Questio. Rñdet.

Ecce. §.est in quo magister gratianus postq̄ loquutus est de ipso infirmo qualiter illo petēte alius surrogatur: nunc subiungit de episcopo senectute grauato dicens ꝙ tali datur coadiutor:non successor.Et ad hoc inducit duo capitula sequentia.Et ratio pōt esse differētie inter ista dimissis differētijs assignatis per aliquos.q2 senex propter simplicitatē nō est ita inutilis ecclesie:sicut propter egritudinē.vt dicit hu.Lege. ¶[Ecce.dari d;]sc; per papā.Arc.non successor nisi abrenūtiet.Idē ⁊ in egro.hu.[Succedat]loquiť de facto sequentis capituli.Uel succedat si canonice fuerit electus post mortē primi.hu.[sic Augu.]non per oīa.q2 etiam non abrenuntiante epo Aug.consecratus fuit:⁊ ita erant duo epi in eadem ecclesia.sed hoc fuit speciale.Et ideo non est ad cōsequetiam vel exemplum trahendum:vt diximus super eodem.

Exponit literam.

1 ☞Clerici an possint contradicere electioni facte in eorum absentia.
2 Priuilegium personale non extenditur ad alios.

Diuisio.

Petisti. Ad pbādū qō dixerat de senectute grauato iducit hoc.c.qō est Zacharie pape.Sūma est in rubro.diuidiť aūt hoc.c.ḿm tria que iste archieps cui scribit papa:petebat.primum est ꝙ sibi adiungeret coadiutorē. scōm est quod eligere posset eū sibi successorem.tertium est ꝙ ordinaret eum epm in eadē ecclesia.vt sic sibi esset coeps in eadē ecclesia.primum sibi concedit:q2 de iure non poterat ei negari cū grauatus esset senectute.scōm licet esset contra ius cōe:cōcedit ei tñ speciali priuilegio.sc; vt in articulo mortis eligat eum sibi successorē.ibi: item si.tertium vero ꝙ similiter erat 9tra ius cōe:ei ex toto denegat:sc; vt ipso viuēte in ecclesia debeat illū ordinare in epm ibi:item de eo.Lege. ¶[Petisti.pro tua persona.]qui vices tuas impleat.hu.[collocare].i.ordinare.Archi.[9siliū]q2 poterat illi cedere ⁊ abrenūtiare:non tamē sine licētia pape:imo papa poterat ei hoc precipere:sed noluit.Hu.⁊ Archi.[aīarū vestrarū].i.vobis commissarū. Hu.[ordinabis]non conferēdo ordinē epalē.q2 sic contradiceret litera sequens:sc; huc veniat ordinandus.⁊ illa sc;:vt eligať eps.[sed ordinabis].i.facies,⁊ constitues illū epm.i.superintendētē his quibus coadiutor d; intendere:sc; vt sit tibi coadiutor:⁊ subeat solicitudinem,⁊ curā de tēporalibus,⁊ spūalibus q̄ ab eo licite possunt fieri:sc; in baptizando,⁊ missas celebrādo,si sacerdos est,⁊ alludit etymologie vocabuli.Eps enim superintēdens d2:⁊ curam gerens alioꝝ.vt di.xxj. cleros.⁊.viij.q.j.qui epatū[eritq; tibi in euangelio].i.predicatione.Archi.[⁊ ministro dei].i.in oībus alijs officijs,q̄ licite ab eo pñt fieri.vt dictū est[in omni loco]diocesis sc;[requirens].i.visitans,⁊ confortans ecclesiam.Ecce officiū coadiutoris[itē].ij.pars.[pñtibus cūctis] sc; clericis:vel forte ⁊ populo,ne dubitatio vel scrupulus resideat in aīo alicuius.vt.viij.q.j.licet. ¶Sed hic surgit questio.

Exponit literam.

1 †vtrū poterant clerici cōtradicere tali electioni. ¶Rñdetur iuxta hu.ꝙ nō.q2 talis electio fiebat de licētia ⁊ mandato pape:nisi vellēt aliquid obijcere in personam illi9:quare nō esset eligendus sed nec primo mortuo poterunt illū repellere q2 de authoritate aplīci est electus.hu.[ordinādus].i.cōsecrandus.
2 [hoc nulli]ar.†ꝙ priuilegium personale nō extēdiť ad alios. vt.xvj.q.j.hinc est.[Itē de eo].iij.pars.[te viuente.]in illa ecclesia:⁊ nō renūtiante.hu.[eligať].i.9secreť eps.vt sc; sit tibi coeps:⁊ cōprelatus nulla rōne concedi[patimur].i.nolumus hoc tibi cōcedere.[q2 cōtra oēm ecclesiasticā]vt.j.e.q.iij.i apibus.⁊ dist.lxxxix.nullus.⁊.xiij.q.j.⁊.xxj.qō.ij.sicut. ¶Sed hic surgit qō.cū de eligēdo sibi successorē fuerit cōtra ius ⁊ regulas ecclesiasticas ⁊ instituta patrum vt.viij.q.j.c.ij.iij.⁊.iiij.v. ⁊.vj.imo plus videtur esse successorem eligere:q̄ coepm facere quare potius illud concessit q̄ istud. ¶Ad hoc quidā rñdent ꝙ q2 ita voluit:ita ꝙ sufficiat p rōne volūtas:tñ pōt dici ḿm Hu.in pte,⁊ Pe.de Sam.pp̄ter duas rōnes.prima q2 l; primū esset cōtra iura:spectabat tñ ad honorē epalē.sed scōm est cōtra iura,⁊ 9tra honorē epalē.sc; ꝙ sibi parē haberet in honore:⁊ bñficio. ¶Scōa ratio q2 scōm magis est mōstruosum ⁊ contra naturam:q̄ primū.extra de off.or.qm̄ nec obstat.c.s. non aūt.q2 illud factū est nouo more:vt ibi d2.⁊ tale nō est trahendū in cōsequētiā.aut exēplū.[substituamus].i.adiūgam9 Hu.[sed hoc ⁊c.]Nota hic quāta solicitudo fuit sanctorū patrum orare: vt boni pastores qui ⁊ deo deuoti ⁊ vtiles ad regendum populum ecclesijs preficerentur.

Questio. Rñdet. Questio. Rñdet.

Quia frater. Ad idē sequitur hoc.c. qō est pape pelagij. Sūma est in rubro.vel sic.Epo simplici ⁊ petenti coadiutor idone9 deputať.Et diuidiť hoc.c.in duas partes. In prima poniť petitio laudabilis.in.ij.exauditio petitionis ij.ibi:ideoq;.Lege. ¶[Quia frater.]iste eps Joānes simplex erat adeo ꝙ nesciebat res ecclesiasticas ministrare.Et ideo petijt a papa quendam presbyterū coadiutorē quē papa cōcedit ei:⁊ mādat clericis vt principaliter exhibeāt obediētiam epo sicut dñt:secūdario ipsi coadiutori in oībus q̄ scōm deū disponet de vtilitate ecclesiastica:fideliter obediāt:⁊ nō resistant.Et suspēdiť cōstructio vsq; ibi ideoq;.hu.[tractata].i.pensata archi.[cōstituti]pp̄riū nomē est.hug.[Ideoq;].ij.pars[primo loco].i.principaliter epo Joanni reuerentia exhibeatur:secūdario pr̄sbytero in ministerio sibi adiuncto pro ecclesiastica vtilitate alias si contra tunc nō tenenť ei obedire.ar.xj.q.iij.non semper.hu.[stipendia ministrenť].i.possunt ministrari.Nam si bene non disponerentur res non possent inde consequi consueta stipendia.

Diuisio. Exponit literam.

Illud vero. §.est.Q2 gratianus superius dixerat in illo.§.ecce his.⁊ in.c.qualiter ⁊ ca. quamuis.ꝙ epo viuente pōt alius substitui,⁊ hoc idem dicturus est in multis alijs capitulis.S; quia duo capitula supra posita videbanť cōtraria:sc;.c.factus est.ꝙ est Cypriani.⁊.c.sicut vir.quod est euaristi:in quibus videbatur dixisse ꝙ nō poterat fieri substitutio.viuente epo.ideo Gratianus ea determinat:⁊ exponit ⁊ dicit ꝙ.c.factus.est intelligendū de hereticis.s.schismaticis:qui ecclesiā vsurpant:⁊.c.sicut vir.itelligiť de illo qui cā ambitionis suā vult deserere ecclesiā.⁊ non causa religionis:vel regularis mutationis.per literas eiusdem capituli absq; ineuitabili.hec litera est euaristi in superiori cap. Sed Gratianus ibi eam subtraxit:vt hic eam poneret causa determinationis.Simile supra.e.q.scripsit.⁊.§.ecce his.Quidam tamen libri habent etiam hic:⁊ ibi.Hug.[regulari]hoc respicit.§.j.infra ea.⁊.§.quod vero.cum*capitu. ibi sequentibus.Archi.

1 ☞Ecclesia quando dicatur haberi pro derelicta.
Et quando non pro declarata. nu. 2.

Ambitionis. Hic quarta pars q̄onis: in qua ꝓbat per. xv. authoritates ꝙ nullus sine licẽtia debita põt ecclesiam suã dimittere ꝛ transire ad aliã: ꝛ si fecerit reuocabit̃. Archi. ꝛ si redire ꝯtẽnat aliena carebit: ꝛ ꝓpria. Bar. Et ab hinc vt dicit Hu. magister ꝯnumerat causas: quibus ꝯtingit fieri mutationes epoꝝ̃ vel clericorum preter causas duas iam dictas: scꝫ egritudinis: ꝛ senectutis. Lege. ¶[Ambitionis.] vbi nota ꝙ assignãtur quinqꝫ cause quibus dimittit cleric⁹ ecclesiaꝫ suã: scꝫ cã leuitatis animi: vel cupiditatis, vel ambitiõis, vel cã vtilitatis, vel cã necessitatis vl' cã humilitatis iter leuitatẽ ꝛ cupiditatẽ: hoc iterest q̄ ad locũ istũ. Ex leuitate dimittit ꝓpriã ecclesiã siue vadat ad aliã: siue nõ. Ex cupiditate trãsit ad aliã ditiorẽ: sꝫ quantum ad dimissionẽ vel repetitionẽ nihil interest. vñ generalẽ doctrinam facio de istis duabus causis. Cum enim quis dimisit ecclesiam suã cã leuitatis vel cupiditatis, refert aut recipit aliã ecclesiaꝫ aut non. Si recipit suam repetere nõ põt: vt. ĩ. e. eos. Carebit etiã ꝛ illa ad quã transiuit. vt. ĩ. e. si quis eps. ecclesia tñ potest eũ repetere. vt. ĩ. ea. non oportet. ꝛ. c. si qui vero. ꝛ. c. si quis presbyter. ꝛ si non vult redire: cogendus est per excõicationẽ. vt. ĩ. e. si q vero. ꝛ di. lxxi. clericos. xxi. q. ꝛ. c. j. ꝛ hoc statutũ est in fauorẽ ecclesie ꝙ potest eũ repetere sꝫ non cogit̃ eũ repetere. Si vero adhuc recepit aliã refert aut habuit suã ꝓ derelicta: aut
1 nõ. † ꝓ derelicta vr̃ eã habuisse: si duxit vxorẽ, si fact⁹ est miles vel negotiator, vel ioculator: ꝛ hmõi. Et si defuit ꝑ duos menses vel per tres septimanas sine iusta cã: vt. s̃. e. pñtiũ. ꝛ. ĩ. ea. si quis in clero. ꝛ si absqꝫ licẽtia sui ꝑlati iuit ad peregrinationẽ: vel ad studiũ scholasticũ, ꝙ fieri nõ dꝫ. de cõse. di. v. nõ opꝫ. in tali casu honestũ est, vt admoneat̃ redire, vt. ĩ. ea. si quis pr̃sbyter. non tñ hoc exigit necessario, qꝛ presumat̃ ex toto renũtiasse illi ecclesie. vñ nulla admonitione premissa põt statim illã ecclesiã prelatus alteri ꝯferre, siue assignare. s̃. e. pñtis. ꝛ. ĩ. e. si quis presbyter. hu. de hoc pꝫ extra de cle. ꝯiu. c. j. Et idẽ notat Bar. de cle. non resi. c. fin. Et etiã ipso de facto bñficiũ possidẽte. ꝭm Goff. qui ita notat in summa. de cõces. prebẽ. in prin. Sed hoc verũ intelligũt quidã ipso prius per sñiam priuato, qꝛ ꝛ si vacet de iure: nõ de facto. de cõces. prebẽ. literas. ꝛ. c. cũ nr̃is. idem videt̃ sentire Inn. in. c. ex tue. de cle. nõ resi. idẽ hic Jo. ꝛ Lau. Et adde qd̃ not. de cle. non resi. ex parte. dic: vt de prebẽ. lꝫ eps li. vj. ꝛ de hoc per Host. in summa. de ꝯces. c. relatũ. Arch. Innocẽ. ꝛ Host. dicũt iuxta Hug. ꝙ si sit vehemẽs presumptio: ꝙ habeat ecclesiam pro derelicta puta qꝛ recepit scd̃am incõpatibilẽ, vel recepit vxorẽ, vel fit miles, aut ioculator, nõ põt bñficium talis conferri alteri dicunt tamen tutius esse beneficium talis non conferri: nisi prius de facto eius sñaliter adiudicaretur, allegant predictum. c. lr̃as. ꝛ. c. cũ nr̃is. ꝛ de coniug. c. j. ꝛ ij. Et ponit Joan. an. in. c. ex tue. super ver. peruenire starẽ illi c. licet eps. de prebẽ. li. Hugu. vero dicit. Ego dico ꝙ si accepit aliã ecclesiã vel habuit suam pro derelicta nulla admonitione premissa põt prelatus assignare illã ecclesiã alij: etiã si sit epa-
2 lis. vt. ĩ. e. eos. † pro derelicta nõ vr̃ habuisse: si dimisit ibi vicariũ: si iuit pro negotio ecclesie: si iusta cã impeditus nõ potuit redire tam cito: quo casu non dꝫ ꝓpria ecclesia alij assignari: ꝛ si assignata fuerit: si reuersus ꝓbauerit iustã cãm itineris ꝛ absentie sue restituet̃ ei ecclesia sua. ar. s̃. ea. presentiũ. hu. Cã vero vtilitatis transijt quis ad aliã ecclesiã cũ de minori trãsfert̃ ad maiorem authoritate maioris. vt. ĩ. e. mutationes. quo casu statim postq̃ ille corporaliter accepit aliam ecclesiã prima põt alij assignari ꝭm hu. Lau. ꝛ Arch. Cã vero necessitatis dimittit quis ecclesiã suã: ꝛ secedit ad aliã: cũ propter seditionẽ ꝛ hostilitatẽ non põt esse in sua: quo casu cessante illa cã suã ecclesiã recuperat. vt. ĩ. e. pastoralis. hug. ꝛ gloss. Cã vero humilitatis quis dimittit ecclesiã suã cũ fruge melioris vite transit ad monasteriũ: vel ad canoniã regularẽ: quod epõ non licet sine licentia pape. quo casu statim illa ecclesia potest alij assignari nec de cetero potest repeti ab eodem. vt. ĩ. e. hoc nequaq̃. ꝛ. s̃. e. quã periculosum. Hu.

Archid.
Exponit literam.
Goffre.
Joannes. Lauren. Hostien. Archi.
Jo. and.

Non oportet. Prosequẽdo eos q ambitiõis cã vel cupiditatis aut leuitatis trãsferũt se ad al's eccl'ias inducit hoc. c. ꝙ est sumptũ ex ꝯcilio niceno. Sũma est i rubro. Et põt diuidi in duas ptes. In ꝑma ꝯstituit: ꝙ null⁹ eps aut pr̃sbyter aut diacon⁹ presumat ꝓpriã authoritate ad aliaꝫ ecclesiã cõuolare. In. ij. statuit penã cõtra tales presumptores ij. ibi: si quis. Lege. ¶[Non opꝫ. ordines]. i. ordinatos [migrare] causa cupiditatis, leuitatis, aut ambitionis. Hu. ꝛ Archi. [Si quis autem]. ij. pars. [post diffinitionem.] sꝫ nec añ licebat nunquã enim licuit vt quis ad honores ecclesie se ingerat non vocatus. ad Hebre. v. dicit aposto. Nemo assumit sibi honorẽ: nisi qui vocat̃ a deo: tanq̃ Aarõ sꝫ forte nondum erat prohibitũ per canones vt dicit Hu. ꝛ Arc. [restituat̃.] si ecclesia velit ꝛ hoc statutũ est in fauorẽ ecclesie: scꝫ ꝙ potest eum repetere: sed non cogitur eum recipere. Et idẽ eẽ etiã in mr̃imonio carnali. Ecce vxor sua authoritate dimisit virũ: morata est cũ altero vel al's publice adulterata est: vir põt eam repetere si vult: ꝛ illa cogitur ad eũ redire sed non cogit̃ illã recipere. vt xxxij. q. j. de benedicto. Hug. Et intelligendũ est quod in hoc dicitur vt dicit hu. cũ ecclesia vacat. Nam si esset ibi alius: expectabit vsqꝫ post mortem illius. ĩ. e. vos vel sic restituit̃ ecclesie si vacat: vel cum vacauerit. Hu. ꝛ Arch.

Diuisio.
Archid.

1 ☞Subdiaconus authoritate pape potest excommunicare suspendere: ꝛ deponere, etiam episcopum.
2 Residere dicitur deseruire.
3 Subditi an possint reuocare prelatum suum ad residentiam.
4 Excommunicans aliquem de mandato pape an possit ipsum absoluere sine nouo mandato de absoluendo.

Peruenit. Ad idẽ sequit̃ hoc. c. ꝙ est beati gregorij: in quo gregori⁹ intelligẽs: ꝙ qdã eps nõ residebat in eccl'ia sua: sꝫ vagabat̃ ꝑ diuersa loca ꝓuidere volẽs scribit anthemio Archidiacono: vt moneat illũ epm ad residẽdũ in sua ecclesia: q si monitiõi acqescere ꝯtẽpserit eũ detrudat in monasteriũ: ꝛ id significet pape: vt qd̃ sit postea factur⁹ ex nouo mãdato pape cognoscat. Et ita diuidit̃ in duas partes hoc. c. In prima narrat excessum. In. ij. prouidet. ij. ibi: idcirco. Lege. ¶[Peruenit. in eccl'ia sua vagari.] frequẽter ꝛ ex ꝯsuetudine hu. ꝙ est vitupabile nimiũ in epõ. Nã insolẽtie ꝛ leuitatis est ꝓprie eccl'ie curã deserere ꝛ ꝑ alia loca vagari ꝯ illud eccle. xxxij. rectorẽ te posuerũt curã illoꝝ̃ habe. [idcirco]. ij. ps. [ꝑcipim⁹ vt eũ moneas] ꝛ ꝑcipias. hug. [interminationẽ]. i. admonitionẽ vel prohibitionẽ. hu. [in monasteriũ.] eadẽ ratione poterat
1 eum deponere. Et est ar. † quod subdiaconus authoritate pape potest excommunicare: suspendere, ꝛ deponere etiam epm quod verum est etiam de quolibet clerico et etiam de laico. di. xxxiij. §. verum. ꝛ dist. lxxiiij. honoratus. x. q. iij. c. vltimo. [re-
2 sideat.] † nota quod residere est deseruire. extra de cler. non resi. conquerente parum est enim residere: nisi residẽs curam ecclesie habeat: in qua personatum habet: vel beneficium. vt extra. e. ti. qua nonnulli. ꝭm Goff. qui ita notat in summa eodeꝫ titu. in principio. Et hic adde quod legitur ꝛ nota. de consecr. distin. iij. episcopus. ꝛ. xlj. distin. episcopus. Archidia. ¶ Sed
3 hic surgit questio † vtrum subditi possint reuocare prelatum suum ad residentiam ita quod si non redierit non sit necessaria alia superioris sententia contra absentẽ, ad hoc quod possit procedi ad electionem alterius. Et videtur quod sic. de cle. non resi. qualiter. ¶ Sed oppositum habetur ex. c. inter. e. tit. ¶ Respondeo dicendum iuxta Innocen. ꝛ Archi. ꝛ Jo. An. qui videntur approbare sententiam Innocentij, qui ait. quod quantumcunqꝫ subditi moneant prelatum suum vel sociuꝫ de redeundo, non tamen possunt procedere ad eligẽdum sibi superiorem sine illius authoritate in cuius manibus põt renuntiare: vel illius q iurisdictionẽ habet supra eũ: vt remoueat. Et ita loquit̃ predicta decretalis qualiter. [Nã inferior ꝛc.] ꝛ extra de maio. ꝛ obe. cum inferior. Et hoc etiam placet Hostien. quia par in parẽ ꝛc. extra de elec. innotuit: qui etiam dicit, qd̃ requiritur quod monitus per suum iudicem priuet̃ priusquã alius eligatur. de renuntia. admonet. ꝛ de concessi. preben. c. j. Non ob. ca. qualiter. quia ibi papa per alias literas citauerat illum prelatum ad residentiam sub pena priuationis: q̃ tulerat si ad terminum non rediret. vel dicendum qd̃ papa (qui super omnem legẽ est) approbauerat: ꝙ intelligat̃ ecclesia vacare cum iuris presumptione habeat ille prelatus tanto tẽpore absens ꝛ reuocatus per capitulum suum ecclesiam pro derelicta ꝭm Host. [iudicare] forte volebat ei maiorẽ penã imponere: vel ob aliud voluit hoc fieri. cognoscas argum. ꝙ delegatus fines mandati siue in cognitione siue in sententia siue in pena sibi prefixa a delegante non debet excedere. argu. xxv.
4 q. ij. seruatis. ꝛ. xxvij. q. j. si homo. ¶ Hic surgit qd̃ † vtrum si quis ex mandato pape aliquẽ excõicat, possit ipsuꝫ absoluere sine nouo mãdato de absoluẽdo. Rñdeo iuxta Hu. hic qd̃ aut papa cõmittit alicui spẽaliter sñiam excõicationis ꝯtra aliquẽ ꝛ tunc est cõclusio ꝙ non põt absoluere illũ sine nouo mãdato de absoluẽdo: vt pꝫ extra de offic. deleg. qm̃. aut papa delegat alicui causam aliq̃: tũc est conclusio ꝙ siue in literis pape contineatur siue non: delegatus potest partes cogere per excõicationẽ ad iudiciũ ꝛ tũc legatus põt absoluere: licet illa excõmunicatio fuit facta de authoritate pape. Hu.

Diuisio. Exponit literam.
Questio.
Opponit ꝛ Rñdet.
Hostien.
Questio. Exponit literam. Rñdet.

Placuit

Placuit. Ad idẽ sequit̃ hoc. c. ex cõcilio q̄nto chartagineñ. Summa nõ licet prelatio ecclesia sua dimissa ad aliã se trãsferre nec in patrimonio suo, vel ꝓpter negotia sua alibi diutius demorari. Et scd̃am hec duo põt diuidi. c. hoc in duas ptes. scd̃a ibi: vel iure. ꝛc. Lege. ¶[Placuit nemini] epõ vel plebano. Hu. ꝛ Arc. [principali]. i. propria: vel maiori vel epali vel archiepali. idẽ intelligo ꝛ de plebano. hu. ꝛ lau. [in diocesi sua]. s. epi. vel plebani: lꝫ de epõ videat̃ tm̃ loqui. idem tñ vr̃ itelligẽdũ de quolibet ꝑlato. ꝭm hu. ꝛ de alijs clericis. ꝭm lau. [diuti⁹]. s. vltra tres septimanas: vel duos mẽses. vt. ĩ. si qs in clero. ꝛ. s̃. e. q. pñtiũ. ꝛ si ꝓpter hoc ecclesia passa est damnũ: ille de proprio totũ tenet̃ resarcire. vt. xij. q. iiij. quicũqꝫ. hug.

Diuisio. Exponit literam.

1 ☞Visitator quis dicatur.
2 Visitator an possit eligi in ecclesia quam visitat: ꝛ esse ibi eps.

Constitutum. Ad idẽ sequitur hoc c. qd̃ est sumptuꝫ ex eodẽ carthagineñ. Sũma continet duo dicta: ꝭm q̄ põt diuidi hoc caplm in duas partes. in prima dt ꝙ non lꝫ visitatori dato vni ecclesie illã ecclesiã populorum studijs aut seditionibus retinere: ꝛ vsurpare: sed dare operaꝫ vt alius idoneus eligat̃. in scd̃a prouidet: ꝙ alias elapso anno remoueat̃: ꝛ alius visitator det̃. scd̃a ibi. Qd̃ si. Lege. ¶[Constitutũ intercessori]. i. visitatori: q intercedit ꝛ laborat pro cu-
1 ra ecclesie: cuius visitatio est ei iniũcta † visitator dicit̃ ille cui mortuo epõ alicuius ciuitatis cõmittit̃ cura ꝛ gubernatio illius loci quousqꝫ ali⁹ eps eligat̃. hu. [datus] a metropolitano vel a papa si subest nullo medio. hu. [studijs] vel. i. seditionib⁹ vt di. lxj. obitũ. vbi de ptãte huius visitatoris vide [retinere] ar. ꝙ rõne officij aliqd alicui interdicit̃: qd̃ ei al's pmitteretur ar. xj. q. ij. hec vsus. ꝛ dis. lxxxix. decẽter. ¶ Sed hic surgit qd̃
2 † vtrũ talis visitator posset canonice eligi: ꝛ ibi eẽ eps. ad hoc dĩt aliqui ꝙ nõ. sed oppositũ innuit̃ ex pñti litera. pꝫ: qꝛ cũ tñ hic inhibeat̃ eã seditionib⁹ retinere dat̃ intelligi ꝙ al's iuste ꝛ canonice elect⁹ põt eã retinere. [intra annũ] ergo necessitate instante potest ecclesia epalis vacare per annũ: ꝛ vltra. ar. dis. xxviij. de syracusane. ꝛ di. lxj. osius. ꝛ di. lxxv. qm̃ quidã. cum tñ regulariter non debeat vltra tres menses vacare: vt di. l. postquã. ꝛ dist. lxiij. obeuntibus. hu. ꝛ extra de elec. ne pro defectu. [neglexerit]. i. si per suã negligentiã hoc contigerit: alias credo ꝙ propter hoc non sit remouendus ergo cum cause cognitione debet remoueri. s. si appareat de eius negligentia, vel potest dici: ꝙ semper est remouendo finito anno: qꝛ presumit̃ de eius negligentia. Hug.

Diuisio.
Exponit literam.
Questio.

Si qui vero. Ad idẽ sequit̃ hoc. c. ex eodẽ concilio sumptũ. Summa est in rubro. Et diuidit̃ in duas ptes. in prima ponit legẽ. in scd̃a punit trãsgressorẽ. scd̃a ibi. Qd̃ si. Lege. ¶[Si q vero timorẽ] illi dei timorẽ postponũt: qui sua loca ꝛ iniusta officia sine cã relinquũt: qꝛ ꝓximis non miserent̃ Job. vj. q aufert a ꝓximo misericordiã. vñ de talibus dr̃. ps. xiij. nõ est timor dei añ oculos eoꝝ̃ [recesserint] sua authoritate. cã leuitatis: vel ambitionis. hu. in ecclesia alia a d q̃ vadit. hu. ꝛ Arch. [vt redeant ad ecclesiã suã] aut est quadã seruitute obnoxi⁹ vt pꝫ. liiij. di. si gñalis. [Si ecclesia vult eos recipere] nõ eñ cogit̃. vt. ĩ. e. si qs presbyter. ꝛ si qs eps. [Qd̃ si.] scd̃a pars. [excõicari] tãdiu quousqꝫ reuertant̃. ex quo eccl'ia vult eos repetere: ꝛ recipere: vt di. lxxi. clericos. ꝛ. xxj. q. ij. placuit. ꝛ sane potest intelligi vel de communione sacramentoꝝ̃: vel de communione fidelium. Hug.

Diuisio. Exponit literam.

1 ☞Papa solus potest depositum in integrum restituere.
2 Suspensus ab vno epõ an sit habendus suspensus vbiqꝫ.
3 Beneficiatus in duobus episcopatibus si excommunicetur ab vno illorum episcoporum: an alius episcopus possit eum priuare beneficio quod habet in suo episcopatu.

Si quis presbyter. Ad idẽ sequitur hoc. c. qd̃ est sumptũ ex cõcilio antiocheno. in quo ponũtur tria: primũ est. ꝙ cleric⁹ qui sua ecclesia relicta ad aliã trãsiẽs si monit⁹ a suo epõ nõ redierit dꝫ suspẽdi. scd̃m est ꝙ talis si postea cõtumax fuerit: dꝫ deponi. tertiũ est: ꝙ eps q talẽ depositũ receperit ad offm̃ aut ordinẽ a q̄ deposit⁹ est debeat in synodo a coepis reprehẽdi siue increpari. secũda ibi. Qd̃ si. tertia ibi si vero. Lege. ¶[Si qs deserta] sua authoritate [ꝑpetuo.] hic surgit qd̃. qualr̃ põt ꝓpẽdi ꝙ ꝑpetuo. rñdet̃ ꝭm hu. ꝙ ex factis ostẽdit̃. s. qñ se facit ibi intitulari: ꝛ oĩa sua illic ferri. emit eñ ibi terras: ꝛ vineas: ꝛ hmõi. [presertiꝫ.] Ex hoc aperte colligit̃: ꝙ idẽ est siue admoneat̃ siue nõ. honestũ est tñ ꝙ ad reuertẽdũ ꝑmoneat̃: qꝛ difficilis dꝫ eẽ iudex ad cõdẽnãdũ. illi aũt q dĩt: ꝙ semꝑ est admonẽd⁹: nec eps põt eũ priuare officio vel ecclesia exponũt [ꝑsertim]. i. tñ. nõ eñ ꝑuari dꝫ officio: aut excõicari nõ ꝑmonit⁹. xj. q. ij. indigne. ꝛ extra de app. pueniẽ. Lau. sꝫ dicit hu. ꝙ ꝑualet prima lectio: sicut litera hic sonat. ꝛ hoc probat̃. s̃. eo. pñtiũ. ꝛ. ĩ. c. si qs eps. ꝛ. c. eos. ¶ Sed hic surgit qd̃. Ecce talis reuertit̃ ad vacationem epi, vtrũ eius temeritas manebit ĩpunita. rñdet̃ ꝭm hu. ꝙ non recipietur qdẽ ab ecclesia. sꝫ al's puniet̃ extraordinarie ꝓ voluntate iudicis: forte ad tp̃s suspendet̃: ꝛ mittet̃ in monasteriũ ad pñiam: ꝛ postea reuocabit̃ ad offm̃ suũ. vt. xxj. q. ij. placuit [nec aliquã] de rigore iuris. Nam ex dispensatione sepe tales restituuntur [alius eps suscepit in eo ordine] vel officio: a quo est
1 depositus vel suspẽsus nec ẽt ab eodẽ † qꝛ soli⁹ pape est depositũ in integrũ restituere. ar. di. l. cõtumaces. ꝛ. c. si qs pr̃sbyter.
2 ¶ Sꝫ hic surgit qd̃ duplex: q̄ tangit̃ in gl. Prima est † vtruꝫ suspensus ab vno epõ sit habend⁹ suspẽsus vbiqꝫ. Ad hoc respondet gl. ꝙ sic: si sit suspensus ab offõ: non aũt si sit suspen-
3 sus a beneficio. ¶ Scd̃a qd̃ est † vtrũ quis bñficiatus in duobus epatibus excõicetur ab vno illoꝝ̃ epoꝝ̃: an ali⁹ eps possit eũ priuare bñficio: qd̃ hꝫ in suo epatu. Et vr̃ ꝙ sic ex pñti lr̃a. ꝛ. ĩ. xj. q. iij. si qs a proprio. Nã excõicatus ab aliquo nõ dꝫ suscipi ad aliq̃ cõionẽ: nec in aliquo dꝫ quis cõicare ei. arg. xj. q. iij. si qs eps. rñdet̃ iuxta hu. ꝙ ex hoc ipso alius episcop⁹ nõ dꝫ priuare bñficio suo: sed dꝫ admonere eũ: vt satisfaciat suo excõicatori: qd̃ si noluerit ꝓ hac scd̃a contumacia poterit eum priuare omni bñficio, qd̃ hꝫ in suo epatu [icrepatiõis] ꝛ si noluerit desistere: dꝫ excõicari: ꝛ tandem degradari. vt. xxiij. qd̃. iiij. forte. Hu.

Exponit literam. Questio. Rñdet.
Questio. Rñdet.
Prima qd̃
Respõdet. Scd̃a qd̃.
Rñdet.

Episcopum. Ad idẽ sequit̃ hoc. c. qd̃ est sumptũ ex ꝯcilio antiocheno. Sũma eñ in rubro: ꝛ planum est. Lege. ¶[Epm trãsire] sua authoritate. subaudi cẽsem⁹ statuim⁹. hu. Arc. ꝙ nõ sufficit cõsensus aliquoꝝ̃: nisi fuerint canonici. ar. xviij. qd̃. ij. si qs abbas. ꝛ di. xcij. si qs eps vacans. hu. lau. [ab epis] nã mutatio epoꝝ̃ nõ pẽdet de arbitrio epoꝝ vel populorum: sed solius pape. vt. ĩ. e. mutatiões: nec coactio a talib⁹ facta siue ꝑsuasio excusat [ab initio]. lxx. di. c. ij. ꝛ dist. lxxi. c. clericos. Hu. ꝛ. xxj. q. j. c. j. Archi. [migrare] alibi vt ibi perpetuo remaneat Hug. ꝛc.

Exponit literam.

Propter eos. Ad idẽ est hoc capituluꝫ sumptũ ex cõcilio calcedoneñ. planũ ẽ: ꝛ breue lege. ¶[Propter trãseũt] sua auc̃e. hu. ꝛ Jo. idẽ ꝛ si recte trãseãt. Arch. [diffinitiões]. i. cõstitutiões: de qb⁹ no. s̃. §. ambitiõis. hu. ꝛ Arc.

Exponit literam.

Placuit. Ad idẽ seqtur hoc. c. ex ꝯcilio carthagineñ. sumptũ. Sũma cõtinet duo breuia. scd̃m q̄ põt diuidi. c. in duas ptes. primũ est ꝙ nullus eps presumat plebes alterius epi vsurpare. scd̃m est ꝙ non liceat cuiquã epõ in diocesi alterius epi iurisdictionẽ exercere. scd̃a ibi nec aliqs. Lege. ¶[Placuit] simile. ix. q. ij. c. j. ꝛ. xvj. q. iij. inter memoratos. Arc. [nec] scd̃a pars [supergrediat̃] exercẽdo iurisdictionẽ: vel episcopalia [in diocesi] alterius epi: ad illa transeundo [collegatũ]. i. coepiscopum siue episcopum alium.

Diuisio.
Exponit literam.

1 ☞Illicite factum tenet.
2 Clerici ordinati ab episcopo non suo quare remoueantur.

Episcopus. Ad idẽ sequitur hoc quod est anacleti pape. summa est in rubro. diuiditur aũt hoc. c. in duas ptes. in pria prohibet ne eps possit exercere epalia in aliena diocesi sine licẽtia epi illius dioc. in scd̃a punit trãsgressores. scd̃a ibi. Qd̃ si. ¶[Eps irruere] vitiũ notat. i. sua authoritate presumptiue accedere. Nã inuitatus licite accedit. ix. qd̃. ij. nullus primas. ꝛ. c. epm nõ debere. Hu. ꝛ Laur. ꝛ Arc. [amoris]. Non obuiat qd̃. ĩ. hr̃. ix. q. ij. Lugdunẽsis. quia vt dicit. Hu. ibi fuit
1 dispensatũ. ꝛ idem gl. [manente] ar. † quod illicite factum tenet. ar. xlv. di. de iudeis. ꝛ. xxvij. di. quidam. ¶ Sed hic surgit
2 questio † quare clerici remouentur et deponuntur et consecratio altaris manet. respondetur iuxta Hug. ꝛ glo. qꝛ altare non peccauit sed clerici peccauerunt scienter ꝑmittẽdo se ordinari a nõ suo epõ: vel deponuntur in odiũ ordinatoris. Hu. ar. di. lxx. c. j. ꝛ. xvj. q. vij. discernim⁹ [trãsgressor]. s̃. eo. si quis presbyter. in fi. [anno] alibi dr̃: ꝙ debet deponi. vt. ix. q. ij. nullum respondetur ꝙ hic est dispensatio ibi ius commune. vel hec pena non excludit illam: sed adiectio illius pene. scilicet vt post depositionem ab epali officio etiam per annum integrũ a celebratione misse abstineat. simile. dis. l. ex penitẽtibus.

Diuisio.
Exponit literam. Lauren. Archid.
Questio. Respõdet.
Opponit ꝛ Respõdet.

z di.lv.nullus.vel hoc obtinet cum ordinat dignũ:alias illud cũ ordinat indignũ.hu.[hodie] vt dt Arch.dispensatiue imponit pena q̃ hr extra de tẽp.or.eos q.li.vj.vbi pz:q ordinantes puniunt in eo:in quo peccauerũt.vt in.c.si.e.ti.z.xij.qõ.ij. de viro.Arch.vide qd no.in.d.c.eos qui.in gloss.continuũ.Et ibi no.q hodie per illum tex.mitigat pena olim statuta:quia hodie suspensus est per annum a collatione ordinũ z postquã suspensio fuerit manifesta poterunt subditi sine eporum suorum licentia a vicinis episcopis ordinari.Jo.de fan. (Jo. de fan.)

1 Clerici in minoribus ordinibus non debent eligi ad regimen ecclesiarum.
2 Clericus si est absens ex causa honesta non debet ei imputari nec debet priuari ecclesia:vel prebenda:vel aliquo beneficio.
3 Absenti cã studij vel peregrinationis an debeat imputari.

Si quis in clero. Ad idẽ sequitur hoc.c.qd est ex cõcilio agathen̄.Summa est in rubro.Et diuiditur in duas ptes.in prima statuit:q cleric⁹ q diebus solẽnibus absens fuerit ab ecclesia volẽs pl⁹ deseruire lucris secularib⁹:q̃ seruitio dei:p trienniũ suspendat a cõione.in scda q si diacon⁹ vel pẽsbyter affuerit a sua ecclesia p tres hebdomadas pari pena puniẽt.scda ibi:silr.Lege.[Si qs in clero] principiũ capli ẽm Hu.loquit de clericis inferiorib⁹: finis de maioribus.qd ex ipso fine perpendit: vel principiũ loquit de 1 clericis nõ platis:finis de platis.† nã in minorib⁹ ordinibus non debẽt clerici eligi ad regimẽ ecclesiarũ.ẽm Hu.nisi dispẽsatiue.extra de eta.z qua.pterea.de hoc le.z no.di.lx.c.j.z.iij.ibi videas.Arch.[defuerit.] Hic surgit qd vtrũ dẽat qs subire istã penã si semel defuerit aut bis.rñdet iuxta hu.z Archi. q si defuerit semel aut bis in vno die solẽni:non debet tñ puniri.sed dz admoneri:ne cesset.si non cesset:fiet qd hic dicitur. ar.xcij.di.c.vlt.de hoc no.s.c.ambitionis.in gl.cũ quis.in fin. Arch.idẽ Lau.q dt:q hanc penã non dz pati:nisi in cõsuetudinem hoc deducat alle.pdictũ.c.vltimũ.xcij.di.[natiuitate] gratia exẽpli dr de istis solẽnitatib⁹.Nã idẽ est z de alijs solẽnitatib⁹.Que aũt sint celebres solẽnitates p circulũ anni inueniẽt.de cõse.di.iij.c.j.Hu.[secularib⁹ lucris] qr nemo militans deo implicat se negotijs secularib⁹.scda ad ti.ij. Hic sumitur 2 arg.†q si clericus deest ex honesta cã non dz ei imputari:nec dz priuari ecclesia vel pbenda vel aliquo bñficio. Sed sur-3 git hic qd†vtrũ absenti cã studij vel peregrinationis debeat iputari z talis priuari.rñdet q nõ si abfuerit de licẽtia prelati.extra de cle.nõ resi.relatũ.Secus si nõ de licẽtia prelati abfuerit.Nã tũc iputat ei:z dz priuari ecclesia presertim si pcessit ꝯdictio:vel si admonit⁹ nõ redierit.ar.de cõse.di.v.nõ opz. z di.xcij.c.vlt.z.xj.q.iij.qd ergo.Hu.dt hic Bar.Brix.i qõne sua dñicali:q oĩno vocand⁹ est talis si nõ venerit excõicari dz z priuari poterit zc.[triẽnio.] Sed surgit hic qd qr vr q hoc ipso talis debeat deponi z alius ibi eligi cum ecclesia tãto tpe non debeat vacare.qr epalis non vltra tres mẽses vel sex: alia non vltra tres septimanas.sile.s.ij.q.v.c.vlt.rñdet iuxta Hu.z Arch.q benigni⁹ dõm est:q nõ deponat:nec priuet bñficio:sz tãto tpe nõ cõicabit corpori z sanguini xpi.canõ eñ nõ imponit ei alienã penã:nisi q triẽnio a cõione suspẽdit:z pene sunt poti⁹ molliẽde:q̃ exasperãde:z interim ali⁹ loco ei⁹ ministrabit in ecclia z vterq viuet de bonis ecclesie.[Silr]secũda ps[post tres hebdomadas] q̃ debẽt esse cõtinue:nõ interpellate:vt si vno anno p vnã septimanã defuit,z in alio anno per aliã non obest.Arch. Sz surgit qd.qr.s.e.c.pñtiũ.dr p spatiũ duorũ mẽsiũ.Sz rñdet iuxta hu.q nõ est ꝯdictio:qr ibi factũ qd cõtigerat refert:hic ius cõe ponit:z ideo huic caplo stãdum est. Iterũ surgit hic qd qd si p minus spatium puta duarũ hebdomadarũ affuerit vtrũ imponetur hec pena.rñdetur iuxta hu.q nõ imponet hec pena:qr pene non sunt augende sed alias puniet extraordinarie[huic dãnationi] s.q triennio suspendat. Sed circa hoc surgit qd:q̃ mouet in glos.de eo q hz plures ecclesias vel prebẽdas.an talis teneatur ad obseruantiã hmõi statuti.Et vr q non:qr ipossibile est eũ residere simul in diuersis locis.Ad hoc rñdet gl.ecclesiam secũ dispensasse:z ideo ad istud non cogi sine teneri:alioqui vt dicit Arch.indulgentia inutilis videret.imo indulgentia hoc pncipaliter concedere.vr:illa eñ vr cã prohibitiõis:q qs neqat hre plures ecclesias:qr nõ põt in vtraq personaliter residere z p se curã illarũ agere.extra.de cle.non resi.qr nonnulli.z.c.relatũ.dicunt tñ quidã:vt Guil.in Spe.de delegato.§.videndũ restat.q talis dispensatio non liberat qñ teneat in earum altera residere nisi hoc expresse i ea dicat.Nã ambitio est:z ideo restringenda.extra de preb.qr in tñ.z.c.se.Et qr clericus non

(Margin: Diuisio. — Exponit literam. — Questio. Rñdet. — Archi. Lauren. — Questio. Rñdet. — Bar.brix. — Questio. — Respõdet. — Questio. Rñdet. — Questio. Rñdet. — Questio. — Rñdet. — Guliel.)

debet abesse ab ecclesia:vt in iuribus allegatis,dat consiliũ q habens talem dispensationem aliquando resideat in vna aliquando in alia:z hoc videtur salubre consilium.

Remoto. Sequit ad idẽ hoc.c.qd est hilarij pape.Summa eius est rubro Casus vero est talis.Yreneus eps factus erat visitator in ecclesia barchinonen̄.Et quidã volebãt eũ eligere in epm:sz alij nolebãt:ppter hãc discordiam scribit papa metropolitano:vt prefatũ epm ad suã ecclesiã faciat redire:z ibi aliũ eligi.vñ diuidit hoc.c.in duas ptes.in prima pmittit mãdatũ de remittẽdo visitatorẽ z eligendo alium idoneũ in epm.in scda cõminat si idone⁹ nõ fuerit elect⁹.scda ibi, ne si forte.Lege tex.[Remoto] s.ab officio visitatiõis:vel ab ipso epatu:quẽ occupauerat.gl.[qd non lz]qr visitator per discordiã z seditiones nõ dz retinere ecclesiã: in qua est visitator vt.s.e.q.constitutũ.Hu.z Arch.[de clero proprio]nam si ibi idone⁹ inueniẽ:nõ lz eligi de alieno:vt dis.lxj.nullus.Hug. [asconi]propriũ nomen est metropolitani:cui scribit Bart. [eligere].i.confirmare vel eligere.qr forte ipsi propter discordiã in eũ contulerant ptãtẽ eligẽdi qd sepe fit.vt extra.de ele. cãm q̃.hu.[ne si forte]scda pars[redundet].i.emendet.z corrigat[illud qd amissum]i.cõmissum.hu.[iniuriã dei]a quo q̃si non ab hoĩe.qr q̃ dei sunt ab hoĩe dari non pñt.vt.viij.q.l. pleriq[spãliter]hoc dt qr esse bonũ est a deo.sz specialiter ecclesiastica siue sint dignitates:siue ordines,siue sacramenta siue alia ecclesiastica.vñ q̃uis omnes res sint dei tñ res ecclesiastice specialiter dicuntur esse dei.vt.xij.q.ij.quecunq.hug.

(Margin: Casus. — Diuisio. — Exponit literam.)

1 Episcopus qui authoritate propria relicta sua ecclesia ad aliam transit carere debet vtraq.
Et an ipso iure an per sententiam.nu.2.Et an in tali casu metropolitanus poterit illam ecclesiam ordinare.nu.3.

Si quis episcopus. Ad idẽ sequitur hoc.c.qd est leonis pape.Sũma est in rubro.Et diuidit in duas partes.in prima ponit†q eps q authori-1 tate propria relicta sua ecclesia trãsit ad aliã carebit vtraq in scda infert:vt qlibet sit suis terminis ꝯtẽt⁹.scda ibi suis igit. Lege.[Si qs.quacunq rõne] scz iniusta z illicita.Hug.z idẽ si alias:dũmodo sine licentia pape.de trans.inter.z.c. q̃to 2 [carebit ẽt propria.] Sed surgit qd†vtrũ ipso iure vel p sententiã carebit rñdet q p sniam pape.ẽm Hug.z Arch.ar.vj. q.iij.deniq.z idẽ tz Jo.and.q p sniam z non ipso iure,in.d.c. q̃to.z dic.[carebit]si illa non vult eum recipere,si tamen vult cogetur ille ad eam redire hu.z Arch. Sed hic surgit alia 3 questio†vtrum in tali casu potest illam ecclesiam ordinare metropolitanus ex quo primus accepit aliam vel habuit suã ecclesiam pro derelicta.Respondetur iuxta Hu.quod quia nulla mutatio episcoporum,vel condemnatio:vel renuntiatio potest esse sine licentia pape creditur quod necessaria sit hic licẽtia pape.ar.vj.q.iij.deniq.[suis igitur]secunda pars[suis] ar.distin.lxj.nullus.z.vj.qd.iij.scriptum.z. ix.questio. ij. c.j.et xiij.q.ij.c.j.Hug.z extra de sepul.c.j.Archi.[contentus].j.ad cor.vij.Archidia.

(Margin: Diuisio. — Exponit literam. — Questio. Rñdet. — Questio. — Rñdet.)

Si quis. Ad idem est hoc.c.qd est concilij melden̄.Summa est in rubro.Et litera plana ex precedenti.

Qui vero. §.est postq̃ locutus est de his qui ambitionis causa ad alias ecclesias transeunt nunc loquitur de his qui muneribus vacantes ecclesias igredi presumunt.de quibus in sequenti.c.

Sancitum. Inducit ad propositũ suuz hoc.c.qd est sumptum ex cõcilio.rhotomagen̄.Summa est in rub.breue est et non diuiditur.Lege.[Sancitũ.vel dedisse]vel daturus fore.qr dare est quandoq dare.vt.j.q.v.eos qui. hu. [aut aliam pecuniã]recte dicit aliam.qr quidquid ab homine possidet noĩe pecunie censet.vt.j.q.iij.totum.z.xxviij.q.j.si infidelis.hu.[vacante]a se nunc qr olim ea habuerat: sz iuste eã amiserat:z alij iam tradita erat.modo interueniente pecunia vult eam redimere quod notatur cuz subditur[redimat]hoc quidem simoniacum est.ar.j.q.j.c.pen.hu.[vel vacantem alterius presbyteri].i.carentem altero presbytero.hu.[z tunc dt] [redimat]id est emat.qr istud z illud simoniacum est pe.Arc. Sed hic surgit qd.vtrũ hoc idem esset in non vacante.rñdetur q sic vt dt Hu.z Arch.Sed ideo dicit de vacante:quia hoc frequentius contingit frequentius enim quis emit ecclesiam vacantẽ:q̃ non vacantem z ad ea q̃ frequentius contingunt iura adaptant.vt di.xxviij.de syracusane[rapina] vide simoniam

(Margin: Exponit literam. — Questio. Respõdet.)

simoniam dici rapinam.hu.[a regula clericali].i.a consortio fratrum.hu.Lau.z Archi.

Quod vero. §.est:in quo incipit quinta pars huius qõnis:in,qua probare intendit: q ex iusta causa : et de licentia pape possunt fieri mutationes episcoporum:z q in vna ecclesia debet esse vnus solus prelat⁹ quod probat per sex authoritates.secundum Jo.de fan. (Jo. de fan.)

1 Facere quis non dicitur quod non facit voluntarius.
2 Sponsa oppressa violenter a sponso dum peteret monasteriũ non debet impediri.

Mutationes. Ad probandũ qd dt:vcz q de licentia pape et authoritate z ex iusta cã possent fieri mutatiões eporum inducit in primis hoc.c.qd est aurelij pape. Sũma est in rubro:q̃ est:q cã necessitatis aũt cõis vtilitatis authoritate pape pñt fieri eporũ mutatiões.Et diuiditur in duas ptes.in prima dt qd dictũ est:qd pbat trib⁹ exẽplis.in scda declarat:q q aut necessitate aut vtilitate cõi supioris authoritate ad aliã ecclesiã assumit:nõ est dõs pprie trãsire, aut se mutare:sz poti⁹ remutari ab alia.scda ibi.nõ eñ.Lege tex. [Mutationes.aut dñatione]vt scz ipse eps in alia ecclesia vel in pluribus valeat dñari.vel dñatione inq̃ alicuius potẽtis:vt.s.qr hz dñium:ibi cogat epm ide recedere.hu.nota hãc expositionẽ:qñ mõ currũt casus plures hmõi : sicut de marchione ferrarien̄.de epo sao:z de comite vrbaniten̄.de suo z de multis alijs.[petrus]ponit primum exẽplũ in petro.[magister]dicit eñ Chrysostomus sup Joã.xps Jacobũ locat in vno loco platũ determinauit:sz petrum toti⁹ orbis ordinauit magistrũ:z doctorẽ.[Et princeps aplorũ.]hinc est:q vbicunque pũsens erat petr⁹ oẽs apli petro pdicãdo:z determinando dubia deferebant.vnde in penthecoste primum sermonẽ fecit actuũ.ij.stans petrus cũ.xi.eleuauit vocẽ suã.z locut⁹ est[romani]vt ibi erat caput superstitionis:illic caput qesceret sanctitatis.vt.ij.q.vij.beati.hu.[potius]sibi z pluribus alijs[eusebius]scdm exẽplũ[parua].s.vercellensis.hu.[mutat⁹ est] necessitate aut vtilitate pensata.extra.de trans.q̃to.versi.non al's non vt pmittit.qd si fieret forte deus oĩpotens offenderet.s.e.scripsit.in si.ad hoc.xxiij.q.j.manet.Arch.[silr]tertium exẽplũ[non eñ]scda ps[transit,].i.fingit transire:z est fictio canonis ppter cõstantiã animi:qr eñ stabilis perseuerat i bono:nec deuiat a recto tramite:sicut nõ transeat suo pprio motu sed cõi vtilitate z authoritate maioris a canone fingit non 1 transire†non eñ qs dr facere qd non possit volũtari⁹.arg.xx-2 ij.q.v.fere.p totũ.Et est ar.† q spõsa q̃ dũ peteret monasteriũ violẽter est oppressa a sponso:q nõ debeat impediri:qr fingit ppter animi cõstãtiã non fuisse corruptã.ar.xxxij.qd.v.proposito[vel non transit]i.nõ incidit in canonẽ:in quẽ incidunt sponte z sua authoritate transeuntes.s.vt vtraq ecclesia careat.vt.s.e.q.si qs eps.z.c.si qs de ordine.hu.[aut coactus necessitate]alia a premissa[siue romane sedis]ar.vj.q.iij.deniq z.s.e.sicut alterius.Hu.[alia.]quam diceret,bene dixi supra non enim transit.zc.quia alia est causa.zc.Arch.

(Margin: Diuisio. — Exponit literam. — Chryso.)

1 Utilitas communis an semper sit preferenda priuate.
2 Bonum publicũ siue multorũ spirituale licet preferẽdum sit bono tpali priuato:non tñ qlibet tenet pati detrimẽtũ i tpalibus propter bonũ publicũ multorũ extra casum necessitatis.
3 Prelati debẽt publicũ bonũ preferre suo priuato in tpalib⁹.
4 Papa an ex toto siue simpliciter z absolute possit cogere quẽquam vt transeat ad aliquem locum z abrenuntiet primo.

Scias frater. Ad idẽ sequit hoc.c.qd est pelagij pape.Sũma est in rubro.Et diuidit in duas ptes.in pria ponit q cã vtilitatis vel necessitatis pñt fieri mutatiões eporũ.in scda infert q̃ digne veniãt reprehẽdẽdi:q ꝯriũ affirmãt.scda ibi nõ ergo hñ.Lege.[Scias nõ mutat]expone vt.s.[nota trãsit dñationis]expone vt in pcedẽti.c.hu.[dilectionis] quia magis diligit esse in alio loco, vel delectationis:qr vult esse i delicijs:q̃s nõ põt hre in tali loco.hu.[plurimorũ vtilitas.[ar.viij.q.ij.dilectissimi.z.xvj.q.i.nos aũt.hu.z hoc est:qr bonũ cõe diligibili⁹ est:z pferẽdũ priuato ẽm phm j.ethi.Et ista est rõ ẽm hu.illi⁹ cõstitutionis.s.q eps nõ debet intrare monasteriũ qr ibi intẽdit tñ proprie vtilitati. vt.ij.q. vij.scã.sz in epatu cõi:q̃ pferẽda est priuate.vt hic z.j.viij.q.j. 1 in scripturis. Sz p pleniori hui⁹ lre intellectu q̃rit.†Utrũ hoc semp sit verũ q vtilitas cõis sit pferẽda priuate.Et vr q sic.j.ex pñti.c.ij.ex dicto aristo.allegato.j.ethi.iij.ex illo apli.j.

(Margin: Diuisio. — Exponit literam. — Questio.)

ad cor.xiij.charitas nõ q̃rit q̃ sua sunt:qd sicut dicit Aug.in regula.sic intelligit qr cõia pprijs ante ponit. Semp aũt cõe bonũ est magis amabile vnicuiq:q̃ propriũ bonum sicut etiã ipsi pti est magis amabile bonũ totius:q̃ bonum particulare sui. In oppositũ arguit sic homo pl⁹ dz diligere se:q̃ aliũ. ergo dz preferre bonũ suũ propriũ bono quorũcunq aliorum cõsequentia patet.añs ẽt ex illo leuitici.xix.z Mat.xxij.diliges pximũ tuũ sicut te ipm.i quo vr q dilectio hoĩs ad seipm sit exẽplar dilectionis q̃ hr ad alterũ.Sed exemplar poti⁹ est q̃ exẽplatũ.ergo ex charitate magis homo dz diligere se ipm q̃ proximum siue proximos. Rñsio.dõm sub certis cõclusionibus vbi primo notandũ q vtilitas põt attẽdi i diuersis bonis:aut.s.in bonis spũalib⁹ cõcernẽtib⁹ salutẽ aĩe cuiusmodi sunt oĩa opa virtutũ:aut i alijs q̃si exteriorib⁹:siue corpalibus:siue tpalib⁹.q̃ distinctione posita sit ista prima cõclusio. q loquẽdo de bonis spiritualib⁹ in qb⁹ cõsistit sal⁹ aĩe, null⁹ tenetur pferre vtilitatẽ cõem quorũcunq aliorũ vtilitati proprie siue priuate.ista cõclo pz.qr charitas ordinata a se incipit.vñ Aug.li.j.de ciuitate dei.z hr.xxiij.q.v.c.si nõ lz.regula diligendi proximũ a se ipso incipit.ergo magis vnicuiq est optanda z est pferẽda vtilitas proprie salutis aĩe saluti quorũcunq aliorũ.sequit corollarie ex ista cõclusione:q homo nõ dz peccare ppter vtilitatẽ q̃tũcunq publicã.pz corollarium ex dictis.qr q̃to qs amat salutẽ alicui⁹ tãto magis vitat peccatũ illi⁹ sz qlibet(vt dctũ ẽ)magis tenet diligere salutẽ propriã aĩe q̃ q̃rũcũq aliorũ.g̃ p q̃cũq vtilitate q̃rũcũq nullus dz peccare.Et cõfirmat p illõ dñi.dicẽtis Mat.xvi.Quid pdest hoĩ si vniuersum mũdũ lucret:aĩe võ sue detrimẽtũ patiatur.s.i spũalib⁹.q̃si diceret nihil.pz eñ ex illo ecclesia.iiij. Qui sibi neq:cui bon⁹.g̃ vr q null⁹ pt alios ordinate diligere:nisi prius ordinate diligat se ipsum.cuiusmodi nõ est q pp vtilitatẽ quorũcũq vult sibi esse neq̃.Et iõ dt gl.hic:z sup.c.lz.de regularib⁹.q cõis vtilitas prefert spãli vtilitati:qr p publicam vtilitatẽ nõ ipedit puata.qr ordinata charitas a se icipit.xxiij.q.v.si non lz.z di.xiij.qd ait.z.ff.de iud.si longi⁹.z.ff.de pre-2 scri.ver. Scda cõclo†bonũ publicũ siue multorũ spũale lz pferẽdũ sit bono tpali priuato:non tñ qlibet tenet pati detrimẽtũ in tpalibus ppter bonũ publicũ multorũ extra casum necessitatis.ista cõclusio q̃tũ ad primã ptẽ pz.qr vt dt Augu. pl⁹ debem⁹ diligere pximũ:q̃ corp⁹ ppriũ.g̃ multomagis bonũ publicũ.s.multorũ pximorũ q̃ bonũ priuatũ tpale.pterea pdicta ꝯclo pz q̃ ad scdam ptẽ de expositione pprij corpis.dt eñ S.Tho.in.ij.ij.q.xxvj.ar.v.qr nõ iminet cura de salute pximi nisi forte in casu.nõ est de necessitate charitatis:q homo ppriũ corp⁹ exponat p salute pximi nisi i casu quo tenet eius saluti puidere.sz q aliqs se ad hoc sponte offerat:pertinet ad perfectionem charitatis:ẽm illud Jo.Maiorẽ hãc charitatẽ nemo habet q̃ vt animã suã ponat pro amicis suis.casus aũt in quo teneat quis corporalẽ vitã pro vtilitate aliorum spũali offerre est vel cũ est prelat⁹ cui cura cõmissa est de ouib⁹ iuxta illud Jo.x.bon⁹ pastor dat aĩam suã p ouib⁹ suis.vel vt dicit S.Tho.in.iij.di.xxix.est cũ scim⁹ fratrẽ nostrũ posse liberare p mortẽ corporis a morte aĩe sine piculo aĩe , tunc eñ tradere animã fratrib⁹ nõ est pfectionis:sz necessitatis.al's aũt est pfe-3 ctionis. Tertia cõclusio†plati debẽt in tpalib⁹ publicũ bonũ preferre suo priuato.pz ista cõclusio ex pñti.itẽ ex illo apli dicẽtis ad ro.ix.optabã ego anathema esse a xpo.s.ad tps pro fratrib⁹ meis.ad id eñ arctauit se eo ipso q recepit curã siue platurã.Attẽde tñ q lz oĩs vtilitas excludat vtilitatẽ puatã in plato:vt puta vtilitatẽ getis maioris:aut cõsolationis tpalis:includit tñ aliã priuatã multo maiorẽ.s.maioris meriti.qr tũc magis meret.hinc plat⁹ vr teneri ad preferẽdũ vtilitatez ecclie sue pprie vtilitati.xij.q.iij.quicũq. His visis dicẽdũ est ad rõnes in oppositũ.Ad primã z scdam simul dõm vr.q lz vtilitas cõis sit preferẽda scdm se vtilitati spãli,non tñ semp a quolibet:vez cũ p cõem priuat vtilitas priuata in spũalib⁹ vt tãgit hic in gl. Ad tertiã rñdet q charitas cõia pprijs anteponit vbi non interueniat detrimẽtũ proprie salutis, vñ non est ordinata charitas diligere plus salutẽ alienã q̃ ppriã sequit in lra[coacte]pp necessitatẽ psecutionis vel al's.vel [coacte]qr ipellit qs vel cõpellit ad hoc cã cõis vtilitatis:z instãtia z exhortatione z pcib⁹ supioris:z aliorũ.sile.s.e.q.qualiter. hu.vel coacte:qr põt qs cogi vt de nolẽte fiat volẽs.ar.xxiij. q.iiij.displicet.z di.lxxiiij.placuit.z.c.consuluit. Hic surgit 4 qd†vtrũ dñs papa ex toto siue simplr absolute possit cogere quẽq̃ vt transeat ad aliquẽ locũ:z abrenũtiare primo.ad hoc rñdet hu.hic dicẽs q sic.vt.ix.q.iij.cũcta.z.c.siue vero z.c.per principalem.z ita habet glo.in.c.se.[necessitatis]scz cõis.
1 Bonum aliquid presumitur eo ipso q factum est vel preceptum a bono z sancto homine.

(Margin: August. — Opponit i cõtrarium. — Rñdet. — Prima cõclusio. — August. — Scda conclusio. — August. — S. Thom. — S. Thom. — Tertia conclusio. — Ad primũ z scdm ar. — Ad tertiũ. — Questio. — Rñdet.)

2 Coactio excusat.
3 Prouehendus dicitur de minori ad maius.

Omnis qui. Ad idem sequitur hoc.c.ꝙ est eiusdem pelagij. Sūma est in rubro.vel sic.cā necessitatis ⁊ vtilitatis licet epo trāsire de ciuitate in ciuitatē authoritate tamē pape.Lege.C[Omis]p cui⁹ intellectu no.iuxta Hu.ꝙ hic notanꝰ duo casus.Quidā eñ dicebāt ꝙ eps nō erat mutandus ad aliū locū ēt maiorē vacātē epo.Alij dicebāt:ꝙ epi eiecti de suis ciuitatib⁹ ꝑpter aliquā ꝑsecutionē nō erāt intronizādi in ecclesijs vacātib⁹.Ↄ vtrosqꝫ inuehit hic papa.dicēs:vtriqꝫ negant xp̄m:⁊ misericordiā indigentib⁹.Et ita datꝰ intelligi:ꝙ vtrunqꝫ est faciendū.s.ꝙ epi sunt mutādi cā vtilitatis:vel necessitatis.Et ꝙ eiecti sunt recipiendi ⁊ intronizandi.Et pōt diuidi in tres ptes.in prima inducit exēplū de dauid:ad ꝓbādum ꝙ nō peccat q recipit fugiētē ꝑpter ꝑsecutionē.in scd̄a ꝓbat nō peccare p̄latū si cogatꝰ a sede sua fugere.in tertia inuehit Ↄ negātes posse fieri cā vtilitatis vel necessitatis mutationes siue trāslatiōes epoꝝ.scd̄a ibi:q eñ.tertia ibi:q aūt[oīs] hoc sumptū est ex.j.reg.xvij.vbi dr:ꝙ fugit Dauid ad speluncā adollā qd cū audissent fratres ⁊ oīs dom⁹ p̄ris ei⁹ descenderūt ad eū illuc:⁊ oēs q erāt in angustia cōstituti ⁊ oppressi.s.a Saul venerūt ad eū amaro aīo ⁊ fact⁹ est eoꝝ princeps[pec-

Exponit literam. — Diuisio.

1 catū esse]ar.† ꝙ hoc ipso aliqd ꝑsumitꝰ esse bonū qꝛ factū est vel ꝑceptū a bono ⁊ sancto hoīe.Sepe eñ rōne faciētis p̄sumitur adesse bonū.ar.di.xxxvij.q de mēsa.⁊.ix.q.ij.Lugdu.argu.xij.q.j.expedit.hu.[q eñ]scd̄a ps[xp̄tū dn̄m Jesū xp̄m] q eis dixit Matt.x.q vos recipit:me recipit,⁊ q vos spernit:me spernit.Et actuū.ix.dicebat Paulo ꝑsequente Christianos saule saule cur me persequeris.[Legatione]hoc sumptū est ex verbis ap̄li.ij.ad cor.v.dicētis.Legatione fungimur ꝓ xp̄o.⁊.ŝ.ea.sicut.in fi.⁊.ij.q.vij.accusatio.in fi.Arch.[nec ipsi i
2 hoc peccāt]ar.† ꝙ coactio excusat:a non eñ vr̄ facere q aliqd facit coactus.⁊ ita nō peccat.ar.di.l.presbyteros.⁊.xxxij.q.v.proposito hu.[Qui aūt]tertia ps.hec litera sic legitꝰ:⁊ ꝯstruitꝰ [illi negāt misericordiā patientib⁹ necessitatē:qui volūt imitari].i.imitādo tradere ⁊ cōcedere[populis ⁊c.]i.ad vtilitatē populoꝝ indigentiū.vel p̄nt esse ablatiui absolute posite.hu.[nō habētib⁹ propriū ep̄m]qꝛ caret eoꝝ ecclesia proprio epo.Et ideo siue petūt de alia ecclesia qd sepe fit.mutare inqꝫ suū ep̄m:doctiorē vel potiorē:vel vtiliorē:oīa ista cōparatiua ponunꝰ pro suis positiuis.hu.illū dico [nō sponte transeuntē] i.trāsire volētē.sꝫ maiorē exhortatiōe mutare inqꝫ[meliori cōsilio].s.cā vtilitatis atqꝫ necessitatis, vt ex alia ciuitate.s.veniens:sit in ea ciuitate:q nō hꝫ ep̄m:quasi diceret vt veniēs ex minore ciuitate sit in maiori vacāte in qua est vtilior:qꝛ pluribus proficeret.Hu.[licet minor sit]id est,volūt inqꝫ:lꝫ sit minor illa ciuitas; ex qua postulatur:per qd videtur ꝙ facilius
3 debent velle ⁊ concedere.†Qui enim prouehitur de minori ad maiorem est prouehendus, vt dist.xciij.legimus.⁊.ŝ.e. mutationes.Hug.[aut]id est,negāt misericordiam indigētibus qui volunt intronizare causa vtilitatis,aut necessitatis in ecclesia vacante[episcopum]eiectum ⁊c.Hu.

a C Coactio excusat.ad de qd coactio excusat a culpa et a pena.pe.de ancha.in.c.sacris.nu 2.de his q vi met.vel cā:et qd de conditionali ibidē nume.3.

1 ☞ Utilitate ecclesie tam episcopi quam alij clerici inferiores possunt transire de vna ecclesia ad aliam de authoritate superioris.
2 Laici an debeant se subscribere in decreto electionis.
3 Clericus ad hoc ꝙ transeat ad aliam ecclesiam an sufficiat cōsensus solius episcopi,an requiratur etiam consensus capli. Et an si nolit possit cogi ab episcopo.nu.4.

Episcopus. Ad idē sequitur hoc.c.qd sumptū est ex cōcilio quarto carthagineñ.Sūma est† 1 ꝙ ꝑpter vtilitatē ecclesie tā epi ꝙ inferiores clerici p̄nt trāsire de vna ecclesia ad aliā authoritate superioris.Et diuiditꝰ i duas ptes.i prima ꝓhibet ne qs ꝑ ambitionē trāseat de vna eccl'ia ad aliā, i scd̄a cōcedit h̄ fieri authoritate supioris.scd̄a ibi sane.Lege.C[Eps decreto].i.scriptura cōtinēte electionē:⁊ subscriptiones:⁊ noīa eligētiū ⁊ subscribētiū.Hu.⁊ Arch.Qd de electiōe dt nō ꝓcedit saltē hodie i epo:q nō pōt eligi sꝫ postulari vt in c.vlt.de postu.p̄la.[laicoꝝ.]
2 C Sed hic surgit qd † vtrū laici dēant se subscribere i decreto electiōis.Rñdetꝰ iuxta hu.ꝙ sic sꝫ nō vt eligētes:sꝫ vt ꝯsentiētes ⁊ approbātes vt di.lxiij.nosse.⁊.viij.q.j.lꝫ.ergo maxime maiores ⁊ potētiores,⁊ p̄sertim q inuitantꝰ:vt intersint electiōi:nō ad eligēdū sꝫ ad tractādū, et deliberādū,⁊ cōsulēdū:al's laici nō dēnt iteresse electiōi.vt dis. lxij.adrian⁹.hu.[synodi]ad hoc ꝯgregate de authoritate pape.qꝛ alr̄ nō liceret.vt.ŝ.e.mutatiōes.⁊.j.ea.sicut alterius.i fi. hu.Qd ergo dt synodi.dic.s.ꝓuincialis.Jo.de fant.Archid.[trāsferatꝰ]cū lnia romane sedis.al's nō:vt dictū est.Lau.[cōcessione]suoꝝ epoꝝ tacita vel exp̄ssa ꝑm id:qd not.ŝ.ea.placuit.Arch.
3 C Hic surgit qd.†vtrū ad hoc ꝙ cleric⁹ transeat ad aliā ecclesiā sufficiat cōsensus soli⁹ epi:an reqratꝰ ēt consensus capl'i rñdetꝰ iuxta hu.⁊ glo.aut iste cleric⁹ subest epo nullo medio:tūc est cōclusio,ꝙ licite pōt cū solo epi cōsensu transire vt hic dicitur.⁊ di.lxj.clericos.Si vero subest epo aliqꝫ medio vt abbate vel plebano,tunc est conclusio ꝙ non potest sine consensu abbatis,vel plebani.vt di.lviij.c.j.⁊.ij.⁊.ix.q.iij.p singulas.⁊.c.cōquestus.Alia distinctio est:aut transit ad ecclesiam, siue locum eiusdem episcopatus,aut alterius episcopat⁹.Si aūt cleric⁹ nō debet exire ep̄atū:tūc est cōclusio.ꝙ sufficit consensus solius abbatis:vel plebani vel alterius ꝓximi prelati.Si vero ad aliū ep̄atum dꝫ accedere tūc est cōclusio:ꝙ necessarius est cōsensus epi.ar.dis.lxxj.p totū.⁊ Hu.in gl.monetꝰ vna
4 questio † vtrū si presbyter nō vult transire de minori ad maiorem ecclesiā nunqd pōt cogi ab epo.ad hoc rñdet Jo.in gl.ꝙ credit ꝙ sic.sed male credit.vnde rñdendum est iuxta.Hugu.Lau.⁊ Arch.ꝙ non pōt.vt di.lxxx.gesta.sed compelli potest a papa solum de quo.ŝ.e.scias.

Diuisio. — Exponit literam. — Questio. Respōdet. — Jo.de fan. Lauren. — Questio. — Respōdet. — Questio. — Respōdet. Cōtra Joannem.

1 ☞ Episcopi aduenientes ad alias ecclesias inuitanꝰ ad executionem honoris ⁊ officij propter tria.

Episcopi. Ad idē sequitur hoc.c.qd est eiusdē concilij.Sūma est ꝙ epi vel presbyteri ex offō vel alia causa alios visitātes suscipianꝰ cū honore.breue est.Lege.C[Epi gradu].i.honore.⁊ reuerētia:vel in offō sui ordinis [suscipiantꝰ] ab epo illi⁹ loci vel clericis hu.[ad verbū]p̄dicatiōis inuitenꝰ alias nō liceret.vt.ix.q.ij.null⁹.nisi forte transeūdo exhortarētur:⁊ admonerēt ibi populū:nō tñ solēniter ⁊ ex officio quasi eps vel sacerdos illi⁹ loci.vt.vj.q.iij.scriptū.Hu.⁊ Arc.† rō
1 nabile aūt est vt epi aduenietes ad al's ecclesias īuitenꝰ ad executionē honoris ⁊ officij ꝑpter tria.primo vt inter ministros ecclesie charitas sine inuidia oñdatꝰ:ꝙ inuicē debēt hr̄e.ad ro.xij.charitatē fraternitatis inuicē diligite.⁊ ad Ephe.iiij.supportate vos inuicē in charitate.secūdo vt in officio diuino se inuicem honorent.iuxta illud ad ro.xij.honore inuicē p̄uenientes.⁊ de Timotheo,honorādo philippensib⁹ scribit dicēs.excipite itaqꝫ illū cū animi gaudio in dn̄o, ⁊ eū cū omni honore habete.tertio vt hoc videntes ceteri fideles in obsequio charitatis edificentur.qd fiendū docet apostolus ad ro.xiiij.dicēs.itaqꝫ que pacis sunt sectemur:⁊ que edificationis sunt inuicē custodiamus.

Exponit literam.

1 ☞ Episcopus an sit dicendus sponsus ecclesie.quod sic sue. nume. 2.
3 Papa dicitur sponsus vniuersalis ecclesie.
4 Sponsus ecclesie proprie loquendo dicitur Christus.
5 Prelati ecclesie in quatuor seruiunt siue cooperantur Xp̄o in educatione filiorum spiritualium.
6 Persecutionem fugere pro loco ⁊ tempore non est peccatum: imo perfectionis.

Sicut alterius. Ad propositū inducitꝰ ēt hoc.c.qd est calixti pape.Summa est:ꝙ ecclesia vnius epi a nullo alio viuēte pōt sine ei⁹ lnia regi iudicari vel ordinari:ad silitudinē vxoris carnalis:q̄ ab alio iudicari vł disponi nō ꝑmittitꝰ nisi a suo solo viro.C Pro pleniori ītellectu huius
1 capl'i qritꝰ.†Utrū eps sit dd̄s spōsus eccl'ie.Et papa sponsus vl'is ecclesie.Et vr̄ qd nō,p'rio sic,sol⁹ xp̄s vr̄ esse spōsus ecclie ꝑm illd Jo.iij.q hꝫ spōsam spōsus est illi eñ eccl'ia cōiungitꝰ ꝑ fidē ꝑm illd Osee.ij.spōsabo te mihi in fide.ergo sequitꝰ.qd nec papa nec qcunqꝫ sit dd̄s spōsus ecclesie.C Scdō ꝯfirmando rōnē factā bernard⁹ scribēs ad eugeniū papā.li.de ꝯsideratione panymphū eū vocat ⁊ amicū spōsi,sed q est panymphus ⁊ amic⁹ spōsi nō est spōsus sꝫ ali⁹.ergo ⁊c.C Tertio sic.spōsus est q de spōsa sua sibi gñat filios,sꝫ nec papa nec ali⁹ eps generat filios de eccl'ia sibi.vñ vt dt Aug.nō dicimur a petro petrini nec a paulo paulini.sꝫ a xp̄o xp̄iani.ergo papa nō pōt dici aut ali⁹ eps spōsus ecclesie.C Quarto vni⁹ spōse vn⁹ debet esse spōsus.geñ.ij.erūt duo in carne vna.⁊.j.ad cor.vj.dr despōdi eñ vos vni viro virginē castā exhibere xp̄o.ergo respectu ecclesie dei vnus spōsus dꝫ assignari,⁊ non plures.sed xp̄s est sponsus ecclesie.ergo nullus alius debet ei tanquam sponsus assignari.C Quinto arguitur sic.ex.c.sicut.xxj.q.ij.vbi dicitꝰ quod

Questio. Primū ar. — Scōm arg. — Tertiū ar. — Quartū ar. — Quintū ar.

ꝙ ecclesia est vxor rectoris.ergo sequitꝰ ꝙ non eps est spōsus ecclesie siue parochie sue.C In oppositū est.c.p̄ns ⁊.ŝ.ea.sicut vir.C Rñdeo dicendū sub aliquib⁹ cōclusionibus.prima est
2 † ꝙ eps dr sponsus ecclesie sue sicut habetꝰ ex presenti.c.Nam inter ep̄m ⁊ ecclesiam suā fed⁹ cōiugij celebratꝰ.qd vt ait Inn. in.c.j.extra de trans.epi.in electiōe initiatꝰ,ratificatꝰ in confirmatione ⁊ in cōsecratiōe intelligitꝰ cōsummatū.vñ nulli dꝫ eē dubiū:qn eps sponsus sit dd̄s ecclesie sue.vñ in hmōi signum eps portat annulū ⁊ eo mortuo ecclesia dr vidua.C Scd̄a cō
3 clusio.ꝙ † papa dr ⁊ est sponsus vniuersalis ecclesie.ista cōclō pꝫ qm̄ sicut in electione epi fit matrimoniū spirituale iter ip̄m ⁊ ecclesiā particularē sibi deputatā:ita in electione summi pōtificis p cardinales vice totius ecclesie fit matrimoniū sp̄uale inter papā ⁊ vniuersalē ecclesiā:sicut aperte colligitꝰ in.c.ecclesie mee.di.xcvij.hinc ēt extra.de immu.eccle.in.c.qm̄.lib.vj.dt papa.nos iustitiā nostrā ⁊ ecclesie spōse nr̄e nolētes negligere ⁊c.Est aūt pro pleniori notitia harū conclusionū ⁊ rñsione ad arguméta ꝙ vt ingt S.Tho.in tractatu suo Ↄ impugnantes
4 religionē† sponsus ecclesie proprie loquēdo xp̄s est.de quo dr Jo.iij.Qui hꝫ sponsam sponsus est.ipse eñ de eccl'ia suo noīe filios generat.Alij aūt dicunꝰ sponsi:sicut ministri sponsi exterius cooperantes predicationis verbo,aut dispēsatione sacramentoꝝ ad generationē filioꝝ spiritualiū.quos quidem nō sibi sꝫ xp̄o generāt.q qdē ministri intm̄ spōsi dicunꝰ:inqꝫtū vicē veri sponsi in tota ecclesia vl'is ecclesie spōsus dicitꝰ vt ait S.Tho.vbi.ŝ.de desponsatione ecclesie cū xp̄o:⁊ de tēpore desponsationis eius.Et de donarijs ⁊ muneribus quibus Xp̄s sponsam suā ecclesiā decorauit:vide in primo libro summe nostre de ecclesia.in.c.xxxvij.xxxviij.⁊.xxxix.his habitis dicēdū est ad ratiōes factas in oppositum.C Ad primam cū arguitꝰ ꝙ sol⁹ xp̄s ⁊c.Rñdetꝰ ꝙ verū est ꝙ sol⁹ xp̄s proprie est spōsus ecclesie:sicut is a quo ecclesia fecundatur,⁊ cui⁹ nomini filios generat nihilominus tñ prelati inquantū vt ministri Christi exterius cooperātur per dispensationē sacramētoꝝ:siue diuini verbi:ad generationē filioꝝ spiritualiū dei,sponsi dici p̄nt sicut supra ꝓbatū est:vñ Nicolaus exponens moraliter illud Luce.ij.ascendit Joseph ⁊c.dt ꝙ per mariā designatꝰ ecclesia: ⁊ p Joseph sponsum eius eps,propter qd annulū habet:sicut sponsus.⁊ sicut maria fecundata fuit nō a Joseph sponso suo
5 sꝫ a spiritusancto:sic ecclesia fecunditatē gratie.hꝫ a deo† vbi nota ꝙ prelati ecclesie i quatuor seruiūt siue cooperanꝰ xp̄o in educatione filioꝝ sp̄ualiū.primo quo ad generationē :in quo accipiūt spirituale esse,ꝑm illud Jo.j.dedit eis ptātē filios dei fieri.Et hoc faciūt dispensando sacr̄m baptismi:qd est sacr̄m regenerationis sp̄ualis:vt inquit ap̄ls ad ti.ij.in roborādo virum.Et hoc faciūt dispensando sacr̄m confirmationis qd datur ad robur.tertio quo ad nutritionē ⁊ educationē.⁊ hoc faciunt dispensando eis sacr̄m eucharistie,in quo datꝰ panis viuus de celo descendens.Ex quo q manducat viuet in eternū Jo.vj.quarto cooperatꝰ quo ad doctrinā iuxta illud apostoli. ad Gal.iiij.filioli mei quos iterū parturio:quousqꝫ formetꝰ in vobis xp̄s.⁊ sic nō immerito prelati ecclesiarū dicuntur spōsi ecclesiarū:⁊ p̄res quodāmō fideliū:cū cooperemur xp̄o in generatione spirituali:⁊ educatione,vigoratione,⁊ fornicatione illoꝝ.C Ad scd̄am de Bernardo rñdetꝰ duplr̄.primo negando ꝯñam istā.Bernard⁹ nō noīat papā sponsum ergo nō est. scd̄o rñdetur ꝙ dato Bernardus voluerit eum negare sponsum ecclesie intelligēdum est.s.proprie ⁊ principaliter.quia sic solus xp̄s est sponsus ecclesie:sicut.ŝ.expositū.C Ad tertiam cum dr sponsus est ⁊c.responsio pꝫ ex dictis iam:qm̄ talis spōsus.s.quo fecundatꝰ ecclesia:⁊ cuius nomini ecclesia filios generat non est nisi Christus: nihilominus ministerio cooperationis pōt dici prelat⁹ sponsus aliquo mō:vt dictū est.vnde paulus inquit.in xp̄o eñ Jesu ꝑ euangeliū vos genui.C Ad quartā cū dr.ꝙ vnius sponse ⁊c.rñdetur ꝙ verum est ꝙ ecclesie non est nisi vnus sponsus.qui pape ⁊ principaliter spōsus eius est.s.xp̄s.vt pote quo sponsa ipsa fecundatꝰ:⁊ cui⁹ nomini sponsa ipsa filios generat.Sed nihilomin⁹ alij vt dictū est.s. presbyteri ministerio cooperationis dicunꝰ etiā sponsi ei⁹:nō tñ ꝑpter hoc sequitꝰ.ꝙ plures sint sponsi vnius ecclesie.qꝛ alij a xp̄o non sunt,aut dicunꝰ sponsi nisi inquantū cooperantur xp̄o.⁊ sic cū illo vnus spōsus iudicanꝰ.vnde S.Tho.vbi.ŝ.dt ꝙ si eps sue diocesis spōsus sit:⁊ presbyter sue parochie:⁊ papa sponsus ēt diocesis sit:non ꝑpter hoc sequitꝰ ꝙ sint plures sponsi vnius ecclesie.qꝛ sacerdos suo ministerio cooperatꝰ epo tanqꝫ principali:⁊ silr̄ epi pape:⁊ papa silr̄ xp̄o.vñ ⁊ xp̄s ⁊ papa ⁊ sacerdos ⁊ eps non cōputanꝰ nisi vnus sponsus ecclesie. hec sctūs Tho.C Ad quintā rñsio pꝫ ex dictis.negatꝰ enim ꝯñā.tñ qꝛ eps p'cipalis est respectu rectoris parochialis cū ad ipsum principalr̄ ꝑtineat cura toti⁹ diocesis.cū sit precordinator in cunctis.xxv.di.plectis.Cū qꝛ lꝫ rector dicatꝰ sponsus parochie:eps tñ est sponsus totius diocesis:cuius est ordinarius generalis.vt leg.⁊ not.extra de offi.Arch.c.vlti.Lege.

Opponit ⁊ Respōdet. — Prima cōclusio. — Scd̄a conclusio. — S.Thom. — Ad primū argu. — Nic.de lyra — Ad scōm. — Ad tertiū — Ad quartū — S.Thom. — Ad quintū

C[Sicut] in hoc.c.in multis ostenditur expressa similitudo inter episcopum ⁊ virum,⁊ inter ecclesiam ⁊ vxorem:de quib⁹ ŝ.e.c.sicut.locuti sum⁹ [adulterari].i.carnaliter cognosci[ab aliquo]qm̄ hoc prohibetꝰ precepto decalogi non adulterabis. Exo.xxj.⁊ Mat.xix.adulter ⁊ adultera morte moriantꝰ.leui.xx.⁊ deute.xxij.[vel iudicari aut disponi nisi a proprio viro] nota ꝙ ly nisi non facit exceptionem ad illud fornicari:qꝛ cuꝫ hoc sit prohibitū.xxxij.q.iiij.origo.sꝫ tm̄ facit exceptionē ad illa duo iudicari aut disponi:qm̄ regimen ⁊ dispositio vxoris ꝑtinet ad virū.qꝛ ꝑm ph̄m primo poli.in domo bene ordinata vir dominatꝰ:⁊ vxor subijcitꝰ.sic ꝙ in cura domestica vir se hꝫ vt rex in regno,tūc eñ domus pestilēter regitꝰ,qñ vir subijcitꝰ ⁊ mulier dñatꝰ.Et idē dt Aug.sup Jo.homi.vij.j.ad corin.xj. vir caput mulieris [sic nec vxor epi] que est ecclesia eius vbi nota iuxta Hu.ꝙ ecclesia dr sponsa cū prelatus eius est elect⁹ ⁊ nondum corporalem habet administrationem vxor vero ei⁹ dicitur ex quo prelatus commiscetur ei carnaliter.i.corporalē eius habet administrationem.⁊ iam fruitur concubitu.i.ordinatione eius[alteri]id est,ab altero.⁊ Archi.[apostolus].j. ad Cor.vij.Arch.[eo definito]quo ad vitam:vel quo ad eam qd est cum ab ea separatus est:⁊ diuisus ratione criminis:vel ob aliud.Hu.[in dn̄o].i.regulariter.i.sicut dictū regule ⁊ statuta sanctoꝝ.s.viro sue religionis.i.xp̄iano:⁊ sine suspitione turpitudinis.i.cui est licitū:non monacho.vel canonico regulari:nō cōuerso,nō cōstituto in sacro ordine:nō cōsanguineo nō affini.[eo viuente].s.viro.Hu.[sile ⁊ ille].s.eps.in hac similitudine est aliqua dissimilitudo:qꝛ vxor viuente viro nulli pōt copulari sed ecclesia viuente episcopo sed remoto ratione criminis vel alias renūtiāte licite alij nubit.Hu.[communicatione]quousqꝫ illam dimittat:⁊ ad suaꝫ reuertatꝰ.vt di.lxxj. clericos.Hu.[si aūt scōm]assignatꝰ scd̄a pars capituli[persecutus]passiue.i.persecutionē passus.Hu.dicente dn̄o Matt.
6 x.ar.† ꝙ persecutionem fugere pro loco ⁊ tpe non est peccatū nec imperfectionis.Nam sanctus ⁊ perfect⁹ Dauid fugit persequentē se Saul.j.reg.xvij.fugit etiam filium suum Absalō. ij.reg.xxv.fugit etiā xp̄s Herodē.Matth.ij.precepit fugere apostolos Mat.x.dicens.Si vos persecuti fuerint in vna ciuitate fugite in aliam.alia omnia patent.

Exponit literam. — Augusti. — Archid.

Hoc non solum. Hic incipit.vj.ps hui⁹ qōnis:in qua ꝑm Arch.reprehendit eos:qui occupant locū viuentis:cū duo simul esse non possunt secundum Jo.de fan.Et continuatur sic ad precedentia.dictum est supra in.c.sicut.ꝙ episcopo viuente sua ecclesia non debet alteri nubere:nunc dicit idem esse de quolibet alio ministro ecclesie sicut Archi.vt.j.proxi.secundū Bar.Archi. Lege.C[Hoc]scilicet ꝙ aliquis viuentis non debet occupare[Salonitano]iste fuit natalis episcopus Salonitanus,de quo habetur dist.lxxiiij.honoratus.qui episcopus iniuste expulit honoratum ab Archidiaconatu:⁊ eo viuente substituit alterum ei:quem Gregorius deposuit.vt.j.c.proxi.secundum Lau.⁊ Bar.Brixi.Archi.

Continuatio. — Exponit literam.

Cum. Sequitur.c.eiusdem Gregorij ad idē propositū.Lege.C[Cum]hoc dicit Gregorius salonitano epo qui iniuste priuauerat sicut dictū est honoratū Archidiaconatu ⁊c.[Cū qui alteri⁹].s.honorati Ↄ iustitie regulā.iniustū eñ est:vt qs vsurpet sibi alienū facit eñ Ↄ preceptū illud diuinū.Exod.xx. Non furaberis.Nō cōcupisces rē proximi tui.nō vxorē.Ecclesia aūt vxor spiritualis intelligitꝰ.vt pꝫ ex.c.immediate p̄cedēti.[deponimus]ab Archidiaconatus honore.C Sed hic surgit qd.Nonne debuit iste deponi ex toto ab officio ⁊ beneficio. Et videtur ꝙ sic.ij.q.j.imprimis.⁊.iij.q.ij.audiuim⁹.Respondetur iuxta Hu.ꝙ excusatꝰ authoritate maioris qua intrusus est:ibi vt di.xxviij.diaconi.⁊ di.liiij.si seruus.⁊.xiiij.q.v.dixit. vel secundo respondetur ꝙ forte nesciuit illum esse expulsum vel si sciuit credidit illum iuste esse eiectum.Sed prima solutio melior est.s.ꝙ qꝛ habuit maioris authoritatē excusatur et dispensatur cum eo.Et ista tāgitur in gl.Et idem sentit Laurent.C Sed hic surgit questio vtrū authoritas iudicis excuset talē a restitutione fructuum perceptoꝝ.Et rñdetur iuxta Arch.hic:ꝙ nō extra de offi.dele.cū cā.in fi.vbi dt Gof.quod secus putat in percipiēdis:in quib⁹ titul⁹ excusat.C.de rei vēdi.si vestrū fundū.ꝑterqꝫ si nō ꝓ titulo habeatꝰ titul⁹.C.de iure haste fis.l.j.lib.x.ꝑm Goff.ibi tñ notat Host.qd cū authoritas iudicis deficiat in ipso casu decretalis cū causa approbāda est sententia Ber.que ibi fit in gl.vlti.Sed hoc habeas pro constanti, quod si aliquis minus canonice adipisci beneficium

Exponit literam. — Questio. Respōdet. — Questio. Rñdet. — Hostiēsis.

f.simoniace:vel per fraudem:vel per surreptionem aliquā in
perpetuum non prescribit. vt extra. de cle.egro. postulatis.Et
ex quo cōstat in iudicio cōtētioso de hoc condēnat ad restitu-
tionē omniū perceptorū:vt extra de his q̄ fi.a pla.cōtinebat.ꝛ
de iurepatro.cū dilect⁹.in fi.in iudicio vero aīe sua cōscientia
ei dicat:ꝙ nō dimittit pctm̄.nisi ꝛc.xiiij.q.vj.c.j.ꝛ extra de vsu.
Hostien. c.cū tu.ẜm Host.qui ita notat extra de preb.dilecto.in fin.Et
adde quod no.s.xc.di.clericus victum.ꝛ extra de cau.pos. cuʒ
super.in gl.solo verbo ꝛc.Arch.

1 ☞ Rex princeps aut imperator an debeat esse vnus omniuʒ nationum in toto orbe terrarum.
2 Reges hispanie ꝛ francie non recognoscunt imperatorem.
3 Imperator ꝙ non sit super omnes reges.
4 Imperator grecorum ꝙ abusiue dicatur imperator.
5 Paricida quis dicatur.

In apibus. Ad propositū principale i-
ducit ēt.c.hoc: qđ est beati
Hieronymi.cuius summa ad ꝓpositū gratiani est
vt in rubro.ꝙ in vna ecclesia duo plati esse nō dēnt.
Diuisio. Et diuidit in duas ptes.in prima inducit exēplū ad hoc tā in
naturalibus:q̄ in politicis:ꝙ in vna multitudine vn⁹ p̄sidet.
in scđa elicit corollarie:ita debere esse in regimine ecclesiastico
ꝙ vn⁹ debeat in singulis ordinib⁹ seu officijs p̄sidere.scđa ibi
singuli ecclesiarū.¶ Pro pleniori intellectu huius.c.ꝛ aliquo
Questio. 1 rū q̄ tangunt in gl.Querit.† Vtrū in toto orbe terrarū vn⁹
omniū hoim̄ ꝛ nationū princeps ꝛ rector rex aut imperator eē
Primū ar. debeat.Et vr̄ ꝙ sic.Primo ex p̄nti.c.i apib⁹.vbi dr̄. īperator
vn⁹.ꝛ gl.inquit ꝙ oēs reges coronabit īperator.Et ita vr̄ ꝙ
Scđm arg. vnus imperator p̄sideat oīb⁹ regib⁹.¶ Scđo sic ex pho.q.xij.
meta.arguens ait.Entia nolūt male disponi malū aūt plura-
Tertiū ar. litas principū.vn⁹ ergo princeps.¶ Tertio ex illo danielis
scđo ꝙ Daniel interpretādo somniū nabuchodonosor regis
ꝛ statuā.dixit sic.tu rex regū es:ꝛ deus celi regnū:fortitudinē
ꝛ imperiū dedit ibi:ꝛ oīa in quibus habitāt filij hoim̄:ꝛ bestie
agri:volucres quoq celi dedit in manu tua:ꝛ sub ditione tua
vniuersa cōstituit.hec ille.Ex quibus verbis manifeste habe
Quartū ar. ri videt propositū.¶ Quarto arguitur ex Luce.c.ij.qđ fuit
hac hebdomada die natalis dn̄i lectū.vbi dr̄.Exijt edictum a
cesare Augusto:vt describeret vniuersus orb⁹.ergo vr̄ ꝙ fue-
Quintū ar. rit vn⁹ toti⁹ orbis īperator:ꝛ dn̄ator.¶ Quinto arguitur au
thoritatib⁹ ꝛ rōnibus quib⁹ ꝓbat.ꝙ in toto orbe xp̄iano vn⁹
debeat esse summus pontifex:vnus pastor ꝛ rector.de quibus
Sextū arg. s.ea.q.c.nō aūt.¶ Sexto dt imperator.Ego quidem totius
mundi sum dn̄s sicut pʒ in multis legibus.vt.l.deprecatio.ff
Opponit ī cōtrarium. ad.l.rhod.de iactu.cū multis alijs.¶ In oppositū vr̄ primo
ex.c.nunc aūt.di.xxj.vbi plures notant īperatores.Nā ibi pa-
pa Nicolaus scribēs Michaeli imperatori dt.Si quidē dio-
Respōdet. cletiani tpe ꝛ maximiani augustorū.¶ Rn̄deo saluo semper
Prima cōclusio. meliori iudicio.dōm est sub duabus cōclusionib⁹.prima est ꝙ
conuenienti⁹ ꝛ vtili⁹ in vno regno dn̄ar vnus rex:aut in vna
ꝓuincia vn⁹ principalis iudex:q̄ plures.ista cōclo primo pʒ
Augusti. ex p̄nti.c.¶ Scđo qr vt dt Augu.Natura principiorū amat
singularitatē:vn̄ oīs ptās est impatiēs cōsortis.xxiij.q.vij.ꝙ
aūt.¶ Tertio idē arguit ex pte potētie:q̄ requirit in regimi
ne ciuitatis.qr in vno principāte q̄to plus est vnica potētia:
tanto magis fortior est,q̄ in pluribus dispersa:vt pʒ in libro
de causis ꝛ in propositionib⁹ ꝓcli.videmus em̄ ꝙ si multi ho-
mines trahūt nauē:nisi vniant in tractu nunq̄ nauē traherēt
imo si oēs vires q̄ sunt in pluribus trahentib⁹ cōgregarētur
in vno:qr ille magis vnite traheret:virtuosior esset in trahen
do.quare si tota ciuilis potētia q̄ est in pluribus principibus
cōgregaret in vno principe:efficacior esset ꝛ ille principās ꝓ-
pter abūdantiorē potētiā melius posset politiam gubernare.
¶ Quarto idē arguit ex pte vnitatis ꝛ pacis:que principalr
intēdi dʒ in regimine multitudinis.Nā pax ꝛ vnitas subdito
Augusti. rū est finis regētis.vt dt Aug.plures aūt principātes nō ser
uant pacē multitudinis:nisi fuerint vniti ꝛ ꝯcordes.Cū ergo
ꝓpter vnūquodq̄ tale ꝛ ipsum magis:sequit ꝙ vn⁹ pricipās
ẜm virtutē magis poterit seruare vnitatē:ꝛ pacē subditorū,
Quintū ar. q̄ si plures principarent.¶ Quinto pʒ exēplis.Nā vn⁹ fuit ī
regimine paradisi.s.Adā.gene.ij.vn⁹ in regimine arce.s.Noe
vn⁹ in ducatu filiorū Israel.s.Moyses:vn⁹ Josue post eū vn⁹
ī tabernaculo.s.Aaron:vn⁹ Dauid vn⁹ Salomō.vn̄ dt Ro-
boam ꝛ Jeroboā regnū iuda ꝛ Israel in malo eorū diuisit.iij.
Secūda cōclusio. reg.xij.¶ Scđa cōclo ī diuersis regnis aut ī toto orbe vr̄ cō-
uenientius dn̄ari plures reges:q̄ vnū dn̄ari toti mundo.ista
cōclo.vr̄ nobis vera:saluo semp meliori iudicio.ꝛ ex multis te
net.prio qr nunq̄ hoc fuit post multiplicationē gn̄is humani
vt vnus toti orbi dn̄aret plene.Et cū iuxta platonē optimum
sit optima adducere:si hoc fuisset toti orbi cōueniens:diuina
vtiq ꝓuidentia hoc aliqñ mūdo dedisset sʒ nō dedit ergo.ꝛc.
tum scđo.qr hoc nec iure naturali:nec diuino inuenit expss̄e ꝙ
vn⁹ debeat toti mūdo vlr̄ dn̄ari.vn̄ lʒ Aristoteles in politic⁹
dn̄atione vnā cōmēdet in singulis ciuitatib⁹:vel regnis,nūq̄
dn̄atione vni⁹ in toto orbe terrarū.Cū tertio qr hoc nō vr̄ de
seruire paci toti⁹ orbis:qm̄ melius seruat pax: vt in singulis
regnis sint singuli reges:q̄ ꝙ in diuersis regnis regnet vn⁹:
qđ pʒ ex eo:ꝙ tpe quo a multis presumebat toti orbi īperare
mūd⁹ erat magis ꝑturbat⁹ guerris:ꝛ plenus scelerib⁹: quam
añ vel post.vn̄ Aug.iiij.de ciuitate dt ꝙ meli⁹.i.magis pacifi Augusti.
ce regebat res publica:qñ vniuscuiusq regnū sue p̄rie termi-
nis finiebat.Et tm̄ nunc pro ista conclusione:q̄ magis adhuc
elucidabit ex rn̄sionibus dādis ad argumēta in ꝯriū:ad q̄ iaʒ
dōm est.¶ Ad primū de p̄nti.c.rn̄det negādo ꝯñam.ꝛ rō est Ad primū argu.
qr in hoc caplo non hr̄:ꝙ oēs apes de toto mundo sequantur
vnum regem : aut omnes grues de toto mundo sequantur
vnā gruē.sʒ bn̄ ꝙ aliqua pticularis congregatio earū seruant
hūc ordinē.Et ita in proposito in vno regno in vna prouincia
seruat bn̄ iste ordo:vt vn⁹ regnet vnus īperet:sʒ ꝙ in toto or-
be terrarū non sequit.Nā tot⁹ mund⁹ lʒ in comparatione ad
deū q illū creauit posset dici vnū īperiū:vnū regnū iuxta illđ
ps.dn̄i est terra ꝛ plenitudo eius.non tn̄ respectu cuiuscunq
hoīs nunc pōt dici vn̄ q̄tū in se multa regna:multa īperia,et
ita plures reges:ꝛ plures īperatores sunt.Ad id vero qđ dt
gl.rn̄det ꝙ verū est de regib⁹ q in iurisdictione pēdēt ab īpe-
2 ratore:ꝛ non vlr̄ de oībus sicut experiētia docet.† Nam multi
sunt reges ēt in pte orbis q christiana professione censent qui
non coronant ab imperatore:nec cognoscunt eū tanq̄ superio
rem.vnde rex Hispanie nō recognoscit imperatorēʒ.sic in gl.
di.lxiij.Adrianus.ꝛ gl.in.c.ꝛ si necesse.de dona.inter vi.ꝛ vxo.
ꝛ ēt Jo.an.super Spec.de priui.Et idem de rege Francie.vt
in.c.per venerabilem.qui fi.sint leg.qui tamen non creduntur
in hoc deum offendere.¶ Ad secundum de dicto Aristo.dicē
dum:ꝙ dictū aristotelis bn̄ intellectū nō est ad propositū.qm̄ Ad scđm.
aristoteles in illo passu intēdit probare:ꝙ vn⁹ sit toti⁹ orbis
cōditor.ꝛ creator:ꝛ dn̄s.s.de⁹ prima cā vlis omniū. Et non ꝙ
totius orbis vlr̄ sit aliqs homo princeps.ꝛ dn̄ator,vt pʒ ma-
nifeste legēti eū in illo passu.¶ Ad tertiū de verbo Danielis Ad tertiū.
rn̄det negādo ꝯñam ꝙ ex illis verbis bn̄ intellectis iuxta ex-
positores catholicos hēat.ꝙ vnq̄ aliqs toti orbi vlr̄ īperaue-
rit cū vero dt res regū es.nō iō ꝙ oēs reges mūdi subiectos
hr̄et:sʒ iō qr multos diuiserat ꝛ sub se tributarios hēbat ẜm
Nicolaū de lyra.sequit regnū.non totius mundi:sed caldeorū Nicolaus de lyra.
fortitudinē.ad bellandū inimicos ꝛ alios reges ꝛ imperium.
i.monarchiam,non tn̄ respectu totius mundi.ꝛ oīa in quibus
habitāt filij hoim̄ hoc dt q̄tū ad ciuitates.ꝛ bestie agri.q̄tū
ad loca cāpestria.ꝛ volucres celi:q̄tū ad syluas in quibus ha
bitant aues cōiter.dedit in manu tua vniuersa ꝛc.hoc est sub
ptāte tua.ꝛ accipit ps pro toto.per synecdochē.qr non omnis
terra habitabilis fuit ei subiecta:sed magna pars. Est ēt ibi
alia figura:q̄ dr hyperbole.i.sermo multū expressiuus ad exp̄s
sionē excessiue multitudinis sue.hec magister Nicola⁹. Et sic
pʒ:ꝙ authoritas illa non probat propositū.¶ Ad quartū de
eo qđ luce scđo dr.rn̄det iuxta doctores exponentes illū text. Ad quartū.
ꝙ nō fuit facta descriptio gn̄aliter totius orbis:sed pro maio
ri parte.qm̄ nunq̄ fuit vt dictū est vt vnus plene ꝛ vlr̄ dn̄aret
toti orbi humano gēneri multiplicato.¶ Ad quintū rn̄det.ꝙ Ad quintū.
rationes ille ꝛ authoritates bene procedunt ad probanduʒ ꝙ
in ecclesia dei sit vnus summus presidens:ꝛ vnus rector xp̄ia-
ni populi in spiritualibus.non aūt ad probandū:ꝙ in toto or
be sit vlis vnus homo in tpalibus dn̄s:ꝛ rex : seu imperator.
Et rō est multiplex.prima qr scissura vnitatis.s.fidei in ecclia
ad quā cōseruandā maxime institutū est a deo,vt vnus presi-
deat toti ecclesie:ꝛ maxime periculosa cū extra illam non sit sa
lus iuxta illud Mat.vlt.Qui vero non crediderit condēnabi
tur.ꝛ illud apostoli ad Heb.xi.sine fide impossibile est placere
deo:non sic aūt est de aliqua alia vnitate in quacunq politia
inter hoīes obseruāda:cū nō sit necesse oēs eos conuenire ī po
litia cōi,sed possunt scđm diuersitatem climatum ꝛ linguaruʒ
ꝛ conditionum hoim̄ esse diuersi modi viuendi, ꝛ diuerse poli-
tie sicut sunt propter quod non est ita necesse mundū regi per
vnum in temporalibus plene in oībus potestatē habentem si-
cut in spiritualibus.¶ Scđa ratio.qr non est necessarium le-
ges ciuiles qb⁹ regna ꝛ prouincie regunt esse conformes; siue
easdem apud oēs nationes propter varietatē morū:ꝛ cōditio
nē hoim̄,vt diuersis prouincijs imo ẜm varietatem nationuʒ
variant.qr non oībus eedem leges cōuenire possunt nec ēt om
nes oībus ẜm naturam et consuetudinem possibiles esse p̄nt
quod

Isidorus. qđ tn̄ est de legis rōne ẜm illud Isidori.li.ethi.ꝛ habetur ī de-
cre.dist.iiij.c.erat aūt.vbi dr.Erit aūt lex honesta:possibilis:
ẜm naturā ꝛ cōsuetudinē patrie:loco tpiq cōueniens. Est au
tem necessariū vt obseruātia diuine legis p quaʒ est ingressus
ad vitā ẜm illud Mat.xix.Si vis ad vitā ingredi,serua man
data:vniformiter in tota republica Christiana ab oīb⁹ obser
uet.Et qr ad hoc multū operat ꝙ vn⁹ in tota xp̄iana religiōe
rector ꝛ magister p̄sideat:iō magis est cōueniens vt in spiri-
tualibus presideat vnus in tota re publica xp̄iana:q̄ in tpali-
bus.¶ Tertia rō.est qr ꝙ vn⁹ p̄sideat in tota ecclesia in sp̄ūa
lib⁹ est iure diuino:ꝛ diuina institutione ordinatū.iuxta illud
Joannis vltimo.Simō Joānis pasce oues meas.Sʒ ꝙ vn⁹
plene ꝛ vniuersaliter in tpalib⁹ in toto orbe presideat:nec na-
Ad sextū. turali iure:nec diuino vr̄ hr̄e:vt diximus.¶ Ad sextū rn̄det.
ꝙ īperatori q̄tū ad hoc nō est credēdum.qr perhibet testimo
niū de se ipso ꝛ in cā sua ,qñ ipse dt ꝙ est dominus mūdi. Et
Exponit literam. tantū de ista qōne saluo semper meliori iudicio.Lege textum.
¶ [In apibus.ordine literato].i.ordinate sicut litere ordina
tim vna post aliā sunt disposite in alphabeto.hu.[imperator
vnus in populo].s.xp̄iano.nō in toto orbe terrarū.vnde mul-
Cōtra glo. ta q̄ dt gl.in.c.p venerabilē.de elec.non vident vera.primo ex-
tra ecclesiā non sit imperiū:nec hoc hr̄.vbi allegat.xxiiij.qō.j.
in.§.sed illud.qr ibi fit mētio de ptāte clauiū:non de potestate
imperiali:ac secularis iurisdictionis:vt ēt innuit gl.¶ Scđo
dt ꝙ imperator ille est sup oēs reges.inducit.c.hoc in apib⁹.
3 † istđ ēt est falsum:nō tā de regib⁹ qui sunt pagani:q̄ de regi-
bus qui sunt xp̄iani:sicut habitū est de rege francie ꝛ hispanie
nec illud hr̄ in.c.in apibus.¶ Tertio dt ꝙ omnes nationes
sunt sub eo allegat.xj.q.j.§.hoc si qs.istud ēt est falsuʒ nec tale
hr̄ in prefato.§.s.ꝙ oēs lʒ noient ibi multe nationes tunc sub
iecte romano imperio:q̄ non sunt mō.¶ Quarto dt ꝙ est p̄n-
ceps mūdi:ꝛ dn̄s sic loquendo vniuersaliter falsum dicere vr̄.
Questio. 4 ¶ Querit aūt hug.ꝛ gl.hic † qd dōm sit de greculo.rn̄det ꝙ
Rn̄det. abusiue ꝛ sola vsurpatione dr imperator.Solus enim roma-
nus dr iure imperator:qr vt dicit gl.romana ecclesia trāstulit
imperiū ab oriēte ad alemanos.extra de elec.venerabilem.ob
hoc forte vt dt Archi.qr greci romanā ecclesiam non cogno-
scebāt.Cū em̄ iudex secularis institiā non facit eius negligen
tiā pōt papa corrigere : delegādo alijs iurisdictionē eius ẜm
Lauren. Lau.ar.extra de fo.cōpe.in.c.lʒ.ꝛ.c.ex tenore.cū si.[iudex pro-
uincie vnus].s.principalis:ꝛ maior.corā quo tractent nego-
tia prouincialia dʒ esse vnus rex,hu.nō potuit qr oīs ptās im
patiēs cōsortis est.vt.xxiij.q.vij.ꝙ aūt.hu.ꝛ Arch.Quis em̄
auarus q̄rit cōpossessorē.qs dominādi cupiditate inflat⁹:vel
fastu dominationis elatus desiderat hr̄e cōsortē[ꝛ paricidio]
magis proprie diceret patricidio.† Sʒ paricida dr ꝛ q patriā
5 prodit,ꝛ q patrē vel parē occidit,ergo ꝛ q fratrē interficit re-
Lucanus. cte dr paricida.qr suū parē occidit.s.romulus remū.vnde Lu
canus.Fraterno primi maduerunt sanguine muri.[in rebece
bella gesserunt] geñ.xxv.ꝛ.xxvi.[singuli]epi ecclesiarū debēt
esse singuli in singulis ecclesijs.vt di.lxxx.in illis.hoc regulare
est casualiter tn̄ qñq alr̄ fit.s.ꝙ duo epi sunt in vna ecclesia.
vt.s.e.q.nō aūt.ꝛ ꝙ vnus eps est duarū ecclesiarum epaliū.vt
xxj.q.j.relatio.hu.[singuli Archidiaconi].i.in singulis archi
diaconatibus:nō dico in singulis ecclesijs epalibus.Nā ī vna
ecclesia epali qñq sunt plures archidiaconi:sed in vno archi-
diaconatu non dʒ esse nisi vn⁹.hu.[ordo].i.ecclesia:vel digni-
tas[suis rectorib⁹]distributiue.i.in singulis.Nō em̄ ecclesia
dʒ scortū esse:vt plurib⁹ subijciat.vt.xxj.q.j.sicut.nec vnus dʒ
p̄esse pluribus de cōi iure:vt.x.q.iij.vnio.ꝛ.xxj. qō.j.c.j. Hug.

1 ☞ Papa si mandat alicui prouideri de prebenda:si contingat illam vacare per liberam resignationem an illi debeatur.

Ecce. §.est:in quo ẜm Archi.ꝛ Joā.de.incipit septima
ps hui⁹ qōnis:in qua cōtinuat de mutatione cā
Diuisio. necessitatis ꝛ leuitatis.Et diuidit in duas ptes.ī prima reca-
pitulat aliq̄ p̄missorū.in scđa assignat dr̄iam inter illū q neces
sitatis cā puta hostilitatis cā trāsfert:ꝛ illū q vtilitatis cā.se-
Continuatio. cūda ibi:sʒ inter.Et pōt ꝯtinuari.§.iste ad p̄cedētia sic.Quia
gratianus ondit supra in qbus casibus viuēte plato ali⁹ pōt
substitui:nūc subiungit hūc.§.ad ondēdū:ꝙ si bn̄ inspiciam⁹
p̄dictos casus non succedit quis viuo:sed mortuo.Nā ex q̄ qs
renūtiat ecclesie:vel trāsfert ad aliā quodāmodo dr mortu⁹ q̄
ad illā ecclesiā:qr desinit esse plat⁹ illi⁹.Et iō qr succedit huic
nō dr succedere viuo:sʒ defuncto.ꝛ tandē assignat differentiā
Exponit literam. inter illū q hostilitatis cā transfert ꝛc.¶ [Defuncto]hic est
1 ar.† ꝙ si papa mādat alicui ꝓuideri de prebēda puta parisiē-
si:si contingat illā vacare p liberā resignationē.d.tūc canoni-
ci:ꝙ si illa vacat p mortē illius debeat illi.qr hic mors natu-
ralis ꝛ renuntiatio siue translatio equarari vident.ergo idem
iuris est in vno:qđ in altero.extra.de cōsti.trāslato.ꝛ sic de fa-
cto sn̄iatū fuit in curia.vt dt dn̄s Bert.argumētū tn̄ ꝯ:qr ta-
les litere sunt ambitiose:vt leg.ꝛ no.extra.de p̄bē.cū olim.ꝛ.c.
q̄uis.e.ti.li.vj.ꝛ sunt odiose:cū absorbeāt ius ordinarij:ergo
nō sunt extēdēde:nisi vt sonāt.qđ veri⁹ est ꝛ istđ teneas:vt est
expressum in.c.susceptū.extra de rescri.lib.vj.Arch.[sʒ inter
eū]scđa pars[redire]oportet[qui vero]vt.j.§.pximo.Arc.

1 ☞ Episcopus dicitur pastor dominici gregis.
2 Episcopus si capiatur a paganis aut schismaticis capituluʒ ipsius ecclesie debebit ministrare in spiritualibus ꝛ temporalibus donec fuerit restitutus libertati.
3 Necessitate cessante cessare debent facta causa necessitatis.
4 Eps expulsus a sua ciuitate ab hostibus si eligit ad aliam ecclesiam:an poterit eam recipere sine licentia pape.ꝛ nume.6.
Et sic translat⁹ an sit dicendus episcopus prime ecclesie.nu.5.
7 Intitulari aliquē sub conditione ꝛ ad tempus an sit licitum.

Pastoralis. Ad probandū qđ dixerat
de eo q se trāsfert ꝓpter ho
stilitatē de sua ecclesia ad aliā īducit hoc capitulū
qđ est beati Gregorij scribētis Jo.ꝛc.Sūma est in
rubro.videlicet ꝙ ꝓpter hostilitatē trāsfert eps de sua ecclia
ad aliā ita tn̄ ꝙ cessante hostilitate reuerti dʒ ad primam. Et
diuidit in tres ptes. in prima ponit exordiū : in quo dt officij Diuisio.
esse summi pastoris destitutis ecclesijs de pastoribus prouide
re.in scđa narrat prouidentiam q̄ fecit circa quendam epm̄ ꝓ
pter hostilitatē a ꝓpria ecclesia depulsum.ī tertia limitat trās
lationē q̄ facit de eo.scđa ibi:propterea tertia ibi,ita tamen.
Lege.¶ [Pastoralis] pro intelligentia litere casus est iste. Exponit literam. Casus.
Joānes erat eps lesmiane ecclesie:postea cū nō posset ibi esse
ꝓpter furorē ꝛ hostilitatē hostiū intitulauit eū Gregorius in
squilitana ecclesia tunc vacāte:ita tn̄ ꝙ deberet redire ad pro
priā ecclesiā:si vnq̄ cōtingeret illā ab hostib⁹ liberari[destitu
1 tis].i.vacātibus platis.Hu.ꝛ Arch.[q gregem]† eps pastor
dn̄ici gregis est de quo ecclesiastici.xviij.qui miam habet do-
cet ꝛ credit,sicut pastor gregem suum.ꝛ Esaie.xl. sicut pastor
gregē suū pascet vn̄ epis dr actuū.xx.attendite vobis:et vni-
uerso gregi:in quo posuit vos spiritussanctus regere ecclesiā
dei.ꝛ prima Petri qnto.pascite eū:q in vobis est gregē[Joā
nem]ergo ītitulatio ꝛ superscriptio nō dʒ esse Jacobo:sʒ Jo
anni cui scribit Hug.[captiuatū].i.hostilem captiuitatē pas-
sum nō in sua psona:sʒ in suis subditis , ꝛ rebus ꝛ forte capt⁹
fuit ꝛ postea liberat⁹.vel captiuatum ab hostibus.i.suo loco
2 captiuato ab hostib⁹ pulsum.Hu.† hodie statutum est quod
si eps a paganis aut schismaticis capiat capl'm ipsi⁹ ecclie in
spiritualibus ꝛ temporalibus ministrare debebit donec liber
tati fuerit restitut⁹,vel per papam fuerit aliud ordinatum.vt
extra de supplen.negli.prela.si episcopus.lib.vj.Arch.[car-
dinalē].i.propriū.lxxj.di.fraternitatē.in fin.ꝛ.xxj.q.j.relatio.
Hu.Lau.ꝛ Arch.[retributionis] Matt.ij.[venite bn̄dicti. Lauren.
3 ꝛc.in eā].s.lesmianā.hu.[reuertaris]ar.† ꝙ cessante necessita- Archid.
te cessare debēt ea q̄ facta sunt cā necessitatis.arg.j.q.vij.qđ ꝓ
4 remedio.Hu.¶ Sʒ hic surgūt plures qōnes.† prima est vtrū Pria qđ.
iste eps expulsus a sua ciuitate ab hostibus si eligit ad aliam
ecclesiā:vtrū sine lnīa pape pōt eā recipere.Ad hoc rn̄det qđ
nō:vt in hoc.c.pastoralis.ꝛ.j.c.pximo.ꝛ extra.de renun.c.nisi.
in fi.ẜm Vincē.q ita notat extra.de transla.prelat.c.j.vt dicit Vincen.
Arch.qđ dictū ponit Jo.Andr.in.d.c.sup.iij.gl.¶ Scđa qđ Scđa qđ.
5 vtrū eps translat⁹ ad scđam ecclesiam sit dicend⁹ eps secūde
ecclesie:si hʒ eā in cōmendā.Et rn̄det iuxta Hu.ꝙ nō.dt tn̄ ꝙ Respōdet.
iste episcopus de quo fit sermo in litera:fuit etiā intitulat⁹ in
scđa.Et credit ꝙ erit eps duarum ecclesiarū:lʒ vni⁹.s.secūde
sub cōditione:ꝛ ꝙ poterat disponere de vtraq in spiritualib⁹
6 ꝛ tpalibus.xxj.q.j.relatio.¶ Tertia qđ vtrū † si prima ecclesia Tertia qđ.
cessante hostilitate nollet epm̄ talē recipere:aut si ipse nō vel-
let redire ꝛ illa vellet eū recipere.vtrū ille in tali casu cogeret
illā recipere:ꝛ ille redire.rn̄det iuxta hu.ꝙ illa cogeret recipe Rn̄det.
re:si eps vellet redire : ꝛ iste coget illuc redire:si illa eū repete-
7 ret.ar.hic ꝛ.xxxiiij.q.j.c.j.¶ Quarta qđ † vtrum sit licitū ali- Quarta qđ.
quem intitulari sub conditione ꝛ ad tps.Et vr̄ ꝙ sic ex p̄nti.
c.vbi intitulat eps ille in ecclia sub conditione.s.quousq sua
ecclesia liberet ab hostib⁹.Ad hoc dt Hug.ꝙ est specialis ca- Rn̄det.
sus:vbi institutio in ecclesia vr̄ esse ad tps.lxxj.di.clericos.qđ
regulariter tn̄ nō dʒ esse.lxj.dist.sanctorū.sed tn̄ nec ex toto in
tali casu ad tps cū certum tempus ibi non possit statui Hug.
de hoc dixi in predicto.c.clericos.ꝛ.s.ea.q̄uis.Arch.

1 ☞ Episcopus causa ambitionis dimittens ecclesiam suam transiens ad aliam:an remaneat adhuc eps prime ecclesie.

Qui vero. §.est.Et respicit ad finem superioris.§. vbi dictum est,ꝙ qui transit cā necessitatis cogitur redire:nunc dicit',ꝙ si cā vtilitatis transfert non potest ad priorem. *Diuisio.* Et diuidit in duas partes.in prima ponit qđ dictū est.in scđa adiungit alium casum:in quo viuente epo alius instituitur.scđa ibi:est enim. *Exponit literam.* Lege.¶[Qui vero nequaquam ad priorē]verū dt:vt probat.xvj.q.j.ne pro cuiuslibet.⁊.xxj.q.ij.si quis.Hu.⁊ Arch.[est enim]scđa ps.quasi diceret non solū alius substituit viuenti,qñ transit cā necessitatis vel vtilitatis:ꝫ ēt qñ transit cā leuitatis:vel ambitionis.Hug.⁊ Arch.[transierit]cā ambitionis.ber.[non desierit esse eps] prioris ecclesie.

Questio.
1 ¶Sed hic surgit questio†vtrum hoc sit verū ꝙ eps causa ambitionis dimittens ecclesiam suam:⁊ transiēs ad aliam adhuc remaneat eps prime ecclesie. *Rñdet.* Et vr ꝙ non.qꝛ si talis habet ecclesiam suam pro derelicta:⁊ ali⁹ ibi substituitur, iam videtur desinere esse illius ecclesie eps.alias duo epi simul essent eiusdem ecclesie qđ esse non dꝫ.vt.s. ea.c. in apib⁹ item idem patet.qꝛ in.c.si eps qui ponitur ibi dicitur successor illius.ergo iam primus mortuus est illi ecclesie.ergo nullum ius hꝫ in ea.nec aliquid cū ea cōe.argu.s.ea.ꝙ periculosum.⁊ xxj.q.ij.si quis iam. *Questio. Rñdet.* ¶Sed hic surgit questio.qñ desinit esse eps ille illius ecclesie.dicunt quidam:ꝙ ꝙcito accipit aliā vel habet eam pro derelicta:⁊ secundum hoc etiam inconsulto papa metropolitanus statim potest ibi ordinare alium episcopum.Sed hoc secundum Hu.non vr verū:qꝛ epalis renuntiatio vel condēnatio,vel qualiscunꝗ mutatio,nō debeat recipi vel fieri:sine licentia pape.ar.vj.q.iij.deniꝗ.⁊.s.e.mutatiōes. dicendum est ergo.quod desinit esse episcopus illius ecclesie: cum papa sentētiauerit in eum,vel cum ratam habuerit eius dimissionem:⁊ abrenuntiationem saltem interpretatiuam.

1 ☞ Episcopo recedente an possit statim alius ei substitui ex quo alij ecclesie adhesit.
Et quid si aliquis fuerit substitutus ⁊ alter redit.numero.2.3.et.4. Et quid si mortuo substituto ille non vult redire.numero.5.
6 Episcopus qui reuertitur ad ecclesiam suam si inuenerit illā vacantem an poterit eam recipere iure suo.

Eos sacerdotes. Inducit ad probandū quod dixerat hoc.c.qđ est damasi pape. *Diuisio.* Et diuidit in duas ptes.in prima ponit:ꝙ epi vel etiā alij clerici q propria authoritate ad alias ecclesias transierint remoueantur a cōione fidelium:quousꝗ ad suas redierint.in scđa ponit:ꝙ si eis alij fuerint substituti vacabūt quousꝗ vixerint ipsi substituti.scđa ibi.Qđ si. *Exponit literam.* Lege.¶[Eos].s.epos.idem est de psbyteris:⁊ alijs clericis,sed caplm vr tantū loqui de epis propter illud verbū ad ciuitates hu.[a cōione]sacramentorū,vel fideliū.hu.lxxj.di.clericos.hu.⁊ Arch.[non redierint]si prime ecclesie volunt eos repetere:⁊ recipere. *Questio. Rñdet.* ¶Surgit hic qđ.vtrum ipsi suo iure possint repetere.Et ad hoc rñdetur iuxta Hu.et Lau.⁊ Arch.ꝙ nō.Et rō est:qꝛ iam acceperunt alias:⁊ quasi fornicati sunt adherendo alijs.s.e.sicut alterius.⁊ habuerunt suas pro derelictis.hoc ergo dr in fauorē ecclesiarū:q si volūt possunt eos recipere:ꝫ non coguntur.Simile est de viro:⁊ de vxore:quorū alter sua authoritate recessit ab altero, ⁊ publice fornicatur,vt.xxxij.q.j.de benedicto.hu.Nota ergo ꝙ siue ecclesia velit:siue nolit illum transeuntem repetere, si ille nolit reuerti carebit vtraꝗ ecclesia.vt.s.e.si qs eps.⁊.c.si qs de ordine.[Qđ si alius]scđa pars:in qua ostēdit quid iuris sit si interim alij substituant.[transmigrante.] *Questio. Respōdet. Laurenti⁹.* ¶Hic surgit q̄stio
1 †vtrū statim epo recedente possit alius ei substitui ex quo alij ecclesie adhesit.Ad hoc rñdetur iuxta Hu.ꝙ sic:ex quo accepit aliā:vel habuit suā p derelicta.idē dt Lau.qꝛ iam nullam iustā cām absentie pōt allegare.dt tñ hu.siedū esse cōsulto papa circa epōs,als nō.ar.vj.q.iij.deniꝗ.⁊.s.e.mutationes.Ar-
2 chi.†hic tñ nota ꝙ si aliquis fuerit substitutus probata iusta cā absentie remouebitur ⁊ restituet alius.s.e.q.presentiū hu.
3 q Archi.¶Sed hic surgit qđ.†Ecce ille reuertit.⁊ vult pbare iustam cām sue absentie:vñ habebit sumpt⁹ ad cām prosequendā. *Questio. Respōdet.* Ad hoc rñdet iuxta hu.ꝙ si añ cause cognitionem est restituendus habebit sumptus de ecclesia alias non.[tandiu
4 vacet.¶ Surgit hic qđ.† vtrum mortuo successore de iure posset eam repetere. *Questio. Rñdet.* Et vr ꝙ si ex ista litera.respondet iuxta Hu.ꝙ non.vnde qđ hic dicitur:vel dicitur in fauorem ecclesie que potest eum repetere:sed non cogitur vel dicitur ideo,non ꝙ post mortem eius mereatur restitui:sed qꝛ ante mortē eius restitui non pōt:ēt si ipsa ecclesia velit.Et intelligit in eo casu cum non habuerit iustaꝫ cām absentie.Nā si habuerit eā probata statim dr expelli substitut⁹ ⁊ ille cōstitui.s.e.pñtiū.Hu. caplm tñ loquit ita quasi de certo.Loquit em̄ in eo casu:quando ille iam accepit aliā:in quo casu vix pōt esse iusta cā.absentie.Hu.
5 ¶Itē surgit alia qđ.†vtrū mortuo substituto:si ecclesia petit primū.⁊ ille nō vult redire talis possit cōpelli redire. *Questio. Respōdet.* rñdet iuxta veritatē ƀm Hu.ꝙ talis nō pōt cōpelli,nec ecclia pōt illū repetere.rō est,qꝛ intelligit renuntiasse iuri suo in eo repetendo:cū potuit eū repetere:⁊ noluit:ꝫ aliū preelegit.Simile de viro ⁊ vxore adultera.xxxij.q.j.dt. Hu.¶ Itē surgit
6 alia qđ.†Ecce reuertitur eps ille ⁊ inuenit ecclesiā adhuc vacātē:vtrū poterit iure suo eā repetere. *Questio. Rñdet.* Ad hoc rñdetur iuxta hu.ꝙ aut non recepit aliā vel nō habuit suā pro derelicta:tūc pōt.Si vero iā accepit aliā:vel habuit suā pro derelicta:⁊ non pōt.Et rō est.ƀm Hu.qꝛ potuit eā retinere,ꝫ noluit.Et ideo inflictū est ei,vt nūc cū velit nō possit[vacet a sacerdotali dignitate].i.epi dignitate.i.nō habeat interim executionē epalis dignitatis.vel interim hre nō possit vllā dignitatē epalem. Et istud facit in penā sic deserentis ecclesiā suā,vt non ppter hoc velit:vt post mortē substituti ille rehabeat ecclesiā primā sed tunc cessabit prima suspensio,vel carentia executionis vel ecclesie alicuius episcopalis.

Episcopalium. §.est.Supra magister loquutus est de mutatione eporum ⁊ de causis mutationis eorum,nunc subiūgit de sedibus episcopalibus:qualiter etiam mutari possint metu hostilitatis, quod probat per sequens capitulum.

1 ☞Sedes episcopalis quando trāsfertur an remaneat prima ecclesia episcopalis.

Temporis. Sequitur.c.ad probandū ppositū:⁊ est Gregorij.sūma est in rubro. *Diuisio.* Et diuidit in duas ptes.in prima premittit ex rōnabili cā posse ecclesiarū fieri trāslationes.in scđa iniūgit epo:cui scribit:vt ecclesiā suā trāsferat ad aliū locū securiorē.scđa ibi:ppterea. *Exponit literam.* Lege.¶[Tēporis.] vt hñt aliqui liberi ꝫ nō dꝫ esse[eporū antiquitus].i.quondam. Arch.[propterea]scđa pars.[transmigrari].i.transferri.hic
1 surgit qđ.†vtrū cū sedes epalis transfert remaneat prima ecclesia epalis. *Questio. Respōdet.* rñdetur iuxta Hu.ꝙ non.imo desinit esse epalis, nec epalia ibi debent fieri.s.ordinatio clericorū:cōfectio chrismatis.si tamen fieri potest debet ibi sacerdos remanere.⁊ diuina officia celebrare.xvj.q.vij.c.si quis vult.Hug.

Item cum aliquis. §.est in quo incipit. viij.pars q̄nis: in qua q̄rit de illis q cā pnie relinquūt epatū:vtrū possint iterū fieri epi.ƀm Archi.Et ponit hic Gratianus alium casum:in quo viuente presbytero possit ei alius substitui.s.qñ ingredit monasteriū cā humilitatis.⁊ de licentia pape:qꝛ decetero non potest ad epatum resurgere.⁊ ad hoc inducit sequens capitulum[apocrisarij]id est,legati:siue secretarij.Hu.

3 ☞Eps effectus monachus an poterit eligi ad alias dignitates.s.vt sit abbas vel archipsbyter.vel rector i seculari ecclia.
4 Monasterium quare dicatur locus penitentie.

Hoc nequaquam. Inducit ad pbandū qđ dixerat hoc.c.qđ sumptū est ex synodo cōstantinopolitana.Sūma ei⁹ est in rubro.vcꝫ ꝙ eps q cā humilitatis monachus authoritate apostolica efficit ad pontificatū redire non potest. *Diuisio.* Et diuiditur in duas partes.in pma ponit qđ dictū est.in scđa assignat rōnē.scđa ibi:monachorū tm̄. Pro pleniori intelligentia huius capituli queruntur duo.
1 ¶ Primum est vtrum episcopus possit curam episcopalem deserere vt ad religionem se transferat.
2 ¶Scđm est vtrū hec cōstitutio sit bona:ꝙ eps in cā humilitatis efficitur monachus ad pontificatum redire non possit.
1 **Ad primum** sic pcedit.†Et vr ꝙ eps nō possit curā epalē deserere:vt ad religionē se transferat. *Primū ar.* Primo sic.Nulli em̄ de statu pfectiori lꝫ ad minus pfectū transire.hoc em̄ est respicere retro:qđ est dānabile scđm sniam dñi dicētis.Luc.ix.nemo mittēs manū ad aratrū ⁊ respiciēs retro:apt⁹ est regno dei.ꝫ stat⁹ epalis est pfectior, ꝙ status religiosorū ƀm Diony.v.ecclesiastice Hierarchie.ergo sicut nō lꝫ de statu religionis redire ad seculū, ita nō lꝫ de statu epali ad religionē trāsire. *Scđm ar.* ¶ Scđo sic.ordo gratie est decentior quā ordo nature.ꝫ ƀm naturā non mouetur idem ad ꝯria.puta si lapis naturaliter moueret:nō potest naturaliter deorsum

deorsum redire in sursum:sed ƀm ordinē gratie licet trāsire de statu religiōis ad statū epalem.ergo nō licet:ecōuerso de statu episcopali redire ad statū religionis. *Tertiū ar.* ¶Tertio nihil in opib⁹ gratie dꝫ esse otiosum.sed ille q est semel in epm cōsecrat⁹:ppetuo retinet spūalē potestatē ꝯferēdi ordines,⁊ alia hmōi faciēdi:q ad epale officiū ptinēt:que qdē otiosa potestas remaneret in eo:q curā epalē dimittit. ergo vr,ꝙ eps nō possit curam epalem dimittere,⁊ ad religionē transire. *Opponit i cōtrarium.* ¶In oppositū est.c.pñs:qđ est constātinopolitane synodi:vbi manifeste innuit:ꝙ sit licitū de pōtificali ordine ad monachalē vitā descendere.Et idē colligit ex duob⁹ caplis se. *Respōdet.* ¶Rñ.dicēdū sub ista cōclusione.ꝙ qñꝗ nō est licitū deserere curā epalem: vt ad religionem se trāsferat,⁊ qñꝗ est licitū.p cui⁹ cōclusionis euidētia est notādū iuxta sctm̄ Tho.in.ij.ij.q.clxxxv.ar.iiij. *S. Thom.* ꝙ pfectio epalis status in hoc cōsistit,ꝙ aliqs ex diuina electione se obligat ad hoc ꝙ saluti pximorū insistat,⁊ ideo tādiu obligat ad hoc,ꝙ curā pastoralē retinet:ꝙdiu pōt subditis sibi cōmissis pficere ad salutē:quā qdē negligere nō debet:nec ppter diuine contēplationis qetē:cū apls ppter necessitatē subditorū etiā a contēplatiōe future vite se differri patiēter tolerabat ƀm illud ad phil.j.Ecce qd eligā ignoro. Coarctor em̄ in duob⁹: desideriū habēs dissolui,⁊ esse cū christo:multomagis est pmanere. permanere aūt in carnē est necessariū propter vos,⁊ hec cōfidens scio:qꝛ manebo.pterea nec relinquēda est epalis ppter q̄cunꝗ aduersa vitāda vel lucra acqrenda:qꝛ sicut dicit io.x.bon⁹ pastor aīam suā dat p ouibus suis.alias videret magis mercenarius:ꝙ pastor.Et ista rō tangitur in duob⁹ caplis sequētib⁹. Verū qñꝗ ē hoc licitū:sicut dicit alia pars ꝯclusionis.Et hoc ideo qꝛ contingit qñꝗ ꝙ eps impeditur pcurare subditorum salutē,⁊ hoc varie ⁊ multipliciter. qñꝗ qdē ppter ppriū defectum vel cōsciētie:sicut si sit homicida:vel simoniacus:vel etiā ppter defectū corporis:puta si sit senex vel infirmus . vel etiā defectū sciētie:q sufficiat ad curā regiminis:vel etiā ppter defectū irregularitatis:puta si sit bigamus.qñꝗ etiā ppter defectū.subditorū:in qbus nō pōt pficere. *Grego.* vñ Gregorius dicit in ij.dialo. ibi em̄ equanimiter portādi sunt mali: vbi inueniunt aliq qui adiuuētur boni.vbi aūt oīno fruct⁹ de bonis deest: fit aliqñ de malis labor supuacu⁹.vñ sepe agitur in aīo pfectox. Qđ cū laborē suū sine fructu esse cōsiderāt: in loco alio ad laborem cū fructu migrāt.Qñꝗ aūt cōtingit ex parte alioꝝ: puta cū de platione alicui⁹ graue scādalū suscitat.Nā vt apls dicit. j.ad Cor.viij.Si esca scādalizat fratrē meū:nō māducabo carnes ineternū.dū tñ scādalū nō oriat ex malitia aliquorū volentiū fidē aut iustitiā ecclie cōculcare:ppter hmōi em̄ scādalū nō est cura pastoralis dimittēda ƀm illud matt.xv.sinite illos: scꝫ q scādalizātur de veritate doctrine christi:ceci sunt, ⁊ duces cecorū.Oportet tñ ꝙ sicut curā regiminis assumit aliqs p puidētiā supioris plati:ita etiā p ei⁹ authoritatē ex causis pdictis deserat susceptā.vñ ex de renūtiatio.c.nisi cū pridē. vbi habet longus sermo de ista materia:ibi videas.dicit innocētius tertius in si.c.Si penas habeas qbus satagas in solitudinē auolare:ita tñ astricte sunt nexib⁹ pceptox:vt liberum nō habeas absꝗ nra pmissione volatū.Soli em̄ pape licet dispēsare in voto ppetuo:quo qs se ad curā subditorū astringit: epatū suscipiens. ¶Hijs habitis dicēdū est ad rōnes in oppositum. *Ad primū arg. S. Thom.* Ad primā rñdetur negādo ꝯsequētiā.Et rō est iuxta sanctū Tho. vbi.s. ꝙ pfectio religiosorū ⁊ eporū ƀm diuersa attēditur. Nā ad pfectionē religionis ptinet studiū qđ qs adhibet ad ppriā salutē. Ad pfectionē aūt epalis status ptinet adhibere studiū ad pximorū salutē. Et ideo ꝙdiu pōt eē aliqs vtilis pximorū saluti:retrocederet si ad statū religiōis vellet trāsire : vbi solū sue saluti insisteret:q se obligauit ad hoc, ꝙ nō solū suā salutē: sed etiā alioꝝ pcuraret.vnde inno.iij.in predicta decretali.nisi cū pridē.dicit.ꝙ facili⁹ indulget,ꝙ monach⁹ ad psulatū ascendat:ꝙ psul ad monachatū descēdat.ꝫ si salutē aliorū pcurare nō possit ꝯueniēs est vt sue saluti intēdat. *Ad scđm. S. Thom.* ¶Ad scđam rñdet negādo ꝯsequētiā ⁊ rō est iuxta sctm̄ Tho. vbi supra qꝛ nō est simile de vno ⁊ de alio.ptꝫ.ppter nullū em̄ ipedimētū dꝫ hō pretermittere studiū sue salutis:qđ ptinet ad religiōis statū: pōt aūt esse impedimētū pcurāde salutis aliene. ⁊ ideo monachus pōt ad statū assumi:in quo etiā sue salutis curā agere pōt:etiā eps.si ipedimētū aliene salutis pcurāde iteruenit ad religionē trāsire,⁊ ipedimēto cessante pōt iterato ad epatū assumi vt dicet.j.in sequēti q̄ne. *Ad tertiū.* ¶Ad tertiā rñdet negādo ꝯsequētiā. Et rō ē iuxta sctm̄ tho,qm̄ sicut i reb⁹ naturalib⁹ ppter ipedimētū superueniēs potētia remanet absꝗ actu:sicut ppter īfirmitatē oculi cessat act⁹ visiōis:ita etiā nō ē icōueniēs si ppter exteri⁹ ipedimētū supueniēs ptās epalꝫ remaneat absꝗ actu.

Primū ar. 2 **Ad secūdū** sic pce.†Et vr ꝙ nō.Prio sic. de monacho licite pōt fieri cleric⁹, ⁊ sic eligi ad regimē aīarū.ar.xvj.q.j.sic viue.⁊.c.si qs monach⁹ ⁊.c. monachos.ergo ⁊c. *Scđm arg.* ¶Scđo sic. monachus pōt licite esse eps.vt viij.q.j.in scripturis.⁊.xvj.q.v.vos aūt.ergo etiā eps fact⁹ religiosus pōt postea effici eps. *Tertiū ar.* ¶Tertio cleric⁹ si etiā monach⁹ efficiat licite eligit ⁊ promouet ad regimē ecclie etiā secularis. xvj.q.j.si quos. *Quartū ar.* ¶Quarto sic.iste pōt plus pficere in epatu:ꝙ in monasterio.Si ergo canonice fuerit elect⁹ ad eūdē epatum vel aliū vr ꝙ possit esse eps:ibi cū cōis vtilitas sit pferēda priuate vt.s.e.scias. *Opponit ⁊ Respōdet.* ¶In oppositū vr ex.c.pñti.¶Rñ.dicendū iuxta hu.ꝙ hoc.c.sane.pōt trib⁹ modis ītelligi.primo vt intelligat de epo q deliquit ⁊ ꝯuincit de crimine:vel confitet,⁊ talis remouet ab epatu.⁊ iniūgit ei:vt toto vite sue tpe sit in monasterio ad agēdā pniam:de tali est ꝯclusio vt in hoc.c. ꝙ talis q ad agēdā pniam intrat monasteriū cā penitētie sibi ppetuo iniūcte:nō pt reuerti ad eūdē epatū vel aliū.Et rō est:qꝛ talis dꝫ repelli tāꝙ publice penitēs vel solēniter.Si em̄ qs detrudit in monasterio cā criminis:scꝫ vt ibi ppetuo agat pniam : nō pōt ascēdere ad sacerdotiū . ergo multomin⁹ ad epatū.istū casum vr velle lra pñtis.c.vñ iuxta eū exponit lra sic. *Exponit literam.* ¶[Descenderit]cā cris ⁊ pnie.sibi ppetuo iniūcte[ad pontificatū]eūdē vel aliū[nō docēdi.]inꝙtū monach⁹ est.vt.xvj.q.j.monach⁹.⁊.§. supiori.vel dū qs existit simplr monachus:nō hꝫ verbū docendi:sed postꝙ sit sacerdos ⁊ platus habet ⁊ si fiat eps statim eximitur a subiectiōe,⁊ regula monachali.vt.xviij.q.j.c.j. ¶Secūdo mō intelligit hoc.c.de eo:q cā humilitatis intrat religionem,⁊ hoc dupliciter.Talis em̄ vel abrenuntiauit loco tm̄:vel abrenūtiauit oī epali officio.Si abrenūtiauit tm̄ loco:tunc est ꝯclusio.ꝙ talis p se non pōt redire.Sed si de nouo eligat:congrue pōt reuerti ad suā ecclesiam:vel aliā,⁊ ƀm hoc plane legit litera sic[descēderit.]de licētia pape:als nō licet vt.s.e. mutationes.⁊.c.sicut alteri⁹[descēderit.]dico abrenūtiādo tm̄ loco. [ad pōtificatū]eūdē:vel aliū[nō reuerti]p se:sed electus pōt.
3 Surgit aūt hic qđ.†Utrum talis possit eligi ad alias dignitates:scꝫ vt eēt abbas.vel archipresbyter:vel rector ī seculari ecclesia. *Questio. Rñdet.* Ad hoc rñdet hu.Credo ꝙ sic.ar.xvij.q.j.si quos in parochia.Si vero abrenūtiat loco,⁊ oī officio epali:nō pōt decetero exercere officia epalia.⁊ sic nō pōt reuerti vel eligi de nouo:nisi interueniat spālis lnīa pape ⁊ ƀm hoc plane etiā legit litera.[descenderit]abrenūtiādo loco,⁊ oī officio epali[reuerti]etiā si eligatur:nisi interueniat specialis licentia pape.[pe-
4 nitētie.]† monasteriū em̄ dicitur locus penitentie ppter districtam vitam que ibi ducitur.Et sic patet ꝙ trib⁹ modis legitur hoc capitulum secūdum hu.Et ita patet litera ex habitis. *S. Thom.* Concor.sanctus Thom.in.ij.ij.q.clxxxv.ar.iiij.⁊ ibi iuxta decretalem.nisi cum pridem.extra de renuntia.sic dicēs. ꝙ episcopus si impedimētum interueniat salutis pcurande transire pōt ad religionem,⁊ impedimēto cessante potest iterato ad epatum suum redire per correptionem subditorū: vel per seditionem scandali:vel per curationem infirmitatis:aut depulsa ignorantia per instructionem sufficiētem.vel etiam si simonia sit promotus eo ignorante. Si vero aliquis propter culpā ab epatu depositus, ⁊ in monasterium detrusus ad penitentiam peragendam non potest iterato ad epatum redire:vt patet in c.presenti.rationes facte in princ.questionis procedunt iuxta distinctionem factam.⁊ sic patet totum.

1 ☞Tribulationes non debent terrere virum perfectum.

Suggestum. Ad idem propositum sequitur hoc ca.quod liberij pape. Summa totius.c.est. ꝙ non debeat episcopus propter laborem vitandū ⁊ quietem appetendam dimittere gregem,⁊ tradere se otio ⁊ quieti monachali. *Diuisio.* Diuiditur autem.c. in duas partes. in prima narrat factū ⁊ propositum quorundam episcoporum quod reprehendit . in secunda hortatur ad contrarium exemplo Christi ⁊ apostolorum.secūda ibi:ideo fratres. *Exponit literam.* Lege tex.¶[Suggestum. dicente domino].i.ꝙuis dicat dominus.Mat.x.⁊.xxiiij. [Qui aūt perseuerauerit]equanimiter sustinendo tribulationes, ⁊ passiones huius mundi.iuxta illud.beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. *Mat.v.a.* xliij.dis.sancim⁹.archi.[patientie.] ideo quis in hac erūnosa vita in qua tribulationes varie sunt perseuerat in bonis propter veritatem patientie.Jacobi.j.patientia opus perfectum habet per continuationem vsꝗ in finem:alias nō est opus perfectum sed imperfectum ⁊ interruptū.vnde Job.vj. finis meus vt patienter agā [afflictionis]
1 †non enim virum perfectum debent terrere tribulationes.[a]
a huius temporis:vt earum afflictione deserat regimen pastorale.Et hoc propter multa. Tum primo qꝛ momētanee sunt. ij.ad Cor.iiij.Tum.ij.qꝛ per earum patientiam assecutio ob-

a ¶Tribulatiōes. adde ꝙ tribulatio dr medicamētum ⁊ ad multa ē vtilis vide arch.i.c.aduersitas.nume.i.§.e. cā. et.q.

tineꝛ vite eterne.actuū.xiiij. per multas tribulatiões opꝫ nos introire in regnū dei.Tim.iij. qꝛ gerere curam aiarū est officiū maxime charitatis: ꝑpter qd tribulatio nō est formidāda vnde ad ro.viij.ait apls.Quis non separabit a charitate christi:tribulatio:an angustia:an fames:an persecutio ꝛc.quasi diceret nihil. Tim.iiij. qꝛ ita nos christus suo exemplo docuit: qui pro salute nostra tribulationes:angustias:dolores, ꝛ languores multos tulit,ꝛ mortē pro nobis passus est: nec ꝑpter hoc deseruit qn eēt pastor ꝛ eps aiarū nrar̄.i.petri.ij. Quinto ad hoc inducēdi sunt prelati exēplo aploꝝ:qꝛ oēs q me volunt ꝑsecutionē patiūtur.ij.ad ti.iij.[aplicam]hoc dicit paulus.ij. ad ti.iij.[vinculis potestatis liberaret]vnde passione imminēte dicit Jo.xij.princeps mūdi huius eijcietur foras.Et ego si exaltat⁹ fuero:oia traham ad me.[ideo fratres].ij. pars. [Nō vos]ad hoc inducit exemplum de christo:inquiens.[Cōsiderantes]pro absolutione a peccatis.apoca.j.dilexit nos,ꝛ lauit nos a peccatis nr̄is in sanguine suo.[Attēdite]actuū.xx.[vobis ꝛ gregi]datiui sunt acquisitiue positi.hug.[quā ꝗsiuit].i. emit ꝑprio sanguine:nō enim corruptibilib⁹ auro:vel argēto: redempti estis de vana cōuersatione paterne traditionis sed pretioso sanguine agni immaculati,ꝛ incōtaminati[christi filios]spirituales[subditos]vobis commissos.hug.

1 ☞ Epo an liceat propter aliquam persecutionem corporalem deserere gregem sibi commissum.
2 Episcopatum nullus potest relinquere inconsulto papa.
3 Deus aliqñ suscitat contra nos barbaras nationes propter peccata nostra,ꝛ facit nos fame ꝛ alijs molestijs affici.
4 Potestas nocendi siue peccandi an sit a deo.
5 Voluntas potest sumi dupliciter.

Sciscitaris. Ad idem sequitur hoc.c.qd est nicolai pape.Summa ꝙ propter tribulationes nō est officium prelationis deserendum:imo tūc est magis exercenda cura.Et
Diuisio. diuiditur in tres partes.in prima ponitur consultatio episcopi morinēsis.in.ij.respōsio pape.in.iij.ponitur respōsionis facte expositio:siue declaratio.ij.ibi:in quo scias.iij.ibi : vbi non
Questio. 1 dicimus.¶Pro pleniori intelligētia huius.c.Querit† Utrū liceat epo ꝑpter aliquā persecutionē corporalē deserere gregē
Primū ar. sibi cōmissum.Et vr̄ ꝙ nō liceat.primo arguitur ex pn̄ti.c.vbi
Scōm arg. hoc expresse dicit nicolaus papa.¶Secundo sic.dicit eñ dn̄s Jo.x.ꝙ ille est mercenarius ꝛ nō verus pastor:q videt lupum
Grego. veniētem,ꝛ dimittit oues,ꝛ fugit.dicit aūt gregorius in homilia,ꝙ lupus super oues venit:cū qlibet iniustus ꝛ raptor fideles quosqꝫ atqꝫ humiles opprimit. Si ergo ꝑpter ꝑsecutionem alicuius tyranni eps gregem sibi cōmissum corporaliter
Tertiū ar. deserit:videtur ꝙ sit mercenarius,ꝛ nō pastor.¶Tertio prouer.vj.dicitur. fili:si spoponderis ꝑ amico tuo: defecisti apud extraneū manū tuā.Et postea subdit.discurre:festina: suscita
Grego. amicum tuū.qd expōnēs Gregorius in pastorali dicit.spondere est aiam alienā in periculo sue cōuersationis accipere: qsqs aūt ad viuēdū alijs in exēplū ꝑponitur: nō solū vt ipse vigilet:sed etiā vt amicū suscitet cōmouetur.Sed hoc nō pōt facere si corporaliter deserat gregem. ergo videtur ꝙ eps non de-
Quartū ar. beat causa ꝑsecutionis corpaliter suū gregē deserere.¶Quarto ad perfectionē epalis dignitatis pertinet,ꝙ proximis curā impendat:sed nō licet ei:qui statū ꝑfectionis ꝑfessus est:vt dino deserat ea:q̄ sunt perfectionis.ergo videtur ꝙ nō liceat epo se corporaliter subtrahere ab executione sui officij:nisi forte vt
Opponit ī cōtrarium. operibus ꝑfectionis in monasterio vacet.¶In oppositū est quod dn̄s aplis quorū successores sunt epi mandauit matt.x.
Rn̄det. Si vos ꝑsecuti fuerint in vna ciuitate:fugite in aliam.¶Rn̄. dicendum sub ista cōclusione.ꝙ qn̄qꝫ licet epo ꝑpter ꝑsecutionis instantiam gregem corporaliter deserere ꝛ qn̄qꝫ non licet. pro euidentia huius conclusionis est notandum iuxta sanctū
S.Thom. Thom.in.ij.ij.q.clxxxv.ar.iiij.ꝙ in qualibet obligatione precipue attendi debet obligationis finis.Obligant autem se episcopi ad exequendum pastorale officium propter subditorum salutem.Et ideo vbi subditorum exigit persone pastoris presentia:non debet pastor personaliter suū gregem deserere. nec propter aliquod cōmodum temporale. nec etiam propter aliquod personale periculum imminens cum bonus pastor aiam suam ponere teneatur pro ouibus suis. Si vero subditorum saluti possit in absentia pastoris per alium prouideri:tūc licet pastori vel propter aliquod ecclesie cōmodum:vel ꝑpter perso
August. ne periculum gregē deserere. vnde Augustinus dicit in epl'a ad honoratū. fugiāt de ciuitate in ciuitatē serui Christi.qn̄qꝫ eorum quisqꝫ specialiter a persecutoribus queritur:vt ab alijs qui nō ita querūtur:non deseraꝛ ecclia.Cū aūt oim cōe est periculum:hi qui alijs indigent non deserantur ab his quib⁹ indigētur.Si eñ perniciosum est nautam in tranquillitate nauē deserere:quāto magis ī fluctib⁹.vt dicit Nicolaus in.c.ꝑsenti.
Nic. de lyra Concordat magister nicolaus sup mat.c.x.dicens.Considerādum est,ꝙ ꝑsecutio aliqñ est ꝑsonalis : vt qñ aliquis queritur ad mortem:non qꝛ fidelis principaliter: sed ꝑpter odiū persone determinate,ꝛ tunc est fugiendū. sicut paulus querebaꝛ ad mortem in damasco : vt habetur actuū.ix. patet qꝛ alij fideles permittebantur pacifice habitare:sed querebant solum paulū interficere:ideo dimissus a fratribus per murū fugit persecutionem personalem.Aliqñ nō est persecutio persone: sed est fidei ꝛ iustitie:tūc si homo percipiat probabiliter ꝙ ex fuga sua sequatur derisio fidei,ꝛ depressio iustitie: fuga est mala ꝛ pctm̄ mortale.Si autem hoc non apparet probabiliter : sed magis cōtrariū:vtpote qꝛ ex fuga tali potest fieri alibi vtilitas eccl'ie ex remansione aūt non habetur nisi occisio ministrorū ecclesie a canibus obstinatis infidelibus, ꝛ conculcatio margaritarū. i.articulorū fidei ab ipsis:tunc est fugiendum ꝛ alibi proficiscēdum.hec nicolaus de lyra. de ista materia vide.j. satis plene.j.
Ad primū argu. c.pxi.aduersitas.¶Ad rationes in oppositum dicendum est ad primam de.c.pn̄ti patet responsio ex dictis.intelligitur eñ
Ad scōm. in casu:cum oim cōe est periculū sicut dictū est. ¶Ad secūdā de.c.io.x.dicendum:ille tanquā mercenari⁹ fugit qui cōmodū temporale:vel saltem salutem corporalem spūali proximorum preponit.ille aūt qui ad vitandum periculum recedit:absqꝫ de
Ad tertiū. trimēto gregis nō tanꝙ mercenarius fugit. ¶Ad tertiā re-
S. Thom. spondetur negando consequentiam. ꝛ est ratio iuxta sanctum Tho.qꝛ ille qui spondet pro aliquo:si per se implere nō possit: sufficit ꝙ impleat per alium. vnde prelatus si habeat impedi-
Ad quartū mentū propter quod non possit personaliter cure subditorum intendere sue sponsioni satisfacit si per aliū prouideat. ¶Ad
S. Thom. quartam respondetur negando ꝙ sit necesse talem epm fugientem ad religionis statum transire. Et ratio est iuxta sanctum Tho.qꝛ ille qui ad epatum assumitur:assumit statū perfectionis secundum aliquod perfectionis genus a quo si impediatur ad aliud genus perfectionis nō tenetur : vt scilicet necesse sit eum ad statum religionis transire : imminet tamen sibi necessitas vt animum retineat intendendi proximorum saluti: si
Exponit literam. opportunitas adsit,ꝛ necessitas requirat ꝛc.Lege.¶[Sciscitaris.conuersari.] subaudi ꝛ relinquere gregē tibi cōmissum: qꝛ adhuc non intrauerat iste monasteriū:vt ibi remaneret perpetuo:licet forte ꝑpter ꝑsecutionē se illuc cōtulisset: sed intrare volebat.ꝙ qꝛ non poterat facere sine licentia pape : ideo eū super hoc consuluit.Hug.ꝛ archi.Et nota ꝙ hic accipitur ar.
2 †ꝙ non potest quis relinquere epatum inconsulto papa. [proretam].i.gubernatorem nauis: a prora ꝙ est anterior pars nauis.hu.[in quo].ij.pars.i.in quo exemplo.hug.[vbi non].iij. pars.[non fugiamus]qm̄ qn̄qꝫ licitum est:quod patet exēplis sanctorū patrum.vnde prophetas legimus declinasse persecutoris insidias.helias enim fugit a facie achab,ꝛ abscōdit se in torrente.deinde venit ad viduam in sareptam.iij.re.xix.dauid fugit a facie saul.j.re.xxiiij.hieremias quoqꝫ fugit in egyptum hiere.xliij.dn̄s quoqꝫ aplis dicit mat.xj. Si vos persecuti fuerint in vna ciuitate:fugite in aliam.Petrus fugit herodis furorē actuū.xij. paulus dimissus in sporta euasit.actuū.ix.Et dominus legitur frequēter inimicorum insidias declinasse: vt qñ ꝑpter herodē fugit in egyptū.matt.ij. Et qñ de supercilio montis voluerūt eū precipitare:ab illis euasit.Luc.iiij.Et qñ reliquit iudeam ꝛ transiuit in galileam.Jo.iiij.ꝛ sic de multis alijs. Sūme eñ prudentie est pro tempore ꝛ loco pericula declinare sibi,ꝛ alijs ꝑficere:ꝗuis vbi veritas ꝛ iustitia exigit sic fortitudinis ꝛ perfectionis propter iustitiam pati.mat.v.ꝛ in hoc saluator nobis exēplum reliquit. ipse eñ mortis pericula declinauit donec venit hora eius:non fugit:sed querētibus se obtulit dicens.quem queritis.Et dicētibus Jesum nazarenū impauide respondit ego sum.Sic apostoli aliqñ mortem fugerunt,ꝛ multi alij martyres.Sed cum locus ꝛ tempus fuit mar
3 tyria sustinuerunt sponte ob multitudinē.ar.†ꝙ propter peccata nostra interdum deus barbaras nationes suscitat cōtra nos ꝛ fame ꝛ alijs molestijs facit nos affligi.ar.di.lvj. si gens. xvj.q.j.reuertimini.ꝛ.xxiij.q.iiij.si quos. [nocendi facultatem
Questio. diuinitus].i.a deo.¶Hic tam glo.ꝙ hu.ꝛ archi.monent que
4 stionem† vtrum potestas nocendi siue peccādi sit a deo. Et vi
Primū ar. detur ꝙ non.Primo sic.omnis potentia que est in nobis: aut est naturalis:aut gratie.Sed potentia peccandi non est natu-
Anselmus. ralis: patet.dicit enim Anselmus ꝙ posse peccare nō est libertas:nec libertatis pars,ꝛ tamen omnis potentia naturalis q̄ est in nobis ad agēdum actus humanos ad liberum arbitriū pertinet.Constat etiam ꝙ non est potentia gratie quia ꝑ gra-
Scōm arg. tiam nullus ordinatur ad peccatum.ergo videtur ꝙ potentia peccandi

peccādi nō sit nobis a deo.¶Scōo sic.peccare est deficere. sed posse deficere est nō posse, ꝛ priuatio potētie:sed priuatio ꝛ defectus potentie nō est a deo. ergo potētia peccandi in homine
Tertiū ar. nō est a deo.¶Tertio sic.deutero.xxxij.dei perfecta sunt opera.ergo quāto aliquid magis est perfectū: magis debet cōputari inter diuina opera:sed actus est ꝑfectior potētia:cū actus peccati nō sit a deo:videꝛ ꝙ nec etiā potētia peccādi erit a deo.
Quartū ar. ¶Quarto sic.ad opus humanū concurrunt potentia: sciētia ꝛ voluntas.sed voluntas peccandi non est a deo. ergo ꝛ eadem
Quintū ar. ratione nec potentia peccandi ab ipso est.¶Quinto gloria est ꝑfectiua,ꝛ saluatiua nature. sed per gloriam aufertur potētia peccandi.Si ergo gloria non aufert qd deus dedit:videtur ꝙ
Sextū ar. ipsa potentia peccandi non sit a deo.¶Sexto sic.potētia peccandi est potētia faciendi cōtra deum.ergo potentia peccandi inquātū hmōi aduersatur potētie diuine.Si ergo diuina potētia nihil cōtra se facit: videtur ꝙ ab ipso nō sit potētia peccan
Opponit ꝛ Rn̄det. di.¶In oppositum est litera pn̄tis.c. ¶Rn̄.dicēdum iuxta sanctū Tho.in.ij. sentētiarū di.xliiij.ꝛ concorditer quasi dicūt
S. Thom. oēs doctores potentia cognoscitur ꝑ actus. vnde ex cōsideratione actus peccati iudiciū sumēdum est de potentia peccādi. in actu aūt peccati duo sunt scꝫ substātia actus, ꝛ deformitas in actu:vel defectus debitarum circūstātiarū.vñ oportet ꝙ in potentia ipsa peccati duo attendātur.primū est ipsa potētia q̄ prin.actus.Et de ista sit ista cōclusio ꝙ potentia peccandi sit a
Prima cōclusio. deo.ista conclusio patet primo.qꝛ dicit philosophus.ꝙ potentie rationales sunt ad opposita . ergo eadem est potentia peccandi,ꝛ bene operandi.sed potētia bn̄ operandi est a deo.ergo ꝛ potentia peccandi. Secūdo sic. oē ens est a deo. sed potentia peccandi hoc modo est quoddam ens.ergo est a deo.¶Secūdo consideratur etiā impotentia peccādi defectus quidam secūdum quem actum deficientē producere pōt.potētie eñ perfectissime nunquā deficiūt ab eo:ad qd ordinate sunt: vt patet in necessarijs.vñ ꝙ potētia impediaꝛ:vel retrahatur ab eo:ad qd naturaliter ordinata est:oportet ꝙ sit ex defectu ei⁹:inquātum scꝫ alteri agenti qd impedit succumbit. vnde cū potētia voluntatis humane sit per se ordinata ad bonū oportet dicere ꝙ defectus a bono in actu eius causetur ex aliquo defectu : in ipso per quem ab aliquo vinci pōt:vel delectatione vel suggestione: vel quocunqꝫ alio: ab eo qd est naturale sibi ad id qd est innaturale trahatur.hic aūt defectus non est a deo:sed conue-
S. Thom. nit creature secundum ꝙ vt dicit sanctus Thom.ꝛ dominus
Bonauen. Bonauentura in.ij.secundum ꝙ ex nihilo est ꝛ secundum hoc
Scōa conclusio. est secunda cōclusio.ꝙ potētia peccādi prout dicit hmōi defectum ꝛ imperfectionē:nō est a deo. ista cōclusio ꝑbatur primo oē qd est in homine a deo habet exēplar in deo: sꝫ potētia peccādi inquātū importat hmōi defectū nō habet exēplar in deo: in quo null⁹ defect⁹ cadere pōt cū sit summe ꝑfectus. ergo potentia peccādi inquātum hmōi in homine nō hꝫ originē a deo ꝛ ita potētia peccādi aliquo mō est a deo,ꝛ alio modo minime. Et ꝫm hoc currunt rationes ad oppositas partes.Nihilomi-
Ad primū arg. nus rn̄detur ad rationes primas.¶Ad primā rn̄detur negādo,ꝙ potētia peccādi ꝫm ꝙ dicit ipsam potētiā que est principium actus nō sit potētia naturalis.Et ad ꝑbationē rn̄detur ꝙ posse peccare nō est pars libertatis.qꝛ nō requiriꝛ ad libertatē volūtatis:vt in peccatū possit.sed sufficit ad rōnem volūtatis:vt in vtrūqꝫ ꝯtrariorū possit. ꝗuis in his q̄ peccare pos sunt ꝑ liberū volūtatis arbitriū peccetur. qꝛ voluntas est qua
Ad scōm. peccaꝛ,ꝛ recte viuitur vt dicit augustinus.¶Ad scōam patet rn̄sio ex dictis.Concedim⁹ eñ iuxta anselmū ꝙ posse deficere:
Ad tertiū. vt defectū nominat nō est posse:nec est a deo. ¶Ad tertiā rn̄detur negādo cōsequētiā.Et ad ꝑbationem dicim⁹ iuxta san-
S. Thom. ctum Tho.ꝙ actus ꝑfectior est potētia ꝑfectiōe ꝑprij generis vñ actus bonus ꝑfectior est in bonitate:ꝙ principia bona,ꝛ similiter actus malus perfectior est in malitia ꝙ potētia mala: quia in actu est malitia simpliciter : sed in potentia ad malum secundum quid.Et ideo actus malus simpliciter nō dicitur a deo esse:sed ꝫm quid.scilicet secundum ꝙ dicit actionē:sed potētia ad malū dicitur simpliciter esse a deo, ꝛ ꝫm qd a deo non esse.Nota tn̄ ꝙ ꝑfectio in malitia nō est ꝑfectio ꝑprie,ꝛ simpl'r dicta sed trāssumptiue:sicut diximus⁹ ꝑfectū latronē,ꝛ ꝑfectionē
Ad quartū cecitatis:vt philosophus dicit in quinto metaphysice. ¶Ad
5 q̄rtā rn̄deꝛ†ꝙ volūtas dupliciter.pōt sumi vel ꝑ ipsa potētia volūtatis:vel ꝑ actu ei⁹:ꝑmo mō volūtas qua peccaꝛ a deo est ꝛ hoc mō accipiēdo falsa est minor assumpta. secūdo mō sumpta volūtas peccādi non est a deo:sicut nec potētia peccādi;vt
Ad quintū Bonauen. nominat defectū ꝑdictū.¶Ad quintā rn̄detur iuxta dn̄m bonauēturā.ꝙ gloria nō tollit potētiā peccandi: sine qua peccaꝛ: licet bn̄ tollat defectū eius,ꝛ sic quodāmodo dicitur per gloriā
Alexander tolli,ꝛ quodāmodo relinqui ꝫm distinctionē datā. ¶Ad sextam rn̄detur ꝫm eundē.ꝙ ratio nō ꝑbat: nisi ꝙ potentia peccandi ꝗtū ad defectū qui implicaꝛ nō est a deo,ꝛ hoc concediꝛ: nec etiam ꝫm hoc est potentia dicenda:sed magis impotentia etiā nō dicit positionē:sed priuationē magis.quātum vero ad id quod potentie est a deo: vt sepe dictum est. Sequitur litera [nō debeamus nos clerici.]laici eñ bn̄ possunt si hostes sunt vel ꝗuis nō sint hostes.si imperāt iniuste laici iuste cōtra eos impugnant ꝛ eos repellunt.hu.[ꝑdire]pugnando armis bellicis.hoc in nullo casu licet clericis.vt di.l.clericum.cū multis alijs.vñ dn̄s ait petro.mat.xxvj.cōuerte gladiū in vaginā:sed bn̄ alias hortari ad bellū:iustū tn̄ ꝛ cū eis esse in bello vt.xxiij. q.viij.igitur.ꝛ.c.hortaꝛ.hu. [prophetas.] Supra expositū est per multa exempla[arietes.]epos cōparat arietib⁹ : qꝛ vt fortiores debēt ouibus christi ducatū ꝑbere,ꝛ cū eis aduersitatū participes fieri:quib⁹ diciꝛ.Matt.x.Estote fortes in bello:sic iudas ait machab.iij.melius est nobis mori in bello, ꝙ videre mala gētis nostre[pastores.]Epi sunt pastores:de qbus hiere.iiij.dabo vobis pastores iuxta cor meū:scꝫ vt gregē ducāt,ꝛ dispersum aggregēt in vnitate fidei, ꝛ pacis: verboqꝫ salutis pascāt ꝛ ꝑditas querāt vt fecit ille pastor:q̄ ouem ꝑditā ꝗsiuit: donec inuenit,ꝛ inuentam in humeris portauit.mat.xviij.

1 ☞ Aduersitas siue tribulatio adueniēs hominibus an sit iudicium reprobationis,ꝙ non.nu.2.
3 Tribulatio in homine indicium est non reprobationis sed societatis ꝛ familiaritatis.
4 Aduersitas patiēter suscepta signū est diuine ꝑdestinationis.
Et signum militie christi.nu.5.
Et purgationis peccatorum.nu.6.
Et sanitatis.nu.7.
Et virtutis.nu.8.
Et accumulationis meritorum augmenti perfectionis.nu.9.
Et stimulus quidam accelerandi gressus suos ad deū.nu.10.
Et pretium quo emitur regnum celorum.nu.11.

Aduersitas. Ad idē sequitur hoc.c. qd est eiusdem gregorij. Summa est in rubro. vel est ꝙ ꝑpter aduersitatē officiū charitatis nō est deserēdū.Et pt diuidi in duas ꝑ-
Diuisio. tes.in ꝑma dicit ꝙ aduersitates ꝛ tribulatiōes nō sunt initiū reprobatiōis:sꝫ ꝑbatio veritatis.in.ij.hoc ꝑbat verū eē ī paulo.ij.ibi:quis nesciat.¶Pro pleniori ītelligētia hui⁹.c. Que-
Questio. 1 ritur sic.† Utrū aduersitas siue tribulatio adueniēs homini-
Primū ar. bus sit indiciū reprobationis.Et vr̄ ꝙ sic.Primo ex illo geñ. xlij.dicebāt fratres ioseph.merito hec patimur:qꝛ peccanim⁹
Scōm arg. in fratrē nr̄m:iō venit sup nos tribulatio. ¶Scōo ex illo ꝑs.
Tertiū ar. multa flagella peccatoris. ¶Tertio ex illo ad ro.ij.ira ꝛ indi
Opponit ꝛ Rn̄det. gnatio ꝛ angustia in oēm aiam hoīs operātis malū.¶In op
2 positū ē tex.pn̄tis.c.¶Rn̄.qd† aduersitas tpalis hoīs hoīb⁹
Prima cōclusio. nō ē idiciū reprobatiōis:sꝫ idiciū tā dignitatis ꝙ vtilitatꝫ.pꝫ ista cōclusio.Tū qꝛ aduersitas siue tribulatio est signū ꝛ indiciū diuine dilectionis.puer.iij.q diligit filiū assiduat ei flagella:vt letetur in nouissimo suo. Et apoca.x.quos amo castigo.
Scōa conclusio. 3 ¶Secūda ꝯclusio.†Tribulatio in homine indiciū est nō reprobatiōis:sꝫ societatis ꝛ familiaritatis. pater nr̄ abrahā per multas tribulatiōes amic⁹ dei effect⁹ est.Sic isaac:Sic iacob: Sic moyses,ꝛ oēs q placuerūt deo ꝑ multas tribulatiōes trā-
August. sierūt.vñ augustin⁹.null⁹ seru⁹ christi sine tribulatione est,ꝛ si putas nō habere ꝑsecutiōes nōdū cepisti esse Christian⁹.Ha-
ꝑs.xc.c. bet qdē tribulat⁹ sociū ꝛ ipm deū:q de tribulato dicit.cū ipso
ꝑs.xxxiij.d sum in tribulatiōe,ꝛ rursum ꝑpheta.iuxta est dn̄s his q tribulato sūt corde.vñ ꝛ beat⁹ Ber.Quātūcūqꝫ seuiat tribulatio nō putes te eē derelictū:sꝫ memineris scriptū eē.cū ipo sum in
Tertia cōclusio. 4 tribulatiōe.hec bernard⁹.¶Tertia ꝯclusio.†Aduersitas patiēter suscepta indiciū ē signūqꝫ diuine ꝑdestinatiōis:sicut ꝯtinuus successus tēporaliū indiciū est eterne reprobationis.Sicut eñ mactādus vitulus liber ad delectabilia pascua mittiꝛ: ꝛ reseruat⁹ ad aratrū sub iugo ꝛ vinculis retineꝛ:sic in hoībus iniustis sepe qd videꝛ esse mīa est ira, ꝛ hoībus iustis qd videꝛ
August. ira:vere est mīa:vñ augustinus.pcutis:vt sanes,ꝛ occidis nos ne moriamur abs te.Hinc multis tribulationib⁹ aspersa ē via
ꝑs.xxxiij.d electorū.ꝑs.multe tribulationes iustorū. ¶Quarta ꝯclusio.
Quarta cōclusio. 5 †Aduersitas ꝛ tribulatio est indiciū siue signū militie christi. quas si patienter qs sustinuerit gloriosus miles euadet.Hꝫ mō impator celestis de seruis ꝛ rusticis hoībus facit aliquos milites:vt puta q ꝑpter christū disponūt se ad sustinēdū viriliter
Job.vij.a. tribulatiōes ꝑ qb⁹ potissime in libro iob dr̄.militia ē vita hominis sup terrā.ꝛ paul⁹.ij.ad tit.ij.Nō coronabiꝛ:nisi q legiti-
Quinta cōclusio. 6 me certauerit.¶Quinta cōclusio.†Aduersitas homini bono est indiciū ꝛ signū purgatiōis pctōrū.ꝑs.igne scꝫ tribulatio-
ꝑs.xvj.a. nis me examinasti ꝛ nō est inuenta in me iniqtas.vñ sicut cera

igne mollificaꝛ, ⁊ veteri imagine deposita nouā recipit: sic corda tribulatione emolliūtur, ⁊ vetustatē vitiorū deponūt, ⁊ virtutū nouitatē assumūt. hic gregor⁹ ait ꝙ lima ferro: qḋ flagellū grano: hoc tribulatio iusto.

Sexta conclusio. August.

7 ¶ Sexta ꝯclusio. † Aduersitas est indiciū siue signū sanitatis. Est em̄ tribulatio quasi medicina q̄dā a summo medico ministrata. vn̄ Augustin⁹. intelligat hō medicū esse deū, ⁊ tribulationē medicamētū esse ad salutē, ⁊ nō ad dānationē. sub medico posit⁹ vreris, secaris. clamas non audit medic⁹ ad volūtatē: sʒ audit ad sanitatē. hec augustin⁹.

Septima conclusio. Hierony.

8 ¶ Septima ꝯclusio. † Aduersitas siue tribulatio est indiciū siue signū aut experimētū virtutis. ptʒ ex p̄nti tex. vbi in prin. ait. ꝙ est ꝓbatio virtutis. Et est vt dicit Hierony. tribulatio adiutrix virtutū. vn̄ hec est nutrix humilitatis: doctrix patiētie: custos virginitatis: cooperatrix eterne felicitatis.

Octaua cōclusio.

9 ¶ Octaua ꝯclusio. † Aduersitas patienter tolerata est indiciū siue testimoniū accumulatiōis meritorū, ⁊ augmēti pfectiōis. Nempe sicut martellus auri fabro cogit sub manu ei⁹ metallū extēdi: de quo vas suū ītēdit opari. ita ꝑfecto auri faber toti⁹ creature ītēdit cor hōis iusti dilatare, ⁊ extēdere: vt ī eo plura dona ⁊ bona spūalia possit ponere: ꝑ q̄ ad maiorē pfectionē ascendat, de quo ps. In tribulatiōe dilatasti mihi. i. ad vtilitatē meā.

Ps. iiij. a. Nona conclusio. Osee. vj. a. Gregorius. Ps. cv. a. Decima conclusio.

10 ¶ Nona cōclusio est † aduersitas est hōi iusto stimul⁹ qdā accelerādi gressus suos ad deū: q sanat contritos corde, ⁊ alligat cōtritiones eorū. dicēte dn̄o ꝑ oseam. In tribulatiōe mane consurgent ad me. mane inquit. i. cito festinanter: o felix necessitas q̄ ad meliora cōpellit. Hinc est qḋ dicit Grego. mala q̄ hic nos ꝑmūt ad deū ire cōpellūt. Et ps. Multiplicate sunt infirmitates eorū: postea accelerauerunt scʒ ad tutorē vite.

11 ¶ Decima conclusio est. ¶ Aduersitas est pretiū: quo emiꝛ regnū celorū. Augustin⁹: venale habeo qd: regnū celorū. quāti emitur. paupertate regnū: labore reqes: ignominia gloria, morte vita. Et in actib⁹ apl'orū dr̄ ꝑ multas tribulationes opʒ intrare in regnū celorū.

Act. xiiij. d. Ad argu.

¶ His habitis dicēdū est ad rationes in oppositū factas. posset dici, ꝙ nō militāt. qm̄ tex. nr̄ nō loquiꝛ de aduersitate adueniēte hōibus habētib⁹ bonā volūtatē. q: patiēter illam suscipiūt ⁊ tolerāt: vel pōt r̄nderi negādo consequētiā qm̄ aduersitates ⁊ flagella exhibita hic petōrib⁹ cū ordinata sint ad eorū correptionē ⁊ emendationē, ⁊ ad satisfactionē culparū indicia pietatis diuine: q̄ ꝑ flagella icitat eos ad bonū magis dicēda sunt q̄ reprobatiōis: nisi forte in obstinatis qbusdā: sicut alias diximus. s. e. q. cū pcussio. vbi tetigim⁹. Lege.

Exponit literam.

¶ [Aduersitas]. i. pſecutio: afflictio: vel alia angustia vel impedimentū aliqḋ [bonis volūtatis]. i. habētibus bonā voluntatē, ⁊ pia ꝓposita, ⁊ sctā desideria. [ꝓbatio]. i. examinatio, ⁊ experimentum virtutis cōstātie vel [ꝓbatio virtutis]. i. vt ꝓbatior ⁊ melior quis efficiatur, ⁊ appareat. s. e. q. cū pcussio. [non indicium reprobatiōis patet] clarū est em̄, ꝙ sancti viri in veteri ⁊ nouo testamēto electi ⁊ ꝑdestinati multis aduersitatib⁹ ꝓbati sunt. vn̄ ait apl's. Sancti ꝑ fidem vicerūt regna: operati sunt iustitiā: adepti sunt repromissiones: quorū aliq dissēti sunt: alij vero ludibria ⁊ verbera experti sunt. [insup ⁊c.] ad hebre. xj. Ex quo patet, ꝙ non est certū indiciū reprobatiōis aduersitas: cū tot electi ⁊ tam sancti aduersa fuerint passi. De⁹ em̄ bonis ⁊ malis immittit aduersa: bonis: vt ꝓbenꝛ ⁊ exerceantur: malis vt corrigāꝛ, ⁊ a peccatis coerceanꝛ. vt dicit Augustinus primo li. de ciui. dei. c. ix. [quis enim]. ij. pars. [paulus] de quo actuū. xxvj. [nauis cordis]. i. cōstantia fidei que erat in corde in anima. hug. vel nauis cordis integra stetit: q: per impatientiam non fuit fracta: sed integra ⁊ fortis animo semper mansit.

August.

1 Persecutio extrinseca que dicatur, ⁊ que intrinseca.
2 Prelatus propter persecutionē extrinsecā an debeat fugere.
3 Maledicentibus non debemus remaledicere.
4 Contradicendum an sit persecutoribus quando non persone sed tantum res ⁊ possessiones ecclesie queruntur.
5 Persecutionis iustorum duplex est genus.

Hoc etiam.

§. est: in quo ſm archi. incipit. ij. pars hui⁹ q̄stiōis: in qua declaraꝛ qn̄ plat⁹ debeat vel possit licite tpe aduersitatis relinq̄re subditos suos ⁊ qn̄ nō. Et cōtinuaꝛ sic ad ꝑcedētia. dictū est, s. in. c. suggestū. ⁊. c. sciscitaris, ꝙ plat⁹ pseuerare debet cū subditis tpe aduersitatis: lʒ posset qn̄q: recedere ad tempus ⁊ fugere: hic vero gratianus distinguēdo duo genera pſecutionū ostēdit: qn̄ platus possit fugere ꝑpter pſecutionē, ⁊ qn̄ nō.

Continuatio. Diuisio.

Et diuidiꝛ principaliter in duas partes. qm̄ in prima tractat de extrinseca pſecutione, ⁊ ostēdit qd iuris sit ī ea vsq: ibi, est ⁊ aliud. in. ij. incipit tractare de intrinseca, ⁊ ostendit qualiter habeat fieri vsq: in. §. cū aūt. Lege.

Exponit literam.

1 ¶ [Cum etiā.] † Nota in primis, ꝙ pſecutio alia est extrinseca alia intriseca. Extrinseca est illa que fit a saracenis: ab hostibus: q sunt ex̄ eccl'iam: siue sint nō christiani: siue christiani sʒ heretici, ⁊ prescissi. intrinseca est illa q̄ fit a subditis: de quorū peccatis affligiꝛ, ⁊ dolet plat⁹: cū eos corrigere nequit.

2 † Circa aūt istā q̄stionē vtrū plat⁹ ꝑpter pſecutionē talē extrisecā debeat fugere sic diciꝛ: aut q̄riꝛ. vtrū prelat⁹ solus aut totus clerus tm̄, aut etiā tota eccl'ia. Si vero sol⁹ platus q̄riꝛ: aut eccl'ia ꝑ aliū pōt regi: aut nō. Si pōt tūc est ꝯclusio. ꝙ tūc instāte pſecutiōe tali fugere pōt platus. ista cōclusio ꝓbatur in litera tā exēplo multiplici christi: q̄ pauli: q̄ etiā p̄cepto christi. dicentis. mat. x. Si vos pſecuti fuerint in vna ciuitate: fugite in aliā. ꝓbatur etiā in litera eadē cōclusio authoritate augustini. isto casu etiā cedet: si vult, ⁊ etiā si nō vult ſm Innoc. ⁊ Hosti. vbi periculū ⁊ scādalū in tpalibus ⁊ spūalib⁹ imminet pōt cogi. ita ꝙ bonū cambiū alterius plature vel dignitatis sibi assignetur. ar. ex̄ de renun. nisi cū pridem. §. ꝑ graui. vt sic publica vtilitas pferaꝛ priuate. vt. s. e. q. scias. ⁊c. Jo. an. Si vero alias nō pōt cōsuli eccl'ie est ꝯclusio, ꝙ debet remanere plat⁹. ista cōclusio patet: q: vt arguiꝛ in litera, ꝙ iam nō pastor esset: sʒ mercenarius: q videns lupū veniētē fugit. Si vero esset casus, ꝙ ꝑ solū platū nō posset cōsuli eccl'ie: est ꝯclusio. ꝙ tenentur remanere aliq cū eo. Si vero oriaꝛ altercatio inter eos de remanentibus forte lis deriuaꝛ. vn̄ Augustin⁹ scribēs cuidā epō cū suo clero ⁊ populo ab hostibus obsesso cōsulenti qd deberet facere: cū esset altercatio inter clericos: q eorū deberēt exire: ⁊ q remanere. r̄ndit. si īter dei ministros inde sit disceptatio q̄ aliter nō pōt terminari quātū mihi videꝛ q remaneāt ⁊ q fugiāt sorte eligēdi sunt. Si vero nō pōt cōsuli eccl'ie: nisi oēs remaneant tūc est ꝯclusio ꝙ oēs debent remanere, ⁊ oēs se ꝑ christo morti exponere. hu. Si aūt tota eccl'ia q̄ritur: fides impugnaꝛ: tūc est ꝯclusio ꝙ prelatus nō debet fugere. Nā vbi populus q̄riꝛ ⁊ fides impugnaꝛ: debēt plati assumere arma iustitie: gladiū diuini verbi: scutū fidei, ⁊ galeā salutis, ⁊ vt dauid cōtra goliā ꝓ honore dei ⁊ salute populi se exponere, ⁊ mortem non dubitare cōueniēs atq: iustū est: vt murū se opponāt ꝓ domo dei. vnde eos q hoc nō faciūt increpat dn̄s eze. xiij. dicēs. Ve vobis: qui nō ascēdistis ex aduerso: nec vos opposuistis murū pro domo israel. i. ꝓ ecclesia: vt staretis in prelio in nomine domini [animas suas.] io. x. bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis: secundum hoc exponitur litera. [hoc] scilicet nō deserere gregem sibi cōmissum. hu. [aliqui inueniūtur] secus si nulli tales ibi inueniūtur. hu. [nec specialiter.] secus si ipse specialiter quereretur: nec per alios. Secus si per alios posset esse. Hug. [mercenarius] Jo. x. ⁊. xxiij. q. iiij. c. tres personas. ⁊. xliij. dist. c. j. hug. ⁊ archi. Cum vero specialiter queritur: vt occidatur: vel vt a fide subuertatur: fugiat si per alios potest cōsuli ecclesie, ⁊ esse tuta salus ecclesie alias nō debet fugere: sed se murum pro domo Jsrael opponere. hug. [exemplo christi.] qui ne interficeretur ab herode: fugit in egyptum per ministerium Joseph. mat. ij. [exemplo pauli qui a fratrib⁹]. ij. ad Cor. xj. [firma]. i. firmari potest, ⁊ tuta esse. Hug. [hinc ait]. i. ad significandū. ꝙ prelati in tali casu fugere debeant. hu. [ait.] discipulis. [Si vos ⁊c.] mat. x. [hinc abscondit se.] io. viij. [occasionē ire demeret]. i. auferret.

Innocen. Hostiēsis. Jo. and. Augusti.

3 Et est ar. † ꝙ maledicētib⁹ remaledicere n̄ debem⁹. ar. xxiij. q. iij. gl. illicita. hu. [ascēdāt] plati [opponāt] vt di. xliij. c. j. ⁊ eze. xiij. [aīas suas]. i. vitas suas. [⁊ h̄] scʒ qḋ dictū ē: itelligēdū est [de manifestis]. i. extrīsecis pſecutiōibus. vel hoc qḋ dictū est faciendū est a plato [tēpore manifeste pſecutionis]. i. extrinsece. Hug. ⁊ Archi.

Questio. R̄ndet.

4 ¶ Hic surgit questio † vtrū cōtradicendū sit pſecutoribus qn̄ nō persone sed tm̄ res ⁊ possessiones ecclesie querūtur. R̄ndetur. aliqui dicunt, ꝙ nō est violenter cōtradicendū. ar. ex̄ de homici. c. suscepimus. facit. xxiij. q. viij. cōuenior. in prin. vbi de hoc. Sed ꝯtrarium est verū: vt ptʒ in eo qḋ legiꝛ ⁊ no. ex̄ de senten. excō. dilecto. lib. vj. Nā ⁊ sine corporalib⁹ ecclesia non subsistit. j. qḋ. iij. si qs obiecerit. Debet ergo platus etiā pro his deferēdis se murū opponere pro domo Jsrael: exemplo beati Thome cantuarien̄. qui hac de causa martyrizatus est. ex̄ de homi. c. sicut dignum. Jo. and.

S. Thom. Cantuariēsis.

[Est ⁊ aliud] scdā pars. Incipit tractare de intrinseca, et ostendit qualiter habeat fieri vsq: ibi. §. cum aūt. postea dicit. qd iuris sit in ea: dicit ergo [aliud pſecutiōis] scʒ occulte ⁊ intrinsece: que fit a subditis ⁊ sic aperte daꝛ intelligi, ꝙ sunt duo genera pſecutionū vel etiā tangit pſecutionē ab intra doloris ⁊ cōpassionis: vnde habēs tribulationes se passum fuisse dicit apl's. ij. ad Cor. vij. qui ait omnē tribulationē passi sumus foris pugne intus timorē [apl's] hoc dicit. ij. ad Corin. xj. qui ait instantia mea quotidiana est oīm ecclesiarū: quis infirmatur, ⁊ ego nō infirmor. qs scandalizatur ⁊ ego nō vror. [Hinc ⁊ Augustinus] ps. cj. s. Domine exaudi orationē meam ⁊ clamor ⁊c. [ossa sunt fortes] fortes em̄ ⁊ robustiores in fide dicunꝛ ossa: q: portāt carnes, i. infirmos: quorū fortiū [frixoriū]. i. cruciatus et

Archid.

tus ⁊ afflictio: q: malis peccantib⁹ ⁊ infirmis scandalū patientibus boni affligunꝛ. hug. ⁊ Archi. [tantū em̄ fringitur]. i. affligitur [bonus quātū amat.] Nā quāto maiorē charitatē qs hʒ: tanto magis de pctīs affligitur ⁊ dolet, ⁊ ingemiscit. hug. [Hinc]. i. de hac persecutione occulta ⁊ intrinseca. [ps. xxxj.] scʒ in te dn̄e speraui non confundar ⁊c. Augustinus exponens illū versum miserere mei dn̄e: qm̄ tribulor: conturbatus est ira oculus meus: aīa mea ⁊ vēter meus dicit [irascitur]. i. indignatur [sed nō dedignatur]. xlv. di. vera. Hu. [peccatis palearū] id est malorū. mali dicūtur palee: q: vacui gratia ⁊ grano boni operis: vel q: ad modū palearū arsuri sunt in igne eterno: vel q: sunt leues, ⁊ faciles vēto tētationis cedentes [non tm̄ odit] nō dico peccata palearū q: illa odienda sunt [sed non odit paleas]. i. hoīes [sed odit peccata eorū] vt di. lxxxvj. [odio] homines enim non sunt odiendi: sed peccata eorꝫ. vt. xxiij. q. iiij. duo. [in quo] scʒ odio. [habētur hoīes] inquātum hoīes [extinguitur] per mortale pctm̄ [oculus] interior: scʒ ratio vel ītellectus quo aīa iusta contēplatur deū [venter] videlʒ interior: scʒ memoria ingeniū ⁊c. [accipitur] scʒ vēter [pro interiorib⁹]. i. pro hmōi viribus aīe interioribus quo interiora omnia turbanꝛ [qn̄ impij]. i. incorrigibiles ⁊ obstinati. hu. [nec corripi]. i. corrigi. nec emēdari possunt. [quibus] scʒ impijs: sic pertinacib⁹ ⁊ incorrigibilib⁹ [non clamant] scʒ alte claris ⁊ altis vocibus: sed intus ingemiscit [defecit in dolore vita mea ex abundante iniquitate malorum.] Et quare hoc dicat occulte, ⁊ cū dolore subdit [videns nō ꝑficere qḋ predicat] hoc dicit quilibet bonus platus: cū videt ex suo labore ⁊ predicatione hoīes nō ꝑficere. [Hinc idem. Augu. ps. lxix.] scʒ deus in adiutorium ⁊c. [vtrūq: genus persecutionis distinguēs] scʒ manifeste ⁊ occulte dicit [vox martyrū periclitantiū]. i. pericula patientium vel morientiū. hug. [de capite christo ꝑsumentiū]. i. bene sperātiū ⁊ confidentiū. Et accipitur in bona significatione. xvj. q. j. monachi. ⁊. s. e. q. factus. [⁊ cum illis] scʒ martyribus. Est etiam vox hoīs iusti: qui intrinsec⁹ ⁊ nō extra patiꝛ. [Cui] scʒ viro iusto. hug. [passio] scʒ intrinseca. hug. de quo inducit exemplum dicens [vt loth.] Loth exteriorē persecutionē non est passus a sodomitis: sed interiorē dolorē ⁊ cōpassionē super eorū malis Gen̄. xix. ⁊ hoc est qḋ dicit a nullo ipsum pſequēte q: nullus eū personaliter persequebatur [a malis factis eorū]. i. a peccatis

August.

5 hu. † Est ergo duplex genus pſecutionis iustorū: scʒ manifesta malignātiū que intelligitur per impetū leonum. ⁊ occulta: que designatur per insidias draconum, ⁊ cōtra vtrāq: clamabant omnes cum propheta. Deus in adiutorium meum intende.

Ps. lxix. a.

1 Malos qui non tolerat est sibijpsi testis per intolerātiam ꝙ non est bonus.
2 Pollui alieno peccato quando quis dicatur.
3 Volenti facere bonum vel malum si per eum non stat quin faciat: ei imputatur quasi fecisset.

Cum autem a vitijs.

Aliq faciūt hic. §. alij vō versum. Et videꝛ ꝙ melius dicatur versus. q: vr̄ sn̄ia vna suspēsa: vbi ostēdit magister gratianus quid iuris sit in pſecutione intrinseca q̄ fit a subditis, ⁊ hn̄ distinguit vt dicit hu.

Exponit literam.

¶ [Nō sunt deserēdi] ꝑpter bonos em̄ mali tolerātur. vn̄ mat. xiij. ne eradicareꝛ frumētū permittitur zizania [vitamus geennam]. i. magis sumus digni geenna, ⁊ grauius peccamus, q̄ hi quos fugimus. q: sic fugiendo facimus schisma. hu. [vel vincamus] per exēplū [ad geennā]. i. prestem⁹ exēplū quo trahamus eos ad eternā dānationē. sic em̄ faciēdo damus eis exēplū cōsimilia faciēdi. Et ita sumus cā: quare vincianꝛ. i. ligētur peccatis trahētibus eos ad eternā dānationē. hug. [Grego.] homilia. xxxvij. [abel.] de quo genes. iiij. [abel esse renuit]. i. assimilari abel in iustitia [⁊ merito patiētie] q fraternā pſecutionē equanimiter nō tolerat. [malitia]. i. pſecutio [cain]. i. malorū cōsilium cain.

August.

1 † Nā q malos nō tolerat ipse sibi ꝑ intolerātiā testis est, ꝙ non est bon⁹. vt. xxiij. q. iij. hec aūt vita. hu. [ferrum]. i. duricia. hu. [Lima]. i. pſecutio, ⁊ tribulatio. hic Augustin⁹ de verbis dn̄i ⁊ habetur. j. xxiij. q. iiij. tu bonus. hinc idē Augustinus maius malū in separatione bonorū cōmittimus. q: separādo nos ab eis cōmittimus schisma qḋ fore maximū malū est. xxiiij. q. j. nō auferamus. [q̄] scʒ sit malū qḋ timemus nobis euenire ex cōiunctione malorū: qḋ fugimus, iuxta hu. ⁊ glo. [tali] scʒ qui remanet in cōiūctione malorū: qui ꝑpter malos nō vult deserere bonos. sed potius ꝑpter bonos vult tolerare malos. qḋ faciendū est. xxiij. q. iiij. q̄ magnū. hu. ⁊ Archi. [nō imputas sua peccata] q: non fecit aliena [non]. i. consensum ⁊ approbationē alienorū peccatorū. [q:] ratio sequitur. [q: nō approbauit] ar,

2 † ꝙ quis dicitur pollui alieno peccato per cōsensum ⁊ approbationem: ⁊ tūc nō polluitur alieno peccato: sed ꝓprio. sed dicitur pollui alieno. i. cōsensu ad alienū peccatū. Et tali mō exponi ⁊ intelligi debet vbicūq: inuenitur tale verbū, scʒ ꝙ quis polluatur alieno peccato. vt di. lxxxvj. facientes. hu. [in vnitate.] ergo nō manet in vnitate: sʒ facit schisma: qui recedit a bonis ꝑpter malos. Et est ar. ꝙ diligenti plato: scʒ si facit ea que debet, ⁊ nihil omittit de cōtingētibus, ⁊ si aliter eueniat nō debet ei imputari. ar. di. xliij. ephesis. ⁊ di. xlvij. qḋ ad nos. [hinc idem] in psalmo. liiij. [sit bonus] platus. hu. [officio] pastorali vt deserere nō possit. i. nō debeat: cū possit ibi ꝑficere, ⁊ aliqui boni ibi sint. hu. [cupio. ⁊c.] ad phil. j. [⁊ sic]. i. crescit ei meritū

3 ex desiderio q̄si fecisset ex quo ꝑ eū nō stetit. ⁊ sic est ar. † ꝙ si qs vult facere bonū vel malū ⁊ per eum nō stat qn̄ faciat: ei imputatur quasi fecisset. ar. xxxiij. q. v. si dicat. ⁊ de pe. dis. j. si cui. [ne rumpatur charitas] hoc ad bonū platū pertinet: vt malos patiaꝛ ꝑpter bonos: vt cū bonis ferueat charitas, ⁊ inter malos patiētia exerceatur, ⁊ casui malorū succurratur [admiscet bonis.] boni em̄ cū malis ⁊ granū cū paleis admiscētur. donec in finē qn̄ separabūtur boni a malis. mat. xxv. [vt iudam] ponit exemplū de christo: qui iudā cū apl'is elegit. mat. iiij. [furē] iudas em̄ fur erat. Jo. xij. Et vt dicit Augustinus super Jo. homilia. xliij. nō solum fur: sed sacrilegus. q: fur loculorum sacrorū, ⁊ tn̄ quāuis christ⁹ cui oīa nuda sunt ⁊ aperta: vt dicit apl's ad hebre. iiij. sciret illū furē eū cū alijs ad p̄dicandū misit. mat. x. [Et eucharistiā.] mat. xxvj. [qn̄ vero] ꝓsequiꝛ aliud mēbrū distinctionis [tunc etiā corpore] non solū mente: licet recedere nō sua authoritate: sed pape. ſm eius cōsiliū debet agere si est epūs: si est ali⁹ prelat⁹ pōt recedere authoritate sui maioris, ⁊ nō aliter: nisi forte sit secularis cleric⁹, ⁊ velit intrare monasteriū. hu. Cōcor. Lau. ⁊ hec est tutior via. licet alij dicāt ꝯtra: q: litera loquiꝛ indistincte [sic beatus benedict⁹.] certe laudabiliter bn̄dict⁹ illos deseruit. Tū q: illi oēs mali erāt. Tū ne propter presentiā ac ꝓsidētiā scti quorū erat dissimilis vita deteriores fierēt vn̄ eccl'iastici. xxv. melius est cōmorari cū leone ⁊ dracone: q̄ in domo seu cōgregatione nequā. Tū q: illi oēs insidiabanꝛ sanctū ad mortē: quā euitare tenebatur: vbi ex morte sua nō sequebatur bonū: sʒ malū. scʒ homicidij crimē. vnde sequiꝛ [quos in necem suā vnanimiter viderat cōspirasse] de qua historia fit mentio infra. xviij. q. ij. §. ecce in toletano. hug.

August. Lauren.

Ibi.

Inducit. c. hoc ad probādum qḋ dixerat. Et est beati gregorij. ij. li. dialogorū. Sūma. qn̄ simul reperiunꝛ in vna cōgregatione boni ⁊ mali prelatus ꝑpter bonos debet tolerare malos vbi vero cōtingeret ꝙ oēs forent mali ⁊ obstinati: ita ꝙ de illorū correctione fructus non speratur: pōt illos deserere, et ad alia loca se trāsferre: vbi fructū deo valeat ferre meliorem.

Diuisio.

Et diuiditur in duas partes. in prima ponit qḋ dictū est. in. ij. inducit ad illud exemplū de beato paulo. ij. ibi: vn̄ quoq:. ista satis patent ex dictis. s.

Exponit literam.

¶ [Ibi portandi]. i. tolerādi a prelato. hu. [mali] subditi. hu. [boni.] q: ꝑpter bonorū salutē, ⁊ eorum qui parati sunt ad correptionē nō debet pastor gregē deserere ꝑpter malos. [deest]. i. nullus speratur [superuacuus.] q: nō ꝑficit, ⁊ frustra cōsumitur: vt dis. xlv. q syncera. ⁊. xvj. q. j. si oīa. hu. lau. ⁊ archi. Et tūc in hoc casu qn̄ oēs sunt mali ⁊ de correptione eorū nullus fructus speratur: a consortio taliū fugiendum est: exemplo loth: qui dum non posset sodomitarū compescere malitiā: a dn̄o sibi consultū est, ꝙ inde fugeret, ⁊ in mōte per virtutum eminētiam ⁊ in ciuitate parua per humilitatem se saluaret. gen̄. xix. [maxime. si cause]. i. materie. hu. [sepe agitur] in aīo pfectorū. sic em̄ dn̄s apl'is ꝑcepit. matt. x. ⁊ luce. x. ꝙ cū venissent in aliquā ciuitatē: que si nō recepisset eos: nec vellent audire sermones suos, ꝙ eis relictis indeq: exeuntes in alia loca se cōuerterent: vbi fructū afferrent [quibus dominus ait] io. xv. Ego elegi vos, ⁊ posui vos: vt etatis ⁊ fructū afferatis, ⁊ fructus vester maneat. in quo docentur prelati, ꝙ vbi nō recipiuntur ⁊ pre malitia subditorum: qui eorum sermones ac correctiones non audiunt: sed contemnunt: non valent fructū afferre: tunc possunt inde recedere, ⁊ alibi cōuolare: vbi fructificent. sed hoc prius papa consulto: si epūs est. Si vero inferiores licentia habita suorū superiorū nisi velit ad religionē conuolare, vt dictū est. s. [vnde]. ij. pars. [paulus, predicator.] predicator ⁊ doctor gentium in fide ⁊ veritate: de se fatetur. prima ad tit. ij. [dissolui.] ad phili. j. [Qui certamina passionū] vnde gaudens dicebat. iij. ad ti. bonum certamen certaui: cursum consummaui. Laudat etiam sic certantes. ad heb. x. magnum certamen passionis sustinuistis. [damasci.] actuum. ix. paulus omnino timore nudus emissus in sporta euasit [mortem timuisse]. i. propter timorem mortis hoc fecisse [testatur appetere] qui dicebat. O infelix: quis me liberabit de corpore mortis huius, ⁊ ad phil. j. dicebat mihi viuere christ⁹, ⁊ mori lucrū. sʒ tūc

mortem fugit zelo,⁊ amore proficiendi eis quib⁹ christũ ꝑdicabat:donec instaret tempus resolutionis sue.vnde ad phil.j. cũ dixisset cupio dissolui,⁊ esse cũ christo:subiecit desideriũ proficiendi subditis,⁊ operandi fructum:dicēs. permanere autem in carne ꝑpter vos.scilicet necessarium ⁊ vtile est:propter vos scilicet instruendos et confirmandos in fide ⁊ charitate [clau-
a stra.]ᵃ.i.clausa loca.

a ¶ Claustra claustrũ aliquñ ē monacho loco carceris.pe.de anc.i.c.vt fama.nu.3.de sen.ex com.

1 ☞ Episcopo mortuo ⁊ ad vitam resuscitato an sit restituenda ecclesia.
2 Episcopus vel sacerdos recuperata sanitate an possit celebrare officium misse cui non renũtiauit: sed propter egritudinem supersedit.
Et quid de eo qui tangitur a demonio.nu.3.
Et quid de alijs egritudinibus.nu.4.

¶ Questio.ij.

Quod autem. Hic intitulatur.ij.questio.scilicet an eps recuperata sanitate possit repetere cathedram:cui causa egritudinis renuntiauit. Ad quam questionem respondent ꝙ nõ. Et responsio est bona: quia semel cessit iuri suo ⁊ abrenũtiauit.ar.s.e.q.i.quā periculosum.⁊.c.hoc nequaquam.

Opponit ĩ cõtrarium.

Sed arguitur contra ex.l.legatus.ff.de offic.presid.vbi enim dicitur.ꝙ preses vel rector prouincie abdicando.i.abrenũtiando dignitati non amittit imperium.

Scda opp.

¶ Secundo ex illo.xviij.q.ij.consaldus.vbi habetur,ꝙ licet consaldus renũtiauit:fructus tamen sanitati recepit.

Respõdet.

Ad ista respondetur iuxta Hug. ad primā ꝙ illud intelligit si princeps voluerit. Et sic nõ obstat. Ad secũdā rñdetur quidquid dicant aliqui alij ꝙ factum consaldi fuit reuocatũ:qr furore passionis erat mēte alienatus tpe quo renũtiauit. Et ideo illa renũtiatio nulla fuit. Sed iste eps de quo agitur in themate: erat sanus mēte,⁊ cũ deliberatione renũtiauit ꝭm hug.⁊ ber.⁊ archi.vnde cũ iste renũtiauerit:non põt repetere qd̃ suũ nõ est:sed alterius. cũ repetitio sit rei ꝓprie,⁊ nõ aliene.vnde in casu isto iam mortu⁹ reputat̃ quo ad illā eccl'iam. Aliud esset si ille nõ renũtiasset:aut p superiorē non fuisset depositus:qr tũc repetere posset. ¶ Sed hic surgit

Questio. Rñdet.

1 questio† vtrũ epo mortuo.⁊ ad vitā resuscitato:sua eccl'ia sit ei restituēda. ¶ Ad hāc rñdetur p distinctionē. Aut eñ ante resurrectionē eius fuit alius in eccl'ia ordinatus eps,⁊ tũc est cõclusio ꝙ talis resuscitat⁹ ad eccl'iam suā restituēdus nõ est: ne sint duo epi in vna eccl'ia.s.e.q.sicut vir. Laudabile tñ esset vt de eadē eccl'ia ꝓuideret̃ ei de victu. Si vero resurrexit antequā alius esset ordinatus:tũc est cõclusio,ꝙ de rigore iuris aut necessitate nõ põt repetere:qr sicut in matrimonio carnali soluitur matrimoniũ p mortē,⁊ soluta est vxor ꝭm aplm.j. ad Cor. Sic in matrimonio spũali per mortē epi solutũ est debitum et ius qd̃ in eccl'ia habebat. de benignitate tñ attento ꝙ si prius fuit bonus:nũc melior eēt:tũc ꝑpter reuerētiā miraculi posset iterũ eligi,⁊ iterũ prefici. verũ qr raro cõtingit ad hoc iura nõ legũtur adaptari. Verũqꝫ superioris q̃stionis.ij.solutio satis patebat ex precedētib⁹ capl'is in prima q̃stione. Et ꝑsertim ex illis.q̃ piculosum. Et hoc nequaq̃.ideo voluit gratianus allegare in hac q̃stione.sed statim subdit incidētē questionē dicēs.

Questio.

Celebrationē vero. Et hec est incidēs questio quā gratianus
2 tractat. scꝫ an.† Eps vel sacerdos recuperata sanitate possit celebrare officiũ misse cui nõ renũtiauit:sꝫ propter egritudinē supsedit.

Rñdet. Prima cõclusio. Scda cõclusio. Tertia cõclusio.

Ad hāc rñdet̃ sub trib⁹ ꝯclusionib⁹.prima est,ꝙ si talis laborauit morbo caduco ⁊ curatus est oĩno ꝙ põt celebrare missam. ¶ Secũda ꝯclusio ꝙ si talis nõ est curat⁹ dꝫ oĩno ab officio misse cessare. ¶ Tertia ꝯclusio est ꝙ si tali raro accidit talis ĩfirmitas: tũc distinguit̃ iuxta hu.ber.⁊ gl.ꝙ aut accidit ei cũ spume iactatiõe,⁊ vocis cõfuse emissione,⁊ tũc est ꝯclusio ꝙ in eo casu oĩno cessare dꝫ a celebratiõe:vt.j.c.ij. aut non accidit ei sic,⁊ tũc est ꝯclusio,ꝙ in eo casu nõ ꝓhibet̃ a celebratione misse:vt innuit̃ expresse ex primo ⁊.ij.casu.dũ tñ post se habeat aliquē sacerdotē:q cepta officia suppleat: si ille iterim deficiat vel ad terrā collidat: idē credo dicit hu.de eo q q̃nqꝫ tāgit̃ furore vel ĩfamia vel aliquo morbo: vñ reddat̃ amēs:vel mutus

Questio. Respõdet.

3 vel ad terrā collidat. ¶ Surgit qd̃† de eo q tāgit̃ a demonio. Ad hanc rñdet̃ iuxta hug.ꝙ ex toto dꝫ cessare ab officio quo-

Questio. Rñdet.

4 usqꝫ ex toto liberetur.vt.dis.xxxiij.c.cõiter. ¶ Surgit qd̃† de alijs egritudinibus quibus videmus cõtinue hoĩes laborare. Rñdet̃ ꝙ licet ex toto nõ sit liberat⁹:licite põt cātare ⁊ celebrare:dũmodo nõ sit nimis debilis:vel timeat vomitum.ꝭm hu.

1 ☞ Morbum caducum qui frequēter patitur abstinere debet a ministerio ⁊ celebratione missarum.
2 Electio alicuius si fuerit causata: propter infirmitatem morbi epileptici:talis vlterius eligi non debet.

In literis. Inducit ad ꝯfirmationē rñsionis grãnus sequētia capl'a q̃rũ hoc ꝑmũ est Alexādri scdi.

Casus.

Casus est. Quidam ꝑsbyter isti⁹ archiepi cui scribit papa:morbo caduco laborabat,⁊ quadā die in ꝑñtia ipsi⁹ archiepi illo morbo arrept⁹ cecidit:q̃ de cā celebratione misse ei interdixit. Cõsuluit tñ papā:qd sibi eēt agēdũ in tali articulo,⁊ p eũdē ꝑsbyterum misit lr̃as de isto fctõ dño pape:nũc papa rescribit ei,⁊ dicit.ꝙ si frequēter hoc ei accidit ex toto cesset a celebratiõe misse. Si vero p dei grãm cõualuerit licite exequat̃ suũ officiũ: cũ talis infirmitas sit pena,⁊ non culpa.

Diuisio. Exponit literam.

Et ita capl'm diuidit̃ in duas ptes.in ꝑma ponit̃ ꝯsultatio.in.ij.ibi:qr ideo. Lege. ¶ [In literis tuis ꝯtinebat̃]ista sunt verba Alexādri: sꝫ sequētia sunt verba Archiepi apposita in literis:quas dño pape miserat,et papa nunc recitat ea in rescripto,⁊ durat vsqꝫ ibi. Quia vero. Et exinde vsqꝫ in finē sunt verba Alexādri rñdētis ꝯsultationi illi⁹.hu.⁊ archi.[Qr vero]verba sunt Alexādri.[Languor in culpa nõ est].i.nõ est culpa[sed pena].iij.qd̃.ix.iudicas. Et ideo inde puniēdus nõ est. Sic eñ pena verteret̃ ei in culpā,⁊ pena pene adderet̃ qd̃ nõ est faciēdũ.vt di.v.cũ enixa.⁊.s.e.qd̃.cũ pcussio.⁊ ex̃.de cle.egro.ex pte.[Cõsulimus ꝙ si frequēter.]
1 salubre ꝯsiliũ est† ꝙ q morbũ caducũ patit̃ frequēter,ꝙ abstinere debeat a ministerio ⁊ a celebratiõe missarũ,⁊ hoc pp multas causas:primo ꝑpter reuerentiā tāti sacramēti:ne illo cadēte in terrā corpus christi irreuerēter in terrā cadat,⁊ sanguis spargatur:cum corpori ⁊ sanguini iesu christi cultus latrie debeatur.phil.ij.dedit illi nomē:qd̃ est sup oē nomē: vt in nomine iesu oē genu flectatur celestiũ terrestriũ ⁊ infernorũ. ¶ Secũdo ꝑpter scādalũ ⁊ horrorē:debet eñ missa sacerdotis audiri cũ magna deuotiõe: qr sine dubio ꝑturbaret̃ ĩ populo audiēte missam ꝯtingēte illo casu. Et id̃ bñ dicit papa. ꝙ indecēs ē ⁊ ē cā scādali infirmis.vt di.xxxiij.vsqꝫ adeo.hu.⁊ lau.

Lauren.

¶ Tertio qr nõ semp sacerdos q hũc morbũ patit̃ habet sacerdotē q ei assistat,⁊ tũc posset esse ꝙ cõsecratiõe facta corporis christi: caderet ante sanguinis cõsecrationē,⁊ sic remaneret incompleta consecratio:qd̃ fieri nõ debet. Tutũ igit̃ ⁊ sanctũ cõsiliũ talem oĩno in illo casu abstinere a misse celebratione:si conualuerit.

Questio. Rñdet.

Sed hic surgit qd̃.qualiter scietur. Rñdet̃ iuxta hu.⁊ lau. ꝙ scietur per hoc:si diu stetit ꝙ non laborauit tali morbo.qr p annũ:p duos vel tres:vel alia indicia:que medici melius nouerunt.hu.⁊ archi.[q̃nquidē].i.qr nõ interdicimus.qr pro pena egritudinis corporalis vel etiam alia nõ est quis puniendus. ar.di.v.cũ enixa.⁊.s.e.q.i.scripsit ⁊.c.põtifices.

Questio.

¶ Sed hic surgit q̃stio.qr videtur hoc contradicere ei:qd̃ no.ex̃.de elec.cũ in-
2 ter canonicos.in gl.vbi habetur.†ꝙ si alicuius electio fuit causata ꝑpter infirmitatē morbi epileptici talis vlterius eligi nõ deberet. Et ad hoc inducitur.e.ti.c.super eo.⁊.c.gratum.de postu.prela.

Rñdet.

¶ Sed ad hoc respõdetur iuxta arch.ꝙ aliud est in crimine:in quo casu intelligũtur ille decretales.gratum.⁊.c.super eo.⁊ aliud in infirmitate.licet eñ cõstet,ꝙ ꝑpter infirmitatem sit repulsus:qr tũc ea laborabat nõ ꝑpter hoc iterum repellitur:nisi iterũ ꝓbaretur. Et ideo bene papa mādat inquiri in illa decretali.cum inter.vtrum ille electus laboret morbo tali. Et est ratio diuersitatis inter crimen ⁊ infirmitatem.quia criminis infamia concomitatur etiam post sanationem.i.post penitētiā.j.q.j.ventum.de quo no.vj.qd̃.c.ij.ꝭm Innoc.

Innocen.

vnde si semel fuit repulsus ab electione ꝑpter criminis infamiam,⁊ si iterum eligatur iterũ repelletur,⁊ sic loquũtur ille decretales. gratũ.⁊ super eo.vt predixi:infirmitas vero tēporalis est. Nā hec infirmitas etiā per lapsum anni extinguitur.xxxiij.di.cõiter. Sed delictum de quo decretales loquũtur magis augmentatur.ex̃ de cõsue.c.vltimo.vnde licet semel repulsus fuerit ꝓpter hoc modo repellitur: nisi iterum ꝓbetur, ꝙ nũc laboret, ꝙ potuit esse,ꝙ tunc erat infirmus modo non est:vt hic dicit.

Guil.naso Hostie.

Et hanc sententiam fouet gui.naso.goff.⁊ hosti.⁊ Inno.in dicta decre.cum inter. Tene ergo ꝭm goff.ꝙ tale vitiũ: seu impedimentũ:vel defectus de quo alias actum fuit:iterũ debet probari:vt patet in dicta decretali.cum inter. in fi.vbi mandat inquiri.an qui alias fuit repulsus laboret adhuc illo vitio.vt patet ibi in ver.sufficienter.⁊ Archi.

1 ☞ Episcopus qui habetur suspectus de morbo caduco qualiter expurgetur.
2 Multa sunt facienda vel omittenda ratione vitādi scandali.
3 Visitatores plures simul dari possunt vni ecclesie.
4 Inquisitio facienda est diligenter in magnis rebus.

Suspectus

5 Suspectus de enormi crimine quāuis accusator deficiat ⁊ mala fama non subsit cogitur tamen seipsum purgare.

Nuper. Ad idem inducitur etiā hoc.c.qd̃ est gelasij pape. Sũma.†Episcopus qui de morbo caduco suspectus habet̃ nec inde conuincitur se per.xx.dies carnibus indifferenter vtendo expurgare cogitur.

Diuisio. Exponit literam. Casus.

Et diuiditur in tres.in prima ponũtur denũtiatio,⁊ visitationis cõmissio.in.ij.accusati negatio,⁊ inquisitionis cõmissio.in.iij.iniũgitur purgatio.ij.ibi: verũ.iij.ibi: qd̃ tñ. Lege. ¶ [Nuper]litera plana est. Et fiet assignatio casus q talis est iuxta hug. Quidā clerici de foro populē.ecclesie ⁊ duo laici adierũt gelasiũ papā,⁊ ei significauerũt,ꝙ eps eorũ laborabat morbo caduco: asserentes ꝙ volũtate ipsius epi talia ꝓposuissent. Gelasius hoc credēs: curā ⁊ visitationē illi⁹ ecclesie cõmisit istis duobus epis:vt essent infirmo coadiutores. Et postea accessit eps ille ad papā gelasiũ. Et cepit ea asserere esse falsa: que de eo dicta fuerant. Scribit ergo gelasius istis duobus episcopis,⁊ recitat eis totam facti seriem:scilicet:qualiter illi clerici ⁊ laici venerunt ad eum,⁊ committit eis cognitionem huius rei:scꝫ vt cognoscant:an ita sit verũ sicut dicebatur de epo,⁊ si alias nõ põt ꝓbari ꝑcepit:vt in tali ꝓbatiõe habeatur p.xxx.dies,⁊ vescatur carnibus. Seqtur litera.[eli-
2 sum.]ad terrā cadēdo.hu.[scādalũ]ar.†ꝙ ratiõe vitādi scandali multa sunt faciēda:vel omittenda q̃ alias nõ deberēt fieri vel omitti.ar.di.xxxiij.vsqꝫ adeo.⁊ di.l.vt cõstitueretur.Hug. [firmarēt.]

Questio. Rñdet.

¶ Hic surgit qd̃.quomodo papa ita cito credidit illis. Rñdetur iuxta hu.ꝙ forte verosimilia habuit indicia:vl' forte scripsit istis epis sub cõditione:scꝫ vt redderēt ibi visita-
3 tionē:si ita esset vex vt sibi notificatũ erat. Et nota hic† ꝙ plures visitatores possunt dari simul vni ecclesie.ar. hic ⁊ di.lxiij. plebs.⁊.xij.q.ij.vulterane.hu. [direximus.] olim cũ illi clerici ⁊ laici venerũt ad nos,⁊ vobis visitationē illius eccl'ie cõmit
4 timus[fide].i.veritate.rerũ solicitissime.ar.†ꝙ in magnis rebus diligentior fienda est inquisitio.vt.xlij.dist. quiescamus.⁊ lxj.di.miramur.glo.[repente.collapsus.voces ⁊c.] Oĩa ista indicia sunt epileptici morbi: vt dicit.hu.[queratur].i.inquirat̃ a vobis.hug.[qd̃ tñ.]scꝫ ꝙ sic:vel sic sibi cõtingeret:nõ possit: qr forte nõ apparēt testes.hu.[dicat̃ ab epo.]Nam si ab oĩbus diceretur sufficeret,⁊ alia ꝓbatio:vel purgatio nõ indiceretur vel põt legi.dicatur:ab oĩb⁹. Nā ꝑpter rei excellētiā q̃uis al's secus esset hic indicta est purgatio:siue ꝓbatio: q̃uis actor de
5 ficeret,⁊ fama nõ esset cõtraria. Et est ar.†ꝙ quis suspect⁹ de enormi crimine:q̃uis accusator deficiat ⁊ mala fama non subsit:cogit̃ tñ se ipm purgare.ar.xxx.di.c.vltimo.hu.ar.ad idem. ij.q.v.oĩbus.archi.[posse sufficere.] qr fama erat ꝯtra ipsum: ⁊ alia q̃dā indicia. Ber.hispa.archi.

Archid. Bernard⁹. hispanus.

Sed certũ manifestũqꝫ documētũ putādũ est posse sufficere. sic repetēda est constructio. Et vocat hic manifestũ documētũ ꝓbationē q̃ sequit̃:vel forte iuramētũ:qd̃ voluit eũ prestare preter sequētē ꝓbationē.hug. sed primum tenet. Lau.⁊ ber.hispa.⁊ archi.[indifferenter vti carnibus.]

Lauren. Questio. Rñdet.

Surgit questio.quare.voluit papa:vt vteretur carnibus. Respõ.iuxta hug.ꝙ ideo qr forte non est aliquis morbus cui aliqua caro nõ sit contraria,⁊ nociua. voluit ergo papa: vt vteretur omnibus carnibus ⁊ sic vteretur aliqua ꝯtraria ⁊ nociua illi morbo,⁊ sic ille morbus excitaretur ⁊ appareret:si quoquo modo latebat tunc temporis.

¶ Causa.viij.

Continuatio. Exponit literam.

Quidā episcop⁹. Hic incipit.viij.causa:q̃ sic continuat̃ ad precedentem.in proxima causa. q.j.c. petisti. epo magũtineñ.fuit cõcessum:vt eligeret sibi successorē: ne ergo crederetur esse licitũ de iure cõmuni ideo subijcit gratianus hanc causam: in qua ostendit, ꝙ nulli hoc licet de iure cõmuni.adijcit etiam de episcopali electione qualiter:adiungit etiam ꝙ qui preest dignitate:debet preesse vita,⁊ moribus. Annectit etiam ꝙ sacramentum de indemnitate ecclesie: non est faciendum ante electionem:vt autem hec ⁊ alia competētius pateant ponit magister thema suum ex quo per ordinē elicit quinqꝫ questiones.hu.⁊ sequitur archi. Lege. ¶ [Quidam.instituit]hinc elicitur prima questio.[idem ꝓcinio]elicitur.ij.questio.[post electionem pro indemnitate]elicitur tertia questio. [ante tempus sententie] elicitur quarta [sine literis.] Hic quinta. Et dicit [sine literis] reconciliationis secundum Archidiaconum.

¶ Questio.j.

1 ☞ Prelato pape aut episcopo an sit licitum instituere sibi successorem,ꝙ non.nu.2.

Diuisio.

Quo autem. Hic magister gratianus resumit primā questionē videlicet an liceat episcopo sibi eligere successorem. Et diuiditur hec questio.in v.partes.in prima ꝓbat magister p quatuor authoritates sanctorũ patrũ,ꝙ potest prelatus vel episcopus sibi eligere successorem. Alie assignabũtur

Questio. Primũ ar. Scdm ar. Tertiũ ar. Quartũ ar. Quintũ ar. Sextũ arg. Septimũ.

1 in ꝓcessu. ¶ Pro pleniori intelligeñ.huius. Queritur† Utrũ licitum sit prelato pape aut episcopo instituere sibi successorē. Et videtur ꝙ sic. Primo authoritatibus positis in litera. primo de.c.petisti.s.viij.qd̃.j.vbi papa indulget epo maguntino: vt eligeret successorem. ¶ Secundo ex.c.transitus.lxxix.dist. vbi videtur innui a cõtrario sensu,ꝙ papa possit successorem instituere. ¶ Tertio arguitur de beato petro:qui videtur instituisse sibi successorem clementē.vt in.c.se.si petrus. ¶ Quarto arguitur de Christo. qui instituisse videtur successorem sibi beatum petrum. ¶ Quinto argui potest de valerio:qui elegit successorem scilicet Augustinum.imo coepiscopum sibi: vt.s. viij.qd̃.j.non autem. ¶ Sexto arguitur de.c.Moyses.j.e.q.sic moyses elegit Josue successorē suũ adhuc viuens.in dicto.c.et habetur numeri.xxvij.ergo etiā põt idē facere. ¶ Septimum arguitur de dauid:qui adhuc viuens elegit successorem suũ in regno salomonem:vt habetur.ij.re.j.⁊c. ¶ In oppositũ videt̃

Opponit ⁊ Rñdet.

2 per multa capitula posita in litera. ¶ Rñ.dicendũ.†ꝙ nõ est licitum cuicũqꝫ prelato:pape siue cuicũqꝫ alteri ecclesiastico instituere sibi successorem.ista cõclusio multipliciter ostenditur. Primo eps nõ est dñs sed minister dicente apostolo.j.ad Corin.iiij.sic nos existimet homo:vt ministros Christi,⁊ dispēsatores ministeriorũ dei. Ergo eps tm̃ potest in vita sua ministeriũ regiminis in eccl'ia exercere,⁊ nõ vt dñs eccl'iam alteri quasi hereditario iure relinquere. cõsequentia patet. ¶ Secundo sic. Eps se habet ad ecclesiam sicut vir ad vxorem.vt.s.vij.q.j. sicut vir. Sꝫ vir q̃uis sit caput mulieris in vita ꝭm apostolũ. j.ad cor.vj.tñ nõ põt sibi relinquere virũ:qr post mortē soluta est a lege viri:vt nubat cui voluerit in dño.j.ad cor.vij.ergo similiter eps nõ põt eccl'ie ꝓuidere de successore. sed ipsa eligat per illos ad quos pertinet de epo ⁊ sponso. ¶ Quarto ne caro ⁊ sanguis possideat regnum dei:qd̃ est ecclesia. Si eñ epo liceret eligere successorem:multi eligerēt sibi nõ meliores:sed carne ⁊ sanguine cõiunctiores: quos vellēt ad honorē ecclesie pre alijs sublimare:qd̃ nõ decet.vñ christus vt nõ doceret nõ debere ꝓmoueri p successionē carnis: vt fiebat in antiquo testamēto:oues cõmisit nõ ioāni ꝯsanguineo:sꝫ petro carne nõ cõiuncto.quē dignũ ꝓbauit per trinā interrogationē an eũ diligeret.io.vlti. ¶ Quarta rõ est ne sanctuariũ dei videretur successorē ⁊ iure hereditario debere ꝓuenire qd̃ esse nõ debet. vt.j.e. pleriqꝫ.⁊.c.apl'ica. ¶ Quinta ratio est,ꝙ si quis posset sibi substituere successorē sequeret̃.ꝙ mali ĩstituerent̃ vl' ꝑpter amorē: vel ꝑpter ꝑces:vel obsequiũ:vel mun⁹ a manu. vt.j.e.moyses. qd̃ nõ est faciēdũ. sed qui doctior ⁊ sanctior ceteris habetur.vt j.e.c.licet. ¶ Sexto inde ꝯclusio patet.qñ oēs summi pontifices post petrũ facti sunt per electionem,⁊ hoc ideo vt ex collatione ⁊ cõcordia pluriũ talis assumptio careret errore,⁊ mereretur suscipere diuinā reuelationē.dicente dño.vbicũqꝫ fuerit duo vel tres congregati in nomine meo:in medio eorum sum. ¶ Septima patet conclusio exemplo beati clementis. Nam li-
a cet clemens fuerit a petro institutus successorᵃ tamē videns ꝙ esset hoc posteris in perniciosum exemplum:scꝫ ꝙ aliquis sibi successorem eligeret:renũtiauit papatui,⁊ electus fuit cõi oĩm eligentium voce cletus. ¶ Octauo cõueniētia huius cõclusionis colligitur qr cũ iuxta aplm.j.ad ti.iij.prelatus bonũ testimoniũ debeat habere nõ solũ a domesticis; sed etiā ab his qui foris sunt:non dubiũ qn ꝑlatus electus cõiter ab omnibus p suorũ meritorũ ⁊ virtutũ excellētia cõmendabilior reddatur: q̃ qui per successionē est assumptus. ¶ Nono patet conclusio qm̃ sacerdotium christi est vniuersale:nõ coarctatum sub vna tribu:sicut sacerdotiũ legale sub tribu leui. vnde in eo non est distinctio greci,⁊ latini.⁊c.ad gal.iij.ergo non videtur cõuenire sacerdotio christi:vt in eo quis constituat.s. successorem qr sepe cõtingeret ꝙ de suo sanguine eligeret. de ista materia disputauimus supra distin.xxiij.in nomine dñi.ibi vide. ¶ His habitis dicendum est ad rationes in oppositum. Ad primam respondetur primo iuxta hu.ꝙ illud fuit speciale,⁊ ita non est trahēdum ad consequētiā. ¶ Secundo respõdetur ꝙ zacharias papa non concessit maguntino vt successorē posset insti-

a ¶ Successor. Successor in platura nõ succedit ꝑsone defuncti:sꝫ dignitati bonis. Pet.de anch.in.c.j.nu.3.de sol.

Ad primũ argu.

fuere:sed bene cōcessit aliquem posse sibi coadiutorē assumere: qui post obitū eius eligi posset,⁊ ab aplica sede veniret confirmandus.

Ad scd̄m.

¶Ad secundā rn̄detur negādo ꝙ illud iuuaꝛ a contrario sensu.sed bene hoc, ꝙ papa pōt cū fratribus suis deliberare de futuro successore:qđ licet cuilibet plato cū videt sibi mortē imminere:vnde ibi đr decernere.i.deliberare:nō eligere de electione: non a se facienda sed a cardinalibus post obitum eius.

Ad tertiū.

¶Ad tertiā rn̄detur,ꝙ id qđ beatus Petrus fecit speciale fuit:vt dicit hu.⁊ instinctu spūs dei ei inspiratū. Et ideo nō est trahendū ad ꝯsequētiā.vnde etiā Clemens vt dictū est: vidēs ꝙ hoc posset esse pniciosum exemplū posteris: renūtiauit papatui,⁊ alius fuit electus.

Ad quartū

¶Ad quartā rn̄detur negando ꝯñam,⁊ ratio est:qꝛ non est simile de xp̄o,⁊ de aliis prelatis: qꝛ xp̄s est dn̄s eccl̄ie:alii vero nō:sed ministri.vn̄ q̄uis dn̄s elegerit petrū ad regimē eccl̄ie: nō sic de aliis qui longe distant a dominio ⁊ potestate xp̄i: possunt tn̄ ep̄i designare,⁊ nominare ad regimē ecclesie:quos nouerunt digniores: nō ꝙ imponant necessitatē: sed ostendant votū suū, ⁊ veritatē quā sequi vel nō sequi licitū sit eis:ad quos ptinet institutio epoꝝ. Et quo ad hoc intelligenda sunt verba zacharie ⁊ symmachi.que inducit hic gratianus.

Ad quintū

¶Ad quintā rn̄deꝛ,ꝙ illud augustini fuit singulare, ⁊ ita ad cōsequētiā nō est trahendū. sicut dictum est.s. vii.q.i.§.hinc etiā.⁊ in.c.non autē.

Ad sextū ⁊ septimum.

¶Ad sextam ⁊ septimā rn̄. vt dicit hu.i.e.in.c.moyses. ꝙ illa fecerint tā moyses q̄ dauid diuina inspiratione:dauid etiam dicitur diuina inspiratione, ꝙ hoc fecit de consilio, ⁊ voluntate principum. qđ hoc licitum est secularibus.vnde potest secūdum hoc responderi ad argumētum de dauid negādo cōsequētiam. Et ratio est qꝛ nos loquimur de prelatis ecclesiasticis,⁊ prelaturis ecclesiasticis,⁊ nō secularibꝰ cuiusmodi erat regnū dauid. Et ex dictis litera ptꝫ.

1 ☞Petrus elegit sibi clementem successorem in papam.
2 Linus ⁊ cletus an fuerint pape.

Si petrus. Inducit pro parte affirmatiua questionis authoritatē istā de electione clementis. Et est caplm.io.iii.pa-
1 pe.†Sūma est ꝙ beatus petrus apostolorum princeps:clementē sibi successorē in papam elegit.

Diuisio.

Et diuiditur in duas partes.in prima ponit qualiter petrus linū ⁊ cletum assumpsit sibi in adiutores.in.ii.quomodo clementē instituit successorem:quod etiā pbat authoritate ipsius clementis scribentis iacobo apl̄o.ii.ibi:sed successori.

Exponit literam.

Lege. ¶[Si petrus.Si] i.q̄uis.petrus.hu.[princeps.]petrus princeps fuit apl̄orum ⁊ caput.vnde dn̄s Jo.i.sibi dicit.Tu vocaberis cephas:qđ interpretatur ꝑm vnā linguā caput.Cephale enim grece:caput latine sonat.vt dicit isidorus ⁊ anacletus.dis.xxii.sacrosancta. vn̄ Augustinus li.de qđ.no.⁊ ve.tes.q.lxxix.dicit saluator aūt. Cū pro se ⁊ petro. didragma.i.tributum, ⁊ censum dari iubet Mat.xvii.p oībus soluisse videtur:qꝛ sicut in saluatore erant oēs cause magisterii, ita ⁊ post saluatorem in petro oēs cōtinebantur apl̄i.ipm̄ em̄ cōstituit caput eoꝝ vt pastor esset gregis dn̄ici.[asciuit].i.elegit,⁊ sibi vniuit,⁊ cōiūxit[adiutores]qꝛ p eos petrus bona exteriora pauperibus faciebat erogari: sicut apl̄i ad hoc septem diacones elegerunt.actuū.vi.Et ad hoc ptinet officiū Camerarii pape.[potestatem ligandi]tunc enim petrus nō tribuit lino ⁊ cleto potestatē ligādi ⁊ soluendi: sed tm̄ dispēsandi temporalia.Tūc aūt tributa est ei potestas: qñ post petrum linus est electus in papam ⁊ post linū cletus. tūc em̄ habuerūt generalem potestatē ⁊ nō ante[sed successori].ii. pars.[clemēti.] qui vidēs hoc nō posse pficere ecclesie renunciauit siue cessit, ⁊ linus est in pontificē assumptus vt patet in vita beati clementis.Litera patet.

Questio.
Respōdet. 2

¶Hic consueuit disputari.†vtrū linus ⁊ cletus fuerint apostolici.Et respōdetur ꝙ nō fuerunt apostolici tempore petri:sed bene fuerunt post eum.

Sed. Inducit gratianus authoritates ad probandum contrarium:videlicet ꝙ non liceat prelato eligere successorem.Et in primis ex cōcilio antiocheno,c.quod sequitur immediate.

Episcopo. Constitutio est concilii antiocheni, ⁊ summa est in rubro.diuiditur autē in duas partes.in prima phibet ipm successorem sibi instituere. Et irritat contra factū in.ii.docet quid in electione est seruādum.ii.ibi: seruetur autē.

Diuisio.

Exponit literam.

Lege.¶[Episcopo.]Causa vero huius constitutionis multiplex est.s.in princ.assignata. Et singulariter est ne sanctuariū dei videretur successorium,⁊ iure hereditario debere prouenire.qđ esse non debet.vt.i.e.plerique.⁊.c.apostolica.hug.⁊ extra. de iure patro.consuluit.⁊ ex.de fili.pres.c.ad extirpandas.⁊.c. michael.arch.[irritū] ipso iure.hu.[seruetur].ii.pars.[fieri]

Archid.

vt consecretur.vt di.li.qui in aliquo.lau.[epoꝝ]hi exiguntur ad ordinationem,⁊ non ad electionem.vt di.li.qui in aliquo. et di.lxiii.per totum.[clericoꝝ.]hi exiguntur ad electionē.hug. [post obitum]ante nō licet.vt di.lxxix.c.si quis papa.⁊.c.nullus pontifice.hug.[eligere.]hoc refertur ad clericos.[promouere].i.ordinare : [⁊ consecrare.] hoc refertur ad episcopos. hug.⁊ archidia.

Laurentiꝰ.

Episcopo. Ad idem est hoc capitulum. sumptum ex concilio martini pape.Summa eius est eadem cum precedenti.Lege.¶[Epo.Eligere].i. electum consecrare. simile di.xxiii.c.illud.hug.⁊ archi.

Exponit literam.

Plerique. Ad idē est hoc.c. qđ est hilarii pape presidentis in sinodo sua.

Diuisio.

Et diuidiꝛ in duas ptes.in prima narrat qualiter quidam clerici qui mortis confinio constituti cōstituebant sibi successores.in.ii. hoc factum dānat ⁊ reprobat.ii. ibi:Qđ q̄ graue.

Exponit literam.

Lege.¶[Plerique.sꝫ defuncti gratificatio.] quasi vbi deberet esse clericoꝝ electio, ⁊ populi assensus:loco eius mortui gratificatio.i.cuius vult arbitraria substitutio,et electio.[hec presumptio nunq̄ fiat]cōtra.ii.q.iii.pn̄s.

Opponit ⁊ Respōdet.

Rn̄deꝛ ꝙ ibi de iure patronatus illud licitum fuit.vel dicendum vt dicit gl.⁊ lau.ꝙ ibi volebat pater,ꝙ eo mortuo filius eius seruiret ecclesie:vel fieret monachus:sed ibi non erat successio iuris:sed ministerii.hec glo.[que dei sunt].i.ecclesie. Omnia quidem sunt dei:sed ecclesiastica specialiter dicūtur esse dei.vt.xii. q.ii.quisquis.⁊.xvi.q.i.in canonibus.hug.[nō possunt].i.non debēt.hu.[dari ab homine].i.humano more. [humano iure] scilicet hereditario,⁊ successorio : sed diuino, ⁊ ecclesiastico.vt vii.q.i.remoto.hu.vel sic.[que dei sunt]que iure.i.diuino.⁊ ecclesiastico sunt tribuenda:scilicet canonica electione:vel ab homine dari non possunt, ⁊ tunc legitur litera sic[que dei sunt] i.a deo.vl̄ ab ecclesia instituta,⁊ firmata.scꝫ vt nullus prelatus vel clericus instituat.s. successorem in ecclesiasticis. [non possunt].i.non debent damnari.[dari ab homine.] faciendo contrarium:quia nullus debet facere contra talia instituta ab ecclesia.xxv.qđ.i. violatores.⁊.c.generali. hug.⁊ Lau.Jo.de.Si vero habes dari ab homine.dic:vt.s.iure hereditario.

2 ☞Homo purus ꝑm hanc vitam mortalem viuens nō potest deum videre per essentiam.
Sed bene in raptu miraculose ⁊ supernaturaliter.nu.3.
4 Moyses quando dedit deum per essentiam.
6 Filii moysis quare non successerunt ei in principatu.
7 Regem an magis expediat fieri per electionem quam per carnis successionem.

Moyses. Ad idē sequitur hoc.c.qđ est beati hieronymi.Sūma est. Principatꝰ nō successionis iure sꝫ ex legitima electione debeꝛ.

Diuisio.

Et diuiditur in duas partes. in prima ostēdit exēplo moysi principatū ⁊ dignitatē nō debere sanguinis successione sed merito vite ⁊ ita electione.in.ii.narrat factū reprehensibile detestās electionem fieri in ecclesia per carnalitatem:aut propter obsequia;aut propter munera.ii.ibi:aut nūc terminꝰ. Pro pleniori intelligentia huius.c.queruntur duo.

1 ¶Primum est vtrum Moyses in hac vita existens viderit deum per essentiam.
5 ¶Secundum est vtrum licite potuerit filios suos successores principatus sui facere.

1 **Ad primum** sic pcedit.†Et vꝛ ꝙ moyses nō viderit deū p essentiā.

Primū ar.

Primo sic exo. xxxiii.dixit dn̄s moysi.nō poteris videre faciē meā:nō em̄ videbit me hō ⁊ viuet.i.ꝑm greg.i hac mortali vita viuēs hō nō videbit deū facie ad faciē.

Scđm ar.

¶Scđo idē pbaꝛ p grego.in moralibus.iiii.pte.c.xxxiii.p illud ꝙ moyses petiit exo.xxxiii.dicens. Si iueni gratiā i ꝯspectu tuo ostēde mihi gr̄am tuā:vt sciā te. q̄ iterrogatiōe dicit apparet ꝙ faciē dn̄i p icircūscripte nature essentiam nō vidit moyses quam videre ⁊ sibi ostendi petebat.

Tertiū ar.
Quartū ar.
Quintū ar.

¶Tertio ex illo.i.ad ti.vi.Lucē habitat iaccessibilē:quā nullus hoīm videt:nec videre pt. ¶Quarto dicit aug.ii.de trini. c.xix.ꝙ deꝰ i hac vita nūq̄ vꝛ facie ad faciē. ¶Quīto visio dei p essentiā est beatitudo ꝑm illud io.xvii.hec est vita eterna: vt cognoscāt te solū deū ⁊c.q̄ manet ⁊ nō transit. vn̄ nulli viatori cōicari pōt: q̄diu i corpore pegrinaꝛ.dicēte apl̄o.ii. ad Cor.v. Quādiu pegrinamur i corpe p fidē ābulamꝰ nō p spēm.

Opponit ⁊ cōtrarium.

¶In oppositū est aug.sup geneſ.ad literā,⁊ i libro de vidēdo deū:q de moyse q fuit magister iudeoꝝ,⁊ de paulo qui fuit magister gētiū ꝙ viderūt deū p essentiā.

Rn̄det.

¶Rn̄.hic ē duplex modꝰ dicēdi. Quidam dicunt ꝙ moyses non viderit deum p essentiam: sed quadam altiori visione intellectuali et eminentissima contemplatione.

templatione. Et huius opinionis est hic Hugu.qui ita dicit. Non em̄ credimus ꝙ Moyses viderit maiestatē dei:vel ꝙ illa apparuerit ei in subiecta creatura:sꝫ angelus erat:qui in subiecta creatura apparebat ⁊ loquebatur ei in persona dn̄i.⁊ ita dicit glo.hic. Est alioꝝ opinio que videꝛ esse sctōꝝ doctoꝝ,ꝙ cōcessum fuerit moysi videre deū per essentiā:vt dicit sanctus

S.Thom̄.

Tho.tam in prima parte q̄ in quarto sniarū q̄ in qōnibus de veritate.August.ita sentit,⁊ affirmat tam sup Geneſ.ad literam:q̄ in libro de videndo deū.

Nicolaus de lyra.

Et Nicolaus de lyra sup illud Nume.qđ dn̄s dicit de moyse palā ⁊ nō per enigmata deū videt:dicit Aug.Dicit ꝙ cōcessum fuit moysi in p̄senti vita videre deū per essentiā,qđ accipit ex hoc qđ diciꝛ palā ⁊ non per enigmata deū videt. Sed oīs cognitio dei citra visionē diuine essentie p enigmata est ꝑm ꝙ đr p̄ma ad Cor.xiii.videmus nūc per speculū in enigmate:tunc aūt facie ad faciem.hec ille. Nos sequētes tam August.q̄ sctm̄ Tho.pro pleniori notitia

Prima cō-
clusio. 2

huius materie ponemꝰ duas cōclusiones.† Prima ꝙ nullus purus homo ꝑm hanc vitā mortalē viuens pōt deū per essentiā videre.probatur ista conclusio p illud Exo.xxxiii.Non videbit me homo ⁊ viuet.vbi gloſ.dicit q̄diu hic mortaliter viuitur videri p quasdā imagines deus pōt:sed p ipsam nature sue speciē non pōt.Itē patet cōclusio p illud Joā.i.deū nemo vidit vnq̄.glos.nemo purus homo viuens in hoc corpore videt deū vt est.Rōne pbatur sic conclusio:modus cognitionis cōsequitur modū rei:aīa nostra quādiu in hac vita viuimꝰ hꝫ esse in materia corporali.vn̄ naturaliter nō cognoscit aliqua: nisi que hn̄t esse in materia : vel que p hmōi cognosci possunt. Manifestū est aūt,ꝙ p naturas rerū materialiū diuina essentia cognosci nō pōt.Nā cognitio dei per quācūq̄ similitudinē creatā nō est visio ipsius essentie.vn̄ impossibile est aīam hoīs ꝑm hanc vitā viuentis essentiā dei videre.

Scđa con-
clusio. 3

¶Scđa ꝯcl̄o.† miraculose ⁊ supnaturaliter deo operāte hō purus pōt in raptu deū p essentiā videre. Ista primo ptꝫ ex illo Augusti.ad paulinā de videndo deū dicētis. Nō est incredibile quibusdā sctis nondum ita defunctis vt sepeliēda cadauera remaneāt:istam excellentiā reuelationis fuisse cōcessam:vt scꝫ deū p essentiam viderēt.Scđo ptꝫ conclusio eadē exēplariter de paulo.de quo ii.ad Cor.xii.habeꝛ,ꝙ raptus est vsq̄ ad tertiū celū.vbi gloſ. dicit,ꝙ deus ostēdit paulo vitā in qua videndus est ineternū. Et ita ad hoc raptus est vsq̄ ad tertiū celū vt ipsum deū in se nō in aliqua figura videret.Idē ptꝫ de moyse p illud qđ supra inductū est Numeri.xii.vbi dn̄s loquēs ad aarō ⁊ mariā sororem eius q̄ murmurauerat ꝯ moysem sic ait de moyse.Ore em̄ ad os loquor ei,⁊ palā ⁊ non per enigmata ⁊ figuras deum videt.Ex quo loco arguit August.sicut.s.diximus ꝙ cōcessum fuerit moysi in hac vita videre deū p essentiā.Pro cuius con-

S.Thom̄.

clusiōis pleniori intellectu est notandū iuxta sctm̄ Tho.in prima parte ⁊ in q̄rto sniarū.ꝙ sicut deus miraculose ⁊ supnaturaliter in rebus corporalibꝰ operaꝛ:ita etiā supnaturalr̄ ⁊ supra cōem cursum nature mētes aliquoꝝ in hac carne viuētiū: sed nō sensibꝰ carnis vtētiū vsq̄ ad visionē diuine essentie eleuauit: vt de paulo ⁊ moyse dicit August.factū esse.Circa vero moysem qꝛ de eo ad p̄sens sermo est:est sciendū vt notat sctūs Tho.in.iiii.sniarū.di.xlix.ꝙ duplex p̄eminētia visionis moysi ascribiꝛ.vna Exodi.xxxiii.vbi dicit,ꝙ loq̄batur moysi facie ad faciē:sicut solet hō loq ad amicū suū:sicut tāgitur in p̄senti lr̄a:Ex q̄bus tn̄ verbis non pōt haberi,ꝙ deū p essentiā viderit,qđ ptꝫ ex hoc sicut argutū fuit supra,ꝙ petiit ꝯñr ostende mihi gloriā tuā:qđ ei tūc ostēsum nō est. vn̄ dictū est ei.faciem meā videre nō poteris.Et ideo dicit gloſ.ibidem ꝑm opi.ppli loquiꝛ scriptura q putabāt moysem ore ad os loq cū deo:cum per subiectā creaturā.i.angelū vel nubē ei loqreꝛ,⁊ appareret. Hec aūt locutio pōt intelligi imaginaria:vel corpalis.vn̄ dicit Augu.ii.de trini.Locutio illa q̄ fiebat vocibꝰ sic modificabaꝛ tāq̄ esset amici loquētis ad amicū.pōt etiā itelligi esse intellectualis ꝑm ꝙ in ea itelligibilia diuinoꝝ inspiciebat p modum quo đr in ps.Audiā qđ loquaꝛ in me dn̄s deus ⁊c. Et

Psal.
lxxxiiii.b.

vtroq̄ mō ostēdiꝛ eius reuelatio priuilegiata:inq̄tū familiaris ceteris ei sua secreta reuelauit q̄si amico:iuxta illud qđ đr Joā.xv.Uos dixi amicos:qꝛ oīa que audiui a patre meo:nota feci vobis.Et ideo đr Deuꝛ.vlti.non surrexit vltra ppheta in israel:quē nosceret dn̄s facie ad faciē.i.loquēs cū eo familiariter

Nicolaus de lyra.

⁊ ad voluntatē suā:vt exponit Nicolaus de lyra.Alia eminentia visionis ostendiꝛ Numeri.xii.vbi dn̄s de eo dicit ad Aarō ⁊ ad mariā.Ore ad os loquor ei,⁊ palā non per enigmata ⁊ figuras deū videt vel gloriā dn̄i ꝑm.lxx.vbi ostenditur impleta fuisse eius petitio:ꝑm quā petiuerat in Exodo. Ostende mihi faciē tuā:ita ꝙ ante mortē deū per essentiā vidit:vt Augusti. dicit.xii.super Geñ.ad literā.⁊ in libro de videndo deum. Et ideo signāter diciꝛ. Ore ad os loquor ei:qđ nō erat dictū ei in

Exodo.qꝛ visio dei per essentiā non fit mediāte aliquo spiritu superiori:sed ipse immediate se ostēdit.Et hoc est loqui ore ad os. Non enim os corporis sed os mentis intelligendum est:vt dicit Augu.sed visio contēplationis vite fit mediāte illuminatione angeloꝝ:vt ptꝫ per Dionysium.iiii.celestis hierarchie.

Diony.

Et ideo non pōt dici ꝑm illa loqui ore ad os:sed loqui quasi p

Questio.
Rn̄det.

4 nuntiū. ¶Sed hic surgit qđ † qñ moyses vidit deū per essentiam ante mortē suā. Rn̄demus vt dicit sctūs Tho.i quarto. ꝙ illud tēpus in scriptura nō determinatur. Idem dicit magister Nicolaus de lyra sup librū Numeri.xii.ait em̄ sic.qñ cōcessa fuerit hec visio moysi non vidi determinatum ab aliquo doctore. Est insup notandū pro solutione argumentoꝝ iuxta sctm̄ Tho.vbi.s.ꝙ hec visio qua ante mortē deum per essentiam vidit non fecit eū beatū simpliciter.vn̄ nec semp illa visio in eo permansit:sed ad tēpus:q̄uis illud tempus in scriptura nō determinetur. Non em̄ ex dispositione in intellectu existente sed ex sola diuina virtute quasi miraculose vt dictū est.qñ aūt natura creata miraculose eleuatur ad aliqđ supra naturā: non pōt simul esse in cōtrario actu sicut corpus petri cū miraculose actū dotis habuit sup vndas ambulādo:nō erat simul grauitas:que est ferri deorsum.Et silr̄ qñ intellectus viatoris eleuaꝛ miraculose ad videndū deū per essentiam:nō pōt simul esse in actu visionis vie:qua aīa naturaliter sn̄lia percipit. Et ideo oportet in illo actu animā vidētis oīno ab actu sensuum abstrahi. Et ideo dicit Augusti.xii.sup Geñ.ad lr̄am.Qđ nemo per essentiā deū videre pōt : nisi ab hac vita quodā modo moriatur siue oīno exiens de corpore siue auersus ⁊ alienatus a sensibus carnalibus.⁊ simile dicit de vidēdo deū. ¶His habitis dicendū est ad rationes in oppositū.

Ad primū argu.

Ad primā de Exo. xxxiii.rn̄detur iuxta dicta duplr̄. Primo ꝙ illud intelligitur naturaliter. Nos vō dicētes moysem vidisse deū p essentiā dicimus hoc factū esse miraculose seu supnaturalr̄.Scđo respōdetur ꝙ moyses cū vidit diuinā essentiā vidit eam abstractus vsu corporeoꝝ sensuum huius carnalis vite in raptu:sicut de paulo đr.⁊ sctūs Tho.in.i.quolibeto.q.i.de beato benedicto. Et hoc nō ꝯtradicit prefate scripture.vn̄ glo.ibi Gregorii dicit a quibusdā in hac carne viuētibus sed inestimabili virtute crescētibus pōt eterni dei claritas videri:non tn̄ videbit eum homo,⁊ viuet:qꝛ qui sapientiā qui deus est videt huic mundo funditus moritur.

Ad scđm.

¶Ad secundā ptꝫ rn̄sio ex dictis. Concedimus em̄,ꝙ tunc nō vidit deū per essentiā sicut dicit Grego. ⁊ nos supra diximus.

Ad tertiū.

¶Ad tertiā rn̄detur sicut ad primam. ꝙ illud intelligiꝛ vel de naturali cognitiōe:vel ab hoīe viuēte vita sensuali. Aut intelligatur de visione cōprehensionis quia scti in patria bene vidēt lucē diuinitatis:sed nō cōprehendūt.

Ad quartū ⁊ quintum.

¶Ad quartā de Augu.rn̄deo ex dictis. ¶Ad quintā respōdetur,ꝙ sicut visio diuine essentie duplici modo cōceditur alicui.vno modo pmanenter, ⁊ talis visio facit simpiciter beatū ⁊ talis non cōicatur puro viatori. Alio modo conceditur in quodā transitu:siue raptu,⁊ talis visio non facit beatū simpliciter:sed ad tempus:vt dictū est.beatitudo autem hoc modo scilicet in raptu virtute diuina bene cōicatur homini viatori.

5 **Ad secundum** sic pceditur.† ⁊ videꝛ ꝙ moyses nō potuerit licite filios pn̄cipatus sui successores facere:qꝛ non potuit licite facere cōtra dei ordinationē:ordinauerat autē deus,ꝙ in sacerdotio pficeretur Aarō ⁊ filii eius,⁊ nō filii moysi. Exodi.xxviii.⁊ Numeri.xvi.deus em̄ preordinauit, ꝙ iosue sibi succederet i regimine populi, ⁊ secularis principatus. Nume.xxiiii.⁊ Dentero.i. ⁊.xxxi.vnde cōtra dei ordinationē non potuit moyses sibi eligere successores.

Primū ar.

Opponit ⁊ Rn̄det.

¶In oppositum videtur text.presentis lr̄e. Respōdeo dicēdum iuxta glo.⁊ Hu.ꝙ moyses diciꝛ potuisse qꝛ nondū erat prohibitū generali prohibitione,⁊ tamē voluit ne esset perniciosum exēplo:multominus debet nunc quis facere hoc:cum est prohibitū. ¶Secūdo respōdetur ꝙ vsualiter loquitur ꝙ arguēdo per locū a maiori:ac si dicat ꝙ si aliquis possit in diuino officio eligere sibi successorē, ꝙ moyses tantus amicus dei hoc facere potuerit:sed hoc ipse non fecit. ergo longe minus alii facere possunt. Nec obstat de dauid qui sibi salomonem elegit;quia hōc egit in principatu mere temporali ⁊ seculari,⁊ ex dei mandato:qui regnum dedit ei ⁊ semini suo. Et de salomone deus dixit, ꝙ edificaret sibi templum. secūdi Regū.vii.⁊ hec de questione.

Exponit literam.

Lege. ¶[Moyses facie ad faciē] id est ita familiariter sicut amicus loquitur cū amico,⁊ tamen per angelum loquebatur ei,⁊ apparebat.quod verum est nūc sicut in questione dictū est[potuit] sicut diximus: quia nōdum erat prohibitū generali prohibitione sicut dicit Hug.⁊ glos.Uel[potuit]vsualiter loquitur ⁊c.vt dictum est. Uel tertio [potuit] scꝫ apud deum meritis suis obtinere:sed noluit propter cautelā futuri.Hu.[filios suos].†Qđ em̄ filii

moysi nō succederēt sibi in principatu vna fuit ratio literalis: qꝛ princeps eligi debebat qui esset de gente hebreorū. vt patet Deutero.xvij.filij aūt moysi ex matre aliemgena de madian.

August.

Exo.ij.nati fuerūt.Et ideo ꝯm Augu.primo de mirabilibus sacre scripture.c.xxxj.nec sacerdotes fuerūt:nec principatum obtinuerūt. Alia fuit rō mystica: vt per hoc significaretur, ꝙ principatus ecclīasticus nō debebat esse ꝑ generis successionē vñ ipse sup libro numerorū.homil.xxij.ait moyses recessurus de seculo orat deū vt ꝓuideat ducē pplo:qd agis o Moyses. Nunqd nō tibi filij sint gerson ⁊ beleasar:aut si aliqd de ipsis dubitas non sunt filij fratris magni ⁊ egregij viri:quomodo non oras deū pro ipsis:vt eos ꝯstituat pplo duces:sed discant ecclesiarū principes:successores sibi:nō eos q cōsanguinitate generis iuncti sunt:nec qui carnis ꝓpinqtate sociantur testamēto signare:nec hereditariū tradere ecclīe principatū:sed referre ad iudiciū dei,⁊ nō eligere illū:quē humanus cōmendat affectus: sed dei iudicio totū de successoris electione ꝑmittere nunquid non poterat moyses eligere principē pplo ⁊ vero iudicio eligere pbros pplo quos tu ipse scis pbros esse ⁊ elegit tales in qbus cōtinuus dei spūs requiesceret ⁊ ꝓphetarēt oēs. qs ergo ita potuit eligere principē pplo.sicut moyses poterat sed hoc nō fecit:non elegit:nō audet.cur nō audet?ne posteris ꝓsumptiōis relinquatur exemplū:eligitur a deo, ⁊ nō a moyse.vt.j.e.q.licet.⁊.c.si ergo aīs non faceret ad ꝓpositū Gratiani qd ꝓbare intēdit:scꝫ ꝙ aliqs non dꝫ eligere successorē:imo cōtrariū.sic eñ videreꝫ exemplo moysi ꝙ aliqs posset sibi successorē licet nō cōsanguineū:inuenitur tñ ꝙ moyses elegit eū: sed exponitur.i.eū esse electū a deo pplo iudicauit:vel dñs elegit ꝑ moysen. Hu.Et ita dicit Lau.in palle.c.licet.vel pōt dici,ꝙ deus dr fecisse:ex quo factū est de mandato eius.ar.c.mulieres.ex de sen.excō.⁊.e.ti.cū qs.lib.vj.cū simi.Archi.[de alia tribu] ꝗ de tribu moysi.moyses eñ fuit de tribu leui.iesus naue dictus iosue de tribu effraim. Hug.⁊ glo.[nō sanguini].i. generi:nō ꝑ successionē generis.

Lauren.

Questio. Primū ar. Scdm arg. Opponit i cōtrarium.

7 ❡Circa hanc partē pōt moueri qd † vtrū magis expediat fieri regē ꝑ electionē:ꝗ ꝑ generis successionē. Et videꝛ ꝙ ꝑ successionē. Tum ꝑmo ex cōsuetudine:q obseruatur cōiter ꝑ orbem. ❡Scdo qꝛ in comitibus ducibus ⁊ marchionibus hoc obseruari videmus. ❡In oppositū videtur tum exēplo:qꝛ hoc obseruatur in imperio romano:in quo ꝑ electionē imperator assumitur.di.lxiij.in synodo.⁊.c.venerabilē.de elec.

Respōdet. Prima cōclusio.

❡Rñ.dicendū sub istis duab⁹ conclusionibus. Quarum prima est,ꝙ supposita natura debite ⁊ recte electionis simplr ⁊ ꝯm se magis expediret rei publice:vt rex ꝑ electionē fieret:ꝗ ꝑ generis successionē.ptꝫ ista cōclusio. Nā existēte electione recta ille in regē eligereꝫ:qui melior ceteris ⁊ vtilior regno ⁊ rei publice reperiretur.sed generis successio nō semp meliorē dat.ergo magis expedit regē habere per electionē rectā:ꝗ ꝑ generis successionē. Cōsequētia ptꝫ,⁊ probatur maior:qm̄ recta rō dictat:vt melior ⁊ vtilior regno ⁊ rei publice ꝓferatur in rectorē.qꝛ ꝯm phm.iij.⁊.iiij.politicorū.ille dꝫ esse rex:qui ceteris melior existit:vt qui ceteros precellit in honore:cunctos etiā ꝓcellat in virtute. Minor ꝓbatur scꝫ ꝙ successio generis nō semp dat meliorē.ptꝫ qm̄ frequēter ex bonis parentibus nascunꝫ mali ⁊ degeneres filij.ergo ⁊c. Item dum successor genit⁹ ad tēpus regiminis spectatur: qui post mortē patris puer existens qualis futurus sit ignoratur,⁊ intermedio tēpore aliorū regimine imminēt regno dāna ⁊ pericula ⁊ rebelliones. Tum qꝛ tēporales ⁊ momentanei regiminis rectores nō sic curāt de regno:scientes se cito redigi in statum inferiorē. Tum qꝛ ab alijs nō sic timētur,⁊ aliqñ ꝯtēnuntur:eisqꝫ rebellatur,⁊ sic regnum diuiditur,⁊ desolaꝫ sicut post mortē Salomonis successit Roboam malus ⁊ diuisum est regnum.vt ptꝫ.iij.Reg.xij.

Secūda cōclusio.

❡Scda cōclusio est,ꝙ considerādo statū nature corrupte ⁊ cōem hominū in hac vita conditionē: magis expedit regē habere ꝑ generis successionē: quā ꝑ cōem hominū electionē. Ista cōclusio videtur patere. Tum primo qꝛ cōiter hoīes magis sequūtur propriū affectū,⁊ querūt propria cōmoda:ꝗ cōe bonum.vnde cōe bonū cōiter negligitur,⁊ propriū diligentius queriꝫ:vt dicit phs.ij.politicorū.propter qd frequentius electores exorbitant a rectitudine electionis: vt non eligāt meliorē, ⁊ reipublice vtiliorē:sed sibi magis carum ⁊ magis propinquū qñqꝫ carne bñficijs:aut pecunie munere. Ex parte vō regis sumitur rō ꝙ magis ꝑ successionem: qm̄ per electionē debēt cōtinuari principatus:vt scꝫ magis sollicitetur cura bonū regni in filios suos illud per hereditatem succedere. Tum scdo ex parte filiorū:qꝛ dum speratur infans succedere regno regi curiosius nutriꝫ,⁊ diligētius,⁊ ad actus nobiles ⁊ virtuosos educatur,⁊ exercetur,⁊ cōsultius ad prudentiā ⁊ iustitiā:put expedit reipublice edocetur:vt inde melior ceteris habeaꝫ aptiorqꝫ ad regendū. Tum tertio ex parte populorū:qꝛ subiecti in regno scientes talē successorē se habituros regem:magis ei subijciūtur ⁊ promptius ei obediūt. Tum quarto qꝛ cum dñm naturalē ex naturali propagine recognoscūt susceptū:eiqꝫ naturali subiectione afficiūtur:ac diligunt,⁊ ei fidem seruāt:sicut naturali dño ⁊ patri. Et hoc de hac qōne iuxta dñm Guidonē. Et eadē est sñia iuxta dominū Egidiū de roma in lib.suo de regimine ꝓncipū.

Guido. Egidi⁹ de Roma. Ad primū argu.

❡Ad rōnes in principio factas respōdetur. Ad primā ꝯm quosdā qui notauerūt hic:vt dicit Archi.ꝙ istud.c.moyses.⁊ similia verum cōtinent de iuris scripti rigore:sed de cōsuetudine quā dudū sciuerūt principes ⁊ illi quos tāgit puta electio regis:istis iuribus est preiudiciū generatū. Nam licet imperator per canonicā electionē eligaꝫ:vt extra de elec.venerabilē.xciij.dist.legimus. In alijs plerisqꝫ regibus ⁊ principibus ꝓpter cōsuetudinē nō est sic:imo filij sui succedūt iure hereditario:que consuetudo approbatur in iuribus cōtrarijs. Respōdetur iuxta Hu.scdo ꝙ si barones ad quos spectat electio cū facto sciant ⁊ nō cōtradicāt tacite cōsentire vidētur. Et ita vidētur excusari:qui filios suos instituūt successores.

Ad scdm.

❡Ad secundā rñdetur iuxta eundē Hu.ꝙ secus sit de comitibus:ducibus, ⁊ marchionibus: qꝛ multi tales sunt:quorū comitatus ⁊ ducatus ⁊ marchionatus sunt quasi patrimonia ipsorꝫ. Et ideo filij i eis iure hereditario succedūt. Sequiꝫ in lrā [de alia tribu] iesus naue siue iosue fuit de alia tribu quā de tribu moysi. Moyses eñ fuit de tribu leui:vt ptꝫ Exo.j. Josue aūt de tribu effraim vt habetur Nume.xiij.de quo Christus moysi ait Nume.xiiij. Tolle Josue filiū nun:in quo est spiritus dei.vnde Deutero. xxxj. Vocauit eū moyses.⁊ ait cōfortare,⁊ esto robustus,[non sanguini tantum].i.cōsanguinitati[sed vite].i.meritis. Hu. Hoc semp debet cōsiderari in eligendo.vt.j.e.qui vos.⁊.xxiij. q.iiij.sicut excellentia.⁊ di.xl.nos.Hu.[ac nunc cernimus] qd est dolendū [plurimos hanc rem] istud pōt referri ad eligentes sibi successores. Et ꝯm hoc expone [hāc rem].i.successiōis electionē [beneficio habere].i.iure hereditario vsurpare: vel pōt referri ad electos,⁊ ꝯm hoc dic beneficio.i.largitione predecessoris. Archi.[colūnas] etiā ꝓlati dicūtur colūne ecclīe ꝑ quorū doctrinā ⁊ vitam domus dñi sustētatur.de quibus ps. lxxiiij.dñs ait. Ego cōfirmaui colūnas eius.⁊.ij.q.vij.accusatio.⁊.iij.q.viij.accusatores.[prodesse] illi debent in ecclīa promoueri(vt dicit beatus Bernar.ad Theobaldū)qui sciunt ⁊ possunt in ecclesia plus proficere:vt non trahat carnalis affectio:qꝛ caro ⁊ sanguis non possidebunt regnum dei.non exercet munerum acceptio:qꝛ munera excecant oculos sapiētum. Deutero.xvj. Non violenter precum importunitas: que pro indigno non carent simoniaca prauitate dicat bonus prouisor cum dño Esa.j. Non exaudiam preces vestras [deteriora] hoc dicit propter simoniam ex pecunia:que deterior alijs existit:videlicet quā ex obsequio vel precibus, ⁊ deterius si quis in propria persona simoniam committit:quam si aliquid accipit per simoniam ab alio cōmissam. Hug.⁊ Archid.[Taceā] color est rhetoricus: qui dicitur occupatio scilicet cum quis dicit se aliquid tacere,⁊ tamen dicit illud. Hug.⁊ glo.

Bernar.

2 ☞ Filius legitimus non potest succedere patri in eodē beneficio in eadem ecclesia nisi media persona:potest tamen habere prebendam.numero.3.
4 Filius legitimus potest esse episcopus in ecclesia in qua pater fuit archiepiscopus.
5 Pater non potest succedere filio in eodem beneficio.
6 Filij illegitimi non possunt prefici in ecclesijs in quibus patres presunt de presenti.
7 Spurij nō possunt promoueri in ecclesijs in quibus sunt instituti patres eorum.

Apostolica. Ad idem sequitur hoc.ca. quod est Innocentij pape secundi. Summa est.ꝙ clerici non debent aut non possunt iure hereditario ecclesiastica beneficia vendicare siue obtinere. Et diuiditur hoc.cap.in duas partes. In prima prohibet ne quis aliqua beneficia ecclesiastica hereditario iure valeat vendicare: aut postulare presumat. In secunda comminatur ⁊ punit contrafacientes. secunda ibi,ꝙ si quis. Pro pleniori intelligentia huius capituli iuxta glos. queruntur tria.

Diuisio.

1 ❡Primum est vtrum sit licitum vt filius administret in ecclesia:in qua pater ministrauit.
8 ❡Secundum est vtrum prohibitio successionis se extendat ad nepotes.
9 ❡Tertium est vtrum sit licitum ꝙ quis velit renūtiare prebende sub ea conditione vt nepos suus habeat eam.

Ad primam

Respōdet. 1 Prima cōclusio. 2

Ad primam †respōdetur sub certis cōclusionibus. Prima† ꝙ filius nō pōt in eo bñficio succedere patri in eadē ecclesia: nisi media ꝑsona ante habuerit. Ista cōclusio ptꝫ. Tum ex pñti.c. Tum ex.c.ex trāsmissa.ex de fili.presby. Ratiōe aūt multiplici ptꝫ. Prima est ne sanctuariū dei videretur successoriū,qd ꝓhibetur hic. Secunda vt nō videatur sacerdotiū Aarō adhuc vigere. Tertia vt honor sacerdotij ex diuina vocatione expectetur. Quarta vt meritū sanguini videaꝫ preferri : vt dictū est in presenti.c.

Scda ꝯclusio. 3

❡Scda cōclusio.† filius legitimus pōt in eadē ecclesia habere prebendā:in qua pater est vel fuit eps.ptꝫ cōclusio ex de fi. presby.c.ad hec.vt dicit glo.

Tertia cōclusio. 4

❡Tertia ꝯclusio.† pōt filius legitimus esse eps in ecclīa in qua ecclesia fuit archieps. ponit istā cōclusionē Jo.and.post Hosti.⁊ ptꝫ cōclusio ex ꝓcedenti. qꝛ non est curandū de maioritate vel minoritate bñficij:sed solum de identitate.i.ꝙ non sit idem vel oīno simile.vt est personatus ⁊ vicaria perpetua.ex de fil.ꝑsby.cōstitutus. Et ista est sñia Arch.hic.

Quarta cōclusio.

❡Quarta cōclusio.si aliqs interuenit medius inter patrē ⁊ filiū poterit filius ibi eligi in eodem beneficio:in quo prefuit pater. Patet:tum qꝛ iam presumptio predicta de successione sanctuarij cessat. Tum secūdo ptꝫ:qꝛ nō prohibeꝫ quin filius in eadē ecclesia possit esse post patrem nullo modo: nisi dum non sit in eadem prelatione vel in eadem prebenda.

Quinta cōclusio. 5

❡Quinta ꝯclusio.† ꝙ sicut filius pōt succedere patri ita pater filio. Ista cōclusio est Archi.hic post Hostiē.ptꝫ cōclusio: qꝛ cum eadē ratio sit in vtroqꝫ idē ius esse debet.extra de constit.trāsla.⁊ de rescrip.inter cetera.

Sexta conclusio. 6

❡Sexta cōclusio.† filij illegitimi nō possunt prefici in ecclesijs in qbus patres presunt de ꝓsenti:sed bene possunt patribus mortuis licet non in illo iure.patet conclō.qꝛ deficit tūc ratio prohibitionis:scilicet ne filius illegitimus patri impudico ministret.vt extra de fi.presbyt.cum decorē.

Septima conclusio. 7

❡Septima cōclusio.† Spurij nullo modo possunt in ecclesijs promoueri:in quibus sunt instituti patres eorū. Ista cōclusio colligitur ex.c.ad abolendam.eo.tit.in ver. maxime spurij.⁊ colligitur etiam ista conclusio ex.j.c.e.titu.

Rñdet. 8

Ad secundam questionē rñdetur† dicendū ꝙ hic sunt due opiniones. Quidā dicūt ꝙ ꝓfata ꝓhibitio immediate successiōis in paternis beneficijs extēdatur ad nepotes. Et huius opinionis videꝫ esse Ber. Lau.⁊ Inno.in.c.ad extirpādas.ex de fil.ꝑsby. Et idem Alanus in.c.pxi.vbi dicit ꝙ noīe filiorū omnes descendentes intelligūtur.ar.ff.de ritu nup.l.senatus.⁊.ff.de vbo.sig.l.filij. ⁊.l.liberorū.⁊.c.cōsuluit.ex de iure pa.ꝯm Hoff.⁊ ex de fi.ꝑsby. ex trāsmissa. Alij sunt alterius opinionis vt Raymū.⁊ Bar. brixiē.qꝛ pene interpretatione legis arctāde sunt, ⁊ restringēde:nō exasperāde:sed molliende.de rescrip.nonnulli. Et ꝙ decreto sanctorū patrū non est sancitū ⁊c.ij.q.v.cōsuluisti. Pro cōcordia istarū opinio.posset iuxta Hosti.in summa ita distingui.aut loquimur de nepotibus descēdentibus ꝑ rectā lineam sicut est filij,⁊ sic de alijs.aut de collateralib⁹ sicut est filius fratris. Si primo tunc refert:aut viuēte patre nepotis aut non.si sic tūc est cōclusio.ꝙ nepos pōt succedere auo suo.i.patri patris in beneficio. Et isto mō videtur currere scda opinio,⁊ iura pro ea allegata. Aut patre nepotis mortuo, ⁊ tunc videtur esse conclusio.ꝙ nō pōt succedere in beneficio aui,⁊ sic videtur procedere prima opi.⁊ iura pro ea allegata. Et rō diuersitatis est iuxta Hosti.qꝛ in primo casu cessat causa ꝓhibitiōis. Nam si iure successionis haberetur non nepos:sed pater auo succederet. In scdo vō casu nepos tāꝗ proximior succedit:vt in aut. de succes.C.de suis ⁊ legi.habere. Si vero sermo fiat de collateralibus:tunc est cōclusio.ꝙ ad tales nō extēditur ꝓfata prohibitio. Nā nepos bene succedit auūculo in bñficio:vt ptꝫ extra de offi.dele.ex parte.⁊.c.non sine.de arbi.cū si.⁊ not.per Lau. ⁊ Ber.extra de fil.presby.ad extirpandas.nisi in successionis iure peteretur.vt in hoc.c.apostolica.⁊ ibi not. Innoc. Archi.

Laurenti⁹. Innocen.

Raymūd⁹. Bar. brix.

Hostiensis

Primū ar. 9 Opponit i cōtrarium.

Ad tertiam qōnē sic procediꝫ.† Et vr ꝙ sit licitū qm̄ talē renuntiationē papa approbare vr extra de off.dele.ex parte. ❡In oppositū est, ꝙ illud nō est licitū. Est enim simoniacū vt dicit Hug.qꝛ pretio renūtiationis iste vr emere illā prebendā nepoti suo, ⁊ eps vēdere. Itē ꝓtio institutionis nepotis vr vendere ius suū,⁊ eps emere,⁊ sic nō est hic gratia in datione:nec in renūtiatiōe.

Respōdet.

❡Dico ergo ꝙ simonia est tam ex parte renuntiantis,quā ex parte episcopi:q vult ibi īstituere nepotē illius si ille abrenūtiet:sed si sponte vult abrenūtiare nullo apposito pacto:vel conditione abrenūtiet facta renūtiatione licite potest cōcedi nepoti ab epō.vel ab alio qui habet potestatē cōferendi illam prebendā. Hugu.

Ad argu.

Et ad argumen.in contrarium de dicto.c.ex parte respondet gloss.ꝙ ibi fuit pura renuntiatio. Et ita non ad propositum. Litera est patens vt non egeat alia expositione.

His oibus. ꝯ.est:in quo Gratian.soluit cōtrarietatē supra dictarū authoritatū, ⁊ dicit.ꝙ tractare cū fratribus de electiōe successoris licet:sꝫ eligere nō licet. Et diuidiꝫ i duas ptes. In ꝑma dicit qd dictū est, ꝙ nō pñt epi eligere:vel instituere successores. Vñ tñ pñt tractare de electiōe successoris noiando dignos aliqs, ⁊ bonos,⁊ ꝓ bono ecclīe cōsiliū dare de his:ad quos ptinet de futuro preficiēdo si ꝯtingat ipm epm mori:hoc enim licitū est,⁊ charitas exposcit:vt ꝓ bono ecclesie ꝯclans velit electorib⁹ vel ꝓuisoribus noīare ꝑsonā vtilē,⁊ idoneā ad regendum:qꝛ verosile est: ꝙ in articulo mortis noiet probū ⁊ ecclesie vtilē ⁊ fructuosum. In scda rñdet ad illud bti Petri de electione Clemētis.scda ibi:illud aūt bti petri ⁊c. Lege.

Diuisio.

❡[His oibus authoritatib⁹] a.ꝯ.ꝓcedenti citra.[deliberare] qd lꝫ authoritate Symmachi pape.lxxxix.di.si trāsiens.[qrere].i.instituere,qd nō lꝫ. Hug. ⁊ Archi.[illud aūt] scda ps.[bti petri].s.c.j. Archi.[valet in ar.assumi] hoc nō est verū:nec solutio est alicuius momēti qm̄ in nullius ꝑsona pōt hoc fieri, ⁊ si qs inueniaꝫ melior petro:vel clemēte:nō tñ licet tali eligere talē:qꝛ in nullius ꝑsona omittēdum est qd institutis gñalibus cōtineꝫ.lxj.di.miramur. Hug. [ꝓterea gñaliter ꝓhibetur] in canonibus:fuit etiā inhibitū a clemente:saltē ipso facto:scilicet spōte abrenūtiando,⁊ sic nulla est hec solutio gratia.qꝛ factū petri spāle fuit:nec debet nec potest ad consequentiam trahi. Hugu.[qui Christo semen].i. filios spirituales. Hug.[suscitare] predicando ⁊ monendo ad fidem conuertendo sacramenta ecclesiastica prebendo ⁊c. Hu.

Exponit literam.

1 ☞ Episcopatum iniunctum an possit quis omnino recusare absqꝫ peccato.

Olim. Hoc.c.est bti August.in.iij.libro ꝯ manicheos:in quo iuxta Jo.de.⁊ Archi.incipit scda pars qōnis:in qua redarguit electos dignos qui nolūt recipe plationis onus,⁊ hoc facit ꝑ q̄tuor authoritates. Jo.de. Archi. Et not.vt dicit Hu.ꝙ hoc.c.⁊ sequētia nō spectant principalr ad qōnem:sed qꝛ fecerat mentionē de electione epoꝝ:ideo ostēdit quales debēt esse:qui debeāt in epos eligi,⁊ qles nō. Et diuidiꝫ in duas partes. In ꝑma ostēdit exēplo veteris legis,ꝙ eps dꝫ semē xpo suscitare:scꝫ fructui animarū insistēdo. In scda ostēdit,ꝙ qui digni sunt si eliganꝫ nō debēt recusare.scda ibi:at vō q.

Diuisio.

Questio. Primū ar.

1 ❡Pro pleniori notitia istius capli ⁊ aliquoꝝ sequentiū queriꝫ,† Utrū absqꝫ pctō possit qs epatum iniunctū oīno recusare. Et vr ꝙ sic. Nullus peccat si meliora nolit deferre:vt minus bonis inhereat:cū ergo amor dei dilectiōi proximorū ꝓemineat,⁊ vita contēplatiua actiue:vr ergo ꝙ nō peccat ille qui oīno epatum recusat.

Scdm ar.

❡Secūdo sic. Nullus dꝫ non purgatus sacra mysteria audire vt ait Grego. in.ca.in scripturis.j.e.q.sed difficile est valde vt dicit Gregor. vt aliqs se purgatū possit cognoscere.si ergo nō sentiat se esse purgatū ꝗtūcunqꝫ sibi epale iniūgaꝫ officiū nō dꝫ illud suscipere.

Tertiū ar.

❡Tertio aliqui votū emittūt:vt nunꝗ epatū recipiāt: sed eiusdē rōnis est ponere impedimentū ad aliqd, ⁊ oīno recusare illud.ergo vr,ꝙ absqꝫ pctō possit aliqs oīno epatū recusare.

Opponit ⁊ Rñdet.

❡In oppositū est.c.ꝓsens ⁊ tria sequētia. Rñ.dicēdū sub ista ꝯclusione. Qui dignus est ⁊ nō hꝫ legitimū impedimētum:nō pōt sine pctō recusare iniūctū sibi a supiore pastorale officiū.ista ꝯclusio ptꝫ ex.c.pñti. Pro cuius declaratiōe est notandū iuxta sctm̄ Tho.in.ij.ij.q.clxxxv.ꝙ in assumptiōe epatus duo sunt cōsiderāda. Primo qdē qd deceat hoīem facere ad voluntatē alterius. Scdo qd deceat hominē appetere ꝯm ꝓpriā voluntatē. Quātū igiꝫ ad istā dic,ꝙ ꝗtū ad ꝓpriā voluntatē cōuenit hoī principaliter insistere ꝓprie saluti,⁊ ꝙ nō ambiat ꝓesse alijs cupiēs honorē,⁊ tēporaliū abūdantiam.vñ dicit Augu.xix.de ciuita.dei. Locus superior sine quo pplus regi non pōt ⁊ si ita teneatur:atqꝫ administreꝫ:vt decet:tñ indecēter appetitur.⁊ Chryso.dicit sup Matth.primatū honoris cōcupiscere vanitas est:primat⁹ eñ fugientē se desiderat: desiderantē se horret. Qd vero homo ad aliorū salutē intēdat hoc cōuenit homini ex dispositiōe alterius potestatē habētis. vnde sicut ad inordinationē voluntatis pertinet,ꝙ aliqs proprio motu feratur in hoc,ꝙ aliorū gubernationi preficiatur. Ita etiā ad inordinationē voluntatis pertinet, ꝙ aliqs oīno superioris iniunctione predictū gubernationis officiū finaliter nō recuset ꝓpter duo.primū quidē qꝛ hoc repugnat capiti proximorū:quorū vtilitati aliqs se debet exponere pro loco ⁊ tēpore.vnde Augu.dicit.xix.de ciuitate dei.ꝙ negotiū si istū suscipit necessitas charitatis. Itē idem Augu.in.c.presenti si qua opera vestra mater ecclesia desiderauerit nec elatione auida suscipiatis:nec blandiente desidia respuatis.postea subdit nec otiū vrm necessitatib⁹ ecclīe preponatis. Scdo qꝛ hoc repugnat humilitati:per quā aliqs superiorū mādatis se subij-

S. Thom.

Augustin⁹

Chrysosto.

August.

Grego.

cit.vnde Gregorius dicit in pastorali.q tunc ante dei oculos vera est humilitas cũ ad respuendũ hoc qđ vtiliter subire precipitur ptinax nõ est. ¶ His habitis dicendũ est ad rationes in oppositũ.

Ad primũ argu.

Ad primã rñdetur negando ɔñam. Et rõ est duplex iuxta sctm̃ Tho.prima,q licet simplr̃ ⁊ absolute vita cõtemplatiua potior sit: q̃ actiua,⁊ amor dei q̃ dilectio proximi: tñ ex alia parte bonũ multitudinis preferendũ est bono vni⁹. vñ Augu.in pñti.c.dicit. vt iam commemoratũ est:nec otium vestrũ necessitatibus ecclie preponatis:psertim q: hoc ipsum ad dilectionẽ dei ptinet,q aliqs omnibus xpi curã pastoralẽ impendat.

August.

vñ super illud Jo.vlti.pasce oues meas:dicit Augu. sic.amoris officiũ pascere dñicum gregẽ:sicut fuit timoris iudiciũ negare pastorẽ. ¶ Secũda ratio:q: nõ sic transferuntur prelati ad vitã actiuã:vt contẽplatiuã deserãt.vñ Augustin. dicit.xix.de ciuita.dei,q si imponatur sarcina pastoralis officij:nec sic deserẽda est dilectio veritatis que sc3 in contẽplatione habetur.

Ad scðm.

¶ Ad secundã rñdetur, q nullus tenetur obedire plato ad aliqđ illicitũ.põt ergo cõtingere,q ille cui iniũgitur prelationis officium in se aliqd sentiat:per qđ nõ liceat ei plationis officiũ accipere. Hoc aũt impedimentũ qñq3 quidẽ remoueri põt per ipm̃met:cui pastoralis cura iniũgitur:puta si habẽt peccãdi propositũ,qđ põt deserere,⁊ propter hoc non excusatur:quin finaliter teneat obedire plato iniũgenti:qñq3 vo impedimentũ ex quo fit illicitũ ei pastorale officiũ:non põt ipse remouere:sed platus qui iniungit:puta si sit irregularis: vel excõicatus,⁊ tunc d3 defectũ suũ prelato iniũgenti ostẽdere:qui si impedimentũ remouere voluerit:d3 ei obedire.vnde Exo.iiij.cũ Moyses dixisset.Obsecro dñe non sum eloquens ab heri,⁊ nudiustertius.Respon.dñs ad eum.Ego in ore tuo ero:doceboq3 te qd loquaris. Cũq3 vero nõ põt remoueri impedimentũ per iniungentẽ:nec per eum cui iniungitur.sicut si archieps non possit sup irregularitate dispẽsare.vñ subditus tunc nõ tenetur obedire ad suscipiendũ epatũ:vel etiã sacros ordines:si sit irregularis.hoc tñ non tenet respectu pape:qui in oĩbus talibus dispensare põt.

Ad tertiũ.

¶ Ad tertiã rñdetur, q lic3 suscipere epatum non sit de necessitate salutis:fit tñ necessariũ ex superioris mãdato:siue pcepto. Ille autẽ qui votũ emittit de non suscipiẽdo epatũ:si per hoc se intẽdat obligare ad hoc, q nec per obedientiã superioris prelati accipiat illicite vouit. Si autẽ intẽdat ad hoc obligare: vt quãtũ est de se epatum nõ querat:nec suscipiat:nisi necessitate imminẽte:licitũ est votũ: q: vouit se facturũ:qđ hominẽ facere decet.poteris de ista q̃stione notare que dicũtur in glos.in.c.florentinũ.distin.lxxxv.

Exponit literam.

Lege tex. ¶ [Olim].i.in veteri lege.sc3 Geñ.xxxviij.dicit iudas filio suo:ingredere ad vxorẽ fratris tui:vt suscites semen fratri tuo.⁊ Deutero.xxv.Si frater absq3 liberis mortu⁹ fuerit:vxor defuncti nõ nubet alteri:sed accipiet eam frater eius: ⁊ suscitabit semen fratris.[non sibi] q: filius primo natus de tali cõiugio dicebatur filius mortui,⁊ noĩe eius appellabitur: vt nõ deleatur nomen eius ex israel.Si autẽ noluerit accipere vxorẽ fratris sui:que lege ei debebatur:perget mulier ad portam ciuitatis,⁊ interpellabit maiores natu israel:dicetq3.non vult frater viri mei suscitare semen fratris sui in israel:nec me sumere in cõiugiũ:statimq3 eum accersiri facient,⁊ interrogabunt.si respõderit nolo eam vxorẽ accipere:accedet mulier ad eum coram senioribus,⁊ tollet calciamentũ de pedibus eius,⁊ spuet in faciẽ eius,⁊ dicet.sic fiet homini qui non edificat domum fratris sui,⁊ vocabit nomẽ eius in israel domus discalciati. Applicat aũt hoc beatus August.ad christũ ſm mysticum.frater primo mortuus dr̃ Christus.de quo ad Hebre.ij. dicit apl's.voluit per omnia fratribus assimilari:vt sibi carne assumpta dicamus illud Geñ.xxxiij.Caro nostra ⁊ frater noster est:vxor illius dr̃ eccl'ia:frater christi mortui dr̃ qlibet platus ecclie,⁊ quicũq3 digne põt regere ecclesiam[a]:christus mortuus est sine semine:q: paucos acquisiuit in vita sua:vel quia moriens vix vnũ solũ sc3 latronem momordit.i.sibi recuperauit:cuius spõsa:sc3 eccl'ia reqrit fratrẽ xpi:sc3 prelatũ vt suscitet ei semẽ.i.filios spũales per spũalem regenerationem,⁊ hoc cum qs ad regimẽ ecclie inuitatur,⁊ nomẽ eius accipiat.i.xpi a quo dicũtur xpiani.de conse.di.iiij.postq̃.⁊ non a petro petrini:nec a paulo paulini.vt dicit Augu.[at vero] scða pars, in qua punitur qui xpo semẽ suscitare renuerit:talis enim ab eccl'ia merito contẽnitur,⁊ a xpo maledicitur tãq̃ ficulnea infructuosa:de quo habetur Mat.xj.[Qui em̃ sibi pdest ⁊ ecclesie.vtroq3 pede] q: sibi ⁊ proximis pdest:vel q: h3 dilectionem dei ⁊ proximi. Hu.desit currentibus calciatis vtroq3 pede:scil3 cũ dilectiõe eius ⁊ proximi dicit.ad Ro.x.q̃ speciosi pedes euãgelizantium bona.qđ sumptũ est Naum.j.vbi dr̃.super mõtes pedes euãgelizantiũ ⁊ annũtiantiũ pacẽ[non figurarum]non vtrũq3 extinguit:sc3 participiũ ⁊ verbũ sensus est factũ istius

a ¶ Regere[a] ecclesiã. Et talis rector ecclie tenet de animab⁹ subditorum reddere rationẽ deo. Pe.de ancha.in.c.irrefragabili, nume.2.de offi.ordi,

recipientis regimen ecclesie:non significat illius scilicet renuntiantis suscitare semen fratris:sed factum illius significat factum istius:q: factum huius est res, ⁊ significatum factum illius figura significans,⁊ in facto istius amplectitur illa figura. Sensus litere est:non significauit opprobriũ illius discalciati:opprobrium dico:non figuratum:sed figurans sed portauit illud opprobrium impletum in se id est habuit in se opprobrium:quod significauit opprobrium illius.Hugu.

1 ☞ Consentiens electioni canonice de se facte aut prouisioni an faciat melius:quam qui eam recusat.
2 Eligere an quis se possit in episcopum.
3 Renuens pascere gregẽ dñi cum possit,⁊ sit dignus peccat.
4 Contrariorum duorum q vtrunq3 sit bonum.

IN scripturis. Ad idem sequit hoc.c. qđ est Gregorij in registro.Summa est in rubro:videl3 q sicut locus regiminis desiderantibus est negãdus:ita fugientibus est offerẽdus. Quidã enim cum vocabãtur ⁊ postulabãtur ad epatum ⁊ solicitudines pastorales recusabant illa dicentes:se potius velle vacare quieti,⁊ contẽplationi,qđ etiã beato Gregorio significauerũt:quibus Gregorius scribit, ⁊ dicit eos ob hoc dignius venire ad epatũ. Et inde sumpta occasione ostẽdit authoritate apostoli Pauli ⁊ Hieronymi, q nemo debet se ingerere honori,⁊ importune eum petere.sed si credit se dignum, ⁊ ecclesiã indiget,⁊ ipse inuitatur:nõ d3 recusare.⁊ hoc ostẽdit exẽplo Christi ⁊ exẽplo esaie.

Diuisio.

Et diuidit hoc.c.in duas partes.In prima cõmendat eos qui ad epatum veniũt vocati ostendendo nullũ debere se ingerere. Et in scða ostendit,q vocatus nõ debet pter particulare cõmodum pastoralẽ solicitudinẽ recusare.scða ibi:rursus idem egregius.

Questio.

1 ¶ Pro pleniori intelligẽtia huius.c.queritur.† Utrũ melius faciat qui cõsentit electioni canonice aut puisioni de se facte:q̃ qui eam recusat.

Primũ ar. Scðm ar.

Et videtur q sic. Primo ex pñti.c. ¶ Secũdo ex illo beati Gregorij.xxij.moraliũ.potestas cũ percipitur nõ ex libidine amãda est:sed qñ aliqs pter canonicã electionẽ epalem dignitatẽ adipiscitur:nõ percipit eam ex libidine.ergo debet eam amare.nõ ergo debet eam recusare.

Opponit i cõtrarium. Respõdet.

¶ In oppositũ videt qđ idem Grego.ait.xxviij.mora.q prelatio per meliorẽ intentionẽ fugiẽda est. Respõ.dicendũ est sub distinctione. Nam in eo qui electioni canonice de se facte cõsentit considerari precipue debet:

S.Thom̃.

vt dicit sctũs Tho.in quolibeto quinto.qd intendat.Si em̃ intendat aliquid tẽporale:puta honorẽ:diuitias excutere se a iugo religionis:aut aliquid hmõi tũc est cõclusio,q cum manifestũ sit,q praua sit talis intentio:melius esset non assistere.Si aũt intẽdit profectũ ecclesie:sic planũ est,q est bona intẽtio ſm illud apl'i prima ad Ti.iij. si qs epatum desiderat bonũ opus desiderat. Tamẽ sciendum est,q ad hoc opus requiritur maxima idoneitas:

Gregorius.

q: vt Gregorius dicit in pastorali.tantum actionẽ populi debet actio trãscendere presulis: quãtũ distare solet a grege vita pastoris.ad qđ humana fragilitas ſm proprias vires sufficiẽs non est ſm illud apl'i.secũda ad Corin.j.ad hoc quis tam idoneus sed tamẽ ex auxilio gratie diuine homines idonei ⁊ sufficientes redduntur : sicut ipse postmodũ subdit.idoneos nos fecit ministros noui testamenti.potest ergo laudabiliter cõsiderans propriũ defectũ ex humilitate officiũ prelationis recusare:sicut Hieremias fecit:vt habetur in presenti.c.dicens.nescio loqui:quia puer ego sum. potest etiã laudabiliter cõsentire ex charitate fraterna : vt salutẽ proximorũ procuret sicut Esaias fecit:vt habet in.c.presenti qui dicit ecce mitte me.

Grego.

Sed sicut Gregorius dicit in pastorali in vtroq3 est subtiliter intuendũ:quia ⁊ is qui recusauit plene non restitit,⁊ is qui mitti voluit ante se per altaris calculũ purgatũ viderit:nẽ ante non purgatus adire quisquã sacra ministeria audeat:aũt q superna gratia eligat sub humilitatis specie superne dispositioni contradicat.Quia ergo valde difficile est purgatum se quemlibet posse cognoscere:prelationis officium tutius declinatur:non tamen pertinaciter:cũ ad suscipiendum hoc superuacua voluntas cognoscitur. Ex his potest capi intellectus illorum verborũ:que dicere potest episcopus cum interrogatur si vult accipere episcopatum:sc3 nolens volo.i.nolens:sc3 preesse.volo.i.consentio.⁊ volens:sc3 prodesse nolo:vt presim simpliciter hoc est dicere:cõsentio electioni in me celebrate:non vt ex arrogantia presim:sed vt possim prodesse simpliciter. De hac materia satis not. Innocen. extra de elec.c.cum in iure.in glo.⁊ Archi. ¶ His habitis dicendum est ad rationes in principio.

Ad primũ argu.

Ad primum de.c.presenti responsio ex dictis patebit etiam in expositione litere.

Ad scðm.

¶ Ad secundam de Gregorio respondetur iuxta sctm̃ Tho. q verbum

q verbũ Gregorij nõ d3 sic intelligi potestas cum ex libidine nõ pcipitur amãda est:sed ita ptãs cũ pcipitur nõ est amanda ex libidine.Subdit em̃:sed ex longanimitate tolerãda.

Ad tertiũ.

¶ Ad tertiã rñdetur,q melior est intẽtio plationẽ fugiẽtiũ ſm proprium desideriũ:dummodo nõ assit necessitas ex parte imponẽtis hoc onus.

August.

vñ Augu.dicit.xix.de ciui.dei.superior locus sine quo regi ppl's nõ põt. Et si ita teneat vt decet:tñ indecẽter appetitur. Otiũ em̃ sctm̃ q̃rit charitas veritatis negotiũ iustũ suscipit necessitas charitatis.

Exponit literam.

Lege. ¶ [In scripturis vestris]quib⁹ excusatis vos:ne officiũ epale assumatis [congrue venisse]p noĩationẽ,⁊ electionẽ eo⁊ q eos postulabãt vel venisse.i.vos dignos esse:vt veniatis. Hug.[desiderãtibus] ambitiose sc3:vt presint.⁊ ideo importune se gerentibus. [fugiẽtibus].i.recusantibus.Hu.[sicut scriptũ est]ad Hebre.v. [ne quisq̃ assumit sibi honorẽ]sc3 a se:vel sua authoritate:qm̃

S.Thom̃.

vt dicit pulchre sctũs Tho.in expositione.hoc em̃ est ɔ̃ naturã,q aliqs pducat se ad statũ altiorẽ:sicut aer nõ facit seipm̃ ignẽ:sed fit a superiori.vñ disciplina dei non h3, q quisq̃ sibi sumat honorẽ fauore:pecunia:potẽtia. Amos.vj. In fortitudine em̃ assumpsimus nobis cornua.Osee.viij. Ipsi regnauerunt nõ ex me:sed debẽt vocari sicut aaron.Exo.xxviij.applica ad te aaron. Et ideo dñs confirmauit sacerdotiũ eius sicut pt3 Numeri.xvij.per virgã q̃ floruit. Tales ergo debent assumi:qui nõ ingerũt se.vñ antiqtus signo visibili ostẽdebantur sicut pt3 de beato Nicolao ⁊ alijs multis. Sed hic surgit vna

Questio.

2 qđ.† vtrũ in casu aliquis põt se eligere in epm̃.Ecce casus est. Tota ptãs eligẽdi cõmissa est vni,⁊ iurat q eliget meliorẽ de illa eccl'ia:inuenit se meliorẽ esse:nũquid in hoc casu põt se eligere. Et vr̃ q sic rõne iuramẽti:qđ nõ videt ex pñti.c.⁊.j.e.q. qui epatum.⁊.xxiiij.q.j.dicimus.

Rñdet.

¶ Rñ.dicit Augu.⁊ ego ita credo,q non debeat se eligere:nec ex illo iuramẽto tenetur ad hoc cũ in illo iuramẽto nõ plus cõprehendat q̃ demãdantes intellexerũt.ar.xxij.q.v.quucũq3. Ipsi aũt psonã eius exceperunt eoipso q electorẽ[a] eũ cõstituerunt.ſm Hu.Nota etiã de hac qõne in glo.in.c.cum in iure.de elec.[⁊ rursus] scða pars. quasi dicat,q qs d3 refugere ⁊ recusare sed nõ oĩno.⁊ hoc ostẽdit multiplr̃ egregius pdicator sc3 paulus.j.ad Cor.v.dicit. [si vnus].i.vnicus ⁊ singularis sc3 xps qui sine pctõ ⁊ cã pcti fuit pro oĩbus general'r q̃tũ ad sufficientiã : q̃tũ em̃ in se fuit oĩbus sufficiẽs causa salutis.Et q: oẽs per eũ possunt saluari si velint.Hug.[mortui sunt].i.mori debent pro eo si opus est. [et].i.sed hoc est verũ[supest].i.seqtur[⁊ qui viuũt] vita corporali [iam nõ sibi].i.sue priuate voluntati:siue suo arbitrio. [viuãt sed ei].i.volũtati eius sc3 xpi:vocãtis ad regimen sue ecclie.Hu.⁊ Archi.[⁊ pastori].i.petro.cui inqt Jo.vlti.pasce

a ¶ Qđ electorem.Eligere secũdũ deum et ſm ɔscientiam an possint separare. Pe.de ancha.in.c.cõstitutis.nu.3.de appel.

3 oues meas.ostẽdit se minus amare.Et est arg.† q qui renuit pascere gregẽ dñi cũ possit,⁊ sic dignus peccat:q: nõ videtur habere amorẽ dei.vt hic dr̃.[Si em̃ vnigenitus]tertio arguit ad idẽ exẽplo xpi.[de secreto patris].i.de celorũ habitaculo: vbi deus pater inuisibiliter nobis residet:ſm illud Matt.vj. Pater nr̃ qui es in celis:vel [de secreto].i.de secreta substantia patris.i.cũ esset in eadẽ substãtia inuisibili cũ patre:suscepit visibilẽ nostrã mortalitatẽ:q̃si de inuisibili factus est visibilis,⁊ hoc est in publicũ egressus qñ exiuit a pr̃e,⁊ venit in mũdum.Jo.xvj.⁊ est egressus qũo exultauit vt gigas:ad currendam viã huius vite,⁊ a summo celo egressio eius, ⁊ tãq̃ sponsus pcessit de thalamo suo.ps.xviij.[Secretũ nostrũ].i.silentium:otiũ:requiẽ nostrã [vtilitati ⁊c.] qđ nõ est faciendũ:maxime cũ alijs pficiendo nobis pficiamus.[quies itaq3] q: vt

August.

ait Augu.xix.de ciui.dei.otiũ cõtemplationis querit dilectio veritatis:sed laborẽ actiõis suscipit necessitas charitatis[occupatiõe] solicitudinis[fugere]vbi nõ est opus occupationẽ subire.Hug.[libenti.] Tum pter charitatẽ proximorũ. Tum pter obedientiã maioribus debitã[quid].i.vtrũq3:sc3 fugere ⁊ subire.[ex duorũ ⁊c.quorũ vnus]sc3 hieremias[alter]sc3 Esaias.Nã hieremias respõdit a a a dñe deus.Dicũt aliq vt

Nic.de lyra.

dicit magr̃ Nicolaus de lyra,q hic ponitur a:q: hieremias se excũsat a tãto officio propter triplicẽ defectũ sc3 etatis:scientie,⁊ eloquentie:q: adhuc erat iuuenis:sed expositio ista vt dicit procedit ex ignorãtia hebraici sermonis:vbi ponit hic vna dictio cõposita ex tribus lr̃is.vñ prefata dictio est interiectio dolẽtis siue admirãtis[alter]sc3 Esaias[appetijt]nõ importune vel ambitiose:sed inuitatus ⁊ vocatus ⁊ ex charitate cũ videret necessitatẽ incũbere.Archid.[en ab vtrisq3 sed non a diuerso ⁊c.]q: licet diuerse sint actiones:nõ tñ diuersi affect⁹: vel effectus.⁊ licet verba sint diuersa ⁊ cõtraria quo ad supficiem:non tñ sunt cõtraria:sed potius tendunt ad eundẽ vel simile effectũ. Et rõ est:q: ab eodẽ fonte charitatis emanãt.vñ sequitur[duo quippe precepta]quorũ vno pcipitur amor dei: altero amor proximi. Per actiuã igitur vitã pdesse proximis

Isidorus

dicit Isidorus in libro differẽtiarum inter actiuã ⁊ contẽplatiuam vitã.Hec distãtia est:actiua vita est que in operibus iustitie ⁊ proximi vtilitate versatur.Contẽplatiua aũt:que vacãs ab omni negotio in sola dilectione dei afficitur : vna in opere bone cõuersatiõis:altera in cõtẽplatione incõmutabilis veritatis.[Cõtradicit].i.verba ɔtradictionis pfert.Hu.[Quod
4 ergo laudabiliter]ar.† q duorũ contrariorũ vtrũq3 est bonũ ⁊ vtrũq3 põt fieri licite.argu.di.v.ad eius vero.⁊.xxxiij.q.iiij. vir.Hu.[per calculũ altaris].i.carbonẽ sumptũ de altari:vbi erat ignis ppetuus ad opus sacrificij:vt pt3 Leuit.vj.tangit id qđ legitur Esa.vj.sc3 cũ Esaias de immũdicia labiorũ que contraxerat cõmorando in acbab ⁊ eius peccata nõ arguẽdo cõquereretur:volauit ad eũ vnus de seraphim,⁊ calculo.i.lapide paruo.vel carbone quẽ tulerat forcipe de altari tetigit,⁊ mũdauit labia eius.

Nicolaus de lyra.

Sciendum tñ vt dicit magister Nicolaus de lyra:non accipitur hic altare seu carbo materialiter:q: ista fiebãt visione imaginaria qua videbat angelus accipere carbonẽ de altari holocaustorũ, ⁊ sequitur tetigit os meũ:ad designandum purgationẽ peccati pter taciturnitatẽ predictã. Aliqua moralia dicũt hic Hu.⁊ post eũ Archi.q̃ non videtur mihi multũ ad ppositũ : sufficiunt autẽ ea:que dicta sunt pro intelligẽtia lr̃e.[purgatũ] ab immũdicia cõtracta:quia peccata acbab non redarguerat.xxiiij.q.iij.qui negligit.Hugu.

2 ☞ Obedientia q sit virtus.
Et specialis.numero.3.
Et q pertinet ad iustitiam.numero.4.
Et q sit virtus moralis non theologica.numero.5.
Et q sit potior inter morales virtutes.numero.7.
6 Obedientia non est maxima virtutum simpliciter.
Et quot conditiones habere debeat.numero.10.
8 Bonorum humanorum tria sunt genera.
12 Obedientia vna potest esse grauior altera dupliciter.
13 Premium non meretur qui facit aliquid inuitus.
14 Hariolare quid dicatur.
15 Contrariorum alterum vituperatur cum alterũ damnatur.

SCiendum est. Ad idem sequit.c.hoc qđ est eiusdem Gregorij.xxv.moraliũ.Summa est,q ad pspera imperata si mouet quis pprio motu nullius pretij vel valoris videtur esse eius obedientia. Si ad aduersa imperata:si quis nõ mouetur pprio motu modica est eius obedientia.

Diuisio.

Et diuiditur in duas partes hoc.c.In prima ostendit qualis debeat esse virtuosa ⁊ laudabilis obedientia. In scða cõmendat obediẽtiam preponẽdo eã victimis, ⁊ per ɔñs vituperat eius cõtrarium propter obedientiã.secunda ibi, ⁊ paulo superius. Pro pleniori intelligentia huius.c.queruntur tria.
1 ¶ Primum est vtrum obedientia sit maxima virtutum.
9 ¶ Secundum est vtrum pertineat ad laudabilitatẽ obedientie:vt ad prospera imperata non moueatur proprio motu.
11 ¶ Tertium est vtrum inobediẽtia sit grauissimũ peccatum.

Primũ ar.

1 **Ad primum** sic pceditur.† Et videt q sic. Primo ex psenti.c.vbi inducit Gregorius illud primi Reg.xv.melior est obediẽtia q̃ victima. Sed oblatio victimarũ ptinet ad religionẽ:que potissima est inter oẽs virtutes morales.ergo obedientia est potissima inter oẽs virtutes.

Scðm arg.

¶ Scðo sic.dicit Grego.vlti.moraliũ,q obedientia sola est virtus:que virtutes ceteras mẽti inserit:insertasq3 custodit:sed ea est potior effectu.ergo obediẽtia est potior oĩbus virtutibus.

Tertiũ ar.

¶ Tertio Grego.dicit vlti.moraliũ,q nunq̃ per obedientiã d3 malũ fieri:aliqñ aũt d3 per obediẽtiam bonum qđ agitur intermitti:sed nõ ptermittitur aliqd nisi p meliori. ergo obedientia pro qua intermittũtur bona aliarũ virtutum est virtutibus alijs melior.

Opponit ⁊ Rñdet. Prima cõclusio.

¶ In oppositũ arguitur:q: virtutes theologice sunt potiores. Respon.dicendũ sub certis cõ-
2 clusionibus.† Prima q obediẽtia est virtus. Ista ɔclusio pt3 primo ex tex.pñtis,c.vbi obedientia virtus appellat. Itẽ dicit Gregorius,q sola obediẽtia fidei meritũ possidet.hoc non cõuenit obediẽtie:nisi virtus esset.

August.

Scðo sic authoritate beati August.xxiiij.de ciui.dei.qui dicit,q pter cõmendandũ pure ⁊ simplicis obedientie bonũ:que magna virtus est rõnalis creature sub creatore cõstitute. Ratione pbat sic.virtus vt dr̃ scða ad Ti.est habitus quo operãs meret laudẽ,⁊ felicitatem. sed obediẽs p opus obediẽtie meretur laudẽ,⁊ felicitatis gloriam.vnde de Christo summe virtuoso dicitur ad Philip.ij. Christus factus est obediens vsq3 ad mortem:propter quod ⁊ deus exaltauit illum.ergo obediẽtia qua hoc meruit est virtus:nec solum est virtus obedientia:sed sola verissime virtus est:vt dicit Augustinus.ſm q veritas est rei entitas:vt idem

August.

dicit lib. soliloquiorũ. Cum em̃ obedientia legibus obtẽperet: precipue obtẽperat perpetuis, ⁊ eternis legib⁹, ⁊ in ipsarũ regula deducit oẽs virtutes: quas h3 pro materia, ⁊ cũ ibi sit vera origo oĩs rectitudo virtutis, ⁊ in primis principiis sit p̃cipua entitas cuiuslibet rei: pt3 obedientia sola est virtus trãsformãs nos in similitudinẽ virtutũ exẽplarium: q̃ in deo sunt: vt simus pfecti: sicut ⁊ pater noster celestis pfect⁹ est. Mat. v. qꝛ vnũquodq3 tanto verius est: quãto sue prime origini vbi est prima natura siue veritas amplius appropinquat: ⁊ ideo obedientia vocatur sapientia: que vt dicit Augu. inheret eternis legibus cõspiciendis ⁊ cõsulendis. Deut. iiij. hec est nostra sapientia ⁊c.

Grego.

Gregorius aũt dicit, ꝙ non tm̃ est virtus: q̃tũ oĩm virtutũ mater: qꝛ per obedientiã p̃ceptorũ virtutes cõsuetudinales in nobis generant, ⁊ ad gratiã ⁊ v̾tutes infusas disponuntur dispositione qua hoc in nobis diuina largitas creat, ⁊ per eandem obedientiã eedẽ etiã virtutes in nobis cõseruant ⁊ nutriunt. He aũt sunt cõditiones matris: sc3 generare prolem, ⁊ fouere, ⁊ cõseruare: vt dicit Vlricbus.

Secũda cõclusio. Hu. de sancto victore.

3 ❡ Secũda cõclusio est † ꝙ obedientia est specialis virtus. Ista cõclusio patet. Tum authoritate. dicit em̃ Hugo de sctõ victore. ꝙ obedientia sit virtus: que oĩa amplectitur iniũcta necessario implẽda: nisi obstiterit imperãtis authoritas, ⁊ ita obediẽtia est virtus specialis. Rõne vo ꝓbatur cõclusio sic. Cũ em̃ habitus potentie ⁊ actus distinguant per obiecta: op3 ꝙ virtus que h3 speciale obiectũ sit spãlis virtus. Dicitur aũt spãle obiectũ a speciali rõne: sed obedientia attẽdit spãle obiectũ: sc3 preceptum superioris tacitũ vel expssum cũ debito cõsentiendi. Obedire aũt superiori debitũ est ſm diuinũ ordinẽ rebus inditũ. ergo obediẽtia est virtus spãlis.

Tertia conclusio.

4 ❡ Tertia cõclusio † obediẽtia ptinet ad iustitiam: sicut pars partis iustitie. i. obseruãtie: que est iustitie pars ſm Tulliũ. pt3 cõclusio: qꝛ reddere alteri qd suũ est ⁊ sibi debetur est iustitie sed hoc operatur obediẽtia: vt dictũ est in precedenti cõclusione. ergo obedientia est pars iustitie, ⁊ spãliter dicte: qꝛ hoc suũ qd superioribus reddit: scilicet impletio mãdatoꝝ est quedã pars huius cõis, qd debitũ dicitur: vel qd suũ est, qd etiã exigi posset corã iudice vt dicit sanctus Tho. in scdo sniaꝝ.

Quarta cõclusio.

5 ❡ Quarta cõclusio † ꝙ obediẽtia nõ sit virtus theologica: sed moralis: pt3 cõclusio. Tum ex precedenti conclusione: qꝛ est pars iustitie que moralis est. Tum qꝛ non h3 per se obiectũ qd est deus: sed preceptũ superioris cuiuscũq3: vel expressum: vel interpretatũ: vt dictũ est.

Quinta cõclusio.

6 ❡ Quinta conclusio est. † Obediẽtia non est maxima virtutũ simpliciter. pt3 cõclusio. Tum ex precedẽti: qꝛ cũ non sit virtus theologica ⁊ theologice virtutes sint potiores oĩb⁹. Preterea pt3 cõclusio, ꝙ h3 ipsa obediẽtia laudẽ ex eo ꝙ ex charitate ꝓcedit. Dicit em̃ Grego. vltimo mora. ꝙ obediẽtia non seruili metu: sed charitatis affectu seruãda est: non timore pene: sed amore iustitie. ergo charitas est potior virt⁹ q̃ obedientia.

Sexta conclusio.

7 ❡ Sexta cõclusio. † Inter morales virtutes obediẽtia videt esse potior. Ista cõclusio pt3 primo authoritate beati Gregorij dicentis. Obediẽtia non tam est virtus: q̃ mater virtutũ oĩum.

S. Thom̃.

8 Rõne sic iuxta sctm̃ Tho. Inter virtutes morales tanto aliqua potior: quãto maius aliquid contẽnit vt deo inhereat. † Sũt aũt tria genera bonorũ humanorũ: que homo põt cõtemnere propter deum: quorum infimum sunt bona exteriora: mediũ autem sunt bona corporis. supremũ autem sunt bona anime. inter que quodãmodo preceptum est voluntas: inquantum scil3 per voluntatem homo omnibus aliis bonis vtitur, ⁊ ideo per se loquendo laudabilior est obedientie virtus: que propter deũ contemnit propriã volũtatem: quã alie virtutes morales: que propter deũ aliqua alia bona contẽnunt. Et ideo dicit Gregorius in p̃nti. c. ꝙ obediẽtia victimis iure preponit: qꝛ p victimas aliena caro: per obedientiã vo propria volũtas mactat. vnde etiã quecũq3 alia virtutum opera ex hoc meritoria sunt apud deũ, ꝙ sint vt obediatur voluntati diuine. Nã si qs etiã martyriũ sustineret: vel omnia sua pauperibus erogaret: nisi hoc ordinaret ad impletionem diuine voluntatis, qd recte ad obedientiã ptinet: meritoria esse non possent: sicut nec si fieret sine charitate: q̃ sine obediẽtia esse non põt. dr em̃ prima Jo. ij. ꝙ qui dicit se nosse deũ ⁊ mãdata eius non custodit mẽdax est. Qui aũt seruat verba eius vere in hoc charitas dei pfecta est: ⁊ hoc ideo est: qꝛ amicitia facit idem velle ⁊ nolle.

Ad argu.

❡ His habitis pt3 responsio ad rõnes, ꝙ obedientia licet non sit simpliciter maxima omniũ virtutũ: est tamen inter morales potior eo modo quo dictũ est, ⁊ hoc bene cõcludunt. vnde etiam obediẽtia ſm ꝙ procedit ex reuerentia dei cõtinetur sub religione, ⁊ pertinet ad deuotionem: que est principalis actus religionis. vnde ſm hoc laudabilius est obedire deo: q̃ sacrificium offerre, ⁊ etiã qꝛ in sacrificio immolatur aliena caro. per obedientiã autem propria volũtas: vt dicit Gregorius hic. spãliter tamẽ in casu in quo loquebatur Samuel: melius fuisset Sauli obedire deo: quam animalia pinguia amalechitarum in sacrificium offerre contra dei mandatum.

9 **Ad secundum** sic ꝓceditur. † Et videt ꝙ non pertineat ad laudabilitatẽ obedientie vt ad ꝓspera imperata nõ moueatur ꝓprio motu.

Primũ ar. Chrysosto.

Et primo sic dicit Chrysosto. super Matthe. sicut peccatũ opus sine voluntate nõ facit ita iustitia nostra ex opere cõsummat: nisi ⁊ volũtas affuerit. ergo obediẽtia que ad iustitiã pertinet: nõ erit laudabilis: nisi ex ꝓprio motu voluntatis.

Scdm ar.

❡ Scdo sic dicit Augusti. in lib. de libero arbi. ꝙ eterna lux incõmutabili stabilitate firmauit ⁊ in voluntate sit meritũ. ergo si obedientia debeat esse meritoria: necesse est: vt ex voluntate procedat.

Tertiũ ar.

❡ Tertio sic. ex prima ad Corin. ix. Hilarem datorem diligit deus. si ergo obediẽtia debet esse hilaris necesse est ꝙ sit volũtaria.

Opponit ⁊ Rñdet.

❡ In oppositũ videtur esse tex. p̃ntis. c. Respõ. dicendum sub duobus articulis. In primo ponẽtur. x. cõditiones breuiter que iuxta doctores quas pro maiori parte tãgit Archidia. faciunt ad laudabilitatẽ obediẽtie. In secũdo respon-

10 debitur ad questionẽ. † Prima aũt cõditio obediẽtie est ꝙ sit volũtaria: sine cordis murmure: sicut fuit illa Pauli. Act. ix. dicẽtis. Dñe quid vis me facere.

Grego.

dicit em̃ Gregorius non placent deo coacta seruitia. Scdo d3 esse humilis: sine voluntatis cõtradictione: aut murmuratione. Osee. iiij. Populus tuus sicut hi qui cõtradicunt sacerdoti, ⁊ corrues hodie. vnde apostolus ad Phil. ij. Omnia facite sine murmure, ⁊ hesitationibus. ❡ Tertio est obediendũ celeriter sine dilatiõe. Esa. viij. qui sunt isti qui vt nubes volant ⁊c.

Bertran.

dicit Ber. Obediẽtia tũc acceptabilis est deo, ⁊ dulcis omnibus si qd iubetur nõ tepide nõ tarde fit. vñ Prouerbi. xxij. vidisti hominẽ velocẽ in opere suo: corã regibus stabit. ❡ Quarto est obediendum hilariter sine vultus tristitia ⁊ merore. scda ad Cor. ix. Non ex tristitia aut necessitate. hilarẽ enim datorẽ diligit deus. Serenitas in vultu, ⁊ dulcedo in sermonibus: multũ colorant obedientiam obsequẽtis.

ps. cvij. a. Bernar.

vnde ps. Paratum cor meũ deus: paratum cor meũ: cantabo ⁊ psalmũ dicã. Ber. Paratũ ad aduersa: paratum ad ꝓspera: paratũ ad humilia: paratũ ad sublimia: paratum ad vniuersa que p̃ceperis. Cantabo effectu cordis intus hilariter obediẽdo ⁊ psalmũ dicã: exterius opus adimplendo. ❡ Quinto est obediẽdum integraliter. Hiere. j. ad omnia que mittã te ibis. ⁊ Thobie. v. Oĩa que p̃cepisti mihi pater faciã.

ps. cviij. p.

⁊ ps. Ad oĩa mãdata dirigebar. Omnẽ viam iniquã habui. ❡ Sexto obediendũ est simpliciter: sine mãdati nimia discussione

ps. xvij. g.

ps. In auditu auris obediuit mihi. ❡ Septimo est obediendum prudenter sc3 sine manifesto errore. Act. v. Oportet obedire magis deo q̃ hoibus.

Grego.

⁊ Gregorius. Caueant subditi: ne plusq̃ expedit sint subiecti: ne superiorũ cõpellantur vitia venerari. ❡ Octauo est obediẽdum veraciter: sine fictione. ad Colo. iij. ad oculũ seruientes quasi hoibus placẽtes. ❡ Nono ꝙ est obediendũ simplr: sc3 recta intẽtione ꝓ deo: nõ ꝓ laude hoim: vel pro emolumẽto tpali. sed pro p̃mio eterno.

ps. lij. b.

ps. Qui hoib⁹ placent ꝯfusi sunt. qm̃ deus spreuit eos. de talib⁹ Mat. vj. receperũt mercedẽ suã. ❡ Decimo est obediendũ pseuerãter: sine intermissione exẽplo xpi. de quo ad Phil. ij. factus est obediẽs vsq3 ad mortẽ.

Bernar.

sup quo Bernar. Memẽtote fratres: xps ne pderet obediẽtiã pdidit vitã. De multis istarũ cõditionũ obediẽtie loqtur Bernar. als ita dicẽs. Verus obediẽs nescit morã: nec mãdata procrastinat: s3 aures parat auditui: oculos visui: manus operi: pedes itineri, ⁊ sic se totũ interius colligit: vt imperantis exterius adimpleat voluntatẽ. ❡ His habitis scdo rñdendũ est ad qõnem. Dicimus em̃ ꝙ in ꝓsperis etiã obediẽtia d3 esse voluntaria: si laudabilis ⁊ meritoria esse debeat: sicut argutũ est. Qd vo dr hic nõ obstat qñ hic nõ ꝓhibetur nisi ambitio, ⁊ proprius motus. i. ex se ⁊ ex suo vitio: nõ ex obediẽtia ꝓueniẽs. Et dr ergo hic, ꝙ ad ꝓspera hõ non d3 ꝓprio motu se ingerere: nihilominus tñ si p̃cipiunt: tũc ꝓprio motu ⁊ spõtanea volũtate faciẽda sunt: eo tñ respectu: qꝛ precipiunt. Et sic patet quid dicẽdum sit ad rationes factas.

11 **Ad tertium** sic ꝓceditur. † Et videtur ꝙ inobediẽtia sit grauissimum peccatorum.

Primũ ar. Opponit i cõtrarium.

Primo ex. c. p̃nti, qd originaliter hr. j. Regũ. xv. qm̃ q̃si pctm̃ ariolandi est repugnare, ⁊ q̃si scelus idolatrie nolle acqescere s3 idolatria est grauissimũ pctm̃. ❡ In oppositũ arguit: grauius est ꝯtẽnere p̃cipientẽ: q̃ p̃ceptũ. s3 q̃dã pctã sunt ꝯ ipsam ꝓsonã p̃cipiẽtis sicut pt3 de blasphemia, ⁊ de homicidio. ergo inobediẽtia non est grauissimũ pctm̃.

Rñdet. S. Thom̃.

❡ Rñ. dicẽdum ꝙ non oĩs inobediẽtia est equale peccatũ: nec inobediẽtia est grauissimum peccatum. Pro quo notandum iuxta sctm̃ Tho. in scda

12 secunde. † ꝙ vna inobediẽtia potest esse grauior altera dupliciter. Uno modo ex parte precipientis. Quãuis enim omnem curam

curã homo apponere debeat ad hoc ꝙ cuilibet superiori obedire debeat: siue obediat: tñ magis est debitum, ꝙ hõ obediat superiori potestati cuius signũ est, ꝙ p̃ceptũ inferioris preter mittit si sit p̃cepto superioris ꝯtrariũ. vñ ꝯñs est vt quãto superior est ille: qui p̃cepit: tãto ei inobedientẽ esse sit grauius, ⁊ sic inobediẽtem [a] esse deo: est grauius, q̃ inobedientẽ esse hoi.

a ❡ Inobediẽtẽ. Ad de ꝙ inobedientia dignã ẽ vltione, Pet. de anch. in. c. j. nu. 9. de post. prela.

❡ Scdo ex parte p̃ceptoꝝ. Non em̃ p̃cipiẽs equaliter vult impleri oĩa: que mandat. magis em̃ vnusquisq3 vult finẽ ⁊ id qd est fini ꝓpinquius. Et ideo tãto est inobediẽtia grauior: q̃to preceptũ: qd qs preterijt magis est de intẽtione illius qui p̃cepit. Et in p̃ceptis quidẽ dei manifestũ est, ꝙ quãto p̃ceptũ datur de meliori: tãto est eius inobediẽtia grauior: qꝛ cũ volũtas dei p se feratur ad bonũ q̃to aliqd est melius: tãto deus vult illud magis implere. vñ qui inobediẽs est p̃cepto de dilectione dei: grauius peccat: q̃ qui inobediens est p̃cepto de dilectione proximi. voluntas aũt hoĩs non semp magis fertur in melius. Et ideo vbi obligamur ex solo hoĩs precepto: nõ est grauius pctm̃ ex eo ꝙ maius bonũ preteritur: sed ex eo ꝙ p̃teritur qd est magis de intẽtione precipiẽtis. ergo sic oportet ſm diuersos inobediẽtie gradus diuersis peccatoꝝ gradibus cõparare. Nã inobedientia qua cõtemnit dei preceptũ ex ipsa ratione inobediẽtie grauius est peccatũ: quã pctm̃ quo peccat in hominẽ: si etiã sequeretur inobediẽtia dei. Et hoc dico, ꝙ qui cõtra proximũ peccat etiã cõtra preceptũ dei agit. si tñ in aliquo peccator preceptũ dei contemneret: adhuc grauius pctm̃ esset. Inobedientia autẽ qua contẽnitur p̃ceptũ hoĩs lenior est peccato: quo contẽnitur ipse p̃cipiens. qꝛ ex reuerentia p̃cipientis ꝓcedere debet reuerẽtia p̃cepti. ⁊ similiter pctm̃ qd directe ptinet ad contẽptum dei sicut blasphemia: vel aliquid hmõi grauius est etiã semoto per intellectũ inobedientie pctõ: q̃ peccatum in quo contẽnitur solũ dei preceptũ. Quibus habitis dicendũ est ad rõnes in oppositũ.

Ad argu. S. Thom. Exponit literam.

❡ Ad quam respondet iuxta sctm̃ Tho. ꝙ illa cõparatio Samuelis non est equalitatis: sed similitudinis: qꝛ inobedientia redundat in cõtemptum dei: sicut ⁊ idolatria: sed idolatria magis. Lege. ❡ [Sciẽdum aliquãdo] .i. ꝓsperis. [si de suo] .i. de sua ambitione, ⁊ ꝓprio motu. quasi sine intuitu obediẽtie: sed qꝛ appetit, ⁊ ambit: obedit. Hu. [nulla est] qꝛ talis nõ est meritoria: nec laudabilis [aliqñ] sc3 in aduersis [si de suo] .i. ꝓprio motu. quasi sine ꝓprio motu [recepto p̃cepto] sed qꝛ timet inuitus obedit [minima est] id est parũ vtilis: qꝛ nõ est meritoria. Obediẽtia em̃ debet esse volũtaria ⁊ hilariter suscepta. vt. s. diximus. [Euacuat] qꝛ eã nõ habet. Non em̃ est fructuosum opus qd fit ex timore, ⁊ non ex amore. [si ad hoc ex proprio motu anhelat] .i. ex ꝓpria ambitione: non em̃ ex appetitu dominãdi d3 ad officiũ ꝓlationis accedere: qꝛ tũc non est obediẽtia fructuosa: nec virtuosa: quia talis obedientia nõ innititur humilitati: sed supbie, ⁊ vanitati: qua cupit dñari, ⁊ nulli subijci cõtra illud p̃ma Petri. v. nec dominãtes in clero: sed forma facti gregis [despectus] .i. cum alicui precipiunt suscipere mũdi opprobria ꝯtumelie ⁊ aduersa ⁊ labores ⁊ inuitus ea accipit: nõ est verus obediens: qꝛ voluntarie precepto superioris nõ obtemperat: sed coacte cõtra illud prima Petri. v. ꝓuidentes non coacte: sed spontanee ſm deũ nec turpis lucri gratia: sed volũtarie. ⁊ hoc est qd dr [nisi ex semetipso] .i. ex ꝓprio motu: nõ tm̃ ex obedientia. Hu. [no-

13 lensq3 descendit] ar. † ꝙ ex eo ꝙ quisq3 facit inuitus nõ meret premiũ. xx. q. j. illud. ⁊. q. iij. ꝓsens. Hug. [superius] .i. in superiori parte mei operis. Nam mentionem fecerat de illo vbo in libro Regũ qd Samuel dixisse legitur Sauli. p̃mi Regũ. xv. melior est obediẽtia: q̃ victima ⁊c. Archi. [volũtas ꝓpria mutatur] qd maius est: vt em̃ dicit sapiẽs. maius est vincere se: q̃

14 vincere castrũ. Hu. [quid cõtra] .i. ecõtrario [ariolãdi] † ariolare est aras demonum colere, ⁊ ibi funesta sacrificia facere. vt xxv. q. iij. igitur. hec tñ vt diximus in qõne. iij. cõparatio non est equalitatis: sed silitudinis. qꝛ inobediẽtia redũdat in contẽptũ dei: sicut ⁊ idolatria magis scelus idolatrie dr inobediẽtia:

Gregorius

qꝛ vt dicit Grego. sup Job quasi a se iugũ dñationis excutit: qui per inobediẽtiã subesse contẽnit. [Ex aduerso] .i. ꝓ aduersum: siue cõtrariũ vitiũ [intelligit laudari cõtrariũ eius]

15 Ex quo vt dicit glo. est ar. † ꝙ ex eo ꝙ vnũ cõtrariũ cõmendatur aliud vituperat. vt de pe. di. ij. ecõtrario. ⁊. xxxij. di. hospitiolũ. Hu. [sola fide meritũ possidet.] Cum enim per obedientiam tribuatur vnicuiq3 qd suũ est, ⁊ ad obedientiã pertineãt omnes actus virtutũ: prout sunt in precepto: merito ipsa sola dicitur fidei meritũ possidere, ⁊ sine qua nullus veraciter fidelis esse cõuincitur: quãtũcunq3 exterius fidelis videat. vel hoc

Vlricbus.

intelligendũ est: vt dicit dñs Vlricbus inquantum fides est ex auditu: auditus autẽ per verbũ Christi. ad Roma. x. cui obedientes cuius fidem suscepimus. ad Roma. j. ad obediendum fidei in omnibus gentibus. i. vt faciam obedire fidei Christi, ⁊

hec est illa obedientia de qua dicitur scda ad Cor. x. in captiuitatem redigentes intellectum in obsequium Christi.

3 ☞ Cura animarum quomodo describatur.

Qui episcopatum. Ad idem sequitur hoc. c. ⁊ est August. xix. de ciuita. dei. exponẽtis illud apostoli prima ad Ti. iij. qui episcopatũ desiderat ⁊c. Summa satis exprimitur in rubro: videl3 qui preesse nõ ꝓdesse desiderat episcopari non debet: vel ꝙ episcopatus nõ debet desiderari ad presidendum: sed ad proficiendum.

Diuisio.

Et diuiditur in duas partes. In prima declarat, ꝙ episcopatus nomine designetur siue importetur: qꝛ sc3 onus siue opus. In scda ostendit, ꝙ indecẽter ep̃atus appetatur. secunda ibi: itaq3 a studio. Pro pleniori intelligentia huius capituli queruntur duo.

1 ❡ Primum est vtrum episcopatus sit nomen operis ⁊ non nomen honoris.

2 ❡ Secundum est vtrum quis licite possit appetere ep̃atum.

1 **Ad primum** sic ꝓceditur. † Et videt ꝙ episcopatus sit nomẽ honoris.

Primũ ar. Scdm arg. Tertiũ ar.

Primo p illud ad Hebre. v. vbi inqt apostolus. nemo assumat sibi honorem. ⁊ in. c. in scripturis. ꝯ. e. ❡ Scdo arguitur ex illo Eccli. x. In medio fratrũ rector in honore. ❡ Tertio ex illo prima ad Ti. v. presbyteri qui bene presunt digni sunt duplici honore.

Opponit ⁊ Rñdet.

❡ In oppositũ videtur dici in litera: ꝙ ep̃atus sit nomẽ operis: nõ honoris. Respon. dicendum, ꝙ in episcopatu tria possunt cõsiderari: quorũ vnũ est principale ⁊ finale. sc3 episcopalis operatio p quã vtilitati proximorũ intẽditur. ſm illud Jo. vlti. pasce oues meas. ❡ Aliud est altitudo gradus: qꝛ episcopalis sup alios cõstituit. ſm illud Matth. xxv. fidelis seruus ⁊ prudẽs: quẽ cõstituit dñs sup familiã suam. ❡ Tertiũ est ꝙ cõseqnẽter se h3 ad ista: sc3 reuerentiã ⁊ honorẽ ⁊ abũdantiam tẽporaliũ. ſm illud prima ad Ti. j. qui bene presunt dupliciter digni habeantur. qua cõsideratione habita est conclusio: ꝙ ad principale ⁊ finale significatũ ep̃atus est nomẽ operis: nõ honoris. hec cõclusio pt3. Tũ ex dicto Augu. hic. Tum ex eo ꝙ dñs apostolos ⁊ in eis ep̃os vocat operarios: quos misit ĩ vineam suã. Matth. xx. quibus ait illud Jo. vj. operamini cibũ qui non perit: sed qui ꝑmanet in vita eterna. ⁊ Luc. x. Messis quidẽ multa: operarij aũt pauci. Tum pt3 conclusio: qꝛ illud videt significare nomẽ principaliter a quo imponit: sed nomẽ ep̃atus imponitur ab opere: non ab honore. Dicitur enim ep̃s supintẽdens curã eoꝝ gerens: vt dicitur in lr̃a. Quantũ vero ad alia: q̃ minus cõsideranda veniũt in ep̃atu hñ est nomẽ honoris. Et sic patet rñsio ad oĩa argumẽta. vbi dicit ꝙ ep̃atus non est nomen honoris: scilicet tantum sed operis ⁊ honoris.

2 **Ad secundum** sic ꝓcedit. † Et videt ꝙ appetere quis licite possit ep̃atũ siue prelationẽ.

Primũ ar.

Primo ex p̃nti. c. qd originaliter habet prima ad Ti. iij. Qui episcopatũ desiderat bonum opus desiderat: sed licitũ ⁊ laudabile est bonũ opus desiderare. ergo laudabile est desiderare episcopatũ.

Scdm ar.

❡ Secundo sic. status episcoporum est perfectior quã status religiosorũ: sed laudabile est ꝙ aliquis desideret trãsire ad statum religionis. ergo laudabile etiã est ꝙ aliquis appetat ad episcopatũ ꝓmoueri.

Tertiũ ar.

❡ Tertio Prouerbiorũ. xj. dr. Qui abscõdit frumẽta maledicet in populis: hñdictio aũt sup caput vendentiũ. sed ille qui est idone⁹ vita ⁊ sciẽtia ad ep̃atum videtur frumẽta spũalia abscondere: si se ab ep̃atu subtrahat. per hoc aũt ꝙ ep̃atũ accipit ponitur in statu frumẽta spũalia dispensandi. ergo vr̃ ꝙ laudabile sit ep̃atũ appetere, ⁊ vituperabile ipsum refugere.

Quartũ ar.

❡ Quarto sic. facta sctõꝝ que in scriptura narrãtur ꝓponunt nobis in exẽplũ. ſm illud ad Ro. xv. quecũq3 scripta sunt ad nostrã doctrinam scripta sunt. s3 legit Esa. vj. ⁊ habitũ est. ꝯ. e. q. in scripturis. ꝙ esaias se obtulit ad officiũ p̃dicationis: qd p̃cipue cõuenit ep̃is. ergo vr̃ ꝙ appetere ep̃atũ sit laudabile.

Opponit i cõtrarium.

❡ In oppositũ est. c. p̃ns. in quo dicit Augu. ꝙ locus superior sine quo populus regi nõ põt, ⁊ si administret vt decet tñ indecẽter appetitur. ❡ Pro pleniori notitia hui⁹ cõclusionis est notandũ, ⁊ memorandũ ꝙ in qõne p̃cedẽti notatũ est iuxta sctm̃ Tho. in ij. ij. ꝙ in ep̃atu tria p̃nt cõsiderari. quoꝝ vnũ est p̃cipale, ⁊ finale. sc3 ep̃alis opatio: p quã vtilitati proximoꝝ intẽdit. ſm illd Jo. vl. pasce oues meas. Aliud est altitudo grad⁹: qꝛ ep̃s sup alios ꝯstituit. ſm illud Mat. xxv. fidelis seruus ⁊ prudẽs: quẽ ꝯstituit dñs sup familiã suã. Tertiũ est qd ꝯñr se h3 ad ista. s. reuerẽtia ⁊ honor ⁊ sufficiẽtia tpaliũ. ſm illud. j. ad Ti. j. q hñ p̃sunt duplici honore habeant.

Prima cõclusio.

Quibus notatis sit ista cõclusio. ꝙ appetere ep̃atũ rõne istius vltimi honoris vel abũdantie honorũ tẽporaliũ nõ est licitũ. pt3 cõclusio: qꝛ tale desideriũ pertinet ad ambitionẽ: vel cupiditatẽ. vnde contra phariseos dominus ait. Matth. xxi. Amãt primos recubitus in cenis:

⁊ primas cathedras in synagogis: salutatiões ĩ foro, ⁊ vocari
Scđa conclusio.
ab oĩbus rabi. ¶ Scđa ꝯclusio. appetere epatū ꝙtū ad scđm
scȝ quātū ad celsitudinē gradus est illicitū. ptȝ cõclusio: qꝛ ta-
lis appetitus ꝓsumptionē sapit, vñ dñs Mat. ij. arguit disci-
pulos primatū querētes: dicēs. Scitis qꝛ ꝓncipes gentiū do-
Chrysosto.
minant eorū. vbi Chrysost. ait. per hoc ostēdit ꝙ gētile est pri-
Tertia conclusio.
matus appetere, ⁊ sic gentiū cõparatione eorū aĩam estuantē
cõuertit. ¶ Tertia ꝯclusio. appetere actuū ꝑlationis ꝓut hȝ
annexā gradus celsitudinē nõ licet. ptȝ cõclusio: qꝛ videt pre-
sumptuosum, ꝙ aliqs ꝓesse appetat ad hoc ꝙ subditis prosit.
Hāc ꝯclusionē sctūs Tho. ponit sup epistolā ad Ti. Et ꝓba-
tur sic. Nullus dȝ appetere aliqd supra suas vires nõ sibi pro-
Horatius.
portionatū: alr esset stult⁹. Horatius. Ludere qui nescit cam-
pestribus abstinet armis. Ille ergo bene desiderare posset cu-
ius viribus epatus opus est ꝓportionatū. Ad hoc aūt nullus
est idoneus: quia prelatus ꝫm gradum ⁊ cõuenientiam debet
oēs alios excedere, ⁊ in ꝯuersatione, ⁊ in cõtemplatione: ita vt
in respectu sui alij sint grex. Et hanc idoneitatē de se ꝓsumere
est maxime supbie. ergo hoc nõ licet appetere: nisi vt dicit san
ctus Tho. in. ij. ij. manifesta necessitate imminente sicut dicit
Gregorius.
Grego. in pastorali, ꝙ tunc laudabile erat epatū q̄rere: quādo
ꝑ hūc queꝙ̄ dubiū non erat ad supplicia grauiora peruenire. vñ
nõ de facili inueniebat qui hoc onus assumeret ꝓsertim cū ali
qs charitatis zelo ad hoc incitat: sicut Grego. dicit ĩ pastorali
ꝙ Esaias ꝓdesse ꝓximis cupiēs laudabilr officiū ꝓdicatiõis
appetijt: pōt tñ absqꝫ ꝓsumptione qlibet appetere talia opa
facere: si eū cõtingeret in tali opere esse: seu esse dignū ad talia
opa exequēda. ita ꝙ opus bonū cadat sub desiderio: non autē
Chrysosto.
primatus dignitatis. vñ Chrysosto. dicit super Mat. Opus
quidē bonū desiderare licitū est: primatū aūt honoris cõcupi-
scere vanitas est. ꝓmatus em̄ fugientē se desiderat: desiderātē
se horret. Et ideo nullus suo appetitu dȝ ad prelationē perueni-
re: sed solū dei iudicio. ꝫm illud apli ad Hebre. v. Nemo assu-
mit sibi honorē: sed q vocat a deo tāꝙ̄ Aarō. ¶ His habitis
Ad primū argu.
dicendū est ad rõnes in oppositū. Ad primā de aplo rñdetur
S. Thom.
iuxta sctm̄ Tho. in. ij. ij. ꝙ sicut dicit Grego. in pastorali. Illo
tpē hoc dixit apls, ꝙ ille qui plebibus ꝑerat primus ad mar-
tyrij tormēta ducebat, ⁊ sic nihil aliud erat qđ in epatu appeti
August.
posset nisi bonū opus. Vñ Augu. dicit. xix. de ciuit. dei. ꝙ apls
dicens qui epatum desiderat exponere voluit qd esset epatus:
qꝛ nomē operis est nõ honoris. Scopos quidem intētio. ergo
epi si velimus latine supintēdere possumus dicere: vt itelligat
non esse se epm qui ꝓesse dilexerit: non ꝓdesse. in actione em̄ vt
parū ante ꝓmittit nõ amādus est honor in hac vita sine pena:
qm̄ oīa vana sunt sub sole: sed opus ipsum qđ ꝑ eundē honorē
Grego.
vel potentiā fit ⁊ tñ vt Grego. dicit in pastorali: laudans desi-
deriū scȝ boni opis in pauorē vertit ꝓtinus qđ laudauit cum
subiūgit. Opȝ aūt epm irreprehensibilē esse. qsi dicat. Laudo
S. Thom.
qđ q̄ritis sȝ discite qd queratis. Notat etiā sctūs Tho. super
epistolā pauli, ꝙ apls cū dicit qui epatū desiderat bonū opus
⁊c. nõ dicit bonū desideriū hȝ: sed bonū opus scilicet vtilitatē
Ad scđm.
plebis. ¶ Ad secūdam rñdet negādo ꝯñam. Et rõ est: qꝛ non
est eadē rõ de statu religiosorū ⁊ de statu epali vt dicit sanctus
Tho. ꝓpter duo. Primo qꝛ ad statū epalē ꝓexigitur vite pfe-
ctio: vt ptȝ ꝑ hoc ꝙ dñs a Petro exqsiuit si plus ceteris eum
diligeret: anꝙ̄ ei cõmitteret pastorale officiū. sed ad statū reli-
gionis nõ preexigit pfectio: sed esse in via ad pfectionē. vnde ⁊
dñs Mat. xix. nõ dicit. Si vis esse pfect⁹ vade ⁊ vēde oīa que
habes ⁊c. Sed si vis esse pfect⁹. Et hui⁹ differētie rõ est: qꝛ ꝫm
Diony.
Dionysium perfectio actiua pertinet ad episcopum sicut ad
perfectiorem: ad monachum autē passiue sicut ad perfectum.
requiritur autem ad hoc ꝙ aliqs sit perfectus, ꝙ possit alios
ad pfectionē adducere, qđ non exigit in eo: qui dȝ ad pfectionē
adduci. Est aūt presumptuosum ꝙ aliqs pfectū se reputet nõ
autē ꝙ aliqs ad pfectionē tendat. Scđo qꝛ ille qui statū reli-
gionis assumit se alijs subijcit ad spūalia capiēda, ⁊ hoc cuili
August.
bet licet. vñ August. dicit. xix. de ciui. dei. ⁊ ponitur in ꝓñti. c. a
studio cognoscēde veritatis nemo ꝓhibet, qđ ad laudabile ꝑ-
tinet otiū. Sed ille qui trāsit ad statū epalem sublimat ad hoc:
ꝙ alijs prouideat, ⁊ hāc sublimationē nullus dȝ sibi assumere
Chryso.
ꝫm illud apli ad Hebre. v. supra inductū. ⁊ Chrysosto. dicit. s.
Mattheū. primatū ecclesie cõcupiscere nec iustū est: nec vtile.
Quis em̄ sapiēs vult vltro se subijcere seruituti, ⁊ periculo ta
li: vt det rõnem ꝑ oī ecclia nisi forte qui nõ timet dei iudicium:
abutens primatū ecclastico seculariter. i. vt ꝯuertat eū in secu
Ad tertiū.
larē. ¶ Ad tertiā rñdetur negādo etiā ꝯñam. Et rõ est iuxta
S. Thom.
sctm̄ Tho. vbi. s. qꝛ dispēsatio spūaliū frumētorū nõ est facien
da ꝫm arbitriū cuiuslibet: sed principalr quidē ꝫm arbitriū ⁊
dispēsationē dei. Secūdario aūt ꝫm arbitriū superiorꝫ prela-
torū ex quorū ꝑsona dr̄ ꝑma ad Cor. iiij. sic nos existimet ho-
mo: vt ministros xpi ⁊ dispēsatores ministeriorū dei. Et ideo
nõ intelligit ille abscondere frumēta spūalia cui nõ cõpetit ex
officio: nec ei a superiore imūgitur si ab aliorū correctiõe ⁊ gu-
bernatione desistat sed solū tūc intelligitur abscõdere: si dispē-
sationē negligat cū ei ex officio incūbat: vel si officiū cū ei in-
August.
iungitur ꝑtinaciter recipere renuat. vñ Augu. dicit. xix. de ci-
uita. dei. Otiū sctm̄ querit charitas. Veritatis negotiū iustū
suscipit necessitas charitatis quā sarcinā si nullus ĩponit ꝑci-
piende atqꝫ intuēde vacandū est veritati. Si autē imponitur:
Ad quartū.
suscipiēda est ꝓpter charitatis necessitatē. hec ille. ¶ Ad q̄r-
tam rñdetur negādo etiā ꝯñam. Et rõ est quia sicut dicit Gre-
gorius in pastorali. ⁊ habitū est. s. e. q. c. in scripturis Esa. qui
mitti voluit ante se per altaris calculū purgatū vidit: ne non
purgatus adire qsꝙ̄ sacra mysteria audeat. Quia ergo valde
difficile est purgatū se quēlibet posse cognoscere ꝓdicationis
Exponit literam.
officiū tutius declinat. ¶ [Qui epatum] verba sunt apostoli
prima ad Ti. iij. [nomē est operis nõ honoris] intellige: prout
iam exposuimus in qõne vel [nõ honoris]. i. tm̄: qꝛ vtriusqꝫ est
aliquo mõ. vt. j. e. illud. Hu. Et ꝫm ꝙ ibi dr̄ magis est nomen
oneris: ꝙ̄ honoris. ministeriū em̄ ꝓpriū est ⁊ substantiale: ho-
nor v̄o accidens est. Eo em̄ ꝙ ministrāt epi debetur eis honor
3 a subditis. Arch. [curā] † cura animarū pōt magistraliter sic
describi. Cura est vigil atqꝫ onerosa atqꝫ solicita custodia ani-
marū cõmissa alicui: vt curet ne pereant: sed saluent: q̄ cõpetit
ex lege vel cõmissione canonica: aut cõsuetudine seu ꝓscriptio
ne ꝑ sedē apostolicā nõ improbata. Hec aūt ex diuersis iurib⁹
colligūtur. qđ dic, vt plene notat Hostien. ex̄ de pe. ⁊ remis. oīs
vtriusqꝫ sexus. in v̄. ꝓprio. ibi videas. Et adde qđ dictū est. j. e.
clemens. Archi. [Itaqꝫ] scđa pars. [cognoscēdo] cõtemplan-
do. Archi. [priuatus] scȝ q nõ est ꝑlatus. Hu. [ad laudabile
August.
otiū]. Nota ꝙ duo dicit Augu. circa cõtemplationē. Primū
est ꝙ vocat eā otiū: non tñ ab otio corporis senis de quo ope-
rarios vinee arguit dñs. Matth. xx. dicēs. Quid hic statis to
ta die otiosi: hoc em̄ otiū stultorū est. Prouerbi. xij. Hoc otiū
preparat egestatē Prouer. xxviij. ⁊ fuit casus sodome. Ezech.
xvj. Sed contēplatio dr̄ otiū ꝓpter quietē mentis: q̄ ab exte-
rioribus qescit ⁊ interius vigilat. Sic spõsa ait Canticorū. v.
Ego dormio, ⁊ cor meū vigilat. Sic maria qescebat secus pe-
des dñi sed vigilabat audiēs v̄ba diuina cõtemplādo. Luc. x.
Scđm est ꝙ cõtemplationis otiū sit laudabile, ⁊ ita ꝑ se appe-
tendum ⁊ desiderandū: qm̄ in ea est sapientia, ⁊ sapor summe
delectatiõis: vt dicit phs. x. ethicorū. ⁊ ps. cviij. Quam dulcia
faucibus meis eloqa tua Dulciora inqt sup mel ori meo. Lo-
cus aūt superior ⁊c. incidēter appetit importune ⁊ ambitiose
se ingerendo cū nõ fertur. Hug. s. in fi. declarauimus qualiter
talis qui appetit ⁊ iniustus est, ⁊ ꝓsumptuosus [otiū sctm̄ q̄rit
charitas]. i. ex charitate dȝ qs q̄rere vt vacet otio ꝯtemplan-
de veritatis. Hu. [necessitas charitatis]. i. ex charitate dȝ qs
suscipere talē actionē. Cum ꝓpter ꝓcepti necessitatē, ⁊ cõem
vtilitatē ꝓximorū quā si nullus imponit ergo ab alio est ⁊ nõ
a seipso sumēda cura. ad Hebre. v. nemo assumit honorem ⁊c.
ar. s. e. in scripturis, ꝙ nullus pōt se eligere ꝓpter necessitatē
charitatis. i. ex charitate. [ꝓpter necessitatē ꝓximorꝫ] imo qui
nollet epatum suscipere: posset cogi ad suscipiendū ꝑ corpora-
les passiones vt tandē volūtarie cõsentiat: vt dicit August. in
epistola ad Maximū. [sed nec sic]. i. ꝓpter curā epalem susce-
ptā dȝ eps oĩno deserere veritatis cõtemplationē: sed vtraqꝫ
maneat ⁊ actio ⁊ contēplatio. Debet autē eps in tabernaculo
cū moyse vacare aliqñ cõtemplationi, ⁊ post cū eo exire taber-
naculū cõtemplationis vt negotia populi agat, ⁊ ita descēde-
re de monte cõtemplationis ad corrigendū ꝑplm puniēdum
⁊ instruendum vt fecit moyses. Exod. xxij. Et ita nec contem-
platio est deserenda a prelato nec etiam ita continue contem-
plationis suauitas amplectenda [est vt opprimatur]. i. sub-
trabatur: vel diminuatur [iusta necessitas] proximorum.

1 ☞ Eligendus in episcopum qualis debeat esse.

Oportet. Hic incipit tertia pars q̄stionis in qua ostēdit magister Gratia-
nus quales debēt esse qui eligātur: vt presint alijs:
⁊ ad que tenentur. ⁊ hoc ostendit per sex authorita-
Archid.
tes Jo. de deo, Archidia. Et istud. c. est petri: quando instan-
te morte sanctum Clementem successorem nominauit. Sum-
1 ma † qui eligendus est in episcopum debet esse taliter doctus:
vt pro ingenio discentium sciat moderare verba doctrine. Et
Diuisio.
potest diuidi in duas partes. In prima ponit quod dictū est.
In secunda infert, ꝙ eligendus in epm debet esse eruditus, ⁊
Exponit literam.
doctus, ⁊ irreprehensibilis: maturus, ⁊ pauidus. secunda ibi:
debet ergo. Lege. ¶ [Oportet eū. pro ingenio] hoc dȝ facere
quilibet

quilibet prelat⁹: ⁊ qlibet magister, ⁊ qlibet predicator. s. apta-
re se pro ingenio: ⁊ capacitate in sermone auditorū. ar. di. xliij.
sit rector. vbi qꝛ eorū que hic tanguntur plura sunt dicta: pau
ca hic dicenda veniunt. vnde apls. non potui vobis quasi spi
Joā. xvj. c. Grego.
ritualib⁹ loqui. Et dominus in euangelio. habeo vobis mul
ta dicere: sed non potestis portare modo. Hinc. Grego. super
Eze. dicit necesse est: vt sermo predicationis cū auditorū qua
litate concordet ne aut verecūdis aspera, aut impudentibus
seua loquatur. Et in pastorali ait. pro qualitate igitur audiē
tiū formari debet sermo doctoris. [debet.] scđa ps. [erudit⁹]
ad sacerdotē ꝑtinet ꝙ sit erudit⁹: ⁊ doctus. vnde Esdras de-
scribit sacerdos ⁊ scriba legis dei celi eruditus: ⁊ doctissimus
vt scribit. j. Esdre. vij. ⁊ ignari sacerdotes prohibiti sunt co-
medere de sctis sanctorū donec surgeret sacerdos doct⁹ ⁊ eru
ditus sicut pȝ Neemie. vij. sic ⁊ Paulus de se ait Actuū. xxij.
nutrit⁹ sum in ciuitate ista iuxta pedes Gamalielis eruditus
iuxta veritatē p̄rne legis irreprehensibilis. j. ad Ti. iij. Opȝ
epm irreprehēsibilem eē. [matur⁹.] qꝛ ibi dū scribit opȝ epm
modestum esse. vt dicat illud ps. cxviij. preueni in maturitate
⁊ clamaui [pauidus] debent sacerdotes esse pauidi non timo-
re siue pauore vitioso aut seruili: sed filiali. de quo ps. xxxij. fi-
Chryso.
lij audite me timorē dñi docebo vos. dt em̄ Chrysostom⁹ sup
Mat. nõ facile predicatio predicatoris assumitur: si leuis mo
ribus esse videatur. nulla erit maturitatis ostensio: si contra
aduersa non fuerit operis fortitudo. [pauidus] precipue cū
in die iudicij redditurus sit rõnem de aĩabus sibi cõmissis, si
que sua negligentia aut prauis exēplis certe pierūt. vñ Eze.
iij. dr̄. Speculatorē dedi te. [fore]. i. futurū esse. futurū enim
tps designantur. Non enim clemens resedit viuente Petro,
sed post mortem eius successit ei. vt. s. e. q. si Petrus. Hu.

Clemens. Ad idem hoc. c. eiusdem beati Petri. Summa est in rubro.
Breue est ⁊ non diuiditur. Lege tex. ¶ [Clemēs. si
Exponit literam. Archidia.
tanꝙ̄ oīb⁹ presse]. i. esse tanꝙ̄ prelatus [inua] auxi-
lium prebe. Et hoc est qđ innuit gl. hic posita. Arch. [releua.]
qꝛ prelatus debet releuare oppressos manū misericordie exte
dendo. ecclesiasti. vij. pauperi porrige manum tuam misericor
diter etiam suscipiendo delinquētes. vnde ex hoc vt dicit Hu.
est ar. pro subditis ⁊ ꝯ prelatos, qui statim subiectos dānant,
cum potius deberent parcere ⁊ eos potius de mansuetudine
⁊ misericordia quā de rigore iuris iudicare. arg. hic. ⁊ di. xlv.
licet. cū similibus. [onus.] prelatus debet supportare onera
subditorū. ad gala. vi. alter alterius onera portate: ⁊ de bono
pastore dicitur: ꝙ suscepit ouem errantem in humeris [soli-
citudinem] debet esse prelatis solicitudo de salute animarum.
vnde Paulus ad cor. xj. dicit. solicitudo mea quotidiana om-
nium ecclesiarum. Item quis infirmatur: ⁊ ego non infirmor.

1 ☞ Ordo eccclesiasticus debet conferri nõ gratia: sed meritis.

Qui vos spernit. Ad idem sequitur hoc. c. qđ est Hier.
super eplam ad Ti. Summa est † ꝙ nõ gratia sed
1 meritis debet ecclesiasticus ordo conferri. ⁊ qui cõ
Exponit literam.
trafaciunt: cõtra xpm agere vident. qꝛ contra vitā apostolicā
faciunt. Breue est. Lege tex. ¶ [Qui vos] hoc sumptū est ex
verbis dñi Luce. x. vbi ait: qui vos audit: me audit: ⁊ qui vos
spernit: me spernit: ⁊ apls. j. ad Thessa. iiij. Qui hoc spernit:
non hoc spernit: sed deū. ⁊ verū deū spernit: qui ad regimen ec
clesie bonos: ⁊ sufficientes repellit: ⁊ malos ⁊ indignos prefi-
cit, ⁊ assumit in malum ecclesie ⁊ subditorum quorum salutem
spernit. Lege. [Apostoli]. i. regula quam ipse apostolus do-
cuit: qualis debeat esse eligendus. j. ad Ti. iiij. ⁊ qualis presby
ter. ad Tim. j. [non meritis voluerunt sed ⁊c.] cum contra sit
faciendum. s. e. q. Moyses. [in sequentibus] id est, in sequen-
ti parte ipsius. c. Hug.

1 ☞ Assumptus ad epatum an oporteat ꝙ sit ceteris melior.
2 Homo potest dici bonus vel melior altero dupliciter.
3 Eligendus ad prelationem oportet ꝙ sit bonus simpliciter.
Nec oportet ꝙ sit melior simpliciter. nu. 4. ⁊. 5.
6 Eligentes aliquem aut ꝓuidentes peccāt nõ eligēdo meliorē.
Sed licet peccent electio tenet. nu. 7.
8 Eligendus in epm non oportet ꝙ se reputet meliorem.
9 Contradictio non auditur in his que publice fiunt.
10 Populus an possit retractare electionem cui non affuit.
11 Eps an debeat dare prebendā alicui sine cõsensu capituli.
12 Electio celebrata post appellationeȝ an sit nulla vel cassanda.
13 Appellatio facta post postulationem an valeat.
14 Eligentes post appellationē an sint priuati potestate eligēdi.

Licet. Ad idem sequitur hoc. c. qđ est eiusdē
Hiero. super leuiticū. Summa est, ꝙ q
prestantior est doctrina ⁊ sciētia eligendus est in sa
Diuisio.
cerdotē siue prelatū. Diuidit autē hoc. c. in tres p-
tes. In prima narrat ad literā qualiter licet de cõstituēdo ꝓn
cipe dñs dedisset preceptū vt talis, vt puta Aaron Leui. viij.
⁊ Josue nu. xxvij. Conuocata est oīs multitudo filiorū Israel
in presentia eorū iudicauit Moyses electionem eius. In scđa
ponit expositionem Hieron. dicendo, ꝙ causa conuocationis
multitudinis populi fuit, vt scirent, ꝙ qui prestātior est ex oī
populo eligitur ad sacerdotium. In tertia ponit mysticā ex-
positionē illius conuocationis dicens. ꝙ tunc prelatus cõuo
cat synagogam: qñ congregat oēs virtutes animi simul. ⁊ di-
ligenter inuestigat ⁊ perpendit quid habeat significare eps, ⁊
quid vnctio eius, ⁊ quid vestimenta: per quod vult intellige-
re talem debere esse prelatum: ⁊ talem esse eligendum in prela
tum q hoc hȝ, scȝ vt cognoscat ⁊ intelligat significationes ta-
Questio.
lium. scđa ibi requirit ergo. tertia ibi ego tñ aliquid. ¶ Pro
1 pleniori intelligentia. Queritur † vtrū oporteat eum q ad epa
Primū ar.
tum assumitur esse ceteris meliorem. Et v̄r ꝙ sic ex presenti. c.
Scđm ar.
vbi ait Hiero. vt omnes sciant ⁊ certi sint, ꝙ qui prestantior
est ex omni populo: qui doctior qui sanctior, qui omniuirtute
eminentior, ille eligitur ad sacerdotiuȝ. ¶ Scđo arguitur sic.
iiij. Regū. x. dicitur. Eligite meliorem: ⁊ eū ponite sup soliuȝ
patris sui. ergo multofortius in spiritualibus officijs melio-
Tertiū ar.
res preeligēdi sunt. ¶ Tertio arguitur ex illo: ꝙ xps cõmis-
surus pastorale officium Petro examinauit eum si se dilige-
ret plus ceteris. sed ex hoc est aliquis melior: ꝙ deū plus dili-
git. ergo v̄r ꝙ ad epatum non sit assumendus: nisi qui est cete
Quartū ar.
ris melior. ¶ Quarto. j. ad Timo. iij. oportet epm irreprehē-
sibilem esse: vbi dicit gl. talis eligatur pontifex: cuius compa
ratione ceteri grex esse videantur. ergo idem quod prius.
Quintū ar.
¶ Quinto dicit Leo papa. Qui melior est in ꝓsbyteris ⁊ dia
Sextū arg.
conibus in epm eligatur. ¶ Sexto Symmachus papa dicit
j. q. j. in. c. vilissimus cõputandus est nisi scientia et sanctitate
ꝓcellat, q est dignitate prestantior. sed talis qui sic excellit est
Septimum ar.
melior. ergo idē qđ prius. ¶ Septimo in quolibet genere mi-
nora ꝑ maiora regunt: sicut corporalia regunt per spiritualia
⁊ inferiora corpora ꝑ superiora. vt Aug. dicit tertio de trini.
sed eps assumit ad regimen aliorū. ergo debet esse ceteris me-
lior. ¶ In oppositum est decretalis que dicit ꝙ sufficit elige-
Opponit ĩ cõtrarium. Rñdet.
re bonum. ergo oportet eligere meliorem. ¶ Respondeo dicē
dū. hic sunt duo modi dicendi. vnus est Hug. qui in presenti.
c. dt. Aut sit electio de eadē ecclesia aut de alia. In primo casu
sufficit: ꝙ electus sit bonus. In scđo casu debet esse optimus.
S. Thom.
Alius modus dicendi est sancti Tho. qui tam. in. ij. ij. quam
quolibeto. xj. respondet cū distinctionibus quibusdaȝ. Cuius
responsionem reducemus ad sex conclusiones. Prima distin
2 ctio est. † ꝙ aliquis homo potest dici bonus vel melior altero
dupliciter. vno modo simpliciter. ⁊ sic melior dicit q est ĩ cha-
ritate perfectior. alio modo ꝫm quid: ⁊ sic dicitur aliquis esse
melior altero vel quo ad militiā vel quo ad magisteriū, vel ad
prelationem: vel ad tale vel ad officiū vel ad aliquid hmõi, q
non est melior simpliciter eo, qꝛ in singulis officijs tam spiri-
tualibus ꝙ̄ corporalibus requiruntur aliqua preter bonitatē
moralem ad hoc ꝙ aliquis sit idoneus ad illud officiū exercē
dum. ¶ Scđa distinctio est circa assumptionē alicui⁹ ad epa-
tum aliquid est considerandum ex parte eius qui assumit vel
eligendo vel prouidendo. ¶ Tertia distinctio est ꝙ de electio
ne possumus loqui dupliciter. vel ꝙ̄tum ad forū cõsciētie, vel
quantum ad forū contentiosum. Istis distinctionibus posi-
Prima cõclusio.
3 tis sit ista prima cõclusio. † ꝙ oportet eligere ad prelationem
vel ad qđcunqꝫ offm̄ ecclesiasticū hoīem qui sit bonus simplr
pȝ cõclo. qm̄ ꝑ quodlibet pctm̄ mortale aliquis redditur indi
Diony.
gnus ad qđlibet offm̄ spirituale exequendū. vñ Dion. in epla
ad demophilū monachū loquēs de sacerdote qui non est gr̄a
illuminatus: non est iste sacerdos: sed inimicus dolosus, delu
sor suijpsius: ⁊ lupus in dñicū ꝑplm pelle ꝑ oīa armat⁹. dt em̄
Scđa conclusio.
apls. j. ad Ti. iij. opȝ epm sine crimine esse. ¶ Sed conclusio.
4 † Nõ opȝ ꝙ qui eligit ĩ epm sit melior simplr, que dr̄ bonitas
sanctitatis. pȝ conclusio: qꝛ possibile est: ꝙ illi q ceteris est me
lior gratia sanctitatis deficiant multa: que requirunt ad hoc
ꝙ aliqs sit prelat⁹ idoneus: ꝙ̄ in alio qui est inueniunt. vt po-
Tertia conclusio.
te sciētia industria ⁊ potētia ⁊ alia hmõi. ¶ Tertia conclusio
5 † ꝓsupposita bonitate simplr siue bonitate morali ille est eligē
dus q melior sit ad offm̄. Ista conclusio patet authoritatibus
Quarta cõclusio.
6 supra inductis in prin. qõnis. ¶ Quarta cõclusio. † eligētes
aliquē aut ꝓuidētes in epm peccant non eligentes meliorē nõ
simplr qđ ē quo ad charitatē: sȝ meliorē quo ad regimē ecclie
q scȝ possit eccliaȝ ⁊ istruere ⁊ defendere ⁊ pacifice gubernare

vñ tñ equali facilitate posset haberi.Ista cõclusio pz.pͦ ex
authoritatibus inductis prin.qõnis.¶ Scdo pz qñ reqrit
ꝙ tales fidelr diuina ministeria dispensent:q̃ quidẽ dispẽsari
debẽt ad vtilitatẽ ecclesie ẽm illud pͥe ad cor.ix.ad edificatio
nẽ ecclesie qrite:vt abũdetis.posset aũt rõ sic formari.Si ali-
cui cõmissum esset a dño suo:vt ei fidelẽ ⁊ ideo ministrũ quere
ret nõ ageret fidelr erga dñm suum:si ꝓtermisso magis ido-
neo minus idoneũ eligeret.siue acciperet.ergo multomagis
peccat ille cui cõmissum est eligere aliquẽ i ministrũ dei preter
misso meliori minus bonũ eligit quo ad regimẽ.vñ ꝯ quosdã
Hierony.
Hiero.dicit:ꝙ quidã nõ querũt eos in ecclesia colũnas erige-
re;quos plus cognoscant ecclesie ꝓdesse:sed q̃s vel ipsi amãt,
vel quorũ sunt obsequijs dediti,vel pro quib⁹ maior qspiam
rogauerit:vt deteriora taceat,q vt clerici fierent muneribus
ipetrarũt,hec aũt pertinent ad acceptionem psonarũ q̃ in ta
lib⁹ est graue pctm̃.vñ sup illud Iaco.ij.fratres mei nolite in
August.
psonarũ acceptiõe ⁊c.dt gl.Aug.Si hanc distantiã sedẽdi et
standi ad honores ecclesiasticos referamus:nõ putandũ leue
esse pctm̃:in psonarũ acceptione habere fidẽ diuine glorie,qs
enim ferat eligi diuitẽ ad sedẽ honoris ecclesie contẽpto pau-
pere instructiore ⁊ sanctiore.hec ille.Unde in cõfirmatiõe hu-
ius cõclusiõis legit actuũ primo.ꝙ cũ ageret de electiõe apli
loco inde ⁊ scrutati eẽnt duo boni ⁊ sufficiẽtes:scz Matthias
⁊ Barnabas orauerũt apli vt eis dñs dicere dignaret:quẽ eo
rũ eligerent ecclesie vtiliorẽ ꝓficiendũ:⁊ cecidit sors sup Mat
Quinta cõclusio.
thiã:in quo docemur ꝙ melior est preficiend⁹.¶ Quinta con
7 clusio † lz electores vel prouisores eligẽdo min⁹ bonũ aut ido-
neũ ꝓtermisso meliore ⁊ magis idoneo quo ad regimẽ peccẽt
q̃ ad forũ cõsciẽtie:electio tñ facta de minus idoneo in foro cõ
tentioso nõ repellet sed erit valida.pz cõclusio.tũ ex decretali
illa supra inducta extra de elec.tũ qz ex quo electio vel ꝓuisio
facta est de bono tz nec reuocatur.Tũ qz alias omnis electio
Sexta cõclusio.
8 calũnie pateret.¶ Sexta cõclusio est † non opz ꝙ qui eligitur
siue assumit ad epatum reputet se alijs meliorẽ.pz:qm̃ hoc eẽt
superbum ⁊ presumptuosum.sed sufficit ꝙ nihil i se inueniat
per qð illicitũ ei reddatur assumere prelationis offm̃.vnde lz
beatus Petrus iterrogat⁹ esset a dño:an dñm diligeret ꝓ ce-
teris:in sua rñsione nõ se pretulit ceteris, sed rñdit simplr ꝙ
Xp̃m amaret.¶ His habitis dõm est ad rõnes in oppositũ.
Ad primũ argu.
Ad primã de Hiero.vr nobis:ꝙ si bñ põderent verba sua:qr
dt q pstantior est ex oĩ populo:q doctior,qui sanctior, et in oĩ
virtute eminẽtior talis nõ mõ est melior simplr:ꝙ est plenior
charitate,sed ẽt ꝙ sit melior quo ad regimẽ ex quo in oĩ virtu
Ad scdm.
te emineat.⁊ tũc nõ est dubiũ ꝙ talis sit preeligendus.¶ Ad
scdam de authoritate in li.Regũ rñdetur ꝙ cũ dr eligite me-
liorẽ itelligit de meliore ad talẽ dignitatẽ ad quã erat eligẽd⁹.
Ad tertiũ.
⁊ hoc est fiendũ.¶ Ad tertiã de beato Petro rñdet.ꝙ dñs in
Petro sciebat ex suo munere esse idoneitatẽ q̃tũ ad alia:⁊ ec-
clesiam gubernandũ.Et iõ cũ de ampliori dilectione exami-
nauit ad oñdendũ ꝙ alias inuenit homo,ad ecclesie regimen
Ad quartũ
precipue attendi dz in ipso eminentia diuine electiõis.¶ Ad
quartã de gl.rñdet ꝙ in cõparatiõe plati debent alij esse quasi
grex nõ cõsiderata sola morũ sanctitate: sz discretione ⁊ stre-
nuitate ⁊ alijs hmõi.q̃ in pastore exigunt ad gregem regẽdũ.
Ad quintũ et sextum. S. Thom̃.
¶ Ad quintã rñdet sicut ad scdm.¶ Ad sextã rñdet ꝙ au-
thoritas illa symmachi:vt dt S.Tho.est intelligenda q̃tum
ad studiũ illius,q in dignitate est cõstitut⁹.dz eñ ad hoc intẽ-
dere:vt talẽ se exhibeat:vt ceteros sciẽtia ⁊ sanctitate ꝓcellat.
Grego.
vñ Gregori⁹ in pastorali dicit.tm̃ debet actionẽ populi actio
trascẽdere ꝓsulis:q̃tũ distare solet a grege vita pastoris. Nõ
aũt sibi imputandũ est si añ prelationẽ excellentior nõ fuit:vt
ex hoc debeat vilissimus reputari:vt ẽt als i plato.c.dixim⁹.
Ad septimũ S. Thom̃.
¶ Ad septimam rñdet negãdo cõsequentiam.⁊ rõ est iuxta
sctm̃ Tho.qz sec⁹ est in regimine ordinis naturalis,i quo id
qð est superius nature ordine ex hoc ipso hz maiorẽ idoneita
tẽ ad hoc ꝙ inferiora disponat.In spũalibus istis nõ sic: qm̃
sicut dr.j.ad cor.xij.diuisiones gratiarũ sunt ⁊ ministrationũ
⁊ operationũ,vñ nihil ꝓhibet aliquem magis esse idoneũ ad
Ad octauũ
offm̃ regiminis;qui tñ nõ excedit in gratia sanctitat.¶ Ad
octauam de decretali rñdet multiplr.primo cũ dr.ꝙ sufficit
bonũ eligere.Rñdet ꝙ verũ est ex parte electi:qz elect⁹ bon⁹
non peccat in suscipiẽdo cũ sit dignus ⁊ sufficiens ad tale offi
cium vt dictũ est in sexta conclusione.sed ex pte eligentiũ vel
prouidẽtis cũ equalr occurrit sibi bonus ⁊ melior dando bo-
nũ cõtẽpto meliore est pctm̃.vt in quarta cõclone dictum est.
¶ Scdo rñdet.ꝙ sufficit bonũ eligere:vbi ⁊ qñ melior equalr
S. Thom̃.
nõ occurrit.¶ Tertio rñdet iuxta S.Thom̃.in quolibeto:ꝙ
cũ dr sufficit eligere bonũ vt oporteat eligere meliorẽ intelli-
gẽdũ est meliorẽ simplr sed sufficit bonum eligere vt dictũ est
in.ij.qõne.¶ Quarto rñdet ẽm eundem quod decretalis illa

non loquat q̃tũ ad forũ conscientie:sed q̃tum ad forum cõtẽ
tiosum in quo nõ reprobat electio ex quo põt aliqs alius ma
gis idone⁹ inueniri:dũmõ ille qui eligit idone⁹ sit alias vt di
ctũ est in sexta cõclusione:oĩs electio calumnie pateret. Lege
Exponit literam.
tex.¶ [Licet principẽ]scz Josue q succederet Moysi.Hug.
[dñs elegisset]nu.xxiiij.⁊ Exo.xxxiij.ar.ꝙ dñs elegit Josue
⁊ hoc verũ est vt.j.proxi.c.ẽt super.c.Moyses.nõ ergo Moy
ses elegit eũ:nisi dicat elegit.i.electum indicauit.Hu.[conuo
cat synagoga]Leui.viij.in institutione Aaron: quẽ dñs ele-
git conuocata est oĩs multitudo filiorũ Israel:⁊ silr in assum-
ptione Josue ad principatũ.nu.xxiij.⁊ hoc consilio spiritussan
cti factũ est:vt in cõstituẽdo sacerdotẽ vel regẽ vocaretur sy-
nagoga ⁊ multitudo.primo vt sciret quẽ dñs elegit eis i regẽ.
¶ Scdo vt sic electũ a dño tanq̃ sanctũ ⁊ bonũ ac virtuosum
reuerẽter reciperẽt amarent:⁊ timerẽt:⁊ quẽcunq̃ dñs elege-
rit sanctus erit.nu.xvj.¶ Tertio ad ostẽdendũ ꝙ in ecclesia
prelatus nõ eligit a populo:sed ostẽdit tñ electus a deo.elect⁹
bonus dignus ⁊ sanctus:vt a populo approbetur veneretur
amet:⁊ timeatur,⁊ ei obediat.[requiritur ergo]verba sancti
Hiero.[in ordinando].i.eligendo.Hu.sciant oẽs.quibus dz
preesse.Qð enim oẽs tangit ab oĩbus est approbandũ.arg.di.
lxvj.c.j.⁊ de reg.iur.lib.vj.[Eligit].i.dz eligi.[prestantior]
s.ad offm̃ ecclesiasticũ peragẽdũ.sic extra.de off.custo.c.ij.vbi
de hoc.de quo satis diximus in qõne.Hanc tñ comparationẽ
temperat Hu.dicẽs:ꝙ sufficit ꝙ bonus eligatur ⁊ idone⁹:lz
non sit melior alijs oĩbus.Est aũt aliquis bonus eo ipõ ꝙ nõ
est malus.extra de presum.dudũ.Istud dictũ Hug.est verum
si loquit de bonitate morali:sicut plene est exemplatũ in qõne
[hoc attestante]scz testimoniũ bone fame ⁊ opinionis ferẽte.
9 Hu.[retractatio,]ar.† ꝙ in his que publice fiunt nullius au
ditur postea contradictio:nisi tunc cõdicat si presens est.ar.di.
liiij.nulli.⁊ di.lxxxvij.si expositus.cũ similibus.¶ Hic surgit
Questio. Rñdet.
10 questio † vtrũ popul⁹ possit detractare electionẽ si nõ adesset.
Rñdetur iuxta Hu.ꝙ sic:si iustã causam vellet allegare ⁊ pro
bare.ar.di.xxiij.illud.als non.cũ populus nullum ius habeat
in electione non est electio irritanda ꝓpter absentiã:nisi scan
dalum populi sit reuocabile,vel nisi irritetur in odium eligẽ-
tiũ ar.di.lxx.c.j.debuerunt enim expetere consensum populi.
ꝓpter scandalũ vitandum ⁊ nec retractatio fuerit nec dubita
tio remaneret in corde alicuius,ar.hic ⁊ di.lxxij.c.nulla.⁊ dis.
lxiij.q̃to plebes,cum similibus,dicens.j.ad Ti.iij.⁊ ad Ti.j.
[testimonium bonum]scz bone fame.[ab his que foris sunt]
S. Thom̃.
i.infidelib⁹,de cõse.di.j.iubem⁹.Tũ vt dt S.Tho.qz ex plato
indicatur vita ⁊ cõuersatio totius congregationis fidelium.
Tum scdo vt dt Hu.vt per eum infideles facilius conuertan
tur[vel ab his].i.laicis,qui extra ecclesiam sunt respectu cle-
ricorũ quo ad aliqua.clerici enim sunt in ecclesia quo ad ordi-
nes ⁊ quo ad gubernationẽ ⁊ dispositionem:⁊ vsum rerũ eccle
siasticarũ.Laici vero quo ad hec sunt extra.sed quo ad parti
cipationẽ sacrorũ ⁊ quo ad vnitatẽ ecclesie sunt intus.Hugu.
Questio.
¶ Circa ista aũt cõtenta in hac parte mouentur alia dubia.
11 Primũ est.† Utrũ eps sine cõsensu capituli debeat dare ꝓben
dã alicui:q̃uis papa ei mandauerit ⁊ preceperit:ꝙ ei daret ꝓ-
bendã.Et idẽ intelligit si eps impetrauit rescriptũ,vel priui-
legiũ a papa:scz ꝙ nihil valeat si canonici cõtradicãt.Ad istã
Respõdet.
rñdet Hug.ꝙ non:qz non est verosimile:ꝙ papa occasiõe sui
rescripti velit aliquẽ priuare iure suo.ar.lxiij.di.q̃to.⁊.lxxx-
v.di.Arch.florentinus.Et facit ad hoc qð legitur ⁊ no.extra
de authoritate ⁊ vsu pallij.c.ex tua.⁊ de pe.⁊ re.oĩs vtriusq̃.
Et hec omnia intellige esse vera si ius canonicorũ in tali ne-
gotio tangit:vel nisi papa ex certa scientia precipiat ita fieri:
⁊ exprimat in literis suis ita fieri:quicunq̃ cõdicant ẽm Hu.
Et cõfirmat ista rñsio:qz sicut ht in.c.j.extra de conces.prebẽ.
in ver.similiter.lib.vj.sicut authoritas pape,q̃ habet in bene
ficijs conferendis non aufert potestatem ordinario:sic nec au
thoritas executoris per eum dati:nisi in tribus casibus scili-
cet si insinuet ei vult conferre beneficium:si prius conferat: q̃
fuerit per epm collatũ:vel si in literis pape contineatur ꝙ ipse
Questio. Rñdet. Archid.
12 ordinarius conferre non posset.¶ Alia questio † vtrũ electio
celebrata post appellationẽ sit nulla vel cassanda.Ad hãc rñ-
det Arch.iuxta Inn.dicens ꝙ talis electio celebrata non est
nulla lz sit facta post appellationem sed est annullanda.vt ex-
tra de elec.consideramus.vbi ita notat imo ẽm eũ talis ele-
ctio est canonica:q̃uis possit cassari:vt ipe notat.extra de cle.
peregri.c.vlt.de hoc etiam ipse notat extra de appel.cõstitu-
tis.ij.in gl.que est ⁊c.Et pro hac sententia facit extra de elect.
cũ nobis.vbi tex.dt:ꝙ licet post appellationem non tñ cõtra
fuit eadẽ electio celebrata.propter qð nõ erat aliquatenus rei
Petrus. Jo.and.
teranda.Allij vt Petrus de.dicunt contrariũ per.c.auditis.
e.tit.de elec.vt hoc ipse notat.⁊ Jo.An.post cõpo.extra d ele.
d.c.

Cõpostellanus.
d.c.auditis.super gloss.in magna suppletione:vbi dr ꝙ si fiat
post legitimam appellationem puta ne fiat] aliquo contem-
pto:nõ est nulla.Nec obst.c.auditis.qz ibi fuit alia cã annulla-
Goffre.
tionis,qz ibi vt dt Goffr.erat electio ipso iure irrita:vt pote
ĩpetu celebrata:qð innuit verbũ ibi prorũpit.Itẽ contempta
maiori pte ⁊ saniori capli:⁊ post appellationẽ legitime iterpo
sitã.Nec ob.c.cõsideram⁹.de elec.vbi dr.ꝙ ad statũ pristinum
Questio. Respõdet. Jo.and.
13 deducet:qz fatet ꝙ ꝓpter id cassabit.¶ Alia qð est.† vtrũ idẽ
sit de appellatione facta post postulationẽ.ad quam respon-
det Jo.an.lz alij dicãt ꝯ ꝙ idẽ est.Et rõ est qz ẽm eũ vtrobiq̃
parum facit appellatio nisi deuolutionẽ sed solum attendat
cã appellationis ex qua sciet an sit nulla:an annullãda.ita ꝙ
ex veritate cause q̃ facit electionẽ nullã põt esse nulla nõ ex vir
tute appellationis.de hoc per Jo.an.in.c.cũ nobis olim.post
Innocẽ.
Inn.extra de elec.qui tz idẽ verũ.ꝙ electio post appellationẽ
innuit Lau.Uincen.Tan.⁊ Ber.extra.de appella.cõstitutis.
Questio. Rñdet.
14 ¶ Alia questio † vtrum illi qui eligũt post appellationẽ sint
priuati ptãte eligẽdi.Rñdet iuxta Inn.Ber.⁊ cõpo.extra de
postu,gratum.ꝙ nõ.ad hoc in predicto.c.cõsiderauimus.vbi
Innocen.
idem sentit Inn.dicens:ꝙ hoc non est iure cautum,vnde non
dz extendi pena.de pe.di.j.§.pone.hodie in appellationib⁹ in
terpositis in electione standũ est consilio Gregorij.x.c.q̃uis.
de elect.lib.vj.de effectu vero illius appellatiõis.i.appello:ne
fiat electio nisi canonica.notat per Inno.⁊ Ber.⁊ Compo.in
Archid.
ꝓdicto.c.auditis.vbi videas.Arc.[Ego aũt]pars.ponit hic
Hierony.super conuocationẽ populi alium sensum:vcz ꝙ ad
sint omnes virtutes:quarũ nulla desit ei:q ad sacerdotiũ sub
limat:qð ornamẽta Aaron designãt.[apls aliquid video].i.
intelligo.vel video ad intelligendũ in eo ꝙ dr nume.xxviij.⁊
Exo.xxxiij.Arch.[vt hoc fit].i.est scz colligere.⁊c.[virtutes]
Archi.
i.vires.[potentias]sensus.[cũ sermo].i.tractatus.Arch.[de
sacerdotalibus].i.epalibus sacramentis exponendis : vel in-
telligendis:vel conferendis.Hu.vel de aliquo eligendo i pla-
tum.Arch.[Sapientie]q̃tũ ad diuina.Hu.[scientie]q̃tuz
ad humana.Hu.[industrie.]q̃tũ ad mores.Hu.[qd sit pon-
tifex].i.qd sit offm̃ eius scz sacrã scripturã discere:⁊ populuz
docere:⁊ orationibus inuigilare.vt dis.xxxvj.si quis vult.vel
quid sit pontifex.i.quid significet.significat enim vnitatem.
Exo.xix:⁊ di.xxvj.acutius.⁊ extra.de sacra vnc.c.j.[Quid sit
vnctio].i.quid significet.significat enim gratiam spiritus.s.
di.lxxv.c.j.Hug.⁊ Archid.[indumenta]id est, quid signifi-
cent.significant enim virtutes ⁊ bona opera.di.xl.§.j.⁊ dis.xl-
iij.sit rector.Hu.⁊ Archi.

1 ☞ Uoces populi non sunt audiende.
2 Electio que fit ad clamorem populi non valet.
3 Clericus partẽ hereditatis paterne vel materne debet relin-
quere fratribus.
4 Eligendus in prelatum debet esse notus electoribus.

S Jergo. Ad idẽ sequit hoc.c.qð est eiusdẽ
Hiero.super librũ numerorũ Ho
mi.xxij.Sũma est.ꝙ electio plati canonice ⁊ de p-
sona idonea ⁊ nõ a populo,vel affectu carnali aut
Diuisio.
propinquitatis rõne dz celebrari.Et diuidit in tres ptes.In
prima oñdit ꝙ nulli liceat eligere successorẽ:qui pp.i guber-
nationi ꝓsit:⁊ hoc ꝓbat arguẽs a maiori dicẽs.ꝙ si hoc nõ li-
cuit Moysi:q tãt⁹ erat authoritate ⁊ sanctitate.min⁹ lz alijs.
In scda oñdit ꝙ ẽt nec est eligend⁹ ad clamorẽ populi,nec rõ
ne ꝓpinquitatis:sz canonica electione.In tertia oñdit qualr
sit eligend⁹.scda ibi:vel ex plebe.tertia ibi gubernatio ppli.
Exponit literam.
Qr satis in superiorib⁹ circa electionẽ ⁊ qualitatẽ ꝓficiendor
notata sunt exponam⁹ literã.Lege tex.¶ [Si ergo.]a maio-
ri ꝓbat nõ licere alicui eligere sibi successorẽ qz ñ licuit Moy
si q tãtis ⁊c.nisi diuina reuelatione hoc alicui reuelet.sicut re-
uelatũ fuit Moysi de Josue electo a domino:⁊ fuit ei ꝓceptuz
vt eũ statueret corãm populo:⁊ ostẽderet illum electum esse a
dño sibi successorẽ esse.vt.j.dr.ar.ꝙ non licet minori:qð maio
ri nõ lz.ar.di.xliij.dispẽsatio.⁊.xxxij.q.v.si paul⁹.hu.⁊ gl.[au
deat]scz hoc eligere sibi successorẽ.hu.[vel ex plebe.]scda ps.
1 i[clamorib⁹]vanis:⁊ pnijs.⁊ iõ nõ audiẽd⁹.† Nã vane voces
2 ppli nõ sunt audiẽde:vt.l.decurionũ.C.de pe.hug.† Sic q̃ ele-
ctio que fit ad clamorẽ populi non vz vt hic.⁊ extra.de elect.
q̃sius.[ad hoc].i.ad eligendũ successorẽ.hu.[orãti]ar.ꝙ ele
Hostien. Archid.
ctio debet fieri oratione premissa exẽplo apostolorũ in electio
ne Mat.actuũ.j.qð tamẽ vt dt Host.⁊ Archi.male seruat a
multis cum potius studeant electionẽ vẽdere : q̃ illã ẽm deũ
celebrare [dicit]nume.xxvij.[filiũ naue].i.Josue[spm̃ Dei]
i.spiritũ sanctũ.Arch.i.vt eo viuẽte instituat in ptãte ne post
mortẽ aliq vellẽt cõdicere.vñ in impositione manus designat

collo ptãtis.Arch.[corã eleazaro]vt oẽs videãt ꝙ oẽs debẽt
Nicolaus
ei obedire.Nicola⁹.iste Eleazarus summus sacerdos erat et
successor Aaron pri suo fratri Moysi in summo sacerdotio.
Notat hic q̃lis dz esse eligend⁹ in prelatũ.dz eñ esse Josue, q
iterpretat saluator.i.talis q q̃rat salutẽ animarũ exẽplo xpi:q
venit q̃rere.i.saluũ facere qð perierat Matt.xviij.dz etiã esse
vir.i.hñs animi vigorẽ vt quo sit spiritus dei per vite sancti-
tatẽ.dz ẽt stare corã Eleazaro ⁊ oĩ multitudine per cleri ⁊ ppli
approbationẽ.[Et ꝓcepta.]Ex pte mei,q̃ scripta sunt i deu-
tero.j.vt illa ipse seruet ⁊ a populo seruari faciat[in cõspectu
totius synagoge].i.toti⁹ cõgregationis iudeorũ:⁊ hoc ad ma
Nicolaus de lyra.
iorẽ certitudinẽ sue institutionis.Nico.de lyra.[Et precise de
ipso]scz vt ei obediãt oẽs post mortem tuam.Hu.[⁊ dabis
claritatẽ tuã].i.de clara sciẽtia tua instrues eũ : qz docebis eũ
in sciẽtia tue legis.s.Mosaice.hec expositio ht in fine.c.hu.et
Laur.[vt audiant eũ].i.vt ei obediat:⁊ non contẽnat.solent
eñ indocti plati cõtẽni a subditis in ꝓdicatione:⁊ in alijs.vt
iij.q.vij.§.idẽ.⁊ di.l.de his vero.hu.⁊ Arch.[Audis]sequun
tur vba Hiero.[manifeste descriptã]in ꝓdictis verbis sum-
ptis.nu.xxvij.[nulla ibi reclamatio carnalis].i.ex carnali fa-
uore ꝓueniẽs.[ꝓpinqs agrorũ].q.d.non rerũ spiritualium.
agri eñ ⁊ ꝓdia:non ecclesiastica iure hereditario,⁊ p arbitrio
relinquunt cõsanguineis:qð non est faciendũ de ecclesiasticis
qz res ecclesiastice ⁊ dignitates ⁊ gubernationes rerũ ecclesia
sticarũ diuina ⁊ canonica electiõe tribuunt:⁊ nõ iure hrditã-
3 rio vel successorio.ar.s.e.aplica.hu.ar.† ꝙ cleric⁹ ptẽ hrditat̃
ꝓrne vel mrne fratrib⁹ dz relinq̃re exẽplo beati Hilarij. xij.
q.j.expedit.ẽm Lau.Arc.[gubernatio.]tertia ps.[spm̃ dei]
p vite sanctitatẽ ⁊ ꝓcepta dei.[in cõspectu eius].i.nota sunt
ei.vñ sancti dicunt comedere panẽ in cõspectu dei.de pe.di.j.⁊
4 venit Hu.⁊ Arch.[Et q Moysi sit not⁹]ar.† ꝙ i platũ eligẽ
dus dz esse not⁹ electoribus[familiaris]sicut solet dici iste est
familiaris Hypocratis:vel Justiniani:vel Augu.quasi istru
ctus ⁊ doct⁹ est in his q̃ ille dixit ⁊ docuit:vnde sequit exposi-
tio:in quo sit claritas vt.s.dabis claritatem ⁊c.Hu.⁊ Archi
dia.id est,in quo sit claritas legis:⁊ scientia:vt possint eũ au-
dire filij Israel.

N Ec nouum. Ad idẽ sequit hoc.c.qð ẽ
beati Greg.ciuib⁹ neapo
litanis.Sũma est:ꝙ ñ ex fauore sz ex recta rõne ꝓ-
Exponit literam.
lat⁹ eligendus sit.Breue est ⁊ nõ diuiditur.Lege.
¶ [Nec nouũ].i.inusitatũ vt di.lxvj.nosse si forte.Hug.[nec
reprehẽsibile].i.si vtraq̃ ps bono zelo ducit.hu.[sz graue]si
vtraq̃ ps.vel altera malo zelo ducit.⁊ hoc est qð ait[si in hu-
iusmodi cã electionis nõ ex iudicio] scz rõnis.[sed ex fauore
solo]carnali venit electio aut si temeritate cõcertantium hoc
contingeret.vt di.lxxix.si duo ⁊c.

Cum autem. §.est.i q̃ magister Gratian⁹ argu
mentat a sensu cõtrio ex fine illi⁹.c.
si ergo.in quo dictũ sit ꝙ gubernatio populi tradit ei quẽ de⁹
diligit.arguit hic Gratianus a cõtrio:ꝙ ex hoc datur intelligi
ꝙ aliquando traditur his:quos Deus non eligit.Et ad hoc
probandum inducit capitulum proximum.secũdũ hu.⁊ Bar.
1 ☞ Audacia aliquando est in dicendo verum.

A Udacter. Hic icipit quarta ps qõnis:
in qua dr:ꝙ non semp datur
bon⁹ plat⁹ ecclesie:sz q̃nq̃ mal⁹.⁊ hoc sit p meritis
subditorũ ⁊ hoc ꝓbat Hiero.p hoc.c.⁊ sequẽs.Et
Diuisio.
diuidit hoc.c.qð est Hiero.super.j.Regũ in tres ptes.In pri
ma dt:qð dictũ est.In scda ꝓbat illð exẽplo saulis.In tertia
infert cõclõnẽ.scda ibi,⁊ hoc triplr.tertia ibi:talẽ q̃ ⁊c. Lege.
Exponit literam.
¶ [Audacter]hoc dt qz scriptum est:ꝙ oĩs ptãs a deo est.ad
Ro.xiij.⁊ ht.xxiij.q.j.qd culpat audacia eñ est dicere aliqd,
qð spectet ad dei potẽtiã.⁊ tali mõ loquẽdi vtit Hiero.cũ de
Archid.
ipotẽtia dei loqui ꝓsumit.xxij.q.v.si Paulus.Hu.⁊ Arc.[tñ
qð scriptũ est.] ergo verũ est:qz nephas est dicere ꝙ scriptura
1 diuina mẽtiat.vt.xxxiij.q.v.ergo.Et est arg.† ꝙ audacia est
q̃nq̃ in dicẽdo verũ[p dei arbitriũ].i.approbationẽ.[sed ẽm
merita deposcũt] Job.xxxiij.Qui facit regnare hypocritã ꝓ-
pter pctã ppli[scdm cor nostrũ].i.scdm voluntatẽ nostrã.Qr
eñ mali sumus malũ prelatũ hrẽ volumus:vt sub eo volũta-
ti nostre possimus satisfacere.vel [ẽm cor nostrũ].i.scdm me
rita cordis nostri.i.animi.vt.ij.q.vij.c.j.⁊.vj.q.j.ex merito.vbi
nota qð ibi disputauim⁹ circa hoc.[⁊ hoc tibi de scripturis]
scz Osee.viij.scda ps.[fecerũt sibi regẽ:⁊ non per me]scz iubẽ
tem:aut disponentẽ.[⁊ principem:⁊ non per consiliũ meũ]qð
de saule vr dictũ.quẽ lz ipse dñs elegerat : ⁊ regem fieri iusse-
rat:vt pz.j.Regũ.ix.⁊.x.c.nihilominus qz non scdm volunta
tem dei:scz spontaneam:sed populi clamoribus petentis sibi
regem hominẽ dari exortã dicitur non voluntate diuina, aut

cōsilio cōstitutū. vñ Samuel reprehendens populū illū q regem sibi dari petierat dixit. j. Reg. xij. c. Nunc ergo presto est rex vester: quē elegistis. vbi dī magister Nicolaus de lyra: q lʒ Saul fuerit electus a Deo: ista electio tñ imponif pplo: eo q ad petitionē populi facta fuit. [talem ergo] tertia ps. [in ecclesijs fieri] scʒ q p meritis bonis. vel malis daf bon⁹ vel malus prelat⁹. [famē] propter peccata eñ populi daf mal⁹ prelatus sub quo patiaf idē populus famē diuini verbi, ꝛ spiritualis cibi. de quo Mat. iiij. nō in solo pane viuit homo, sed in oī verbo qđ procedit de ore dei. [ꝛ sitim] ex penuria aque sapientie salutaris. ecclesiasti. v. Et aqua sapientie salutaris potauit illū: que salit in vitā eternā. Jo. iiij. [non famē panis] scʒ materialis. sed regulariter intellige. quoniā aliquando ēt propter peccata hoīm irrogat deus rerū penuriam. ar. xvj. q. j. reuertimini. ꝛ. v. q. v. non oīs. Hu, ꝛ Archi. [sed famem] vt dist. xliij. Ephesis. ꝛ. lxxvj. di. ieiunium. Hu.

Nic. de lyra. — Archidia.

1 ☞ Gratis diligere dicitur amare deum.
2 Episcopatū an quis possit petere a deo ꝛ propter hoc vt obtineat bona opera facere.

Sunt in ecclesia. Ad idē sequif hoc. c. quod est Augu. super Jo. sermone. xliij. Sūma est: q prelati in ecclesia querētes q̄ sua sunt: non que Jesu xpi: nō filij dei, sʒ mercenarij cēsendi sunt. Diuidif aūt hoc. c. i duas ptes. Jn prima inducit testimoniū apłi ad pbandū: q hmōi mali plati aliq sint in ecclesia qui nō q̄ Jesu xpi: sed sua querūt. Jn scđa exponit vba apłi ad ppositū. scđa ibi. Quid est. Lege. ¶ [Sūt de qb⁹ paul⁹] Phi. ij. [ꝛ sua q̄rētes, non q̄ iesu xpi.] vt di. xlv. lʒ nōnūq. ꝛ. lxiij. di. nosse. hu. ꝛ Arc. [Quid est] scđa ps, ꝛ rñdēs cōclusioni exponēdo dī. Isti sunt q xpm
1 nō gratis diligūt. † gratis quidem diligere est amare deū: qr dignissim⁹ amore est q amor est gratuit⁹. vñ Bernard⁹. amat caste q illū quē amat q̄rit: nō aliud qcq̄ ipsi⁹ amor iste p se sufficit: vel p se plʒ. Et pter seipm meritū ꝛ ipse pmium sibi est. Jlle ergo dr deū nō gratis diligere: q nō deū ppter seipm: sʒ propter se: ꝛ alia tpalia amat. vñ sequif [tpalia cōmoda sequentes: lucris inhiantes honores ab hoībus appetētes.] Hec qñ amanf apposito: ꝛ ppter hoc seruif deo. scʒ tm̄ vel principalr. Nā scđario pro tpalib⁹ tenemur seruire deo: ꝛ ei gratias agere vt di. xliij. nō liceat. ꝛ de cōse. di. ij. panē. vñ Bernard⁹, disce ad singula dona gratias agere diligēter. Cōsidera q̄ tibi apponunf vt nulla dona dei debita gratiarū actione frustrētur. Pro tpalib⁹ aūt tm̄ ałs pro eis principałr nō debemus Deo seruire: sed principałr propter seipsum hñdū ꝛ fruēdū. vñ nota q quidā seruiūt deo propter terrena, ꝛ ita in auaritia. Et hi dicunf mercenarij: de quib⁹ in pñti. c, ꝛ in ps̄. de talib⁹ dr. Beatū dixerūt populū cui hec sunt. Quidā seruiūt in apparentia vt hypocrite. vt Esa. x. ꝛ Mat. v. popul⁹ hic labijs me honorat: cor aūt eorū longe est a me. Quidā in tristitia: de qb⁹ dr ps̄. lviij. Si nō fuerint saturati ꝛ murmurabūt. Quidā in angaria siue impatientia: ꝛ isti cōparanf rote: q̄ semp murmurat. Quidā in malitia vt nabuchodonosor: cui dixit dñs. Ex seruiuisti mihi intus dabo tibi egyptū. Quidā seruiūt i letitia ꝛ charitate: vt boni. quib⁹ dñs ait Jo. xv. Jam non dicam vos seruos, sed amicos. Quisquis talis est mercenarius scʒ ꝛ nō pastor. hoc sumptū est ex euangelio Joā. x. qr nō curāt pascere oues: sed seipsos, ꝛ nō dei. sed propriā gloriā q̄rūt, de talibus dr Ezechielis. xxxiiij. ve pastorib⁹ q pascebāt seipos gregem aūt meū nō pascebāt: ꝛ inter filios dei non se cōputet cū talis nō hēat charitatē dei q̄ sola filios dei cōstituit: ꝛ discernit iter filios diaboli: vt ait Aug. de ciuitate dei. ¶ Mouet
2 circa hoc. c. qōnē Arch. † vtrū qs possit a deo petere epatū: et ppter hoc vt obtineat bona opera facere. Et arguit q sic qr qui epatum desiderat bonū opus desiderat vt. s̄. e. qui epatū. ergo epatus est desiderand⁹ ergo ꝛ a deo petend⁹. ergo pro eo habendo bonū opus est faciendum. ¶ Sed in contrariū arguit. qr sacri canones dānant eos, qui ecclesiasticas dignitates ambiūt: vel honores. s̄. j. q. vj. c. vl. vbi dr de hoc. rñdet Archi. q epat⁹ est nomē boni operis: ꝛ dignitatis: sicut archiepatus, ꝛ hmōi. alterū est desyderandū. s. bonū opus. alterū vero nō. s. dignitas. Et ideo Apłs dī. Qui epatum desiderat. s̄. eo. q. qui epatū. Qua distinctione posita ponit duas cōclusiones. Prima q si quis sentit se idoneū ꝛ multis vult prodesse ꝛ desyderat illud opus vt multos lucrifaciat: ꝛ si propter hoc petit bñ facit. ¶ Scđa q si attēdens ad diuitias petit ꝛ desyderat, vitiosus reputaf: ꝛ illū sacri canones dānāt: vt hic patet. Sed prima conclusio non plʒ nobis: qm̄ nō vr nobis bene posita, valde enim presumptuosum vr credere se idoneū: sine re-

Diuisio. — Exponit literam. — Bernar. — Bernar. — ps. cxliij. c. — Questio. 2 — Primū ar. — Opponit i cōtrarium. — Rñdet. — Prima cōclusio. — Scđa conclusio. — Cōtra Archidiaconū

uelatione aut vocatione diuina ad tm̄ op⁹. hoc patet. dī enim Hiero. super librū numerorū ꝛ habef. s̄. e. in. c. si ergo. ex ipsis etiā sacerdotibus qs erit: qui idoneū se ad hoc indicet. quasi dicat nullus. vñ vt dī Greg. in pastorali: ꝛ habetur. s̄. e. in scripturis Esaias q mitti voluit ad predicationis offm̄ ante se p altaris calculū purgatū vidit: ne añ non purgat⁹ adire qsq̄ sacra mysteria audeat. tñ scđo idē pʒ ex his que apostol⁹ subiungit. cū eñ ait. j. ad Ti. iij. q epatū desyderat: bonū op⁹ desyderat. subiungit. opʒ enim epm irreprehensibilē esse. qđ verbū pertractans beat⁹ Gregori⁹ in pastorali ita dī. Qui scʒ paulus cū laudans desideriū ministerij boni operis in pauorē vtit protin⁹ qđ laudauit: cū repente subiungit. oportet epm irreprehensibilē esse. Cūq; virtutū necessaria subsequēter enumerat q̄ sit ipsa reprehensibilitas manifestat ꝛ fauet ergo desiderio qđ terret ex pcepto: ac si aperte dicat. Laudo qđ q̄ritꝭ sed pri⁹ discite qd q̄ratis: nedū vosmetipsos metiri negligetis tāto fedior vestra irreprehensibilitas pateat: vbi ēt vt idē Greg. ibi ingt. qđ verbū pfatū apłi p illo tpe dr, q̄ is q plebibus perat prim⁹ ad martyrij tormēta adducebaf. tunc ergo erat laudabile epatū querere: qñ p hunc quidq̄ dubiū nō erat ad supplicia grauiora puenire. Ex quib⁹ pʒ vt dī S. Tho. in ij. ij. q epalis act⁹ hʒ annexā gradus celsitudinē presumptuosum vr: q aliqs preesse appetat: ad hoc q subditis prosit: nisi manifesta necessitate imminēte: sicut ex dicto Gregorij pʒ cū ait q tūc erat laudabile ꝛc. pōt tñ vt subiungit S. Tho. absq; presumptiōe quilibet appetere talia opera facere: si eū cōtingeret in tali officio esse dignum ad talia opera. de ista materia plura notauimus. s̄. eo. c. qui episcopatum.

Non ergo. §. est in quo incipit quinta ps. q. i qua magister Gratian⁹ ex pcedentib⁹ concludit: q nō semper plat⁹ melior est subditis: qr aliqñ est mal⁹ prelatus ꝛ subditi sunt boni. Matt. xxiij. Super cathedram Moysi sederunt scribe ꝛc. quod probat per. c. sequens.

Hierony. — Grego. — Gregorius — Grego. — S. Thom.

1 ☞ Peccata filiorum an impediant patrem ꝛ repellant ab episcopatu. ꝛ nu. 2.
3 Dignitas ꝛ scientia ꝛ huiusmodi aggrauāt delicta et penas peccatorum.
4 Dignior an sit necessario preferendus ad prelationem.

Jllud. Hoc. c. est beati Hiero. super epłam ad cor. Summa. loquif Hiero. ꝯ platos superbos. q se putāt vel effici meliores eo quia eliganf ad epatū. ꝯ quos Hiero. hic loquif dicens. hoc nō esse verū: qm̄ lʒ cū electi sint cōprobatos se existiment ab ipsis eligentib⁹ saltem nō tñ ex hoc facti sunt meliores vel sunt cōsecuti aliq̄ virtutē. Diuidif aūt hoc. c. i duas ptes. Jn prima facit qđ dictū est. Jn scđa arguit per locū a minori ad maius: qđ si plati puniunf pro minorib⁹ peccatis: multo pl⁹ veniunt puniēdi pro maiorib⁹. scđa ibi: si aūt. Lege. ¶ [Jllō intumescūt] contra illud Deuter. xvij. vbi dicitur nullus intumescat deinceps suphiens ppter quā suphiā dñs diabolū deiecit de celo in infernū. Esa. xl. Adam de paradiso. Gen. x. Saul eiecit de regno. j. Reg. xv. ꝛ. xvj. hinc dr ecclesia. xxij. Rectorē te posuerunt noli extolli. dʒ merito bonus plat⁹ imitari qđ saluator dī. Matt. xj. discite a me: qr mitis sum ꝛ humilis corde [non dispēsationē xpi] hoc sumptum est ex verbis apłi. j. ad corin. iiij. sic dicētis. sic vos existimet homo vt ministros xpi: ꝛ dispēsatores ministeriorū dei. Prelati ergo in epatu nō psumāt se cōsecutos principat⁹ dñatū dicēte Petro. j. Petri v. nō dñantes i clero: sʒ facti forma gregis sciāt ergo se dispēsatione recepisse cū Paulo: nō iperiū ꝯsecutos. q pria ad cor. ix. ait dispēsatio mihi tradita est. vñ Ti. j. opʒ epm esse sine crimine: sicut dispēsatorē dei: nō superbū [qr non statim. Jnō eñ ex hoc q eligunf ad epatū sunt vel efficiunf meliores oībus alijs q non eligunf: nec statim ob hoc q eligunf existimare se debēt cōprobatos. i. aliq̄ virtutē cōsecutos vel effectos meliores, Et est bonū ar. ad hoc vt ex platiōe nō intumescant, sed magis seipsos cōsiderare si digni sunt ꝛ seipsos retrahere. qr si prelat⁹ mal⁹ est tāto magis punief q̄to maiori dignitate pdit⁹ fuerit. [Si aūt] scđa ps. arguit ad hoc ex minorib⁹ pctis ad maiora vel de peccatis cōmissis in ꝯsentiendo pctis alioꝝ ad peccata propria que grauiora iudicanf. [Si aūt peccata fi-
1 liorū.] ¶ Sed hic surgit qōt vtrū pctā filiorū impediāt prēz ꝛ repellant ab epatu. Et vr q sic ex lr̄a pñti. ¶ Jn oppositū videtur quoniam vt dicitur Eze. xviij. filius nō portabit iniquitatem patris: nec econuerso. ¶ Respondeo dicendum. q pater non repellef ab epatu propter peccata filiorum: nisi propter propria tm̄. Et ad literā presentem respondetur: q pctā filiorum vocat hic Hiero, negligentiam patris circa filiorum crimina corrigenda, vnde illa non corrigendo vr facere sua. vnde

Diuisio. — Exponit literam. — Questio. — Opponit ꝛ Rñdet.

vnde talis negligētia est mortale peccatū: ꝛ repellit ab epatu. sicut hic dr. ꝛ de heli summo sacerdote. j. Regū. iiij. q ppter hoc q filiorū peccata nō correxit: de cathedra cecidit. de hoc xlvij. di. §. necesse. ꝛ a testimonio ꝛ accusatione etiam repellif: vt dī Hu. vt. vj. q. j. qui crimen. ꝛ a noīe epi. vt. ij. q. vij. qui nec. ppter qđ dr. j. ad Ti. iiij. Oportet epm hr̄e filios subditos cū oī castitate. verum q̄uis quis habeat malos filios: dūmodo diligens fuerint in corrigendo dūmodo nil omiserit de cōtingentibus: dūmodo per eū nō steterit qn correcti fuerint: non imputabif sibi peccatū filiorū. vt dist. xlvij. §. necesse. [iustū] cū dictum sit q negligētia corrigendi filios sit peccatum mor-
2 tale. ¶ Surgit hic qōt quō talis vocaf hic iust⁹. nō q sit sed qr vr. s. quo ad bona opa exteriora qb⁹ inuigilat lʒ sine charitate: ꝛ talis est fuisse heli. [q̄to magis cōsiderās se]. i. suū propriū pctm̄: vel suā imperfectionē ꝛ fragilitatē. Hu. [ꝛ sciēs qr
3 potētes] sapiētie. vj. ar. † q dignitas ꝛ sciētia ꝛ hmōi circūstātie aggrauant delicta: ꝛ penas pctōꝝ. ar. di. xl. hō. ꝛ. xj. q. iij. pcipue. ꝛ. xxv. q. j. nulli. hu. ꝛ Arc. [retrahit]. i. dʒ retrahere. [ab hoc]. i. ab epatu. Hu. [q̄ onere]. s̄. e. q epatum [nō ambiet]. i. nō desiderabit vel cōcupiscet. hu. [occupare] vitiū notat, qui
4 magis digni sunt. ¶ Circa hāc lr̄aꝫ q̄rit† vtrū necessario dignior sit pferend⁹ ad prelationē: ita q incurratur pctm̄: si dignior postponaf. Et vr q sic ex pñti. c. itē ad idē est. s̄. e. c. licet vbi etiā nos disputando vtrū melior sit eligēd⁹ alia argumēta posuim⁹. ¶ Jn oppositū vr sapere decretalis dicēs q sufficit eligere bonū. ¶ Rñdeo lʒ. s̄. in. c. lʒ. plene locuti fuerim⁹ de hac materia. nihilomin⁹ qm̄ hic dñs Guido eluen. eps mouet hanc qōnē iuxta ei⁹ sniam ad q̄ qōnē dī rñdendū p distinctionē. qr ille q assumif omisso digniori aut est dign⁹ aut indignus. Si indignus est tali promotiōe: tunc est cōclo. q peccāt tā promouēs: q̄ promotus. patet cōclo quo ad promotum qr promotus indignus indigne occupat locū regiminis: ad quē se sentit indignū. talis enim cōparaf ficulnee infructuose, cui maledixit dñs Mat. xxj. dicens fruct⁹ ex te nō crescat: ꝛ aruit qr qui epatum presumit insufficiens ꝛ inutilis sine fructu sola folia hñs apparentie maledict⁹ est a dño: ꝛ arescit in geēnā. vnde de talibus dicit Hiero. in hoc. c. q, potenter tormēta patienf: q aliorū locū q magis digni sunt non ambigit occupare que tormenta non sustinentur sine graui peccato. ¶ Secūda pars qōnis vcʒ q promouēs scienter indignū grauiter peccet [a] patet. Tum primo qr faciens ꝛ consentiens q ille indignus promotus peccet ꝛ sic comparens, ꝛ consentiens etiam grauiter ꝛ nō min⁹ peccat: qr vt dr ad Rom. j. nō solū qui talia faciūt: sʒ ēt qui facientibus ea consentiunt digni sunt morte. Tū scđo peccat promouēs qr indignū promouens peccat infidelr dispēsans, qr spōsa xpi indigno despōsat nec pcurat imo agit q xpi familia careat fideli ꝛ prudēti dispēsatore, ꝛ careat cibo spirituali. ꝛ ita grauiter culpa infidelitatis peccat. Tū qr talis ꝯ charitatē dei operaf: qm̄ si deum diligeret que dei sunt ageret: ꝛ proximos amaret: quorū salutē procurare tenef. ꝛ illū pmouere dret, q ad procurandū salutē populi xpiani idone⁹ esset. alias plus mouet eū amor carnalis q̄ charitas dei ꝛ proximi. Si vero ille q assumif ad epatū omisso digniori ꝛ meliori sit sufficiēs ꝛ dign⁹: licet non ita sicut alius, qui dignior supponif: ꝛ vterq; eque faciliter occurrit puisori. rñdef per distinctionem, quia aut queritur de persona prouisi: ꝛ assumpti. aut de psona prouisoris ꝛ assumentis. Si de psona puisi: tunc est cōclusio. q qui dignus est accipiendo beneficium sibi datū licet dignior omittaf: nō peccat. pʒ cōclo. qr ex q̄ est dignus: pōt digne salutē populi procurare. ꝛ digne administrare: ꝛ hoc modo currit bene opinio dicentiū iuxta decretalem q ad exclusionē peccati sufficit: q ille qui assumif sit sufficiens ꝛ dign⁹. Si vero fiat sermo de persona assumentis ꝛ puidentis tunc sit ista cōclo. q si dignus ꝛ magis dignus ceteris parib⁹ equaliter occurrant promouendi: prouidēs digno omisso magis digno siue meliori peccat. pʒ: nā fidelis ꝛ prudens dispensator tenef meliori modo: quo pōt rem dñi dispensare: ꝛ iuxta voluntatē dñi. qr Luce. xij. dicif. Seruus sciens voluntatē dñi sui ꝛ non faciens vapulabit magis multꝭ. ałs non est fidelis dispensator sed prouidēdo digno, ꝛ non digniori non dispensat meliori modo quo potest. qr meli⁹ posset dispensare, ꝛ eq̄ faciliter si prouideret digniori: ꝛ magis sufficiēti. nec est dubiū quin hec sit voluntas dñi. q sua ecclesia meliori modo quo potest per prelatum dispensetur: ꝛ regatur ad honorem ꝛ animarum salutem. ergo prouidens digno omisso digniori peccat: ꝛ agit infideliter contra dei voluntatem. ꝛ sic possent multa adduci sed ista sufficiant adiuncta illis que dicta sunt. s̄. eo. c. licet.

Questio. — Rñdet. — Questio. — Opponit — Respōdet. — Guido.

[a] ¶ Grauiter peccet. Et a ēt punitur Pe. de ancha. i. c. nihil est. nūc. v. dō elec. Et talis indignus semp est malefidei possessor. bald. i. l. j. C. de his quibus vt indig.

1 ☞ Laici quod sint meliores clerici an scandalizet, et ecclesiam. ꝛ numero. 3.
2 Clerici videntur vituperādi si non precellant moribus ꝛ sciētia statum solitum laicorum.
4 Clerici non sunt vituperandi si aliqui laici sint excellentiores ipsis moribus ꝛ scientia.
5 Comparatiuus aliquando significat minus positiuū sui ꝯrij.

Talis. Ad idē sequitur hoc. c. qđ est Hiero. in quodam sermone. Et est summa. q ad ecclesiasticas dignitates ꝛ ordines debet melior assumi: siue q preficiendi in quocūq; gradu debent laicos precellere in sermone: ꝛ vite conuersatione. Et diuidif hoc. c. in duas partes. Jn prima ponit quod dictū est. Jn scđa assignat rationē dicti. scđa ibi: quia. ¶ Pro plenio-
1 ri intelligentia presentis. c. Queritur. † vtrum hoc sit verum qđ Hiero. ait. q vehementer ecclesiā destruat siue scandalizet q laici sint meliores clericis. Et videtur q non. qr nihil videf obesse ecclesie q laici sint meliores: dū tñ clerici sint boni: quales sufficit esse. ¶ Jn oppositum arguif ex pñti. c. scđo qr magister debet alios morib⁹ ꝛ facundia precedere. vt. C. de pfes. ꝛ me. l. magistros. ¶ Rñdeo dōm sub certis conclusionibus.
2 Prima clerici † videnf vituperādi, si nō precellant morib⁹ ꝛ sciētia statū solitū laicorū. Jsta cōclusio colligif ex pñti litera vbi dr. q clerici debēt cunctū pplm̄ pcedere. qđ quo ad statuꝫ dʒ referri. qr ad ea q̄ frequētius accidūt: iura adaptanf. vt. ff. de leg. l. nā ad ea. ꝛ extra vt lite nō conte. c. qm̄ frequēter. scđo eadē cōclo pʒ: qm̄ status clericorū est superior ordine hierarchico statu laicorū: vt pote q illuminatiores ꝛ pfectiores sunt ipsorū laicorū vñ ꝯ ordinē ecclesiastice hierarchie esset: q clerici nō excederēt morib⁹ ꝛ sciētia solitū statū laicorū: sicut ꝯ ordinē celestis hierarchie foret: si ordo supior angelorū non emineret lumine ꝛ pfectione angelis iferioris ordinis siue grad⁹.
3 ¶ Scđa ꝯclo† turbatio ꝛ scādalū sequif in ecclesia: si ita laici sunt clericis meliores, vt clerici nec morib⁹ adornēf: sʒ sint mali nec sciētia debita officijs sint sufficiēter instructi. Jsta cōclo pʒ ex pñti lr̄a. Turpiter eñ tales psunt ꝛ principanf se melio-
4 rib⁹. ¶ Tertia ꝯclo est† clerici nō sunt vituperādi si aliq laici sint excellētiores clericis morib⁹ ꝛ sciētia dū tñ clerici sint boī: ꝛ sufficiēter istructi. pʒ ꝯclo. vñ si pindicabaf clericꝭ regni Frācie q rex Ludouic⁹ dū viueret sanctitate excederet multos clericos imo forte oēs regni sui pro tūc. ꝛ sic de alijs pʒ. ¶ His habitis dōm est. Ad rōnē in oppositū sumptā ex presenti. c. dicim⁹ eñ prīo q pōt itelligi iuxta primā cōclōnē cuꝫ stat⁹ solit⁹ laicorū excellat statū clericorū moribus ꝛ scientia. ¶ Scđo rñdef iuxta hu. ꝛ gl. q sit iproprietas icōparatiue vt exponaf sic laicos clericis esse meliores. i. clericos esse deterio-
5 res q̄ laicos. † Sepe eñ cōparatiu⁹ sigt min⁹ positiuū sui ꝯrij vt iste est melior diabolo. i. min⁹ malus. ꝛ mare ponticū est dulcius q̄ cetera maria. i. min⁹ amarū. ¶ Tertio rñdef. q electiue legaf laicos esse meliores q̄ clericos. i. laicos esse bonos et nō clericos q̄si laicos eē bonos ꝛ clericos eē malos. ¶ Quarto pt intelligi ēt pprie ꝛ cōparatiue laicos eē meliores. i. istructiores in his: q̄ spāłr cōpetunt ad clericos vt puta i sciētia pdicandi: ꝛ docēdi. ꝛ faciēdi officia ecclesie: ꝛ intelligif i eo casu cū clerici nō sunt sufficiēter instructi i talib⁹. Lege. ¶ [Qualis edificatio] imo magis occasio ruine cōtēptibilis qdē sit q dignioib⁹ se principaf. vt dī Aristo. iij. poli. dr ēt ibi. nō bene eū principari: q sub principe non bene subiect⁹ fuit: nec ducē exercitus fieri eū: qui in exercitu ductus nō fuit. vt pm Greg. lib. j. dialogorū. c. j. añ fiat magister q̄ discipulus. Et saluator ait Luc. vj. nō est discipulus supra magistrū. Sicut eñ turpe est: vt sit sedes alta: ꝛ vita infima: sicut dī Amb. in suo pastorali. sic vile ꝛ contemptibile est: q indignus digniori se preficiaf. vnde Augu. super Jo. homilia secunda. sic peruerse regif ecclesia: cum melior ꝛ dignior subijcitur. ꝛ presidet indignus. nō est ergo edificatio vbi constituitur indignus: tunc enim non est apostolica edificatio: de qua ait ad Ephe. vj. in quo oīs edificatio cōstructa crescit in templum sanctū in dño. vñ concludit [cunctū pplm̄]. i. solitū statū: sicut supra exposuim⁹ cōuersatione: ꝛ exēplo vite: ꝛ cōuersatione non scandalizent: sʒ edificent vñ ministris ecclesie dr. j. Petri. ij. conuersatione vestrā inter gentes hñtes bonā vitā. vt ex vestris bonis operib⁹ cōsiderātes glorificēt deū. [sermone] sic q sermo eorū sit sale sapientie condit⁹. ad Colo. iiij. disciplina p discretā correptionē ꝛ p misericordie cōsolationē. [destruit] multū eñ ecclesia Dei scandalizatur: q clerici q sunt ministri: ꝛ debēt xpm seq p eminentiā bonitatis ꝛ vite eo docēte. Jo. xij. Qui mihi ministrat me sequatur: ꝛ vbi ego sum illic ꝛ minister meus erit. sint laici meliores regulariter: qr qui eligitur ad Dei ministerium: melior debet esse. iiij. Reg. ix. eligite meliorē. de expositionē hui⁹ litere satis dictum est in questione.

Diuisio. — Questio. — Opponit i cōtrarium. — Respōdet. — Pria cōclusio. — Scđa ꝯclusio. — Tertia cōclusio. — Ad argu. — Exponit literam. — Ambro. — Augusti.

VEreor. Ad idē est idē Hiero. ad principiaꝫ virginē. Summa est. ꝙ epi mali offi
cia eis cōpetentia nō exercētes a bonis laicis vite
Diuisio. melioris cōparatiōe iudicabunt. Et diuidit hoc
c. in duas ptes. In prima īducit exempla diuine scripture. In
scđa adaptat ad ꝓpositū inuehēdo ꝯ ꝑlatos. scđa ibi: sint plu-
Exponit literam. rimi. Lege. ¶ [Uereor.] ordina sic, [vereor] .i. timeo, vt plu-
rimi ī ppl'is iudicēt epos subtrahētes ⁊c. [iudicēt ingꝫ sic] .i.
tali mō iudicādi [qūo regina austri veniēs a finib⁹ terre audi
re sapiētiā Salomonis iudicatura est ī futuro iudicio ⁊c.] de
q̄ saluator ait Mat. xij. ⁊ Luce. xi. ꝫ ista dr̄ iudicatura nō iu-
dicij ptāte: siue authoritate: vel fniando: ꝫ melioris facti com
paratiōe. [⁊ viri niniuite] vt pꝫ Jone. iij. Jonas ꝑdicauit ni-
niuitis ad cuius ꝑdicationē cōuersi sunt ⁊ egerūt pniam: ⁊ ad
eorū pniam dn̄s misert⁹ est eis. vn̄ exēplo niniuite cōdēnabūt
i. ondēt merito suo cōdēnādā pessimā generationē iudeorū, q̄
xp̄m audire cōtēpserūt: ⁊ cōuerti noluerūt: cū xp̄s multo ma-
ior eēt q̄ꝫ Jonas. s. cōparatiōe melioris vite. ⁊ tali iudicio mul
ti laici iudicāt clericos tali iudicio oēs boni iudicāt malos ⁊
min⁹ mali deteriores. Hoc ergo mō subditi boni iudicāt ꝑla-
tos suos, n̄ aūt ptāte aut authoritate. qm̄ sic poti⁹ ipsi ꝯstituti
sunt iudices sup oēm terrā iudicare hn̄t subditos ⁊ ita saluā-
Archid. tur ꝯtria capl'a q̄ in gl. īducunt. ¶ Notat hic Archi. ꝙ iudiciū
aliud est authoritatis: ⁊ tali mō iudicat papa iudicāte ei⁹ le-
gato. qꝛ nō sua ꝫ delegātis ⁊c. extra de off. dele. sane. ij. ⁊ vij. q.
j. puenit. Istud primū iudiciū est toti⁹ trinitatis ī vltimo iu-
dicio. aliō est ministerij: ⁊ tali mō iudicat ipse delegat⁹. qꝛ ad
ministeriū est elect⁹. de of. dele. c. fi. ⁊ istud erit filij dei cui pr̄ de
dit oē iudiciū. Jo. v. Aliud est iudiciū approbatiōis: tali mō
iudicāt clerici epō cās agente. xv. q. vij. epš. ⁊ ꝫm istud est apo
stolorum, qꝛ vos qui sequuti estis me ⁊c. Matt. xix. Aliud est
iudicium comparationis tali, modo iudicantur boni a malis
⁊ peiores a malis: vt in hoc. c. Arch.

QUid autem. Ad idē ꝓpositū est hoc c. qō est beati Ambrosij
in q̄dā sermone. Sūma satis bn̄ ponit ī rubro, vbi
dt. ꝙ q clericos suos nō corrigit ppl'm corrigere
nō vꝫ. vel sic, male pn̄t corrigi laici qm̄ clerici male viuūt. Et
Diuisio. diuidit ī duas ptes. In pria dt qō dcm̄ est. In scđa specificat
Exponit literam. siue limitat de qb⁹ loquat. scđa ibi: ego āt ⁊c. Lege. ¶ [Quid
aūt possitis cōuincere] nō de iure: ꝫ de facto. qꝛ de facto ita cō
tingit: ꝙ ꝑlat⁹ ꝑpter malos clericos nō hꝫ libertatē reprehē-
dēdi laicos. c. ꝙ laici īsultāt ipsi ꝑlato q̄r eos repḣēdāt: cū cle
ricos hēat malos ⁊ q cōsilia vel maiora cōmittāt. ꝫ ⁊ si ꝑlat⁹
nil omiserit de cōtigētib⁹ circa correctionē clericorū nō est qō
dēat ide verecūdari vel ꝙ ei dēat īputari nec laici, iō min⁹ pec
cāt: qꝛ vidēt clericos peccare, vt. ij. q. j. multi, nec debēt attēde-
re q̄les sint clerici: ꝫ q̄ dicāt eis salutaria. vt. j. q. j. multi. ⁊ c. si-
gnificastis, ⁊. c. nō q̄les. hu. [cōuincor] .i. cōuinci possit. conuin
cit em̄ eps: si laici sunt meliores ⁊ diligētiores ad bonā vitā, q̄ꝫ
clerici. Cum qꝛ negligētia epi arguit: si clerici ad bonum sint
negligētiores: qꝛ in hoc nō vr̄ circa clericos diligentē curā ad
hibuisse vel ꝯuincor q̄tū ad pudorē. Nō em̄ ex relatiōe cri's ꝫ
innocētia re⁹ purgat, vt. ff. de pub. iud. l. is q. hu. [qūo] .i. qua
spōte. q̄ libertate. q̄ sepe aufert a ꝑlato: ꝑpter crimē ꝓpriū. vt
xxv. di. primū. ⁊ di. xxvj. vna. itē ad Ro. ij. in quo aliū iudicas
te ipsum cōdēnas eadē faciēs. Luce. iiij. medice cura te ipsuꝫ,
Itē Mat. vij. hypocrita erue prio trabē de oculo tuo: ⁊ tu vi-
debis eruere festucā de oculo fratris tui. aliq ꝑpter pctm̄ fi-
liorū si est tāta negligētia eius: ꝙ debeat peccatū filiorū ei dꝫ
īputari, vt. s̄. e. illō. al's nō. vt di. xlvij. ꝭ. necesse. hu. ꝫ Amb. nō
auferebat nisi de facto. hu. [filios] .i. laicos. [fratres] .i. cleri-
cos, q fratres episcopi dicunt. alibi socij ⁊ fratres. vt. x. q. iij.
cauēdum. vbi est ergo supbia episcoporum q dn̄t isti sunt mei
clerici: cū poti⁹ debeāt dicere fratres ⁊ socij. hu. [succenseam]
i. irascar ⁊ indigner. hu. ⁊ gl. Arch. [neminē noīo] hoc iō dt. qꝛ
nō poterat ꝓbare ⁊ ideo accusare vel cōdēnare non poterat.
Arch. vj. q. j. si oīa. ⁊. q. ij. nō tm̄. ⁊. ij. q. j. si peccauerit. Latentia
em̄ crimina non hn̄t vindictā apud ecclesiā. vt. xxxij. q. v. xp̄ia-
na. ⁊ di. xxxij. erubescāt. Hug. [cōsciētia sua] peccātes publice
pn̄t ⁊ debent secundū apostolum. j. ad Timo. v. coram omni-
bus argui: seu nominari sed secrete relinqui, ⁊ non nominan-
do dissimulari. ꝫ reddet ei testimoniū cōsciētia eorū. ad ro. ij.

NEc sufficere. Ad idem est hoc. c. quod est Bede sup Mat. Sū-
ma est in rubro: vcꝫ. ꝙ nō sufficit epō ad salutē mo-
rib⁹ ⁊ vita adequari pplo: ꝫ opꝫ eū in his trāscen-
Exponit literam. dere vitā subditorū. Breue est. Lege. ¶ [Nec sufficere] ⁊ cer-
te nō sufficit ꝑlatis qn sint pfectioris vite q̄ꝫ populares. suffi-
cit em̄ popularib⁹ seruare mādata. Mat. ix. ꝫ ꝑlatis dicitur
Mat. v. Estote pfecti sicut pr̄ vester celestis. [negligētium]
vel quorūcūqꝫ indoctorū: sec⁹ si diligētiū ⁊ doctorū. hu. [fide
ēt] in articulis fidei discernēdis ⁊ credēdis. [actib⁹] .i. opib⁹.
[adequamur] nos clerici. hu. ⁊ Arch. [qb⁹] nobis clericis [qꝛ Archi.
nobis sacris l'ris] .i. ꝑ sacras l'ras. Arch. [vnica] .i. singulari,
qꝛ ad talē regulā nō tenent. [credēdi] .i. distincte articulos fi-
dei discernēdi: ⁊ credēdi ⁊ tenēdi: ⁊ eos alios docēdi. ita subti-
liter: ꝙ nō exigit a laicis. hu. [⁊ viuēdi] qꝛ nō mō sciētia dēnt
clerici pcellere: ꝫ vita pscripta. i. posita indicta: ⁊ statuta. Hu.
[ne ergo] cōcludit Gratianus ex ꝑdictis cām q̄re null⁹ eps dꝫ
sibi eligere vel cōstituere sibi successorē. ne scꝫ carnali affectiōe
indignus preficiat. vnde Hug. dt sic. quasi diceret. ⁊ qꝛ clerici
querunt que sua sunt: non que Jesu xp̄i. vt. s̄. e. sunt in ecclesia.
ne ergo ⁊c. Hug.

¶ Questio secunda.

1 ☞ Patrocinia amicorum an debeant preualere in electione.
2 Simonia quare magis committatur in pecunia vel obsequio, quam in precibus.
3 Electio prelatorum quare non debeat fieri per amicorum pa trocinia siue preces.

QUod autem. Hic intitulat se-
cunda qō † scꝫ an
patrocinia amicorū in electiōe debeāt conua
lescere. i. ꝑualere. Ad q̄ꝫ rn̄dēs magr̄ Gratia.
dt ꝙ nō. Et ad hoc īducit duo capitula seq̄nē.
Et sufficiēter de hac qōne visuꝫ est supra vbi
disputatū est. j. q. j. c. ordinatiōes. de modis qb⁹ ꝯmittit simo
nia: iō sufficit. hic tm̄ breuiter tāgem⁹ aliqd de ea: qꝛ glo. repe
tit aliq̄. vbi notādū ꝙ patrocinia aut sunt in pecunia: aut ī ob
sequio. aut in ꝑcib⁹. Si ī pecunia est ꝯclō. ꝙ simonia fit. pꝫ ꝯclō
ꝑ multa capl'a in prin. qōnis in prima cā. Si vo patrociniū sit
in obsequiū. tūc distinguit, aut est honestū: aut inhonestū. Si
honestū puta ꝙ ordinat ad ecclesie vtilitatē: vel ministrorū ei⁹
auxilium: tunc est conclusio, ꝙ non cōmittitur simonia. qm̄ ex
ipsa deuotione obsequij reddit dign⁹ ad ecclesiasticū bn̄ficiuꝫ
sicut ⁊ propter alia bona opera, hoc tamen vt dicit sanctus
Tho. intelligit dūmodo pactio nō interueniat ⁊ nō habeatur S. Thom.
ocul⁹ ad obsequiū principa: ꝫ ad dignitatē ⁊ merita psone:
⁊ tūc vt dt S. Tho. nō est mun⁹ ab obsequio: ⁊ hoc mō dt beat⁹
Greg. ꝙ ecclesiasticis vtilitatib⁹ deseruiētes ecclesie dignum Gregorius
est remuneratiōe gaudere. ō hoc ēt no. extra de simo. c. cū eēnt.
⁊. j. q. j. sunt nōnulli. Si vero obsequiū sit inhonestū: vel ad car
nalē ordinationē puta qꝛ seruiūt ꝑlato ad vtilitatē cōsangui-
neorū suorū vel pr̄imonij sui vel aliqd hmōi. tūc est ꝯclusio. ꝙ
tale dr̄ mun⁹ ab obsequio: ⁊ cōmittit simonia. Si vo patrociniū
sit ī ꝑcib⁹. tūc dr̄ ꝙ aut ꝑces fiūt ꝓ digno aut ꝓ indigno. Si ꝓ
digno ē ꝯclō. ꝙ tales ꝑces pn̄t recipe: nec faciūt fctm̄ simonia
cū: qꝛ vt dt S. Tho. subest debita cā: ex q̄ illi ꝓ q̄ preces porri S. Tho.
gunt spūale aliqd ꝯferat. pōt tn̄ cē simonia ī intētiōe: si nō at-
tēdat ad dignitatē psone ꝫ ad fauorē humanū. extra de eta. et
quali. c. tuā. ⁊. j. q. j. latorē. vn̄ dꝫ penitere de intētiōe corrupta.
vt in. d. c. sunt nōnulli. ⁊. d. c. tuam. extra de simo. c. mādato. Si
vero porrigant preces ꝓ indigno: est ꝯclō. ꝙ cōmittit simōia.
pꝫ qm̄ manifestū est ꝙ tūc nil aliud mouet nisi fauor vel ēt pe-
riculū euitādū. qꝛ ēt carere malo bonū ē: vt dt ph's. v. ethi. ptꝫ
ēt ꝯclō. j. q. j. sunt nōnulli. ⁊. c. de ordinationib⁹. Aliq̄ ēt addēt
2 in expositiōe l'r̄e. ¶ Sꝫ hic surgit qō. † q̄re magis cōmittitur Questio.
simonia in pecunia vel obsequio: si det vel fiat ēt ꝓ iusto: q̄ꝫ ī pci
bus. Rn̄det hu. hoc iō. qꝛ in pecunia vel obsequio aliqd accedit Respōdet.
ordināti vel eligēti. vn̄ vr̄ ibi q̄si q̄ddā cōmerciū: ꝫ in precib⁹
nihil. Sꝫ iuxta dicta S. Tho. iō nō vꝫ: qm̄ qn̄ ꝓ indigno reci S. Thom.
piunt ꝑces aliqd accedit ꝓuidēti vel ordināti. s. fauor human⁹
aut vitatio piculi al's nō videret cōmitti simonia cū ad ꝑces
hui⁹ daret alicui bn̄ficiū vel aliqō spūale. Lege. ¶ [Qō aūt] Exponit literam.
lꝫ em̄ patrocinia possint dici ita large sicut dictū est tn̄ ꝓprie
3 dicunt in precib⁹. ⁊ sic accipiunt in pn̄ti qōne. vt dt Hu. † Et
no. hoc ꝙ bn̄ dr̄ ꝙ ꝑlatorū electio nō dꝫ fieri ꝑ amicorū patro
cinia siue ꝑces. Tū qꝛ electio sit act⁹ volūtatis vt dt ph's. iij.
ethi. dꝫ esse libera: ⁊ nō coacta. q̄lis est illa q̄ amicorū ꝑcib⁹ im
portune extorqueatur. Tū scđo qꝛ amicorū preces frequenti⁹
in promotione bn̄ficiorū ecclesiasticorū ꝓcedūt ex affectu car-
nali ⁊ psone promouende amore: q̄ꝫ ex affectione charitatis et
amore ecclesie: aut vtilitate populi. qō est ꝯ ordinē charitatis.
vn̄ non debēt hr̄e locū in distributione bonorū ecclesiasticorū
vn̄ ait Bernard⁹ in ep'la ad lugō. archiepm̄. qꝛ ꝯsideratur ho Bernard⁹.
nor ⁊ nō on⁹: qlibet aspirat ⁊ currit ꝑciū sarcina pleni⁹ ad ifu-
las dignitatū. Tū tertio qꝛ vt dictū est aut ꝑces fundunt pro
indigno

indigno: ⁊ cōmittit simonia. j. q. j. ordinationibus. Si pro di-
gno etiam indecens est: ꝙ qui det voluntate debet promoue-
ri improba importunitate precum promoueatur vt dictū est.

ILlud quidem. Inducit magister ad probandū pro-
positū suū hoc. c. qō est beati Gregorij in regi. Sū
ma est ꝙ in electiōe ꝑlatorū non debēt interuenire
Diuisio. ꝑces amicorū: nec munera: ꝫ dꝫ talis eligi: q vita ⁊ morib⁹ de
corat⁹ dign⁹ sit tāte dignitatis. Et diuidit ī tres ptes. In ꝑ-
ma hortat ⁊ ꝑcipit in electiōe interueniāt munera aut preces.
In scđa assignat cām ex malꝫ q̄ sequunt ex hmōi electionib⁹.
Exponit literam. In tertia cōcludit q̄lis psona sit eligenda. scđa ibi. nā si. tertia
ibi talē ergo. Lege tex. ¶ [Illud nec datio] vt vitet simonie
prauitas. Mat. x. gratis accepistis gratis date. [qbuscunqꝫ
modis] .h. d. qꝛ est triplex mun⁹. s. a manu ab obsequio: a ligua.
j. q. j. sunt nōnulli. hu. [quarūlibet] ēt potētū. hu. [patrocinia]
i. ꝑces. [cōualescāt] .i. ꝑualeāt. ⁊ hoc gn̄ale est tā de digno quā
de idigno. vel. [cōualescāt] .i. simul cū alijs valeāt: qn̄ indign⁹
eligit. Nā si dign⁹ est licite admittunt: nec faciūt simoniā. j. q.
j. quibusdā. Hu. ⁊ Arch. [Nā si.] scđa ps. ⁊ assignat triplex rō
pfate ꝓhibitionis. vcꝫ ꝙ in promotione ecclesiastica nō dēat
interuenire patrociniū. prima est: qꝛ q ꝑ patrocinium obtinet
bn̄ficiū obligat debito gratitudinis: ⁊ reuerentie ad obseqnē
dū volūtati patrocinātis: ne ingratus videat. hoc est dictum
exigente debito aut legitima cōsuetudine ꝫm Hu. sed hoc est
periculosum: qꝛ frequēter volūtas hoīs est inordinata: ⁊ diui-
ne volūtati aduersat. vn̄ nō est bonū nec tutū: vt ꝑ patrocinia
qs ꝓmoueat. qꝛ qn̄qꝫ ꝯ voluntatē dei agere cōtingit si irrita-
re nollet patrocinantē. [diminuant.] hic ponit scđa rō ad idē
qꝛ patrocinās vellet de bonis ecclesie ptē sibi dari. [nō seruet]
tertia rō. qꝛ ordo ecclesiastic⁹ n̄ seruat qn̄ plus homini q̄ꝫ deo ⁊
eius ecclesie seruit. tunc etiā nō seruat ordo ecclesiastic⁹: qn̄ bo
na ecclesie q̄ sunt bona pauperū diuitib⁹ propter patrocinia,
dant. tunc ēt nō seruat ordo ecclesiasticus: qn̄ bona ecclesie aut
beneficia ecclesiastica ꝑ preces patrocinantiū indignis confe
runt. [Talē.] tertia ps. [incongrue voluntati.] Cōcludit er-
go. ꝙ talis debet esse prelatus, qui nullius male voluntati ser
uiat: quia qui sic seruit peccat. qui autem peccatum facit ser-
uus est peccati. Joan. viij. [Tanto ordini] scilicet episcopa-
li secundum Hu.

1 ☞ Potestas eligendi si alicui collata est: non debet seipsum eligere.
2 Judex corruptus pecunia vel affectione non potest recte iu- dicare.
3 Elector non potest obijcere aliquod crimen cōtra a se electuꝫ.
4 Approbatum semel non licet reprobari.
5 Casus in quibus sufficit semel voluisse.

DIlectissimi. Ad idem sequit hoc. c. qō est beati Ambr. ad clerū
mediolaneū. Sūma est. ꝙ in electiōe ꝑlati dꝫ ma-
Diuisio. gis respici bonū cōe: q̄ꝫ priuatū. Et diuiditur in
duas ptes. In pria ponit qō dictū est. In scđa cōcludit: ꝙ ta-
Exponit literam. lis eligēd⁹ sit in ꝑlatū: cui merito obediētia sit pstāda ab oib⁹.
scđa ibi: pēsantes. Lege tex. ¶ [Dilectissimi cēsura] .i. iuris-
dictione [vtilitate cōi] qꝛ bonū cōe est pferēdū bono priuato.
vt dr̄ in. j. ethi. ⁊. vij. q. j. scias. ⁊. viij. q. j. in scripturis. hug. [suo
1 lucro] .i. ꝓprie vtilitati. Et est hic ar. † ꝯ illū in quē collata est
ptās eligēdi: ⁊ ipse vult se eligere: qō facere nō dꝫ. qꝛ psumeret
pspicere propriū lucrū: ⁊ appetere ꝓpriū ꝯmodū. q̄rū vtrūqꝫ
hic prohibet. ⁊. s̄. e. q. j. i scripturis: ⁊. c. q epatū. [friuola] .i. va-
na inutili: mēdaci: ⁊ caduca. Arch. [ligat] sic di. lxxxiij. nihil.
2 ⁊ di. xlvij. virū. Et est ar. † ꝙ index q aliq̄ pecunia vel affectiōe
est corrupt⁹ nō pōt recte iudicare. ar. xi. q. iij. paup. ⁊. c. q̄tuor.
[pēsantes.] scđa ps. [obedientiā pbete] qō est dicere talē debe
tis eligere q dign⁹ sit tāto honore: ⁊ cui obediētia a vobis in-
ste exhibeat. ille em̄ cui est semp obediēdū: dꝫ ceteris melior eē
qꝛ vt dt ph's. iij. politi. iniustū est equalē equalib⁹ semp princi
pari. ergo lōge iniusti⁹ est malū meliorib⁹ principari cui sem
August. per obediendū sit ⁊ qm̄ alios hꝫ iudicare dꝫ melior esse. qꝛ vt
dt Augu. scđo de lib. Arch. c. xxxj. iudicās semp melior est eo
de quo iudicat. ⁊ de vera reli. c. x. dt prestātiorē esse iudicātem
eo de quo iudicat certū est. vn̄ ap'ls ad Ro. ij. in quo aliū iudi
Isidorus. cas te ipsum condēnas. Eisdē em̄ factis decorari ēt dꝫ spon-
sus ecclesia vita ⁊ morib⁹. Nā vt dt Isidor⁹ tertio de summo
bono. c. xxxiij. doctor ecclesiasticus debet clarere vita ⁊ doctri
na. Nam doctrina sine vita arrogantē facit vita sine doctri-
na inutilem reddit. debent ergo eligentes esse diligentes ī ele
ctione: vt videant ⁊ examinēt in vita ⁊ doctrina qualis sit quē
electuri sunt. qꝛ post electionē factam retractari non possunt.
3 ⁊ hoc est qō dicūt iudicari, ⁊ examinari: vel reprobari. hu. † nā
elector ꝯtra electum a se obijcere aliqō crimen nō pōt: vt hic.
Ad idē est qō legitur ⁊ no. extra de cler. ꝯiu. diuersis fallacijs.
4 in fi. ⁊ extra de ꝯcess. prebē. c. cū super qōne. Et est ar. † ꝙ semel
5 approbatum nō licet reprobari. ar. iij. q. iij. offerat. ⁊. xxxij. qō.
v. horrendus. Hu. [semel] † Nota hic ꝫm Archi. casus in qb⁹ Archid.
sufficit semel voluisse scꝫ in ꝑlati electione vt hic. Itē in faciē-
da cōstitutione. di. iiij. in istis. Itē in voti emissione. xxvij. q. j.
viduas. item in ire remissione. xxiij. q. iiij. si illic. itē in beneficij
collatione. xvij. qō. iiij. sunt qui. item in facta venditione. C. de
contrahen. emp. l. nō idcirco. item in quolibet contractu inien
do. C. de ac. ⁊ obli. l. sicut. de quo in regula. quod semel. de regu.
iur. lib. vj. [nunc subtiliter] id est, ante electionem. simile. vij.
q. vlti. c. vlti. Archidia. [iudicandum] id est, inquirendum, de
actibus vita ⁊ moribus.

¶ Questio tertia.

QUod autem. Hic intitulat qō
1 tertia † scilicet
an ille sit simoniacus q post electionē ꝓ idē-
titate rerū ecclesiasticarū iurm̄ pstiterit ca-
nonicis. Ad hanc qōnē rn̄det magr̄ ⁊ Hug.
sequit ꝑ distinctionē. qꝛ tale iurm̄ aut pstat
ante electionē: aut post. Itē aut prestat subditis quorū est ele
ctio: aut ꝑlato. Si prestat subditis ante electionē est cōclusio: Prima cōclusio.
ꝙ hoc sit simoniacū. Ista cōclusio pꝫ. qꝛ ad hoc vr̄ pstari iura
mentū: vt eligat. vt. j. e. c. j. ¶ Scđa ꝯclō. est ꝙ pariter sit simo Secūda cōclusio.
niacū si non pstet: ꝫ promittat an̄ electionē pstari post electio
nem. vt. j. e. c. artald⁹. pꝫ ēt cōclusio. qm̄ qn̄cunqꝫ est illicitū iu-
ramentū illicita est pactio de eo pstādo postea. ar. j. q. ij. q̄ꝫ pio.
⁊. c. sicut epm̄. Si vero post electionē prestat iurm̄ subditis est Tertia conclusio.
conclusio. ꝙ tale iurm̄ sit licitū. pꝫ. nā ꝑ electionē iam ius acq
situm est electo. Et ideo non pōt ei imputari ꝙ iurm̄ fecerat
vt eligeretur, qꝛ iam electus fuerat an̄. Si vero tale iurm̄ pre-
stetur prelato: siue ante electionē: siue post: siue ante confirma
tionem: siue post licitū est: ⁊ licite potest exigi a superiore. arg.
di. c. optatū. ⁊ hoc causa interueniente. s. qꝛ suspectus est elect⁹
vel eligendus. vt dist. xxviij. de syracusane. vel forte qꝛ a longo
tpe retro ius illius ecclesie diminutum est. poterit ergo exige
re iuramentum ab eo ante electionem: vt cōtradicere: ⁊ impe-
dire electionem valeat: si ille nollet iurare. secundum Hug.

1 ☞ Electus ⁊ confirmatus a metropolitano cuius electio est postea per papam cassata an poterit repetere quod ante expē dit in vtilitatem ecclesie.
2 Clericus contradicens electioni episcopi si postea non expres so consensu patienter sustinet eum in sede an intelligitur con sentire.

TAlia. Inducit magister Gratianus hoc. c.
qō est Pelagij pape: ad probandum:
ꝙ ante electionē nō liceat eligēdo in epm̄ pstare in
ramentū ꝓ indēnitate rerū ecclesiasticarū. Et ista Diuisio.
est summa capituli. pōt tn̄ diuidi ī tres ptes. In pria narrat.
In scđa mādat ad se venire electū ꝑcipiēdo ei ne aliq̄ꝫ securi-
tatē det aliūde ecclesiasticis pteritis causis. In tertia commi Exponit literam.
nat de reuocatione ⁊ irritatione tā electionis eius, q̄ꝫ cōfirma
tionis ꝓmissionis. scđa ibi vn̄ tertia ibi: sciens. Lege. ¶ [Ta
lia] pro intelligētia capl'i est sciendū: ꝙ elpidi⁹ diacon⁹ elect⁹
fuerat in epm̄ catinen. ecclesie. qdā tn̄ clericorū nolebant ele-
ctioni cōsentire nisi securitatē eis faceret ꝙ de reb⁹ eccl'ie q̄s
diu vsurpauerāt nunq̄ꝫ eos inqetaret. qō cū audisset pelagi⁹
relatione clericorū ⁊ testimonio nobilis ⁊ magnifici leonis, dt
talē promissionē nō esse faciendam qꝛ esset simonia: ⁊ ꝑcipit vt
electus cū decreto clericorū ⁊ epistola visitatoris mittatur ad
eū. [Talia.] ¶ Sed surgit qō. in quo facit hoc. c. ad ꝓpositū Questio.
cū iam iste esset electus. Rn̄det ꝫm Hu. ⁊ Arch. ꝙ satis bene. Rn̄det.
qꝛ loquit de promissione tā ante electionē: q̄ꝫ post. vn̄ dt infra
fecit vel fecerit nondū erat elect⁹ quo ad illos: q contradice-
bant: ⁊ exigebāt hmōi securitatē. Et ita simoniace eis ꝓmit-
teret. ar. extra de simo. Mattheus. Itē hoc caplm est ꝯ illos,
q promittunt prebēdas vel dignitates: si fuerint epi vel pape.
Nam hic prohibētur tales prouisiones. ¶ Hic surgit alia qō Questio.
1 † vtrū electus ⁊ cōfirmat⁹ a metropolitano cuius electio est Respōdet.
postea per papam cassata poterit repetere: qō ante expendit
in vtilitatem ecclesie. Et rn̄det ꝙ sic. ar. ff. de inof. testa. l. si sub
hac conditione. Lau. ⁊ Arch. [scripta] hec habentur. s̄. di. lxj.
catinensis. Hu. [iudiciū] .i. voluntatē. Hu. [quosdā] .s. cleri-
2 cos. Hu. ⁊ Arch. [dissensiones.] ¶ Hic surgit qō. † vtrū cleri Questio.
cus ꝯdicens electioni epi postea tn̄ non expresso cōsensu patiē Rn̄det.
ter sustinet eū in sede: nunqd intelligit ꝯsentire. Rn̄det ꝙ sic.

Lauren.

s̄m Lau.ar.ff.de pub.l.si ego.§.j.Lau.Arch.vnde equiparat expressa cōstitutio seruitutis:⁊ patiētia vtēdi seruitute p̄sumpta ꝯ tales occupatores rerū ecclesie vacātis est.c.q2 sepe.de elec.lib.vj.vbi vide Arch.[Impunitatē]volebāt enim:vt ille eis p̄mitteret:ꝙ fact⁹ ep̄s eis nō auferret q̄ illicite de reb⁹ ecclesie vsurpauerant:qd̄ quidē simoniacū esset.ar.j.q.ij.qm̄ pro hu.[ambitio ep̄atus fiat rapine securitas] id est ipse propter ambitionem ep̄atus faciat securitatē de reb⁹ ecclesie raptꝫ nō repetēdis.Hu.⁊ Arch.[decretū.]xlvij.di.de Petro.Archi.[vnde q2]scd̄a ps.[nō possumus].i.nō debemus.notus eñ erat iste pape ⁊ bona audiebat de eo.Hu.[dare]vel daturum q2 dare est qñcunq3 dare:⁊ ideo in hm̄oi prohibetur quis dare postea sicut ⁊ antea:vt.j.q.j.eos.⁊.q.vij.sanctissim⁹.[aut q̄si].i.reuera.[direpta]ipsi ecclesie.hu.[sciēs]scd̄a ps.[fecerit] vel fecit:ergo loquit tam de promissione ante electionē: quam de post.⁊ sic hoc.c.cōgrue loquet de primo casu.hu.Sed vt dt Archi.verius est:ꝙ nō pertinet ad propositū.q2 nō loquitur de facto indēnitatis rerū ecclesie:sed de cōsimili cautione:sc3 de non repetēdis reb⁹ ecclesie:q̄ illicita est oī tpe:vt hic d2:⁊ in hoc casu simoniaca.q2 illi ꝯdictores ius habuerūt in electiōe. sequens.c.de cautione illicita loquit:⁊ ideo huic nō est cōtra. Ber.[cū dāno iudicij vestri].i.cōfirmationis:⁊ probatiōis: qd̄ de ipso habuimus ipse confirmando:dignū iudicādo.hu. [q2 retractabimus qd̄ fecimus] quia reuocabimus eius electionem.Hu.pastoralis.⁊c.

Archid.

1 ☞Iuramentum vel promissionē facere de re licita ante electionem an sit licitum.⁊c.
2 Superior debet supplere defectum inferioris.

Diuisio.

Artaldus. Ad idē sequit hoc.c.quod est Urbani scd̄i.Sūma ei⁹ est in rubro.Et pōt diuidi in duas partes.In pr̄ia narrat factū qualr̄ artald⁹ elect⁹ in ep̄m arelateñ.post electionē p̄stitit clericis iurm̄ de cōseruādis bonis ecclesie.ob ꝙ iurm̄ narboneñ.archiep̄s su⁹ metropolitan⁹ noluit eū cōsecrare.vñ iste elect⁹ accessit romam ad Urbanū papā: a q̄ petijt cōsecrari.In scd̄a pte papa audita denegatiōe archiepi:⁊ dato illi iuro ꝙ nullā ille añ electionē conuentionē fecerat: et ꝙ propter nullū aliud crimē metropolitan⁹ eū repellebat:cōsecrauit eū.scd̄a ibi:cōsecrat⁹ itaq3 est.¶Pro pleniori intel-

Questio.

1 ligentia hui⁹.c.⁊ duorū p̄cedētiū.Querit sic† vtrū licitū sit añ electionē qñq3 de re licita facere iurm̄ aut promissionē.Et vr̄ ꝙ non ex his q̄ dicta sunt in prin.huius q̄onis.¶In oppositū vr̄ gl.in principio huius q̄onis.¶Scd̄o arguit ex consuetudine multarū ecclesiarū.vbi null⁹ recipit i ep̄m nisi sic iuret vel p̄stet aliqd̄ iurm̄ de re tñ licita puta ꝙ nunꝙ erit in ꝯsilio ꝙ illa ecclesia alteri subijciat.⁊c.¶Tertio arguit ex capitulꝫ inductis in gl.¶Rñdeo.Circa hanc q̄onē sunt opin.vna est Hu.in.c.p̄nti.ꝙ sit illicitū exigere,vel p̄stare añ electionē vel correptionē:nisi forte superior exigat: ⁊ credit hoc esse simoniacū ⁊ dicebat hoc esse expressum in quodā cōcilio romano. quod incipit cū in cunctis.Et adducit ad hoc multa alia i p̄senti.c.¶Aliorum est opinio.ꝙ de re licita pōt fieri iurm̄.vñ Damascenus dicebat:ꝙ ꝯditiones adherētes rei spūali p̄nt apponi in collatiōe ecclesie:alie nō.Uin.vero dt ꝙ licite conditiones p̄nt apponi.Tancre.ēt dt ꝙ oēs honeste possunt apponi.vnde sic pōt dici.do tibi ecclesiā si feceris residentiā.extra de cle.non resi.relatū.Sed dt Tan.ꝙ ista cōditio vr̄ simoniaca.do tibi ecclesiā si solueris debitū ecclesie:q̄si de suo soluat.S3 ista nō inducit simoniā do tibi ecclesiā si p̄stiteris canonē de indēnitate.l3 a subditis peti non deberet s̄m Barto. brix.qui ita notat in sua q̄one veneriali q̄ icipit.Querit vtrū vt conditio possit apponi ⁊c.Et adde ꝙ legitur.⁊ no.lxiij.di. q2.Et hec vr̄ melior opinio.ad id qd̄ inducit Hu.de concilio romano rñdetur iuxta Arch.ꝙ illud cōciliū romanū.cum in cunctis q̄tū ad predicta corrigitur per.c.contingit.extra.de iureiur.li.vj.vbi declaratur.ꝙ iurm̄ prestitum secundū cōsuetudinem ecclesie per prelatū vel canonicū intelligitur solū de licitis ⁊ possibilibus:⁊ in illis tantū est seruanda.⁊ de hoc legitur ⁊ no.c.dist.c.in ea.in gl.Arch.Lege.¶[Artaldus.] Uerba sunt notarij scribentis gesta Urbani pape.Hug.[ve-

Opponit i cōtrarium. Scd̄a opp. Rñdet.

Uincen. Tācredus.

Bar. brix.

Archid.

Exponit literam.

2 nit]sicut facere debuit.vt no.dist.lxiij.c.vltimo.† Nota ꝙ superior debet supplere defectū inferioris sicut aliq̄ econuerso.ix.q.iij.cum scimus.Arch.[post electionē]hoc vr̄ ꝯdicere c.immediate proximo.Nā hic approbat iurm̄ factum clericis post electionē.Hic vero inhibetur qd̄ fit ante:⁊ quod fit post. Solutio hic fuit iurm̄ de re licita:ibi vero exhibebat de re illicita.Hu.Lau.⁊ Arch.[purgatus.]¶Sed hic surgit qd̄. cum licitū fuisset iuramētū illud quare fuit indicta sibi purgatio.Rñdetur iuxta dñm hu.ꝙ nō fuerit iniūcta purgatio ei propter iurm̄ vel de iuro.q2 de hoc constabat sed ne añ electionem ipse fecisset cōuentionē qd̄ quidē tñ valeret q̄tum si ante iurasset.ar.j.q.ij.sicut ep̄m[nullius criminis].i.impedimenti.i.propter nullum impedimentū ⁊c.preter id.sc3 ꝙ iurauerat canonicis post electionem ⁊c.nec mihi criminis cōsci⁹ sum.Nota nō dicit se non esse consciū criminis sed dicit se nō scire aliquod crimen in se propter quod archiepiscopus nolit eum ordinare.Hug.

Opponit. Rñdet.

Questio.

Rñdet.

¶Questio quarta.

Quod autem. Hic intitulatur quarta questio. sc3 an liceat clericis discedere ab obedientia sui episcopi,ante sententiam condemnationis. Ad quam questionem respondens magister dicit quod non.quod ostendit ⁊ p̄bat per sequens.c.

1 ☞Uir non potest dimittere vxorem vel eidem negare debitum ante sententiam diuortij latam per ecclesiam.
2 Clerici an statim post sententiam datam possint recedere ab obedientia episcopi.

Diuisio.

Omne. Capitulū hoc est symmachi pape. Sūma est in rubro.Et pōt diuidi in duas ptes.In prima ponit:ꝙ nō liceat clericꝫ discedere ab obediētia ep̄i añ sniam cōdēnatiōis. In scd̄a cōfirmat illud lege ecclesiastica.scd̄a ibi lex.planū est. Lege.¶[Omne.] loquit symmach⁹ de eo qd̄ sibi acciderat.s. ꝙ clerici ipsum relinquerāt statim:ex quo inceperat cā criminis ꝯ eū moueri de eadē materia agit.in.§.hinc.di.x.hu.[directa].i.plana:⁊ aperta ⁊ vera.hu.[sub v̄ba]canonū i se cōtingentiū ⁊ dicentiū[manifestā cēsurā].i.penā vel vindictā depositionis vel hm̄oi.[manere].i.expectare esse clericū.hu.⁊ Archi.[p dubia]subaudi maxime.Nā ⁊ si esset certa idē ēēt. Hu.[ante tp̄s sn̄ie]cōdēnationis sn̄ie dico p iudicē vel canonem. hu.Sed vr̄ argui in ꝯriū multipliciter.primo ex.c.null⁹.dist. xxxij.scd̄o ex.c.si q.di.lxxxj. tertio ex.c.sane.xvj.q.vij. quarto ex.c.nō ita.ij.q.vj.¶Rñdet ꝙ ista nō p̄cedūt qm̄ tria prima capl'a sunt date sn̄ie ⁊ dat ibi sn̄ia a canone.Et hic gn̄alr̄ accipit qd̄ dr̄ añ tp̄s sn̄ie date sc3 a iudice vel a canone.Quartum vero.c.ēt nō est ꝯ.qm̄ ibi dr̄:ꝙ si cleric⁹ habeat cām certā sub suo ep̄o:pōt recedere a iudicio eius p appellationē anteꝙ det sn̄ia.Hic aūt dr̄:ꝙ ab obediētia sui ep̄i accusati nō d3 cleric⁹ recedere añꝙ cōdēnet ep̄s.s̄m.hu.[Lex eñ ecclesiastica] scd̄a pars.[priusꝙ sub luce]cōstiterint per sententiā.hu.non relinqui]a subditis:siue clericis siue laicis.ar.xv.q.vlt.c.vl. ⁊.ij.q.
1 j.multi.Et est ar.†ꝙ vir nō pōt dimittere vxorē vel eidem negare debitū añ sniam diuortij latā per ecclesiā.ar.xxxiij.qd̄.ij.
2 seculares.⁊.xxxv.q.v.j.multorū.¶S3 hic surgit qd̄†vtrū clerici statim post sniam datā possint recedere ab obediētia ep̄i. Et vr̄ ꝙ sic ex p̄nti litera.S3 dd̄m ꝙ nō.iuxta hug.Et ꝙ lr̄a ista intelligēda sit si ep̄o nō supsit remediū appellationis. Nā si pōt appellare nō dēnt recedere vsq3 ad decē dies.q2 si appellauerit oīa debēt esse in eodē statu in q̄ erant tpe sn̄ie.Nā remedio appellatiōis reuocat ⁊ extinguit sn̄ia ⁊ qcqd eius occasione fit.vt.ff.ad tur.l.j.§.vlt.⁊.ff.de his qui no.infa.l.furti.Suspenditur tñ vt inqt gl.interim ab honorib⁹.lxxxj.dist.tātis.⁊ extra.de acc.de⁹ oīpotēs.nec p̄curator eē pōt.l.reū.C.de p̄cu.

Exponit literam.

Archid.

Opponit.

Rñdet.

Questio.

Respōdet.

¶Questio quinta.

Sine. Hic intitulat quinta qd̄.sc3 an ep̄s accusatus in curia pape ⁊ ibi absolutus debeat reuerti ad suā ecclesiā sine literis apostolicis.Et magister dt ꝙ non.Et ad hoc probandū inducit p̄ns.c.¶Sed surgit qd̄.qd si sine eis reuertat.¶Rñdet hu.ꝙ non min⁹ erit absolutus:sed forte non credetur ei:imo forte credetur cōdēnatus:⁊ sic non recipietur.Hu.

Questio. Rñdet.

1 ☞Episcopus accusatus ⁊ de causa ad sedem apostolicā vocatus non debet reuerti ad ecclesiam sine literis.

1 **Quilibet.** Hoc.c.qd̄ magister iducit ad p̄bationē suā est Sixti pape.† Et summa est:ꝙ ep̄s accusatus ⁊ ad sedē ap̄licā hac de causa vocatus ad ecclesiam nō reuertat sine literis apostolicis sinē sue cause continentibus.Et diuiditur in tres partes.

Diuisio.

partes.In prima precipit ꝙ dictū est.Et i scd̄a assignat rōnē p̄cepti:siue p̄hibitiōis facte.In tertia ostēdit:ꝙ ad ap̄licā sedē sicut ad matrē ptinet ⁊ spectat ep̄oꝝ protectio ⁊ defensio.ij. ibi:vt postꝙ.iij.ibi:ab hac eñ sctā sede.Lege.¶[Quilibet fratrū].i.ep̄oꝝ[pulsat⁹].i.accusat⁹.hu.[lr̄is cōmēdatitijs]⁊ absolutiōis.hu.[vel formatis.]formate epistole nō fiunt nunc s3 qualiter fiebāt inuenies.lxviij.di.§.inter ep̄os.vel legit sub distinctiōe qd̄ d2 vel formatis.nec est vis in v̄bo,q̄si diceret literis pape.hu.[vt postꝙ].ij.pars.[sine vlla ambiguitate]sile extra de offi.or.c.ex parte.⁊ de fide instru.c.qd̄ sup.glo.vtile est qdē valde ep̄o q criminat⁹ est,ꝙ cū testimonio literarū papaliū se p̄bet imunē ad suā ecclesiā reuertēdo[ab hac sede]dicit ꝙ ap̄li iusserunt:⁊ ordinauerunt ep̄os tueri ab ista sancta sede sciētes hoc a xp̄o fuisse ordinatū:q̄si sedē illā caput ⁊ matrem ꝯstituerit oīm eccl'iaꝝ.vñ idē sixt⁹ papa.ꝯ.ij.q.vj.scribēs oīb⁹ rectorib⁹ eccl'ie i.c.si qs.dt ꝙ si qs vestrū pulsat⁹ fuerit in aliq̄ aduersitate:licēter ad hāc sedē appellet:⁊ ad eam quasi ad caput suffragiū hēat.Et idē i.c.se.oēs ep̄i q in aliqb⁹ pulsant libere ap̄licā sedē appellēt,atq3 ad eā:q̄si ad matrē fugiāt.[eoꝝ] sc3 apl'oꝝ ordināte eñ dño ep̄i sunt p orbē ꝯstituti ab ip̄is apostolis sicut p3 ex historijs eoꝝ.[Causas maiores.]⁊ difficiliores:vt depositiōes:mutatiōes: exēptiōes:⁊ renūtiatiōes.hu. [iudicia.]q̄ ad depositionē.hu.[vñ culpantur f̄res].i.ep̄i.hu.

Exponit literam.

¶Causa nona.

Continuatio.

Sententia. Hic incipit ix.causa.Cōtinuat aūt sic cā ista ad precedētia iuxta hu.⁊ gl.Dictū est eñ in superiori cā:ꝙ ep̄i vsurpāt qñq3 de iure suoꝝ clericoꝝ.sc3 cū eligere presumūt sibi successores ꝙ clericorū est.Hic aūt agit q̄lr̄ vsurpāt qñq3 de iure vicinorū ep̄oꝝ ordinando: aut iudicādo clericos inuitis ep̄is suis.⁊ hec vsurpatio p̄hibet in ista cā:i q̄.ostēdit magister q̄liter ep̄i alteri⁹ ep̄i parochianos vel clericos disponere vel iudicare vel ordinare nō debēt.qualiter etiā archiep̄s clericos sui suffraganei illo incōsulto dānare vel absoluere nō debeat qualiter etiā papa plenitudinē p̄tātis hēat sup oēs ecclesias ⁊ clericos ⁊ laicos.premittit de ordinatione excōicatoꝝ:vnde p̄ma qd̄ quam ex themate proposito elicit est.vtrum ordinatio ab excōicatis facta aliquo modo possit rata haberi.Consequenter ponit alias duas circa materiam principalem.

¶Questio.j.

1 ☞Ordinatio potest dici haberi rata dupliciter.
2 Ordinatio facta i forma ecclesie ab episcopo siue sit catholic⁹ siue hereticus ⁊c.valet.Et an sit rata quo ad executionē.nu.3.
4 Episcopi non dispensant regulariter cum ordinatis ab episcopis:qui extra ecclesiam facti sunt episcopi.
5 Ordinatus ab ep̄o facto extra ecclesiā ignorāter an toleretur. Et quid si episcopi postea facti sunt heretici ⁊c.nu.6.
7 Papa solus dispensat cū ordinatis sciēter ab ep̄o excōicato.
8 Papa solus dispensat in episcopatu.

Diuisio.

Quod ordinatio. §.ē.hic reassumit magister grān⁹ primā q̄onē.sc3 an ordinatio facta ab excōicato possit rata hēri.Et hec questio pōt diuidi i tres partes.In prima p̄ pte negatiua iducit authoritatē vnā.In scd̄a p̄ pte affirmatiua inducit duas interserens duas solutiōes. In tertia ostēdit quid iuris de electione facta ab excōmunicato. ij.ibi:in.§.sed excōicati.iij.ibi:in.§.electio quoq3.L3 de materia presentis q̄onis qua q̄rit vtrū ordinatio facta ⁊c.sufficienter dixerim⁹.ꝯ.j.q.j.i.c.q p̄fectione sub forma.vtrū ep̄s hereticus veros ordines ꝯferat ibi narrauim⁹ quatuor opiniones. ¶Pro pleniori itelligētia ei⁹ dicem⁹ aliq̄.Et arguit ad partes.p pte negatiua ē.c.j.qd̄ sequit qd̄ ē hti gregorij.Pro affirmatiua sunt alia duo sequētia capitula.Pro rñsiōe ē notādū. Primo ꝙ excōicati i p̄nti q̄one dicūtur generaliter oēs here-
1 tici,⁊ schismatici:⁊ oēs q anathematis sn̄ia sunt inodati.†Secūdo notādū ꝙ ordinatio aliq̄ pōt dici haberi rata dupliciter aut q̄tū ad veritatē ordis:aut q̄tū ad executionē si fiat sermo de ratihabitiōe q̄ ad vitatē ordinis exclusis quorūdā opinionib⁹ q̄ etiā hic p pte tā i litera q̄ i gl.tāgūt.sit ista ꝯclusio tāꝙ
2 verissima ab oīb⁹ suscipiēda†ꝙ ordinatio facta i forma eccl'ie ab ep̄o siue sit catholic⁹,siue heretic⁹,siue schismatic⁹,siue anathemate innodat⁹:siue vltimā man⁹ ipositionē.i.ep̄alē ordinationē receperit eccl'ia siue extra est habēda rata q̄tū ad vitatē ordis.ita ꝙ oēs ordinati ab eo ordines recipiūt:⁊ si alios ordinant ordinati erūt.⁊ sic in infinitū p3 ꝯclusio.j.q.j.qd̄ qdā.⁊.j. e.q.ordinationes.⁊ ad q̄ cōclusionē induxim⁹ plurimas p̄bationes in.d.c.q perfectionē.Si v̄o fiat sermo de ratihabitione
3 quo ad executionē sit ista conclusio.†ꝙ ordinatio facta ab ep̄o heretico schismatico:aut excōicato nō est rata q̄ ad executionem:ita ꝙ ordinati ab eo possunt ministrare in ordinib⁹ susceptis.s3 ē dispēsatio necessaria.Ista patēt ex p̄fato.c.q p̄fectione3.j.q.j.vbi d2.ꝙ q ad executionē ordinis nō h3 cuiusmodi est oīs excōicat⁹:eā dare nō pōt.p3 etiā ꝯclusio p̄dicta ex.c.j.⁊.ij. extra de or.ab eo q renū.epis.ista etiā ꝯclusio est Innoc.extra de schisma.c.j.l3 pri⁹ fuerit opiniōis ꝙ si qs ignorāter ab ep̄o excōicato fuisset ordinat⁹:recipiebat executionē.hoc nō est visum postmodū verū.Et ita videt nobis.qm̄ l3 ignorantia possit ita esse p̄babilis ꝙ ordinat⁹ ignoranter ab excōicato possit nō modo recipe ordinē,s3 etiā gratiā q̄ ꝯfert in sacramēto nō tñ executionē sine dispensatiōe p̄uia vt videt.Circa v̄o dispē-
4 sationē istā q̄ d2 necessaria sunt etiā aliq̄ ꝯclusiōes.†Prima ē ꝙ cū ordinatis ab ep̄is q extra ecclesiā facti sunt ep̄i.i.ab his q in heresi aut schismate existētes ordinati sunt ep̄i nō dispēsat
5 regulariter nec tolerant in suis ordinib⁹.¶Scd̄a ꝯclusio.†si ignorāter qs a talib⁹ supradictis ep̄is excōicatis est ordinat⁹ tolerat dispēsatiue i suis ordinib⁹:s3 ad maiores nō p̄mouet.
6 vt.j.e.q.ordinatiōes.¶Tertia ꝯclusio.†ordinati ignoranter ab ep̄is q in ecclesia existētes receperint ep̄alē ordinationē:s3 de post factis h̄ticis aut schismaticis aut excōicatis dispēsatiue tolerant in suis ordinib⁹:etiā sciēter a susceptis a talib⁹.p3.j. e.q.ab excōicatis.⁊.c.ordinationes,s3 maiores nō p̄mouent.j. q.j.si quis heretice cōionis.nisi magna vtilitas aut necessitas eccl'ie hoc exigat:vt.j.e.q.ab excōicatis.¶Quarta conclusio.
7 †cū ordinatis sciēter ab ep̄o excōicato sol⁹ papa dispēsat.Si v̄o ex ignorātia non tñ supina p discretū p̄latū pōt dispēsari. p3 ex.c.j.⁊.ij.extra de or.ab epis.q re.epis.¶Quinta cōclusio.
8 †solus papa dispensat in ep̄atu.p3 extra de elect.q2 diligētia. ¶Sexta cōclusio.In quolibet casu superi⁹ posito papa pōt si vult habere ratam ordinationem si sic ordinati reuertantur ad ecclesie vnitatē.ista ꝯclusio est hu.in p̄senti.c.His habitis facilis est intelligentia sequentium capitulorum.

Primū ar. Scd̄m ar. Rñdet.

Innocen.

Prima cōclusio.

Secūda cōclusio.

Tertia conclusio.

Quarta cōclusio.

Quinta cōclusio.

Sexta conclusio.

Nos consecrationē. Hoc ca.qd̄ est beati gregorij inducit magister grān⁹ ad partē negatiuā q̄onis proposite.Sūma ē i rubro.Breue ē.Lege.¶[Nos ꝯsecrationē] i.ordinationē[nullo mō dicere possumus ⁊c.]Istud.c.dupliciter pōt itelligi.Prio ꝙ itelligat de ordinatiōe:q̄ i forma eccl'ie nō est facta.talis eñ nullo mō pōt dici ordinatio a q̄cūq3 fieret cū p̄ter formā eccl'ie eēt facta.Scd̄o mō itelligit intelligēdo de ordinatiōe facta i forma eccl'ie.s3 ab excōicatis.⁊ tal' d2 ñ posse dici ordinatio q̄tū ad executionē.qd̄ eñ excōicati nō habēt dare nō possunt.vt.j.q.j.q p̄fectionē.⁊ in.c.sequēti.⁊ in.c.vētū est. ⁊ de ꝯse.di.iiij.quomō.hu.[ab excōicatis].i.hereticis:schismaticis,⁊ gn̄aliter omnibus presciss is:⁊ separatis ab ecclesia.hu.

Exponit literam.

Sed excōicati. §.est:⁊.ij.ps q̄onis.in q̄ mgr̄ exponit d qb⁹ excōicatis sit itelligēdū.c.p̄cedēs dicēs:illō esse itelligēdū de his excōicatis ordinātib⁹,q vltimā man⁹ inpositionē.i.ep̄alē ordinationē receperūt extra ecclesiā.tales eñ s̄3 opinionē ruffini.⁊ Ioan.fant. nō p̄nt ordinē ꝯferre.⁊ ita ordinatio facta ab eis nulla est etiā quo ad veritatē sacramēti:facta v̄o ab alijs ep̄is q itra ecclesiā existētes facti sunt ep̄i:s3 postea sn̄ia excōicatiōis sunt inodati bene est rata questio ad veritatē sacramenti s3 nō quo ad executionē:tolerat tñ talis ordinatio qñq3 misericorditer:s3 hoc etiā quo ad p̄mā partē est falsum:⁊ opinio mala:vt p3 in precedēti.§.vbi posita est ꝯclusio.ꝙ ordiatio facta a qbuscūq3 ep̄is siue ep̄is catholicis siue hereticis dum tñ in forma ⁊ intētione ecclesie fuerit facta rata est quo ad virtutem ordinis.

Jo.de fan.

Ab excōicatis. Ad idē ē hoc.c.ꝙ ē v̄ba ni scd̄i.Sūma est.ꝙ ordinatiōes facte ab excōicatꝫ i eccl'ia ordiatꝫ ñ simoniace facte ex mia post p̄niam ꝯgruā tolerant ad supiores tñ nō promouet nisi necessitas vl' vtilitas efflagitet.Lege.¶[Ab excōicatꝫ,simoniace.]Sec⁹ si sic.tūc eñ nō dispēsaret cū eis.vt.j. q.j.si qs.⁊.q.vij.reqritis.hu.[Si ꝯstiterit ipos ep̄os nō fuisse simoniacos.]Nā si fuissent simoniaci nō dispēsaret cū istis:nisi ignorassent illos eē simoniacos:q2 illi p catholicis habebāt. vt.j.q.j.si q a simoniacis.cū simoniace aūt ordinatis si nō sunt simoniaci dispensat ep̄s in ordine si simonia fuit occulta:sed si manifesta dispensat papa.Itē cū ordinato p simoniam ⁊ simoniaco dispēsat sol⁹ papa.vt not.extra de simo.c.de simoniace.

Exponit literam.

per gl.ꝛ Jo.an.sup gl.qđ intelligit de ordinato nõ a prescisso qꝛ si a prescisso ꝛ p simoniã vel simoniace:tunc hꝫ locũ iste tex. de quo hic in gl.[ꝯstiterit.]Hoc ꝯstat eo ipso:ꝙ nõ ꝓbãt contrariũ.hu.[ad hoc].i.preter hoc.hu.ꝛ Arch.[ꝯgruã dixeris.] Nã penitentie sunt arbitrarie.vt.xxvj.q.vij.hoc fit.de pe.dis.j. mensurã.Hu.ꝛ Arc.[pmanere.]nisi a casib⁹ quatuor notatis s.e.in summa.siue in pncipio.ad superiores.vt.j.q.j.si qs heretice cõionis.hu.[maxima]vel magna.ẜm Hu.ꝛ Arc.

Sed illud. §.est:al's:vel ꝛ illud.sed vt dicit hu.melius est sic ſʒ illud.qꝛ est alia solutio primi.c.Grego.Supra eñ in precedẽti.ij.dictũ est:ꝙ illud.c.nos ꝯsecrationẽ intelligit de his q nũꝗ̃ fuerunt de numero catholicoꝝ epoꝝ:nũc vo dicit ꝙ põt intelligi de noiatim excõicatis. vbi nota.ẜm hu.ꝙ oẽs heretici sunt excõicati noiatim,ſʒ mares ꝛ pncipes heresis specialiter dicũtur excõicati noiatim.i. expresso ꝓprio noie,ſʒ alij dicuntur excõicati noiatim non expresso noie ꝓprio:ſʒ eqpollẽtia vt excõico octauianũ cum fautorib⁹:ꝛ sequacib⁹ suis.Dicit ergo gratianus:ꝙ põt intelligi illud.c.Gregorij de excõicatis noiatim.i.expsso noie proprio: quoꝝ ordinatiões sciẽter recepte nõ tolerãtur,ſʒ irrite habentur quo ad executionem vt ꝓbant p sequẽs.c.Sʒ qdqd dicat hu.tenendũ est ꝙ dictum est in predicto.c.de intelligẽtia illi⁹.

Continuatio.

1 ☞ Heresiarche dicuntur principes hereticorum.
2 Jus commune non destruitur propter dispensationem.

Ordinatiões. Ad idẽ sequit hoc.c.qđ est vrbani pape scdi.Capitulũ hoc diuidit in.iiij.partes.Jn pma statuit: ꝙ ordinatiões facte ab hereticis q nũꝗ̃ fuerũt catholici ꝛ fuerũt excõicati expsso noie vel ab intrusis epis:sunt irrite ꝗ̃ ad executionẽ officij.Jn scda ponit ꝙ ordinati ab hereticis siue schismaticis olim tñ catholicis epis:si redierit ad vnitatẽ eccl'ie:ꝛ sint morib⁹ ꝛ sciẽtia cõmẽdati misericorditer tolerent.Jn tertia pte ponit ꝙ q decetero a talib⁹ schismatic; se pmiserint ordinari tali dispẽsatiõe pter necessitatẽ non gaudeãt.Jn qrta ponit:ꝙ ꝓpter dispẽsationẽ pdictã quã ꝓpter magnã necessitatẽ ꝯstituit nullũ vult preiudiciũ canonib⁹ fieri ij.ibi:q vo.iij.ibi:ammodo vo.iiij.ibi.Quãuis aũt.plana sunt oia.Lege.¶[Ordinatiões.heresiarchis.]epis q nũꝗ̃ fuerũt catholici.†heresiarche dicunt pncipes hereticoꝝ ꝛ inuẽtores heresum.hu.arrius sabellius ꝛ similes.[excõicati noiatim].i. expresso noie:vt excõico arriũ sabelliũ ꝛc.oẽs tñ heretici q sequũtur heresim dãnatã noiatim excõicati sunt.i.expsso ꝓprio noie vel eqpollẽtia vt excõico sabelliũ ꝛc.oẽs sequaces ei⁹.vł q sequũtur heresim illi⁹.hu.[Uiuẽtiũ]qđ nõ lʒ.vij.q.j.nõ furẽ.ꝛ si fiat meret deponi.vt.iij.q.ij.audiuim⁹.ꝛ.ij.q.j.in pmis.hu.ꝛ intelligit de illis epis.ẜm hu.ꝛ pe.q nũꝗ̃ fuerũt catholici epi. [Jrritas.]ꝗ̃ ad executionẽ.hu.ꝛ Arch.[nisi ꝓbate.]¶Surgit qstio.Qualiter isti poterãt nescire dãnationẽ eorũ cũ esset publica:ꝛ manifesta:ꝛ ipsi publice essent dãnati a papa pscissi ab ecclesia.Rñdet multipliciter iuxta hu.ꝛ gl.pmo ꝙ fortasse prefati epi q rome a papa sunt dãnati reuersi sunt ad ecclesias suas:ꝛ dixerunt se absolutos:ꝛ interim,anteꝗ̃ fama ꝯdemnatiõis ꝛ pscissiõis illi⁹ veniret:ordinauerũt multos:qꝛ habebãtur p catholicis.¶Scdo rñdet.ꝙ potuerit esse ꝙ qñ illi dãnati sunt rome,isti ordinati erãt pueri:ne aliqd audierant de schismate:nec etiã si audiuerãt sciebãt adhuc qd esset schisma. [Qui vo].ij.pars.qsi diceret sic esset dicendũ de ordinatis ab epis nũꝗ̃ catholicis:ſʒ sec⁹ de ordinatis ab epis pmo catholicis:ꝛ postea excõicatis,seu factis hereticis post adeptũ epatũ hu.ꝛ Arc.[suscepi.]exceptis casibus supra i summa positis. [ammodo vo].iij.pars.[ammodo.]qsi diceret sic statuim⁹ de iam ordinatis:ſʒ de ordinãdis aliter.hu.[nullatenus.huc venim⁹.]nõ remouet qn stãte necessitate possit dispensari cũ talibus.ſʒ dicit nõ esse dispensandũ preter necessitatem.vel sic dicit ad terrorẽ.hu.[Quãuis aũt].iiij.pars.[obtineãt]Est arg.
2 †ꝙ ius cõe[a] ꝓpter dispẽsationẽ nõ destruit:lʒ ad tps mitiget. ſʒ recedẽte necessitate q̃ dispẽsationẽ inducit retinet ꝓpriũ rigorẽ.ar.di.lv.priscis.ꝛ di.lxxvj.monachus.[subtrahendum.] vt di.l.vt cõstitueretur.ꝛ.xxiij.q.iiij.ipsa pietas.ꝛ di.xliiij.comessationes.ꝛ.j.q.vij.quoties.Hu.

Petrus. Archid. Questio. Rñdet. Exponit literam. Diuisio.

a ¶ Jus cõe. Jus cõe dr a etiã ꝯsuetudo loci.l.de qb⁹.de legibus.l.oẽs ppli.de iu.ꝛ iur.Alex.i.l.dotẽ.so.mat.bal.in l.illa institutio.de here.instituen.

Electio. Hic est.iij.pars qstionis.§.est.Jn quo dicit ꝙ electio nisi a catholicis facta fuerit irrita erit:quod probat per.c.sequens.

3 ☞ Excommunicatus maiori excommunicatione si scienter et indistincte admittatur ad electionem vitiatur electio.
Et quid si ignoranter.nu.4.
5 Confirmatio metropolitanorum spectat ad papam.

Nos. Capitulũ hoc est gregorij scribẽtis mediolanẽsibus.Sũma est in rubro.Breue est.Pro pleniori intelligentia huius.c.videbit de duplici questione que mouetur in gl.
1 ¶Prima est vtrum maiori parte existente excommunicata possint alij eligere.
2 ¶Secunda est vtrum vno excommunicato concurrente cum alijs in electione electio vitietur.

1 **Ad primam** †Rñdet breuiter iuxta Jnnoc.sub ista conclusione ꝙ in illo casu minor pars põt eligere,etiã vnus solus põt eligere,si oẽs alij sint excõicati.Jsta ꝯclusio q̃ est Jnn.ptʒ.qꝛ in eo residet ius vniuersitatis.de quo plene notat ipse Jnn.extra de elec.c.illa.ꝛ cõpos. extra de ꝯsue.cũ dilect⁹.Jsta etiã ꝯclusio sic ptʒ.Nã isti non excõicati sunt in eccl'ia:excõicati aũt non imo extra.ergo ius totius vniuersitatis remãsit in istis vel in isto nõ excõicato.viij. di.quo iure.ꝛ extra de elec.c.scriptũ.de hoc etiã plene not.per Jnn.extra de elec.cum vintonieñ.in gl.ergo sequitur ꝙ tales possunt eligere alijs existentibus excommunicatis.

Rñdet. Jnnocen. Cõpostellanus.

2 **Ad secundã questionẽ** etiam breuiter rñdetur†iuxta eundẽ Jnn.in.d.c.illa.extra de elec.ꝛ Jo.an.sub duabus con-
3 clusionib⁹.Prima.†ꝙ si excõicat⁹ maiori excõicatione sciẽter ꝛ indistincte admittit ad electionẽ:vitiat electio.Jta ꝙ talis electio non valet etiã si excõicati eligãt vnũ ꝛ alij aliũ.colligũt eñ lʒ diuersos eligãt.ff.de re iudi.duo ex trib⁹.ꝛ.ff.de arbit.si in tres.Fallit in electione pape.vt in cle.ne romani.§.ceterũ.
4 ¶Scda ꝯclusio.†si talis excõicatus admittat ignoranter vel in dubio fiat ꝓtestatio:qđ non est admittit tãꝗ̃ ius habens in electione.ſʒ qꝛ non est q dubiũ determinet,ꝛ ne impediatur electio:ꝛ ꝙ nec intẽdũt ꝙ vox illius ꝯputet si sup excõicatiõe cõuincat tũc valebit electio.ar.extra de procu.c.fi.ꝛ de re iudi.ad ꝓbãdũ.p hoc bene facit dictũ.c.fi.de procu.vbi vitiatur ꝓcuratoriũ:eo ꝙ in ꝯstitutiõe non excõicati de vniuersitate admiserũt excõicatos.Et hãc opinionẽ seqt hic gl.Lege.¶[Nos prebemus ꝯsensum.]vt ꝯfirmemus talem electionẽ.ꝛ hoc rationabiliter.Cum qꝛ indecẽs est,ꝙ qui sunt extra ecclesiã cuiusmodi non catholici caput ecclesie erigere presumãt.Cuʒ qꝛ heretici electores non eligerẽt catholicũ,q eos persequi teneret:ꝛ velut vulpes qui vineã dñi.i.ecclesiã demolire satagunt deberet arcere,ꝛ capere.canticoꝝ.ij.sed aliũ similẽ eis hereticum fidei corruptorem.Cum qꝛ excõicati maiori excõicatiõe. Tales eñ eligere nõ possunt.vt in.c.ꝯstitutis.extra de appell.
5 Capitur etiã hic ar.†ꝙ confirmatio metropolitanoꝝ spectat ad papam.ar.lxiij.di.qꝛ igitur ꝛ.c.quãto.hu.factum fuerit scʒ qđ talis sit confirmatus ꝛ consecratus.Hu.

Respõdet. Prima cõclusio. Scda conclusio. Exponit literam.

¶Questio.ij.

Quod autem. Hic intitulat.ij.questio.scʒ an eps possit ordinare clericos alterius epi sine lr̃is ꝓprijs illi⁹.Et diuidit hec qstio i duas ptes. Jn pma ꝓbat:ꝙ non p aliqs authoritates. Jn scda ondit,ꝙ tales clerici ab alienis epis ordinati sine licẽtia propriorũ episcopoꝝ possint iniuncta pri⁹ penitẽtia miserationis intuitu a proprijs episcopis recipi.ij. ibi:his authoritatibus.Quãtũ ad primã partem bene respondet ad questionẽ,ꝙ nullus episcop⁹ debeat ordinare non suũ clericũ sine proprij epi literis aut cõsensu.Et hoc rõnabiliter primo.qꝛ ꝓpri⁹ eps q magis dʒ cognoscere vultũ pecoris sui: magis nouit an ordinãd⁹ sit dign⁹:vel non,vñ sine ei⁹ mãdato null⁹ su⁹ ab alio ordiat.Scdo qꝛ ꝓprio epo iiuria irrogat:si ꝗ̃ suis subdit; ali⁹ sibi authoritatẽ vẽdicet.ptinet eñ ad authoritatẽ ꝓprij epi suos ad officia ꝛ bñficia ꝓmouere,vñ cretẽsi epo dicit apl's ad ti.j.hui⁹ rei grã reliq te crete,vt ea q̃ sunt corrigas:ꝛ ꝯstituas pr̃byteros:sicut disposui tibi.q̃ authoritatem ꝓprij epi idebite vsurpãt:q illi⁹ subditũ ordinare psumũt sine ꝓprij epi lr̃is:ꝛ mãdato qđ ẽ iiustũ.¶Tertio qꝛ pceptũ legis est:ꝙ null⁹ mittat falcẽ i messem alienã.vñ Deut.xxiij.si intraueris i segetẽ amici tui falcẽ nõ mittes qꝛ i subditos alteri⁹ nõ dʒ falcẽ iurisdictiõis exercere siue ei⁹ lr̃is.ꝛ mãdato suos subditos ordinare,ꝛ hoc per sequentia capitula probatur.

Diuisio.

1 ☞ Judicare nemo debet alienum.
2 Judex vn⁹ an possit sniaꝫ excõicatiõis ab alio latã ratã hẽre.
3 Sentẽtia excõicatiõis noie alterius lata nõ põt haberi rata.

Nullus. Jnducit ad ꝓbãdũ i pmis hoc.c.ꝙ est calixti pape.Sũma ei⁹ ẽ:ꝙ nusꝗ̃ eps dʒ ordiare clericos alteri⁹ epi sine lr̃is:vel ꝯsensu illi⁹. Et diuidit i duas ptes.Jn.j.dicit qđ dictũ ẽ.Jn.ij.ꝓbat illud rõe ꝛ auctẽ sacre scripture.ij.ibi:qñ null⁹.Sat; patẽt oia.Lege.¶[Null⁹ iudicat aut excõicat.]nisi i casib⁹ i qb⁹ sortit foꝝ qui

Diuisio. Exponit literam

qui notantur.iij.q.vj.in prin.vt dicit gl.excipitur autẽ hic casus:vbi causa fuerit ei delegata:vel nisi ratiõe criminis efficiatur suus parochianus:tunc de illo crimine põt euʒ iudicare ꝛ excõicare.vt.iij.q.vj.c.j.ꝛ.vj.q.iij.placuit.nec dicet tũc iudicare vel excõicare alienũ parochianũ,ſʒ suũ factũ rõne delicti:vł delegatiõis.[Judicare.]†nemo dʒ alienũ iudicare.vñ Apl's. ad Ro.ix.Quis es tu:qui iudicas seruũ alienũ.sic rñsum fuit Moysi.Exo.ij.Quis te cõstituit pncipẽ.i.iudicẽ sup nos.[ordinare.]sine ꝯsensu illius epi,qꝛ q aliũ ordinat iudicẽ ꝛ prelatũ illius se ꝯstituit:alterius authoritatẽ vsurpãdo.Dñs hoc dicit deut.xxvij.maledict⁹ q trãsfert terminos pximo sui:[nec rata erit]ꝗ̃tũ ad executionem officij:quo ad ordinationẽ.sed in rei veritate ordinẽ habebit ille sic ordinat⁹.hu.vel[nec rata erit]quo ad iurisdictioneꝫ:vel dãnationẽ,vel excõicationẽ.qꝛ ipso iure nec vʒ:nec tenet Hu.[qñ].ij.pars.[alteri⁹ iudicis] nisi sui.vt.ij.q.j.c.in pmis.ꝛ.iij.q.viij.c.j.ꝛ.xj.q.j.in clericorum. hu.[ne trãsgrediaris].nõ habet ibi.ſʒ ꝓuer.xxij.iteꝫ.xxiij.q. iij.trãsferũt.ꝛ.xiij.q.j.c.j.hug.in gl.aũt sup vbo rata mouetur
2 qstio.¶Utrũ†vnus iudex possit sniam excõicationis ab alio latã ratã habere.Et arguit ad vtrãq; partẽ ꝛ soluit hñ dicẽs. Et rõ est ẜm eũ:qꝛ sententia q̃ nulla est:nõ põt rata haberi.qꝛ sententia pl⁹ iuris hʒ:ꝗ̃ facti.Hãc qstionẽ mouens Bar.brix. in qõnib⁹ venerialib⁹:dicit ꝙ qdã dicũt ꝙ non põt ꝯfirmari. Non ob.ij.q.j.in pmis.ꝛ.iij.q.vj.hec qppe.qñ loquunt de dño papa:q hʒ plenitudinẽ potestatis.Sed vt dicit ibi Tan.Rñdet ꝙ si noie ꝓprij epi illi⁹ quẽ excõicat alien⁹ eps est lata sentẽtia:tũc ꝓprius eps põt eã habere ratã.Sed ipsi Bar.brixi. nõ,vř hoc verũ.qꝛ sentẽtia excõicationis pure lata incõtinenti aut ligat:aut nõ ligat:cũ statim trahat secũ executionẽ.extra de appel.pastoralis.vñ credit primos dicere verũ,ꝛ etiã tu dicas eũ bene credere ẜm Lan.q rñdet idẽ hic.qñ ꝙ nullum est a principio tractu tẽporis nõ ꝯualescit.extra de reg.iur,nõ fir-
3 mat.Dicas ergo ꝙ†snia excõicatiõis noie alteri⁹ lata nõ põt haberi rata ẜm Jnn.vt plene no.extra de offi.de.c.prudentiã. Ad idẽ est Jo.an.q vbi.s.post Jnn.dicit ꝙ lata snia etiã noie iudicis sui non potest haberi rata:qꝛ nulla est.extra de off.vic. c.pen.ꝛ.ff.de reg.iur.ꝙ ab initio.

Questio. Bart.brix. Tancred⁹. Lauren. Jnnocen.

Placuit. Palea est:que ponitur de pe.di.vj.et ibi gl.videatur ibi.

1 ☞ Eps vnus potest aliũ vocare ꝛ inuitare ad iudicandum.
2 Episcopus vnus an possit alteri causam delegare.
3 Clerici quamuis velint non possunt sine consensu episcopi ꝓprij consentire in iudicium alterius episcopi.
4 Judicare non potest qui non potest ordinare.
5 Episcopus de alia dioceši congrue potest inuitari ad ordinandos clericos:ꝛ consecrandum altaria.
Et vnde talis habebit expensas.nu.6.

Nullus. Ad idẽ sequit hoc.c.qđ est celestini pape.Sũma est ꝙ nulli epo vel superiori lʒ in alteri⁹ loco vel dioceši iudicare:ordinare,vł disponere,nisi fuerit inuitat⁹,al's dãnabit.et qđ fecerit irritũ erit.Diuidit in tres partes.Jn pma ꝓhibet qđ dictũ est.Jn scda cõminat.Jn tertia assignat rõnẽ.ij.ibi:si aũt.iij.ibi:qꝛ.Plana sunt.Lege.¶[Null⁹ ad alteri⁹ epi ciuitatẽ aut possessionẽ].i.villã.[accedat sup eius dispositionẽ].i. in preiudiciũ ei⁹ dispositiõis,nisi forte ꝓprius eps ad fidẽ conuertere negligat post admonitionem.vt.xvj.qđ.iij.placuit.ij.
1 [nisi vocat⁹].ar.†ꝙ vnus eps põt aliũ vocare ꝛ iuitare ad iudicãdũ.ergo vn⁹ põt alij cãm delegare.qđ verũ est ar.hic.ꝛ.j.
2 c.j.ꝛ.ij.ꝛ.s.ij.q.vj.placuit.hu.¶Sʒ hic surgit qstio.†vtrũ vn⁹ eps possit cãm alteri delegare.Et vř ꝙ non cũ appellatio debeat esse a delegato ad delegãtẽ,ꝛ appellatio semp debeat esse ad maiorẽ iudicẽ,vt.ij.q.vj.placuit.vř ꝙ vn⁹ eps nõ possit alteri delegare:cũ sint pares.¶Rñdet iuxta Hu.ꝙ par parem põt delegare volẽtẽ ꝛ ꝯsentiẽtẽ ſʒ inuitũ nõ põt:ꝛ ab eo ꝯgrue appellat ad delegãtem tanꝗ̃ ad maiorẽ.Eo eñ ipso ꝙ cãm ab illo delegatã suscepit ꝗ̃tũ ad illã cãm iferior eo ꝯstituit:ꝛ ideo ꝯgrue ad eũ appellat ab illo.[Sin aũt].ij.pars.[ꝯdẽnabit.] talis eñ suspẽsus est p annũ a collatiõe ordinũ,ꝛ iterim sui clerici absq; sui licẽtia possunt a vicinis epis ordĩes recipe.vt i.c.
3 eos.extra d tẽp.or.li.vj.[Et ꝯsentiẽtes].ar.†ꝙ clerici q̃uis velint nõ pñt sine ꝯsensu epi ꝓprij ꝯsentire i iudiciũ alteri⁹ epi. vt hic dr.ꝛ.iij.q.vj.ñ liceat.[Nã q ordiare nõ poterat.]¶Hic
4 surgit qstio.vtrũ hoc sit verũ.†ꝙ q nõ põt nõ possit iudicare. Et ꝙ sic dicit hic text.¶Jn oppositum habet di.xxv.c.j.Jbi eñ videt ꝙ primiceri⁹ possit iudicare.non tñ põt ordinare.Et idem est de archidiacono,ꝛ archipresbytero.¶Jtem secundo sic,simplices sacerdotes excõicanit ꝛ absoluunt:ꝛ penitentias

Diuisio. Exponit literam. Questio. Rñdet. Questio. Opponit i cõtrarium. Scda oppositio.

iniungũt,ꝛ tñ ordinare non possunt.¶Tertio sic.aliqs clericus ordinãdus a papa subest epo quem ordinare non põt:ꝛ tñ põt eũ iudicare in cã ciuili.¶Rñdet ꝙ hic agit nõ de iudicio aiarũ:ſʒ de iudicio depositiõis ab ordine.Sʒ hu.dicit,ꝙ imo generaliter intelligit de quolibet iudicio:vbi res agitat in forma iudicij:qđ soli epo ꝯpetit in sua parochia.qꝛ ipse sol⁹ ẽ ibi iudex ordinari⁹.ar.xj.q.j.de psona.nõ ergo Arch.vel primiceri⁹ põt tale iudicium exercere sua authoritate:ſʒ de licẽtia epi põt.Licet ergo tales ꝓhibeãtur ordinare,nõ prohibent tñ iudicare authoritate epi qꝛ etiã laici hoc possunt,sed ꝓhibentur hoc facere sua authoritate.Et ita ptʒ rñsio ad prima argumẽta.¶Ad tertiã rñdet qđ licet regulariter verũ sit qđ hic dr nihilominus causaliter tñ ex causa aliter ꝯtingit:vt in casu posito:vel rñdendũ est:qđ etiã eps lʒ possit illũ iudicare in cã ciuili:non tñ in criminali ad depositionem.Preterea cũ ex dictis
5 habeat.ar.†ꝙ eps de alia dioceši ꝯgrue iuitet ad ordinandos clericos ꝛ cõsecrandũ altaria ꝛ hmõi in alia parochia.¶Sur-
6 git qstio.†vñ talis eps habebit expensas.Rñdet qđ ex illa parochia:ad quã inuitat.ar.xij.q.ij.charitatẽ.ꝛ.c.eccl'asticis.ꝛ.x. q.iij.cauendũ.ꝛ.iiij.q.iij.liberi.ẜm hu. Sed arguit in oppositum ex.c.inter.extra de offi.ordi.Rñdet qđ illud intelligendũ est:quãdo sine scandalo a clericis.vel a laicis expensas habere non posset.vt ibi not.Jnn.ꝛ Arc.in.c.inter cetera.dr ꝙ prelati debent ministrare in ecclesia istis.non hi qui visitant.ꝙ hodie intellige vt habes.extra de offi.ordi.si episcopus lib.vj.qđ tangitur in gl.de metropolitano videbitur melius in sequenti questione.

Tertia op. Respõdet. Ad tertiũ argu. Questio. Respõdet. Opponit. Rñdet. Jnnocen.

A dominicis. Palea est:ꝛ habetur p grano.extra de paro.ca.vt dominicis.

Nullus. Similiter palea est.Et ideo trãsimus ad granum.

Nullum episcopum. An pncipale ꝓpositũ subiungit hoc.c.qđ sumptũ est ex concilio antiocheno.Sũma est in rubro ꝛ summatũ est in.c.superiori nullus.Et diuidit in tres partes.Jn prima prohibet ꝙ dictũ est.Jn scda irritat contra factum.Jn tertia punit cõtra faciẽtẽ.ij.ibi.Qđ si.iij.ibi:ita vero plana sunt.Lege textũ. ¶[Nullũ] supple ꝯstituim⁹.hu.[nõ solũ a metropolitano,ſʒ ab his oib⁹ epis.]¶Sʒ hic surgit qstio.qꝛ vř hoc.c.ꝯdicere superiorib⁹:i qb⁹ dicit.ꝙ sol⁹ eps cui⁹ dignoscit esse parochia põt vocare aliũ epm,ꝛ iuitare,ꝛ nũc vř dicere qđ nõ solus ipse dimissis varijs modis,dicẽdi aliquoꝝ q parum valent dicim⁹ iuxta hu.qđ hoc referẽdũ est,scʒ an negotiũ sit cõe,an nõ.si est cõe ita quod cõiter ptineat ad metropolitanũ ꝛ suffraganeos oẽs:ꝛ cõiter oẽs tãgit tũc dʒ esse qđ hic dicit in alijs solus eps vocare põt.Et ꝯcordat Lau.q dicit hoc itellige qñ p magna cã synod⁹ est celebrãda:al's solus eps põt.Et hoc etiã voluisse videt hic gl.Jo.[qđ].ij.pars.[vacua]ꝗ̃tũ ad executionẽ.hu. ꝛ gl.cõsecratio tñ altariũ ꝛ ecclesiarũ ex toto manebit.vt:vij. q.j.eps in dioceši.hugu.[ipse vero].iij.pars.[causas].i.penas vt.iij.q.ix.caueãt.ꝛ.xxvij.q.j.de filia hu.[tanꝗ̃ deposit⁹]ptra s.vij.q.j.eps in dioceši.ſʒ ibi soluit.hu.ꝛ Arch.¶Jn vlt.glo. scʒ qđ ibi suspẽdit a celebratiõe missarũ p annũ ꝛ illud ꝓcessit ex dispẽsatiõe:qꝛ de iure veniebat iponẽda maior pena:vt hic damnat⁹.primo enim dãnat postea supponit pene.hu.ꝛ Arc.

Diuisio. Exponit literam. Questio. Rñdet. Laurenti⁹.

2 ☞ Episcopus existens extra prouinciam non potest excõmunicare subditum suum alibi existentem.
Nec absoluere generaliter.nu.3.
Potest tamen delegare causas in prouincia.nu.4.
5 Episcopus existens extra diocesim potest conferre beneficia.
6 Episcopus existens extra diocesim non potest absoluere illum quem excommunicauit in dioceši.
7 Eps expulsus potest exercere iurisdictionem in alia dioceši.
8 Episcopus qui excommunicauit subditum suum si recognoscit se errasse potest existens extra absoluere.
11 Testimonium solius episcopi an sufficiat ordinationem monachi.

Episcopum. Ad idẽ magister gratianus subiungit hoc.c.ꝙ est ab eodẽ ꝯcilio sumptũ.Sũma ei⁹ i.c.null⁹.s.ꝛ satis exprimit in rubro.Et põt diuidi pñs.i tres ptes.Jn.j.ponit statutũ synodale.Jn.ij.irritat factũ i ꝯriũ.Jn.iij.ponit vnam regulã quã supi⁹ posuit i.c.null⁹.ij.ibi.Qđ si.iij.ibi.nã si.Pro pleniori intellectu hui⁹.c.tractabim⁹ tres qõnes que tãgũtur in gl.
1 ¶Prima est.vtrum eps existens extra diocesim suam possit excommunicare subditum suum alibi existentem.
9 ¶Scda est vtrum eps existẽs infra diocesim possit excõicare

Diuisio.

subditum existentem extra.

10 ¶ Tertia vtrũ apõ inuitatũ epm̃ ad ordies ↄferẽdos sufficiat subditꝫ alteri⁹ epi testimoniũ ꝓprij epi sine alio examine ꝓuio.

1 **Ad primum** sic ꝓcedit. † Et vr̃ ꝙ eps extra diocesim existẽs possit excõicare subditum suũ alibi existẽtẽ. Primũ ar. Primo p. c. si eps. xj. q. iij. ¶ Scdo idẽ Scdm ar. ꝓbat ex eo ꝙ paul⁹ absens legit excõicasse corinthiũ. j. ad Cor. v. q̃ argumẽta tãgunt in lr̃a. Opponit ⁊ Respõdet. ¶ In opposi. vr̃ argui. ex. c. nouit. extra de off. lega. ¶ Rñdeo dicẽdũ iuxta gl. ꝓfati. c. nouit Prima cõclusio. 2 ⁊ Hos. ibi sup eodẽ. sub certis ↄclusionib⁹. † Prima est: ꝙ eps existẽs extra ꝓuinciã nõ põt excõicare subditũ suũ alibi existẽtem. ptꝫ ↄclusio. qm̃ nõ est examinãd⁹ qs sine cause cognitione xj. q. iij. nemo. sꝫ ea q̃ cause cognitionẽ desiderãt fieri debẽt iudice sedẽte pro tribunali. iij. q. iij. §. spatiũ. v. a iudice. sꝫ in alia diocesi nõ põt sedere ꝓ tribunali nec aliqd disponere vt in presenti. c. nisi. de ↄsensu illi⁹ ad cui⁹ territoriũ se transfert. Nã de ↄsensu illi⁹ poterit ibi sedere ꝓ tribunali: vt hic pꝫ ⁊ i sequẽti c. Et cõcor. Innocen. Inn. in gl. ibidẽ: vt mirũ. ꝙ põt mihi ↄcedere etiã ꝙ subditos suos i mea diocesi iudicẽ, de q̃ nemini ẽ dubiũ. qre q̃ mihi nõ posset ↄcedere. ꝙ meos subditos in sua diocesi iudicarẽ. vide de hoc. j. xj. q. j. in. c. si qsꝙ̃ cleric⁹. Scda conclusio. 3 ¶ Scda ↄclo. † qd episcopus extra diocesim nõ põt absoluere gñaliter. ptꝫ ↄclo. qꝛ si posset absoluere, posset ⁊ excõicare. xxj. di. deniqꝫ. ar. ff. de re iudi. l. iij. preterea ꝙ eps tantũ in sua diocesi habeat iurisdictionẽ: est ar. xj. q. j. si quisꝙ̃. ⁊ di. xcij. si qs eps. vñ in cle. ꝗuis de fo. ↄpe. dicit sic clemẽs. v. ꝙ sacris canonib⁹ est generaliter ꝓhibitũ: ne qs eps iurisdictionẽ: scꝫ ↄtẽtiosam in diocesi exerceat aliena. Tertia conclusio. 4 ¶ Tertia ↄclusio. † Eps ex ꝓuinciã suã siue diocesim existẽs põt delegare cãs in ꝓuincia. ar. ff. de off. ꝓcõsu. aliqñ ptꝫ qm̃ talis delegatio fit sine cause cognitiõe: lꝫ q delegat imperet. extra de offi. dele. c. pastoralis. Si tñ ille nollet eã recipe nõ posset eũ excõicare. vt extra de off. iud. or. c. pastoralis. Quarta cõclusio. 5 ¶ Quarta ↄclusio. † Eps existẽs extra diocesim põt ↄferre bñficia. pꝫ ↄclusio. extra de ↄces. ꝓbẽ. post electionẽ. in parte decisa. Idem etiã dicit Inn. in glo. ar. extra de appel. q̃ frõte. Quinta cõclusio. 6 ¶ Quinta ↄclusio. † Eps siue etiã legat⁹ eũ quẽ excõicauit existẽs in diocesi sua: nõ põt absoluere existens extra. qꝛ exeundo ꝓuinciã ꝓuat⁹ ẽ dignitate. l. iij. ff. de of. ꝓsi. ⁊ statim spirat iurisdictio. itellige tñ hoc de legato si reuocat⁹ est. Sec⁹ si exiuit reuersurus qꝛ tũc posset. Sexta conclusio. 7 ¶ Sexta ↄclusio. † Eps expulsus põt exercere iurisdictionẽ in aliena diocesi: ⁊ sic põt absoluere. ptꝫ cõclusio in. d. cle. ꝗuis. extra de foro cõpet. Septima conclusio. 8 ¶ Septima cõclusio est. † ꝙ si eps q excõicauit subditũ suũ recognosceret se errasse põt existens extra absoluere. Innocen. Conclusio est Inn. ⁊ patet. Tũ qm̃ in hac absolutiõe nõ reqrit cause cognitio. Tũ ꝓpter piculũ excõicatiõis. extra d̃ sen. ex. sacro. ¶ Istis habitis dicendũ est ad rõnes. Ad primũ arg. Ad ꝓmã rñdet iuxta host. ꝙ põt intelligi verũ esse qd dicit illa opinio de notorijs q̃ nõ reqrũt cause cognitionem. extra de iureiurã. ad nostrã. ¶ Scdo rñdet iuxta Jo. andr. Jo. an. ꝙ in illo. c. nõ habet: ꝙ eps absens excõicauerit: sed tm̃ iubet pendẽte cognitiõe de iiusta excõicatiõe excõicatũ vitari. Ad scdm. ¶ Ad scdm de paulo rñdet. ꝙ paul⁹ cũ esset legat⁹ gentiũ. vñ ipse ait. Legatiõe fungimur iter gẽtes: ipe legat⁹ in corintho ⁊ ideo in ꝓpria existẽs patria exercebat actũ iurisdictiõis: cũ corinthiũ excõicauit. vñ ipe ait. ꝙ lꝫ corpore eẽt absens a corinthio: spũ tñ scꝫ ptãtis diuine sibi date erat presens. vnde. j. ꝓ xi. q. §. probatur. paulus dicitur metropolitanus corinthiorũ.

Rñdet. 9 **Ad secũdũ** † Videt rñdẽdũ sub ista cõclusione qd eps existens in diocesi sua põt excõmunicare subditum existentem extra. Ista ↄclusio videt sumi ex dictis Joã. an. qui ita sentit. extra de for. compe. romana. §. contrahentes. li. vj. super ver. inuitos.

Rñdet. 10 **Ad tertiã questionẽ** † Rñdet iuxta hu. ⁊ gl. hic ꝙ cũ alius eps ordinat clericos alteri⁹ epi nõ tenet eos examinare: nec dꝫ nisi spãliter ei demãdet. Sufficit em̃ ei testimoniũ ꝓprij epi ar. de tutore a patre dato, q non onerat satisdatione. sufficit enim testimoniũ ⁊ approbatio testatoris. vt insti. de satis. tu. §. j. Sꝫ Questio. 11 Rñdet. hic surgit q̃stio † vtrũ ad ordinationem monachi sufficiat testimoniũ aut ↄsensus soli⁹ epi. Rñdet iuxta hu. ꝙ nõ: sꝫ dꝫ ↄcurrere ↄsensus ⁊ testimoniũ abbatis. ar. di. lviij. c. j. ⁊. ij. ⁊. xviij. q. ij. ꝙ̃ sit. Similr nec ↄsensus soli⁹ abbatis sufficit ad ordinationẽ monachi. ar. hic nisi monasteriũ sit epor. Exponit literam. Lege. ¶ [Epm̃.] statuim⁹. hu. [irruere] vitiũ not. i. sua authoritate nõ inuitatũ intra. Nã initat⁹ ↄgrue accedit. vt. j. e. ti. ⁊. s̃. e. q. null⁹ ꝓmas. ij. ⁊ di. lxv. c. vlti. hu. ⁊ archi. [ꝓprie regiõis] i. diocesis. hu. [qd si qs]. ij. pars. [irrita.] quo ad executionẽ vsurpauerit sine ordinãdo siue iudicãdo. [Nam si]. iij. pars. [si ordinasse nõ potuerit] arguit a minori. sicut ⁊. s̃. c. c. null⁹ primas. ⁊ ibi. Et hic est ar. ꝙ sol⁹ eps iter clericos est iudex ordinari⁹ in parrochia sua. qꝛ ipse solus potest ibi ordinare. ar. xj. q. j. de persona. Hu.

Episcopi. Ad idem est hoc. c. qd est sumptũ ex synodo ↄstãtinopolitana. Sũma est in rubro ⁊ in supradictis capitulis. Diuisio. Et diuidit in duas partes. In ꝓma ponit ↄstitutũ. In scda exemplificat in certis ꝓuincijs quõ sit obseruandum, ⁊ ex consequenti ino i bus alijs. ij. ibi, alexãdrie quidẽ. Lege. Planum est. Exponit literam. ¶ [Epi. diocesim] i. ꝓuinciã gl. diocesim scꝫ suã. hu. [non accedãt] cã extẽdi ibi epalia. hu. [alexãdrie]. ij. pars. [in egypto tm̃.] contra. lxv. di. mos antiquus. vbi episcop⁹ alexãdrie vltra egyptũ exercet curã: sed prouincia illa non erat diuisa. sed omnia loca ibi expressa erant sub vna prouincia. Arch.

Non inuitati. Ad idẽ est hoc. c. ex eodẽ concilio sumptũ. ptꝫ de se. Exponit literam. Lege. ¶ [Nõ. diocesim.] põt stare proprie ⁊ ꝓ prouinciã [accedere] sicut. s̃. in precedẽti. c. Omnia q̃ ptinẽt ad statũ toti⁹ prouincie, ⁊ cõiter tangunt metropolitanum ⁊ omnes suffraganeos. Hu.

His authoritatib⁹ §. est: ⁊. ij. pars. qõnis in quo magister Gra nus facit duo. Primo concludit ex precedẽtibus authoritatibus, ꝙ nullus eps clericos alteri⁹ ordinare debeat. In secũda querit: nunquid si contingat aliquos clericos ordinari ab epo non suo: an possint a suis epis in suis ordinibus tolerari: ⁊ recipi. Et ad ostendendum ꝙ sic inducit. c. sequens.

1 ☞ Episcopus potest dispensatiue recipere clericos suos ab alijs episcopis ordinatos.
2 In dubijs recurrendum est ad exempla maiorum.
3 Ordinatus ab alio episcopo sine licentia sui episcopi an sit suspensus ipso iure.

1 **Lugdunẽsis.** Sũma est. † ꝙ eps clericos suos ab alienis epis ordinatos põt dispẽsatiue recipe. Diuisio. Et diuidit i tres ptes. In prima ponit ꝙ dictũ est. In scda ↄfirmat exẽplo. In tertia docet quõ tales sint suscipiẽdi: scꝫ iniũcta ꝑmo eis satisfactiõe ꝓ tãto excessu cõmisso. ij. ibi: legim⁹. iij. ibi: q̃s igit. Lege. Exponit literam. ¶ [Lugdunẽsis.] Pro itellectu pleniori nota Casus. Casuꝫ iuxta hu. Quidã eps ordiauit clericos isti⁹ archiepi eo incõsulto: volebat iste archieps dispẽsare cũ eis, sꝫ dubitabat an ordines recepissent ab illo epo. Nõ em̃ erat pit⁹ in iure, ⁊ legerat ꝙ null⁹ ordinare dꝫ clericos alteri⁹ epi. Legerat etiã in illo. c. suprapositõ. nullus alterius. ꝙ ordinatio ⁊ excõicatio et sententia a non suo iudice facta vel lata, irritas ⁊ nullas vires habet. ⁊ ita dubitabat an sicut sententia ⁊ excommunicatio talis ipso iure nulla est: ita veritas sacramẽti ordinis sic collati nulla esset. Et ita dubitabat an haberẽt ordines: ⁊ si haberent an possit cũ eis dispẽsare. Cõsuluit ergo papã de vtroqꝫ. Nũc papa rñdet vtriqꝫ qõni, ⁊ dicit ꝙ põt eos recipere iniũcta satisfactione: ⁊ si al's digni fuerint ⁊ ꝙ ordines receperint ab illo epo. Et ꝓbat exẽplo epiphanij: q clericos alienos ordinauit: ꝙ nõ fecisset: si sciret eos ordines inde non recipere a se. vnde stulta fuit dubitatio hui⁹ archiepi. ⁊ nõ min⁹ opinio dicẽtiũ ꝙ epi degradati: vel heretici, vel excõicati nõ possint ↄferre ordines. hu. [graduũ]. i. ordinũ. hu. [poterit.] Questio. ¶ Sed surgit q̃stio vtrũ archieps poterat dispensare cũ illis i tali icõsulto papa. Rñdet. Rñdet iuxta hu. ꝙ sic lꝫ iste consuluerit papã ex simplicitate ꝓm etiã Lau. ⁊ Arch. Joã. andr. Idem Jo. an. de temp. or. c. eos. li. vj. sup gl. qd. s̃. al's [canonice.] ergo nõ canonice erãt ordinati in hoc qd ab alieno epo erãt ordinati. hu. [ordiatos ↄstiterit] de quo libe: viro noto ⁊ bone fame. q vbi ↄuersat habetur pro rite ordinato, ⁊ est hacten⁹ habitus lõgo tpe credo eũ bene ordinatũ nec cogitur alias probare. hec em̃ sunt sufficientia argumenta sue ordinatiõis. arg. hic ⁊ extra de clericis peregri. c. inter. ⁊. c. se. Archid. [vitam probabiliter] ar. qd ratione bone vite preterite facilius iudulgetur alicui ⁊ dispẽsatur facilius cum eo. ar. ij. q. j. in primis. ⁊. j. q. iij. si quis a simoniacis. Hug. [Legimus]. ij. pars. [Legimus] quasi dicat merito digi suorũ graduum. Nam ordines receperũt: licet ab alieno episcopo essent 2 ordinati. quod patet exemplo epiphanij. Et est ar. † qd in dubijs ad exempla maiorum est recurrendum. ar. xxxi. dist. omnino. Hug. [detrimentum ei:] scꝫ qd ordines non susciperent ab eo: vel qd ordines non conferret. hu. [sanctũ.] Questio. Rñdet. ¶ Hic surgit questio. quomodo fuit sanct⁹ cum clericos alienos ordinauit. gl. dicit qd excusatur: qꝛ vtiliter gessit, ⁊ quia credebat hoc Jo. placere. Hu. vero recitans plurib⁹ solutionibus ⁊ reprobatis dicit ꝙ ordinauit de licentia ⁊ consensu Joã. de cõsensu capituli illi⁹ loci, cũ illa diocesis vacaret episcopo, vel decept⁹ fuit iusta ignorãtia facti. potuit em̃ esse: qd illi detulerunt literas furtim ipetratas a cãcellario sui episcopi. hu. [quos igit] iij. pars

Questio. 1 Rñdet. Archid. iij. pars. [disciplina.] Hic surgit qd † vtrũ ordinat⁹ ab alieno episcopo sine licẽtia ꝓprij episcopi sit suspensus ipso iure. Ad hoc dõm ꝙ vt narrat arc. opinio est quorũdã ꝙ nõ est suspensus sꝫ suspendẽd⁹. quã opinionẽ ↄfirmãt ex multis scꝫ ex. c. qd trãslationẽ. extra de tẽp. or. ⁊. c. significasti. de offi. archi. in fin. ⁊ c. j. de eo q renũ. epis. §. j. ad fi. vñ si celebrat non est irregularis põt tñ suspẽdi seu interdici ei ne celebret, vt in. d. c. qd translationẽ. ⁊ si postea celebrauerit irregularis efficit. nec poterit cũ eo citra sedẽ apostolicã dispẽsari. Hãc aũt opinionẽ vr̃ approbare stylus curie romane: vt dicit idẽ Archi. Archid. Nã qñ scribit ꝓ talib⁹ dr̃ sic. mãdam⁹ quaten⁹ ipso ad tp̃s suspẽso: sup hoc authoritate nr̃a dispẽses ⁊c. Et nota ꝙ dicit sup hoc, ⁊ non dicit sup irregularitate dispẽses. Dispẽsat enim vt nõ deponat: ꝙ deberet fieri ꝓm iura. Hostien. Et ita etiã sentit Host. ꝓut hoc totũ no. in spe. in ti. de offi. dele. §. iuxta ꝓpositiõis ordinẽ. ver. sꝫ nũqd ⁊ hec sententia etiã approbat. ꝑ Guillel. durandi. Guil. durã. ⁊ gar. extra de tẽp. or. c. eos q. li. vj. Idẽ recitat Joan. an. Joan. an. in. d. c. qd translationem. Et vide ꝙ no. in. d. c. eos qui. i gl. scꝫ ordinatio. ibi dicit gl. ꝙ suspẽsus est talis ipso iure. sꝫ nõ illa suspẽsione que irregularitatẽ inducat. sꝫ suspẽdẽdus est vt illa in decretali ꝙ trãslationem. ꝓm Host. guil. ⁊ gar. Et idẽ Jo. mona. Jo. mo. credit: ꝙ velit qd sit suspẽsus ipo iure illa suspẽsiõe: q̃ est suspẽsus pctõr occult⁹. vñ ipe Jo. an. post Host. in. c. qd trãslationẽ. dicit: ꝙ ordinatio talis est irrita. vt. s̃. e. q. c. j. ⁊. c. null⁹. qꝛ scꝫ nõ hꝫ executionẽ quo ad se sicut dicit de peccatore occulto: extra de coha. cle. ⁊ mul. c. si. vel qꝛ ei interdici põt a prelato quo ad oẽs ⁊ si anteꝙ̃ sic interdicatur celebret non est irregularis: lꝫ grauiter peccet. extra de cle. ex. minist. c. si. Jo. an.

¶ Questio. iij.

Quod autem. §. est: in quo intitulat qd. iij. scꝫ an metropolitan⁹ clericos sui suffraganei incõsulto eo valeat cõdẽnare vel absoluere. Diuisio. Diuidit aũt hec qd in duas partes. In prima ꝓbat ꝙ archieps nõ dꝫ se intromittere de reb⁹ q̃ spectant ad totã prouinciã sine ↄsensu epor, nec dꝫ exercere iurisdictionẽ in subditos suor suffraganeor: nisi appellet ad ipm: vel nisi esset episcopus negligẽs: ⁊ hoc probat ꝑ nonẽ authoritates. Jo. de arc. In. ij. ꝓbat ꝑ. xij. authoritates ꝙ authoritas romane ecclesie sit excepta. ij. ibi: in. §. sola. ¶ Pro pleniori intelligẽtia huius arguit ad partes. Et primo ponunt argumẽta ꝙ archieps possit absoluere ⁊ ↄdẽnare parochianos suffraganeor suor illis incõsultis ⁊ hoc vsqꝫ ad. §. sꝫ ecõtra. ⁊ ibi inducit authoritates in ↄriũ vsqꝫ ad. §. sola. Pro rñsione notandũ est iuxta hu. ꝙ negotia aut sunt cõia: aut sunt spãlia. Cõia sunt q̃ gñaliter pertinẽt ad generalẽ statũ toti⁹ ecclesie: siue ꝓuincie: vel cõiter ad metropolitanũ ⁊ oẽs suffraganeos: vt est cõgregare ↄciliũ: examinare: ⁊ ordinare episcopũ, vẽtilare causam crĩalẽ ⁊ hmõi. Spãlia sunt, q̃ spãliter ⁊ sigillatim ptinent ad singulos ẽpos in sua parochia, vt ordinare clericos, instituere, excõicare, absoluere, iudicare, ⁊ deponere subdiacones ⁊ hmõi. Prima cõclusio. Qua distinctione posita sit ista, prima ↄclusio. ꝙ cõia negotia supradicta nec a metropolitano sine cõsensu oĩm suffraganeor nec a suffraganeis sine ↄsensu illi⁹ debent presumi. Ista ↄclusio ptꝫ ꝑ septẽ capitula sequẽtia. Secũda cõclusio. ¶ Scda ↄclusio. est ꝙ specialia negotia qlibet episcop⁹ põt pagere i parochia sua ⁊ metropolitan⁹ in sua: nec de spãlib⁹ q̃ ptinẽt ad singulos suffraganeos dꝫ metropolitanus se intromittere vel ordinando: vel excõicãdo, vel absoluẽdo vel cõdẽnãdo clericos siue laicos sui suffraganei illo incõsulto. hec ↄclusio ꝓbat. j. ꝑ. c. null⁹ primas. ⁊ alia sequentia capitula nisi in certis casib⁹. vn⁹ est cũ cã trãsferat ꝑ appellationẽ ad eũ. vt. j. in. c. cõquest⁹. Ali⁹ est cum suffragane⁹ est negligẽs: vt nõ ordinet vel nõ excõicet vel cõdẽnet quos dꝫ: ⁊ gñaliter nõ faciat ea q̃ dꝫ. Ali⁹ casus est cũ esset deui⁹: vt excõicet: vel absoluat: vel dãnet quos nõ dꝫ: ⁊ generaliter faciat q̃ nõ dꝫ. tũc enim admonẽd⁹ est a metropolitano. ⁊ sic admonit⁹ nõ emẽdauerit tũc archiepiscop⁹ eo inuito supplebit vices eius: scꝫ in parochianis ordinabit clericos et instituet in ecclesijs instituet etiã economos ⁊ economũ i ecclesia: ei⁹ excõicabit: absoluet: ↄdẽnabit: ⁊ generaliter supplebit: que ille dꝫ facere ⁊ reuocabit facta eius: vt. j. e. cum simus. ibi: nihil de his. scꝫ que spectant ad eum tantum vel cõiter ad eũ ⁊ omnes. siue ad generalem statum prouincie. hu. Ex istis facile patebit intelligentia omnium capitulorum.

Per singulas. Inducit i ꝓmis ꝑ pte affirmatiua qõnis. c. hoc. qd ẽ sumptũ ex ↄcilio martini pape. Sũma ẽ i rubro. Sꝫ intellige vt dictũ est de negotijs ptinẽtibus ad generalẽ statũ prouincie: vl' cõiter ad metropolitanũ: ⁊ ad oẽs suffraganeos. Diuisio. Et diuidit i duas ptes. In ꝓma pte ꝑcipit oẽs suffraganeos debere diligere, ⁊ reuereri suũ primatũ. In scda statuit, ꝙ nec metropolitan⁹ sine suffraganeo nec ipse sine eo aliqd agat de negotijs iã dictꝫ. ij. ibi: nihil aũt opꝫ. Planũ ẽ. Exponit literam. Lege. ¶ [Per singulas cognoscere] exhibẽdo ei reuerẽtiã, ⁊ obediẽtiã, id est reuereri ⁊ obedire. hu. [Et ipm metropolitanũ suscipe] i. suscepisse: vel susceptũ habere. hu. [ꝓmat⁹] i. ꝓmatie. i. ꝑlationes toti⁹ ꝓuicie [nihil]. ij. ps. [aũt] scꝫ de cõib⁹ [preter eũ] i. ꝑsentiã ei⁹ vel ↄsensum ei⁹. [ꝓpter qd.] scꝫ ↄcordiã iter eos seruãdã. Hu. [vel ꝓpter qd] i. eadẽ rõne ⁊c. hu. qꝛ cũ illa sint cõia, ⁊ oẽs tangant merito omnium debet interuenire consensus.

1 ☞ Archiepiscopus an sit iudex ordinarius totius prouincie.
2 Episcopus potest anathematizare ⁊ excõmunicare parochianum suum preter conscientiam metropolitani.

Per singulas. Ad idẽ ẽ hoc. c. qd sumptũ ẽ ex ↄci. ãtioch. Sũma ẽ. ꝙ ad metropolitanũ cui toti⁹ ꝓuicie cura cõmissa ẽ: dñt deferri oẽs appellatiões q̃ sũt ab epis ⁊ ꝙ de cõib⁹ negotijs epi nõ valeant aliquid agere sine ↄsensu metropolitani. Diuisio. Et diuidit i duas ptes. In ꝓma statuit ꝙ dictũ est. In scda excipit q̃ sunt ꝓpria diocesib⁹: q̃ epi pñt facere etiã icõsulto metropolitano. ij. ibi: nisi. ¶ Pro itelligẽtia huius. c. q̃ ad ꝓmã ptẽ mouet q̃stio. iuxta gl. Questio. 1 ¶ † Vtrũ archieps sit iudex ordinari⁹ toti⁹ ꝓuicie. Primũ ar. Et arguit ꝓmo ꝙ sic argumẽtis positis i gl. ꝓmo sic. Metropolitan⁹ de iure cõi põt visitare oẽs ecclias sue ꝓuicie: vt i. c. cũ ex officij. ex̃ de prescri. ⁊. c. sopite. de cẽsib⁹. ⁊. c. j. e. ti. li. vj. q̃ ⁊c. Scdm ar. ¶ Scdo arguit. ꝙ vn⁹ est iudex ꝓuicie. vt. vij. q. j. i apib⁹. q̃ ⁊c. Tertiũ ar. ¶ Tertio sic. archieps ẽ iudex epi. q̃ est iudex diocesis sue. ar. l. si seruus me⁹. ff. de pecul. vñ oẽs suffraganei tenent iurare fidelitatẽ ⁊ obediẽtiã. c. dilecti. de maio. ⁊ obe. c. antiq. de priui. Opponit i cõtrarium. ¶ In oppositũ vr̃. qꝛ metropolitan⁹ iudex alien⁹ dr̃. vt. vj. q. iij. scitote. ⁊. iij. q. vj. pegrina. Respõdet. ¶ Rñdeo dicẽdũ iuxta Inn. ⁊ host. extra de offi. or. pastoralis. vbi dicũt. ꝙ archieps hꝫ ordinariã iurisdictionẽ archiepalẽ, ñ aũt ordinariã epalẽ, nec simt ↄcurrũt. ¶ Et ad rões i oppositũ rñdet. Ad primũ argu. Ad ꝓmã dr̃. ꝙ ⁊ archieps visitet totã ꝓuinciã: ñ tñ tãꝙ̃ eps ei⁹: sꝫ tãꝙ̃ archieps. Ad scdm. ¶ Ad secũdã rñdet. ꝙ ẽ iudex vn⁹ i ꝓuicia tota tãꝙ̃ hñs ordinariã iurisdictionẽ archiepalẽ: nõ aũt ordinariã epalẽ. ¶ Ad tertiã rñdet negãdo cõsequẽtiã. iste ẽ iudex ꝓuincie vel epi. q̃ cuiuslibet de ꝓuincia hꝫ em̃ ligatã ptãtẽ i multis. Archi. Dicit aũt hic arc. ꝙ lꝫ archieps. ñ sit ordinari⁹ subditor suffraganei q̃ ad forũ ↄtẽtiosum, nisi i casibus exceptis siue expssis i iure. vt i. c. pastoralis. extra de offi. or. vr̃ tñ esse eor ordinari⁹ q̃ ad forũ pñalẽ. qꝛ ꝑ totã ꝓuinciã ↄcedit lr̃as generales remissiuas. extra de pe. ⁊ re. nr̃o. ⁊ tñ certum est. ꝙ eps nõ põt facere remissiões: nisi suis subditis vt. e. ti. c. qd aũt. vel alijs de volũtate suor prelator. vt ibi: tñ credo vt dicit idẽ Arc. hãc iurisdictionẽ nõ extẽdi ad absolutionem excõicatiõis minoris: qd colligit extra de sen. ex. nup. qꝛ cũ ibi fuerit q̃situ de tribus inter q̃s fuit archieps: an ab hac minori posset absoluere papa. De alijs duob⁹ rñdet ꝙ sic. ⁊ d̃ archiepo subticet. ex q̃ apparet. ꝙ archieps nõ põt illud: qꝛ ita expressisset sicut de alijs. extra de decimis. ad audiẽtiã. et ad hoc extra de cẽsi. in. c. ꝑpetuo. §. fi. li. vj. a ↄrio sensu. archi. Idẽ Jo. and. Jo. an. i. c. nuper. predicto. sup v̂. vel a ꝓprio. Exponit literam. Lege. ¶ [Per singulas. suscepisse.] q̃ ad cõia, ⁊ dispensationẽ q̃ ↄpetit metropolitanis: i suis ꝓuicijs. hu. [ad metropolitanũ] nisi appellatũ fuerit ad aplicã sedẽ. vt. j. e. q. ipsi. ⁊. ij. q. vij. metropolitanum. hu. [ab his] i. epi. Nã clericos iudicare non pñt [nihil vltra.] scꝫ ꝓpriã diocesim. hu. Lauren. Lau. ⁊ Arc. [sine ipso] i. ↄsensu. hu. ⁊ Archid. Archi. [nisi hoc tm̃]. ij. ps. [ꝑsonã diocesim] nõ em̃ tota ꝓuicia est diocesis vel parochia metropolitani. ar. j. e. null⁹ archieps. ⁊. c. ↄquest⁹. hu. ⁊ lau. [oĩs religiõis] i. diocesi. hu. ⁊ lau. [d̃ singul. causis] q̃ scꝫ tm̃ ad ꝓpriam diocesim ptinent ꝓm hu. ⁊ arc. Et 2 est ar. † ꝙ eps põt preter ↄscientiã metropolitani anathematizare: ⁊ excõicare parochianũ suũ. vt dicit gl. imo ⁊ qlibet sacerdos. [istituto suo epo.] extra de off. or. pastoralis. ⁊. c. cũ ab eccliar. hñt em̃ aliquã iurisdictionẽ, ⁊ ipse q̃ ad hoc ⁊ q̃dã aliã quã recipit simul cũ ordie: vel istitutiõe. nec nocet, ꝙ ñ ẽ iudex ordiari⁹. In talib⁹ eñ ñ agit i forma iudicij: nec ad talia exigit nisi ordo sacerdotalis vel epalis. ar. ij. q. j. nemo. hu. ⁊ Arc. [vltra antẽ.] scꝫ propriã diocesim. i. ea que specialiter perinẽt ad propriam diocesim [nihil.] de communibus [nec metropolitanus aliquid.] de communibus intelligitur. hu.

Nisi. §. est: i q̃ magister excipit ab eo: qd dictũ est i ꝓcedẽti. c. dictũ est. ꝙ metropolitan⁹ nõ dꝫ agere aliqd de his q̃ spãlr ptinẽt ad suffraganeos. mõ hic excipit dicẽs hoc verũ esse: nisi forte ↄtẽpserint economos in sua eccl'ia ordinare ꝓm Hu. Exponit literam. Lege. ¶ [Nisi contempserint] ⁊ tũc tertio prius sunt

admonendi:si vero admoniti non emendant tunc metropolitanus hoc faciet,hu.[economos]idē credo de alijs:si suffraganei deprehēdantur negligētes:scʒ ꝙ metropolitanus eis inuitis sed nō incōsultis ea supplebit:vel excōicādo:vel absoluendo:vel prebendas dando:ꝛ huiusmodi.j.e.q.§.probatur:hug.

1 ☞ Metropolitanus dʒ constituere economos in ecclesijs suffraganeorum:si ipsi neglexerint instituere.
2 Obseruare tenetur quis canones ꝛ decreta ex necessitate.

Cum simus. Ad ꝑpositū iducit.c.hoc ex septima synodo sūptū.
1 Sūma est.†ꝙ metropolitan⁹ dēat ꝯstituere economos in ecclesijs suffraganeoꝝ,si ipsi neglexerint istituere:ꝛ ecōuerso epi in ecclesia metropolitani.Et idē in monasterijs obseruādū est.

Diuisio.

Et diuidit in duas ptes.In pma premittit exordiū:in q̄ psupponit,ꝙ q̄libet ecclesia dēat hr̄e economū.In scda subiūgit statutū ꝯtinēs ꝙ dictū ē in summa.ij.ibi:ꝛ siqdē.Lege.

Exponit literam.

¶[Cū sim⁹].i.cū debeamus.hu.[custodire
2 oēs regulas]ar.†ꝙ tenet qs obseruare canones ꝛ decreta ex necessitate ar.di.xix.si romanoꝝ.ꝛ.c.sic oēs.Et qꝛ oēs regulas debem⁹ seruare ergo ꝛ ea.ar.de oib⁹ ad vnū.q em̄ oia dt,nihil excipit.ar.di.xix.c.j.ꝛ.j.q.j.sunt nōnulli.hu.[In vnaquaqʒ.]in epali ꝛ regulari.vt.xvj.q.vij.c.qm̄ in qbusdā.ꝛ.c.in noua.ꝛ dis.lxxxix.volum⁹.hu.[econom⁹.]est cui res ecclesiastica gubernāda mādat.C.de sacrosan.ecc.iubem⁹.Et in rebus ecclesie dr vicedn̄s hic in reb⁹ canonicoꝝ dr econom⁹.vt di.lxxix.volum⁹.ꝛ de vicedn̄o hic agit.hu.[finaūt].ij.pars.[Cōstātinopolitanos epos].i.suffraganeos ꝯstātinopolitane ecclesie.hu.[alij dicūt].i.pr̄iarchas.sʒ ꝑm hoc nō est ꝯgrua similitudo q̄ sequit.

Archid.

hu.ꝛ arc.[authoritate ꝑpria.]sibi a iure ꝯcessa eis.Nā sufficit semel ꝯcedi a iure.ff.de ꝯdi.inst.q̄ sub ꝯdōne.lau.ꝛ arc.[similiter].

Lauren.

i.eꝯūo:q̄si versa vice.hu.lau.io.ꝛ arc.[hoc ipm].i.vt epi ꝯstituāt ibi economos:cū abbas vel monachi nullū volūt ꝯstituere:vel ex certa sciētia malū.ar.xviij.q.ij.ꝛ.c.si quis abbas.

Questio.

¶Sʒ hic surgit qō vtrū ista ꝯstitutio habeat locū etiā vacāte ecclesia.Ita ꝙ vacāte metropolitana epi possent ponere economū ꝛ ecōuerso vacātib⁹ ecclesijs suffraganeoꝝ possit metropolitanus ponere ꝛc.

Rn̄det.

Et rn̄det ꝙ nō.vt dicit hu.qm̄ hoc tunc tantū ꝯcedit cum prelati negligentia ꝛ contumacia deprebenditur,qui hoc debet facere.vt di.lxxix.volumus.

Probatur. §.est.inducit magr̄ ꝯnter ad ꝑbandū ꝙ metropolitan⁹ inuito suffraganeo possit parochianū illi⁹ dānare,vel absoluere,ꝛ de ei⁹ parochia disponere:si ipse negligēs fuerit.exēplo pauli,q metropolitanus erat corinthis ꝛ excōicauit fornicatorē:sʒ vt dicit.hu.credēdū est sepe cōmonuisse ꝑlatū corinthioꝝ:vt hoc faceret:paulus qdē vt dictū est metropolitan⁹ erat corinthis apollo erat eps eoꝝ:ꝛ apostolus sepe eū cōmonuerat:vt excōicaret illū fornicatorē:qō qꝛ facere negligebat:ipse apostolus eū excōicauit vel si eū excōicauit epo suo incōsulto ꝛ irreq̄sito,speciale fuit in persona apostoli:nec est trahendum ad consequentiam.hu.[sathane.]sua authoritate eam damnando.[scribens corinthijs].j.ad Cor.v.ꝛ.ij.ad Cor.j.

Sed econtra. §.est:in quo iducit magister granus ꝑbatiōes aliquas i ꝯriū:vcʒ ad probādū ꝙ metropolitan⁹ nō pōt disponere de negotijs epoꝝ sine ꝯsensu ipsoꝝ.Capitula vo q̄ inducit vsqʒ ad.§.sola.cū intelligant de cōib⁹.vel de spālib⁹ ipsi episcopi nō sunt negligentes,sed diligenter agunt que debent,non cōtradicūt superioribus que sub ista intelligentia sunt exposita.

1 ☞ Metropolitanus non debet causam criminalem primo p se ventilare:ꝛ postea episcopos conuocare ad illum absoluendum vel iudicandum.

Saluo. Ad pbādū ꝑpositū suū inducit magister i primis hoc capitulū.ꝙ est iginij pape.Sūma est in rubro.Vel sic.metropolitan⁹ nō audiat causas spāles subditoꝝ suffraganeoꝝ suorum,nisi fuerit ad eū appellatū.

Diuisio.

Et diuidit in tres partes.In prima statuit.In scda irritat ꝯ factū.In tertia punit facietē.ij.ibi:qꝛ irrito.iij.ibi,ꝛ ipe si fecerit.

Exponit literam.

Lege tex.¶[Saluo puilegio.]qō est vt possit absoluere,ꝛ ligare,ꝛ iudicare quoslibet clericos,vel laicos,inuito ꝛ incōsulto quolibet alio ꝑlato hug.[instātia].i.ꝑsentia aliquoꝝ epoꝝ.hu.[Causas]criminales q̄ inducūt depositionē in qb⁹ examinādis debēt adesse oēs epi cōprouinciales:vel saltē.xij.iij.q.vj.si qs epoꝝ.ꝛ.q.viij.suggero.vel gn̄aliter[aliquorū]scʒ epoꝝ vel alioꝝ.[causas.]ciuiles cōes tn̄.i.ad oēs suffraganeos vel ad generalē statū ptinētes.[qꝛ irrite].ij.pars.[acte].i.tractate.hu.ꝛ Archi.[in cōspectu

Archid.

1 hoim vētilare]si adesse possunt.ꝛ est ar.†ꝙ non lʒ metropolitano cām criminalē epi primo p se vētilare,ꝛ postea epos conuocare ad illū absoluendū:vel iudicādū illum esse cōdēnādū si pape placuerit:sʒ dʒ primo epos cōuocare:ꝛ postea cum illis causam examinare.ar.iij.qō.viij.c.j.ꝛ.ij.Similiter nō licet epo cām presbyteri p se audire,ꝛ postea ad ꝑferēdū sententiā congregare alios epos.ar.di.l.studeat.hu.[Et ipse].iij.pars.[coerceat].i.corripiat,increpet,redarguatur cū humilitate tn̄ factū eius improbādo.Nā ipsum iudicare non possunt.hug.Nota ꝙ sicut dixi hoc capitulū loquit de causis criminalib⁹ eporū:vel de ciuilib⁹ quorūcūqʒ cōib⁹,ꝛ spectātib⁹ ad vniuersitatem.Nā alias causas ciuiles eporū solus metropolitanus cuʒ clericis suis potest tractare,ꝛ cognoscere.hu.

Archiepiscopus. Ad idē ꝑpositū inducit hoc.c.qō est anicij pape.

Diuisio.

Et diuidit in duas partes.In pma ponit statutū sepe numero replicatū.In scda assignat rōnē.ij.ibi:qm̄ tali.plana sunt oia.

Exponit literam.

Lege.¶[Archieps.de epoꝝ causis.]criminalib⁹.[cōibus].i.cōiter ad vniuersitatem spectātib⁹.hu.hoc capitulū ꝛ sequens manifeste innuunt distinctionē:quā fecim⁹ in principio qōnis ꝛ determinat superiora capitula:scʒ de quibus causis vel negotijs loquant.hu.[qm̄ tali].ij.pars.[concordia.]in tribus beneplacitum est.

1 ☞ Metropolitanus non pōt iudicari a suis suffraganeis.
2 Obedientia proprie dicitur minoris ad maiorem.

Si autem. Ad idē subsequit hoc.c.ꝙ est eiusdē capituli.Sūma ē ꝙ archieps inflatus honore q̄ predicta sunt in causis precedētibus seruare noluerit increpetur ab epis,ꝛ vbi incorrigibilis fuerit deferat apostolice sedi ꝑm q̄ duo sunt due partes huius capituli.ij.ibi.Si vero ꝛc.

Rn̄det.

Exponit literam.

Lege.¶[Si aūt inflat⁹.]honore,ꝛ dignitate quā hʒ,de talibus dr ꝙ ex quo facti sunt epi,nō credunt se esse assecutos dispensationē xp̄i:sed imperiū.vt.viij.q.j.illud.hu.[causas eorū.]criminales.hu.[aut alias.]scʒ cōes ꝛ etiā ciuiles.vel[alias].i.aliorū cās cōes siue ciuiles siue criales.hu.ad propriā parochiā suā.nō ergo tota prouincia est parochia metropolitani.hu.[corrigatur].i.emendet admonēdo
1 corripiendo.[Si vero].ij.pars.†Ex hac litera aperte colligit:ꝙ metropolitan⁹ nō pōt iudicari a suis suffraganeis.ar.dist.xxj.submittit inferior.ꝛ.ij.q.vij.in sancta.ꝛ.c.oues.hu.[inobediēs].i.nō satisfaciēs.hu.quasi diceret si nō fecerit ꝙ amouet
2 ab eis.†obediētia enim ꝑprie est minoris ad maiorē,ꝛ nō ecōuerso,est improprietas hic:similis ꝛ ibi.ꝯ.dist.lxiij.salonitane [vt vindictam]ergo ipsi nō debēt inferre vindictā,sʒ simpliciter verbis admonere[ceteri]quasi vt pena illi⁹ sit metus multorum.ar.ij.q.vij.quapropter.Hu.

1 ☞ Metropolitanus potest clericum vel parochianum suffraganei sui excommunicare,iudicare ꝛc.si causa ad eum delata fuerit per appellationem.ꝛ nu.2.
3 Episcopus an possit absoluere excommunicatum a plebano sibi subdito.
4 Prouincia tota non est parochia diocesani.

Nullus primas. Ad idē est hoc.c.ꝙ est calixti pape.

Diuisio.

Et diuidit i duas partes in qbus est summa capituli.In pma agit de spālib⁹ negotijs cuiuscūqʒ suffraganei:de qb⁹ metropolitanus nihil dʒ disponere sine cōsensu suffraganei.In scda loquit de cōib⁹.de qbus dt.ꝙ metropolitanus sine cōsensu epoꝝ nec illi sine ꝯsensu metropolitani aliqd agere debēt.ij.ibi,siłr.ꝛc.

Exponit literam.

Lege.¶[Null⁹.diocesani].i.epi
1 suffraganei.Hu[.presumat excōicare.]†hoc veꝝ est nisi ad eū cā p appellationē deferat:pōt tūc clericū vel parochianū suffraganei sui iudicare ꝛ excōicare:si fuerit cōtumax.Itē hoc verum est nisi viderit epm negligentē,vel deuium,tūc em̄ metropolitan⁹ dʒ eū admonere:vt excōicet talē:vł iudicet:vel aliud faciat qō dʒ.Qō si eps noluerit obedire tunc metropolitanus eo inuito faciet illud,scʒ ordinabit:istituet clericos in ecclesijs iudicabit,ꝛ excōicabit clericū:vel parochianū eius,ꝛ etiā ipm
2 epm.Nā causa appellatiōis vel cā negligētie epi metropolitanus efficit iudex clericoꝝ ꝛ parochianoꝝ illius epi,ꝛ p ꝯtumacia excōicabit epm ipsum exceptis istis duob⁹ casib⁹.Quidqd archieps egerit ꝯtra clericos aut parochianos suoꝝ suffraganeoꝝ est irritū:ꝛ inane:tanqʒ factū a nō suo iudice ꝑm hu.hic.Sʒ gl.tangit ꝙ eps bene potest absoluere excōicatū ab archidiacono.qꝛ archidiaconus est vicari⁹ epi:vt extra de off.arch.c.j.sʒ episcopus nō est archiepi vicari⁹.

Questio.

¶Sʒ hic surgit q̄stio
3 †vtrū eps potest absoluere excōicatuʒ a plebano sibi subdito.gl.in.c.cū ab ecclesiarū.extra de off.or.vr̄ dicere ꝙ sic.cum qua ꝯcor.Tan.Goff.Phi.Inn.ꝛ Hosti.nisi ꝯsuetudo esset in cōtrariū.sʒ hu.hic tenet ꝯriū:pro quo inducit capitulū predictū.Et hoc etiam placet Arch.in.c.ij.de consti.lib.vj.Sed opinio prima bernardi ꝛ sequaciū placet Jo.an.per.c.venerabilibus.

Tācredus. Archidia. Jo.and.

§.vbi

§.vbi autem.de sen.exc.vbi habes.ꝙ vbicūqʒ superiori ꝯpetit de excōicatione cognoscere:semp tenet absolutio,quā facit,lʒ alias iniusta:ꝛ ꝯ ius litigatoris.de q̄ Jo.an.in.c.cū ab.ecclesiarum.de off.or.sup gl.vlt.[agere]authoritate propria.extra de

Hostiēsis.

offic.or.romana.lib.vj.vbi no.Hostien.ꝙ metropolitan⁹ causam vni⁹ epatus non cōmittit in alio epatu ꝛc.qō hodie expedit.de offi.or.c.vt litigantes.li.vj.vbi approbat opinio Host.

Archi.

Archi.vbi habes.ꝙ archieps causas ad eū per appellationē vel alias iure metropolico delatas alibi q̄ in sua ꝑpria ciuitate vel diocesi aut in eis locis in qb⁹ est appellatū,vel in qb⁹ cāe ꝯsistūt:nō audit:nec audiēdas cōmittit:nisi aliud sibi de ꝯsue-

Archi.

4 tudine ꝯpetat[ptinet parochiā.]†vide ꝙ nō tota ꝑuincia est parochia metropolitani.hu.ꝛ Archi.[aliqd agere]de cōibus hu.[sine gradus periculo.]qꝛ deponet.Hu.[Sed qdqd causis.]cōib⁹.Hu.ꝛ Arc.[seculariū].i.laicoꝝ.Nā ꝛ qdā cause eoꝝ sunt tales:ꝙ in ꝯcilio tractari debēt cum oēm ꝯsensu.ꝙ enim oēs tāgit:oim ꝯsilio deberet tractari.ar.di.lxxi.c.j.hu.[Irri-

Lauren.

tum]dicit gl.iuxta Lau.Irritandum ꝑm.hu.[Irritū]exponitur ipso iure.Arch.[sicut dn̄s ait]Matth.xx.ꝛ Nume.x.ꝛ alibi.Mat.xxiij.[Similiter].ij.pars.

1 ☞ Primas non dʒ se intromittere de causis clericorū sui archiepiscopi:nisi ad ipsum deferantur per appellationem.
2 Clerici vacantis ecclesie possunt res ecclesie committere primati suo mortuo suffraganeo.
3 Consuetudo dat ordinariam iurisdictionem,ꝛ etiam potestatem excommunicandi priuate persone.
4 Authoritas cōcedendi priuilegium an sit solum penes papā.
5 Priuilegium concessum persone dicitur personale.
6 Papa potest in totum detrahere priuilegio vnius ecclesie ꝛ alij concedere.

Conquestus. Ad idē est hoc.c.qō est nicolai pape.Sūma ꝙ pmas siue patriarcha nō habēt iurisdictionē i subditos suffraganeoꝝ archiepoꝝ,vel epoꝝ,nisi quaten⁹ canones vel antiqua ꝯsuetudo:vel ꝑuilegiū pape illis cō-

Diuisio.

cedāt.Et diuidit in tres ptes.In prima ponit q̄relā.In scda iustificat illā.In tertia ponit gn̄alem declarationē sup potestate primatū vel patriarchaꝝ pre ceteris epis.ij.ibi:cum hoc

Exponit literam. Casus.

iij.ibi:primates.Lege.¶[Cōquest⁹.]archieps narbonē.erat sub bituricē.primate,ꝛ ꝯquerebat de illo pape:ꝙ ipo inuito cogebat clericos ipsi⁹ stare iudicio suo,ꝛ de causis q̄ tn̄ ad suā ecclesiā ptinebāt ipso inuito disponebat,q̄si iure patriarche hoc sibi ꝯpeteret:scribit papa nicola⁹ illi primati,ꝛ admonet eum
1 vt a talib⁹ abstineat.†Nō em̄ pmas dʒ se itromittere de causis clericoꝝ sui archiepi:nisi ad ipm deferātur p appellationē.nec de reb⁹ ecclesie ipsi⁹:nisi ipo mortuo cōmittant gubernationi ipsi⁹:quousqʒ alter eligat:ꝑcipit etiā:vt cuilibet ecclesie ꝑpria ꝑuilegia seruēt:nisi ecclia romana aliter disposuerit.[Cū] ij.pars.xxv.q.j.ꝯ statuta.ꝛ di.xij.illud ridiculū.hug.[nisi forte.ꝛc.terminari].ar.ꝙ appellari pōt ante sniam.ar.ij.q.vj.nō ita ꝛ.vj.q.iij.scitote.hu.[vel si eps.]ponit aliū casum.[tuo iudicio.]ipe eps moriēs pōt hoc facere de volūtate clericoꝝ,alias nō est suū inde disponere:hu.Est sciēdū ꝙ vt dicit hic Hug.ꝛ

Archi.

2 sequit eū Archi.†mortuo suffraganeo possunt clerici vacātis ecclesie res ecclesie ꝯmittere pmati suo.imo ēt cuilibet epo de illa ꝑuincia.nō em̄ i hoc tenent metropolitano.Nā si econom⁹ nō est in ecclesia:res ecclesie debēt esse in ptāte clericoꝝ:q̄ casu clerici possunt retinere sibi dispēsationem:vel p arbitrio suo eas cōmittere metropolitano:vel alij epo:vel pr̄iarche.vt hoc dr.Si vo clerici nō sunt ibi,vel idonei sʒ mali ꝛ suspecti de dilapidatiōe ꝛ ꝯsumptiōe,nec est ibi econom⁹:tūc demū cōmittunt res illi⁹ ecclesie metropolitano.vt.xij.q.ij.nō liceat.vel si eps ipse moriēs cū volūtate clericoꝝ vt dictū ē ꝯmiserit pr̄iarche.[primates].iij.ps.vel[pr̄iarchas.]noīa qdē sunt diuersa sʒ dignitas ē eadē.ar.di.xcix.c.j.[nisi q̄tū sacri.]sic.xviij.q.ij.hoc tn̄.gl.hec lr̄a habet.extra de off.or.duo.vbi scripsit pe.d.ꝙ lr̄a ista vult dicere:scʒ ꝙ pr̄iarcha nō hʒ plus iuris in subditos suoꝝ archiepoꝝ sibi subditoꝝ,q̄ habeāt archiepi i subditos epoꝝ sue ꝑuīcie:[nisi q̄tū eis ꝛc.]ar.ꝙ si ꝑlat⁹ aliqd petit vltra sibi deberi a subdito,iuste negat ei:nec ex debito subdit⁹ tenet ei dare vltra q̄ ꝑlat⁹ pōt ostēdere sibi deberi per canonē suū:p antiquā ꝛ honestā ꝯsuetudinē.ar.di.xciij.diacones.x.q.iij.qꝛ cognouim⁹.ꝛ.xvj.q.j.nulli epoꝝ.hu.[prisca ꝯsuetudo.] honesta ꝛ de iure cōi ꝑueniēs.rōne em̄ talis ꝯsuetudinis aliqd petit:ꝛ debet.ar.j.q.iij.q̄stiū.xviij.q.ij.seruitiū.hu.Capit i hac lr̄a ar.vt dicit gl.ꝙ ꝯsuetudo dat iurisdictionē.C.de emācipa.liberorū.l.j.ꝛ vlt.ꝛ extra de arbi.dilecti.ꝛ de foro cōpe.cū

Archid.

3 ꝯtingat.vbi de hoc.imo dic:vt dicit Archi.†ꝙ cōsuetudo dat ordinariā iurisdictionē etiā priuate ꝑsone:vt in.d.c.cū cōtingat.ꝙ alibi sic expsse de priuata ꝑsona dicit se nō meminisse legisse.Alia em̄ iura loquunt vel in abbatib⁹:vel in alijs ꝑlatis capitulis:seu collegijs,vel aliquam tenētib⁹ administrationē.sʒ ꝯsuetudo nō pōt dare priuate ꝑsone ptātē excōicandi scdm

Hostien. Jo.and.

Host.q ita notat in.d.c.cū ꝯtingat.Archi.Et ponit ibi Joā.an.sup.ij.gl.q allegat ea q̄ no.de offi.ar.cū satis.Sec⁹ extra de elec.dudū.ij.ꝛ de off.or.cū ab ecclesiaꝝ.[nicenas]q̄ sunt.lxv.di.mos antiqu⁹.ꝛ.c.se.ꝑm ber.q ita notat in.d.c.dudum.ꝛ.c.duo.

Archid. Questio. Rn̄det.

Archi.[pter si].i.nisi ap̄lica sedes:q̄si diceret hoc nō pōt ali⁹.
4 ¶Hic surgit q̄stio.†Utrū penes solū papā sit authoritas cōcedēdi priuilegiū.ar.ꝙ sic.ar.de pe.di.vj.q vult in fine.¶Rn̄deo dicēdū.ꝙ sol⁹ papa pōt ꝯcedere priuilegiū i spūalib⁹:qō sit i ꝑiudiciū alteri⁹:ꝛ de iure alteri⁹:pōt em̄ detrahere vni i totū:vel in partē:ꝛ ꝯcedere alteri.ar.hic.j.e.nūc vo.ꝛ.xvj.q.j.c.si.qō sepe fit vel fauore alicui⁹.vt di.xxij.renouātes.vel odio debito alicui⁹.vt.xxv.q.ij.ita.Ali⁹ aūt siue eps:siue archieps h̄ nō pōt:scʒ dare ꝑuilegiū de iure alteri⁹:vel in ꝑiudiciū alteri⁹.vbi vero ius alteri⁹ nō ledit ꝛ d̄ ꝑprio iure ꝯcedere pōt.xvj.q.j.ꝑuenit.hu.[aliquā ecclesiā.vel rectorē.]nota ꝙ quoddā priuilegiū ꝯcedit ecclesie ꝙ dr locale,ꝛ est ꝑpetuū.vt di.c.ꝯ morem.ꝛ
5 xvj.qō.j.frater noster.†qō vero ꝯcedit ꝑsone dr ꝑsonale,ꝛ cuʒ ꝑsona spirat.vt di.xxiij.c.j.ꝛ.v.ꝛ.vij.q.j.petisti.hug.[quolibet
6 speciali.]†ergo papa in totū potest detrahere priuilegio vni⁹ ecclesie,ꝛ alij concedere:ꝙ verū est.ar.xvj.q.j.frater noster.ꝛ.j.e.q.nunc vero.hʒ enim plenitudinē potestatis.vt.ij.q.vj.decreto.ꝛ.c.qui se scit.ꝛ.j.e.c.per principalem.Hu.

Et angelo. Ad idē ꝑpositū inducit hoc.c.qō est bede sup Act.iij.c.Cui⁹ summa ē ꝙ metropolitan⁹ de subditis suffraganeorum nō negligētiū non cognoscit illis incōsultis.Planū est ꝛ satis dictū est de hoc.breue ē.

Exponit literam.

Lege.¶[Et angelo.]als icipit capitulū ibi:epo.sʒ meli⁹ incipit ibi capitulū:ꝛ angelo.ꝑm hu.premittit em̄ beda verba ap̄li,ꝛ postea illa exponit.Expositio aūt icipit ibi:epo.vbi alij vt dictū est habēt pncipiū capituli ꝛ angelo.i.epo.hu.[de cui⁹ manu.]qꝛ si negligēs est prelat⁹ i correptiōe subditoꝝ p pctis eorū dānant.i.p negligētia in corrigēdo pctā alioꝝ.hu.hoc sumptū est de verbis ezechie.c.iij.vbi

August.

epo sic dr ꝑm Augu.j.de ciuitate dei.c.ix.Speculatorē dedi te fili hoīs domui israel:si dicēte me ad impium morte morieris nō annūtiaueris ei:nec ei locut⁹ fuer.vt nec auertat a via sua impia:ꝛ viuat:ipse impi⁹ in iniqtate sua moriet,sanguinē vo eius de manu tua requirā.ꝛ Eze.xxxiij.Si speculator viderit gladiū,ꝛ nō insonuerit sanguinē ei⁹ de manu speculatoris re-

Archid.

quirā[reqrit]Joannes.hu.qui erat metropolitanus.Archi.[pctā subditoꝝ]si negligēs fuerit.hu.[sine ei⁹ ꝯsilio iudicare nō dʒ]scʒ ante admonitionē vel si fuerit diligēs.Hu.ꝛ Arch.quasi posset post admonitionē ꝛ illo negligēte,ꝛ ideo scribit ei:ꝙ sit diligens.sic ꝙ nō habeat ipse Jo.necesse hoc facere.

Sola. §.est.Et incipit.ij.pars.qōnis.In qua ꝑbat p xij.capitula.ꝙ authoritas romane ecclie est ex-

Continuatio.

cepta ꝛ ꝯtinuat sic ad precedētia.Dictū est in pmissis capitulis:ꝙ metropolitani nō possunt iudicare clericos suffraganeorum illis incōsultis.qō lʒ ita sit de alijs metropolitanis,ꝛ patriarchis,nō tn̄ sic est de ap̄lico.qm̄ sola romana ecclia sua authoritate valeat iudicare de oib⁹.de ea vo nulli iudicare pmittitur,cū sit caput omnium fideliū ꝛ magistra oīm ecclesiarum.

1 ☞ Judicium sedis apostolice an sit maius quocūqʒ alio iudicio in ecclesia.
2 Episcopos esse fratres pape intelligitur quatuor modis.

Pater profecto. Inducit i pmis ad probationē ꝑpositi sui magister hoc.c.qō est nicolai pape.Ab isto loco vsqʒ ad vltimū.§.agit de ꝑrogatiua ꝛ excellētia ap̄lici in qbus summa est.ꝙ romana ecclia de oib⁹ iudicet,ꝛ ꝙ ei⁹ iudicio authoritate nullū est maius:ꝛ ꝙ ei⁹ iudicio null⁹ ꝑter dn̄m iudicare pōt nec ei⁹ iudiciū retractare.vn̄ omnes ad ipm appellare possunt null⁹ vo ab ipso.hoc volūt oia ista capitula:vsqʒ ad.§.sʒ aliud est.

Questio.

¶Pro pleniori itelligētia hui⁹.c.ꝛ sequētium.Queritur.
1 ¶†Utrū sedis ap̄lice iudiciū sit maius authoritate quocūqʒ alio iudicio i ecclia.

Primū ar.

Et vr̄ ꝙ nō.pmo ex illo mat.xviij.Si peccauerit i te frater tu⁹ ꝛc.vbi dn̄s corrigēdos rebelles remittit iudicio ecclie.si te nō audierit dic ecclie q̄ vr̄ ꝙ iudiciū ecclie sit maius authoritate iudicio ap̄lice sedis.

Scdm arg.

¶Scdo sic.papa deuiat a fide iudicat ab ecclia.vt i.c.si papa.di.xl.q̄ iudiciū ecclie ē mai⁹ authoritate iudicio ap̄lici.

Tertiū ar.

¶Tertio sic.iter fr̄es vr̄ eē parilitas authoritatis.sʒ papa vocat oēs epos fr̄es:vt ptʒ q̄ vr̄ ꝙ iudiciū apostolice sedis nō sit mai⁹ authoritate iudicio reliquarū sediū.

Quartū ar.

¶Quarto sic a sentētia lata per iudicē secularē nō sit appellatio ad papā:vt ptʒ.extra de appel.c.si duob⁹.ergo videtur.qō iudicium apostolice sedis nō sit maius omni alio iudicio authoritate.

Opponit ꝛ Respōdet.

¶In oppositū est ca.ꝑsens.Rn̄deo

dicendũ.ꝙ iudiciũ aplice sedis est maius omni alio iudicio in ecclesia. Ista ē pmo pape nicolai in pñti.c.ij.pbaṫ.illi⁹ ē autho ritate maius iudiciũ q potestate superior est oib⁹ alijs.pz:qm̃ iudiciũ cũ sequaṫ iurisdictionis potestatē:ex amplitudine po testatis capit extēsionē suā.sz pape siue aplice sedis potestas iurisdictionis est supior omni potestate in ecclesia.ptz.vñ cum xps dixisset apostolis vt laxarēt retia:soli petro iqt duc i altũ Luce.v. Itē soli petro dixit vt piscareṫ hamo.mat.xvij.p quē pemineñs iurisdictio designaṫ.xxiiij.q.j.nō turbaṫ.ꝛ.c.est aliud vñ ipse sol⁹ hz plenitudinē potestatis. Alij aũt sunt vocati in partē solicitudinis.vt.c.decreto.ꝛ.c. q se scit.ij.qō.vj. ¶ Scdo arguiṫ.iudiciũ capitis est authoritate omni iudicio mēbrorũ suoꝝ.ptz cũ a capite mēbroꝝ iudiciũ pēdeat.sz papa est caput ecclie.xi.di.nolite.vt.xij.di.ñ lz a capite mēbra discedere.ꝛ Jo. j.dictũ est petro. Tu vocaberis cephas.ergo aplice sedis ma ius est oi alio. ¶ Tertio sic.illi⁹ est maius iudiciũ authoritate omni alio:q dei vices gerit in terris.vt pote specialis ei⁹ vica rius.sz papa est hmōi:vt extra de trãsla.inter corporalia.ꝛ.c. q̄to.ꝛ extra vt ecc.be.c.j.ergo ꝛc. ¶ Quarto sic. Illi⁹ est mai⁹ iudiciũ authoritate omni alio:q cũ xpo vnũ ꝛ idē hz tribunal ꝙ pz.sz apostolic⁹ est hmōi cũ sit vicari⁹ xpi.ar.extra de app. romana.li.vj.ergo ꝛc. ¶ Quinto sic.illi⁹ iudiciũ est maius au thoritate omni alio:q nō habet in terris superiorē.sz papa est hmōi.vt i.c.lz.extra de ele.qō ē ɔcilij vniuersalis:vbi ita inqt papa. In ecclesia romana aliqd spāliter ɔstituiṫ:qꝛ nō pōt ad superiorē haberi recursus.vbi gl. Hosti.ait qꝛ nulla supior est sz ipsa sup oēs est ergo ꝛc. ¶ Sexto illius iudicis iudicium oi alio maius est authoritate:q de oib⁹ iudicat:ꝛ a nemine pōt iu dicari:sz dei arbitrio ē reseruat⁹.sz ita est de papa,ꝛ sede apli ca.vt.j.e.c.nemo.ꝛ.c.alioꝝ.ꝛ i extraua.que incipit vnā sanctā. ergo ꝛc. ¶ Septimo sic. Illi⁹ iudicis iudiciũ est oi alio maius authoritate:a q̄ nō lz appellare.sz a papa appellare nō lz.vt.j. e.q.ipsi sunt.ꝛ.c.cũcta.ergo aplice sedis iudicio nullũ est mai⁹ authoritate. ¶ Nũc dicēdũ est ad rōnes in ɔriũ. Ad primam rñdeṫ ꝙ authoritas illa dic ecclesie iuxta literalē sensuz nō vř itelligi aliq̃ cōitas ecclesie ɔgregāda vt ei denũtieṫ pctm̃ icorri gibilis.vt nos multis rōnib⁹ aptissimis ondim⁹ i summa no stra de ecclesia.circa.c.xc.ij.libri. Sz venit itelligēd⁹ platus qō pz. Tũ pmo extra gl. Hiero.q̃ ait ibi ptātē tribuit apostolis. Idem colligiṫ ex Chrysostomo.q sup matth.exponit sic. Dic ecclesie.i.his qui ecclesie presunt. Idem ex glo.decreti.in cap.si peccauerit.ij.q.j.que ait.dic ecclesie.i.sacerdoti. Idez habetur ex.c.nouit.extra de iudi.vbi ly dic ecclesie.de pastore ꝛ recto re vniuersalis ecclesie interpretatur ꝛ exponit. Ad idē est Sā ctus tho.tam in.iiij.di.xix.q̄ in.ij.ij.q.xxxix. Et ita idem mul ti alij doctores exponunt:vt patet in.c.predicto.si papa.disti. xl.ꝛ.j.e.q.c.nemo. ¶ Et ad secundā respondeṫ.ꝙ casus ille ex cipitur:vt patet in dicto.c.si papa.ꝛ dicto.c.nemo. qꝛ propter heresim cadit a papatu,ꝛ per consequens ab authoritate iu dicij.vnde tunc quilibet fidelis est maior eo. ¶ Ad tertiam re spondetur negādo consequentiam.stat enim bene aliquo mo do epos esse fratres pape:ꝛ nihilominus papam superiorē eis

Hostien. — Ad primũ argu. — Hierony. — Chrysosto. — S. Thom. — Ad scōm. — Ad tertiũ.

2 esse authoritate.vbi notandum:† ꝙ epos esse fratres pape pōt quatuor modis intelligi.pmo nature ɔformitate,sic etiā xps frater nobis erat.vñ ait.dicite fratrib⁹. ¶ Scdo meriti equa litate.ꝛ hoc modo etiam nō derogat superioritate authorita tis pape habere aliquos equales sibi:etiā meritis.vñ.ij.q.vij. c.puto.dicit Aug. Puto ꝙ sine vlla cōtumelia Cyprian⁹ eps aplo petro ɔparaṫ q̄tũ ad martyrij coronā attinet. ¶ Tertio pōt intelligi frater ordinis dignitate:ꝛ sic etiā veꝝ est:ꝙ sicut apli simul cũ petro fratres ꝛ eq̃les pari ɔsortio honorē ordis dignitate receperũt a xpo:ita eodē ordine epatus oēs epi sunt fratres ꝛ eq̃les pape. ¶ Quarto pōt itelligi i ptāte iurisdictio nis.ꝛ sic nō ē veꝝ epos eē fratres pape.imo papa ē pr̃ ꝛ caput ipoꝝ:sicut ꝛ xps i hoc fuit caput ꝛ pr̃ aploꝝ.vñ Cyrill⁹ i li.the sauroꝝ dicit ꝙ apli i euāgelijs ꝛ eplis affirmauerũt i oi doctri na petrũ eē loco dñi:ꝛ i regimine ecclesie ei⁹ locũ tenere,dātes ei locũ i oi capitulo ꝛ synagoga,i oi electiōe ꝛ ɔfirmatione cui scz petro oēs iure diuino caput iclināt:ꝛ pmates mũdi tanq̄ ipsi dño iesu xpo obediũt. ¶ Ad quartā rñdeṫ negādo assum ptũ vniuersaliter.qm̃ lz appellatio iterposita p leuib⁹ qōnib⁹ ad papā nō sit deferēda:sicut dr in pfato capitulo nihilomin⁹ pro causis arduis ꝛ pro grauibus qōnibus appellatio potest deferri ad papam.qꝛ vt.vj.q.j.dicit theodosius imperator.qō cuilibet licitũ erit sacrosancte sedis antistitis iudiciuz eligere. Lege. ¶ [Ptz pfecto.mai⁹ authoritate]qm̃ nulla alia maior est authoritas i ecclesia sicut dictũ ē in qōne[a nemine]nisi a se vel successore.vt.xv.q.ix.sniam.nec cuiq̄ de ei⁹ iudicio liceat iu dicare:imo talis vt dicit gl.crimē sacrilegij icurrit.vt.xvij.q. iiij.§.q aũt.ꝛ deponiṫ.xix.di.nulli. Arch.[iuxta qō Inn.] vn⁹

Matth. xxviij.c. — Cyrillus. — Ad quartũ. — Exponit literam.

papa inducit aliũ in testē.simile di.x.ca.j.[ꝛ beat⁹ papa gela sius]scōs testis.[nō oportere dissolui]nisi ex iusta cā ab illo q constituit vel eius successore.xxv.q.ix.sententiam. Hu.ꝛ extra de testi.in inte.cum ex literis. Arch.

Elit. Ad idē est hoc.c.ꝙ sumptũ est ex epistola anastasij patriarche ad felicē papā pe tētis:vt aliquos dānatos ab alijs apostolica sedes absolueret inducens ad hoc:ꝙ hoc semper licuerit apostolice sedi facere:scilicet restituere eos qui iniuste damna ti sunt. Litera patet.

Antiquis. Ad idem sequitur hoc.c.quod sumptũ vř ex epistola quadam antiocheni patriarche ad papā felicē. Casus vide tur iste. Appellatũ fuerat ab aliqua sentētia ad fe licē papā post quā qꝛ forte volebāt aliqui aliqd innouare: an tiochenus patriarcha:cui⁹ forte aliqd intererat huius rei scri bit ipsi felici dicēs.ꝙ antiquis regulis est ɔstitutũ:ꝙ si appel letur ad sedē apostolicā siue de remotis partib⁹ siue de ppin quis:siue vicinis siue i causa ciuili:siue criminali:nihil debeat innouari:anteq̄ cā deferaṫ ad papā.vt p ipm qō iustũ est fue rit ɔfirmeṫ:vel infirmeṫ id:a quo est appellatũ. Lege. ¶ [An tiquis superiorũ]scz epoꝝ.hu.[querelis].i.causis ciuilibus:in quib⁹ appellaṫ ad aplicā sedem.hu.pe.ꝛ Arc.[aut accusationi bus.]scz ad depositionē:vbi lz alijs episcopis cām examina re:sed non proferre sententiam condemnationis.hu.[tractan dum[cũ effectu sententialiter diffiniendo. Hu.ꝛ Arc.[alme.] extra de sen.ex.c.alma.li.vj.[terminaretur]hoc em̃ est officiuz illi⁹:qui de appellatione cognoscit.ij.qō.vj.§.ab eo.ꝛ extra de in integ.resti.c.ex literis.in fi. Arc.

Casus. — Exponit literam.

1 ☞ Papa non potest iudicari ab imperatore siue seculari po testate.
2 Concilium non potest iudicare papam.

Nemo. Ad idē est hoc.c.qō est Innoc.pape. Sũma est in rubro. Et diuidiṫ i duas partes. In prima ponit:ꝙ pma sedes.i.aplica nul li⁹ psone singularis subiaceat iudicio. In scōa po nit:ꝙ nec alicui⁹ pncipis aut cuiuscũq̄ cōitatis iudicio subie cta.scōa ibi:neq̄ em̃. ¶ Pro pleniori intelligentia huius.c.et sequentiũ venit hic cōueniēter disputandũ vtrũ papa habeat iudicem aliquē superiorē in terris.quā q̄stionē qꝛ superius eā disputauimus satis plene circa ca.si papa.xl.dist.vbi videas. Breuitatis cā nihil aliud repetim⁹:de qua etiā qōne plixo ser mone loquuti sum⁹ i summa nr̃a de ecclesia.l.ij. Lege. ¶ [Ne mo.iustitiā].i.rigorē canonũ.hu.ꝛ Arc.[tēperare]dispēsan do,vel iterptādo.hu.[iudex].s.summa.i.pape q antonomasice dr iudex.hu.[iudicabiṫ]nisi a fide deui⁹ iueniaṫ.vt di.xl.si pa pa.vel nisi spōte se submiserit iudicio alteri⁹.vt.ij.q.vij.nos si vel cũ se submittit ɔfessori suo in iudicis aīe.scz cũ ɔfiteṫ sacer doti pctā sua tāq̄ deo:tũc em̃ pōt iudicari:ꝛ ligari a quolibet sacerdote,ꝛ teneṫ ei obedire i eo qō ei iiũgit.hu.[nec em̃ ab au
1 gusto.]† Hic elidiṫ error dicētiũ papā posse iudicari ab ipa tore siue seculari potestate.q error ptz. Tũ qꝛ inferior non pōt esse iudex supioris.vt in.c.iferior.di.xxj.sz papa supior ē impa tore.ait em̃ papa Jo.in.c.si impator.di.lxxxvj. Si impator ca tholic⁹ ē:fili⁹ ecclie est:nō psul ecclie.ꝛ i.c.si qs dubitat.di.xcvj. Gregori⁹ ita ad ppositũ dicit. Quis dubitet sacerdotes xpi re gum ꝛ pncipũ oĩmq̄ fideliũ patres ꝛ magistros cēseri. None miserabilis isanie esse cognosciṫ:si fili⁹ patrē,si discipul⁹ magi strũ coneṫ subiugare ꝛc.[nec oi clero]collectiue etiā intellige. ita vt nō modo singulares psone excipiātur,sz etiā ipa vniuer
2 sitas fideliũ simul collecta.vñ gl.hic ait.ar.† ꝙ ɔciliũ nō pt iu
a dicare papā[a].vt extra de elec.significasti.p qō elidiṫ quorũdā basiliēsiũ error,q dicebāt.ꝙ authoritates canonũ dicētes pa pam a nemine esse iudicādũ itelligēde sint de singulis psonis: ꝛ nō de tota cōitate ecclie:inducētes hāc rōnē.ꝙ noia distribu tiua pprie cōpetere nō possunt ɔgregatiōi fideliũ,q̄ vnica ē:ꝛ implurificabilis.falsitas aũt pfati erroris in pmis ptz. Tũ ex iā dictis. Tũ scōo ex eo ꝙ rō supioritatis ꝛ depēdētie papat⁹ a solo deo assignata a doctorib⁹.quare a nemine ē papa iudi cādus.ita currit de ipa cōitate sicut de singulis psonis. Nā ro manus pōtifex nō modo est singulis psonis authoritate supe rior:sz etiā toto ecclie corpore:vt pote q pastor ꝛ caput ē toti⁹ ecclie. Qō vo inducũt p fundamēto erroris pfati parũ valet: qꝛ noia siue signa talia:ois:nemo ꝛc.addita noib⁹ collectiuꝫ vt sunt popul⁹,cler⁹,dom⁹,ecclia ꝛc.nō distributiue sz collectiue tenētur significāt illud qō totũ sicut est illud ad hebre.iij.sicut moyses.supple fidelis fuit in oi domo sua:qō exponiṫ.i.i tota domo.scz synagoga iudeoꝝ. Itē eodē sumi videṫ illud.j.Reg. viij. Cōuertit rex faciē suā ꝛ benedixit omni ecclesie. Itē illud pmi paral.xix.pcepit autē vniuerse ecclesie.bñdicte deo nr̃o. ꝛ benedi

Exponit literam.

a ¶ Iudicare papam. Et hoc qꝛ ɔciliũ generale toti⁹ orbis nō pōt congregari nisi p papā. bal.i tractatu schismatis vbi late idē Bal. in c.olim.d re scrip.

ꝛ benedixit omnis ecclesia dño patrũ suorũ.item illud Matt. v. Turbata est cum illo omnis hierosolyma.i.tota,ꝛ ita in au thoritate supra dicta illud [nec ab omni clero].id est nec a to to clero.ꝛ ꝙ talis intellectus sit prefatorum iurium luce cla rius colligitur ex.c.nunc autem.dist.xxj.ibi videas.

Aliorum. Ad idem sequitur hoc.c.quod est symmachi pape.summa est, quod aliorũ hoīm rōnes deus per hoīes terminari ꝛ diffi niri voluit:sed aplice sedis presulem suo nō hoīm arbitrio re seruauit. Et diuiditur hoc.c.in.v.partes. In prima ponit qō dictum est in summa. In scōa soluit quandā implicitam obie ctionem:que fieri potest. In tertia inducit aliam obiectionē. In quarta illam soluit inducēdo p excellentia potestatis bea ti petri ꝛ per consequēs presulis romane ecclesie duo testimo nia maxima. Primũ est euangelij. Secundũ est vniuersalium conciliorũ. In quinta ad roborandũ principale ppositũ indu cit dictũ prophete.scōa ibi:nolite.tertia ibi:dicas.quarta ibi: replico.quinta ibi:de hac mihi p prophetā. Lege. ¶ [Aliorũ arbitrio cedēti]nisi in heresi,ꝛ nisi spōtanee se subijciat iudicio alterius,ꝛ nisi in iudicio aīe. Hu.ꝛ idem notat in.c.precedenti in glo.[celo].i.deo qui in celis est[innocentiam].i.rationē de sua innocentia. Hu.ꝛ Arch.[nolite] secunda pars [eas aīas] scz romanorũ pontificũ. Hu.ꝛ Archi.[examini] q noluit eos ab homine iudicari. Hu. [non habet] Respondet obiectioni quasi diceret: non habeat:aut non existimet aliquis, ꝙ papa propter sedis apostolice dignitatē nō habeat timere examen ꝛ iudiciũ dei:quia in illo examine nō habebit de sue allegatio nis nitore subsidiũ. In illo enim iudicio[inquit Bernardus] Plus valebunt pura corda:q̄ astuta verba[eo teste ꝛc.]quo niam vt dicit Augu.ipse erit iudex in causa tua qui modo est testis in culpa tua:nec huic obuiat qō.s.iiij.q.iiij.c.j.vbi dicit ꝙ alius debet esse iudex,ꝛ alius testis:qꝛ illud intelligiṫ de iu dicio humano. Secus autē de iudicio diuino:de quo est hic ser mo. Itē nec obstat qō dicitur in.c.custodi.xj.q.iij.vbi dicitur ꝙ non erit alius testis q̄ conscientia:quia ibi alius non exclu dit deum:sed hominē. Nam vnusquisq̄ iudicabitur teste deo ꝛ consciētia. Hu.[dicas forsitā]opponendo.tertia pars [omni um animaꝝ] quasi diceret plus timere debet apostolicus quā vnus alius quia[talis].i.vna erit in illa disceptatiōe[ɔditio] scz cum dicitur oibus damnatis. Matt.xxv. Ite maledicti in ignem eternum ꝛc.[replicabo].i.respondebo oppositioni tue scz ꝙ cōsequētia non valeat quoniā licet oibus damnādis cō munis sit illa dānationis forma sentētie:nō sequitur ꝙ omnes equaliter dānabuntur:sed aliqui plus q̄ alij,ꝛ sicut inter dia bolos dānatos maiori dānatiōe inuolut⁹ fuit: qui maior fuit inter eos.de pe.ij.principiũ. Ita in opposito de papa:qui q̄to maior est tanto amplius formidare debet[vni dictum est] scz Mat.xvj.quasi dicat. Ipse solus est prelatus oibus, Et ideo maiori pena:q̄ alius plectetur si peccato obnoxius cōproba bitur.ar.dist.xl.homo.ꝛ.c.si papa.ꝛ.xxv.q.j.nulli. Hugu. [Et rursum] inducit secundũ testimoniũ excellentie apostolice se dis:scz sacrorũ consilioꝝ[dignitatē sedis eius]scz pape:facta voce sanctorũ pontificũ in concilijs canones constituentium ꝛ hoc confirmātium.s.di.xxj.q̄uis [quidquid fidelium].i.qui cunq̄ fideles. Hug.ꝛ Archi.[totis corporis]quod est ecclesia [caput esse]vnde Joā.j.dictũ est. Tu vocaberis cephas,quod interpretatur sm vnam interpretationē caput [De hac] hic iudicio nostro roborat principale intentum:videlicet ꝙ sedes apostolica nulli⁹ subiaceat iudicio:nisi dei:quia als si hominũ subiaceret iudicio:pfecto sic ea humiliata ꝛ submissa iudicijs aliorũ nō haberēt fideles ad cuius cōfugerēt auxiliũ, ꝛ Chri stianus popul⁹ gloria sua q̄ pendet in parte ex excellētia apo stolice sedis:in qua cum dictũ est Petro. Quodcunque solue ris ꝛc. Mat.xvj. Relucet authoritas saluatoris,ꝛ dei nr̃i:dñi Jesu christi[spoliarũt]dicit ergo[de hac]scz sede[per pphe tam] scz Esaiam.c.x.[dictũ est] scz mystico itellectu[si hoc hu miliaṫ]hec pars nō reperiṫ in translatione nr̃a.humiliaṫ.scz p subiectionē iudicio hoīm[ad cuius confugiētes]quasi diceret non habebunt qui valeat vos defendere ab oppressoribus ve stris:ꝛ calumniatoribus:nisi sedes ista remaneat sup superior omnibus authoritate ꝛ potestate: sicq̄ tanq̄ turris altissima inuincibilis fortitudinis a facie inimici ꝛc.[ꝛ vbi].i.cum eam sic humiliari pmiseritis: vbi reliqueritis o vos prelati ꝛ oēs fideles gloriā vestrā:textus iste aureus est cōtra aduersarios authoritatis apostolice sedis. Hug.ꝛ Archidiac,aliter expo nunt. Sed visum est nobis ꝙ non bene nec ad propositum.

Diuisio. — Exponit literam. — Bernar. — Diuisio. — Exponit literam. — Cōtra hu. ꝛ Archid.

1 ☞ Destruētes bona anime plus nocent:quā qui exteriora.

Diuisio.

Facta. Ad idē est hoc.c.qō est Aurelij pape. Et diuiditur i duas ptes. In pma ponit qō dictum est in precedēti.c.ꝙ facta pape a solo deo iudicantur,ꝛ subditorũ ab ipso papa:vt pote oīm hoīm iudice. In scōa po nit ꝙ corruptores bonoꝝ moꝝ sunt peiores eis:qui alioꝝ sub stantiā rapiũt.scōa ibi:deteriores. Lege. ¶ [Facta nr̃a iudi cantur a dño]vt in.c.pcedēti.[deteriores].scōa pars.quasi di ceret:nec inde debetis murmurare,ꝛ nobis detrahere:qꝛ dete riores sunt detractores qui vitā ꝛ mores corrũpũt bonorũ de trahendo:q̄ hi q aliorũ substātias diripiũt.vt.vj.q.j.ex meri to.ꝛ.c.deteriores. Quanto enim precellũt dona anime q̄ consi stunt in moribus ꝛ virtutibus bona exteriora:tanto deterius peccant illi:qui bona virtutũ ꝛ morũ corrũpunt:quam illi qui
1 bona exteriora diripiunt.† qꝛ plus nocēt qui bona anime de struunt:quā qui exteriora que minora sunt:vt dicit Philoso. j. Ethicorũ.vnde Greg.in pastorali. Prelati tot mortibus di gni sunt:quot mortes exemplo in subditos transmiserunt.

Exponit literam. — Gregorius.

1 ☞ Appellatur ex omni parte ecclesie ad papam:non tamen appellatur ab eius sententia.
2 Papa dicitur lex animata in terris.

1 **Ipsi sunt.** Ad idē sequiṫ hoc.c.quod est gelasij pape. Sũma est † ꝙ ad papā ex omni parte ecclesie appellaṫ:ab eius vero snia nulli licuit appellare: aut iudicare.breue est. Lege. ¶ [Ipsi sunt]per excellentiā dicuntur canones roma ni scz:de quibus premiserat.xxij.dist.qua traditione Archid. [appellatione].i.nomine[deferri] etiā pretermissis medijs iu
2 dicibus. Hu.sicut dicit glo.† quemadmodũ imperator est lex aīata in terris:vt in authē.de cōsulibus.in fine.ita ꝛ papa.vñ sicut Philoso.dicit.v.Ethicorũ.ꝙ partes cōfugiunt ad iudi cem sicut ad iustitiā animatā.sic oēs fideles ad sedē apostolicā cum in Petro data est potestas sup omnes ligandi ꝛ soluēdi. Matthei.xvj.[non oportere dissolui] expone vt in.c.patet.

Exponit literam.

1 ☞ Appellatio an possit fieri a papa ad aliquem alium.
2 Appellatio quid dicatur.
3 Appellatio a papa ad deum non est admittenda. Nec a papa viuente ad papam futurum.num.5.nec ad collegium cardina lium.num.6.Nec ad concilium vniuersale.num.7.
4 Consuetudo qō ab officiali epi appelletur ad epm non valet.
8 Papa non potest statuere ꝙ a papa possit appellari.
9 Supplicatio potest fieri ad papam ab eius sententia.
10 Appellari potest a delegato pape dummodo ab eo appella tio non sit prohibita.
11 Laicus an possit appellare ad papam.
12 Papa potest quoslibet iudicare etiam inuitis episcopis.
13 Concilium congregatum est a toto orbe:fertur vna sententia a solo papa:alia ab omnibus alijs:que sit preponenda.
14 Concilia dependent a papa.

Cuncta. Ad idē est capitulũ hoc quod est eiusdē Gelasij pape. ¶ Sũma est eadē cũ summa precedētis capituli. Et pōt diuidi in duas partes. In prima dicit,ꝙ sedes apostolica de omnib⁹ hz iudicare, ꝛ ipsa nullius subiacet iudicio:nisi dei ꝛ per cōsequēs ad eā appellaṫ ex omni parte mũdi, ꝛ non ecō uerso. In.ij.addit,ꝙ sedes apostolica pōt quoslibet absoluere ꝛ damnare etiam nulla synodo congregata.ij.ibi:sed nec illa. ¶ Pro pleniori intelligentia huius.c.ꝛ superioris ꝛ similium
1 Queriṫ † Utrũ a papa possit fieri appellatio ad aliquē aliũ. Et videṫ ꝙ sic. Appellatio ordinata ad remediũ oppressorũ, ꝛ eorũ releuamē:sed qñq̄ cōtingit opprimi a papa.ergo si non possit appellari ab eo:nō videṫ sufficiēter puisum fidelib⁹.cō sequētia patet. ¶ Scōo sic.papa errare pōt.ɔciliũ vniuersale nō pōt.vt presupponiṫ cũ representet vniuersalē ecclesiā:q̄ er rare nō pōt.sz ab obliq̄ ad rectũ ꝛ ab eo q errare pōt ad semp regulatũ appellari pt vt vř.ḡ a papa appellari pt. ¶ Tertio sic petr⁹ accepit claues noīe ecclie:vt i.c.qōcũq̄.xxiiij.q.j.ergo vř ꝙ a papa ad cōciliũ qō vlem ecclesiā repñtat possit appel lari. ¶ In oppositũ est.c.pñs.ꝛ precedēs. Itē vt deducit glo. hic a principe ꝛ senatu appellari non licet.ff.a quibus app.nō lz.l.j. Sed papa est princeps ecclesie:vt dictum est petro a xpo sup plebē meā principē te cōstituā. ¶ Respōdeo dicendũ sub certis cōclusionib⁹ presupponem⁹ in pmo duas suppositiōes
2 prima est † ꝙ appellatio est pclamatio a minori iudice ad ma iorē ptextu iniqui grauaminis,vel iniuste sniē:vt satis aperte colligitur hic, ꝛ ex.c.omnis.ij.q.vj.ꝛ.ff.de mino.l.prefecti.ꝛ.ff. a quibus ap.nō licet.l.j. ¶ Secundũ presuppositũ est ꝙ iudex ille maior ad quē appellandũ est.sit talis conditionis, ꝙ adiri nō possit,ꝛ ei appellatio deferri,ꝛ cũ quo partes humano mo re ꝛ ordine iudiciario conuersare possent. Hoc apte colligiṫ ex

Diuisio. — Questio. — Primũ ar. — Scōm ar. — Tertiũ ar. — Opponit i cōtrarium.

fine ꝛ intentione ipsius appellationis ꝛ ex eis q̄ cōpetunt offi-
cio iudicis:ad quē fit appellatio,qđ satis apte tāgit in.c.diffi-
nitiua.ij.q.vj.aľs talis appellatio frustratoria esset, ꝛ cassa, ꝛ
vana, ꝛ magis dicēda esset iniqtatis vinculū quā auxiliū op-
Prima cōclusio. 3 pressorum:quibus suppositis sit ista prima cōclu.†appellatio
a papa ad deū non est admittenda.ptꝫ conclu.ex scđa suppo-
sitione q̄ñ talis appellatio foret friuola:cū fieret ad eum cum
Ego.xxxiij.d. quo partes cōuersari non possunt:qꝛ dictū est. Non videbit
me homo ꝛ viuet.nec apud quē ordo iudiciarius seruari pos-
set.ergo conclu.vera. ❡Scđo papa est spālis vicarius Chri-
Chrysosto. sti.vnde chrysostomus sup illud Jo.vlti.pasce oues meas di-
cit.i.loco mei prepositus esto,ꝛ caput fratrū tuorū, ꝛ ipsi loco
meo te assumentes vbiq; terrarum te in throno tuo predicēt ꝛ
confirment.vnde ꝙ ligat,ꝛ absoluit a papa ligatum ꝛ absolu-
tum creditur apud deū:ergo pape sñia est sñia ipsius.sed eius-
dem ad seipm nō est appellatio.ergo nec a papa ad deū cui est
4 vicarius.vnde in.c.nō putam⁹.de cōsue.li.vj.habetur†ꝙ non
valet cōsuetudo,ꝙ ab officiali epi appellet ad epm:cū sit idem
Hostiensis tribunal vtriusq;,ꝛ ita dicit etiā Hosti.in.c.q̄to.extra.de trās.
Scđa cōclusio. 5 de iureiur.ꝛ si Christus. ❡Scđa cōclusio.†A papa viuēte ad
papā futurū nō valet appellatio.ꝛ ita nō est admittēda.patet
cōclusio. Tū qꝛ vt ex scđa suppositiōe habet.appellatio debet
fieri ad eum corā quo appellatio deferri possit certo tēpore,ꝛ
ordine iudiciario examinari,ꝛ sup illa sentētiare.vt di.c.diffi-
nitiua.ij.q.vj.sed futurus papa nō est talis:nec scit tēpus q̄ñ
presens moriet.ꝛ alius eligat.ergo cōclusio vera. ❡Secundo
appellationes que fiunt cā dilationis non sunt recipiende:vt
ij.q.vj.c.quicūq;.sed talis est appellatio que fieret ad papam
futurū : qꝛ sic nunq̄ imponeret finis litibus ꝛ q̄ōnibus.ergo
ꝛc. ❡Tertio patet conclusio ex prima suppositione:appella-
tio debet fieri a minori ad maiorē.sed papa presens nō est mi-
Tertia cōclusio. 6 nor q̄ fit futurus ergo ꝛc. ❡Tertia conclu.† a papa ad colle-
gium cardinalium appellatio nulla est,ꝛ per consequens non
est admittenda.patet conclu.tum ex prima suppositione:quo-
niam collegiū cardinaliū cum in authoritate dependeat a pa-
pa,ꝛ sit multo inferi⁹ eo:nulla est appellatio a papa ad cardi-
nales.Tū etiā q̄ñ papa est caput cardinaliū ꝛ ipsi mēbra eius
Quarta cōclusio. 7 sed a capite ad membra nō est appellatio.ergo ꝛc. ❡Quarta
conclusio.† a papa ad cōciliū vniuersale non est appellatio ad
mittēda.ptꝫ conclu.tum primo ex suppositiōe prima sic.pape
iudiciū est maius omni alio authoritate.vt.s.e.q.ptꝫ profecto
ꝛ in.c.ipsi sunt canones.dicit gelasius,ꝙ sedes aplica de tota
ecclesia iudicare hꝫ,ꝛ ipsa ad nullū remeare iudiciū.ergo con-
clusio vera. ❡Scđo patet conclu.concilia pendent a papa,ꝛ
suscipiunt robur ꝛ authoritatē ab eo:vt di.xvij.per totū.ꝛ in
c.significasti.extra de elec.ergo a papa ad concilium nō est ap-
Quinta cōclusio. 8 pellandū consequentia est clarissima. ❡Quinta cōclu.† papa
non potest statuere ꝙ a papa possit appellari.patet conclusio.
Tum ex prima rōne siue suppositione sic.papa manens papa
non potest statuere ꝙ aliquis sit maior eo in ecclesia.patet qꝛ
non pōt facere cōtra euangeliū:nec ordinationē xpi:vt.c.sunt
quidam.xxv.q.j.sed ordinatio xpi est, ꝙ papa siue eps roma-
nus sit maior ptāte oibus alijs.vnde ait pet.Jo.j.tu vocabe-
ris cephas.i.caput.sibi dictū est.tu es petrus. Mat.xvj.ꝛ pa-
sce oues meas. Jo.vlti.in quibus verbis superioritas ꝛ excel-
lentia authoritatis apertissime ostendit:ergo non potest face-
Sexta conclusio. 9 re ꝙ ab eo licite possit appellari. ❡Sexta cōclu.†licet a papa
male informato ad eundē bene informandū proprie appellari
non possit:qꝛ ab eodē ad seipsum appellari non potest:tamen
esse supplicatio.ar.optimū.xxxv.q.ix.sententiā cum duobus
capitulis precedētibus,ꝛ extra de rest.in inte.c.cū ex literis.§.
nos igitur.cū enim papa sit homo peccare pōt, ꝛ decipi.extra
de sen.excō.a nobis.ij.ꝛ de pe.dist.ij.si em̄ inquit:nec papa de-
bet pudere suū errorē corrigere:qui positus est errores aliorū
corrigere ne vnde iura nascunt:inde nascant iniurie.xj.q.j.per
uenit.v.nam.ij.q.vij.nos.ꝛ extra de accu.qualiter.faciunt etiā
que not.ibi in glos.pro hoc etiā facit,qđ legit de magno Ale-
xandro monarcha orientis,ꝙ cū semel dānasset quēdam mili-
tem furore repletus ab eius sñia appellauit miles ad impera-
torem:cui Alexander ait.nunqd ego imperator non sum.cui
miles rñdit non qꝛ imperator non furit.ppter qđ Alexander
sententiam reuocauit:contra eū latā dicens vbiq; dices facit
optime.xj.q.iij.cum apud. ❡His habitis dicendū est ad ra-
Ad primū arg. tiones in oppositū.Ad primam rñdet dupliciter.primo iuxta
vltimam conclusionē.ꝙ ꝛ si ppŕie a papa appellari non possit
potest tñ ad eū i grauaminib⁹ illatis fieri supplicatio.ꝛ sperā-
dum est,ꝙ non erit ita immemor sue salutis:quin cognita ve-
ritate grauaminis releuet oppressionē quā fecit. ❡Scđo re-
spondet ꝙ in tali casu recurrendū est ad deū:cuius solius ar-
bitrio reseruatus est:nō tñ per modū appellationis rōne iam
dicta in prima cōclu.sed per modū deuote supplicatiōis:quā
pius pr̄ deus exaudiet vel liberando:vel patientiā tribuendo
vel in meli⁹ aliqd aliud qđ petit cōmittendo.Sepe enim q̄ pe-
tuntur.ſm Aug.non dantur:q̄ñ petuntur:vel vt meliora den August.
tur vel vt conuenientiori tpe largiant. ❡Ad scđam respōdet Ad scđm.
negando suppositum.q̄ñ non est vŕr verū:q̄ñ aliqua concilia
inueniunt errasse.vñ ꝙ errauit synodus ephesina.ij.appella-
tū est ab ea. ❡Ad tertiā rñdetur negando consequentiā, ꝛ rō Ad tertiū.
est qꝛ nō sic intelligit petrū noie ecclesie claues recepisse tanq̄
procurator eius vel syndicus:qꝛ sic petrus non diceretur prin
ceps ecclesie:aut caput:aut rector eius.sed ideo dr̄ noie ecclesie
recepisse:qꝛ non tñ pro psona sua:sed pro oibus successoribus
suis in ecclesie vnitate pmanētibus:vt satis ex glo.illi⁹ capitu
li colligit.Lege. ❡[Cuncta de oibus.]clericis ꝛ laicis q̄tum Exponit literam.
ad causas eccl'iasticas:ꝛ quātū ad aīas.hu.rōne peccati.extra
de iudi.nouit.Arch.[de qualibet parte mūdi]q̄ñ toti⁹ orbis
est princeps mgr̄,ꝛ rector.Joā.vlti.pasce oues meas non has
10 vel illas:sed vniuersas.vt dicit Ber.ar.† ꝙ de delegato pape
appellari potest dūmodo spāliter appellatio ab eo nō sit pro-
11 hibita a papa. ❡Surgit hic qđ.† an laicus possit appellare Questio.
ad papā.Rñdet glo.vt extra de app.c.si duobus.ꝛ idē. Hug. Rñdet.
dicit ꝙ non nisi in cā ecclesiastica vel cū agitur corā ecclesiasti-
co iudice vel si est de patrimonio beati petri. Laicus ergo dꝫ
appellare ad secularē iudicē,ꝛ clericus ad ecclesiasticū.vt.ij.q.
vj.oīs oppressus.Hu.[sed nec.]scđa pars.[sine vlla synodo]
12 hic colligit † ꝙ papa pōt quoslibet iudicare etiā inuitis epis
suis,ꝛ ꝙ absq; synodo vel concilio pōt nouos canones cōde-
re,ꝛ ꝙ cōtra voluntatē totius concilij potest sentētiare.Hug.
13 ❡Sed hic surgit qđ:quā mouet.hu.† Ecce congregatum est Questio.
concilium de toto orbe oritur dubitatio fertur vna sñia a solo
papa:alia ab oibus alijs.querit q̄ est alteri preponēda.ar.hic
ꝙ sñia pape.ꝛ ita glo.in.c.nemo.s.e.q.dicit ꝙ si totus mūdus Rñdet.
sentiret de aliquo contra papā:videtur ꝙ sñie eius standū est
xxiiij.q.j.hec est fides.ar.ꝯtra qꝛ orbis maior est vrbe.vt.xcij.
di.legimus.sed hoc non ob.qꝛ lꝫ orbis sit maior vrbe:tñ preest
toti orbi:licet spāliter vrbi.Hugu.tñ dicit distinguendū.cum Opponit ꝛ Respōdet.
enim altera continet iniquitatē ꝛ tunc illi preiudicat.Si vero
neutra videtur continere iniquitatē ꝛ dubiū est que veritatem
contineat pares debent esse,ꝛ ambe teneri. Et hec vel illa pro
voluntate potest eligi:si tamen papa precipiat vt sua sentētia
teneatur,ꝛ non teneatur sñia cōcilij obediendū est ei,ꝛ sua sen-
tentia est tenenda,ꝛ non illa.ar.hic.ꝛ dist.xj.nolite.ꝛ in gloss.c.
quicūq;.xxiiij.q.j.hoc intellige verū est si de articulis fidei est
vel de alijs que non dependēt de arbitrio aliorū.Si autem est
de eo quod dependet de arbitrio aliorū non valet sine volūta-
te illorū:etiā si conciliū consentiat.puta si vult indicere conti-
nentiā exorcistis vel acolytis : non pōt nec valet sine eorū vo-
14 luntate si hoc statuit.Hug.ar.† etiā optimum cōcilia depen-
dere a papa,ꝛ nō econuerso:vt.c.significasti.extra de elec.vnde
sequitur pro suo principatu.[voce dñi] Matt.xvj.ꝛ Joā.j.ꝛ
Jo.vlt.pasce oues meas.[ꝛ semper tenebis] Mat.xvj.ꝛ por-
te inferi non preualebūt aduersus eam fluctuare potest petri
nauicula.sed non submergi.qꝛ non desinet fides eius:nec ipsa
potest esse nulla.vt.xxj.dist.§.j.ꝛ.xxiiij.q.j.pudēda ꝛ.c.a recta.

Vncta. Ad idem est hoc.c.eiusdē pape quod est secundum aliquos palea: qꝛ nihil aliud continet quam capitulum precedens.

1 ☞ A peccato quis non excusatur timore vel authoritate
principis vel maioris.

Fratres. Ad idem inducit hoc.c.quod est
beati sixti pape scribentis hispa-
niarū epis.summa est dānatos iniuste ab epis pa-
pa restituit ꝛ eis ablata precipit reddi. Et diuidit Diuisio.
in duas partes.in prima facit qđ dictū est.in secūda cōminat Exponit literam.
cōtrariū faciētes.ij.ibi si nō vultis lege. ❡[Fratres quos ti-
1 more.]ar.† ꝙ nō excusat quis a peccato timore vel authorita-
te principis vel maioris.ar.xvj.q.j.in canonibus.ꝛ.q.vij.deci-
mas.ꝛ.xxij.q.v.c.j. Hug.restrictos:vt.xxiiij.q.iij.cōperimus.
Hug.[separari.] per excommunicationem.Archid.

1 ☞ Priuilegium si impetratum est contra priuilegium ali-
cuius ecclesie debet de illo facere mentionem.
2 Metropolitanus non potest recusare electū vel differre eius
consecrationem:nisi certam causam assignet.
3 Consecratus a papa an pscribat cōtra metropolitanū suum.

Nunc vero. Ad idem est hoc.c.qđ est ste-
phani pape.summa est in ru-
bro.Et diuiditur in duas partes.in prima monet Diuisio.
patriarchā aquileiensem:vt consecret epm cuma-
num quem refutauerat cōsecrare.in.ij.comminatur si nō fece- Exponit literam.
rit.ij.ibi:qꝛ si ptelaueris.plana sunt.Lege tex. ❡[Nunc vero
iterato].i.scđo.[nolentes] multominus dꝫ hoc facere metro-
politanus.s.aliquid disponere de clericis vel rebus sui suffra-
ganei illo inconsulto ꝛ irrequisito:cū papa qui hoc iure facere
poterat noluit tñ.ꝛ dic.[nolentes]sine causa:vel nūc dis.lxiij.
quāto.ꝛ.xcix.ecce.Hu.[infringere] illū ordinando te incōsul-
1 to.ꝛ est ar.† ꝙ si est impetratū priuilegiū ꝯ priuilegiū ecclesie
s.alterius dꝫ ibi esse mētio de priuilegio alterius.aľs nō vꝫ:qꝛ
non est verosiľe ꝙ papa velit infringere priuilegiū alicui⁹:nisi
hoc faciat ex certa scia.ar.in palle.c.ꝛ di.xviij.q̄ñquidē. Hug.
[te sine zelo]amore vel odio. Archi.[ecclesie antistitē].i.cōse-
2 cratione antistitis.ꝛ est ar.† ꝙ metropolitanus nō pōt recu-
sare electū vel differre ei⁹ cōsecrationē nisi certā cām assignet
ar.dist.lxv.de persona.ꝛ.viij.q.iij.artaldus.ꝛ.lxiij.dist.lectis.ꝛ
xxviij.dist.de syracusane.hu.arch.[qꝛ si].ij.pars.[consecratus
abibit]regulare est,ꝙ maior supplet qđ minor dꝫ facere,ꝛ ne-
Questio. Respōdet. 3 gligit.ar.s.e.cū simus.viij.q.iij.artaldus.† Sed hic surgit q̄-
stio an qui ꝯsecrat a papa pscribat ꝯ metropolitanū suū.ar.ꝙ
sic.extra de maio.ꝛ obe.dilecti.ꝛ hoc est verū si papa intēdit eū
tāq̄ imediatū ꝯsecrare,ſm Vin.q ita no.i pal.c.dilecti.Arch.

1 ☞ Papa potest conuocare clericos ꝛ monachos,ꝛ eos pro
opportunitatibus ecclesie ad officium dignitatem:ꝛ ordinem
inuitare.
2 Monachus vocatus a papa si abbas contradicat cui debeat
obedire.
3 Clericus qui iurauit non relinquere ecclesiā sine cōsensu epi:si
postea vocat eum papa,ꝛ eps contradicat cui debeat obedire.
4 Imperator potest aliquem priuare seruo suo.

Per principalem. Ad idem est hoc
c.qđ est Nicol.pa
1 pe.summa est.† ꝙ papa pōt cū necesse fuerit ꝯuoca
re clericos,ꝛ monachos,ꝛ eos p opportunitatibus
Exponit literam. ecclesie ad officiū dignitatē ꝛ ordinē inuitare.breue est. Lege.
Questio. 2 ❡[Per principalē monachos.] ❡Surgit hic qđ.† vtrū pa
pa vocante ad se monachū ꝛ abbas ꝯdicat cui dꝫ obedire mo-
Rñdet. nachus an pape vel abbati. Rñ.iuxta hu.ꝙ pape.arg.s.dist.
viij.q̄ ꝯtra.ꝛ.xj.q.iij.qui resistit.ꝛ est spāle in psona pape.secus
est in epis.ar.di.lv.in.c.j.ꝛ.ij.idē dic de alijs clericis. Hug.dic
vt not.in.d.c.j.ꝛ ꝙ inuito abbate eps monachū assumit in cu-
Questio. 3 biculariū.no.ij.q.vij.cū pastoris. ❡Hic surgit alia qđ.† vtrū
clericus q iurauit nō relinq̄re ecclesiā sine cōsensu epi,ꝛ postea
Rñdet. vocat eū papa ꝛ eps ꝯtradicit debeat obedire pape. Rñ.iuxta
hu.ꝙ sic.nec facit ꝯ iuramentū:qꝛ sine oī iuramēto tenet cleri-
cus nō relinquere ecclesiā sine licentia epi,ꝛ tñ inuito epo licite
obedit pape.ar.xix.q.ij.due.obediētia enim dei ꝛ pape semper
est excepta a quolibet vinculo:quo clericus tenet suo epo ſm
Joannes. Hu.dicit aūt Jo.in glo.hic.ꝙ sicut papa priuat aliquē clerico
4 suo:sic eadē rōne † Imperator pōt aliquē priuare seruo suo.
itē pōt auferre sup quo dicit arch.adde.princeps hñ pōt tolle-
re actionē perpetuā ꝛ tpalem:sed si vult auferre rē meā ex re-
scripto non pōt:qꝛ rerū dñia sunt de iure naturali.insti.de re-
rū di.§.p traditionē.ꝛ naturalia immutabilia sunt.inst.de iu-
Oldra. re na.§.vlti.ſm azo.ꝛ Old.q ita not.C.de pci.impe.off.quoties
sed p dicto io.facit.ff.de rei ven.itē si verberatū.ff.de eui.l.lu-
cius.sed non ob.iste leges q̄ volunt ꝙ impatori lꝫ dare predia
nr̄a militib⁹ ob publicā vtilitatē.nā illud verū est ptio nobis
dato.C.pro q.cau.ser.pmia.l.j.ꝛ vlti.dic ergo ꝙ oīa sunt prin-
Azo. Archid. cipis:vt dicit Old.ꝛ azo.ꝛ ad hoc facit qđ legit.ꝛ not.xxiij.q.
viij.§.quānꝫ.ibi ēt dicā. Archi.de quo ēt per Inno.extra de
cōstit.c.q̄ in ecclesiarū.dicit ēt glo.ꝙ papa pōt auferre benefi-
cium,ꝛ inducit multa ad hoc.adde iuxta Arch.qđ no.di.x.c.j.
ꝛ.xxij.di.c.j.in glo.nec papa.ꝛ.xxiij.q.viij.q̄uis.istis ꝛ positis.
s.e.q.c.conquestus.aľs cum maiori maturitate disputabitur.

1 ☞ Metropolitanus an possit visitare diocesim suffraganei
sui eo negligente.

Sed ꝛ aliud. §.est:in quo mgr̄ Gratian.qꝛ dixe-
rat.s.ꝙ nō lꝫ metropolitano cleri-
cos sui suffraganei ordinare:aut aliqd de eius ecclesia dispo-
nere,ꝛ ꝯtrariū innuerat.s.e.q.cū simus.ꝛ in.§.pbat.modo soluit
Exponit literam. ꝛ bene.plana sunt. Lege. ❡[Sed ꝛ aliud tunc lꝫ] post admo-
nitionē tñ.hu.[aliqd agere vel disponere.]qđ fit de iure alio-
Questio. 1 rū.Hu. ❡Sꝫ hic surgit qđ.† vtrū metropolitanus pōt visita
re diocesim suffraganei illo negligēte.vr̄ hic ꝙ non, ꝛ ita tene-
Vincen. Respōdet. bat hic Joā.vinc.ꝛ.B.ex de cēsi.cū nup.host.ꝯ hodie tenet,ꝙ
pōt ſm formā.c.romana.de cēsi.li.vj.ꝛ ita est declaratū.e.lib.ꝛ
tit.c.si.ſm archid.[martini pape].s.e.q.c.j. Hug.ꝛ arch.[sic ꝛ
apľs.]q metropolitan⁹ erat corinthijs vel vices metropolita
ni gerebat sup eos. Hug.[corinthios].j.ad Cor.v.[dānauit]

tradēdo eū sathane.ij.q.j.de manifesta.s.e.§.probat.[Joānes
vero vidit.] Apocaly.ij.ꝛ iste Joā.erat metropolitan⁹.de quo
s.e.ꝛ angelo. ❡Sed hic surgit qđ:an sine aliqua admonitiōe Questio. Rñdet.
precedente prelato negligente auferat ei iudiciū suū qđ supe-
rior supplere possit.circa hanc q̄ōnem tangunt due opiniōes
vna est Jo.hic q vr̄ dicere,ꝙ sic.qꝛ ipso facto pbat negligen-
tia.xviij.di.puenit.in prin.ꝛ extra de censi.roma.§.sane.v.ꝙ si
lib.vj.arch.sꝫ hu.est ꝯrie opiniōis, ꝛ vult ꝙ nō nisi post admo
nitionē.sed dic,ꝙ si aliter de negligētia nō apparet:dꝫ pcede-
re admonitio cū pfixione termini:p cuius lapsum apparebit
de neglectu.faciūt notata p Joā.an.post host.extra.de elec.cū
ecclesia ꝛ extra de preben.extirpande.§.vlti.ſm Joan.de fan.

❡Causa decima.

Quidam. Hic incipit.x.cā
que sic cōtinuat Continuatio.
ad pcedentē iuxta hu.in superiori
cā dictū est, ꝙ metropolitan⁹ vel
primas nō hꝫ aliquā dispositionē
in parochia sui suffaganei.sed ne
videret idē esse de epo.s.ꝙ nō ha-
beret maiorē ptātē in ecclesijs sui
epatus:q̄ hꝫ metropolitanus vel
pimas in sua puincia:iō mgr̄ gra.
subiecit hāc cām:in qua principaľr mgr̄ intēdit ostendere quā
ptātē habeāt epi in ecclesijs sui epatus,ꝛ quid noie cathedra-
tici a singulis valeat exigere:vt autē hec oīa mgr̄ cōpetentius
ostendat thema premittit ꝛ inde questiones elicit:vt patet.

❡Questio prima.

1 ☞ Ecclesia cum sua dote an pertineat ad dispensationē epi.
2 Potestas quā hꝫ eps in sua diocesi in quo cōsistat.ꝛ nu.3.ꝛ.4.
5 Monasteria oīa sunt exēpta a lege diocesana ipso iure. Non
tamē a lege iurisdictionis:nisi speciali priuilegio pape sint ex-
empta.num.6.nec quo ad honestum seruitium.num.7.

Hec prima. Hic intitulat.j.q.s.an ec-
clesia cū oī sua dote perti-
neat ad dispositionē epi. Et diuidit in q̄tuor Diuisio.
partes.in prima pbat p.x.authoritates.ꝛ qđ
ecclesie ꝛ monasteria sue diocesis cū oib⁹ suis
rebus debent esse sub ptāte epi.ꝛ ostendit qd
ab eis pōt pcipere.qꝛ tertiā vel quartā vel mediam:ſm diuer-
sas ꝯsuetudines.in.ij.pte oñdit, ꝙ si eps est in valetudine im-
peditus officiū visitationis alijs iniungat.in.iij.oñdit qd epi
dicere habēt,ꝛ qd a psbyteris inq̄rere dū suas parochias visi-
tant.in.iiij.pbat multipľr, ꝙ laici nō debēt accipere oblatio-
nes de altaribus aľs sunt excōicandi.ij.ibi in.§.si autē.iij.ibi:
visitatores.iiij.ibi:in.c.qꝛ sacerdotes. ❡Pro pleniori intelli-
1 gentia hui⁹ prime ptis. Querit.† vtrū ecclesia cū sua dote pti- Questio.
neat ad dispēsationē epi.pro pte affirmatiua sunt vt diximus
x.authoritates q̄ hic in prin.ponūtur. ❡In oppositū vr̄ esse Opponit ꝛ Rñdet.
j.e.q.iij.inter cetera.ꝛ.c.cū p vtilitate.xvj.q.j. ❡Rñdeo dicē-
dum sub ista ꝯclusione ꝙ oēs ecclesie,ꝛ oīa monasteria in dio-
cesi epi cōstituta ad eius dispositionē pertinēt quo ad legē iu-
risdictionis,ꝛ quo ad legē diocesani.ista conclu.pꝫ p totā fere
hanc q̄ōnē.ꝛ.xvj.q.vij.oēs basilice.ista conclu.ēt rōne pbat sic.
Eps oīm ecclesiarū diocesis sue est caput ꝛ gubernator. ergo
ad ipm ptinet oīm ecclesiaꝝ dispositio regimen ꝛ gubernatio.
❡Scđo qꝛ si ex hoc ꝙ quisquā ecclesiā fundat ꝛ dotat exime-
retur a lege diocesana:tūc non esset priuilegiū pape necessariū
pro illi⁹ eccl'ie exēptione:sed eēt ipso facto exēpta,qđ est absur-
dū. ❡Tertiō qꝛ in edificata ecclesia nemo dꝫ nisi ſm ordinem
epi officiare:cui⁹ est de ministris eccl'ie puidere dispōere, ꝛ or-
dinare,ꝛ corrigere.ergo talis ecclesia ptinet ad epi ordinatio-
2 nē. ❡Pro declaratiōe hui⁹ q̄ōnis maiori.† Est sciēdū ꝙ due
sunt leges in q̄bus cōsistit tota ptās quā hꝫ eps in ecclesijs sui
epatus. Est em̄ lex iurisdictionis,ꝛ est lex diocesana ad legem
iurisdictiōis spectat cura aiaꝝ siue ei⁹ datio dlictoꝝ correptio
ordinatio ecclesiarū,ꝛ altariū, ꝛ virginū ꝯsecratio chrismatis
cōfectio,ꝛ gñaliter oīm sacroꝝ collatio. Hu.ad legē diocesanā
varie assignat q̄ ad eā spectāt:qꝛ vt dicit glo.q̄ñq; lex diocesa-
na cōprehēdit ēt legē iurisdictiōis:vt ex̄ de pscri.auditis.ꝛ iō
multa ꝛ varie q̄ñq; assignant a doctorib⁹ spectare ad eā:sic ꝙ
spectēt ad eā:vt capit distincte ꝯ legē iurisdictiōis.nā vt glos.
3 hic dicit.dr̄ia istarū legū stat in hoc,† ꝙ lex diocesana cōsistit
in recipiēdo vel cathedraticū:vel tertiā:vel quartā partē deci
4 marū:vel hospitiū.† Lex iurisditionis cōsistit in ꝯferēdo pōt
em̄ cōferre sacra:coercere delicta:de causis cognoscere.hec gl.

ƒm ergo hoc ꝙ dicit.Hug.spectare ad legē diocesanā vocatio ad synodum,⁊ ad sepulturas mortuorū ⁊c.dʒ intelligi non qđ vocatio ipsa actiua ad synodum non sit legis iurisdictionis,⁊ sit legis diocesane:qꝛ hoc vt dicit host.nō videt verū:sed ipsa obligatio obediendi vocationi epī ꝓprie est qđ pertinet ad legem diocesanā.⁊ sic semꝑ est verū,ꝙ lex diocesana consistat in recipiendo,s.honorem reuerentiā,⁊ obedientiā subuentionem iura decimarū:⁊ silia.de ista materia si vis plura videre.vide qđ not.extra de offic.ord.c.dilectus.⁊ plene in.c.j.de sta.mona,

Hostien.

Prima cōclusio. 5 Qua distinctione habita sequuntur alique cōclusiones.prima † ꝙ oīa monasteria ipso iure in fauorē religionis sunt exempta a lege diocesana,patet conclu.j̄.e.q.c.j,⁊.q.iij.ca.inter cetera.⁊.xvj.q.j.cū pro vtilitate. Ab his ergo que spectāt ad legē diocesanam:sunt exēpta vez a cathedratico ⁊c.j̄.q.iij.inter cetera.⁊.iij,⁊.iiij,oblationū.vt.xvj.q.j.cū pro vtilitate.itē a vocatione ad synodū.vt.xviij.q.ij.§.vlti.⁊ ad exequias mortuorum.vt.xvj.q.j.placuit oībus.⁊ a pstatione decimarū.vt.xvj.q.j.questi.ab his ⁊ hmōi ad legē diocesanā spectātibus libera sunt omnia monasteria:nec ad talia facienda cogi possunt:vt xviij.q.ij.ꝙ sit.Ex ista conclu.pōt elici vnū ar.iuxta Inno.ꝙ oīa a qbus monasteria per canonē non sunt exēpta sunt de lege iurisdictionis alia ⁊ si sint de iure epali:non tñ de lege iurisdictionis:sed diocesana.Joā.and.cū ergo monasteria subsint epis oīa in qbus nō exprimūtur exēpta subijcient,⁊ erunt de lege iurisdictionis.alia in qbus exprimunt nō teneri ⁊ ad que alie ecclesie non tenentur sunt de lege diocesana.

Innocen. Jo.and.

Secūda cōclusio. 6 ¶ Scđa conclusio est † ꝙ a lege iurisdictionis nulla monasteria sunt libera:nisi spāli priuilegio pape sint exēpta:ptʒ.nā ab ipso in cuius parochia sunt tenent oīa sacra recipere.vt.xvj.q.j.interdicimus.itē si abbas vel monachus peccauerit ad epm spectat correctio,⁊ pene impositio.ar.dist.l.accedens.⁊.xviij.q.ij.hoc tm̄.⁊.c.si qs abbas.⁊.c.abbates.⁊ gnāliter quo ad hanc legem subiacent epis nisi sint exempta.vt.xviij.q.ij.monasteria.⁊ ca. abbatis.⁊.c.cognouimus.

Tertia conclusio. 7 ¶ Tertia cōclu.† monasteria subiacent etiā epis etiā quo ad honestū seruitiū.qđ tñ de antiqua consuetudine epo cōsueuerūt.vt.j.q.iij.quesitum.⁊.xviij.q.vlt. seruitiū. Hu.circa capellas monasteriorū sic distinguendū est iuxta. Hug.qꝛ aut sunt monasteriorū exēptorū,⁊ sunt exēpte eodē priuilegio quo ⁊ ipsa monasteria.⁊ tunc est quarta cōclu.

Quarta cōclusio. ꝙ nō subiacēt ipsi epo quo ad legē iurisdictionis vel diocesane.vt.j̄.e.q.iij.inter cetera.⁊ tales capelle petūt ⁊ recipiunt sacramēta a quocūqꝫ epo volūt.si vero non sunt exēpte siue monasteriorū exēptorū siue aliorū.tūc est quinta cōclu.

Quinta cōclusio. ꝙ tales capelle subiacēt epo:sicut alie capelle.s.quo ad legē iurisdictiōis ⁊ legē diocesanā habebit ibi eps cathedraticū:tertiā oblationum,⁊ decimaꝝ hospitiū ⁊ correctionē delictoꝝ.Capellani vero ibi positi recipiēt sacra ab illo epo venient ad synodū ⁊ generaliter facere tenētur q̄ alij capellani:institutio eorū quo ad spūalia spectat ad epm:quo ad tpalia ad abbatem.vt.xvi.q.ij.visis.c.sane.⁊ extra de priui.cum ⁊ plātare.§.in ecclesijs.iuxta Hu.⁊ glo.

Ad primū argu. ¶ His habitis dicendū est ad rōnes in oppositum ad rōnes q̄ fundātur in caplis primis dicētibus oēs ecclesias subesse dispōni epi. Rñ.ꝙ verū ɔcludit:nisi sint spāli priuilegio exēpte.vt dixim⁹ in.j.ɔclu.

Archid. ¶ Scđo possumus dicere cum Archi.in seq.c.ꝙ oīa iura q̄ vident dicere:ꝙ oēs ecclesie monasteria hospitalia ⁊ alia pia loca sub dispōne epoꝝ consistūt. possunt intelligi ƒm id qđ hr̄ ex̄ de reli.do.de xenodochijs.vt vez illud verū itelligat:q̄tū ad hoc.vt seruēt ea:ad q̄ sunt ordinata:vt ibi ⁊ in p̄dicto.c.quidā.cōpellet em̄ eps parochialē sacerdotē vt hospitalitatē seruet hospitalarios domoꝝ pauperum:vt recipiāt pauperes,⁊ idē in silibus ⁊ quo ad alia:q̄ sunt expressa in iure alr̄s eps nihil tēporale potest in ecclesijs petere.j̄.xviij.q.ij.cognouimus.⁊ extra de excep.cum venerabilis. ⁊ de reli.do.cum venerabilis.secundū Inno.⁊ Hosti.in.d.c.de xenodochijs,Archidiac.vbi de hoc per Joan.and.in glo.ij.

Innocen. Archid.

4 ☞ Canonici regulares sunt exempti a lege diocesana.

Si ex laicis. Inducit magister pro parte questionis in primis hoc c.qđ est concilij ilerdeñ.summa est in rubro.vel sic. ecclesia secularis lege diocesana est episcopo subiecta.breue est.circa hoc.c.occurrunt tres questiones.

1 ¶ Prima est vtrum ecclesia ante consecrationem sit effecta extra potestatem laici.

2 ¶ Scđa est quot monachi faciūt congregationē siue collegiū.

3 ¶ Tertia vtrum ad hoc ꝙ ecclesia sit collegiata requiratur tantum ꝙ sint in ea plures clerici.

Rñdet. Joan.

1 **Ad primam** Rñdetur† ꝙ aliqui vt mgr̄ Joan. vt recitat Hu.voluerūt distinguere hic dicētes,ꝙ ecclesia ante cōsecrationē est in ptāte laici qui eam fecit in fundo suo,⁊ ꝙ ipse laicus pro arbitrio suo potest disponere de rebus eius ⁊ ꝙ pōt eam inuito epo:vel nesciente subijcere monasterio;vel alij ecclesie.sed postq̄ est ɔsecrata nō potest.sed ista opinio reprobat.vñ dicim⁹ ad qōnem.ꝙ ecclesia ex quo fundata est statim extra ptātem laici est:nisi quo ad ius patronat⁹ nec plus hʒ ibi ante cōsecrationē:q̄ post.qꝛ nihil ante nihil post:nisi ius patronatus,⁊ statim ptinet ad epm in cuius diocesi fundata est.vt.j̄.ea.nouerint.qđ ptʒ eo qꝛ ecclesia illa anteq̄ cōsecret est locus religiosus ⁊ deuotus,vt de cōse.di.j.p̄cepta,lʒ non sacer siue ɔsecratus ⁊ tñ inuenit dici cōsecratus.vt.xij.q.ij.nulli.vñ qui inde aliqđ subtrahit sacrilegiū cōmittit sicut ⁊ q violat sepulchrū:in quo nōdū quisq̄ posit⁹ est tenet sepulchri violati.l.iij.ff.de sepul.vio.hu.lau.⁊ Archi. imo amplius ƒm Hugu.ex quo locus cruciatus est:vel lapis benedict⁹ ibi positus statim religiosus,⁊ sacer intelligit, ⁊ est exēptus a ptāte laici;nec illū laicus pōt subijcere vel dare alicui.sic ergo nec ante cōsecrationem : nec potest ecclesiam dare: aut subijcere alicui sine authoritate ⁊ consensu diocesani epi.

Lauren. Archi.

Respōdet.

2 **Ad secūdam** qōnē.† Rñ.iuxta hu.ꝙ si volum⁹ sequi legē dicem⁹ ꝙ tres.nā ƒm legē tres hoīes faciūt collegiū vt in.l.hic in gl.alle.ff.de ver.sig. l.neratius.Quidā dicunt ꝙ decē monachi faciunt collegiū. qꝛ decē hoīes faciūt turbam:siue plebē.vt.x.q.iij.viuo.⁊.ff.vi bo. rap.ait.§.j.⁊.x.oues faciūt gregē.vt.ff.de abig.l.oues.lʒ quinque vel quatuor porci dicant facere gregē.vt in p̄dicta.l.dines monachi dicūt ꝙ.xij.monachi faciūt collegium.sed magis hic adhereo legi.Hu,notandū autē ꝙ licet duo non sufficiant ad faciendum collegiū:sed tantū tres ad minus (vt dictum est) per duos tamen vel etiam vnum collegiū retinetur vbi multi fuerunt ⁊ mortui sunt.ff,quod cuiusqꝫ vni.sicut.§.vlti.⁊ in hoc casu potest intelligi.extra de elec.c.j.secundū Rof.qui ita not. in libello suo.de iure patro,§.sed illud queritur.Archid.

Rñdet. Hostien.

3 **Ad tertiam** qōnē † rñ.primo notando ƒm hosti. ꝙ q̄dā sunt ecclesie : q̄ de iure cōi ius collegij intelligunt habere:sicut sunt oēs ecclesie cathedrales ⁊ etiā regulares:q̄ ad cōgregationē tenendā sufficienter dotate,⁊ q̄ i cōi viuūt:vt p̄t colligi.extra de elec.c.ne p defectu.⁊ de sta.mo.c.monachi.§.vlti.⁊ de cōsue.c.cū dilectus,⁊ de vi,⁊ ho. cle.qm̄.⁊ tales pñt habere sigillū , ⁊ arcam cōem.extra de app. significauit,ƒm host.de hac etiā materia no.p Innoc.extra de iure pa.postulasti. Arch.⁊ p.B.ex̄ de excel.pla.delicta.⁊ ibi ēt Jo.an.⁊ de offi.or.cū ab ecclesiaꝝ,hoc habito rñdet ad qōnem formaliter iuxta Vinc.extra de elec.sacrosancta.ꝙ nō sufficit ad hoc vt ecclesia sit collegiata ꝙ plures clerici sint in ecclesia nisi ad hoc ɔstituti sint:vt sint vnū corp⁹,⁊ habeāt arcā cōem ⁊ res cōes actorē siue syndicū.ff.qđ cuiusqꝫ vni.l.j.⁊ ex̄ de elec, c.alleg.ƒm vinc.arch.Lege tex. ¶ [Si ex laicis vbi].i.postq̄ hu.[cōgregatio] monachorū non colligit.hu.⁊ dat intelligi a sensu ɔ̄rio,ꝙ si cōgregatio monachorū ibi colligeret nō subijceretur legi diocesane.qđ verū est.vt.xvj.q.j.cum pro vtilitate hu.quidā tñ excipiunt monasteria:q̄ pplm hñt:tūc em̄ vt dicunt tenētur soluere cathedraticū,⁊ quartā vel tertiā oblationis siue decimarū.qđ ego nō credo inqt hu.gñaliter enim absoluunt a lege diocesana.pterea nō ea rōne:qꝛ nō habēt pplm sunt exempta a lege diocesana.sed fauore religionis:nunquid ergo minus operabitur fauor religionis in eo monasterio vbi plures labores sustinētur cuius est monasteriū hñs populum
4 certe nō ƒm hu.vbi etiā no,ƒm hu.† ꝙ sicut monasteria sunt exempta a lege diocesana:ita ⁊ canonici regulares,Hug.

Innocen. Archid. Vincen. Exponit literam.

1 ☞ Constitutio non extendit ad preterita nisi exprimatur.

2 Conditio de non alienando apposita rebus que conferuntur ecclesie nihil valet,

Si quidam. Ad idē sequit hoc ca.quod est ex cōcilio tolerato tertio sumptum.summa est in rubro.vel sic.nō potest patronus dotē quā dedit ecclesie ab epi iurisdictione subtrahere.Et diuiditur in tres ptes. In prima narrat factū in.ij.puidet.in.iij.statuit.ij,ibi,qđ factū.iij.ibi,⁊ omnia. Lege, ¶ [Sic quidā ab epi ordinationē nō ptinere] q̄ ɔditio nō est admittēda:silr nec illa vt ipse fūdator hr̄e dēbeat ptē oblatiōis de ɔse.dist.j.basilicas.⁊.xvj.q.vij.filijs. hu.[qđ factū].ij.pars
1 [in p̄terita]ar.† ꝙ ɔstitutio nō extendit ad p̄terita nisi expri-
2 matur.de quo extra de cōsti.c.fi.⁊ in futuro.ar.† ꝙ cōditio de nō alienādo apposita in reb⁹ q̄ cōferunt ecclesie nihil vʒ. hug, [⁊ oīa].iij.pars.hoc itelligit de sclarib⁹ ecclesijs.nā de religiosis ⁊ de eis subiectis abbas vel prior puidet in tpalib⁹ eps in spūalib⁹.vt.xvi.q.ij.sane.hu.no.ꝙ aliqs faciūt dr̄jam quo ad hūc articulū inter dotē ecclie ⁊ aliā rē.nam dotē nō dʒ qs tali cōditione ɔferre ecclie:vt nō sit in ptāte epi ⁊ clericoꝝ:sed aliā rē puta fundū siue vineā p̄ter dotē ecclie:hñ pōt sic cōferre.qđ ego non

Diuisio. Exponit literam.

Lauren.

ego non credo dicit hu.potest ergo dici ƒm Lau.ꝙ isti donatores apponentes tales conditiones non audiunt.ideoqꝫ ɔ̄rij sunt sibi ipsis in suis petitionibus.xxiij.q.vij.c.j.C.de her.vel act.ven.l.venditor.vna enim manu ponūnt ⁊ tollūt qđ improbatur.ff.de pecu.l.si seruus meus.cū enim donāt ecclesie p cōsequēs ponūt in potestate episcopi cū eps sit in ecclesia.vij.q.j. scire.scđm Lauren.Archi.si tamen quis vult proprietatē dare ecclesie ⁊ sibi vsumfructum retinere in vita sua:licitum est.⁊ est res illa quo ad proprietatem in potestate ecclesie : non quo ad vsumfructum:qꝛ quo ad hoc non est ei collecta.

Archid.

Decretum. Ad idē sequit hoc.c.qđ est ex concilio cabiloneñ.sumptum summa plene continetur in rubro.breue est. Lege. ¶ [Decretū] in ptāte dispensandi.vt.j̄.eo.q.ij.in priu.Archi.ordinationem.xvj.q.vij.sicut dñi.xviij.q.ij.quidā ver.itē clerici.ibi dicā.archi.pertineant.quo ad institutionē.s. vt talē per se vel aliū ibi instituat qui ecclesie bene prouideat ⁊ quo ad alienationem qꝛ presbyter sine consensu episcopi non pōt alienare res ecclesie.xij.q.ij.abbatibus.⁊.c.placuit. Hug.

1 ☞ Regimen ecclesie parochialis committi potest alijs clericis quam presbyteris.

2 Institutio presbyterorum in ecclesijs spectat ad episcopum.

Diuisio.

Regenda. Ad idē propositū sequit.c.hoc qđ est Leonis pape.iiij.summa est in rubro.Diuidit aūt in duas ptes.In prima ponit, ꝙ regimen ⁊ tuitio cuiuslibet parochialis ecclesie ad epm pertinet.in.ij.ꝙ ad ipsum etiā ptineat visitare quoties necesse fuerit ecclesiam ipsam.ij.ibi,⁊ circuire.Lege. ¶ [Regenda clericos.]
1 ar.† ꝙ alijs clericis q̄ p̄sbyteris pōt cōmitti regimē ecclesie parochialis,qđ verum est.vt.xv.q.ij.diaconi.⁊ ex̄.de eta. ⁊ quali.p̄terea.dūmō tales sint:q.j̄.breue tp̄s possint fieri presbyteri.s.ꝙ iam excesserint.xxv.annū.hu.de hoc aūt vide quid
2 dictū sit.s.di.lx.c.j.puiderit.ar.† ꝙ ad epm spectat institutio presbyterorū in ecclesijs.xvj.q.vij.nullus.⁊ extra de offi.ar.cū satis.⁊ de here.cū ex iniūcto.in fi.⁊ si p aliū fit:vt puta:p Archidiaconos aut decanos de cōsensu epi fit:aliter male fit ƒm hu.qđ ergo dr ipse puiderit intelligit p se vel per aliū q i hac factione quasi organum ⁊ instr̄m fit epi: [⁊ circuire].ij.pars [authoritate].i.vtilitate vel necessitate.⁊ hec vr̄ melior lr̄a.j̄. q.iij.cauendum.⁊ no.extra de offi.or.cōquerēte.in glo.⁊ sic.⁊c.

Exponit literam.

1 ☞ Episcopus an habeat principaliter curā animarū omnium plebium:sui episcopatus an sacerdotes parochiales.

Exponit literam.

Quecunqꝫ. Ad idē sequit hoc.c.qđ est sūptū ex ɔcilio antiocheno.summa plene ɔtinet in rubro.Lege.[¶ Quicunqꝫ cui] i.qꝛ ei.hu.[aīe.]ar.a maiori ex quo em̄ epo cōmittitur maius multo forti⁹ ⁊ minus.ar.xij.q.j.p̄cipim⁹.⁊.xviij.q. ij.cognouimus.hu.⁊ not.ꝙ principalr̄ sunt aīe epo cōmisse.secundario sacerdotib⁹ p quos quasi p ministros eps gerit curā oīm aīaꝝ sui epatus.hu. ¶ Pro pleniori intelligētia hui⁹

Questio. 1 capl̄i:imo totius huius prime.q. Querit.† vtrum eps principalius hēat curā aīarū plebiū oīum sui epatus vel sacerdotes parochiales.

Primū ar. ⁊ vr̄ ꝙ sacerdotes parochiales.primo sic:illud ꝙ dat aliqs iā non hʒ.sed epī cōmittūt curas plebiū parochialibus sacerdotib⁹.ergo iā vlteri⁹ ad epos nō pertinet cura ipsorū.

Scđm arg. ¶ Scđo qñ eps cōmittit curā plebis sacerdoti:ipse seipm exonerat,⁊ periculū remanet sup sacerdotē:cui cura cōmittit ƒm illud.j.reg.xx. Custodi virū istū:q si lapsus fuerit aīa tua pro aīa ei⁹:alr̄s essent epi in magno periculo onus importabile totius multitudinis:hñtes ergo epi non debēt se intromittere vlterius de plebib⁹:q̄s sacerdotib⁹ ɔmiserūt.

Tertiū ar. ¶ Tertio sic. sic eps subdit archiepo:ita sacerdotes subdunt epis.sʒ archiepi nō pñt se intromittere de illis q subdūtur epis:nisi ppter negligētiā episcoporū:vt ptʒ p cām precedentē fere totā.ergo silr vr̄ de epis,ꝙ nō debeāt se intromittere de plebib⁹ iam sacerdotib⁹ cōmissis:nisi ppter negligentiā eoꝝ.

Opponit ⁊ Respōdet. ¶ In oppositū est.c.pñs cū alijs precedētibus in hac qōne. ¶ Rñ.dicēdū sub ista cōclu.ꝙ eps in parochia cōmissa sacerdoti plenam hʒ ptātē:ita ꝙ aīe plebiū sui epatus principali⁹ sunt epo cōmisse q̄ sacerdotib⁹.ista ɔclu.manifeste colligit ex capl̄is positis in hac qōne.vñ in.c.sic qdā dr in fi.oīa ƒm constitutionē antiquā ad epi ordinationē,⁊ ptātē pertineant.itē in.c.regēda.dr. Regenda est vnaqueqꝫ parochia sub puisione ⁊c.rōne vero sic pbatur:sacerdos cui parochia cōmittit nō pōt aliquid in parochia sua facere:nisi de licētia epi sui spāli:vel saltē gñali.vnde xvi.q.j.in.c.cūctis fidelibus.dr.summope oībus p̄sbyteris attendēdū est:vt nihil absqꝫ ꝓprij epi licētia agāt nō vtiqꝫ missas ⁊c.ptʒ ergo,ꝙ in parochia p̄sbytero cōmissa adhuc maiorē ptātē hʒ eps:q̄ sacerdos q sine pmissiōe epi nihil agere pōt ⁊ ita ɔclusio vera. ¶ Tertio dr em̄.j.ad Cor.sup illud in omni loco ipsorū ⁊ nostro.dicit glos.j.mihi primitus cōmisso,⁊ loqt de suffraganeis,⁊ parochijs subiectis ecclesie corinthiorū:vt ptʒ per glo.si ergo epi sunt successores apl̄orū ipsoꝝ formā tenentes:vt dr in glo. Luce.x.ptʒ ꝙ parochia principali⁹ est cōmissa epo:q̄ sacerdoti. ¶ Quarto sic.sacerdotes succedunt in locū discipulorū epi in locū apl̄orū:vt in prefata glo.luc.x.⁊ in c.in nouo.di.xxj.sed absurdissimū vr̄ esse dicere, ꝙ apl̄i absoluere nō possent:nec ligare vel alia hmōi facere sine licentia septuaginta duorum discipulorū,qđ tñ opʒ eos docere si hoc de epis ⁊ p̄sbyteris dicāt. ¶ Quinto sic.q facit aliqđ p aliū hoc ⁊ per seipm facere pōt.sed dū presbyteri absoluūt sibi subiectos hoc per eos epi facere intelligunt.vñ Dionysi.dicit in.iij.c.ecclesiastice hierarchie. Is q ƒm nos est summus sacerdos per suos ministros ⁊ sacerdotes purgās ⁊ illuminās:ipse dr purgare ⁊ illuminare alijs in ipm reponētib⁹ ꝓprias sacras operationes:ergo ⁊ eps cū voluerit poterit absoluere subditos sacerdotibus:vel eis p̄dicare per seipm. ¶ Sexto cōfirmat hoc sic.sacerdotes dātur epis vel coadiutores.qꝛ soli onus populi ferre nō possent.sicut.lxxij.senes dati sunt in adiutoriū moysi:vt ptʒ Nume.xj.vñ eps in ordinatione sacerdotū hoc exemplo qbusdā alijs premissis adiūgit: q̄to fragiliores sum⁹:tāto magis his auxilijs indigem⁹:sed ille cui datur aliqs adiutor:non ex hoc amittit ptātē operādi:cum sibi vacauerit imo ipse est principalis operās,⁊ adiutor est agēs secūdariū.ergo episcopi possunt oīa q̄ ad curā plebis ptinēt irreqsito ēt sacerdote magis q̄ ipsi sacerdotes. ¶ Septimo sic.nullus pōt sibi assumere qđ non est in sua ptāte.sed sicut cōis cōsuetudo probat epi assumūt sibi casus quos voluerūt:de qbus ad eos pro absolutione recurrit:ergo etiā anteq̄ eos sibi assumerēt erant in eoꝝ ptāte.ergo ⁊ de casib⁹ alijs pōt eps absoluere cū voluerit. ¶ Octauo sic.ƒm Diony.ptās epi in nostra hierarchia est ptās vl̄is:ptās aūt sacerdotū ⁊ ministroꝝ est ptās pticularis vt in.iiij.⁊.v.c.ecclesiastice hierarchie:ptʒ sed ƒm ꝙ pbatū est a p̄hīs in lib.de causis virtus vl̄is efficaci⁹ agit in illū:q subijcitur particulari virtuti:q̄ ēt ipsa pticularis virt⁹.ergo eps magis hʒ vsum clauiū in eos q subdunt sacerdotib⁹:q̄ ēt ipsi sacerdotes. ¶ His habitis dicendū est ad rōnes in oppositū.

Diony. Diony.

Ad primū argu. Ad primā rñ.negādo assumptū in rebus spūalibus. Nullum em̄ spūale dat:qꝛ nō dātur spūalia nisi per actionē dātis in recipientē agens aūt non amittit virtutem agēdi ex hoc ipso ꝙ agit.vñ eps retinet oēm ptātē quā dat sacerdoti parochiali: sicut papa oēm ptātē quā dat alijs vocando in partē solicitudinis.

Ad scđm. ¶ Ad scđam rñ.negādo assumptū alleuiat sonus eius ex adiutorio sacerdotū parochialium:quos vocat in auxilium suū vt dictū est.

Ad tertiū. ¶ Ad tertiā rñ.negādo ɔ̄ñam.⁊ rō est:qꝛ non est silr̄ de epis respectu plebis cōmisse sacerdotib⁹ parochialibus,⁊ archiepis respectu plebiū suorū suffraganeoꝝ:vt patet per totam hanc questionē primā huius presentis questionis.

1 ☞ Patronus vel conditores basilicarum an habeant aliquam potestatem in rebus ecclesie.

2 Patronus an possit imponere tributū vel cēsum rebus quas confert ecclesie,ꝙ nō post collationem.nu.6. Et quibus.nu.7.

3 Patronus nullam habet potestatem administrandi vel disponendi de rebus ecclesie.

Bene tamen prouidendi consulendi, ⁊ defendendi ne res eius dilapidentur.nu.4.

5 Fundatores basilicarum habent ius patronatus.

Nouerint. Ad idē principale ꝓpositū sequit hoc.c.sumptū ex ɔcilio toletano.iiij.summa est in rubro.vel sic.sicut ecclia ita ⁊ dos illius ad ordinationē epi pertinet:nec cōstructor ecclesie in illis hʒ aliquā ptātem. Lege. ¶ [Nouerint.] de ista pte dictū est satis in pmo.c.vbi aliqua q̄ ibi posuit hu.hic cōmemorat.arch.[nullā ptātē]. ¶ Hic surgit qđ duplex.pri-
1 ma est.† vtrū patron⁹ vel cōditores basilicarū habeāt aliquā
2 ptātē in reb⁹ ecclie. ¶ Scđa est.vtrū† patron⁹ pōt imponere tributū vel cēsum reb⁹ q̄s ɔfert ecclesie. ¶ Ad primā.q.rñdet
3 sub certis ɔclu.iuxta hu.prima est † patronus nullā hʒ ptātē administrādi vel disponēdi de rebus ecclie:sed eps.ista cōclu. est pñtis.c.hr̄ ēt ex.c.sunt q.xvij.q.iiij.⁊ ex.c.decernimus.xvj.
4 q.vij. ¶ Scđa ɔclu.est †ꝙ p̄ronus hʒ ptātē in reb⁹ ecclie prouidendi ⁊ ɔsulēdi ⁊ defendēdi:ne res eius dilapident q̄ ɔclusio colligit.xvj.q.vij.filijs.⁊ in.c.pie mētis.in glo.vlti.de quo etiā
5 de cōse.di.j.si qs basilicā. ¶ Tertia cōclu.† fundatores basilicarū hñt ius p̄ronatus:vt in.c.apl̄icos.xij.q.j.hñt insup etiā ptātē offerēdi epo idoneos rectores ordinādos in ecclesijs vt in.c.decernim⁹.xvj.q.vij. ¶ Ad scđam.q.qua q̄rit vtrū patronus ⁊c.sic pcedit.⁊ vr̄ ꝙ sic:qꝛ cuilibet in sue rei alienatione lʒ apponere conditionē licitā:quā vult:vt.C.de pac.inter emp.⁊

Exponit literam. Prima qđ. Scđa qđ. Prima cōclusio. Scđa conclusio. Tertia conclusio. Ad.ij.qđ.

vend.l.imperator.potest ergo patronus imponere censum vel
tributũ rebus quas confert eccl'ie.sed ad sciendũ qñ ⁊ quibus
Prima cõclusio. 6 sit ista pma gclu.† ꝙ patron⁹ rebus q̃s gfert eccl'ie nõ põt im
ponere cẽsum aut tributũ post collationẽ.sed bñ antea. ¶Se
Scõa conclusio. 7 cũda cõclu.ꝙ † põt ĩponere etiã tũc cũ cõfert sed nõ oĩbus.nã
pro illo loco:vbi dʒ fundari ecclesia,⁊ vbi dʒ esse cemiterium,⁊
officine clericorũ ⁊ modic⁹ hort⁹ iuxta ecclesiã nihil iuris põt
sibi retinere.s.vt aliqd inde sibi solua᷑ annuatim:talis eñ lo
cus ab oĩ pstatione dʒ esse imunis:vt de cõse.di.j.si quis basili
cam.⁊ extra de cẽs.sancitũ.⁊ extra de iure pa.preterea.vñ not.
ꝙ hoc.c.vt inquit hu.est bonũ ꝯ superbiã patronorũ:q dicũt
se dños oĩm rerũ:quas cõtulerũt ecclesie cũ ex toto sint exem
pte ab eorũ ptãte:vt hic dr.⁊.xvi.q.vij.pie.⁊.c.frigentius.⁊.c.
filijs.itẽ ar.ꝯ eos.q gferũt ecclesie aliqd eo pacto ne alienẽtur.
1 ☞Oblationum tertia pars an debeatur episcopo.

DEhis. Ad idẽ sequi᷑ hoc.c.ex cõcilio aurelianñ.
summa ꝙ oĩa bona oblata ecclesijs siue
mobilia siue immobilia in epoꝝ gsistunt ptãte de obla
Exponit literam. tionibus aũt tertia pars reserue᷑ epo.breue est.Lege.¶[De
Questio. 1 his.] ¶Pro intelligẽtia hui⁹.c.⁊ similiũ.Queri᷑ sic.† vtrum
epo debea᷑ tertia pars oblationũ.⁊ vr ꝙ nõ sit sibi debita nisi
cathedraticum.vt.ĩ.qõ.iij.c.j. ¶In oppositum est.c.presens.
¶Rñdeo dicendũ,ꝙ vt tangi᷑ in glo.⁊ Hug.psequi᷑ diuersi
canones diuersa disposuerũt ßm varietatẽ tẽporũ circa partẽ
quã dʒ habere eps de his q̃ pueniũt.s.de decimis ⁊ oblationi
bus.nã tpe primitiue ecclesie.cũ pauperes essent epi:statutum
fuit:vt ipsi de epalibus ecclesijs:de oĩbus bonis ecclesie sume
rent medietatẽ:vt in.c.seq.nec separaba᷑ tunc fabrice vel pau
perũ pars.qꝛ ecclesie nõ indigebãt reparatione cũ essent recẽ
tes,⁊ epi ⁊ clerici cõiter puidebãt pauperibus.de parochiali
bus vero tñ tertiã partẽ oblationũ ⁊ decimarũ eps habebat
vt hic.Tandẽ cũ epi sibi sufficerẽt,⁊ eccl'ie reparatione indige
rent:statutũ est:vt illã tertiã partẽ de oblationib⁹ eps nõ acci
peret:nisi onera reparãde eccl'ie subire vellet.vt.ĩ.q.iij.c.j.⁊.ij.
⁊.iij.q.postea vero cũ ecclesie epales vetustate grauare᷑,⁊ re
paratione indigerẽt:nec ita prouideba᷑ pauperib⁹ sicut debe
ret,⁊ ecclesie epales multũ essent copiose:institutũ est:vt totus
redditus epalis ecclesie in quatuor partes diuidere᷑:vna assi
gnaretur episcopo:altera clericis: tertia pauperibus:quarta
fabrice.vt.xij.q.ij.vobis cõcesso.⁊.c.quatuor.Sed de alijs red
ditibus nihil habet de cõsuetudine generali ⁊ prescripta epis
copus.de hoc no.extra de censi.cum olim.in.iij.glo.vbi etiam
Hosti. Hosti.ponit hanc sententiam ⁊ eam attribuit ber.prouinciali.
qui ita ad literam sensit:sicut hic dicitur per Bartho. Et ista
sententia videtur manifeste probari in ipsa decretali cũ olim.
⁊ extra de decimis.c.quoniam.⁊.c.dudum.Archid.
1 ☞Gradus primus quis dicatur in ecclesia:quis secundus.

ANtiquos. Ad idem sequitur hoc capitulũ:
quod est ex cõcilio Aurelianeñ.
sumptũ. Sũma est ĩ rub.vel sic. De redditib⁹ ⁊ obla
tionibus.ecclesie cathedralis eps habet medietatẽ,⁊ alij cleri
ci eiusdẽ ecclesie aliã dimidiã:breue est.⁊ non diuiditur. Lege.
Exponit literam. ¶[Antiquos.renouanda].hoc sepe aplici:scʒ statuũt statu
ta olim ab alijs:sed hoc faciũt vt cõfirmẽt.⁊ renouent:qꝛ iam
quasi in dissuetudinẽ abierũt.vt di.xij.preceptis.⁊ di.lx.inno
namus.Hu.[altario].i.ecclesie cathedrali.De illa enim loqui
Archidia. tur hoc.c.Hu.⁊ sic etiã intelligi᷑ per Jo.ꝯ.c.xx.Archi.⁊ idem
Bar.[medietatẽ] hic te referas ad cõsuetudinẽ tamẽ.de iure
cõi tñ quartã partẽ debet habere.xij.q.ij.nobis ⁊.c.vultera
Vincẽtius. ne.⁊.c.quatuor.Jo.de.Sed Vincẽ.⁊ Ber.notãt extra de testa.
Hostien. in.c.requisisti.in prin.ꝙ capitula que dicũt res ecclesie diuidẽ
das esse in quatuor partes de matricib⁹ ecclesijs loquun᷑:sed
do.Hosti.notat in.d.c.§.sec⁹ ꝙ illi qui dicũt ꝙ eps non recipit
suã canonicã nisi de redditib⁹ eccl'ie cathedralis:tacere debẽt
qñ ipsam recipit p oẽs sue diocesis ecclesias,⁊ alia pia loca:si
cut hospitalia,⁊ similia.vt in predicto.§.colligi᷑.manifeste.Et
idem sentit Gof:qui dicit ꝙ in alijs ecclesijs habẽt epi legiti
mã portionẽ in decimis.extra de prescrip.de quarta.⁊ in obla
tionibus.vt extra de ver.sig.c.cũ inter.⁊ in his q̃ in testamen
to cõtinen᷑.vt in predicto.c.requisisti.Sentẽtia Vincẽ.sequi᷑
Jo.xvj.q.j.quicunq̃.ibi vide Archi.[secũdus grad⁹ clerus]
1 i.epalis eccl'ie.† prim⁹ eñ gradus ĩ eccl'ie est dignitas papalis
secũdus epalis.ar.xl.di.ante oĩa.vel prim⁹ grad⁹ est ordo epa
lis vel ipsi epi.secũdus est tot⁹ reliquus cler⁹: q hic restringi᷑
tantũ ad canonicos maioris ecclesie qui primo loco sunt post
episcopũ.Hu.[tam de pprijs] supple tã de dotib⁹:q̃ de alijs
sibi datis quocunq̃ modo.ar.extra de ver.sig.cũ inter.archi.
1 ☞Episcopi debent annuatim visitare ecclesias sue diocesis
Et hoc quare sit statutum.num.2.
3 Episcopus an possit aliquid exigere ab ecclesijs pro come
stione si non sit opus visitare.

1 RElata. Ad idem sequi᷑ hoc.c.qõ est sumptũ
ex cõcilio Toletano. Summa.† Epi
annuatim debent visitare ecclesias sue diocesis:nec
ab ecclesijs quas non visitauerũt debẽt recipere p
curatiões. Et diuidi᷑ in tres ptes.In prima narrat excessum Diuisio.
quorundã.In scõa reprobat in eo duplicẽ iniquitatẽ. In ter
tia puidet.scõa ibi:q̃ duplex.tertia ibi statuerũt.Lege.¶[Re Exponit literam.
lata.nolẽtes]hoc est vituperabile:vt plati nolint aut negligãt
sua officia exercere:ad que ex cura epali tenen᷑.⁊ oues pascere
verbo predicationis.vñ Petro dictũ est Jo.vlti.Pasce oues
meas ⁊c. Et eps ipse dicit.j.petri.v. Pascite eũ qui in vobis
est gregẽ.⁊ econtra dici᷑ Eze.xxxiiij.Ve pastorib⁹ israel:qui se
ipsos pascebãt:gregẽ autẽ meũ nõ pascebãt.igi᷑ audiant epi
quibus dici᷑ Mat.vlti.Eũtes docete,⁊ predicate euãgeliũ oĩ
creature qui autẽ negligũt otiosi sunt:qui in vinea negligunt
2 operari.Mat.ij.[circũire] visitãdo.† sancte quoq̃ statutũ est
ꝙ epi suas dioceses visitẽt oĩ anno.primo vt errores ⁊ hereses
extirpẽt.scõo vt nouos in fide instruãt.tertio vt cõfirmẽt exẽ
plo aplorũ qui cũ audissent ꝙ Samaria recepisset verbũ dei:
miserũt ad eos Petrũ ⁊ Joannẽ:qui imponẽtes man⁹ sup il
los accipiebãt spm sctm.Actu.viij.in quo intelligi᷑ sacramen
tum cõfirmationis,qõ a solis epis ⁊ nõ alijs non epis conferri
potest.[q tñ exigũt vt mãsiões].i.pcuratiões:prandia.Hug.
[redimãt] scʒ ipsi clerici scʒ vt estimẽt quãtũ expẽderẽt in co
mestione:quã eps hʒ.Et ita estimatio de᷑ ipsi epo.Hug.Nota
tamẽ ꝙ nõ remouet qn epi pro prandio possunt recipere esti
mationẽ si volunt visitare.vt.ĩ.e.q.iij.relatum.sed hoc impro
bat ꝙ non visitãdo recipiant comestionis estimationẽ:quã ibi
deberet habere.Hu.sed ꝯ id qõ promissum est vr esse.c.roma
na.§.pcurationes.lib.vj.de censi.sed rñde᷑ ꝙ non facit ꝯ:sed
pro vt.ĩ.e.q.iij.relatũ.dicã ibi.hu.⁊ lau.idẽ sentiũt. ¶Sʒ sur Opponit ⁊ Respõdet.
3 git hic qõ.† vtrum si nõ sit visitare necesse epi possint exigere Questio.
aliquid p comestione.Rñ.iuxta Hug.ꝙ nõ qꝛ talis comestio
non da᷑ nisi p labore quẽ patiũtur epi visitãdo.ergo q nõ la
borat nõ mãducet.ij.ad thessa.iij.[que duplex].ij.pars negli
gẽtie:qꝛ nõ visitãt ex negligẽtia:q̃ turpissima est in epo cui cu
ra ecclesiarũ cõmissa est[⁊ auaritie] qꝛ exigũt pretiũ comestio
nis:quã debẽt habere p labore visitationis,⁊ non visitãt.Hu.
certe ex cupiditate q̃ est radix oĩm malorũ:sicut dr.j.ad tit.vj.
vt colligãt vbi nõ seminarũt. Mat.xxv.[horrori].i.stupori:
vel abominationi.Hu.plane si auaritia turpis infamie sit oĩ
bus qꝛ est idolorũ seruit⁹.ad Col.iij.maxime epos quos opor
tet non cupidos esse.ad tit.iij.vnde eis apl's dicit ad Ephe.v.
auaritia non nomine᷑ in vobis.[statuerũt].iij.pars[ne qs]
ar.q⁹ si quid datur alicui intuitu alicuius ministerij:licite ne
gatur si ministeriũ non exhibetur.ar.xvj.q.j.generaliter.Hu.
1 ☞Ecclesias qui teneantur reparare.

DEcernimus. Ad hoc sequi᷑ hoc.c.sum
ptũ ex gcilio taracoñ.Et Diuisio.
diuidi᷑ in tres ptes.in pma statuit vt annuis vicib⁹
ecclesie visiten᷑.in.ij.vt si ecclesia aliqua reperta fue
rit destructa pcipia᷑ ei q curã hʒ fabrice:vt reparet.in tertia
vt epi de oblationibus tertiã partẽ habeãt.ij.ibi,⁊ si q̃.iij.ibi:
epis aũt oĩa sunt plana.Lege.¶[Decernim⁹]decretũ neces Exponit literam.
sitatẽ habet.iiij.di.c.vlt.arch.[ordo].i.regula.[⁊ si q̃].ij.pars
1 [ordinatori].i.sacerdoti.⁊ est ar.† ꝙ psbyteri tenen᷑ reparare
ecclesias qõ verũ est si tertia reparationi deputatas retineãt.
vt.ĩ.iij.q.iij.vnio.⁊.xvj.q.j.si monachus.si vero eps eas accepe
rit ipse reparare tene᷑:vt in.d.c.vnio.⁊ tũc psbytero põt gsuli:
vt aliquid ad hoc cõferat:sed cogi non põt.vt.ĩ.q.ij.precarie.
Hug.[epis aũt].iij.pars.s.oblationũ.hu.[ex oĩbus].i.ab oĩ
b⁹ parochialibus ecclesijs,⁊ loqui᷑ in eo casu:cũ illo.c.de his.
Hug.[vel dic].iij.pars.[ex oĩbus].s.prouẽtibus parochialiũ
ecclesiarũ,⁊ loqui᷑ ßm tpa antiqua in quo casu loqui᷑.ĩ.xvj.q.
j.cõstitutũ.⁊ intelligit hoc de parochialibus ecclesijs,⁊ non de
episcopalibus de quibus intelligun᷑ illa capl'a.xij.q.ij.nobis.
⁊c. concesso.⁊.c.quatuor.⁊.c.de redditibus. Hugu.⁊ Archid.

Si autem. Hic incipit secunda pars qõnis in qua
dici᷑ de visitatione quã episcopus per
se vel per alium tenetur facere singulis annis. Et potest hec
pars sic cõtinuari ad precedentem.dictum est.ꝯ.c.relatũ.⁊.ca. Cõtinuatio.
decernimus.ꝙ episcopus debet visitare suas parochias.⁊ qꝛ
poterat esse dubiũ:vtrum hoc per substitutũ posset adimple
re:nunc determinat ꝙ sic.dicens Si autem episcopus ⁊c.
1 ☞Oportet verbum an sit verbum necessitatis.
2 Eps an habeat visitationẽ in ecclesijs q̃ nõ habent curã aĩaꝝ.
3 Episcopus an possit committere visitationis officium alijs
clericis quam presbyteris vel diaconibus.⁊ num.5.
4 Procuratores ad visitandum an recipient procurationẽ ra
tione visitationis debitam.
6 Eps quoties visitet ecclesiã suã. Et quoties debeat hrẽ pcur.
Si episco

EPiscopum. Subiungit ad id qõ di
ctũ est pbandũ hoc.c.qõ
est sumptũ ex cõcilio toletano.summa est ꝙ singu
lis annis eps p se põt aut saltẽ per aliũ visitet dio
cesim suã inqrens tã de redditibus ecclesiaꝝ ⁊ indigẽtia repa
ratiõis eaꝝ:q̃ de vita clericorũ.plana sunt.sequi᷑ expositio li
Exponit literam. tere. ¶[Epm opʒ.]hic surgit qõ.cũ hoc verbũ opʒ aliqñ sit
1 necessitatis:vt ptʒ in eo qõ legi᷑.⁊ not.xxv.q.j.c.j.† Queritur
Questio. vtrũ hic sit verbũ necessitatis cũ dici᷑ ꝙ opʒ epm visitare.Et
Rñdet. rñde᷑ ꝙ sic.vñ.ꝯ.eo.in.c.decernim⁹.poni᷑ sub decreto.⁊ extra
de cẽsi.cũ venerabilis.§.qꝛ ergo.⁊ extra vt eccle.bene.c.j.§.⁊ iõ
nos ⁊c.⁊ ex de offi.archi.c.j.vbi hr.ꝙ eps si sanus est singulis
annis parochiã circũire tene᷑ ex officio suo:vt hic ⁊ ibidẽ sen
tit:vel nisi cũ subesset casus necessitatis,⁊ tunc locũ hʒ qõ hic
dici᷑.ad hoc est optimũ.arg.ex de sta.mo.c.in singulis.⁊.c.seq.
Questio. 2 [vnãquãq̃ basilicã.]¶Hic surgit qõ.† vtrũ eps habeat visi
Rñdet. tationẽ in ecclesijs que nõ habẽt curã animarũ. Ad quã rñde᷑
ꝙ sic.qõ ptʒ ex hoc qꝛ gñaliter loqui᷑ cũ ait:vnãquãq̃ basili
cam.⁊ idẽ colligi᷑ per.c.ꝯ.xxi.⁊.ĩ.ca.xxi.in prin.⁊ in nũ.⁊ in.c.
romana.de censi.lib.vj.iuxta prin.ibi ne sit solũ cura maiorum
sed etiã minorũ ecclesiaꝝ in visitatione intẽtus ⁊c.nã in eccl'ia
illa minori ad minus videbit an sit ordinata:vel cooperta:vt
ꝯ.c.proxi.vel si eucharistia bene est custodita:vt in.c.j.extra de
custod.eucha.⁊.c.ij.ßm archidi. [presbyteros aut diacones.]
Questio. 3 ¶[Surgit qõ.]† vtrũ eps põt cõmittere visitationis officiũ
Rñdet. alijs clericis:q̃ psbyteris:vel diaconib⁹. Rñ.iuxta hug.ꝙ sic
si vult.vñ gratia exempli de istis dr,⁊ tñ potius sunt mittendi
de maioribus ordinibus:q̃ de minoribus.qꝛ tales instructio
res sunt,⁊ maioris authoritatis ⁊ grauitatis.[mittat]hoc ẽt
Innocẽ. potest eps qñ iustis occupationibus impedi᷑.ßm Jnn.⁊ host.
prout notãt in.c.romana.ex de censi.li.vj.in prin.al's dʒ perso
Questio. naliter visitare:vt eo.tit.in.c.pcurationes.archid.¶Sed hic
4 surgit qõ.†vtrũ tales pcuratores ad visitandũ recipiẽt pcu
Rñdet. rationẽ rõne visitationis debitã. Rñ.ꝙ sic.dic tamẽ vt plene
no.per host.extra de offi.or.inter qõ dic:vt in.c.si eps.extra de
Questio. 5 offi.or.lib.vj.arch. ¶Sed hic surgit qõ.† vtrũ eps cum per
Rñdet. sonaliter visitare non põt alteri q̃ archidiacono possit cõmit
Archi. tere officiũ visitationis,⁊ vr ꝙ nõ vt di.xxv.perlectis. ¶Ad
hoc rñ.iuxta hu.⁊ sequi᷑ idẽ archi.ꝙ loquendo de annua visi
tatione q̃ pertinet ad epm:de qua loqui᷑ hoc.c.dr ꝙ illã põt
cõmittere eps cui vult:qñ ipse in psona ppria adimplere non
põt quotidiana autẽ visitatio:q̃ p frequẽti necessitate multis
de causis emergẽtibus accidit nõ cõmitti᷑ nisi archidiacono,
⁊ hoc etiã not.hu.in predicto.c. perlectis.xxv.di.vel dicendũ
Lauren. ßm eundem hu.⁊ Lau.ꝙ hoc.c.hʒ locũ vbi archid.non est vel
Innocen. ßm Jnno.vbi eps hʒ de cõsuetudine mittere quem voluerit,⁊
Joan.and. ponit Jo.an.in.c.j.sup pe.gl.extra de off.archid.[redditus.]
quos dʒ eps habere.xxv.dist.perlectis.vel ne redditus ipsarũ
ecclesiarũ sint diminuti per negligentiã vel per dilapidationẽ
presbyterorũ. vt in.d.c.perlectis.hu.⁊ arch.de hoc ẽt hr.⁊ not.
Rñdet. 6 ĩ.e.q.iij.c.j. ¶Sed circa predicta surgit qõ.† quoties eps vi
sitabit ecclesiam suã.Ad hanc rñ.iuxta gl.⁊ archi.sub duplici
Pria conclusio. cõclusione.prima ꝙ ordinariũ est:vt semel visite᷑ ecclesia.sed
ex causa poterit pluries visitari,⁊ quotiescũq̃ opus fuerit.⁊
sic intelligas oĩa iura dicẽtia posse pluries visitari.ßm Gof.q
Scõa conclusio. ita no.extra de offi.or.cõquerẽte. ¶Scõa gclu.ꝙ siue necessi
tas fuerit:siue non singulis annis poterit eps visitare:ptʒ cõ
clu.ꝯ.e.decernimus.⁊ hoc ipse Gof.cum Jo.⁊ phi.no.extra de
censi.cũ venerabilis.de hoc etiã no.in predicto.c.conquerente.
Questio. 7 ßm Arch. ¶Itẽ surgit alia qõ.† vtrũ eps in illis assiduis vi
sitationibus accipiet pcurationem epalẽ semel tñ in anno vel
Respõdet. toties quoties visitabit.ad hãc rñde᷑ ꝙ opinio est aliquorũ ꝙ
Vincen. nõ recipiet:nisi semel in anno.vt.ĩ.e.qui inter cetera.ßm Vin.
qui ita not.extra de off.ord.cõquerente.sed tu dic:vt no.extra
de censi.cũ venerabilis.archi.qꝛ solẽnis pcuratio semel tñ in
anno dʒ dari.s.cũ eps solito ordine suorũ antecessorũ visitat:
alie nõ dabuntur cũ tanta solẽnitate:vt ibi no.vel dic:vt dicit
Arch.ꝙ eps visitans bis ter vel quater procuratur:⁊ quoties
opus fuerit quoties ecclesia cãm prebuerit ⁊ correctione indi
Hostiẽsis. guerit.xviij.q.ij.c.nõ semel.⁊.c.visitandi.ßm host.q ita not.in
sum.de offi.archi.§.qd si.ver.ptʒ.arch.imputent enim sibi ec
Jo. andr. clesie:que se tales reddũt vt habeãt pluries visitari.iuxta no
tata per Jo.and.in.c.mandamus.de offi.archi.super vlti.gl.

Visitatores. §.est:hic incipit tertia pars in qua
inducit gratianus quid debeãt do
cere episcopi in visitando:⁊ quid a presbyteris inquirere cum
eorum parochias visitant.Hoc autem ostẽdit per capitulum
sequens.
1 ☞Episcopus visitans an debeat tantum morari vna die
in qualibet ecclesia.

PLacuit. Hoc.c.est sumptũ ex concilio scõo
bracharẽñ.summa est:ꝙ epi eccle
sias visitando q̃ sint q̃ debeãt exquirere a presbyte
teris:⁊ in qbus eos debeãt informare.Et põt diui Diuisio.
di in duas ptes.In prima facit qõ dictũ est.in.ij.docet in qb⁹
debẽt informare laicos.ij.ibi postq̃.plana sunt omnia.Lege.
¶[Placuit ordinẽ baptismi] merito de ordine ⁊ forma ba Exponit literam.
ptismi debẽt primo epi inquirere:si rite vtun᷑.Tum primo qꝛ
baptismus est primũ sacramẽtũ:⁊ ianua sacroꝝ.Tũ scõo qꝛ
est maioris necessitatis.Jo.iij.nisi qs renatus fuerit ex aqua
⁊ spũ scõ:nõ põt introire in regnũ dei.⁊ ideo ppter sui necessi
tatẽ est de eo quo mõ trada᷑ diligẽtius inquirendũ.Tum qꝛ
in eo infunditur fides:sine qua impossibile est placere deo.ad
heb.xiij.vt igi᷑ recta fide deo placeamus p baptismũ est soler
ter de eo inquirendũ.[missarũ] ppter reuerentiã corporis xpi
ne quid desit:qõ ad corporis xpi siue tãti sacramenti reuerẽtiã
pertineat est summa cautela inquirendum.[necnon ⁊ de alijs
officia,] qualiter.s.laudes dei ⁊ sanctorũ persoluantur.[⁊ si re
cte quidẽ deo gratias agant]certe gratie deo agende sunt:qñ
tã in sacrorũ reuerẽtia q̃ in officiorũ diuinorũ deuota exhibi
tione clerici reperiun᷑ bñ ordinati.[si aũt minime inuenerint]
recte[debent docere]quasi nõ abijcere.⁊ est ar.ꝯ prelatos qui
nolunt docere clericos:quos inueniũt ignaros.sed remouere
vel dimittere p pretio.hu.[precipere]hoc.s.[ante.xx.dies ba
ptismi].i.q precedũt baptismũ paschale.s.in media septima
na qñ cantatur sitientes.de cõse.dist.iiij.ante[ad purgationẽ
exorcismi.] ¶Surgit qõ nũquid tũc sit purgatio.Rñ.ꝙ non Questio. Rñdet.
sed est signũ future purgationis in baptismo.vt de conse.dist.
iiij.sicut.⁊.c.postea.⁊.c.dehinc.[iterum cathecumini].s.adulti
non paruuli:⁊ tñ ⁊ ipsi paruuli viden᷑ doceri.qꝛ patrini eorũ
interrogan᷑ ⁊ rñdent.de cõse.di.iij.queris.hu.⁊.c.sicut nostis
de effectu exorcismi:⁊ qd opere᷑ not.de cõse.dist.iiij.q̃ris.hu.
⁊.c.sicut nostis.vbi nos disputauimus ample de hac materia
[postq̃].ij.pars.[doceant vt errores]cogitent sibi competere
illud Hiere.j.vt euellas errores,⁊ destruas vitia:edifices fun
damentũ vere fidei ⁊ plantes bona opera,⁊ q̃ volunt sibi fieri:
hoc sumptum est thobie.iiij.vbi sic dr.qõ ab alio oderis tibi
fieri:vide ne alteri facias.⁊ ponitur.ꝯ.di.j.in princ.humanum
genus.[resurrectionẽ]in eadẽ carne.hu.cũ eñ carnis resur
rectio inter articulos fidei pona᷑ oĩo credẽda est futura.Sic
enim Jo.xj.martha ait.scio qꝛ resurget in nouissimo die.⁊ iob
xix.Scio qꝛ redemptor meus viuit:⁊ in nouissimo die de terra
surrecturus sum ⁊c.[iudicij]qꝛ dñs noster iesus christus ven
turus est iudicare:qꝛ ipse a deo iudex viuorũ ⁊ mortuorum:vt
dicitur Act.x.⁊ ipse de se ait Jo.v.dedit ei omne iudiciũ face
re.qꝛ filius hoĩs est in quo ßm bona opera vel mala hic facta.
sic eñ apostolus ait.deus reddet vnicuiq̃ ßm opa sua.[pfici
scatur]cũ eps in vna ecclesia pfecerit offĩi visitationis:dʒ ad
aliã pficisci:ne eccl'ia visitata in expẽsis graue᷑,⁊ vt ĩ alia fru
1 ctũ faciat sup ver.alia die.† Vtrũ eps visitans tñ vna die de Questio.
beat ibi morari in qualibet ecclesia.Et vr ꝙ duob⁹ põt vt hic Rñdet.
ꝙ vero nõ nisi p vnũ.ĩ.e.q.iiij.inter cetera.Ad hoc rñde᷑ mul
tipliciter.primo ꝙ hoc.c.est correctũ per dictũ.c.inter cetera.⁊
hoc ßm quosdã.secũdo sic ꝙ prima die qua venit pcurabi᷑ in
sero.⁊ tũc visitat psbyterũ.crastina die ĩ mane guocat populũ
⁊ reddit qõ dʒ,⁊ sic sumpta comestione ad aliã pficisci᷑:⁊ sic p
cura᷑ a qualibet ecclesia bis in anno,⁊ sic intelligas hoc.c.ßm
host.q ita notat in summa de off.archi.§.qõ sit.ver.ptʒ ex pre Hostiensis
missis.tertio rñde᷑ ꝙ illa.ij.die pcurationẽ recipiet a laicis q̃
debe᷑ cã visitationis.iiij.rñde᷑ iuxta Jnn.qui ita notat in.c.j. Innocen.
extra de censi.li.vj.⁊ ponit Jo.an.extra de censi.cũ apl's super Jo.and.
ver.mensurã ꝙ qñ necessitas nõ exigit:ꝙ vltra vnã diẽ more᷑
tũc vno die tñ manere põt in parochia:quã visitat. vt in pre
dicto.c.inter cetera.ĩ.q.iij.Sʒ si necessitas exigat tunc mane
bit plus q̃ vna die ⁊ procurabitur vt in hoc.c.placuit.
1 ☞Oblationes an debeantur solis sacerdotibus.
2 Monachi siue religiosi psũt oblationes recipere tripliciter.

OVlia sacerdotes. Hic icipit quar
ta pars hui⁹ qõ
nis:in qua magister gratian⁹ oñdit ⁊ pbat ꝙ laici
nõ debeãt psumere ppria authoritate accipe obla
tiones eccl'ie.Et ad hoc inducit ista tria sequẽtia que simul lo
quun᷑ de eadẽ materia:qõ vitiũ cũ precipue inficeret olim ro
manos damasus cõsuluit beatũ Hierony.qd de talibus esset
faciẽdũ:Cui rñdit Hierony.in hoc.c.⁊ gsuluit:vt excõicet ta
les ßm cui⁹ gsiliũ damasus excõicationi subijcit eos:q decete
ro talia facerẽt,⁊ hoc in capitulo hãc cõsuetudinẽ.ĩ.e.q.Diui Diuisio.
di᷑ aũt hoc.c.in duas partes.in prima premittit causã ppter
quã solis sacerdotibus cõpetãt oblationes.in.ij.ex illa infert:

ꝙ ad laicos non spectent.scđa ibi:ob hoc.¶ Pro pleniori in
Questio. 1 telligẽtia huius partis.Queriť.†vtrũ oblationes solis sacer-
Primũ ar. dotibus debeanť.⁊ vť ꝙ non.primo sic.inter oblationes ꝓci-
pue dicemus esse que hostiarũ sacrificijs deputanť.sed ea que
pauperibus dantur in scripturis hostie dicũtur.ꝺm illud ad
Hebre.vlti.beneficentie ⁊ cõionis nolite obliuisci.talibus em̃
hostijs ꝓmereť deus ergo multo magis oblationes pauperi-
Scđm ar. bus debentur.¶ Secũdo sic.laici de voluntate ecclesie emunt
oblationes vt panes ⁊ hmõi.sed non nisi vt hoc in vsus suos
cõuertant.ergo oblationes possunt ad laicos pertinere.¶ In
Opponit ⁊ oppositũ est.c.presens.cũ duobus se.¶ Rñdeo dicendũ quod
Respõdet. solis sacerdotibus ex officio debenť oblationes:q̃ deo offerũ-
tur.ista ꝯclu.ꝑꝫ ex eo ꝙ in veteri testõ prohibuit dñs panes
sanctos comedere filijs israel:nisi tm̃modo aaron ⁊ filijs eius.
S. Thom. Tum scđo rõne assignata per bea.Hiero.in lr̃a.⁊ bea.Tho.in
ij.ij.q.lxxxvj.ar.ij.vbi sic inquit.Sacerdos quodammõ cõsti-
tuiť sequester ⁊ medius inter pplm ⁊ deũ sicut de moyse legiť.
⁊ Deut.v.⁊ ideo ad eũ pertinet diuina documẽta ⁊ sacramẽta
exhibere pplo.⁊ iterũ ea q̃ sunt ppli:puta preces ⁊ sacrificia ⁊
oblationes per eum debent dño exhiberi.ꝺm illud apli ad he-
bre.v.Omnis põtifex ex hoĩbus assumptus ꝓ hoĩbus consti-
tuitur in his:q̃ sunt ad deũ vt offerat dona ⁊ sacrificia ꝓ pec-
catis.⁊ ideo oblationes q̃ a pplo deo exhibẽtur:ad sacerdotes
pertinent:non solũ vt eas in suos vsus cõuertant:verũ etiam
vt eas fideliter dispensent:partim quidem expendendo eas in
his que pertinẽt ad diuinũ cultũ:partim vero in his q̃ perti-
nent ad propriũ victũ:qꝛ qui altari deseruiũt cũ altari parti-
cipant:vt dr̃.j.ad Cor.ix.partim etiã in vsus pauperum qui
Hierony. q̃tum fieri põt de rebus ecclesie sustentandi sunt.⁊ qꝛ dñs in
Alexander vsus pauperũ loculos habebat:vt Hiero.dicit sup Mat.cõ-
de halis. cor.Alex.de ha.in.iij.dicens.solis sacerdotibus sunt oblatio-
nes offerende:⁊ cũ ministrãtibus fideliter dispensande.iuxta
illud apli.j.ad Cor.ix. Qui in sacrario operanť q̃ de sacrario
sunt edunt.Et qui altario deseruiũt cũ altari participãt:⁊ hť
Ad. j. arg. de preben.cum ꝺm aplm.¶ Quibus habitis dicendum est ad
rões in oppositum.Ad primam rñ.negando ꝯñiam.Et hoc
duplici rõne.Tum primo qꝛ sicut ea q̃ pauperibus dantur nõ
sunt ꝓprie sacrificia dicunť tñ sacrificia inquantũ eis danť ita
etiã ꝺm eandẽ rõnẽ oblatiões dici pñt:tñ non ꝓprie:qꝛ nõ im-
mediate deo offerunť.Tũ scđo qꝛ oblationes ꝓprie dicte sunt
q̃ in vsus pauperꝫ cedũt:nõ ꝑ dispẽsationẽ offerẽtiũ:sꝫ ꝑ dispẽ-
Ad scđm. sationẽ sacerdotũ administranť.¶ Ad secundã rñdetur con-
cedendo ꝙ religiosis nõ semper debenť oblationes ex iure lꝫ
S. Thom. aliqñ sic ⁊ etiã alijs modis liceat oblatiões recipere.Pro quo
2 notandum iuxta sanc.Tho.vbi.s.† ꝙ monachi siue alij reli-
giosi possunt oblationes recipere tripliciter.vno modo sicut
pauperes ꝑ dispensationẽ sacerdotis:vel ordinationẽ ecclesie
Alio modo sicut ministri altaris:⁊ tũc possunt accipere obla-
Ad tertiũ. tiones sponte oblatas.Tertio mõ si parochie sint eorũ:⁊ tunc
S. Thom. ex debito possunt recipere oblationes tanq̃ ecclesie rectores.
cõcor.Alex.¶ Ad tertiam rñ.iuxta san.Tho.ꝙ oblationes
postq̃ fuerint consecrate non possunt cedere in vsum laicorũ:
sicut vasa:⁊ vestimenta sacra.⁊ hoc mõ intelligiť dictũ damasi
pape.j.e.c.hanc cõsuetudinẽ.illa vero q̃ nõ sunt ꝯsecrata pos-
sunt in vsum laicoꝝ cedere ex dispensatione sacerdotis:siue ꝑ
Exponit li modum donationis siue per modũ vẽditionis.⁊ tantũ de ista
teram. qõne pro nunc.¶ [Qꝛ debẽt orare.]nã ex officio ad hoc tenẽ-
tur,⁊ nisi fecerint peccant:qꝛ transgrediunť.hug.[comedere]
vel alijs cõcedere:intellige sua authoritate.nã si eis dantur a
clericis licite possunt eas comedere:⁊ alijs tribuere.sꝫ sua au-
thoritate nõ debent illas ꝑsumere per se vel alios.hu.[nõ de-
beant].i.nõ tenentur ex officio orare.[illa].s.singulari oratiõe
que ex officio cõpetit clericis alias etiã laici tenenť orare pro
alijs.nam gñaliter dictũ est Jaco.v.Orate pro inuicẽ vt salue-
Chryso. mini.vnde etiã charitas hoc exigit vt ꝓ alijs oremus. Unde
Chrysosto.sup mat.pro se orare necessitas cogit:ꝓ altero autẽ
caritas fraternitatis hortatur[ob hoc].ij.pars[perpetuã].
i.dũ perseuerant in contumacia:simile.j.q.j.de viduis.vt pena
illius sit metus multorum:vt.ij.q.vij.quapropter.

1 ☞ Ecclesia beati petri an sit maior:q̃ lateranensis.
2 Oblationes an possint vendi laicis vel impignorari.⁊ nu.3.
4 Ecclesia an possit incastellari:ꝙ non contra hostes maxime fideles.nu.5.

Sanctorum. Ad idem sequiť hoc.c.qđ est Calixti pape.Et cõti-
net duas ptes:in quibus dr̃.In prima ꝓhibet sub
Diuisio. anathematis pena laicis ne oblationes oblatas
altari auferãt.in.ij.ꝓhibẽt ẽt ecclesiã a laicis incastellari.scđa
Exponit li ibi:⁊ ecclias plana sunt.Lege.¶ [Sanctorũ petri]apli[san-
teram. cti saluatoris].i.ecclesie lateraneñ.que noĩe saluatoris est inti-

1 tulata:⁊ consecrata.¶ Hic surgit qõ.† vtrũ ecclesia beati pe- Questio.
tri sit maior q̃ laterañ.⁊ arguitur primo ꝙ ecclesia beati pe- Primũ ar.
tri.⁊ primo ex.c.presenti.in quo preponitur ecclesie lateraneñ.
¶ Scđo ex.c.dudũ.iij.q.vj.vbi dr̃.ꝙ ecclesia noĩe suo cõsecra- Scđm arg.
ta dño instituente prima sit ⁊ caput ceterarũ.¶ Tertio ex.c. Tertiũ ar.
futurã.xij.q.j.vbi diciť fabricam tẽpli prime sedis bti petri in-
stituit.¶ In oppositũ est hug.in ꝑsenti.c.qui ita dicit.vť em̃ Opponi in
verosile ꝙ ecclesia lateraneñ.sit ecclesia romana:⁊ ita sit ma- cõtrarium.
ior qualibet alia.⁊ est prima sedes aplici.¶ Rñdeo dicendum Rñdet.
iuxta maiores nostros: ꝙ ecclia beati Joã.laterañ.sit q̃ omni
alia ecclesia superior sit ac authoritate maior:q̃ ꝯclusio primo
ostendiť authoritate ꝑfati capli futurã:vbi loquẽs papa mel-
chiades de constantino imperatore dicit.sic deniqꝫ idẽ ꝑfatus
princeps donaria immẽsa cõtulit:⁊ fabricam tẽpli prime sedis
petri instituit.i.lateraneñ.patriarchij.vt exponit.hu.¶ Se-
cundo ad idẽ est nicolaus papa scribens archiepis ⁊ epis me-
tropolitane sedis ac vniuerso clero cõstãtinopolitanorũ ecclie
qui dicit sic.Collecta synodo in ecclesia dei:in qua beatus pe-
trus aplorũ princeps corpore redolet ⁊ virtutibꝰ micat.dein-
de ꝓpter frigiditatẽ locoꝝ in ecclesia saluatoris:q̃ ab authore
appellata est cõstãtina:⁊ q̃ sub auditu a ꝯstãtino prima in to- Pet. rauẽ.
to orbe terraꝝ ꝯstructa est.¶ Tertio ad idẽ est petrus rauẽ-
nas in sermone de beato ioanne baptista:q incipit hodie dile-
ctissimi.in quo sic ait.decimus gradus est assertio matris ec-
clesie.illa em̃ magistra oĩm ecclesiarũ ecclesia romana:cũ dictũ
est:ego ꝓ te rogaui:vt non deficiat fides tua.in honorem Jo.
baptiste post saluatoris nomen cõsecrata est ⁊ signata.hec ille
ecce clarissimũ testimoniũ.¶ Quarto ad idẽ est hu.in prefato
c.futurã,qui recitata opiniõe dicentiũ:ꝙ prima sedes petri sit Lauren.
ecclesia sancti petri.Cuius opinionis fuit Lau.vt dicit archi.
ita subiungit.Ego tñ credo ꝙ ecclesia san.ioannis de latera-
no sit prima sedes papalis:⁊ nõ ecclia sancti petri.illã em̃ edi-
ficauit cõstantinus.ꝑterea ecclesia sancti petri nõ est patriar-
chalis sedes:vel epalis:sed est de epatu portuensi.hec ille.ad
hoc etiã vť inclinari gl.que exponit in prefato.c.futuram.pri-
me.i.aplice.¶ His habitis dicendũ est ad rões in oppositũ
ad primã de.c.ꝑsenti rñdetur negando consequentiã.quoniã Ad primũ
nõ est facienda vis in preposteratione vocabuloꝝ.quia vt ar- arg.
guit hu.hac rõne petrus esset maior q̃ saluator noster,⁊ quã
beata virgo maria.qꝛ ambobus hic preponiť.¶ Ad secundã Ad scđm.
de.c.dudũ.vť nobis neganda ꝯñia.Et ratio est:quia ibi nõ fit
sermo de ecclesia aliqua particulari situata rome:sed de ecclia
romana.Hinc em̃ ecclesie dicunť cõcilia vniuersalia.secunda-
rio.s.cõsentiendo:⁊ ita volendo dedisse primatũ:⁊ principali-
ter xp̃s:vt dist.xxj.q̃uis.⁊.xvij.di.§.hinc etiã.que ecclesia siue
sedes petri apud antiochiam dicitur primitus fuisse:vt in.c.
rogamus,que postea iubente dño romam translata est:vt di-
citur in.d.c.rogamus.xxiiij.q.j.non autẽ ecclesia q̃ rome diciť
ecclesia beati petri:nec beati ioãnis ecclesia:quã ẽt ecclesiã ro.
vt in.c.sacrosancta.di.xxj.beatus petrus ⁊ beatus paulus suo
martyrio dicunť cõsecrasse.planũ est ꝙ nulla illaꝝ materialiũ
ecclesiaꝝ fuit martyrio illorũ cõsecrata.vñ bene apparet:ꝙ nõ
loquitur de illa materiali ecclia sancti petri:sed de ipsa eccle-
sia romana:nõ specificando spãlem locũ.vnde hec pro tãto di-
ciť petri noĩe cõsecrata.qꝛ spãliter dr̃ sedes petri ⁊ nõ alterius
apli.¶ Ad tertiã respõdeť iuxta hu.gl.ꝙ authoritas illa nõ Ad tertiũ.
ꝓbat hoc:imo dicimus cũ hu.ꝙ lateraneñ.est prima sedes pe-
tri.i.aplici:lꝫ corpus petri nõ sit ibi.ꝑterea q̃stio determinata
est iam ꝑ ecclesia beati Jo.vt nũc intelleximus mantue existẽ-
tes ꝑ gregoriũ.xj.qui sub anathematis pena ꝑcepit:vt de hoc
an.s.ecclesia beati Jo.de laterano sit prima ⁊ maior ceteris ec-
clesijs vrbis ⁊ orbis nullus dubitaret.⁊ de hoc diciť bulla esse
scripta in eadẽ ecclia in lapide quodã vbi est aqua benedicta.
2 [auferri].s.sua authoritate.¶ Surgit hic qõ.† vtrũ oblatio- Questio.
nes possunt laicis vendi ⁊ impignorari.⁊ vť ꝙ nõ ꝺm illud qđ
no.j.e.q.iij.altare.in gl.j.in prin.dicit hu.ꝙ siue hoc fiat de iu-
re:siue non quotidie tñ fit ab epis sed etiã a dño papa.¶ Sed Questio.
3 iterũ surgit qõ.† vtrũ tunc laici debẽt oblationes recipere de Rñdet.
altari.Rñdet hu.ꝙ non:sed dꝫ esse ibi clericus:q recipiat eas
ab altari.⁊ det eis.nam manus ꝓphane ⁊ nepharie nõ debent
cõtingere sacra.ar.xij.q.ij.aurũ.⁊ de ꝯse.di.j.lingua.⁊.c.nemo.
⁊.c.in sctã.hu.⁊ arch.quid autẽ san.tho.dicat de hoc.s.diximꝰ
in qõne in rñsione ad tertiũ ar.[icastellari].ij.ps[icastellari].
i.in modũ castelli ꝓpugnabilis cingi ⁊ muniri.¶ Rõne huiꝰ Questio.
4 surgit qõ.† vtrũ ecclia possit incastellari.⁊ vť ꝙ nõ.primo ex. Opponit ⁊
c.ꝑsenti.scđo ex.c.pe.di.xlij.⁊ vlti.¶ In oppositũ est extra de Rñdet.
immu.eccl.cũ ecclia.in fi.¶ Rñdeo dicẽdũ sub duabꝰ ꝯclusio- Pria ꝯclu.
5 nibus.† ꝑma est ꝙ ecclia nõ dꝫ icastellari vel muniri ꝯ hostes
maxie fideles.ita ꝙ ibi fiat guerra:vel recipianť q guerrã fa-
ciũt.ista ꝯcl.ẽ pñtis.c.⁊ ꝓbať duplici rõne.ꝑmo qꝛ icastellatio
aufert ecclie immunitatẽ.nã hostes habentes iustũ bellũ pos-
sunt

sunt ecclesiã incastellatã impugnare:incendere ⁊ hostes cape-
re in ea ⁊ bona eorũ extrahere. Excusanť em̃ qꝛ hoc faciũt non
contra ecclesiam:sed cõtra castrum suorũ hostium.qđ patiẽter
ps.lxxv.a. tollit ecclesie immunitatẽ. ¶ Scđo cũ ecclesia sit locus pacis
iuxta illud ps. In pace factus est locus eius ⁊ sit domus ora-
tionis.Mat.xxiij.Domus mea:domus orationis vocabitur
Scđa ꝯclu. nõ dꝫ fieri locus pugne ⁊ belli siue guerre. ¶ Scđa conclusio.
Ecclia ꝓpter metũ infideliũ als hereticorũ siue tyrannoꝝ põt
muniri,⁊ incastellari ad defensionẽ fideliũ: vbi possent habere
refugiũ non modo clerici: sed etiã alij fideles cum rebus suis.
Innocen. Ista ꝯclo est Inno.⁊ hosti.qui in.c.cũ ecclesia.de immu.eccle.
dicunt,ꝙ ex causa põt incastellari vt defendanť boni a malis:
sed hoc ad tẽpus.qꝛ cessante necessitate incastellatio cessat pa-
tet ꝯclusio ex.c.relinqui.extra de custo.eucha.⁊ ex.c.si res.xiiij.
q.vj.⁊.c.hi qui.⁊ ꝺm istas ꝯclusiones currunt capitula in con-
trarium inducta.vnde patet solutio ad omnia.

1 ☞ Prebende non debent dari scholaribus qui quotidie non deseruiunt ecclesie in diuino officio.
2 Oblatiões altaris auferẽtes an possint absolui a ꝓprijs epis.

Hanc cõsuetudinẽ. Ad idẽ ꝓpositũ sequiť hoc
c.qđ est damasi pape:in q̃ iuxta ꝯsiliũ excõicat eos
q vsurpare presumũt oblatiões in ecclesijs factas
Diuisio. ꝓpria aucte vsurpare.Et diuidiť in.iiij.ptes.In ꝑma interdi-
cit ⁊ improbat temerariã ꝯsuetudinẽ quorũdã laicorũ ꝑsumẽ-
tiũ vsurpare sibi oblationes ecclie.In scđa ostẽdit tales obla-
tiones debitas esse tm̃ clericis siue ministris ecclie exẽplo ve-
teris testamẽti.In tertia detestať laicos illas rapere presumẽ-
tes.In quarta ferit tales anathemate.scđa ibi:sed tantũ.ter-
Exponit li tia ibi:qua fronte.quarta ibi:si qs.Lege. ¶ [Hanc ꝯsuetudi-
teram. nem.sed tm̃modo sacerdotibꝰ.scđa pars.[sacerdotibꝰ].i.cleri-
cis.vel si ꝓprie teneť gratia exempli dr̃. qꝛ ⁊ alijs clericis licet
1 comedere.[hu.quottidie.ar.]† ꝙ ꝑbẽdeᵃ nõ debẽt dari schola-
a ¶ Preben a de.prebẽda nõ venit in collatõe canonicatus. car.zaba.in cle.si.de rescri. domi. õ sancto gemi.c.si clericus.nu.⁊.õ ꝑh.lib.vj. fe de.de senis in ꝯsil.ccxj.
ribꝰ:qui quotidie nõ deseruiunt ecclie in diuino offõ.ar.xij.q.
ij.ꝯcesso.⁊ di.xxxij.preter hec.⁊ ꝯsili rõne nec dande sunt con-
iugatis: cũ diuisi sint ⁊ libere ecclie nõ valeãt seruire.ar.extra
de cle.cõiu.c.inter cetera.hu.[comedere]oblationes.hu.[⁊ bi-
bere.]Nam vinũ in quibusdã locis offerť.[in veteri testõ]leui.
xxiiij.[panes sanctos].i.panes ꝓpositiõis:q duodecim erant
⁊ singulis sabbatis ponebanť sup mẽsam ꝓpositionis ⁊ duo-
decim alij qui in precedẽti sabbato erãt ibi positi remouebanť
⁊ cedebãt tm̃ in vsum sacerdotũ.s.aaron ⁊ filiorũ eius.de qbus
non licebat alijs comedere:nisi necessitate vrgente:sicut dauid
dr̃ fecisse.j.reg.xxj.vnde saluator noster ait.Matt.xij.Nõne le-
gistis ⁊c.q panes dicebanť sancti.Tum primo.qꝛ oblati erant
deo.Scđo qꝛ representabant rem sanctã.s.eucharistiam.vel qꝛ
edẽdi erãt in loco sacro:vel quarto qꝛ dicebanť deberi sanctis
⁊ comedebantur a sanctis.s.aaron ⁊ filijs eius.Si enim panes
illos nõ licebat comedere nisi sacerdotibꝰ: multominus eť ne-
cessitatẽ que oblata sunt ecclie nõ debẽt ꝑ laicos vsurpari quã-
tũ sanctiora sunt ecclie oblata,⁊ quãtũ figurã veritas precellit
hinc est ꝙ dicit tex.noster, ꝙ illi sub vmbra legis.vt dicit apo-
stolus ad hebr.viij.Cũ essent q offerrent munera:que exẽplari
⁊ vmbre deseruiũt.⁊ ad hebr.x.vmbrã habẽs lex futurorũ bo-
norũ.Illi em̃ panes offerebanť in vmbra ⁊ figura ṽitatis. qua
in ecclesia offertur panis viuus qui de celo descẽdit, ⁊ dat vitã
mundo. Jo.vj.ꝓpter cuius reuerẽtiam oblata ecclesie debent
ad administrationẽ sacerdotũ subesse,⁊ nõ per laicos occupa-
ri.[lucidiores tñ] qꝛ respectu tpis plenitudinis gr̃e qđ in cõ-
paratiõe tpis veteris testamẽti dr̃ dies ꝺm illud apli nox pre-
cessit:dies aũt appropinquauit.Tum qꝛ sanctiores:cũ dentur
ministris altaris:[nõ legalis]vbi offerebanť sacrificia legalia
[sed altaris sanctissimi]in quo ipse verus xp̃s agnus imacula-
tus panis viuus vitã prestãs se digne sumẽtibus.[qua ergo.]
tertia pars.[vultis]o laici.hu.[accipere.]vr̃a aucte.hu.[qui
vix valetis.]quasi diceret valetis licet vix.hug.qꝛ prauũ est ꝯ
preceptũ qđ vetat qđ suũ non est agere. vñ grauiter lepra pu-
nitus est ozias rex:qꝛ volẽs sacerdotiũ dei vsurpare incensum
ꝑ altare adolendo:qđ ad solũ aaron ⁊ filios suos ꝑtinebat.nu.
xvj.q iõ lepra ꝑcussus est vsqꝫ ad diẽ mortis eiꝰ. vt.ij.ꝑalipo.
xxvj.hť.[detrimentũ.]qꝛ per transgressionem diuini precepti
aĩa gr̃a nudať,⁊ vitã perdit vñ Mat.xix.Si vis ad vitam in-
ps.cxviij.c. gredi:serua mãdata.⁊ in ps. maledicti q declinãt a mandatis
tuis.ꝑdere aũt gr̃am ⁊ vitã eternã, ⁊ incurrere maledictionem
dãnationis detrimentũ est qđ nõ recipit ẽstimationẽ Mat.x.
Quid ꝓdest homini si vniuersum mundũ lucreť:aĩa vero eius
detrimentũ patiať.q̃si diceret nihil.[auferre.] vitiũ notat. scꝫ
sua aucte.hu.[colligať]apte hic pꝫ.ꝙ papa sñiam tulerit.hu.
Questio. 2 ¶ Sed hic surgit qõ.† Utrũ tales auferentes oblationes al-

taris possint ab excõicatiõe ista papali absolui a ꝓprijs epis.
Rñdeť iuxta hu.ꝙ sic.qꝛ papa spãliter nõ reseruauit sibi ab- Rñdet.
solutionẽ taliũ:sicut cõtingit de illis qui sunt excõicati qꝛ cõi-
cant excõmunicatis vt extra de sen.ex.nup.ꝺm hug.⁊ archi.

Premissis. §.est:in quo gratianus ꝯcludit ex premissis,ꝙ ecclesie ⁊ bona ⁊ facultates ecclesiarũ ⁊ eis oblata consistunt in dispositione eporum ⁊ laicorum dispositione sunt immunes.

¶ Questio.ij.

Sed cum. Hic intitulatur scđa qõ.s.
an epo liceat res ecclesie
vsurpare. vera em̃ rñsio est, ꝙ licet bona ec-
clesiarũ sint in dispositione eporũ:tñ epi non
habẽt ptãtem distrahẽdi:aut alienandi dicta
bona qꝛ ꝺm Augu.sup eplam ad Cor.epi nõ Augus.
sunt domini:sed administratores bonorum ecclesie.vnde Apo-
stolus ad Cor.iiij. dicit. sic nos existimet homo: vt ministros
christi,⁊ dispensatores ministeriorum dei.⁊ hoc probat gratia-
nus ꝑ sequẽtia capitula. Et diuiditur ista qõ.in quatuor par- Diuisio.
tes.In prima probat ꝙ res ecclesie nõ sunt alienãde:nisi in ca-
sibus quos ponit.De alijs videbitur in processu litere.

1 ☞ Uenditio directa que dicatur:que indirecta.
2 Transactio potest fieri in rebus ecclesiasticis.
3 Contractus in alienatione rerũ ecclesie non tenet nisi adsit subscriptio clericorum vel aliorum qui ad hoc exiguntur.
4 Res que dantur ecclesie sunt custodiende cum reuerentia,⁊ nõ destruende.

Casellas. Caplm hoc sumiť ex cõcilio ma-
guntino. Sũma ẽ. ꝙ res ecclie epi
nõ pñt vẽdere:nec alienare.Et diuidiť i tres ptes. Diuisio.
In ꝑma dicit,ꝙ nõ lꝫ epis alienare bona ecclie mo-
bilia siue imobilia.In scđa dicit, ꝙ cã vtilitatis hñ ꝑt necessi-
tate aut vtilitate primitus cõprobata corã tribꝰ vel duobꝰ vi-
cinis epis se subscribẽtibꝰ.In tertia dicit ꝙ ꝑegrinis vel cle-
ricis permittiť in vsũ ꝯcedere possessiones minus vtiles saluo
iure ecclesie.secũda ibi,ꝙ si necessitas.Lege.[Casellas]nõ di- Exponit li
cit palatia.qđ hodie verius posset dici.hu. Et loquiť hoc capi- teram.
tulũ (vt dicit Archi.) ꝺm antiqua tpa: qñ oĩa matrici ecclesie
applicabanť.xij.qõ.j.videntes.qꝛ tunc oĩa vilia erãt.xlj.di.eps
villani.sed nũc secus.de ꝯse.di.j. vasa Lau.⁊ Archi.[vasa mo- Lauren.
nasterij.]generaliter hic ꝑ monasterio accipiť.xvj.qõ.vij.mo-
nasteriũ.vel si teneať ꝓprie ideo hic subiungiť de vasis mona-
sterij.qꝛ nec res monasteriorũ debent alienari sine cõsensu epi.
vt.xij.q.ij.abbatibus.⁊.xvij.q.iiij.in venditionibus.hu.⁊ Ar-
chi.[iure ecclie.]non suo nec suo noĩe possidet bona ecclie: sed
ecclie noĩe quorũcunqꝫ.eť de re.eccle.non alie.nulli. Arch.[vi- Archid.
uunt].i.viuere debẽt.Nam vt dicit ꝓsper.ij.de vita contẽpla- Prosper.
tina.c.x.bona ecclesie bona pauperum sunt: excepta causa ca-
ptiuitatis.qꝛ ad redimẽdos captiuos possunt ornamẽta ⁊ ca-
lices vendi.xij.q.ij.sanctorũ.[presumãt]vitiũ notat:qꝛ non fa-
ciunt ista in casibus ꝯcessis.Nã in casibus ꝯcessis põt eps alie-
nare cum consensu clericorum vt.xij.q.ij.siue hu. [ꝙ si necessi- b
tas.]scđa pars.[in vsufructu.]tantũ.hu.[In venditione dire-
1 cta].i.plena.vt di.liiij.quicũqꝫ.hu.†directa venditio dr̃:quãdo
res vẽditur quo ad ꝓprietatẽ,⁊ quo ad vsumfructũ. indirecta
est qñ vsusfructus distrahiť.hu.[apud duos.]ꝺm antiqua tpa
loquiť:qñ ecclesie modicas possessiones habebãt. nũc aũt am-
plissimas habent possessiones.vt.xij.qõ.j.vidẽtes, ⁊ ideo licet
cuilibet epo distrahere cum consilio fratrũ,⁊ cuilibet presbyte-
ro cum consilio epi.hug.[cum discussione]vbi consensus ali-
quorũ exigitur nõ sufficit illos vocari ⁊ adesse,⁊ eius factũ no-
tificari:sed debet cũ eis haberi tractatus,⁊ cũ eorũ cõsilio fieri
ar.xij.q.ij.siue,⁊ dist.lxiij.obeuntibus.hu.[vel transactio.]ar.
2 †ꝙ in rebus ecclesiasticis põt fieri transactio:[b] ⁊ hoc verũ est
b in rebus tpalibus.sed ⁊ in quibusdã spũalibus vt in decimis.
ar.extra de transact.c.statuimus.in personis etiã ecclesiasticis
admittiť transactio.vt di.liiij.generalis,⁊ in iniurijs clericoꝝ
vt.xxiij.q.iiij.si illic.põt trãsactio hic dicit improprie.s.permu-
tatio:vel aliquod pactũ de permutatione facienda.hug. [sub-
3 scriptione]†aliter non teneret contractus in alienatione rerũ
ecclesiasticarũ:nisi adsit subscriptio clericorũ vel aliorũ:qui ad
hoc exiguť.ar.dist.xcvj. bene qdẽ.⁊.xij.q.ij.siue.hu.[peregri-
nis]clericis vel laicis pauperibus indigenis. Hug.[iure pro-
prietatis]et vt non perpetuo concedatur sed ad tempus et
4 ad hoc inducit leges imperiales. [Ea enim]† res enim que
danť ecclie cũ reuerẽtia sunt custodiẽde,⁊ nõ destruẽde. primo
ne dantiũ deuotio fraudeť: qui illa donarunt in obsequiũ xp̃i

b ¶ Fieri trãsactio.Trãsactio proprie qd dicať vid bal.in.l.sub pretextu.la.j.ṽ.sed ꝯtra istã solu.C.de trãsac.et in.l.j.C.si aduer.trãsac.Et an in spiritualibꝰ possit interuenire trãsactio.pe.de anc.in.c.statuimꝰ.nu.2.⁊.5.de trãsac.Et an in bñficialibꝰ.ibidẽ nu.3.⁊ qd in cã matrimõiali.ibi.nu.4.

⁊ ecclesie,⁊ non aliorũ.scd̄o vt ad silr̃ dandũ excitet aliorũ fide-
lium deuotio : dũ cernũt ecclesiam ornatã donis fideliũ ꝓborũ
tertio q2 dũ cernũtur data in obsequiũ xp̄i ⁊ ecclesie oratur pro
eis:qui talia dederũt.quarto q2 per ea permanet memoria dã-
tium ineternũ : vt in memoria eterna sint iusti ⁊c.[Excepta.]
nõ debet esse hic exceptio : sunt tamen verba iustiniani.de reb.
ec.non alie.⁊.C.de sacro san.eccl.sancimus.hug.

1 ☞ Uasa ecclie etiã ɔsecrata licite possunt vẽdi alteri ecclesie.
2 Fructus debent computari in sortem,⁊ non in vsuram.
3 Utiliora ecclesie semper sunt respicienda.
4 Ecclesia debet conseruari illesa iure pupilli.
5 Casus in quo qs cogitur rem alienam emere plusquã valeat.
6 Pragma dicitur causa.
7 Emphyteosis quid dicatur. Et vnde dicatur.nu.8.
9 Pensio iusta que dicatur.
10 Causa lucratiua que dicatur.

Hoc ius porrectũ. Olim ecclĩa cõ
stãtinopolita-
na tñ obtinebat ne res ecclie alienarent. vt habet
in.l.iubemus.C.de sacro sanc.eccle.cuius pars hic
premittit.s.ea eñi q̃ postea impator voluit hoc ius ⁊ statutũ ad
oẽs porrigi.dicit ergo. ¶ [Hoc ius.] qd̄ prius in ecclĩa tãtũ
cõstantinopolitana obtinebat.s. de alienatione rei ecclesiastice
inhibita.hug.[omneq3 collegiũ.] qd̄ dic:vt gñaliter cõprehen
dat oẽs ecclesias[actio pia].i.actus ex pietate pcedẽs. hu.vel
[qd̄ ius actio nostra pia]cõstituit:hoc inquã ius:sc3 vt nec im
pignorent res eorũ:nedũ alienent[perpetuo].i.generaliter,et
sine exceptione[ab imperiali domo].i.ab imperatore,⁊ ei9 vxo
re.[applicãtur].i.donãtur,⁊ cõferuntur.hug.⁊ rationabiliter
hoc dr̃ qñ si donata ecclesie per alios quoscũq3 sunt custodien
da:multomagis ea que ab imperatore siue regibus ecclesie cõ-
feruntur.Tum primo ꝓpter eminentiã persone dantis:cuius
deuotio cõmendat in domo. scd̄o vt eorũ successores ad fidem
xp̄i ⁊ deuotionẽ ac reuerentiã ecclesie exemplo suorũ ⁊ ad syn-
ceram munificentiã excitent ex donis que vident predecessorũ.
Nota tñ ꝙ hoc qd̄ dictũ est de non alienando siue impignoran
do res ecclesie datas ab imperatore: intelligit:nisi interuenien
te consensu principis.tunc eñi alienari possunt.vt.j.e.q.preca-
rie.preterea hoc authenticũ non preiudicat religioni quin pos
sint alienari huiusmodi instante necessitate quãuis non consen
tiat:imo nec valuit hec constitutio facta a laico de rebus eccle
sie:nisi interuenerit authoritas ecclesie.Si autẽ interuenit: in-
telligo talia nõ debere alienari:dũ supersunt alia que cõmode
alienari possunt.hu.[in ceteris]immobilibus [que aliũde ꝓ-
ueniunt].i.ab imperiali domo.[eatenus].i.in eo casu[excipi-
tur].i.hec exceptio habetur: sc3 ꝙ alienari possunt in casu se-
quenti,⁊ sub tali forma:scilicet si debitum vrget.[⁊ si habet su-
perflua]scilicet mobilia.hoc ideo dicit:quia si nulla sint ibi su
perflua potius alienabũtur immobilia: q̄ mobilia necessaria.
Nam sine mobilib9 nõ põt ecclesia stare.sed sine imobilib9 cõ-
mode põt esse.hug.[nec aliũde].i.ex aliis mobilibus:sc3 pane
vino:annona:vestibus:aĩalibus.hu. [soluere valeat] cõmode
aperte innuit,ꝙ si sunt superflua in vasis ⁊ in aliis mobilib9.
prius distrahẽda sunt in aliis mobilibus,quã in vasis.q2 vasa
melius seruãtur. Hoc aũt intelligo:nisi illa mobilia seruando
conferãt fructũ.puta sicut aĩalia vtilia pecudes boues. [ea ge
stis habitis].i.scriptis. hu.[corã eo.]sc3 ep̄o.hu.⁊ arch.[aliis-
q3 sanctis locis] in sua forma. hu.dicit Bar.hoc esse simonia-
cum,⁊ corrigi per.c.aurũ.xij.q.ij.sed hoc non videtur verũ ſm
1 hu.⁊ lau.†Credimus eñi ꝙ vasa ecclesie etiã sacrata licite ven
dantur alteri ecclesie in eadẽ forma:cũ lex hoc dixerit ⁊ canon
non contradicat[conflata]si sacrata sunt.Nota ꝙ non sufficit
frangi nisi conflentur ex quo laicis vendunt. vt.xij.q.ij.aurũ.
[Qui aũt.]scd̄a pars ſm archi.[obseruantiã].i.formã. hug.
Not.extra de re.eccle.non alie.c. dudũ.lib.vj.ꝙ solennitas que
hic traditur circa alienationẽ rerũ ecclesie obseruari nõ debet:
licet hic sit canonizata. vnde dicit hic Bar.brix.ꝙ hoc hodie
non seruat ex toto ex cõsuetudine. [hisdem penis.]sc3 vt rem
amittat:nec habet repetitionẽ.vt.j.e.qui vero res hu.[Si au-
tem debitum]ex mobilibus superfluis.[non valet commode]
ff.de ver.sig.l.nepos. Hug.[qñ in vsuras.]hoc dr ſm leges.q̃
2 vsuras admittũt.†Nam iure ⁊ canonico ⁊ diuino fructus de-
bent computari in sortẽ,⁊ non in vsuram.Nam hoc prohibitũ
est in multis canonibus. [ad quartã centesime].i.sortis. vnde
dic cẽtesime hoc est vt in fine anni habeãt tñ pro vsuris:quã-
tum est quarta pars sortis.Si ergo in sorte sunt quatuor libre
accipiet.xx.solidos pro vsuris.hug.⁊ arch.[nolit]sc3 creditor
[ordinator.]sc3 abbas:vel economus [apud eũ]sc3 ep̄m. hug.
⁊ archi.[gestis].i.instrumẽtis.[habitis].i.factis.hug. [absq3
dispendio].i.sumptu ecclesie.quasi diceret nihil det tabellioni

Exponit literam.

Archi.
Barsias.
Lauren.

Bar. brixi.

ab ecclesia.sc3 si habet propriũ salariũ ab ecclesia:vel principe:
vel alio pro tali officio.hu.[iuret]hoc speciale propter aliena-
tionẽ ſm acc.archi.[ibidẽ.]q2 nõ exigitur: vt requirat consen
sus absentiũ:sicut etiã h3 glo.ex͂ de prebẽ.cũ in ecclesiis.lib.vj.
⁊.c.presentiũ.de testi.lib.vj. in glos.residentiũ.licet qñq3 cau-
saliter requirit.vt di.lxiij.quãto.⁊.xxvj.q.vj.aurelius. Sed il-
lud sit cũ facile requiri põt.hu.[seruientiũ.]sc3 clericorũ: con-
uersorũ[solui posse]sc3 cõmode:vel ex mobilib9 supfluis.[per
xx.dies.]hoc tp̄s ex cã põt abbreuiari.ff. de re iudi.qui pro tri
bunali.⁊.liiij.di.e.ti.§.condẽnatũ.archi.[publice].i. per preco
3 nem:aut chartã suspensam in publico hu. [plus offerẽti]†vti
liora eñi ecclesie semper debemus respicere.xij.q.ij.sine. [dan-
do ꝓ debito.]ipse emptor per se:vel aliũ soluat creditori.hug.
aliter nisi predicta solẽnitas obseruetur:vel nisi pretium in vti
litatẽ ecclesie conuertat.vt in corpe authẽticorũ.vñ hoc sumit.
archi.[inscribat.]in sacro.ſm accur.archi.[nihil esse ad dam-
4 num.]†ecclia eñi iure pupilli illesa conseruari debet. extra de
in inte.resti.requisiuit.hug.⁊ archi.[in solutũ].i.pro solutione
debiti.hu.[addita.]sc3 emptori:vt si valet.x.accipiat pro.xj.et
si.xx.accipiat pro.xxij.⁊ sic de ceteris. vt Jacobus,⁊ hut.dixe-
5 runt.†Et iste est casus specialis in quo quis cogitur rem alie-
nam emere plusquam valeat:sicut alibi cogit quis rẽ suã eme-
re plusquã valeat:sicut alibi cogit quis rẽ suã vẽdere etiã mi-
nus q̄ valeat.vt dist.liiij.fraternitatem.⁊.c.presenti.[vniuerse
estimationis.]rei date insolutũ.archi.[ordinatoris]sc3 abba-
tis.accur.archid.[qualitate] q2 forte multũ est fertilis ⁊ vtilis
vel alias cõmoda.q2 ꝓpe ecclĩam vbi est hortus: vel viridariũ
vel locus delectabilis:talis nõ debet distrahi.licet sit modica.
[hu.quãtitate.]ne sit minus magna i se:vel in fructu.hu.[one-
re.]quo ad tributa.hu.d3 ergo esse solicit9 ⁊ curiosus ipse cre-
ditor:vt eius pecunia cedat in solutũ. imo ipsemet soluat alij
creditori in ꝓpria psona:vel ꝑ aliquẽ ipsoꝝ suorũ in aut.de nõ
alie.re.eccle.§.sancimus.coll.v.[in vtilitatẽ processisse]dico ꝙ
hec ꝓbatio non exigit ab eo:nisi cũ vult repetere ab ecclia. Nã
si non põt ita probare:non h3 actionẽ aduersus eccliam.h3 tñ
cõtra illos:q illam mutuatã pecuniã receperũt ab illo.in aut.
de aliena.⁊ emphy.si vero quis. ſm Hug.archi.sicut autẽ ste-
rilis:que plus habet incõmodi q̄ cõmodi.⁊ sic inde facile de-
trimẽtum accideret ecclesie,⁊ tamẽ si data fuit ecclesie valet da
tio siue donatio.hu.[onerosa] transit enim res cum onere suo
ar.xvij.q.j.si quis laicus.hũg.[fiscaliũ tributorũ]fisco debito
rum,⁊ tamen ecclesia non ꝓhibet reddere tributũ.non ergo fit
hic prohibitio:nisi propter detrimẽtum qd̄ ecclesie posset acci-
dere.hug.⁊ archi.Itẽ prediũ fiscalium sicut supra.[sed permu
tare principi].i.cũ principe.s.princeps pmutans rem maiorẽ
vel saltẽ equalẽ.sic ex͂.de rerum pmu.c.j.vbi no.Hosti.sufficere
in cõmutatione pncipis[si enim hoc exposcit]non dicit cogit:
cogi eñi non põt ecclesia.vt cũ illo cõmutet:nisi ipsa velit. vt.j.
e.precarie.⁊.xxiij.q.viij.cõuenior.Dicit text.in.c.j.extra. de re.
permu.si cã rõnabilis id exposcit qd̄ exẽplificat Jo.and.puta
necessitas vel cõmoditas principis:vt verbi gr̃a.Pone ꝙ ec-
clesia habeat prediũ iuxta palatium principis: vellet amplia-
re palatiũ:vel ibi viridariũ facere:vel habeat ecclesia castrũ in
confinio hostiũ:pro cuius forte custodia multis grauat expen
sis,⁊ est fortissimũ,⁊ conueniens ad hostes domãdos.Jo.and.
6 [pragmatica].i.rescripto impiali:vel cognitiõe.†Nã pragma
dr cã presertim:q inter pceres palatij versat:aut vẽtilat. hug.
vel[pragmatica].i.ɔsilio pcerũ accur.[vel].i.ɔfirmatione:vel
scriptura facta ab imperatore cum cause cognitione.Archid.
[Item sibi inuicem recte permutant]sc3 ecclesie.possunt enim
due ecclesie:quarũ pdium vnius est vicinum pdio alterius:illa
ad inuicem pmutare[eorũ].s.consensu.s.epi ⁊ economi. ⁊ cleri-
corum. [cum vtriusq3 indemnitate.] ¶ Sed surgit qd̄.quali-
ter ista indemnitas potest seruari ex vtraq3 parte. ¶ Rñde-
tur iuxta hug.ꝙ optime qñ aliqd est vtile huic ecclie: qd̄ non
illi ⁊ econuerso,⁊ aliquid magis huic q̄ illi, ⁊ econtra [perpe-
tua].i.diuturna in psona primi ⁊ secundi hr̃dis,⁊ viri ⁊ vxoris
vel[ppetua].i.duratura ppetuo.i. quãdiu pẽsio prestetur : vel
7 parata sit pstari.hug.⁊ in glo.[emphyteosis.]†Emphyteosis
grece latine melioratio dr.ab initio enim ꝑ hũc cõtractũ viles
terre concedebant:quas recipiẽs meliorabat,⁊ meliorationes
sue erant:qd̄ postea pmissum est etiã de fertilibus ⁊ fructuosis
⁊ consistit in rebus solidis tñ.dicit melioratio siue contractus
meliorationis:qui contractus est medius inter locationem et
vẽditionẽ.ſm hu.⁊ lau.vt d̄ hoc extra de loca.potuit[hic esse.]
s.cum res aliqua immobilis datur alicui ad meliorandum: vel
ppetuo vel ad tp̄s sub certa pẽsione:quã emphyteota d3 psol-
8 uere dño singulis annis,†⁊ dicit sic ab ea qd̄ est in.⁊ phyteos
qd̄ est fides ⁊ thesis quod est positio.q2 res illa creditur ⁊ com
mittitur fidei illius vt eam melioret.hug. [in his rebus]scili-
cet ecclesiasticis non multum vtilibus. Nam res valde vtiles
ecclesie

Archi.

Accursius.
Archid.

Jacobus.

Hostié.

Jo.and.

Accursius.

ecclesie non debent dari in emphyteosim. [in presentia eorũ].s.
epi,⁊ economi,⁊ clericoꝝ:ita ꝙ assensum prebeant oẽs vel ma-
ior pars. Hugu.[solito reditu.]duos ponit casus.s.an res ali-
quo casu facta est deterior q̄ esset cum daret ecclesie aut non. si
non est facta deterior tanta pẽsio nũc ɔstituat quãta habebat:
vel haberi poterat:cũ daretur ecclesie. aut saltẽ diminuat illa
pensio in sextã partẽ,⁊ nõ in plus. Si vero aliquo modo facta
est deterior:pro tanta pẽsione detur in emphyteosim a q̄ta cõi
estimatione põt haberi nũc cũ d3 dari.hug.[dedicaret].i.da-
retur.hug.[nõ minuendo].i.nõ plus minuet:nisi vsq3 in sextã
partem.s.vt nunc qnq3 soluant. Si aũt sex soluebant:nec plus
debet diminui.hug.[aut si]hoc est scd̄s casus. [ob cladem ali-
quam diminuta est].i. aliquo casu facta est deterior, ⁊ forte in
sui quãtitate est diminuta: q2 est iuxta flumẽ [tũc].i.in eo casu
cũ propter cladẽ diminuta est[detur in emphyteosim pensione
cõstante.nũc].i.que nũc.s.cũ debet dari. [põt constante].i.cõi
estimatione inde haberi potest[qd̄ si res pretiosa]sicut est do-
9 mus abbatis venetie.dicit Hug.[iusta pensio ɔstituat]†iusta
pensio dr vicesima pars totius estimationis. vt in viginti an-
nis summa pensionis illorũ annorũ efficiat summã estimatio-
nis ipsius rei.verbi gratia. valet centũ singulis annis pensio
qnq3 ɔstituat.vt in aut.de non alie.§.si vero.hug.[Canonẽ].i.
annuã pẽsionẽ.hug.[repelli põt] in his duobus casibus.hug.
hoc nunc non obseruat bononie:nec etiã in multis aliis locis.
imo statutũ est apud eos:vt quãtocunq3 tpe emphyteota non
soluerit canonem domus non posset ei auferre rem dummodo
velit ⁊ sit paratus soluere pẽsionẽ totius preteriti tpis:in quo
non soluit.hug.[Si quas]hic ponunt duo casus.Ecce ecclesia
habet domũ diruptam ⁊ ruinosam : aliquis vult eam reedifi-
care,⁊ accipere in emphyteosim:aut ante reedificationem aut
post si ante tũc ea pensio que prius ante ruinã percipiebat. vel
poterat percipi d3 minui in tertiã partẽ.s. vt soluat duas par
tes tñ puta prius soluebat duodecim : mõ iste soluet octo. Si
vero vult prius reedificare quã accipiat in empyteosim:si esti-
mabit quãta pẽsio poterat inde haberi : vel habebat post rui-
nã ⁊ ante reedificationẽ,⁊ quãta nũc nõ põt haberi post reedifi
cationẽ ⁊ tũc accipiet in emphyteosim ꝓ tanta pensione:quãta
post ruinã ⁊ ante reedificationẽ poterat pcipi ⁊ pro medietate
ius q̄ post reedificationẽ nec plus inde haberi põt.verbi gr̃a
ante reedificationem habebãtur octo facta reedificatione pñt
haberi.xx.⁊ si.xij.sunt supaddita.⁊ hec debẽt diuidi ꝑ medium
medietas dabit ecclie,⁊ medietas dabit emphyteote ꝓ reedifi-
catione.dabit ergo octo ⁊ sex.s.xiiij.⁊ in vtroq3 casu vtetur ma
teria.s.lapidib9 ⁊ lignis ruinose domus. sed in primo casu sta-
tim ex quo incipit reedificatio vel conuenit currit tp̄s pensio-
nis.In scd̄o casu donec reedificauerit in integrum non currit
nec dabit aliquid pẽsionis d3 tñ reedificare.j. quinquẽniũ hu.
[Emphyteota vsure.]hoc est in vtroq3 casu.[deposite].i.diru
pte,⁊ ruinose[minuatur]si ante accipit in emphyteosim q̄ re-
edificet.[in tertiã partẽ]s.vt tertia pars subtrahat, ⁊ due per
soluant ab eo.s. pensione aut in emphyteosim [ex additis]illi
pensioni que habebat vel haberi poterat ante reedificationem
[medietas]cũ illa antiq̃ pẽsione: illã eñi dabit totam ⁊ medie-
tatẽ ex additis.s.q̃ pñt haberi vltra post reedificationẽ. Hug.
[Qui vero.]in predictis authenticis dictũ est: qualiter aliena
tio rerũ eccliasticarũ inhibeat ⁊ in qb9 casib9 ⁊ i qua forma cõ-
cedat in hoc vero authentico subiicit pena ɔtra illũ q ɔ̃ predi-
cta accipit rem eccliasticã siue emptione siue donatiõe siue pi-
gnoratione siue per emphyteosim.hu.[nõ gratuito].i.non lu-
cratiuo:q2 per emptionẽ gratuitus titul9 siue lucratiuus est:
siue ex donatione vel testamẽto: vel ex legato vel fideicommis-
so.vel alia lucratiua cã. hu.⁊ Lau.[nõ lucratiuus titulus]vel
nõ lucratiua cã est ex emptione ⁊ permutatione ex dotis colla-
tione.Nõ enim intelligit maritus effici dominus dotis ex lu-
cro:cũ teneat vestire,⁊ alere vxorem, ⁊ filios.⁊ oĩa onera matri
10 monij sustinere.hu.† ꝓprie lucratiua cã est citra formã legis.
sc3 que ɔtinet in supiorib9 authẽticis[cũ omni incremẽto me-
dij tpis].i.cũ oĩb9 fructib9 medio tpe pceptis.vt.xij.qd̄.ij.non
liceat pape.⁊.ij.q.ij. nullus. Hug.iustũ eñi est,ꝙ q res ecclie ɔ̃
formã iuris aliene,⁊ ipse qui rẽ sic alienatã accipit:eã cũ perce-
ptis fructibus restituit.q2 indebite ⁊ cõtra ius talẽ rem ab eo
qui eam alienare nõ potuit accepit, ⁊ culpa alienãtis nõ debet
transire in damnũ ecclesie:ac lesionem.sed manet actio ei cõtra
alienantẽ,⁊ alienãs tenet illi satisfacere:qui sic rẽ accepit[nulla
aduersus].s.ecclesiam:sed aduersus datorem pignoris. Hu. ⁊
Arch.[donatarius].i.cui donat:sicut legatarius cui legat.si-
deicõmissarius cui fides ɔmittit.[cũ omni causa].i.omni fru-
ctu medij tpis,vt.s.hug.nõ h3 actionẽ crediti aduersus ecclĩã
sed aduersus datorẽ pignoris hu.[nec qd̄ dedit] vel ꝓ pẽsione
vel ꝓ melioratiõe vl ex pacto ipsi dño in pncipio emphyteosis
[qd̄ soluturus esset]hoc dicit pensione preteriti temporis:quã

a ¶ In emphyteosim. Emphiteosis nõ venit in petitiõe paterne hereditatis. bar.in.l. itẽ vidẽdũ. §. vltim.ff. de peti. heret. Et emphyteosis simpliciter recepta qño itelligatur. Bal. in.c.j. ad finẽ pnc. quib. mod. feu. ɔstitui põt in vsib. feud. Idem in cõsi.cccclv.incip.primo ɔsyderandu3 est. iij.volu.ale. in .l. qd̄ dr ver.sed circa hoc. ff. d̄ ver.obl. iason in.l.ij.x. q.C. d̄ iure emphyteo. Et quanto tpe duret. idẽ bald.in addi.ad specu.in tit. de loca.ver.itẽ ⁊ tertiam.

Lauren.

non soluerat:vel de eo qd̄ in principio cõuenerat: sed nondum
soluerat.vl de eo qd̄ in principio cõuenerat. vt diximus Hug.
Solet eñi in principio huius cõtractus emphyteota dare dño
certã summã preter pensionẽ: quã summã iste promiserat sol-
uere.sed authẽticũ dat oĩbus istis actionẽ aduersus istos: qui
eis alienarunt vt in aut.de non alie.§.si quis igitur[actiones]
sc3 ɔtra ep̄os alienatores[acceptari.]rei ecclesiastice. per em-
ptionẽ vel donationẽ vel pignorationẽ vel emphyteosim con-
tra formã legis.[Si economus.]Hic dicit in hac lege.aliquis
vult accipere prediũ ecclie in vsumfructũ vsq3 ad certũ tẽpus:
vel vsq3 ad mortẽ suam:nõ põt hoc facere:nisi prediũ suũ eque
bonũ per oĩa cõferat ecclesie quo ad proprietatem,⁊ sic vsq3 ad
statutũ tp̄s retinebit vtrunq3 prediũ q̊ ad vsumfructũ:postea
reueniet vtrunq3 ad ecclesiam pleno iure [expedire]aliter non
debet facere.hug.[desideranti].i.petenti.lege ⁊ construe sic li-
teram.vt desideranti prestet tpalis possessio:vsusfructus ter-
rarũ possessionũ atq3 prediorum: vel rusticorũ vel vrbanorum
[ad ius ecclesiasticũ]tũc repete prestet cuiquã desiderãti. pre-
stetur dico.pro petitiõe ipsi9: si inquã ꝓspexerit expedire hoc
fiat tũc economus ineat atq3 scribat cũ eo:qui hic elegerit per
pacta eius tpis,ꝙ conuenerit in vtrosq3 puta vsq3 ad bienniũ
vel quinquenniũ vel ⁊c.[hmõi in dĩe vite sue].i.ad mortẽ. [in-
tra quod].i.vsq3 ad qd̄ hu.[qd̄ quisq3 accepit ab].s. economo
accur.Ille eñi accepit prediũ ecclesie quo ad vsumfructũ, ⁊ ec-
clesie prediũ quo ad proprietatẽ interim.hug.⁊ Arch.[benefi-
cij gratiã.]qd̄ cõfert ecclesia de sua.acc.[prestando]desideran-
ti.acc.⁊ dic prestando.s.vsumfructũ qd̄ sequit,⁊ in mãcipiis in
illis prediis cõtentis.hu.⁊ archi.[Non minus.]sic construe re
linquat ecclesie nõ minus redditus:põt esse genitiui casus sin-
gularis numeri.vel põt esse accusatiui casus pluralis numeri.
i.minores reditus. hug.q̄ redditus alterius quãtitatis:tante
quãte quãtitatis redditus acceperat relinquat.dico cũ predio
rũ ipsorũ dominio in rebus immobilibus in illis cõtentis pu-
ta arboribus:lapidibus : domibus, ⁊ hmõi colonis, ⁊ manci-
piis.Similiter in illis prediis contentis.

Hec vsus. Hoc authẽticũ ponit in.C.super
legẽ pmissam si econom9.⁊ sup.l.
iubem9.ij.in fi.C.de sacrosan.eccle.Dic ergo.[Hec
vsus pstatio.]q̃ habet.s.l.prima.archi.[pleno iu-
re].sc3 q̊ ad ꝓprietatẽ ⁊ vsumfructũ.Hoc ideo:q2 q̊ ad vsum-
fructũ vtrũq3 erat penes illũ:sed ꝓprietas erat penes ecclesiã
tã predij accepti:q̄ ɔcessi. sed finito tpe vtraq3 res deuoluitur
ad ecclesiã pleno iure : sc3 quãtum ad vsumfructũ ⁊ ꝓprietatẽ.
hu.[maioribus]q̄ ecclesiastica.hu.[economo]ratione admini
strationis.Idẽ in visitatore.vt.vij.q.j. ɔstitutũ. Idẽ in tutore
qui rẽ pupilli põt alij vẽdere.s3 nõ sibi nisi interueniẽte auc͂te
alterius tutoris. Et ita in quibusdã est nociua administratio
administranti.hug.[cognatis]ratione suspitionis.Hug.

Exponit literam.

1 ☞ Precarie rerum ecclesiasticarum an possint fieri.
2 Precarium quid dicatur.
3 Precaria dicitur dupliciter.

Precarie. Ad idẽ pncipale ꝓpositũ sequit
hoc.c.qd̄ sumptũ est ex ɔcilio me
diomatricis. In quo dat forma qualr̃ p̄carie rerũ
ecclesiasticarũ possent fieri.Et diuidit hoc.c.i tres
partes.In p̄ma docet qualiter precaria posset esse rerũ ecclia-
sticarum. In scd̄a ostendit,ꝙ ecclesia non posset cogi ad conce
dendã precariã.In tertia dicit,ꝙ sine licentia ⁊ regio consen-
su non debeat fieri rerũ ecclesiasticarũ commutatio vel manci-
piorum ecclesie.scd̄a ibi: decreuit. tertia ibi:nec cõmutationes
1 pro intelligentia huius.c.Queritur† vtrũ precarie possint fie
ri rerũ ecclesiasticarũ.Est notandum : vt colligit tam ex gl.q̄
2 ex Hug.ꝙ aliud est precariũ,⁊ aliud precaria† precariũ est qd̄
precibus alicui vtendũ concedit ⁊ potest reuocari quãdocũq3
3 dum non minus ⁊ tempestatiue reuocet.† Precaria dr duplr̃.
Primo precaria dr quidã cõtract9 q vicinus est emphyteosi,⁊
hec qñq3 ɔstituit ad tp̄s qñq3 vero vsq3 ad mortẽ: s3 de qnquẽ
nio in qnquẽniũ solet reuocari.de q̃.j.e.in palea.precarie.⁊ hec
talis p̄caria satis i partib9 istis ⁊ satis in vsu.hu.Alia p̄caria
est de qua dr in hoc caplo.s.q̃dã pstatio vsufruct9 in recõpen-
satione alicui9 ꝓprietatis date ecclie,⁊ talis ɔct9 nũc nõ est in
vsu apud nos.s3 sic d3 fieri:put ex lr̃a hui9 capli colligit.Ecce
aliqs vult dare ꝓprietatẽ alicui9 pdij ecclesie vt recipiat vsum
fructũ in pdio ecclie : si vult retinere vsumfructũ in predio:qd̄
dat ecclie accipiet de pdiis ecclie vsũfructũ i duplũ puta si ꝓ-
prio pdio recollegit.l.sextarios recipiet q̃ de pdij ecclie cẽtum
sextarios.Si vero statim vult tradere prediũ suũ ecclie,⁊ q̊ ad
vsumfructũ ⁊ ꝓprietatẽ tũc recipiet de prediis ecclesie.cl.sexta
rios. Et q2 hmõi precaria non vr̃ multũ expedire ecclesie dicit

Diuisio.

Questio.

Exponit literam.

ꝙ talis precaria nõ põt transmitti ad heredes, ⁊ ꝙ ecclesia nõ põt cogi ad eã faciendã, ⁊ hoc pro intelligẽtia litere. Lege tex. ¶ [Precarie]. i. hmõi cõtractus precibus alterius partis factus. hug. [A nemine]. i. a nullo prelato ecclesie. hug. ⁊ Archi. [nisi quãtũ] sic ↄstrue ꝺm hu. nisi illi q dederũt ecclie: accipiãt ex reb⁹ ecclie duplũ illi⁹ [ꝙtũ]. i. qd vel duplũ. i. bis tantũ [quãtum de quãtitate ↄueniẽti]. i. de re q̃ cõuenit rei ecclie. s. vt res ꝙ dãt non sit magis grauata tributis: ꝙ res ecclesie daꝛ ecclie ex ꝓprio illoꝝ [accipiant] dico tantũ in suo noĩe. s. ad filios vel heredes tale ius nõ trãsmittãt: sed tantũ in dieb⁹ vite sue habeãt hu. [si res ꝓprias dimiserit] q̃ ad ꝓprietatẽ, ⁊ q̃ ad vsum fructũ. hugu. [q2 sic eas] ad tacitã rñdet obiectionẽ: q̃si diceret nõne prelat⁹ põt facere precariã vltra mortẽ eius: cui fit precaria siue vltra duplũ vel triplũ dare de bonis ecclie nõ: q2 ecclesiasticarũ rerũ sum⁹ dispensatores: nõ dñi. Et idõ nõ possumus eas alienare ꝓut volum⁹. s3 ꝓut ius ↄcedit. hug. [vt alienarũ] res em̃ ecclie nõ sunt ꝓprie: vt. xij. q. j. expedit. cũ filibus. Hug. [decreuit] scd̃a ps [⁊ rõnẽ] q̃si diceret, ꝙ ẽ ↄ rõnẽ si cogaꝛ sile xxx. q. j. ad limina. in fi. hu. vel ↄ rõnẽ dicit, ꝙ qñq3 rõnabiliter cogiꝛ: puta nõ vult subuenire fame moriẽti: honeste tũc cogiꝛ vt ei subueniat. hu. ⁊ lau. [de ꝓprio.] multofortius de cõi hug. [nec cõmutatiões.] tertia pars [regio ↄsensu] intellige de his q̃ ꝓcesserunt de domo imperiali: vel intelligiꝛ de ecclesijs illis: in qb⁹ princeps est patronus: qd statutũ est ex cã. s. ꝓpter scandalũ vitandũ ꝺm hu. ⁊ lau. alias secus. vt in. c. nouerint. s. e. q. j. vbi patronus nullã h3 ꝑtãtẽ in reb⁹ iam ecclesie collatis. hu.

Precarie. Ad idẽ sequiꝛ hoc. c. sumptũ de ↄcilio Beluacẽ. qd hic palea est ⁊ poniꝛ ꝓ grano ex̃ de preca. c. j. Sũma ꝙ precarie de quinquẽnio in qnquẽniũ sunt renouãde ꝺm antiquã cõsuetudinẽ. Lege. ¶ [Precarie renouenꝛ.] ar. ꝙ hmõi renouatio trãseat ad heredes: s3 cũ renouatione singuli quinquennij: ne pereat memoria contractus ꝺm Jo. and.

Exponit literam.

De precarijs. Ad idẽ est. c. hoc ex ↄcilio carthagiñ. sumptũ. Palea est hic. Et ꝓ grano poniꝛ ex̃. de preca. c. ij. Summa est. ꝙ successor põt reuocare precariã irrationabiliter factam per suũ antecessorem non plura per nos hic.

1 ☞ Bñficiũ eccliasticũ nõ est dandũ clericis hñtib⁹ p̃rimoniũ.
2 Victus ⁊ vestitus qualiter sint interpretanda.
3 Episcopus an possit conferre beneficia ecclesiastica consanguineis existentibus honestis ⁊ dignis.

Episcopus. Hic icipit tertia pars hui⁹ qõnis ꝺm Jo. de. ⁊ habeꝛ h̃ c. xij. q. j. eps eccliasticarũ. Est sumptũ. c. h̃. ex ↄcilio martini pape. Et ↄtinet plures ptes. Et reducunꝛ in q̃tuor. In p̃ma dicit ꝙ eps h3 ꝑtãtẽ dispẽsandi res ecclie cũ dei reuerẽtia, ⁊ timore. In scd̃a ꝙ h3 ꝑtãtem suscipiẽdi de bonis ecclie: quãtũ sibi ⁊ suis fuerit necessariũ. In tertia dicit, ꝙ ꝑtãtem nõ habeat vsurpãdi res ecclesie. nec distribuẽdi in cõsanguineis ad voluntatẽ inquãtum dicit talẽ vẽtre puniendũ scd̃a ibi: participare. tertia ibi: si aũt. quarta ibi: si autẽ aliter.

Diuisio.

Exponit literam.

Lege. ¶ [Eps cũ omni reuerentia]. i. religiose ad honorẽ dei [⁊ timore dei.] sicut ille qui daturus est rationem dispensationis sue ipsi deo summo, ⁊ districtissimo iudici. [participare.] secũda pars [op3]. i. opportunũ est eum participare ea: que ne
1 cessaria sunt sibi ⁊ suis. [si tñ indiguerint.] arg. †ꝙ clericis habentibus patrimoniũ non est dandũ beneficiũ ecclesiasticum. q2 nihil est aliud habenti dare: ꝙ perdere. vt. j. qd. ij. clericos. ⁊ c. pastor. ⁊ c. sacerdos. Et no. ꝙ nõ dicit ꝙ eps nõ debeat querere ⁊ recipe: ea q̃ debenꝛ sue ecclie. peccaret enim si hoc non faceret: sed dicit ꝙ non debet participare ea si non indiget: sed debet ea expendere in vtilitatẽ ecclesie: vel in opus pauperum. vel in alia opera pietatis vel reseruare ad opus pauperũ. arg. xij. q. i. nolo. ⁊ c. exẽplũ. ⁊ c. habeat. ⁊ qd. ij. si eps. Qd aũt possit ꝑcipere sibi debita: habeꝛ. j. q. iij. vino. idẽ dico de alijs clericis s3 hic meli⁹ determinabiꝛ. j. xij. q. j. illi aũt. hug. [ꝑticipare] ita vt necessitatẽ ꝺm aplm. j. ad cor. vj. [victu tñ ⁊c.] No. qualiter intelligere debem⁹ indigẽtiã. Si em̃ caret victu: vel vestitu in-

Questio. Rñdet.

2 diget: si neutro caret: nõ indiget. ¶ Sed hic q̃riꝛ. †qualr̃ sunt interpretanda ista. s. vict⁹ ⁊ vestit⁹. Rñdeꝛ sub duab⁹ ↄclonib⁹ prima ꝙ interpretãda sunt tã pro se ꝙ ꝓ suis. ar. di. l. studeat. ¶ Scd̃a ꝙ diuersitas ꝑsonaꝝ facit dr̃iam in talib⁹: q2 plus indiget in his eps, ꝙ archipresbyter, ⁊ plus ille: ꝙ simplex sacerdos plus prelat⁹: ꝙ simplex cleric⁹, ⁊ etiã inter simplices plus indiget vn⁹: ꝙ alter. q2 est nobilis: aut magne auctis: talis em̃ nõ põt esse honeste cũ paucis respiciẽdũ est ergo cũ q̃ expẽsa ⁊ cũ quot seruiẽtib⁹ vel clericis vel equitaturis qs honeste possit esse ad minus, ⁊ ꝺm hoc interpretãdũ est eum habere victũ ⁊ vestitũ: vel indigere ꝺm hug. [Si aũt] scd̃a pars. vel propinquis suis dederit ꝑtãtẽ faciendo eos prepositos vel archidiaconos: vel prelatos ecclesiarũ: vel economos: vel castellanos, ⁊ villicos si sunt laici. [latẽter leganꝛ] ꝙ hoc presumiꝛ qñ talib⁹ ꝑsonis ↄferunꝛ. In beneficiorũ enim prestatione ⁊ in testimonio ꝓhibendo rõ ↄsanguinitatis sinistrã presumptionẽ inducit. presumiꝛ em̃, ꝙ hos quis faciat carnali amore ⁊ affectione.
3 ar. j. q. iij. ꝓuenit. cũ similib⁹. hu. ¶ Sed hic surgit qd. †Utrum ↄsanguineis existẽtibus honestis ⁊ dignis eps possit conferre beneficia ecclesiastica. Rñdeꝛ iuxta Hug. ⁊ ar. hic ꝙ sic: nõ vltra ꝙ debeat sed sicut alijs q2 nemo vnquã carnẽ suã odio habuit. vt. xiij. q. ij. nõ estimemus. Nã ex cã epi ꝓhibenꝛ dare consanguineis: sc3 ne ꝑ eos res ecclie ledanꝛ. Causa ergo cessante cessabit ⁊ ↄstitutio. s3 circa dignos cessat: g̃ tñ circa indignos h3 locũ talis ↄstitutio hug. S3 de ista qõne vice qd disputauimus. s̃. dist. lxxxix. in. c. decẽter. vbi plene diximus de materia. [sin aliter.] tertia pars: ita cõstrue sin. i. sed si eps vel pbr̃i qui cum eo sunt: aut diaconi accusenꝛ aliter ledere ecclesiam. i. alio mõ ꝙ dãdo ꝓpinqs dicanꝛ ledere ecclesiam. s. q2 ea ⁊c. [Fraudat] ⁊ fraudãdo capiunt, ⁊ sic eos fame cõficiũt. vñ ⁊ homicide dicunꝛ. xij. q. ij. qui xp̃i. ⁊ c. qui abstulerit. ⁊. xiij. q. ij. hug.

Jo. de deo.

Si vero. §. est ⁊ est. quarta pars qõnis ꝺm Joan. de deo. Sũma est ꝙ si eps fecerit ↄtra hanc ꝓhibitionẽ que continetur. s̃. e. q. c. j. ⁊ in auꝛ. ꝙ res alienata erit ecclesie restauranda, ⁊ eps a suo gradu deijciendus. ad qd inducit sequens. c.

1 ☞ Pena alienantis in casu non concesso vel preter formam statutam que sit.
2 Eps dilapidans bona ecclesie culpatur sicut fur.

Diuisio.

Si quis eps. caplm hoc sumptũ est ex ↄcilio martini pape. Et cõtinet duo ꝺm que diuidiꝛ in duas ptes. In prima: ꝙ eps nulla necessitate cogẽte alienans aliquid de redditib⁹ ecclesie sue aut ecclesie vacãtis sibi subiecte teneatur rem ipsam ecclie restituere. In scd̃a, ꝙ talis conuictus honore priueꝛ. scd̃a ibi, ⁊ iudicio.

Exponit literam.

Lege. ¶ [Si qs nulla necessitate.] Nam ea instante põt in suo clero. i. in ecclia sui epatus vbi clerici sunt. hug. [aut vbi pbr̃ non est]. i. in aliquo loco religioso: vbi non sunt clerici: sicut olim erant monasteria. vt. xvi. qd. j. §. monasteria. generaliter vel in ecclia vacãte prelato siue sit capella: siue plebs. hu. Nota. ꝙ hic nõ ꝓhibetur eps facere talem alienationẽ: nisi in casu non cõcesso. s. cũ necessitas vel vtilitas ecclie exigit. vñ dr [nulla necessitate] vnde daꝛ intelligi a ↄrio sensu, ꝙ in casu ↄcesso licite põt. [presumpserit] notat vitium. hu. Sed dicit Archi. ꝙ hoc expresse vr̃ ↄtradicere extra de re. eccle. nõ alie. c. dudũ. lib. vj. qd est Inno. iiij. de hoc dicas ergo ꝙ vbicũq3 desyderaꝛ auctas prelati vacãte ecclia: illa fieri non possunt, ⁊ hoc siue vacet ecclesia vere: vt in. c. nouit. ne sede vacan. siue interpretatiue: vtputa q2 eius prelatus est hereticus. extra de prescri. c. j. vel si sit excõicatus. vt extra de ↄces. prebẽ. c. q2 diuersitatẽ. Intelligo ergo hoc caplm ꝺm illud qd habetur, ⁊ no. in dicto. c. dudũ. Archid. [restaurare in eadẽ forma.] si stat: vel in estimatione si nõ stat. hug. [Et in iudicio.] secũda pars. [deijciaꝛ.] primo tñ auditus, ⁊ cõuictus. s. ordine iuris.

Archi.

1 bug. [priueꝛ honore.] †pena em̃ alienãtis in casu non concesso vel preter formã statutã: est depositio: alienatione preterea irrita. arg. xij. qd. ij. vulterane. ⁊ c. abbatibus. ⁊ c. apostolicos. ⁊
2 xvij. q. iij. nullus. hu. tanꝙ furti ⁊c. †Eps qui bona ecclesie dilapidat atq3 vẽdit cũ non sit illorũ dñs: sed administrator: culpetur vt fur ⁊ latro: similis inde qui de loculis Christi rapiebat fur ⁊ latro ac sacrilegus culpatus. vt dicit Augu. super Jo. homil. lviij.

¶ Questio. iij.

Diuisio.

Quid ergo. Hic intitulaꝛ questio tertia. s. quid. i. quantũ cathedratici eps possit exigere a singulis ecclesijs. potest em̃ questio ista diuidi in duas partes. In prima ponit duas authoritates: per quas ꝓbat de cathedratico qualiter debeatur episcopo. In secũda loquitur de procuratoribus ⁊ exactionibus, secunda ibi. in. §. cathedraticum.

1 ☞ Cathedraticum quid dicatur.
2 Solidus que moneta dicatur.
3 Episcopus quid hic prohibeatur exigere.

Diuisio.

Placuit. Ad solutionẽ qõnis inducit magr̃ i p̃mis hoc. c. ex scd̃o ↄcilio bracharẽñ in quo ↄtinenꝛ tria statuta ꝺm que p̃t diuidi in tres ptes. In p̃ma statuit: vt eps preter duos solidos ꝓ cathedratico a subiectis ecclesijs non tollat. In scd̃a. ꝙ tertiã partẽ oblationũ ab ecclesijs parochialibus nõ tollat: q2 illa fabrice ecclesiarũ est deputata. In tertia. ꝙ nec clericos ei
1 seruire more seruili cõpellat. scd̃a ibi: nec† tertiã. tertia ibi: silr̃ preter honorẽ cathedre. Diciꝛ aũt cathedraticũ: q2 ꝓ honore ⁊ reuer en-

⁊ reuerẽtia sue cathedre daꝛ singlis annis epo a q̃libet ecclesia siue baptismali: siue capella: preterquã a monasterijs. vt. j. e. inter cetera. aliqñ dr synodaticũ. vt extra de censi. cũ apl̃s qñ frequẽter in synodo daꝛ. dr etiam parator ⁊ circundator. q2 qñq3
2 datũ cum eps circumit diocesim suã. [Duos solidos.] † illius monete: que cõiter ⁊ generaliter currit in terra illa. Hug. ⁊ ita glo. ⁊ Goffr. dicunt, ꝙ erant solidi vsualis ⁊ cõis monete. ff. de lega. iij. munus, ⁊ si plures sint monete in regione forte dabuntur meliores. extra de iureiuran. c. quãto. vel ꝺm leges solidus ponitur ꝓ aureo. vt. C. de sponsa. l. ij. ⁊ est sensus duos solidos. i. duos aureos. Sed quidquid sit de iure: de facto aliter est. q2 in quibusdam locis exigiꝛ minus: in alijs plus. ¶ Sed surgit

Goffred.

Questio. Respõdet.

3 questio. † vtrũ ꝓhibeaꝛ hic eps aliqd exigere ab ecclesijs: vtputa prandiũ: vel aliqd honestũ seruitiũ ab antiquo prestitũ. Respondetur iuxta Hug. ꝙ non, ⁊ etiam aliud si superuenerit necessitas aliqua ecclesiastice rationis. Sed hic tex. vult dicere, ꝙ noĩe cathedratici non plus exigat. Hug. ⁊ etiã glo. dicit, ꝙ preter cathedraticũ põt expetere moderatã procurationẽ. vt. j. e. inter [nec tertiam] scd̃a pars. hoc est verum: si non vult subire onus reparationis ecclesie. Nã si vult potest eam recipere vel ei ecclesie a qua debet recipere vel alij conferre. vt. j. ea. vnio. ⁊ xij. questio. iij. episcopus. Item hoc intelligitur si epo sua sufficiant. alias recipiet eam. vt. j. c. proximo. hec tertia olim dabatur epis cum essent pauperes. vt. s̃. e. q. j. de his. Hugn. [ratio fiat episcopo.] per archidiaconũ de redditibus ⁊ possessionib⁹ ecclesiarũ. vt. xxv. di. perlectis. Hug. [Lumen.] Nam ⁊ luminaria ecclesie epi debẽt preparare. ar. j. q. j. statuimus. hug. [sartatecta.] vna dictio est sic dicũtur redditus deputati ad tecta resarcienda. hu.

Questio. Rñdet.

¶ Surgit q̃stio. vtrũ de terra illa sint alie necessitates ecclesie reparãde preter luminaria ⁊ tecta. Rñdetur. iuxta Hug. ꝙ sic. sed ista primo principaliter est deputata illis sed si superfluit etiam in alijs necessitatibus expẽdi debet. [similiter.] tertia pars. [seruili.] nõ em̃ debet eps exigere a suis clericis seruilia obsequia q2 xp̃s dei fili⁹ eos liberauit: vt sint vere liberi. Jo. viij. ⁊ j. pet. ij. epis dr. non dñantes in clero: verum licet clerici nõ sint cogẽdi vt exhibeãt opas epo: nihilominus si sponte offerunt recipi possunt.

Diuisio.

Priscis. Ad idem sequiꝛ. c. hoc qd sumptũ est ex ↄcilio apud merecb. Summa est. Tertia olim de parochialibus ecclesijs debita epis quibus sua nõ sufficiebant hodie illis subtrahitur, ⁊ fabrice deputaꝛ. Et diuidiꝛ in duas partes. In prima recitat ius ãtiquũ. In scd̃a corrigit illd. scd̃a ibi: placuit. Plana sunt oĩa.

Exponit literam.

Lege. ¶ [Priscis tertiã] oblationũ per totũ circulum anni [sufficere non possunt] ecce causam quare statutũ fuit: vt epi haberẽt predictam tertiã partẽ oblationũ: sc3 propter paupertatem. Causa ergo paupertatis cessante licite cessat ⁊ constitutio. ar. hic. ⁊. xvj. qd. j. possessiones. vnde hic sequitur. [placuit.] scd̃a pars. [nullus eps] cui sua sufficiant, ⁊ nolit subire onus reparande fabrice: al̃s secus. vt in. c. seq. Hug. [lusitane.] Idẽ intelligaꝛ de qualibet alia prouincia. Sed de illa fuit quesitum, ⁊ de illa fuit responsum. sic ergo generale est vbiq3: q2 idem expresse ⁊ generaliter dicitur in seq. c. hug.

1 ☞ Predia ecclesie non debent diuidi in prebendas.
2 Ecclesia habẽs pauciores parochianos quã. x. vel nullum habens ⁊ tamen diues est habens plures facultates ⁊c. an debeat habere proprium sacerdotem.

Diuisio.

Vnio. Ad idẽ sequiꝛ hoc. c. sumptũ ex ↄcilio toletano. Et diuidiꝛ in quatuor partes. In prima ostẽdit qd iuris sit de tertijs: quas solebant olim epi recipere a parochialib⁹ ecclesijs. In scd̃a. ꝙ plures ecclesie nõ debeant vni pbr̃o cõmitti. In tertia ostẽdit. ꝙ quelibet ecclesia q̃ h3. x. mãcipia debeat habere propriũ pbr̃m alias alij ecclesie coniungaꝛ. In quarta imponiꝛ pena transgredientibus ea: que statuta sunt in hoc. c. secũda ibi: sed hoc est necessariũ. tertia ibi: ea scilicet. quarta ibi: si qs.

Exponit literam.

Lauren.

Lege. ¶ [Unio nostre congregationis] intransitiue. i. congregatio nr̃a vnita. i. nos al̃s vniti. hug. ⁊ Laur. [tertias oblationũ] de talib⁹ em̃ tertijs loquunꝛ ista capl̃a: nõ aũt de tertijs decimaꝝ. hu. Lau. aũt itelligit de tertia fabrice: de q̃. s̃. e. q. j. de his. Sed expositio hmõi plus apud nos habet apparentie. vt. j. apparebit. [cedere]. i. dimittere, ⁊ relinquere. [clericis cultoribus] scilicet clericis. hu. [sub cura]. i. cũ ↄscĩa, ⁊ dispositione epi [incolumes]. i. integre. hug. [facultas] eadẽ rõne potest habere eps, quartã pauperũ: si nulli pauperes inueniãꝛ: silr̃ ⁊ quartã fabrice ecclesie epalis: si illa ecclesia nõ indigeat reparatione.

Opponit i cõtrarium. Rñdet.

S3 vr̃ ↄtra. j. xij. q. ij. vobis. vbi statutũ est, ꝙ deputatũ fabrie debeat reseruari: vel inde possessio emi ad cõem vtilitatẽ ecclesie: si fabrica reparatiõe indiget. Ad hoc dicũt quidam vt inquit. Hug. ꝙ illud qd hic dr: olim obtinuit. qd aũt ibi dr nunc obtinet. vel dicendũ ꝙ nullo modo est ↄriũ. q2 illud. c. vobis loquiꝛ de quarta: q̃ iure cõpetit fabrice, ⁊ nõ epo. de redditib⁹ epalis ecclie. hic aũt de tertia parochialiũ oblationũ eccliarũ: q̃ ipso iure olim cõpetebat epo, ⁊ non fabrice. Sed postea cũ epi sufficienter haberẽt, ⁊ parochiales ecclie repatione non indigerẽt: statutũ est qd hic dr. Ego aũt ampli⁹ dico dicit hu. ꝙ eps talẽ tertiã põt recipe: si ei⁹ ecclia nõ indiget reparatiõe, ⁊ in suos vsus cõuertere: si sua nõ sufficiãt ei. Si vero sufficiãt d3 illã reseruare future repationi: vel in vtilitatẽ illius ecclie extẽdere. Silr̃ faciet de quarta pauperũ: si pauperes nõ inueniunꝛ. s. d3 eã reseruare futuris paupib⁹: vel in vtilitatẽ ecclie expẽdere, ⁊ sic cõsonat hoc. c. cũ illo. c. vobis. Item credo hoc esse verum: si ecclesia illa põt sufficere pbr̃o suo: al̃s eps nõ accipiet illã tertiã: sic em̃ illi ecclie nõ tñ auferet lumẽ ⁊ sartatecta: sed etiã diuinũ officiũ qd maius est, ⁊ cui ꝓhibeꝛ minus, ⁊ maius. ar. dis. xliiij. nulli. hu. [citra]. i. vltra. hug. [pro regijs inqsitionib⁹]. i. pro eis: q̃ eps expẽdit ꝓ rege cũ circũit regnũ suũ. Nã sepe propter regis aduẽtũ epis onus incũbit: p̃sertim si regalia habẽt ab eo. vt. xvj. q. j. c. placuit. nõ negat ergo quin eps pro tali vel alia necessitate supueniẽte possit aliquid postulare a clericis. s. subsidiũ moderatum. sed nõ d3 eos grauare: vel ad hoc cogere vt ex̃ de cẽsi. cũ apl̃s. Idẽ dico si graueꝛ eps ꝓ aduentu aplici: vel ei⁹ legati: nisi eps ꝓ oib⁹ ꝓ rata põt exigere. hug. [nihilq3
1 de predijs.] ar. †ꝙ predia[a] ecclie nõ debẽt diuidi in prebẽdas
a vt. xij. q. ij. vobis. sed hoc male obseruaꝛ. hoc tñ reperies diffinitũ. xij. q. j. §. de reb⁹. hu. [cuiquã clerico] ibi intitulato. Nam alijs paupibus clericis vel laicis pñt cõcedi in vsumfructũ ad tp̃s predia eccliastica. v. xvj. qd. j. possessiones. ⁊. s̃. e. qd. ij. casellas. s3 hoc tñ põt esse cũ ecclia al̃s sibi sufficit. hu. [Sed ⁊ hoc] tertia pars. [plures ecclesie] intitulate s3 vna titulata, ⁊ alia cõmendata bene pñt cõmitti vnꝛ. vt. xxj. q. j. q plures. [nequaquã committaꝛ.] vni pbr̃o. vt. xvj. q. j. per laicos. ⁊. xxj. q. ij. precipimus. nisi hoc fiat de spãli priuilegio pape. vt. xxj. qd. j. c. relatio vel epi. vt di. lxx. sctoꝝ. vel ꝓpter paucitatẽ clericoꝝ ⁊ multitudinẽ eccliarũ. [q sol⁹] cãm reddit: q̃re plures nõ debẽt cõmitti vni. alia rõ est. q̃ reddiꝛ. j. xxj. q. j. c. j. hu. [ꝓ totas]. i. oẽs. vt dis. xx. de qb⁹. ⁊ dist. lxij. docẽdus. [Ea sc3] tertia pars. [mãcipia] i. massarios: vel familias a qbus decimã accipit. ¶ S3 surgit

a ¶ Qd p̃dia p̃dij appellatiõe venit ẽt pars ei⁹ l. dotalis. §. j. de fun. dota.

Questio. Rñdet.

2 hic qd. † vtrũ ecclia hñs pauciores parochianos q̃. x. vel nullũ hñs, ⁊ tñ diues est hñs plures facultates vel si etiã habeat plures parochianos, ⁊ tñ non põt viuere pbr̃ de bonis ecclesie vtrũ debeat habere ꝓpriũ sacerdotẽ. Rñdeꝛ iuxta hug. ꝙ siue habeat ecclia plures parochianos: siue nullũ: dũmõ possit sufficere d3 habere ꝓpriũ sacerdotẽ. vt. xxj. q. ij. precipimus. Sed ↄciliũ respexit ad id: qd solet ↄtingere, ⁊ qd vr̃ vero sile. s. ꝙ ecclesia possit sufficere vni pbr̃o ex q̃ h3 tot parochianos. Hinc vr̃ colligi ꝙ. x. pñt infamare pbr̃m. siue ergo a. x. siue a plurib⁹ de suis sit infamat⁹ pbr̃ dr infamat⁹ a plebe q2 noĩe plebis etiã x. intelligunꝛ. [alijs ecclesijs ↄiungaꝛ] in regimine: sc3 vt cũ eis regaꝛ ⁊ guberneꝛ ab eodem.

Questio. Rñdet.

¶ Sed surgit hic qd. Ad quã ecclesiã rector iste manebit. Rñdeꝛ iuxta hu. ꝙ si vtraq3 est titulata: ꝓ arbitrio suo vbi videris magis esse opportunũ sibi: vt xvj. q. j. ⁊ tpis. ⁊ qd. vij. si qs vult.

Questio. Rñdet.

¶ Surgit alia qd. qd si talis ecclia postea facta ẽ diues. Rñdeꝛ iuxta hu. ꝙ post mortẽ isti⁹ sacerdotis qui nũc gubernat ꝓpriũ habebit sacerdotẽ. Alij dicũt ꝙ d3 cogi sacerdos: q nunc est vt in vita sua habeat aliquẽ aliũ pbr̃m. ar. vij. q. j. illud. ⁊. xxj. qd. ij. precipim⁹.

Questio.

¶ Itẽ surgit alia qd. qd si ecclia que h3 pauciores parochianos q̃. x. longe sit sita: ita vt non possit alteri ↄiungi. ad hoc rñdeꝛ iuxta hug. ꝙ forte destrueꝛ: vel remanebit sic: quousq3 ꝓuideaꝛ. ar. de consе. di. j. oẽs. ꝺm hu. ⁊ lau. [Si qs]. quarta pars [duorũ.] vt dist. xviij. c. vlti. ⁊ di. lxxxvi. tãta. hu. ⁊ archi. [excõicatione]. i. separatione a sacramentis. Hug.

Aliud. Ad idẽ est hoc. c. qd est beati gregorij defensori sicilie. Sũma est, ꝙ eps vltra duos solidos cathedratico nõ exigat nec procurationes vltra mensam clericorum requirat planum est.

Diuisio.

Nec numerus. Ad idẽ est hoc. c. in parte: quod est pelagij parte. Sũma est in rubro. Et diuidiꝛ in tres partes. In prima ostẽdit. ꝙ in baptizãdis nõ attẽdaꝛ numer⁹: s3 q̃tq̃t i quocũq3 venerit suscipiẽdi sũt ad baptismũ. in scd̃a dicit ꝙ eps cathedraticũ nõ suscipiat nisi iuxta antiquã ↄsuetudinẽ. In tertia ꝙ idẽ seruabit de oblationib⁹: q̃ die; dedicatiõis offerũtur. tertia ibi: cathedraticũ. tertia ibi, ⁊ d his.

Exponit literam.

Lege. [Nec numer⁹] forte loquiꝛ ↄ pessimã cõsuetudinẽ q̃ erat alicubi, ꝙ venientes ad baptismũ non baptizabanꝛ: nisi esset tot vel ꝙ nõ baptizabanꝛ vno die nisi tot. Sed verũ q2 erat pessimum. q2 nullus est repellendus a baptismo. vt. xj. q. iij. epi. ⁊ de cõse. dist. iiij. a paruulo, Et forte ideo numerus imponebaꝛ. q2 clerici accipiebant pretium pro eis baptizandis tñ: vel tñ ꝺm numerũ eorum, et hoc deterius erat. vt. j. qd. j. baptizandis. ⁊. c. placuit. Hugu. ⁊

glo.[quanti].i.tot.sike in euāgelio.quāti mercenarij abundant in domo patris mei.hu.⁊ archi.[in electa.⁊c.pt₃.]ꝙ loquit de adultis qꝛ pueri arbitrio vti non pñt.vnde collige ꝙ loquitur de transeuntibus,⁊ illis qui non habebant ibi domicilia pueri non sic vagant. Hug.Ceterū illud no.contra quosdā ꝙ si pagani vel si iudei habent domicilia in parochia mea nō sunt suscipiēdi ad baptismū vel alia sacra in alia parochia:nisi cā necessitatis die dedicatiōis:vel alicuius festiuitatis ipsius ecclie [cathedraticū.]scda pars[pt₃ ⁊ de his.]tertia pars.[Consuetudinē]vel conuentionem factā cū epō tēpore dedicationis. vt j.xviij.q.ij.eleutherius. Que vero sit consuetudo nō habetur: sed seruabit cōsuetudo loci.hug.[generaliter oībus ecclesijs.] arg.ꝙ oēs ecclesie debēt habere hanc partē oblationū.qd non dicit de cathedratico:vel de tertia oblatiōnū per totū annum, ⁊ fuit hoc statutū in signū subiectionis: scilicet vt ex hoc ipsa ecclesia ostendatur esse subiecta ipsi episcopo.Hug.

Cathedraticū. §.est,⁊ incipit scda pars huius qstionis:in qua loquit de procurationib⁹,⁊ exactionibus,⁊ dicit ꝙ pcuratio vna sola debet esse in anno,⁊ exactio nulla:nisi a iure permissa. extra de censi. c.cū apl's.⁊ hoc probat per.v.authoritates. ſm Jo.de. Lege. ¶[Cathedraticum.]patet quid dicit gratianus.scilicet ꝙ illud cathedraticum ⁊c.

Exponit literam. Continuatio.

Ex his. §.est,⁊ cōtinuatur sic. Dictum est.s.de visitatione eporum:sed qꝛ quidam crudeliter seruiēdo ecclesias visitant:ideo nūc ostēdit magister quid super hoc sic tenendum.Archi.⁊ Ber.

1 Concessa omnia que inueniuntur non intelligunt phibita.
2 Angarie quid dicatur.
3 Metropolitanus pōt suspēdere epm:interdicere,⁊ excōicare.

Qlia cognouimus. Ad prefatū ppositū inducit in primis hoc.c. qd sumptū est ex tertio concilio toletano.Sūma est, ꝙ epi vltra morē antiquū non exigant a parochianis aliquid,⁊ contrafacientes per metropolitanū coerceant.Et diuiditur hoc.c.in quatuor partes. In prima narrat excessum:qui fuit causa motiua prouidendi. In scda prouidet.In tertia prouisionē exponit:siue declarat. In quarta grauatis clericis iudices designat: qui epos habeant coercere.scda ibi:ideo censemus.tertia ibi:hoc est.quarta ibi:huius vero.Lege. ¶[Quia non sacerdotaliter].i. non vt decet sacerdotes.[scriptū est].j.pet.v.nō dñantes in clero: sed forma facti gregis.[qui exactiones].i.iniustas petitiones. Archid.[dāna.]subsidiū pñt petere prelati.ex de immu.eccle. qꝛ plerinqꝫ.⁊ ex de censi.cū apl's[ideo.] scda pars. [excepto ⁊c.]
1 ar.†ꝙ oīa que ɔcessa inueniunt non intelligunt phibita.ar.ij. q.v.consuluisti.Si ergo eps exigit aliquid a clericis nisi possit aliud probare sibi deberi: per canonē iuste ei negat.ar.ix.q.iij. conquestus.⁊.xviij.q.iij.hoc tantū.hu. [presumptus] vitium notat.i.per violentiā,⁊ excōicatione sumpta.Hug.[denegentur]qꝛ in his que per violentiam sumpta sunt:non currit prescriptio:que bonā fidem continuā exigit ſm canones.xxxiij.q. ij.si virgo. Item si intelligat de his:que iure cōi non pñt peti: vt si noīe cathedratici petatur vltra duos solidos:vel nomine decimarū exigāt octauam:vel nonā partē: vel hmōi:planū est ꝙ in talibus nō currit prescriptio.ar.j.q.j. nullus.⁊ di.c.cōtra morem. ¶Sed hic surgit questio.quid si gratis donata ⁊ non per violētiam sumpta sint vtrū eps possit semper petere ⁊ recipere. Rñdet.iuxta Hugu.distinguendo.aut pbr simpliciter credebat se soluere indebitū, ⁊ ex certa scientia soluebat,⁊ eps sciebat se recipere indebitum nihil valet prescriptio. vt.xvj.q. iij.clerici.⁊.c.si eps.Si vero pbr credebat soluere,⁊ eps recipere debitum similiter ibi non currit prescriptio. sed ex quo multo tempore est solutū presumitur debitū:nisi cōtrariū pbetur. ff.de vsuris.cum de in rem verso. Distingo tñ:si eps non allegat aliā rationē nisi longitudinē tpis:sc₃ qꝛ tanto tpe recepit etiā si p centū annos illud recepisset iuste ei denegat qꝛ tēpus non est modus constituende obligationis qꝛ nec tollende qd est minus. Sed si allegat aliquā rationē sc₃ ꝙ ex aliqua iusta causa fuit ab initio statutum a se:vel a suis antecessoribus:vel aliam ɔsimilē,⁊ nō posset illud probare:qꝛ non h₃ testes:vel instrumēta nec stat memoria hoīm qñ:vel quare hoc fuerit statutum:tunc ex lōgitudine tēporis presumptio est pro epo: sc₃ vt iuste ab initio videatur statutū: nisi probet contrariū.ar.ff.de vsuris.cum de in rem verso.⁊.iij.q.vj. hoc quippe.[angarijs.]
2 †Angarie[a] sunt onera que imponunt psonis. perāgarie vero dicūtur onera possessionibus imposita.Hug.⁊ de hoc extra de immu.eccle.non minus. in.iij.glos. [in dictionibus].i.illicitis exactionibus.Hug.vel conditionibus nouiter inductis.C. de

Diuisio. Exponit literam. Questio. Rñdet.

a ¶Angarie vide pulcre tex.in.l.vlt. de muneri. et hono.

superindic.l.j.Lau.[Hic vero.]quarta pars.[locales.] ciuitatenses[diocesani].i.parochiales:scilicet morantes extra ciuitatē.vt.xij.q.ij.statuimus.hu.[auertere.] per excōmunicatio-
3 nem vel suspensionē ⁊ est ar.†ꝙ metropolitanus potest epm suspendere,⁊ interdicere,⁊ excōicare.ar.di.xij. de his.⁊.xj.q.iij. si quis episcopus.Hug.

Lauren.

1 Tyrannis dicitur pessimus principatus.
2 Episcopus quid debeat facere in visitatione.
3 Episcopus potest recipere sumptus non solum a clericis: sed etiam a laicis.
Et quid si habeat proprios.nu.4.

Cauendum. Ad idem sequit hoc.c.sumptū ex concilio cabiloneñ. Sūma est in rubro.diuidit aūt hoc.c. in tres ptes. in pma phibet:vt epi visitādo parochias tyrānice ⁊ sine charitate tractēt clericos.i scda docet qūo se debeāt hre in visitādo:vt potissime intēdāt lucris aīarū.in tertia ɔcludit. scda ibi.obseruādū. tertia ibi:tāta.Lege. ¶[Cauēdum subditos].i.laicos. hug. [socios].i.clericos:qui socij dicunt eporū,⁊ etiā fratres vel[subditos].i.minores clericos [socios].i. maiores.s.prelatos,⁊ sacerdotes:q in multis sociantur,⁊ adequant epis.vnde olim qlibet pſbyter vel eps dicebatur presbyter,⁊ eps.xciij.di.legimus.⁊.xcv.di.olim.hu.[tyrānidē] ſm ꝙ
1 pbat philosoph⁹.viij.ethi.†pessimus pncipatus est tyrānic⁹ cū vnus pncipat qrens ppriū lucrū in malū ⁊ in oppressionē subditorū.Qd eñ eps tyrannidem exerceat in subditos quos d₃ vt pr diligere:vt pastor oues pascere:maculā ponit in gloriam epalem:q superintendēs dr:vt supintendat qd eis prosit quib⁹ preest vt dicit Augu.xix. de ciuitate.dei.c.xix.[iudicia-
2 ria].i.ptātiua.hugu.[obseruandū]scda pars.†Nota bene qd debeat eps in visitatione facere confirmare hoies.item emēdare que digna sunt emendatione:predicare verbū dei:intendere lucris aīarum potius: q̄ in expoliādis subditis: dare exēplū sanctitatis[a subditis].i.laicis fratribus.i.clericis.hu.Et est ar.†ꝙ eps pōt recipere sumptus ēt a laicis nō solū a clericis.
3 vt.s.e.q.j.placuit.poterit ergo pma die esse in sumptib⁹ clericorū.scda vero in sumptibus laicorū.S₃ lau.nō credit de laicis:nisi esset cōsuetudo[scandalizent]quātū in se est.s.exigēdo plusquā debēt vel vltra id q̄ ille possit exigere.vt.xj.q.iij. noli te[pprij sumptus].i.de ppria ecclīa:vel de proprio patrimo-
4 nio.¶Surgit questio.†vtrum eps hñs pprios sumptus debeat visitando petere sumptus a subditis.Et vr ex presenti litera ꝙ non:arguēdo a ɔtrario sensu.vt tangitur in glos. Sed hoc non est ita:vt hic est ar.a ɔrio sensu:qꝛ esset iuri ɔtrarium. Qui eñ seruit altario:de altario viuere d₃.⁊ qui seminat spiritualia:sine peccato metit carnalia.vt.xj.q.j.§.qꝛ ergo.preterea nemo cogitur militare stipendijs suis.extra.de censi.romana. lib.vj.hug.ceterū nō peccat eps si exigit ius ecclesie: qꝛ vtitur iure suo.vt.xxiij.q.v.de occidēdis.vel scdo dr procurare[pprij sumptus]nō desunt:subintelligat maxime: quia ⁊ si nō desunt sumptus pōt accipere.vel est ɔsiliū:sc₃ ex quo sufficit sibi non accipiat:pōt etiā esse preceptū vt abstineat quāuis de iure sibi competat:sc₃ si ecclesia pauper est:vel timetur scādalum puta subditi sunt auari ⁊ tenaces adeo qd nihil pōt accipi ab eis sine scādalo hoc in primitiuo tēpore potius obseruari debebat: qñ tales cito scandalizati cito a fide recederent, ⁊ qꝛ tales erāt corinthi:ideo apostolus abstinuit a sumptib⁹ illorū.Et est ār. a maiori.si paulus cui sumptus deerant nolebat accipere:multominus episcopi qui sibi sufficiūt debent hoc facere.⁊ hoc est quod sequitur exemplo apostoli pauli.qui primo.thess.ij.dicit memores nostri facti estis fratres laboris vestri. ⁊ fatigationis. quia die ⁊ nocte operantes ne aliquem vestrum grauaremus predicauimus in vobis euangelium dei,⁊.ij.ad Thes.iij. Idem dicit ⁊ est ar.a maiori vt dictum est.alias non competeret hoc exemplum.Hugu.

Diuisio. Exponit literam. Augusti. Lauren. Questio. Rñdet.

1 Monasteria oīa sunt ipso iure exempta a lege diocesana.

Inter cetera. Ad idē sequit hoc.c.sumptū ex ɔcilio toletano.iiij. Summa est in rubro.Et diuidit hoc.c.in.iiij.ptes. In pma narrat excessum execrabilē quorūdā prelator galecie.In scda puidet. In tertia pcipit:vt eps visitās vltra.l.equitaturas nō ducat:nec vltra diē vnā in qualibet ecclesia morari liceat.In quarta mandat:vt hmōi statuti transgressor debite correctiōi subiaceat. scda ibi:ne ergo. tertia ibi: cū vero.quarta ibi:quicūqꝫ vero.Lege. ¶[Inter cetera.conferre]id est tractare.Hug.[Discernere].id est cum discretione tractare,⁊ finire Archi. [exinanitionem].i. euacuationem Hugu.

Diuisio. Exponit literam.

hu.[extreme virtutis].i.totius facultatis.hu.[ne ergo.]scda pars.[p singulas dioceses]rurales.[basilicas.]ciuitatēses.q̄ a ciuitatēsib⁹ ecclesijs pōt exigi cathedraticū. hu. vel per dioceses intelligunt capellanie rurales,per basilicas ecclie baptismales,⁊ sic tam.capelle,q̄ plebes tenent ad cathedraticū.hu.⁊ Archi.[basilicis monasteriorum]intransitiue.i.basilicas:que
1 sunt monasteria. † ⁊ qꝛ oīa monasteria sunt ipso iure exempta a lege diocesana:per consequēs a cathedratico. vt.s.e.q.j.c.j.⁊ xvj.q.j.cum pro vtilitate,[quinquagenariū] hec superfluitas euectionis aliquantulum est diminuta extra de censi.c.cū apl's qd fuit factum in cōcilio lateraneñ. vbi expressus est numerus euectionū fere in oibus prelatis.archieps eñ visitando parochiā potest habere.xl.vel.l.equitaturas eps. xx.vel.xxx. Cardinalis.xxv. Archidiaconus.v. vel sex decanus duas. nec est expressus numerus ideo vt q pauciores solet habere:hac occasione velit habere plures.Sed ne iste numerus excedat quātūcunqꝫ qs sit diues:vt in prefato.c.cū apl's.hu. No.etiam pulchre in eo.c. vbi dr. in fine. ꝙ de predicto numero euectionum ſm tolerantiam dictū est in illis locis poterit obseruari in quibus ampliores sunt redditus ⁊ ecclesie facultates in pauperibus locis tantū velimus teneri mensuram.vt ex accessu maiorum minores non debeant se grauari ⁊c. [quicunqꝫ vero].iiij. pars patet de se.

Relatū. Ad idē est hoc.c. qd est beati gregorij in registro. Sūma est ꝙ epi non debent grauare pcurationibus indebitis subditos sacerdotes.Et diuidit in duas partes.Primō narrat quid hactenus extitit obseruatū circa procurationes soluēdas p modū cuiusdam cōpositionis ⁊ qualiter iam non custodit.Scdo prouidet monēdo ne prelati graues sint suis subiectis.scda ibi:vñ fraternitatē. Lege.¶[Relatum]pro intelligētia capituli sciendum ꝙ epi sicilie multū graues ⁊ onerosi erāt in prandijs recipiendis a clericis:cū visitabāt dioceses suas.Tandē mediāte legato facta est compositio inter eos,⁊ prefixa est certa summa pecunie:quā quelibet ecclesia soluerat annuatim epo p tali prandio pcedente aūt tēpore epi volebāt venire cōtra illam conuentionē,⁊ exposcebant maiorē summā.Scribit ergo gregorius eis ꝙ non debent venire contra illam conuentionē:nec contra id qd eorū consensu ⁊ voluntate statutū est per seruum dei propriū nomen ecclesiastici patrocinij.qꝛ tota sicilia est patrimoniū ecclesie romane.vt dist.xciiij.c.j.Hug.Sed olim fuit peculiaris imperatoris vt dicit iustinianus in sua ɔstitutione que ponit sub rubrica vt appellationes de sicilia ⁊c.tua cognoscat ⁊c.Archi.[dispositū].i.preceptū Archi.[grauari.]in prādijs vobis exhibēdis.Hugu.Sūma eñ pecunie pro prandio: vt ita eps sibi ⁊ suis pararet prandiū dum visitaret parochiā. Et est ar.ꝙ licite potest dari certa summa pecunie pro prādio ipsi epo.verū est vt nihilominus visitet. als in toto inhibeat, vt.s.e.q.j.delata.[pro labore.]non dicit pro consignatione.vel visitatione:qꝛ illud esset simoniacū.Hu.sed pro labore clericorū.i.prandio parādo clericis laborantibus cum epo in visitatione:qd quidem debetur.vt.xij.q.ij.charitatē.⁊.j.q.ij.c.si. hu. [minime custoditur.]a vobis.sed nō debetis hoc facere.[vnde.]secunda pars.vnde ⁊c.⁊ est ar.ꝙ ɔtra pactū licitū non debet quis venire:vel etiam cōtra promissionem.xij.q.ij.quicūqꝫ suffragio.⁊.xviij.q.ij.eleutherius.Hug.

Diuisio. Exponit literam. Casus.

1 Cause clericorum etiam spirituales possunt committi laicis.

Illud. Ad idem est hoc.c.quod est pelagij pape.Summa est ꝙ episcopus pro cathedratico vltra duos solidos non debet exigere.⁊ qd procurationem ſm mediocritatem loci moderatā tantū debeat recipere.Et diuidit in tres partes. Primo narrat quid in promotione syracusanus episcopus promiserat:scilicet quod nomine cathedratici vltra duos solidos nō exigeret ab aliquo:nec aliquem grauaret.In secunda cōmittit crestonio illustri,ꝙ illud faciat custodiri a quolibet episcopo sicilie.In tertia iniungit etiam ei: vt non permittat conuiuia nimis magna exigi a presbyteris:quādo epi visitant parochias suas.secūda ibi:quē magnitudo tua.tertia ibi: nec ipsa quoqꝫ. Lege.¶[Illud inter alia.] que sint illa habetur di.xxviij. de syracusana Hu.[specialiter.solet eñ ⁊c.]vt di.xxiij.quāq̄. hu. Legitime pene pecuniarie. vel alterius. sc₃ depositionis: vel cōsimilis sepe eñ precipitur vel prohibetur aliquid sub pena vt.j.q.vlti.quoties.⁊ dist.xxiij.q̄q̄.⁊.xvj.qd.j.statuimus. hug. [per quālibet occasionem.] inhonestā. Nam iusta causa posset esse aut cōtingere, ꝙ episcopus licite pōt aliquid vltra exigere:puta debet visitare curiam romanam pro cōmuni vtilitate totius episcopatus. Hugu.[Enormia]. id est nimis magna

Diuisio. Exponit literam.

⁊ immoderata. Hugu.[vnius cuiusqꝫ loci.] ergo non tantum plebes.sed etiā capelle tenent pcurare epm ad cōsignationem infantū hu.[pretextu].i. occasione hug.Nota.ꝙ hic ⁊.e.q.c. illud.pelagi⁹ scribit crestonio,⁊ appellat eū illustrē.vñ vr fuisse
1 laic⁹ qꝛ clerici tali vocabulo nō solēt noīari. Et est ar.†ꝙ cause clericorū etiam spirituales pñt cōmitti laicis . ar.di.xxiij.c. mulier.⁊.lxiij.di.in synodo ⁊ tunc aucte delegantis pñt excōicare reū vel actorē cōtumacē.ar.di.xxxij.§.verū.nōne subdiacono licet excōicare aucte maioris:licet solis sacerdotibus cōueniat ex officio vtiqꝫ.di.lxxiiij.honoratus.Hug.

¶Causa.xj.

Clericus. Hic incipit.xj.cā que sic cōtinuatur ad supiores iuxta.hu.lau. Ber.⁊ Arch.Clerici possidēt res ecclīasticas possidēt ⁊ pprias ī ecclesijs:que quasi cōmendate habētur,⁊ possidētur a clericis. eps h₃ ptātem gubernādi,⁊ disponēdi,et si inde emergat litigiū iudicādi:in pprijs rebus clericor eps non h₃ ptātem nisi iudicandi cū fuerint litigiose.In superiorib⁹ ergo causis duab⁹ gratianus ostendit quā ptātem h₃ eps in rebus eccliarū:qꝛ h₃ ptātem gubernādi,⁊ disponēdi sicut dictū est,⁊ iudicandi si litigiū inde ɔtingat. Nūc vo in hac cā pertractat quā ptātem habeat in rebus pprijs clericor.qꝛ h₃ ptātem iudicandi:si fuerint litigiose ostendens, ꝙ clerici nec in cā ciuili nec criminali sunt cōueniēdi:nisi corā eccliastico iudice. annectit etiā prolixū tractatum de excōicatis, ⁊ illis qui cōicant cū excōicatis.Tandem subijcit qualiter sit facienda excōicatio,⁊ qualiter recōciliatio.vt autē ad hec oīa magister cōpetētibus descēdat thema pmittit ⁊ inde tres questiones elicit. vt patet.

Continuatio.

1 Forum dicitur duplex ecclesiasticum ⁊ seculare.
2 Crimen ecclesiasticum quid dicatur.
3 Causa spiritualis que dicatur.
Que ciuilis siue pecuniaria.nu.4.⁊.6.Que criminalis.nu.5.
7 Clericus in nulla causa potest conuenire clericum nisi coram iudice ecclesiastico.
8 Clericus ratione feudi non mutat forum suum.
9 Clericus de crimine ecclesiastico potest agere criminaliter cōtra laicum.

¶Questio.j.

Quod clericus. Hic intitulatur prima qd sc₃ an clericus ante ciuilē iudicē siue secularem sit producendus. Hec questio diuiditur in tres partes iuxta Jo.⁊ Archi.In prima probat.per.xxiiij.authoritates.ꝙ episcopus ⁊ clericus quilibet per clericos est iudicandus, ⁊ non per laicos:nisi forsan esset incorrigibilis. qꝛ actor debet sequi forum rei.j.e.experientie.⁊ extra de iudi.cum sit.⁊.C. de iurisdi. omn. iudi.l.iuris ordinem.In secunda ostendit,ꝙ in spiritualibus causis debet clericus tātum coram clerico respondere.In tertia pbat, ꝙ in omni casu.siue ciuili siue criminali per propriū episcopum est clericus iudicandus.secūda ibi.in.§.his ita.tertia ibi:in.§.econtra.pro euidentia solutionis questionis proposite, ⁊ vt euidentius pateat coram quo iudice clericus vel laicus debeat conuenire clericum vel laicum est notandū iuxta glo.⁊ Hug.hic.ꝙ causarum.alia est ecclesiastica.alia est secularis siue forensis.vt dist.lxxxviij.decreuit.⁊.ij.q.vj.nō ita.⁊ de conse.distin.iij.c.lebritatem. Hec distinctio videtur cōcernere
1 diuersitatē fori.†ꝙ est duplex.sc₃ ecclesiasticū,⁊ seculare. alias diuersitatē rerū de quibus in iudicio agitur.primū genus sc₃ ecclesiasticarum diuidit in tres species.qñ alia est criminalis: alia spūalis:alia ciuilis.siue pecuniaria.vt.xvj.qd.j.frater.criminalis eccliastica est vbi agit de crimine ecclesiastico cuius examinatio ⁊ condēnatio spectat ad ecclesiasticū iudicem.Sed vr ꝙ oē crimen sit eccliasticū.ar.lxxxvij.distin.eos.in fi.vbi de
2 hoc.Sed dic dicit Archi.†ꝙ hic crimē eccliasticū appellat illud qd est crimen ſm ecclesiam non ſm leges.vt crimen vsurarum.crimen fornicationis.quod ſm leges non est crimen.ff.de concubi.in concubinatu.in fine ⁊ de crimine fornicationis patet in eo quod legitur ⁊ not.xxxij.qd.iiij.nemo.in glos.⁊ distin. xxxiiij.§.ɔcubina.cū duob⁹ capitulis sequētibus,⁊ hec. tñ ſm canones puniunt ſm Goffr.qui ita notat extra de fo.cōpe.cū sit.Archi.Et ibi recitat Joan.and.super vlti.glos.exemplifi-

Diuisio. Archid. Goffre. Jo.and.

catur de crimine ecclesiastico:primo vt est crimẽ vsurarum:qđ
crimẽ ꝙ ad ecclesiã pertineat ptꝫ. facit qđ legit̃ ⁊ no.ex̃ de iure
iur.ex lr̃is.⁊ extra.de fo.cõpe.ex tenore.in gl.pe.⁊.e.tit.cum sit.
Archi.scđo crimẽ eccl'iasticũ đr aut specificat̃ crimen heresis
qđ cõmittit̃ ꝯtra fidẽ. tertio crimẽ adulterij quo ad separatio
nem tori.vt.vj.q.ij.c.j.⁊.ĩ.e.q.j.si quis cũ clerico. quarto đr cri-
men piurij qđ cõmittit̃.ꝯtra deũ.quinto crimẽ simonie qđ cõ-
3 mittit̃ circa spũalia.†Spũalis vo cã eccl'iastica est vbi agit̃ de
spũalib⁹ ecclesiasticis:vt de decimis:primitijs, ⁊ oblationib⁹:
ordinibus:matrimonijs : excõicationib⁹:electionib⁹, ⁊ hmõi.
4 hu.†Ciuilis siue pecuniaria eccl'iastica est vbi agit̃ de reb⁹ tpa
libus eccl'ie nõ ꝯsecratis:vt de predijs:iumẽtis,⁊ pecoribus,⁊
hmõi.hu.ẜm vero genus causarũ.s.seculariũ siue forẽsiũ diui-
5 dit̃ in duas spẽs.s.alia est criminalis alia ciuilis.†Criminalis
secularis vbi agit̃ de seculari crimine.i.cui⁹ examinatio ⁊ cõdẽ
natio ptinet ad secularẽ iudicẽ vt est crimen lese maiestatis,et
6 incẽdiarioꝝ,⁊ gñaliter vbi agit̃ ad effusionẽ sanguinis.†Se-
cularis ciuilis est illa: vbi agit̃ de ꝓprijs reb⁹ clerici:vel laici:
vel est statu, hu.his distinctionib⁹ habitis tũc sequit̃ alia vcꝫ
ꝙ in his causis aut cleric⁹ cõuenit clericũ:vel laicũ: al's laicus
7 cõuenit clericũ:vel laicũ.†Si elect⁹ ꝯueniat clericũ tũc est ista

Prima cõclusio.

ꝯcl'o prima.ꝙ in nulla cã põt clericus clericũ ꝯuenire:nisi corã
eccl'iastico iudice. Ista ꝯcl'o patet.ĩ.ex.c.clericũ.⁊ ex.c.nullus,
Aliqui vt đr in glos.excipiũt casum de feudo.de quo dicũt, ꝙ
siue clericus cõueniat clericũ:siue laicũ:debet eũ conuenire: vt
dicunt corã dño feudi. Sed hoc vt dicit hug.non est verũ imo
idẽ est dicendũ in causa feudi:qđ in alijs . nunqd ideo ꝙ quis
dat feudũ alicui hꝫ iurisdictionẽ super eũ nõ ⁊ quidquid obser
8 uetur inter laicos de iure eorum cõsuetudinario.† tñ clericus
ratione feudi nunquã mutabit forũ suũ.Hugu.Istã ꝯclusionẽ

Archid.

sequit̃ Archi.post Goff.in.c.j.de cle.coniug.Si vero clericus
cõueniat laicũ aut conuenit eum de crimine ecclesiastico vel de
causa speciali:scꝫ de decimis:vel primitijs, ⁊ hmõi spũalibus

Scđa conclusio.

tunc est cõclusio scđa.ꝙ clericus dꝫ laicum cõuenire corã iudi-
ce ecclesiastico ⁊ hoc ratione criminis: vel rei de qua agitur.vt
vj.q.ij.c.j.⁊.ĩ.e.q.j.si quis cum clerico.Si vero conueniat cleri-
cus laicũ de causa ciuili eccl'iastica siue seculari: puta de posses

Tertia cõclusio.

sione ecclesiastica vel alia tũc est alia ꝯcl'o tertia. ꝙ seruabitur
regula:scilicet ꝙ actor forũ rei sequatur.ĩ.e.q.j.experientie.⁊.c.
si quisquã.¶Tertia ꝯcl'o idẽ est obseruandũ:si clericus cõue-
niret laicũ ciuiliter de crimine forensi. nam criminal'r clericus
nunquã potest cõuenire laicum coram seculari iudice.vt.ĩ.e.q.
j.clericum.⁊.c.nullus.Si quidem eũ conueniat laicum. Si qui

Quarta cõclusio.

dem eũ cõueniat de crimine ecclesiastico vel spũali est.cõclusio
quarta.ꝙ conueniet eũ coram ecclesiastico iudice.vt.xvj.q.ij.c.
j.⁊.ĩ.e.cã.q.j.si quis cũ clerico.⁊ di.x.certũ.⁊.c.qm̃.⁊. xxxv.q.vi.

Quinta cõclusio.

nullus.Si vero laicus cõueniat clericũ est conclusio quinta.ꝙ
nunquã cõueniet eũ:nisi corã eccl'iastico iudice.⁊ sic seruabitur
regula premissa.Actor forũ rei sequat̃.hug.Nota ꝙ regulari-
ter laicus nõ potest agere criminaliter cõtra clericũ:nisi in cer
tis casibus.Nullus eñ laicus recipit̃ in accusatione clericorũ:
nisi in certis casibus : in quibus indifferenter oẽs admittunt̃,

Sexta conclusio.

9 ar.ij.q.vij.fere per totum. Est ergo sexta ꝯcl'o.†ꝙ clericus de
crimine ecclesiastico põt agere criminaliter cõtra laicũ.sed lai
cus nec de eccl'iastico crimine nec de alio nisi causaliter potest
agere criminaliter ꝯtra clericũ:sed ciuiliter põt.hug.hoc totũ
regulariter obtinet cũ principaliter qs est actor vel reus. Nã
si reus incõtinenti vult reconuenire actorẽ:sub eodẽ iudice co-
gitur rñdere etiam si sit clericus, ⁊ iudex sit secularis.ar.iij.q.
viij.cuius in agendo.hoc etiam tenet glos.hic.⁊ in.c.nullus.de

Archid.

fo.cõpe.⁊ in.c.multi.ij.q.j.restringit autẽ hoc Archi.dicens,ꝙ
si questio spectans ad forũ ecclesiasticũ de natura sui inciden-
ter ꝓponit̃ sub laico:vt in spũalibus,⁊ in causa matrimoniali:
vel de iure patronatus:laicus nõ põt cognoscere: nec inciden-
ter:nec etiã per recõuentionẽ. extra de iudi.de criminibus.⁊.c.
quãto.⁊.c.significauerũt.Si vo nõ spectat naturaliter ad forũ
ecclesie:sed rõne persone possidẽtis: vt in possessionibus cleri-
corũ:põt laicus cognoscere,⁊ per modum recõuentionis,⁊ in-
cidenter.vbi aũt qđ spectat ad forũ seculare:sicut de possessio-
nibus circũscripta cã sanguinis põt iudex ecclesiasticus inci-
denter vel per recõuentionem cognoscere.C.de iudi.quoties.⁊
C.de sen.⁊ inter.cum papinianus,⁊ in aut.⁊ consequẽter.q̃r ec-
clesia non potest committere forum secularibus iudicibus.sed
suis tantum.extra de fo.compe.significasti Archi.

1 ☞Iudex secularis an possit procedere si pendente lite con-
uentus efficitur clericus.

NEmo. Ad principale ꝓpositum questionis incipit inducere testimonia.Et in pri-
mis hoc.c.qđ est Caij pape. Summa est in rubro.

Exponit literam.

Breue est.Lege.¶[Nemo]clericus vel laicus.hu.
[vnquã].i.aliqua causa.Hug.⁊ archi.ergo nec in causa feudi,
hug.accusare[large]sumit̃.i.ipetere:ciuil'r vel criminal'r.hug.
1 [presumat.]¶Surgit hic qđ quã tangit dñs Archi.†Po-

Questio.

ne ꝙ aliqs cõueniat̃ corã iudice seculari,⁊ lite pendente factus
est clericus:querit̃ vtrum iudex secularis possit ꝓcedere. Ad
hanc qõnem varij varie rñdent. Alanus quidẽ ⁊ Gof.⁊ Ber.

Alanus.

dicũt ꝙ sic.Et hoc idẽ notãt extra de obli.ad ra.c.vno. Et idẽ
sentit Inno.⁊ Vincẽ.ex̃ de iudi.at si clerici.⁊ de fo.cõpe.propo

Vincẽtius. Hosti.

suisti.vbi Hosti.sequit̃ hanc sniam.idẽ Bar.brix.in qõne qua-
dam veneriali:que incipit.aliquis litigabat. Sed Jo.de.dice-
bat hanc sniam esse verã.vbi est cã ciuilis. vbi enim cepit iudi
ciũ ibi finẽ accipere dꝫ.ff.de iudi.vbi.Si vero esset cã crimina-
lis tunc ista snia nõ est vera.q̃r tunc corã iudice ecclesiastico cõ-
uenire dꝫ.ĩ.e.de ꝑsona. cũ silibus cũ secularis non posset eum
punire.Alij dicunt indistincte ꝯriũ : scꝫ ꝙ in ciuili ⁊ criminali
ꝓcedere nõ posset.per.l.nõ distinguemus.de arbitris.§.sacer-
dotio.⁊ vr̃ hoc expressum de re mili.l.qui cum vno.§.reus.ad
idẽ.ff.de accu.l.hos accusare.§.hoc beneficio qđ teneas inquit.
Archid.Nam iste per susceptionẽ ordinis clericalis oĩno forũ
mutauit.⁊ sic nõ obstãt iura illa : que ꝯriũ innuũt:in qb⁹ si be-
ne videant̃ qs nõ mutat forũ.sed addit forum foro.⁊ hoc est ve
rum vbi bona fide ⁊ non in fraudẽ factus est clericus. Nã si in
fraudẽ tunc nõ vr̃ ꝙ possit declinare cognitionẽ iudicis secu-
laris.¶Sed surgit qđ.quomodo cognoscet̃ si in fraudem fa-

Questio. Rñdet.

cit.Rñdet̃ iuxta Archi.ꝙ si de crimine erat accusatus vel de-
prehensus tunc presumit̃ fraus.Si aũt nõ erat accusatus:nec
deprehensus:tunc fraus non presumit̃,⁊ hec distinctio vr̃ ma-
nifeste ꝓbari.ff.de re mili.l.in vlt.in prin.Dic aũt.dicit Jo.de

Jo. de fan.

fan.ꝙ qñ agit̃ de punitione personali:si reperit̃ in habitu cleri
cali:tunc talis presumit̃: qualis ex habitu cõprobat̃.ex̃.de sen.
ex.si iudex.lib.vj.⁊ dic:vt ibi.Jo.and.⁊ in.c.vno.de obli.ad ra-

Joan.and.

tiocinia.vbi concludit.ꝙ in ciuili per iudicẽ secularẽ realis fit
executio ꝑsonalis nunꝙ̃.Idẽ dicit Bart.in.l.j.ff.de pe.vñ di-

Bartolus.

cit Archi.Semp credo tutius abstinere ab ipso iudice secula-
ri:vbi pena corporalis esset infligẽda. ⁊ hoc ꝓpter ordinẽ im-
pressum,⁊ sic in hoc casu concordes cũ Jo.de.qđ.ŝ.posuit. Et
hoc vr̃ ꝓbari in spe.in rubrica de reo.ver.qd si lite ⁊c.vbi đr.ꝙ
si est causa ciuilis: obtinet illorũ snia que hꝫ vt primus iudex
procedat.Si aũt est criminalis finiet̃ corã illo.sed mãdabitur
executioni per iudicẽ ecclesiasticũ.ar.de fo.cõpe.postulasti.

NVllus. Palea est, ⁊ habetur pro grano. extra de foro competen.c.ij. et ibi exponitur
Archidiaco.⁊c.

7 ☞Iudex secularis ex delegatione pape potest in causa crimi
nali iudicare clericum.

CLericũ. Ad idẽ est hoc.c.qđ est marcelli pape. Sũma. ꝙ nullus põt trahere clericũ
ad secularẽ iudicẽ:maxime sine ꝑmissione ⁊ sine licẽtia
sui epi. Breue est, Et diuiditur in duas partes. In prima di-

Diuisio.

cit qđ dictũ est.In scđa ꝙ nulli laico liceat accusare clericũ ter
tia ibi:nec laico.ꝑ pleniori intelligẽtia huius.c.qrunt̃ plura.
1 ¶Primo vtrũ iudex secularis potest esse arbiter inter eccle-
siasticas personas.
2 ¶Secũdo vtrum clericus vxoratus gaudeat hoc priuilegio.
3 ¶Tertio vtrum clericus depositus.
4 ¶Quarto vtrũ seruitores clericorũ gaudeãt hoc priuilegio.
5 ¶Quinto vtrũ isti qui dicunt̃ fratres gaudẽtes: qui nõ vidẽ
tur ꝓfessionẽ religiõis approbate aliquã fecisse ⁊ de eremitis.
6 ¶Sexto vtrum clericus de permissione episcopi potest duci
coram iudice seculari.

Respõdet. Tãcredus. Innocẽ.

1 Ad primã †qõnem vr̃ ꝙ sic ex̃. de arbit.dilecti.vbi tancre.⁊ Inn.exponũt presertim.i. ma-
xime sed Gof.exponit.i.tantũ.q̃r clerici ⁊ eccl'iastice ꝑsone non
pñt dimisso epo adire forũ seculare.vt hic ⁊ ideo ẜm eũ necessa-
rius fuit ꝯsensus epi:saltẽ ordinarij q iurisdictionẽ habeat su
per his de quib⁹ compromittebat̃. vt extra.e.per tuas.in fi.de
arbi.ẜm Gof.Sed ꝯtra.e.ti.c.exposita. Sed Goffr.intelligit

Goffre.

ibi ꝙ ille dux fuit arbitrator.i.amicabilis cõpositor non arbi-
ter archi.primũ dictũ vcꝫ ꝙ laicus possit esse arbiter inter ec-
clesiasticas ꝑsonas sup re tpali tenet glo.ex̃ de arbi.contingit.
Idẽ Inno.vt ponit Jo.an.in prealle.c.dilecti.sup ver.preser-

Innocen. Jo.and.

tim idem Hosti.⁊ Jo.and.ibi sup v̂.ꝯsilio, ⁊ vlterius Jo.and.
c.nobis.de iure patro. post glos.sup v̂.vr̃.tenet: ꝙ de re spũali
in laicũ põt cõpromitti:arbitrium tamẽ super re spirituali la
tum nõ erit res spũalis.vel dic ꝙ rõne misture adiuncti clerici
laudũ tenet:nec refert an sit maior pars:vel minor.iuxta not.
per Jo.and.extra de testa.Joannes.⁊ extra de offi.deleg.c.si.
duo ex tribus.li.vj.⁊ per doc.in prealle.c.per tuas.Jo.de fan.

Jo. de fan.

2 Ad secundã qõnem de clerico cõiugato.† rñdet̃ iuxta glos.⁊ ho.⁊ archi.Et ponitur

Rñdet.

ista ꝯcl'o ꝙ ꝯiugatus qui cũ vnica ⁊ virgine ꝯxit, ⁊ tonsuram
⁊ vestes defert clericales a iudice seculari nec criminaliter: nec
ciuiliter

ciuiliter.s.de crimine potest condemnari.vt extra de cle.cõiu.
c.vno.lib.vj.⁊ de vi.⁊ hone.cleri.clerici.

Respõdet.

3 Ad tertiam qõnẽ†de deposito iuxta gl.hu.⁊ Archi.rñdet̃.ꝙ etiã cleric⁹ deposit⁹ gau
det hoc priuilegio clericali.s.ꝙ nũꝙ̃ ꝯueniẽdus sit:nisi coram
iudice ecclesiastico.patet cum adhuc retineat characterem or-
dinis.ar.xxxij.q.vij.licite.

Respõdet.

4 Ad quartam qõnẽ†de seruiẽtibus dicit hic gl. q̃ est pro maiori pte Laur.ꝙ etiã
gaudẽt hoc priuilegio.Nã idẽ ꝑuilegiũ hꝫ familia qđ dñs.vt
extra.de iude.c.ad liberãdam.Sꝫ hu.vr̃ aliter dicere.dicit eñ.
ꝙ proprij serui clericoꝝ sunt.de tpali iurisdictione ecclesie:nec
debent cõueniri:nisi coram ecclesiastico iudice.de conductitijs
vero seruitoribus clericoꝝ forte hoc veꝝ non esse.vt.xij.q.ij.c.
ecclesiarũ seruos.de hoc nota.di.xxxij.eos.ibi vide.⁊.xvj.q.j.
§.nouarum.in ver.iuxta sanctionem.Arc.

Rñdet.

5 Ad quintam qõnẽ†rñdetur.ꝙ tãꝙ̃ deo deuoti sunt exempti a iurisdictione secu-
lari.qđ tꝫ bar.in.l.semp.§.qbusdã.ff.de iure imu.Et ita dicit

Archid. Jo.de lig. Jo. calder. Respõdet.

fuisse cõsultũ ꝑ Guidon.de bai.Arc.bonoñ.⁊ facit.c.duo sunt
gña.xij.q.ij.idẽ tenuit Jo.de lignano in cle.pe.cõtrarium te-
nuit ⁊ cõsuluit Jo.cal.magne scientie vir:dicẽs.ꝙ nullo modo
gaudent priuilegio clericali cum non sint religiosi:nec clerici:
fatetur tñ ꝙ si que papalia hñt priuilegia sunt eis seruãda ex-
tra de priui.c.porro.⁊.c.recepimus.

6 Ad sextam qõnem†rñdetur iuxta hu.ꝙ aut qrit̃ de clerico cõtumace ⁊ incorrigibili.Et

Prĩa conclusio.

isto casu est prima ꝯclusio ꝙ de ꝯsensu epi ⁊ iudicis ecclesiasti-
ci iudex secularis pt̃ eũ inuitũ capere:⁊ iudicare.ar.di.xvij.nec

Scđa conclusio.

licuit.⁊.xvj.q.j.qdã.si fiat sermo de alio tũc est cõclusio.ꝙ non
vt pꝫ extra de fo.cõpe.si diligẽti.alias ab offõ suspẽdit̃.vt.iij.
q.vj.nõ liceat.vt habetur in gl.vñ hic vacat ar.a ꝯrio versu.q̃r

Tertia cõclusio.

ꝯdicit iuri. ¶Tertia ꝯclusio est:ꝙ si clericus ꝯsenserit de per
missiõe epi,põt duci ad secularẽ iudicẽ:alias nõ.ar.iij.q.vj.nõ
liceat.Et rõ est:q̃r non solũ in fauorẽ epoꝝ:sꝫ potius in fauorẽ
clericoꝝ introductũ est.ar.ĩ.e.q.syluester.Et ꝙ in fauorem eo
rum introductũ est ad eorũ lesionẽ retorqueri non dꝫ.vt.C.de
legi.⁊ ꝯsti.ꝙ in fauorem.interueniẽte ergo ꝯsensu epi ⁊ clerici
potest clericus produci ad ciuilẽ iudicẽ.⁊ hoc dũtaxat in cã ci-
uili.Nam in cã criminali q̃uis eps ꝯsentiat:⁊ clericus velit nõ

Quarta cõclusio.

7 dꝫ produci ad secularẽ iudicẽ.¶Quarta ꝯclusio iuxta hu.†est
ꝙ iudex secularis ex delegatione pape põt in cã criminali iu-
dicare clericum:vt põt colligi ex glo.in.c.ij.de iud.Lege text.

Exponit literam.

¶[Clericũ cuiuslibet ordis]ergo q̃uis vxorat⁹:q̃uis deposi
tus nũꝙ̃ ẽ ꝯueniẽd⁹ nisi ab eccl'iastico iudice.vt.ĩ.e.q.experiẽ-
tie.⁊ di.xxxij.si q vero.Hu.[nec laico]scđa pars.nisi in crimi-
nibus exceptis:vel nisi prosequatur iniuriam suã vel suorũ vt
ij.q.vj.per totum fere.⁊.vj.q.j.beatus.Hu.⁊ Arc.

1 ☞Iudex non est dandus ad petitionem actori:sed rei.

1 IVdices. Ad idẽ est hoc.c.qđ ex niceno cõcilio sumptum est.Sũma†ꝙ ad peti-
tionẽ actoris nõ est dandus iudex:sꝫ rei.breue est.Le

Exponit literam.

ge.¶[Iudices]de iudicibus delegatis loquit̃ hoc.c.non de
ordinarijs.qm̃ illi certi sunt.hu.facit.c.j.de foro compe.vbi co
rã suo epo est qs ꝯueniendus:⁊ alius adiri non dꝫ:nisi ille de-

Opponit cõtrarium. Respõdet.

1 leganerit ⁊c.[elegerit]sꝫ cõtra hoc vt ingt gl.est.ff.de iudic.l.
obseruãdum ibi enim dicitur iudicem non esse dandum quem
altera pars nominauerit.Ad hoc respondetur multipliciter.
Primo ꝙ potest illud altera intelligi de actore,non de reo.Se
cundo rñdet̃ ꝙ lex illa intelligat̃:qñ actor ⁊ re⁹ nõ pñt esse con
cordes in eligendo iudice,⁊ tunc delegatus dabit iudicẽ scđm
suũ arbitrium:vel scđm petitionẽ rei:vt hic đr:⁊ non actoris.⁊
tunc ibi nõ excludit nisi petitos ab actore tm̃.vel tertio respõ
det̃.ꝙ intelligit̃[elegerit].s.cũ ꝯsensu alteri⁹ ptis.q̃rto respõ-
det̃ ꝙ hoc.c.intelligit̃ in cã criali epi:vel pbr̃i vel diaconi:vbi
plures debẽt esse epi cũ proprio.tũc si accusat⁹ habuerit suspe
ctos electos a suo epo:vel metropolitano:poterit eos recusa-
re,⁊ alios petere.vt.iij.q.viij.c.accusatores.⁊ tunc est sensus in
dices qui cũ proprio epo vel metropolitano debẽt iudicare in
cã epi vel presbyteri vel diaconi.⁊ ita nõ obuiat lex p̃dicta:nec
sil'r obstat.ij.q.vj.a iudicib⁹.ẜm hu.q̃r loqt̃ in arbitris,⁊ in cã
ciuili.vbi enim cã criminalis est:oẽs epi de ꝓuincia sunt iudi

Lauren. Archi.

ces ordinarij rei:⁊ iõ põt eligere quos vult ẜm Lau.arc.[suo
ꝯsensu].s.rei[hec sctã sedes]nõ intelligas in hoc demõstrãdũ
in cenã synodũ.illa eñ nũꝙ̃ habuit.Sꝫ intelligas cum đr[hec
sctã sedes]de sede romana.Et hoc iõ q̃r ibi erant legati pape
pñtes quoꝝ authoritate synodus erat collecta:⁊ ita erat pñs
ꝑ authoritatẽ.lxiij.di.adrian⁹.ẜꝫ Lau.Et idẽ sentit hu.⁊ arc.

1 ☞Ordinarij iudices qui dicuntur.

2 Clerici non sunt iudicandi ẜm leges sed ẜm canones.

COntinua. Inducit ẽt ad hoc leges ipe ratoꝝ valẽtiniani theodosij
⁊ archadij.Sũma est i rubro.Et diuidit̃ i duas p-

Diuisio.

tes hoc.c.ĩ ꝑma ponit legẽ iperialẽ.i scđa. roborat
exẽplo siue fctõ ꝯstãtini.scđa ibi:itẽ impator.Lege.¶[Cõti-

Exponit literam.

nua]hec lex.vt dicũt nõ inuenit̃ in nr̃o codice.hu.⁊ Arc.[cõti
nua].i.pñti.hu.[vel ꝑpetua seruiũt]q̃r non solũ clerici:sꝫ etiã
laici serui vel donati ⁊ hospitaliũ seruitores sunt de foro eccle-
sie.⁊ non sunt trahendi ad iudiciũ seculare.videt̃ tñ:ꝙ illi cleri
ci.s.q non seruiunt.s.gyrouagi ⁊ vagi pñt cõueniri corã iudice
seculari.sꝫ qdqd lex dicat:vel innuat,nõ credo hoc esse verum
nisi essent incorrigibiles.ar.ĩ.e.q.sacerdotibus.Si eñ ecclesia
stica ꝑsona:q̃uis laica nõ debeat cõueniri corã iudice seculari
multominus cleric⁹.vt di.lxxxix.iudicatũ.hu.[ordinarioꝝ]
1 †ordinarij iudices dicunt̃ q ab imperatore vel apostolico ordi
nariam habẽt iurisdictionem.extraordinarij sunt qui delega-
tã ⁊ ordinariã hñt iurisdictionẽ.hu.[iudicum nostroꝝ].s.secu
lariũ.hu.[pertrahantur]vitiũ notat.nam si epi volũt ⁊ supior
ꝯsentit ire pñt ad iudiciũ taliũ.Sed huic lr̃e vr̃ ꝯrium.c.diffi-
niunt.xvij.qđ.iiij.Nã ibi dicit tex.ꝙ dãnoꝝ snia scđm electio-
nem principis est sacerdotibus supereroganda.Sꝫ ibi soluit̃
in vltima gl.q̃r exponit̃ principis.i.iudicis ecclesiastici:vel ꝑn
cipis.i.principalis ꝑsone.ibi vero plenius dicet̃[illi].s.clerici
2 Hu.[ne quidꝙ̃ his].s.clericis[publicis].i.secularibus.ar.†ꝙ

Opponit ĩ cõtrarium. Rñdet.

clerici nõ sunt iudicandi scđm leges sed scđm canones.arg.di.
x.lege.⁊.xxxiij.q.ij.inter hec.Sed vr̃ ꝯ.iij.q.ix.c.dignũ.⁊.ĩ.e.q.
iij.summopere.Ad hoc rñdet̃ ꝙ clerici dicunt̃ nõ iudicari ẜm
leges.s.vbi canonibus ꝯdicunt:vel dicunt:vel dic,ꝙ nihil cõe
hãt cũ legibus quo ad hoc:vt corã seculari iudice si fuerint rei
non actoris.hu.vel dic:vt no.extra de no.ope.nun.c.j.

Item imperator. secũda ps.§.est ẜm Hu. q̃uis qdã habeãt totum
ꝯtinuũ cũ p̃cedẽti.Arc.hoc refert Eusebius.x.libro sue histo-

Exponit literam.

rie.¶[Quorũdã clericoꝝ].i.de qbusdã clericis.Hu.[a nemi
ne].s.laico.hu.[soli⁹ dei].i.ecclesie.Nã ecclesia deus đr.vt.ij.q.
vij.accusatio.vñ ecclesiastica iudicia dicunt̃ diuina humana se
cularia.vt.iij.q.v.q̃r ⁊ clerici appellãt̃ dij.⁊ ab hoĩe nõ sunt iu-
dicãdi.vt.ĩ.e.sacerdotib⁹.⁊.xij.q.j.futurã.vbi inueniunt̃ hec ea
dẽ verba ꝯstãtini.ꝓprie nõ posset teneri[solius dei]nisi intelli
gat̃ de occultis:q̃ soli deo reseruãtur ar.xxiij.di.quorundã.et
di.xxxij.erubescãt.⁊.vj.q.j.si oĩa.⁊.xxxij.q.v.xpiana.Hug.

NVllus clericus. Hoc ẽ palea.olim fuit in prima ꝯpi
latiõe de fo.cõpe.c.ij.sed hodie est remotum Arc.
hac ratione supersedemus a glossa eius.

NVllus episcopus. Ad idem est hoc ca.qđ est
bonifacij pape.Sũma est:ꝙ eps nec alius clericus
est ad iudicẽ secularẽ trahẽdus.Et diuidit̃ hoc ca.

Diuisio.

in duas ptes.in ꝑma ponit qđ dictum est.in scđa ponit qđ iu-
dex secularis q eũ iusserit coram se venire dignitatis ⁊ rerum
amissione puniat̃.Lege.¶[Null⁹ eps]supple maxime.Nã idẽ

Exponit literam.

est de quolibet clerico.⁊ grã exẽpli đr hic de epo.hug.⁊ Arch.
[militarẽ]militaris iudex est q preest militibus:vel q tractat
tm̃ cãs militares.vt.C.de iur.om.iud.l.vl.Sic ergo omnis mi
litaris est ciuilis ⁊ non econuerso.ẜm Hu.[producat̃]inuitus
Lau.[Exhibeat̃]volens.Arc.[amissiõe rerũ]de publicatiõe

Archi.

reꝝ deferẽdarũ ipsi ecclesie cuius epo vel clerico facta est iniu-
ria.ar.xxvij.q.j.si quis rapuerit.⁊.xvij.q.iiij.si quis deinceps
Hu.⁊ Arc.Hoc idẽ expresse đr in authentico de sanctis.episc.
§.sꝫ neqꝫ.vbi hec eadẽ vba habent̃ hu.⁊ Arch.¶Sed surgit

Questio.

hic qđ vtrũ talis iudex amittat oĩa bona sua.Et vr̃ ꝙ sic vel
est intelligẽdũ ⁊ exponẽdũ scđm ꝑmissuꝫ authẽticũ:vbi đr.qđ
xx.libris auri mulctetur q eps traxerit ad iudiciũ seculare.ibi

Rñdet. Archid.

tñ đr de eo:q traxit citra imperialẽ iussionẽ,sꝫ inutile verbum
est:q̃r nec de licẽtia imperatoris eps põt trahi ad imperiale iu
dicium.hu.⁊ Arch.[cinguli].i.dignitatis . hu.plectetur.i.dꝫ
plecti.a suo iudice.non imponit penam.sed imponendam ostẽ
dit a suo iudice Hug.

1 ☞Clerici non sunt cogendi ad testificandum , nisi in defectũ
probationis.

TEstimoniũ. Ad idẽ est hoc.c.ꝙ est syl uestri pape.Et diuidit̃ in

Diuisio.

duas ptes:ẜm duo dicta q̃ ꝯtinet in summa.i ꝑma
dicit ꝙ testimoniũ clerici nõ dꝫ accipi ꝯ laicũ in cã
criminali corã iudice seculari.in scđa ponit,ꝙ clericus non est
cogendus a quocũqꝫ seculari iudice ad dicẽdum testimonium

contra laicū etiā in cā ciuili in iudicio seculari.scđa ibi nemo.

Exponit literam. Lege.¶[Testimonium]in cā criminali coram seculari iudice hu.ne cleric⁹ sic testificans in cā criminali fiat irregularis si mors accusati aut mēbri mutilatio sequat̃.Corā aūt ecclesiastico iudice clericus ꝯ laicū pōt testificari in cā criminali:ꝛ ipm accusare de crimine ecclesiastico.vt.vj.q.ij.c.j.in cā vero ciuili ꝛ clericus ꝯ laicū:ꝛ ecōuerso pōt ferre testimoniū tā corā ecclesiastico iudice ꝙ corā seculari.vt.xxiiij.q.ij.c.sup.ꝛ.c.ꝙꝙ.Hug.

Archi. 1 ꝛ Arch.†cogi tn̄ nō dꝫ clericus ad testificādū:nisi in defectuꝫ probationis.vt not.extra de testi.cogē.c.sup eo.in tertia glo.ꝛ ꝟ.ij.qō.vj.statuendū.in gl.regulare[nemo]scđa pars.[nemo laicoꝝ]iudicū.Hu.vel est sensus.ꝙ iudex secularis non cogit clericum dicere testimonium contra laicū:etiam in cā ciuili:vt ij.q.vj.statuendū.Hu.[in publico].i.in seculari iudicio.Hu.ꝛ Arch.vel in publico.i.publica,[nisi in ecclesia].i.in ecclesiastico iudicio.ꝟ.di.xxiij.illud.Hu.ꝛ Arch.

1 ☞Episcopi non sunt cogendi ad testificandum.

NEc honore. Inducit ad pbādū qđ dixerat dicta aliq̄ iperatoꝝ:

1 inter q̄ inducit.l.iij.C.de epis.ꝛ cle.Sūma ꝙ epi non sunt cogēdi ad testificādū.qꝛ hoc nec honor epalis

Exponit literam. patit̃:nec leges hoc iubēt.breue est.Lege.¶[Nec honore].i.ideo,qꝛ q̄si honor esset si veniret:ꝛ ferret testimoniū qꝛ ei magis crederet̃[nec legibus]q̄si vniuersas leges ad testimonium cōpellāt.non eñ cōpellūt epm:nec in legib⁹ inuenit̃:ꝙ iure cōi eps sit cogendus ad testimonium.Hu. vel nec honore referat̃ negatio ad verbū:q̄si diceret ꝛ honor epalis ꝛ leges prohibent epm debere cogi ad testimoniū vel qđ melius vr̃[nec honore iudicis]vel litigatoris id est qꝛ sit honor iudici vel litigatori:si habeat testem tm̄:vel qꝛ ipse iudex vel litigator magno honore ꝛ dignitate sit predit⁹.hu.[nec legibus]hoc nō mutat̃.Hu.[flagitet̃]p coactionē.s.vt cogat̃ venire ad iudiciū.Hu.ꝛ Ar.hūc intellectū sentit hic Cy.[itē epm]de eadē lege est.hu.[non decet admitti]vt aliū p coactionē:qꝛ cū alij possint ꝛ debeant cogi:eps nūꝙ hu.ꝛ Arch.[personā].i.authoritas ꝛ dignitas psone hu.[onerat̃]si cogat̃ ad testimonium[sacerdotis].i.epi [exceptus]a coactione.i.q̄ priuilegio sui est excepta ab hmōi necessitate coactionis.s.ne cogatur ferre testimoniū.hu.[ꝯfundit̃].i.commiscet̃ alijs:vt nō sit dr̄ia inter epm ꝛ alios clericos vel laicos.q̄si diceret amittit priuilegiū:nec gaudet priuilegio pre alijs.s.vt quilibet alius cogatur ad testimonium.Hu.

EPiscop⁹ non flagitetur. Ad idē est hec lex q̄ seqtur.vba ista pma sunt gr̃a.vsꝙ ibi si iudex.q̄ sunt authētice sup lege precedēti.

Exponit literam. Eps nō vadit ad iudicē sꝫ iudex mittit ad eū:vt ppositis euāgelijs deponat testimoniū.breue est.Lege.¶[Eps iureiurando].h.d.gl.ꝛ hu.ꝙ gratian⁹ nō dicit veꝝ.Nā epi hn̄ tenent̃ iurare.vt.ij.q.iiij.nullā.ꝛ.iij.q.ix.hortamur cū similib⁹ vacat ergo ꝙ dr iureiurādo:nisi sic intelligāt nō flagitet̃ iureiurando

Jo. de fan. Archid. sicut qlibet alius.s.vt iurando tangat euangelia:sꝫ euāgelijs tm̄ corā positis.Sed dicit Jo.de fan.ꝛ Arch.ꝙ gratianus hn̄ dicat.Nā lex loqtur in foro ciuili:vbi clericus iurare nō cōpellit̃.xxij.qō.vlt.c.vlt.ꝛ ꝙ hm hāc non tenet̃ iurare eps tꝫ Jaco.but.ꝛ dicit hanc verā opinionē ꝛ ēt hoc sentit lau.ꝛ Jo.de fan.[Sꝫ euangelijs corā se positis]tm̄ quasi non corporaliter tactis.vnde dicit gl.hoc est priuilegiū epi:ꝙ nō tangit euangelium.extra de iura.calū.c.vl.Sꝫ dicit hu.hoc nō obseruari generaliter.vt.j.q.vij.quoties.lꝫ tn̄ hic innuat̃ vt eps iuret non tangendō corporalibus manibus.manibus tn̄ extensis supra

Bart.brix. librū iurat.Et dicit hic Bar.brix.ꝙ sic fecit fieri in cā patriarche gradensꝭ.ꝛ epi venetoꝝ in q̄ fuit assessor.Archi.[mittat] hoc dꝫ esse:q̄si qs dꝫ abesse propter dignitatē.vt hic dr de episcopo:ꝛ q̄n qs non pōt adesse propter infirmitatē.vt extra de testi.c.si q testiū.nec ob.qđ dr in.l.testimoniū absentis non esse recipiēdū.sed ipsum testē debere esse pn̄tem corā iudice.vt.C.de testib.l.si qn̄.qm̄ vt dicit hu.illud intelligit̃ in cā criminali:vbi districtius procedit̃.ꝛ ibi magnū periculum est:vt in aut.de testi.ꝟ.hec oīa.hu.vel dicendum ꝙ hoc spāle est:vt in alijs egregijs personis.vt.ff.de iureiur.l.ad personas.vt in gl.

SI quis. Ad idē est hoc capl'm:qđ est pape syluestri.summa est in rubro.breue est.

Exponit literam. 1 Lege.¶[Si qs clericus]accusans vel ciuiliter ꝯueniens.Hu.ꝛ Arc.[in curiā pncipis.]vel secularis iudicis.hu.ꝛ Arc.[intrauerit]vt ibi ꝯueniat est.hu.[anathema fit].i.anathematizet̃:nisi destiterit:vel ꝙuis velit desistere:tn̄ in penam illius q qdē hoc ausus est,i.separet̃ a cōione sacramentorū ad tps:vel anathematizet̃,i.ppetuo separetur ab ordine suo.q̄si deponatur.vt.j.in.c.proximo.hu.vel dic[anathema fit].s.ipso iure.vt.ij.q.vij.si qs erga.hm Lau.ꝛ Arc.Sed verius vr̃:qđ p sn̄iam debeat fieri p notata.ꝟ.e.nullus iudicum.ꝛ extra de foro ꝯpe.c.ij.Jo.de fan.Lege.[Subaudiendū]hic determinat magister gratianus capitulū precedēs hr̃e locū in eo:qui contra clericū petit cognitionē iudicis secularis siue cām cōmitti a principe cognoscendam iudici seculari.Secus si impetret ab imperatore:vt roget epm:vt cām eius suscipiat:ꝛ iustitiam faciat:de quo in proximo sequenti capitulo.

1 ☞Clericus petens ab imperatore cognitionem iudicis secularis contra clericum debet deponi.

PLacuit. Ad idē est capl'm hoc:qđ est ex ꝯcilio carthagineñ.sumptū.Sūma

1 †ꝙ clericus ab imperatore petēs cognitionē iudicis secularis contra clericū deponat̃.Et diuidit̃ in duas ptes.in pma ponit ꝙ dictū est.in scđa indulget ꝙ postulare posset ꝯ clericū iudiciū epale.siue preces vt iustitia sibi exhibeat̃.scđa ibi:epale.ꝛc.Lege.¶[Placuit vt quicūꝙ].s.clericus:q conuenit,vel accusat clericū:ꝛ in hoc casu intelligitur hoc capitulum.hm Hu.ꝛ Arc.[publicoꝝ iudiciorū].i.secularium iudiciū quasi diceret vt ipse cognoscat de cā clerici,vel aliquē iudicē secularē cognoscere faciat.idem credo si peteret vt faceret iudicē ecclesiasticū non suū idē cognoscere.Hu.[bonorepuet̃].xxi.q.v.si qs a pprio.ꝛ.xxij.qō.viij.si qs.eps[epale] scđa ps[postulauerit].i.preces ad epm ipetrauerit vt debeat eius causam suscipere,ꝛ susceptam nō deferre:sꝫ canonice terminare.Hu.

Sic ꝛ sequentes. ꝟ.est.Ad idē in quo dicit magister.ꝙ sicut premisse authoritates prohibent clericum coram iudice seculari nō cōueniendū:ita ꝛ sequentes sunt intelligende vn̄ hn̄ gl.cōtinuat.

1 ☞Clericus dicitur ascriptus militie Christi.
2 Absentans se an foueat iniustam causam.

CHristianis. Ad idē inducit̃ hoc cap.ꝙ est gelasij pape.ꝛ hec duo capitula.s.pn̄s ꝛ sequens loquuntur de eadē materia.ꝛ eūdē hn̄t casum.hu.summa est i rubro.vel sic. Qđ clericus corā ecclesiastico.ꝛ non corā seculari est cōueniendus.

Casus. Casus est iste.Quidam manumisit duos seruos.s.faustinū ꝛ syluestrū:ꝛ ipso manumissore viuente facti sunt clerici:eo vero mortuo heredes eius ꝛ vxor eius volebant eos reuocare in seruitutem:quidā Archidiaconus in odiū illoꝝ clericoꝝ in fauorē heredū impetrauerat ab imperatore,vt ad secularē iudicē eos protraherent,ꝙ factū innotuit gelasio. Scribit ergo gelasius:ꝛ phibet:ne illud fiat.ꝛ mandat etiā cuidā comiti vt eisdem clericis patrocinetur,ꝛ non permittat eos ad seculare iudiciū trahi.hm Hu.ꝛ Bar.Diuiditur aūt hoc.c.in tres par

Diuisio. tes.in prima ponit gratū exordiū.in scđa exponit querelāꝫ.in tertia prouidet eos prefato comiti cōmendādo.scđa ibi:syluester.tertia ibi:ꝛ iō.ꝛc.Lege.¶[Christianis gratum] adeo vt

Exponit literam. nō negetur.ar.di.lxxxvj.nō satis[deo seruiētib⁹]plane imperialis fidei ꝛ clemētie est:se dei seruitoribus beneficos ꝛ gratiosos exhibere:inde beatificātur constantinus ꝛ theodosius imperatores.hoc eñ ptinet ad imperialē magnificētiā:vt digne petita concedātur maxime q̄ pertinēt ad diuinū cultū[a theodora]hec erat mater heredū:ꝛ vxor defuncti[ingenuos].i.ex toto liberos.s.nullo obtento obsequio.alias nō debuissent ordinari.vt.liiij.di.qcūꝙ.Hu.ꝛ Arch.ꝛ loquitur hm ius nouū.scđm qđ manumissi dicūtur ingenui:sꝫ olim liberti:ꝛ nō ingenui dicebant̃.gelasius eñ fuit posterior iustiniano.hu.[deterrime].i.extreme ꝯdōni:q̄ morti filis est.vt.liiij.di.ex antiquis hug.[contra leges pr̃is]asserētes ꝙ actor dꝫ seq foꝝ rei.C.de iuris.om.iu.l.iuris.ordinem.Et istoꝝ clericoꝝ foꝝ erat platus eorū.Hu.[cingulo].i.dignitate vel ordine.Hu.ꝛ Arc.[cōuentos].i.aū secularē iudicē ad cām ire cōpulsos.hu.[p archidiaconū].i.opa ꝛ facto archidiaconi:q odio illoꝝ clericoꝝ impetrauerat ab imperatore vt ꝯuenirent̃ corā seculari iudice.hoc

1 expressius hr̃ in.c.se.[celestē militē]†qꝛ clericus dr Xpi militie ascriptus.vn̄ Apl's.j.ad ti.j.ꝛ.ij.Hoc pceptum do tibi:vt milites illius bona militia:ꝛ.j.ad ti.ij.certa sicut bonus miles

Archid. xpi.ꝛ de hoc di.l.clericū.ꝛ.xxiij.q.viij.reprehēsibile.hug.[pulsat].i.impetit[a fatu]pmisso.Hu.ꝛ Arc.[delegatoꝝ iudicū] quib⁹ papa delegauit negotiū.delegauerat eñ cām istā duob⁹ epis:vt dr in sequenti.c.hu.[aduersarij].s.theodora,ꝛ heredes hu.[ne qd necessitatis]eundi ad secularē iudicem.hu.[surreptio].i.latēs deceptio,vel rescriptū p deceptionē impetratū [inimica legibus]qꝛ leges puniunt violentiā,ꝛ phibēt qdqd p violētiā fit ꝯ legem.ergo p legē merent̃ dissolui.xxxiij.qō.ij. notificasti

2 notificasti.Hug.[dissisum]ar.†qui se absentat iniustā causam fouet.ar.di.lxxxiiij.ꝛ.ij.q.iij.de illicita.hu.

1 ☞Heredes venientes contra dispositionem sui testatoris an veniant repellendi ab hereditate.
2 Lacessere quid dicatur.

SYluester. Sequit̃ capl'm hoc qđ est eiusdem de eadē materia.de qua in pcedēti

Diuisio. vn̄ diuidit̃ hoc capitulū in duas ptes.in pma narrat lacrimarū q̄relā.in scđa puidet de legādo cām duobus epis.

Exponit literam. scđa ibi:ꝛ iō fr̃es carissimi.Lege.¶[Sylnester non lr̃e in eodē actu].i.offō.hu.[cū si veritas subsequat̃ petitionem].i.si veꝝ ē:ꝙ ipsi impetitores nobis oblato dixerūt hu.[authoris] i.testatoris.hu.ꝛ Arch.[hereditas auferat̃].i.debeat auferri. hu.[legib⁹].i.scđm leges[vt].i.sicut[indignis]q̄si veniētib⁹ ꝯtra factū sui authoris.i.testatoris loquit̃ hm antiquas leges hm q̄s veniētes cōtra dispositionē sui testatoris ab hereditate penitus repellebant.nouo aūt iure aliter est.¶Pro cuius p

Questio. 1 tis pleniori intelligentia q̄rit̃†vtrum venientes cōtra dispositionē sui testatoris veniāt repellēdi ab hr̃ditate.Et vr̃ ꝙ sic p mo p.l.vl.C.de fideius.scđo vr̃ rōnabile propter inobediētiam

Rn̄det. ꝛ ingratitudinē.Sꝫ rn̄det̃ ꝙ aut loqmur de herede extraneo: aut de filijs vel descendentibus cōstitutis heredibus.Si pri

Prima cōclusio. mo est ꝯclusio ꝙ talis heres non implēs volūtatē defuncti priuat̃ tota hereditate.ista cōclusio hr̃ in aut.hoc amplius.C.de fideicō.Si loquamur scđo modo tūc aut hereditas cōsistit in

Scđa conclusio. re indiuisibili:ꝛ tūc vr̃ conclusio ꝙ etiā talis filius aut descendēs nō adimplens volūtatē testatoris puat̃ tota hr̃ditate.ptꝫ in.c.lꝫ.extra de vo.ꝛ vo.re.vbi de hoc.ꝛ ibi p Ber.aut in re diuisibili.ꝛ tūc aut circa pias cās debebat ipleri volūtas defun

Tertia conclusio. cti.ꝛ tūc est ꝯclusio.ꝙ etiā tūc puat̃ tota hereditate.vt in.d.ca. lꝫ.ꝛ extra de testa.si heredes.qꝛ ꝛ hic cessat falcidia.C.de fide

Hostien. ius.aut.similiter:hm Host.Istā conclusionē tꝫ Host.in predicto.c.si heredes.ꝛ Jo.an.Ant.ꝛ cōiter docto.aut circa cās nō

Quarta cōclusio. pias.ꝛ tūc est ꝯclusio ꝙ etiā talis puat̃ successiōe relicta tn̄ sibi legitima.ptꝫ cōclusio in pdicta aut.hoc amplius.ꝛ scđm istas

Jo. de fan. cōclusiones pōt cōcordari iura ꝛ opiniones hm Jo,de fan.intellige tn̄:ꝙ hec hn̄t locū in dispositis in vltima voluntate:sꝫ si heres non adimplet promissa p defunctū inter viuos vr̃ cessare hec pena.Et lꝫ tex.videat̃ loq in eo casu:tn̄ hm Hug.manumissor iste facit mentionem in suo testō de libertate illis data:ꝛ expssit:ꝙ eā seruari volebat.ꝛ ab heredibus non reuocaret̃.seqtur in litera[cōtra patris ꝯsilire iudiciū].C.de lib.cā si ab eo.ꝛ.ff.de libe.cū.l.filiū.ꝛ.C.de fideius.l.vl.ꝛ.xv.q.ij.c.vl.hu.[per eorum absentiā].i.dū essent absentes.Hu.ꝛ Archi.[moderatoris].i.iudicis secularis.s.rectoris illi⁹ loci.hu.[pmisit]

Archid. Arch.iste promiserat:ꝙ starent iudicio seculari hm hu.ꝛ Archi.[calcatis oībus].i.cōtempto oī iure,scꝫ ecclesiastico:ꝛ humano.hu.[qui].s.Arch.[cōtra diuinas leges].j.ad Cor.vj.c.publicas.in aut.vt clerici apud pprios epos.p totum.Arch.

2 [pulsatis].s.illis clericis.hu.[in vestro lacessit].i.trahit†lacessit idēꝫ est ꝙ affligit detrahit instigat prouocat exasperat hm papiam.Arc.

1 ☞Cause omnium Christianorum an sint referende ad ecclesiam.

RElatum. Ad idē est.c.hoc ꝙ est alexādri pape.Sūma est i rubro.Et pōt

Diuisio. diuidi hoc capl'm i duas ptes.in pma narrat excessum quorūdā:q clericos apđ iudices seculares accusare psumebant.in scđa dānat ꝛ exprobat illū dicēs ꝙ talia:attētantes puaricant̃ in deū ꝛ nō obediūt pceptis ei⁹.scđa ibi:

Exponit literam. qm̄ tal'r.Lege.¶[Relatū ad apicē]maxia negotia ad sedem aplicam referri iussa sunt,vt ab ea vt pote oīm ecclesiaꝝ magistra in ceteros veritas clarescat ꝛ dubiorū certitudo emanet. sic eñ maiora Moysi decidēda referēda seruabāt̃.Exo.xviij.ꝛ rō hui⁹ tāgit̃ cū dicit[apicē]qm̄ ecclesiam romanā quā dn̄s noster sup se:q est petra.j.ad Cor.x.petra aūt erat xp̄s.edificauit apicē in petro.[fecit].i.dedit,vt esset apex,ꝛ caput oīm fideliū.vn̄ de petro pastore vl'is gregis dn̄icis ꝯstituto.io.xxj.

Augustin⁹. dicit Aug.li.de.q.no.ꝛ ve.testa.ꝙ sicut in saluatore erant oēs cāe magisterij:ita post saluatorē in petro oēs ꝯtinent̃.ipsum eñ ꝯstituit caput oīm:vt pastor esset gregis dn̄ici igitur sedes petri cūctis supeminet oēs,vt mēbra prospicit,ꝛ instruit,ꝛ regit:vt oīa ecclesiaꝝ negotia eidē deferant̃[sūmaꝝ].i.magnarū.xij.di.c.ij.ꝛ.iij.q.vj.dudū.Archi.[dicētē]Matt.xvj.[qdā emuli xp̄i ꝛc.]Qui eñ nitunt̃ clericos ꝛ sacerdotes trahere ad iudicium seculare,xp̄o inuidēt,ꝛ sue eccl'ie insidiant̃ conantes authoritatē a xp̄o datā sedi apl'ice in petro auferre,ꝛ eā ipsam denudare ista emulatio est pessima.qꝛ inuidēt iurisdictiōi ꝛ libertati ecclesie spōse xp̄i,ꝛ ministroꝝ ei⁹[cū magis apl's xp̄ianoꝝ].

1 ¶Hic surgit qđ†vtrum cāe oīm xp̄ianoꝝ.s.clericorū ꝛ laicoꝝ sint referēde ad ecclesiā.Et vr̃ ꝙ sic ex pn̄ti cap.ij.ex.c.placuit.j.e.q.iij.ex.c.quecūꝙ.ꝟ.e.q. Questio.

¶In oppositū arguit̃ ex c.cū sit.ꝛ.c.si clericus.de foro ꝯpe.vbi actor etiā clericus sequit̃ foꝝ rei:etiā laici.Ad idē est.c.imedietate sequēs.s.experiētie. Opponit i cōtrarium.

¶Rn̄deo dicendū sub ista cōclusione ꝙ nō oēs cāe xp̄ianorū sunt nūc referende ad ecclesiam.i.corā iudicib⁹ ecclesiasticis necessario tractāde.pꝫ ex capl'is supra inductis.vn̄ manifeste pꝫ ꝙ in criminalibus causis.s.sanguinis nō sunt clerici iudices.vt.xxiij.q.vl.his a qbus.¶Ad capitula in oppositū dicendū est.Ad primū de lr̃a pn̄ti:rn̄dendū.dr iuxta hu.j.ꝙ hoc capitulū pōt esse veꝝ:si intelligat̃:ꝙ cāe xp̄ianorū ad ecclesiā sunt referende ad finē agendi pn̄iam de peccatis.scđo rn̄det̃ etiam iuxta gl.ꝙ loqtur scđm antiq̄ tp̄a primitiue eccl'ie.q̄n pb̄ri iudices erant,ꝛ oēs cās tractabāt.vt di.xcv.c.ecce.Sꝫ hodie nō obtinet:nisi in laicis:q sunt de patrimonio eccl'ie.vt di.lxxxix.iudicatū.ꝛ extra de foro cōpe.cū sit.in pmitiua eñ eccl'ia pauci erāt fideles:ꝛ oēs erāt religiosi:nec erant inter eos iudices seculares adhuc cōstituti,nec multa emergebāt litigia,ꝛ ideo plane poterāt omnes cāe fideliū referri ad ecclesiā.ꝛ hoc obtinuit quousꝙ multitudo fideliū excreuit.hu.dicit autē qđ vbi apl's hoc dicat ꝙ hic dr non est determinatū:sꝫ forte ex illo loco.j.ad cor.vj.Secularia iudicia si habueritis cōtemptibiles.i.minoris reputationis q sunt in ecclesia constitute ad iudicādum.ꝛ hoc scđm vnam lecturā.Nā hm aliā exponitur de ipsis laicis:q nō debent trahi ad iudices infideles:vbi sunt fideles vn̄ p hoc nō clare hr̃:ꝙ clerici nō possint trahi corā iudice fideli laico in aliqua causa:nisi dicamus intelligendum pro illo primeuo ecclesie statu:sicut dictum est. Rn̄det.

1 ☞Actor an semper sequatur forum rei.
2 Casus in quibus actor non sequitur forum rei.
3 Clericus nunꝙ potest cōueniri nisi coram iudice ecclesiastico.
4 Prelatus omnis ecclesiasticus an habeat iurisdictionem ordinariam in ecclesia.ꝛ nu.5.
6 Consuetudo que sit que dat iurisdictionem.

EXperientie. Ad idem est hoc capl'm ꝙ est pape pelagij.sūma est ꝙ actor seqtur forū rei.Et diuidit̃ in duas ptes.i pma hic ondit cū clericus est actor ꝛ laicus est ꝯueniendus.in scđa idem ostendit cū econuerso laicus est actor et clericus est cōueniendus.scđa ibi:in his vo. Diuisio.

¶Pro pleniori

1 intelligentia huius.c.Queritur.Utrū†hoc sit gn̄aliter veruꝫ ꝙ actor sequatur forū rei.Et vr̃ ꝙ sic.primo ex pn̄ti.c.ij.ex.c.cū sit gn̄ale.extra de for.cōpe. Questio.

¶In oppositū est.qm̄ multi casus sunt prout.j.dicemus in qbus nō est hoc veꝝ.¶Rn̄deo Opponit ꝛ Rn̄det.

2 dicendū ꝙ illud nō est ita gn̄ale quin in multis deficiat†sunt aūt hn̄.xviij.aut plures casus in qbus actor nō seqtur forum rei:prout colligitur ex gl.pdicti.c.cū sit.ꝛ.c.lꝫ.ꝛ.c.ex tenore.eo.tit.ꝙ ex archidiacono.in pn̄ti.c.fallit enim pmo illa regula in feudo cū agit̃ de iure feudali.extra de iud.c.ceteꝝ. Prim⁹ casus.

¶Secūdo fallit in recōuentione extra de mutu.peti.c.j.ꝛ.ij.nisi in casu,q colligitur extra de iure patron.relatum.ꝛ extra.de alie.mu.in c.ex pte.vbi actor in fraudem expoliauit me:vt traherē oīno eū corā laico:vt me possit ibidē recōuenire. Secundus casus.

¶Tertio fallit in cā matrimoniali extra de consang.ꝛ affi.c.ex lr̃is.ꝛ de transla.prela.iter corporalia.nisi in casu.extra de pcu.tue.sꝫ ibi nō est cognoscendū de matrimonio,sꝫ de adulterio ad penā infligendam. Tertius casus.

¶Quarto fallit vbi agit̃ ad pn̄iam pp̄ter pctm̄.lxxxvij.di.libertos.ꝛ extra de iud.nouit. Quart⁹ casus.

¶Quinto fallit vbi alibi iudiciū incboatū est.ff.de iur.om.iud.l.cū quedā.ꝛ extra.de foro cōpe.proposuisti. Quint⁹ casus.

¶Sexto fallit i criminibus:q̄ hn̄t iudicari p ecclesiā.vt in sacrilegio vsura piurio heresi:adulterio ꝙtum ad separationem thori.vt.vj.qō.ij.c.j.ꝛ.xij.qō.ij.nulli liceat. Sextus casus.

¶Septimo cū cā est spūalis vt puta decimarū:ꝛ primitiarū vt extra de decimis.p totū.in talib⁹ eñ oib⁹ gn̄al'r ecclesia forū est tā clericorū ꝙ laicorū.j.e.si qs cū clerico. Septimus casus.

¶Octauo fallit cū cedit foro.C.de pac.si qs.ꝛ extra de foro cōpet.significasti. Octau⁹ casus.

¶Nono fallit rōne rei,de qua contenditur.extra de foro cōpe.sane. Nonus casus.

¶Decimo fallit vacāte imperio:vt extra de fo.cōpe.lꝫ.iste eñ est casus in quo iudex spiritualis pōt se immiscere seculari iurisdictioni scꝫ cū superior non inuenitur. Decim⁹ casus.

¶Undecimo fallit cū iudex secularis negligit facere iustitiā.vt i.o.c.lꝫ.ꝛ.c.ex tenore.de foro cōpet. Undecim⁹ casus.

¶Duodecimo fallit cū aliqd ambiguū fuerit ꝛ difficile:ꝛ tunc iudex variat̃ extra.qui filij sint legit.per venerabilem. Duodecimus casus.

¶Decimotertio fallit:vbi forum adijcitur ratione delicti vel contractus.extra de foro compe.c.si. Tertiusdecimus.

¶Decimoquarto fallit in casu.c.cū sit.de foro compet.s.q̄n rei malefactores sunt aduersus ecclesiam vt depredantes Quartusdecimus.

Quintusdecimus. Sextusdecimus. Septimusdecimus. Octauusdecimus. Undeuigesimus. Exponit literam.

ecclesiã. ¶ Decimoquinto fallit in iure patronatus. extra de iud. quãto. ẽm Vinc. q ita notat extra de fo. cõpe. si qs clericus. ¶ Decimosexto fallit qñ p denuntiationẽ criminis cã defert ad iudicẽ eccliasticũ. extra de iudic. nouit. ¶ Decimoseptimo rõne connexitatis vt in dote. vt ex de dona. inter vir. et vxo. de prudentia. ¶ Decimooctauo cũ hz vtrũq ius. extra de elect. cũ inter vniuersas. et extra de app. si duob⁹ ad si. ¶ Decimonono fallit in cã natiuitatis. extra q fi. sint legit. lator. et c. cãm. Ex istis pz rñsio ad capla inducta hinc et inde. Lege. ¶ [Experiẽtie] hoc capim loqtur de causis ciuilibus. Nã corã seculari iudice clericus non põt agere criminaliter ɔtra laicũ, sz ciuiliter põt siue de crimine siue de alia re. hug. qd dic: vt not. s. ij. q. vij. laicos. et vide. j. clericũ nullus. in fin. Arc. [pulsatura] ciuiliter. hu. [apud iudicẽ puincie] gñale est vt actor sequatur for rei. vt hic. et de fo. cõpe. cũ sit. Sz fallit in casibus iam assignatis [actiões] i. negotia sua. Hu. [in his] scda ps [pulsat] siue ciuiliter a laico: siue ciuiliter et criminaliter a clerico. Hug. [epi vel psbyteror] q tñ habebãt aliquã iurisdictionẽ in causis: vt sunt archipbri [submoto] vt in nullo casu possit pulsari nisi corã eccliastico iudice siue pulset rõne feudi: seu patrimonij: siue ob aliud. hug. [vel pbrorum] qbus eps ɔmisit cãm: cũ ipse nolit vel nõ possit adesse [vbi qd] i. vbi est res: de q agit vel vbi ɔmissum est crimẽ: qd intẽdit. vbi eñ crimẽ cõmissum est: ibi cã agitanda est. vt. iij. q. vj. c. j. hu. et Bar. brix.

Bar. brixi. Questio.

¶ Sz hic surgit qd. vtr tunc clericus respõdebit corã iudice nõ suo. qr rõne rei de q agit vel criminis est de foro illi⁹ i cui⁹ est diocesi. ipsa res vel crimen illud cõmissum. [indifferẽter] i. indistincte sine exceptione. ergo et in feudo. Et est ar. expssum † q clericus nunq põt cõueniri nisi corã iudice ecclesiastico hu. dicit lau. i. sine vlla exceptiõe, nisi p recõuẽtionẽ. ff. de iuris. om. iu. l. fin. qr

Lauren. 3 Questio. 4 Rñdet. 5

vo in gl. fit mẽtio de iurisdictiõe ordinaria. ¶ Querit † vtrum ois prelat⁹ eccliastic⁹ habeat iurisdictionẽ ordinariã in ecclia ad hoc vr rñdendũ iuxta. Arch. hic et aliquantulũ gl. † ad hoc q aliqs habeat iurisdictionẽ in clericos et ordinariã platus in ecclesijs clericus requirunt qtuor. pmo q vniuersitas q elegit ipm sit clericor vel religiosor: vel ats idẽ platus iurisdictionẽ ab aliquo eccliastico prelato recipiat. ¶ Scdo reqrit q elect⁹ sit clericus: vel religiosus vel cũ alias nõ possit nec dare nec recipe spũalẽ iurisdictionẽ. s. excõicãdi, interdicẽdi, et similiũ. extra de arbi. ɔtingit. et de iudic. c. ij. ¶ Tertio reqrit, q non sit mulier ex de maio. et obe. dilecta. ¶ Quarto requirit vt hẽat ordinariã iurisdictionẽ elect⁹ ab vniuersitate, q eligat i platũ. Nã si eligeret ad aliquã dignitatẽ in ecclia: vt pmiceriatũ: archipresbyteratũ maioris ecclie: vel custodiã, nõ hz ordinariaz iurisdictionẽ. ex de offic. archipres. pmi. et custo. nisi cõsuetudo tribuat eis iurisdictionẽ q põt. C. de eman. libe. l. j. et vl. et extra de exces. plat. c. ij. vel dic. q hi hñt ordinariam iurisdictionẽ ex electiõe in eo loco in quo pponunt arg. pdictar decretaliũ. teneas igitur ingt Arch. q hz iurisdictionẽ. Arch. vel alij plati q sic eligunt ab epis vel a lege: qr censent vicarij. ex de offi. archi. c. j. et de off. arch. c. j. et lex dat iurisdictionẽ vicarijs hz Inn. q hoc ita notauit in pdicta decre. ex de offic. or. cũ ab ecclesiarũ et ibi notat cõiter p doctores: q ɔferãt iurisdictionẽ ordinariã.

Archidi. Innocen. Goffredus

6 † Qd aũt dictũ est q ɔsuetudo dat iurisdictionem intellige in ɔsuetudine pscripta: vel in ea cuius memoria nõ existit. vt notat Gof. in summa. de off. archi. in fi. et de hoc ar. dixi. ix. qd. iij. ɔquestus. ibi videas. arch. cõfert. etiã ordinariã iurisdictionez papa vel princeps q est lex aiata. in aut. de cõsul. in fin. vñ quo ad iurisdictionẽ ordinariã cõferẽdã equipollent lex aiata: et inaiata. et sic intelligit Goff. ff. de iuris. om. iud. Et qr qd verũ est cũ papa vel pnceps, vnã vel duas vel decẽ cãs sz vniuersitatẽ cãrũ alicui cõmittit. vñ camerariũ pape vicecancellariũ auditorẽ ɔdictarũ auditorem camere ordinarios reputat Goff. vt no. in sum. de offi. ord. §. j. Et idẽ notat host. in sum. de offi. or. §. j. Et idẽ notat Spe. e. ti. §. j. v. qd de auditoribus &c. Sed qd quid dicãt doctores pdicti dñs bonifaci⁹. viij. interlocut⁹ fuit publice: q in curia romana nullus erat ordinarius: nisi papa. Et hic addẽdo videas q diximus. ix. q. iij. conquestus. Arch.

1 ☞ Causa si committatur episcopo et sunt duo: vnus intrusus qui possidet: et alius canonice electus quis eorum debeat cognoscere.
2 Episcopus habet iurisdictionem tãtum in sua diocesi. Et est ordinarius in suo episcopatu. nu. 3.

Diuisio. Exponit literam.

S I quis q. Ad idẽ est hoc cap. qd est eiusdem pelagij pape. Summa est eadẽ cũ illa pcedẽtis capli. Nã de eadẽ materia loqtur cũ precedẽti. diuidit aũt in duas ptes: sicut pcedẽs. scda ibi: si qs aũt laicus. Lege tex. ¶ [Si qsq clericus] ergo vxoratus et depositus. hu. de hoc. s. e. clericũ inferioris. ergo si sit in prima tonsura idẽ de quolibet ɔuerso et ppetuo mãcipato ecclesie seruitio: et de vxorib⁹ clericor: et de rusticis ecclie: et seruis ecclie: siue clericor. ar. xij. q. j. duo. et q. ij. eccliar seruos. et lxxxix. di. iudicatũ. et di. xxxij. eos. de hoc. s. e. null⁹ iudicũ. hu. [non alibi] nisi cã sit de ecclesiastico crĩe, vel de re spũali. hu. [vel territorio] nõ enim semp sedes epalis est in ciuitate nec semp eps est in ciuitate: imo qñq circuit diocesim suã. hu. [si qs aũt] scda pars.

Questio. Rñdet. Vincen.

1 [cõstitutor.] ¶ Hic surgit qd † si cã ɔmittat epo bononiensi: vel parisien. et sunt duo electi, vn⁹ intrusus q possidet: et alius canonice electus: qs istorũ dz cognoscere. vr q ille q possidet. ar. extra q fi. sint le. p venerabilẽ. arg. ɔtra de cõse. dist. j. hic ergo. ẽm Vinc. q ita notat in pdicto. c. p venerabilẽ. Sz hic vide quod le. et no. s. j. q. j. hanc regulam. in fine. Arch. Et ponit Jo. an. in pealle. c. p venerabilẽ. in §. rõnibus. super ver. loco. item
2 no. q hic consueuit elici ar. † q eps tñ in sua diocesi habeat iurisdictionẽ. ar. xcij. di. si qs eps. et ff. de bo. auto. iudic. possi. l. cũ vnus. §. pe. Si ergo exiuerit eps vel ordinarius ipsam diocesim vel puinciã suã ẽm Goff. hr p priuato. l. iij. ff. de offi. presi. et id non hz ptãtem ius dicendi: siue iudicãdi. l. vlt. ff. de iurisd. om. ind. ẽm Gof. q ita notat. extra de offi. leg. nouit. vbi de hoc et sic in alia prouincia non poterit sedere pro tribunali. ix. qd. ij. epm. vbi de hoc qd fatetur Inn. nisi habeat licentiã diocesani epi: vt ibi cũ similibus. Et idẽ tz Hos. q dicit de hoc nõ esse mirandũ, vt no. in pdicta decretali. nouit. Et idẽ notat in spe. de offi. dele. §. nunc dicamus. ver. et breuiter nota. Sed iura ad hoc allegata parũ vrgent. Arch. [epali iudicio] nota for clericor pulsatorum esse epale iudiciũ. p hoc remouẽtur archidia-
3 coni, archipresbyteri, et ceteri sub epo cõstituti. Et est argu. † q solus eps sit ordinarius in suo epatu. ar. xvj. q. iij. scitote. j. e. q. de psona. ar. contra. in palle. c. sz ibi soluit: qr loquit de presbyteris qbus ipse eps ɔmittit cãm: cũ nolit vel non possit adesse ẽm Hu. vel dic: vt ibi in prima gl. [principaliũ] i. princpum. vt. j. e. q. de persona. Hu.

Goffredus. Innocẽ. Hostiẽ. Archid.

1 ☞ Episcopus potest delegare causam ciuilem laico.
2 Clericus si conuenit laicum coram iudice seculari, tenetur rñdere coram eodem iudice. si statim laicus eum reconueniat.
3 Clericus in nullo casu potest agere criminaliter coram iudice seculari.

Diuisio. Exponit literam.

C Lericũ. Ad idẽ sequit hoc. c. q sumptũ est ex cõci. agathẽ. summa est i rubro. Et diuidit in tres ptes. in pma ponit q null⁹ psumat ɔuenire clericũ corã iudice seculari. in scda ponit qd faciẽdũ sit p clericũ: si corã seculari iudice conueniat. in tertia q clericus nullo mõ agat cõtra laicum corã iudice seculari. scda ibi, sz si. tertia ibi, nec audeat. Lege tex. ¶ [Clericum nõ pmittẽte] supple maxime: qd dic: vt plene le. et not. extra de fo. cõpe. c. j. et c. significasti. Arch. vel dic [nõ pmittẽte] i. nõ de
1 legãte † delegare eñ põt cãm ciuilẽ eps laico. de quo not. dist. xcvj. hñ qdẽ. in gl. et no. extra de iud. c. ij. vacat hic ar. a contrario sensu. ẽm Hu. qr qnis eps pmittat, si tñ clericus nolit rñdere coram iudice seculari non tenet, nec cogi põt. ar. iij. qd. vj. non liceat. sz hoc melius reperies distinctum. s. c. clericum cuiuslibet. [Sed si] secunda pars [non rñdeat] subeundo iudicium. dz tamen rñdere declinando iudicium, et allegando exceptionem fori. ar. ff. si quis in ius voca. non ie. ex quacũq cã et ff. de iudi. si quis ex aliena. [non rñdeat] dico dicit hug. nisi velit, et habeat cõsensum epi, et hoc in cã ciuili: vel proponat excipiendo directe cũ conueniendo sub eodem iudice: qd sepe facit
2 ille: qui conuenitur † si tamen clericus laicũ cõueniat coram seculari iudice tenetur sub eodem iudice rñdere: si statim laicus eum reconueniat. vt. iij. q. viij. cuius in agẽdo [nec] tertia pars [negotiũ] idest criminalem causam. hug. [proponere] accusando criminaliter. ho. ¶ Sed hic surgit qd. Et vr q hoc non sit verum: qm omnibus etiam quibus alias accusatio denegatur conceditur in propria cã. i. si suam vel suorũ iniuriã prosequatur. vt. iiij. q. vj. oibus. scdo ad idẽ est quia in criminibus exceptis põt qlibet etiã clericus accusare. Ad hoc rñdetur iuxta hu. et archi. qui sequit eum q hoc qd hic dr: verũ est. Et ad ea q inducitur in ɔtrarium dicẽdum, q in illis casibus clericus po-
3 test accusare. sed non coram quolibet iudice † clericus enim in nullo casu potest agere criminaliter corã seculari iudice. si ergo coram eo vult proponere propriam iniuriã: vel suorum: vel aliud crimen aget ciuiliter tantum: qd licet ei. hug. de hoc not. ij. q. vij. laicos. ibi vide. Archi.

Questio. Rñdet.

1 ☞ Clericus potest iudicari a laico quãdo est incorrigibilis.
2 Contumelia quid dicatur.
3 Clericus impugnans suum episcopum preter cõuiciationem et contumelias qualiter puniatur.
Et quid si per contumelias. 4.

Clericus

5 Clericus conspirans contra prelatum pro bono ecclesie non peccat.

Continuatio. Exponit literam.

S I quis sacerdotum. Ad idem est hoc ca. qd est pij pape. Sũma eius et duor capitulor sequentiũ est † q cleric⁹ potest a laico iudicari cũ est incorrigibilis. cõtinuat aũt sic ad pcedẽtia dixerat enim magister: q clerici non sunt ɔueniẽdi: nisi corã ecclesiastico iudice. sz qr in casu qñq cõueniunt corã seculari, id magister subiũgit illũ casuz in his tribus caplis. s. cũ oino est incorrigibilis: et p ecclesiã corrigi non põt: tũc de licẽtia ecclesie iudex secularis põt eũ capere. et coercere. ar. di. xviij. non licuit. et xxiij. q. v. de liguribus. Non diuiditur. Lege. ¶ [Si qs inobediẽs] in his q ptinent ad officiũ pcipiẽtis. Archi. qd dic: vt le. et no. extra de tẽp. ord. ad aures. et q sunt colligit. vij. q. j. qr ff. et ibi dixi. [inobediẽs] dico pertinaciter: sic q sepe admonitus non resipit, nec se corrigit. hug. [aut ei insidias] dolos, et ɔiurationes: ɔtra eũ faciẽs. hu. et Ar
2 chi. [aut contumeliã] † ɔtumelia iniuria est: et graue conuiciũ. hu. [aut calũniã] i. crimen calũniose intulerit. hu. et Arch. [cõuicia] q non tñ in ipm sz etiã in ecclesiã recidãt. Nã si tantũ in ipm redũdarẽt: non dz ideo ille excõicari: vel deponi ab eo. vt xxiij. q. iiij. inter. posset tñ deponi et excõicari a supiore qd hic non negat. Hu. [intulerit] cũ probare non possit: vel nolit. hu. facit. v. q. j. c. j. et qd ibi no. in summa [intulerit] dico non semel: sz sepe: et ex certa sciẽtia repetendo. Nã si semel vel ex iracũdia hoc fecerit et penitere vellet, nec amplius reiterare, non sic dãnabit: in quo casu loquit ɔriũ hic signatũ. s. ij. q. iij. si quis iratus. hu. et Arch. [mox depositus] ex quo conuictus est ordine iuris: si rebellis inueniat et talis q p eccliam corrigi nõ posset [tũc curie tradat] i. a seculari ptãte capi pmittat: vt ab ea coerceat: et puniat: si peccauerit. vel si nõ peccauerit ibi seruiat p-

Archid.

3 petuo. vt. iij. q. iiij. clericus. hu. ¶ Hic surgũt due qõnes † prima de clerico qui pter ɔuiciationẽ et ɔtumelias ipugnat epm.
4 ¶ Secundũ est † vtrũ clericus rebellis et inobediẽs epo p conuiciationẽ et ɔtumelias ipso facto debeat subijci pene huic: vt tradat curie seculari. ¶ Ad pmã rñdet sub duabus conclusionibus. prima est q clericus pter ɔuiciationẽ et ɔtumeliã impugnans epm suũ: pbendo consiliũ: vel auxiliũ aduersario eius: tanq mẽbrũ putridũ amouẽdus est ab ecclesijs et a beneficijs: priuandus. extra de exces. pla. c. graue. ẽm Gof. q ita notat ex-
5 tra de testi. cogen. c. vlti. ¶ Scda conclusio † q clericus conspirans ɔ platum pro bono ecclesiastico non peccat. ista conclusio est Inn. q ita notat in predicto. c. vlt. et concor. cũ eo Hos. extra de re iud. cũ J. et A. in fi. q decretalis ɔspirationẽ talẽ admittit vt ibi pz in prin. et extra de accu. c. pe. Arch. ¶ Ad secundã qõnẽ rñdet q hic est multiplex modus dicẽdi. Quidã enim dicunt q huic pene nõ subijcit clericus cõuiciãs epm suũ: nisi sit incorrigibilis. et iste intellectus est benignus, vt not. extra de ver. sig. nouimus. et hunc intellectũ sequitur hic glo. hu. et bar. et Ber. in pdicto. c. nouimus. Alius modus dicendi est: q talis clericus etiã si sit incorrigibilis statim tradẽdus est curie seculari. Et hũc intellectũ dicit hos. in pdicto. c. nouim⁹. esse veriorẽ: de quo etiã hic in tertia gl. vbi dicit. qd hic sit casus spãlis: vt aliqs statim tradat curie seculari sicut est de falsario. vt extra de cri. fal. l. ad falsarior. istã sniam seqtur Gof. vt dicit Archi. extra de hereti. excõicamus. j. et ber. et Tanc. e. ti. c. ad abolẽdam. §. j. in gl. in tribus &c. ¶ Sz ɔ hoc not. iij. q. iiij. clericus. et extra de iud. at si clerici. in gl. vl. Arch. circa vero illud q dr in litera mox depositus &c. dicit Hug. q non dicit depositus &c. mox tradatur. clericus enim depositus non debet tradi curie seculari statim, sed debet poni in monasterio, vel alio loco ad agendam penitentiam. lxxxi. dist. dictum. et si sic contempserit resipisci nec ibi in pace esse voluerit: factus contumax excommunicabitur. et si nec sic corrigat: nec aliquo mõ corrigi posset p ecclesiã tũc vltimo tradẽd⁹ est curie. i. pronuntiãdũ est iudici seculari: vt eum capiat et coerceat. et sic dz intelligi. qd hic dr et j. e. statuimus. et iij. q. iiij. clericus. et xxiij. q. v. de liguribus. ergo tunc demum clericus tradendus est: cũ p ecclesiam corrigi non põt. notat consequenter Hu. et post eum Arch. q clericus deposit⁹ traditur curie qñq vt ibi seruiat, qñq vt ibi puniatur: secundum qualitatem et quantitatem delicti. ar. hic. et iij. q. x. clericus. et j. ea. statuimus. puniendus est cum non vult desistere a malo, seruire debet cum vult cessare, nisi forte in tãto sit crimine: q necesse sit eum puniri: propter alios secundũ Hu. et eandem vim facit Laur. eodem modo exponendo text. post Hug. Arch.

Prima qd. Scda qd. Rñdet prime. Prima cõclusio. Scda conclusio. Ad scdm. Hostien. Goffre. Opponit. Archid. Lauren.

1 ☞ Supplere debet per gladium materialem q non potest fieri per gladium spiritualem.

Diuisio. Exponit literam. Casus.

P Etimus. Ad idẽ currit hoc caplm q est sumptũ ex ɔcilio carthagineñ. Sũma est. q si qs inuadere aut vsurpare aliquam ecclesiã psumpserit: et admonitus dimittere noluerit: et p ecclesiã expelli non poterit: liceat adire et inuocare ptãtẽ secularem: q eũ vi expellat. diuidit aũt hoc capitulũ in duas ptes. in pma ponit supplicatio clericor illius loci: in quo erat vnus violẽter intrusus. in scda ponit exauditio petitiõis seruata tamen forma discipline. scda ibi: aurelius eps. Lege text. ¶ [Petimus.] Casus est. Quidã eps quedã epatũ inuaserat et sepe admonitus eũ non dimittebat, nec p ecclesiã repelli poterat petunt ergo clerici illius loci, et forte eps q ibi erat: vt liceat eis adire rectorẽ puincie: q eũ expelleret, et dat licẽtia eis a concilio seruata tñ forma discipline. i. pmissa canonica monitione [petimus] nos clerici loci. ẽm Hu. et Arc. [dignemini] vos pres in concilio ɔgregati. Arch. [fiduciã] i. licẽtiã, et authoritatẽ, et ptãtẽ. hu. [statuta] ff. de rei ven. q restituere. Lau. et Arch. [aduersus illũ] s. intrusum [admonitus] scdm q statutũ fuerat in lege et canone. s. vt trina admonitione vel vna pemptorie ɔmonerẽt, vt. xxiiij. q. iij. de illicita. et xij. qd. ij. indigne. hu. vel [relinquere] scdm q statutũ fuerat forte pmiserat q eã relinqueret. hu. [authoritate iudiciaria] i. iudicis secula-
1 ris. Hu. et Arch. et est ar. † illud deberi suppleri per gladiũ materialẽ qd non põt fieri p spũalẽ. ar. di. xvij. nec licuit. et xxiij. q. v. pncipes. et c. de ligurib⁹ [aurelius] secũda pars [seruata forma discipline] i. trine admonitionis. s. vt trina admonitio pcedat. vt. xij. q. ij. indigne. hu. et xxiiij. q. tertia. de illicita. Arch. ¶ Sz hic surgit qd. Nõne dictũ est supra in lra: q cõmonitus fuerat: qd ergo necesse fuit iter ɔmoneri. Rñdetur iuxta hu. q forte non fuerat pmo cõmonitus a iudice: vel voluit: q qsi de nouo conueniret et ɔmoneret. et tũc si seruata fuerit forma discipline non schismabitur [impetitus] i. iniuste petitus: et expulsus. hu. vel iniuria lacessitus. Arch. [connẽtus] i. admonitus. Arc. [contẽptu] contẽnere est aspernari, nõ curare, scdm papiã Arc. [contumacia] contumax dr eo q contẽnit [conuẽtus] i. expulsus. Hu. et Arc. [honoratus &c.] ostenditur q cõcordes fuerint omnes patres concilij. in voto aurelij episcopi.

Lauren. Archid. Questio. Respõdet. Archid.

1 ☞ Ordinatus extra formam ecclesie nihil accipit.

Casus. Exponit literam.

I Stud. Ad idẽ est hoc capitulũ q est beati gregorij. Sũma est in rubro. Pro cuius intellectu notãdus est casus q est iste. hz hu. Mediolanen. archieps et aqleien. patriarcha olim se adinuicẽ consecrabant: ita q ordinator semp debebat ire ad ecclesiã ordinãdi, vt ibi ordinaret. ɔtigit q vterq eẽt schismaticus: et tñ Mediolanẽ. archieps in ipso schismate ordinauit aquileien. patriarchã, et ẽt in alio fuit pctm in eis, qr Mediolanen. non iuit ad ecclesiã eius: sz contra antiquã consuetudinem et a papa approbatã fecit eũ venire ad se: et sic eum ordinauit. istum casum expresse inuenies. xxiiij. qd. j. pudẽda. isti sepe fuerunt admoniti, vt resipiscerẽt, qd cũ non facerent, et ecclesia nõ posset eos cogere, mãdat apostolicus alicui potẽti vel aliquibus vt eos capiãt et ad primatẽ ducãt sub digna custodia vt p eũ puniant et custodiãtur. Lege. ¶ [Istud illum Mediolanen.] noluit ponere nomen eius. qr propter nimiã eius malitiã notus satis intelligebatur de quo aplicus loquebatur hu. [iste] s. aquileien. [ɔtra oẽm ɔsuetudinem] qr ordinatus erat a schismatico. vel qr non erat ordinatus aqleie. sicut mos erat vel forte extra formã ecclesie ordinatus erat: et sic nihil acceperunt. et ideo non poterat esse eps. i. exercere offm epale. Et est
1 arg. † q nihil accipit qui extra formã ecclesie ordinatur. ar. di. xxiij. quorũdam. hu. [ille] s. Mediolanen. [ɔtra morem antiquum] qr schismaticus: vel qr extra formam ecclesie: vel qr non iuit ad eum. Hu. et Arch.

1 ☞ Clerici vel monachi conspirantes aut coniurantes aduersus episcopos suos sunt deponendi a proprio gradu.
2 Coniuratio quid dicatur et qualiter differat a conspiratione.
3 Conspiratio quid dicatur et quomodo fiat. et nu. 5.
4 Spiritus sepe accipitur pro superbia.
6 Factio quid dicatur.

Continuatio.

C Oniurationum. Hic magister agit de seditionibus et cõiurationibus, qs clerici sepe faciũt epis suis, et continuatur tractatus iste ad pcedẽtẽ sic. scã eñ erat. s. de eis mẽtio in illo. c. si qs sacerdotum ibi, aut insidias ei parauerit &c. inde sumpta occasione ondit in his qnq caplis qliter hmõi clerici q faciunt hmõi ɔiurationes, et seditiones puniant. et q clerici ppetuo sunt deponendi vt hic dr. et

in monasterio retrudēdi.vt.xxv.q.vlt.clerici.Laici vero sunt
excōicandi.vt.j.ca.ij.inducit ergo in primis hoc.c.qđ est sum⸗
1 ptū ex ɔcilio calcedonē.vbi summa est† ꝙ clerici vel monachi
ɔspirantes aut cōiurantes aduersus epōs suos: sunt a ꝓprio
Diuisio. gradu deponēdi.Et diuidit hoc.c.in duas partes.in pma po
nit ꝙ rōnabiliter ɔiurationū ⁊ ɔspirationū crimē sit ab eccle⸗
sia prohibēdū.i scđa ponit penā debitā clericis ɔspirātibus:⁊
Exponit literam. cōiurantibus.scđa ibi:si qui vero.Lege.[Cōiurationum.]
Notādū pro intelligētia hoꝝ terminoꝝ iuxta hu.in hoc.c.⁊ se⸗
2 quit eū Arch.†ꝙ ɔiuratio dr fieri cū iuramēto ⁊ differt a con
spiratione.qꝛ ɔiuratio fit cū iuramento,sic dicta a cōiurādo.i.
3 simul iurādo in vnū.†ɔspiratio fit pacto tm̄.s.sine iuramento
sic dicta a cōspirando.i.simul aspirando.s.qm̄ plures spirant ⁊
flant ⁊ tendūt ⁊ dirigunt in vnū.vel dici pōt conspiratio.a cō.
4 ⁊ spū.i.supbia ⁊ elatione.q̄ tales ducunt†sepe eñ spūs pro su⸗
perbia accipit vt Esa.ij.abstinete ab hoie:cuius spūs in nari⸗
bus est.⁊ ꝑm hoc ɔspiratio semp accipit in malo.s.q̄ fit in ma⸗
lo zelo:⁊ stymulo supbie:⁊ ex contēptu.hug.Et hoc vltimū di⸗
Lauren. ctū seqtur hic Lau.ab illo ver.vel dici pōt Arc.vtrū aūt oīs
ɔiuratio sit mala disputandū venit.j.e.circa caplm si qs cleri
coꝝ[crimē]hn̄ crimē.qm̄ ɔiurare in proximū iniquū est crimē
contra pximū ⁊ ei' charitatē.de q̄ pꝫ.iij.Reg.xv.ꝙ Absalon
in odiū ⁊ malū patris sui procurauit fieri ɔiurationē cū Ab⸗
salon ⁊ sitr Actuū.xviij.plusq̄.xl.viri in necē pauli fecerāt cō
5 iurationē.[Conspirationū]†conspirare est contra aliquem si
mul in vnū maligno spiritu insurgere.sic iudei.Jo.ix.aduer⸗
sus xpm ɔspirarūt[publicis].i.secularib'.hu.[in ecclesia]nā
cū ecclesia sit loc' pacis.ps.lxxv.in pace factus est locus eius
⁊ orationis.Mat.xxj.domus mea domus orationis vocabit
magis dꝫ prohibere crimē conspirationū ⁊ cōiurationū:ꝙ le⸗
ges seculi.qꝛ ecclesia est congregatio fideliū cū vna cā ad bonū
⁊ non ad malū:ne sit illa ecclesia de q̄ dr.ps.xxj.odiui ecclesiam
malignātiū ⁊c.[abdicari].i.separi:remoueri:vel phiberi.hu.
Cōspirātes. Cōspiratores q̄re repellāt ab agendo.pe.de ancha.in c.exhibita.nu.10.de iudi.⁊ ibi nu.11.qñ ɔspiratio sit licita.
6 [Si q vero]scđa ps[conspirātes].ix.di.c.ij.⁊ in ɔstitutione
Nicolai.extra de ver.sig.c.cōstitutionem.in.§.ceterum.lib.vj.
Arch.[factiones]†⁊ hec factio.vt dicit Hugu.est consensus
in malo.sicut ɔcordia in bono.in omnibus istis capitulis sunt
argumenta contra clericos qui tota die iurant contra episco⸗
pos suos.Hu.

1 ☞Clerici conspirantes aduersus prelatos suos:⁊ eis consen
tientes sunt deponendi.

1 **Conspirationū.** Ad idē seqt hoc.c.ꝙ est caligti pape.
summa†clerici ɔspirātes aduersus platos suos et
cōsentiētes eis sunt deponēdi.Si vō sint laici sunt
Diuisio. excōicādi:⁊ oēs sunt infames.diuidit aūt hoc.c.in tres ptes.i
prima narrat excessum.in scđa detestatur illum ostendens non
mō apud xpianos sed apud gentiles detestabilem esse.in ter⸗
tia punit illū duplici pena.s.depositionis si sit clericus excōi⸗
cationis si sit laicus,⁊ pena infamie vtriusq;.scđa ibi:cuius.ter⸗
Exponit literam. tia ibi:antecessores.Lege.[Conspirationum ꝯ epos suos
ɔspirare]ad collusionē status ipsoꝝ epoꝝ.Nā conspiratores
ɔspirāt in subuersionē status alterius:vt no.extra de simon.c.
per tuas.in gl.cōspiratio eñ ⁊c.⁊ hoc probat extra de iureiu⸗
ran.c.petitio.vbi colligit.ꝙ constitutio est confederatio facta
in piudicium psone alicuius:vel dignitatis ipsius.Arc.[cui'
cris]scđa ps[inter ethnicos].i.gētiles.⁊ est ar.ꝙ in clericis li
citis etiā ab infidelib' est sumēdū exemplū.ar.di.xxi.c.submit
tit.⁊.xiij.q.ij.conquesta.hu.[ab exteris].i.secularib'.hu.[legi
bus phibita].C.de his q ad ecc.ɔfu.l.denūtiam'.⁊.C.de mo⸗
nopol.l.j.⁊.ff.de colle.illicitis.l.j.Arch.accipit tñ q̄nq; conspi⸗
ratio in bona significatiōe:vt in aut.vt cū de app.cog.§.si qs
de predictis parētib' orthodoxis:vbi dr.ꝙ beatissimi patriar
Archi. che vna conspiratione ⁊ ɔcordia rectā fidē pdicant.Arch.[sꝫ
etiā cōsentiētes]Jo.ij.non solū q talia agūt:sꝫ q eis ɔsentiūt
digni sunt morte[antecessores]tertia ps[carere pceperunt]⁊
perenniter in monasterio detrudi.xxiij.q.viij.clerici.hu.[in sa
cerdotio]alias in sacerdotali honore.Arc.[ceteros].s.laicos
hu.[cōione puari].s.fideliū ⁊ sacramētoꝝ:si volunt cessare vel
cōione sacroꝝ ad tps si peniteant ⁊ cessent.simile.j.e.q.iij.qui
cōicauerit.⁊.xxviij.q.i.nullus[vtriusq;].s.clericalis ⁊ laicalis
hu.[infames]non ipso iure,sꝫ p sniam.hu.[consentientes]p li
centiam ⁊ approbationem.vt.ij.q.j.c.notum.hu.

Si qui clerici. Ad idē est hoc.c.ex conci⸗
lio calcedonē.sūptū.sum⸗
ma est in rubro,vel sic.ꝙ si clerici vel monachi fuerint
conuicti conspirationem fecisse a proprio gradu deijciantur.
breue est:⁊ non diuiditur.patet litera.

1 ☞Clerici si conuicti fuerint coniurationem fecisse puniendi
sunt secundum diuersitatem personarum.
2 Coniuratio quelibet an sit prohibita vel mala.ꝙ non.nu.3.
4 Presumptio in dubio semper fit contra coniurationes.

Si qui clericorum. Ad idē est hoc caplm ex ɔcilio
1 aurelianen.sumptū.Sūma est†ꝙ si q clerici vel mo⸗
nachi ɔuicti fuerint ɔiurationē fecisse puniēdi sunt ꝑm diuer⸗
Diuisio sitatē psonaꝝ ⁊ ordinū.diuidit aūt in duas ptes.in prima sta⸗
tuit penam contra tales.in scđa assignat rōnem.scđa ibi:qꝛ si⸗
cut.Pro pleniori intelligētia huius.c.⁊ alioꝝ de hac mate⸗
Questio. 2 ria loquētiū.Queritur†vtrū q̄libet coniuratio sit phibita
Primū ar. vel mala.Et vr̄ ꝙ sic.pmo ex caplo.seditionarios.dist.in.xlvj.
Scđm ar. Scđo idē vr̄ ex eo ꝙ quelibet cōiuratio sit prohibita,eo ꝙ
Opponit ⁊ gñaliter coniuratio in his q̄tuor caplis phibeat.In oppo
Rñdet. situm vr̄.qꝛ aliqua est bona.vt.xvj.q.ij.sane.⁊.j.q.j.concussionis.
Rñdeo dicēdū dimissis quorūdā sentētijs sub ista ɔclusio⸗
3 ne†ꝙ non oīs coniuratio est mala:aut illicita,sꝫ aliq̄ est bona.
ista cōclusio satis colligit ex lr̄a presentis capituli ex illo v̄bo:
rebelli.⁊ ex illo verbo interdicente.⁊ ex illo verbo presumptio.
⁊ ex illo verbo:psumptores.p quo notādū iuxta hu.⁊ glos.qđ
coniuratio aut fit in re licita,aut in re illicita.Si in re licita:
vt si clerici coniurent.i.simul iurent,ꝙ debeant resistere ⁊ non
consentire epo volēti dilapidare bona ecclesie:vel ponere in ec
clesia malos ⁊ pessimos clericos,⁊ hmōi de tali est conclusio.
ꝙ talis coniuratio est licita:⁊ laudabilis.ista cōclusio non solū
Goffredus est gl.⁊ hu.sꝫ etiā goff.q dicit.ꝙ lꝫ coniurationes sint illicite:
vt.xlvj.di.seditionarios.in casu tñ possent esse licite,vt si cleri
ci statuant inter se:ꝙ teneāt se simul ad non pmittendū platuꝫ
dilapidare:vel non admittēdū platū excōicatū.vt in.c.ꝯ.alleg.
sane.⁊ hoc ipse notat extra de re iud.c.exhibita.vbi idē sentit
Hostiensis host.Et ad hoc etiā allegat.ar.lxxxix.di.c.ij.⁊.xxij.q.iiij.si ad
pctm̄.cauendū tñ est ꝑm host.ne sub hoc ptextu ɔspiratio nu⸗
Innocen. 4 triat.⁊ dt Jnn.extra de schisma.c.j.ꝙ†i dubio semp psumit ꝯ
ɔiurationes ⁊ allegat hoc.c.si q.magis si firmant in ppetuū.vel
Vincen. gñaliter.idē vin.extra de test.co.c.si.siue ɔiuratio sit in re illi⸗
cita:vt si iurēt:ꝙ velint epm expellere cū sit bonus:vel ꝙ non
debeant recipere in ecclesia nisi ɔsanguineos:⁊ nepotes suos
illiteratos:⁊ malos:cū eps vellet ibi ponere bonos:⁊ ꝙ nūq̄
quā obedient episcopo in dimittendis concubinis,et ꝙ nun⸗
q̄ plures recipient,nisi tot,cum ecclesia pluribus indigeat,et
pluribus honeste ecclesie bona sufficiant.Et de tali cōiuratio
ne ponit ɔclusio ꝙ talis est illicita,mala,⁊ dānabilis.Et ista
Questio. est que prohibet in oibus istis capitu.⁊.lxxix.dist.c.ij.⁊.xxij.q.
Rñdet. iiij.si ad peccatum.Sꝫ hic surgit questio.qꝛ cum clerici sine
iuramento possint resistere prelato nō vr̄ cōueniēs interueni⸗
ri hoc iuramētū.⁊ sic cessabit nomē ɔiuratiōis.Ad hoc rñdet
iuxta hug.ꝙ hoc verū est ꝙ sine iuramēto illud possent facere
clerici,⁊ honestius est sine iuramento fieri.sed tñ conuenienter
caute interponit iuramentū ppter facilitatē corruptiōis hu.
Solēt eñ epi precib' ⁊ pretio aliquos de clericis corrumpere
cū volūt hoc cōmittere,⁊ hō cito deuiat a vero ppter pecuniā
vt.j.e.q.iij.c.quatuor.⁊.c.pauper.Et ideo caute interponit iu
ramentū:vt quilibet memor sui iuramenti nō deuiet a verō vt
Innocen. j.e.vlt.sancimus.ꝑm hu.Sed Innocen.videtur aliter sentire:
⁊ quidam alij,ꝙ oīno coniuratio est mala:⁊ illicita.Sed tu dic
ꝙ hic tantū probibet illicita cū Hu.sicut dictū est.que opinio
magis vr̄ concordare canoni qđ pꝫ ex eo qđ seqt psumptores
Exponit literam. ex dictis pꝫ rñsio ad capla hincinde allegata.Lege.[Si
Archid. q p supbiā].xviij.q.ij.§.ecce.Arch.[intercedente]als interdi⸗
cente,⁊ sic ponūt Hu.⁊ Lau.Arc.⁊ tūc construe sic.collegerūt
se in vnū rebelli cōiuratione[authoritate legis ⁊ canonis in⸗
terdicente].s.talem coniurationē:q̄ fit ex rebelliōe,⁊ cōtuma⸗
cia:⁊ malo zelo.⁊ in rebus illicitis Hug.ergo si non interdicat
authoritas hn̄ pūt clerici in epm suū coniurare:si male v̄satur
in administratione,⁊ ei in facie resistere.lxxiiij.di.honoratus.
Nec obstat.j.e.c.xvj.presumptio[qꝛ]expone.i.temeritas.laur.
Lauren. ⁊ Arc.nullis excusationibus.i.probationibus ductis in ꝯrīū
Hu.⁊ Arc.[labetur].i.elidetur.Hu.sꝫ Lau.[exponit].i.inul
ta relinquetur.Si eñ constiterit de conspiratione p aliq̄s pre⸗
sumptiones seu probationes punietur:nec admittetur excusa
tio aliq̄ cū hmōi bono zelo fieri non possit.iste enim est intelle⸗
ctus huius lr̄e:nec aliquid dr de presumptione ꝯ legē:quam
Archi. non admittatur probatio.ꝑm Lau.Arc.[in synodo].xij.q.ij.
Lauren. placuit.⁊.vij.q.ij.c.i.Arch.[iuxta psonaꝝ.]liiij.di.frāternita
tē.⁊.xvj.di.qđ dicitis.⁊.xxvj.q.vj.de his Lau.[ordinū quali⸗
tatem.]xxix.di.necesse.⁊ di.xxxv.ante.⁊ di.l.cōtumaces.Hug.
[qꝛ sicut]scđa pars[corde id est ex corde.]Hu.[nō chartu e]
subaudi tantum.Nā charitas consistit solidi' sacramentis in⸗
terpositis.vt,xxij.q.j.omne.Lau.⁊ Arc.[supra sacras]id est
ꝯ q̄si q̄ sūt sacra scriptura ca,pbibēte:qđ fit cū qs trāsgredit
diuinam

diuinam scripturam,vel faciendo ꝙ prohibetur:vel omitten⸗
do qđ precipitur.Hu.Arc.[admittuntur].i.committunt.hu.

1 ☞Cause que oriuntur inter clericos ⁊ laicos an debeant per
episcopos prouincie congregatos terminari.

Si que. Ad principale propositū q̄ōnis iducit
hoc caplm:ꝙ est innocētij pape.⁊ sum⸗
ma satis plene explicat in rubro.breue est:⁊ non diui⸗
Exponit literam. 1 dit.Lege.[Si q̄ cause.]Hic orit qđ vtrū†hoc sit veruꝫ
Questio. ꝙ oēs cause q̄ exoriunt inter clericos ⁊ laicos debeant p epos
Primū ar. prouincie ɔgregatos terminari.Et vr̄ ꝙ non.pmo ex.c.ꝯ.ea.
Scđm arg. experiētie.⁊.c.seq.vbi hr̄ pro gñali:ꝙ actor sequit foꝝ rei.⁊ ex
Opponit ⁊ similibus.Scđo arguit ex eo ꝙ nunc tale statutū non ob⸗
Rñdet. seruat.In oppositū est.c.pñs.Rñdeo dicendū,ꝙ capi⸗
tulū hoc non est intelligendū ita vlr in certis casibus:de qbus
loqtur gl.ptim ⁊ Hu.plenius loqtur.ꝑm quos hoc caplm hꝫ
multiplicē expositionē primo:vt hoc.c.loquatur de causis ec⸗
clesiasticis criminalibus.i.vbi agit de ecclesiastico crīe.Uel
scđo cū de causis agit spūalibus in qbus vtrosq; ɔcūq; quem
cūq; ɔueniat non dꝫ eū cōuenire nisi coram ecclesiastico iudice
vt.xvj.q.ij.c.j.⁊ di.x.certum.Tertio exponit de laicis:qui
sunt de patrimonio ecclesie:q non sunt conueniendi nisi coram
ecclesia.vt di.lxxxix.iudicatū.Quarto pōt intelligi in illis
locis:vbi epi hn̄t vtrāq; iurisdictionē tpalem ⁊ spūalē tā sup
laicos q̄ sup clericos.vt.xxv.qđ.v.si qs presbyter.Quinto.
Ad primū arg. pōt intelligi:qñ laici sunt actores ⁊ clerici rei.Et ita pꝫ ꝙ pri
Ad scđm. mū argumentū nō pcedit.Ad scđm cū vt etiā dicit hug.ꝙ
hoc non obseruat:nec ita gñaliter intelligit.sꝫ forte loquit de
causis:q̄ cōiter ad eos oēs ptinent.Et etiā huius snīe est Ber.
vel que coram episcopo vel metropolitano terminari non pos
sunt.ar.ij.q.vj.omnis oppressus.vel hoc intellige,vt dicit ber.
cum cause sunt difficiles.

Cum ergo. §.est:in quo magister ex premissis au⸗
thoritatibus q̄ negāt clericos añ ciui⸗
lem iudicē producēdos aut curie tradendos:nisi depositos cō
cludit ꝙ clerici non sint ad secularia trahendi:qđ vt dicit hu.
hic vsq; ad effusionem sanguinis est defendendum.

1 ☞Appellandum an sit ab episcopo ad regem quādo agitur
de temporalibus.

His itaqꝫ. Hic incipit scđa ps q̄ōnis ꝑm Arch.in
q̄ probat magister ꝙ in ciuilib' causis
corā seculari iudice clerici ɔueniri debeant.ad ꝙ pbādū indu⸗
cit qnq; canones:in quibus vt dicit hu.allegādo disputatiue
non asserendo dicit hoc.Et hoc iđ.vt introducat sequētia ca⸗
pitula.Et idem facit in sequēti caplo sꝫ postea canonice deter
Exponit literam. minabit in illo.§.qꝛ ergo.[Obnoxius]hoc verū est quo ad
tributa soluenda ex ipsis pdijs:si sunt tributaria.nō aūt quo
ad hoc vt sup eo.vel alio corā iudice seculari ɔueniant.hu.[in
Questio. 1 principio].viij.di.quo iure.Sed hic surgit qđ†vtꝝ ab epo
appellandū sit ad regē qñ agit de tpalibus.Et vr̄ ꝙ sic ad mi
nus in feudalibus.qꝛ tūc cognoscit eps quasi ciuilis index.ex⸗
tra de fo.competē.verum.⁊ extra de appel.si duobus.⁊.xviij.si
episcop' metro.Si autem alias subsunt immediate ecclesie in
temporalibus cum tunc nō spectent ad regem sup bonis illis
non appellatur ad regem.x.q.j.nouerint.⁊.xij.q.ij.multi.⁊ ca.
Innocen. se.⁊.xxiiij.q.iij.si qs de potentibus.ꝑm Innoc.q ita not.extra
Rñdet. de maio.⁊ obed.solite.Sed tu dic ꝙ hodie certū est:ꝙ si ab epo
appellat in tpalibus appellat ad archiepm.⁊ nō ad regem vel
comitem:a quo tpalia illa tenent.vt extra de appel.c.romana.
li.vj.§.dꝫ.de fo.ɔpe.lꝫ nisi aliud obtineat de antiqua ⁊ appro⸗
bata ɔsuetudine.vt extra de consue.c.si.vel de aliquo iure spā⸗
li:vt in re feudali.extra de fo.cōpe.verū.⁊.c.ex transmissa.sꝫ in
regno francie non audiuntur prelati pdicta iura allegantes.⁊
Hostien. hoc nota.sic in spe.in ti.de app.in.§.nunc tractemus.in fine.⁊
plene not.p Host.in summa.de appel.§.nunc tractemus.in fi.
⁊ plene.no.p host.in summa de appel.in.§.a quo,⁊ ad quē.ver.
sed pone ꝙ episcopus.⁊c.⁊ ibi videas.Arch.

1 ☞Ecclesia an sit subiecta potestati seculari quo ad solutio⸗
nem tributi.

Si tributum. Quia dixerat magister in
§.in his.ꝙ clerici ex posses
sionibus sunt obnoxij impatoribus:ad hoc probādū
inducit hoc caplm:qđ est beati Ambrosij in epistola ad plebē.
Cuius summa est,ꝙ ecclesia de agris quos possidet tributa⸗
rios non dꝫ negare tributū imperatori:aut illi ad quē ptinet
illoꝝ agroꝝ tributū.Pro pleniori intelligētia huius ca.et
Questio. 1 similiū q̄rit†.Utꝝ ecclesia sit ptāti seculari subiecta q̄tū ad so
lutionē tributi.Et vr̄ ꝙ sic ex pn̄ti.c.Scđo idem colligitur
ex.c.tributū.xxiij.q.viij.Tertio arguit idē ex illo Matth.
Opponit contrarium xvij.vbi xps legitur soluisse tributū cesari.In oppositum
ar.primo sic.Gen.xlvij.hr̄.ꝙ Joseph emit oēm terrā egypti:
subiecitq; eā Pharaoni pter terrā sacerdotū.glo.hoc signifi⸗
cat ecclesie terrā:in q̄ veri sunt sacerdotes liberā eē ab oī cēsu
Scđa opp. mūdiali.Scđo sic.Matt.xvij.dicit xps.reges terre a qui⸗
bus suscipiunt tributū vel cēsum a filijs suis:vel ab alienis.di
xit illi Jesus ergo liberi sunt filij.Hieronym' dicit in gl.libe⸗
ri sunt filij regni:sub quo sunt oīa regna.Ex quibus vr̄ colligi
Rñdet. Allegat ... de hales. ꝙ sacerdotes nō sint obnoxij ptāti seculari in aliquo.Rñ⸗
deo dicēdū iuxta Alex.de hal.in.iij.ꝙ ecclesia q̄dā possidet iu⸗
re spūali ⁊ iure diuino vt decimas ⁊ oblationes Num.xviij.fi⸗
lijs Leui.dedi tibi custodiā primitiaꝝ meaꝝ oīa q̄ sanctificant
a filijs Jsrael tibi tradidi p offō sacerdotali:⁊ filijs tuis ⁊ sub
ditur oīs oblatio ⁊ sacrificiū ⁊ qdqd pro peccato redditur tuū
erit ⁊ filioꝝ tuoꝝ.simili mō loca deputata ad diuinū cultū vt
territoria ecclesiaꝝ:⁊ alia loca deputata ad offm̄ spūale vt ce⸗
miteriū:domicilia clericoꝝ,⁊ breuis hort' iuxta ecclesiā.vnde
Nu.xviij.dr sacerdotibus.excubate in custodiā tabernaculi:et
in ministerio altaris oīa q̄ ad cultū ptinēt p sacerdotes admi⸗
nistrabātur si qs ex turmis accesserit occidetur.de istis est cō⸗
Secūda conclusio. clusio ꝙ nullo mō est soluēdū tributū:sꝫ oīno ista libera sunt a
tributo,⁊ immunia ab o.seruitio,nisi ecclesiastico.ista ɔclusio
pꝫ.pmo rōne.qꝛ si terra ⁊ possessiones gentiliū sacerdotū libe
re erant a tributo,fortius siue rōnabilius sacerdotes xpi.in re
bus pdictis liberi esse debent.Scđo pꝫ conclusio ex caplo
scđm.xxiij.q.viij.vbi canon concilij parisien.dicit iuxta leges
canonizatas de ecclesiastico agro.⁊ māso.vel si qlibet pro loco
sepulture aliqd ecclesie largit' fuerit,de decimis etiā oblatiōi
bus fideliū nullus psbyteros cēsum soluere cogat.Alia vero
possidet ecclesia forte tpali.vt titulo venditionis:vel titulo cō⸗
Scđa conclusio. cessionis saluo debito seruitio.Et de talibus est scđa conclusio
ꝙ in talib' si ante donationē vel emptionē fuerint tributarie
sacerdotes sunt obnoxij ptāti seculari ad consueta obsequia
vt eis etiā annua psoluāt tributa solita.ista pꝫ primo ex pn̄ti
c.ij.ex illo euāgelio.Reddite q̄ sunt cesaris ces.⁊c.tertio pꝫ rō
ne.Cum eñ tales agri aut possessiōes date ecclesie prius essent
tributarie,⁊ transierint ad ecclesiā cū onere suo.xvj.q.i.si quis
cū similibus.nō pōt negare ecclesia de eis tributū,nisi p dn̄m
cuius est tributū fuerit ecclesia libera a tributo.absit eñ ꝙ ec⸗
clesia(q̄ mater est ⁊ fons patiētie)neget aut auferat alteri qđ
suū est.Et de talibus agris ⁊ possessionibus tributarijs loq⸗
Ad argu. tur hic ambrosius.⁊.xxiij.q.viij.tributum,His habitis pꝫ
rñsio ad inducta p vtraq; pte.qm̄ authoritates q̄ loquunt qđ
ptās sacerdotalis non est obnoxia census vel tributi,loquūn⸗
tur de his que possidet forte spūali,⁊ titulo iuris diuini.hmōi
eñ dicuntur spūalia.qꝛ annexa sunt ⁊ attributa iure diuino of
ficio spūali.authoritates vero ꝯrie loquūtur de his q̄ possidet
forte tpali,⁊ titulo iuris humani.intellige tñ si illa bona tēpo⸗
ralia fuerint prius obnoxia alicui obsequio tributo aut cēsui.
ista ad pn̄s sufficiant qm̄.j.xxiij.q.viij.circa tributū aliq̄ dicē
Exponit literam. da venient.Lege.[Si tributū]pmo dubitatur circa titulū
Opponit ⁊ qꝛ dixit contra auxentiū.arg.ꝯ vr̄.lxiij.di.c.valētinianus.vbi
Respōdet. dr qđ auxentius erat mortuus qñ Ambrosius factus est eps.
Rñdetur iuxta Arch.ꝙ bn̄ potuit contra mortuum scribere
reprobādo facta illius.xxiij.q.ij.sane.vel de alio auxentio lo⸗
qtur Arc.[si tributū]de agris ecclesie tributarijs.hu.[agri
ecclesie].s.tributarij[soluāt].xxiij.q.si.tributū.hu.[si agros]
ptātē vindicandoꝝ hꝫ de facto.non de iure.Nam qcunq; siue
pnceps siue alius authoritate pncipis sibi agros ecclesie vsur
pat:vel accipit:vel alias res ecclesiasticas sine cōsensu plati sa
crilegus ⁊ excōicādus est.xij.q.ij.qcunq;.de re.ecc.⁊.xvj.qđ.j.
in canonibus.Alij vero exponunt aliter:sꝫ nō bn̄,nec dicunt
veꝝ:vt pꝫ in gl.transeo.nō credo eñ:ꝙ liceat iperatori accipe
agros ecclesie:longe minus q̄ licuit achab regi sibi accipere
August. vineā nabot.iij.reg.xvj.vn̄ aug.sup Jo.homil.xlviij.dicit ꝙ q
aliquid de ecclesia tollit:inde furi ⁊ sacrilego cōparatur.vnde
Ambrosius signāter ait.[si libitum est]qꝛ nō hr̄e dꝫ qđ non lꝫ
cum libitum voluntatis debeat iusta ⁊ recta rōne ɔmēsurari.
ꝯ rōnē aūt ⁊ iustitiā est spoliare ecclesiā suis bonis:saluo iure
tributi:si imperator hꝫ aliqđ in agris ecclesie.qꝛ quo ad hoc
dn̄s ait Matth.xxij.reddite q̄ sunt cesaris cesari,⁊ q̄ sunt dei
deo.[non dono]qꝛ non debeo.qꝛ non sunt mea:si mea peteret
darem.vt.xxiij.qđ.viij.ɔuenior.hu.[non nego]qꝛ negare non
possum de facto.Nā p tpalibus me morti exponere non debeo
sed libenter pro altaribus immolabor.vt.xxiij.q.viij.in.d.cā.
ɔuenior.hu.Sed hoc veꝝ est:nisi ex indefensiōe rerū tpalium
videret pbabiliter magnū malum insurgere,qđ esset ꝯ hono⸗
rē dei.vn̄ in casu quo daretur audacia malis malum faciendi
non est sustinendū ꝙ imperator aut ali' bona ecclesie subript

Gregorius. vnde dicit Gregorius in moralibus.quidam cum tpalia a nobis rapiunt sunt tolerandi non sola cura:ne nostra subtrahantur.sed ne rapientes non sua:seipsos perdant.

M Agnū. Ad idē seqtur hoc caplm:qđ est eiusdē Ambro.Sūma ꝙ tributa nō sunt denegāda sʒ solnēda sublimib⁹ ptātis. *Diuisio.* Et potest diuidi hoc.c.iuxta tria testimonia q̄ iducit quorū pmū est exēplū dñi.scōm est authoritas pauli.tertiū est authoritas beati petri.scđa ibi:itē apl's.tertia ibi:itē petr⁹ apostolus.pro pleniori intelligētia huius.c.plura veniūt qrenda.

1 ¶ Primum est vtrum Christus conuenienter soluerit tributum cesari.

2 ¶ Secundum est vtrum potestas spiritualis sit subiecta seculari potestati.

1 *Primū ar.* Ad primum sic pcediť.†Et vr̄ ꝙ nō ɔuenienter xp̄s soluerit tributū cesari.pmo qꝛ sicut arguiť in gl.pbatio subiectiōis est.extra de cēsi.c.ij.ꝛ extra de priui.recepim⁹.ꝛ.c.ex pte.ij.Sʒ xp̄s nō fuit subiect⁹ cesari:cū sit ver⁹ de⁹ ꝛ dñs dñoꝝ.ergo incōueniēter vr̄ soluisse tributū. *Scōm arg.* ¶ Scđo nō vr̄ ɔueniēter dictū,iđ ne scādalizaret alios.qm̄ scandalū tale vr̄ fuisse pharisеoꝝ:ꝙ ipse xp̄s docuit nō esse curādū.Mat.xv.propter tale scādalū vitādū nō debebat ipse tributū soluere. *Opponit i cōtrarium.* ¶ In oppositū est.qꝛ xp̄s oīa bn̄ fecit dꝛ mat.xvij.cū ipse xp̄s esset fili⁹ dei scōm naturā diuinā,ꝛ p ɔñs nulli subiect⁹.silr̄ ſm humanā naturā erat fili⁹ Dauid,ꝛ p ɔñs liber a tributo. Et ex hoc seqtur ꝙ ēt apl'i q erāt de ei⁹ familia essent liberi:sʒ ne scandalizarenť illi q colligebāt voluit tributū soluere. *Respōdet.* ¶ Rn̄deo dicēdū ꝙ xp̄s cōueniēter soluit tributū:nō tn̄ qꝛ deberet vt sapiētissime ipse arguit Mat.xvij.cū ipse xp̄s esset fili⁹ dei scōm naturā diuinā,ꝛ p ɔñs nulli subiectus.silr̄ scōm humanā naturā erat fili⁹ Dauid,ꝛ p ɔñs liber a tributo.Et ex hoc sequiť.ꝙ etiā apl'i q erāt de eius familia essent liberi.Sed ne scandalizarētur illi:qui colligebāt voluit tributum soluere.pʒ conclusio ista vt dictū est ex euāgelio Matth.xvij. *Ad primū argu.* ¶ Ad rōnes in oppositum. Ad primam respondetur ꝙ solutio tributi ex debito est probatio subiectionis.hoc autem modo xp̄s nō soluit tributum.non enim ex debito soluit:sed ne scādalizaret vt dictum est. *Ad scōm.* ¶ Ad scđam respōdeť negādo assumptū ꝙ scandalū illud fuerit pharisеorū.pro quo notandū:ꝙ scādalum aliquādo oritur ex malitia,quale fuit scandalum pharisеorū.ꝛ tale est cōtemnendum:sicut argutum est ex Matt.c.xv.Aliquādo oriť ex ignorātia,ꝛ tale scādalū vitādū est salua tamē triplici vitate scʒ iustitie:vite:ꝛ doctrine.ꝛ tale erat istud scandalum quia illi qui colligebant tributum erant gentiles legem ꝛ prophetas ignorantes.ꝛ propter hoc ignorabant ꝙ christus esset immunis a tributo.Tum qꝛ filius dei scōm diuinam naturam.Tum qꝛ filius Dauid scōm humanā naturam ꝙ non tenebantur talia scire.dare autem eis tributum nō est contra veritatem vite,iustitie,ꝛ doctrine.ideo christus dare voluit propter scandalum vitandum.Eadem rōne ecclesia in aliquibus terris vbi non est consuetum decimas dare,non repetit decimas ad scandalum vitandum:ꝛ hoc est qđ dicit christus.vt autem non scandalizemus eos:vade ad mare.ꝛc.Mat.xvij.

2 Ad secundum sic procediť.†Et vr̄ ꝙ potestas spiritualis vt puta sacerdotes sint subiecti ptāti seculari. *Primū ar.* Et vr̄ ꝙ sic.primo ex illo apostoli ad Ro.xiij.quod ponitur in hoc caplo dicentis.omnis anima i.homo sublimioribus potestatibus subdita sit. *Scōm ar.* ¶ Secundo idem arguitur ex illo.j.Petri.ij.vbi ait beatus petrus:ꝛ poniť in p̄senti capitulo.Estote subditi dominis vestris:siue regi q̄si precellenti:siue ducibus tanq̄ ab eo missis ad vindictā malefactorū. *Tertiū ar.* ¶ Tertio arguiť ex presenti.c.in quo inducitur exemplum.vnde ait magnum ꝛ spāle documentum quo christiani viri sublimioribus potestatibus docētur debere esse subiecti. *Opponit i cōtrarium.* ¶ In oppositum arguitur sic.sicut secularia ordinātur ad spiritualia,ꝛ potestas secularis ad potestatem spiritualē.sed secularibus subsunt spiritualia ordine rationis ꝛ diuino ergo potestas secularis potius subiecta est spirituali:q̄ econuerso. *Rn̄det.* ¶ Respondeo dicendum breuiter.qꝛ de hac materia disputauimus circa.c.si imperator.xcvj.di.dicimus ergo.qđ potestas spiritualis non subijcitur temporali.ista conclusio est deducta iam per multa capitula in principio huius questionis. ¶ Secundo patet multiplici ratione.primo sic.potestas spiritualis est maior dignitate potestate seculari.ergo illi non potest esse subiecta.ista ɔsequentia est manifesta.Antecedens vero patet ex ca.duo sunt.di.xcvj.in quo beatus Ambrosius inquit aurum non tam pretiosius est plumbo:q̄ regia potestate altior est ordo spiritualis siue sacerdotalis. *Hugo de s. victore.* Ad idem est Hugo de sanc.victo.li.suo de sacramentis.parte scđa vbi distinctiōe posita duplicis ptātis:scʒ secularis ꝛ spūalis subdit.ꝙ quātū vita spūalis dignior est q̄ terrena,ꝛ spūs q̄ corpus:tm̄ spūalis ptās secularē ptātem honore ꝛ dignitate precedit. ¶ Scđo sic.ptās spūalis est prior tempore,ꝛ superior qualitate ptāte seculari.ergo ꝛc.cōsequentia pʒ.antecedens manifeste colligitur ex veteri testamento vbi sacerdotiū primo a deo institutum est.postea vero per sacerdotium iubente domino regalis potestas in populo dei est ordinata.sicut patet.j.Regū.ix.vnde Hug.de sancto victore vbi.s.ait in ecclesia dei dignitas sacerdotalis regalem potestatem sacrat,ꝛ sanctificat per benedictionem.Si igitur sicut dicitur ad Hebr.vij.sine cōtradictione maior est qui benedicit:quā qui benedicitur:manifestum erit qđ terrena potestas que a spirituali benedictionem accipit iure inferior erit. ¶ Tertio sic.spiritualis potestas superior est authoritate seculari potestate.ergo sequitur ꝙ nullo mō subijciať ei.consequentia pʒ.antecedens etiā dicit Hu.de sancto victore vbi supra ꝙ spiritualis potestas terrenam potestatem instituere hʒ:vt sic ꝛ iudicare.si bona non fuerit sicut scriptum est.j.ad cor.vj.vir spiritualis iudicat omnia ꝛ ipse a nemine iudicatur. ¶ His habitis dicendum est ad rationes in oppositum. *Ad.j.arg.* Ad primam de authoritate pauli rn̄detur negando consequentiam.dicimus enim.ꝙ potestates sublimiores sunt ptātis spūalis ꝛ temporalis.pontificalis siue papalis:ꝛ potestas regalis.prime sunt omnes fideles subiecti.secunde laici.vnde ex illa non sequitur.ꝙ clerici sint seculari potestati subiecti sʒ spūali tm̄. *Ad scōm.* ¶ Ad secundam respōdeť eodem mō negando ɔñtiam.Nam ex eo ꝙ petrus ait.ꝙ fideles subiecti sunt dominis suis:nō seqť ꝙ sacerdotes sint subiecti potestati seculari:cū non habeant principes seculares in dños:sʒ magis in filios.vt dꝛ extra de maio.ꝛ obed.c.ij.ꝙ oēs principes terre ꝛ ceteros hoīes epis obedire beatus Petrus precipiebat.hanc nostram rn̄sionē ɔfirmat Inn.tertius.q in.c.solite.e.ti.respōdens constantino imperatori:qui eadem petri authoritate motus sacerdotiū subijciebat imperio.dicit sic.Eō si personā loquentis ꝛ eorū ad quos loquebať ac vim locutionis diligentius attendisset:non expressisset taliter intellectum illi⁹ authoritatis.scribebat tm̄ Petr⁹ subditis suis:quos ad humilitatis meritū prouocabat:nec per hoc voluit sacerdotiū subesse imperio.quia secūdum intellectum illius authoritatis sequeretur ꝙ quilibet etiā seruus imperium in sacerdotibus accepisset cum dicať oī humane creature.ꝛc. *Ad tertiū argu.* ¶ Ad tertiā rn̄deť negando ɔñam.Et rō est:quia vt in superiori qōne diximus xp̄s non fuit subiectus hic imperatori soluendo tributū siue censum.quasi ex debito deberet,sed ad vitandum scandalum ita etiam declarat clericos debere obedire potestati seculari in huiusmodi vbi secus timeretur scandalum sequi:sicut in decimarum petitione abstinent in terris,in quibus nō sunt solite solui propter vitandum scandalum vt supra diximus. *Exponit literam.* Lege. ¶ [Magnum quidem documentum]quod.j.sequitur de xp̄o.Hu.ꝛ Arch.[ɔstitutionem]qua statutum est a cesare augusto.vt habetur Luce scđo.s.q̄tum ad generales descriptiones orbis.bene aūt fuerant alie descriptiōes partiales.sicut pʒ.ij.reg.xxiiij.ꝛ para.xxj.vt exponit magister nicola⁹ de lyra. *Nicolaus de lyra.* [Si enim censum filius dei soluit pro se] Matt.xvij.arguit a maiori.Si enim filius dei qui nulli debebat soluere censum,soluit tn̄ pro se.multo magis quilibet homo.ar.xxxij.qđ.v.si paulus.ꝛ.viij.q.j.si ergo.Soluit autem vt dictum est pro scandalo vitando quāuis non teneretur.hu.[item oīs aīa]secunda pars.i.omnis homo totum a parte digniori denominans dicit Hu.hic.i.omnis homo obnoxius peccato vel cause peccati,ꝛ sic excluditur christus.qui q̄uis esset homo,non tamen peccatum,vel causas peccati in se habuit,ꝛ ideo nō cōprehenditur hac authoritate pauli.dicendum est hugoni ꝙ grosse loquutus est. *Cōtra hu.* tum primo quia Christus non habuit supra se sublimiorē ptātē aliquā tpalem,cui subijci deberet:cum esset rex regum ꝛ dñs dominantiū solū ſm naturā humanā superiorem habuit deū patrē:de quo ipse dicit Jo.vj.pater maior me est.tum scđo quia papa lʒ obnoxius petō sit,non ɔprehenditur hac authoritate apostoli,dū in papatu est.qꝛ neminē se sublimiorē hʒ:cui subiectus sit nisi xp̄m:cuius vicarius est:et vices gerit in terris.Exponendum est ergo[oīs hō]superiorem hn̄s dʒ illi esse subiectus ꝛ ei obedire,talis enim institutio diuina:vt superiores regant inferiores,ꝛ inferiores eis obediant.vnde ɔñter ait Apl's.oīs ptās est concessa.s.ꝛ ordinata [sublimioribus potestatibus]pluraliter loqtur:ppter duas ptātes sublimiores in orbe vʒ spūalem:in qua papa est caput ꝛ secularem siue terrenam:in qua impator siue rex caput tenet principatus.vt dicit Hu.de sanct.victore libro de sacramētis *Hugo de s. victore.* ꝛ satis colligiť ex.c.duo sunt.di.xcvj.nō est aūt dubiū:qn oēs clerici subditi sūt dño pape ꝛ suis p̄latis:q i ecclia sublimiorē habent

hn̄t ptātē.alij vero scʒ laici subsunt principibus secularib⁹ q potestatem habent in eos.[petrus].j.petri.ij.[dominis vestris.]bene dicit nemo enim negare debet quod debetur suo superiori.debet autem subditus domino suo subiectionem, obedientiam:ꝛ reuerentiam.

1 ☞ Fideiubere an conuenienter inhibeatur clericis.
2 Clericus si fideiusserit an teneatur.
3 Clericus si dederit fideiussorem laicum in cōtractu mutui an poterit fideiussor conueniri coram iudice seculari.
4 Aduocationis officium an conuenienter prohibeatur clericis.ꝛ nu.6.et.7.
5 Clericus non debet stare coram iudice seculari actor:vel reus vel testis vel aduocatus.
8 Clericus potest aduocare coram iudice ecclesiastico.

T E quidem. Sequitur hoc.c.ad idē qđ est sumptum ex epistola clemētis.i.ex ep'la a petro missa clemēti:vt in sequēti caplo clarius pʒ.vbi pʒ qđ petrus clementē alloquiť:ꝛ est de eadē epistola.ſm hu.Summa capl'i est ꝙ papa ꝛ ep̄s ꝛ qlibet cleric⁹ dʒ esse liber a negotijs secularib⁹:vt nō sit fideiussor nec aduocatus seculariū litiū nec iudex earūdē. *Diuisio.* Et diuidiť in duas ptes. In prima exhortať clericos ad id qđ dictū est.in.ij.cōmittit illa secularia negotia laicis.ij.ibi hec vo opera. *Exponit literam.* Lege text. ¶ [Te quidē irreprehensibil'r viuere.] qꝛ s.ad Ti.iij.dt.opʒ ep̄m irreprehensibilē esse.vt q cōstitut⁹ est iudex in aliorū reprehēsionē nihil in se reprehēsione dignū habeat.sicut saluator ait Joā.viij.q sine peccato est primo lapidē in adulterā ponat.ꝛ Ro.ij.in quo aliū iudicas temetipsum dēnas eadē faciēs[occupatiōes]inmanē eni eū vult esse a secularib⁹ occupationib⁹ p̄latū:q hʒ festinus currere ad lucrū aiarū ꝛ itēdere vbo doctrine.qꝛ Mat.vj.dꝛ.nemo pōt duob⁹ dñis seruire[fideiussor existas.]hic surgit multiplex qđ.
Pria qđ. 1 Prima est†vtrū cōueniēter inhibeatur clericis fideiubere.Et vr̄ ꝙ nō qꝛ qlibet teneť subuenire pximo i necessitate. *Opponit i cōtrarium.* ¶ In oppositū est text.pn̄tis.c.ꝛ extra de fideius.c.j.vbi ex cōcilio carthagineñ.dꝛ.Cleric⁹ fideiussionib⁹ inseruiēs abijciať.i.deponať. *Rn̄det.* ¶ Rn̄deo dōm.qđ clericus regulariter fideiubere nō dʒ in casu tn̄ necessitatis pōt prohibeť eni clericis fideiubere ne tali occasione ecclesia possit dānificari.prouerb.xx.Tolle vestimentū ei⁹ q fideiussor extitit alieni.ꝛ pro extraneis aufer pignus ab eo.sʒ vbi necessitas est legis rigor mitigať.ar.j.qđ.j.qđ p necessitate.cū simil.sic ergo clerici prohibenť fideiubere pter necessitatē cogentē:sʒ cū alia via nō pʒ ad subueniēdū pximo.qꝛ nō est ali⁹ q velit ꝛ possit fideiubere p eo:ꝛ ipse valde indiget.nec de leui posset alr̄ cōsulere.vn̄ beat⁹ syluester inter alia cōmendať in vita sua:ꝙ fideiuberet pro debitis multorū.
2 *Scđa qđ. Respōdet.* ¶ Scđa qđ†vtrū si cleric⁹ fideiusserit teneať.Ad hāc qōnez rn̄detur dupl'r.vt tāgit in gl.ꝛ hu.dt aliquib⁹ vr̄ qđ nō teneat fideiussio nisi renuntiet priuilegio clericali vt vr̄ colligi ex autētico.de sanctis.epis.in.§.aliū.nisi dicať ꝙ eo ꝙ cleric⁹ fideiubet:vr̄ renūtiare iuri suo sicut est in tutela suscipiēda:ꝛ sicut est i ecclesia dimittēda ex quo qs trāsit ad aliā ar.vij.q.j.si qs ep̄s.hu.Alij dn̄t ꝛ vr̄ verius dictū ꝙ tʒ obligatio.vt extra de fideius.c.puenit.ꝛ.c.cōstitut⁹.qđ verū esse intellige q̄tū ad personas ꝛ res p̄rimoniales vel alias res:q̄s obligare potuit:nō q̄tū ad ecclesiā vel res ecclesie:quas obligare nō potuit.extra de deposi.c.j.ꝛ de fideius.qđ qbusdā,tʒ ēt obligatio quo ad fruct⁹ beneficij sui q̄s suos facit extra.de fideius.c.ij.in fin.ſm Host.
3 Jo.an.in.d.c.in glos.i. *Tertia qđ. Rn̄det.* ¶ Tertia qđ est†vtrū si cleric⁹ dederit fideiussorē laicū in ɔctu mutui poterit fideiussor cōueniri corā iudice seculari.Ad qōnē rn̄deť.ꝙ sic ꝛ rō est qꝛ exceptio psonalis q̄lis est priuilegij fori nō trāsgrediť psonā nec trāsferť ad alios.ff.de excep.l.exceptiones.j.reg.ꝛ sic soluiť in Spe.in tit.de cōpe.iudi.ade.ver.sʒ pone clericus ꝛc.ibi vide Archid.
4 [nec aduocat⁹.]scʒ corā seculari iudice. *Questio* ¶ Sʒ hic surgit† qđ vtrū cōueniēter prohibeať clericis aduocationis offīn.ꝛ vr̄ ꝙ nō.Tū qꝛ hoc offīn q̄nꝙ est magne pietatis.Tū scđo qꝛ conceditur.j.xxiij.q.vlt.c.sepe.ꝛ.c.his a quibus. *Opponit ꝛ Respōdet.* ¶ In oppositū est tex.pn̄tis.c. ¶ Rn̄detur distinguendo iuxta hu.aut loquimur in causa criminali aut ciuili.Si in criminali ponitur ista
Prima cōclusio. 5 cōcl'o†ꝙ null⁹ cleric⁹ stabit corā seculari iudice actor vel reus vel testis vel aduocatus.ista cōcl'o pʒ.j.xiiij.q.v.deniꝙ.Si vero
6 loquimur in causis ciuilib⁹ est cōcl'o†ꝙ null⁹ cleric⁹ in sacro ordine cōstitut⁹ erit aduocat⁹ corā seculari iudice nisi pro cā propria:vel sue ecclesie vel miserabiliū personarū. *Scđa conclusio.* Et idem est de clericis in minoribus ordinibus si sustenteť.de bonis ecclesie hoc est si sint bn̄ficiati.vt pʒ extra de postu.c.clerici.ꝛ.c.cū sacerdotis.Si vero tales non sint beneficiati nec bonis ec-
Tertia conclusio. 7 clesie sustēteť est ɔcl'o.iij.†ꝙ tales pn̄t non modo in p̄dictis esse aduocati:sed ēt in alijs ciuilib⁹ causis corā iudice seculari vt colligiť ex locis allegatis.in ciuilibus dico non autē i criminalibus.qꝛ vbi de cā sanguinis agiť interesse nō dn̄t.extra
8 ne cle.vel mo.sententiam. *Quarta cōclusio.* ¶ Quarta cōclusio†aduocare corā iudice ecclesiastico pōt cleric⁹.pʒ cōcl'o ex p̄dicto.c.clerici.exceptis ep̄is.ꝛ ēt sacerdotib⁹ qbus vr̄ simpl'r interdictū nisi vt dictum est in cā propria vel p cōiunctis:aut p miserabilib⁹ psonis.pʒ.xiiij.q.v.c.deniꝙ.lxxxviij.dis.c.platū.ꝛ expressi⁹ in illa decretali.cū sacerdotis.de postu.Ex his patet responsio ad capl'a inducta pro parte negatiua.[litiū secularium] id est que tractanť corā iudice seculari qđ vr̄ esse generale in ep̄is et sacerdotib⁹.hu.[mūdialis negotij]scʒ tutele vel cure.hec eni ꝛ cōsilia phibenť in hoc caplo.vt in aut.de sanc.epis.§.alium.ꝛ.xxj.q.iij.fere p totū.ꝛ.xx.q.iij.eos.ꝛ di.lxxxvi.puenit.Hugu.[seculariū negotiorū.] ¶ Pro pleniori intelligentia hui⁹ ptis q̄riť vtrū cōueniēter phibeať ep̄is:ne sint cognitores negotiorū seculariū. *Questio. Primū ar.* Et vr̄ ꝙ nō.Primo qꝛ multa negotia secularia vētilanť inter clericos:quorū cognitio ꝛ iudiciū ad ep̄m spectat. *Scōm ar.* ¶ Scđo ep̄i.q̄nꝙ hn̄t iurisdictionē sup laicos:ꝛ p cōsequens ad ipsum spectat cognoscere de causis eorū. *Tertiū ar.* ¶ Tertio nō vr̄ cōueniens ista prohibitio.qꝛ vr̄ ꝙ ēt ex hoc opa pietatis prohibeanť ep̄is.sicut est cōponere:ꝛ pacē firmare inter laicos qđ nō pōt esse nisi cognoscāt ēt eorū secularia negotia. *Opponit ꝛ Rn̄det.* ¶ In oppositū vr̄ tex.pn̄tis litere.Rn̄deo iuxta Hugu.sub certis cōclusionib⁹ *Prima cōclusio.* prima est.Non prohibentur hic ep̄i cognoscere negotia secularia simpl'r ꝛ absolute sʒ negotia secularia:scʒ q̄ tractanť inter laicos.qm̄ vt argutū est negotia secularia q̄ tractanť iter clericos licite ep̄i tractāt ꝛ diffiniunt. *Secūda cōclusio.* ¶ Secūda ɔcl'o.Nō phibeť qn ep̄s possit tractare negotia siue cās laicorū si hʒ iurisdictionem tpalē super eos. *Tertia cōclusio.* ¶ Tertia conclo non prohibeť.quin ep̄s possit amicabil'r inter laicos cōponere:ꝛ pacem inter eos firmare:cū ad hoc teneať quilibet ep̄s.vt di.xc.studendū.ꝛ.c.precipimus.hoc enim vt arguebať esset phibere opera pietatis. *Quarta cōclusio.* ¶ Quarta cōcl'o prohibet ne ep̄s pter necessitatē tractet ordine iuris causas laicorum que tractāde sunt a iudice seculari.iuxta illud apostoli.j.ad cor.vj.si secularia iudicia habetis contēptibiles q sunt in ecclesia illos cōstituite ad iudicādū.pōt ergo ep̄s q̄nꝙ tractare cās taliū et ex cā ꝛ ex euētu.qm̄ vt dt hu.non dꝛ hic.ꝙ ep̄s non possit tractare cās tales sed ꝙ principal'r non ordinať ad hoc vt satis pōt colligi ex sequēti litera.Ex quib⁹ patet rn̄sio ad oīa.[nec p̄focatus hoīm.]scʒ laicorum.hu.[occupet].i.impediať.[ab his studijs]scilicet predicationis sancte doctrine:ꝛ dispensatiōis sacramentorum per que salus ꝛc.

1 ☞ Laicus tenetur fideiubere pro proximo suo.
2 Diaconi an possint docere populum:ꝛ predicare.

S Icut enim. Ad idē sequiť hoc.c.eiusdem ep'le petri ad clementem.Sūma est:ꝙ ep̄i seculares solicitudines non suscipiant.qꝛ impiū est talib⁹ se iplicare neglecta p̄dicatione verbi dei. *Diuisio.* Et diuidiť hoc.c.in tres ptes.in prima dt qđ dictū est.in.ij.dt laicos teneri adinuicē sibi subuenire in his q̄ ptinent ed vsum cōis vite in.iij.dt qd agendū est si hoc laici nō negligāt.debēt eni p diacones edoceri.ij.ibi ita vnicuique.tertia ibi qđ si. *Exponit literam.* Lege tex. ¶ [Sicut eni] alloquiť petrus clementē[neglecta].xliij.di.c.pe.Archi.[solicitudines seculares].i.laicales sicut est tutela:ꝛ cognitio causarū inter laicos ꝛ dignitas secularis.hu.[ita vnicuiꝙ]scđa ps.[in his].s.iudicijs secularib⁹[ꝛ minorib⁹].s.tutela cura ꝛ dignitate suscipienda ꝛ hmōi.inter hec ēt dicere testimoniū cōnumerať etiaʒ
1 fideiubere pro proximo.Et est hic ar.†ꝙ laic⁹ teneť fideiubere pro proximo suo qđ nisi faciat peccat:ꝛ lʒ non teneať de iure scripto ciuili vel canonico teneť tn̄ de iure naturali.vnusquisꝙ teneť ex charitate proximū in his q̄ per ipsum impēdi pn̄t.vn̄ ad hoc pōt cogi:ꝛ ad publica munera scʒ tutelā:ꝛ huiusmodi.Similiter dico ꝙ pōt cogi ad testimonium cum peccet mortal'r:nisi dicat veritatē.ar.hic.ꝛ.j.e.q.iij.qsqs.vj.q.iij.j.illi.ꝛ.xxij.q.j.c.vlt.ꝛ de cōse.di.ij.si nō sunt. *Questio. Rn̄det.* ¶ Sʒ hic surgit qđ.Quid si desint laici.Rn̄deť qđ tūc clerici suppleant.Nam olim oēs cause tā laicorū q̄ clericorū tractabanť vt.s.eo.relatū.Hug.Archidiaco.[operam].j.e.q.quisquis.in fi.Archi.[te vero securum]i.sine cura facere.[ex his].i.ab his Arc.
2 [quod si]tertia pars.[per diaconos.]hic queritur†vtrum diaconorum sit docere populuʒ ꝛ predicare. *Questio.* Et videtur quod sic.xxv.di.audire.ꝛ.c.perlectis.ꝛ.xcij.dis.i sancta.ij.videtur ex capitulo presenti. ¶ In oppositum arguitur ex ca.adijcim⁹.xvj.q.j. *Opponit ꝛ Respōdet.* ¶ Respondetur ꝙ non est eorum officium predicare authoritate propria:vt patet ex.c.p̄dicto adijcimus hn̄ tamen

possunt predicare authoritate maiorũ:⁊ docere populũ in ecclesia.Et ita hoc intelligendũ ⁊ in prefatis.c.allegatis.distin.xxv.⁊.xcij.vnde Hug.dt hic per diacones authoritate maioris.q͛ non est officium diaconi predicare:sed sacerdotis.

1 ☞ Interpretari leges an sit solius principis.
2 Arbiter an poterit interpretari orta dubitatiōe sup arbitrio.

Ex his omnibus. §.est in quo magister sicut sophistice allegauerat pmissa capitula ita ex illis falsum cōcludit Hu.Lauren.⁊ Archi. *Diuisio.* Et diuidit in duas partes.in prima cōcludit in ciuili.in.ij.in criminali.ij.ibi in criminali. *Cōtra gratianum.* Cōcludit enim Gratianus ex supradictis φ cleric⁹ in ciuili cā corā seculari iudice est conueniend⁹ in hoc falsum dt.nec rō q̃ sequit pbat cũ ait.q͛ sicut iudex ecclesiastic⁹ legũ ecclesiasticarũ est executor:⁊ eas solus facit ⁊ interpretat.sic iudex ciuilis leges ciuiles exequit:⁊ eas sol⁹ cōdit:⁊ interpretat.in criminali vero cā cleric⁹ apud ecclesiasticũ iudicē est tm̄ cōueniend⁹ nisi de consensu epi sui ad secularē iudicē ptrahat cũ icorrigibilis reperit. *Exponit literam.* Lege.[Ex his oib⁹] q̃ posita sunt ab illo.§.cũ ergo.Archi.[sicut enim ille solus.]sc3 papa.xxv.q.j.§.si ergo.[ita ille sol⁹]sc3 iperator est interpres legũ. *Questio.* 1 Sz hic surgit qō † vtrũ soli⁹ principis sit interpretari leges.Et vr φ non. *Primũ ar.* Primo qm̄ cōsuetudo iterptat legē.extra de ver.sig.abbate.vñ dr.optima legũ interpres vt ff.de leg.⁊ cōsti.si de interpretatione.⁊ extra de cōsuet.cũ dilect⁹.ergo nō soli⁹ principis est iterpretari legē. *Scdm arg.* Scdo arguitur de legato q interpretat qñq3 rescriptũ p3 extra de postu.prela.c.j. *Tertiũ ar.* Tertio arguit de iudice q ēt sepe interpretat legē cũ iudicat.vt.ff.de leg.⁊ cōst.l.Nā vt ait. *Quartũ ar.* Quarto arguit de magistris q interpretant legē ſm illud.ij.Esdre.viij.interpretantes legē in pplo. *Opponit i cōtrarium.* In oppositũ vr esse tex.pñtis.c.Nam vñ ius pdit ab eo interpretatio est reqrēda.extra.de sen.exc.inter. *Rñdet.* Rñdeo iuxta Hu.⁊ gl.Jo.distinguendũ est de interpretatione.Nā qdā est gñalis ⁊ necessaria ⁊ ex rescripto patēs necessaria dico q̃ obligat oēs ad tenendā ipsam,⁊ de tali est cōclusio prima *Prima cōclusio.* φ talis interpretatio legis soli⁹ principis est.ista cōclusio pt3 tā ex pñti.c.q̃ ex.c.ipsi sunt.ix.q.j.⁊ ex.d.c.iter extra de sen.excō. *Secũda cōclusio.* Alia est interpretatio q̃ est gñalis ⁊ necessaria s3 nō desiderat scriptũ:⁊ de tali est 2clo.ij.φ talis interpretatio nō est soli⁹ principis:s3 ēt est cōsuetudinis.vt pt3 tā ex.d.c.abbate.q̃ ex lege.si de interpretatione.⁊.c.cũ dilectis.s.allegato. *Tertia conclusio.* Alia interpretatio dr necessaria s3 nō gñalis.⁊ de tali est cōclo.iij.φ nō est soli⁹ principis:s3 ēt iudicis ordinarij.Nā si iudex interpres aliqd statuit interpretādo aliq̃ legē in eo negotio his necessaria est illa interpretatio nō alijs ideoq3 non est gñalis.Alia interpretatio legis nec necessaria nec gñalis,cuiusmodi est interpretatio magistralis:q̃ magri ⁊ doctores p modũ disputatiōis pquirēdo sanũ intellectũ legis saluis verbis ei⁹ sine additione:aut diminutiōe faciũt. *Quarta cōclusio.* ⁊ de tali est 2clo.iiij.φ talis interpretatio nō est solius principis:s3 etiā doctorũ ⁊ magistrorũ in lege de qua hr.in.l.amica.C.de profes.q in vrbe constantinopolitana. *Quinta cōclusio.* Quinta cōclo est φ bona est interpretatio magistri:q͛ istructio melior iudicis:q͛ necessaria optima cōsuetudinis:q͛ necessaria ⁊ generalis.s3 superat oēs interpretatio principis.Ex qb⁹ sequit corollarie:φ si sit op⁹ interpretatione q̃ in rescripto redigat.⁊ sit necessaria oēs cōstringens ad ei⁹ obseruātiā ⁊ gñalis.i.sit lex:⁊ cōstitutio scripta sol⁹ princeps est reqrēd⁹ secularis vel ecclesiastic⁹:q͛ sol⁹ talis pōt talē interpretationē facere.vt.C.de leg.⁊ cōst.l.leges ⁊ tali mō sol⁹ aplicus est interpres canonũ:⁊ sol⁹ iperator interpres est legis:⁊ de tali loquit hic cũ nec ille sol⁹ ⁊c.Et i hoc gratianus verũ dt. *Questio.* 2 Sz hic surgit qō† vtrum orta dubitatione sup arbitrio pbato poterit arbiter interpretari.arg.φ sic.vt in.d.c.inter.de sen.exc.ar.s.extra.de arb.cũ olim.j.rñso.in fi. *Respōdet.* Rñso iuxta Archi.φ ipse arbiter non pōt interpretari siue declarare siue determinare post sñiam ab eo latam ſm ea que notantur.ff.de appel.ab executore.⁊ hoc innuitur.j.ea.gl.ver.si non potest.Archi.quia solus ordinarius iudex ⁊ qui sit de maioribus potest hoc.sed alij non ergo nec arbiter.Joan.de fantucijs.

1 ☞ Deponendus an quis sit anteq̃ examinetur causa.
2 Clericus depositus quod sit tradendus curie seculari an sit conueniens.
Et an talis antequam priuetur debeat examinari per iudicē secularem.nu.3.
4 Depositus dicitur infamis.

Statuimus. Sequitur ad eandem materiam hoc.c.Fabiani pape.Summa est in rubro.Uel sic psbyter epi insidiator d3 deponi:⁊ curie seculari tradi:vbi oībus dieb⁹ seruiat ppetuo infamis effectus.Breue est:⁊ nō diuidit. *Exponit literam* Lege.[Statuim⁹ insidiator].s.c.si qs sacerdotũ.Arch.[añ examinatũ iudiciũ
1 submot⁹ a clero.] *Questio.* Surgit qō† vtrum añq̃ examinet cā qs sit deponend⁹.Et vr φ sit deponend⁹ añ examinationē cause ex c.pñti. *Opponit ⁊ Rñdet.* in oppositũ arguit.ex.c.j.⁊.ij.q.j.Rñdeo dōm.φ nũq̃ aliqs deponend⁹ aut puniend⁹ est nisi cā eius prius sit examinata:si sit dign⁹ punitione nisi cũ crimē est notoriu3.vbi ordo iudiciari⁹ nō seruat nec est ibi necessaria examinatio.vt.ij.q.j.c.j.manifesta.⁊.c.d manifesta.Et hoc mō pōt itelligi caplm p̃sens vt dt gl.⁊ sic p3 rñsio ad argumētũ in oppositũ in 2rium factũ.Scdo rñdet.iuxta gl.⁊ Hu.φ ly ante nō designat hic tps:s3 locũ ⁊ ponitur pro coram sicut in psalmo.pcidam⁹ añ deũ.i.corā deo.⁊ tunc est sensus ante examinatũ iudicium.id est,ante iudicem examinantem.i.coram eo tradatur curie.
2 *Questio.* Hic surgit questio † vtrum hoc sit conueniens:φ sit tradēdus talis cleric⁹ deposit⁹ curie seculari.Et vr φ non ex.c.at si clerici.extra de iudicijs.vbi dicit:φ cleric⁹ non est curie seculari tradēdus ne duplici pena pro vno delicto puniat. *Opponit ⁊ Rñdet.* In oppositũ est hic tex.⁊ in.c.clericus.iij.q.iiij.Respondet iuxta Hu.⁊ Arch.φ hic clericus a clero submot⁹ traditur curie,si postea corrigi non possit.Et ad.c.at si clerici.Rñdetur φ illō intelligit qñ pena depositionis sufficit alias secus:vt hic.Et hanc solutionē t3 gl.in.c.cleric⁹.iiij.q.i:ij.⁊ ad hoc allegat de iudicis.c.cũ non ab hoīe.Et sic etiā intelligit gl.Ber.c.predictũ cleric⁹.Scdo pōt dici ad predictũ.c.φ non est tradend⁹ ad penam sanguinis vt ibi.sed bene ad aliam vt hic.Sed
3 *Questio.* hic surgit alia qō.†vtrũ clericus depositus a clero ⁊ tradit⁹ curie seculari debeat primo examinari per iudicē secularē añquā puniat.Et vr φ sic.vt in aut.de san.epis.§.si vero crimē.vbi dr:φ deposit⁹ ab epo iterũ examinabitur corā iudice seculari an sit dignus pena. *Rñdet.* Rñdeo φ talis clericus non est amplius examinandus ex quo constat iudici seculari eum depositũ pro crimine per iudicē ecclesiasticũ:sed punire poterit sine alia examinatione.Ad authenticũ vero dt Hug.φ canon preiudicat ei:vel vt dt *Lauren.* Lau.aut.illud correctũ est.Ex quo enim eps eũ condēnauit stabitur eius sententie.vel secundo respondetur:φ authenticũ illud intelligitur qñ non liquet iudici seculari de causa:vt'ea que gesta sunt in iudicio ecclesiastico nota sunt ei seruiat non tamen vt sit seruus,nec puniet ibi alr si sufficienter est punitus ab ecclesia ſm hu.ad hoc extra de iu-
4 di.at si clerici.in fi.Arch.[⁊ infamis.] Nota † φ qui deponit infamis est:vt hic.⁊.xcij.distinctio.si qui episcopi ordinati.in fi.Archidia.

Quia ergo. §.est in quo magister ex falsis allegatis concludit falsum Laur.⁊ Archi.Et concludit hic Gratianus vsq3 ad.§.cuius sophistice ostendens φ ille clericus de quo facta est mentio in themate nō est transgressor canonũ si aliũ clericũ non in criminali sed in ciuili traxit ad iudicē secularem cum tantũ ciuilis iudex de ciuili causa cognoscere debeat.

Econtra. §.est in quo magister bene dicit ⁊ ponit id quod tenendum est canonice ⁊ defendēdũ vsq3 ad effusionē sanguinis.qō ergo dt magister hic ⁊ in duobus.c.sequentibus generaliter ⁊ indistincte est tenendũ.vt dt Hu.incipit aũt hic tertia pars questionis ſm ar.in qua probatur quod in omni causa siue criminali siue ciuili per ppriũ epm clericũ iudicat.Et hoc probatur per.xij.capitula in quibus punit etiam contēptores.Jo.de.Arch. *Exponit literam.* Lege.[Econtra.]Joans ergo magister verā solutionem dicit quod ea que sunt dicta pro authore q̃uis videantur verosimilia:tamē pōdere carent cum per canones ⁊ leges seculares clericus nec in ciuili nec in criminali causa ad iudicem secularem sit pertrahendus quod probat per sequentia capitula.Ex predicta solutione arguit quod superiora dixerat magister Gratianus allegando.Hug.

1 ☞ Clerici in nulla causa trahendi sunt ante iudicē seculare3.

Si qui. Inducit ad probandũ quod dixerat in primis hoc.c.ex eadem episto-
1 la petri ad clementē.Sũma est.†φ clerici in nulla cā sunt trahendi añ iudicē secularē.⁊ breue est. *Exponit literam.* Lege.[Si q ex fratribus].i.clericis:q dicunt fratres inter se ⁊ episcopi.vt.viij.q.j.quid aũt.⁊.x.q.iij.cauendũ.hu.Dicunt aũt specialiter fratres q͛ sacro officio vnius sancte mrīs ecclesie deputantur ⁊ ſm *Hierony.* Hiero.sunt in sorte hereditatis domini vocati.vel scdo vt dt gl.[ex fratribus].i.Christianis.quia omnes Christiani sunt fratres,quia filij Dei patris per baptismum.vt infra,eodem questione tertia ad mensam.vñ ad ephe.

Ephe.vj.dt apls.pax fratrib⁹ ⁊ vnitas in xpo:⁊ charitas in fide.⁊ ſm hoc loquit hic btũs petrus ſm ea tpa:qñ oēs cause laicorum referebātur ad ecclesiā.vt.s.e.q.relatũ.[quidquid] i.siue sit criminale:siue ciuile negotium.hug.sic inducit a gratiano.j.c.proxi.Archi.

Nullus. Ad idē est hoc.c.qō est syluestri pape.Sũma plene cōtinet i rubro.Et breue est. *Exponit literam.* Lege.[Null⁹ cleric⁹] siue cōueniat clericũ siue cōueniat a clerico vel laico.idē est dōm et de laico cōueniente clericũ.hu.Secus est si clericus conueniat laicum.s.e.q.experientie[propter q̃libet.] siue ciuilē siue criminalem.Et ex hoc verbo argumentatur gratianus.hu.[curiam] principis.hu.

1 ☞ Laici possunt facere iudicem non suum solo consensu.

Aliud est. Ad idē sequit hoc.c.qō est leonis pape.qō.c.ponit.de pe.dist.i.c.aliud.Arch.Summa est.Solēniter petēs si h3 cām q̃ deserere nō vult meli⁹ ad ecclesiasticũ iudicē recurret:q̃ ad secularē.Et hoc intellige cũ reus si est laicus cōsentit:vel cũ ipse solēniter penitēs cōuenit. *Exponit literam.* Lege.[Aliud est.debita iusta repetere.]hñ dt iusta:q͛ iusta debita l3 in iudicio repetere:nō irrito aīo nō malitioso nō deceptiosa circumuētione dolose cōtēdēdo.nulli enim prohibet qn sua iuste i iudicio debito repetere possit:si alr nequeat recuperare:⁊ ppter hoc sunt officia iudicũ cōstituta:vt ptes ad iudicē cōfugiant,sicut ad iustitiā aīatā ſm philosophũ.v.ethicorũ sic vt p iudicem vnicuiq3 qō suum est reddatur.repetere ergo sua licet tñ sine scandalo.sed non expedit qñq3.xiiij.q.j.qō debet:⁊ hoc est imperfectum.hu.[Aliud propter perfectionis amorē contēnere]qō l3:⁊ expedit:⁊ hoc est pfecti.vt.ix.q.j.§.j.⁊ Mt att.xix.Si vis pfect⁹ esse vade ⁊ vēde oīa q̃ habes,⁊ da pauperibus.⁊c.Ad hoc etiā ptinet illud qō xps ait Mat.v.q vult tecũ cōtendere in iudicio ⁊ tunicā tollere dimitte ei palliũ.istō cōsilij est non precepti.[illicitorũ].i.peccatorũ.hu.[op3].i.bonũ est,⁊ opportunũ.hu.⁊ Arch.sic enim persuadetur:vt abstineat a licitis:nō aũt cogitur.vt.xxvij.q.ij.sunt qui dicunt.⁊ de pe.di.v.consideret.⁊.xxiij.q.iiij.xpiano.Hug.[dicēte aplo].i.ad corin.vj.[oīa mihi licēt.]Litera ista triplr exponit.vnde iuxta gl.ordinariā apli:⁊ magistrum *Nicolaus de lyra.* Nicolaũ lyra ⁊ hu.hic.⁊ tāgit i glo.vc3 de reb⁹ licite repetēdis.ij.de cibis indifferēter vtēdis iij.de sumptib⁹ licite petēdis sed q͛ sola prima expositio facit ad propositũ hre tm̄ exponet de reb⁹ licite repetēdis sic[oīa] sc3 mea.[licent].i.sunt licita.[repeti.] siue licitũ est mihi oīa mea in iudicio repetere:cũ nō sit prohibitum diuina lege.nisi in casu sc3 cũ scādalo actiuo aliorũ.hāc sequit.[sed non expediunt]dr aũt expediēs qō nō prestat impedimētũ ad cōsecutionē finis intēti.pdicta vero sunt hmōi.[in casu]vt qñ p hoc turbat pax ad proximũ.vel qñ dat occasio scandali infirmis,⁊ illũ maledicēdi.vñ si qs penitens solēniter ⁊ publice ⁊ loquitur de laico:⁊ non de clerico.[negligere non debeat]rōne domestice necessitatis:vel rōne tpis:q͛ in breui ei⁹ actio sit pitura vel rōne prescriptionis cito cōplectendũ vel ob aliud.hu.⁊ Arch.[expectet.]p hoc pt3.φ de actore loquitur:non de reo. *Questio. Respōdet.* Et idē p3 ex eo verbo φ negligere non debeat.hu.Sed surgit hic questio.vtrũ hoc habeat locũ si cōueniat clericũ vel laicũ.Ad hoc rñdet iuxta hu.φ de vtroq3 pōt intelligi.s3 si conueniat clericũ preceptiuũ est ly expectet:⁊ tũc illud melius tenet electiue.sed ſm hoc non faceret hoc exemplũ ad id qō leo intēdit.intēdit enim ostendere a quo licite penitens debeat abstinere de cōsilio.ideo dico φ melius intelligit φ hic conueniat laicũ:qm̄ si nō pōt illũ trahere ad ecclesiasticũ iudicē:quia ille non consentit conueniat eũ corā ciuili.idē Ber.⁊ hic gl.penul.sed si ille consentit melius facit si conueniat eum corā ecclesiastico iudice.⁊ sic quod dicitur expectet:consilij est ⁊ non pcepti quod patet ex eo quod dicitur melius.⁊ fuit hoc statutũ vt penitens peteret ecclesiasticum iudicem si posset propter tumultum,qui sit in secularibus causis coram iudice seculari q͛ forte impediretur agere penitentiam suam si coram eo litigaret magis enim solent homines laborare ⁊ circũire corā iudice seculari q̃ coram ecclesiastico.hug.dicit ergo [expectet] si potest habere consensum rei.⁊ est ar.tam secundum canones
1 q̃ secundũ leges.† laici iudicem non suum possunt facere suũ solo consensu.quod non est verum de clericis.ar.iij.qō.vj.non liceat. *Questio. Rñdet.* Sed surgit hic questio.scilicet qualiter hoc.c.faciat ad propositum.Respondetur quod bene arguendo a minori sic.si enim penitens qui laicus est persuaderetur stare coram ecclesiastico iudice multomagis clericus debet petere ecclesiasticum iudicem vbi conuenit clericum.hu.⁊ Archi.

Non ait. §.est in quo magister argumentat ex illo.c.nullus clericus ad id qō dt.s.in.§.ecōtra.s.φ tā in ciuili q̃ in criminali ad ecclesiasticũ iudicem cleric⁹ sit pertrahend⁹. *Exponit literam.* [Non ait].s.syluester.s.s.c.nullus clericus sed generaliter subaudi ait.Arch.

Quicunque. Lex est vt dr Theodosij imperatoris s3 est abrogata ſm Hug.⁊ gl.⁊ Ber.dt aũt sic Hug.Lex est theodosiana nec inuenit in codice:⁊ ideo nulli⁹ est authoritatis.Et oīa q̃ hic dicũt vident esse abrogata:nisi alr intelligant *Diuisio.* pōt aũt diuidi in quinq3 ptes ſm qnq3 spālia q̃ cōtinet.In prima ponit:φ appellat ante sñiam.in scda φ potest appellari ab oī iudice seculari ad epm ante lit.contesta.⁊ post sñiam siue sit reus siue actor etiā altera parte refragante.i tertia qō a sñia epi non appellat.i quarta φ testimonio soli⁹ epi plene credit.in quinta ponit φ recepto testimonio epi etiam si duo vel plures testes ex alia parte inducant preualet testimonium epi.partes assignabuntur legēdo literam. *Exponit literam.* Lege.[Quicunq3.]hñs litē corā seculari iudice.Hug.[siue fuerit petitor siue re⁹].i.quicunq3 fuerit actor vel reus.Hu.[vel initio]hic est primũ.s.φ appellat ante sñiam.hoc adhuc obtinet in causis ecclesiasticis:sed in secularib⁹ ex toto euacuatũ est.⁊ exsufflatũ nisi in casu.ij.q.vj.non ita[ante sñiam]Hu.[perorant] i.examinant.i.cũ superpositis allegant.extra de probat.qm̄. *Hostiēsis. Archid.* Host.Arch.[siue cũ]quasi diceret siue in medio siue in fin.ſm Host.⁊ Arch.[ad eporũ]scda pars in qua dt φ ab omni iudice seculari ad ecclesiasticũ pōt appellari.ar.ij.q.vj.omnis oppressus hic tñ non obtinet nisi in illis laicis:qui sunt de patrimonio ecclesie.Hu.siue nisi sit de iurisdictione tpali ecclesie iudex a quo appellat[cũ sermone].i.aplis ⁊ attestationibus et allegationib⁹[oēs].iij.ps.s.φ a sñia epi non appellat:nec vlterius liceat retractari per appellationē.hoc nullo modo seruatur s3 pōt sic intelligi nec liceat retractari nisi fuerit appellatum ar.vj.q.iiij.qō hñ.[testimoniũ].iiij.pars.s.φ testimonio solius epi creditur[accipiāt].i.ita acceptũ habeant φ.s.secũdũ ipsum proferāt hoc nullo modo obtinet.q͛ 2dicit ⁊ euāgelio:⁊ canonibus ⁊ legibus.vt.ij.q.iiij.§.j.⁊.c.j.⁊.xxxiij.q.ij.admonere.⁊.xxxv.q.vj.§.vlt.⁊.iiij.q.iij.vnius.[nec ali⁹] quinta pars.sc3 φ testimoniũ soli⁹ epi preualet testimonio multoru3 ex alia parte:nec hoc obtinet.hu.⁊ hoc ideo:q͛ l3 ei q maioris authoritatis ⁊ honestatis plus credendum sit.ar.j.e.q.iij.absit.⁊.viij.q.iij.talia.nō tñ in preiudiciũ aliorũ.Hu. *Questio.* Surgit qō.vtrũ verũ sit φ lex ista sit abrogata.⁊ vr φ non qm̄ papa Jnn.iij.argumentat ex eadē.extra de iudi.nouit.vt dt hic gl.ergo vr:φ hoc priuilegium.quod ipse Jnn.dt ab initio concessum ecclesie adhuc durat.⁊ ita non est abrogatum nec vt videtur imperator potuit auferre ecclesie:qō semel concessit.ar.C.de do.q̃ sub modo.l.profecta.⁊ extra de dona.c.fina. *Rñdet. Innocen.* Ad ista rñdet primo iuxta gl.φ Jnno.dt illa non q͛ voluerit confirmare predictam legem,sed vt ostendat q̃ta fuerit deuotio imperatoris erga sacerdotium.Ad aliud dōm φ Jnno.in.c.illo nouit.asserit φ imperator non posset auferre illud priuilegium si per viam donationis fuit factum.sed per viam legis tunc vr φ eius sit tollere cuius est condere.s.e.q.§.ex his omnibus.nec ob.extra de constit.ecclesia.q͛ illud intelligitur de legibus inferiorum non de legibus imperatorum.nec ob.iiij.q.iij.si quis testibus.q͛ hoc est speciale in fauorem ecclesie.Et ideo in eius lesionem non debet retorqueri.C.de leg.qō fauore.ſm Host.Arch.⁊ hoc ponit *Joan.an.* Jo.an.in predicto.c.nouit.in §.sed cum.

1 ☞ Inualidum vnum non potest confirmare aliud inualidũ.

Hec si quis. §.est:in quo Gratian⁹ ne forte aliquis opponeret ei φ dicta in pcedenti lege sint antiquata.Rñdet ⁊ dt.karolus eā per legē sequenté cōfirmauit.pcepit enim karolus oībus hoībus sui imperij vt legem illam ppetua obseruatione teneret. *Diuisio. Exponit literam.* Et diuidit in duas partes.in prima ponunt verba Gratiani.in.ij.verba legis.ij.ibi volum⁹.[cognoscat]ignotum per ignotius inutile p inutile friuolũ p magis friuolũ corroborare siue pbare intendit.vñ vt inqt Ber.talis confirmatio nulla est cũ per ista3 legem lombardam que est inualida aliam cōfirmet inualida3.
1 † vnum enim inualidũ aliud inualidum confirmare non potest.[in suis capitularibus].i.libro capitulorũ.i.in lombarda gl.non tñ in lombarda q̃ nunc est ibi enim hec lex non inuenitur sed in ea q̃ est in gallia.Hug.⁊ Bar.[volumus]scda pars.volumus pendet vsq3 circa finē ⁊ est ordo.Hu.volum⁹:atq3 precipim⁹:vt oēs subiecti nr̄e ditiōi tā romā ⁊c.Hāc sñiam subaudi volum⁹ iqt:⁊ pcipim⁹ oēs cũcti alter supfuit.s3 ppter

longā interpositionē quā fecerat supposuit cuncti:quāuis premisisset omnes[teneant perpetua lege.]hanc sententiā. Hug.

De persona.

Ad idē subiungit capitulū hoc qđ est beati Greg. Sūma est, q clerici siue monachi nō sunt cōueniēdi:nisi corā ecclesiastico iudice. Et diuidit in duas partes.

Diuisio.

In pria dicit q dcm̄ est,⁊ cōfirmat illud cōstōne nouellarū In ij.remouet dubitationē:q posset oriri.ij.ibi: Ne vero obijciat.

Exponit literam.

Lege. ¶[De psona pſbyteri.]scȝ capellani epi ianueñ.d quo fit mentio.s.ij.q.j.in primis.qđ ab alio epo q̄ a suo iudicatus est.hu.[si quā cām habuit].i.sustinuit cōtra se motā.simile.s.e. quicunq. Hu.[nō ab alio epo.]vel alio iudice hug.[adiri] ab eo qui eū impetebat.hu.⁊ archi.[nouellar].i.authēticor.⁊ dicunt nouelle respectu codicis ⁊ legū veter.⁊ de hoc dr hic.hu. ⁊ Archi.[caplo.iiij.]capitula vocat hic paragraphos. Et nō est curādum de numero quia in quibusdā libris sunt plures. ſ.in quibusdam pauciores. Hug.⁊ archidiaconus. [Contra aliquē clericum] cuiuscunq ordinis : siue maioris siue minoris.diaconissam. Olim dicebant q̄dā monache:a quodā offō qđ nūc forte nō est in vsu.de quo loquit.xxvij.q.j.diaconissam ⁊ ibi Jo.exponit.i.abbatissam.vel [diaconissam]olim dicebat mulier q̄ ministrabat sacerdoti: de q̄ loquit.l.gnāli.C.sacrosan.eccle.hodie nō est ī sctā ecclesia.archi.[monastriā] monacham.

Archidia.

Hu.[aut assistriā].i.inclusam:q̄ separata ab alijs semp assistit deo.vel forte sic dr deo deuota:vel cōuersa:q̄ assistit ministerijs extrinsecis.scȝ recipiēdo pauperes,⁊ ministrādo eis: vel gnāliter ministrādo monachab⁹.hu.[habeat aliquā actionē.]hic gnāliter loquit,⁊ sic tā in ciuili q̄ in criminali cū dicat aliquā actionē, ⁊ hec est iurisdictio epalis:q̄ respicit oēs personas de diocesi:siue monachos : siue alios:vt hic, ⁊ hec iurisdictio a nullo pōt impediri.extra de offi.ordin.c.irrefragabili [prius]sic.j.e.si qs cū.hic Hu.dicit:vt ēt dicit gl.q expressum ar.est.

Questio. 1

†q solus eps est iudex ordinari⁹ in parochia sua:cuius tm̄ gratia q̄rit vtrū hoc sit verū.Et vr q sic.ar.ij.q.vij.si quis eps.⁊.vj.q.iij.scitote.⁊.ix.q.ij.⁊.j.c.proxi.si quis cum clerico.

Opponit in cōtrarium.

¶ In oppositū vr.qm̄ vt arguit in gloss.prelati ecclesie collegiate habent iurisdictionem:vt.xv.q.iiij.c.j.⁊ extra de immu. eccle.c.nō min⁹.⁊ extra de iudicijs.c.ij.⁊.c.cū ab eccliarū.extra de offi.or.⁊.l.vlt.C.de iurisl.om.iudi.idē arguitur di.l.in capite vbi de hoc.⁊ extra de offi.ordi.pasto.⁊.xxv.di.perlectis.ī glo. ibi dixi.Archi.

Rn̄det.

Rn̄deo dicit Goff.sniam hu.verā esse de iure: sed finaliter dicit cōsuetudinē approbatam esse admittēdam:⁊ hoc no.in.d.c.pastoralis.

Archid. Lauren. Jo.andr.

Archi.idē tȝ gl.in.c.cū ab ecclesiarū alle.in gl.cū qua cōcordat Lau.vincē.T.ā.⁊ Goffr.put ibi ponit Jo.an.⁊ hoc si eligant a collegio vel vniuersitate:vel preficiant collegio:vel vniuersitati ab eo q hȝ administrationē cū iurisdictione:puta ab epo vt ibi notat gl.

Innocen.

Et dicebat Inn.vt ibi ponit Jo.an.q illi plati vel rectores hn̄t ordinariam iurisdictionem.qui eligunt ab vniuersitate in rectores : ⁊ superioris confirmationem recipiūt.vt in aut.de defen.ciui.ſ.iterim ⁊.ſ.si eadē.⁊ hn̄t ordinariā:vt in corpore alle.ibi in glo.de hac materia vid.s.e.c.experiētie.vbi plura notata sūt.

Questio. 2 Primū ar.

¶ Surgit aūt hic qđ quā mouet.arch.†vtrū eps possit inhibere prelato sibi subiecto:ne cognoscat de cā corā illo prelato primo inchoata.Et nūq̄ illā possit ad se reuocare:sicut faciunt epi tota die. Et vr q sic.ff.de iudi.l.iudiciū.vbi dr iudiciū soluit vetāte eo qui iudicare iussit:vel eo q maius imperiū in eadē iurisdictione hȝ.⁊.l.qđ iussit.ff.de reiudi.

Scđm ar.

¶ Scđo eps insolidū est iudex in sua diocesi:⁊ cūcta debēt ad ipsum referri.extra de off.Archi.c.vlt.⁊ ipse cās oīm dȝ audire.vt in hoc.c.de psona.

Opponit in cōtrarium.

¶ In cōtrariū arguit.q eps nō pōt abdicare ab eo iurisdictionem ordinariā:si ille prelat⁹ eligit a caplo.⁊ cōfirmat a superiore:q talis hȝ a iure iurisdictionē.vt in.d.c.cū ab ecclesiarū.⁊ eps nō pt tollere ius qđ nō pōt cōcedere.sic arguit lex.ff.de leg.iij.si qs in prin.⁊.ff.de leg.j.nemo.⁊ extra.de sen.exc.nup.⁊.s.e.ſ.ex his oīb⁹.

Scđa opp.

¶ Scđo sic pses puincie nō pōt inhibere defensoribus ciuitatū:q suo nō fugant offō.vt in aut.de defen.ciui.ſ.iterim.col.iij.p qđ authenticū dicebat bonauentura sup dicta decretali cū ab ecclesiarū:q eps negt īhibere plato:q de cā īcepta corā eo nō cognoscat:nec eā possit aut debeat ad se reuocare qđ teneas.q ecclesiastic⁹ ordo cōfundit.si sua ⁊c.vt.j.c.proxi.Et ad hoc facit expsse qđ no.extra.de of.ordi.pastoralis. in prin.in gl.vlt.circa finē.ar.l.di.i capite.vbi de hoc.Arch.[nō acquieuerint]p.x.dies.hu.[p iudicē secularē.] hoc intellige si p iudicē ecclīasticū nō pōt sniā mādari executioni Bm hu.Nā qđ iudex ecclesiastic⁹ p se pōt nō dȝ suppleri p secularē.ar. hic ⁊.xxiij.q.v.princeps.hu.⁊ Arch.[ne vero.]nō est hic.ſ.sed est de eodē.c.⁊ sunt verba Gregorij.hug.[in eadē cōstōne.]Nota q totū qđ cōtinet sub eodē titulo in authenticis dr vna cōstō in qua sunt plures.ſ.q hic dicunt capitula.[cātores].i.psalmistas.vt di.xxj.cleros.⁊ di.xxxij.seriatim.cum multis alijs.

Peruenit.

Ad idē sequit hoc.c.qđ est beati Gregorij in registro scribentis romano defensori.

Casus.

Casus hui⁹.c.est iuxta hu.⁊ Bar.q̄ iste roman⁹ erat legat⁹ dn̄i pape:⁊ defensor primonij ecclesie romane:q tota sicilia est vel dȝ esse patrimoniū beati petri.iste roman⁹ clericos epor illi⁹ puincie cogebat stare suo iudicio:ptermissis epis.qđ cū significatū fuisset beato Gregorio:gregori⁹ scribit ei redarguēdo eū de hoc.qm̄ incōgruū erat.Et pcipiēdo ne decetero hoc faciat.sȝ si qs habeat cām ɔ clericū vult:q cōueniat sub epo:q dcat cognoscere de cā:vel deleget eā:vel si fuerit suspectus det executores:q cōpellat ptes eligere arbitros.Si qs vo cleric⁹ vel laic⁹ agat ɔ epm:siue ipse defensor vel p se cognoscat vel eo admonente iudices eligunt a ptib⁹.

Diuisio.

vn̄ Bm hoc.c.istđ diuidit i tres ptes.i pria narrat excessum pdicti defensoris illū detestās ⁊ phibēs. i.ij.istruit qd fiēdū est:qn̄ aliqs cleric⁹ vel laic⁹ hēat cām ɔ clericū vel ēt ɔ epm i.iij.assignat rōnē phibitiōis pfati excessus ij.ibi:sed si quis.iij.ibi nam si sua.

Questio. Primū ar.

¶ Sed surgit hic questio. vtrū cōueniēter rephēdat iste delegat⁹ de hoc q audierit cās clericorū ptermissis eorū epis.Et vr q nō q cū romana ecclesia sit cōe ⁊ gnāle forū:vr q ad legatū ei⁹.sicut ad papam oēs clerici pn̄t suas cās deferre:tā p q̄rimoniā:q̄ p applonē ptermisso q̄libet medio iudice.vt pȝ extra de off.leg.c.j.ǧ vr q de hoc q legat⁹ iste audiebat cās clericorū ptermissis eorū epis nō veniebat rephēdēd⁹.

Opponit ⁊ Respōdet.

¶ In oppo.est authoritas hti aug.ī lra pn̄tis.c.Rn̄deo dđm.q cōueniēter ⁊ iuste iste legatus siue defensor ⁊ multomagis si fuerit laic⁹ venit reprehēdēdus.pro q̄ notādū vt dt hu.⁊ cōmemorat Arch.q iste nō reprehendit hic de hoc q audiebat clericorū cās:si vellēt eligere ei⁹ audiētiā ptermissis suis iudicib⁹.sȝ q cogebat siue cōpellebat clericos oēs stare suo iudicio dimissis ⁊ despectis pprijs epis qđ nō cōueniebat.q vt ingt ipse Grego.sua vnicuiq iurisdictio seruāda est.

Archid.

Exponit literam.

Lege.¶[Peruenit despectis.]scȝ a te.⁊ notat vitiū Bm hu.⁊ Arch.[facias]coactionē notat Hu.⁊ Arc.[Qđ si ita est.]rephēdit eū dicēs.valde cōstat esse incōgruum:⁊ pcipit ne ampli⁹ hoc facere psumat.vn̄ nullus iudex superior dȝ hoc facere.ix.q.iij.cōquest⁹ sȝ nec papa.ar.hic:i si.⁊ di.xviij.c. i.⁊.ix.q.iij.nūc vo.⁊ di.lxiij.q̄to.⁊ di.xcix.null⁹.⁊.c.ecce hugu. [Sȝ si].ij.ps.[Epm ius adeat.]ar.q clerici nō pn̄t declinare iudiciū sui epi.Verū nisi appellet:vel recuset.hug.[vt aut.] si eps nō pōt cognoscere:vel nō vult vel recuset tāq̄ suspectus [deputet].i.delegent iudices.pt eū eps delegare cās suorum clericorū.ij.q.vj.placuit.hu.aut si fortasse ad arbitros eundū est:q re⁹ recusat epm tanq̄ suspectū.i.ipse re⁹ vel actor recusat iudices delegatos tāq̄ suspectos:⁊ neutra ps appellat vel vult appellare.hu.[Executiōi].i.executor ab epo deputatus [cōpellat]p excōicationē:vel alio mō[ad eligēdū iudices].i. arbitros.⁊ dn̄t cōpelli.vt eligat ifra triduū.vt.C.de iud.apertissimi.cū spālis.hu.hi aūt arbitri sic electi pn̄t esse simplr arbitri:⁊ tūc nō appellat ab eis pn̄t ēt eē delegati a prio delegāte:⁊ tūc poterit ab eis appellari.vt.C.de iud.vbi.s.

Questio. Rn̄det.

¶ Sȝ q̄ritur ad quē appellat.Rn̄detur q ad delegātē:⁊ vbi ipse tanq̄ suspect⁹ sit recusat⁹ appellat ad supiorē.ar.ij.q.vj.placuit.hu. [Si qs vero.laic⁹]instruit qd agēdū sit:qn̄ cā mouet ɔ epm. [tūc te.]

Questio.

¶ Sȝ surgit hic qđ.vtrū hoc sit rōnabilr dictum:q legat⁹ ille i cās epi se debeat itromittere.Et vr q nō.q cause epor ad metropolitanū dn̄t referri.sicut aūt de iure epor nō dȝ legat⁹ aliqd vsurpare ita nec de iure archieporū.ix.q.iij.cōquest⁹.

Rn̄det.

Ad hoc rn̄det multiplr.prio iuxta gl.dicētē hoc esse verū:qđ hic dr in minimis causis.Nā maiores cause eporum ad metropolitanū deferent vt ptȝ.vj.q.iiij.si iter.¶ Scđo rn̄det iuxta hu.qđ ideo ita dr hic q forte illi epi suberāt pape nullo medio.vel intelligit si illi epi vellēt stare iudicio illius legati. ¶ Tertio nō soluit iuxta Arch.q illud qđ dr intelligit quādo ibi non est metropolitanus.[Nam si sua].iij.pars non respicit hoc ad proximum verbum sȝ ad illud superius:scilicet facere non presumas.Hu.iurisdictio non seruatur:que quidē seruanda est non diminuenda.hu.

Fratris.

Ad idē propositū principale est hoc.c.qđ est eiusdē beati Greg.in registro scribēt ianuario epo.Sūma est q clerici nō sunt p seculares iudices molestādi.

Casus.

Casus huius capl'i est Januari⁹ iste eps ī tm̄ erat simplex : q clerici sui eū despiciebāt ⁊ sacerdotes ī sardinia opprimebant a iudicib⁹ secularib⁹.B significarūt felix eps ⁊ qriac⁹ abbas pape gregorio.Gregori⁹ eū B intelligēs scribit ei,⁊ pcipit:vt hoc fieri nō pmittat.ne dū simplicitati studet disciplia negligat.breue est.

Exponit literam.

Lege.¶[Fratris opprimat.]valde iniquū ⁊ iniustū atq iniq̄ crudelitat est qđ sacerdotes q dēnt honorib⁹ exaltari:a laic quorum

quorū sunt ptes opprimant.d iudicib⁹ dr Hieremie.xxij. liberate oppressum de manu calumniatoris[ministri tui.]scilicet tue fraternitatis.i.sacerdotes despiciāt permittēdo se cōueniri ⁊ cōueniēdo clericos corā iudice seculari:⁊ sic facit ad propositū hu.⁊ Arch.[simplicitati.]simplicitas aufert debitam disciplinā vt ait idē Greg.tā ī moralib⁹ q̄ in pastorali.vbi inquit seruāda est ⁊ in corde humilitas et ī opere disciplina atq inter hec solerter intuēdū:nedū immoderati⁹ custodit virtus humilitatis soluant iura regiminis. Et dū plat⁹ quisq plus q̄ deceat dt subditorū vitā distringere sub discipline vinculo: nō possit ⁊c.[disciplina]scȝ ecclesie.de nō cōueniēdis clericis corā iudice seculari. Et est arg.q q̄uis eps consentiat non tm̄ clericus est trahendus ad seculare iudiciū nisi ipse sentiat.hu. de isto ianuario habetur.s.di.lxxxviij.c.tanta.

Sacerdotibus.

Ad idē ppositū seqt hoc.c.qđ est eiusdem Gregorij in registro ad imperatorē mauriciū scribentis.

Casus.

Casus est iste.maurici⁹ imperator volebat clericos trahere ad suū iudiciū scȝ vt cogerent rn̄dere corā se ⁊ iudicib⁹ secularib⁹.hoc nō debere fieri probat Greg.ondēs: q sacerdotes sunt honorādi.

Diuisio.

Et pōt diuidi hoc.c.in.iiij.ptes Bm q quadrupl'r hoc pbāt.primo qdē hoc ondit rōne applonis q in diuina scriptura tales vocant dij:⁊ Angeli ad qđ inducit tres authoritates.In.ij.hoc ondit exēplo iperator cōstātini q noluit clericos iudicare.in.iij.exēplo gētiliū q suos sacerdotes honorabāt nec suo iudicio eos subijciebāt.In.iiij. ondit hoc gnalr esse obseruādū tā de bonis clericis:q̄ de malis.ij.ibi ecclīastica quoq.iij.ibi aū eū qppe.iiij.ibi.hoc ergo.

Exponit literam

Lege.¶[Sacerdotib⁹]quo noīe intellige oēs clericos.hu. facit ad hoc qđ legit ⁊ no.extra.de coha.cle.c.ij.Archi.[dn̄s nr.]scȝ imperator.⁊ loquit ex nimia humilitate vel Bm vulgare idioma dt hoc Bm hu.⁊ Lau.Et est sic.xij.q.ij. ecclesiarum seruos.

Lauren. Archi.

Arch.[propter eū]scȝ deū[ita dn̄etur]scȝ in tpalib⁹, quo ad tributa ⁊ hmōi:q nullā hȝ iurisditionē sup eos etiam si hēat regalia.hu.in spūalib⁹:ī qb⁹ tenet eis colla submittere vt di.lxiij.valētinus.[Nā diuinis dij.[exod.xvij. applica ad deos.⁊ exo.xij.dijs nō detrahes.vbi sacerdotes deos vocat.⁊ ps.lxxx.sacerdotib⁹ ingt Dauid.Ego dixi dij estis.qđ saluator Jo.x.exponit de sanctis hoīb⁹ ad q̄s sermo dei factus est. [angeli]malachie.ij.[angel⁹ dn̄i].i.nūti⁹.[qd igit]arguit ex dictis.sacerdotes ab iperatores honorādos esse[ecclīastica.] ij.ps.vbi exēplo cōstātini idē ondit ecclesiastica B refert eusebi⁹.x.li.sue historie[aū eū].iij.ps[pagani honorē] maximum tribuebāt scȝ reuerētiā exhibēdo ⁊ necessaria ministrādo:iter q̄s rex egypti pharao hūc honorē sacerdotib⁹ obtulit.vt terras sacerdotū nō subiecerit seruituti sȝ eas liberas religt gene.xlvij.⁊ Bm phm sacerdotib⁹ honor dēbat.[hoc ergo].iiij. pars[pro oīb⁹]bonis ⁊ malis.Nō eū obstat q aliq sunt mali.q hoc nō est nostrū iudicare:cū hoc instituat qualis quisq in terribili iudicio dei futur⁹ sit.ipse eū nouit occulta cordiū: q scrutat renes ⁊ corda.vn̄.i.reg.xvj.de⁹ aūt intuet cor.Et ad heb.iiij.oīa nuda ⁊ aperta sunt oculis ei⁹ ⁊ ideo in suo iudicio nō fallit nec fallit.homo aūt decipit frequēter.q solū videt in facie.Et ita sequit:qđ q̄nq qđ homo laudat de⁹ reprehēdat. Et quod deus laudat homo reprehendat.

1 ☞ Conuersi an gaudeant priuilegio clericorum.
2 Penitens ante litis contestationem an euitet hanc penam.
3 Clericus an possit consentire in non suum iudicem.
4 Clerici existentes in scholis an possint adire iudicium potestatis vel iudiciarij qui sunt laici.
5 Potestas compellens scholares clericos sub se litigare:⁊ ab eis exigens pecuniam est excommunicatus.

Inolita.

Ad idē sequit hoc.c.ex cōcilio mileuitano sumptū:in quo ponit pena clerici q clericū trahit ad iudiciū seculare,

Diuisio.

Et diuidit in tres ptes.in.i.narrat excessum. In.ij.puidet.in.iij.penā imponit.ij.ibi proinde statuim⁹.iij.ibi si quis.

Exponit literam. Jo. de fan.

Lege.¶[Inolita].i.cōsueta[psumptio]trahēdi clericos ad seculare iudiciū hu.[vt clerici clericos]nō cōiugatos.ar.extra de vi.⁊ ho.cle.c.vlt.⁊ de cle.cōiu.ex pte.Bm Jo.de fan.Et facit ad hoc qđ legit ⁊ no.eo.ti.Joānes.

Questio. 1 Rn̄det.

Surgit qđ† vtrū conuersi gaudeāt hoc priuilegio.Rn̄det q sic.ar.extra de sen.ex. parochianos.Bm Jo.de fan.

Archid.

Arch.[publica].i.secularia.⁊ forēsia. vt.s.eo.q.testimoniū.hu.[ptrabāt iuitos]als nō tenet hac pena.ff.de in ius vo.q̄uis punirent tn̄ als ab epo.iij.q.vj.nō liceat.Lau.Arch.idē sentit gl.iiij.de fo.cōp.si diligētiā.ī glo.et sic iuiti.⁊ idē Hos.vt Jo.an.sup illo.gl.[pinde]ij.ps[si qs.] iij.ps si qs laic⁹ vel cleric⁹.hu.[cōuēt⁹.]de hoc q clericū traxerit ad seculare iudiciū.hu.[cāȝ pdat].i.cadat a cā ⁊ ab actione q̄ hēbat q̄uis hēat cām iustissimā.hu.⁊ cedat in lucrū reo quē protraxit.ar.ff.de calū.l.gnaliter.ſ.illud.Si aūt re⁹ traxerit actorē hr p cōuicto.C.de iurisdi.om.iu.l.in criminali.Lau. Arc.de quo vide q no.extra de fo.cōpet.c.si diligēti.in gl.

Lauren. Bernar. hispanus.

Et no.q vim facit q qđ sibi putat deberi reposcit nō per iudicem rei.ff.q.ff.qđ me.cā.l.extat.B.Hispa.Arc.[⁊ a cōione.]sacrorū q̄ in penā ad tps remouebit ⁊ suspendet ⁊ a sacris.vt.ij.q. vj.catholic⁹ vel poti⁹ a cōione officij ⁊ beneficij:si cleric⁹ est.i. deponat ab officio ⁊ bn̄ficio ecclesiastico.hu.[vl' a cōione]hoīȝ p excōicationē quousq satisfecerit,nō solū tracto,sȝ ēt ecclesie cui vr iniuriā irrogasse.extra de fo.cōpe.c.ij.Bm Hostiē.q ita not.extra eo.ti.c.si diligēti.Arc.

Questio.j. Rn̄det.

¶ Sȝ hic surgit qđ triplex
2 prima est q̄ monetur in gl.†vtrū ante litis cōte.penitēs euitet istā penā:⁊ nunquid ipso iure an p sniam pdat cām . Quo ad primā partē qōnis vr dicēdū,q ēt aū litis cōte.ex sola vocatiōe talis puniēdus veniat:q vt dicit hu.hic nō est loc⁹ pn̄e. Et hāc sniam Vincē.⁊ Gof.vident seq q dicūt iuxta hu.q nō sit loc⁹ pn̄e per.c.graue.extra de exces.pla.⁊ hāc seqtur hosti. ibi.

Vincētius. Goffredus

Quātū vo ad secūdā partē vtrū ipso iure ac per sniam lȝ hu.dicat:q ipso iure.Veri⁹ tamē dicēdū Bm vinc.goff.Inn. ⁊ ber.q per sniam.⁊ hoc etiā tȝ host.q etiā vr innuere verbū. perdat oīa.cū nō dicat perdit.sȝ perdat ordo p sniam eū debere pdere.Arch.

Innocen.

Scđa qđ. Rn̄det.

3 ¶ Scđa qđ.†vtrū possit in nō suū iudicē consentire.Ad hoc rn̄det q clericus in laicū nunq̄ cōsentire pōt vt extra.de fo.cōpe.si diligēti.nec in clericū:nisi cōcurrētibus his q̄ sequunt q̄ sunt necessaria ad hoc q cleric⁹ possit in non suū iudicē cōsentire.primū est q ille in quē cōsentit hīt iurisdictioni:siue q vel sit iudex.scđm est q sit psona ecclesiastica. tertiū est q diocesani volūtas siue cōsensus epi.accedat quartuȝ est extra de fo.cōpe.significasti.⁊.iij.q.vj.nō liceat.⁊.C.de iur. om.ind.l.j.⁊.l.priuatorū.quintū est q certa scia:⁊ nō p errorez cōsentiat.q nihil est magis ɔriū cōsensui:q̄ error p quē iperitiā detegit.ff.de iur.om.iud.si p errorē.sextū est q spōte cōsentiat:⁊ nō p metū.ff.de iudic.l.ij.Bm bona.q ita notat in pdicta decre.significasti.

Cōtra glo.

Qđ vero hic dt gl.q cleric⁹ possit renūtiare huic iuri tacite:vt dt Arch.nō vr verū Bm Goff.vt.iij.q.vj.si liceat.⁊ ei⁹ snīe est ēt Bar.hic.x.ī fi.hui⁹ gl.⁊ ber.i.c.si diligēti:⁊ Ho.vbi ponit Jo.an.

Tertia qđ.

4 ¶ Tertia qđ.†de clericis exn̄tib⁹ i scholis vtrū possint adire iudiciū ptātis vl' iudiciarij q sunt laici. Et vr q sic ex puilegio cōstitutiōis federici d plurib⁹ iudicib⁹ adeūdis:q̄ icipit habita.C.ne fil.p pa.

Respōdet.

Rn̄deo dimissis varijs modis dicēdi:quos tāgit Arch.q nō q vt dicit cōstō illa hȝ locū in scholarib⁹ secularib⁹:nō aūt in clericis:q illos nō includit extra de cōsti.eccle.Nā imperator iurisdictionē dare nō potuit magris : siue doctorib⁹ quā in clericos nō habebat.vn̄ ista snīa Host.⁊ sequaciū plus plȝ.arch.⁊ nobis etiā cū magis iuri canonū cōsonet:a quo in talib⁹ nō recederet:cū lex ciuilis aliud dicere videatur:q ipsi ɔdicat.xv.q.iij.ſ.cū aūt.dȝ ergo scholaris cleric⁹ corā epo illi⁹ loci vbi studet agere ⁊ nullo mō

Hostien.

5 adire iudiciū seculare † imo si ptās Bononieñ.vel iusticiari⁹ neapolitan⁹ cōpellat scholares clericos vel sub se litigare : et ab eis exigat pecuniā excōicat⁹ est.vt colligit extra.de immu. eccle.aduersus.cū tales scholares sint de iurisdictione suorū eporū vel eorū in quorū diocesi delinquunt.ar.eo.tit.nō min⁹ de quo fit mētio in predicta decretali.nec tm̄ ptās seu iustitiarius est legatus:sed oēs consiliarij ⁊ fautores.tales enim cōicat crimini ⁊ criminoso:⁊ ideo ligant.extra de sen.exc.nuper. Et de talibus fit mentio in predicto.c.non minus.secundum Goff.qui ita notat in predicta decre.aduersus.in fi.Arch.

Goffredus

1 ☞ Snīa data ɔ reū q tractus est inuit⁹ an teneat.⁊ nu.2.⁊.3.
4 Res que aufertur ab eo qui ad alienum iudicem aduersariuȝ traxit cui sit danda.
Et quid si vterq est in culpa.nu.5.
Et quid si sint clerici diuersarum ecclesiarum.nu.6.

Placuit.

Ad idē principale ppositū sequit hoc.c.sumptū ex cōcilio.iij. chartagineñ.in q̄ ponit pena reo:q se facit corā iudice seculari cōueniri.Sūma ē:p cleric⁹ re⁹ spōte litigās corā iudice seculari.in criminali cā dȝ deponi : sȝ in ciuili pdit quod euincit.

Diuisio.

diuidit aūt hoc.c.in duas partes.in prima ponit quod dictum est.in.ij.assignat rōnem dicte punitionis.ij. ibi, si quis ad eligendos.breue est ⁊ non occurrit aliud speciale disputandū.

Exponit literam.

Lege.¶[Placuit.clerico†]in quocūq ordine cōstitutorū.extra de iud.cū nō ab hoie.pe.Jo.an.[cum].i.postq̄ crimē ei fuerit[intētatū].i.obiectū.hu.hinc voluit quidam vt Jo.in gl.q loquit iste text.cū lis esset contestata.ita qđ ante litem conte.clerici possunt facere iudicem non suū:sicut ⁊ laici quod hu.dicit non esse verum.sicut determinatū reperies supra.iij.q.vj.non liceat.hic ergo subintelligo maxime.[Nam] id est si ante litem conte.vel si non.Hug.[in ecclesia.]idem et si alibi:scilicet corā antiquo iudice seculari.hu.[publicis].i.

ſecularibꝰ.hu.[purgari].i.examinari.hu.[cām ſuā.]her.vt i-
Jo.andr.
nocentiā ſuā litigādo oſidere ſm hoſt.Jo.An.[voluerit]cū
effectu.i.fecit.ꝙ examinaret cā ſua.Nā ſi inuitus ibi traheret
nō puniret.ar.ī.e.ti.clericoꝝ.Hu.ꝛ extra de iudic.at ſi clerici.
B.etiam ſi pro ipſo lata fuerit ſnia multo fortiꝰ ſi ꝯ ipſū hu.
Queſtio. 1
Sed hic ſurgit qō †vtrū talis ſnia ſi data fuerit ꝯ reū hūc te-
Rūdet.
nebit.Rūdet iuxta hu.ꝙ ſic nō ex ſe tm̄ cū nulla fuerit.qꝛ da-
ta a iudice non ſuo ſʒ in odium criminis ꝛ temeritatis eiꝰ.Nā
etiā ſnia heretici tenet in odium criminis lʒ ex ſe nulla ſit.ar.
xxiiij.q.j.qſqs.[Subdiaconꝰ]ſʒ ꝯ iſtū hu.determinat Ho.ꝙ
talis ſnia non tenet ſiue pro ſiue contra lata fuerit.vt in au-
thētica.ſtatuimꝰ.de epiſ.ꝛ cle.penā tm̄ ſequētē vtroqꝫ caſu pa
tiunt ꝛ hoc eſt qō notat illa implicatiua etiā ſi pro ipſo ꝛc.qͣſi
Hoſtien.
diceret multo fortius ſi ꝯ ipſum ſm Hu.Lau.ꝛ Hoſt.[locū]
i.dignitatē.vel[ordinē].i.depoſitionē.ꝛ hoc indiſtincte in cri-
minali in ciuili hʒ electionē: ꝙ ſi voluerit retinere locū ſuum
[perdat quod vincit].i.rē:quā in cā obtinuit.quaſi diceret ni
ſi dare voluerit quod euicerit[loco ſuo priuabit.] ℭ Surgit
Pria qō. 2
hic qō multiplex.†prima quare in criminali nō hʒ eandē ele-
ctionē:ſcʒ vt habeat ꝓ cōdēnato ſi vult retinere locū ſuū.Ad
Reſpōdet.
hoc rūdet hu.duas aſſignās rōnes huius.prima eſt qꝛ tūc in
nocētes qñqꝫ dānarent.qō in nullo caſu eſſe dʒ.ℭ Scōa eſt qꝛ
plus peccat in criminali cā:ꝗ̄ in ciuili.in cā enim criminis cle
ricus nunꝗ̄ pōt ſtare corā ſeculari iudice.ꝛ ideo idiſtincte de-
Scōa qō.3
ponitur in tali caſu.ℭ Scōa qō.†quid erit ſi reus ſuccumbit
Rūdet.
Rūdet Hoſt.ꝙ coget tm̄ de ſuo dare ac ſi valeret ſnia ſi penā
ſequētē euitare voluerit.Nā ſi vbi vincit illud pdit:vt hic hū
ſequit ꝙ vbi ſuccūbit tātūdē pdere dʒ:ſi locū ſuū retinere vo-
Tertia qō. 4
luerit.ℭ Tertia qō.† Cui dāda eſt res q̄ auferenda eſt ab eo
Reſpōdet
qui alienum iudicē aduerſariū traxit.Rūdet iuxta hu.ꝙ dʒ
Quarta qō 5
dari reo cui facta eſt iniuria.ℭ Quarta qō† ſi vterqꝫ tā actor
ꝗ̄ reꝰ in vtroqꝫ caſu ſint in culpa vt pote qꝛ vterqꝫ voluit ꝛ pe
Reſpōdet.
tijt ꝛ cōſenſit.Querit cui dāda ſit res illa.Rūdet iuxta hu.ꝙ
danda ſit eccleſie cui facta eſt iniuria.vcʒ ipſius iudicis ordi-
narij ad quē ſpectabat cognitio talis cauſe.Et hoc ad ſimili-
tudinē eius:qō dꝛ de pena ſacrilegij.vt.xvij.q.quiſquis.vl' for
te dabit eccleſie illoꝝ clericoꝝ:qꝛ ad eius iuriā hoc fcm̄ eſt.
Quinta qō 6
Rūdet.
ℭ Quinta qō.†quid ſi ſint clerici diuerſarū eccleſiarū.Rūde
tur ſm Hu.ꝙ res illa diuidēda eſſet inter eas.ſed potiꝰ eſſet
dāda vt dictū eſt eccleſie ipſiꝰ iudicis ordinarij rōne iā dicta
[ſi quidē].i.certe.ij.ps reddit cām quare ſic puniat[ad eli-
gendos iudices].i.cū tales eligit iudices[iniq̄ iudicat].i.pſu
mit iudicare.hu.certe iniqꝫ ꝛ male de eccleſia ſentit:ꝛ iudicat,
q eius iudiciū relinquit ꝛ ad ſecularia iudicia confugit.Tum
qꝛ talis male ſentit de mr̄e ſua eccleſia:ꝗ̄ eſtimat iniuſte ꝛ in-
fideliter iudicātē ꝯ ſniam ſaluatoris.qui de ea dꝛ cantico.iiij.
Tota pulchra es amica mea ꝛc. Tū qꝛ male de eccleſia ſentit
nō adherere ſponſo ſuo in iuſtitia ꝛ veritate.ꝯ illud pſ.xliiij.
Aſtitit regina a dextris tuis in veſtitu deaurato:per iuſtitiā
ſcʒ ꝛ veritatē[cū priuatoꝝ]etiā laicoꝝ:nō ſolū clericoꝝ.hu
gu.[apoſtolus].i.ad cor.vj.ꝛ.ſ.e.relatū.dꝛ ſecularia igit iudi-
cia ſi habueritis cōtēptibiliores q ſunt in eccleſia illos conſti-
tuite ad iudicādū[ad verecundiā veſtrā]dico ſic non eſt inter
ſapiens quiſꝗ̄:qui poſſit iudicare inter fratrem ſuū.ſʒ frater
cum fratre contendit in iudicio apud infideles.

De diuerſis. Ad idē ſequit hoc.c.ex eo dē concilio ſumptū.Sū-
ma eſt ꝙ clericus accuſatꝰ de crimine renuēs iudi
ciū eccleſiaſticū deponat.Lege.ℭ[De diuerſis,
Exponit li teram.
abiecerit].i.refutauerit[periclitari].i.periculum ſui ordinis
ꝛ dignitatis debet pati.hu.ſiue debet deponi.Ber.

1 Sportule quid dicantur.
2 Caſus in quibus epiſcopus poteſt ſine ſcriptura procedere.

Si quis a clerico. Hec lex eſt ex corpore authē
ticoꝝ vt clerici apud ꝓpriū epm̄ cōueniant.col.vj.
Lau.ꝛ Arch.Sūma cōtinet in rubro.qō lʒ nō oīa
cōprehēdat tm̄ ea q̄ nō cōprehendit vident vt plurimū nō te-
nere.Nā vt dꝛ hu.i qbuſdā degradatū eſt huic authētico ꝛ ali
qua ex toto abrogata.diuidit aūt hoc.c.ī duas ptes.In pma
Diuiſio.
loquit in ciuili cā.in.ij.ī criminali.ſed q̄libet ps hʒ tria dicta
q̄ patēt.Lege.ℭ[Si qs adeat priꝰ]ſic.ſ.e.de pſona. Archi.
Exponit li teram.
1 [ſine dāno].i.ex actione ſportularū.hu.ad q̄s clerici nō tenent
vt in aut.de ſanc.epiſ.ſportularū.†ꝛ eſt emolumētū.qō debet
indici ꝓ labore ſine dilatiōe nimia[ſi aūt noluerit]vel non po
tuerit.hu.[ad ciuiles]hoc nō eſt faciendū ſʒ recurrēdū eſt ad
maiorē.vbi ñ vult vel nō pōt cām terminare eps.ar.di.xviij.
c.j.ꝛ.ij.q.vj.oīs oppreſſus.cū multis alijs ſine ſcriptis ſi vult
2 eps.†ponit em̄ hic glo.duos caſus:in quibꝰ pōt eps ſine ſcri-
ptura procedere.Primꝰ eſt ſi eps iudicat ſuper ſuos clericos
ſcōs eſt in modicis cauſis.Nec ob.ſ.ij.q.j.in primis.vbi dꝛ:ꝙ
ſnia nulla eſt niſi pferat ī ſcriptis qꝛ illud eſt verū in crimina-
libus cauſis ꝛ ī ciuilibꝰ magnis ſʒ in ciuilibꝰ minimꝪ pōt idē
Guido.
dꝛ hu.vel dōm vt dꝛ Gui.ꝙ hoc eſt verū qñ eps litigātes cle-
ricos ad pacē reducit pſ̄ne ꝛ amicabil'r ꝛ ñ iudicial'r[qō ſi de]
ij.ps.[ſeculari]vel forēſi.Hug.[cōpetētes iudices]ciuiles.
vt pſidēs in ꝓuincijs.vt pfectꝰ:vel ptor in vrbe.ſʒ hoc nullo
mō eſt verū dꝛ hu.ꝛ idē Bart.qꝛ de nullo crimine ſeculari vel
eccleſiaſtico clericꝰ pōt cōueniri vel cōuenire criminal'r coraʒ
iudice ſeculari.vj.ſ.e.q.clericꝰ nullꝰ.ꝛ.ſ.eo.q.c.j.ꝛ.c.ſi q ex fra-
tribꝰ.hu.[duoꝝ mēſiū ꝛc.]ſi cōgrue pt terminari al's deroge
tur ei qō hic dꝛ cū cā criminalis poſſit extēdi vſqꝫ ad maius
ſpatiū.qꝛ vſqꝫ ad biēniū.vt.ij.q.vj.ſi qs appellat.ꝛ.iij.q.iij.§.
ſpatiū.hu.[nō al'r puniat]a iudice ſeculari[niſi obnoxꝰ].i.co
rā ciuili iudice de crimine cōuictꝰ vel cōfeſſus.hu.ꝛ Arch.[ſa-
cerdotio nudatꝰ.]nec hoc eſt verū:qꝛ cū clericꝰ deponit dʒ re-
trudi in monaſteriū vel aliꝰ locꝰ deputari ad pniam pagēdā,
Archidia.
Jo. de ſan.
nō tradi iudici ſeculari niſi tūc demū cū fuerit incorrigibilis
hu.ꝛ Arc.ꝛ ex̄ de iud.cū nō ab hoie.ꝛ.c.at ſi clerici.ī fin.Jo.de
ſan.[Si aūt eccl'iaſticū]vt ſimonia vſura hr̄ſis.hu.[eccl'iaſti-
cū].i.cuiꝰ cognitio ad iudicē eccl'iaſticū ptinet.ex̄ de fo.cōp.ex
tenore.vbi de h̄.ꝛ.c.cū ſit.ꝛ.ſ.e.q.ī ſumma.Arc.[ſm canones]
dñt qdā ꝛ leges vt.ī.e.q.iij.ſummopere.ꝛ.iij.q.ix.dignum.ꝛ.c.
hortamur.qō verū eſt:vbi nō obuiāt canonibꝰ.xxxiij.q.ij.iter
hec.ꝛ di.x.ſi ī adiutoriū.ſic ēt ſentit hu.ī pdicto.c.dignū. Arc.
1 Clericus compellēdus ad arbitros eligendos a quo poſ-
ſit compelli.
2 Clericus an poterit appellare ab arbitris quos elegit.

Si clericus. Ad idem eſt hoc ex cōcilio calcedonēſi ſumptū. Sū-
ma eſt in rubro.diuidit aūt hoc.c.in.v.ptes ſm qn
Diuiſio.
que q̄ ſtatuit illō cōciliū.in prima ſtatuit:ꝙ ſi cleri
cus aduerſus clericū hʒ litē dʒ adire propriū epm̄.i.ij.ſtatuit
ꝙ eps ꝯ ſuum ſubditū habet litē dñt adiri arbitri:q ex vtra-
que pte eligant.in.iij.ſtatuit vt ꝯuenientes canonū correctiōi
ſubiaceāt.in.iiij.ſtatuit vt ſi clericꝰ hʒ litē ꝯ ſuū aut aliū epm:
dʒ adiri ſynodꝰ ꝓuincie.in.v.ſtatuit:ꝙ ſi eps vel clericꝰ hʒ li-
tē ꝯ metropolitanū dʒ adiri primas aut patriarcha.ij.ibi vl'
certe.iij.ibi ſi qs vero.iiij.ꝛ ſi clericꝰ.v.ibi ſi vero ꝯ ipſiꝰ plana
Exponit li teram.
ſunt omnia.Lege tex.ℭ[Si clericus nō relinquat]niſi velit
appellare vel eundē tanꝗ̄ ſuſpectum hr̄e vel cauſam ad papā
vel eius legatum per querimoniam referre.ſ.e.peruenit.Hu.
[vel certe].ij.ps.[negotiū].i.cā:vt qꝛ eps vult cōuenire ſub-
ditū.ꝛ ſic loquit hic ſm Inn.ꝛ Arch.[arbitros.]hoc ideo dꝛ:
qꝛ metropolitanus vel aliquis ſuperior preter papā nō eſt iu
dex clerici ſed tm̄ eps.ꝛ ideo clericus nō cōpellit aň metropo-
litanū litigare.ſed nec corā epo non pōt:qꝛ eps ſimul eēt actor
ꝛ iudex in eadē cā.qō rō nō patit.Et ideo clericꝰ ex neceſſita-
Queſtio.
Rūdet.
1 te compellit ad arbitros eligendos.ℭ Sed ſurgit qō †a quo
pt cōpelli nunqd ab epo q eſt reꝰ aduerſariꝰ.Rūdet ſm hu.ꝙ
ab epo niſi velit appellare.ī duobꝰ em̄ caſibꝰ eps pōt cōpelle-
re clericū ſuū ad arbitros eligēdos.ſcʒ cū agit ꝯ eū vt hic ꝛ cū
clericꝰ recuſat eū ꝛ delegatū ab eo.vt.ſ.e.ꝑuenit.hu.ꝛ in gloſ.
Queſtio.
Rūdet.
2 ℭ Surgit qō†vtrū poterit clericꝰ ille appellare ab iſtis arbi
tris.Rūdet iuxta hu.ꝙ ſi fuerit delegati ſic.al's non.Sʒ a q̄
pñt delegari.Rūdet ꝙ a papa vel eiꝰ legato ꝛ nō ab alio.quia
aliꝰ nō eſt iudex ordinariꝰ clerici ſm hu.[Si qs vero].iij.ps
[ꝛ ſi clericꝰ].iiij.ps[apud audiētiā ſynodi].i.metropolitani.
hu.ſʒ ꝯ.vj.q.ij.eps hr̄ ꝙ metropolitanꝰ ſine alijs epis non dʒ
audire cām epi ēt ciuilē.Sʒ rūdet iuxta hu.ꝛ glo.ꝙ modicam
cām epoꝝ pōt metropolitanꝰ cū ſuis clericis audire ꝛ termi-
nare.in magnis vero exigit preſentia ſuoꝝ ſuffraganeorum
vt hic dꝛ.vel loquit ſm antiq̄ tpa qñ ꝓ oībus cauſis epoꝝ cō
gregabat cōciliū ꝓuinciale.ar.hic.ꝛ.ī.e.q.iij.c.ij.Sed nūc fere
oīa q̄ tractabant ibi diffiniunt ꝑ ſolū metropolitanū cū ſuis
clericis.hu.[ꝛ ſubaudi.]vel apud audiētiā legati pape vt.ſ.
e.ꝑuenit.hu.[ſi vero]v.ps.[ad primatem] q preeſt illi metro
politano nullo medio.hu.[aut ciuitatis regie ſedē].i.ad pa-
triarchā ꝯſtātinopolitanū:q preeſt illi primati.hʒ ergo ꝯſtan
tinopolitanus primatē ſub ſe.Et eſt arg.ꝙ ptermiſſo primate
poterat ibi appellari ad patriarchā ꝯſtātinopolitanū : q pēſt
illi primati ꝛ eadē rōne ptermiſſo metropolitano . ꝛ hoc verū:
qꝛ ille hʒ q̄dā priuilegia ſimilia cū papa romano,vt diſt.xxij.
renouātes.vñ ſicut ad papā oībꝰ medijs pretermiſſis pōt ap-
pellari.vt.ij.q.v.j.ſi qs putauerit.ita oībus medijs ītermiſſis
poterat ad illū appellari ab illis q erāt in ſuo patriarchatu.
ar.ī hoc.c.ꝙ ſpecialiter loquit de conſtantinopolitana eccleſia
Nā in alijs patriarchis hoc nō obtinet,niſi gaudeāt ſpāli pri
uilegio ſicut olim gaudebat cōſtātinopolitana eccleſia.Hug.
Clericum

Clericum. Palea eſt que habetur pro gra-
no ſupra eadem queſtionem ibi
gloſſatur ibi vide.

Ex his omnibus. §.eſt.Et diuidit in duas partes.In prima cōclu-
Diuiſio.
dit.Et a cōcluſione excipit.in.ij.rūdet ad id qō hr̄.ſ.e.te qui-
Exponit li teram.
dem.Lege.ℭ[Ex his oībꝰ.]Cōcludit aūt hū:vcʒ ꝙ nec in
ciuili nec in criminali cā eſt clericꝰ perducēdus ad ſecularem
Cōtra gratianum.
iudicē.ab hoc excipit cū dꝛ[niſi forte]ſʒ mala eſt exceptio.Nā
nō eſt verū qō dꝛ ſm hu.ꝛ hoc pʒ extra de iud.quatr.[illō au-
tem].ij.pars dupl'r ſoluit qō dꝛ ibi,ꝙ eps nō dʒ eſſe cognitor
negotioꝝ ſeculariū ꝛ ſic de cā ciuili nō vr̄ poſſe cognoſcere:ſʒ
tm̄ iudex ſecularis.primo ſoluit qō nō dʒ eſſe cognitor nego-
tioꝝ ſeculariū habito reſpectu ad iniūctionē epalē.qꝛ nō iniū
git in epm̄ ad hoc vt reſideat cognitor ſeculariū negotioꝝ ſʒ
ꝓcurator aīarū.nō tm̄ propter hoc ꝓhibet ad tps ſecularia ne
gotia terminare.ſcōo rūdet dōo.ꝙ ſecularia negotia dicūtur
duobꝰ modis.ſcʒ negotia ſecularia.i.de rebꝰ ſeculi:aut nego-
tia viroꝝ ſeculariū.i.laicoꝝ negotia ſecularia dicta prīo mō
i.de rebꝰ ſeculi ſcʒ eccleſie vel clericoꝝ pñt retractari īter cle-
ricos īmo nō niſi apud epm̄ ſunt vētilāda ſiue iudicē eccleſia-
ſticū.Secularia aūt negotia ſcōo mō dicta.i.ſeculariū viroꝝ
nō dñt epi terminare.iuxta illud apl'i.j.ad cor.vj.[cōtēptibi-
les].i.laicos in rebꝰ ſeculi ſapiētes q reſpectu clericoꝝ quoꝝ
vita dʒ precellere ꝛ q eccleſiaſtici gradꝰ priuilegio gaudēt cō-
tēptibiles.i.minꝰ reuerēdi tales pcipit apl's cōſtitui ad iudi-
cia ſecularia:qꝛ clerici talibꝰ intēdere nō poterāt.pōt ēt ītelli-
Archid.
gi de clericis minoribꝰ:q ſunt cōtēptibiles.i.minꝰ reuerēdi re
ſpectu alioꝝ:vel loquit ironice.hu.ꝛ Arch.[cōſtituite].i.cō-
ſtituitis.hu.[contēptibiles].i.viles:ꝛ indiſcretos.hoc ipſi fa
ciebant.vñ apl's redarguit eos , qꝛ tali occaſione coacti ibant
ad infideles iudices multi Xp̄iani.hu.[in epiſtola clementis]
ſ.e.te quidem.Lau.patent omnia.

Clericus. Ad idē eſt hoc.c.adriani pape. Sūma eſt.Clericꝰ vel laicꝰ ī ci-
uili vel criminali in ſuo foro eſt cōueniēdꝰ.Et bre
Exponit li teram.
ue eſt.Lege.ℭ[Clericꝰ lite].i.cā ciuili.hu.[foro
ſuo]laicꝰ in ſuo ꝛ clericus in ſuo[ſuo]dico vel rōne ordinarie
iuriſdictionis,vel rōne delicti:vel ob aliud.Nā multis modis
qs ſortitur forum:ꝛ mutat vt determinatū eſt.ſ.iij.q.vj.hug.

In clericorum. Ad idē eſt hoc.c.et eſt eiuſdē.breue eſt.
Exponit li teram.
Lege.ℭ[In clericoꝝ ne].i.nō hu.nō a ſuo iudi-
ce.ij.q.j.in primis.ꝛ.iij.q.ij.c.j.ꝛ.ſ.iij.q.vj.c.j.

Res vero. §.eſt:qꝛ in multis locis facta eſt mentio de rebus litigioſis:ideo Gratianus ad
dit:ꝙ pendente litio res litigioſa nō dʒ trāfferri in aliā pſonā
bu.ante diffinitiuā ſententiā Bar.qō probat per.c.ſequens.
1 Res litigioſa que dicantur.

Quia res. Probat Gratianus qō dixit au thoritate gelaſij pape.Sūma eſt
Exponit li teram.
in rubro.ꝛ breue eſt.Lege.ℭ[Qr res ī litigio poſi
1 ta.]† Res dꝛ litigioſa:de cuiꝰ dñio vel q̄ſi cā ver
tit inter petitorē ꝛ poſſeſſorē:vel iudiciaria cōuētione,vel pre
cibꝰ principi oblatis,ꝛ iudici iſinuatis:at ꝑ eū aduerſario co-
gnitis vt ī authētico.de liti.§.pe.hu.ꝛ gl.[trāſferri]vel vēdi-
tione:vel donatione:vel alio mō:qō ſi factū fuerit totū irrita-
bit ꝛ emptor ꝛ vēditor ꝛ donator ꝛ donatariꝰ punient.hu.[qſ-
piam]aliꝰ a poſſeſſore ſcʒ petitor.Nā poſſeſſor emolumēto ſue
rei priuari nō dʒ.vt.xvj.q.iiij.volumus.ꝛ extra vt lite pendē
te.memoria.glo.vel forte intelligit cū poſſeſſor eſt ſuſpectꝰ de
lapidatione:quo caſu dʒ fieri ſequeſtratio:ꝛ per ſequeſtrū fru
ctus ſiue penſiones ſeruari.vt.ij.q.vj.quoties.hug.vnde dicit
Lau.ꝙ vbi nullꝰ litigantiū poſſidet non hʒ locū hoc.c.plura
in gl.tanguntur que ibi poſſunt videri.ꝛ preterea per tranſi-
mus plura que tanguntur hic per Arch.de rebus litigioſis,
ꝛ ſequeſtris ꝛ hmōi.que ſunt alterius facultatis quaʒ noſtre.

ℭ Queſtio ſecunda.

Quod autem. Hic intitulat qō.ij.ſcʒ an culpa illa
ſcʒ ꝙ clericus clericū trahit inuitū ad iudicē
ſecularē ſit digna ſuſpēſione:ꝛ indiſtincte dꝛ
ꝙ ſic.ad qō probandū gratianꝰ inducit illō
c.ſ.eo.inolita.ꝛ ſic breuiter ſe expedit de hac
queſtione ex.c.pfato[cōione priuādus]vt dꝛ in illo.c.inolita
[qui clericum]forte vel voluntarium ſic vr̄ interpretari Gra-
tianus illud.c.inolita.hu.ꝛ Archi.[interpellantem]ꝛ de tali
propoſitum eſt in themate.hu.ꝛ Archi.

ℭ Queſtio tertia.

Sed ponatur. Hic intitulat.iij.qō q̄ qrit ſuppoſi-
to:ꝙ pdicta culpa q̄ ſcʒ clericꝰ traxerit cleri-
cū ad iudicē ſecularē nō ſit digna ſuſpēſione,
nunqd tm̄ ſi talis ſuſpenſus fuerit ꝓpter hoc
an ſi poſt ſuſpenſionē vel excōicationē latā in
ſe a ſuo epo celebrauerit diuina officia ſit dignus depoſitiōe.
Et qꝛ hec qō pendere vr̄ ab alia vcʒ an parendū ſit ſnie epi:ēt
ſi fuerit iniuſta pro tanto proſequit qōnē ipſam ſcʒ an ſnie epi
ſit parendū ſiue iuſta ſit vel iniuſta.Et diuiditur in duas par
Diuiſio.
tes hec qō in gñali.in prima probat hū per.xx.capitula ꝙ ſen
tētia paſtoris ſiue iuſta ſiue iniuſta tenēda ſit.In.ij.inducit in
contrarium multa capitula ꝛ reſpondet allegatis qꝛ dat ſolu
tionem.ij.ibi in premiſſis authoritatibus.
1 Sententia paſtoris iniuſte lata an ſit timēda ita quod ha-
beat effectum.
2 Sententia dicitur vel iniuſta tribus modis.
3 Sententia condemnationis ſemper tenet niſi ſit iniuſta ex or-
dine.ꝛ nume.4.
5 Sententia excommunicationis licet ſit iniuſta ſemper tenet ꝛ
legat ꝗ̄tum ad eccleſiam militantem.ꝛ nu.7.ꝯ allt nu.6.
8 Sententia preceptionis ſi ſit de eis que ſunt contra deum nō
ligat nec eſt tenenda.ꝛ nu.10.
Et quid ſi ſit dubium an ſit contra deum vel non.nu.9.
11 Sententia excōicationis iniuſta ꝙ teneat quare ſit ſtatutum.

Sententia. Iſtud eſt primū.c.ꝑ pte qō-
nis:ꝛ eſt beati Grego.homi-
lia.xxvj.breue eſt.ℭ Pro pleniori tm̄ intelligētia.
Queſtio.
1 Querit ſic.†Utrū hoc ſit verū ꝙ ſnia paſtoris in-
Primū ar.
iuſte lata ſit timēda ita ꝙ hēat effectū.Et vr̄ ꝙ nō.Et primo
de ſnia excōicationis ar.ſic.ꝑ excōicationē ꝓtectio ꝛ grā Dei
ſubtrahit:q̄ nō niſi iuſte ſubtrahit.ꝯ ſnia excōicatiōis iniuſte
Scōm ar.
lata nō vr̄ timēda.qꝛ nō vr̄ hr̄e effectū.ℭ Scōo dꝛ Hier.hoc
eſſe de ſupercilio phariſeoꝝ:ꝛ eſtimare eſſe ligare eſſe ligatū vl'
abſolutū q ligat vel abſoluit iniuſte.ſʒ eoꝝ ſupciliū erat ſup-
Tertiū ar.
bū ꝛ erroneū.ꝯ excōicatio iiuſta nullū hʒ effectū:ꝛ ꝑ ꝯñs ñ eſt
Quartū ar.
timēda.ℭ Tertio idē ſic.iuſ'm illicitū nō ligat.qꝛ dꝛ a dño.diſ
ſolue colligatiōes īpietatis ꝯ nec excōicatio iniuſta.ℭ Quar
to idē arguit de ſnia cōdēnatiōis.qm̄ ſi iiuſta eſt ex ordine nul
la eſt.vt.ſ.e.q.in clericoꝝ.ꝛ.ij.q.j.in primis.ꝛ.q.vj.§.diffiniti-
Quintū ar.
ua.ℭ Quinto idē arguit de ſnia pceptiōis qm̄ ſi pceptū ſit in
iuſtū vt pote ꝯ deū nō eſt obediēdū plato pcipiēti.vt.ī.e.ſi qs
Opponit ꝛ Reſpōdet.
eps.ℭ In oppoſitū vr̄ tex.pñtis lr̄e.Rūdeo h̄ ſunt duo pus
nōtāda.primo ꝙ vt tāgit in glo.ꝛ ab hug.ꝛ S.Tho.ꝛ cōiter a
2 doctoribꝰ†ſnia eſt iuſta vel iniuſta tribꝰ modis.ſcʒ ex aīo , ex
cā ex ordie iuſta eſt ex aīo qñ pfert bono zelo.Ex cā qñ ſubeſt
ꝑ q̄ reꝰ dʒ ꝯdēnari.Ex ordine cū ſeruat ordo iuris.iniuſta eſt
ex aīo cū pfert malo zelo vt puta ex odio:vel ex ira.Ex cā cū
nō ſubeſt cā ꝑ q̄ reꝰ dēat cōdēnari.Ex ordine cū pfert ꝯ ordi-
nē iuris.puta ꝯ ius ſcriptū.vt ſi iudicaret qs vxorē poſſe di-
mitti excepta cā fornicationis:aut ꝯ ſolitū ordinē iudicioꝝ,
vel ſine cōdēnatione vel abſolutione vel ꝯ res priꝰ iudicatas:
a qbꝰ nō eſt appellatū ꝛ hmōi.ij.notādū eſt vt ptim tangit in
gl.ꝛ in hu.triplex diſtinguit ſnia.ſcʒ ſnia ꝯdēnatiōis.alia ex-
cōicationis ſiue ſuſpēſiōis.alia pceptionis.pria ꝓprie dꝛ ſnia.
3 ij.īproprie.iij.valde īproprie.Quibꝰ notatꝪ ſit pria ꝯclo.† Sē
Prima cōcluſio.
tētia cōdēnationis ſp tʒ:niſi ſit iiuſta ex ordine.tūc em̄ nec vʒ:
nec tʒ nec opꝰ eſt appellatiōe.iſta ꝯclo q̄ ponit ī gl.ꝛ in hu.pʒ
ex iductis.ſ.iij.ar.pʒ ēt de re iud.c.j.vbi vr̄:ꝙ ſnia iiuſta puta
4 ꝯ leges lata nō ſit timēda.ℭ Scōa ꝯclo.† ſnia cōdēnatiōis ſi
Scōa concluſio.
ſit iuxta ex ordine ꝗ̄uis ſit iniuſta ex cā ꝛ ex aīo ſp tʒ:ꝛ vʒ:nec
5 reuocat niſi ꝑ apploñē.ℭ Tertia ꝯclo † ſnia excōicationis lʒ
Tertia concluſio.
ſit iniuſta tā ex aīo ꝛ cā:ꝗ̄ ex ordine ſp tʒ,ꝛ ligat ꝗ̄tū ad eccle-
ſiā militātē q fallit ꝛ fallit.vt ex̄ de ſen.ꝛ re iud.lator dñmō ꝓ-
ferat a iudice ſuo:ꝛ aň apploñē iſta cōclo ponit ī gl.ꝛ ī hu.ar.
ī.e.q.ſi eps forte.ꝛ.ij.q.j.nemo.ꝛ.xxiiij.q.iij.de illicita.nec rele-
uat ꝑ apploñē.vt extra de app.paſtoralis.qꝛ executio ei inhe-
ret.vñ ſicut nec ab executore ita nec ab ea appellari pōt.vt.ij.
q.vj.§.ab executore ꝑterea non releuatur per appellationē:ne
diſciplina eccleſiaſtica vilis ꝛ cōtēptibilis habeat.Si ergo ex
cōicatꝰ appellat nō minꝰ remanet excōicatꝰ qꝛ pēdente appel
latiōe nihil dʒ īnouari.vt.ij.q.vj.applone.tʒ tm̄ appellatio nō
qꝛ releuet ſniam excōicationis ſʒ qꝛ cū eximit a iuriſditiōe ex-
cōicatoris:quo ad cām pro qua eſt excōicatus.ꝛ qꝛ ſuperior
pōt eum abſoluere quod non poſſet niſi ad eum appellaſſet.
Quarta cōcluſio.
6 ℭ Quarta cōclo†ſi ſententia excommunicationis a iudice ha
bente poteſtateʒ feratur ita iuris ordine pretermiſſo quod ſit
talis error ex parte ſententie qui ſentētiam nullam eſſe faciat

cuiusmodi est error: vt ꝙ prelatus si excõicet quẽq̃ quia non furatur: vel fornicetur: vel similia non valet: nec tenet: nec hꝫ aliquẽ effectũ. patet quia non est excommunicatio. Si aũt error non est tantus: ꝙ non annullet sñiam: habet effectũ suum. sed econtra non sequetur appellationẽ legitimã: ꝛ debet excõicatus obedire: ꝛ erit ei ad meritũ vel etiam absolutionẽ petere ab excõicato vel ad superiorẽ iudicẽ recurrere. Si aũt contemneret eo ipso mortaliter peccaret. Hec conclusio est sancti Thome. in. iiij. di. xviij. ꝛ habetur extra de sentẽ. ex. per tuas.

S. Thom. Quinta cõclusio.

7 ¶ Quinta conclusio est eiusdẽ S. Tho. † Sententia excõicationis iniusta ex indebita causa ex parte excõicati: vt cũ quis pro falso crimine in iudicio prolato excõicatur tenet. ꝛ cõsulendum est. vt excõicatus humiliter sustineat, ꝛ humilitatis meritum recõpensabit ei excõicationis dãnuꝫ.

Septima conclusio.

¶ Sexta ꝯclusio 8 † sententia preceptionis si sit de eis que sunt ꝯ deum non ligat: nec tenenda est. qꝛ tali ꝑcepto a quocunq; detur etiã si sub pena excõicationis ferat: obediẽdũ non est. vt. ĩ. e. si quis eps. nec talis excõicatio sic lata tenet. vt no. extra de sent. exc. per tuas.

9 ¶ Septima cõclusio. † si sit dubiũ an sit contra deũ vel nõ: vel est de quo sit certũ: ꝙ non sit contra Deũ si est de his que spectant ad eius prelationem: tenet ꝛ ligat ꝛ semp obediendũ est patet conclu. xxiij. q. j. quid culpat. ꝛ. ĩ. si aũt epis.

Octana cõclusio.

¶ Octaua 10 conclusio. † Si vero preceptũ non est de his que spectant ad eius prelationem liberũ est subdito obedire vel non obedire. puta prelatus precipit vt dem ei decretũ meuꝫ ꝛ libros meos ꝛ huiusmodi. non teneor ei dare nec tali precepto obedire. et si sub sñia excõicatiõis daret hoc verũ de omnibꝰ subditis: nisi forent monachi vel regulares qui proprie voluntati ꝛ omnibꝰ renunciantes hominem imposuerunt super caput suum cui in omnibus tenentur obedire. nisi sit contra deum. vt. xij. qõ. j. non dicatis. ꝛ. xix. q. iij. statuimus. ꝑm Hugut. Et idem sentit

Lauren. Questio. Respõdet.

11 Lau. hic. ꝛ. ĩ. e. q. §. idem est qñ ꝛc. ¶ Sed queritur † quare est statutum ꝙ sñia excõicationis iniusta teneat. Rñdetur iuxta Gof. eo. tit. j. vt clauis ecclesie in maiori reuerentia habeatur: dum timent homines etiam iniustas sñias. scdo vt homo bñ conditus cresceret per obedientie meritũ parens iniuste sñie si ligaret iniusta sñia. xj. q. iij. quid ergo. ¶ Istis habitis dicẽdum est ad rationes in oppositum factas.

Ad primũ arg. S. Tho.

¶ Ad primã rñdetur iuxta S. Tho. in. iiij. di. xviij. primo declarandũ qualiter excõicatio dicenda sit gratiã subtrahere. dicimus ꝙ pro tãto dicitur gratiam subtrahere: qꝛ remouet illa q̃ ex parte disponunt sicut sunt suffragia ecclesie ꝛ similia. scdo rñdetur ad argumentũ negando ꝯñam. Et rõ est: qꝛ lꝫ homo gratiã dei iniuste amittere nõ possit ꝑt tñ iniuste amittere illa: q̃ ex pte nostra disponunt ad gratiã sicut pꝫ si subtrahat doctrine verbũ qd debetur ei vel respondetur quod ratio non probat nisi ꝙ apud deum talis iusta excõicatio non liget ꝛ hoc conceditur.

Ad scdm.

¶ Ad scdam rñdet iuxta S. Tho. ꝙ dictũ Hiero. loquit q̃tum ad culpas ꝛ nõ q̃tũ ad penas, q̃ pñt etiã iniuste infligi a rectoribus ecclesiarũ.

Ad tertiũ argu.

¶ Ad tertiã rñdet negãdo cõsequẽtiã. Et rõ est qꝛ nõ est simile. Nã iurm solũ obligat illũ: q iurat, et non aliũ. Excõicatio vero non solũ eũ qui excõicat: sed etiam alios filios fideles ne cõicent ei. Non aũt de facili põt quilibet cognoscere si iniuste precipitur: cum prelati non subsunt iudicio subditorũ. vnde eorũ sententiã ẽt iniustam tenere debent.

Ad quartũ. Ad quintũ. Exponit literam.

¶ Ad quartã patet rñsio ex prima cõclusione. ¶ Ad quintã etiam patet rñsio ex cõclusiõe sexta. Lege. ¶ [Sñias] põt capitulum hoc intelligi de sñia condẽnationis: ꝛ tunc currit prima cõclusio posita veꝫ ꝙ iniusta ex aĩo vel ex causa nõ aũt ex ordine semper tꝫ: que aũt est iniusta ex ordine nõ qꝛ tunc ipso iure est nulla: ꝛ per consequens non timenda ꝛ seruanda. Hu. tamen dicit capitulũ intelligendũ de sententia excommunicationis vel suspensionis, que qualitercunq; infligatur valet et ligat: dũmodo ante appellationẽ ꝛ a iudice suo fuerit lata vt in. iij. conclusione. [pastoris] id est episcopi vt hic vel sacerdotis. xcv. distin. ecce. vel Archidia. presbyteri: siue plebani. lxiij. di. si in plebibus. Archidia. [timenda.] vel tenenda. vtrunq; est verum. Hugu.

1 ☞ Clericus excommunicatus a suo episcopo non debet ab alijs recipi ad cõmunionem nisi prius ab eo vel eius superiore fuerit absolutus.
2 Iudex an possit reuocare sententiam suam.
3 Absolutio ab excommunicatione dicitur sententia.

S I quis a proprio.

Ad idẽ ꝓpositũ sequitur hoc. c. ex cõcilio antiocheno sumptũ. Summa est in rubro vel sic. 1 † Clericꝰ a suo epo excõicatus nõ dꝫ ab alijs recipi ĩ cõionẽ nisi priꝰ ab ipso vel eiꝰ superiore fuerit absolutꝰ. Et diuiditur in duas partes. In prima ponit statutũ. In. ij. extẽdit illud specificãdo illud obseruãdũ eẽ gñalr circa alios. ij. ibi: qd ẽt planũ est.

Diuisio. Exponit literam.

Lege. ¶ [Si qs a proprio ꝛc.] supple statuimus. hug. ꝛ Arch. ꝛ sic est timẽda sñia: ꝛ in hoc est ad propositũ [non prius recipi] ad absoluendũ [ab alijs] scꝫ paribꝰ vel inferioribꝰ. Nam superior iudex põt eum absoluere. hu. vel recipi in cõione. hoc ꝛ maiores ꝛ minores ꝛ pares dñt obseruare: vt nõ cõicent cũ excõicato ante absolu-
2 tionẽ [a suo receptus in cõione]. i. absolutus. hu. Arc. ar. † ꝙ iudex põt reuocare sñiam suã qd verũ est in sñia excõicatiõis ꝛ suspensionis sed nõ est ita generale in alijs. hu. ff. de re iud. l. iudex. ꝛ extra de offi. deleg. in literis. de quo no. extra de accu. qualiter. Jo. de fant. [satisfecit]. i. iurm de satisfaciẽdo prestitit. hu. Arch. quod dic vt extra. de ver. sig. ex parte. [sub alia prime contraria]. i. absolutionis que est cõtraria excõicationi qꝛ ligat illa. hec absoluit. hu. sic exponit di. xj. quis nesciat. ꝛ. ſ.
3 e. de persona. Archi. Nota † ꝙ absolutio ab excõicatione dicit sententia hic sicut ꝛ ipsa excommunicatio dicitur sñia di. xviij. c. vlti. Hu. Arch. [quod etiam]. ij. pars patet.

Jo. de san.

1 ☞ Prelatus grauius peccat quam subditus in eodem genere delicti.
2 Papa an possit denuntiare peccatum fratris incorrigibilis.

P Recipue.

Ad idẽ est hoc capitulũ quod est Nicolai pape. Sũma est in rubro vel sic. Qui admonitꝰ cõicare excõicatis ꝑsumit excõicari dꝫ. Et diuidit in tres ptes. In prima admonet lotbariũ abstinere a cõione galdrade: q̃ erat excõicata. In scda assignat rõnẽ: quare debeat abstinere qꝛ grauius peccat platꝰ aut princeps in eodẽ genere peccati: q̃ subditꝰ. Et ideo grauiꝰ iudicat. In. iij. iterũ eũ exhortat ad hoc: ꝛ cõminat: ꝙ alr̃ excõicabit. ij. ibi deteriꝰ qppe. iij. ibi ceterũ precaue plana sunt oĩa.

Diuisio. Exponit literam.

Lege. ¶ [Precipue] oĩm excõicatorum debebat vitare cõionẽ. ĩ. e. q. si inimicꝰ cũ quinq; capl̃is sequẽtibꝰ extra de sen. ex. cũ nõ ab hoĩe. ꝛ. c. se. cũ multis alijs [sꝫ precipue galdrade.] Lotharius sicut notũ erat duxerat galdradã viuẽte theberga vxore sua: tãdẽ dimisit illã ꝛ satisfecit ecclesie illa ãt noluit satisfacere: ꝛ idõ fuit excõicata. vel forte fuit excõicata cũ fuit in cõtubernio lotharij. nec satisfecit. postea tñ dicebat ꝙ lothariꝰ ei cõicabat: sed non erat matrimoniũ ꝑm hu. [pellicis] a pellicio licis: qd est decipio. de pe. di. ij. si eñ in quit. ver. petrus Arch. [a te repudiate.] hic pꝫ: ꝙ iste satisfecit: ꝛ non illa hu. [presentiã nostrã]. i. vsq; dum presentet nobis. Hu. ꝛ Lau. [pari mucrone] hoc ipso ꝙ ei cõices pari. i. simili sñia excõicationis quo ad sacra qꝛ q scienter cõicat excõicato in casibus nõ cõcessis separatus est a cõione sacramẽtorum ꝑm Hu. ꝛ talis si nõ vult desistere excõicãdꝰ est. ĩ. e. q. qui cõicauerit ꝑm Hu. hodie tñ dꝫ hoc intelligi prout hr̃ extra de sen. excom. statuimus. lib. vj. ꝛ. c. constitutionẽ. veꝫ monitione premissa. Archi. [passione]. i. amore carnali: ꝛ affectione. [de-

Archi. Lauren.

1 terius]. ij. pars. i. grauiꝰ. hu. ar. † ꝙ prelatus peccet grauius q̃ subditus in eodẽ genere delicti. qd qualiter verum sit vide xl. di. homo xpianus. Hu. Arch. [Crudelius.] qꝛ maius peccatũ maiori pena plectẽdũ est. vt di. l. qꝛ sanctitas. [tot mortibus]. i. tot priꝰ peccatorũ quot cõmittũt subditis. vñ exẽplũ peccãdi accipiũt: ꝛ ita pdunt ꝑm Hu. ꝛ Archi. ¶ Sꝫ hic surgit qd. vtrũ idẽ põt dici de quolibet q perditiõis exẽpla alijs tribuit. Rñdet iuxta hu. ꝙ sic. sed dr hic spẽaliter de prelatis: qꝛ faciliꝰ ab eis sumit exẽplũ boni vel mali. vñ Aug. Promꝑte facit inferior qd vidit fieri a superiore [non soli moriunt] sꝫ ẽt alij ab eis exẽpla male viuendi suscipiũt [pterea]. iij. ps

Questio. Rñdet. August.

2 [dñi ꝑceptũ] Mat. xviij. ecclesie. Querit hic Hu. † vtrũ papa põt denũtiare pctm̃ fratris ĩcorrigibilis. Et rñdet ꝙ ꝑt ꝛ dꝫ. Querit iterũ corã quo. Rñdet ꝙ corã cardinalibꝰ vel cõcilio imo credit vt inquit ꝙ hoc possit facere corã quolibet prelato ecclesie. ¶ Itẽ q̃rit vtrũ ipse iudicabit ab illo. Rñdet qd non qꝛ in denũtiatione nõ iudicat qui denuntiat. Sed saluo honore cuiuscunq; non est verũ qd papa teneat recurrere ad alium prelatũ nec cardinales aut conciliũ ad denũtiandũ crimẽ fratris incorrigibilis sꝫ sufficit qd ipse vt singularis siue ꝑsona priuata dicat. i. deducat cãm illã corã se: vt tribunali sedenti. Nã vt dt S. Tho. in. iiij. ꝛ in. ij. ij. dicere prelato in iudicio sedẽti est dicere ecclesie. sed de hoc no. ſ. ij. q. j. si peccauerit: ꝛ maxime in summa nostra. de ecclesia. lib. ij. c. x. vbi plene de hac qõne fecimus longã discussionem. vel exponatur. sic. [dicamꝰ]. i. dictũ ab aliquo recipiamus. hu. Lau. ꝛ Arch. sias. i. habearis Arch. sicut ꝛc. Sed ꝯ hoc vr̃ esse: quia factum lotharij erat notorium. preceptum autem de correctione fraterna videtur tãtum in occultis habere locum. Respondetur quod bene erat notorium

Questio. Rñdet. Questio. Rñdet. S. Thom. Lauren. Opponit ꝛ Respõdet.

notoriũ lotbariũ superinduxisse gualdradam, ꝛ eam dimisisse. vnde supra in prin. dr repudiate. sed non erat notoriũ ipsum ei postea cõicasse: de quo hic agitur ꝑm hug. ꝛ cessat argumentũ.

1 ☞ Excõicatus conquerẽs de excõicatione iniusta an debeat vitare: vel debeat absolui ante cause cognitionem.
2 Appellare quis non potest licite post excommunicationem.

S I forte.

Ad idem sequit hoc capl̃m ex cõcilio sardiceñ. Sũma est, ꝙ excõicatus ab epo cõquerens corã synodo de iniusta excõicatione debet audiri, ꝛ ꝙ pẽdente cognitiõe huius cause ei cõicari non debet. ꝑm que duo diuiditur hoc capitulum in duas partes. ij. ibi: tamen prius. ¶ Pro pleniori in-

Diuisio. Questio.

1 telligentia huius ca. circa secundã partem queritur. Vtrũ † excõicatus cõquerẽs de excõicatiõe iniusta debeat vitari vel debeat absolui añ cause cognitionẽ: scꝫ an iuste vel iniuste fuerit excõicatus. Et videtur ꝙ nõ debeat vitari. primo ex capl̃o precedenti. ¶ Secundo ex. c. primo. ꝛ. c. excõicatos. ꝛ. c. seruetur. ¶ Tertio videtur idem p capl̃m per tuas. ex̃ de sen. ex. vbi nõ vidẽtur excipi: nisi duo casus. videlicet cum excõicatio est lata post appellationẽ legitimã. secũdus cũ includit intolerabilem errorẽ. ergo vr̃ ꝙ ex̃ istos excõicatus non debet audiri: nec absolui: aut recõciliari añ cause cognitionẽ. ¶ Quarto ex. c. licet ex̃. de appel. lib. vj. vbi dicitur. ꝙ in iudicialibus ꝛ extraiudicialibus ꝛ legitimis actibꝰ debet vitari quousq; docuerit de sñie nullitate.

Primũ ar. Scdm ar. Tertiũ ar. Quartũ ar.

¶ Oppositũ tenet ecclie cõsuetudo: q̃ añ satisfactionem vel cognitionem cause recepto iuramento de satisfaciendo statim absoluit excõicatũ, ꝛ postea cognoscitur de iustitia: vel iniustitia excõicationis, ꝛ inducit ad hoc hu. ĩ. c. si quis. ꝛ. c. sane. xxiiij. q. ij. ꝛ. c. cũ quibus. ꝛ. c. notãdum. ꝛ. xxiiij. q. iij. inducitur etiam. c. per tuas. ex sentẽtia ibi Alexãdri posita: q̃ in antiqua compilatione ponitur. in. c. q̃sitũ. ex̃ de offi. ordi.

Opponit ĩ cõtrarium.

¶ Rñ. dicẽdũ. ꝙ talis excõicatus nõ debet vitari pẽdente lite imo dꝫ absolui statim recepto iuramẽto de satisfaciẽdo: anteq̃ cognoscatur de causa eiꝰ vel ipse satisfaciat. patet qꝛ añ absolutionẽ nõ põt in cã stare vt actor. vñ nõ debẽt admitti ꝓbatiões sup iustitia aut iniustitia excõicationis añ absolutionẽ ab excõicatione. Nota tñ hic iuxta glo. hu. ꝛ glo. cap. p tuas. iste q cõqueritur superiori vt metropolitano vel cõcilio de iniusta excõicatione aut appellauit ad eũ: aut nõ. Si appellauit primo prestabit cautionem ꝙ stabit mãdatis ecclie, ꝛ nõ est absoluẽdus. verum est in optione ipsius superioris an velit absoluere: vel remittere eũ ad absoluẽdũ ad eũ a quo appellauit: vt in decretali Alexãdri. Si vero nõ appellauit sed p simplicẽ q̃relã adiuit: debet eũ remittere ad inferiorẽ: vt ipm absoluat. ex̃. de offi. ordi. ad reprimẽdã. Si tñ esset piculum in mora ꝓpter hmõi remissionẽ ipm statim absoluat. vt in. c. sacro. ex̃. de sen. ex. ꝛ si viderit sñiam excõicatiõis ab epo latã esse iniustã euidẽter poterit archieps declarare subditũ irrationabiliter fuisse ligatum licet nõ sit appellatũ ad ipm. ex̃. de app. solicitudinẽ. Similiter ꝛ ecõuerso. Si viderit eã iustã: tenet eã remittere ad absoluẽdũ ad inferiorẽ. qꝛ vt dicit inno. circa istã materiã ꝙ siue sit appellatũ post excõicationẽ: siue nõ: semp est remittẽdus qñ est certum tenere sententiã: vel dubitatur vt in. c. ꝑdicto, ad reprimẽdam. Si vero sit certũ sñiam esse iniustã: nunq̃ remittitur: siue sit appellatũ: siue nõ. ex̃. de appel. solicitudinẽ.

Rñdet. Innocen.

¶ His habitis dicẽdũ ẽ ad iducta ĩ oppositũ. Ad ꝑmũ de. c. pñtis litere rñdet dupliciter. ꝛ ad oĩa similia capl̃a iuxta hu. ꝑmo ꝙ iã derogatũ ẽ illis p ca. iducta ĩ ꝯrĩũ: maxĩe p ꝯsuetudinẽ eccl̃. ꝛ authoritatẽ pape alexãdri. ¶ Scdo rñdet ꝯcordãdo iura ãtiq̃ cũ nouis, ꝙ cũ dr ꝙ ante cause cognitionẽ vel cause examinationẽ debeat vitari: aut nõ absolui. intelligẽdũ est anteq̃ veniat ad iudiciũ ꝛ examinet cã eiꝰ: vt cognoscat an iuste vel iniuste fuerit excõicatus debet vitari. sed tũc recepto iuramento ab eo ꝙ debeat stare mãdatis ecclie: statim añ ingressum cause est absoluẽdus ꝛ hoc modo qñ dr ꝙ ante satisfactionẽ nõ dꝫ absolui: exponendum est. i. ante prestitũ iuramẽtũ de satisfaciẽdo. sꝫ eo prestito statim est absoluẽdus. ꝑm hug. ¶ Tertio posset respõderi ꝑm illos qui dicunt: ꝙ hoc capl̃m intelligatur de sñia excõicationis simplicis vel suspensionis: excommunicationis quidẽ simplicis scilicet separationis a sacramentis ꝛ introitu ecclesie et officio quolibet vel saltem misse. quia tunc planum est, ꝙ a tali sñia nõ põt qs absolui antequã cognoscat de cã. ¶ Ad aliud c. per tuas. Rñ. cũ Vincẽ. ꝛ archi. ꝙ ille text. q loquit de excõicato audiẽdo in illis duobus casibꝰ debet intelligi gratia exẽpli. qꝛ idẽ est ĩ oĩbus casibꝰ: p quos põt sñia annullari. ꝛ sic no. ex̃ de rescri. ab excõicato. idẽ. Jo. an. in ꝑdicto. c. p tuas. ¶ Ad illud de. c. solet. li. vj. Rñ. ꝙ ille tex. loqt. in eo q dicit sñiam nullam eo ꝙ data fuit post appellationem legitimã. sed appellãs

Ad primũ argu. Vincentiꝰ. Archidia. Joan. an.

neglexit ꝓsequi appellationẽ. ĩ. legitima tpa. secus si infra legitima tpa fuisset ꝓsecutꝰ, ꝛ tm̃ de. ista qõne. Lege tex. ¶ [Si forte eps iracũdus.] hinc presumitur ꝙ excõicationis sñia fuerit iniusta ex aĩo. [cito] hinc ꝙ ex ordine. hu. [ꝑsbyterũ siue diaconẽ.] gr̃a exẽpli ponit. qꝛ idem esset de quolibet clerico vel laico. hu. [exterminare] per executionem. [voluerit] cũ effectu. i. exterminauerit supple, ꝛ nollet eũ absoluere. [ne innocẽs] hic presumitur ꝙ etiã fuerit iniusta sñia ex cã. hu. [dãnet]. i. in dãnatione remaneat. hu. [aut perdat cõionẽ]. i. in ꝑditionẽ cõionis remaneat: vel ꝑdat finaliter. hu. [abiectꝰ]. i. excõicatꝰ: vt interpellet p appellationẽ: vel etiã p querimoniã [finitimos epos.] i. synodũ ꝓuincialẽ: vbi sunt epi ꝛ metropolitanꝰ. nõ eñ potest appellare ad duos epos vel tres: sꝫ ad totã: qꝛ ipsa potestatem iudicãdi hꝫ de his oĩbus: q̃ emergũt in ꝓuincia: vt dist. xviij.
1 de ꝯcilijs. hu. † hinc colligitur ꝙ post excõicationẽ nõ põt qs appellare licite. ar. iij. qõ. ix. re vera. ¶ Sed surgit qd qualiter recipietur eiꝰ appellatio ꝛ dabunt ei apl̃i: cũ nõ sit ꝑticipandũ cũ eo. Rñdet iuxta hu. ꝙ oĩa ista spectãt ad eiꝰ correctionem: ꝛ in talibꝰ licita cõicat ei: vt. ĩ. e. excõicatos, [patiẽter accipiat] i. nõ moleste ferat. hu. [ꝓbetur.] si est iusta [emendet] si est iniusta. hu. [tñ prius]. ij. pars. hodie secus qꝛ prius absoluitur prestita cautione ꝑm formã eccle. ꝛ postea cognoscit de iustitia vel iniustitia excõicationis sicut habitum est. ſ. in questione.

Questio. Rñdet.

1 ☞ Excõmunicatum se dicenti iniuste an sit aliquod remedium quo succurratur. ꝛ nu. 2.
3 Excõicationem dicens nullam: qꝛ prolata post interpellationem non tenetur se gerere pro excommunicato.
4 Suspẽsus vel interdictꝰ celebrãs diuinũ officiũ deponẽdꝰ est.

S I quis presbyter.

Ad idẽ sequit hoc. c. ex concilio carthagineñ. Sũma est. ꝙ clericus suspẽsus vel sñia excõicatiõis excõicatus ab epo suo habet hoc remedium: qꝛ potest apud synodum vel metropolitanum conqueri vt ab eis eius causa possit audiri ꝛ iudicari. vtrum iuste vel iniuste fuerit correptus si tamẽ contẽpserit anathematizabitur ꝛ deponet ꝑm hoc capl̃m. qd diuiditur ĩ duas partes. ij. ibi: qd nisi fecerit. ¶ Pro pleniori intelligẽtia huius capl̃i ꝛ si-

Diuisio.

1 miliũ. Queritur sic. † Vtrũ sit aliqd remediũ quo succurratur ei: q iniuste dicit se excõicatũ: aut suspẽsum. Ad hanc rñdetur ꝙ sic. ꝛ ꝙ duplex est remediũ principale. vnũ p viã q̃rele. ij. per viã appellatiõis. Circa primũ sic est ꝓcedẽdũ. Nã excõicatus debet in primis bene aduertere ꝛ diligenter examinare: vtrum excõmunicatio sit nulla: vel inualida: vel iniusta. Si excõicatio est nulla: qd põt cõtingere vel qꝛ fuit ꝓlata post appellationẽ interpositam: vel qꝛ continet manifestum errorem. vel vbi admonitio nõ ꝑcessit in his casibus qñ cognoscit sñiam nullã excõicatus ꝑt adire excõicatorẽ, ꝛ petere ab eo ꝙ declaret ipsam sñiam nullã. istud satis colligit ex. c. sacro. ex̃. de sen. ex. Et ꝓbatur ex his: q̃ notat inno. in. c. dilectꝰ. ex̃. de appel. ꝛ Bal. in. l. aduersus. C. si aduersus rem iu. ꝛ hoc casu si excõicator cognouerit illã manifeste nullã: poterit de facto reuocare declarãdo eã nullam. Non obstãte etiã si pars in cuiꝰ fauorẽ lata fuit sñia cõtradiceret ꝛ appellaret. Si vero de nullitate dubitaret: tunc absoluet illũ ad cautelã recepta cõpetẽti cautiõe. Si aũt excõicator nollet eũ audire: tũc excõicatus põt adire superiorem: vt hic. ꝛ in. c. precedenti ꝛ petere: vt declaret sñiam illã nullã. Qui si de nullitate manifeste apparet annullabit eã. Sed si nullitas esset dubia: ꝑt eũ absoluere ad cautelã. faciũt notata in. c. vene-

Rñdet. Primũ remedium. Baldus.

2 rabilibꝰ. e. ti. lib. vj. † Circa ꝑdicta aduertẽdũ est ꝙ dicẽs excõicationẽ nullã auditur licet nõ petat absolutionem pure vel ad cautelam. vt est tex. in. c. per tuas. ex̃. de sent. ex. Et hoc ꝓcedit sicut circa ꝑcedẽs dictũ est: nõ solũ in illis duobus casibus tactis in. c. ꝑdicto. p tuas. sed in oĩbus alijs: in qbus sñia excõicatiõis esset nulla. ꝑterea maxime cũ iste nõ fateatur se ligatũ: cũ dicat sententiã nullã. ergo nõ eget absolutione aliqua. Et hoc prius est discutiẽdum an sit ligatus prius q̃ absoluat. Et hoc etiã tenet Jo. an. post host. in. c. cũ cõtingat. ex̃ de offi. dele. Circa qd no. ꝙ tex. in. c. ad pñtiam. extra de appel. vr̃ expresse velle, ꝙ talis nõ ꝓhibeatur se immiscere diuinis, ꝛ ꝙ immiscẽdo nõ efficiatur irregularis. sed ex quo sñia est nulla non ligat. vt
3 ibi. sed si esset aliqua: bñ efficeretur irregularis. † Et ita talis q dicit sñiam excõicatiõis nullã: qꝛ ꝓlata post interpositã appel- a
a lationẽ: nõ tenet se gerere p excõicato.[a] Et ideo etiã anteq̃ sit absolutꝰ ad cautelã põt celebrare: vt dicit Jo. an. in ꝑdicto. c. ad pñtiã. Si dicat in ꝯtrariũ de. c. licet. ex̃. de app. li. vj. rñsum est in pñti. c. ad vltimũ argumẽtũ qõnis. Si vero excõicatꝰ dicat: ꝙ sñia excõicatiõis est valida: sꝫ est iniusta: tũc hoc casu dꝫ sic ꝓcedere. primo eñ dꝫ requirere excõicatorẽ: vt debeat talem

Jo. and. Hostien.

¶ Pro excõicato. Et talis dꝫ audiri. pet. de an. in. c. per tuas. nu. 7. de testi.

fentētiā absq̧ grauamine reuocare:quo casu excōicator debet
diligēter aduertere ad causas grauaminis,ꝛ illis examinatis
si viderit eas nō legitimas nō debet reuocare:sꝫ illas reijcere.
Si vero viderit eas legitimas: ipsemet absq̧ grauamine dꝫ
excōicationē ipsam reuocare absq̧ grauamine dico ipsius ex-
cōicati:q: nullas expēn.debet excōicat⁹ facere ꝓpter hoc: nec
etiā iuratoriā cautionē pstare.vt dicit glo.in pdicto.c.sacro.su
per ver.absq̧ grauamine. Sꝫ si iudex de iustitia vel iniustitia
excōicationis dubitaret:dꝫ recepta cautiōe ipm absoluere.Si
vero excōicatus nollet adire excōicatorē:pōt adire superiorem
cōsequēdo de iniusta excōicatione,ꝛ tūc ꝓceditur vt in ꝓceden
Scōm remedium.
ti.c.dictū est.¶ Scōm aūt remediū est remediū appellationis
qđ cōtingit duobus modis.primo cū appellatur ante excōica
tionē.secūdo qñ appellatur post.Quātū ad primū modū vide
licet qñ appellat ante excōicationē.Sciēdū est,ꝙ hoc remediū
est cōueniēs.pōt em̄ appellari ꝓpter futurū grauamē.vt in.c.
p tuas.de sen.ex.Et hoc casu appellatio operatur:vt excōica-
tio lata post interpositā appellationē ex cā rationabili reddat
nulla:vt in dicto.c.p tuas. Et insurgit pdictus effect⁹ nō solū
p expressam appellationē interpositā ante excōicationē:sꝫ etiā
si intēdens appellare supponit se ꝓtectioni supioris ante latā
excōicationē:quo casu pinde est: ac si ante appellasset. Ex quo
de mēte cōstat vt in.c.ad audiētiā.ex̄.de appell. Et hoc tenent
Hostiensis. Zabarella. Jo.and.
Hosti.zaba.ꝛ Jo.an.in.c.j.de appel.li.vj. Et aduerte,ꝙ q̄nis
excōicatio sit lata post appellationē interpositā:nō statim pro
nūtiatur nulla.sed prius cognosci debet citata parte ad cuius
instantiam lata est,ꝙ veniat ad cōtradicēdū.ꝛ dicēdū quare di
cta snīa nō debeat ꝓnūtiari nulla:vel debet etiā citari iudex:si
illā tulit ex officio:vel inqsitione.facit.c. cū excōicato.j.e.q.Si
vero in dubitationē deduceret:vt q: excipiēs dicit nullam ap-
pellationē precessisse: aut vel si precessit nō infra legitima tpa:
ꝛ hm̄ōi pōt interim peti absolutio ad cautelā:etiā antequā inci
piat cognoscere de veritate cause:vt in.c.venerabilibus.extra.
de sen.ex.lib.vj.Quātū ad sm̄ modū.scꝫ qñ excōicatio ꝓcessit ꝛ
seqtur appellatio.dicimus,ꝙ etiā hoc remediū cōpetit aduer
sus excōicationē.vt in.c.p tuas.de sen.ex.ꝛ in.c.venerabilibus
e.ti.lib.vj.ꝛ.in.c.ab excōicato,de ref.ꝛ in.c.ad reprimendam.de
Opponit i cōtrarium. Scōa opp. Ad primā oppositio.
offi.ordi.cū similibus.Sed vr̄ ꝫ. Primo q: talis non vr̄ posse
appellare cū excōicatus sit ꝛ ab ecclesia separatus p cōsequēs.
¶ Scōo ꝙ talis appellatio cū nō releuet excōicatum vr̄ inuti
lis.Et ita nō sit necessaria. ¶ Ad primū horū rñdetur.ꝙ iste
appellando tenet locū rei,ꝛ sic sapit defensionē q̄ nulli etiā cri-
minoso aut excōicato denegatur:vt in.c.cū inter.ex̄.de except.
Ad scōam opposi.
¶ Ad scōm rñdet ꝙ licet nō releuet excōicationē:aut suspen-
dat effectū eius:tñ operat alios effectus:vt pote vt dicit hug.
eximit eū a iurisdictione excōicatoris quo ad cām:p qua est ex
cōicatus.Et q: superior pōt eū absoluere:qđ nō posset:nisi ad
eū appellasset.Et ita appellatio est inutilis,ꝛ cedit in remediū
licet nō tm̄ sicut ante excōicationem fuisset interposita.Et hec
Exponit literam.
pro nūc deposito dubio.Lege.¶ [Si quis psbyter corrept⁹]p
suspēsionem:vel simplicē excōicationē.i. suspensus ab offi.ꝛ sa
cramētis . q: de anathemate nō pōt intelligi: q: seqtur ꝙ post
talē correptionē est anathematizandus.hu.[apud epos].i.sy-
nodum:vel simpliciter apud metropolitanū. qđ hodie magis
obtinet:q: nūc nō ita celebrantur ꝯcilia ꝓuincialia sicut olim:
nec ita vniuersaliter metropolitan⁹ tractat cū epis:sicut olim.
hu.[qđ nisi fecerit].ij.pars.[sacrificiū]vel aliud officiū iterdi
ctum.hu.[anathematizetur]di.lv.c.ij.archi.[Si non]desistat
hu.ar.ex̄.de iudi.cū nō ab homine.ꝛ.c.at si clerici.ī si.[amittat
4 locū].i.deponat:siue nō desistat.Et est ar.†ꝙ ita ē deponēdus
suspēsus vel interdictus celebrās diuinū officiū:sicut excōica-
tus.hu.dic tñ ꝙ ligatus minori excōicatione nō deponetur.q:
Jo.de fan.
nō est irregularis.extra de cle.ex.mi.c.fi. Jo.de fan.[ac si que-
rimoniam iustam]in hoc facit ad propositum:q: ex hoc habe-
tur ꝙ sententia etiam iniusta est timenda.Jo.de fan.

2 ☞ Irregularitas dicitur pena a iure canonico introducta.
Et contrahitur ipso iure.nu.4.

SI quis episcopus. Ad idem sequitur hoc c.ex cōcilio carthagineñ.sumptum.Sūma est.ꝙ ex cōicat⁹ celebrās in suo ordine sine spe restitutionis
est deponēdus.ꝛ ꝙ ei cōicātes sciēter debēt excōicari.ꝛ sm̄ hec
Diuisio.
duo capitulū hoc diuiditur in duas partes.ij.ibi:sed ꝛ cōican
tes.pro pleniori intelligeñ.huius.c.queruntur duo.
1 ¶ Primum est vtrum omnis clericus excommunicatus:aut
suspensus celebrans sit irregularis.
3 ¶ Secundum est vtrum hoc sit verum vniuersaliter de omni
clerico:etiam in minoribus constituto.

1 Ad primū videtur† ꝙ nō sit verū,ꝙ clericus excōicatus aut suspensus sciēter diuina cele-
Primū ar.
brans sit irregularis.Nā nullo iure antiquo hoc videtur habe
ri:nec glo.hic:nec hu.in toto isto cap.aut sequēti mentionē fa-
2 ciūt de irregularitate.¶ Rñ.dicēdū.†ꝙ irregularitas est pe
Respōdet.
na a iure canonū introducta.vt no.inno.ex̄.de renū.nisi cū pri-
dē.vñ inter alios modos qb⁹ cōtrahit est iste : scꝫ cū qs est ex-
cōicat⁹ excōicatiōe maiori sciēter celebrat diuina. Ad id āt qđ
Ad argu.
arguit ꝙ nō q: ꝛc. Rñ.iuxta arch.hic.Nā licet iure antiq̄ non
inueniret:ꝙ talis eēt irregularis:tñ cōi interpretatiōe sic itel-
lecta est hec lr̄a ꝛ.j.in.c.ꝓximo.ꝓterea ꝓter pdictā iterpretatio
nē hoc habet iure nouo.vt ex̄.de cle.ex.latores.ꝛ de re iud.cum
eterni.li.vj.ꝛ ex̄ de sen.ex.cū medicinalis.q̄ decretales ꝓbāt. ꝙ
Innocen.
solus papa dispēsat in tali irregularitate vt etiā notat Inno.
in illa decretali.cū eterni.Et ita patet rñsio ad illam qōnem.
3 Ad secundum Rñ.† ꝙ duplex circa hoc vr̄ opinio.Quidā dicunt ꝙ sic.vñ
Rñdet. Archid. Goffred.
sup ṽ.hoc diaconus dicit archi.idē est de oībus alijs. vt ex̄. de
cle.ex.mi.c.ij.Et ita not.goff.ꝛ ber.e.ti.c.j. Et ita sm̄ hoc con-
stitut⁹ i minorib⁹ ordinib⁹ celebrās ꝯtrahit irregularitatē:qđ
indubitatū est cū etiā deponi possit.vt.xxvij.qō.j.si qs eps.vñ
dicit ꝙ si qs in quocūq̧ ordine cōstitut⁹ si celebrat sicut ei⁹ or-
do reqrit incurrit irregularitatē.ex̄.de sen.ex.li.vj.c.is cui. Et
Hostiensis Guilielm⁹.
hāc snīam tenet hosti.vt no.in spe.de offi.deleg.§. iuxta ordinē
ꝓpositiōis. Alioꝝ opinio est vt Guil.q glossauit raymū.ꝙ cle
ricus in minorib⁹ cōstitut⁹ si legat eplam sine solēnitate nō ef-
ficitur irregularis.Tū q: sine solēnitate hoc facit. Tū etiā q:
a laicis qñq̧ legūtur eplē de cōsuetudine. Tū etiā q: in hoc.c.
ꝛ sequēti nō fit mētio nisi de epō psbytero,ꝛ diacono. dicit insu
per,ꝙ nec etiā si ministret cū solēnitate efficit irregularis:cui⁹
rō est:q̄ supra.q: in his duob⁹ casib⁹ canon nō loqtur de eis:sꝫ
de epō ꝛ psbytero ꝛ diacono.pene aūt nō sunt extendēde:sꝫ re-
stringēde.Et dicit ꝙ dato ꝙ incurrāt:eps pōt dispensare vbi
4 hoc nō inuenit ꝓhibitū.ista opinio.ij.nobis magis placet.† no
ta ꝙ irregularitas ꝯhit ipso iure.sꝫ pena depositiōis qua pu-
nit irregularis infligit p snīam.vt no.io.an.extra de cle.ex.mi.
Exponit literam.
c.iij.Lege.¶ [Si qs eps dānat].i.excōicat:vel suspendit. [et
ausi fuerint.]Nota verbū.Nā in excōicato reqrit cōtēpt⁹:vt ir
regularitas incurrat:qđ notat hec lr̄a ꝛ.c.ꝓximū.ibi psumpse
rit.sic ꝛ i suspēsis.arch.[ꝯsuetudinē]bñ dicit.ꝙ bñ horas suas
legere possunt:poti⁹ q̄ cātare.ex̄.de pe.ꝛ re.qđ ī te.lau. de hoc
Lauren.
no.ex̄.de cle.ex.mi.illud.archi.in gl.[in hoc diaconus]idem est
de oīb⁹ alijs ex̄ de cle.ex.mi.c.ij.Et.j.no.Goff.ꝛ ber.e.tit.c.j.in
Goffre.
prima glo.Guilielmus vero(vt dixim⁹.s.in.ij.q.)nō vult hoc
extendi ad cōstitutos in minorib⁹ ordinib⁹. [restitutiōis] sup
irregularitate cōtracta:eo ꝙ sciēter celebrauit excōicat⁹:vel su
Archid.
spēsus.archi.vñ solus papa dispensat in tali irregularitate vt
notat inno.in.c.cū eterni.de re iud.li.vj. Et sic nec legatus nec
eps pōt dispensare vt no.ex̄.de cle.ex.mis.clerici.Nota tñ ꝙ cō
suetudo habet ꝙ legati de latere dispensant cū irregularib⁹:q
nō ex cōtēptu clauiū se immiscuerūt diuinis:etiā si id fecerint
ex supina ignorātia:vel sciēter:nō tñ ex ꝯtēptu.Et pōt esse rō
q: ꝛ penitētiarij pape istos q nō cōtempserūt absoluūt. verba
Jo.and.
sunt Jo.an.in pdicto.c.clerici.de cle.ex. mini.in nouella. [Lo-
cū satisfactiōis]fructuose scꝫ:vt restituat ad officiū, ꝛ ad locū
suū irreparabiliter dꝫ deponi : sꝫ q̄tū ad recōciliationē ecclie:
quacūq̧ hora vult satisfacere:dꝫ absolui,ꝛ recipi ei⁹ satisfactio
hu.Ecclia em̄ nūq̄ claudit gremiū redeūti.C.de sum.tri.inter
claras.in fi.Et no.ex̄ de here.ad abolēdā. Et facit de pe.dis.iij.
adhuc instāt. [sꝫ cōicātes].ij. pars.[de ecclia.]reqritur tñ:ꝙ
ꝓcedat canonica admonitio.de sent.ex.statuim⁹.li.vj.ꝛ.c.cōsti-
tutionē.Et hoc intelligas de maiori excōicatione:q: de mino-
ri sufficit,ꝙ scienter participet cum excōicato.extra de sen.ex.
nuper.[maxime].i.tantum.hug.

1 ☞ Clericus excommunicatus vel suspensus aut interdictus
an possit priuatim celebrare diuina officia preter missam.
2 Clericus excōicatus administrās an incurrat irregularitatē.
Et an interessendo diuinis.nu.3.

SI quis episcopus. Ad idem est hoc.c.ex cōcilio martini.Sūma est eadē cū precedēti. Et addit ꝙ si talis incorrigibilis pmāserit turbādo ecclīam
debeat p potestatē secularem ab oī plebe expelli.Et sm̄ hoc.c.
Diuisio. Exponit literam.
istud pōt diuidi in tres partes.ij.ibi: sed etiam.iij. ibi: si autē.
Lege ter.¶[Si quis,oblationē]sine sacrificio:qđ sepe fit ce-
lebrando aliud officiū:vel alias offerendo.hu.[matutinū sacri
ficiū].i.cum missa cantatur in mane:quod sepe fit:vt de conse.
di.j.neces.vel in tertia:qđ similiter sepe fit;vt de cōse.di.j. nocte
Hug.ꝛ

Hug.ꝛ archi.[vespertinum].i.cū missa cātatur in nona qđ se-
pe fit:vt de cōse.di.j.solent. hu.vel sacrificium pōt generaliter
Prima qō.1
dici officiū.hug. ¶ Hic surgūt tres questiōes.† Prima vtrū
clericus excōicatus vel suspensus aut interdictus possit priua
tim celebrare diuina officia ꝓter missam: scꝫ horas nocturnas
ꝛ diurnas. Et videt ꝙ nō.q: nō debet ministrare in ecclesia.vl
Rñdet.
bñdicere publice vel priuatim. vt di.xxviij.psbyterū. Ad hoc
rñdetur,ꝙ si est excōicat⁹ minori excōicatione nō est dubiū ꝙ
pōt ꝛ debet dicere.Si vero est excōicatus excōicatione maiori
dicēdum est sm̄ hu.hic: ꝙ non debet dicere horas officiādo in
eccle.hoc em̄ nō debet facere in aliquo officio ei interdicto. sed
nō officiando ecclesiā vel ministrādo in ecclesia ad modū cleri-
ci officiātis priuatim oēs horas preter missam pōt dicere imo
credo inquit ad hoc eū teneri. Et hoc colligitur ex ipsa litera.
ibi quasi in officio suo agere[sicut prius].i.sic officiando eccle-
siā vt prius hoc nō lꝫ ex quo ei officiū est interdictū.idē colligi
Hostiēsis.
tur ex.c.ꝓcedēti.ibi iuxta ꝓcedētē consuetudinē.Cōcor.Hosti.
dicēs.ꝙ talis tenetur dicere horas: q: cū sit obligatus ad hāc
seruitutē.vt ex̄ de cele.miss.c.j.p excōicationē non liberatur ab
ea.xvj.q.j.legi.sed non in eccle.vel cum alio:aut quasi in officio
Goffre. Raymūd⁹.
suo.sed solus ꝛ quasi p modū orationis.idem Goff.ꝛ Ray.sed
missa ex toto prohibetur: q: nō debet cantari:nisi officiādo in
eccle.ꝛ q: non debet cantari nisi conficiatur,ꝛ sumatur corpus
christi.vt de ꝯse.di.ij.relatū.quoꝝ vtrūq̧ ꝓhibetur talib⁹.hu.
Scōa qō. 2 ¶ Secūda qō† vtrū sicut excōicatus scienter celebrans incur
rit irregularitatem:sic clericus excōicatus ei administrās in-
Rñdet.
currat.Ad hoc videtur rñdendū sub ista ꝯclusione ꝙ clericus
scꝫ excōicatus vel suspensus ministrans excōicato celebranti
incurrit irregularitatē.hec videt cōclusio Archidiaconi q in-
ducit ar.ex̄ de apos.c.ij. sed hoc intellige si administret in suo
officio:sicut prius. puta etiam si sit in minoribus offerendo in
missa calices:vel vrceolum: vel aliud qđ ad suū officiū spectat.
Tertia qō.
vt no.Jo.an.ex̄.de exces.prela.tāta. sup ver. violauit. ¶ Ter-
3 tia qō est† vtrum clericus excōicatus interessendo diuinis in-
currat irregularitatem. Et videtur ꝙ nō q: non videtur iure
cautū sm̄ inno.in oppositū videtur.q: non solū celebrās diui-
na sꝫ etiā ingerēs se celebratiōi incurrit irregularitatē extra.
Rñdet.
de cle.ex.mi.illud. in fi.ꝛ de re.iu.c.j.§.sciturus. lib.vj. Rñ.di-
cendum sm̄ Inno.ꝙ talis nō incurrit irregularitatem.Et ad
allegata respondetur sm̄ Goffre.petrum,ꝛ Hosti.sm̄ hoc.c.ꝛ
decretalē.cū medicinalis extra.de sen.ex.li.vj.videlicet qñ mi-
nor presbytero ingerit se diuinis in suo officio: sicut prius vt
predixi in precedēti qōne.vel distinguendū est:vtrū ingerat se
audiendo diuina:ex quadā simplici deuotione:vel alias nō cō-
tēnēdo,ꝛ tūc nō est irregularis,ꝛ sic loquit dictū inno.aut cō-
tēnendo ꝛ faciendo celebrari diuina sine authoritatē prebendo
ꝛ tunc incurrit irregularitatē:vt prealle.c.illud ꝛ palle.c.tāta.
Jo. andr.
ipse em̄ cōtēptus ꝛ maxime authorizabilis hāc irregularitatē
inducit.extra de cle.ex.mi.c.j.Jo.an.vbi.s.:qui etiā dicit in pre
dicto.c.illud.in fi.ꝙ non credit ꝙ simpliciter audiēs incurrat
irregularitatē.sed celebrans bñ,ꝛ sic intelligit predictū caplm
illud.[Reconciliationis.]ꝛ reconciliari quo ad officiū honorē
ꝛ ordinē,ꝛ hoc de iure cōi. Nā papa pōt dispēsare cū talib⁹. vt
ij.q.v.qua de cā.[Sed etiā].ij.pars.de hac habitū est in prece-
denti capit.[si autem] tertia pars.[forinsecam].i.secularē qđ
enim ecclesia per se non potest debet supplere per secularē po-
testatem.di.xvij.nec licuit.ꝛ.xxiij.q.v.principes.hug.

1 ☞ Excōicandus an quis veniat pro contumacia.ꝛ nu.2.
3 Cōtumacia est causa immediata propter quam ferenda est ex-
communicatio a iudice.ꝛ nu.4.
5 Causa remota excommunicationis ferende que dicatur.
6 Contumacia pro qua ferēda est excōicatio assignatur triplex.

SI episcopi. Ad idē est hoc.c.ex cōcilio agatheñ.sumptū. Sūma sa
Diuisio.
tis apte ponitur in rubro. Et diuidit in tres par-
tes.in prima statuit cōtra epōs:q innocētes excōi-
care presumpserint:etiā pro minimis causis:siue q festinantes
ad baptismū suscipere neglexerint.in.ij.ꝓunit tales presumen
tes.in.iij.assignat rationē primi dicti.ij.ibi,ꝛ si.iij.ibi: ne forte.
Exponit literam.
Lege.¶ [Si epī.innocentes]aut pro minimis culpis:vt pro
risu:aut verbo iocoso,ꝛ similibus.q̄ sunt venialia p quib⁹ non
est aliquis excōicandus.sed pro pctō mortali. vt.j.ea.q.nemo.
Questio. 1 ¶ Pro pleniori intelligentia hui⁹.c.glo.se.Queritur vtrū† p
sola contumacia quis veniat excōicandus.Et videtur ꝙ non.
Primū ar.
Primo q: in multis ipso iure quis incurrit excōicationē ma-
iorē:vt si qs incidit in heresim condēnatā.vt.xxiiij.qō.j.c.j.ij. ꝛ
Scōm arg.
iij.item.xvij.q.iiij.si quis suadente.ergo ꝛc. ¶ Secūdo in.c.ex
parte. ex̄ de ver.sig.habet,ꝙ aliqñ quis excōicatur p ꝯtuma-

cia:aliqñ p alio crimine.vel offensa.¶ Tertio arguitur ex pñ
Tertiū ar.
ti.c.vbi dicitur:p minimis causis non est qs excōicādus.ergo
videtur ꝙ p maioribus.Et ita pro pluribus,ꝛ non p sola cō-
tumacia.¶ In oppositum est hu.hic ꝛ glo.ꝛ archi.item.j.ea.
Opponit ꝛ Respōdet. Pria cōclusio.
q.certū.¶ Rñ.dicendū sub certis cōclusionibus. Prima con
2 clusio est.† ꝙ excōicatione a canone bñ quis venit excōicādus
ꝛ incidit in excōicationē.non p contumacia sed p alijs crimi-
nibus:scꝫ heresi,ꝛ simonia ꝛc.ista ꝯclusio patet in excōicationi
bus latis a iure:sicut argutū est in prin.qstionis ꝛ ponit hic in
3 glo.¶ Secūda ꝯclusio.† Contumacia bñ est cā immediata p
Scōa ꝯclusio.
pter quā est ferenda excōicatio a iudice.ista ꝯclusio patet mul
tipliciter.primo.j.ex.c.nemo.ꝛ.c. nullus.ꝛ.ij.q.j.nemo.ar. dist.
Archi.
xlv.sed.id ista ꝯclusio est hu.ꝛ archi.ꝛ quasi fere oīm:qui illud
dictū ꝙ excōicatio infertur p diuersis peccatis,ꝛ qñq̄ p hoc,
ꝛ qñq̧ p illo exponūt.i.pro ꝯtumacia de tali vel de tali crimi-
4 ne insurgēte.† Et ita ꝯtumacia semp est cā imediata excōica-
Lauren.
tionis.vnde Lau.quē sequit archi.Quāuis em̄ p delicto ferat
tñ:dicitur ferri p ꝯtumacia.q: semp admonitio p emēdatiōe
5 ꝓcedere debet.¶ Tertia ꝯclusio† Causa mediata seu remota
Tertia conclusio.
excōicatiōis ferende non est sola ꝯtumacia:sed sunt multa alia
scꝫ crimina.scꝫ furtū:vel adulteriū:vel hm̄ōi ꝓpter q̄ qs ex-
cōicatur.ista ꝯclusio patet ex pñti.c.nihilominus proxima cā
ꝛ immediata excōicationis videt esse cōtumacia:vt in.ij.ꝯclu-
6 sione dictū est.† Contumacia p qua ferēda est excōicatio assi-
gnat triplex.Nam alia est in non veniēdo ad iudiciū vocatus
a iudice:siue q: pemptorie citat⁹,ꝛ citatione recepta venire cō
tēnit:siue q: se ipm malitiose subtrahit:siue q: impedit:ne ad
ipm citatio valeat ꝓuenire. Alia est cū citatus venit,ꝛ nō vult
stare iuri:sed añ finitā cause examinationē non licēciatus rece
dit. Alia est qñ offēsa est manifesta:vel iussus a iudice nō vult
se emendare:aut restituere:aut non obedire mandatis iudicis
His habitis ad rōnes in oppositū pꝫ rñsio ex dictis.Seqtur
Archid.
in litera.[a vicinis].i.synodo:vel metropolitano.Hu.Archi.
[moueātur.]vt eos recipiāt:vel absoluāt.hu.[ꝛ sic parere].ij.
pars.[cōionē]cū alijs epis in ꝯcilio:in scrutinio:in examina-
tione,ꝛ ordinatione,ꝛ hm̄ōi. Et de tali excōicatione habet.di.
xviij.placuit.si quis aūt.si epus.ꝛ.vj.q.ij.placuit.hu.[ad tem-
pus synodi.]ꝓxime sequētis [ne forte].iij.pars[ꝓpter excōi-
cationis peccatū]pōt respicere primū dictū, ꝛ melius.scꝫ p ex
cōicatis aut innocēter aut p minimis causis excōicatiōis pec
catū qđ contrahūt cōtēnēdo ipsam excōicationē.Cū em̄ videt
se excōicatos iniuste:aut pro minimis causis:solent indignari
ꝛ contemnere excōmunicationem, ꝛ sic manere in ea : quod est
mortale peccatum. sm̄ Hug.

1 ☞ Excommunicari an quis possit pro negligentia.

PLacuit. Ad idē sequit hoc.c. ex ꝯcilio africano.Sūma est.ꝙ excōicatus alijs
psumptuose cōicās puniēdus venit.breue est,ꝛ nō
diuidit.Lege.¶ [Placuit neglectu.]hic iuxta gl.
Exponit literam. Questio. Rñdet.
1 surgit qstio.† Utrū p negligentia possit quis excōicari.Et vr̄
ꝙ non : qm̄ non oīs negligentia est pctm̄ mortale pro quo solo
excōicatio ferenda est.vt.j.e.c.nemo.ꝛ.c.nullus. Rñ.iuxta hu.
ꝙ p negligentia pōt quis excōicari si habet ꝯtumaciā comitē
p qua digne pōt qs excōicari.vñ etiā p ea pt quis deponi. vt
Archid.
lxxxj.di.dictū.Et ad idem est snīa Archid.qui ait.ꝙ negligen
tia q̄ hic dr̄ neglectus:est illa:qñ qs admonitus se nō corrigit:
vt hic sm̄ Lau.ꝛ tunc inducit etiā depositionē: vt dictū est ꝛ si
esset negligentia que non esset negligens tūc habet locū.j.qō.j.
quidquid.Arch.[audientiā].i.ante ꝓmissionem:vel cautionē
Jo de fan.
de satisfactione. hu.vel ante absolutionē.Jo.de fan.[ipse in se
ꝛc].i.aliqd facit propter qđ merito debeat dānari.i.deponi.

THeugaldū treueren. Ad idē est hoc.c.nicolai pape.Sūma colligit sic.isti duo archiepi.
cām inter lothariū ꝛ bozonū sibi delegatā male iu-
dicauerūt,ꝛ snīam excōicationis a papa in galdradā emissam
violauerūt:qđ ipsi in iure in pñtia synodi ꝯfessi sūnt.vñ papa
Exponit literam.
deponit eos.Lege.¶ [Theugaldū] ordo ꝯstructionis iste.in
cipe vltra medium ca.sm̄ descriptiones hug. Nos indicamus
theugaldū ꝛ gūtariū archiepos ꝛ distinguēs quorū locorū di-
cit theugaldum archiepm treuereñ.ꝛ gūtariū dico agrippine
colonie:eos inquā iudicamus manere penit⁹ alienos ab oī of-
ficio sacerdotij:scꝫ clericali.sed ab oī ordine eos deposuit. [vel
sacerdotij].i.sacerdotali si eos deposuit a presbyterali ꝛ epali:
vel sacerdotij.i. epali:si tātū eos ab epali officio eos deposuit:
Nos dico diffiniētes spūs sancti iudicio ꝛ beati petri authori-
tate.per nos exercitā illos consistere exutos epatus regimine:
illos dico ꝯsitētes corā nobis,ꝛ sctā synodo:sub insemintione

gestorū.i.seminādo,ꝛ recitādo gesta.i.ea. que fecerūt cōfitētes inquā qualiter cām male iudicauerunt forte lothariū absoluē do a retētione theberge,ꝛ ei gualdradam adiudicando:pretio forte:vel metu:vel fauore regio.hu.[mulierū eius].i.vxorum. qꝛ vna illarū erat tm̄ vxor:scꝫ theberga de iure:altera scꝫ gualdrada de facto. Et loquit̄ vulgariter prout dꝛ de vxore:ista est mulier eius.hu.[illos] dico[offerētes scriptum super hoc].i. de hoc [roboratū].i.subscriptū.hu.archi.multis corā positis quasi in iure.aliter em̄ cōfessio ex̄ ius facta eis nō preiudicaret. vt in.c.p̄sbyter.hu.[illos]etiā dico ꝯsentiētes publice:viua voce violasse sn̄iam excōicationis:forte eū iniuste absoluendo:vel ei cōicando.hu.[vxorem bozonis]ista engeltruda erat nouerca theberge: qꝛ theberga erat filia bozonis,ꝛ ideo forte qꝛ fauebat gualdrade ꝛ lothario cōtra thebergā fuit excōicata. [ptulerimus illā sn̄iam] per nos vel p alios q hoc petebāt [sicut laici] quasi nō vt clerici.qꝛ nō cōicabāt clericis in choro:vel in mēsa:vel in officio. Et ita videtur ꝙ ab oī ordine ecclesiastico essent depositi. Et forte verū fuit:[vel vt laici.] quo ad ep̄alia: qꝛ nō cōicabāt in oībus sicut clerici.hu.[loquēdi].i.determinādi,ꝛ p̄sequēdi[suas vtilitates].i.ppria negotia.scꝫ pprias causas vel suorū:ad hoc quilibet admittit̄.ij.q.j.phibentur.ꝛ.iiij. q.vj.oībus.hu.ꝛ archi.ꝛ io.in glo.[ad ep̄ale ministeriū contingendi] ep̄alia em̄ nō exercebūt:scꝫ nō cōficiēt chrisma: nō ordinabunt:nō cōsecrabunt virgines: nō altaria:nō ecclesias.hu. nec etiam sacerdotes accusandi nisi restituantur.ꝓm lau.arch.

1 ☞ Ep̄s potest excōmunicare principem:etiā imperatorem.

S I autem. Ad idem sequitur hoc.c.qd̄ est clemētis.Sūma est in rubro vl̄ sic ꝛ plenius.Oēs clerici ꝛ laici ꝛ etiā p̄ncipes debēt suis ep̄is obedire:alioq fiēt infames,ꝛ veniēt excōicādi.breue est,ꝛ nō diuiditur.

Exponit literam.

Lege.¶[Si aūt nō obedierint] in his in quibus tenētur obedire scꝫ quo ad vestrū officiū ꝛ prelationē ptinet p̄cipue.hug.debet ergo quis obedire suo ep̄o, ꝛ sic eius sn̄ia timenda,ꝛ sic est ad ppositū.[principes]tenet̄ ergo princeps subesse ꝛ obedire ep̄o in his: que spectāt ad eius offi-
1 ciū.vt dist.lxiij.valentinianus.Et est ar.† ꝙ ep̄s pōt excōicare principē etiā imperatorem.vt di.xviij.qm̄ quidem.ꝛ dist.xcvi. duo.hu.ꝛ glos.mitius tn̄ est agendū cū principe, q̄ cū alio.xij. q.ij.de rebus,ꝛ si in pluribus ep̄atibus habet domiciliū:quilibet pōt eū excōicare.ff.ad municip.assumpto. gl.ꝛ excōicatus ab vno ab alio habendus est p excōicato.s.e.c.ij.ꝛ.s.iiij.q.v.c. j.archi.

Lauren. Archidia.

[infames]nō ipso iure:sed p sn̄iam.hu.ꝛ Lau.ꝛ Arch. Et datur hec infamia dū est in excōicatione.Lau.archi.[alieni erunt].i.excōicabuntur:premissa tn̄ admonitione:vt resipiscant.xij.q.ij.indigne,hug.ꝛ archi.

Q Uicūque. Ad idē sequit̄ hoc.c.qd̄ est hti petri in ordinatiōe clementis. Sūma est i rubro,breue est

Exponit literam.

Lege.¶[Quicūq cōtristauerit]iniuste ledēdo:infestādo:scādalizando: vt distin.xlij.scimus.hug.vel nō obediendo.Et sic facit ad ppositū.qꝛ si habet obediri ei sn̄ia est timenda.[doctorē veritatis].i.sacerdotē:vel ep̄m:qui docet veritatē.i.christū:qui est veritas.mat.xxij.Scimus qꝛ verax es,ꝛ in veritate viam dei doces,ꝛ ea q̄ sunt christi,ꝛ.j.e.nolite.ij.archi.[patrē exacerbat].i. exasperat:qui in suis membris scādalizatur,ꝛ persecutionē patitur.vt.iij.q.j.nulli.ꝛ.vij.q.j.omnis qui[vita eterna] nisi resipiscat:vel vita honesta.qꝛ excōmunicabitur ꝛ fiet infamis.hu.

S I quis vero. Ad idē sequitur hoc.c. quod est ambrosij.lib.ij. de officijs.Summa est.ꝙ sub specie veritatis non debet ab ep̄o ab aliquo eius subdito obediētia denegari:nec sub specie boni dꝫ alius vituperari nec mali defendi:nec eis sancta committi: nec reprehendi quis:de cuius crimine nō apparet.

Diuisio. Exponit literam.

itaq capl'm habet tres partes,ij.ibi: non defendas.iij.ibi:nec iterum, Lege. ¶[Si quis vero nō obediat ep̄o] Qui ei suo ep̄o p̄cipiēti licita ꝛ honesta nō obedit: christū cōtēnit.q ep̄is ait luce.x. q vos audit:me audit.Et q vos spernit:me spernit.vn̄ apostolus ad hebre.xiij.dicit,obedite prepositis vestris.[extollere]per superbiā ille se extollit:qui ep̄o suo obedire cōtēnit.abdie.j.ea.superbia cordis tui extollit te. Sed cōtra dicitur eccl.xxxij.noli extolli:sed esto in illis quasi vnus ex illis.[simulata affectiōe doctrine ꝛc.]hoc vult:dicere, ꝙ iste talis simulat se habere affectionē taliū:scꝫ doctrine:humilitatis,ꝛ misericordie:vt sic credatur ꝛ videatur esse melior suo plato in his.hu.ꝛ archi.[ea regula]prohi.xxvij.di.archi.[commendandi]sine cā:quo minor.ar.ꝙ nullus debet sibi consulere cū alterius iniuria.xxij.q.ij.primū. hu.ꝛ nemo bonū faciēs ꝛc.

Lauren. Archi.

vj.q.j.oues.Lau.ꝛ arch.nec si quid boni,quasi diceret nō sic te cōmendes vt alij detrahas.hu.[nō defendas].ij.pars.[improbum]in sua malitia,ꝛ improbitate.xxiij.q.iiij.est iniusta.ꝛ.c.ne amisso.nisi ad ecclesiam cōfugiat.xvij.q.iiij.reum.tunc ecclesia debet eū defendere quo ad penā corporalem.ita tn̄ ꝙ alias cōponat:de eo ꝙ inique gessit:vt p̄dicto.c.reū.ꝛ.c.id cōstituimus hu.[sancta].i.secreta fidei nr̄e.[cōmittēda].i.p̄dicāda,ꝛ exponenda,ꝛ dic indigno:scꝫ de quo cōstat.vn̄ hn̄ sequr[neq iterū ꝛc.]archi.vel[indigno].i.subuerso,ꝛ incorrigibili. vt di.xliij. in mādatis.ꝛ.j.e.nolite recedere.hu.[neq iterū].iij.pars.[nō deprehenderis]per te vel alium.j.e.q.eorum qui.Hug.

A Bsit. Ad idē sequit̄ hoc.c.qd̄ est hieronymi:i ep̄la ad heliodorū monachū sed hic dicitur autherij pape. Sūma est.ꝙ de sacerdotibus nō est habenda sinistra suspicio,ꝛ eis inobedientes sunt spūaliter puniēdi.

Diuisio. Exponit literam.

ꝓm q̄ in duas ptes diuidit̄ hoc capl'm. ij.ibi:in veteri qdē.planū est.Lege.¶[Absit sinistrū]nisi cōstet de mala ꝛ inexcusabili opatione. Sūt em̄ ꝓm philo.ij.ethi. qdā q̄ bn̄ ꝛ male fieri possunt:puta comedere: bibere: ieiunare ꝛ eleemosynā dare:orare,ꝛ cū muliere loq,ꝛ sic de alijs: que possunt bn̄ ꝛ male fieri.Quedā vero sunt adeo conuoluta malis:q̄ nullomō possunt bn̄ fieri:vt homicidiū:adulteriū:furtū,ꝛ huiusmodi. Cū ergo qs prima opatur,ꝛ nō ꝯstat de ipsius intētione:debēt interpretari in bonū,ꝛ nō in malū.vt.xl.di.c.j.ꝛ ex̄ de re.iu.estote.Nā bonorū est hoc ppriū,ꝛ non malorū.qꝛ vt dicit

Gregorius.

Gregorius in mora.Solent praui dicta bonorū interpretari: vt habeant vn̄ accusent.igit̄ dū sacerdotes talia opant̄ q̄ possunt bn̄ vel male fieri:sunt in bonū interpretāda: nisi cōstet p alios actus de eorū mala intētione:ne ab ap̄lo Jacobo redarguatur tanq̄ iudex iniquarū cogitationū.Sed vbi cōstat,ꝙ malus sacerdos male opatur: puta ꝙ opatur ea q̄ bn̄ fieri non possunt: vel cōstat de eius mala intētione:tūc vidēs sacerdotē male opari:nō dꝫ de eo nisi sinistrū cogitare:qꝛ si tūc bonū cogitaret de illo:ageret ꝯtra cōsciētiā expresse peccās,ꝛ incurreret illud ex̄.
a v.Ve q dicūt bonū malū[apostolico gradui succedūt ep̄i][a]vt s.di.xxj.in nouo. [p quos].i. p quorū ministeriū.qꝛ baptisma ꝛ cetera sacramēta christianitatis nobis ꝯferūt. vn̄ eccl'ia dicit mater nostra.vt.xij.q.ij.abstulerit.ꝛ.xxxij.q.iiij.recurrat.hug. [christiani]p eos em̄ qbus dn̄s ait ma.vlt.[baptizātes eos ꝛc.] [facti sumus]christiani[claues]qꝛ i beato petro vt dicit augustinus ceteri claues ligādi ꝛ soluēdi acceperūt in eccl'ia.Matt. xvj.ꝛ.xviij.[ante diē iudicij.]qꝛ nec tunc nec postea:qꝛ vt dicit ap̄ls postea cessabit oīs p̄latio:scꝫ humana.hug.[in veteri quidem lege] scꝫ deutero.xvij.ij.pars. [lapidabitur.aut gladio.] Ecce ꝙ cōtumacia in veteri testō morte multabat̄,ꝛ nūc crimē est.ergo nūc repellit a pmotiōe.vt di.liiij.multos . ergo ꝛ a testimonio,ꝛ accusatiōe.vt.vij.q.vij.ipi.ꝛ.c.testes.hu.dicit tn̄ gl. hic,ꝙ nō q̄libet inobediētia sic puniebat̄:sꝫ illa sola:q̄ schisma inducebat.vt.vij.q.j. deniq. in fi.[aīaduersiōe spūali].i. pena excōicationis:q̄ dicitur spūalis.qꝛ ea spūs pcutitur ꝛ ligat̄.vt xxiiij.q.iij.si habes.hu. [trūcatur].i.suspēdit̄.hu. [aut eiectus] quasi aut excōicatur simplici excōicatione:aut solēni.i. anathemate.hu.[ore demonū.]vulgariter loquit̄. Cū em̄ qs a deo separat̄:diabolo tradit̄,ꝛ ab eo dicit̄ rapi,ꝛ deuorari. vt.j.eo.oīs christianus.vn̄ olim hoc ad l'ram fiebat,ꝙ excōicati ab ap̄lis corporaliter ꝛ visibiliter a diabolo vexabant̄.vt di.xlv.§. salomō. nūc vero excōicati tm̄ spūaliter vexātur ab eo:vel si corporaliter:nō tamen visibiliter nec ab hoīe potest sciri qualiter.hug.

a ¶ Succedūt ep̄i.Vide late firmanū i tracta. suo de episcopo. Augusti.

2 ☞ Excōicatio dicitur quasi extra cōmunionem positio.
3 Communio fidelium est duplex.
4 Actio vnius potest alteri continuari dupliciter.
8 Casus in quibus excōmunicatio maior infligitur a iure.
10 Excōmunicatio minor in quo differat a maiori.
13 Excōmunicatus si sit reus potest se in iudicio defendere,ꝛ cōstituere procuratorem.
14 Excommunicatus ingerens se diuinis fit irregularis.

S I inimicus. Ad idē sequit̄ hoc.c.qd̄ ē beati petri in ordinatiōe clemētis,qd̄.s.di.xciij.c.j.inuenit̄ integrū, ꝛ expositum ibi vide.Verū qꝛ vt dicit gl.ab isto incepit plenius tractare gratianus de duplici excommunicatione:quam alij.ideo breuiter videnda sunt aliqua circa excōmunicationē.

1 ¶ Primo quid sit excommunicatio.
5 ¶ Secundo quot sunt species eius.
6 ¶ Tertio vnde ortum habuit siue quo iure introducta est.
7 ¶ Quarto in quibus casibus sit quis excōmunicatus maiori excommunicatione.
9 ¶ Quinto quid sit excommunicatio minor.
11 ¶ Sexto in quibus casibus qs incurrat minorē excōicationē.

¶ Septimo

2 ¶ Septimo quis sit effectus excommunicationis maioris.
12 ¶ Octauo.qs sit effectus minoris excōicationis.de alijs vero ꝛ cōicantibus cum excōicatis ꝛ de pena eorum,ꝛ de eo qui pōt absoluere.j.dicetur circa ca.vbi de hoc sermo occurret.

1 **Circa primum** notandum† ꝙ excōicatio largo vocabulo sumpta describitur.ꝙ sit a cōione aliqua licita separatio.vt in.§.euidēter.j.ea. q.ꝛ.v.q.ij.c.ij.ꝛ.q.iiij.in loco.ꝛ di.xviij.placuit.Et huic descri-
2 ptioni cōsonat ipsa noīs interpretatio.† dicitur em̄ excōicato quasi extra cōionē positio.ꝛ hoc mō vt dicit glo.in.§.euidēter. secularis iudex pōt aliquē excōicare.i. a legitimis actibus phibere.vt.ff.de penis.l.moris.Alio mō sumitur magis stricte excōicatio: put scꝫ est censura ecclesiastica a canone vel iudice ecclesiastico lata. Et hoc mō diffinit̄ a theologis qbusdā vt dicit

S. Thom.

sanctus Tho.in.iiij.dist.xviij.sic.excōicatio est separatio a cōione eccl'ie quo ad fructū ꝛ suffragia eccl'ie cōia.Sꝫ vr̄ ꝙ ista diffinitio non sit cōueniēs.

Primū ar.

Primo sic.Suffragia enim ecclesie valēt p eis:p qbus fiūt.sꝫ eccl'ia orat p eis:q sunt ex̄ eccl'iā.sicut pro hr̄ticis,ꝛ paganis.ergo etiā p excōicatis q ex̄ eccl'iam sunt ꝛ sic eis suffragia eccl'ie valēt,ꝛ p ꝯn̄s nō bn̄ diffinit̄ excōicatio: cū dꝛ.ꝙ sit separatio a cōione quo ad suffragia eius.

Scōm arg.

¶ Secūdo sic.nullus amittit suffragia ecclesie:nisi p culpā.sed excōicatio nō est culpa:sed pena. ergo p excōicationē nō separat̄ aliquis a suffragijs eccl'ie cōibus.

Tertiū ar. Quartū ar.

¶ Tertio sic. fructus eccl'ie nō vident̄ eē aliud: q̄ suffragia.ergo incōueniēter vtrūq ponit̄.¶ Quarto excōicatio minor est excōicatio:sꝫ p eā nō pdit hō suffragia eccl'ie.ergo diffinitio cū nō sit cōis nō vr̄ ꝯueniēs.

Opponit ꝛ

¶ In oppositū est magister sentē.q ita in.iiij. senten.dist.xviij. eā diffinit.

Respōdet. S. Thom.

¶ Rn̄.dicēdū ꝙ diffinitio p̄dicta est cōueniēter assignata.pro cuius intelligētia sunt aliqua notāda.j. iuxta sctm̄ Tho.in.iiij. eadē di.ille q p baptismū in eccl'ia ponit̄ ad duo ascribit̄:scꝫ ad cetū fideliū,ꝛ ad sacramētorū pticipationē.Et hoc.ij.p̄supponit pmū.qꝛ in sacramētis participādis etiā fideles cōicāt. Et iō aliqs pt ex̄ eccl'iā fieri dupliciter p excōicationē.vno mō:ita ꝙ separet̄ tm̄ a participatiōe sacramētorū ꝛ hec erit excōicatio minor.Alio mō ita ꝙ excludat̄ ab vtroq, ꝛ sic erit excōicatio maior:q̄ hic diffinit̄.Nō pt aūt eē.iij.scꝫ ꝙ excludat̄ a cōione fideliū ꝛ nō a pticipatiōe sacramētorū rōne iā dicta:qꝛ scꝫ fideles
3 in sacramētis cōicant. ¶ Secundo notādū† ꝙ cōio fideliū est duplex.qdā in spūalibus:sicut sunt mutue orationes, ꝛ cōuētus ad participāda sacramenta.Quedā in corporalibus actibus legitimis:q qdē legitimi actus ꝛ licita cōio his versibus ꝯtinētur.

Versus.

Si p delictis anathema qs efficiat̄.os orare vale. cōio mēsa negatur.os.scꝫ ne detur osculū.orare. scꝫ ne cū excōicatis oremus. vale.ne salutent̄.cōio.ne scꝫ in sacramētis cū ipsis aliqs cōicet. mensa negat̄.ne scꝫ aliqs cū eo comedat.pmissa ergo diffinitio importat separationē a sacramētis: in hoc ꝙ dicit q̄tū ad fructū ꝛ a cōione fideliū q̄tū ad spūalia:ī hoc ꝙ dicit ꝛ suffragia eccle.cōia.

Raymūdus. Goffred.

Alia aūt diffinitio siue descriptio iuenit̄ data a ray. ꝛ Goff.ꝛ hosti.in summis suis.que datur ꝓm separationem ab vtrisq actibus.q̄ est talis.Excōicatio est a qualibet licita cōione ꝛ legitimo actu separatio.Alij diffiniūt eā sic.Excōicatio ē animi aduersione gladij eccl'ie spūalis a cōione fideliū ꝛ sacramētorū separatio.Alij sic.Excōicatio est censura a canone vel iudice eccl'iastico plata:priuās legitima cōione:q̄nq sacramētorū:q̄nq hoīm.inter quas descriptiōes cōueniētior vr̄ nobis illa theologorū. qꝛ p eā magis nobis exprimit̄ virtus excōicationis ꝛ natura.¶ Vn̄ dicēdū est ad rōnes factas in oppositū

Ad primū arg. S. Tho.

Ad primā rn̄det̄ negādo cōsequētiā.Et rō est ꝓm sanctū tho. qꝛ q̄uis p infidelibus oret̄:ipsi tn̄ fructū orōnis nō pcipiūt:nisi ad fidē conuertātur.Similiter ꝛ p excōicatis orari pōt:q̄uis nō inter orationes q̄ p mēbris ecclesie fiūt:ꝛ tn̄ fructū nō pticipāt quādiu in excōicatiōe manēt:sꝫ orat̄ vt detur eis spūs penitētie vt ab excōicatiōe soluātur.

Ad scōm.

¶ Ad secūdam rn̄.negādo assumptū.Et rō est ꝓm sanctū tho.vbi.s.p quo notādū ꝙ suf-
4 fragia aliqn̄ valēt alicui ꝓm ꝙ eis cōtinuātur.† pōt aūt actio vnius alteri cōtinuari dupliciter.vno mō ex vi charitatis q̄ oēs fideles cōnectit vt sint vnū i deo.ꝓm illud p̄s.pticeps ego sum oīm timētiū te ꝛc. Et hāc cōtinuationē excōicatio nō itercipit qꝛ iuste qs excōicari nō pōt:nisi p culpa mortali p quā a charitate diuisus est:etiā si nō excōicet̄.iniusta aūt excōicatio charitatē alicui auferre nō pōt.cū sit de maximis bonis:q̄ non pn̄t alicui iniuste auferri.Alio mō pōt actio vnius alteri cōtinuari p intētionē suffragia faciētis:q̄ i aliquē fert̄ p quo fiūt.Et hāc ꝯtinuationē excōicatio intercipit qꝛ eccl'ia p excōicationis sentētiā separat excōicatos ab vniuersitate fideliū,p qbus suffragia facit.vn̄ suffragia ecclesie eis nō psunt q̄ p tota eccl'ia fiūt: nec ex psona eccl'ie oratio p eis iter mēbra eccl'ie fieri pt:q̄uis aliqua psona priuata possit ad eius cōuersionē aliqd̄ suffragiū p intētionē dirigere.

Ad tertiū.

¶ Ad tertiā rn̄det̄ negādo assumptum. qm̄ vt dicit sanctus tho.vbi supra. fructus spūalis eccl'ie nō solū est ex suffragijs:sed etiā ex receptiōe sacramētorū ꝛ ex cōuictu fideliū.

Ad quartū

¶ Ad quartā rn̄det̄ negādo ꝯsequētiā.Et rō est:qꝛ excōicatio minor vt dicit sanctus Tho.nō hꝫ pfectā rationē excōicationis:sꝫ aliqd ipsius participat.Et ideo nō opꝫ ꝙ ei totaliter excōicationis diffinitio cōueniat:sed solū quo ad aliquid.

5 **Ad secundum** sic pcedit̄.† Et vr̄ ꝙ insufficiēter assignent̄ tm̄ due species excōicationis scilicet minor ꝛ maior.

Primū ar.

Primo sic. Excōicatio est separatio a qualibet licita cōione,ꝛ legitimo actu vt supra habitū est. Sꝫ tam cōiones licite q̄ actus legitimi possunt esse, ꝛ sunt multe species.ergo ꝛ excōicationis.

Scōm arg.

¶ Secūdo sic.Sicut aliqs separat̄ a participatione sacramētorū ꝛ nō a cetū fideliū ita vr̄ ꝙ aliqs pōt separari a cōione fideliū,ꝛ non a participatione sacramētorū,ꝛ sic erūt tres species.scꝫ q̄ separat a sacramētis tm̄.Alia q̄ separat a communione fidelium tantum.Et alia que separat ab vtraq.

Opponit ꝛ Rn̄det.

¶ In oppositū est glossa hic ꝛ oēs doctores tam theologi:quā iuriste.¶ Respōdeo.dicēdū ꝙ sicut dupliciter sumit̄ excōicatio: ita dupliciter possunt assignari species put excōicatio large sumpto vocabulo dicit̄ separatio a qualibet licita cōione.sic nō possunt ei assignari certe species.sed quasi infinite esse possunt.quia quot sunt species licite cōionis ꝛ legitimorū actuum : tot sunt vel esse possunt species excōicationis. Excōicationis vero stricte sunt prout de ea vt de eccl'iastica cēsura a canone vel iudice eccl'iastico lata assignātur due species.vna q̄ dicitur maior: q̄ excludit a sacramētis ꝛ cōione fideliū:q̄ etiā dꝛ anathema: quasi pditio vel dānatio siue maledictio superna. Alia est que dꝛ minor:siue simplex excōicatio:q̄ separat a sacramētis tm̄.Et de vtraq harū habet̄. iij.qd̄.iiij.engeltrudā.ꝛ ex̄.e.ti.si quē.plenior aūt distinctio harum specierū habebit̄.j.vbi de effectibus vtriusq dicet̄.

Ad primū argu. Ad scōm. S. Thom.

¶ Ad rōnes in prin.dicēdū est.Ad primā patet rn̄sio.ꝙ rō illa procedit de excōicatione largo vocabulo sumpta. ¶ Ad scōam rn̄detur negādo,ꝙ qs excludat̄ p excōicationē a cōione fidelium ꝛ nō a participatione sacramētorū.dicit em̄ sanctus Tho.ꝙ hec tertia dari nō pōt,ꝙ aliqs excludatur a cōione fideliū,ꝛ non a participatione sacramētorū.Et rō est:qꝛ fideles in sacramētis cōicant:hn̄ tn̄ reperitur maxime in regula sancti bn̄dicti,ꝙ extēso vocabulo excōicatio dicat̄ sepatio alicuius monachi a cōione cōuētuali aliorū monachorū in cibo:in choro:in capitulo, ꝛ hmōi.nō tn̄ a sacramētis nec a cōione oīm fideliū.

Cōtra iuristas.

Et ita falsū dicūt iuriste qui ponūt duas species minoris excōicationis.

6 **Ad tertium** qd̄ aliqui petūt† quo scꝫ iure introducta est excōicatio.Aliqui dicūt ꝙ originaliter a iure canonico.

Respōdet.

Sed isti male dicūt,ꝛ ex ignorantia iuris diuini.vn̄ dicimus,ꝙ principalis origo vn̄ orta est authoritas excōicādi,ꝛ practica eius est a iure diuino . pmo quidē ab euāgelio christi matt.xviij.vbi christus ait petro.Si eccl'iam nō audierit:sit tibi sicut ethnicus ꝛ publicanus ꝛc.itē ex ap̄lis. vn̄ paulus.j.ad Cor.v.inquit.Si is q frater nominat̄ iter vos ꝛ est fornicator ꝛc.cū hmōi nec cibum sumere ꝛc. itē ad gala.j. Si qs vobis euangelizauerit pter id qd̄ accepistis anathema sit.itē.j.ad ti.dicit de qbusdā quos tradidi sathane:vt discant nō blasphemare. itē beatus Jo.ap̄ls ꝛ euā.Si qs venit ad vos ꝛ hāc doctrinā nō affert:nolite eū recipere in domo:nec aue dixeritis.ij.io.j.¶ Secūdario vero excōicatio ortū habet siue introducta est iure canonico:cū sit gladius spūalis:nec pōt de ipso disponere:aut illum exercere:nisi sit iudex eccl'iasticus vt ex̄.de iudi.c.ij. ¶ Tertio etiā dicere possumus, ꝙ introducta est iure ciuili.vt in auth.de iterdic.here.colle.ꝛ in auth.de sanctis.epi. §.omnibus.vbi tex.loquitur de ea.

7 **Ad quartum** quo querit̄ † in quibus casibus qs incidit in excōicationē maiorem.

Rn̄det.

Rn̄demus ꝙ vtraq species excōicatiōis aliqn̄ infligit̄ a iure
8 siue a canone:aliqn̄ a iudice.sicut fit oī die.† A iure qdē infligitur maior excōicatio.in multis casibus qui vario mō a diuersis doctoribus enumerantur:inter quos nunc nobis magis placet modus assignādi eos.sequēdo ordinem iuris canonici.

¶ Primo ergo numerabimus casus contentos in decreto. Secundo contentos in decretalibus.Tertio contentos in.vj. quarto contentos in clementinis.Quinto ꝛ vltimo contentos in extrauagantibus.

¶ Sequuntur casus in decreto contenti.

¶ Primus casus est:cum quis romanam ecclesiam dicit asserendo non esse caput aliarum ecclesiarum:nec ei tanquā capiti obediendum.xix.di.nulli fas.

¶ Secundus casus est: si quis incendit locum sacrum:vel religiosum.xj.q.iij.c.canonica.ꝛ.xvij.q.iiij.omnes ecclesie.

¶ Tertius est de percutiente clericum: monachū:monialem: conuersum:aut cōuersam: vel aliquam religiosam personam.

xvij.q.iiij.si quis suadente diabolo.
¶ Quartus casus est: si quis incidit in heresim iam dãnatã: vt arrij: nestorij: ⁊ manichei.xxiiij.q.j.c.j.ij.⁊.iij.idem in eo qui nouam heresim confringeret.vt.j.subijciemus.hi casus reperiuntur in decreto.
¶ Sequuntur casus in decretalibus contenti.⁊c.
¶ Quintus casus est: cũ quis a paucioribus q̃ a duab⁹ partibus cardinaliũ in summũ pontificem electus cõsentit electioni de se facte: se pro papa gerens: si humiliter abstinere noluerit.extra de elec.c.licet.
¶ Sextus casus est: si quis prefato electo se pro papa gerenti adheserit: vt in.d.c.licet ⁊c.
¶ Septimus casus est: cum quis se ingerit in ecclesia: in qua est eps gerens se pro epo: sine consensu ipsius epi.vt in.c.qm̃ de offi.ordi.
¶ Octauus casus est: cũ quis magistrorũ vel scholariũ bononien.ante finitum tẽpus conductionis conducit hospitia aliorũ magistrorũ:[a] aut scholariũ sine ipsorũ consensu.vt ex de loca.⁊ cõdu.ex rescripto.q̃ cõstitutio ꝑm aliquos est localis ⁊ ꝑm hoc ad alia studia non extenderetur. Alij vero tenent ꝙ sit generalis. Et ita tenet Hostiẽ.in summa in.§.quis aũt.versi.xxj.

a ¶ Hospitia aliorum magistroꝝ. Adde pulchre Pe.de an.i.c.j.nu.3.de loca. et conduc.

¶ Nonus casus est: cũ potestates: cõsules: seu rectores ciuitatum: ⁊ locorũ angarias: ⁊ exactiones ecclesijs: sacerdotibus: ⁊ eorũ possessionib⁹ imponũt: ⁊ alia similia onera.de qb⁹ extra.de immu.eccle.c.non minus.⁊.c.aduersus.§.j.
¶ Decimus casus est ꝯ potestates: ⁊ officiales: q p̃cedentib⁹ successerint ⁊ infra mensem errorem siue excessum predecessoꝝ non purgauerint: predecessorib⁹ nihilomin⁹ excõicatis remanentibus donec vtriq̃ satisfecerint.vt in.d.c.aduersus.
¶ Undecimus casus est: cũ monachus: vel canonicus regularis: quiscũq̃ religiosus leges vel physicã audierint: nisi infra duorũ mẽsiũ spatium a studio hmõi duxerint desistẽdũ.vt ex.ne cle.vel mo.c.non magno.⁊.c.super specula.
¶ Duodecimus casus est. Si quis archidiaconus: decanus prepositus: aut cantor: aut aliquis alius clericus ꝑsonatũ habens: nec non etiã p̃sbyter leges: aut physicã audiẽs: nisi infra duorũ mẽsium spatium ab hmõi studio duxerint desistendum vt extra ne cle.vel mo.c.fi.§.fi.
¶ Tredecimus casus est: cũ quis defert arma: ferrum: ligna: galeas: vel naues: saracenis.seu infidelibus regimẽ exercet in eorum nauibus: galeis: vel aliqđ eis subsidiũ impẽdit in dispẽdium terre sancte vel christianorũ.vt ex de iudeis.c.ita quorũdam.⁊.c.significauit.vt.c.qđ olim.⁊.c.ad liberandam.
¶ Quartusdecimus casus est cõtra hereticos, ⁊ eoꝝ fautores defensores: receptores ⁊c.vt extra de here.c.sicut ait.⁊.c.excommunicamus cum multis alijs ibi.
¶ Decimusquintus casus est: si quis vtitur: vel innitur ordinationibus: vel alienationibus factis a schismaticis. vt extra de schisma.c.j.
¶ Decimussextus casus est contra illos: qui artem mortiferã ⁊ odibilem balistariorum, ⁊ sagittariorum exercent cõtra christianos in bello iniusto.vt extra.de sagitta.c.j.
¶ Decimusseptimus casus est contra illos: qui romanos aut alios christianos pro negotiatione: vel alijs honestis causis nauigio vectos: capere: aut rebus suis spoliare presumũt: aut naufragium passos spoliant reb⁹ suis: nisi moniti satisfaciãt. vt extra de rapt.c.iij.
¶ Decimusoctauus est: cũ quis potest defendere clericum a violẽta manuum iniectione, ⁊ nõ facit.vt extra de sen.ex.quãte presumptionis.qđ qdã intelligũt: vt dicit goffr.simpliciter: sicut litera sonat.dicentes: hoc in fauorem clericorũ fore statutum: quorum defensio ad ius publicũ spectat.vt di.j.ius publicum. Alij autem intelligũt de his qui authoritate iurisdictionis ⁊ officij prohibere possunt: vt.xxiij.q.iiij.forte.
¶ Decimusnonus est ꝯ illos: qui statuta edita contra libertatem ecclesie seruari fecerũt: nisi ea de capitularibus libris suis deleri fecerint ꝑm formam.c.nouerit.extra de sen.ex.
¶ Uigesimus est ꝯtra illos: qui de nouo talia statuta fecerũt: aut facerent: vt in dicto.c.nouerit fraternitas tua.
¶ Uigesimusprimus est qui talia statuta scripserunt vt in dicto.c.nouerit.
¶ Uigesimussecundus est ꝯ potestates, ⁊ consules: rectores: consiliarios locorũ: in quibus huiusmodi statuta ⁊ etiam consuetudines seruari fecerint: quãuis ea non ediderint.vt ibi.
¶ Uigesimustertius est contra illos: qui ꝑm talia statuta vel consuetudines presumpserint iudicare.vt ibi.
¶ Uigesimusquart⁹ est ꝯ illos: q in publicã formã redigere p̃sumpserint iudicata ꝑm talia statuta ⁊ cõsuetudines.vt ibi.
¶ Uigesimusquintus est contra illos: qui participant in crimine cum excommunicatis.vt in.c.nuper.extra.de sen.ex.
¶ Uigesimussextus est ꝯ illos: q scienter, ⁊ spõte participant in diuinis officijs excõicatis a papa.vt in ca.significauit.e.tit.
¶ Uigesimusseptimus est contra literas domini pape falsatores.extra de cri.falsi.ad falsariorum.
¶ Uigesimusoctauus est cõtra scienter vtẽtes literis, illis falsis: vbi prius ⁊ hec de casibus contentis in decretalibus.
¶ Sequuntur casus contenti in sexto.
¶ Uigesimusnonus est contra eum: qui mittit nuntium: vel scripturam: aut secrete loquitur cũ aliquo cardinali eo tẽpore: quo cardinales sunt in conclaui pro eligendo summo pontifice.vt in.c.vbi periculum.§.nulli de elect.lib.vj.
¶ Trigesimus est contra eos: qui agunt cõtra ea que statuuntur in.d.c.vbi periculum.
¶ Trigesimusprimus ꝯ grauãtes aliquã personã ecclesiasticã: vel eorũ ꝯsanguineos: vl' ecclesias: aut bona: eo ꝙ noluerint eligere illũ: pro quo rogabãt.vt in.c.sciãt cuncti.de elec.lib.vj.
¶ Trigesimussecũdus est ꝯ clericos: vel monachos: qui ꝓcurãt: vt aliq regalẽ custodiã: siue gardiã: aut aduocationis siue defensionis titulũ in eccl'ijs vel monasterijs vsurpãt: vel eccl'iarũ monasterioꝝ aut dictorũ locorũ vacãtiũ bona vsurpare presumũt: q̃cũq̃ dignitate ꝑfulgeãt.vt in.c.gñali.ex de elec.lib.vj.
¶ Trigesimustertius est in casu de ca.fundamẽta.de elect.lib.vj.§.ꝙ si secus qui est circa electionem senatoris vrbis.
¶ Trigesimusquartus est ꝯ agẽtes aliquid: propter qđ inter moniales debentes eligere discordia oriat': vel orta nutriatur. in.c.indemnitatibus.§.postremo.de elec.lib.vj.
¶ Trigesimusquintus est ꝯ procurãtes: vt cõseruatores de alijs se intromittat: que suam excedunt potestatem.vt in.c.fin. de offi.dele.lib.vj.§.pars vero.
¶ Trigesimussextus est ꝯ eos: q vel metu: absolutionẽ ab excõicatione: vel interdicto: vel suspensione extorserint.que tamẽ reuocationes absolutionis excommunicationis ⁊c. irrite sunt ipso iure.in.c.j.extra que vi metus ve causa fi. lib.vj.
¶ Trigesimusseptimus est ꝯ iudicem fingẽtem causam: vt ad moniales personaliter accedat: ꝯ formam.c.ij.de iudi.lib.vj.
¶ Trigesimusoctauus est in casu de.c.ad apostolice.ver.oẽs: de re.iur.lib.vj.ꝯ eos scilicet: qui imperatori federico consiliũ: aut fauorem prestiterint ⁊c.
¶ Trigesimusnonus est ꝯ illos: qui prelatos: vel personas ecclesiasticas compellunt ad faciẽdas ecclesiarum submissiones. vt in.c.ij.extra de re.eccle.non alie.lib.vj.
¶ Quadragesimus est ꝯ laicos: qui vltra id qđ eis competit ex natura ex licentia pape interueniẽtis in rebus ecclesiasticis aliquid vsurpare presumãt: nisi legitime moniti ab vsurpatione huiusmodi destiterint.⁊c.vt ibi.
¶ Quadragesimusprimus est ꝯ religiosos mẽdicãtes: qui domos ad habitandum: vel loca noua reciperẽt: aut accepta mutarent: aut alienarent: sine licẽtia pape.extra de religio.do.lib. vj.c.j.⁊ de exce.prela.lib.vj.c.j.⁊ in cle.fi.de penis.
¶ Quadragesimussecundus est ꝯ singulares personas: qui ecclesias vel ecclesiasticas personas compellũt soluere pedagia: vel exactiones pro rebus suis: quas causa negotiationis non deferunt: vel pro personis.vt in.c.quãquam.de censi.lib.vj.
¶ Quadragesimustertius est ꝯ laicos: q imponũt clericis collectas: tallias, ⁊ alia onera.vt in.c.clericis.de immu.eccl.lib.vj.
¶ Quadragesimusquart⁹ est ꝯ ꝑlatos: q sine licentia romani põtificis impositiõib⁹ laicorũ ꝯsentiũt: siue acquiescũt.in eo.c.
¶ Quadragesimusquint⁹ est ꝯ oẽs: qui sup causis (que ad forũ ecclesiasticũ de iure vl' ꝯsuetudine ptinẽt) literas a sede apl'ica impediũt impetrari: aut sup ipsis corã ordinarijs: vel delegatis ecclesiasticis litigari.vt in.c.pe.de immu.eccle.lib.vj.
¶ Quadragesimussextus est ꝯ dños seculares: qui suis subditis interdicunt: vt ꝑsonis ecclesiasticis nihil vendãt: aut emãt ab eis: vel ne molant: coquãt: aut alia obsequia exhibere presumant.vt in.c.fi.de immu.eccle.lib.vj.
¶ Quadragesimusseptimus est de religiosis: qui accedunt ad studia: nisi a suo prelato ex consilio maioris partis conuentus sibi sit licentia cõcessa: vt in.c.vt periculosa.ex ne clerici.lib.vj.
¶ Quadragesimusoctauus est ꝯ doctores, ⁊ magistros: q sciẽter docẽt religiosos: qui dimiserũt habitum sue religionis.vel docent eos leges: siue physicam.vt in.e.c.
¶ Quadragesimusnonus est ꝯ eos: qui hereticos: aut eorũ receptores, ⁊ defensores ecclesiastice presumpserint tradere sepulture.vt in.c.ij.de here.lib.vj.
¶ Quinquagesimus est ꝯ ꝑsonas priuatas laicas: de fide catholica disputantes.in.c.ij.de here.lib.vj. Jo.tñ an.videtur tenere ꝙ non sit late: sed ferende sententie.
¶ Quinquagesimusprimus est de rectoribus: scholarib⁹: vel qbuscũq̃ officialib⁹ eorũ cognoscẽtib⁹ de crimine heresis: aut captos liberarẽt: vel diocesanorũ vel inquisitorũ officium impedirent

pedirent.vt in.c.inquisitionis.de here.lib.vj.
¶ Quinquagesimussecũd⁹ est de.c.j.de schisma.lib.vj.ꝯ eos: q iacobũ de colũna, ⁊ petrum nepotẽ suũ priuatos cardinalatu sciẽter ⁊ deliberate ꝓ cardinalib⁹ habuerint: aut tenuerint ⁊c.
¶ Quinquagesimustertius est ꝯ eos: qui predictis darent fauorem: vel auxilium in rebellatione: vel schismate persistentibus.in eodem.c.ver.nihilominus.
¶ Quinquagesimusquartus est ꝯ eos: qui per asisinos.i.quosdam infideles: qui ex falsis suis opinionibus de facili innitebãtur ad occidendum christianos: interfici fecerũt: vel mãdauerunt: etiam si mors nõ fuerit subsecuta, ⁊ de receptoribus, ⁊ defensoribus eorum vt in.c.j.extra.de homi.lib.vj.
¶ Quinquagesimusquintus est ꝯtra eos: qui pignorationes: vel represalias contra personas ecclesiasticas concedunt: vel concessis vtuntur.vt in.c.j.de iniurijs.lib.vj.
¶ Quinquagesimussextus est ꝯ absolutos ab excõicatiõe: ꝓpter mortis periculũ: vel aliud impedimẽtũ ab eo: a quo alias nõ poterant absolui cessante impedimento: si se nõ presentant (cũ commode possunt) ei: a quo alias absolui debebant. Nam tales ipso facto in priorem sententiam excõmunicationis reincidunt.vt in ca.eos.e.ti.lib.vj.
¶ Quinquagesimusseptimus est ꝯ absolutũ ab excõicatione: q se debet alicui⁹ ꝯspectui ꝑñtare: si hoc nõ facit q̃ prius ꝯmode poterit in priorẽ excõicationẽ reincidit vt in p̃dicto.c.eos.
¶ Sequuntur casus clementinarum.
¶ Quinquagesimusoctauus casus est contra eũ: qui impedit sequestrationẽ vel fruct⁹ sequestratos occupat: data vna sñia in curia in petitorio vel possessorio: propter quã beneficium et fructus sunt sequestrati.vt in cle.j.de seque.poss.⁊ fruct.
¶ Quinquagesimusnonus est contra illos etiam exemptos: qui tempore interdicti in casibus non concessis defunctos ecclesiastice sepulture tradiderunt.vt in cle.j.de sepul.
¶ Sexagesimus est contra illos etiam exemptos: qui scienter sepeliunt excõmunicatos publice.vt in eadem cle.
¶ Sexagesimusprimus est etiam in eos exemptos: qui nominatim interdictos sepelire presumunt.vt in dicta cle.
¶ Sexagesimussecundus est contra eos: qui sepeliunt manifestos vsurarios.vt ibidem.
¶ Sexagesimustertius est ꝯ religiosos: q decimas ecclesie debitas sibi appropriant: vel vsurpãt: siue q nõ ꝑmittũt solui ecclesijs decimas de aĩalibus familiarũ, ⁊ pastorũ suorũ: vel aliorũ immiscẽtiũ ipsa animalia gregibus eoꝝ: tales si nõ habent administrationẽ ⁊ beneficia sunt excõicati: si habẽt sunt suspẽsi: nisi requisiti.j.mensem destiterint.vt in cle.j.de decimis.
¶ Sexagesimusquart⁹ est ꝯ eosdẽ religiosos: q de aĩalibus in fraudẽ eccl'iarũ in plurib⁹ locis emũt: emptaq̃ tradũt vẽditoribus: vel alijs ab ipsis tenẽda: ad hoc vt decimas nõ soluãt: si nõ destiterint: aut restituerĩt.j.tẽpus p̃dictũ: vt in p̃dicta cle.
¶ Sexagesimusquintus est ꝯ eosdem: qui de terris quas tradunt alijs colendas decimas ecclesie solui non permittũt: aut prohibent: si.j.tempus predictum non destiterint: aut restituerint modo predicto vt in dicta cle.
¶ Sexagesimussextus est ꝯ religiosos professos: administrationẽ aliquã nõ habẽtes: absq̃ proprij prelati licentia euntes ad curias principũ: fingẽtes se in monasterijs nõ posse secure morari: vt damnum aliqđ inferant suis prelatis: aut monasterijs.vt in cle.j.de sta.mo.ne in agro.
¶ Sexagesimusseptimus est ꝯtra eosdem: qui cõtra prelatos coniurant, ⁊ illos capi ⁊ incarcerari faciũt: nisi ab ipsis petita pensio: vel subuentio assignetur, ⁊ ipsorũ monasteria comburi procurãt, ⁊ interdum ipsorũ monasteriorũ bona in toto vel in parte nõ modica occupare presumunt.vt ibidem.
¶ Sexagesimusoctauus est cõtra eos qui visitatores monialiũ vel canonicorũ ꝑm formã cle.ij.de sta.re.in visitationibus suis ipedire ꝑsumũt nisi moniti resipiscãt.vt in cle.ij.in fi.e.tit.
¶ Sexagesimusnonus est ꝯ eos: qui dãnatũ statũ beguinarũ sectantur: aut de nouo assumunt: vt in cle.j.de reli.do.
¶ Septuagesimus est ꝯ religiosos qui mulieres sectãtes: vel de nouo assumentes beguinarum statũ fouent: aut ad ipsum inducunt suscipiendum.vt in dicta cle.
¶ Septuagesimusprimus ꝯ eos: qui scienter matrimonium contrahunt in prohibito consanguinitatis gradu a iure canonico.vt in cle.j.de consang.⁊ affi.
¶ Septuagesimussecundus est ꝯ eos: qui similiter in gradu prohibito affinitatis contrahunt.vt ibidem.
¶ Septuagesimustertius est contra eos: qui scienter contrahunt cum monialibus matrimonium.vt ibidem.
¶ Septuagesimusquartus est contra oẽs professores: qui matrimonium contrahunt.vt ibidem.
¶ Septuagesimusquintus est cõtra moniales matrimonium contrahentes: vt ibidem etiam habetur.
¶ Septuagesimussextus est ꝯtra clericos in sacris ordinibus constitutos matrimonium contrahentes.vt ibi.
¶ Septuagesimusseptimus est ꝯ inquisitores: vel substitutos ab eis: qui non discrete ⁊ prompte cõtra diffamatos de heresi procedunt: aut aliquid falsitatis pro ipso officio impediendo contra aliquem imponunt.in cle.j.§.penul.de here.
¶ Septuagesimusoctauus est ꝯ eosdem: qui odij: gratie: amoris lucri: aut commodi temporalis obtentu: cõtra iustitiam, et conscientiam omiserunt contra quẽquã vbi fuerit procedendum: procedere.vt in dicta cle.§.penult.
¶ Septuagesimusnonus est ꝯ eosdem qui pretextu inquisitionis modis illicitis ab aliqb⁹ pecuniã extorquẽt.vt in dicta cle.
¶ Octogesimus est contra eosdem: qui scienter attẽtant ecclesiarũ bona ob clericoꝝ delictum predicti occasione officij fisco etiam ecclesiastico applicare.vt in dicta cle.habetur.
¶ Octogesimusprimus est contra officiales facieñ.statuta super vsuris soluendis: aut ipsis nõ repetendis.vel nõ restituendis.vt in cle.de vsuris.
¶ Octogesimussecundus est ꝯ dictantes talia statuta.vt ibi.
¶ Octogesimustertius est ꝯ scribentes talia statuta.vt ibi.
¶ Octogesimusquart⁹ est ꝯ iudicãtes ꝑm talia statuta.vt ibi.
¶ Octogesimusquintus est ꝯtra non delentes talia statuta.j. tres menses: si possunt.vt ibi.
¶ Octogesimussextus est ꝯ conseruãtes talia statuta.vt ibi.
¶ Octogesimusseptimus est contra seruantes cõsuetudines ad tales effectus.vt ibi.
¶ Octogesimusoctauus est cõtra religiosos: qui clericis aut laicis sacramẽtũ vnctiõis extreme nõ habita presbyteri parochialis licẽtia speciali ministrare ꝑsumũt.vt in cle.j.de priuile.
¶ Octogesimusnonus est ꝯ eosdem: qui sine dicta licentia eucharistiam presumunt ministrare.vt ibi.
¶ Nonagesimus est contra eosdem: qui sine predicta licentia matrimonia presumunt solennizare.vt ibi.
¶ Nonagesimusprimus est ꝯ eosdem: qui excõmunicatos a canone preter quã in casibus a iure expressis vel ꝑ ꝑuilegia sedis apostolice concessis eosdem absoluere presumunt.vt ibidem.
¶ Nonagesimussecundus est contra eosdem: qui preter quã in predictis casibus aliquẽ excõicatum per sententias aut statuta prouincialia siue synodalia absoluere presumunt.vt ibi.
¶ Nonagesimustertius est ꝯ eosdẽ: qui aliquẽ a culpa ⁊ pena absoluunt: nisi in casibus specialiter sibi concessis.vt ibidem.
¶ Nonagesimusquartus est ꝯ eos qui iniuriose ceperunt: aut banniuerunt aliquem epm.vt in cle.j.de penis.
¶ Nonagesimusquintus est contra eos: qui predicta fieri mãdauerunt vt ibidem.
¶ Nonagesimussextus est contra eos: qui predicta postquam facta fuerunt rata habuerunt.vt ibi.
¶ Nonagesimusseptimus est contra eos: qui socij fuerunt facieñ.in predictis.vt ibi.
¶ Nonagesimusoctauus est contra eos: qui in predictis consilium dederunt aut fauorem.vt ibidem.
¶ Nonagesimusnonus est contra eos: qui predictos scienter defensauerunt.vt ibi.
¶ Centesimus est ꝯ potestates consiliarios, baillinos, scabinos, aduocatos, rectores, cõsules, ⁊ officiales ipsorũ, quocũq̃ noĩe cẽseantur, qui in predictis sc3 captura aut banimẽtis epi culpabiles fuerunt.vt in dicta cle.j.§.potestas.
¶ Centesimusprimus est ꝯ religiosos: qui in sermonibus vel alibi proferũt aliqua, vt retrahant audientes a debita a solutione decimarũ ecclesijs debitarum.vt in cle.fi.de penis.
¶ Cẽtesimussecũdus est cõtra eos, qui postposuerũt confitẽtibus cõsciẽtiã facere de soluẽdis decimis, tales ab officio predicationis sunt suspẽsi, donec si cõmode possunt faciãt eis cõsciẽtiã, ⁊ interim si predicãt sunt excõicati.vt in cle.fi.de penis.
¶ Cẽtesimustertius est ꝯ temerarios violatores ꝯstitutionis pape de sepul.li.vj.qua religiosis ⁊ secularib⁹ clericis ꝓhibet': ne aliquẽ ad vouẽdũ: iurãdũ: aut fide interposita seu aliter ꝓmittẽdũ inducãt: vt apud eoꝝ ecclesias eligãt sepulturam: vel iam electam vlterius nõ mutent, vt in dicta cle.§.sane.
¶ Centesimusquartus est contra religiosos quoscũq̃: etiam exemptos, qui nõ seruant interdictũ, qđ seruat mater ecclesia cathedralis.vt in cle.j.de sen.ex.⁊c.
¶ Centesimusquintus est ꝯ dñs tẽporales: qui cogũt aliquos in loco interdicto celebrare diuina.vt in cle.ij.e.ti.
¶ Centesimussextus est ꝯ eos, qui per precones ad illa diuina audienda in dicto loco populum cõuocari faciunt.vt ibidem.
¶ Cẽtesimusseptimus est ꝯ eosdem, qui prohibent, ne publice excõmunicati vel interdicti super hoc per illos qui missas celebrant moniti ecclesias exeant.vt ibidem.

¶ Centesimusoctauus est ꝫ excõicatos ꝛ interdictos:qui nominatim moniti: vt ecclesias exeant per illos qui missas celebrant:illam non exeunt:vt in dicta clementi.
¶ Centesimusnonus est ꝫ eos:qui tẽpore interdicti recipiunt in suis ecclesijs vel monasterijs fratres vel sorores tertij ordinis.vt in cle.penult.eo.titu.
¶ Sequũtur casus aliq̃rũ extrauagãtiũ,ꝛ ꝑ ꝓcessum ĩ curia.
¶ Cẽtesimusdecim⁹ ẽ q̃cũq; corp⁹ alicui⁹ defuncti ĩciderit:vel coq̃rit ꝓ ossib⁹ trãsferẽdis.in ex̃.bonifacij q̃ incipit.detestãde.
¶ Cẽtesimusundecimus est:in quo excõicat oẽs hereticos: catharos:paterinos:pauperes de lugduno:arnalditas, ꝛ alios similes in extrauagañ.bonificij:que incipit:ad ꝑpetuã rei ꝛc.
¶ Cẽtesimusduodecimus est in alia eiusdẽ extrauagañ.q̃ eodem mõ incipit.vbi excõicat oẽs illos: q ad sedẽ apl'icã venientes vel redeuntes ab ea capiũt:spoliãt:vel detinere ꝓsumũt ꝛc.
¶ Cẽtesimustredecimus est in extrauagañ.eiusdẽ q̃ incipit. Excõicam⁹ simoniacã prauitatẽ. in qua excõicaꝛ q̃cũq; curialis:vel ali⁹: q facit vel recipit ꝓmissionẽ de aliqua re tpali:vel spũali:ꝓ obtinẽda aliqua gratia vel iustitia apud sedẽ apl'icã.
¶ Cẽtesimusdecimusquartus est.si qs cõmisit simoniã, ꝛ precipue in ordine ꝛ beneficio est papalis. ꝑ extrauagañ.martini.
¶ Centesimusdecimusquintus est.si quis impediuit:vel inuasit portantes victualia:vel alia ad vsum curie: vel defendit talia facientes per processum in curia.
¶ Centesimusdecimussextus est.si hostiliter discurrit:vel obsedit:vel cepit:vel detinuit sine ꝯsensu pape terras ecclesie; vel patrimoniũ beati petri:vel marchiam anchonitanã, ꝛ alias ciuitates ecclesie:per processum in curia.
¶ Centesimusdecimusseptimus est ꝯtra eos:qui impugnãt literas pape ante coronationem.vt in extrauagañ.benedicti.xi. habetur expresse.Et ita patet.iiij.art.scꝫ qui sunt casus in quibus iure incidat in maiorem excommunicationem.

Rñdet.

9 **Ad quintum** in quo q̃riꝛ † qd sit excõicatio minor. Rñdetur ꝙ est a sacramẽtis ecclesie exclusio.xj.q.iij.§.euidẽter.ꝛ ex̃. de exce.c. a nobis,ꝛ de cle.ex.c.vlti.ꝛ de sen.ex.c.si quẽ.ꝛ.e.ti.statuim⁹.innoc.iiij.Et hec q̃nq; contrahiꝛ a iure,ꝛ hoc multis modis sicut videbiꝛ in
10 seq.art.Q̃nq; ab homine.scꝫ ꝑ sñiam. v.q.j.ca.ij. † differt autẽ minor excõicatio a maiori.Cũ qꝛ maior trãsit in secundã ꝑsonam:puta in illũ:qui tali excõicato participat:nisi in certis casibus expressis in iure.minor aũt nõ transit.vnde participans cũ excõicato minori excõicatione nõ est excõicatus.differt etiã in alia:qꝛ maior separat a cõione fideliũ,ꝛ a perceptione sacramentorũ.Minor vero a perceptione sacramentorũ tm̃. differt etiam.iij.qꝛ a minori potest quilibet sacerdos absoluere: q̃ incurritur ipso iure:nõ autem si infligitur ab homine:nõ tamen a maiori.Et tantum pro nunc de isto articulo.

Rñdet.

11 **Ad sextum** in quo queritur† quibus casibus ipso iure quis incurrat excommunicationem minorem.Respon.ꝙ sunt.xij.

Versus.

¶ Primus cũ qs cõicat cũ excõicato excõicatione maiori aliquo illorũ q̃nq; modorũ supradictorũ in illo versu.Si pro delictis anathema quis efficiaꝛ.Os orare:vale:cõio mensa negaꝛ. scꝫ secũ loquẽdo:orando:vel comedendo,ꝛ hmõi.xj.q.illud.
¶ Secũdus est qñ quis cõmittit sacrilegium:siue qui furatur in ecclesia:vel in ea aliquid illicitũ operatur.xvij.q.iiij.miror.
¶ Tertius est.cum quis est publicus concubinarius:vel fornicator.extra de coha.cle.ꝛ mulie.vestra.
¶ Quartus est.cum quis est simoniacus.extra de simo.tanta.
¶ Quintus est. cũ quis recipit ecclesiam : vel aliud spirituale de manu laici sine consensu epi,ꝛ sic eam tenet.xvj.q.vij.si quis deinceps.ar.ad idem extra.de elect.quisquis.
¶ Sextus est ẽm quosdã qñ quis in bello: seu contra christianos exercet artem ballistariorũ:vel sagittariorũ.vt extra de sagit.artem.Alij tñ volũt, ꝙ sit excõicatus excõicatione maiori vt.s̃.in precedenti arti.habitum est.
¶ Septim⁹ est ĩ publicis vsurarijs. ex̃ de vsuris.c. qꝛ in oĩb⁹.
¶ Octauus est in importunis pauperũ oppressorib⁹:vel manifestis raptoribus,ꝛ publicis predonibus.ẽm hosti.
¶ Nonus est in meretricibus publicis:que pro tãto largo modo possunt dici excõicate. qꝛ talium oblationes nõ debent admitti ad altare sanctum domini.ẽm hosti.
¶ Decimus est in illis:in quib⁹ denegatur ecclesiastica sepultura.sicut sunt illi:qui in torneamentis qui dato ꝙ penitentes moriantur:tñ nõ ponuntur in cemiterio.extra de tornea.c.j.
¶ Undecimus põt assignari de eo:qui nõ cõfiteꝛ semel in anno:siue necessitate vel cã.extra de pe.ꝛ re.c. oĩs vtriusq; sexus.
¶ Duodecimus est gñalis in quolibet notorio peccatore:qui viuus ꝛ mortu⁹ repellitur ab ecclesiasticis sacramẽtis:nisi penitẽtiã egerit. vt di.lxxxviij.neq;.ꝛ di.xcv. illud.ꝛ.xiij.q.ij. pro obeuntibus,ꝛ de cõse.di.ij.pro dilectione. Quasi oẽs istos casus ponit Ray.hosti.ꝛ Inno.Et cõcordant etiam in hoc.ꝙ in predictis casibus põt quilibet absolui a suo proprio sacerdote ꝛ epo.Et sic patet: quot modis quis incidit in excõicationem minorem:intellige quo ad ecclesiam. qꝛ quo ad deum cõtingit quã cito peccatum mortale cõmittitur.ẽm illud sapientie primo peruerse cogitationes separant a deo.item spiritus discipline effugiet fictum,ꝛ aufert a cogitationib⁹ que sunt sine intellectu.Et ad idem.xj.q.iij.audi. quia talis eucharistiam ꝛ sacramenta suscipit in damnationem anime sue : nõ ad salutem. extra de coha.cle.ꝛ mu.c.si.

Raymũd⁹. Innocen.

Rñdet.

12 **Ad septimum** in quo q̃riꝛ† de effectibus maioris excõicatiõis.Rñ.ẽm hosti.primo quidem est effectus ei⁹ : vt nullus cum eo participet nec loquendo:nec orando.xj.q.iij.ꝛ tribus .c.se.itẽ ꝙ nõn possit eligere vel eligi. vt no.extra de appel.cõstitutus.item ꝙ nullũ beneficium acquirere põt.extra de cle.ex.postulatis,ꝛ extra de eta.ꝛ qua.cũ bone.in fi.item ꝙ quãdiu excõicatus est: de beneficijs suis nihil ꝑcipere dꝫ.extra de appel.pastoralis. in fi.hoc dico quãdiu est in mora absolutionis petende.alias non. ex̃ de concessi.preben.c.qꝛ diuersitatem . item nõ potest cõstitui procur.ex̃ de proba.post cessionẽ.item nõ põt constituere ꝓcuratorem:quinimo si aliqua cõitas aliquẽ procuratorem cõstituit,ꝛ ipse excõicatus inter cõstituẽtes fuit vt rector vel principalis, ꝛ expressus vel eius authoritate factus est ꝓcur.vel si ipsa cõitas sciẽdo ipm talẽ vna cũ eo ꝓcuratorẽ fecisset nõ vꝫ.ex̃ de ꝓ
13 cur.c.si.†Si tñ ipse excõicat⁹ sit re⁹:bñ põt in iudicio se defendere,ꝛ ad hoc procuratorẽ constituere.ex̃ de iud.intelleximus. secus si sit actor:vel si reus veniat.ex̃ de proba.post cessionẽ.itẽ constitutiones ꝛ sñie que feruntur ab excõicato maiori excõicatione vel etiam de eius mãdato irrite sunt ipso iure,ꝛ in nullo vnq̃uã tempore valiture.qꝛ ei oĩs actus legitimus est interdictus. item quicũq; est excõicatus est ab officio ꝛ beneficio suspẽsus.vt extra.de appel.pastoralis.§.si.vnde non põt beneficium conferre.ex̃ de conces.preben.tanta. tñ quãdiu toleratur valet qõ fit ab eo.vt si prouideret alicui ecclesie: vel confirmaret alicuius electionem.ar.viij.q.iiij. nõne.vj.q.iiij.c.j.ꝛ.ij. nisi
14 forte esset notoriũ.† item excõicatus sicut ꝛ quilibet suspensus si sciẽter ingerat se diuinis sit irregularis.vt ex̃.de cle.ex.apl'i. Nec cum eo dispensari põt nisi per papam. ex̃ de sen.ꝛ re iu.cũ eterni.ꝛ ex̃.e.cũ medicinalis.lib.vj.item excõicatus si impetret aliquod rescriptum super alio articulo quã excõmunicatiõis vel appellationis:nõ valet.extra de rescri.ipso iure.item nullũ sacramẽtũ potest cõferre: nisi solũ sacramentũ baptismi.ꝛ hoc in necessitate.Sicut etiam vnus paganus põt conferre, ꝛ hoc pro nũc de.vij.articulo.plures alios effectus inuenies.ſ.c.c.nihil vbi ponũtur rationes:quare excõmunicatio sit timenda.

Rñdet.

15 **Ad octauum.** Rñdetur† ꝙ effect⁹ minoris excõicationis principaliter est ꝙ talis separetur a perceptione sacramẽtorum: si se immisceat eis mortaliter peccat . talis tñ si celebrat licet peccet:non incurrit tñ irregularitatẽ.item licet cõferendo sacramẽta peccet: ab eo ablata non carent virtutis effectu.Itẽ nõ prohibetur eligere: nec ea que ratione sue iurisdictionis sibi cõpetunt exercere.Si tñ scienter talis electus fuerit: eius est electio irritanda. extra de cle.excõ.mi.si celebrat.Et hoc ad presens de.viij.articulo.

2 ☞ Ecclesia inducit excommunicationem ad medelam : non ad interitum.
4 Recipiens excõicatũ maiori excõicatione qualiter puniatur.
5 Sacerdos nõ debet desistere per timorẽm quin expellat excommunicatum ab ecclesia.
6 Communicans pertinaciter excõmunicatis excõmunicari potest maiori excommunicatione.
7 Excõmunicatus si intrat ecclesiam an alij teneantur exire.
Et quid si non intrat:sed extra existens audit missam.nu.9.
8 Sacerdos an teneatur relinquere missam, ꝛ exire:si excommunicatus intret ecclesiam incboata missa.

Diuisio.

Sicut apostoli. Ad idem sequitur hoc.c.qõ est fabiani pape.Et est summa.ꝙ nullus debet sciẽter excõicato cõicare,ꝛ si cõicat venit excõicandus. diuiditur hoc capitulum in duas partes.in prima ponit prohibitionem in.ij.penã.ij,ibi,ꝛ si quis.Pro pleniori intellectu huius litere ꝛ sequentium capitulorum queruntur duo.
1 ¶ Primum est vtrum excommunicato liceat in pure corporalibus communicare.
3 ¶ Secundum est vtrum participare cũ excõmunicato in casibus non concessis sit semper peccatum mortale.

Ad primum

Primũ.ar. Scdm arg. Opponit ꝛ Rñdet.

1 **Ad primum** sic ꝓceditur.†Et videtur ꝙ excõicato liceat cõicare in pure corporalibus.Primo sic.Excõicatio est actus clauiũ:sed potestas clauium se extẽdit ad spũalia tm̃.ergo per excõicationẽ nõ ꝓhibetur qn vnus alij in corporalibus cõicare possit. Cõsequẽtia videꝛ bona. ¶ Scdõ sic.Qõ est institutũ pro charitate cõtra charitatẽ nõ militat:sed ex ꝑcepto charitatis tenemur inimicis subuenire,qõ sine aliqua cõicatiõe fieri nõ põt.ergo lꝫ alicui excõicato in corporalibus cõicare. ¶ In oppositũ est tex. ꝑsentis.c.ꝛ sequentiũ. Rñ.dicendũ ꝙ excõicato excõicatione maiori non licet cõicare:etiã in puris corporalibus.Ista conclusio ptꝫ primo authoritate apl'orũ:qui inducũtur in presenti.c.Dicit eñ paulus.j.ad Cor.v.si qs ꝛc.sequitur cum hmõi nec cibũ sumere. Itẽ scda Jo.j. Si qs venit ad vos,ꝛ hãc doctrinã non affert:nolite eũ recipere in domo:nec aue ei dixeritis.Ratione ostenditur sic.Excõicatio maior vt.s̃.habitũ est: est separatio nõ modo a sacramẽtis ecclesie tm̃:sed etiã a cõione fideliũ:sed fideles nõ tñ cõicant in spũalibus:sed in puris
2 corporalibus:vt de se ptꝫ ergo ꝛc. Est tñ notãdum † ꝙ qꝛ ecclesia excõicationẽ ad medelã nõ ad interitũ inducit.excipiũtur ex hac generalitate quedã in quibus cõicare licet.s.in his que ꝑtinent ad salutẽ:qꝛ de talibus licite cũ excõicato loq põt ꝛ etiã alia verba inserere vt facilius salutis verba ex familiaritate recipiãtur. Excipiũtur etiã aliquẽ ꝑsone de q̃bus.j.ea.q. habebitur. ¶ His habitis dicendũ est ad rõnes in oppositũ.

Ad primũ argu.

Ad primã rñdetur negando minorẽ. Dicimus eñ iuxta sanctũ Tho.in quarto.di.xviij.ꝙ corporalia ad spũalia ordinantur. Et ideo ptãs que se extẽdit ad spũalia etiam ad corporalia se potest extendere:sicut ars que est de fine:imperat de his que sunt ad finem. ¶ Ad secundam respondetur iuxta sanctũ Tho.ꝙ in illo casu in quo aliqs ex precepto charitatis communicare tenetur:non prohibetur cõio vt ex predictis patet.

Primũ ar. Scdm arg. Tertiũ ar. Quartũ ar.

3 **Ad secundum** sic ꝓceditur.†Et vr̃ ꝙ cõicare excõicatis in casib⁹ nõ ꝯcessis sit pctm̃ mortale. Primo sic. Nullus dꝫ excõicari excõicatiõe maiori:nisi pro pctõ mortali:sed in hoc capl'o ꝛ sequenti debet excõicari qui excõicatis cõicat.ergo ꝛc. ¶ Scdõ sic.facere cõtra preceptũ ecclesie est pctm̃ mortale.sed ecclesia ꝑcipit,ꝙ excõicato nullus cõicet.vt ptꝫ in.c.pñti.ꝛ in multis sequẽtibus. ergo ꝛc. ¶ Tertio sic.dr̃ ex̃ de his que vi metus ve causa fi.c. sacris.ꝙ ꝓpter metũ non debet aliqs excõicato cõicare:quia dꝫ prius subire mortẽ,q̃ mortaliter peccet.sed hec ratio nulla esset:nisi participare excõicato esset peccatũ mortale.ergo ꝛc. ¶ Quarto.nullus arcetur siue excluditur a sacris ecclesie:nisi pro pctõ mortali.sed per excõicationẽ minorem (quã incurrit participãs cũ excõicato) excluditur quis a sacris ecclesie.ergo participare cũ excõicato semp videtur esse pctm̃ mortale.

Opponit ꝛ Respõdet. Prĩa ꝯclu. Scda ꝯclu. Tertia conclusio.

¶ In oppositum est:qꝛ a pctõ mortali nullus põt absoluere: nisi habeat super eũ iurisdictionẽ. ¶ Rñdeo absoluere a participatione cũ excõicatis illicita põt contingere quadrupliciter.Primo cũ quis participat cũ excõicato in eodem crimine propter qõ excõicatus est:scꝫ dãdo ei cõsilium:auxiliũ:vel fauorẽ.Et de tali cõicatione sit ista ꝯclusio.Talis incidit in eandẽ sñiam excõicationis extra.e.si ꝯcubine.ꝛ.c.nuper.Et intellige consiliũ sine quo non erat facturus.extra de homici.sicut dignũ.§.si vo. ¶ Secundo qñ aliquis participat excõicato in crimie mortali:sed nõ in illo propter qõ excõicatus est. Et de tali est cõclusio scda.ꝙ talis mortaliter peccat:sed nõ incurrit eandẽ sñiam:sed bene minorẽ excõicationẽ. ¶ Tertio quando participat ei in diuinis.s.recipiendo eum ad diuina officia seu ecclesiastica sacra.puta accipere corpus christi cũ eo:vel sacros ordines:vel ad ecclesiasticã sepulturã.Et de tali est ꝯclusio ista tertia.ꝙ iste incurrit minorẽ excõicationem, ꝛ peccat

Quarta cõclusio.

4 mortaliter. ¶ Quarta ꝯclusio.† Talis recipiẽs aliquẽ excõicatum maiori excõicatione aut ad officiũ ecclesie:aut ad sacra: aut ad ecclesiasticã sepulturã:non solum mortaliter peccat.sed subito est suspensus ab administratione,ꝛ est ei interdict⁹ introitus ecclesie quousq; sit absolutus.ex̃ de priuile.li.vj. Et si postq̃ sic est interdictus ingerat se diuinis in suo officio ipso facto efficitur irregularis. Et si taliter interdict⁹ discedat nõ

Quinta cõclusio. Hostiensis. S.Thom̃.

5 dꝫ in cemiterio sepeliri.ex̃.e.is cui.lib.vj. ¶ Quinta ꝯclo.† nõ dꝫ ꝓpter timorẽ sacerdos desistere qn talẽ excõicatum expellat de ecclesia:qꝛ non excusaꝛ ratione timoris:nisi esset talis timor:qui posset cadere in constantẽ virũ.tunc eñ ẽm quosdam excusatur ab interdicto. Hostien.aũt dicit, ꝙ beatus esset talis sacerdos:si se ad martyrium prepararet. ¶ Quarto modo quis participat excõicato non in crimine : non in diuinis:sed in loquẽdo:orãdo,ꝛ comedendo:de tali participatione cum excõicatis:dicit sctũs Tho.in quarto.dist.xviij.ꝙ quidã dicũt. ꝙ q̃tũcũq; aliqs ꝑticipet cũ excõicato:vel verbo:vel quocũq; predictorꝫ modorꝫ ẽm quos ei cõicare nõ licet peccat mortaliter:nisi in casibus exceptis a iure.sed ista opinio non videtur rõnabilis:qm̃ valde graue esse videtur ꝙ homo ꝓ vno verbo leui:quo excõicatũ alloquitur multipl'r peccet, ꝛ ipsi excõicatores multis dãnationis laqueu miscerent:vel ingererent:qui in eos retorquereꝛ. Et ideo alijs ꝓbabilius videtur ẽm quos est cõclusio ista.ꝙ talis participãs cũ excõicato modo ꝑdicto nõ semp peccat mortaliter.Sed solũ sicut dictũ est qñ scꝫ participat cũ eo in crimine vel in diuinis vel in ꝯtemptũ ecclesiastice discipline videlꝫ cõtra ꝓhibitionẽ superioris.ex̃ de cleri.

Sexta conclusio. Albertus. Ad primũ argu.

6 excõ.si celebrat.† Et ideo si aliqs ꝑtinaciter excõicatis cõicat excõicari põt maiori excõicatione:qꝛ mortaliter peccat. Idẽ Albertus ꝛ Petrus de tarantha. ¶ His habitis dicendum est ad rõnes in oppositũ. Ad primã dicendum est,ꝙ intelligiꝛ iste de eo,ꝙ cõicat excõicato ꝑtinaciter.vñ q̃uis participare excõicato illo modo sit pctm̃ veniale.tñ participare ei ꝑtinaciter est pctm̃ mortale,ꝛ pro hoc põt quis excõicari. Preterea hoĩes non sunt excõicandi maiori excõicatione pro participatione cũ excõicatis .nisi postq̃ canonice moniti nolunt desistere,ꝛ tũc si non desistũt rõne ꝑtinacie mortaliter peccãt:tanquã ecclesie cõtemptores.

Ad scdm. S.Thom̃. Ad tertiũ. Ad quartũ. Exponit literam.

¶ Ad secũdam rñdetur iuxta sanctum Tho.ꝙ preceptũ ecclesie directe respicit spũalia,ꝛ ex ꝯsequẽti legitimos actus. Et ideo qui cõicat eis in diuinis facit contra preceptũ ꝛ peccat mortaliter. Qui autem participat ei in alijs facit preter preceptũ ꝛ peccat venialiter. ¶ Ad tertiam rñdetur ꝙ decretalis illa intelligiꝛ de participãtibus in crimine:vel in diuinis:vel de participantibus cũ illo:qui cũ suis participãtibus est excõicatus premissa admonitione ẽm iura. ¶ Ad quartã rñdetur negãdo maiorẽ. Falsa est eñ:quoniam aliqs sine culpa arceꝛ a sacramentis.sicut patet in interdictis quorꝫ multi interdicũtur propter pctm̃ qõ alij commiserunt. Lege. ¶ [Sicut apostoli] scꝫ paulus.ꝑma ad Cor.v.ꝛ Jo.j. cum excõicatis.[Si quis] scda pars.[auertẽdo].i.contẽnendo.[regulas] ecclesiasticas:per hoc notat cõionem in his:qui prohibiti sunt,ꝛ non in his que spectãt ad eius correctionem. Hu.[saltẽ loquutus].i.nedum in alijs cõicando:cõione fidelium: Nam a cõione sacramentorũ ecclesie ipso iure est priuatus.Hu. ¶ Sed hic surgũt duo dubia que tanguntur in glo.

Prima qõ. Scda qõ. Respõdet prime.

7 † Primũ est vtrum si excõicatus intrat ecclesiã alij teneantur
8 exire. ¶ Scdm est † vtrũ si excõicatus intret ecclesiã:incboata missa sacerdos debeat relinq̃re missam ꝛ exire. Ad primũ rñdetur ẽm Raymũ.ꝙ si manifestũ est illũ esse excõicatũ alij exire teneñꝛ:vel ꝓcurare,ꝙ ille exeat.vt hic dicit glos.ꝛ.xxiiij. q.j.oĩs qui. Si vo est occultũ:illi tunc qui sciunt exibũt secrete ꝛ caute.ita ꝙ non sequatur manifestatio:si possunt vel non timeatur scandalũ non exibũt qꝛ in secreto debent illũ vitare: non in publico.vj.q.ij.si enim.ꝛ extra de sen.excõi.cum non ab hoĩe.Concor.Goff.Si aũt excõicatus est in ecclesia nõ tamen causa orãdi:sed pro alio negotio:non video inqt Innocẽtius quare in eadẽ ecclesia orare non possem:qꝛ ei non cõico in oratione:qꝛ nõ orat.alij cõtra Archi.

Goffre. Ad scdam. Goffred⁹.

¶ Ad secundã questionem rñdetur ẽm Raymun.si est occultũ:non dꝫ sacerdos officium incboatũ dimittere inexpletũ.vij.q.j.nihil. Si vo est manifestum moneat eũ publice:vt exeat.Et si non vult exire:ꝛ sacerdos nondũ incboauit canonẽ:dimittere debet.Arg.xxiiij.q.j. omnis qui.vnde verbũ qõ hic dicit glos.missam.exponendum est.i.canonẽ misse.sic intelligit Inno.extra de sen.excõ.nuper. qꝛ nõ recipit diuisionẽ.vt in.c.nihil.allegato.s̃. Si vo priusq̃ excõicatus ecclesiã intraret:vel priusq̃ sacerdos eum videret: iam canonem incboauit : debet sacerdos procedere in officio suo qui iuuat siue ministrat ei põt manere cum eo:ita ꝙ finito canone ꝛ sumpto sacramẽto anteq̃ dicatur postcõio moneat eum:vt exeat.de cõse.di.ij.relatum.Concor.etiã Goff.ꝙ si non vult exire:potest eũ sacerdos eijcere etiã si clericus sit, ꝛ si non põt eijci in sacristiã rediẽs:dicat cõionem, ꝛ post cõionem que restabãt dicenda. Si est ruralis sacerdos vadat ad domum,ꝛ

Questio. Respõdet.

9 ibi perficiat qõ restabat. ¶ Sed surgit hic quest.† quid si excommunicatus non intrat ecclesiam sed extra existens audit missam. Respond. Innocẽ.ꝙ illo sacerdos debet cessare ꝛ alij orantes recedere nisi forte incepisset canonem.vt dictum est.

1 ☞ Papa non potest incidere in canonem late sententie.
2 Celebrans coram excõicato an sit dicendus vere irregularis.
3 Scholaris habens socium excõmunicatum in hospitio si nõ possit eum repellere an dimittet hospitium.

Excõicatos quoscũq;. Ad idem sequitur hoc.ca.quod est Calixti pape. Summa est eadem cum summa ꝑcedentis capituli. Et diuiditur sic in duas partes.

Exponit literam. In pma ponit phibitionē. In scđa subiūgit punitionē cōtra facientiū.scđa ibi:q2 qcūq3. Lege. ¶[Excōicatos ante excōicationē vtriusq3 partis] sc3 excōicatorū, τ excōicantiū.i.añq excōicati veniāt ad iudiciū:vbi debeāt examinari an iuste vel iniuste excōicati:sed tūc prestito iuramēto:de satisfactione:statim sunt absoluēdi ante ingressum cause. Hug. vñ hodie ante hāc examinationē absoluit excōicatus.extra de sen.excōi.per tuas.vt no.s.c.si eps forte.ſm Hug. Et pbat etiā extra de off. deleg.cū ɔtingat.[in oratione]cōtraria hic assignata abrogata sunt.xxxv.q.iij.de his.τ de cōse.di.j.eps nullū. Hug.[in cibo]gratia exēpli dicit q2 idem est τ in alijs:sicut pt3 ex sequēti lr̄a. Hu. Archi.[Quicūq3]alius a papa.
1 † Papa em̄ nō pōt incidere in canonē late snie.ar.di.xxj.inferior.nisi i vnico casu sc3 heresis.peccat tñ mortaliter si cōicat excōicato:nisi in illis: que spectāt ad eius correctionē:sed alius quilibet hoc ipso incurrit excōicationē:non per sniam excōicantis sed per sniam canonis sc3 sequentis.τ.c.si qs frater nr̄.j.e. Hug. [Quicūq3] scđa pars.[alijs phibitis] sc3 sedendo:eūdo:emēdo:comedēdo,τ generaliter in oibus ɔtractibus hmōi[scienter.] Nā iusta ignorātia posset excusari.j.e.excellentissimis. Hu. [Cōicauerit.]
Questio. Rn̄det. 2 ¶Hic surgit qō.† Utrū ille qui coram excōicato celebrat sit vere dicēdus irregularis. Ad hoc rn̄det iuxta Inno. τ Archi.q nō,τ rō est:q2 iste censeri debet sicut ille:qui cōicat excōicato in oratione:qui tm̄ minori excōicatione est excōicatus vt hic. Et de isto cōstat,q non est irregularis.ex̄ de cle.ex.c.si.cū ergo nō sit in iure expressum, q talis sit irregularis:nō habemus hic dicere ſm Innoc.qui ita notat extra de excessi. prela.tāta.[Iuxta aplor̄]sc3 Pauli τ Ioānis.vt.s.in precedenti.c.[sui excōicationis]sc3 anathemati:q2 iam cuidam alij excōicationi:sc3 simplici subiacet. Hug.[subiacebit] si noluerit desistere,τ satisfacere. Hug.
Questio. Rn̄det. 3 ¶Sed surgit hic qō† quid de scholari qui habet sociū excōicatum in hospitio nō pōt eū expellere:nūquid dimittet hospitiū. Ad hoc respōd.q potest si vult,τ pōt sine incōmodo:al's credo q possit manere ibi dummodo non cōicet ei in cibo:vel potu:vel loquela.τ huiusmodi.

2 ☞ Excommunicatio potest ferri in aliquem dupliciter.

Cum excōicato. Ad idem sequitur hoc.c.qō est Isidori pape. Summa est: qui cōicat excōicato excōicatione in his que ad correctionē non ptinent incurrit excōicationē minorē. *Diuisio.* Et pōt diuidi hoc.c.in duas partes. In prima prohibet. In secūda subiungit.secunda ibi:si quis. Pro pleniori intelligentia huius capituli queruntur duo.
1 ¶Primum est vtrum participans excommunicato in casibus non concessis sit ipso facto excommunicatus.
3 ¶Secundum est vtrum participans excōmunicato per nuntium aut literas incidat in hunc canonem.

Primū ar. 1 **Ad primum** sic pceditur.† Et videt q cōicans excōicato non sit excōicatus. Primo sic. In caplo sequēti dr,q quicūq3 cōicauerit vel orauerit cū excōicato excōicetur.ergo non ipso facto est excōmunicat⁹. *Scđm arg.* ¶Scđo sic.plus est separat⁹ ab ecclia gentilis:q excōicatus sed ille qui participat gētili aut iudeo nō est ipso facto excōicatus.ergo nec ille qui participat xp̄iano excōicato. *Tertiū ar.* ¶Tertio sic.si qs participat cū excōicato est excōicatus.p cōsequēs qui participat cū participanti erit excōicatus,τ sic in infinitū procedet qō vr̄ absurdū.ergo τc. *Quartū ar.* ¶Quarto cōicans cū peccatore nō tñ in pctō non incurrit pctm̄.ergo a simi cōicans cū excōicato nō tñ in crimine videtur q nō incurrat excōicationē.
Opponit τ Rn̄det. 2 ¶In oppositū est lr̄a pn̄s. Rn̄.iuxta sctm̄ Tho.† q excōicatio pōt in aliquē ferri dupl'r.aut ita q ipse sit excōicatus cum oibus ei participātibus.τ tūc est ɔclusio indubitata, q q participat cū excōicato est excōicatus maiori excōicatiōe. Aut est excōicatus simpl'r,τ tūc aut participat in crimie pbēdo ei cōsilium:auxiliū,τ fauorē,τ de tali est scđa ɔclusio.q iste talis est excōicatus maiori excōicatione:q2 eandē incurrit sniam.ex̄ de sen.excō.nup. Si vō nō participat ei in crie sed in alijs sicut i cibo:vel osculo:vel mēsa:tūc est ɔclusio.q talis nō icurrit ipso facto excōicationē maiorē:sed bñ minorē.q̄ cōclusio etiā patet ex.c.si qs frater nr̄.j.e. ¶His habitis dicendū est ad ratiōes in oppositū. *Ad primū arg.* Ad primā rn̄.q illud verbū excōicetur intelligit de maiori excōicatione. Unū quātū ad hoc est cōminatio ferende snie non late. *Ad scđm. S. Thom.* ¶Ad secundā rn̄detur negando ɔn̄am.τ rō est:q2 non est sil'e. Nā vt dicit sctūs Tho.ecclia non ita intēdit corrigere infideles:sicut fideles.quorū cura sibi incūbit,τ ideo nō ita arcet eos a cōione infideliū:sicut a cōione fideliū illorū: quos excōicat:sup q̄s h3 aliquā potestatē. *Ad tertiū.* ¶Ad tertiā rn̄det negādo ɔn̄am.τ rō est:q2 cū excōicato minori excōicatiōe licet cōmunicare,τ excōmunicatio non trāsit in tertiam personam. *Ad quartū* ¶Ad quartā rn̄detur negādo ɔn̄am.τ rō est:q2 nō est simile: q2 peccatū non priuat a cōione fideliū:sicut excōicatio maior.

Respōdet. 3 **Ad secundum.** quesitū sine pludio argumētorum.† Rn̄detur ſm quosdam sub ista cōclusione,q talis incurrit minorē excōicationē.pbat cōclusio.q2 qui per lr̄as aut nūtium loqtur:ipse videt loqui.ff. de cōsti.pecu.l.j.§.licet. Et hoc satis plene pbat ex̄ de elec.vbi periculū.§.nulli.li.vj.q2 pro eodē ibi reputat nūtium:vel lr̄as mittere:sicut loqui.τ hoc tenet Hug.j.ea.qm̄ multas.in fi.ad hoc.xxvij.q.ij.lex illa.in prin. Archi. Et hoc dictū tenet glos. extra de sen.excō.cōstitutionē.in.iij.glo.in fi.li.vj. Et idē tenet Io.mo.vt ibi rn̄det Ioā.and. *Io.and. Exponit literam.* Lege. ¶[Cū excōicato ad eandem excōicationem].i.ad correctionē ipsius excōicati. Hugu. [abscondite] mentiūtur ergo illi:qui dicūt.q non tenemur euitare excōicatum:nisi in publico.[statim penā excōicationis] quo ad sacramēta. Hinc patet q ipso iure per sententiam canonis est excōicatus.i.a sacramentis diuisus vt dictum est.

1 ☞ Excōmunicatus si mittat mihi xenia an debeā recipere.

Qui cōicauerit. Ad idem est hoc.ca.sumptum ex carthagineñ.concilio:qd dicat clarū est,τ breue. Lege tex. *Exponit literam.* ¶[Qui cōicauerit.excōicetur].i.a cōione fidelium priuetur:si nō vult cessare. Hu. Iste est verior intellectus.deponatur siue velit satisfacere:siue non:q2 cōtra canones fecit. Hu. Nā canonū violator d3 deiici etiā ab obtento.vt.j.xxv.q.j.violatores.τ extra de maio.τ obe.c.ij.ſm Compost.q ita no. *Cōpostellanus.* extra de elec.dudū.in gl.fi. Et alibi q qui violat traditionem ecclesie scriptā vel non scriptā anathema fit.i.dignus anathematizari.j.q.ij.si quis omnem.in prin. *Questio.* ¶Hic surgit qō.scđm Hug.† Utrū si excōicatus mihi xenia mittat vtrum debeam recipere. *Rn̄det.* Rn̄.iuxta eum sub duabus conclusionibus. Prima est:si illa xenia sunt indebita.i.non debita:tunc nō debeo recipere. Secūda conclusio est.si sunt debita possum recipere.imo etiam exigere:vt possessiones:tributa,τ decimas.

Cure. Ad idem est hoc.ca.ex decreto Honorij pape. Sūma eius est.q epi noia excōicatorū debēt nota facere subditis suis,τ vicinis epis. *Diuisio.* Et diuiditur in duas partes. In prima monet τ instruit epos ad idem,qō dictū est. In scđa assignat rōnem siue causam.secūda ibi:quatenus. *Exponit literam.* Lege. ¶[Cure iudicare] vt.j.e. debet.τ.xxiiij.q.iij.si qs de potentibus. Hug. Si tñ pure lata est excōicatio:statim h3 effectū:nec denuntiatio quo ad effectū aliqd operat:sed qō factū est insinuat τ publicat.extra de appel.pastoralis.τ hic.τ de indi.nouit.ſm Laur.τ Goff. *Lauren. Goffred.* De hoc etiā dicā.j.ea.nemo. Archi.[In vtraq3 diligētia]scđa pars:q sequitur sc3 que habetur circa excōicatos vt ibi q2 excludant. τ circa alios vt excusationē ignorātie pretendere non possint.

Uerum. §.est:in quo incipit scđa pars qōnis:in qua in summa probare intendit, q nō tenemur vitare oēs excōicatos:sed illos solos:qui sunt excōicati noiatim. *Continuatio.* Et continuat sic ad superiora ſm Hu. Dictū est in superioribus caplis,q abstinendū est ab excōicatis. Sed ne quis crederet q a quibuslibet:ideo magr̄ Gratianus de quibus excōicatis loquātur superiora capl'a ostēdit dicēs, q loquuntur de noiatim excōicatis per sniam. Nā ab alijs excōicatis nō est abstinendū.vnde sumpta inde occasione ostendit duo genera esse excōicationis. Unū qñ quis est excōicatus ab ecclesia per sniam:aliud qñ qs cōmittit mortale pctm̄:quo casu qs excōicatur.i.separat a deo,τ vtrūq3 horū generū ɔtinet in sequentibus caplis. *Exponit literam.* Lege. ¶[Uerum reatū]sc3 peccati mortalis τc.

1 ☞ Demones quare nō vexant nūc corporaliter excōicatos.
2 Excommunicatio ex parte intentionis excommunicantis est medicinalis.

Udi. Ad propositū suum incipit inducere testimonia Gratian. Et incipit hic a Hieronymo:vel ſm alios ab Origene super librū Iudicum. Summa est in rubro. Siuē duplex est modus excōicationis.vnus quo quis per sententiā ab ecclesia excōmunicatur. Alius quo quis per peccatū mortale dicitur separatus a deo,τ longe factus.i.digna participatiōe sacramentorū. *Diuisio.* Et potest diuidi in duas partes. In pma inducit authoritatem apostoli. In secunda elicit siue concludit ea. secunda ibi:vides ergo. *Exponit literam.* Lege. ¶[Audi apostolum] prima ad Cor.v. [tradidit satane] supple corporaliter vexandū.xlv.di.c.salomon.τ.s.e.absit.vbi de hoc Archidi.[tradidi] per sentētiam excōmunicationis:per quam aliquis separatur a cōmunione fidelium:

fideliū,τ participatione sacrorū,τ priuat ecclesie suffragijs:qbus homo munitur ɔ impugnationes satane: propter qō de ecclesia dr Canticor.vj. Terribilis vt castror acies ordinata [in iteritū carnis].i.in vexationē carnis. Sicut em̄ dr. Mat.x.deus dedit apl'is potestatē spirituū immūdorū:vt eijcerent eos,τ per eandē potestatē poterāt imperare spiritibus imundis:vt vexarēt corporaliter quos hac pena iudicarēt dignos. vt dicit sctūs Tho.sup epistolā Pauli. *Questio.* ¶Sed surgit hic qō.
1 †quare nūc demones non vexant excōicatos corporaliter. *Respōdet.* Ad hoc rn̄detur q duplici ex causa. Prima q2 plati nostri nō habent illam potestatē:quā habebant apl'i sup spūs immundos. Scđo q2 demones nolunt hoc facere:ne hoies timeāt multum excōicationē,τ sic subtraheretur eis via lucrādi aīas multorū p contēptū excōicationis. Unñ q tpe aplor vexabāt tales corporaliter faciebāt coacti iussu aplorūm.vel sic[in interitū carnis].i.carnalitatis:sc3 ab ecclesia separatus, τ tētationib⁹ sathane expositus liberius ruat in pctm̄.ſm illud Apoc.vltio. Qui in sordib⁹ est:sordescat adhuc:vt saluus fiat vt sc3 turpitudinē pctōrū cognoscens cōfundatur, τ peniteat,τ sic saluet. ar.τc. Hug. Sed hoc expositum est.s.ij.q.j.de manifesta. Hug.
2 [vt saluus fiat]ar.† q excōicatio ex parte intētionis excōicantis est medicinalis τ salutaris. Excōicat enim prelatus aliquē ad tēpus:vt sic erubescētia ductus cōuertatur ad viā salutis. vt.j.[videas]scđa pars.verba sunt Origenis.[q2 τ modo] sic cōstrue:q2 non solū per aplos tradidit sc3 olim:sed τ mō tradit per eos qui psident ecclesie. Hu.[president]de pe.di.j.verbum. Lau. Archi.[potestatē habēt] Mat.xviij.tradunt aūt peccatores cū a corpore xp̄i qō est ecclesia separātur.[dupl'r] sc3 solēni excōicatione per ecclesiā,τ simplici per deum. Hug. Et licet simplex sit excōmunicatio:tamē hec capl'a nō loquuntur:nisi de illa simplici q̄ infertur a deo. Hu. Archi.[Est etiā *Lauren.* tertiū genus].j.e.qō obest.xxiij.q.iiij.si qs. Lau. Archi.[hoc modo]quo superius diximus:sc3 cū delictū eius τc.[Erubescat] *Archid.* .xxxij.di.§.phibentur. Lau. Archi.[vt ecōuerso eueniat ei]ad hoc semp d3 esse excōicatio.ij.q.j.multi.τ.xxiij.q.iij.notandū. Hug. qō seqtur sc3 [vt superius τc.alio vō modo].s.cū pctm̄.[τ aios].i.affectus,τ volūtates. Hu.[qūo tradidit] respondet [discedit] scil3 deus[a mente eius]q2 spūs discipline effugiet fictū. Sap.j.[τ refugit a cogitationibus]aufert em̄ se a cogitationibus q̄ sunt sine intellectu. Sāpien.j.[τ reliqt domum cordis] intrāsitiue.i.corpus eius,qō primo erat domus dei.aīa em̄ iusti sedes est sapiētie.xxiiij.q.j.oibus.τ.j.q.j.pphetauit. Hu. Lau.[vacua] a grā dei:q2 p pctm̄ aufertur aīe sponsus,τ non h3 eius presentiā per gratiā.lxxvj.di.ieiuniū. Hug.

Cum ergo. §.est:in quo Gratianus distinguens de vtraq3 pmissa excōicatione. Et bñ cōcludit duas cōclusiones. Prima est,q cū excōicato p sniam ecclie:(quē vocat nominatū excōicatū) nō debemus cōicare. Et hāc cōclusionē probat duplici authoritate:sc3 euangelij,τ pauli apl'i. Scđa conclusio est,q cū excōicato excōicatione illa simplici qua qs ppter pctm̄ mortale est separatus a deo:possumus cōicare,τ hanc pbat authoritate vrbani. *Exponit literam.* Lege. ¶[Cū ergo per sniam anathematis noiatus] al's notatus ab ecclia. Hu.[In euāgelio] Io.xviij.[sicut ethnicū.] Inducit authoritatē ad pbandū primā ɔclusionē:q2 sc3 tunc demū peccatorem τc.apl's.j.ad Cor.v.[nominat].i.noiatim excōicatur pro fornicatione. Hu. Pro scđa cōclusione inducit Urbanū:causa sc3.xxiij.q.ij.c.sane. [Hinc etiā post in euāgelio.] Mat.xiij.

1 ☞ Intelligi aliqua non possunt ad literam.
2 Uerba Christi nolite sanctum dare canibus quomodo intelligantur.

Nolite. Ad idem videl3 q cōicare possumus cum non noiatis per sniam. Inducit Hieronymū sup librū Iudicum vel Iosue. *Diuisio.* Et pōt diuidi in quatuor partes. In prima ponit verba libri Iudicū ſm aliquos:vel vba Hieronymi sumpta ex primo libro. In scđa literalē sensum illorū verborū reprobat dicens: illa spūaliter esse intelligēda iuxta euāgeliū. In tertia applicando predictā authoritatē proposito:distinguit de peccatore manifesto τ occulto. In quarta declarat qui dicātur Iebusei. scđa ibi:ostendat ergo.tertia ibi:audi ergo.quarta ibi:mouet em̄ me τc. *Exponit literam.* Lege. ¶[Nolite] sunt verba Hierony.τ loquit cōtra illos:qui malos occultos volebant vitare etiā publice:vel forte lr̄a est iudicum ſm aliā trāslationem τ non ſm nostram. Hu.τ Archi.[recedere] per pctm̄ mortale, qō esset si velletis separare oēs malos a vobis:aut em̄ separaretis aliquos bonos cū eis,qō non est faciendū.vij.q.j.§.cū aūt. *Archidia.* Hu.τ Archi. [donec seculū stat.] Totū enim tēpus huius vite dr presens. Similis expositio habet.xv.q.j.nec is. Hugu.[ostēdat ergo] scđa pars sc3 ille:qui vult hoc ad literā intelligere. Hu. Et ita reprobat lr̄alem sensum illorū verbor [sed nos spūaliter] ar.
1 †quedā esse que ad literā non possunt intelligi.ar.xxiij.q.iiij. ecce inquiūt.τ.xxvj.q.v.nec mirū. Hug.τ de cōse.di.ij.accesserunt.τ.xxxvij.di.relatū. Archi.filij ergo iuda dicūtur boni:qui xp̄m cōfitentur. Iebusei dicūtur mali xp̄iani. Hierusalē dicit ecclia in qua mali misti sunt cū bonis vsq3 ad messem.i.diē iudicij. Hu.[assumētes]ad ostendendū q cōgrue illud pōt itelligi[spūaliter].i.mystice[euāgelij parabolā] Mat.xiij.[Sinite vtraq3].i.triticū τ zizania:sc3 bonos τ malos. Hug.[crescere].i.simul esse,τ intelligitur hoc de occultis peccatoribus qui ab ecclia nō sunt separādi [vsq3 ad messem].i.diē iudicij: vel vsq3 ad messem.i.manifestā operationē intantum q licite possunt expelli. Hu.[audi]tertia pars.[scripturā] Iudicū.j. hic distinguere vr̄ de occulto pctōre τ de manifesto. De manifesto cū ait:ita vitā suā seruandā ne in aliquo patiamini scandalum,qō esset:si notorios peccatores a se nō separarēt. Sepe em̄ ex illis occasionē ruine susciperēt. Et ita pateretur scādalum de occulto peccatore loqtur cū subiungit[vel alijs scādalum faciatis] qō facerent:si occultos peccatores separare a se tentarēt[pollutus]sc3 publicus:qui est notatus p sniam[Iebuseus] talis factus per culpā. Ber.hispa. Archi.[vides em̄ *Bernard⁹ hispanus.* scripturā]. Iudicū primo dicētem q nō potuerūt τc. *Opponit τ Respōdet.* ¶Sed cōtra:q2 habetur in libro Regū.q Dauid eiecit eos oēs preter vnū sc3 Ornam. Rn̄detur iuxta Hu.q Dauid eiecit eos de hierusalē:sed nō a tota terra iudee:que hic designatur nomine hierusalē vel intelligitur hoc mystice:sicut τ illud qō habitāt cum filijs iuda donec seculū stat. Hu. Esto ergo cōcedat Hug.q non possemus deijcere istos sc3 occultos peccatores. Hu.saltē possumus manifesta euidētia facti vel cōuictione testium vel ppria cōfessione. Hu.euidens nō est aliquo triū predictorū modorū.ij.q.j.multi.τ.xxj.q.iiij.q̄ magnū. *Lauren.* Lau.[monet]quarta pars.[dicit scriptura] Iudicū. Hu.[dicit in euāgelio] Matt.vij.[nolite sanctum]. Notādum iuxta Hu.† q
2 hec authoritas qñq3 exponitur de sacro corporis τ sanguinis dñi,τ tūc intelligitur de manifestis malis,τ hereticis.vt de peniten.di.j.nōnulli. Qñq3 exponitur de vbo pdicationis τ tunc intelligitur de occultis malis:nō dico de oīno occultis:sed de illis quorū crimina sunt occulta.i.nō ita manifesta,q possent cōuinci:sunt tñ nota platis τ forte quibusdā alijs. Et de talib⁹ loquit in hoc casu,τ de talibus exponit hic. Talib⁹ em̄ nō debemus apire secretiora fidei nr̄e:q2 tunc facilius nos īpugnarent.practica ergo ista si nos interrogant est obseruāda. Nam si interrogāt secrete de articulis fidei,τ secretioribus fidei nostre:nō q2 volūt credere:sed vt sciāt qd teneamus:vt facilius nos possent impugnare:non debemus eis dare respōsum. Si vero nos interrogāt in publico ne videant declinare certamē ex ignorantia astute τ prudēter debemus eos eludere.de alijs respōdendo τ interrogādo, τ inquātū possumus dūmodo nō prodamus eos debemus cauere:vt in vbis nō instruantur.vt di.xliij.in mādatis. Si vō sumus in pdicatione τ admonitiōe populi:vel in synodo , τ scitur tales adesse tacitis fidei nr̄e secretis debemus recurrere ad informationē morū, τ exhortationē bonor operū ſm Hu.hmōi ergo est sensus.[Nolite mittere].i.pādere. Hu.[sanctū].i.secretū τ occultū fidei nr̄e. Hu. [canibus].i.immūdis:qui secreta fidei nr̄e inuestigāt:vt nos facilius impugnēt. Hu.[margaritas].i.subtiles inqsitiones de fide nr̄a. Hu. Archi.[porcos].i.reprobos,τ subuersos:sc3 qui audire volūt vt impugnēt,τ nō vt credāt. Hu. Arch. *Archi.* Iste ergo iebuseus tenet collectiue.τ ideo fit ad eum relatio in plurali:sc3 qui indigni. Hu.vel dicas [iste].i.talis[qui].i.quales. [ministeriorum].i.secretorū fidei nostre. Hug.τ Archid.[impugnant] validus. Nam nulla pestis efficacior est ad nocendum τc.xciiij.dist.si inimicus. Archid. Cetera sunt plana. Et patet q authoritas illa intelligitur de verbo predicationis.

1 ☞ Prelatus qñ videt oēs vel fere oēs subditos et psertim oēs maiores ita obstinatos in malo:q ex correctione fierent deteriores debet tacere.

1 **Uādo.** Ad idem sequit hoc.c.qō est Hierony. sup.xij.pphetis. Sūma est† q qñ platus videt oēs vel fere oēs subditos τ psertim oēs maiores ita obstinatos in malo,q ex correctione efficerētur deteriores d3 tacere. *Diuisio.* Et pōt hoc.c.diuidi in duas partes. In pma ponit qō dictū est. In scđa assignat cā siue rō.scđa ibi:ne def. *Exponit literam.* ¶[Qñ multas]q2 multi sunt in delictis. Hu. Lau.τ Arch.τ Ecclīastes.j.dicit.stultor infinitus est numerus[domus dei] hoc est etiam.τ.j.xxiiij.q.j.omnibus.de qua dicitur Matthe. xxj. Domus mea domus orationis vocabitur. Licet autē domus dei locus sit pietatis,τ diuini cultus:tamē multas malorum impietates in ecclia cernere pōt vir prudēs,τ intelligēs.

Eccliastici.iiij.vidi in loco iudicij impietatē.[sed ꝛ fortes] q maiores ꝛ potētiores sunt in causa Hu.[Opprimere] iniquū est,ꝛ deo displicens.vn̄ Leui.vj.non facies calūniam ꝓximo: nec opprimes eum.vn̄ cōtra oppressores dr Hiere.xxij.ve qui edificat domū suā ꝛ iniustitia opprimit amicū suum [pretium in iudicio] qd iudici inhibitū est.vt.j.e.qui recte.ꝛ.c.non licet. Judicibus em̄ summa cautela vitādum est:ne querāt pretia, ꝛ venalia sint iudicia.Deutero.xvj.Non accipies psonā in iudicio:nec munera[in portis]antiquitus fiebāt iudicia in porta ciuitatis,ꝛ ibi sedebāt iudices vt daret copia eorū accedentibus.vn̄ Job.xxix.de se ait.Quādo procedebā ad portā ciuitatis:parabāt cathedram mihi:sc3 ad iudicandū,ꝛ auris audiens beatificabat me,ꝛ oculus videns testimoniū reddebat mihi:eo ꝙ liberassem pauperē vociferantē,ꝛ pupillū cui non erat adiutor [audire ꝯtēnant] dum sc3 non habēt qd offerāt. vt.j.e.pauper.[taceat illo tpe secretiora fidei] increpationes: correctiones,ꝛ asperas admonitiones taceat dico quousq3 celitus detur occasio,ꝛ opportunitas redarguendi:vt in tpe famis:vel guerre:vel pestis:vel alterius flagelli:tunc em̄ nō d3 prelatus dormire:sed aspere increpare:ꝛ illā persecutionē peccatis eorū ascribere.vt.xxiij.q.iiij.nō pōt.[sctm̄] Matth.vij. id est increpationes,ꝛ correctiones, ꝛ asperas admonitiones cū indurati sunt,ꝛ nihil pōt pficere apud eos:nō ꝙ aliter accipitur siue exponitur q̄ supra in pcedenti.c. [Hieremiā ꝛc.] Hiere.xv.[amaritudine] ppter iniqtatē hoim. Lau.ꝛ Arch.

1 Communicare an possimus cū paganis aut infidelibus. ꝛ numero.3.ꝛ.4.ꝛ.7.
2 Communio alicuius persone interdicit fidelibus dupliciter.
5 Fidelibus interdicitur comedere cum iudeis:aut eos ad conuiuia recipere:nec cum eis habitare.
6 Comedere hodie non est licitum nec cum paganis nec cum infidelibus.

Ad mensam. Ad idem sequitur hoc.c. qd est Chrysostomi super epistolam ad Hebreos.Summa est.Cum paganis licet nobis comedere:non aūt cū excōicato. Et diuiditur hoc.c.in duas partes. In prima ponit qd dictum est. In scda id pbat.scda ibi:si em̄ qs.Lege tex. [Ad mēsam] Ostēdit authoritate apli Joānis, ꝙ cū paganis licite comedamus ꝛ loquamur:sed nō cū excōicatis.Hu. Sed hic surgit qd.† vtrū hoc sit verū ꝙ cū paganis siue infidelibus possimus cōicare.Et videtur ꝙ non.Primo sic Deutero.vij.Non inibis cū eis fedus:nec misereberis eoꝝ:nec sociabis cū eis cōnubia. Scdo sic glo.super illud Leui.xx.mulier que redeūte mēse ꝛc.dicit sic.Oportet ab idolatria abstinere:vt nec idolatras:nec illorū discipulos ꝯtingamus:nec etiā cū eis cōicationē habeamus. Tertio sic.xxviij.q.j.oēs.ꝓhibentur cum iudeis cōicare.Et eadē rō habetur ꝛ videtur de alijs paganis siue saracenis cū silr cibos discernūt. Quarto baptizati ꝓhibentur comedere cum cathecuminis.vt dicit Bernar.ergo multominus participandū est cū paganis. Quinto cū excōicatis non est participādum.ergo nec cum infidelibus:ꝯña tenet:q infidelis magis videtur membrū diaboli:quā fidelis excōicatus. In oppositū est text.psens. Rn̄deo dicendum iuxta sctm̄ Tho.ij.ij.q.x.ar.ix.† ꝙ cōio alicuius psone interdicitur fidelibus duplr.vno mō in penā illius cui cōio fideliū subtrahitur.Alio mō ad cautelā eorū qbus interdicit ne alijs cōicent ꝛ vtraq3 causa ex verbis apli accipi pōt.i.ad Corin.v. Nam postq̄ sniam excōicationis ptulit subdit pro rōne:nescitis q modicū fermentū totam massam corrūpit,ꝛ postea rōnē subdit ex parte pene per iudiciū ecclesie illate cum dicit. Nōne de his q̄ intus sunt vos iudicatis.Isto notato si loquamur de primo mō sit ista cōclusio. Qd primo mō sc3 in penā infideliū ecclesia nō interdicit fidelibus cōionē infideliū eorū:qui nullo mō fidē xpianā receperūt:sc3 paganoꝝ vel iudeoꝝ.pt3 ista cōclusio:q ecclia nō h3 iudicare de his q̄ foris sunt. Matth.xv. spūali iudicio:cuiusmodi sunt illi:sed tpali in casu cū sc3 inter xpianos cōmorātes aliquā culpā incurrūt,ꝛ p fideles tpaliter puniūtur. Scda cōclusio.Hoc mō sc3 in penā interdicit ecclesia fidelibus cōionem illorū infideliū qui a fide suscepta deuiant:vel corrūpendo fidē sicut heretici:vel etiā totaliter a fide recedendo sicut apostate. In vtroq3 em̄ istorū sniam excōicationis pfert ecclia.Si loquamur q̄tū ad secundū modū videtur distinguendū sm̄ diuersas cōditiones psonarū ꝛ negotiorū ꝛ temporū.Si em̄ aliq sunt firmi in fide:ita ꝙ excōicatione eorū cū infidelibus cōuersio infideliū magis sperari possit: quā fideliū a fide auersio.currit ista ꝯclusio tertia† ꝙ tales nō sunt ꝓhibendi cōicare cū infidelibus qui fidē nō susceperunt: sc3 paganis vel iudeis:maxime si vrgeat necessitas.Si autem

Diuisio. Exponit literam. 1 Questio. Primū ar. Scdm ar. Tertiū ar. Quartū ar. Quintū ar. 2 Opponit ꝛ Rn̄det. Prima cōclusio. Secūda cōclusio. Tertia conclusio.

fideles sunt simplices,ꝛ infirmi in fide:de quorum subuersione pbabiliter timeri possit.de talibus currit quarta cōclusio.† ꝙ tales ꝓhibendi sunt cōicare cū infidelibus ꝛ pcipue ne magnā familiaritatē habeāt cum eis:vel absq3 necessitate eis cōicent. loquēdo spāliter de cōione mēse est quinta cōclusio.† ꝙ interdicitur fidelibus comedere cū iudeis aut eos ad cōuiuia recipere:nec cum eis habitare.pt3 ꝯclo.xxviij.q.j.nullus.ꝛ.c.oēs. Hoc intelligitur nisi de speciali licentia.ex de iudeis.q̄ sit.vel nisi in casu necessitatis.vt no.xxxij.q.iiij.sicut sancim'. Arch. Sexta ꝯclusio.† Hodie nec cū paganis siue saracenis est licitum comedere:q discernūt cibos queadmodū iudei. Forte aūt hic loquitur Chrysostomus de paganis:qui nō discernūt cibos:queadmodū iudei.als si discernerent nec cum eis liceret xpianis comedere.sm Hug.ꝛ glo.in pdicto.c.q̄ sit. Septima ꝯclusio.† Licet cū talibus non sit licitū comedere:licitū tn̄ est loqui.pt3 maxime cū causa lucrifaciendi eos fit:sicut cū qs vult ire ad paganos:vt pdicet eis.vt no.ex de iudeis.iudei em̄ in prima glo.Et no.Goff.in summa.e.ti.iuxta princi. Archi. His habitis dicendū est ad rōnes suppositas.Ad primam rn̄detur negādo ꝯñam:videl3 ꝙ loquēdo de primo mō sc3 in penā infideliū sit ꝓhibitū fidelibus cū infidelibus cōicare.bene antē comedimus.Scdo mō sc3 ad cautelā. Tamen vt dicit sctūs Tho.in.ij.ij.vbi.s.ꝙ deus illud Deutero.vij.precepit de illis gentibus:quoꝝ terrā ingressi erant iudei:qui erant ad idolatriā proni,ꝛ ideo timendū erat:ne p cōuersationē ꝯtinuā cū eis alienarētur a fide. Et ideo ibidē subditur:q seducet filium tuū:ne sequat me. Ad secundā de glos.Leui.xx.rn̄det ꝙ illud verū est:qn̄ fideles sunt infirmi,ꝛ timet ne ex continua cōicatione cum infidelibus auertātur a fide. Ad tertiā pt3 solutio ex dictis,ꝙ illud verū est:nisi de licētia:vel nisi in casu necessitatis. Ad quartā rn̄detur iuxta hu.ꝙ illud dr ibi de neophitis cū nouiter essent baptizati ꝓhibebant statim comedere cū gentilibus:ne eorū colloquio ꝛ ꝯuersatiōe facile retraherētur a fide. Ad quintā rn̄detur negādo ꝯñam.Et ratio est:qm̄ non est sile.Et huius pōt assignari rō:q si a paganorū cōione ꝛ iudeorū cessaremus:pro minimo hoc reputaret:nec ideo facilius cōuerterētur imo minus.sed cū cessamus a cōione excōicatoꝝ:valde ꝯfundunt ꝛ erubescūt,ꝛ rubore pcussi facilius resipiscūt.xxiij.q.iij.corripiantur.ꝛ.s.e.q.audi.q ergo in illis cōio est efficacior occasio cōuersionis,ꝛ in istis cessatio a cōione. Ideo est ista diuersitas alia etiā assignata est supra. [Ad mēsam noiatur].j.ad Cor.v.fratrē in hoc loco apli.Hu. [oēm fidelē] pluribus modis dr frater sc3 natura vt Jacob ꝛ Esau.Gen̄.xxij.gentes ꝛ oēs iudei. Deut.xxvij.Scdo cognatione:vt Abraā ꝛ Loth.Gen̄.xiij,affectu:vt oēs xpiani vt hic dignitate gn̄ali:vt epi sunt fratres pape.ex d cri.fal.q̄ graue. Dignitate spāli:vt cardinales.vt ex de offi.le.officij.lib.vj.ꝛc. Archi.[fidelē frater].i.generaliter.Hug.[monachū tm̄] monachi em̄ sepe appellātur fratres.[qd em̄ est qd fraternitatem vocat].i.facit ꝛ operat:nisi lauacrū regeneratiōis.s.baptismi: l3 em̄ oēs fideles sint fr̄es natura:q ab vno pr̄e Adā descēdimus:tn̄ spālius dicimur fr̄es:q vno baptismo in ipso regenerati sum' in vna fide.Et ideo singulariter oēs fideles fr̄es sumus in xpo.ad Ephe.v.pax fr̄ibus,ꝛ charitas cū fide[qd] sc3 lauacrū facit deū posse vocari patrē p baptismū.de' est pr̄ nr̄: q nos creat,ꝛ q recreat p gratiā,ꝛ q regenerat p sacra.[non ita]sc3 dicit[paganos significās] ostēdit quid apls vocet infideles:sc3 paganos.tēpore em̄ apostoli iudei non dicebantur infideles:q vnum deum colebant,ꝛ nunc adhuc colunt.Hug. [O quāta.] Admiratiue loquitur,ꝛ ironice.Hug.ꝛ Archid.

Euidēter. §.est:in q̄ Gr̄anus ꝯcludit ex pdictis q̄s excōicatos vitare debem':q:sc3 eos qui snia notati sunt. Et rōne hui' introducit,ꝙ notatio trib' modis pōt itelligi. Et ita distinguunt diuersa gn̄a excōicatiōis. Ligat em̄ qs qn̄q3 ppa ꝯscia penitēs:siue penitēs siue ipenitēs:qn̄q3 snia eccliastica. Et hoc duplr.s.simplici excōicatiōe: vl anathemate. Et q̄dlibet horū pbat p authoritatē, ꝛ ostēdit q̄ capla de qua excōicatione intelligant. Primū gen' incipit ibi:aliqn̄ em̄.scdm ibi:vel snia ibi etiā ꝛc.Lege. [Euidenter ppria cōscia.ꝛ a cōione ꝛ] pid est als argueret,ꝙ qui in pctō mortali est:nō d3 ecclesiā ingredi:qd falsum est sm Lau.vt pt3 s.j.q.j.qui studet.in glo.vlti.Archi.[apli]prima ad Cor.xj.ꝛ de ꝯse.di.ij.qui scelerate.[Jtē illud psperi facili'] hec authoritas loquitur de penitente,ꝛ videtur velle Gratianus,ꝙ sibi met inferat talem excōicationē,ꝛ ipsa authoritas ita videtur sonare. Sed Hu.intelligit ꝛ bene,ꝙ hoc faciat authoritate sacerdotis,ꝛ sic potius est snia ecclie q̄ ppria [qōne prima].i.distinctione sed questione dicit:q in qualibet distinctione pncipaliter ponit aliqua qd.[de penitētia] sc3.s.de pe.di.v.§.item sicut.[vel snia.] Ecce scds modus [sicut adā] Gen̄.iij.vocatur hic Adā

4 Quarta cōclusio. 5 Quinta cōclusio. 6 Sexta conclusio. 7 Septima conclusio. Ad.j.arg. Ad scdm. Ad tertiū argu. Ad quartū. Ad quintū. Archi. Exponit literam.

hic adā excōicatus:q exclusus a pceptione fruct' vite:qnimo videtur p hoc sn̄aliter excōicatus.Cum q eiectus de paradiso tāquā ab ecclia. Cum q ei interdicit ingressus ad ecclesiā. videte inqt ꝛc.vn̄ eiectis eis de paradiso posuit de' cherubin flammeū gladiū ꝛ versatilē ad custodiendā viā ligni vite:qui gladius sniam excōicationis designat:q̄ non solum excludit a pceptione corporis ꝛ sanguinis xpi:sed etiā eijcit a liminibus ecclie ꝛ fideliū cōione [dicēte]angelis.Hug.[videte].i.cauete. Hu.qua snia non separatur ꝛc.sed a pceptione sacroꝝ:q non separat a consortio fideliū sc3 oim.q non quātū ad lotionem: comestionē,ꝛ salutationē,ꝛ hmōi.separatur tn̄ q̄tū ad sacra, Hu.[Est ꝛ alia snia].Tāgitur tertius modus excōicationis: de qua.s.dictū est.s.e.cū duobus.c.ibi se.Hāc distinctionē sc3 de simplici excōicatione ꝛ anathemate[in cā tertia] quidā eps s.ij.q.iiij.engeltrudā.[quidā pbr̄.]xvij.q.iiij.si qs.[infamia] v.q.ij.psenti.[iuxta hāc distinctionē]sc3 de simplici excōicatione ꝛ anathemate. [intelligēda est ꝛc.] Magr̄ vr̄ esse illius opinionis,ꝙ canon ille sc3 si qs suadente diabolo ꝛc.nō est canon date snie quo ad anathema:sed quo ad simplicē excōicationē ꝙ ille qui pcutit clericū[a] non est anathematizatus ipso iure.i. separatus a cōione fideliū:sed est excōicatus.i.a sacris corporis ꝛ sanguinis ꝛ introitu ecclie separatus.Sed mirū est vnde magr̄ hoc tenuit cū ecclia teneat ꝯriū sc3 ꝙ canon ille sit late snie quo ad anathema.Et ꝙ percussor clerici sit ipso iure anathematizat' ꝛ ꝙ an̄ absolutionē nō est ei cōicandū.Hu.[apostolico conspectui.]Casus enim iste est inter reseruatos pape. [Ceterū]q̄si merito distinguo inter excōicatos simplici excōicatione,ꝛ anathematizatos.Et dico ab istis esse abstinendū,ꝛ ab alijs nō[vel ceterū].i.alioq si nulla adhiberetur distinctio: sed indistincte diceretur,ꝙ ab oibus excōicatis esset abstinendum:falsum esset ꝛc.[si tm̄.]s.vj.q.ij.placuit.c.ij.ꝛ vltimo cū illa distinctione saluātur capitula:que videbantur contraria.

a Qui pcutit clericū3. Percutiēs clericum excōicatū est excōicatus Pe.de ancha.in.c.cōtigit.nu.11. de sen.excō. Et qd si clericus erat reputat' laicus.ide3 in c.ex parte. el.ij.nu.2. de priuile. Casus. Exponit literam.

Rogo. Ad idem seqtur hoc.c.qd est bti Gregorij.Sūma est.Cōicandū non est cōicanti excōicato nec cū participib' suis.breue est. Lege tex. [Rogo.]Casus est:maximus excōicat' noiatim erat sicut hr̄ di.lxiij.salonitane.quidā pbr̄ ei cōicabat:monet Gregori. ꝙ nullus cōicet tali pbro:q sm quosdā ille maximus erat excōicatus cū oibus pticipib' suis:vel q sm alios oēs illi pbr̄i cōicantibus illi cōicabant fauēdo eis ꝛ ꝯsentiēdo ꝛ approbando factū illorū.ꝛ hoc ꝓhibet.[Rogo] iportat pceptū vt dicit glo.[ꝛ moneo] non minus tn̄ pceptū est:q sepe ea que pcepti sunt monētur.vt.xxviij.q.j.sic em̄.[cuiq̄ sacerdoti maximo] noiatim excōicati[cōicanti]audiendo officiū eius vel recipiēdo sacramēta ab eo contra aiam suam ergo peccat mortaliter si hoc faceret.Quando aūt sit pctm̄ mortale cōicare cū excommunicatis qn̄ veniale.s.disputauimus circa.c.sicut apostoli.

1 Excommunicato nullus debet communicare.
2 Communicare nō timētes cū excōicato multipliciter peccāt.
3 Vitare vt quis teneatur excommunicatum sufficit ꝙ ei sit dictum de eius excommunicatione.

Si quis laicus. Ad idem seqtur hoc c.qd est ex cōcilio toletano sumptū.Summa est.† Excōicato nullus d3 cōicare.Et diuidit in tres partes.In pma dicit qd dictū est. In scda inducit penā ꝯfacienti:dicēs.ꝙ talis participās d3 excōicari. In tertia exponit de qbus participātib' hoc sit accipiendū. Circa hoc.c.ꝛ silia q̄ de participātibus cū excōicatis loquunt est notādum.† ꝙ tales qui non timent cōicare cū excōicatis multiplr peccāt. Primo qdē in se:q non cauet sibi ab eo qui h3 morbū ꝯtagiosum in quo videtur minus se amare q̄ porcū suū.porco em̄ suo bn̄ caueret ab alio porco:qui morbū contagiosum haberet. Scdo peccat in eo cui etiā cōicat:q cū ipse sit infirmus ad mores:homo aufert ei remediū:vel saltē minus efficax reddit:dū cōfusionē ipsius minuit:p quā corrigi debuit.Eccli.iiij.Confusio adducēs gloriam.ꝛ in ps. Jmple facies eorū ignominia. Tertio peccat in eū:p cuius iniuria excōicatio lata est:q aufert ei rē suā. Quarto peccat in ecclesiā:quā malo exēplo corrūpit,ꝛ cui' societati preponit societatē eorū qui sunt vt leprosi:imo sicut canes ꝛ porci.peccat etiā in patrē spūalē cuius sniam cōtēnit. Quinto peccat in deū:quē in suo ministro spernit. Luce.x. Qui vos spernit me spernit. Sexto peccat in sacra dei:q plus amat priuari mensa dei:scil3 sacro corporis ꝛ sanguinis xpi:quā mēsa excōicati.Et plus amat societatē filioꝝ diaboli: q̄ dei.Et ideo merito in inferno erit socius diaboli. Timēda ergo est participatio cū excōicatis.Lege. [Si qs.abstineatur].i.excōicatur ꝛ anathematizatur. Hu.[Si qs vo]secūda pars.[abstineatur].i.p excōicato habeatur quo ad sacra ecclesie.sm Hu.ꝛ Bar. Et si de maiori excōicatione vis intelligere hic:vt de sen.excō.ꝯstitutionē.li.vj.Arch.[Sed hoc] tertia pars.Hoc sc3 ꝙ quis non cōicet cū excōicato:sed deuitet. Quod si non deuitauerit:debeat excōicari:vel haberi p excōicato.Hug.[eiusdē episcopi].i.sunt eiusdē loci:vbi facta est excommunicatio. Hug.[ad oēs alios] siue de alio epatu:siue de eodē.[sed remotos] cum sc3 significatū fuerit eis de excōicatione:als possent pretēdere ignorantiā.s.e.cure.scdm Hu.ar.
3 † ꝙ sufficit ꝙ alicui dictum sit de excommunicatione alicuius vt ipsum vitare teneatur.vt extra de cle.venerabilem.in glo.

Diuisio. 1 2 ps.lxxxij.c. Exponit literam.

Sed hoc specialiter. §.est,ꝛ incipit in eo tertia pars huius qōnis:in qua dr.ꝙ hec regula de vitādis excōicatis h3 locū in excōicatis noiatim.Et ad hoc pbandū inducit capla.xx. Jo. de deo.Archi.Et continuat iste.§.ad pcedentia sic. Supra in c.rogo.dictū est,ꝙ clericus ꝛ ppl's salonitanus non d3 cōicare sacerdotibus cōicantib' maximo noiatim excōicato. Ex quo videbat,ꝙ est abstinendū etiā a cōione eorū:qui non sunt nominatim excōicati.Soluit aūt id magr̄ dicens,ꝙ illi sacerdotes fuerūt noiatim excōicati cū maximo.sm Hu.puta q maximus fuit excōicatus cū suis fautorib'. Et ad hāc solutionē iducit duas ꝯcordātias Bar.p lr̄a respice glo.q̄ illā exponat.

1 Sententia excommunicationis semper tenet:dummodo sit lata a proprio iudice,ꝛ ante appellationem.

Omnibus. Ad principale ꝓpositū seqtur hoc.c. quod est Vrbani pape. Sūma est.ꝙ excōicatis ab epo non est cōicandū:qm̄ snia eius licet iniusta ligat sm hec duo sunt due partes huius.c.secūda ibi: valde.Lege. [Quibus nō cōicāt] q sunt excōicati.als nō tenētur ad hoc.vj.q.ij.c.ij.[eiecerūt]per sniam excōicationis.
1 Hu.[valde]scda pars.[iniuste liget]ar.† ꝙ snia excōicatiōis semp tenet dūmodo sit lata a pprio iudice,ꝛ ante appellationē.s.e.snia.ꝛ.c.si eps forte.dum tn̄ errorē intolerabilē nō contineat.Tres em̄ casus assignant qbus snia excōicationis nulla est.Primus est si ille qui tulit eā nō habuerit ptātem:vt q non erat iudex.vt.s.e.snia.vel q erat excōicat',ꝛ hmōi.xxiiij. q.j.audiuimus. Scds est qn̄ est lata post appellationē legitimā.ex de ap.ad psentiā nostrā.ꝛ de sen.excō.p tuas. Tertius est qn̄ ꝯtinet intolerabilē errorē vt in dicta decretali.per tuas.

Si quis frater. Ad idem prosequitur hoc ca.sumptū ex.viij. synodo.Summa est in rubro breue est,ꝛ planū. Lege. [Si quis frater].i.xpianus. Hug.[statim] non expectata sentētia ecclesie.Hug.[penā excommunicationis] non tamen omnino eandē:sed tamē quo ad sacramēta ꝛ ingressum ecclesie.Hu.Et no.ꝙ excōicatio qn̄q3 est passio:qn̄q3 est actio.Excommunicatio passio est pena excōicati. Et excōicatio actio est sentētia vel actus excōicantis.vt di.xviij.decernimus.Hu.

1 Excommunicatus minori excommunicatione an possit absolui a simplici sacerdote.

Qui merito. Ad idē seqtur hoc.c.quod sumptū est ex ꝯcilio carthaginen̄.Sūma est eadē cū illa pcedētis.c.vel sic.Cōicans cū excōicato etiā si fuerit eps incurrit minorē excōicationē.breue est.Lege. [Qui merito]maxime:q idē est,ꝛ si iniuste ꝛ imerito. Hu.facit.s.e.qbus. Hu.[pusilli] a qbuslibet p excōicationē.Hu.Archi.[crimine].i.excōicatione. Hu.[pari] quo ad quedā:sc3 quo ad sacra ꝛ ingressum ecclie. Hu.[refugiēs].i.dū refugit[sui epi ꝛc.] Sed hic surgit qd
1 que tangit in glo.† Vtrū excōicatus minori excōicatione quā incurrit cōicando cū excōicato possit absolui a simplici sacerdote.vr̄ ꝙ sic ex gloss.hic.Quod non vr̄ ex.c.inferiori.dist.xxj. Rn̄.dicēdum sub duabus conclusionibus. Prima,ꝙ simplex sacerdos pprius curatus excōicati minori excōicatione potest eū absoluere,ꝛ restituere sacris.pt3 conclo in decretali. nuper allegata in glo.cui excōicatus cōfitet hoc,ꝛ sm Hosti. excōicatus in ꝯfessione d3 exprimere cām:ppter quā excōicationē incurrit,ꝛ sic facit se absolui. Scda cōclo, ꝙ etiā simplex sacerdos pōt absoluere epm sibi cōfitentē tali minori excōicatione excōicatū.Pt3 conclo ex glos.pn̄ti.nec obstat.c.inferior.q rōne huius delicti superior est simplex sacerdos.vt nota.vj.q.iij.placuit.ꝛ.iij.q.vj.c.j.secundū Jo.de fan.Archid. Sed de ista materia imposterum plenius dicendum venit.

Clericus. Ad idē seqtur hoc.c.ex ꝯcilio carthaginen̄.sumptū vbi summa est, ꝙ cū qs se ab epo suo dicit iniuste excōicatū:recurrit ad synodū vel ad metropolitanū.Lege. [Cleric'.districtionem].i.excōicationē:vel suspensionē [ad synodum]vel ad metropolitanum.x.q.iij.quia. Hug. Archid.interim tamen antequam superior prouideat seruanda ꝛ timenda est sententia.

Continuatio. Diuisio. Exponit literam. Exponit literam. Exponit literam. Questio. Rn̄det. Prima cōclusio. Secūda cōclusio. Exponit literam. Archi.

Nemo. Ad idem sequitur hoc.c.qđ est Chrysostomi sup epistolā ad hebreos. Sūma est,ꝙ vincula eccl'iastica siue ecclesiastica cēsura nō sunt ꝯtemnēda. Et rō est:q2 nō homo sed christus ligat. Et ꝫm hoc.c.diuidit in duas partes. In prima dicit,ꝙ vincula eccl'iastica ꝯtemnēda non sunt. In scđa assignat rōnē. scđa ibi:eni. Lege. ¶ [Nemo. Vincula eccl'iastica] etiā si iniuste infligant. Hu. [Non eni] scđa pars. [Homo] scꝫ purus:vel homo tm̄. Hu. Archi. [dedit] Matthe.xvj. inqt petro quodcunqꝫ ligaueris ⁊c. ⁊ Mat.xviij. oībus apl'is q̄ ligaueritis ⁊c. [potestatē ⁊c.] ligādi,⁊ soluendi. Hug. tanti honoris: vt possent ligare,⁊ soluere: saltē ministerio animas: sed christus authoritate ligat. de pe.di.j.§.item ambrosius.§.verbum. Hug.

Diuisio. Exponit literam.

Omnis christianus. Ad idem sequit hoc c.qđ est beati Augustin. in de verbis apl'i. sermone xxviij. Summa est in rubro. Et diuiditur hoc.c.in tres partes. In prima dicit,ꝙ xpianus qui ab eccl'ia excōicat scilꝫ iuste: sathane traditur. In scđa declarat qūo hoc fiat. In tertia pbat illud authoritate apl'i. scđa ibi: qūo: tertia ibi: vñ. Lege. ¶ [Oīs xpianus excōicatur] iuste,⁊ merito suo: q2 aliter nō traditur sathane. vt.xxiiij.q.iij.si quis non recto. Hug. [Traditur sathane].i.eius membrū efficit. Hu. ¶ Sed surgit hic qō. Nūquid talis p pctm̄ mortale iam erat mēbrū diaboli anteq̄ excōicaret. Rñ.ꝙ sic quo ad deū sed nō quo ad ecclesiā. [Qūo] scđa pars. [dicim⁹ extra eccl'iā]. Jo.xij. pnceps. hui⁹ mūdi eijcief foras. [vñ] scđa pars [apl's] pma ad Cor.v.

Diuisio. Exponit literam. Questio. Rñdet.

1 ☞ Excommunicatio maior timenda est propter tredecim rationes.

Nihil. Ad idē sequit hoc.c.qđ est eiusdē Augustin. sup Joā. Sūma. nihil est magis formidandū xpiano: q̄ separari a corpore xpi. Et diuiditur in duas partes. In prima dicit qđ dictū est. In scđa assignat rōnem cōfirmando duplici authoritate. scđa ibi: si eni separatur. ¶ Pro pleniori intelligētia triū capl'orū iam positorū que oīa tēdunt vt excōicationis cēsura nō contēnatur: sed timeatur notandū † ꝙ.xiij. rōnes assignari possunt quare excōicatio maior sit timēda.

Diuisio.

1 ¶ Prima q̄ tāgitur.s.e.in c.nemo. q2 non homo purus vel homo tm̄ ligat: sed xps. vnde xpm videt cōtēnere qui vincula ecclesiastica cōtēnit. vñ Luc.x. dicit apl's. Qui vos cōtēnit: me cōtēnit. ¶ Scđa que tāgit.s.e.in.c.oīs xpianus. q2 qui excōicatur traditur sathane. Sicut eni eccl'ia hereticos ꝯuictos relinqt seculari ptāti: ita illos qui excōicantur ptāti sathane tradit sicut ibi dictū est. ¶ Tertia ratio: que assignat in hoc.c.est: q2 excōicatus est quasi membrū abscissum a corpore: qđ nullius valoris est. Sicut ergo timēda est abscissio mēbri a corpore eius: sic nihil magis timendū est xpiano: q̄ separari a corpore xpi, qđ est eccl'ia: sicut Augu. dicit in pñti.c. ¶ Quarta rō est: q2 excōicatio est ict⁹ gladij spiritualis: q magis timēdus est q̄ materialis. De his gladijs dicit Luc.xx. Ecce duo gladij hic. vñ de eo qui excōicat dicit Augusti.ꝙ grauius est hoc illi: q̄ si feriretur gladio: si a feris deuoraretur: si in flāmis vreretur. ¶ Quinta rō est: q2 excōicatus est hō valde infirmus: q nullū remediū vel medicinā pōt habere. Ipse eni est separatus a sacris eccl'ie: q̄ sunt quasi medicine: de qbus medicinis dr̄ Eccl'i.xxxviij. Unguētari⁹.i.xps faciet pigmenta suauitatis et vnctiones conficiet sanitatis. ¶ Sexta rō est: quare timēda est excōicatio: q2 excōicatus ab hostibus suis oī auxilio destitutus est ⁊ oī succursu: q2 puatus est cōione fideliū: nec hꝫ partē in aliquibus bonis: que fiunt in eccl'ia. Ipse est silis illi qui recidit in foueā: vel sub onere,⁊ non hꝫ qui subleuet,⁊ ideo ne illi eccl'iastici q̄rto, ve homini soli: q2 cū ceciderit nō hꝫ subleuantē. Ecōtrario vō dr̄ Prouer.xviij. frater qui iuuatur a fratre ciuitas firma. ¶ Septima rō: quia excōicatus est velut infirmus hñs morbū infectiuū: q2 a cōsortio hoīm eijcitur. vñ excōicatio quasi lepra est spūalis p leprā marie figurata. Nume.xij. vñ excōicatus in hoc deterior est oībus pctōribus: q2 si alij peccatori loquor: vel alicui cōico: nō est mihi periculū. Ista rō assignat.s.e.in.c.ad mensam. vbi dr̄,ꝙ cū paganis nō phibemur cōicare. hñ aūt cū excōicatis. vñ peioris conditionis vidētur esse excōicati q̄ pagani ⁊ infideles. ¶ Octaua rō est: q2 excōicatus est velut canis imūdus cui nō licet intrare ecclesiā. Et in veritate magis offenditur: qm̄ ipse intrat ecclesiā dei: quā si vnus canis intraret. Apoca.vlt. foris canes.⁊ Eccl'i.xiij. que cōicatio sancti ad canē. ¶ Nona rō est: q2 homo excōicatus silis est palmiti absciſſo a palmite: q minoris valoris est: q̄ ceteri rami. pes abscissus est: cū valde vtilis sit dū viti adheret abscissus valet ad hoc ꝙ in igne ponat. Ezechiel.xv.⁊ Jo.xv. dr̄ sicut palmes nō pōt fructū facere: nisi māserit in vite. sic nec vos in me māseritis. ¶ Decima rō est: q2 excōicatus est sicut infidelis. vñ dñs Matthe.xviij. Si ecclesiam nō audierit: sit tibi sicut ethnicus ⁊c. ¶ Undecima rō est q2 excōicatus deterior est quā gētilis. Est eni quasi apostata a religione xpiana. vñ glos. sup illud Matthe.xviij. sit tibi sicut ethnicus ⁊c. Dicit: detestabilior est q sub noīe fidelis agit opera infidelium: q̄ aperte infidelis. ¶ Duodecima rō est: q2 isto pctō diabolus multa lucratur. vñ quidā diabolus loquens in quodā demoniaco post multas adiurationes cuiusdam boni viri dixit ei,ꝙ hoc erat pctm̄ quo plures lucrabat vnus excōicatus: qñqꝫ vna die facit peccare centū psonas: dum facit eas cōicare sibi. ¶ Tredecima rō est: qm̄ excōicatio est multū dānosa: aufert hoī partē suā de oībus missis,⁊ alijs bonis: q̄ fiūt in ecclesia, qđ non est paruū dānum. Quis eni digne sufficeret estimare valorē vnius misse: quāto magis valorē tantarū missarū ⁊ tantorꝫ suffragiorꝫ que fiūt p vniuersam ecclesiā. merito ergo timenda est excōicatio: siue anathema. Lege. ¶ [Nihil sic].i.tm̄. in eccl'ia enim dei nulla maior pena est, q̄ excōicatio. Alie eni pene corpus: hec aūt pena aīam pcellit,⁊ pdit. vñ spiritualis dr̄.xxiiij.q.iij.si habes. Hu. [separari iuste] ⁊ demerito suo al's nō est formidāda. vt.j.e.ꝫm catholicā.⁊.c.qd obest. nō tñ dꝫ cōtēnere talē separationē iniustā: sed humiliter debet eā pati,⁊ petere absolutionē. al's si contemneret: peccaret mortaliter,⁊ propter cōtemptū ne sequat debet homo timere separari etiā iniuste. vt.j.e.§.cū ergo.⁊.xxiiij.q.iij. notandū. Hugu. [a corpore xpi].i.ab vnitate ecclesie. [Si eni] scđa pars. Non est membrū eius sicut ecclesia est corpus xpi. ita ⁊ nos mēbra eius: vt patet.j.ad Cor.xij. sic qui est extra ecclesiā nō est membrū eius. sic ⁊ per ꝯñs nec suo spū viuificatur. Non enim solet spiritus sequi membrū scissum.xxiij.q.vij. queadmodū. Hug. [apl's] ad Ro.viij. est prima probatio. [Itē] secūdo probat authoritate euangelij. Matt.xvj. Quodcunqꝫ ligaueritis ⁊c. Ligatis ergo per excommunicationem clausa est ianua sicut fatuis virginibus. [nisi reconciliati] lege affirmatiue id est si reconciliati ⁊ satisfacere finaliter contempserunt. Hugu.

Pria rō. Secūda rō. Tertia rō. Quarta rō. Quinta rō. Sexta rō. Septima rō. Octaua rō. Nona rō. Decima rō. Undecima ratio. Duodecima rō. Tredecima ratio. Exponit literam.

Presbyteri. Hoc.c. ponit.ij.q.vj.⁊ hic hꝫ p palea,⁊ ibi p grano,⁊ ibi inuenies diligēter expositū. scđm Hug.⁊ Archi. ibi vide.

Iniustam. Ad idē est hoc.c.qđ sumptū est ex concilio carthaginensi. Sūma est,ꝙ damnatio iniusta facta de epis vel excommunicatio iniusta lata ab epis est per synodū irritanda. breue est. Lege. ¶ [Iniustā epōrū dānationē] scilicet ꝙ iniuste sint damnati: vel ꝙ iniuste alios damnauerunt. [Irritā].i. irritandā si intelligatur de sententia excōicationis vel irritā ipso iure: si intelligatur de snīa depositionis lata in episcopū propter consciētiā pape. nisi confirmet a papa.iij.q.vj. hoc quippe.⁊.c.accusatus. Hug. [retractandam] de iure: si intelligatur de excommunicatione: vel de facto. Hugu.

Exponit literam.

Rursus. Ad idem sequitur hoc.c.ex cōcilio carthaginē. sumptū. Summa est: si is qui ꝯueniebat p crimine ciuiliter vel criminaliter fuerit ꝯtumax,⁊ propter hoc excōicatus infra annū absolutionē nō petierit post annū nō. hoc vult cū sequēti caplo ꝫm hoc pōt diuidi ī duas partes. In prima ꝯcedit licentiā excōicato intra annū. In secūda negat. scđa ibi: si vero. Lege. ¶ [Rursus].i. iterū: vel pterea. multa iam constituta erāt in cōcilio,⁊ nūc iterū cōstituitur ⁊ istud. Hu. [vt quotiēs clericis] ꝯuictis vel ꝯfessis in aliquo crimine: q2 scꝫ citati sunt ⁊ non comparēt,⁊ sic intelligunt cōuicti,⁊ cōfessi de aliquo crimine. vt.iij.q.ix. decernimus. Hu. [parcitur] vt deferatur eorū condemnatio vsqꝫ ad annū [parcitur] dico: vel [propter eorum] scꝫ clericorum verecūdiam. multum enim erubescerēt,⁊ magno opprobrio afficerentur: si damnarentur.⁊ ita differtur eorū damnatio: vt vitent hoc opprobriū,⁊ talem verecūdiam vel propter opprobrium ecclesie, quod patitur in talium condemnatione vel [insolentem].i. superbā insultationē.i. derisionem hereticorum. Solent enim gentiles talia videntes in ecclesia christianis insultare,⁊ de talibus condemnare. Tunc est hoc obseruādum [ꝙ si forte cause sue] scꝫ principali [intra annum excōmunicationis] .i. numerandum a die excōmunicationis [causam] principale de crimine. [Si vero] secūda pars [purgare] id est venire ad iudicium: vt de causa cognoscatur. vt sic purgetur: vel dānetur. Hug. Bernar. Archi. [nulla vox auditur] scilicet de principali questione.s. de crimine obiecto: sed damnabuntur tanquam conuicti vel confessi. secūdū Hu.

Diuisio. Exponit literam.

Quicūqꝫ. Ad idē est hoc.c.qđ est Gelasij pape. Sūma est eadē q̄ pcedentis.c.cū additione ista,ꝙ cui nō cōicamus viuo: nō cōicamus mortuo.⁊ ꝫm hoc.c. diuidit ī duas partes, scđa ibi,ꝙ si. Lege.

Diuisio.

Quicunqꝫ

¶ [Quicūqꝫ ciuiliter] siue de crimine siue de alia re agat. Hu. [publice].i. criminaliter: vel pōt dici,ꝙ hoc intelligitur de crimine siue ciuiliter: siue criminaliter de eo agat. Hu. [nō peregerint] loquit de causa nondū examinata,⁊ terminata.⁊ similiter.c. Hu. [additū] per hoc ptꝫ,ꝙ loquit de cōuictis vel ꝯfessis interptatiue. Hu. [audiētie] quo ad causam principalē. Hu. [ꝙ si] scđa pars. [iuxta leonis].xxiiij.q.ij. de cōione.⁊.c.sane. Hu. [diuino iudicio] vt di.xxiij. quorūdā. [non cōicauimus.] Sed cōtra videt obijci posse primo de eo qui absoluit post mortē.⁊ de eo qui ligat post mortē. vt.xxiiij.q.ij.sane pfertur. quorum primo ecclesia nō cōicat in vita: sed post mortē cōicat. Secūdo cōicat in vita ⁊ nō post mortē: sed ad omnia dicit ꝫm Hu.ꝙ vt oīs oppositio tollat sic est intelligendū quibus nō cōicamus: nec cōicare debemus in sacramentis ecclesie finaliter: sed hoc melius inuenies expositum.j.xxiiij.q.ij.sane. Hugu.

Exponit literam. Opponit. Respōdet.

Qui vero. Palea est.

Qui iubente. Ad idem sequit hoc.c.ex cōcilio ilerdensi sumptū. Summa est in rubro. vel sic breuius ⁊ clarius. Laicus excōicatus excōicationē contēnens tardius ad recōciliationē quo ad pceptionē sacramētorū ecclesie admittatur. breue est. Lege. ¶ [Qui iubente] hoc de laico intelligitur [iubēte] per excōicationē. Hu. [ab ecclesia].i. ab ecclesie communione. Hu. [ad veniā] non dico ad satisfactionē: quia quacunqꝫ hora. Hugu. vnde statim admitteretur aduersario non consentiente. extra de appella. qua fronte. Archi. Hu. sed dico ad veniam quo ad participanda sacramenta ecclesie.l. distinc. de his clericis.⁊ hi qui.⁊.xxvi.q.vij. sacerdos. Hug.

Exponit literam. Ezechiel. xvij.f.

Sed queritur. §.est: q2 dictum est.s.ea.q.c. quicūqꝫ.ꝙ mortui in excōicatione soli deo reseruātur. Quid si eps excōicator premoriatur: quis debet absoluere excōicatum. Et respondet ꝙ successor quod probat per sequēs capitulū Bar. [damnati].i. excōmunicati.

1 ☞ Episcopus qui aliquem excommunicauit si mortuus fit antequam sit absolutus: eius successor absoluet eum.

Si episcopus. Inducit ad probandū qđ dixerat supra hoc capitulū sumptū est ex cōcilio eupanensi. Summa est † ꝙ si eps qui excōicauit aliquē mortuus fuerit anteq̄ sit absolutus: ille quē excōicauerit tūc successor eius absoluet eū. breue est. Lege. ¶ [Si eps damnati].i. excōicati. Hug. [successori] hoc etiam pōt capitulū vacātis ecclesie cathedralis propter periculum ꝫm Hug. Et idē sentit Ber.⁊ Hostiē. extra ne sede vacāte illa. Et approbatur opinio ista Hug. extra de maio.⁊ obe.li.vj.c.j. vt dicit ar. Qđ vero obtinet in causa excōicationis idem est, ⁊ in alijs causis: scꝫ vt successor tractet ⁊ diffinat causam: quā antecessor debuit diffinire. vt.ff. de iudi. mortuo. Hug.⁊ glo.

Exponit literam. Hostien.

Premissis authoritatibus. §.est: in quo postq̄ superius pbauit ꝙ snīe excōicationis siue iuste siue iniuste parendū est mō allegat in cōtrariū. Et rñdet illis duobus capl'is. Snīa pastoris.⁊.c. quibus epi. dicit ꝙ loquūtur de snīa iniusta: que nō est seruāda: sed timēda: qđ allegādo dicit nō asserēdo. Alia vō capl'a intelligātur de ꝯtumacibus ⁊ negligētibus qui licet peccata de qbus impetunt non cōmiserint: tñ excōicationis snīa licite feriūtur, qđ pbat p sequentia capl'a. Bar. Lege. ¶ [Premissis] allegādo dicit: non asserēdo. Hug. [authoritatibus] he aūt tres sunt.s.e.si eps.⁊ c. excōicatos. Hu.⁊ Archi. [Gregorius].s.e.c.j. [vrbanus].s.e. quibus. [epi calliditatibus] qđ fiat,⁊ sepe contingat: non ꝙ fieri debeat. Hu. [vel qui eos] scꝫ contēptores vel negligētes. Archid. [solos] ⁊ cōsimiles. Nam hic dictio solus nō excludit nisi non cōtumaces: qui non sunt excōicandi. Hug.⁊ Archidi.

Exponit literam.

3 ☞ Cōicare excōicato regulariter est veniale nisi in casibus.
4 Excommunicatio qualiter dicatur medicinalis.

Nemo episcoporū. Hoc.c.est primum, qđ inducit ad ppositū suū: qđ sumptū est ex ꝯcilio meldēsi. Summa est in rubro. Diuiditur hoc.c.in duas partes. In prima dicit,ꝙ excōicatio non dꝫ fieri: nisi p pctō mortali,⁊ adiuncta cōtinētia pcti mortalis. In scđo ꝙ anathema non debet fieri per epos sine cōscientia archiepi. secūda ibi: in si. quia anathema. Pro pleniori intelligentia queruntur duo.

Diuisio.

1 ¶ Primum est vtrum sit verum ꝙ pro solo peccato mortali debeat quis excommunicari.
2 ¶ Scđo vtrū p aliquo tēporali dāno debeat quis excōicari.

1 **Ad primum** sic pceditur. † Et videt ꝙ non p solo pctō mortali debeat qs excōicari. Primo sic. Medicina nō est tm̄ ad curādum morbū: sed ad preseruādum a morbo: sed excōicatio est medicinalis. vt ex de sen. excō. cū medicinalis.li.vj. ergo nō tm̄ dꝫ ferri ad curandū pctm̄ mortale: sed etiā pter periculū pcti mortalis. ꝯña videtur bona. ¶ Scđo sic: qñqꝫ excōicatur innocēs cū pbatur crimen ꝯtumacie ꝯ ipm in foro iudicij,⁊ tñ iudex hoc faciens non reprehendit: quāuis in sua ꝯscientia sciat illū innocentē. ergo aliqñ homo dꝫ excōicari non pro pctō mortali. ¶ In oppositū est tex. pñtis.c. Rñdeo dicendū sub duabus cōclusionibus. Prima est,ꝙ nullus dꝫ excōicari nisi p pctō mortali. Ista cōclusio ptꝫ ex pñti.c. Item ex glo. de ver. sig. ex parte. que dicit. nemo excōicatur: nisi pro mortali. Et q2 aliter nō pōt corrigi. Ratione sic pbatur. Primo iuxta sctm̄ Tho. in quarto. dist. xviij. iudex ecclesiasticus per excōicationem excludit a regno quodāmodo. vñ cū non debeat excludere nisi indignos: vt ex distinctione clauis ptꝫ.⁊ nullus reddatur indignus: nisi p peccatū mortale charitatē amiserit: que est via ducēs ad regnum. videtur manifeste,ꝙ nullus debeat excōicari: nisi p pctō mortali. ¶ Scđa ꝯclusio pbatur sic. Excōicatio est grauissima pena: quā eccl'ia posset inferre. vñ dr̄ in.c.psenti.ꝙ anathema est eterne mortis dānatio.⁊.xxiiij.q.iij. corripiātur. dr̄: ꝙ excōicatione nulla maior est pena in ecclesia. vnde nullus est excōicandus nisi pro pctō mortali: nisi ꝯtumacia ei ꝯiungat. Ista ꝯclusio ptꝫ ex l'ra pñti. Et pbatur rōne sic iuxta sctm̄ Tho. vbi.s. Excōicatio maior est grauissima penarū. pene autē medicine sunt ꝫm phm.ij. ethicorꝫ. Sapientis aūt medici est a leniorib⁹ medicinis incipere.⁊ min⁹ periculosis. Et ideo excōicatio maior infligi non dꝫ: etiā pro pctō mortali: nisi cōtumax fuerit: vel non veniēdo ad iudiciū: vel ante terminationē iudicij recedendo sine licentia: vel determinationi non parendo. Tunc enim postq̄ monitus fuerit si obedire ꝯtempserit ꝯtumax reputat ⁊ excōicari debet. ¶ Ad rōnes in oppositū dicendum est. Ad primā rñdetur,ꝙ ratio nō pcedit qm̄ licet assumptū sit verū: leniori tñ medicina vtendū est ad preseruandū a morbo: q̄ sit illa: que regritur ad curationē iam habiti morbi. ¶ Ad secundam rñdetur negādo ꝯñam.⁊ ratio est: q2 ⁊ si ille qui excōicat in pdicto casu: non sit in pctō mortali. tñ iudex fert snīam sicut pro mortali q2 iudex in foro cōtentioso non debet iudicare ꝫm snīam proprie cōscientie: sed ꝫm allegata.iij.q.vij. iudicet. vbi dicit,ꝙ bonis iudex nihil ex arbitrio suo facit,⁊ domestico suo proposito sue volūtatis: sed scđm leges ⁊ iura pronūtiat,⁊ parum post sicut audit ita iudicat. Utrū autē hoc qđ dicit hic: scꝫ ꝙ nullus debeat excōicari: nisi pro peccato mortali: verum sit de excommunicatione minori dicetur in expositione litere.

Primū ar. Scđm arg. Opponit ⁊ Respōdet. Prima cōclusio. Scđa cōclusio. Ad primū argu. Ad scđm.

2 **Ad secundum** sic pceditur. † Et videt ꝙ pro dāno tēporali nullus dꝫ excōicari. Primo sic. Pena nō debet excedere culpam: sed pena excōicationis est puatio alicuius boni spūalis, qđ oībus bonis tēporalibus preeminet. ergo pro tēporalibus nullus est excōicandus. ¶ Scđo sic. Nulli malum pro malo reddere debemus ꝫm apl'i preceptū: sed hoc esset malū pro malo reddere: si p tali damno aliquis excōmunicetur. ergo nullo modo debet fieri. ¶ In oppositū est cōsuetudo eccl'ie. Rñ. pro damno temporali potest quis iuste excōicari. pbatur ista ꝯclusio. Tum ex illo Act.v. vbi petrus ananiā ⁊ saphiram pro defraudatiōe pretij agri sententia mortis dānauit. ergo etiā eccl'ie licet pro tēporalibus dānis aliquē excōicare. Ratione sic. Dānificando aliquē corporaliter vel in rebus corporalibus pōt aliquis mortaliter peccare,⁊ ꝯtra charitatē agere. vt patet. ergo pro damno tēporali illato ecclesia pōt aliquē excōicare. ¶ Ad ratiōes in oppositū. Ad primā rñdetur negādo consequentiā.⁊ ratio est ꝫm sanctū Tho. q2 culpe quātitas non mensurat ex nocumento: sed ex voluntate qua facit cōtra volūtatem agens. Et ideo quāuis pena excōicationis excedat nocumentū: nō tamē excedit quātitatē culpe. ¶ Ad secundā respondetur negando minorē. Et ratio est ꝫm sctm̄ Tho. quoniā cum aliquis p penam aliquā corrigitur: non redditur ei malum: sed bonum: q2 pene medicine sunt sicut dicitur.ij. ethicorū. ¶ [Nemo.] Hic agitur de duplici excōicatione ꝫm Hug.⁊ ꝫm eum simplex excōmunicatio ecclesie non debet ferri nisi pro pctō mortali. Et ratio sua est: quia nullus debet priuari cōmunione sacramētorum pro veniali. vt de cōse. di.ij. quotidie.⁊.c. panē. Sed iuxta sctm̄ Tho. qui vt supra diximus in.c. apostoli. nō vult ꝙ semper peccetur mortaliter cōmunicando cū excōmunicato. Aliter est dicendū. Nam etiā ꝫm eū non est verū,ꝙ nullus priuat cōione sacramentorū nisi pro mortali. qm̄ qñqꝫ sine pctō priuatur: vt patet in interdictis propter peccatū aliorū. Unde Jo.
3 and. concordat qui ait extra q̄ vi metus ⁊c. in.c. sacris † ꝙ cōi-

Primū ar. Scđm arg. Opponit ⁊ Rñdet. Ad primū argu. Ad scđm. Exponit literam. S. Thom. Jo. and.

care ex cōicato regulariter sit veniale nisi in casibus. Primus qñ id facit in cōtemptū clauiū. Scđs qñ facit in ɔtemptū superioris. Tertius qñ in crimine. Quartus qꝛ excōicatus erat cū participibus. Quintus qñ in diuinis cōicat. Sextus qñ nimis frequēter. ar. di. xxv. §. criminis. [Sub anathemate] scđa pars. [sñie cōscientia ꝛc.] id est synodi ꝓuincialis. Hoc intelligitur cū dꝫ fieri anathema ꝑ excessu: qui tāgit ꝓuinciā: vel est sufflatū. vt. ix. q. iij. c. ij. ꝛ. c. archieps. Hu. [nisi ꝑ ea cā] scꝫ ɔtumacia [vñ]. i. ꝑ qua causa canonica: scꝫ canonū docet aliquem esse anathematizādū. Hu. [qꝛ dānatio]. i. signū vel causa eterne dānationis. vñ alibi dꝛ separatio a deo. xxiiij. q. iij. certum. ꝛ

Questio. Rñdet. 4 c. corripiant. Hu. Archidi. ¶ Sed hic surgit qō. † qño ergo excōicatio est vel dꝛ medicinalis ꝓhibitio. vt. ij. q. j. multi. Rñ. iuxta Hu. ꝙ est dānatio: ꝛ a deo separatio ꝛ eradicatio cū contemnitur. vt. xxiiij. q. iij. notandū. Sed medicinalis prohibitio cū nō cōtēnitur: sed inde corrigitur hō. vt. ij. q. j. ꝛ. ꝫ. e. q. audi. ꝛ xxiiij. q. iij. corripiātur. [pro mortali]. i. ꝑ cōtumacia mortalis criminis. vñ subditur [exponēdo]. i. non nisi ꝑ illis qui ꝛc. nisi per excōicationē. Hug. de hoc de cōse. di. ij. si nō sint. Archid. Hic expsse ꝓbatur, ꝙ excōicatio non est faciēda nisi pro cōtumacia puta cū timetur scādalū: vel malū schismatis: vel multitudo: vel potēs psona est in cā. vt. xxiiij. q. iij. cū quibus. Hug.

Exponit literam.

Nullus. Ad idem sequitur hoc. c. sumptum ex cōcilio aluernēsi. Summa continetur in rubro. breue est, ꝛ est eiusdem sñie cū precedenti. Lege. ¶ [Nullus eas culpas] scilicet mortales. Hug. Archid. [arceri] per excōicationem. Hug. Archid.

Exponit literam.

Certū est pro istis tribus. Ad idem sequitur hoc. c. ex concilio triburiensi sumptum. Summa qꝛ mentionē fecerat: ꝙ nullus deberet excommunicari: nisi pro cōtumacia. subiungit, ꝙ tribus modis contingit aliquem contumacē esse: vt dicit in tex. breue est. Lege. ¶ [Certū est pro his tribus] scꝫ sub qbꝰ cōprehendiṫ quodlibet aliud crimē: ꝑ quo quis est dignus excōicari: qꝛ cuiuslibet criminis ɔtumacia deprehendiṫ aliquo istorū triū modoꝝ: scꝫ vel in principio cause: scꝫ cū qs vocatus venire cōtēnit: vel in medio cū ante tēpus recedit illicētiatus: cū dare siue obedire cōtēnit, ꝛ est sensus [ꝑ his tribꝰ criminibus]. i. pro cōtumacia aliquorū istorū trium procedente de quolibet crimine. Hugu.

De his inquam. §. est. Incipit quarta pars qōnis: i qua magr̄ Gratianus intēdit supficialiter allegare, ꝙ sñie iniuste nō sit parēdū scꝫ ꝙ neminē ligat apud deū supple: si non contēnatur. alꝛ sic xxiiij. q. iij. notandū. ꝛ hoc intendit probare per. xix. capła: que aliter intelliguntur: q̄ in sñia excōicationis. Joā. de. Archid. vnde Hug. dicit, ꝙ magr̄ allegat ꝛ nō asserit: dicit ɔñr magr̄, ꝙ supradicte authoritates loquūtur de cōtumacibus: quibus non est communicandum, ꝛ non de iniuste suspensis. Bar.

Archid.

Exponit literam.

Quomodo. Hoc primū caplm qō inducit sumptū ex beato Hieron. sup Matthe. Sūma est ꝙ iniusta sñia ꝑlati apud deū nō ligat. breue est. Lege. ¶ [Quomō] in veteri testamēto sacerdos per suā sñiam nō faciebat leprosum eū qui nō erat, nec ecōuerso. Leui. xiiij. Ita eps vel presbyter per suā sñiam nec ligat insontē, nec soluit noxiū: quo ad deum. scꝫ [nō facit]. i. nō faciebat in veteri testamēto. Hu. [mūdum leprosum] vel ecōuerso: licet hoc diceret. Hugu. [non alligat] apud deum licet apud ecclesiam. Hug. supra. j. q. j. vt euidēter. Hug. ꝛ Archid. [noxios]. i. in peccato persistentes.

Ridiculum. Palea est.

1 ☞ Sententia excōmunicationis data ab heretico est nulla. Et quid de alijs sententijs. numero. 2.

3 Iurisdictiones dominia ꝛ possessiones licite sunt apud infideles.

Exponit literam.

Cui est illata. Ad idem est hoc caplm qō est Gelasij pape Sūma est eadē cum ꝑcedentis capli. vel sic: sñia lata ab heretico est nulla ꝛ absolutione non eget. Lege tex. ¶ [Cui] de sententia heretici loquitur: qꝛ de sñia dioscori qui hereticus ꝛ dānatus ꝛ prescissus erat ab ecclia, ꝛ ideo neminē sua excōicatione ligare poterat catholicū. qꝛ cū sit extra ecclesiam: nec ligandi: nec soluendi habet potestatē. vt de peni. di. j.

1 verbū. † Nulla est ergo sententia heretici: sñia dico excōicationis: de qua hic agitur. vnde nullus debet petere absolui ab ea. Idem est de sñia absolutionis. Hug. [illata est] a dioscōro: vel cōsimili heretico ꝛ prescisso ab ecclia: vel deposito ꝛ remoto ab officio clericali. Hu. [sñia excōicationis]. Hu. ꝛ Archi. [errorem]. i. pctm̄: pro quo illata est. Hug. Archi. [vacua est]. i. iam

Archi.

non subest causa: pro qua lata est: sed anteq̄ deponatur error: licet ipso iure nulla sit: tamē subest causa pro qua lata est. Agitur eñ hic: qñ causa subest: postea qñ nulla causa subest. vnde subditur: sed si iniusta est quo ad causam: quia nulla subest pro qua feratur. Hu. [apud deū] qꝛ nō subest causa. Hu. [eius ecclesiam] militantē: qꝛ non est lata a iudice suo: vel illo qui habet potestatē excōicandi. Hug. [iniquā] quo ad causam, ꝛ quo ad iudicē. Hu. Arch. [nullatenus] qꝛ nec quo ad deū: nec quo

2 ad ecclesiā. ¶ Sed hic surgit questio: que tangiṫ in glo. † vtrū idē sit de alijs sentētijs hereticorū scꝫ ꝙ nulle eorū sint valide. Rñdet glo. ꝙ sic: qꝛ i subditos suos habēt in alijs iurisdictionem. xxiij. q. j. si ꝑpterea. ꝛ. iij. q. vij. c. vltimo. hanc sñiam tenet hic Hu. qui dicit ꝙ in alijs sentētijs nō tenet, qō hic dꝛ: nisi in excōicatione, ꝛ ligatione: vel absolutione. Et Lau. idem sentit

3 Et idem videtur sentire Inno. qui notat, † ꝙ iurisdictiones ꝛ dominia ꝛ possessiones licite ꝛ sine pctō possunt esse apud infideles. de quo per eū. extra de voto. qō super. vide ēt Jo. and. extra de offi. dele. c. penu. lib. vj. sup glo. puta. vtrū qō quidā tenēt cōtrarium: sicut Bar. dicens. ꝙ extra ecclesiā nulla est iurisdictio, ꝛ ideo sentētia lata nō tenet. pro quo. xxiiij. q. j. apte. ꝛ. c. vbi sana. Et hoc videtur sentire Hostiē. dicēs, ꝙ infideles carent iurisdictione temporali: iuxta illud. auferetur a vobis regnū ꝛc. de quo nota in summa de homi. §. qua pena. ver. ꝛ si opponas. ibi vide: sed alias nos plenius discutiemus hāc questionē deo duce: qꝛ simpliciter sicut iacet Hostiē. nō placet: nec illud auferetur ꝛc. dictum est omnibus infidelibus: sed iudeis.

Questio. Rñdet. Lauren. Innocen. Jo. andr. Hostien.

Secundum. Ad idē sequitur hoc capitulum qō est beati Augustini de natura boni. Sūma est in rubro. Lege tex. ¶ [Secundum nocere] qꝛ cū deus sit impassibilis. xxiij. q. j. si petrus. ꝛ incōmutabilis. xxij. q. iiij. incōmutabilis ꝛ oīpotens: cui nullus resistere pōt. xix. q. ij. due. nō potest sibi nocumentū inferri a quocūq̄. Item nō pōt nocumentū aliqō inferri: cui nō potest aliqō bonū subtrahi: nec aduersum pati: cum nocumentū sit boni subtractio, ꝛ aduersi passio. Sed deo cū sit eternaliter summū bonū per essentiā non pōt aliqd boni subtrahi: qꝛ iam non esset summū bonum, ꝛ esset accidentaliter bonū quo ad id, qō ei posset subtrahi, qō est contra fidem. Ceterū deus non pōt pati aduersum. ergo deo non pōt nocumentum inferri [nec nocere iniuste]. i. sine causa. Cuius causa est: qꝛ posse peccare est posse deficere, qō repugnat deo: qꝛ est ens perfectissime potētie, ꝛ indeficientis. Nam deficere in opere attestatur defectum potentie: que deficit in suo actu. deficere autem in iustitia repugnat deo summe iusto ꝛ bono qui ait Esaie. lj. iustitia mea nō deficiet. Unde Augustinus. xv. de trinitate. c. xv. cum dicitur deum non posse peccare hoc potestatis est: non impotentie. [nec noceri iniuste]. id est sine causa: deus enim cum iustus sit, ꝛ iustitias dilexit. ps. x. non vult ꝙ alicui iniuste ab aliquo noceatur. ps. ciiij. non reliquit hominem nocere eis [patitur] sine vindicta: quia ipse puniet illum: qui iniuste nocet. vnde apostolus Colo. iij. ait. qui iniuriam facit: recipiet quod inique gessit.

Exponit literam. Augustinꝰ

Cepisti. Ad idē sequitur hoc capitulū: quod est eiusdem Augustini de vbis domini super Mattheū. Summa est, ꝙ sentētia prelati cum subditos ligat aut absoluit est in celo cum iuste ligat aut absoluit: breue est. Lege. ¶ [Cepisti] o prelate. Hu. [tanq̄ publicanuin] quo ad sacramenta: quia cum publicano possumus comedere: bibere, ꝛ loqui: sed non cum excommunicato. Hug. [ligas] excōmunicando. Hugu. [dirupit] vt xv. q. vj. autem. ꝛ. j. q. j. vt euidenter. Hu. [iniusta vincula] excōmunicationis bene dico iniusta. Nam iusta non dirumpit: sed approbat, ꝛ hoc est quod sequitur [quem solueris] scilicet iuste [inquit] scꝫ Christus. Matthei. xvj. non quem putaueris solueris: scilicet quem solueris: scꝫ iuste claue non errante [solutus erit in celo]. i. eius absolutio approbabitur ab illo: qui est in celo. vt de penit. di. j. quē penitet. Hu. Lauren. Archid.

Exponit literam.

1 ☞ Iudicium temerarium excommunicationis plerunque non nocet excommunicato: sed excommunicanti.

Temerariū. Ad idem est hoc capitulum eiusdē Augustini in de verbis domini in monte. Summa est † temerariū iudicium excommunicationis plerūq̄ non nocet excōmunicato sed excōmunicanti. Lege textū. ¶ [Temerariū iudicium] excōmunicationis scꝫ iniuste: quia causa non subest excōmunicat. Hugu. [temere]. i. sine cause cognitione. Hugu. [plerūq̄] hoc ideo dicit: quia plerūq̄ nocet: puta cum contēnit tale iudiciū ipse sit excōmunicatus: tunc enim peccat mortaliter:

Exponit literam.

taliter: sicut sepe dictum est. vir ergo iustus in tali casu humiliter ferat excōicationē: ꝛ petat absolutionem: q̄uis illa apud deum non egeat apud quem non est ligatus. sed apud ecclesiā tantum. vt. ꝫ. e. si quis eps forte [erat] vt. j. e. q. illud. ibi videas Hu. ꝛ Arch.

Archidia. Exponit literam.

Quid obest. Ad idem tendit hoc. c. eiusdem Aug. ad clerū hipponēsem. Sūma est i rubro. breue est. Lege. ¶ [Quid obest: in tabula] in singulis ecclesijs solebāt inscribi noīa fideliū in quadā tabula: ꝛ cū excōicabanṫ delebanṫ de tabula illa noīa eorū. vel loquitur specialiter de clericis quoꝝ noīa scribebanṫ in tabula: que matricula dicebatur. sed q deponebanṫ aut excōicabātur eorū nomina delebantur. Si suspendebantur eorum nomina supprimebantur: quando aliorū nomina recitabantur. vt di. l. contumaces. ꝛ. ij. q. j. nomē. hu. et in gl. quid obest. apud deum in celo illi quē propria culpa non ligat in terra. quasi diceret nihil.

1 ☞ Excommunicatio iniusta non nocet apud deum.

Exponit literam.

Senti de Augustino. Ad idem est hoc. c. eiusdem Augu. ad secundinū manicheū. Summa est. Nō obest homini iniusta sñia aut oblocutio sinistra: si apud deum conscientia non accuset. Lege. ¶ [Senti de Augu.] O tu manichee: cui scribit aut sit gñaliter: tu q paratꝰ est reprehēdere: de quo hic loquiṫ. vt not. vj. q. j. beatꝰ. Archi. [non accuset.] vñ pōt tunc dicere cū apostolo. j. cor. iiij. ꝑ modico est mihi: vt ab hoīe vel humano die iu-

1 dicer. facit ad propositū. † qꝛ ex hoc pꝫ ꝙ iniusta excōmunicatio non nocet apud deū. Sed ꝫ hoc vr̄ esse. j. e. nō sunt. ꝛ. xij. q. ij. nolo. vbi dꝛ. ꝙ nō sufficit cōscientia: sed habēda est bona fama ꝑpter alios. Nā crudelis est q famā suā negligit. Rñdeo in gl. non sunt ꝫria ista. qꝛ illa allegata intelliguntṫ qñ alij sunt parati imitari: ꝛ non reprehēdere: ꝛ ita nostro exēplo possunt corripi vel edificari: ꝛ tunc inter tales debemus inniti: vt fama polleat: vt odore bone fame nostre ad bonū trahantur et imitentur. Capitulū aūt presens locum habet cū simus inter tales qui parati sunt non imitari sed reprehendere: ꝛ depra uare ꝛ denigrare: ꝛ male interpretari q̄cunq̄ bona opera faciamus inter tales non debemus curare famam: sed consulere conscientiam bonam. Hu. ꝛ glo.

Opponit. Rñdet.

1 ☞ Conscientie plus est parendum quam allegationibus vel dictis aliorum.

2 Vir si scit vxorem sibi consanguineā: ꝛ ecclesia precipit vt illi reddat debitum potius dꝫ parere cōsciētie q̄ ꝑcepto ecclesie.

3 Cogendus nullus est ad purgationem propter infamiā ortā ex dictis maledicorum.

Diuisio. Exponit literam.

In cunctis. Ad idē est hoc. c. qō est beati Gregorij. Sūma est i rubro. vel sic. Non est timenda mala lingua ei quē peccati cōsciētia non accusat. Et pōt diuidi in tres partes. In ꝑma ponit preambulū quoddā siue exordiū. In scđa ponit narrationē q̄ iustificat. In tertia cōcludit ꝙ nō dꝫ propter maledictorū linguas subditorū vtilitatē ꝑtermittere. ij. ibi: de vestra. iij. ibi: vñ. Lege. ¶ [In cūctis. districtio eterna pēsanda] est ꝛ i memoria hñda: vt viteṫ. Illa eñ sup oēs alꝛs penas vitare debemꝰ: ꝛ ea opari per q̄ eā vitare valeamꝰ. hu. maior est eñ quacūq̄ pena tpali de presenti. di. vlti. c. vltimo. Arch. hinc dicebat ps. Dñe memorabor iustitie tue soliꝰ. q̄ scꝫ corpꝰ ꝛ animā mittit in ignē eternū. Mat. x. [Nullius lingua] ablatiuꝰ est. Hu. ꝛ gl. [implicet se aliqs reum]. i. ostēdat: vel credat se implicitū. hu. ꝛ glo. [inter accusationes] exteriores. Hu. ꝛ Arch. [ꝛ liber] ab accusatione exteriore [esse nō pt

Archid. ps. lxx. a. Archid.

1 si addicit]. i. condēnat. Hu. Arch. hic est ar. † ꝙ plꝰ parendū est conscientie: q̄ allegationibꝰ vel dictis aliorū. hu. ꝛ ꝙ iudex potius dꝫ iudicare ꝑm cōscientiā q̄ ꝑm allegata. ¶ Et vꝫ ad

2 qōnē de matrimonio. † Ecce qs sit vxorē sibi esse cōsanguineā ecclesia ꝑcipit ei vt reddat sibi debitū. ar. est hic ꝙ potius dꝫ parere cōscientie q̄ ꝑcepto ecclesie. lꝫ ꝑ excōicationē eū cogat ecclesia. hu. [de vestra igiṫ]. ij. ps. [maledicorū] dicta ab inimicis ꝛ maledicis ꝫ probatos viros nō sunt credēda. ꝑuer. xxvj. labijs suis cognoscitur inimicus. ꝛ. j. cū submiserit vocem suā: ne credideris ei. [qm̄ septē]. i. vniuerse malitie sunt i cor

3 de eiꝰ. ꝛ. j. Jo. iiij. dꝛ nolite oī spiritui credere. ar. † aliquem nō esse cogēdū ad purgationē ꝑpter infamiā ortā ex dictis maledicorū. vt. ij. q. v. oībus. hu. [mala] maiorū ꝑsertim: qꝛ idē est in minoribꝰ. hu. ꝛ idē Archi. q supplet maxime nisi ꝓbata le-

Questio. Rñdet. Archi.

gitime. vt. ij. q. j. deus. ꝛ. xxx. q. v. nullum. [non debeāt credi] in preiudiciū alterius. vt scꝫ deṫ sñia ꝫ aliquē forte alr̄ credi possent. hu. [probata citius vlcisci]. i. puniri q̄cito fieri pōt commode. vt. xxiij. q. iiij. cū quisque. ꝛ. xxiiij. q. iij. de excōicationibus [leuitas] eccle. xix. q cito credit: leuis est corde. ꝛ prouerb. ix. [simplex]. i. leuis credit oī verbo. magne certe leuitatis est credere non probata ꝛ que probari non possunt ꝑsertim conficta a maledicis contra bonos ꝛ probatos viros quibus maligni insidianṫ: ꝛ detrahere non desinunt. [vnde]. iij. ps. [disiungere]. i. non debet curare. Lau. ꝛ Arch.

Et si ad tempus. Ad idē sequiṫ hoc. c. quod est Augu. super ps. xxxvij. Summa est parum curare debet homo si iniuste temporaliter dānetur qm̄ si patienter fert a dño suscipiet mercedem eternaꝫ. Breue est. Lege. ¶ [Et si ad tp̄s damnaris ab homine] bene dꝛ ad tempus. quoniam iniusta damnatio temporalis et momentanea. ij. corin. iiij. dicit enim apostolus. Illud enim quod in presenti est momentaneum ꝛ leue tribulationis nostre: que tantū vidētur temporalia sunt [sententiam] mortis, vel aliam iniustam. hu. [proconsulis] vel alterius iudicis secularis [in cyprianū] ponit exemplum qꝛ sicut proconsul dedit sententiam in sanctum cyprianū carthaginensem archiepm damnans eum ad mortem sibi non obfuit. imo profuit: quia ab homine iniquo ꝛ temporali morte sententiatus: ꝛ in celo gloriosus martyr ꝛ doctor coronatus. Si ergo non paueat iustus iniqui iudicis sententiā: sed gaudeat cui adest xp̄s adiutor deducens eū in gloriam suā: ꝛ vitā eternā: qꝛ si iniqui iudicis sedentis in sede temporali feriaṫ quis, ꝛ patienter ferat: coronabiṫ a Xp̄o in celo: qui ait Mat. v. beati qui persecutionem patiuntur ꝑpter iustitiam. quoniā ipsorum est regnum celorum [sella]. i. iudiciaria sedes. Hu. [a superiori coronam] si talis sentētia patiēter feratur. vt. j. c. qui iustus. Hu.

Exponit literam.

Custodi. Ad idem est hoc. c. quod est beati Aug. ps. xxviij. Sūma est eadem cū precedenti. scꝫ non est curandum si ab hoīe qs dāneṫ si apud conscientiā suam sit innocēs. Breue est. Lege. ¶ [Custodi] itus. i. in aīa. hu. [nemo opprimet] i. nemo pōt inferre violentiam aīe sed corpori. Matt. x. Nolite timere eos: qui occidunt corpus animam aūt non [nunquid] scilicet in die iudicij. hu. [iudex] qui iudicat renes ꝛ corda ecclesiastici. iij. ꝛ iustum ꝛ impium iudicat Deus. ps. vij. [alius testis.] ¶ Hic surgit questio. quomodo sit verum: ꝙ alius testis non erit q̄ consciētia: cū dicatur. ix. q. iij. aliorum. ꝙ idem erit iudex ꝛ testis in die iudicij. Ad hoc respondetur: ꝙ lꝫ deꝰ cōscientie sit iudex ꝛ testis: cui omnia nuda ꝛ aperta sunt. ad Hebre. iiij. vnde Hiere. xxix. dꝛ. Ego sum iudex: ꝛ testis. tamē extra deum de occultis cordium non est testis nisi propria conscientia. qꝛ nemo nouit que sunt hominis, nisi spiritus hominis qui est in eo. j. ad cor. ij. Itaq̄ illud relatiuū alius non excludit deum sed tantum aliuꝫ hominem. vt etiam non ecōuerso. cum dicitur solus deus erit ibi testis non excluditur conscientia. vt dꝛ Hu. Laur. ꝛ Arch. Noli timere in die iudicij, qꝛ xp̄s iustus iudex iudicabit: nec ibi aduocatio aduocati valebit. ix. q. iij. aliorum. Hu.

Exponit literam. Questio. Rñdet. Lauren. Archid.

1 ☞ Omittendum est aliquando aliquid propter scandalū.

Inter. Ad idem sequitur hoc. c. quod est beati Gregorij super Ezechielem. homil. ix. Sūma est in rubro. Et diuiditur hoc. c. in duas partes. In prima ponit doctrinam: quid per nos faciendū est: qñ laudamur ab alijs de his bonis q̄ i nobis nō sunt: ꝛ qñ vituperamur ab alijs. In scđa dat doctrinā: scꝫ qualiter debeamus agere circa detractores. ij. ibi: vocandi. Lege. ¶ [Inter] loquiṫ cū sumus inter tales: q parati sunt nō imitari vel edificari sꝫ irridere ꝛ denigrare q̄cunq̄ bona faciamꝰ dꝛ ergo [qō si nō ea ꝛc. tristitiā] qꝛ alij decipiunṫ in nobis: ꝛ qꝛ illud bonū nō est in nobis ꝑsertim si est necessariū ad saluteꝫ. Hu. [letitiā] nō de pctō illorū vel qꝛ decipiunṫ in nobis. sꝫ qꝛ illud malū non est in nobis. hu. [ꝛ cōsciētia nr̄a] q̄ ꝑcepto iudicū ꝑponderat. Lau. ꝛ Arc. [paulū]. ij. cor. ij. [Job. xv. [testis in celo [scꝫ deꝰ testis in corde: scꝫ cōscientia [dimittamus] ex quo corrigere non possumꝰ. hu. [in puluerē] pctōrū [oculos] mētis [terrā]. i. pctm̄. qꝛ sicut sufflantes puluerē excitāt puluerē in oculos corporis. Ita detrahentes puluerē peccatorū congerunt in oculos mētis: ꝛ inde ipsam mētē excecāt. hu. vt merito ceci fiant. Esa. vj. vt sint videntes, ꝛ non videant: ꝛ fiāt sicut puluis ante faciem venti. ps. xxxiiij. [vocandi.] secunda pars. hoc salubre consilium: vt ad pacem reducanṫ si fieri pōt

Diuisio. Expo teram. Lauren. Archi.

Ps.xxxix.d. ait propheta. Cũ his qui oderunt me gratis.i.sine causa erã
pacificus cum loquebar eis ⁊c.[satisfieri a nobis.sumus enim
Lauren. scientes]aliter hoc participium non hꝫ verbum.Hug. Lau.
Archid. ⁊ Arch.[Quid de iudeis veritas dt.]Matt.xvij.[ne forte]
hoc dicit Christus cũ tributum peteretur ab eo:⁊ dixit petro
vade ad mare:⁊ mitte hamum,⁊ eũ piscem qui primus ascen
det tolle,⁊ inuenies staterem in ore eius:⁊ illum dabis pro me
⁊ te,vt.xviij.q.j.iam nunc.Et hoc est quod dicit.[ne forte scã
1 dalizemus]ar.† ꝙ aliquid est omittendum propter scandalũ
vt di.l.de his vero.⁊ di.lxxxij.presbyter.⁊ hoc verum est:quan
do potest omitti salua charitate ⁊ fide:nã aliter fiendũ est vt i
sequẽti exẽplo apparet.[Si aũt satisfieri sibi i veritate].i.ẽm
veritatem scꝫ veritas eis dicit ⁊ aperitur ⁊ nolunt acquiesce
Lauren. re.Hug.Lau.⁊ Arch.[habes consolationẽ ⁊c.in euangelio.]
Matt.xvj.[Scis qꝛ hoc verbo scꝫ non quod intrat in os co
inquinat hominem.sed quod procedit ex ore hoc coinquinat
hominem.Tunc dixerunt discipuli.Scis qꝛ pharisei audito
hoc verbo scandalizati sunt].i.indignati.[Rñdet finite ⁊c.
Paulus quoqꝫ]Roma.xij.[quod ex vobis est].i.quantum
ex vobis est.Hu.sit.iij.q.vj.hec quippe.⁊.xxxij.q.v.c.proposi
to.Laur.⁊ Archi.

Hoc inter eos. §.est.in quo gratianus expo
nit quod dictũ est in precedẽ
tibus proximis capitulis.scꝫ hoc non curare detractores ma
lorum intelligendũ est de illis,qui parati sunt reprehendere,⁊
nõ imitari apud quos sola cõscientia sufficit.apud vero alios
qui parati sunt audire:⁊ imitari ⁊ exemplo nostro possunt edi
ficari:⁊ proficere conscientia ⁊ fama est necessaria.hu. Barto.
hoc probat per.c.sequens.

1 ☞ Fama an possit negligi sine peccato.
2 Famam appetere propter proximum est charitatis.

Non sunt. Ad probandũ quod dictum
est inducitur hoc.c.qđ est bea
ti Augu.libro de ouibus in quodã sermone. Sũ
ma est in rubro.diuidit hoc.c.in tres partes.In
Diuisio. prima reprobat opinionẽ dicentiũ de fama non esse curandũ.
In scđa reddit rationeꝫ de hoc ibi:cum ostendant.In tertia
instruit ibi proinde.¶ Pro pleniori intelligentia huius capi
Questio. 1 tuli querit.¶ † Utrũ sine peccato possit fama negligi.Et vr
ꝙ sic ex presenti caplo:cũ tales dicant sancti.¶ In ɔ̃rium est
Opponit i cõtrarium illud.qui negligit famam crudelis est.⁊ illud.Curam habe de
Respõdet. bono nomine.¶ Rñdeo dĩm ꝙ fama nullo modo est negli
genda multiplici ratione.quarum alique tanguntur in litera.
¶ Primo qꝛ fama bona impinguat ossa.vñ crudelis est qui
famam suã negligit.¶ Scđo qꝛ negligendo famã perimit id
qđ melius est inter tpalia.prouer.xxij.melius est nomẽ bonũ,
ꝙ diuitie multe.¶ Tertio qꝛ per hoc dat occasionẽ alijs, vt
de se sinistre sentiant:⁊ de eo male ⁊ false loquant:⁊ sic peccent.
¶ Quarto qꝛ vita bona ⁊ sancta per talẽ negligentiã despici
tur:⁊ habetur in contẽptu.¶ Quinto qꝛ cum famam aliorũ
bonam seruare ex charitate tenemur:multomagis nostrã.qꝛ
Tullius. vt dt Tullius libro de officijs.negligere quid de se dicant ho
mines:non solũ arrogantis sed dissoluti animi est.Et Augu.
Augusti. de opere monachorũ.Nec misericordius est ꝙ bone fame con
sulere.Et primo de ciuitate dei capitulo.xix.dt proprie fame
consulendũ est propter aliorũ vtilitatẽ ⁊ nõ propter eorũ lau
dem humanam.Et in libro de vita clericorũ dt.duo sunt ne
cessaria:scꝫ conscientia ⁊ fama.Conscientia propter te:⁊ fama
propter proximũ:qui conscientie sue confidens famam negli
S.Thom. git crudelis est.Notandũ insuper iuxta S.Tho. quolibeto.
ix.vbi mouet questionẽ vtrũ aliquis peccet infamiam non re
pellendo.ꝙ vtrunqꝫ contẽptus ⁊ appetitus põt esse laudabi
le et vitiosum.fama eñ non est necessaria huiusmodi propter
2 seipsum.sed propter proximũ edificandũ.† appetere eñ famã
propter proximũ charitatis est appetere propter seipsum ad
inanem gloriã pertinet.Et econuerso contẽptus fame ratiõe
sui ipsi⁹ humilitatis est.Ratione proximi est ignauie ⁊ crude
litatis.illi ergo quibus incumbit ex officio vel ex statu perfe
ctionis aliorũ saluti prouidere peccant nisi infamiam propriã
iuxta se repellant.Alij vero quib⁹ magis custodia sue salutis
imminet pñt sue humilitati prouidere pñt famaꝫ vel infamiã
contemnere.Sed cũ infamia dupliciter repellatur scilicet oc
casionẽ subtrahẽdo ⁊ linguas detrahentium cõpescẽdo.Pri
mo modo omnes tenentur infamiã vitare.alias sine scandalo
actio transire non posset.qꝛ semper est peccatũ.Sed scđo mo
do non tenetur nisi ꝙ totius debet aliquis saluti proximi pro
Exponit literam. uidere.Et hoc est ꝙ dicit Gregorius homilia.ix.super Eze
chiel linguas ⁊c.vide in S.Tho.Lege.¶ [Non sunt audien
di]supple in hoc sancti in alijs vel in opinione hominum.Nã
reuera sancti non sunt.vt.xij.qđ.j.nolo.peccant enim mortalr
cũ sic negligunt vel cõtẽnunt famã.vnde sequitur[crudeliter
⁊c.reprehenduntur]alias[deprehenduntur]Archi.[in ali
qua negligentia]fame.Arch.[suspitionẽ]populi.Arc.[vñ]
i.a qua suspitione:scꝫ ab eo ꝙ hoies suspicantur de eo[longe Archid.
abesse]sciunt Hug.⁊ Archid.[dicunt]sed male coram deo ⁊c.
[estimationẽ].i.famam ⁊ opinionem [crudeliter]tamen qꝛ
crudelis qui famam suam negligit[cum].i.qꝛ[occidant ani
mas]exemplo.vt.ij.q.vij.paulus[aliorũ]conspicientiũ eos.
aliorũ dico[siue blasphemantiũ viam Dei].i.fidem ⁊ religio
nem Christianã:in qua talia facientes viuunt.[displicet qua
si turpis ẽm suã opinionẽ ꝙ iusta ⁊ casta est vita sanctorũ]sal
tem quo ad ea que ipsi putant de eis.Quare dicit Hiero.fuge
personas in quibus potest male conuersationis esse suspitio. Hierony.
Nec dicas sufficit mihi conscientia mea non curo quid de me
loquuntur homines.Et certe apostolus prouidebat bona nõ
solum coram deo:sed etiam coram hominibus ne per illũ no
men dei blasphemaretur in gentibus[vel imitantium cũ ex
cusatione]qꝛ putat ita fieri a sanctis sibi credunt licere,⁊ ideo
faciunt consimilia.Hu.⁊ gl.verbi gratia de vtroqꝫ.Ecce ali
quis bonus ex iusta causa frangit ieiunium sed facit hoc in cõ
spectu publico,⁊ in hoc malum facit.aliqui qui nesciunt cau
sam hoc videntes statim blasphemant vitam illius,⁊ aliorũ
bonorum qui sunt in ecclesia vel faciunt ipsi idem.qꝛ credunt
ꝙ licitum sit ex quo fit a tali.Similiter prelatus ecclesie pu
ta eps propter scandalũ vel alia iusta causa tolerat publicum
vsurarium in ecclesia putant statim:ꝙ eps negligẽs sit:vel ꝙ
accepit pecuniam ab eo:⁊ ita blasphemãt vitã eius vel a suis
similiter subdit accipiunt pecuniã:qꝛ credunt epm accipere ⁊
ita esse licitum dico non ꝙ vident tñ sed ⁊c.[proinde].iij.ps.
[et famam custodit]non solum vitam.iste talis ⁊ alijs est mi
sericors non solum sibi.Hu.

Si quis. In hoc capitulo quod est beati
Hiero.super epistolam pauli ad
philemonẽ redit magister ad principale propositũ
ostendens in summa.ꝙ iniqua sententia nocet illi:
qui tulit eam:nõ illi cõtra quem fertur.Et sic videt ꝙ non sit
ei parendũ.vel sic.qui malum dicit bonum esse vel econuerso
peccat mortaliter.Breue est.Pro pleniori intelligentia hui⁹
queruntur duo.
1 ¶ Primum est vtrum error semper sit peccatum.
2 ¶ Secundo de his que nimis faciliter prorumpunt in excom
municationem.

1 **Quantum ad primum.** †In quo q̃
ritur vtruꝫ
error semper sit peccatum proceditur.Et videtur quod sic.
Primo ex.c.presenti vbi dt si qs.¶ Scđo qꝛ dt apls. Nolite Primũ ar.
errare deus enim non irridetur.¶ Tertio sic.rectitudo iudi Scdm ar.
cij est virtus fidei:vel prudentia.ergo vr ꝙ error in rõne sem Tertiũ ar.
per sit peccatũ.¶ In oppositũ videtur illud Augu.in enchi Opponit i
ridio ꝙ nobis nolentibus subinfertur error ergo error cũ sit cõtrarium.
inuoluntarius non est peccatum.¶ Respondeo dicẽdũ iuxta Respõdet.
antiquos.ꝙ est error simplicis notitie ⁊ de isto est cõclusio.ꝙ Prima cõ
non est peccatum.Et est error approbationis:qui est in omni clusio.
peccato.vnde ois peccans est errans.Item est error:qui ex in
firmitate nascitur:qualis est in febricitantib⁹.sicut enim dicit
Augu.palato non sano dulcia videñ amara.Sic ex infirmi August.
tate originalis peccati quidã error surgit quo corrũpitur rõ
in iudicijs ⁊ deuiat frequenter.Et de quo Bernardus.error Bernard⁹
est humane mentis non modo malum putare malũ:et malum
bonum aut verũ falsum:⁊ econuerso.sꝫ ⁊ certa recipere p du
bijs:⁊ dubia pro certis.Et ꝙ iste error non est voluntari⁹:est
conclusio.ij.ꝙ non est peccatum sed pena peccati.Est ẽt error Scđa con
procedens ex peruersione voluntatis.⁊ ita errare nihil aliud clusio.
est ꝙ habere vera pro falsis.⁊ tunc distinguendũ est:qꝛ aut er
ror talis est circa fidem ⁊ bonos mores ⁊ sic tertia cõclusio.qđ Tertia con
talis error semper est peccatũ:⁊ mortale.Et ista conclusio col clusio.
ligitur ex presenti capitulo et duobus sequentibus.vnde Au August.
gustinus.quibusdam profuit errare in via pedum:sed non in
via morum.aut ille error accidit in illis:que sunt supra huma
num iudicium:vt iudicare de intentionibus cordium:⁊ de ta
li est conclusio quarta.ꝙ talis error semper est peccatuꝫ.quia Quarta cõ
hoc est vsurpare quod solius dei est.ipse enim solus est q scru clusio.
tatur renes ⁊ corda aut est in his que subsunt humano iudi
cio.⁊ de tali est conclusio quinta.ꝙ talis error non est peccatũ Quinta cõ
vt error in logicis naturalib⁹ aut mathematicis.¶ His ha clusio.
bitis dicendum est ad rationes in oppositum.Ad primam de
presenti capitulo quod procedit iuxta conclusionem tertiam. Ad argu.
Ad secundã respondetur:quod apostolus loquitur de errore
approbationis

approbationis.Ad tertiã respõdetur eodem modo.
2 **Circa secundum.** Notandũ †ꝙ vt notatur
p doctores quatuor sunt
considerãda:que debẽt specialiter retrahere et cohibere pla
tos:ne de facili excõmunicent.¶ Primum est quia excõmu
nicatio est abscissio a corpore ecclesie.vt sepe supra habitum
est vt in capitulo.engeltrudam.iij.q.iiij.⁊.xxiiij.q.j. loquitur
⁊ extra qui fi.sint legit.c.per venerabilẽ.§.fi.vnde omnia alia
remedia debẽt adhiberi añꝙ excommunicatio fiat:sicut mẽ
bro infirmo adhibentur primo multa remedia:et si valere nõ
possunt remedia rescinditur ne sana pars corrumpat.¶ Se
cundum est nobilitas corporis:a quo per excommunicationẽ
membrum rescinditur.Corpus enim illud est corp⁹ xpi my
sticum:scꝫ ecclesia.Si enim rex vnus haberet infirmitatẽ in
membro:nõ de facili abscinderetur membrũ illud.Cũ quãta
ergo cautela abscindẽdũ est mẽbrũ a corpore christi.¶ Ter
a ¶ Gladio a pcutit. Ad de pe.d an cha.l.c.quãto.nu.10.d off.ord. Et an excõicatio sit meri sperij.Car. zaba. in.c. qđ sedẽ.nu. 6.eo.titu.
tiũ est.quia qñ aliquis excõicatur gladio percutitur [a] satha
ne sine consilio ⁊ auxilio relinquitur.vt.s.dictum est.Non de
bet autem parua causa esse:pro qua pater spiritualis scꝫ pla
tus filium gladio percutit:lupis infernalib⁹ exponit:⁊ infir
mum ad mortem sine consilio ⁊ auxilio relinquit.¶ Quartũ
est:quia vt frequẽtius ex excõmunicatione vtilitas nõ sequi
tur:que solebat consequi.Excommunicatio autẽ solebat fieri
ad hoc:vt illi q excõmunicabantur corrigerentur:et ne ppls
eo exemplo corrũperetur.hodie autem contrariũ accidit:vt
frequenter.Nam qui excõicatur excõicationẽ cõtemnit:et ad
peccata frena laxat.Alij etiam corrumpũtur quia cõicant.vñ
remedium versum est ei in venenum,⁊ ideo rare essent faciẽde
excommunicationes:precipue gñales.extra de sen.excom.li.
vj.c.romana.§.j.⁊.§.caueant.Et raro essent conficiendi cano
nes late sententie propter pericula animarum.extra de cõsti.
c.vt animarũ lib.vj.Sed procedendum esset ad alias penas ꝙ
magis ꝙ excõicatio hodie timende videntur ab hoib⁹.Lege.
Exponit literam. ¶[Si qs]hoc.c.congrue põt intelligi de personis.i.ipsis ho
minibus:⁊ de ipsis rebus,⁊ virtutib⁹:⁊ vitijs vel eorũ tpib⁹.
Si intelligatur de reb⁹ planũ est[iustũ est].i.iustitia vel eius
opus[⁊ sanctũ].i.sanctitatem vel eius opus.hu.[abomina
bilis]quis peccat mortaliter:⁊ consonat Augu.qui super pri
mam epistolam ad cor.dt.ꝙ errare in rebus est pctm mortale
scꝫ cũ qs putat id opus:quod est bonuꝫ esse malum.vel id qđ
est vitiũ:id qđ est virtus.⁊ econuerso : hoc est mortalis culpa
cũ quisqꝫ adultus vel discretus sciat:vel scire debeat hoc esse
malum:⁊ illud esse bonum:⁊ hec est ignorãtia iuris,que nem
nem discretũ in hoc casu excusat.qꝛ hoc scire est minimum ad
salutẽ.Si ergo dixerit scienter siue ignoranter peccat morta
liter.ẽm Hu.⁊ gl.de personis vero sic intelligitur [iustum]
hoiem[sanctũ]hoiem[abominabilis] qꝛ peccat mortaliter:si
firmiter asseuerauerit iniustũ.de quo non hꝫ certitudinem:ꝙ
Opponit ⁊ sit talis sed temerarie iudicat.Sed vr Augu.contrariari sup
epistolam primam ad cor.dicens.ꝙ errare in personis venia
Respõdet. le peccatũ est:⁊ humana tentatio.Rñdet ꝙ loquitur de iudi
cio suspitionis.hoc aũt intelligitur de iudicio diffinitiõis.vñ
tale peccatũ mortale est.vnde Aug.si suspitiones euitare nõ
possumus qꝛ homines sumus iudicia tñ.i.diffinitiones sentẽ
tias ⁊ firmas continere debemus.Si ergo suspicemur : ꝙ est
humana tentatio[saltem non iudicemus].i.firmiter affera
mus.qꝛ est mortale.Qđ aũt ita debeat intelligi:pꝫ ex eo quod
sequitur in hoc capitulo asserit ⁊ in sequenti asserens.Hu.vel
potest legi de iudice,qui maxime peccat cũ condemnat eum,
quem credit esse absoluendum:vel econuerso vel condemnat:
vel absoluit de quo non est certus an sit condemnandus vel
absoluendus. Hu.

2 ☞ Iudicium prauum quod dicatur.
3 Iudicium certitudinis non est peccatum.⁊ nu.5.
4 Iudicium quando sit peccatum veniale:⁊ quando mortale.

Si quis hominem. Ad idem est
hoc capitulũ
quod est ipsius Hiero.Summa est in rubro vel sic
qui bonos ⁊ sanctos diffamãt xpm blasphemant.
Diuisio. Et diuiditur in duas partes.In prima dicit,ꝙ dicens homi
nem non sanctum ecclesiam violat.In secunda inducit autho
ritatem Esa.prophete ad probandum:quod talis iudicans
magno crimine obnoxius sit.ij.ibi:vnde quali crimine. Pro
pleniori intelligentia huius capituli ⁊ similiuꝫ querunt duo.
1 ¶ Primum est vtrum prauum iudicium semper sit peccatũ.
6 ¶ Secundum vtrum quis possit aliquem hominem sine pec
cato iudicare:aut asserere malum:⁊ non sanctum.

1 **Ad primum** sic proceditur.†Et videt ꝙ non
sit semper peccatũ prauum siue
erroneũ iudiciũ.Primo dicit Aug.vt.s.in precedenti caplo Primũ ar.
inductũ est super eplam ad cor.ꝙ suspitiones vitare non pos
sumus.qꝛ hoies sumus.ergo iudicium suspitionis:cum non
sit in potestate nostra nõ est peccatũ.¶ Scđo sic.Beda super Scdm ar.
Matt.vij.super illo nolite iudicare.dicit de certis possumus
iudicare.ergo iudicium certitudinis non est peccatũ.¶ Ter Tertiũ ar.
tio scire malum non est pctm.ergo nec asserere.¶ Contra est Opponit i
primo pñs caplm.Scđo illud Matth.vij.nolite iudicare.ad cõtrarium.
Ro.ij.in quo alterum iudicas teipsum condẽnas.¶ Respõ Rñdet.
deo:hic duo erunt articuli.In primo dicetur quid est prauũ.
Secundo respondebitur ad questionem.Quãtum ad primũ
2 dĩm est.† ꝙ prauum iudiciũ est ex errore procedens temera
ria snia vel suspitio mali de occultis aliquorũ.Errorem dico
ignota hñe pro notis.sniam dico in asserendo vel diffiniendo
qꝛ ita est suspitio in opinando:cũ dubitatiõe temeraria in sen
tentiando de his que ad eũ nõ pertinent:sed ad deũ cuius est
sententiare de occultis.qꝛ oĩa nuda ⁊ aperta sunt oculis eius.
ad Hebre.x.Data est aũt predicta diffinitio per cãs. Causa
efficiens vñ prauũ iudicium procedit tangit cũ dr ex errore.
Causa formalis cũ dr snia temeraria vel suspitio. Causa ma
terialis cũ dr de occultis aliorũ:⁊ sic pꝫ primũ.¶ Circa scđm
est notandum:ꝙ est iudiciũ certitudinis ⁊ de isto est conclusio
3 prima.† ꝙ tale iudiciũ non est peccatũ.pꝫ cõclusio.Nã super Prima cõ
Matt.vij.dt Beda. De certis iudicare possumus.Scđo est clusio.
iudiciũ temeritatis.Et illud est triplex scꝫ diffinitionis:ar
guitiõis:⁊ assertionis.Diffinitionis cũ quis de occultis siue
futuris male iudicat.vnde gl.super illud Mat.vij.Nolite dt
cũ nescimus qualis futur⁹ sit q nobis apparet malus:de cor
rectiõe eius desperare abiectumqꝫ reprehẽdere temerariũ iu
dicium est.Arguitionis iudiciũ dr:cũ quis iudicat de his ꝙ
ad eũ nõ pertinẽt.vnde ad Roma.xiij.Tu quis es:qui alienũ
seruum iudicas suo domino stat aut cadit.Assertionis cum
quis iudicat de occultis.vnde gl.super predictum locũ dt.de
quib⁹ incertũ est quo aĩo fiant sine piculo nemo iudicat.Pri
mum perniciosum.Scđm presumptuosum.Tertium super
stitiosum.⁊ ita videtur : ꝙ vtrunqꝫ tale iudicium est peccatũ.
Consequenter est notandum:ꝙ iudicium suspitionis est tri
plex: scꝫ violentũ:quando omnia signa mali apparent , nulla
boni.probabile qñ multa signa mali pauca boni.Temerariũ.
quando nulla boni pauca mali.Primum non est peccatum.
Secundum veniale paruum.Tertium veniale graue.¶ Sꝫ
4 hic surgit questio.† qñ iudicium est peccatum veniale ⁊ quã Questio.
do mortale.Ad hoc rñdetur sub certis conclusionibus.Pri Rñdet.
5 ma † ꝙ iudicium certitudinis nec veniale nec mortale pctm
est patet.¶ Scđa conclusio iudicium temeritatis mensurat
in quantitate peccati ẽm illud Mat.vij.In quo iudicio iudi
caueritis iudicabimini.Nã si iudicio temerario iudicauerit:
condẽnauerit qs aliquẽ condẽnatione veniali venialiter,cõdẽ
nabitur si mortali,mortaliter.Nã vt dicit S.Thom.ij.ij.cum S.Tho.
aliquis pro certo malitiam alterius estimat ex leuibus indi
cijs,⁊ hoc si sit de aliquo graui est peccatum mortale inquãtũ
non est sine contemptu proximi.¶ Tertium iudicium suspi
tionis:quandiu est in suspitione nunquam est mortale:nisi ve
niat ad assertionem.

6 **Ad secundum** sic proceditur.† Et videtur ꝙ
quis possit sine peccato indi
care de aliquo assertiue ꝙ sit malus.Primo sic.Ponatur qđ Primũ ar.
aliquis habeat tot ⁊ tantas cõiecturas de aliquo quot sit ma
lus:quot ꝙ sit bonus.ergo sicut sine peccato põt iudicare qđ
sit bonus silr põt iudicare ꝙ sit malus.¶ Scđo sic.Sãcti ho Scdm arg.
mines sic fecerunt vt paulus in actibus.percutiat te deus pa
ries dealbate.⁊ Jo.baptista.Jo.iiij.genimina viperaruꝫ ⁊c.
¶ Tertio pdicatores quotidie silr hoc faciunt.iudicant eniꝫ Tertiũ ar.
hoies malos ⁊ improperãt eis mala ⁊ prelati subditos suos.
¶ Quarto xps idem fecit.vnde Jo.viij.vos ex patre diabo Quartũ ar.
lo estis dicebat iudeis.ergo non erit peccatum assertiue iudi
care de aliquo ꝙ sit malus.¶ In oppositum videtur capitu Opponit i
lum presens.Item illud Ezechiel.xviij.Si auerterit se ipius cõtrarium.
ab impietate sua omnium iniquitatum suarum non recorda
bor.Et sequitur vita viuet ⁊ non morietur.sed possibile est:ꝙ
post blasphemiam vel fornicationem vel aliquod turpe malũ
statim illud faciat cõsiderans peccatum suum:et conteratur.
ergo statim potest esse bonus,de eo ergo iudicare quoniam
malus est peccatum est.¶ Respondeo iuxta cancellariũ anti Rñdet.
quum ⁊ antissiodoreñ.quod nullus potest determinate de ali
quo iudicare assertiue dicendo:quod sit malus sine peccato.
¶ Et ad rationes in oppositum respondet. Ad primam Ad primũ.

reſpondet negando conſequentiam.dicit enim ꝙ licet tot con
iecturas habeat:non tamen tot rationes ad probãdũ de quo-
cunqꝫ ꝙ ſit malus ſicut ad probandum ꝙ ſit bonus.Plures
enim ſunt ad hoc.imo vna ratio preualet alijs omnibus con-
iecturis:⁊ hec largitas bonitatis diuine ⁊ miſericordia q̃ ne-
minem vult perire que fertur ſuper aquas.Gẽn.j.id eſt,ſuper
corda flugibilia peccatorum reuocans ad penitentiam.Et in
Apoc.iij.b.
Apocalypſi.Ego ſto ad oſtium ⁊ pulſo.ſi quis autẽ aperue
rit mihi introibo.Hec eſt bonitas diuine lucis.⁊ hoc eſt verũ
quod ſi quis aperuerit oſtium voluntatis ei faciendo qd in ſe
eſt ſtatim gratie ſue radios diffundet:quod quando fiet,ne-
mo ſcit.Et ideo nullo tpe aliqs aliũ iudicare iudicio aſſertio
Ad ſcdm.
nis poteſt:ꝙ ſit malus ſine peccato.Ad aliam rationẽ de ſan
ctis ſcilicet paulo ⁊ Joanne baptiſta reſpondetur multiplici
ter.vno modo.quod inſpiratione ſpiritusſancti eis reuelan-
tis ſtatum illorum.¶ Secundo quod talia ſancti ex feruore
charitatis loquuti ſunt ad cautelam,⁊ correctionem non aſ-
ſertiue.Non enim talia loquuti determinatiue ſed ſub condi-
tione quaſi ſi talis es percutiat te ⁊c.vel condemnabit. ¶ Et
Ad tertiũ
ſic reſpondetur ad tertiam.De predicatoribus quod verba
predicatorum ſunt vniuerſalia.in vniuerſali enim indicant ⁊
reprehendunt malos.ita quod nec iſtum:nec illum.⁊ idem di-
cendum eſt de prelatis.quod verba eorũ ſunt verba zeli ⁊ amo
ris ſicut verba ſponſi imponentis crimen ſponſe.non quia in
Ad quartũ.
dicet eam feciſſe hoc ſꝫ vt vehementius caueat facere.¶ Ad
quartam de xpo reſpondetur:ꝙ non eſt ſimile.quoniã omnia
ſunt ⁊ ſemper fuerunt nuda ⁊ aperta oculis eius. Et ideo de
occultis eius poteſt aſſerere ſm veritatem : non ſic autẽ nos.
Exponit literam.
Lege.¶[Si quis hominem.]ſimiliter ſicut et precedens po
teſt intelligi hoc capitulũ ⁊ de rebus ⁊ de perſonis.ſed preci-
pue ex toto videtur loqui de perſonis in fine de rebus.Hug.
[crediderit].i.aſſeuerauerit ex certa ſcientia quia ſcit vel cre
dit non eſſe factum.Iſte grauiter peccat aſſerens falſum con
tra conſcientiam:vel aſſeuerat cum non ſit inde certus:lꝫ cre-
dat.Hug.⁊ etiam peccat[iunxerit]id eſt,iungendũ aſſeruit,⁊
aſſeruerit eũ eſſe in eccleſia.hu.[Chriſtum]id eſt,eccleſiã. hu.
[violat membra ſumus]ad Ephe.v.quoniam ſumus inuicẽ
membra corpus omnes fideles in fide[cõnexi.] ⁊ maxime ſan
cti per charitatis vnitatem vnum corpus in Chriſto.vñ apo
ſtolus.j.ad corinth.xij.omnes nos in vno corpore baptizati
ſumus[membra]nos enim membra ſumus vnius corporis,⁊
Chriſtus caput vt dicit apoſtolus.j.ad corin.xij.⁊ Eſa.v.[te-
nebras].i.tenebroſos peccatores.[Luce].j.id eſt, lucidos cã
dore virtutum.ſi legatur.de rebus ſic. [Tenebras].i.vitia ⁊
peccata[lucem].i.virtutes:⁊ earum opera.[Contrarium].i.
turpitudo.Hug.[Sanctimonia]que ſanctitas appellatur.j.
e.q.eſtimant.Hu.⁊ Arch.

Diuiſio.
VE. Ad idem inducitur hoc capitulum quod eſt
Eſa.v.capitulo.Et poteſt diuidi in duas p-
tes.In prima dicit futuram maledictionem his q
bonum dicunt malum.aut econuerſo. Scdo pro-
bat idẽ exemplo per caſum filiorum Iſrael ex hoc errore deri
Exponit literam.
uatum.ij.ibi,propterea.Lege.¶ [Ve] .i.eterna damnatio
erit vobis qui dicitis.Hu.[bonum malum ⁊c.propterea].ij.
pars.[populus meus]ſcilicet iudaicus dicens bonum malũ
⁊ lucem tenebras:⁊ econuerſo condemnantes doctrinã,⁊ ope-
ra Chriſti lucem ſapientie que Chriſtus eſt.j.corin.j.ppterea
a romanis captiuatus eſt ⁊ princeps eorũ ⁊ multitudo inte-
rierunt fame diuini verbi a ſe repellentes doctorem veritatis
⁊ ſiti diuine cõſolationis arefacti.Exo.xx.ſitiuit populus nõ
habens aquam diuine ſapientie. [Infernus]ad capiendum
mortuos in peccatis:dicitur infernus dilatare animam ſuã.
Et vt dicit Hieronymus Eſa.loquitur more parabolico : qr
infernus non habet animam.vel infernus dicitur ſpirit⁹ in-
fernalis,qui pre nimio deſiderio deducendi ⁊ recipiendi pecca
tores in inferno:dicitur dilatare animam ſuam id eſt, deſide-
rium ⁊ affectum deuorandi ⁊ recipiendi multos[deſcenderũt
vſqꝫ ad eum].i.infernum[⁊ tunc]ſcilicet in iudicio[homo]
id eſt,minores[vir].i.maiores.hu.[incuruabitur humiliabi-
tur]ſcilicet a ſuperbia[⁊ exaltabiť deus]non in ſe:quia ipſe
non recipit magis nec minus.quia apud deum vt dicit apo-
ſtolus Jacobus non eſt mutatio:nec viciſſitudinis obumbra
pſ.lxiij.b.
tio.ſed in corde hominis exaltatur iuxta illud pſ. Accedet
homo ad cor altum ⁊ exaltabitur deus vel[exaltabitur]id eſt
alius apparebit in iudicio:quod iuſtum erit , ⁊ in bonis et in
malis.Hu.[ſanctificabitur].i.ſanctus apparebit hominibus
ipſis,⁊ etiam malis.qui hic erit deſpectabilis.ſimiliter in ora
tione dominica ſanctificetur nomen.Hu.i.hominibus ſanctũ
appareat.Hug.

IPSE. Ad principale propoſitũ ſequitur hoc
c.qd eſt beati Gregorij.Summa eſt qui
poteſtate ligandi ⁊ abſoluẽdi abutitur meretur ea
Exponit literam.
priuari.Planũ eſt totum.Lege.¶[Ipſe priuat]
id eſt meretur priuari id eſt,facit illud propter qd dꝫ priua-
ri.ſimile.j.xij.q.ij.ſepe ſit.⁊ di.lxxxij.plurimos.⁊.e.q.v.qſquis
Hu.[moribus]bonis vel malis. hu.
IUDICARE. Breue eſt:⁊ habetur.j.plerumqꝫ
ibi reponetur.

1 ☞ Abſolutio prelati dicitur vera quando cõſonat iuſtitie
diuine.

TUNC VERA. Ad idem ſequitur hoc.c.qd
eſt eiuſdẽ Gregorij:⁊ ſumma
1 eſt.†ꝙ tunc vera eſt dicenda abſolutio prelati quã
Diuiſio.
do cõformatur iuſtitie diuine.Et diuidiť in duas
partes.In prima dicit qd dictũ eſt.In ſcda confirmat illud
Exponit literam.
exemplo lazari.ij.ibi:qd bene.Lege.¶[Tũc vera interni iu-
dicis].i.dei exẽplum de lazaro aptari nõ poteſt ſm hu.dico
ergo interni iudicis.i.dei qui tua interiora videt ⁊ ſm ea iudi
cat quod non cõuenit alijs iudicibus.hoc ergo vult dicere,ꝙ
in cõdẽnando.i.abſoluendo ſequamur arbitriũ dei,vt ſcꝫ quẽ
ipſe nos abſoluam⁹:⁊ quẽ ipſe condẽnat:nos condẽnem⁹. Et
ꝙ in his debeamus ſequi arbitriũ dei oſtendit per exemplũ
de lazaro quem deus primo viuificauit,⁊ mundauit a pecca-
tis iuſſit eum ſolui a diſcipulis per quod ſignificauit:ꝙ quis
primo eſt abſoluendus a Deo.⁊ poſtea ab homine.Et ꝙ hoc
capitulum ita debeat intelligi habetur.j.eodem plerunque.
Hugutio.

1 ☞ Priuilegium ſemel conceſſum an poſſit amitti.
2 Priuilegium tollitur quinqꝫ modis.
3 Status non inducitur ad modificationẽ vbi ſuperuenit enor
mis leſio.

PRIUILEGIUM. Ad idem ſequiť hoc.c.
eiuſdem Gregorij in re
giſtro.Sũma patet ⁊ breue eſt.¶ Pro pleniori in
Queſtio.
1 telligentia huius capituli queriť. ¶†Si priuile-
gium ſemel conceſſum põt amitti.¶ Ad quod rñdetur ꝙ ſic.
Sunt aũt octo caſus quibus priuilegiũ tollitur quorũ qnqꝫ
tanguntur hic in gl.alij vero tanguntur a Goffredo ⁊ alijs docto
ribus in ſummis ſuis,de quibus infra in expoſitione litere.
Exponit literam.
2 Lege.¶[Priuilegiũ.]gl.† ꝙ priuilegiũ quinqꝫ modis tol-
liť.Primo propter abuſum:vt hic vř:ꝙ perdatur ipſo facto
Archidia.
abutendi:per id qd legiť ⁊ nota.ſ.e.ipſe ⁊.j.e.plerũqꝫ Archi.
Sed in precedẽti caplo ipſe hu.⁊ Lau.tenent driũ. Scdo per
ditur propter delictũ.xv.q.ij.ita nos.Tertio propter contra
riũ factũ.extra de priui.ſi de terra.⁊ extra de conſti.cũ acceſſiſ
ſent vbi de gl.in pe.Et vide qd no.xvj.q.iiij.c.vlt.de hac ma-
teria no.xxij.di.renouãtes.iiij.per negligentiã.ff.de nũdinis.
l.j.ſic no.j.di.q.ij.c.vbi dr Arch.v.propter enorme damnum
ſuperueniens:ſcꝫ ſi vergat in enorme detrimentũ alicui⁹.ex-
3 tra de decimis.ſuggeſtũ.Nota.† ꝙ ibi ſupuenit enormis leſio
non induciť ſtatus ad modificationẽ : ſed tot⁹ purgatur.ar.
Vincenti⁹.
extra de decimis.nuper.⁊.c.dilecti.in ſi.vbi de hoc no.Vincẽ.
Arch.vj.perditur per reuocationẽ ſuperioris.extra de pri.c.
dilecti.vij.per renuntiationem,quia renuntiare poteſt cui cõ
ceſſum eſt ſi ſit perſonale.Si vero conuentui ſit indultũ a con
uentu vel maiori parte conuentus poſſet renuntiari niſi idul
tum eſſet vniuerſitati pro decore eccleſie.vnde priuilegium fo
ri ⁊ tutele clericorũ renuntiari non poteſt.extra.de fo.compe.
ſi diligenti.⁊ de ſen.excom.contingit.quod eſt ſpeciale in illis:
alias priuilegio publico poteſt quilibet in ſuũ preiudiciũ re-
nuntiare.extra de foro compe.dilecti.viij.tollitur per priuile-
gium poſterius ſi in poſteriori fiat mentio de priori alias non
Goffred⁹.
extra de preſcri.veniens.⁊ extra.de offi.deleg.ex parte.ſecũdũ
Goff.hec pro nunc ſufficiant.

Exponit literam.
NON DEBET. Ad idem eſt hoc ca.quod eſt
beati Gregorij.Sũma eſt in
rubro.breue eſt.Lege.¶[Nõ dꝫ canonica].i.ĩ quẽ
prolata eſt contra ius conſtitutionis qrẽt ſnĩa ipſo
iure nõ tꝫ.ſ.ij.q.vj.§.diffinitiua.ſm hu.⁊ Arch.Si referatur
hoc ad ſnĩam excõicationis nunc intellige ſm hu.illã eſſe con
tra ordinẽ iuris:qñ a iudice ſuo ⁊ ante appellationẽ eſt lata.
Tunc eñ ſicut non tꝫ ita nõ ligat aliquem.ſed ſi ſit lata a iudi
ce ſuo ⁊ ante appellationem licet contra ordinem iuris profe-
ratur tenet ⁊ valet:vt.ſ.eo.ſi eps forte.vel dicas:ꝙ hoc caplm
vult

vult dicere:ꝙ ſententia iniuſta non ligat quo ad deum.
EX HIS. §.eſt in quo magiſter Gratianus concludit
ex ſupradictis,ꝙ iniuſta ſententia nec apud
deũ nec apud eccleſiã quẽqꝫ ligare põt.Et ad probandũ indu
cit ſophiſtice ca.Gelaſij pape.ſ.e.cui eſt illata.Sed hoc ſophi
ſticum eſt:dicit hu.qr illud.c.ĩtelligitur de ſententia:que ipſo
iure nulla eſt:qr data eſt a non iudice ſuo:quia ab heretico et
Exponit literam.
damnato.Non ergo allegando concludit.¶ [Cur ergo]op-
ponit concluſioni ſue[capitula]ſuperius poſita ⁊.c.ſequens
poſtea ſoluturus in ſequenti.§.[Carthaginenſis].ſ.eo.q.qui
communicauerit.[⁊ africani].ſ.e.queſtio.placuit [⁊ aliorum
conciliorum]ſardicenſis ſupra.ea.q.ſi quis laicus[⁊.viij.ſy-
nodi] ſi quis frater.⁊ mileuitañ.ſ.eadem preſbyteri. [⁊ ma-
guntineñ.]ꝙ ſequitur.

1 ☞ Depoſitio ſolennis que dicatur.
2 Reſtitutio an poſſit fieri ſolo verbo.
3 Depoſitio ⁊ reparatio fit in minoribus gradibus ſicut in ma
ioribus.

EPISCOPUS PRESBYTER. In-
ducit
ad idẽ hoc.c.qd eſt ex magũtineñ.cõcilio ſumptũ.
Sũma ſi eps vel alius cleric⁹ ſit iniuſte cõdẽnat⁹ ⁊
Diuiſio.
ſnĩa ꝫ eũ lata retracteť nõ debet executionẽ ſui officij niſi recu
peret de nouo ea q̃ in ſui ordinatione añ pceperat.Et diuidiť
Exponit literam
in duas partes.In prima ponit dictũ.In ſcda exponit ⁊ de-
clarat.ij.ibi ſi eps.Lege.¶ [Eps.iniuſte deiectus]p falſos
teſtes vel falſa inſtrũ.hu.qr nõ ſuberat cã.hu.Arch.[deiect⁹]
i.detruſus:⁊ hoc authoritate pape.qr alias eps deponi nõ pt.
hu.qdã intelligũt deiect⁹.i.ſuſpenſus:vel excõicatus.ſed hoc
nõ vꝫ.qr tũc ſolo verbo reſtitui poſſet.hu.[in.ij.]pſertiꝫ quia
idẽ eſſet ſi in tertia vel quarta vel quinta.qr tũc ẽt vſqꝫ ad.xx.
annos põt agi de falſo.vt.C.ad.l.corneliã de fal.l.querela.ſm
hu.qd dic:vt plene no.extra de excep.cũ venerabilis.§.ij.⁊ de
proba.licet.Arch.[nõ põt eſſe qd fuerat].i.exercere ⁊ exequi
officium ſuũ[grad⁹].i.ordines[amiſſos]nõ q̃ ad ſubſtãtiam
ordinũ ſꝫ quo ad executionẽ.vel[grad⁹].i.inſignia ordinum q̃
ſcꝫ in collatione cuiuſcunqꝫ ordinis conferuntur.hugu.⁊ hoc
vult litera.Ad cui⁹ declarationẽ no.ꝙ degradatur quis qñã
do poſt ſnĩam depoſitionis inſignia q̃ recepit cũ ordinať ei ſo
1 lẽniter detrahunť:† ⁊ hoc vocať ſolẽnis depoſitio de qua loq
tur hoc.c.qd fiet hoc modo ⁊c.Arch.vide de penis.c.ij.in fin.
li.vj.[corã altari].i.eccleſiaſtico foro.cõciliũ eñ preſbyteri vľ
cã eccleſiaſtica tractari nõ debẽt niſi in eccleſia.ar.ij.q.ij.pce-
ptũ.⁊.xxiij.q.viij.cõuenior.[de manu ipſorũ.]¶ Sed ſurgũt
Prima qd.
2 hic qõnes.Primat† nõne poſſit fieri reſtõ ſolo vbo.¶ Rñde
Reſpõdet.
tur ſm Lau.ꝙ ſic a papa.ſꝫ a ſynodo ñ vel ab alio niſi autho
Scda qd.
ritate pape.¶ Scda qd.ecce in depoſitione pſbyteri ſunt ne-
Reſpõdet.
ceſſarij.vij.epi nunqd ⁊ in reſtitutiõe.vř ꝙ ſic qr hic dr de ma-
nu ipſorũ.Sed rñdeť ſm Hu.⁊ Arch.ꝙ nõ eſt qd qr reſtõ de-
poſitorũ ſoli pape cõpetit.Eſt ergo in arbitrio pape vtrũ p
vnũ vel p plures fiat reſtõ.[Si eps eſt].ij.ps.[horariũ].i.ſto
lam baculũ annulũ:gratia exẽpli hoc dt.qr ⁊ alia recipit.ſcꝫ mi
Archid.
tram:⁊ ſandalia,⁊ hmõi.hu.[albã].i.dalmaticã vt di.xcij.dia
conus in cõuentu.hu.⁊ Arch.calicẽ vacuũ.vt diſ.xxiij.ſubdia
con⁹ ⁊ reliq gradus ſcꝫ acolytus exorciſta lector oſtiari⁹ pſal
3 miſta[recipiãt].ar.†ꝙ in minorib⁹ gradib⁹ depoſitio ⁊ repa
Queſtio.
ratio fit ſicut in maiorib⁹.ar.xxvij.q.j.ſi qs eps.Quidã tamẽ
dñt driũ:⁊ male ſm hu.¶ Surgit hic qd vtrũ hec ſolenni-
Rñdet.
tas eſt adhibenda qñ quis eſt ſuſpenſus ad tps vel perpetuo.
Rñdeť ꝙ nõ ſed tamen eſt depoſitus vel degradatus qd idẽ
eſt.hic enim auferuntur inſignia ⁊ non ibi : ⁊ ideo hic ſolẽni-
ter ſunt reddenda in reſtitutione ſicut ſunt ablata in depoſi-
tione.ſecundum Hug.

Diuiſio.
SI ERGO. §.eſt ⁊ incipit in eo.v.ps qõnis.
In qua ponit trimẽbrẽ diſtinctio
nem ſnĩe iniuſte ſcꝫ qñqꝫ ex iniuſta cã:qñqꝫ ex ordi
ne qñqꝫ ex aĩo.Et diuidiť in tres ptes.In prima
concludit Gratianus de caplo ꝓximo:ꝙ ſi iniuſte degradati
nõ pñt eſſe qd fuerant niſi de manib⁹ epõrũ recipiant qd iniu
ſte amiſerũt apparet ꝙ iniqua ſnĩa excõicationis ligat.In ſe
cũda rñdẽdo facit pdictã diuiſionẽ trimẽbrẽ cũ dt.Ad hoc re
ſpõdet ddo:ꝙ ſnĩa qñqꝫ eſt iiuſta ex aĩo:⁊ nõ alijs.qñqꝫ ex or-
dine:⁊ non ex alijs.quandoqꝫ ex cauſa,⁊ non ex alijs.In ter-
tia parte ponitur membrorũ declaratio ſiue proſecutio cũ ait
cũ aũt ex cauſa.⁊ dt ꝙ eis ſemper eſt parendũ in quolibet mẽ
bro quod intelligo verum de ſententia excõicatiõis:vel ſuſpẽ
ſionis.⁊ nõ de alia.Quidquid eñ dicat magiſter hoc tenendũ
eſt dicit Hu.ꝙ ſententia excõicationis quocunqꝫ modo lata a
ſuo iudice ordine iuris ante appellationem tenet:⁊ ligat ſi nõ
cõtineat intolerabilẽ errorẽ.extra de ſen.exc.per tuas.ibi[ira
eñ].i.iratus nõ iuſte nec recte iudicat[iuſtitiã].i.qd exegit
de⁹ ſcꝫ vt iuſte iudiceť.hu.[iuſtam reportet]ar.ꝙ vna ſenten-
tia vno reſpectu dr iuſta:⁊ alio iiuſta.vt.xxiij.q. v.miles.ſicut
in morte xpi q̃ fuit iuſta:qr iuſte inflicta.Iniuſta qr ſine meri-
to:⁊ non amore iuſtitie ſed odij liuore inflicta.Hug.⁊ Archi.
[perturbatis]actio vel paſſio.ſ.e.q.ſcdm.⁊.xxij.q.iiij. incom
mutabilis.Hug.

1 ☞ Iudex an poſſit licite expectare vel recipere pretium pro
iuſtitia facienda.ꝙ non ſi eſt ordinarius.nu.2.
3 Iudex non ſolum peccat ſi ex pacto et conuentione:ſed etiam
ſi ſe accepturum expectet.
4 Iudex ordinarius non debet accipere etiã ſponte oblata pro
pter vitandam ſuſpitionem.
Et quid de xenijs.nu.5.
6 Iudex delegatus nihil poteſt recipere a partibus:niſi forſan
eſculenta ⁊ poculenta.
7 Iudex non debet accipere aſſeſſorem niſi indigeat eo.
8 Iudex debet refrenare notarios ab immoderato ſalario in
cauſa ſibi commiſſa.
9 Simonia an committatur in venditione ⁊ emptione ſentẽtie.

QUI RECTE. Proſequendo mẽbra huius di-
ſtinctionis iniuſte ſententie pri-
mo proſequiť de iniuſta ex parte animi ⁊ ad hoc ſe-
quiť.c.hoc qd eſt Gregorij.Summa eſt.ꝙ iudex dꝫ
Diuiſio.
iuſtitiam gratis ⁊ non pmio impartiri.Et diuiditur in duas
partes.In prima exprobat ⁊ condẽnat iudicem,qui pro iuſti
tia facienda pretiũ expectat.In ſcda aſſignat cauſam huius:
dicẽs ꝙ acceptio munerũ preuaricatio eſt veritatis.ij.ibi ac-
Queſtio.
1 ceptio.¶ Pro pleniori intelligentia.Queriť.¶†Utrum iu-
dex licite poſſit expectare vel recipere pretiũ pro iuſtitia faciẽ
Primũ ar
da.Et vř ꝙ ſic.Primo qr nemo teneť proprijs ſtipendijs mi
Scdm arg.
litare ſm aplm.j.cor.ix.ergo ⁊c.¶ Scdo ſm Augu.ad mace
donium ⁊ habetur.j.e.non licet.Aduocatus licite recipit pre
Tertiũ ar.
tium pro patrocinio ſuo.ergo ſimiliter ⁊ iudex.¶ Tertio idẽ
arguitur de alijs officialibus q licite poſſunt recipere. vt aſ-
Opponit i cõtrarium.
ſeſſores notarij ⁊c.¶ In oppoſitum eſt tex.preſentis capituli
vbi dr defraudare deum qui pro pecunia iuſtitiam vendit.
Reſpõdet.
2 ¶ Rñdeo dõm ſub certis concluſionibus.Prima zclo.† ꝙ
Pña concluſio.
ordinarij iudices non debent petere aut recipere aut etiã ex-
pectare aliquid a partibus etiam expenſas.pꝫ iſta concluſio.
Tũ primo qr ipſi propter iuſtitiã tenendã hñt ſuas prouiſio-
nes a re publica.Tũ ſcdo ne dũ ſumptus queriť predo craſſe
tur.di.lxxxvj.nõ ſatis.xxiij.q.j.militare.in ſi.Tũ tertio quia
ſnĩa gratis debet dari.vñ data pro pretio ipſo iure eſt nulla.
Scda zcluſio.
3 ex quo venalis eſt.ij.q.vj.venales.¶ Scda concluſio.† iudex
nõ ſolũ peccat ſi ex pacto ⁊ cõuentione accipiat:ſed ẽt ſi ſe ac-
cepturũ expectet ſicut de vſurario.In euangelio eñ dr.mu-
tuum dãtes nihil inde ſperantes.quidquid enim ſorti addiť
vſura eſt.vt.ix.q.iij.pleriqꝫ.vñ vt dt Hu.ſicut in mutuo non
dꝫ expectari pecunia ex pacto ita nec in ſententia. Et ſicut
qui in muto ex pacto accipit pecuniã poteſt inde condem-
nari ab eccleſia.Sic ⁊ ſnĩa data per pecuniam irritatur.ij.qd.
vj.venales.Et ſicut vſurarius qui preter pactũ accipit pecu
niã peccat tñ nõ põt ab eccleſia cõdẽnari.Sic iudex qui pter
pactũ accipit pecuniã peccat nec tñ ideo irritať ſnĩa.ſm hu.
Arch.de vſurario mẽtali an per eccleſiã poſſit cõpelli ad reſti
Tertia concluſio.
tutionẽ eius qd accipit preter ſortẽ.vide extra de vſu.zſuluit
4 Nota de hoc in vltima gl.¶ Tertia concluſio.† Iudex ordi-
Quarta cõcluſio.
narius non dꝫ etiam ſponte oblata recipere.pꝫ propter ſuſpi
5 tionẽ vitandã.¶ Quarta concluſio. † ab alijs vero xenia ſpõ
Quinta cõcluſio.
te oblata ac etiã moderata recipere põt.diſ.xviij.de eulogijs.
6 ff.de offi.proconſ.ſolent.¶ Quinta cõclo.† Iudex delegatus
nihil recipere poteſt a partibus:niſi forſan eſculenta: poculen
ta mera liberalitate oblata:quod paucis diebus conſumi poſ
ſit vel niſi moderatas expenſas cum ipſe propter cãm ſibi cõ-
miſſam contigerit extra ſuum domicilium proficiſci:ita ꝙ in
ipſis expenſis non excedat modũ nec exigat plus ab vna pte
q̃ ab alia ⁊ ꝙ propter habendas expenſas niſi cauſa requirat
occaſionem proficiſcendi non aſſumat.Et ſi litigantes fuerit
Sexta concluſio.
notabiliter pauperes ẽt pro expeñ.nihil exigat.extra de reſc.
7 ſtatutum.§.inſuper.lib.vj.¶ Sexta concluſio.† Iudex aſſeſ
ſorem non debet accipere niſi eo indigeat.alioqui de ſuo pro-
prio tenebiť ei prouidere ſꝫ ſi indigeat aſſumat neutri parti
ſuſpectũ ⁊ ei de ꝯpetenti ſalario moderando ab eo faciat a p-
Septima concluſio.
8 tibus prouideri.¶ Septima cõcluſio.† Iudex etiã notarios
in cã ſibi cõmiſſa ab ĩmoderato ſalario dꝫ refrenare:nec cũ cis

affessoribus lucrum percipiet:⁊ si cōtra hoc reciperet tenetur ad restitutionē:⁊ non prodest remissio vt in.d.c.statutum.Similiter debet refrenare nuntios,⁊ quoscūq; officiales.¶ His
Ad.j.arg. habitis dicendum est ad rationes in oppositum.¶ Ad primam rñdet: ꝙ iudex habet vel habere potest seu dʒ stipēdia
Ad scdm. a re publica:⁊ ita non proprijs stipendijs militat.¶ Ad secūdam rñdet negando ꝯñam.qꝛ non est simile.Et ratio est secundum
S.Thom. dum Sanctum Thomam in.ij.ij.q.lxxi.ar.iiij.qꝛ iudex ⁊ testis cōes sunt vtriq; parti qꝛ iudex tenetur iustam sententiaʒ dare:⁊ testis tenet verū testimonium dicere.Justitia aūt ⁊ veritas non declināt in vnam partem magis,ꝙ̄ in aliam:⁊ ideo iudicibus de publico sunt stipendia laborū statuta:⁊ testes accipiunt non quasi pretiū testimonij:sʒ quasi stipēdiū laboris expēsas.vel ab vtraq; parte vel ab vna:ab ea vcʒ a qua inducunt.quia nemo militat stipendijs proprijs vnq̄.vt dꝛ.j.cor.ix.sed aduocatus alteram partem defendit,⁊ ideo potest pretium accipere a parte:quā adiuuat.Per idē rñdet ad tertiā.
Exponit literam. Lege.¶ [Qui recte expectat] siue ex conuentione, siue non. hu.sicut de vsurario dictū est supra.[in deū iustitiā].i.iustam sententiā.hu.⁊ Arch.[gratis].i.siue pretio.hu.extra de vita ⁊ ho.cleri.ab omni.Arch.[bonis].i.iusta snia ipsa eñ sententia vel iudicatio bona est.hu.[male vtitur].i.cum pctō mortali:quasi iustam ⁊ bonā profert sniam:sed non debito modo, scʒ gratis ⁊ amore iustitie sed amore pecunie. Sepe eñ quis bono male vtit:⁊ malo bñ.ix.q.v.neq;.hug.[acceptio].ij.ps. [non semper]sed in hoc casu facta.hug.Deute.xvj.nec accipies munera que excecant ēt prudentes:⁊ subuertunt verba
Questio. iustorum[dicit] Esaie.xxxij.[ab omni ⁊c.]vt.j.q.j.sunt nōnul-
Respōdet. 9 li.Hu.¶ Mouet hic questionē hu.†vtrū in venditione ⁊ emptione sententie cōmittat simonia.Et dicunt quidā ꝙ in omni snia venali cōmittitur simonia.qd ego non credo:quia snia nec est spirituale:nec annexum spirituali.licet ergo alias grauius peccent simonia tñ non cōmittitur.Jn causa tamē spirituali ecclesiastica nisi sit de matrimonio vꝛ committi simonia. vt do pecuniam iudici:vt adiudicet mihi ecclesiā vel officium vel ius decimarum vel spirituale consimile.Hu.

1 ☞ Jratus non discernit verum a falso:nec malum a bono.
2 Dilatio congrua est adhibenda in sententie prolatione ⁊ executione.

Jlla. Ad idē est hoc.c.qd est beati Gregorij ad mauriciū imperatorē:de quo qꝛ dicebat, ꝙ qñq; furiose seuiebat in delinquētes eū sup hoc redarguit.Sūma est in rubro vel magis spāliter. Judicis animū non furor sʒ rō totū possideat vt nihil temere sed mēte ad tranquillitatē reducta cū matura deliberatione
Diuisio. operet.Et diuiditur in duas partes.Jn prima ponit qd di-
Exponit literam. ctum est.Jn scda assignat rōnem.ij.ibi nā cōmotionis.Lege.
Lauren. ¶[Jlla totū rō]ita ꝙ nihil fiat ex odio:vel ira vel leuitate: hmōi.iij.q.vij.iudicet.hu.[potestas].i.dñiū.Hu.Lau.⁊ Arc. vel ptās.i.ille hʒ potestatē.hu.ratio eñ debet in hoīe dominari appetitus debet esse subiectus ꝑm philosophū primo ethi. ⁊ Gene.iiij.dꝛ.Appetitus tuus erit sub te:⁊ tu dñaberis eiꝰ. [Nam].ij.pars.[cōmotionis].i.perturbationis ex ira prouenientis.hu.[iustū putat]⁊ ideo sepe facit qd non licet.vt
1 v.q.ij.relatū.in fi.⁊.q.v.qui ambulabat.†Jratus eñ verū a
Versus. falso bonū a malo nō discernit.vnde poeta Jmpedit ira animum ne possit cernere verum.⁊ ideo sepe putat bonum malū:
2 ⁊ ecōuerso.vt.xxiij.q.v.pena.Et est ar.† ꝙ in snie. prolatione ⁊ executione dilatio congrua est adhibenda:vt in p̄realle.c.

Jra sepe. Ad idē ꝑpositū est hoc.c.quod est beati Ambrosij de sctō Joseph.Summa.iudex multum debet cauere ne iratus iustitiam proferat.vel sic.Judex aut prelatus
Diuisio. in correctione iudicātiū debet in se irā totaliter remouere.Et diuidit in duas partes caplm hoc.Jn prima dicit qd dictum
Exponit literam. est.Jn scda illud probat duplici authoritate.scʒ apli ⁊ euāgelij.ij.ibi:ideo apls.Lege.¶[Jra innocētes].i.nedū nocētes hu.[crimē]pre ira animus aliqñ turbat:vt nō discernat verū ⁊ iustum.qꝛ vt dt philosophus irati minus ꝓuident.prio elēchorū.Et tūc iudex innocētes aliqñ inducit in crimē iniq iudicij:qꝛ pre ira aliqñ iustū damnat: non discernens iustitiam eiꝰ quē damnat[Jdeo apls].ij.ps.ad Ro.xij.[Non vos iudicantes]repercutiēdo.vt.xxiij.q.j.§.j.⁊ est preceptū sicut iuenies distinctū.s.dist.j.ius aūt naturale[corripiat].i.inuadat ⁊ capiat.hu.aliter corrūpat.hu.[vnde].ij.authoritas.[dominus Jesus]Matt.x.⁊ luce.ix.[incentiua litis]⁊ hoc quo ad aurum ⁊ argentū ⁊ pecuniā:que sunt materia litis ⁊ omnium criminum.vt di.xxiij.his igitur.hu.⁊ Arc.[instrumēta]hoc quo ad virgā:per ꝙ̄ infertur violentia ⁊ vindicta.vt.xx.q.iij. presens.⁊ di.xlv.disciplina.Hu.⁊ Arch.

1 ☞ Tempus.xxx.dierum executionis sententie corporalis an sit obseruandum in omni sententia corporali.
2 Casus in quibus differtur executio sententie ad aliquod tp̄s.
3 Confessus de crimine an possit appellare.
4 Appellari an possit ab iniuriosa executione.

Cum apud. Ad idē sequitur hoc.c.sumptum ex libro historie ecclesiastice.Sūma est in rubro.vel sic.attento quātum malū sequat ex snia ex ira prolata instituit vt executio snie late a principe sup pena corporali debet per executores per.xxx.dies differri:vt si rō suaserit corrigi possit qd
Diuisio. furore fuit promulgatum.Et diuidit hoc caplm in tres ptes. Jn prima narrat excessum imperatoris.Jn scda subiūgit penitentiā eius admirandā.Jn tertia ponit prouisionem factā per statutū:ne tale ampliꝰ cōtingat.ij.ibi:ob hoc.iij.ibi.Qui-
Exponit literam. Casus. bus oībus.Lege.¶[Cum apud]pro intellectu huiꝰ partis Casus est iste.Quidā ex militibus theodosij imperatoris impetu furoris populi apud thessalonicā fuit interfectus, quo audito ipse theodosius imperator atrocitate sceleris cōmotꝰ iussit populum ad ludos circenses conuocari ⁊ precepit militibus vt populum indifferenter obtruncarent:hoc facto epi Jtalie redarguerunt ipsum īperatorē q recognoscēs se male egisse depositis indumētis regalibus publicā pniam egit,et ob hoc statuit vt snie principū super animaduersione siue pena corporali prolate ab executoribꝰ differant ⁊c.[furentis].l. di.absit.Arch.[theodosius]imperator[circenses]sic vocabant qꝛ fiebant in circo].i.in theatro vel qꝛ in circuitu erant enses denudati ex vna parte: ex alia erat precipitiū vel aqua profunda ita vt ex nulla parte pateret via fuge.hu.[non criminis sed furori].i.non ꝑm qualitatē criminis:sed ꝑm ꝙ furor
Lauren. instigat.Hu.Lau.vel dic tñ.Arc.[ob hoc].ij.pars.[exegit]
Archid. i.perfecte egit.Arch.[ascriptū]ad pniam agendā.hu.Arch. [fastigio].i.habitu.penitentes enim habitū mutare debent. di.l.in capite.⁊.c.penitentes.hu.[impleuit]indutus sacco sicut achab rex.Lau.Arch.[animaduersione].i.pena corpora
Bartholo. li vel snia lata de pena corporali.Hu.vel.i.pena capitali Bar. [quibus oībus].iij.pars.[in diem tricesimum.] ¶ Sed hic
Questio. 1 surgit questio.† vtrum hoc tp̄s.xxx.dierum executionis snie corporalis sit obseruādū in omni sententia corporali.Ad hoc
Rñdet. rñdet iuxta Hu.ꝙ non sed tñ in illa corporali tñ princeps ꝑ intuitu cause contra suā consuetudinē seuius statuit iudicandum in aliquē.vt.C.de pe.si vēdicari.Et hoc intelligo esse verū cū princeps profert talē sniam vel iubet proferri:alias aūt alia snia aliorꝫ iudicū nisi reuelet post appellationē:statiʒ post iiij.dies est demandanda executiōi.vt.ij.qd.j.sicut.ꝙ hic assignat pro ꝯrio sed ibi soluit.Est ergo regulare vt snia in cri-
2 minibus a qua nō appellat:statim mandet executioni.† Sūt tñ spāles casus scʒ de quibus in gl.in quibus differt executio snie ad aliqd tp̄s.Primus est in casu istius capli cū principale.ex iracūdia seuerius tollit:vt hic.⁊.C.de pe.si vēdicari.Sed
Questio. nunquid posset imperator immutare qd hic dꝛ de.xxx.diebꝰ.
Rñdet. Rñdet Hu.ꝙ sic.posset eñ ꝑcipere ꝙ infra.x.dies snia mādaret executioni:vel etiā ante.Scds est cū snia est lata in mulierem pregnantē differt quousq; pariat.vt.ff.de pe.pregnātis. Tertius est si qs dʒ relegari differt quousq; imperator assignet ei insulā.vt.ff.de releg.⁊ interdi.releg.in prin.Quartus est cū seruus dānatur ad mortem: differtur vsq;quo peculij dño reddat rationē.C.de bo.prescri.l.j.Quintus casus est:cū quis est confessus de crimine hoc ideo est: qꝛ non statur eius confessioni nisi confitens perseueret.ff.de confessio.l.j.§.diuꝰ.
3 ⁊.§.si quis vltro.Arch.¶ Sed† vtrum confessus de crimine
Questio. Rñdet. possit appellare ⁊ per eius appellationem differatur executio vide extra de appel.romana.§.si aut post sententiam.⁊ in glo. ergo notarius lib.vj.⁊ super ea per Jo.an.¶ Surgit hic alia
4 Questio. qd.†vtrum ab iniuriosa executione posset appellari:puta qꝛ
Rñdet. vult exequi sententiam infra tp̄s quadrimestre.Rñdet qd sic iuxta Arch.qui hic sic dicit.Nam sicut licet appellare ab executore si excedat modū in exequendo.C.quo.appel.non reci.l. ab executore.ij.q.vj.§.ab executore.ita etiam si preueniat tem
Innocen. pus secundum Jnnocen.qui ita notat.extra de noui ope.nūtia.c.pe.Archi.

1 ☞ Judex non debet proferre sententiam ductus ex leuitate aut furore.
2 Acceptio personarum non debet esse in iudicio.
3 Judex debet ferre sententiam secundum dei ⁊ non secundum propriam voluntatem.

Summopere.

Summopere. Ad idem est hoc capi. quod est beati Gregorij.Sūma est in rubro.vel sic.†Judex quicunq; sit
1 ecclesiasticus vel secularis non ex leuitate aut furore ductus debet sententiam proferre: sed causa diligenter examinata sine psonarum acceptione dʒ proferre sententiam.
Diuisio. Diuiditur hoc.c.in duas ptes.Jn prima ponit quod dictum
Exponit literam. est.Jn scda adducit ad hoc exemplū Moysi.ij.ibi hic. Lege. ¶[Sūmopere publica iudicia].i.seculares indices[leuitate]qꝛ iudiciū debet dari non ex leuitate precipitante:sed cum magna discussione ⁊ maturitate.vt prouerb.xxxi.discerne qd iustū est:⁊ iudica.Et de fatuo dicit Esa.xxx.precipitauit consiliū suum[furore]qꝛ non in furore discretionis iudiciū turbat.iō sapiētes auertūt furorē.prouerb.xxix.[precipites]vt di.xlv.lʒ plerunq;.Hu.preuenitur ad notitiā:aliter nō est iudicandū.vt.xxx.q.vlt.iudicantē.absq; enim plena cause notitia non est iudicandū.prouerb.xij.qui iudicat quod nouit iudex iustitie est.vnde philosophus dicit vnusquisq; bene iudi
Archi. cat de his q̄ nouit.⁊ horū est bonus iudex[diuina].i.canonica Hu.⁊ hoc refertur ad id quod dixit[rectores ecclesie]Arch. [humana].i.secularis.Hu.⁊ hoc refertur ad id qd dixit[qui publica]Archi.[resoluatur].i.aperiatur:⁊ discutiatur.[remota]q̄tū ad articulū snie.Nā cū cā tractat semp deferendū est maiori plusq̄ minori clerico plusq̄ laico.ar.ij.qd.v.si quis
2 presbyter.hu.† Jn iudicio enim non debet esse personarum acceptio.Unde iudici dꝛ Deuter.xvij. Non accipies personam:nec munera,que excecant oculos sapientum.⁊ prouerb. xviij.Accipere personam in iudicio non est bonum ⁊ Leuit. xix.Non accipies personam in iudicio[hinc Moyses].ij.ps. ad questiones decidendas ingrediebatur Moyses tabernaculum consulens ⁊ orans dominū vt veritatē doceret ⁊ egrediebatur tabernaculum annuntians populo sentētialiter iu-
3 dicans scdm ꝙ a dño nouerat veritatem. Exod.xxxiij.† Jn quo docemur primo ꝙ iudex debet ferre sententiam secundū dei ⁊ non ꝑm propriam voluntatē.vt iudicet secundū iustitiā dei ⁊ hoc est qd dicit non ex corde tantum.Nam ꝑm leges.⁊ canones debet quis iudicare in quibus videtur voluntas Dei explicata,⁊ tamen scdm cor suum dummodo non sit contrarium iustitie ⁊ rationi [iustificationis].i.absolutionis.Hug. Omnis enim sententia diffinitiua debet vtrumq; vel alteruʒ istorum cōtinere.alias ipso iure nulla est.vt.ij.q.vj.§.diffinitiua.Secundo ꝙ iudicia non debent fieri intra ecclesiā sed extra ne per tumultum ⁊ strepitum causarum oratio impediatur ⁊ domus orationis fiat spelunca latronum in ecclesia iudicandorum.Mat.xxj.

1 ☞ Judex si accipit pecuniam vt bene iudicet an peccet. Et quid si vt male iudicet.nu.2.
3 Judex si ex causa non erat iudicaturus nihilominus accepit aliquid vt non iudicaret an peccet.

Non licet. Ad idem sequitur hoc.c.qd est beati Augu.ad Macedoniuʒ. Summa est in rubro.breue est.Lege.¶[Non lʒ.]
Exponit literam. Satis de hoc.c.dictū est.s.e.qui recte.vbi etiā disputauimus questionem.Utrum iudex licite possit expetere vel recipere pecuniam pro iustitia facienda ⁊ ibi allegauimus hoc.c.⁊ exposuimus.nunc pro intelligentia horum capitulo-
Prima qd. 1 rum queruntur quatuor.¶ Primum est†quid si iudex acce-
Rñdet. pit pecuniam:vt bñ iudicaret.Rñdet ꝑm Ray.ꝙ tenet restituere ei qui dedit.qꝛ cum ex officio teneretur gratis iudicare turpiter accepit pretium ⁊ crimen concussionis commisit. Hoc intelligitur si ille bona intentione dedit:vt scʒ ius ⁊ quietem sibi conseruaret.Si autem dedit vt animum iudicis sibi inclinaret ⁊ ita intendebat eum corrumpere si hoc constat iu-
Scda qd. dici debet restituere pauperibus secundū arbitrium sacerdo
Rñdet. 2 tis.¶ Scdm est quid†si iudex accepit pecuniā vt male iudicaret.Rñdet iuxta Ray.ꝙ talis non solū venit multiplr puniendꝰ ⁊ teneat leso ad interesse.qꝛ scienter male iudicauit,sed ⁊ pecuniā sic receptā tenetur restituere nō ei qui dedit qꝛ tur
Tertia qd. piter dedit sʒ ei in cuiꝰ iniuriā accepit.j.q.j.iubemꝰ.⁊ ar.xvij. q.iiij.si qs in atrio.⁊.ff.de ca.generaliter.§.illud.¶ Tertium
3 est†quid si ex aliqua cā oportebat eū nō iudicare nihilominꝰ
Rñdet. vnū iudicaret accepit aliqd.Rñdet ꝙ ēt ꝑm Ray. tenet restituere.j.q.j.iubemus.⁊.l.Julia.⁊ extra de simo.nemo.¶ Quar
Quarta qd. tum quid si iudex tenetur ⁊ nullo modo vult iudicare, ⁊ pro-
Rñdet. pter hoc aliquis amittit ius suum.Respondetur secundum Ray.quod tenetur restituere totam litis estimationem ei,qui propter hoc lesus est.xxiij.questione.ij.dominus.⁊.ij.questio. v.administratores.

1 ☞ Paupertatis priuilegia numerantur.

Pauper. Ad idem est hoc.c.quod est beati Jsidori in lib.iij.de summo bono. Summa est.ꝙ sepe per pecuniaʒ violatur iustitia.
Exponit literam. Lege.¶[Pauper dū non habet]⁊ iudex munera expetit[audire cōtēnit.]vt dis.xlix.sacerdotes.⁊.s.eo.q.qñ opprimitur.prouer.xxij.qui calūniat pauperē:vt augeat diuitias.[Justitia]qꝛ munera peruertūt a vero.Deut.xvj.Nō accipies personā nec munera:que excecant oculos sapiētum. ⁊ Exo.xxiij.Jdem cum multis alijs concor.Notat hic domi-
Archid. 1 nus Arc.† ꝙ multa sunt priuilegia paupertatis,⁊ multa incommoda.de priui.primum est ꝙ propter paupertatē non cogitur quis restituere illud:qd non potest.extra de restit.spo. olim.Scdm ꝙ propter eā excusatur testis ab testimonio: qui alias non excusaret.extra de testibus.c.si qui testium.Tertiū est ꝙ propter paupertatē excusatur quis a restitutione vsurarum.extra de vsur.cum tu.§.pe.Quartū est ꝙ pauper excōmunicatus propter paupertatē nō cogitur ad sedem apostolicam ire pro absolutione.extra de sen.excom.qd de his.Quintum ꝙ excusatur quis propter eam appellando a prosecutiōe appellationis extra de procu.c.pe.ff.mādati.l.si procuratorē. §.si ignorātes.Sextū est ꝙ propter eā dant alimēta que alias non darentur.ff.de inof.test.l.si instituta.§.de inofficioso.Septimū est qd datio tutoris permittitur propter inopiam iudici cui alias non permitteretur.inst.de aut.tu.§.pe. Octauū est quod propter eam quis a tutela excusatur: qui alias non excusaretur.vide ibi.

Huic itaque. §.est in quo magister Gratianus concludit ex predictis capitulis ꝙ q̄uis snia non proferat amore iustitie est tñ ei obediēdum dummodo sit iusta ex ordine.vel potius intelligitur de sentētia excōicationis cui obediendū est dūmodo sit lata a iudice suo ⁊ ante appellationem.Hu.Archi.Hoc sepe repetitum est supra.per plura capitula.

1 ☞ Excommunicati a suis episcopis sunt vitandi ab alijs.

Seruetur. Sequitur capitulū ex niceno cōcilio sumptū cuius summa
1 est:† ꝙ excōicati a suis epis ab alijs sunt vitandi.
Diuisio. Et diuidit hoc.c.in duas partes.Jn prima dt qd
Exponit literam. dictū est.Jn scda dt ꝙ si qs conquerat se iniuste excōicatū:de hoc supior ingrat.ij.ibi regras.Lege. ¶[Seruet]ab alijs. gl.ēt lʒ priuilegiati sint aliqui tñ tenent vitare excōicatos ab epo.extra.de sen.excō.nulli.gl.[regrat].ij.ps.videtur ꝙ ante absolutionē debet tractari de causa excōicationis: et hoc sonant multa capla sicut.s.diximus nisi consuetudo ꝯria esset, equū videret:ꝙ cū talibꝰ nō est interdicta cōio in his:que ptinent ad dictā excōicationē.vt.s.e.q.cū excōicato.Est ergo sensus.ꝙ requirat a synodo vel metropolitano:corā quo conquerunt de excōicatione:vtrum iuste sint excōicati an iniuste.Si iniuste statim absoluant.Si iuste ⁊ volunt satisfacere recipiātur ⁊ absoluantur.Si vero nolūt satisfacere:sed volūt remanere in sua cōtumacia:non absoluant.sed absolutio eorū proprio reseruet epo quousq; satisfecerint.⁊ hu.[ne forte q].i.aliq
Archidia. [stomachi].i.ire:⁊ indignationis.hu.Arch.[astenti].i.excōicati[humaniorem].xv.di.omnis.qui.Lau.[sententiam]scʒ absolutionis ⁊ reconciliationis.Hu.Lau.Archi.

Item sententia. §.est in quo magister Gratianus tractat ꝑm mēbrū: scʒ qñ snia est iniusta ex ordine.hu.qñ scʒ iudiciario aliqs propter culpam suam condemnatur quod non est faciendum et hoc probat per sequentia capitula.Bar.

Graue. Caplm hoc est beati Gregorij ad cōstantinū mediolanēn.archiepm.Sūma est nota:⁊ breuis est.Lege.¶[Graue in re du
Exponit literam. bia,legitime non probata]scʒ ꝑ testes:⁊ instrumēta vel euidētia facti,vel propriā cōfessionē lʒ alias nota sit iudici[certa].i.absoluta.nā cōditionalis ferri pōt.di.xxxiij. habuisse.hug.¶ Pro pleniori intelligētia huius capli.Querit.
Diuisio ¶ Utrū vꝛ hoc sit verū.Et vꝛ ꝙ nō ex duobꝰ: q̄ inducūtur in gloss.pe.ex caplo habuisse.di.xxxiij.vbi notat.ꝙ vbi ius est dubiū ben: f rī certa sciētia.xxx.q.iij.c.vlt.¶ Scdo ex.c.iuuenis.extra de spo: sa.vbi vꝛ.ꝙ in dubio facto certa snia detur.
Opponit ⁊ Rñdet. ¶ Jn oppositū videt litera p̄sens.¶ Rñdeo dōm sicut notatū est.s.dis.xxxiij.q.iij.triplex est ambiguitas vel obscuritas scʒ iuris facti psone delinquētis.Si est ambiguitas iuris, vt
Pria conclusio. puta qꝛ est casus nouus,q laqueis iuris nō est enodatꝰ:vt liquet quid iuris debeat esse.Tūc est cōclusio.ꝙ certa sciētia ꝑt

dari ex similibus ad similia procedendo: vel per exempla iudicando. vt di. xx. de libellis. de quibꝰ. ⁊. xxx. q. iij. illud. ita tamē vt nō obuiet aplice: vel euāgelice determinationi. vt di. ix. sicut. Nota hic bene qualiter ex dubio iure concluditur certum ne venias in incōueniēs illud ꝙ ex ambiguis: aut dubijs pncipijs posset certa sciētia hri. q2 aliter capitur hic dubiū. vbi vero est ambiguitas facti scʒ cū factū est incertū ⁊ de eo dubitaᷓ.

Secūda cōclusio.

Tunc est scđa cōclō. ꝙ non est certa ⁊ absoluta danda sententia in preiudiciū alterius. vt hic hr dicitur in preiudiciuʒ alterius: q2 vbi nō est preiudiciū alterius hr dr certa sententia. verbi gratia. de aliquo de quo dubitatur si sit baptizatus precipiᷓ baptizari. vt de conse. di. iiij. paruulis. ⁊. c. placuit. Et idem est si dubitaᷓ si sit ordinatus. Si vero est ambiguitas de persona sed factum est certum precise danda est sententia: sed in genere. v. q. j. si sacerdos. ⁊. v. q. j. quidā. Et ita pʒ quid nunc

Ad argu.

dicendū sit ad questionē iuxta hu. ¶ Ad id quod inductum est de capitulo iuuenis. dicit Gregoriꝰ ꝙ ibi nihil statuiᷓ sup facto incerto sed propter publice honestatis iustitiam iubetur a prima separari: q2 puella proxima erat septennio. Nam idem esset si iuuenis nunquam attentasset eam cognoscere. secundum Lau. ⁊ Archi.

1 ☞ Iudex non debet iudicare secundum conscientiam.

Exponit literam.

Quamuis. Ad idem sequitur hoc capi. Augustini. li. de pnīa. Summa plene est in rubro. breue est. Lege. ¶ [Quamuis. iudici] vt iudici: scʒ vt rem iudicet: ⁊ sic remouet contrarium illud. xxij. q. iiij. innocens. hu. Arch. [certis indicijs] xxx. q. v. §. incerta. ⁊. s. e. q. si qs viro. ⁊. vj. q. ij. placuit. hu.
1 Et est ar. † ꝙ iudex non dʒ iudicare ꝑm conscientiam. Hug. Lau. Arch. idem. iij. q. vij. iudicet. vbi de hoc. ⁊ plenius. extra de off. ord. c. j. Arch.

Diuisio.
Exponit literam.

Eorum. Ad idem sequiᷓ hoc. c. qđ est damasi pape. Summa est: partibꝰ tm̄ ꝑsentibꝰ est cā examināda. Diuidiᷓ in duas partes. In prima dt qđ dictū est. In scđa ꝓbat illđ authoritate salomonis. ij. ibi qđ p sapiētiā. Lege. ¶ [Eorum. veniant] nisi p cōtumaciā se absentēt ⁊ venire noluerint. tūc em̄ eis absentibꝰ de crimine cognosceᷓ: ⁊ snīa feretur. vt. ij. q. vj. §. sunt. ⁊. iij. q. ix. decernimꝰ. ⁊. xxiiij. q. iij. de illicita. Hu. ⁊ Arch. [per presentē accusatorē.] Nā i causa criminali nullus potest agere vel respondere per alium. iij. q. ix. absens. [qđ ⁊ p sapiētiam salomonis.] ij. ps. h. d. ecclesiasticꝰ non salomon. eccle. xi. Prius ꝙ̃ iuste interroges nō vituperes quemꝗ̃. [non reprehendas] vt iudex vel tanꝗ̃ scires verū esse. hug. [apertissima cōtrariorū]. i. aduersariorū. [ordinē] iudiciariū [seruari.] Sʒ

Opponit ⁊ Respōdet.

cōtra. ij. q. j. manifesta. ꝙ in talibꝰ ordo iudiciariꝰ non est seruandꝰ. Rūdeᷓ ꝙ ibi dicunᷓ manifesta notoria: in quibus non exigiᷓ ordo iudiciarius. Hic aūt apertissima. i. aperta dicunᷓ non notoria: sed al's manifesta. vel rūdeᷓ scđo. ꝙ licet hic dicaᷓ de notorijs: tū verum est quod hic dicitur. ꝙ etiā in notorijs est ordo iudiciarius seruandus in parte scʒ in citatiōe admonitione ⁊ sententie prolatione. vt. ij. q. j. §. qm̄. ⁊. xxiiij. q. iij. ecce. Hug. [ab his] scilicet iudicibus.

Exponit literam.

Non solum. Ad idem est hoc. c. ex octaua synodo sumptū. Summa est in rubro. Breue est. Lege. ¶ [Non solū ibi falsum] scʒ ex certa sciētia. vel mentiendo ad lesionem proximi. hu. [cito] ante ꝓbationē. hu. [merito] hic culpaturq cito detractoribꝰ criminalibꝰ ꝓbet auditū. Tū primo q2 ex hoc prebeᷓ audacia ⁊ via ad detrahendum. Scđo q2 ex hoc accipiunt alij occasionem audiendi detractorem. Tertio quia sic prebens aurē cōsentit in proximi diffamationē: ⁊ sic peccat contra charitatē ꝓximi. Jacobi. iiij. Nolite detrahere alterutrum. Et prouer. iiij. detrahentia labia sint ꝓcul a te. ⁊ prouer. xxiiij. detractoribus non commiscearis. q2 abominatio est hominum detractor. Utrum detractio sit peccatum. Et vtrum teneatur ad restitutionem fame disputauimus in. c. detractores. iij. q. iiij. ⁊. vj. q. j. in summa.

Exponit literam.

Cum ergo. §. est in quo incipit. vj. pars huius qōnis. in quo ostendit qd iuris sit in hoc membro cum scʒ sententia sit iniusta ex ordine iuris. ¶ [Nec tunc ab ea] si intelligat de snīa excōicationis verum dicit. q2 talis snīa qualitercunꝗ̃ sit lata ꝯ ordinē iuris dūmodo a iudice suo. ⁊ ante appellationē tenet. Si vero de alia sententia intelligat non dicit verum. sed sic allegando proponit. hug. [si reatū.] alterius. hu. Archid. [contingit] nec de alia sententia nec de snīa excōicationis est verū: ꝙ quis teneatur parere tali snīe: q2 aliud crimē tali dānatione dignū sit in eo: ⁊ nō illud pro quo lata est snīa. [Sententiā] suspensionis tm̄ nō anathematis, q̄ pro sola cōtumacia fertur. s. e. certū. ꝑm Lau. ⁊ Arc. [reportata est] hoc nō est verū cū nec iudex nec actor hoc senserit: vt p alio crimine teneret snīa. ar. ff. de execu. rei iudi. si ex testamento. Lau. ⁊ Archi. [snīam pastoris]. s. e. q. c. j. hug. [ne is qui subest] ab hinc sunt verba Gregorij vsꝗ̃ ad finem. §. hu. Arch. [mereaᷓ.] non dt ꝙ hoc teneaᷓ tali snīa. hu. [vel p] i. iniuste ⁊c. [culpa que non erat]. i. culpabilis fiat. vt. xxviij. q. iij. notandum. in fi. Hu.

Lauren. Archi.

Aliquando. §. est hic prosequiᷓ magister tertiuʒ mēbrū: scʒ qñ snīa est iniusta ex causa scʒ q2 nullū subest crimen sed odio iudicis vel machinatiōe aduersariorū seruato ordine iudiciario condēnatur quis. Et ad hoc inducit capitulum sequens. Bar. ⁊ Arch.

1 ☞ Sententia quam iudex per metum tulit an teneat.
2 Sententia excommunicationis lata per metum an sit aliqua.

Diuisio.
Exponit literam.

Quatuor. Sequiᷓ hoc. c. qđ est beati Gregorij vel Isidori libr. de summo bono. Sūma est. ꝙ quatuor modis humanū iudiciū peruertiᷓ. Et diuidiᷓ in duas partes. In pria ponit qđ dictū est. In scđa specificat mēbra diuisionis ⁊ declarat ibi: timore. ¶ [Timere]. ij. ps. [metu]. j. e. iniustū. ⁊. xxv. q. j. oē qđ [cupiditate.] subaudi: q̄ cōsistit in premio: vel expostatiōe ꝑmij: vt ꝓbaᷓ. extra de re iud. c. j. li. vj. qđ sumptū est de isto. c. ꝗ̃tū ad sui principiū. Arch. [premio] vt. s. eo. qui recte. hu. [odio.] vt. s. e. q. ipse. ⁊. c. iudicare. [amico propinquo prestare] scʒ auxiliū. vt. iij. q. v. accusatores. vel testes. hu. inueniᷓ ēt quintꝰ modꝰ scʒ iniusta mīa: qua aliquis in mala cā paupe ri vel ipenitēti misereᷓ. vt. xxiij. q. iiij. est iniusta. ⁊. c. ne amisso. hu. ⁊ gl. Notanᷓ ēt alij modi i gl. ¶ Surgit ēt h qđ q̄ moneᷓ ēt

Archid.
Questio. Rūdet.

1 i gl. † vtꝝ snīa ꝙ̃ iudex p metū tulit teneat. ¶ Rūdet gl. ꝙ sic. sʒ elidi pōt p exceptionē. vt. xxv. q. j. oē ⁊c. ⁊ sic dʒ illđ itelligi. j. e. iniustū. vbi de hoc. ꝑm Jo. de fan. Arch. Surgit hic alia qđ.

Questio. Rūdet.

2 † vtrū hoc hēat locū in snīa excōicationis: scʒ ꝙ lata p metum sit aliqua. dđm ꝙ sic lʒ possit p exceptionē elidi. vt no. extra đ his q̄ vi me. ve cā fiūt. c. vnico. li. vj. in gl. ipso iure. sed secꝰ in absolutione: vel reuocatione excōicationis suspēsionis: vel interdicti. q2 illa est ipso iure nulla. vt ibi le. ⁊ notatur. Jo. đ fan.

Quam vero graue. §. est quē ponit magister: vt p sequētia capitula ostendit quam graue sit peruertere iudicium.

1 ☞ Iudicantes amore vel odio qua pena veniant puniendi. Et quid de iudicantibus per ignorantiam. nu. 2. ⁊. 3.

Quicunque. Ad propositum predictū inducit primo hoc. c. qđ est beati August. in quodam sermone. Sūma est. Qui amore vel odio in iudicādo duciᷓ: ꝑuertit iudiciū xp̄i. Breue est. ¶ Pro pleniori intelligētia huiꝰ. c. ⁊ aliorū q̄ loquūtur de malis, iudicibꝰ q amore vel odio ⁊c. iudiciū ꝑuertūt.

Pria qđ. Rūdet.

1 Queruntᷓ aliqua dubia. † Primo q̄riᷓ qbꝰ penis veniunt puniēdi. Rūdeᷓ ꝑter illā eterne dānatiōis penā qua iuoluēdi sunt hmōi mali iudices nisi penituerint teneᷓ leso precise ad omne interesse: nisi possent inducere illū vel illo: p quo vel p qbꝰ tulerūt sentētiā ad plenā restitutionē. C. de pena iu. l. vlti. dʒ insuper talis iudex ꝑm leges multas al's penas sustinere item etiā dʒ preter restitutionē iponi ei penitētia: tāꝗ̃ p grauissimo crimine. vt pʒ in hoc. c. Itē si sit iudex eccl'iasticꝰ etiā

Scđa qđ. Rūdet.

2 adhuc aliter puniᷓ vt diceᷓ. j. ¶ Scđo q̄riᷓ. † qd de iudice q p ignorātiā iiuste iudicat. Ad hoc rūdeᷓ: ꝙ teneᷓ ꝑm leges leso inꝗ̃tū bonū ⁊ equū videbiᷓ religiōi iudicantis. ff. de varijs. ⁊ extraor. cog. l. vlt. in iudicio tū aīe teneᷓ vt in ꝑmo casu: si i culpa fuit: scʒ q2 vel sciuit: vel scire debuit se insufficiētē: ⁊ indica

Tertia qđ. Rūdet.

3 re talē cām ꝑsumpsit. ¶ Surgit alia qđ scʒ tertia. † Quid si erat sufficiens sʒ neglexit studere. Et videᷓ ꝙ debuit. Rūdeᷓ ꝙ idē est: verū est: ꝙ mitiꝰ est agendū cū isto: ꝙ̃ cū illo q sciēter fecit. Hic addit Ho. ꝙ si iste ignorās fuit delegatꝰ ⁊ necessitate obediētie male iudicauit: sʒ tū bona fide: ⁊ de ꝯsilio peritoꝝ nō teneᷓ Et idē Ray. dicit si talis iudex tulit iniꝗ̃ sentētiā deceptus p accessorē talē q cōiter sufficiēs putabaᷓ. Lege. ¶ [Quicūꝗ̃ hostili odio q̄ ad manifesta.] hu. vel capitali. archi. inimicitijs. quo ad occulta. hu. nō capitalibꝰ. arc. Iustitia dñs dr iustitia. j. ad cor. j. christꝰ factꝰ ē nobis iustitia. Est em̄ veritas ⁊ iustitia. Jo. xiiij. vł ē iustitia. i. dator iustitie. hu. ⁊ fructū illiꝰ. scʒ pacē ⁊ charitatē fructus iustitie pax: Esa. xxxij. in amaritudinē. ⁊ ideo merito cōdēnabiᷓ: ꝑuertēdo iudiciū sicut remuneraretᷓ: dādo rectum iudiciū. simile. xxiij. q. v. miles. hu.

Hostien.
Raymūdꝰ
Exponit literam.

Ueritatem.

1 ☞ Ueritatem occultare an sit peccatum mortale.
2 Iudex ⁊ testis peccant mortaliter occultando veritatem in iudicio vel in testimonio.

Quisquis metu. Ad idē iduciᷓ hoc. c. ꝙ est eiusdē Augustini ad cassulanū. Sūma est. ꝙ ꝓpter timorē nō est ꝯ veritatē dicēdū. vel sic: ꝙ tā occultās veritatē propter metū potestatis, ꝙ̃ dicens mendacium in damnū ꝓximi grauiter peccat. scđm que duo pōt capitulū diuidi in duas partes. scđa ibi: post pauca. Lege. ¶ [Quisquis metu occultat veritatem iram ⁊c.] ¶ Pro pleniori intelligētia huius. c.

Diuisio.
Exponit literam.
Questio.

1 Queritur † vtrum occultare veritatē sit peccatuʒ mortale. Et videtur ꝙ non ex. c. primum. ⁊. xxij. q. ij. ver. ne quis. ¶ Scđo ex. c. in mādatis. xliij. di. Ex qbꝰ colligiᷓ licitū q̄nꝗ̃ esse occultare veritatē. ¶ Tertio ex illo. Jo. xij. Christus interrogatus qd est veritas non rūdit. ¶ In oppositū vř esse pñs. c. ¶ Ad hoc rūdeᷓ iuxta Hug. ꝙ cū hoc qđ dr in presenti caplo intelli

Opponit ⁊ Rūdet.

2 gaᷓ de teste ⁊ iudice. est cōclusio responsalis. † qđ tam iudex ꝙ̃ testis peccant mortaliter occultando veritatē in iudicio vel testimonio patet conclusio. quoniā hoc cedit in dānum proximi ⁊ per cōsequens contra charitatem proximi. vñ potest distingui sic. vel occultatio veritatis alicui obest: ⁊ nulli ꝓdest: ⁊ tūc est conclusio. ꝙ peccat mortaliter qui occultat. vt hic. vbi vero alicui prodest ⁊ nulli obest: tūc est cōclusio. ꝙ taliter occultans veritatem non peccat occultādo: sʒ tenetur manifestare. vt in c. inducto. potest hoc intelligi de predicatoribus: qui vsꝗ̃ ad effusionem sanguinis veritatem fidei Christiane non debent occultare: sʒ palam asserere. vt. j. e. nolite. Hu. [magis timet.] quod non debet facere. vt. j. ea. non solum. ⁊. xxij. q. v. c. j. ⁊. xxxj. q. v. lotharius. Hug. [Et post pauca] scđa pars. [vterꝗ̃ reus est] vterꝗ̃ peccat mortaliter. Hu. [occultat] in iudicio vel testimonio: vbi talis occultatio alicui nocet: ⁊ nulli prodest: dicit ne decipiat ⁊ ledat. Nam nō quod libet mēdacium est peccatū mortale. vt. xxij. q. ij. primum. Hug.

Diuisio.
Exponit literam.

Nemo. Ad idē est hoc. c. qđ est eiusdē Aug. i eodē loco. Sūma. ꝙ nō minus peccat q lingua mentitur: ꝙ̃ q manibꝰ effundit sanguinē. Et diuidiᷓ i duas ptes. In ꝑma ponit qđ dictū est. In scđa qđ melius est ⁊c. scđa ibi: melius. Lege. ¶ [Nemo minꝰ sit piculū]. i. peccatū: ⁊ intelligiᷓ in eodē casu. s. de teste ⁊ de iudice. Hu. [mentiendo] in testimonio: vel iudicio, presertim ꝯ reum sanguinis innocētē. hu. [melius] scđa pars. melius electiue. vt. j. e. iniustū Hug. ⁊ Arch. [adulatione] vbi qs q̄nꝗ̃ peccat mortaliter. vt xxij. q. ij. primum. Hu. qđ dr. vt no. xxv. di. §. al's. iuxta fi. Arc.

Exponit literam.

Unicuiqʒ. Ad idē seqᷓtur hoc. c. ꝙ est Pelagij pape. Sūma est: ꝓuidēdū ne qs iudicet aut puniat ꝓximū iiuste q2 xp̄m talis ꝑseqᷓtur. breue est. Lege tex. ¶ [Unicuiꝗ̃ ne, Jesuʒ ꝑsequaᷓ] in mēbris suis. dr em̄ puniri ⁊ i multis pati deus: cū subditi sui puniunᷓ, ⁊ patiunᷓ. vñ dicebat Paulo fideles ꝑsequēti Saule Saule cur me ꝑsequeris. Act. ix. Diciᷓ etiā honorari in personis eorum. vt. vij. q. j. nulli. cum multis alijs. hug.

Sic quoqʒ. §. est: i quo dicit Gratianꝰ: ꝙ sicut dictū est q iniuste aliquē cōdēnat: deū q est summa iustitia negat. Ita q ṽitatē occultat p pecunia vel falsum testimoniū dicit: deū negat. ꝙ probat p sequētia capl'a.

1 ☞ Testimonium dicens pro pecunia negat deū q est veritas.

Abijt. Inducit ad ꝓbādū ꝙ dixerit hoc. c. ꝙ
1 est Bede sup Marcū. Sūma est. † Qui testimoniū pro pecunia dicit negat deū: q est veritas. Et qui discordias inter fratres seminat negat deū qui est charitas. Et diuiditur hoc. c. i tres partes. In prima ponit peccatum iude. In scđa exponit: ꝙ multi imitantur eū vendēdo deum. In tertia ꝯcludit ꝙ q pro pecunia testimoniū vendit: negat deū q veritas est: ⁊ q discordias seminat negat deū q charitas est. scđa ibi: multi. tertia ibi: q2 ergo. Lege. ¶ [Abijt iudas] hoc scribit Beda sup mat. xxvj. [abijt] vba sunt Marci euāgeliste. xiiij. [inmane]. i. magnū. Arch. [vendūt] ꝗ̃tum in se est. vt. j. q. iij. saluator. q2 ipse vendi non pōt. vt j. q. j. si qs epꝯ. Hu. vel [vendunt]. i. a se separant, vel alienant, sicut vēditor rem a se separat, ⁊ alienat a se accepto pretio. Et sic dicitur quis vendere deum per similitudinem. j. q. j. qui studet. Hug. Lau. Arch. [sum veritas] Jo. xiiij. [cum societatē] quasi diceret similiter cum societatem ⁊c. [maxime cū in infirmitate granaᷓ] culpa negantiū veritatem: qñ non ex infirmitate vel ignorātia: sed certa malitia ṽgāt veritatē [charitas] j. Jo. iiij. [Jude] de iuda dr Marci. xiiij. ꝙ q̄rebat quo mō eū opportune traderet [arbitris]. i. viris ꝓtis vł bonis ⁊ discretis ⁊ religiosis viris. [absentibus] solent em̄ mali q volūt vendere snīam vel simoniam aut aliam ineptitudinem cōmittere: sapientum ⁊ intelligentiū captare absentiam: vt sic liberius liceat eis talia facere, sicut iudas q̄sinit latebras ⁊ opportunitatem ⁊ absentiam apostolorū ad ꝓditionē faciendā. Hu. ⁊ glo. [mutent mendacio]. i. loco veritatis dicant mendaciū, ⁊ loco virtutis committant crimen. Hu.

Diuisio.

Diuisio.
Exponit literam.

Estimant. Ad idē est hoc. c. qđ est beati Hieronymi sup actꝰ apl'orū. Sūma est. Non solū vbis: sed etiā factis qs xp̄m negat aut ꝯfiteᷓ. Et diuidiᷓ in q̄tuor ptes. In ꝑma ponit vnā opinionē erroneā. In scđa reprobat eā. In tertia ponit verā snīam. In quarta ꝯfirmat authoritatē. scđa ibi ecce. tertia ibi: quotiescūꝗ̃. quarta ibi: de hac. Lege. ¶ [Estimant a gētibꝰ]. i. paganis. hu. ⁊ bar. ⁊ Arc. [xp̄ianū. ecce apl's] scđa pars. hic reprobat illā opinionē, ⁊ dicit ꝙ nō solum illi negant xp̄m: q eū ꝓpter mortis timorē negant: vt fecit Petrꝰ: sʒ etiā q eū in bonis operibꝰ imitari detractāt. qbꝰ dicit Mat. xxv. Amē dico vobis: nescio vos. ⁊ Apl's ad titū primo asserit negari xp̄m i suis appropriatis: cū dicit xp̄s. i. dei virtus ⁊ dei sapiētia. [xp̄s est sapiētia]. j. ad Cor. j. [predicamus] ꝑdicamus xp̄m sapientiam quā ope negāt insipientes: corde q stulti facti sunt in cogitationibꝰ suis [xp̄s est iustitia]. j. ad Corint. j. xp̄s factus est nobis iustitia: quā negāt: q in iustitiā operanᷓ ⁊ iniquitatē. xp̄s est ēt veritas: q ait Jo. xiiij. Ego sum via: ṽitas: ⁊ vita. quā mendaces negāt: qđ dñs oēs disperdet, q loquunᷓ mēdaciū. q2 inter cetera deus odit linguā mendacē. Prouer. vj. [xp̄s est etiā sanctitas] q2 ipse est magnificus in sanctitate. Exo. xv. quā negāt imūdi peccatores. Turpitudinē peccatorū operantes xp̄s est etiā fortitudo. Job. xij. apud ipm est fortitudo. ⁊ Esa. xiiij. fortitudo mea ⁊ laus mea dñs. Hanc negāt pauidi ⁊ imbecilles corde. Isti ⁊ ceteri: deuicti vitijs sunt serui peccati: ⁊ si non verbis tamen factis deum negant. vnde sequiᷓ. [Quotiescūꝗ̃] tertia pars. [vincunt]. j. Jo. q dicit deū se nosse ⁊ mādata eius non custodit: mendax est: q2 negatio non tantum lingua: sʒ etiā factis fit. vnde gl. super prima Jo. dicit ꝙ oēs mali catholici ⁊ si nō verbis: factis tamen xp̄m negant: quem boni opere ⁊ fidei confessione cōfitentur. vnde sequitur hic in litera [econtrario] quotiescūꝗ̃ bene agimus loquendo operādo cogitando. hu. [deū confitemur negat] qui xp̄m negat negabitur a xp̄o. ⁊ qui xp̄m confitetur cōfitebitur eū xp̄s. Mat. x. [de hac] q̄rta pars [eritis mihi testes ait]. i. illi sunt testes Christi: qui eum factis confitentur.

1 ☞ Salus anime potius eligenda est quā salus corporis quādo quis non potest consulere vtriusꝗ̃ saluti.
2 Excusantes Petrum ꝙ Christum non negauerit dicens non noui hominem peruerse excusant.

Diuisio.
Exponit literam.

Non solum. Ad idē est hoc ca. quod est beati August. libro de vita christiana. Sūma est in rubro. Et diuidiᷓ i tres partes. In ꝑma dt ꝙ negās se xp̄ianū xp̄m negare cōuinciᷓ. In scđa ponit: ꝙ p tuēda aīe vita carnis mors timēda non est. In tertia de falsa excusatiōe dicentiū Petrū xp̄m nō negasse. scđa ibi: timēdo. tertia ibi: an Apl's. Lege. ¶ [Nō solum] sed ille negat se esse xp̄ianum voce vel ope malo vel mala cogitatiōe. hoc ꝓbat ex facto Petri [ait Petro.] Mat. xxvj. Amen dico tibi Petre anteꝙ̃ gallus cantet ter me negabis, sed Petrus negauit se xp̄i discipulum: quia ancille dicenti ei. Tu cum Jesu Nazareno eras. i. eius discipulus, respondit Petrus. Nescio quid dicis. vbi negauit se Christi discipuluʒ: ⁊ per consequens xp̄ianum. quia Xp̄i discipulꝰ dicitur Christianꝰ. sicut discipuli nominati sunt christiani Actuū. xj. ergo negans se xp̄ianum negat Xp̄m [timendo] scđa pars. [mortem carnis] que minus timenda est [mortem aīe] que magis.

Archid.
¶ Qui em̄ petrū. addē text. in. c. q vult. de penitē. dist. ij.

1 ar. † ꝙ si qs nō pōt consulere saluti vtriusꝗ̃ potius dʒ eligere a salutem aīe, ꝙ̃ corporis. ar. xxij. q. v. c. j. maius em̄ damnum est in morte viꝰ aīe: ꝙ̃ in morte innumerabiliū corpoꝝ. vt. xxiiij. q. iij. c. j. [ꝗ̃ta vita]. i. ꝗ̃tum valet ad vitam eternaʒ ꝓmerēdā Hu. ⁊ Arch. [an apl's] tertia pars [fauore puerso excusare.]
2 † Qui em̄ Petrū excusant ꝙ xp̄m non negauerit dicens non
a noui hominē puerse em̄ excusant. primo q2 negādo se nouisse hominē negauit xp̄m qui est deus ⁊ homo. scđo q2 talis excusatio est cōtra verbum dñi dicētis. ei ac nocte ter me negabis. ideo talis excusatio est puersa: ⁊ heretica contra veritatē euangelicam. tertio quia negabat contra veritatem ⁊ cōtra mentē dicens. Nō noui hominē: scʒ Jesum nazarenum: quem ancilla expressit quem Petrus ante confessus fuerat. Matth. xxvj.

Tu es xp̄s fili⁹ dei.ergo negãdo mẽtitus est pniciose:⁊ peccauit mortaliter. Ideo fleuit amare. vnde verissime hic dicit: qd Petrus negãdo peccauit mortaliter: nec est dubiũ sicut ĩ multis locis inuenit. vt di.l.q2 t a.⁊.c.ꝯsiderandum.⁊.c.fidelr.⁊ de pe.di.j.pt̃.de hoc vide in.c.imitare.vj.q.j.vbi disputauimus vtrum Petrus negando Christum peccauerit mortaliter.

1 ☞ Proditor veritatis quis dicitur tribus modis.
2 Laici tenentur defendere veritatem quam in ecclesia discunt: ⁊ contra hereticos se murum pro fide ecclesie obijcere.

Diuisio.

Nolite. Ad idẽ seqr hoc.c.qd est beati Jo.chrysostomi sup Matt. Sũma ꝙ propter timorẽ mortis nõ est recedendũ a veritate. Et pt̃ diuidi in tres partes. In pria inducit authoritatẽ euãgelij ad excludendũ timorẽ mortis corporis. In scd̃a ex illa ꝯcludit triplicẽ modũ pdẽdi veritatẽ. In tertia ondit quo tertius modus cõpetit laicis.scd̃a ibi:sint ergo.tertia ibi:nã sicut. Lege. ¶ [Nolite timere qui corpus] Mat.x. Nõ phibet timor mortis cum sit naturalis.vñ vltimũ terribiliũ est mors.iij. Ethic.vñ ⁊ xp̄s eã timuit. Mar.xiiij.⁊ Mat.xxvj.pater si possibile est trãsfer a me calicẽ istũ.i.passionẽ mortis. Sz ne timeamus eã tm̃:vt ppter timorẽ eius ꝯ iustitiã faciam⁹.ꝭm Hu.⁊ Archi. [In aure].i.in secreto.vñ in euãgelio qd in aure audistis:pdicate sup tecta.i.publice:⁊ loquit euangelista ꝭm morem palestine.hug.

Exponit literam.

Archi.

1 [sicut ergo] in hoc caplo oñditur † ꝙ tribus modis qs dicit pditor veritatis.s.cũ quis scienter loquit mendaciũ:qd gñalr phibetur clericis ⁊ laicis.scd̃o cũ propter timorem qs nõ predicat veritatẽ:⁊ hoc cõpetit ppṙie clericis.tertio vel cũ qs nõ defendit veritatem:⁊ hoc ꝯuenit laicis [non valere pnuntiat] dicit Hu.tunc sum proditor veritatis si veritatem non defendo cum sim prelatus nec predico eã ⁊ si predico nõ libere. Sed ⁊ clericus prodit veritatem si videt prelatum dilapidatorẽ ⁊c. ij.q.vij.quapropter. Sz ⁊ in laico hoc intelligit:si nõ defendit veritatẽ ab epõ predicatã. Lau. [Nã sicut] tertia pars. [audi-
2 uit] p scripturas:vel ĩspirationẽ.hu. [Sit laicus] ar. † ꝙ laici veritatẽ quã ĩ ecclia discunt tenent defendere,⁊ ꝯ hereticos se murũ p fide ecclie obijcere.ar.xxiij.q.v.de liguriб⁹.hu. [corde credit] ad Ro.x. [ad iustitiã].i.ex fide cordis:q̃ est ĩ aĩa ex qua credit iustificat qs.i.de ĩpio fit iustus.hu. [oris ꝯfessio ad salutem] pmerendã ⁊ in futuro ꝯsequendã qd verum est:si confessio fiat ex charitate,vel ad salutẽ pximi:qui sepe inde cõpũgit ⁊ agit penitentiam.hu.in gl.no.sex species proditionis.

Hec sententia. ꝭ.est.supra in.ꝭ.aliqñ dictuz est ꝙ iudex qñq; ex odio condemnat nõ delinquẽtem.nũc vero dicit Gratianus ꝙ talis sñia potius ledit iudicem q̃ cõdẽnatũ.ꝙ probat sequentibus caplis. Bar. Lege. ¶ [Hec sententia] de qua dictũ est supra.ꝭ.aliqñ. scz cum innocens condemnatur. Lau. Arch. Jo. de fan.

Exponit literam.

2 ☞ Excommunicans iniuste aut ex animo, aut ex ira, aut ex ordine scienter peccat mortaliter.
3 Iudex excõicans ex ignorãtia crassa ⁊ supina peccat mortalr. Et quid si ex probabili ignorantia.nu.4.
8 Christus qualiter remittit peccata.
9 Spiritussanctus quare dicatur columba.

Diuisio.

Illud plane. Ad probandum quod dixerat de iniqua sententia ĩ primis ĩducit hoc.c.ꝙ est Aug.sup eplam ad Ro. Sũma est in rubro.ꝙ iniusta sñia excõicatiõis pferenti nocet:⁊ non ei:in quem lata est. Et diuidit hoc.c.in duas partes. In prima ponit quod dictuz est. In scd̃a probat illud ratione ⁊ authoritate.scd̃a ibi,spũs sanctus. Pro pleniori ĩtelligentia huius.c.⁊ similium queruntur quatuor.

1 ¶ Primum est vtrum iniuste excõicans peccet mortaliter.
5 ¶ Scd̃m est vtrum maiori peccato illaqueat iniuste excõicãs pauperem:q̃ diuitem.⁊ per ꝯsequẽs maiori pena dignus sit.
6 ¶ Tertiũ ẽ vtrũ ĩiuste excõicãs teneat excõicato ad ĩteresse.
7 ¶ Quartum est vtrum aliquis iniuste aliquem excommunicans incurrat aliquam suspensionem.

Rñdet.
Prima cõclusio.

1 **Ad primũ** † Respondetur sub certis ꝯclusionib⁹.
2 Pria est † ꝙ excõicans iniuste quocũq; illorũ trium modorum scz aut ex aĩo:aut ex ira; aut ex ordine scienter ex deliberatione peccat mortalr.patet ꝯclusio. Tũ q2 primum grauiter ledit in fama. Tum q2 prohibitionẽ ecclesie facit per id qd habetur.ij.q.j.nemo eps.⁊ extra.de sen.ex.cum
3 medicinalis.lib.vj. ¶ Scd̃a cõclusio. † ꝙ si iudex hoc faciat ex ignorantia crassa:⁊ supina adhuc peccat mortalr:q̃uis nõ ita
4 grauiter sicut si hoc faceret sciẽter. ¶ Tertia ꝯclusio † si iudex hoc faciat ex pbabili ignorãtia nõ peccat mortalr.vide hoc.ꝭ. e.q.quicunq;.vbi de iniusta sententia in communi diximus.

Scd̃a conclusio.
Tertia cõclusio.

5 **Ad secundum** † Rñdetur iuxta Richar.sub ꝯclusiõe affirmatiua ꝙ sic ceteris parib⁹,q̃ ꝯclo pbat duplici rõne. Primo sic. Quãto magis cõpatiendũ est psone tanto ceteris parib⁹ grauior est iniusta lesio q̃ sibi infert.sed ceteris parib⁹ magis cõpatienduz est paupi q̃ diuiti.vt patet q̃uis neutri sit cõpatiẽdũ in piudiciũ iustitie.ergo ⁊c. ¶ Scd̃o sic.iura tã diuina q̃ humana magis detestãt addere afflictionẽ afflicto,q̃ nõ afflicto.pauptas aũt q̃dã afflictio corporis ẽ:seu multax afflictionẽ corporaliuz ⁊c. cã ergo ⁊c.posset tñ diues eẽ psona tãte reuerẽtie,⁊ dignitatis: ꝙ ex eius iniusta excõicatione tot mala ⁊ scandala pueni rent: ꝙ multo grauius esset illum excõicare iniuste:quam pauperẽ.

Rñdet.

6 **Ad tertiũ dubiũ** † Respõdet sub ꝯclusione affirmatiua.ꝙ iniuste excõmunicans tenet excõicato ad interesse.pbat ista ꝯclusio rõne ⁊ authoritate. Rõne primo sic.q2 oĩs iniuste alium dãnificans damnũ restituere tenet. Sz q iniuste aliũ excõicat:ipsum iniuste dãnificat.ergo tenet illi ad interesse.authoritate pz ꝯclusio primo ex.c.sacro.extra de sen.excõ. ¶ Scd̃o ex.c.cũ medicina lis.e.ti.li.vj.vbi dr in.ꝭ.si qs autẽ.de illo qui excõicat in debite superior ad quem recurritur sñiam ipsam:sine difficultate relaxans:latorem excõmunicato ad expensas.⁊ ad interesse condẽnat,⁊ alias puniat animaduersione cõdigna.vt pena docente discãt indices:q̃ graue sit excõicationũ sententias sine maturitate debita fulminare.⁊ hec eadẽ in suspensionis ⁊ interdicti sententijs voluimus obseruari.

Rñdet.

7 **Ad quartũ dubium** † Rñdetur sub duabus cõclusionibus. Pria ꝙ inferiores iudices siue sint ordinarij siue delegati sciẽter excõicantes aliquẽ iniuste incurrũt suspensionẽ ab officijs p annũ. Ista ꝯclusio pz manifeste ex.c.cũ eterni.extra de sentẽ.⁊ re iud.li.vj.vbi sic habet. Si qs aũt iudex ecclesiasticus ordinari⁹ aut etiã delegat⁹ fame sue prodig⁹,⁊ etiã pprij psecutor honoris ꝯ cõscientiã ⁊ ꝯ iustitiã in grauamen partis alterius in iudicio quicq̃ fecerit p gratiã,aut per sordes,ab executiõe officij p annũ nouerit se suspensum,ad estimationẽ litis parti quã leserit nihilominus ꝯdẽnãdus:sciturus:ꝙ si excõicatiõe durãte dãnabiliter se diuinis ĩgesserit irregularitatis laqueo se inuoluet ⁊c. ¶ Scd̃a ꝯclusio ꝙ epi ⁊ eox supiores ẽt iniuste excõicantes excipiunt ab his penis:vt dicit gl.sup ṽsi.ordinarius fallit in epis q aliqua suspensionis canonis pena nõ comprehẽduntur:nisi de ipsis caueat.extra de sen.ex.q2 piculosum li.vj. Alĩs etiã penas dicunt incurrere iniuste excõicãtes.vz ꝙ teneat excõicato actiõe iniuriarũ vt pz hic:vt temerarius. Et hoc etiam tenẽt Host.⁊ Jo.an. Itẽ ꝙ penã sacrilegij incurrãt iuxta.c.nõ ĩperpetuũ.xxiiij.q.iij.q2 sacrilegiũ est violare sacrũ ij.q.j.in primis. Qui aũt iniuste excõicat violat sacrũ.i.corpus ecclesie:a qua euellit mẽbrũ illius iniuste.⁊ ꝯ deum.ꝭ.ea.qd.c.si eps.vt ait Joã.de.⁊ Archi.post eum. Et tm̃ de ista materia p nunc. Lege. ¶ [Illud iniuste].i.sine cã. Hug. [potius ⁊c.] electiue. Illi em̃ qui sic excõicatur nõ nocet quo ad deũ.xxiij.qd. iiij.si qs nõ recto.nec etiã quo ad ecclesiam.q2 aperta veritate iste absoluet:ille punietur.ij.q.j.nemo. Hu. Arch. Ante absolutionem tamen quo ad ecclesiam ligat.ꝭ.ea.q.c.j. Subdit autem Hug.ꝙ idem est in alijs sententijs vel factis.vt.xxij.qd. iiij.inter.⁊.xxiiij.q.iij.non in perpetuũ. Hugu.⁊ Arch. [iniuriam].i.iniustitiã. Arch. [Spũs em̃ sctũs] scd̃a ps pbat ꝙ talis excõicatio ĩiusta nõ noceat excõicato,q2 ⁊ si sit ligatus iniq; ab hoie:est nihilominus absolutus a deo. Nam in quo est spiritus per charitatẽ ipse est quo ad deum absolutus in pctõ q2 sapien.j. Spũs sanctus effugiet fictum. Et sapiẽ.ix. Sapiẽtia nõ intrat in aĩam maleuolã,nec habitat in corpore subdito pctĩs.sz in innocente est spũs sctũs per charitatem.ergo innocens est a spiritu sancto absolutus:q peccata dimittit [immeritam].i.sine merito pprio.i.pctõ. [nulli ĩgerit penã] scz spiritualem:aut eternã,aut etiã excõicatiõis. Nullus enim quo ad deum excõicatur nisi pro proprio pctõ.ᵃ [per eum].s.spiritũ a sanctũ. [diffunditur charitas ⁊c.] ad Ro.viij. [que non agit perperam].i.peruerse. Arch. [pax ecclie] pax ecclie xp̄s est.de quo ad Ephe.ij. Ipse est pax:qui fecit vtrũq; vnũ. Ipe est pacificans que in celis:que in terra per sanguin. in crucis sue.ad Colos.primo. [Et est pax ecclesie spirit⁹ sanctus qui est deus pacis].ij.ad Corin.xiij.⁊ ad Gal.v.fructus autẽ spiritus charitas:gaudium [pax dimittit peccata] spiritus enim sanctus principaliter dimittit peccata:⁊ hõmo ministerialiter qd euidenter saluator expressit Joan.xx.dicens.accipite spiritũ sanctũ:⁊ quorum remiseritis peccata:ministerio absolutionis:remittent eis:virtute spũs sancti. [dimittit].i.apponit gratiã: per quam

Rñdet.
Prima cõclusio.
Scd̃a ꝯclu.
Hostien.
Joan.an.
Exponit literam.
ᵃ ¶ Nisi pro pprio peccato. Addõ tu ⁊ nisi pro culpa manifesta. Pet. de ancha.i c.parochia no.nu.1.de sepultu.

per quam dimittuntur peccata. Hug. [tenet].i.nõ dicit. Hug. [alienis] quia extra ecclesiam non dimittuntur peccata. vt.j. q.j.remissionem.⁊ de pe.di.j.in actione.⁊ de conse.di.iiij.ecclesie charitas. [Nõ ꝭm arbitrium hominũ] quia sepe sacerdos absoluit immeritũ,⁊ ligat bonũ [petra].i. Christus.j.ad Corin. x. Petra autẽ erat Christus.⁊ Mat.xvj.super hãc petram.i. super seipsum edificauit ecclesiam suam vt exponit Aug.ipse dimittit peccata. qui Mat.ix.ait.vt sciatis q2 filius hominis
8 habet potestatẽ dimittẽdi peccata dico surge. † remittit enim Christus peccata. Primo q2 est deus:cuius est remittere peccata.vnde ait paralitico. Mat.ix.remittunt tibi peccata tua. scd̃o quia homo deus.ij.ad Ti.j. Christus Jesus venit in mũdum peccatores saluos facere.vnde.j. Jo.ij. Remittuntur nobis peccata p nomen eius.tertio ex merito sue passionis. Joã. j. Ecce agnus dei. Ecce qui tollit peccata mundi.⁊ Apocal.ij. Lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo.quarto quia est pontifex:⁊ sacerdos ad ppitiandũ p peccatis nostris.j. Jo.j. Ipse est propitiatio p peccatis nr̃is. Ipse em̃ xp̄s est põtifex a deo factus:vt offerret dona ⁊ sacrificia pro pctĩs.ad hebr.v.
9 [Colũba] † spũs sctũs dr colũba. Tũ q2 in colũbe specie descẽdit. Mat.iij. Tũ q2 est sine felle amaritudinis. Tũ q2 simpliciter inhabitat. Tũ q2 plenitudine donorũ ⁊ gratie fecundat. [Salomõ] Prouer.xxvj. [passer vadẽs quolibet].i.quocũq; vult.supple.qñq; retrouolat ⁊ reuertit ad locũ vnde cepit volare. Hu. [frustra].i.sine causa [super eum].i.illum ledit. Hu.

Augu.

Diuisio.

Clerũq;. Ad idem est hoc.c.quod est beati Greg.sup euãgelia homi.xxvj. Sũma ꝙ plat⁹ dz pmo ꝯsiderare causas ⁊ postea scd̃m illas soluere:aut ligare. Et diuidit hoc capi. in duas partes. In prima reprehendit platos:q indiscrete ligant:⁊ soluunt. In scd̃a ostendit qualr quis debeat ligare:vel absoluere.scd̃a ibi:causas ergo. Lege. ¶ [Plerũq;] pro dolor quia nimis frequenter cõtingit:qd Ambrosius in suo pastorali detestat ꝙ sit nomẽ inane,⁊ crimẽ immane:honor sublimis:⁊ vita decliuis:deifica professio,⁊ illicita actio.⁊c. [ipse ligatus] per peccatũ mortale:in quo est. Hu. Arch. [absolnat] ⁊ si non ex vite merito:tamen ex suo officio. Hug. Archi. [ligandi] ⁊ soluendi potestatem.ꝭ.ea.ipse. Et imposuit Gratianus verba Gregorij:que hic intendit. Hug. [iudicare ⁊c.] supra.e.iudicare. Arc. [vnde per prophetam] Eze.c.xiij. vbi sic dr.vt interficeret aĩas que nõ moriuntur,⁊ viuificaret animã: que non viuit [mentientes populo meo credenti mendacijs] ꝙ exponit Gregorius de iniquo iudice: qui nocentem inique absoluit:⁊ innocentẽ damnat cõtra iustitie veritatem.⁊ hoc est quod dicitur hic [moriẽtem quippe ⁊c.] iniquum valde est:vt quem deus per debitam penitentiam absolutũ hz temeritas humana ligare presumat:tunc enim seruus maiorẽ domino se facit contra illud Mat.x. Non est discipulus sup magistrum: nec seruus maior domino suo. [Cause ergo] scd̃a pars.⁊ dicit [cause] quibus est ligandus vel soluẽdus. Hu. [penitẽtia secuta] hoc põt ppendi p exteriora.s.per gemitũ:p lacrimas: verba:habitũ:faciẽ:gestũ:⁊ hmõi:que sunt signa vere penitẽtie:licet in his posset esse deceptio.l.di.si quis diaconus.⁊.xxvj.qd. vij.ipsa.⁊.c.de his.⁊.c.is qui. Hug. [visitat] interius. Hu. [pastoris sententia absoluat] [.i.de pena relaxet:vel sacramẽtis ecclesie recõciliet:tamen scd̃m qualitatem culpe. Sunt enim quedam peccata quibus quis cõione priuatur vsq; ad finem vite. vt.ij.q.iij.si qs epm.⁊.xxvij.qd.j.virgines. [Tunc vera est] vt ꝭ.ea.q.ix.re vera. [quos authore ⁊c.] simile.xxxij.q.j.ꝙ autem confiteatur primum deo:postea sacerdoti. [veniente] sumptũ est ex euãgelio. Jo.xj.quando xp̄s ait. Lazare veni foras:⁊ venientem foras discipuli soluerunt a ligaminibus:quia pastores ecclesie figurati per discipulos Christi debent absoluere quem Christus vocat ad fructum penitentie. [penam amouere].i.relaxare:⁊ si non totam. Hug.vel amouere.i.iniungere. Archi. [hoc de solutiõis ordine] non est.ꝭ.hic sed adhuc sunt verba Gregorij. Hug. Bar. Archi. [diximus moderamine.] ne indiscrete ligare vel absoluere presumant.

Exponit literam.
Ambro.
Gregorius

1 ☞ Sñia data per metũ aut iussu supioris an valeat ipso iure.
2 Confessio peccatorum dicitur virtuosa.

Diuisio.

Iniustum. Ad idem sequitur hoc.c.qd est Calixti pape. Summa ꝙ iniustum iudiciũ metu superioris datum non valet. Et diuiditur ĩ tres partes. In prima ponit qd dictũ est. In scd̃a dicit nõ sufficere vero religioso inimicitias aliorũ non exercere:aut augere:nisi etiaz extinguere curet. In tertia ponit:ꝙ melior in malefactis humilis cõfessio:q̃ in bonis supba elatio.scd̃a ibi:huiusmodi.tertia ibi, melior. Lege.

¶ [Iniustum diffinitio].i.constitutio vel potius diffinitiua sententia:⁊ est expositio pcedentis. Hu. [Et] pro.i. [regio nõ valeat] iudex enim qui metu aut iussu alicuius potẽtis iniustã dat sententiam,grauiter peccat:plus timens hoiem q̃ deum: cũ plus oporteat obedire deo:q̃ hominibus. Mat.v. ¶ Sed
1 surgit hic qd. † vtrum hoc sit verum ꝙ sñia data per metum aut iussu superioris nõ valeat ipso iure. Et videtur ꝙ hoc sit verum. Tum ex pñti caplo. ¶ In oppositum dicit glo.hic ꝙ tenet nisi elidatur per exceptionem. Item ad hoc est Hug.dicens ꝙ si talis sententia iniusta sit data contra iuris ordinem ipso iure nulli⁹ est momẽti.alias autem valet,⁊ tenet sed probato postea:ꝙ metu lata sit reuocari debet:huius sentẽtie est Archi.hic qui post verba Hug.ita dicit.ad hoc.ix.qd.iij.fratres sic timor vitiat electionem.ꝭ.j.q.vj.c.j. Et hoc est quod sequitur in glo.⁊ hoc teneas. Nam hec est regula:ꝙ ea que fiunt per metum tenent. Sed fallit in certis casibus qui notantur extra quod me.causa.c.ij. Arch. Quibus habitis dicenduz est ad.c.presens dupliciter.primo ꝙ intelligitur cum talis sentẽtia iniusta fuerit data contra iuris ordinẽ:aut ꝙ intelligatur non valere:quia cognitio qd per metum fuit data venit iuxta dicta reuocanda [homini] secunda pars [parum esse debet] q2 non sufficit abstinere a malo:nisi quis faciat quod bonum est xxij.qd.v.c.forma. [extinguere] hoc pertinet ad officium [inimicitias extinguere] quas diabolus inimicus christianorum superseminat. Mat.xiij. [⁊ ad charitatẽ] que est fructus spiritus sancti. [Et pax] pertinet pacem ponere inter discordãtes exemplo xp̄i:qui ait Jo.xx. Pax vobis. [melior] tertia pars. [electiue] sic supra.ea.nemo peritorum. Archi. [confessio] qm̃ bonum est confiteri malefactum:sz malum est gloriari super-
2 be de bono. † Confessio peccatorum est virtuosa:⁊ meritoria: Superba autem gloriatio est damnabilis:⁊ vitiosa.quod clare patet Luce.xviij.de phariseo ⁊ publicano:qui ascenderunt in templũ:vt orarent:⁊ phariseus superbe glorians exiuit cõdẽnatus:⁊ publicanus humiliter confitens se peccatorẽ sibiq; misereri petens exiuit iustificatus.

Exponit literam.
Questio.
Archid.
Rñdet.
Ad argu.

Qui iustus est. Ad idẽ sequitur hoc.c.qd est Aug.sup ps̃. cij. Sũma est ꝙ iniuste excõicatus tolerans patiẽter meretur premium apud deũ. Breue est. Lege. ¶ [Qui iustus est iniuste].i.immerito:sine causa.hu. [maledicitur].i.excõicatur [premium reddetur].i.remunerabit pmio eterno:⁊ hoc propter patientiam:quam habet in sustinendo. Hu.vnde Mat.v.dicitur de iustis.beati eritis cum maledixerint vobis homines:⁊ persecuti fuerint vos dicẽtes omne malum aduersum vos:mentientes propter me:gaudete ⁊ exultate quoniam merces vestra copiosa est in celis.

Exponit literam.

Hic ⁊ si. ꝭ.est:in quo ostendit Gratianus:ꝙ licet iniusta sit sententia tamen parendum est illi:licet apud deum nõ sit ea ligatus:ne ex superbia fiat dignus pena ⁊ dignus ligari.

Idem est. Est pars pcedentis.ꝭ.in qua incipit.vij. pars huius qõnis:in qua intẽdit pbare per nouem authoritates:ꝙ in malis nõ est obediendũ platis. vbi scz iussio eorum continet intolerabilẽ errorẽ.extra de offi. dele.cum contingat:⁊ extra de sen.ex.per tuas. Archi.hic dicit Hu.⁊ gl.ꝙ hic Gratianus incipit tractare de sentẽtia pceptionis cui qñ sit obediendum,⁊ qñ nõ:dicit ergo hic.ꝙ si platus precipiat aliquid mali subditis suis:subditi obedire non debẽt:ꝙ probat per sequentia capla. Bar. [sententia] pceptionis:vel potius excõicationis lata q2 nõ vult obedire in eo:qd ei precipitur contra equitatem. Hu.

Archid.

1 ☞ Orandũ an sit pro excõicatis:⁊ an eis prosint orationes.ꝙ non pro mortuis.nu.2.pro viuis sic.nu.3.⁊.4.
4 Orationes ecclesie prosunt excõicatis minore excõicatione.

Si quis episcopus. Inducit ad ppositũ iam dictũ hoc.c.ꝙ est Euticiani pape. Sũma est in rubro. Lege. ¶ [Si qs pro hereticis.] mortuis ꝙ nõ lz similiter nec pro excõicatis.i.mortuis in excõicatione vl' aliquo mortali peccato. si de hoc constet.vt.xiij.q.ij.p obeuntibus.⁊.xxiiij.q.ij.de cõione ⁊.c.sane. Hu.⁊ hoc ꝭm Hug.⁊ glos. debet intelligi speciali oratione. ¶ Pro pleniori intelligentia
1 huius ca.queritur. † Utrum pro excõmunicatis sit orandum: ⁊ si aliquo modo sit vtrum prosint eis oratiões. Et videtur ꝙ sic. Primo q2 in precedenti caplo habetur:ꝙ excõmunicatus iniuste si patienter tolerat premiũ meretur. ¶ Scd̃o sic.excõmunicatio non est culpa sed pena.qd autem non est culpa non excludit suffragium orationũ.sz magis ad miam vr̃ inclinare.

Exponit literam.
Questio.
Primũ ar.
Scd̃m arg.

Tertiū ar. ℭTertio excōicatis pōt dari eleemosyna corporalis.j.ea.q̄m
multos.ergo a simili eleemosyna spūalis qđ nō esset verū:nisi
Opponit i pro eis orari posset.ℭIn oppositū vr̄ ex pn̄ti.c.scđo.ex.c.ne
cōtrarium. mo epoꝝ.3̄.e.q.vbi dr̄.ꝙ anathema est mortis dānatio sed pro
Rn̄det. damnatis non oratur ergo ⁊c.ℭRn̄deo dicēdū sub aliq̄bus
Pria ꝯclu. 2 ꝯclusionib⁹.Prima†ꝙ ꝓ hereticis mortuis aut ꝓ excōicatis
in excōicatione mortuis aut pro quocūq̄ i pctō mortali mor
tuo:dum tamē constet nō est orādū.Ista ꝯclusio est ꝓ imo gl.
scđo Hug.tertio ondit multiplici authoritate.vt.xiij.q.ij.pro
obeūtibus.⁊.xxiiij.q.ij.de cōione.⁊.c.sane.hu.Quā cōclusionē
dicit hu.intelligendā speciali oratione.Nā vt inquit generali
oratiōe orandū est pro omnibus xp̄ianis defunctis.vt.xiij.q.
ij.non estimemus.Ratione sic.patet.qꝛ tales secundum fidem
tenemus dānatos esse.vnde inter malos computent̄.pro qui
bus dicit Aug.non esse orandum:sicut nec pro valde bonis.
Scđa ꝯclu. 3 ℭScđa ꝯclusio†.pro hereticis ⁊ excōicatis viuis potest ora
ri.⁊ orat ecclesia vt deus eos ab errore conuertat sed non inter
orationes:que pro membris ecclesie fiunt.⁊ tn̄ tales fructum
orationis nō percipiunt:q̄diu in errore aut excōicatione ma
nent.vt dicit sanctus Tho.in.iiij.patet ꝯclusio ista qꝛ illis qui
nō possunt absolui a peccatis illis:non prosunt orationes ec
clesie.sed heretici ⁊ excōicati q̄diu manent in errore suo: aut
excōicatione non possunt absolui.xxiiij.q.j.quicūq̄.ergo tali
Tertia con 4 bus nō prosunt orationes ecclesie.ℭTertia ꝯclusio.†Excōi
clusio. catis minori excōicatione tn̄ prosunt orationes eccl'ie:si nō sit
aliud quod obstet.pꝫ ꝯclusio.qꝛ talis excōicatio nō sēparat a
cōione fideliū:⁊ pōt esse in nō habēte pctm̄ mortale.de excōica
tis vero maiori excōicatione est dicendū.aut sunt excōicati ꝓ
Quarta cō 5 iniusta causa aut ꝓ iusta.si ꝓ iniusta est ꝯclusio quarta†ꝙ ta
clusio. les nō excludunt̄ a suffragijs orotionum ecclesie ꝓbat eam sic
Richar.de Richardus de media villa.ꝙ talis nō est excōicatus q̄tū ad
media villa. ecclesiam triumphantem:nisi sit aliud quod obstet : nec mili
tans ecclesia tales intendit a suffragijs orationum excludere.
Si autem est excōicatus pro iusta causa aut penitet ⁊ diligen
tissime absolutionem suaꝫ ꝓcurat paratus facere quicquid in
Quinta cō se est,tunc est quinta cōclusio.Qđ tali pro illo statu valent ora
clusio. tiones ecclesie.patet conclusio.qꝛ ex tunc sibi peccatum remis
sum:cuius remissio absoluit q̄tum ad iudicium triumphātis
ecclesie,aut non penitet:sed in sua obstinatione persistit:⁊ tūc
Sexta ꝯcl. est ꝯclusio sexta.ꝙ illi q̄diu in illo statu persistit q̄uis ꝓdesse
possint orationes ecclesie vt per orationes bonorū diuina mi
sericordia voluntatem penitendi ei inspiret:sceleratis tamen
minus lōge prosunt q̄ alijs.patet qꝛ quātum est ex parte sua
indigni sunt vt prosint eis.ecclesia etiā ad tales suffragia ora
tionum ex intentione non sic dirigit sicut ad alios.3̄.e.q.que
cunq̄.oratio aūt ceteris paribus magis prodest illis ad quos
specialius ⁊ directius dirigitur:q̄ alijs.Et ideo bene dicitur.
vt dicit Richardus ꝙ excōicatio est pena dāni ⁊ ceteris pari
bus plus potest diabolus super eum:q̄ super non excōicatū.
Et hec est ratio quare per excōmunicationem dicitur excōica
tus tradi satane.j.ad Corin.v.⁊.3̄.e.qđ.audi.ℭHis habitis
Ad pmū dicendum est ad rōnes in oppositum.ℭAd primam patet re
⁊ scđm ar. sponsio ex dictis.ℭAd scđam respondetur ꝙ q̄uis excōica
tio nō sit culpa sed pena tamen non nisi pro culpa mortali dꝫ
Ad tertiū. infligi.ℭAd tertiā respōdetur.ꝙ persona singularis potest
orare pro excōicato:vt deus eum ad bonum statum conuertat
siue reducat.Et ideo nō est mirum si sibi dari pōt eleemosyna
corporalis.Excōicatis tamen non debet dari stipendiū eccle
siasticum:vt dicit gl.super allegatum decre.

NOn est. Ad idē sequit̄ hoc.c.ꝙ est beati au
gu.super act⁹.Sūma est in rubro.
Exponit li ⁊ breue est.Lege.ℭ[Nō est ⁊c.cōtraria deo]Act.
teram. v.Obedire oportet deo:plusquam hominibus.

1 ☞Subditi an teneantur obedire in omnibus suis superio
ribus.
2 Precepto prelati an sit obediendum quando dubitatur an sit
contra deum vel non.

SI dominus. Ad idē est hoc ca.ꝙ est
Hieronymi sup episto
lā ad Ephe.Summa superiorib⁹ obediendū non
est in his:que sunt cōtra dei mandata aut scriptu
ris sanctis aduersa.Breue est.ℭPro pleniori itelligētia hu
Questio. 1 ius.Querit̄†vtrū subditi teneant̄ superiorib⁹ in omnib⁹ obe
Primū ar. dire.Et videt̄ ꝙ sic.Primo dicit eīn apostolus ad Colo.iij.fi
lij obedite parētibu ꝑ omnia,⁊ postea subdit.Serui obedite
per omnia dn̄is carnalibus ergo eadē rōne alij subditi debēt
Scđm ar. suis ꝑlatis in omnibus obedire.ℭScđo sic.prelati sunt me
dij inter deum ⁊ subditos.Deuter.v.ego sequester ⁊ medius
fui inter deū ⁊ vos in tempore illo,vt annuntiarem vobis vba
eius.sed ab extremo in extremum non peruenit,nisi ꝑ mediū.
ergo p̄cepta prelati sunt reputanda quasi p̄cepta dei . vnde ⁊
apostolus ait ad Gala.iiij.sicut angelū dei excepistis me sicut
xp̄m Iesum.⁊ p̄me ad Thess.ij.cū accepistis me a nobis ver
bū auditus dei accepistis illud,non vt verbum hominum:sed
sicut vere est verbū dei.ergo sicut dn̄o deo debet homo obedi
re in oībus,ita ⁊ prelatis.ℭTertio sicut religiosi profitendo Tertiū ar.
vouent deo castitatem,⁊ paupertatē,ita ⁊ obedientiam sꝫ reli
giosus tenetur q̄tum ad omnia seruare castitatem ⁊ paupta
tem.ergo similiter q̄tum ad oīa tenetur in omnibus obedire.
ℭQuarto arguit̄ ex gl.ꝙ etiā si sit contrariū diuinis scriptu Quartū ar.
ris dꝫ inferior obedire superiori.Nam vxor precipienti mari
to ꝙ non seruet votum tenetur obedire:vt.xxxiij.q.v.manife
stum.⁊ tamen reddere votum ⁊ persoluere est mādatum diui
num.vnde Ecclesiasti.v.Quodcūq̄ voueris redde.melius est
non vouere:q̄ post votum promissa non reddere.Itē ps̄.vo Ps.lxxv.b.
uete ⁊ reddite dn̄o deo vestro.ℭIn opposi.est text.c.ℭRn̄ Opponit ⁊
deo dicēdum sub ista ꝯclusione ꝙ subditi non tenentur supe Rn̄det.
rioribus suis in oībus obedire.Ista ꝯclusio.ꝓbat̄ sic.dr̄ actuū
iiij.Obedire oportet magis deo:q̄ hoib⁹.sed q̄nq̄ p̄cepta su
periorꝝ sunt ꝯtra deum.ergo non in oībus est prelatis aut su
perioribus obediendū.Pro cuius qōnis pleniori notitia est
notādum iuxta sctm̄ Tho.in.ij.ij.q.ciiij.ar.v.ꝙ obediēs mo S.Thom̄.
uet̄ ad imperiū precipiētis quadā necessitate iustitie,sicut res
naturalis mouetur ex virtute sui motoris necessitate nature.
Qđ aūt aliqua res naturalis nō moueatur a suo motore pōt
cōtingere dupliciter.vno modo ꝑpter impedimentū:ꝙ proue
nit:ex fortiori virtute alterius mouētis:sicut lignū nō cōburit̄
ab igne si fortior vis aque īpediat.Alio mō ex defectu ordinis
mobilis ad motorem.qꝛ ⁊ si subijciatur eius actioni q̄tum ad
aliquid,non tn̄ q̄tum ad omnia.sicut humor q̄nq̄ subijcitur
actioni caloris q̄tum ad calefieri nō q̄tū ad exsiccari siue cō
sumi.Et similr̄ ex duobus pōt cōtingere ꝙ subditus suo supe
riori nō teneat̄ obedire in oībus.vno mō ꝑpter p̄ceptū maio
ris ptātis.vn̄ dr̄ ad Rom.xiij.sup illud q resistit ipsi sibi dāna
tionē ⁊c.dicit gl.⁊ ponit.j.e.q resistit.si qd iusserit curator nun
quid tibi faciendū est:si ꝯ ꝓcōsul iubeat.Rursum si quid ipse
procōsul iubeat ⁊ aliud imperator,nunquid dubitatur illo cō
tempto ipi esse seruiendū.ergo si aliud imperator aliud deus
iubeat:contempto illo obtemperandum est deo.Alio mō non
tenetur inferior suo superiori obedire:si ei aliqd precipiat : in
quo ei nō subdatur.dicit enim Seneca in lib.iij.de beneficijs.
a Errat si quis existimat seruitutē[a] in totum hominē descēdere a ℭSeruitutem.Serui
pars eius melior excepta est:corpora obnoxia sunt ⁊ ascripta tutum plu
sunt dominis mens quidem est sui iuris.Et ideo ī his q̄ perti res spēs vi
nent ad interiorem motum voluntatis homo nō tenetur obe de pꝑ Pe.de
dire homini.sꝫ solum deo.tenetur autē hō homini obedire in ancha.in.c.
his que exterius per corpus sunt agenda.in q̄bus tamen ꝑm de q̄rta.nu.
ea que ad naturam corporis pertinent,hō hoī obedire non te 4.de pscri.
net̄:sꝫ solū deo.qꝛ oēs hoīes natura pares sunt. puta in his q̄
pertinēnt ad corporis sustentationē:⁊ ꝓlis generationē.vnde
nō tenētur serui dominis nec filij parētib⁹ obedire de mr̄imo
nio ꝯhendo,vel virginitate seruāda:vel aliquo alio hmōi:sed
in his q̄ ptinent ad dispositionē actuū ⁊ rerū humanarū tene
tur subditus suo superiori obedire:scđm rationem superiori
tatis sicut miles duci exercitus in his que pertinent ad bellū:
seruus domino in his que pertinēt ad seruilia opera exequen
da.filius patri in his que pertinent ad disciplinaꝫ vite ⁊ curā
domesticam:⁊ sic de alijs.ℭQuibus habitis dicēdum est ad
rōnes in oppositum.Ad primā de authoritate Pauli rn̄det̄ Ad.j.arg.
ꝙ id qđ Apl's dicit per oīa intelligendū est nō generaliter.sed
q̄tum ad illa que pertinent ad ius patrie vel dominationem
ptātis.ℭAd scđaꝫ rn̄detur negādo ꝯn̄am.⁊ rō est ꝑm sanctū Ad.ij.arg.
Tho.vbi.3̄.ꝙ deo subijcit̄ hō simplr̄ q̄tum ad oīa ⁊ interiora S.Thom̄.
⁊ exteriora:⁊ iō ei in oībus obedire tenet̄.Subditi autem non
subijciuntur superioribus suis q̄tum ad oīa,sed q̄tū ad aliq̄
determinate,⁊ q̄tum ad illa medij sunt inter deū ⁊ subditos.
Quātū ad alia vō mediate subdunt̄ deo a quo īstruunt̄ per le
gem naturalē ⁊ scriptā.ℭAd tertiā rn̄det̄ iuxta sctm̄ Thom. Ad tertiū.
ꝙ religiosi obedientiam ꝓfitent̄ q̄tum ad regularem cōuersa
tionē ꝑm quā suis prelatis subdunt̄.Et ideo q̄tuꝫ ad illa sola
obedire tenent̄ que possunt ad regularem cōuersationē ptine
re.⁊ hec est obediētia sufficiēs ad salutē.Si aūt in alijs etiam
obedire voluerint hoc pertinebit ad cumulum perfectiōis:dū
tamen illa non sint contra deū:aut contra professionē regule.
qꝛ talis obedientia esset illicita.Sic ergo posset obediētia tri
pliciter distingui.s.vna sufficiēs ad salutē.qua.s.obedit in his
ad q̄ obligat̄.alia perfecta qua obedit in omnib⁹ licitis.Alia
indiscreta qua etiā in illicitis obedit.ℭAd quartā rn̄detur Ad quartū.
ꝙ capl'm

ꝙ capitulum illud manifestum intelligitur de voto.per quod
sit preiudicium ⁊ scandalum viro vt no.ibi.In tali autē voto
preceptum est:vt in tali casu vxor obediat viro nec peccat obe
diendo sed potius meretur ei obedire.vt.xxxiij.q.ij.noluit.di
cit aūt hic Hug.cū glo.ꝙ quid hic dicitur intelligitur:cum id
qđ precipitur est peccatum:sed licet vir peccet precipiendo,ꝙ
vxor renocet votum:ꝙ prius emisit non tamen precipit illud
quod est peccatū qꝛ vt dictum est preceptum dn̄i est vt in tali
Exponit li casu vxor obediat viro.Lege.ℭ[Si dn̄s]carnalis.hu.[subij
teram. ciat̄].i.obediat magis electiue obediat dn̄o[spūs].i.aīa deus
eīn est dn̄s animaꝝ:⁊ etiā corporū:homo vero est dn̄s tn̄ cor
porū.Nam in animā serui nihil potestatis hꝫ.ar.xxix.q.ij.oī
bus.Omnis eīn aīa dei est.xxiiij.q.iij.si habes.Hu.nō ergo te
net̄ pro aīa nisi deo.Hu.[iubētis exequere]si precipiat id: qđ
ad suum spectat imperium ⁊ iurisdictionem eius pertinet:qꝛ
si mihi precipiat vt faciam me monachum:vel clericum:vel vt
dem ei terram meam:licet hoc sit bonum,non tamen teneor ei
obedire.qꝛ non spectat ad eius iurisdictionem illud precipere
Questio. Hug.[si malum ⁊c.rn̄dere ⁊c.]Act.iiij.ℭSed hic surgit qđ.
2 †si sit dubium an sit contra deum vel nō qđ precipitur vtrum
Rn̄det. sit obediendum.respōdet Hu.ꝙ si prelatus precipit est ei obe
Raymūd⁹. diendum:vt.xxiij.q.j.quid culpatur.Item dicit Raymū.nisi
esset tale in quo nullo modo excusaretur ignorantia puta con
tra articulum fidei vel precepta vel prohibitiones:vel contra
generale statutum ecclesie:al's in dubijs ei obediēdū est.extra
de tempo.ordin.ad aures.quādo etiam est bonum sine quo est
aut potest esse salus debet dimitti propter obediētiam.j.e.qd
S.Tho. ergo.concor.Tho.Host.⁊ Goff.Hoc ipsum supple diximus.
Hostien. ꝙ in illis.Nam in alijs nō potest seruus obedire dn̄o sine pec
cato.lxxxvj.di.amputatis.Hu.⁊ Arch.

1 ☞Milites obediendo iuliano an sint commendandi.
2 Christiani an possint licite militare sub principe pagano.

IUlianus. Ad idē inducitur presens ca.
quod est beati Ambro.super
epistolā Petri.Sūma est in rubro.Breue est.Le
Exponit li ge.ℭ[Julian⁹ imperator obediāt ei.]Surgit hic
teram. 1 questio.†vtrum illi obediendo Juliano debent commendari.
Questio. Et vr̄ ꝙ non:quoniā vasalli non debent obedire dn̄o excōica
to:vt in.c.nos sanctorū.xv.qđ.vj.⁊ in.c.iuratos.sed talis erat
Rn̄det. Julianus cum esset apostata.Ad hoc respondet̄ iuxta Hug.
⁊ gl.ꝙ Julianus licet esset apostata,non erat excōmunicatus
specialiter.vel dicēdum,ꝙ excōicatus tolerabatur ab ecclesia
nec subtrahebat̄ ei seruitiū vasallorum ab ecclesia ꝑpter scan
dalum ꝙ timebatur in persona eius:ne seuiret ī christianos.
Questio. 2 ℭSurgit alia qđ†vtrū xp̄iani licite possint militare sub p̄n
cipe pagano.Et videtur ꝙ sic.xxiij.qđ.j.qd culpatur.Ad hoc
Rn̄det. rn̄det̄ iuxta Hu.sub duab⁹ ꝯclusionibus.Prima est ꝙ xp̄iani
Prima cō existentes de iurisdictione pagani,vt pote ab eo captiuati: si
clusio. iustū fuerit bellū:⁊ de necessitate inducant̄ ad militandū licite
possunt militare.ℭScđa ꝯclusio.Alij vero xp̄iani scꝫ qui nō
Scđa con sunt de iurisdictiōe sua vel ab eo tēti ī captiuitate:q̄uis bellū
clusio. sit iustum non possunt sub pagano militare sine peccato,qua
les sunt qui nunc sunt cum soldano.[producite tūc cognosce
bant ⁊c.]qꝛ tunc nolebant obedire cum bellum esset illicitum.
vnde in tali casu nec etiam est plus obediēdum catholico prin
cipi:quam apostate:vel pagano.

QUi omnipotentem. Ad ideꝫ
seq̄t̄ hoc
c.Fabiani pape.Sūma est.Qui timet deū vere:nō
Exponit li cōsentit malo.Breue est.Lege.ℭ[Qui oīpotentē
teram. metuit]ex charitate[initiali]vl' filiali timore.hu.[nec ꝯ aplos
⁊c.]nō remouet dispēsationē ꝯ dicta aploꝝ ⁊ sctōrū patrū in
stituta vt di.xxxiiij.lector.sꝫ remouet ꝯtrariū actū:qui est pec
catū.vt dist.x.nō licet.⁊ sapiētie.xv.Qui timet deū faciet bona
[consentit]scꝫ scienter obediēdo precipiēti cōtra predicta vt
faciat ad propositū.Qui enim charitatem hꝫ non peccat[qc
quid]iuxta illud.habe charitatē:⁊ fac quicquid vis.vt de pe.
di.ij.radicata.§.idem.Hu.

ITa corporis. Ad idē est hoc capl'm
quod est Nicolai pape
lothario regi.Sūma peccat q sub quocūq̄ colore
Diuisio. p̄cipienti peccatū obtēperat.Et diuiditur in duas
partes.In prima rep̄hendit ipm regem,ꝙ voluptati sit dedi
tus ⁊ ex ꝯsequēti exemplū multoꝝ maloꝝ.In scđa ꝓbat illud.
Exponit li scđa ibi:probat hoc.Lege.ℭ[Ita corpus cedere].i.ꝯsentire.
teram. hu.[motibus].i.ꝯcupiscētijs carnalibus.Et iō iste se non bn̄
regebat:qꝛ rōni hoc non congruit.vnde Seneca.Omnia bene
Seneca. regis:si ratio te bene rexerit.Arch.[ruina multorū]ꝑ exēplū
vt.3̄.e.q.precipue.Hu.Arch.[probat hoc]scđa pars.⁊ est ar. Archid.
huius sed ⁊ per se notum erat.Hu.Lau.⁊ Archi.dānatio eīn
illorum erat euidens argumētū ꝙ rex lotharius merito rep
hendendus erat[casus].i.deiectio.Arch.[erudierunt].i.eru
dire neglexerunt.Sepe eīn negligentia depositionem inducit
lxxxj.di.dictum.⁊.lxxxiij.si quis episcopus.Hu.alia patent.

2 ☞Gratuitum aliquid potest iudicari dupliciter.
4 Deo magis obediendum est:q̄ cuicunq̄ creare potestati.
5 Pape magis obediendum est quam episcopis vel archiep̄is.
6 Episcopus non potest preficere monachum ecclesie seculari si
ne consensu abbatis.
7 Abbas an possit prohibere monachis ne confiteantur episco
po vel eius penitentiario.
8 Archiepiscopus nullam hꝫ iurisdictionem in clericis epi.
9 Parochiani cui magis teneantur obedire epo:an plebano.

QUi resistit. Ad idē est hoc.c.ꝙ est aug.
de vbis dn̄i sup mat.sermo
ne sexto.Sūma est.ꝙ in licitis q̄n maior ptās vnū
p̄cipit ⁊ minor ptās ꝯriū maiori ē obediēdū.Et pt
diuidi in tres ptes.In prima ondit necessitatē obediēdi supe Diuisio.
riori potestati authoritate Pauli.In scđa soluit qōnem : vcꝫ
qd erit si potestas iubeat ꝙ nō est faciendū.In tertia soluit ꝑ
similitudinē graduū ptātis secularis.scđa ibi:sꝫ qd.tertia ibi:
ipsos.Pro pleniori intelligentia queruntur duo.
1 ℭPrimum est vtrū vnus homo teneatur ex ordinatione di
uina alteri homini obedire.
3 ℭSecundum est vtrum semper sit maiori aut altiori potesta
ti magis obediendum.
1 **Ad primū** Sic ꝓcedit̄.†Et vr̄ ꝙ hō nō teneat̄ alte Primū ar.
ri obedire ex ordinatiōe diuina.Primo
sic.Hoc hꝫ īstitutio diuina:vt hō suo ꝯsilio regat̄ ꝑm illud ec
clesiasti.xv.Deus ab initio ꝯstituit hoīem:⁊ reliqt eū in manu
ꝯsilij sui.ergo ex īstitutiōe diuina nō tenet̄ vnus hō alteri obe
dire.ℭScđo sic.si aliq̄s alicui teneretur obedire oporteret ꝙ Scđm arg.
haberet voluntatē p̄cipiētis tanq̄ regulā sue actionis.sꝫ sola
diuina voluntas q̄ semp est recta,est regulā humane actionis.
ergo ex ordinatiōe diuina nō vr̄ ꝙ hō hoī obedire teneat̄ sed
soli deo.ℭTertio.si hō hoī obedire teneret̄ ex ordinatiōe di Tertium.
uina:sequeret̄.ꝙ opus factū ex obedientia min⁹ deo esset acce
ptabile.Cōsequens est falsum.j.Reg.xv.dr̄:ꝙ melior est obe
diētia:q̄ victime.ꝯn̄tia tn̄ patet sic.Seruitia q̄to sunt magis
gratuita:tanto sunt magis accepta.sed illud qđ hō ex debito
facit nō est gratuitū.si ergo hō ex debito teneret̄ alijs obedire
in bonis operib⁹ faciēdis:ex hoc ip̄o redderet̄ minus accepta
bile opus bonū:qđ ex obedientia fieret.non ergo hō hoī tenet̄
obedire.ℭIn oppositū est text.pn̄tis.c.ℭRn̄deo dicendum Opponit ⁊
ꝙ ex ordinatiōe diuina homo tenet̄ obedire hoī superiori suo. Rn̄det.
Ista ꝯclusio patet primo dicente aplo.ad Roma.xiij.⁊ habet̄
hic in lr̄a.Qui resistit ptāti.i.habēti ptātem nō obediēdo:dei
ordinatiōi resistit.Et ad Hebre.vl.dicit idem Apl's.Obedi
re p̄positis vestris:⁊ subiacete illis.q̄ ꝯclusio sic declarat̄ iuxta
sctm̄ Tho.in.ij.ij.vbi.3̄.sicut eīn actiōes rerū naturaliū ꝓce S.Tho.
dūt ex potentijs naturalib⁹.ita etiā operatiōes humane ꝓce
dunt ex humana volūtate.oportuit aūt in reb⁹ naturalib⁹:vt
supiora mouerent inferiora ad suas actiōes ꝑ excellentiā natu
ralis virtutis collate diuinitus.vn̄ etiā oporteret in reb⁹ hu
manis:ꝙ supiores moueāt inferiores per suā voluntatē ex vi
authoritatis diuinitus ordinate.mouere aūt ꝑ rōnē ⁊ volunta
tem est p̄cipere.Et iō ex ipso ordine naturali diuinitus institu
to inferiora in reb⁹ naturalibus necesse habēt subdi monitioni
supioꝝ:ita ēt ī reb⁹ humanis ex ordīe iuris naturalis ⁊ diuini
tenet̄ īferiores suis supiorib⁹ obedire.ℭQuib⁹ habitis dicē
dū est ad rōnes in oppositū.Ad primā rn̄det̄ negādo ꝯn̄am. Ad.j.ar.
Et ad authoritatē allegatā dicim⁹ iuxta sctm̄ Tho.ꝙ de⁹ re S.Tho.
liqt hoīem in manu ꝯsilij:nō qꝛ liceat facere oē qđ velit:sed qꝛ
ad id quod faciendū est non regit̄ necessitate nature:sicut crea
ture irrationales:sꝫ libera electione ex ꝓprio ꝯsilio ꝓcedente.
Et sicut ad alia faciēda dꝫ ꝓcedere ꝓprio ꝯsilio.Ita etiam ad
hoc ꝙ obediat suis superiorib⁹.dicit eīn Greg.vlt.moralium. Gregorius.
ꝙ dū aliene voci humilr̄ subdimur nosmetipsos in corde supe
ramus.ℭAd scđam rn̄det̄ ad minorē ꝙ diuia volūtas ē p̄ma Ad scđm.
regula qua regulāt̄ oēs rōnales volūtates cui vna magis ap
propinquat:q̄ alia scđm ordinē diuinitus institutū.Et iō vo
luntas vnius hoīs precipiētis pōt esse q̄si scđa regula volūta
tis alterius.lꝫ ergo diuina volūtas sit p̄ma ⁊ p̄ncipalis regu
la volūtas tn̄ humana in aliquo respectu alteri⁹ pōt esse secū
daria.ℭAd tertiā rn̄det̄ negando ꝯn̄am ⁊ ad probationem Ad tertiū
2 rn̄det̄ iuxta sctm̄ Tho.†ꝙ aliqd pōt iudicari gratuitū dupl'r S.Tho.

vno mõ ex parte ipsius opis:qr.s.ad id homo non obligatur. Alio mõ ex parte operantis qr scʒ libera voluntate hoc facit. Opus autẽ redditur laudabile ⁊ meritoriũ precipue ſm ꝙ ex voluntate procedit. Et ideo ꝙuis obedire sit debitum si propria voluntate aliquis obediat, nõ ꝓpter hoc minuitur ei meritum:maxime apud deum:qui non solum exteriora opa verũ etiam interiorem voluntatem videt.

3 **Ad secundum** Sic proceditur.†Et videtur ꝙ non sit verum ꝙ semper maiori ptãti sit magis obediendã.

Primũ ar.

Primo sic de vxore q̃ est obligata viro ⁊ deo:⁊ tamen potius videtur ꝙ obedire dʒ viro in fractione voti:ꝙ̃ deo precipienti, ꝙ vota sunt soluenda. vt.xxxiij. q.v. manifestũ.

Scdm ar.

¶Scdo arguit de epo qui potius obedit regi vocanti eum:ꝙ̃ archiepo. vt dist.xviij. si eps. ⁊ tamen archieps est multo maior rege, cum eius ptãs sit spiritualis.

Tertiũ ar.

¶Tertio arguit de monacho. q plus tenet obedire abbati:ꝙ̃ epo. vt di. lviij.c.j.⁊.ij.⁊.xij.q.j. non dicatis:q tñ multo maior est abbate.

Quartũ ar.

¶Quarto arguit de plebano vl archipsbytero vl archidiacono vel abbate vel alio inferiori clerico, q magis videntur debere obedire epo:ꝙ̃ archiepo.ix.qõ.iij.p totũ.

Opponit ⁊ Respõdet.

¶In oppositum est tex.pñtis.c. ¶Rñdeo dicendum.iuxta sctm̃ Tho.in fine scdi sententiarũ. ꝙ potestas supior ⁊ inferior dupliciter possunt se habere. aut ita vt inferior potestas ex toto oriat a superiori:et tũc tota virt⁹ iferioris fundat supra virtutẽ supioris.

Prĩa conclusio.

Et tunc est ꝯclusio ꝙ simplr est magis obediẽdũ ptãti superiori:ꝙ̃ iferiori. sicut ẽt in naturalib⁹ cã pma plus ifluit sup causatũ cãe scde. ꝙ̃ ẽt ipsa causa scda vt i libro de causis dr, ⁊ sic se hʒ ptãs dei ad oẽm ptãtẽ creatã.

Scda ꝯclusio.

4 Ideo est scda ꝯclusio†ꝙ magis obediendũ est deo ꝙ̃ cuicũꝙ create ptãti. Actuũ.v. obedire oportet deo magis ꝙ̃ hoib⁹.⁊.s̃.e.q. si deus. Sic ẽt se hʒ ptãs pape ad oẽm spũalem ptãtem in ecclesia qr ab ipo papa gradus dignitatũ diuersi in eccl'ia ⁊ disponunt, ⁊ ordinant. vñ eius ptãs est eccl'ie fundamẽtũ:vt pʒ Mat.xvj.

Tertia conclusio.

5 †Et iõ est ꝯclusio tertia. ꝙ in oĩbus est magis obediẽdum pape:ꝙ̃ epis:vel archiepis vel etiã monach⁹ abbati, absꝙ vlla determinatiõe.ix.q.iij.per principalẽ pñt iterũ ptãs superior ⁊ inferior se habere:ita ꝙ ambe oriãtur ex vna quadã suprema potestate que vnã alteri subdit:scdm ꝙ vult:⁊ tũc vna non est superior alia:nisi in illis in qbus vna supponit alij a suprema ptãte.

Quarta cõclusio.

⁊ tunc est cõclusio quarta ꝙ in illis tm̃ est magis obediendũ superiori ꝙ̃ iferiori ⁊ hoc mõ se hʒ ptãs epi ⁊ archiepi descẽdentes a ptãte pape. ¶Scdm istam distinctionẽ rñdet ad argumẽta facta i oppositũ.

Ad.j.arg.

Ad primã rñsum est.s̃.e.q.in.c. si deus. s. ꝙ in illo casu pcipiente viro vt frangat votũ obedit deo:vt dictum est.

Ad scdm.

¶Ad scdam de epo rñdetur iuxta hu.⁊ glo. ꝙ ibi loquit cũ preuenit mandatũ regis, ⁊ de hac ẽt no. extra de offi.dele.pastoralis.in fin.in gl. si is. ¶Vel scdo rñdetur scdm eundem:ꝙ illud factũ est propter vitandũ scandalum.

S.Tho.

sctũs aũt Tho.in scdo snĩarũ vbi supra.ad ar.iiij.rñdens:⁊ ostendens in qbus magis obediendum est potestati spũali:ꝙ̃ seculari, vel econuerso. dicit ꝙ potestas spiritualis ⁊ secularis vtraꝙ deducitur a ptãte diuina:⁊ ideo in tantũ secularis ptãs est sub spũali:inꝙ̃tum a deo ei supponit:scʒ in his que ad salutem aĩe pertinent. Et ideo in his est magis obediendũ ptãti spũali ꝙ̃ seculari. In his autẽ que ad bonũ ciuile ptinent:magis obediẽdũ est seculari ꝙ̃ spirituali scdʒ illud Mat.xxij. Reddite que sunt cesaris ⁊c. dicit ꝯsequenter nisi forte potestati spũali etiaʒ secularis potestas coniungitur:sicut in papa, qui vtriusꝙ potestatis apicem tʒ: scʒ spiritualis ⁊ secularis hoc disponẽte illo qui est sacerdos ⁊ rex.⁊c.

Ad tertiũ.

¶Ad tertiã de monacho rñdetur scdm sctm̃ Thom. ꝙ magis tenetur obedire abbati ꝙ̃ epo. in his que ad statuta regule pertinent. in his autem que ad disciplinam ecclesie ptinent magis tenet obedire epo. quia in his abbas est epo suppositus. concor. Hu. dicens. ꝙ in his que specialiter pertinent ad imperium epi magis dʒ obedire monachus epo:ꝙ̃ abbati vt in cura aĩarũ ab epo suscepta in decimarũ ⁊ primitiaꝝ rõne reddenda:⁊ etiam in causis ordine iuris tractandis ⁊ hmõi, in his vero que spãliter pertinẽt ad imperiũ abbatis, magis te-
6 netur obedire abbati:ꝙ̃ epo. s. in susceptione cure aĩarũ.†Nam eps non potest monachum preficere ecclesie seculari sine ꝯsensu abbatis.xvj.q.j. cum pro vtilitate. item in obseruãtia votoꝝ suoꝝ, in silentio tenendo, ⁊ generalr in seruando regulam beati Benedicti, si est monachus ordinis ipsius. vnde si episcop⁹ pcipit monacho vt reddat sibi rationẽ de cura animarũ suscepta:vel vt eã diligenter exequatur:⁊ vt respondeat in cã ciuili coram se:vel criminali ⁊ abbas contradicat:nõ est obediendũ abbati. Si vero abbas ei precipiat:vt nõ suscipiat curam animarum, ⁊ non transeat ad secularem ecclesiam:vel vt frangat tale votum:vel vt sic teneat silentiũ:⁊ episcopus precipiat con-

Questio.

7 trarium; non est obediendum episcopo. ¶Vtrum† autem abbas possit prohibere monachis ne confiteantur episcopo: vel eius penitentiario.

Respõdet.

¶Respondetur scdm Guil. ꝙ non cũ episcopus sit ordinarius omnium subditorũ. nisi forte essent exempti. vel contrarium sit in eorum constitutionibus confirmatis a papa:vel in eorum priuilegijs. idem dicit hic Archi. scdm Jo.

Ad quartũ

¶Ad quartã de clericis inferioribus respectu epi ⁊ archiepi respondetur iuxta sanctũ Tho. vbi supra:ꝙ magis est obediẽdum epo ꝙ̃ archiepo. in casibus tñ determinatis in iure in qbus ab epo recurritur ad archiepm magis archiepo
8 obediendũ est:concor. Hug. dicẽs†ꝙ archieps nullam habet iurisdictionem in clericis epi. Solus eps est iudex eorũ:⁊ non archiepiscopus, nec potest aliquid i eos nisi episcopus sit negligens:vel per appellationẽ cã feratur ad euʒ.ix.q.iij. archieps. dicit ergo ꝙ in his que spectãt ad imperium archiepi vt in vocatione ad concilium, ⁊ in causis coram se delatis per appellationem vel per negligentiam epi est magis obediendum archiepo. in his vero que pertinent ad imperium epi:epo est magis obediendũ, vt in agendo ⁊ respondendo:in ordines su-
9 scipiendo in cura animarum ⁊ hmõi.

Questio.

¶†Sed de parochianis respectu epi aut plebani est qõ cui magis est obediendum.

Respõdet.

videtur dicere Hug. hic ꝙ magis obediet plebano:ꝙ̃ epo. vnde dicebat Hugu. ꝙ episcopus non poterat excõicare parochianum sui plebani eo inuito, nec absoluere excõicatum ab illo, vt in decretali alle. hic in gl. cum ab ecclesiarum. extra de offi.or. Et ita nota.ix.q.iij. nullus.

Vincẽtius. Goffredus

sed Vincen. ⁊ Goffre. Inn. ⁊ Ber. in predicta decretali cum ab ecclesiarum, notant ꝯtrarium. scʒ ꝙ tenet absolutio. ar. in authoritate. de defen.ciui. in prin.coll. iij. vbi dr, ꝙ non ꝓhibet defensor ciuitatis (qui cõparat epo) cognoscere de causis inferiorum ꝑtermissis magistratib⁹ municipalib⁹.

Archid. Jo.and.

Archi. idem tʒ Host. ⁊ hec opinio placet Joã.an.p c.venerabilibus. §. vbi aũt. de sen.excõ.li.vj. de quo per eum in predicto.c.cũ ab ecclesiarũ, sup v̇.gl. Et vide quod nos de hac materia disputauimus.in.c. nullus.ix.q.iij. dicit autem gl. hic, ꝙ hoc maxime intelligit vbi minor hʒ iurisdictionẽ a maiore, quia tunc non est dubiũ qn maiori magis obediendũ sit.

Vincen.

vnde dicit Vincẽ. vt hic inducit Archi. ꝙ vbi cause sunt cões minori iudici ⁊ superiori vt in episcopo ⁊ archidiacono, ⁊ alijs plãtis diocesis prefert maior si citat:vt in.l.iudiciũ. allegata in gl. ⁊.viij.di. que cõtra. secus vbi nõ habent cões causas. vnde monachus plus obediet abbati, ꝙ̃ epo. ⁊ clericus plus episcopo: ꝙ̃ metropolitano. extra de offi.or.pastoralis. ⁊ hoc notatur in predicto.c. cum ab ecclesiarũ.

Lauren. Joan.an.

Et idem sentit hic Laurẽ. de hoc vide in prealle.c.pastoralis. in prima glo. ⁊ super ea. per Joan. an. vbi videre tenetur ꝙ si iurisdictiones nõ sunt graduate vigore iuris spiritualis:sʒ qlibet sit immediatus ordinarius alicuius sicut episcopus:⁊ archieps alicui⁹:q sit subditus vtriꝙ tunc locus est preuentioni:sed vbi simul concurrerent ꝑfertur eps quia maior. Et ita hic potest intelligi.

Exponit literam.

Lege. ¶[Qui resistit] vi:vel dolo:in his que ad potestatẽ pertinent:vt in tributis ⁊ hmõi. Hug. [potestati]. i. habenti potestatem. Hug. [ordinationi dei] a quo est omnis potestas. ad Roma.xiij. [Sed quid] scda pars. [ꝙ nõ debeas] qr est contra deum. Hu. [contẽnas]. i. postpone:noli obedire. Hu. [curator] ponitur hic p pcuratore principis:vel fisci, vel habente aliud tale officiũ. hu. faciendũ est:si non sit contra deum. Hu. [non contẽnis] id est non facis ei iniuriam. Hu. ⁊ Archi. [sed eligis] de iure. Hug. [prelatus est]. ij.q.vj. quidã. in fi. Arch. [rursus patet in quo] i. per quod scutum fidei. Hug.

Imperatores. Ad idẽ est hoc.c. qõ †est hti Aug. ꝯ donatistas. Sũma est imperatorib⁹ precipientib⁹ aliqd ꝯ deũ ⁊ veritatẽ:obediendũ nõ est. Sec⁹ si p veritate defendẽda aliqd pcipiant.

Diuisio.

Et diuidit hoc.c. in tres ptes. In prima dicit que dicta sunt. In scda ꝓbat vtrũꝙ exemplo regis nabuchodonosor. In tertia innehit ex dictis contra donatistas. scda ibi:sicut. tertia ibi:⁊ nõ vultis.

Exponit literam

Lege. ¶[Imperatores. per quas]. i. exercitio cuius. hu. [iusti]. s. subiecti. hu. Archi. [ꝓbarentur] credentes veritati:⁊ nõ talibus legibus coronarent perseuerantes in veritate, ⁊ nõ obedientes illis legibus. vt di.xiiij. imperatores. Hug. Arch. Non tamen faciendum est ꝙ illi. ⁊c. quia deus prohibet. ideo nullo modo faciendum. vt.xxvij.q.ij. sunt qui dicunt. Hug. [Sicut] tertia pars. [Nabuchodonosor] Daniel.iij. qui fecit statuã aureã ab omnibus adorandam ⁊c. [per cor regis]. i. sapiẽtiã regis. Nam p reges ⁊ iperatores seculi deus humana iura distribuit humano generi. viij.di. quo iure. Hug. [sicut ipse] hoc probat etiam exemplo nabuchodonosor [post miracula salutis triũ puerorum] scʒ Sydrac, Misac, ⁊ Abdenago, quia noluerunt adorare auream statuam ſm preceptum Nabuchodonosor missi sunt in fornacem ardentem:sed non tetigit eos ignis:nec qcꝙ̃ molestie

molestie intulit. quo miraculo viso emisit hoc edictũ:vt qcũꝙ ⁊c. hu. Lau. ⁊ Arch. [Et nõ vultis] tertia ps [nõ vultis] o heretici donatiste. Hu. q̃si diceret. Si nabuchodonosor sic decreuit ꝯ blasphemos veri dei:ꝙto magis imperatores xp̃iani ꝯ hereticos donatistas iuste insurgũt:qui xp̃m contẽnũt in suo baptismo rebaptizantes cum ſm aplm ad Ephe.v. sit vnũ baptisma quod in noĩe patris:⁊ filij:⁊ spũs sancti in eccl'ia dei cõfertur. [ideo sciant per baptismum] scdo datum in illis:quos rebaptizatis [exsufflari]. i. irrideri:vel potius fugari:⁊ expelli xp̃m:quem receperunt in primo baptismo.

Julianus. Ad idẽ est hoc caplm eiusdeʒ Augustini sup ps̃. sed de hoc s̃.e.q.c. iulianus.

Quid ergo. Ad idẽ sequit hoc.c. ꝙ est hti Gregorij in moralib⁹. Sũma est:ꝙ in malo, nũꝙ̃ est supiori obediendũ:sʒ aliqñ bonũ aliqñ põt omitti ꝓpter bonũ obedientie.

Diuisio.

Et diuidit hoc caplm i tres partes. In pma ponit ꝙ̃ bonũ sit bonũ obediẽtie. In scda ponit ꝙ dictum est in summa. In tertia probat illud exẽplo. scda ibi sciẽdũ tñ. tertia ibi:nec enĩ in paradiso ⁊c.

Exponit literam.

Lege. ¶[Quid ergo mirũ si pctor hõ obedientie.] Nõ dʒ reputari mirũ si homo obediẽtie se subijciat. Cũ pmo scriptura hoc admonet. ad Rom.xiij. Omnis aĩa potestatib⁹ sublimioribus subdita sit. ⁊ ad Ephe.v. Filij obedite parentibus vestris:⁊ ad Colo.iij. ⁊ ad Hebre. vlti. scdo ad hoc est admonitio, quã facit ẽt nobis creatura insensibilis q̃ obediẽs est suo creatori.

ps̃.cxlviij.b. ps̃.ciij.b.

vñ in ps̃. Preceptũ posuit ⁊ nõ ꝑteribit. Baruk iij. stelle vocate sunt:⁊ dixerũt assumus. Itẽ ps̃. terminũ posuisti quẽ nõ ꝑteribũt. ⁊ Mat.viij. Quis est iste, cui venti ⁊ mare obediũt. tertio exẽpla q̃ in sacra scriptura inueniunt: inter q̃ spãliter inuenit exẽplum de obediẽtia Abrahe ⁊ xp̃i. de qua infra dicit Jo.vj. descẽdi inqt de celo:non vt faciam voluntatẽ meam sed eius qui misit me. vnde Mat.xxvj. Non sicut ego: sed sicut tu vis. ⁊ Jo.xiiij. sicut mãdatum dedit mihi pater sic facio. Obedientia est imago celestis hominis:sicut inobediẽtia terrestris hoĩs. j. ad Corin.xv. sicut portauimus imagineʒ terreni:ita ⁊ portemus imaginẽ celestis. ad Ephe.iiij. induite nouum hominẽ qui scdm deũ creatus est. [breuitate] presens vita breuis est. Job.x. paucitas dierũ finietur breui. qr homo natus de muliere ⁊c. [mediator] prima ad Ti.ij. arguit per locum a maiori:quia si xp̃s non omisit obedire. ad Philip.ij. factus est obediens vsꝙ ad mortẽ:nemo in hac vita breui viuẽs debet ꝑtermittere obediẽtie fructũ [remunerat] hoc etiam dʒ inducere hominem ad obedientiam:quoniam xp̃s obedientes amplissime remunerat dicẽs Matt.v. q fecerit ⁊ docuerit: hic magnus vocabitur in regno celorũ. ⁊ ecclesiast.iiij. Erit velut altissimi filius obediens, tenuerit in se:⁊ tenẽdam preceperit: quia lator obedientie fuit. [Et non reliquit] Christus enĩ obedientiam non reliquit. ad Philip.ij. factus est obediens vsꝙ ad mortem. [sciendũ] scda pars. [malũ]. i. peccatũ. xv.q.j. illa Bar. Arch. [bonũ mediocre] ⁊ tale sine quo potest haberi salus:vt vigilie:ieiuniũ:peregrinatio ⁊ hmõi. Nam bonũ sine quo non potest haberi salus:nullo modo per obedientiã dʒ intermitti:vt credere in deum:diligere deũ:⁊ proximũ. Hug. Arc. [interdixit] inducit exemplum. Gen.ij. [a bono]. i. licito. Archi. vel mediocri. Hu. de quo dictum est.

Qui peccantibus. Ad hoc idem inducitur hoc c. qõ est beati Isidori scdo li. soliloquioꝝ. Summa est. Apud deum ⁊ homines maledicitur qui peccãtibus consentit, aut defendit.

Diuisio.

Et diuidit in duas partes. In pma ponit qõ dictũ est. In scda cõfirmat duplici authoritate. scda ibi:hinc etiã.

Exponit literam.

Lege. ¶[Qui peccantib⁹] p cooperationẽ xvij.q.iiij. oẽs. Hu. ⁊ ad Rom.j. dicit Apl's. Qui talia agunt: digni sunt morte, nõ solũ qui faciũt, sʒ etiã q consentiũt facientibus ea. [seuerissima] qr maiori ꝙ̃ faciẽs. Hu.xxiiij.q.iij. qui aliorum. ⁊ no.ij.q.j. notũ. ⁊ extra de offi.deleg.c.j. Arc. Hic enĩ dupliciter consentit cooperando ⁊ defendendo. Archidiaco. [Hinc etiã] scda pars. Probat primo defendit patrociniũ et auxilium prestando. Hu. acrius qr magis peccat.xxiiij.q.iij.q aliorum. Hu. hinc etiã probat duo [cõsentit] p licentiã:⁊ concessionem cooperando ad hoc.lxxxiij. dist. error. ⁊.c. consentire. Arc. similiter.ij.q.j. notum. ⁊.xvij.q.iiij. omnes.

1 ☞ Paulus apostolus an potuerit seipsum excommunicare. Et an alios apostolos. nu.2. An angelum. nu.3.

Is qui preest. Ad idem sequitur hoc.c. quod est beati Isidori eodem libro. Summa. nõ licet obedire precipienti cõtra preceptum dei:vel prohibenti fieri:quod a deo est preceptum fieri.

Diuisio.

Et diuiditur in duas partes. In prima dicit quod dictũ est. In scda probat illud authoritate apostoli. scda ibi: sancti Pauli.

Exponit literam.

Lege. ¶[Is qui preest. Pauli] dicẽtis ad Gala.j. [Et si nos.] apostoli [aut angelus] bonus, vel malus veniens de celo. [aliquid preter ꝙ̃]. i. contrariũ eius [quã euangelizauimus vobis]. i. aliud euãgelium. qõ est contrariũ euangelio nostro. quod scdm gloss. est fide verum:vsu honestum, siue cõmodum. [anathema sit]. i. separetur a vobis. Archi. ¶Sed hic surgit

Prima qõ.

1 multiplex qõ.†Prima vtrũ Paulus apostol⁹ potuerit excõmunicare seipsum. Et videt ꝙ non.xij.qõ.ij. non liceat. ⁊ dist. xxj. nunc autem. Item nullus potest ligare nisi minorem. vt dist.xxj. inferior. sed nullus est minor seipso:vel maior. vel sibi par. ergo nullus potest seipsum ligare.

Scda qõ.

¶Secunda questio
2 †vtrum potuerit excõicare apostolos alios. videtur ꝙ nõ. qr qlibet eoꝝ erat, ⁊ par:vel maior:vt Petrus. vel nullus eoꝝ de iurisdictiõe eius ⁊ nullus põt excõicare parem:vel maiorẽ:vel
3 illũ:qui nõ est de iurisdictione sua.

Tertia qõ.

¶Tertia qõ.†vtrũ potuit excõicare angelum. Et videt ꝙ nõ. non malum quidem, cũ nõ sit de ecclesia. non bonũ:cum sit maior eo. ⁊ tamen oppositum innuit in verbis apl'i.

Rñdet.

¶Rñdeo dicẽdum iuxta sanctũ Tho. in.iiij.di.xviij. ꝙ cum per iurisdictionẽ aliquis cõstituatur in gradu superioritatis respectu eius in quẽ habet iurisdictionẽ ⁊ per cõseq̄ens nullus põt seipsum aut superiorem aut equalem excõicare.

Pro intellectu verborum apl'i.

¶Ad dictuʒ apostoli. Rñdetur multipliciter. primo ſm sctm̃ Tho. iuxta gl. ad Gala.j. vbi dicit ꝙ Apl's loquit nõ ꝙ sit possibile lʒ sub hypothesi. i. suppositione loquit: ad ostendendum certitudinem euãgelice veritatis:quasi diceret. i. si poneret angelus peccare, sic enĩ nõ esset apostolo superior:sʒ inferior. nec est incõueniens ꝙ in cõditionalib⁹ quaruʒ antecedentia sunt impossibilia, ⁊ ꝯsequentia impossibilia sint. ¶Scdo respondet iuxta Hu. ꝙ ꝙ̃tum ad ipm aplm non est excõicatio, sʒ imprecatio. vel ostendit se anathematizandum si hoc faceret. Et hoc bene põt quis facere. s. ostendere se excõicandum ꝙuis non possit seipsum excõicare. Ad illud de apl'is ⁊ angelis respõdet Hu. ꝙ põt dici ꝙ deus priuilegio speciali concessit ipsi apostolo, vt quẽlibet hominẽ vel angelum se aduersus euangelium extollentem posset excõicare. ⁊ hoc fuit ei reuelatuʒ inter archana que vidit, qñ raptus fuit. ¶Vel scdo põt dici scdm eundem ꝙ hic non comprehendit nisi illos:quibus erat prelatus. ⁊ vocat Aplm vel angelũ quẽlibet prelatũ: vel predicatorẽ. ¶Vel põt dici tertio ꝙ non anathematizat: sed ostendit eũ esse dignum anathematizatione:si quis hoc faceret. vel est imprecatio maledictionis vt dicat sit anathema. i. maledictus:quasi dignus maledictione eterna.

Si quis. Hoc capitulum tendit in idem, ⁊ sequens:vt patet ⁊ sunt verba eiusdem Isidori.

Cum ergo. §. est:in quo concludit Gratianus ex supradictis ꝙ si subditi excõicantur a prelato:quia non obediunt ei in malo tali sententie nõ est obediendum, quia iniqua sententia non grauat quẽꝙ̃ apud deũ. Bar.

Exponit literam.

Lege. ¶[Cũ ergo.] sententie excõmunicationis vel pceptionis ſm Hug. Bar. ⁊ Archi. [obediendum] vt ob hoc faciat quis malum:quod precipitur. dicit hic Hug. ꝙ est ei obediendũ:qr dʒ se habere pro excõicato:⁊ petere absolutionẽ quicunꝙ error ibi fuerit. si sentẽtia data fuit a suo iudice, ⁊ añ appellationẽ ligat:⁊ tʒ qualiscunꝙ causa exprimat. vt excõico te qr deũ diligis.

Bart. brix.

Et eiusdem sentẽtie videt esse Bar. brixiẽ. Sed hoc non credo, cũ sentẽtia talis includat intolerabilẽ errorem. Et ideo intelligendum hic est ſm illud ꝙ legitur ⁊ not. extra de sen.excom.per tuas.

Quod autẽ. §. est. Hic incipit.viij. pars qõnis in qua excipit quasdam psonas: q̃ non sunt excõicate, ꝙ̃ꝙ̃ excõicatis cõicent, dũ tñ in crimine nõ cõicent eis. ⁊ hoc ꝓbat p quatuor authoritates Jo. de Archi. Ostẽdit ergo hic Gratianus, ꝙ supradicta capl'a in qbus cõicantes excõicatis ab ecclesia separari iubentur nõ intelligunt de quibuslibet communicantibus:ꝙ probat per sequentia capitula. Bar. s̃.e.q. si quis. j. ⁊.ij. Hu. ⁊ Arch.

1 ☞ Excommunicatus semel an possit iterum excõmunicari.
2 Ignorantia affectata non excusat.
3 Communicãs excõicato est excõicatus simplici excõicatione.

Excellentissimus. Inducit in pmis hoc caplm ad pbãdũ id qõ dixerat:ꝙ nõ qlibet cõicans cũ excõicato est excõicatus:aut excõicand⁹. Et est caplm Nicolai pape. Sũma est ꝙ cõicans excõmunicato ex ignorantia aut necessitate v̇a ⁊

nõ simulata nec affectata excõicatus nõ est. Secus si aliter cõmunicauerit. Et põt diuidi i duas partes. In prima ponit cõsultationem factã per regẽ karolum. In scda scribit archiepo rhemensi cõmittẽs ei causam istã: vt inquirat diligẽter de ea. scda ibi: quapropter. Lege. ¶ [Excellẽtissimus.] Nota casum engeltruda fuit excõmunicata cũ omnibus fautoribus suis: et ita tã hec ꝙ illi fuerunt excõicati nominatim expresso proprio nomine. Illi nominatim expressa equpollentia ꝓprij nominis. Quidã cõicabãt illis fautoribus engeltrude. Cõsuluit Karolus: quid esset de talibus cõicatoribus. Respondet papa non Karolo in hoc.c. sed archiepo rhemensi, et mandat ei, vt inquirat diligenter quo modo cõicauerunt illis fautorib⁹: an ex necessitate, an ex ignorãtia, an ex certa sciẽtia. pmos et scdos absoluat. tertios non sine digna satisfactione et penitentia. [sepe dãnata] .i. excõicata. ¶ Circa quã partẽ venit disputandum.

Diuisio. *Exponit literam.* *Casus.*

1 † vtrum qui semel est excõicatus vlterius excõicari possit. Et videt̃ ꝙ non. dicit eñ Apl's .j. ad Corin. Quid mihi est de his qui foris sunt iudicare. Sz excõicati sunt extra ecclesiam. ergo sup eos iudicium ecclesia non habet vt possit iterũ excõicare.

Questio. *Primõ ar.*

¶ Scdo sic. excõicatio est separatio quedam a diuinis et a cõmunione fideliũ. sz postꝙ est priuatus aliquo non põt iterum illo priuari: ergo qui iam est excõicatus, non põt iterũ excõicari. ¶ Tertio sic. p excõicationẽ excõicatus extra cõionẽ ecclesiasticam eijcitur. sed eiectus nõ põt eijci. ergo nec excõicatus excõicari. ¶ In oppositũ est text. pñtis.c. vbi ait sepe dãnata etc. i. excõicata. ¶ Rñdeo dicẽdum sub ista cõclusione. ꝙ excõicatus põt pluries excõicari pro eodẽ siue pro alio ab eodẽ iudice siue a diuersis. Ista conclusio est sancti Thome et Ray. et omniũ cõiter doctorũ que pbat̃ sic. Excõicatio quedam pena est et medicinale remedium. sz pene et medicine iterant̃: cum cã exigit. ergo et excõicatio iterari põt. potest eñ excõicatus pro vna causa adhuc excõicari pro alia: extra de sen. excom. cũ pro causa. ¶ Scdo per quodlibet peccatũ mortale homo separat̃ a deo, et excõicat̃ quo ad deum. ergo etiã pro quolibet peccato mortali potest excõicari: si non vult satisfacere ex quo constat de illo. ¶ Tertio cõmittit qs crimen, in diocesi istius epi, et excõmunicat̃ ab eo, committit postea crimẽ in diocesi alteri⁹ epi. ergo pariter põt ab illo excõicari. ¶ Quarta 9clusio patet ex practica et 9suetudine ecclesie: que semel scdo et tertio excõicare solet aliquos. ¶ His habitis dicendũ est ad rationes in oppositũ. Ad primã respõdetur iuxta sctm̃ Tho. et Richardũ: ꝙ apostolus loqtur de paganis et alijs infidelibus: q sic sunt extra ecclesiam: ꝙ nunꝙ intrauerũt. vt sunt pagani, et iudei: q nunꝙ sacramẽtũ baptismi per ꝙ intratur in ecclesiã susceperunt. nec habẽt characterem, p quẽ annumerati sunt in populo dei. sz qr character baptismalis quo quis populo dei cõnumerat̃ est indelebilis: iõ semp manet aliquo mõ de ecclia baptizatus. et sic semp ecclia de eo iudicare põt. et ita nõ est simile de paganis, et de fidelib⁹ excõicatis. ¶ Ad scdam rñdet̃. ꝙ ꝗuis priuatio nõ recipiat magis et minus scdm se: recipit tñ magis et minus scdm cãm, et scdm hoc excõicatio põt iterari. ¶ Ad tertiã dr ꝙ licet eiectus nõ possit eijci, põt tamẽ amplius elongari: et est magis elongatus a suffragijs ecclesie: q pluries est excõicatus: ꝙ qui semel tm̃ vt dicit sanct⁹ Tho. [cõicatorib⁹ suis.] de hoc legit̃ et no. extra de sen. excõ. qd in dubijs. in fine hodie stat̃ decretali. li. vj. e. ti. c. 9stõnem. Archi. [quapropter] scda pars. [aliud esse qd delinquit̃ ex necessitate] .i. aliud esse in necessitate ineuitabili: vel familiari, qua tenent̃ cõicare maritis excõicatis vxores et filij. vt in.c. se. in quo facto qñq3 delinquis [aliud esse qd delinquit̃] ex ignorãtia facti vera et non supina, et expone similiter aliud esse qd delinquit̃ excõmunicatis studio. i. ex certa sciẽtia et in cõtemptu, et nunc proprie tenẽtur. [delinquitur.] hu. [districtius] electiue. i. districte. hu. [modos cõicando.] Nam si modi et qualitates et alie circunstantie facti considerent̃ de facto non põt recte iudicari cum scdm circunstantias idem factum in genere qñq3 mitius: qñq3 grauius iudicatur. ar. di. xxix. c. j. et xxiij. q. viij. occidit. [delinquunt] .i. cõmunicant cum excõicatis. ꝙ in quibusdam qñq3 est delictum. [absoluant̃] .i. absoluti esse ostendant̃. i. nunꝙ detenti vel obligati ab hoc vinculo excõicatiõis. simile. ĵ. xv. q. vj. authoritatẽ et. xxiij. q. j. audiuimus. vel absoluant̃ de facto. qd iubet fieri propter disciplinã ecclesiasticã seruandã propter eandẽ cãm. qñq3 imponit̃ penitẽtia non peccantibus. vt. xxiij. q. v. excõicatorũ.

Scdm arg. *Tertiũ ar.* *Opponit et Respõdet.* *S. Thom̃.* *Ad primũ arg.* *Ad scdm.* *Ad tertiũ.* *S. Thom̃.*

2 Hu. [vera] fuerit. Hu. [ex voluntate] ar. † affectatã ignorantiam vel necessitatẽ non excusare. Hug. [non nisi digna etc.] .i. prestito iuramẽto de satisfaciẽdo: satisfacere intelligũtur cum iurant stare mãdato ecclesie: et p contrariũ innuit̃: ꝙ in primis duob⁹ casib⁹ nulla est exigenda vel imponẽda satisfactio. ergo

3 nullũ ibi peccatũ. Hu. Archi. [absolui] ar. † ꝙ cõicans excõicato excõicatus est simplici excõicatione, et absolutiõe indiget etiam solenni, et cum sacramento. ar. hic. et. ĵ. e. cum aliquis.

1 ☞ Filius emancipatus debet vitare patrem excommunicatum nisi illi cohabitet.
2 Pr̃ tenet̃ vitare filium excõicatũ nisi pcipiat ab eo alimenta.
3 Excommunicatum euntem ad papam vt absoluatur licite potest quis hospitari: et ei vendere et prebere necessaria.

Uoniã multos.

Ad idẽ est hoc.c. qd est Gregorij. vij. Sũma est. ponit eos q sine culpa cõicare pñt cũ excõicatis. Et diuidit̃ hoc.c. i duas ptes. In prima ponit cãm motiuã ad prouidẽdũ, ne participatione cũ excõicatis plures perirẽt. In scda ponit ꝓuisionẽ excipiẽdo aliquos. scda ibi, deuicti. Lege. ¶ [Qm̃ multos. pire] ꝓpter contemptũ. Et qr non petebãt absolutionẽ. Hu. [pro cã excõicationis] quã incurrunt. qr cõicant talibus excõicatis. hu. [partim ignorantia facti] crassa et supina. [simplicitate iuris.] qr lz sciant, credunt tñ sibi licere, et non esse peccatum timore dñico: vl̃ patrie ptãtis aliter nõ vident̃ excusari: qr timore cõicãt. qr debẽt potius mortẽ eligere: ꝙ malo 9sentire. hu. [necessitate] q̃ de facili vitari põt: vel familiari. Hu. [deuicti] scda pars. i. intuitu misericordie. hu. [reparamus] reuocãdo eam in sequẽtibus psonis. [put possumus] .i. q̃si hñ possumus. [Ad tps] futur: quasi diceret volum⁹ hãc 9stitutionẽ decetero manere. [Subtrahimus ne] .s. cõmunicãdo cũ excõicatis. [anathematis] .i. simplicis excõicationis: sñiam icurrãt. iste vl̃ nobis melior intellect⁹ [vxores] hic est reciprocatio: qr idẽ est et de viris qr deus noluit cõionẽ debiti negari viro ab vxore, nec ecõuerso. Et iõ licite vxor cõicat viro excõicato, et ecõuerso. Et credo ꝙ sicut in reddendo debitũ, ita et in exigendo, et in alijs omnibus. hug. Sed licet reciprocatio nõ habeat̃ in sequentibus: sc3 de pr̃e, et filio, de seruo, et dño de ancilla, et rustico seruiẽte. dñs enim vel pater qr non subest eis: ds vitare eos excõmunicatos ar. xxvij. q. j. de filia. ipsi vero ratione subiectionis non tenẽtur vitare patrẽ: vel dñm excõicatum. intelligo tamen de filio: qui

Diuisio. *Exponit literam.*

1 est in potestate patris. † Nam si est emancipatus, credo ꝙ debeat vitare patrem excõicatum, nisi cohabitet illi, et ab eo ha-

2 beat necessaria. † Similiter dico ꝙ pater tenet̃ filium excõicatum vitare nisi accipiat ab eo alimẽta, vel ei tribuat cũ de facili iste vel ille nõ possit habere aliũde. hu. cõcordat sctũs Tho. in. iiij. di. xviij. [necnon rusticos seruiẽtes] de istis dicit sctũs Tho. vbi. s. ꝙ istis licet cõmunicare excõicatis: si ante excõicationem ei subdiderunt, non autẽ si post. dicit 9sequenter: ꝙ in his ad minus cõmunicare debent: in quibus sunt obligati. qr sicut inferiores obligantur ad obsequium superiorum, ita superiores ad prouidentiam inferiorum. dicit autem hic Archi. ꝙ ꝗtum ad nominatas personas hec est declaratio: ꝗtũ vero ad rusticos et seruientes est constitutio iuris scdm Can. Gof. et Bertran. qui ita notant extra de sentẽ. excom. inter alia. Excipiũtur etiã casus aliqui dicit sanctus Tho. sc3 quando ignoratur excõmunicatio, et quãdo aliq sunt peregrini: et viatores in terra excõicatorũ, qui licite possunt ab eis emere, vel accipe eleemosynam. Et similiter si aliquis videt excõicatum in necessitate, quia tũc ex precepto charitatis tenet̃ ei prouidere. et hec hoc versu continentur. Utile: lex: humile: res ignorãsq3 necesse. Ut vtilitas referatur ad verba salutis. lex ad matrimoniũ. humile ad subiectionẽ. cetera patent. hec ille. Et ista patent in litera. [ignorat] sc3 ignorantia facti. Hugu. [orator] .i. vadens causa orandi. [siue pro] .i. peregrinis. Hugu. [in sustentationem] cũ indigeant: quo casu nulli deneganda est eleemosyna. sed omnibus subueniendum est: si possumus. ar. di. xiij. quiescamus. et. lxxxvj. pasce. Si aũt nõ indigent potius eis subtrahendum est: ꝙ dandum. argu. xv. questio. v. non omnis. Licite ergo indigẽs accipit eleemosynam ab excõmunicato et datur

S. Thom̃. *Archidia. Tãcredus. Goffred. Bertrand.* *Uersus.*

3 excommunicato indigenti. Hug. † licite potest quis hospitari excõicatum: qui ad papam venit absoluendus: et ei vendere, et prebere necessaria tantũ. Hu. [humanitatis] .i. pietatis. et hoc in necessitate. vt dictum est.

1 ☞ Scriptura sacra exponẽda est ƀm spiritualem intellectũ.
2 Communicare possumus excommunicatis in necessitate.

Atecessor.

Ad idẽ est hoc.c. quod est zacharie pape. Sũma est: ꝙ excõmunicatis nec animo nec corpore communicandũ est. et si id corpore seruari necessitate cogẽte non possit. Casus est iste: vt plenior hui⁹ habeat̃ notitia. Gregori⁹ secũdus misit Bonifaciũ in germaniam cã legationis, et eum astrixit iuramento, vt bonos confirmaret, et eis in dictis et in

Casus.

factis consuleret: hereticos vero et excõicatos et malos ad deũ reduceret: vel eorũ communionẽ declinaret. Contigit ꝙ venit in franciã: vbi non potuit a communione malorum et excommunicatorũ abstinere: sed spiritualiter eis nõ communicauit nec in sacramento eucharistie. Sed quia bonifacius timebat de vinculo iuramenti, et forte ei obijciebatur: scribit zacharie pape et narrat ei seriem facti: formam iuramenti, et in quibus cõmunicauerat hereticis. in sequenti capitulo scribit ei zacharias papa eum esse immunem a reatu periurij: ex quo eis communicauit corpore et non animo, et hoc ex necessitate etc. Lege text. ¶ [Antecessor astipulator] .i. est adiutor. Hugu. [et] pro id est archi. [non potui] salua honestate. vel nisi desisterẽ a legatione mea non potui dico [corporaliter: sed spiritualiter] quasi diceret. Et si non secundũ formam et superficiem verborum et corporaliter: tamen quantum ad intellectum verborũ et

Exponit literam.

1 verum sacramentũ adimpleui. ar. † ꝙ scdm spiritualem intellectum exponenda est sacra scriptura. ar. xxiij. q. iiij. recedite. et c. ecce. Hug. nota ꝙ in sacramẽtis et promissis implendis magis animus quam forma verborum est attendendus. Sufficit enim si adimpletur spiritualiter. ar. j. questione. j. Marchio. et.

2 xxxviij. dist. sedulo. [necessitate] ar. † ꝙ necessitate communicare possumus excommunicatis. Hugu.

Uod predecessor.

Respõdet hic papa Zacharias sicut dictum est in.c. precedenti. Et diuiditur in duas partes. In prima repetit quod dictum est in capitulo precedenti. In secunda respondet. secunda ibi: itaque. Lege text. ¶ [Quod predecessor confirmantes] per predicationem. Hug. [nulla] quantum interesset Hug. [conuersatus es corporaliter] et non spiritualiter. Hug. [non consentiens] ar. ꝙ in iuramento et alijs promissis plus intelligatur quam verbo exprimatur. ar. xxiij. quest. v. si non licet. Hugu.

Diuisio. *Exponit literam.*

Excommunicationis forma.

ĵ. est. Hic incipit. ix. pars huius questionis in quadam forma qualiter debeat quis anathemathisari, et absolui.

1 ☞ Candele extincte in signum ꝙ excommunicatus traditur sathane an possint redigi ad communem vsum.

Ebent.

Forma tenẽda in excõmunicatione solenni colligitur hic ex hoc.ca. quod sumptũ est ex 9cilio rhotomageñ. Et diuiditur in duas partes. In prima ponit formã excommunicationis. In scda formã denuntiationis. scda ibi: deinde epistola. Lege tex. ¶ [Debẽt. xij. sacerdotes.] in signum ꝙ ã xpi. et. xij. apostolorũ cõsortio qui sunt lux mundi et iudices excluditur excõicatus. [lucernas] lucerne quoq3 extingunnt̃ in signũ ꝙ excõicatus traditur sathane, et extra cõmunionẽ fidelium ponit̃. cuius opera a merito gratie et vite sunt extincte.

Diuisio. *Exponit literam.*

1 ¶ Surgit questio † vtrum ille candele possint ad cõmunem vsum redigi: vel debeant consumi. glo. dicit ꝙ nec postea assumuntur ad aliquem vsum: sed foras proijcientur: vt sal infatuatũ. Sed Hu. dicit hic ꝙ possunt ad vsus cõmunes redigi. [epm] non dicit presbyterũ. Et est ar. ꝙ solus episcopus potest excõmunicare quod concedo: cum tali solennitate sicut dicitur de reconciliatione penitẽtium solenni. vt. xxvj. q. vj. si iubet. Hug. non ꝙ numerus sacerdotũ et candelarum sint de solennitate. vnde et sine his potest fieri excõmunicatio. Hu. Idẽ tenet Ber. extra de offi. ordi. cum ab ecclesiarũ in prima glos. et in principio. Idem sequitur Laurẽ. et Uincen. ibi. et ibi notat Io. and. et de solenni excõmunicatione intelligit hic cum Bar. [Conculcare pedibus] per hoc significatur, ꝙ si opera eorum bona fuerunt: nunc mortificantur: vel fit in detestationem vel terrorem excõmunicatorum. Hu. [deinde.] secunda pars [mittatur] vt ab omnibus caueatur. vt. s. e. q. cure. hug. [causam] quia sine causa nullus debet excõmunicari. ij. q. j. nemo. Hug. et ꝙ causã debeat scribi probat̃. extra de sen. excõ. j. li. vj. Archi.

Questio. Rñdet. *Lauren. Uincenti⁹. Jo. andr.*

1 ☞ Uiolatores eccliaꝝ an sint ipso iure excõicati. ꝙ sic. nu. 3.
2 Uiolare ecclesiam quid dicatur.
4 Uiolans immunitatem ecclesie non est excommunicatus ipso iure: sed excommunicandus.
5 Iudex si dicat. habeo te pro excommunicato et huiusmodi an ille erit vere excommunicatus.

Canonica.

Sequitur hoc.c. ex concilio aurasico sumptum: in quo cõcilio dat formã excõicationis. Docet̃ enim qbus verbis et qua forma vti debent excommunicantes. Hug. et Archi. et excommunicat̃ violatores ecclesiarum. Lege tex. ¶ [Canonica. violatores.] ¶ Pro intelligẽtia huius capituli. et glo. Queritur.

1 † vtrũ violatores ecclesiaꝝ sint ipso iure excõicati. Et videtur ꝙ nõ. pt3 ex isto caplo. scdo ex caplo cũ pro cã. extra de sen. ex. ¶ Sed in oppositũ arguit glo. xvij. q. iiij. quisqs. et. xij. q. ij. in-

2 digne. ¶ Rñdeo dicendũ ꝙ nõ est idẽ violare ecclesiam, et immunitatẽ ecclie. † quia ecclesiã violare est ecclesiã frangere, vel incendere. violare imunitatẽ ecclie est facere 9 libertatẽ ecclie.

Exponit literam. Questio. Opponit et Rñdet.

3 Quo notato sit ista 9clo. † Uiolãs eccliã ipo iure cõi est excõicatus. pt3 ista cõclo ex pñti.c. pt3 etiã ex.c. oẽs ecclesie. xvij. q.

4 iiij. et extra de sen. ex. c. cõquesti. ¶ Scda 9clo. † Uiolãs immunitatẽ ecclie nõ est excõicatus ipso iure cõi: sed post admonitionem sufficientẽ si emẽdare cõtẽpserit est excõicandus. pt3 cõclusio. ex̃ de imu. eccle. cũ ecclia vbi dicit glo. ꝙ iudices de sanguinis effusiõe vel pena corporali in ecclesia agitãtes nõ sunt excõicati ipso iure: sed post admonitionẽ si se nõ corrigãt sunt excõicandi. vñ trahens hominẽ violẽter de ecclia q ad ipsam pro refugio cõfugerat: excõicatus nõ est iure cõi: si hoc faciat sine fractione ecclie, et rerũ sacrarũ: q̃ sunt in ecclia. et tñ excõicandus est: si post sufficientẽ admonitionẽ emendari noluerit: nisi ille qui ad ecclesiã 9fugerat sit publicus latro: vel nocturnus depopulator agrorũ. talis extrahi põt. ex̃ de immu. eccle. inter alia. Et tñ de ista qõne pro nũc. Prima capitula loquũ-

Prima conclusio. *Scda 9clusio.*

5 tur de violatore immunitatis eccliarũ. ¶ Hic orit̃ qõ. † vtrũ si iudex dicit sic habeo te p excõicato et hmõi nunqd vere erit excõicatus. Rñdet̃ ƀm hoc.c. ꝙ nõ. Cõcor. Guil. sic dicẽs. ꝙ si per talia verba agat̃ in foro iudiciali nõ reputabit̃ excõicatus nisi als constiterit de intentione iudicis excõicantis. vt qr sit semp solitus ita dicere et hmõi. in foro aũt pñali est tutior viã sc3 vt reputet se excõicatũ, et absolutionẽ petat. itẽ host. maxime qr dicit Hu. ꝙ excõicatio nõ h3 ex toto certã formã vborũ.

Questio. *Rñdet. Guilielm⁹.*

1 ☞ Juramentum semper solet exigi ab excommunicatis, et ab hereticis ad ecclesiam redeuntibus.
2 Absolutio ab excommunicatione an possit peti per procuratorem in absentia. ꝙ sic. num. 3. et. 4.
5 Reconciliatio excommunicatorum de qua in presenti capitulo non potest fieri in absentia.
6 Excõicatus si iurat et absoluit̃, et postꝙ est absolutus non vult satisfacere, et appellat ne ei aliquid mandet̃: an sit audiendus.
7 Laicus absolutus ab iniectione manuum in clericum et post absolutionem obtentam vult stare quoad satisfactionem sub suo iudice: an hoc sufficiat.

Um aliquis.

Sequit̃ hoc.c. ex eodem concilio sumptũ in quo dat̃ forma reconciliationis excõicatorũ. Breue est. Lege. ¶ [Cum aliquis de futuris] cautelã: per sacramentũ: vel fideiussionẽ. vel alio modo. Hu. No. vt dicit. hu.

Exponit literam.

1 et glo. hic † ꝙ ab excõicatis semp solet exigi iuramentũ. vt extra de sen. ex. ex tenore. Exigit̃ et ab hereticis ad ecclesiã redeũtib⁹. vt. j. q. j. vij. quotiẽs. Similiter ab incẽdiarijs. vt. xxiij. q. viij. pessima. Et idẽ est in quolibet horrendo crimine. s. ꝙ penitẽtes debẽt iurare: se nunꝙ simile committere. vt. xij. q. ij. de viro. ¶ Surgit hic qõ. vtrũ de omni pctõ mortali idẽ faciendũ sit. Rñdet̃ iuxta hug. et glo. ꝙ non: sed sufficit simplex pro-

Questio. Respõdet.

2 missio vel propositũ. ¶ Surgit hic multiplex qstio. † Prima est vtrũ in absentia possit peti absolutio ab excõicatione per pcuratorẽ. Et nõ vr̃ ex pñti caplo. Nã forma ista seruari non posset in absentia excõicati. ¶ In oppositũ vr̃ obseruãtia curie. Ad hanc qõnẽ. Rñdet̃ iuxta specu. sub tribus cõclusioni-

Questio. j. *Opponit et Respõdet.*

3 bus. Prima est. † ꝙ absolutio ab excõicatione potest fieri per procuratorẽ in absentia excõicati. ista 9clo est Inno. extra de sen. ex. cũ consideres. dicentis ꝙ si subest cã iusta: põt peti ab-

Prima cõclusio.

4 solutio per procuratorẽ in absentia. als nõ. ¶ Scda est. † ꝙ in recõciliatione et absolutione suspẽsionis interdicti potest peti absolutio p pcuratorẽ in absentia. pt3 qr ibi nõ requirit̃ pre-

Scda conclusio.

5 sentia psone: vt in predicta decre. ¶ Tertia cõclo. † ꝙ recõciliatio excõicatorũ de qua agit̃ in pñti.c. et. xxiij. q. iij. notandũ non põt fieri in absentia. pt3 9clo qr in tali reconciliatione solenni in ecclia certa formã requirit̃: de qua hic. que in absentia non possit seruari. facta tñ tenet, et sic etiã tenet abbas extra de elec. venerabilem. de hoc le. et no. ij. q. v. quãto. vbi vide Archi.

Tertia conclusio.

6 ¶ Scda questio est. † Ecce excõicat⁹ iurat et absoluit̃, et postꝙ est absolutus non vult satisfacere, et appellat ne ei aliqd mandet̃. Utrũ talis sit audiendus. Rñdet̃ iuxta hu. dicentẽ. Credo ꝙ talis non sit audiendus: sed statim est reducẽdus in eandem sñiam excõicationis. Sed ecce in tali casu iudex cõfirmat primã sñiam dicens. Ego cõfirmo primã sñiam: vtrũ excõicet dicit Hu. Credo ꝙ sic. Nam iudex appellationis confirmãdo primã sñiam sententiat: sicut et primus. Sed videt̃ ꝙ iste 9firmando primã excõicationẽ excõicet. Excõicatio eñ non h3 ex

Scda qõ. *Rñdet.* *Questio. Rñdet.*

Tertio cō-clusio. 7 toto certam formā verborū. hu. ¶Tertia questio.† vtrū laicus absolutus ab iniectione manuū in clericū, ⁊ post absolutionem obtentā vult stare quo ad satisfactionē sub suo iudice: vtrū hoc sufficiat. Et vr̄ ꝙ sic cū sit cā ciuilis. ¶In oppositū est glo. in.c. sequēti. ar. extra de dōna. inter vi. ⁊ vxo. de prudentia. ⁊ extra de cōiugio seruorū. c.ij. Rn̄det ꝙ non sufficit: imo tenet corā iudice ecclesiastico stare. imo vt dicit Hug. Ecclesia compellet eū stare coram iudice ecclesiastico qđ totum contingit ratione connectionis scđm Lau. Ad hanc sententiam facit expresse extra lib. vj. de fo. compe. c. cum laicus. vbi dicitur. ꝙ ratione iuramenti competens iudex est ecclesiasticus, ⁊ idcirco coram eo de iure poterit conuenire. Archidia.

Opponit i cōtrarium. Rn̄det.

Presbyteris. §. est: in quo incipit. x. pars huius questionis. in qua ponit que penitentia debeat imponi illis: qui excommunicati celebrant.

1 ☞ Excōmunicatus an sit absolutus hoc verbo relaxamus vel reuocamus excōmunicationem: quam in talem tulimus.

De illis. Sequit ad hoc ꝓpositum hoc.c. qđ est Joan. pape noni: qui requisitus quid illis faciendum esset. Rn̄dit in hoc.c. qđ diuiditur in tres partes. (Diuisio.) In prima ostēdit. ꝙ tales excōicati sacrū mysterium cōtingere presumentes merito damnationis penam incurrunt. In scđa ostēdit, ꝙ ap̄lica sedes solet talibus penitētibus ⁊ correctis meritum impartiri. In tertia dispēsat cum eis: imposita eis certa pena. scđa ibi: Tum qr. tertia ibi: hanc indulgentiā. Lege. (Exponit literam.) ¶[De illis intulerunt] .i. causa fuerunt inferende sn̄ie. i. illud egerunt fuit lata sn̄ia ⁊ pro quo meruerunt damnari simile. š.e.q. illa. ⁊. š.j.q.j. si. quis inquit. Hug. ⁊ archi. [Tum quia.] Scđa pars. [veniā correctis]. ij.q.v. q̄to in si. al's autē non est ꝓcedendū. xxiij.q.iiij. est iniusta. [Hanc indulgentiā.] tertia pars [exhibemus.] (Questio.) ¶Iuxta hoc queri-

1 tur.† Utrū tali modo loquēdi vt cū dicit renouamus vel relaxamus excōicationē quam in talem tulimus non dicēdo absoluimus: sit excōicatus absolutus. (Rn̄det. Richard.) Rn̄detur iuxta richardū in. iiij. ꝙ sic. Et not. ꝙ non est simile de absolutione: que fit ex vi clauium in foro pn̄ie, ⁊ de illa que fit ex vi iurisdictionis in foro exteriori. qr prima est pars sacramēti pn̄ie. Alia non. Et ideo in prima magis obseruanda sunt verba premissa q̄ in secunda. vnde in prima absolutione debet dicere sacerdos absoluo. quamuis autem sit congruum hoc seruare in scđa: non tamen credo ꝙ hoc sit necessariū: imo sufficiunt verba alia significantia excōicationis remotionem quam in te tuli. Ille vero erit absolutus: nisi aliquid esset aliud obsistens. Hec ille. [sancta cōione.] Hic suscipitur ad cōionē ecclesie: non ad ordinem: vel ad dignitatem clericalē. ne sit cōtrarium. š.e.q. si quis. eps j. ⁊. ij. vel ibi est rigor: hic dispensatio: que cum talibus quandoq; habetur: vt. ij.q.v. que de causa. nec ibi dispensatio inhibet quo ad papā. Hu. [Carne] ⁊ piscibus al's pro nihilo diceret carne cū sexta feria non comedant carnes alicubi. p archi.

Qui autem. §. est: in quo Gratian. docet ꝙ communicātes cum excōmunicatis pro modo maioris vel minoris peccati debeant penitere.

Sanctis. Ad idem subijcit hoc.c. qđ est vrbani papē. Summa est in rubro. (Exponit literam.) ¶[Sanctus. canonibus] .š.e. sicut apostoli. ⁊ tribus capitulis sequentibus ibi. archi. [Excōicetur] id est anathematizetur: si admonitus nō vult cessare. Nā communicans excōicato statim ipso iure est excōicatus. i. a cōione sacramentorum separatus. Hug. š.e. cum excōicato. ⁊. c. rogo. archi. [Absolutionis.] ergo cōicans excōicato indiget absolutione. Hu. de hoc. š.e.q. si inimicus. ⁊ ex̄ de sen. ex. si quē [necessitate.] nō ineuitabili: vel familiari: sed que posset satis vitari. Hug. [maxime necessarij.] peccant quidem isti: sed quia ignorātia vel timore vel ex necessitate in parte excusant, ⁊ minor pn̄ia imponit. Et ꝙ peccēt ptz ex eo, qđ sequit cōtaminauerūt, ⁊ illi penitētie. Hug. [societatis] quantū ad sacra. Hu. [incutiat] ad hoc. di. xv. sed illud. ij.q.vij. quapropter. Archi.

¶Causa. xij.

Quidā clerici. Hic incipit ⁊ intitulat. xij. causa. que ita iuxta hu. ꝯtinuat ad precedentē. (Continuatio.) In superiori cā magister gratianus introducit clericos de proprijs predijs litigātes: sed videbat ꝙ clerici non deberent habere ꝓpria: qui sunt successores eorū: de qbus dr. act. iiij. ꝙ erat multitudinis eorū cor vnū, ⁊ anima: nec quisq; eorū aliquid suum esse dicebat sed erant eis omnia communia. Et ideo subdit hanc cām: in qua ostendit vtrū liceat clericis habere propriū. annectit etiam de alienatione rerum ecclesiasticarum: ostendens in quibus casibus ⁊ qualiter res ecclesie possunt alienari. Tandem adiungit vtrū liceat clericis facere testamentum, ⁊ de quibus rebus, ⁊ vt hec ⁊ alia pateant ⁊ vt competētius agat magister format thema suum ⁊ ex illo elicit v. questiones vt patet in litera.

1 ☞ Clericis an liceat habere proprium. num. 2. ⁊. 3.
4 Clericorum triplex est status.

¶Questio. j.

Clericos. Hic intitulat prima qđ. scʒ an liceat clericis habere propriū. Et diuiditur hec qđ in tres partes. (Diuisio.) In prima probat magister Gratianus per xvij. auctes. ꝙ nullus clericus debet habere proprium. In secunda inducit pro parte contraria In tertia soluit: licet male. secunda ibi: certe ego sum. tertia in. §. cum ergo. j.e.q. ¶Pro pleniori intelligentia

1 huius questionis. (Questio. Primū ar.) Querit.† Utrū liceat clericis habere ꝓpriū ⁊ videt ꝙ nō, multis auctibus in lr̄a positis. vnde in.c.j. dilectissimis. j.e. dicit clemēs papa. Cōis vita oibus est necessaria maxime his qui deo irreprehensibiliter militare cupiūt, ⁊ vitam apostolorū eorūq; discipulor imitari volunt. ¶Scđo sic (Scđm. ar.) Hieronymus dicit ad nepotianū. Cleros grece latine sors appellat: ꝓpterea clerici dicunt: qr de sorte dn̄i sunt. vel quia ipse deus sors. i. pars clericor est. Qui aūt dn̄m possidet: nihil extra dn̄m habere potest. Si autē aurum si argentū si possessiones variā supellectilē habet cum istis partibus non dignatur deum fieri partē eius. ergo videt, ꝙ nō liceat clericis habere ꝓpriū. ¶In oppositū sunt multe auctes posite in sequētib⁹. (Opponit ⁊ Rn̄det.) Rn̄deo dicendū sub ista ꝯclusione. Nullus clericus aut laicus tenet viuere absq; proprio: nisi se ad hoc voto astrinxerit probatur cōclo iuxta sanctū Tho. in. ij. ij. (S. Tho. Augustin⁹) ad ea que sunt supererogationis nullus tenet: nisi ad illud se astrinxerit. vnde aug. in ep̄la ad paulinā ⁊ armentariū. qr iam vouisti: iam te astringisti. aliud tibi facere non licet: priusquā esses voti reus: liberum fuit ꝙ esses inferior. Manifestū est autē, ꝙ viuere absq; proprio sit supererogationis. Non enī cadit sub precepto: sed sub cōsilio. vnde cū Mat. xix. dixisset dn̄s. Si vis ad vitā ingredi serua mandata. postea subdit superaddēdo. Si vis perfectus esse: vade, ⁊ vende omnia que habes, ⁊ da pauperibus. Non autem clerici in sua ordinatione ad hoc se obligāt: vt absq; proprio viuant: ergo non tenētur clerici absq; ꝓprio viuere. ⁊ ita licitū est eis ꝓpriū habere. possumus ergo distinguere de cle-

2 ricis.† aut clericus se voto obligauit ad viuendū sine ꝓprio. Et tunc est cōclusio ꝙ tali clerico non licet habere proprium: qr non licet ei agere cōtra votū. vnde deut. xxiij. dn̄s precepit dicens. Cum votū voueris dn̄o deo tuo: non tardabis redde-

3 re. Et Esaie. xix. Uota vouebūt dn̄o, ⁊ soluent.† Si vero clericus non abrenuntiauit ꝓprijs: nec voto se astringit ad viuendum sine proprio: de tali est cōclusio. ꝙ licitū est eis ꝓpriū habere. Cōcordat dn̄s Bonauētura cardinalis. in. iiij. dist. xxiiij. (Bonauen.) dicens renuntiare tpalibus clerico perfectionis est: non necessitatis. Unde ⁊ hoc fuit in ecclia p̄mitiua, ꝙ nihil habebat aliquis propriū: nihil suū esse dicebat. ⁊ hodie adhuc per grām dei reperiūtur aliqui in religionis perfectione. ad hoc tamen non cōpellitur clericus nec iure diuino: nec humano. hec ille. Concor. dn̄s Ulrichus in summa sua. (Ulrichus. Ad. j. arg.) ¶Istis habitis dicendū est ad rationes in oppositū. Ad primā respōdetur pro in-

4 tellectu huius. c. ⁊ similiū † distinguēdo de triplici statu clericorū. primus fuit status ecclesie primitiue, ⁊ tunc oēs credentes siue clerici siue laici nihil proprij possidebant. sed erant illis oia cōia. vt dicit act. iiij. Et ita loquunt ista prima capitula huius qōnis. ¶Scđs status fuit post statum primitiue ecclesie: postquā tpē syluestri magnifice dotata ecclesia: quo tempore quidam renuntiauerunt tacite vel expresse dispensationi proprietarie: scilicet intrando religionem vel assumendo habitū regularē: ⁊ talibus nō licet sicut dictū est aliqđ proprium habere: sed qui habēt vsurpant illicitū. de istis dicit Augu. in (August.) c. nolo. j.e. nulli licet in societate nostra aliqđ habere propriū si aliqui forte habent: faciūt qđ nō licet. ¶Tertius status est eorū: qui nec tacite nec expresse renuntiauerūt proprijs. Et de istis est cōclo sicut dictū est. š. ꝙ licet habere ꝓpriū, ⁊ hoc quatuor de causis primo ad vite corporalis sustentationem. scđo ad peccatorū remissionē per eleemosynarū largitionē. daniel. iiij. peccata tua eleemosynis redime. tertio ad declinādā simulationis vel hypocrisis necessitatē. vn̄ augu. de vita clericorū vt. j.e.

vt. j.e.c. certe. Certe ego sum qui statuerā nullū ordinare clericū: nisi qui mecū vellet manere. aut si vellet a proposito discedere recte illi tollerē clericatū in ecclia. in cōspectu dei ⁊ vestro muto ꝯsiliū: qui volūt habere propriū qbus nō sufficit deus ⁊ ecclia eius maneāt vbi volūt ⁊ vbi possunt: non eis aufero clericatū. Nolo habere hypocritas: malū esse quis nesciat malū est cadere a ꝓposito. sed peius est simulare ꝓpositū. ¶Quarto propter infirmitatē sicut dr in.c. prosperi. Illi autē qui tam infirmi sunt vt possessionibus suis renūtiare nō pn̄t: si ea que accepturi erāt dispensationi relinquātur: nihil habētibus cōferenda sine peccato possident sua. Et ita capitula illa: que videntur dicere, ꝙ clericis non liceat habere ꝓpriū: intelligunt de his qui al's abrenuntiauerūt ꝓprijs: vel loquūtur de consilio: non de precepto. vel loquunt fm statutū primitiue ecclesie. Ad authoritatē aūt illā q̄ vr̄ dicere, ꝙ vita cōis sit necessaria oibus. Rn̄detur ꝙ necessaria dicit. i. vtilis. sicut ibi videbit. (Ad scđm. S. Thom.) ¶Ad scđam rn̄det iuxta sanctū Tho. in. ij. ij. ꝙ ois pars est minor toto. Ille ergo cū deo alias partes hʒ cuius studiū diminuitur circa ea que sunt dei dum intendit in his que sunt mundi. Sic aūt non debēt clerici proprium possidere: vt dum curant propria defectū faciāt in his que pertinēt ad cultū diuinum. Et ita clerici boni viri. licet ꝓpriū habeant: qr oia ordinant ad gloriā dei: nihil dicuntur habere extra deum. Lege. (Exponit literam.) ¶[Clerici nihil.] scʒ propriū possidere multis ⁊c. quomodo debeant intelligi tales authoritates iam diximus in q̄stione.

Omnis etas. Inducit in primis hoc.c. ex ꝯcilio toletano sumptū. Sūma est ꝙ ipuberes ⁊ adolescētes deputati officio clericali in ecclia seculari debent oēs in vno cōclaui manere sub disciplina probatissimi magistri. (Diuisio.) Et diuidit in tres partes. In prima ponit qđ dictū est. In scđa ponit ꝙ si aliqui sunt inter eos: qui careāt suffragio parentum: tam ipsi quā res ipsorū debēt defendi sacerdotali cautela. In tertia ꝙ si postea facti adulti non velint viuere cōtinenter: nec contrahere matrimoniū: sed viuere luxuriose: si aliter corrigi nō valeant: deputabunt monasterijs: non vt ibi sint monachi: sed vt ibi districte viuant: quousq; visum fuerit eorū prelato. scđa ibi: Qđ si. tertia ibi: qui autē. Lege. (Exponit literam.) ¶[Omnis etas]. i. omnis homo in quacunq; etate cōstitutus. hu. [ab adolescentia] ab adolescētia enī insurgūt affectiones inordinate ex pctō primi parētis carne aduersante spūi. ⁊ ꝓpter ignorantiā veri: ⁊ difficultatē boni, ⁊ infirmitatē bene operādi suadēte diabolo. sit maior pronitas ad malū, ⁊ deuiatio a bono. vt dicat ps. (ps. cxviij. a.) In quo corrigit adolescentior viā suam. vnde ꝓpter varietatem affectuū ad incertitudinē qualis debeat esse adolescens in futurum ait salomon prouer. xxx. Tria sunt mihi difficilia, ⁊ quartū penitus ignoro. viam aquile in celo: viam colubri super petram: viam nauis in medio maris, ⁊ viam viri in adolescentia. Dicit autē Hu. ꝙ improprie dr hic ab adolescentia dʒ intelligi. i. a pueritia. i. a principio pueritie: q̄si ex quo cepit esse doli capax. s. a septēnio. (August.) vnde Augusti. septēnis etatis pueri ⁊ mentiri ⁊ verum loqui possunt. Item alibi dicit. puerilis etas cōmittit furta: mendacia, ⁊ periuria. hec glo. Augu. hr̄. xv.q.j. §. vt itaq;. hug. [Constituere] salubris fuit ista constitutio: vt ne vagent: ⁊ discurrant pueri per deuia vitiorum in loco tuto detineantur sub magistro instruantur in ecclesiasticis doctrinis, ⁊ diuinis sermonibus admoneantur ad custodiā diuinorum mandatorū ⁊ prelatorum. Et per hoc videtur aliquibus hoc.c. facere ad propositū. qr illis qui simul viuunt omnia debent esse cōmunia. quod verum videtur fm Laur. ⁊ pe. sed fm (Lauren. Petrus.) Hug. videtur huic contradicere litera que sequitur [tutela. ⁊ illi ⁊ res eorum.] Nam de communi re nullus ⁊c. j.e.q. §. fin. in prin. (Archid.) Archi. [seniori]. i. presbytero. [testem]. i. consciū. Archi. [vite] id est conuersationis. Hug. ⁊ archi. [Quod si aliqui.] secunda pars. [pupilli] id est carentes auxilio parentū. [tutela]. i. protectione. Archi. [⁊ res eorum]. ergo habēt res ergo propria. Et ita verus intellectus est de pueris deputatis ab officio clericali in ecclesia seculari. [qui autem.] tertia pars. [resultauerint] fornicando: quia nec continenter viuere volunt: nec ducere vxores quod quidem licet eis. dist. xxviij. de his. Hug. [deputentur monasterio] si aliter corrigi non possunt: non vt ibi sint monachi: si nolunt: sed vt ibi discrete viuant quousq; visum fuerit prelato eorum forte quousque eligant continentiam vel matrimonium. Hugu.

2 ☞ Communia aliqua esse intelligitur dupliciter.
3 Existens in extrema necessitate potest licite ⁊ impune accipere omnia necessaria tanquam sua.
4 Rem aliquā tanquam propriā possidere licitū est aliquibus.
6 Necessarium dicitur dupliciter.
7 Uita cōis est necessaria absolute illis fidelibus qui vitā regularem nō promiserunt: nec sunt professi. ⁊ nu. 8. Et est necessaria omnibus illis qui eam vouerunt seu promiserunt. num. 9.
12 Uite communis laudes. Et fructus. num. 13.
14 Unitas religionis perfecta que dicatur.

Dilectissimis. Ad idē sequitur hoc.c. qđ est clemētis. Summa est in rubro. Et loquit fm tps primitiue ecclesie: vel de his qui renuntiauerūt proprijs. (Diuisio.) Et diuiditur hoc.c. in tres partes. In prima salutationē pmittit. In scđa ostendit omnia debere esse cōia sex rationibus: videlicet ex iure naturali. secūdo ex doctrina platonis. tertio ex authoritate prophete. quarto exemplo apostolorum. quinto exemplo christianorū primitiue ecclesie. sexto ex punitione ananie ⁊ saphire: qui qr mentiti sunt de pretio agrorum: morti traditi sunt. In tertio exhortatur ad vitam communem tenendā. secunda ibi: cōis enim vita. tertia ibi. Quia propter. Pro pleniori intelligentia huius capituli querenda veniunt quatuor.

1 ¶Primū est vtrū liceat alicui rē aliq̄ tanq̄ ꝓpriā possidere.
5 ¶Secundū est vtrum oibus clericis vita cōis sit necessaria.
10 Tertium est vtrū illa cōitas primitiue ecclesie erat ex voto.
11 Quartum est vtrum apostoli habuerūt aliquid in communi.

1 **Ad primum** sic proceditur.† Et videtur ꝙ nulli liceat aliquā rem tanq̄ ꝓpriā possidere. (Primū ar.) Primo sic dr in p̄senti capl'o ꝙ cōis vsus oim que sunt in mundo oibus hoibus esse debuit. sed per iniquitatē alius dixit hoc esse suum, ⁊ alius istud. ergo videtur ꝙ sine peccato non potest quis rem aliquā sibi appropriare. (Scđm arg.) ¶Scđo sic confirmando. Omne qđ est contra ius naturale: est illicitū. sed secundū ius naturale oia sunt cōia: cui quidē cōitati contrariatur possessionū proprietas. ergo illicitū est. (Tertiū ar.) ¶Tertio sic. dicit Ambror habetur di. xlvij. sicut hi. propriū nemo dicat qđ est cōe. Appellat autē res cōes: res exteriores. vt ptz ex his que premittit ergo ⁊c. (Opponit i cōtrarium) ¶In oppositū est qđ augu. dicit lib. de heresibus ap̄lici dicuntur qui se hoc noie arrogantissimo vocauerunt: eo ꝙ in suam cōionem non acciperent: vtentes coniugibus, ⁊ res proprias possidentes: qualis habet catholica ecclesia ⁊ monachos ⁊ clericos plurimos. Sed ideo isti heretici sunt. qm̄ se ab ecclesia separātes nullā spem putant eos habere: qui vtunt his rebus quibus ipsi carent. Est ergo erroneū dicere, ꝙ nō licet homini ꝓpria possidere. (Rn̄det.) Rn̄deo quia multi

2 circa hoc errant credētes de iure omnia esse communia.† Est primo notādum ꝙ aliqua esse cōia potest intelligi dupliciter. vno modo quo ad ius ⁊ dominium: sic ꝙ nullus potest dicere hoc meū: illud tuum. Sed ius ⁊ dominiū est cōmune: sicut de multitudine credentium dicitur act. iiij. ꝙ nullus eorum que possidebat dicebat aliquid suū. alio modo pōt intelligi quantum ad effectū cōicandi proximis egentibus pro loco, ⁊ tempore, ⁊ necessitate. (Pria ꝯclu.) Primo modo loquendo sit ista conclusio. ꝙ nihil possidere propriū siue habere omnia cōia: scilicet quo ad ius ⁊ dominiū non est de iure naturali. probatur conclusio. qr si ita esset oēs qui propria possederunt in antiquo testamento: vt Abraham, ⁊ Job, ⁊ Dauid, ⁊ multi sancti in nouo fuissent transgressores precepti iuris naturalis, ⁊ grauiter peccassent, ⁊ ita Abraham ⁊ alij mortui fuissent damnati, qđ est hereticum. Preterea cum nulla lex sit bona: imo tanquā iniqua respuenda que est contra iuris naturalis precepta: sed de precepto iuris naturalis esset nihil propriū possidere: sed oia esse cōmunia: tunc leges humane disponentes, ꝙ quis habeat propriū essent inique, qđ est absurdū. ergo conclusio vera. Si vero scđo modo intelligamus omnia esse communia: scʒ quo ad effectum communicandi pro loco, ⁊ tempore, ⁊ necessitate: sic vt que sunt propria quo ad ius dn̄ij, ⁊ proprietatis: habēs ea velit ea communicari alijs: prout recta ratio dictat. tunc est secūda conclusio. (Scđa ꝯclu.) quod hoc modo omnia esse communia. ⁊ nihil habere proprium est de iure naturali. probatur ista cōclusio. Quilibet iure naturali tenetur alteri facere quod sibi vult fieri Luce. vj. sed quisq; dum indiget vult sibi dari de bonis alterius: a quo petit: ergo iure nature debet dare de bonis proprijs alteri indigēti se petēti, ⁊ sic patet conclusio. vnde sic exponitur ꝙ ius naturale est omniū possessio. i. communicatio omniū q̄ possidemus tpe etiā extreme necessitatis sunt oia

3 cōmunia.† vn̄ existēs in extrema necessitate pōt licite ⁊ impune accipere omnia necessaria tanq̄ sua. his habitis descēdēdo

4 ad formam qōnis sit ista tertia conclusio † (Tertia conclusio.) ꝙ licitū est aliquibus rem aliquā tanquam propriā possidere. ista cōclusio pʒ. qr multi pfecti viri ⁊ sancti habuerūt multas diuitias tanq̄ ꝓprias possidētes in veteri testō: vt Abrahā Job, ⁊ Dauid. Et in nouo sic̄r testō multi sancti tam laici q̄ ecclesiastici possederunt res plures tanquā proprias: quod nō fecissent: nisi fuisset licitū. Pro cuius tamen conclusionis pleniori notitia verita-

S. Thom̄.

tis est notandum iuxta sanctum Tho. in scd̄a scd̄e. q. lxvj. articulo. ij. ꝙ circa rem exteriorem duo competūt homini: quorum vnum est potestas procurandi ⁊ disponendi. Et quantū ad hoc licitū est ꝙ homo propria possideat. Et est necessarium ad humanam vitam propter tria. Primum quia magis sollicitus est vnusquisq; ad procurandum aliquid quod sibi soli competit: quā ad id quod est commune omniū: vel multorum. quia vnusquisq; laborē fugiens relinquit alteri id quod pertinet ad cōmune. sicut accidit in multitudine ministrorū. Alio modo quia ordinatius res humane tractātur: si singulis immineat propria cura alicuius rei procurande. Esset autē confusio si quilibet indistincte quelibet procuraret. tertio q2 hoc magis pacificus status hominū conseruatur. dum vnusquisque re sua contentus est. vnde videmus ꝙ inter eos qui communiter ⁊ ex indiuiso aliquid possident: frequēter iurgia oriuntur. Aliud vero qd̄ competit circa res exteriores est vsus ipsarū, ⁊ quantū ad hoc nō debet homo habere res exteriores vt proprias: sed vt cōmunes. vt sc3 de facili ea aliqs cōicet in necessitates aliorū. vnde apl's dicit. j. ad timo. vlti. Diuitibus huius seculi precipe facile tribuere ⁊ cōicare. ¶ His habitis dicendū est ad rationes factas ante oppositū.

Ad primū argu.

Ad primam respondetur negando cōsequentiā. Et cū dicit, ꝙ per iniquitatē alius dixit hoc esse suū ⁊c. R̄ndet ꝙ per hoc non intelligit ꝙ possidere aliquā rem vt propriā sit peccatū: sed solū intelligit ꝙ cōis vsus omniū qui fuissent in statu innocentie introeunte peccato fuit interruptus: sicut plenius habetur in expositione litere.

Ad scd̄m.

¶ Ad secūdam satis patet responsio ex dictis qualiter cōitas rerum attribuatur iuri naturali, ⁊ qualiter non.

S. Thom̄.

Respondetur iuxta sanctum Tho. ꝙ cōitas rerum attribuitur iuri naturali: non quia ius naturale dictet omnia esse possidenda cōiter, ⁊ nihil esse quasi propriū possidendum. Sed q2 secundū ius naturale non est distinctio possessionū. sed magis secundū humanū condictū, quod pertinet ad ius positiuum. vnde proprietas possessionum non est cōtra ius naturale: sed iuri naturali superadditur per adinuentionem rationis humane.

Ad tertiū.

¶ Ad tertiā respōdetur ꝭm eundem vbi supra. ꝙ cum ambrosius dicit nemo proprium dicat quod est commune: loquitur de proprietate quantū ad vsum. vñ subdit plusq̄ sufficeret sumptum violenter obtentum ibi ⁊c. ⁊ hec de questione.

5 **Ad secundum** sic procedit. † Et videt ꝙ vita cōmunis sit omnibus clericis necessaria.

Primū ar.

Primo arguitur ex. c. presenti vbi dicit clemens. Communis vita oībus necessaria est.

Scd̄m arg.

¶ Scd̄o sic. beatus clemens precipit doctrinis ⁊ exēplis obedire apostolis. Sed apostoli vitā cōem duxerunt ergo ⁊c.

Tertiū ar.

¶ Tertio ex alijs contētis in litera.

Opponit i cōtrarium.

¶ In oppositū arguit. q2 si vita cōis esset oībus necessaria: nullus posset saluari: qui vitam cōem nō duceret. sed hoc est falsum: vt pt3 q2 solū vitam regularē profitētes dictāt talem vitā, ⁊ tamen alij fideles bona opera facientes saluātur

Respōdet.

6 vt pt3. j. e. duo sunt genera ⁊c. ergo ⁊c. ¶ R̄ndeo dicendū † ꝙ necessarium dupliciter dicitur. vno modo absolute: sc3 id sine quo finis haberi non potest. vt dicitur necessariū seruare mandata adultis ad consecutionem vite eterne. vel virtus charitatis ad consequendam perfectionem vite spiritualis. Alio modo dicitur necessarium id qd̄ est vtile ⁊ expediens ad consecutionē finis. Ista distinctione posita ponuntur alique con-

Prīa ꝯclu.

7 clusiones. Prima est † ꝙ illis fidelibus qui vitam regularem non promiserūt aut professi sunt vita cōis est necessaria absolute. patet ista conclusio. q2 multi fuerunt perfecti apud deum qui tamen diuitias magnas in proprio possederūt vt Abraham: Job: Dauid, ⁊ nunc multi tales. qui non obstante diui-

Secūda cōclusio.

8 tiarū possessione amore perfecto deo inherent. ¶ † Secunda cōclusio. vita cōis est vtilis ⁊ expediens ad cōsecutionē perfectionis spūalis. ⁊ tandē vite eterne. Ista cōclusio pt3 tripliciter quia in vita cōmuni nulla cura rei familiaris aliquis impeditur. que vix absq; peccato administrari. xxv. dist. qualis. ¶ Secundo q2 vita cōis vbi oīa sunt cōia ⁊ non propria minus mouet affectum ad ea que mundi sunt: que animū impediunt a dei dilectione ⁊ charitate: que est vinculū perfectiōis: vt dicit apostolus ad colo. iij. vnde Jo. ait prima Jo. ij. Qui diligit mundū, ⁊ ea que mundi sunt non est charitas dei in eo. ¶ Tertio q2 in vita cōi si immineat casus habetur subleuās in vita exemplo ⁊ doctrina vt frater a fratre iuuet, ⁊ firmetur in vite perfectione sine casu: vt ciuitas firma. q2 prouer. xvj. dicitur frater qui iuuat a fratre tanq̄ ciuitas firma. Ue autē soli q2 si ceciderit non h3 subleuantē vt dr eccle. iiij. ¶ Tertia

Tertia conclusio.

9 cōclo. † vita cōis vr̄ necessaria oībus illis qui illā vouerūt seu ꝓfessi sunt. p3 cōclo ex rōnibus inductis pro prima parte qōnis. ¶ His habitis dicēdū est ad rōnes in oppositū.

Ad primū arg.

Ad primā de. c. pn̄ti r̄ndet. ꝙ ly. necessaria exponit. i. vtilis. vt Hug. ⁊ Archi. exponūt.

Ad scd̄m.

¶ Ad scd̄am r̄ndet pari modo ꝭm hu. dicētem debuit. i. expediens fuit, ⁊ ita non arguūt necessitatē absolute.

Ad tertiū.

¶ Ad tertiā r̄ndet, ꝙ clemēs licet dicat precipimus: non tū ex intentione precipit: sed consulit. vñ infra. vñ cōsiliū dantes vestrā prudentiam hortamur. vñ glo. exponit precipimus i. monemus. sile. xxviij. q. j. sic eñ. vel dicit, ꝙ loquit ꝭm statum primitiue eccl'ie: qñ illi clerici ꝓpriū habebāt, ⁊ de illis qui sibi preiudicium fecerant abrenuntiando proprijs vt dicit Hug.

10 **Ad tertiū** sic ꝓcedit. Et vr̄ † ꝙ illa cōitas p̄mitiue ecclesie non fuit ex voto.

Primū ar.

primo q2 cū hoc non reperit scriptum non vr̄ esse asserendū.

Scd̄m ar.

¶ Scd̄o q2 nō vr̄ ꝓbabile, ꝙ tota illa multitudo q̄ conuertebat voueret se nihil in antea possidere.

Opponiti cōtrarium.

¶ In oppositū vr̄, q2 si non erat ex voto: non vr̄ inducere bonū exemplū ad cōitatē persuadendā religiosorum que surgit ex voto.

Scd̄a opp.

¶ Scd̄o sic glos. super illud act. v. fraudauit de pretio agri. dicit ꝙ totū vouerat sicut ceteri. ergo vr̄ ⁊c.

R̄ndet. Hūbertus.

¶ R̄ndeo dicēdū iuxta magistrū hūbertū sup regulam beati Augustini, ꝙ talis cōitas nō fuit ex voto sed ex perfectione charitatis. vnde sup illud Luce. xv. nisi quis renūtiauerit oībus que possidet ⁊c. Dicit glo. renuntiare conuenit oībus qui ita licite vtunt mundanis que possident: vt cū mente tendant ad eterna. Relinquere vo oīa perfectorū est tm̄modo q oīa tpalia postponūt ⁊ solis eternis inhiant. Ex quo pt3 ꝙ sola perfectio charitatis facit interdū oīa relinq̄re sine voto, ⁊ sic fuit in primitiua eccl'ia. ¶ Ad rōnes in oppositū.

Ad primū argu.

Ad primā r̄ndet negādo cōsequentiā. Dicimus enim ꝙ bonū exēplū inducit inde: q2 nō est intētio aug. īducere illud ex ratione voti: sed solū rōne cōitatis. vt sicut tūc erāt oīa cōia sic ēt sint oīa cōia degētib9 sub regula sua.

Ad scd̄m.

¶ Ad scd̄m r̄ndet iuxta predictū magistrū, ꝙ ibi vouere accipit pro dedicare: pōt autem quis sua dedicare deo ex sola charitate quāuis ex voto nō abrenuntiet omnibus in futuro: vel potest dici. ꝙ licet tunc vouerent ea: que habebant tamen non abrenuntiabant ex voto omnibus. Et ideo modus viuendi in cōi non erat ex voto.

11 **Ad quartum** sic procedit. † Et vr̄ ꝙ apl'i nihil habuerunt in cōi.

Primū ar.

Primo ex illo Mat. x. Nolite possidere aurū: neq; argētū: nec pecuniā in zonis vestris: nec duas tunicas habeatis. ergo videt ꝙ apostoli sicut nec in proprio: ita nec in cōi aliquid habuerunt.

Scd̄m arg.

¶ Scd̄o idem arguitur ex illo Mat. vj. nolite cogitare de crastino: sed habentes aliquid in cōi cogitant de futura ꝓuisione ergo ⁊c.

Tertiū ar.

¶ Tertio apl'i fuerunt in statu maioris perfectionis: sed maior perfectio vr̄ esse non habere aliquid in proprio, ⁊ in cōi: vt pt3 ergo ⁊c.

Opponit ⁊ R̄ndet.

¶ In oppositū est tex pn̄tis. c. ¶ R̄ndeo dicendū ꝙ xp̄s ⁊ apl'i habuerūt aliquid in cōi. pt3 cōclusio Jo. xiij. vbi legit, ꝙ xp̄s ⁊ apostoli loculos habuerūt: in quibus reponebant oblata eis a fidelibus: que non erant alterius: nisi xp̄i ⁊ sui collegij: cum offerentes nihil in illis retinerēt: sibi sed totum transferebant in xp̄m, ⁊ suū collegiū. vnde iudas dispensator loculos dabat egenis, ⁊ emebat que necessaria erant: vt patet Joan. xiij. apostoli emerūt cibos: vt patet Joan. x. vnde isti actus scilicet dare: emere: omnia fiunt per ius ⁊ dominiū. vlterius notandū, ꝙ quidam heretici ad confirmandū ꝙ apostoli non habuerūt aliquid in cōmuni negauerūt apl'os fuisse de numero illorū credentium: de quibus dicit act. iiij. ꝙ erant illis omnia cōia. sed hoc sine rōne dicit. primo quia apl'i nō minus imo erant de numero credentiū: q̄ ceteri. ⁊ ideo cū ceteris credentibus habebāt cōia. ¶ Secundo q2 expresse dicit contrarium beatus clemens in presenti capitulo qui dicit ꝙ hec fuit vita apostolorū a viris perfectis imitanda, ⁊ infra istius consuetudinis more retento ⁊ apostoli ⁊ eorū discipuli vt predictū est vna nobiscū ⁊ vobiscū cōem vitam duxerūt: vt enim bene nostis erat multitudinis credentium cor vnum, ⁊ anima vna. nec quisquā eorū aut nostrū de his que possidebat suum esse dicebat: sed oīa illis ⁊ nobis erāt cōia. Ex quo clare patet falsitas dicētiū ꝙ apostoli in illa multitudine credētiū in hoc qd̄ est habere oīa cōia. non intelligerētur. ¶ Tertio hoc patet manifeste ex eo quod de beato Augustino legitur ⁊ cantatur: ꝙ cepit viuere scd̄m regulā sub sanctis apostolis cōstitutam. Et in quodā sermone dicit ipse. apostolica eñ vita volumus viuere. Sed beatus Augu. ducebat vitā cōmunē cum clericis suis: vt patet in regula sua. ergo ⁊ apostoli ⁊c.

August.

¶ Quarto hoc expresse dicit Augu. super Jo. homilia. vj. sup illud Joā. xix. accepit eā discipulus in sua. vbi Aug. sic ait. sed ī quo sua Jo. acceperat matrē dñi. nonne ex eis erat: qui dixerāt Mat. xix. Ecce nos reliquimus oīa, ⁊ secuti sumus te. Sed illi quoque audierunt. quicunq; ista dimiserit: accipiet in hoc seculo centuplum. Habebat ergo discipulus centuplū plura q̄ dimiserat in que susciperet matrem eius: qui illa donauerat: sed in ea societate beatus Jo. perceperat centuplum: vbi nemo dicebat aliqd suum: sed erāt eis oīa cōia. Sic eñ apl'i erant quasi nihil habentes, ⁊ oīa possidentes. Quomō ergo discipulus accepit matrem

matrem dñi in sua: vbi aliqd suum nemo esse dicebat. an q2 qd̄ ibidem qd̄ distribuebat vnicuiq; ꝓut opus erat intelligendū est sic distributū fuisse huic discipulo, qd̄ opus erat vt illic ēt portio beate marie poneret. hec aug. Ex qb9 pt3 ꝙ nō obstāte ꝙ apl'i reliquerūt omnia: receperūt tū in illa cōitate centuplū plusquā reliquerāt. ¶ Scd̄o patet ꝙ beata virgo Jo. ⁊ ceteri apl'i erant de illa cōitate. erantq; de illis: quib9 erant oīa cōia. ita ꝙ illa bona ante distributionē erant aplorū, ⁊ oīm illorū de illa cōitate ⁊ per cōsequēs apl'i cū illis habebāt in cōi. ¶ His habitis dicendū est ad rationes in oppositū.

Ad. j. arg.

Ad primā r̄ndetur negando cōsequentiā. ꝙ ex illis verbis sequat ꝙ apl'i non habuerint aliqū aliquid in cōi.

S. Tho.

vnde vt dicit sanctus Tho. in s. ij. verba illa dñi tripliciter possunt intelligi. vno modo mystice: vt non possideamus aurū: nec argentū. i. vt predicatores non innitantur principaliter sapientie ⁊ eloquētie temporali: vt Hieronymus exponit.

Augustin9

¶ Alio modo sicut Augu. exponit in lib. de cōsensu euangelistarū: vt intelligat hoc dominū non precipiendo sed magis permittēdo dixisse. permisit enim eis: vt absque argento ⁊ auro ⁊ alijs sumptibus ad predicandum irent: accepturi sumptus vite ab his: quibus predicabant. vñ subdit dignus est operarius cibo suo. Ita tū ꝙ si aliquis proprijs sumptibus vteret in predicatione euangelij ad supererogationem pertineret: sicut paulus de seipso. dicit. j. ad Cor. ix.

Chrysosto.

¶ Tertio modo scd̄m ꝙ Chrysostomus exponit: vt intelligatur illa dñm precepisse: quātū ad illā missionē qua mittebātur ad predicandū iudeis: vt per hoc exercerent ad confidendū de virtute ipsius: qui eis absq; sumptibus ꝓuideret.

Opponit i cōtrarium.

Sed cōtra istam solutionē quo ad illā partē in qua dicit, ꝙ dñs nō precipiendo: sed permittendo dixerit: licet ab Augusti. sit sumpta arguunt aliqui veritatis inimici, ⁊ dicunt illud esse falsum, ⁊ contra euāgelistas, ⁊ sanctos doctores. Dicit eñ Luce. x. hos xij. misit precipiens dixit. In viam gentiū ne abieritis, ⁊ paucis subdit. nolite possidere aurū: nec argentū ⁊c.

Ambro.

Et Ambrosius super lucam super illud nolite possidere aurū ⁊c. dicit. Si prohibemur aurum possidere: quid eripere quid auferre si qd̄ habes donare precipiens queadmodū auges qd̄ non habes. Itē sup illud act. ij. aurū ⁊ argentum nō est ⁊c. Dicit glo. memores precepti illius nolite possidere ⁊c.

R̄ndet. S. Thom̄.

¶ R̄ndetur ꝙ dicta Augu. stant in varietate ⁊ per ꝯñs sancti Tho. qui illū inducit. Argumēta aūt facta per aduersarios ꝓcedūt per equiuocationē: siue per diuersam acceptionē huius nois precepti. Nā oēs auctes in qbus dicit dñm precepisse nolite possidere ⁊c. de precepto large accepto: siue pro permissione: ꝭm dictā expositionē Augustini. de cōsensu euangelistarū siue pro consilio, vt reducat ad illud. Si vis perfectus esse ⁊c. intelligunt. Si vero pro precepto ꝓprie dicto debēt intelligi: non nisi ad tp̄s quantum ad illā missionē: qua mittebant ad predicādū iudeis precipiebat. vt per hoc excitarent ad cōfidendū de virtute ipsius:

Chrysosto.

ꝙ eis absq; sumptibus ꝓuideret ꝭm expositionē Chrysostomi. In sensu autē mystico habent rōnem precepti ꝓprie dicti: ꝙ sc3 predicatores nō innitātur: vt dictū est principaliter sapientie ⁊ eloquentie: que per aurum ⁊ argentū designant. Et sic pt3 ꝙ auctes inducte non faciūt cōtra si recte intelligant.

S. Tho.

Breuius aūt respōderi posset ad illā primā rōnem iuxta sanctum Tho. in. ij. ij. q. clxxxviij. ar. vij. q. licet dñs hmōi nō importari in via ab his qui mittebant ad predicandū ordinauerit: non tū ea in cōi seruari prohibuit. Et ita bene diximus ꝙ cōsequētia facta non ꝓcedebat.

Ad scd̄m.

¶ Ad scd̄am r̄ndet. Negatur etiā cōsequentia. Et ratio est iuxta sanctū Tho. q2 per hoc ꝙ deus dicit. nolite soliciti esse in crastinū: non intelligit. ꝙ nihil reseruet in futurū: hoc eñ periculosum esse beatus Antonius in collationibus patrū ostendit dicēs. ꝙ priuationē omnium facultatū ita sectantes: vt ex ipsis: nec vnius quidē diei victū sibimet vnū ve denariū superesse paterent ⁊ alia hmōi facientes. Ita vidimus repente deceptos vt acceptū opus non potuerunt cōgruo exitu terminare. Et vt ꝭm Aug. sic preceptū fuit apl'is pecuniā non esse ferēdam in zonis: sicut preceptum fuit in crastinū non esse cogitandū vel seruandū planū est autem: non sic preceptū esse in crastinum non est cogitandum: ꝙ pecunia ad vsum necessaria a sanctis non seruaret: sed ne propter tpalia bona iustitia deserat.

Ad tertiū.

¶ Ad tertiā r̄ndet negando minorē qm̄ maior pauptas non arguit simpl'r maiorē perfectionem: vt deducit sanctus Tho. in. ij. ij. q. clxxxvij. ar. vij.

Exponit literam.

Lege. ¶ [Dilectissimis clemens] supple. salutē ⁊ apl'icam benedictionē. Ex humilitate supponit nomen suū clemens. quia maior Jacobo rōne prelationis. Sed nunc apl'icus semp preponit nomē suū. Hug. [Cōis eñ vita.] scd̄a pars. [necessaria est] . i. vtilis ad regnū dei facilius cōsequendū cum in vita cōi nulla cura rei familiaris qs impediat: q̄ vix sine pctō administrari pōt. xxv. di. qualis. hu. ⁊ archi. ¶ Pro pleniori intelli-

Questio.

12 gentia. Querunt duo † primū est de laude vite cōis. scd̄m est de fructu eiusdē.

R̄ndet.

Circa primū attendendū ꝙ in statu nature ante pctm̄ erāt oīa cōia. vñ Isidorus. ius naturale cōis omniū possessio sicut habet. s. dist. j. ⁊ glossatur ante pctm̄. Itē in primordijs status gratie erat ista cōitas act. iiij. Erant illis oīa cōia. Et pt3 hic in l'ra. Et hoc vr̄ durasse vsq; ad tpa ꝯstantini sicut colligit in hac causa. Item in statu future glorie erunt oīa cōia.

Beda.

vnde Beda super illud act. iiij. Qui ita viuūt vt sint oīa cōia in domo cenobite vocātur: que vita tanto felicior est: quātū statū futurū imitat: in quo erūt oīa cōia. Cum ergo nō sit reperire meliorē statū nature: q̄ ante peccatū: nec gratie: q̄ primitiuū. nec glorie: q̄ futurū manifestū est ꝙ felix status est vite cōis: que tales stat9 nature gratie ⁊ glorie imitat. ¶ Cir-

Seneca.

13 ca scd̄m est notandū † ꝙ proprietas frequēter est occasio turbationis cū ꝓximo vnde Seneca. Quietissime hoies viuerent si tollerent hec duo pronomina meū ⁊ tuū.

Grego.

¶ Scd̄o dat occasionē victorie inimico. q2 per ꝓpriū potest inimicus eū tenere sicut tenet quis ab aduersario per vestē. Gregorius. dū vestitus cum nudo luctat tutius deijcit: q2 h3 vñ teneat. ¶ Tertio impedit animū ab his que dei sunt. vbi enim est thesaurus hois: ibi est ⁊ cor eius. ⁊ sic retrahit a deo. E contrario. Ex cōitate sequit triplex fructus sc3 pax cū ꝓximo: securitas ab hoste, ⁊ libertas in deū. [cōis vsus] prima ratio. [debuit] iure na-

a turali.[a] vel debuit. i. expediēs fuit. hu. [ꝓpter iniquitatē] non a

¶ Iure naturali. Qd̄ est imutabile. instit. de iure natur. gent. ⁊ ciui. §. sed naturalia. spec. de excep. §. ij. v. sc3 q̄ro ⁊ quot modis dicatur gl. in. c. ius naturale. ff. de insti. et iure.

ꝙ iniquū sit habere in proprio: cum multi sancti fuerint in veteri testamēto, ⁊ in nouo: q habuerūt diuitias in proprio: iuste ⁊ sancte: absq; iniqtate. Sed dicit per iniquitatē: q2 in statu innocentie adam pro sua posteritate possedisset oīa, ⁊ habuisset ad cōem vitā sui, ⁊ vxoris, ⁊ filiorū, ⁊ familie. Sed p iniquitatē ⁊ peccatum eius facta est diuisio patris Ade a suo filio Cain, ⁊ edificauit sibi propriā ciuitatē, ⁊ sic deinceps per generationes diuisa est terra: vt pt3 Gen̄. iiij. Dumq; post diluuiū esset cōitas Noe ⁊ filiorū suorū: per iniquitatē cham facta est diuisio. Gene. ix. Dumq; nembroth malus esset, ⁊ oppressor hoīm per suā iniquitatē aliorū bona sibi appropriauit: cuius regni principiū fuit babylon. Gen̄. x. Dumq; terra esset vnius labij: per iniquitatē superbie edificantiū turrim facta est diuisio linguarum ⁊ terrarū: in quas dispersi sunt hoies: vt pt3 Gen̄. xj. habere tamen in proprio non est iniquitas. Filij israel habuerūt proprias hereditates scd̄m ꝙ deus voluit qui nō est actor iniqtatis. de hoc etiā supra. di. viij. [deniq;.] scd̄a ratio. [grecorū] scilicet plato: qui dixit ꝙ in ciuitate bene ordinata debebant omnia esse cōia [⁊ coniuges] debent esse cōes: nō quo ad vsum carnis. Nam hec reprobat aristoteles scd̄o politicorū q2 ex hoc sequeretur prolis incertitudo, ⁊ honor parētum tolleretur propter incertitudinem quis genuit sequeretur minor dilectio ad filios, ⁊ inde oriretur odium inter ciues. nec etiam est lex bona ꝙ coniuges sint communes quo ad obsequiū: ne obsequendo cōmittatur adulteriū, ⁊ in obsequendo impediatur matrimonium debitum nō reddendo: sed bene debent esse communes quo ad dilectionem. [sicut aer non potest diuidi.] iure ꝓprietatis: vt scilicet dicat iste aer est meus: ille est tuus:

Guido.

hoc tamen non est simile. vt dicit dominus Guido de aere ⁊ solis splendore: quia talia que cura nostra non egent: nec nostre operationi subsunt: absq; detrimento ⁊ dispensatione hominum communiter possidentur: non sic terrene possessiones: agriculture, ⁊ talia: que nostra cura indigent: que cōmuniter possessa minus curantur. vt dicit Phs. ij. politicorū. vñ concludit malū est omnia in ciuitate esse cōia. [vnde dñs.] tertia rō. [Ecce q̄ bonū ⁊c.] vt sint vniti vinculo charitatis gl. Sup

Archid.

14 quam glo. notat Archi. † ꝙ ista vnitas religionis perfecta est qn̄ versatur in his noue scilicet quādo est idem sensus per intellectus humilitatem. vñ apostolus ad ro. xj. deus pacis ⁊ solatij det vobis idē ipsum sapere in alterutrū secundū Jesum Christū. vt vnanimes vno ore honorificetis deū. ad Cor. etiā dicit omnē intellectū redigētes in obsequiū Christi. Et istud est contra propriū sensum de quo dicitur ne innitaris prudentie tue extra. de consti. ne innitaris. ¶ Scd̄o quia d3 esse idem affectus p amorē. vnde hic dicitur ꝙ multitudinis credētium erat anima vna ⁊c. in vinculo charitatis, ⁊ cōcordie vnitum. ⁊ apostolus ad colo. iij. Sup omnia charitatē habete. q̄ est vinculum perfectionis. Et istud est contra priuatum amorem vel odium: q̄ quandoq; humanū peruertunt iudiciū. xj. q. iij. iiij. ¶ Tertiū est ꝙ d3 esse eadē voluntas p obedietie pfectionem vñ apostolus ad hebre. Obedite prepositis vestris ⁊c. Et hoc est contra propriam voluntatē: q̄ reprobat in canone. iij. q. vij. iudicet. ¶ Quartū est ꝙ d3 esse eadē vnitas p continentiā. vñ

sapi. iiij. a.

salomō. O q̄ pulchra est casta gn̄atio cū charitate. q̄ castitas alijs virtutibus firmū dat ⁊ stabile fundamētū. Et hoc est cōtra carnis turpitudinē. de q̄ dicit in canone, ꝙ p turpitudinē negatur sanctitas. ¶ Quintū est ꝙ d3 esse paupertas p proprietatis abrenūtiationē. vnde hic dicit. nec q̄squā aliqd eorū

dicebat esse suũ.⁊ hoc est cõtra tpaliũ cupiditatem:que repro-
batur.glvj.dist.quasi per totũ. ¶ Sextũ est ꝙ debẽt esse ijdem
mores per regularẽ obseruantiã: vt sunt silentiũ:⁊ hmõi.vnde
Esaie.xxxij.dicit erit opus iustitie pax,⁊ cultus:silentiũ,⁊ securi-
tas vsq; in sempiternũ.Esaie.xxxij.Et debẽt in vna domo ve
sci,⁊ sub vno tecto dormire,⁊ qescere.extra de vi.⁊ ho.cle.qm̃.
Et istud est contra morũ diuersitatem ⁊ inordinationem que
reprobat in canone.viij.di.que contra.⁊.xij.dist.illa.⁊.xlj.dist.
quisquis. ¶ Septimũ est ꝙ debet esse idem victus ⁊ vestitus
August. scdm religiõis discretionẽ.vñ aug.in regula.Sicut pascimini
ex vno cellario sic induamini ex vno vestiario.⁊.j.e.necessario.
Et hoc est contra colorũ ⁊ vestiũ supfluitatẽ:que phibetur in
canone.xliiij.di.c.j.qr nec affectate sordes:nec exquisite delicie
⁊c.qd tam de cibis q̃ de vestibus intelligendũ est. ¶ Octauũ
est ꝙ debet esse idem labor,⁊ exercitiũ quãtũ ad oẽs orationes
Sapie.iij.d. ⁊ dei laudes ⁊ hmõi.vñ in lib.sapiẽ.bonorũ laborũ gloriosus
est fructus.⁊ hoc est contra negligentiã que prohibet ⁊ punit.
xcj.dist.clericus.⁊.c.clerici. ¶ Nonum est ꝙ eadẽ dz esse corre-
ctio,⁊ disciplina scdm regularẽ sanctionẽ.vñ salomon.in pro-
uerbijs.Tene disciplinã ne dimittas eam. Et istud est contra
superbiam ⁊ elationẽ que phibetur in canone dist.xlv.vera.⁊
xlvj.c.j.[istius.]quarta ratio.[etiã apli] in quo conuincit er-
ror dicẽtium aplos nihil possedisse in cõi:cum alijs credenti-
bus.[Cor vnũ].i.charitatis ⁊ cõcordie vinculo.[vnitũ.] Hu.
⁊ archi.[erãt cõia] act.ij.[Oẽs vo.]quinta rõ.[ananias aũt]
actuũ.iiij.vj.ratio.[digna].i.vtilia vel necessaria.hug.[Qua-
propter.]tertia pars.[mãdamus ⁊ precipimus].i.monemus
de hoc dictũ est in rñsione ad vltimũ argumẽtũ prime qõnis.

N Ecessaria. Ad idẽ sequit hoc.c.qd est eu-
genij pape. Sũma ꝙ claustra
clericorũ iuxta ecclesiã sunt cõstruenda. Et diuidit
Diuisio. in tres partes. In prima ponit qd dictũ est. In se-
cunda ponit,ꝙ olim sit vnũ refectoriũ. In tertia ꝙ mistri pre-
ficiẽdi sint moribus adornati.scda ibi:itaq;.tertia ibi:ministri
Exponit literam. vero.Lege. ¶ [Necessaria].id est honesta vtilis ⁊ expediẽs ad
multa.vt mansiones ministrorũ ecclesie sint iuxta ecclesiam:vt
opportunius ecclesie ministerijs adsint:cõmunẽq; vitã ducãt:
vt minus occupati exteriorib⁹:deuotius diuino officio inten-
dãt.vñ ppheta hoc pretendẽs ps.cxxxij.ait.Ecce q̃ bonũ ⁊ q̃
iocundũ ⁊c.[Itaq;.] scda pars.[vnũ sit refectoriũ ac dormi-
toriũ]. Idẽ dicit de cõse.dist.v.in oibus.⁊ di.xxxij.preter hec.
Et dicũt quidam hec capitula esse intelligẽda de monachis,⁊
canonicis regularib⁹:quo ad alios dicũt esse consiliũ. Ego au
tem credo ꝙ loquant de oibus generaliter,⁊ de iure cõi:sed in
multis locis derogatũ est eis per contrariã cõsuetudinẽ:quã
papa scit ⁊ nõ improbat.imo tacito cõsensu videt approbare.
vnde non iudicant rei transgressionis qui singulariter habi-
tant in domibus suis.[Officine] dicuntur loca in quibus fi-
Archid. unt officia scdm papiã.Arch.[ministri.]tertia pars.i.pleba-
Lauren. ni.archidiaconi vel economi.⁊ hmõi.Hu.Lau.Bar.Archi.

Nec in atrio. §.est.Iste.§.⁊.c.sequens incidenter
inducunt propter.c.precedens nec
Exponit literam. faciunt ad propositũ principale gratia.Archi.Lege. ¶ [Nec
in atrio].i.in cemiterio in ambitu circa ecclesiã qm̃ circa maio
rem ecclesiã debet esse spatiũ.xl.passuũ in circũitu. Circa vero
alias capellas.xxx.vt.xvij.q.iiij.sicut antiquitus.[ponãtur.]
Nam si inhabitarẽt ita prope artifices:laicorũ negotijs ac cla
moribus perturbaretur frequenter diuinum officiũ. Turpe
etiam est, ꝙ iuxta ecclesiam concubitus carnalis siue debite
copule siue illicite exerceatur.super ver.[ponantur] dicit hu.
nisi tempore necessitatis tunc etiam laici solent ibi edificare ⁊
Laurenti⁹. sua propter timorem ibi ponere. Idem Lau.⁊ Archi.

V Illa. Ad idẽ sequit hoc.c.qd est Nicolai pape.
Breue est.Et idẽ sonat qd precedẽs lite-
ra patet. Sanctũ em̃ est vt iuxta ecclesiam laicorũ ha-
bitacula non construantur propter vitanda multa indecẽtia.

2 ☞ Clerico non est licitum possidere temporalia quorum so-
licitudo retrahat a cultu diuino.
4 Superfluum quomodo diffiniatur.
5 Superfluum habere quod sit peccatum.⁊ num.6.⁊.7.
8 Superfluum an sit determinandum respectu proprie necessi-
tatis vel etiam aliene.
9 Laici an sint de sorte domini.
10 Funiculus quid dicatur.
11 Clerici an possint petere partẽ hereditatis pr̃ne vel materne.

C Lericus. Consequenter inducit ad ppositũ
principale hoc.c.qd est beati hiero
nymi in epl̃a ad nepotianum. Summa est in rubro.ꝙ
Diuisio. clericus nihil seculare possideat. Et diuidit in duas partes.
In prima probat qd dixit ex ipsius nois interpretatione. In
secunda adducit ad hoc etiam probandum ex antiquo ⁊ nouo
testamento argumenta.secunda ibi.Si autem conclusio.Pro
pleniori intelligentia huius.c.queruntur duo.
1 ¶ Primum est vtrũ liceat clerico aliquid terrenũ possidere.
3 ¶ Secundũ est vtrũ habere superfluũ sit peccatũ in clerico.
1 **Ad primum** sic pcedit.† Et videt ꝙ non liceat
clerico aliqd terrenũ possidere sine Primũ ar.
tẽporale. Et hoc ex pñti.c.maxime iuxta rubricã ipsius capli.
¶ In oppositũ vr̃ qr illud nõ vr̃ esse phibitũ clericis sine quo Opponit i cõtrarium.
vita presens nõ subsistit:sed sine possessione aliquorũ tpalium
vita presens non transigit.ergo talia possidere licitũ erit cle-
rico. ¶ Rñdeo dicendũ sub certis conclusionibus.Prima est Rñdet.
omni homini viuenti in hac vita mortali est licitũ aliquid ter-
renum possidere in proprio:aut in cõmuni. Ista conclusio li-
cet pateat probat tamẽ sic.Omnis homo tenet cõseruare vitã
suam,⁊ nõ seipsum interimere.ergo omni homini cuiuscunq;
sit status licitũ est possidere tẽporalia:sine quibus vita sua cõ-
seruari non põt.Consequẽtia est bona.vnde ad Ephe.inquit ephe.v.f.
apostolus.Nemo vnquã carnẽ suã odio habuit:sed fouet ⁊ nu-
trit eam ⁊ hoc ex amicitia naturali:qua homo tenet cõseruare
vitã suã.Unde Ambrosius super illud.j.ad tit.vj. Habentes Ambro.
alimenta,⁊ quibus tegamur:his contẽti simus.beatus Am-
brosius ita dicit tpalia non sunt abijcienda:qñ habeantur vi-
te necessaria ⁊ quibus tegamur.patet etiã cõclusio scdo ex illo
Geñ.j.vbi datũ est homini dñium super bona tpalia quãtum
ad sustentationẽ vite.vbi dicit timor vr̃ sit sup cuncta aĩantia
terre. ¶ Tertio ptz cõclusio qm̃ iure naturali in vltima neces-
sitate oĩa oib⁹ sunt cõia.ita ꝙ qcũq; cuiuscũq; status sit i tali
necessitate existẽs rem quãtumcũq; necessariã ad vitã põt sibi
assumere.ergo conclusio vera.vnde etiã Geñ.inquit deus ho-
mini.de omni ligno paradisi comedes ⁊c.vnde etiã papa Ni-
colaus de fratribus minoribus loquens in cle.exijt.dicit sic.
Sicut nec ceteris : sic nec istis fratribus minoribus iure poli
in extreme necessitatis articulo ad prouidendũ sustẽtamentũ
nature via omnibus extrema necessitas decenter excludit ⁊c.
¶ Scda cõclusio. Nulli homini vite presentis cuiuscũq; con- Scda conclusio.
ditionis aut status sit siue laicalis siue clericalis est licitũ pos-
sidere bona tpalia in eis spem suã ponendo.viij.q.i.sunt in ec-
clesia aut ꝙ diuine dilectioni preponant di.xxx. Hec autẽ aut
vt propterea iustitia deserat.vt.j.e.q.hanc.ista tanguntur in
2 glo. ¶ Tertia cõclusio.† Clerico non est licitũ possidere tem- Tertia cõclusio.
poralia quorũ solicitudo retrahat eũ ⁊ impediat a cultu diui-
no:cui est deputatus.ptz ista cõclusio ex.c.pñti vbi dicit Hie-
ronymus.Si aliquid habet clericus preter dominum.i.cõtra
pars eius non erit dñs.Qui autẽ ita solicitus circa possiden-
da temporalia vt a diuino cultu retrahatur:talis contra do-
minũ dicitur tẽporalia possidere.vide.j.in.c.duo.His habitis
patet ad.c.presens responsio.cum data sit intelligentia eius.
3 **Ad secundum** sic procedit.† Et vr̃ ꝙ clerico Primũ ar.
nõ liceat tpalia in supfluo pos
sidere.primo ex ca.presenti:vbi Hieronymus inducit illud.j.
ad tit.vj.habentes alimenta,⁊ quibus tegamur:his cõtentis-
simus,⁊ habetur.j.e.qd.duo.⁊.§.iiij.q.ij.⁊.§.iiij.qd.episcopus
vbi gloss.qui vltra tendit malũ inuenit. ¶ Scdo dicit Augu- Scdm ar.
stinus. Quidquid nobis dedit preter moderatũ victum ⁊ ho-
nestum vestitum:non nobis dedit:sed per nos alijs misit.que
si nobis retinemus : aliena inuadimus ergo videt ꝙ supflua
retinere nõ sit licitum clerico. ¶ Tertio dicit Hieronymus. Tertiũ ar.
Aliena rapere conuincitur:qui superflua pauperibus nõ lar
gitur.ergo habere superflua est peccatũ,⁊ ita non est licitum.
¶ In oppositũ videtur sic argui posse.illud de se non est pec- Opponit i cõtrarium.
catum, quod est indifferens.sed habere superflua est indiffe-
rens.qr potest bono ⁊ malo sine fieri.scz vel pro vtilitate pro-
ximi:vel pro dilectione propria ergo videtur ꝙ non sit pecca-
tum,⁊ per consequens non sit illicitũ etiam habere clerico su-
perflua. ¶ Respondeo duo sunt facienda. In primo ponetur Respõdet.
diffinitio superflui. In secundo ponentur certe conclusiones.
4 †Circa primũ notandũ est ꝙ superfluũ diffinitur sic. Super-
fluum est quod superest nature vel persone scdm rectam ⁊ iu-
stam sapientis estimationẽ:respectu presentis vel futuri. Re-
spectu persone vel nature dicitur:quia aliquid superfluum est
nature:quod tamen est necessarium persone respectu presen-
tis vel futuri dicitur, ꝙ aliquod est superfluũ nunc, quod ta-
men respectu futuri est necessariũ ⁊ econuerso.scdm rectam esti-
mationem sapientis dicitur:quia aliquid est superfluum esti-
matione mentis bene disposite, quod tamẽ auarus estimaret
necessarium:non superfluum. Qua diffinitione posita sit ista
5 conclusio.† Superfluũ simpliciter ⁊ absolute quod nulla ra- Prima cõclusio.
tione est necessariũ habere est peccatũ omnibus ⁊ maxime cle-
ricis.patet conclusio ex his:que inducta sunt ex Hieronymo
in argumentis questionis.patet etiam conclusio ex.c.fratrem
nostrum

nostrum.di.lxxxvj. Ceterum patet. Cum enim multi sunt in-
digẽtes talis superflua retinens que nulla ratione sunt ei ne-
cessaria:videtur agere contra dilectionẽ fraternã:de qua dicit
prima Io.iij.filioli mei non diligamus verbo neq; lingua:sed
Secũda cõclusio. 6 opere ⁊ veritate.⁊ ita peccarent. ¶ Scda cõclusio† habere su-
perfluũ nature simplr ppter naturã est pctm̃,⁊ maxime cleri-
August. cis.ptz cõclusio.dicit em̃ Aug.in li.de libero ar. Tantũ satis
est:quantum exigit modus nature in suo genere obseruando.
Tertia conclusio. 7 Et ptz ex glo.allegata.j.ad ti.v. ¶ Tertia conclusio † habere
superfluũ nature qd est necessariũ persone:non est pctm̃.patet
conclusio.qr hoc non est habere superfluũ simplr:sed scdm quid
Aliquid em̃ exigit persona,qd non natura ⁊ hoc vel rõne in-
August. firmitatis vel cõsuetudinis.vnde Aug.vtant diuites ꝯsuetu-
dine[infirmitatis sue] qr si consuetudinẽ mutãt egrotãt quẽ-
admodũ dicit apl's.j.ad tit.vj.noli abstinere a vino:ad qd for-
te non cõmouisset eum:nisi infirmitas fuisset in causa.Sic pa-
tet ꝙ aliquid sit necessariũ ratione cõsuetudinis:vel gradus:
vel officij:vel dignitatis circa statũ persone, qd tñ superfluũ
est nature.que paucis cõtenta est. ¶ His habitis patet rñsio
ad oĩa argumẽta iuxta cõclusiones positas. ¶ Sed surgit ter
Questio. 8 tia questio.† vtrũ hoc superfluũ sit determinãdũ respectu ne-
cessitatis proprie vel etiã aliene. Et vr̃ ꝙ respectu pprie.qr.j.
Primũ ar. ad tit.vj.habentes alimenta,⁊ quibus tegamur ⁊c.non deter-
Scdm ar. minat apl's nisi necessaria proprie necessitatis. ¶ Scdo qr si
superfluũ determinaret respectu etiã aliene:tunc nihil vr̃ esse
superfluũ:qr nihil põt habere homo qd nõ sit sibi necessariũ:
Opponit i cõtrarium. vel propter se:vel propter alios. ¶ In oppositũ vr̃ ⁊ probat
respectu tam proprie q̃ aliene necessitatis sit determinandum
Grego. sic.otiosum em̃ verbũ vt dicit Gregorius est, qd caret ratione
iuste necessitatis vel intentione pie vtilitatis.ergo a simili su-
perfluũ in rebus est qd non hz in se rationẽ iuste necessitatis
Rñdet. nec intentionẽ pie vtilitatis. ¶ Rñdeo dicendũ.ꝙ superfluũ
dicit aliqñ sic ⁊ aliqñ sic.homo em̃ põt duplr cõsiderari.scilicet
prout est indiuiduũ singulare vel prout est membrũ ecclie. Si
primo modo est cõclusio ꝙ superfluũ determinat respectu p-
prie necessitatis.Et diffinit sic.Supfluũ est qd supest nature.
Si scdo mõ:tũc est ꝯclo ꝙ supfluũ determinat respectu pprie
⁊ aliene necessitatis.⁊ diuiditur sic. Supfluũ est qd caret rõne
iuste necessitatis,⁊ intẽtione pie vtilitatis. ¶ His habitis di-
Ad primũ arg. cendũ est ad rationes in oppositũ. Ad primã de aplo.j.ad tit.
vj.rñdetur ꝙ loquimur scdm primã cõsiderationẽ hois scz in
quãtũ est indiuiduũ singulare:tũc em̃ vt dicit prima cõclo su-
Ad scdm. perfluũ determinat respectu necessitatis pprie. ¶ Ad scdam
rñdetur ꝙ forsitan verũ est,ꝙ homini bene disposito nihil est
superfluũ:qr si totũ mundũ haberet:bene dispensaret. Et hec
Exponit literam. de questione. Lege. ¶ [Clericus nominis diffinitione].i.in-
terpretatione.Hu.[de sorte dñi sunt].Sed surgit hic questio.
Questio. 9 †vtrũ laici sint de sorte dñi.Et vr̃ ꝙ sic.dicit em̃ in psona ho-
Rñdet. minis iusti.ps.xv.hereditas mea dñs. ¶ Rñdetur ꝙ sic.sed
clerici qui cultui diuino sunt deputati specialius dicuntur de
sorte eius,scdm Hu.vnde act.j.dicitur.Sortitus est sortẽ mi-
nisterij huius.[nihil extra].i.contra dñm.hu.⁊ archi.[habe-
re potest].i.debet.hu.[ppter dñm].i.cõtra dñm:qd tunc con-
tingit iuxta Hug.⁊ glo.si propter diuitias iustitia deseratur:
Questio. Rñdet. vel in eis homo spem suam ponat.[Si aurũ.] Nunquid pec-
catum est habere ista. Rñdet ꝙ non:dũmodo ppter ista non
dimittatur iustitia vt.j.e.habebat.⁊ in eis spes specialiter nõ
ponatur.viij.q.j.sunt in ecclia. Hug.⁊ glo. Nihil em̃ miserius
est quã propter numũ perdere dñm:vel loquit habere in pro-
prio, ⁊ de eo qui voto se astrinxit, ꝙ in proprio non haberet:
vt vouẽt religiosi paupertatẽ.⁊ tunc peccat frangens votum
vel loquitur de clerico qui ita ista possidet,⁊ amat:vt a diuino
seruitio ⁊ debito ministerio subtrahatur.qr nemo põt seruire
deo ⁊ mammone.Mat.vj.Et dicat maledict⁹ homo qui opus
dei facit fraudulenter.Hiere.xlviij.Et ita intelligit qd dicitur
ꝙ nõ dedignatur ⁊c.scz si propterea deserat iustitia:aut diui-
nus cultus negligatur vel in eis principalis intẽtio fundetur.
10 [Si aũt ego.]scda pars.[funiculus.]† hic est vt dicit glo.mẽ
ps.xv.b. sura qua diuidebat hereditas post funus defuncti scdm illud
funes ceciderunt mihi in preclaris.ps.vnde alludit ad ea que
antiquitus consueuerunt fieri:scz ꝙ possessiones funibus di-
uidebãtur.hu.[non accipio].i.non debeo accipere partes ⁊c.
11 qr hic videtur ar.†ꝙ clerici non possunt petere partẽ heredi-
Questio. tatis paterne vel materne. ¶ Sed surgit hic questio.vtrum
Opponit hoc sit verũ.Et vr̃ ꝙ sic.j.e.q.cui.§.de rebus. Sed in oppo-
situm est.j.e.q.iij.placuit.⁊.q.v.fixum. Nam etiam monachi ⁊
canonici regulares iuste petunt:nec repelli possunt ab heredi-
Respõdet. tate paterna : vel materna:vt.xviij.q.j.statutũ.⁊.xxij.questio-
ne.iij.presens.⁊.xviij.questione.iij.non liceat.qd ergo hic dici-
tur intelligit vt dicit hu.scdm consiliũ perfectionis vel secun-
dum vetus testm̃:quãdo leuite tantũ de decimis ⁊ primitijs,⁊
oblationibus erant contẽti.vnde in terra promissionis nõ ac-
ceperunt partem possessionũ inter alias tribus.Aut loquitur
de his:qui abrenũtiauerũt proprijs. Isti tñ si additi sunt ali-
cui ecclesie non priuant parte sua:sed non cedit in suam pro-
prietatẽ sed ecclesie ⁊ ecclesia nomine eius recipit.xviij.q.j.c.j.
vt dicit glo.[habẽs victũ] inducit auctem apli contẽtus ero.
Questio. Hic surgit questio.quid cõtineat hic verbis apli.qm̃ si tñ ci-
bus ⁊ vestitus tunc clerici non possent habere libros : equum
Rñdet. siue equos,⁊ alia hmõi sine peccato. Rñdet ꝙ noie alimẽtorũ
⁊ tegmentorũ intelligũtur omnia homini necessaria tam pro-
pter se quã propter alios [nudã crucẽ].i.nudũ christũ:scilicet
pauperẽ crucifixum.xxxv.dist.ecclesie.⁊.xij.q.ij.gloria.Hug.

C Ui portio. Ad idẽ est hoc.c.qd est bea-
ti ambrosij in li.de fuga secu
li. Summa est ꝙ nihil preter deũ principaliter de-
bet amare vel querere qui eius seruitio deputatus
Diuisio. est. Et diuidit hoc.c.in tres partes. In prima ponit qd dictũ
est. In scda assignat rationem. In tertia declarat que sit vera
in sacerdote fuga seculi.scda ibi,qd enim.tertia ibi:hec em̃ ve-
Exponit literam. ra.Lege.[Cui deus est portio.]deus per gratiã est portio iu-
ps.cxviij.b. storum qui hic fide viuunt.ps.portio mea sit in terra viuen-
tium.sed specialius ⁊ principalius est clericorum:qui ad eius
cultum sunt deputati.[nihil curare debet nisi deum.]qr vt di-
Hiero. cit Hieronymus perfectus seruus xpi nihil preter xpm ha-
bet:aut si preter xpm habet perfectus nõ est,⁊ si perfectus nõ
est cum se perfectum pollicitus sit deo:mentitus est. Et dicit
Augũ. Augustinus minus te amat qd nõ ppter te amat.archi.Sed
hoc caplm intelligitur vel de consilio:vel de abrenũtiantibus
scdm hu.[necessitatis].i.solicitudinis.glo.⁊ archi.[minuere]
id est officio.hug.[qd em̃] scda pars.[qd em̃ confert].i.cõce-
dit.[ad alia officia.]scz secularia:hoc religionis cultui ad quẽ
clerici deputãtur [decerpitur].i.subtrahitur.qr secularia ne-
gotia cogitans diuisus est.j.ad Cor.vj.vnde Matt.vj.dicit.
Versus. Nemo potest duobus dominis seruire.cui dubium ꝙ quãtum
cleric⁹ alijs officijs intẽdit:tantũ se a diuinis subtrahit.Plu
ribus (enim) intentus minor est ad singula sensus.[Hec enim
est.] hec est tertia pars.[fuga seculi] in sacerdote abdicatio
[domesticorũ].i.eorum qui carne propinqui sunt.qr multum
frequenter retrahunt ⁊ impediũt a diuino officio.[caro ⁊ san-
guis] que regnum dei non possidebunt.j.ad Cor.xv.[vt suis
se abneget] quo ad carnalem affectũ.vt.xviij.q.ij.diffinimus.
Hugu.quibus tamen vt pauperibus propensius quam alijs
benefacere tenemur:vt distin.lxxxvj.non satis non tamẽ pro-
pter carnalem affectum:sed propter naturam.Hug.

1 ☞ Corona clericorum vnde habuerit originem.
2 Clerici non debent nutrire comam.
3 Rasio capitis in clericis quid denotet.⁊ num.4.
5 Laici possunt possidere temporalia etiã quo ad proprietatẽ.
6 Declinare a malo non sufficit ad vitam eternam nisi quis fa-
ciat bonum.

D Uo sunt. Ad idem sequitur hoc.c.quod est
beati Hieronymi ad quendã suũ
leuitam:de duobus generibus xpianorũ. Summa est
ꝙ distinctio duplici genere xpianorũ dicit,ꝙ clerici debẽt esse
Diuisio. lõge a strepitu negotiorũ mũdi. Et diuidit i duas ptes pnci-
pales. In prima loquit de primo gñe xpianorũ q sunt clerici
⁊ dicit ad eos spectare a strepitu tpaliũ cessare. In scda loqui-
tur de scdo gñe.qui sunt laici,⁊ dicit quid ad eos spectat.se-
Exponit literam. cunda ibi:aliud vo genus.Lege. ¶ [Duo sunt gña].s.eccle-
siasticum ⁊ seculare:vel laicale.vt di.lxj.quid proderit.hu.oẽs
enim christiani aut sunt clerici:aut laici.[aut omniũ strepitu].
qr clerici in sortẽ dñi vocati sunt:vt libere deo seruiant:longe
debent esse a strepitu negotiorum.vñ apostolus scda ad tit.ij.
ait. Nemo militans deo implicat se negotijs secularibus [vt
sunt clerici ⁊ deo deuoti:videlicet conuersi].s.qui ex laicis fa-
cti sunt ecclesiastice psone. Et ideo dicuntur deo deuoti:nõ ꝙ
omnes teneãtur ad cõtinentiã seruandã. Quidã enim illorum
sunt professi quidã non:vt.xxvij.q.j.vt lex.hu.[elegit] specia-
lius.s.q̃ laicus.hu.vñ eis dicitur.ij.paral.xix.nos elegit domi-
nus:vt ministremus ei [sunt reges].i.esse debent.ij.q.j.scelus
Archi.⁊ prima petri scdo vos estis genus electum:regale sa-
cerdotium : gens sancta.⁊ apoca.j.fecit nos regnũ ⁊ sacerdo-
tes.quia debet se ⁊ alios virtuose regere,⁊ vitijs nõ subiacere
[⁊ ita in deo].i.a deo[⁊ hoc designat corona].i.circulus capil-
1 lorũ in modũ corone [ecclesie romane] dicit † gẽtiles ad igno-
miniam raserũt caput petro desup in modũ sphere:ipse vero
hoc vertit ad memoriam passionis Christi:qui spineam coro-
nam in capite portauit,⁊ in honore ecclesie assũpsit,⁊ vt oẽs
clerici hoc haberẽt instituit [in xpo].i.a xpo.hu.rasio tempo-
ralium omnium depositio:quo ad curam ⁊ solicitudinem sal-
2 tem vltra necessaria.Hug.xlij.distin.§.j.Archi.†Clerici enim

non debent comam nutrire in signum ꝙ superflua tempora-
lium debent abijcere in cuius signum dictum est filijs leui ꝙ
Questio. raderent pilos carnis sue.nume.viij. ¶Sed surgit hic que-
3 stio.vtrum hoc sit verum † ꝙ rasio capitis est temporalium
Primū ar. omniū depositio. Et videtur ꝙ sic.primo ex presenti.c.in quo
Scōm arg. videtur ꝙ tonsure siue rasure sit annexa temporaliū omnium
abrenuntiatio.¶Scōo sic.clerici cum coronantur dicunt dñs
pars hereditatis mee. Sed sicut dicit Hieronymus.s.in ca.
clericus.dñs cum istis temporalibus pars esse dedignatur.ergo
per rasurā ipsam capitis est ipsa rerū tēporaliū abrenūtiatio.
Tertiū ar. ¶Tertio sic ad maiorē pfectionē tenentur clerici noui testamē-
ti: ꝙ veteris.vnde dñs ait Mat.v.nisi iustitia vestra abunda
uerit super iustitiam phariseorū rc. Sed clerici veteris testa-
menti non habebant partem hereditatis cum fratribus suis.
Eis enī dñs dixit num.xviij.In terra eorū nihil possidebitis
Opponit i nec habebitis partē iter eos.ergo clerici siue ministri noui te-
cōtrarium. stamēti min⁹ debēt habere. ¶In oppositū est ꝙ Hieremias
fuit de ordine sacerdotali:vt patet Hieremie.j. Et tamen ipse
habuit possessionē iure hereditatis.vt patet hiere.xxxij.ergo
clerici possunt habere patrimonialia bona.scōo.j.q.ij.c.cleri-
Respōdet. cos.illos conuenit ecclesie stipendijs sustentari quibus parē-
tum r propinquorū bona nulla suffragantur rc. ¶Respon-
4 deo dicendū sub ista conclusione † ꝙ rasio capitis siue tonsu-
re non est abrenuntiatio temporaliū annexa.probatur conclusio
S.Thom. ſm sanctū Tho.in.iiij.quia terrenorum possessio non contra-
riatur diuino cultui ad quem clerici deputātur:sed nimia eo-
Grego. rum solicitudo. qr vt dicit Gregorius affectus in crimine est.
Notandū enim circa clericos.ꝙ habentiū tonsurā clericalem
quidam profitentur regularem vitā r de istis est conclusio.ꝙ
istis non licet habere propriū patet cōclusio extra de sta.mo.
cum ad monasteriorū vbi dicitur prohibemus districte in vir-
tute obediētie sub obtestatione diuini iudicij ne qs monacho-
rum propriū aliquo modo possideat. Et de talibus est cōclu-
sio.ꝙ statui istorum annexa est abrenuntiatio temporaliū.De
clericis aūt qui non profitentur vitā regularē est conclusio.ꝙ li-
citum est eis habere propriū.vt.s.circa.c.j.huius questionis
dictum est ista est conclusio patet.j.q.ij.pastor.r.c.sequenti.r.j.
x.q.episcopi. Et sic patet ꝙ clerici possunt habere proprium
decet tamē eos ꝙ de pprio minus sint soliciti quā laici,r ꝙ de
illo liberalius pauperibus eleemosynas tribuāt.r sic patet ꝙ
temporaliū abrenuntiatio tonsure nō sit annexa:licet sit signū
Ad.j.arg. ꝙ minus debeant clerici circa terrena affici. ¶Ad rationes
in oppositum.Ad primā de presenti.c. Respōdetur ꝙ intelli-
gitur quo ad curam r solicitudinē saltem vltra necessaria.vt
dicit Hug.vnde sequitur in text.illi enī victu r vestitu contenti.
Ad scōm. ¶Ad scōam rñdetur iuxta sanctum Tho.r iuxta ea que di-
S.Thom. cta sunt.s.c.q.c.clericus.dñs dedignatur pars fieri vt ex equo
cum alijs diligatur. Ita scz ꝙ aliquis ponat finē suū in deo,r
in rebus mūdi:non tamen dedignatur fieri pars eorū:qui res
mundi ita possident, ꝙ per ea a cultu diuino non retrahunt.
Ad tertiū. ¶Ad tertiā rñdetur ꝙ ministri veteris testamenti bene possi-
debant ppria, r habebant ius in hereditate paterna:sed ideo
non acceperūt partē cum alijs tribubus:qr erant per omnes
tribus dispergendi ad diuinū cultū,quod fieri nō potuisset si
vnam determinatā partē terre accepissent:sicut alie tribus.vi
de de ista materia.s.di.xxiij.circa.c.prohibete. Sequitur in lite-
ra.[nullam partē]clerici non habēt pprietatē rerū ecclesiasti-
carum:sed vsum r procurationē vt.j.e.si priuatum.r.q.ij.sine
exceptione vel loquitur de consilio pfectionis vel de clericis qui
abrenuntiauerūt pprijs:vel loquitur ſm statū primitiue ecclie.
Respicit ergo hoc dictū hieronymi originē nascētis ecclie:nō
cōsuetudinē ſm hu.qr modo nō obseruatur.[cōia.] quasi nō p-
pria.vel cōia.i.tpe necessitatis alijs cōicanda.vt di.xlvij.sicut
hu.[Aliud vo genus.]scōa pars.[nisi visum.]¶Sed surgit
Questio. 5 qō.vtrū sit verū † vcz ꝙ laicis nō sit licitū possidere tpalia ꝙ-
tum ad pprietatē:sed ad vsum tm̄. Et vr̄ ꝙ nō qr laici in his
que iuste possidēt habēt ius r dominiū,r in hoc non culpantur.
Opponit r ¶In oppositū videtur tex.presentis.c. ¶Rñdetur ꝙ laicis lici-
Rñdet. tum est etiā quo ad proprietatē tēporalia possidere. Et ad.c.
hoc rñdetur.primo ſm hu.ꝙ per hec verba non remouet pprie-
tatē r dñium rerū possessarū a laicis sed tantū auaritiā r te-
nacitatem. ¶Secundo respondetur ꝙ per hoc ꝙ dicitur ad
vsum prohibetur possessio tpalium ad fruendū:non enī fruendū
est eis sicut faciūt qui in diuitijs finē suū ponūt. Nam vt dicitur
prouer.xi.qui confidit in diuitijs corruet.sed vtendum est eis
pro se r alijs in ordine ad deū:quo solo fruēdum est. Et ꝙ iste
sit intellectus patet ex sequētibus cum ait.[nihil enī miserius
quā propter numū deū cōtēnere in pauperibus suis.] qō fa-
ciunt auari.[his concessum est.] cetera patēt que licet multa
eorum clericis etiam conueniant:laicis tamē regularius r ge-
6 neralius [benefaciendo] ar.† ꝙ non sufficit ad vitā eternam
declinare a malo:nisi quis faciat bonum.vt.xxij.questione.v.
de forma.Hugu.

1 ☞Monachus factus eps tenetur ad vitam monachalem.
2 Clerici coniugati an debeant recipere stipendia ab ecclesia.

Clia tua. Ad idem sequitur hoc.c.qō est Gre-
gorij in registro:qui rñdet Augu-
stino epo anglorū. Casus est iste ſm hugu.iste augu- Casus.
sti.erat monachus r eps anglorū. Tandē clerici eius contule-
runt in arbitriū eius:an vellet eos retinere ppria:an renūtia-
re pprijs,r cōem ducere vitā. Consuluit ille papā qd agendū
esset in tali casu:nūc papa rescribit ei,r dicit vt faciat eos ab-
renūtiare pprijs r cōem ducere vitā aplor. Et diuidit in tres Diuisio.
partes. In prima ponit qō dictū est. In scōa instruit,ꝙ cleri-
ci qui nolūt cōtinēter viuere exterius stipēdia habere. In ter-
tia ostendit ꝙ viuētes in cōi portiones distinctas habere non
debeant:nec debeat soluere decimas:aut oblationes:cū quid-
quid supest debeat dari paupibus.scōa ibi:si qs vo.tertia ibi
cōiter autē.Lege. ¶[Quia tua monasterijs regulis.]mona- Exponit li
chus erat iste.[seorsum nō dz fieri] cū illi velint suscipere vitā teram.
tuā.i.eūdem ordinē r habitū,r vitam tecū:qui monachus es:
debes te eis cōformare ex quo volūt suscipere r cōiter viuere.
1 Est ar.† ꝙ monachus factus eps tenetur ad vitā monachalē
xviij.q.j.c.j.ſm Hu.Lau.r Archi.Sed quō hoc sit intelligen Lauren.
dum disputabitur post in dicto.c.[possidebant.]sic.s.e.c.ij. [il- Archid.
lis cōia] act.iiij.[Si qs.] scōa pars[extra sacros] qr ɔstituti
in sacris ordinib⁹ habēt votū cōtinentie annexū,ppter qō nō
licet eos vxores ducere.[non pñt]de facili:vel nolūt Hu.[for-
tiri vxores debēt] si nolūt cōtinēter viuere[vel debent].i.pñt
de iure.vt.ff.de iudi.si iudex.hu.[accipere exterius debent].s.
2 possunt vel permittuntur.¶Sed surgit hic quest.† vtrū clerici Questio.
cōiugati debeāt recipere stipendia ab ecclia. Et vr̄ ꝙ sic.ex.c.
pñti.¶In oppositū vr̄ capl'm primū.ex̄ de cle.cōiug.¶Re- Opponit r
spondeo dicendū ꝙ clerici ɔiugati nō debēt ab ecclia suscipe- Respōdet.
re stipendia.Qō vo hic dr.rñdetur ſm glos.ꝙ olim obtinuit:sed
nūc euacuatū est.r iam non tenet. Et ista snīa est etiā Vincē.r Vincen.
Inno.imo dicit hu.ꝙ nunꝙ de iure obtinuit:scz ꝙ cōiugati Innocen̄.
clerici haberēt beneficia ecclesiastica. Sed loquitur hic canon de
clericis vxoratis pauperib⁹:qbus ecclia tenet puidere r alijs
pauperib⁹:spālius tñ:qr ecclie deseruiūt.dat ergo ecclia istis
coniugatis tanꝙ eleemosynā:non tanꝙ prebendā debitā assi-
gnatā rōne officij clericalis.[de eorū stipendio.] scz qō datur
eis:non vt clericis:sed vt pauperib⁹.ſm glo.[Cogitandū ab
ecclesia.] r sub eccliastica regula.ar.ꝙ hmōi eccliastici teneantur
viuere clericaliter.debent ergo habere tonsurā, r vestē talarē:
nec debent negotiari:nec exercere negotia secularia inhibita
clericis:si hoc fecerint debēt excōicari.ar.xx.q.iij.eos q.r dist.
lxxxj.dictū. Preterea nō pñt cōueniri corā iudice seculari:qr
sunt de eccliastico foro:nec pñt verberari sine sacrilegio.hug.
[canēdis psalmis.] nō tñ credo,ꝙ teneantur ad officiādū eccle-
siam:nisi forte bñficiū ob hoc habeāt assignatū:licet nō cleri-
ci illius ecclie.hu.de hoc.xcij.di.c.vlt.r ex̄ de cele.mis.c.j.in vl-
tima gl.r sup ea p Jo.an.[Cōiter aūt] tertia pars qsi diceret Jo.andr.
ita fieri dz de cōiugatis.sed secus de illis.q volūt remanere in
ecclia r viuere ɔtinēter,r cōiter. Ipsi enī nō tenentur ad portio-
nes faciendas;cū cōiter debeāt viuere,r cū quidqd supest de-
bent in eleemosynā erogare.Et hoc est qō sequitur.[exhibenda
r adimplenda.]Ad hec duo tenentur:sed non ad portiones fa-
ciendas:que fiūt inter illos:qui nō viuūt cōiter.hu.Lau,r ar- Lauren.
chi.[qd erit loquendū nobis] quasi nihil de portionib⁹ q̄ sin- Archid.
gulis p se viuētibus assignantur.[faciēdis.]cū fieri non debeat.
hug.[qō supest].i.supabūdat: [necessitatibus] qr necessaria
nō tenetur qs vllo pcepto sibi subtrahere ar.di.xlij.§.j.r dist.
lxxxvj.non satis.in fi.[dicente] luce.vj.r Mat.xvj.bene dicit
[superest] qr vite necessaria non debet quis sibi subtrahere.

1 ☞Communitas an fuerit apud omnes christianos in primi-
tiua ecclesia.
2 Fidelis an peccet magis r grauius quam infidelis.

Cimus. Ad idem est hoc.c.quod est vrbani
pape. Summa.clerici debent habe-
re vitā cōem, r nihil habere in proprio. Et diuiditur Diuisio.
hoc.c.in duas partes. In prima narrat qualiter in primitiua
ecclia oēs xpiani quasi habebāt vitā cōem. In scōa hortatur vt
illi qui illa vouerunt obseruent.scōa ibi:quicunqz. Lege text. Exponit li
¶[Scimus hactenus].scilicet post christi ascensionē,r rece- teram.
ptionem spiritussancti in principio nascentis ecclesie.[inter
1 omnes christianos]. Hic surgit questio.vtrum † hoc sit verū Questio.
ꝙ cōmunitas illa esset apud omnes christianos in ecclesia pri
mitiua

Opponit r mitiua.Et videtur ꝙ sic ex presenti text.¶In oppositum est
Rñdet. dictum Aug.¶Rñdeo dicendū ꝙ videtur ꝙ non fuerit illa
cōitas nisi apud ecclesiā de iudeis : qō colligitur ex eo ꝙ pau-
lus faciens collectas apud conuersos de gentibus pro illis de
iudea dicebat Cor.ix. vnusquisqz put destinauit in corde suo
ergo vnusquisqz propriū habebat.Fuit aūt huius rei rō mul-
tiplex.primo rōne perfectionis maior enim gratia spiritussan
cti effusa est in iudea ꝙ in gētibus que eos ita fecit ebrios cha
ritate r ad tantā promouit perfectionē vt oīa contēnerent pro
amore dei.r ppter amorē proximorū quib⁹ vt oīa melius com
municare possent vendebant possessiones r ponebāt pretia in
ptāte apostolor:vt distribuerēt alijs sicut patet Act.ij.r.iiij.
¶Scōo ratione persecutionis future in iudea:quā preuiden
tes apl'i noluerunt illic aliquid possidere a se vel a discipulis:
vt habiliores essent ad trāsmigrādū:vt.j.e.q.futurā. ¶Ter-
tio ratione exempli. Cū enī ab illis de iudea descēdisset primo
fides xpi iustū est: vt r ipsi maioris exēpla perfectionis habe-
rēt vt efficacius per ipsos dilataretur ecclesia vbiqz.Esaie.xl.
super montē excelsum.s. perfectionis ascende tu qui euangeli-
Ad argu. zas sion. ¶Ad argu.in oppositum de litera presenti respon-
detur. ꝙ cū apud oēs christianos intelligatur de cōuersis de iu-
Vlricbus. dea vel dicatur apud oēs.i. pro magna parte. vide Vlricbum si
clericus potest habere ppriū vite cōis.Act.iiij. [r adhuc gra
tia dei].i.per gratiā.hug.[in clericos]qui pprijs renuntiaue
runt.hu.sicut in actib⁹.iiij.[Quicūqz] tertia pars[meli⁹ est]
Archid. alias sanctius electiue tenetur.hu.arch.qm̄ in vouēdo nō peccat
cum votū sit voluntatis.sed transgrediendo peccat;r ita nul-
la est cōparatio:qr cū reddere sit necessitatis in non reddendo
graue peccatū cōmittit[grauius] qr plus cōtēnūt post votū.
Questio. 2 ¶Sed hic surgit qō.† vtrū magis r graui⁹ peccet fidelis ꝙ
infidelis.Et ꝙ fidelis accipitur ex p̄senti lr̄a.scōo ex illo apl'i.j.
ad Corin.ij. melius erat illis non cognoscere viā iustitie quā
post cognitionem retrorsum conuerti . vt de pe.distin.iiij.c.si
Rñdet. refugientes.¶Ad istam qōnem preter ea que dicta sunt cir-
ca.c.quero.vj.q.j.Rñdetur ꝙ dupliciter potest fieri compara
tio inter fidelem r infidelē. Aut cōparando peccatum infide-
lis quo.s.peccat pctō infidelitatis:ad peccatū fidelis:quo pec-
cat peccato.s.auaritie vel luxurie: salua fide saltem informi et
tunc est conclusio ꝙ magis peccat infidelis quā fidelis : quāto
grauius est peccatū infidelitatis omni alio peccato.vñ melius
est habere fidem informem:ꝙ non habere. Aut possumus cō-
parare fidelē ad infidelem in eodem genere peccati: vtputa qr
ambo peccant peccato adulterij,r tunc est scōa conclu.ꝙ gra-
uius peccat fidelis ꝙ infidelis.ptz ɔclusio.j. qr fidelis hz ma-
iorem notitiā,r sic magis ex certa scientia peccat. scōo qr ma-
gis ingratus est habēs donū fidei cui plus dedit deus. Tum
tertio qr sacramenta xpi que suscepit indignus violat, r fedat
r ita nūc patet quid nunc dicendū est.Circa hoc.c.disputat ali
qua Arch.a quibus supersedemus vsqz alias est locus aptior
disputandi de illis sic.xxvij.proposito.

NOlo. Ad idem sequitur hoc.c.quod est beati
Aug.in sermone de cōmuni vita clerico
rum.summa est ꝙ clericus debet carere proprio et
vitam cōmunem ducere, r si habuerit propriū pu-
Diuisio. niatur. Et diuiditur in tres partes. In prima narrat casum
retractationis r causam.in secūda de illis qui sponte renūtia-
uerunt tamē postea habuerunt ppria.in tertia minatur eis de-
positionē.scōa ibi: nulli liceat.tertia ibi : qui habuerit ppriū.
¶Pro intelligentia huius.c. Est primo sciendū ꝙ Aug.fa-
ctus eps monasteriū instituit clericorū quos voluit viuere ſm
regulam sub sanctis apl'is cōstitutā:vt non haberent pprium
sed essent eis oīa cōia:vt patet in vita eius,r ita in primis sta-
tuit ꝙ nullū ordinaret nisi abrenuntiaret proprijs:vt.j.ead.q.
certe.sed hec cōstitutio erat multis occasio peccandi : qr multi
diligētes clericatū abrenūtiabāt exterius vt ordinari possent
r postea occulte habebant propria,r ita mortaliter peccabant.
Qō intelligens Aug.mutauit cōsiliū,r retractauit ɔstitutiō-
nem quo ad promouendos,r statuit contrariū.s. vt ordinaret
clericos quāuis abrenūtiarent pprijs:sed non statuit ɔtrariū
de iam pmotis.s. vt permitteret illos qui abrenūtiauerūt p-
prijs habere ppria.sed de promouendis pcedente vero tēpo-
re multi ppria volūtate moti abrenūtiauerunt pprijs. Et ita
confirmauit primā ɔstitutionē precipiens clericis;vt null⁹ ha
beat ppriū,r si habuerit nō possit facere testm̄:sed deponatur.
Exponit li Lege. ¶[Nolo occasionem.]rōne nostre ɔstitutionis de qua.
teram. j.e.c.certe. Nam illa cōstitutio prima multis erat occasio pec-
cādi.r iō eā reuocauerat Aug.r sic hic ostēdit cā retractatio-
nis.hu.[puidemus bona rc.]nō vt inde laudemur.sz vt vidē-
tes inde exēplū accipiant r glorificent patrē:q in celis est:vt.j.
e.q.ij.quatuor. Quidquid enī in aīo agatur id foris debemus
facere:qō possit alijs pdesse.vt.xxiij.q.j.paratus.r distin.xliij.
in mandatis[due res] ptz litera.[nulli]scōa pars.s.illor:qui
proprijs renuntiauerunt qbus non lz habere propriū:nec pe-
a culium nisi de licentia sui superioris[a] qō si aliter habuerit:r in a ¶Nisi de li
vita nō penituerit eccliastica nō carebit sepultura.hu.ꝙ autē cētia. adde
professi nō debēt habere enthecā.i.pecuniā pbat:qr nec etiam pe. de anc. i
epi de qbus videretur magis ꝙ deberent habere:qr licite pñt c.nup.nu.i.
habere propria,r hoc est[non est epor seruare]nō dicit habe- de deci. r ꝙ
re:qr habere possunt:vt.j.e.exēplum [habebat] r seruare etiā fratres pos
possunt cū non instat necessitas indigēdi,r postea in necessita- sunt se iha-
te erogant indigentibus.vt.j.e.q.habebat.r.q.ij.aurum. [r a bilitare per
se reuocare].i.repellere,r intellige hec duo ɔiunctim. Nam vt statutū sup
dixi seruare possunt:sed non sibi non in necessitate pauperum acquisitiōe
vel captiuorū:imo alienā inopiā suā debet estimare.vt distinc. possessionū
lxxxvi.fratrē[non seruire cupiditati]sed seruare in necessita- etiā cum ne
te.vt di.xlvij.c.sicut[non habemus ergo enthecā] quasi dice- mine 3hen-
ret qr epi qui ppria habere possunt non debēt habere enthecā do idem in
ergo multomin⁹ lz nobis:q abrenūtiamus,r hoc est non ergo c.nup.nu.i.
habem⁹.hu.Lau.r Archid.[Qui habuerit propriū].iij.pars eo.ti.
propriū post votū.[parū est rc.] quasi diceret nō satis punire
tur si simpliciter eū a mea societate expellerē.sz plus [nec cle-
ricus erit].i.remanebit.i.degradabo eū, r loquitur de professis
[dixeram] retractādo primā institutionem,vt.j.e.q.certe. Et
hinc ptz ꝙ illud.c.precessit istud[socialē].i.cōem vitā [meū.]
i.pprijs abrenuntiare r in communi viuere non illis tollerem
[clericatum].i.non ideo eos prohiberem a clericatu:id est non
ideo dimitterem quin eos ordinarē. Loquitur de promouen-
dis:non voto astrictis.Hug.[seorsum] quo ad comestionē,r
forte quo ad dormitoriū r claustrū:imo forte in suis domibus
separatis.sed cōiter viuētes manebāt [malui]cū.s.retractaui
primā cōstitutionē,r statui cōtrarium. Hu.archid.[claudos]
Claudi dicunt qui vnū pedem habent in terrenis,r alium in
celestibus.vt.xliiij.di.sacerdotes.Tales sunt oēs clerici secu-
lares dediti secularibus occupationibus circa rem familiarē
ipsi enī habent vnū pedē in terrenijs possidendo ppria:alte-
rum in celestibus diuinis officijs insistendo.hu.[mortuos].s.
in aīa.s.per hypocrisim cū quis ɔ votū latēter hz ppriū.Hu.
r Archi.[quomodo].i.sicut [de suo].s.pprio retinendo.[ita
modo rc.]quasi diceret non pmitto,ꝙ isti habeant proprium
vnde faciant testm̄.r loquitur de illis:qui post retractationē fa-
ctam sponte abrenuntiauerūt pprijs [delebo eū].i.degrada-
bo[de tabula]di.l.cōtumaces.hu.Lau.r Arch.[qui nō vult] Lauren.
hic agit de nō professis[mecū manere] abrenūtiando pprijs. Archi.
[libertatē]vtrum velit profiteri vel non.hu.[habere heredita
tem rc.]r hoc dicit ppter difficultatē.nam qui hñt curā tēpo-
ralium multum impediuntur r vix sine peccato transeūt.arg.
xxiij.q.v.qui sitit.r dist.xxv. qualis.r de pe.di.v.fratres.hug.

2 ☞Vota tria dicuntur esse in religione.
4 Dispensatio non debet fieri nisi ex causa rationabili.
5 Dispensatio quid dicatur.
7 Marchio mantuanus laudatur.
13 Religiosus dicēs me⁹ liber mea cappa rc. an peccet mortaliter.
14 Monachus an habeat voluntatem.

NOn dicatis. Ad idem sequitur hoc ca
pi.quod est eiusdem Au-
gu.in regul.sua.summa.ꝙ qui proprijs renuntia-
uerunt nihil propriū habēre debent sed vitam du-
cere communem.Et diuiditur in tres partes. In prima osten Diuisio.
dit qō dictū est.in.ij.punit eum:qui transgressus fuerit prece-
ptū illud in.iij.ꝙ dz esse tāta obedientia in religiosis : vt nihil
accipiāt aut largiantur de bonis monasterij sine licētia superio-
rū.ij.ibi.quicūqz aūt.iij.ibi: est huius nostre congregationis.
¶Pro pleniori intelligentia huius.c. r aliorū multorum ve-
niunt disputanda multa.
1 ¶Primum est vtrum prelatus possit dispensare cum subdi
to suo religioso super proprio suo habendo.
3 ¶Secundum est vtrum possit dispēsare cum religioso super
vsu habendo alicuius rei.
6 ¶Tertiū est vtrū vitiū proprietatis sit vitium grauissimū.
8 ¶Quartum vtrū aliquis potest ingredi religionem cōditio-
ne aut protestatione ꝙ aliquid sibi retineat.
9 ¶Quintum est vtrum prelatus per taciturnitatem sustinēs,
ꝙ monachus acquirat aliquid scriptura aut artificio aut ꝙ
detur sibi peccet mortaliter.
10 ¶Sextum est vtrum religiosus existēs in scholis possit pos-
sidere aliqua temporalia rc.
11 ¶Septimum est vtrum monasterium teneatur soluere pecu-
niam:quam religiosus accommodatam accepit.
12 ¶Octauum est vtrum religiosus possit facere eleemosynam
sine licentia superioris.

1 **Ad primū** sic proceditur.† Et videtur ꝙ prelatus
siue papa possit dispensare cū subdito
Primū ar. religioso,ꝙ habeat propriū. Primo sic. Beatus benedictus
in regula.c.de proprio.dicit. Monachus nihil habeat nisi qđ
Scđm arg. abbas dederit: aut permiserit.ergo pōt habere proprium ex
dispensatione abbatis.¶ Scđo sic.de iure cōi monachus pōt
Tertiū ar. habere peculiū de licentia abbatis.vt ex̄ de sta.mo.cū ad mo-
nasteriū.¶ Tertio papa pōt dispensare in cōtinentia:ergo et
Quartū ar. in paupertate ꝯña patet,ꝛ antecedens etiā in casu in quo p cō-
tractum matrimonij sequeretur pax vnius regni. ¶ Quarto
Opponit ī cōtrarium. arguitur qꝛ videt̄ dispēsare cū illis religiosis:qui assumuntur
ad epatum.ergo ꝛc.¶ In oppositum est decretalis illa. cū ad
monasterium . extra de statu mo.vbi dicit non estimet abbas
ꝙ super habenda ꝓprietate possit cū aliquo monacho dispen-
sare.qꝛ abdicatio proprietatis sicut ꝛ custodia castitatis adeo
annexa est regule monachali:vt contra eam nec summus pōti
fex pōt indulgere siue dispensare. ergo multominus prelatus
Rn̄det. alius.¶ Rn̄deo dicendū ꝙ quedā sunt substantialia statui re
ligionis: per que monach⁹ siue religiosus essentialiter differt
2 a seculari.† Et ista dicuntur esse tria vota.s.paupertatis con-
tinentie,ꝛ obedientie quib⁹ differt religiosus a seculari iuxta
c.s̄.e.duo sunt. Quedam vero accidentalia: per que accidenta
Prima cōclusio. liter differt a seculari. Quibus notatis sit ista prima cōclusio.
Nullus prelatus pōt dispensare in primis.s. in habendo pro-
prio, ꝛ in cōtinētie ꝛ obedientie voto nisi qui potest de mona-
cho facere nō monachum.sicut s̄m aliquos forte posset facere
papa in casu generalis necessitatis de qua materia plenius lo
Scđa conclusio. cuti sumus.s̄. ¶ Scđa conclusio est ꝙ in alijs que accidenta-
liter sunt prelatus potest dispēsare sicut in comestione carniū
aut in silentio:aut hm̄oi.¶ His habitis dicendū est ad ratio-
Ad primū arg. nes in oppositū. Ad primā rn̄detur negando consequentiam
qm̄ beatus benedictus nō loquitur de rei ꝓprietate: sꝫ de vsu.
Aliud aūt est habere rem ad vsum ꝛ aliud ad rei proprietatē
Ad scđm. de quo videbitur.j.¶ Ad scđam rn̄detur ꝙ ibi peculiū nō di
cit aliquid proprium:sed aliquid ad vsum deputatū siue ꝯces-
Ad tertiū. S.Tho. sum:de quo in seq.articulo.¶ Ad tertiam tenendo,ꝙ nec pa-
pa possit sicut videtur sonare decre.alle.ꝛ san.Tho.tenet in.ij.
ij.q.lxxxviij.negat̄ antecedēs. Et ad ꝓbationē rn̄detur iuxta
san.Tho.ꝙ periculis rerum humanarū est obuiandū per res
humanas nō aūt per hoc qđ res diuine conuertantur in vsum
humanum professi aūt religionē mortui sunt mundo ꝛ viuunt
deo.vnde non sunt reuocandi ad vitam humanā occasione cu-
Ad quartū iuscunqꝫ euentus.¶ Ad quartā negatur ꝙ religiosus qui fit
eps̄ absoluatur a voto paupertatis.qꝛ nihil dꝫ habere tanquā
proprium sed sicut dispensator cōmunium bonorum ecclesie.

3 **Ad secūdum** in quo queritur.† vtrū possit di-
spēsari cū religioso circa vsum ali
Rn̄det. Hūbertus. cuius rei.ꝛ si non circa ꝓprietatē. Rn̄detur iuxta magi.hum-
bertum super regulam beati Aug.ꝙ duplex est vsus.s.certus
qui non potest auferri,ꝛ incertus qui est in volūtate alteri⁹ vt
auferatur cū ei placuerit. Circa certū vsum s̄m hunc modum
est cōclusio ꝙ nō potest dispensari qꝛ semp dꝫ esse volūtas re-
ligiosi subiecta prelato :,vt resignet qn̄ voluerit.circa vsum in
certum est ꝯclusio ꝙ pōt dispēsari cum eo.vnde beatus benedi
ctus sicut fuit allegatū in p̄cedenti qōne.dicit in regula mona
chus nihil habeat nisi qđ abbas dederit vel pmiserit. Et hoc
etiam patet:qꝛ vt dictū est in superiori articulo monach⁹ pōt
habere peculiū de licentia abbatis.idē etiā colligit̄ ex.c.presen
ti.vbi dicit Augu.certū est eis nihil habere possidere dare vel
4 accipere sine superioris licentia debere.† Uerū hec dispēsatio
a non dꝫ fieri nisi ex cā rōnabili[a] que duplex esse pōt. vcꝫ necessi
tas ꝛ vtilitas.itē prima.s.necessitas potest esse duplex.s.priua-
ta ꝛ cōis. Priuata vt cū conceditur pauperi(in quo de cōmu-
ni nō possunt habere necessaria)moniali vt aliquid habeat ne
cessitatis sue cū proposito tn̄ resignādi semper cū fuerit requi
sita.cōis vt cū cōceditur alicui officiali religioso aliquid ad ex
pendendum in vsus ꝛ necessitates aliorū: qn̄ em̄ ꝯcedit̄ seu cō-
mittitur religioso administratio licebit eū habere pecuniā : sꝫ
tantū noīe ad opus monasterij. vtilitas pōt esse duplex.s. pri-
uata ꝛ cōis.priuata vt cū ꝯcedit̄ alicui religioso liber aliqs vel
ad addiscendū aliquas orationes vel ad informandum animū
suū in his q̄ ptinēt ad salutē:lꝫ nō habeat gratiā docēdi alios
cōis vt cū ꝯcedit̄ alicui liber q pōt ex suo studio alijs ꝓficere.
Licet āt hm̄oi necessitates ꝛ vtilitates sint īterdū cā sufficiēs
dispēsandi cū supradictis:tn̄ nō oēs necessitates vel vtilitates
sufficiūt ad dispensandū nisi sint valde rōnabiles, ꝛ manifeste
vt sunt in necessitatibus quotidianis:q̄ ptinēt ad victū ꝛ vesti
tum,ꝛ in vtilitatibus spūalibus q̄ ptinent ad aīe salutē. Et est
valde cauendū ne in hm̄oi faciliter dispenset̄ ꝓpter spēm ma-
li. Qn̄qꝫ em̄ ꝛ si subit aliqua cā in hm̄oi dispēsationib⁹ tn̄ spe-
cies mali remanet ibi.itē ꝓpter ꝯscie periculū facile em̄ in his

a ¶ Nisi ex cā rōnabili.ad de Card.ꝫa ba.idē tenē tem in.c.de multa.§.circa.nu.4.de preben.

fingitur causa:vbi non est,ꝛ mentitur iniquitas sibi petēs hu-
iusmodi dispensationē.itē propter sequelā. Trahitur enim di
spensatio que fit cū vno ex causa bona de facili ad consequētiā
in altero in quo non subeit eadē cā. ¶ Sed hic surgit questio Questio.
dato ꝙ dispēsatur cum aliquo circa vsum rei alicuius sed sine
causa rōnabili nūquid talis excusatur a vitio ꝓprietatis si hꝫ
animū resignandi cū fuerit requisitus.¶ Rn̄det̄ iuxta magi. Rn̄det.
Humbertum vbi.s̄.ꝙ excusatur a vitio proprietatis:sed nō a Hūbert⁹.
peccato.imo peccat tā dispensans:quā dispēsationē recipiens
in hoc casu dispensans quidē peccato abusus ptātis que data
est ei non ad destructionē:sed in edificationē,ꝛ ipse abutitur ea
in destructionē. Recipiens vero peccat pctō auaritie tenendo
aliquid sine rōnabili cā:vtputa librū vel aliquid hm̄oi de quo
posset alius ꝓficere:tanq̄ in sudario pecuniā que dari debuit
ad lucrum. Mat.xxv.ꝛ ideo districtam oportet eū de hoc dare
rationē.hec ille. Ex hoc patet q̄ periculose decipiant̄ religiosi
credētes sibi sufficere ad habenda multa:que sibi non sunt ne-
5 cessaria dispensationē siue licentiā suorū prelatorū.† Cum em̄
dispēsatio dicatur ꝓuida iuris cōis relaxatio vtilitate siue ne
cessitate pensata manifeste patet,ꝙ in dispensatione ratio mo
uens ad dispensandū dꝫ esse necessitas vel vtilitas quecunqꝫ
harum causarū defecerit:deficit dispensatio: quā necessitatem
pōt allegare religiosus: q nec lectioni nec studio est idoneus:
nec officiū doctoris hꝫ libros possidere.itē que vtilitas in hoc
casu recedere de ꝓfessione subditorū, ꝛ dissipare obseruātiam
regularem faciendo:id qđ est cōtrariū religioni dādo tales li-
centias faciēdo cōtra statutū professionis, ꝛ rigorē iuris cōis
ꝛ regule specialis. O quāta mala sequuntur ex ista cecitate.

6 **Ad tertium.** † Respōdetur ꝙ sic.qđ patet maxi
me ex duobus primo ex multitudi Rn̄det.
ne iniquitatis quā ꝓprietarius cōmittit. scđo ex pena quā ta-
le vitium legitur punitū.primū colligitur ex multis.primo q-
dem nō solū ex presenti.c.vbi precipitur grauiter puniri:quia
proprietarius fur est: vnde domus proprietarij plena iudicio
scripture est spelunca latronū.¶ Scđo nedum fur est:sed sepe
sacrilegus:qꝛ furtum suū sepe in sacro loco cōmittit. Et quia
res pauperibus cōsecratas furatur si s̄m Hiero.pars sacrile-
gij est res pauperū non dare pauperibus:eadē rōne res pau-
perum furari sacrilegium erit. ¶ Tertio ꝓprietarius est pro
ditor in deū ꝛ in proximum.in deum qꝛ eum portando impin-
guat cum expensis eius viuat. In proximum qꝛ fratres suos
defraudat bonis illis:q̄ sibi appropriat. ¶ Quarto ꝓprieta-
rius voti transgressor est.volūtariā em̄ paupertatē vouit quā
modo a se expellit. ¶ Quinto est apostata. Si enim apostata
indicatur qui habitū deponit:cum paupertas volūtaria ma-
gis sit de substantia religionis,q̄ habitus proprietarius po-
tius iudicandus erit apostata qui voluntariam paupertatem
a se abdicat. ¶ Sexto est etiam proprietarius idolatra.nam
diuitie quas illicite claustrales possident:idola vocātur:quia
fidem ꝛ spem ꝛ amorem que in solo deo ponere debent:in pe-
cunia ponūt.vn̄ apl̄s. Auaritiā dicit idolorū seruitutē.¶ Se
ptimo ꝓprietari⁹ est hypocrita:pꝫ p Aug.i.c.p̄cedēti sub ha-
bitu em̄ claustrali animū gerit secularē:extra vr̄ aureus intus
luteus.¶ Octauo est mēdax spūi sancto.vnde Act.v.dicit pe
trus ananie. Cur tētauit sathanas cor tuū:mentiri te spiritui
sancto,ꝛ infra nō es mētitus hoībus:sed deo.¶ Nono de iure
naturali vr̄ esse excōicatus:cum tn̄ bona sua alijs non cōicet
ipse indignus est cōicare bonis alioꝝ.¶ Decimo peccat pro-
prietarius in patrē,ꝛ filiū,ꝛ spm̄sanctū. In patrē dū de poten
tia eius dubitare videt̄.dum em̄ timet mori fame:nisi ea q̄ vo-
uit deo sibi seruauerit videt̄ facto dicere illud nunqd etiā po-
terit dare nobis:aut parare mensam in deserto. In filiū pec-
cat dum sapientiā eius deridet. iuxta illud Prouerb. Stul- Prouer. xv.a.
tus deridet sapientiā patris sui. Sapiētia xp̄i fuit pauperta-
tem preferri diuitijs : molestias delitijs. vn̄ ad Heb.xij.legit̄
de ipso ꝙ ꝓposito sibi gaudio sustinuit crucem. Super quem
locū dixit Aug. Omnia bona terrena ꝯtempsit homo xp̄s: vt August.
contēnenda monstraret,ꝛ oīa mala terrena sustinuit: que susti
nenda precipiebat:vt nec in illis quereret̄ felicitas: nec in istis
timeretur infelicitas. Et istam sapientiam irridet proprieta-
rius. Peccat etiam in spiritūsanctum:quia de bonitatē eius
male sentit:dum credit:quod si seruierit deo ad eius volunta-
tem:quod ipse debeat permittere mori fame. Aliter etiam pec
cat in spiritūsanctum:qꝛ facit contra charitatem:que est spūs
sanctus. Et qꝛ mētitur spūisancto:vt dictū est prius. ¶ Secū
do ptꝫ grauitas hui⁹ peccati ex grauitate pene qua legit̄ pu-
nitum.primo quidē legit̄ punitū in antiquo testō in achor qui
furatus fuerat de anathemate hierico in figura ꝓprietarioꝝ
qui lapidatus fuit,ꝛ omnia que eius erant consumpta fuerūt
igne. Josue.vij. ¶ Secundo in nouo testamento in anania et
saphira:q qꝛ de eo qđ cōe esse debebat sibi modicū retinentes
ad verbum

ad verbum beati petri morte subita sunt perempti, ꝛ fact⁹ est
timor magnus in vniuersa ecclesia sicut hr̄ Act.v. ¶ Tertio
in beato gregorio qui precepit vnū ꝓprietariū sepeliri in ster-
quilinio dicentibus fratribus oībus pecunia tua tecū sit in p-
ditionem.sicut habet̄ in lib.dialogorū lib.iiij. Ex his sequitur
ꝙ magna dꝫ esse cura apud prelatos, ꝛ maxime apud papam
ad expellendū hoc vitiū a religiosis. Tum primo qꝛ detrahit
fundamentum religionis:qđ est paupertas.hoc fundamētum
posuit filius dei:qn̄ doctrinam suā a paupertate inchoauit di-
cens beati pauperes ꝛc. Tum qꝛ matrem religionis iugulat,ꝛ
suffocat que similiter est paupertas. ¶ Tertio tollit viam p-
fectionis religionis:que est paupertas. matt.xix. Si vis per-
fectus esse vade ꝛ vende omnia que habes, ꝛ da pauperibus.
¶ Quarto qꝛ aufert pacem que est totum bonū religiosorum.
vnde super illo.pax super Israel.dicit quedam glo.vno verbo
Seneca. dicit Seneca Quietissime hoīes viuerent : si hec duo pronoīa
7 tollerentur:meum ꝛ tuum.† O vtinam oēs prelati ꝛ principes
imitarentur illustrem marchionē de mantua:qui neminem re-
ligiosum permittit viuere in dominio suo: qui nō viuat in ob-
seruantia regule sue.

8 **Ad quartum** de eo.† qui petit ingredi religio-
nem cū ꝓtestatione vel ea condi
tione vt sibi partē bonorū retineat, ꝛ ad voluntatem suam di-
sponat.videt̄ ꝙ non.qꝛ tale pactū nō valet.qꝛ eoipso ꝙ mona-
Rn̄det. sterium introiuit oīa facta sunt monasterij.xix.q.iij.si qua. Re
spondetur iuxta hu.ꝙ aut intelligitur quantum ad ꝓprietatē
aut quātum ad vsum. Quātum ad ꝓprietatē dicēdum ꝙ tale
pactum nullū est. Est em̄ cōtra substantiā religionis:siue mo-
nachatus.nec ille efficitur monachus. Clarū em̄ est ꝙ illa tria
vota sunt de substantia religionis.vt in.c.presenti.monachus
nihil habere dꝫ.¶ Ad vsum vero credo ꝙ abbas cū consensu
fratrum possit hoc facere vt aliquid ad vsum retineat. sed to-
tum est monasterij. poterit tn̄ abbas postmodū illud reuoca-
re:nec ille debet resilire:sed sequi voluntatē abbatis.s̄m Hug.
ista sententia videtur nobis rationabilis iuxta superius de-
terminata in secunda conclusione: dum tamen interueniat ra-
tionabilis causa,ꝛ vsus sit incertus.

9 **Ad quintum** in quo queritur.† vtrū prelatus
per taciturnitatē suā sustinēs ꝙ
monachus aliqđ acquirat vel scriptura: vel artificio vel qꝛ da
Rn̄det. tur ei excusat̄ a pctō. ꝛ incidat in hoc edictū. Rn̄detur iuxta
Hug.ꝙ peccat ꝛ facit ꝯtra hoc edictū ꝛ religiosus sic acquisi-
ta nō debet retinere.sꝫ exponere arbitrio prelati: alias peccat
mortaliter.propriū aūt est omne qđ non est resignatū in manu
prelati,ꝛ nō administratur in cōi vtilitate monasterij: nec sub
cōi custodia reseruatū vt habeatur in oīm vti volentiū ptāte
equaliter vt colligitur tam ex.c.presenti.quā extra.de offi.ord.
ꝛ quāto.ꝛ de statu mona.cum ad monasterium.

10 **Ad sextum** de religioso existēti in scholis.† vtrū
possit emere ꝛ vendere ꝛ accipere lite-
Rn̄det. ras ꝛ alia. Ad hoc rn̄detur ꝙ sic.qꝛ ex quo datur ei licētia mo-
randi in scholis oīa intelliguntur ei cōcedi que rite ꝛ profectui
scholastico sunt necessaria. poterit ergo ibi agere ꝛ conueniri
de iniuria sibi illata vel de dāno dato.ꝛ etiā conueniri.ꝛ respō-
dere in loco:vel studio vacat.s̄m Hug.

11 **Ad septimum** † de religioso q accepit multā
pecuniam ad vsus necessarios
Rn̄det. vtrum obligat̄ monasteriū ad soluendū. Rn̄detur s̄m hug.ꝙ
si ibi est in expensis monasterij obligatur monasterium vsqꝫ
ad eā quantitatem ei assignatā singulis annis,ꝛ non plus. Et
hoc ad similitudinē patris:qui hꝫ filiū in scholis.ff.ad maced.
l.iulianus.§.qđ dicit̄. ¶ Sed qd si ille religiosus vltra solitā
Questio. Rn̄det. pecuniam sibi missam insup mutuat vel si est ibi nō in expēsis
monasterij. Respondetur s̄m eūdē ꝙ non obligat̄ monasteriū
nisi creditor probet pecuniā illā versam esse in vtilitatē mona-
sterij iudicio nostro esset addendū ꝙ vbi religiosus in scholis
existens vltra assignatā pecuniam exposuit in infirmitate ali-
qua que superuenit ei monasterium tenetur persoluere.

12 **Ad octauum** † vtrū religiosus pōt facere elee-
mosynā sine licētia p̄lati sui. Ad
Rn̄det. S.Tho. hoc rn̄det̄ iuxta san.Tho.in.ij.ij.q.xxxij.ꝙ religiosus:aut hꝫ
dispensationem a prelato cōmissam,aut non. Si sic est ꝯclusio
ꝙ pōt facere eleemosynam de bonis monasterij s̄m ꝙ est sibi
cōmissum. Si vero dispēsatio nō est sibi cōmissa est ꝯclusio ꝙ
non pōt facere eleemosynā sine licentia abbatis expsse habita:
vel probabiliter p̄sumpta nisi foret in articulo extreme necessi
tatis in quo licitū esset ei furari.vt eleemosynā daret , ꝛ etiam
in tali causa p̄sumit̄ ꝙ superiori placeret,nec etiā ꝓprie dat:sꝫ
reddit qđ est indigentis in extrema necessitate in quo oīa sunt
Exponit literam. cōia:ꝛ debent̄ in tali necessitate existenti. Lege. ¶ [Non dica-
tis ꝛc.] Loquitur monachis ꝛ canonicis regularib⁹,hu.atten
de quātum voluit beatus Aug.cōem vitam obseruare. ponit
em̄ non solum preceptū circa virtutem cum dicit. Sint vobis
oīa cōia.sed ꝓhibitionē circa vitiū oppositū dicens.non dica-
tis aliquid ꝓpriū.item adeo vult hoc seruari vt non solū in re
non inueniatur proprietas:sed etiā nec in ore cum dicit[nec di
catis]exēplo primitiue ecclesie.de qua dr̄ Act.iiij.nec quisquā
eorum que possidebat aliquid suū esse dicebat.¶ Sed hic sur- Questio.
13 git qđ.† vtrū religiosus dicens meus liber:mea cappa.ꝛc.pec- Rn̄det. Hūbertus.
cet mortaliter. Ad hoc rn̄detur iuxta magi. Humber.ꝙ si di-
cit ex lapsu lingue non peccat. Si aūt ex proposito ꝛ mō asser-
tiuo:qđ est proprie dicere.peccat mortaliter.[Quicūqꝫ autē.]
scđa pars[in tn̄ progressus fuerit malū] ecce grauitatē pecca
ti ꝓprietarij:tangit occulte siue etiā palam sine licentia maio-
ris.hu.[literas]qualescūqꝫ.hu. sed intellige in casibus nō cō-
cessis:aut pmissis a iure:vt patet extra de re iudi.cum.j.[si vl-
tro]ar.ꝙ mitius agitur cū sponte cōfessis.ar.di.j. presbyterū
vbi de hoc.hu.[s̄m arbitriū]qꝛ non est determinatū in cano-
nibus qualiter abbas debeat punire monachum. puniet ergo
eum s̄m arbitrium.hu.[presbyteri].s.maioris in claustro sub
abbate. Et iste presbyter qui preest in claustro lꝫ sit minor ma
iore prelato in quibusdā ecclesijs dr̄ prior.hug.[ꝓpositi].i. ma
ioris prelati qui preest oībus q in quibusdā locis dr̄ abbas in
quibusdam prepositus.[grauius].xv.q.viij. si quis presbyter
Lau.[volūtatibus]tangit̄ votū obedientie.qđ etiam religio-
14 sus vouet. ¶ Sꝫ hic surgit qđ.† vtrū monachus habeat vo- Questio. Rn̄det.
luntatem qꝛ dr̄ ꝙ renuntiauit illi. ¶ Rn̄detur iuxta hu.ꝙ hꝫ
voluntatem:sed non liberā.idem est de seruo qui dr̄ non habe-
re voluntatem non qꝛ non habeat: sed qꝛ non habeat liberam
vt.xxxij.q.iij.patrē.similiter ꝛ monachus hꝫ voluntatem . sed
non liberam.qꝛ imposuit hoīem vice dei super caput suum: vt
xix.q.iij.statuimus.vnde non pōt velle cū effectu contra prece
ptum superioris.vt.xx.q.iiij.monacho.in his tn̄ intellige: que
non sunt contra deum.vnde subditur[in christo].i.in his que
sunt Christi,ꝛ secundum Deum. [Certum est]patet litera ex
questione vltima.

2 ☞ Christus habuit loculos quadruplici de causa.
5 Renuntiare simpliciter ꝛ absolute omnibus quid dicatur.
6 Hereticum censendum est asserere pertinaciter redemptorem
nostrum Jesum ꝛ apostolos nō habuisse nec in speciali nec in
communi.simile.nu.7.
8 Christus ꝛ apostoli ꝙ habuerint aliqua in speciali aut in com
muni quo ad proprietatem ꝛ dominium saltem in cōmuni pro
bat decem argumentis.
9 Penitentia non habuit locum in Christo.
10 Dominium distinguitur tripliciter.
12 Mali an sint tolerandi.

Exemplum. Ad idem sequitur hoc.c.qđ
est eiusdem Aug.super Jo.
summa est ꝙ ecclesie possunt habere propriū ꝛ cleri
ci nomine earum exemplo Christi: qui pro se ꝛ col-
legio suo loculos habuit.notat hic hug.ꝙ hoc.c.vsqꝫ ad.§.his
omnibus.non spectat ad principalem questionem sed hoc.c. et
sequentia hic inferuntur.vsqꝫ ad predictum.§. qꝛ dixerat cleri
cos non habere propria vel possidere.sed ne ob hoc videretur
ꝙ ecclesie non possent habere propria vel si haberent ꝙ clerici
non possent possidere:vel illa administrare:ideo gratianus in
sequentibus capitulis intendit vtrunqꝫ probare scilicet,ꝙ ec-
clesie licite possunt habere propria scilicet possessiones ꝛ alia,ꝛ
ꝙ clerici licite possident illa nomine ecclesie quāuis suo ꝓprio
possidere non possent. Et diuiditur in duas partes. secūdum Diuisio.
ꝙ duas dat solutiones ad duas questiones.prima quare Chri
stus loculos habuit.secunda quare iudam furem admisit.secū
da ibi:quare furē.¶ Pro pleniori intelligentia huius.c. que-
runtur quatuor.
1 ¶ Primum est vtrum verum sit ꝙ xp̄s loculos habuerit in
quibus pecunia pro necessarijs reposita seruaretur.
3 ¶ Secundum vtrum xp̄s portando loculos aliquid imperfe
ctionis egerit.
4 ¶ Tertium est vtrum xp̄s ꝛ apostoli in loculis illis ꝛ in rebus
alijs quib⁹ eos vsos scriptura sancta testatur habuerint ius
ꝛ dominium saltem in communi.
11 ¶ Quartum vtrū conuenienter xp̄s iude loculos cōmiserit.

1 **Ad primum** sic proceditur.† Et videtur qđ nō
sit verum ꝙ xp̄s loculos habuerit. Primū ar.
Primo sic xp̄s non est credēdus fecisse: quod prohibuit apo-
stolis. vnde Hiero.non poterat habere dn̄s quod prohibue-
rat seruis.sed ipse prohibuit apl̄is. Matt.x. Nolite possidere
aurum:nec argentum:nec pecuniam in zonis vestris: non pe-
ram in via ꝛc. ergo non videtur quod xp̄s loculos habuerit.

Scdm ar. ¶ Secundo arguitur idem ex illo Matt. vij. vbi ipse prohibet de crastino cogitare dicens. Nolite soliciti esse de crastino ⁊c. sed vbi prohibetur solicitudo de crastino ꝓhibetur portare loculos ad aliquid pro crastino reseruandũ. ergo ⁊c. ¶ Tertiũ ar. Tertio idem arguit ex illo Matt. viij. vulpes foueas habẽt, ⁊ volucres celi nidos: filius aũt hoĩs non habet vbi caput inclinet vbi dicit glos. que est. Hiero. Cur me ꝓpter lucra vis sequi: cũ ita pauper sim: vt hospitiolum qd meum sit non habeam, ⁊ tecto vtar non meo. ¶ Quartũ ar. Quarto arguit ex illo Luce. viij. vbi dr ꝙ mulieres ministrabant xp̃o de sua substãtia ⁊ discipulis ei⁹ ergo nõ erat necessarium portare loculos ad aliquid reseruandum. ¶ Quintũ ar. Quinto ad idem videtur esse Chrysosto. qui super illud Jo. xiij. loculos habebat iudas. dicit ꝙ nimirũ nullus discipulorum pecunias afferebat: sed per hoc ꝙ dicit loculos habuit iudas occulte insinuat, ꝙ quedã mulieres eum de suis facultatibus nutriebant. ¶ Opponit ⁊ Rñdet. In oppositum est text. presentis. c. ¶ Respondeo dicendũ. aliqui fratricelli rñdentes ad cõstitutiones. Jo. xxij. presumpserunt dicere, ꝙ nullibi in sacra scriptura legit, ꝙ xp̃s ⁊ apostoli portauerunt pecunias in loculis pro vsibus necessarior suorũ ⁊ pauperũ: sed mulieres aut alij: qui non erant de numero discipulorũ portabant fundantes se in prefata authoritate Chrysosto. sed isti falsum dicũt vt aperte colligitur ex presenti. c. vnde verissimum est, ꝙ xp̃s loculos quãꝙ habuit: in quib⁹ portabant ⁊ reseruabant que dabantur fidelibus ad subueniendum necessitatibus xp̃i ⁊ suorũ. ista cõclusio habet Jo. xij. dum de iuda qui apl's xp̃i erat ꝙ erat loculos habens: super quo verbo dicit glos. dñi loculorũ custos. Et sequitur in litera ea que mittebantur. i. donabant a fidelibus portabat ad vsum xp̃i ⁊ pauperum. ¶ Scdo eadem conclusio colligit ex euangelio eodẽ Jo. c. xiij. vbi dr quidam putabant: q loculos habebat iudas ꝙ dixisset ei Jesus. Eme ea que opus sunt ad diem festũ vel egenis aliquid daret.
2 † vbi notandum ꝙ quadruplici de cã xp̃s loculos habuisse dr. Hierony. primo ad sustentationem pauperũ: vt dicit Hiero. super illud Joan. xiij. dñs non peram inquit nec virgam nec es iubens deferri marsupium ferebat ad inopum ministeriũ: hoc estimauerunt discipuli: vt aliquid inopib⁹ daret. secũdo dr habuisse loculos vt haberet: vnde emmeret necessaria ad vsus suorũ ꝓpter imminentem necessitatẽ tali de causa habuit qñ transiuit per samariam sicut legitur Jo. iiij. Samaritani enim erant inhospitales iudeis. vnde dr Luc. ix. ꝙ cum venit in hierusalẽ samaritani noluerũt eum recipere, ⁊ hac de cã discipulis habere permisit loculos. vnde Luc. xxij. dicit. Quando misi vos sine baculo ⁊ sine pera: nunquid vobis aliquid defuit. at illi dixerunt nihil. dixit ergo eis nunc qui hꝫ sacculũ tollat sibi ⁊ perã: vbi dicit quedã glos. in hoc datur nobis exemplũ vt nonnũquam causa instãte de nostri rigore ꝓpositi intermittere possumus. ¶ Tertio dr xp̃s habuisse loculos causa condescensus infirmis: dãs eis exemplum: vt sibi prouideant forte nisi xp̃s loculos habuisset putaret aliquis peccatum esse: si sibi imposterũ necessaria ꝓuideret. Augu. vnde Aug. in sermone dñi de monte. hoc autem loco vehementer cauendũ est: ne forte cum videris aliquem seruum dei prouidere ne ista necessaria desint vel ei: vel eis quorum cura cõmissa est iudicemus eum cõtra preceptum dñi facere ⁊ de crastino esse solicitũ. nam dñs cui ministrabant angeli ꝓpter exemplum ne quis postea scandalizaretur cum aliquẽ seruorũ eius aiaduertisset ista necessaria ꝓcurare loculos habere dignatus est vsib⁹ necessarijs quidquid opus fuisset preberet. ¶ Quarto loculos habuit christus: vt dicit Augu. sup Joan. ⁊ habet in. c. ꝑsenti. q ecclesia loculos habitura erat. ¶ His habitis dicendũ est ad rationes in oppositũ. Ad. j. arg. Ad primam rñ. ꝙ authoritas illa Matt. x. nolite. ⁊c. non militat: q lꝫ dñs cũ apostolos mitteret ad iudicandũ iudeis ꝑciperet eis nõ portare aurũ nec ⁊c. q nihil de necessarijs defecturum erat eis apud iudeos apud quos mos erat predicantibus verbum dei necessaria ministrare. Nihilominus non propter hoc sequitur quin alio tp̃e xp̃s ⁊ apl'i loculos habuerint rationib⁹ supra positis cũ vtrunꝙ in euangelio habeatur. vt de se patet S. Thom. vel dicendum iuxta san. Tho. sup Jo. c. xiij. ꝙ hoc referẽdum est ad singulares predicatores ⁊ apl'os qui nihil portare debent qñ ad predicandũ vadunt. Non aũt referendum est ad totum collegiũ, ꝙ opꝫ aliquid habere ⁊ pro se ipsis ⁊ pro egenis. Ad scdm. ¶ Ad scdam rñdetur pariter ꝙ authoritas illa mat. vij. non militat conclusionem: qm̃ vt ait Augu. li. de opere monachorũ Augu. cum deus dixit nolite soliciti esse non dedit intelligere, ꝙ nihil pecunie seruaretur a sanctis: sed ne ideo pro pecunia seruiatur ⁊ propter inopie timorem iustitia deseratur. ¶ Ad tertiã de Matt. viij. pariter rñdet, ꝙ nõ militat. qm̃ ex hoc ꝙ xp̃s non Ad tertiũ. habuerit hospitiolũ ad manẽdum nõ sequit ꝙ nõ habuerit loculos stat bene: vt vnus peregrin⁹ careat hospitio ꝓprio, ⁊ tñ Ad quartũ. habeat pecuniã in pera ad prouidẽdum de necessarijs. ¶ Ad quartam de authoritate Hiero. rñdetur ꝙ etiam non militat qm̃ mulieres nõ semper erant in societate siue in comitatu xp̃i que ei ⁊ discipulis in necessarijs ꝓuiderent: vnde necessarium erat aliquid reseruare ad ꝓuidẽdũ in necessarijs: sicut patuit qñ iuit in ciuitatem samarie vbi necessariũ fuit mittere discipulos ad emenduꝫ cibos. Joan. iiij. ¶ Ad quintũ. Ad quintam respõdet primo. ꝙ Chrysosto. nõ negat simpliciter xp̃m loculos habuisse. S. Tho. nam ipse inquit. vt beatus Tho. inducit super Joan. c. xiij. ꝙ deus loculos ferebat ad inopum ministerium vt hinc addiscas quẽlibet quãtũcunꝙ pauperem ⁊ mũdo crucifixum oportere de pauperibus curã habere. hec ille. preterea manifeste dr in euangelio ꝙ iudas qui non modo discipulus sed apl's ferebat loculos. Cum ergo dicit chrysosto. discipulos xp̃i non ferre pecuniã intelligitur qñ missi erant ad predicandum iudeis rõne supra assignata. vel intelligit ꝭm Aug. de ancho. de pe- Augu. de ancho. cunia collecta ex possessionib⁹ vł domor ꝑsionib⁹: siue d alijs naturalibus diuitijs hñ aũt portabãt loculos de pecunia data a sanctis mulierib⁹ ⁊ alijs fidelib⁹ ministrata ꝓut dictũ est.

3 **Ad secũdum** sic ꝓceditur. † Et videtur ꝙ xp̃s loculos habendo aliquid imperfectionis egerit. Primũ ar. primo ex illo qd ait glos. Jo. xij. ꝙ xp̃s loculos habuit condescendens infirmis: sed condescensus infirmis vł importare aliquid imperfectionis ergo ⁊c. Scdm ar. ¶ Scdo idem arguitur ex glo. illa super illud ps. producens fenũ iumẽtis: que ita dicit loculos habuit in vsus eoruꝫ: cui secum erãt ⁊ suos et religiosas mulieres in comitatu suo: q̃ ministrabãt ei de substantia sua: in his infirmorum magis suscipiens personã: preuidit em̃ multos infirmos fratres, ⁊ ista quesituros vt ibi eorundem personam suscepit dicẽs. Tristis est aĩa mea vsꝙ ad mortem. ¶ Tertiũ ar. Tertio idẽ arguitur ex eo. qd Nico. iij. dicit in cõstitutione, Exijt qui seminat ⁊c. ⁊ habetur in. vj. vbi sic ait. nec his quisquã putet obsistere ꝙ interdũ dicitur xp̃s loculos habuisse. nam si ipse xp̃s cuius ꝑfecta sunt opera in suis actibus viam ꝑfectiõis exercuit: qd iterdũ infirmor impfectiõib⁹ ɔdescẽdẽs, ⁊ viã ꝑfectiõis extolleret, ⁊ impfector infirmas semitas nõ dãnaret. Opponit i cõtrarium. ¶ In oppositũ arguit ex tex. presentis. c. vbi dicitur exemplum dñi accipite cõuersantis in terra. quare habuit loculos ⁊c. xp̃s autẽ cum fuerit perfectissimus in culmine totius ꝑfectionis ab instãti sue ɔceptionis nõ potuit esse exẽplum nisi perfectionis. Rñdet. ¶ Rñdeo dicendũ, ꝙ xp̃s habendo loculos nihil imperfectionis egit. ista cõclusio contra fratricellos colligitur ex illis quatuor causis superi⁹ assignatis in articulo precedenti propter quas iuxta sanctorum patrum sententias xp̃s loculos habuit. prima fuit ad inopum ministeriũ. Sed clarissimũ est, ꝙ cum hoc sit opus pietatis ⁊ charitatis non potest dici ꝙ ex hac causa Christus loculos habendo aliquid imperfectionis egerit: sꝫ potius perfectionis. vnde Augu. lib. de opere monachorum. dicit dñs more misericordie sue infirmioribus compatiens: cũ ei possent angeli ministrare loculos habebat: quo mitteretur pecunia que cõferebatur vtiꝙ a bonis fidelibus eorum victui necessaria. ¶ Secunda causa habendi loculos fuit: vt emerẽtur necessaria pro vsu Christi ⁊ suorum articulo necessitatis imminente. Manifestum est autẽ ꝙ cum hac de causa habere loculos fuerit opus virtutis prudentie ⁊ necessarie prouidentie: non potest dici ꝙ xp̃s habendo loculos egerit aliquid imperfectionis: sꝫ potius perfectionis, ⁊ laudis. vnde glo. super illud Luc. xij. Quis est fidelis dispensator ⁊ prudens quem constituit dominus super familiam suã vt det illis in tempore tritici mensuram. dicit prudens. s. in futuro sibi prouidens. ¶ Tertia causa habẽdi loculos fuisse dicitur condescensus infirmis: videlꝫ ad consolandum infirmos vt qui sibi necessaria vellent prouidere: non putarent se in hoc male agere: cum audirent xp̃m loculos. i. repositorium necessariorum habuisse. Manifestum est autem, ꝙ cum hoc Christus ex magna charitate fecerit ad doctrinam ⁊ cõsolationem infirmorũ non in hoc aliquid imperfectionis fecerit: sicut nec in hoc, ꝙ iudeis volentibus eũ lapidare fugit. Jo. xviij. Quãquã talis actus aut alij similes materialiter cõpetant etiam infirmis, ⁊ imperfectis. ¶ Quarta causa habendi loculos assignata est: quia ecclesia loculos erat habitura: sicut tangitur in c. presenti. sed manifestum est, ꝙ cum Christus ecclesie sue quã dilectam sponsam ⁊ perfectam suam nominat, Cantico. iiij. non daret exemplum imperfectionis sequitur ꝙ in habendo loculos nihil imperfectionis egerit. Preterea si loculi fuissent forma quo ad imperfectos ⁊ nõ quo ad perfectos paulus perfectissimus ⁊ perfectionis Christi imitator: qui dicit. j. ad Cor. xj. imitatores mei estote sicut ego xp̃i. hãc formã in se nõ recepisset: nec ad hanc formã alios induxisset: sed paulus in se gaudenter oblata a fidelibus suscepit. Et pro suis necessitatibus ⁊ suorum seruauit commendans fratres: qui hoc ei de macedonia miserunt. j. ad Corin. xj. Similiter apud ecclesias corinthiorum

thiorum fecit fieri collectas[a] vt mitterentur sanctis qui erant in hierl'm: vt. ij. ad Corin. xvj. ergo forma loculorum non fuit imperfectionis forma: q ⁊ paulus ⁊ ecclesia sanctor qui erant perfecti in hierl'm receperunt oblata ⁊ seruauerunt ea pro necessitatibus eorũ ⁊ pauperum xp̃i. preterea dicere ꝙ forma loculorum fuit imperfectionis sequitur ꝙ sanctus Benedictus Aug. Basilius: Hiero. Grego. Bernar. qui predicantur apicem ꝑfectionis attigisse, ⁊ tñ habuerunt aliquid in cõi fuissent de numero infirmorum ⁊ imperfectorum ⁊ tota ecclesia sanctorum a tẽpore apostolorũ: qd q̃ incõuenientissimũ sit dicere intelligant sapiẽtes catholici. item cum soli perfecti qui relictis oĩbus secuti sunt xp̃m in paupertate voluntaria veniant iudicaturi cũ Christo: vt colligitur ex Matt. c. xix. si loculorũ forma sit exemplum tantũ imperfectorũ, ⁊ in eis xp̃s sit ab imperfectis ⁊ non a perfectis imitandus: cũ tota ecclesia a xp̃o vsꝙ hoc ⁊ ab apl'is vsꝙ ad apl'icum nũc sedem petri tenẽtem hanc formam sit secuta: sequitur ꝙ fuerũt in ecclesia imperfecti: nec per consequens veri pauperes, ⁊ per cõsequens nulli erunt de ordine iudicantium cũ xp̃o: qd est hereticũ ⁊ contra xp̃i euãgelicam veritatem forsan nisi dicas ꝙ soli illi perfecti iudicabũt qui nec loculos nec aliquid habent in proprio vel communi et tunc sequitur, ꝙ cum nullus status in ecclesia fuerit qui nõ reseruet oblata a fidelibus, ⁊ dispensanda necessitatibus egentiũ preter illos de regula beati frãcisci: soli illi de regula beati francisci ⁊ nulli alij sancti iudicabũt cũ xp̃o. Quod q̃ erroneũ sit ⁊ blasphemia plenũ vnaꝙ presumptione insanum sapientibus notum. Absit ergo a mẽtibus fidelium dicere xp̃i loculos ad imperfectionem ⁊ imperfectorũ non aũt perfectorum exemplum pertinere. Ad. j. ⁊. ij. ¶ His habitis dicendũ est ad rõnes in oppositum. Ad primas duas authoritates patet ex dictis responsio: qm̃ per hoc ꝙ xp̃s in habendo loculos inter alias causas dicitur condescendisse infirmis nõ sequitur, ꝙ aliquid imperfectionis egerit vt satis ostensum est. Ad tertiũ. ¶ Ad tertiã de capitulo exijt qui seminat ⁊c. Rñdetur ꝙ non est contra: sed magis cõfirmat propositum cũ ait sic. Sic enim humanam naturam assumpsit ꝙ in suis operibus perfectus existens in nostris factus humilis in ꝓprijs permãsit excelsus: sic ⁊ summe charitatis dignatione ad actus quosdam nostre imperfectioni conformes inducitur ⁊ a summe perfectionis rectitudine non curuatur. Egit nãꝙ xp̃s ⁊ docuit perfectionis opera: egit etiam infirma: sicut interdum ⁊ in fuga patet, ⁊ in loculis: sed vtrunꝙ perfecto perfectius existens: vt perfectis ⁊ imperfectis se viã salutis ostenderet: qui vtrosꝙ saluare qui tãdem mori voluit pro vtrisꝙ.

a ¶ Collectas. adde ꝙ collecte q̃ spõnunt lege municipali i ciuitate dicuntur mun⁹ extra ordinariũ pet. de anc. i c. lꝫ. nu. 3. de cẽsi. ⁊ ꝙ collecta nõ patit appellatiõe. fede. de se. in ɔsi. inci. laicus de ꝑdio ⁊c. ⁊. l. abstinẽdũ. C. quo. ap. nõ reci.

4 **Ad tertium** sic proceditur. † Et videtur ꝙ xp̃s ⁊ apl'i in loculis ⁊ in alijs rebus quibus vsi sunt nõ habuerunt aliquod ius aut dñium proprietatis sed vsum tm̃. Primũ ar. primo sic. Quidquid xp̃s docuit ad perfectionem pertinens ipse fecit. Act. j. Cepit iesus facere, ⁊ docere aliter xp̃s in regno celorum non fuisset magnus. qm̃ vt ipse dicit Mat. v. Qui aũt fecerit ⁊ docuerit: hic magnus vocabitur in regno celorum. sed Christus docuit volentem perfectionẽ euãgelicam assequi: relinquere dñium oĩm rerũ temporalium. ergo ipse reliquit proprietatem, ⁊ dñium rei cuiuslibet temporalis consequẽtia videtur nota. minor vero probatur: q petrus in persona omniũ dixit mat. xix. Ecce nos reliquimus omnia ⁊ secuti sumus te ⁊c. Que verba intelligenda sunt de modo relinquendi ⁊ dimittendi omnia quãtum ad proprietatem ⁊ dominium. Scdm arg. ¶ Scdo arguitur idem ex illo matt. xix. Si vis perfectus esse vade, ⁊ vende oĩa que habes, ⁊ da pauperibus ⁊ sequere me. Constat autem ꝙ per venditionem ⁊ pauperib⁹ largitionem relinquitur ⁊ dimittitur proprietas ⁊ dominium rerum venditarũ. ergo ⁊c. Tertiũ ar. ¶ Tertio idem arguitur ex illo Luce. xiiij. Omnis ex vobis qui non renuntiauerit omnibus que possidet nõ põt meus esse discipulus. Ex quibus verbis patet ꝙ omnis qui vult sequi perfecte xp̃m: dꝫ renuntiare omnibus que possidet.
5 Quartũ ar. † Renũtiare aũt simpliciter ⁊ absolute omnibus est renũtiare quo ad proprietatẽ, ⁊ dñium ergo ⁊c. ¶ Quarto sic. Christus fuit pauperrimus. vnde Hiero. ad eustochiũ dicit xp̃s se pauperrimũ ⁊ abiectissimum ostendit. ⁊ idẽ Hiero. ad exuperantiũ. nemo apl'is pauperior fuit, ⁊ nemo tantũ pro dño dereliquit. sed certũ est ꝙ illa est paupertas euãgelica que dominium oĩm rerum abdicat ⁊ ꝓprietatẽ: q illa videtur esse August. que oẽm solicitudinẽ, ⁊ oĩa tꝑalia derelinquit. vnde Augu. super lucã. minimi ergo qui sunt xp̃i: hi sunt: qui oĩa sua dimiserunt, ⁊ secuti sunt xp̃m. Quintũ ar. ¶ Quinto sic. xp̃s oĩs ꝑfectiõis magr̃ voluit apl'os ⁊ eorũ vitã reducere ad statũ innocentie: vt videt Rhemigi⁹. dicere Rhemigius sup mattheũ, ⁊ videtur colligi ex. c. s. e. q. c. dilectissimis. sed in statu innocẽtie nullus[b] aliquid proprium esse dicebat. ergo videt, ꝙ apl'i seruauerunt illã vitam: que fuit ante peccatũ. s. antequã per iniquitatẽ introductũ esset, ꝙ aliquis diceret meum ⁊ hoc tuum ergo ⁊c. Sextũ a. ¶ Sexto sic. Hiero. super illud Matt. xvij. aperto ore inuenies staterem. dicit sic. Tante fuit paupertatis dñs: vt vnde tributa solueret nõ haberet. iudas quidẽ cõia in loculis habebat: sed res pauperum in vsus suos cõuertere nephas duxit idipsum nobis dans exẽplũ ⁊c. Ex hac authoritate clare patet ꝙ xp̃s quo ad ꝓprietatem loculos non habuit. q si in eis ꝓprietatem habuisset constat ꝙ nõ fuissent res pauperũ. sꝫ ꝓprie nec fuisset nephas expendere in vsus suos. Septimũ arg. ¶ Septimo idẽ arguit ⁊ videt esse determinatio sedis apl'ice. ait em̃ Nicolaus papa in decretali illa exijt qui seminat. Abdicatio oĩm reũ tam in speciali q̃ in cõi propter deum meritoria ⁊ sancta est: quã xp̃s viam perfectionis ostendens verbo docuit, ⁊ exẽplo firmauit: q̃ꝙ primi fundatores militantis ecclesie prout ab ipso fonte hauserũt in volentes perfecte per doctrine ac vite ipsorũ aluelos deriuarũt. Octauũ ar. ¶ Octauo arguit idem ex illo qd a quibusdã summis pontificibus dr esse dictum, ꝙ regula fratrũ minorum est euãgelica apostolorũ imitatiua. sic hr̃. Regula ⁊ vita fratrum minorum hec est. s. dñi nostri Jesu xp̃i: sanctum euangeliũ obseruare viuendo in obedientia: sine ꝓprio ⁊ in castitate. ergo videtur ꝙ xp̃s ⁊ apl'i non habuerunt in loculis ⁊ in rebus qui vsi sunt aliquod ius aut ꝓprietatẽ. sed simplicem vsum facti: sicut nec fratres minores in rebus quibus vtuntur. Opponit i cõtrarium. ¶ In oppositum est presens. c. qd est beati Aug. dicentis dñs loculos habuit in quibus sicut sepe cõmemoratũ est reponebantur oblata a fidelib⁹ xp̃o ⁊ apl'is. clarum est aũt, ꝙ isti loculi non erant nisi Christi ⁊ sui collegij. vnde iudas dispensator dabat egenis, ⁊ emebat necessaria: vt patet Jo. xiij. ⁊ vt hr̃ Jo. iiij. apl'i emerunt cibos ⁊ panes habebant quos xp̃s multiplicauit, ⁊ p discipulos turbis manducantib⁹ distribuebat: vt ptꝫ Matt. xiiij. ⁊ matt. vj. ⁊. vij. isti aũt actus dare ⁊ emere, ⁊ similes ostendunt Christũ ⁊ apostolos habuisse ius ⁊ dñium in loculis illis, ⁊ in reb⁹ alijs quibus vsi sunt. Rñdet. ¶ Respondeo dicendum ꝙ circa istam questionem magna[1] fuit alias ɔcertatio inter doctores maxime tẽpore Jo. xxij. quibusdã doctoribus affirmãtibus, ꝙ Christus ⁊ apostoli in illis loculis nec ius: nec proprietatem aliquam in speciali aut in cõi habuerunt. sed solum simplicem vsum facti. Quam opinionem secuti multi doctores de ordine minorum. Et nunc sequuntur quidam fratricelli de eodem ordine alijs dicentibus ⁊ affirmantibus contrariũ. Cui cõcertationi dñs Jo. xxij. finẽ volens imponere fecit duas ɔstitutiones. in quarum vna. s. in cõstitutione. Cum inter nonnullos diffiniuit conclusiones.
6 Prima cõclusio. † Prima est ꝙ pertinaciter asserere redẽptorẽ nr̃m dñm Jesum xp̃m eiusꝙ apl'os in spãli non habuisse: nec in cõi esse erroneũ ⁊ hereticũ censendũ.
7 Scda conclusio. ¶ Scda fuit † ꝙ pertinaciter asserere ꝙ redẽptori nr̃o ꝑdicto eiusꝙ apl'is in his q̃ ipsos habuisse scriptura sacra testat: nequaq̃ ius ipsi vtẽdi seu ɔsumẽdi cõpetierit nec illa vẽdẽdi: aut donãdi ius habuerint aut ex illis alia acqrendi q̃ tñ ipsos de ꝑmissis fecisse scriptura sacra testat seu ipsos potuisse facere supponit expsse sit erroneũ ⁊ hereticũ. Licet aũt determinationib⁹ ⁊ diffinitiõib⁹ hui⁹ apl'ice sedis sit oĩno standũ, ⁊ parẽdum. vt in. c. hec est fides. xxiiij. q. j. Nihil oĩno volumus ꝓ pleniori doctrina ꝑ qualibet earũ aliquas rõnes iducere.
8 † Pro prima aũt ꝙ xp̃s ⁊ apostoli habuerint aliqua in speciali aut in cõi scꝫ quo ad proprietatẽ ⁊ dominium saltem in cõi: primo arguitur sic. De iure diuino omnia que offeruntur pauperibus pro salute aiarũ dedicantur deo, ⁊ cõsecrant. vt habetur Leui. vlt. Ipse quoꝙ res dei ⁊ corporis eius mystici. s. ecclesie. xij. q. ij. c. qui xp̃i. ⁊. c. nulli liceat. ⁊. c. predia. ⁊. c. qui abstulerit. Et plene no. ꝑ Inno. ⁊ Host. extra de cã poss. ⁊ ꝓprie. c. cũ sup elect. sed ꝭm apl'm ad Ephe. j. Christus est caput eccl'ie: cuius ecclesie de iure diuino oĩa sunt vt habet. xxiij. q. vij. c. j. ⁊. j. Corin. iij. oĩa nostra sunt ipsiꝙ apl'i principalia mẽbra ecclesie: vt pote post xp̃m fundamẽta eius. ergo videtur ꝙ oĩa q̃ offerebãtur xp̃o ⁊ eius discipulis a fidelib⁹ trãsierunt in dominiũ ipsius xp̃i ⁊ sui collegij. ¶ Scdo sic cõfirmando rõnem factã. Si oblata fratribus minorib⁹ trãseunt in ius ⁊ dñium pape ne illorũ dñium sit vagũ ⁊ incertũ: longe magis oblata xp̃o transire debuerunt in ius ⁊ dñium ipsius xp̃i ⁊ sui collegij. ¶ Tertio sic. ex verbis Augu. positis in litera pñtis. c. dicit enim exẽplũ accipite dñi cõuersantis in terra quare habuit loculos cui angeli ministrabant nisi q ecclesia ipsius loculos erat habitura. Cũ ergo exemplar ɔcordet exẽplato: sequitur ꝙ sicut ecclesia hꝫ ius ⁊ dominiũ aliquo mõ in loculis suis ꝙ ius ⁊ dñium habuit xp̃s ⁊ apl'i in suis. vñ glo. in. c. pñti dicit sic. Ab hinc ostẽdit, ꝙ eccl'ia põt habere ꝓpriũ. ¶ Quarto sic confirmãdo Act. ij. ⁊. iiij. hr̃ de apl'is ⁊ alijs credentibus ꝙ erant eis oĩa communia: qd intelligendum est quo ad ius ⁊ dominium. q sicut ibi ius negatur proprium: sic conceditur ⁊ affirmatur cõmune. dicit enim sic. Multitudinis credentium erat cor vnum, ⁊ anima vna. Nemo autem eorum que possi-

bant suum esse dicebat: sed erant eis oĩa cõĩa. Sicut ergo erãt
eis non propria: sic erant eis cõia. sed nõ erant eis propria quo
ad ius ꝛ dominium. ergo sub eodem sensu affirmat, ꝙ erãt eis
Quintũ ar.
oĩa cõmunia. s. quo ad ius ꝛ dñium. ¶ Quinto arguitur sic de
paulo. Et quero cuius erant illa bona que paulus labore ma-
nuũ suarũ acquirebat ne quẽquã grauaret. j. ad thessa. ij. clarũ
est ꝙ non illorum qui pro labore aut rebus vẽditis ei pretium
reddebant: q2 reddebant debitum operanti. q2 Luc. x. dignus
est operarius mercede sua, ꝛ ita ius ꝛ dñium mercedis operan
ti debent. ergo paulus xp̃i apl's ius ꝛ dñium habuit in rebus
acquisitis per laborem manuum suarum in speciali vel in cõi.
Sextũ arg.
¶ Sexto sic. Grego. j. in quadam sua decretali. extra de exces.
prela. c. nimis iniqua. dicit expresse fratres predicatores ꝛ mi-
nores in altissima paupertate xp̃o pauperi famulari, ꝛ tamen
cõstat fratres predicatores habere bona in cõi quãtum ad p-
prietatem, ꝛ dñium. ergo videtur ꝙ Christus habuerit etiã in
bonis que scriptura sacra eũ in bonis habuisse testatur: alias
predicti fratres in paupertate non famularentur. i. imitaren-
Septimu3 argu.
tur. ¶ Septimo sic. Alexander. iiij. in condemnatione libelli
contra statum predicatorum et minorum dicit sic inter cetera.
Cum insuper quidam fratres oĩa ꝓpter deum reliquerint exi
lia vite subsidia mẽdicantes ipsum Christũ imitentur paupe-
rem perfectionem euangelicam amplexando: propter qđ eui-
denter apparet eos non solum in statu saluandorũ existere: sed
etiam perfectorũ ꝛ per sue religionis obseruantiam que qdem
ipsius perfectionis euangelice tenet formam in eterne retribu
tionis premio excellentem gloriam promereri hec ille. Ex qui
bus quidem verbis quatuor puncta colliguntur. Ex quibus
manifeste patet propositũ primũ est, ꝙ predicatores Christũ
pauperem imitentur. Scđm est ꝙ perfectionem euangelicam
amplexantur. Tertiũ est ꝙ in statu perfectorũ existunt. Quar
tum est ꝙ ipsorũ religionis obseruantia perfectionis euange-
lice tenet formam. sed constat predicatores in cõi posse habere
aliqua: quo ad proprietatem ꝛ dominiũ iuxta eorum regulam
ergo sequitur ꝙ xp̃s ꝛ apl'i in loculis suis habebant ius ꝛ do-
Octauũ ar.
miniũ in cõi. ¶ Octauo sic. in regula beati Aug. dicit sub san
ctis apostolis constituta. sed viuentes sub regula beati Aug.
habent bona in cõi. ergo videt ꝙ xp̃s ꝛ apostoli pariter habe-
Nonũ arg.
bant aliter regula illa non esset ꝯformis regule apl'ice. ¶ No-
no sic cantatur in ecclesia de beato Aug. sic tu de vita clerico-
rũ sanctam scribens regulam: quã qui amant ꝛ sequunt viam
tenent regiam. i. xp̃i qui est rex regũ: sed vt argutũ est viuen-
tes sub illa regula habent in cõi proprietatem ꝛ dñium rerũ:
quas habent: ergo pari modo habuit xp̃s in suis: al's vita ta-
Decimum arg.
lium non fuit vita regia. i. xp̃i. ¶ Decimo idẽ arguit ex regu-
Bernard⁹.
la beati benedicti que sumpta est ex euangelio Christi: vt dicit
Bernardus ita loquẽs in sermone quodam de beato Benedi-
cto. qđ beati patris nostri cui⁹ hodie nobis natalis agitur re-
gula docuit: hoc nobis lectio euãgelij cõmendat: nec aliud so-
nuit veritatis preco: ꝙ̃ veritas ipsa perdocuit. Quid eñ aliud
doctrina regule persuadere conatur: nisi vt cõtemptis eis que
mundi sunt veritas ametur: eiusq3 adhereatur vestigijs, ꝛ in-
de eterne sperentur premia glorie. hec Bernar. sed monachi
sancti benedicti ꝯm eorum regulam cum cõtemptu earum re-
rum que sunt mundi in particulari: siue in speciali habẽt pro-
prietatem ꝛ dñium earũ rerũ in cõi. Et hec forma sumpta est
Bernar.
ex euangelio: vt dicit Bernar. ergo xp̃s ꝛ apostoli in loculis
suis ꝛ alijs rebus habuerũt proprietatem ꝛ dominium in cõi
Hierony. Pro. ij. ꝯcl.
idem potest argui ex regula basilij ꝛ aliorũ sanctorum mona-
chorum: quos beatus Hiero. dicit tenere vitam apostolorum.
Ceterũ pro secunda diffinitione in qua Jo. xxij. diffiniuit. qđ
xp̃s ꝛ apl'i in rebus quas eos habuisse sacra scriptura testatur
habuerint ius ipsis vtendi: seu consumendi ꝛ vendendi, ꝛ do-
Primũ ar.
nandi: ac ex illis alia acquirendi possunt etiam aliqua testimo
nia induci. primo quidem veritas huius diffinitionis colligit
ex illo Luc. x. Misit dñs discipulos suos dicens, nolite porta-
re nec sacculũ: nec peram: nec calciamẽta, ꝛ neminem per viam
salutaueritis. ꝛ. j. in quãcũq3 domum intraueritis ibi manete
edentes, ꝛ bibentes: que apud illos sunt dignus est enim ope-
Scđm arg.
rarius mercede sua. ꝛ idem Mat. x. Ex quibus manifeste col-
ligitur, ꝙ apl'i sic a christo cũ tali facultate missi habebant ius
acquirendi sumptus ab his quibus predicabãt. ¶ Scđo idẽ
colligitur apertissime ex illo Mar. vj. vbi precepit eis ne quid
quam tollerent in via: nisi virgam tñ, vbi glo. interlinearis di
cit. i. potestatẽ viuẽdi de euangelio. item alia glo. ibi dicit mar-
cus per virgã ptãtem accipiẽdi necessaria a subditis itelligit
possunt etiã ad hoc rationes induci: pro quo notandũ, ꝙ xp̃s
ꝛ apl'i possunt dupliciter cõsiderari. Primo. s. vt psone publi-
ce. Scđo vt persone priuate. ꝛ ita possunt rõnes dupliciter for
mari. primo sic. ph's. j. politico. dicit. ꝙ in oĩ multitudine be-
ne disposita oportet dare principem: qui procuret illi bona et
sit solicitus circa illa, ꝛ illius multitudinis subditi teneant p̃e
lato siue principi administrare necessaria et stipendia vite: ita
vt princeps remanens princeps ꝛ prelatus non põt renuntia-
re tali solicitudini, ꝛ procurationi nec subditi manentes subdi
ti possunt renũtiare tali obedientie ꝛ administrationi. ergo vr̃
ꝙ princeps ꝛ prelatus habet ius exigẽdi a subditis necessaria
vite: sed xp̃s fuit princeps ecclesie: mgr̃, ꝛ dñs. Jo. xiij. vos vo-
catis me magr̃ ꝛ dñe, ꝛ bene dicitis, ꝛ apl'i post eũ ꝯm illud ps̃.
xliiij. Constitues eos principes super oẽm terrã. ergo tã xp̃s
quã apl'i habuerunt ius exigendi a fidelibus necessaria vite. ꝛ
per consequens non solum habebant simplicem vsum facti.
¶ Scđo hoc idem apertissime colligit ex argumẽtatione apl'i
quam. j. ad Corin. ix. facit ad ꝓbandum ꝙ ptãtem haberet vi-
uendi de euangelio probat enim primo exemplo alioꝝ aplorũ
dicens. nũquid nos non habemus ptãtem sicut ceteri apostoli
qui ptãtem hanc habebant sumptus suscipiendi cũ ego etiam
sim apl's. ¶ Scđo probat idẽ iure consuetudinis humane di-
cens. Quis eñ militat suis stipendijs: quasi diceret nullus da
bantur enim militib⁹ stipendia de re publica. vnde Joan. dice
bat Luc. iij. Contenti estote stipẽdijs vestris. sic predicatores
ꝛ prelati accipere possunt sumptus a subditis. ¶ Tertio idẽ
probat authoritate diuine legis dicẽs: scriptum enim. s. deut.
xxv. non alligabis os boui triturãti. i. predicatori laboranti in
area dñi. ¶ Quarto idẽ probat naturali equitate sic. si nos se-
minamus vobis spiritualia magnũ est si vestra carnalia meta
mus. i. bona ad sustentationem carnis necessaria quasi diceret
non: imo modicũ est. Equũ quidem est ꝙ cõicanti maiora cu-
iusmodi sunt spũalia minora que sunt corporalia administren
tur, ꝛ tñ subiungit sed non vsi sumus hac ptãte. s3 omnia susti
nemus ne offendiculũ demus euangelio. Et loquit de potesta
te: nõ vt fratricellus dicit q̃ sit simplex licẽtia. sed vt dicit san.
S. Thom.
Tho. in expositione apl'i de ptãte qua põt inuitos ad hoc co-
gere. Nec contra hoc militat qđ dr̃ Matt. x. Gratis accepistis
gratis date. qm̃ vt exponit idẽ san. Tho. sic est intelligendum
Gratis sine pretio: sed non sine stipendio. preterea iuxta secun
dam consideratiõnẽ qua apl'i considerantur vt priuate perso-
August.
ne. idẽ probatur sic ꝯm sentẽtiam Aug. lib. de sermone domi-
ni. Tota ecc'lia est vnũ collegiũ: cui⁹ caput xp̃s ẽ, ꝛ apl'i mẽbra
principalia. tũc arguit sic. in oĩbus q̃ acqrunt collegio alicui:
oĩa membra collegij habent ius in illis. ergo in oblatis colle-
gio xp̃i apl'i habebãt ius in cõi alias nõ fuissent mẽbra ant p-
tes eius. vnde Augu. super ps̃. cxxx. Ipse dñs loculos habe-
bat: quo immitebantur necessaria, ꝛ possidebantur numi pro-
pter vsus eorũ: qui cum eo erant, ꝛ eius notat verbum posside
bantur. vnde Jo. iiij. dr̃ ꝙ discipuli abierũt in ciuitatem: vt ci
Alber. ma. Questio. Respõdet.
bos emerent. ¶ Super quo verbo querit Alber. mag. super
Jo. cum christus pauper esset. vnde cibos emerunt. Respon-
dent ꝙ habebant loculos in quibus huiusmodi expensa por-
tabatur: nec hoc contrariatur ei: qđ non habebat vbi caput
reclinaret: vt dicitur Mat. vij. q2 hoc de immobilibus intelli-
gitur hec albertus. ¶ Ultimo idem probatur argumento dñi
Jo. xxij. quoniam si christus ꝛ apostoli nõ habuissent ius vten
di loculis ꝛ rebus quibus vsos sacra scriptura commemorat
vsus eorũ videtur fuisse iniustus cũ ius vendi eis non compe-
tijsset: sed hoc non est dicendũ. ergo nec illud ex quo sequitur
nam si iuste vsi sunt. ergo ꝛ iure q2 qđ iuste fit, ꝛ iure fit. extra
de verb. signi. c. ius dictũ est. ꝛ. xxiiij. qõ. iiij. quid dicam. ¶ His
Ad primũ arg.
habitis dicendum est ad rationes in oppositũ. Ad primam re
spondetur negando maiorem de oĩbus que pertinent ad per-
fectionem aliquid enim ad perfectionem pertinet essentialiter
sicut est charitas: de qua apl's ad Colo. iij. super omnia chari-
tatem habete que est vinculũ perfectionis, ꝛ de ista est bene ve
ra maior. Aliquid aũt ad perfectionem pertinet non essentia-
liter: sed instrumentaliter ꝛ dispositiue siue per modum remo-
uentis: prohibentis: siue disponentis: vt est paupertas volun
S. Tho. Nicolaus de lyra.
taria sicut dicit san. Tho. in. ij. ij. ꝛ Nico. de lyra super Matt.
c. xix. ꝛ de talibus non habet veritatem illa maior: quoniam ta
lia impedimenta pfectionis que per consilia euangelica tollũ-
tur non habebant locũ in Christo: qui ab instanti conceptio-
nis sue fuit perfectissimus. vnde nec ipse debuit nec alius pre-
dicator facere tenetur quidquid docet aut predicat nisi sint ta
lia que statũ salutis vniuersaliter respiciũt. Ea vero q̃ ad sta-
tus singulorũ pertinent: nõ tenetur predicator etiam magnus
regno celorũ obseruare in se: vt de se patet. vnde aliqua predi-
cauit xp̃s, ꝛ docuit q̃ ipse facere nõ potuit: nõ propter defectũ
potẽtie: sed ratione iustitie, ꝛ summe perfectionis. Nã mat. iij.
9 xp̃s p̃dicauit pñiam agite appropinquabit regnũ celorũ. † cũ
Ambro.
aũt pñia ꝯm Ambro. sit mala preterita plangere, ꝛ plangen-
da iterũ non committere. de pe. distin. iij. circa principiũ. clarũ
est, ꝙ nõ potuit habere locũ in xp̃o: in quo non potuit h̃re lo-
cum peccatũ. ꝛ ita patet ꝙ maior illius argumenti non est ve-
ra vniuer-

ra vniuersaliter. preterea minor illa, ꝙ xp̃s docuerit volentem
perfectionem euangelicã assequi relinquere dñium oĩm rerũ
temporalium videtur falsa: si intelligat tam in cõi: ꝙ̃ in spãli.
Et ad probationem de illo verbo petri mat. xix. Ecce nos re-
liquimus oĩa ꝛc. Rñdetur negando consequentiã. Ex tali eñ
verbo petri nõ sequitur ꝙ xp̃s docuerit aliud quã dictum est.
Ad scđm.
¶ Ad scđam de illo Mat. xix. si vis pfectus esse: vade, ꝛ ven-
de oĩa ꝛc. Rñdetur primo ꝙ ista verba nõ sunt dicta apl'is sed
cuidam adolescẽti interroganti xp̃m: quid faciam vt habeam
vitam eternam. ¶ Secundo respõdetur ꝙ authoritas illa nõ
facit contra. Cum primo qm̃ vt dictũ est abdicatio rerũ oĩm
non facit ad perfectionẽ essentialiter: sed instrumentaliter: siue
dispositiue, ꝛ non necessario etiam: vnde potest esse summa per
S. Thom.
fectio: vt dicit san. Tho. in. ij. ij. qõ. clxxxv. arti. vj. cum magna
opulentia. nam abraham cui dictũ est Geñ. xviij. ambula corã
me, ꝛ esto perfectus legitur fuisse diues, ꝛ idẽ est de iob, ꝛ tho-
bia, ꝛ alijs sanctis vtriusq3 testamenti: vt de sancto sixto: lau-
rentio: katherina agatha ꝛc. Cum scđo q2 nec xp̃s nec aposto-
li leguntur vẽdidisse bona sua, ꝛ dedisse pauperibus. vt exinde
sequatur ꝙ reliquissent oĩa tpalia in particulari ꝛ in cõmuni.
Ad tertiũ.
¶ Ad tertiã de illo Luc. xiiij. rñ. ꝙ nihil facit contra proposi-
tum: qm̃ sicut ait glos. oĩbus mundanis renũtiant qui eis tali
ter vtuntur que possident: vt tñ mente tendant ad eterna. Et
Beda.
Beda oĩm fidelium est renũtiare omnibus que possident: hoc
est sic tenere ea: que mundi sunt vt tñ non teneat in mundo ha
bere rem tpalem in vsu eternam in desiderio: sic terrena gere-
re vt tñ tota mente ad celestia tendãt. hec ille. Ex quibus ver-
bis patet ꝙ renuntiare oĩbus q̃ homo possidet vt quis sit xp̃i
discipulus ꝯm mentem xp̃i qui ita loquebatur turbis: non est
relinquere oĩa tpalia quãtũ ad ꝓprietatẽ ꝛ dñium: sed quantũ
Ad. iiij.
ad effectũ. ¶ Ad quartam cũ dr̃ ꝙ xp̃s fuit pauperrimus. re-
spondetur. ꝙ verũ est, ꝙ xp̃s ꝛ apl'i fuerunt pauperrimi: tñ q2
spũ ꝛ aĩo fuerunt tales plusquã ceteri: vt dicit Aug. super. ps̃.
cxxxij. pauperies dei in aĩo est a nõ in sacculo. Cum q2 in pro
prio nihil habuerunt: nihilominus qñq3 loculos habuerũt vt
dictum est, ꝛ cum dr̃ in minori, ꝙ illa paupertas euãgelica que
oĩm rerum dñium abdicat dicimus ꝙ est falsa: si intelligatur
de abdicatione oĩmoda. s. in proprio ꝛ in cõi: qm̃ sicut superius
probatum est paupertatẽ euangelicã dicũtur tenere monachi
ꝛ canonici regulares, ꝛ fratres p̃dicatores: l3 habeant aliqua
in cõi ꝓpria. ¶ Ad authoritatẽ Aug. rñ. ꝙ intelligit de dimis
sione oĩm in ꝓprio non in cõi: al's ꝯtrius esset sibiipsi: qui regu-
lam suam ꝯm quã viuentes habent multa in cõi dicit esse sub
Ad quintũ
sanctis apl'is constitutam. ¶ Ad quintã cũ arguis de redu-
ctione discipulorũ xp̃i ad statũ innocẽtie. rñdetur negando mi
norem: qm̃ l3 in statu illo nullus diceret aliquid esse sibi ꝓpriũ
nihilominus oẽs erant dñi eorum: quibus vsi fuissent, ꝛ ita do
minium erat cõe: ꝯm illud Geñ. j. Crescite ꝛ multiplicamini, et
replete terrã, ꝛ subijcite eã, ꝛ dñamini piscibus maris, ꝛ vola-
tilibus celi, ꝛ vniuersis animãtibus: que mouentur sup terrã.
Ad sextũ.
¶ Ad sextam cũ arguitur de Hiero. sup illud Matt. xvij. ꝛc.
Rñdetur negãdo consequentiã. ꝛ ratio est. xp̃s cum esset rex ꝛ
filius regis eterni non tenebat soluere tributum. Soluit autẽ
propter scandalum vitandũ. nephas ergo putauit illud quod
debebatur pauperibus ꝯuertere in vsum: ad quẽ non teneba-
tur. sic etiã in hoc datur exemplum prelatis: vt res distribuen
de pauperibus nõ conuertantur in alios vsus proprios, ꝛ sin
gularis vtilitatis ad quos ille res ordinate sunt. nõ enim res
quas a fidelibus xp̃s receperat ad prouidendũ pauperibus in
ter quos ipse ꝛ discipuli sui erant ordinauerat ad tributi solu-
tionem conuertendas. vnde ex hoc ꝙ loculis xp̃s non est vsus
pro solutione tributi nõ sequit ꝙ illis non fuerit vsus pro su-
stentatione sua, ꝛ suorum, ꝛ ꝙ in illis ipse ꝛ apl'i non habuerint
Ad septimũ
proprietatem in cõi. ¶ Ad septimã de decretali exijt qui semi
nat ꝛc. Rñdetur primo iuxta responsionem dñi Jo. xxij. ꝙ nõ
fuit intentio pape nicolai per illa verba intelligere, ꝙ predicta
regula quo ad oĩa que continentur in ea euangelico fundetur
eloquio, ꝛ vite xp̃i roboretur exemplo: nec apostolorum vita et
actibus sit formata. Constat eñ in predicta regula multa con
tineri que nec xp̃s docuit: nec exemplo firmauit: vtpote ꝙ pre-
cepit conditor regule fratribus vniuersis vt nullo modo dena
rios vel pecuniam reciperent per se: vel per interpositam per-
sonam: necnon, ꝛ de multis alijs in regula cõtentis. de quibus
infra dicetur que vtiq3 Christus nec apostoli docuerunt: nec
firmauerunt exemplo. Nec obstat ꝙ Christus portare pecu-
niam apostolis ꝛ discipulis dum ipsos ad predicandum mise-
rit interdixerit: qđ tñ antequã eos mitteret ipsis non legimus
fuisse interdictũ. Quodq3 post reditum a predicatione pecu-
niam portarunt in plerisq3 locis euangelica veritas ꝛ aposto-
lica dicta testantur. hec dominus Jo. xxij. potest secundo ali-
ter responderi sic. ꝙ Christus duas ordinauit perfectas pau-
pertates diuersas, ꝛ cõgruentes diuersis exercitijs perfecto-
rum. vnam ꝛ primam pro illis qui predicaturi essent in iudea
secũdam pro illis qui ad alias extraneas regiones essent trãs-
migraturi: aut fixi essent mansuri in congregatione. vnde chri
stus volens vtrãq3 approbare aliqñ tenuit primam que nihil
habet sub celo: de qua ait apl's Matt. x. Nolite possidere au-
rum nec argentũ ꝛc. aliquando secundã que h3 aliquid in com
muni sicut aperte colligitur Jo. iiij. ꝛ Jo. xij. ꝛ Jo. xiij. ꝛ etiam
Luc. xxij. quas duas paupertates ꝛ verbo docuit ꝛ exemplo
monstrauit, ꝛ sanctificauit, ꝛ ita ex illis verbis Nicolai non se-
quitur, ꝙ xp̃s quando portabat loculos non haberet in eis p-
prietatem aliquam in cõmuni siue dñium: l3 cũ primam pau-
pertatẽ obseruauit nihil in proprio aut in cõmuni habuerit.
Ad octauũ
¶ Ad octauam respondetur primo quo ad presuppositũ dixi
mus prom. s. dicit Jo. xxij. ꝙ falsum est ꝙ regula beati fran-
cisci sit regula euangelica aut sanctum euangelium Jesu chri
sti. ita vt per oĩa quidquid continetur in ea contineat in euan-
gelio. nam multa continẽtur in regula: que non continentur in
euangelio sicut ꝙ xp̃s nihil habuerit in ꝓprio: aut in cõi: imo
habuit loculos: habuit vestes ꝛ tunicam. Similiter ꝛ apostoli
vt ex predictis patet. item nõ legitur ꝙ fuerit cinctus chorda
Christus: nec apostoli legunt cincti zonis. Matt. x. nec legi-
tur Christus nudis pedibus incessisse. imo ioannes supponit
christum calciamenta habere. cum Jo. j. dixit. nõ sum dignus
corrigiam calciamenti soluere. ꝛ Act. xij. angelus dixit petro.
precinge te. s. zona, ꝛ calcia te caligas tuas, ꝛ circunda tibi ve-
stimẽtum tuum. ergo petrus habuit cingulum ꝛ caligas ꝛ ve-
stimenta q2 calciatus angelum est secutus. Item nec christus
nec apostoli leguntur precepisse vt ieiunarent a festo omnium
sanctorũ vsq3 ad natiuitatẽ dñi. Item nõ precepit christus pe-
cuniã non tangere manibus qđ facit regula beati frãcisci, ꝛ sic
de multis alijs. dicitur ergo regula beati francisci nõ est euan
gelica aut euãgeliũ christi quantũ ad hoc, ꝙ precipit viuere in
obedientia sine proprio ꝛ in castitate qua ratione regula beati
benedicti dicitur euangelica a beato bernardo. Et regula bea
ti Augustini sub sanctis apostolis cõstituta. vnde ex illis ver
bis nõ habetur ꝙ sit contra ꝯclusionẽ predictã. Quod vero di
citur ꝙ fratres minores non habẽt ius aliqđ in rebus quibus
vtuntur dicit dñs Jo. xxij. ꝙ si loquãtur de rebus que nõ con
sumuntur vsu verũ est. Sed de rebus que vsu cõsumuntur nõ
est verum: quia in talibus impossibile sit separari vsus facti a
dominio, ꝛ proprietate. Est autem hic pro horum intelligen-
10 tia notandum: †ᵃ ꝙ dñium distinguitur triplex. s. dñium vsus a
a dñium rei, ꝛ dñium administrandi ꝛ dispẽsandi rem dominiũ
igitur vsus in rebus consumptibilibus quarũ vsus est earum
consumptio nõ separatur ab vsu earum. In rebus vero stabi-
libus: quarum vsus non est earũ cõsumptio dominium potest
separari ab vtroq3. Nam qui habet dominiũ administrãdi vel
dispensandi res aliquas eo modo dispensat quo natura rei di
spensabilis vel administrabilis requirit: quãdo igitur dispen
sat vel administrat res ꝯsumptibiles: quarum vsus est earum
consumptio administrando vel dispẽsando vsum administrat
ibi dominium vsus illis quibus administrat.

¶ Or dominiu3. qd sit dñium. vide Pe. de ancha i repeti. c. pasto. in continuatiõe rubri. nn. 7. d cã pos. ꝛ ppri. Et vnde origine3 hũerit. ibidẽ. nn. 10.

11 **Ad quartum** sic ꝓceditur. † Et videtur ꝙ non cõuenienter xp̃s loculos iude cõ-
Rñdet.
miserit: q2 sciunt eum latronem. Latroni autem minus bene
cõmittitur custodia pecuniarum: aut aliarum rerum. Respõ-
detur ꝙ cõuenientissime christus loculos ei cõmisit. Et potest
S. Thom.
iuxta sanctum Tho. super Jo. triplex assignari ratio. Prima
est que assignatur in presenti. c. vt sc3 ecclesia eius fures cũ pa-
titur toleraret. Et est ratio Augusti. Non enim est bonus qui
malos tolerare non potuit. vnde dicitur Canticorũ. ij. Sicut
lilium inter spinas: sic amica mea inter filias. ¶ Secundo lo-
culos cõmisit iude vt ei cõmunem occasionem proditionis au-
ferret: cum haberet ex loculis cõcupiscentie mitigationem. sed
sicut dicit Ecclesiastici. v. Auarus implebit pecunia. ¶ Ter-
tio cõmisit iude loculos vt doceret ꝙ spũalia sunt maioribus
cõmittenda. Tẽporalia vero minus dignis. Dicitur ergo ad
Nic. de lyra
argumentũ in cõtrarium iuxta Nicolaũ de lyra super Jo. ꝙ a
principio quãdo christus tradidit iude officiũ portandi locu-
los latro non erat. Et licet christus sciret eum futurũ latronẽ:
tamen tradidit sibi illud officium: q2 minor erat inter aposto-
los: propter quod vltimus inter eos nominatur sicut patet
Matth. x. ꝛ Marci. iij. Talibus autẽ sunt temporalia traden
da: maiores autem debẽt circa doctrinã ꝛ spũalia occupari p-
pter quod in primitiua ecclesia apostoli septem diacones ordi
nauerunt sub eis ad temporalia administranda: vt ipsi Apo-
stoli liberius possent intendere orationi ꝛ predicationi. vt ha-
Expõit literam.
betur Actuũ. vj. Lege textum. ¶ [Exemplum domini in ter
ra conuersantis.] Baruch. iij. In terra visus est, ꝛ cum homi-
nibus conuersatus est [quare habuit loculos nisi q2 ecc'lia ꝛc.]

Archidia.

ly q2 non notat hic causam: sed cõsecutionẽ. Ideo habuit dñs loculos: vt hoc licite sequeref.i.vt daret exemplũ: quod licite sequeretur. Et ita debeat intelligi patet q2 in eodem sensu sequif: nisi vt ⁊c. hug. ⁊ archi. [habitura loculos.] non conseruet sed vt in necessitatibus eroget: vt. j. e. qõ. ij. aurũ. qõ hic signatur contrariũ. sed sic soluitur. hug. [furẽ] sc3 iudam. hu. quare autẽ inde loculos portare cõmiserit iam dictũ est in questione iiij. [toleret]. i. patienter ferat. hug. [fures]. i. malos. [cũ patif

Questio. Opponit ⁊ Rñdet. Prima cõclusio.

12 eos]. i. persecutionẽ ab eis. bu. hic surgit questio. † vtrum mali sint tolerandi. Et videtur quod sic ex presenti. c. ¶ In oppositum videtur esse illud maleficos non patieris viuere. Respõdeo iuxta hug. hic, ꝙ si mali illi sunt occulti. de talibus est cõclusio ꝙ tales expelli non possunt. q2 peccata sunt occulta. Et de talib⁹ intelligitur qõ hic dicitur: qõ patet per exẽplum iude cuius peccatũ erat occultum: vt. ij. questio. j. multi. Latẽtia enim peccata quo ad ecclesiam nõ habent vindictam vt. xxxij. qõ. v. xpiana.

Scda conclusio. Tertia cõclusio.

Si vero mali sunt quorũ peccata sunt manifesta tunc est secũda 9clu. Si tales sunt potẽtes: aut sociam habent multitudinem in eadem malitia pertinacẽ: tales sunt tolerandi propter scandalum. vt. xxiij. q. iiij. ipsa nõ potest. ¶ Tertia conclusio si scandalum nõ timeatur nõ sunt tolerandi. vnde in hoc casu nõ est parcendum etiam multitudini: sed seuerius est punienda. vt de pe. di. vj. qui vult.

2 ☞ Bona temporalia mobilia ⁊ immobilia licitum est habere clero ⁊ ecclesie.

3 Terra possidebatur vno de quatuor modis in veteri testõ.

4 Missiones apostolorum fuerunt due.

8 Diuitias abundantes habere in cõi siue in rebus mobilibus siue immobilibus est impedimentum perfectionis.

Et quid si habent quãtum sufficit ad simplicem vitam. nu. 9.

11 Religio intẽdens predicationi ⁊ doctrine est potior ea que soli contemplationi studet, ⁊ nu. 15.

12 Religio vacans soli contemplationi est potior religione vite actiue.

13 Religio que sit potior inter religiones deditas vite actiue.

14 Oratio potior est ꝙ lectio in operibus vite contemplatiue.

16 Religio vna qualiter alteri preemineat.

17 Viuendi modus in christo oĩbus exẽplariter monstratus est.

18 Facultates vnius ecclesie non sunt communes alteri ecclesie.

19 Habere in cõmuni non est contra perfectionem euangelicam.

Expedit. Ad idem. s. ꝙ ecclesia possit habere proprium est hoc. c. qõ est beati prosperi epi. summa est. Primo ꝙ expedit ecclesie facultates possidere siue retinere. secundo ꝙ rectores ⁊ prelati ecclesiarum non dñi: sed dispẽsatores sunt earum.

Diuisio.

Et diuiditur in tres partes. in prima facit quod dictum est. in secũda illud probat duplici exẽplo in tertia ex dictis elicit cõclusionẽ intentam. secunda ibi: deniq3 sanctus. tertia ibi: itaq3. ¶ Pro pleniori intelligentia huius capituli ⁊ sequentium aliquorum veniunt plura querenda.

1 ¶ Primũ est vtrum ecclesia licite possit habere bona immobilia possessiones predia castra oppida, ⁊ ciuitates.

5 ¶ Secundum est vtrum decuerit ꝙ ecclesia talia receperit.

7 ¶ Tertium est vtrum expedierit ꝙ ecclesia talia immobilia bona retinuerit.

10 ¶ Quartum est vtrum habere talia bona in communi deroget perfectioni euangelice.

20 ¶ Quintum est vtrum religio nihil possidens in particulari ⁊ in cõmuni sit perfectior religione in qua aliqua bona in communi possidentur.

1 **Ad primum** sic proceditur. † Et videtur ꝙ non sit licitum ecclesie siue clero habere

Primũ ar.

bona immobilia. s. possessiones predia ⁊c. primo sic. Omne illud videtur esse illicitum: quod est prohibitum diuina lege. sed hoc est hmõi. ergo ⁊c. consequentia est bona maior nota minor vero probatur. prohibetur enim sacerdotib⁹ veteris legis. dixit enim dñs ad aaron Nume. xviij. in terra eorum nihil possidebitis: nec habebitis partem inter eos. ergo pars ⁊ hereditas tua in medio filiorum Israel. ⁊ idem Leui. xxv. ergo etiã sacerdotibus noue legis qui in eorũ loco succedunt: videf esse prohibitum possessiones habere.

Scdm arg.

¶ Scdo sic illud non est licitum clero: qõ est contra xpi euangelium: sed ꝙ clerus habeat possessiones: videtur esse contra euangeliũ: ergo illud est illicitum. Minor patet ex illo Mat. x. nolite possidere aurum nec

Tertiũ ar.

argentum ⁊c. ¶ Tertio sic. cui prohibetur solicitudo de crastino: videtur esse prohibitum prouisiones ad futurorũ prouisionem tenere: sed clero maxime prelatis qui succedũt loco aplorum phibetur de crastino cogitare matt. vij. nolite soliciti esse

Quartũ ar.

in crastinum. ergo ⁊ habere possessiones. ¶ Quarto sic. illud videtur esse illicitum: qõ nature rei repugnat: sed habere possessiones ⁊ talia immobilia bona repugnat nature siue conditioni clericali ergo ⁊c. minor colligitur ex. c. clericus. s. ea. cã. ⁊ q. vbi dicit Hiero. Clericus qui xpi seruit ecclesie interpretef vocabulum suum primũ, ⁊ nominis diffinitione prelata: nitatur esse qõ dicitur. Si tantum cleros grece: sors appellaf: propterea clerici dicuntur: q2 de sorte dñi dicuntur: vel q2 ipse dominus sors. i. pars clericorũ est. ⁊. j. nihil extra dñm habere potest, ꝙ si quidpiam aliud habet preter dñm pars eius dñs nõ erit. verbi gratia. si aurum: si argẽtum: si possessiones, si variã suppellectilem cum istis partibus dominus nõ dedignaf fieri

Quintũ ar.

pars eius ⁊c. ¶ Quinto arguitur idẽ sic. Sicut in homine se habet suprema ratio ad sensualitatẽ: ita in ecclesia videtur se habere status ecclesiastic⁹ ad seculare cuiusmodi ille est rector ⁊ gubernator. sed nõ est licitum, ꝙ ratio descendat ad id qõ est sensualitatis. ergo nec ꝙ status ecclesiasticus descendat ad id quod est secularis status cuiusmodi est habere ista temporalia immobilia consequẽtia videtur nota. ⁊ videtur ista similitudo

Sextũ arg.

colligi ex. c. duo sunt genera. s. e. causa. ⁊. q. ¶ Sexto arguitur idem ex eo qõ videtur ꝙ non sit licitum clero habere dñatum secularem. dicitur enim Luc. xxij. Reges gẽtium dominãtur eorum, ⁊ qui ptãtem habent super eos benefici vocantur vos aũt nõ sic. sed qui maior est in vobis: fiat sicut minor. idẽ habetur Mar. x. ⁊ ad idem est illud. j. Pet. vlti. non dominantes in

Septimum ar.

clero: sed forma facti gregis ex animo. ¶ Septimo idem videtur accipi ex illo qõ cõiter dicitur, ꝙ cũ ecclesia donationẽ cõstantini acceptauit audita est vox in aere dicens venenum intrauit in ecclesiam dei.

Opponit i cõtrarium.

¶ In oppositũ est text. presentis. c. vbi sanctus prosper dicit expedire ecclesie possessiões retinere: qõ nequaquam verum fuisset: si ecclesie vel clero non licuit bona

Rñdet.

immobilia possidere. ¶ Respõdeo. Circa hoc turpiter errasse leguntur multi heretici: vt pauperes de Lugd. valdenses enclinistre: bohemi, ⁊ quidam de ordine minorũ fratricelli dicti. Qui dogmatizare presumpserunt non licere clerico bona immobilia: vt puta possessiones predia castra ⁊c. possidere. Con-

2 tra quos ponitur ista cõclusio contraria. † videlicet ꝙ licitum est ecclesie ⁊ clero bona tẽporalia ⁊ immobilia possidere, ⁊ etiã in abũdantia tali, ꝙ sufficiant necessitatibus eiusdem veritas

Pria pba.

huius 9clusionis colligitur ex multiplici capite. primo ex more ⁊ exemplo eorũ qui sacerdotes dicũtur fuisse ante legem. isti enim legunf fuisse primogeniti qui pre aliis ⁊ dominium ⁊ hereditatem habebant. vnde Geñ. xxvij. dixit Isaac ad Jacob. Esto dominus fratrum tuorũ. q2 illa erat benedictio primogeniti. ⁊ Geñ. xlix. Ruben fortitudo mea primus in domo maior imperio: super fratres que habuisset nisi ascẽdisset cubile pa-

Chrysosto.

tris suis, Abrahã etiam fuit sacerdos vt pbat Chrysostomus super Mat. j. qui tamen ditissimus fuit. de melchisedech etiam patet, ꝙ fuit rex ⁊ sacerdos, ⁊ sic patet ꝙ in populo dei licitum erat sacerdotib⁹ illo tpe habere bona mobilia, ⁊ immobilia nec derogabat sacerdotio habere opulentiam etiam diui-

Secunda.

tiarum. ¶ Scdo eadem veritas colligitur ex more ⁊ exemplo sacerdotum tpe legis. vnde Leui. xxv. Edes leuitarum que in vrbibus sunt semper possunt redimi: si redempte non fuerint in iubileo reuertentur ad dños. q2 domus vrbiũ leuitarũ sunt pro possessionibus inter filios Israel. Suburbana aũt eorum non vendet q2 possessio sempiterna est. item Leuiti. xxvij. Homo si vouerit domũ suam, ⁊ sanctificauerit eã dño, ⁊. j. si agrũ possessionis sue vouerit ⁊ consecrauerit eum, ⁊. j. si voluerit redimere sed alteri cuilibet fuerit venũdatus vltra eũ qui vouerat redimere non poterit. q2 iubilei dies venerit sanctificatus erit dño, ⁊ possessio cõsecrata ad ius pertinet sacerdotum. ⁊. j. Omne qõ consecratũ fuerit dño: siue homo: siue aial: sanctum sanctorum erit dño. item Nume. xxxv. Locutus est dominus ad moysem. precipe filiis Israel: vt dent leuitis de possessionibus suis iuxta imperiũ dñi. Ciuitates ⁊ suburbia eorũ per circumitũ. idem etiã Josue. xxj. vbi dr, dederũt leuitis filii Israel de possessionibus suis iuxta imperiũ dñi ciuitates ⁊ suburbia eorum, ⁊ ibi scribitur, ꝙ quelibet trib⁹ dedit certas ciuitates alia. x. alia. xiiij. alia quatuor ⁊c, ⁊ in fi. subiungit. itaq3 ciuitates vniuerse leuitarũ in medio possessionis filiorũ Israel sunt xlij. cũ suburbanis suis: singule per familias distribute, ⁊ preterea sex refugij, ⁊ sic erant. xlviij. itẽ eadem veritas colligif ex illo. ij. parali. ij. vbi salomon ait ad sacerdotem abiathar, vade in anathot ad agrum tuũ ⁊ sic sacerdos habebat agrũ. Item Hiere. pphета sanctificatus in vtero sacerdos emit agrũ: soluit pretium: stipulationes fecit, ⁊ sibi fieri instrm. hiere. xxxij. ⁊ sic de multis aliis iducere possum⁹: in quib⁹ manifeste patet nõ repugnare sacerdotib⁹ hẽre bona imobilia: possessiões: pre-

Tertia.

dia: agros ⁊c. ergo nec ecclie ⁊ clero noui testamenti repugnat habere bona mobilia ⁊ imobilia ⁊c. ¶ Tertio eadẽ vitas colligif ex nouo testõ. nã ꝙ licitũ sit ecclesie habere bona mobilia patet ex

practica xpi: qui loculos habuit vbi reponebanf a fidelib⁹ oblata ad vsum eius ⁊ suorũ. sicut habef Joã. xij. ⁊. xiij. de quo. s. in. c. superiori ostensum est. pt3 etiã ex practica apostolorũ de quib⁹ habetur Act. iiij. Quotquot enim possessores agrorũ aut domorũ erãt vẽdẽtes afferebãt pretia eorũ que vẽdebant: ⁊ ponebant ad pedes apostolorũ. diuidebant aũt singulis prout vnicuiq3 opus erat. de quo etiam supra pt3. c. cã. ⁊ q. c. dilectissimis.

Quarta.

¶ Quarto eadem veritas pt3 ex canonibus apostolorũ. vñ eadem causa ⁊. q. c. sint manifeste habef. sint manifeste. i. distincte res ppꝛie si tñ habeat proprias: ⁊ manifeste dñice. i. ecclesie. sic potestatẽ habeat de propriis reb⁹ mouens sicut voluerit: ⁊ quib⁹ voluerit derelinquere, ne sub occasione fortassis ecclesiasticarum, ea que esse epi probantur interdicãtur ⁊c. Ecce ꝙ duplex patrimonium in potestate epi ponitur dispensandũ: sc3 propriũ: ⁊ ecclesie. idẽ habef ex. c. j. e. q. precipimus. ꝙ etiam ex canonibus apostolorũ colligif que precepta ab aplis nõ emanassent: si nõ licuisset ecclesie: ⁊ clero bona mobilia ⁊ immobilia possidere.

Quinta.

¶ Quinto eade3 veritas colligif ex sacris conciliis vniuersalibus: quorũ authoritas saluberrima est: pt3 enim hoc ex cõcilio agathen. in. c. epi. ea cã. ⁊. q. idem ex cõcilio Martini in. c. manifesta. c. q. itẽ ex 9cilio antiocheno in. c. eps. e. q. item ex concilio habito rome ab eugenio papa. c. q. iij. ca. nulli eporum. idẽ ex synodo sexta vniuersali. in. c. apostolicos. e. cã. q. ij. ⁊ in. c. non liceat. idẽ ex cõcilio Leonis pape quarti. in. c. monemus. e. cã. qõ. ij. idẽ ex concilio Vrbani pape in. c. de laicis. ea. cã. ⁊. q. hoc idẽ patet ex multis aliis conciliis tã generalibus ꝙ particularibus cõtẽtis in decretalibus ⁊ clemẽtinis a quibus sanctis cõciliis nunꝙ emanassent regule de gubernatione rerũ ecclesiasticarũ ⁊ conseruatione ⁊ dispensatione earum: si ecclesie non fuisset licitum res tales possidere.

Sexta.

¶ Sexto eadem veritas colligitur aperte ex donatione facta per constantinũ imperatorẽ: ⁊ acceptatione eiusdẽ donatiõis per sanctũ syluestrũ. qm̃ si illicitũ fuisset ecclesie talia mobilia ⁊ immobilia possidere: nequaquã imperator ille xpianissimus qui vt testaf Ambro. super ps. xiiij. Magni meriti apud deũ est ecclesiã rebus honoribus ⁊ dñatu multarũ terrarũ tam magnifice studuisset dotare: nec beatissimus papa Syluester acceptasset: vbi maxime in robur huius rõnis considerandũ est: ꝙ illud oĩm conciliorũ prestantissimũ sc3 nicenũ: post hanc dotationẽ celebratũ est: quorũ patres sanctissimi minime hanc dotationẽ acceptassent: sed maxime refutassent, si licitũ non fuisset ecclesie talia possidere.

Septima.

¶ Septimo eadẽ veritas colligitur ex authoritate sanctorũ patrũ: qui sederunt in apostolica sede post beatũ Syluestrũ hucusq3: in qua pius secũdus sedet: quorum plurimi mire sanctitatis ⁊ scie fuerũt: qui tñ bona mobilia ⁊ immobilia data ecclesie receperũt: ⁊ cõseruauerũt: qõ minime pro eorũ religione credẽdi sunt fecisse: nisi veraciter intelligerẽt licitũ esse ecclesie talia possidere, ⁊ retinere.

Octaua.

¶ Octauo veritas eadem satis etiã aperte colligitur ex sanctitate aliorũ sanctorũ pontificũ in particularib⁹ ecclesiis sicut fuit Ambr. Aug. prosper, per orbẽ dispersi, Seuerinus, Paulinus, Hilarius ⁊c. qui non mõ sanctitate sed singulari doctrina fulserunt quorũ multi non mõ bona mobilia ⁊ immobilia possessiones agros castra ⁊c. habuerunt: sed etiã auxerũt vt in pñti. c. sctũs prosper narrat de beato Paulino, ⁊ sancto hilario episcopis.

Nona.

¶ Nono eadẽ veritas colligif ex sanctitate eorũ, qui talia bona possidere in ecclesia legunf: vnde de sancto Sixto: ⁊ Laurẽtio: qui ecclesie thesauros habuisse dicif quos persecutionis tpe cessante Laurẽtius erogauit pauperibus.

Decima.

¶ Decimo veritas prefata clarissima ostẽdif ex religione, ⁊ pietate eorũ, sc3 regũ ⁊ principũ deuotissimorũ ecclesie sicut fuit 9stãtin⁹, ⁊ alii qui alii imperatores xpiani reges ⁊ principes: qui in Hispania, Frãcia, Italia, Alemania, ⁊ in aliis xpianis prouinciis ecclesias mirifice dotauerũt.

Undecima. Ambro. Hiero.

¶ Undecimo veritas illa p3 testimonio sanctorũ doctorũ ecclesie. qui hanc veritatẽ manifeste dotauit, vt Ambro. in. c. aurũ h3 ecclesia. eadẽ cã. q. ij. idẽ Hieronymus. in. c. gloria epi. e. cã. q. j. Ad idẽ btũs Grego. in. c. cũ deuotissimã. j. qõ. ij. ⁊ in multis aliis capitulis eiusdem. q. ⁊ sequẽtis. Ad idẽ sunt plurimi summi põtifices vt Melchiades papa, Vrban⁹ papa, stephan⁹ papa, pelagi⁹ papa, Pi⁹ papa, Jo. terti⁹ papa, Eusebi⁹ papa, Symmach⁹ papa, Nicola⁹ papa: Gelasi⁹ papa, Simplici⁹ papa, quorum dicta habẽtur partim in hac questione, ⁊ partim in sequenti.

Duodecima.

¶ Duodecimo veritas prefate conclusionis patet de renuntiatione omniũ doctorum scholasticorum maiorũ: qui in schola theologica fuerunt, vt est Albertus magnus in. iiij. Alexander de halis. in tertio. sanctus Tho. in. iiij. ⁊ in. ij. ij. Bonauentura in. iiij. ⁊ reliqui omnes. preter fratricellos docuerunt licitum esse ecclesie ⁊ clero habere bona mobilia ⁊ immobilia.

Albertus magnus. Alexander de halis. Ad. j. arg.

¶ Quibus habitis dicendum est ad rationes in contrarium. Ad primam que sumitur ex Leuitico. c. xxv. respondetur dupliciter. primo ne-

Bonauen.

gando 9ñam. Et rõ est iuxta dñm Bonauẽ. in. iiij. di. xxiiij. q. j. q2 sacerdotij xpi nõ tam fuit figura sacerdotiũ Aarõ, ꝙ etiã Melchisedech: q scdm ꝙ dr ad Hebr. vij. fuit rex ⁊ sacerdos. sic ⁊ xps ꝙuis honorẽ regalẽ recusauerit, ⁊ ipse vt pauper vixerit, tñ propter dulcissimã suam benignitatẽ ad hoc alios nõ arctauit. vñ nullatenus est credendũ statũ vniuersalis ecclesie alr regi: ꝙ disponat spũssanctus. hec ille. ¶ Scdo rñdetur negãdo minorẽ, sc3 ꝙ sacerdotib⁹ veteris legis fuerit phibitum habere bona immobilia, possessiones, agros, castra, oppida, et ciuitates. Nã ꝙ hoc sit falsum multiplr ostẽsum est in pbatione 9clusionis pfate. ex Leuit. xxv. ⁊. xxvij. ⁊ Josue. xxv. ⁊ multis aliis. ¶ Ad id vero ꝙ inducif ad probandũ minorẽ de nu-

S. Thom. Alexander de halis.

me. xviij. rñdef iuxta sanctũ Tho. ⁊ Alexan. de hal. ꝙ illud intelligif sic. ꝙ sacerdotes veteris legis nullo titulo deberẽt hẽre possessiones in populo Israel. cũ authoritates inducte manifeste dicãt contrariũ, s3 intelligif ꝙ rõne ⁊ titulo distributiõis ⁊ diuisionis facte per tribus ꝓm sortes nõ debẽt habere possessiones vt partẽ, aut hereditatẽ cũ aliis. Et similr cum dr ꝙ pter sacrificia ⁊ oblationes nihil aliud accipiẽt, suppletione di-

S. Tho.

missionis tũc facte per trib⁹, ⁊ hoc eo vt dicit sctũs Tho. j. iiij. di. xxiiij. q2 dispergẽdi erant p oẽs trib⁹: ⁊ sic morari debebant inter fratres suos: inter quos ⁊ deũ mediabant sacrificia: orationes ⁊ alia deo pro eis offerendo: quod fieri non potuisset si vnam determinatam partẽ terre accepissent sicut alie tribus. Et nihilominus leuite alio titulo poterant habere possessiones. vnde ius habebant in hereditate paterna, vbi notandum

Alexander de halis.

3 iuxta Alexandrũ de halis in tertio. † ꝙ in veteri testamento terra possidebatur aliquo quatuor modorũ. sc3 primo rõne facte distributionis seu diuisionis ꝓm sortes per tribus, ⁊ ter-

a ra^a sic possessa debebat per successionẽ iure hereditario ad posteros pertinere, ⁊ secundum hoc intelliguntur oẽs authoritates quas aduersarii pro se allegant. Nume. xviij. ⁊ alie consimiles dicentes ꝙ leuite nihil debebant possidere in terra filiorum Israel, nec habere partem, aut hereditatem cum aliis nec aliquid accipere preter sacrificia ⁊ oblationes, supple scilicet ratione prefate diuisionis facte. ¶ Secundo possidebatur terra ratione ⁊ titulo donationis subsequentis diuisione terre: ⁊ secundum hoc leuite possidebant vrbes, ⁊ oppida ad manendum, ⁊ suburbia ad pascendum pecora, ⁊ iumenta, sicut habetur nume. xxxv. ¶ Tertio possidebatur terra ratione ⁊ titulo oblationis factẽ deo, ⁊ secundum hoc leuite possidebant agros, ⁊ terras, que vouebantur deo, ⁊ non redimebantur infra iubileum leui. vltimo vbi dicitur. Si quis agrum possessionis sue vouerit domino, ⁊ non fuerit redemptus, cum iubilei venerint dies, sanctificatus domino erit, ⁊ possessio consecrata, ⁊ ad ius pertinet sacerdotum. ¶ Quarto possidebatur terra ratione ⁊ titulo emptionis, siue acquisitionis: ⁊ hoc modo ⁊ sacerdotes ⁊ leuite poterant acquirere terras sicut alij. nec tamen propter hoc dicerentur hereditatem accepisse inter fratres suos. sc3 in prima diuisione terre p sortes inter tribus, de qua loquitur scriptura. sicut licet Abraham foderet puteum ⁊ plantauerit vineam in Bersabee terre palestinorum Genes. xxj. ⁊ emeret agrũ in quo erat spelũca, ⁊ omnes arbores eius in cunctis terminis per circũitum. ⁊ tamen Actuum. vij. dicit Stephanus ꝙ deus non dedit illi hereditatem, nec passum pedis, quod intelligendum est ꝓm glo. Gene. vbi. s. ꝙ deus non dedit sibi nec posteris suis ex gratia secundum promissionem sibi factã: l3 eã possideret rõne ⁊ titulo emptionis. Sic in proposito terre quas possidebant sacerdotes ⁊ leuite scdo mõ sc3 rõne donationis subsequentis hmõi diuisionẽ per sortem vel tertio mõ. sc3 rõne vel titulo oblationis voti, seu eleemosyne: vel quarto mõ sc3 titulo emptionis ac acquisitionis, non dicebantur possidere iure hereditario, quãuis etiam terre possesse iure successionis hereditarie ad posteros pertinerent. vnde dicebat emanuel filius patrui Hieremie ad ipsum Hieremiã posside agrũ meũ qui est in anathot ⁊ terra Bẽiamin. q2 tibi cõpetit hereditas. ⁊ tu propinquus es: vt possideres. Hiere. xxxij. Similiter sacerdotes euangelici seu noui testamẽti aliquo quatuor modorũ pñt possidere terras, dominia vel iustitias seculares. Aut prima ratione paterne successionis hereditarie, ⁊ sic illas non possident tanꝙ clerici vocati in sortem dñi. sed inquãtũ tales persone succedẽtes suis parẽtibus siue propinquis: aut rõne ⁊ titulo emptionis acquisitionis rõne psone ppꝛie: vt ea que adueniunt clericis solertia sua ⁊ exercitio laborum suorum aut tertio ratione seu titulo liberalis donationis, aut oblationis facte persone clericali, non tñ ecclesie. Aut quarto mõ rõne ⁊ titulo ecclesie eius noĩe. vt ea q̃ in dotẽ ecclesie data sunt q̃ ex pietate fidelium aut voto ipsi ecclesie oblata sunt aut ipsis sacerdotibus nomine ecclesie. ⁊ talia non

¶ Terra. Quid dicaf terra vide bald. in. l. si nõ speciali versic. ⁊ qõ dixi. C. õ testa. ⁊ qd dicaf terra vicina idẽ in l. penult. in vlti. not. C. de institu. ⁊ substi. flo ria. in. l. sed ⁊ si loci. §. fi. ff. finium regun.

possident iure ⁊ titulo proprietatis: sȝ ratione ⁊ titulo cōmendationis qꝛ tēporalia ecclesie sunt eoꝝ rectoribus tanq̄ procuratoribus ⁊ dispensatoribus commendata. *August.* vnde aug. ad bonifaciū sic inquit. priuatim ea que nobis sufficiūt possidem⁹ non sunt illa nostra sȝ pauperū: quoꝝ procuratiōnē quodā mō gerimus nō ꝓprietatē nobis vsurpatione dānabili vēdicam⁹. et hr̄ i hac. xij. q. j. si priuatū. *Ale. de ha.* vbi priuatū ſm alexā. de hales vocat vbi supra bn̄ficiū ecclesiasticū separatū ⁊ singulari psone ꝯmissum. Et de talibus que clerici possident hoc. iiij. mō. scȝ noīe ecclesie nō possunt heredibus relinquere: nec alijs q̄ ecclesijs quarū noīe hn̄t ea cōmendata. De his vero que aliquo trium modorum tanq̄ propria possident, pn̄t heredibus aut alijs q buscūq̄ relinquere: vt pȝ ex concilioꝝ ⁊ canonū aplōꝝ preall. authoritate manifeste. *Ad scd̄m.* ¶ Ad scd̄am rn̄det negādo minorē. Et ad authoritatē dicētē nolite portare auꝝ ⁊c. lȝ superius satis dictū sit: nihilomin⁹ notandū ꝙ post illa verba q̄ dicit Mat. scȝ nec calciamēta: marcus dicit: nec calciari sandalis. Mattheus dicit nec virgā. marc⁹ vō ꝙ virga. verba ista sunt dubia ⁊ difficilia. Qō em̄ ait nolite aut est preceptū: aut consiliū. sȝ illud certū est ꝙ preceptum sit: qꝛ ita dicit. Et precipiēs eis Jesus ⁊c. Sȝ apostoli fuerūt fideles ⁊ fuerūt apostoli. aut ergo fi[t] eis preceptū inquātū fideles: ⁊ si sic ergo ad hoc tenerētur o[mnes] fideles. sȝ hoc fuit quedā heresis vt dicit Augu. eoꝝ: q dicebant apostolici. dicētes ꝙ nullus posset saluari nisi hi qui nihil [p]ossidebant. Item fuit alia heresis: ꝙ nullus saluaretur nisi d[is]calciatus pergens. ⁊ he fuerunt hereses: non qꝛ malum dn̄s p[re]ciperet: sed illi non obseruantibus precludebant viam salut[is]. Si autē precipitur eis inquantum apostoli: tunc oēs prelati qui sunt successores apostolorum ad hoc tenerētur. sed hoc [fals]ū videtur. qꝛ esto ꝙ isti male facerent: nonne paul⁹ male fe[cit]: qui portabat sumpt⁹ ⁊ accipiebat a quibusdā: vt alijs daret. Et ideo difficultatē habent hec verba. Et ideo videndū est de expositione eius. vbi sciendum ꝙ vt etiā tangit sanctus *S. Tho.* Tho. i. ij. ij. q. ccclxxxv. ar. vj. Tripliciter exponit̄ apud sctōs doctores. primo exponit̄ mystice: vt non possideamus aurum nec argentum. i. vt predicatores non innitant̄ principaliter sapientie ⁊ eloquētie tēporali. *Hiero.* vt Hieronymus exponit. *Augu.* ¶ Alio modo exponitur sicut Augustin. exponit in libro de consensu euāgelistaꝝ. vt intelligatur hoc non precipiēdo: sȝ magis permittendo dixisse. permisit enim eis vt absq̄ argento ⁊ auro ⁊ alijs sumptibus ad predicandum irent: accepturi sumpt⁹ vite ab his: quibus predicabant. vn̄ subdit: dignus est operari⁹ cibo suo. q̄si dixisset. Nolite possidere auꝝ. i. nō erit vobis necessariū habere aurū. qꝛ ego vobis indulgeo vt capiatis necessaria victus ⁊ amictus ab his: quibus predicaturi estis. fuit ergo dispēsatio: non preceptio. qua tn̄ dispensatione Paulus aliquādo vti noluit: ⁊ aliqn̄ vsus fuit. sicut patet. j. ad Cor. ix. *Chrysosto.* ¶ Tertio modo exponit̄ iuxta chrysostomū vt intelligat̄ illa dominū precepisse q̄tum ad illam missionē: qua mittebantur

4 ad predicandum iudeis. † Pro quo notandū ꝙ due leguntur missiones apostolorum. prima ad iudeos. de qua Mat. x. hos xij. misit Jesus eis precipiens ⁊ dicens. in viam gētiū ne abieritis: ⁊ in ciuitatibus samaritanorū ne intraueritis. sed ite potius ad oues: que perierunt domus israel. Alia missio est qua missi sunt post resurrectionē ad vniuersum orbem dicens. Eūtes docete oēs gētes ⁊c. prime missioni regula illa de non portando aurū data est: nō aūt pro secūda que libera fuit, nulla lege limitata. vnde in scd̄a missione ostendit eos ad preceptū datum non obligari dicens in vltima cena recolens primā missionem. Quando inquit misi vos sine sacculo ⁊ pera ⁊ calciamētis nunqd aliqd defuit vobis. At illi dixerunt: nihil dixit ergo eis. Sed qui nunc habet sacculū tollat similiter ⁊ peram. Luc. xxij. vbi concessit eis portare que ante prohibuit. Et rō diuersitatis est inter alia. Cum vt per hec exerceantur ad confidendum de virtute ipsius: qui eos absq̄ sumptibus prouideret. Cū qꝛ apud iudeos ad quos primo missi sunt: erat consuetudo: ꝙ suis debebant prouidere magistris. Et ideo nihil ferre precepit cum mitteret eos ad iudeos. ita autē consuetudo non erat apud gentes. Et ideo cum missi sunt ad gētes data est eis licentia portandi sumptus. vnde Paulus ⁊ Barnabas sumptus portabant qui predicabant alijs quā iudeis. Et ita vt dicit Aug. contra faustum ꝯuenienter pro temporū diuersitate precepta vel consilia permissa mutantur. Cum ergo authoritas illa preceptiue intellecta pro loco ⁊ tempore scȝ prime missionis per iudeam duntaxat: ⁊ non pro omni loco, ⁊ tēpore intelligatur. *S. Tho.* patet ꝙ vt dicit sanctus Thomas. in. ij. ij. vbi supra ex illo non obligabantur apostoli vel successores eorum: vt absq̄ proprijs sumptibus euangelium predicarent. Nam ⁊ de paulo legitur. ij. Cor. xj. ꝙ ab alijs ecclesijs stipendium accipiebat ad predicandum corinthijs. Et sic ptȝ quod aliqd possidebant ab alijs sibi missum. ⁊ etiā xp̄s vt. s. c. exemplū. e. q. loculos habuit: vbi portabat̄ pecunia ad necessitatem supplendā sui ⁊ suoꝝ. Successores etiā apostoloꝝ cū nō succedant eis in prima missione que fuit ad iudeā tantū: sȝ in scd̄a qua ad vniuersum orbē: nō tenent̄ ad illud preceptū datū apostolis in prima missiōe. vnde stultū videt̄ esse dicere: ꝙ tot sancti pōtifices sicut anastasi⁹: Ambr. Aug. illa ꝑcepta trāsgressi fuissent si ad ea seruanda se crederēt obligari. Alij vero exponūt authoritatē illā ꝙ per illam xp̄s prohibeat superfluā solicitudinem circa temporalia: ⁊ maxime euangelij predicatoreȝ impedientem sicut solicitudinem de crastino prohibuit Mat. vj. dicens. Nolite soliciti esse in crastinum: quia vt dicit magister *Nic. de lyr.* Nicolaus de lyra. predicator verbi dei debet esse solutus a solicitudine temporali. vnde Eusebius in gl. super lucam dicit. volēs xp̄s eos carere cupidine ⁊ solicitudinibus vite protestatus est hoc. *Ad tertiū* ¶ Ad tertiam respondetur dicendo ꝙ per illud dictum Christi non prohibetur clero: aut prelatis habere temporalia bona: sed ne propter ea aut seruiatur, aut iustitia deseratur. *Augu.* Ad hoc facit quod dicit Augustinus li. de consensu euangelistarum sic preceptum fuit apostolis pecuniam non esse ferendam in zonis: sicut preceptum fuit in crastinum non cogitandum planum est autem preceptum non esse cogitandū de crastino sic quod pecunia a sanctis non seruaretur: sed ne propter hoc deo seruiatur: ⁊ ne propter temporalia bona iustitia deseratur. *Ad quartū. S. Tho.* ¶ Ad quartam iam responsum est superius iuxta sanctum Thom. negando minorem. falsum enim est: ꝙ repugnat conditioni clericali habere bona temporalia. Et ad dictum Hierony. respondetur. qd̄ non militat contrarium. qꝛ cum omnis pars minor sit toto: ille cum deo alias partes habet cuius studium diminuitur circa ea: que sunt dei: dum intendit his que sunt mundi. Si autem non debent nec episcopi nec clerici proprium siue bona temporalia possidere: vt dū curant propria defectum faciant in his que pertinent ad cultum diuinum. vel dicendum. quod clericus deum solum in hereditate habet qui in eo solo spem suam ponit ⁊ non in pecunie thesauris: nihilq̄ nisi deum habet: qui nihil habet nisi ser[uitiu]m dei: quia paratus est omnia exponere propter deum. sic Au[g. d]icit quod solus deus vult amari. Sed vt ipse idem dicit ipse Deum solum amat: qui nihil amat preter Deū: quod non amat preter deum. *Ad quintū* ¶ Ad quintam respondetur negando argumentum. Et ratio est quia licet in aliquo sit similitudo: scilicet quo ad authoritatem regiminis: non tamē quo ad alia. *Bernard⁹* vnde vt dicit Bernardus ad Eugenium scribēs. Si corporalibus spirituale comparemus: multo maiorem dissimilitudinem q̄ similitudinem habent preterea falsum est quod solius status secularis sit bona habere immobilia. *Ad sextū.* ¶ Ad sextā de illa luce. xxij. reges gentium ⁊c. Respondetur negando cōsequentiam quoniam ex illa authoritate non potest haberi: qd̄ repugnet clero habere dn̄ium tēporale. vnde dn̄s dicit illa verba arguendo illos de cōtentione ⁊ ambitione honoris: q omnibus est culpabilis: suadens humilitatem: que omnibus est commendabilis: vt patet ex textu precedenti. quia contendebant de maioritate Luce. xx. ¶ Uel secundo dicēdum ꝙ prohibet dominiū violenter subditorū oppressiuū ſm *Origines.* Origenem vel tyrannicum quo quis gratia sui appetit dominari: et non gratia subditorum. vnde glo. super ver. dominātur. dicit. potius intendit eis dominari: q̄ eorum regimini vtiliter deseruire. ⁊ sic illa prohibitio dn̄andi se extendit indistincte ad laicos ⁊ ad clericos. ¶ Tertio pōt dici ꝙ illa ꝓhibitio si solos clericos respiciat accipiendum pro tempore ⁊ statu primitiue ecclesie: ⁊ nō generaliter. qꝛ scd̄m prius dicta diuersis statib⁹ ⁊ temporibus ecclesie diuersa ꝯgruūt. *Albertus magnus.* vnde Albert⁹ magnus super illo verbo allegato Luce. vos aūt non sic. dicit hoc enim in principio ecclesie fieri nō potuit: que in humilitate ⁊ charitate fundari debuit: ⁊ nō in fastu ⁊ dn̄io regali. Cum vero mali in ea multiplicarentur: tunc oportuit redire ad regalem et dn̄alem timorem: vt mali comprimerētur. Et hoc est quod dicis: vos autem non sic: scȝ ecclesie fundatores. Sed qui maior est vobis: potestate spirituali: fit sicut minor: qui ad nulla eligitur. Matth. viij. Quicunq̄ humiliauerit se sicut paruulus iste: hic est maior in regno celorum. i. in ecclesia. qꝛ ille ad fundandam ecclesiam xp̄i magis idoneus est. in primitiua em̄ ecclesia parum curabatur de potestate. sed omnes ad humilitatis ⁊ charitatis exempla respiciebāt. Et pariter respondetur ad illud quod inducitur prima petri. *Ad septimum.* ¶ Ad septimā de voce illa que dicitur insonuisse quando constantinus donationem ecclesie fecit respondetur primo. ꝙ vox non fuit in veritate sed a malignis confictum quod de illa voce dicitur. secundo rn̄de ꝙ si fuit vox non fuit vox celica: sed diabolica ecclesie profectibus inuidendo. Nam non est credibile quin deus sanctissimo

simo reuelasset Syluestro: ꝙ temporalium copiam non susciperet: qꝛ debebant ecclesie esse venenosa.

5 **Ad secundum** In quo querebat̄ † vtrū decuerit ꝙ ecclia tēporalia bona mobilia ⁊ immobilia receperit. Et vr̄ ꝙ nō. *Primū ar.* Primo qꝛ illud non decet ꝙ est cōtra proprij noīs interpretationē. Sȝ clericū habere bona tēporalia: vr̄ esse cōtra proprij noīs interpretationē per. c. cleric⁹. e. q. ⁊ in. c. duo sunt gn̄a. s. e. vbi tex. ait. Est autem vnū genus ꝙ mancipatū est diuino officio ⁊ redditū cōtēplationē ⁊ orationē ab oī strepitu tēporaliū cessare debuit, vt sunt clerici. ergo videt̄ ꝙ deceat clericos qui contemplationi ⁊ orationi dediti sunt, vt ab omni temporalium strepitu sint separati. *Scd̄m arg.* ¶ Secundo sic indecens est vt significatum non respondeat signo suo: qm̄ hoc est facto mentiri sed rasio capitis in clericis significat omnium temporalium depositionem. vt in allegato cap. duo sunt genera. ergo indecens est clericum temporalibus abundare. *Opponit ⁊ Respōdet.* ¶ In oppositum est text. presentis cap. ¶ Respondeo dicendum sub ista conclusione ꝙ non solum licitum est sed etiam decēs ꝙ clericus possideat bona temporalia: mobilia ⁊ immobilia. Que cōclusio probatur. primo sic. decens *Isidorus. Ambro.* ſm Isidorum. x. etymo. ⁊ Ambrosium primo de officijs quendam decorem ⁊ pulchritudinē importat se ad decus pulchritudinem ⁊ honorem xp̄iani populi. pertinet ꝙ cler⁹ diuinis inseruiens qui populi in spiritualibus gerit magisterium ⁊ ducatum: non sit abiectus ⁊ miser ⁊ mendicus. ergo videtur ꝙ decens sit clerum in bonis temporalibus tantum abundare: vt honeste possit viuere iuxta statum ⁊ dignitatem personarum. ¶ Secundo sic. indecorum esset valde: vt domus Dei ⁊ ministri dei cultu ⁊ ornatu non precellerent. sic expresse *Aggei. j. a.* Aggeus propheta protestatus est in populo dicens. nunquid tēpus vobis est: vt habitetis in domib⁹ laq̄atis, ⁊ domus ista deserta hoc idem senserat Dauid non esse congruum ꝙ ipse habitaret domos splendidas: ⁊ arca Dei sub pellibus. primo paralipo. xvij. ideo iussit per Salomonē filiū suum magnifice edificari. que preterea fuit vnq̄ natio que non sibi in decorem ⁊ verecundiam reputaret: si sacerdotes sui in doctores in honesto cultu ⁊ veneratione non essent. ¶ Tertio sic patet ꝯclusio quia hoc probatum ⁊ approbatum est a sanctissimis ⁊ doctissimis viris: qui vt dictum est bona temporalia mobilia et immobilia ⁊ etiam in copia habuerunt qui hoc non egissent: si hoc tantum esset licitum, ⁊ non decens: quoniam virorum perfectorum est non reputare sibi licitum: nisi quod etiam decet. Ambro. li. de officijs ⁊ tm̄ hec de hac conclusione. *Ad. j. arg.* ¶ Ad rationes in contrarium respondetur. Ad primam respondetur negando minorem. Et ad probationem de. c. clericus. ⁊ ca. duo. respondetur ꝙ per illa capitula non probatur: ꝙ non deceat clericum habere bona temporalia: sed ꝙ non debeat illa diuino seruitio preferre. Nam sicut dictū fuit in questione precedenti stat: ꝙ aliquis habeat multa temporalia: dominus dicatur pars hereditatis eius: sicut ptȝ in Dauid rege: qui ait ps. xv. dn̄s pars hereditatis mee: ⁊ nihilominus aurum ⁊ argentum: possessiones: ciuitates: ⁊ castra plurima possidebat volunt etiam illa capitula ꝙ homo cōtēplationi ⁊ orationi deditus a tumultu negotiorū seculariū debet esse separat⁹. Sed cum isto stat ꝙ quis habeat multa bona temporalia, ⁊ eorū cura ⁊ administratio exerceatur. aut p laicos sicut in multis monasterijs: aut p aliquos paucos clericos ad hoc deputatos sicut apostoli in actibus. Act. vj. elegerunt. vij. diacones: qui ministrarēt mēsis. *Ad scd̄m.* ¶ Ad scd̄am rn̄det̄ sicut plenius diximus supra in precedenti. c. duo sunt ꝙ nō est verum, ꝙ rasura capitis significet simpliciter ⁊ absolute omnium temporalium depositionē: sȝ solum illā: que diuino cultu ad quē clerici sunt deputati: contrariatur cuiusmodi est non quelibet bonorū temporalium possessio sed nimia terrenorum solicitudo. qꝛ vt dicit affectus in crimine est.

6 **Ad tertium** quo queritur † vtrum expedierit qd̄ ecclesia talia bona tēporalia immobilia retinuerit: siue ꝙ ecclesia bonis temporalibus abundet. *Primū ar.* Et videt̄ ꝙ nō sic. vitiose ⁊ ꝯtra salutē ꝓpriā ageret in corpore humano mēbrum: si de substātia plus acciperet quā sibi est pro alimento necessariū: ⁊ inde egritudinē contraheret. sed ita videtur esse in ecclesia ꝙ multā egritudinē contraxit ex copia bonorū tēporaliū. ergo non expedit ecclesie illa in copia possidere. *Scd̄m ar.* ¶ Secundo confirmatur ex illo apostoli. Habentes alimenta ⁊ quibus tegamur his cōtenti simus. *Tertiū ar.* ¶ Tertio idē ar. qꝛ amor diuitiaꝝ periculose animas illaqueat, ⁊ ab amore dei totaliter trahit. *Quartū ar.* ¶ Quarto qꝛ ex copia taliū bonoꝝ fast⁹: pōpa, superbia: ⁊ morum deformatio videt̄ orta in ecclesia. ¶ In oppositū est tex. pn̄tis. c. *Rn̄det.* ¶ Respondeo dicendū ꝙ expediens fuit ⁊ est ecclesie bonis temporalibus abundare. que conclusio multiplr̄ ꝓbat̄. primo sic. vnaqueq̄ res decēter ⁊ vtiliter disposita est si fini ꝑpter quē instituta est cōgruā habeat destinationē seu ꝓportionē. sed finis ad quē status ecclesiastic⁹ est institut⁹ est vt gerat magisteriū xp̄iane religionis in populo ipsum instruēdo in his q̄ fidei sunt ⁊ bonorū. vn̄ apl̄s. j. ad ti. iij. ⁊ ad ti. j. Oportet ep̄m doctorē esse ⁊ hospitalē esse nō em̄ institutus est vt cōtēplationi tm̄ vacet sed vt diuinis mysterijs populo presideat superintēdat ipsum in operib⁹ bonis verbo doceat ⁊ exēplo. Sed ista sine copia rerū temporaliū expleri nō pn̄t ergo ⁊c. *Ambrosi⁹.* ¶ Scd̄o dicit Ambro. ⁊ habet̄. lxxxvj. dis. in. c. non satis. opȝ dei tēpla congruis edificijs ⁊ ornatu sustineri vt dei tēplū honore congruo honoret̄. sed ad ornatum cōgruum ecclesie sustinēdū ⁊ cultū diuinū cōtinuādū in ornamētis libris calicibus luminaribus: ⁊ hmōi ⁊ ad alendū ministros ecclesie ⁊ scholasticos viros nutriendū copia rerū tpalium est necessaria vt patet ergo ⁊c. ¶ Tertio cōstat ad statū ecclesiasticū annexā esse hospitalitatē. vn̄ ait Apl̄s opȝ ep̄m hospitalē esse. sed ad hospitalitatē seruandā non dubiū quin copia bonoꝝ tpalium sit necessaria. ergo expedit ⁊c. ¶ Quarto idē arguit̄ ex alijs charitatis operibus sicut est captiuos redimere: vestire nudos: cibare famelicos: ⁊ hmōi. ¶ His habitis dicendū est ad rōnes in oppositū. *Ad. j. arg.* Ad primā respōdetur primo ꝙ ista ratio ita currit de laicis sicut de clericis. secundo rn̄det̄ ꝙ nō est verū de oībus monachis. p quo notādū qd̄ in corpore humano diuersa sunt membra ⁊ diuersa habēt officia. ad Ro. xij. vitiū ꝯheret man⁹ aut pes: si plus de alimēto susciperet: q̄ sit op⁹. sȝ nō cōtrahit ex hoc vitiū epar nec alia membra q̄ habēt alijs ministrare. Sic in corpore eccl̄ie qꝛ clerici tenēt administratoris mēbri locū ideo nō vitiose agunt si suscipiāt: vn̄ se alāt, ⁊ possint alijs ministrare. *Ad scd̄m.* ¶ Ad scd̄am rn̄det̄ negādo ꝯn̄am apostolus enim optime dicit ꝙ habentes scȝ tā pro nostris personis q̄ pro illis: quibus ministrare debemus contenti sumus. *Ad tertiū ⁊ quartū. ar.* Ad alia argumenta simul respōdetur negando consequentiam duabus rationibus. prima est: qꝛ lȝ illa sequantur amantes diuitias ⁊ ad illas ardentes: qꝛ vt dicit paulus ad ti. vj. qui ditari cupiunt incidunt in laqueum diaboli. ⁊ Prouer. xxviij. dicit̄ qui ditari festinat non erit innocens: nō tamē illa sequuntur habentes possessiones: aut bona temporalia sine amore possidētes. vnde multi viri sancti in antiquo testamento sicut Isaac, ⁊ Jacob, Thobias, Dauid, ⁊ multi. Et in nouo testamento beatus Nicolaus, Sixt⁹, beatus Gregorius, de quo dixit Angelus solitario ꝙ plus diligeret catam: q̄ Gregorius diuitias suas abundauerunt in bonis temporalibus: ⁊ nihilominus fuerunt perfecti ante dominum.

¶ Secundo qui illa ita sequuntur amatores diuitiaꝝ tam in statu laicorum: q̄ clericorū: in quibus oībus extirpandus est amor diuitiarum tanquam omnium matrem vitiorum.

7 **Ad quartum** in quo queritur † vtrum habere bona tēporalia in cōi diminuat perfectionem euangelicā siue religionis. Et videt̄ ꝙ sic. *Primū ar.* Primo carere diuitijs pertinet ad perfectionē vite xp̄iane, secūdū illud Mat. xix. Si vis perfectus esse: vade ⁊ vēde oīa q̄ habes ⁊ da pauperibus. sed habentes aliquid in cōi nō videtur oīno carere diuitijs. ergo videt̄ ꝙ tales nō attingant ad perfectionem euāgelicam. *Scd̄m arg.* ¶ Secūdo idē arguitur ex parte solicitudinis sic. ad perfectionē euangelicā pertinet carere mundana solicitudine. sȝ habentes aliquid in cōi vident̄ habere solicitudines pn̄tis vite reseruantes sibi aliquid in futurū: quā dn̄s discipulis suis prohibuit Matth. vj. Nolite soliciti esse in crastinum. ergo videt̄ ꝙ habere aliquid in cōi diminuat perfectionem xp̄iane vite. *Tertiū ar.* ¶ Tertio arguitur idē ex verbo sanctissimi viri Isaac qui dicebat teste beato gregorio. ꝙ monachus qui in terra possessiones querit monachus non est: ⁊ loquebatur de possessionibus cōibus: q̄ pro vsu monasterij offerebantur. ergo videt̄ ꝙ habere aliquid in cōi deroget perfectioni religionis. *Quartū ar.* ¶ Quarto idē arguit̄ ex illo Matth. x. vbi xp̄s perfectionis magister perfectionis regulam discipulis tradens ait nolite possidere aurum, nec argentū in zonis vestris ⁊c. ergo habere aliquid in cōi derogat perfectioni religiōis. *Opponit ⁊ Rn̄det.* ¶ In oppositum est tex. pn̄tis. c. ¶ Rn̄deo dicendū ꝙ habere aliquid in cōi puta pecuniā aut alias quascunq̄ res cōes ad sustentationem viuentiū in cōi: aut quorūcunq̄ aliorum pauperū non minuit perfectionē xp̄iane vite: siue euangelicā siue perfectionem religionis. patet conclusio ista. quia hoc est cōforme perfectioni quam xp̄s docuit suo exemplo loculos habendo. s. ea. q. exemplum. ¶ Scd̄o patet eadē cōclusio qꝛ talis vita est conformis vite quā habuerunt apl̄i. vt pȝ act. iiij. ⁊. s. e. q. dilectissimis. ¶ Pro cuius tn̄ conclusionis pleniori intelligentia. et *S. Thom.* iuxta sanctū tho. notādū in. ij. ij. q. clxxxviij. ꝙ perfectio spiritualis non ꝯsistit essentialiter in paupertate: sȝ in sequela xp̄i

Hierony.

vnde sequit̃. ꝛ sequere me. vñ Hierony. dicit. ꝙ nõ sufficit oĩa relinq̃re. Ad dit petr⁹ qd̃ perfect⁹ est: ꝛ secuti sum⁹ te. paupertas aũt est sicut instrm̃: vel sicut exercitiũ perueniẽdi ad perfectionẽ. vñ in collationib⁹ patrũ abbas Moyses dicit. ieiunia: vigilie: meditatio scripturarũ: nuditas: atq̃ priuatio oĩm facultatũ nõ pfectio: sȝ pfectionis instrumẽta sunt. Est aũt priuatio oĩm facultatũ siue paupertas pfectionis instrm̃ inquantũ p remotionẽ diuitiaꝝ tollunt̃ quedã charitatis impedimẽta: que sunt principia tria quoꝝ primũ est solicitudo, quã secũ diuitie afferũt. scdm est diuitiaꝝ amor, q ex diuitijs possessis auget̃ tertiũ est inanis gloria, vel elatio que ex diuitijs nascit̃

ps. xlviij. b.

ẜm illud ps. Qui cõfidunt in virtute sua ꝛ in multitudine diuitiaꝝ suarũ gloriant̃. primũ aũt hoꝝ a diuitijs separari non põt totaliter siue diuitie sint parue siue magne. necesse est em̃ hoĩem aliquaĩr solicitari de acqrendis vel cõseruandis rebus exteriorib⁹. sȝ si res exteriores nõ querant̃: vel habeant̃, nisi in modica quãtitate: quantũ sufficiũt ad simplicẽ victũ ꝛ vestitũ talis solicitudo nõ multũ impedit hoĩem. vnde nec perfectiõi xpiane vite repugnat. Nõ oĩs solicitudo a dño interdicit̃: sȝ superflua ꝛ nociua.

August.

vnde ꝛ Aug. sup illud Mat. vj. Nolite solliciti esse ꝛc. dicit nõ hoc dicit vt ista nõ procurẽt sancti quãtũ necessitatis sed vt non ista metuant. Et propter ista faciant qdquid euangelij predicatione facere iubentur. sed abundãs diuitiarũ possessio abundantiorẽ solicitudinẽ ingerit: per quam animus hoĩs multũ detrahitur: ꝛ impeditur: ne totaliter feratur in dei seruitium. Alia vero duo scȝ amor diuitiarum ꝛ elatio siue gloriatio de diuitijs non sequunt̃ nisi abundantes diuitias dicit tñ circa hoc vtrũ abundantes diuitie vel moderate in proprio vel in cõi habeantur, Nã solicitudo que circa proprias diuitias adhibetur pertinet ad amorem priuatum: quo quis tẽporaliter se amat. Sed solicitudo que adhibetur circa res cões pertinet ad amorẽ charitatis: que non querit que sua sunt: sȝ cõibus intendit. Et qȝ religio ad perfectionẽ charitatis ordinatur quã perficit amor dei vsq̃ ad contemptũ sui habere aliquid in proprio repugnat perfectioni religionis. sed solicitudo que adhibetur circa bona cõia pertinere potest ad charitatẽ, lȝ etiã per hoc impediri possit aliquis altior charitatis actus: puta cõtẽplationis diuine aut instructionis proximorũ. Ex istis eliciuntur due conclusiones plene rñdentes

S. Tho. Prima cõclusio.

8 ad questionẽ ẜm sanctũ Tho. vbi. s̃. prima † ꝙ habere abundantes diuitias in cõi siue in rebus mobilibus siue immobilibus est impedimẽtũ perfectionis: licet vocaliter non excludat

Scda conclusio.

9 eã. ¶ † Scda. Hr̃e de reb⁹ exterioribus in cõi siue mobilibus siue immobilibus q̃tũ sufficit ad simplicẽ victũ perfectionem religionis non impedit si consideretur paupertas ad cõem finem religionis: qui est vacare diuinis obsequijs. qm̃ si consideretur per cõparationẽ ad fines speciales religionũ aliter dicendũ erit. qm̃ presupposito tali fine vel tali: paupertas dicit̃ maior vel minor: que fuerit magis accõmoda ꝛ tanto erit vnaq̃q̃ religio perfectior secundum paupertatem, quanto habet paupertatẽ magis ꝓportionatã suo fini. Manifestum est aũt ꝙ quãtũ ad exteriora ꝛ corporalia opera actiue vite indiget homo copia exteriorũ rerũ: ad cõtẽplationẽ autem pauca requiruntur vt deducit sanctus Tho. vbi supra. ¶ His habitis dicendum est ad rationes in oppositũ.

Ad primũ ar.

Ad primam respondetur negando maiorem intelligẽdo ꝙ requiratur essentialiter. Et ad authoritatẽ Matthei. xix. respõdetur qd̃ ex illo verbo dñi non intelligitur: ꝙ ipsa paupertas sit perfectio. sȝ perfectionis instrumentũ, ꝛ etiã minimũ inter tria principalia instrumenta perfectionis. Nam votum cõtinentie preeminet voto paupertatis: et votum obedientie vtriq̃. quia vero instrumentum non propter se queritur: sed ꝓpter finẽ, nõ tanto aliquid est melius q̃to maius est instrumẽtum sȝ quanto est magis fini proportionatũ. sicut medicus non tanto magis sanat: quanto maiorẽ dat medicinã: sed quanto est magis medicina ꝓportionata morbo, Sic ergo nõ oportet qd̃ religio tanto sit perfectior quanto maiorẽ habet paupertatẽ. sed quanto paupertas est magis ꝓportionata cõi fini ꝛ spirituali.

Ad scdm.

¶ Ad secũdam respondetur negando assumptum. qm̃ non est possibile vt hõ careat omni solicitudine. quia nullus modus viuendi est: qui aliquam solicitudinẽ non requirat. vnde xp̃s non prohibuit oẽm solicitudinẽ: sȝ superfluam ꝛ nociuã. vt dictum est vnde qd̃ dñs dicit Matth. vj. nolite soliciti esse ꝛc. non intelligitur ꝙ nihil reseruatur in futurum hoc enim periculosum esse beatus Antonius in collationibus patrũ ostendit. Et augustinus li. de operibus monachoꝝ. vnde exponit̃ sicut dictũ est in argumento. j. respõdendo ad tertiũ argumẽtũ ibi vide.

Ad tertiũ. S. Thom.

¶ Ad tertiã rõnẽ rñdet̃ negando ꝯñam. Et rõ est. qȝ vt dicit sanctus Tho. Isaac possessiones renuebat recipere, nõ qȝ hr̃e aliqua in cõi necessaria ad vite sustentationẽ derogaret perfectioni: qȝ dñs loculos habuit vbi pecuniã collectã reponeret. sed ideo qȝ timebat, ne per hoc ad superfluas diuitias veniretur p quarũ abusum impediret̃ religionis perfectio. vnde gregori⁹ ibidẽ subdit sic metuebat paupertatẽ sue charitatis perdere: sicut auari diuites solent perituras diuitias custodire.

Ad quartũ. S. Thom.

¶ Ad quartã rñdet̃ negãdo ꝯñam qm̃ vt dicit sctũs Tho. ꝛ sepe in superioribus repetitũ est: lȝ xp̃s illa non portari in via ab his qui ad predicandum mittebant̃ ordinauerit: non tñ ea in cõi obseruari prohibuit: vt patet ex practica sua ꝛ apostolorum: qui in communi aliquid habuerunt vt dictum est.

10 **Ad quintum** sic procedit̃. † Et videt̃ ꝙ religio nihil possidens in cõi ꝛ in particulari sit perfectior religiõe q̃ hȝ aliquid in cõi.

Primũ ar.

Primo sic. ille status est perfectior qui perfectius imitat̃ xp̃m. sȝ status nihil hñtiũ in cõi ꝛ in particulari est hmõi. ergo ꝛc. probatur minor Matt. xix. vade ꝛ vẽde oĩa ꝛc. Sȝ retinens aliquid in cõi non videt̃ oĩa vendere, ꝛ relinquere: vt sequatur xp̃m. ergo non ita imitatur, ꝛ maxime cõsequentia videt̃ militare de habentibus possessiones in cõi: quia talis modus nõ legitur obseruatus a Christo ꝛ suis apl'is. ergo talis sic in cõi hñtis possessiões nõ imitant̃ xp̃m.

Scdm arg.

¶ Scdo sic. vbi est maior recessus a tẽporalib⁹ ibi est maior abdicatio proprij. sed nihil habentes in cõi nec in particulari: sunt hmõi. ergo ꝛc.

Tertiũ ar.

¶ Tertio vbi est minor solicitudo ibi maior perfectio. ergo ꝛc.

Quartũ ar.

¶ Quarto quo ad continentiam illud votum est perfectius: quo hõ renuntiat oĩ delectationi carnali. ergo similiter quo ad paupertatẽ illud votũ est perfectius: quo hõ renũtiat oĩbus tẽporalibus qñocunq̃ habendis.

Quintũ ar.

¶ Quinto sic. penitentia est perfectior vbi omnia relinquuntur ꝛ in proprio: ꝛ in cõi: q̃ vbi habẽt necessaria in cõi patet. sed paupertas ꝛ penitentia sunt perfectiones quedam, ergo sequit̃ ꝙ habere diuitias in cõi diminuat de perfectione. Si vero dicat̃ ꝙ nõ sunt perfectiones: sȝ instrumenta perfectionis que quidem perfectio est charitas. Cõstat aũt ꝙ hmõi instrumenta optima sunt: ꝛ cõuenientissima ad finem predictũ inducendũ. qȝ per xp̃m in quo sunt oẽs thesauri sapiẽtie ꝛ sciẽtie dei inuenta ergo ꝛc.

Sextũ ar.

¶ Sexto dicit August. li. iij. de doctrina xpiana. Q̃to magis regnũ cupiditatis destruit̃: tanto regnum charitatis auget̃. Itẽ lib. lxxxiij. dicit nutrimẽtum charitatis est diminutio cupiditatis: vbi ergo magis diminuitur ꝛ annihilatur cupiditas: ibi magis nutritur ꝛ auget̃ charitas, ꝛ perficitur. Et constat quod hoc fit in religione, in qua nihil habetur nec in proprio, nec in cõi ergo ꝛc.

Opponit i cõtrarium.

¶ In oppositum videt̃ ex pñti. c. ¶ Scdo sic paupertas nõ pertinet essentialiter ad perfectionẽ: sȝ solũ instrumentaliter vt dictũ est. ergo sequitur qd̃ ex parte paupertatis absolute non põt dici aliqua religio perfectior alia ꝯña satis nota est ex dictis in precedenti qõne.

Respõdet. S. Tho.

¶ Respondeo dicendũ iuxta sanctũ Tho. in. ij. ij. q. clxxxviij. ꝙ differentia vnius religionis ad aliã principaliter quidẽ attenditur ex parte finis. secundario autẽ ex parte exercitij. Et qȝ nõ põt dici aliquod altero potius: nisi secũdũ id: in quo ab eo differt. ideo excellẽtia vnius religionis super aliã principaliter quidẽ attẽdit̃ ẜm religionis finẽ: secundario aũt ẜm exercitiũ. diuersimode tñ ẜm vtrũq̃ cõparatio attendit̃. Nã comparatio que est ad finẽ est absoluta. eo ꝙ finis ꝓpter se querit̃. Cõparatio aũt q̃ est secũdũ exercitiũ est respectiua, qȝ exercitiũ non querit̃ ꝓpter se, sed propter finẽ. Et ideo illa religio alteri prefert̃: q̃ ordinat̃ ad finẽ absolute potiorem: vel qȝ est maius bonum, vel qȝ ad plura bona ordinatur. vbi nota ꝙ est finis quidã cõis oĩbus religionibus: scȝ qd̃ aliquis totaliter se prebeat ad seruiendũ deo. vnde ex hac pte nõ est diuersitas inter religiones. Est autẽ ali⁹ ꝛ specialis ꝛ ꝓximus sicut vna religio ordinat̃ ad peregrinos hospitio suscipiendos, ꝛ alia ad visitãdos vel redimẽdos captiuos. Alia ad militãdũ, alia ad ꝯtẽplãdũ ꝛ ꝯtẽplata alijs tribuẽdũ: sicut sunt religiões mẽdicãtiũ. si vo sit finis proximus idẽ vt esse vr̃ in religionib⁹ mendicantiũ. secundario attendit̃ preeminentia religionis. non secũdũ quãtitatẽ exercitij: sȝ secundũ ꝓportionẽ ei⁹ ad finẽ intentũ. vnde ꝛ in collationib⁹ patrũ introducit̃ snĩa beati Antonij q ꝓtulit discretionẽ: per quã aliqs oĩa moderatur in ieiunijs ꝛ vigilijs. ꝛ oĩb⁹ hmõi obseruantijs. Ex quibus eliciunt̃ certe

Pria conclusio.

11 conclusiones † ꝙ religio intendẽs predicationi ꝛ doctrine que ex plenitudine contẽplationis deriuatur est potior eã q̃ soli cõtẽplationi studet. Talis enim ꝓpinqua est perfectioni epõrũ. Sicut em̃ mai⁹ est illuminare: ꝙ lucere solũ. ita mai⁹ est cõtẽ-

Scda ꝯclusio.

12 plata alijs tradere, q̃ solũ contẽplari. ¶ Secũda cõclusio † religio cõtemplationi soli vacãs est potior religione vite actiue que totaliter in exteriori consistit occupatione. sicut est eleemosynas dare, aut hospites recipere. Sed quia talia sunt bona minora operibus contemplationis nisi forte in casu necessitatis. vnde Luce. x. dicitur optimam partẽ eligit sibi maria: que non

que non auferet̃ ab ea. itẽ in singulis hoꝝ graduũ põt attẽdi preeminẽtia scdm ꝙ vna religio ordinat̃ ad altiorẽ actũ in eo-

Tertia cõclusio.

13 dẽ genere. vñ est etiã tertia ꝯclo † ꝙ inter religiones vite actiue deditas illa est potior que ordinat̃ ad actũ altiorẽ. sicut potior religio q̃ intẽdit redẽptioni captiuoꝝ q̃ religio intendit de⁹ tm̃ receptiõi hospitũ: seu hospitalitati. ¶ Quarta cõclu-

Quarta cõclusio.

14 sio † in operib⁹ ꝯtẽplatiue vite potior est orõ q̃ lectio. vñ religio intẽdẽs orõni esset potior dicẽda religione q̃ soli doctrine intẽderet. itẽ põt attẽdi eminẽtia iter religiones si vna eaꝝ ad

Quinta cõclusio.

15 plura hoꝝ ordinet̃ q̃ alia ꝛ ẜm hoc est quinta cõclusio † ꝙ religio intẽdẽs simul orationi ꝛ doctrine: est potior ea: q̃ soli orationi aut soli doctrine intẽderet. Itẽ põt attẽdi eminẽtia iter

Sexta ꝯcl.

16 religiones ex parte statutoꝝ. vñ est ꝯclo sexta † ꝙ illa religio alteri ꝑeminet: q̃ ꝯueniẽtiora hȝ ad finẽ ꝓpositũ cõsequendũ. vñ potior religio nõ est ex hoc ꝙ hȝ arctiores obseruãtias: sed ex hoc ꝙ maiori discretiõe sint ei⁹ obseruãtie ordinate ad finẽ religiõis. sicut ad ꝯtinẽtiã efficaci⁹ ordinat̃ maceratio carnis per abstinẽtiã cibi: ꝛ potus: q̃ pertinẽt ad famẽ ꝛ sitim: q̃ per subtractionẽ vestiũ: que pertinent ad frigus ꝛ nuditatẽ. ꝛ quã per corporalẽ laborẽ. Ex superioribus iam dictis satis clara est conclusio de paupertate: de qua questio nr̃a petit. ꝙ non tanto religio aliqua sit potior aut maior dicenda: quãto paupertas maior sit in ea: sȝ quanto hȝ paupertatẽ magis ꝓportionatam suo fini. Que conclusio patet per simile sicut medicus non tanto magis sanat: quanto maiorem dat medicinam sȝ quanto medicina est magis proportionata morbo. Sic ergo non opȝ ꝙ religio tãto sit perfectior: quanto maiorem habet paupertatẽ. sed q̃to eius paupertas est magis proportionata cõi ꝛ speciali. vnde qȝ ad exteriora ꝛ corporalia opera vite actiue indiget hõ copia exteriorũ rerum: paucis vero indiget ad cõtẽplationẽ: ꝙ religio que ordinat̃ ad actiones corporales actiue vite: puta ad militãdũ, vel hospitalitatẽ sectandam imperfectior esset si cõmunib⁹ careret diuitijs imo si in abũdantia non haberet. nõ sic est de religionibus ad contẽplatiuã vitã ordinatis. qm̃ tales tanto perfectiores sunt: quanto eorũ paupertas minorẽ eis solicitudinẽ temporaliũ ingerit. ratio est quia solicitudo temporalium rerum tanto magis impedit religionem: quãto solicitudo spiritualiũ maior ad religionem reqrit̃. vnde qȝ maiorẽ solicitudinẽ spiritualium reqrit religio: que est instituta ad contẽplãdum, ꝛ contemplata alijs tradendũ per doctrinã ꝛ predicationẽ: q̃ illa que instituta ad contemplãdũ tm̃ illã decet talis paupertas que nimiã solicitudinem ingerat: manifestũ est, ꝙ nimiam solicitudinem ingerit res conseruare vsui hoĩm necessarias tpe congrue ꝓcuratas. Et ideo tribus gradibus religionũ suprapositis triplex gra-

S. Thom.

dus paupertatis cõpetit vt dicit sctũs Tho. Nã illis religionibus que sunt ordinate ad actiones actiue vite cõpetit habere abũdãtiã diuitiarũ cõmuniũ. illis aũt religionibus q̃ sunt ordinate ad actiones actiue vite cõpetit hr̃e abundantiam diuitiarũ cõmuniũ. illis aũt religionibus que sunt ordinate ad cõtẽplãdũ magis cõpetit habere possessiones moderatas: nisi simul oporteat tales religiones per se vel per alios hospitalitatem tenere. illis autem que ordinantur ad cõtemplata alijs tradendũ cõpetit vitã habere maxime ab exterioribus solicitudinibus expeditam: que quidẽ fit dũ modica que sunt necessaria vite congruo tpe ꝓcurata conseruant̃. ꝛ hoc dñs paupertatis institutor docuit suo exemplo. habebat enim loculos in de cõmissos: in quibus recõdebant̃ eis oblata vt habet̃ Joã. xij.

Ad primũ arg.

¶ His habitis dicendum est ad rationes in oppositũ. Ad primam respõdetur negando minorẽ. dicimus enim qd̃ nihil habentes in ꝓprio: sed in cõi tm̃ maxime modo assignato perfecte imitãtur xp̃m: q loculos habuit ꝛ apl'os: q prediorũ pretia conseruabant: ꝛ distribuebant vnicuiq̃, prout cuiq̃ opus erat ad authoritatẽ de Matthei. xix. iam responsum fuit in questione precedenti respondendo ad primũ. Et cũ subiungit ꝙ retinens aliquid in cõi non videtur oĩa vendere ꝛ relinquere. dicitur ꝙ hoc est falsum. quia qui nihil in proprio retinet oĩa ꝓpter xp̃m reliquisse intelligitur: ꝛ adimpleuisse consiliũ xp̃i lȝ cõitas congregationis pauperum cui ipsa omnia propter xp̃m contulit conseruet pro sustentatione vite eorum: sicut fiebat in ecclesia primitiua ꝙ omnes qui conuertebantur vẽdebãt agros ꝛc. ꝛ pretia ponebãt ad pedes aploꝝ: q ꝯseruabãt oĩa ꝛ distribuebãt singulis put cuiq̃ op⁹ erat. vnde illud consilium Matth. xix. vade ꝛ vende omnia. intelligendum est quo ad non habendũ aliquid in ꝓprio: sicut oẽs doctores intelligunt illud: nec ad implendum illud requiratur necessario nihil habere in cõi. lȝ etiam non dicatur facere contra qui nihil in proprio nec in cõmuni possidet. Et ad idem quod sequit̃

August. de anchona.

de habẽtibus possessiones ꝙ talis modus viuẽdi nõ legit̃ ob-

17 seruatus a xp̃o dicẽdũ est iuxta magistrũ Aug. de ancho. † qd̃ oĩs modus viuẽdi in volũtaria paupertate diuersis tẽporib⁹ in xp̃o exẽplariter mõstratus est. Nã modus viuẽdi de ꝓprijs laborib⁹ mõstratus est tpe subiectionis sub parẽtibus a pueritia vsq̃ ad. xxx. annos in qua etate parẽtibus obediẽs humiliter ꝛ reuerẽter laborẽ corporeũ cũ parẽtibus sustinuit: vt dicit basilius Luc. ij. ¶ Modus viuẽdi mendicãtiũ de eleemosynis que ab alijs inferunt̃ mõstratus est in xp̃o tẽpore sue predicationis qñ ipse ꝛ apostoli viuebant de his que administrabantur eis a mulieribus ꝛ alijs qui sequebantur vt scribitur Luce. ij. ¶ Viuẽdi modus quo aliqua mobilia seruant̃ in cõi monstratus est tempore sue persecutionis ꝛ passionis: ꝛ qñ tota illa gente iudaica pastorem simul ꝛ gregem persequente ꝯgruam regulam ipsis dispensauit permittẽns discipulis: vt tollerent: ꝛ seruarent victui necessaria. dicens Luc. xx. Qui habet sacculum tollat similiter ꝛ peram. Sed modus viuendi de possessionibus in cõi nõ fuit per xp̃m ꝛ apl'os demõstrat⁹ propter translationem ecclesie de iudeis ad gentes vt dicit melchiades papa. e. q. c. futuram.

Ad scdm.

¶ Ad secundã rationẽ respondetur ꝙ sicut diximus de paupertate: ita dicimus de maiori abdicatione temporaliũ. qm̃ illa cũ nõ essentialiter pertineant ad perfectionem sed instrumentaliter. Nam paupertas cũ secundum se nõ sit bona: sed inquãtũ liberat ab illis: quibus hõ impeditur: quominus spiritualibus intendat ẜm modũ quo liberat̃ p eã ab impedimentis predictis est mensura bonitatis ipsius: ꝛ hoc est cõe oĩbus exterioribus: que intantum bona sunt inquantũ ꝓficiunt ad virtutem: nõ aũt secũdũ seipsa:

S. Tho.

vt dicit sanctus Tho. in. iij. cõtra gentiles. c. cxxxiij. preterea vt dicit sanctus Tho. in. ij. ij. vbi. s̃. si diceret̃ ꝙ excessus paupertatis faceret religionem perfectiorẽ ẜm hoc ꝙ est pauperior non tñ faceret perfectiorem simpliciter. posset enim esse ꝙ alia religio excederet in his que pertinent ad continentiam: et obedientiam: ꝛ sic esset simpliciter perfectior. qȝ si in melioribus excedit est simpliciter melius non sequitur, ꝙ vbi illa maior sit maior sit perfectio.

Ad tertiũ.

¶ Ad tertiã respõdet̃. primo ꝙ solicitudo seruandi aliquid in cõi pro vite necessarijs nõ est prohibita: sicut supra dixim⁹ ex dicto aug. ꝛ exemplo xp̃i: nec per ꝯñs minuit in aliquo perfectionẽ. ¶ Scdo dicimus ꝙ illi qui nihil habent in ꝓprio nec in cõi: ꝛ nõ laborant manibus ꝛ maxime volentes laute viuere ꝛ comedere vel q non contentãtur paucioribus ꝛ vilioribus: ꝙ habeant minorem solicitudinem pro vite necessarijs sicut apertissime patet in illis.

Ad quartũ. Petrus de palude.

Et ad quartum de voto cõtinentie dicendum ꝙ est simile: vt dicit petrus de palude de voto paupertatis ꝛ castitatis. qȝ species ꝛ indiuiduũ possunt saluari absq̃ eo ꝙ religiosi vtantur aliquo venereo circa quem est castitas. sed indiuiduum hoĩs ẜm pñtem vitã saluari nõ põt sine vsu temporalium circa quem est votũ paupertatis.

Ad quintũ

¶ Ad quintam rñdetur ꝙ paupertas ꝛ penitẽtia sunt instrumenta ad perfectionem inducendã: qñ scȝ sunt proportionata fini aliter non. ꝛ sic docuit eos xp̃s. vñ paupertas que habet aliquid in cõi: eo modo quo dictũ est: magis est ꝓportionata perfectioni vite xpiane: q̃ illa que nihil hȝ vnde non oportet ꝙ illud quod diminuit de paupertate ꝛ penitentia simpliciter diminuat de perfectione. sed solum istud sequitur ꝙ illud quod diminuit de paupertate ꝛ pnĩa ꝓportionatis ad pfectiõnẽ: diminuat̃ de pfectione. ꝛ hoc satis cõcedit̃ sed nõ est ad ꝓpositũ nr̃m.

Ad sextuȝ.

¶ Ad sextã rñdet̃ prĩo ꝙ aliud est habere bona temporalia in cõi, ꝛ aliud est habere cupiditatem. primũ enim stat cũ summa perfectione: scȝ in xp̃o ꝛ in apl'is ꝛ in religionibus sanctis. secũdum vero non: imo vt dicit Augustinus. venenum est charitatis. ¶ Secũdo dicimus ꝙ non est verum ꝙ minor sit cupiditas in religionibus nihil habentibus in ꝓprio ꝛ in cõi maxime vacantibus otio ꝛ volentibus laute comedere: quã in religionibus habentibus aliquid sicut diximus in cõi.

Exponit literam.

Lege. ¶ [Expedit facultates ecclesie cões.]

18 † dicit facultates: non ꝙ facultates vnius ecclesie sint cões alteri ecclesie. qȝ quelibet ecclesia habet facultates ꝓprias. sed qȝ nulli persone de ecclesia sunt ꝓprie: sed cões. ita ꝙ quilibet de ecclesia non hȝ eas ꝓprias: sed oĩm sunt cões ꝛ cõitati ecclesie sunt ꝓprie. [Et ꝓprias perfectionis amore contẽni.] abrenũtiando ꝓprijs: aliter non debet quis contẽnere rerum suarum curam: imo propter hoc repelleret̃ a promotione. xlvij. distin. §. necesse. Hugu. ꝛ Archid. Est etiam hoc reprobatum. xxiiij. q. iij. quidam ver. apostoli. [aut venditis.] hoc sumptum est ex verbis dñi Matthe. xix. Si vis perfectus esse: vade, ꝛ vende omnia. [dispensator] prelati enim sunt bonorũ ecclesie dispensatores: nõ dñi, vnde apl's. j. ad Cor. iiij. Sic vos existimet hõ vt ministros xp̃i ꝛ dispensatores ministeriorum dei. s̃. j. q. ij. sacerdos. xiiij. q. j. §. qȝ ergo.

Archidia.

Archi. [prepositus]. i. prelatus [deniq̃]. ij. pars. [ingẽtia]. i. grandia [quo facto satis] argumentum ꝙ argumentandum est ab exemplis sanctorum. Eo enim

ipso presumit licitū esse ꝙ ab aliquo sancto fuit factū ar. vij. q.
19 j. ois q. hu. [contēni.] ar. † manifestū. ꝙ hr̄e in cōi nō est cōtra perfectionē euāgelicā. Erubescāt ergo heretici q dicūt nō posse habere quē perfectionē: q nō abdicat bona tēporalia in proprio ⁊ in cōi. Cetera patēt in gl. Queritur cuius sit dominium vel proprietas rerum ecclesiasticarum. Sed nos infra in. c. vidētes. dicemus aliquid de hoc.

Quoniam. Ad idē sequitur hoc ca. quod est Gregorij in registro scribētis felici epō de atropoli. Summa iniūgit isti epō visitationem trium ecclesiarum, que erant sibi vicine exhortado vt inducat clericos illaꝝ ecclesiarū ad viuendū canonice. i. regulariter: sc3 in cōi. secundum literam que magis mihi placet ⁊ consonat litere. Nō diuidiꝶ. *Exponit literam.* Lege. ¶ [Quā Solenniter]. i. in scriptis vel solenniter. i. in totum ⁊ plenarie: vt tāꝙ proprius eps oīa disponas. simile di. lxj. obitum. ⁊ cap. qm̄ Hu. ⁊ Laur. Arc. [Canonice]. i. simul. ⁊ cōiter. Hu. ¶ Sz surgit questio qualiter hoc capitulū facit ad ꝓpositū. *Questio. Rñdet.* Ad hoc vt dicit hu. dicūt quidā: ꝙ propter hoc verbum canonice inducitur hoc. c. quasi diceret ꝙ clerici nihil proprium debent habere: sed omnia cōia ⁊ cōiter viuere. Et ita hoc capitulū refertur ad principalem questionem. Sed credo inquit Hug. quod gratianus inducit hoc capitulū ad probandum ꝙ clerici licite possunt possidere ⁊ administrare res ecclesiasticas: ⁊ ad hoc facit verbum iniungimus propter ꝙ verbum *Lauren.* Lau. dicit hoc capitulum est inductum. Arch.

1 ☞ Monarchia vnde dicatur.
2 Ecclesia lateranensis est prima sedes papalis.
3 Clerici non subsunt seculari iudicio.

Futuram. Ad idē sequiꝶ hoc. c. qđ scđm titulū cōem dr̄ esse melchiadis pape. sz vt dicit hu. ⁊ gl. titulus est falsus q2 melchiades ꝓcessit syluestrū ⁊ tpe syluestri cōstantinus cōuersus est ad fidē. Alij dicunt ꝙ est vrbani. sed isti dicūt impossibilius: q2 vrbanus primus precessit non mō syluestrū: sed etiam melchiadē. *Arcbid.* Alij dicūt vt Arch. ꝙ forte debet dicere Julius papa. vt colligi pōt ex brocardo. l. iij. cap. ij. quomodocūꝗ sit summa huius cap. est qđ ecclesia licite potest possessiones sibi acquirere ⁊ possidere: licet in primitiua ecclesia secus fuerit obseruatū. vnde q2 duobus superioribus capitulis ostēsum fuerat qūo illi qui propria renuntiant bona ecclesiastica licite dispensant. Et ne quis aduersus ecclesiam detraheret dicēs: ꝙ nec ecclesie facultates aliquas possidere liceat, ideo tribus suppositis capitulis rationabilem causam ostendit quare bona immobilia possidere cepit. *Diuisio.* Et diuiditur in duas partes. in prima ponit causam quare in primitiua ecclesia: ecclesia nō acquirebat sibi possessiones. In. ij. ponit causam: quare post acquirere cepit. ij. ibi: at vero. Quia autez de materia ista an liceat ⁊ deceat ⁊ expediat ecclīe possessiōes habere: satis disputatū est circa. c. expedit trāseam⁹ ad litere expositionē. *Exponit literam.* Lege. ¶ [Futuꝝ. apl̄i.] act. iiij. ex hoc. c. ⁊ sequēti pȝ absꝗ detrimēto pfectionis ecclesia hȝ in cōi nō solū bona mobilia: sȝ etiā immobilia [in gētibus.] q2 iudei noluerūt recipere verbū dei: sȝ repulerūt: ⁊ ita fecerūt se indignos. hu. [idcirco predia] vel alia immobilia ibidē recipere noluerūt. q2 se esse a iudea repellēdos nouerūt: ⁊ gētib⁹ dispergēdos [sȝ pretia tm̄] que ponebanꝶ ad pedes apostoloꝝ dispēsandas per eo egētibus: vt diciꝶ Act. iiij. [at vero]. ij. pars. [monarchiā]. i. singularē ⁊ vni-
1 cum principatum. † a monos quod est vnū ⁊ archos quod est princeps. *Lauren. Arcbid.* Hu. Laur. ⁊ Arcbid. Tunc enim vnus in toto vrbe principabatur: non ꝙ omnes sibi obedirent, sed aliqui de omni parte mundi. vt de Asia: de Europa: de Africa. lz ei multi resisterent inter hos imperatores vnus fuit pius xp̄ianus vir religiosus xp̄iani cultus amator: qui conuersus a beato Syluestro papa ecclesiam mirabiliter sublimauit: non solum quo ad bona mobilia: sed etiam immobilia. quo exemplo pȝ qđ habere immobilia vt habet tota Xp̄i ecclesia exceptis fratribus minoribus: non est contra perfectionē, alˢ tota ecclesia in omni suo statu esset extra perfectionem: quod absit. quia ecclesia non recepisset a constantino donaria: si per hoc a perfectione laberetur [prime sedis beati petri.] sedes petri prima est authoritate ⁊ dignitate. quia omnibus preeminet in plenitudine potestatis. ar. hic ꝙ ecclesia beati petri sit prima sedes pape: ⁊ sic sedes papalis quod quidam dicunt ad quod videtur facere. iij. qđ. vj. dudum. vbi Lau. approbat istam sniam. Sed
2 Hu. ⁊ Arc. sunt alterius sententie videlicet † ꝙ ecclesia lateranen. sit prima sedes papalis: ⁊ nobis: ita visum est cum superius de hac materia disputauim⁹: ⁊ de illa hic loquaꝶ. Tum q2 illā edificauit cōstantin⁹. Tum scđo q2 ecclesia sancti petri nō est patriarchalis sedes: vel epalis. sz est de epatu portuēsi. Est ergo sensus. primo sedis beati petri. i. lateranē. patriarchij. ibi enim est prima sedes Petri. i. apostolici. lz corp⁹ sancti petri nō sit ibi. hu. [cōcederet] gl. ar. ꝙ apud ecclesiā. ro. sit imperiū. dicit *Arcbid.* Arch. hoc nō colligiꝶ ex ista litera. ⁊ est cōtra. xcvj. di. ad verū. vbi de hoc. ⁊. c. si imperator. vbi de hoc. Arch. [synodo.] Nam ante generales synodi non fuerant congregate. sed ab eius tēpore ceperunt. vt di. xv. c. j. Hu. [presidens] non quidē ad corrigēdum nec ad iurisdictionis potestatem exercendam: volēs epos indicare vt testatur ipse: sed dicitur presidens ad obsecrandum, ⁊ consulendum, ad protegendum vt in pace agerent epi: que dei essent. [a nemine] sc3 laico: vel seculari. [dijudica-
3 ri.] hic clare patet † ꝙ clerici non subsunt seculari iudicio quia filij regis regum sunt. Matt. xvij. [solius dei]. i. ecclesie. vt. ij. q. vij. accusatio. ⁊. iij. q. v. q2 suspecti. Hug. [dij vocati.] Exod. xxij. dijs nō detrahes. ⁊ in ps̄. lxxx. Ego dixi dij estis. ⁊. xj. q. j. sacerdotibus. ⁊ di. xcvj. satis [ab omnibus]. i. laicis.

3 ☞ Ecclesia quelibet habet dominium rerum sibi assignatarum.
4 Ecclesia vniuersalis habet proprietatem bonorum ecclesiasticorum in vniuersali.
5 Papa est dispensator ⁊ administrator generalis omnium bonorum ecclesie.
6 Ecclesia nunquam deficiet.

Videntes. Ad idem sequitur hoc ca. qđ est verbum pape. Summa est ꝙ licitum sit ecclesie habere bona mobilia ⁊ immobilia. *Diuisio.* Et diuiditur hoc. c. in. iiij. partes. In prima assignat ratione quare sancti patres retinuerunt hereditates ⁊ possessiones: quas vendebant apostoli in primitiua ecclesia in. ij. ponit: ꝙ prelati debent esse harū rerū ecclesiasticarū dispensatores in. iij. ꝙ ꝓdicti dispēsatores debeant ꝓuidere singulis ministris: ita vt nullus egens reperiatur inter illos. in iiij. punit eos: qui predictam potestatem ab epis auferre tētauerint. ij. ibi: ipse vero res. iij. ibi: ipse enim res fidelium. iiij. ibi ideoꝗ. si aliqs. Hic pro pleniori intelligentia huius. c. veniūt duo querenda.

1 ¶ Primum est vtrum licuerit mutare istum statum primitiue ecclesie: in quo possessiones non reseruabantur: sed vendebantur: ⁊ de illorum pretio prouidebatur singulis: prout cuiꝗ opus erat vt dicitur Act. iiij.

2 ¶ Secundum est apud quem sit proprietas ⁊ dominium rerum ecclesiasticarum.

1 Ad primum sic procediꝶ. † Et videtur ꝙ non licuit mutare. sed debuit perseuerare quia non est dubium: quin status ille vite cōis fuerit bonus ⁊ vt dictum est vita cōis vtilis ad cōsecutionē perfectionis vite spūalis. *Primū ar.* Si ergo status ille fuerit bonus ⁊ vtilis videtur ꝙ successores qui fuerunt minoris authoritatis nō debuerūt mutare illū: sz potius debuerūt imitari. *Opponit ⁊ Rñdet.* ¶ In oppositum est presens. c. ¶ Rñdeo dicēdū sub ista conclusione ꝙ licitū fuit mutare. Cōclusio ꝓbaꝶ satis tā ex. c. p̄nti. ꝙ ex. c. futurā. s̄. e. q. pro qua cōclusione est notādū iuxta magistrū Hūbertum sup regulam beati Augustini. *Hūbertus.* ꝙ quedā sunt in tm̄ essentialiter bona ꝙ non recipiunt ꝓ aliquo tpe mutationē: vt diligere deū: ⁊ similia. Quedam vero pro tpe recipiūt mutationē. Sunt enim multa que vno tpe magis expediunt: ꝙ alio. Cū ergo dilatata fuit ecclesia per orbem, ⁊ habuit pacem: visum est successorib⁹ apostolorum apud quos māsit authoritas eoꝝ: ꝙ magis expediebat vt possessiones quarū pretiū cum essent vendite dabatur eis: vt distribuerent credentibus retinerēt ⁊ darenꝶ ipsis vt perpetuo possent inde subuenire pauperib⁹: ꝙ ꝙ more solito venderentur. Et ideo mutauerūt statū illū. Et primo sole matrices etiam habebant hmōi possessiones, ⁊ prouidebant alijs: postmodum vero dilatatū est hoc ad alias ecclesias sicut apparet in p̄nti. c. videꝶ aūt ꝙ iuxta tēpora constantini facta fuerit hmōi mutatio per approbationem vniuersalem: q2 forte particulariter ante fuerit aliqua mutatio particularis. vt in. c. futuram. s̄. e. q.

2 Ad secundum in quo queritur. † ad quē pertineat reꝝ ecclīasticaꝝ ꝓprietas siue dn̄ium sic ꝓcediꝶ. *Rñdet.* Narrabūtur varie opiniones circa hoc quarū alique tanguntur in glo. ⁊ in. c. expedit. ij. e. qđ. ⁊ impugnabuntur que nō videnꝶ bone. Et tādē poneꝶ illa que nobis cōuenientior apparet. *Pr̄a opi.* prima opinio est: ꝙ dn̄ium ⁊ ꝓprietas sit apud ecclesiam. que dicitur ipse locus sacer: conclusus parietibus ecclesie. Et ista fuit snia Vlrichi. *Vlrichus.* Et ita locus ille gerit vicem

rit vicem persone: ⁊ intelligiꝶ dn̄s sicut de hereditate dicitur l. hereditas. ff. de acquiren. rer. do. Sed ista non placet nobis que rei inaīate ⁊ insensibili proprietatem ⁊ dn̄iū rerū ecclesiasticarū tribuit. *Scđa cōclusio. Arcbid.* ¶ Scđa opinio est Hu. ⁊ Arch. ꝙ ꝓprietas et dn̄iū rerū ecclesiasticarū sit solius xp̄i. vnde quecunꝗ clericis offeruntur dicunꝶ oblata deo. xij. q. ij. nulli liceat. ⁊. c. qui abstulerit. ⁊. c. res. ⁊. c. quisquis. ⁊. xvj. q. j. in canonibus. ⁊. xxiij. q. viij. conuenior. Sed nec ista opinio nobis placet. q2 xp̄s aut habet dn̄iū rerū ecclīasticaꝝ ī quātū deus: aut in quātū hō. Nō ꝓm ꝙ deus: q2 sic xp̄s equaliter est dn̄s oīm bonoꝝ tā laicoꝝ ꝙ aliorū. Nec etiā ꝓm ꝙ homo quia talibus vt homo non vtitur vt vtūtur illi qui sunt in ecclesia modo. ¶ Scđo ista opinio non videtur bona quia ista non est intentio eorum, qui ista cōferunt sc3 trāsferre proprietatē ⁊ dn̄iū eaꝝ rerū in xp̄m ꝓm qđ de⁹. q2 deus de se hȝ dn̄iū oīm. *ps̄. xxiij. a.* Dn̄i enī est terra, ⁊ plenitudo eius in ps̄. nec ꝓm ꝙ homo cū eis nō vtaꝶ vt dictū est: sed est intentio transferre dn̄ium eaꝝ in collegiū cui conferunt. Et ad authoritates que videntur facere pro illa: rñdeꝶ ꝙ dicunꝶ deo oblata q2 propter deū sunt oblata non ꝙ intentio offerentiū fuerit vt dictū est trāsferre dn̄iū ⁊ proprietatē in ipsum. *Tertia op.* ¶ Tertia opinio est. ꝙ ꝓprietas ⁊ dn̄iū rerū ecclesiasticarū sit apud clericos sicut dn̄ium vniuersitatis apud ciues inst. de rerū diui. §. vniuersitatis. liij. nec hec opinio placet qm̄ clerici nec prelati sunt dn̄i rerū ecclīasticarū sȝ dispēsatores ⁊ ꝓcuratores tm̄. vn̄. j. ad Cor. iiij. dicit aposto. pro se ⁊ successorib⁹. sic nos existimet hō vt ministros xp̄i: ⁊ dispēsatores ministeriorum dei. *August.* Et beatus Aug. ad bonifaciū. si primatum possidemus quod nobis sufficit. non illa nostra sunt sed illorū quoꝝ procurationē gerimus non proprietatē nobis vsurpatione dānabili vēdicem⁹. vn̄ ad authoritates q̄ videnꝶ sentire hoc: rñdeꝶ. ꝙ dicunꝶ esse illorū: sicut dispēsatoꝝ reꝝ ecclesiasticarū vt in. c. p̄nti. ⁊. c. nō liceat. j. e. qđ. ij. ⁊. c. ꝓdia. cū similib⁹. *Quarta opi.* ¶ Quarta opinio est. ꝙ dn̄iū reꝝ ecclesiasticarū resideat apud papā. Sed nec ista opinio placet. *S. Tho.* Tū q2 vt dicit sanct⁹ Tho. papa nō est dn̄s reꝝ ecclesiasticaꝝ sed dispensator. Tum. ij. q2 perfectio euangelica cōsuluit paupertatē quātū ad renūtiationē tēporaliū in proprio. lȝ non in cōi. sed perfectio euangelica non debet repugnare statui pape ergo status pape nō hȝ ꝙ ipse sit proprietari⁹. itē tertio. si solus papa esset proprietarius in reb⁹ ecclesiasticis: posset ea distribuere, ⁊ distrahere, ⁊ alienare: ꝓut vellet sed hoc est falsum q2 de potētia iuris nō potest de eis ordinare, nisi sicut magis cedunt in vtilitatem ecclesie. sicut debet facere bonus ⁊ fidelis dispensator. Ad hoc facit. c. non liceat. xij. q. ij. Cū ergo inuenitur dictū ab aliquo: ꝙ oīa sint pape exponendū est non tanquam dn̄i: sȝ tanꝙ gn̄alis dispensatoris. *Quinta op. Hierony.* ¶ Alia opinio est ꝙ bona ecclesiastica sunt paupeꝝ vn̄ Hierony. sup illud Esa. iij. rapina pauperū in domo vr̄a. dicit. ꝙ bona pauperū non est intelligēdū quo ad ꝓprietatē ⁊ dn̄ium: sed ꝙtū ad debitum. i. q2 eis res tales debenꝶ. Alias enī pauperes non possent committere furtū in rebus ecclesiarū ⁊ clericorū, nec clerici dando eleemosynas pauperibus eleemosynā facerent. sed suū pauperibus redderent quod cōstat esse falsum. *Sexta op.* Est alia opinio q̄ distinguit inter bona particularia appropriata vni particulari ecclesie. ⁊ inter bona ecclesiastica in vniuersali de ꝓmis est opi-
3 nio Jo. fa. *Jo. fabri.* institu. de rerū diui. in. §. nullius. † ꝙ quelibet ecclesia hȝ dn̄ium rerū sibi assignatarū. ⁊ inducit ad hoc. c. j. ⁊. ij. de re. eccle. non alie. in. vj. ⁊ in. c. j. de rest. spo. ⁊ in. c. cū ad sedē. cum multis alijs. hec opinio fulcitur rōne pro hac parte q2 vna ecclesia prescribit contra aliā vt in. c. illud. de prescrip. Itē quia romana ecclesia hȝ aliud tp̄s prescriptionis: ꝙ alie. ⁊ sic quelibet ecclesia diciꝶ habere proprium. ⁊ quilibet eps dispensator bonoꝝ sue ecclesie. vt in. c. p̄nti. vidētes. Loquēdo vero de bonis ecclesiasticis in vniuersali est opinio Bernardi hispani q̄ *Bernard⁹ hispanus.*
4 nobis placet † ꝙ ecclesia vniuersalis que est corpus xp̄i mysticum. extra de sacra vnc. c. j. est ꝙ habet possessionem ⁊ proprietatem eorum tanꝙ dn̄s. ista conclusio colligiꝶ ex. c. pontifices xij. q. iij. ⁊ plene no. per Innoc. ⁊ Host. *Innocen. Hostien.* extra de cau. pos. ⁊ proprie. c. cū super electione cuius ecclesie fidelium iure diuino oīa
5 sunt vt. xxiij. q. vij. c. j. † omnium vero bonorū ecclesie papa est dispensator ⁊ administrator generalis. qui caput ⁊ rector est eius: ad quē tota ecclesie cōitas sicut exercitus ad ducem ordinatur. Et ita papa hȝ ius ī bonis ecclesiasticis: nō solū vt inde suscipiat sustentationē sui status: sed etiam dispensandi illa bona pro vtilitate cōitatis. Sub eo vero habēt potestatem dispensandi epi in hoc vel illo collegio ecclesiastico. Nam sicut dicit Inno. ⁊ satis colligitur ex presenti. c. bona ecclesiastica propter vtilitatē cōem sunt diuisa in ecclesijs diuersorū locoꝝ authoritate summi pontificis: ⁊ epis ⁊ alijs prelatis concessa extitit administratio eorū: vt etiā patet ex. c. futurā. ⁊. c. precipimus. e. q. ⁊ tm̄ ad p̄ns de ista qōne. *Exponit literam.* Lege. ¶ [Videntes summi sacerdotes]. i. epi. ij. q. vij. accusatio. Lau. Hu. ⁊ Arc. [plus vtilitatis.] per hoc habetur ar. manifestum ꝙ habere immobilia a viris perfectis non tollit perfectionem. q2 quod ecclesia statuit vniuersaliter imo pro maiori vtilitate nō tollit perfectionem vite specialis. Nullum enim lucrum nulla vtilitas est quantūcunꝗ excellere videatur per quod receditur a vita ⁊ a perfectione Xp̄i. vnde saluator inquit Matthe. xvj. Quid prodest homini: si vniuersum mundum lucretur: anime vero sue detrimentum patiatur. maximum quidem anime detrimētum est totaliter cadere: ⁊ recedere ab euāgelica perfectione. Sed ecclesia que regitur spiritusancto precipue in his que statuit ecclesia circa sequelam xp̄i ⁊ vite perfectionē statuit ꝓ maiori vtilitate: ꝙ haberet possessiones in communi, non solum pretia sicut tēpore apostolorum in iudea quinimo predia vnde de hoc laudatur constantinus imperator qui hanc dedit ecclesie licentiam: vt in precedenti. c. futurā. ergo habere possessiones in cōi ⁊ bona immobilia non derogat perfectioni euangelice [plus vtilitatis.] ar. ꝙ semp est considerandū ⁊ eligēdū ꝙ vtilius est ecclesie. siue in acquirendo: siue in alienando res ecclesie. ar. j. .. q. ij. sine exceptione. Hug. [sumptibus]. i. fructibus. Hu. ⁊ Arch. [elegantiora] construe cum illo quod sequiꝶ j. quem ex pretio. rerum matricibus. ar. qđ olim tm̄ in matricibus ecclesijs habebanꝶ predia ⁊ possessiones. Et hinc potest solui illa contrarietas inuenitur quod res ecclesie p̄nt alienari ab epo cum consensu clericorum eiusdem ecclesie. vt. j. ea. q. ij. sine exceptione. alibi qđ requiritur cōsensus prouincialis synodi vt. x. q. ij. casellas. ⁊. j. e. qđ. ij. quicunꝗ. cum alijs similibus. potest ergo dici: ꝙ consensus synodi requirebatur quando tm̄ matrices ecclesie ⁊ pauce habebant predia, tunc enim cum magna diligentia debebāt alienari res ecclesiarum. modo authoritate sunt res ecclesiarum. Et ideo non tanta inquisitio exigitur cum singulis cura suarum ecclesiarū sit commissa. ⁊ sic hodie sufficit consensus epi ⁊ clericorū ecclesie. [ipse res]. ij. pars [locum tenent apostolorum] gl. ⁊ Hug. quo ad dignitatem. di. xxj. in nouo. ⁊ dist. lxvij. quorū vices. monachi vero quo ad renuntiationē propriorū ⁊ cōem vitam. vt. xvj. q. j. ex authoritate ⁊ sacerdos q̄ ad sacerdotale offm̄ ⁊ sacramētoꝝ dispēsationem
6 xj. q. iij. absit. [⁊ futuris.] ar. † qđ ecclesia nunꝙ deficiet. [a] arg.
a xxiiij. qđ. j. pudenda. ⁊ Luce. xxij. Ego rogaui pro te Petre vt non deficiat fides tua. quod doctores exponunt de fide romane ecclesie. facit ad hoc. c. hec est fides. xxiiij. q. j. [dispensatores.] ⁊ ministri bonorū ecclesie dicente apostolo. j. ad Cor. iiij. sic nos existimet homo: vt ministros xp̄i: ⁊ dispensatores ministeriorū dei. ⁊. j. e. q. ij. quisquis [nemo egēs sit] actuum. iiij. nec quisꝙ egens erat inter illos. [ipse enim res]. iij. pars. [ab epo ⁊ suis ministris] tenetur ergo eps per se vel per aliū ꝓuidere cuilibet indigenti clerico. lxx. di. sanctorum. Hu. ⁊ Arch. [ideoꝗ]. iiij. pars. [auellere] sc3 ꝙ res ecclesie non in potestate eporum ad dispensandū clericis ⁊ pauperibus: ⁊ omnibus deo seruientibus hu. ⁊ Arc. [vel damnatione]. i. dānandi sunt tanꝙ heretici: qui dicunt ꝙ habere bona mobilia aut immobilia in communi tollat euangelicam perfectionem.

a ¶ Nūꝙ deficiet. adde Baldum in l. vnica. §. in primo. in fi. C. de cadu. tollen. bar. in. l. hereditates ex die. de heredi. insti. spe. de arbit. §. v. ver. quid si prelat⁹. et de peti. et possess. §. j. ver. sed pone.

1 ☞ Eleemosyna potest fieri de eleemosynis ⁊ de decimis.

Habebat. Ad idē sequiꝶ hoc. c. qđ est beati Aug. super Joā. homil. lviij. vbi exēplo xp̄i ꝓbat: qđ ecclesia pōt hr̄e bona ī cōi oblata sibi a fidelib⁹ ⁊ reseruare illa vt suoꝝ ⁊ aliorū indigētiū necessitatibus prouidere possit. *Diuisio.* Et diuiditur in duas partes. in prima ostēdit, ꝙ xp̄i exēplo ecclesia pōt oblata sibi retinere ⁊ conseruare pro necessitatibus sui ⁊ suoruz. in ij. videtur respondere cuidam obiectioni: que poterat contra predicta insurgere ex illo saluatoris precepto. Matth. vj. non esse cogitandum de crastino. ij. ibi: vt intelligeremus. de ista materia satis dictum est. s̄. c. exēplū. e. q. ideo breuius nos expediem⁹. *Exponit literam.* Lege. ¶ [Habebat dn̄s] Jo. xiij. cōseruās ad opus
1 suū ⁊ pauperū. vnde subditur [⁊ suorum.] Et est ar. † ꝙ de eleemosynis ipsis ⁊ de decimis potest fieri eleemosyna. xvj. q. j. decime tributa. ⁊. xxiij. q. iiij. duo. [tunc ecclesiastice pecunie forma] scilicet exemplaris. quia exemplo xp̄i habētis loculos cepit ecclesia exēplū retinendi necessaria [vt intelligeremus]. ij. pars [de crastino.] ar. ꝙ quandoꝗ aliud debet intelligi prohibitū quā videatur prohiberi. vt. xxij. q. j. in nouo. Non enim prohibetur hic ne quis possit sibi prouidere ⁊ precauere in futurum. *August.* vnde idem Augustinus in lib. de opere monachorum dicit. ideo dn̄s ait. Nolite soliciti esse: quid manducetis ⁊c. non ꝙ ista nō procurēt quātum necessitatis est. vnde honeste poterunt. sed ne propter ista faciant ⁊c. sed nimia solicitudo acquirendi ⁊ prospiciendi prohibetur. Non enim sic debemus esse soliciti, ⁊ cum tāta solicitudine cogitare de necessarijs: vt ꝓpter hoc iustitiam negligamus. Non enim est cogitare de crastino:

si quis humano more ista pcuret.sed si quis propter ista militet vt in operibus suis nō regnū dei:sed istorū acquisitionem intendat.vt dicit Aug.[ne deo propter ista seruiat.]scʒ principaliter in eis finem intentionis nostre ⁊ laborum ponentes.

His omnibus. §.est:in quo magister gratianus concludit principale propositum ex preallegat.c.qđ clericis non licet habere propriuʒ. Sensus huius litere est.Clerici qui ex voto ad hoc se obligauerūt nō lʒ hr̄e ꝓpriū:⁊ si hr̄e p̄sumpserint:nō erūt clerici:scʒ re:⁊ professione:sed solū noīe.vel nō erunt clerici.i.nō remanebunt clerici:sed deponentur:vt exponit hu.eis tamen clericis qui non renuntiauerunt proprijs:nec volunt clericatus : non est tollendus.i.non ob hoc sunt prohibendi a clericatu . scʒ vt non ordinent.Hu.idē Lau.⁊ Arch.ꝙ probat per sequens.c.

1 ☞ Episcopus simplex an possit statuere sine consensu suorū clericorum:quod nullus ordinetur in ecclesia nisi proprijs renuntiet.quod non.nu.2.
Potest tamen cum consensu suorum clericorum.nu.3.
4 Papa potest statuere ꝙ nullus clericus ordinetur in ecclesia nisi renuntiet proprijs.
5 Prelati non debent redargui inconstantie cum maturiori cōsilio mutant qđ fecerunt si viderint expedire.
6 Simulans ⁊ non seruans peccat dupliciter.

Certe. Sequit.c.btī Aug.in li.de cōi vita clericoꝝ:in quo probat qđ nō obstāte cōtraria ꝯstitutione primit⁹ facta clericis habētib⁹ ꝓpriū ⁊ nolētibus renūtiare nō est auferēdus clericatus. *Diuisio.* Et pōt diuidi hoc.c.in tres partes.in prima cōmemorat ꝯstitutionē prius factā cōtrariā.in.ij.illā reuocat.in.iij.assignat reuocationis cām.ij.ibi:ecce.iij.ibi:nolo.Qr de ista materia satis dictum est.s.e.q.c.nolo.pauca hic dicemus . Lege. *Exponit literam.* ¶[Certe ego.]hoc patet ex his que dicta sunt supra.in.c.nolo.Aug.enim primo statuerat:ꝙ nullum ordinaret in clericū nisi proprijs renuntiaret quod videns multis esse occasionem peccandi retractauit illam constitutionē,non circa iam ꝓmotos:sed circa promouendos.Et vtitur Augu.in hoc.c.eo modo loquendi:quo quis dr̄ auferre qđ non dat:⁊ amittere quod non habet.recedere vel cadere ab eo:in quo nunq̄ fuit ⁊ quod nunq̄ habuit.Litera sic exponitur.[Statuerā]sʒ hic surgit *Questio.* 1 questio† vtrum simplex eps poterit hoc statuere:sine consensu suorū clericorum.ꝙ nullus ordinetur in ecclesia sua nisi proprijs renuntiet. *Rn̄det.* ¶Ad hanc questionem respondetur sub *Pr̄a conclusio.* 2 conclusionibus aliquibus iuxta Hu.⁊ etiam Arch.prima est†qđ simplex eps absq̧ consensu suorum clericorum non potest talem constitutionem facere.patet conclusio,quia hoc onus importat ⁊ asperiorem vitam:ad quam nullus potest cogi nisi fecerit sibi preiudicium.ar.di.lxxiiij.gesta.⁊.xx.qđ.iij.presens.et xv.q.j.presens.⁊.xv.q.j.non est. *Scđa conclusio.* 3 ¶Secunda conclusio.†Simplex eps cum consensu clericorum suorum potest licite statuere:vt nullus ibi promoueatur ad clericatum,nisi proprijs renuntiet ⁊ castitatem promittat.ar.di.xxxij.placuit.⁊ tunc ipsi auferunt sibi licentiam apostoli.non eps.xxviij.di.de his.Et sic credit Hu.ꝙ Aug.hoc statuerat cum consensu suorum clericorum. *Tertia conclusio.* 4 ¶Tertia conclusio†papa quia habet plenitudinem potestatis pro voluntate sua potest hoc:⁊ similia statuere : sicut statuit.ꝙ nullus ordinaretur in sacrum ordinem:nisi promissa continentia.vt di.xxxj.ante triennium.⁊ tunc arctantur tantum promouendi non iā promoti vt notat ipse hu.xxviij.di.de his.ibi vide.de hoc etiam notat gloss.lxxj.di.proposuisti.[mecum].i.in communi vita.quia non poterat intelligi qđ secum manerent in eodem habitaculo.hug.[si vellet a ꝓposito discedere]scʒ non habendi propria nec recipere[tollerem ibi clericatum]id est,non promouerē illum ad clericatum:non ordinarē eum.Ecce cum quis prestat impedimentum alicui ne aliquid consequatur dicitur auferre ei:⁊ ille dicitur amittere illud.licet nunquam habuerit simile.xvij.consilia.⁊.v.q.vj.qr hug.[muto consilium]circa promouendos:non circa promotos:qui votū fecerant cum talibus non posset dispensare august.imo nec papa dicit Hu.cum reddere votum sit de preceptis iuris naturalis.vt vouete ⁊ reddite.vbi papa dispensare non potest.xxv.q.j.sunt quidam.⁊ contra patrum.hug.[muto consilium.]hoc sapientum est retractando antiquam constitutionem ⁊ statuendo contrarium:scʒ ꝙ non minus ordinabo aliquem licet non velit renuntiare proprijs:cum esset occasio mali:mutare potuit.ar.di.lxiij.§.verum.ar.†ꝙ prelati non 5 debent argui [a] incōstantie cum maturiori consilio mutant qđ fecerunt:si viderint expedire.Nam sapiens mutat consilium:cum aliquid prudentius meditatur[quibus non sufficit deus

3 ¶Argui. prelat⁹ pōt se subijcere iferiori. pe. de ancha.in c.cū ex iniū a cto.nu.9.de hereti.

in ecclesia.]Tales enim quibus non sufficit deus nec ecclesia i.bona deputata ad cōem vitam:sunt auari sectātes auaritiā: que est idolorum seruitus ad Col.iij.[abijciūtur cōsortio sanctorum.]ad Ephe.v.auaritia nō nominetur in vobis:sicut decet sanctos[non aufero].i.non prohibeo eos qn ꝓmoueantur ad clericatum.hu.⁊ Arch.[Nolo]tertia pars.ostendit causaʒ quare mutauit constitutionem:quia multis erat occasio peccati[hypocritas]multi enim ne repellerētur a clericatu fingerent ⁊ simularent:ꝙ vellent renuntiare proprijs:qui tamen in veritate bona in proprio non relinquerent.ita quod fingerent se esse quales non essent.Et ideo sententiam mutauit : ne daret occasionem ꝙ essent hypocrite:qui dicerent ⁊ non facerent quod est malum vitandum.[malum est cadere a proposito].i. 6 a promisso:†sed qui simulat promissum ⁊ non seruat:dupliciter peccat.primo qr non seruat quod promiserat.quia displicet deo infidelis promissio.Ecclesiast.v.secundo peccat per hypocrisim simulans se seruare:quod non seruat:si nō seruat sanctitatem foras dimidius cecidit.Aliqui dicunt:ꝙ vult Aug.dicere hic.ꝙ peccans publice ⁊ manifeste minus grauiter peccat:q̄ peccans occulte:quod non credimus qr hoc non est simpliciter verum.sed dicendum vt iam diximus:ꝙ qui solū non seruat sanctitatē.[foras].i.publice.i.sine aliqua fictione minus peccat:q̄ is:qui non seruat:sed simulat se seruare iste totus dicitur cecidisse,quia exterius non seruando,⁊ interius simulando siue fingendo . ⁊ ideo dicitur.ꝙ simulata iniquitas est duplex iniquitas[nolo vt habeat necessitatem].i.occasionem[nemini eum tollo].i.a promotione repello.licet communem vitam ducere vel sumere nolit.

Econtra. §.est:in quo videtur melius assignari.ij.pars questionis.in qua Gratian⁹ allegat pro alia parte questionis.scʒ ꝙ clerici possunt habere ꝓpria.Et inducit.xj.authoritates.Sicut aūt als.diximus hoc verū est clericis qui non renuntiauerunt proprijs.

1 ☞ Episcopi an possint habere proprium.ꝙ sic.nu.2.
3 Abrenuntiatio propriarum facultatum potest dupliciter considerari.
4 Res proprie dicuntur tribus modis.

Episcopi. Sequunt capl'a ad pbādū hāc qōnis scđam partē.Et inducit primo hoc.c.ꝙ sumptū e[st] ex ꝯcilio agathensi.Cuius summa est.qđ epi de suis ꝓprijs possunt relinquere qbus volūt.Et ita manifeste innuit:ꝙ epi ⁊ clerici possunt habere ꝓpria. *Diuisio.* Et diuidit in duas partes.in prima ponit ꝙ dictū est.in.ij.ꝙ bona ecclesie dʒ diligēter seruare.ij.ibi qdquid.pro pleniori intelligentia huius.c.⁊ sequētiū. *Questio.* Queritur. 1 †Utrū epi possunt habere ꝓpriū. *Primū ar.* Et videt ꝙ non.primo sic. voluntaria paupertas videtur ad perfectionem pertinere ꝑm illud Matth.xix.Si vis perfectus esse:vade:⁊ vende ⁊c.Sed epi assumuntur ad statum perfectionis ergo non licet eis habere propriū. *Scđm arg.* ¶Secūdo videtur idē argui ex.c.expedit.s.ea.q.vbi dicitur.expedit facultates ecclesie possideri ⁊ proprias perfectionis amore contemni ⁊c. *Tertiū ar.* ¶Tertio sic.Epi in ecclesia tenent locum apostoloꝝ.vt.s.in.c.videntes.ea.q.⁊ Luce.x.ita habet gl.⁊ di.xxj.in nouo.sed aplis dn̄s precepit,ꝙ nihil proprium possiderent.ꝑm illud Matt.xiiij.Nolite possidere aurum:nec argentum ⁊c.ergo videtur ꝙ epi teneantur ad eandē obseruantiam:vt nihil proprium possideant. *Opponit ⁊ Rn̄det.* ¶In oppositū 2 est tex.p̄ntis.c.expresse.¶Respondeo dicēdū†ꝙ epi p̄nt habere propriū ⁊ licite possunt habere.patet cōclusio ista p multas alias authoritates positas in hac qōne. ¶Secundo sic. Nullus tenet ad ea que sunt supererogationis:nisi se specialiter voto ad illud astringat:vt patet.sed viuere absq̧ proprio est supererogationis.Non enim cadit sub precepto:sed sub cōsilio.vnde cum Matt.xix.dixisset dominus adolescenti si vis ad vitam ingredi serua mandata postea subdit superaddēdo si vis perfectus esse vade ⁊ vende ⁊c.Sed epi in sua ordinatione non se obligarunt ad hoc vt absq̧ ꝓprio viuant : nec etiam absq̧ ꝓprio de necessitate ad officium pastorale requiritur ad quod se obligauit.ergo non tenentur epi ad hoc:ꝙ sine ꝓprio viuant:⁊ per consequens licitum est eis habere ꝓpriū.¶His habitis dicendum est ad rationes in oppositum. *Ad.j.arg. S.Tho.* Ad primam de Mat.xix.Si vis ⁊c.Rn̄det iuxta sanctum Tho.sicut sepe supra respōsum est specialiter circa expedit:ꝙ perfectio xp̄iane vite non consistit essentialiter in voluntaria paupertate.sʒ voluntaria paupertas instrumētaliter operatur ad perfectionem.possibile est autem aliquem perfectionem acquirere sine propriarum diuitiarum abiectione actuali:imo cum opulentia diuitiaꝝ sicut patuit in Abraham cui dictū est a domino Gen.xvij.

gen.xvij.Ambula coram me ⁊ esto perfectus.qui tn̄ legit di- 3 ues fuisse.vn̄ S.Tho.in.ij.ij.q.clxxxiiij.ar.vij. † in solutione ad primū dt ꝙ abrenūtiatio ꝓpriarū facultatū dupl'r pōt cōsiderari.vno mō ꝑm ꝙ est in actu:⁊ sic in ea non cōsistit essentialiter perfectio:sed est quoddā perfectionis instrumentū sicut.s.dictum est.Et ideo nihil prohibet statum perfectionis esse sine abrenuntiatione.sic ⁊ dicendū de alijs exteriorib⁹ obseruantijs.alio modo potest considerari per preparationem animi vt scʒ homo sit parat⁹ si opus fuerit omnia dimittere vel distribuere.Et hec directio pertinet ad perfectionem.vn̄ *Augustin⁹.* Augu.li.de.q.euangelij.dum ostendit dominus filios sapientie intelligere non in abstinendo nec etiam manducando esse iustitiam:sed in equanimitate tolerandi inopiam.vnde etiam *ꝓhil.iiij.c.* apostolus dicit. Scio abundare ⁊ penuriam pati. Ad hoc autem maxime tenentur episcopi:⁊ omnia sua pro honore dei ⁊ salute sui gregis contemnendo cum opus fuerit : vel pauperibus sui gregis largiendo, vel rapinam bonorum suorum cū gaudio sustinendo.Et ita episcopi possunt esse perfecti sine abiectione actuali diuitiarum per exercitium circa curam animarum,⁊ dilectionis fraterne ex qua non solum proprias diuitias pro salute proximorum exponere vel contemnere debent esse parati:sed etiam propria corpora ad quam perfectionem veniunt religiosi per exercitium nihil habendi' quod patet ex eo ꝙ fuerunt multi in ecclesia dei:de quorum sanctitate dubitari non potest:qui hoc scilicet actualem diuitiarū abiectionem non seruauerunt sicut Athanasius:hilarius: Sixt⁹: ⁊ alij plurimi. *August.* vt aūt dicit Augusti.contra mendacium. Non solum oportet precepta dei retinere:sed etiam vitam moresq̧ iustorum.itaq̧ in verbis intelligere non valētes in factis sanctorū intelligemus:quemadmodū oportet accipere.Et hui⁹ ratio est quia idem spirit⁹ est qui loquitur in scripturis,⁊ mouet sanctos ad operandum secundum illud Jo.viij.Qui spiritu dei aguntur : hi filij dei sunt.Et ideo non est credendum illud quod a sanctis viris agitur esse contra preceptum Dei. *S.Thom.* vnde in.ij.ij.dicit S.Tho.Stultum esse videtur dicere:ꝙ tot sancti pontifices sicut Athanasius:Ambro.Augu.illa precepta transgressi fuissent si ad ea seruanda se crederent obligari. *Ad scđm.* ¶Ad secundam de.c.expedit respondetur.ꝙ non militat: quoniam licet dicat expedit non dicit quod necessariū sit actu abijcere propria.Nam vt dictum est ad perfectionem sufficiebat abiectio diuitiarum propriam. *Ad tertiū. August.* ¶Ad tertiam de Matt.x.responsum est superius circa.c.expedit.vbi quadrupliciter authoritas illa exposita est.Et nihilominus aliqua repetendo respondetur dupliciter.primo iuxta August.de consensu Euan.dictum illud Christi non fuisse prohibitionis;:sed concessionis.concessit eniʒ xp̄s vt apostoli ⁊ omnes predicatores non de proprio sed de stipendijs eorum quibus predicabant possent viuere.vnde dicit sic.Cur dominus apostolis dixerit: vt nihil possiderent:nec aliquid secum in via portarent satis ipse significat cū addit.dignus est enim mercenarius mercede sua.vn̄ satis oñdit pmissum hoc esse non iussum.vnde qui pmissione vti nō vult vt ab alijs accipiat vnde viuat.sʒ si sua defert ad viuendum non contra domini preceptum facit.aliud enim est permissione non vti quod ⁊ paulus fecit aliud cōtra preceptū agere.Et ita Xp̄s non prohibuit.Quod si aliq vellent de suo iure superogare ꝙ eis non liceret : vt viuentes de proprio possent euangelizare.⁊ sacramenta ministrare: alias vt dictum est paulus qui de suis laboribus viuens euangelium predicabat peccasset.Et sic authoritas illa non militat contra conclusionem nostram.¶Secundo potest responderi quod illud domini dictum dato quod sit preceptū:quod intelligitur factum q̄tum ad primam iussionem : qua mittebātur apostoli ad predicandū iudeis apud quos consuetudo erat vt doctores sui viuerent de stipendijs eorum quos docebant nō aūt q̄tum ad secundā missionē qua apostoli missi sunt ad gētes.vt patet Luce.xxij.epi aūt sunt successores apostolorū q̄tum ad secundam missionem que fuit libera in omnem orbem terrarū:⁊ non quantū ad primam:q̄ fuit lege illa de non portando aliquid in via restricta.Et ita authoritas illa nō facit. *Exponit literam.* 4 contra.Lege.¶[Episcopi de rebus proprijs]q̄ dicunt trib⁹ modis.vel scilicet primo:que iure hereditario sibi pertinent. vel scđo scilicet que per scripturam vel aliquo alio artificiolo sunt sibi acquisite.vel tertio:que sibi aduenerunt non occasiōe ecclesie:sed contēplatione persone:vel quidquid habent id est, quocunq̧ titulo ad eos sit deuolutum[de proprio]quia non de ecclesiastico vel occasione rei ecclesiastice.tunc enim non cōputaret in bonis epi:sʒ in rebus ecclesie.vt.j.q.v.fixū.hu. [heredib⁹]dūmō sint catholici:nō heretici:non excōicati:nō infideles:non pagani non iudei.de talib⁹ enim licet catholico relinquere.vt.xxiiij.questione.ij.sane.Hu.tamen dic vt legitur

⁊ no.extra.de hereticis.c.si quis episcopus[quidquid]secūda pars[de prouisione].i.de rebus ecclesiarū vel earū intuitu acquisitū.hu.⁊ Arch.[in iure ecclesie.] *Archid.* Nam vsus tn̄ nō proprietas rerum ecclesiasticarum tam mobilium q̄ immobiliū conceditur clericis.j.e.q.ij.sine exceptione.hu.Nā prelatus efficitur rerum ecclesie dispensator.s.j.q.ij.sacerdos.⁊.s.e.q.expedit.cum multis alijs.

Manifesta. Ad idē est hoc.c.qđ est sumptum ex cōcilio pape martini summa est.ꝙ ecclesie bona debēt esse manifesta: nō tātū epo sed etiā alijs clericis:q sunt iuxta ipm ne propter confusionē eps vel ecclesia recipiat lesionē. *Diuisio.* Et pōt diuidi in duas partes.in prima ponit quod dictum est in secunda assignat causam dicti sui.scđa ibi:vt si.Lege. *Exponit literam.* ¶[Manifesta vt si]secunda pars[importunitatem].i.fatigationem molestiā grauedinem.Hu.⁊ Arch.siue dānū *Lauren.* Lau.[nec eps] i.successor vel heres eius.Hu.⁊ Arch.[prescribatur].i.damnificetur.Hu.⁊ Arch.

1 ☞ Dominium rerum ecclesiasticarum est apud deum.
2 Presumptio fit pro ecclesia quādo est incertitudo an res sint epi vel ecclesie.

Sint manifeste. Ad idē sequitur hoc.c. sumptū ex canonibus apostolorū.Summa est eadem cū sn̄ia precedentis capl'i. *Diuisio.* Et pōt diuidi in tres partes. in prima ponit quod dictum est.s.ꝙ manifeste sint q̄ res eccl'ie ⁊ q̄ epi.in scđa assignat rationem.in tertia declarat inconueniens quod sequeretur ex confusione rerū:scđa ibi:vt potestatem.tertia ibi:vt fortassis omnia sunt clara. *Exponit literam.* Lege.¶[Sint 1 manifeste].i.separate[a rebus].i.ecclesiasticis.hu.Ar.† ꝙ rerum ecclesiasticarum dominium sit apud deū sed superius declarauimus:qua ratione res ecclesiastice dicantur domini qr ad honorem dei sint oblate:ꝙ dominiū fuerit earum translatum in eū.vt vr̄. *Questio.* ¶Hic surgit questio.quomodo est verū qđ hic dicitur:ꝙ episcopi haberent propria tempore apostolorū iste canon est apostolorum:⁊ dicit ꝙ episcopi habebant propria non enim apostoli aliquid statuissent de proprijs rebus eporum:nisi tunc haberet propria sʒ.s.e.q.c.dilectissimis. ⁊.c. qr tua.⁊.c.qr scimus.⁊.c.vidētes.⁊ in multis alijs hr̄:ꝙ tēpore apostolorū oīa erāt cōia.ergo vr̄ ista esse cōtraria. *Rn̄det.* ¶Ad istđ iuxta Hu.rn̄detur multipl'r.primo ꝙ primitiuo tpe apostolorum illud obtinuit.Sequēti vero tpe apostolorū laici ⁊ clerici aliqui ceperunt habere propria. Et ita ꝑm diuersa tempora apostolorum ista veniunt intelligenda.¶Scđo rn̄deri pōt: ꝙ ēt in primitiuo tpe apostolorum aliqui clerici habuerūt ꝓpria specialiter:qui ex gentilibus erant conuersi:quoniam vt *Augu.* ait Aug.de doctrina Christiana illa ecclesia qua in cōi viuebat erat congregata de his q̄ ex iudea erāt cōuersi pro maiori pte.Et ideo p maiori pte dictum sit ꝙ nullus habebat aliqd propriū.¶Tertio pōt rn̄deri:ꝙ apostoli p spiritūsanctū p̄uiderunt ꝙ epi ⁊ clerici erat habituri propria:⁊ ecclesia multas facultates habitura coniecturantes hoc ex facto dn̄i:vt.e.qđ.exemplū.⁊.c.habebat.Et vr̄ hoc verosimile:qr tpe apostolorū ecclesie nullas habuerunt possessiones:vt in.c.futurā.⁊. s.e.q. ⁊.c.videntes.Et ideo statuerunt hoc qđ ponitur[si tn̄ habeat proprias]si enim nō habet propriū : non est opus hac distinctione.hu.[de proprijs]qr non de ecclesiasticis quib⁹ voluerit dum tn̄ catholicis.hu.[ne sub]scđa pars[pbant ab epo] vel 2 eius heredib⁹.Et est ar.†ꝙ vbi est incertitudo ex cōfusiōe rerū epi ⁊ ecclesiasticarū semper p̄sumitur pro ecclesia ⁊ ecclesie intelligunt oēs donec probet in ꝯrium siue ecclesia sit i possessione siue eps.vel eius hr̄s ⁊ sic onus probationis incūbit epo vel ei⁹ heredi[fortassis]tertia ps[aut vxorē]q̄ in minoribus vel ante duxerat vel loquitur de clericis orientalibus quibus pmissum est hr̄e vxores[seruos]quos reliqt hr̄des in testō:et facit eos liberos:q alias serui succedere nō p̄nt dn̄o imo ipsi erūt serui ecclesie:si ecclesia succedat ab intestato : vel ex testō: nisi eis reliq̄rit libertatē.hu.[detrimētū].i.p ignorātia[proscribant].i.dānificent.hu.[in causis].i.in litigio[incidāt]cū *Archi.* ecclesia.Arch.[qui ad eū ptinēt].s.ꝓpinqui:vel heredes[infament].s.de facto quasi iniuste litigarent cū ecclesia rōne mortis epi.petendo res ecclesie:ac si fuissent episcopi.Arch.

Ex his autem. Ad idē seqt hoc.c.sumptū ex canonib⁹ aploꝝ summa est in rubro.qđ si eps caret ꝓprijs aut non hʒ sufficientiā dʒ de rebus ecclesie accipere necessaria p se ⁊ suis. *Diuisio.* Et pōt diuidi in duas ptes.in prima ponit qđ dictū.in scđa assignat rationē.secunda ibi:lex enī Dei.Lege. *Exponit literam.* ¶[Ex his autem]istud.c.facit ad ꝓpositū iductum a cōtra

rio sensu:quasi diceret si non sufficiunt sibi propria:τ sic indiget τc.τ sic interpretatur hoc de proprijs quasi diceret : si hȝ propria que sibi sufficiant non debent ab ecclesia suscipere.Et est consilium vt quidam dicunt sed hoc melius determinabit̃ postea.hu.[deest ad necessitatem].s.victus:τ vestitus [lex] scđa ps.lex.s.apostolica.j.ad corin.ix.qui altario seruiunt cum altario participantur.

Episcopus. Ad idem sequitur hoc ca. ex cōcilio antiocheno sumptū.Sūma est φ p epm sunt bona ecclesie dispensanda Et pōt diuidi hoc.c.in tres ptes.in pria ponit φ eps hȝ potestatē dispēsandi res ecclesie ī ipsi⁹ si indiget τ pauperū necessitates.in scđa φ abbas non pōt in domesticos vsus sine clericorū suorū consensu cōuertere nec cōsanguineis vel propinquis ptātē dispensandi.in tertia dt tales contra facientes p synodū fore puniēdos.scđa ibi:φ si contentus tertia ibi horū ptātē.τc.

Diuisio.

Exponit literam.

Lege.¶[Eps ptātē].š.e.q.vidētes.hu.τ.j.q.ij.quisquis.Arch.[iuxta apostolū].j.ad ti.vj.hoc em̄ est hr̃e ad necessitatē.[qđ si]scđa pars [in suos domesticos] i.domesticorū.s.vxoris filiorū:τ propinquorū:τ p̄sbyterorum.hu.[τ diaconorū]gratia exēpli ponit de his vel noīe istorum intelligunt̃ oēs clerici.hu.[Si aūt]tertia pars[occulte].i.callide:aut dolose.hu.[ledantur]presumptione iuris:vt p hmōi personas epō propinquas debeant res ecclesiastice ledi τ φ ipse potius carnali amore potestatē rerū ecclesie eis cōmittat q̄ propter cōmodū ecclesie.vnde spālr̃ prohibet̃ talibus tradi vel cōmitti.ar.x.q.ij.hec vsus.τ di.lxxix.decēter.hu.[penas persoluat]qꝛ forte suspendet̃:vel deponet̃ vel ab administratione tanq̄ lapidator remouebit̃.iij.q.ij.qꝛ ea.Et si postea cōuincat̃ de crimine poterit deponi.vt.j.q.ij.qsqs.hu.Arch.[si aūt].i.sȝ alr̃.i.aliō mō:q̄ pdicto scȝ dando ppinquis.hu.

Archi.

Archi.[accusat̃]ordine iudiciario[sibimet].i.in suos proprios vsus[redigat τ appropriet]hic inculpant̃ qui res eclesie ī proprios vsus conuertunt.supra vero qui propinquis tribuunt [pauperes]quibus subtrahunt quartam pauperibus debitam τ non solū hoc inde sequit̃:sȝ ēt hoc:φ ipsi criminantur:τ predicatio eorum contēnit̃.τ hoc est[vero]pro sed [criminationibus.τc.]hub.τ Archid.[exponantur]quasi diceret.tale factū sequitur detractio τ contēptus predicationis eorum:auditores enim criminantur eos τ blasphemant ex eo φ aliter agunt q̄ doceant[quod fieri non debeat.] xciij.distinc.diaconi.de consec.distinc.ij.re vera.Arc.[Et hoc].s.si conuincant̃:quod sic ledant ecclesiam:scilicet res ecclesie conuertendo in proprios vsus.hu.τ Archi.

1 ☞ Concessum videtur minus cui concessum est maius.

Precipimus. Ad idē est hoc.c.ex canonibus apostolorū sumptū.Sūma est ī rubro.s.res ecclesie p epm per presbyteros τ diaconos sunt dispensande non vsurpande.Et pōt diuidi in tres ptes.in prima ponit qđ dictum est.in scđa inducit probationē arguēdo a maiori.in tertia ponit limitationem quandā.secūda ibi:si enim.tertia ibi : ita vt.

Diuisio.

Exponit literam. Lauren. Archidia. August.

Lege.¶[Precipim⁹ in ptāte]ad dispēsandū.š.c. proximo.τ.x.q.j.q̄cunqꝫ.τ.j.in hoc.c.Lau.τ Archi.[si enim]scđa pars [pretiosiores]cū ille ad imaginē dei create sunt : τ per consequēs capaces dei vt ait Aug.vn̄ dignissima visibiliū creaturarū homo rōne aīe est.vn̄ oīa iura gr̃a hoīs introducta sunt.ff.de vsur.impedēdū.τ inst.de iure naturali.§.vl.Arc.[multo
1 magis]ar.† cui cōcedit̃ vel cōmittit̃ mai⁹ τ minus concedit̃ vel cōmittit̃ vel intelligit̃ esse cōcessum vel cōmissum.ar.xcv.dist.illud.τ.c.ecce.de hoc extra de decimis.ex pte.iij.[de pecunijs.]x.q.j.quecunqꝫ.τ.xvj.qō.j.nulli.Arch.[ita vt]tertia ps [p p̄sbyteros τ diacones]non em̄ p se hanc dispensationē dȝ facere:sȝ p tales psonas vt di.lxxxviij.eps[gubernationem] spāliter tñ ad hoc fuerūt instituti diacones ab aplis.xcij.dist.in sancta.τ.xciij.di.legimus.Non tñ est inconueniens:si hodie p̄sbyteri ex p̄cepto epi tale offm̄ exerceant:cū τ hoc cōstitutū inueniatur vt hic τ in precedēti.c.eps gubernationē[cum dei timore]vt nulla fraus nullus dolus interueniat.hu.[in omni solicitudine]solicitus em̄ dȝ esse τ inde tenetur de leui culpa,τ de his que acquirere potuit.C.arbit.tute.l.quidquid. Laurē, Archi.vt.š.eadem.q.ex his.Et sunt verba Gratiani. Hug.τ Archidia.

Cum ergo. §.est in quo magister cōcludit primo.ex.c.epi.τ.c.manifesta.τ.c. manifeste.τ ex.c.ex his.τ.c.eps.φ clericis lȝ hr̃e propria.scđo comparat ad.c.nolo.in quo vr̃:φ clericis non liceat hr̃e propria.Et soluit hanc ɔdictionē:lȝ male dicēs : φ clericis orientalib⁹.quia vxores hn̄t τ filios lȝ hr̃e propria ad vsus suos τ suorū.n̄ris silr̃ clericis.q dū essent laici:τ in minorib⁹ cōstituti vxores duxerunt:τ filios habuerunt:lȝ hr̃e propria ad suos τ suoꝝ vsus illi autem qui ab infantia traditi sunt militie clericali nō debent habere propria:nisi volentes retinere propria ab ecclesie sumptibus cessent:sed hec determinatio nulla vtitur authoritate nulla fulcitur veritate. Et ideo teneatur sicut in principio questionis aperte distinximus : vt scilicet : clericis qui non renuntiauerunt proprijs liceat habere propria : clericis vero qui renuntiauerunt non liceat.

Exponit literam.

Lege.¶[Cum ergo in concilio agatheñ.]š.capitu.episcopi[et martini pape].š.c. manifesta [et in canonibus apostolorum.]š.c.sint manifeste. alia sunt clara.

1 ☞ Clerici quibus sufficiunt sua bona an possint licite accipere beneficia ecclesiastica remissiue.
2 Clericus habens sufficiens patrimonium an possit petere ab ordinatore beneficium.

Alii autem. Ad confirmationem determinationis sue magr̃ gratianus inducit hoc capitulū prosperi cuius capli summa est.φ licite clerici retinere possunt propria: si ab ecclesiasticis stipendijs abstinere volunt vel vr̃ innuere φ illi quibus propria sufficiunt non sine peccato ecclesiastica accipiunt.non diuiditur.¶Pro pleniori intelligentia hui⁹
1 c.Queritur † vtrum clerici quibus sufficiunt sua propria possint licite accipere beneficia ecclesiastica.istam questionem plenissime disputauimus.j.q.ij.in.c.clericos.ibi vide. Alij vero
2 mouent questionē † vtrū hn̄s sufficiens patrimonium possit petere ab ordinatore beneficiū.Et distinguit hēric⁹ boich. circa primū.c.de prebēdis:φ aut expresse ordinat̃ ad titulum patrimonij sui:τ tūc est conclusio φ non potest secundum Jo.Goff.τ Inn.τ Host.aut non ordinat̃ expresse ad titulum patrimonij sui:τ tunc est conclusio:φ potest scđm predictos doctores nisi ordinatus expresse cōsentiat φ de patrimonio viuat.

Questio.

Questio. Rn̄det. Hēri. boic.

Exponit literam

Lege.¶[Illi infirmi mente accepturi] ab ecclesia iure sui officij vel accepturi alias:si non haberent de proprijs tantum quod eis sufficeret.Hug.[dispensatori relinquunt]id est epō vel administratori rerū ecclesie[nihil habentibus]id est, pauperibus sine peccato τc.[quodammodo sua]id est sibi debita.vide sicut diximus.j.questio.ij.in.c.clericos.vbi ista plene distinximus.

De rebus. §.est in quo gratianus incidenter interserit questionem:vtrum scilicet possessiones ecclesiastice pn̄t per prebendas diuidi.Et primo allegat φ non in presenti caplo exemplo apostolorum.secundo p capitula sequētia illa soluit:τ dicit φ licite possunt diuidi scđm Hug.τ Bar.in hoc ergo.§.probat:quod diuidi non possunt.

Exponit literam.

Lege.¶[De rebus probat̃].i.probari vr̃.Hu.Jo.p Archi. Et rō est : qꝛ nullā authoritatē adducit:qua hoc probet:vel q̄ videat̃ ēt facere ad hoc.hu.[successores eorū].s.apostolorū sȝ differenter vt dt hu.epi:τ clerici:τ religiosi.epi vero in dignitate:τ in ordine.vt di.xxj.in nouo.τ di.lxviij.quorū vices.τ.š.e.q.videntes.p̄sbyteri vero τ reliq clerici in officio ecclesiastico.vt.j.q.j.non quales.τ.xj.q.iij.absit.monachi aūt τ regulares canonici in abrenuntiatione propriorū.vt.xvj.qō.j.ex authoritate[multitudinis]act.iiij.[sequantur]non in oībus:sȝ in quibusdam.s.in fide tenenda τ p̄dicanda τ hmōi.[Non ergo]concludit sed argumētatio sua non valet ad probandū φ clerici non pn̄t prebendas habere diuisas.possunt enim habere ecclesiastica beneficia distincta:τ tamen non vt propria possidere.hu.

1 ☞ Proprietas rerum ecclesiasticarum est apud ecclesiam.

Res ecclesie. Istud.c. est vrbani pape.parū facit τ ēt sequēs pro ista pte qōnis pbāde φ.s.pbēde ñ debēt diuidi.qm̄ clerici pbēdas distinctas hr̃e pn̄t:τ nō vt proprias
1 possidere sȝ tm̄ cōia.Nō diuidit̃.¶[Res ecclie]ar.†φ pprietas reꝝ ecclesiasticarū sit apđ ecclesiā[nō q̄ pprie]nō em̄ proprietatē:sȝ dispēsationē rerū ecclesiasticarū pōt plat⁹ ecclesie sibi vēdicare.vt.j.e.q.si puatū.τ.q.ij.sine exceptiōe cū multis alijs[quam in prefatos]scilicet in alio parte capituli q̄ non habetur hic hu.alia patent.

Exponit literam.

Nulli. Ad idē sequit̃ h.c.sumptū ex synodo romana ab eugenio papa celebrata.sūma non lȝ epō res mobiles vel imobiles ecclesiarū sibi subiectarū suis pprijs vsib⁹ applicare.τ pt diuidi ī duas ptes.ī pria ponit qđ dcm̄ est.ī scđa punit cōtra faciētes

Diuisio.

secunda

secunda ibi contra agens.

Exponit literam.

Lege.¶[Nulli in proprio vsu].i. ad proprium vsum accipere.idē cōtinetur infra.xvj.q.j.nulli.τ.x.q.ij.fere per totū.τ.xviij.q.ij.hoc tantū.τ.ix.qō.iij. conquestus.φ nō lȝ epō a subiectis ecclesijs aliqd accipere.vl̃ exigere nisi per canones ostendat sibi esse debitum τ concessum.Gratianus vero vr̃ allegare hoc.c.propter hoc verbū in proprios vsus. quasi diceret.Non dȝ habere separatim:sed cōiter cum alijs.Hu.τ Arch.[ne maiores]scȝ ecclesie.Arc.[enormiter] ar.φ eps de iure vnius ecclesie potest alij conferre ita tamen vt cui cōfert competēs subsidiū cōferat:τ cui aufert graui dāno non affligat.vt.j.q.ij.bone.Sed non credo φ hoc possit facere eps sua authoritate.sed hoc meli⁹ determinabitur.j.xvj.qō.j.§.quod autem.nec hic colligitur a contrario sensu sic vt possit hoc facere si non locupletetur enormiter sed narratur φ possit contingere.hu.τ recitat. Arch.

Archi.

1 ☞ Prelatus an possit licite dicere de re ecclesiastica : hec est res mea.

Si ergo. §.est in quo gratianus duo facit.primo ex supradictis duobus capitulis cōcludit φ de rebus ecclesie nemo pōt dicere hec res est mea.in scđa ostendit φ res ecclesiastice pn̄t diuidi per pbēdas.secunda his ita.

Diuisio.

Questio.

1 ¶Pro pleniori intelligentia hui⁹.c.† queritur vtrum licite prelatus de re ecclesiastica possit dicere hec res est mea.Quod sic est cōis locutio prelatorū.hec ecclesia est mea prebenda mea beneficium meum : hic liber est meus.¶In oppositum videtur tex.p̄sens.¶Rn̄deo dōm:φ pōt dicere p̄latus in veritate de re ecclesiastica φ sit sua:ad talē sensum.i.est mihi spālr̃ assignata τ deputata ad vtendū τ dispensandū.s.vt inde sumā mihi necessaria τ meis.reliquū in vtilitatē ecclesie:vel in opus indigentium distribuam:non minus tñ est cōis.i.tempore necessitatis omnibus indigentibus cōicanda.Ad id vero qđ dt gratian⁹ hic:φ nullus de re ecclesiastica potest dicere hec res est mea sic intelligitur scđm Hu.i.hui⁹ proprietas nō est concessa vel res ecclesie non est mea.i.tm̄ vsui meo concessa.quoniam tpe necessitatis oībus indigentib⁹ sit cōicanda.Nam res deo oblate non sunt alicuius.xiiij.q.j.§. quia ergo.

Opponit τ Rn̄det.

Exponit literam.

Lege.¶[Si ergo mea].i.huius proprietas non est mea.i.tm̄ vsui meo concessa.sed τc.vt.š.actuū.iiij.[his ita]scđa pars.soluit gratianus τ cedit in hanc partem:φ res ecclesiastice possunt diuidi p prebendas.Hu.[sicut perfectione]est sensus huius argumentationis φ sicut res omniū ecclesiarū lȝ sint cōes:cōgrue tñ sunt diuise per diuersas ecclesias.ita res vni⁹ ecclesie q̄uis sint cōes licite pn̄t diuidi per diuersas personas eiusdem ecclesie.hu.[scđm discretionem].i.secundū diuisionē.hu.τ Arc.

Archi.

[dum alij].s. prelato.diuersis enim prelatis cōmisse sunt facultates diuersarum ecclesiarum:et quilibet prelatus de rebus dispensat sibi τ suis:τ residuum confert pauperibus τc. alia etiam patent.

1 ☞ Clericus beneficiatus seruiendo ecclesie an faciat fructus suos:ita φ sit dominus eorum.
Quod sic prestando debitum obsequium ecclesie.nu.2.
3 Clericus quantum possit accipere de rebus ecclesiasticis cum proprijs.

Si priuatum. Inducit hoc.c.quod est Augu.ad bonifaciū ad pbandū:φ ea q̄ supersunt p̄latis cōsiderato.s.statu psone sue:τ dignitate:τ offō.sunt ī cōes vsus ecclesie expendēda.breue est τ ptȝ.¶Pro intellectu hui⁹.c.pōt

Questio.

1 q̄ri † vtrum cleric⁹ bn̄ficiat⁹ seruiēdo ecclesie faciat fructus suos ita φ sit dn̄s eorū. Aut φ in eis dicat̃ hr̃e proprietatem.

Primū ar. Scđm arg.

Et vr̃ φ nō.primo ex isto pn̄ti.c.Si priuatū.vbi bn̄ficia ecclesiastica negant̃ esse n̄ra.¶Scđo idē arguit̃ ex.c.res ecclie.e.q.τ ita p multa alia capla.idē vr̃ argui vbi clerici vel p̄lati dicūtur nō dn̄i:sȝ dispēsatores bonorū ecclesiasticorū.

Opponit ī cōtrarium.

¶In oppositū vr̃ esse glo.in.c.duo sunt.e.q.q̄ sic dt.concedendū tñ est:φ cleric⁹ bn̄ficiat⁹ sit dn̄s fructuū collectorū videndū dt Host. expressissime in summa li.v.ti.de pe.τ remis.§.qualr̃ facienda est remissio.vbi ita dt.Nā prohibet̃ p̄latis quo min⁹ de facultatib⁹ τ pceptis redditib⁹:q̄s suos faciūt aliqua erogare, scđm ea q̄ notat.š.de do.§.qd pt donari.

Rn̄det.

¶Rn̄deo dōm saluo semp meliori iudicio:φ dicimus ppter varietatē opinionū iuristarū in hac materia sub ista conclusione q̄ credim⁹ esse sancti

S.Tho. Vlrichus.

2 Tho.expresse.τ dictū vlrichi in summa sua†φ cleric⁹ bn̄ficiatus debitū obsequiū ecclesie p̄stando fruct⁹ faciat suos ita vt sit dominus eorū:τ vti possit eis libere quodammodo pro sua voluntate:lȝ nō oīno libere.cōclusio ista pro prima pte pbat̃. primo ex illo Mat.x.dign⁹ est operari⁹ mercede sua.Et loq̄tur xp̄s aplis:quib⁹ succedūt epi quo ad dignitatē.dist.xxj.in nouo.τ sacerdotes quo ad sacerdotale officiū τ sacrorū dispēsationē.xj.q.iij.absit.Et no.verbū sua.Scđo ex illo.j.ad corin.ix.Qui altario seruiunt cum altario participant hr̃.š.ead.q.ex his.Et idē arguit̃ ex plurib⁹ alijs authoritatib⁹.

Pria pba.

Ratione vero primo sic probat̃.Quilibet militās stipēdia q̄ meret̃ facit sua:vt est notū.τ hr̃.ff.de cast.pecu.quasi p totū.ergo clericus fact⁹ de sorte militantiū in ecclesia fruct⁹ pro labore militie sue susceptos facit suos.q̄ña vr̃ manifesta.qꝛ apud iuristas equiparātur miles τ clericus.in.l.miles.ff.de re iud.

Secunda.

¶Scđo sic.quicunqꝫ qui de perceptis fructibus facit quid vult ppria authoritate non expectata alia licentia aut alterius consensu talium fructuum est dominus dicendus.patet.ff.de re iudicata.cui ius est donandi.sed clericus beneficiatus siue habens administrationem siue non potest de fructibus perceptis licite donare cuicunqꝫ vult:τ quantum vult sua authoritate nullius alterius requisito consensu vt patet extra de testa.quia nos.τ capitu.relatum.ergo sequitur.quod ipse seruiendo ecclesie facit fructus suos.et est dominus eorum.

Hostiēsis.

vnde Host.in summa in tit.de donat.§.quid donari potest dicit sic. Consuetudo etiam generaliter tenet quod prelati sani et sui compotes pecuniam equos fructus τ res manentes τ mobiles donant pro libito voluntatis.possunt tamen si nimis excederent reprehendi : quod totum committendum est arbitrio boni viri.Hec ille.

Tertia.

¶Tertio arguitur omnis ille videtur dominus fructuum illorum quorū potest sua authoritate, τ voluntate licite impignorare vēdere τ alienare.sȝ clerici possunt sua authoritate non petita licentia alicuius fructus suos impignorare vendere τ alienare non tantum qui nunc stant , sed etiam qui futuri sunt vsqꝫ ad vnum annum vel biennium.gl. super capitu.alienationes.j.eodem causa.qō.ij.super ver.prebendam dicit sic.fructus bene potest etiam sine consensu episcopi alienare:τ allegat extra.ne prela.vices suas cap.vltimo.

Quarta.

¶Quarto sic.episcopus potest de fructibus suis construere monasterium:sine consensu etiam capituli.vt colligitur ex.c. bene quidē.j.e.q.ij.τ ex.c.apostolice.extra.de dona.ergo sequitur.φ episcopus sit dominus fructuum quos percipit de ecclesia pro mensa sua.

Quinta.

¶Quinto sic.cleric⁹ pōt facere eleemosynā de fructibus perceptis tā in vita quā in morte.vt extra.de testa.c.ad hoc.τ qꝛ nos.Et non dubium quin talis eleemosyna valeat ad expiationē peccatorū suorum.Sed hoc nō videtur nisi de suo faceret eleemosynā qꝛ thobie quarto scribitur. De substantia tua fac eleemosynam.ergo sequitur quod ipse facit fructus suos.

Sexta.

¶Sexto facit clarissime pro hac.c.peruenit.extra.de fideiussoribus.vbi precipit eliensi epō :φ si clerici qui erant debitores in certa pecunia quibusdam mercatorib⁹ pecuniam predictā nō soluerūt de redditib⁹ eorū faciat solui predictis mercatoribus:τ damna etiam que propter hoc pertulerunt resarciri.

Hostien. Septima.

Ex quo textu arguit Host.τ aliqui alij doctores sequuntur eū quod clericus facit fructus suos.¶Septimo idem videtur confirmari per.c.vnicum de cle.non resi.libro sexto.vbi ita papa Bonifacius in fine statuens de distributionibus quotidianis φ nisi presentibus dentur exceptis illis τc.dicit sic.Rerum sic perceptarum dominium non acquirant nec faciant eas suas.ergo videtur quod aliquos fructus prebendarum ad quos habent ius ex ipso seruitio ecclesie faciant suos.

Archid.

vel vt arguit Archid.a contrario sensu:quod si isti deseruiunt tunc etiam distributiones illas faciunt suas.

Octaua.

¶Octauo idem arguitur ex illa cōparatione:qua clerici beneficiati comparantur vsufructuarijs.per glo.in.c.fi.de peculio clericorum τ in.c.presenti.de offi.ordi.libro.vj.vsufructuarius autem facit fructus suos τ libere potest disponere de fructibus suis.vt.ff.qui.mo.vsusfruc.amit.l.si vsufructuarius sicut cum infirmantur comparantur vsuarijs : qui non possunt libere de fructibus disponere.Et hoc sufficiat ad probationem.prime partis conclusionis.¶Secunda vero pars.in qua dicitur scilicet quod non ita facit suos fructus:aut est ita eorum dominus quod possit omnino libere de fructibus disponere in morte satis patet.primo ex illa comparatione:qua per glo.predictas comparatur clericus beneficiatus in infirmitate constitutus vsuario qui nihil potest disponere de fructibus.Hoc etiam patet ex glo.in.c.duo sunt.Et etiam idem colligitur ex.c.qꝛ nos.τ.c.relatum.extra de testamētis:vbi habetur: φ ratione testamenti nihil potest in morte elargiri licet bene ratione eleemosyne:aut vt nos addimus ratione iustitie exequende : vt cum quis disponit vt debita soluantur. aut detur aliquid seruitoribus ratione obsequiorum prestitorum.

Ad argu.

¶His habitis dicendum est ad rationes in oppositum ad quas vnica responsio sufficere debet , quod non faciunt

contra conclusionem nostram:qꝛ capl'a illa loquunť de bonis ecclesie immobilibus sicut de agris:de predijs:de redditibus siue de mobilibꝰ:sicut sunt calices:libri ornaméta ⁊ hmői.vel ét de iuribꝰ suscipiédi pbendas redditus oblationes ⁊ hmői. ⁊ de talibꝰ verũ est ꝙ alienari nõ pñt nec clerici ea faciunt sua: non aũt loquunť de fructibus beneficiorũ quos vt diximꝰ clerici bñficiati seruiendo ecclesie faciũt suos.Lege. *Exponit literam.* ¶[Priuatum]id est propriũ[qd̄ sufficiat].i.quo possimus esse contẽti[non sunt nostra]scȝ bona ecclesiastica id est,non sunt a nobis accipienda:scilicet cũ habemus tantũ proprium qd̄ sufficiat nobis.intellige.i.non sunt accipienda ea intentione:vt ditemur vel consanguineos diuites faciamus:nec diuitias accumulemus turres ⁊ palatia construamus: aut vt põpose et luxuriose viuamus.⁊ huiusmodi.ista enim est pessima intẽtio. Si vero accipiant vt suis honestis vsibus prouideant:⁊ pauperibus tempore necessitatis subueniant tũc cum optima sit talis intentio.sine peccato possident sua ⁊ percipiunt ecclesia-
3 stica beneficia sibi assignata. *Questio. Rñdet.* ¶Sed surgit questio† q̄tũ põt quilibet accipere de ecclesiasticis beneficijs cum proprijs.dico ſm hu.ꝙ quantum sibi assignatũ canonice vel hoc pro honestate ⁊ qualitate moderandũ est[procurationem] non proprietatem habemus.hu.[quodammodo gerimus]quasi non omnino.⁊ innuit:ꝙ non oĩ eodem mõ possumus dispẽsare ecclesiastica:quo propria.hu.[⁊ non proprietatem]quasi diceret:⁊ qꝛ tm̃ procurationem rerũ ecclesiasticarum ⁊ nõ proprietatem habemus.ergo non vendicemus proprietatem rerum ecclesiasticarũ qd̄ quidem esset damnabile qꝛ non sunt nostra. *Albertus.* hu.ad hoc facit qd̄ dicit beatus Bernardus qui dicit res ecclesiarum pauperũ sunt sacrilega eis crudelitate surripitur quicquid preter victum retinent vel vestitum.Ad idẽ est qd̄ *Archi.* le.⁊ not.s̄.ea.qd̄.res ecclesie.Arch.non ergo vendicemus nobis proprietatem rerum ecclesiasticarum vt nostris vsibus appropriemus.Nemo enim debet dicere proprium: quod est commune.vt.xlvij.distinct.sicut.Hugu.et in hoc est finis prime questionis.

Ostensum est. Concludit gratianus ex prealegatis capitulis.Hu.

1 ☞Alienatio quid dicatur.
2 Casus in quibus res ecclesie possunt alienari.
3 Res ecclesie quo ordine sint alienande.
Et qua forma.nu.4.

¶Questio.ij.

NUnc. Hic intitulatur scd̄a questio scȝ an res ecclesie date possint constare aliqua firmitate his quibus alienate sunt.Et diuidiť ista questio in.ix.partes. *Diuisio.* in quarũ prima probat magister per.xvj.canones ꝙ res ecclesie ledi non debẽt:vel alienari in casu non cõcesso.Et ponit penas diuersas alienantibus ⁊ vẽdentibꝰ eas quocunq; mõ.Jo.de. *Archid.* Archi.alie patebunt in processu.verũ qꝛ in hac qõne fit mentio de alienatione rerum
1 ecclesiasticarũ videnda sunt quatuor.¶†Primum est qd fit alienatio.ſm est quibꝰ de causis res ecclesiastice pñt alienari. tertiũ est quo ordine debẽt alienari qñ alienande veniãt.quartum est de forma qua fieri debeãt.¶Circa primum alienatio *Ad.j.qd̄.* vno modo accipiť stricte:⁊ tũc dt̄ actũ vel ꝯctũ p quẽ trãsferť dñium.C.de fundo dotali.l.i.ff.d̄ ver.sig.alienatiõis.Alio mõ largius sicut hic vt cõprehendit ꝯctus:in quibꝰ non trãsferť dñium.C.de re.eccle.nõ alie.aut permu.re.ecc.§.nos igit.col.
2 ij.¶Circa scd̄m no.† ꝙ prohibenť res ecclesie alienari excipiunť.iiij.casus. *Ad scd̄am.* qꝛ assignanť quatuor cause propter quas res ecclesie pñt alienari.s.cã vtilitatis.vt.j.e.sine exceptione.causa necessitatis si debitũ vrget:nec hȝ ecc'ia vñ al's soluat.vt in illa.l.hoc ius.cã pietatis pro redẽptione captiuorũ:vel alimonia pauperũ.vt.j.e.aurum.cã incõmoditatis vel minoris vtilitatis.vt.j.e.terrulas.Alie cause pñt assignari.Sed vt dicit gl.ad istas oẽs pñt reduci imo dt̄ hu.hic.ꝙ oẽs cause possunt reduci ad vtilitatẽ.⁊ sic tm̃ cã vtilitatis licite alienanť res ec-
3 clesiastice.¶Circa tertiũ† de ordine est notãdũ:ꝙ sic sunt res *Ad tertiã.* ecclesie alienande si ecclesia hȝ mobilia superflua.illa primo alienanda sunt.sed primo non sacra postea sacra.non sacra in eadem forma alie ecclesie:sed laico confracta ⁊ conflata.x.q.ij. hoc ius.⁊.j.e.q.aurũ.Si aũt ecclesia nõ habet mobilia superflua tunc decurrendũ est ad immobilia.Nã sine mobilibꝰ necessarijs ecclesiã non põt esse cõmode.sȝ sine immobilibꝰ sic.⁊ ita potius sunt ista alienãda:q̄ alia:vt.s̄.x.qd̄.ij.hoc ius.item immobilia illa sunt primo alienãda:que minus vtilitatis cõferunt ecclesie.vt semp maior vtilitas seruef ecclesie.vt.x.q.ij. hoc ius.⁊.s̄.e.q.videntes.⁊.j.e.q.sine exceptione ⁊.c.nõ liceat terrulas.¶Quartũ est de formã q̃ seruať in alienatione rerũ *Ad quartã.*
4 ecclesie†notandũ ꝙ olim solebat fieri alienatio rerum ecclesie cũ consensu ⁊ authoritate aliquorũ epõrũ cõprouincialiũ : vel totiꝰ concilij:q de cã cognoscebãt ⁊ subscribebãt.vt.x.q.ij.capellas.in fi.⁊.j.xvij.q.iiij.nullꝰ res.Et hoc olim obtinuit quando tm̃ matrices ecclesie hñt possessiones:⁊ modicas.Nunc aũt qꝛ in tm̃ sunt augmentate facultates ecclesie vt singulis sue eccl'ie cura sit satis onerosa sufficit epĩ ⁊ clericoꝝ illiꝰ ecclie siue capl'i tractatꝰ ⁊ cõsensus ⁊ subscriptio.vt.j.e.q.alienationes.⁊.c.sine exceptione.in alienatione ergo rerũ epalis ecclesie dȝ esse cõsensus epĩ ⁊ capl'i.alias alienatio nõ vȝ:nisi sint modice ⁊ inutiles possessiones:que citra hanc formã ab epo possint alienari.vt.j.e.terrulas.in rebus monasterij dȝ adesse cõsensus epĩ ⁊ abbatis:⁊ omniũ fratrũ.alias nõ tenet facta alienatio.vt.j.ead.qd̄.abbatibus.⁊.xvij.q.iiij.in venditionibus. ¶Excipiuntur priuilegiata monasteria que nõ subsunt epo silr etiam in parochialibus ecclesijs debet adesse cõsensus epĩ ⁊ presbyterorũ siue clericorum illarũ ecclesiarum.Nã ibi nec clerici possunt alienare sine consensu epĩ.vt.j.e.q.abbatibꝰ. et c.placuit.nec epo sine ipsis.vt.x.q.ij.si quis episcopus.ergo in alienationibus rerum cuiuslibet ecclesie exigitur consensus episcopi:nisi ecclesia sit priuilegiata.hanc questionem tractat magister gratianus in hunc modum ſm Hu.primo ponit ꝙ res ecclesie non possunt alienari:⁊ hoc facit vsq; ad illũ.§.his omnibus.Exinde vsque ad finem questionis ostendit diuersos casus in quibus licite possunt alienari.Hug.Et hec sufficiant pro summa.

1 ☞Pecunie nomine intelligitur quidquid possidetur ab homine.
2 Defraudare ecclesiam dicitur qui distrahit bona in damnuȝ ecclesie.
3 Occidere videtur qui dat occasionem mortis.

QUi Christi. Incipit inducere authoritates: ꝙ ecclesiastice res alienãde nõ sunt.Et est ista stephani pape.Sũma est in rubro.Breue est.Lege textũ. *Exponit literam* ¶[Qui xpi pe
1 cunias].i.queq; bona:q̃ possidenť ab ecclesia † noĩe em̃ pecunie intelligiť quidqd possideť ab hoĩe.j.q.iij.totũ.⁊.xxviij. q.j. si infidelis.hu.aufert[latenter]vel quas dedit.hu.[fraudat]
2 dolose ⁊ callide.hu.vel occulte.vt dt̄ gl.† ille defraudat ecclesiam qui distrahit bona in dãnũ ecclesie.hic similis ananie, q defraudauit de ptio agri.actuum.v.[⁊ rapit].s.vi.sic expone hec verba in sequẽtibus capitulis ne sit inculcatio verborum. hu.[homicida]qꝛ defraudãdo ⁊ subtrahendo bona eccl'ie subtrahit victũ ⁊ vestitũ pauperibꝰ:q̄tũ in eo est.⁊ ita occidit et homicida est prouer.xxviij.Qui subtrahit aliquid a patre et a matre.i.a xpo ⁊ ecclesia particeps homicide est.vnde quot pauperes mortui fame fuerunt propter ablationem rerũ ecclesie tot mortibus reus erit.vt.xvj.q.j.decime. Qui enim defraudat pauperẽ homo sanguinis.vt.xiiij.q.iiij.immolãs.Et
3 est ar.† ꝙ q occasionẽ mortis dat occidere vr̃.arg.dist.lxxxvj. pasce[iudicis].i.xpi:qui iudicaturus est viuos ⁊ mortuos:vt dicit apostolus secunda ad Thessal.iiij.[deputabitur]id est presentabitur in iudicio.ij.ad corinth.v.omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi vt referat vnusquisque prout gessit siue bonum siue malum.Et qui mala egerũt ibũt ⁊c. Matth.xxv.

NOtario. Ad idẽ est hoc.c.qd̄ est pelagij pape.Sũma est in rubro. *Diuisio.* diuiditur.aũt in duas partes.in prima narrat excessum quorundã clericorũ.in scd̄a prouidẽdo mandat:ꝙ qdqd est subtractũ ecclesie restituať.scd̄a ibi charitatem vero planum est.Lege. *Exponit literam.* ¶[Notario suggerente].i.referente.hu.qꝛ forte petitionẽ suam miserat episcopus notario:⁊ notariꝰ derat eã pape:qd̄ est officiũ notariorũ sedis aplice.Arc.[apicibus].i.literis.sic di.lxiij.lectis.Arc.[ministeria].i.vasa nõ cõsecrata[vel ministros].i.mãcipia.hug.[charitatẽ]scd̄a ps [pceptionis nostre authoritate]hic surgit qd̄. *Questio. Rñdet.* nonne hoc poterat eps facere sua authoritate.rñdetur ꝙ.sic.sȝ forte non valebat de facto:vel timebat scandalũ vel voluit authoritate cõ muniri:vt fortiori manu ⁊ potentiori cõpesceret et ad obediẽtiam ecclesie melius reduceref.vñ in his q̃ de iure ⁊ officio nostro facere possumus implorãda est quãdoq; authoritas maioris vt di.xj.qs nesciat[qua de re.affatibꝰ].i.literis Archi. [cõpereris]seruato iuris ordine qd̄ dic:vt no.Jnn.⁊ Host.de *Innocen. Hostiẽ.* re.ecc.nõ alie.epĩ.in fi.Arch.[a quolibet clericorũ]siue i epali ecclesia

ecclesia siue in monasterio:siue cõscientia epĩ fuerit alienatuȝ vt.j.e.abbatibus[sine more]dilationis:que in recte factis cõ firmandis ⁊ in male factis reuocandis nõ debet adhiberi.ar. di.lxv.de persona.⁊ di.l.postquam.⁊.ij.q.vj.arguta.⁊.xxiiij.q. iij.resecande. Hug.

1 ☞Sacrum vel sanctum dicitur quidquid offertur ecclesie.
2 Jn sacrilegio non quis excusatur per ignorantiam iuris.
3 Sacrilegus nisi sit percussor clerici non est anathematizatus ipso iure.

NUlli. Ad idẽ est hoc.c.quod est bonifacij pape.Summa est in rub. *Diuisio.* Et diuiditur in duas partes.in prima ponit quod dictũ est in rubro.in scd̄a ponit:ꝙ qui abstulerit aliquid tale de ecclesia vt sacrilegus iudicatur.scd̄a ibi propter quod. Lege. *Exponit literam.* ¶[Nulli ignorare]de ignorantia iuris loquitur[ꝙ omne]sic construe[ꝙ omne sanctũ].i.ecclesie deputatũ[qd̄ consecratur
1 dño].i.conferť:deputatur[rei sacre].s.ecclesie siue al's ⁊c.hu. hoc sumiť ex leuit.xxvij.Nota ꝙ homo alr̃ consecraf ⁊ alr̃ alie res.homo consecratur.i.ordinaf vel voto conuersionis obligaf.Alia res cõsecraf.i.vtilitati ecclesie deputaf sȝ rõne ordinis vel voti.Sȝ ⁊ hoc mõ homo ꝯsecraf cũ seruꝰ donaf alicui ecclesie.itẽ alia res qñq; cõsecraf.i.aliq ꝯsecrationẽ vel bñdictionẽ recipit vt est altare calix panis ⁊ vinũ ⁊ huiusmodi[semel consecratũ].i.ecclesie deputatũ [erit sanctũ sanctorũ].i. sacerdotum vsibus deputatũ[⁊ hoc dñoꝰ].i.ad honorẽ domi-
1 ni.Et est ar.† ꝙ quidquid offertur dño vel ecclesie dicitur sacrum vel sanctũ.i.sacre rei oblatũ.vnde qui illud capit sacrilegium committit.hu.[propter quod]secunda pars [inexcu-
2 sabilis].i.non poterit se excusare per ignorantiã iuris † ecce in sacrilegio nõ excusaf quis per ignorantiã iuris.scilicet qꝛ non sciat se committere sacrilegium[a] in tali casu.hug.[quiq; vastat]intendendo[inuadit]immobilia ⁊ nihil retinet[eripit mobilia]vi.Hug.⁊ Arch.[Sacrilegus]hoc sumptum est ab Augu.super Jo.[excommunicetur].i.anathematizetur.ar.
3 † ꝙ sacrilegus nisi sit percussor clerici non est anathematizatus ipso iure ar.j.ea.indigne.⁊.xvij.questio.iiij.quisquis.Hic est ar.quod sacrilegium committitur in boue asino vel pecunia ecclesie.ar.xiij.questione.ij.que oblationes.⁊.xvij. questio. iiij.qui rapit.

a ¶Sacrilegiũ.Sacrilegiũ qd diraf vid bal. i.l.si nõdũ. C.de fur. in versic. q̃ro quot requiraf.gl.in.c. sacrilegiuȝ j.xvij.qd̄. iiij.

1 ☞Imperator non potest donare predia ecclesie.
2 Consensus non valet nisi sit legitimus ⁊ canonicus.

QUicunque. Ad idẽ est hoc capitulum qd̄ est Gregorij.vij. summa est in rubro.Breue est.Lege. *Exponit literam.* ¶[Quicunq;] pro intellectu capituli est sciendum : ꝙ quidã sunt qui inuadunt bona ecclesiastica vel capiunt vel auferũt.Alij sunt:qui hoc non faciunt sed ab aliquo principe seculari accipiunt:vt eius authoritate excusentur.Alij sunt qui nec hoc nec illud faciunt scilicet nec rapiunt:nec defraudant: nec ab aliquo suscipiunt seculari potestate.sed ideo molestant prelatos ecclesiarum:quod ab eis inuitis bona ecclesiastica suscipiunt.de his omnibus agitur in hoc.c.Et dicitur:ꝙ tales debent excõicari quousq; restituantur ecclesiastica[a quocunq; rege vel principe]hic authoritas principis non excusat arg.
1 xvj.q.j.in canonibus.Ex hoc capitulo aperte colligitur † ꝙ imperator predia ecclesie donare non potest ⁊ si dat de facto: non idcirco securꝰ est donatarius:nec ob hoc se põt tueri contra ecclesiã.hu.[inuitis]secus si volentibus [in casu licito] non in casu non licito:vel contra formam iuris factam [abbatibus]inuitis[aut ab alijs rectoribꝰ]inuitis.hu.[inuaserit] per se.hu.[vel eorũ consensu]regum ⁊ principum secularium qui potestatem non habent in rebus ecclesiasticis.vt dis.xcvj. bene quidem[vel eorũ].i.rectorum ecclesiarum[consensu] p vim metũq; extorto:⁊ per coactionẽ habito.Et ideo pro nullo dȝ haberi.ar.xv. q.vj.c.j.⁊.iij.[vel consensu]voluntario sȝ in
2 casu illicito:⁊ ideo non valet talis consensus.Et est ar.†quod non valet consensus nisi sit legitimus ⁊ canonicus vt distinc. lxiij.c.j.hug.[subiaceat]quousq; restituat.vt.j.eadem.qd̄. de rebus.Hug.

PRedia. Ad idem est hoc.c.pij.pape.Sũma vt sacrilegus iudiceť qui pdia ecclesiarũ inuadit. *Diuisio.* Et diuidiť in duas partes.in prima narrat quorundã excessum.Jn scd̄a prouidet. scd̄a ibi:quapropter.Lege. *Exponit literam. Archi.* ¶[Predia diuinis].i.ecclesiasticis.sic.iij.q.v.qꝛ suspecti.hu.⁊ Arch.[inseruiaf].i.seruitium recipiant.hu.[vsurpatiõis]in malũ sonat ⁊ sumiť pro illicito vsu.xxv.q.ij.amputato.⁊ extra.de pe.in quibusdam. quãdoq; sumiť pro frequenti vsu.ff.de vsucap.l.ij.Arch.[dicata]id est determinata.hu.[secretorum].i.ecclesie.vt tractantur celestia sacramenta.Hu.[vexenť.] *Questio.* ¶Hic surgit questio.Est hoc verum cum tributum posset quis habere de agris ecclesie scd̄m illud. s̄.xj.q.j.si tributũ. *Rñdet.* Rñdeť:ꝙ hic non remouet canonem debitum ⁊ legitimum:sed superinductum:⁊ superimpositum scilicet vltra q̄ debeatur.Et hoc innuitur cum dicitur[irruẽtibus vexentur]quorũ vtrũq; vitium sonat iniuste exactiõis hoc aperte colligitur ex verbis legis cuius hec sunt verba.j. xvj.questio.j.§.nouarum.l.placet[sacrilegus].j.e.in legibus. et.s̄.ea.c.iij.

1 ☞Rapiens bona ecclesie damnatur vt homicida.

QUi abstulerit. Ad idẽ est.c.quod est anacleti pape. sum-
1 ma.† Qui bona ecclesie rapit vt homicida dãnaf. *Diuisio.* Et diuidiť in duas ptes.in prima ponit pro fundamento authoritatem sacre scripture.in scd̄a cõcludit.secunda ibi pater noster.Lege tex. *Exponit literam.* ¶[Qui abstulerit]hoc sumptum est ex verbis Salomonis prouer.xxviij.quod est sic intelligẽdũ.Primo ꝙ subtrahens a patre ⁊ matre vite necessaria homicida est:ꝙ q̄tum in ipso est eos occidit vite necessaria subtrahẽdo.ecclesia.xxxiiij.Qui aufert in sudore panẽ.i.in necessitate victũ:qui quasi occidit proximũ suũ.¶Scd̄o qꝛ talis non honorat patrẽ ⁊ matrẽ:⁊ sic agit contra charitatem.Non diligit sed odit proximũ nõ quẽcunq; sȝ plusq̄ fratrem. Qui autem odit fratrẽ suũ homicida est.¶Tertio qꝛ talis dicẽs hoc non esse peccatũ:caret vita fidei,qua iustus viuit.ad ro.j. [pater mater]scd̄a pars.deus em̃ omniũ creator pater noster est quẽ docet nos orare xps.Mat.vj.dicẽs sic orabitis.pater noster ⁊c.ipse em̃ pater est celi:⁊ terre. Matt.xj.mater nostra est ecclesia regeneratione.qꝛ ipsa nos regenerat sacro baptismi vt hic diciť.vnde *August.* Aug.de moribus ecclesie.Ecclesia catholica mater est omniũ Christianorũ : qui ex ea in baptismo renati sunt.Joan.iij.Nisi quis renatus fuerit ex aqua ⁊ spiritu sancto non potest introire in regnum dei Thobie.iij.Saluos nos fecit per lauacrum regeneratiõis:⁊ renouationis spiritꝰ sancti.igitur qui bona dei vnde pauperes viuere debent rapit homicida est.

1 ☞Pena pecuniaria habet locum in canonibus.

JN antiquis. Ad idem sequitur hoc.c.quod est Joannis pape tertij.Summa est in rubro.Et diuidiť in duas partes. *Diuisio.* in prima punit raptores bonorum ecclesie.in scd̄a confirmat authoritate euangelica ⁊ legum humanarum.secunda ibi vnde in euangelio.Lege. *Exponit literam.* ¶[Jn antiqs] j.ea.si quis de clericis.Lau.Arch.[multiplicatione]scȝ legi-
1 bus ⁊ canonibus statuta.Et est ar.† ꝙ in canonibus locũ hȝ pena pecuniaria.ar.xj.q.v.si quis cuiuslibet.hu.[vnde in euãgelio]scd̄a pars.Luce.xix.[quadruplũ] raptorũ pena quadrupli est *Archid.* Arch.[in legibus seculi] non romanis:sed in lombardis vel in alijs,que apud diuersas gentes habenť vt.j.eadem.in legibus[in seculi legibus]verba sunt Gratiani intercidentis capitulum Jo.qꝛ eadem erunt postea verba eusebij. j.ea.c.in legibus.

1 ☞Jnuasores incendiarij ⁊ depredatores rerum ecclesiasticarum sunt cogendi ad emendam per ecclesiam et potestatem secularem.
2 Prelatus qui tacet instante necessitate peccat.
3 Papa est iudex contra inuasores bonorum temporalium ecclesie.
4 Jmmunitas ecclesie quid dicatur.
5 Principalis plus punitur quam consentiens.

CUm deuotissimum. Ad ideȝ sequitur hoc.c.qd̄ est beati Gregorij ad cõstantiam reginã
1 Francie.Summa† qd̄ inuasores incẽdiarij ⁊ depdatores rerũ ecclesiasticarũ sunt p ecclesiã ⁊ p potestatẽ secularẽ ad emendã cogendi. *Diuisio.* Et diuidiť hoc capl'm in tres ptes.in prima exordiť.in scd̄a narrat excessum ⁊ q̃relã defert.in tertia dt̄ se ad prouidẽdũ huic excessui missurũ legatũ:⁊ exhortaf vt fauore suo assistat ei.scd̄a ibi:nimis.tertia ibi qꝛ ppter.Lege. *Exponit literam. Casus.* ¶[Cũ deuotissimã]casus ẽ.Quidã ꝯbusserãt villas ⁊ eccl'ias villã epĩ:⁊ pdã ide reportauerũt sȝ sepe admoniti emẽdare no

lebāt. Scribit ergo Gregorius regine Frācie in cuius regno hoc contigerat: ⁊ illi habitabant: ⁊ inuitat eam ad iustitiā circa illos ⁊ alios exercendam. Et hortatur eam vt det auxiliū suis legatis: quos missurꝰ est illuc ad illos puniendos [dn̄az suorum vel] ex humilitate hoc dr. xi. q. i. sacerdotibus. ⁊. xxi. q.
2 vlt. c. vlt. [si luero] ar. † ꝙ peccat plātus si tacet instante necessi
3 tate. xliij. dis. c. j. ⁊. c. dispensatio [nimis] scda pars. ar. † ꝙ papa est iudex contra inuasores bonorū tpaliū ecclesie [depredate] i. spoliate passiue tenet. [Et dum] i. cum. Hugu. [pro im
4 immunitate violata † immunitas est priuilegiū ecclesie quo gaudet ecclesia: vt circa ecclesiā in ambitu non fiat pugna: vel assaltꝰ vel rapina: p. xl. vel. xxx. passus. vt. xvij. q. iiij. sicut antiquitus [seculi leges] scz lombarda ⁊ cōsimiles [vulgari teste] scz lōbarda q̄ dr vulgaris. qr vulgaribus verbis est cōposita. [si qs] ista sunt vba vulgaris legis vsqz illuc si seculi [ille qui
5 prior est] id est, actor. ar. † qd plus punitur principalis psōna quam consentiens [solidos nongentos] i. dānum datū nonies item dr. xvij. q. iiij. quisquis. Hug. [si seculi leges] verba sunt gregorij argumentantis ex verbis legis vulgaris ⁊ forte nō argumentat inde. ideo ꝙ ecclesia ex toto cū toto augmēto debeat recipere sua: sed argumentatur a minori quasi diceret. Si ita puniunt maleficia in rebus priuatis multomagis sunt punienda in rebus ecclesiasticis. vnde sequitur [cur inferior esse debebit] scz in zelo puniēdi malos fures: ⁊ latrones cum magis iusta sit: q̄ leges seculi. cū sit lex dn̄i immaculata conuertens animas [non minus] imo magis iuste insurgere debet in fures ⁊ in aliorū bonorū inuasores [cū et in ipsiꝰ veritatis] scz xpi: qui ait Jo. xiiij. Ego sum via veritas: ⁊ vita [in cuius pn̄tia] laudatus est defraudans: ꝙ in quadruplū reddebat sicut de zacheo dr Luce. xix. [iustitiā tollere] iustitia est vt dt Aristoteles. tertio ethico. preclarissima virtutū sz inter morales: qua remota vt dt Aug. li. iiij. de ciui. dei. Quid sunt *Augustinꝰ.* regna nisi magna latrocinia [potestatis] i. violentie: ⁊ tyrannidis. simile. xxiij. q. viij. scire [qua propter] tertia ps [immunitas violata] hu. [diaboli] sicut boni sunt mēbra xpi ita mali diaboli qr adherent sibi ⁊ per ipsos diabolus operatur [filij nequam] velut filij Jude: qui fuerunt nequam in conspectu Dei. Gen. xxviij.

In legibus. Ad idē sequitur hoc. c. qd est Eusebij pape. Summa est Surripiens rē ecclesie illā cū quadruplo tenet restituere. Et diuiditur in duas ptes. *Diuisio.* in prima pro iustificatione prohibitionis sue inducit duas leges. legē seculi: ⁊ legē diuinam. in secunda concludit prohibitionem. secunda ibi: proinde. Lege. ¶ [In legibus] *Exponit literam.* scz lombardica: gottica: ⁊ salica: ⁊ huiusmodi. non in romanis qr in eis talis lex non statuitur. hu. [surripit] furatur [direpta] id est ablata [in diuina lege] deutero. xxix. ⁊ prouerb. xxij. [vltione] interest enim ecclesiastice seueritatis ne crimina remaneāt īpunita. vt. xxij. q. iiij. est iniusta. ⁊. xxv. q. ix. loci. hug. [proinde] scda pars [in quadruplū] ecce hic punit raptor in quadruplum in hoc quadruplo continetur rei persecutio: secundū leges. vt tantū triplum sit pena. vt insti. vi bo. rap. §. quadruplum. sed in futuro manifesto quadruplum est pena: vt insti. de obli. que ex delic. nas. §. furti. Hug.

Contra gregorius. §. est. dictum est in quibusdam capitulis superioribus quod ecclesia licite potest petere penam dupli: vel tripli: vel quadrupli. modo authoritate Gregorij probat contrarium.

3 ☞ Furari an liceat propter propriam necessitatem. quod sic numero. 4.
Et adhuc in casu aliene necessitatis. nu. 5. ⁊. 6.
7 Torqueri an quis possit: ⁊ incarcerari pro delicto.
6 Pena legitima ⁊ canonica quando non potest poni ex aliqua causa transgressor supponitur verberibus.
9 Ecclesia an possit petere rem suam cum augmento dupli vel tripli.
10 Sacerdos audiens furem in confessione non debet iniungere vt rem ablatam restituat cum pena.

Fraternitas. Capitulū est beati gregorij scribentis Augu. episcopo anglorū. Summa est. ꝙ ecclesia non dz a fure petere rē ablatā cū augmēto. i. cum pena dupli aut tripli ⁊c. *Diuisio.* Et diuiditur in duas partes. in prima ponit ꝙ vario modo fures veniūt puniēdi scdm varietatē psonarū. i scda ponit id qd dictū est. s. ꝙ ecclesia non dz ⁊c. scda ibi addis. pro pleniori intelligentia huius. c. et aliquorum aliorum queruntur duo.
1 ¶ Primum est vtrum sufficiat restituere simplum qd iniuste ablatum est.
2 ¶ Secundum est vtrum ecclesia posset licite petere rem ablatam cum pena sua.

1 **Ad primum** sic pcedit. † Et vr ꝙ non sufficiat restituere simplū sine q̄tum quis abstulit. *Primū ar.* primo ex. c. supra posito: in legibus. vbi statuit lex ꝙ raptor puniat in quadruplū. ¶ *Scdm ar.* Scdo arguit ex. l. diuina. sic legit Exo. xxij. si qs furatus fuerit bonē aut ouē: vel occiderit vel vēdiderit: quinqz boues pro vno restituet. ⁊ quatuor oues pro vna oue. Sed pceptū hoc cū sit de moribꝰ vr esse morale. ergo adhuc manet sed quilibet tenet mandatū diuinū obseruare. ergo ille q furat tenet restituere quadruplū: vl qntuplū. ¶ *Tertiū ar.* Tertio ea q̄ scripta sunt ad nostram doctrinā scripta sunt ⁊ nobis in exemplum dantur. vt dr ad Ro. xv. sed Luce. xix. Zacheus dixit ad dominum. Si quē defraudaui reddo quadruplum. ergo homo debet restituere multiplicatum id quod iniuste acceperit. ¶ *Opponit ⁊ Rn̄det.* In oppositum videtur accipi ex. c. pn̄ti. ¶ Respondeo dicendū iuxta *S. Thom.* S. Tho. in. ij. ij. q. lxij. articulo. iij. ⁊ distinc. xv. quod cum aliquis iniuste accipit rem alienam duo sunt ibi: quorum vnum est inequalitas ex parte rei, que quandoqz est sine iniustitia: vt patet in mutuis aliud autez est scz iniustitie culpa: que potest etiam esse cū equalitate rei puta cum aliquis intendat inferre violentiam sed non preualet q̄tum ergo ad primū adhibetur remediuz per restitutionem vel recōpensationem rei ad rem inquantum per eam equalitas reparatur ad quod sufficit qd restituat tātum q̄tum habuit de alieno. Et scdm hanc considerationē ponit talis conclusio *Prima cōclusio.* vcz ꝙ sufficit restituere simplū quod iniuste ablatuz est probatur conclusio. restitutio reducit ad equalitatē quod inequaliter ablatū est. Sed aliquis reddendo quod accipit simplū reducit ad equalitatem. ergo solum tenetur restituere q̄tum accepit. Quantū vero ad culpam adhibetur remediuz p penam cuius inflictio pertinet ad iudicem. Et ideo anteq̄ sit condemnatus per iudicium: non tenetur plus restituere, quā accepit. sed postq̄ condēnatus est tenetur penam soluere. Et ista est secunda conclusio. *Scda conclusio.* ꝙ non sufficit soluere simpluz quod iniuste ablatum est ei qui per iudicem condemnatus est etiam ad emendam iniurie persoluendam. patet conclusio. ¶ His habitis dicendum est ad rationes in oppositum. *Ad. j. arg.* Ad primam de. c. presenti rn̄debitur in articulo seq. ¶ *Ad scdm.* Ad scdam respondetur iuxta S. Tho. tam. in. ij. ij. q̄ in scripto super quartum senten. ꝙ istud pceptum legis q̄uis sit de moribus non tn̄ est morale sed iudiciale. talia eñ precepta pro loco: ⁊ tpe: populo illi dabant. vn̄ non obligant post xpi aduentū nisi de nouo statuerentur ab aliquo: qui statuendi habet authoritatē. ¶ *Ad tertiū.* Ad tertiam rn̄detur: ꝙ Zacheus non dixit illud quasi necessariū sed ex abundanti superogare volens.

2 **Ad secundum** sic pcedit. † Et vr ꝙ ecclesia non possit licite petere rē ablatā cū pena sua. *Primū ar.* p. c. pn̄s. vbi Gregorius hoc phibet epō anglorum. ¶ *Opponit ī cōtrarium.* In oppositum vr esse. c. decenter. lxxxix. dist. ⁊. §. e. c. in legibus. vbi papa Eusebius precipit: vt raptor bonoruz ecclesiasticorum in quadruplum restituat. ¶ *Rn̄det.* Rn̄deo dicēdū iuxta Hu. distinguendo. qr aut ecclesia petit sua ī figura iudicij res ⁊ penam petere pōt: ⁊ ita cū augmento. Quando vero non per iudicem petit non potest petere penam cū re sublata: vt hic. qr pena quelibet non est imponenda nisi per iudicem. xxiij. q. iiij. ea vindicta. ⁊. xxiij. q. ij. in hoc. Et ista sentētia cōfirmatur ex dictis beati Thome dicentis. *S. Tho.* ꝙ raptor postq̄ cōdemnatus est per iudicem tenetur soluere clarum est quod nō nisi parti lese: ⁊ iniuriate. ergo si ecclesia est lesa poterit iudicio facta de persoluenda pena illam petere. vn̄ dicit Arch. *Archi.* in iudicio humano. ecclesia non est deterioris conditionis quōlibet laico: siue priuato. Nam ecclesia quasi priuatus pōt agere ad interesse quandoqz in dāno vitando vt qr interfecisti equū mihi accommodatum. ff. de furtis. l. inficiando. §. si tibi. ⁊. j. eo. q. si quis de clericis. Quandoqz in lucro captando: vt qr iterfecisti seruū meū institutū anteq̄ adiret hereditatē. ff. de cōdi. fur. si condiatur. ⁊ ar. j. e. q. non liceat. vbi consequitur ecclesia fructꝰ et percipiendos. Nam dt lex. ꝙ iustum est vt ob maleficia pena soluat. ff. de fideius. l. a reo. §. si a furioso. sed ⁊ penam conuentionalē potest petere ecclesia. extra de arb. dilecti. pōt ergo ecclesia petere penā vel interesse siue in re: siue extra rem quocunqz nomine vocetur. Nec obstat. ff. de actio. empti. l. sterilis. §. cum per venditorē. qr in contractibus secus est: si aliter in maleficijs fm Lau. ¶ His habitis dcdm est ad ar. in cōtrariū sumptū ex pn̄ti. c. *Ad argu.* Rn̄detur ad hoc multipliciter. primo ꝙ loquitur ex benignitate ne. s. amplius exigendo notaretur de

de auaritia. secundo respondetur quasi idem iuxta gratianū qui hoc. c. interpretatur ex dispensatione. Nam de rigore iuris ecclīa bene potest recipere penā dupli: vel tripli: vel quadrupli. dicit tamen hu. ꝙ honesta est interpretatio: nisi quia hec consultatio est: ⁊ in consecratione potius dz contineri ius commune: q̄ dispēsatio. Et ideo inquit potius intelligo hoc c. de communi iure: scz cum ecclesia sua authoritate extra iudicium vult repetere rē sibi furto ablatam: quo casu simplum dz recipe. Nam sua authoritate nō pōt: nec dz exigere penam in tali casu. Si vero ecclesia in iudicio velit contēdere ⁊ authoritate iudicis penam petere: nec peccat in petēdo: nec in recipiendo: in quo casu intelliguntur omnia capitula loquētia de pena exigēda. Et quāuis fur extra iudicium vult reddere ecclesie simplum: non tamē ecclīa cogitur esse contenta simplo: sz si vult aget in iudicio: ⁊ exiget rē: ⁊ penam fm hu. alie solutiones tanguntur in gl. sed ista est melior. Lege. ¶ *Exponit literam.* [Fraternitas] ex persona. Nam varietas personarum varietatem inducit penarum. ar. dist. xxix. c. j. ⁊. ij. ⁊. iij. ⁊. xxiiij. q. j. qui cōtra pacem. ⁊. xxvj. qō. v. contra idolorum. [Ex inopia] hic surgit *Questio. j.* 3 duplex questio. prima † vtrum liceat furari propter propriā necessitatem. secundum est vtrum liceat furari in casu aliene necessitatis. ¶ *Primū ar.* Ad primum licet de hoc disputauerimus circa. c. discipulos. de conse. dist. v. sub alijs tamē argumētis resumemus hanc questionem. Et arguitur ꝙ non liceat. primo sic. melius est mortem incurrere: q̄ malo consentire. vt. xxxij. q. iiij. sicut sanctus. ergo necessitas non excusat. ¶ *Scdm ar.* Secundo sic. dicitur in presenti capitulo ꝙ quidā ex inopia delinquunt ergo sequitur ꝙ necessitas non excusat a peccato. ¶ *Tertiū ar.* Tertio sic. magis consonum nature fornicari: q̄ furari. sed nunq̄ pro conseruanda vita licitum est homini fornicari. ergo nec furari. ¶ *Quartū ar.* Quarto furtum est contrectatio rei aliene fraudulenta inuito domino: sed nunq̄ licet fraudem facere. ergo nec furari. ¶ *Quintū ar.* Quinto si licet furari in necessitate aut in extrema solū: aut etiam citra extremam. non in extrema solum. quia iā tūc nō pōt vti homo re accepta. ergo frustra accipit. ergo peccat. non citra necessitatem extremam. quia aliter pōt ei subueniri ergo non debet furari. ¶ *Opponit ī cōtrarium.* In oppositum arguitur. primo sic. maius malum est homicidiū: q̄ furtū. sz pro cōseruanda vita lz aliqū occidere. ergo ⁊ furari. ¶ *Rn̄det.* Rn̄deo dcdm. Aliqui vt tāgit voluerunt dicere: qr non est licitū propter necessitatē furari: nec excusantur quin committant furtum: ⁊ peccent mortaliter. Excusantur tamē a peccato grauiori: ⁊ a grauiori pena qua minus peccat ⁊ minus venit puniendus: qui necessitate famis q̄ qui voluntate committit furtū. Ad illud vero quod de discipulis xpi dicitur de consecr. di. v. c. discipulos. respondent: ꝙ potius fuerunt excusati authoritate xpi: q̄ coactione famis. sed ista positio non valet. ideo dicendū est cū hu. ⁊ san
S. Thom. 4 cto Tho. † ꝙ licite potest quis suscipere de bonis aliorū occulte vel aperte ad subueniendū necessitati sue. ista conclusio probatur primo sic. in necessitate omnia sunt communia. ergo non est peccatum: ꝙ quis necessitati sue prouideat accipiēdo rem iam sibi communem factam. ¶ Secundo sic. Qui aufert alicui quod iniuste possidet non facit ei iniuriam. Sed qui nō dat pauperi in casu necessitatis posito iniuste retinet. ergo si pauper aufert ei: nō facit ei iniuriā. ergo non peccat. ¶ Pro intelligentia huius est notandum quod sicut dicitur in principio huius decreti humanum genus duplici iure regitur scz iure naturali ⁊ positiuo. ius naturale idem est apud omnes ⁊ immobile. ius vero positiuum est diuersum: ⁊ mutabile. Nam quandiu consonat iuri naturali seruandum est: quandiu vero discordat non est seruandum. Conseruatio vite de iure naturali est appropriatio rerum de iure positiuo. Nam sicut dicit *Augu.* August. Tolle iura imperatorum: ⁊ nullus audet dicere. hoc est meum: ⁊ hoc tuum. quando ergo appropriatio rerū conseruationi vite non obuiat seruanda est. vbi vero obuiat seruanda non est: ⁊ cessat. Aut ergo necessitas vite conseruande est aliter releuabilis: quā per acceptionem rei alteri appropriate aut non. Si sic non licet tunc rem alteri appropriatam pro conseruanda vita sua accipere. quia ibi ius positiuum non obuiat naturali. Si vero aliter non est releuabilis: tūc licet rem alteri appropriatā pro cōseruanda vita sua suscipere quia ibi ius positiuū opponitur iuri naturali. vnde cessat appropriatio: ⁊ res communis efficitur. in necessitate enim omnia sunt cōia. hmōi vero acceptio rei appropriate non est fructum proprie dictum cum accipiatur res aliena. quia necessitas facit eā communem: nec manet idem dominus rei: qr accipiēdo ⁊ consummando efficitur sua. non accipitur fraudulenter sed simpliciter. ¶ Quibus habitis dicendum est ad argumenta. *Ad pmū.* Ad primam rn̄detur ꝙ in tali casu accipiens rē alteri appropriatam nō facit malū cū accipiat suum. ¶ *Ad scdm.* Ad scdam de. c. psenti rn̄detur cū dicit: delinquere. exponendum est sic secundū Hu. id est faciunt aliquid quod alias esset delictuz vel loquitur de inopia non vrgente. ¶ *Ad tertiū.* Ad tertiam respondetur negando consequentiam. Et ratio est: quia quāuis actus fornicationis sit magis consonus nature: q̄ furtum materia circa quam est furtum aliter se habet: q̄ materia circa quam est fornicatio. illa enim in casu necessitatis sit idonea ad accipiendam eam: quia sit communis. hec autem nunquam sit idonea ad coeundum cum ea: quia non sit communis. ibi enim semper manet fornicatio in sua propria ratione: hic autem non manet furtum proprie. ¶ *Ad quartū.* Ad quartum respondetur: quod furtū proprie acceptum includit fraudem: ⁊ sic nunquam licet furari sed furtum improprie dictum non includit fraudem: ⁊ sic licet in casu necessitatis furari. ¶ *Ad qntuz.* Ad quintam respondetur: quod licet furari non solum in extrema necessitate. sed etiam citra dum tamen timeat homo p illam venire ad extremam:
5 nisi occurratur. ¶ *Questio. ij.* Ad secūdum sic proceditur. † Et videtur quod non liceat furari in casu aliene necessitatis. *Primū ar.* primo sic. Maius est furari quā mentiri. sed pro vita alterius nō licet mentiri aliquo casu. ergo multominus furari. ¶ *Scdm arg.* Secundo nullus debet pro salute anime alterius furari. ergo nullo modo pro salute corporis. ¶ *Tertium.* Tertio plus debet quilibet diligere animam suam: q̄ corpus christi ergo pro conseruādo corpore proximi non debet animam suam ledere. ergo non debet aliquod peccatum siue furtum siue aliud quodcūqz committere. ¶ *Opponit ī cōtrarium.* In oppositum arguitur. Non peccat qui alicui de re sibi debita subuenit sed omnia in articulo necessitatis sunt nostra. ergo non peccat qui de quacunqz re alteri in articulo
6 necessitatis subuenit. ¶ *Rn̄det.* Respondeo dicendum † quod licitum est etiam in casu aliene necessitatis furari. probatur sic conclusio. Sicut homo de iure naturali tenetur conseruare vitam suam: ita vitam alienam. debet enim quilibet proximū suum diligere sicut se. vnde in quo casu pro conseruanda vita sua licet homini rem alienam accipere in simili casu licet pro conseruanda vita proximi. aut ergo potest aliter releuari necessitas aut non. Si sic: tunc non licet. Si non tunc licet nec tamen huiusmodi acceptio rei aliene est furtum proprie dictum sed quasi furtum idest simile furto. ¶ *Ad. j. ar.* Ad ratiōes in oppositum. Ad primam respondetur negando consequentiam. Et ratio est quia licet furari maius sit peccatum quam mentiri: tamen mendacium importat inseparabiliter prauaz intentionem scilicet fallendi. ⁊ ideo nunquam potest bene fieri. furtum non sic importat vel dicendum quod ratio procedit de furto proprie dicto cuiusmodi non est istud licet in aliquo sit simile. ¶ *Ad. ij. arg.* Ad secundam respondetur negando cōsequentiam. Et ratio est: quia non est simile, quia salus anime aliter potest conseruari salus corporis non. *Ad tertiū.* Res enim temporalis non sic ordinatur ad salutem anime: sicut ad salutem corporis. ¶ Ad tertiam respondetur quod pro salute hominis nunquam debet peccatum fieri. acceptio vero rei aliene in casu necessitatis non est peccatū. quia quod erat proprium necessitas facit commune. vnde iam datur ei suum nō alienum. [Quidam damnis] scilicet qui rem cum pena restituere pn̄t. Arch. [Quidam verberibus.] ¶ *Questio. Opponit ⁊ Respōdet.* Surgit hic que
7 stio † vtrum quis pro delicto possit torqueri: aut incarcerari: Et videtur ꝙ non. C. qui bo. ce. poss. l. j. ¶ In oppositum est tex. presens. ¶ Rn̄deo dicendum ꝙ sic. ista cōclusio patet hic dr. C. de sepul. vio. l. vlt. Ad oppositum argumētū. de. l. illa respondetur multipliciter. primo ꝙ lex illa intelligitur ab aliquo priuata. Nam authoritate iudicis supponi potest debitor verberibus. ¶ Secundo respondetur ꝙ aut certū est, ꝙ nihil hz: ⁊ in isto casu non est subijciendus verberibus: vt ibi aut dubitat ⁊ in isto casu licite supponit verberibus: si non vult cedere. ar. xiiij. q. vj. si res. ¶ Tertio respondetur: ⁊ videtur potior solutio ꝙ vel quis est debitor ex contractu aut ex malitia. Si ex contractu non punit corporaliter ex quo cedit bonis in quo casu intelligitur lex. Si vero ex malitia licet potest supponi verberibus presertim si sit vilis persona vt hic
8 dr. ⁊. xiiij. q. vj. si res. ⁊. j. e. q. §. libertus. Et est ar. † ꝙ quoties legitima ⁊ canonica pena ex causa aliqua non potest imponi: ne omnino crimen maneat impunitum verberibus trāsgressor supponit. ar. [illegible] q. vj. [qr ex charitate] i. amore iustitie est talis pena imponēda. s. vt corrigantur ⁊ si non pn̄t reddere penam penā peccati sic puniendo luant: q̄m siue plectendo siue ignoscēdo hoc solū bene agitur vt vita hominū corrigat. xxiiij. q. v. prodest. Hug. Arch. [non ex furore] scilicet vt tortor cruciatibus delectetur. Restringenda est eñ in tali casu ira [sub ratione] vt. xj. qō. iij. illa. Hug. [quia hoc] bonum. hug. [prestatur] id est confertur [ipsi qui corrigitur] hoc enim capitur per talia verbera digne penitendo et patienter ferendo

Questio. 9 [ne geēne. ⁊c. addis] scđa ps. † Et est rñsio ad aliã q̃onem: scȝ an ecclesia debeat cum augmento dupli vel tripli petere rem suam. Et respondet dicens: ꝙ absit: si vult sequi consilium: et agere dispensatiue: vel si extra iudicium sua authoritate rem suam repetit. tunc enim non potest. vt dictum est in questione.
10 hic soluitur questio quedam que tangitur in gl. scȝ † vtrũ sacerdos audiens in confessione furem an in penitentia debeat iniungi vt rem illam ablatam restituat cum pena. respondet quod non [cum augmento] dupli vel tripli vel quadrupli vel maioris.

Verum. §. est in quo determinat gratianus qualiter intelligantur duo proxima capitula p̄cedētia dicens. ꝙ primũ ex rigore: secundũ ex mansuetudine intelligatur [eusebij]. s̄. e. in legibus.

Res in episcopatu. Ad idē est hoc. c. qđ est cuiusdã qui dictus est deusdedit. summa est in rubro. breue est ⁊ planum. Lege. ¶ [Res] scȝ acquisitas de rebus ipsius: vel occasione earum: vel occasione ipsi⁹ episcopatus. Exponit literam. Nam aliter sibi acquisitas poterũt alienare pro arbitrio suo. vt. j. e. q. fixum. hu. [alienandi] in casu non cōcesso: vel preter formam canonis. que continetur. j. ea. qđ. sine exceptione.

1 ☞ Alienatio fit multis modis.
2 Pena que fit alienantis rem ecclesiasticam preter formã statutam vel in casu non concesso.
3 Monasterij nomine potest intelligi quelibet ecclesia.

Apostolicos. Ad idē sequitur hoc. c. quod est sumptũ ex sexta synodo vniuersali. diuiditur autem hoc. c. ĩ quatuor partes. in prima prohibētur possessiones redditus ⁊ vasa ecclesie alienari in casu non concesso. in scđa ponit: ꝙ q contra hanc diffinitionem venerit deponatur. in tertia statuit: ꝙ recipiens rem taliter alienatã: si eã ecclesie nō restituerit excōicetur. in quarta ꝙ si ep̄s de redditib⁹ monasteriũ cōstruxerit illud subiacebit ipsi ecclesie. scđa ibi: qsqs aũt. Exponit literam. tertia ibi, q vero. quarta ibi si aũt. Lege. ¶ [Apl̄icos vbicunque alienare] hoc dt † q2 multis modis fit alienatio scȝ vēdēdo donando permutãdo infeudando in emphyteosim dando: ⁊ omnes hi modi hic prohibenꝭ. hu. ad hoc. extra. de re. ecc. nō alie. nulli. Arcbid. Archi. [chimilia] vasa sunt q̃ vulgariter dicuntur bacinia. hu. ⁊ vasa sacrata]. i. sacris vsibus deputata. s̄. e. nulli. [pro redēptione captiuorũ] vel alio cōsimili: grã eñ exēpli hoc dicit. Nã sunt multi casus hu. ⁊ in gl. [salaria]. i. possessiones: vnde clerici salaria sua percipiunt. hu. vel reddit⁹. Bart. [in emphyteutica] intelligiꝭ in casu nō cōcesso: vel p̄ter formã iuris vel intelligiꝭ de rebus p̄tiosis: sed possessiones min⁹ vtiles licite dantur in empbiteusim. x. qđ. ij. hoc ius. ij. perpetua. hu. [rusticas]. i. inedificatas [ad propria] scȝ ecclesie ⁊ clerico-
2 rũ [quisquis aũt] scđa ps [deponaꝭ] ecce † que est pena alienantis rem ecclesiasticam preter formam statutam: vel in casu nō concesso. s. depositio ar. x. q. ij. si quis ep̄s ⁊. j. e. quisquis [cassata] de facto: q2 non tenet. j. e. statuimus. Arcbid. Arch. [qui vero] tertia pars [iterũ] vt ecclesia iterum habeat sicut primo hēbat. Hu. ⁊ Arch. [ad inscindendam chartam] licet 3ctus non teneat fit hoc tñ ad cautelã. ne scȝ procedente tp̄e aliq̃ qđ possit moueri ecclesie: q2 si postea charta extaret presumereꝭ pro emptore. Hu. Arch. [sit anathema]. i. anathematizaꝭ per sñiam. Hu. ⁊ Arch. [si aũt] quarta pars [de ecclesiasticis redditib⁹] i. maioribus ecclesie pertinentibus ad canonicos vel redditibus ad episcopum pertinentibus volebat forte dicere. ꝙ de proprijs construxisset: ⁊ sic volebat ius patronatus relinquere consanguineis suis. quod posset si construxisset de proprijs
3 bonis. Hu. Et no. † ꝙ nomine monasterij potest intelligi quelibet ecclesia. vel proprie tenetur. ẜm Hu. ⁊ Arch. [tradat]. i. subijciat eidem ecclesie. vel de cuius redditibus est constructum monasterium.

Et sacrorum. Ad idē est hoc capi. qđ est beati Gregorij. Sũma est in rubro. Breue est. ista capitula interserũtur preter principale propositum principaliter eñ gratianus vsqȝ ad illum. §. his omnibus intendit assignare ꝙ res ecclesiastice non possunt alienari. Sed q2 in precedenti capl̄o fecerat mentionē de alienatione propter redemptionem captiuorũ ideo subdit in his tribus capl̄is authoritate beati Gregorij: ꝙ res ecclesiastice pñt alienari p̄ redēptione captiuorũ. ⁊c. Exponit literam. Lege. ¶ [Et sacrorum ministeria]. i. vasa sacrata: et non sacrata. lxxxvj. di. non satis. j. e. q. aurum. hu. xxiij. q. iij. §. item ab aliquo. iuxta prin.

Sacrorum. Ad idē est hoc. c. qđ est eiusdem sancti Gregorij. summa est eadem, cum summa precedentis capl̄i. Pro intelligentia tñ huius ponetur casus: q est iste ẜm Casus. Hu. demetrius ⁊ valerius cũ patre suo passiuo ⁊ cũ matre sua ab hostibus capti fuerunt: ⁊ postea. xij. libris argenti a fanio ep̄o redēpti: procedente tp̄e timentes ne pecunia pro sua redēptione collata ab eis repetereꝭ significarunt hoc beato Gregorio petentes sibi dari aliq̃ securitatē. Gregorius vero attēdens: ꝙ iuxta authoritatem sacrorum canonũ ⁊ legum licite res ecclesie pñt impendi in redemptionē captiuorũ annuit petitioni illorũ: ⁊ statuit exinde nullã molestiã ⁊ nullã questionem moueri deberi p̄dictis redēptis: nec eorũ heredibus [tunc vero clerici]. s. tp̄e captionis ⁊ redemptionis. Hug. [formidinē] id est, timorem animi. Hu. [repteitionis molestiam] que enim pietatis intuitu conferuntur repeti non possunt. ar. j. questio. iij. quesitum.

1 ☞ Res ecclesie an possint alienari pro redemptione quorũlibet captiuorum. ⁊ nu. 2. ⁊. 3.
4 Ecclesia an debeat habere curam vt mittat pecuniam Alexãdriam ⁊c. vt redimantur captiui.

Sicut omnino. Ad idem est hoc. c. qđ est eiusdem Gregorij. summa est in rubro. Breue est. Lege. ¶ [Sicut frustra] sine cã vtili vel honesta. hu. siue necessaria. Exponit literam. Arch. [hui⁹] s. captiuitatis res mobiles vel immobiles Hu. [maxime desolate] parochianis: vel clericis suis captiuatis sed ⁊ si pauci sint teneꝭ ecclesia ad redēptionē eorũ. hu. vel construe sic. Res desolate ecclesie preponere maxime suis.
1 ¶ Sed hic surgit qđ † vtrũ pro quorũlibet captiuorũ redemptione res ecclesie possint alienari an solũ pro captiuis Christianis: q detinenꝭ a paganis vel hereticis. Questio. ¶ Ad hoc rñdeꝭ ꝙ quidam dñt ꝙ pro captiuis q detinenꝭ a paganis vel hereticis. Rñdet. q2 in talib⁹ timeꝭ subuersio fidei ⁊ crimē apostasie. ar. xv. q. j. c. j. Qui vero capiuntur inter Christianos catholicos nō proprie dicunꝭ captiui: nec ad tales redimendos general'r teneꝭ eccl'ia. l3 his ⁊ alijs teneꝭ bñ facere. Ad hoc rñdeꝭ ẜm hu. ⁊ gl. ꝙ siue sint captiui a paganis siue a Christianis si circa eos timeꝭ periculũ mortis aĩe vel corporis vel alteri⁹ cruciat⁹ corporis redimēdi sunt ⁊ ad eorũ redēptionē spãliter teneꝭ ecclesia ⁊ priuat⁹ qlibet. ar. hic. ⁊. j. ea. q. aurũ. ⁊ di. lxxxvj. nō satis. ⁊ xliij. di. sicut. hu. Si vero nō timeꝭ periculũ mortis, vel aĩe, vel alterius cruciat⁹ nō teneꝭ ecclesia sic gñal'r ad eorũ redēptio-
2 nē. ¶ Surgit hic alia qđ † vtrũ ecclesia teneaꝭ redimere oēs Questio.
3 tales suos. Rñdet hu. ꝙ sic si p̄t. Rñdet. ¶ Surgit hic alia qđ † vtrũ teneaꝭ redimere ẽt alienos. Questio. Rñdet hu. distinguēdo scȝ ꝙ aut sunt propinqui aut remoti. Rñdet. Si propinqui, d3 redimere si potest: si non pōt sufficere illis ⁊ suis potius d3 subuenire suis ar. hic: ⁊ loco supius alleg. Si vero sunt remoti, non videtur
4 ꝙ sic teneatur ad hoc. ¶ Surgit alia questio † vtrũ hec ecclesia tenetur hanc curam ⁊ hanc solicitudinem exhibere vt pecuniam mittat Alexandriam vel Hierusalē vel in terrã soldani vt redimantur captiui. Questio. Respondet hug. Credo ꝙ non: nisi sint sui parochiani. vl' nisi petatur ab ea eleemosyna huic vsui profutura. Rñdet. Nã ⁊ suos parochianos tenetur repetere ⁊ redimere vbicũqȝ sunt: ⁊ ad opus alienorum si petantur eleemosynam impendere quantumcunqȝ distent.

Que vero. §. est: in quo incipit secunda pars huius questionis: in qua ponit penam inponendam innasoribus rerum ecclesie qui sacra vasa ⁊ alia deo dedicata pollutis manibus quasi prophana capiunt, et contractant.

1 ☞ Compitum quid dicatur.

De viro. Subiũgit ad hoc. c. ꝙ est pape nicolai. Sũma est in rubro. Et diuidiꝭ hoc. c. in duas ptes. Diuisio. in prima ponitur consultatio. ĩ scđa poniꝭ rñsio. scđa ibi: de qb⁹. Lege. ¶ [De viro] pro ĩtellectu litere ponatur casus. Casus. frontarius archiep̄s burdegaleñ. cum vellet beati Petri limina visitare, ⁊ in quadam villa sue ecclesie celebraret diuina cum populũ salubrib⁹ dogmatibus erudiret: quidam nomine burgandus vir nephandus insidians ei cum complicibus sue malitie venit ad villã prefatam: ⁊ sacra vasa dominici corporis ⁊ sacrũ chrisma arripe p̄sumpsit. vñ p̄dictus archiep̄s q̃siuit a Nicolao papa: si aliquo tp̄e ad gremium matris ecclesie illi redire voluerint que

que pena est eis iniũgenda est. Nicolaus rñ. ꝙ est indicenda. q̃ ponitur hic. Exponit literam. lege. [de viro.] construe sic [dilectio vestra. consuluit nos de viro nephando] quasi diceret nō nominãdo. Nam nephandum idē est qđ nec dicendũ: atrox: indignum: horribile: secũdum papiam. archi. [rabie]. i. furore. [p abrupta]. i. de-
Arcbid. 1 uia: nō trita: nō consueta. hu. archi. [cōpita] † cōpitũ est locus vbi plures vie 3ueniunt [cōstringatis]. i. 3stringere debeatis hu. ⁊ archi. [de qbus]. ij. pars. [Si ita est]. i. si verũ est, qđ proposuisti. Talis eñ conditio in quolibet rescripto semp apponitur: vel nō apposita semp intelligiꝭ. hu. [ex ecclesiã cuius]. i. q2 ei⁹: sacratissima ⁊c. [ij. anno ante fores] ita ꝙ. j. anno debēt esse extra totũ cemiteriũ: qđ est. xl. vel. xxx. passuũ in circumitu ecclesie. ⁊ sic foribus appropinquare non debent. ij. anno promittiꝭ accessus eis vsqȝ ad fores eccl'ie. [sine oblatiōe]. i. dñici corporis perceptione. vel vt dicit Hug. scȝ oblatione: q̃ ad altare ad manus sacerdotis defertur. de qua habeꝭ de cōse. di. j. omnis christianus [cōioni fideliũ]. i. participationi sacramētorũ: que tantũ fidelibus ⁊ bonis viris debet dari. Hu. [spondentes] simplici verbo: vel per cautionem fideiussoriam suscipere ne indurescant Hug. [tribus diebus]. i. tribus legitimis ferijs. ij. iiij. ⁊. vj. xxij. q. v. c. j. ⁊ de conse. dist. iij. ieiunia.

1 ☞ Depositio est canonica pena cuiuslibet alienãtis rem ecclesiasticam in casu non concesso.

Monemus. Hic reuertitur Gratian. ad p̄positũ principale. Et p̄bat per quqȝ capitula ꝙ res ecclesie nō sunt alienãde in casu nō cōcesso. Diuisio. Sũma est in rubro. Et diuiditur in duas partes. in prima hortatur ꝙ nullus ep̄s rem ecclesie sue alienare p̄sumat. in. ij. ponit penã ei⁹: q cōtrafecerit. ij. ibi, ꝙ q facere. Exponit literam. Lege tex. ¶ [Monemus. rem tituli sui]. i. eccl'ie: vel rē quam credit pertinere ad titulũ suum. i. ad suam ecclesiã. Hu. [vsurpare] p̄pria authoritate occupare si alius possideat [sed neqȝ salariũ]. i. possessionem. vñ salaria p̄cipi possunt [redigatur] si sic suis rebus priuetur. Hu. [Quã qui facere.] ij. pars. scȝ vsurpare vel auferre. [canonicã vltionē] scȝ depositionis.
1 † Depositio eñ est canonica pena cuiuslibet alienãtis rem ecclesiasticã in casu nō 3cesso. ar. s̄. e. apl'icos. ⁊. x. q. ij. si quis ep̄s. Hug. [Reddere] de p̄prio si habet. [Nullas vices] hoc intelligo si deponatur iste nec potest agere: nec possidere. Hug.

1 ☞ Prelatus an possit donare cognatis suis aliquid de bonis ecclesie, ꝙ non preter necessaria. num. 4.
2 Prelat⁹ teneꝭ dare eleemosynã cognatis suis si sint paupes. Et principalius quam alijs. numero. 3. ⁊. 5.

Quisquis. Ad idē seqtur hoc. c. qđ sumptum est de historia Eusebij ep̄i cesariensis. Diuisio. Sũma est in rubro. Et diuiditur in quatuor partes. In prima statuit, ꝙ non licet p̄lato rem eccl'ie alienare: vel donare: aut principi: aut cuiqȝ alteri p̄sone etiam cognate. In scđa ponit, ꝙ agrũ ecclesie etiã sterilē principi 3cedere nō poterit: sed clericis ad vtendũ vel colonis ad meliorandum. In tertia, ꝙ si cōtingat ꝙ p̄nceps ab aliquo illorũ emerit: emptio erit nulla, ⁊ emptor tenebitur rem eccl'ie restituere. In quarta, ꝙ p̄latus 3tra hoc faciens deponetur. scđa ibi, ꝙ si excusatione. tertia ibi, ꝙ si tali. quarta ibi: si ep̄s. Exponit literam. Lege. ¶ [Quisqs de salarijs]. i. villis: vel predijs. vnde certi redditus per singulos annos debētur ecclesie. Archi. [cōferre] in casu nō 3cesso: vel preter formã iuris. Hu. Archi. [Solicitudinē] nō dicit p̄prietatē. Non eñ p̄prietas sed sola cura ⁊ solicitudo ⁊ dispensatio rerũ eccl'ie 3cediꝭ p̄latis. s̄. e. q. j. si priuatim. ⁊. j. e. sine exceptione. Hu. [Dispēset] nō dicit dilapidet. Hu. [deo cōtemplante] eius eñ oculis oĩa nuda ⁊ apta sunt: ei omne cor pt3, ⁊ oĩs voluntas loqtur. Ipse renes scrutatur ⁊ corda: ipsum nec affectus peccãtis: nec qualitas latet pctĩ. vt. xxiiij. q. iij. deus. Hu. [fraudare] large intellige: quocũqȝ eñ modo in casu non cōcesso: vel preter formã iuris alienat fraudem cōmittit. Hu.
Questio. 1 [Cognatis donare]. ¶ Sed surgit hic qđ. † vtrum p̄latus de bonis eccl'ie pōt donare aliquid licite suis cognatis. Primũ ar. Et videꝭ ꝙ nō ex lr̃a presenti. Scđm arg. ¶ Scđo ex eo ꝙ prelatus non debet etiã cognatos rerũ ecclesiasticarũ facere p̄curatores: ne per eos ledanꝭ res eccl'ie. vt. s̄. e. q. j. ep̄s. ⁊. x. q. ij. hic vsus. Opponit ĩ cōtrarium. ¶ In oppositum arguiꝭ sic. prelatus tenetur eleemosynã facere pauperibus. Sed pōt esse ꝙ eius cognati sint pauperes ⁊ indigentes. ergo potest ⁊ debet aliqd de ecclesia dare eis. ¶ Respō. dicen-
Prima cōclusio. 2 dum sub certis cōclusionibus. Prima † ꝙ p̄latus teneꝭ ⁊ d3 cognatis si sint pauperes de rebus ecclesie dare eleemosynam. Ista cōclusio habetur ex. c. pñti. vbi dr, ꝙ si pauperes fuerint cognati vel propinqui debet eis dare vt pauperibus. ¶ Scđa
3 cōclusio. † ꝙ p̄latus cognatis suis si pauperes sint debet principalius dare de bonis ecclesie, q̃ qbuscũqȝ alijs ceteris paribus. Scđa conclusio. pt3 ista cōclusio. Tũ q2 ẜm ordinē charitatis homo plus tenetur diligere sibi 3iũctos q̃ alios. sed his quos magis diligere debemus: magis debemus p̄uidere. ergo ⁊c. Tum pt3 ex illo Ambrosij. li. de officijs. ⁊ habetur. lxxxvj. di. c. nō satis. Ambrosi⁹. vbi ait. p̄fecta liberalitas vt p̄ximos sanguinis tui nō despicias si egere cognoscas. Meli⁹ est eñ vt ipse subuenias tuis: quibus pudor est ab alijs sumptũ deposcere. Idem habetur
4 j. xvj. q. j. si cupis. ¶ Tertia cōclusio. † prelatus nō d3 nec pōt licite de bonis eccl'ie dare cognatis suis preter necessaria. s. victum ⁊ vestitũ. Tertia conclusio. Pt3 primo ex glo. presentis. c. Scđo ex. c. pñti vbi dicitur, ꝙ vt pauperibus eis largiatur. Tertio ex. c. si cupis. xvj. q. j. vbi dr. preter victũ ⁊ vestitũ, ⁊ manifestas necessitates: nihil cuiqȝ tribuas: ne filiorum panē canes edãt. ¶ Quar-
5 ta cōclusio. † Prelatus de bonis eccl'ie licet possit tantũ dare: ꝙ suppleãt sufficiēter nō debēt dare cognatis vt ditiores inde fieri velint pre alijs ⁊ exaltari eos. Quarta cōclusio. Conclusio patet. est enim beati ambrosij lib. de officijs. ¶ His habitis dicendum est ad rōnes in oppositũ. Ad primũ argu. Ad primã de. c. pñti pt3 respōsio ex dictis. Exceptio est quando pauperes sunt vt etiam dicitur. j. eod. c. Ad scđm. ¶ Ad secundã rñdetur, ꝙ illud fuit statutum sicut dicit Hu. propter illos qui sunt male opinionis. Et ita nō est regulare. vnde si cōsanguinei ep̄i fuerint prudētes ⁊ fideles: bñ possunt institui procuratores rerũ ecclesie. Sequitur in litera. [que dei sunt] vt. s̄. e. q. futurã [vel dei] quia res ecclesie p̄prie dei sunt. Licet enim oĩa sint dei ẜm illud ps. dñi est terra, ⁊ plenitudo eius. ps. xxiij. a. vt di. viij. quo iure. Specialius tñ eccl'iastica dicũtur esse dei. vt. xxiij. q. viij. cōuenior. ⁊. viij. q. j. pleriqȝ. [Qđ si] secunda pars. [excusationē] scȝ hanc pretendant agrũ. [dãnum facere ecclesie]. i. dãnosum esse eccl'ie. Hugu. ⁊ nihil existere ad p̄fectũ ecclesie. i. nullũ profectũ ecclesie 3ferre sed ei esse inutilē ⁊ dãnosum. Hu. [Clericis p̄ beneficijs ad vtendũ.] Et est ar. ꝙ possessiones eccl'ie possunt diuidi per prebēdas inter clericos: vel potius loquiꝭ de clericis pauperibus non intitulatis: q deberent viuere de bonis ecclesie. vt. x. q. ij. casellas. ⁊. xvj. q. j. possessiones. Hu. ⁊ Archi. [agricultoribus] ad colendũ, ⁊ meliorandũ in emphyteosim: vel sub alia certa p̄sione. [Quod si] tertia pars. [a colono] cui 3cessus fuerat ad colendũ ⁊ meliorandũ. Hu. [Clerico] cui cōcessus fuerat ad vtendũ. Hug. [Irrita] xvj. q. iij. vniuersas. Nam dolus nemini debet esse lucrosus. vt xx. q. iij. cōstituit. Vel etiã dolus dat causam cōtractui nullus est cōtractus. ff. de dolo. elegãter de hoc no. ex. de emp. ⁊ vendi. c. iij. Archi. [Hoc faciēs] alienãs res eccl'ie. [abijciatur]. i. deponatur. Arcbid. Hug. Archi. [que nō collegit] narrat qđ sepe cōtingit. Nam ⁊ si collegisset non licet eis dispergere: ex quo semel deo tradita sunt. vt. s̄. e. q. nulli liceat. ⁊. j. e. q. de rebus.

2 ☞ Papa in quibus committat peccatum mortale.
4 Sacrilegus non est ipso iure excommunicatus: sed excommunicandus nisi velit restituere.
5 Clerici romane ecclesie possunt cōtradicere pape iniuste alienanti.

Non liceat. Ad idē sequitur hoc. c. quod est symmachi pape. Summa est in rubro. Et diuiditur. c. in tres partes. Diuisio. in prima ponit quod dictum est. in. ij. ponit penam contrafacientibus. scilicet, ꝙ alienans ⁊ mediator deponantur, ⁊ subscribens, ⁊ dans, ⁊ recipiens excommunicabuntur: si alienatum non fuerit restitutum. in. iij. parte ponit, ꝙ quilibet de illa ecclesia poterit male alienata repetere etiã cum fructibus suis. ij. ibi: qua lege. tertia ibi: liceat. Exponit literam. Lege. ¶ [Non liceat pape] hic surgit questio duplex.
1 ¶ Prima vtrum omnia liceant deceant ⁊ expediant pape.
3 Secunda est vtrum papa potest suo successori legem imponere aut ius dicere.
1 **Ad primam** questionem. † Rñ. iuxta distinctionem Henrici boich super. c. magne extra de vo. ⁊ vo. re. Respōdet. Henricus boich. Circa primũ verbum de licere. dicit ꝙ oĩa licent pape: dum mō nō faciat contra fidē aut nō offendat deũ
2 per peccatũ mortale. † Si queritur in qbus papa cōmittit peccatũ mortale. Rñ. ꝙ quo ad transgressionē decalogi, ⁊ omnia illa quorũ cōmissio ⁊ omissio est ex lege diuina: q̃ scȝ in veteri ⁊ nouo testamento continetur mortalis iudicatur. Aut queris de his que ex lege canonica mortalia sunt, ⁊ in talibus omnibus licet sibi quidquid libet. extra de conces. preben p̄posuit. ¶ Circa secundũ verbũ dedeceat est conclusio. si cã sufficiens subest quare a iure scripto debeat recedere: tunc oĩa que licēt: decent, ⁊ econtra. vt ex. de voto ⁊ vo. redemp. c. magne. ⁊ ex. de

accu.cũ dilecti.§.j.Sumitur hec cã ex vno de.iiij. sc3 ex qualitate negotij:de quo agitur:aut persone: aut loci:aut tẽporis: vt patet.xxix.di.c.j.⁊.ij. Si vero causa vera nõ subest vel si vera sufficiens nõ est.Est ꝯclusio ꝙ nõ decet ipsum aliquatenus a iure deuiare.C.de legis.l.digna vox.⁊.xj.j. peruenit. Quãdo aũt causa subest licet minus sufficiens est ꝯclusio. ꝙ minus decet.Caueat ergo papa in dispẽsationibus faciendis:in prouisionib⁹ beneficiorũ,⁊ caueat generaliter in gratijs faciẽdis, ꝙ pure ⁊ gratis eas faciat.¶ Circa tertium de expediat:tũc aut agitur ordine iudiciario ⁊ tũc est cõclusio ꝙ expedit iuste facere,⁊ nũquã ipsam puertere l3 quãq3 ꝑpter scandalũ differatur. Est tñ vtilitas rei publice maxime ecclesie dei ⁊ salutis aïarũ vtilitati priuate in omnib⁹ preferẽda. de regu.licet.§.illa.⁊ de postul.pla.bone.j.§.j. Expedit ẽt qñ rigor ẽ tẽperare saluis tñ substãtialib⁹ veritatis dilatiões amputare ⁊ lites abbreuiare.

Opponit ⁊ / Rñdet.

3 **Ad secundum** sic proceditur.†Et videt ꝙ sic ex pñti.c.¶ In oppositum est qr par parẽ ligare nõ põt.di.xxj.iferior.vñ pape ius dicere nõ põt:nisi in vnico casu.vt di.xl.si papa. ¶ Rñ.ꝙ papa nõ põt impare aut legẽ sine ius dicere suo successori: nec hic imperat papa successori:nec ponit ei regulã:aut legẽ: sed dicit nõ ei licere cũ sit peccatũ mortale. Et est sensus.Non liceat.i. nõ credat: nõ debet credere sibi licere alienare sine vtilitate ecclesie,⁊ sine cã honesta ⁊ rationabili.Sicut eñ est peccatũ in alijs hoc facere.ita imo multomagis in papa pro aliqua necessitate vbi nõ ꝓspiciat vtilitati ecclesie:vel nõ cõsideretur honesta,⁊ rõnabilis cã:puta si vult res ecclesiasticas ĩ turpes vsus vel dare cõsanguineis:vt eos diuites ꝑ alijs faciat vł vt ipsi inde ꝯstruãt palatia,⁊ turris,⁊ hmõi.Et si alienãdo res ecclie papa peccat mortaliter ⁊ magis ꝙ̃ alius ⁊ ita nõ licet ei nõ dico alienare in casu non ꝯcesso:aut preter formã iuris.qr papa posset statuere nouũ casum ⁊ nouã formã alienandi res ecclesiasticas ⁊ tunc ei ⁊ alijs liceret alienare:adhuc in casu nõ cõcesso.Et preter formã iuris nũc statutã.preterea de qbusdã casibus posset statuere in ꝯtrariũ.põt ergo dici ad hoc.c.pñs.ꝙ papa symmachus nõ remouet:qr papa posset statuere in contrariũ: vel inuenire nouũ casum alienãdi. sed ostendit alienationẽ alijs ꝓhibitam pape non esse licitã.Licet eñ papa canonibus solut⁹ sit:eis tñ viuere debet:ne qđ alijs prohibet:sibi licere putet. Legẽ enim quã tuleris ipse patere.digna vox est maiestate regnantis legibus alligatũ se principem profiteri,⁊ maius est imperio submittere legis principatũ vt.C. de legib.l.digna vox.hug.[dominus.]Idẽ est de alijs possessionibus modicis ⁊ inutilibus:que plus afferunt oneris,ꝙ̃ cõferant vtilitatis he licite dantur in emphyteosim vel aliũ vsum vel mercedẽ.vt.ş.e.c.proximo.hu. [Qua lege].ij.pars:sc3 vt nõ liceat alienare inutiliter,⁊ inhoneste ⁊ iniuste.[oẽs enim custodes].i.prelati ecclesiarũ ⁊ papa. Sed ꝭm aliam lectionẽ nõ cõprehenditur papa:qr ipse canonibus nõ astringitur:nisi voluntarius.hu.[astringãtur]ita sc3: vt ꝑdat.hoc nõ apprehendit papã nec illud qđ sequit de anathemate s3 tñ alios.hu. [⁊ q subscripserint] propter ꝯsensum isti excõicant[nisi restituatur] nõ dicit ꝙ non debeat perdere honorem,⁊ deponi.qr male alienauit si res restituatur. Sed dicit ꝙ postea nõ d3 excõicari. hug.hic aũt ab anathemate liberatur: si restituatur quãuis cõmiserit in cõstitutum ꝭm Lau.
Laurenti⁹. 4 arch.Ar.†ꝙ sacrilegus[a] ipso iure nõ est excõicat⁹:ꝯũ sit excõicandus:nisi velit restituere.hu.[liceat].iij.pars.[quibuslibet ecclesiasticis personis] sc3 prelatis:clericis,⁊ conuersis.[Cõtradicere.alienatoribus] istam agendi potestatẽ habet agens ab isto canone vt ex.de re.eccle. nõ alie.si quis presbyterorum. Archidia.Non autem solum prelati admittũtur ad hãc repetitionem ⁊ contradictionem;sed etiam laici patroni. vt.xvj.q.j.constitutum.Credo etiam ꝙ ⁊ alij laici parochiani:quia oĩm eorum interest ecclesie sub bona non dilapidari.ar.dist.lxxxvj. nõ satis.⁊.ş.ea.q.fient omnino. preterea interest reipublice ad sui defensionem plures admitti.vt.ff.de no.ope.nũc.l. nam rei publice.Et cum fructib⁹.vt.ij.q.ij.antiquitus,⁊.c.nullus vide glos.scilicet qui fructus debeãt repeti,⁊ a quo tempore.[quod nõ modo].i.tantum[in apostolica ecclesia.seruãdum est]videt hic esse repetitio dictorũ:qr oẽs ecclesias comprehẽdit cũ dicit omnes custodes,⁊ quibuslibet ecclesiasticis ꝑsonis. vel potest dici,ꝙ hucusq3 locutus est tantum de romana ecclesia,⁊ supra appellauit custodes,⁊ ecclesiasticas personas tãtum clericos romane ecclesie. scilicet cardinales ⁊ reliquos simplices clericos romane ecclesie,⁊ illos qui sunt in aliqua administratione
5 sub papa.ꝭm hoc est ar.†ꝙ clerici ro.ecclesie possunt contradicere pape iniuste alienanti.hug.

Archi. / a ¶ Sacrilegus. Sacrilegus q̃ pena puni(atur). vide.l. sacrilegij in pñ. e.l.sacrilegi ad.l.iul.pecu.Sali. in ru. C. d cri. secrile. ⁊ ꝙ sacrileg⁹ sit excõicãdus tenet bal.in l.placet.i ṽ. vlt.no.C.de sacrosancta eccle.

Indigne. Ad idem sequitur hoc.c. quod est eiusdem symmachi pape. Summa est in rubro. Et diuiditur hoc cap.in.iiij. partes, in

Diuisio.

prima ponit talium vsurpantium res ecclesie penam vnã: scilicet vt ad altare accedere non permittãtur. in secunda ponit aliam penam: scilicet ꝙ cogantur ad restitutionem rerum ablatarum.ita tamen ꝙ monitio precedat vindictam: sine punitionem,⁊ excommunicationem : que in tales preferenda est.in iij.assignat rationem quare ita puniendi veniant tales.in.iiij. prorogat penam ad alienantem.ij.ibi:de quibus.iij.ibi: valde. iiij.ibi:sitq3.Lege.¶[Indigne.ad altare].i.ad sacramẽta altaris suscipienda:quibus sacrilegi ipso iure sunt suspensi. vt xvij.q.iiij. quisquis. Sed ⁊ ab ingressu ecclesie debet abstinere vtpote simplici excommunicatione excommunicatus. Hugu. [inuadere].ş.e.quicũq3.archi.[defensione]alterius authoritate.Archi.[de quibus].ij.pars[vindictam].i.penam anathematis.Nullus enim est anathematizandus: nisi primo admoneatur tertio.vt.vj.q.vij.omnes decime.cum multis alijs. hu. [patrocinante].i.assistente,⁊ quasi patrocinium prestãte.Archi.[legibus].i.secundum leges canonicas vel seculares.i. cũ pena a legibus[statuta]scilicet quandoq3 dupli quãdoq3 quadrupli.hug.[necessitas].i. cum aliter non potest corrigi. xj.q. iij.nemo.Hugu.[demum]quasi non ante[sacerdotalis districtio]scilicet anathematis [maturata].i. cum maturitate ⁊ discretione prolata:vt.ij.q.j.deus.[valde].iij.pars[contulit]inter viuos.[reliquerit]in morte.hug.[iratus] non quidem intelligendus est deus irasci:quia motus ire cadat in ipsum sed videtur iratus cum punit vel penam infert percutit animas. Nam pena excommunicationis obligat animam.vnde ⁊ pena spiritualis dicitur vt.xxiiij.qõ.iij.si habes. [Sitq3].iiij. pars [cõtubernium.] consortium.hu.⁊ archi.[pene]sc3 eterne.[institute].i.destinate talibus.hug.[muniat].i. credat se munire: nisi restituat ⁊ indigne penituerit.

Exponit literam. / Archid.

1 ☞ Authoritas maioris an excuset aliquem inuadentem res ecclesie.
2 Inuasor rerum ecclesiasticarum an inuadat propria authoritate an authoritate principis quid differat.

De rebus. Ad idem est hoc.c.quod est pape Nicolai. Summa est.quod si quis propria authoritate inuadit atq3 diripit bona ecclesiastica debet excommunicari donec resipiscat.Quã si cõcessione aut authoritate principis hoc tentauerit princeps ipse pro emẽdatione venit redarguendus.scilicet restituat vel restitui faciat.Et potest diuidi in tres partes. in prima distinguit tria mẽbra huius casus in secunda prosequitur primum membrum scilicet an cõcessione principis hoc acceptauerit.in.iij.prosequitur.iij.membrũ:scilicet si propria ꝑsumptione hoc attẽtauerit.ij.ibi:ꝙ si principis.iij.ibi.Si autẽ inuasoris.Lege. ¶[De rebus cõsulatis.]vtrum eius authoritate fuerit factũ aut non. Hug.⁊ Archidi.[Quã si].ij.pars [pro emendatione]vt scilicet restituat vel restitui faciat. hug. vt dicit.vide quod no.extra de elec.qđ sicut in glo.fi.Archidi. [redarguendus]quia malefecit.xj.qõ.iij. cum apud. Hugu.⁊ Archi.Si tamẽ princeps accepit rem ecclesie vel alius pro eo admonitus non vult satisfacere excommunicandus est. vt.xj. q.iij.si antem vobis.⁊.xvj.q.j.in canonibus.[Si autem inuasores].iij.pars.[vsq3 ad emendationem].ş.eo.quicunq3.Hug.
1 arch.¶ Hic surgit duplex questio† prima vtrum authoritas maioris scilicet principis excuset hunc in hoc casu. ¶ Secun-
2 da† vtrum aliquid intersit vtrũ iste inuasor rerum ecclesie ꝓpria authoritate fecerit an authoritate principis. Et videt ꝙ non;cum non in vtroq3 casu veniat excommunicãdus. ¶ Ad primam questionem glos.inducit articula pro vtraq3 parte.ꝑ parte affirmatiua inducit illud.xxviij.dist.diaconi. item illud lxiij.distin.salonitane. ¶ In oppositum inducit.c. quicũq3.ş. e.q.archi.vero dicit hic ad hãc questionem,ꝙ excusat etiam in delictis quo ad aliquid. vt not.dist.lxxxvj.amputatis. ¶ Ad secundam questionem dicit hug.ꝙ hoc interest,ꝙ facilius excommunicatur inuasor,quã princeps.Et ipse inuasor facilius excommunicatur; cum non habuit principis authoritatem: quam cum habuit vel quod hic dicitur intelligitur . cum magnum scandalum timeretur in persona principis:si ipse excõmunicaretur vel ille qui eius authoritate inuasit rem ecclesie: in quo casu supersedendum est ab anathemate. vt . xxiij. questio.iiij. cum quisq3.⁊.c. ipsa pietas. [Excommunicetur] forte ab episcopo in cuius parochia ipse deliquit. C. vbi de cre. agi opor.l.ij.Archi.

Diuisio. / Exponit literam / Archi. / Questio. j. Scda qõ. / Ad primã questionez. / Ad scdam.

1 ☞ Administrator generalis gerens vicem episcopi in spiritualibus ⁊ temporalibus:an possit conferre beneficia sine speciali mandato.

Vobis

Vobis. Hic incipit.iiij.pars questionis. secũdum Archi.in qua probat ꝙ ecclesie facultates debent diuidi in.iiij. partes.⁊ hoc probat per nouem authoritates.Jo.de archi.⁊ est hoc primũ.c.huius partis quod est gelasij pape iustiniano archidiacono, ⁊ fausto defensori scribentis. Summa est vt hi duo qui erant clerici eiusdem ecclesie assumpto quodam alio deputando per episcopum debeant male alienata reposcere,⁊ bona ecclesie deductis expẽsis in quatuor partes diuidere. quarum prima deputetur epõ.ij.clericis.iij.pauperibus.iiij.fabrice ecclesie. Et potest diuidi in duas partes.in prima facit quod dictũ est.in.ij.dicit.ꝙ si aliquid ad expensam supererit: illud tradat idoneo custodi.ij.ibi:si quis forte.⁊c. Lege. ¶[Vobis.] Eps enim de quo in hoc.c.loquitur:de dilapidatione rerũ ecclesiasticarum habitus suspectus ab administratione temporaliũ remotus remansit tamen administrator spiritualium.Curam vero ⁊ administrationem temporalium commisit prefatis duobus:quibus loquitur dicens.[cõsultum].i.consulẽdum:quasi diceret.ita volumus consulere.hug.[vt pontificis]assignatur causa quare tertius fuit adiunctus:scilicet ne fama istoꝝ posset denigrari ex detractione epi:vel amicorum eius.hu. [vobiscum]scilicet vt vobis sit in administratione.bug.[noĩe eius] ergo non erat depositus. hu.⁊ archi.[pariter].i.vobiscum simul.hu.⁊ archi.[vniuersa disponat.]¶ S3 hic surgit questio
1 †vtrum administrator generalis in spiritualibus ⁊ temporalibus gerens vicem episcopi sine speciali mandato posset conferre beneficia.ꝙ sic.est ergo dicẽdũ ꝙ sic: vt hic ⁊.j.e.c.proxi. ⁊ ex.de elec.cũ nobis olim.in fi.Et hoc ita ipse notat.ex.de preben.dilecto. ¶ Sed in oppositum est ex. de preben.statutum. lib.vj.vbi dicit guil.durandi,ꝙ vicarij illi habent speciale mãdatum ad beneficia conferenda,⁊ ob hoc dicit ibi canonice dicendum ergo cum Archi.hic qui dicit hic.Credo ꝙ in hoc casu requiratur mandatũ speciale,⁊ hoc hodie probatur expresse extra.de offi.vica.c.fi.li.vj. vbi officialis vel vicarius episcopi generalis hoc non põt sine speciali mandato.pro hoc etiam facit ex.de supplẽ.negli.prela.c.fi.lib.vj.vbi visitator datus ecclesie cathedrali ab alio ꝙ̃ a papa: licet habeat legitimam administrationem in spiritualibus ⁊ tẽporalibus:nõ potest conferre beneficia[omnia predia]iniuste alienata.ab ipso episcopo vel eius predecessore : vel alio quolibet.hug.[ad].i.per[vestrum studium]⁊ vestram solicitudinem[aliquod solũ].i.predium vel per incuriam ergo a contrario sensu videtur innui: ꝙ si hec causa cesset:scilicet si diligentes sint clerici in administrandis possessionibus:possint eis tradi:vt eorum solicitudine ⁊ cura meliorarentur. vt.ş.e.q.quisquis,⁊.j.e.q.sepe fit.bu. [rusticis].i.inedificatis[vrbanis].i.edificatis.bug.[deferat] vt eius dispositione ⁊ arbitrio fiat distributio.[ad causas.]scilicet vt habeatur quid detur aduocatis vel iudicibus vel alijs personis cause necessarijs.bug.[expẽsas accidentium]scilicet cõmuniter:scilicet vt habeantur necessaria ad ea facienda tam in hominibus quã iumentis que ad communem spectant vtilitatem.bug.[⁊ quatuor modis omnibus].i.generaliter de oĩbus.j.e.q.cognouimus.bug.⁊ archi.[pro suo iudicio].i. prout iudicauerit.[vniuscuiusq3 locũ ⁊ meritum considerando]vt.j. e.q.vulterane.⁊.ş.distin.j.ius militare.bu.⁊ archi. [scilicet sub omni conscientia].i. ne pauperes defraudentur ⁊ dispensator non sinistre sed bone fame ⁊ opinionis habeatur.vt.j.e.q.quatuor.bug. [fabricis.] sic construe.discernimus portionem que fabricis competit esse pensandam ipsis fabricis vestra erogatione[ad].i.iuxta ordinationem pontificis:quasi diceret ordinante ⁊ disponente ⁊ sciente episcopo portio . fabricis vestra erogatione [impendatur].j.ea.q. vulterane.in fi. Episcopus enim suspectus de dilapidatione sine testimonio non permittitur ministrare.distin.lxxxix.quia.Et hec lectio preualet secũdum.hũ.arch.¶ Hic surgit questio vnde est hec diuersitas ꝙ de portione pauperũ dicatur,ꝙ ipse episcopus dispertiat . de alijs vero nõ dicitur ꝙ faciat erogari.Rñdet bug.ꝙ ideo hoc spiritualiter cauetur de portione pauperum,⁊ de portione fabrice. quia clericis resistentibus non posset episcopus fraudẽ in eorum portione ita leuiter adhibere : sicut in alijs duabus: quia clerici non paterentur defraudari. Concor.lau.⁊ archid. [Si quid].ij.pars.[Expensa] sc3 fabrice ecclesie. [ab vtraq3 parte]scilicet episcopi ⁊ predictorum dispẽsatorum[recondatur entecis].i.bursis.archi.alia patent.

Diuisio. / Exponit literam. / Archid. Questio. / Opponit ĩ cõtrarium. / Rñdet / Questio. / Rñdet.

Vi ⁊ humanis. Ad idem est hoc.c. eiusdẽ summi põtificis.Sũma est. ꝙ diuini muneris sunt participatione priuãdi:qui ecclesiastica calcant priuilegia,et qui talibus cõicant sunt ab officio repellendi. Casus fuit iste. Serenus eps quosdam sacrilegos excõicauerat. Celestinus

Casus.

vero presbyter episcopi sui sententiam contemnens eis communionem dederat.Mãdat ergo apostolicus quibusdam episcopis : vt ipsum deponant. Et diuiditur hoc.c.in duas partes: in prima ostendit ꝙ sacrilegi illi iure sunt excommunicandi.i. a communione ecclesie quam offenderunt remouendi. in ij.mandat puniri celestinum qui illos ad sacram communionem sciẽter admiserat.ij.ibi:celestinus.Lege.¶[Illi].i.sacrilegi [qui ⁊ humanis legibus orbatis].i. contemptis ⁊ despectis.bu.⁊ archi.[in ciuili] vna dictio est.i.impia:vel incõgrua: ⁊ indecente.bu.⁊ archi.[religionis].i.ecclesie[priuilegia]ecclesiastica que habẽtur circa ecclesiasticas res, ⁊ personas, ⁊ ipsa que constanter sunt seruãda ⁊ a nullo violanda.vt.xxv.q.ij.c.j. ⁊.ij.⁊ fere per totum.bu,[vbilibet prosilire.] quia vbicũq3 res ecclesiastice sunt si eis noceatur et committitur sacrilegium ⁊ damnificantur pauperes:ad quorum sustentationem sunt deputate saltem canonici:quasi diceret qui admoniti nolunt satisfacere.bug.⁊ archi.[nec consentiunt].i.nolunt.bug.Arch. [illi autem qui hoc ⁊ hoc faciunt merito diuini muneris].i.dominici sacramenti:vel ecclesiastice communionis.bug.archid. [Celestinus vero].ij.pars.quasi diceret:ita sicut dictũ est sunt puniendi sacrilegi:sed celestinus qui eis communicauit aliter punietur.bug.⁊ archi.[mandata.]specialia.quia forte de speciali mandato pape excõmunicationis sententia erat lata:vel mãdata apostolice sedis generalia.Sic enim vocat statuta canonica: quibus prohibetur excommunicato communicari.vt xj.qõ.iij.cum excommunicato.⁊.c.si quis.bug.[Supradictis] scilicet sacrilegis ⁊ ob hoc excõmunicatis.de quibus in princ. capituli.bug.⁊ archi.[cum nõ potuerit].i.non debuerit. Non enim dicitur posse fieri:quod de iure non fit.ar.xxij.q.ij.faciat. ⁊.xxiiij.q.ij.fane. quod bug.⁊ archi. vel subaudi.non potuerit scilicet de facili ignorare.⁊c.[vt nullus.]quasi diceret vt pena vnius sit metus multorum.vt.ij.q.vij.quapropter.⁊.xv.di.sed illud.bug.⁊ archi.

Diuisio. / Exponit literam. / Archi.

Vulterane. Ad idem est hoc.c. eiusdem ⁊ quasi est similis casus illi de quo supra. in.c. vobis. Episcopus enim vulteranus propter lapidationem remotus erat ab administratione temporali,⁊ non spirituali. Committit ergo papa istis episcopis et precipit vt male alienata reuocent ⁊c. Et ita diuiditur hoc.c.in tres partes.in prima cõmittit administrationem.in.ij. specificat formam tenendam in administratione fienda:scilicet vt male ablata aut alienata reuocent.in.iij. dat modum quo ecclesiastici redditus in quatuor partes diuidantur.ij.ibi:vt diligentia.iij.ibi:ita vt pensiones annuas. Lege. ¶ [Vulterane.actus].i.facta,⁊ dispositiões vel dic[vel] pro i.bug.⁊ archi.[patrimonium ⁊c. post damnationem euaristi] nomen proprium est, ⁊ forte sic vocabatur iste episcopus : qui amotus fuerat ab administratione vel predecessor eius [post damnationem].i. post eius remotionem ab administratione temporalium[delegandum].i.committendum[vt diligentia] ij.pars.[aut donata.]preter formã iuris,⁊ in casu nostro concesso.bug.[Episcopis]isti erant vicini episcopi,⁊ emerant vel alio modo acquisite erant possessiones vulterane ecclesie [quouis iure[.i.titulo:scilicet emptiõis:vel donationis:vel emphyteosos ⁊ huiusmodi[contra statuta synodi] scilicet sexte.i.non seruata forma a synodo in alienatione rerum ecclesiasticarum statuta.[nullo commento].i.nulla calliditate adhibita in fraudem canonum:qui de alienatione rerum ecclesie loquuntur.vt ş.e.quisquis.[reuocentur.]si contra formã iuris sunt alienate [dum ad eum].i.contra eum recursus.[ita vt].iij.pars.[pensiones].i.redditus ad pontificem deferatis [integra seruari] quo ad hoc scilicet: quo ad distribuendas quatuor istas portiones.Sua enim iura ⁊ priuilegia cuiq3 seruanda sunt.vt dis. xcix.ecce.⁊.ix.q.iij.conquestus.bu.⁊ archi.[ad eos]scilicet clericos.de quibus fecerat mentionem in superiori parte capituli:que hic non est.bu.Archi.[sua ordinatione]vt.ş.e.q. vobis [locum].i.officium:vel dignitatem[meritum] probitatis:vel honestatis:vel sciẽtie:vel laboris. Et est ar.ꝙ pro dignitatib⁹ ⁊ meritis personarum plus dandum est vni ꝙ̃ alij. vt distin.j. ius militare.⁊.j.q.ij.clerici.cum similibus.bu.[epõ sciente.⁊c.] Exponit quod dictum est.ş.in.c.vobis.bug.

Diuisio. / Exponit literam. / Hugu. Archi.

Concesso. Ad idem est hoc.c.eiusdem romani pontificis scilicet gelasij pape. Summa est. ꝙ episcopus debet ab illicitis ordinationibus abstinere,⁊ reddituum ecclesie portiones canonicas facere secundum que duo hoc.c.diuiditur in duas partes.secunda ibi:redditus. Lege text. ¶[Concesso. quem petistis.]postulauerãt forte eum cum esset episcopus in alio loco.vel[iam nunc]scilicet post petitionem vestrã.Hugu. Archidia.[destinari] non sine literis apostolici factum suum

Exponit literam.

continentibus non debet episcopus ad ecclesiam suam redire
a curia. vij. q. vltima. c. j. hu. [Ordinatiões clericorū] vel dispo
sitiones rerum ecclesiasticarum [redditus]. ij. pars. [peregri-
nis.] pauperibus. Nam peregrinis. i. aduenis ⁊ hospitib⁹. de-
bet eps prouidere de sua quarta vt. j. e. q. mos est. hug. ⁊ archi.
[rationem] si male ⁊ fraudulenter ea dissipauerit hugu. siue si
male administrauerit. Archi.

1 ☞ Res geri debet sub eorum presentia quorum interest.
2 Clericis pauperib⁹ qui sunt in ecclesia an possit dari de quar-
ta parte pauperum.

Quatuor. Ad idem est hoc capitulum eius-
Diuisio. dem pōtificis. Summa est quasi
eadem. Et diuiditur in tres partes. in prima man
dat de redditibus eccle. quatuor fieri portiones di
uidēdas. vt. s̄. dicit. in. ij. precipit vt nullus clericorū vltra suā
partem aliud petat. in. iij. singulariter ꝓhibet: ne aliquis par-
tes deputatas fabrice ecclesie: aut pauperib⁹ in suos vsus cō-
Exponit literam. uertat. ij. ibi: de quibus. iij. ibi: ea vero. Lege. ¶ [Quatuor de
quibus]. ij. pars. [sacerdotis]. i. epi. [delegatam]. i. cōstitutā.
hu. [insolenter]. i. contra morem solitum. hu. ⁊ Lau. [ea vero]
iij. pars [attributa]. i. deputata [prorogata]. i. impensa. hug.
[locorum doceat instauratio] ar. per vnū factū probari aliud
scilicet per effectum [causam] scilicet per restaurationem eccle
siarum probari congrue fuisse expensam quartam fabrice de-
putatam. hugu. [monstraturus] siue bene siue male dispensa-
uerit. hug. [scriptum] scilicet matt. v. verbo ⁊ exemplo. debet
docere prelatus. vt distin. lxiiij. c. j. Hug. presenti testificatio-
1 ne. ar. † ꝙ res debet geri sub eorum presentia quorum interest
vt sic nullus scrupulus in animo alicuius resideat, ⁊ detractio
Questio. 2 conquiescat. vt. viij. q. j. licet. ¶ Surgit questio † vtrum cleri-
cis pauperibus qui sunt in ecclesia possit eis dari de quarta
Rūdet. parte pauperum. Respondetur iuxta hugu. ꝙ hoc non debet
esse dubium: imo perpensius quā alijs pauperibus. arg. j. xvi.
q. j. quoniam quidquid. hu. [Quapropter] hoc. c. est. s̄. ij. q. vij.
quapropter. hug.

1 ☞ Usucapio an habeat locum in rebus ecclesiasticis.

De redditibus. Ad idē est hoc. c. qđ est pape simplicij ꝑ
cuius notitia est sciēdum ꝙ gaudētius episcopus
redditus ⁊ oblationes non diuidebat in quatuor
portiones: prout debebat: sed omnes sibi recipiebat ex toto
per triennium: de quo informatus papa simplicius volēs pro
uidere: mandat florentino ⁊ equitio episcopis duo. secundum
Diuisio. que capitulum hoc diuiditur in duas partes, primum est, ꝙ
de redditibus ecclesie faciant quatuor partes. vt supradictum
est. secundum ꝙ quidquid episcopus gaudentius vltra quar-
tam portionem de redditibus ecclesie sibi vsurpauerit faciant
Exponit literam. restitui. ij. ibi: cui. Lege. ¶ [De redditib⁹ ex his] hoc super-
fluit: ex quo premisit de redditibus. hug. archi. [a presbytero]
i. episcopo vel economo: vel alio. x. q. iij. vino. Nec obuiat capi-
tulis superioribus: q2 episcopus dicitur facere cum quis eius
authoritate hoc facit. hug. ad hoc. extra de senten. excōmu. mu
lieres. in fi. cum concordantijs ibi no. archi. [vltima.] quelibet
quartarum potest dici prima vel. ij. vel. iij. vel quarta siue vlti-
ma. [Cui]. ij. pars [cui] gaudentio. de quo est facta mentio in
Archidia. superiori parte capituli: que non est hic. hug. archi. [restituat]
q2 vt dicit glo. licet iste episcopus per triēnium possederit res
Questio. mobiles ecclesie non tamen vsucapit eas. ¶ Surgit hic que-
1 stio † vtrum vsucapio habeat locum in reb⁹ ecclesiasticis. Et
ad hoc quidam dicunt, ꝙ non ex isto loco. Sed dicendum est
iuxta Hugu. ꝙ sic. xvj. q. iij. §. de prescriptionibus, nec obuiat
qđ dicitur hic, ꝙ iste episcopus mala fide vsurpauerat, ⁊ qua-
si furtum fecerat. Et ideo vsucapere non potuit. quia vsuca-
pio non habet locum: nisi in bone fidei possessore, et in re non
vitiosa.

Cognouimus. Ad idem est hoc. c.
quod est beati grego
Casus. rij in registro. Casus est, Quidā episcopi in certis
locis licet facerent quatuor portiones de antiquis
redditibus ecclesie: nō tamē de nouis; sed illos sibi retinebant
de quo beatus gregorius informatus volens prouidere ne ta
lis exorbitantia fieret committit maximo episcopo syracusa-
no: vt hos debeat corrigere, ⁊ sicut de antiquis redditibus fie
bant quatuor portiones: ita fiant de nouis. Et ita hoc. c. diui-
Diuisio. ditur in duas partes. in prima narrat excessum predictorum
episcoporum. in. ij. precipit excessum illum corrigere ⁊ emen-
dare. ij. ibi: Quāobrē. Lege. ¶ [Cognouimus nūc]. i. nuper et *Exponit literam.*
de nouo. hu. [Quāobrem]. ij. pars [siue de his que obuenire]
postea. hug. arch. [vel obuenientibus] scilicet nunc vel, nuper.
hu. [duplici iure] ar. ꝙ idem ius est in membris: qđ in capite.
ar. di. lxiij. in synodo. ver. ac per hoc. vbi de hoc. archi.

Mos. Ad idē est hoc. c. qđ est eiusdem gregorij ad
augustinum episcopum anglorum. Cuius
summa patet in rubro. Et litera patet.

Sancimus. Ad idem est hoc. c. qđ sum-
ptum est ex ꝯcilio toletano.
Summa est in duabus conclusionibus secundum
quas diuiditur in duas partes. in prima hortatur *Diuisio.*
episcopos vt fideles charitatis affectu diligāt. in. ij. donata a
fidelibus ecclesie diuidant ordinate in. iiij. partes. ij. ibi, ⁊ insu
per. Lege. ¶ [Sancimus]. i. hanc sanctionem proponimus. *Exponit literam.*
Arch. [super.] ij. pars. [accipiant] intuitu vel nomine ecclesie.
Nam si tantum intuitu persone darentur non cogerentur sic
distribuere. hugu. [apostolorum]. i. apostolicorum, ⁊ hoc sta-
tuerit apostoli preuidentes in spiritu. vt dicit hug. [titulorū]
i. ecclesiarum. hoc dicit secundum morem ro. ecclesie que car-
dinales titulos incardinat ad talem. Hug. [aduenis]. i. episco
po cui aduenarum hospitalitas est commissa, ⁊ ideo quarta il-
la ei assignatur: vt inde eis prouideat. vt. s̄. c. proximo. Hugu.
Archidiaco.

1 ☞ Pena vna non excludit aliam.

Statuimus. Hic incipit quinta pars
questionis: in qua magi-
ster reuertitur ad principale propositum: scilicet
de rebus ecclesie non alienandis. Et inducit. xx. ca
pitula quorum primum est hoc. c. quod est sumptum ex cōcilio
agathen. Summa est ꝙ clerici inferiores res suarum ecclesia-
rum in dispositione qua receperunt eas ab episcopis conser-
uare debeant, ⁊ eas non alienare. Et diuiditur in duas partes *Diuisio.*
in prima facit quod dictum est. in. ij. ponit penā triplicem con-
tra oppositum facientes. prima ꝙ si aliquid vendiderit vendi
tio nulla erit. ij. ꝙ talis cogendus est ecclesiam indemnem red
dere. iij. ꝙ talis communione priuabitur. ij. ibi: quod si fecerit.
Lege. ¶ [Statuimus iubent]. i. volunt archi. [ciuitatēses] *Exponit literam.*
scilicet qui in ciuitatibus morantur. Hug. [diocesani] scilicet
qui in villis ⁊ castris morantur. hug. [saluo iure ecclesie] scili-
cet vt non debeat eas distrahere: nec in suam proprietatem re-
digere. hu. [episcopi.] hoc dicit: q2 isti res ecclesiarū suarū nō
gubernant secundum suorū episcoporum dispositionem. Sed
vendebāt: vel donabant: secundum ꝙ eis placebat secundum
Bar. brixiē. [vendere] in casu nō cōcesso. hu. ⁊ archi. [Quā si] *Bart. brix.*
ij. pars. res ergo vendita vendicabitur ab emptore. hu. j. e. epi
scopus. archi. [indēnē] de dāno percepto. [debet omnino ser-
nari.] indēnis ab isto scilicet venditore: si non potest conserua-
ri in dānis ab alio: scilicet emptore. hu. [ꝓprijs] quasi diceret:
si non habet: inanis est actio. ⁊ tamē punietur extraordinarie:
pro motu iudicis vt. xiiij. q. vj. si res. hug. [cōmunione fideliū]
si alias nolunt hoc facere. vel communione fratrum ⁊ beneficij
quasi diceret. deponatur vel communione sacramentorum ad
tempus, ⁊ hoc in penam: quia peccauerunt mortaliter. Et est
1 ar. † ꝙ pena vna non excludit aliam. Nam ecclesiam conseruāt
indemnem, ⁊ tamen communione priuatur siue deponuntur,
⁊ communione sacramentorum priuantur ad tempus. vt. j. e.
q. diaconi.

Si quis. Ad idem est hoc. c. sumptum ex eo
dem cōcilio. Summa est. ꝙ qui iu-
ra ecclesie, scilicet de aliquibus possessionibus sup-
primūt: vel aduersarijs qui molestant ecclesiam su
per illis possessionibus tradunt: cum accipiente communione
priuētur, ⁊ ad indēnitatem ecclesie compellantur. Secundum
hoc. c. diuiditur in duas partes. in ṗma statuit vt clericus qui *Diuisio.*
iura vel instrumenta supprimit: vel denegat: vel tradit aduer-
sarijs: cū hoc ꝙ communione venit priuandus omne damnū:
per instrumentorum suppressionem aut negationem illatum
ecclesie compellātur resarcire. in. ij. statuit: vt illi qui huiusmo
di instrumenta receperint: a prefatis clericis eadem sententia
teneantur. ij. ibi: hi autem. Lege. ¶ [Documēta]. i. instrumē- *Exponit literam.*
ta quibus docemur quid ⁊ a quibus ⁊ quo titulo ecclesia pos-
sidet. hu. [cōfirmatur] q2 per ea ecclesia se defendit ꝯtra alios
[supprimere]. i. abscondere. negare alijs penitētibus [aduer-
sarijs ecclesie] qui eam molestāt super illis possessionib⁹ vnde
confecta sunt illa instrumenta. hugu. [de proprijs.] quasi dice-
ret non de ecclesiasticis. simile ex. de appel. reprehēsibilis ⁊ le. ⁊
no. extra de pbē. de multa. §. si vltra. ⁊. s̄. c. primo. ⁊. j. e. diaconi.
Archidia.

Archi. [communione] expone in tribus. vt. s̄. c. proxi. s. cōmu
nione fidelium ⁊c. hu. [hi autem]. ij. pars. [impie solicitati]. i.
impia solicitudine moti. hu. [Susceperit] aliquod instrumētū
[a traditoribus]. i. a clericis: qui tradunt instrumēta ecclesie:
vel ab aduersarijs qui perdūt ecclesiam. hu. ⁊ archi. [superiori
sententia]. i. priuentur communione.

1 ☞ Episcopus si in aliquo lesit ecclesiam, ⁊ eam non fecit he-
redem: debet ecclesia conseruari indemnis ab heredibus epi.
2 Eps nō habēs filios aut nepotes an possit patrē aut matrem
aut alios parentes: aut etiam extraneos constituere heredes:
⁊ non ecclesiam.

Episcopus qui. Ad idem est hoc. c.
sumptum ex eodem
1 cōcilio. Summa † ꝙ si episcopus in aliquo lesit ec-
clesiam ⁊ eam non facit heredem ab heredibus epi
Diuisio. scopi debet ecclesia indemnis conseruari. diuiditur autem in
tres partes. in prima dicit ꝙ eps qui non habet filios aut ne-
potes debet ecclesiam instituere heredem. in. ij. ꝙ si aliquid cō-
tra formā iuris alienauerit irritum habeatur. in. iij. ꝙ episco-
pus habens filios aut nepotes ⁊ eos heredes cōstituat ab illis
heredibus ecclesie indēnitati est cōsulendum: si in aliquo eccle
Exponit literam. siam leserit. ij. ibi: si quid. iij. ibi: Qui vero. Lege. ¶ [Qui Epi
scopus. nepotes.] nomine nepotum intelligo omnes descēden
tes. hug. vnde dicit nepotes vsq3 ad septimum gradum. xxxij.
Questio. 2 q. iij. c. j. secundum lau. archi. ¶ Sed hic surgit questio. † vtrū
episcopus non habens filios aut nepotes possit patrem aut
matrem aut alios parentes aut etiam extraneos constituere
Rūdet. heredes ⁊ non ecclesiā. Et videtur ꝙ nō ex presenti. c. ¶ Rū.
ṡm hugu. ꝙ potest de rebus proprijs. patet qm̄ nemo de pro-
prio cogitur facere beneficiū. x. qđ. ij. precarie. Et ad. c. presens
respōdetur ꝙ est consilium nō preceptum. Nam de rebus pro-
prijs ante vel post ordinationem acquisitis potest testari, ⁊ cui
vult relinquere: dūtaxat catholico vt. j. e. qđ. v. sixū. [Si quid]
ij. pars. quasi diceret. si hoc fecerit: scilicet ꝙ alium ⁊ non eccle-
siam relinquat heredem [⁊ quid]. i. aliquid [non in causa]. i. in
vtilitate. [presumpserit]. i. citra formam iuris alienauerit. hu.
[irritum.] scilicet vt reuocetur quod alienatum est. s̄. e. statui-
mus. hug. [Qui vero]. iij. pars. [filios habet] ⁊ ipsos heredes
constituit [indemnitatibus ecclesie consulatur] vnde etiam
quicunq3 sint heredes semper tenentur indemnem ecclesiam
conseruare. ⁊c.

Diaconi. Ad idem sequitur hoc. c. sumptū
ex eodem concilio. Summa est in
Diuisio. rubro. Et potest diuidi hoc. c. in tres partes. in
prima prohibet omnibus clericis rerum ecclesiasti
carum alienationem. in. ij. punit eos qui res ecclesiasticas alie-
nare presumpserint. in. iij. prohibet clericis etiam seruos eccle
sie facere libertos: quod si fecerint de proprijs dignam estima-
tionem seruorū non reddentes: tunc tales non minus debent
negotia ecclesie agere. Qđ si noluerint in seruitutē tenerentur.
Exponit literam. ij. ibi: Qđ si fecerint. iij. ibi: libertos. Lege. ¶ [Diaconi. com-
mutare]. i. in casu nō cōcesso. hu. archi. [⁊ hoc deo]. i. ad hono-
rem dei. hu. archi. [Sacerdotes]. i. episcopi. hug. archid. [su-
perius] in alia parte capituli que hic nō est. hu. [alienare] vē-
dendo: permutando: donādo: vel in feudum dando: vel in em-
phyteosim: vel in vsumfructum dādo. omnia enim ista in ver-
bo alienationis comprehendūtur. [Qđ si]. ij. pars. [depositi]
de suo proprio aliud tantū restituant alioqui excōmunicentur
quousq3 restituant. vt. s̄. e. q. statuimus. Ecce ꝙ licet ecclesiam
indēnem reddant. tamen propter presumptionē deponuntur.
s̄. e. apostolicos. ⁊. j. e. q. abbatibus. hu. [tantum] dicit ⁊ loquit
de benignitate: q2 duplum deberet restituere. lxxxix. di. decen-
ter. vt. s̄. e. q. fraternitas. quare non dicit quod abstulerint re-
stituāt: sed dicit aliud tm̄. rñ. hu. ꝙ intelligitur in eo casu cum
illud non extat. Aut si extat nō possunt illud habere. hug. [li-
bertos]. iij. pars [libertos] de seruis. [actus]. i. negotia: q2 ple
no iure manumitti nō debent. j. e. q. de libertis. ⁊. c. liberti. hu.
⁊ archi. [reuerti ad seruitium]. i. reuocari in seruitutem. vt. j.
e. q. liberti. ⁊. c. octaua. hu. ⁊ archi.

Quicquid. Ad idem est hoc. c. ex eodem
consilio sumptum. Summa ꝙ
alienatio rerum ecclesiasticarum in casu non con-
cesso facta est irrita: ita vt nec emptor illam vendi-
Exponit literam. care possit: nec venditor habere actionem ad pretium peten-
dum. Breue est ⁊ non diuiditur. ¶ [Quidquid distraxerit.] in
casu non concesso. vel preter formam iuris [vendicatione com
parantis] si post traditionem cadat a possessione. Nam ante
traditionem nullus efficitur dñs rei empte, ⁊ inde est, ꝙ ante
traditionem nullus potest vendicare rem sibi venditam: post
traditionem vero si cadit a possessione potest. hugu. facit. C. de
pactis. l. traditionibus [actione vendentis] quia venditor nō
habet actionem ad pretium petēdum: si adhuc non est sibi so-
lutum. hug. ⁊ archi.

1 ☞ Abbas non consecratur nisi cum ordinatur in sacerdo-
tem.
2 Clerici non sunt ordinandi in sacro ordine sine consensu cleri-
corum.
3 Beneficium proprie quid dicatur: quid prebenda.
4 Prebēda an intelligatur nomine beneficij: si scribitur pro ali-
quo ꝙ ei prouideatur de aliquo beneficio competenti.
5 Beneficij simplicis noīe an intelligatur dignitas ⁊ prebenda.

Alienationes. Ad idem est hoc. c. qđ
est vrbani pape. Sum-
ma huius capituli habet plures partes: secūdum
quas potest diuidi hoc capitulū in sex partes. Nā *Diuisio.*
primo dicit ꝙ alienatiões facte ab intrusis nulle sunt. ij. ꝙ alie
nationes facte ab electis in epos: vel abbates ante cōfirmatio
nem electionis etiā nulle sunt. iij. ꝙ alienationes facte absq3 ca
pitulo irrite sunt. iiij. ꝙ ordinatio clericorum simoniace facta
nulla erit. v. ꝙ clericus nō potest alienare beneficiū. vj. ꝙ si pre
sumpserit puniatur. partes patebunt explanando literā. Le- *Exponit literam.*
ge. ¶ [Alienationes. per intrusionem.] Nam qui intrusi sunt
vel schismatici nec etiā cōsensu capituli aliquid possunt aliena
re. j. e. precarie. ⁊ ex. de schisma. quod a predecessore. vbi de hoc.
⁊ ex. de elec. nihil est [seu canonice]. ij. pars. per canonicam ele-
ctionem electorum. [sub nomine epi ⁊c.] i. electorum in epos:
vel abbates [qui] abbas [cōsecrandus est]. i. solēniter benedi-
1 cendus. † Abbas enī nō cōsecratur[a] nisi cū ordinatur in sacer
a dotē. post sacerdotiū vero fit quedam tm̄ solennitas orationū
secundum vsum sui monasterij in eius promotione, ⁊ hoc vo-
catur hic consecratio secundum hu. alibi vocatur manus im-
positio. vt di. lxxx. qm̄ videmus. [alienationes vero]. iiij. pars
[quocunq3 modo factas.] siue iuste: siue iniuste: siue inutiliter
quātum ad intrusos planū est q2 in ordinum ipsorū quidquid
faciunt est irritādum: siue faciant irritādo siue alienando: siue
ordinādo: vel quocūq3 modo disponēdo. siue cū consensu cleri
corum siue nō. ar. xxv. q. j. omne. ⁊ de conse. dist. j. Hic ergo cum
multis alijs: qui enim canonice electus nō est nullus est. vt. vij.
q. j. factus. refertur etiā iste tex. ad electos canonice ante confir
mationē [necnō psonarū]. i. prelatoꝝ. simile ex. de rescri. ex par
te. vnde vt dicit hu. i. archidiaconorū: prepositorū, ⁊ similium.
hmōi enim persone cum consensu clericorū debent institui ṡm
hug. vt extra de his que fiunt a prela. nouit. vel dic ṡm hugu.
2 personarū. i. clericorū. † Clerici enim sacro ordine ordinādi nō
sunt sine consensu clericorum vt di. xxiiij. eps. Sed dicit archi. *Archid.*
ꝙ primum est verius. ar. extra de his que fi. a prela. ea noscitur
sine consensu clericorū ecclesie cathedralis. vt no. j. e. si episco-
pus in glo. hoc tū non est referendum ad intrusos. q2 illi vt di-
ctum est: nec cum consensu clericorum possunt aliquid ordina-
re: aut disponere de rebus ecclesie [siue per simoniā]. iiij. pars
hoc refertur ad ordinationem [illud etiam]. v. pars [prebēdā
seu beneficium] nota iuxta hug. ⁊ archi. ꝙ si nomine prebende
intelligatur possessio aliqua assignata in prebēdam verum est
quod dicitur: quia possessiones ecclesie non possunt alienari si-
ne consensu episcopi ⁊ clericorum: nec proprietatem talis pre-
bende possunt clerici sibi acquirere: nec alium transferre. j. e. q.
sepe fit. ⁊. xvj. qđ. iij. clerici. Si vero intelligatur nomine pre-
bende ius prebendarium siue ius percipiendi prebendam ra-
tione institutionis, et officij ecclesiastici: nec talis prebenda est
alienanda vendendo, et emendo: vel impignorando. extra de
preben. maioribus. Esset enim simoniacum. j. q. iij. si quis pre-
bendas. Si vero nomine prebende intelligantur fructus: isti
licite impignorantur, ⁊ venduntur: vt dicit hug. Et qui nunc
extant ⁊ qui futuri sunt: puta vsq3 ad annum: vel biēnium: vel
vltra: sicut faciunt quotidie vltramontani. hug. [beneficium]
i. ius beneficij. hugu. Et no. ꝙ innuit hic aliud esse prebendam
quā beneficium: qđ verū est. vt colligitur extra de verbo. signi.
3 tua. † q2 beneficium proprie dicitur vbi non sunt distincte pre-
bende. proprie vero dicitur prebenda vbi sunt diuise extra de
cōces. preben. ex parte. Nam prebēda significat rē spiritualem:
vel spirituali annexam. s̄. j. q. iij. si quis prebēdas. Beneficiūm
vero latius accipitur. i. omne id: id qđ gratis ⁊ liberaliter cō-
fertur. vnde interest hominis bñficijs affici. ff. de seruis expor.
4 l. seruus. archi. ¶ Sed hic surgit q̄stio † an si scribatur pro ali *Questio.*
quo ꝙ ei prouideatur de aliquo beneficio cōpetēti: noīe benefi
cij prebenda intelligatur. Rñ. ṡm archi. ꝙ sic. extra de preben. *Rūdet.*

a ¶ Nō consecratur. Abbas an dicatur abbas añ bñdictionē. vide pe. de an. i. c. inter mōasteriū. nn. 6. de sen. ⁊ re iu.

Scda qõ. 5 Rñdet. pro illorum. et extra de verbo. signi. tua. sm Goff. qui ita notat in ipsa decretali tua. ℭ Secunda questio. est † vtrum noie simplicis beneficij intelligatur dignitas aut rectoria. Respon. qp non sm archi. vt patet. extra de prebe. cũ olim. et idem in personatibus et in beneficijs habẽtibus curam aĩarum annexam: he equipollere videntur vt ex. de elec. dudum. ij. et de filijs presby. c. vltimo [irritũ erit] Nam ea que a principio de iure effectum sortiri nõ potuerũt tractu temporis nõ conualescunt. ar. dist. xiiij. illud. et di. c. contra morem. hug.

1 ☞ Instrumenta agri que dicantur.

Diuisio. HEc. Ad idem est hoc. c. ex cõcilio ilerdensi sumptum. Summa est in rubro. Et potest diuidi in tres partes. in prima statuit, qp bona prelati defuncti vel infirmi nõ sunt vsurpãda: sed per economũ successori sunt obseruãda. in. ij. precipit vt successor debeat vti bonis illis faciendo partem clericis sui predecessoris. in. iij. punit quẽcunqꝫ qui de predictis bonis aliquid vsurpare presumpserit. ij. ibi: substitutus aũt. iij. ibi: Qd si quisquã. plana sunt oĩa. Lege. ℭ [Hec] sic cõstrue iuxta hu. et glo. [hec cẽsura placuit custodiri]. i. vt custodiretur: quasi diceret placuit vt hac censura custodiretur et est placuit verbũ personale. licet non satis cõgrue videatur dici: vel sic placuit. hec que sequuntur inter vos custodiri censura et cõstitutione huius placiti. i. decreti cuiuslibet. i. cuiuscũqꝫ. hu. [de domo eius]. i. epi. hug. et archi. [instrumẽto]. i. supellectili. i. q̃ pertinẽt ad supellectilem domus. hug. † sm leges instrumẽta agri[a] dicũtur ea: sine quibus ager coli non potest. vt boues: aratra: plaustra: ligones, et similia, et omnia que continẽtur nomine supellectilis dicuntur instrumẽta domus. hu. [subiniunctis]. i. associatis: vt fidelius et honestius res agatur. vt. s. e. q. nobis. [substitutus]. ij. pars. [vt eis] scilicet commodis. hu. [cum his debeat predecessoris sui] iustũ enim et debitum est: vt seruitores defuncti epi sua debita remuneratione letentur. qr luce. x. dicitur. dignus est operarius mercede sua. Oppositum tamen vt dicit hugu. faciunt multi prelati: qui nunquã volunt habere illos quos sciũt suis predecessoribus placuisse et amicos extitisse. [Qd si quisquã] iij. pars. [anathemate]. i. separatione a sacramẽtis [prolixiori]. i. vsqꝫ ad satisfactionẽ: si fuerit incorrigibilis. hu. [et vix] ei tñ ɔcederetur: qr in morte nulli penitẽti derogatur viaticũ. Et est ar. quia qd fit vix fit. vt dist. xciij. miratus. hu. [cõio.] corporis, et sanguinis [peregrina]. i. que peregrinãtibus de hoc mũdo in morte datur. vel peregrina. i. laicalis. i. inter laicos: vt repellatur a communione fratrum, et etiam in choro, et in mensa et in alijs. hug. [qr durum] hoc non refertur ad proximum: sed ad id quod dixerat vt eis vti. et c. hugu. [prime sedis]. i. ecclesie epalis [antistite]. i. epo predecessori. hu. [crucientur] ex ipso despectu: vel aliqua indigentia propter consuetam alimoniã sibi subtractam. hug. et archid.

Exponit literam.

a ℭ Instru- 1 menta agri a hmõi istrumẽta nõ ueniũt i legato pprietatis. fundi. l. ij. §. j. et ibi Bart. ff. de fund. istru. et possunt pignorari bar. in. l. penul. c. q̃ res pig. obliga. poss.

1 ☞ Auferre peius est: quam non dare.

Diuisio. EΤ si illi. Ad idẽ est hoc. c. sumptũ ex quarto ɔcilio toletano. Summa. qp episcopus qui nihil de suo scꝫ proprio: cõtulit ecclesie seruũ ecclesie manumittere non põt. Et põt diuidi in tres partes. in pma exorditur hñ. in. ij. prohibitionẽ infert. in. iij. mandat reuocari talem seruorum ecclesie manumissionẽ. ij. ibi: quapropter. iij. ibi: tales. omnia patent. Lege. ℭ [Et si illi condemnabũtur] clarum est qp illi qui necessitatis tẽpore pauperibus necessaria non tribuunt eterni iudicis sententia dãnabuntur. Eis enim dominus dicet mat. xxv. Esuriui. et c. [Abferunt] † quod peius est auferre quã non dare. quod verum est extra casum necessitatis. sed in casu extreme necessitatis non dare est auferre. Cuius ratio est: qr in extrema necessitate oĩa sunt communia. Et ita patiens extremam necessitatem habet ius in bonis aliorum et sic qui sibi tunc non dat aufert ei suum [quod nõ dederunt.] nõ ideo hoc dicit. quia liceret eis auferre si dedissent: sed recitat, qp contingit quandoqꝫ simile. vt. s. e. q. quisquis [quapropter]. ij. pars [ad condemnationẽ] ecclesiasticam. Qui enim illicite distrahit vel presumit aliquid alienare. de bonis ecclesie deponitur. vt. s. e. q. apostolicos. hu. vnde hic vult dicere qp illa donatio libertatis illicita est causa quare nõ solum eternaliter: sed etiam a suis iudicibus condemnabitur sm Inno. Hosti. et Arch. [impiũ enĩ est] assignat rationẽ eius qd dixerat [tales]. iij. pars [successor reuocabit] intelligo scꝫ in forma iudicij, et hoc satis colligitur extra. de re. ecc. non alie. ad audientiam. et de donatio. fraternitatem alia patent.

Exponit literam. 1

Hostiensis Innocen. Archi.

SI quis. Ad idem est hoc. c. sumptum ex concilio aurelianeñ. palea. est, et habetur. s. e. q. si quis. ibi vide.

1 ☞ Abbas non seruans ecclesiam indemnem an debeat excommunicari.

Diuisio. ABbatibus. Ad idem est hoc. c. ex eodem concilio sumptum. Sũma est in rubro. Et potest diuidi in duas partes. in prima qp nullus ministrorum ecclesie presumat sine consensu epi res ecclesie alienare. in. ij. ponit: qp qui contra fecerit punietur et alienata reuocabuntur. plana sunt oĩa. Lege text. ℭ [Abbatibus psbyteris.] parochialibus. vt. j. ea. q. placuit. hu. [alijs ministris] inferiorum ordinum clericis quibus qñqꝫ committuntur ecclesie vt. s. e. diaconi. hu. [de rebus ecclesiasticis] scilicet immobilibus: vt sunt possessiones [vel sacro ministerio deditis] vt sunt omnia vasa sacrata, et ornamenta: libri calices et c. in omnibus enĩ his alienãdis requiritur solẽnitas iuris, et alienata contra formam iuris reuocãtur. vt. x. qõ. ij. hoc. res autem illas mobiles que seruando seruari bene non possunt: vt vinum: panis: fruges: fructus: vt dicit Hugutio aĩalia: porci: pecudes: capre et c. alienare potest prelatus ratione sue administrationis sine consensu epi: in quarum retentione potius dãnificaretur ecclesia: q̃ in alienatione. hu. [obligare.] pignori. hu. [sine pmissu] vt. j. e. q. placuit [et subscriptione] hec semper est necessaria in rebus ecclesiasticis alienandis vt. j. e. q. sine exceptione [Qd si psumpserit]. ij. pars. [degradetur]. s. e. apostolicos. et c. diaconi. [cõione] fidelium in penam [concessa]. i. non ablata: si ecclesiam velit seruare indẽnẽ. Surgit questio † vtrũ abbas nõ seruãs ecclesiam indẽnẽ excõicabitur. Rñdet hu. qp non. quia nihil habet pprium indemnem ecclesiam non potest facere. [vel cõione fratrum] in mẽsa: in choro: in dormitorio, et hmõi. Et est dispẽsatio. hu. Qd autem hic dicitur qp abbates non possunt alienare sine cõsensu epi intelligitur de nõ exẽptis: sed qui subsunt epis. Sed plenius hoc reperies. j. xvij. q. iiij. in venditionibus.

Exponit literam. Hugutio. Questio. Rñdet.

Diuisio. SI qua. Ad idẽ est hoc. c. ex anchiritano cõcilio. Summa est in rubro. Et diuidi tur in duas partes. in prima ponit qp alienatio facta de reb[9] ecclesie cathedralis vel episcopalis vacantis nõ tenet. in. ij. qp in arbitrio erit successoris episcopi illã ratam habere: vel non. patẽt omnia. Lege tex. ℭ [Si qua episcopus non est] quia mortuus est, et ita vacat ecclesia episcopo. Hug. vel non est: quia absens est: vt patet hic in rubro. [rescisso] de facto: non de iure. Nam ipso iure nullus erat cõtractus hu. [in iudicio]. i. in discretione, et dispositione. iij. q. vij. §. tria. arch. [pretium] adhuc nõ solutũ. hu. [recepi.] ab emptore: vel si est solutũ recepi: scilicet a presbyteris, et restitui emptori. hu. [ne propter hoc]. i. quia sepe contingit ampliorẽ summã redditus districtarum rerum reddi: scilicet emptori. [pro accepto pretio] hoc est dicere, qp emptor amplius recipit de redditib[9] q̃ sit pretiũ: qd dedit: vel q̃ inueniat ecclesia pro pretio qd accepit. Et ideo magis expedit epo repetere fructus perceptos q̃ retinere pretium. glo.

Exponit literam.

NOn licet. Ad idem est hoc. c. ex concilio calcedonẽsi sumptum. Summa est in rubro. [regulis]. i. canonibus. Alia patent.

PRecarie. Ad idẽ est hoc. c. ex ɔcilio mediomatricis sumptũ. Sũma est i rubro. Et põt diuidi in duas partes. in pma ponit, qp alienatiões facte tpe vacãtis ecclie ab inuasoribus rescindantur: qr nulle sunt. in. ij. dicit, qp si alienare aliquas res ecclesie fuerit expediẽs: fiat cũ debita authoritate. ij. ibi: Cũ patent oĩa. Lege. ℭ [Precarie.] siue dicantur tales quales designantur. s. x. q. ij. pcarie. siue tales quales vulgo vocantur precarie [cõmutationes] vel pmutando: vel vẽdẽdo: vel alijs alienãdo. hu. [viduatarũ]. i. vacãtiũ. hu. et archi. [facte ab his et c.] i. intrusis. hu. [rescindanf.] de facto. quia de iure nulle sunt. s. e. q. alienationes. archi. [et tamẽ]. ij. pars. [authoritate ecclesiastica]. i. secundum qp volunt et precipiunt canones: sm Jof. archi. [simili]. i. sicut similia iura volũt fieri precarium. secundũ Goff. Archi. vel vt in glo. [faciẽdo] hoc vult dicere, qp si expedit facere tales precarias: fiant secundum canones et leges secum bar. archi.

Questio. Exponit literam. Goffred[9]. Archid.

1 ☞ Tabellio an teneatur gratis facere inuẽtarium epi et chartas et attramentum prestare et operam suam exhibere.
2 Clerici debẽt facere inuẽtarium de rebus epi qñ mortuus est.
3 Visitatores an possint petere qd pro suo labore debẽt accipe.

Charitatem

CHaritatem. Ad idem est hoc. c. qd est beati Gregorij in registro. Sũma est, qp in moriẽte epo aut amoto economus ecclie dꝫ facere de oĩb[9] bonis inuẽtariũ: qui p labore suo nihil dꝫ recipe visitator p labore suo stipẽdiũ põt recipere. Et põt diuidi in duas ptes. in. j. exponit qp mortuo epo vel amoto dꝫ economus et clerici ɔuenire, et de reb[9] ecclesie facere inuẽtariũ: pro cuius labore scriptor nihil debet habere. in. ij. ponit qp visitator deputatus debeat cum clericis suis siue seruitoribus de reb[9] ipsi[9] ecclesie pcurari. ij. ibi: visitatores. patẽt oĩa. Lege. ℭ [Charitatem. prioribus]. i. maioribus. hu. secũdum quẽ videtur sufficere si ad inuẽtarium faciendum vocẽtur maiores, et in eorũ presentia fiat. idẽ videtur esse in electionis subscriptione. vt. lxij. di. nota. hu. bar. videtur intelligere de prelatis. in sui scꝫ epi presentia. [morientis] vel depositi. hug. archi. [subtiliter]. i. generaliter a minimo vsqꝫ ad maximum. j. ea. q. v. sicubi. hu. archi. [antea]. i. hactenus. primo enĩ solebat aliqd dari de rebus epi pro inuentario faciendo. hugu. [species]. i. aliqua res numero discreta: vt bos: vel fundus, et hmõi. hugu. et archi. [quodlibet] scꝫ pretiũ: vel aliquid aliud promissum in genere [non tollat.] ℭ Surgit hic questio † vtrũ tabellio vel quis alius teneatur gratis facere inuẽtariũ et chartas et encaustum prestare, et operã suam exhibere. Qd sic videtur ex presenti tex. et etiã. x. q. ij. hoc ius. et. j. qõ. ij. sicut episcopum. ℭ In oppositũ arguitur. qr nemo inuitus de suo cogitur facere beneficium. vt. x. q. ij. precarie. Rñ. secũdum hu. qp hoc qd hic dicitur intelligitur de notarijs: qui propter tale officium habebãt salaria publica sibi ab ecclesia vel a princepe decreta: quib[9] accipere nõ licet. ar. j. q. ij. sicut epm. alias bene licet eis pro labore accipere et pro charta et encausto: cũ nemo inuitus cogatur de suo et c. vel respondetur scdo qp forte prius dabatur de reb[9] epi ad cautelam. fuit ergo statutum: vt daretur tabellioni de rebus episcopalibus: ne forte occasione talis salarij per fraudem aliquid aliud surriperet et substraheretur. hu. ℭ Sed surgit hic questio vtrũ ergo dabitur tabellioni. Rñ. † qp hoc spectat ad clericos: scꝫ facere inuẽtarium. ipsi ergo de suis rebus dabunt salarium notario: si alias publice salarium non habet ad hoc constitutũ. hu. [visitatores] scꝫ vicini epi: qui constituũtur visitatores in ecclesijs epalibus vacãtibus. hu. et lau. et archi. [nõ per se] imo aliene. vacantis epo. hug. [aliquid subsidij] non dicit quid vel quãtum. sed credendum est, qp sufficiẽter debeãt pcurari, et etiã si pro vestitu, et equitaturis parãdis aliquid debeant habere hoc cõmittetur arbitrio boni viri vel superioris vnde sequitur [te disponẽte.] Et dicit hu. Credo qp iste metropolitanus erat: vel legatus apostolice sedis. Et ideo cura et prouisio illorum locorũ, et clericorũ ad eũ pertinebat. ℭ Sed surgit hic questio † vtrum isti visitatores possint petere: qd p suo labore debent capere. Respõdetur sm hug. qp sic. ar. x. q. iij. relatum. [iustum nãqꝫ est] ar. qp aduocati et iudices licite possunt capere salaria, et sumptus a partibus. ar. x. q. ij. precarie. et. xi. q. iij. non licet. et. j. e. q. quicunqꝫ. hug. et glo.

Diuisio. Exponit literam. Archi. Questio. 1 Opponit i cõtrarium. Rñdet. Questio. 2 Rñdet. Lauren. Archi. Questio. 3 Rñdet.

1 ☞ Constitutiones dant formam futuris negotijs.
2 Raptores tenentur crimine inuasionis.

Diuisio. DE laicis. Ad idẽ est hoc. c. ex concilio vrbani pape sumptũ. Sũma est in rubro. Et põt diuidi in duas partes. in prima dicit: qp laici nõ debẽt occupare bona clericorum moriẽtiũ: qd si fecerint debẽt excõicari vsqꝫ dũ emendẽt. in. ij. qp bona clericorũ moriẽtium post mortẽ debẽt dispẽsari: sicut ipsi in morte disposuerũt. ij. ibi eporũ. Lege. ℭ [De laicis q̃stio]. i. q̃rela facta est in synodo. hug. [anathema prolatũ est]. i. authoritate totius cõcilij statutũ est: vt proferatur anathema cõtra tales. nõ enĩ est canõ late snie: sicut patet ex eo qd subditur [excõicetur] hu. et lau. [post cognitionẽ] ar. † qp constitutiones futuris dant formã negotijs. vnde ante pmulgatã cõstitutionẽ nõ reputaf quis reus trãsgressionis: si fecerit ɔtrariũ. ar. di. lxxxij. proposuisti. [aliorũ clericorũ] scꝫ inferiorum [res.] siue ecclesiasticas: siue proprias. Nam quo ad hoc eodem priuilegio gaudent res proprie clericorũ: quo gaudent ecclesiastice. quia sicut pro istis: ita pro illis excõicãdi sunt: qui in eis offendunt. vt. j. e. q. ecclesiarũ. et. xvj. q. j. similiter. nõ tamen credo qp in proprijs cõmittatur sacrilegiũ: sicut et in ecclesiasticis: licet quidam aliter velint hoc colligere ex pallegatis capitulis ecclesiarũ et similiter. hu. [inuaserit] † inuasionis ergo crimine tenenf hmõi raptores vel inuasores. vt. s. e. q. nulli liceat. et. c. qcũqꝫ. Et hoc c. vt dicit hu. est contra multos principes nostri temporis: siue reges: siue imperatores: siue alios principes: qui fere omnes bona clericorum morientium occupant mobilia: siue propria: siue ecclesiastica. peccãt aũt in hoc mortaliter: nec defenduntur ratione cõsuetudinis: vel multitudinis: vel authoritate maioris scꝫ pape. qr hoc videtur concedere. qr non punit: nec inhibet. ar. j. q. j. reperiuntur. et. q. iij. ca. vlti. cum multis similibus. [Eporum]. ij. pars. [res] videtur intelligẽdum hoc. c. de reb[9] proprijs et in casu: in quo non habet eps aut clericus mortuus heredes [aut successori] si pspexerit ibi opus esse pietatis. vel potest exponi de mobilibus: scꝫ de fructib[9] iam perceptis: de quibus potest aliquid disponere: vt aliqui dicunt in opus pietatis. Et ly aut exponatur. i. pro aliqua parte bonorum reseruentur successori. [Si quis autem. anathematizetur] si satisfacere noluerit. hug. et archi.

Exponit literam. Lauren. 1 2

Diuisio. ILlud vero. Ad idẽ est hoc. c. qd est innocentij pape secundi. Sũma est eadẽ cum precedẽti capitulo. Et diuiditur in duas partes. in prima prohibet ne aliquis defunctorum clericorũ bona diripere presumat. in. ij. punit ɔtrafaciẽtes. ij. ibi: si quis vero. Lege. ℭ [Illud vero. sꝫ ad opus ecclie] hoc intellige de reb[9] ecclesie quas habuit platus de ecclia et de proprijs quas dimisit ecclesie vel qñ mortuus est ab intestato, et sine cognatione: quo casu ecclia succedit ei. vt. j. e. q. v. c. vlt. hu. et archi. [economi et clericorũ.] Quidquid hic dicat glo. in cuius potestate sint bona clericorũ decedentiũ economi et clerici cathedralis ecclesie gubernabunt bona ipsius ecclie: vt. si. e. charitatẽ. cui capitulo standũ est. et hic habef expsse: vt patet ex tex. huius. c. cui standũ est secundum Inno. prout ne. ex. de offi. or. cum nos. et vt ecc. bñ. c. j. Archi. ibi vide. Jo. an. super v̈. prauitatẽ, et in v̈. mortuo autẽ episcopo. dicũt quidã qp res ipsius debẽt esse in potestate economi. lxxv. di. qñ quidam. Tu vero dic, et melius qp nõ solum in potestate economi: sed et clerici et capituli ecclie. xij. q. ij. charitatẽ. et. c. statuendũ. et. c. illud. Et si non sit ibi economus clerici tantum habeant custodiam, et si nõ sint ibi clerici de iure et si sunt ibi de consuetudine speciali habebit archieps custodiam et sic intellige. s. e. c. non liceat. et. j. e. q. v. sicubi. hoc aũt intellige sic esse seruandũ: nisi papa visitatorẽ dederit. Ex tũc enĩ solus visitator res ecclesie gubernabit. lxj. dis. obitum. et. c. sequenti. secundum Innocen. et Jo. an. [Si quis]. ij. pars. patet totum.

Exponit literam. Innocẽ. Jo. andr. Innocen.

HOc. §. est: in quo Gratianus dicit qp non solũ laici prohibẽtur inuadere res moriẽtiũ clericorum sed etiã metropolitani et quilibet clerici: pro quo inducit. c. sequens.

NOn liceat. Hoc. c. sumptum est ex sexta synodo. Summa est in rubro. et patet satis clare.

SIcut. §. est: in quo dicit quod de se patet. p quo etiã inducit. c. sequens.

SIcut ecclesia. Hoc ca. est beati Gregorij: patet. quoniam naturale ius dictat vt alteri non faciat, quod sibi non vult fieri. Thobie. iiij. et. s. dist. j. humanum ge.

HIs authoritatibus. §. est: i quo primo cõcludit ex oĩbus preallegatis. c. a principio q̃stionis. qp non liceat clericos res ecclesiasticas alienare, et si alienate fuerint illicite: restituere debent quod illicite est alienatum. ij. dicit, qp ex quibusdam causis res ecclesie possunt alienari: scꝫ cã necessitatis: vt p duo ca. sequẽtia pbat: aut causa vtilitatis vt p. c. j. e. sine exceptione.

NOn habenti. Pro prima causa alienationis inducit hoc. c. ex cõcilio africano sumptum. Summa est in rubro. Lege. ℭ [Non habẽti necessitatẽ] ergo p cõtrariũ si ecclesia habuit necessitatẽ: poterit eps cum consensu clericorum alienare. quod verum est. et intellige nomine necessitatis quãlibet iustam causam alienandi. Hu. et Arch. [sui tituli]. i. ecclesie. s. e. monemus. Hug. sui tituli dico. i. matricis ecclesie. [vsurpare]: id est in casu non concesso. alienare. Hu. et Archi.

Exponit literam. Archid.

PLacuit. Ad idem est hoc. c. ex concilio carthaginẽ. sumptum. Summa est in rubro. Lege. ℭ [Placuit vt presbyteri] generaliter omnes quarumcunqꝫ ecclesiarum [nescientibus episcopis] vt. s. ea. q. abbatibus. Hug. [quomodo] copulatiue legitur. Hugu. [concilio]. i. collegio clericorum illius ecclesie: cuius predia alienanf. vnde subdit sub distinctione vel si malueris dicere. [cuncto presbytero]. i. conuentu. et collegio presbyterorũ illius ecclesie. Hug. [sine nulla necessitatẽ] innuitur per contrarium: qp instante necessitate episcopus possit alienare sine consensu et consilio clericorum, quod verum est in modicis et minus vtilibus vt. j. e. q. terrulas. et. s. e. q. non liceat.

Exponit literam.

1 ☞ Alienationis verbo continentur pignoratio: infeudatio: in vsum et in emphyteosim datio.

2 Sententia plurium preualet in consensu nisi pauciores velint assignare causam quare non debeant consentire.
3 Procedi an possit ad alienationem faciendam omnibus consentientibus: episcopo solo dissentiente.
Et quid si oēs dissentiant ꝛ episcopus solus consentiat.nu.4.
5 Alienationis tractatus an debeat reuocari si nō sequat vtilitas quam credebant episcopus ꝛ clerici.
6 Subscriptio canonicorum matricis ecclesie necessaria est in alienatione bonorum episcopalium.

Sine exceptione. Pro secūda causa alienatiōis scilicet causa vtilitatis inducit hoc capitulum: qđ est leonis pape. Sūma est prima ꝙ episcopus non debet alienare res ecclesie: nisi causa vtilitatis, ꝛ cum consensu et subscriptione clericorū.ij. ꝙ alias facta alienatio non valet.ij.
Exponit literam.
1 ibi: eps rebus. Lege. ¶ [Sine exceptione. donare. ꝛc.] † ista ꝛ quedam alia scilicet pignoratio infeudatio in vsum in emphyteosim datio: verbo alienationis continentur. hugu. [audeat sponte] vel timore: vel quacūq; alia causa. vt. xxiij. qō. viij. conuenior [nisi forte aliquid horum] scilicet duorum sequentium: scilicet vt meliora prospiciat ꝛ cum cōsensu clericorum hoc faciat [tractatu] hoc dicitur vt fraus remoueat: qꝛ possent conuocari, ꝛ non haberi consilium eorum: sed statim notificato facto eius posset episcopus procedere in facto eorum consilio. Et ideo dicit ꝙ cum eorum consilio debet negotium tractari: non enim sufficit sola vocatio: nisi cū eis habeatur tractatus ꝛ consilium. vt di. lxiij. obeuntibus. hug. Qualis autem debeat esse tractatus vide. c. dudū. extra de re. eccle. non alie. lib. vj. Et qꝛ possunt discordare subdit [cōsensu.] hug. Et qꝛ possent duo consentire ꝛ alij omnes discordare subiungit totius. hug. [totius] quātum ad tractatū vniuersaliter accipitur: quātū vero ad consensum intelligit totius vel maioris partis. di. xlv. c. j. et
2 ij. hu. † in cōsensum ergo sententia plurium preualet: nisi pauciores vellent assignare causam: quare non debeant consentire, ꝛ tunc debet referri negotium quousq; de hoc cognoscatur.
Questio. j. Rñdet
3 ar. dist. xxiij. illud. ¶ Sed hic surgit duplex. questio. † prima vtrū omnibus cōsentientibus episcopo solo dissentiēte possit procedi ad alienationem faciendam. Respōdetur iuxta hu. ꝙ non. Et ratio est: qꝛ specialiter in alienationibus rerum ecclesiasticarum consensus epi exigitur in qualibet ecclesia. ¶ Se-
Scōa qō. Rñdet.
4 cunda questio est. † vtrū omnibus dissentientibus solo epo consentiente possit procedi. Rñ. iuxta hug. ꝙ non vnde in vtroq; casu cessabitur a tractatu aut agetur cum superiori. Et est ar. ꝙ eps nō potest alienare quāuis sit vtilitas ecclesie sine consensu clericorum. ar. xvj. q. j. monachi. vnde. bar. brixiē. in sua questione dñicali que incipit eps quidam ꝛc. dicit. ꝙ ppetua obligatio facta a prelato presente capitulo ꝛ tacente pōt reuocari: eo ꝙ nulla est ipso iure vt hic [ꝙ nō sit dubium profuturū] hic
Questio. Rñdet.
5 surgit questio. † vtrum si nō sequatur vtilitas quam credebāt eps ꝛ clerici debeat reuocari tractatus alienationis. Rñdetur iuxta hug. ꝙ nō debeat reuocari: ex quo legitime ꝛ solenniter celebratus est: nisi fraus interueniret: que cōtractum solet irritare. nec est imputandum epo vel clericis ex quo bona fide ꝛ recta intentione celebrauerunt contractum, ꝛ meliora ecclesie prospicerēt, ꝛ quātum in se fuit prospexerūt: licet aliter cōtingeret. Et qđ hic dicitur eligat: vel pspiciat: intelligitur quātū in se est. [Eps]. ij. pars [non tanquā pprijs] qꝛ nō sunt pprie sed cōmunes. vt. s. e. q. j. expedit. ꝛ. c. res ecclesie. cum similibus. Et ideo eas non possumus alienare prout volumus sicut proprias. s. x. q. ij. precarie [subscriptione.] non est necessaria subscriptio. nisi inueniatur expressum secūdum Inno. qui ita no-
Innocen.
6 tat extra de his que fi. a prela. c. ij. † in alienatione bonorū episcopalium necessaria est subscriptio canonicorū matricis ecclesie. ita ꝙ sine ea non valet vt hic, ꝛ extra de his que fi. a prela. c. j. ꝛ cap. tua. Nec sunt ad hoc vocandi: nisi presentes. x. q. ij. hoc ius. nec videtur necessarius cōsensus archiepi vel pape: qꝛ hoc non inuenitur expressum. fm innoc. qui ita notat in predicto. c. j. extra de his que fi. a prela. archi.

Item domos. §. est hic videtur nobis incipere. vj. pars qstionis: in qua ponit aliquos casus: in quibus potest episcopus inconsulto capitulo alienare res ecclie. Et ponit hic gratianus vnū casum istorum: scilicet quādo sunt domus que plus incommodi quā vtilitatis ecclesie afferūt: in quo casu dicit licere rectoribus ecclēsiarum illas alienare. Et ad hoc inducūt. s. eo. non liceat pape. [domos] quod hic dicitur habetur. s. x. q. ij. hoc ius. ꝛ. s. e. non liceat. Hugu. licet etiam sine consilio clericorum. Hugu. idem sentit glos. extra de reb. ecclesie. non alie. vt super. in fin. in vlti. gloss.

Terrulas. Inducit consequenter hoc. c. quod est concilij agatheñ. in quo ponit alium casum iuste alienationis sine consilio clericorū: scꝫ qñ res sunt exigue, ꝛ minus vtiles: aut multum distantes siue longe posite. Lege. ¶ [Terrulas. exiguas] Sed contra videtur. j. xvij. q. iiij. quicūq;. vbi deponitur prelatus alienans prediū ecclesie exiguū. Rñdetur ꝙ solutio habet ex verbo sequēti vbi dicit minus vtiles: aut longe positas. Nam ibi de vtilib⁹ paruis ꝛ propinquis: hic vero de inutilib⁹ paruis ꝛ longe positis. Nam si magne sint sed longe, ꝛ inutiles. non potest eas alienare sine consensu clericorum. vel illud intelligitur in casu non concesso, ꝛ non exigēte necessitate secūdum hug. Et hoc vltimum sequitur hic lau. qui dicit ꝙ tanta potest esse necessitas, ꝙ etiā magna predia posset alienare sine cōsensu capituli. archi. [sine cōsilio] scilicet requisito nō contempto. potest enim talia alienare: quāuis nō requirat eorum consensum: sed si requisiuerit ꝛ illi omnes ex toto cōtra dicant: non debent tunc alienare. hug.
Exponit literam. Opponit ꝛ Respōdet. Archi.

Seruos. §. est: in quo magister gratianus ponit aliū casum cōcesse alienationis: scilicet in seruo fugitiuo: qui reuocatus retineri non potest. Jo. de fan. ad qđ inducit sequens capitulum.

1 ☞ Mancipium ecclesie non debet distrahi nisi sit fugitiuū.

Fugitiui. Capitulum hoc sumptum est ex concilio agatheñ. cuius summa
1 est in rubro. Vel sic. † distrahi non debet mancipiū ecclie: nisi sit fugitiuū. breue est. Lege. ¶ [Fugitiui.] quis sit fugitiuus habet. ff. de edil. edic. quis sit fugitiuus. Archi. [voluerint] ipsi. hug. archi. [illi] scilicet serui fugitiui meruerint [distrahi] meruerint: hoc ipso ꝙ reuocati noluerūt cessare: vel quia forte in aliquo ledebant ecclesiam. [distrahantur]. i. alienentur.
Exponit literam. Archid.

Iniustum. Hoc capitulum ex concilio cassiarico sumptū. palea est. Hic: ponitur pro grano extra. de re. permu. iniustum. Archi. [iniustum.] iniustum quippe est, ꝛ ineptum: qꝛ contra rectā rationē, ꝙ serui dati ex deuotione fidelium in obsequium ecclesie vēdantur alicui seculari dño. Tum qꝛ fraudatur in hoc donātium fidelium deuotio. Tum qꝛ grauatur seruorum conditio. cum a dominatu ꝛ obsequio. ecclesie que clemētior est ꝛ a spirituali seruitio reducitur sub seculari ꝛ mundano. Tum qꝛ in hoc donantium deuotio ac charitas ad dandum ecclesie frigescit. Tum qꝛ fit contra canonum authoritatem: que solos seruos fugitiuos concedit vendendos qui ecclesie sunt infructuosi propter quorum inutilitatem cessant omnes rationes premisse.
Exponit literam.

Item si rectores. §. est: in quo incipit. vij. pars huius. q. in qua ponit gratianus aliū casum scꝫ. iiij. in quo possunt prelati alienare licite res ecclesie si tantūdem velint de proprijs facultatib⁹ ecclesie recompensare. Et hoc probat per capitula sequentia.

Si quis clericus. Ad hoc pbādū īducit primo hoc caplm ex cōcilio agatheñ. sumptum. Sūma est. ꝙ si clericus scꝫ eps alienans rē ecclesie tantūdem de suo illi recompenset facto tamen ab iniquo ante factam alienationem tractatu cū clericis de hoc ꝛ consensu eorū habito alienatio dicta firma erit. Breue est. Lege. ¶ [Si quis clericus] scꝫ eps vel alius. hug. [conditione qualibet]. i. pro quocumq; suo cōmodo: vel suor. bu. Arc. [de rebus eccle.] alijs a seruis. Nam in seruis nō sufficit simpli cōpēsatio, sꝫ necessaria est dupli vt. j. e. q. eps. bu. [presumpserit]. i. voluerit cū effectu. i. alienauerit. ꝛ accipit in bona significatione [stare licebit]. i. firma erit alienatio.
Exponit literam.

Item si seruos. §. est: in quo octaua pars questionis incipit in qua Gratianus ponit qntū casum: in quo prelatus pōt aliqđ de rebus ecclesie alienare siue donare vsq; ad. xx. solidos: ꝛ non vltra. Et ad hoc inducit sequens. c. secundum Bar. Brix.

1 ☞ Successor debet seruare quod legitime actum est a suo predecessore.

Si quos. Capitulū hoc qđ inducit sumit ex eodē ꝯcilio. scꝫ agathen. Sūma ē. ꝙ cū ꝯtingat epm manumittere aliquē bñ meritū seruū ꝛ donare libertati pōt ei donare. xx. solidos. vel terrulā vel hospitiolū tāti ptij: si vltra donauerit poterit successor reuocare. Lege.

Exponit literam.
Lege. ¶ [Si quos bene meritos] bñ meriti dicuntur: q aliqđ insigne seruitium fecerūt ecclie: vel epo intuitu ecclie. Et pone exemplum. di. lxxix. si quis papa. Nā pro primo remunerādus est seruus libertate. Benemeritus etiam dicitur: qui non demeruit. ff. de manu. testa. l. seruos. Et sic quilibet dicit dignus: qui non est indignus. vide in glos. [donauit.] cum consensu, ꝛ authoritate clericorū. Nam in collatiōe libertatis ꝛ in donatione alterius premij exigitur cōsensus clericorū. bu. [a successo-
1 ribus ꝛc.] Est ar. † ꝙ successor debet seruare qđ legitime actū est a suo pdecessore presertim in collatione libertatis. Nā libertas semel collata non facile pōt reuocari. bug. [in libertatē]. i. cū libertate: scꝫ conferendo ei libertatem. bug. ꝛ archi. [xx. solidos] illius monete: que vsitatior ꝛ frequentior est in illo loco. vel forte noīe solidi intelligitur aureus. bug. [ꝛ modum in terrula]. i. mensuram ꝛ quantitatem. xx. solidorum. quasi diceret: ꝙ non valeat vltra. ꝛ tunc ly ꝛ expone pro vel, ꝛ tunc est sensus potest ei dare vel. xx. solidos in pecunia numerata vel tantum vineolam: vel terrulam. vel hospitiolum: qđ valeat. xx. solidos ꝛ non vltra [mortem] differtur vsq; tunc propter verecūdiam ipsius episcopi: cui esset ignominiosum si reuocaretur in vita sua qđ dedit secundum hug.

Sed notandum. §. est in quo gratianus qꝛ dictū erat supra, ꝙ serui ecclesiarum manumitti poterāt qñq;: nūc docet ꝙ ipsa manumissio est facienda retento patrocinio siue patronatu: nisi manumissor duos seruos eiusdem meriti ꝛ peculij eiusdē ecclesie recompenset. ¶ [Patrocinio] improprie loquitur. Nam patrocinium est qđ prestat aduocatus in causa clientulo suo. Sed patronatus dicitur: quod habet patronus in liberto suo manumisso secundum lau. bu. ꝛ archi. facit. ff. de iure patro. per totum. Et ad hoc inducit capitula sequentia.
Exponit literam.

1 ☞ Episcopus qui seruum ecclesie manumittit patrocinio ecclesie non seruato qualiter puniatur. ꝛ nu. 2.

Episcopus qui. Hoc capitulū sumptum est ex concilio
1 toletano. iij. Sūma est † ꝙ eps qui seruum ecclesie manumittit patrocinio ecclesie non seruato debet recōpensare duos seruos eiusdē meriti ꝛ peculij pro illo. ꝛ hoc debet facere cum consensu clericorū. Et pōt hoc capitulū diuidi in. iij. partes. in prima ponit quod dictum est. in. ij. ponit, ꝙ talis libertus nō audebit accusare vel testificari ꝯtra ecclesiā. in. iij. punit ꝯtrafacientē: mandans ꝙ talis si hoc fecerit in seruitutem reuocabitur. ij. ibi: hmōi. iij. ibi: Qđ si presumpserit.
Diuisio. Exponit literam.
Lege. ¶ [Eps patrocinio]. i. iure patronatus [manumitti] nō intuitu ecclesie: sꝫ suo intuitu: vel suorū: vel ipsius serui quē diligit. Nā si intuitu ecclesie hoc facit: vt pmisso capitulo si qs. Credo tunc sufficere compensationē simpli imo plus credo, ꝙ si vtilitas ecclie exigit vt seru⁹ alienetur, ꝛ quo ad pprietatē: ꝛ ius patronatus: siue oīm recompēsatione potest hoc fieri. siue ex toto vendendo: siue pleno iure manumittendo. quod plene inuenies distinctū. s. di. liiij. abbati. bu. [duos.] ¶ Surgit que-
Questio.
2 stio † vtrum p recōpensatione serui manumissi sufficiat vnus eque bonus: vel melior. Et videtur ꝙ sic. qꝛ in alijs reb⁹ in cōsimili casu sufficit simpli compensatio. vt. s. e. q. c. si quis qualibet. ꝛ. j. e. q. si eps. ¶ In oppositū est. c. presens. ¶ Rñdetur ꝙ nō sufficit. Et rō diuersitatis est in seruis ꝛ in alijs rebus ecclesie: qꝛ iste ledit ecclesiā in duob⁹: scꝫ in dñio serui, ꝛ in iure patronat⁹: qđ ecclia debet habere in seruo facto liberto. Et ideo duos recōpēsat. vnū p dñio: aliū p iure patronat⁹ nō retento. Sed cū ecclia alienat dñium alterius rei de iure cōi: nō solet in ea retinere aliqđ ius, ꝛ ideo sufficit ibi simpli ꝯpēsatio. bu. [meriti]. i. eiusdē valoris, ꝛ sciētie, ꝛ pbitatis [in artificio ꝛ in viribus corporis] scꝫ vt ecclie negotia possent exequi. bu. [vestro cōcilio]. i. collegio. bu. ꝛ archid. [subscribētibus] vt. s. e. q. sine exceptione [rata] innuitur, ꝙ non fuisset rata ꝛ iusta si consensus clericorū ꝛ subscriptio nō interuenisset [diffinitio]. i. alienatio [tunc]. i. habito tractatu, ꝛ cōsensu clericorū [liberā]. i. sine patrocinio ecclie retēto. bu. [pprio iuri]. i. suo dñio, ꝛ pprietati [hmōi aūt]. ij. pars. [liberto.] Sꝫ hic surgit qstio. quare hic dicitur libertus cū supradictū sit ꝙ eps ideo dat duos: vt pleno iure posset eū manumittere. Rñdetur iuxta bu. ꝙ ideo dicitur libertus: qꝛ remanet libert⁹ epi. licet nō ecclesie, vñ. s. non dixit simpliciter nō retento patrocinio: sed addidit ecclie siue eccle. vel dicitur ꝙ licet pleno iure sit manumissus, ꝛ etiā quo ad epm, ꝛ ita nulli⁹ pprie sit libert⁹. Tenet tñ impēdere ecclie obsequia: q cōsistūt in nō faciēdo sicut prius subditus. Et ita quo ad hoc vr quasi libertus: sꝫ qꝛ a seruitute fuit liberat⁹: tales solēt dici liberti. bu. [aduersus ecclesiā.] Nā aduersus sin-
Opponit ꝛ Rñdet. Questio Rñdet.

gulos suo noīe litigātes posset etiā si ex toto remaneret libertas ecclie. vt. j. e. q. q manumittit. bug. [cuius iuris] qꝛ de iure illi⁹ fuit. bu. [accusandi]. i. agēdi ciuiliter. ꝛ ita nō poterit agere cōtra aliquē: q agat noīe ecclie. [Testificādi] in cā ciuili: vel criminali. Et licet de his duobus exemplificet: tñ idē credo de quolibet obsequio: qđ cōsistit in nō faciēdo: scꝫ in nō verberando: in nō ledēdo: nō vituperādo: nō iniuriādo, ꝛ hmōi. Et hoc est speciale in seruis ecclesie: qui licet manumittant pleno iure: tñ obsequia que cōsistunt in nō faciendo semper tenent exhibere illi ecclesie, ꝛ hoc est receptū in fauorem ecclesie. [denegetur] nisi venia impetrata. bug. ¶ Surgit hic qstio a quo impetrabit veniam. Respō. ꝙ ab epo. Si vero agat cōtra epm noīe ecclesie tunc a metropolitano vel alio superiore fm bu. [Qđ si.] iij. pars [vt stante commutatione] scꝫ vt ecclesia nihilominus habeat ꝛ retineat duos recompensatos.
Questio. Rñdet.

Libertus enim. §. est: in quo gratianus occasione precedētis capituli inducit quasdā leges: que ad principale ppositū vt dicit hug. nō pertinēt, ꝛ sic continua. merito dixi ꝙ tali liberto denegatur licentia: vel hoc vel illud faciēdi. ¶ [Libertus em ꝛc.] bu. [sine venia] est lex vltima. ff. de in ius vocā. [venia]. i. licētia. bu. [edicti] in quo pretor statuit: ne libertus vocaret patronum in ius sine permissu suo, ꝛ si quis hoc faceret subiecit penā. l. aureorū: vel verberum [impetrata] a pretore: vel prefecto: vel principe: vel alia potestate seculari. in ecclesia vero ab epo: vel superiori. bug. [Ex querela patroni]. i. cōquerente patrono corā iudice ad talem penā petendā. bu. vel supradictam penā in. l. que precessit istam: que est. ff. de in ius vocā. l. pe. [aureos.] proprie: vel [aureos]. i. solidos monete currentis [inofficiosus]. i. inobsequiosus: scꝫ nō seruiēs patrono debitū obsequiū. bu. Nota hic iuxta bu. ꝙ inter patronū ꝛ libertū pprie debet esse obsequiū: inter dominū ꝛ seruū seruitiū siue famulatus: inter hominem ꝛ hoiem officiū. inter patrem ꝛ filiū dilectio. inter consanguineos pietas. inter deum ꝛ hominem religio. inter prelatum ꝛ subditum obedientia. inter maiorem ꝛ minorē reuerentia. [Castigetur]. i. verberetur.
Continuatio. Exponit literam.

1 ☞ Libertus vniuersitatis non dicitur singulorum, ꝛ cui debeat obedientiam.
2 Corpus quid dicatur.
3 Collegium quid dicatur.

Qui manumittitur. Est. §. in lege. sꝫ si
1 hac. ff. e. tit. Sūma † libertus vniuersitatis non est singulorū: nec debet reuerentiam singulis: sed ipsi vniuersitati, ꝛ illis qui nomine vniuersitatis agunt vel conueniunt. Et diuiditur in duas partes. in prima dicit ꝙ libertus vniuersitatis potest nulla petita licentia vocare in ius singulos de vniuersitate. in. ij. dicit, ꝙ si aduersus vniuersitatē vult agere: debet prius licentiam petere. ij. ibi: Et si. Lege. ¶ [Qui
Diuisio. Exponit literam.
2 manumittitur a corpore.] † Corpus est collectio hominū separatim degentiū: vt fabrorū: pistorū: scriptorū, ꝛ similiū. multitudo em hominū eiusdē officij in ciuitate aliqua q simul nō cohabitāt dicit hic corpus. bu. de isto corpore legitur ꝛ no. extra
3 de exces. prela. dilecta. archi. [collegio.] † Collegiū dicitur cōgregatio hominū simul viuentiū, ꝛ habitātiū: vt monachorū ꝛ canonicorū: alicuius ecclesie ꝛ similiū. bu. [singulos] sub nomine sed nullū eorū noīe vniuersitatis [vocabit]. i. vocare poterit sine venia. [Nā non est] assignatur cā illorū. i. singulorum [Et si]. ij. pars. [habere]. i. exhibere. [honorē]. i. reuerentiā: q patrono debet. [rē publicam vel vniuersitatē] cui⁹ seru⁹ fuit. [actorē]. i. generalē pcuratorē vniuersitatis: puta syndicū [vocaturus.] noīe vniuersitatis quasi diceret licet non ipsam totā vniuersitatē vocet: sed tantū vnū noīe illius veniam debet petere: ex quo illum vocat nomine vniuersitatis.

Si vero. Sequitur alia lex sumpta ex. l. ij. ff. de natalib⁹ resti. fm archi. ꝛ sententia eius est, ꝙ si princeps facit ingenuū libertū manumittēdo eū ꝛ restituendo eū natalib⁹ qđ potest princeps etiam inuito domino. tunc non debet reuerētiam amodo ei qui fuit patronus suus.

In criminali. Sequit lex alia: q qua postquā ostendit in. l. si. fine. qualiter puniat libert⁹: si agat contra patronū ciuiliter: nūc vult ostēdere qualiter puniat: si ꝫ eū agat criminaliter patebit residuū in expositione litere. Lege. ¶ [In criminali. Caput ei⁹.] accusando de crimine p quo deberet decapitari. bug. [fortunas]. i. facultates: scꝫ accusando de tali crimine p quo deberet amittere oīa bona sua. [añ exordiū]. i. añ cōtestationē
Exponit literam.

litis.iij.q.vlti.c.ſi.hug.archi.[crimẽ autem] excepit crimẽ leſe maieſtatis:vel adulterij: ſi patrona cũ proprio ſeruo cõmiſiſſe dicitur:quibus caſibus cum munere libertatis permittitur ſeruo accuſare patronum. Et ad hoc inducit legem ſequentem. Barto.

Diuiſio. Exponit literam.

SI qua. Sequitur lex: in qua ponitur pena mulieris ⁊ ſerui ꝓprij ſe ſimul iungẽtium,⁊ dat cuilibet licentiã accuſandi etiã ſeruo cũ ꝑmio libertatis.ij. pars eſt ibi:ſitq;. Lege. ¶[Si qua occulte.] Non eſt argumentandũ a cõtrario:qꝛ idem eſt et ſi manifeſte. hug.imo multomagis vt dicit azo.[verberone.] i.ſeruo verberibus digno: vel ſubijciendo verberibus. prius em̄ debet verberibus ſubijci,⁊ poſtea ignibꝰ tradi.Hu.[ſitq;] ij.pars. [oibus copia nũtiãdi officio].i.officiali curie:qui res introducit.hu.vel ſic copia officio.i.officiali nũtiandi.i.deferẽdi tale crimẽ corã iudice.hug.[cui] ſcʒ ſeruo.[libertas]ſcʒ a principe:vel iudice:corã quo ſeruus cõuincet dominam.alia vide in gloſ.

Exponit literam.

In patronos. poſtquã oſtẽdit ſuperiꝰ ꝙ liberti nõ poſſunt agere ꝯtra patronos:oſtendit etiã ꝙ nec teſtificari poſſunt cõtra eos: niſi in certis caſibus:quos enumerat hic.Lege. ¶[In patronos.queſtionem].i.tormentũ.i.eos ſubijci tormẽtis.hu.vel inquiſitionem per tormẽta.archi.[fraudati cenſus vel annone] hoc crimen cõmittunt qui publicum cenſum defraudãt.hu.vel publicam annonam.[in ceteris aũt]ſcʒ criminibꝰ.hu.[quãquã ſm ea non debeant formare ſnĩam iudicaturi].i.iudices.i.quãuis iudex ex ſolis dictis ſeruorũ nõ debeat pronũtiare ſnĩam: niſi alie probationes adſint.hu.[Si aũt alie probatiões aſſunt inuidia preſcriptionis euaneſcit].i.inuidioſa ⁊ odioſa ꝑſcriptio.i.exceptio ceſſat qua dominus dicit ſeruũ non eſſe torquẽdum contra ſe:quia ſuo domino ſit ſubiectus. [inopia].i.propter inopiam vide gloſſ.

Exponit literam.

INſolitum eſt. Lex eſt.ij.C.de qſtionibꝰ. Breue eſt ⁊ ſentẽtia patet ſatis.Lege.¶[Inſolitũ ⁊c.]quaſi diceret.Serui nõ ſolũ nõ audiũtur cõtra dños: vt.ſ.l.proxima.ſʒ nec aduerſus tutores vel matrem:niſi agaẽ a dñis contra tutores finita tutela.hu.[tutele].i.de his que tempore tutele egerunt:vel agere debuerunt.

Si vero. ꝯ.eſt:in quo magiſter gratianus ponit quid iuris,ſi ꝯtingat,ꝙ libertus ſua authoritate a patrocinio eccleſie receſſerit.Et dicit ꝙ ſi talis admonitus redire contempſerit in ſeruitutem reuocabitur.Et ad hoc inducit.c.ſequens.

Exponit literam.

LIberti. Hoc.c.ſumptũ eſt ex concilio toletano.iij.Sũma ptʒ.Lege.¶[Liberti.a patrocinio].i. a patronatu.i. ab obſequijs debitis:vel qꝛ nolũt ꝓſequi negotia ecclie.ſ.e. diaconi.in n.vel eius vtilitates extra de re.ecc.nõ alie.c.iij.[diſcedentes]ſua authoritate.hug.[irrita ſit] qꝛ reuocabitur in ſeruitutẽ:vt in predicto.c.diaconi.in fi.[ingrati actione].i.actione ingratitudinis.i.actione in factum: que datur propter ingratitudinem vt exponit hug.⁊ glo.

1 ☞ Libertus non poteſt reuocari in ſeruitutem niſi ordine iuris ſit conuentus ⁊ conuictus.
2 Libertus committens ingratitudinem aduerſus quẽcũq; eccleſie clericum an reuocabitur in ſeruitutem.

Diuiſio. Exponit literam. Bar. brix.

OCtaua. Sequitur ad idem hoc.c. ex cõcilio hiſpalenſi ſumptum.Summa eſt in rubro.Et põt diuidi in.iij.partes.in prima narrat exceſſum in.ij.punit.in.iij. aſſignat rationẽ : quare ſit talis exceſſus puniẽdus.ij.ibi:aduerſus quẽ.iij.ibi : talium em̄.patẽt oĩa.Lege. ¶[Octaua diſcuſſio].i.qſtio.agitata in ſynodo.hu.[ſalutẽ]corporalẽ.hu.vel vitã.archi.[ꝑdãnauit].i.valde dãnificauit:vel ad dãnãdũ vel dãnificãdũ alios inſtigauit.hu.⁊ gl.vel forte egit cõtra eccleſiã ſine venia.vñ ipſa dãnata eſt habẽti:vel ꝑ rapinã dãna intulit.Bar.bri.[aduerſus].ij.pars.[ingrati actio].i.ingratitudinis.i. intẽte ꝓpter ingratitudinẽ.hu.[nro iudicio]ingrati actio eſt priuatio accepti muneris:cũ aliqs ſcʒ priuatur aliquo bñficio: vel munere priꝰ habito ꝓpter ingratitudinẽ[authoritate canonum ⁊c.].i.ſeruato
1 ordine iudiciario tã legali ꝙ̃ canonico† qm̃ libertus nõ põt reuocari in ſeruitutẽ niſi ordine iuris ſit cõuẽtus,⁊ cõuictus.ar.xv.q.vij.c.vlti.⁊.C.de libertis ⁊ eorũ liberis.l.ij. ¶Surgit qõ corã quo iudice cõuenietur.Reſpõdetur ſm hu.ꝙ coram eccleſiaſtico.Nam eccleſia eſt generale forũ ⁊ ſuorũ ruſticoꝝ,⁊ ſuorũ ſeruorũ,⁊ ſuorũ libertoꝝ.ar.diſt.lxxxix.iudicatũ.⁊.j.e.q.eccle-
2 ſiarum.¶Surgit etiã hic queſtio† vtrũ libertus cõmittẽs ingratitudinẽ aduerſus quẽcũq; eccleſie clericũ : reuocabitur ideo in ſeruitutẽ.hic vr̃ ar.ꝙ ſic.Rñdetur dupliciter.primo ꝙ non.qꝛ hoc eſt ſpeciale in epõ ⁊ quolibet prelato eccleſie ſm.hu. ¶Secũdo reſpondetur ꝙ generaliter verum eſt qõ hic dicitur:qñ offenſa illa facta clerico redundat in eccleſiã:vel ſit noĩe eccleſie ſm hugu.[Taliũ enim].iij.pars[proditi].i.de inobedientia conuicti alias decidi.i. proijci vel deijci in ſeruitutem [adepta].i.ablata.hug.

Queſtio. Rñdet.

1 ☞ Filij liberti eccleſie an omnes teneantur ad reuerentiam. Et quid de nepote ⁊ pronepote.nu.2.

Diuiſio. Exponit literam.

DE libertis. Ad idẽ eſt hoc.c. ex cõcilio quarto Toletano ſumptũ.Sũma eſt cõtinẽs duas partes : ſecũdum quas diuiditur in duo. in prima ponit ꝙ ſi liberti ecclie ad ſacros ordines ꝓmoueanẽ: ab eius patrocinio ipſi et eorũ filij nõ recedãt. in.ij. ꝙ alij ab alijs libertati dati eccleſijs cõmendati debeant ab epõ tueri.ij.ibi:ab alijs. Lege. ¶[De libertis.]Secundũ modum quo ⁊c.ſcʒ ſic debent manumitti: ꝙ a patrocinio ecclie nõ recedãt.vnde ſubditur.⁊ tñ ⁊c.hu.Et tñ etiã canones dicũt,ꝙ debent liberi fieri: ex quo debent ordinari.vt di.liiij.qui ex famulis.hu.⁊ archi.[ab eis ꝓgeniti.]hic
1 ſurgit qõ† vtrũ oẽs progeniti liberti tam geniti antequã poſt manumiſſionẽ teneanẽ ad hanc reuerẽtiã eccleſie.Ad hanc varie ſm diuerſos reſpõdetur vt tangit tam hug.ꝙ̃ gloſ.nobis videẽ illa opinio rationabilior:que dicit vt tãgit hu.ꝙ textus preſens intelligaẽ de filijs libertorũ etiã natis poſt manumiſſionem.Tales em̄ re vera ꝓprie liberti ſunt:tñ quaſi liberti.i.obnoxij ecclie vel patrono ſui patris quo ad opas officiales: ſiue obſequiales:ſiue conſiſtant in faciendo:vt ſalutãdo:aſſurgẽdo:ſiue in nõ faciẽdo:ſcʒ nõ accuſando:nõ verberãdo,⁊ huiuſmodi.alias ꝓpter ingratitudinẽ reuocãtur in ſeruitutẽ. vt in ſequẽti ꝓximo.c.⁊.ſ.e.q.epſ. Et hoc ſit in odiũ ingratitu-
2 dinis ⁊ in fauorẽ eccleſie.¶Surgit hic alia qſtio† vtrũ ad talem obnoxietatem teneantur nepos ⁊ ꝓnepos liberti.Rñ.ſm hu.ꝙ ſic.ar.j.e.q.liberti.preterea hic patet qꝛ qua rõne tranſit talis obligatio in filiũ:eadẽ videtur tranſire in nepotẽ. itẽ idẽ colligitur ex eo: qꝛ in omnibus his capitulis dicit ab eis progeniti.i.longe deſcẽdentes.intelligit hug.vſq; ad ſeptimũ gradum.qꝛ in ſeptimo gradu dicitur finiri tota ꝓgenies ⁊ poſteritas cuiuſcũq;.[cõmendati]ab alijs diuinis priuatis. hug.ad defenſionem ⁊ protectionem.vt diſt.lxxxvij.eos libertos.[colligantur].i.defendantur: nec cuiquã donentur a patronis ſcilicet quo ad operas indebitas a principe: ſi epiſcopus habet hoc noñ poteſt facere per ſe.

Queſtio. Rñdet. Queſtio. Rñdet.

NE vero. ꝯ.eſt:in quo magiſter gratianus qꝛ contingit ꝙ cõditio originis propter longinquitatẽ temporis obſcuratur. Et ita poſſet eccleſia amittere ius patronatus ſui in multis libertis.docet hic ꝙ libertus tempore ſue manumiſſionis debeat ſcribere ſuam profeſſionem: qua profitetur ſe libertum eccleſie, ⁊ ab eius obſequijs promittat nunquã diſcedere,⁊ ad hoc inducit duo ſequentia capitula.

Diuiſio. Exponit literam.

LOnginquitate. Hoc.c. ſumptũ eſt ex cõcilio toletano qõ diuidiẽ in tres partes.in prima ponit qõ dictũ eſt.in.ij. ꝙ ſemp in nouitate epoꝝ debeant liberti chartulas ſue profeſſionis publicare ⁊ renouare.in.iij.cõtrafaciẽtes aut cõtẽnentes facere punit mãdando vt tales ad ſeruitutẽ reuocẽtur.ij.ibi:vnde his.iij.ibi: Si aũt.Lege. ¶[Longinquitate vniuerſalis ꝯcilij]nõ determinat de quo dicat.hu.[vt profeſſionẽ].i.ſcripturã cõtinentẽ ꝓfeſſionẽ.xxvij.q.j.oẽs.archid.[vnde].ij. pars [ſacerdos].i.epſ[vel ab eis].i.ab eis ꝓgeniti.vt.ſ.[⁊illi] ſcʒ liberti.[obtineant,⁊ eccleſia]ecce ipſis ⁊ eccleſie prodeſt talis renouatio, ⁊ per cõtrariũ datur intelligi.ꝙ his ⁊ illi nocet ceſſatio a tali renouatione. [Si autẽ].iij.pars[.j.annum] ordinationis.hu.[origini].i. ſeruituti.hug.

Exponit literam.

LIberti. Inducitur conſequenter hoc ca.ad idem propoſitum ex eodem cõcilio. Summa eſt eadem.omnia patent ex precedenti capitulo.Lege.¶[Liberti patrona].i.eccleſia.[nũquã moritur].i.nũquã deficiet.eccleſia enim nũꝗ̃ poteſt nulla eſſe.vt.xxiiij.q.j.pudenda[effectos libertos.]Ecce plane dicitur,quod deſcendentes a liberto eccleſie ſint liberti eccleſie: ſed quo ad eos ſic intelligo.i.more libertorum obnoxios : quo ad operas obſequiales. Hugu.[obſequium].i. reuerentiam patronalem: vel ſaltem illã : que dicitur opera officialis: vel obſequialis.Hug.

Pro remu-

PRo remuneratione. ꝯ.eſt:in quo incipit nona pars huius queſtionis : in quo magiſter Gratianus inducit alios caſus:in qbus licite poſſunt res eccleſie alienari.⁊ ponit quatuor.Primus eſt remunerationis obſequiorum preſtitorum. Secundus eſt miſerationis.Tertius eſt alimonie pauperum. Quartus eſt redẽptionis captiuorũ,⁊ omnes cõprehendũtur ſub caſu pietatis. De primo inducit duo capitula ſequentia.

Diuiſio. Exponit literam.

QUicũq;. Inducit in primis hoc capitulũ ex eodẽ. Summa eſt, ꝙ ſi ꝓ ſuffragio preſtito eccleſie ꝓmiſerit promiſſum implere tenebiẽ. Et diuiditur in duas partes. In prima ponit qõ dictum eſt. In ſecunda aſſignat rationem ex authoritate apoſtoli.ſecunda ibi:qꝛ ſicut paulus.patet totũ.Lege.¶[Quicũq;] prelati eccleſiarũ.Hu.[ſuffragio]facto:vel auxilio:vel conſilio.Hug.[promiſerint]etiã nudis verbis. Hu.[oportebit ſoluere] licʒ ſtipulatio non interuenerit:obligatur em̄ nuda permiſſione,⁊ ſi non ciuiliter vnde tenetur ad promiſſum perſoluendũ.arg.hic,⁊.j.e.q.v.quia.peccaret enim ſi quis nudũ pactũ nõ obſeruaret:honeſtũ tamen licet nulla ſolẽnitas interueniret. Hug.[oportebit].i.debebũt ſoluere promiſſum.Hu.[ad concilium prouinciale]hoc nõ obſeruatur hodie:ſed obſeruabatur antiquitus.vt.x.q.ij.caſellas.Hu.Arch.[Quia ſicut] ſcða pars.[apoſtolus] prima ad Ti.v.⁊ Luce.x.[dignus]ar.pro magiſtris ⁊ pro omnibus laborãtibus.ar.ſ.e.q.charitatem. Hug.

1 ☞ Prelatus poteſt ſeruũ eccleſie alicui donare propter obſequium preſtitum eccleſie.
2 Papa an poſſit dare eccleſiam vel beneficiũ eccleſiaſticum in remuneratio nem alicui clerico bene merito.
3 Papa an poſſit manumittere ſeruum altaris inuito epiſcopo illius eccleſie.

Diuiſio. Exponit literam. Queſtio. Rñdet. Queſtio. Reſpõdet. Queſtio. Rñdet.

ECcleſiaſticis. Ad idẽ inducit hoc ca.qõ eſt beati Gregorij.
1 Summa eſt in rubro.Vel breuius ſic.† propter obſequium preſtitũ eccleſie põt prelatus ſeruũ eccleſie alicui donare.Et diuiditur hoc capl'm in tres partes.In prima exorditur.In ſecũda narrat donationẽ factam. In tertia mãdat illam roborari authentico ſcripto.ſecũda ibi:qꝛ ergo. tertia ibi:queꝙ̃.Lege. ¶[Eccleſiaſticis remuneratione.]Nã in ea re in qua quis laborat vel loco debet fructum ſui laboris percipere.ar.diſt.lxj.nullus inuitis.⁊.c.quid proderit.⁊.ſ.e.q.
2 charitatẽ.Hu.Archi.[puerũ.]¶Hic ſurgit queſtio.† Utrũ papa vel alius prelatus eccleſie põt ſimiliter dare eccleſiã vel prebendã eccleſiaſticã vel dignitatem in remuneratione alicui clerico benemerito.licet de hac materia ſatis ſit dictũ ſupra in materia de ſimonia:hic tamẽ breuiter dicitur iuxta Hug.ſub cõcluſiõe affirmatiua,ꝙ ſic.nec eſſet ibi ſimonia dũmodo tria concurrant.Primũ eſt ꝙ non precedat pactio.Secundum ꝙ non ſit habitus reſpectus tantũ ad obſequiũ preſtitum. Sed in hoc eſt differentia qꝛ talia ſpecialia non debẽt dari in remuneratione:niſi bonis ⁊ dignis.ſed tẽporalia poſſunt ſic dari: etiã malis ⁊ ſceleratis ex quo meruerũt ſeruiendo ecclie.Hug.[dari] quo ad dominiũ[tradi] quo ad poſſeſſionẽ.Hu.[precipimus huiuſmodi neceſſe] ſic conſtrue.neceſſe fuit eum fulciri authoritate:ac robore hm̃õi [noſtre largitatis].i.donationis authentico ſcripto preſtãte authoritatẽ,⁊ robur huic largitati.i.donationi eam confirmante pro teſtimonio futuri temporis.Hug. ¶Surgit hic queſtio.quare papa nõ ſeruauit formam in canone prefigã : ſcʒ vt duos ſeruos de ſuis eccleſie recompẽſaret.Rñdetur iuxta Hu.primo:qꝛ non donauit illum intuitu ſuo:vel alicuius priuati:ſed intuitu eccleſie:cui ille donatarius multũ ſeruierat.Tum ſecundo qꝛ papa legibus ca-
3 nonicis nõ aſtringitur. ¶Surgit queſtio † vtrũ papa poteſt ſeruũ alterius eccleſie manumittere inuito epiſcopo illius eccleſie.Reſpon.iuxta Hug.ꝙ non ſolũ ſeruum romane eccleſie: ſed etiam ſeruũ cuiuſlibet alterius eccleſie põt pleno iure manumittere:vel donare:etiã inuito ꝑlato illius eccleſie,⁊ ſine recompenſatione aliqua.ar.ſ.e.q. qui manumittitur. ⁊.ix.q.iij. conqueſtus.⁊.c.per principalem.⁊.xvj.q.j.frater noſter.Hug.

1 ☞ Seruitus dicitur pena peccati.
2 Deus ſolus dicitur gubernator ⁊ diſpenſator romane curie.
3 Cardinales qui debeant primo ſubſcribere.

Diuiſio. Exponit literam. Lauren. Archidia.

CUm redemptor. Ad idem ſequitur hoc capitulũ quod eſt beati Gregorij ſcribentis duobus:quos manumiſit. Summa eſt, ꝙ miſerationis intuitu ſerui eccleſiarum libertati donari poſſunt. Et diuiditur hoc capitulum in tres partes. In prima ponit exordium. In ſecunda manumittitur.In tertia mandat inde confici inſtrumẽtum.ſecunda ibi: atque ideo.tertia ibi:hanc autem manumiſſionem.Lege text. ¶[Cum redemptor] redẽptor noſter Chriſtus eſt.de quo ad Gal.iij.Chriſtus nos redemit de maledicto.⁊ Apoca.iij. Redemiſti nos in ſanguine tuo[cõditor] Jo.j.per ipſum omnia facta ſunt.[captiuitate] ipſe enim captiuã duxit captiuitatẽ quando inter cetera dona dedit ſe hominibus [ſeruitutis]ſcʒ peccati:quo quis efficitur ſeruus diaboli. Jo.viij.⁊.xv.q.j.nõ
1 eſt.Hu.[libertati] ad Gal.iiij.[ab initio]ſcʒ mũdi † quia ſeruitus pena peccati eſt.vnde natura omnes fecit liberos:ſed ex culpa facti ſunt ſerui. De iſta materia plura locuti ſumus in principio huius operis di.j.ius naturale.[Jus gentium]approbauit enim ius ciuile ſeruitutẽ:ſcʒ vt ſeruarent captiuos: ⁊ non occidentur ⁊ ſic fierent ſerui. Hu.nota etiam diſtinc.j.c.ius gentium.[in qua nati fuerant]ab initio mũdi in ſuis maioribus:vel in ſua natiuitate:quo ad ius naturale:ex quo nulli naſcuntur ſerui.[Jtaq;]ſecunda pars.[pietatis ciueſq; romanos] pleno iure manumiſſi.[Hanc autem]tertia pars[cũ tribus]vide ꝙ paucorũ ſubſcriptio ⁊ cõſenſus ſufficit in alienatione rei eccleſiaſtice facta a papa quod nõ obtinet in alijs. ipſe enim ſolus poteſt alienare ſi vellet, ⁊ eſſet rata alienatio: licet omnes cardinales diſſentirent.vt.ix.q.iij.cuncta.Hu.dicit Lauren.ꝙ in fauorem libertatis multa cõtra iuris formã ſunt introducta.ff.ad legem fal.l.penales.ꝯ.vlti.vel al's non poteſt papa alienare rem eccleſiaſticam ſine cõſenſu cardinalium:licet quidam contradicunt pleniſſimam ei attribuentes
2 poteſtatẽ:niſi in articulis fidei.ſm Lau.Archi.† Magis nobis placet dictũ Hu.quia ſibi ſoli data eſt gubernatio ⁊ diſpẽſatio romane curie.di.xxiij.in nomine domini [prioribus] ſcʒ
3 primo ſubſcribentibus.arg.† ꝙ preſbyteri cardinales primo debẽt ſubſcribere,⁊ poſtea alij. Hu.vel prioribus quo ad cardinalatum.Qui enim primo fuerunt cardinales:primo debẽt ſubſcribere.hoc bene obſeruaẽ inter cardinales:qui ſunt eiuſdem ordinis.Hugu.[Subſcripſimus.] vide hic dicit gloſſ.ꝙ ſigillum pape non faciat chartam authenticam:niſi aſſit ſubſcriptio.ſed vide de teſtibus.cum a nobis.glo.

Item ſerui. ꝯ.eſt:in quo magiſter Gratianus preter principale propoſitum loquitur de immunitate ſeruorũ ecclie,⁊ forte fuit occaſio huius interpretationis:quia fecerat mentionem de ſeruis eccleſiarũ, ⁊ de immunitate eccleſiarũ:vel ſicut ſupra oſtẽderat ꝙ eccleſiarum poſſeſſiones non erant a laicis fatigande.ita nunc oſtendit,ꝙ etiam nec ſerui eccleſiarũ.ad quod inducit ſequẽs capitulum.

1 ☞ Serui eccleſie an poſſint cogi in aliquo caſu ad operas publicas.
2 Concilium an poſſit conſtituere ſuper ſeruis ſine authoritate principis.

Diuiſio. Exponit literam. Queſtio. Rñdet. Hoſtienſis. Queſtio. Rñdet.

ECcleſiarum ſeruos. Hoc capitulũ ſumptum eſt ex cõcilio toletano. Summa eſt in rubro. Et poteſt diuidi hoc capl'm in tres partes.In prima narrat exceſſum lachrimabilem. In ſecũda implorat fauorem principis ſecularis. In tertia punit talia preſumentem. ſecunda ibi:propter quod.tertia ibi:ſi quis vero. Lege textũ. ¶[Eccleſiarum ſeruos] generaliter loquitur ⁊ de ſeruis eccleſie,⁊ de ſeruis clericorum. Hug.[actoribus] id eſt officialibus:vel adminiſtratoribus[angarijs] iniuſtis exactionibus vel oneribus. Eſt iſte tex.contra principes ⁊ conſules:qui eccleſias ⁊ eorũ ruſticos grauant in tallijs, ⁊ angarijs, ⁊ publicis operibus:ſcilicet in foſſatis cauandis, ⁊ in muris extruen
1 dis.Hug. ¶Surgit hic queſtio † vtrum in aliquo caſu poſſint ſerui eccleſie cogi ad has publicas operas.Reſpondetur vt dicit gloſſ.ꝙ ſic:ſcilicet cum occurrit magna neceſſitas:vt cum ciuitas eſſet obſeſſa:tũc enim non debet pati eccleſia ſuos ruſticos defendi aliquo ꝑuilegio a cuſtodia ⁊ huiuſmodi:imo debet eos ad hoc compellere.extra de immunita.eccleſie.peruenit. ibi vide. Bernardus ⁊ Hoſtienſis [propter quod] ſecunda pars. [omne.domini noſtri] ſcilicet regis : qui intererat cõcilio quem ex humilitate vocat dominum ſuum Hug. hodie ſecus.extra de crimi.falſi.quam graui.vbi appellat reges filios [tales vſus] id eſt abuſus, ⁊ peſſimas conſuetudi-
2 nes. ¶Surgit queſtio nunquid † concilium ſine authoritate principis poterat hoc cõſtituere cum ſerui illi ſubſint iuriſdictioni temporali eccleſie. Reſpondetur iuxta Hugu.ꝙ ſic ⁊ ita conſtituit nec ſacerdotes ſiue patres concilij petunt vt concilij conſtitutionem confirmet. Sed vt iudices ſuos ⁊ actores in quos poteſtatem habebat a talibus preſumptio-

nibus refrenet.vnde ait vt tales ꝛc.Hug.[Si quis vero] tertia pars.[seruum clerici]ꝓpriū ꝛ sic generaliter loquitur de seruis clericoꝝ siue ꝓprijs siue ecclesiasticis.Hug.[a cōmunione ecclesiastica.]ar.ꝙ quis punitur in eo in quo peccat.ar.s.e.q.qui ꝛ humanis. Hug.[cui impedimentum.] ¶Surgit questio:qualiter fecit impedimentum ecclesie qui tales seruos occupat. Respondetur ꝙ multipliciter iuxta Hug.primo qꝛ subtrahuntur ipsi ecclesie opere seruorum. Secundo quia abstrahuntur clerici a seruitio ꝛ officio ecclesie intendendo eis: que serui debebunt facere. Tertio subeundo solicitudinem ꝛ laborem de eis liberandis ꝛ defendendis ab eo qui eos occupauit.Hug.Lau.Archidi.

Questio.
Rñdet.

Item pro alimonia.

§.est:in quo Gratianus subiungit alios casus licite alienationis rerū ecclesie:scilicet in casu alimonie prestande pauperibus tempore necessitatis, ꝛ redemptionis captiuorum : pro quibus inducit sequentia capitula vsque ad.§.item largitate,

1 ☞Casus in quibus licite alienantur res ecclesie.
2 Ecclesia tenetur redimere captiuos vbi timetur periculum mortis,
3 Calix quando debet vendi an sufficiat ꝙ confringatur absq3 eo ꝙ confletur.

Aurum. Hoc est capitulū beati Ambrosij libro de officijs.Summa. Ambro-
1 sius hic intendit ostendere,† ꝙ res ecclesiastice, ꝛ etiam vasa sacra possunt alienari tempore necessitatis. Et ponit quinq3 casus in quibus licite alienantur res ecclesie scilicet pro alimonia pauperū:pro redemptione captiuorum:pro loco religioso edificando:pro cemiterijs ampliandis : pro sepulchris mortuorū extruendis. In his quidē vasa pretiosa ꝛ etiam sacra debēt alienari alij ecclesie in eadem forma:laicis confracta ꝛ conflata. Et potest hoc capitulū diuidi in generali in duas partes. In prima ostēdit exēplo rationibus ꝛ authoritate ꝙ vasa sacra possunt alienari in casibus ꝑdictis. In secunda dat formā alienandi illa.secūda ibi:in his tribus.Lege tex. ¶[Aurum] non vt conseruet tempore necessitatis,s.ea.q.nolo.al's autem ꝛ habere potest ꝛ seruare.vt s.e.q.j.exemplū.ꝛ.c.habebat.Hugu.Crudele plane est aurū in techa rubiginari, ꝛ proximū fame mori:aut carcere cruciari. vnde saluator ait.Matth.vj.Facite vobis amicos de mamona iniquitatis [nihil adiuuat] si seruet cū necesse est vt adiuuet.Hu.[quātū].i.q̄ multū[assyrij].i. Babylonij:qui sub nabuchodonosor rege ceperūt hierusalem ꝛ vasa de templo dn̄i abstulerunt.Hugu.vt patet.iiij.Regū.xxiiij.ꝛ.xxv.[melius] electiue.vt.xxij.q.j.cōsidera.Hug.ꝛ Archi.[conflat vasa]etiā sacrata. Hu.[desunt pauperibus vel ecclesie] ad dandū pauperibus.Hu.[cōtaminat] tractādo manibus pollutis.Hug. Archidi.[asportat].xvj.q.vij.maiores nisi. Archi.[dicturus es]Matth.xxv.[Cur passus es mori] qd qui facit homicida est.distin.lxxxvj.pasce.[ministrasses].i.debuisti ministrare.ad hoc tenetur ꝓlatus,ꝛ peccat si hoc nō facit.di.xlvij.sicut. Hu. ꝛ dist.lxxxvj.nō satis.Hu.[cur tot.]Hic ponit aliū casum licite alienatiōis rerū ecclesie:sc3 propter redēptionē captiuo-
2 rū[hoste occisi]. Hic est ar.† ꝙ ecclesia tenet redimere captiuos vbi timetur periculū mortis.vt.s.e.q.sicut omnino. Hu. Item vbi timetur periculū seu mors anime:vt cū cogerentur adorare idola.xxiij.q.iiij.ipsa pietas. Laur.[vasa].i.corpora. [his non posset] respōsum est conueniēs. Hu.[timui] sic forte se excusabat.i.forsitan dicet quis.ꝙ vasa argētea vel aurea ideo nō vendidi pro redēptione captiuorū:ne ornatus deesset in eccl'ia.Sed hāc responsionē remouet Ambrosius. [Respōdet] scil3 Ambrosius:vel quicūq3 alius prudens qui vult tali prelato negligenti pietatis opera se opponere[ꝙ aurū sacramenta non querūt] de necessitate qꝛ possunt cōfici sacramenta in vasis nō aureis:aut argēteis:quia in quocūq3 vase accedit verbū ad elementū fit sacramentū.vt dicit Augusti.sup Joā. Si arguatur de.c.vt calix.de conse.di.j.vbi dicitur, ꝙ calix si non potest esse de auro:saltē fiat de argēto:vel saltē ex stanno. Rñdetur ꝙ illud qd hic dicitur nō querūt intelligiꝫ quātum ad effectū sacramenti:vel efficaciā sacramēti:vel vt magis placeant deo:qm̄ non minus sunt sacramēta:nec minus sunt efficacia:nec minus deo grata:si conficiantur in alijs vasis q̄ aureis:vel argēteis. Exposcit tamē dignitas ꝛ reuerentia:vt qm̄ fieri potest sacramentum corporis ꝛ sanguinis christi in vasis argēteis vel aureis cōficiatur [que auro non emuntur].i.emi nō debēt.Hu. Absit enim tam sancta auro cōparari qd detestatus est Petrus Simoni mago.Actuū.viij. [Ornatus sacrorū redemptio captiuorū est] quoniam per redemptionem

Diuisio.
Exponit litteram.
Archid.
Lauren.
Opponit
Rñdet.

captiuorū ab infidelibus eripiūtur anime a lapsu erroris,ꝛ verius ornatur eccl'ia lapidibus viuis,q̄ auro ꝛ argēto mortuorū.Sanctius est templū spūssancti,qd fideles sunt:omni vase templi corporalis. Et q̄to pretiosior est anima corpore:tanto magis ea per que anime liberanꝫ a morte sc3 eterna in redemptione captiuorū.[Sanguis]Sanguis christi redemit nos a seruitute peccati.ꝑma Pet.j.Non em̄ auro ꝛ argento redēpti estis:sed ꝑtioso sanguine christi.Igitur ille est pretiosus thesaurus:qui captiuos redemit:quos sanguis christi operatus est:sc3 redemptionem.Apocal.v. Redemisti nos in sanguine tuo [nemo.] Subiūgit Ambro.v.propter que licitū est sacra vasa vendere.Primū est alimonia pauperū.Secundū redemptio captiuorū:que duo simul cōiungit dicēs [nemo pōt dicere].i.obijcere,ꝛ aliquē inde accusare[cur pauper viuit ꝛ captiui ꝛc.] id est quare bona ecclesiastica sunt expēsa in vsus pauperum,ꝛ in redēptione captiuorū cum ad hoc sint ordinata:vt inde pauperes viuant:pro quibus mortuus est christus. Esa. lviij.Frange esurienti panem tuū,ꝛ egenos vagosq3 indue in domū tuā.[nemo potest accusare:qꝛ templū ꝛc.]Ecce tertium id est qꝛ bona ecclesie sint exposita in edificatione tēpli siue loci religiosi.Hug.[nemo.] Ecce quartū [humandis.spatia].i. cemiteria[laxata].i.ampliata.i.qꝛ res ecclesie sunt alienate ꝑ emendo locū ad opus cemiterij:vel dilatandū vt ibi sepelianꝫ corpora. [Nemo pōt dolere].Ecce quintū [dolere] sc3 de hoc: qꝛ bona ecclesiastica sunt expēsa ad cōstruenda sepulchra mortuorū,ꝛ hec duo qꝛ similia sunt ꝛ ad idem cōprehēduntur sub eodē membro.Hu.vnde sequitur.[In his tribus]scda pars. [generibus].i.casibus quinq3 posuit modo dicit tribus:sed duos primos casus nunc ponit sub vno membro cū ad vnum effectiue pertineāt:sc3 ad saluandū vitam hominum. Similiter alios duos:sc3 quartū ꝛ quintum ponit sub eodem membro:cum ad vnum effectū similiter pertineant:sc3 ad corpora mortuorū humanda.tertiū patet.Archidia.[Initiata] consecrata.vt distinc.xxxij.verum.Hu. Archidia.[confringere ꝛ
3 conflare.] ¶Surgit hic questio.† Utrum cum vendi debeat calix:sufficit ꝙ confringatur absq3 eo ꝙ confletur.Respondetur iuxta Hugu.ꝙ non,ꝛ ratio est.Nam in superficie exteriori potius consistit cōsecratio ꝛ vnctio:ne ergo ibi aliquid consecrationis remaneat confringuntur vasa sacrata,ꝛ postea conflantur,ꝛ ita venduntur. Et ita agendū est quādo laicis personis vendunꝫ. Alie vero ecclesie possunt vendi in eadem forma.x.q.ij.hoc ius.vnde sequitur [forma poculi].i.vasis [mystici].i.calicis in quo mysticū poculum.i.sanguis christi conficitur,ꝛ sumitur. Hug.[ne exeat de ecclesia].i.calix in sua forma nō vendatur:nisi ecclesie:nec exit si alteri ecclesie vendatur ne ad vsus nepharios,i.inhonestos:vel mūdanos:vel maleficos transferatur in prima forma, quod enim consecratum est non potest venire.vt.xiiij.q.vj.comperimus. Ideo primū ponit ordinē alienādi.[Nam primo vasa que initiata non essent] id est consecrata [deniq3 comminuta].i.consecrata:postremo conflata,i.illa que in sua forma nullo modo extra ecclesiam debent exire per minutas ꝛc. Concludit in huiusmodi quos supra diximus:scilicet pro pauperibus pascendis:pro captiuis redimendis : pro ecclesijs construendis : pro cemiterijs ampliandis:pro sepulchris extruendis.Hug.

Questio.
Rñdet.

1 ☞Res ecclesie debent distribui pauperibus.
2 Sacerdos quare non debet studere proprijs diuitijs.
3 Causa cessante cessare debet quod propter causam introductum est.
4 Uasa aurea ꝛ argentea ꝙ sint in ecclesia an placeat deo.
5 Res ecclesie seruare ad cautelam futuri licitum est.
6 Peccatum aggrauatur ratione rei in qua peccatur.

Gloria. Ad idem introducitur hoc ca.quod est beati Hieronymi ad Nepotianū. Summa. Hieronymus loquitur ꝛ inuehit contra episcopos auaros erga pauperes ꝛ indigentes:sed superfluos circa se ꝛ suas ꝛ circa ornatum ecclesie. Uel sic.
1 Summa.† ꝙ res ecclesie debent pauperibus distribui.Et diuiditur hoc capitulum in quatuor partes in quibus quatuor documenta notabilissima ponuntur. In prima ponit,quod gloria episcopi sit pauperum curam habere. In secunda inuehit in eos : qui de ornatu templorum curam habent:sed de ornatu virtutum ministrorum dei nullam. In tertia ostendit quam graue sit peccatum defraudare ecclesiam aut bona pauperum subtrahere, In quarta ostendit quam difficile sit cum diuitijs sequi Christum.secunda ibi:multi edificant. tertia ibi : amico. quarta ibi: socrates ille. Lege textum. ¶[Gloria episcopi ꝛc.] Certe gloria episcopi est ꝓuidere necessitatibus

Diuisio.
Exponit litteram.

cessitatibus pauperum.In hoc enim clarescit episcopi dignitas. Est etiam episcopus pater pauperum:qui debet suis filijs prouidere:vt cū sancto Job dicat. Job.xxix.pater eram pauperū.vnde prima ad Ti.iij.dicit apostolus.Oportet epi-
2 scopum hospitalem esse.[ignominia est sacerdotis] ignominiosum plane est sacerdoti studere proprijs diuitijs. Cum qꝛ eius officium est vt mente sit eleuatus ad deum. Turpe ergo est ꝙ sit depressus per auaritiam ad terrena.Cum quia ignominiosum est sacerdoti,ꝙ habeat cor deorsum ad ima:q alios inuitat dicens.Sursum corda habere ad dominum. Cum qꝛ sacerdotibus dicitur.ps̄.ij. Seruite domino in timore,ꝛ exultate ei cum tremore. Non possunt autē seruire deo ꝛ mammone.Luce.xvj.Cum quia cum sacerdos in diuitijs magnificaꝫ ꝛ delicijs affluit ad ignominiam sibi reducitur ꝙ pauper natus famelicus vili cibo nutritus:prout de se dicit Hieronymus. Causa humilitatis natus.dicit in persona auarorum ꝛ diuitum ꝛ delicatissimorum prius tamen pauperum. Hugu. [cibario] id est familiari ꝛ grosso. Hugu.[rugientem] id est famelicum.Hug.[non poteram] quia non habebam. Archidiac.[nunc] ex quo factus sum diues vel prelatus [similam] id est panem albissimum qui fit ex flore farine[multi] secūda pars.[edificant parietes colūnas ecclesie subtrahūt].i.a profundo eleuāt[ministrorū] Christi[nulla dilectio].i.cura[personas]paratas ꝛ virtutibus ornatas[eleuare] in ecclesia[nec nihil aliquis opponat] quia argumentū eius parum valebit. Si quis dicat ꝙ ornatus magnus fuit in templo.hoc em̄ non arguit.Cum quia ille ornatus magnus procedat ex volūtate dei. [Tunc enim hec probabantur a domino].i.placebant ei:quādo sacerdos hostias ꝛc.ꝛ sanguis pecudum erat remissio peccatorū [per significationem].i.significabat illum sanguinem Christi per quē peccata dimittūtur.Hu.Lau.Arch. ad Hebre.ix. Si sanguis hircorum ꝛ taurorū ꝛ puluis aspersus vitule sanctificabat inquinatos:q̄to magis sanguis christi emundabit cōscientias vestras ab operibus mortuis:cum
3 dicit quando sacerdotes. Est ar.† ꝙ causa cessante cessare debet quod propter causam introductū est,ꝛ ꝙ mutatio temporis rerū mutationem inducit.vt.xxiij.q.iiij.si ecclesia.ꝛ.xxxij.
4 q.j.quod autem.¶Surgit hic questio.† Utrum nunc placeat deo ꝙ sint in ecclesia vasa aurea ꝛ argentea. Et vtrum debeāt esse.Et videtur ꝙ non ex presenti caplo.¶In oppositum videtur quoniam multi sancti ꝛ principes catholici cōmendati sunt,ꝙ talibus ornauerint ecclesiam. ¶Respon.sub duabus cōclusionibus.Prima est ꝙ deo placent.Secunda ꝙ in ecclesijs esse debent propter reuerentiā diuini cultus ꝛ excellentiā sacramentorū:licet non sit necesse,ꝙ sint tot quot erant in veteri testamento:qꝛ cum populus ille esset carnalis necesse erat duci per ista mundana ꝛ temporalia ad reuerentiam diuinitatis. De calice autē aureo aut argenteo habendo si haberi potest.de cōsecra.di.j.vt calix.Si vero in aliqua ecclesia habeantur huiusmodi vasa in superabūdantia danda sunt ꝛ vendenda in tempore necessitatis:q̄q̄ est alia responsio quasi diceret sic respondeꝫ quāuis aliter posset responderi:sc3 ꝙ omnia illa precesserūt in figura.prima ad Cor.x.vnde quia precesserunt in figura veniente veritate illius figure ꝛ elapso tempore debuerunt cessare.Significat enim ille ornatus veteris testamēti:ornatū viuentis tabernaculi:sc3 fideliū.ex quibus sicut viuis ex lapidibus constituiꝫ ecclesia Christi.Et iste est qui maxime placet deo.[Scripta sunt propter nos] ad doctrinā nostrā,ꝛ correctionē [in quos fines seculoꝝ].i.qui sumus in vltima etate.vnde Augustinus.xxij.de ciuitate dei ait sic. Joā. dicit prima Jo.ij.nouissima hora est quātū duratura sit ignoramus:dicente veritate. Actuū.j.non est vestrū nosse tempora:vel momenta:que pater posuit in sua potestate. [Nunc vero] quasi diceret.ita erat in veteri testamento:sed nunc aliter est in nouo.vt.xvj.q.vij.ꝛ hoc. Hu.[pauper dominus omniū] ad Hebre.j. Deus omnia subiecit sub pedibus eius:vt scōm Ambro.sit dominus omniū:etiam ꝑm ꝙ homo natus de virgine voluit tamen pauper esse non vtens suo dominatu:quo ad diuitias qui dicebat filius hominis non habet vbi caput suum reclinet. Luce.x.Fuit ergo Christus homo omnium dominus.quia Joan.j.In propria venit.sed fuit pauper quo ad vsum dominandi:vt diceret ps̄.lxxv.Inops ꝛ paup sum ego. [crucē] sic saluator ait.Matth.xvj.Si quis vult post me venire:abneget semetipsum, ꝛ que in mundo sunt contemnendo per humilitatem,ꝛ tollat crucem suam:sc3 penitentie:mortificando membra nostra per penitentiā, ꝛ sustinendo passiones ꝛ contumelias pro Christo,ꝛ opponēdo nos morti pro domo Israel:si necesse fuerit.vt distinc.xliij.sit rector.[amico]tertia pars.[ecclesiam fraudare]id est recipere ꝛ vsurpare res ecclesiasticas[sacrilegium est.] Dicit enim Augusti.sup Joā.ho-

Archid.
Questio.
Opponit i cōtrarium.
Rñdet.
Augu.
Ambro.
Augu.

mil.lx. Qui de ecclesia tollit:sacrilegium cōmittit.ꝛ inde proditori cōparatur.Nota tamen ꝙ vt dicit dominus Ulrichus. non est proprie sacrilegium sed ꝑm similitudinē:scilicet ꝙ ille res auferuntur de sacro id est de ecclesia.vbi licet nō sint localiter:sunt tamen ibi ꝑm dominij potestatem [pauperibus erogandum] id est vsurpare dispensationem rerum ecclesiasticarum [vel pluribus esuriētibus] id est in tempore necessitatis id reseruare [vel cautum est].i.ad cautelam fit:quia pro certo expectatur maior necessitas in sequenti tēpore:nec adhuc tan-
5 ta est indigētia, ꝙ ecclesia non possit reseruare.† ad cautelam enim futuri licitum est reseruare res ecclesiasticas.vt.s.e.q.j. exemplum.ꝛ ca.habebat.ꝛ.q.ij.vobis. Quedam enim cautela est laudabilis:vnde estote prudentes sicut serpētes ꝛc.vt.xvj. q.j.si cupis.Hu.[vel timendum est] id est ex timore ꝛ auaritia retinet:nullam habens iustam causam retinendi:cum omnes videat mori fame.Hug.[subtrahere] fraudulenter,ꝛ malitiose[superat omnium predonū crudelitatem] quia vt dicit Ulrichus in summa sua tempore extreme necessitatis vergit in
6 stragem egenorū cōmunitatis.ar.† ꝙ ratione rei in quā peccatur aggrauatur peccatum.ar.xvij.q.iiij.sicut qui.ꝛ.xxij.q. ij.mouet.[Socrates]quarta pars.[thebanus] sic dictus est: quia in ciuitatem thebarum que est in grecia natus fuit.vnde thebanus a thebis dictus est[auri pondus] tūc socrates nōdum perfecte moralē philosophiā fuerat assecutus. Primo quia pondus auri non proiecisset in mari:sed quod sibi erat impedimentum philosophie fecisset cedere in vtilitatē proximorū dando pauperibus.Hoc prudentia dictat:ad hoc inclinat misericordia,ꝛ liberalitas:amicitia, ꝛ ꝓximi dilectio. Sic docuit christus.Matth.xix.Si vis perfectus esse:vade ꝛ vende omnia que habes , ꝛ da pauperibus. Secundo quia multi cum diuitijs habuerūt virtutes:vt Abraham:Dauid:Job. Et vt dicit Augusti.multi sancti reges ꝛ canonizati in nouo testamento.Tertio quia ꝛ si diuitias habuerūt effectu eas tamen sibi subiecerunt ꝛ contempserunt affectu.vnde fuerunt pauperes spiritu.Matthe.v.vt dicit Augus.de moribus ecclesie. In hoc tamen laudatur socrates,ꝙ maluit abijcere diuitias:quā virtutibus carere[virtutes simul ꝛ diuitias] si ex cupiditate ꝛ amore diuitie teneātur,ꝛ propter eas iustitia deseratur:aliter diuitie cū virtutibus bene possunt haberi. Nā diuitem cum bonis operibus non reprobamus.vt distin.xxx. hec scripsimus.Hu.[nos suffarcinati] hic reprobat Hieronymus clericorū auaritiā.i.onerati. [Sequimur].i.sequi volumus:vel sequi nos credimus, ꝛ simulamus [sub pretextu] id est sub tali pretextu:sc3 vt reseruentur ad eleemosynā faciendam:quasi diceret hoc dicimus:hoc pretendimus:sc3 nos cōgregare diuitias vt inde eleemosynas faciamus [pristinis].i. prius diu habitis[incubantes] eas conseruādo[aliena].i.ecclesiastica [plenus venter].i.prelatus:qui viuit in omnia affluentia rerum ꝛ delicijs. Hug.multi enim prelati sunt:qui de bonis ecclesie vitam ducunt voluptuosam,ꝛ ventre pleno de ieiunijs disputant:de pauperibus loquuntur quibus se compati fingunt:sed facto negant ꝛ mentiuntur.[non hierosolymis fuisse ꝛc.] quasi diceret:nō prelatum esse:vt prelati locum tenere:laudandum est:sed facere opera prelati bona.vt distin. xl.non facile[non loco] nisi enim opera prelati faciat vanum tenet nomen prelati.vt distinctio.lxxxvj.fratrem.ꝛ canis impudicus potius est dicendus:quam prelatus.ij.quest.vij.qui nec.ꝛ dist.lxxxiij.nemo.Hug.

Ulrichus.
Ulrichus.
August.
Augu.

Item largitate.

Adhuc adducit magister Gratianus aliū casum : in quo res ecclesiastica licite potest alienari:sc3 quo ad vsumfructum dando eas clericis sub nomine precarie:pro quo inducit sequens capitulum.

1 ☞Clericus qui episcopi largitate rem ecclesie recepit quo ad vsumfructum : debet sub nomine precarie de ea professionem scribere,ꝛ illam vtiliter colere:alias priuabitur.

Sepe fit. Hoc capitulū sumptum est ex con-
1 cilio toletano.Summa.† Clericus qui epi largitate rem eccl'ie recipit quo ad vsumfructū:debet sub nomine precarie de ea ꝑfessione scribere,ꝛ illam vtiliter colere:al's huius rei concessione priuabitur.Et diuidiꝫ hoc cap'm in tres partes.In prima premittit causam mouentē ad instituendū. In secunda statuit duo. In tertia subiungit transgressoribus penam.secūda ibi:quapropter.tertia ibi:si quis.Lege textum.¶[Sepe proprietati] id est veritati.Sepe enim vera origo rei relabitur a memoria hominum ex tempore , ꝛ sic forte ex longinquitate temporis ignoratur : vnde tale beneficium habuisset initium ; nisi inde

Diuisio.
Exponit litteram.

Archid. scriptura existeret.Hugu.[vel proprietati] id est dominio,qd fuit ab origine.Archi.[quapropter]secūda pars.[sub nomine precario] qꝛ sicut in precaria interuenit solēnitas scripture sic ꝛ hic debet interuenire: ne ex mora tēporis reuocaretur in dubiū:an hec res fuisset ecclesie. Hoc certificaretur per talem scripturam,ꝛ hoc est [scribere professionē].i.facere scripturā: in qua profiteatur se talē rem sic ꝛ sic accepisse ab ecclia. Hug.[ne per retentionē ꝛc.Nonne] ratione pscriptionis que in tali casu currere non pōt:qꝛ in bñficijs prescriptio non currit.xvj.q.iij.clerici.ꝛ.c.si eps.sed ratione ignorātie:quia forte ignoraretur res ecclesie fuisse ecclesie ꝛ sic ecclesia eam nunquā repeteret.Et ita fieret ei preiudiciū [ꝛ quicunqꝫ] secūdo statuit,ꝙ quicūqꝫ in vsu.i.vtatur fructibus eius omnia percipit [laborare].i.tractare:disponere, ꝛ tollere. Hug.[diuini].i.ecclesiastici.Hug.[negligi] qꝛ teneretur ad estimationem deteriorationis.ff.de peti.here.ei qui partem.§.cum predia.ꝛ.s.e.q.iiij.quicunqꝫ.Hug.ꝛ Archid.[Cō si quis]tertia pars.[priuare].id est tale quid fecisse:per quod debet priuari beneficio.argu.xj.q.iij.ipse.ꝛ.iiij.q.v.quisquis.ꝛ tamē estimationem deteriorationis restituet.ar.x.q.ij.hoc ius.

Religionis. §.est:in quo ponit alius casus alienationis licite rerū ecclesiasticarū: scilicet causa religionis ꝛ ad hoc inducit sequentia capitula.

1 Diocesanus an possit sine pape authoritate ecclesiam secularem sibi subditam facere regularem.ꝙ sic.numero.2.
Non tamen de regulari secularem.numero.3.

Si episcopus. Hoc qd ad hoc inducit sumptum est de primo concilio toletano. Summa est in rubro. Et diuidit
Diuisio. hoc caplm in duas partes. In prima concedit,ꝙ episcopus possit de cōsensu capli ꝛ de parochia monasterium dedicare. In secūda concedit,ꝙ etiam possit pro sustentatione religiosorū aliquid monasterio dare:cum tamen sine detrimento ecclesie sue hoc faciat.secūda ibi, ꝙ etiam ꝛ si de rebus.
Questio. 1 Circa hoc.c.quia tangitur in glo.pōt queri † vtrum diocesanus sine authoritate pape possit ecclesiā secularē sibi subditam facere regularē ꝛ econtra.Respondet sub aliquibus con-
Respōdet. Pria ꝯclu. 2 clusionibus.Prima est,† ꝙ eps sine authoritate pape pōt de ecclesia seculari facere regularē.patet conclusio ex isto.c.cum gloss.ꝛ ex.c.ad audientiam.de eccle.edifi. Huius conclusionis est Ber.super pdicta decreta.ꝛ Hostiē. Secunda conclusio.
Scda conclusio. 3 † Episcopus sine authoritate pape nō pōt de ecclesia regulari facere secularē.Ista conclusio colligit ex.c.relatū.extra ne cle. vel mo.ꝛ de reli.domi.inter quatuor.ꝛ.xix.q.iij.§.queritur.ꝛ.c. sequenti.Fallit hoc vbi regulares haberi non possunt:qꝛ tunc in eorū defectum possunt poni ibi seculares: vt in allegato.c. inter quatuor.in fi.vt no.Jo.in hoc.c.licet aliq.scꝫ Ala.Tan-
Alanus. Tancredꝰ. Henricus contra. cre.ꝛ Ber.dicāt.ꝙ eps pōt indistincte de ecclesia regulari facere secularē. Sed vt dicit Henricus male.vnde opinio Joā. approbatur in.c.allegato.que semel.xix.qd.iij.ꝛ.§.precedenti queritur pm Archi.in.c.isto.si episcopus vnam. Et idē tenet
Exponit literam. hic Joā.ꝛ Hu.Lege. [Si episcopus cōcilij].i.collegij:siue capituli.Hug.requirēdus est etiam consensus clericorū illius ecclesie parochialis:qꝛ bñficio canonico adepto non debet priuari sine culpa.vt.xvj.q.vij.inuentū.nec illa ecclesia dum viuūt spoliari vel alijs clericis assignari sine suo cōsensu. Hug.[qd etiam] secūda pars.[de rebus] mobilibus:vel immobilibus. Hu.[substātia].i.sustentatione[aliquid] dummodo nō excedat qnquagesimā partē. vt dicit in sequēti caplo. Hu.[detrimentū]graue.Hu.[donauerit]de cōsensu suorū clericorū.als non esset stabile sed reuocaretur saltē post mortem eius.Hug.

1 Consilium dare in bonis est opus charitatis.

Bone. Inducitur etiam hoc.c.ex eodē cōcilio sumptum.Cuius summa est.Episcopo non vltra quinquagesimā partem rerū ecclesie monasterio quod construxit liceat cōferre:pro ecclesia
Diuisio. vero seculari sola centesima sit contentus.Et diuiditur hoc.c. in duas partes. In prima ponit exordium. In secūda statuit duo:que iam dicta sunt.secunda ibi:quisquis itaqꝫ. Lege tex.
Exponit literam. 1 [Bone.consultum].i.cōsilium ꝛ auxilium. Hugu.† Dare enim in bonis cōsilium est opus charitatis ꝛ eleemosyna spiritualis.[Quisquis] secunda pars.[non amplius]. Nota ꝙ non dicit episcopus semper dari possit tantū monasterio:vel tantum ecclesie seculari: sed dicit ꝙ non amplius quam tantum vel tantum debet cōferre.debet enim quilibet episcopus ecclesie facultates considerare, ꝛ secundum hoc cum consensu clericorum magis vel minus conferre vsqꝫ ad metā prefixam: ita vt graue damnum ecclesie sue nō infligatur [suis] scilicet episcopi,ꝛ ad deum pertinentibus. Hug.[census].i.redditus ecclesie ad se pertinētibus vnam tantummodo.ergo non licebit ei vtranqꝫ facere simul:scilicet vt quinquagesimā partem det monasterio,ꝛ centesimam partem det ecclesie seculari.Hu. [remunerationem].i.gratam donationem.Hug.

Religiosam. Ad idē inducitur hoc capitulū quod est beati Gregorij. Summa satis exponitur in rubro. Diuiditur autem hoc capitulum in tres partes.In prima ponit exordium. In secunda ponit donationis mandatum. In tertia assignat causam siue rationem mandati.secūda ibi: idcirco.tertia ibi:in qua domo.Lege textū. [Religiosam.] Casus est. Quedam abbatissa forte expulsa de suo monasterio cum congregatione sua postulauerat a beato Gregorio: vt quendam locum in quo monasterium construeret sibi concederet.Scribit beatus Gregorius cuidam forte procuratori suo:vt quandam domū cum horto adiacēti ꝛ hospitia que intra sunt ipsam domū ianua concludit perpetuo iure proprietatis possidendā tribuat:vt ibi monasteriū ꝯstruat [capana] nomen proprium vxoris cuiusdam patricij.alia patent. — Diuisio. Exponit literam. Casus.

Questio.iij.

Ecce ostensum. Hic incipit tertia qstio huius cause: in qua ostēdit:de quibus egit ꝛ de quibus acturus sit.Postqꝫ enim superius ostendit quomodo res sine culpa dari possunt, ꝛ cōstare id est stabiles manere his quibus date sunt: nunc queritur quid agendum sit de his rebus: quas clerici acquirunt post ordinationem suam cum tempore ordinationis nihil habuerint. Et diuiditur in duas partes. In prima probat per duo capitula,quod si episcopus nihil habebat cum fuit promotus:tunc in morte sua totum debet dimittere ecclesie. In secūda determinat quid sit de eis que ei communiter cum ecclesia vel sequestranti offeruntur.secunda ibi in.§.sed queritur. Pro prima parte inducit in primis capitulum sequens. — Continuatio. Diuisio.

Placuit. Hoc capitulum est ex concilio.iij. carthagineñ.sumptum. Et diuiditur in tres partes. In prima dicit, ꝙ clericus aliquid suo nomine emens de pecunia ecclesie vel intuitu ecclesie quesita nisi admonitus id restituat ecclesie: vt inuasor rerum ecclesiasticarū aut vt sacrilegus iudicatur. In secunda ꝙ de quesitis intuitu persone vel ex cuius mera liberalitate vel ex successione alicuius cognati potest facere ad beneplacitum suum: dummodo clericali proposito conueniat. In tertia punit illos:qui a proposito clericali exorbitauerint: scilicet exponendo in malos: aut turpes vsus:aut relinquendo bona:quibus non conuenit.secunda ibi:si autem ipsis.tertia ibi,ꝙ si a suo. Lege textum. [Placuit quicūqꝫ clerici] habentes aliquam administrationem in ecclesia.Lau.[Comparant] de rebus ecclesie. Hugu.[nisi admoniti. Si autem] secunda pars.[faciant] siue in vita:siue in morte. Hug.[proposito] scilicet clericali:scilicet ne relinquāt hereticis:vel schismaticis:vel inhonestis personis:furibus:aut cōcubinis suis. vt xxiiij.questio.ij.sane.nec expendant in turpes vsus:nec exerceant turpia:scilicet vsuras:vel negotiationes. Hugu.Archidiac.[Quod si a suo] tertia pars.[a suo] scilicet proposito [exorbitauerint] aliquo predictorum modorum.i.si eo modo vsi fuerint quo non debuerint [honore ꝛc.] — Diuisio. Exponit literam.

Qvicunque. Ad idem sequitur hoc capitulū ex.xj.cōcilio toletano sumptum.Summa,ꝙ clerici de rebus proprijs vel intuitu persone quesitis possunt disponere pro arbitrio sue voluntatis. Si vero intestati sine cognatione discesserint:ecclesia sibi res illas vendicabit. Et ita possunt due partes huius capituli assignari.secunda ibi, ꝙ si hoc. Litera patet.

Ecce ꝙ illa. §.est:in quo incipit secunda pars huius questionis.Postqꝫ ergo ostendit in prima parte,ꝙ clericus ea bona q̄ non ex officio ecclesiastico:sed ex aliqua prestatione vtilitatis lucratus fuit:pōt dare quibus voluerit. Nunc introducit qōnem de his que dantur epo cōiter cū ecclia vel sequestratim remedio animarꝫ:vel tertiam partē:quā accipit a parochialibus ecclesijs possit relinquere cui vellet.de hoc qd iuris sit explicat in caplis sequentibus. Lege textum. [Ecce.pro remedio] cum hoc exprimitur — Exponit literam.

mitur semper presumitur dari ecclesie: nisi exprimatur dari contrarium. Hugu.[de tertia] hoc non habet locum:nisi in episcopo:nec talem tertiam potest concedere priuato quo ad ius sicut nec decimas.Hug.

Pontifices. Capitulum hoc sumptū est ex cōcilio agatheñ.ꝛ ꝯtinet
Diuisio. duo in summa:scdm que diuiditur in duas partes. In prima dicit,ꝙ si prelato ab extraneis relinquat aliquid ꝛ ecclie simul aut separatim epo tale intuitu ecclie intelligitur relictū. Et ideo inter facultates ecclie cōputabitur. In secunda ponit,ꝙ si aliquid relinquit epo:vel ecclesie alteri distribuendū:vel restituendū inter facultates ecclesie nō com-
Exponit literam. putabitur.secunda ibi:sane. Lege text. [Pōtifices].i.epi. Sed idem est de psbytero,ꝛ quolibet clerico. Hu.[summo sacerdotio].i.epatu.xviij.dist.si eps.ꝛ.ij.q.vij.accusatio. Hug.ꝛ
Archid. Archidi.[dimittitur ab extraneis] aut cū ecclesia: vt cū dicit do tibi ꝛ ecclie. Idē de relictis ꝛ donationibus.Hug.[non pro commodo].i.vt esset propriū sacerdotis,ꝛ quo ad vsum,ꝛ quo ad proprietatē.Hu.[probatur].i.presumit a canone.Hec presumptio durabit quousqꝫ appareat cōtrariū.Hu.[sane] scda pars.[p fideicōmissum pfuturū].i.restituendū:nō poterit inuito illo:cui restitui dꝫ.Hug.alia patēt ꝛ clara sunt omnia ꝛc.

1 Episcopus potest dimittere tertiam partē quam de ecclesijs parochialibus recipit vel illi ecclesie a qua illam recepit:vel alteri.

Episcopus. Ad idem propositū inducitur hoc.c.ex concilio tole-
1 tano sumptū.Summa est.† ꝙ eps tertiam partem quā de ecclesijs parochialibus recepit pōt dimittere vel illi ecclesie a qua illam tertiam partem recepit:vel al-
Exponit literam. teri.breue est. Lege. [Eps cuius res].i.illa tertia pars. Archid.[irreuocabile perpetuo] ex quo donatio facta est cū consensu clericorū:intellige tamen quo ad ius episcopi, quod intelligitur deductis expensis fabrice.pm Hug.ꝛ Archidiac.

Questio.iiij.

Qvod autem. §.est: in quo incipit quarta questio huius cause: qua queritur cui debeat prouenire res quesita communiter de rebus ecclesie,et de rebus prelati:an tantum ecclesie:an tantum prelato siue eius heredi: vel communiter eis. Solutio questionis stat in hoc,quod communiter debet prouenire ꝛ communiter inter eos distribui, et hoc pro rata pretij dati. Si enim equaliter dederunt ecclesia ꝛ prelatus in re illa emenda equaliter diuideretur:si plus dedit ecclesia quam prelatus:vel prelatus plus de proprijs quam ecclesia de suis:pro rata pretij data vterqꝫ obtinebit portionem rei empte vel acquisite.

Sacerdotes. Ad hoc inducit hoc ca.ex concilio eodē toletano sum-
Diuisio. ptum. Sūma est cōtinens duo.scdm que diuiditur hoc.c.in duas partes. In prima ponit, ꝙ si platus vel quicūqꝫ habēs administrationē ecclesiasticā emerit aliqd de rebus tantū ecclie dꝫ instrumēta cōficere in nomine ecclie. In scda ponit,ꝙ si de rebus ecclie ꝛ proprijs emerit pro rata pretij dꝫ res diuidi inter ecclesiā,ꝛ heredes prelati.secūda i-
Exponit literam. bi vero.Lege. [Sacerdotes de rebus ecclesie] tantū. Hu. [vile vel carū habuerint].i.si aliqd propriū habent.hoc ideo dicit:qꝛ si constaret eos nihil habere de proprio:siue suo noie: siue noie ecclesie instrumēta cōficerētur:ecclesia inde nullū detrimentū pateretur. Nam totū sibi vendicaret ecclesia. Hug. [ad ecclesie nomē] ita ꝙ ibi cōtineatur noie ecclesie, ꝛ ad opus ecclesie esse factā emptionē. Hu.Non eñ iustū est imo ingratitudine plenū:vt is cui bene fecit inferat bñfactori malū,ꝛ hoc est qd dicit[extraneū]scꝫ prelatū [in alieno].i.in pprio ipsius sacerdotis quesito de alieno.i.de eccliastico qd ipse alienat ab ecclesia ꝛ sibi appropriat ꝛ in suo.i.ecclie:retineat fraudatorē. Sensus non est iustū:vt ecclesia quē de extraneo per electionē fecit domesticū ꝛ diuitē in multis que tāqꝫ ppria possidet patiatur in rebus suis fraudatorē.[Si vero] scda pars.[cōpendium].i.vtilitatē.[noscūtur habere] quasi diceret:quos constat propria [cum quesito cōiter] de proprio ꝛ de rebus ecclesie.Hug.[quātitas] data in emptione vtriusqꝫ rei:scilicet ecclesiastice ꝛ proprie in illa acquisitione communiter expense. Hug.[equo iure].i.equali portione. Si vero quātitates sunt inequales pro rata pretij dati fiet diuisio.Hugu.

Si quis vero. §.est:in quo dicit Gratianus, ꝙ vbi contingit ꝙ si contingat ꝙ ecclesia intulerit damnum prelato:aut econuerso pro vtilitate rerum suarum ꝙ vicissim debent sibi restituere.ad quod inducit capitulum sequens.

Qvicūqꝫ. Capitulū hoc sumptū est ex bracharensi ꝯcilio. Sūma est:que dicta est: ꝛ est satis bene explicata in rubro.Et pm duo illa contenta in ea diuiditur hoc.c.in duas partes.secūda ibi,ꝙ si aliquid.Lege. [Quicūqꝫ sub hoc neglectu].i.qꝛ negligit res ecclie augēdo suas. Hu.[diuinas].i.eccliasticas [laborare].i. periclitari.[distulerit].i.per dilationē passus fuerit [distringendus].i.in causam vocādus.Hu. Archi.[questum].i.vtilitatē [suis laboribus].i.suis rebus:qbus laborē impēdit [neglectū laboris].i.neglexit laborē:per quē neglectū factum est, ꝙ ecclesia non habuit de suis qꝫtū habuisset:si occulte fuissent. Hu.[minoratione] qꝛ minus habuit:qꝫ debebat habere. Hu. [vel perditionē] qꝛ de habitis aliqd amisit.Hu.[quicqd minuit] quocūqꝫ modo,ꝛ in quacūqꝫ re damnū patitur ecclia:si culpa vel dolo plati sit resarciri dꝫ a plato de pprijs si habet. Hu.[cōuictus.] Oportet ergo ecclesiā pbare se esse lesam pꝫ pter factū epi:sed hec pbatio pōt esse per euidētiā facti,ꝛ presumptionē puta res euidēs est ꝛ apertum,ꝙ res epi sunt bene procurate ꝛ res ecclesie neglecte.[Quod si aliquid] scda pars. [aliquid] de pprijs. Archi.[probare] hoc onus incūbit prelato pbare,ꝙ pro vtilitatibus ecclesie expēdit.x.q.ij.hoc ius. — Diuisio. Exponit literam.

Si vero. §.est:in quo magr Gratianus dicit,ꝙ si platus aut clericus de bonis ecclie tantū aliquid acquisiuit:debet tunc noie ecclesie instrumenta conficere: nec de illis pōt aliqd donare.ad hoc inducit capitulū sequēs.

Presbyter. Hoc.c.qd inducitur sumptū est ex cōcilio agatheñ.ꝛ ponitur extra de pecu.cleri.c.ij.ꝛ ibi exponitur.Summa est q̄ dicta est ꝛc.Lege. [Presbyter diocesim].i. ecclesiā.Jo.an.[emerit] de rebus ecclesie tantum.Hug.[scripturam].i.instrumentum emptionis:aut supple si non fecerit. Joan.andre.i.si pro contumacia:aut cupiditate hoc noluerit facere.Hugu.[discedat] non datur ei optio:sed est comminatio.Ber.[ordinatione].i.gubernatione. Jo.and.[discedat] id est remoueatur ab ea.dicebat Hostien.eum deponendum considerata lesione ꝛ incorrigibilitate.Joan.andre. — Exponit literam. Jo.and. Hostien.

Questio.v.

Testamenta. §.est:in quo intitulatur quinta questio:qua queritur scꝫ an clerici possint testari id est testamentum condere. Et diuiditur in duas partes. In prima distinguit inter bona propria: de quibus non potest testari nisi de proprijs recompensauerit ecclesie.In secunda tractat quid iuris si episcopus decedit intestatus.scda ibi:in.§.sed si episcopus. Pro prima parte inducit quatuor sequentia capitula.

2 Episcopus secularis siue clericus beneficiatus si habent aliqua bona ex patrimonio vel ex successione parentum aut acquisita sibi ex artificio:vel doctrina: vel intuitu persone:de talibus possunt facere testamentum.ꝛ numero.3.
Et quid si de talibus non disposuerit.numero.4.ꝛ.5.
6 Episcopus secularis vel clericus beneficiatus non possunt testari de bonis ecclesie aut de his que sibi quesiuerunt intuitu ecclesie.ꝛ numero.9.
7 Clericus rector hospitalium vel magister eleemosynarū non possunt in vita disponere: nec in morte testari de redditibus ipsorum hospitalium nec etiam de fructibus collatis ex talibus redditibus.
8 Episcopus secularis vel clericus beneficiatus possunt donare in vita pro libito voluntatis sue de fructibus beneficiorum suorum:quos faciunt suos.
Et an possit testari.numero.10.ꝛ.11.
12 Consuetudo ꝙ canonicus possit testari de redditibus sequentis anni valet.ꝛ numero.14.
15 Legata facta per platos aut clericos beneficiatos an valeāt.
18 Religiosus tacite vel expresse professus non potest testari. Bene tamen si nondum est professus.numero.20.
19 Religiosus habens filios de legitimo matrimonio cum ingreditur monasterium potest diuidere bona sua.
21 Eremite si non renuntiauerunt proprijs:nec se tradiderunt alicui religioni vitam mutando possunt testari.
23 Religiosus factus episcopus nullo modo potest habere proprium: nec hereditatem paternam vendicat sibi quasi propriam.

Nulli dubium. Est beati Grego.scri-
bentis Lucido episco-
po.Summa est.de quibus rebus clerici testari pos-
Diuisio. sunt. Et diuiditur hoc capitulum in tres partes.
In prima ponit exordium. In secunda narrat querelam sibi
expositam fuisse. In tertia ponit vt seruato ordine iuris fa-
ciendum est quod iustum est.secūda ibi:itaqꝫ.tertia ibi:ꝙ nec
nos. Pro pleniori intelligentia huius partis siue questionis
quinte veniunt plura querenda.
1 ¶ Primū est vtrum epi prelati vel etiā clerici possint testari.
13 ¶ Secūdum:legata que prelati soliti sunt in aliquibus pro-
uincijs facere ⁊ clericis de fructibus acquisitis de redditibus
ecclesie an rata ⁊ firma debeant haberi.
16 ¶ Tertium est: vtrum clericus de bonis que sunt acquisita
tantum ratione dignitatis sacerdotalis sicut de missis dicen-
dis possit testari.
17 ¶ Quartum:vtrum religiosi possint testari.
22 ¶ Quintū:vtrum religiosus factus episcopus testari possit.
1 **Ad primum** sic proceditur.†Et videtur ꝙ pre-
lati ⁊ etiam clerici testari possint.
Primū ar. Primo sic. Conueniēs est vt bona pauperum erogētur pau-
peribus.sed bona ecclesie sunt bona pauperum:quorū episco-
pi sunt dispēsatores.x.q.ij.eps.ergo eps de illis bonis potest
Scōm arg. facere testamētum pauperibus. ¶ Secūdo sic.quilibet videt
posse facere testamētum de illis bonis:que sunt posita in po-
testate epi.vnde in.c.precipimus.xij.q.j.dicitur. Precipimus
Tertiū ar. vt bona ecclie eps in sua potestate habeat.ergo ⁊c. ¶ Tertio
de illis bonis:de quibus eps in infirmitate cōstitutus pōt fa-
cere eleemosynam videtur posse facere testamentū. sed eps ex
bonis mobilibus etiā per ecclesiā acquisitis potest facere ele-
emosynā:etiā in egritudine ꝯstitutus.vt extra de testa.ad hoc.
Quartū ar. ergo videt ꝙ de illis pōt facere testamentum. ¶ Quarto sic.
Epi ⁊ clerici pn̄t aliqua donare in vita qbus volūt:vt ptꝫ ex
de dona.c.iij.ergo etiam in testamēto possunt illa relinquere.
consequētia ptꝫ:cum donatio illa sit irreuocabilis sicut ⁊ illa
Opponit ⁊ que fit p viā testamēti. ¶ In oppositū est tex.p̄sentis.c.⁊ alio-
Rn̄det. rum sequētium. Respon.dicēdum est ad hanc questionem sub
Prima cō- 2 certis cōclusionibus. Prima est.†ꝙ si eps secularis siue cleri-
clusio. cus beneficiatus:habuerint aliqua bona ex patrimonio vel ex
successione parētum aut acquisita sibi ex artificio:vel doctri-
na:vel intuitu psone:sibi elargita:de talibus potest facere te-
stamentum,⁊ donare inter viuos siue sint mobilia:siue immo-
bilia:siue illa habuerint ante bn̄ficium:siue dignitatē adeptā:
siue post. Ista cōclusio ptꝫ. Tum ratione:qr talium bonorum
proprietas est sua. Tum etiā patet authoritate multiplici.ṡ.
e.q.j.episcopi.⁊.c.sunt manifeste. Itē extra de testa.quia nos.⁊
c.relatum.ij.§.ceterum. Si tamen episcopus ecclesiam leserit
damnū ecclesie debet de huiusmodi bonis proprijs suis resar-
cire ⁊ de residuo si quid fuerit pōt vt dictum est libere testari.
Scda ꝯclu. 3 ¶ Secunda cōclusio. Clericus pōt de predictis bonis pprijs
testari etiā si sit sub patria potestate constitutus. Ista conclu-
Tertia con sio patet ex notatis per Hostiē.in predicto.c.qr nos. ¶ Ter-
clusio. 4 tia cōclusio.† Si episcopus vel clericus bn̄ficiat⁹ secularis de
huiusmodi bonis non disposuerit in vita vel in morte venient
ad cōsanguineos si habet.patet cōclusio ex.c.allegato sint ma
nifeste.⁊.c.quia nos.⁊.c.relatum.ij.tales enim heredes tenen-
tur de illis bonis:que ad eos veniūt ecclesiā illā seruare indē-
nem si aliquod damnum ei intulerit vtpote si forte episcopus
ille de rebus ecclie expendit in meliorationē proprij patrimo-
nij:vel etiā si propter diligentiam nimiā propriarum rerū ne-
glexit res ecclesie pcurare. Et ita diminute sunt vel amisse p-
pter culpā suā vel procuratoris aut vicarij ⁊ sic ecclia est dā-
num passa videtur teneri.ex de offi.archi.ea que.⁊ ex de statu
mo.cum ad monasteriū.si de rebus proprijs p̄dictus episco-
pus expenderit aliqua in vtilitatē ecclie pōt ipse vel heredes
sui cum hoc constiterit recuperare de rebus ecclie.ita vt hic ⁊
inde fiat debita recōpensatio.vt.ṡ.q.vij.lator.in fi.⁊.xij.q.iiij.
c.j.⁊.ij.⁊ ex de rebus ecc.non ali.episcopi. Hoc autē intelligas
qñ grauis est lesio, ⁊ quo ad alienationē ⁊ dn̄ium rerū immo-
biliū vel mancipiorū ecclesie:vel etiā redditū suoꝝ, ⁊ hoc no-
Quarta cō 5 tat Hosti.de peni.⁊ re.§.quibus. ¶ Quarta ꝯclusio.† Si eps
clusio. discessit ab intestato ⁊ non habet cognatos:tunc veniunt bo-
na illa propria eorū ad ecclesiā.patet ista cōclusio.C.de episc.⁊
cleri.l.si quis presbyter.⁊ extra de succes.ab intest.c.j.in fi.⁊ ibi
notat Hostiē.⁊ Ber.in.c.ij.⁊ Innocē.extra de testa.cū in offi-
Quinta cō 6 cijs. ¶ Quinta conclusio.† Episcopus secularis vel clericus
clusio. beneficiatus de bonis ecclesie aut de his q̄ intuitu ecclie acq-
sinit cuiusmodi sunt res immobiles mancipia ecclesie benefi-
cia ecclesiastica p̄dia redditus ⁊ etiam aliqua mobilia:vt sunt
iocalia ornamēta libri ⁊ huiusmodi nō potest in vita inter vi-
nos donare : nec in infirmitate de istis testari. Ista conclusio
patet:tum ex iuribus.ṡ.allegatis.tum ex.c.nō liceat.lxxxiiij.
q.ij.⁊ in presenti.q.v.quasi per totum. Patet etiam ratione:
quoniā talia bona non sunt eis propria sed sunt tantum eorū
dispēsatores,⁊ administratores in vita sua:vt extra de dona.
7 fraternitatē. ¶ Sexta conclusio.† Clericus rector hospitaliū *Sexta conclusio.*
vel magister eleemosynariarū sicut nec de redditibus ipsorū
hospitalium. Ita nec etiā de fructibus de talibus redditibus
collatis possunt in vita disponere:nec in morte testari. patet
ista conclusio cum tales fructus non faciat suos etiam a terra
separatos. Ista cōclusio patet etiā extra de reli.do.c.quia cō-
tingit.in cle.⁊ no.ibi Joā.an.nec mirum.quoniā talia proprie *Jo.and.*
beneficia dicuntur.vt extra de preben.c.per literas.in clemen.
8 ¶ Septima cōclusio.† Episcopus secularis siue clericus be- *Septima conclusio.*
neficiatus de fructibus beneficioꝝ suoꝝ quos faciūt suos pos
sunt donare in vita sua pro libito volūtatis.ista cōclusio ptꝫ.
Dicit enim Hostien.in summa titu.de dona.§.⁊ quid.ꝙ con- *Hostien.*
suetudo generalis patet ꝙ prelati sani ⁊ sui compotes pecu-
niam:equos:fructus,⁊ res se mouentes ⁊ mobiles donant pro
libito volūtatis:possent tamē si minus excederent reprehēdi:
ꝙ totū cōmittendū est arbitrio boni viri.extra de dona.apo-
9 stolice.⁊.c.ceterū.⁊ fraternitatē. ¶ Octaua ꝯclusio.† Eps vel *Octaua cō clusio.*
clericus bn̄ficiatus de bonis que proprie sunt ecclie:sicut sunt
propria agri ⁊ alie possessiones ⁊ etiā mobilia que sunt ppie
ecclesie sicut sunt ornamēta libri ⁊ huiusmodi non pōt testari.
patet conclusio per iura allegata.⁊ qr proprietas talium non
10 est sua. ¶ Nona conclusio.† Eps siue clericus bn̄ficiatus licet *Nona ꝯclu.*
de redditibus bn̄ficiorū possit causa eleemosyne dare siue sa-
nus siue in egritudine cōstitutus:dum tamen sit cōpos ratio
nis de mobilibus rebus pauperibus vel seruitoribus suis.re
gulariter tamē non pōt de eis testari.patet ꝯclusio ex presen-
11 ti tex.⁊ alijs iuribus allegatis. ¶ Decima cōclusio.† Eps si- *Decima cō clusio.*
ue clericus bn̄ficiatus de fructibus beneficiorū potest testari.
vbi ꝯsuetudo ita obseruat. Ista cōclusio est dn̄i Ulrichi de ar- *Ulricbus.*
gentina in summa.vbi dicit sic in forma. Credo ꝙ vbi hoc est
consuetū ibi de rebus ecclesiarū mobilibus pōt testari. Item
ista conclusio est Jo.and.in nouella super.vj.super regula iu- *Joan.and.*
ris.nemo plus potest:vbi querit an valeat consuetudo muti-
nensis ecclie:que permittit canonicos testari de fructibus pci
piendis prebendarū suarū post mortē:vsqꝫ ad annū. Et post
multa argumenta pro,⁊ contra dicit Archid.bononieñ.hanc
questionem disputasse ⁊ tenuisse ꝙ non. Sed ipse tenet cōtra-
rium.per.c.si pter.de rescrip.li.vj.vbi ptꝫ ꝙ de cōsuetudine
fructus primi anni possunt deberi singulari psone, ⁊ sic mor-
tuo ipsius heredi vel legatario. Idē.ṡ.de rescrip.eam te.⁊ de
cōsue.li.vj.c.j. Hec opinio Joan.an.est hodie approbata scdm
eū per extrauag. Jo.xxij.suscepti.vñ Abbas.sup.c.cū in offi-
cijs.extra de testa.dicit.ꝙ hoc ꝙ dicit ꝙ clerici nō possunt te-
stari fallit s̄m quosdā si hoc habet cōsuetudo:vt clericus pos-
sit testari de bonis per ecclesiam acquisitis,qd indistincte non
admitto:sed restringo ad bona mobilia ⁊ modica. Sicut enim
valet cōsuetudo vt modica possit donare.vt.c.ceterum.de do-
natio. Ita dicendū est respectu facultatis testandi. Nam si cō-
suetudo haberet de rebus magnis esset onerosa ecclesie, ⁊ sic
non valeret.vt in.c.j.de consuetu. Respectu autem bonorum
immobiliū puto non proficere consuetudinem:qr non possunt
12 alienari sine solennitate:de qua.xij.q.ij.sine exceptione.† Ua-
let autē consuetudo vt canonicus possit testari de redditibus
percipiendis anno sequenti post mortē suā quia potius pre-
iudicat successori:quā ecclesie.de quo plene per Jo.an.in regu
la nemo.de regu.iuris.lib.vj.hec Abbas. ¶ His habitis di-
cendum est ad rationes in contrarium. Ad primā dicendum *Ad primū arg.*
est negando consequentiā. Et ratio est:quia nō est idē dispen-
sare ⁊ testari.vnde episcopo pmittitur de illis bonis eleemo-
synam facere,⁊ non testari.extra de testamen.ad hec. Et ratio
est:quia testatorē oportet esse dn̄m rerū:de quibus facit testa-
mentū.sed dispensatorem non oportet esse dominū rerum:de
quibus facit eleemosynā.vnde extra de testamentis.c.qa nos.
dicit glo. Clerici de bonis ecclesie nullum possunt facere testa-
mentum cum eorū proprietas non sit sua cum solū vsum ha-
beant:sed tantum de victu ⁊ vestitu cōtenti esse debeant,quod *Ad scdm argu.*
intelligēdum est pensato statu ⁊ dignitate persone. ¶ Ad se-
cundam respondetur,ꝙ maior est vera de illis que sunt in po-
testate alicuius quantum ad proprietatē ⁊ dominium:sed res
ecclesie non dicuntur in potestate:nisi quātum ad dispensatio- *Ad tertiū.*
nem ⁊ administrationem vnde ratio non militat. ¶ Ad ter-
tiam respondetur, ꝙ assumptum est falsum sicut patet ex ca-
pitulo ad hec. Clericus potest aliqua donare intuitu eleemo-
syne de rebus ecclesie nō tamen potest quidquam de eis expo-
nere in testamento. Et ad probationem cum dicitur, ꝙ eque
sit reuo

sit reuocabilis illa donatio:sicut que fit in testamēto. Respon
detur ꝙ hoc non arguit. Sola enim ratio propter quam testa
ri non potest assignatur ꝙ non est dominus rerum ecclesie.
13 **Ad secundum** sic pceditur. † Et videt ꝙ le-
gata que soliti sunt aliqui pla-
ti facere de fructibus acqsitis de redditibus ecclie sint rata,⁊
Primū ar. tanqꝫ firma debeāt teneri. Et videtur ꝙ nō. Primo. Nam vt
dicit Innocen.in.c.ad hec.ꝙ consuetudo non excusat clericos
qr omnia bona sua mobilia acquisita intuitu ecclesie dimittūt
Scōm ar. in morte eorum cōsanguineis. ¶ Secundo sic. Idem videtur
decre.iij.c.j.huius.q.v.sic dicens. Clerici de rebus ecclesie vel
officij ecclesiastici testari nō possunt nisi tantūdē de suo velint
recōpensare ecclesie.vt.j.e.si episcopus.⁊ in.c.fixum.idē dicit.
Tertiū ar. ¶ Tertio sic. Talis consuetudo est omni iuri contraria, ⁊ sic
nō valet.vt extra de iudi.clerici.⁊ de proba.ad nostrā.cū mul-
Quartū ar. tis alijs. ¶ Quarto arguit sic. Si talia legata essent rata pe-
titur quo iure teneret talis ordinatio:non iure testamenti per
iura superius allegata.extra de testa.⁊ per.c.presens.nec iure
donatiōis inter viuos:quia ille qui legat pōt reuocare q̄ diu
viuit,qd nō posset:si esset inter viuos:nec iure donatiōis cau-
sa mortis.quia vt habetur.ff.de mortis causa dona.l.marcel-
lus.§.paulus.simile videtur esse de tali donatione ⁊ testamen
to nec iure ordinationis vltime voluntatis : quia videtur esse
simile de illa,⁊ de testamento.ergo videtur ꝙ nullo iure talis
Opponit ī dispositio rata esset. ¶ In oppositum est quod supra dictum
cōtrarium. circa octauā conclusionē in articulo precedenti. Respon.dicen
Rn̄det. dum ꝙ vt narrat Hug.ṡ.e.q.iij.in.c.fixum. Triplex circa hoc
reperitur consuetudo.vna est in aliquibus ecclesijs qua cleri-
ci permittuntur testari de omnibus redditibus sue prebende
perceptis ⁊ percipiēdis vsqꝫ ad annum. Alia est consuetudo:
qua clerici permittūtur testari de fructibus perceptis tantū.
Alia est consuetudo:qua clerici non permittūtur indifferen-
ter testari de fructibus perceptis:sed tantum de minimis:vel
non multū caris:vt sunt calciamenta:vestimenta vetera:par-
ni,⁊ viles libri,⁊ huiusmodi. Qua distinctione habita sit ista
Pria con- 14 prima conclusio saluo meliori iudicio.† ꝙ vtraqꝫ istarum con-
clusio. suetudinum ibi est iam seruata tenet. Ista conclusio probatur
sic.si ea consuetudo que est grauior tenet vt dicit Joā.an.vt.ṡ.
in articulo precedenti est deductum.ergo multo amplius cō-
suetudo que est,ꝙ clerici possint testari de fructibus pceptis:
aut de paruis rebus.consequentia est manifesta. ¶ Secunda
Secūda cō 15 conclusio.† Legata facta per prelatos aut clericos beneficia-
clusio. tos iuxta cōsuetudines predictas videnẗ rata.patet ista con-
Lauren. clusio per id quod dicit Hug.⁊ Lauren.ṡ.e.q.ij.alienationes.
ꝙ consuetudo est in quibusdam ecclesijs, ꝙ clericus moriens
possit disponere de omnibus fructibus sue prebende percipi-
endis vsqꝫ ad annum:si papa scit ⁊ nō improbat:imo de equi-
tate tolerat s̄m eos.⁊ hoc dicebant: vt dicit Archi.in summa
presentis.c.per quandam decretalem que olim fuit in antiqua
compilatione de testa.ad hec.§.licet. Idem probat decretalis
extra de prebē.significatum.s̄m intellectum quem ponunt ibi
Goffre. Goffre.⁊ Philip.qui exponūt anniuersarium.i.fructus per-
Philip. cipiendos per annum. Et hanc sententiam sequitur Hostien.
Hostien. prout satis not.de hac materia.ex de pecu.cle.si quis sane. Et
idem no.Gra.⁊ dominus Jo.cardi.extra.li.vj.de rebus eccle.
non alienā.hac consultissima.hec omnia Archi. ¶ His habi-
Ad primū tis dicendum est ad rationes in oppositum. Ad primā de di-
arg. cto Innoc.respondet tripliciter. Primo ꝙ ipse fuit alterius
Cōtra In- opinionis:que nobis nō videtur eque rationabilis sicut opi-
nocen. nio Hostien.⁊ Joā.and.Secundo respondetur,ꝙ vera est in-
distincte loquēdo de magnis ⁊ paruis,⁊ mobilibus, ⁊ immo-
bilibus.sicut.ṡ.diximus in articulo precedenti circa cōsuetu-
dinem predictam.vnde non videtur rationabilis:nec ꝙ cum
bona conscientia moriatur qui omnia bona mobilia acquisita
intuitu ecclesie in morte dimittit suis ꝯsanguineis,⁊ nihil per
consequens ecclesie cuius intuitu illa bona cōsecutus est ⁊ in-
ter alia moueat hac ratione. Cum redditus ecclesiarū sunt sti-
pendia militantiū. Nam beneficia dantur propter officia:cla-
rum est,ꝙ clerici nō adimplentes officia sua per se nec p alios
sed otio vacāt:vel voluptatibus aut lasciuā vitam agūt:nihil
iuris habent in rebus ecclesie.imo ipsa participando spoliant
ecclesias, ⁊ tenentur ad restitutionem omnium perceptorum.
Similiter videtur dicendū ꝙ qui non seruit ecclesie aut obse-
quium debitū non prestitit per se:aut per alios ecclesie:ita ple
ne:ita perfecte:ita deuote sicut debuit:sed in multis se habuit
negligēter:aut remissius quā debuit,ꝙ in aliqua parte tenea-
tur satisfacere ecclesie. Cum ergo omnes clerici beneficiati de-
ficiant in hac parte, ⁊ merito peccatores ⁊ imperfectos se de-
beant estimare ⁊ cognoscere.s̄m illud Luce.xvij. Sic ⁊ vos cū
feceritis omnia:que precepta sunt vobis:dicite.serui inutiles
sumus.quod debuimus facere fecimus videtur impossibile ⁊
minus securum conscientijs clericorum beneficiatorū, ꝙ mo-
rientes vniuersaliter omnia acqsita intuitu ecclesie parētibus
relinquant,⁊ nihil ecclesie ⁊ pauperibus. Et isto modo nō vi-
deretur nobis ꝙ dictum Innocen.contrarietur dicto Hosti.
⁊ Jo.and.quia dicta eorum intellecta cum rationabili limita-
tione bene stant simul. ¶ Ad secundam de Hug.dicendum ꝙ *Ad scdm.*
Hu.videtur loqui de immobilibus bonis ecclīasticis:vt sunt
predia:redditus,⁊ huiusmodi.siue de mobilibus:que sunt p-
prie ecclesie:vt sunt libri:calices:ornamēta,⁊ non de fructibus
acquisitis ex redditibus ecclesie:quia istos beneficiatus iam
ecclesie obsequendo fecit suos.vnde ipse videtur approbare
consuetudinem illam vt patet ex dictis eius. ¶ Ad tertiam *Ad tertiū.*
respondetur negando assumptū imo ius tam antiquū quam
nouum fauet ei.vnde Joan.andre.in regula nemo.de regulis *Joan.an.*
iur.superius allegatis. De hac cōsuetudine loquens post nar
rationem opinionum duarum contrariarū dicit contrarium.
teneo primorum opinionem sequēdo per predictam decreta-
lem.si propter.extra de rescrip.⁊ iura post eam allegata cum
huic consuetudini ius nedum antiquum:sed etiam nouū assi-
stat. ¶ Ad quartam respōdetur ꝙ tenent talia legata.primo *Ad quartū.*
iure testamenti vbi est illa consuetudo. Et cum dicitur ꝙ non
per iura allegata. Respondet primo ꝙ iura illa non loquun-
tur nisi in immobilibus ⁊ mobilibus que sunt proprie ipsius
ecclesie,⁊ non de fructibus acquisitis:quia illos clerici fecerūt
suos seruiendo. ¶ Uel secundo respondetur, ꝙ iura illa non
habent locum vbi est obseruata consuetudo in cōtrarium:si-
cut hic. ¶ Tertio respōdetur iuxta magistrum Richardum *Richar.de*
de media villa in quarto.vbi mouet hanc questionem,ꝙ lega- *media villa.*
ta illa tenent:si non iure testamenti per rationem allegatam.
dicitur ꝙ ratione siue iure pie ⁊ vltime voluntatis:quia enim
bona illa debent distribui pauperibus per illos administra-
tores,⁊ etiam alijs que eisdem administratoribus honesta ex-
hibuerūt obsequia. Ideo rationabile est,ꝙ de illis bonis pre-
dictis personis legare valeant, ⁊ ꝙ talia legata teneant iure
vltime voluntatis. Et ad argumentum in oppositum cum di-
citur ꝙ idem sit ius ⁊c. Respondet idem Richardus, ꝙ non
est verum.quoniam non est idem ius testamenti,⁊ vltime vo-
luntatis ⁊ ius donationis causa mortis.quamuis inter se ma-
gnam haberent similitudinem.vt enim dicitur.ff.de donatio-
ne causa morti.l.j.mortis causa donatio est cum quis habere
se vult magis quam eum cui donat:magisque enim cui donat
quam heredem suum. Et ita patet quid pro nunc dicendum
sit de ista questione.
16 **Ad tertium** in quo queritur.† Utrum clericus
possit testari de bonis que non sunt
acquisita proprie nec intuitu persone:nec ecclesie : sed ratione
sacerdotalis dignitatis:vt puta de lucris acquisitis ex missis
dicendis. Respondetur ꝙ videtur ꝙ possunt. Et huius opi- *Rn̄det.*
nionis videtur fuisse Pe.qui vt refert Cy.in aut.licētiam.C. *Cynus.*
de episcopis ⁊ cleri.dicit.ꝙ potuit de his testari.vt deducit
Abbas in.c.cū in officijs.de testa. Et huic opinioni videtur
concordare Hostien.dicens in.c.quia.eo.titu.ꝙ si clericus ra- *Hostiensis.*
tione officij seu seruitij aliquid est lucratus:puta quia fuit ca-
pellanus alicuius principis:potest de hoc testari:quasi intui-
tu persone fuerint illa acquisita. Uerum dicit Abbas, ꝙ an *Abbas.*
relinquens talem pecuniam pro missis dicendis habuerit re-
spectum ad ecclesiam : ita ꝙ illi sacerdoti non reliquisset:nisi
quia erat presbyter parochialis:tunc dicere videtur ꝙ in tali
casu non poterit regulariter testari. Si autem nulla qualitas
suggerit illam ecclesiam fuisse contemplatam : sed ecclesiam
tantum secus est.argumen.optimum.c.requisisti.extra de te-
stament. Et hec de questione.
17 **Ad quartum** in quo queritur.† vtrum religio-
sus posset testari. Et videtur ꝙ
sic ex.c.perlatum.xix.q.iij.in.§.econtra.vbi dicitur, ꝙ Pau- *Primū ar.*
lus primus eremita qui fuit religiosissimus colobiū suum in
testamento suo reliquit Anastasio episcopo Alexandrino:tu-
nicam vero beato Antonio. ¶ In oppositum est.c.qr ingre- *Opponit ⁊*
dientibus.xix.q.iij. Respon.dicendum sub certis conclusioni- *Rn̄det.*
18 bus. Prima est† ꝙ religiosus tacite vel expresse professus te- *Prima cō-*
stari nō potest. Ista cōclusio probatur sic authoritate,⁊ rōne. *clusio.*
Authoritate per.c.allegatum.quia ingredientibus.xix.q.iij.
⁊.c.perlatum.⁊.§.econtra paulus.⁊.§.si qua mulier. Ratione
sic. Ille qui non habet proprium testari nō potest:sed religio-
sus professus non habet propriū vnde sibi interdicitur oīno
proprium habere. Nam se ⁊ sua dedicauit iam deo.vt.C.de sa-
crosan.ecclesijs.in aut.ingressi.⁊.xij.questione.j.nolo.⁊.ca.non

dicatis.⁊ extra de sta.mo.cũ ad monasteriũ.vbi dicit.phibe-
mus districte i virtute scte obediẽtie sub obtestatiõe diuini iu
dicij:ne qs monachorũ ppriũ possideat.ergo sequit ꝙ religio
si pfessi testari non possunt:nec aliqua dispensatio põt in boc
Scda conclusio. 19 casu valere.¶ Scda cõclusio.† ꝙ religiosus babens filios de
legitimo matrimonio cũ ingrediatur monasteriũ põt diuide-
re bona sua. Ista cõclusio patet in.§.allegato.si qua mulier.⁊
in aut.de san.episco.Illa tñ diuisio non erit testamentum:sed
quedã vltima volũtas.vt no. Spe.in summa de sta.mo.§.liij.
Tertia conclusio. 20 ⁊.§.sequitur.¶ Tertia cõclusio.† Religiosi nõdum pfessi ta-
cite vel expresse possunt testari.ptz ɔclusio ex.c.vlti.buius.v.
questionis.Hec ɔclusio ptz cũ talis religiosus ad seculum re-
uerti possit.vt ex de regu.statuimus.bec ɔclusio est Innocen.
⁊ Hosti.Ioã.an.⁊ quasi oĩum theologorũ.¶ Quarta conclu-
Quarta conclusio. 21 sio.† Eremite ⁊ solitarij si nõ renũtiauerũt pprijs:nec se ali-
cui religioni tradiderunt:vitã mutando possunt testari.patet
conclusio ex argumento allegato in prin.ex.§.ecõtra paulus.
Ad argu. ¶ His babitis dicẽdum est ad argumentũ in princi.de pau-
lo primo eremita.dicimus,ꝙ licet paulus eremita fuerit reli-
giosissimus sanctitate vite:non tñ erat in religionis statu.vñ
nõ est simile de eremitis ⁊ de illis qui sunt in statu religionis
per abrenũtiationẽ seculi ⁊ pfessionẽ trium votoꝝ religionis.
22 **Ad quintum** in quo queritur.† Utrũ religiosus factus eps possit testari. sic
Primũ ar. procedit.Et videtur ꝙ sic. Primo dicitur.xviij.q.j.mona-
chum.canonica electio a iugo regule monastice absoluit,⁊ sa-
Scdm arg. cra ordinatio de monacho epm facit. ¶ Scdo qꝛ sepe cõcedit
a papa talibus religiosis factis epis testamenta cõficere:sicut
nos babemus a quatuor pontificibus.ergo videtur ꝙ testari
Opponit ⁊ Rñdet. eis non repugnat. ¶ In oppositũ est in glo.in.c.qꝛ tua.ś.xij.
q.j. Respon.dicẽdum,ꝙ religiosus factus eps non põt testa-
ri de aliqua re:etiã de rebus aduenientibus sibi intuitu psone
S. Tbo. ⁊ parentũ. Ista cõclusio que est sancti Thome in scda scde.q.
clxxxvj.ar.vlti.patet. Tum de aduenientibus sibi ex paterna
23 successione:† quoniã religiosus factus eps nullo modo potest
babere propriũ: nec bereditatem paternã vendicat sibi quasi
propriã:sed quasi ecclie debitã.De acquisitis vo intuitu ecclie
testamẽtum facere nõ potest:qꝛ sola dispensatio ei cõmittitur
rerũ ecclesiasticarũ que morte finitur ex qua incipit testamen-
tum valere: vt aplus dicit ad Hebre.ix. ¶ His babitis dicen
Ad primũ arg. dum est ad rõnes in contrarium.Ad primã respon.ꝙ ille qui
de monacho fit eps non absoluitur a iugo monasterij seu mo-
nastice pfessionis:quãtũ ad omnia ⁊ maxime q̃tũ ad tria vo-
ta religionis que sunt cõtinentia:paupertas,⁊ obedientia.sed
quantũ ad illa que officio pontificali repugnãt sicut est solitu-
Ad scdm. S. Tbo. do:silentiũ:vigilie graues,⁊ abstinentia. ¶ Ad secundã rñde
tur iuxta sctm Tbo.vbi.ś.ꝙ si talis eps ex ɔcessione pape te-
stamentũ facit:nõ intelligitur ex proprio facere:sed apostoli-
ca authoritate intelligitur esse ampliata potestas sue dispẽsa-
tionis vt eius dispensatio possit valere post mortẽ.⁊ bec de q̃-
Exponit literam. stione. Lege tex. ¶ [Nulli dubiũ. Acquisitas] de rebus ecclie
vel intuitu ecclesie.Nã si de proprijs vel intuitu persone aliqua
acquisiuissent:possent alienare ⁊ disponere:prout vellent.vt.ś.
ea.q.iij.c.j.⁊.ij.⁊.j.e.q.sigũ. Hug.[iudicare] cõtra.ś.e.q.j.nolo.
Solutio.ibi loqtur de clericis qui renũtiauerũt pprijs.Hug.
[Itaqꝫ] secũda pars.[mobilia] factũ recitat:qꝛ idem esset de
immobilibus.Hu.[testamenti].i.in testamento scripto.Hug.
iam eps factus. Hu.[acquisiuisse] de rebus ecclie:vel intuitu
ecclie. Nã si de rebus proprijs:vel ex successione vel aliter in-
tuitu psone acqsiuisset secus esset.vt.j.ea.q.sigũ.[decreuissemꝰ
nos].i.respõdisse. Archi.[vt si boc ɔstat] per aliquas proba-
tiones.Hu.[boc] scꝫ ꝙ de rebus ecclie vel intuitu ecclesie:illa
acqsiuisset anteꝙ eps esset:vel etiã postea [nullus preiudiciũ
pateretur] quasi diceret restituerentur ecclesie:sed seruato or-
dine iudiciario.vnde subditur [quod ⁊ nos] tertia pars.[re-
colere].i.diligenter inuestigare seruato tamen ordine iuris:si
de bonis ecclesie fuerit:vel non sine cognitione iudiciali. Hu.

1 ☞ Prelatus nibil potest in testamento relinquere de bo-
nis ecclesie.

1 **Obitum.** Ad idẽ sequitur boc.c.quod est eiusdẽ Gregorij. Sũma.† Pre-
latus de bonis ecclie:nibil põt in testamẽto relin-
quere, ⁊ si de eis aliquid reliquerit:illud per bere-
Diuisio. des suos est ecclie restituendũ.Et põt diuidi in duas partes.
In prima narrat quendã epm testamẽtum fecisse.In secunda
precipit vt subtiliter inuestigetur an de rebus ecclie aliqd cõ-
Exponit literam. sumpserit,⁊ si sic ꝙ omnia talia sint ecclie restituenda.secunda
ibi:subtiliter. Lege. ¶ [Obitũ subtiliter] secũda pars.[con
sumpsisset] inter viuos : dando alicui in casu non concesso:vel
expendendo in suum propriũ cõmodum preter vtilitatẽ eccle-
sie:vel inter mortuos relinquẽdo alicui in testamento [incon-
gruo] ideo dicit:qꝛ si modicũ esset forte propter verecundiã ⁊
reuerentiã epi non reuocaretur:sed enorme dãnum non susti-
neretur.ar.ś.e.q.nulli eporũ.⁊.ś.e.q.ij.bone. Hug.[vt res ec-
clesiastice] alienate:vel diminute ab epo. Hu.[ab eo cuius in-
terest].i.ad quẽ ptinet boc facere.i.ab berede eius:vel ab illo
qui detinet illas res.vt.xvj.q.vj.si epm.⁊.ś.e.q.ij.episcopus.
[reparentur].i.restituãtur in se:vel in sua estimatione. Hug.

1 ☞ Episcopus non potest testari de bonis ecclesie.
Et an possit aliqua monasterio concedere.nume.2.⁊.3.
4 Dare potest aliquis in vita,quod non potest legare in morte.
5 Promissum quis tenetur implere.

1 **Qlia Ioãnes.** Ad idem est boc.cap. eiusdẽ Gregorij. Sũ-
ma est.† ꝙ episcopus non potest de bonis ecclesie
testari licet in vita sua possit aliqua donare nisi su-
per boc authoritate pape muniatur. ¶ Pro intelligẽtia ca-
Casus. pituli casus est iste.Episcopus ioannes construxerat quoddã
monasteriũ,⁊ ei multa bona ɔtulerat,⁊ in vita sua papa pmi-
serat ei ꝙ illã donationẽ ratã baberet etiã post mortẽ. Cuius
donationis cũ mentionẽ fecisset in testamẽto: Marianus suc-
cessor eius volebat illã reuocare.Scribit ergo ei papa,⁊ cõfir-
mat illã donationẽ:quã fecerat dictus eps Ioãnes:non pro-
pter testamentũ:sed qꝛ ei viuẽti promiserat.postea precipit ei
vt si alia de bonis ecclie testatus est:totũ irritetur.Et ẜm boc
Diuisio. c.diuiditur in tres partes.In prima narrat qualiter petitio-
nem factã epi Ioannis exaudiuit. In scda exbortatur Ma-
rianum:vt nibil de bis que Ioannes eps contulit monasterio
minui patiatur.In tertia pcipit:vt si q̃ alia in testamẽto inue
nerit:q̃ cedãt in damnũ ecclesie irritet.scda ibi:fraternitatem
Exponit literam. tuã.tertia ibi:bec itaqꝫ.Lege. ¶ [Qlia Ioãn.sepius]. Nota
ꝙ papa non debet cito cõcedere q̃ petuntur pter ius cõmune.
Questio. 2 vt.xxxiij.di.cões.[nostra authoritate.] Sed surgit qõ.† Nun-
quid sine authoritate poterat cõcedere monasterio aliqua bo-
Rñdet. na.ꝙ sic ptz.ś.e.q.ij.bone.Rñdetur ꝙ sic:sed boc fecit forte ad
cautelã:vel forte qꝛ vltra illam summã quã debebat dederat:
vel forte de immobilibus aliqua dederat sine consensu clerico-
rum vel aliter sic donauerat,ꝙ illa donatio poterat reuocari:
nisi esset cõfirmata ab illo:qui plenitudinem bꝫ potestatis.Et
3 est ar.† ꝙ authoritate maioris sit validum qõ aliter esset inua
lidum.ar.xvij.q.iiij.questi.Hug.[fraternitatẽ tuã] scda pars.
[nibil de bis.] Nã beneficiũ est latissime interpretandũ.argu.
xvj.q.j.frater nr.[collectarũ].i.collatarũ [sequamur].i.sequi-
mur quo ad boc:quasi diceret.non ideo qꝛ fecit testm̃.Nã talis
4 voluntas nõ fuit legitima.Et est ar.† ꝙ aliqs põt dare in vi-
ta,qõ non potest legare in morte,qõ cõtingit de oĩbus rebus
eccliasticis.ergo licet eps possit de suis redditibus cõstruere
monasteriũ:non tñ põt legare:vt inde cõstruatur.arg.bic,⁊ in
5 duobus p̃cedẽtibus caplis.Hu.[Promisimus]ar.† ꝙ quis
tenetur adimplere pmissum qõ verũ est q̃uis stipulatio non
interuenit.ś.e.q.ij.quicũqꝫ suffragio. [Hec itaqꝫ] tertia pars
[⁊ illa que in dãnum].i.si qua in testamẽto relinqt que prius
ex cõsensu nostro nõ cõcesserat, ⁊ boc in dãnum sue ecclesie ce-
dat:nullã obtineant firmitatẽ probibẽte lege talẽ damnifica-
tionem vel alienationem babere firmitatem.Hu.⁊ Archidia.

1 ☞ Episcopus potest facere testamẽtum de rebus proprijs
vel intuitu successionis psone sine alio quouis titulo quesitis.

Fixum. Ad idem inducitur boc capitulum ex concilio bispaleñ.sumptũ.Sum-
1 ma est in rubro.† ꝙ episcopus de rebus proprijs
vel intuitu successionis persone sue alio quouis ti-
tulo acquisitis potest facere testamẽtum.de rebus vero ex fa-
cultatibus ecclesie acquisitis non. Et secundũ boc capitulum
Diuisio. Exponit literam. diuiditur in duas partes.secunda ibi:postquam. Lege text.
¶ [Fixum successione] vel alio quocunqꝫ modo siue titulo.
vt.e.questione.iij.capitulo.j.⁊.ij. [cui vult dummodo non ex-
communicatis:vel bereticis.vt.xxiiij.questione.ij.sane. Hug.
⁊ extra de beredi.si quis episcopus.nec etiam filijs ex illicito
coitu natis.C.de incest.nupt.aut.ex complexu.⁊.C.de natura.
lib.aut.licet.in fine.[postquam] secunda pars.[comparaue-
rit.]bic videas quod notat.ś.eadem questione.iij.c.j.in gloss.
boc etiam ⁊c. Archidiaco. De ista materia satis diximus in
questionibus disputatis.ś.reducantur ad memoriam.

De rebus

De rebus vero. §.est:in quo magister Gratianus ponit vnum casum: in quo episcopus potest testari: scilicet cum de suis proprijs tantundem recompenset ecclesie.pro quo inducit capitulum sequens.

1 ☞ Alienatio facta contra formam iuris non valet.

Si episcopus. Hoc capitulũ ex cõcilio agatbeñ. sumptum est. Summa patet in rubro. Breue est. Lege textum. ¶ [Si episcopus aliter non valebit] nisi boc faceret authoritate pape.ś.e.q.quia.vel forte cõsensu suorum clericorũ : vel nisi instituerit ecclesiam beredẽ, ⁊ ipse vellet adire bereditatẽ.Hu.[nisi tantundem] subaudi ⁊ nisi clerici vellent babere ratum qõ factum est.Nam nec in boc modo valeret te-
1 stamentũ:nisi ecclesia vellet babere ratum testamentũ.† Nam alienatio facta contra formã iuris non valet. Si ergo ecclesia videt talem recõpensationem expedire ecclesie potest babere ratũ,quod factum est.ś.e.q.ij.si qua de rebus.vel intelligitur in eo casu:quando precessit consensus clericorum de tali commutatione facienda:vt distinctum est.ś.e.q.ij.si quis qualibet. Hug.Et sic videtur sentire glo.in allegando boc capitulum.

Exponit literam.

Sed si episcopus. Hic incipit secũda pars questionis:in qua magister Gratianus determinat quid iuris quãdo eps decedit ab intestato:dicens.ꝙ si episcopus intestatus decedit:nullos babens consanguineos:qui ei succedãt omnia bona sua sibi vendicabit ecclesia.Et inducit ad boc duo sequentia capitula.

Sicubi. Hoc.c.qõ inducit ad prefatum propositum sumptũ est ex cõcilio taraconeñ. Summa est in rubro. Et diuiditur in duas partes.In prima precipit vt omnia bona episcopi intestati debeãt per presbyteros ⁊ diacones scribi. In secũda ꝙ nullus de illis bonis presumat aliquid tollere.qõ si qs contrafecerit ẜm tenorem furti tenebitur.secunda ibi:ita tamen.

Diuisio. *Exponit literam.*

Lege tex. ¶ [Sicubi episcopus] vel alius clericus. Hu.[conscriptio].i.inuentariũ.vt.ś.q.ij.charitatem. Hu.Archi.[ita tamen] secũda pars.[scdm tenorẽ furti] manifesti.Nam grauius punitur manifestũ:qꝛ in quadruplum:sed non manifestũ in duplum.insti.de obli.que ex delic.nascũtur.§.pena. Archi.

1 ☞ Clerici an possint facere testamentum.

Quicunqꝫ. Ad idem est boc.c.ex concilio tribuneñ. sumptum. Summa est ꝙ clerico ab intestato ⁊ sine cognatione decedenti ecclesia decedit. Breue est. Lege text. ¶ [Quicunque] intellige de illis quibus licitũ est babere proprium. Hugu.[sine cognatione] que possit succedere ab intestato.Et intellige cognatione vsque ad septimum gradum per boc intelligitur capitulum illud.ś.e.quest.iij.quicũqꝫ.tunc enim inordinatum remanet, quod est clerici cum sine testamẽto ⁊ sine cognatione decedat.Hugu.[deseruiunt] vltimo loco.Hugu.
1 [de sanctimonialibus].† Surgit bic questio nunquid possunt condere testamentum. Et videtur ꝙ sic ex presenti text. Sed dicendum ꝙ non : vt superius in principio questionis quinte determinauimus in conclusione quarta.Et ad capitulum istud respõdetur ꝙ loquitur de quibusdam monialibus: quales sunt in terra tbeutonica : que proprijs non abrenunciant,⁊ sicut clerici seculares propria babẽt, ⁊ singulariter viuunt : nec sunt monacbe sed moniales ⁊ canonice seculares,⁊ tales possunt condere testamentum.Hug.De sunt de quibus loquitur boc.c.⁊.c.virgines.xxvij.q.j.scdm Hugu.⁊ Archid. ⁊.c.dilecta.de maiorita.⁊ obe.⁊ ibi de boc in gloss.vltima.

Exponit literam. *Questio. Rñdet.*

¶ Finis primi voluminis super causis.

Registrum.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z A2 B2 C2 D2 E2. Omnes sunt quaterniones excepto E2 quinternione.

Lugduni,
Excudebat Claudius Seruanius.